NOUVEAU GRAND DICTIONNAIRE de Mr L'ABBE' DANET FRANCOIS, LATIN, & POLONOIS

Enrichi des mellieurs Facons de parler.

AVEC DES NOTES DE CRITIQUE & de GRAMMAIRE Sur Ces Trois Langues

TOME PREMIER

JMPRIME

à

VARSOVIE

Dans l'imprimerie Royalle de la Republique
AUX
Ecolles Pieuses
L'année M.DCC.XLIII.

NOWY
WIELKI DYKCYONARZ
JMći: X. DANETA OPATA
FRANCUSKI, ŁACINSKI,
y
POLSKI

Obfituiący w náylepſze ſpoſoby mowięnia

ZOBSERWACYAMI

KRYTYKI y GRAMMATYKI

w Każdym z Tych Trzech Językow.

TOM PIERWSZY

WYDANY

w WARSZAWIE
w Drukarni J.K.Mći: y Rzplrey
Kolegium WW. XX. Scholarum Piarum
Roku Páńſkiego 1743.

PREFACE *AUX LECTEURS.*

LE publie convaincu de l'utilité des Dictionaires, eſt pleinement perſuadé qu'il n'y a point de livres qui rendent de plus grand ſervice ni plus promptement que ceux-la. Tout le monde a du gout pour eux, parce-qu'on peut dire, qu'un Dictionaire eſt une Biblioteque entiere ſur les matieres d'ont il eſt rempli.

JL eſt vrai que ſelon l' idée ordinaire qu'on en a, un Dictionaire ne paroit autre choſe, qu'une liſte tres-longue de mots raſſemblez par ordre alfabetique, ennuyante a parcourir faute de liaiſon, & encore plus difficile a retenir, pour ne pas dire impoſſible; cependant les Dictionaires polyglottes, qui renferment pluſieurs langues de celles, qui ſervent egalement aux ſciences, & à la converſation, meritent tout un autre jugement. Le but de ceux-la n'etant pas ſeulement l'intelligence des mots, mais

PRZEMOWA *DO CZYTELNIKOW.*

WSzyſcy poſpolicie ták ſą ſkonwinkowani, o potrzebie, y pożyteczności Dykcyonarzow; iż rozumnie ſądzą, że nie maß kſiąg ktoreby większą y prędßą czyniły przyſługę, nád te. Skąd wßyſcy ſię do nich máią, iákoż przyznać trzeba że każdy Dykcyonarz iedną ieſt cáłą Biblioteką, co do rożnych materyi ktore w ſobia zamyka.

PRawda że według poſpolitego o tym zdánia Dykcyonarz nie zdaie ſię być nic inßego, tylko długi iákiś ſłow rejeſtr porządkiem obiecadła zebranych, do przebieżenia uprzykrzony ile że bez konnexyi, á do pomięci trudny, y prawie niepodobny. Jednakże Dykcyonarze w kilku ięzykach wydane zwłaßcza tych, ktore tak co do náuk, iáko też y do konwerſacyi ſłużą, daleko inßego ſą godne zdánia, ponieważ ich koniec nie ieſt ßczegulnie ſame tylko tłumaczenie y zrozumienie ſłow, ále też záżywanie tychże ięzykow, y w nich polor, w

czy-

mais encore l'usage, tant pour la lecture, que pour la composition des ouvrages d'esprit, & pour l'agrement de la societé dans les compagnies. La diversité des idiomes que renferment ces sortes de Dictionaires, contribuant beaucoup a la communication plus etendue, & plus universelle dans le monde. Sans la quelle la vie meme n'auroit aucun agrement, & ne seroit qu'une gêne. Puisque c'est par la communication des Idiomes, que la raison s'explique, l'esprit se decouvre, les pensées se developpent, les amitiez se lient, la sotieté s'affermi, & se conserve.

MAis pour dire quelque chose en particulier de celuy, que nous donnons icy au jour c'est le Grand Dictionaire de M. L'Abbé DANET, que l'autheur fit pour servir aux etudes du Daufin l'ayant donné en François & Latin, & auquel nous venons d'ajouter le Polonois pour la commodité des Personnes du Pays, qui naturellement ont un gout & un talent tres-particulier pour la langue Françoise; cette langue etant comme ordinaire a la Cour, & parmis tout ce qu'il y a dans la Pologne de plus Illustre, & de plus distingué.

L'Obligation & la reconnoisance de ce service tres-signalé rendu au public par cet ouvrage, est entierement due a une DAME Tres-Illustre de Pologne, par l'ordre de La Quelle j'ay entrepris ce travail, y employant le peu de ma capacité pour repondre a Ses dignes intentions, & suivre Sea ordres, qui ne tendent uniquement qu'a l'utilité commune.

J'Ay aussi suivi en tout l'ordre de l'auteur ren-

czytaniu, pisaniu, y przyiemności konwersacyi: Sama rożność ięzykow ktore w sobie zámykaią takowe Dykcyonarze, wielce pomagaiąc do obsżerniejszey, y uniwersalnieyszey między ludźmi, y osobami rożnemi kommunikacyi: Bez ktorey samo życie nie tylko nic w sobie nie ma miłego, ále y owszem ieduę by się zdawało być męką y ciężkością. Ponieważ społeczność ięzykow to czyni, że się przez nie wyraża rozum, dowcip się wydaie, myśli się odkrywaią, serce się explikuie, przyiaźni się wiążą, á społkowanie zobopolne utrzymuie się między ludzmi stwierdza, y záchowuie.

MOwiąc záś z osobna o tym ktory tu wydaiemy: iest to wielki Dykcyonarz J. X. DANETA Opata, ktory ten Autor wydał niegdyś dla Delfina Francuskiego ná ten czas náuki traktuiącego, wydawszy go w Francuskim y Łácińskim ięzyku, á teraz przydaliśmy do niego polszczyznę, dla wygody Osob w tym tu Kraiu, ktore upodobanie y talent osobliwszy maią do Francuskiego ięzyka, ktory też prawie stał się pospolitym, u Dworu ięzykiem, y u wszystkich Osob pierwszego stopnia y distynkcyi w tym Państwie.

WDzięczność y obligacya zupełna tey partykularney á znáczney przysługi publiczney, ktora się czyni w wydaniu tey Księgi, cała náleży Jedney Zácney DAMIE Polskiey, zá ktorey roskazem, podiąwszy się tey roboty, obrociłem wszystkę nieudolną sposobność moię ná to, iákobym mogł roskazom y godnym intencyom Jey szczegulnie do pożytku y Dobra pospolitego zmierzaiącym konformować się.

SZedłem też we wszystkim zá porządkiem Auto

rendant les mot François simples (car c'est au François que je me suis attaché & non au Latin) par des mots simples Polonois, dans leur sens naturel; les figurez dans le figuré, & les proverbes par des proverbes, observant le gout & la maniere de s'enoncer dans la langue que j'ajoutoit a ce Dictionaire. C'est le triple sens dans le quel tous les mots de ce Grand Dictionaire sont traitté suivant la methode de l'auteur.

Autora, oddaiąc słowa proste Francuskie (gdyżem się do Francuskiego á nie do Polskiego wiązał) polszczyzną prostą, y w ich rozumieniu ich własnym przyrodzonym. Też słowa y ich rozumienie niewłaśne także w sensie niewłasnym, ná Polskie wykładaiąc, á przysłowia przez przysłowia wyrażaiąc á to ile możności słosuiąc do szczerego stylu Polszczyzny. Y ten iest troiaki sens w ktorym násladuiąc autora wszystkie tego wielkiego Dykcyonarza słowa są przełożone.

ON n'a non plus changé l'ortographe ancienne dont l'auteur s'est servi pour ses raisons, mais il y fait lui-meme des remarques par-tout, & il averti de la maniere dont il faut ecrire & parler à la moderne.

Nie odmieniono też ortografii dawney Francuskiey, ktorey Autor zażywał dla swoich racyi, ále on sam wszędzie przestrzega iák się ktore słowo ma czytać wymawiać y pisać według pronuncyacyi teraźnieyszey y ortografii nowszey Francuskiey.

IL y a une grande difference entre les phrases ou manieres de parler Latin & celles de parler François elle consiste cependant uniquement dans l'ordre & l'arrangement des paroles. La langue Francoise demandant par tout l'ordre naturel des idées dans le quel elles se presentent a l'esprit distinctement avec clareté & netteté; au lieu que le latin sans s'attacher a cet ordre, suit plus-tot celuy du coeur & de ses movements suivant ce qui le frappe le plus & le peut emouvoir. Mais pour ce qui est du François avec le Polonois ses deux langues ont assez de rapport entre elles pour ce qui regarde l'arrangement naturel des mots, & la maniere de s'enoncer distinctement avec ordre & clarté, mais il y a de la difference dans le choix des idées, car ce qui est pro-

Wielka iest dyfferencya między sposobami mowienia w ięzyku Francuskim, y sposobami mowienia w łacińskim, iednakże wszystka rożność zawisła ná porządnym ułożeniu słow między sobą. Poniważ ięzyk Francuski przestrzega we wszystkim naywięcey tego aby porządnie po sobie szły słowa w tym porządku w iakim się myśli iedna po drugiey prezentuią w umyśle naszym: rozdzielnie wyraźnie y iaśnie: Łacina zaś nie wiążąc się ták bardzo do tego porządku myśli ludzkich idzie bardziey za sercem y wiąże się do affektu miarkuiąc co bardziey poruszyć y impressyą ná umyśle sprawić może. Co zaś do Francuszczyzny, y Polszczyzny te dwa ięzyki w tym się zgadzaią z sobą co należy do ułożenia słow tak iako iść powinny naturalnie po sobie w mowieniu dla wyraźności y iasności, ale rożność iest w wybraniu samych myśli y onych expressyi, gdyż co służyć moaz że

propre naturel & juſte dans l'une tres-ſouvent ſeroit imperceptible affectée & ridicule dans l'autre. C'eſt ce qui m'a fait prendre un ſoin particulier de rendre les phraſes Françoiſes par des phraſes proprement polonoiſes pour eviter toute afſectation & ne point forcer une langue a prendre le plis d'une autre.

JE ne dirais rien içy de la peine ou on ſe trouve tres-ſouvent en cherchant dans un Idiome ſi peu cultivé des termes qui repondent a la ſuffiſance & l'abondance d'une langue qu'on ne ceſſe de perfectionner toujours. Ce n'eſt pas que le Polonois ne ſoit une langne tres feconde en termes, & belles en preſſions: elle a même une ſorce & une gravité qui fait ſa beauté particuliere, & qui paroit dans la bouche de ceux qui s'efforcent de la parler proprement en evitant tous les abus qui s'y ſont preſque univerſellement indroduits; Elle ne manque ni de phraſes bien tournées, ni de termes expreſſifs, ni de politeſſe, ni de clarté, ſans etre obligé d'en chercher ou empreunter allieurs, elle les trouve aiſemement dans ſon propre fond; on le peut voir par pluſieurs monuments anciens des loix du Pays par les pieces des titres publics dans les archives du Royaume, par quelques precieux reſtes de bons manuſcrits, par pluſieurs, Poetes & quelque orateurs qui ont heureuſement reuſſi, mais faute de culture, la corruption qui s'attaque a tout, a ſi bien avec le tems alteré cette langue qu'on en à comme abolis (pour ainſi dire) inſenſiblement un grand nombre de termes naturels qui paroiſſoient ſe reſſentir trop de l'ancienne ſimplicité. Sans

ce-

że właśnie y przyzwoicie w ięzyku Francuſkim częſtokroć ſłowo w ſłowo przełożywſzy ná Polſkie byłoby niezrozumiane y nie bez przyſady albo też y śmieſzne w Pòlſkim. Skąd też ſtarałem ſię naywięcey, francuſczyznę właſną polſczyzną wykładáć: Ażeby ſię uſtrzedz wſzelkiey affektacyi, áni przymuſzać ięzyka iednego ażeby ſię ná formę y figurę inſzego miał przerabiać.

NIc tu nie rzeknę o trudności w ktorey ſię nie raz znáydować przychodzi ſzukáiąc w ięzyku, (o ktorego polor tak małe ieſt ſtaranie) ſłow, ktoreby wyſtarczały doſtateczności y obfitości tych ktore co dzień wydoſkonaláć inſze nacye ſtaraią ſię. Nie żeby to ięzyk Polſki nie był obfity w ſłowa, y piękne expreſſye, y owſzem ma w ſobie iákąś moc złączoną z powagą, ktora tego ięzyka ſzczegulnie właſną czyni ozdobę, y ktora ſię wydaie w uściech tych co nim czyſto ſtaraią ſię mowić, unikáiąc y ſtrzegąc ſię tego wſzyſtkiego co złym zwyczaiem prawie powſzechnie weſzło. Nie ſchodzi mu áni na pięknym mowienia obrocie, áni ná wyraźności terminow, áni ná gładkości, y iaſności; nie potrzebuie tego ſzukać gdzie indziey lub u inſzych pożyczać. Znáyduie to wſzyſtko obficie u ſiebie: iákoż to widzieć w wielu pamiętnych kſięgach Praw dawnych y Statutow, w Kancellaryach y Aktach metryk publicznych Państwa Tego, w niektorych pozoſtałych ieſzcze poważnych y dobrych manuſkryptach, w wielu także Poetach y niektorych mowcach Polſkich, ktorym ſię ſzczęśliwie udał wierſz y ſtyl Oyczyſty: Ale záczaſem ten ięzyk iákoby zárzucony będąc y bez poloru, znieſiono powoli (że tak rzeknę) nieznacznie wielką liczbę ſłow Polſkich, ktore ſię poniekąd zdawały bardzo ſtaroświecką wydawać proſtotę; a ná ich mieyſce niewprowadzono

in-

cependant les remplacer du propre crûe de la langue que par des mots defigurèz d'autres langues, de sorte que la plus part ne sont que des termes masqué du Latin du François de l'Italien de l'Allemand & meme si l'ont veut du Turc. Il est vrais qu'on peut dire la-dessus qu'une nation ne doit se refuser aucun des mots qui peuvent etre commodes a sa langue, Il est libre de les prendre par tout ou on les trouve, même chez les voisins; de telles usurpations sont permises, & en ce genre tout devient commun, par le seul usage. Les paroles ne sont que des Sons dont on fait arbitrairement les signes de nos pensées; qu'importe qu'un nom soit né dans notre pays, ou qu'il nous vienne d'un pays etranger. Il n'y a aucun droit de naturalisation pour les sons, ils sont autant au peuple qui les empreunte, qu'a celui qui les a pretez, toute la difference consisteroit peut-etre, en ce qu'on s'en est mis en possession, un peu plus tard, que les autres.

inszych z własnego kraiu, procz przerobionych po wielkiey części z inszych obcych ięzykow. Tak dalece żewielka część ich nie są tylko z Łacińskiego, Francuskiego, Włoskiego, Niemieckiego, a náwet kiedy się komu zdaie y podoba z Tureckiego przestroione. Może tu w prawdzie kto ná to powiedzieć, że żadna Nacya nie powinna sobie áni ięzykowi swoiemu zábraniać y odmawiać słow wygodnych, Wolno ie brać wszędzie gdzie się pokażą, y gdzie się tylko znayduią, nawet y u Sąsiadow y u obcych; takowe opanowanie słow obcych, y onych sobie przywłaszczenie iest godziwe y pozwolone, gdzie wszystko w tey mierze samym zwyczaiem staie się pospolite dla wszystkich. Słowa y terminy, nie są nie inszego tylko iedne brzmiące głosy, ktorych według upodobania y iák się komu zdaie użyć wolno za znak wyráżenia myśli własney. Mało należy ná tym gdzie się nazwisko iákie lub słowo pod iákim niebem urodzi, u nas-li się znalazło, czyli do nas skąd ingd przywędrowało, niemasz żadnego nigdzie Indygenatu dla Słow, y tych dzwięków ustnych. Tak dobrze należyć mogą do tych co ich sobie pożyczaią u inszych, iáko y do tych co ich pożyczyli. Y wszystka w tym tylko będzie rożność że iedni prędzey drudzy poźniey zażywać ich poczeli.

CE raisonnement je l'avoue avance une chose plausible, mais il ne pourra jamais persuader personne que telles usurpations & prises de mots sur les nations etrangeres puissent être approuvez comme legitimes, quand elle vont jusqu'a corrompre & defigurer la langue d'un pays de la sorte qu'a la fin à peine pourroit-on la reconnoitre. Dans une crise semblable le vieux langage de nos Peres se feroit regretter; & je pense s'en

PRzyznam się że ta uwaga rzecz całe pozorną udaie, ale nigdy nie skonwinkuie nikogo, áby takowe słow przysposobienie y przywłaszczanie sobie ich od obcych Nacyi, było chwalebne y słuszne, kiedy przychodzi aż do skażenia y naruszenia ięzyka własnego Oyczystego tak dalece, żeby ten náostatek záledwie by poznać można. W tákowym niebespieczeństwie starożytnego przodkow naszych ięzyka z szkodą byśmy y z żalem postradali. Y rozumiem zená ten czas by tylko to słow od obcych zasięganie mogło być pozwolone ile

s'en contredit que la chose pourroit être seulement permise autant qu'elle peût servir a purifier une langue, & a la perfectiòner sans la corrompre, & sans en faire un melange confus d'autres langues. Les mots ne sont a la verité que des sons, mais ils ne consistent pas simplement dans la maniere de mouvoir les levres, & de frapper l'air. Se sont des sons institutez, pour servir d'explication a nos idées comme les suppots & les interpretes de nos pensées, les temoins de nos sentimens & de nos volontéz: il faut dont qu'ils soient claires, intelligibles aisez a comprendre, signifians les objet conformement au genie & a la façon de penser propre a chaque nation, est differente selon la difference des climats.

ile y kiedy ſtażyć by, y przydać ſię mogło do poloru większego y doſkonałości ięzyka właſnego, bez ſzkody y náruſzenia iego, áni czyniąc z ięzyka ſwego oyczyſtego iedną obcych ięzykow bez kſztałtu mięſzaninę. Słowa záiſte nieſą tylko iednym uſt náſzych dzwiękiem, y głoſu wydaniem: Ale nie na ſamym uſt y warg ruſzeniu y wydanym na wiatr ogłoſie te dzwięki zawiſły. Y owſzem ná to ſą poſtanowione y wynalezione áby ſię przydały ná wyrażenie wyobrażenia wnętrznego w umyśle naſzym, iáko tłumacże myśli naſzych, zdania náſzego y woli świadkowie, trzeba tedy żeby były wyraźne, zrozumiałe, do poięcia łatwe, y náleżycie znaczące a wyrażające rzecz każdą; ſtoſuiąc ſię do ſkłonności y przyrodzonego ſpoſobu ſądzenia o rzeczach, ktorą każdy národ ma oſobliwſzą, ſobie właſną y przyzwoitą, a rożni ſię według rożności národow y kraiow.

CEtte petite degreſſion pourra peut etre avoir ſon propre lieu & revenir encore alieurs dans un autre occaſion d'un ouvrage que l'on pourroit mediter, en donnant uue parallele de mots d'une même langue; ou l'on pourroit s'etendre d'avantage ſur ſe ſujet important, j'ay neantmoins cru etre obligê de la mettre içy pour faire remarquer ce qui m'a forcé bien ſouvent de me ſervir de mots etrangers traveſtis a la Polonoiſe dans cette ouvrage. Je m'en ſuis pourtant abſtenu autant qu'il m'a été poſſible, mais ſi je me ſuis donné cette liberté pluſieurs fois, parce qu'il ne ſe preſentoit aucun autre terme plus propre & plus net

TA krotka dygreſſya będzie podobno miała ſwoie właſne mieyſce y wroci ſię gdzieindziey w inſzey okazyi, kſiągi wydania o ſtoſowaniu y znoſzeniu ſłow iednegoż ięzyka między ſobą, o ktorey by ſię pomyślić mogło: gdzie by ſię obſzerniey w tey okoliczności ták poważney zabawić można, Tu iednak tego krotko dotknąć muſiałem ábym wyraził co mię częſtokroć przywiodło żem muſiał obcych ſłow ná Polſczyznę przerobionych zażyć w tey kſiędze.

Wyſtrzegałem ſię iednak tego ile możności, átoli ieżelim gdzie tę ſobie dał wolność że mi ná ten czas ſłowo czyſte Polſkie nie przychodziło, rozumiem że Ci co mię w tym iáko y w niektorych inſzych omyłkach ktore mi ſiebie

net j'efpere que ceux qui s'appercevrons de cette faute & de beaucoup d' autre qui m' oront echappé par méprife auront la difcretion de les attribuer a mes autres occupations qui ne m' ont pas permis comme je le fouhaitoit de me donner entierement a cette ouvrage.

JL ne me refte qu'une chofe a defirer c'eft de fouhaitter que le public veuille bien agréer ce fervice avec la meme volonté avec la quelle je m'en fuis chargé.

fię nieoftroznie trafiły poftrzegą łafkawie u fiebie wymowić, y darować ie ráczą rożnym trudnościom y rozerwaniu infzych zábaw moich, ktore mi nie pozwoliły ták iákom fobie życzył, cale fię wfzyftkiego tey iedney zábawie oddać zupełnie.

NIe zoftaie mi zátym tylko iedney życzyć rzeczy: to ieft áby ta przyfługa tę była powfzechnie przyięta chęcią z iáką odemnie ieft podięta.

NOUVEAU GRAND DICTIONNAIRE FRANCOIS LATIN, ET POLONOIS

AVEC DES NOTES DE CRITIQUE ET DE GRAMMAIRE, SUR SES TROIS LANGUES.

NOWY DYKCYONARZ WIELKI, FRANCVSKI, ŁACINSKI Y POLSKI

z OBSERWACYAMI KRYTYKI, YGRAMMATYKI, w KAZDYM z TYCH TRZECH JĘZYKOW.

A 'Premiere Lettre de l'Alphabet François & de toutes les Langues. A pierwsza litera Obiecadła Francuskiego, y wszystkich ięzykow.

LES GRECS la nomment, *Alpha*, les Hebreux, *Aleph*; les Arabes, *Aliph*; les Indien, *Alephu*; & les Latis A simplement, comme les François. GRECY nazywaią ią *Alfa*; Żydzi *Alef*; Arabowie *Alif*. Indyanie *Alephu*; Łacinniey y Francuzi A poprostu.

C'est de toutes les voyelles la plus ouverte, comme la plus simplo & la plus facile à prononcer: d'où vient que c'est par elle que les enfans commencent à former les sons; de forte que si l'on considere bien l'ordre naturel des autres voyelles, l'on trouvera que de celle cy, qui est la plus ouverte, elles vont toûjoura en diminuant jusques à l'*V*, qui est la plus fermée, & qui entre les voyelles à le plus besoin du mouvement des levres pour la prononcer. Jest tá ze wszystkich iednogłosnych liter náyotworzystsza, iákn náyprostsza y do wymowienia náyłnadnieysza; skąd idzie że y niemowlęta od niey zaczynaią głos formować; ták iż kto uważy dobrze porządek náturalny inszych iednogłosnych liter; uzna że od tey pierwszey ktora iest náyotwntzystsza, coraz dalszo mniey maią otworzystości aż do U ktora iest náybardziey záwarta, y ktora dlá wyrażenia siebie náybardziey potrzebuie nst zwierania.

Cette voyelle exprime presque tous les mouvemens de nostre ame; & pour en rendre l'expression plus forte, on y ajoute quelquefois une *H* devant ou après, comme dans l'admiration, *ba le beau Tableau*! dans la joye, *ba quel plaisir*! dans la colere, *ha le méchant*! dans la douleur, *ha la teste*! dans la pamoison, *ba* ou *ah je me meurs*! Tá litera wyraża prawie wszystkie affekta, to iest wzruszenia przyrodzone Duszy; á dlá mocnieyszego ich wyrażenia przydaie się częstokroć doniey *H.* przed nią lub zá nią: iáko w zádziwieniu się: *ba piękny obraz*! w radości, *ba co zá rostość*! w gniewie, *ba nic dobrego*! w żalu, *ah głowa*! we mdłości, *ah umieram*!

Lors qu'on écrit cette voyelle sans aucun accent, elle est la troisiéme personne du singulier du temp présent de l'Indicatif du Verbe auxiliare *Avoir*, & elle se rend en Latin par le verbe *Habeo*, ou le verbe *Sum*, comme *Il a un livre*, habet librum, *ou* est illi liber. *Il y a un Dieu*, est Deus. *Il a eu*, habuit Kiedy tá litera pisze się bez żádney kreski, to iest bez liniyki nád nią: w francuskim znaczy trzecią Osobę liczby poiedynczey czasu teráznieyszego w sposobie skazuiącym, słowa tego pomocnego *mam* álbo *iestem*, wyraża się po łacinie przez teá słowo *mam* álbo *iestem* iáko to, *má książkę*: *iest Bog*, *miał*.

Quand elle est marquée d'un accent grave *à* elle est l'article du Datif singulier des Nom substantifs comme *à Pierre*, *à Jean*. Kiedy w francuskim iest náznaczona liniyką álbo ákcentem ważnym *à*, iest artykułem spadku oddawaiącego liczby poiedynczey Imion istotnych, iáko, *Piotrowi Jánowi*.

Avec ce mesme accent elle se met devant les Noms de lieu en signification de repos & de mouvemen. *Je demeure à Paris Je vais à Lyon*. comme aussi devant les Infinitifs des Verbes, répondant à la préposition Latine *ad*, comme *J'ay cela à dire*: Et dans une infinitéde façons de parler, qu'on se donnera la peine de chercher par le mot devant ou après lequel elle se trouvera dans une phrase. Voy ci ce qu'on en peut observer en general: Z tymże ákcentem lub liniyką tákowąż kłádzie się przed názwiskami mieysc, znácząc ták spoczynek iákn ruszenie. *Mieszkam w Paryżu iádę do Lugdunu*: iákn też przed słowami w sposobie nieokreślonym położonemi znácząc toż co łacińskie *ad* to iest *do*, náprzykład, *mam to do mowienia*; y w inszych niezliczonych sposobach mowienia, ktore káżdy zechce uważać, miaskuią słowa przed ktoremi, lub po ktorych będzie się znáydować w iákiey mowie. To zás co nástępuie iest co się o tym w ogolności obserwować może.

A entre deux Verbes s'exprime ordinairement par l'Infinitif. A miedzy dwoma słowami wyraża się pospolicie w sposobie nieokreslonym.

Quand *A* marque la Distance, le Temps, la Matiere, l'Instrument, la Maniere, la Façon, la Cause, le Motif, le Prix & la Valeur; il s' exprime ordinairement par l' Ablatif sans prepositinn. Kiedy A znácy dalekość, Czas, Máteryą z czego lub o czym rzecz iest, Instrument, sposob, przyczynę, Pobudkę, Cenę, Szacunek, wyraza się zwyczaynie przez spadek odbieraiący bez wszelkiey prepozycyi.

A signifiant *A l'egard*, *pour Vers*, s'exprime par *in* ou *ad* avec un Accusatif. *A la porte*, ad januam. A znaczące *względem*, *dlá*, *ku*, wyraża się przez *w* (*álbo*) *u* w spadku oskarzaiącym: *u drzwi we drzwiach*.

A mis pour *En* ou *Dans*, s'exprime par le Gerondif en *do*, ou par *in* avec un Ablatif. A położone zá *w*, lub *podczas* wyraża się przez spadek odbieraiący w polskim y prepozycyą *w*

A pour *Selon* ou *suivant* s'exprime par l' Ablatif sans préposition. A kiedy w francuskim znaczy *według* lub *wedle*, wyraża się przez spadek oddawaiący bez prepozycyi włacińskim *w* polskim przez *po*.

A mis pour *Si* ou *Lorsque*, s'exprimere par *Si* avec un Subjonctif. A położone zá *Jeżeli*, lub *kiedy*, wyraża się przez partykułę Jesliby lub gdyby y słowem w sposobie Przydatkowym pospolicie Koniunktyw rzeczonym.

A pour *Environ*, s'exprime par *fermè* ou *ferè*: Une armée de sept à huit mille hommes, *Exercitus constans ex octo fermè hominum millibus*. * Remarquez qu'on n'exprime point le premier nombre. A zá miast *około*, lub *blisko* wyraża się przez też pártykuły *około* lub *blisko*: *Woysko około osim tysięcy ludzi*. Obserwuy że się pierwsza liczba w francuskim położona w łacińskim, y polskim niewyraża.

A sert encore à marquer les Questions de lieu, A służy iescze do odpowiedzi ná pytanie o mieyscach;

Cette voyelle A ne se perd poind à la fin des mots, si ce n'est dans le seul article feminin *la* suivi d'une voyelles & alors on met en sa place une apostrophe pour marquer son retranchement. Ansi *l'Authorité* pour *la Authorité*. Tá litera A nieniknie nigdy nákońcu słow francuskich, wyiąwszy sam artykuł Białogłowski *la* kiedy zá nim nástępuie iednogłośna druga litera, ná ten czas miasto niey kładą literę *l'* a komką n gory ná znák że się a odrzuca.

CICERON nomme la lettre *A*, *littera salutaris*, une lettere salutaire ou une lettre qui donnoit la vie, parce qu'on s'en, servoit anciennement à Rome dans les jugemens pour absoudre un Accusé, lors qu'on donnoit sa voix par scrutin, jettant pour ce sujet dans une urne une balote sur laquelle étoit tracée la lettre *A*, qui vouloit dire *Absolvo*, J'absous l'accusé: comme pareillement pour rejetter une loy, car alors elle signifioit *Antiquo*, Je rejette la loy proposée. CYCERON názywa literę *A literą zbawienną* álbo literą ktora dawała życie, bo iey záżywano zdawna u Rzymian ná sądach, dla uwolnienia Obwinionego: gdy kto dawał sentencyą swoię przy sądzeniu sprawy, rzucaiąc w Wotową skrzynoczkę kártkę álbo Los naznaczony literą *A* co znaczyło *Vwalniam* Obwinionego; iáko też dlá odrzucenia iákiego prawa, gdyż ná ten czas znaczyła *znoszę* to iest prawo postanowione kássuię.

LES ROMAINS marquoient ordinairement leurs Noms Propres par une seule lettre comme *A*. pour faire *Aulus*. RZYMIANIE wyrażali zwyczaynie Imiona swoie właśne iedną tylko literą, iáko náprzykład *A* znaczyę *Aulus*.

C'étoit aussi parmi les Anciens une lettre numerale qui marquoit 500. comme on le peut voir dans Valerius Probus, & dans des vers anciens rapportez par. Baronius, qui marquent les lettres significatives des Nombres; dont le premier est. *Possidet A numeros quingentos ordine recto*. Quand on mettoit un titre ou une ligne droite au dessus de l'A, il signifioit *cinq mille*. Była też to u dawnych litera liczbę znácząca 500. iáko to widzieć w Waleryuszu Probusie, y w Baroniuszu ktory wspomina dawne wiersze wyrażáiące litery, ktore liczbę znaczyły kiedy tytel álbo liniykę prostą położono nád A ná ten czas tá litera A z tytlem znáczyło *pięć tysięcy*.

ON DIT d' un enfant qui apprend à connoistre ses lettres. *Il est à l' Abecé*, Puer elementarius, *gen*. pueri elementarii. m. *Seu* Elementa discit. *Hor*. Abecedarius puer *dans S. Jerosme*. Dziecię ktore záczyna się uczyć y poznawać litery názywalą *Abecedaryusz* to iest *Obiecadła się uczący*, *Gregoryanek Zák záczek*

ON DIT aussi figurément en ce sens, *Je ne suis encore qu' à l' Abecé de cette affaire*, pour dire *Je ne commence encore qu' à l' entendre*. Tiro ac rudis sum adhuc hac in re *Cic*. NIEWŁASNIE się też mowi *ledwie Abece znam w tey sprawie*, to iest *ledwie poczynam się w iákiey rzeczy rozpatrywać*, álbo *Nowy cale y nieświadomy w tym iestem*.

ON DIT en maniere de proverbe, d' un homme qui ne sçait rien. *Il ne sçait ni A, ni B C'est un parfait ignorant*. Litterarum *ou* artium plané rudis. *Cic. Liv*. Inscitissimus. *Plaut*. Przysłowiem też się mowi o człowieku co nic nieumie, *áni Abc nieznа* to iest *doskonały nieuk: Y litery nieznа*.

ON DIT encore proverbialement, d' un homme qui ne sçait point écrire. *Il ne sçauroit faire une panse d' A*. Nescit omnino pingere, *ou* exarare litteras, *Cic*. MOWI się iesżcze w przysłowiu francuskim o tym co nie umie pisać *Nie umiały á nákryślić*.

ON DIT pareillement. d'un homme qui fait une faute grossiere en jouant. *Je vous renvoyerai a l' Abc ou à l' escole*. Ad prima elementa te remittam, *ou* te revocabo. We grze gdy kto przeciw gry regułom znacznie błądzi mowią: *Przywiodę cię do obiecadła*, *álbo trzeba cię znowu do szkoły wrocić*.

A A (*riviere des Comtez d' Artois & de Flandres, qui se va rendre dans la mer d' Allemagne.*) Agnio, *genit*. Agnienis, m. (Il y a encore plusieurs autres Rivieres de ce nom dans la Westphalie & ailleurs, qui ne sont point autrement considerables.) AA Rzeka w Hrabstwach Artezyi y Flandryi ktora wpada w morze niemieckie. (Jest y inszych wiele rzek tegoż nazwiska, w Westfaliy, y indziey, ktore iednak niemaią nic osobliwego uwagi godnego.)

AAR, (*riviere sur laquelle est situće la ville de Berne.*) Atola, *genit*. Atolæ, m. *AAR* Rzeka nád ktorą iest Berna Miásto w szwaycaryi.

AARBOURG, (*ville de Suisse dans le Canton de Berne.*) Arburgum, *genn*. Arburgi, n. ARBURG Miásto Szwaycarskie w Kántonie Berneńskim.

AARE (*reviere d' Allemagne qui se decharge dans le Rhin au dessus de Bonn.*) Abrinca, *genit*. Abrincæ, m. AAR (Rzeka w niemczech wpadaiąca w Ren po nád Bonną.)

ABACUC, ou *Mer de Sala*. Mare Caspium, *genit*. maris Caspii, n. *Plin*. ABAKUK álbo Morze *Sali* to iest Morze Káspiyskie.

(On croit ce mot Francois corrumpo pour *Bachu*.) Má to być słowo z Francuskiego *Bachu* skażone.

ABAISSEMENT, subst. masc. (*diminution, retranchement de la hauteur d'une chose.*) Depressio, *genit*. depressionis, f. *Vitr*. Deiectus, *genis*. dejectûs, masc. *Liv*. ZNIZENIE, zrucenie obalenie poniżenie náchylenie umnieyszenie wysokości iákiey rzeczy: *zrzucić uiąć zdiąć*.

l'Abaissement de ce mur a fort egayé ce logis, & luy a donné plus de jour. Hâc muri depressione ædes sunt exhilaratæ & factæ illustriores. Zrzucenie tey ściany obiaśniło ten dom, weselszy uczyniło.

ABAISSEMENT *de la voix*, (*lors qu'on abaisse sa voix en parlant.*) Vocis remissio, *genit*. vocis remissionis, f. *Quint*. * (*le contraire est*) Vocis incitatio. *Quint. l' Elevation de la voix*. SPUSZCENIE głosu gdy kto spuszcza głos w mowieniu niższym głosem álbo cicho mowi; przeciwna temu iest. Podniesienie głosu, natężenie głosu wyższym głosem mowić.

ABAISSEMENT *de son état*, (*lors q'un noble devient roturier.*) Capitis diminutio, *genit*. capitis diminutionis, f. *Cic*. PONIZENIE stanu czyiego podupadnienie gdy z Szlachcica staie się chłopem, w chłopy postrzyżony.

ABAISSEMENT pour *humiliation* ou *l'état d' une personne qui s' abaisse* ou *qui quelque disgrace humilie*. Demissio. Abiectio Submissio, *genit*. onis, f. *Cicer*. PONIZENIE to iest upokorzenie, náchylenie stan osoby iákiey ktora się sama upokarza, álbo ktorą nieszczęśliwość iáká poniża, pokora, uniżoność niskość.

l' Abaissement devant Dieu est une action digne d' un Chretien. Christiani est, abjicere se coram Deo, *ou* submittere se in humilitatem coram Deo, *Cic. Liv*. Godna Chrześcianina zábáwá przed Bogiem się uniżać upokarzać.

ABAISSEMENT *de courage*. Animi infractio, *genit*. animi infractionis, f. *Cic*. Demissio animi, *genit*. animi demissionis, f. *Cic*. Serce fantazyą ochotę tracić.

l' Abaissement du courage est mal-seant à un Philosophe. Dedecet Philosophum abjicere, *ou* demittere, *ou* deponere animum. *Cic*. *Rozumnemu człowiekowi serce tracić nieprzystoi*.

Il descendit jusques aux derniers abaissemens & jusques aux dernieres soumissions. Ad infimas abjectiones ac preces descendit, *ou* se demisit. Abiecit se atque prostravit. (*simplement*) *Cic*. *Przyszłomu aż do ostatniego upokorzenia, do ostatniey podłości: uniżył się y owszem cale się stał mostem się posłał na ziemi*.

ABAISSE', m. ABAISSE'E, f. part. pass. & abject. *V*. ABAISSER *dans ses diverses significations*. PONIZONY Poniżona, Imię Przydatkowe, obacz pod słowem PONIZYC w rożnych wyrozumieniach.

ABAISSER, V. act. (*Diminuer de la hauteur, rendre plus bas & moins élevé.*) Deprimere, (deprimo, deprimis, depressi, depressum.) Demittere, (demitto, demittis, demisi, demissum.) act. acc. *Cic*. PONIZYC. zrucić zniżać, uiąć wysokości, niższą rzecz iáką uczynić y mniey wysoką, spuścić, náchylić.

Abaisser quelque lieu. Depressiorem facere locum aliquem. *Vlp*. *Wyrownać pochodaiste spadziste uczynić mieysce iakie*.

ABAISSER, (*faire descendre en bas ce qui est élevé.*) Demittere, *ou* dimittere. act. accus. *Cic*. *Cæs*, SPUSCIC, opuścić ná doł co iest wysoko.

Abaisser les antennes. Antennas demittere. *Ovid*. *Zagle spuścić*.

s'ABAISSER, (*baisser, s'affaisser, parlant d'un lieu ou d' un bastiment dont les fondemens sont mauvais & menacent*

de

de ruine.) Descendere, (descendo, descendis, descendi, descensum.) Sidere, (sido, sidis, sidi.) Considere. Subsidere. *neut. Liv.* NACHYLIC się albo być nachylonym, osiadać, *mowiąc o mieysch iakim lub Fabryce ktory fundamenta ustępuią, y grożą ruiną.*

Cette colline s' abaissoit des deux costez, en s' élevant sur le milieu. Is collis ex utrâque parte lateris dejectus habebat, & in fronte erat leviter fastigiatus. *Caes.* Pagorek ow po obu stronach miał pochyłość wposrzodku tylko był spiczasty.

Le théatre s' abaisse. Descendit theatrum. *Plin. Jun.* *Osiada grążnie plac widoku.*

La terre s'est abaissée. Consedit terra. *Liv.* *Ziemia się uklęsła, zapadła.*

ABAISSER, (*diminuer, affoiblir.*) Deprimere. Minuere ou imminuere, (minuo, minuis, minui, minutum.) Levare ou elevare, (levo, levas, levavi, levatum.) Affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) *act. accus. Cic.* PONIZYC to iest *osłabić umnieyszyć, wiąć.*

Abaisser les impots. Minuere vectigalia. *Cic.* * *le prix des vivres.* Annonam levare, ou laxare. Laxiorem facere annonam. *Cic. Liv.* *Umnieyszyć podatkow, poniżyć cenę towarow y rzeczy do kupna lub żywności należących.*

Abaisser une chose en la blasmant. Affligere rem vituperando. * (*le contraire est*) Augere rem laudando, *Cic. l' Augmenter par des louanges.* *Poniżać iaką rzecz ganiąc ią wiąć ubliżać Czemu;* przeciwna zaś iest *Przyczyniać przydawać czego chwaląc.*

Abaisser la réputation d' une persone. Famam alicujus deprimere, ou imminuere. *Cic.* extenuere. *Liv.* elevare. *Tacit.* *Poniżyć czyią reputacyą, sławy komu nymować umnieyszać wycięgczyć.*

Ils abaissent, ils affoiblissent par leurs discours ce qu' ils ne peuvent faire. Quæ facere non possunt, verbis elevant. *Phad.* *Obalaią poniżaią ięzykiem, czego dokazać somi uczynkiem nie mogą.*

(Metaphore Latine prise d' une balance, dont l' un des bassins s'eleve, à mesure qu'on en diminue le poids.) Podnosić w łacińskim mowi się przenpodobieństwo wzięte od wagi w ktorey iedna szala tyle podnosi się ku gorze, ile gwichtu n niey uymuią.

s' ABAISSER, (*baisser, diminuer, parlant des vents.*) Cadere, (cado, cadis, cecidi, casum.) Concidere, (concido, concidis, concidi, *sans supin.*) *neut.* * *Parlant des rivieres.* Decrescere, (decresco, decrescis, decrevi, *sans supin en cette signification.*) *neut. Liv. Hor.* USTAWAC y ustaie mowi się o wiatrach. *Mowiąc zaś o wodzie y rzekach* mowi się upadać y upadła, osiadać.

Les rivieres s' abaissent, diminuent. Flumina subsidunt. *Ovid.* Flumina decrescunt. *Hor.* *Rzeki opadaią osiadaią.*

Les vents s' abaissent. Venti cadunt, ou conciduut, ou Subsidunt. *Hor. Prop.* Ponunt venti, *Virg.* Wiatry, Ustaią.

ABAISSER, (*abattre, reprimer, dissiper.*) Deprimere. Contundere, ou retundere, (tundo, tundis, tudi, tusum.) Compescere, (Compesco, compescis, compescui, compescitum.) Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) Discutere, (discutio, discutis, discussi, discussum.) act. acc. *Cic, Liv. Plin.* ZNIZYC Złamać Uymować poskromić, rozpędzić roztrzeźwić rozchodzi się.

Abaisser les fumées du vin, les dissiper, les abattre. Discutere ebrietatem. *Plin.* *Piiaństwo rozpędzić, wyszumać się wytrzezwić.*

Abaisser la ferocité d' une persone. ou *l' humeur farouche; la rendre plus traitable & plus humain.* Feritatem alicujus reprimere. *Cic.* *Złamać poskromić, zuchwałość czyią: albo srzeową ułagodząc do ludzkości przywieść.*

Abaisser les fumées de quelqu' un, en un sens figuré pour dire, *dissiper sa colere, la calmer.* Reprimere, ou perfundere, ou extinguere alicujus iracundiam. *Ter. Plaut. Cic.* Iras alicujus mollire. *Liv.* Niewłaśnie się ten mowi: *fumy czyie poniżyć to iest gniew y cholerę pohamować czyią, gniewliwość popędliwość czyią umierzyć.*

ON DIT en cette signification par maniere de proverbe, *Abaisser le caquet*, ou *le babil de quelqu' un*, ou *son insolence.* Petulantiam alicujus in verbis frangere. *Cic.* Linguam alicujus futilem et ventosam retundere. *Liv.* Retundere superbiam. *Phad.* MOWI się też wtym wyrozumieniu przez przysłowie: *zatkać komu gębę*: to iest *Poskromić, zgonić, Rzekotliwość świergotliwość uszczypliwość zuchwałość ięzyka czyiego.*

(Maniere de parler familiere & de conversation.) (Zwyczayny sposob mowienia y rozmowy.

ABAISSER pris au figuré pour *Humilier quelqu' un, le ravaller, le mettre bas.* Demittere. Deprimere. Comprimere. Attenuare, (attenuo, attenuas, attenuavi, attenuatum.) Frangere. Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) act. accus, *Cic.* ZNIZYC kogo náchylić kogo mowi się nie właśnie to iest ná mieść, upokorzyc go, strącić ná doł, ztłumić pogrążyć, złożyć.

Ce malheur l' a bien abaissé. Animus illius fregit hæc calamitas. *Cic.* *To nieszczęście dużego nachyliło: pychę złożyć.*

Il faut abaisser les esprits hautains. Elati animi comprimendi sunt. Elatos animos comprimere, ou frangere, ou compescere oportet. *Wyniosły dumny umysł zniżyć apokorzyć trzeba.*

Dieu éleve ce qu'il y a de plus bas, & abaisse ce qu'il y a de plus élevé. Ima summis mutat Deus. Imo de gradu tollit, & attenuat insignem. *Hor.* *Bog nayniższe rzeczy podwyższa, náywyższe poniża.*

s'ABAISSER, *s'humilier.* Se abjicere. Se in humilitatem abjicere. *Liv.* ZNIZYC się, upokorzyć,

s'ABAISSER, *se mettre & descendre à quelque chose.* Abjicere se ad ou in aliquid. *Cic.* Ad aliquid se demittere. *Quint.* UNIZYC się spuścić się do czego, powagi swoiey uchylić.

Je ne refuseray point de m' abaisser jusques aux moindres choses. Ad minora me demittere non recusabo. *Quint.* *Niebędę się wzbraniał uniżyć się do lichszych y podleyszych rzeczy.*

Ils se sont abaissez à une chose si basse & si méprisable. In rem tam humilem tamque contemptam se abjecerunt. *Cic.* *Do tey podłości y wzgardy im przyszło, uá taką podali się nikczemność.*

s' Abaisser jusques aux plus lasches flatteries. Demitti in infimas adulationes. *jusques aux plus lâches prieres.* Ad infimas obtestationes descendere. *Tacit.* *Poniżyć się do podłego y nikczemnego pochlebstwa, aż do niegodney żebraniny.*

s'ABAISSER, *se proportionner à ceux qu' on instruit & à qui l'on parle.* Se submittere ad mensuram dicentis. *Quint.* Se componere ad captum auditorum. *Cic.* ZNIZAC się sposobić się przyprawiać się *stosować się do pojęcia tych do kogo kto mowi lub kogo naucza.*

ABAISSER, *l' oiseau*, (en termes de fauconnerie.) (*luy oster de sa nourriture, lors qu' il devient trop gras & dans un trop grand embonpoint.*) Avi aliquid de cibo, ou de cibis deducere, ou subducere, ou detrahere. *Cic.* UNIZYC uchudzić ptaka (terminem myśliwskim) Uymuiąc mu ieru zwyczaynego kiedy zbytnie otyie.

ABALOURDIR ou ABASOURDIR, vieux verbe actif dans nostre langue, & d' usage seulement parmi le menu peuple; il signifie *Abrutir quelqu'un à force de crier après luy & de le reprendre.* Verbis protelare aliquem, (telo, as, avi, atum.) act. *Ter.* Stare słowo w Języku Francuskim ktorego nie używaią tylko między pospolstwem, y znaczy ogłuszyć kogo lubo odurzyć ustawicznie zánim wołaniem, y karczeniem.

ABANDON, subst. masc. (*délaissement qu'on fait des choses ou des personnes, par mépris ou autrement.*) Derelictio. Relictio. Destitutio. Desertio, *genit.* onis, f. *Cic. Liv.* OPUSZCZENIE odstąpienie iakich rzeczy albo osob przez wzgardę lub insiy sposob.

ABANDON (se dit d' ordinaire adverbialement dans les expressions suivantes.) *Une terre à l' abandon, qu'on ne cultive point.* Incultum ou derelictum solum. *Cic.* OPUSZCZENIE (*mowi się przez przysłowie w następuiących mowienia sposobach*) *grunta opuszczone, ktorych nie uprawiaią: Pusta nieorana zaniedbana rola.*

Laisser son bien à l' abandon, (*l'abandonner au premier qui s' en voudra emparer.*) Rem suam cuivis exponere, ou permittere. Pro derelicto rem habere. *Cic* Habere derelictui rem suam. *Aul. Gel.* *Opuścić odstąpić dobr swoich zostawić ie każdemu kto tylko zechce ie opanować.*

Laisser son bien à l' abandon, (*le negliger entierement,*

n'en prendre aucun ſein.) Rei familiaris coram abjicere. Rem familiarem negligere. *Cic.* *Opuścić debra ſwoie, ene zaniedbać, żadnego ſtarania enich niemieć.*

Tout eſt à l'abandon chez luy. Domi illius cuncta ſunc neglectul. *Ter.* Relicta ſunt cuncta neglecta apud illum. *Quint.* *Wſzyſtko u niego zaniedbane opuſzczone.*

ABANDON ſignifie auſſi *licence qu'on ſe donne de mal faire.* comme *Il laiſſe ſes enfans à l'abandon, il les laiſſe vivre à leur fantaiſie ſans en prendre aucun ſein.* Snos liberos negligit & ad eorum arbitrium libidinemqoe vivere ſinit. *Cic.* OPUSZCZENIE mowi ſię też o dozwoleniu ſwywoli y niekarności. *Dopuſzcna pozwala Dzieciom ſwoim ſwywoli wſzelkiey,* daiatki ná wolą puſzczone.

Cet homme a vécu toute ſa vie dans un abandon à toutes ſortes de vices. Hic dum viveret, in omni vitiorum genere volutatus eſt. Hic dum viveret, omni intemperantiæ ſe addixit. *Cic.* *Ten człowiek całe życie ſwoie prewadził opuściwſzy ſię na wſzyſtkie wyſtępki.*

ABANDONNE', m. ABANDONNE'E, f. *part. paſſ. & adject.* Derelictus. Relictus. Deſertus. Deſtitutus, a, um. *Cic.* OPUSZCZONY OPUSZCZONA. Ioiię przydatkowe. Zoſtawiony.

Abandonné des médecins. Deploratus à medicis ac deſtitutus. *Plin.* Derelictus, ou deſperatoe à medicis. *Cic.* Depoſitus, a, um. *Cic.* *Odbieżony: odſtąpiony od medykow ebory wyſtawiony.*

(Ce dernier mot ſuppoſe qu'un malade ait été abandonné des Medicins, & expoſé en ſuite à la porte de ſon logis, ſelon la coûtume, afin de recevoir quelque remede des paſſants s'ils en ſçavoient quelqu'un par haſard pour guerir ſon mal) Te oſtatnie ſłowo kładaie, że chory iaki iuż odſtąpiony będąc od medykow, wyſtawiony ieſt przed drzwiami lub wrotami mieſzkania ſwego iako nwyczay, aby od przechodzących ludzi radę iáką y pomoc ná chorobę ſwoię odebrał ieżeliby mu traſunkiem iáką dać mogli.)

Une affaire abandonnée, deſeſperée. Deſperata res. *Cic.* Deplorata res. *Plin.* *Sprawa zdeſperowana, rzecz całe zwątpiona.*

Une ville abandonnée, qu'on ne peut plus défendre. Urbe depoſita. *Stat.* *Miaſto odſtąpione, odbieżone, ktorego iuz bronić niemożna.*

ON DIT abſolument, *C'eſt un abandonné (C'eſt un homme perdu de debauches, qui ne donne point d'eſpérance de converſion.)* Perditus ac diſſolutus homo. Profligatus ac perditus. *Cic.* Ad omnem libidinem projectus. *Taci.* Diſcinctus nepos. *Hor.* MOWI ſię też *zgoła człowiek opuſzczony zginiony ſtracony: okterym żadney nádziei poprawy niemaſz zły niecnotliwy Deſperat. Roſpaſany ná wſzyſtko złe.*

(Cette derniere expreſſion Latine veut dire *un petit-fils qui n'a point lié ſa robe,* & elle vient de ce qu'à Rome on regardoit comme un faineant celuy qui ne lioit point avec une ceinture ſa robe après l'avoir relevée, pour agir d'une maniere plus libre; & de ce qu'il arrive ſouvent que les enfans qui ont leur pere & leur grand-pere s'adonnent à la debauche & ne prennent point ſoin de leur bien.) Ta oſtatnia expreſſya w Łacińſkim znaczy wnuczek nie opaſany y pochodzi z tąd iż w Rzymie miano zá gnuśnego y nikczemnego tego ktory nie opaſywał ſię ſuknie podnioſzy, ażeby tym wolniey mogł robić, y że trafia ſię częſtokroć iż dzieci ktore maią Oyca y Dziada ſwego puſzczaią ſię ná rozpuſtę, żadnego nie czyniąc ſtarania około dobr ſwoich.

ON DIT pareillement, *C'eſt une abandonnée. (C'eſt une fille qui s'abandonne à tout venant.)* Vulgata virgo. Vulgato corpore mulier. *Liv.* MOWI ſię też o niepoczciwey niewieście *Roſpuſtnica, iawna nierządnica, poſpolita niecnota.*

ABANDONNEMENT, ſubſt. maſc. *(abandon, ou ceſſion qu'on fait de ſes biens.)* Derelictio. Ceſſio, *genit.* onis, f. *Cic.* PUSZCZENIE *puſzczanie maiętności, uſtąpienie prawne, wlanie prawa.*

(Ce mot François eſt plus d'uſage que *Abandon,* ſi ce n'eſt au barreau.) To ſłowo *Ceſſya prawa* albo oſtąpienie prawa, ieſt bardziey w używaniu u Francuzow u nizeli *Puſzczanie* maiętności, oprocz w prawie.

Faire un abandonnement de tous ſes biens. Bonis omnibus cedere. *Quint.* Dobr wſzyſtkich uſtąpić.

ABANDONNEMENT, *(délaiſſement d'une perſonne ſans ſecours & ſans conſolation.)* Derelictio. Deſtitutio, *genit.* onis, f. Solitudo, *genit.* inis, f. *Cic.* OPUSZCZENIE *iakiey Oſoby bez pomocy y bez pociechy zoſtaiącey.*

Il vit dans un grand abandonnement. In Magnâ eſt ſolitudine. Pro derelicto habetur. *Cic.* *Zyie w oſtatnim od wſzyſtkich opuſzczeniu.*

ABANDONNEMENT ſignifie auſſi *débauche, diſſolution dans laquelle on paſſe la vie.* comme *Il vit dans un grand abandonnement.* Perditè ac diſſolutè vivit. Intemperatè, ou immoderatè, ou immodeſte vivit. *Cic.* Omni intemperantiæ vitam addixit. *Auct. ad Heren.* ZNACZY też roſpuſtę ſwywolą wktorey kto żyie, oápraykład żyie nierządnie żyie puściwſzy ſię na wſzyſtko źle.

ABANDONNER, V. act. *(laiſſer, quitter.)* Linquere. Derelinquere. Relinquere, (linquo, linquis, liqui.) *(le ſimple eſt ſans ſupin, mais ſes compoſez en ont un,* derelictum, relictum.) deſtituere, (deſtituo, deſtituis, deſtitui, deſtitutum.) act. accuſ. *Cic. Plaut.* OPUSCIC zoſtawić porzucić oddalić ſię, ruſzyć z kąd.

Abandonner une entrepriſe. Suſceptum negotium deſerere. *Liv.* Deſtituere rem inchoatam. *Liv.* Inceptum opus deſtituere. *Ovid.* Relinquere aliquid inchoatum. act. *Cic.* Deficere cœptis, (deficio, deficis, defeci, defectum.) n. *Val-Max.* Incœpto, ou cœnatu, ou à conatu deſiſtere, (deſiſto, deſiſtis, deſtiti, deſtitum.) neut. *Virg. Caſ.* *Zaczętą ſprawę porzucić poczęwſzy przeſtać uſtać w Imprezie.*

Abandonner la cauſe publique. Derelinquere cauſam communem. *Cic.* *Les affaires publiques.* Removere ſe à negotiis publicis. *Les affaires des particuliers.* Operam ſuam removere à populari cœtu. *Cic.* *Porzucić ſprawę poſpolitą, Interes publiczny zárzucić, oddalić ſię od ſpraw publicznych, od ſpraw prywatnych.*

Abandonner ſa profeſſion. Deſinere artem, (deſino, deſinis, deſii, deſitum.) Removere ſe ab arte ſuâ, (removeo, removes, removi, remotum.) act. *Liv.* *Odſtąpić powinności ſwoiey ſtanu ſwego.*

Abandonner le parti de quelqu'un. Partes alicujus deſerere. Ab aliquo deficere. Ab aliquo deſciſcere, (deſciſco, deſciſcis, deſcivi, deſcitum.) neut. *Cic.* *Odſtąpić ſtrony iakiey.*

Son credit & ſa réputation l'ont abandonné. Deſeruit hunc fides & fama. *Plaut.* *Kredyt y reputacya go odſtąpiła.*

Les forces l'abandonnent. Vires eum deſerunt. Deficit viribus. Illi ou illum deficiunt vires. *Cic.* *Siły go własne odeſzły.*

Alors toute noſtre conſtance nous abandonna, & nous commençames à enviſager la mort comme certaine. Tum excidit omnis conſtantia, & mors non dubia oculos cœpit obducere. *Petr.* *Na ten czas ſtałość naſza nas odſtąpiła, y zguba pewna w oczach nam ſtanęła.*

Abandonner le grand monde pour vivre en repos dans la ſolitude. Conferre ſe à turbâ in otium & ſolitudinem, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Cic.* Conſidere in otio, (conſideo, conſides, conſedi, conſeſſum.) neut. *Cic.* Recedere in tuta otia. n. *Hor.* *Od publicznego zgiełku ná oſobność ſię udać.*

Il a mieux aimé abandonner ſes arrhes. Maluit pignus deſerere, *Plaut.* Maluit arrhaboni relinquere. *Terent.* *Wolał zaſtawu odſtąpić.*

Abandonner ſes œufs, (parlant d'une poule, qui couve ſes petits, & qui les laiſſe,) Incubationem derelinquere. Fœtus, ou pullos ſuos deſerere. *Porzucić iaia (mowiąc o kokoſzy ktora ſiedząc ná iaiach one porzuci.)*

N'abandonnez pas l'eſtrier, (tenez vous ferme à cheval ſur vos eſtriers, prenez garde qu'il ne vous jette à terre.) Hæreas equo, ou in equo firmiter. Cave ne te excutiat equus. *Liv.* Cave ne ex equo decidas. *Caſ.* *Nieopuſzczay ſtrzemienia, trzymay ſię mocno ná koniu w ſtrzemionach, ſtrzeż ſię żeby ci ę z ſiebie nie uſadził.*

ON DIT en ce ſens par maniere de proverbe. *N'abandonnez pas l'eſtrier,* c'eſt à dire *Servez vous des avantages que vous avez, ne les quittez point.* Oblatam occaſionem tene. *Cic.* Utere tuâ fortunâ. *Virg.* ZAZYWAIĄ tegoż ſamego w przyſłowiu: *Nie opuſzczay ſtrzemienia* to ieſt *Pogody wczeſności przeſtrzegać do iakiey rzeczy. Vmieć zażyć czaſu.*

Je

Je n'ay pas voulu que ma paresse me fist abandonner mes esperances. Meâ desidiâ spem deserere nului. *Plaut. Niechciałem dla gnusnośći tracić nádziei.*

Abandonner sa liberté, la sacrifier & se rendre esclave, pour faire la fortune de quelqu'un. Gratificari libertatem suam alicujus potentiæ. *Salust. Wolność swoię sakryfikować y stać się niewolnikiem sczęśćia cudzego.*

ABANDONNER, (*délaisser quelqu' un ou quelque chose.*) Linquere. Relinquere. Derelinquere. Deserere. Deponere, (depono, deponis, deposui, depositum.) act. accus. Alicui deesse, (desum, dees, defui) *Cic.* OPUSCIC *odstąpić koga albo czego.*

Abandonner quelqu'un dans sa disgrace. Afflictum aliquem deserere. *Tacit.* In malis, *ou* in ærumnis aliquem deserere. *Ter.* Alicui abesse. *Cic. Odstąpić kogo w niesczęśćiu nie przybyć nd pomoc.*

Abandonner sa femme, ses enfans. Deserere, *ou* relinquere uxorem, liberos. Uxorem, liberos pro derelictis habere. *Cic. Zony y dzieci odstąpić.*

Abandonner ses biens au basard. Sorti fortunas suas destituere. *Cic. Na sczęśćie dobra swoie opuścić.*

Il est si malade que les Médecins l'ont abandonné. Omnes medici diffidunt, adeò graviter æger est, *ou* adeò exasperatur morbus. *Cic. Cels. Tak iest chory żego Doktorowie odstąpili że wszyscy zwątpili o nim.*

ABANDONNER *quelqu'un ou sa vie au premier qui le pourra tuer,* c'est à dire *Le proscrire.* Aliquem proscribere. De capite alicujus facere, *ou* ferre proscriptionem. *Cic. WYWOŁAC kogo, lub głowę czyią: ktoby ią oddał, Nagroda wielka.*

Celuy qui abandonne la vie de quelqu'un au premier venu, qui le proscrit. Proscriptor, *genit.* proscriptoris, m. *Plin. Ten co wywołuie wywoływacz*

Celuy dont la vie est ainsi abandonnée & qui est proscrit. Proscriptus, a, m. *Cic. Wywołany.*

ABANDONNER, (*quitter, jetter là par mépris ou autrement, négliger, ne tenir compte.*) Relinquere. Mittere. Dimittere, (mitto, mittis, misi, missum.) Projicere. Abjicere, (jicio, jicis, jeci, jectum.) Deserere. act. acc. *Cic.* Derelictui habere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. acc. *Liv.* OPUSCIC *odeyść, porzucić tada tak, przez wzgardę, nizacz nie mieć.*

Abandonner ses armes. Arma dimittere, *ou* projicere. *Cic. Cas. Sa liberté.* Libertatem suam projicere *Cic. Ses biens, sa vie.* Periculum fortunarum & capitis negligere, (negligo, negligis, neglexi, neglectum.) *Cic.* Vitam, fortunas deserere. *Cic. Porzucić broń. Wolności, Dobr, Zycia odstąpić.*

Pour ne se point abandonner en un danger si pressant Ne sibi deesset in his augustiis. *Cic. Aby się w tak nagłym niebespieczeństwie nie opuścić.*

ABANDONNER *un lieu,* (*le quitter, s'en retirer.*) Deserere locum aliquem. Ex aliquo loco excedere, (excedo, excedis, excessi, excessum.) neut. Profugere ex aliquo loco, (profugio, profugis, profugi, profugitum.) neut. * Se projicere ex aliquo loco. *Cic. Cas.* OPUSCIC *mieysce iakie odeyść odstąpić ruszyć się skąd z skoczyć zkąd.*

ABANDONNER, (*laisser, donner, permettre.*) Relinquere. Dimittere. Permittere. Tradere, (trado, tradis, tradidi, traditum.) Dare, (do, das, dedi, datum.) Dedere, (dedo, dedis, dedidi, deditum.) act. acc. *Cic.* ZOSTAWIC *pozwolić oddać poddać.*

Abandonner une ville au pillage & au feu. Urbem direptioni & incendiis relinquere. *Cic.* Urbem diripiendam dare. *Cas.* Urbem ad diripiendum & ad incendia tradere, *ou* concedere. *Cic. Cas. Oddać miasto iakie na splądrowanie y spalenie.*

Abandonner son ressentiment au bien de l' Etat. Iracundiam suam reipublicæ dimittere. *Cas. Zal swoy y zemstę dobru publicznemu darować.*

Abandonner un peuple à des dissensions publiques Civilibus discordiis tradere populum. *Na niezgody y kłotnie ławne lud podać.*

s'Abandonner entierement à quelqu'un, se donner tout à luy. Se totum alicui tradere. *Cic.* Se permittere alicui. *Cic. Cale się komu oddac pozwolić.*

s'Abandonner à son ressentiment. Iracundiæ servire, (servio, servis, servivi, servitum.) neut. * *A sa douleur.* Dolori parere, (pareo, pares, parui, paritum.) neut. * *Aux voluptez.* Dedere se libidini. Voluptatibus se constringendum dare. Tradere se libidinibus. *Cic.* Veneri se dedere. Luxuriæ indulgere, (indulgeo, indulges, indulsi, indultum.) neut. *Suet. Swoiey zawziętości słuchać, żalowi swemu się podać, własney Roskoszy się poddać.*

Si je voulois m'abandonner à ma joye. Si gaudio meo indulgerem. *Plin. Jun. Gdybym chciał iść za ukontentowaniem swoim.*

s'Abandonner aux pleurs comme une femme. Dedere se lamentis muliebriter. *Cic.* Se in muliebres fletus projicere. *Liv.* Tradere se lacrymis muliebriter. *Cic.* Totum se lacrymis dolorique permittere. indulgere lacrymis. *Ovid. Płakać słerbać lamentować iák Baba.*

Abandonner sa jeunesse à toute sorte d'intemperance. Addicere pueritiam suam omni intemperantiæ, (addico, addicis, addixi, addictum.) *Auct. ad Heren. Młody wiek swoy wszelkiey oddać rospuśćie.*

ABANDONNER, (*exposer à tout venant, prostituer.*) Vulgare. Prevulgare, (vulgo, vulgas, vulgavi, vulgatum.) Publicare, (publico, publicas, publicavi, publicatum.) Prostituere, (prostituo, prostituis, prostitui, prostitutum.) act. acc. *Plaut. Cic.* WYSTAWIC, *nierządu patrzyć, wydać na złe.*

Elle abandonna sa fille pour pouvoir subsister. Quæstûs causâ corpus filiæ vulgavit, *ou* pervulgavit, *ou* publicavit. Quæstûs causâ palam in meretriciâ vitâ filiam collocavit. *Plaut. Dla pożywienia własnego Corkę ná nierząd wydała.*

s'Abandonner, (*se prostituer, se permettre à tout venant, comme les filles de mauvaise vie.*) Se se indulgere. *Juv.* Sui copiam facere. Vulgare corpus. *Plaut. Siebie samą ná nierząd wydać, iáko czynią złego życia osoby.*

ABANDONNER *quelqu' un au bras seculier,* c' est *renvoyer un Clerc tonsuré par devant les Juges laïques sur un cas privilegié* Remittere Clericum ad judicem Laïcum. *Sądowi Swietckiemu Duchowną Osobę oddać.*

ON DIT familiérement *Abandonner une chose au bras seculier,* (*parlant de quelques restes de viande que les maîtres abandonnent aux valets.*) Aliquid servis comedendum permittere. *MOWI się też toż pospolicie a iákiey resztie chleba, lub rzeczy do żywnośći należącyth, ktore Państwo na czeladkę pusczą, aby to między siebie rozebrali.*

ON DIT en termes de fauconnerie, *Abandonner l' oiseau,* pour dire *le laisser libre en campagne,* Avem dare libero acri. Terminem myśliwskim mowi się Puśćić ptaka to iest wolno mu buiać popowietrzu pozwolić.

ABANO, (*lieu celebre proche de Padoue en Italie où il y a des bains d'eaux chaudes qui sont médecinales.*) Aponus, *genit.* Aponi, m. *Suet. ABANO* sławne mieysce we Włoszech blisko Padwy, gdzie są Cieplice, to iest wody służące do lekarstw,

ABAQUE, subst. masc. (*terme d' Architecture.*) Abacus, *genit* abaci, m. *Vitr. SZACHOWNICA* Termin Architektury.

(C'est le plus haut membre du chapiteau de la colomne Corinthienne, qui sert comme de couvercle au panier de fleurs qu'elle représente. On l'appelle *Tailloir.*) Jest to náywyższa część kapitelu albo wieraczołka kolumny Korynskiey, służąca iako zá nákrycie koszyka kwiatow ná tey kolumnie reprezentowanego zowią go kwadrat.

ABASTARDIR, V. act. on prononce ABATARDIR, (*rendre bastard & sauvage, corrompre, altérer la nature, les qualitez des choses, le naturel d'une personne.*) Depravare. Vitiare, (o, as, avi, atum.) Corrumpere, (corrumpo, corrumpis, corrupi, corruptum.) act. acc. *Cic.* FAŁSZOWAC Przerabiać PSOWAC zgwałcić co, naruszyć skazić, to iest *pomięszać przyrodzone własności iakiey rzeczy, lub przymioty osoby iakiey odmienić.*

La valeur des soldats abastardie par de continuelles voluptez. Fracta militum virtus assiduitate voluptatum. *Tacit. Męstwo y cnota Zołnierska ustawiczną náruszona y skazona pieszczotą.*

Les plantes d'Orient qu'on apporte en Europe, s'abastardissent & perdent beaucoup de leurs qualitez. Plantæ & radices Orientis advectæ in Europam degenerant in feritatem. *Plin.* ou degenerant, (*sing.* neut.) *Virg.* Szze-

py wſchodnie y zioła przenieſione do Europy dzieieią y odrodne ſię ſtaią.

ON DIT au figuré, *s'Abaſtardir par l'oiſiveté.* Socordia langueſcere, (ſco, is. langui, *ſans ſupin.*) neur. *Tacit.* Otio depravari. paſſ. *Cic.* MOWI ſię nie właśnie *ſkazić ſię gnuſnoſcią.*

La miſere & la ſervitude ont abaſtardi le courage des Grecs. Græcorum animi ſervitute ac miſeriâ fracti ſunt. *Liv.* *Nędza y niewola ſkaziły męſtwo Greków.*

Ils s'abaſtardiſſent par de mauvaiſes couſtumes. Vitio depravatæ conſvetudinis degenerant. *Cic.* *Złemi nałogami odrodnemi ſię ſtaią.*

ABASTARDISSEMENT, ou prononce ABATARDISSEMENT, ſubſt. maſc. (*diminution des bonnes qualitez acquiſes ou naturelles des choſes.*) Depravatio, *genit.* depravationis, f. *Plin.* ZEPSOWANIE, ſkazenie, to ieſt uſzczerbek dobrych przymiotów nábytych, álbo rzeczom iakim przyrodzonych.

Les délices d'un pays cauſent l'abaſtardiſſement du courage des peuples. Delicijs alicujus regionis depravantur, *ou* vitiantur populorum animi. *Cicer.* Delicijs fracti populorum animi molliuntur. Pieſzczoty iákiego kraiu ſkazę przynoſzą Męſtwu narodów.

ABATEMENT, ſubſt. m. (*foibleſſe, manque de force.*) Virium debilitatio, *ou* defectio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZMARNIENIE zniszczenie, opadnienie, oſłabienie, ſił niedoſtatek, omdlenie.

Je ſent un grand abatement par tout mon corps. Corpore totus langueo *ou* langueſco. *Cic.* Membra mea debilia ſunt. *Ter.* Artus confecti languent. *Lucr.* Vires mihi languent in corpore. Membra languida cadunt. *Ovid.* Wielką ſłabość, mdłość po wſzyſtkim ciele czuię, ſiły mię odeſzły.

ABATEMENT ſe dit au figuré de l'eſprit: comme *Cét homme eſt dans un grand abatement, depuis le renverſement de ſa fortune.* Fracto ac demiſſo eſt animo ex quo everſus eſt fortunis. *Cic.* MOWI ſię też zło właśnie oſłabienia upadnienie na umyśle: naprzykład, ten człowiek opadł na umyśle, animuſzu mu ſerca ubyło, po obaleniu fortuny ſwoiey.

ABATEUR, ſubſt. maſc. (*qui abat.*) Everſor, *genit.* everſoris, m. *Cic.* TEN co obala, wywraca.

(Ce mot ne ſe dit que proverbialement au figuré, de celuy qui ſe vante de faire beaucoup de choſes au deſſus de ſes forces.) comme. Tego ſłowa nie záżywaią chyba w przyſłowiu, nie właśnie: o tym ktory ſię chlubi iákoby wiele miał dokazywać nád ſiły ſwoie ná przykład.

C'eſt un grand abateur de quilles, ou *de bois.* Linguâ factioſus. *Plaut.* Frivolus jactator, *genit.* frivoli jactatoris, m. *Quint.* Vanus oſtentator, *genit* vani oſtentatoris, m. *Liv.* *Laſy całe poobalał:* to ieſt *chełpliwy, ſamochwał, rozciąga propórce, chwaliburſa.*

ABAT-JOUR, ſubſt. m. (*feneſtre en glacis pour recevoir les jour d'enhaut & éclairer des lieux bas.*) Feneſtra declivis, *genit.* feneſtræ declivis, f. OKNO pochodziſto, álbo opochyła dane, dla świałła odebierania zwierzchu, y oświecenia mieyſc dolnych.

(Ces Abat-jours ſont ſemblables aux Souſpiraux des caves, aux feneſtres qui éclairent des Offices ſous-terre, & à celles des Magazins de Marchands qui menagent un faux jour pour donner du luſtre à leurs étoffes.) (Te okna pochodziſte podobne ſą oknom piwnicznym, y oknom ktoremi światło wchodzi do officyn pod ziemią: lub oknom ſklepow kupieckich, ktore przyćmić zwykły iaſność świałła, áżeby materye y towary tym ſię lepiey wydawały.)

ABATIS, ſubſt. maſc. (*démolition, renverſement, ruine par la tempeſte ou autrement.*) Demolitio, *genit.* demolitionis, f. *Abatis de maiſons.* Tectorum ſtrages, *genit.* tectorum ſtragis, f. *Cic.* *Abatis d'arbres.* Arborum dejectus, *genit.* arborum dejectûs, m. *Caſ.* *Abatis de bledz.* Segetum calamitas. *genit.* ſegetum calamitatis, f. *Colum.* OBALINY walenie, wywroty od nawałności, lub inſzym ſpoſobem. *Obaliny domow, Wywroty drzewa, Porazka ſtłuczenie Zboż.*

(Si les arbres ont été coupez, on dira *arborum concaedes*, genit. *concaedis*, f. *Caſ.*) (Jeśli Drzewa ſą ścinane to ſię mowić ma *Zaſieka.*

ABATIS, ſe dit auſſi pour *une grande tuërie de beſtes.* Ferarum ſtrages, *ou* cædes, *genit.* ſtragis, *ou* cædis, f. *Phad.* PORAZKA ſię też bierze *zá położenie wiele Zwierząt ná polowaniu.*

ABATRE, V. act. (*renverſer, démolir, jetter par terre.*) Dejicere, (dejicio, dejicis, dejeci, dejectum.) Evertere, everto, evertis, everti, everſum.) Diruere, (diruo, diruis, dirui, dirutum.) Deſtruere, (deſtruo, deſtruis, deſtruxi, deſtructum.) Affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) Proſternere, (proſterno, proſternis, proſtravi, proſtratum.) Diſcutere, (diſcutio, diſcutis, diſcuſſi. diſcuſſum.) act. acc. Demoliri, (demolior, demoliris, demolitus ſum.) depon. accuſ. *Cic.* OBALAC zrucać łamać mury rozwalać.

Abatre les araignées. Tollere aranea, *ou* opera araneorum. *Phad.* *Pajęczyne zbierać* apędzać, omietać.

Deux de mes maiſons ſont abatuës & les autres menacent ruine. Tabernæ duæ mihi corruerunt, reliquæ rimas agunt. *Cic.* *Dwa z moich domow ſię obaliły, á inſze ſię ryſuią.*

Il abatit une partie du mur avec le belier. Arietibus aliquantùm muri diſcuſſit. *Caſ.* *Taranami część murow obalił.*

ABATRE, (*faire cheoir ou tomber.*) Decutere *ou* excutere, decutio, decutis, decuſſi, decuſſum.) act. accuſ. *Hor.* Dejicere. *Phad.* ZRZUCAC ztrącać.

On dit qu'il abatit avec ſa baguette les teſtes des pavots. Dejeciſſe dicitur bacolo ſumma capita papaverum. *Liv.* *Powiadaią że laſką ſtrącał makowe głowki.*

Abatre un mur de brique, le faire tomber. Diſcutere latericium murum. *Caſ.* *Rozwalić ściane murowaną.*

ABATRE *une foreſt, la couper.* Sylvam cædere, (cædo, cædis, cecidi, cæſum.) *Caſ.* Accidere ſylvam, (accidis, accidi, acciſum.) *Lucr.* *Las walić, wycinać go.*

s'ABATRE, (*fondre.*) comme *Son cheval s'abatit ſous luy.* Equus corruit, (corruo, corruis, corrui, corrutum, corruere.) neut. *Sil-Ital.* PASC upaść zapaść *Koń ſię podnim rozparł, upadł.*

Le pont s'abatit. Pons corruit. *Cic.* *Moſt ſię zapadł, pogrązył.*

L'Eprevier s'abatit, ou *vint fondre tout d'un coup ſur une perdrix.* Accipiter in perdicem involavit. (*Plante a dit* In volare in aliquem.) *Ptak padł nágle ná kuropatwę.*

ABATRE pris figurément dans le ſens naturel, (*diſſiper, chaſſer.*) *Plin.* Diſpellere, (diſpello, diſpellis, diſpuli, diſpulſum.) Solvere, (ſolvo, ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act. accuſ. *Celſ. Plin.* ROZPĘDZAC rozrucić bierze ſię w nie własnym wyrozumieniu.

Le porreau abat l'yvreſſe ou les fumées du vin. Diſcutit ebrietatem porrus. *Plin.* Porro ſolvitur ebrietas. *Celſ.* *Łuczek zielo rozpędza, roztrzeźwia pijaństwo, ſprawuie że fumy od wina wſtępuiące do głowy upadaią.*

Cela abat & rompt le vent. Hoc ſternit ventos. *Plin.* Ventum hoc frangit. *Plin-Jun.* *To uśmierza wiatry.*

Le vent s'eſt abatu ou *eſt tombé.* Concidit ventus. *Horat.* *Wiatr ucichł uſtał.*

Il arroſoit la terre échauffée, avec un petit arroſoir de bois, pour abattre la pouſſiere. Conſpargebat humum æſtuantem, ſedans pulverem alveolo ligneo. *Phad.* Polewał, albo ſkrapiał ziemię ſpiekłą, małą nálewką drewnianą, áby kurzawa upadła.

ABATRE en termes de Marine ſignifie *dériver, s'écarter de la vraye route.* Declinare de via. Non tenere curſum rectum. *Cic.* OPUSZCZAC terminem żeglarſkim znaczy nie proſtą drogą płynąć, ale ſię od niey ná ſtronę wykierować.

ON DIT auſſi *Abatre un navire,* pour dire *le faire obeir au vent lors qu'il eſt ſur les voiles.* Agere navem quò operam dat ventus. MOWI ſię także: *podbić okręt lub ſtatek: to ieſt za wiatrem go wykierować gdy ieſt pod żaglami.*

ABATRE, (*réprimer quelqu'un.*) Retundere, (retundo, retundis, retudi, retuſum.) Comprimere, (comprimo, comprimis, compreſſi, compreſſum.) Frangere. (frango, frangis, fregi, fractum.) act. accuſ. *l'orgueil* ou *l'inſolence de quelqu'un,* ſuperbiam alicujus *ou* inſolentiam. *Cic. Phad.* Perfringere, (perfringo, perfringis, perfregi, perfractum.) act. acc. *Cic.* POSKROMIC

kogo,

kogo, ukrocić go, zbiisć zuchwałość czyię.

Abattre le caquet de quelqu'un. Linguam & sermones alicujus retundere. *Liv.* Inhibere alieujus loquacitatem. *Plin.* V. ABAISSR *le càquet.* *Język czyi poskromić, gębowanie uskromić.*

ABATRE, (*affoiblir débiliter.*) Affligere. Frangere Debilitare. act. aceus, *Cic.* OBALIC osłabić oadwątlić.

La vieillesse abat le corps. Affligit corpus senectus. *Cic.* *Starość osłabia ciało.*

La faim & la soif abatent les forces du corps. Consumuntur corpora fama & siti. *Cic.* Glod y pragnienie siły ciała nadwątlaią.

Il est tout abatu de lassitude. Illi lassitudine & labore membra deficiunt. *Nart.* Attritus est lassitudine. *Pert.* Membra multo labore jam fractus. *Hor* *Wszystek pracą y fatygą osłabiony, siły nadtargane.*

Le corps est abatu de maladie. Corpus morbo debillitatur. Corpus intabescit morbo. *Cic.* *Ciało chorobą osłabione.*

ABATRE se dit en ce sens au figuré, des troubles & des afflictions de l'ame, (*decourager, jetter dans l'abatement.*) Affligere. Frangere. Sternere *ou* prosternere, (sterno, sternis, stravi, stratum.) Percellare, percello, percellis, perculi, perculsum.) act. aceus. *Cic* Frangere alicujus animum *ou* animos. *Plaut.* *Liv.* Infringere. OBALIC mowi się w tym sensie nie własnym, to iest serce ochotę stracić, utrapić przeraaic.

Ce malheur l'a bien abatu. Hunc calamitas perculit *ou* afflixit. *Cic* Hoc detrimento fractus est. *Hirt.* Hoc malo perculsus est. *Cic.* *To nieszczęście go dobrze utrapiło.*

Vous luy remettrez l'esprit, qui est tout abatu de douleur & d'affliction. Illi animum revelabis, qui dolore & miseriâ tabescit. *Ter.* *Serca mu dodasz ktore mu całe upadło od żalu y utrapienia.*

Abatre quelqu'un de paroles. Protelare aliquem verbis *ou* conficere. *Ter.* *Zgromić kogo słowami.*

Si les malheurs de la République vous abatent, je n'ay pas assez d'esprit pour vous consoler, ne pouvant me consoler moy-mesme. Si te mala Republicæ frangunt, non ita abundo ingenio, ut te consoler, dum ipse me non possim. *Cic.* (*il sous entend* consolari.) *Jeżeli nieszczęści iwolći Rzeczypospolitey cię dolegaią y trapią: nie starczy mi dosyć sposobow do pociechy twoiey, sam dla siebie żadney znaleść niemogąc.*

Il faut peu de chose pour abatre ou pour relever l'esprit d'un Comédien avide de gloire; car un spectateur languissant le tue: au lieu que celuy qui est attentif luy redonne la vie & lui enfle le cœur. Parvum & leve est, quod animum poëtæ laudis avarum subruit aut reficit: lentus spectator illum exanimat, & sedulus inflat. *Hor.* Niewiele potrzeba do zasmucenia y pocieszenia kuglarza chciwego chwały, gdyż przypatrzyłali mu się niedbale, to go zabili, przypatrzyłali się mu pilno; życieś mu wrocił, y sercaś mu przyczynił.

La douleur abat les plus grands courages. Dolor frangit corda fortia. *Tibul.* *Żal potężne serca łamie.*

Je ne suis pas si fort abatu, pour avoir oublié que je suis homme, & pour me laisser accabler à l'affliction; mais elle m'a osté tout mon enjouement & ma gayeté. Non sum ita fractus ut aut hominem me esse oblitus sim, aut fortunæ succumbendum putem; sed tamen hilaritas illa nostra & suavitas erepta mihi est. *Cic.* *Nie tak mię uciśnęło nieszczęście ábym álbo zápomniał żem iest człowiekiem, álbo żebym przeciwnościom miał się dać zwyciężyć, iednakże wesołość moia y myśl dobra mnie odeszła.*

s'ABATRE, (*se décourager, perdre cœur ou courage.*) Animum deponere, (depono, deponis, deposui, depositum.) act. *Cic.* Animum demittere. *Tacit.* Se animo demittere, (demitto. demittis, demisi, demissum.) act. *Cæs.* Animum abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) act. *Cic.* Despondere (*mis seul*) *Colum.* *ou* Animum despondere, (despondeo, despondes, despondi, desponsum.) *Liv.* Animo cadere, (cado, cecidi, casum.) n. *Cic.* Animo *ou* animis concidere, (concido, concidis, concidi, *sans supin.*) neut. *Cæs.* Affligere se. act. *Cic.* SERCE ochotę stracić, osowieć.

Ne vous laissez point abatre par vos disgraces, mais roidissez vous contre la mauvaise fortune. Tu ne cede malis,

sed contra audentior ito. *Virg.* (*Horace a dit en ce sens parlant à plusieurs,* Vivite fortes, & fortia pectora opponite rebus adversis. *Hor.*) *Niedayże się zwyciężyć przeciwności, ale y owszem stałym się stáw, y niezłomanym.*

Il ne s'abat point dans le malheur, & ne se cache point dans l'adversité. Animo non diffidit accepto incommodo, neque se in occultum abdidit re adversâ. *Cæs.* * *Ciceron dit* stat animis, *il demeura debout, il ne s'abat point.* *Zadnym nie obalony nieszczęściem, ani się chowa przed przeciwnością, stoi nieporuszony ani się obali, áni záchwieie.*

Se laisser abatre à la tristesse. Tristitiâ *ou* dolore frangi. *Cic* Se tristitiæ tradere. *Cic.* *Podać się smutkowi, żalowi się dać przekonać.*

ABATU, m. ABATUë, f. part. pass. & adject. (*détruit, renversé*) Dirutus. Eversus, a, um. *Cic.* Obalony zepsowany obalona zepsowana.

ABATU, pris figurément, (*découragé.*) Afflictus. Prostratus. Perculsus. Fractus. Profligatus, a, um. *V.* ABATRE *dans ses diverses significations.* OBALONY w sensie nie własnym *to iest zwyciężony od przeciwności, ná umyśle pokonany.*

ABAT-VENT, subst. m. (*brise-vent, grand paillasson qui sert à rompre les vents qui nuisent aux plantes.*) Tegeticula straminea (*ou* juncea, *s'il est fait de joncs*) quâ nocivi venti arcentur *ou* franguntur, *genit.* æ, f. Tegillum, *genit.* tegilli, n. *Plaut.* MATY Rogoże, nakrycie *służące do zasłonienia młodych szczepow, y ziół od wiatrow szkodliwych.*

ABAT-VENTS, (*dans les clochers.*) Appendiculæ campanilium quibus & ventus & sonus frangitur, *genit.* arum, f. plur. Tectoriola testudinea *ou* testudinata, orum, n. plur. *Cic.* PRZYPADŁOSCI to iest Daszki sklepione we dzwonnicach od wiatru y dzwięku dzwonow umiarkowania.

(Ce sont de petits Toits en forme d'appentis dans l'ouverture des clochers, pour rompre les vents & le son trop aigre.) (Są to daszki w pół poprzesklepiane w oknach we dzwonnicach, dla złamania, wiatrow y dla wdzięcznieyszego wydania głosu dzwonow.)

ABATURES, subst. f. terme de Venerie. (*foulures, menus bois, broussailles qu'un cerf abat de son ventre en passant.*) Virgultorum dejectus, *genit.* dejectus, m. *Plin.* SZLAK Jeleni szlakować Jelenia terminem Myśliwskim toiest *chrost pokładziony, ktory tłoczy sobą y ściele przechodząc po krzewinie Jeleń.*

ABBAYE, subst. f. (*Monastere reglé par un Abbé ou par une Abbesse.*) Abbatia, *genit.* abbatiæ, f. Cœnobium, *genit.* cœnobii, neut. OPACTWO *Klasztor pod rządem Opata lub X eni.*

ABBAYE se prend aussi simplement pour *une societé de Religieux & d'un Abbé,* comme *Voila une Abbaye bien reglée.* Rectè ordinatum & institutum cœnobium, ii, neut. OPACTWO się też bierze poprostu zá *zgromadzenie Zakonnikow y Opata* náprzyklad *Opactwo, lub Klasztor dobrze się rządzący,*

Pour un Moine, l'abbaye ne faut pas, pour dire que *Faute d'une personne on ne laisse pas dans une assemblée,* ou *un festin, de se réjouir.* Uno Monacho deficiente, non deficit Abbaria. Si unus desit, cæteri convivæ genio indulgere non desinunt. *Jeden Mnich nie czyni Opactwa to iest wkompaniy iakiey wielu osob, álbo na uczcie iakiey mogą się przytomni cieszyć: chociażby tam iedney osoby záproszoney niedostawało.*

ABBATIAL, m. ABBATIALE, f. adject. (*Qui appartient à l'Abbé.*) Abbatialis & hoc abbatiale. adject. OPACI náleżący do Opata.

ABBE', subst. m. (*le pere des Moines & des Solitaires.*) Abbas, *genit.* abbatis, Monachorum præpositus *ou* præfectus, i, m. Antistes, *genit.* antistitis, masc. OPAT Ociec, to iest Starszy Mnichow y Pustelnikow.

ABBE' se dit proverbialement en ces phrases, *On vous attendra comme les Moines font l'Abbé,* c'est à dire *en commençant toûjours à disner.* Præstolaberis ut Monachi solent Abbatem præstolari dum pransuri sunt. OPAT tego słowa zażywaią w przysłowiu iako następuie: *Będą cię czekać iáko Mnisi czekaią Opata,* to iest *że y bez niego siadaią do stołu y ieść záczynaią.*

ON DIT encore *Pour un Moine on ne laisse pas de fai-*

re un Abbé, poor dire que *l'Oppoſition ou l'abſence d'un particulier n'empeſche pas la deliberation d'une compagnie, ou la concluſion d'une affaire.* Intercesſora ou deficiente Monacho, Abbas tamen aligitur. Intercesſio aut abſentia alicujus rem inchoatam non impadit. MOWI ſię ieſzcze bez iednego Mnicha, mogą ſtanowić Opata: to ieſt że kontradykcye albo nieprzytomność, iednego partykularnego człeka, niepowinna przeſzkadzać powſzechney radzie, y zakończenin tákiey ſprawy.

JOUËR à l'Abbé. (*C'eſt un certain jeu d'enfant, dont la regle eſt que quand le premier à fait quelque choſe, il faut que tous ceux qui le ſuivent, faſſent de meſme.*) Ad præuntis examplum ludere. *GRAC W OPATA ieſt pewna gra miedzy dziecmi, ktore ná tym zawiſła, że to co pierwſzy uczyni, wſzyſcy zanim toż ſamo czynić maią.*

ABBECHER un *oiſeau*, V. act. (*donner la becbée à un oiſeau qui n'a pas encore l'adreſſe de la prendre de luymeſme.*) Cibum avi ingerera, (ingero, ingeris, ingeſſi, ingeſtum.) *Colum.* Cibum avi introferra, (introfero, introfers, intrutuli, introlatum.) *Cic.* Cibum avi in os indere, (indo, indis, indidi, inditum.) Eſcam in roſtrum avis ingerere *ou* inſerere, (inſero, inſeris, inſerui, inſertum.) act. *Plin.* KARMIC *ptaka ktory ieſzcze ieść nie umie*,

ABBESSE, ſubſt. f. (*celle qui gouverne des Religieuſes.*) Abbatiſſa, *genit.* abbatiſſæ, f. Antiſtes, *genit.* antiſtitis, f. Antiſtitia, *genit.* antiſtitiæ, f. *Cic.* XIENI Co rządzi Zakonnicami.

ABBESTIR *queiqu'on*, ou dit ABBE'TIR, V. act. (*rendre beſte & ſtupide, abrutir.*) Stupidum & bardum aliquem reddere, (reddo, raddis, reddidi, redditum.) act. ODURZYC *niekrzemnym głupim uczynić kogo.*

(Mos bas & populaire au François.) (Słowo proſta y poſpolita w Francuſkim.)

Il s'abbeſtit, ou il abbeſtit tous les jours. Obbruteſcit in dies, (obbruteſco, obbruteſcis, obbrutui, *ſans ſupin*, obbrutoſcere.) neut. *Lucr.* Mortwicie ao dzień, durzeie głupieie.

ABBEVILLE, (*ville capitale du Ponthieu en Picardie.*) Abbavilla, *genit.* Abbavillæ, f. ABBEWIL *Miaſto głowne Prowincyi Pontyka w Pikardyi.*

D'Abbeville. Abbavillæus, *genit.* Abbavillæi, m. *parlant d'un homme.* Abbavillæa, *genit.* Abbevillææ, f. *parlant d'une femme.* Abbewillanin mowiąc a *Męſczyznie* Abbewilanka *o białeygłowie*, co ieſt z Abewillu.

ABBOY, ſubſt. maſc. (*cri ou jappement des chiens.*) Latratus, *genit.* latratûs, m. *Cic.* SZCZEKANIE Pſow.

(Ce mot eſt factice & formé ſur le ſon des chiens qui crient & qui abboyent.) To ſłowo ieſt uformowane na podobieńſtwo głoſu Pſow ſzczekaiących.)

ABBOY ſe dit auſſi de *l'extremité où eſt reduit le cerf ſur ſes fins.* Car alors on dit *Le cerf eſt aux aboys, il ne peut plus courir, il manque de force.* Ad extremum adductus eſt cervus. Zażywa ſię tegoż ſłowa w ſenſie nie właſnym mowiąc *o Jeleniu ktorego już pſy zmorduią ugoniaiąc, kiedymu iuż ſił nieſtaie do uciekania.*

ABBOYS ſe dit figurement de l'homme, & ſignifie *l'Agonie. Il eſt reduit aux abboys de la mort*, ou ſimplement *Il eſt aux abboys*, c'eſt à dire *Il ſe meurt*, Vitam agit. Animam efflat ou edit. *Cic.* Extremos trahit ſpiritus. *Phad.* Także wtym ſenſie mowi ſię o człowieku iuż dokonywaiącym *że go iuż śmierć dogania.*

ON DIT auſſi, *Une ville eſt aux abboys, elle eſt reduite à la derniere extrémité, elle ne peut plus tenir.* Ad extremas, au ad ſummas anguſtias urbs adducta eſt. Urbs anguſtiis urgetur, ou premitur. *Cic. Caſ.* Także ſię o mieyſcu iakim mowi ktore *do oſtatniego ſię broniąc iuż daley wytrzymać niemoże, ale ſię oddać muſi nieprzyiacielowi.*

Une fidelite aux abboys. Fides labefacta. *Suet.* *Wierność nadwerężona.*

Une pudeur aux abboys. Pudor labefactus. Pudor fermé victus. Expugnata fermé pudicitia. *Cic.* *Cnota, wſtyd zachwiany, prawie zniewolony.*

ON DIT auſſi *Tenir quelqu'un en abboy*, pour dire *l'amuſer de vaines eſperances & promeſſes.* Aliquem vana ſpe lactare, ou producere, ou paſcera. *Cic. Ter.* *Trzymać kogo na wzercy, nádzieiami prożnemi y obietnicami go karmić*

ABBOYER, ou ABBAYER, V. neut. (*qui ſe dit pour exprimer le cri des chiens.*) Latrare, (latro, latras, latravi, latratum.) neut. & act. accuſ. Latratus dare, *Sen.* Latratus adera. *Ovid.* SZCZEKAC.

Tu veux me fermer la bouche pour m'empeſcher d'abboyer, afin de defendre le bien de mon maiſtre. Tu vis mihi linguam præcludere, ne latrem pro re domini mei. *Phad.* *Chceſz mi gębę zatkać abym nie mowił za dobrem Pana ſwego.*

Abboyer fortement, Acriter elatrare. *Hor.* *Mocno ſzczekać.*

ABBOYER au figuré, (*parlant de ceux qui s'attendent à quelque choſe, qui la deſirent & la pourſuivent avec avidité.*) comme *Abboyer une ſucceſſion* ou *après une ſucceſſion.* Hereditatem inhiare, (inhio, as, avi, atum. act. *Plaut.* Hereditatem pervenari ou ſectari, (or, aris, atus ſum.) depon. ou appetere, (appeto, appetis, appetii, appetitum. act. *Cic.* W ſenſie nie właſnym mowi ſię mowiąc o tych ktorzy oczekuią ná iaką rzecz y oney z chciwością wyglądaią naprzykład *gonić za ſukceſſyą, czuwać na nię.*

ON LE DIT encore de ceux qui ſont crier après aux. *Abboyer contre l'élévation d'une perſone, crier contre.* Allatrate magnitudinem ou dignitatem alicujus. *Liv.* MOWI ſię ieſzcze o tych ktorey zá ſobą wołać daią iako: *na godność lub zacność czyią ięzykiem ſię targnąć.*

Cet homme eſt ſi endetté, que tout le monde abboye après luy. Tanto ære alieno hic obrutus eſt, ut cuncti eum allatrent ou pipulo differant. *Plaut.* *Ten człowiek ſię tak zadłużył, że wſzyſcy za nim wołaią.*

(Il eſt vray de dire qu'originairement. *Abboyer & Abbayer* ſont deux mots differents, & qu'*Abbayer* s'eſt dit au ſecond ſens figuré, & eſt composé de *Bayer* ou *Béer*, qui ſignifie regarder attentivement ou attendre impatiemment quelque choſe: ce qu'on ſait ordinairement avec une bouche béante; mais par abus l'affinité de ces mots les a fait confondre & prendre l'un pour l'autre.) (Prawda li *Abboyer y Abbayer* ſą dwa ſłowa rozniące ſię od ſiebie, y że Abbayer zażywano w ſenſie nie właſnym, będąc złożone z ſłowa *Bayer* albo *Béer*, co znaczy patrzać z pilnością, albo oczekiwać niecierpliwie iakiey rzeczy: co ordynaryinie bywa gębą maiąc otwartą: ale przez zwyczay, podobieńſtwo tych ſłow oboygа ſprawiło, że ie zamieniono iedno za drugie.)

ON DIT proverbialement, *Abboyer à la lune*, pour dire, *Crier & peſter inutilement contre un plus puiſſant que ſoy.* Oblatrare aliquem ſe potentiorem. Obloqui alicui ſe potentiori. *Plaut.* MOWI ſię w przyſłowiu *ſzczekać na Kſiężyc* to ieſt *warczeć, y złorzeczyć prożne przeciwko mocnieyſzemu.*

ON DIT encore, *Tout chien qui abboye ne mord pas*, pour dire que *Ceux qui menacent ſouvent ne ſont pas grand mal.* Latrant non mordent ſemper canes. Qui multa minantur, ſæpe nihil efficiunt. *Phad.* MOWI ſię ieſzcze *nie każdy pies co ſzczeka, kąſi*: to ieſt *ci co grożą częſtokroć mało co dokażą.*

ABBOYEUR, m. *Virg.* Latrans canis, *genit.* canis latrantis, m. *Pert.* PIES ſzczekaiący.

Il a des abboyeurs à ſes côtez, pour dire *Il a des flateurs autour de luy.* Aſſident apud ipſum fortunatum aucupes. (auceps, *gen.* aucupis, m.) *Ma około ſiebie takich co mu przyſzczekuią* to ieſt ma u ſiebie podchlebnikow.

ABBREVIATEUR, ſubſt maſc. (*celuy qui abrége un livre, ou quelque hiſtorien.*) Eclogarius, *genit.* eclogarii, m. *Cicer.* Scriptor alicujus operis in epitomen, *genit.* ſcriptoris, m. Qui epitomen conficit alicujus hiſtoriæ. Qui hiſtoriam ou librum in epitomen cogit. ZBIERACZ; *ten co krotkie zebranie kięgi, lub hiſtoryi iakiey czyni.*

ABBREVIATION, ſubſt. f. (*écriture en abrégé qui ſe fait avec pluſieurs titres & caracteres, qui ſuppléent les lettres qu'on omet.*) Nota, *genit.* notæ, f. *Suet.* Scribendi compendium, *genit.* ſcribendi compendii, n. *Manil.* PISANIE cyframi: *ſpoſob piſania prędko przez abbrewiacye, zamiaſt liter, ktore ſię opuſzczaią,*

Se ſervir d'abbreviations en écrivant, écrire par abbreviations. Notis ſcribere. *Suet.* Per compendia ſcribere. Uti compendiis in ſcribendo. Singulis ou paucis voces notare. (*Probe ancien Grammairien.*) *Zażywać abbrewi-*

acyi w piſaniu t piſat praez abbrewiacye.

ABBREUVER, V. act. (*donner à boire au bétail, mener ou faire boire le bétail.*) Adequare. (adequo, adaquas, adaqoevi, adequatum.) act. accuſ. *Suet.* Ad equem appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) act. acc. *Var.* NAPAWAC bydło prowadzić do wody.

ABBREUVER, (*imbiber d'eau, mouiller, tremper.*) Abluere, *ou* proluere, (luo, lui, lutum.) act. acc. *Colum. Plaut.* Madefacere, (madefacio, madefacis, madefeci, madefactum.) Rigare *ou* irrigare, (rigo, rigas, rigavi, rigatum.) act. acc. *Colum.* Aſpergere *ou* Conſpergere, (conſpergo, ſergis, ſperſi, ſperſum.) Imbuere, (imbuo, imbuis, imbui, imbutum.) Intingere, (intingo, intingis, intinxi, intinctum.) act. acc. *Vitr.* NAMACZAC naſiąkeąć.

La terre n'eſt point abbreuvée de pluye. Terra pluviis non eſt abluta *ou* non eſt proluta. *Colum.* Non immaduit terra. *Ovid.* *Nienápoiona deſzczem ziemia.*

Les poroſitez des veines du corps ſont abbreuvées par des humeurs crues, viſqueuſes & froides. Venarum raritates ſunt intinctæ ex duriſſimis & ſpiſſioribus, frigidiſſimiſque rebus. *Vitr.* *Dziurki álbo pory żył w ciele nápełnione ſą miazgą, to ieſt humorami oſtremi lipkiemi y zimnemi.*

Il faut poiſſer ſoigneuſement les quarreaux par dedans, afin qu'ils ne s'abbreuvent point d'humidité. Interiores partes tegularum picentur curioſiùs, ut abs ſe reſpuant liquorem. *Vitr.* *Dachowki wewnątrz pilno naſmalać to ieſt polewać trzeba, áby ſię nie napawały wody.*

ABBREUVER ſignifie figurément, *Remplir l'eſprit de quelqu'un d'une choſe.* Intingere aliquem re aliquâ. Inficere aliquem re aliquâ, (inficio, inficis, infeci, infectum.) act. *Cic.* NAPOIC w ſenſie nie własnym znaczy: Rozum czyi nápełnić zdaniem iakim, albo zarazić.

s'Abbreuver d'une opinion, (ſe la mettre dans l'eſprit, s'en coëffer.) Imbibere animo opinionem aliquam, (imbibo, imbibis, imbibi, imbibitum.) act. Infici aliquâ opinione, (*inficior, inficeris, infectus ſum.*) Paſſ. *Cic. Liv.* *Napoić ſię iákim mniemaniem, napić ſię błędu iákiego, uſtroić ſobie w głowie zdanie iákie.*

Abbreuver ſon eſprit des ſciences, (s'en remplir.) Ingenium artibus imbuere. *Plin-Jun.* * *de ſcrupule, d'erreur.* Imbuere animum religione, errore. *Cic. Liv.* *Napoić rozum náukami, myśl ſwoię nápoić błędem, ſkrypułami zaprzątnąć.*

Tout le monde eſt abbreuvé de cela, (tout le monde le ſçait.) Res nota *ou* pervulgata eſt apud omnes. Id nemo neſcit. *Cic.* Lippis & tonſoribus nota res eſt. *Hor.* *Cały świat ieſt tym napoiony, wſzyſcy to wiedzą,* Już to y Baby w kruchcie wiedzą.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt Proverbiale, & il s'en faut ſervir à propos: elle veut dire *Cela eſt connu des chaſſieux & des barbiers*, & elle eſt venuë de ce que ces ſortes de gens ſont oiſifs, les uns ne pouvant vaquer aux affaires à cauſe de leur *maladie*, & les autres attendant pendant tout le jour quelqu'un qui vienne ſe faire raſer.) Właściwſkim ieſt otym przyſłowie *iuż to y kaprawym, y balwierzom wiadomo* á tego trzeba wiedzieć gdzie zażyć: poſzła ta mowa ztąd: iż rakowi indeie ſą proázujący, iedni nie mogąc ſię bawić ſprawami dla ſwoiey choroby, á drudzy cały dzień oczekuiąc ktoby ſię przyſzedł ogolić.)

ABBREUVOIR, ſubſt. maſc. (*lieu où l'on mene boire les animaux.*) Aquarium, *genit.* aquarii. n. *Cic.* NAPAWALNE mieyſce (*kędy prowadzą bydło nápawać.*) koryto.

Mener les chevaux à l'abbreuvoir, (les mener boire, les mener à l'eau.) Aquari equos. dep. *Saluſt.* Adequare equos. Appellere equos ad aquam. *Var.* *Prowadzić konie do wody.*

ABBREUVOIR en terme de maçonnerie, (*intervalle que les Maçons laiſſent entre les joints des pierres pour y faire couler du mortier.*) Rima, *genit.* rimæ, f. *Vitr.* *DZIVRY, ſpary, albo przedziały, lub mieyſca prożne, ktore Mularze zoſtawuią między* fugami, lub ſpoieniemi kamięni, dla zalania wapnem rzaczyninnym.

ON DIT proverbialement, *Une playe qui ſaigne beaucoup, eſt un abbreuvoir à mouches.* Vulnus cruentum muſcarum aquarium. MOWI ſię w przyſłowiu, *Rana ktora barzo krwią płynie, ieſt to korytko dla much.*

ABCES, ſubſt. maſc. (*tumeur contre nature qui tend à corruption.*) Abſceſſus, *genit.* abſceſsûs, m. Abſcedentia, *genit.* abſcedentium, n. plur. Quæ abſcedunt. *Celſ.* Vomica, *genit.* Vomicæ, fœm. *Plaut Celſ.* WRZOD, wrzedzienica, zaiątrzenie.

Abcès qui commence à ſe former. Abſceſſus incipiens, m. *Celſ.* *Wrzod ktory ſię tworzy, dopiero zaczynaiący.*

Un abcès paroiſt. Vomica erumpit *ou* oritur. *Celſ.* *Wrzod ſię pokazuie.*

Percer un abcès, l'ouvrir. Vomicam aperire. *Cicer.* Secare vomicam. *Plaut.* Rumpere vomicam. *Celſ.* *Wrzod przekłoć, otworzyć.*

Avoir un abcès. Laborare vomicâ. *Celſ.* *Wrzod mieć.*

ABDE'RE, (*ville de Thrace.* Abdera, *genit.* Abderæ, f. *Cic.* ABDERA Miaſto w Tracyi.

ABDE'RITAIN, ſubſt. maſc (*celuy qui eſt de la ville d' Abdere.*) Abderita *ou* Abderites, *genit.* Abderitæ, m. *Mart. Plin,* *ABDERITANIN*, ten co ieſt z Abdery.

ABDE'RITAINE, f. (*celle qui eſt de la ville d' Abdére.*) Abderita, *genit.* Abderitæ, f. ABDERITANKA ta co ieſt z Abdery.

D' ou ABDE'RITAIN. Abderitanus, Abderitana, Abderitanum. *Cic.* *ABDERITANSKIE.*

ABDICATION, ſubſt. f. (*renonciation volontaire à quelque charge ou dignité.*) Abdicatio, *genit.* abdicationis, f. *Liv.* ABDYKACYA złożenie, podziękowanie dobrowolne za urząd, lub godność iaką.

ON DIT auſſi *l'Abdication d'un fils rebelle & deſobeïſſant.* Abdicatio filii. MOWI ſię także ABDIKACYA *albo wyrzeczenie ſię ſyna, złego, y nieposłuſznego.*

ON DIT pareillement au Palais, *Faire une abdication de biens, (quand on en fait un abandonnement entier.)* Cedere bonis. *Quint.* MOWI ſię też w prawie *uczynić abdykacyą Dobr ſwoich*, to ieſt *zupełny wyrok rzecz od fortuny uczynić.*

ABDIQUER, V. act. (*renoncer à un royaume, à quelque magiſtrature, l'abandonner, la quitter, s'en demettre, en faire ou en donner ſa démiſſion.*) Abdicare, (abdico, abdicas, abdicavi, abdicatum.) act. accuſ. (*comme* Abdicare magiſtratum. *Saluſt.* Abdicare ſe magiſtratu. *Liv. Cic.* *Se démettre d'une magiſtrature.*) * Abdicare *mis ſeul, comme* Conſules abdicarunt, *les Conſuls abdiquerent leur magiſtrature, s'en démirent.* * Deponere, (depono, deponis, depoſui, depoſitum.) Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) *Cic.* Ejurare, (ejuro, ejuras, ejuravi, ejuratum.) act. acc. *Tacit.* ABDYKOWAC *złożyć rządy Krolestwa iakiego, zá urząd iaki podziękować, godności uſtąpić,* Abdykować ſamo przez ſię położone náprzykład *Konſulowie abdykowali, ſwoy urząd złożyli.*

Gracchus envoya des lettres au College (des Augures) *par leſquelles il leur declaroit, qu'il y avoit eu du defaut dans l'élection des Conſuls, les Augures en firent leur rapport au Senat, lequel ordonna que les Conſuls renonceroient à leur élection, ce qu'ils firent, & ils abdiquerent.* Gracchus litteras ad Collegium miſit, vitio creatos eſſe Conſules, Augures rem ad Senatum, (*on ſous entend* deferunt) Senatus ut abdicarent, (*on ſous-entend* jubet) Conſules abdicaverunt. *Cic.* *Grakchus poſłał liſty do ſpołeczności Vrzędu* (Wieſzczkow) *przez ktore dawał im znać, że czegoś niedoſtawało w wybraniu Konſulow, Wieſzczkowie donieśli otym do Senatu, a ten roskazał; áby Konſulowie podziękowali za ſwoię Elekcyą, y tak abdykowali.*

Le Senat ordonna qu'après que Lentulus ſe ſeroit démis de ſa charge de Préteur, on le mettroit en priſon. Itaque cenſuerunt Patres ut cùm P. Lentulus Præturâ ſe abdicaſſet, tum in cuſtodiam traderetur. *Cic.* *Senat roskazał, áby Lentulus iak złoży Sęſtwo, był do więzienia wſadzony.*

ON DIT auſſi en Droit *Abdiquer un fils,* pour dire *l'abandonner, ne le vouloir plus reconnoiſtre pour ſon fils,* Abdicare filium. * *Terence a dit,* Abdicare generum, *Ne vouloir point quelqu'un pour gendre, le répudier.* W Prawie ſię też mowi: *Abdykować* Syna to ieſt *nie znać go, nie chcieć go więcey mieć za ſyna, wzgardzić nim, y onego ſię wyrzec. Abdykować Zięcia niechcieć go znać zá Zięcia.*

ABDOMEN, ſubſt. maſc. (*cette partie du bas ventre, qui eſt depuis les cuiſſes, juſqu'au diaphragme, & qui enferme*

les intestins.) Abdomen, *genit.* abdominis, n. *Cic.* WYMIĘ Brzuch, Brzochowa słabizna.

ABECE', subst. masc. (*Alphabets croix de par Dieu, petit livre qui sert à apprendre à lire aux enfans.*) Libellus elementarius, *genit.* libelli elementarii. m. Abecedarium, *genit.* abecedarii, n. *Cal.* Abecedaria, *genit.* abecedariæ, f. *Fulget.* A.B.C. Obiecadło Elementarz.

ABECE' signifie par metaphore *Le commencement d' une science.* Elementa, *genit.* elementorum, n. plur. *Quint.* A.B.C. znaczy w wyrozumieniu nie własnym początek iakiey nauki.

Quand on pense avoir pénetré les secrets de la nature, on se trouve encore à l' Abecé. Cùm quis rimatum se putat abdita naturæ, in elementis adhuc hæret. Kiedy myśli kto że iuż doszedł taiemnic natury, zaledwie przyszedł do abc.

ABE'CE'DAIRE, subst. masc. (*qui est encore à l' Abecé, qui apprend à connoistre ses lettres.*) Abecedarius, ii, m. Elementarius, *genit.* elementarii, m. *Sen. S. Jerosme.* ZAK co się dopiero uczy obiecadła litery poznawać. Gregoryanek.

ABE'CE'DAIRE, (*Maistre des petites écoles, qui apprend à lire aux enfans.*) Abecedarius, ii, m. Elementarius, *genit.* elementarii, m. KLECHA co uczy żakow przy Farze.

ABEILLE, subst. f. (*insecte volant, grosse mouche qui a un aiguillon fort, & qui fait le miel & la cire.*) Apis ou Apes, *genit.* apis, f. PSZCZOŁA *Owad, mucha wielka maiąca żądło barzo obrażliwe, ktora miod y wosk wyrabia.*

Les abeilles font des gasteaux de cire. Apes fingunt ou faciunt favos. *Cic. Phad.* *Pszczoły robią plastry miodu.*

Petite abeille. Apicula, *genit.* apiculæ, f. *Plin.* *Pszczołka*

Celuy qui éleve des abeilles. Apiarius, ii, m. *Plin.* *Bartnik co koło Pszczoł chodzi.*

Le lieu où l'on nourrit & éleve des abeilles. Apiarium, *genit.* apiarii, n. *Colum.* *Barć, gdzie Pszczoły trzymaią.*

ABESTIR, V. act. On prononce ABE'TIR. (*Rendre un homme stupide & semblable à une beste, à force de mauvais traittemens.*) Aliquem variis injuriis stupidum & efferatum reddere. Nikczemnym dzikim uczynić kogo, y bestvi podobnym.

Les yvrognes s'abestissent par l'excès du vin. Nimio vino ebriosi obbrutescunt. *Lucr.* *Martwieią pianice y tępieią od trunkow zbytecznych, głupieią.*

On dit mieux en François *Abrutir* qu' *Abestir* qui est un mot populaire & bas. Lepiey się mowi w Francuskim *Abrutir* niż *Abetir* bo to iest tylko słowo pospolite y proste.

Les afflictions continuelles & la solitude abestissent les gens. Assiduis calamitatibus & solitudine efferantur homines. *Plin.* Malorum assiduitas & solitudo efferant animos. *Liv.* *Utrapieniem ustawicznym, y osobnością durzeią umysły, głupieią dziczeią.*

ABHORRE', m. ABHORRE'E, f. part. pass. & adject. (*qu'on a en horreur.*) Invisus. Odiosus. Exosus, a, um. (*avec un datif.*) *Cic. Gell.* Execratus, execrata, execratum. *Plin.* NIENAWISNY Przykry obrzydliwy.

On trouve dans Pline *execratissima auguria* au superlatif, des Augures qu'on abhorre: & *Invisior & hoc invisius* dans Ciceron, au comparatif. Znaydaie się u Pliniusza w przenoszącym stopniu *Nayzienawistnieysze wieszczby, y przykry przykrzeyszy* w stopniu porownaiącym u Cycerona.

ABHORRER, V. act. (*avoir en horreur, détester les personnes ou les choses.*) Horrere. Abhorrere. Exhorrere, (horreo, horres, horrui, *sans supin.*) Exhorrescere, exhorresco, exhorrescis, exhorrui, *sans supin.*) n. acc. * Detestari, (detestor, detestaris, detestatus sum.) dep. acc. Execrari, (execror, execraris, execratus sum.) depon. accus. *Cic. Suet.* BRZYDZIC się nienawidzić stronić nie rad czynię.

(Ce verbe François vient d'*horrere* Latin qui signifie *avoir le poil herissé de peur.*) (To słowo Francuskie pochodzi od łacińskiego wzdrygam się, naieżam, wstaią włosy od strachu.)

Tout le monde abhorre les tyrans. Omnes abhorrent tyrannos. *Sen.* * (*Ciceron dit* ab re aliquâ abhorrere; au Alienum esse à re aliqua, (alienus, a, um.) *Avoir de l'aversion pour une chose.*) *Cały świat brzydzi się Tyrannami* (*Cycero mowi* wzdrygać się od czego, strzedz się chronić od iakiey rzeczy, mieć w awersyi w obrzydliwości.)

Ils abhorrent ces sortes de vices. Talibus vitiis abhorrent. *Cic.* Ab his vitiis avocantur. *Cic.* *Strzegą się takich występkow, brzydzą się niemi.*

Abhorrer quelqu'un. Aliquem habere invisum, (invisus, a, um.) *Cic.* *Stronić od kogo,* odwracać się od niego, wstręt mieć.

Il abhorre le mariage, il a de l' aversion & de l'éloignement pour le mariage. Abhorret à nuptiis. *Ter.* Alienus est à nuptiis. *Cic.* A ducendâ uxore abhorret. *Cic.* Brzydzi się małżeństwem, chroni od ożenienia.

Faire abhorrer les vices par la crainte des chastimens, en donner de l'aversion. Absterrere au avocare aliquem (ou animum alicujus) à vitiis metu pœnæ. *Hor.* *Wstręt od występkow uczynić, dla boiazni karania.*

Qui abhorre quelqu'un Aliquem exosus, a, um. *Virg.* *Nienawidzący kogo, maiący w nienawiści.*

ABJECTION, subst. masc. (*condition servile qui fait tomber une personne dans le mépris.*) Abjectio. Despectio, *genit.* onis, f. Despicientia, *genit.* despicientiæ, f. *Cic.* PODŁOSC (*Kondycya podła ktora osobę iaką wzgardzoną czyni,* w pogardę podaie.

La fortune a reduit ce gentil-homme dans une grande abjection. Abjectum hunc & humilem fecit fortuna. Hunc depressit ou abjecit fortuna. *Cic.* Niefortuna tego Szlachcica do wielkiey przywiodła, podłości w poniewierkę, w pogardę podała.

QUELQUES-UNS ont dit *Abjection d'esprit* pour *Abbattement d'esprit.* Animi abjectio. *Cic.* Nie ktorzy mowią podłość umysłu za *umysł upokorzony osłabiony.*

ABJET, m. ABJETTE, f. abject. (*méprisable, dont on ne fait aucun cas.*) abjectus, abjecta, abjectum, (*qui fait en Comparatif* abjectior & hoc abjectius, & *en Superlatif* abjectissimus, a, um.) *Cic.* * Contemtus, contemta, contemtum, *qui fait au Comparatif* contemtior & hoc contemtius, & *en Superlatif* contemtissimus, a, um.) * Humilis & hoc humile, (*qui fait au Comparatif* humilior & hoc humilius, & *au Superlatif* humillimus, a, um.) * Despectus, a, um. * Despicatus, a, um. (*qui fait au Comparatif* despicatior & hoc despicatius, & *au Superlatif* despicatissimus, a, um.) *Cicer.* WZGARDZONY (Ktorego niazca nie maią) w stopnio porownywaiącym *wzgardzeńszy* w stopnio przenoszącym *naywzgardzeńszy* niski opokorzony podły w porownywaiącym *niższy*, *podleyszy*, w przenoszącym *nayniższy naypodleyszy.*

Il se dit sur tout de la naissance & de la profession. Car on dit *Une naissance abjette.* Humilis & minimè generosus ortus, m. *Cic.* Homile & obscurum genus, n. *Plin.* Naybarziey się mowi o urodzenio, professyi albo stanie, mowiemy bowiem: *urodzenie podłe.*

Un metier abjet. Humilis ars & sordida. *Cic.* Rzemiesło podłe nikczemne.

On le dit aussi de l'esprit & du courage. Mowi się też o rozumie y sercu albo umyśle.

C'est un esprit vil & abjet; une ame basse & abjette, qui n' a aucune élevation, qui ne pense à rien de grand. Angusta mens & humilis. Animus demissus & humilis. Humilis animus & abjectus. *Cic.* *Rozum umysł podły wzgardzony. Dusza podła nikczemnego serca człowiek, ktory nic wielkiego w sobie niema, o niczym wielkim nie myśli.*

ABINTESTAT, (*terme de Jurisprudence, qui se dit de celuy qui herite d'un homme qui n'a point fait de testament.*) Ab-Intestato. *Afran-Jurisc.* BEZ TESTAMENTU, Kaduk (*terminem prawnym mowi się o tym, co sukcessyą bierze po tym, ktory zeszedł bez Testamentu.*)

ABISO, (*riviere de Sicile.*) Elorus, (*ou* Helorus) *genit.* Elori, m. *Sil. Ital.* ABIZO RZEKA w Sycylyi.

(C'est aussi le nom d'une ville qui est sur cette riviere.) (Toż samo iest nazwisko miasta ktore iest nad tą Rzeką.)

Ciceron appelle les peuples qui habitent cette ville *Populi Eloriui,* les Peuples de la ville d'Abiso. Cicero nazywa obywatelow ktorzy mieszkaią w tamtym mieście *Lud Eloryński.*

Qui est d'Abiso. Elorios, & Elorinus, a, um. *Ovid. Abizanin* ktory iest z *Abino.*

ABISSINIE, *ou le païs des Abissins.* Abassenia ou Abissinia, *genit.* Abissiniæ, f. *(C'est le Royaume d'Ethiopie en Afrique.)* ABISSYNIA Kray Abissynow *(Jest to Krolestwo Murzynskie w Afryce.)*

ABISSINS, *(peuples de d'Abissinie en Afrique.)* Abissini, *genit.* Abissinorum, m. plur. ABISSYNI *(Narod Abyssynow w Afryce.)*

ABJURATION, fobst. f. *desaveu solemnel avec detestation de quelque erreur.*) Erroris alicojus damnatio ou derestatio, *genit.* onis, f. *Plin.* WYPRZYSIĘZENIE się WYRZECZENIE się *(odrzec się y wyprzysiądz iakiego błędu.)*

Faire abjuration. Damnare ou ejurare errorem. *Voyez* ABJURER. *Wyprzysiądz się błędu.*

ABJURER, V. act. *(renoncer à quelque mauvaise doctrine, la condamner, la detester.*) Ejurare, (ejoro, ejuras, ejuravi, ejuratum.) Deponere, (depono, deponis, deposui, depositum.) Abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) Abjudicare, (abjudico, abjudicas, abjudicavi, abjudicatum.) Rojicere, (rejicio, rejicis, rejeci, rejectum.) act. acc. Detestari, (detestor, detestaris, derestatus sum.) depon. acc. *Cic.* WYPRZYSIĄDZ się (*Wyrzec się iakiey złey nauki, onę potępić, nią się brzydnić.*)

ON A DIT autrefois *Abjurer sa patrie*, pour dire *la quitter pour n'y plus retourner, (comme font les bannis & les proscrits.)* Ejurare patriam. NIEGDYS mowiono *Wyprzysiądz się Oyczyzny swoiey*, to iest z niey wyniść nigdy się do niey niewracaiąc, iako czynią Bannici y wywołani.

ABLATIF, subst. masc. *(terme de Grammaire, sixiéme cas de la déclinaison du Nom.)* Ablativus casus, *genit.* ablativi casûs, m. *Tar. Quint.* ODBIERAIĄCY Spadek (termin Grammatyczny znaczący szosty spadek deklinacyi Imion.)

Le mot d'*Ablatif* vient de *auferendo.* Priscien l'appelle aussi *Comparatif*, parce qu'il ne sert pas moins à comparer qu'à ôter parmi les Latins. To słowo *Odbieraiący* pochodzi od słowa *odbieram.* Prisci anus nazywa go też Porownaiący bo w Łacińskim służy nie mniey do Porownywania, iako y do odbierania.

ABLE, subst. masc. *(petit poisson plat & blanc qui se pesche dans les rivieres.)* Alburnus, *genit.* alburni, m. *Auson.* PŁOC Płocica (mała rybka biała, y płaska ktora się w Rzekach poławia.)

ABLUTION, fobst. f. *(le peu de vin qu'on prend aprés la Communion pour aider à consommer la sainte Hostie, lors qu'on a communié; ou l'eau qui sert à laver les doigts du Prestre, qui a consacré.)* Ablutio, *genit.* ablutionis, f. ABLUCYA (wina trochy ktore po Kommunij biorą dla pomocy do połknienia Hostyi Swiętey, gdy kto Kommunikuie; albo też woda ktora służy do spłokania palcow Kapłana po mszy Swiętey.)

Ce mot Latin est de Vitruve pour l'action de laver, & l'on s'en peut servir pour marquer l'*ablution*, aussi bien que de *lavatio* & *lotura* qui sont de Varron & de Pline. En François *Ablution* n'est d'usage que dans ces Ceremonies Ecclesiastiques, & par tout ailleurs on dit *Lavement* ou *l'action de laver.* Słowo to Łacińskie iest Witruwiuszа, y znaczy umywanie spłokanie: y albo tego może zażyć albo *umywanie omycie spłokanie* ktore są Warrona y Pliniusza; w Francuskim nie zażywaią tego słowa *Ablucyа* tylko w tych obrządkach Kościelnych: a wszędzie indziey mowią: *zmywanie zmywać.*

ABNE'GATION, subst. f. *(Renonciation à ses passions, à ses plaisirs & à ses inclinations.)* Despectio, *genit.* despectionis, f. Despectus, *genit.* despectûs, m. Despicientia, *gen.* despicientiæ, f. *Cic.* ZAPRZENIE się WYPRZENIE się (wyrzeczenie się swoich namiętności, uciech, y skłonnaści.)

ABNE'GATION, *de soy avilissement, de soy-mesme.* Sui ipsius despicientia, æ, f. ZAPRZENIE się samego siebie wzgardzenie siebie samego.

(Terme de Dévotion.) Termin Pobożności.

ABOLI, m. ABOLIE, f. part. pass. & adject. *(mis au néant.)* Abolitus, abolita, abolitum, Antiquatus, a, m. *Quint. Tacit.* Voyez ABOLIR. ZNISZCZONY ZNIESIONY Zniesiona.

ABOLIR, V. act. *(mettre au néant, mettre hors d'usage.)* Abolere, (aboleo, aboles, abolevi, abolitum.) Delere, (deleo, deles, delevi, deletum.) Obliterare, (oblitero, obliteras, obliteravi, obliteratum.) Tollere, (tollo, tollis, sustuli, sublatum.) Rescindere, (rescindo, rescindis, rescidi, rescissum.) Penitus extinguere, (extinguo, extinguis, extinxi, extinctum.) act. accus. *Cic.* Intervertere, (interverto, intervertis, interverti, interversum.) act. acc. *Paul-Jurisc.* ZNISZCZYC znieść wygluzować skassować.

Neron resolut d'abolir les imposts & de faire ce present au genre humain. Nero cuncta vectigalia omittere voluit, idque pulcherrimum donum generi mortalium dare. *Tacit.* *Neron umyślił wszystkie poznosić podatki, cła, pobory, y ten tak piękny podarunek Narodowi ludzkiemu uczynić.*

Abolir la Religion parmi les hommes. Hominum Religionem delere. *Cic.* * *Les crimes.* Nomina reorum abolere. *Suet.* *Znieść wiarę między ludzmi.* * *Występki.*

Le temps a aboli les ouvrages d'Anacréon. Ætas delevit, quod olim lusit. Anacreon. *Hor.* *Z czasem zaginęły Pisma Anakreonta.*

Les loix & les mœurs ont aboli le vice. Lex & mos edomuit nefas. *Hor.* *Prawa, y obyczaie poznosiły występki.*

Abolir les loix, une coustume. Leges, consuetudinem extinguere. *Cic.* Leges antiquare. * Leges refigere, (refigo, refigis, refixi, refixum. act. *Cic.* *Znieść prawo iakie albo zwyczay, oderwać, zdiąć: odiąć.*

(Cette derniere expression vient de ce que les Romains détachoient leurs Loix gravées sur des plaques de cuivre, lors qu'ils vouloient les abolir.) (Ta ostatnia expressya pochodzi ztąd, iż Rzymianie odeymowali odrywali od ścian prawa swoie na blachach miedzianych wyryte, kiedy iakie prawo kassować chcieli.)

Abolir entierement la Dictature. Æquare solo Dictaturam. *Liv.* Tollere ou abrogare Dictaturam. *Odrzucić znieść całe Dyktaturę.*

Le long-temps on a aboli la memoire. Vetustate memoria hujus rei abiit. *Liv.* *Dawnością y sama pamięć tego zaginęła.*

s'Abolir, (devenir hors d'usage, se passer.) Abolescere. Obsolescere, (obsolesco, obsolescis, obsolevi, obsoletum.) Exolescere, (exolesco, exolescis, exolevi, exoletum.) n. Interire, (intereo, interis, interij, interitum.) n. Extingui, (extinguor, extingueris, extinctus sum.) pass. *Cic.* In desuetudinem abire, (abeo, abis, abii, abitum.) neut. MINĄC *zniszczeć, wywietrzeć, wyszło z mody, ze zwyczaiu, zestarzało się.*

La memoire de cette action étoit presqu'abolie. Memoria hujus rei jam propè aboleuerat. *Cic.* *Pamięć Dzieła tego prawie wywietrzała, wygasła była.*

ABOLISSEMENT, fobst. masc. *(l'abrogation des loix, extinction des coustumes.)* Abrogatio. Antiquatio. Abolitio, *genit.* onis, f. *Tacit. Cic.* Rescissio, *gen.* rescissionis, f. *Vlp.* ZNIESIENIE. *wygluzowanie, zgaszenie, Praw zwyczaiow.*

ABOLITION, fobst. f. *(destruction d'une loy, d'une coustume.)* Abolitio. Antiquatio. Abrogatio, *genit.* onis, f. *Aul-Gel. Quint.* ZNIESIENIE *prawa lub zwyczaie iakiego.*

Les Aruspices répondirent que nous estions à la veille de l'abolition des loix. Aruspices legum interitum appropinquare dixerunt, (interitus, ûs, m.) *Wieszczkowie rzekli, że blisko było do wszytkich Praw zniszczenia.*

Abolition d'un crime. Criminis extinctio ou abolitio, f. *Suet.* Criminis condonatio, onis, f. *Cic.* *Oczyszczenie, zniesienie z kogo winy iakiey.*

(On ne marque point d'Auteur qui ait dit cela, & cette Phrase n'est pas trop noble en notre Langue.) (Nie wyraża się Author żaden ktory by to powiedział, y ten sposob mowienia nie barzo wyśmienity w naszym Języku.)

Lettres d'abolition, (qui se prennent en Chancelerie.) Absolutoriæ tabulæ, *genit.* absolutoriarum tabularum, f. plur. *Suet.* List Instrument oczyszczaiący kogo (ktory wydaią z Kancellaryi, przywrocenie.

Oster l'apprehension de l'abolition des dettes. Novarum

tabularum timorem tollere. *Caf.* *Vwolnić od boiaźni iakoby nowe listy miały byc wydane, na zniesienie długow ktore kto naciągnął.*

ABOMINABLE, adject. masc. & f. (*horrible, détestable, exécrable.*) Abominandus. Execrandus. Detestandus, a, am. *Quint. Cic.* Execrabilis & hoc execrabile, adject. Sacer, sacra. sacrum. *Cic. Liv.* OBRZYDLIWY *Plugawy, straßny, brzydki sprosny.*

On trouve dans Ciceron la Comparatif *detestabilior & hoc detestabilius*, plus abominable. Znayduie się w Cyceronie stopień porownaiący *obrzydliwßy obrzydliwße.*

ABOMINABLEMENT, adv. (*exécrablement, horriblement.*) Horrendum in modum. OBRZYDLIWIE *okropnie, straßnie sprośnie.*

ABOMINATION, subst. f. (*horreur, exécration.*) Execratio. Detestatio, *genit.* onis, f. *Salust. Plin.* BRZYDKOSC *okropność, straßliwość, strach sprośność.*

Qui est en abomination à ses proches. Parentibus abominatus. *Hor.* *Ten ktorym się y swoi brzydzą.*

Les monstres demi-hommes leur étoient sur tout en abomination. Ante omnia abominati sunt semimares. *Liv.* *Poczwary spetne widowiska, Mięßancow, naprzod im były w obrzydzeniu.*

ABOMINATIONS, au plurier pour *des crimes abominables & énormes.* Abominanda *ou* detestanda crimina, *genit.* abominandorum *ou* detestandorum criminum, n. plur. *Cic.* OBRZYDLIWOSCI *sprośności, sprośne plugawe występki*, sromota.

Faire, commettre de grandes abominations. Execranda facere *ou* patrare, *ou* perpetrare. Detestanda crimina facere. *Cicer.* Obrzydliwych sprośnych czczy się dopuszczać.

ABOMINER, V. act. (*Avoir en horreur, détester.*) Abominari, (abominor, abominaris, abominatus.) Detestari, (detestor, detestaris, detestatus sum.) Execrari, execror, execraris, execratus sum.) depon. accus. *Cic.* BRZYDZIC się *mieć w obrzydzeniu.*

(Ce mot vient d'*ab* & *ominari*, comme qui diroit *rejicere tanquam malum omen*, rejetter une chose comme si elle étoit de mauvais augure. Il est vieux en nostre Langue, & n'est plus en usage.) (To słowo pochodzi w łacińskim od ab y ominari iakoby mowiąc *odrzucić co iaką rzecz, nie dobrey otuchy* stare to słowo w ięzyku Francuskim, y iuż nie iest w używaniu.)

ABONDAMMENT, adv. (*en abondance.*) Abundè. Abundanter, Largè. Copiosè. Cumulatè. Affluenter. *Cic.* Ubertim. adv. *Catul.* OBFICIE, *Buyno, hoynie.*

Tous ces adverbes ont leurs degrez de comparaison, car on dit *Abundantiùs* & *abundantissimè*, *Largius* & *largissimè*, *Copiosius* & *copiosissimè*. *Cumulatiùs* & *cumulatissimè*, *Affluentiùs* & *affluentissimè*, *Vberius* & *uberrimè*. Cic. Każde z tych ma swoy stopień porownaiący, gdyż się mowi *Obficiey nayobficiey, Buyniey, naybuyniey, Hoyniey, nayhoyniey.*

ABONDANCE, subst. f. (*foison, affluence de plusieurs choses en un mesme lieu.*) Abundantia. Affluentia. Copia, *genit.* æ, f. Ubertas, *genit.* ubertatis, f. *Cic.* Vis, *gen.* vis, f. *Cic.* * (*Parlant de fenilles.* Luxuria, æ, f.) OBFITOSC *Mnogo czego na iednym mieyscu.* (*Buyność mowiąc o liściu.*

Avoir des biens en abondance, avoir abondance de bien. Affluere divitiis. Abundare *seul*, *ou avec* opibus. *Cic.* *Mieć Dobr wielość, wielkie dobra, dostatkiem dobr mieć.*

Estre dans l'abondance de quelque chose. Affluere, *ou* abundare re aliquâ. *Cic.* *Być w obfitości mieć obfitość dostatkiem czego.*

Ils avoient abondance de forçats, ou leur Chiourme étoit abondante. Remigum magna copia ipsis suppetebat. *Caf.* *Mieli wiele Flisow Powoznikow: niewolnika na Okręcie siłę.*

(Cette derniere expression Françoise est d'usage sur mer.) (Tey ostatniey expressyi Francuskiey zażywaią na morzu.)

Fournir à quelqu'un toutes choses en abondance. Rerum copiam, *ou* abundantiam alicui suppeditare. *Cic.* *Dodawać wßystkiego obficie komu.*

Mettre l'abondance parmi une armée. Rerum copiâ complere exercitum. *Caf.* *Obfitość wßytkiego wprowadzić, między Woysko.*

Des terres qui portent du bled, du bétail & toutes choses en abondance. Campi frumenti, ac pecoris, & omnium copiâ rerum opulenti, *ou* feraces. *Liv.* *Grunta w zboże, bydło, y we wßytko obfite.*

Vivre dans l'abondance, ou parmi l'abondance de toutes choses, (ne manquer de rien.) In omnium rerum abundantiâ vivere. Circumfluere omnibus copiis. Florere omnibus copiis. *Cic.* *Żyć w obfitości w dostatku, wßelakiemi na niczym nie schodzi.*

Il aura abondance de tous biens. Opulenta copia manabit illi benigno cornu. *Hor.* *Obfitość wßytkiego dobra mieć będzie.*

Il tomboit de la pluye en abondance. Densus è cœlo ruebat imber. Urcentim decidebat imber. *Petr.* *Deßcz obfity wielki, deßcz upadł, iak z cebra się lało.*

ABONDANCE *de paroles.* Verborum copia, *genit.* copiæ, f. Ubertas dicendi, *genit.* ubertatis, f. *Cic.* Słow Dostatek *wymowa.*

Il y a eu une grande abondance de Poëtes, d'Orateurs. Magna Poëtarum, Oratorumque copia extitit. *Cic.* *Była wielka liczba, wielkie mnostwo Mowcow, y Rymotworcow.*

LA CORNE *d'abondance*, ou *la corne d'Amalthée.* Cornu copia, n. Copia cornu, *genit.* copiæ cornu, f. *Hor.* Rog obfitości *Rog Amalthei.*

Selon la Fable c'est une corne d'ou sortoient toutes choses qu'on pouvoit souhaiter, par un privilege que Jupiter donna à sa nourrice Amalthéa. *Voyez mon Dictionnaire des Antiquitez.* Według Bayki był ta Rog z ktorego wszytko co kto sobie mogł życzyć wychodziło, a to za Przywileiem Jowisza nádanym Mamce swoiey Amalthei. *Obacz Dykcyonarz Authora o starożytnościach.*

ON DIT proverbialement. *De l'abondance du cœur la bouche parle*, pour dire, *On est contraint de declarer les sentimens des choses qui nous pressent.* Ex abundantia cordis os loquitur. MOWI się w przypowieści *z Obfitości serca usta mowią, to iest musi człowiek to wymowić co go boli co go dolega.*

ABONDANCE, (*vin fort trempé, qu'on fait boire aux Ecoliers dans les Pensions, &c.*) Vinum maximè dilutum, i. neut. *TRZECIA Woda* Wino barzo wodą rozczynione, ktore daią Dzieciom na naukę, y na stoł oddanym.

ABONDANT, m. ABONDANTE, f. adject. (*qui a abondance, ou qui porte en abondance.*) Abundans, *genit.* abundantis, om. gen. Affluens, *genit.* affluentis, omn gen. Copiosus, copiosa, copiosum *Cic.* OBFITUIĄCY OBFITUIĄCA *co ma obfitość co niesie obficie* Mnożny mnożna.

La terre de Candie est abondante en chevres sauvages. Creticus ager silvestrium caprarum copiosus est. *Solin.* *Kreteyska ziemia iest w dzikie kozy obfituiąca.*

Abondant en vivres. Re cibariâ copiosus. *Aul-Gel.* *Obfituiący w żywność.*

ON DIT figurément *Un homme abondant en science.* Copiosus & doctus homo. *Cicer.* Abundanti doctrinâ homo. *Cic.* MOWI się nie właśnie *człowiek obfituiący w rozum w naukę.*

Devenir plus riche & plus abondant en science par la lecture. Fieri copiosiorem legendo. *Cic.* *Obfitować, więkßey nauki nábyć z czytania.*

ABONDANT, (*grand, ample.*) Amplus. Largus. Copiosus, a, um. *Cic.* OBFITY *wielki ßczodry dostatni.*

Vne pluye abondante. Largus imber, *genit.* largi imbris, m. *Virg.* Multus imber. *Deßcz wielki obfity.*

Vne abondante nourriture. Largum & liberalius alimentum. *Cels.* Copiosus, *ou* dapsilis victus. *Cic.* *Wikt dobry* stoł dostatni.

Vn patrimoine ample & abondant. Lautum & copiosum patrimonium. *Cic.* *Dostatnie Bogate Dziedzictwo.*

Vne ville abondante en habitans. Urbs plena civium. (Plenus, a, um.) *Ludno obfite w ludzi miasto.*

D'ABONDANT, adv. (*en outre.*) Præterea. Insuper, adv. *Cic.* Ex abundanti. *Quint.* *Nad to, a co więcey.*

Ce mot vieillit, & ne se dit gueres qu'au Palais. (To słowo stare iest y nie mowi się chyba w Sądach.

ABONDER, V. neut. (*avoir beaucoup de quelque chose.*) Re aliquâ abondare, (abundo, abundas, abundavi, abundatum.) Affluere. Circumfluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) neut. abl. *Cic.* OBFITOWAC *mieć czego dostatkiem.*

Abun-

Abonder en lait, en fromage, ou miel. Abundare lacte, caſeo, melle. *Cat.* * *En froment*, frumenti copiâ. *Caſ. Mieć doſtatkiem Mleka, Sera, Miodu, Zboża.*

Abonder en toute ſorte de biens. Rebus omnibus circumfluere atque abundare. *Cic.* Omnium rerum affluentibus copiis ditari. paſſ. * Omnibus copiis florere, (floreo, flores, florui, *ſine ſupin.*) neut. *Wſzytkiego dobra mieć doſtatek.*

ON DIT figurément *Abonder en ſon ſens*, (*eſtre plein de ſoy-meſme & de ſes ſentimens*, ou comme l'on parle familierement, *en eſtre engoué, ne s'en vouloir point rapporter aux autres.*) Abundare in ſuo ſenſu. Tenere ſententiam ſuam mordicùs. * Stare in ſententiâ, (perſto, perſtas, perſtiti, perſtitum.) Manere, *ou* permanere in ſententiâ, (maneo, manes, manſi, manſum.) neut. *Cic.* MOWI ſię w przyſłowio obfitować w rozumienie ſwoim zaſadzać ſię zbytecznie na włáſnym zdaniu, być upreczonym o ſwoim rozumieniu, zaciętym, upartym: nie chcieć ſię do inſzych zdania ſkłonić.

Il abonde en malice, en hardieſſe. Abundat malitiâ, audaciâ. *Cic.* *Pomnaża ſię w złość y zuchwáłość.*

ON DIT proverbialement au Palais, *Ce qui abonde ne vicie pas.* Quod abundat, non nocet. MOWI ſię przyſłowiem prawnym, *co zbywa nie zaſzkodzi.*

ABONNEMENT, ſubſt. m. (*Traitté*, ou *Convention d'un droit féodal, par lequel on fixe à un prix certain, une redevance incertaine & caſuelle.*) Clientelarium jurium redemtio, *genit.* redemtionis, f. POSTANOWIENIE ſtone, *ugoda albo umowa o prawo lennośći, ktorym kto ſtanowi do-bod y czynſz pewny, za powinność niepewną.*

(C'eſt un Terme des Juriſconſultes.) (Jeſt to termin prawnych.)

ABONNER, V. act. (*Eſtimer & reduire à une certaine ſomme d'argent un droit qu'on payoit en effects, & dont le produit étoit incertain & caſuel.*) Clientelaria jura certo pretio vendere, *ou* mancipare, (vendo, vendis, vendidi, venditum; mancipo, mancipas, mancipavi, mancipatum) act. OSZACOWAC *otaxować ſummę pieniężną lub powinność iaką, za ktorą dawano dochod niepewny, y traſunkowy. Manſtwo poſtanowić.*

(Terme de Palais, & des Juriſconſultes.) (Termin prawnych y Sądowy.)

ABONNER, *ou* ABONNIR *les terres*, (*les rendre meilleures & plus fertiles, en les fumant & labourant.*) Fertiles & feraces agros ſtercorando facere, *ou* efficere, *ou* reddere. *Cic.* Meliorare agrum. *Vlp.* POPRAWIC *leſze uczynić y urodzaynieyſze grunta, nawożąc ie y uprawiając.*

Ce champ s'abonnit. Meliorescit hic ager. *Colum.* *Te pole, ta Rola ſię poprawia, polepſza.*

ABONNIR, V. act. (*rendre meilleur, parlant des perſonnes & des mœurs.*) Meliorem aliquem facere. Aliquem corrigere ad frugem. aliquem frugi facere. *Plaut.* POPRAWIC *Polepſzać ſię mowiąc o ludziach y obyczaiach.*

Cet homme s'abonnit tous les jours, ou devient meilleur depuis qu'il hante les honneſtes gens. Bonorum conſuetudine, melior fit in dies, *ou* ad meliorem frugem ſe recipit. *Cic. Poprawuie ſię, codzień ſię lepſzym ſtaie ten człowiek, od tego czaſu iak z poczciwemi ludzmi przeſtaie.*

(Mot du diſcours familier dans noſtre Langue.) (Słowo potoczney rozmowy w Języku Francuſkim.)

Les affaires criminelles s'abonniſſent, quand on les fait tirer en longueur. Res capitales leviores fiunt, diuturnitate temporis. *Kryminalne ſprawy łżeyſze ſię ſtaią, gdy idą w zwłokę.*

ABORD ſubſt. maſc. (*lieu où l'on peut arriver aiſément & d'où l'on peut approcher.* Appulſus, *genit.* appulſûs, m. *Liv.* PRZYSTĘP *mieyſce do ktorego łatwo przybić ſię, przyſtąpić może.*

Iſle d'un abord facile & commode pour débarquer des troupes. Inſula opportuna ob faciles appulſus accipiendis copiis. *Tacit.* *Wyſpa maiąca przyſtęp łatwy y ſpoſobny do wyſiadania Woyſka z okrętu.*

Raiſſeau de difficile abord. Rivus difficilibus & impeditis ripis. *Caſ.* *Strumień trudnego przyſtępu:* brzegi wyſokie maiący.

ABORD, (*affluence de perſonnes ou de marchandiſes qui arrivent en un meſme lieu.*) Concurſus, *gen.* concurſûs, m. Frequentia, *genit.* frequentiæ, f. Maximus numerus, *gen.* maximi numeri, m. *Cic.* ZBIEZENIE *zgromadzenie ſię, Mnoſtwo wielka liczba Oſob, lub Towarow na iedne mieyſce zchodzących ſię.*

Lieu d'un grand abord. Locus magnâ hominum frequentiâ celebratiſſimus. Locus omnis generis hominum celebritate florens. *Cic.* *Mieyſce Ludnością ſławne, wſzelkiego rodzaiu ludzi pełne.*

ABORD, (*accès entrée.*) Aditus, *genit.* aditûs, m. Acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Cic* PRZYSTĘP; *Wniście, przyście.*

Il a l'abord facile, il eſt d'un abord facile, (*on l'aborde aiſément.*) Faciliimi ſunt apud eum aditus. * (*Le contraire eſt* Difficilior ad eum eſt aditus. *Cic.* Difficiles aditus primos habet. *Hor.* *Il eſt d'un abord difficile.*) PRZYSTĘPNY *łatwy.* Przeciwna temu ieſt. *trudnego przyſtępu; trudny, nieprzyſtępny człowiek.*

DU PREMIER ABORD, ou comme l'on parle communément *De prime abord.* Primo congreſſu. Primâ fronte. Primâ ſpecie. Primo aſpectu. (ablat.) *Cic.* *Quint.* Z PIERWSZEGO Przyſtępu, *na ſamym wſtępie, na wniściu, na czele, na pierwſzym weyrzeniu.*

D'ABORD, (*du commencement.*) Primò, adv. Initio, (ablat.) *Ter.* Z POCZĄTKU, *zaraz, naypierwey.*

Il a eu d'abord peu de succès. Primò ſucceſſit parum. *Terent.* *Zraza mało comu ſię ſzczęściło.*

D'ABORD *que*, (*ſi-tôt que.*) Cùm primùm. Ut primùm. Statim atque. *Cic.* ZARAZ *iak, iak prędko, iak tylko, co tylo.*

ABORDABLE, adject. m. & f. (*acceſſible, parlant des coſtes de la mer où l'on peut aborder, & prendre terre.*) Portuoſus, portuoſa, portuoſum. *Caſ.* PRZYSTĘPNY *mowiąc o portach morſkich do ktorych, ſię przylądować można.*

ABORDABLE, (*acceſſibile, parlant des perſonnes qu'on approche aiſément & à qui l'on parle.*) Qui habet aditus faciles. *Cic.* PRZYSTĘPNY; mowiąc o Oſobach do ktorych łatwy przyſtęp, y rozmowa.

ABORDAGE, ſubſt. m. (*lorſque deux vaiſſeaux ſe heurtent & s'accrochent.*) comme *Aller à l'abordage des vaiſſeaux ennemis, & les accrocher* . Hoſtium naves aggredi & harpagare. NACIERANIE *uderzenie, trącenie, gdy ſię dwa okręty między ſobą ieden o drugi uderzą y zaczepią*, iako: *Nacierać ná okręt, nieprzyiacielſki áby go roztrącić, y zahaczyć.*

(Ce dernier verbe eſt de Plaute; & le mot eſt un terme de Marine en noſtre Langue.) (To oſtatnie ſłowo łacińſkie ieſt Plautow, ale przyſłowie ieſt Zeglarſkie.)

ABORDÉ, m. ABORDÉE, f. part. paſſ. & adiect. Appulſus, appulſa, appulſum. *Cic.* Voyi ABORDER. PRZYBYŁY, *ktory przyſtąpił, przypłynął do lądu iakiego.* Obacz ABORDER *Przypłynąć.*

ABORDER, *venir au bord.* V. act. & n. (*arriver au port, ou en quelque plage.*) Ad portum, *ou* ad litus appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) Applicare, applico, applicas, applicavi, & applicui, applicatum, & applicitum.) (*On les dit ſeuls, & ſouvent avec* naves, *ou* claſſem.) PRZYPŁYNĄC *przybić do brzegu, przylądować ſię, przyłożyć do brzegu ktorego, lub Krainy.* (mowią ſię ſame te ſłowa á czaſem ſię przydaie z okrętami) lub z ſtatkiem.)

Aborder en quelque lieu. Applicare navem ad *ou* in aliquem locum. *Cic. Liv.* * *A terre*, ad terram. *Cic. Caſ.* terræ. *Liv.* * *A bord*, ad litus, *Quint.* *Przypłynąć na mieyſce iakie* * *do Lądu* * *do brzega*

Il ne fait pas ſeur d'aborder là avec des vaiſſeaux, parce que la mer venant à ſe retirer, ils demeurent à ſec. Neque navibus hoc habent aditum, quòd minuente æſtu naves in vadis afflictantur. *Caſ.* *Niebeſpieczno, tam przyłożyć albo okrętami przyſtąpić, bo gdy Morze uſtąpi, okręty brodzić muſzą.*

Il eſt conſtant qu'Alexandre aborda en Italie. Alexandrum in Italiam claſſe appuliſſe conſtat. *Liv.* *Pewna ieſt, że Alexander przylądował do Włoch.*

Il aborda à Aquilaires qui eſt une aſſez bonne plage en Eſté. Appulit ad eum locum qui appellatur Aquilaria, & habet non incommodam æſtate ſtationem. *Caſ.* Przyłożył w tym mieyſcu ktore nazywaią *Akwilarya: y ieſt to kray wygodny, pod czas lata.*

On ne peut pas y aborder par terre, à cauſe des hautes marées.

marées. Pedeſtria ſunt itinera conciſa æſtuariis. *Cæſ.* Niemożna lądem tam przyſtąpić, dla wielkiego wylania morza.

Noſtre vaiſſeau aborda, ou *nous abordaſmes à nôtre maiſon de campagne.* Ad villam noſtram navis appellitur. Przybiliśmy ſię okrętem, przyſtąpiliśmy do Wioſki naſzey.

ABORDER, (*venir en foule de toutes par.*) Affluere. Confluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) Accurrere. Concurrere, (concurro, concurris, concurri, concurſum.) neut. ZIEZDZAIĄ, ſię ściągaią, zbiegaią, ſię zchodzą ſię.

Vn grand nombre de perſonnes abordoient vers luy. Ad eum confluebat magnus numerus. *Cæſ.* Wielką kupą ludzie do niego ſię zchodzili zgromadzali.

Les troupes abordoient de tous les coſtez. Copiæ undique affluebant. *Liv.* Woyſka ze wszyſtkich ſtron ſię kupiły.

ON DIT au figuré en ce ſens *Les preſents abordent de toutes pars chez luy.* Undique apud eum accedunt dona. *Liv.* MOWIĄ też w tym wyrozumieniu nie właśnie: *zewſząd do niego idą podarunki, co żywo do niego nieſie.*

ABORDER *quelqu'un*, (*s'approcher de luy pour luy parler de quelque choſe.*) Appellere. Adire, (adeo, adis, adivi, aditum.) Accedere, accedo, accedis, acceſſi, acceſſum.) neut. ad aliquem de re aliquâ. *Cic. Ter.* PRZYBLIZYC ſię zbliżyć ſię do kogo, áby z nim mowić o czym.

Je m'en vais l'aborder. Adeo ad eum. *Ter.* Przyſtąpię, zbliżę ſię, poydę do niego.

Il n'y a pas moyen de l'aborder. Difficilis ad eum eſt aditus. Difficillimè aditur. Nullus ad eum aditus patet. Nullus eſt ad illum aditus. *Cic.* Nie maſz ſpoſobu do niego przyſtąpić, nie można do niego przyſtąpić.

ABORIGENIENS, ou LES ABORIGENES. (*peuples les plus anciens d'Italie, appellez autrefois* LATINS.) Aborigenes, *genit.* Aborigenum, m. plur. *Liv.* STARODAWNI Praodkowie, *nay dawnieyſzy lud we Włoſzech, nazwani przedtym:* Latynowie.

ABORTIF, m. ABORTIVE, f. adiect. (*qui a été avorté, & qui eſt venu avant terme.*) Abortivus, abortiva, abortivum. *Suet.* PORONIONY, *niedonoſzony płod, co przed czaſem przychodzi, pomiotek.* Wczeſny.

Il ne ſe dit que des plantes & des fruits. (Nie mowi ſię tylko o ſzczepach y owocach.)

ABOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*Entretien qui ſe fait de bouche & de vive voix, conference,* ou comme l'on parle, *Vn tête à tête.*) Collocutio, *gen.* collocutionis, f. Colloquium, *genit.* colloquii, neut. Congreſſus, *genit.* congreſſûs, m. *Cic. Cæſ.* ROZMOWA, *namowa, zchadzka.*

ABOUCHER *quelqu'un avec un autre,* V. act. (*les faire parler enſemble.*) Adducere, *ou* deducere aliquem in colloquium, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) act. *Cic.* DO NAMOWY, *do rozmowy ſtrony przywieść.*

s'Aboucher avec quelqu'un, (*conferer avec luy, luy parler teſte à teſte.*) Cum aliquo colloqui, (colloquor, colloqueris, colloquutus, *ou* collocutus ſum.) dep. * Conferre cum aliquo. Conferre ſermonem, (confero, confers contuli, collatum.) Sermonem habere cum aliquo. act. * In congreſſum & colloquium alicujus venire. n. *Cic.* ROZMAWIAC ſię z kim, Mowić ſam á ſam, mieć namowę, przyiść z kim do rozmowienia ſię.

ABOUT, ſubſt. maſc. (*le bout & l'extremité de toute ſorte de charpenterie miſe en œuvre.*) Extremum, *gen.* extremi, n. Extremitas, *gen.* extremitatis, f. *Vitr.* Capita, *gen.* capitum, n. plur. *Cic.* Końce oſtatnia część Cieśielſkiey wszelkiey robory; głowy.

(Ce mot eſt un terme d'Architecture en noſtre Langue.) (To ſłowo ieſt termin Architektury w Francuſkim ięzyku.)

ABOUTIR, V. neut. (*faire un bout,* ou *une pointe comme un abcés.*) Caput facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Plin.* ZAKONCZYC, kończaſto ſię pokazać, iako ſię wrzod zakończa wyraſtaiąc.

ABOUTIR, (*venir à ſuppuration, jetter de la bouë, comme les abcés & les apoſtumes.*) Suppurare, (ſuppuro, ſuppuras, ſuppuravi, ſuppuratum.) n. *Col.* ZIĄTRZYC ſię, *zebrać ſię, zropieć.*

Faire aboutir un abcés. Maturare, *ou* exprimere, *ou* movere pus abſceſſûs. Sprawić aby ſię wrzod zebrał, wyciſnąć.

l'Abcès a abouti. Fertur pus ex vomica. *Celſ.* Erumpit, *ou* exit, *ou* effunditur pus. *Celſ.* Wrzod ſię otwiera, Ropa ſię puſzcza, z wrzodu ropa ſię leie.

ABOUTIR, (*ſe rendre, ſe terminer à un certain endroit par quelque bout.*) Attingere. Contingere, (contingo, contingis, contingi, contactum.) *Cic.* BYC Przyległym, *Tykać ſię doſięgać mieyſca iakiego z iakiey ſtrony, iść, prowadzić, zmierzać.*

Cette maiſon aboutit, ou donne ſur le grand chemin. Hæc domus attingit viam publicam. *Cic.* Confinis eſt hæc domus viæ publicæ. *Plin.* Dom ten Tyka ſię drogi publiczney, styka ſię.

Ce chemin aboutit à des lieux differens. Hæc via tendit diverſum. *Virg.* Ta droga idzie albo prowadzi do dwoch mieyſc rożnych.

ABOUTIR ſe dit figurément pour *ſe terminer & tendre à quelque choſe.* Spectare, (ſpecto, ſpectas, ſpectavi, ſpectatum.) act. acc. *avec* ad, *ou ſans* ad. * Tendere, (tendo, tendis, tetendi, tenſum.) neut. *avec* ad & *un accuſatif.* MOWI ſię też iść w wyrozumieniu nie właſnym za miaſt zmierzać do czego.

Tous ſes deſſeins n'aboutiſſent qu'à la paix, ne tendent qu'à la paix, ne vont qu'à la paix. Omnia illius conſilia ad concordiam ſpectant. *Cic.* Wszytkie Jego zamyſły albo rady nie idą, nie zmierzaią, nie ciągną tylko do pokoiu, do zgody, do iedności.

Toute la dépenſe n'aboutira à rien. In caſſum recidet omnis impenſa. *Colum.* Ten wszytek koſzt na nic niewynidzie.

Cela aboutira à quelque choſe de funeſte. Illud eveniet in aliquod magnum malum. *Ter.* Wynidzie to ná iaki zły nieſzczęśliwy koniec.

Toute la force du mal a abouti à une fiévre quarte. In quartanam converſa eſt vis morbi. *Cic.* Wszytka choroba obrociła ſię w kwartannę ſkończyła ſię na kwartannie.

Toutes ces paroles aboutiſſent là. Omnia hæc verba hûc redeunt. *Ter.* Wszytkie te ſłowa do tego zmierzaią.

Je ne vois pas bien à quoy peuvent aboutir ces choſes. Iſta quò ſpectent planè non video. *Cic.* To wszytko do kąd zmierza, y na co wynidzie nie widzę.

ABOUTISSANT, m. ABOUTISSANTE, f. adject. (*qui touche par un bout.* Attingens. Contingens, *genit.* contingentis, adject. om. gen. Confinis & hoc confine, adject. *Cic. Liv.* PRZYLEGŁY, tykaiący ſię.

Vn champ aboutiſſant à un autre. Confinis ager, *genit.* confinis agri, m. *Liv.* Pole iedno, przyległe do drugiego.

ON DIT abſolument *Les tenans & les aboutiſſants d'un lieu.* Vicinitates & confinia alicujus loci. *Cic.* MOWI ſię iednym ſłowem przyległości, pogranicza, ſtykanie ſię.

ON DIT en cette ſignification au figuré, *Sçavoir tous les tenans & les aboutiſſants d'une affaire, en connoiſtre toutes les circonſtances, en ſçavoir le fort & le foible.* Noſſe rem aliquam & circumſtantias. Noſſe quæ ad eam pertinent & eam attingunt. Rem perſpectam & exploratam habere. MOWI ſię w tym wyrozumieniu nie właśnie wiedzieć ſprawę iaką y wszytkie iey przyległości to ieſt być wskroś świadomym intereſſu iakiego y co do niego należy.

ABRE'GE', ſubſt. maſc. (*le racourcy de quelque ouvrage.*) Epitome, *genit.* epitomes, f. Epitoma, *genit.* epitomæ, f. *Cic.* Summa, *genit.* ſummæ, f. Breviarium, *genit.* breviarii, *neut.* Summarium, *genit.* ſummarii, neut. *Sen.* Compendium, *genit.* compendii, *neut.* *Quint.* ZEBRANIE ſummowania, ſkrocenie iakiego obſzernego piſma.

Il a fait un abrége en ſix petits volumes de l'hiſtoire univerſelle. Sex epitomis circumſcripſit omnium temporum hiſtoriam. Uczynił krotkie zebrania w ſześciu małych Książeczkach hiſtoryi powſzechney; wszyſtkich czaſow hiſtoryę krotko zebrał.

Faire l'abrégé d'un livre, d'une hiſtoire. Librum, hiſtoriam in epitomen cogere. *Auſ.* Libri, hiſtoriæ epitomen facere. Krotko zebrać Księgę iaką, lub hiſtoryą.

Reduire en abrégé. Ad epitomam redigere. (*Varron a dit* ad ſex libros redigere, & *Plaute* ponere aliquid ad compendium.) Krotko wyłożyć, do krotkości przywieść.

Deſcrire en abrégé l'hiſtoire des grands hommes. Summorum virorum hiſtoriam breviter, ſummatimque deſcribere. *Cic.* Opiſać krotko wielkich ludzi dzieie.

ON

ON DIT en un fens figuré, *Paris eſt l'abrégé des merveilles du Monde.* Summa mirandorum Mundi Lutetia eſt. Summa miraculorum totius orbis Lutetia eſt. MOWI ſię w wyrozumięniu nie właſnym: *Paryż ieſt iedno zebranie wſzyſtkiego co na świecie znaydnie ſię oſobliwſzego.*

ABRE'GE', m. ABRE'GE'E, f. part. paſſ. adject. (*raccourci.*) Breviatus. Adductus. Contractus, a, um. * Brevius, & hoc breve, adject. Compendioſus, a, um, (*qui font au Comparatif* Brevior & hoc brevius: Compendioſior & hoc compendioſius; *& au Superlatif* Breviſſimus, Compendioſiſſimus, a, um.) Compendiarius, a, um. *Cic Plaut.* SKROCONY, SKROCONA.

Une méthode abrégée d'enſeigner. Breve docendi compendium. *Quint.* Spoſob krotki nauczania.

Un chemin abrégé; ou plus court. Compendioſum iter. *Colum.* Krotſza droga.

ON DIT au figuré, *Un chemin abrégé pour aller à la gloire.* Via ad gloriam compendiaria. *Cic.* MOWI ſię nie właſnie, krotka droga do doſtąpienia ſławy.

ABRE'GEMENT, ſubſt. maſc. Compendium, *genit.* compendii, n. *Quint.* SKROCENIE.

On n'a pas accouſtumé de l'ébourgeonner, & c'eſt un abrégement de peine, ou autant de peine abregé, ou autant de peine gagnée. Pampinari eam non eſt moris, & hoc compendium operæ eſt. *Plin.* Nie awykli icy (*to ieſt Winnicy*) okrzesywać, pracować, obcinać, y krotſza ztąd robota: tym pracy mniey.

ABRE'GER, V. act. (*accourcir raccourcir.*) Breviare, (brevio, brevias, breviavi, breviatum.) Contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. accuſ. *Quint. Plaut.* SKRACAC, umnieyſzać.

Abrégez ſon chemin. Iter contrahere. *Stat* Efficere iter brevius. *Phad.* Skrocić drogi, krotſzą drogę uczynić.

On a abrégé le temps de ſon exil. Exilii tempus contractum eſt. *Cic.* Skrocono umnieyſzono mu czaſu wygnania.

La débauche abrége ſouvent les jours & la vie. Intemperantia vitam sæpè facit, *ou* efficit breviorem. Niewſtrzemięźliwość, roſpuſta dni y życie częſtokroć ſkraca.

Il a abrégé les jours de ſa mere avec un peu de ciguë & de miel. Suſtulit matrem cicuta malâ & vitiato melle. *Hor.* Skrocił dni Matki ſwoiey trucianą zaprawną z miodem.

ABRE'GER, (*faire court reduire en moindre aſpace & en moins de paroles.* Contrahere Perſtringere, (perſtringo, perſtringis, perſtrinxi, perſtrictum.) act. accuſ. *Cic.* Ad compendium aliquid ponere, *ou* addere, (pono, ponis, poſui, poſitum; addo, addis, addidi, additum.) act. *Plaut.* SKROCIC, zabrać, umnieyſzyć.

Abréger ſon diſcours. Contrahere orationem. *Cic.* Compendium dictis facere. Conferre verba ad compendium. *Plaut.* Breviare orationem. *Quint.* Skracać mowę w krotſzych ſłowach co zamknąć.

Pour ABRE'GER (*pour dire en peu de mots, pour faire court.*) Ut paucis dicam. Ut paucis abſolvam. Ne multis vos morer, *ou* detineam, (*ou ſous-entend* vobis.) *Cic. Ter.* Ne multa. Ne plura dicam, (*ou ſous-entend* verba dicam, *ou* loquar.) Ne longum ſit. Ne longum faciam *Cic. Ter.* Dla krotkości, krotko mowiąc, nierozſzerzaiąc ſię daley.

ABRI, ſubſt. maſc. (*lieu expoſé au ſoleil & qui eſt à couvert du vent & du froid, où l'air eſt agréablement tempéré.*) Apricus, aprica, apricum. Apricus locus, *genit.* aprici loci, m. *Cic.* (*on dit au Comparatif* Apricior & hoc apricius, *& au Superlatif* Apriciſſimus, a, um.) *Colum.* * Adversùs tempeſtates, *ou* à tempeſtate tutus locus & protectus, *ou* defenſus, a, um.) *on dit* Tutior & hoc tutius, *& au Superlatif* Tutiſſimus, a, um.) POGODNY Nasłoneczany weſoły (*mieyſce kędy ſłońce dochodzi, a wiatr y zimno doyść niemoże, y ktore przeto ieſt wdzięcznie pomiarkowane.*

ABRI, (*pour les vaiſſeaux, où ils ſont à couvert des vents & des tempeſtes.*) Statio tutiſſima, *genit.* ſtationis tutiſſimæ, f. Portus tutiſſimus, *genit.* portûs tutiſſimi, m. Angulus tutus à tempeſtate. *Virg. Caſ.* STANOWISKO ſpokoyne mowiąc o okręcie, *Port beſpieczny, Kąt cichy.*

Un homme qui aime d'être à l'abri. Apricus homo. *Perſ.* Człowiek co ſię rad praeſłoniać, co ſię pracſuſzać lubi: pokazywać ſię áby go widziano.

On les met dans des lieux qui ſont plus à l'abri. Locis apricioribus deponuntur. *Colum.* Wyſtawiaią ie na mieyſca pogodnieyſze nawidok.

Eſtre à l'abri. Apricari, (apricor, apricaris, apricatus ſum.) depon. *Colum.* Praeſłoniać ſię pokazywać ſię.

S'échauffer à l'abri. Apricatione caleſcere. *Cic.* Grzać ſię na ſłońcu.

Ayant rencontré un abri, il s'y mit à couvert & s'y cacha avec ſa flotte. Angulum quendam tutum à tempeſtate nactus; cum claſſe ſe longiùs à proſpectu removit. *Caſ.* Kącik cichy y beſpieczny od nawałności znalazſzy tam ſię ſchronił, y z nawami ſwoiemi ukrył.

Qui eſt à l'abri des coups. Ad ictus tectus. *Liv.* Dobrze okryty na rany, opatrzony zewſząd na uderzenie.

ABRI ſe dit figurément pour *Un lieu de ſeureté.* Portus, *genit.* portûs, m. Receptus, *genit.* receptûs, m. Perfugium, ii, n. Præſidium, ii, n. *Cic.* BIERZE ſię też w wyrozumieniu nie właſnym za mieyſce beſpieczne.

Il vit en repos à l'abri de ſon armée. In exercitûs præſidio, *ou* tectus exercitûs præſidio, acquieſcit. *Cic.* Żyie ſpokoynie zaſłoniony Woyſkiem ſwoim.

Se mettre à l'abri de la calomnie, ou l'éluder par des contes agreables. Fictis jocis eludere calumniam. *Phad.* Zaſłonić ſię od potwarzy; zbywać icy żartami.

Son amitié me doit ſervir d'abri & de conſolation dans la mauvaiſe fortune. Perfugium ac ſolatium adverſis ejus amicitia mihi præbere debet. *Cic.* Przyiaźń Jego obronić mnie y zaſłaniać powinna, y być mi pociechą w przeciwnych przypadkach.

Taſchons de nous mettre à l'abri de la pauvreté en travaillant chacun de noſtre coſté. Paupertatem noſtram privatis quæſtibus tentemus expellere. *Petr.* Staraymy ſię ſchronić ſię od nędzy, y niedoſtatku: uniknąć ubolstwa, pracuiąc każdy z ſtrony ſwoiey.

ABRICOT, ſubſt. maſc. (*fruit à noyau fort agréable au goût.*) Prunum Armenium, *ou* Armeniacum, *gen.* pruni Armeniaci, *ou* Armenii, neut. *Plin. Col.* MORELA (owoc z peſtką barzo ſmaku przyiemnego.

ABRICOTIER, ſubſt. maſc. (*arbre qui porte des abricots.*) Malus Armeniaca, *genit.* mali Armeniacæ, f. Prunus Armenia, *ou* Armenica, *genit.* pruni Armeniæ *ou* Armenicæ, f. *Plin.* MORELA (Drzewo Morelowe.

ABROGATION, ſubſt. f. (*action par laquelle on abroge, & on detruit une loy ou une couſtume.*) Abrogatio, *genit.* abrogationis. *Cic.* ZNIESIENIE, (to ieſt odrzucenie, kaſſowanie prawa iakiego, lub zwyczaiu.)

ABROGE', m. ABROGE'E, f. adject. & part. paſſ. du verbe ABROGER. ZNIESIONY ODRZUCONY.

ABROGER, V. act. (*caſſer, annuler, mettre hors d'uſage.*) Abrogare, (abrogo, abrogas, abrogavi, abrogatum. *on dit* legem *mieux que* legi. *Cic. Liv.* ZNIESC odrzucić, zniſzczyć, wytrąbić, wyſtało zezwyczaiu.

L'ABRUZZO, (*païs du royaume de Naples ſur le golphe de Veniſe.*) Aprutium, *genit.* Aprutii, n. *Cic.* ABRUCCO Kray w Kroleſtwie Neapolitańſkim nad odnogą albo wylewą Wenecką, to ieſt nad Morzem adryatyckim.

Il eſt diviſé en citérieur & ultérieur. Le païs des Anciens Samnites n'eſt qu'une partie de l'Abruzzo. Dzieli ſię na Abruco z tę ſtronę, y na Abruco z tamtę ſtronę odnogi; Kray dawnych Samnitow ieſt tylko część tego Kraiu Abruco.

ABRUTIR, V. act. (*rendre brute & beſte.*) Brutum ac ſtupidum reddere. Głupim nikczemnym uczynić.

Son eſprit eſtoit ſi abruti. Tanta torpedo invaſerat ejus animum. *Tacit.* Na zmyſłach y rozumie tak barzo znikczemniał zgłupiał.

Le vin l'a abruti. Stupet almo vino. *Ovid.* Od Pijaństwa Rozum y zmyſły mu ſię pomieſzały.

s'ABRUTIR, (*devenir ſemblable à une beſte brute.*) Obbruteſcere, obbruteſco, obbruteſcis, obbrutui, *ſine ſupin.*) n. *Lucil.* Hebetem æquà ac pecus fieri, (hebes, *genit.* hebetis. adject. STAC ſię podobnym bydlęciu bezrozumnemu.

Les eſprit foibles s'abrutiſſent dans la ſolitude. Debiles animi ſolitudine hebeſcunt. Słabe zmyſły na oſobności tępieią.

ABRUTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*état de celuy qui*

vit comme une beste.) comme *Il est tombé dans un grand abrutissement.* Hebes ac brutus factus est. ZAPAMIĘTYWANIE się, stan człowieka ktory mu zmysły pomieszane: w wielkie wpadł zmysłow pomieszanie, zgłupiał.

ABSENCE, subst. f. *on prononce* absance, (*retraite, éloignement de la personne des autres.* Absentia, *genit.* absentiæ, f. *Cic.* NIEBYTNOSC ustronia oddalenie się od przytomności drugich; osobność odległość.

Une longue & continuelle absence. Longa & continua absentia. *Tacit.* Długa y ustawiczna niebytność.

Je ne puis souffrir vôtre absence. Tui desiderium ferre non possum. *Cic.* Bez przytomności twoiey żyć nie mogę.

En nôtre absence. Nobis absentibus, *ou* Absente nobis. *Plaut. Ter.* W niebytności naszey.

Cette derniere construction Latine est contre les regles ordinaires de la Grammaire; on s'en peut toutefois servir; & c'est sans doute une façon de parler elegante & figurée puis qu'on la trouve dans Plaute, dans Terence, dans Varron, dans Catulle & dans plusieurs autres Auteurs du bon siecle. Ostatnia ta mowa łacińska iest przeciwko zwyczaynym regułom Grammatyki, wolno iey iednak zażyć: y bez wątpienia iest to piękny sposob mowienia y wytworny, ponieważ się znayduie u Plauta, u Terencyusza, u Warrona, u Katulla, y u wielu inszych Authorow wieku doskonałego.

ABSENCE *d'esprit, égarement d' esprit, quand l' esprit songe à toute autre chose, qu'à celle qu'il faut.*) Animi evagatio, *genit.* animi evagationis, f. *Plin.* Nieprzytomność zmysłow, albo rozumu, kiedy się o czym inszym myśli, nie o tym co trzeba: rozerwanie myśli.

Il a des absences d'esprit. Vagatur illius animus. *Cic* Evagatur. *Quint.* Miewa często myśl rozerwaną roztargnioną.

ABSENT, m. ABSENTE, f. adject. *on prononce* absant. (*qui est eloigné de la présence des autres.*) Absens, *genit.* absentis adject. NIEPRZYTOMNY NIEPRZYTOMNA, (oddalony od drugich.)

Estre absent. (absum, abes, absui.) *Cic.* Być nie przytomnym.

S'ABSENTER, V. neut. *on prononce* s'absanter. (*s' éloigner, se retirer de la presence d'un autre.*) Absentari, (absentor.) pass. *Petr.* Discedere, (discedo, discedis, discessi, discessum. (neut. *Cic.* Abesse, (absum, abes, absui.) *Cic.* voyez ABSENT. ODDALIC się być oddaległym daleko od drugich.

ABSINTHE, subst. masc. (femin, *selon Malherbe; & toûjours masculin selon Vaugelas.*) Absinthium, *genit.* absinthij, n. *Plin.* PIOŁUN.

Vin d'absinthe. Vinum absinthites, *genit.* vini absinthitæ, n. *Plin.* Vinum factum ex absinthio. *Colum.* Piołunkowe wino.

ABSOLU, m. ABSOLUE, f. (*entier.*) Summus, a, um. Naywyższy, iedynowładny, samowładny.

Pouvoir absolu. Summa potestas, *genit.* summæ potestatis, f. *Cic.* Moc naywyższa.

Il avait un pouvoir absolu & sans bornes. Summo imperio erat. Summo cum imperio, *ou* summâ cum potestate erat. *Cic.* Moc nie ograniczoną miał, y naywyższą.

On luy donna un commandement absolu sur toutes les troupes. Illi summa imperii tradita est. *Cornel-Nep.* Naywyższą nad Woyskami władzę mu oddano.

ABSOLU, (*Imperieux, qui veut être obeï sans aucune résistance, qui veut tout ce qu'il veut.*) Imperiosus, imperiosa, imperiosum. *Cic.* CIĘZKI Hardy (*Ktory we wszystkim chce być słuchany: chce aby wszystko się stało co tylko zechce, Pan; Absolut.*

ABSOLUMENT, adv. (*souverainement.*) Summo cum imperio. *Cic.* Pro imperio. *Ter.* Jedynowładnie, absolutnie.

Il commande absolument dans la ville, ou avec un pouvoir absolu. Cum summo imperio est in urbe. *Cic.* Summam imperii in urbe tenet. *Cæs.* Absolutnie to iest naywyższą mocą, samowładnie w mieście panuie.

ABSOLUMENT, (*entierement, tout-à-fait.*) Planè. Prorsùs. Omninò. adv. WCALE zgoła zupełnie.

Il le nie absolument. Planè & omninò negat. Præcisè negat. Pernegat. *Cic. Ter.* Wcale, zgoła się zapiera.

ABSOLUMENT, *ou generalement parlant.* Absolutè. adv. *Auct. ad Heren.* POSPOLICIE, powszechnie mowiąc.

ABSOLUMENT, (*nécessairement, d'une nécessité absoluë,*) Necessariò. Strictè Districtè. adverb. *Cic. Plin.* KONIECZNIE, Ściśle, Surowo.

ABSOLUTION, subst. f. (*Action par laquelle on absout & l'on décharge quelqu'un d'un crime.*) Absolutio, *genit.* absolutionis, f. *Cic.* Culpæ liberatio, *genit.* liberationis, f. *Cic.* UWOLNIENIE rozgrzeszenie.

Absolution du crime de leze Majesté. Absolutio Majestatis. *Cic.* (*on sous-entend* crimine.) Uwolnić od kryminału przeciwko Majestatowi.

ABSOLUTOIRE, adj. m. & f. (*qui porte l'absolution.*) Absolutorius, absolutoria, absolutorium. *Suet.* UWALNIAIĄCY Wyzwolenia służący.

ABSORBE', m. ABSORBE'E, f. part. pass. & adject. *Voy* ABSORBER. POŁKNIĘTY, POŻYTY.

ABSORBER, V. act. (*engloutir, avaller tout, ou une partie.*) Absorbere, absorbeo, absorbes, absorbui, absorptum.) Absumere. Consumere, (sumo sumis, sumsi, sumtum.) act. accus. *Cic.* POŁKNĄC (Pochłonąć wszytko, lub po części) pożyć, strawić.

Ses débauches absorbent tout son bien. Illius comessationes absumunt divitias. *Plaut.* Na Rospustę wszytkie swoie dobra obraca. wszytko to pochłonie rospusta.

Le seul interest qu'il falloit payer aux partisans absorba tout le revenu de l'année suivante. Publicani, usi in fœnore fecerant, insequentis anni vectigal absumserunt. *Cæs.* Na samę lichwę ktorą celnikom oddawać było trzeba, całego roku następuiącego dochod wychodził.

La voix est absorbée dans les lieux voutez. Vox vanescit, *ou* frangitur, *ou* supprimitur locis cameratis. *Vitr.* Tłumi się głos y ginie w mieyscach ktore są przesklepiane.

ABSOUDRE, V. act. (*décharger quelqu'un d'un crime.*) Solvere. Absolvere, (solvo, solvis, solvi, solutum.) act. acc. ROZGRZESZYC owolnić kogo z grzechu.

Absoudre quelqu'un du soupçon de s'être voulu faire roy. Aliquem suspicione regni absolvere. *Liv.* Uwolnić kogo, ewinadować, oczyścić od posądzenia iakoby się chciał uczynić Krolem,

Absoudre quelqu'un a pur & à plein. Copiosè aliquem absolvere. *Cic.* *Cale y zewszystkim zupełnie rozgrzeszyć.*

Absoudre quelqu'un de demence. Aliquem crimine commotæ mentis absolvere. *Hor.* Uwolnić kogo od szaleństwa.

Il a été absous tout d'une voix. Omnibus sententiis fuit absolutus. *Cic.* Jednostaynym głosem, y zdaniem był owolniony.

Se faire absoudre de ce qu'on nous impute. Se judicio aliquo absolvere. *Cic.* Oczyścić, się wymierzyć się, usprawiedliwić się sądem z zarzutow.

Absoudre quelqu'un d'une accusation intentée par un autre. Quempiam alteri absolvere. *Cic.* Uwolnić kogo usprawiedliwić w złym udaniu od drugiego.

ABSOUS, m. ABSOUTE, f. Part. pass. & adject. (*affranchi, délivré d'un crime.*) Absolutus, absoluta, absolutum. Liberatus, a, um. *Cic.* * *D'un crime,* crimine *à l'ablatif.* UWOLNIONY, UWOLNIONA, Usprawiedliwiony.

ABSOUTE, subst. f. (*Ceremonie & benediction, qui se fait la Semaine sainte par les Evêques, & le jour de Pâques par les Curez, pour donner absolution des pechez commis pendant le Carême, supposant la Confession Sacramentale.*) Solemnis absolutio, *genit.* solemnis absolutionis, f. ROZGRZESZENIE, (*Absolucya generalna, obrządek y błogosławieństwo ktore czynią Biskupi w Wielki Tydzień, y Plebani na Wielką Noc, dla rozgrzeszenia z grzechow popełnionych przez Post, iednakże gdy iuż poprzedzi wprzod spowiedź Sakramentalna.*

Faire l' absoute, Solemnem absolutionem impertiri, (impertior, impertiris, impertitus sum.) Dep. Dawać powszechne rozgrzeszenie.

S'ABSTENIR *de,* V. neut. (*se tenir, s'empêcher, se retenir de faire une chose.*) Re, *ou* à re aliquâ abstinere, abstineo, abstines, abstinui, abstentum.) a. *Cic.* Se abstinere ab aliquâ re. act. *Cic.* WSTRZYMAC się hamować się, powściągnąć się od czego.

S'il

S'il ſuit après un Verbe un Infinitif François, on l'exprime fort élégamment par un Subſtantif qui ſe met à l'ablatif ſans prépoſition, ou avec la prépoſition *à* ou *ab.* comme *s'abſtenir de manger*, Abſtinere cibo, *ou* Se abſtinere à cibo. Jeżeli w Francuſkim naſtępuie potym ſłowie, drugie ſłowo w ſpoſobie nieokreślonym, tedy ſię pięknie wyrazi w polſkim przez ſpadek odbieraiący z prepozycyą *od*, à w łacińſkim z prepozycyą albo bez prepozycyi: naprzykład *wſtrzymać ſię od iedzenia.*

S'abſtenir de prendre le bien d'autruy. Manum abſtinere alieno, *ou* ab alieno. *Cat. Cic.* Powściągnąć rękę od cudzego.

S'abſtenir de voler, & convoiter le bien d'autruy. Manur à furto, & oculos ab alienis abſtinere. *Cic.* Pohamować ſię od kradzieży, ani pragnąć cudzego.

S'étant abſtenu de manger pendant deux jours, la fiévre le quitta tout d'un coup. Cùm biduum cibo ſe abſtinuiſſes, ſubitò ſebris deceſſit. *Cic.* Gdy ſię wſtrzymał przez dwa dni od iedzenia, febra go zaraz opuściła.

S'abſtenir de ſe mettre en colere. Abſtinere iratom. *Hor.* Iram tenere. *Cic.* * *De rire*, riſum tenere, *ou* continere. *Cic.* * *De faire un crime*, abſtinere animom à ſcelere. *Cic.* Wſtrzymać ſię od gniewu. * od śmiechu. * od grzechu.

S'abſtenir de ſe deshonorer, ou de faire quelque choſe honteuſe. Abſtinere ſe ſe à dedecore. *Cic.* Wſtrzymać ſię od ochydy własney.

Pourveu qu'ils s'abſtiennent de me porter envie. Dum mibi abſtineant invidere. *Phad.* Byle bymi niechcieli zazdrościć, byle ſię od zazdrości wſtrzymali.

S'abſtenir de parler. Imperare ſilentium ſibi. *Plin.* Powściągnąć ięzyka; wſtrzymać ſię od gadania.

S'abſtenir de parler d'une choſe. Abſtinere ſermonem de re aliquâ. *Plaut.* Wſtrzymać ſię aby o czym nie mowić, nie powiadać.

S'abſtenir de paroître en public. Abſtinere publico. *Suet.* * *De ſonger aux affaires*, Abſtinere à negotiis. *Celſ.* Urbanis rebus ſe abſtinere. *Plaut* Nie wychodzić, nie pokazywać ſię. * Od publicznych ſpraw ſię umknąć, niemyślić.

ABSTERGER, V. act. (*purger, nettoyer une playe, &c.*) *On dit mieux* DE'TERGER. Abſtergere, (abſtergo, abſtergis, abſterſi, abſterſum.) act. accuſ. *& le ſimple* Tergere. *Plin.* OTRZEC (ochędożyć, oczyścić ranę.)

C'eſt un Terme de Chirurgie.) (Termin Cyrolickl.)

ABSTERSIF, m. ABSTERSIVE, f. *& mieux* DE'TERSIF, m. DE'TERSIVE, f. adject. Smegmaticus, *ou* Smecticus, a, um. *Plin.* Abſtergendi vim habens. *Voyez* DE'TERSIF. OTARCIU, SCIERANIU ſłużący.

ABSTINENCE, ſubſt. f. *on prononce* Abſtinance. (*temperance dans le boire & dans le manger.*) Abſtinentia, *genit.* abſtinentiæ, f. Diæta, *genit.* diætæ, f. *Cic.* WSTRZEMIĘZLIWOSC POWSCIĄGLIWOSC.

Appaiſer la fiévre par l'abſtinence, ou en faiſant diette. Febrem cibi abſtinentiâ mitigare. *Quint.* FEBRĘ úmierzać, nie iedzeniem, albo Dietą ſię bawiąc.

UN JOUR D'ABSTINENCE, (*jour dans lequel il n'eſt pas permis de manger de la viande.*) Carnis abſtinentia. Dies in quo non licet eſſe carnes. Poſtny dzień albo wſtrzemięźliwości, w ktory ſię mięſa pożywać niegodzi.

ABSTINENT, m. ABSTINENTE, f. (*on prononce l'e comme un a*, abſtinant.) (*temperant à l'égard du boire & du manger, & des autres plaiſirs de la vie.*) Abſtinens, *genit.* abſtinentis, omn. gen. Temperans, *genit.* temperantis, omn. gen. POWSCIĄGLIWY, POWSCIĄGLIWA. Wſtrzemięźliwy w iedzeniu y napoiach, y inſzych Roſkoſzach potocznych.

On dit au Comparatif *Abſtinentior & hoc abſtinentius; Temperantior & hoc temperantius:* & au Superlatif *Abſtinentiſſimus, Temperantiſſimus, a, um.* Cic. Et l'on joint avec tous ces Adjectifs le Genitif ou l'Ablatif.) Mowi ſię w ſtopniu porownaiącym: Wſtrzemięźliwſzy Powściągliwſzy Powściągliwſza; w ſtopniu przenoſzącym: Naypowściągliwſzy, naywſtrzemięźliwſzy; y z temi wſzyſtkiemi Imionami przydatkowemi łączą ſpadek rodzący albo odbieraiący.

Qui eſt fort abſtinent dans les plaiſirs de la chair. Abſtinentiſſimus rebus venereis. *Celum.* Powściągliwy od cielesności.

Qui s'abſtient de prendre le bien d'autruy. Alieni abſtinentiſſimus. *Cic.* Wſtrzymuiący ſię od cudzego.

ABSTRACTION, ſubſt. maſc. (*détachement qui ſe fait par l'eſprit de tous les accidens qui peuvent accompagner quelque eſtre, pour le conſiderer nuëment, & depouillé de toutes ſes circonſtances.*) Abſciſſio, *genit.* abſciſſionis, f. Præciſio, *genit.* præciſionis, f. *Cic.* ODCIĄGNIENIE, odłączenie, oderwanie, ktore ſię czyni przez Rozum ludzki wſzyſtkich przypadłości, albo okoliczności ktore mogą znaydować ſię przy iakiey iſtocie, áby ſamą tylko w ſobie iaka ieſt uważać rzeczy iſtotę; odłączoną od wſzyſtkich, Iakichkolwiek okoliczności ſwoich.

ABSTRACTION *d'eſprit*, (*lors que l'eſprit ſonge à toute autre choſe, & n'eſt point attentif à ce qu'il fait, ni à ce qu'il dit.*) Animi evagatio, *genit.* animi evagationis, f. Minimè attentus animus, *genit.* minimè attenti animi, m. *Cic.* ROZERWANIE umyſłu, kiedy myśl cale ſię gdzie indziey obłąka, nie uważaiąc tego co ſię mowi, albo co ſię czyni.

ABSTRAIRE, V. act. (*faire abſtraction ou préciſion de tous les accidens d'une ſubſtance, l'en dépouiller.*) Abſtrahere, (abſtraho, abſtrahis, abſtraxi, abſtractum.) Separare, (ſeparo, ſeparavi, ſeparatum.) act. accuſ. *Cic.* ODŁĄCZAC, odciągać, odrywać; wyiąć ze wſzyſtkich okoliczności rzecz iaką, ażeby ią z nich wſzyſtkich wyzutą, ſamą w ſobie uważać.

ABSTRAIT, m. ABSTRAITE, f. part. & adject. (*détaché, ou qui ſonge à autre choſe.*) Abſtractus, abſtracta, abſtractum. *Cic.* WYZUTY, ROZERWANY ROZERWANA; obłąkaney myśli; albo myśli o czym inſzym.

Il a l'eſprit abſtrait. C'eſt un homme abſtrait. Homo vagi & abſtracti animi. *Cic.* Człowiek myśli obłąkanych rozerwanych.

ABSTRUS, m. ABSTRUSE, f vieux mot, (*qui eſt caché & inconnu au commun des hommes.*) Abſtruſus, abſtruſa, abſtruſum; (*qui fait au Comparatif* Abſtruſior & hoc abſtruſius, *& au Superlatif* Abſtruſiſſimus, a, um.) *Cic* SKRYTY SKRYTA; (niedościgły, nie każdemu świadomy,) w porownaiącym ſtopniu *ſkrytſzy*, w przenoſzącym *nayſkrytſzy*.

ABSURDE, adject. m. & f. (*qui choque le ſens commun, qui n'a point de convenance ni de rapport.*) Abſurdus. Abſonus. Ineptus, a, um. Abhorrens, *genit.* abhorrentis, omn. gen. *Cic.* NIEDORZECZY, podły, ladaco, ladaiaki, nieprzyſtoyny, nikczemny, nieprzyzwoity, (*co zmyſły obraża, co nie ma żadney przyzwoitości:*)

Au Comparatif *Abſurdior & hoc abſurdius.* * *Ineptior & hoc ineptius*, au Superlatif *abſurdiſſimus, ineptiſſimus, a, um.* W ſtopniu porownaiącym: podleyſzy, nieprzyſtoyniejſzy, nieprzyzwoitſzy; w przenoſzącym; nay-nieprzyzwoitſzy.

Un eſprit abſurde. Abſurdum Ingenium. *Tacit.* Rozum ladaiaki, nikczemny, podłego zdania.

ABSURDEMENT, adv. (*d'une maniere abſurde.*) Abſurdè, adv. *Cic.* (*au Comparatif* abſurdiùs.) Nieprzyſtoynie nieprzyzwoicie; w ſtopniu porownaiącym: *nieprzyzwoiciey.*

ABSURDITE', ſubſt. f. (*Ineptie.*) Ineptia, *genit.* ineptiæ, f. *ou* Ineptiæ, *genit.* ineptiarum, f. plur. *Terent.* * *Une action abſurde*, abſurdè factum, *genit.* abſurdè facti, neut. *Cic.* NIEPRZYZWOITOSC, nieprzyſtoyność, ladaco, Bałamuctwo.

* *Une parole abſurde*, abſurdè dictum. * *Le mot* abſurditas *n'eſt point Latin.*) Słowo nieprzyſtoyne. * Słowo to nie ieſt łacińſkie.

Il y a en cela de l'abſurdité. Illud eſt abſurdum, *ou* abſurdè factum. *Cic.* Nieprzyſtoynie nie przyzwoicie nikczemnie ladaco.

Il n'y a point d'abſurditez, dont un Philoſophe ne ſoit capable. Nihil tam abſurdè dici poteſt, quod non dicatur à Philoſopho. *Cic.* Nic maſz nie tak nieprzyzwoitego czego by Filozof powiedzieć niegotow.

ABUS, ſubſt. maſc. (*dereglement, ce qui ſe fait contre le bon ordre, & la raiſon.*) Abuſus, *genit.* abuſûs, m. *Cic.* Abuſio, *genit.* abuſionis, f. *Quint.* Error, *genit.* erroris, m. *Petr.* BŁĄD, zły zwyczay

(zły

(zły rząd, przeciwko rozumowi rzecz.)

Il a commis de tres grands abus, dans son gouvernement. Intemperanter & perverse munere publico in suâ provinciâ abusus est. *Cic.* Zle się rządził na urzędzie swoim, złe rząd swoy sprawował, wiele pobroił.

Il parle en homme sçavant des abus qui se sont glissez dans la Religion. De Religionis erroribus Ingeniosè loquitur. *Petr.* Rozumnie, Mądrze mowi, o Błędach, ktore się w Wierze poiawiły.

ABUS, (*tromperie.*) Fallacia. Corruptela, æ, f. *Cic.* Fraus, *genit.* fraudis, f. *Cic.* OSZUKANIE, omylenie, zdrada, fałsz, szaka.

Il se commet bien des abus dans la marchandise. In mercaturâ faciendâ multæ fallaciæ & quasi præstigiæ exercentur. W Kupiectwie wiele oszukania, wiele fałszu y szalbierstwa się dzieie.

Les abus qui se pratiquent en justice. Judiciorum corruptelæ, f. plur. *Cic.* Zdrady, fałsza y podstępy, ktore się w Sądach dzieią.

ABUS, (*inutilité, peine perduë.*) Frustratio, Ludificatio, onis, f. *Cic.* PROZNA praca, daremny zawod, prozność.

C'est abus que de labourer une terre seche. Frustrario; arare terram siccam. *Var.* Orać po piasku; prozna to praca.

ABUSER *de* V. act. (*faire un mauvais usage d'une chose.*) Re aliquâ abuti, (abutor, abuteris, abusus sum.) Dapon. *Cic.* NA ZŁE ZAZYC czego.

On abuse d'ordinaire de la sincerité des personnes pour les perdre. Solet agi sinceritas ad perniciem. *Phad.* Szczerości, prostoty osob zwyczaynie zażywaią na zgubę ich.

Il a abusé de ma facilité sans aucune mesure. Meâ facilitate immoderatè abusus est. *Cic.* Moiey łatwości nie zmiernie zle zażył.

Abuser pour son profit du nom d'une personne. Abuti nomine alieno ad suos quæstus. *Cic.* Zażyć zle Imienia cudzego, na zysk własny.

ABUSER, (*tromper, séduire sous quelque esperance.*) Frustrare, (frustro, frustras, frustravi, frustratum.) act. accus. Fallere, (fallo, fallis, fefelli, falsum.) act. accus. *Cas. Cic.* * Fucum facere, (facio, facis, feci, factum.) *act. datif.* Frustrationem dare, (do, das, dedi, datum.) act. *datif.* ZWIESC, OSZUKAC, Zmamić, nadzieią iaką.

Abuser d'une personne. Frustrationem injicere in aliquem. *Plaut.* Oszukiwać, zawodzić, abałamucić kogo.

Abuser d'une fille. Ludificari virginem. *Plaut.* Złudzić, ocbydzić Panienkę.

On a abusé de ma femme en mon absence. Pudicitiæ uxoris meæ additum est vitium, me absente. Uxor capta est uxoris meæ me absente. *Plaut.* Zefromano, skażono, mi żonę w nie bytności moiey, aliszyć.

s'ABUSER, (*se tromper.*) Falli, (fallor, falleris, falsus sum.) pass. Errare, (erro, erras, erravi, erratum.) neut. *Cic. Ter.* MYLIC się, być w omyleniu, zawodzić się.

Vous vous estes abusé. Falsus es. Falsi animi es. *Terent.* Errasti. *Cic.* Zawiodłeś się, omyliłeś się.

Je me suis abusé de cent ecus en comptant. Subducendo rationes in errore centum numûm (*pour* nummorum.) versatus sum. *Cic.* Omyliłem się rachuiąc w stu talerach.

Prenez que je m'abuse en cela. Fac in hoc errare me. *Cic.* Rozumiey, trzymay, mniemay, że się mylę w tym.

ABUSIF, m. ABUSIVE, f. (*où il y a de l'abus.*) Inordinatus. Perversus, a, um. *Cic.* PRZEWROTNY, Opaczny, zły.

ABUSIVEMENT, adv. (*d'une maniere abusive.*) Inordinatè. Perversè. adv. *Cic.* PRZEWROTNIE, Opacznie.

ABYDE, ou ABYDOS, (*ancienne ville sur l'Hellespont, aujourd'huy le Detroit de Gallipoli & Bras de S. George.*) Abydos, *genit.* Abydi, f. *Ovid.* Abydum, *genit.* Abydi, n. *Plin.* ABIDOS Miasto nad Hellespontem, to iest nad ciasnym mieyscem Morza Gadytańskiego.

Qui est d'Abyde. Abydenus, a, um. ABIDENCZYK, ten co iest z ABIDO Miasta.

ABYSME, subst. masc. *on prononce* ABIME. (*gouffre profond où l'on se perd & d'où l'on ne peut sortir.*) Abyssus, *genit.* abyssi, f. (*mot qui ne se trouve que dans les Auteurs Ecclesiastiques.*) * Barathrum, *genit.* barathri, n. Vorago, *genit.* voraginis, f. * Gurges, *genit.* gurgitis, m. *Cic.* PRZEPASC, głębia, topiel, wart, słowo to w samych autorach Kościelnych znayduie się.

ABYSME se dit absolument des *Enfers.* Abyssus *dans les Auteurs Ecclesiastiques.* Inferna, *genit.* infernorum, (*on sous-entend* loca,) n. pl. Inferi *genit.* inferorum, m. plur. *Voyez* ENFER. PRZEPASC, po prostu mowi się o piekle w Autorach Kościelnych.

ON DIT au figure *C'est un abysme de biens*, pour dépeindre *un homme qui mange & dissipe le bien.* Patrimonii barathrum, i. n. *Hor.* Vorago patrimonii, *genit.* voraginis, f. Gurges & vorago patrimonii. *Cic.* * Charybdis bonorum, *genit.* Charybdis, f. Syrtis patrimonii, *genit.* Syrtis, f. *Cic.* MOWI się też nie właśnie: Przepaść na fortunę, o Utratniku ktory marnuie y traci fortunę, żarłok.

C'est un abysme de science Omnis doctrinæ ac scientiæ thesaurus altissimus. *Cic.* Przepaść mądrości, skarb.

ABYSME se dit encore en Morale *des choses ou la connoissance se perd lors qu'on les veut approfondir:* comme dans cette expression, *Les jugemens de Dieu sont des abysmes qu'on ne peut sonder, ni penetrer.* Judicia Dei sunt incomprehensibilia. *Quint.* Judicia Dei sunt ita recondita, ut quis illa scrutari nullatenus possit. *Cic.* PRZEPASC mowi się ieszcze o rzeczy trudney do poięcia, na przykład: *Sądy Boskie są przepaść, ktorey zgruntować niepodobna, ani poiąć.*

ABYSME *de maux & de malheurs.* Malorum immensa aliqua vorago aut gurges. * (*Ciceron a dit* Vorago & gurges vitiorum.) PRZEPASC Nieszczęśliwości, złości.

ABYSME, se dit aussi *de ces dépenses excessives, dont on ne peut juger avec certitude,* comme *C'est un abysme que d'entretenir des armées sur mer.* Impenduntur infiniti sumptus in classem. *Cic.* Ingentes, *ou* profundæ impensæ abeunt in rem maritimam. PRZEPASC się też mowi o kosztach y nakładach, ktorych zrachować, y pomiarkować nie można: na przykład: *Przepaść to iest Woyska trzymać na Morzu.*

ON DIT proverbialement *Un abysme en attire un autre.* Malum ex alio. *Ter.* Abyssus abyssum invocat *dans le langage de l'Ecriture.* PRZEPASC za przepaścią idzie, iedno nieszczęście ciągnie się za drugim.

ABYSMÉ, m. ABYSMÉE, f. part. pass. & adject. *Voyez* ABYSMER. TEN co poszedł w przepaść.

ABYSMER, V. act. *on prononce.* ABIMER. (*submerger, noyer.*) Mersare *dans Horace.* Mergere, Submergere, Demergere, (mergo, mergis, mersi, mersum.) Aquis obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum. Act. acc. *Cic.* PRZEPADNĄC, zapaść się, w przepaść się pogrążyć, zatonąć, albo zatopić, iść, w przepaść.

Allant par le païs des Leontins & étant descendu dans le fleuve pour faire boire son cheval, il s'abysma & ne parut plus. Cùm per agrum Leontinum iter faceret, atque equum immisisset in flumen, submersus equus voraginibus, non exstitit. *Cic.* Jadąc przez kray Leontyński do rzeki na koniu wiechał, chcąc go napoić, y tamże zatonął, ani więcey się niepokazał.

Cette ville a été abysmée dans les eaux. Hæc urbs ab aquis fuit devorata. *Virt.* To miasto w wodę się zapadło, woda ie zabrała, zatopiła.

ABYSMER se dit figurement en Morale pour *Accabler quelqu'un de malheurs &c.* Mergere, *ou* demergere, *ou* submergere, *ou* obruere aliquem malis. *Cic.* *Abysmer quelqu'un, le perdre entierement.* Funditùs aliquem obruere, *ou* pessumdare. PRZEPADNAC, iść w przepaść; mowi się też nie właśnie miasto *zatłumić kogo, ucisnąć, utrapić, w nieszczęściu głęboko pogrążyć, zgubić cale.*

C'est un homme abysmé, ou *perdu sans ressource.* Absumptus est. *Plaut.* Periit funditùs. Z gruntu przepadł, zginął bez nadziei.

ABYSMER *quelqu'un, le dépouiller de tous ses biens.* Evertere aliquem bonis & fortunis omnibus. *Cic.* KOGO z dobr y z całey fortuny wyzuć, na wszystkim go zgubić.

Le jeu l'a abysmera. Eum perdet, ou disperdet alea. Kostersťwo, gra go zgubi, wniwecz obroci.

Il est abysmé, ou noyé de dettes. Oppressus, *ou* demersus,

ou

eu obrutos ære alieno. *Cic.* Pogrążony po szyię w długach.

Une famille abysmée, qui ne se relevera jamais. Domus demersa exitiu. *Hor.* *Dom, familia zgintona,* tak podupadło, ze się iuż nigdy nie dzwignie, nie powstanie.

Il s'est abysmé dans la prosperité. Mersus est rebus secundis *Liv.* Zatopił się głęboko w szczęściu.

S'abysmer de douleur, ou dans la douleur. Dolore opprimi. *Cic.* Zatopić się w żalu, w melancholiy.

Il abysma, s'il faut ainsi dire, dans ce festin toute la splendeur & toute l'opulence Romaine. Exinanivit illo convivio, ut ita dicam, & exhausit splendurem & opulentiam Romanam. Wszytkie dostatki y wspaniałość Rzymską tym iednym że tak rzekę zgasił y przytłumił Bankietem.

*s'*ABYSMER *devant Dieu,* (*se considerer comme un néant en sa présence.*) Exinanire se coram Deo. Nihili hominem se facere, *ou* habere coram Deo. WYNISZCZYC się, głęboko się uniżyć przed Bogiem.

ACABIT, subst. masc. (*bonne, ou mauvaise qualité des fruits.*) Indoles, *genit.* indolis, f. Natura, *genit.* naturæ, f. *Liv. Plin.* PRZYRODZENIE, Przymiot, smak gatunek Owocow złych y podłych, albo dobrych y wyśmienitych.

ACACIA, subst. masc. (*arbre de haute futaie, qui porte de grands bouquets de fleurs blanches au printemps.*) Acacia, *genit.* Acaciæ, f. *Plin.* CIERNIE Głog, co biało y gęsto kwitnie na wiosnę.

ACACIE, subst. f. (*plante qui fleurit jaune, & qui est d'une odeur tres douce & tres agreable.*) Acacia, genit. acaciæ, f. *Petr.* (ex quâ fit unguentum quo facies pingitur, ut speciosior videatur.) AKACYA Ziele, co żułto zakwita, zapachu bardzo wdzięcznego y przyiemnego.

(Les Anciens faisoient avec cette plante des parfums & du fard.) (U starych z tego ziela robiono oleyki, y barwiczkę.)

ACADE'MICIEN, m. (*qui est de l'Académie.*) Academicus, *genit.* academici, m. AKADEMIK.

LES ACADE'MICIENS, (*Philosophes anciens dont Platon étoit chef de secte.*) Academici, *genit.* Academicorum, m. plur. *Cic.* AKADEMICY (*Sekta dawnych Filozofow, ktorych Plato był pryncypałem.*

ACADE'MIE, subst. f. Academia, *genit.* Academiæ, f. *Cic.* Gymnasium, *genit.* gymnasii, n. *Cic.* AKADEMIA, Szkoła publiczna.

C'étoit proprement un lieu public, planté d'arbres à Athenes, ainsi nommé d'un certain Academe, qui le donna. C'est là que naquit autrefois Platon, & où il enseigna sa philosophie, d'où vient que l'Academie est prise pour la secte de Platon. Ce mot s'est etendu dans la suite pour signifier tout *Lieu d'exercice, Université, Academie.* Było to właśnie mieysce iawne, sadzone Drzewami w Atenach tak nazwane od niaizkiego Akadema, ktory ie darował. Tam się urodził Plato, y tam nauczał, skąd tęż Akademią biorą za *sektę Platona,* za czasem zaś to słowo wzięto za wyrażenie każdego mieysca, kędy iest publiczne iakie Cwiczenie Nauk.

ACADE'MIE, (*où l'on apprend à monter à cheval.*) Equestris academia, f. Ephebium, *genit.* ephebii, n. *Vitr.* * *Ou l'on apprend à faire des armes.* Palæstra, æ, f. AKADEMIA Konna, gdzie Cwiczenie daią, iako się koniu trzymać, y iako go zażyć. * Szkoła Rycerska gdzie się uczą iako broni zażyć.

ACADE'MIE *de jeu,* (*où l'on s'assemble pour jouër.*) Academia lusoria, *ou* aleatoria, æ, f. Aleatorium forum, *genit.* aleatorii, n. *Suet.* AKADEMIA graczow, szulerow, gdzie się uczą kostestwa.

ACADE'MIE *Françoise.* Academia Gallica. AKADEMIA Francuska.

ACADE'MIE *des Sciences.* Academia Scientiarum. AKADEMIA Nauk wyższych.

ACADE'MIE *des Peintres.* Pictorum Academia. AKADEMIA Malarzow.

ACADE'MIQUE, adject. (*qui appartient à l'Academie.*) Academicus, a, um. *Cic.* AKADEMICKI, co należy do Akademiy.

ACADE'MIQUEMENT, adv. (*selon l'Academie.*) More academico. Ut solent Academici. PO AKADEMICKU.

ACADEMISTE, subst. masc. (*qui apprend à monter à cheval.*) Qui equestrem disciplinam sequitur. *Cic.* * *Qui apprend à faire des armes.* Palæstrita, æ, m. *Cic.* AKADEMIK ten co się uczy w Akademiy, lub Jeździć na koniu. * lub Rycerskich inszych zabaw Akademista.

ACANTHE, subst. f. (*plante qu'on appelle autrement Branche-ursine, ou Patte-d'ours.*) Acanthus, *genit.* acanthi, m. *Plin.* BARSZCZ, ostrokrzew, Niedźwiedzie, ziele.

(La feuille de cette plante sert d'ornement en Architecture au chapiteau des colomnes.) (Z liścia tego ziela biorą formę Architekci dla ozdobienia, y Lambrowania kapitelow u kolumn.

D'ACANTHE. Acanthinus, a, um. *Plin.* BARSZCZOWY,

ACARIASTRE, adject. m. & f. *on prononce* ACARIâTRE. (*qui est d'une humeur aigre & criarde.*) Acer, acris, acre. Acerbus, acerba, acerbum. *Cicer. Terent.* PRZYKRY Ostry surowy zrzędny.

(On dit au Comparatif *Acrior & hoc acrius: Acerbior & hoc acerbius.* Et au Superlat. f. *Acerrimus, & Acerbissimus, a, um.*) (Mowi się w porownaiącym: Przykrzeyszy, ostrzeyszy, surowszy; w przenoszącym, nayprzykrzeyszy.

ACARNANIE, (*païs de l'ancienne province d'Epire ou de l'Achaïe.*) Acarnania, *genit.* Acarnaniæ, f. *Plin.* AKARNANIA Kray dawnego Epiru, albo Achayi.

(L'on appelle aujourd'huy ce Païs *Carnia, & Despotato.*) (Teraz ten kray nazywaią Karnia y Despotatu.

ACARNANIENS, (*peuples de l'Acarnanie.*) Acarnanes, *genit.* Acarnanum, m. plur. *Ovid. Cornel. Nep.* AKARNIANIE, Lud Akarnijski.

(Ces Peuples estoient tres voluptueux. Les Poëtes ont donné le nom d'*Acarnan* au fleuve Acheloüs, & au mont Pindus.) (Ten narod był barzo Rozpustny. Poetowie nazywaią *Akarnianin* Rzekę Acheluus, y Gorę Pindus.)

ACCABLE', m ACCABLE'E, f. part. pass. & adject. Pressus. Oppressus. Obrutus, a, um. *Cic.* OBCIĄZONY, ucisniony, przywalony, narzucony.

ON DIT au figuré *Accablé de douleurs par tout le corps.* Totius corporis doloribus oppressus. *Cic.* Confectus cruciatu maximorum dolorum. *Cic.* MOWI się nie właściwie na wszystkim ciele, bolami przywalony, ucisniony złożony.

Accablé de sommeil. Gravi somno oppressus. *Liv.* * *d'Affaires.* Magnitudine, *ou* mole negotiorum obrutus. *Cic.* * *Desoins.* Confectus curis. *Cic.* * *De dettes.* Ære alieno oppressus. Demersus ære alieno. *Cic. Liv.* Snem zmorzony, * Zabaw pełny. * Długami przeładowany. * Starzaniami obciążony.

Ce sont des mots accablez sous la rouille des années, & sous les ruines de l'Antiquité. Nunc situs informis & deserta vetustas premit ista vocabula. *Hor.* Słowa starością narzucone, niepamięcią zagrzebane, ktore zdża ziadła.

ACCABLEMEMT, subst. masc. Oppressio, *genit.* oppressionis, f. *Cic.* UCISNIENIE, narzucenie przywalenie.

Je sens un grand accablement dans tous mes membres. Torpent mihi membra. *Hor.* Nullus vigor inest membris. *Horat.* Vires mihi languent in corpore. *Ovid.* Po całym ciele wielkie słabości, ciężkość wielką czuię.

ACCABLEMENT, (*dans le figuré.*) Oppressio, onis. f. *Cicer.* UCISNIENIE, gwałt, w sensie nie własnym.

l'Accablement des loix & de la liberté. Legum & libertatis oppressio. *Cic.* Praw y wolności zgwałcenie, ucisnienie.

Nous sommes dans un si grand accablement d'affaires, qu'il faut estre fou pour esperer quelque soulagement. Tot tantisque rebus urgemur, ac premimur, ut nullam allevationem quisquam non stultissimus sperare debeat. *Cic.* Tak wielą spraw interessow narzuceni y zewsząd otoczeni będąc, trzeba być bez rozumu, żeby się iakiey folgi spodziewać.

Il est dans un tel accablement de tristesse, qu'il n'est capable d'aucune consolation. Tanto in mœrore jacet, ut ab ullo consolari nullo modo possit. *Cic.* Tak ciężki go smutek opanował, iż żadney przyiąć niemoże pociechy.

ACCABLEMENT *de visites.* Molesta & importuna salutantium frequentia, *n.* f. Uprzykrzone ustawicane wizyty.

ACCABLER, V. act. *(faire tomber une chose pesante sur une autre, qui l'oblige à succomber sous son poids.)* Opprimere, (opprimo, opprimis, oppressi, oppressum.) Obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum.) act. accus. *Cic.* Przywalić, (jeden ciężar na drugi walić, tak że iedno pod drugim upadać musi)

Les autres furent accablez sous les ruines de la salle. Ruina cameræ caeteros oppressit. *Phad.* Insi obalinami Sali przywaleni byli.

Estre accablé de terre. Terrâ oprimi, *ou* obrui. *Cicer.* Ziemią przywalony

Il l'a accablé de coups de baston sur la teste. Illius caput fustibus implevit. *Plaut* Kiymi wywalić.

Il faut boire & manger autant qu'il est nécessaire pour réparer les forces, & non pas pour les accabler. Tantum cibi & potionis adhibendum est, ut reficiantur vires, non ut opprimantur. *Cic.* Jeść y pić należy ile potrzebn wyciągá, áby siły pokrzepić nie obciążyć.

ACCABLER au figuré. *Estre accablé de crimes & de témoins.* Obrui & opprimi criminibus & testibus *Cic.* Uciśniony, w nie własnym wyrozumieniu (kiedy czego siła na kogo) *Przekonany zbrodniami y świadkami.*

Le corps accablé des excés du jour précedent, accable en mesme temps l'esprit, qui est un souffle de la divinité. Corpus onustum hesternis vitiis, animam quoque prægravat, & humi affigit particulam auræ divinæ. *Hor.* Ciało zmocowone, zmordowane, Przesilono wczorayszą swywolą, trapi y ociska Ducha, ktory iest cząstką tchnienia Boskiego.

Il y eut bien des gens à Rome accablez sous les ruines de la Republique. Multi Romæ cum Republicâ perierunt, ut extincti sunt, *ou* interierunt. *Cic.* Wielu w Rzymie z Rzeczypospolitą zginęli, ktorych wywrocona obalona Rzeczpospolita przywaliła.

Estre accablé de pauvreté. Aggravari inopiâ. *Liv.* Premi inopiâ. *Calum.* Uciśniony ubostwem.

Il se laisse accabler à la grandeur des affaires. Obrui se sinit magnitudine negotiorum, *ou* mole negotiorum. *Cic.* Wielkością spraw zmocowany, osłabiony.

Accabler quelqu'un de vers satyriques. Cooperire aliquem famosis versibus. *Hor.* * *d'Affronts.* Contumeliis aliquem onerare. *Cic.* Paszkwilami kogo okryc, * zelżywością.

Estre accablé de soins pour augmenter son bien. In augendâ re curis obrui. *Hor.* Wielą staraniami zatrudniony, troskliwościami obciążony, około przyczynienia fortuny.

Estant accablé par le mesme malheur que vous, je ne me soûtiens, que par le crédit d' autruy. Ipse pari fortunâ abjectus, aliorum opibus casus meos sustineo. *Cic.* Wtymże samym nieszczęściu z tobą będąc pogrążony, z cudzego tylko żyię kredytu.

Pourquoy accablez-vous vôtre esprit par des desseins qui sont au dessus de la portée des hommes Quid æternis consiliis minorem fatigas animum? *Hor.* Czemu umysł swoy zaprzątasz imprezami, ktore przechodzą dowcip stworzony

s' **ACCABLER**, seul: ou *S'accabler de tristesse, de soins.* Se conficere. *Plaut.* Mœstitiâ, *ou* curis se conficere, *ou* confici *au passif. Cic.* Zanorzać się w smutku, trapić się y gryźć się w sobie

ACCABLER se dit en bonne part, comme *Accabler quelqu'un de biens. de loüanges.* Bonis, laudibus aliquem cumulare, *ou* onerare. *Cic Virg.* Mowi się cza y bierze na dobrą stronę zarzucony, naprzykład: byc zarzucony pochwałami, okryty dobrami.

s' **ACCAGNARDER**, V. neut *(s' accoquiner, mener une vie faineante & libertine.)* Dedere se desidiæ ac luxuriæ. (dedo, dedis. dedidi, deditum.) act. Diffluere inerti otio, (diffluo, diffluis, diffluxi, diffluxum.) Neut *Cic.* Hultaić się, *gnusnieć w gnuśność y ladajakie zycie się Puścić.*

(Mot bas en François, dont on se sert lorsqu'une personne s'attache au jeu, au vin, aux femmes, ou qu'elle demeure au coin de son feu, au lieu de prendre un honneste employ.) (Słowo podle w Francuskim, Ktorego zażywaią kiedy kto się udá ná kosterstwa pijaństwo y nierządne życie, lub też u pieca wdomu tylko siedzi, do zadney przystoyney zabawy się niemaiąc.

ACCELERATION, subst. f. (*Action par la quelle on avance une afaire, Célérité.*) Acceleratio, *genit.* accelerationis, f. *Cic.* Celeritas, *genit.* celeritatis, f. Celeritudo, *genit.* celeritudinis, f. *Var.* Pospieszenie, Rychłość, prędkość, Porywczość, raźność.

(Le mot de *Célérité* est plus d'usage; & celuy d' *Accélération* ne se dit gueres qu'au Barreau. *Voyez* CE'LERITE'.) (Słowo *celerité* iest bardziey w używaniu u Francuzow, á zaś *acceleration* niemowi się chybá w prawie.)

ACCE'LE'RE', m. **ACCE'LE'RE'E**, f. part. pass. & adject. *Voyez* ACC'LE'RER. Pospieszony, pospieszona, rychły, prętki.

ACCE'LE'RER, V. act *(diligenter, presser une affaire.)* Celerare. Accelerare, (celero, celeras, celeravi, celeratum.) act. acc. *Cic.* Properare, (propero properas, properavi, properatum.) act. acc. *Tacit.* Pospieszyć, przypilnować, przyspieszaye *(czego, iakiey sprawy.)*

ACCENT *de la voix.* subst masc. *on prononce* Açant, (*prononciation qu'on a contractée naturellement dans le païs où l'on est né*) Vocis sonus, *genit.* soni, m. Vocis flexus, *genit.* flexûs, m. *Cic.* Vocis flexio, an inflexio, *genit.* flexionis, f. *Quint Cicer.* *AKCENT.* to iest *Ton pronuncyacyi albo wymowy ktorey kto nawykł w Kraju kędy się urodził.* Wymowa.

Un tres mauvais accent. Inflexa ad miserabilem sonum vox. *Cicer.* Zła bardzo wymowa, Ton ladaiaki.

Il a l'accent étranger. Peregrinum sonat. *Quint.* Wymawia z cudzoziemsko.

Pousser des accents funebres. Funebres voces, *ou* sonos emittere. *Liv.* Załosnym tonem Lamentować.

ACCENT en Grammaire, (*marque qu' on met sur les syllabes d'un mot, pour les prononcer d' un ton plus foible.*) Accentus, *genit.* accentûs, m. Tenor, *genit.* tenoris, m. *Quint.* Vocum moderamentum, *genit.* moderamenti, neut. *Aul-Gel.* Vocolatio, *genit.* onis. f. *Publ. Nigid.* *Kropká pisarska*, znaczek, albo liniyka ktora w pisaniu kładzie się nad niektoremi literami, aby ich ton głośnieyszy lub słabszy oznaczowac

Il n'y a que trois Accens, l' Aigû, le Grave, & le Circonflexe.) Trzy tylko są znaki pisarskie tnież *ostry* álbo krzykliwy, *poważny* álbo gruby, *obojaki* to iest z obodwoch złożony.

ACCENTUER *les sylabes.* V. act. *on prononce* Açantuer, (*les marquer d'un accent.*) Accentum syllabis apponere, *ou* appingere. Naznaczać wpisanie kropkami przyzwoitemi słowa.

ACCEPTABLE, adject. m. &. f. (*recevable, qu' on peut raisonablement recevoir.*) *Condition acceptable.* Justa & æqua conditio, quæ accipi potest. Co może być przyięto co słuszna, na słuszną umową warunkami.

ACCEPTATION, subst. f. *(l' action de recevoir & d'agréer.*) Acceptatio, *genit.* acceptationis, f. *Cic.* PRZYIĘCIE.

ACCEPTE', m. **ACCEPTE'E**, f. Part. *Voyez* ACCEPTER. PRZYIĘTY, PRZYIĘTA.

ACCEPTER, V. act. (*recevoir*, ou *avoir quelque chose agréable.*) Acceptare, (accepto, acceptas, acceptatum) Accipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) act. accus. Gratum aliquid habere. *Cicer.* Przyiąć, mieć za wdzięczne, zá przyiemne.

J'accepte les conditions que vous me proposez, Accipio conditiones à te mihi oblatas. Descendo ad conditiones à te mihi oblatas. *Cic.* Przyimuię tą umowę; te warunki ktore mi są podane, przypadam ná to.

Il est prest de tout accepter & de tout souffrir pour le bien public. Ad omnia descendere paratus est, atque omnia pati Reipublicæ causa. *Cas.* Wszytko przyiąć wszystko znieść gotow dla Dobra publicznego.

Les conditions ne furent point acceptées de part & d' autre. Conditiones non convenerunt ex utrâque parte,

Corzel-

Cornel-Nep. Warunki aubu ſtron nieprzyięte.

ACCEPTILATION, ſubſt. f. (*Quittance qu'on done ſans rien recevoir, déclaration qu'on fait en faveur de ſon debiteur, par laquelle on le tient quitte de la ſomme qu'il nous doit.*) Acceptilatio, *genit.* acceptilationis, f. *Vlp.* KWIT uwalniaiący dłużnika z długu nie odebranego.

(Terme de la Jurisprudence Romaine.) (Termin Prawoy u Rzymian.)

ACCEPTION, ſubſt. f. (*Conſideration, égard qu'on a pour quelqu'un.*) Reſpectus, *genit.* reſpectûs, m. Ratio, *genit.* rationis, f. Diſcrimen, *genit.* diſcriminis, n. Delectus, *genit.* delectûs, m. *Cic.* WZGLĄD na kogo.

Avoir, ou faire acception des perſonnes. Reſpectum habere ad perſonas. Reſpicere perſonas. Perſonarum rationem & delectum habere. *Cic.* * (*le contraire eſt,* Reſpectum habere ad neminem. Nullam habere perſonarum rationem. *Cic.* *N'avoir aucune acception de perſonne.*) Mieć wzgląd na iakie oſoby. * *przeciwna ieſt* na nikogo względu nie mieć, na nikogo nie uważać.

Sans faire & ſans avoir acception de perſonne. Omni perſonarum delecto & diſcrimine remoto. *Cic.* Na nikogo cale nie uważać.

ACCES, ſubſt. maſc. (*Abord, entrée, facilité d'approcher de quelqu'un, ou de quelque lieu.*) Acceſſus. Aditus, *genit.* ûs, m. *Cic.* PRZYSTĘP, do oſob lub mieyſca iakiego łatwy.

Il a accès par-tout, il entre & eſt bien venu par-tout. Omnium aditus tenet. Aditus eſt ipſi ad omnes facilis & pervius. *Cic.* Wſzędzie mu łatwy przyſtęp, wdzięcznym wſzędzie ieſt gościem, wſzędzie go mile przyimuią.

Donner accès à quelqu'un auprès d'un autre. Dare alicui aditum, *ou* acceſſum ad aliquem. *Cic. Ovid.* Przyſtęp komu ſprawić do kogo.

Il a bien de l'accès chez le Prince. Habet receptum ad gratiam & amicitiam Regis. *Caſ.* Ma przyſtęp do Pana.

Il eſt d'un accès facile, on l'aborde aiſement. Faciles aditus habet. * (*le contraire eſt,* Difficiles habet aditus. *Cic. Hor. Il eſt d'un difficile accès.*) Przyſtępny łatwy, **przeciwna temu.* nie przyſtępny, trudny.

ACCES ſe dit en médicine *des retours de certaines maladies, qui laiſſent quelques bons intervalles.* Acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Plin.* Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Celſ.* Silenie ſię choroby, paroxyzmu przyiście.

Le temps de l'accès de la fievre eſt paſſé Tempus acceſſionis ex toto receſſit, *ou* tranſiit. *Celſ.* Czas paroxyzmu gorączki cale przeſzedł.

Il n'y a eu qu'un accès de fiévre. Febris tantùm ſemel acceſſit *Celſ.* * *Il y en a eu pluſieurs en un meſme jour.* Plures acceſſiones eodem die venerunt. *Celſ.* Raz tylko go gorączka wzięło. * Kilka razy była iednego dnia.

Lors que le temps de l'accès eſt paſſé, ſans qu'on ait reſſenti aucune émotion, on peut donner à manger au malade. Cùm tempus acceſſionis ita tranſiit, ut nihil moverit, cibos ægrotanti dari, *ou* ingeri poteſt. *Celſ.* Gdy czas paroxyzmu ták minie, że nic nowego nieprzypadnie, może choremu dać iaki poſiłek.

Accès du mal caduc. Acceſſio morbi comitialis. *Plin.* Kaduk choroba, ruſzenie kadukiem.

Il a eu un accès de goutte. Podagrâ ſemel tentatus eſt, (tentor, aris, atus ſum, eri.) paſſ. *Cic.* Podagrę raz ruſzony, napaſtowany był.

ACCESSIBLE, adject. maſc. & f. (*On l'on peut aborder aiſément, parlant d'un lieu, d'un port de mer, ou de quelque riviere.*) Ad quod patet acceſſus. *Cic.* PRZYSTĘPNY mowiąc o mieyſcu iakim lub lądzie albo brzegu na rzece kędy łatwo przylądować można.

ON LE DIT auſſi (*parlant d'une perſonne qu'on aborde aiſément, qui eſt d'un facile acces.*) *Il eſt acceſſible.* Ad eum eſt, *ou* patet aditus. *(*le contraire eſt,* Omnis ad eum aditus obſtructus eſt. *Cicer. Il eſt inacceſſible.*) MOWI ſię też o ludziach, y oſobie iakiey do ktorey łatwy przyſtęp: *przyſtępny ieſt* przeciwna zaś temu: *cale ieſt nieprzyſtępny.*

ACCESSIT, m. (*Récompenſe qu'on donne aux Ecoliers qui ont compoſé preſqu'auſſi bien que celuy qui a emporté le prix.*) comme *Il a eu un Acceſſit,* c'eſt à dire *Il a approché de celuy qui a emporté le prix.* Proximus acceſſit ad palmam Palmam proximè conſecutus eſt. Proximus optimis numeratus eſt. Propè alter à primo numeratus eſt. *Cic.* Blisko był wygraney pierwſze mieyſce miał po tym ktory ſię naylepiey popiſał.

ACCESSOIRE, ſubſt. maſc. (*Dépendance, ſuite des choſes.*) Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Cic.* To co za czym idzie, to co naſtępuie za pierwſzym.

l'Acceſſoire ſuit le principal. Acceſſio cedit principali. *Vulp.* Za Iſtotą ciągnie ſię przypadek. Taki ieſt przypadek iaka ieſt Iſtota.

(C'eſt un Terme de Droit.) Przyſłowie ieſt prawne.

Les tuiles qu'on a ôtées pour les remettre, ſont comme un acceſſoire du principal, & une partie de la maiſon. Tegula quæ detractæ ſunt ut reponerentur, ædibus accedunt. *Var.* Dachowka zdięta aby ią znowu na dachu ułożyć należy do tegoż domu, y ieſt iakoby tegoż gmachu częścią.

ON DIT en figuré *Perſée fut le principal de la guerre, & Gentius n'en fut que l'acceſſoire.* Perſeus caput belli erat. Gentius acceſſio. *Liv.* MOWI ſię w przyſłowio; Perſeus w Woyſku był wſzyſtkim, Gentius zaś tylko pomocnik.

ACCESSOIRE, (*conjoncture fâcheuſe.*) comme *Se voyant en cét acceſſoire, en cette facheuſe conjoncture.* In has anguſtias, *ou* in eum locum adductus. Deſtinatione illâ perculſus. *Cic.* W tey ciaſności ſię widząc; w tych okolicznościach nie pomyślnych, do tego iuż będąc przywiedziony.

ACCIDENT, ſubſt. maſc. *on prononce* Accidant, (*Ce qui ſurvient à une ſubſtance, & qui ne luy eſt point eſſentiel.*) Accidens, *genit.* accidentis, om. gen. Id quod non eſt de eſſentiâ rerum. PRZYPADŁOŚĆ co nie należy do Iſtoty, Przymiot własność iakiey rzeczy.

ACCIDENT, (*Haſard, coup de fortune.*) Caſus, *genit.* caſus, m. *Cic.* Przypadek przygoda, traſunek.

Quand il nous arrive des accidens, que nôtre prévoyance ne peut en aucune façon nous faire eviter, il faut que nous repaſſions ce qui eſt arrivé aux autres, & conclure qu'il ne nous eſt rien arrivé de nouveau. Quando ea accidunt nobis, quæ nullo conſilio vitare poſſumus, eventus aliorum memoriâ repetendo, nihil novi accidiſſe nobis cogitemus. *Cic.* Kiedy ſię nam trafią przygody, ktorych wſzelką przezornością uſtrzedz ſię nie możemy, na ten czas wſpomniawſzy na przygody drugich, mamy pomyślić że ſię nam nic nowego nie przydało.

Cela eſt arrivé par accident. Caſu id evenit. *Cic.* Przypadkiem traſunkiem ſię ſtało.

ACCIDENT, (*malheur, infortune, diſgrace.*) Caſus, *genit.* caſûs, m. Infortunium, *genit.* infortunii, n. *Cic. Ter.* Accidentia, *genit.* accidentium, n. plur. *Quint.* UTRAPIENIE nieſzczęście przygoda.

Je ſuis fâché de l'accident qui vous eſt arrivé. Lugeo, *ou* doleo caſum tuum. *Cic.* Żałuię nieſzczęścia twego.

J'eſtois preſent, lorſque l'accident luy arriva. Aderam in in ipſius caſo. *Cic.* Byłem przytym nieſzczęściu.

Il n'a pas encore ſçeu mon accident. Nondum reſcivit meum infortunium. *Ter.* Niewiedział ieſzcze o moim przypadku.

ACCIDENT, en termes de medecine, (*Symptôme, ou tout ce qui arrive de nouveau à un malade ſoit en bien ou en mal.*) comme *Cette playe ſe poura guérir, s'il n'arrive point d'accident,* c'eſt à dire *la fiévre,* ou *inflammation.* Sanari poterit illud vulnus, niſi febris aut inflammatio accedat. KAZDA odmiana, czy na dobre, czy na złe, ktore ſię trafić może choremu; terminem lekarſkim nazywa ſię. *Przypadek* na przykład, *może być ta rana uleczona, ieſli co nie przypadnie;* to ieſt, *gorączka albo ogień.*

ACCIDENTEL, m. ACCIDENTELLE, f. adject. (*qui n'eſt point de l'eſſence de la matiere.*) Adventitius, adventitia, adventium. *Cic.* PRZYPADKOWY co nie należy do Iſtoty.

ACCIDENTELLEMENT, adv. (*à la maniere d'accident.*) Per modum accidentis. Accidentis inſtar. NAKSZTAŁT przypadku przypadkiem.

ACCLAMATION, ſubſt. f. (*Cri de joye par lequel le public témoigne de l'applaudiſſement & de l'eſtime.*) Acclamatio, *genit* acclamationis, f. Plauſus, *genit.* plauſûs, m. *Cic.* OKRZYK (głos weſele ludu poſpolitego znaczące pochwałę lub poſzanowanie.)

Il entra dans la ville parmy les acclamations du peuple. Urbem ſubiit acclamantibus & plaudentibus cunctis civibus. Wiechał do Miaſta między okrzykami weſołemi ludu wſzyſtkiego.

ACCOINTANCE, subst. f. (*Hantise & familiarité qu'on a avec quelqu'un.*) Familiaritas, *genit.* familiaritatis, f. Consuetudo, *genit.* consuetudinis, f. *Cic.* UCZĘSZCZANIE, znaiomość, przyiaźń towarzyska.

(Ce mot François est vieux & ne se dit gueres qu'en mauvaise part, & en raillant.) (To słowo Francuskie iest stare y nie zażywaią go chyba na náganą álbo śmiechem.)

s'ACCOINTER *de quelqu'un*, V. neut. (*hanter quelqu'un, faire amitié & societé avec luy.*) In consuetudinem; *ou* amicitiam, *ou* familiaritatem alicujus se dare, (do, das, dedi, datum. act. *Cic.* UCZĘSZCZAC bywać często u kogo, przyiaźń z kim zabrać.

(Ce verbe François est vieux & hors d'usage.) (To słowo Francuskie iest stare y wyszło ze zwyczaiu.)

ACCOISER, V. act. (*Appaiser, adoucir.*) Tranquillare. Sedare, (o, as, avi, atum. act. acc. *Cicer.* USPOKOIC, uśmierzyć, ułagodzić.

(Ce Verbe François est vieux & hors d'usage.) (To słowo Francuskie iest stare y wyszło ze zwyczaiu.)

ACCOLADE, subst. f. (*caresse qu'on fait en sautant au coû de quelqu'un pour l'embrasser.*) Amplexus. Complexus, *genit.* ûs, m. *Cic.* OBŁAPIENIE, Ściśnienie, uprzeymie witanie.

Les amis qui ont esté long-temps sans se voir se font mille accolades. Amici qui diu abfuerunt in mutuos ruunt amplexus. *Virg.* Przyiaciele dawno się niewidziawszy uprzeymie się ściskaiąc witaią.

ACCOLADE, (*céremonie dont on use, quand on fait un Chevalier, ce qui se fait en l'embrassant.*) & on dit *Donner l'accolade à un Chevalier.* Inauguratum equitem amplexari. Depon. CEREMONIA ktorey zażywaią przy opasywaniu na Rycerstwo nowego Rycerza co się dzieie Koleynym ściśnieniem ze wszystkiemi dawnieyszemi.

ACCOLADE *de lapreaux.* Bini cuniculi, *genit.* binorum cuniculorum, m. plur. Para krolikow.

(On les sert attachez & accolez ensemble quand ils sont jeunes.) (Daią ie na stoł parami związane albo przypięte ieden do drugiego, kiedy są młode.)

ACCOLE', Part. & Adject. *voyez* ACCOLADE & ACCOLER. PRZYPIĘTY, przyklejony.

ACCOLER, V. act. (*Embrasser quelqu'un & luy sauter au coû.*) Amplecti. Complecti, (plector, plecteris, plexus sum.) depon. acc. Amplexari, (amplexor, amplexaris, amplexatus sum.) depon. accus. *Cic.* Complexus, *ou* amplexus alicui dare, (do, das, dedi, datum.) act. In alicujus amplexus currere, *ou* ruere, (curro, curris, cucurri, cursum: ruo, ruis, rui, ruitum.) neut. *Cicer. Virg.* SCISKAC kogo za szyię obiąć, obłapić.

(Verbe d'un tres rare usage dans la langue, si ce n'est en raillant.) (Słowo rzadko zażywane w Francuskim y chyba tylko śmiechem.)

ACCOLER *la cuisse* ou *la botte* signifie *saluer quelqu'un avec une grande soumission & avec respect, (comme quand on salue un homme qui descend de cheval.)* Pedes alicujus amplexari. *Cic.* ZA NOGI kogo obłapić, do nog się głęboko skłonić.

ACCOMMODABLE, adject. m. & f. (*Qui peut s'accommoder, parlant de quelque different.* Quod componi facilè potest. CO się pogodzić może.

ACCOMMODAGE, subst. m. (*Le Salaire qu'on donne pour apprester & assaisonner des viandes.*) Salarium, *genit.* salarii, n. *Plin.* Quod præstatur pro condiendis cibis. JURGIELT, Kuchatska zapłata od zaprawy.

On a donné pour l'accommodage de la chambre. Salarium præstitum est pro instruendo cubiculo. Zapłacono zá oporządzenie pokoiu álbo izby.

(Ce substantif François ne se dit proprement que pour *l'apprest des viandes,* ou *l'assaisonnement*; car pour autre chose, on dit mieux *Raccommodage*) (To słowo Francuskie nie mowi się właśnie tylko o zaprawieniu potraw, á w inszych okolicznościach lepiey się mowi od naprawy niż od záprawy.)

Il faut payer l'accommodage des viandes, l'apprest des viandes, ou *l'assaisonnement.* Dandum aliquid, in ciborum conditorum, *ou* pro condiendis cibis. Trzeba co dać trzeba co zapłacić od zaprawy.

ACCOMMODANT, m. ACCOMMODANTE, f. adject. (*Commode, aisé dans ses manieres de vivre parmi le monde, qui veut ce que l'on veut, & qui est de tous bons accords.*) Commodus, commoda, commodum; (*au Comparatif* Commodior & hoc commodius, *& au Superlatif* Commodissimus, a, um.) * Facilis & hoc facile; (*au Comparatif* Facilior & hoc facilius, *& au Superlatif* Facillimus, a, um. *Cic.* ZGODLIWY, Łagodny, łatwy, powolny człek do wszystkiego, zgadzaiący się ze wszystkiemi y we wszystkim *iak chcesz tak go zażyiesz.*

Il est fort accommodant, ou *d'une humeur fort commode.* Commodis, *ou* facillimis est moribus. *Cicer.* Barzo zgodliwego humoru, srodze powolny y łatwy.

ACCOMMODANT signifie aussi *Ce qui nous fait grand bien, ce qui accommode nos affaires,* comme *Une succession inesperée est fort accommodante,* ou *nous accommode fort.* Insperata repentinaque hereditas rem nostram facit meliorem. Insperata hereditas utilis & commoda est rebus nostris. *Cic.* ZNACZY także co nam iest barzo pożyteczne wczesne, y wygodne, iako niespodziane Dziedzictwo srodze nam wygodziło.

ACCOMMODE', m. ACCOMMODE'E, f. adject. & part. pass. *du verbe* ACCOMMODER, *voyez son Verbe dans les diverses significations.* WYGODNY wczesny, sposobny.

ACCOMMODE', (*qui est bien à son aise, qui a toutes les commoditez de la vie.*) Qui facillimè se agit. *Ter.* Nullius rei indigens. Nullâ re indigens. *Terent. Cicer.* KTOREMU na niczym nieschodzi, dobrze się maiący.

Il n'est pas accommodé, il n'est pas à son aise. Angustâ utitur fortunâ. Est ipsi res angusta domi. Est egentissimus in suâ re. Caret commodis. *Cic. Hor.* *Chudy pachołek, cienko koło niego,* nie barzo się ma dobrze.

ACCOMMODEMENT, subst. m. (*Ajustement; tout ce qui rend une chose plus commode & plus propre.*) Commoditates, *genit.* commoditatum, f. plur. Elegantiæ, *genit.* elegantiarum, f. pl. Ornamenta. *genit.* ornamentorum, n. pl. *Cic.* Stroie, przystroienie, przybranie, wczesność, wygoda.

Il a fait plusieurs accommodemens à son logis, qui le rendent plus logable. Multis commoditatibus & elegantiis suas ædes comodiores aptioresque fecit. Wiele ozdob y wczesności przydał do Domu swego, co go wygodnieyszym czyni.

ACCOMMODEMENT, (*Accord, fin qu'on donne à quelque different.*) Compositio, *geni.* compositonis, f. *Cic. Cæs.* Zgoda umowa zakończenie jakiey sprawy.

Un homme d'accommodement. Facilis & pronus ad compositionem. Człowiek sposobny do ogodzenia stron, Przyiaciel, Jednacz stron.

Entrer en un accommodement, ou *Venir à un accomodement* Ad compositionem accedere, *ou* ingredi. *Cic.* Wniść w ugodę przyiść do ogody.

Il y a lieu à un accommodement, (les choses peuvent s'accommoder.) Res componi possunt. Ad compositionem res adduci possunt. *Cic.* Może się to zgodzić, pogodzic.

Ils sont en termes, ou *en voye d'accommodement, (ils sont sur le point de s'accommoder.)* Jam ad compositionem res adducitur. *Cic.* Są w drodze do ogody, w ugodzie między sobą, iuż im blisko do pogodzenia się.

Je ne pense pas que nous soyons tout à fait hors d'esperance de quelque accommodement. Compositionis spem non desperatissimam esse puto. *Cic.* Niewątpię nie zdesperowałem ieszcze abyśmy nie mogli się pogodzić.

Nous n'en voulons pas demeurer à cet accommodement. In hac conditione atque in hoc pacto manere nolumus. *Cic.* Niechcemy tey zgody, nie przestaiemy natym.

Mener, ou *porter l'affaire à un accommodement.* Rem aliquam adducere ad compositionem & ad concordiam. *Cic.* Prowadzić rzeczy do ogody

Il a toûjours conseillé l'accommodement, ou *la paix.* Pacis & concordiæ semper auctor fuit. *Cic.* Zawsze radził pokoy, y zgodę.

On parle d'accommodement. Sermo est de pace conciliandа *ou* de discordiis componendis. Powiadaią, głoszą, mowią, o zgodzie opokoiu.

Estre porté à l'accommodement. Inclinare ad pacem, *ou* ad pacis conditionem. *Cic.* Ferri ad pacem. *Cic.* Być skłonnym do zgody do pokoiu.

ACCOM-

ACCOMMODER, V. *act.* (*rendre quelque chose plus commode & plus propre.*) Commodius, *ou* aptius, *ou* elegantius, *ou* ornatius aliquid reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) *ou* efficere, (efficio, efficis, effectum.) uct. *Cic.* Naprawić przystoynieyſze, wygodnieyſze, co uczynić.

Accommoder les chemins qui sont gâtez. Corruptas vias reparare, reficere. *Cic.* Drogi zepſowane naprawić.

ACCOMMODER ſignifie auſſi *Arranger, ajuſter, mettre en ordre & en bon état.* Accommodare. Aptare. Ornare. Concinnare, (o, as, avi, atum) Componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.) Instruere, (instruo, instruis, instruxi, instructum.) act. accuſ. *Cic.* Zaweʒy rzeczy uprzątnąć, oporządzić, ozdobić, ułożyć porządnie, przyſtroić.

Il a pris grand ſoin d'accommoder ſa chambre, ſon cabinet, ſon jardin, ſa maiſon. Accuratius ornavit cubiculum, conclave instruxit, exornavit hortum, ædes instruxit & aptavit. Multum operæ poſuit in exornando, concinnando, horto, in ædibus aptandis exornandisque. *Cic.* Wielkie ſtaranie miał o przyſtroieniu y ozdobieniu Pokoju, ogrodu domu ſwego.

(On le dit encore des choſes qui regardent l'ajuſtement & l'ornement des perſonnes, *comme.* Mowi ſię też o tym co należy do ſtroju oſob, iako.

Les femmes ſont un an à s'accommoder à s'ajuſter, à ſe parer; on y mettent beaucoup de temps. Mulieres dum comuntur, *ou* exornantur, annus eſt. *Terent.* In exornando, ſe multum temporis inſumunt mulieres. Wiele czaſu ná ſtroiach trawią białogłowy.

Il accommode trop bien ſes enfans, il les fait trop braves. Nimio veſtitu indulget circa liberos. *Ter.* Concinniores & elegantiores liberos ſuos facit. Lautè & eleganter veſtit liberos. Nazbyt dobrze dzieci nośi, ſtroi zbytecznie.

ACCOMMODER, *à* contre-ſens, *Maltraitter fort quelqu'un, le mettre, en mauvais eſtat,* comme *Je l'accommoderay de la belle maniere, ou de toutes pieces* Omnibus modis depexum te & exornatum dabo. *Terent.* W wyrozumieniu przeciwnym mowi ſię uſtroić kogo, abrać oblec w ſukienkę, to ieſt obelżyć y wielniu źle ſię znim obeyść.

Je te feray accommoder comme tu le merites. Exornatus eris ex tuis virtutibus. *Terent.* Ták ſię z tobą obeydę iakoś godzien.

ACCOMMODER ſignifie encore *preparer appreſter.* Parare. Apparare, (paro, paras, paravi, paratum.) act. accuſ. *Cic.* NAGOTOWAC.

Accommoder à diſner, ou le diſné, accommoder à manger. Prandium apparare, *ou* parare. *Phæd. Terent. Cicer.* Curare, *ou* accurare prandium. *Plaut.* Nagotować obiad, iedzenie.

Ce cuiſinier accommode fort bien à manger, & fort proprement Hic coquus ſcitè ac munditer condit cibos, *ou* coquinatur *ſans regime. Plaut.* Ten kucharz barzo dobrze y czyſto gotuie.

Nous ſerons fort bien accommodés en cette hoſtellerie. In hoc diverſorio lautè diverſabimur. *Cic.* Dobrze barzo goſcić będziemy, w tey goſpodzie.

A quelle ſauſſe accommodera-t-on ce poiſſon? Quo jure condiri vult hic piſcis? Do iakiey podlewy tę rybę, ziaką przyprawą tę rybę nagotować, naprawić.

ON DIT figurément en ce ſens, *Accommoder la Religion à ſes intereſts.* Religione ad ſuos quæſtus abuti, Religionem cum utilitate ſuâ componere. W WYROZUMIENIU niewłaſnym ſię mowi; przyprawić wiarę do ſwoich zyſkow; to ieſt zażyć wiary zdaia, y iako interes każe.

Accommoder un ſujet au théatre, ou pour eſtre repreſenté ſur le théatre. Accommodare materiam in ſcenam, *ou* quæ ſpectentur in ſcenâ. Rzecz o ktorey ma być Komedia przygotować.

ACCOMMODER, (*Eſtre à la bien-ſéance, & convenir à quelqu'un.*) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. (dat.) *Plaut. Cic.* CO KOMU przyſtoi, co komu ieſt przyzwoitą, co mu miło co ſię komu podoba, co ſię komu zda.

Ces heritages m'accommodent fort, ou ſont fort à ma bienſéance. Iſta prædia mirè mihi conveniunt. *Cic.* Te dobra barzo mi ſię podobaią, przydałyby mi ſię, zdadzą mi ſię, należało by ſię to.

Je ne puis m'accommoder de ce valet, il ne me convient point. Non eſt mihi ſervus ad ſententiam. Hoc ſervo nihil ater. *Plaut.* Nie zdaie mi ſię ten ſługa, nie podoba mi ſię, nic mi po nim.

Je ne m'accommode point de cette maniere de vivre. Hæc vivendi ratio mihi non convenit, *ou* non congruit, *ou* non eſt mibi apta nec congruens. *Cic.* Nie podoba mi ſię taki ſpoſob życia, nie zdaie mi ſię, nie ſłużymi, nie miły mi ieſt.

Je ne m'accommode point de la ſolitude. Alienum eſt meis moribus ſolitudo. Oſobność mi nie ſłuży.

Une femme s'accommode mieux d'ordinaire avec une femme. Congruit mulier mulieri magis. *Ter.* Kobieta z kobietą lepiey ſię zawſze zgodzi.

Je n'ay point veu d'homme qui s'accommode mieux à mes manieres, & qui ſoit plus ſelon mon humeur. Neminem novi vehementiùs ad vitæ meæ rationem & conſuetudinem accommodatum. *Cic.* Nie widziałem człeka grzecznieyſzego, przyzwoitſzego, do moiego humoru fantazyi, ku myśli; ku woli moiey.

Cela s'accommode à nos eſtudes. Illud aptum & congruens eſt noſtris ſtudiis. *Cic.* To ſię zda, zgodzi, nadzie ſię z zabawami naſzemi.

ACCOMMODER *des procès, des differends,* (*les ajuſter, les terminer.*) Lites, diſſidia componere, (compono, componis, compoſui, compoſitum.) act. acc. *Cic.* ZGADZAC poiednać ſtronie, zwady, ſprawy, ſtrony rozerwane.

Accommodez l'affaire touchant l'argent, je verray au reſte. Compone hoc de argento, de reliquo videro. *Plaut.* Zgodźmy ſię o pieniądze, a o reſzcie obaczę.

Il ſe ſont accommodez. Pax eſt inter illos. *Plaut.* Non ampliùs inter ſe diſcordent, *ou* diſſident. *Ter.* Pogodzili ſię pokoy między niemi ſtanął.

Accommoder deux amis qui ſont mal enſemble. Componere averſos amicos. *Horat.* Pacem cum amicis componere. *Plaut.* Voyez ACCORDER. Porozumionych przyiaciół pogodzić, poiednać.

ACCOMMODER *quelqu'un d'une choſe,* (*la luy preſter, ou vendre.*) Alicui aliquod, *ou* de re aliquâ commodare, *ou* accommodare, (commodo, commodas, commodavi, commodatum.) act. utendum aliquid alicui dare, *ou* permittere. *Cic.* POZYCZYC użyczyć, wygodzić, komu czego uſtąpić.

S'il vouloit m'accommoder de ſon logis pour un prix raiſonnable, je l'acheterois. Si mibi juſto pretio de ſuis ædibus vellet accommodare, emerem. *Plaut.* Gdyby ſię chciał zgodzić ze mną a ſpuścić mi dom ſwoy zá co ſłuſznu, kupiłbym go.

Il m'a accommodé de ſon logement. Mibi de habitatione ſuâ accommodavit. *Cic.* Uſtąpił, ſpuścił mi mieſzkanie ſwoie.

s'ACCOMMODER, (*ſe mettre à ſon aiſe en amaſſant du bien.*) Rem facere, *ou* augere, *ou* amplificare, *ou* ampliare. *Cic.* Dobrze ſię opaść, dobr aa zgromadzać.

S'accommoder en incommodant les autres, (*faire fortune à leurs dépens.*) Ex incommodis aliorum ſua comparare commode. *Ter.* Aliorum diſpendio rem ſuam facere, *ou* ſtabilire. *Cic.* Sobie wygodzić z inſzych nie wygodą, fortuny ſwoiey o cudzym koſzcie przyczynić.

Il accommode ſes affaires, en augmentant ſon bien. Rem ſuam auget, *ou* amplificat. *Cic.* * *En debrouillant ſon bien qui eſt embaraſſé,* Res ſuas componit. *Salluſt.* Explicat *ou* expedit res ſuas. *Cic.* Chodzi około ſiebie, zabywaiąc fortuny. * Uwikłaną, zawikłaną fortunę oſwobodzaiąc.

Il s'eſt accommodé des deniers publics. Bona publica uſurpavit. Bonis publicis abuſus eſt. *Cic.* convertit pecuniam publicam in ſuos uſus. *Papia.* Ná ſwaię ſtronę publiczny dochod obrocił.

s'ACCOMMODER, (*eſtre d'une humeur accommodante dans la ſocieté civile.*) Commodis & facillimis eſſe moribus. *Cic.* ZGADZAC ſię ſpoſobić ſię, być humoru y obyczaiow przyiemnych y zgodliwych ze wſzyſtkiemi.

EN CE SENS on dit qu' *Un homme ſage doit s'accommoder au temps.* Sapiens debet tempori ſervire, *ou* inſervire, (ſervio, ſervis, ſervivi, ſervitum.) neut *Cic. Cornel. Nep.* * Temporibus aſſentiri, (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus ſum.) Depon. Temporibus obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus ſum.) Depon. Tempori cedere, (cedo, cedis, ceſſi, ceſſum.) neut. *Populo & ſcenæ ſervire. neut. *Cic.*

Cis. comme qui diroit *s'Accommoder au peuple & au théâtre.* W tym wyroaumienio ſię mowi iż człowiek rozomny ſłużyć czaſowi powinien, zgadzao ſię z caaſem, ſtoſować ſię do caaſo żyć według drugich.

S'attommoder au preſent. Uti præſenti fortunâ. *Cis.* *Uti ſoro. *Ter.* comme qui diroit *Aller ſuivant le cours du marché.* *Jak zagraią tak ſkakać, poczemu rzeczy w targu ſą potemu ie brać, ſtoſować ſię do czaſow teraźnieyſzych.*

C'eſt un homme ſage, oo un eſprit bien fait, qui s'accommode de peu de gens. Eſt mentis benè ſanæ & paocorom hominum. *Hor.* Słuſzny pięknego rozumu y ſtaiko człowiek, iakich ſię mało znaydzie między ludźmi.

Nous nous accommodons ſelon l'occurrence des choſes. Ut xes daot ſe ſe, ita ſumus. *Ter.* Obchodziemy ſię iak czas padnie, iak ſię okolicaności podadzą.

S'accommoder comme l'on dit *avec les vivans, (avoir de la complaiſance & de la condeſcendance pour ceux avec qui l'on vit.)* Humanitati ſe accommodare. *Phad.* Obſequi ſtudiis eorum quibus-cum vivimus. *Ter.* Zgodzać ſię iako mowią z żyiącemi, według nich ſobie poſtępować.

s'Accommoder aux gens, a l'humeur & aux inclinations des perſonnes. Accommodare ſe, *ou* ſe ad aliorum arbitrium & nutum, (fingo, fingis, finxi, fictum.) *act. Cic.* Alteriaz obſequi ſtodiis. *Ter.* Componere vultus ſuos ad alium. *Ovid.* Do lodzi ſię ſtoſować, według ich myśli y ſkłonności ſobie pocaynać.

Nous nous accommodons à luy, & luy s'accommode au temps. Nos illi ſervimos, ipſe temporibus. *Cic.* (*on ſous-entend* ſervit.) My iemu ſłożemy, á on czaſowi ſłuży.

Un bon valet doit accommoder ſon viſage, au viſage de ſon maiſtre, s'il paroiſt triſte, il faut qu'il ſoit triſte; s'il eſt gay, il faut qu'il le ſoit auſſi. Servos frugi vultum ſoom ex vultu beri componere debet, triſtis ſit, ſi triſtis eſt heros; hilatis ſit, ſi gaodeat. *Plaut.* Sługa dobry twarz ſwoię według twarzy Pańſkiey układać powinien, ſmucić ſię ieżeli Pan ſmotny, weſoły byé, gdy Pán weſoły.

S'accommoder à la capacité, oo à la portée de ſes auditeurs. Ad Intellectom aoditoris deſcendere, (deſcendo, deſcendis, deſcendi, deſcenſum.) neot. *Quint.* Ad captum audhoris ſe accommodare. *Cis.* Do poięrności ſłochacza ſię ſtoſować.

Voila mon humeur, ſi vous vous en accommodez, à la bonne heure; ſi non, je ſuis voſtre valet. Sic ſom, ſi placeo, otere: ſin minùs, vale. *Ter.* Ten ieſt moy humos ta myśl y zdanie, ieśli ci ſię toż zdaie, chwała Bogu, ieśli nie ſługa uniżony.

Il s'accommode à l'humeur des gens. Ut homo eſt, ita morem getit. *Ter.* Stoſuie ſię do humoru do fantazyi każdego.

ON DIT proverbialement *Accommodez vous, le païs eſt large,* poot dire *Mettez vous à voſtre aiſe, prenez vos commoditez.* Age te magnificè & circomfer. *Plaut.* W PRZYSŁOWIU ſię też mowi *Uczyń ſobie rum, doić kray ſzeroki;* to ieſt wygodę ſobie uczyń, maiąc ko temo ſpoſobność.

ON DIT populairement *Il a eſté accommodé tout de roti.* Otnatus ſuit ex ſuis virtutibus. *Terent.* (*parlant ironiquement.*) MOWI ſię.poſpolicie oapośmiewiſko, ſamym go pieczyſtym caęſtowano, to ieſt tak go przyięto iak tego wart był.

ACCOMPAGNE'. m. ACCOMPAGNE'E, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOMPAGNER. Comitatus. Stipatus, a, om, (*On dit au Comparatif* comitatiot & hoc comitatios, adject.) MAIĄCY przy ſobie, z ſobą kogo, lodno, gromadno.

Il revint mieux accompagné qu' à l'ordinaire. Comitatiot ſolito tediit. *Cic.* Ludniey, gromadoiey, powrocił niż zwykł.

ACCOMPAGNEMENT, ſubſt. maſc. (*action par laquelle on accompagne.*) Comitatio, *genit.* comitatioois, f. Comitatos, *genis.* comitatûs, m. *Cic* SŁUZENIE aſſyſtencya.

ACCOMPAGNEMENS, (*choſes qui ſont quelque agrément & ſymmetrie.*) Comme *Les accompagnemens des maiſons de campagne ſont les bois, les jardins, & les fontaines d'eau vive.* Commodas villarum acceſſiones præbent ſylvæ, horti & fontium peremnitates. TO CO Należy do iakiey rzeczy, składności, kſztałtu. y przyiemności; Jako: laſy, ogrody, krynice, okolo wioſek czynią ich ozdobę, y przyiemność.

ACCOMPAGNER, V. act. (*faire compagnie.*) Comitare, (comito, comitas, comitavi, comitatum.) act. accuſ. *Ovid.* Comitari, (comitor. comitaris, comitatus ſom, *plus uſité.*) depon. acc. *Cic.* Comitem ſe alicui dare, *ou* præbere. Ire alicui comitem. Addere ſe alicui comitem. *Cic.* PROWADZIC kogo. Iść zkim, albo zakim kawalkada.

Accompagner quelqu'un, (le conduire par honneur, luy faire cortége.) Aliquem perducere, (deduco, deducis, deduxi, dedoctom.) act. Aliquem proſequi, (proſequor, proſequeris, proſecotus ſom.) Depon. *Cic.* Służyć komo dla poſzanowania, iechać zkim, zakim, przedkim.

Accompagner un convoy, (aller à un enterrement.) Deducere fonus. *Cic.* Fonus ſequi. *Ter.* Comitari exequiae. *Plin.* Prowadzić do grobu, oſtatnią oſługę oddać.

S'accompagner de quelqu'un, (ſe joindre à luy dans un voyage, le prendre pour compagnon.) Aliquem comitem ſibi aſſomere, (aſſumo, aſſomis, aſſumſi, aſſomtum.) act. Sociom ſibi aſſumere. *Hor.* Aliqoem itineris ſociom adhibere, (adhibeo, adhibes, adhiboi, adhibitum.) act. *Virg.* Alicui ire comitem, (comes, *genit.* comitis.) *Virg.* Wziąć kogo z ſobą, przybrać go w drogę do ſiebie, albo ſię do niego przyłączyć, przyſzyć ſię do kogo.

S'accompagner de quelqu'un, (faire ſocieté & liaiſon avec luy.) Sibi aliquem ſociom adjongere, (adjungo, adjongis, adjunxi, adjonctum.) act. Aliqoem ſibi ſocium adſciſcere, (adſciſco, adſciſcis, adſcivi, adſcitum.) act. *Cic.* Societatem eom aliqoo inire, (ineo, inis, ioivi, initum.) act. ſe dare, *ou* ſe conferre io ſocietarem alicujus, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Cic.* Społkować ſię, złączyć ſię zkim przybrać ſobie kogo, ztowarzyſzyć ſię.

ACCOMPAGNER, (*ſervir à orner, oo décorer quelque choſe.*) comme *Ce bois accompagne bien cette maiſon de campagne luy ſert d'un grand ornement.* Hæc ſylva multum ornamenti ac decoris confert huic villæ. Hæc ſylva ornamento eſt huic villæ. SŁUZYC ku ozdobie iakiey rzeczy. Jako: ten las ozdobę daie tey wioſce.

ACCOMPAGNER *un bien-fait de paroles obligeantes.* Munus otoare verbis. *Ter.* Adornare verbis benefacta. *Plin-Jun.* ŁĄCZYC Słowa wdzięczne z datkiem, Dar ozdobić przykraśić ſłowami.

Vous ferez cela aiſément, ſi vous accompagnez vos liberalitez d'un bon viſage & de complimens. Id facies, ſi omne genus liberalitatis non modò re, ſed etiam verbis & vultu expreſſeris. *Cis.* Dokożeſz tego łatwo, ieżeli hoyność, ludzkość, ſzczodrobliwość ſwoię, przyiemną twarzą y ſłowy ozdobiſz.

Il crut d'abord que je raillois, quoique j'accompagnaſſe mes ſermens d'un torrent de larmes. Me jocari putavit, quomvis ambitioſus lacrimatum imbet ſacramenti teſtis foret. *Petr.* Rozumiał zrazo że żartoię, chociaſz przyſięgi moie wielą łez złączone były.

La vieilleſſe eſt accompagnée de beaucoup d'incommoditez, puis qu'elle cherche toûjours à amaſſer, & qu'elle n'oſe ſe ſervir de ce qu'elle a. Multa incommoda ſenem circomveniunt, vel quòd ſemper quærit, & inventis abſtinet, ac oti timet, & tanquam ſacris parcit. *Horat.* Starość wiele ma z ſobą przykrości, bo ſię na ten czas każdy ſtara nàywięcy zbierać, à nie śmie tego zażyć co ma.

ACCOMPLI, m. ACCOMPLIE, f. adject. & part. paſſ. d'ACCOMPLIR, (*fait entierement, achevé tout à fait.*) Completos. Perfectos. Abſolutos, a, um.) *Cis.* WYPEŁNIONY, dokonany, zupełny, dokończony, odprawiony.

Il a cent ans accomplis, oo faits. Annos centom complevit, *ou* perfecit. *Cic. Hor.* Sto lat ma zpełna.

ACCOMPLI ſe dit figurément pour *Achevé, parfait.* Abſolutos. Perfectus, a, um. (*qui fait au Comparatif* perfectiot & hoc perfectios, *& au Superlatif* perfectiſſimos, a, um.) *Cic.* BIERZE ſię też zá miaſt doſkonały.

S'il n'avoit point ces defauts, il ſerait accompli en tout, oo de tout point. Si non haberet iſta vitia, eſſet omnium numerorum. *Petr.* au numeris omnibos; eſſet abſolotus, *ou* expletus. *Cis.* * ou totus in ſe eſſet teres atque rotundos. *Hor.* (c'eſt à dire *il ſeroit tout uny ſans hauts & ſans bas, & tout rond,* parce que la figure ronde eſt la plus parfaite.) Gdyby niemiał tych niedoſkonałości, byłby człowiek zupełny we wſzyſtkim, *gładki iakby go utoczył* gdyż figura okrągła ieſt ze wſzyſtkich nàybardziey doſkonała.

ACCOMPLIR, V, act. (*mettre une choſe à chef & en*

eſtet

eflat qu'il n'y ait plus rien à defirer.) Facere, (facio, facis, feci, factum.) Efficere, Perficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) Abfolvere, (abfolvo, abfolvi., abfolvi, abfolutum.) Explere. Complere, (compleo, comples, complevi, completum.) act. acc. *Cic.* WYKONAC, odprawić, zrobić, do końca rzecz iaką przywieść, żeby do niey nic więcey nie doftawało.

Nous accomplimes de point en point fes ordres. Mandata illius omninò effecimus. *Cic.* Wykonanaliśmy roſkaz ſłowo w ſłowo, co do litery naymnieyſzey.

Accomplir fa promeffe. Facere, *ou* complere promiſſum. *Cic.* Implere promiſſum. *Plin.* Abfolvere promiſſum. *Var.* Pollicita efficere. Promiſſa perficere. *Ter.* Promiſſa exfolvere. *Tibul.* Exfolvere quod promiſimus. *Cic.* Exhibere vocis fidem, (exhibeo, exhibes, exhibui, exhibitum.) *Phad.* Addere facta pollicitis, (addo, addis, addidi, additum.) *Hor.* Exonerare fidem fuam, (exonero, exoneras, exoneravi, exoneratum.) act. *Liv.* Servare fidem. act. Stare promiſſis, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. Alicui fatisfacere & fidem fuam liberare. *Cicer.* Wypełnić obietnice ziścić ſłowo ſtawić ſię w ſłowie.

Accomplir fon vœu. Vota folvere, *ou* diſſolvere, *ou* perfolvere. *Cic.* Fidem voti folvere. *Ovid.* Exfolvere vota. *Plaut. Liv.* Wypełnić śluby, śluby ſwoie oddać, ſtawić ſię w ſłowie.

ACCOMPLIR, (*achever finir.*) Finire, (finio, finis, finivi, finitum.) act. acc. Implere. Complere. (pleo, ples, plevi, pletum.) act. acc. SKONCZYC, wykonać, odbyć.

Il a accompli le temps de fon apprentiffage. Tyrocinium pofuit. Depofuit rudimenta tyrocinii. *Juſt.* Skończył czas, odbył ſwoy czas praca ktory miał być w nauce.

Il a accompli le cours de fa vie. Vitæ curſum implevit. Curfum ætatis confecit. *Cic.* Skończył bieg życia.

ACCOMPLISSEMENT, fubſt. maſc. (*ce qui rend une chofe accomplie.*) Abfolutio, *genit.* abfolutionis, f. *Cic.* WYPEŁNIENIE, ziſzczenie.

Nous avons l'accompliffement de nos vœux. Votorum fumus compotes. *Sen.* Mamy iuż czegoſmy pożądali.

Ces prédictions ont eu leur accompliffement. Hæ prædictiones finem habuerunt. *Cic.* Has prædictiones *ou* vaticinationes eventus comprobavit. Owe Proroctwa przepowieści maią ſwoy ſkutek, ſpełniły ſię.

ACCOQUINER, V. act. (*Rendre faineant.*) Defidem aliquem facere. *Colum.* Alicujus animum defidiâ inficere, (inficio, inficis, infeci, infectum.) act. *Cic.* GNUSNYM kogo uczynić, w ſwywolą wprawić.

(Mot du difcours familier.) (ſłowo poſpolitego diſkurſu w Francuſkim.)

s'ACCOQUINER, (*s'attacher à mener une vie faineante & libertine.*) comme *S'accoquiner au jeu, au cabaret.* Dedere fe lufui, *ou* aleæ, popinis, (dedo, dedis, dedi, deditum.) act. *Cic.* GNUSNIEC w ſwywolne y hultayſkie życie ſię zaprawować; naprzykład: *zaprawować ſię w grę w koſterſtwo w piaństwo hultaić ſię.*

Il s'accoquine tout le jour au logis à ne rien faire. Domi defidet totos dies, (defideo, defides, defedi, *fans fupin*, defidere.) neut. *Suet.* Codzień w domu na próżnowaniu ſiedząc gnuśnieie.

Il s'eft accoquiné avec cette femme débauchée. Confuevit cum illâ meretrice. *Plaut.* Nierządu niecnoty patrzy, z tą oſobą niepoczciwie ſię ſprzwnie.

ACCORD, fubſt. maſc. (*confonance, ou union de deux fons agréables à l'oreille, ou l'union des voix & des inftrumens de mufique,*) Concordia, *genit.* concordiæ, f. *Quint.* Confonantia, *genit.* confonantiæ, f. *Vitr.* Concentus, *genit.* concentûs, m. *Cic.* Harmonia, æ, f. *Cic.* MELODYA, zgadzanie rożnych głoſow: uſzom przyiemna Harmonia.

L'accord des inftrumens de mufique. Sociata nervorum concordia. *Quint.* Zgadzanie naſtroienie inſtrumentow muzycznych.

La diverfité des fons fait plufieurs accords. Varia fonorum compofitio harmonias efficit plures. *Cic.* Rożnych tonow y głoſow zgadzanie, czyni rozmaitą melodyę.

Nous pouvons connoiftre les accords & les confonances par l'intervalle des fons. Harmoniam ex fonorum intervallis noſſe poſſumus. *Cic.* Melodyą poznawamy przez chwile y pauzy.

Il y a un grand, ou une grande harmonie entre les parties de l'Univers felon Pythagore. Ad harmoniam canit Mundus, ut Pythagoras exiſtimat. *Cic.* Wielka ieſt zgoda albo Harmonia między częściami Swiata całego według Pythagoreſa, melodyą wdzięczną świat cały w częściach ſwoich wydaie.

ACCORD fe dit figurément de *l'union des efprits & des fentimens.* Concordia, *genit.* concordiæ, f. Confenfus, *genit.* confenfûs, m. Confenfio. Confpiratio, *genit.* onis, f. Unanimitas, *genit.* unanimitatis, f. *Cic.* MOWI ſię też w wyrozumieniu niewłaſnym o iedności y zczwuleniu albo zgadzaniu ſię umyſłow y ſerc.

Ils font d'accord entre eux. Confentiunt. Confpirant inter fe. Benè convenit inter eos. *Cic.* Congruunt concorditer inter fe. *Plaut.* *(*le contraire eſt,* Diſſentiunt inter fe. Non fatis inter eos convenit. Non benè convenit inter eos. Difcordat. Difcrepant. *Cic.* *Ils ne font pas bien d'accord entre eux.*) Zgadzaią ſię z ſobą, *przeciwna ieſt:* niezgadzaią ſię między ſobą.

On n'eſt point d'accord de cela. Convenit parùm de hoc. *Quint.* Nie maſz zgody ná to, niezgadzaią ſię ná to.

Tous les Ordres furent d'accord & confpirerent unanimement au recouvrement de la liberté, Concordia & confpiratio omnium Ordinum facta eſt de libertate recuperanda. *Cic.* Wſzyſtkie ſtany zgodziły ſię nato y iednomyślnie ſię ſpiknęły zá odyſkanie Wolności.

Il n'eſt pas bien d'accord avec luy meſme. Sibi, *ou* fecum non confentit, *ou* non convenit. Sibi non ſtat, *ou* conſtat. Diſſidet à fe ipſo fecumque difcordat. *Cic.* Z ſobą ſamym ſię nie zgadza.

Jamais homme ne fut moins d'accord avec foy-meſme. Nihil fuit unquam fic fibi impar. *Hor.* Nigdy nikt od ſiebie ſamego tak ſię nie rożnił, *człowiek nie iednoſtayny,* dopiero tak, wnet znowu inaczey.

L'homme n'eſt pas un moment d'acord avec foy meſme, il quitte ce qu'il a recherché avec empreſſement, & recherche ce qu'il a rejetté avec mépris; fa vie n'eſt qu'un flux & reflux continuel, & une fuite de contradictions manifeſtes. Ne uno quidem momento congruit fecum homo; quod petiit, fpernit, & repetit quod omifit nuper; æſtuat & toto ordine vitæ difconvenit. *Hor.* Człowiek nigdy iednoſtayny nie ieſt, odſtępuie, czego uſilnie pragnął, ſzuka y pragnie tego, czego ſię chronił, y czym ſię brzydził, całe życie Jego ná tym ieſt, chcieć czego nie chciał, nie chcieć znowu co chciał, życie między uſtawicznym chceniem y odechceniem.

Si vos difcours ne font pas bien d'acord avec l'eſtat de voſtre fortune, vous ferez le jouët du peuple. Si abfona erunt dicta tua fortunis, populus tollet cachinnos. *Hor.* Jeżeli fortuna y ſiły nie wyſtarczą, temu z czym ſię odkazuieſz obrocą cię ſobie w iedno pośmiewiſko.

Il n'y a perfonne fur la terre, dont les fentimens foient plus d'accord avec les miens. Tam confentientibus mihi fenfibus nemo eſt in terris. *Cic.* Nie maſz ná świecie nikogo ktoryby ſię lepiey zemną zgodził.

N'eſtre pas d'accord avec quelqu'un d'une choſe. De re aliquâ, *ou* in re aliquâ ab altero, *ou* cum altero diſſentire, (diſſentio, diſſentis, diſſenſi, diſſenſum.) neut. *Cic.* Nie zgadzać ſię z kim ná co.

On eſt d'accord, ou *on demeure d'accord du fait, on en convient.* De facto convenit. *Cic.* Factum convenit. *Auct. ad Heren.* * *Du prix.* De pretio convenit. *Quint.* * *Du temps & du lieu.* Tempus & locus convenit. *Liv.* Zgodu ná rzecz * ná Cenę * ná czas * ná mieyſce.

Il eſt de tout bons accords, il s'accorde à tout. Illi cum omnibus convenit. *Cic.* Eſt expoſitis moribus. *Stat.* Na wſzyſtko przyſtaie, zgodliwy ze wſzyſtkiemi.

Tout d'un accord. Concorditer. Unanimiter. Uno animo. Uno conſenſu. confentientibus omnibus. *Cic.* Wſzyſcy iednoſtaynie, zgodnie.

On luy donne cét éloge tout d'un accord. In eum omnes illud confentiunt elogium. *Cic.* Daią mu to zalecenie wſzyſcy iednoſtaynie.

ACCORD, (*accommodement, traité, pacte, convention.*) Compofitio. Pactio, *genit.* onis, f. Conventus, *genit.* conventûs, m. Pactum, *genit.* pacti, n. Conventum, *genit.* conventi, n. *Cic.* UGODA umowa.

Il fe refolut de ne plus entendre à aucun accord, ou à aucun

eun accommodement. Nullas conditiones pacis accipera statuit. *Cic.* Postanowił w żadną zgodę w żadną więccy nia wchodaić omowę.

Parler d'accord, ou *d'accommodement.* Pacis & concordiæ meotionem facere. *Cic.* O zgodaie o pokoiu mowić.

Tenir un accord. Stare conventis. *Cic.* Traymać się zgody, umowy.

ON DIT en ce sens, LES ACCORDS au platier,(*Articles qu'on donne & dont on convient dans un contrat de mariage.*) Nuprialis pactio, f. *Liv.* KONDYCYE punkta umowione przy slubnych kontraktach: Intercyza.

ACCORD, (*consentement que l'on donne à quelque proposition,* ou *opinion.*) Assensus, *genit.* assensûs, m. Consensio. Assensio, *genit.* onis, f. *Cic.* POZWOLENIE zezwolenia.

J'en demeure, j'en suis d'accord, j'en conviens. Assentior. Fateor. *Cic.* Pozwalam zgadzam się przystaię nato.

ACCORDABLE, adject. m. & f. (*qu'on peut accorder aisément.*) Concessivus, a, um. *Serv.* Quod facilè concedi potest. Impetrabilis & hoc impetrabile, adject. *Plaut.* Ná co łatwo pozwolić można.

ACCORDAILLES, pl (*Cérémonie qui se fait pour la lecture des qualitez d'un contrat de mariage en presence des parens, lorsque les parties sont d'accord des articles.*) Sponsalia, *genit.* sponsaliorum, n. plur. *Cic.* Zrękowiny (czytanie Paktow Kontraktu, álbo Intercyzy Slubncy przy Rodzicach albo Krewnych kiedy iuż obiedwie strony ná nia się umowią.)

ACCORDE', m. ACCORDE'E, f part. pass. & adject. *Voyez* ACCORDER *dans ses diverses significations.* Oblubieniec (Kawaler ktoremo deklarowano Pannę.)

Une ACCORDE'E, (*une fille promise,* ou *engagee à épouser un garçon.*) Sponsa, *genit* sponsæ, f. *Ter.* Desponsa, æ, f. *Stat.* Pánná obiecaná deklarowana w małżeństwo.

ACCORDANT, m. ACCORDANTE, f adject. & part. act. *du verbe* ACCORDER. (*parlant de ton en Musique.*) Concors, *genit.* concordis, omn. gen. Zgadzaiący się (mowiąc o głosach albo tonach muzycznych.

Des tons accordants. Soni concordes, *genit.* sonorum concordium, m. pl. *Ovid.* Zgodzaiące się głosy, tony zgadzaiące się.

ACCORDER *des instrumens.* V. act. (*les mettre en état de faire des consonances & des accords justes.*) Nervos ou fides componere. (compono, componis, composui, compositum.(act. Modo intendere nervos, modò remittere, (intendo, intendis, intendi, intentum; remitto, remittis, remisi, remissum.) *Cic.* ' (*avec* nervos ou fides *on met le nom ne l' Instrument au genitif:* comme *Accorder une viole,* Lyræ nervos componare. (Stroić nastroić Instrumenta do zgodnych głosow sposobić, lutnią nastroić.

Accorder les paroles sur les instrumens de Musique. Sociare verba chordis. *Hor.* Jungere vocem fidibus. *Quint.* Słow do noty dobierać, zgadzać głosy z Instrumentami.

Il apprit de Denis à jouer du luth, & l'art d'accorder sa voix avec les instrumens. Citharizare & cantare ad chordarum sonum doctos est à Dionysio. *Cornel. Nep.* Náuczył się grać ná lutni od Dyonyzego, y zgadzać głos swoy z instrumentami.

ACCORDER *des personnes divisées entre elles,* (*les unir, les mettre d'accord.*) Componere, (compono, componis, composui, compositum.(act. acc. *Cic* Gratiam inter aliquos componere. *Ter.* Aliquem ad alterum conciliare, (concilio, concilias, conciliavi, conciliatum.) act, *Plaut.* Aliquem alteri conciliare. *Cic.* Aversos amicos componere. *Hor.* Aliquos in gratiam, ou in concordiam reducare, (raduco, reducis, reduxi, reductum,) ou restituere, (restituo, restituis, restitui, restitutum.) act. *Cic.* Pogodzić poiednać, strony poróżnione. do zgody przyprowadzić.

Accorder des differents, des procés. Lites, controversias, dissidia componere, ou sedare, (sedo sedas, sedi, sedatum.) ou dirimere, (dirimo, dirimis, diremi, diremtum.) act. *Virg. Cic.* Poiednać pogodzić Kłócących się prawuiących się

Accorder des choses qui se contredisent. Pugnantia componera. *Hor.* Rzeczy przeciwne pogodzić, złączyć.

s'ACCORDER, (*convenir ensemble d'une chose par quelque traité ou autrement.*) Cum aliquo de re aliquâ convenire, (convenio, convenis. conveni, conventum.) neut. Pacisci cum aliquo, (paciscor, pacisceris, pactas sum.) depon. Pactionem de re aliquâ cum aliquo facere, ou conficere, (facio, fecis, feci; factum, conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* Pogodzić się zgodzić się, między sobą ugodę uczynić.

Il s'accorda pour une grande somme avec les Principaux des Celtiberiens, qu'ils emmeneroient leurs troupes. paciscitur magnâ mercede cum Celtiberorum Principibus, ut copias inde abducerent. *Liv.* Ugodził się zá wielką summę aby woyska nieprzyiacielskie odstąpiły.

Je vois bien que nous ne pouvons pas nous accorder, partageons donc entre nous nos nippes, & cherchons à nous tirer de la pauvreté, en gagnant chacun nostre vie en particulier. Intelligo nobis convenire non posse, itaque communes farcinolas partiamur, ac paupertatem nostram privatis questibus tentemus expellere. *Petr.* Widzę że się niezgodziemy, zatym podzielmy się rzeczamy, á każdy z strony swoiey starraymy się o pożywienie.

Il a accordé avec luy à un sesterce. Cum illo pactus est sesterrio. *Cic.* Zgodził się znim ná trzy grosze.

Il s'est accordé de faire des vers pour un certain prix. Condixit certo pretio versos scribere. *Phed.* Zgodził się zápłeniądze o wiersze.

Je m'accorde à mourir pour cela. Id depacisci morte cupio. *Cic.* Zgodzę się na to o śmierć, Zycie moie zá to kłádę.

s'ACCORDER, (*estre d'accord avec quelqu'un, convenir ensemble.*) Convenire. Congruere, (congruo, congruis, congrui, *sans supin.*) neut. Zgodzić się ná iedno, trzymać z sobą.

Nous nous accordons mon frere & moy en cela. Convenit hoc fratri mecum. *Ter.* W tym się z Bratem zgadzamy.

Il ne s'accorde pas avec luy en bien des choses. Multis in rebus ab eo dissidet. *Cic.* W wielu rzeczach z nim się nie zgadza.

Ils ne sont en different que d'une seule chose, & ils s'accordent merveilleusement bien sur le reste. De re unâ solùm dissident, de cæteris mirificè congruunt. *Cic.* We wszytkim się zgadzalą oprocz iedney rzeczy.

Celuy là est riche qui sçait bien s'accorder avec la pauvreté. Cui cum paupertate convenit, dives est. *Sen.* Kto ná swoim przestaie ubostwie, bogaty iest.

S'accorder, estre d'accord avec soy-mesme. Consentire sibi, ou secum, (consentio, consentis, consensi, consensum.) neut. *Cic.* Zgadzać się z sobą, być iednostaynym.

Sa vie ne s'accorde pas avec ses paroles, (*il ne vit pas comme il parle.*) Vita illius orationi dissentit, ou non convenit. *Cic.* Zycie z słowami się nie zgadza, (nie tak żyie iak náucza.

Son visage ne s'accorde pas avec ses paroles. Vultus ipsius cum oratione non consentit. '*Ses actions ne s'accordent pas avec ses paroles,* ou *il dit d'une façon & fait de l'autre.* Discrepant facta cum dictis. *Cic.* Nie do twarzy mowa, twarz nie zgadza się z słowami. ' Sprawy oiezgadzaią się z ustami; co inszego w mowic co inszego w rzeczy, inaczey mowi, ináczey czyni.

S'accorder aux inclinations d'autruy. Cum moribus alterius congruere. *Cic.* Zgadzać się z obyczaiami z skłonnościami drugiego.

Nos humeurs s'accordent. Conveniunt mores. Benè convenit inter nos. *Ter.* Zgadzaią się humory násze.

Je m'accorde à tout, je suis de tous bons accords. Quidvis copio. *Ter.* Ná wszystko zgoda, przystaię ná wszystko.

S'accorder avec quelqu'un de paroles, & estre different dans les choses. Verbis cum aliquo consentire & re dissidere, ou discrepare. *Cic.* W słowach się zgadzać, w rzeczy samey być przeciwnym.

ACCORDER, (*donner, octroyer.*) Concedere, (concedo, concedis, concessi, concessum.) Dare, (do, das, dedi, datum.) Tribuere, (tribuo, tribuis, tribui, tributum.) act. acc. *Cic.* POZWOLIC, dać, darować.

Il a accordé, ou *donné cela à nostre amitié.* Id amicitiæ nostræ tribuit. *Cæs.* Darował to dla przyiaźni; albo przyiaźni nászey.

Il resolut de leur accorder cette grace, quoi qu'il connût bien la perfidie de la nation qui ne dit jamais ce qu'elle pense. Etsi fallacem gentem semperque alia cogitantem, alia simulantem, benè cognitam habebat, tamen petentibus dare veniam utile esse statuit. *Cæs.* Umyślił darować im to

lubo

lubo wiedział o niesecznatości y chytrości národu tego,

Je vous accorde qu'on apû faire quelque chose de semblable. Concado forsitan quis aliquando ejusmodi quidplam fecerit. *Cic.* Pozwalam że mogł kto kiedy co podobnego dokzaać.

Accordez leur je vous prie cette grace pour l'amour de moy. Sine te exurem illis hanc veniam. *Plaut.* Wyświadcz im proszę, tę łáskę dla mnie.

ACCORDER *une fille en mariage à quelqu'un, la luy donner.* Filiam alicui pacisci. *Cic.* Despondere virginem alicui. *Ter.* ZARĘCZYC dekiatonać komu Pánnę w małżeństwo.

Nous les avons accordez, c'est aujourd'huy le jour pris pour les nôces. Daspondi, & hic nuptiis dictus est dies. Zaręczyliśmy ich á dziś iest dzień náznaczony wesela.

s'ACCORDER, (*estre d'intelligence & de concert, s'entendre ensemble.*) Convenire inter se, *ou* congruere. neut. *Cic. Ter* ZGADZAC się porozumiewáć się znáć się między sobą.

ACCORDER, (*consentir.*) Assentire, *ou* consentire, (sentio, sentis, sensi, sensum.) neut. Assentiri, (assentior, assensus sum.) depon. * Alicui, *simplement, ou* aliquid alicui, *ou* de re aliquâ *ou* in re aliquâ. *Cic.* ZEZWOLIC.

ON DIT proverbialement que *Des gens s'accordent comme chiens & chats.* pour dire qu' *ils ne peuvent compatir ensemble.* Æternùm inter se discordant, *ou* rixantur. *Ter.* MOWI się w przysłowiu zgadzáią się iak pies z kotam to iest *nie mogą cierpieć ieden drugiego.*

ACCORT, m. ACCORTE, f. adject. (*Courtois, complaisant, qui s'accommode à l'humeur des gens, & plie selon leurs inclinations*) Vafer, vafra, vafrum, (*qui n'a point de Comparatif, & qui fait* Vafertimus, a, um, *au Superlatif*) *Varsutus, a, um, (*qui fait* Versutior, & hoc versutius *au Comparatif, &* versutissimus, a, um, *au Superlatif.*) CHYTRY franc obrotny: co się umia każdemu ułożyć, przypodchlebić frałbiera.

(Ce mot est vieux & hors d'usage dans nostre Langue, aussi bien qu'*Accortement* & *Accortise.*) (To słowo iest stare y wyszło za zwyczaiu w ięzyku Francuskim.)

ACCOSTABLE, adject. masc. & f. (*civil, courtois, qui se laisse aborder facilement.*) Aditu, *ou* accessu facilis & hoc facile. Ad quem aditus est facilis *Cic.* Qui se facilem præbet in hominibus audiendis, admittendisque. *Cic.* PRZYSTĘPNY, Ludzki.

C'est un homme fort accostable. Facillimus atque humanissimus homo. *Cic.* Calowiek barzo przystępny.

(On prononce l's dans ce mot, & dans le Verbe suivant.) (Wymawia się S w tym słowie y w następuiącym.)

ACCOSTER, V. act. (*Aborder, se joindre à quelqu'un pour luy parler.*) Aliquem, *ou* ad aliquem adire, (adeo, adis, adii, *ou* adivi, aditum. act. *Cic. Ter.* ZBLIZYC się do kogo przystąpić obok z kim stanąć áby z nim mowić złączyć się z kim.

s'ACCOSTER *de quelqu'un, (se joindre à luy, & faire societé.)* Adjungere se ad aliquem, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. Applicare se ad aliquem. Adjungere se alicui socium. *Cic.* ZŁĄCZYC się z kim stowarzyszyć się, społkowáć się.

Il ne faut point s'accoster des méchants, (il ne faut point faire societé avec eux.) Non est usus ullius rei consociandus cum improbis. *Phed.* Non est malis consuescendum. *Ter.* Nie trzeba przystępowáć do złych, nie trzeba się łączyć z niemi álbo przyiaźnić.

ACCOSTE', m. ACCOSTE'E, f. part. pass. & adject. (*appuyé.*) voyez ACCOSTER *qui suit.* WSPARTY oparty ná czym.

ACCOSTER, V. act. *on prononce* ACCÔTER, (*appuyer.*) Fulcire, (fulcio, fulcis, fulsi, fultum.) act. acc. *Mart.* WSPIERAC.

S'accoster, (s'appuyer.) Subniti, (subnitor, subniteris, subnixus sum.) dep. *Virg.* Wesprzeć się podpieráć się.

S'accoster contre un arbre. Incumbere arbori. Procumbere ad arborem, (cumbo, cumbis, cubui, cubitum.) neut. *Plin. Virg.* Oprzeć się się o drzewo.

Accosté contre un arbre. Acclivis arbori. acclivis & hoc acclive.) *Plin.* Wsperty ná drzewie.

ACCOSTOIR, subst. masc. *on prononce* ACCOTOIR. (*ce sur quoy on s'accoste.*) Fulcrum, *genit.* fulcri, n. Fulcimentum, *genit.* fulcimenti, n. *Suet. Plaut.* WSPARCIE, podparcie, co służy do podpierania się.

ACCOUCHEMENT, subst. masc. (*Coucher, enfantement.*) Puerperium, *genit.* puerperii, n. *Plin.* Partio, *genit.* partionis, f. *Plaut. Var.* Partus, *genit.* partûs. m. *Cic.* POŁOG płud..

(Le mot de *Coucher* est plus d'usage en nostre Langue.) (Słowo *Coucher* barziey iest w używaniu Francuskim.)

ACCOUCHER. V. neut. (*se décharger de son fruit, mettre bas.*) Parere, pario, paris, peperi, paritum, *ou* partum) act. accus. *Cic.* PORODZIC, owoc wydać, zlegnąć.

(On dit *se décharger de son fruit*, lors qu'on parle d'une femme; & *Mettre bas*, en parlant d'une beste: Mais *Accoucher* ne se dit gueres que de la femme) Porodzić powić zlegnąć mowi się o ludziach, á zaś o bestyi mowi się *ocielić, okocić, ozrzebić, oszczenić, zniesć, położyć* &c. ále zlegnąć o samych tylko ludziach się mowi.

Accoucher, (enfanter.) Parturire, (parturio, parturis, parturivi, *sans supin.*) neut. Eniti, (enitor, eniteris, enixa sum.) depon. Edere, (edo, edis, edidi, editum) act. *Cic. Plaut.* Producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Plaut.* Położnica, náczasie będąca, rodząca, rodzić.

Elle est toute preste d'accoucher. Propè instat partus. *Ter.* Pariundo propè adest. *Plaut* Appropinquat partus. *Cic.* Adest mulieri partus. *Cels.* Iest barzo bliska połogu.

Elle est bien accouchée & à terme. Rectè & suo tempore peperit. *Ter.* Wczesnie y pięknie zległá.

Elle est accouchée de son premier enfant. Primò peperit, *ou bien* Est primi-para, (*genit.* primi-paræ.) *Plin.* Pierwszę dziecię zległá, álbo Pierwiastká.

Elle est accouchée d'un enfant masle. Marem peperit. *Ovid.* * *De deux enfans.* Dedit partu prolem geminam. *Virg.* Chłopcá zległá * Zległá dwoia, álbo bliźnięrá.

Elles s'est fait accoucher avant terme. Accelerevit sibi partum. Abortum sibi intulit. *Plin.* Fœtum immaturum adidit. *Suet.* Immaturè peperit. Przed czesem zległa albo zepsowáłá się, poronilá, porzucilá.

ACCOUCHER pris en sens actif, (*Aider à une femme à se délivrer de son fruit, comme font les Sages-femmes.*) Parienti. *ou* parturienti mulieri adesse, *ou* opem ferre, (adsum, ades, adfui. Fero, fers, tuli latum.) *Ter.* Babić, służyć położnicy przy połogu, Dzieci odbierać.

Il l'a fort bien accouchée. Partu illam scitè levavit. *Ovid.* Bardzo dobrze dziecię odabrał.

ACCOUCHER, au figuré, (*produire, faire des productions.*) comme *Cét esprit conçoit aisément, mais il accouche difficilement*, c'est à dire, *mais il a de la peine à mettre au jour ses productions.* Hic facillimè animo concipit, verùm difficillimè parit, *ou* profert conceptum. *Cic.* Mowi się też w niewłasnym wyrozumianiu o wydaniu álbo wyrażeniu zdaniá lub rozumnienia swego, naprzykład: *łatwo pojmuie, ale z ciężkością wyraża to co rozumie, obiaśnić zdania swoie wyrazić ie nie łatwo mu iest*, z trudnością się explikuia.

ACCOUCHEUR, subst. masc. (*Chirurgien qui accouche une femme.*) Qui mulieri parienti fert opem. Qui levat partu mulierem. *Ovid.* Cernlik co do połogu służy.

ACCOUCHEUSE, subst. f. (*Sage-femme, qui aide une femme à se delivrer de son fruit.*) Obstetrix, *genit.* obstetricis, f *Ter.* Quæ partu levat mulierem. *Ovid.* Bábá, niewiestá przypotodzenia.

S'ACCOUDER. V. neut. (*s'appuier sur le coude.*) Cubito inniti, (innitor, inniteris, inixus sum.) depon. *Virg.* Cubito incumbere. (incumbo, incumbis, incubui, incubitum.) neut. Wesprzeć się ná łokcia.

ACCOUDOIR, subst masc. (*ce qui sert à s'accouder, ou s'appuier.*) Cubiti fulcrum, *genit.* cubiti fulcri, neut. '(*comme Suetone dit* Lecti fulcrum.) Co służy do podpierenia się, podpora.

ACCOUDOIR, (*Appui, dans l'Architecture*) Pluteus. i, m. Podium, *genit.* podii, neut. *Vitr.* Międzyfilarze, krawędź.

ACCOUPLE', m. ACCOUPLE'E, f. part. pass. & adject. *Voyez* ACCOUPLER. Copulatus, a, um. *Cic.* ZŁĄCZONY.

ACCOUPLEMENT, subst. masc. (*jonction du mâle avec la femelle pour la génération.*) Copulatio, *genit.* copulationis. f. *Cic.* ZŁĄCZENIE Małżeńskie.

ACCOUPLEMENT, (*parlant des boeufs qu'on attache ensem-*

enſemble ſous un meſme joug.) Jugum, *genit.* jugi, neut. *Cic.* Boom junctura, *genit.* juncturæ, f. *Colum.* SPRZĘZAY, para wołow, iaramo wołow.

ACCOUPLER, V. act. (*attacher, joindre enſemble le maſle & la femelle des animaux & des oiſeaux.*) Copolare, (copulo, copulas, copulavi, copulatom.) act. acc. Copolari, (copulor, copularis, copnlarua ſum.) depon. acc. *Cic.* *Plaut.* ŁĄCZYC, ſpuſzcaać ptaki do kopy dla ſoamnożenia.

ACCOUPLER, (*lier, joindre enſemble des animaux ſous un meſme joug pour tirer & labourer.*) Jugare. Adjugare, (jogo, jugas, jugavi, jugatum.) Jungere, (jongo, jongis, junxi, joonctum.) act. aco. *Cic.* *Plin.* SPRZĄGAC woły do roboty.

ACCOURCI, m. ACCOURCIE, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCOURCIR, (*parlant d'une choſe longue, qu' on a fait plus courte.*) Curtus. Cortatus. Decurtatus, a, om. *Cic.* KROTKI ſkrocony.

ACCOURCI, (*abregé.*) Contractus, conttecta, contractum, (*qui fait à ſon Comparatif* Contractior & boc contractius) * Brevis & hoe breve, adject. (Brevior & hoc brevius *au Comparatif*, Breviſſimus, a, um, *au Superlatif*) *Cic.* ZEBRANY kro.ki, w porowoaiącym, krotſzy w przenoſyącym náykrotſay.

Vn chemin plus accourci. Brevios iter, *genit.* breviotis intinetis, n. *Phad.* Compendiaria via, *genit.* compendiariæ viæ, f. *Cic.* Viæ, *ou* intineris compandium, *genit.* compandii, n. *Plin.* Krotſza droga.

Vn diſcours accourci. Contracta otatio, *genit.* contractæ orationis, f. Brevis oratio, f *Cic.* Krotka ſkrocona mowa.

ACCOURCIR, V. act. (*rogner, retrancher d'une choſe, la faire plus courte.*) Cortore. Decortare, (curto, curtas, curtavi, cortatum.) act. acc. Contraho, (contrahis, contraxi, contractum. act. acc. *Hor.* *Cic.* SKROCIC, uiąć, iąkiey saccay, zebrac, urwać.

ACCOURCIR, (*abréger, parlant d'un diſcours & d'un chemin.*) Breviare, (brevio, brevias, breviavi, breviatum) Contrahere. act. ace. *Cic.* In brevo cogere. (cogo, cogis, coegi, coactum.) act. acc. *Hor.* SKRACAC drogę albo mowę.

Accourcir ſon chemin. Iter efficere brevius. *Phad.* Efficere viam breviorem. *Cie.* Coarctare iter. *Liv.* Itet contrahere. *Prop.* Drogi ſobie uiąć, urwać ukrocić.

Accourcir un diſcours. Contrahere orationem. *Cic* Breviare oratiooem. *Quint.* Zebrać krotkn mowę.

Les jours ſont accourcis. Decreverunt dies (*du verbe* decreſco) *Plin.* Dies breviores, *ou* contractiores ſunt. *Ovid.* *Cic.* Dni Krotſze, amelały, omnicyſzyły ſię obyln dnia.

ACCOURCISSEMENT, ſubſt. maſc. (*ce qui accourcit, ce qui abrège, abrègement.*) Contractio, *genit.* contractionis, f. Contractura, *genit.* contracturæ, f. *Cic.* *Colum.* SKROCENIE, to co ſkraca, zebranie.

Ce paſſage qu'on a ouvert eſt un grand accourciſſement de chemin. Hic tranſitus efficit magnom viæ compeodium, *ou* efficit iter brevius. *Plin.* *Phad.* To prneyśćie ktore otworzono anscanie drogę ſkrociło.

ACCOURCISSEMENT *du bras*, (*lors qu'on le plie & qu'on ne l'étend point.*) Brachii contractura, f. *Colum.* SKURCZENIE ramienia, kiedy kto złożywſzy ramię, nie wyciąga go.

ACCOURCISSEMENT *des jours & des nuits.* Dierom & noctium correprio, *genit.* correptionis, f. Dierum & noctium brevitas, *genit.* bravitatis, f. *Vitr.* UBYWANIE dnia y nucy.

ACCOURIR, V. neut. (*Venir en haſte en quelque lieu, ou au ſecours de quelqu'un.*) Accorrere, (accorro, accurris, accurri, accurſum.) Advolare, (advolo, advolas, advolavi, advolatum,) n. *Cic.* PRZYBIEZEC, przybywać, ná mieyſce iakie: álbo ſpieſzno ná pomoc komo lecieć.

Accourir au ſecours de quelqu'un. Advolare, *ou* volare *ou* accurrere in alicujus auxilium. *Cic.* *Petr.* BIEZEC, lecieć, ná pomoc, ná ratunck komu.

Ils accourent en foule à l'envi l'un de l'autre. Paſſim & certarim ruunt. *Phad.* Jeden drogiego ubiega, abiegaią ſię nagle.

Il a fallu beaucoup de temps, de travail & de dépenſe pour ne pas accourir tout nud au ſecours de la République avec une bonne volonté toute ſeule. Multum nobis temporis, laboris & impenſæ opos fuit, ne ad auxilium patriæ nudi com bona ſolom voluntate accederemus. *Cic.* Trneba było czaſu ſtarania y kosztu wiele, áby nie z gołemi rękami pobieżćé ná ratunck Oycayzoy, z ſamą tylko dobrą wolą,

ON DIT au figuré *Accourir à la vengeance.* Accurrere ad ultionem. BIEZEC ná zemſtę.

ACCOURU, m. ACCOURUë, f. part. & adject. *voyez* ACCOURIR. TEN co przybiegł.

ACCOUSTREMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* ACCOûTREMENT *ſans faire ſonner l'S.* (*Habillement.*) Habitos. Ornatus. Coltus, *genit.* ûs, m. *Cic.* STROY, iák ſię kto noſi, ubior.

(Ce mot eſt populaire.) (To ſłowo Francuſkie ieſt poſpolite.)

Il fut introduit en un vil & honteux accouſtrement. (*Abtan*) Indoctos foit illuvie & ſqualore obſitus. *Tacit.* Wprowadzono go w podłym y ubogim ubranio.

ACCOUSTRER, V. act. *on prononce* ACCOUTRER, (*Ajuſter habiller.*) Ornare. Adornare. Exornare, (orno, ornas, ornavi, ornatum.) act. acc. *Cic.* UBIERAC, Stroić.

(Mot popolaire & burleſqua.) (Słowo poſpolite y żartowna álbo koglarſkie.)

Le voila accouſtré d'une nouvelle maniere. Exornatus incedit novum in modum. *Plaut.* Uſtroił ſię nowym ſpoſobem po daiwacku.

Des ſinges accouſtrés en charlatans. Simii exornati circulatorum in morem. Małpy w Clarlatany w oſzuſty, w błazny poſtroione.

ON LE DIT ironiquement & populairement. *Accouſtrer quelqu'un de la belle maniere,* (*l'accommoder comme il faut.*) Malo multare aliquem infortunio. *Plaut.* MOWI ſię w przyſłowiu *uſtroić kogo w ladaiaką ſukienkę.* to ieſt ochydaic go oſakalnwać.

ACCOUSTUMANCE, *on prononce* ACCOûTUMANCE, ſubſt. f. (*Habitude que l'on contracte en faiſant une choſe pluſieurs fois.*) Aſſuetudo. Conſuetudo, *genit.* inis, f. *Liv.* *Cic.* NAŁOG, Nawyknąć czego częſto czyniąc.

L'accouſtumance eſt une ſeconde nature. Conſuetudo quaſi altera natura. Conſuetudo naturæ vim obtinet. *Cic.* Zwyczay, nálog obraca ſię w przyrodzenie.

Vne mauvaiſe accouſtumance de parler. Dicendi cacoethes, is, n. *Juv.* Nałog zły w mowicoiu.

Faire une choſe par accouſtumance. Conſuetodine aliquid facere. *Cic.* Ze zwyczaiu co czynić.

Se défaire d'une accouſtumance. Intermittere conſuetodioem. *Cicer.* Zwyczaio zaniechać, poprzeſtać, odwyknąć.

Oſter une accouſtumance à quelqu'un. Adimere alicoi conſuetodinem. *Ter.* Oducayć iákiego zwyczaiu.

Tourner une choſe en accouſtumance. Inconſuetudinem aliqoid vertere. *Tacit.* W zwyczay co ſobie obrocić.

ACCOUSTUMÉ, m. ABCOUSTUMÉE, f. part. paſſ. *on prononce* ACCOûTUMÉ. (*Qu'on a couſtume de faire, parlant des choſes.*) Conſuetos. Solitos, a, um. *Stat.* *Ter.* *Ovid.* * (*on dit au Comparatif* Conſuetior & hoc conſuetius, *& au Superlatif* Conſuetiſſimos, a, om. *Ovid.*) ZWYCZAYNY, przyzwyczaiony, przyzwyczaiona, mowi ſię *w porownaiącym:* zwyczayniey ſzy, nwykleyſzy, *w przenoſzącym:* náyzwykleyſzy.

Vn travail accouſtumé & ordinaire. Solitus labor. **Des paroles dont on a accouſtumé de ſe ſervir fort ſouvent.* Conſuetiſſima verba. *Ovid.* Zwyczaynn ſłowa. * Zwyczayne ſłowa, ktorych kto zwyczaynie zażywa.

ACCOUSTUMÉ, (*habitué, fait à une choſe.*) Aſſuetus. Aſſuefactus, a, um. (*on dit au Comparatif* Aſſuetior & hoc aſſuetius, *& au Superlatif* Aſſuetiſſimus, a, um. *Liv.*) ZWYCZAYNY, przywykły do czego; przyzwyczaiony, włożony w co.

Accouſtumé à mentir, ou *au menſonge.* Aſſuetus mendaciis. *Cicer.* Włożony w kłamſtwo álbo przywykły do kłamſtwa.

Les Romains accouſtumez aux revoltes des Gaules. Romani Gallici tumultûs aſſueti. *Liv.* Rzymianie przywykſzy do buntow Francuzow.

Qui n'eſt point accouſtumé au travail. Inſuetus laboris. Inſolitos ad laborem. *Cæſ.* Inſuetus labori. *Liv.* * *Aux affronts & à l'infamie.* Inſuetus contumeliæ. Infamiæ inſolens.

ſolens. *Cic.* Contumeliarum inſolens. *Tacit.* Ad contumeliam incapertus. *Liv.* Nie zwyczayny do pracy. *nieświadomy ochydy, y zelżywości.

Qui n'eſt point accouſtumé d'aller à la guerre. Bellorum inſolens. *Tacit.* Inſolitus actum bellicarum. *Saluſt.* * *Au combat.* Pugnæ inſuetus. *Caſ.* * *De naviger, ou d'aller ſur mer.* Inſuetus navigandi, *Caſ.* * *D'eſtre outragé de paroles.* Animus contumeliæ inſolens. *Tacit.* Nie zwyczayny bywać ná Woynie. *Wpotrzebie. *Nie moray ná wodzie *Słyſzeć ſłowa zelżywe.

Qui n'eſt pas accouſtumé d'eſtre à ſon aiſe, ou d'avoir du bien. Boni incapertus atque inſuetus. *Liv.* Nie przywykły do ſzczęścia, niezwykł nigdy być ſzczęśliwym; nie zna co to mieć ſię dobrze.

Qui n'eſt point accouſtumé d'entendre la vérité. Inſuetus vera audiendi. * *Aux maniers des Romains.* Inſuetus moribus Romanis, ou mori Romanorum. *Liv.* * *De combattre de pied ferme.* Inſoetus ad ſtabilem pugnam. *Liv.* Nie przyzwyczaiony nie przywykł ſłuchać prawdy. *nieprzywykł do obyczaiow Rzymian, *nie świadomy ſtać w kroku, dotrzymać pola nieprzyiacielowi.

Vn mot dont on n'a pas accouſtumé de ſe ſervir. Verbum inſolitum. *Cicer.* Inſolens verbum. *Caſ.* Inuſitatum verbum. *Aul-Gel.* Słowo, ktorego niemaią w używaniu.

AVOIR ACCOUSTUMÉ, ou *Avoir couſtume de faire une choſe.* Solere, (ſoleo, ſoles, ſolitus ſum) n. (*avec un Infinitif, ou un accuſatif*) *Ter. Cic.* MIEC w zwyczaiu co czynić; zwykłem czynić.

Il a accouſtumé de faire des vers ſur le champ. Solitus eſt verſus fundere ex tempore. *Cic.* Przyzwyczaiony ieſt do-razu nie myśląc wierſzami mowić.

Si je dis un menſonge, c'eſt faire comme j'ay accouſtumé. Si dixero mendacium, ſolens meo more fecero. *Plaut.* Jeżeli zmyślam, czynię to po ſwoiemu, według mego zwyczaiu.

Qui n'a pas accouſtumé d'eſtre en mauvaiſe réputation. Inſuetus malè audiendi. *Cornel-Nep.* Niezwykł być w nieſławie.

Je n'ay pas accouſtumé cela. Id non eſt meæ conſuetudinis. Id non cadit in conſuetudinem meam. *Cic.* Nie znam tego zwyczaiu.

ACCOUSTUMER, *on prononce* ACCOUTUMER, V. act. & neut. (*Habituer, fair à une choſe.*) Aſſueſcere. Conſueſcere. Inſueſcere, (ſueſco, ſueſcis, ſuevi, ſuetum.) PRZYZWYCZAIAC, wkładać, w co wprawować wuczać.

Accouſtumer quelqu'un à quelque choſe. Aſſuefacere, ou Conſuefacere aliquem alicui rei, (facio, facis, feci, factum.) act. Włożyć kogo wco, przyzwyczaić do czego wprawować, w uczyć.

Accouſtumer quelqu'un à faire plutoſt le bien par ſa propre inclination, que par la crainte d'autruy. Conſuefacere aliquem ſuâ ſponte rectè facere, potiùs quàm alieno metu. *Ter.* W uczyć kogo do dobrego z chęci, á nie z bożaźni.

Accouſtumer un fils à ne ſe point cacher de ſon pere. Conſuefacere filium ne quid celet patrem. *Ter.* Wuczyć ſyna aby ſię nie krył z niczym przed Oycem.

Accouſtumer les peuples d'obeir aux Romains. Aſſuefacere populos Imperio Populi Romani. *Cic.* Przyzwyczaić narody do poſłuſzeńſtwa ku Rzymianom.

Accouſtumer quelqu'un aux ſupplices. Aſſuefacere aliquem ad ſupplicia, ou ſuppliciis. *Liv. Cic.* Przyzwyczaić kogo do mąk do katowni.

s'ACCOUSTUMER, (*ſe faire, s'habituer à une choſe.*) Sueſcere. Aſſueſcere. Conſueſcere. Inſueſcere, (ſueſco, ſueſcis, ſuevi, ſuetum.) neut. *Cic. Hor.* Aſſuefacere ſe alicui rei, (aſſuefacio, aſſuefacis, aſſuefeci, aſſuefactum.) act. *Cic. Liv.* NAWYKAC, wprawować ſię, wkładać ſię wco- zwyklem.

On dit que Demoſthene alloit ordinairement déclamer au bord de la mer, pour s'accouſtumer au bruit des aſſemblées. Ad fluctum aiunt declamare ſolitum Demoſthenem, ut fremitum aſſueſceret voce vincere. *Cic.* Powiadaią o Demoſtenie że zwykł był nád brzegiem ſtoiąc do ſzumiącey Rzeki mowę miewać, ażeby ſię wuczył hałas zgromadzonych ludzi głoſem zwyciężyć.

Tant il eſt avantageux de s'accouſtumer de bonne heure, ou dés ſon enfance! Adeò in teneris aſſueſcere multum eſt! *Virg.* Tak to wiele ná tym należy, nawyknąć wcześnie od młodości.

Il faut que vous vous accouſtumiez à écrire & à parler d'une maniere qui ne ſoit point fatigante. Opus eſt te dare operam ne moleſtè ſcribas aut loquaris; *dans une lettre d'Auguſte.* Trzeba ci ſię wprawić w ſpoſob iaki mowienia y piſánie bez przykrości.

S'accouſtumer, ſe faire à la douleur. Conſueſcere dolori. *Plin-Jun.* Wprawować przyuczać ſię do bolu.

ACCRAVANTER, V. act. (*Accabler quelqu'un ſous un poids ou ſous une charge exceſſive, l'y faire ſuccomber.*) Oneris alicujus mole aliquem obruere, (obruo, obruis, obrui, obrutum.) Premere, *ou* opprimere, (mo, mis, preſſi, preſſum.) act. ecc. *Cic.* Obciążyć kogo, zwalić ciężar iaki ná kogo.

(Ce verbe eſt vieux & populaire en noſtre Langue.) (To ſłowo ieſt ſtare y tylko miedzy poſpolſtwem w ięzyku Francuſkim.)

ACCRE'DITE', meſc. ACCRE'DITE'E, f. adject. & part. paſſ. *du verbe* ACCRE'DITER. Co ma kredyt, powagę, wziętość.

ACCRE'DITER, V. act. (*Mettre en crédit & en réputation dans le public, donner du crédit & de l'autorité.*) Gratiam & auctoritatem alicui tribuere, *ou* dare, (tribuo, tribuis, tribui, tributum. Do, das, dedi, datum.) act. *Cic.* POWAGĘ, Kredyt, wziętość, komu uczynić.

s'ACCRE'DITER, (*ſe mettre en crédit & en eſtime.*) Sibi gratiam & auctoritatem comparare, *ou* conciliare, (o, as, avi, atum.) *ou* facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Caſ. Cic.* POWAGĘ, wziętość, ſobie u ludzi zrobić

Il eſt fort accrédité. Plurimùm gratiâ & auctoritate valet. Multæ eſt gratiæ & auctoritatis. *Cic.* Ma wielką miłość y powagę.

ACCROC, ſubſt. maſc. (*Déchirure d'un habit, qui ſe fait quand on s'accroche à quelque choſe de pointu, comme à des ronces, à des épines ou choſes ſemblables.*) Laceratio, *genit.* lacerationis, f. *Cic.* ZAWADZENIE zaczepienie rozdarcia, kiedy ſię ſuknie zawadzi o co oſtrego y rozedrze ſię iáko o głogi ciernie.

Faire un accroc à ſon habit. Aliquâ ex parte veſtem lacerare, *ou* diſcindere, (lacero, laceras, laceravi, laceratum. Diſcindo, diſcindis, diſcidi, diſciſſum.) act. *Ter.* Rozedrzeć ſuknią záwadziwſzy o co.

ACCROC, ſe dit figurément en choſes morales, (*ce qui empeſche & arreſte le cours d'une affaire, retardement*) Mora, *genit.* moræ, f. Remora, *genit.* remoræ, f. *Cic. Plaut.* Retardatio, *genit.* retardationis, f. Impedimentum. Retinaculum, *genit.* i, neut. *Cic. Ovid.* MOWI ſię w ſenſie nie właſnym y znaczy przeſzkodę opoźnienie w czym.

Sa mort a été un accroc, qui a empeſché le jugement du procès. Illius morte injecta eſt judicibus mora litis dijudicandæ. Mors attulit moram & tarditatem dijudicandæ litis. *Cic.* Smierć przeſzkodziła do zákończenia ſprawy.

ACCROCHE, ſubſt. f. (*Retardement qui arrive en quelque affaire, & qui y ſurvient inopinément.*) Mora. Remora, *genit.* moræ, f. *Cic. Plaut.* Przeſzkoda iaka ktore podczas ſprawy trafić ſię może, y ktora ią przetrzymuie.

(Ce mot François eſt d'uſage au Palais.) (To ſłowo Francuſkie ieſt w używaniu ná Sądach.)

ACCROCHE', m. ACCROCHE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Attaché à un croc.*) Innocatus, innncata, innncatum *Colum.* Voy: ACCROCHER *dans ſes diverſes ſignifications.* ZAHACZONY, ná haku będący.

ACCRCHEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action d'accrocher, ou de jetter un croc.*) Unci immiſſio, *genit.* immiſſionis, f. Unci injectio, *genit.* injectionis, f. ZAHACZENIE, haku zábicie zárzucenie.

ACCROCHEMENT, ſe dit au figuré, pour *Retardement qu'on apporte à une affaire.* Impedimentum, *genit.* impedimenti, n. Mora, *genit.* moræ, f. Remora, *genit.* remoræ, f. *Cic.* MOWI ſię też zá przeſzkodę y opoźnienie w iákiey ſprawie.

ACCROCHER, V. act. (*Pendre à un croc, ou à un crochet quelque choſe.*) Aliquid unco ſuſpendere, (ſuſpendo, ſuſpendis, ſuſpendi, ſuſpenſum.) act. *Vitr.* ZAWIESZAC co ná haku, álbo ná haczyku.

ACCROCHER, (*attacher avec un crochet.*) Unco, ou uncino, ou hamo eſtringere, *ou* conſtringere, ſtringo, ſtrin-

ſtringis, ſtrinxi, ſtrictum.) act. acc. Unco diſtinere, *ou* actinere, (teneo, tenes, tenui, tentum.) act. acc. *Caſ. Cic.* Unco religare, (religo, religas, religavi religatum.) act. acc. ZAHACZYC, ná haczyk, zamknąć, założyć.

ACCROCHER, *(prendre avec un croc.* Unco infixo apprehenſum.)act.acc. *(Nonius cite du Poete Lucius,* Inuncate *pour* unco invadere & arripere.) NA HAK co wziąć hakiem przyciągnąć, uchwycić hakiem záwadzić ſá co.

ACCROCHER *un navire, (Jetter des harpons & des mains de fer pour le retenir.)* Ferreâ manu injectâ navem actinere, *ou* diſtinere. *Caſ.* Manum ferream, *ou* harpagonem injicere in navem. (harpago, m.) PORYWAC, chwytac okręty hakiem Woiennym zátrzymać.

Après avoir accroché les beliers, ils les enlevoient en dedans avec des machines. Cùm diſtinuerant arietes, intùs tormentis reducebant. *Caſ.* Porwawſzy ná hak tarany windami ie do ſiebie wewnątrz wciągali.

Ayant jetté une main de fer, & accroché les navires, ils combattoient & ſautoient dans le brod des ennemis. Injectâ manu ferreâ & retentâ utrâque nave, diverſi pugnabant, atque in hoſtium naves tranſcendebant. *Caſ.* Uchyciwſzy y przytrzymawſzy hakiem okręty, bili ſię między ſobą y do nieprzyiacielſkich okrętow wſkakiwali.

On commença à jetter des navires Carthaginois des harpons de fer dans les vaiſſeaux des Romains. Harpagones ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti ſunt, *(on ſousentend* naves.) *Liv.* Haki woienne náypierwey kartagińſkich okrętow ná Rzymſkie narzucać poczęli.

s'ACCROCHER, *(eſtre retenu par quelque choſe, comme par des epines & choſes ſemblables.)* Inhærere, *ou* adhærere, (hæreo, hæres, haſi, hæſum.) neut. *(dat.)* ZAWADZAC ſię o co iako to o ciernie albo o co podobnego.

Mon habit s'eſt accroché à des buiſſons épineux. Hirtis ſepibus adhæſit veſtis. Sukaia mi ſię záwadziła o głogi.

ACCROCHER, *(attacher avec une chaiſne ou une corde.)* Ligare, *ou* religare, (ligo, ligas, ligavi, ligatum.)act. acc. Conſtringere, (conſtringo, conſtringis, conſtrinxi, conſtrictum.) act. acc. *(l'ablatif de a choſe dont on lie.) Cic.* PRZYWIĄZAC uwiązać ná ſpoſtronku álbo ná łańcuchu.

ACCROCHER *une affaire,* au figuré, c'eſt-à-dire *Apporter du retardement à une affaire.* Rei moram inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) *ou* injicere, (injicio, injicis, injeci, injectum.) act. *Cicer.* *Moram nectere, *ou* innectere, (necto, nectis, nexui, nexum.) *avec le datif. Stat.* Curſum rei inhibere, (inhibeo, inhibes, inhibui, inhibitum.) act. Rem retardare, (retardo, retardas, retardavi, retardatum.) act. *Cic.* Alicui negotio moram producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Ter.* Diſtinere. act. acc. *Liv.* ZAWADZIC o co w iakiey ſprawie w ſenſie nie właſnym: to ieſt, opoźnienie przedłużenie, zwłokę iaką w ſprawie uczynić.

L'affaire eſt accrochée. Rei injecta eſt mora. *Cic.* Zawadziła ſię rzecz o co: to ieſt ná tym zatrzymać ſię muſiała.

ACCROIRE, V. neut. *Qui veut toujours avoir devant ſoy le verbe* FAIRE comme *Faire accroire quelque choſe à quelqu'un.* Alicui perſuadere aliquid falſum. Imponendo perſuadere, (perſuadeo, perſuades, perſuaſi, perſuaſum.) act. acc. *datif de la perſonne.* W MOWIC w kogo zwodzić kogo iakoby zá rzecz prawdziwą udawaiąc.

EN FAIRE ACCROIRE, ſignifie auſſi *Tromper, impoſer à quelqu'un.* Fucum alicui facere. Imponere alicui. (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) Ludificari aliquem, (ludificor, ludificaris, ludificatus ſum.) dep. *Ter. Plaut.* ZWIESC kogo oſzukiwać udać co zá prawdę.

Il luy en fait bien accroire, il luy en fait accroire de belles. Huic homini egregiè imponit. Hominem lepide ludificatur. *Plaut.* Oczywiście go zwodzi iáwnie onego ſobie dworuie.

Il eſt bien difficile d'en faire accroire à ce vieillard. Huic ſeni verba dare difficile eſt. *Ter.* Trudno tego trudno oſzukać.

S'EN FAIRE ACCROIRE, *(Concevoir de la vanité, s'enorgueillir.)* Nimium ſibi ſumere, (ſumo, ſumis, ſumpſi, ſumptum) *ou* tribuere, (tribuo, tribuis, tribui, tributum.) *ou* arrogare, (arrogo, arrogas, arrogavi, arrogatum.) act. *Cic.* Názbyt wiele o ſobie trzymać; nadto o ſobie rozumieć.

Vous vous en faites bien accroire, comme ſi nous ne vous connoiſſions pas. Nimium tibi ſumis, quaſi nos non norimus te. Inſulcutiùs te prædicatione effers. Wiele ſobie przywłaſzczaſz, przyznaieſz iák by cię to nieznano.

ACCROISSEMENT, ſubſt. maſc. *(Augmentation.)* Accrementum. Incrementum, *genit.* i, n. Auctus, *genit.* auctûs, m. *Plin. Liv.* Accretio, *genit.* accretionis, f. *Cic.* Rozmnożenie, pomnożenie, przymnożenie, przybywanie wzroſt przydatek, przyczynić.

Donner accroiſſement à une choſe. Alicui rei incrementum afferre, *ou* dare. *Cic. Quint.* Przyczynić iákiey rzeczy pomnożyć, pomoc do wzroſtu.

ACCROISSEMENT *de la lune.* Lunæ accretio. *Cicer.* PRZYBYWA Xiężyca.

Accroiſſement des jours. Dierum auctus. *Plin. ou* acceſſus, *genit.* acceſſûs, m. *Marti-Capel.* Przybywa dnia dni doſną większe ſię ſtaią.

ACCROISSEMENT ſignifie encore *agrandiſſement d'un lieu.* Amplificatio. Acceſſio, *genit.* onis, f, *Cic.* Znaczy ieſzcze rozprzeſtrzenienie mieyſca iakiego.

ACCROISSement ſe dit au figuré der *honneurs & de la fortune.* honorum, *ou* honorum amplificatio. Rei familiaris amplificatio. *Cicer.* Pomnażać ſię w ſzczęściu w honory w fortunę *mowi ſię w wyrozumieniu nie właſnym*

Qui donne, ou qui a donné accroiſſement. Rei alicuius amplificator, *genit.* amplificatoris, m. *Cic.* Pomnożyciel Rozmnożyciel, ten co daie pomnożenie.

ACCROISTRE, V. act. *on prononce* ACCROITRE, *(Augmenter la grandeur d'une choſe.)* augeo, (auges, auxi, auctum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) act. acc. *Cic.* Pomnożyć Przyczynić rozprzeſtrzenić, przydać.

Accroiſtre une maiſon. Adjungere ædibus acceſſionem. Przyczynić co do Domu, rozprzeſtrzenić Dom, albo mieſzkanie.

Accroiſtre ſon bien. Rem augere, *ou* ampliare, *ou* amplificare. *Cic.* Rem majorem facere *Plaut.* Exaggerare rem familiarem. *Cic.* Przyczynić Fortuny ſwoiey.

Il a accru ſes biens par de mauvaiſe voyes, ou *par des moyens illegitim s.* Rem facis majorem mala ratione. *Hor.* Nie ſłuſznemi drogami niegodziwemi ſpoſobami przyczynił ſobie fortuny.

Les richeſſes qui s'augmentent ne font qu' accroiſtre les ſoins & nourrir l'avarice. Cura ſequitur creſcentem pecuniam. *Hor.* Doſtatkow gdy przybywá, ſtarania przybywa y chciwości.

Accroiſtre un royaume, en étendre les bornes. Proferre, *ou* dilatare imperium, *ou* fines imperii. *Cic.* Rozprzeſtrzenić, pomknąć dalej granice Panowania, álbo Króleſtwa ſwego.

Il eût beaucoup accru, ou augmenté ſon armée, ſi on luy eut amené les troupes des alliez. Magnam acceſſionem exercitui feciſſet, ſi ſociorum copiæ adductæ ipſi fuiſſent. *Cic.* Zmocnił by był Woyſko ſwoie, gdyby mu wſpołeczne woyſká ná pomoc przybyły

s'ACCROISTRE, *(prendre croiſſance, ou accroiſſement, parlant des plantes.)* Creſcere, *ou* accreſcere, *ou* increſcere, (creſco, creſcis crevi cretum.) neut. *Cic. Cels.* Augeſcere, (augeſco, *ſans preterit ni ſupin.*) neut Augeri, augeris. auctus ſum.) Paſſ. *Cic.* Rośnąć nabierać ſię ku gorze Urość mowiąc o ziołach albo ſzczepach.

ON DIT au figuré en ce ſens, *Son credit & ſon pouvoir s'accroiſſent tous les jours.* Creſcit in dies gratiâ & auctoritate. *Cic.* Mowi ſię w niewłaſnym rozumieniu: *Powaga y moc iego codzień rośćie.*

Son amour & ſa colere s'accroiſſent au lieu de diminuer. Amor illius & ira augetur, cum deberent minui. Miłość iego y gniew nietylko nie uſtaie, y owſzem ſię pomnaża.

ACCROUPI, m. ACCROUPIE, f. *(qui eſt aſſis ſur le cul.)* Sidens, *genit,* ſidentis, omn. gen. *Plin.* In clunes reſidens. Uſadowiony, Uſadowioná.

s'ACCROUPIR, V. n. *Eſtre accroupi.* Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ſans ſupin.*) neut *Plin.* Conquiniſcere, (conquiniſco, conquiniſcis, *autrefois* conquexi, *ſans ſupin.*) neut. *Plaut.* Sadowić ſię, śiedzieć ná zadzie, przykucnąć.

ACCRU, m. ACCRUE, f. part. paſſ. *du verbe* ACCROISTRE. Auctus. Ampliatus. Amplificatus, a, um. *Cic.* Pomnożony rozprzeſtrzeniony, Urosł,

AC-

ACCRUE *des rivieres* ſubſt: ſ. (*lors qu'une riviere chan-geant du lit, donne des terres aux particul ers.*) Alluvio, *genit.* alluvionis, ſ. Alluvies, *genit.* alluviei. ſ. *Cic. Liv.* Powodź, zabieranie rzeki, kiedy rzeka bieg ſwoy w inſzą ſtronę obro-ci, zabieraiąc grunta iedne á drugie ndkrywaiąc,

(On parle dans le Droit, du *droit d'Alluvion.*) Jeſt otym terminie prawo.

ACCUEIL, ſubſt. maſc. (*Traitement doux, civil & honeſte qu'on fait à une perſonne qui nous vient faire quelque priere* ou *rendre viſite.*) Comitas. Affabilitas, *genit.* atis, ſ. *Cic.* Przyiemność, miłe przyięcie iakiey oſoby, ktora do kogo w jakiey proźbie, albo potrzebie ſwoley ſię udaie, łaſkawość łagodność.

Faire bon accueil à quelqu'un, (le recevoir d'une maniere obligeante & civile. Aliquem bené, *ou* comiter accipere, (accipio, accipis accepi, acceptum.) act. Benignu vultu ex-cipere. *Cic.* *ou peut encore joindre à ces Verbes, ces adverbes.* Cnmmodè, humanè, amicè, &c. *(le contraire eſt* Accipere aliquem male, *ou* duriùs. *Cic faire mauvais accueil.*) Miło kogo przyimować, wdzięcznie łagodnie mu ſię ſtawić, luda-ko, przyiacielsko ſię pokazać przeciwnie ieſt źle przyiąć.

ACCUEILLIR. V. act. (*Recevoir favorablement, avec douceur & honeſteté ceux qui nous rendent viſite.*) Aliquem benigné, *ou* comiter, *ou* humanè, *ou* benignu vultu acci-pere, *ou* excipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) act. *Cic.* Miło łagodnie łaſkawie a ludzkością kogo przyiąć

Il l'accueillit chez luy, il l'y receut, il luy donna retrait-te. Recepit eum ad ſe. *Cic.* Przyiął go u ſiebie ſchronił, dał mu przytulenie.

C'eſt une grande ingratitude de méconoiſtre dans la proſperité ceux qui nous ont accueillis dans l'adverſité. Ingrati animi eſt, rebus proſperis eorum non meminiſſe, qui rebus adverſis ſubſidio nobis fuerunt. Niewdzięczność tu wielká, za-pominać w ſzczęśćiu tych ktorzy nas w nieſzczęśćiu na-ſzym przyimowali.

ACCUEILLIR ſignifie encore plus particulierement *Re-cevoir quelqu'un (dans un bateau &c.)* Accipere. Excipere. act. acc. *Cic.* ZNACZY ieſzcze oſobliwie przyiąć kogo na przewoz pudiechać z przewozem.

Il faut crier au batelier qu'il nous vienne accueillir. In-clamandus eſt portitor, qui nos navigio excipiat. Trzeba wołać na przewoźnika aby z przewozem przyſtąpił do nás; áby nás wziął ná przewoz.

ACCUEILLIR, ſe dit au figuré pour *Attaquer & ſur-prendre*, comme *La tempeſte nous accueillit*, ou *Nous fumes accueillis d'une furieuſe tempeſte.* Graviſſimâ tempeſtate deprehenſi fuimus. *Hor.* W SENSIE nie właſnym, zna-czy napaſtować nieſpodzianie napadam, naprzykład *Ná-wałność nas napadła, gwałtowna Náwałność ná nas przy-padła nieſpodzianie.*

Ce malheur nous a accueillis. Hoc malum in nos invaſit. *Cic.* Tu nieſzczęście nás napadło.

La pauvreté les a accueillis tous deux. Inceſſit ambos inopia. *Saluſt.* Obodwoch ogarnęła, nędza, ubóſtwo, niedoſtatek.

ACCULE', m. **ACCULE'E** ſ. part. paſſ. *Voyez.* ACCU-LER. SCISNIONY, Wparty w kąt lub ciaſność iaką.

ACCULER, V. act. (*Pouſſer dans un lieu étroit ſerrer, & reduire à ne pouvoir reculer.*) Aliquem in anguſtias com-pellere, (compello, compellis, compuli, compulſum.) act. * Ad incitas aliquem adducere, (adduco, adducis, ad-duxi, adductum.) *ou* adigere, *ou* redigere, (digo, is, degi, dactum.) act. *Cic. Plaut.* WPRAWIC, kogo w ciaſność ścisnąć go zewſząd, do kąta zapędzić przywieść do oſta-tniey że ſię ruſzyć niemoże.

(On ſous-entend dans cette derniere façon de parler le ſubſtantif *lineas*; car ce mot *incita* vient de *cieo* pour *mo-veo*, parce que ceux qui jouent aux Dames étant pouſſez jusques aux derniers rangs du Damier, ne peuvent plus re-culer, d'où vient que les Dames ſont alors appellées *inci-ti*, c'eſt à dire *immobiles.* Que ſi Lucilius a dit *ad incita*, il a ſous-entendu *loca:* & delà vient, dit S. Iſidore, que l'on appelloit *inciti*, ceux qui avoient perdu toute eſpérance de ſe relever de leur miſere.) Ten oſtatni ſpoſob mowie-nia wyraża y domniemać ſię każe że kto do oſtatniey li-niy ná ſzachownicy ieſt zapędzony gdzie ſię iuż nigdzie ruſzyć nie może iako w damę albo w warcaby graiąc ſkąd też ci nazywaią ſię do oſtatniey przywiedzieni, ktorzy tak ná wſzytkim podupadli że ſię poddzwignąć z biedy więcey áni powſtać, a nicy niemogą.

Se voyant acculé en cet endroit. Eò loci adductus, *ou* compulſus. *Cic.* Wiey ſię widząc ciaſności.

s'ACCULER, ſignifie au contraire, *Se placer dans un coin*, ou *dans un lieu étroit, où l'on ne puiſſe pas eſtre atta-qué par derriere.* Se in angulum recipere, (recipio, reci-pis, recepi, receptum.) act. ZNACZY też znowu w in-ſzym wyrozumieniu: *Obwarowoć, ſobie tył, plecy ſobie be-ſpiecznie opatrzyć*, áby z tyłu ſkąd kto nie mogł napaść.

ACCUMULATION, ſubſt. f. (*Amas de pluſieurs choſes les unes ſur les autres.*) Coacervatio, *genit.* coacervationis, ſ. *Cic.* Congeries, *genit.* congeriei, ſ. *Plin.* SKUPIENIE, zebranie, zgromadzenie, ſkład.

(Ce mot eſt rare en nôtre Langue: on dit au Palais *Ac-cumulation de droit.*) To ſłowo rzadko ſię trafia w Fran-cuſkim, mowi ſię záś w prawie: *zebranie praw;* kilka praw ná iedno rzecz.

ACCUMULE', m. **ACCUMULE'E**, f. part. paſſ. *Vo-yez* ACCUMULER. ZGROMADZONY ZGROMA-DZONA.

ACCUMULER, V. act. (*Amaſſer, entaſſer pluſieurs cho-ſes enſemble.*) Cumulare. Accumulare. Coacervare, (o, as, avi, atum.) Congerere, (congero, congeris, congeſſi, congeſtum.) act. acc. *Cic. Liv.* ZGROMADZAC zbie-rać náſkładać wiele czego do kupy.

Accumuler bienfaits ſur bienfaits. Benefacta benefactis cumulare. *Plaut.* Dobrodzieyſtwo zá dobrodzieyſtwem, łaſkę, ná łaſkę świadczyć.

Des honneurs accumulez. Congeſti honores. *Liv.* Zo-brania wraz godności.

ACCUSABLE, adject. m. & ſ. (*Qui peut eſtre accuſé.*) Accuſabilis & hoc accuſabile, adject. *Cic.* CO MOZE być obwiniony oſkarżony.

ACCUSATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui accuſe un autre.*) Accuſator, *genit.* accuſatoris, m. *Cic.* OSKARZYCIEL, Inſtygator ſtrona powodowna.

En accuſateur, à la maniere d'un accuſateur. Accuſato-riè, adv. Accuſatorio more, (*Ablatif.*) *Cic.* W ſpoſob oſkarżenia, Potwarliwie.

Un eſprit d'accuſateur. Animus accuſatorius, m. *Cic.* Umyſł potwarliwy.

Faire le méſtier d'accuſateur. Accuſationes factitare, m. *Cic.* Bawić ſię ſkargami, inſtygatorryą.

ACCUSATRICE, ſubſt. ſ. (*celle qui accuſe.*) Accuſatrix. *genit.* accuſatricis. ſ. *Plaut.* OSKARZYCIELKA.

ACCUSATIF, ſubſt. m. (*quatrieme cas des Noms, chez les Grammairiens.*) Accuſativus, i. m. Accuſandi caſus, ûs, m. OSKARZAIĄCY ſpadek czwarty u Grammaty-kow.

ACCUSATION, ſubſt. f. (*Délation en juſtice pour quel-que crime.*) Accuſatio, *genit.* accuſationis, ſ. *Cic.* Inſimu-latio, *genit.* inſimulationis, ſ. *Cic.* OBWINIENIE Wi-nowanie, odnieſienie, do ſądu do urzędu.

Il luy faiſoit un crime dans ſon accuſation, de luy avoir préparé du poiſon. Accuſatione ſuâ illi crimini dabat, ſibi venenum paraviſſe. *Cic.* Obwinił go w ſwoim odnieſie-niu że mu truciznę przygotował.

ACCUSATION, *crime dont on accuſe.*) Accuſatio. Cri-minatio, *genit.* onis, ſ. Crimen, *genit.* criminis, neut. *Cic.* ZARZUT Kryminał o ktory kogo obwiniaią.

Une fauſſe accuſation. Falſa criminatio, *genit.* falſæ cri-minationis, ſ. Falſum crimen, *genit.* falſi criminis, n. *Cic.* Fałſzywy zárzut.

Former, forger, intenter une accuſation contre quelqu'un. Accuſationem in aliquem conflare, (conflo, conflas, con-flavi, conflatum.) act. *Cic.* In aliquem crimen moliri, (molior, moliris, molitus ſum.) depon. *Tacit.* Alicui, *ou* in aliquem crimen fingere, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. *Cic.* Zádać co komu obwinić zárzutami nápaſtować.

Dreſſer une accuſation. Accuſationem inſtruere, (inſtruo, inſtruis, inſtruxi, inſtructum.) act. *Cic.* Náprawić ná ko-go, ſporządzić obwinienie.

Repouſſer une accuſation. Criminationem repellere, (re-pello, repellis, repuli, repulſum.) Crimen propulſare. act. *Cic.* Bronić ſię przeciwko zarzutom.

ACCUSE', m. **ACCUSE'E**, ſ. part. paſſ. *du verbe* AC-CUSER. Accuſatus. inſimulatus, a, um. *Cic.* OSKAR-

ŻONY UDANY adaan oſkarżona.

ACCUSE' (*ſe prend quelquefois comme un ſubſtantif.*) Reus, *genit.* rei, m, *Cic.* BIERZE ſię tom czeſem za Imię Iſtotne winowayca.

Parler pour l'accuſé, Ab reo dicere. *Cic.* Mowić, ſtawać od ſtrony obwinionzy.

Qui eſt accuſé de brigner. Reus ambitûs. *Cic.* **De violence.* Reus de vi. *Cic.* Obwiniony o nieporządne doſtoięſtwa zabieganie, zákupowanie, * o gwałt uczyniony.

ACCUSE'E, ſ. (*pour celle qui eſt accuſée.*) Rea, *genit.* reæ, f. *Cic.* WINNA Obwiniona.

ACCUSER, V. act. (*intenter une action contre quelqu'un pour raiſon d'un crime.*) Accuſare. Incuſare. Infimulare. Poſtulare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* OBWINIC kogo, ſprawę przeciwko kumu záczął o kryminel.

Accuſer quelqu'un de negligence à ne point écrire De epiſtolarum naglientiâ aliquem accoſare. *Cic*, Skarżyć ſię ná kogo o zaniedbanie w piſaniu.

Accuſer quelqu'un de concuſſion. De pecuniis repetoodie aliqoam accuſare. Reperondarom accuſare, *Cic.* **De fauſſeté.* Infimulare aliquem falſi. *Cic.* **De leze-Majeſté*, Arceſſere aliqoem majeſtatie, *ou* læſæ majeſtatie, (arceſſo, arceſſis, arceſſivi, arceſſitum.) act. *Cicer. Sen.* De majeſtate aliquem poſtulare. *Cic.* **De poiſon.* Da veneficiie aliquem accuſara. **D'avoir brigué.* Accuſare ambitus. Ambitûs crimine arceſſere aliqoem. *Cic.* **D'avarice* Infimulare, *ou* argocre aliquem avaritiæ, (arguo, arguis, argui, argutum.) act. **De trahiſon.* Accuſare aliqoem proditionis. *Cornel. Nep.* Alicui penditionis crimen inferre. (infero, infere, intoli, illatom.) act. *Cic.* **De péculat*, ou *d'avoir volé les deniers publics.* Pecolatûe aliquem accuſare. *Auct. ad Her.* Obwinić kogo o zdzierſtwa urzędowne; * O pofałſzowanie, ſałſeerſtwo zadać, * O kryminał przeciwko Maieſtatowi; * O Trucie, eczarowenie; * O cábieganie nieporządne doſtoięnſtw; *O łakomſtwo; *O zdradzieetwo; *O kradzieſu z ſkarbu puſpolitego.

Ils s'accuſent comme d'un crime d'avoir diſcontinué de s'affliger. Peccati ſe Infimolant, quòd dolere intermiſerint. *Cic.* Maią ſobie y pocaytaią zá winę że ſię trapić przeſtali.

Vous avez accuſé une tres honneſte femme d'avoir fait faux bon à ſon honneur. Probri infimulaſti, *ou* accoſaſti pudiciſſimam feminam. *Cic. Plaut.* O niewſtyd obełżyłeś náypocżćiwſzą Matronę.

Accuſer quelqu'un en juſtice. Accuſare aliquem in jus. Reum agere, *ou* poſtulare. Accerſſere aliquem judicio. *Cic.* **L'accuſer criminellement.* Judicio capitis áliquem accerſſere, *ou* arguere. *Cic.* Pozwać kogo do ſądu; urzędownie obwinić: *Kryminalnie przypozwać.

Il n'a point fait de difficulté d'avouër la choſe, dont on l'accuſe. Non dubitavit id ipſum, quod arguitur confiteri. *Cic.* (*pour* propter quod arguitur.) Bez wſzelkiey trudności przyznał ſię do wſzytkiego u co go obwiniono,

C'eſt le peuple & non pas voſtre competiteur que vous accuſez de cette faute. Populi culpam, non competitoris accoſas. *Cic.* Ludwſayſtek, á nie ſtronę ſamą ſwoię przeciwną w tym obwiniaſz.

Rubrius étoit accuſé d'avoir violé par un parjure la divinité d'Auguſte. Rubrio crimini dabator violatom perjorio numen Auguſti. *Tacit.*. Rubryuſza obwiniono ná Boſtwo Auguſta krzywoprzyſięſtwem obrażił.

ACENSER, V. act. *on prononce* Açauſer. (*Donner à cens à rente.*) Cenſu annoo locare, (loco, locas, locavi, locatum.) Addicere, addico, addicis, addixi, addictum.) act. acc. *Cic.* ARENDOWAC, náymować komo maiętność puſzczać zá pieniądze.

ACENSER, ſignifie auſſi *Prendre un heritage à cens & à rente tous les ans.* Condocere aliquid cenſu annuo, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) *ou* redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) act. *Cic.* ZNACZY też brać dobra albo trzymać rocznym prawem zá ſummę.

ACERE', m. ACERE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ACERER. STALONY STALONA.

ACERER, V. act. (*garnir un outil d'acier, y appliquer de l'acier pour le rendre plus tranchant.*) Chalybe admixta dosare, (duro, duras, dosavi, doratum.) act. acc. STALOWAC ſtalić hartować.

ACERRA, *ou* ACERRE, (*ville du Royaume de Naples.*) Acerræ, *genit.* Acerrarum. f. plur. *Liv.* *ACERRA* miaſto w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

Qui eſt d'Acerra. Acerranus, a, um. *Liv.* Ktory ieſt z Acerry, Acerranin.

ACEROZA, (*ville dans la Baſilicate, province, du Royaume de Naples.* (Acherontia Acheruntiæ, fœm. *ACERENZA* miaſto w prowincyi Baźylikadá w Kroleſtwie Neapolitańſkim.

ACE'TABULE, ſobſt. maſc. (*Emboëture des os de la cuiſſe.*) Acetabulum, *genit.* acetabuli, n. *Celſ.* Stawowych kości końca.

(Terme d'Anatomie.) Termin Anatomiy.

ACE'TABULE, (*petite meſure ancienne qui contenoit la quatriéme partie de l'hémine; ou deux onces & demie de liqueur, ou matiere ſeche.*) Acetabolum, i, neut. *Plin.* Miara mała o ſtarych, trzymaiąca dwie Uncyi wagi lub miary, ſuchych albo mokrych rzeczy: Miſeczki.

ACHAIE, (*province de l'ancienne Grece, qui faiſoit une partie du Peloponneſe, aujourd'huy le Duché de Clarence.*) Achaia, *genit.* Achâiæ, ſ. *Ovid.* ACHAIA Prowincya dawney Grecyi ktora była część Peloponneſu, dziś Xięſtwo Klarencyi.

(ONcroit que le mot d'*Achaie* vient du mot Grec Achos qui ſignifie *triſteſſe, douleur.*) Rozumieią że te ſłowo Achaia pochodzi z Greckiego *Achos* co znaczy ſmutek żałość)

Qui eſt de l'Achaie. Achæoe. Achaivae. Achïue, a, um. *Virg. Cic.* Co ieſt z Achaiy, Achyweyk.

ACHALANDER, V. act. (*mettre une boutique*, ou *une maiſon en réputation d'avoir de bonne marchandiſe & à prix raiſonnable, & y attirer bien des marchands.*) Emptorum freqoentiam ad tabernam, *ou* ad mercatorem allicere, *ou* pallicere, (Illicio, licis, lexi, lectom.) act. *Cic.* (c'eſt à dire, *Attirer une foule d'acheteurs à une boutique*, oo *à un marchand.*) Zaiecić przynęcić, ſklep iakiego kupca wreputacyą wprawić, że tam co dobrego y dobrze kupić doſtania aby ſię tam iak naywięcey ludzi ciągnęło. Tłum ludźi, pełno kupcow do ſklepo albo do kopcá ktorego ſprowadzić.

Cette boutique eſt bien achalandée, il y vient bien des marchands. Celebratur hæc taberna emptorum conventu, *ou* fraquentiâ, (celebror, celebraris, celebratus ſum, celebrari.) paſſ. *Cic.* Zawſze w tym ſklepie pełno kupcow,

Ce marchand eſt bien achalandé. Emptores freqoentes adeunt hunc mercatorem. Nigdy ſię o tego kupca ludzie nie przeminą pełno ma ludźi wnącili ſią do niego

ACHARNEMENT, ſubſt maſc. (*forte paſſion & attache à une choſe.*) Animi impotentiæ, *genit.* animi impotentiæ, f. Zawziętość niepohamowanie niepowściągliwość,

Il a un furieux acharnement pour la débauche. Impotentibus fertur in libidines. Szaloną ma do rozpuſty niepowściągliwość.

(Ce mot françois ne ſe dit qu'en mauvaiſe part, & ſignifie encore *Une attache opiniaſtre qu'on a, à perſecuter quelqu'un, ſoit de parole ou d'effet.* Aſſidua alicujus & impotens inſectatio, *ou* perſecutio, *genit.* onis, f. *Cic.*) To ſłowo Francuſkie nie mowi ſię chybá ná naganę y znacy też, *Zawziętość zaciętą y nieupamiętaną prześladowania kogo, y naſtempowania na niego ſłowy, albo uczynkiem.*

Ils ſe battirent l'un contre l'autre avec un tel acharnement, qu'on ne les put jamais ſéparer. Tam acriter, *ou* pervicaciter & infeſto animo pugnârunt inter ſe, uti alter ab altero divelli, *ou* diſtrahi non potuerit. Bili ſię z ſobą ztaką zawziętością że ich żadną miarą rozerwać nie można było.

ACHARNER, V. act. (*donner aux beſtes le gouſt de la chair.*) Animalia carni aſſueſcere, (aſſueſco, aſſueſcis aſſuevi, aſſuetum.) act. Ná ponętę na ścierwo zwabić zwierzá.

(Terme de Chaſſe.) (Termin myśliwſki.)

s'ACHARNER, au figuré, (*Marquer une forte attache à quelque choſe, comme à aimer & à haïre, à perſecuter & à outrager quelqu'un de parole ou autrement.*) Ferri impotentiùs in aliquid, *ou* in aliquem. paſſ. *Cic.* Vehementiùs aliquem inſectari. depon. Uwziąć ſię ná co, uſádźić ſią, znacy wielkie do czego przywiązanie, naprzykład kochaniá, álbo nienawiśći, prześladowaniá, zelżeniá kogo ſłowy lub inſzym ſpoſobem.

S'

S'acharner à ſe battre l'un contre l'autre. In cædem mutuam importentiùs ferri, (feror, ferris, latus ſum.) Paſſ. Actitet, ou pervicaciter tuere, (tuo, tuis, tui, *ſans ſupin.*) neut. Graviter in ſe invicem ſævire, (ſævio, ſævis, ſævii, ſævitum.) neut. *Cic.* In mutuam perniciem incumbere, (incumbo, incumbis, incubui incubitum.) neut. *Cic.* Záwziąć ſię na bicie ſię ieden a drugim.

S'acharner l'un contre l'autre, ſe déchirer par des injures & des calomnies. Mutuis contumeliis ſe diſcerpere, *ou* dilacerare, *ou* proſcindere, (diſcerpo, diſcerpis, diſcerpſi, diſcerptum: dilacero, dilaceras, dilaceravi, dilaceratum: proſcindo, proſcindis, proſcidi, proſciſſum.) act. * Vulnerare ſe, *ou* vexare ſe probris & maledictis, (o, ar, avi, atum.) act. *Cic.* Uwziąć ſię iedon ná drugiego, ſzkalowáć ſię wzaiemnie y ſzarpáć zelżywie.

S'acharner à perſécuter quelqu'un à outrance & ſans relaſche. Vehementiſſimè & pertinaciſſimè aliquem inſequi, *ou* perſequi, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum.) Inſectari, (inſector, inſectaris, inſectatus ſum) depon. acc. *Cic.* Uwziąć ſię ná prześladowánie czyie nád zámiar y bezprzeſtanku.

L'envie ne s'acharne plus tant ſur moy. Jam dente invido minùs mordeor. *Hor.* Już też ná mnie nie tak záwzięta ieſt záздrość.

S'acharner, ou s'opiniaſtrer au vain honneur de demeurer prés des grands. Inanem inter magnates verſandi gloriam pertinaciſſimè ſectari. Uwziąć ſię, y uprząwſzy ſobie w głowie prożny honor áby záwſze przy Panach przednich zoſtawać.

ACHAT, ſubſt. maſc. (*l'Action d'acheter.*) Emtio, *genit.* emtionis, f. *Cic.* KUPNO kupowánie.

Il n'oſa faire cét achat en ſon nom. Non eſt auſus ſuum nomen emtioni illi adſcribere. *Cic.* Nie śmiał tego kupowác pod ſwoim Imieniem.

Vous avez fait là un fort bon achat, je ne donnerois pas cette maiſon, quand j'en verrois ſix cens écus argent comptant. Mercimonium lepidum, ſi nunc fecerit ſex talenta magna argenti pro iſtis ædibus præſentaria, nunquam accipiam. *Plaut.* Dobrześ bardzo kupił, nie dałbym tego domu choćbym ſześć ſet talerow gotowych pieniędzy w oczach moich widział.

ACHE, ſubſt. fem. (*eſpece de perſil qui croiſt dans les marais, & qui fleurit blanc.*) Apium paluſtre, *genit.* apii paluſtris, n. *Plin.* Eleoſelinum, *genit.* eleoſelini, neut. *Plin.* OPICH, ziele podobne pietruſzce ktore przy błotach rośnie, á kwitnie biało.

ACHE'LOUS, (*fleuve célebre dans l'Epire, aujourd'huy Pachicolme. Il ſort du mont Pindus & ſe va rendre dans la mer d'Ionie.*) Achelous, *genit.* Acheloi, m. *Ovid.* ACHELOUS Rzeka ſławna w Epirze, wychodząca z gory Pindos, á wpadaiąca w morze Jońſkie.

ACHEMINEMENT, ſubſt. maſc. (*diſpoſition prochaine à une choſe, dont on eſpere un bon ſuccés.*) Via, *genit.* viæ, f. Gradus, *genit.* gradûs, m. *Cic.* DROGA ſtopień do jákiey rzeczy ktorey ſię kto ſpodziewa dobrego ſkutku.

Cette victoire fut un acheminement à la paix. Hac victoriâ ad pacem via facta eſt. Illa victoria viam ad pacem patefecit. To zwycięſtwo drogę do pokoiu otworzyło.

S'ACHEMINER, V. neut. p. (*ſe mettre en chemin.*) In viam ſe dare, (do, das, dedi, datum.) Viam carpere, (carpo, carpis, carpſi, carptum.) Viæ ſe committere, (committo, committis, commiſi, commiſſum.) act. *Cic.* Iter ingredi, (ingredior, ingrederis, ingreſſus ſum.) dep. *Liv.* Iter intendere, (intendo, intendis, intendi, intentum.) act. *Liv.* Viam invadere, (invado, invadis, invaſi, invaſum.) act. *Virg.* Viam corripere, (corripio, corripis, corripui, correptum.) act. *Virg.* Aliquò proficiſci, (proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum.) depon. *Cic.* Aliquò iter inſtituere, (inſtituo, inſtituis, inſtitui, inſtitutum.) act. *Cat. ad Cic.* W DROGĘ ſię puścić, udać ſię w drogę.

ACHEMINER, V. act. (*Mettre en eſtat de réuſſir, parlant des affaires & des entrepriſes.*) comme *L'avis de cét Avocat a fort bien acheminé l'affaire, l'a mis en train de réuſſir.* Hujus patroni ſententia rem ad felicem ſucceſſum direxit, *ou* deduxit. W DROZYC rzecz iáką ná drogę náprowadzić do pomyślnego ſkutku nákierowáć, naprzykład; Rada tego Patrona ná dobrę drogę nákierowała tę ſprawę wprowadziła ią ná drogę do wygraney.

ACHERON, (*fleuve d'Epire, ou de Lucanie, que les Poëtes font un des fleuves de l'Enfer.*) Acheron, *ou* Acherons, *genit.* acherontis, m. ACHERON Rzeka Epiru álbo Lukaniy, ktorą Poetowie odaią być iedną z rzek piekielnych.

ACHERONTIQUE, ou *de l'Achéron.* Acheronticus, Acherontica, Acheronticum. *Plaut.* ACHERONTSKI álbo z Acherontu.

ACHERONTIA, *ville de la Lucanie dans la Baſilicate.*) Acherontia, *genit.* Acherontiæ, f. ACHERONTIA Miaſto Lukaniy w Bazylikadzie.

ACHERUSIE, (*marais que fait le fleuve Achéron proche de Cumes.*) Acheruſia, *genit.* Acheruſiæ, f. *Pom. Mel.* Acheruſis, *genit.* Acheruſis, f. *Val. Flac.* ACHERUZYA Bagno ktore czyni rzeka Acheron bliſko Kumow.

d'Acheruſie. Acheruſium, Acheruſis, Acheruſium. *Lucr.* Acheruzyiſki.

ACHETE', m. ACHETE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ACHETER. (*Acquis à prix d'argent dont on convient.*) Emtus, emta, emtum. Coemtus, coemta, coemtum. *Cæſ.* Mercatus, mercata, mercatum *en ſignification paſſive dans Properce & dans Pline:* *(*le contraire eſt* Inemtus *dans Horace, pour dire qui n'eſt point acheté.*) Voyez ACHETER. KUPIONY zá pieniądze zgodzony utargowany umowiony *przeciwna ieſt;* nie kupiony.

ACHETER, V. act. (*Acquerir quelque choſe à prix d'argent dont on convient.*) Emere. Coëmere. (emo, emis, emi, emtum.) act. acc. Comparare, (comparo, comparas, comparavi, comparatum.) act. accuſ. Mercari. Emercari, (mercor, mercaris, mercatus ſum.) depon. acc. Nundinari, (nundinor, nundinaris, nundinatus ſum.) depon. acc. *Ter. Cic.* (*on trouve auſſi* nundino *dans Suetone.*) Præſtinare, (præſtino, præſtinas, præſtinavi, præſtinatum.) act. acc. *Plaut.* Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) act. acc. *Cic. Cæſ.* Kupowáć zgodziwſzy ſię zá pieniądze.

Acheter argent comptant. Emere præſenti pecuniâ, *ou* oculatâ die. *Plaut.* (*le contraire eſt* cæcâ die, *Acheter à crédit.*) *A prix raiſonnable.* Benè emere. *Cic.* **De bonne foy.* Bonâ fide emere. **A tres bon marché.* Minimi emere. **A bas prix.* Vili pretio emere. **Trop cher.* Malè emere. Cariùs emere. *Cic.* Kupowáć zá gotowe pieniądze, *przeciwna ieſt* bráć ná ſłowo ná wiarę. * Zá co ſłuſzna, iak ſię godzi co ſię warto. *niewinnie dobrym ſumnieniem *zbyt tanio, zá małą cenę. *zbyt drogo.

C'eſt un homme à acheter au poids de l'or. Hunc hominem decet auro expendi. *Plaut.* Złotem by tákiego człeka odważyć, zápłacić.

Acheter au mot d'un autre. Emere pretio alterius. *Ter.* Kupowáć ná cudzy targ.

Je voudrois avoir acheté cela de tout mon bien & de tout mon crédit. Id penſare vellem omni argento & omni auctoritate. *Col.* Radbym to wſzytką ſubſtancyą całym kredytem ſwoim zápłacił.

Il faut amener des marchands pour acheter une marchandiſe qui n'eſt point de débit, mais une bonne marchandiſe trouve aiſément des acheteurs. Invendibili merci oportet adducere emtorem, proba merx facilè emtorem reperit. *Plaut.* Ná Towar nie pokupny trzeba kupcow ſprowádzać, ná dobry Towar ſami ſię kupcy trafią.

Quand vous l'auriez acheté trois cens piſtoles, ce ne ſeroit pas trop; vous avez gagné beaucoup à ce marché. Non ædepol trecentis minis carum eſſet, feciſti lucri. *Plaut.* (*on ſous-entend* multum.) Gdybyś to zá trzyſta Dopplonow doſtał nie zbyt byto było, barzoś wiele zyſkał ná tym kupnie.

Si vous n'eſtes pas preſſé de vendre voſtre maiſon, je ne ſuis pas preſſé de l'acheter. Si tibi nihil ſobiri eſt quòd vendas ædes, tantumdem mihi quòd emam, *ou* quod emere velim. *Plaut.* Jeżeli ci nie ták barzo pilno przedáć Dom mnie też nie pilno go kupić.

Acheter à prix d'argent la permiſſion de la ſepulture. Redimere pretio ſepeliendi poteſtatem. *Cic.* Dokupowáć ſię pogrzebu, zá pieniądze ſobie pozwolone wytargowáć ná pochowánie.

ACHETER *à manger.* Obſonari, (obſonor, obſonaris, obſonatus ſum.) dep. *Plaut. Ter.* Obſonare, (obſono, obſonas, obſonavi, obſonatum.) act. *Plaut.* JESC kupić.

Aller acheter à manger. Ire obſonatum. *Plaut.* Pojść ieść kupić.

ACHETER, au figuré, *(parlant de la gloire, de la liberté &c.)* Emere. act. acc. *Cic.* KUPOWAC w wyrozumieniu nie własnym mowiąc o ſławie o Wolności &c.

Je n'achete point ſi cher des eſperances. Spem pretio non emo. *Ter.* Nie kupuię ták drogo nádzieie.

Je ne voudrois pas acheter un royaume, ou eſtre Roy aux dépens de ma liberté. Regnare nolo, liber ut non ſim mihi *Phad.* Niechciałbym Krolestwa nabyć zá wolność.

Acheter la paix. Redimere pacem. *Caſ.* Pokoy otargować, kupić zá pieniądze.

Il pouvoit acheter les bonnes graces de tout le monde par la mort de ſon ennemy. Omnium gratiam morte inimici redimere poterat. *Caſ.* Łáſkę ſobie u wſzyſtkich mogł nábyć, śmiercią nieprzyiaciela.

Je ne crois pas qu'on doive acheter ces bons offices par la perte de ſa vie, ou aux dépens de ſa vie. Ego verò hæc officia mercanda vitâ non puto. *Cic.* Nierozumiem áby tey łáſki życiem przypłácić náleżało.

ON DIT par maniere de proverbe & en converſation. MOWI ſię w przyſłowio y w konwerſacyi.

Il a bien fait acheter ſa peau à ſes ennemis, ou il leur a vendu ſa peau bien cher, (il en a bien tué en ſe défendant.) Multo ſanguine vita illius inimicis conſtitit, *par imitation de Tite-Live.* Drogo ſkorę ſwoię przedał nieprzyiacielowi: to ieſt zginął mocno ſię broniąc, y wielu trupem położył niżeli ſam poległ.

Il m'a bien fait acheter cette faveur, (il m'a bien fait courir & languir pour l'obtenir.) Multo labore hanc ab illo gratiam abſtuli. Siła mnie koſztuie ten ſawor, długom ſię náchodził náczekał nim em tego doſtąpił.

ON DIT encore, *Qui bon l'achete, bon le boit.* Optimum bibitur, quod optimum emitur. MOWI ſię ieſzcze kto dobrze kupi dobrze pije.

Avoir envie d'acheter. Emturire, (emturio, emturis, *ſans préterit ni ſupin.*) neut. *Var.* Mieć chętkę do kupienia chętka mię bierze záchciewa ſię.

La paſſion, ou l'envie d'acheter. Emacitas, *genit.* emacitatis, f. *Colum.* Chciwość Paſſya do kupowania.

ACHETEUR, ſubſt. maſc. *(celuy qui achete.)* Emtor, *genit.* emtoris, m. *Cic.* KUPIEC ten co kupuie.

Un grand acheteur, qui a envie d'acheter tout ce qu'il voit. Emax, *genit.* emacis. com. gen. *Cic.* Wſzyſtko by kupił co obaczy, chciwy kupowáć.

Grande acheteuſe. Emax fœmina, *genit.* emacis fœminæ, f. *Ovid.* Chciwa kupowania.

ACHEVE', m. ACHEVE'E, f. part. paſſ. *(fini.)* Finitus, finita, finitum. *Hor.* SKONCZONY.

ACHEVE', ou *Fini, (parlant d'un ouvrage d'eſprit, comme d'un livre ou d'un poëme, & d'un diſcours ou d'un ouvrage de main.)* Abſolutus. Perfectus. Confectus, a, um. *Cic.* DOKONCZONY, mowiąc o Kśięgach wierſzach Mowie lub ręczney iákiey robocie.

ACHEVE', *(parfait, accompli, à qui il ne manque rien pour ſa perfection.)* Perfectus. Abſolutus, a, um. *Voyez* ACHEVER. *(au Comparatif* Perfectior & hoc perfectius: abſolutior & hoc abſolutius; *au Superlatif* Perfectiſſimus & Abſolutiſſimus, a, um.) Dokończony, Doſkonały, zupełny ktoremu nic do doſkonałości nie doſtaie.

C'eſt un homme achevé de tout point, qui eſt parfait en tout. Omni ex parte abſolutus. Omnibus numeris abſolutus. *Cic.* In ſe totus teres atque rotundus. *Hor.* Człowiek we wſzyſtkim aż do oſtatniego punktu doſkonały.

Cette derniere expreſſion Latine eſt figurée, & Horace fait alluſion à la figure ronde qui eſt la plus parfaite & la plus unie, comme qui diroit *Un homme tout uni, qui eſt ſans faute.* Oſtatnia ta Łacińſka expreſſya ieſt przez podobieńſtwo do figury okrągłey ktora ieſt naydoſkonalſza y nayrownieyſza iakoby kto rzekł: *Człowiek iednoſtayny y bez wáe.*

ACHEVEMENT, ſubſt. maſc. *(fin d'un ouvrage)* Abſolutio. Conſummatio, *genit.* onis, f. *Cic. Col.* DOKONCZENIE roboty iakiey.

ACHEVER, V. act. *(finir, terminer.)* Finem facere, (facio, facis, feci, factum.) act. dat. Abſolvere, (abſolvo, abſolvis, abſolvi, abſolutum.) act. acc. Finire. (finio, finis, finivi, finitum.) act. acc. *Cic. Quint.* Peragere, (perago, peragis, peregi, peractum.) act. acc. Conficere, ou perficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. acc. Finem imponere, (impono, imponis, impoſui, impoſitum.) act. dat. Conſummare, (conſummo, conſummas, conſummavi, conſummatum.) act. acc. *Cic. Plin.* KONCZYC zákończyć dokonać.

Achever ſa taſche. Penſum abſolvere *Var.* Laboris penſum peragere. *Colum.* **Sa courſe.* Curſum conficere. *Cic.* **Une affaire par le moyen d'un autre.* Per alium conficere negotium. *Cic.* Warſztwę ſwoię odbyć. * Bieg ſkończyć *Sprawę iáką przez kogo inſzego ſkończyć.

Ayant fait, achevé, fini la campagne. Confectis æſtivis. *Cic.* Skończywſzy kampánią letnią.

ACHEVER, *(joint avec un verbe,)* comme *Achever de compter.* Perenumerare. *Plaut.* Rationes conficere. **Achever de diſner.* Prandium conficere, ou finire. *Plaut. Hor.* **Achever de dormir.* Perdormiſcere. *Plaut.* Somnum facere. *Celſ.* **Achever d'écrire.* Perſcribere. *Cic.* SKONCZYC złączone z inſzym ſłowem, iako: ſkończyć rachunki, *ſkończyć obiad, *ſkończyć ſpać, albo wyſpawſzy, *ſkończyć piſać.

Achever de guérir. Percurare. act. *Plin.* * *Achever de meurir.* Permaturescere. n. *Col.* **Achever de payer.* Perſolvere. act. *Cic.* Skończyć leki, *Doſtawſzy ſię. *ſkończyć płacić.

Vous avez fait comme Apellés, qui ayant achevé fort artiſtement la teſte & les plus hautes parties du corps de Venus, laiſſa le reſte du corps imparfait. Ainſi de certaines gens n'ont travaillé qu'à ma teſte, & m'ont laiſſé le reſte du corps imparfait. Ut Apelles Veneris caput & ſumma pectoris politiſſimâ arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit. Sic quidam homines in capite meo ſolùm elaborarunt, reliquum corpus inperfectum ac rude reliquerunt. *Cic.* Uczyniłeś iáko *Apelles* ktory barzo kſztałtnie dokończywſzy głowę y wyzſze części obrazu Wenery, reſztę niedoſkonałą zoſtawił, tak pewni ludzie około głowy tylko moiey robili, á reſztę ciała niedoſkonałe zoſtawili.

ACHEVER, *(terminer finir.)* Abſolvere. Finire. Terminare, (o, as, avi, atum.) Conficere. act. acc. *Cic.* SKONCZYC zakończyć.

Achever la guerre. Bellum conficere. Imponere finem bello. *Tacit.* Zakończyć Woynę.

Achever ſon diſcours. Sermonem conficere. *Caſ.* Skończyć mowę.

ACHEVER *le luſtre.* Condere luſtrum. *Hor.* SKONCZYC dokończyć, *ſtanowić Pięć lat.*

(Cette cérémonie ſe faiſoit tous les cinq ans le dix-neuviéme d'Octobre; mais on la reculoit fort ſouvent, ſurtout lors qu'il étoit arrivé quelque grand malheur à la République. Après avoir achevé le Cens ou le dénombrement du Peuple Romain. on l'expioit par un ſacrifice, & ils appelloient cette cérémonie *Condere luſtrum.*) Ta Ceremonia odprawowała ſię co rok dnia dziewiętnaſtego Października, iednakże ią częſtokroć odkładano, oſobliwie gdy ſię iákie wielkie nieſzczęście w Rzeczypoſpolitey trafiło. Skończywſzy popis wſzyſtkiego ludu Rzymſkiego, oczyſzczano go przez publiczną ofiarę, y nazywano to *ſtanowić pięć lat.*

ACHEVER, *(perfectionner, mettre la derniere main à un ouvrage, ſoit de l'eſprit ſoit de l'art.)* Abſolvere. Perficere. Complanare. act. acc. *Cic. Caſ.* Summam, *ou* extremam manum imponere. act. dat. *Plin.* Faſtigium imponere. act. dat. *Cic.* Dokończyć, udoſkonalić oſtatni rzeką do czego przyłożyć, czyli to do zabaw rozumu, czyli iákiey náuki.

(Cette derniere expreſſion eſt une metaphore Latine priſe de l'Architecture, comme qui diſoit *Mettre le faiſte ou le comble à un ouvrage.*) Ta oſtatnia expreſſya łacińſka ieſt wzięta od podobieńſtwa Architektury, iákoby kto rzekł *do ſzczytu rzecz iáko doprowadzić, rzeczy iákiey ſzczyt przydać.*

Cet ouvrage n'eſt pas ſi achevé à beaucoup près que l'autre. Illud opus non æquè ab altero perfectum eſt. *Cic.* Wiele niedoſtaie wielkby trzeba żeby tá robota była tak dokończona iák tamta.

Ses ouvrages ne ſont pas achevez, (il n'y a pas mis la derniere main.) Manus extrema non acceſſit operibus ejus. *Cic.* Ultima, *ou* ſumma manus nondum operibus ejus impoſita eſt. *Ovid.* Prace iego nie ſą dokończone, oſtatniey ręki do nich nieprzyłożył.

ON

ON DIT auſſi *Achever ſes jours, Achever ſa vie, Achever ſa carriere.* Vitam finire. Ætatis fabulam peragere. *Cic.* Implere finem vitæ. *Tacit.* MOWI ſię tež ſkończyć dni ſwoia, ſkończyć dycie, ſkończyć bieg ſwoy.

Achever quelqu'un, (luy oſter ce qui luy reſte de vie.) Aliquem conficere. *Cic.* Dokonać kogo, odiąć mu co mu ieſzcze dycia zoſtaie.

Je l'ay forcé de vous aller voir, parce qu'avec ſi peu de ſanté, il étoit plus capable de s'achever, que de m'aider dans le camp. Coëgi eum ad te proficiſci quòd illâ valetudine magis conficere ſe, quàm me tueri poſſet in caſtris. *Cic.* Przyniewoliłem go áby cię náwiedził, bo ták ſłabego był zdrowia, że bárdziey by ſiebie dokonał, àniżeli mnie w obozie mogł dopomoc.

Ces douleurs l'achevèrent. His doloribus confectus eſt. *Cic.* Te go bola dokończyły.

Ce coup-là m'acheve. Nunc demum perii. *Ter.* To mię nieſzczęście dogoębiło.

ON DIT au figuré, *Ce fut là le dernier coup de lime qui l'acheva,* ou *qui le perſuada de ſon faux mérite.* Tunc omni laude cumulatior ſibi viſus eſt. *Cic.* MOWI ſię w wyrozumieniu wła'nym Teo był oſtatni pilnik co go glanzował dokonał; albo *Temu ná oſtatek głowę nábiło o Jego zmyśloney grzeczności.*

ON DIT proverbialement, *Voilà pour l'achever de peindre, pour achever de le ruiner entierement.* Id eum peſſumdabit. *Plaut.* MOWIĄ w przyſłowiu *Juž go tež to w cale odmaluie:* to iuſt, *ochydzi y w cale ammeruie.*

ACHOPPEMENT, ſubſt. maſc. *(l'Action de chopper & de ſe heurter le pied.)* Pedis offenſio, *genit.* offenſionis, f. *Cic.* Offenſa, æ, f. *Sen.* Offenſus, *genit.* offenſûs, m. *Lucr.* PODKNIENIE Nogi uderzenia.

(Ce mot ne ſe dit point en noſtre langue dans ſon ſens naturel, mais ſeulement dans le figuré.) Tego ſłowa nieużywaią w Języku Francuſkim w wyrozumieniu właſnym ále tylko w nieułuſnym.

Il luy eſt une pierre d'achoppement. In hoc graviter illum offendit. Illi hæc in re eſt offenſioni. *Cic.* Zgorſzeniem mu ieſt w tey mierze, ciężko go w tym obraža, gorſzy.

ACIDE, adject. m. & f. *(qui a une certaine aigreur piquante.)* Acidus, acida, acidum. *Colum.* KWASNY.

Un peu acide. Subacidus. Acidulus, a, um. *Plin.* Kwaſkowaty

ACIDETE', ſubſt. f. *(qualité aigrette qui ſe trouve dans tous les acides.)* Acor, *genit.* acoris, m. *Col.* KWAS, właſność kwaſkowata ktora ſię znayduie w každym kwaſie.

ACIER, ſubſt. maſc. *(fer bien purifié par l'art, dont on fait la pointe & le tranchant des couteaux, &c.)* Acies, *genit.* aciei, f. *Plin.* Stomoma, *genit.* ſtomomatis. n. *Celſ. Plin.* STAL z czego końce y oſtrze nożow robią.

ACIRENZA, *(ville archi-épiſcopale de la Pouille.)* Acherontia, *genit.* Acherontiæ, f. ACIRENCA miaſto Arcybiſkupie w Apulii.

ACOLYTHE, ſubſt. maſc. *(Qui fait la fonction du premier des quatre Ordres Moindres dans l'Egliſe.)* Acolythus, *genit.* Acolythi, m. Minor Miniſter in Eccleſiâ, m. AKOLIT ſługu Kościelny ktory odprawuie powinność pierwſzego święcenia między czterema święceniami mnieyſzemi w Kościele.

ACONIT, ſubſt. maſc. *(herbe venimenſe.)* Aconitum, *genit.* aconiti, n. Lupariu & vulpariu, *genit.* æ, f. *Plin.* CIEMIERZYCA, Jaſkier, Trąd ziele zaraśliwe.

(On dit que ſon nom vient de la ville d'Ancone, aux environs de laquelle cette herbe croiſt en abondance.) Powiadaią że názwiſko Jego pochodzi od miaſta Ankony w okoliczach ktorego to ziele náywięcey roście.

ACONTIAS, ſubſt. maſc. *(eſpece de ſerpent qui ſe jette ſur les hommes comme une fleche.)* Volucris jaculus, *genit.* volucris jaculi, m. *Luc.* Acontius, *genit.* acontii, m. STRZELEC wąż co ſię ná ludzi rzuca ták ſtrzała.

ACQS, ou Dax, *(ville ſur l'Adour, capitale des Landes de Gaſcogne, & Eveſché ſuffragant d'Auch.)* Aquæ Auguſtæ, *genit.* Aquarum Auguſtarum, f. plur. Civitas Aquarum Tarbellicarum. AKWY álbo Dax miaſto nád rzeką Aturą Stołeczne Kraiu Land oſławanego w Waſkonii y o tau Biſkupſtwo a Suffragania Auſcytańſką.

Qui eſt d'Acqs. Aquenſis & hoc Aquenſe, adject. Co ieſt z Daxu.

AQUE'REUR, ſubſt. maſc. *(celuy qui acquiert une choſe.)* Partor, *genit.* partoris, m. *Plaut.* NABYWACZ ten co czego nabywa.

ACQUE'RIR, V. act. *(obtenir un titre qui donne droit de jouïr d'une choſe, en obtenir la poſſeſſion.)* Acquirere, (acquiro, acquiris, acquiſivi, acquiſitum.) Parare. Comparare, (paro, paras paravi, paratum, act. acc. Adipiſci, (adipiſcor, adipiſcaris, adeptus, ſum.) Aſſequi. Conſequi, (ſequor, ſequeris, ſequutus ſum.) dep. accuſ. Obtinere, (obtineo, obtines, obtinui, obtentum.) act. acc. *Cic.* NABYC praws do czego y opanować, otrzymać poſſeſſyą.

Voulant acquerir la reputation d'eſtre équitable, il changea ſa maniere d'agir. Cum æquitatis famam vellet conſequi, à priſtinâ conſuetudine deſcivit. *Phæd.* Chcąc poźyſkać ſławę ſprawiedliwości odmienił ſpoſob ktorym ſobie poſtępował.

Il acquis le pouvoir & la gloire qu'il a, par de trés grands ſervices rendus à l'Eſtat, & par pluſieurs belles actions. Potentiam & gloriam maximis in Rempublicam meritis præſtantiſſimiſque rebus geſtis eſt conſequutus. *Cic.* Powagę y Imię ktore ma, nábył ſobie wielkiemi záſługami w Oyczyznie, y wielą pięknych akcyi.

Vos Anceſtres ne vous ont pas acquis tant de gloire par leur haute valeur, pour la perdre par voſtre faute, & laiſſer une tache à voſtre poſterité. Majores tui ſummam non tradiderunt tibi, ut virtute eorum ante parta per flagitium perderes, atque honori poſterorum tuorum vindex fieres. *Plaut.* Nie nà to Przodkowie twoi ták wielką pozyſkali ſławę wielką dzielnością ſwoią ábyś ty ią winą włáſną utracił, y ſplamił (ochydził.) náſtępcow ſwoich.

Il s'acquit beaucoup de reputation par ſes charlataneries. Sibi famam acquiſivit verboſis ſtrophis *Phæd.* Wielką ſobie reputacyą z robil przez ſwoie kuglowánie.

La ſageſſe ne s'acquiert par par le nombre des années, mais par l'eſprit. Ingenio, non ætate adipiſcitur ſapientia, (adipiſcor *en ſignification paſſive.*) *Plaut.* Nie przez lata ale przez rozum nábywamy mądrości.

Vous voulez acquérir de la gloire aux dépens de ma vie. In vitâ meâ tu tibi laudem is quæſitum. *Ter.* Sławy ſwoiey ſzukaſz życia mego nákładem.

Il s'eſt acquis par là une grande louange. Sibi peperit maximam laudem ea re. *Cic.* Wielką ſobie przez to chwałę poźyſkał.

AQUEST, *on prononce* ACQUêT, ſubſt. maſc. *(Bien qu'on a acquis par ſon travail ou par ſon induſtrie.)* Res parta, ou acquiſita, *genit.* rei partæ, ou acquiſitæ, f. Bona parta, *genit.* bonorum partorum, n. plur. Parta, *genit.* partorum, n. pl. *(ſeul.)* *Cic.* NABYTE dobra przez pracę lob induſtryą.

Il luy a laiſſé tous ſes acqueſts par ſon teſtament. Bona parta illi teſtamento reliquit. *Cic.* Wſzytkie nábyte dobra ſwoie teſtamentem iemu zoſtawił.

ACQUEST ſignifie auſſi *Avantage, utilité.* Utilitas, *genit.* utilitatis, f. Fructus. Uſus, *genit.* ûs, maſc. *Cic.* ZNACZY też zyſk pożytek iáki z czego.

Il n'y a point d'acqueſt à cela. Nulla eſt inde utilitas. Nulla ex eâ re ſequitur, *ou* naſcitur utilitas. *Cic.* Nie maſz z tąd žadnego pożytku.

Il n'y a point d'acqueſt d'acheter de méchante marchandiſe. Nihil prodeſt improbam mercem emere. Niemaſz pożytku ná tym zły towar kupować.

ACQUEST ſignifie auſſi quelquefois *Achat,* comme *C'eſt un bon acqueſt que le bled.* Multum conducit comparare frumentum. ZNACZY też czaſem kupno: náprzykład Dobry to nábyt ſkupować zboże.

ON DIT proverbialement *Il n'y a point plus bel acqueſt que de donner.* Nihil dono melius. MOWI ſię w przyſłowiu: *Dar ieſt zyſk náypięknieyſzy.*

ACQUI, *(ville dans le Montferrat & Eveſché ſuffragant de Milan, renommée pour ſes bains d'eau chaude.)* Aquæ Stellatæ, *genit.* Aquarum Stellatarum, f. plur. AKI miaſto Monferratu, oraz Biſkupſtwo z Suffraganią Medyolańſką ſławne dla cieplic ſwoich.

ACQUISCEMENT, ſubſt. maſc. *(conſentement que l'on donne à un acte, ou à quelque jugement.)* Aſſenſus, *genit.* aſſenſûs, m. Aſſenſio, *genit.* aſſenſionis, f. *Cic.* PRZYSTANIE pozwolenie ná tranzakcyą iáką, álbo ná ſąd.

ACQUIESCER, V. neut. *(demeurer d'acord d'une choſe,*

se, l'approuver, s'y soumettre.) Alicui rei assentire, (assentio, assentis, assensi, assensum.) neut. Assentiri, (assentior, assentiris, assensus sum.) dep. *Cic.* PRZYSTAC ná co zezwolić zgodzić się poddać się czemu.

Acquiescer au jugement d'autruy, s'en tenir à son jugement, s'y rendre. Stare judicio alterius, (sto, stas, steti, statum.) neut. *Cic.* Przestać ná cudzym zdaniu trzymać się go zdać się ná nie.

ACQUIS, m. ACQUISE, f. part. & adject. Acquisitus. Partus. Comparatus. Assequutus, a, um. *Cic* NABYTY Nábyty.

Estre privé des biens acquis avec honneur, ou qu'on a acquis avec honneur. Bonis honestè partis privari. *Cic.* Spoliari fortunis, (liur, eris, atus sum.) pass. *Cic.* Być wyzutym z Dobr poczciwie nábytych.

L'immortalité m'est toute acquise, si quelque chagrin ne vient troubler ma joye. Mihi immortalitas parta est, si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit. *Terent.* Prawie samey nieśmiertelności nábyłem, ieżeli iáki smutek niepomiesze radości moiey.

Les biens mal acquis s'en vont comme ils sont venus, (ou pour me servir d'un proverbe vulgaire,) *Ce qui vient de la flute, s'en va au tambourin.* Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Co się zle nábyło zginie iáko przyszło álbo że záżyię przysłowie pospolitego: *Co przez piszczałkę przyidzie to przez bęben odeydzie.*

Il vous est tout acquis, il est tout à vous. Hunc addictum, ou deditum, ou obstrictum tibi habes. *Cic.* Tibi addictissimus. *Cic.* Tibi devotissimus est. Cale twoy iest tobie cale poświęcony.

ACQUIS, subst. masc. (*ce qu'on a rendu sien par son industrie, par son travail, & par son argent*) comme *Il a bien de l'acquis, il a du bien acquis.* Multa bona parta habet. *Il a bien de l'acquis, de la science, de la capacité.* Est abundanti doctrinâ. Est doctrinis instructior. *Cic.* DOBRA przysposobione nábyte ktorych kto przysposobił iodański swoią lub pracą y kosztem, Má wiele Dobr przysposobionych, náuki, sposobności.

ACQUISITION, subst. f. (*l'action d'acquerir quelque chose.*) Emtio, *genit.* emtionis, f. (*si c'est par achat.*) *Adeptio. Comparatio, *genit.* onis, f. (*si c'est autrement.*) *Cic.* NABYWANIE, Kupowanie, ieżeli zá pieniądze pozyskanie utrzymanie ieżeli inszym sposobem.

Je souhaite que vous ayez du contentement de vôtre déménagement & de vostre acquisition. Migrationem & emtionem feliciter evenire volo. *Cic.* Przeprowadzenia, y kupna szczęśliwego życzę.

Il m'a dés-conseillé l'acquisition que je veux faire. Mihi dissuasor fuit emtionis. *Cic.* Odradził mi ábym nie nábył tego co chcę.

ACQUISITION, (*chose acquise.*) Res parta, ou comparata, *genit.* rei partæ, ou comparatæ, f. *Cic.* voyez ACQUEST. NABYCIE rzecz nábyta.

Il a fait plusieurs acquisitions. Multa bona parta habet, *Cic.* Rem plurimam sibi paravit, ou quæsivit, ou confecit. Wiele Dobr ponabywał.

Faire de nouvelles acquisitions. Res novas parare, (paro, paras, paravi, paratum.) act. *Cic.* Nowych Dobr nowego czego nábyć.

ACQUIT, subst. masc. (*écrit, quittance par laquelle il paroist qu'on a payé.*) Apocha, *genit.* apochæ, f. *Vlp.* KWIT, Cyrograf przez się pokazuie że kto zápłacił.

Aller à l'acquit, aller payer l'acquit des marchandises qui doivent en entrant dans les villes. Ire solutum vectigal, ou portorium publicanis de mercibus. Iść zápłacić zspokoić cło publiczne, co się winno od tower wchodząc do miasta.

Il a payé l'acquit. Solvit vectigal, ou portorium. Zápłacił uspokoił cło, komorę.

Il a payé cette somme à l'acquit de son frere. Hanc summam dedit fratris nomine. Zapłacił tę summę zá Brata Imieniem Brata.

ON DIT proverbialement *Faire une chose par maniere d'acquit,* pour dire *La faire negligemment.* Negligenter, ou oscitanter, ou defunctoriè, ou perfunctoriè aliquid facere. *Cic. Vlp. Papin.* Levi ou nulli brachio aliquid facere. *Cic.* Dicis causâ aliquid facere. *Var.* MOWI się w przysłowia *byle odbyć* wyrażaiąc rzecz iáką niedbale uczynioną.

ON DIT encore populairement & par maniere de proverbe, *Bander quelqu'un à l'acquit,* pour dire *Rompre avec luy & l'envoyer promener.* Ab aliquo se diffuciare, (diffucio, diffucias, diffuciavi, diffocietum.) act. *Tacit.* Mittere à se & aliquem rejicere. MOWI się. iczacze pospolicie wykwitować z przyiaźni, kwito z przyiaźni to iest rozstać się z kim y rozłączyć rozerwać z nim przyiaźń.

ACQUITER *ses dettes,* V. act. (*les payer, y satisfaire.*) Æs alienum solvere, ou dissolvere, ou exsolvere, (solvo, solvis, solvi, solutum.) act. *Cic. Plin. Jun.* Liberare, ou levare se ære alieno, (o, as, avi, atum.) act. Exire, ou emergere ære alieno, (exeo, exis, exivi, ou exii, exitum: emergo, emergis, emersi, emersum.) neut. *Cic.* WYPŁACAC długi swoie zádosyć im uczynić.

Il ne peut acquiter ses dettes, ou *s'en acquiter.* Solvendo non est. Solvendo ære alieno non est. *Liv.* Wypłacić się z długu nie może.

Il ne se seroit jamais acquité si son pere ne fut mort. Nihil æri alieno ejus, præter mortem patris, subvenire potuisset. *Cic.* Nigdy by się był nie wypłacił gdyby ociec nie umarł.

ACQUITER *sa promesse,* ou *s'acquiter de sa promesse.* Exsolvere quod promiseramus. *Cic.* Exolvere promissa. *Tibul.* Liberare fidem. Præstare fidem, (præsto, præstas præstiti, præstitum.) Exhibere vocis fidem, (exhibeo, exhibes, exhibui, exhibitum.) *Phæd.* Munus promissi conficere, (conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* Satis promisso suo facere, (facio, facis, feci, factum.) *Cic.* OBIETNICE oddać stawić się w słowie.

ACQUITER ou *s'acquiter de son vœu.* Solvere votum. *Mart.* Fidem voti solvere. *Ovid.* Dissolvere, ou persolvere votum. *Cic.* * Liberari voti. *Liv.* (*pour* voto.) SLUBU dotrzymać.

S'acquiter du sacrifice qu'on a promis & du vœu de bastir un temple. Reddere victimas & ædem votivam. *Horat.* Ofiary ślubowane oddać, y ślubu dotrzymać wystawienie Kościoła.

On s'acquite par tout des vœux faits pour la santé du Prince. Nuncupata pro salute Principis vota ubique solvuntur. *Tacit.* Sluby uczynione o zdrowie y zachowanie Páne po wszystkich mieyscach oddáią.

s'ACQUITER *de son devoir,* (*le faire, y satisfaire.*) Officio, ou officium fungi, (fungor, fungeris, functus, sum,) dep. *Cic. Ter.* Facere officium. *Ter.* Officium implere, (impleo, imples, implevi, impletum.) act. *Plin. Jun.* Officio facere satis. POWINNOSCI swoiey zádosyć uczynić.

S'acquiter de son devoir envers les morts. Fungi supremo officio in mortuos. *Quint.* Solvere justa funeri. *Cic.* Ostatnią usługę umarłym oddać.

S'acquiter de sa charge, de ses obligations. Munus suum obire, (obeo, obis, obii, obitum.) *Liv.* Munus, ou officium suum implere. act. *Tacit.* Exequi munus suum, (exequor, exequeris, executus sum.) dep. *Cic.* Munus suum laute administrare, (stro, as, avi, atum.) act. *Ter.* Urzędowi y obowiązkom swoim czynić zádosyć.

ACRE, adject. m. & f. *Piquant, qui a un goût acre.*) Acer, acris, acre, adject. Acerbus, acerba, acerbum. *Cic.* *(*On dit au Comparatif* Acrior & hoc acrius, Acerbior & hoc acerbius: *au Superlatif* Acerrimus & Acerbissimus, a, um.) OSTRY przykry to iest w smaku przykry.

(On dit *Acres humores. Cic.* Des humeurs acres: & *Acerrimum acetum. Cels.* Du vinaigre fort acre. *On se sert aussi de ces deux adjectifs, en parlant des fruits; mais l'adjectif *Mordicans* qui se trouve dans quelques Dictionaires, n'est point Latin: Et l'on ne doit pas non plus employer *Acris* au Nominatif Masculin, quoique l'on lise dans les Fragmans d'Ennius *Acris somnus.*) Mowią też *Ostre humory, ocet przykry.* tychże słow záżywaią mowiąc o owocach, ále słowo *Uszczypliwy* ktore się znáydnie w niektorych Dykcyonarzach nie iest łacińskie áni się też mowi w spadku mianuiącym rodzáiu męskim *Acris* chociasz się w Enniuszu znayduie.

ON DIT figurément *Un homme acre & véhément,* (*qui est aigre dans ses répréhensions.* Acer & acerbus homo. *Cic.* MOWI się w wyrozumieniu nie własnym Człowiek przykry y gorący ktory iest ostry w strofowaniu groźny.

ACRE, subst. masc. (*Mesure de terre, qui se dit particulierement en Normandie, & qui contient 160. perches.*) Acna, ou Acnua, æ, f. *Var. Colum.* MORGA Miara Gruntu máiąca 160. prętow polskie.

ACRE, (*ville de Phenice, qui a un port de mer.*) Ace, *genit.*

genit. Aces, f. Ptolemaïs, *genit.* Ptolemaïdis, f. *Plin.* ACE miaſto w Fenicyi maiące Port morſki. Ptolemaida.

ACRETE', ſubſt.f. (*qualité de ce qui eſt acre, & qui tient à la gorge.*) Acritas, *genit.* acritatis, f. *Aul. Gel.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. *Cic.* Acerbitudo, *genit.* acerbitudinis, f. *Vitr.* OSTROSC oſtre humory co ſię w gardle trzymaią.

(Dans Ciceron *Acerbitas* ſignifie mieux *Affliction, facherie, Amertume de cœur,* ou *cruauté.*) (W Cyceronie to ſłowo łacińſkie znaczy lepiey utrapienia, gniew, gorzkość ſerca, álbo okrutność.)

ACRIMONIE, ſubſt. f. (*aigreur piquante pour le goût.*) Acrimonia, *genit.* acrimoniæ, f. *Colum.* Acritudo, *genit.* acritudinis, f. *Vitr.* Acritas, *genit.* acritatis, f. *Plin.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis, f. *Cic.* OSTROSC przykrość co do ſmaku, ſurowość.

(*Acerbitas* ſe dit mieux du cœur, que du goût.) (*Surowość* mowi ſię rzecey co do ſerca niż co do ſmaku.)

Adoucir l'acrimonie. Acrimoniam lenire. * *Oſter l'acrimonie.* Diluere acrimoniam. Oſłodzić oſtrość, odięćić oſtrość.

ACRIMONIE (*dans les paroles & dans les répréhenſions.*) Acrimonia, æ, f. Acerbitas, atis, f. *Cic.* PRZYKROSC oſtrość w ſłowach, y ſtrofowaniu.

ACROCERAUNIENS, (*Montagnes de l'Epire & de la Macédoine: on les appelle aujourd'huy Monts de la Chimére*) Acroceraunia, *genit.* Acroceraunioiorum, n. plur. *Hor.* Ceraunia, *genit.* Ceraunioiorum, n. plur. *Virg.* * *Pline a dit* Montes Acroceraunia *par une figure appellée Appoſition.* GORY w Epirze y Macedoniy náźywaią dziś Gory chimery.

ACROCORINTHE, (*Montagne ſur laquelle étoit ſituée la Citadelle de Corinthe.*) Acrocorinthus, *genit.* Acrocorinthi, f. *Plin.* GORA ná ktorey ſtała Forteca Koryntſka.

ACROSTICHE, ſubſt. f. *mais* m. ſelon M. Manage. (*ſorte de Poëſie diſpoſée de telle façon que chacun des Vers commence par une lettre qui fait partie d'un Nom qu'on écrit de travers en marge.*) Acroſtichis, *genit.* acroſtichidis, f. WIERSZE w ten ſpoſob piſane áby każdy wierſz zaczynał ſię od litery iedney ſkładaiącey imie iákie, ktore pospołu ſię ſkłádá ábo zbiera piſzą.

ACROTERES, ſubſt. maſc. (*petits Piedeſtaux qui ſont aux extremitez d'un Fronton, ſur leſquels on poſe des figures.*) Acroteria, *genit.* acroteriorum, n. plur. *Vitr.* SŁUPKI u wierzchu odrzwi álbo podwoiow ná ktorych ſtáwiáią oſobki.

(Ce mot eſt un terme d'Architecture, qui ſignifie auſſi les figures de terre ou de cuivre qu'on mettoit ſur le haut des Temples pour les orner; c'eſt pourquoy il eſt quelquefois pris pour *Faſtigia.* Il ſe prend auſſi pour *toute Extremité*, comme ſont dans les animaux *le nez, les oreilles* &c. Dans les Baſtimens, pour les *Amortiſſemens des toits* dans les Navires, pour les *Eperons* autrement appelez *Roſtres:* & ſur Mer, pour des *Promontoires* ou lieux élevez.) (To ſłowo ieſt termin Architektury, ktore też znaczy poſągi, álbo obrazy álbo kámienne, lub miedziane, ktore ſtawiano ná Kośćiołách dla ozdoby, dla tego też bierą ie częſtokroć zá ſzczyty, y zá wſzelką rzecz kończatą, iáko ſą u zwierząt uſzy, noſy; w Budowaniu zá dokończenia y zámkuiące ſklepienia, y dachow; w okrętach y ſtatkach iak przodki końcáty, á ná morzu zá gory álbo mieyſce wyżſze.)

ACTE, ſubſt. maſc. (*action, effet d'une cauſe agiſſante.*) Actus, *genit.* actûs, m. Actio, *genit.* actionis, f. *Cic.* Czynienia, Dzieło, ſkutek.

Faire des actes d'hoſtilité. Facere hoſtilia. *Tacit.* Czynić poczynać ſobie nieprzyiacielſku.

ACTE, en Morale, (*tout ce qui ſe fait de bien & de mal.*) Factum, i, n. Facinus, *gen.* facinoris, n. *Cic.* Co do obyczaiow, ſprawy ludzkie złe lub dobre.

C'eſt un acte de prudence de ſçavoir quelquefois ſe taire. Prudentis eſt nonnunquam ſilere. Roſtropnego ieſt czaſem umieć milczeć.

C'eſt un acte de ſcelerat de trahir ſon amy. Nequiſſimi hominis eſt prodere amicum. Niepoczciwego to ieſt zdradzać ſwego przyiaciela.

ACTE, en Juriſprudence, (*toutes les choſes qui regardent la juſtice, quand elles ſont redigées par écrit.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. Scriptum, *genit.* ſcripti, neut. *Cicer.* Auctoritas, *genit.* auctoritatis, f. *Cicer.* AKT w Prawie, wſzelkie rzecz do prawa należąca kiedy do kśiąg ná piśmie ieſt podana; wprowadzona.

Il a pris acte de ſa comparution. Auctoritatem conſignatam habet ſe ſtetiſſe. *Cic.* Miał dowod iako ſię ſtawił.

J'ay acte en main pour faire voir. Conſignatis præ manibus auctoritatis probabo. Mam dokumentá dowody papiery nato w ręku.

Il a un acte ſigné de témoins pardevant Notaire comme il luy a fait un affront. Scripto ſignis teſtium ac tabularii conſignato teſtatum conſtat ab eo injuriâ fuiſſe affectum *Cic.* Ma zeznanie od świadkow podpiſy w Kancellaryi iako mu krzywdę uczyniono.

EN CE SENS il ſignifie *Les déliberations publiques tranſcrites dans les regiſtres, qu'on appelle les Actes publics.* Acta, *genit.* actorum, n. plur. Acta publica, n. pl. Tabulæ publicæ, *genit.* tabularum publicarum, f. plur. *Cic.* Znaczy też w tym wyrozumieniu Kśięgi publiczne Praw, álbo obrad jakich, y poſtanowienia, ktore zowią Protokoły.

Jurer ſur les actes d'une perſonne. In acta alicujus jurare. *Suet.* Poprzyśiądz czyie ſprawy.

LES ACTES *des Conciles.* Conciliorum acta. * *Les Actes des Apoſtres.* Acta, ou Actus Apoſtolorum. Dzieie Zborow kośćielnych * Dzieie Apoſtolſkie.

ON LE DIT auſſi de *Ce qui s'eſt conſervé à la poſtérité dans de certains Livres & Memoires authentiques.* Monimentum & Monumentum, *genit.* i, n. Commentarium, *genit.* commentarii, n. Actus, *genit.* actûs, m. *Cic.* Mowi ſię też o Kśięgach Dzieiow álbo Kronikach záchowanych y do potomności podanych.

ACTES, en Poëſie, (*certaines diviſions qui ſe font dans les Pieces de théatre.*) Actus, *genit.* actûs, m. *Cic.* Akt w komedyi, części ná ktore ſię dzieli komedya iaka.

DANS LES COLLEGES *on appelle* Acte, (*les theſes qu'on ſoûtient en public.*) Publica diſputatio, *genit* publicæ diſputationis, f. *Cic.* Actus publicus, m. *comme l'on parle dans l'Eſcole.* W ſzkołach zowie ſię akt publiczny Dyſputacya álbo ſpieranie ſię między dwiemá ſtronami rożnego zdania o rzeczy jakiey.

Il a ſoûtenu un bel Acte de Philoſophie. Præclaram habuit de rebus Philoſophicis diſputationem. *Cic.* Piękny barzo odprawił akt Dyſputy Filozoficzney.

ACTEUR *de Comédie*, ſubſt. maſc. (*celuy qui recite un rôle dans la Comedie.*) Actor, *genit.* actoris, m. *Cic.* * Hiſtrio comœdiarum, *genit.* hiſtrionis comœdiarum, m. *Plin.* proprement *Celuy qui joüe la farce.* SPRAWCA komedyi ten ktory wierſze iakie ná pamięć u komedyi mowi; właśnie ten ktory udaie rzecz ná komedyi.

ACTEUR, au figuré, (*celuy qui joüe le principal rôle dans quelque affaire.*) Actor, *genit.* actoris, m. *Cic.* W wyrozumieniu nie właſnym; znaczy Principalną Oſobę w ſprawie iakiey: ten co wſzytko álbo naywięcey wczym dokazuie.

ACTRICE, ſubſt. f. (*celle qui joüe un rôle dans une piece de théatre.*) Quæ agit partem aliquam (in Comœdiis.) AKTORKA ſpiewaczka ná komedyi.

Vie active, (*qui conſiſte dans l'action.*) Vita activa. Vita quæ in actione conſiſtit. Zycie ná czynieniu ſpraw powierzchownych zaſadzaiące ſię

ACTIF, (*agiſſant.*) Actuoſus, actuoſa, actuoſum. *Cic.* Rzeſki obrotny ſprawny dzielny, prędki.

Le feu eſt fort actif. Actuoſus eſt ignis. *Sen.* Ogień ieſt barzo prędki, dzielny.

Il eſt fort actif, ou fort agiſſant. Acer eſt & agens. In rebus agendis eſt acer, (Acer m. Acris, f. Acre, neut.) *Cal. ad Cic.* Eſt operoſus. Eſt vir ſtrenuus. Eſt promptus, *ou* expeditus, *ou* paratus, *ou* hilaris ad agendum. *Cic.* Ieſt rzeſki ſprawny obrotny.

Il a l'eſprit actif. Acris eſt ingenii & actuoſi. Prędkiego ieſt dowcipu.

ACTIF, en gramaire, (*qui marque quelque action.*) Activus, activa, activum, *dans le Gramairien Remmius Palemon.* U Grammatykow znaczy Działaiący, wyrażaiący czynienie.

ACTION, ſubſt. f. (*l'exercice de la puiſſance active.*) Actio, *genit.* actionis, f. *Cic.* Sprawa, czynienie, zabawa, ſkutek.

Toute la loüange de la vertu conſiſte dans l'action. Virtutis laus omnis in actione conſiſtit. *Cic.* Wſzyſtká zaleta cnoty, ieſt w czynku; w ſkutku.

Il eſt toûjours en action, il agit continuelement. Semper agit aliquid. Operoſus eſt *Ovid.* Zawſze co czyni, w robocie w pracy uſtawiczn[ie].

ACTION, (*mouvement, geſte du corps.*) Actio, *genit.* actio-

ciunis, f. *Cic.* Geſtus, *ou* Motus, *genit.* ûs. m. *Cic.* *Jeſt* Oratorſki.

L'action conſiſtant dans la voix & dans le mouvement. eſt comme une certaine éloquence du corps. Eſt actio quaſi corporis quædam eloquentia, cùm conſtat è voce atque motu. *Cic.* *Jeſt*, należący na głośie y ruſzaniu ſię, ieſt niby jakąś wſzyſtkiego ciała wymową.

Cet Orateur a bien de l'action. Acer eſt & vehemens Orator: * (*le contraire eſt*, Lentus in dicendo & penè frigidus. *Cic.* *Qui n'a point d'action.*) Żywo mowi, pełen ognia y żywości mowca * *Przeciwna zaś ieſt*: mowi leniwo oziębłe żadney nie ma ruchawości.

Il a l'action belle & libre. Actio eſt illi ſingularis & libera. Mirâ geſtûs elegantiâ pollet. * (*le contraire eſt*, In geſtu motuque corporis inurbanus, invenuſtus, *ou* indecorus eſt. *Cic.* *Il n'a pas l'action, ni le geſte beau.*) Piękny ma *Jeſt*, y wolny * á przeciwna temu ieſt: nie wdzięczny ma *Jeſt*, nieprzyſtoynie mowi.

Il a bien de l'action. Eſt acris & plurima actionis. Actio eſt in illo ardentior, *ou* fervidior. Dosyć ma *Jeſtu*, ruchawości w ſobie.

Les endroits d'un diſcours qui demandent bien de l'action. Actuoſæ partes orationis. *Cic.* Częśći niektore w mowie ktore wielkiey żywości y *Jeſtu* potrzebuią.

Se mettre en action, s'échauffer, s'animer fort. Effervescere, (effervaſco, effervescis, efferbui, *ſans ſupin.*) Incaleſcere, (incaleſco, incaleſcis, incalui, *ſans ſupin.*) neut. Commoveri, (commoveor, commoveris, commotus ſum,) paſſ. *Cic.* Wzruſzyć ſię zagrzać ſię rozpalić ſię w mowieniu.

ACTION, (*operation.*) Actio. Operatio, *genit.* onis, f. *Cic.* Działanie czynienie.

Epicure prive Dieu de toute action & de toute providence. Privat, *ou* ſpoliat Deum omni actione & providentiâ Epicurus, *Cic.* Epicurus odbiera Bogu wſzelkie działanie, y wſzelaką Opatrzność.

Les actions naturelles. Actiones corporis naturales. *Celſ.* Sprawy ciała przyrodzone.

ACTION, en Morale, (*le bien*, ou *le mal que l'on fait*) Actio, onis, f. Factum, i, n. * Actum, i, n. Facinus, *genit.* facinoris, n. *Cic.* Sprawa álbo ſprawowanie ſię według obyczaiow, złe lub dobre, ktorą kto czyni.

(On dit mieux au pluriel *Acta, orum. n. pl.* Et lors qu'on ne joint point d'épithete au ſubſtantif *facinus*, il ſignifie ordinairement *Action noire & méchante.*) Lepiey ſię mowi w większey liczbie ſprawy, á kiedy to słowo *facinus* ſacinſkie kładzie ſię ſamo przez ſię znáczy zawſze ákcyą złą, y niepoczesną.

Une action de reſolution & de courage. Actio plena animi, *ou* ſpiritûs. *Cic.* Sprawa pełna odwagi y serca.

Action éclattante & glorieuſe. Factum illuſtre & glorioſum *ou* pulcherrimum, *ou* magnum, *ou* nobile. *Cic.* Dzieło wielkie y ſławne.

Décrire les belles actions de Céſar. Immania Cæſaris acta condere. *Ovid.* Res à Cæſare præclarè geſtas monimentis commendare. *Cic.* Res geſtas Auguſti ſcribere. *Petr.* Sławne Dzieła Auguſta Ceſarza opiſać.

Une belle action. Præclarum facinus, n. *Cic.* Piękny uczynek.

Qui n'eſt pas apprentif de faire de méchantes actions. Non rudis, *ou* non inſolens facinorum. *Tac.* Nie nieuk do złych ſpraw.

ACTION, (*diſcours, harangue, plaidoyer.*) Actio. Oratio, *genit.* onis, f. *Cic.* SPRAWA, wſzelkie prawo ſtron u ſądu ſtawaiących, ruſpieranie ſię.

La premiere action contre Catilina. Actio prima in Catilinam, Pierwſza ſprawa, rzecz, mowa przeciw Katylinie.

Cet Avocat a fait une belle action. Præclaram habuit orationem hic patronus. Ten Patron ſtawał pięknie w ſprawie.

ACTION, en Juſtice, (*toutes ſortes de procès.* Actio, *genit.* actionis, f. Lis, *genit.* litis, f. *Cic.* SPRAWA w Sądzie (wſzelakie prawowanie ſię.)

Action pour raiſon d'injures. Actio injuriarum. *Cic.* Sprawa o krzywdy.

Avoir action contre quelqu'un. Habere actionem in aliquem. *Cic.* Mieć ſprawę przeciwko komu.

Intenter une action de rebellion. Intendere actionem perduellionis. *Cic.* Sprawę wſzcząć o kryminał przeciw Maieſtatowi álbo Rzeczypoſpolitey popełniony.

Reprendre une action. Reſtituere actionem. *Suet.* Przywrocić, pokrzepić, náprawić ſprawę.

ACTION *de graces*, (*remerciment.*) Gratiarum actio, f. *Cic.* PODZIĘKOWANIE.

Je vous rends mille & mille actions de graces. Ingentes tibi ago gratias. *Cic.* Voy. REMERCIER. Po ſtokroć po tyſiąckroć dzięknie.

ACTIONNER *quelqu'un*, V. act. (*le faire aſſigner pardevant un juge.*) Aliquem vocare in jus. Litem inſtituere, *ou* intendere in aliquem. *Voyez* PROCE'S. POZWAC kogo do ſądu; obacz Proceſs.

(C'eſt un terme de Pratique & du Palais.) Termin Praktyki prawney.)

ACTIVEMENT, adverb. (*d'une maniere active.*) Activè adv. *PRZEZ Spoſob Działaiący.*

(Ce mot ne ſe dit qu'en Grammaire.) To słowo nie mowi ſię tylko w Grammatyce.

ACTIVITE', ſubſt. f. (*vertu agiſſante des élements.*) In agendo vis, *genit.* vis, f. Virtus, *genit.* virtutis, f. *Cic.* DZIELNOSC moc Żywiołow.

ACTIVITE', (*promptitude, célérité dans l'action, qui vient d'un temperament qui eſt de feu.*) Fervor ánimi, *genit* fervoris animi, m. Concitatio animi, *genit.* concitationis animi, f. Animi ardor, *genit.* ardoris animi, m. In agendo celeritas, *genit.* celeritatis, f. *Cic.* ZYWOSC prędkość, rzedwość, porywczość w ſprawach wſzelkich: ktora pochodzi z temperamentu ognistego.

Qui a de l'activité. Actuoſus, a, um. *Cic.* Maiący żywość w ſprawach.

Cet enfant a bien de l'activité. Il eſt bien vif & a beaucoup de feu. Eſt iſti puero animus celer & concitatus. *Cic.* Eſt iſti fervor concitatioque animi. *Voyez.* FEU. To dziecię ma wiele w ſobie żywości, wiele ognia w ſobie.

Avec activité. Promptè & expeditè. Actuosè. Acriter, (*qui fait au Comparatif* Acriùs, *& au Superlatif* Acerrimè.) adv. *Cic.* ſprawnie rzedwo rączo obrotnie.

ACTIUM, (*ville & promontoire de l'Acarnanie, célebre par la victoire que Céſar remporta ſur Antoine.*) Actium, *genit.* Actii, n. *Cic.* MIASTO y gora w Akarnaniy ſławne dla zwycięſtwa ktore Auguſt odnioſł tam z Antoniuſza.

D'ACTIUM. Actienſis & hoc Actienſe. adject. Actiacus, Actiaca, Actiacum. adject. *Plin.* KTORY ieſt z Akcyum Akcyacki.

ACTUEL, m. ACTUELLE, f. adject. (*qui eſt réel & effectif.*) Quod eſt & exiſtit reipſâ. * Actualis & hoc actuale, *comme l'on parle dans l'Eſcole.* UCZYNKOWY rzecz(ywiſty) niniey(ſzy) co teraz ieſt w ſamey rzeczy; iáko w Szkołach mowią aktualny.

Un ſecours actuel. Præſens auxilium, *genit.* præſentis auxilii, *n.* Præſentarium auxilium, ii, n. *Plaut.* Prawdziwa rzetelna przytomna iſtotna pomoc.

ACTUELLEMENT, adv. (*effectivement.*) Reverâ, *ou* reapſe, *ou* reipſâ. abl. *Cic.* W RZECZY ſamey rzeczywiście zaiſte.

ACTUELLEMENT. (*à l'heure, au moment.*) Etiamnum. adv. *Cic.* Nunc actu & de facto. * Hoc ipſo temporis articulo, *Ter.* TERAZ właśnie w tym czaſie w tym momencie.

ADAGE, ſubſt. maſc. (*Proverbe, ſentence populaire dont on ſe ſert communément dans certaines rencontres du diſcours familier.*) Adagium, *genit.* adagii, n. *Plaut.* Adagio, *genit.* adaginnis, f. *Var.* PRZYPOWIESC ktorey poſpolicie zażywaią w potoczney mowie.

(Ce mot n'eſt gueres d'uſage en François que pour exprimer le titre d'un des ouvrages du ſçavant Eraſme, qu'on nomme communément les ADAGES D'ERASME, *Adagia Eraſmi.*) (To słowo cale nie ieſt w używaniu w Francuſkim, chyba mowiąc o Księdze iedney uczonego Erazma, ktorey ieſt Tytuł, przypowieści Erazma.

ADAPTER. V. act. (*appliquer, faire convenir une penſée ou quelque mot à un ſujet.*) Aliquid alicui rei, *ou* ad rem aliquam aptare, *ou* accommodare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* PRZYSTOSOWAC przybierać myśli lub słowo przyzwoite do rzeczy.

Cet exorde eſt commun, qui peut être adapté à pluſieurs ſujets, ou mieux *qui peut convenir à pluſieurs diſcours.* Vulgare exordium eſt, quod in plures cauſas poteſt accommodari, *Cicer.* Ten początek mowy ieſt poſpolity, y może ſię

ſię zgodzić álbo przydáć do rożnych mow.

ADDITION, ſubſt. f. (*l'action d'ajouter.*) Adjectio, *genit.* adjectionis, f. *Vitr.* Adjectus, *genit.* adjectûs, m. *Vitr.* PRZYDANIE przydáwanie.

ADDITION, (*chose ajoutée, qui ſert à amplifier une autre.*) Additamentum, *genit.* additamenti, n. Acceſſio, *genit.* acceſſionis, f. *Cic.* Auctarium, *genit.* auctarii, n. *Plaut.* Adjunctio, *genit.* adjunctionis, f. *Cic.* Przydatek Przyczynek do iákiey rzeczy.

ADHE'RENCE, ſubſt. f. *on prononce* adhérance. (*Lors qu'une choſe eſt attachée intimement à une autre.*) Adhæſio, *genit.* adheſionis, f. Adhæſus, *genit.* adhæſûs, m. *Lucr.* PRZYLGNIENIE przywiązanie ściſłe do czego.

L'adhérence des poûmons aux coſtez. Adhæſio pulmonum coſtis. Przylgnienie Płucow do Bokow.

ADHE'RENCE, au figuré, (*Attachement à un party, à un ſentiment.*) Pertinax in ſententiâ permanſio, *genit.* pertinacis in ſententiâ permanſionis, f. *Cic.* UPORCZYWE przywiązánie do ſtrony iákiey, lub do zdania iákiego.

(Terme d'uſage dans le ſtile dogmatique.) (Słowo ktorego záżywáią piſząc o rzeczach do Wiary náleżących.)

ADHE'RENT, m. ADHE'RENTE, f. part. act. & adjectif. *on prononce* Adhérant. (*Qui eſt joint, attaché intimement à une choſe.*) Hærens, *ou* adhærens, *ou* inhærens, *genit.* hærentis, omn. gen. *Cic.* PRZYPIĘTY Przyklejony ściśle przywiązany.

L'eſtomac eſt adhérent à la racine de la langue. Stomachus ad radices linguæ hæret. *Cic.* Żołądek przypięty ieſt do korzenia ięzyka.

Ceux dont les langues ſont ſi adhérentes qu'ils ne peuvent parler. Illi quorum linguæ ſic inhærent ut loqui non poſſint. *Cicer.* Ci ktorych ięzyk ták ieſt przypięty, że mowić nie mogą.

ADHE'RENT *à un ſentiment*, au figuré. (*qui y eſt attaché.*) Studioſus ac fautor ſententiæ alicujus, *genit.* ſtudioſi ac fautoris, m. *Cic.* **Compagnon & adhérent.* Comes & ſectator, *genit.* comitis & ſectatoris, m. *Cic.* PRZYWIĄZANY ſprzyiáiący iákiemu zdaniu, * Wſpołkáiący y náśladowca.

On a condamné cet heretique, ſes fauteurs & ſes adhérens. Hujus hæreſeos, ac prava opinionis princeps, ſtudioſi ac fautores damnati ſunt. Potępiono tego Kacermiſtrza, y tych co z nim ſpołkuią y Jemu ſprzyiáią.

ADHE'RER. V, neut. (*eſtre joint & attaché intimement à une choſe.*) Adhærere, *ou* hærere, *ou* inhærere alicui rei, *ou* ad aliquid. neut. *Cic.* BYC Przywiązanym ściśle do iákiey rzeczy.

(Ce verbe n'eſt gueres d'uſage en nôtre Langue dans ce ſens naturel, mais bien dans le figuré.) Słowa tego w tym wyrozumieniu włáſnym nie záżywáią Francuzi, ále tylko w inſzym wyrozumieniu nie włáſnym.

ADHE'RER *à un ſentiment* Alicui ſententiæ ſubſervire, (ſubſervio, ſubſervis, ſubſervivi, ſubſervitum.) Subſcribere, (ſubſcribo, ſubſcribis, ſubſcripſi, ſubſcriptum.) neut. *(*Plaute a dit*, ſubſervire orationi alicujus: *& Ciceron.* Subſcribere.) *Sequi aliquam ſententiam, (ſequor, ſequeris, ſecutus ſum.) dep. PODPISAC ſię ná czyie zdanie, trzymáć z kim.

Adhérer à quelque ſuperſtition. In aliquâ ſuperſtitione pertinaciſſimè hærere. *Suet.* Mieć przywiązánie do zabobonu iákiego; do guſłow.

ADHE'RER *à quelqu'un*, (*luy eſtre complaiſant, entrer dans tout ce qu'il dit & fait, épouſer ſes ſentimens & ſes inclinations.*) Alicui in omnibus obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus ſum.) Studiis & voluntati alicujus obſequi dep. *Cic. Ter.* Alicui obſecundare, (obſecundo, obſecundas, obſecundavi, obſecundatum.) neut. *Ter.* Obſequioſum eſſe alicui, (obſequioſus, a, um.) *Plaut.* MIEC przywiązanie do kogo, we wſzyſtkim mu ſprzyiáć dogadzáć zdaniu Jego y ſkłonnośći pochwaláć.

Il adhére à ſon ſentiment. Illi aſſentitur (aſſentior, aſſentiris, aſſenſus, ſum, aſſentiri.) dep. *Cic* Sententiam illius ſequitur. *Cic.* Idzie zá czyim zdaniem przywiązany ieſt do niego.

ADHE'RER *à quelqu'un*, (*prendre ſon party, s'y ranger.*) Stare ab aliquo, (ſto, ſtas, ſteti, ſtatum.) neut. Eſſe partium, *ou* à partibus alicujus, (ſum, es, fui.) Sectari aliquem, (ſector, ſectaris, ſectatus ſum.) dep. Partes alicujus ſuſcipere, (ſuſcipio, ſuſcipis, ſuſcepi, ſuſceptum.) act. Adjungere ſe alicui, *ou* ad alicujus rationes, (adjungo, adjunxi, adjunctum.) act. Adhærere alicui, *ou* ad aliquem, (adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum.) neut. *Cic.* ZŁĄCZYC ſię do kogo, ſtanąć po Jego ſtronie, przywiązáć ſię do niey.

ADHE'SION, ſubſt. f. (*Attache.*) Adhæſio, *genit.* adhæſionis, f. *voyez* ADHE'RENCE. PRZYWIĄZANIE Przylgnienie.

ADIABENE, (*Contrée de l'Aſſyrie, qui fait aujourd'huy partie de la province de Diarbek dans la Turquie en Aſie.*) Adiabene, *genit.* Adiabenes, f. *Plin.* ADIABENA Kray w Aſſyryi, teraz czyni część Prowincyi Dyarbeku w Turczech w Azyi.

ADJACENT, m. ADJACENTE, f. *on prononce* Adjaçant. (*qui eſt contigu & joignant.*) Adjacens, *genit.* adjacentis, omn. gen. *Liv.* Contiguus, contigua, contiguum. Adjunctus, adjuncta, adjunctum. (*avec le datif.*) *Cic.* PRZYLEGŁY Stykáiący ſię.

Il a acheté des terres qui touchoient à ce fonds, & qui y étoient adjacentes. Huic fundo continentia quædam prædia & adjuncta mercatus eſt. *Cic.* Kupił máiętności przyległe do tych gruntow, y ſtykáiące ſię z niemi.

ADIANTE, ſubſt. m. (*herbe medecinale appellée.* Capilli Veneris.) Adiantum, *genit.* adianti, n. *Plin.* KAPILLARYA ziele lekarſkie, Pánny Máryi włoſki.

ADIAZZO, (*l'une des principales Places de l'Iſle de Corſe.* Aiacium, *genit.* Aiacii, neut. ADIACCO iedno z przednich Fortec Korſyki.

ADJECTIF, ſubſt. maſc. (*Nom adjectif, qui marque les qualitez d'un autre nom.*) Adjectivum nomen, *genit.* adjectivi nominis, neut. PRZYDATNE Imię, ktore wyraża przymioty inſzego Imienia.

ADIEU, adv. (*Je vous recommande à Dieu, je vous ſouhaite une bonne ſanté.*) Vale. Valeas, *lors qu'on ne parle qu'à une perſonne.* Valete. Valeatis, *lors qu'on parle à plusieurs.* *(*on trouve* Salve & Salvete *en ce ſens dans Ciceron.*) PANU BOGU cię álbo was oddáię, żegnam cię, miey ſię dobrze, byway zdrow.

(Maniere de parler d'uſage lorſque deux amis ſe ſeparent l'un de l'autre.) (Spoſob zwyczayny mowienia przyiacioł żegnáiących ſię.)

Il luy a dit le dernier adieu. Supremum vale illi dixit. *Ovid.* Oſtatni raz go pożegnał.

Dire adieu à quelqu'un. Alicui vale dicere. *Ovid.* Valere jubere aliquem. *Cic.* Żegnáć kogo.

Il s'en eſt allé ſans dire adieu à perſonne. Abiit nemine ſalutato. Pojechał nikogo nie żegnawſzy.

Sans adieu, ou *Je ne vous dis pas adieu.* Jam jam hic ero. Brevi adero. Nie żegnam iednak, nie żegnáię.

Je ne luy veux dire qu'un mot, bonjour, & adieu. Illi neque verbum nec amplius, ſalveat & valeat. Id unum eſt quod illi volo, hominem ſalutabo, poſtea ſalvere jubebo. *Cic.* Słowko tylko mam z nim do mowienia, Dobry dzień y byway zdrow.

ADIEU, (*terme de commandement ou de refus, lors qu'on chaſſe & qu'on econduit quelqu'un.*) Valeat, abeat. *Cic.* Hinc faceſſat. *Cic.* ZNACZY też zbywáć kogo uprzykrzonego każąc mu precz iść y odſyłáiąc od ſiebie z niesmakiem.

Adieu vous m'importunez. Valeas, mihi moleſtus es. Idź precz bo mi ſię przykrzyſz.

ADIEU, (*lors qu'on quitte des choſes & qu'on y renonce.*) comme *Dire adieu à tous les avantages du corps, les quitter, y renoncer.* Dotibus corporis valedicere, *ou* renuntiare, *ou* nuntium remittere. *Cicer.* ZAZYWA ſię też mowiąc o rzeczach iákich ktore kto porzuca y od nich ſię oddala, náprzykład; Pożegnáć ſię ze wſzyſtkiemi wygodami ciáła one porzucić y wyrzec ſię ich.

J'ay dit adieu au barreau. Meritam ſalutem foro dixi. *Cic.* Pożegnałem ſię z Grodem z Trybunałem.

Dire adieu aux affaires, s'en retirer. Civilibus officiis renuntiare. *Quint.* Pożegnáć ſię z Publicznemi intereſſami, od nich ſię oddalić.

Si cela eſt, adieu toute la joye. Si res ita ſit, valeat lætitia Jeżeli to ták ieſt; żegnam was uciechy.

Dire adieu au monde. Nuntium remittere rebus humanis. *Cicer.* Pożegnáć ſię z światem.

ADIEU, ſubſt. m. (*éloignement.*) comme *Un tendre adieu.*

adieu. Amatoria diſceſſio, *genit*, amatoriæ diſceſſionis, f. *Cic.* ODDALENIE ſię miłe pożegnanie.

Il eſt allé faire ſes adieux. Abiit ſalutaturus, *ou* ſalutatum amicos. Abiit vale dicturus amicis. *Cic.* Poſzedł żegnać ſię, ná pożegnania wyiechał.

ON DIT proverbialement, *Adieu vous dis-je, adieu la voiture,* pour dire *qu'une perſonne eſt ruinée, ou qu'elle ſe meurt* Actum eſt. Conclamatum eſt. Periit. Nullus eſt. *Plaut. Ter.* JUZ ZE po wſzyſtkim, zginąłem álbo zginął zawſzyſtkim.

Adieu mon argent, adieu mes eſpérances. Pecunia periit. *Ter.* Perii ab re. *Plaut.* Excluſa ſpes omnis. Evanuit ſpes. *Cic.* Przepadło wſzyſtko: Zegnam was pieniądze, żegnam nádzieie.

L'ADIGE, (*Riviere d'Italie, qui prend ſa ſource dans le Comté de Tirol, qui paſſe à Trente & à Verone, & après avoir reçû la Sarca, ſe décharge dans la mer Adriatique à ſeize milles de Veniſe*) Athesis, *genit.* Athesis, m. Atagis, *genit.* Atagis, m. *Virg.* ADIGA Rzeka Włoſka ktora ſwoy początek wziąwſzy w Tyrolſkim Hrabſtwie, idzie przez Trydent y Weronę á tám złączywſzy ſię z Sarką wpada w morze Adryatyckie o ſzeſnaście mil od Wenecyi.

ADJOINT, m. ADJOINTE, f. part. paſſ. *du verbe* ADJOINDRE *dont on ſe ſert tres rarement, ſi ce n'eſt dans les Juſtices ſubalternes.* (*Aſſocié.*) Socius, ſocia, ſocium. adject. *Cic.* PRZYDANY Przyłączony od ſłowa przyłączam ktorego rzádko záżywáią y to chyba w ſądach niżſzych.

(L'on prononce *Ajoint*, ſans faire ſonner le *d.*) (Wymawia ſię niewyrażáiąc litery D.)

ADJOINT, (*Collegue, compagnon d'office.*) Socius, *genit.* ſocii, m. Collega, *genit.* collegæ, m. *Cic.* SPOŁURZĘDOWY Kolega.

ADJOINT, (*qui s'eſt joint à un autre contre un accuſé.* Subſcriptor, *genit.* ſubſcriptoris, m. *Cic.* POTWIERDZICIEL co ſię przypiſuie do drugiego przeciwko obwinionemu.

Ceux qui ont demandé d'eſtre adjoints dans une accuſation. Qui ſubſcriptionem ſibi poſtulaverunt. *Cic.* Ci co ſię do ſprawy przypiſać chcieli.

ADJONCTION, ſubſt. f. *on prononce le* d. (*formule par laquelle on conclud les requeſtes criminelles.*) Subſcriptio, *genit.* ſubſcriptionis, f. *Cic.* PRZYDANIE (*wyraża ſię w tym ſłowie Francuſkim D.*) formuła ktorą kończą ſuppliki y żałoby kryminalne,

Demander l'adjonction des Gens du Roy. Cognitoris regii ſubſcriptionem poſtulare. O przydanie urzędu proſić.

ADJOURNEMENT, ſubſt. m. *on prononce* ajournement. (*Aſſignation pour comparoiſtre en juſtice.*) Vadimonii denuntiatio, *genit.* denuntiationis, f. In jus vocatio, *genit.* in jus vocationis, f. *Cic.* POZEW z naznaczeniem terminu álbo czaſu ſtawienia ſię.

Adjournement libellé. Vadimonii denuntiatio per libellum. Pozew Liſtowny ná piśmie.

Adjournement perſonnel. Vadimonii per ſe obeundi denuntiatio. Capitale vadimonium, *genit.* capitalis vadimonii; n. *Cic.* Pozew ná ſtáwienie ſię Oſobą włáſną. Uſtny pozew.

Adjournement à trois briefs jours. Triundiale vadimonium, *genit.* triundialis vadimonii, n. Pozew ná ſtawienie ſię w krotce zá trzydni.

Comparoiſtre à l'Adjournement. Vadimonium obire, (obeo, obis, obii, obitum.) act. *Cic.* Stawić ſię ná termin náznáczony.

Ne point comparoiſtre à l'Adjournement. Vadimonium miſſum deſerere, (deſero, deſeris, deſerui, deſertum.) act. *Cic.* Nie ſtawić ſię ná termin náznaczony.

ADJOURNER, V. act. *on prononce* ADJOURNER. (*Aſſigner quelqu'un, luy donner aſſignation pour comparoiſtre en juſtice.*) Alicui diem dicere, *ou* dare, *ou* conſtituere, (dico, dicis, dixi, dictum: do, das, dedi, datum: conſtituo, conſtituis, conſtitui, conſtitutum.) In jus vocare aliquem per libellum, (voco, vocas, vocavi, vocatum.) Vadimonium concipere, *ou* conſtituere, (concipio, concipis, concepi, conceptum.) act. *Cic.* ZAPOZWAC kogo áby ſię ſtawił do ſądu.

Adjourner à ſon de trompe. Per præconem in jus vocare aliquem. *Cic.* *l'Adjourner à trois briefs jours.* Tribus perendinis, *ou* iteratâ in perendinum denuntiatione, alicui diem dicere. Zápozwać przez Trąbę. *Zápozwać do trzech dni.

Adjourner en témoignage. Teſtimonium alicui denuntiare. *Cic.* Przypozwać ná świádectwo.

Adjourner le demandeur en peremption d'inſtance. Arceſſere actorem litis intermiſſæ & obſoletæ, ob idque perſecutionis emortuæ, (arceſſo, arceſſis, arceſſivi, *ou* arceſſi, arceſſitum.) act. Żádanie wady w ſprawie, powodowaney ſtronie, Rok záwity.

Adjourner l'heritier en repriſe d'inſtance. Diem hæredi dicere adeundæ litis vel repudiandæ. Przypozwać Dziedzica pozwem powtorzonym.

(Toutes ces manieres de parler ſont du Droit.) Wſzyſtkie te ſą prawne formuły mowienia.

ADJOUTE', m. ADJOUTE'E, f. part. paſſ. *on prononce* AJOUTE', *ſans faire ſonner le* d *en prononçant.* (*Joint à quelque choſe.*) Additus, addita, additum. *Voyez* ADJOUTER. PRZYDANY PRZYDANA: (*wymawia ſię w Francuſkim nie wyrażáiąc litery D.*) Przyczyniony do iákiey rzeczy.

ADJOUTER, V. act. *on prononce auſſi* AJOUTER. (*Joindre, mettre de plus,*) Addere, (addo, addis, addidi, additum:) Adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) Annectere, (annecto, annexi, annexui, annexum.) act. *Cic.* PRZYDAC co nád to, wymowia ſię także w Francuſkim, D nie wyrażáiąc.

Adjouter des provinces à la Republique. Provincias ad Rempublicam adjungere, *ou* addere. *Cic.* Przyczyniać Kraiu Rzeczypoſpolitey.

Je n'adjoute rien du mien. Nihil addo de meo. *Cic.* Nihil appono de meo. *Plaut.* Nie ſwego nie przydaię.

Il faut adjouter à cela une certaine grace, & des plaiſanteries avec une érudition digne d'un galant homme. Accedat eodem oportet lepos quidam, facetiæque & eruditio libero digna *Cicer.* Trzeba do tego przydać przyiemność iákąś y żartobliwość o náuką przyzwoitą grzecznemu człowiekowi.

Chacun adjoutoit quelque choſe à la frayeur de ſon compagnon Unuſquiſque ad hoc quod ab alio audierat ſui aliquid timoris addebat. *Caſ.* Każdy do cudzego przeſtrachu coś ſwego przydawał.

Il a adjouté à la réputation qu'il s'eſt acquiſe en guerre beaucoup d'eſprit & de ſuffiſance. Ad belli laudem doctrinæ & ingenii gloriam adjecit. Do ſławy marſowey ktorą pozyſkał, przydał wiele rozumu y Dowcipu,

Adjouter l'ornement & la beauté des figures à l'élégance des mots. Ornamentum figurarum ad elegantiam verborum adjungere. *Cic.* Ozdobą y kſztałt ſłow, do gładkości mowy przydać,

On ne peut rien adjouter à ſa modeſtie. Ejus modeſtiæ nihil addi poteſt. *Cic.* Nie można nie przydać do Jego ſkromności.

Adjouter crime ſur crime. Scelus addere in ſcelus. *Ovid.* Niecnotę do niecnoty przydać.

Renvoyez nous vôtre derniere lettre & adjoutez y quelque choſe de nouveau. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue nobis & appinge aliquid novi. *Cic.* Odeſłyi nám oſtatni ſwoy liſt, y przyday do niego co nowego.

ADJOûTER, (*dire de plus.*) Addere. Subjungere. Subnectere, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. acc. *Terent. Plin.* PRZYDAC mowić co więcey.

Adjouter la raiſon pourquoy on fait une choſe. Subjungere, *ou* ſubſcribere cauſam. *Cic.* Przydać przyczynę dla czego ſię co czyni.

Adjouter foy à quelqu'un, croire ce qu'il nous dit. Alicui fidem habere, *ou* adhibere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. Alicui credere, (credo, credis, credidi, creditum.) neut. Alicui fidem addere, *ou* adjungere. *Cic.* Dawać wiarę komu wierząc co powiada.

Troye fut detruite pour n'avoir pas adjouté foy à Caſſandre Ruit ilium, quia non eſt creditum Caſſandræ. *Phad.* Zburzona ieſt Troia iż nie dawano Wiary Kaſſandrze.

ADJUDICATAIRE, ſubſt. maſc. (*celuy à qui une choſe eſt adjugée.* Cui aliquid adjudicatur. Manceps, *genit.* mancipis, m. *Cic.* TEN Komu co przyſądzono. Zákupnik álbo Podkupnik.

(C'eſt proprement celuy à qui on adjugeoit, comme au plus offrant & dernier encheriſſeur, des biens qu'on vendoit à l'encan à Rome.) (Jeſt to właśnie ten ktoremu przyſądzano Dobra ná publiczny przedáy wyſtawione w Rzymie iáko oſtatniemu pokupnikowi naywięcey ze wſzyſtkich zá nie poſtępuiącemu.)

AD-

ADJUDICATION, subst. f. (*l'action d'adjuger.*) Adjudicatio, *genit.* adjudicationis, f. *Vlp.* PRZYSĄDZENIE.

ADJUGE', m. ADJUGE'E, f. part. pass. (*Donné par jugement.*) Adjudicatus. Addictus, a, um. *voyez* ADJUGER. PRZYSĄDZONY przez sąd przyznany.

ADJUGER, V. act. *ou pronome* ADJUGER. (*Donner par jugement une chose à quelqu'un préférablement à un autre.*) Aliquid alicui adjudicare, (adjudico, adjudicas, adjudicavi, adjudicatum.) *ou* Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) *ou* Adscribere, (adscribo, adscribis, adscripsi, adscriptum.) act. *Cicer.* PRZYSĄDZIC (*mowi się w Francuskim d. niewyrażaiąc*) przyznać co iedney stronie sądowuie nád drugą.

On m'a adjugé tout ce que je demandois. Sententiam absolui an animi mei sententiâ. *Cic.* Wszystko mi com chciał przysądzono.

On luy a adjugé ses conclusions. Quantum petitor libello edidit, tantum sententiâ obstulit. *Cic.* Przysądzono mu wszystko as tylko wnosił w sprawie.

Adjuger au plus offrant & dernier encherisseur. Decreto addicere plurimo licenti. *Cic.* Przysądzić Podkupnikowi, komu co náostatek więcey postąpi ná co.

Adjuger quelqu'un à un autre pour estre esclave. Adjodicare aliquem alicui in servitutem. *Cic.* Przysądzić komu kogo zá poddanego.

ADMETTRE, V. act. (*Recevoir, avoir pour agréable.*) Accipere, (accipio, accipis, accepi, acceptum.) *Cic.* Admittere, (admitto, admittis, admisi, admissum.) act. acc. *Afson-Ped.* PRZYIĄC przypuscić, mieć, záwdzięczne.

Il admit leurs excuses, il les receut, il s'en contenta Eorum satisfactionem accepit. *Caf.* Admisit eorum excusationes. *Afson-Ped.* Przyiął ich wymowki, przypuścił te wymowki y ná nich prestał.

ADMETTRE, (*recevoir, donner entrée*) Admittere. PRZYPUSCIC, dać weyście komu, przyiąć.

Admettre quelqu'un à sa table, à sa conversation. Admittere aliquem ad cœnam, ad colloquiam. *Cef.* *Dans le conseil. Admittere aliquem in consilium. *Salust.* *Dans sa maison. In domum. *Cic.* Przypuścić kogo do stołu swego do konwersacyi. * Do Rady, * w Dom swoy przyiąć.

Estre admis dans le conseil. Admitti ad consilium, *ou* in consilium. *Cic.* Być przypuszczonym do rady.

On l'a admis dans cette compagnie. In hanc societatem fuit adscriptus. *Cic.* Przypuszczono go do tey kompaniy

L'accusé a esté admis à sa defense, ou comme l'on parle au Barreau, *en ses faits justificatifs.* Reus ad causam dicendam fuit admissus. *Cic.* Przypuszczono do obrony, do usprawiedliwienia się obwinionego, áby się sprawił poewolono; (iáko się w prawie mowi.)

Estre admis au nombre des citoyens. Adscribi in civitatem, *ou* in civitate, *au* civitati, *au* in numerum civium. *Cic.* Być przypuszczonym do mieyskiego, między obywatelow być policzonym.

ADMINISTRATEUR, subst. masc. (*celuy qui a le soin & l'administration des biens d'une personne.*) Administrator. Curator. Procurator, *genit* oris, m. *Cic.* RZĄDCA, sprawca, Urzędnik folwarkowy, co ma w dozorze swoim dobra czyie,

ADMINISTRATION, subst. f. (*le maniement & la regie des biens d'une personne.*) Administratio. Procuratio, *genit.* onis, f. *Cic.* SPRAWOWANIE, rządzenie, dozor dobr czyich.

Entrer dans l'administration, ou prendre l'administration des affaires. In rerum administrationem ingredi, (ingredior, ingrederis, ingressus sum.) dap. Accedere ad rempublicam, (accedo, accedis, accessi, accessum.) n. *Cic.* Administrationem rerum suscipere, *ou* capessere, (suscipio, suscipis, suscepi, susceptum: capesso, capessis, capessivi, capessitum.) act. *Cic.* Wchodzić w rządy, álbo wziąć ná się spraw publicznych sprawowanie.

Avoir l'administration de son bien. Rem suam administrare, *ou* autore. *Cic.* *(*le contraire est* Remotum esse à re familiari. *Cic. Ne l'avoir point.*) Rządzić dobrami swemi *przeciwna iest*: nie mieć dobr swoich w moey swoiey, nie rządzić niemi.

Il a l'administration des finances. Administrat ærarium. *Cic.* sprawuie skarb publiczny.

ADMINISTRER, V. act. (*Regir, gouverner les biens d'une personne.*) Administrare, (administro, administras; administravi, administratum.) Curare, (curo, cures, curavi, curatum.) act. acc. *Cic.* RZĄDZIC dobremi czyiemi, sprawować ie.

ON DIT au Palais *Administrer des temoins*, pour dire, *en fournir.* Testes subpeditare, *ou* dare, *ou* producere. *Cic.* MOWI się w sądach: świadkow sprawić, miesto stawić.

ADMIRABLE, m. & f. adject. (*digne d'admiration, ou d'être admiré.*) Mirabilis. Admirabilis, & hoc mirabile, adject. Mirandus. Admirandus. Mirus. Mirificus, a, um. *Cic.* DZIWNY, godny podziwiania.

Ils ne voyent pas ce qu'il y a d'admirable dans le ciel & sur la terre. Non vident, quanta sit admirabilitas cœlestium rerum ac terrestriam. *Cic.* Nie uważaią co iest podziwienia godnego, ná Niebie, y ná ziemi.

Il est admirable en cela. In eâ re admirabilis est. *Cic.* Dziwny iest w tym.

Il y a quelque chose d'admirable dans les animaux. Est etiam admiratio nonnulla in bestiis. *Cic.* Coś dziwnego iest w zwierzętach.

ADMIRABLEMENT, adv. (*d'une maniere admirable.*) Mirabiliter. Admirabiliter. Mirè Mirificè. adv. *Cic.* Mirum in modum. *Plaut.* Miraodum in modum. *Cic.* DZIWNIE, sposobem dziwnym.

ADMIRATEUR, subst. masc. (*celuy qui admire.*) Mirator, Admirator, *genit.* oris, m. *Quint. Prop.* DZIWUIĄCY się, przypatruiący się.

ADMIRATIF, m. ADMIRATIVE, f. adject. (*Qui admire aisement toutes choses, & qui se récrie dessus.*) Mirabundus, mirabanda, mirabundum. *Liv.* TEN co się lada rzeczy dziwuie, y z podziwieniem ná wszystko się odzywa.

ADMIRATION, subst. f. (*action par la quelle on regarde quelque chose avec estonnement.*) Miratio Admiratio, *genit.* onis, f. *Cic.* PODZIWIENIE iáko kiedy kto patrzy ná co z podziwieniem.

Ce mépris donne bien de l'admiration. Hæc animi despicientia facit admirabilitatem. *Cic.* Ta wzgarda wielkie podziwienie czyni.

Donner, ou causer de l'admiration à quelqu'un. Admirationem alicui movere, (moveo, moves, movi, motum.) act. *Cic.* Czynić, sprawować komu podziwienie.

Remplir quelqu'un d'admiration. Complere aliquem admiratione, (compleo, comples, complevi, completum.) act. *Liv.* Podziwieniem kogo nápełnić.

Plein, ou remply d'admiration de la vertu. Plenus admiratione virtutis. Pełen álbo nápełniony zadumienia z cnoty.

Ravir, transporter quelqu'un d'admiration. Traducere aliquem ad magnam admirationem, (traduco, traducis, traduxi, traductum.) act. *Cic.* Wgłębokie zádumienie kogo wprowadzić.

Un discours éloquent & plein de gravité enleve les gens d'admiration. Sermo eloquens & gravis rapit, *ou* traducit homines in admirationem. *Cic.* Mowa pełne powagi y wymowy w zadumienia każdego wprowadza.

Les divers évenemens causent, ou donnent de l'admiration. Varii casus habent admirationem. *Cic.* Rożne przypedki podziwiania sprawaią.

Un homme dont le discours est abondant & sage, donne bien de l'admiration. Magna est admiratio copiose sapienterque dicentis. *Cic.* Człowiek ktorego mowa obszerna y mądrá iest, wielkie podziwienia czyni.

Il est l'admiration de tout le monde. Omnibus est admirationi. Habet omnium admirationem. *Cic.* Wszystkich iest podziwieniem.

ADMIRATRICE, subst. f. (*celle qui admire.*) Miratrix, *genit.* miratricis, f. *Juv. Stat.* DZIWUIĄCA się, ta co się dziwuia.

ADMIRE', m. ADMIRE'E, f. part. (*regardé avec estonnement.*) Quem mirantur, (*supple* omnes.) *Voyez* ADMIRER. BĘDĄCY BĘDĄCA, w podziwienia, ná kogo się z zádumieniem zápátrzaią.

ADMIRER, V. act. (*regarder une personne avec estonnement.*) Mirari. Admirari. Demirari. Emirari, (miror, miraris, miratus sum.) depon. acc. *Cic. Hor.* *(*an dit.* Admirari aliquem in re aliquâ. Mirari aliquem de aliquo, *ou* In aliquo. *Cic. Admirer quelqu'un en une chose.*) *Suspicere, (suspicio, suspicis, suspexi, suspectum.) act. acc. *Cic.* DZIWOWAC się komu, patrzać ná kogo z zádumieniem. *Dziwować się komu w czym.

J'admire en secret vos rares vertus. Admiror tacitus tuas præstantissimas virtutes. *Cic.* Dziwuię się potaiemnie osobliwym cnotom twoim.

Il a esté long-temps admiré. Admirationem diu habuit, ou obtinuit. *Plin.* Długo był w podziwieniu u wszystkich.

Il est autant admiré qu'estimé de tout le monde, c'est-à-dire, *Tout le monde l'admire autant qu'il l'estime.* Omnes illum tantùm admirantur, quanti æstimant. Zá rowno w podziwieniu, y w poszanowaniu iest u wszystkich, to iest wszyscy go w podziwieniu maią y w szacunku.

Le peuple admire ces choses, ou *elles sont admirées du peuple.* Hæc popularem habent admirationem. *Cicer.* Pospolstwu się temu dziwuie, álbo w podziwieniu to iest u pospolstwa.

Admirer quelqu'un sur le recit d'un autre. Admirari aliquem ex ore alterius. *Cic.* Mieć w podziwieniu kogo z powieści cudzey.

Faire admirer quelqu'un. Admirationem alicui movere, (moveo, movi, motum.) act. *Cic.* Do podziwienia kogo wzbudzić.

Se faire admirer de quelqu'un. Alicujus admirationem sibi movere. Alicujus admirationem in se convertere. act. *Cic.* Do podziwieniu o sobie kogo przyprowadzić.

Voila ce qui fait admirer les grands Orateurs. Hæc sunt quæ admirationem in summis Oratoribus efficiunt. *Cic.* To iest co podziwienie, sprawuie o wielkich Mowcach.

s'ADMIRER. Mirari se. *Mart.* DZIWOWAC się sobie.

ADMIRER, (*estre surpris & estonné.*) Mirari. Demirari. dep. acc. DZIWOWAC się, zdumiewać się.

Je ne sçaurois assez admirer vostre maniere d'agir. Nequeo satis mirari vestram agendi rationem. *Terent.* Nie mogę się wydziwić waszemu sposobowi postępowania sobie.

La posterité admirera cela. Illud obstupescent posteri, (obstupesco, obstupescis, obstupui, *sans supin.*) neut. acc. *Cic.* Dziwować się temu będzie potomność.

ADMIS, m. ADMISE, f. part. pass. (*Receu, tenu pour agreable.*) Admissus. Adscriptus, a, um. *Voyez* ADMETTRE. PRZYIĘTY, przypuszczony, zá wdzięczne miany.

ADMISSIBLE, adject. m. & f. (*Qui est recevable.*) Accipiendus, a, um. Probandus, probanda, probandum. *Cic.* KTOREGO mogą przyiąć, co może być przyięte.

ADMISSION, subst. f. (*l'action d'admettre & de recevoir.*) Admissio, *genit.* admissionis, f. *Plin.* PRZYIĘCIE Przypuszczanie.

ADMODIATEUR, ou ADMODIATEUR, subst. masc. (*qui prend ferme à bail.*) Redemtor, *genit.* redemtoris, m. *Cic.* ARĘDARZ, ktory dobra bierze w arędę.

(Mot François d'usage en quelque païs.) Słowo Francuskie ktorego zażywaią w niektorych Kraiach.

ADMODIATION, ou ADMODIATION, subst. f. (*Bail d'héritage à prix fait.*) Redemtio, *genit.* onis, f. *Cic.* ARĘDOWANIE, puszczanie dobr zá kwotę umowioną.

ADMODIER, ou AMODIER *un héritage à quelqu'un,* V. act. (*luy donner à ferme.*) Prædium alicui locare, ou locitare (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Ter.* ARĘDOWAC puścić komu dobra w arędę.

ADMODIER, (*prendre un héritage ou quelque terre à ferme.*) Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. acc. *Cic.* ARĘDOWAC, dawać ná arędę ná dobra.

ADMONESTER, ou ADMONETER, V. act. (*Avertir.*) Monere. Commonere, (moneo, mones, monui, monitum.) Commonefacere, (commonefacio, commonefacis, commonefeci, commonefactum.) act. *Cic. Ter.* PRZESTRZEDZ Nápomnieć.

ADMONITEUR, subst. masc. (*Celuy qui avertit.*) Monitor. Admonitor. *genit.* oris, m. *Cic.* PRZESTRZEGACZ, ten co przestrzega, Nápominacz.

(Mot qui ne se dit qu'en raillant.) Słowo ktore się nie mowi chyba żártuiąc.

ADMONITION, subst. f. (*Avertissement.*) Monitio. Admonitio, *genit.* onis, f. Monitum Admonitum, *genit.* i, n. Monitus. Admonitus, *genit.* monitûs, m. *Cic.* Nápomnienie, przestroga.

(Mot d'usage seulement au Barreau.) Słowo ktorego zażywaią tylko ná sądach.

ADOLESCENCE, subst. f. (*l'Age qui suit l'enfance, depuis 14. ans jusques à 25.* Adolescentia, *genit.* adolescentiæ, f. *Cic.* Bona ætas, ou Adulta ætas, *genit.* bonæ, ou adultæ ætatis, f. *Cic.* MŁODOSC, wiek następuiący po dzieciństwie od lat 14. do 25.

Dès l'adolescence. Ab adolescentiâ. Ab ineunte adolescentiâ. *Cic.* Od młodości.

ADOLESCENT, subst. m. (*Jeune homme, depuis 15. ans jusqu'à 25.*) Adolescens, *genit.* adolescentis, m. *Cic.* MŁODZIENIASZEK od 14. aż do 25. roku.

Un jeune adolescent. Adolescentulus, i, m. *Cic.* Młodziuchny Młodzieniaszek.

(Ce mot François qui ne se dit guere qu'en raillant, n'a point de feminin, car on ne dit point *Adolescente* pour une fille, quoique *Adolescens* en Latin soit de commun genre. Ciceron dit au Comparatif *Adolescentior,* sans Superlatif. Une fille est hors de l'enfance, depuis 12. ans jusqu'à vingt-un ans: & cet âge à son égard est appellé aussi *Adolescentia,* & elle *Adolescens,* ou *Adolescentula* si elle est fort jeune.) To słowo Francuskie ktore się nie mowi chyba żartem, nie mowi się w Białogłowskim rodzaiu, gdyż nie mowi się Młodzieniaszka o Pánnie, lubo to słowo Łacińskie iest pospolitego rodzaiu. Cycero w porownaiącym stopniu mowi Młodszy bez stopnia przewyższaiącego. Pánienka wychodzi z Dzieciństwa od lat 12. aż do lat dwudziestu y iedená: ktory to wiek Jey názywa się Młodością albo młodym wiekiem Jey, á Ona Młoda, álbo młodziuchna, ieżeli iest ták bárzo młoda.

ADONIQUE, adject. *Un Vers Adonique,* (*composé d'un dactyle & d'un spondée, qu'on met à la fin de chaque strophe des vers Sapphiques, & inventé par un certain Adon.*) Adonicus versus, *genit.* versûs Adonici, m. Adonicus, *simplement.* WIERSZ Adonicki ułożony z daktyle y spondeusza (*to iest syllab pięcim, z ktorych pierwsza przeciągła w mowie, dwie srzednie krotkie, á dwie ostatnie także przeciągłe*) Kładą go ná końcu każdey strofy wierszow saficznych, wynáleziony iest przez niejákiego Adona.

S'ADONNER, V. neut. p. (*se donner, se mettre, s'appliquer à une chose, s'y attacher*) Alicui rei se dare, (do, das, dedi, datum.) Se dedere, (dedo, dedis, dedidi, deditum.) *Cic. Ter.* Se rei addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) Ad aliquid se applicare, (applico, applicas, applicavi, ou applicui, applicatum, ou applicitum.) Animum ad aliquid conferre, (confero, confers, contuli, collatum) Animum ad aliquid adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) Animum ad aliquid appellere, (appello, appellis, appuli, appulsum.) act. *Cic.* WDAC się włożyć się w co, przyłożyć się, przywiązać się do czego.

S'adonner aux exercices de l'esprit. Ad studia ingenii animum adjungere. *Terent.* Litteris studium suum dare. *Cic.* Do zábaw rozumnych się przyłożyć.

S'adonner à une sorte d'étude. Se alicui generi literarum dare. *Cic.* Udać się ná iedne pewne nauki.

S'adonner au mal, ou *à mal faire.* Applicare animum ad deteriorem partem. *Ter.* (*le contraire est* Applicare animum ad frugem. *Plaut.*) Udać się ná złe, álbo ná złe czynienie.

Ils se sont addonnez à toutes sortes de débauches. Omni intemperantiæ vitam suam addixerunt. *Cic.* Udali się ná wszelką rospustę.

Ils estiment beaucoup ceux qui ne s'adonnent que tard aux femmes. Qui diutissimè impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem. *Cæs.* Wiele tych ważą ktorzy nierychło do białychgłow się maią.

Trop adonné aux femmes. Mulierosus, *genit.* mulierosi, m. *Cic.* Muliercularius, *genit.* mulierarii, m. *Jul. Capit.* Zbytecznie do niewiast skłonny, Jurny.

Adonné à ses plaisirs comme une femme. Libidinum & languoris effœminatissimi plenus. *Cic.* Przywiązany do pieszczot iák niewiasta.

Adonné aux plaisirs & esclave de ses passions. Libidini deditus, cupiditate impeditus. *Cic.* Przywiązany do roskoszy y niewolnik swoich námiętności.

Adonné aux sciences. Doctrinarum studiosus, a, um. Studiis deditus *Cic.* Nauk pilny.

s'ADONNER, (*en parlant des chemins.*) comme *Je vous prie de passer par chez moy, si vôtre chemin s'y adonne.* Venias ad me, si hac tibi sit iter. UDAC się, (mowiąc o dro-

odrogach,) náprzykład: Proſzę wſtępić domoie iezeli ſię droga zamiędy uda, álbo poda.

ADOPTER, V. act. (*prendre un étranger pour le mettre en ſa famille, le reconnoitre pour ſon fils, le deſtiner à ſa ſucceſſion.*) Sibi aliquem filium, *ou* pro filio adoptare, (adopto, adoptas, adoptavi, adoptatum.) *Cic. Ter.* Adſciſcere aliquem ſibi filium, (adſciſco, adſciſcis, adſcivi, adſcitum.) *Virg.* Arrogare aliquem in filium, (arrogo, arrogas, arrogavi, arrogatum.) act. *Aul-Gell.* PRZYSPOSOBIC, obierać obcego áby go przyięć do Familiy ſwoiey, przyznáć go zá ſyná ſwego, y náznáczać go zá dziedzica ſwoiego.

J'ay pris l'aiſné de ſes enfans & l'ay adopté. Majorem filium adoptavi mihi. *Ter.* (*ou ſans* filium, *qu'on peut ſupprimer.*) Wziąłem ſtarſzego z ſynow Jego, y przyſpoſobiłem go ſobie.

ADOPTER, au figuré, (*Prendre les penſées & les ouvrages d'autruy, & les adopter comme ſiens.*) Scriptum aliquod, pro ſuo vindicare, *ou* ut ſuum adoptare & arrogare. PRZYSPOSOBIC w wyrozumięniu nie własnym) to ieſt myśli álbo Piſma cudze ſobie przywłaſzczyć, y zá własne udać.)

Qui adopte. Adoptator, *genit.* adoptatoris, m. *Vlp.* Przyſpoſobiciel.

ADOPTIF, m. ADOPTIVE, f. adject. (*qu'on a adopté.*) Adoptatitius, a, um. *Plaut.* Adoptivus, adoptiva, adoptivum. *Aul-Gel.* PRZYSPOSOBIONY, PRZYSPOSOBIONA.

Fils adoptif. Filius adoptivus. Adoptatitius, *ſeul. Plaut.* Syn Przyſpoſobiony

(Ciceron appelle un Enfant adoptif *Judicio & voluntate filius.*) Cycero Przyſpoſobione Dziecię náżywa *ſyn z wybrania, y uwagi.*

ADOPTION, ſubſt. f. (*l'action d'adopter quelqu'un pour fils.*) Adoptio, *genit.* adoptionis, f. *Cic.* Adoptatio, *genit.* adoptationis, f *Aul-Gel.* PRZYSPOSOBIENIE obranie kogo zá ſyna.

Se donner en adoption aux vieillards. Se in adoptionem ſenibus dare, *ou* mancipare. *Quint. Cic.* Oddáć ſię ná opiekę ſtarſzych.

DE L'ADOPTION. Adoptivus, adoptiva, adoptivum. *Pere par adoption.* Pater adoptator, *genit.* adoptatoris, m. *Aul-Gel.* Z PRZYSPOSOBIENIA, Ociec przez przyſpoſobienie, mniemany.

ADORABLE, adject. m. & f. (*Qui doit, ou qui merite d'être adoré.*) Adorandus. Sanctè venerandus ac colendus, a, um. Divino culto venerandus, a, um. Divino honore dignandus, a, um, GODZIEN Pokłonu áby mu pokłon Boſki czyniono.

ADORABLE, (*qui merite nos plus profonds reſpects.*) Venerandus. Veneratione dignus, a, um. GODZIEN czci wielkiey, y náygłębſzych od nás pokłonow.

ADORATEUR, ſubſt. maſc. (*celuy qui adore.*) Cultor, *genit.* cultoris, m. *Hor.* Colens, *genit.* colentis, omn. gen. *Cic.* Venerator, *genit.* veneratoris, m. (*avec un genitif.*) *Ovid.* TEN co pokłon oddaie.

ON DIT hyperboliquement, *Il eſt adorateur de l'antiquité.* Antiquitatis venerator. *Ovid.* MOWI ſię przez nádmiar wyrażenia; ſtarożytność Pokłonem ktory Bogu należy ſzanuie.

ADORATION, ſubſt. f. (*l'action d'adorer, qui ſe faiſoit en s'inclinant & portant le doigt à ſa bouche.*) Adoratio, *genit.* adorationis, f. *Plin.* Cultus, *genit.* cultûs, m. Veneratio, *genit.* venerationis, f. *Cic.* Pokłon kłanianie ſię co ſię działo schylaiąc ſię y rękę do Uſt nioſąc.

Les Princes accoûtumez à l'adoration, ou à ſe voir adorez de leurs ſujets ne peuvent ſouffrir les mépris. Contemni ſe impatienter ferunt Principes, quippe qui coli conſueverunt. *Tac.* Pánowie przywykli do pokłonow poddanych ſwoich, álbo żeby im ſię Poddáńſtwo kłániało, nie mogą ścierpieć wzgardy.

ON DIT au figuré, *Aller à l'adoration de la faveur.* Ad favoris auram ſe convertere. act. in obſequium fortunæ ruere. neut. MOWI ſię w wyrozumieniu nie właſnym kłániać ſię ſzczęściu; iść na oddanie pokłonu ſzczęściu czyiemu.

ADORER, V. act. (*Rendre de tres profonds reſpects à une perſonne en s'inclinant & portant ſa main à la bouche.*) Adoro, (adoro, adoras, adoravi, adoratum.) act. accuſ. *Virg.* Auguſtè ſanctèque Venerari, (veneror, veneraris, veneratus ſum.) depon. acc. Colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. acc. Religioſiſſimè aliquam obſervare, (obſervo, obſervas, obſervavi, obſervatum.) act. acc. *Cic.* ODDAWAC Pokłon, náygłębſzą uniżoność oſobie iákiey czynic, zchyliwſzy ſię głęboko, y do uſt rękę przyłożywſzy.

ADORER, au figuré, (*idolatrer quelqu'un, l'aimer d'un amour aveugle.*) comme *Cette mere adore ſes enfans.* Hæc mater ut Deum habet liberos, Hæc mater liberos colit ad inſaniam. Hæc mater nimis reverenter habet liberos. POKŁON oddawać w ſenſie nie właſnym, mieć zá Bożka kogo, ſlepo kochaiąc, náprzykład Tá matka cześć oddaie, dzieciom ſwoim.

Il adore juſques aux défauts de ſes amis, il les encenſe. Vitiis etiamnum amicorum blanditur, *ou* ſuffragatur. *Hor.* Uczciwość oddaie ſamym náwet niedoſkonałościom Przyiacioł ſwoich, y one kadzidłem ſzanuie.

ON DIT proverbialement, *Adorer le veau d'or,* (*faire ſa cour à un homme ſans merite que la fortune aveugle a élevé de la baſſeſſe.*) Aliquem fortunæ filium reverentiſſimè colere ac venerari. *Auſon.* MOWI ſię w przyſłowiu *kłániać ſię złotemu Cielcowi;* to ieſt nádſkakiwać y ſłużyć człekowi nikczemnemu y bez záſług, ktorego ſlepe ſzczęście z podłey kondycyi wyniosło.

ADOSSE', m. ADOSSE'E, f. part. paſſ. (*qui a le dos tourné contre quelque choſe.*) *Voyez* ADOSSER. TYŁEM obrocony do czego.

ADOSSER, V. act. (*mettre contre.*) *Il a adoſſé ce cabinet contre le mur.* Illud conclave contra murum poſuit, *ou* ad murum applicuit, (ponere, pono, ponis, poſui, poſitum: applicare, applico, applicas, applicavi, *ou* applicui, applicatum, *ou* applicitum.) act. OPRZEC o co; Opárł ten Pokoik o ścianę.

Cette maiſon eſt adoſſée contre la mur de ce jardin. Illæ ædes adhærent parieti hujuſce horti. (adhærere, adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum.) neut. Dom Ten oparty ieſt o ścianę tego ogrodu,

Ils étoient adoſſez les uns contre les autres. Premebant ſibi invicem terga. Se ſe conjungebant tergoribus. *Caſ.* Opierali ſię plecami iedeo o drugiego.

s'ADOSSER *contre un arbre.* Applicare ſe ad arborem. *Caſ.* OPRZEC ſię o drzewo.

s'ADOSSER *contre quelqu'un,* (*luy tourner le dos.*) Alicui tergum obvertere. *Virg.* TYŁEM ſię do kogo odwrocić.

ADOUCI, m. ADOUCIE, f. part. paſſ. (*rendu doux, qui n'eſt plus ſi ſallé, ſi aigre, ni ſi acre.*) Temperatus. Maceratus. Mitigatus, a, um. *Cic.* OSŁODZONY, Ułagodzony, co nie ieſt ták ſłony, Kwáſny, y przykry.

ADOUCI, au figuré, (*plus moderé, qui n'eſt plus ſi aigri, ni ſi en colere.*) Mitigatus. Lenitus, a, um. *Cic.* OSŁODZONY, Ułagodzony, ugłaſkany w wyrozumieniu niewłaſnym, barziey pomiarkowany ktory iuż nie ieſt ták pomięſzany, áni ták zágniewany.

Il a donné des marques d'un eſprit fort adouci en vôtre endroit. In magna ſigna dedit animi erga te mitigati. *Cic.* Pokazał znaki umyſłu barzo ułagodzonego ku Tobie.

ADOUCIR, V. act. (*rendre plus doux ce qui eſt ſallé.*) Pulchrè macerare, (macero, maceras, maceravi, maceratum.) act. acc. *Ter.* OSŁODZIC odtręcić ſłoność zbyteczną od czego, namoczyć, wymoczyć.

Adoucir ce qui eſt trop aigre & trop aſpre au goût. Quæ guſto acri mordeor, *ou* guſtui acria, temperare, (o, as, avi, atum.) act. Oſłodzić co ieſt názbyt przykrego, y nieprzyiemnego do ſmaku.

Adoucir ce qui eſt trop rude au toucher. Tactu aſpera, *ou* quæ exaſperata ſunt, levare, *ou* lavigare, (o, as, avi, atum.) act. Tactu aſpera, levia reddere. Wygładzić co ieſt przykrego do ujęcia ręką.

ADOUCIR, (*rendre plus doux, parlant de la peinture.*) *Adoucir une peinture, un tableau, en déchargeant les traits qui ſont trop durs, & donnant plus de douceur aux airs du viſage.* Picturæ colores auſteros temperare, *ou* lenire. Coloribus auſteris mitigatis colluſtrare aliquam Picturam. WDZIĘCZNIEYSZE Uczynić (mowiąc o malowaniu) wdzięcznieyſzy, przyiemnieyſzy uczynić, wykſztałcić obraz iáki, malowanie iákie, grube y zbyt obłożone farby

Il a une adresse naturelle à s'expliquer. A naturâ facilis est & expediti sermonis. Naturâ facilis est & expeditus ad dicendum. *Cic.* Má łatwość przyrodzoną do wyrażenia się w mowie.

ADRESSE, (*conduite sage & prudente, & pleine d'esprit dans les affaires.*) Dexteritas. Calliditas, *genit.* atis, f. Industria. Peritia. Solertia, *genit.* æ, f. *Cic.* Consilium, *genit.* consilii, *neut.* *Cor-Nep.* SPRAWNOSC, Przemysł Dowcipny rostropny postępowania sobie sposob w sprawach wszelkich.

Il est vif & a bien de l'adresse pour les affaires. Acer & industrius vir in rebus gerendis. *Cic.* Bystry iest y ma wiele sprawności w rzeczach.

Avec adresse, avec conduite, adroitement, avec dextérité Dextrè. Prudenter. Industriè. Solerter. Callidè. adv. Callidâ ratione. abl. *Cic.* Sprawnie rostropnie ksztaltnie rzecznie.

S'acquiter avec adresse des charges qu'on nous a donnée. Dextrè obire officia. *Liv.* Urzędy sobie zlecone dobrze obrotnie sprawować.

Des personnes qui ne manquent pas d'adresse. Non incallidi homines. *Cic.* Haud rudes homines. *Ovid.* Osoby ktorym nieschodzi ná obrocie ná sprawności.

Il a conduit l'affaire avec adresse. Dexter rem egit. *Liv.* (dexter, dextera, dexterum.) Dowcipnie rostropnie sobie w tey sprawie postąpił.

ADRESSE, (*marque, enseignement que l'on donne, pour reconnaitre une chose, ou la logis d'une personne.*) Indicium, *genit.* Indicii, n. Nota, æ, f. *Cic.* ZNAK dany komu álbo cecha dla poznánia iákiey rzeczy lub mieszkania czyiego.

Je vous en donneray les adresses. Rei faciam indicium. *Ter.* Dam ci znak dla poznania czego.

Je sçay vostre adresse. Tuarum ædium factum est mihi indicium. Novi ubi habites. Wiem pod iákim znákiem mieszkasz.

ADRESSE, (*inscription qu'on met sur les lettres qu'on ecrit à des particuliers, afin qu'on sçache où les prendre.*) Inscriptio, Subscriptio, *genit.* onis, f. *Cic.* NAPIS ktory się daie ná listach do rożnych osob áby wiedzieć kto ie ma y gdzie odebrać.

Je vous prie d'avoir soin de faire rendre ce paquet de lettres à son adresse, c'est à dire à Curius. Ta fasciculum qui est Curio inscriptus, velim cures ad eum perferendum. *Cic.* Proszę cię miey stáranie áby oddano tę paczkę listow według napisu, toiest Kuryuszowi.

BUREAU D'ADRESSE, (*Maison du Gazetier à Paris où l'on adresse toutes les nouvelles que l'on imprime ensuite, & que l'on donne au public.*) Mercurialis taberna, *genit.* Mercurialis tabernæ, f. Nuncii Mercurii, *genit.* nunciorum, m. pl. DOM Nowiniarza to iest Awizarza w Paryżu dokąd posyłaią wszystkie nowiny, lub awizy ktore potym drukuią y publicznie wydaią.

BUREAU D'ADRESSE, (*Maison à Paris où s'assemblent les Nourrices & les Laquais, & où l'on s'adresse quand on en a besoin.*) Ædes publicæ ubi nutrices & pedisequi mercede conducuntur, *ou* operam suam pretio locant, *genit.* ædium publicarum, f. pl. *Hor. Cic.* DOM w Paryżu gdzie się schodzą Lokaie y mamki, y gdzie się udać ma, kto ich potrzebuie.

ADRESSER, V. act. (*tirer, viser droit au but, y adresser, y donner.*) Collineare, (collineo, collineas, collineavi, collineatum.) Collimare, (collimo, collimas, collimavi, collimatum.) neut. ZMIERZAC wyprostować prosto do celu się brać, y do niego potrafiać.

Adresser des fléches avec un arc. Arcu dirigere tela. *Hor.* Z łuku strzały do celu zawodzić.

Il n'y a personne quelque maladroite qu'elle soit, qui tirant tout un jour n'adresse quelquefois au but. Nemo est adeò rudis, qui totam diem iaculando non aliquando collimet *Cic.* Nie masz tákiego ktoby też był dźyuniezręczniey- szy, aby cały dzień strzeláiąc raz przynaymniey do celu nietrafił.

ON DIT figurément en ce sens. *Il a bien adressé, il a bien visé,* pour dire, *il est parvenu à ses fins, & a obtenu ce qu'il avoit en but.* Metam attigit feliciter. Voti compos factus est. Dextrè & feliciter collimavit, *ou* collineavit. WTYM wyrozumieniu niewłasnie się mowi *Dobrze wziął de celu, dobrze cel upatrzył* to iest trafił tam gdzie zámierzał, y dokazał co zámyślił,

ADRESSER, (*envoyer une personne en quelque endroit, en luy montrant le chemin,*) Indicare iter alicui. *Liv.* Monstrare alicui viam, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* POSŁAC kogo ná iákie mieysce, drogi náuczywszy.

Adresser quelqu'un à un autre. Alteri, *ou* ad alterum aliquem mittere, (mitto, mittis, misi, missum.) *ou* Dirigere, (dirigo, dirigis, direxi, directum. act. *Cic.* Posłać kogo do inszego.

Il m'adressa un de ses meilleurs amis. Ad me unum ex intimis misit. *Cic.* Posłał do mnie iednego z náylepszych przyiacioł swoich.

Adresser un paquet de lettres à une personne. Fasciculum litterarum alicui, *ou* ad aliquem mittere, *ou* Inscribere. *Cic.* Páczkę listow posłać do iakiey osoby, nápisać ná wierzchu.

Cette lettre s'adresse à vous. Tuo nomine inscribitur hæc epistola. *Cic.* Ná tym liście nápis iest do ciebie.

s'ADRESSER, (*se presenter à quelqu'un, l'aller trouver, soit pour luy parler ou pour reclamer sa protection, & luy demander secours.*) Aliquem adire, (adeo, adis, adivi, & adii, aditum.) Aliquem convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Se ad aliquem recipere, (recipio, recipis, recepi, receptum.) act. Ad aliquem accedere, (accedo, accedis, accessi, accessum.) n. *Cic.* UDAC się do kogo, stawić się przed nim; Iść do niego, álbo żeby z nim się rozmowić, álbo żeby Jego protekcyi wzywać y pomocy.

A qui m'adresseray-je? Quos accedam? *Ter.* Do kogoż się udam?

S'adresser à quelqu'un, ou luy adresser la parole. Aliquem compellare, (compello, compellas, compellavi, compellatum.) act. Aliquem alloqui, (alloquor, alloqueris, allocutus, sum.) depon. *Cic.* Affatus dirigere alicui. act. *Claud.* Obrocić się do kogo z mową.

Nous nous adressons à vous, nous y avons recours. Ad te confugimus, à te operam poscimus. *Cic.* Do ciebie się udaiemy do ciebie się uciekamy.

S'ADRESSER, (*s'attaquer à quelqu'un.*) Aliquem petere, *ou* appetere, (peto, petis, petii, petitum.) *Cic.* Attentare, (attento, attentas, attentavi, attentatum.) act. accus. *Phad.* OBROCIC się do kogo z nápaścią brać się do niego.

Je luy apprendray à qui il s'adresse. Jam curabo sentiat quem attentarit. *Phad.* Náuczę ia iego do kogo się on to bierze, kogo sięga.

C'est s'adresser fort mal, qui de s'adresser à moy. Qui me petunt, auferent infortunium. *Plaut.* Baran źle się bierze, kto się do mnie bierze.

ADRIA, (*ville de l'Etat de Venise vers le golphe de ce nom; on la nomme aujourd'huy* Atri.) Adria, *genit.* Adriæ, f. *Hor.* ADRIA miasto Państwa Weneckiego ku odnodze tegoż Imienia, náżywa się dziś *Atri.*

ADRIATIQUE, m. & f. adject. *La Mer Adriatique,* (qu'on appelle aujourd'huy *Le Golphe de Venise.*) Adrianum, *ou* Adriaticum mare. Mare Superum, *genit.* Maris Adriani, Adriatici, *ou* Superi, n. *Cic.* Adria, *genit.* Adriæ, m. *Hor.* Sinus Venetus, *genit.* Sinûs Veneti, m. ADRYATYCKI. *Morze Adryatyckie* ktore dziś náżywaią *Odnoga Wenecka.*

ADROIT, m. ADROITE, f. (*Qui a une grande dextérité de la main ou du corps pour faire quelque chose, comme si l'on disoit. Qui fait tout de la main droite.*) Industrius, a, um. (*qui fait au Comparatif* Industrior & hoc industrius, *sans superlatif.*) * Ingeniosus, a, um, (*qui fait au Comparatif* Ingeniosior & hoc ingeniosius, *& au Superlatif* Ingeniosus, a, um.) * Solers, *genit.* solertis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Solertissimus.) *Liv. Colum.* Qui manu solerti cuncta agit. *Tibul.* * Dexter, dextera & dextra, dexterum & dextrum. *Liv.* SPRAWNY zręczny, ktory ma wielkę sposobność w rękach lub w ciele całym dla dokazánia iákiey rzeczy, iákoby kto mowił że wszytko prawę ręką robi.

(*Dexterior & Dextimus* signifie *Qui est à la Droite.*) Co iest po prawey ręce.

Il étoit le plus adroit de son âge pour les exercices du corps. Neque industrior quispiam de juventute erat arte gymnasticâ. *Plant.* Náyzręcznieyszy był wieku swego w sztuce szánikow.

ADROIT, *(fin, avisé, prudent.)* Callidios, a, um, *(qui fait au Comparatif* Callidior & hoc callidas, *& au Superlatif* Callidiſſimus, a, am.) *Catus; a, um. * Prudens, *genit.* prudentis, omn. gen. *(qui fait au Comparatif* Prudentior & hoc prudentius, *& au Superlatif* Prudentiſſimus, a, um.) *Cic.* ROSTROPNY, obrotny, umieiętny, oſtrożny,

Il étoit adroit par nature & par art à gagner les bonnes graces de tout le monde. Natura & arte compoſitus erat alliciendis animis. *Tacit.* Z przyrodzenia y z przemyſłu ſpoſobność miał, do pozyſkania ſobie łaſki u wſzytkich.

Adroit à ſon profit. Callidus ad quæſtum. *Plaut.* * *A tromper.* Callidus ad fraudem *Cic.* Ma obrot dowcip na ſwoię ſtronę.

C'eſt eſtre adroit de ceder ſur mer à la tempeſte, quand on ne peut pas arriver au port, où l'on s'étoit propoſé d'aborder. In navigando tempeſtati obſequi artis eſt, etiam ſi portum tenere nequeas. *Cic.* Y to ieſt obrot, uſtąpić nawałności na morzu, kiedy do lądu zamierzonego przybić niemożna.

Qui eſt merveilleuſement adroit à prendre bien ſon temps ou l'occaſion. Temporibus callidiſſimè & ſapienter inſerviens, *ou* ſerviens. *Corn. l. Nep.* * *Pour parler.* Qui novit molliſſima fandi tempora. *Virg.* Ktory dziwnie ieſt oſtrożny w upilnowaniu czáſu y ſpoſobności. * Do mowięnia.

ADROIT, adverbe. *(du coſté droit.)* Dextrâ. Ad dextram. Dextroverſum. * Dextrorſum. adv. *Cic.* PO prawey ręce, albo w prawą.

ADROITEMENT, adv. *(avec induſtrie & dextérité.)* Induſtriè. Ingenioſè. Solerter. adv. *Cic.* Dextrè. adv. *Liv.* ROSTROPNIE zręcznie a ſprawnością.

ADROITEMENT, *(finement ſubtilement.)* Cautè. Callidè. Prudenter. Scitè. adv, *Cic.* OSTROZNIE umieiętnie obrotnie chytrze.

S'accommodant adroitement au temps. Temporibus callidiſſimè inſerviens. *Corn. l. Nep.* Roſtropnie albo mądrze Czaſowi ſłużący.

ADRUMETE, *(aujourd'huy* Machometta, *ville d'Afrique dans le royaume de Tunis ſur les coſtes de la mer mediteranée.)* Adrumetum, *genit.* Adrumeti, n. *Plin.* ADRUMET dziś *Machometya* miaſto w Afryce w Krolestwie Tunis nad brzegami odmorſkiego ſrzodka,

ADVENANT, m. ADVENANTE, f. *on prononce* AVENANT, *(qui ſied & convient bien.)* Decens, *genit.* decentis, omn: gen. *Suet.* *(on dit au Comparatif* Decentior & hoc decentius, *& au Superlatif* Decentiſſimus, a, um.) *Voyez* AVENANT, PRZYSTOYNY co komu dobrze przyſtoi.

ADVENEMENT, ou AVENEMENT *comme il ſe doit prononcer*, ſubſt. maſc. *(Arrivée.)* Adventus, *genit.* adventûs, m. *Cic.* PRZYISCIE Przybycie.

Les Juifs ſont encore dans l'attente de l'avenement du Meſſie. Judæi ſunt adhuc in expectatione adventûs Meſſiæ. Zydzi ieſzcze ſą w oczekiwaniu przyścia Meſſyaſza.

AVENEMENT, *(temps précis que les Princes commencent de regner.)* comme *Dés ſon avenement à l'Empire*. Ineunte imperio, Initio principatûs. *Tacit.* ZACZĘCIE Pánowania czas pewny od ktorego Monarchowie rachuią lata od początku panowania ſwego, Na ſamym początku pánowania ſwego, na ſamym wſtąpieniu na Państwo.

Son avenement à l'empire fut ſignalé par le meurtre d'Agrippa. Primum facinus novi principatus fuit Agrippæ cædes. *Tacit.* Początek panowania Jego naznaczony był przez zabicie Agryppy.

ADVENIR, ou AVENIR, *comme on le doit prononcer*, V. neut. *(Arriver fortuitement, parlant du ſuccès & de l'évenement des choſes.* Advenire. Evenire, (venio, venis, veni, ventum.) Cadere, (cado, cadis, cecidi, caſum.) Accidere, (accido, accidis, accidi, *ſans ſupin.*) Contingere, *ou* obtingere, (tingo, tingis, tigi, *ſans ſupin.*) neut. *(dont on ne trouve que les troiſiémes perſonnes* obtingit & obtigit.) *Cic.* PRZYPASC przytrafić ſię trafunkiem ſię ſtać mowiąc o przypadkach y powodzeniu iakich rzeczy.

(Ce Verbe vieilli dans noſtre Langue.) To ſłowo ſtarzeie ſię w Francuſkim.

L'ADVENIR, ou l'AVENIR, *comme on prononce.* ſubſt. maſc. *(Le temps futur, qui n'eſt pas encore preſent.)* Futurum, i, n. *genit.* Futurum tempus, *genit.* temporis futuri, n. Conſequens & poſterum tempus, *genit.* conſequentis & poſteri temporis, neut. *Cic.* Czas przyſzły to co ſię ſtać ma á nie ieſt ieſzcze teraz.

Dieu nous cache l'avenir ſous d'épaiſſes ténébres, & ſe rit de nos inquietudes, lors qu'elles vont plus loin qu'il ne faut. Deus premit nocte caliginosâ futuri temporis exitum, ridetque ſi mortalis trepidat ultra fas. *Hor.* Bog przyſzły czas nám kryie pod grubemi cieniami, y z náſzych ſię śmieie troſkliwości kiedy dáley idą niż należy.

Prévoir l'avenir. Providere, *ou* proſpicere futura. Augurari futura. *Cic.* Oglądáć ſię ná przyſzły czas.

Il ne ſonge point à l'avenir. In futurum non proſpicit. Non providet in poſterum *Cic.* Nie myśli o tym, co ma być potym.

Joindre l'avenir avec le preſent. Copulare futura cum præſentibus. *Cic.* Łączyć przyſzłe rzeczy z teraźnieyſzami.

A l'avenir. ou *doréna vant, deſormais.* In poſterum. Deinceps. Poſthac adv. *Cic.* Od tego czaſu, odtąd.

ADVENT, ou AVENT, ſubſt. m. *on prononce* Avant, *(le temps qui précede le jour de Noël, ou la naiſſance de J.C.)* Adventus, *genit.* adventûs, m. ADWENT, czas poprzedzaiący Dzień ſłnego Narodzenia.

(Mot d'uſage ſeulement en ce ſens dans noſtre Langue.) Słowo w tym tylko wyrozumieniu używane w Francuſkim.

ADVENTURE, ou AVENTURE. ſubſt. f. *on prononce* Avanture. *(Cas fortuit, haſard.)* Caſus, *genit.* caſûs, m. Fortuna, *genit.* fortunæ. f. Quod temerè & fortuito accidit. *Cic.* PRZYGODA, Trafunek.

Ignorant les aventures & les dangers qu'on court ſur mer. Caſuum maris ignarus. *Tacit.* Nieświadomy przypadkow y niebeſpieczeńſtw ktore ſię przydaią na morzu.

Dire la bonne aventure à quelqu'un, luy apprendre ce qui luy doit arriver. Caſus futuros alicui portendere, *ou* præſagire. *Cic.* Alicui futura prædicere, *ou* prænuntiare. *Cic.* Wróżyć komu, przepowiadać o przyſzłych przypadkach; co ma ſię ma ſtać.

AVENTURE, *(Accident ſurprenant & extraordinaires qui arrivent dans le monde.)* Caſus, *genit.* caſus, m. Fortuna, *genit* fortunæ, f. Accidentia, *genit.* accidentium, n. plur *Cic. Quint.* PRZYPADKI dziwne y niezwyczayne ktore ſię náświecie przytrafiaią.

Il y a long-temps que je vous promets de vous raconter mes aventures. Jam dadum quæ mihi acciderunt, vobis narrare polliceor ſum. *Petr.* Już dawno ieſt iák obiecałem opowiedzieć przypadki moie.

Sa vie eſt pleine d'aventures & d'évenemens ſinguliers. Vita illius referta eſt inſolitis eventibus. Zycie iego pełne ieſt przypadkow y traſunkow oſobliwych.

Un homme à bonnes aventures, ou à bonne fortune. Caſibus felix, *Hor.* Człowiek dobrych trafunkow, albo ſzczęśliwych przypadkow.

Il luy arrive toujours quelque aventure. Intervenit, *ou* intercedit ſemper ipſi mirificus caſus. *Caſ.* Záwſze mu ſię trafi iáki przypadek.

Chercher les aventures, les courir. Tentare, *ou* ſequi fortunam. *Lucan.* Se fortunæ committere. *Cic.* Szukać przygod zá oczemi bieżeć.

Se mettre à l'aventure, ou au haſard. Aleam ſubire. Committere ſe fortunæ. Experiri, *ou* ſubire fortunam. *Cic.* Puścić ſię ná ſzczęście, podać ſię ná wſzelkie przypadki.

(On dit mieux en François *Se mettre au haſard.*) Lepiey ſię mowi w Francuſkim *puścić ſię ná los*,

Mettre de l'argent à la groſſe aventure, le mettre à profit ſur mer, où l'on riſque le naufrage & la priſe des corſaires. Marino fœnore pecuniam ſuam ponere. Maris & negotiationis aleam ſubire. *Colum.* Dać pieniądze ſwoie ná wielkie przygody, dać ie ná interes ná morze, gdzie ieſt niebeſpieczeńſtwo zatonięnia, albo zabrania od morſkich rozboynikow.

Acheter à l'aventure. Aleam emere. *Pomp.* Kupować ná ſzczęście.

Diſeuſe de bonne aventure. Præcantatria, *genit.* præcantatricis, f. Conjectria, *genit.* conjectricis, f. *Plaut.* Wróżka Cyganka, Wieſzczka.

A L'AVENTURE, *(au haſard.)* Ut diis placet. Ut Deo placet. Caſu & fortuitò. abl. *Cic.* NA SZCZĘSCIE, iák ſię trafi.

Mettre tout à l'aventure. Aleam omoem jacere. *Suet.* Wszystko ná szczęście podać.

D'AVENTURE, *(par hasard.)* Sorte fortunâ. abl. *Cic.* Szczęściem trafunkiem.

Par aventure, par hasard. Sortè. forsitan. adv. Przypadkiem.

(Ces mots ont vieilli en nostre Langue.) Te słowa zestarzały się w języku Francuskim.

MAL-D'AVENTURE, subst. masc. *(mal qui arrive par hasard.)* Malum fortuitum, *genit.* mali fortuiti, n. ZŁY TRAF, Złe co się przypadkiem przyda.

ADVENTURER, ou AVENTURER, V. n. *on prononce* Avanturer. *(Hasarder.)* comme *C'est beaucoup aventurer, hasarder, risquer, de mettre son argent sur mer.* Multum ille periclitatur qui in negotiationem maritimam pecuniam impendit suam. WDAC się w niebespieczeństwo, náprzykład: wielkie ten popada niebespieczeństwo, co pieniądze swoie ná okręt daie.

ON DIT mieux & plus frequemment *S'aventurer, se hasarder, risquer.* Fortunam tentare ac periclitari, (tento, tentas, tentavi, tentatum, act. Periclitor, periclitaris, periclitatus sum, dep.) *Cic.* Aleam subire, (subeo, subis, subii, subitum.) act. *Colum.* MOWI się lepiey y częściey wdać się w niebespieczeństwo, podać się ná nie.

ADVENTUREUX, m. ADVENTUREUSE, f. *(hasardeux, hardi.)* Qui temerè se fortunæ committit. TEN álbo Ta co się w niebespieczeństwo álbo na los szczęścia podaie śmiały.

ADVENTURER, subst masc. *(qui busque fortune.)* Volo, *genit.* volonis, m. *Liv.* Qui temerè fortunæ fidit. TEN co zbytnie szczęściu ufa.

AVENTURIER, *(vagabond.)* Emansor, *genit.* emansoris, m. *Modest.* Biegun błąkaca wszędy był, powsinoga.

ADVENU, ou AVENU, *comme on le prononce*, m. AVENUë, f. *(Arrivé* Quod evenit. Quod accidit. PRZYTRAFIŁO się, przypadkowy.

ADVENUE, ou AVENUë, *comme il se prononce*, subst. f. *(Entrée, par où l'on entre en quelque lieu)* Aditus. Introitus, *genit.* ûs, m. *Cic. Cas* PRZYSCIE przystęp strony ktorędy dokąd przystąpić można.

Assurer les avenuës d'une place, afin d'y faire entrer des convois. Munire viam quâ cibatos commeatusque ad exercitum tutò perveniant. *Plaut.* Ubespieczyć oparzyć przyjście iakie od fortecy, dla wprowadzenia żywności.

Toutes les avenuës étoient fermées avec quantité d'arbres coupez. Crebris arboribus succisis omnes introitus erant præclusi. *Cas.* Ze wszystkich stron przyjście pozawalano drzewami pościnanemi.

Le Pont Euxin, dont toutes les avenuës étoient auparavant fermées au Peuple Romain, a esté ouvert à nos légions. Patefactus nostris legionibus est Pontus, qui anteà Populo Romano ex omni aditu clausus erat. *Cic.* Morze Czarne ktorego przystęp zewsząd przedtym ludowi Rzymskiemu był zámkniety. Pułkom nászym otwarte się stało.

AVENUë *d'arbres, (qu'on plante devant des maisons de campagne, ou sur les grand chemins, par où l'on y arrive.)* Longus ordo consitarum árborum hinc & inde, *genit.* longi ordinis, m. DRZEWA przed domami lub po drodze od przystępu do Domu porzędkiem sadzone.

ADVERBE, subst. masc. *(C'est une des parties d'oraison qui ne se décline & ne se conjugue point.)* Pars adminiculandi, *genit.* partis adminiculandi, f. *Var.* Adverbium, *genit.* adverbii, neut. *Prob.* PRZYSŁOWIE część mowy ktora się nie nachyla przez spadki áni przez sposoby y czasy.

(Terme de Grammaire.) Termin do Grammatyki náleżący.

ADVERBIAL, m. ADVERBIALE, f. adject. *(qui tient de l'adverbe.)* Adverbalis & hoc adverbiale. adject. Quod se habet per modum adverbii. Co się kładzie iák przysłowie.

ADVERBIALEMENT, adv. *(à la maniere d'adverbe.)* Adverbialiter. adv. Adverbii in modum. NAKSZTAŁT Przysłowia.

ADVERSAIRE, m. & f. *(qui est opposé, ou ennemi.)* Adversarius, *genit.* adversarii, m. *Cic.* Adversus homo, *genit.* adversi hominis, m. *Salust.* PRZECIWNIK ktory iest przeciwny álbo nieprzyiaciel.

UNE ADVERSAIRE, *(parlant d'une femme.)* Adversaria, *genit.* adversariæ, f. *Cic.* PRZECIWNICA mowiąc o Białeygłowie.

ADVERSE, ou PARTIE ADVERSE, f. *(la personne contre qui on est en procès.)* Adversarius, *genit.* adversarii, m. (*Adversaria, *genit.* adversariæ, f. *parlant d'une femme.*) *Cic.* *Pars adversa, *genit.* partis adversæ, f. *Quint.* STRONA PRZECIWNA; Osoba przeciwko ktorey kto ma prawo, *Przeciwna mowiąc o Białeygłowie.

(C'est un terme du Palais.) Jest Termin prawny.

ADVERSITE', f. *(Fortune contraire & opposée: Malheurs, disgraces, infortunes.)* Fortuna adversa, *genit.* fortunæ, f. Res adversa, *genit.* rei adversæ, f. Res adversæ, *genit.* rerum adversarum, f. plur. Adversa, *genit.* adversorum, n. plur. Tempus adversum, *genit.* temporis adversi, n. Casus adversi, *genit.* casuum adversorum, m. plur. *Cic.* PRZECIWNOSC przeciwne powodzenie, nieszczęśliwość, ni łaska.

Estre dans l'adversité. Adversis premi, (premor, premeris, pressus sum.) pass. *Ovid.* Adversâ uti fortunâ. dep. *Dolore fortunâ conflictari. Fortunâ adversâ premi. pass. *Cic.* Zostawać w przeciwnościach.

Si l'adversité le trouve toujours sur ses pieds, la prospérité ne le fait pas aller plus viste. Hic neque frangitur adversis, neque prosperis extollitur. Hunc neque prospera, neque adversa fortuna, de statione movet, *ou* de suo cursu dimovet. In utrâque fortunâ sibi constat. *Cic.* Æquam servat mentem rebus in arduis, non secùs in bonis. *Hor.* Jeżeli się przeciwnościom nie da obalić, ani szczęściam się też bynaymniey nie porwie, ale uniesie.

Il fait paroître bien de la force & du courage dans l'adversité. Animosus atque fortis rebus angustis apparet. *Horat.* Mężnie się y odważnie stawia w przeciwnościach.

La prosperité nous donne bien des amis, mais l'adversité nous en prive. Felices dum sumus multos amicos numeramus, ubi autem tempora nubila sunt, soli sumus. *Ovid.* Szczęście nám daie wielu przyiaciół, ále przeciwność nam ich odbiera,

Se soutenir également dans l'adversité, comme dans la prosperité. Ferre pulcherrimè secundam fortunam & æquè adversam. *Cic.* Jednostaynie się trzymać ták w szczęściu iáko y w przeciwnościach.

Au temps de l'adversité. Tristissimo, *ou* durissimo, *ou* difficillimo tempore. Miseris ac luctuosis temporibus. *Cic.* W czasie przeciwności.

Qui a de grandes adversitez. Calamitosus Afflictus. Ærumnosus, a, um. *Miser, misera, miserum. *Cic.* Ktory ma wielkie przeciwności.

ADVERTANCE, subst. f. *(attention, consideration, reflexion sur les choses.)* comme *Faire les choses avec advertance, avec reflexion.* Consideratè rer agere. UWAGA pilność rozmysł w rzeczach czynić rzeczy z rozmysłem.

(Ce mot n'est pas usité en nostre Langue.) To słowo nie iest w używaniu u Francuzow.

ADVERTI, ou AVERTI, *comme on le prononce*, m. AVERTIé, f. part. pass. *(Informé de.)* Monitus Admonitur. Commonitus, a, um. *Cic. Liv.* Voyez ADVERTIR. PRZESTRZEZONY, PRZESTRZEZONA; náuczony.

ADVERTIR, ou AVERTIR, *comme il se doit prononcer*, V. act. *(Apprendre à quelqu'un une chose, qu'il luy importe de sçavoir, & à quoy il ne prend pas garde.)* Aliquem de re aliqua, *ou* aliquem rei alicujus monere, *ou* admonere, *ou* commonere, (moneo, mones, monui, monitum) Commonefacere, (commonefacio, commonefacis, commonefeci, commonefactum.) act. PRZESTRZEDZ dać znáć komu o czym, ná czym mu wiela náleży wiedzieć, y ná co nie ma baczenia.

Avertir quelqu'un de la part d'un autre. Admonere aliquem verbis alterius. *Cic.* Przestrzeda kogo Imieniem cudzym.

Avertir quelqu'un de son devoir. Commonere aliquem officium suum. *Plaut.* *De ses miseres.* Miseriarum suarum aliquem commonere. *Plaut.* Przestrzeda kogo o swoiey powinności, *O swoim nieszczęściu.

Avertir quelqu'un d'une chose avant qu'elle arrive, ou par avance. Prædicere, *ou* renuntiare aliquid alicui, (prædico, prædicis, prædixi, prædictum: renuntio, renuntias, renuntiavi, renuntiatum) act. *Ter.* Przestrzeda kogo o czym wprzod niż się stanie álbo wcześnie.

Je vous en avertis, afin que vous n'en prétendiez cause d'igno-

d'igeorance. Id ego jam nunc senuntio tibi, ne fis fciens. *Ter.* Przeftrzegam cię żebyś fię nie wymawiał oie wiadomoście.

ADVERTISSEMENT, *ou* AVERTISSEMENT, *comme on le doit prononcer*, fubft. mafc. (*avis qua l'on donne.*) Monitio Admonitio Commonitio, *genit.* onis, f. *Cic. Quint.* Monitus, Admonitus, *genit.* monitus, m. Monitum Admonitum, *genit.* admoniti, n. *Cic.* Praeftroge upominanie ktore kto daie komu.

Donner de bons avertiſſemens à une perſonne. Aliquem recte monere, *ou* admonere. *Cic.* Erudire aliquem optimis monitis. *Ovid.* Praeftrogi dobra dać komu.

Il ne fait aucun cas de mes avertiſſemens. Nullum admonitionibus meis locum relinquit. *Cic.* Praeftrogi moie niwacz nie ma.

Tous les avertiſſemens ne luy fervent de rien. Fruftrà eft illum monere. Fruftrà illum mones. *Cic.* Praeftrogi wfzyftkie ná nic fię mu nieprzydadzą.

Qui donne des avertiſſemens. Monitor. Admonitor, *genit.* oris, m. *Cic.* Napominacz ten co przeftrzega co daie praeftrogi.

S'irriter des avertiſſemens qu'on nous donne. Admonitioni irafci. *Quint.* Obrufzać fię ná praeftrogi ktore nam kto daie.

ADVEU, *ou* AVEU *comme il fe prononce*, fubft. mafc. (*Reconoiſance & confeſſion que l'on fait d'une choſe.*) Confeffio, *gen.* confeffionis, f. *Cic.* Przyznawanie, wyznanie ktore kto czyni jakiey rzeczy.

Je fais un aveu ſincere de mon crime. Apertè & Ingennè crimen confiteor. *Cic.* Peccatum fateor. *Hor.* De fcelere fateor. *Cic.* Szczere wyznanie czynię winy moiey.

Je le convaincs par ſon propre aveu. Suâ confeffione hunc jugulo. *Cic.* Pokonywam go własnym iego wyznániem.

AVEU. (*conſentement. approbation.*) Probatio, Approbatio, *genit.* onis, f. Auctoritas, *genit.* auctoritatis, f. *Cic.* Zezwolenie, dozwolenie, dopufzczenie

Il a fait cela de l'aveu de Céſar. Id fecit auctoritate Cæfaris, *ou* juffu Cæfaris, *ou* probante Cæfare. *Cic.* Uczynił to u dozwolenia Cefarfkiego.

Un homme ſans aveu. qui n'a ni feu ni lieu, & que perſonne ne reclame. Erro, *genit.* erronis, m. *Ulp.* Erroneus, *genit.* erronei, m. *Colum.* Ni czci ni wiary człowiek Błąkáięcy fię za kim fię nikt nie wdain, ani fię oymnie.

ADVIS, *ou* AVIS, *comme on le prononce*, fubft. m. (*Avertiſſement que l'on donne à quelqu'un.*) Monitio, *genit.* monitionis, f. *Cic.* Przeftroga ktorą kto komu czyni

Vous me donnez là un bon avis. Rectè me mones. *Cic.* Dobrę mi właśnie daiefz przeftrogę.

Il eut avis. ou il reçeut avis de l'arrivée des ennemis. Nuntiatum eft ipfi hoftes adventare. *Cic.* Przeftrogę odebrał o zbliżeniu fię nieprzyiacielá.

Quoique j'euſſe des avis certains que les ennemis avoient paſſé l'Euphrate. Etfi non dubiè nuntiabatur hoftes tranfiffe Euphratem. *Cic.* Lubom miał pewne przeftrogi (wiadomośći) że nieprzyiaciel przeprawił fię przez Enfratce

Donner des avis ſecrets à quelqu'un. Secretis nuntiis monere aliquem. *Tacit.* Skrycie kogo przeftrzegać.

AVIS, (*Sentiment, opinon.*) Sententia, *genit.* fententiæ, f. Opinio, *genit.* opinionis, f. *Cic.* Zdanie mniemanie Rozumienie.

Voilà mon avis, ou *Mon avis eſt tel.* Sic eft Sententia. *Plaut.* In eâ fum fententiâ. *Cic.* Mihi fic videtur, Ita cenfeo, *ou* fentio. *Ter.* Oto moie zdanie, zdanie moie ieft takie.

C'eſt voſtre avis. Tibi ita videtur. Sic fentis. *Cic.* Twoie to ieft zdanie.

Les avis furent partagez. Variarunt fententiæ. *Ovid.* Difcreparunt fententiæ. *Hor.* Zdania były rozdzielone.

Le plus grand nombre fut d'avis. Majori parti placuit. *Cuſ.* Więkfzey liczbie zdawało fię; więkfza liczba tego było zdania.

Il y en eut de plus moderez dans leurs avis, ou Quelques-uns furent d'un avis plus doux. Dixerunt aliqui leniori fententiâ. *Cic.* *(le contraire eſt,* Crudeliùs dixerunt. *Cuſ. furent d'un avis plus rigoureux.)* Byli infi łagodnieyfi w zdaniu fwoim, *álbo* niektorych było zdanie łafkawfze. (*przeciwna zaś ieſt:*) byli zdania furowfzego.

Cet arreſt du Senat fut rendu ſur l'avis dont j'avois fait l'ouverture. Hoc Senatûs confultum in meam fententiam factum fuit. *Cic.* To poftanowienie Senatu ftało fię według zdanie mego ktorem wyraził.

J'ay ouvert un avis auquel tout le monde s'eſt rangé, ou *qui a eſté ſuivi de tous.* Eam fententiam dixi, cui funt affenfi omnes ad unum. *Cic.* Wyrzekłem zdanie, przy ktorym wfzyfcy ftanęli; *álbo* zá ktorym wfzyfcy pofzli.

On ſe rangea à cet avis. Cet avis fut ſuivi, Cet avis l'emporta, ou *paſſa.* In hanc fententiam facta eft difceffio. *Tacit.* In hanc fententiam plures ierunt. *Cic.* Stanęli przy tym zdaniu, pofzli zá tym zdaniem, to zdanie zwyciężyło, *álbo* ufzło.

(Par ces mots Latins on voit que le Magiftrat qui prefidoit à l'Affemblée, difoit aux Senateurs, Meffieurs, paffez de ce côté-cy ou de l'autre, fuivant votre avis; en forte que ceux qui étoient de même avis, paffoient du mefme côté, & les autres, de l'autre.) (Przez to flowo łacińfkie pokazuie fię że Urząd záfiadzięcy nád radę zgromadzoną mawiał do Senatorow; Mośći Pánowie ftańcie Wafzmość po tey albo po tey ftronie według zdania fwego, á ták ci co byli iednego zdania fzli y ftawáli po iedney ftronie, á drudzy, po drugiey.)

Aller aux avis, ou *aux opinions.* Ire in confilium, *ou* in fententiam. *Cic.* Poyść ná głofy ná zdania *álbo* mniemania.

Changer d'avis, le quitter, s'en départer. Sententiam mutare. Sententiâ, *ou* de fententiâ defiftere. De fententiâ decedere, *ou* difcedere. *Cic.* Odmienić zdanie, opuśćić ie, odftąpić od niego.

Faire changer d'avis à quelqu'un. Aliquem de fententiâ deducere, *ou* dimovere, *ou* dejicere & deturbare. *Cic. Plaut.* Dokazáć, fprawić to, że kto odmieni zdanie fwoie.

Dire ſon avis, ouvrir ſon ſentiment, ou *ſon avis ſur une choſe.* De re aliquâ fententiam aperire, *ou* dicere. *Cic.* Powiedzieć zdanie fwoie, otworzyć myśl fwoię álbo rozumienie fwoie, o iákiey rzeczy.

Paſſer à l'avis de quelqu'un. Ire pedibus in fententiam alicujus. *Cic.* Sententiam alicujus fequi. *Caſ.* Przeyść álbo poyść ná czyie zdanie, *álbo* zá czyiem zdaniem.

(Cela fe pratique encore aujourd'huy; quand les Avis font partagez, les Juges fe rangent du cofté de celuy dont ils fuivent l'Avis: ce qui s'appelle *Ire pedibus in Sententiam alicujus.*) To ieszcze y podźiśdzień záchowuie fię; kiedy wota fą podzielone, Sędziowie po tego ftronie ftawaią zá ktorego zdaniem idą co fię zowie. *Iść zá zdániem*

AMON AVIS, ou *Selon moy.* Meá fententiâ. *Cic.* Meâ quidem fententiá. *Ter.* Meo judicio. abl. *Cic.* WEDŁUG mego zdania, *álbo* według mnie,

AVIS, (*Conſeil.*) Confilium, *genit.* confilii, n. *Cic.* RADA.

Il eſt bien aiſé à ceux qui ſe portent bien de donner de bons avis aux malades. Facilè omnes cùm valemus, recta confilia ægrotis damus. *Ter.* Łatwo tym co fą zdrowi, dobre rady dawać chorym.

Je vous aideray de mon bien & de mes avis. Aut re aut confilio te juvero. *Ter.* Fortunnę y radę właſną ci pomogę.

ON DIT ironiquement. *Vrayement, j'en ſuis d'avis?* Rectè tu quidem fuades? MOWI fię żártem, Prawieć tego ieftem zdania?

ON DIT encore, *Il y a jour d'avis entre cy & là.* Ad eam rem tempus eft. *Ter.* MOWI fię ieſzcze: ieſt czas náradzić fię, námyślić fię, náto álbo ná to.

AVISÉ, comme on fubftantif, *Bien aviſé,* (*bien éclairé dans la conduite de ſes affaires, ſage, prudent.*) Callidus. Cautus. Confideratus. Circumfpectus. Confultior, a, um. Prudens, *genit.* prudentis, omn. gen. *Cic.* *(le contraire eſt* Incallidus. Incautus. Inconfideratus. Inconfultus, a, um. Inconfiderans, *genit.* inconfiderantis, omn. gen. *Cic. Malaviſé.)* BACZNY iáko Imię Iftotne rozważny świadomy y dobrze obiaśniony w procederze fpraw fwoich Mędry. Roftropny. (*przeciwna ieſt:*) niebaczny nieważny.

ADVISER, *ou* AVISER, *comme il ſe prononce,* V. act. (*Dire, donner avis à quelqu'un.*) PORADZIC, radę komo dać.

(N'eft point d'ufage en cette fignification, fi ce n'eft dans quelques Provinces où l'on dit *Je vous aviſe de cela.*) W tym wyrozumieniu nie ieft w używaniu chyba w niektorych Prowincyach gdzie fię mowi *Náradzam ci to.*

AVISER *à quelque choſe,* (*Conſulter,* ou *deliberer ſur quelque*

quelque chose.) De re aliquâ deliberare, *ou* consultare, (o, as, avi, atum.) *Cic.* Cogitare, (cogito, cogitas, cogitavi, cogitatum.) Videre, (video, vides, vidi, visum.) Consilium capere, (capio, capis, cepi, captum.) act. *Cic.* NARADZAC się o czym, námowę mieć o iákiey rzeczy.

Nous aviserons à cela une autre fois. Sed hoc posteriùs videbimus. *Cic.* Náradźiemy się o tym potym.

Aviser ensemble. Videre inter se. Inter se deliberare. *Cic.* In medium consulere. Náradźić się międzi sobą.

AVISER, (*Prévoir, voir de loin.*) Videre. Deprehendere, (deprehendo, deprehendis, deprehendi, deprehensum.) act. acc. *Cic.* UPATROWAC, zdaleka widźieć.

Je vous ay avisé parmy la foule. Inter turbam te deprehendi. Upatrzyłem cię między gminem.

AVISER, au figuré, (*fuire des découvertes après quelque reflexion.*) Cogitare. Videre, act. accus. Comminisci, (comminiscor, comminisceris, commentus sum.) depon acc. *Cic.* Excogitare. act. accus. POSTRZEDZ w wyrozumieniu niewiasnym przyszło mi na myśl. (Dochodźić czego odkryć co, trafić náco, námyśliwszy się.)

Ils se sont avisez d'un mauvais expedient pour se tirer d'affaire. Pessimam expediendi negotii rationem commenti sunt, *ou* excogitarunt. Przyszła im do myśli zła rada áby się z tey wyplątali trudności.

Comme cette affaire me chagrinoit beaucoup, je me suis avisé d'une chose pour m'en tirer. Cùm ea res me valdè sollicitum haberet, illud mihi occurrit, *ou* illud occurrit animo, *ou* illud succurrit mihi, *ou* illud venit in mentem, *ou* illud subiit animum, *ou* hæc cogitatio subiit animum, ut me expedirem & extricarem. *Cic.* Ze mnie tá rzecz dużo trapiła, przyszła mi námyśl iedna rzecz, ábym z tego wyszedł.

Je ne m'en estois point encore avisé. Mihi illud in mentem non venerat. *Plaut.* Non adverteram. *Liv.* Non cogitaram. *Cic.* Jeszcze mi to nie było námyśl przyszło.

AVISER ou *prendre garde à ce que l'on dit.* Cogitatè verba facere. *Plaut.* · PRZESTRZEGAC tego co się mowi uważnie mowić.

J'ay avisé à ce que je dois dire. Cogitatum est mihi quod loquar. *Plaut.* Uważyłem co mam mowić.

ADULATEUR, subst. masc. (*flateur.*) Adulator. Palpator, *genit.* oris. m. *Cic. Plaut.* Pochlebca, Pochlebnik.

(Ce mot se dit peu en François.) To słowo mało co się mowi w Francuskim.

ADULTE, adject. m. & f. (*Qui entre dans l'adolescence.*) Adultus, *genit.* adulti, m. *parlant d'un garçon.* *Adulta, *genit.* adultæ, f. *parlant d'une fille. Cic.* Rosły podrosły, (co wchodzi w wiek młodźieński.) dorosły *mowiąc o chłopcu* dorosła *mowiąc o dziewczynie.*

ADULTERE, subst. m, (*Crime qui se commet lors qu'un homme, ou qu'une femme ne se gardent pas reciproquement la foy conjugale.*) Adulterium, *genit.* adulterii, n. *Cic.* CUDZOŁOSTWO (zbrodnia ktora się dzieie gdy Mężczyzna lub Białogłowa nie dochowuią sobie wzaiemnie wiary małżeńskiey.

Commettre un adultere. Mœchari, (mœchor, mœcharis, mœchatus sum.) depon. *Catal.* Mœchissare, (mœchisso.) *Plaut.* Adulterari, (adulteror, adulteraris, adulteratus sum.) depon. Facere, *ou* committere adulterium cum aliquâ. *Quint. Curt.* Popełnić cudzołostwo.

Qui commet adultere avec toutes les femmes mariées. Omnium cubiculorum adulter. *Cic.* Ktory ze wszystkiemi mężatkami cudzołostwo płodźi.

ADULTERE, subst. m. (*Celuy qui commet adultere.*) Mœchus, *genit.* mœchi, m. *Plaut. Catul.* Adulter. *genit.* adulteri, m. *Cic.* CUDZOŁOZNIK, niecnota.

ADULTERE, subst. f. (*Femme adultere.*) Mœcha, *genit.* mœcha, f. *Juv.* Adultera, *genit.* adulteræ, f. *Cicer.* CUDZOŁOZNICA.

ADULTERE *de sa sœur.* Sororia adulter. *Cic.* *Adultere de la femme de son frere.* Adulter fraternus. *Stat.* KAZIRODCA Siostry, Kazitelnica żony Braterskiey.

ADULTERER, V. neut. (*Commettre adultere.*) Voyez *Commettre* ADULTERE. CUDZOŁOZYC, wystąpić z małżeństwa.

(Ce verbe n'est point d'usage, si ce n'est au Palais.) To słowo nie iest w używaniu chyba w Prawie.

(Suetone a dit *Adulterata mulier*, Une femme corrompue par adultere.) Swetoniusz nápisał Białogłowę zgwałconą cudzołostwem.

ADULTERIN, m. ADULTERINE, f. (*Né d'adultere.*) Adulterinus, a, um. *Plin.* Adulterino sanguine natus, a, um. CUDZOŁOZNY, a nie prawego łoża urodzony.

ADVOCASSER, *ou* AVOCASSER *comme on le prononce*, V. neut. (*Faire la profession d'Avocat.*) Causas dicere, *ou* agere, (dico, dicis, dixi, dictum: ago, agis, egi, actum.) act. *Cic.* JURYSTOWAC Patronizować stawać w sprawach u sądu.

Il y a trente ans qu'il avocasse. Annus jam trigesimus in foro versatur, (versor, versaris, versatus sum, versari.) depon. *Cicer.* Trzydźieśći lat ieſt iako na sądach staie w sprawach.

(Ce mot ne se dit point des Avocats célebres, mais seulement de ceux qui ont peu de pratique.) To słowo nie mowi się o Patronach sławnych ále tylko o podłych praktykach.

ADVOCAT, ou AVOCAT, *comme on prononce*, subst. masc. (*Homme sçavant en jurisprudence, qui defend quelqu'un en justice de vive voix, ou par écrit.*) Advocatus, *genit.* advocati, m. *Quint. Plin. Jun.* Patronus, *genit.* patroni, m. Causidicus, *genit.* causidici, m. Causarum actor, *genit.* actoris, m. Causæ patronus. *Ascon. Ped.* PATRON, Prokurator, rzecznik uczciwy, (*człowiek biegły w prawie, ktory broni kogo u sądu mową álbo pismem.*)

Charger un Avocat d'une cause. Causam ad patronum deferre. Invocare advocatum ad causam defendendam. *Cic.* Zdać alecić sprawę iáką ná Pátrona.

Faire la profession d'Avocat. Defendere causas. *Hor.* Adire ad causas orandas. *Cic.* Acuere linguam causis. *Hor.* Orare causas. *Virg.* Prokuracyą się bawić.

AVOCAT *Consultant* Patronus de jure respondens. PATRON Konsyliarz radzący.

AVOCAT GE'NE'RAL, (*dans les Cours souveraines.*) Supremâ in curiâ Advocatus Catholicus. PATRON Generalny w Trybunałach głownych.

AVOCAT DU ROY, (*dans les Présidiaux.*) In præsidiali curiâ regiarum causarum actor. Advocatus Regius. KOMMISSARZ Krolewski w sądach Prezydencyalnych.

La perle des Avocats. Roscius causidicorum; Causidicus primi nominis, Pius causidicorum. *Perła Patronow:* to ieſt czoło wszystkich, nayprzednieyszy z Patronow.

(Roscius estoit celebre autrefois à Rome.) Roscius był sławny niegdyś Patron w Rzymie.

Avocat qui a gagné plusieurs procés. Multarum palmarum causidicus. Pátron ktory wiele spraw wygrał.

Méchant Avocat, qui plaide mal & ne fait que crier. Rabula, *genit.* rabulæ, m. *Cic.* Rabula forensis, m. *Cic.* Patron ladaco ktory źle staie y tylko wrzeszczy.

ADVOUER, ou *prononce* AVOUëR, V. act. (*Confesser une chose.*) Fateri, (fateor, fateris, fassus, sum.) Confiteri. Profiteri, fiteor, fiteris, fessus sum.) depon. acc. *Cic.* Agnoscere, (agnosco, agnoscis, agnovi, agnitum.) act. acc. WYZNAWAC przyznawać rzecz iákę.

Avouër une faute. Confiteri de maleficio. Confiteri, *ou* fateri crimen. *Cic.* Wyznać iákę winę.

Avouer son crime à la question. Quæstione adhibitâ confiteri crimen. *Cic.* Przyznać się do zbrodni ná mękach.

Il a avoué son crime sur le champ & a celé ses complices. De se ipse haud cunctanter fassus, conscios celavit. *Liv.* Przyznał się zaraz do zbrodni swoiey, ále swoich Towarzyszow, álbo pomocnikow zátaił.

N'avouër point ce qu'on nous objecte. De objectis non confiteri. *Cicer.* Nieprzyznawać się do tego co nam zádaią.

AVOUëR *une chose*, (*Approuver ce qu'on a donné charge de faire.*) Probare. Comprobare. Laudare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* Agnoscere quod factum est idque præstare velle. *Cic.* PRZYIĄC co, potwierdzać co kto alecił inszemu uczynić.

Il m'avouëra de ce que j'ay fait. Probabit, *ou* laudabit factum. *Cic.* Przyimie to co uczyniłem.

Je l'ay avoué de cela. Auctor illi fui de hac re. *Plaut.* Przyiąłem mu to.

ON DIT figurément *Avouër la dette*, pour dire, *Se reconnoitre coupable.* Peccatum, *ou* se peccasse fateri, *ou* confiteri. *Hor.* Agnoscere & amplecti culpam. *Plin. Jun.* Agnoscere, *ou* suscipere, *ou* confiteri crimen. *Cic.* MOWI się nie właśnie: *Przyznać się do długu* sámiast; *znać się winnym.*

AVOUëR, (*reconnoitre pour sien.*) Aliquem pro suo agnoscere.

ſcere. PRZYZNAC ſię do kogo iáko zá ſwego go znaię.

S'avouër d'une religion. Profireri religionem aliquam. *Cic.* Przyznać ſię do wiary iakiey.

S'avouër de quelqu'un. Alicujus nomen & auctoritatem appellare. Conferre ſe ad alicujus auctoritatem. *Cic.* Przyznáwać ſię do kogo.

ADUSTE, adject. m. & f. (*Brûlé par trop de chaleur.*) Aduſtus, aduſta, aduſtum. *Tec.* SPALONY przypalony od zbytniego gorąca.

(Ce mot François ne ſe dit gueres qu'en Medecine, en parlant du ſang & des humeurs quand elles ſont brûlées par une trop grande chaleur naturelle.) To ſłowo Francuſkie ale mowi ſię cale oproca między lekarzami, mowiąc o krwi, y humorach ſpalonych od zbytniego gorąca przyrodzonego.

Un tempérament aduſte. Aduſta temperatio corporis. *Cic.* Pomiarkowanie poſtanowienie ciała, kompleksya ſpalona.

AERER, V. act. (*donner de l'air à un lieu, qui eſtoit trop étouffé.*) Liberiorem & patentiorem aerem, *ou* auram ædibus inſpirare, (ſpiro, as, avi, atum.) act. POWIETRZE wpuśćić do mieyſca iákiego zbyrecanie zádußonego.

ON DIT auſſi *Aërer un lieu,* (*en purifier l'air corrompu, avec des fumigations,*) Reſolvere aëra tabificum, (reſolvo, reſolvi, reſolutum.) act. ZNACZY też oczyśćić powietrze zarazone kadzeniem.

AERIEN, m. AËRIENNE, f. adject. (*d'air.*) Aërius & Aëreus, a, um. *Cic.* POWIETRZNY, POWIETRZNA, (*z Powietrza.*)

AFFABILITE', ſubſt. f. (*Humeur obligeante, qui rend les perſonnes d'un facile abord.*) Affabilitas. Comitas. Facilitas, *genit.* atis, f. *Cic.* ŁAGODNOSC Poſtawa przyiemna ktora przyſtępnych czyni ludzi.

AFFABLE, adject. (*qui fait au Comparatif* Affabilior & hoc affabilius, *& au Superlatif* Affabiliſſimus, a, um. *Ter. Cic.*) * Blandus ſermone, a, um. *Cic.* ŁAGODNY Ludzki przyiemny.

Je m'étudie à me rendre affable, & cela ne me réuſſit pas mal. Meditor eſſe affabilis, & benè procedit, *Ter.* Przyuczam ſię do łagodnośći, y nie ale mi ſię to udaie.

AFFABLEMENT, adv. (*avec affabilité.*) Affabiliter, adv. (*au Comparatif* Affabiliùs, *& au ſuperlatif* Affabiliſſimè.) *Aul. Gel.* ŁAGODNIE z przyiemnośćią.

AFFADI, m. AFFADIE, f. part. paſſ. (*ſans gouſt, ſans ſaveur.*) Fatuus. Inſulſus, a, um. *Mart. Plaut.* NIESMACZNY NIESMACZNA, bez ſmaku bez przyiemnośći.

AFFADIR, V. act. (*Rendre fade.*) Saporem alicujus rei infuſcare, (co, as, avi, atum.) act. *Col.* Fatui & inſulſi ſaporis reddere aliquid. NIESMACZNĄ rzecz uczynić.

J'ay le cœur affadi. Cor mihi langoet. Mam ſerce nieſmakiem nápełnione, obelżánne.

AFFAIRE, ſubſt. f. (*Ce qui peut occuper nos ſoins, nos pas, nos penſées, & nous obliger d'aller & de venir.*) Res, *genit.* rei, f. Negotium, *genit.* negotii, n. *Cic.* SPRAWA (Co tylko może zábawić ſtarania náſze, kroki naſze, myśli náſze, y przymuśić ábyśmy ſali álbo powracali.

Avoir bien des affaires. Habere multa negotia. Diſtineri multis negotiis. Obrui magnitudine negotiorum. *Cic.* Mieć wiele ſpraw, wiele do czynienia.

Qui a bien des affaires, qui eſt fort occupé, (*Qui a des affaires par deſſus la teſte, comme l'on parle familierement.*) Negotioſus homo. *Saluſt.* Negotii plenus. *Plaut.* Multis diſtentus, *ou* diſtractus negotiis. Multùm occupatus. *Cic.* Quem diſtringit multarum rerum varietas. *Phæd.* *(*le contraire eſt* Negotiis vacuus. *Cic.* Qui vacat à negotiis. *Phæd.* *ou* negotiis *ſans prepoſition. Cic. Qui n'a point d'affaires.*) Ktory ma wiele zábaw wiele trudnośći, co ieſt barzo zábawny ktory ma zábaw po nad głowę álbo wyżey głowy iáko poſpolicie mowią, *(*przeciwna zaś ieſt*) zaduczy cale zábawy nie ma.

Je ſuis deſaffairé. Sum otioſus. *Ter.* Nihil habeo quod agam. *Hor.* Jeſtem bez zabaw, niemam nic doczynienia.

J'ay une affaire qui m'attend au logis. Eſt mihi domi negotium. Eſt quod agam domi. *Plaut.* Mam ſprawę iedną ktorá maio w domo czeká.

Je fais les affaires d'autruy ayant perdu les miennes. Aliena curo negotia, excuſſus propriis. *Hor.* Cudze ſprawy zabawy odbywam, Swoich niemaiąc właſnych.

Capable de grandes affaires. Adres magnas aptus. *Cic.* Negotiis ingentibus par. *Tacit.* Tractandis negotiis idoneus. *Plaut.* Spoſobny do ſpraw wielkich.

Entendu, ou *intelligent dans les affaires, qui s'en démêle comme il faut.* In rebus intelligens. *Cicer.* In negotiis tractandis exercitatus, *ou* multùm & ſæpe verſatus. *Cic.* Biegły uczony rozumny w rzeczach, ktory w każdey ſprawie iak należy ſobie poſtępuie.

Né pour les affaires, Qui a naturellement de la diſpoſition pour les affaires. Natus rebus agendis. *Hor.* Do ſpraw urodzony ktory przyrodzoną má łatwość w ſprawach.

Vif & penetrant dans les affaires. In rebus agendis acer. *Cæl. ad Cic.* Byſtry y przenikaięcy w ſprawach.

Affaires déconfites, ou *ruinées.* Res acciſæ, *genit.* rerum acciſarum, f. plur. *Liv.* Sprawy rzeczy naszrane podupadłe.

Eſtre embarraſſé dans de grandes & de faſcheuſes affaires. Moleſtis operoſiſque negotiis implicari. *Cic.* Być zátrudniony uwikłany wielkiemi y trudnemi ſprawami.

Faire bien ou mal ſes affaires. Rem benè aut malè gerere. *Cicer.* Dobrze albo źle rządzić ſię w ſprawach ſwoich

L'affaire va de cette ſorte, elle eſt en cet eſtat. Res ita ſe habet. *Cicer.* Sprawá tak idzie, ták ſię má, w tym ieſt ſtanie.

L'affaire va fort bien. Præclarè ſe res habet. Res benè agitur *Cic.* * (*le contraire eſt,* Malè ſe res habet. *Cic. L'affaire va mal.*) Bardzo dobrze rzecz idzie. (*Przeciwná ieſt*) ale rzez idzie.

Sortir d'affaire, Emergere ſe ex aliquo negotio. Se expedire, *ou* ſe extricare ex aliquo negotio. *Cic.* Wynijść; z trudnośći iakiey, z trudney jakiey ſprawy.

Mettre ordre, ou *pourvoir à ſes affaires.* Rebus ſuis providere, *ou* proſpicere. Rationibus ſuis conſulere. *Cic.* Porzędek rzeczom ſwoim uczynić, opatrzność obmyślenie dać rzeczom ſwoim.

Je vous conſeille de mettre ordre à vos affaires, car vous n'avez pas encore long-temps à vivere. Rebus tuis vide & provide, *ou* proſpice brevis enim tibi reſtat vita. *Licet ad tibicines mittas, jam enim periiſti. *Petr.* Radzęć rozporządzenie uczynić około rzeczy ſwoich, gdyż niedługo ieſzcze żyć maſz.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt figurée, & priſe de la couſtume des Anciens, qui faiſoient venir des joueurs de flûtes à leur mort.) Tá oſtatnia łacinſka expreſſyá ieſt w niewłaſnym wyrozumnieniu, y pochodzi ze zwyczaiu dawnych, ktoray Trębaczom y Piſaczkom przychodzić kazali, przy śmierći ſwoiey.

Vieillir dans les affaires. Negotiis inſeneſcere. *Tacit.* W ſprawach Zabawach Zeſtarzeć ſię.

Sortir, ou *tirer quelqu'un d'affaire, le déberaſſer.* Aliquem expedire, *ou* extricare. *Cic. Ter.* Wywikłać kogo wyprowadzić go z trudnośći z ſprawy uwikłaney.

Il a pris l'affaire, ou *la choſe du biais qu'il la falloit prendre.* Rem rectâ ſecum reputavit viâ. *Ter.* W ten ſpoſob tą drogą wziął tę ſprawę, álbo rzecz, iako ię wziąć należało

L'affaire, ou *la choſe ne ſouffre point de remiſe.* Res in celaritate poſita eſt. *Caſ.* Tá ſprawá álbo rzecz nie cierpi zwłoki,

Tenez toûjours l'affaire, ou *la choſe en état juſques à l'arrivée de mon frere.* Suſtenta rem dum frater meus venit. *Cic.* Wytrzymoy zawſze iednakowo ſprawę, álbo rzecz poki Brat moy nie przyiedzie.

GENS D'AFFAIRES, (*les Partiſans.*) Publicani, *genit.* Publicanorum, m. plur. Vectigalium redemptores, *genit.* redemptorum, m. pl. *Cic.* Naymacze, zakupniey dochodow poſpolitych.

Un homme d'affaires. qui fait les affaires d'un autre. Alieni negotij procurator, *genit.* procuratoris, m. Qui negotia aliena curat, *ou* procurat. *Ter. Hor. Cic.* Ten co ſię ſpraw cudzych podeymuie, co ich pilnuie y one wyrabiá.

AFFAIRE, (*Embarras, peine. chagrin.*) Negotium *genit.* negotij, n, Moleſtia, *genit.* moleſtiæ, f. *Cic.* Sprawá trudná, przykrość ciężkość.

Il ſe voit reduit à faire ſes propres affaires de tous les chagrins de ſon maitre. Eò redactus, ut omnes heri moleſtias faciat, *ou* reputet ſuas. *Plaut.* Do tego ſię widzi przywiedzonym, że wſzyſtkie Pana ſwego trudnośći iáko zaſwnię właſne brać muſi.

Faire

Faire des affaires à quelqu'un. Negotiom alicoi faceſſere, *ou* exhibere. Moleſtiam alicoi exhibere. *Cic.* Negotium alicoi arceſſere. *Plaut.* Kłotni trudnośći komo narobić.

Il y a des gens qui ſe font des affaires de gayeté de cœur. Nonnolli incommoda ultrò ſibi accerſunt. *ou* attrahont. *Cic.* Nonnolli ſibi negotium exhibent. *Plin-Jun.* Niektoray ciężkość trudność ſobie dobrowolnie ſamo chcąc czynią.

S'attirer de méchantes affaires ſur les bras, ſe faire des affaires. Sibi malom arceſſere. *Plaut.* Sibi conflare negotium. Implicare ſe moleſtiis. *Cic.* Ná głowę ſwoią licho obalić, trudności nieſacręściá ſobie ſamo nárobić.

ON DIT en proverbe. *C'eſt une affaire que cela, c'eſt un opera.* Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* Mowi ſię w przyſłowiu, Tu to ſprawá tu Robotá, pracá, tu to ſąk.

ON DIT figorémeot. *Tirer un malade d'affaires, le guérir, le remettre en ſanté.* Expedire ægro ſalutem. Relevare ægrum ex morbo. *Cic.* Mowi ſię w wyrozumieniu nie właſnym: Wyprowadzić chorego z czego, ozdrowić go przywrocić go do zdrowiá.

Je me ſuis tiré d'affaire par la diete. Cibi abſtinentiâ, evaſi ex morbo, *ou* morbum depoli. *Cic.* Wyſzedłem z niego dyetą ſię bawiąc.

ON DIT par maniere de proverbe, (*parlant d'un homme qui ne peut pas guerir d'une maladie.*) *Ses affaires ſont faites:, ou C'eſt fait de luy.* Actum eſt de illo. Conclamatum eſt. *Ter.* Mowi ſię niby przyſłowiem o Człowieku mowiąc ktory już do zdrowia przyiść niemoże, już ſię znim ſtało, już po nim.

AFFAIRE (*Fortune, ou les biens de la fortune.*: Res genit. rei, f. *Cic.* Rzeczy, Dobra, mająmość.

Faire bien ſes affaires. Benè rem ſoam facere, *ou* gerere. *Ter.* Benè procedere. *Ter.* * (*le contraire eſt,* Malè rem gerere. *Cic. Faire mal ſes affaires.*) Dobrze około Dobra ſwego chodzić, (*Przeciwna ieſt*) źle chodzić około ſiebie, około dobra ſwego.

Cet homme avoit bien fait ſes affaires, cependant il a fait faillite, & je croy qu'il eſt engagé juſques aux oreilles, par la faute de ſes affranchis qui l'ont pillé. Benè ſe habuerat, ſed tamen vacillavit, culpâ libertorum qui omnia ad ſe fecerunt. *Petr.* Dobrze ſię ten człowiek rządził, a przecię poſzwankował y rozumiem że po uſzy zabrnął, przez wyzwoleńcow ſwoich, ktorzy go złupili.

On fait aujourd'huy bien mieux ſes affaires par ce moyen. Is quæſtus nunc eſt multò uberrimus. *Ter.* Melius hac arte res conficitur. Dálcko teraz lepiey tym ſpoſobem rzeczy ſię dzieią.

J'ay fait une bonne affaire en achetant ces eſclaves. Conſului rectè rebus meis, *ou* Rem meam conſtabilivi, cùm emi hos ſervos. *Plaut.* Dobrąm rzecz uczynił kupnięc tych niewolnikow.

Il eſt fort bien dans ſes affaires, il eſt riche & accommodé: Faciliimè ſe agit. *Ter.* Multa res eſt ipſi & luculenta. *Cic.* Dobrze ſię barzo ma; ieſt bogaty, y doſtatni.

AFFAIRE, (*Procés différent.*) Cauſa, *genit.* cauſæ, f. Lis, *genit.* litis, f. *Cic.* SPRAWA, prawo, kłotnia.

Gagner ſon affaire, ſon procés. Obtinere cauſam. *Cic.* Auferre litem. *Plaut.* *(*le contraire eſt* Cauſam, *ou* litem perdere. Cadere lite, *ou* cauſâ. *Cic.*) Wygrać ſprawę, prawo ſwoie.

Mon affaire eſt ſur le bureau, ou la juge. Res mea dijudicatur, *ou* à judicibus cognoſcitur. *Cic.* *(*le contraire eſt* Adhuc ſub judice lis eſt. *Hor. Elle n'eſt point encore jugée.*) Sprawa moia ieſt ná kobiercu, ſądzą ią; (*przeciwna ieſt*) Jeſzcze nie ſądzona ſprawa.

Revoir une affaire. Recognoſcere cauſam. *Cicer.* Judicium de eâdem cauſâ reddere. *Ter.* Znowu ſię przeglądać w ſprawie.

Ce n'eſt pas une affaire où il aille de la vie, il ne s'agit que d'argent. Non capitis, *ou* non de capite agitur, ſed pecuniæ. *Ter.* Nie ieſt to ſprawa gdzie by ſzło o życie; o pieniądze tylko rzecz ieſt.

Cet homme s'attire toûjours, ou ſe fait toûjours quelque affaire. Arceſſit ſibi ſemper malom. Mendicat ſemper ſibi malum. Negotium ſibi exhibet. *Cic. Plaut.* Ten człowiek záwſze ſobie iaką kłotnię uczyni.

Cette plaiſanterie luy a fait une affaire avec ſon ami. Ob verba jocoſa ſimultas interceſſit illi cum amico. Ten zart pokłocił go z przyiacielem ſwoim.

AFFAIRE, (*Devoir, engagement.*) Cura, *genit.* curæ, f. *Cic.* Partes, *genit.* partium, f. plur. munus, *genit.* muneris, n. *Cic.* SPRAWA powinność obowiązek.

Il ſe fit une grande affaire d'engager les Magiſtrats. In magno negotio habuit obligare Magiſtratus. *Suet.* Za wielką ſobie miał powinność włożyć w to Urząd.

Je fais mon affaire de vous empêcher de perdre vôtre bien, & d'eſtre la raillerie de vos ennemis. Hæc mea cura eſt, ne quid tu perdas & neu ſis jocus inimicis. *Hor.* Biorę ſobie zá powinność niedopuſzczać ći tracić fortunę, y być pośmiewiſkiem nieprzyiacioł twoich.

C'eſt voſtre affaire. Ce ſont vos affaires. Tuæ ſunt partes. Tuum eſt munus. *Cic.* Do ciebie to należy, Twoia to rzecz.

Ce n'eſt point là mon affaire, Ce ne ſont point là mes affaires. Meæ non ſunt partes. *Cic.* Id nihil ad me attinet. *Ter.* Nic do moie to należy, nic moia to rzecz.

AFFAIRE, (*Choſes qui ſont propres & qui conviennent.*) comme *Ce valet eſt vôtre affaire, il vous eſt propre, c'eſt vôtre fait.* Hic ſervus ſapit tibi multùm ad genium. *Plaut.* Hic ſervus tibi convenit. *Cic.* Ex uſu tuo eſt hic ſervus. SPRAWA rzecz ktora przyſtoi y przyzwoita ieſt do czego ná przykład ſługa ten przyzwoity ieſt dla ciebie właśnie ci tego było trzeba.

AFFAIRE, (*Beſoin.*) *Avoir affaire, avoir beſoin.* Re aliquâ, *ou* rei alicujus egere, *ou* indigere, (gen, geo, gui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic. Caſ.* POTRZEBA mieć potrzebę potrzebować.

Je n'ai point affaire de vôtre ſecours ni de vôtre conſeil. Tui auxilii, neque conſilii egeo. *Caſ.* Tuis conſiliis non indigeo. *Caſ.* Nie trzeba mi twoiey pomocy, ani rady.

Qu'ay-je affaire de vos loix? Quid mihi eſt cum veſtris legibus commercii? *Plaut.* Coż mi po waſzych prawach.

AFFAIRES, (*Beſoins, ou neceſſitez corporelles.*) comme *Aller à ſes affaires ou aux grands beſoins, à la garde-robe.*) Ventrem, *ou* alvum ire exoneratum. **Faire ſes affaires.* Ventrem, *ou* alvum exonerare, *ou* purgare. act. *Cic. Mart.* POTRZEBA powierzchowna ciała, *Náprzykład:* Pôyść ná potrzebę ſwoię, álbo ná wielką potrzebę do komorki. *czynić ſwoią potrzebę.

ON DIT en terme de Fauconnerie, *Oiſeau de bonne affaire, (docile, traittable.)* Mitis ac docilis accipiter, *genit.* mitis ac docilis accipitris, m. MOWI ſię terminem myśliwſkim, ptak ſprawny poiętny łatwy do włożenia.

AFFAIRÉ, m. AFFAIRÉE, f. adject. (*Qui a bien des affaires.*) Negotii plenus. Negotioſus, a, um. *Cic. Plaut.* Occupatus, a, um. *Cic.* ZABAWNY zatrudniony co ma ſiła do czynienia.

AFFAISSEMENT, ſubſt. maſc. (*lorſque quelque choſe peſante s'affaiſſe & s'abaiſſe par ſon propre poids.*) Sedimentum, *genit.* ſedimenti, n. *Vitr.* Depreſſio, *genit.* depreſſionis, f. *Cic.* Labes, *genit.* labis, f. *Cic.* OSIADANIE západnienie kiedy rzecz iáka ciężka oſiada, y západa ſię przez ſwoy ciężar.

AFFAISSER, V. act. (*Preſſer, comprimer quelque choſe, afin qu'elle tienne moins de place.*) Premere. Comprimere, (mo, mis, preſſi, preſſum.) act. accuſ. *Plaut.* CISNĄC, utłoczyć iaką rzecz, áby mniey mieyſca zábierała.

s'AFFAISSER, (*s'abaiſſer, aller au fonds, s'enfoncer par ſa peſanteur.*) Sidere, (ſido, ſidis, ſidi, *ſans ſupin.*) *Deſidere. Conſidere. Subſidere, (ſido, ſidis, ſedi, *ſans ſupin.*) neut. *Cic. Colum. Var.* OSIADAC, grząnąć, zapadać ſię ná doł właſnym ciężarem ſwoim: záklęſnąć ſię.

La terre s'eſt affaiſſée extraordinairement. Ad infinitam altitudinem terra deſedit. *Cic.* Ziemia ſię západła, záklęſła nádzwyczay.

Dans les temps que ce malheureux combat ſe donnoit, il y eut un tremblement de terre ſi grand dans les Gaules, que pluſieurs villes furent renverſées, qu'il ſe fit pluſieurs ouvertures, & que la terre s'affaiſſa. Eo tempore ipſo cùm hoc calamitoſum prælium fieret, tanti terræ motus in Gallia facti ſunt, ut multa oppida corruerint, multis locis labes factæ ſint, terræque deſederint. *Cic.* Podczas tey nieſzczęśliwey potyczki, ták wielkie trzęſienie ziemi było we Francyi, że wiele miaſt było obalonych, wiele mieyſc ſię rozſtąpiło, y ziemia ſię zapadła.

AFFAITER *l'oiſeau*, V. act. (*l'Apprivoiſer.*) Accipi-

trem cicurare, (cicuro cicuras, cicuravi, cicuratum.) act. *Ter.* ou Mansuefacere, (mansuefacio, mansuefacis, mansuefeci, mansuefactum.) act. *Plin.* PTAKA ułoſić.

(Terme de Fauconnoire.) Termin Myśliwſki.

Un affamé, ou un homme affamé, un homme famelique. Famelicus, a, um. Fame preſſus, a, um. Eſurio, *genit.* eſurionis, m. *Ter. Plaut.* Głodny całowiak zgłodniały.

ON DIT familierement, *(parlant d'un homme qui cherche à s'enrichir aux dépens d'autruy.) C'eſt un poux affamé.* Græculus eſuriens, *genit.* Græculi eſurientis, m. *Juv.* Qui cibum è flammâ petit. *Plaut.* MOWI ſię pospolicie o człowieku ktory pragnie ſię zbogacić a ſzkodą cudzą: *Jeſt to weſz głodna.*

(Cette maniere de parler de Juvenal eſt priſe de ce qu'un Grec affamé eſtoit preſt à tout faire.) Ten ſpoſob łacińſki mowienia u Juwenaliſza, wzięty ieſt ztąd iż Grek głodny gotow był za wſzytko ſię odważyć.

AFFAMER, V. act. *(Faire avoir faim.)* Famem alicui inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) act. Fame aliquem premere, (premo, premis, preſſi, preſſum.) act. *Cic.* OGŁODZIC do głodu przyprowadzić.

Affamer une ville, des citoyens. Urbem, cives commeatu, ou re frumentariâ intercludere. *Urbi, civibus commeatum intercludere, (intercludo, intercludis, interclusi, interclusum.) act. *Cic. Caſ.* Ogłodzić miaſto, ludziom żywność odiąć.

AFFECTATION, ſubſt. f. *(Diligence affectée, qui fait paroître ce que nous faiſons, ou ce que nous diſons trop étudié & trop recherché.)* Affectatio, *genit.* affectationis, f. *Quint.* Conſectatio, *genit.* conſectationis, f. *Plin.* WYTWORNOSC, pokazowanie ſię uſilność wytworna przez ktorą kto ſię pokazuie w tym co czyni álbo co mowi z zbyteczną wytwornośćią y przeſadzaniem ſię.

Affectation de langage, langage trop recherché. Nimia concinnitatis in loquendo, ou in ſermone conſectatio. *Cic.* Nimia ſermonis elegantioris affectatio. Wytworność w mowianiu mowa barzo wytworna.

Une politeſſe de langage naturelle & ſans affectation, où il ne paroit rien d'étudié, rien d'affecté, et rien de trop recherché. Orationis naturalis non fucatus nitor. *Cic.* Sermonis lepos nativus, non arte & ſtudio quæſitus. Przyſtoyność mowy przyrodzona y bez wymyſłow álbo wytworności, w ktorey nie znaydzie ſię nic wytwornego nic zmyślonego, áni, zbyt przeſadzaiącego ſię.

Des ſentiment ſans affectation & ſans étude. Senſus animi non arte & ſtudio quæſiti. *Cic.* Zdania bez wytworności y wymyſłow.

Il parle avec affectation. Exquiſitè, ou exquiſitiùs & exquiſitiſſimè loquitur. *(le contraire, Non exquiſitiùs loquitur. *Cic.*) Wytwornie mowi ſadzi ſię ná ſłowa, ſtoczy piętka.

Une mauvaiſe affectation. Cacozelia, *genit.* cacozeliæ, f. *Quint.* Putida affectio, f. Zła wytworność.

AFFECTE', m. AFFECTE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AFFECTER, *(Trop recherche, trop étudié.)* Affectatus, affectata, affectatum. *Quint.* Exquiſitus & hoc exquiſitius. adject. *Cic.* WYTWORNOSCI zbyteniey ſzukać.

Les unes ont une chaſteté affectée & les autres l'ont naturelle. Affectata aliis caſtitas, aliis ingenita & innata. *Plin. Jun.* Jedne maią czyſtość wytworną; á drugie wrodzoną.

AFFECTE', *(Deſtiné à une choſe.)* Addictus. Deſtinatus. Conſecratus, a, um. *(avec le datif.) Cic.* NAZNACZONY, poſtanowiony ná co.

Cette ſomme eſt affectée à l'entretien des temples. Deſtinata eſt pecunia templorum cultui. *Ulp.* Náznaczona ieſt ta ſuma na záchowanie Kośćiołow.

Chaque ſcience & chaque art ont de certains mots affectez & propres. Sua cuique arti aut ſcientiæ addicta ſunt & propria vocabula. *Quint.* Każda nauka y każde rzemiosło, ma ſwoie ſłowa właſne.

AFFECTE', *(Maleficié.)* comme *Un corps mal affecté, mal diſpoſé.* Malè affectum corpus. *Liv.* CHORY, chorowity, chorobie podległy, źle ſię maiący, náprzykład ciało źle ſię maiące, chorowite.

AFFECTE', *(Fait à deſſein.)* Factum conſultò, ou deditâ operâ, ou de induſtriâ. UMYSLNIE uczyniony.

AFFECTER, V. act. *(rechercher une choſe trop curieuſement.)* Aliquid nimiâ diligentiâ affectare, (affecto, affectas, affectavi, affectatum.) act. *Cornel-Nep.* Aliquid curioſiùs exquirere, (exquiro, exquiris, exquiſivi, exquiſitum.) act. Exquiſitiùs conſectari, (conſector, conſectaris, conſectatus ſum.) depon acc. PIĄC ſię przeſadzać ſię czynić co z zbyteczną wytwornośćią.

Il affectoit la gloire de la poëſie, & choiſit tous ceux qui avoient quelque réputation en cet art. Carminum ſtudium affectabat, electis quibus aliqua pangendi facultas. *Tacit.* Przeſadzał ſię piął ſię áby pozyſkać mogł ſławę wierſzopiſow, y wybrał tych wſzyſtkich ktorzy iaką w tey miarze reputacyą mieli.

Il affectoit l'abondance du diſcours. Ubertatem orationis conſectabatur. *Cic.* Przeſadzał ſię ná ſłow obfitość.

Affecter d'eſtre Roy. Studioſiùs regnum affectare. *Liv.* Piąć ſię zá Kroleſtwo.

AFFECTER, *(Deſtiner à une choſe.)* Aliquid alicui rei deſtinare, (deſtino, deſtinas, deſtinavi, deſtinatum.) act. ou Attribuere, (attribuo, attribuis, attribui, attributum.) *Cic.* ou Addicere, (addico, addicis, addixi, addictum.) act. NAZNACZAC poſtanowić, co zá co álbo do czego.

Affecter un fonds pour le payement des ſoldats. Pecuniam in ſtipendium militibus attribuere. *Cic.* Naznaczyć funduſz na zápłatę dla woyſka.

Tous ſes biens ſont affectez à ſes creanciers. Omnia bona creditoribus addicta ſunt. Wſzyſtkie dobra Jego naznaczone ſą dłużnikom.

Les revenus de cet hoſpital ſont affectez pour la nourriture des pauvres. Noſocomii iſtius reditus cedunt in alimenta pauperum, ou addicti ſunt pauperibus. Dochody tego ſzpitala náznaczone ſą ná wyżywienie ubogich.

AFFECTER, *(Faire quelque choſe exprès & à deſſein.)* Deditâ operâ, ou prorſum meditatè aliquid facere. UMYSLNIE co uczynić uſiłować umyślnie.

Il affecte de ne point paroître triſte. Vultu triſtitiam premit, ou diſſimulat, ou regit, ou obtegit. *Cic.* Umyślnie niechce pokazywać ſmutku po ſobie.

Afin qu'on ne croye pas que nous affections de faire cela. Ne id operâ deditâ facere videamur. *Cic.* Żeby niemniemano żá umyślnie to czyniemy.

AFFECTER, *(Toucher.)* Afficere, (afficio, afficis, affeci, affectum.) act. acc. *Cic.* DOLEGAC, dotykać, boleć.

Cela m'affecte fort, ou me touche fort, (Ablancourt.) Id me valdè afficit, ou tangit, ou movet. *Cic.* To mię barzo boli dolega.

AFFECTIF, m. AFFECTIVE, f. adject. *(Qui touche & qui remuë les cœurs & les eſprits.* Qui animos afficit & movet in omnem affectum. *Quint.* DOTYKAIĄCY, wzruſzaiący ſerca y umyſły.

AFFECTION, ſubſt. f. *(Paſſion, mouvement de l'ame, qui nous porte vers quelqu'un, ou vers une choſe.)* Affectio, *genit.* affectionis, f. *Cic.* Affectus, *genit.* affectûs, m. *Quint.* NAMIĘTNOSC żądze poruſzenie umyſłu nákłaniaiące nás y ciągnące do kogo, álbo do iákiey rzeczy.

Prendre les affections des autres, epouſer leurs paſſions, entrer dans leurs paſſions. Aſſumere aliorum affectus. *Quint.* Wziąć ná ſię żądze czyie, złączyć ſię z námiętnośćią z chęćią czyią wniść w Jego ſkłonnośći.

Affection contrefaites, ou feintes. Ficti & ſimulati, ou falſi affectus. *Quint.* Chęć zmyślona.

Emouvoir les affections, ou les paſſions. Movere, ou commovere, ou concitare, ou advocare affectus. *Quint.* Poruſzyć żądze, námiętnośći.

AFFECTION, *(Amour, bonne-volonté, inclination qu'on a pour quelqu'un, ou pour une choſe.)* Amor, *genit.* amoris, m. Benevolentia, ou Benivolentia, *genit.* benevolentiæ, f. Voluntas, *genit.* voluntatis, f. Animus, *genit.* animi, m. Propenſio & inclinatio voluntatis, *genit.* propenſionis & inclinationis, f. Studium, *genit.* ſtudii, neut. *Cic. Quint.* AFFEKT chęć dobra wola ſkłonność ſerca ktorą kto ma do kogo, álbo do czego.

Avoir de l'affection, ou de l'inclination pour quelqu'un. Amorem habere erga aliquem. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. *Cicer.* Mieć ſerce do kogo.

Il a une extrême affection pour l'hiſtoire, il aime fort l'hiſtoire. Ardet ſtudio hiſtoriæ. *Pour les belles lettres.* Studioſus eſt literarum. *Cic.* *Pour apprendre.* In eo ſtudium eſt diſcendi. *Cic.* Ma wielką chęć do hiſtoryi, kocha hiſtoryą. *Náuki.* Lubi ſię uczyć.

Den-

Donner, ou *mettre ſon affection à quelqu'un*. Ad aliquem animum ſuum adjicere. *Plaut.* Voluntatem ſuam in aliquem conferre. Animum ſuum alicui dare. *Cic.* Dać komu ſwoy ſercem ſię do kogo przyłożyć.

Donner, ou *mettre ſon affection à une choſe.* Animum ſuum in rem aliquam defigere, ou intendere. Alicui rei ſtudere, ou dare ſtudium. *Cic.* Toto animo alicui rei ſe dedere. *Cic.* Przyłożyć ſerce ſwoie do czego, przywiązać ſię affektem do iakiey rzeczy.

Gagner l'affection de quelqu'un. Alicujus animum, ou voluntatem, ou benevolentiam ſibi comparare, ou conciliare, ou colligere. *Cic.* Pozyſkać czyi affekt.

Manquer d'affection pour les perſonnes & pour les choſes. Nullius ſtudio teneri. *Cic.* Nie mieć affektu do oſob do rzeczy żadnych.

Ne pas répondre, ou *ne pas correſpondre à l'amitié, à l'affection qu'on nous porte, y manquer.* Non reſpondere alicui in amore. *Cic.* Non æquare amorem alicujus. *Virg.* Nie oddawać wzaiemnie przyiaźni y dobrey woli ktorą kto ma ku nam, nie wyrownać iey, zániedbywać oney.

Quitter l'affection qu'on a pour quelqu'un, luy oſter ſon affection. Animum ſuum de aliquo ejicere. *Ter.* Voluntatem erga aliquem deponere. Abjicere amorem ab aliquo. *Cic.* Odſtąpić affektu ktory kto ma do kogo, odwrocić chęć ſwoię od niego.

Quitter l'affection qu'on a pour quelque choſe. Alicujus rei ſtudium ponere. *Hor.* Oderwać chęć ſwoię od czego.

L'affection que j'ay pour vous. Amor in te meus. Amor meus erga te. Meum in te ſtudium. *Cic.* **L'affection que vous avez pour moy.* Amor tuus erga me. Tua erga me voluntas & ſtudium. *Cic.* **L'affection qu'il a pour moy.* Singularis ejus in me amor, ou benevolentia. Studium ejus erga me. *Cic.* Przyiaźń chęć moia ktorą mam do ciebie *Przyiaźń chęć twoia ktorą maſz ku mnie. *Przyiaźń chęć Jego ktorą ma ku mnie.

Témoigner à quelqu'un de l'affection. Alicui ſuum amorem oſtendere. *Cic.* Benevolentiam alicui exhibere, ou præſtare. *Col. Phed.* Teſtificari amorem, ou benevolentiam in aliquem. *Cic.* Swiadczyc komu affekt.

Il eſt ſans affection pour ſon païs. Nullo patriæ amore tenetur. Haud amans eſt patriæ. Haud patriæ eſt benevolus. *Cic.* Jeſt bez chęci do kraiu ſwego, nie kocha kraiu ſwego.

Faire une choſe par affection, ou *avec affection.* Propenſo animo, ou ſtudioſè, ou amanter, ou benevolè aliquid facere. *Cic.* Czynić co z chęci, z affektem.

Je vous parle de cœur & d'affection. Verè & ex animo tecum loquor. *Cic.* Mowię ci z ſerca y z miłości.

Qui n'a point d'affection pour les lettres. A litteris alienus, a, um. Averſus à Muſis. *Cic.* Ktory nie ma chęci do náuk.

AFFECTION *du corps*, (*bonne* ou *mauvaiſe diſpoſition.*) Affectio corporis. *Cic.* AFFEKCYA ciała, zła álbo dobra diſpozycya.

AFFECTIONNE', m. AFFECTIONNE'E, f. part. paſſ. *du verbe* AFFECTIONNER. Amans, *genit.* amantis, omn. gen. (*qui fait au Comparatif* Amantior & hoc amantius, *& au ſuperlatif* Amantiſſimus, a, um.) *Studioſus, ſtudioſa, ſtudioſum, (*qui fait au comparatif* Studioſior & hoc ſtudioſius, *& au ſuperlatif* Studioſiſſimus, a, um.) *avec un genitif. Cic.* *Alicui, ou erga aliquem benevolus, benevola, benevolum. *Cic.* KOCHAIĄCY, ſprzyiaiący, życzliwy, chętliwy.

Il luy eſt tres affectionné. Illius eſt amantiſſimus, ou ſtudioſiſſimus. Eſt illi benevolentiſſimus. *Cic.* Barzo mu ieſt ſprzyiaiący.

Mal affectionné envers quelqu'un, ou *à l'endroit de quelqu'un*, ou *pour quelqu'un.* Malè animatus erga aliquem. Malè affectus in aliquem. Qui averſo animo eſt ab aliquo. Alicui infenſus. Ab aliquo alienus. Malevolus alicui. *Cic.* Zle ſprzyiaiący komu, álbo, względem kogo, álbo dla kogo.

Des perſonnes mal affectionnées épluchent continuellement ſes ouvrages. Ab iniquis ſcriptura ejus obſervatur. *Ter.* Iniqui naſutè diſtringunt ſcripta illius. *Phad.* Zle ſprzyiaiące oſoby uſtawicznie pracę Jego przebieraią.

Affectionné à quelque choſe, paſſionné pour quelque choſe. Alicujus rei ſtudioſus, a, um. *Cic.* Maiący chęć ſkłonność paſſyą przywiązanie do czego.

Vôtre fils eſt affectionné à l'eſtude, & dans une grande réputation d'honneſte homme. Filius tuus optimis ſtudiis deditus eſt, ſummâque famâ viri honeſti. *Cic.* Syn twoy ma przywiązanie do náuk, y reputacyą wielką poczciwego Człeka.

AFFECTIONNER, V. act. (*Avoir de l'affection pour quelqu'un, porter de l'affection à quelqu'un.*) In aliquem inclinatione voluntatis propendere, (propendeo, propendes, propendi, propenſum.) *Cic.* Benè animatum eſſe erga aliquem amore, ou benevolentiâ amplecti, ou complecti, (plector, plecteris, plexus ſum.) depon. Aliquem amare, (amo, amas, amavi, amatum.) act. *Cic.* Sprzyiać komu dobrze życzyć kochać.

AFFECTIONNER *une choſe.* Alicujus rei deſiderio teneri, (teneor, teneris, *ſans prét.*) paſſ. ou flagrare, (flagro, flagras, flagravi, flagratum.) ou ardere, (ardeo, ardes, arſi, arſum, neut. * Impensè, ou impenſo ſtudio aliquid velle, (volo, vis, volui.) *Cic.* Pożądać czego.

C'eſt une affaire que j'affectionne & à laquelle je m'intereſſe. Hæc res mihi maximè eſt cordi. *Hor.* Jeſt to ſprawa intereſs ktory kocham, y zá ktorym ſię wdaię.

s'AFFECTIONNER *à une choſe.* Alicui rei ſtudere, (ſtudeo, ſtudes, ſtudui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* Studium ſuum ad aliquid adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. *Ter.* PRZYWIĄZANIE wziąć do czego.

AFFECTIONNER, (*Attacher.*) comme *Les faiſeurs de Comedies doivent affectionner les ſpectateurs à leurs principaux perſonnages.* Comici poëtæ ſpectatorum animos convertere debent in primos actores. OBROCIC ná ſiebie przywiązać do ſiebie: iáko komedyanci powinni patrzaczow przywiązać, obrócić ná pryncypalne oſoby ſwoie.

Je n'ay jamais lû une hiſtoire plus languiſſante, en la liſant on ne prend parti pour perſonne, & l'auteur n'affectionne à rien. Hiſtoriam legi nunquam frigidius ſcriptam, legentis animus nullâ re præ aliâ afficitur, nec uni potiùs, quàm alteri favet, ou ſtudet. Nie czytałem nigdy tak mdłey hyſtoryi: czytaiąc ią do żadney ſtrony ſię człek nie wiąże, y cale ten author nie czyni żadnego przywiązania.

AFFECTUEUSEMENT, adverb. (*Avec affection, d'une maniere affectueuſe & touchante.*) Amanter. Peramanter. Benevolè. adv. Animo libenti, prolixoque. abl. Amicè. adv. *Cic.* SERDECZNIE z affektem z chęcią ſpoſobem ſerdecznym y przyiemnym.

AFFECTUEUX, m. AFFECTUEUSE, f. (*Touchant, rempli de ſentimens de bienveillance & d'amitié.*) Amoris & benevolentiæ plenus, a, um. *Cic.* **Des lettres affectueuſes, tendres & touchantes.* Litteræ amantiſſimæ. Litteræ pleniſſimæ amoris & benevolentiæ. *Cic.* PRZYIEMNY, życzliwy, pełny affektu y dobrey chęci, * Liſty miłoſne, pieſzczone y ſerdeczne.

AFFERME', m. AFFERME'E, f. paſſ. (*Donné à ferme.*) Locatus, locata, locatum. *Cic.* Arędowany, dany puſzczony w Arędę.

AFFERME', (*Pris à ferme,*) Conductus, conducta, conductum. *Cic.* Arędowany wzięty w arędę.

AFFERMER. V. act. (*Donner une terre à ferme*) Locare, (loco, locas, locavi, locatum.) act. accuſ. *Cic.* Locitare, (locito, locitas, locitavi, locitatum.) act. acc. *Ter.* Arędować, puſzczać wieś iáką w arędę.

AFFERMER, (*Prendre à ferme.*) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. accuſ. *Cic.* Arędować, brać w arędę.

Affermer une terre, pour la cultiver. Agrum colendum habere. *Terent.* Arędować máiętność aby koło niey robić.

AFFERMI, m. AFFERMIE, f. part. paſſ. (*Rendu ferme & ſtable.*) Firmatus Stabilitus, Conſtabilitus, a, um. *Cic. Lucr.* Utwierdzony Pokrzepiony ſtałym y pewnym uczyniony.

AFFERMIR, V. act. (*Rendre ferme & ſolide.*) Firmare. Confirmare, (firmo, firmas, firmavi, firmatum) Stabilire. Conſtabilire, (ſtabilio, ſtabilis, ſtabilivi, ſtabilitum) Solidare, (ſolido, ſolidas, ſolidavi, ſolidatum.) act. acc. *Cic. Virg. Vitr.* Utwierdzić pokrzepić ſtałym y gruntownym uczynić.

C'eſt ce qui affermit tout l'ouvrage. Id maxime totum opus firmat. Id addit firmitudinem operi. *Vitr.* To ieſt co utwierdza całe dzieło.

APFERMIR, au figurè, (*Rendre quelqu'un ferme & inébranlable dans les divers accidens de la vie, de la fortune, ou dans quelque sentiment.*) Firmare. Confirmare. act. acc. *Cic.* Constabilire. act. acc. *Ter.* Utwierdzić w sensie niewłasnym., kogo stałym y nieporuszonym uczynić w rozmaitych przygodach życia, albo w zdaniu jakim.

Cette pensée servit beaucoup à m'affermir contre les accidens de la vie. Cogitatione illà non mediocriter sum confirmatus adversùs hujusce vitæ casus. *Cic.* Ta myśl przydała mi się wiele ná Utwierdzenie mnie przeciwko wszelkim życia przygodom.

Il l'affermit au service de son Prince, lors qu'il chancelloit. Nutantem in obsequio Principis confirmavit. *Tacit.* '*S'affermir contre tout évenement.* Confirmare se ad omnia. *Cic.* Utwierdził go ustanowił w wierności ku Panu gdy się chwiał y ważył. 'Ná wszystkie przypadki się utwierdzić

Il affermit son esprit contre la mort. Animum adversùm suprema firmat. *Tacit.* Utwierdził umysł swoy przeciwko śmierci.

APPERMISSEMENT, subst. masc. (*ce qui affermit & rend ferme.*) Stabilimentum. Firmamentum, *genit.* firmamenti, n. Stabilimen, *genit.* stabiliminis, n. Statumen, *genit.* statuminis, neut. *Plaut. Colum.* GRUNT to co utwierdza y stałym czyni.

AFFERMISSEMENT, au figuré, (*appuy soûtien.*) Stabilimen. Firmamentum. *Cic.* Columen, *genit.* columinis, neut. *Cic.* '(Regni stabilimen ac firmamentum. *Cic.* *L'affermissement d'un Royaume.*) GRUNT w wyrozumieniu nie własnym; podpora Filar. ' Podpora Państwa.

AFFETE', m. AFFE'TE'E, f. adject. (*Qui affecte une politesse trop étudiée.*) Elegantiæ nimius affectator, *genit.* nimii affectatoris, m. *Quint.* WYTWORNY, WYTWORNA, ktory wymysłow zbytecznych szuka.

UNE AFFE'TE'E, une *Coquette,* (*parlant d'une femme.*) Exquisitioris elegantiæ consectatrix, *genit.* consectatricis, f. *Cic.* WYTWORNICA, zalotnica mowiąc o białeygłowie.

AFFE'TERIE, subst. f. (*Politesse trop recherchée.*) Exquisitioris elegantiæ putida affectatio, *genit.* putide affectionis, f. *Quint.* Nimiæ concinnitatis consectatio, f. Munditiæ nimis exquisitæ, arum, f. plur. *Cic.* WYTWORNOSC, wymysły cnyrnie.

Elle le voulut porter par ses affeteries & par ses caresses à quelque chose de honteux. Exquisitioribus munditiis, suisque illecebris ad turpia pellicere voluit. Przyłudą y pieszczotami swemi, chciała go do czegoś sromotnego przywieść

AFFICHE, subst. f. (*Placard mis dans les lieux publics pour faire sçavoir quelque chose au public.*) Affixum, *genit.* affixi, n. Libellus affixus, *genit.* libelli affixi, m. Tabella, ou tabella publicè proposita, *genit.* tabulæ publicè proposita, f. Proscriptio, *genit.* proscriptionis, f. *Cic.* KARTA przybita, albo wywieszone Pisanie ná mieyscu jawnym, áby co oznaymić wszystkim.

Je mettray des affiches par-tout, où il y aura écrit en grosses lettres: Si quelqu'un à perdu une valise, qu'il s'adresse à Gripus. Cubitum longis litteris signabo jam usquequaque: Si quis perdiderit vidulum, ad Gripum ut veniat. *Plaut.* Wszędzie wywieszać będę karty ná ktorych wielkiemi literami nápisano będzie, kto Tłomok (albo) torbę zgubił, niech się uda do Grypusa.

César fit publier par affiches, qu'il vouloit que le senat s'assemblast le premier du mois. Senatum velle se calendis adesse Cæsar proscribi jussit. *Cic.* Cesara przez oniwesialy publicznie przybite obwieścić kazał, áby się senat zgromadził pierwszego dnia miesiąca.

Racilius publia par affiches qu'il vendroit les esclaves de Caton. Racillius tabulam proscripsit se familiam Catonianam venditurum. *Cic.* Racyliusz ogłosił poprzybiawszy karty, że miał przedawać niewolnikow Katonowych.

AFFICHES, (*que l'on fait dans les Colleges, en prose & en vers.*) Programmata, *genit.* programmatum, n. plur. Litteraria lucubrationes, *genit.* litterarum lucubrationum, f. plur. (*Ce mot est de Quintilien.*) PISMA ktore wywieszaią w szkołach wierszem y niewierszem.

AFFICHER, V. act. (*Attacher une affiche, ou quelque placard.*) Tabellam proscribere, (proscribo, proscribis, proscripsi, proscriptum.) act. PRZYBIIAC wywieszać karty albo pisanie iakie.

On afficha des placards dans des lieux publics. In locis celeberrimis libelli propositi sunt. *Cic.* Karty wywieszono ná mieyscach publicznych.

AFFICHEUR, subst. masc. (*Celuy qui affiche des placards au coin des rues.*) Qui affigit libellos ad postes & limina publica, TEN co karty przybiia ná rogach ulic.

AFFIDE', m. AFFIDE'E, f. adject. (*Celuy, ou celle de la fidélité desquels on est bien assuré.*) Fidus. Certus, a, um. Fidelis & hoc fidele, adject. *Cic.* WIERNY, WIERNA, podufały, Ten albo Ta, o ktorego wierności kto iest pewny.

AFFILER, V. act. (*donner le fil, ou le tranchant aux outils.*) Acuere. Exacuere, (acuo, acuis, acui, acutum.) act. acc. *Colum. Plin.* DROTOWAC, wcenować szlifować ostrzyć, żelazo lub iáki inszy instrument.

AFFINAGE, subst. masc. (*Action par laquelle on rend les métaux plus fins en les epurant.*) Metallorum coctura, *genit.* cocturæ, f Coctio, *genit.* coctionis, f. Purgatio, *genit.* purgationis, f. PŁAWIENIE, czyszczenie, chędożenie Kruszcow przez co kruszcze się czyścieysze staią.

AFFINE', m. AFFINE'E, f. part. pass. (*Purifié, parlant de l'or & de l'argent.*) Purgatus. Excoctus, a, um. *Aul-Gel.* CZYSTE wyczyszczone mowiąc o złocie y srebrze.

Or bien affiné. Aurum obrussum, *genit.* auri obrussi, neut. *Plin.* Aurum ad obrussam. *Suet.* Złoto dobrze wyczyszczone szczyre złoto.

ON DIT *Du fromage affiné.* Caseus vetus, *genit.* casei veteris, m. *Plin.* MOWI się Ser dostały.

AFFINER, V. act. (*Rendre plus pur & plus fin.*) Purgare, (purgo, purgas, purgavi, purgatum.) act. acc. *Plin.* Excoquere, (excoquo, excoquis, excoxi, excoctum.) act. acc. *Ovid.* WYCZYSCIC, wypalić, czyścieysze polerownieysze uczynić.

ON DIT figurement, *Affiner quelqu'un,* & mieux *Raffiner quelqu'un.* Recoctum aliquem reddere. *Horat.* MOWI się w wyrozumieniu nie własnym wyćwiczyć kogo á lepiey ćwiczonym uczynić.

AFFINEUR, subst. masc. (*Qui affine l'or & l'argent.*) Auri argentive excoquendi & purgandi artifex, *genit.* artificis, m. POLEROWNIK, ktory chędoży złoto y srebro

AFFINITE', subst. f. (*alliance qui se fait entre deux familles par quelque mariage.*) Affinitas, *genit* affinitatis, f. (*qui fait au genitif plurier* affinitatium, & affinitatum *plus usité.*) 'Affinitatis conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. *Cic.* POWINOWACTWO, Krewność, między dwoma domami przez iákie małżeństwo.

Avoir affinité avec quelqu'un. Affinitate se se devincire cum aliquo. *Cic.* Affinitates jungere cum aliquo. *Liv.* Mieć z kim powinowactwo.

Qui a de l'affinité avec quelqu'un. Alieni affinis & hoc affine. adject. *Cic.* Ktory ma z kim powinowactwo krewny powinowaty.

AFFINITE', (*Rapport, convenance, connexion, ou connexité que les choses ont entre elles.*) Conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. Convenientia, *genit.* convenientiæ, f. *Cic.* STOSOWANIE się złączenie zgadzanie się składność iedney rzeczy z drugą.

Ces choses ont une grande affinité entre elles. Hæ res maximam habent inter se convenientiam, *ou* conjunctionem. *Cic.* Te rzeczy barzo się do siebie stosuią.

AFFIQUETS, subst. masc. pl. (*Atours, parures des femmes.*) Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, m. Ornamenta muliebria, *genit.* ornamentorum, n. plur. *Phæd. Cic.* UBIOR Białogłowski, stroie, wytwor.

(Mot de raillerie, qui se dit des parures legeres, superflues, & affectées.) Słowo na żart ktore się mowi o stroiach lekkich, zbytnich, y wymyślnych.

AFFIRMATIF, m. AFFIRMATIVE, f. (*parlant d'une proposition qui affirme.*) Affirmans, *genit.* affirmantis, omn. gen. Asseverans, *genit.* asseverantis, omn. gen. Asserens, *genit.* asserentis, omn. gen. *Cic.* POTWIERDZAIĄCY, POTWIERDZAIĄCA, mowiąc o mowie ktora co twierdzi.

Il est fort affirmatif. Omni asseveratione affirmat. *Cic.* Jest barzo twierdzący.

Il parle toûjours d'un ton affirmatif. Semper asseveranter dicit, *ou* loquitur. Zawsze mowi tonem potwierdzaiącym

AFFIR-

AFFIRMATIVE, subst. f. (*en sous-entendant le mot* Proposition.) ainsi on dit *Prendre l'affirmative, être, ou tenir pour l'affirmative.* Stara k parta asseverantium, (sto, stas, steti, statum.) neut. POTWIERDZAIĄCA, domyślaiąc się rego słowa *strona* y tak się mowi wziąć potwierdzaiącą; być, trzymać sąpotwierdzaiącą stronę.

Diogene tient pour l'affirmative, & Antipater pour la négative. Diogenes ait, Antipater negat. *Cic.* Dyogenes trzyma zá potwierdzaiącą, á Antypater zá niepotwierdzaiącą.

AFFIRMATION, subst. f. (*l'action d'affirmer & d'asseurer une chose.*) Affirmatio. Asseveratio, *genit.* onis, f. *Cic.* POTWIERDZENIE, upewnienie, o iákiey rzeczy.

AFFIRMATIVEMENT, adv. (*D'une maniere affirmative.*) Affirmatè. Asseveranter. adv. *Cic.* POTWIERDZAIĄC, w sposob potwierdzaiący.

AFFIRMER, V. act. (*Assurer une chose.*) Affirmare, Asseverare, (o, as, avi, atum.) Asserere, (assero, asseris, asserui, assertum.) act. acc. *Cic.* TWIERDZIC co ezpewno ndawać,

Affirmer avec serment. Jurejurando affirmare. *Cic.* Przysięgą potwierdzać.

AFFLICTION, subst. f. (*Peine du corps & de l'esprit, douleur que l'ame ressent de quelque disgrace.*) Afflictio, Afflictatio, *genit.* onis, f. Afflictus, *genit.* afflictûs, m. animi dolor, *ou* mœror, *genit.* oris, m. Mœstitia. Tristitia, *genit.* æ, f. *Cic.* TRAPIENIE udręczenie Ducha álbo ciáła żal ktory umysł czuie z iákiego nieszczęścia.

Mon affliction est inconsolable, ou Je suis inconsolable dans mon affliction. Inconsolabilis est dolor meus. Nihil dolorem consolari potest. *Cic.* Utrapienie moie iest bez pociechy, iestem bez żadney pociechy w utrapieniu moim.

Cette perte luy a causé une sensible affliction. Ex hoc casu acerbissimum animi dolorem cepit. *Cic.* Ta szkoda bardzo wielki żal mo sprawiła.

Il luy cause, il luy donne bien de l'affliction. Magnum luctum ipsi importat. *Phad.* Offert ipsi mœrorem. *Ter.* Wielkie mo czyni utrapienie.

Il est dans l'affliction. Jacet in mœrore. *Cic.* Zostáie w utrapieniu.

Il ne me pouvoit arriver d'affliction plus sensible que celle-là. Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere poterat. *Cic.* Nie mogł moie większy żal potkać nád ten.

Il n'y a point d'affliction qui ne s'adoucisse avec le temps. Nullus est dolor, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat, *ou* qui non mitigetur vetustate. *Cic.* Nie masz tákiego żalo ktoryby się za czasem nie uśmierzył,

AFFLICTION, (*Disgrace, mauvaise fortune, adversité.*) Ærumna, *genit.* ærumnarum, f. plur. Miseriæ, *genit.* miseriarum, f. plur. *Cic.* Fortuna afflicta, *genit.* fortunæ afflictæ, f. Acerba tempora, *genit.* acerborum temporum, n. plur. NIESZCZĘSCIE przeciwność utrapienie.

Nous sommes accablez d'afflictions de tous les côtez. Nos miseriæ premunt undique. *Cic.* Fortunâ duriore conflictamur. *Cic.* Zewsząd nieszczęściami ściśnieni iesteśmy.

Je ne suis pas si fort abatu pour avoir oublié que je suis homme, & pour croire qu'il se faille laisser aller à l'affliction Non sum ita fractus ut hominem me esse sim oblitus, aut fortunæ succumbendum putem. *Cic.* Nie takem strapiony żebym zapomniał, iż iestem człowiekiem, y żebym rozumiał iż się trzebá poddać żálowi.

Il m'a consolé dans mon affliction par ses discours. Allevavit dictis ærumnam meam. *Cic.* Pocieszył mnie w oieszczęściu moim mową swoią.

Se moquer de l'affliction d'autruy. Irridere aliena mala. *Phad.* Suggillare miserias alienjus. *Petr.* Naśmiewać się z nieszczęścia cudzego.

Un esprit persecuté & obsedé par les afflictions. Vexatus calamitatibus miseriisque circumclusus animus. *Cic.* Duch przeciwnościami prześladowany y utrapieniem zewsząd ściśniony, oroczony.

Avoir de grandes afflictions. Maximis calamitatibus vexari. pass. *Cic.* Angoribus, *ou* doloribus opprimi ac confici. pass. *Cic.* Mieć wielkie utrapienia.

AFFLICTIVE, adject. f. *Peine afflictive, ou corporelle.* Pœna capitalis, *genit.* pœnæ capitalis, f. TRAPIĄCY, udręczaiący dotykaiące, álbo udręczenie ciała.

AFFLIGE', m. AFFLIGE'E, f. part. pass. (*Qui ressent de la douleur & de la tristesse d'une chose.*) Mœrore afflictus & profligatus. Afflictus & jacens. Dolens & mœrens, *genit.* entis, omn. gen. *Cic.* STRAPIONY, żałosny co ponosi żal y smutek z iakiey rzeczy.

Estre grandement, ou sensiblement affligé. Summo dolore affici, *ou* confici. In magno dolore esse. Dolore angi. Magno in mœrore versari, *ou* jacere. *Cic.* Wielką srodze albo przenikaiącą żałością być zdięty.

AFFLIGE', (*Qui est dans la misere, dans l'adversité.*) Afflictus. Calamitosus. Ærumnosus, a, um, Miser, miserum. *Cic.* Nieszczęśliwy co wnędzy y biedzie zostaie.

Estre affligé, estre dans la misére. Fortunâ duriore conflictari. *Cic.* Adversis premi. pass. *Ovid.* Być nieszczęśliwym, być w mizeryi.

Consoler les affligez. Afflictos animos recreare. *Cic.* Consolari afflictos. *Cic.* Smutnych cieszyć.

AFFLIGE', (*frappé de quelque disgrace, ou malheur.*) Affectus, affecta, affectum. Strapiony, nieszczęściem iakim dotknięty.

Affligé de peste. Peste, *ou* pestilentia affectus. * *De maladie.* Morbo affectus. *Cic.* Powietrzem zarażony, *chorobą zdięty albo złożony.

AFFLIGEANT, m. AFFLIGEANT, f. *en prononce* Affliiant (*Qui cause de la tristesse à l'esprit.*) Acerbus Molestus, a, um. Tristis & hoc triste. *Cic.* Trapiący co żal lub smutek ná umysle sprawuie.

Il est bien affligeant de retourner avec infamie dans un lieu d'où l'on est sorti avec honneur. Acerbum est, *ou* habet magnum dolorem, unde cum honore decesseris, eodem cum ignominiâ reverti. *Cic.* Bardzo to żałosno powracać się z ochydą ná iakie mieysce z kądeśmy wyszli ze czcią.

Nous recevons tous les jours quelques nouvelles fâcheuses & affligeantes. Aliquid quotidie acerbi & incommodi nobis nuntiatur, *Auct. ad Heren.* Codzień iaką nowinę złą y żałosną odbieramy.

Des nouvelles affligeantes. Tristes nontij, *genit.* tristium nunciorum, m. plur. *Cic.* Załosne smutne áwizy.

AFFLIGER, V. act. (*faire souffrir quelque douleur soit du corps ou de l'esprit à quelqu'un, le contrister.*) Alicui dolorem afferre, (affero, affers, attuli, allatum.) Dolore aliquem afficere, (afficio afficis, affeci, affectum.) Aliquem contristare, (contristo, contristas, contristavi, contristatum.) act. *Cic.* Utrapić kogo zasmucić, czynić mu iáką przykrość ná ciele lub ná umyśle.

Estre vivement affligé, ou touché de quelque accident fâcheux. Casu aliquo graviter commoveri, (commoveor, commoveris, commotus sum.) pass. De casu afflictari. pass. Casum aliquem vehementer dolere, (doleo, doles, dolui dolitum.) neut. *Cic.* Zywo być tknięty iáką przygodą nieszczęśliwą.

AFFLIGER *quelqu'un,* (*le tourmenter, le vexer.*) Aliquem affligere, (affligo, affligis, afflixi, afflictum.) Afflictare. Vexare, (o, as, avi, atum.) Angere, (ango, angis, anxi, anctum.) act. accus. *Cic.* Trapić kogo prześladować Napastować.

Cela m'afflige fort. Id me vehementer afflictat, *ou* angit. Id me graviter pungit. *Cic.* To mnie barzo trapi.

Estre affligé de maladie. Morbo afflictari, *ou* conflictari. *Plin. Jun. ou* affici. *Cic. Liv. ou* jactari. *Hor.* * Laborare, *ou* tentari morbo. *Cic.* **Estre affligé de grandes douleurs.* Maximis doloribus affici. pass. *Cic.* być strapionym chorobą * być ściśnionym wielkiemi bolesciami.

Affliger, tourmenter son corps. Corpus affligere, *ou* vexare. *Cic.* Trapić ciało swoie, dręczyć.

s'AFFLIGER, (*s'attrister de quelque chose.*) Aliquid dolere, *ou* mœrere. De aliquâ re dolere. *Cic.* Zasmucić się czym, trapić się czym.

S'affliger, se tourmenter soy-même. Se se afflictare. Se macerare, *ou* cruciare, *ou* excruciare. *Ter.* Se affligere. Afflictare. pass. *Cic.* Trapić dręczyć siebie samego.

AFFLUENCE, subst. f. *on prononce* affluence. (*Grand concours de monde.*) Magnus hominum concursus, *genit.* magni concursûs, m. Frequentia, *genit.* frequentiæ, f. Multitudo, *genit.* multitudinis, f. *Cic.* Mnostwo wielká liczbá ludzi zgromadzonych.

Il y eut une grande affluence de peuple à ce spectacle. Ad illud spectaculum magnus factus est populi concursus. *Cic.* Wielkie mnostwo było ludzi ná tym widowisku.

AFFLUENCE, (*abondance des choses.*) Affluentia Abundantia.

dantia. Copia, *genit.* æ, f. *Cic.* Obfitość doftatek wecey.

De l'affinence des choses naist l' arrogance. Ea hac rerum affluantiâ nata eft arrogantia. *Cic.* Z Doftatku wialkiego codzi fię bardość.

AFFLUENCE *de paroles.* Verborum copia. *Cic.* Obfitość flow.

Avec Affluence, Abondanter. Copiosè. Largè. adverb. *Cic.* Obficia.

AFFLUER, V. neut. (*se rendre en un même lieu.*) Affluere, Confluere, (fluo, fluis, fluxi, fluxum.) neut. *Cic.* In aliquem locum. Zchodzić fię zbiegać fię zebrać fię ná iedno mieyfce.

(Ce verbe eft vieux & hors d'ufage.) To flowo ieft ftare y wyfzło z używania.

AFFOIBLI. m. AFFOIBLIE, f. part. Paff. *(Rendu plus faible)* Debilitatus. Fractus. Enervatus, a, um. *Cic.* Osłabiony Osłabiona.

Vn peu affoibli. Subdebilitatus, a, um. *Cic.* Nád wątlony trochy osłabiony.

Des membres affoiblis d'un grand travail. Membra multo labore fracta. *Hor.* ou debilitata, *Cic.* Siły osłabione od wielkiey pracy.

Une vertu affoiblie. Virtus debilitata. *Cic.* Cnotá osłabioná

Vn esprit affoibli de vieillesse. Fluxa fenio mens. *Tacit.* Umyfł ftarośćią nadfłabiały.

Qui est vieux & qui a les forces affoiblies. Qui eft ætate confectâ & viribus infirmis. *Cic.* Stary y fił osłabionych.

AFFOIBLIR, V. act. *on prononce* affeblir. (*Rendre faible, débiliter, énerver.*) Debilitare. Enervare, (o, as, avi, tum.) Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) Infringere, (infringo, infringis, infregi, infractum.) act. acc. *Cic.* Osłabić nadwątlić nadwerężyć.

Estre affoibli de maladie. Morbo debilitari, *Cic.* Być Osłabiony chorobą.

Affoiblir les forces du corps. Enervare vires. Vires corporis frangere. *Hor.* Convellere vires corporis. *Celf.* Osłabić fiły ciała.

Il affoiblit ou il s'affoiblit tous les jours, (parlant d'un malade que la maladie mine peu à peu, & à qui elle ôte les forces.) Vires ejus debilitantur in dies. *Cic.* Digeritur homo. *Celf.* Vires eum deficiunt quotidie. Deficitur viribus. *Cic.* *Quint.* Codzień flabfzym fię ftaie mowiąc o chorym Ktorego chorobá polekku trawi, y fiły odbiera.

Sa santé s'affoiblissant tous les jours, il ne quittoit point pour cela ses débauches. Ingravafcente in dies valetudine, nihil è libidinibus omittebat, aut remittebat. *Tacit.* Lubo ná zdrowiu coraz flabfzym był, iednakże rofpufty nic nie po praeftawał.

La douleur affoiblit & m'ôte la parole. Dolor me debilitat, includitque vocem. *Cic.* Dolor præcludit vocem. *Phæd.* Zal mi fiły y mowę odbierá.

Il se sentit affoiblir tout d'un coup. Huna fubito defecit omnis motus. *Cic.* Naglo wfzyftek fię czuł osłabionym.

La vieillesse affoiblit la veuë: Senecta oculorum aciem retundit. *Sen.* Starość osłabia wzrok.

Les remedes affoiblissent. Remedia vires fubducunt. *Ov.* Medicamentis vires detrahuntur. *Plin* Lekarftwá osłabiaią.

AFFOIBLIR, au figuré, (*Diminuer abattre.*) Frangere. Infringere. Debilitare. Imminuere. act. acc. Osłabić w wyrozumieniu niewłafnym *Vmnieyszyć poniżyć.*

(On dit *Frangere dignitatem fuam.* Affoiblir fa dignité. * *Cornu finiftrum extenuare.* ou *debilitare*, ou *infirmare.* *Cic.* Affoiblir fon aile gauche. * *Factionem debilitare. Cic.* Affoiblir une faction. * *Imminuere auctoritatem. Cic.* Affoiblir l'autorité. *Multo infirmiorem humilioremque populum redigere. Caf.* Affoiblir un peuple.) (Mowi fię poniżyć godność fwoię * Osłabić fkrzydło fwoie lewe * Osłabić fakcyą iáką * poniżyć powagę * Osła... narod iaki.)

Affoiblir par des expressions basses des matieres relevées. Magna teruare parvis modis. *Hor.* Umnieyfzać wyrażeniem oikczemnym rzeczy wielkie.

L'esperance s'affoiblit, & s'évanouït. Extenuatur fpes & vanefcit. *Cic.* Nádzieiá flabieie y niiká.

Affoiblir les couleurs, en diminuer la force. Eluere colores. *Quint.* Rozrzedzać farby tęgość ich rozczyniaiąc.

AFFOIBLISSEMENT, fubft. mafc. *on prononce* affeblissement, (*Diminution de forces*) Defectio. Diminutio. Imminutio. Infractio. Debilitatio, *genit.* onis, f. *Cic.* Osłabienie umnieyfzenie fił.

(On s'en fert dans le fens propre & figuré, car on dit *Corporis, ou virium imminutio. Cic.* Affoiblissement du corps & des forces: comme auffi *Animi debilitatio*, ou *infractio*, Affoiblissement de l'efprit: *Dignitatis & famæ imminutio. Cic.* Affoiblissement de la dignité & de la reputation.) (Zażywá fię w wyrozumieniu tak włafnym, iáko y niewłafnym, gdyż fię mowi Ciała y fił osłabienie, Umyfłu osłabienie, godności y fławy umnieyfzenie.)

AFFOIBLISSEMENT *des couleurs, (lors qu'on les lave pour leur ôter ce qu'elles ont de trop vif.)* Dilutus color, *genit.* diluti coloris, m. *Aul-Gel.* Rozczyniania kolorow, kiedy ie rozrzedzaią dlá pomiarkowania co zbyt tęgiego w nich y zbyt żywego.

Affoiblissement de la lumiere. Luminis diminutio. *Cic.* Umnieyfzenie świátłá,

AFFOLE', m. AFFOLE'E, f. part. *du verbe* AFFOLER, comme *Il est affolé de sa femme, il en est fol.* Amore fuæ mulieris infanit. Mulierem fuam amat ad infaniam. *Plin.* Omamiony omamioná, od słowá mamię, iáko omamiony ieft od żony fway, kochá ią aż do fzaleństwá

(Le verbe *Affoler* ne fe dit gueres que dans le difcours familier & en raillant: il fignifioit autrefois *Estropier*, ou *blesser quelque membre;* mais en ce fens il eft hors d'ufage fi ce n'eft dans quelques provinces parmi le peuple.) (To słowo francufkie nie mowi fię prawie, chybá w mowie potoczney y to ná żart znaczyło przedtym okalieczyć, álbo obrazić ná Człeku iákim, ále już w tym wyrozumieniu nie ieft używane chybá w niektorych prowincyach między pofpolftwem.)

AFFRANCHI, m. AFFRANCHIE, f. *Qui est franc & libre d'une chose. qui en est exemt & delivre.*) A re aliquâ, *ou* rei alicujus liber, libera, liberum, *ou* Immunis & hoc immune. *Cic. Plaut. Ovid.* Liberatus, *ou* folutus, a, um. A re aliquâ, *ou sans préposition.* Wolny owolniony y wyięty od czego Dyfpenfowany.

(On dit *Liber à legibus. Plaut.* Affranchi des loix. *Liber metu*, ou *pavore*, ou *terrore animus. Cic. Plin.* Un efprit affranchi de crainte. *Laborum liber rusticus. Hor.* Un païfan affranchi du travail. *Liber omnis cupiditatis dominatu. Cic.* Affranchi de toute cupidité.) (Mowi fię uwolniony od praw, wolny od bolaźni y ftrachu umyfł chłop od roboćizny wolny, od wfzelkiey chciwości wolny.)

AFFRANCHI, comme fubftantif, (*Qui est fait libre d'esclave qu'il étoit.*) Liber, *genit.* liberi. m. Manumiffus, *genit.* manumiffi. m. *Cic. Ter.* WYZWOLENIEC, (co z poddanego zoftał wolnym.)

AFFRANCHIE, *(parlant d'une fille à qui l'on donne la liberté.)* Liberta, *genit.* libertæ, f. *Cic.* WYZWOLENICA, (mowiąc o dziewce ktorey wolność dano.)

Mon Affranchi. celuy que j'ay affranchi. Libertus, ou Libertinus meus, *genit.* i, m. *Ter.* Moy wyzwoleniec Ten ktoregom wyzwolił.

Mon Affranchie, celle que j'ay affranchie. Liberta mea. *Cic.* Moia Wyzwolenica, ta ktorąm wyzwolił.

AFFRANCHIR, V. act. (*Rendre franc & libre, exemter de quelque chose.*) A re aliqua, *ou* aliquem liberare, (libero, liberas, liberavi, liberatum.) *ou* eximere, (eximo, eximis, exemi, exemtum.) *Alicujus rei Immunitatem alicui dare, (do, das, dedi, datum.) * A re aliquâ immunem aliquem reddere, *ou* præftare, (reddo, reddis, reddidi, redditum: præfto, præftas, præftiti, præftitum.) act. *Cic.* UWOLNIC, wolnym uczynić od czego difpenfować.

Affranchir une terre de tous tributs. Eximere de vectigalibus agrum. *Cic.* Uwolnić wieś iáką od wfzyftkich podatkow.

Des terres affranchies. Immunes agri, *genit.* immunium agrorum, m. pl. *Cic.* Wolne dobra.

AFFRANCHIR, (*delivrer, exemter quelqu'un de tout ce qui luy fait de la peine.*) Re aliquâ aliquem liberare. Eximere alicui quod eum angit. *Cic.* UWOLNIC, kogo od wfzyftkiego co mu przykrość czyni.

Estre affranchi du pouvoir de la fortune. Fortunæ dominatu liberari. paff. *Cic.* * *De la tyrannie de ses passions.* Cupiditatis dominatu excedere, (excedo, excedis, exceffi, exceffum.) neut. *Cic.* Ofwobodzonym być od władzy fortuny, * Od Tyranniy fwoich námiętności.

Affranchir quelqu'un de chagrin. Curis folvere aliquem, (folvo, folvis, folvi, folutum,) act. *Ter.* **Des miseres de*

cette

cetta vie. Ex miseriis hujus vitæ eximere aliquem. *Plaut.* Uwolnić kogo od smutko, * Od nędzy życia tego.

J'avois à peine affranchi mon cœur de l'empire de Bacchis, & je l'avois donné à une autre. Vix me à Bacchide abstraxeram atque impeditum in eâ expedivi animum meum, & ad aliam contuleram. *Ter.* Ledwie com uwolnił serca moie od Bachidy ażaaem go lasacy dał.

s'AFFRANCHIR, *(secouër le joug.)* In libertatem se asserere, *ou* se vindicare, (assero, asseris, asserui, assertum: vindico, vindicas, vindicavi, vindicatum.) act. *Cic. Cæs.* Jugum excotere, *ou* excutere cervicibus suis, (excutio, excutis, excossi, excussum: exuo, exuis, exui, exutum.) act. *Cic.* UWOLNIC się, iarzmo zrzucić.

Les peuples s'affranchirent peu à peu. Populi se se paulatim in libertatem vindicarunt. *Cic.* * Popoli paulatim servitutem exuerunt. *Liv. ou* Liberi facti sunt. *ou* Servitutis jugum à suis cervicibus depulerunt, dejecerunt, removerunt. *Cic.* Lud się po lekku y powoli ná wolność wybił.

S'affranchir de la tyrannie de quelqu'un. Expedire se, *ou* se liberare ab improbo imperio, (expedio, expedis, expedivi, expeditum.) act. *Cic.* Oswobodzić się od Tyrániiy czyicy.

AFFRANCHIR, *(Donner la liberté à un esclave, le faire sortir d'esclavage.)* Libertate aliquem donare, (no, as, avi, atum.) act. asserere aliquem in libertatem, *ou* manu asserere aliquem, (assero, asseris, asserui, assertum.) In libertatem aliquem vindicare. *Cic.* Eximere aliquem servitute, *ou* servitio. *Liv.* *Aliquem manumittere, (mitto, mittis, misi, missum.) Dare alicui pileum, *ou* alapam, *ou* libertatem. act. *Cic.* UWOLNIC, wolnością darować poddanego lub niewolnika.

(Ces dernieres expressions Latines sont tirées des differentes cérémonies qui se pratiquoient en donnant la liberté parmi les Grecs & les Romains, que vous pourrez voir dans mon Dictionaire des Antiquitez. Car tantost ils prenoient par la main l'esclave qu'ils vouloient mettre en liberté, & cela s'appelloit *Manumittere*, ou *Manu asserere in libertatem*: ou ils luy mettoient sur la teste un certain bonnet, ce qu'ils appelloient *Pileum dare*: ou ils luy appliquoient un petit soufflet sur la jouë, & ils nommoient cette cérémonie *Alapam dare*; d'où est venuë cette expression Latine dans Phédre *Multò majoris alapæ mecum veneunt*, pour dire *Je ne donne pas la liberté à si bon marché*:) Te ostatnie Łacińskie sposoby mowienia pochodzą z rożnych zwyczaiow zażywanych u Grekow y Rzymianow, kiedy kogo wolnością darowali, ktore obaczyć możesz w Dykcyonarzu o dawnych rzeczach, Gdyż czasem zá rękę wzięwszy wypuszczali niewolnika: y to się zwało *manumittere* albo *manu asserere in libertatem*: lub też kładli mu ná głowę czapkę pewną, to zázywali *pileum dare*, álbo mu lekki policzek dawali, názywaiąc to *Alapam dare*; ztąd ta expressya w Fedrus *nie tak tania wolnością darnię*,

AFFRANCHISSEMENT, subst. masc. *(Exemption délivrance.)* Liberatio, *genit.* liberationis, f. Vacuitas, *genit.* vacuitatis, f. *Cic.* UWOLNIENIE.

Affranchissement de tous maux. Omnium malorum liberatio. *Quint.* Uwolnienie od wszelkiego złego.

Affranchissement de tout chagrin. Liberatio, & vacuitas omnis molestiæ. *Cic.* Uwolnienie od wszelkiey troski.

AFFRANCHISSEMENT, *(liberté qu'on donne à un esclave.)* Libertas, *genit.* libertatis, f. Manumissio, manumissionis, f. *Cic.* WOLNOSCIĄ darowanie niewolnika.

AFFREUX, m. AFFREUSE, f. adject. *(Qui donne de l'effroy, qui fait peur.)* Horridus, a, um. Horribilis & hæc horribile. Terribilis & hæc terribile. adject. *Cic. Hor.* Horrificus, a, um. *Cic.* Teter, tetra, tetrum Terrior & hoc terrius, *genit*, tetrioris *pour tous les genres.* Teterrimus, a, um. *Cic.* STRASZNY, straszliwy, co okropność sprawuie.

Une mer affreuse. Æquor horridum. *Hor.* Morze straszliwe.

Qui a un regard affreux. Aspectu terribilis. Vultu horrendus. *Cic.* Vultu torvus. *Quint.* Strasznego poyrzenia.

Il a des yeux affreux. Sunt illi truces oculi. *Cic.* Oculis torvis tuetur. *Ovid.* Straszne ma oczy.

AFFREUSEMENT, adv. *(d'une maniere affreuse.)* Horrendum, *ou* horribilem in modum, *Cic.* OKROPNIE, strasznie.

(Horridè signifie *Sans grace, sans politesse.)* Znaczy niegrzecznie grubiańsko.

Regarder affreusement. Torvè intueri. *Cic.* Krzywo straszliwio poglądać.

AFFRIANDER, V. act. *(Accoustumer quelqu'un à la friandise.)* Cupediis inescare aliquem, (inesco, inescas, inescavi, inescatum.) *ou* allicere, *ou* illicere, (illicio, illicis, illexi, illectum.) act. *Terent.* PRZYŁAKOCIC kogo w łakotki wprawić.

(Mot de peu d'usage dans le sens naturel, si ce n'est parmi le menu peuple.) (Słowo rzadko używáne w wyrozumieniu własnym chyba między drobnym ludem.

AFFRIANDER *quelqu'un à une chose.* Aliquem ad aliquid allectare, *ou* prolectare, (lecto, lectas, lectavi, lectatum.) *ou* inlicere. act. PRZYŁAKOCIC rozłakomić kogo ná iáką rzecz.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo podłe y pospolite.

AFFRIOLER, V. act. *mot bas & populaire, le même qu'*AFFRIANDER. PRZYNĘCIC, słowo podłe y pospolite toż samo co przyłakocić.

AFFRODILLE, *ou* ASPHODELE, subst. f. *ou* HACHE ROYALE, *(herbe)* Asphodelus, *genit.* asphodeli, m. Hastula regia, *genit.* hastulæ regiæ, f. *Plin.* ZŁOTOGŁOW, ziele.

AFFRONT, subst. masc. *(Injure que l'on fait à quelqu'un par des paroles méprisantes & outrageuses.)* Injuria *genit.* injuriæ, f. Contumelia, *genit.* contumeliæ, f. *Cic.* POTWARZ zelżenia co się staie słowami uszczypliwemi pogardzaiącym łaianiem kogo.

Faire affront, ou un affront à quelqu'un. Contumeliam, *ou* injuriam alicui facere, *ou* imponere. *Ter. Plaut. Cic.* Contumeliâ aliquem afficere. *Quint.* Distringere aliquem gravi contumeliâ. *Phæd.* Contumeliam jacere in aliquem. *Cic.* Contumeliosè facere alicui injuriam. act. *Ter.* Zelżywość komu oczynić.

Faire affront, ou insulte à quelqu'un pour rien. Alicui de nihilo audacter facere contumeliam. *Plaut.* Zelżyć kogo spotwarzyć za nic.

Si vous eussiez voulu vivre dans la condition que la nature vous avoit donné, vous n'auriez pas reçeu cet affront. Si quod natura dederat voluisses pati, non illam expertus esses contumeliam. *Phæd.* Gdybyś był chciał zostać w tym stanie ktory ci natura dała, nie ponosił byś tey zelżywości.

Ajoutant affronts sur affronts. Additâ contumeliâ contumeliis. *Tacit.* Zelżywości do zelżywości przydaiąc.

Qui ne peut souffrir affront. Contumeliæ impatiens. *Patr.* Ktory zelżywości znieść nie może.

Qui fait affront à quelqu'un. Injuriosus, *ou* Contumeliosus in aliquem, (a, um.) *Cic.* Obelżywy zelżywy potwarliwy.

Avec affront. Injuriosè. adv. *Cic.* Zelżywie z zelżywością.

AFFRONT, *(Honte que nous recevons nous mêmes en faisant quelque faute.)* Infamia, *genit.* infamiæ, f. Propudium, *genit.* propudii, n. *Cic.* WSTYD, hańba ktorą sami odbieramy uczyniwszy co złego.

C'est un grand affront à un Général d'armée, lors qu'il est forcé de lever un siége. Propudiosum est Imperatori, cùm urbem obsidione solvere cogitur. Wielka hańba Generałowi Woyska gdy musi odstąpić od miasta obleżonego.

AFFRONTÉ, m. AFFRONTÉE, f. part. pass. *(Trompé, fourbé.)* Fraudatus, fraudata, fraudatum. *Cic.* *Voyez* AFFRONTER. ZDRADZONY, oszukany ochydzony.

AFFRONTER, V. act. *(Tromper, fourber quelqu'un.)* Fraudare, *ou* defraudare, (fraudo, fraudas, fraudavi, fraudatum.) act. acc. *Cic.* *Alicui sycophantias struere, (struo, struis, struxi, structum.) *Plaut.* Aliquem inducere, (induco, inducis, induxi, inductum.) act. *Cic.* * Dolo aliquem aggredi, *ou* fraude petere, (aggredior, aggrederis, aggressus sum. dep. Peto, petivi, petitum.) act. *Cic.* ZDRADZIC, oszukać, oszalbierować, kogo.

Il m'a affronté de cent écus. Mihi emunxit centum nummos. Oszalbierował mię oszukał w sto talerach.

AFFRONTER, au figuré, *(attaquer sans rien craindre.)* Aggredi. Adoriri, (adorior, adoriris, adortus sum.) depon. acc. *Cic.* *Ad pugnam provocare, (voco, as, avi, atum.) act, *l'Ennemi*, Hostem, *(à l'accusatif.)* *Cic. Liv.* POTYKAC się uderzyć ná co śmiało náuieprzyiaciela.

Affronter

Affronter les dangers. Pericula confidenter adire, *ou* fobire, (eo, ir, ivi, itum.) act. *Periculis impavidè fe fe offerre. Se in pericols inferre, (ero, fers, obtuli & intoli, oblacum & illatum.) act. *Cic.* Uderzyć odważnie ná niebefpiecaeńftwa.

Il affronta la mort fans témoigner aucune appréhenfion. Impavidus, *ou* imperterritus fe fe morti obtulit. *Cic.* Z śmiercią fię śmiało potkał nieoftrafzony.

Les deux armées s'affronterent terriblement. Summo impetu, *ou* fummo animorum æfto utraque acies concorreount. *Cæf.* Obodwa Woyfka ftrafoole fię potykały.

AFFRONTERIE, fubft. f. (*Tromperie.*) Fraudatio, *genit.* fraudationis, f. *Cic.* Sycophantia, *genit.* fycophantiæ, f. *Plaut.* Captio, *genit.* captionis, f. *Cic.* Impoftora, *genit.* impoftoræ, f. *Vlp.* OSZUSTOSTWO, fzalbierftwo ofzokiwanie.

AFFRONTEUR, fubft. mafc. (*Trompeur.*) Fraudator. Defraudator, *genit.* fraudatoris, m. *Cic. Sen.* Sycophanta, *genit.* fycophantæ, m. *Plaut. Ter.* Planor, *genit.* plani, m. *Cic.* Æruscator, *genit.* æruscatoris, m. *Aul. Gel.* Impoftor, *genit.* impoftoris, m. *Vlp.* Qui malis artibus corradit pecuniam. *Plaut.* OSZUST.

AFFRONTEUSE, fubft. f. (*Trompeufe.*) Mulier fycophanta, f. SZALBIERKA.

S'AFUBLER, V. neut. p. (*fe cacher la tefte & le corps par quelques habillement.*) Paonice cooperire, (cooperio, cooperis, cooperoi, coopertum.) act. *Lucr.* Caput obnubere, (obnubo, obnubis, obnupfi, obnuptum.) act. *Cic.* UWINĄC, fię a głową całego w odzienie iakie.

(Vieux mot & populaire.) (Słowo ftare y pofpolite.)

ON DIT figurément & populairement, S'*affubler*, ou *eftre affublé de quelqu'un*, (*en être coëffé, l'excufer en tout jufques à fes défauts.*) Sibi aliquem induere, (induo, induis, indui, indutum.) act. *Ter.* MOWI fię nie właśnie y po pofpolitemu wziąć kogo ná fiebie, głowę fobie nim nápełnić we wfzyftkim go bronić, y fame nawet iego niedofkonałości.

Eft-il poffible qu'un homme foit tellement affublé d'une perfonne, qu'elle luy devienne plus chere que luy-même n'eft à luy-même? Quemquam-ne hominem in animum inftituere, aut parare, quod fibi fit carius, quàm ipfe eft fibi? *Ter.* Czy możnaż ieft żeby kto tak fobie kim głowę nápełnił? żeby mu był milfzy niżeli on fam ieft fobie!

Les Difciples de Platon étoient affublez des opinions de leur Maiftre. Platonicorum mentem imbuerant Doctoris opiniones. Uczniowie Platona naprzątnioną mieli głowę opiniami Nauczyciela fwego.

(Mot bas & du difcours familier.) (Słowo podłe y pofpolite.)

AFFUST, fubft. mafc. *On prononce.* AFFûT, (*Ce qui fert à pointer le canon.*) Tormenti bellici lignea compages, *genit.* ligneæ compagis, f. LAWETA co flużý do rychtowania armaty.

AFFUST, (*lieu à l'écart & couvert où l'on fe cache pour attraper le gibier qui vient au gifte.*) Infidiæ, *genit.* infidiarum, f. plur. *Cic.* ZASADZKA mieyfce ná uftronio y fkryte gdzie fię kto zafadza dla doftania zwierza ktore przychodzi do łożyfka.

Chercher un lieu pour fe mettre à l'affuft. Quærere locum infidiis. Szukać mieyfca dla záfadzenia fię.

Eftre à l'affuft des beftes fauvages. Feris infidiari, (infidior, infidiaris, infidiatus fum.) depon. Tendere feris infidias. act. *Mart. Cic.* Záfadzać fię ná zwierzu dzikie.

ON DIT figurément *Eftre à l'affuft, eftre arrefté & caché en quelque lieu pour parler à quelqu'un.* Aucupari aliquem ex infidiis. *Plaut.* MOWI fię nie właśnie záfadzić fię to ieft zátrzymać fię na iakim mieyfcu dla rozmowienia fię z kim.

Eftre à l'affuft de tous les mots, Aucupari & obfervare fingula verba. *Cic.* Záfadzać fię ná każde flowo, podchwytywać.

AFFUSTAGE, fubft. m. *on prononce* AFFûTAGE. (*Provifion d'outils preparez.*) Artis Inftromenta difpofita, n. plur. PRZYGOTOWANIE, oźrządzia ołożnnego.

AFFUSTER *un canon,* V. act. *on prononce* AFFûTER, (*Garnir un canon de fon affuft.*) Lignea compage tormentum bellicum inftruere, (inftruo, inftruis, inftruxi, inftructum.) act. LAWETĘ dać pod armatę.

AFFUSTER *fes outil.*, (*les préparer, les mettre en eftat de s'en fervir.*) Inftrumenta alicujus artis inftruere, *ou* parare. Inftrumenta acuere, (acuo, acuis, acui, acutum.) act. acc. PRZYGOTOWAC narzędzie fwoie nágotować ie do zażywania.

AFIN *de*, ou *Afin que*, (*Conjonction qui dénote l'intention & fignifie* pour & à deffein.) Ut. Uti. Quò, (*avec le verbe au Subjonctif.*) *Ad *avec le Gerondif en* dum. *Causâ, *ou* gratiâ *avec le Gerondif en di qu'on met devant.* ABY Konjunkcya znaczęca zámyfl y znácey dla, y gwoli czemu.

AFFRICAIN, m. AFFRICAINE, f. (*Qui eft d'Afrique.*) Africanus, Africana, Africanum. Africus, Africa, Africum. Afer, Afra, Afrum. *Cic.* AFRIKANIN co ieft z Afryki.

AFRIQUE, fubft. f. (*l'une des quatre parties du Monde, & la plus grande de toutes les preque-Ifles de l'Univers.*) Africa, *genit.* Africæ, f. *Cic.* AFRYKA iedna z czterech świata części: y ze wfzyftkich całego świata wyfp wodą nieobefzłych náywiękfza.

AGA, (*Interjection qui marque admiration, ou indignation.*) Papæ. *Terent.* Interiekcya wyrażaiąca podziwienie álbo gniew.

(Cette interjection fignifie en nôtre Langue *Voyez, Admirez un peu.* & elle vient du mot grec agao, *j'admire, je m'étonne, je fuis indigné.*) Ta interiekcya w Francufkim znáczy patrzayże, zdumiey fię nie co, y pochodzi z greckiego *agao* dziwuię fię! dziwno mi to! złym ná to.

AGACE, fubft. f. (*efpece de pie dont le plumage eft fort noir.*) Pica glandoli-fera, *genit.* picæ glanduli-feræ, f. *Plin.* SOYKA, Rodzay frok ktore maią pierze barzo czarne.

AGACEMENT *de dents,* fubft. m. (*incommodité qui vient aux dents.*) Dentium hebetatio, genit hebetationis, f. TRĘTWIENIE zębow, bol ktory fię przytrafia w zębach.

AGACER *les dents* V. act. (*comme font les fruits verds & les acides.*) Dentes hebetare, (hebeto, hebetas, hebetavi, hebetatum.) act. TRĘTWIC mowiąc o zębach, táko to fprawuią owoce zielone, y rzeczy kwaśne.

s'AGACER, (*parlant des dents.*) Hebefcere, (fco, fcis.) TRĘTWIEC, cierpnąć, mowiąc o zębach.

Il a les dents agacées. Torpent, *ou* obftupent illi dentes. Hebent illi dentes. *Sil-Ital.* Ma zęby trętwiące.

AGACER, (*irriter provoquer.*) Irritare, (irrito, irritas, irritavi, irritatum.) Laceffere, (laceffo, laceffis, laceffivi, laceffitum.) Provocare, provoco, provocas, provocavi, provocatum.) Inceffere, (inceffo, inceffis, inceffivi, inceffitum.) act. acc. *Terent. Cic.* NAPASTOWAC, nagabać wyzywać.

AGANIPPE, (*Fontaine de Béotie, confacrée à Apollon & aux Mufes.*) Aganippe, *genit.* Aganippes, f. *Horat.* ZRZODŁO Beocyi poświęcone Apollinowi y Muzom.

AGAPES, fubft. f. (*feftins, ou banquets de charité, que faifoient enfemble les premiers Chrétiens dans les Eglifes.*)

Agapæ, arum, f. plur. Biefiada álbo uczta miłości, ktorą czynili wfpolnie pierwfi Chrześcianie w Kościołach.

(Ce mot vient du grec *àgapáo j'aime,* parce que ces feftins fe faifoient pour lier davantage d'amitié les Chrétiens; mais on fut obligé de les retrancher, à caufe des abus.) (To flowo pochodzi z Greckiego *agao kocham* bo te uczty bywały dla umocnienia tym barziey miłości między Chrześcianami; ále mufiano ie znieść, dla zbytkow.)

AGARIC, fubft. m. (*efpece de champignon fort fpongieux, qui croift fur les branches des vieux arbres, principalement fur les arbres appellez Melezes; & dont on fe fert en Medecine.*) Agaricum, *genit.* agarici, n. *Plin.* MODRZEWOWA gębka, rodzay grzybow barzo porowatych rofnie po gałęziach drzew ftarych, ofobliwie názwanych Modrzewie, y używaią ich w lekarftwie.

AGATHE, fubft. f. (*forte de pierre précieufe.*) Achates, *genit.* achatæ, m. *dans Solin, & dans Pline* femioin, *ayant égard au mot* Gemma. AGAT gatunek kamieni drogich.

(Cette Pierre a été ainfi nommée, par ce qu'elle fut premierement trouvée en Sicile fur un fleuve de même nom.) (Nazwany ták ieft ten kamień iż go náypierwey znaleziono w Sycyliy nad rzeką tegoż Imienia.

AGDE. (*Ville Epifcopale du bas Languedoc avec un port de mer.*) Agatha, *genit.* Agathæ, f. AGATA Miafto Bifkupie w Okcyraniy.

D'AGDE. Agathenfis & hoc Agathenfe. adject. AGATENSKI.

AGE,

AGE, ſubſt. maſc. *la durée naturelle de chaque choſe.*) Ætas, *genit.* ætatis, f. *Cic.* Ætatis tempus, *genit.* temporis ætatis, neut. *Cic.* WIEK trwałość przyrodzona rzeczy káżdey.

AGE ſignifie auſſi *l'Eſtat de l'homme en certaines parties de la vie.* comme *le* BAS ÂGE, *l'enfance, l'âge d'innocence*, ou *l'âge tendre juſques à ſept ans.* Prima, *ou* tenera ætas. f. Ætatula. Pueritia, *genit.* æ, f. Ætas puerilis, f. *Cic.* WIEK znaczy też ſtan człowieka w pewnych częściach życia ſwego iáko; pierwſzy wiek, dzieciństwo, wiek niewinności, wiek ſłaby áż do lat 7.

Dès mon bas âge, dès mon enfance, dès ma plus tendre jeuneſſe. A primâ ætate. Ab ætatulâ. A teneris, ut Græci dicunt, unguiculis. A puero. A pueris. A pueritiâ. Ab initio ætatis. Ab ineunte ætate. *Cic. Plaut. Ter.* Od pierwszego wieku mego, od dzieciństwa od naypierwſzey młodości.

AGE DE RAISON, ou *de diſcretion, de diſcernement.* Provida ætas, f. WIEK záżywania rozumu, álbo rozeznania.

AGE DE PUBERTE', (*l'âge de 14. ans pour les garçons, & de 12. pour les filles.*) Pubertas, *genit.* pubertatis, f. Pubes ætas, *genit.* puberis ætatis. f. *Liv.* Lanuginis prima ætas. *Ovid.* WIEK od dzieciństwa doraſtaiący, wiek od 14. lat dla chłopiąt, a od 12. dla dziewcząt.

AGE VIRIL. Conſtans & integra ætas, *genit.* conſtantis & integræ ætatis, f. *Cic.* Bona ætas. *Cic.* WIEK męſki.

AGE MOYEN, *ou Moyen âge.* Media ætas, *genit.* mediæ ætatis, f. *Cic.* SRZEDNI wiek.

AGE AVANCE'. Provecta, *ou* devexa ætas, *genit.* provectæ, *ou* devexæ ætatis, f. *Cic.* PODESZŁY wiek.

AGE DE'CREPIT. Decrepita ætas, *genit.* ætatis decrepitæ, f. Exacta & extrema ætas, f. *Cic.* STARY zgrzybiały wiek.

AGE *des voluptez, le temps de la vie où l'on ſe laiſſe emporter aux paſſions.* Lubrica, *ou* laſciva ætas, *genit.* lubricæ, *ou* laſcivæ ætatis, f. *Cic. Hor.* Lubricum ætatis, *ou conſeutend* tempus, n. *Cic.* SWYWOLNY wiek czas życia w ktory ſię zá roſpuſtą udaią.

Il a paſſé l'âge des voluptez, il n'eſt plus ſujet aux emportemens de la jeuneſſe. Tempus lubricum ætatis exceſſit. *Cic.* Przebył iuż wiek ſwywolny iuż nie ieſt podległy porywczuściom młodości.

Les bouillons de l'âge. Ætatis fervor, *genit.* fervoris, m. Æſtus, *genit.* æſtûs, m. *Lucr.* Gorącość wieku.

La force de l'âge, ou la vigueur de l'âge. Robur ætatis, *genit.* roboris ætatis, n. *Tacit.* Moc wieku, álbo czerſtwość wieku.

La fleur de l'âge. Flos ætatis, *genit.* floris ætatis, m. Florens ætas, *genit.* florentis, f. Kwiat wieku.

La Maturité de l'âge. Matura ætas, *genit.* maturæ ætatis, f. Maturitas ætatis, f. *Cic.* Dojrzałość wieku.

Le déclin de l'âge. Ætatis flexus, *genit.* flexûs, m. *Cic.* Wieku ſchyłek.

AGE *d'un an.* Annicula ætas, *genit.* anniculæ ætatis, f. *Colum.* Annua ætas, f. *Plin.* **De deux ans.* Bimatus, *genit.* bimatûs, m. *Plin.* **De trois ans.* Trimatus, *genit.* trimatûs, m. *Plin.* **De quatre ans.* Quadrimatus, *genit.* quadrimatûs, m. *Plin.* **De cinq ans.* Quimatus, *genit.* quimatûs, m. *Plin.* ROCZNIAK, *Dwoch lat. *Trzech lat *Czterech lat. *Pięć lat.

(Après cela, il faut ſe ſervir d'*Ætas* avec les genitifs: pour *Six ans* on dit *Ætas ſex annorum*; pour *Sept ans*, on dit *Ætas ſeptem annorum*, & ainſi du reſte.) (Záczym zażywać trzeba tego słowa *wiek* w ſpadkieni idącym iáko wiek ſześcio lat, ſiedmiu lat, y tak daley.)

Quel âge avez-vous? Quot annos natus es? Quotum annum agis? Quotum ætatis annum attigiſti? *Cic.* Wiele lat máſz rowieniak.

Quel âge me donneriez-vous bien? Quid tibi ætatis ego videor? *Plaut.* Wiele mi też lat kładzieſz?

Qui eſt de mon âge, ou *Qui eſt auſſi âgé que moy.* Æqualis meus. *Ter.* Meus æquævus. Qui eſt ejuſdem mecum ætatis. *Plin. Cic.* Ktory mego ieſt wieku, w tych leciech co y ia.

Nous ſommes de même âge, vous & moy. Par nobis eſt ætas. *Plaut.* Sumus ætate pares. Ejuſdem tecum ætatis ſum. *Cic.* Jeſteśmy rowych lat, ty, y ia.

J'ay deux fois vôtre age. Accedit mihi duplex plus ætatis quàm tibi. *Plaut.* Dwa razy mam tyle lat, co ty.

Il n'eſt plus en age d'eſtudier, il eſt hors d'age d'eſtudier, ſon age ne luy permet plus d'eſtudier. Defluxit ei ſtudendi ætas. *Saluſt.* Per ætatem ſtudere ampliùs non poteſt. *Cic.* Już nie ieſt w tym wieku áby ſię mogł uczyć wyſzedł z náuki, niepozwalaią mu iuż lata uczyć ſię.

Il eſt hors d'age de ſe marier. Sua jam præterit ad ducendum ætas. *Ter.* Wyſzedł z lat Małżeńſtwa.

Elle n'eſt plus en age d'avoir des enfans. Parere jam hæc per annos non poteſt. *Ter.* Wyſzła z lat rodzenia.

Nous ſommes en un age de tout ſouffrir. Id ætate ſumus, *ou* eâ ſumus ætate, quâ omnia ferre aut pati debemus, *Cic.* Jeſteśmy w wieku tym że wſzyſtko wytrzymać możemy.

AGE *propre pour entrer dans les charges.* Ætas legitima, *genit.* ætatis legitimæ, f. *Liv.* WIEK ſłuſzny do urzędow.

Il eſt en age d'aller à la guere, ou de porter les armes. Legitimam, *ou* aptam ætatem habet ad militiam. *Cic.* Arma per ætatem ferre poteſt. *Liv.* Ma lata áby mogł iść ná Woynę álbo broń noſić.

Il eſt en age d'entrer dans les charges, il a l'age pour les charges. Eſt illi ætas legitima ad capeſſendum magiſtratum. *Liv.* Ma lata áby mogł poſtąpić ná urzędy, ma wiek do urzędow.

AGE, (*ſiecle, l'eſpace de cent ans.*) Ætas, *genit.* ætatis, f. Ævum, *genit.* ævi, n. Seculum, *genit.* ſeculi, n. *Cic.* WIEK przeciąg ſtu lat.

Il a vécu trois ages d'homme, ou trois ſiecles. Tertiam hominum ætatem vixit. *Cic.* Przeżył trzy wieki ludzkie, álbo trzy wieki.

Il ne vivra jamais age d'homme. Nunquam procedet ad ætatem hominis. Nie dożyie nigdy wieku ludzkiego.

C'eſt un homme de tous les temps & de tous les ages. Omnium ætatum & temporum homo. Jeſt to człowiek wſzyſtkich czaſow, y wiekow.

AGE *du monde*, en chronologie, pour *le temps qui s'eſt écoulé depuis la création.* Ætas, f. Ævum, n. Seculum, n. *Cic.* WIEK świata w kronikach za wſzyſtek czas ktory wyſzedł od ſtworzenia.

Les quatre Ages du monde, pour dire *Les ſiecles d'or, d'argent, d'airain & de fer.* Quatuor mundi ætates, *ou* ſecula. *Ovid.* Cztery wieki świata, chcąc mowić; wiek złoty, ſrebrny, miedziany y żelazny.

AGE', m. AGE'E, f. adject. (*qui a de l'age.*) Ætatem habens, *genit.* habentis, omn. gen. Ætate provectus, *ou* progreſſus, a, um. *Liv.* LETNI, ktory ma lata.

Qui eſt plus agé. Natu major, *genit.* natu majoris, com. gen. *Cic.* **Qui eſt moins agé.* Natu minor, *genit.* natu minoris, com. gen. *Cic.* **Qui eſt le plus agé.* Natu maximus, a, um. *Cic.* **Qui eſt le moins agé.* Natu minimus, a, um, *Cic.* Starſzy, *Młodſzy, *Nayſtárſzy, *Naymłodſzy.

AGE' *d'un an* Unum annum natus Anniculus, a, um. *Var.* **De deux ans.* Natus duos annos. *Ter.* Bimus, bima, bimum. *Catul.* Biennis & hoc bienne, adject. *Plin.* **De trois ans.* Natus tribus annis, *ou* tres annos. Trium annorum puer. *Plaut. Suet.* **De quatre ans.* Quadrimus, *ou* Quadrimulus, a, um. *Cic. Plaut.* Quatuor annis, *ou* annos natus. Quatuor annorum puer. *Plin.* **De cinq ans.* Quinquennis & hoc quinquenne. adject. *Plaut. Hor.* Quinque annis, *ou* annos natus. Quinque annorum puer. **De ſix ans.* Sexennis & hoc ſexenne. adject. Sex annis, *ou* ſex annos natus. Sex annorum puer. *Plaut.* **De ſept ans.* Septuennis & hoc ſeptuenne adject. *Plaut.* Puer ſeptem annorum. Septem annos, *ou* annis natus. **De huit ans.* Octonus, octona, octonum. Puer annorum octo. Octo annis, *ou* annos natus. *Plin.* **De neuf ans.* Novennis & hoc novenne. adject. Novem annis, *ou* annos natus. Novem annorum puer. **De dix ans.* Decennis & hoc decenne. adject. Decem annis, *ou* annos natus. *& ainſi des autres.* Roczny *Dwuletni, *Trzyletni. *Czteroletni. *Pięcioletni. *Sześcioletni. *Siedmioletni. *Ośmioletni. *Dziewięcioletni. *Dzieſięcioletni: *y tak daley.*

Eſtre plus agé qu'un autre. Alium præcurrere. Alicui ætate anteire. Alicui præcedere ætate. *Cic.* Być ſtarſzy niż inſzy.

Un homme fort agé. Gravis annis homo. *Horat.* Gravis ætate. *Liv.* Multùm ætate provectus. *Cic.* Człowiek bardzo podeſzły.

Il mourut agé de soixante & neuf ans, un mois & sept jours. Extinctus est annum agens ætatis sexagesimum ac nonum, superque mensem & dies septem. *Suet.* Umarł maiąc lat Sześćdziesiąt y dziewięć miesiąc ieden y dni siedm.

AGEN, (*ville Episcopale de Guyenne sur la Garonne.*) Aginnum, *genit.* Aginni, n. Agennum Nitiobrigum, *genit.* Agenni Nitiobrigi, n. AŻEN miasto Biskupie w Akwitaniy nad garomną.

AGENOIS, m. AGENOISE, f. (*celuy, ou celle qui est de la ville d'Agen.*) Aginnas, *genit.* Aginnatis, com. gen. AŻENIANIN, AŻENIANKA, ten albo ta co iest z miasta Azenu.

L'AGENOIS, ou *Le païs d'Agen.* Aginnensis tractus, *genit.* Aginnensis tractûs, m. POWIAT Azeński.

AGENCÉ, (*on prononce ajancé,*) m. AGENCÉE, f. part. pass. *du verbe* AGENCER. (*Ajusté, mis par ordre.*) Compositus. Dispositus. Ordinatus, a, um. *Cic* UŁOŻONY, UŁOŻONA, od układam porządnie ułożony.

AGENCEMENT, subst. m. *on prononce* ajâncement. (*Ordre & l'arrangement des choses.*) Ordinatio. Compositio. Dispositio, *genit.* onis, f. Structura, f. *Cic.* UŁOŻENIE porządna rzeczy.

L'agencement des choses & des paroles donne bien de l'éclat à une histoire. Rerum verborumque structura historiæ affert splendorem. *Cic.* Ułożenie rzeczy y słow wielką ozdobę dało historyi.

Je me charge du soin de l'agencement. Id sumo mihi ut res disponam. *Cic.* Biorę na siebie staranie o ułożeniu.

AGENCER, V. *act.* *on prononce* Ajancer. (*Ajuster, ranger, donner aux choses un certain ornement qui procede de l'ordre & de la disposition qu'on leur donne.*) Disponere. Componere, (pono, ponis, posui, positum.) Ordinare, (ordino, ordinas, ordinavi, ordinatum.) Concinnare, (concinno, concinnas, concinnavi, concinnatum.) *act.* accus. *Cic.* UKŁADAC porządkiem, dać rzeczom nie iaki kształt pochodzący z porządku y ułożenia ktore im daiemy.

Agencer ses cheveux. Disponere, *ou* ordinare, *ou* concinnare capillos. Fingere crines. *Cic.* Układać sobie włosy.

Qui agence ses cheveux. Concinnator capillorum. *Colum.* Ktory włosy swoie okłada.

ON DIT au figuré, *Agencer les couleurs d'une harangue.* (Ablancourt.) *Placer les figures d'une harangue aux endroits où elles font quelque beauté.* Ordinare lumina orationis. *Cic.* MOWI się w wyrozumieniu nie własnym układać farby mowy iakiey, kłaść kształty mowienia w mowie iakiey w tych mieysćach gdzie iaką ozdobę czynić mogą.

Il agence les choses à notre air. Nostro modo res ordinat; *ou* disponit, *ou* struit. Układa rzeczy według nas.

AGENDA, subst. m. (*tablette où l'on écrit ce qu'on doit faire par jour.*) Tabella, *ou* tabula memorialis, *genit.* tabulæ memorialis, f. *Suetone dit* Memorialis libellus, m. AIENDA Tabliczki ná ktorych náznaczamy co przez dzień mamy do czynienia.

AGENOUILLÉ, m. AGENOUILLÉE, f. (*Qui est à genoux.*) Genibus nixus, *ou* advolutus, a, um. *Liv.* KLĘCZĄCY.

Qui est à genoux devant quelqu'un. Alicujus genibus provolutus. *Tacit.* Klęczący przed kim.

s'AGENOUILLER, V. n. n. (*se mettre à genoux.*) Genua flectere, (flecto, flectis, flexi, flexum.) Genua submittere, (submitto, submittis, submisi, submissum.) *act.* *Plin.* Provolvi genibus, provolvor, provolveris, provolutus sum.) pass. *Tacit.* POKLĘKNĄC.

S'agenouiller devant quelqu'un, se jetter à ses genoux. Ad pedes alicujus procidere, (procido, procidis, procidi, procasum.) neut. *Hor.* Procumbere ad pedes, *ou* ad alicujus genua, (procumbo, procumbis, procubui, procubitum,) n. *Liv.* * Se ad pedes alicui abjicere, (abjicio, abjicis, abjeci, abjectum.) *Cic.* Se ad genua, *ou* se ad pedes alicujus advolvere, *ou* provolvere, (volvo, volvis, volvi, volutum.) *act.* *Liv.* *Advolvi genibus alicujus, (advolvor, advolveris, advolutus sum.) pass. *Claud.* Ponere alicui genua, (pono, ponis, posui, positum.) *act.* *Quint-Curt.* Poklęknąć przedkim do kolan iego się zniżyć.

AGENT, m. *on prononce* ajant. AGENTE, f. (*Qui agit.*) Agens, *genit.* agentis, omn. gen. *Cic.* CZYNIĄCY, CZYNIĄCA, (*co czyni.*)

AGENT comme on substantif, (*Celuy qui fait les affaires d'autruy.*) Agens, *genit.* agentis, m. *dans le Code Theodosien.* * Procurator, *genit.* procuratoris, m. Qui procurat rationes negotiaque alicujus. Alieno negotio præpositus, i. m. *Cicer.* AIENT iako imię istotne (*ktory rzeczy spráwy odprawuie.*) *w Kodexie Teodozyusza.*

AGGRANDI, m. AGGRANDIE, f. part. pass. (*on ne fait sonner qu'un g.*) *Amplifié, augmentée.* Auctus. Amplificatus, a, um. *Voyez* AGGRANDIR. PRZYCZYNIONY, PRZYCZYNIONA, (*tylko się iedno (g.) wymawia*) Rozprzestrzeniony, pomnożony.

AGGRANDIR, V. act. (*Accroistre, rendre, ou faire plus grand.*) Ampliare, (amplio, amplias, ampliavi, ampliatum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) Augere, (augeo, auges, auxi, auctum.) Extendere, (extendo, extendis, extendi, extensum. act. accus. *Cic.* PRZYCZYNIAC, przydawać, uczynić rzecz iaką większą.

Aggrandir un empire, l'estendre en y ajoutant de nouvelles Provinces, & poussant ses bornes plus loin. Augere. Dilatare, (to, as, avi, atum.) Proferre imperium, *ou* imperii fines, (fero, fers, tuli, latum.) act. *Tacit.* Przyczyniać Państwa iakiego, rozszerzać ie przydaiąc do niego nowe Prowincye, y posuwaiąc daley granice iego.

Aggrandir sa maison, y faire des augmentations. Accessionem ædibus adjungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. **Une ville.* Terminos urbis propagare, (pago, gas, gavi, gatum.) act. *Tacit.* Augere urbem. **Une playe avec le rasoir.* Ampliare plagam scalpello. *Cels.* Przyczyniać domu swego, przydaiąc co do niego, *Miasto iakie. *Ranę iaką brzytwą.

ON DIT au figuré *Aggrandir quelqu'un en honneurs & en biens.* Aliquem augere honoribus & divitiis. Fortunam & honores alicujus augere, *ou* amplificare, *ou* ampliare. *Cic.* MOWI się w wyrozumieniu nie własnym; Pomnożyć kogo w Dostoieństwa y dobrá.

C'est par ces voyes-là qu'on s'aggrandit & qu'on s'éleve dans le monde. His rationibus magnæ accessiones fiunt fortunæ & dignitatis. *Cic.* Temi to drogami rosną ludzie y podnoszą się ná świecie.

AGGRANDIR *une chose en l'exaggerant.* Rem verbis, *ou* dicendo amplificare. *Cic.* PRZYCZYNIAC czego przydaiąc więcey.

AGGRANDISSEMENT, subst. m. (*Augmentation, accroissement.*) Amplificatio, *genit.* amplificationis, f. Accretio, *genit.* accretionis, f. *Cic.* ROZSZERZENIE, przyczynienie, przybywanie.

Aggrandissement d'un empire. Finium prolatio, *genit.* prolationis, f. *Liv.* Finium imperii propagatio, *genit.* propagationis, f. *Tacit.* **D'une ville.* Urbis incrementum, *ou* accrementum, *genit.* urbis incrementi, n. *Liv.* *Plin.* Rozszerzenie Państwa iakiego, *Miasta ktorego.

ON DIT au figuré *Il travaille jour & nuit à son aggrandissement, ou à son élevation.* Die ac nocte, fortunæ amplificandæ studet. Suæ fortunæ intendit animum. MOWI się w wyrozumieniu nie własnym Dzień y noc pracuie około pomnożenia swego albo podwyższenia swego.

AGGRAVER, V. act. (*faire plus grief & considerable.*) Aggravare, (aggravo, aggravas, aggravavi, aggravatum.) Exaggerare, (exaggero, exaggeras, exaggeravi, exaggeratum.) Augere, (augeo, auges, auxi, auctum.) Amplificare, (amplifico, amplificas, amplificavi, amplificatum.) act. accus. *Quint.* *Cic.* Intendere, (intendo, is, tendi, tentum.) act. acc. *Tacit.* OBCIĄZYC, (*cięższym uczynić y większey uwagi.*)

(On dit dans le langage de l'Eglise & dans les Monitoires.) *Nous les excommunions, aggravons & reaggravons.* Caput hominum furiis, manibusque devovemus. Mowi się w Kościelnych sprawach wyklinamy ich, obciążamy, y znowu ciążemy.

AGGREGÉ, m. AGGREGÉE, f. (*Uni à un corps.*) In collegium aliquod cooptatus, a, um. *Cic.* PRZYIĘTY, PRZYIĘTA, do społeczności iakiey przyłączony.

AGGREGER, V. act. (*joindre, unir à un même corps.*) Aliquem in aliquod collegium cooptare, (coopto, cooptas cooptavi, cooptatum.) act. *Cic.* In numerum aggregare aliquem, (aggrego, aggregas, aggregavi, aggregatum.) act. *Cicer.* POLICZYC, przyiąć, przyłączyć, do społeczności iakiey.

AC-

AGGRESSEUR, subst. masc. (*Qui attaque le premier.*) Aggressor, *genit.* aggressoris, m. *Ulp.* Qui aggreditur. Provocator, *genit.* provocatoris, m. *Plin.* WYZYWACZ ten ktory pierwsy nápastuie nápastnik.

AGGRESSER, V. act. (*Attaquer le premier.*) Aggredi, (aggredior, aggrederis, aggressus sum.) dupon. accus. Provocare, (provoco, provocas, provocavi, provocatum.) act. acc. *Cic.* WYZYWAC dać pierwey nápaść záczepiać.

AGGRESSION, subst. f. (*l'action de l'aggresseur.*) Aggressio, *genit.* aggressionis, f. *Cic.* NAPASTOWANIE, záczepienie.

AGILE, adject. m. & f. (*Qui a une grande souplesse de corps.*) Agilis & hoc agile, adject. (*qui fait au Comparatif* Agilior & hoc agilius, *& au Superlatif* Agillimus, a, om.) *Cic. Hor.* CHYBKI, (ktory ma wielką zwinność ciała.)

AGILEMENT, adv. (*avec agilité.*) Agiliter. adv. (*qui fait au Comparatif* Agiliùs, *& au Superlatif* Agillimè.) *Colum* CHYBKO, (z prędkością.

AGILITE' subst. f. (*souplesse du corps, facilité à se mouvoir.*) Agilitas, *genit.* agilitatis, f. *Cic.* CHYBKOSC, (zwinność ciała w ruszaniu się.)

AGIR, V. neut. (*faire, estre dans l'action.* Agere, (ago, agis, egi, actum.) neut. *Quint.* ROBIC, (być w robocie)

Nous agissons par l'esprit & par les sens. Animis movemur & sensibus. *Cic* Robiemy przez rozum y przez zmysły

Il agit toûjours, il est toujours dans l'action. Semper agit, *ou* In motu est. *Cic.* Zawsze robi, zawsze jest w pracy.

Agir par passion & non par raison dans la conduite des affaires. Res libidine non ratione gerere, (gero, geris, gessi, gestum.) act. *Cic.* Nie rozumem ále passyą się rządzić w rozporządzaniu spraw iakich.

Agir par les voyes de la douceur, ou par douceur avec quelqu'un. Agere cum aliquo lenius. *Cic.* Iść sobie drogami łaskawości, álbo łaskawością z kim.

Agir à la rigueur, ou dans la rigueur avec quelqu'un. Summo jure agere cum aliquo. *Ter.* Postępować sobie według surowości álbo w surowości z kim.

Ce seroit agir en pere deraisonnable, si je recherchois maintenant ces choses. Nunc ea me exquirere iniqui patris est. *Ter.* Byłoby to postąpić sobie iako Ociec nie rozsądny gdy bym się teraz dowiadywał o tych rzeczach.

C'est en bien agir avec eux, que de les laisser vivre en paix Praeclarè cum iis agimus, quos pacatos esse patimur. *Cic.* Jest to dobrze się z niemi obchodzić, żeby ich w pokoiu zostawić.

Il s'offense, il se choque de ce qu'il me voit agir d'une autre maniere que luy. Dissimulitudo meæ rationis offendit hominem. *Cicer.* Uráża się, obraża się, że widzi iż ináczey sobie á niżeli on postępuię.

On ne pouvoit pas agir avec plus de soin & de prudence qu'on a fait. Non potuit accuratiùs agi nec prudentiùs quàm actum est. *Cic.* Nie można sobie postąpić z większą pilnością y ostrożnością, iak sobie postąpiono.

Agir tout simplement. Agere simpliciter. *Cic.* Postępować sobie szczerze cale.

AGIR, (*faire impression.*) Agere. *Afficere, (afficio, afficis, affeci, affectum.) act. acc. SPRAWOWAC, dokazywać.

Les influences des astres agissent sur nos corps. Siderum afflatibus afficiuntur nostra corpora. Influencye planet dokazuią ná ciałach naszych.

Ce remede agit puissamment sur la fievre: Hoc remedium valet plurimum adversùs febrem. Hoc remedium agit in febrem. To lekarstwo potężnie dokazuie przeciwko febrze.

ON DIT figurement, *C'est une chose surprenante combien l'opinion qu'on a de la vertu d'une personne agit puissamment sur les esprits.* Mirum quantùm valere potest opinio & existimatio virtutis alicujus in animos. *Cic.* MOWI się nie właśnie: Dziwna rzecz iáko mniemanie ktore maią o cnocie osoby iákiey, wiele dokazuie nád umysłami ludzkiemi.

L'orateur doit agir sur les esprits pour les exciter à la compassion. Orator movere, *ou* flectere debet animos ad misericordiam. *Cic.* Mowca nád umysłami dokazywać powinien áby ie wzbudzić do kompassyi.

AGIR. (*intenter une action en justice.*) Agere in jus. *Cic.* SPRAWĘ pociągnąć do sądu; prawować się.

Agir contra quelqu'un pour raison d'injures. Agere injuriam cum aliquo (*on sous-entend* crimine. *Cic.* * *Pour raison de l'argent qui est deu.* Agere pecuniariam litem adversùs aliquem. *Quint.* Sprawę mieć, prawować się mieć o krzywdy. *O pieniądze ktore są winne.

S'AGIR, (*se dit absolument à l'impersonel par relation au sujet.*) Agi, (agor, agor, ageris, actus sum.) pass. *Cic.* IDZIE o co.

Il s'agit de la vie. Agitur caput, *ou* de capite. *Cic.* * *De nostre interest.* Res nostra agitur. *Cic.* * *Du salut du peuple Romain.* Agitur salus, *ou* de salute populi Romani. *Cic.* Idzie o zycie. *O interes nasz. *O całość ludu Rzymskiego.

(Lorsque l'on dit *Agitur de*, c'est un imperſonel, qui fait *Actum est* au préterit; car on ne diroit point *Aguntur de illis rebus*, pour dire *Il s'agit de ces choses*, mais *Aguntur illa res*, ou bien *Agitur de illis rebus.*) Idzie o te rzeczy.

AGISSANT, m. AGISSANTE, f. part. (*Actif.*) Actuosus, actuosa, actuosum. Operosus & semper agens aliquid. *Cicer.* PRACOWITY pracowito.

AGITATION, subst. f. (*ce mot signifie tantost l'action d'agiter, tantost le mouvement de ce qui est agité.*) Agitatio, *genit.* ágitationis, f. Motús, *genit.* motûs, m. *Cic.* Jactatio, *genit.* jactationis, f. Jactatus, *genit.* jactatûs, m. *Pl n.* PORUSZENIE Ruszenie, znaczy to słowo ták poruszenie czego jáko y to co iest poruszone.

La viande est poussée dans l'estomac par l'agitation & le mouvement de la langue Agitatione & linguæ motibus in stomachum cibus deducitur, *ou* detruditur, *ou* depellitur. *Cic.* Strawa wprowadzoná bywa do żołądká przez poruszenie y sprawę ięzyká.

Il ne faut pas s'imaginer que cette tiedeur vienne d'une cause exterieure & étrangere, elle est excitée par l'agitation des eaux de la mer. Nec enim ille externus & adventitius habendus est tepor, sed ex intimis maris partibus agitatione excitatur. *Cic.* Nie trzebá rozumieć żeby tá letniość pochodziłá z przyczyny powierzchowney, y obcey; wzbudzoná iest przez burzenie wody morskiey.

AGITATION *de l'esprit.* Mentis agitatio, f. *Cic.* WZRUSZENIE umysłu.

Son esprit est toûjours dans l'agitation & dans la mouvement. Semper agitatur, *ou* movetur illius animus. Nequo agitatione & motu vacuus. *Cic.* Umysł iego zawsze iest w poruszeniu.

Cet accident a mis son esprit dans une furieuse agitation. Graviter hoc casu fuit agitatus, *ou* perculsus, *ou* commotus. Hunc casus iste graviter perculit. *Cic.* Ten przypadek sprawił w umyśle iego wielkie, wzruszenie.

AGITE', m. AGITE'E, f. part. pass. *du verbe* AGITER. Agitatus, Exagitatus, Commotus, Jactatus, a, um. * (*on dit au comparatif* Agitatior & hoc agitatius. Commotior & hoc commotius. *Cic.* WZRUSZONY WZRUSZONA od słowa wzruszam.

Un fleuve agité par de grandes tempestes. Fluvius magnis commotus tempestatibus. *Cic.* Reká poruszoná wielkiemi náwałnościami.

ON DIT au figuré *Un esprit agité.* Commotus & agitatus animus. *Cic.* MOWI się w sensie niewłasnym Umysł poruszony.

AGITER, V. act. (*Pousser deçà & delà.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) Agitare. Jactare; (o, as, avi, atum.) Commovere, (commoveo, commoves, commovi, commotum.) act. acc. *Cic.* RZUCAC tam y sam.

Estre agité des flots. Jactari fluctibus. *Cic.* * *Des vents.* Ventis. *Prop.* Być rzucanym falami.

AGITER au figuré, (*Parlant des mouvemens de l'ame & de l'esprit.*) Agitare. Jactare. act. acc. (mente, *Salust.* animo, *Liv.* cum animo, *Salust.* in mente aliqoid.) *Cic.* WZRUSZAC w wyrozumieniu niewłasnym mowiąc o poruszeniach umysłu y Duszy.

Il est toûjours agité par de nouveaux desseins. Nova semper consilia agitat. Nova versat in pectore consilia. *Virg.* Zawsze nowe u niego zamysły się wszczyniaią.

Il est agité de soins differens. Vario curarum æstu fluctuat. *Virg.* Pomięszany rożnemi starániami.

Agiter une chose en son esprit, y penser. Agitare aliquid animo, *ou* secum. *Liv. Ter.* Rem versare secum animis. *Liv.* Aliquid cum animo volvere. *Salust.* Mieć co w myśli miślić o czym.

L'affaire fut fort agitée & débattuë dans le conseil. Res fuit

foit moltùm agitata & jactata in confilio. *Cic.* Rzecz była rozrząsana barso fpornie w radzie.

Il agita la queſtion de l'amitié. Habuit, *ou* egit qoeftionem de amicitiâ. *Cic.* Rofprawiał o Kweftyi przyiaźni.

AGITER, (*tourmenter beaucoup.*) Agitare. Jactare. *act.* acc. *Infcqai. Perfeqni, (fequor fequetis, fecotus fum.) depon. acc. *Cic.* PRZESZLADOWAC trapić barso.

Les furies agitent & pourſuivent les impies, & ne leur donnent aucun repos. Futie agitant & infectantor impios, nec ufquam conſiftere pationtor. *Cic.* Forye przeſladuią y trapią bezbożnych, aoi żadnego im fpoczynku niedaią.

Il s'agita beaucoup lors qu'il fut fur le point de mourir. Variis & infolitis motibus jam moriens agitatus eft. Crebrâ commotione morientis corpos conculfum fuit. Raucał fię ftrafaoie gdy był blifko śmierći.

Il eſt agité de l'eſprit malin. Actus eft malis furiis. Intemperiæ illum agunt, *ou* agitant. *Pleut.* Diris agitur. *Hor.* Miorany ieft od złego duchâ.

AGNATION, fubft. f. (*Lien de conſanguinité entre les maſles qui deſcendent d'un même pere.*) Agnatio, *genit.* agnationis. f. *Cic.* POWINOWACTWO, związek krewnośći między męfcayzoami od iedogoâ oyca idącemi.

(Terme de la Jurifprudence Romainc.) *Termin prawa Rzymſkiego.*

AGNEAU, fubft. mafc. (*le petit d'une brebis.*) Agnus, *genit.* agni, m. *Cic.* JAGNIE młode od owcy.

Agneau femelle. Agna, *genit.* agnæ, f. *Plin. Ovid.* Owca.

Agneau de lait, qui tete encore & qui n'a pas brouté l'herbe. Agous lactens. *Ovid.* Subrumus agnus, *genit.* fubtumi agni, m. *Var.* Expers herbæ agnus, *genit.* expertis herbæ agni, m. *Colum.* Jagnię Ofyfek eo ſſo y iefacze trawy oie zażył.

Agneau de l'année. Horous agnus, *genit.* hotni agni, m. *Prop.* Baranek Jary latofi,

Agneau tardif. Cordos agnus, *genit.* cotdi agni, m. *Var.* Baranek nietychły.

Petit agneau. Agoellus, *genit.* agnelli, m. *Plin.* Jagniątko.

Faire tetee les agneaux. Admovere agnom nbetibus. Subromare agoos. Sobjicere agnos fub mammam. *Var.* Submittere agnum nutrici. *Colum.* Przyfadzac iagnięta do maciorek.

Sevrer les agneaux. Disjongere agnos à mammâ. *Var.* Depellere agnos à lacte. *Virg.* Submovere agnos ab uberibus. *Colum.* Odfadzać iagnięta.

D'AGNEAU. Agoioos, agoina, agoioom. *Plin.* JAGNIECY.

AGNO, (*fleuve d'Italie dans la Campanie, ou terre de labour.*) Clanius, *genit.* Clanii, m. AGNO Rzeka Włoſka w Kampaniy.

AGNUS CASTUS, fubft. mafc. (*arbriſſeau.*) Vitex, *genit.* viticis, f. *Plin.* WIERZBA Wiſka, drzewino.

(Il eſt appellé *Agnus Caſtus*, parce que les Dames Atheniennes qui faifoient profeffion de chefteté, couchoient fur les fcuilles de cet arbtiffeau pendant les facrifices de la Déeffe Ceres, pour eftre plos purcs.) (Zowie fię *Agnus Caſtus*, bo damy Atheńſkie ktore czyniły profeſyą czyſtośći, legały ná liśćiu tey drzewiny pod czas ofiar Ceréry Bogini, áby tym czyſtſze były.)

AGNUS-DEI, fubft. mafc. (*certaines figures faites d'une certaine pâte fur laquelle on voit empreinte la figure d'un Agneau tenant une Croix, que le Pape benit.*) Sacrum amuletum, *genit.* facri amuleti, nuot. Cerea agni effigies, *genit.* ceteæ effigiei, f. *AGNUS-DEI*, pewne wyobrażenie uczynione a pewney masy oâ ktorym widzieć wyciśnione wyobrażenie baranka trzymaiącego Krzyż y ktore Papież poświęca.

(*Amuletum* fignifie dans les Auteurs Claffiques certaines figures qu'on attachoit aux cous des enfans contre les enchantemens & les fortileges. Ces paftes benies font le mefme effet & plus efficacement.) Zoaczy w Autorach wialnych pewne wyobrażenia ktore zawiefzano na fzyi dzieciom od czarow y urokow, tę mafsy poświęcone teraz fkutek czynią, y iefzcze ſkutecżniey.

AGONIE, fubft. f. (*combat, crainte, faiſiſſement qui arrive lors qu'on meurt:* Agonia, *agonia, æ*, f. (*mot grec.*) *Ultima corporis & animæ luctatio, *genit.* ultimæ luctationis, f. *ou* colluctatiu, f. *Cic. Colum.* KONANIE, Pafsowanie, trwoga lękliwość ktora bywa gdy kto omiera.

Il eſt à l'agonie. Animam efflat. *ou* agit. *Cic.* Extremos fpiritus trahit. *Phad.* Morti luctatur. *Sil. Ital.* Luctatur cum morte. *Cicer.* * *voyez* AGONIZER. KONA.

Aſſiſter quelqu'un à l'agonie. Excipere extremum fpiritom alicojus *Cic.* Służyć komu przy fkonaniu.

AGONIE figurément, (*grandes inquietudes d'eſprit.*) comme *Cette nouvelle mit ſon eſprit dans une mortelle agonie.* Hinc nuntio fuit propè exanimatus ac vix vivos. *Cic.* W WYROZUMIENIU niewſtnym anacay wielkie otrapienie omyſſo, iáko Ta nowina przywiodła umyſł Jego prawie iak do śmiertelnego agnno.

AGONIZANT, mafc. AGONIZANTE, f. pars actif. (*Qui eſt à l'agonie.*) extremom fpiritom trahens, *genit.* extremum fpiritom trahentis, omn. gen. *Phad.* Cum morte loctans, *genit.* luctantis, omn. gen. Animam agens, *genit.* agentis, omn. gen. KONAIĄCY, KONAIĄCA.

Une voix agonizante. Vox intermortua, *genit.* vocis intermortuæ, f. *Cic.* Głos w poł obomarły.

AGONIZER, V. neut. (*Eſtre à l'agonie, tirer à la fin.*) Animam agere, *ou* edere, *ou* efflare, (ago, agis, egi, actum: edo, edis, edi, editum: efflo, efflas, efflavi, efflatum.) act. *Cic.* Extremos fpiritus trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. *Phad.* Singultare animam, (fingulto, fingultas, fingultavi, fingultatum.) act. *Prop.* Com morte luctari, (luctor, luctaris, luctatus fum.) dep. *Cic.* KONAC być bliſko zgonu mieć fię ku końcowi.

L'AGOUT, (*Riviere de France en Languedoc.*) Acoftus, *genit.* Acofti, m. Auguftus, *genit.* Augufti, mafc. AUGUST Rzeka Francyi w Okcytaniy.

(Elle prend fa fource dans les montagnes de la Caune aux Cevennes.) Początek fwoy bierze w gorach Kauny n Gchenny.

AGRAPHE, *ou* AGRAFFE, fubft. f. (*petit crochet avec quoy on attache une choſe.*) Uncinos, *genit.* oncini, m afc. *Vitr.* Fibola, *genit.* fibulæ, f. *Quint.* HAFTKA, mała zwora ktorą co fpinaią.

Qui a des agraffes. Fibolatus, a, um. *Colum.* Kolca maiący.

AGRAPHER, *ou* AGRAFFER, V. act. (*Attacher avec une agraffe.*) Uncino aliquid retiocre, (retineo, retines, retinoi, retentom.) act. Fibulare, (fibulo, fibulas, fibulavi, fibulatum.) act acc. ZAPINAC ná haftkę.

AGRE'ABLE, adject. m. f. (*qui agree & qui plaiſt.*) Gratus Acceptos. Jucundus, a, um. *Cic.* PRZYIEMNY co fię podobá y ieft miły.

Il eſt agréable au peuple. Acceptos eft plebi. *Caſ. ou* apud plebem. *Plaut. ou* in plebem. *Tacit.* Przyiemny ieſt Pofpolſtwu.

Cela m'a eſté tres agréable. Id mihi fuit pergratum, *ou* perjucondum. *Cic.* To mi bardzo przyiemno było.

Avoir quelque choſe pour agréable. Aliquid acceptum habere. *Cic.* Mieć co za przyiemne za wdzięczne.

AGRE'ABLE, *plaiſant, charmant, divertiſſant, parlant des perſonnes, & des choſes* comme *d'un lieu, de la lumiere, du temps, des odeurs* &c.) Lepidos. Feftivus. Amœnus. Jucundus. *Ce.* Wefoły miły rozrywkę maiący; mowiąc o Ofobach, y o rzeczach: oaprzykład o mieyfcu iàkim o świetle n czaſiech, o wonnośćiach.

Un homme agréable dans la converſation. Homo lepidis feftivifque fermnnibus. *Cic.* Jucundi fermonis homo. *Hor* Homo affluens omni lepore & venuftate fermonis. *Cic.* In quo multa eft jucunditas & magnus lepor. Homo feftivus, ac lepidus. *Cic.* Człowiek miły w konwerfacyi.

Une lettre fort agréable & fort divertiſſante. Epiftola jucunditatis plena. Literæ fuaviffimæ. Literæ fuavitate & feftivitate refertiffimæ, f. plot. *Cic.* Lift bardzo miły y wielką rozrywkę fprawuiący.

Un lieu agréable. Feftivus, *ou* amœnus locus, *genit.* feftivi & amœni loci, m. *Cic.* Mieyſce wefołe.

L'AGRE'ABLE, comme fubftantif. *Il faut y avoir de l'agréable dans un orateur.* Feftivitas & cuocinnitudo debet effe in oratore. *Cic.* PRZYIEMNE, iák imię Iſtotne, coś przyiemnego powinno być w Mowcy.

L'Utile & l'Agréable. Utile & dolce, *genit.* utilis & dolcis, n. *Horat.* Pożyteczne, y Przyiemne.

AGRE'ABLEMENT, adv. (*d'une maniere agréable.*) Feftivè. Jucundè. Lepidè. adv. *Cic.* PRZYIEMNIE, miłym fpofobem. AGRE-

AGREDA,(*villa d'Arragon sur la riviera de Queiles vers les frontieres de Castille la vieille.*) Augustobriga, *genit.* Augustobrigæ, f. AGREDA miasto Hiszpańskie nad racką kieyla ku granicom Kastiliy starey.

AGRE'ER, V. act. (*Avoir agréable, ou pour agréable.*) Aliqoid gratum & acceptom habere, habeo, habes, habui, habitum. Acceptos & gratus, a, om.) act. *Cic.* PRZYIAC mieć za przyiemne.

Je vous suis bien obligé de ce que vous avez bien voulu agréer cela. Id gratum fuisse adversùm te habeo gratiam, *Ter.* Wdzięcznenem tego barzo żeś to przyiąć raczył.

Vous agréerez, s'il vous plait, mes complimens. Gratum sit me tibi salutem impertire. *Cic.* Przyiąć raczysz moiey chęci ku sobie oświadczenie.

J'attribue à un excès d'affection pour moy la bonté que vous avez d'agréer les services que je ne puis me dispenser de vous rendre sans ingratitude. Facis tu quidem abundantiâ quâdam amoris, ut etiam tibi grata sint ea quæ prætermitti à me sine nefario scelere non possunt. *Cic.* Przyznaię wielkiey twoiey ku mnie chęci tę łaskę, że raczysz przyiąć przysługi te moie od ktorych ia się uwolnić niemogę bez niewdzięcznośći.

AGRE'ER, (*approuver, trouver bon.*) Probare. Approbare. Comprobare, (probo, probas, probavi, probatum.) act. acc. *Cic.* POCHWALAC, podobać się.

Je luy ay fait agréer la raison que j'avois d'agir de la sorte. Mei facti rationem illi probavi. *Cic.* Sprawiłem to u niego że mi pochwalił przyczyny dla czegom sobie ták postąpił.

Les gens de bien ni le peuple n'agréent point ce traitté de paix. Hæc pacificatio nec cuiquam bono, neque populo probatur, ou placet. *Cic.* Poczciwi ludzie ani pospolitwo nie chwalą tego przymierza pokoiu.

AGRE'ER, (*estre agréable, plaire à quelqu'un.*) Alicui placere, (placeo, places, placui, placitum.) n. *Cic* Alicui esse cordi. *Ter.* PODOBAC się komu być przyiemnym odawać się komu.

Si ce mariage vous agrée. Si tibi hæ noptiæ sint cordi. *Ter.* Jeżeli to małżeństwo ci się udaie.

Vostre statuë Panthée qui répresente un Mercure & une Minerve, m'agrée fort Hermathena tua valdè me delectat. *Cic.* Satua rwnia mięszana ktora pokazuie Merkuryusza y Minerwę barzo mi się podoba.

Il n'y a point d'homme au monde, qui m'ag de davantage. Nullo modo prorsùs plus eo homine delector. *Cic.* Homo ille mihi vehementer arridet. *Cic.* Nie masz człeka náświecie, ktory by mi się bardziey podobał.

Si cela ne vous agrée pas, je ne vous presseray pas davantage. Si tibi id minùs libebit, non te urgebo. *Cic.* Jeżeli ci się to nie podoba, nie będę więcey nálegał ná cię.

AGRE'EZ *que je vous fasse, que je vous dise.* pour dire *Permettez*, ou *trouvez bon que je vous fasse, que je vous dise.* Concede, ou da hoc mibi, ut liceat facere, dicere, Per te quæso mihi liceat facere, dicere. Bonâ tuâ veniâ, ou cum bonâ tuâ veniâ fecerim, dixerim. *Cic.* Sine dicam, faciam. PRZYIMIY że ci uczynię, że ci powiem, miasto pozwol że ci uczynię to ci powiem.

AGRE'ER *un vaisseau,* (*fournir un navire de voiles, de cordages & des choses necessaires à la navigation.* Navem instruere armamentis, (instruo, instruis, instruxi, instructum.) act. *Col.* OPATRZYC okręt w żagle liny sznury y insze rzeczy potrzebne do żeglugi.

AGRE'MENT, subst. masc. (*ce qui est agréable, & ce qui contribue à la rendre tel.*) Festivitas. Jucunditas. Suavitas, *genit.* atis, f. Delectatio, *genit.* delectationis, f *Cic.* PRZYIEMNOSC to co iest przyiemne y co czyni rzecz ráką

Il a un agrément merveilleux dans l'air du visage, & dans le son de la voix. Est illi summa suávitas oris ac vocis. *Cornel-Nep.* Affluit omni lepore ac venustate oris & vocis *Cic.* Ma dziwną przyiemność w twárzy y w głośie.

Ce peintre donne bien de l'agrément & beaucoup de grace à ses tableaux. Hic pictor multum leporis & elegantiæ suis tabulis inspirat. Ten Malarz wiele przyiemnośći y wdzięku daie swoim obrazom.

Ce discours a tout l'agrément possible. Hæc oratio omni lepore & festivitate condita est, (lepor, ou lepos *genit.* leporis, m.) *Cic.* Ta mowa ma wszystkę iáká być może przyiemność.

Les fables ont beaucoup d'agrément. Fabulæ delectationis habent plurimum. *Cic.* Bayki wiele maią przyiemnośći.

AGRE'MENT, (*plaisir.*) Voluptas, *genit.* voluptatis, f. *Cic.* Delectatio, *genit.* onis, f. *Cic.* UCIECHA upodobanie.

J'ay bien de l'agrement à la campagne. Ruri incredibilem capio voluptatem. Mihi placent ante omnia campi. Ruri delector. Mam wiele upodobania ná wśi.

AGRE'MENT, (*Approbation, consentement que l'on donne à une chose qui nous est agreable*) Probatio, *genit.* probationis, f. *Cic.* DOZWOLENIE, zezwolenie, ktore kto daie ná iáką rzecz ktora mu iest przyiemna.

Il donna son agrément à cette noces. Has probavit noptias. Nuptiæ illi placuerunt. Dał swoie pozwolenie na to wesele.

J'ay entrepris cette affaire avec son agrément. Id negotii illo probante & annuente suscepi, Podiąłem się tego za dozwoleniem Jego.

Il a l'agrement de sa charge pour son fils. Obtinuit (à Rege) munus suum pro filio. Ma pozwolenie ná swoy urząd dla syna.

AGRE'MENS, (*certains petits ornemens qu'on attache sur des habits, &c.*) Ornamenta, *genit.* ornamentorum, o. pl. *(*s'ils sont de soie, on ajoute* filo serico texta: *s'ils sont d'argent,* ou *d'or, on ajoute* filo argenteo, *ou* aureo texta.) PEWNE drobne przyozdobienia ktore ná sukniach przypinaią &c. czyli są iedwabne, czyli są ze srebra álbo złota.

AGRESTE, adject. m. & f. *sauvage, qui n'est point cultivé.*) Agrestis & hoc agreste, adject. *Cic.* DZIKI, (ktory iest zaniedbany.

AGRESTE au figuré, (*sauvage & grossier.*) Agrestis. *Rusticus, Rusticanus. Rusticulus, a, um. *Cic.* DZIKI w sensie nie włásnym (grubiański prosty.)

Il a des mœurs agrestes. Est moribus agrestibus. Ma proste obyczaie.

Une vie agreste & sauvage. Fera & agrestis vita, *genit.* feræ & agrestis vitæ, f. *Cic.* Zycie dzikie y odludne.

AGRICULTURE, subst. f. (*l'art ou la science de cultiver la terre.*) Agricultura, *genit.* agriculturæ, f. *Cic.* Agricolatio, *genit.* agricolationis, f. Agricolationis prudentia, *genit.* prudentiæ, f. scientia, *ou* disciplina ruris, *genit.* disciplinæ, f. *Col.* GOSPODARSTWO około roli umieiętność około roli.

L'AGRICULTURE, (*l'action de cultiver la terre.*) Agricultura, *ou* cultura agri, f. Cultio agri, *genit.* Cultus agrorum, *genit.* cultûs, m. Agrorum colique molitio, *genit.* molitionis, f. Res rustica, *ou* agrestis, *genit.* rei rusticæ, *ou* agrestis, f. *Colum.* ORANIE, robienie o koło roli.

Les Anciens faisoient gloire de l'agriculture. Apud antiquos gloria fuit cura rusticationis. *Colum.* Dawni sobie mieli zá zaszczyt gospodarstwo o koło roli.

S'addonner à l'agriculture. Studium agricolationi dare. *Colum.* Udać się ná gospodarstwo o koło roli.

Fort entendu dans l'agriculture. Agrestibus operibus exercitatus, a, um. *Colum.* Experientissimus agricola, *genit.* experientissimi agricolæ. m. *Cic.* Barzo się rozumieiący ná gospodarstwie o koło roli.

Qui a écrit de l'agriculture. Auctor rei rusticæ, *genit.* auctoris, m. *Colum.* Ktory pisał o gospodarstwie o koło roli.

S'AGRIFFER *à quelque chose.* V. n. p. (*s'y attacher avec les griffes.*) Unguibus retineri, (retineor, eris, retentus sum.) pass. PAZURAMI się iąć iakiey rzeczy, przyczepić się do czego pazurami.

AGRIGENTE, *ou* GERGENTI, (*ville de Sicile avec Evêché aujourd'huy suffrant de Palerme, & autrefois de Syracuse.*) Agrigentum, *genit.* Agrigenti, neut. AGRYGENT, Miasto w Sycyliy z Biskupstwem dziś Soffraganią Palermu, niegdyś Syrakuzy.

AGRIMONTE, *ou* AGROMONTE, (*ville d'Italie dans la Basilicate, autrefois Evêché qui a esté uni à celuy de Marsice.*) Grumentum, *genit.* Grumenti, neut. AGRYMONTE Miasto Włoskie w Bazylakadcie niegdyś Biskopstwo ktore złączone iest do Biskopstwa Marsyko.

AGRIPPER. V. act. (*prendre avec une main avide, comme avec des griffes.*) Harpagare, (harpago, harpagas, harpagavi, harpagatum.) act. acc. *Plaut.* CHWYTAC, sukomo brać ręką chciwę iakoby rwać pazurami.

(Terme popolaire.) (Słowo pnspolite.)

N'AGUERE, *(il n'y'a pas long-temps.)* Non ita pridem. adv. *Cic.* DOPIERO, (niedawno semo.)

(Cette Particule vieillit.) (To słowo się starzele.

AGUERRI, m. AGUERRIE, part. pass. *du verbe* AGUERRIR, *(fait aux travaux de la guerre, rompu dans le métier de la guerre.)* In re militari & longo bellorum usu exercitus, a, om. In armis exercitus, a, um. *Cic.* Certáminum expertus. *Liv.* WOIENNY, BITNY, wprawiony do prac woiennych, wypracowany w żołnierskim konsecie

Des troupes bien aguerries. Copiæ exercitatissimæ. *Cicer.* Wnyska dobrze wprawne do woyny.

Il est aguerri & ſavant au métier de la guerre. Belli ac rei militaris est peritus, *(qui fait au Comparatif* Peritior & hoc peritius, *& au superlatif* Peritissimus, a, um.) *Cic.* *Est instructus bellicarum artium disciplinis. *Cic.* Wprawoy y umieiętny w żołnierskiey sztuce.

AGUERRI, *dans quelque profession, (qui y est exercé & instruit.)* Exercitatus ad artem aliquam. In arte aliquâ exercitus & exercitatus, a, om. *Cic.* WYCWICZONY, w iakim kunszcie, ktory w oim iest biegły.

AGUERRIR, V. act. *(faire quelqu'un aux fatigues de la guerre, l'y exercer.)* Aliquem armis exercere, Belli laboribus aliquem exercere, (exerceo, exerces, exercui, exercitoo.) *ou* assuescere, (assuesco, assuescis, assuevi, assuetum.) act. *Bellicis laboribus aliquem erudire, (erudio, erudis, erudii, eruditum.) act. *Cic.* Bellicis artibus aliquem instruere, (instruo, instruis, instruxi, instructum) act. *Cic.* Wprawiać kogo do woiennych trudow.

Nos ſoldats s'aguerrissent tous les jours. Nostri milites quotidiè armis exercentur. *Cic.* Żołnierze naſi codzień się wprawuią do woyny.

AGUERIR au figuré, *(faire quelqu'un à une profession, l'y rompre & l'y accoutumer.)* Aliquem in arte aliquâ exercere. *Cic.* WPRAWOWAC kogo do kunsztu iakiego wkładać go y wzwyczaiać.

AGUETS, subst. masc. comme *Estre aux aguets, (guetter & épier quelqu'un,* ou *quelque chose)* In insidiis esse. *Ter.* Speculori & observare aliquem, *ou* aliquid (speculor, specularis, speculatus som.) dep. Observare, (observo, as, observavi, observatum. act. acc. *Cic.* SZLAKOWANIE, szpiegowanie, Tropienie, iáko: szpiegować, szlakować, kogo, Tropić zákim.

(Expression populaire.) (Expressya pospolita.)

AH! *(interjection qui se dit pour admirer & pour se plaindre.)* Ah! heu! vah! pro! *Voyez* HA. AH! muwi się dziwuiąc się, álbo żaląc się.

Ah que je suis misérable! Heu me infelicem! *Cic.* AH! iákom nieszczęśliw[illegible]

Ah Dieux! Pro Dii immortales! *Cic.* AH Bogowie!

AHEURTE', m. AHEURTE'E, f. part. pass. *(Attaché ſopiniâtrement à une chose)* Obfirmatos, a, om. in re aliquâ. *Cic.* Animo pertendens aliquid. *Prop.* UPARTY UPARTA, przywiązany oporczywie do iákiey rzeczy.

Il est aheurté au jeu. Ludere pertinax. *Hor.* Przywiązanoy upornie do gry.

Aheurté à son jugement. Tenax propositi. *Hor.* *(en bonne part.)* Przywiązany statecznie do zdania swego; *w dobry sposob.*

AHEURTEMENT, subst. masc. *(opiniatreté d'esprit à soutenir & à vouloir une chose sans en demordre.)* Obstinatio, *genit.* obstinationis. f, Pertinacia, *ou* pervicacia, *genit.* æ, f. *Cic.* PRZYWIĄZANIE zaciętość omysłu w utrzymywaniu y żądaniu czego nie nieustępoiące.

Il a rejetté tout cela non pas par un esprit d'ingratitude, mais par aheurtement à son opinion. Hæc omnia non ingrato animo, sed obstinatione quadam sententiæ repudiavit. *Cic.* Wszystko to odrzucił nie dla niewdzięczności ála dla zaciętości w zdaniu swoim.

S'AHEURTER, V. neot. p. *(s'attacher avec opiniatreté à une chose, ne s'en vouloir point departir, n'en vouloir point demordre.)* Se in re aliquâ obfirmare, (obfirmo, obfirmas, obfirmavi, obfirmatum.) act. *Cic. Ter.* Perstare in aliquâ re, (persto, perstas, perstiti, perstitum, & perstatum.) n. Aliquid pertendere naviter, (pertendo, pertendis, pertendi, pertentum.) act. *Ter.* ZAWZIĄC się usadzić się upornie ná co nie chcąc odstąpić áni chcieć ustąpić.

Ne vous aheurtez point tant. Ne te tam obfirma. *Terent.* Nie opieray się ták barzo.

Ils s'étoient aheurtez à vaincre ou à mourir. Animis obstinaverant vincere aut mori. Usadźili się álbo zwyciężyć álbo umierać.

AIA, *(fleuve d'Italie qui se décharge dans le Tibre proche d'un chaſteau nommé Monte Rotondo, célèbre par la défaite de deux cent Fabiens.)* Allia, *genit.* Alliæ, f. *Luc.* ALLIA Rzeka włoska ktora wpada w Tyber blisko iednego zámku názwonego Monte Rotonde, sławna klęskę dwuchset Fabiuszow.

AJAZZO, *ou* AJACCIO, *(ville de Corſe avec un port sur la mer mediterranée, & un Evêché ſuffragant de Piſe.)* Adjacium & Ursinom, *genit.* i. n. ADIACCO, Miasto Korsyki z portem ná morzu srzodziemnym, y z Biskupstwem Suffraganię Pizańską.

(Elle appartient à la Republique de Genes.) (Należy do Rzeczypospolitey Genueńskiey.)

AJAZZO, *ou* l'AJAZZO, *(ville maritime de Cilicie* aujourd'huy *dans la Natolie sur le bord de la mer.)* Issus, *genit.* Issi, f. *Cic.* ADIACCO Miasto w Ciliciy dziś Natoliy nad brzegiem morskim.

D'Ajazzo. Issicos, a, om. Z Adiacco.

Le Golphe d'Ajazzo. Sinus Issicos, *genit.* Sinûs Issici, masc. Odnoga morska Adiacco.

AIDANT, m. AIDANTE, f. part. act. *du verbe* AIDER Juvans. Adjuvans, *genit.* antis, omn. gen. *Cic.* POMAGAIĄCY, POMAGAIĄCA, od słowa pomagać.

Dieu aidant, avec l'aide de Dieu. Deo juvante, *ou* adjovante. Dei auxilio. abl. *Cic. Liv.* Za pomocą Bożą.

AIDE, subst. f. *(secours, assistance qu'on donne à quelqu'un.)* Auxilium. Adjutorium. Subsidium, *genit.* ii, n. *Ops *inusité au nominatif, qui fait au genitif* opis, *(le datif,* ops *inusité.)* *à l'accuſatif* opem, *& à l'ablatif* ope. *Cic.* POMOC (ratunek ktory komo się czyni.)

Avoir besoin d'aide. Adjutorio, *ou* auxilio egere. *Quint. Ovid.* Potrzebować pomocy.

Crier à l'aide. Implorare, *ou* petere auxilium. *Cic.* Vocare aliqoem auxilio. *Virg.* Wołać ná pomoc.

ON DIT par forme d'Imprecation contre ſoy-même, *Que Dieu ne me ſoit jamais en aide, ou que Dieu me puniſſe ſi j'ay mis d'aujourd'huy une goutte de vin dans ma bouche.* Deus me infelicitet, si ego in os hodie vini guttam indidi. *Plaut.* MOWI się niby ná przeklęctwo przeciwko sobie Niech mi nigdy nie będzie Bog pomocą *álbo* niech mnie Bog karze ieżelim dziś miał w gębie kroplę wina.

AIDE, comme un substantif masc, & f. *Qui aide.)* Adjutor. Auxiliator, *genit.* oris, m. *Cic.* *ſi l'on parle d'une femme on dira* Adjutrix. Auxiliatrix, *genit.* icis, f. *Cic.* POMOCNIK ktory pomaga ieżeli się mowi o niewieście pomocnica.

AIDE *en guerre, (qui ſert auprés d'un autre.)* Optio, *genit.* optionis, m. *Cæſ.* NAMIESTNIK Porucznik.

(Dans Varron, dans Festus & dans Vegece *Optio* signifie *le Miniſtre d'un Centurion ou d'un Décurion* pour executer leurs ordres: & Plaute l'employa pour un *Aide* en general, c'est-à-dire pour *un homme qui aide un autre:* Au reste ce mot n'est point du feminin genre, comme Monet & Pomey l'ont cru) U Warona y Festusa Porucznik znaczy pomocniká setnikowego lub Dziesiętnikowego dla wykonania rozkazow iego; á Plautus powszechnie go bierze záNamiestniká rozumieiąc go tego ktory pomaga drugiemu naostatek to Imię nie iest rodzaiu Białogłowskiego iáko Monet y Pomei rozumieli.

AIDE *de camp* Præfecti castrorum vicarios, *genit.* vicarii, masc NAMIESTNIK Hetmański Adiutant.

AIDE, subst. f. *Egliſe ſubſidiaire pour la commodité des paroiſſiens à cauſe de l'éloignement de la paroiſſe.)* Ædes subsidiaria, *genit.* ædis subsidiariæ, fem. Pomoc Kościoł dla wygody Parofianow gdy daleko do Parafiy.

AIDES au plurier, *(toute impoſition de deniers qu'on leve extraordinairement ſur les peuples dans quelques preſſants beſoins.)* Auxilia tributaria, *genit.* auxiliorum tributariorum. Subsidia, *genit.* subsidiorum, n. plur. Vectigalia, *genit.* vectigalium *&* vectigaliorum *dans Svetone*, n. plur. PODATKI. (wszelakie podatki pieniężne niezwyczayne włożone ná lod w nagłey iákiey potrzebie.

LA COUR DES AIDES, *(Juriſdiction ſouveraine qui juge les differents qui arrivent pour la levée des aides.)* Tributaria Curia. *genit,* Tributariæ Curiæ, f. Vectigalium supremum

premum tribunal, *genit.* vectigalium ſupremi tribunalis, neut. TRYBUNAŁ Poborow ſąd głowny gdzie ſądzą ſprawy wynikaiące z wybierania podatkow.

Conſeiller de la Cour des aides. Rei tributariæ Senator, *genit.* Senatoris, m. Radźca Trybunału poborow.

Préſident de la Cour des aides. Rei tributariæ præſes, *genit.* præſidis, m. Sędzia Prezydent Trybunału poborow

AIDÉ, m. AIDÉE, ſ. part. paſſ. *Voyez* AIDER. Adjutus, adjuta, adjutum. *Cic.* WSPOMOŻONY, WSPOMOŻONA.

AIDER *quelqu'un*, V. act. (*luy donner ſecours*) Juvare. Adjuvare, (juvo, juvas, juvi, jutum.) act. accuſ. *de la perſonne, & l'ablatif de la choſe en laquelle on l'aide.* °Alicui in re aliqua auxiliari, *ou* opitulari, (or, aris, atus ſum.) depon. °Alicui adeſſe, (adſum, ades, adfui.) Alicui auxilio, eſſe. °Opem, ou auxilium alicui ferre, (fero, fers. tuli, latum.) act. *Cic.* Alicui ſubſidiari, (ſubſidior, ſubſidiaris, ſubſidiatus ſum.) depon. *Suet.* Opitulatum ire alicui. *Plaut.* Adjuvare aliquem auxilio. *Plaut.* Suppetias alicui ferre. °Subvenire alicui, (ſubvenio, ſubvenis, ſubveni, ſubventum.) neut. *Plaut. Hor.* °Aliquem adjumento juvare. *Cic.* Adjutare aliquem. act. *Ter.* POMODZ komu dać pomoc.

Aider à quelqu'un à porter des hardes. Alicui onera adjutare. *Terent.* Pomoc komu dźwigać rzeczy.

Il m'a aidé de ſa bourſe, ou *de ſes biens.* Me ſuis ſuſtentavit opibus. Suis facultatibus me ſublevavit. *Cic.* Ope & re me adjuvit. *Terent.* Pomogł mi workiem ſwoim, albo ſubſtancyą ſwoią.

A quoy bon me faire tous ces beaux diſcours, ſi lors qu'il en faut venir aux effets, vous ne pouvez m'aider non plus que ſi vous eſtiez mort? Nam quid te igitur retulit beneficum eſſe oratione, ſi ad rem auxilium eſt emortuum. *Plaut.* Ná coż mi czyniſz te wſzyſtkie piękne słowa ieżeli gdy przychodzi do ſkutku nie możeſz mi pomoc nic inaczey iakobyś umarł.

Les ſciences aident un bon naturel, & les ſoins que l'on en prend le fortifient, mais ſi-tôt que l'éducation vient à manquer, les vices le corrompent. Doctrina promovet vim inſitam, & recti cultus roborant pectora, ſed ut defecere mores, culpæ benè nata dedecorant. *Hor.* Nauki pomocą ſą dobrey náturze y ſtarania ktore około niey mamy umacniaią onę, ále iák prędko oſtanie wychowanie, wyſtępki ią zátáraią.

Venir pour aider quelqu'un. Adjutorem alicui venire. (Adjutor, oris, m.) Venire alicui ſubſidio. *Cic.* Przybyć ná pomoc komu.

Il l'a aidé en cela. In eam rem adjutorium ei fecit. *Suet.* Pomogł mu w tym.

S'aider l'un l'autre, s'entre-aider. Tradere ſibi mutuas operas. *Terent.* Se mutuò juvare. Mutuam ſibi operam præſtare. *Cic.* Pomagać ſobie ieden drugiemu wſpolną ſobie pomoc czynić,

AIDER, (*ſervir à une choſe, y contribuer.*) Adjuvare, Uſui eſſe. *Cic.* POMAGAC ſłużyć do czego być pomocnym.

Aider la digeſtion, ou *à la digeſtion.* Concoctionem adjuvare. *Plin.* °*A gagner la victoire.* Adjumento eſſe ad victoriam. *Cicer.* Pomagać do trawienia. °do zwycięſtwa.

Cette ſucceſſion aidera à marier cette fille. Iſta hereditas erit adjumentu huic virgini ad contrahendas nuptias. To dziedzictwo pomocne będzie do wydania zá mąż tey Panny

S'aider d'une piece dans un procés, s'en ſervir, l'employer, en tirer des inductions. Uti aliquo inſtrumento in lite. Pomnc wziąć z iákiego papieru w ſprawie iakiey, zażyć go, ſzdnkować.

Les machines aident à remuer les fardeaux. Machinæ ſublevandis oneribus uſui ſunt. Multum juvant machinæ ad ſublevanda onera, *ou* in ſublevandis oneribus. Kunſzta wynaleziona, windy pomagaią do podnieſienia ciężarow.

Si vous m'aviez rendu mon argent, je m'en ſerois aidé. Si reddidiſſes pecuniam, ea uterer, (utor, uteris, uſus ſum, uti.) dep. Gdybyś mi był oddał pieniądze moie, pomogł bym ſobie był niemi.

S'aider de ſon pouvoir à ſon profit. Poteſtate uti ad quæſtum. *Cic.* Zażyć powagi ſwoiey ná ſwoy pożytek.

s'AIDER, (*faire quelque effort*, ou *quelque avance.*) Allaborare, *ou* elaborare, (allaboro, allaboras, allaboravi, allaboratum.) n. Eniti, (enitor, eniteris, enixus ſum.) dep. *Cic,* POMOC ſobie, uczynić kruk iáki uſilność pokazać.

Aidez vous le plus que vous pourrez, & ne vous laiſſez point abbatre au mal. Suſtenta te ut potes, neque morbo intabeſcas. *Cic.* Pomagay ſobie iak ozybarzicy możeſz, áni ſię poday złemu.

Si vous vouliez un peu vous aider, ou faire quelque effort de vôtre côté, on vous aideroit du reſte. Si quid de tuo præſtares, cætera tibi aliunde ſuppeditarentur. Gdybyś chciał ſobie pomoc troche, álbo z ſtrony ſwoiey co uczynić, dopomożono by ci do reſzty.

Cela ſe dit d'une perſonne à qui on demande une grande ſomme d'argent, & à qui on dit de s'aider, *c'eſt à dire* de fournir quelque ſomme du ſien.) To ſię mowi o oſobie iákiey od ktorey pretendują wielkiey ſummy pieniężney, y ktorey ſię mowi áby ſobie pomogła toieſt żeby iáką ſummę z ſwego dała.

ON DIT proverbialement *Aider à la lettre, (ſuppléer à ce qui manque à un mot.)* Præſtare virium alicujus verbi. MOWI ſię w przyſłowiu *dopomoc piſmu* toieſt dokładać czego niedoſtaie do słowá iákiego.

ON DIT encore en un autre ſens, *Aider à la lettre, (ajoûter quelque hiſtoire du ſien à quelque hiſtoire.)* Addere, *ou* attexere aliquid de ſuo rei geſtæ. MOWI ſię ieſzcze w inſzym wyrozumieniu *dopomoc piſmu* toieſt przydać co ſwego do iakiey relacyi lub hyſtoryi.

Qui ne s'aide point, ou *qui ne ſe ſert point de ſes membres qui en a perdu l'uſage.* Membris captus, capta, captum. *Cic.* Membribus iners, *genit.* inertis, omn. gen. *Plin.* Ktory ſobie pomoc nie może, ktory nie władnie członkami ſwemi, álbo utracił ich władzą.

AIGLE, ſubſt. f. (*le plus grand, le plus fort & le plus viſte des oiſeaux qui vivent de proye.*) Aquila, *genit.* aquilæ, ſ. *Cic.* ORZEŁ náywiękſzy naymocnieyſzy y nayprędſzy z ptakow drapieżnych.

L'AIGLE, (*enſeigne des Legions Romaines.*) Aquila, *genit.* aquilæ, ſ. *Cic.* CHORĄGIEW Pułkow Rzymſkich.

(Les Perſes ſont les premiers qui ont porté l'Aigle dans leurs Enſeignes ſelon le témoignage de Xenophon. Les Romains aprés avoir porté divers animaux à leurs Enſeignes, prirent l'Aigle pour la principale Enſeigne des Légions la ſeconde année du Conſulat de Marius.) Perſowie ſą pierwſi ktorzy orły ná chorągwiach noſili według świadectwa Xenofontowego. Rzymianie ktorzy pierwey rozne beſtye ná chorągwiach ſwoich mieli, wzięli orła zá naypreednieyſzy znak chorągwi Pułkow ſwoich roku wtorego Konſulatu Maryuſzowego.

Celuy qui portoit l'Aigle dans chaque Légion. Aquilifer, *genit.* aquiliferi, m. *Caſ.* Chorąży ten co chorągiew z orłem noſił w każdym pułku.

D'AIGLE. Aquilinus, aquilina, aquilinum. *Plaut.* ORLI.

Pierre d'aigle, (certaine pierre creuſe & ſonante qu'on trouve dans le nid des aigles.) Aetites, *genit.* aetitæ, m. *Plin.* Orli kamień (kamień pewny wklęſły y dźwięk wydaiący ktory znayduią w orlim gnieździe.

AIGLON, ſubſt. m. (*le petit d'une aigle.*) Aquilæ pullus, *genit.* aquilæ pulli, m. *Plin.* ORLĘ.

AIGRE, adject. m. & ſ. *Acide, qui a une qualité piquante & deſagréable tant au goût, qu'à l'ouye & à l'odeur.*) Acer, acris, acre. Acidus, acida, acidum. Acerbus, acerba, acerbum. PRZYKRY, kwaśny, ktory ma własność szczypiącą y nie przyiemną ták ſmakowi iák słuchowi, y powonieniu.

Un gout aigre. Guſtus acris, *genit.* guſtûs acris, m. *Plin.* °*Un eſtomac qui rend des rapports aigres.* Stomachus acer, *genit.* ſtomachi acris, m. *Plin.* °*Des fruits aigres.* Poma acerba, *genit.* pomorum acerborum, n. plur. *Ovid.* °*Le cry d'une ſcie qui eſt aigre.* Horror ſerræ acerbus, *genit.* horroris ſerræ acerbi, m. *Lucr.* Smak kwaśny. °Żołądek ktory ſię kwaſem oddaie. ° Owoce kwaśne. ° Piła heſzas przykry wydaiąca.

Un peu aigre. Acidulus. Subacidus. Subacidulus, a, um. *Plin. Cat.* Troche kwaśny kwaſkowaty,

Eſtre aigre. Acere, (aceo, aces, acui, *ſans ſupin.*) neut. *Cat.* Być kwaśnym.

Devenir aigre. Aceſcere. Exaceſcere, (aceſco, aceſcis, acui, *ſans ſupin.*) *Hor, Colum. Ulp.* Acorem contrahere. Kwaśnieć.

AIGRE au figuré, (*parlant de l'eſprit & des humeurs.*) Acerbus, a, um. Aſper, aſpera, aſperum. Amarus, amara, amarum. Acer, acris, acre. *Cic.* KWASNY, przykry w wyrozumieniu nie włáſnym mowiąc o umyſle y humorze.

C'eſt un homme aigre. Eſt homo acerbus. *Cic.* Homo acer. *Ter.* Człowiek przykry.

Il avoit accouſtumé de ſe moquer de Tibere par des railleries aigres. Acerbis facetiis Tiberium irridere ſolitus erat. *Tacit.* Przykremi żartami zwykł był z Tyberyuſza żartować.

Il a l'eſprit aigre, ou Il à bien de l'aigreur dans l'eſprit. Magna eſt in illo ingenii acerbitas. *Cic.* Ma coś nieprzyiemnego przykrego w umyśle, bardzo przykrego ieſt humoru.

Il luy dit des paroles aigres & piquantes. Aſpera & acerba illi loquutus eſt. *Cic.* Słowa mu przykre y przenikaiące powiedział.

Vne femme aigre & facheuſe, Amara mulier. *Ter.* Niewiaſta zła y uprzykrzona.

La vieilleſſe nous rend plus aigres & plus facheux. Amariores nos facit ſenectus. *Cic.* Starość czyni nas przykremi y gorzkiemi.

AIGRE ſe dit auſſi du Métal. (*qui eſt caſſant, quand il vient de la fonte.*) Aſper, aſpera, aſperum. Fragilis, & hoc fragile. adject. MOWI ſię też o Kruſzcu świeżo udlewanym ktory ieſt kruchy y chrupawy.

AIGRE-DOUX, (*qui a un goût aigre & doux.*) Acido & dulci miſtus, a, um. *Et dans le figuré on dira,* Acerbitate & ſuavitate miſtus, a, um. KWASKOWATO ſłodki.

AIGRE-FIN, ſubſt. m. (*poiſſon de mer qui eſt une eſpece de gros merlan.*) Jecorarius. *genit.* jecorarii, maſc. *Plin.* SZCZUKA morſka, wilk morſki ryba, rodzay ſzczupakow wielkich.

AIGREMENT, adv. (*rudement, d'une maniere aigre.*) Aſperè. Acerbè. Amare. adv. *Cic. Aſcon-Ped.* PRZYKRO oſtro.

AIGREMOINE, ſubſt. fem. (*Eſpece de plante médicinale.*) Eupatoria, *genit.* eupatoriæ, f. *Plin.* RZEPIK (ziele lekarſkie.)

AIGRET, m. AIGRETTE, f. adject. (*Un peu aigre.*) Acidulus. Subacidulus. Subacidus, a, um. *Plin. Catul.* KWASNIAWY, KWASKOWATY.

AIGRETTE, ſubſt. f. (*oiſeau qui porte ſur la teſte une plume fort blanche; c'eſt une eſpece de Heron blanc ainſi nommé de l'aigreur de ſon cri.*) Aſper erodius, *genit.* aſperi erodii, m. Ardeola, *genit.* ardeolæ, f. Ciris, *genit.* ciris, f. RYBITW ptak maiący na głowie kitę barzo białą rodzay czapli, ták nazwany w Francuſkim dla przykrego barzo głoſu ſwego.

AIGRETTE, (*la plume de cet oiſeau, qu'on porte ſur la teſte en forme d'un bouquet de plumes.*) Ardeolæ ciris criſta, *genit.* criſtæ, f. PIORO tegoż ptaka ktore noſzą na głowie ná kſztałt kity z pior.

AIGREUR, ſubſt. f. (*Qualité de ce qui eſt aigre.*) Acor, *genit.* acoris, m. *Colum.* Acritas, *genit.* acritatis, f. *Aul. Gel.* Acrimonia, *genit.* acrimoniæ, f. *Plin.* Acritudo, *genit.* acritudinis, f. *Vitr.* KWAS właſność tego co kwaśne ieſt.

AIGREUR, au figuré, (*parlant des eſprits & des diſcours*) Aſperitas. Acerbitas, *genit.* atis, f. *Cic.* PRZYKROSC (mowiąc o umyſłach y mowie.)

Il n'a aucune aigreur dans l'eſprit. Nullum acerbitatis virus habet in animo. Nie ma żadney w umyśle ſwoim przykrości.

Il ne luy témoigna aucune aigreur de l'affront qu'il luy avoit fait. Non acerbè tuliſſe viſus eſt hanc contumeliam. Żadney przykrości nie pokazał ná obelgę ktorą mu uczyniono.

Il a jetté toute l'aigreur qu'il avoit dans le cœur. Virus acerbitatis ſuæ evomuit. *Cic.* Wſzyſtkę gorzkość ktorą miał ná ſercu wyrzucił.

Porter les choſes dans l'aigreur, ou dans l'extrémité. Ad extrema res deducere. Res exacerbare. Ad extrema & inimiciſſima jura decurrere. *Liv.* Do gorzkości rzeczy przyprowadzić, álbo do oſtatniey.

Parler avec aigreur. Acerbè & inclementer dicere, *ou* loqui. *Plaut. Cic.* Mowić z przykrością.

ON DIT, *Aigreur d'une peine, d'un ſupplice.* Suppliciorum acerbitates, *genit.* acerbitatum, f. plur. PRZYKROSC karania iakiego álbo męki.

AIGRI, m. AIGRIE, f. part. paſſ. (*devenu aigre.*) Acidus, acida, acidum. Aceſcens, *genit.* aceſcentis, omn. gen. *Cic.* ZAKWASNIAŁY co zkwaśniało.

AIGRI, au figuré, (*irrité.*) Exacerbatus. Exaſperatus, a, um. *Liv.* Exulceratus, a, um. *Cic.* Amarulentus, a, um. *Aul Gel.* W wyrozumieniu nie właſnym. (*rozgniewany*) obruſzony rozdrażniony.

Je luy ay trouvé l'eſprit fort aigri contre vous. Ia mihi viſus eſt valdè in te exaſperatus. *Liv.* Záſtałem go barzo obruſzonego przeciw tobie.

Appaiſer les eſprits aigris. Sedare exaſperatos animos. *Liv.* Uſpokoić obłagać umyſły rozdrażnione.

AIGRIR, V. act. (*donner, ou cauſer de l'aigreur.*) Acorem facere, (facio, facis, feci, factum.) act. *Col.* KWASIC dać álbo ſprawić kwaśność.

Le levain aigrit la paſte. Fermentum totam farinæ maſſam corrumpit. Fermento farinæ maſſa acorem contrahit. Od kwaſu kiśnie ciaſto.

s'AIGRIR, (*devenir aigre.* Aceſcere. Coaceſcere, (aceſco, aceſcis, acui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* KWASNIEC.

Le fruit qu'on mange au deſſert s'aigrit dans un eſtomac debile. Secunda menſa in imbecillo ſtomacho coaceſcit. *Celſ.* Owoce ktore ieſt ie na wety, kwaśnieią w ſłabym żołądku.

AIGRIR dans le figuré, (*Irriter, piquer.*) Alicujus animum exaſperare, (exaſpero, exaſperas, exſperavi, exaſperatum.) act. *Celſ.* Aliquem exacerbare, (exacerbo, exacerbas, exacerbavi, exacerbatum.) act. *Suet.* Iram alicujus aſperare, (aſpero, aſperas, áſperavi, aſperatum.) act. *Tacit.* Animum exulcerare, (exulcero, exulceras, exulceravi, exulceratum.) act. *Cic.* Aliquem ad iram irritare, (irrito, irritas, irritavi, irritatum.) act. *Ovid.* W wyrozumieniu nie właſnym (rozgniewać obrazić.

Ce qui m'aigrit davantage eſt de voir qu'on ſe jouë de moy à mon âge. Hoc eſt quod peraceſcit, me hac ætatis ludificari. *Ter.* To co mię naywięcey obraża ieſt widzieć że żartuią ſobie ze mnie w wieku moim.

AIGRIR, (*empirer, irriter un mal, l'augmenter.*) Exaſperare malum. *Celſ.* Augere malum. POGORSZYC rozdrażnić co złego rozrazić.

Les remedes ne font qu'aigrir le mal. Remediis morbus exaſperatur. *Celſ.* Remediis crudeſcit morbus. *Virg.* Lekarſtwa tylko drażnią barziey złe.

Aigrir une playe, Vulnus acerbare, *ou* aggravare, (o, as, avi, atum. act. *Claud. Celſ.* Ranę rozrazić pogorſzyć.

Le mal s'aigrit tous les jours. Ingraveſcit, *ou* recrudeſcit in dies malum, (ingraveſco, ingraveſcis, *ſans preterit ni ſupin,* ingraveſcere: recrudeſco, recrudeſcis; recrudui, *ſans ſupin,* recrudeſcere.) neut. *Cic.* Złe ſię codzień barziey pogarſza, ſili.

AIGU, m. AIGUË, f. adject. (*Pointu, qui ſe termine en pointe.*) Acutus, acuta, acutum, (*qui fait au comparatif* Acutior & hoc acutius, *& au ſuperlatif* Acutiſſimus, a, um. *Cic.*) Acuminatus, acuminata, acuminatum. *Cic.* OSTRY kończaty kończata (zákończony ná oſtatku.)

Un couteau aigu. Acutus culter. *Plaut.* *Un angle aigu.* Angulus acutus, m. *Plin.* Noż kończaty *Rog kończyſty.

AIGU, au figuré. *Un eſprit aigu, ſubtil & penétrant.* Acutum ingenium, n. *Cic.* Acies acris ingenii, *genit.* aciei acris ingenii, f. *Cic.* Acre, ac peracre ingenium, n. *Cic.* OSTRY w wyrozumieniu nie właſnym, Dowcip Oſtry, ſubteloy, przenikaiący.

AIGU, (*ſe dit auſſi de la voix & des douleurs.* Acutus, a, um. **Une voix aiguë.* Acuta vox, *genit.* acutæ vocis, f. **Une fievre aiguë.* Febris acuta, f. *Celſ.* **Maladie aiguë.* Morbus acutus, m. *Horat.* OSTRY mowi ſię też o głoſie y o bolach. *Głos krzykliwy, *Gorączka mocna, *Choroba tęga.

EN GRAMMAIRE ON DIT *Un accent aigu,* (*celuy qui marque que la ſyllabe ſe doit prononcer d'un ton élevé.*) Accentus acutus, *genit.* accentûs acuti, maſc. U GRAMMATYKOW SIĘ MOWI Akcent oſtry, ten co znaczy że iaką ſyllabę wymawiać trzeba wyżſzym głoſem.

AIGUADE, ſubſt. f. (*Renouvellement de proviſion d'eau douce.*) Aquatio, *genit.* aquationis, f. *Caſ.* WODY bránie (opatrowanie ná nowo wody ſłodkiey.)

(Vieux terme de Marine.) Dawny termin Maryńſki.

Faire aiguade, ou Aller faire proviſion d'eau douce. Aquatum ire. *Saluſt.* Aquari, (aquor, aquaris, aquatus ſum.) dep.

dep. *Caf.* Poyić dle fprowadaania wody flodkiey do picia.

Il refolut d'empefcher les vaiffeaux de faire aiguade, ou de faire provifion d'eau dence. Naves prubibere aqnā iuftituit. *Caf.* Poftanowił praefzkodaić okrętom áby fię w wodę flodką do picia nia opatrzyły.

AIGUE, fubft. f. (*viena mot qui fignifioit de* l'EAU, *qui fe dit encore en fes compefen*, comme. STARE flowo kiurcznaczyłu wodę, y iefacae gn záżywaią w flowach fkładanych.

AIGUES-MORTES, (*Villa du bas Languedoc près de la mer.*) Aquæ Murtuæ, *genit.* Aqoarum Motiuarum, f. plur. MIASTO niáfzey Okcytaniy blifko morza.

AIGUE-PERSE, (*Ville du duché de Montpenfier.*) Aqua Spetfa, *genit.* Aquæ Sperfæ, f. MIASTO w Xięftwie Montepenfierfkim.

AIGUIERE, fubft. f. *en prononce* EGUIERE. (*Vaiffeau rond à mettre de l'eau.*) Aqualis, *genit.* aqualis, *Plin.* NALEWKA (náczynie do wody okrągłe.)

AIGUILLE, fubft. f. *en prononce* EGUILLE. (*petit fer pointu & délié qui fert à coudre.*) Acus, *genit.* acûs, f. Acicula, *genit.* aciculæ, f. *Cic.* IGŁA (áciafko małe koonczyfte y cienkie flużące do fzycia.)

ON DIT qu'*Une fille ne fçait pas ficher un point d'aiguille*, pour dire qu'*Elle eft tout à fait ignorante*, & qu'*Elle ne fçait rien faire.* Inettiffima & defidiofiffima virgo. *Cic.* MOWI fię Dzicwka co nie umie Igłą ściegu iednego uczynić, mowiąc że cale ieft nieumiejętna, oic nie umia zrobić.

AIGUILLE, (*fe dit de petits inftrumens pointus.*) comme *Une aiguille de tefte, celle qui fert à coëffer les femmes.* Acus, *genit.* acûs, f. *Juv.* Acus crinalis, f. *Apul.* **Aiguille à broder, ou à travailler en tapifferie.* Acus Affytia, *genit.* acûs Affytiæ, f. *Claud.* Acus Semiramia, *genit.* acûs Semiramiæ, f. *Mart.* IGŁA álbo iglica mowi fię o małych inftrumentach kończaftych iáko iglica od włofow co fluży do ftroienia ná głowie białychgłow. * Igła do wyfzywania.

Faire de la broderie, ou de la tapifferie à l'aiguille. Acu pingere, (pingo, pingis, pinxi, pictum.) act. Wyfzywać obicia, ubicie igłą robić.

AIGUILLE *d'un cadran qui fert à marquer les heures.* Stylus, *genit.* ftyli, m. *Plin.* Gnomun, *genit.* gnumonis, m. *Vitr.* Horarum Index, *genit.* horarum indicis, m. INDEX ukázyciel, ná kompafie flużący do pokazywania godzin, pręt zegara flonecznego.

AIGUILLE fe dit proverbialement, *Il eft venu de fil en aiguille*, pour dire *d'un propos à l'autre.* Ex aliquo fermone in alium incidit. *Ter.* IGŁA mowi fię w fenfie nie włafnym, iáko przyfzedł od oiei do igły, to ieft z iedney mowy do drugiey.

Faire un procès fur la pointe d'une aiguille, pour dire *Contefter fans fujet, & pour une affaire de rien.* De re minima litigare. neut. *Plaut.* Kłocić fię o koniec igły: to ieft fprzeczać fię bez przyczyny, y o nic.

AIGUILLE, (*Poiffon de mer long & menu par fa partie anterieure, & qui refemble à une aiguille.*) Acus, *genit.* aci, m. *Plin.* IGLICA ryba morfka cienka y długa z przodu y podobna do igły.

AIGUILLE *de Clocher*, (*Pyramide, ou Obelifque.*) Obelifcus, *genit.* obelifci, m. *Plin.* IGLICA ná dzwonnicy co ieft flup kamienny cienki pochodzifty ku gorze fzpice w budowaniu.

AIGUILLE'E, fubft. f. Acia, *genit.* aciæ, f. *Cornel-Celf.* Linum quod acu trajicitur. NIC Dretwa ná raz zawlece do igły.

AIGUILLETTE, fubft. f. (*cordon, ou tiffu ferré par les deux bouts qui fert à attacher.*) Ligamen, *genit.* ligaminis, neut. *Colum.* Ligula, *genit.* ligulæ, f. *dans Charifius.* ZWIĄZEK przepafka rzemień wftęga fznur do czapki álbo tadma z obu końcow żelazem opatrzona dla zapinania.

NOUER *l'aiguillette*, (*fe dit d'un prétendu maléfice qui empefche qu'on ne puiffe confommer un mariage.*) Lingua mala fafcinare fponfum. *Catul.* PODWIĄZAC záwiązać, (czary álbo praefzkode pewna niedopufzczaiące powinności małżeńfkiey.)

Une femme qui court l'aiguillette, (qui va chercher les hommes, & qui fe proftitue au premier venu.) Sectatrix mulier. *Petr.* Niewiafta co zá mężczyznámi biega.

Courir l'aiguillette. Sectari viros. dep. Biegać zá mężczyznami.

LASCHER *l'aiguillette*, (*aller aux grands befoins de la vie.*) Exonerare alvum. act. ISC ná potrzebę przyrodzoną.

AIGUILLETER, V. act. (*Attacher avec des aiguillettes*) Ligamentis aftringere, (aftringo, aftringis aftringis, aftrinxi, aftrinctum. act. acc. PODWIĄZAC, záwiązać, zapinać.

AIGUILLETIER, fubft. mafc.) (*Qui fait & vend des aiguilles*, &c.) Acuum opifex & propola, *genit.* acuum opificis & propolæ, m. Ligularius, *genit.* ligularii, mafc. IGLARZ.

(On dit communément. *Efpinglier.*) Mowi fię pofpolicie Szpilkarz.

AIGUILLON, mafc. (*ce qui pique.*) Aculeus, *genit.* aculei, m. Spiculum, *genit.* fpiculi, neut. *Plin. Virg.* BODZIEC, co bodzie.

Nous ne pouvons fouffrir l'aiguillon d'une mouche à miel fans crier de douleur. Apis aculeum fine clamore ferre non poffumus. *Cic.* Nie możemy wytrzymać żądła od pfzczoły ażebyśmy nie záwołali od boiu.

Laiffer l'aiguillon dans la playe. Dimittere aculeum in vulnus. *Cic.* Zoftawić żądło w ranie.

Aiguillon de Bouvier pour piquer les beufs. Stimulus, *genit.* ftimuli, m. *Plaut.* Poganiacz do fturfania wołow.

AIGUILLON, au figuré, (*Ce qui excite & pouffe à une chofe.*) Aculeus. Stimulus, *genit.* i, m. Incitamentum, *genit.* incitamenti, n. Incitamen, *genit.* incitaminis, n. *Cic.* BODZIEC w wyrozumieniu nie włáfnym, to co pobudza do czego.

Cela fert d'aiguillon à l'efprit. Hoc maximum eft animi incitamentum. *Cic.* To flużę zá pobudkę umyflu.

Tous les aiguillons du courage & de la victoire font pour nous. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis funt. *Tacit* Wfzyftke pobudki ochoty y zwycięftwa fą dla nás.

Il laiffe un aiguillon dans l'efprit de ceux qui l'écoutent. Relinquit aculeos in animis audientium. *Cic.* Bodziec zoftawuie w umyśle fluchaiących.

Il y a dans le cœur des gens de bien un certain aiguillon qui les pique jour & nuit pour la gloire. Infidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ ftimulis concitat. *Cic.* Jeft w fercu ludzi zacnych bodziec iakiś, ktory ich dzień, y noc do flawy pobudza.

AIGUILLONNER, V. act. (*Exciter, pouffer à une chofe.*) Aliquem, *ou* alicujus animum ftimulare, (ftimulo, ftimulas, ftimulavi, ftimulatum,) act. *Ter. Liv.* Aliquem incitare, *ou* excitare ad aliquid, (cito, citas, citavi citatum) act. *Cic.* POBUDZAC do czego.

(Ce verbe ne fe dit guéres qu'au figuré.) To flowo nie wiele fię mowi chyba w wyrozumieniu nie włafnym.

AIGUISE', m. AIGUISE'E, f. part. paff. *du verbe* AIGUISER. Acutus. Exacutus, uum, a, um. *Plin.* WYOSTRZONY, WYOSTRZONA.

AIGUISEMENT, fubft. mafc. (*l'action d'aiguifer.*) Exacutio, *genit.* exacutionis, f. *Plin.* OSTRZENIE.

AIGUISER, act. (*Rendre aigu & tranchant.*) Acuere. Exacuere, (acuo, acuis, acui, acutum. act. acc. *Cic. Plin.* Acutum reddere. (Acutus, a, um.) *Horat.* Aciem (ferri) excitare. *Plin.* Cote acuere. act. acc. *Hor.* OSTRZYC naoftrzać oftrym uczynić do krajanie.

Aiguifer un poignard fur un caillou pour rendre fa pointe plus affilée. Pugionem faxu afperare ot in mucronem ardefcat. *Tacit.* Puinał ná kamieniu oftrzyć, áby go koończaftym uczynić.

AIGUISER, au figuré, (*parlant de l'efprit & des paffions.*) Acuere, *ou* exacuere. act. acc. *comme* Acuere, *ou* exacuere ingenium. *Cic. Aguifer l'efprit.* *Aciem oculorum exacuere. *Cic. Aguifer la veuë.* ZAOSTRZYC, w wyrozumieniu nie włafnym mowiąc o umyśle y żądzach, * Zaoftrzyć dowcip, *Záoftrzyć wzrok.

Plufieurs jus qu'un cuifinier méle enfemble aiguifent l'appetit. Multa jura quæ coquus confundit, reficiunt in morfus languentem ftomachum. *Hor.* *ou* exacuunt palatum. *Ovid.* *ou* aviditatem ad cibos excitant, *ou* incitant. *Cic.* *ou* elaborant faporem. *Hor.* Kilku fmakow ktore kucharz razem pomiefza zaoftrzaią apetyt.

ON DIT proverbialement *Aiguifer fes couteaux*, pour dire *Se préparer au combat.* Accingere fe pugnæ, *ou* ad pugnam. *Liv. Virg.* MOWI fię w przyflowiu oftrzyć żelazo fwoie, to ieft, gotować fię do bitwy.

AIL, *au fingulier*; & Aux *au pluriel*, fubft. mafc. (*forte d'oignon*

d'oignon d'une odeur tres forte.) Allium, *genit.* allii, n. *Hor.* CZOSNEK gatunek cybuli zapachu barzo tęgiego.

Une teste d'ail. Allii caput, neut. *Colum.* **Une gousse d'ail.* Allii ſtica, *genit.* ſticæ, f. *Colum.* Allii nucleus, *genit.* allii nuclei, m. *Plin.* Głowka czoſnku. * Ząbek czoſnku.

Frotté d'ail. Alliatus, alliata, alliatum. *Plaut.* Nácierany Czoſnkiem.

Sentir l'ail. Olere, *ou* obolere allium. *Plin. Plaut.* Trącić czoſnkiem.

AILE, ſubſt. f. (*Partie du corps des oiſeaux avec laquelle ils s'élevent & ſe ſoutiennent en l'air.*) Ala, *genit.* alæ, f. Penna, *genit.* pennæ, f. *Cic.* SKRZYDŁO część ciała u ptaſtwa ktorą ſię wzbiiaią y trzymaią ná powietrzu.

Les ailes des mouches à miel. Apum alæ, *ou* pinnæ, *ou* pennæ. *genit.* alarum, *ou* pinnarum, f. plur. *Col. Virg.* Skrzydła u pszczoł.

Petites ailes des oiſeaux & des mouches. Pinnulæ, *ou* pennulæ, *genit.* pinnularum, *ou* pennularum, f. pl. *Cic.* Skrzydełka u ptaſzkow y muchow.

Battre des ailes. Quatere alas. Plaudere alis. *Virg.* Concutere alas. *Claud.* Bić ſkrzydłami.

Eſtendre les ailes au ſoleil. Pandere alas ad ſolem. *Virg.* Rozpoſtrzeć ſkrzydła ku ſłońcu.

Voler à tire-d'ailes. Perniciter volare. *Plin.* Szybkim ſkrzydłem latać.

AILES *d'un Baſtiment.* Alæ ædificii, f. pl. *Vitr.* SKRZYDŁA w budowaniu, boki pnchy.

AILES *d'un Temple,* ou *d'une Baſilique,* (*les deux Ventes qui ſont plus baſſes & à coſté de la grande.*) Alæ Templi, *ou* Baſilicæ, f. pl. *Vitr.* Columnata Templi latera, *genit.* columnatorum Templi laterum, n. pl. *Vitr.* SKRZYDŁA Kościelne, ſklepienia dwa poboczne niżſze od większego we śrzodku.

AILES *de Moulin.* Moletrinæ alæ, f. plur. SKRZYDŁA Młyńſkie.

AILES *ou les Nageoires des poiſſons* Pinnæ, *genit.* pinnarum, f. pl. *Plin.* PŁYTWY u Ryb to czym ſię Ryba álbo pław wodny ruſza.

AILES *que les Poëtes mettent aux pieds de Mercure.* Talaria, *genit.* talarium, n. pl. *Cic.* Pinnatæ alæ Mercurii, f. pl. *Stat.* PEDERPUSZ ſkrzydła ktore Poetowie przyprawuią Merkuryuſzowi do koſtek.

AILE *d'une armée.* Ala, *genit.* alæ, f. *Cic.* Cornu, n. & *indeclinable au ſingulier.* SKRZYDŁO Woyſka.

L'aile droite. Dextra ala. Dextrum cornu. *Caſ.* **L'aile gauche.* Siniſtra ala. Siniſtrum cornu. *Caſ.* Skrzydło prawe, *Skrzydło lewe.

Ceux qui ſont ſur les ailes d'une armée. Alares, *genit.* alarium, m. pl. *Liv.* Alarii, *genit.* alariorum, m. pl. *Caſ.* Alares copiæ, f. pl. Ci co ſą uſzykowani ná ſkrzydłach woyſka

D'abord l'aile gauche des ennemis fut rompuë. Primo concurſu ab ſiniſtro cornu hoſtes pelluntur. *Cic.* Zaraz ſkrzydło lewe nieprzyiacielſkie złomane było.

L'aile droite plia d'abord. Dextrum cornu primò verſum eſt in fugam. Skrzydło prawe zaraz ſię uwinęło, uſzło.

AILE, (*ſe dit en choſes morales & ſpirituelles, & ſignifie Protection, tutelle.*) comme *Cette fille a toujours eſté ſous l'aile de ſa mere.* Hæc virgo perpetuâ matris diſciplinâ fuit exercitata, *ou* edocta. *Cic. Tacit.* SKRZYDŁO ſię mowi w rzeczach obyczaynych y duchownych, y znaczy pieczą y obronę náprzykład Ta Panienka zawſze była pod ſkrzydłem matki ſwoiey.

Lors que les enfans ſont ſortis de deſſous l'aile de leur mere. Ubi ætas liberis exceſſit è matrum diſciplinâ. Ubi exceſſit liberorum cura à matribus. Ják wynidą dzieci z pod ſkrzydeł matki ſwoiey.

ON DIT poëtiquement *Il ſera porté ſur les ailes de la Renommée.* Illum aget famæ pennâ. *Hor.* Famâ differetur. MOWI ſię po Rymotworſku: ſława go ná ſkrzydłach ſwoich, noſić będzie.

AILE ſe dit proverbialement dans ces Expreſſions ſuivantes, *il en a dans l'aile, il en tient dans l'aile,* pour dire *Il luy eſt arrivé quelque malheur.* Habet, *ou* periit. Ter. SKRZYDŁO mowi ſię przez przyſłowie w náſtępniących ſpoſobach, *doſtał po ſkrzydle* to ieſt trafiło mu ſię iákie nieſzczęście.

Il ne bat plus que d'une aile, (*parlant d'une perſonne dont le credit eſt fort diminué, & qui n'eſt plus dans la même fortune.*) Unicâ plaudit alâ. Gratiâ & fortunâ imminutus eſt atque attenuatus. Languet, *ou* diſſiluit illius gratia. *Już tylko iednym ſkrzydłem ſię trzepie,* to ieſt mowiąc o iakiey osobie ktorey dużo ubyło ſławy, y iuż nie ieſt w iednakowym pierzu, to ieſt ſzczęściu.

Rogner les ailes à quelqu'un, (*le réduire* comme l'on dit *au petit pied, diminuer ſon credit & ſes biens.*) Pennas alicui incidere. *Cic.* Deciſis pennis aliquem humilem reddere. *Hor.* *Podſkubać ſkrzydła komu,* opokorzyć go pozbyć uiąć mu kredytu y ſzczęścia.

Il veut voler devant que d'avoir des ailes, (*parlant d'un homme qui veut s'élever ſans merite & ſans biens.*) Volare ſine pennis. *Plaut.* *Jeſzcze mu ſkrzydła nie poroſły á iuż chce latać,* mowiąc o tym co chce powſtać bez záſług y bez fortuny.

Il luy a arraché, ou *tiré quelque plume de l'aile,* pour dire *Il luy a tiré quelque ſomme d'argent.* Corraſit ab ipſo aliquid pecuniæ. *Terent.* Wyrwał mu Piorko álbo kilka pior ze ſkrzydeł, to ieſt ſommę iákę pieniężną odoiego wyciągnął.

Il en tirera pied, ou *aile.* Prædam qualemcunque, *ou* lucrum qualecunque faciet. *Plaut.* Albo nogę álbo ſkrzydło weźmie z niego, to ieſt cokolwiek pozyſka.

La peur luy a donné, ou *luy a mis des ailes aux talons.* Timor addidit alas. *Virg.* Boiaźń mu ſkrzydła przyprawiła do koſtek.

AILÉ, m. AILÉE, f. adject. (*Qui a des ailes.* Alatus, alata, alatum. Aliger, aligera, aligerum. Pennatus, pennata, pennatum. Penniger, pennigera, pennigerum. *Cic. Virg Plin.* SKRZYDLASTY, SKRZYDLASTA.

AILERON, ſubſt. maſc. (*le bout de l'aile.*) Extrema ala, *genit.* extremæ alæ, f. KONIEC u ſkrzydła, ſkrzydełko

AILERON *du poiſſon.* Pinna & pinnula, *genit.* æ, f. *Plin.* SKRZELE płytwy u Ryb.

AILERONS, (*dans les rouës à faire monter l'eau, &c.*) Pinnæ, *gen.* pinnarum, f. pl. *Vitr.* Łopatki u koł do podnieſienia wody.

AILLEURS, (*en un autre endroit.*) Aliò. Aliam in locum. (*En ſignification de mouvement.*) *Alibi. adv. *Cic.* Alicubi. adv. *Plin.* Alio in loco. abl. (*en ſignification de repos*) GDZIEINDZIEY, do kąd indziey.

D'AILLEURS, (*d'un autre lieu, avec les Verbes Venir, retourner.*) Aliunde. adv. *Cic.* Alio ex loco. SKĄD indziey z ionego mieyſca z ſłowami przyiść powracać.

PAR AILLEURS, (*par un autre endroit.*) Aliâ viâ. Per aliam viam. Per alium locum. KTOREDY indziey.

D'AILLEURS, (*de plus, outre cela.*) Prætereà. adv. PROCZ tego z inſzey ſtrony z inſzey miary.

Cet homme qui avoit d'ailleurs de belles qualitez regna avec la même ambition qu'il avoit fait paroitre en demandant la royauté. Virum cætera egregium, ſecuta, quam in petendo habuerat, etiam regnantem ambitio eſt. *Liv.* Ten człowiek ktory z inſzey miary miał piękne cnoty, panował z taką wynioſłością z iaką ſię o panowanie ſtarał.

On ne ſçauroit faire paroitre ſon eſprit dans ces ſortes de livres, & d'ailleurs le mien étoit tres médiocre. Hi libelli non ingenii ſunt capaces, quod alioquin nobis perquam mediocre erat. *Plin.* Nie można pokazać dowcipu ſwego w takowych kśięgach, a y moy z inſzey miary był barzo mierny.

AIMABLE, adject. m. & f. (*Qui a des qualitez qui attirent l'amour & l'amitié de chacun.*) Amabilis & hoc amabile, *genit.* amabilis *pour tous les genres.*) *Il fait au Comparatif* Amabilior & hoc amabilius, *Plus aimable;* & *au Superlatif* Amabiliſſimus, a, um. *Tres aimable. Cic.*) **le contraire eſt* Inamabilis & hoc inamabile. *Cic.* *Qui n'eſt point aimable.* PRZYIEMNY, miły luby, ktory ma w ſobie przymioty godne kochania, przeciwna ieſt niemiły.

Il a quelque choſe d'aimable dans la converſation, Sa converſation à quelque choſe d'aimable. Neſcio quid amabilitatis in eſt in ejus congreſſu. *Plaut.* Coś ma miłego w konwerſacyi, Jego konwerſacya ieſt miła.

Il a des mœurs aimables, ou *Ses mœurs ſont aimables.* Ipſi ſunt mores amabiles. *Cic.* Obyczaie Jego ſą miłe, ma miłe obyczaie.

Il eſpère ſe rendre aimable auprès de vous. Amabilem ſperat ſe tibi fore. *Hor.* Spodziewa ſię że ſię miłym ſtanie u ciebie.

D'une maniere aimable. Amabiliter. adverb. *Cic.* (Amabilius

bilibe *au Comparatif*, & Amabilissimè *au Superlatif.*) Mile miłym sposobem.

AIMABLEMENT, adv. *La même, moins usité.* MILE toż samo mniey naywane.

AIMANT, m. AIMANTE, f. part. act. *du verbe* AIMER Amans, *genit.* amantis, omn. gen. *avec le genitif. Cic.* Voyez AIMER. KOCHAIĄCY, KOCHAIĄCA.

AIMANT, subst. masc. (*Pierre minerale noire, qui a de merveilleuses proprietez, entre autres d'attirer le fer.*) Magnes, *genit.* magnetis, m. *Prop.* MAGNET, Kamień czarny mineralny maiący dziwne skutki, między inszemi pociągnienia żelaza.

l'Aimant attire le fer. Magnes lapis ferrum ad se allicit & trahit. *Cic.* Magnes ferrum ducit. *Prop. ou* ferrum rapit *Solin.* Magnet ciągnie do siebie żelazo.

D'AIMANT, ou *qui concerne l'aimant.* Magneticus, a, um. MAGNETYCZNY, co należy do Magnetu.

AIMANTE', m. AIMANTE'E, f. (*frotté d'aimant.*) Magnete perfrictus, *ou* effrictus, a, um. MAGNETOWANY, MAGNETOWANA, Magnetem natarty.

AIMANTER, V. act. (*Frotter quelque chose d'aimant pour la faire tourner au Nord.*) Magnete aliquid perfricare, (perfrico, perfricas, perfricui, perfrictum.) act. MAGNETOWAĆ, Magnetem nacierać iaką rzecz, aby się obracała ku Nordowi.

AIMER, V. act. (*qui se dit en general des choses & des personnes pour lesquelles on a de l'amour, de la tendresse, de l'amitié ou quelque forte inclination*) Amare, (amo, amas, amavi, amatum.) act. accus. *Cic.* KOCHAĆ, mowi się ogolnie o rzeczach y osobach do ktorych kto ma chęć przychylność, przyiaźń albo mocną iaką skłonność.

Aimer fort quelqu'un, avoir bien de l'affection pour luy, avoir beaucoup d'amitié pour luy. Aliquem deamare. In primis amare & carum habere. act. acc. Singulari amore aliquem amare. Amare Unicè diligere. Summa benevolentiâ aliquem complecti. *Cic.* Kochać mocno kogo: mieć wielką chęć do niego wielką skłonność.

Aimer sincerement, veritablement, de cœur & d'affection. Aliquem amare toto pectore. Verè ex animo amare. Toto pectore, *ou* ex animo amare. *Cic.* Amare corde & animo. *Plaut.* Kochać szczerze, prawdziwie sercem y chęcią.

Estre fort aimé de quelqu'un. Esse alicui in deliciis & in amore. Esse alicui carissimum, (sum, es, fui carissimus, a, um.) *Cic.* Być barzo od kogo kochanym.

S'aimer l'un l'autre, s'entre-aimer. Amare inter se. *Cic.* Amare se mutuo animis. *Catul.* Kochać się wzaiemnie kochać się z sobą.

Je trouve que d'aimer les gens qui nous haïssent, c'est faire une double faute, car c'est prendre une peine inutile, & leur être à charge. Qui amat illam cui odio ipsus est, bis facere stulte duco, laborem inanem ipse capit, illi molestiam affert. *Ter.* Trzymam to, że kochać tych, co nas nie lubią, iest dwoiako błądzić, gdyż to iest y sobie nie potrzebną ciężkość, y drugim czynić.

Aimer ceux qui nous aiment. Alios redamare. Aliis in amore respondere. *Cic.* Kochać wzaiemnie tych co nas kochaią.

Pleut à Dieu que vous m'aimassiez autant que je vous aime! Utinam mihi esset pars æqua amoris tecum! *Ter.* Vellem ex æquo me amares! Utinam mihi in amore responderes! *Cic.* Day Boże żebyś mię tak kochał, iak cię kocham.

AIMER, (*Avoir une inclination forte, & un grand panchant pour quelqu'un.*) Aliquem amare, *ou* deamare. act. acc. Amore alicujus teneri, (teneor, teneris, tentus sum.) pass. Amare amore singulari. act. acc. *Cic.* Conferre amorem in aliquem, (confero, confers, contuli, collatum.) act. *Plaut.* Amplecti aliquem. dep. *Salust.* Amore amplecti, *ou* complecti. dep acc. *Cic.* Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. neut. *Cic.* KOCHAĆ mieć passyą do kogo y wielką skłonność.

Apres mon frere il n'y a personne que j'aime plus que vous. Cùm à fraterno amore discessi, amoris erga te mei, tibi primas defero. *Cic.* Po Bracie moim nie masz nikogo kogo bym barziey kochał nad ciebie.

AIMER *quelqu'un*, (*l'aimer d'un amour déreglé, en estre éperdument amoureux, l'aimer jusques à la folie.*) Amare, *ou* deamare perditè & efflictim & miserè. *Cic. Ter. Plaut.* Deperire aliquem, (depereo, deperis, deperi, deperitum.) neut. *Plaut.* Deperire amore alicujus. *Liv.* Alicujus amore ardere, *ou* flagrare, (ardeo, ardes, arsi, arsum: flagro, flagras, flagravi, flagratum.) neut. *Cic.* Ardere, aliquem, *ou* in aliquem. *Virg. Cic.* Alicujus amore incendi, *ou* incensum esse, (incendor, incenderis, incensus sum. pass. Incensus, a, um.) Inflamari, *ou* inflamatum esse alicujus amore, (inflammor, inflammaris, inflammatus sum. pass. Inflammatus, a, um.) *Cic.* Aliquem demori, (demorior, demoreris, demortuus sum.) dep. *Plaut.* Effusè aliquem diligere, (diligo, diligis, dilexi, dilectum. (act. *Plin. Jun.* Efflictim aliquem petire. neut. *Plaut.* Insanire amore alicujus, (insanio, insanis, insanivi, insanitum.) neut. *Hor.* KOCHAĆ się w kim, kochać miłością nie porządną, kochać szalenie.

AIMER *tendrement quelqu'un*, (*comme une mere son enfant*, act.) Aliquem amare. act. acc. Aliquem amplecti, *ou* complecti. Amore complecti. dep. acc. In deliciis habere aliquem, & in oculis ferre. act. acc. *Cic.* Aliquem medullitùs, *ou* oculitùs amare. act. *Plaut.* Aliquem gestare in sinu, (gesto, gestas, gestavi, gestatum.) act. *Ter.* KOCHAĆ kogo uprzeymie, (iako matka dziecię swoie.)

Aimer quelqu'un jusques à ne rien épargner pour luy ni soins, ni peines, ni sa propre vie. Omnibus studiis, laboribus, vitæ periculis complecti aliquem. *Cic.* KOCHAĆ kogo zewszystkich miar nie dla niego nie żałuiąc ani starania, ani pracy, ani życia.

AIMER *trop une chose*, (*avoir bien de l'attache & une grande passion pour elle.*) Aliquid amare, *ou* adamare. act. Rem aliquam nimiùm, *ou* plus æquo consectari, (consector, consectaris, consectatus sum.) depon. *Cic.* ZBYTECZNIE co kochać, mieć zbyteczne przywiązanie y passyą do czego.

AIMER, (*se plaire à une chose.*) Aliquid amare. Re aliquâ delectari, (delector, delectaris, delectatus sum.) pass. Rem in deliciis habere, (habeo, habes, habui, habitum.) act. *Cicer.* KOCHAĆ się mieć upodobanie w czym

J'aime cette maison. Arridet mihi ædes. *Plaut.* Kocham ten Dom.

Il aime le jeu, la chasse & la musique. Ludo, venatione, musicis delectatur. *Cic.* Kocha się we grze, w polowaniu y muzyce.

Il s'aime bien à la Cour, Il s'y plait fort. Aulam in deliciis habet. Delectatur Aulâ plurimùm. Voluptati & delectationi est ipsi Aula. *Cic.* Kocha się we Dworze, y podoba mu się Dwor barzo.

Les Elephants ne s'aiment que dans les païs chauds. Elephanti amant regiones calidas. *Plin.* Słonie nie kochaią się tylko w kraiach ciepłych.

Il aime à estre loué. Amat laudari. *Hor.* Lubi kiedy go chwalą.

AIMER, (*Respecter, honorer quelqu'un qui est au dessus de soy.*) Amare. Colere, (colo, colis, colui, cultum.) act. acc. Venerari, (veneror, veneraris, veneratus sum.) depon. acc. Observare, observo, observas, observavi, observatum.) act. acc. *Cic.* KOCHAĆ szanować kogo co iest nad nami.

SE FAIRE AIMER, (*Attirer à soy l'affection de tout le monde, gagner les cœurs.*) Omnes sibi demereri, (demereor demereris, demeritus sum.) Amorem sibi ab omnibus, *ou* omnium sibi amorem & benevolentiam conciliare, (concilio, concilias, conciliavi, conciliatum,) Rapere ad se omnium amorem, (rapio, rapis, rapui, raptum.) Gratiam ab omnibus inire, (ineo, inis, inivi, *ou* inii, initum.) Gratiam sibi apud omnes parere, (pario, paris, peperi, partum.) *Cic.* Omnes homines sibi adjungere, (adjungo, adjungis, adjunxi, adjunctum.) act. *Ter.* ZARABIAĆ ná miłość u wszystkich, pociągnąć do siebie affekta, serca pozyskać.

Se faire aimer de bien des gens. Amicitiâ multos comprehendere. *Cic.* Zárabiać ná affekt u wielu.

J'ay fait aimer l'ancien Gouvernement à des Peuples, qui n'attendoient que l'occasion de brouiller. Populorum animos rerum novarum expectatione suspensos ad veteris Imperii benevolentiam traduxi. *Cic.* Przywiodłem tych do kochania się w dawnych rządech, ktorzy zámieszania nowego czekali.

AIMER, (*Sçavoir bon gré à quelqu'un d'une chose, luy en estre obligé.*) Amare aliquem de re aliquâ, *ou* ob rem. *Cic.* KOCHAĆ co, mieć co komu záwdzięczać, być wdzięcznym komu zá co.

Je vous aime, ou Je vous sçay bon gré d'avoir ainsi répondu à Octavius. Multum te amo, quòd ita respondisti Octavio. *Cic.* Kocham cię iestem ci wdzięczen żeś ták odpowiedział Oktawiuszowi.

AIMER MIEUX, (*Avoir un amour de préference pour les choses, ou pour les personnes.*) Habere aliquid potius, (potior & hoc potius, *genit.* potioris.) act. acc. Malle, (malo, mavis, malui, *sans supin.*) neut. *avec un Accusatif, ou un Infinitif.* BARZIEY lubić wolić, (Kochać iednę rzecz lub osobę nád inszą.)

J'eusse mieux aimé mourir mille fois, que de souffrir ces choses. Mori millies mihi præstitisset, quàm hæc pati. *Cic.* Wolałbym umrzeć tysiąc razy, niżeli to znośić.

J'aime mieux estre vaincu avec Pompée, que de vaincre avec ces gens là. Malo me cum Pompeio vinci, quàm cum istis vincere. *Cic.* Wolę raczey być zwyciężonym z Pompeiuszem, niżeli zwyciężać z takiemi.

Celuy qui aime mieux ses trésors que ses amis, mérite de n'estre aimé de personne. Qui argento omnia ponit, meretur ut nemo ipsi praster amorem. *Horat.* Ten co woli barziey ubiory, swoie álbo skarby, niżeli przyiaciół, godzien iest żeby go nikt nie kochał.

AIMER, proverbialement. *Qui bien aime, bien chatie.* Qui benè amat, benè castigat. KOCHAC; przysłowiem kto dobrze kocha, ten dobrze karze.

ON DIT burlesquement, *Il l'aime comme ses petits boyaux, ou comme ses yeux.* Illum medullitùs, ut oculites amat *Plaut.* MOWI się żartem, kocha iáko wnętrzności swoie, álbo iák oczy swoie.

Il n'aime que luy-même, & personne ne l'aime. Sibi carus est seque diligit, & nemo illum, (*on sous-entend* diligit.) Se amat sine rivali. *Cic.* Nie kocha tylko siebie samego, á nikt go też nie lubi.

AINE, subst. f. (*partie du corps où se fait la jonction de la cuisse & du ventre.* Inguen, *genit.* inguinis, n. *Plaut. Liv.* Łono, część ciała gdzie się łączy udo z Brzuchem.

AINS, ou ENS, (*Riviere qui a sa source au Val de Miege dans le Comté de Bourgogne, & se jette dans le Rhône, vers le Port d'Anton.*) Indus, *genit.* Indi, m. Idanus, *genit.* Idani, m. ENS Rzeka w Hrabstwie Burgundyi wpadaiąca w Rodan ku portowi Antonu.

AINS, adv. *Ains au contraire,* (*mais au contraire, mais plûtost.*) Imò. Imò verò. adv. *Cic.* WIĘC rácżey ále rácżey.

(Cet Adverbe François, aussi bien que *Ainçois*, est hors d'usage; ils signifioient autrefois *Mais.* On ne s'en sert que dans le burlesque de *Ains au contraire.*) To przysłowie Francuskie wyszło ze zwyczaiu, znáczyło przedtym *ále;* nie zażywaią go chyba ná żárt *więc rácżey.*

AINSA, ou AINZA, (*Ville d'Arragon capitale du petit païs de Sobarbe, qui a eu autrefois Titre de Royaume, sur la riviere de Cinga.*) Ainsa, *genit.* Ainsæ, f. ENSA Miasto Arragonii, stołeczne małego Kraiu Sobarba rzeczonego, ktore miało Kiegdyś tytuł krolestwa nad rzeką Cyngą.

AINSI, adverbe. (*de la sorte, de cette sorte.*) Sic. Ita. adv. *Cic.* Hoc modo, *abl.* Ad hunc, *ou* ad eum modum. *Cic. Plaut.* Hoc pacto. Eo pacto, *ablat. Plaut. Ter.* TAK tym sposobem.

AINSI QUE, (*comme.*) Sic. adv. *Il est ainsi, cela est ainsi.* Sic est. Sic est res. *Ter.* Sic res se habet. *Cicer.* Ita est. Ita res est. *Ter.* TAK JAKO, ták iest, to ták iest.

Il est ainsi que je vous le dit. Res sic est ut narro tibi. *Plaut.* Tak iest iak powiadam.

Je suis ainsi fait, c'est mon humeur. Sic sum. Sic est ingenium meum. *Ter.* Tákim iest, iáki moy humor.

Il est ainsi fait. Ita homo est. *Ter.* Ita ingenio est. Ita ingenium ejus est. *Plaut.* Táki on iest.

C'est ainsi qu'il faut faire. Ita opus est facto. *Ter.* Ták trzeba czynić.

On le dit ainsi. Ita aiunt. Ita prædicant. *Ter.* Ták powiadáią.

C'est ainsi que j'espere. Ita spero quidem. *Ter.* Ták się Spodziewam.

Est-ce ainsi que tu me méprises? Ita-ne contemnor abs te? *Ter.* Tak to mną gardzisz?

J'ay esté affligé de cela ainsi que je le devois. Sanè quàm pro eo ac debui, graviter, molestèque tuli. *Sulp. ad Cic.* Tak mi to ciężko było iak ciężko być náleżało.

Cela étant ainsi. Quod cùm ita sit. Quæ cùm ita sint.

Cùm hoc ita sit. *Cic.* To tak będąc.

QU'AINSI NE SOIT, (*pour preuve de cela.*) *J'étois dans ce jardin, & qu'ainsi ne soit voila une fleur que j'y ay cueillie,* c'est comme si je disois *& pour preuve voila une fleur que j'y ay cueillie.* Eram in horto, atque ut rem ita esse intelligas, hunc ibi decerpsi florem. AZE TAK IEST, (nadowod tego,) byłem w tym ogrodzie, á żą tak, iest oto iest kwiat com w nim urwał.

AINSI SOIT-IL, (*souhait qu'on fait.*) Utinam id fit. *Ter.* Utinam ita Deus faxit. *Terent.* Utinam. *fenl.* Quod utinam. *Cicer.* AMEN, Niech się stanie życząc czego.

AIR, subst. masc. (*Element liquide & léger qui environne le Globe terrestre, ou la mer & la terre.*) Aer, *genit.* aeris, m. *Cic.* Æther, *genit.* ætheris, m. *Virg.* Cœlum, *ou* Cœlum, *genit.* li, n. Aura, *genit.* auræ, f. *Virg.* Spiritus, *genit.* spiritûs, m. *Cic.* Animabilis spirabilisque natura, *genit.* animabilis spirabilisque naturæ, f. Vitalis & per omnia meabilis spiritus, m. *Colum.* POWIETRZE, Żywioł rzadki y lekki, ktory otacza okrąg ziemi, álbo morze, y ziemię.

Air beau & agréable. Jucundum & amœnum cælum, n. *Cic.* Piękne powietrze y miłe.

Air clair & serein. Nudus & apertus aer, m. *Stat.* Serenus aer, m. *Lucr.* *(*le contraire est* Nebulosus, *ou* nubilus & nocturnus aer, m. *Plin.* Caliginosum cælum, n. *Cic.* *Air sombre, couvert, plein de brouillars.*) Pogodne powietrze, *(*przeciwny iest*) Powietrze pomięszane, pochmurne y pełne mgły.

Air libre & ouvert. Apertus aer, m. *Stat.* Apertum cœli spatium, n. *Vitr.* Wolne powietrze y otwarte.

Air pur. Purum cœlum, n. *Cic.* Purus liquidusque aer, m. *Plin.* Powietrze czyste.

Air subtil. Tenue cœlum, n. Aer tenuis & extenuatus, m. *Cic.* Subtile cœlum, n. subtilis aer, m. *Sen.* *(*le contraire est,* Crassus aer, m. Concretus, *ou* densus aer, m. *Cic. Hor.* Crassum cœlum, n. *Virg.* *Air épais & grossier.*) Powietrze subtelne, *(*przeciwna iest.*) Powietrze ciężkie y grube.

Ceux qui habitent en des païs où l'Air est plus pur & plus subtil, ont aussi l'esprit plus subtil, que ceux qui respirent un Air épais & grossier. Licet videre acutiora ingenia & ad intelligendum aptiora eorum qui terras incolunt eas in quibus aer sit purus ac tenuis, quàm illorum qui utuntur crasso cœlo atque concreto. *Cic.* Ci co mięszkaią w kraiach gdzie powietrze iest czystsze y subtelnieysze, maią też dowcip subtelnieyszy, niżeli co tchną powietrzem cięższym y grubszym.

Air tempéré. Aer temperatus, m. *Cic.* Powietrze pomiarkowane.

Bon air, air sain. Bonum cœlum, n. *Cat.* Salobre cœlum, n. *Cic.* *(*le contraire est,* Cœlum malignum, *ou* maleficum, n. *Cic.* Cœlum insalubre, n. Morbidus aer, m. *Plin. Un Air mal sain.*) Dobre powietrze zdrowe. *(*przeciwna iest*) powietrze niezdrowe.

Air mauvais & meschant, Air pestilent &c. Cœlum malignum, n. Aer pestilens, m. *Vitr.* Cœlum cujus aspiratio gravis & pestilens n. *Plin* Powietrze złe zárażliwe szkodliwe.

Air étouffé. Gravius cœlum, n. Cœli gravitas, *genit.* gravitatis, f. *Cic.* *(*le contraire est,* Lenis aura, *genit.* lenis auræ, f. *Air doux.*) Powietrze zádußone zatkane. ciężkie *(*przeciwna iest,*) Wolne powietrze łaskawe.

Air natal. Natale cœlum, n. *Cic.* Powietrze Oyczyste.

Bonté de l'Air. Aeris, *ou* cœli salubritas, *genit.* salubritatis, f. *Plin.* *(*le contraire est,* Malignitas cœli, f. *Plin. La malignité de l'Air.*) Zdrowość powietrza, *(*przeciwna iest*) Nie zdrowość powietrza.

Changement d'air. Aeris, *ou* cœli commotatio, *genit.* commotationis, f. *Cic.* Odmienność powietrza.

Changement de l'air, lors qu'il se change. Cœli, *ou* aeris conversio, *genit.* conversionis, f. *Cic.* Odmiana powietrza kiedy się ná dworze odmienia.

Corruption de l'air. Aeris vitium, *genit.* aeris vitii, n. Morbus cœli, *genit.* morbi cœli, m. *Virg.* Zárazá zepsowania powietrza.

Intemperie de l'air. Cœli intemperies, *genit.* intemperiei, f. *Colum.* Niepogodność powietrza niepogoda.

Les diverses situations de la terre contribuent beaucoup à la

la temperature de l'air. Terræ poſitiones huc atque illuc variæ magna ad aeris tempestem momenta ſunt. *Sen.* Rozmaita połoźenia ziami wielką ieſt przyczyną do poſtanowienia powietrza.

Peſanteur de l'air. Cæli gravitas, *genit.* cæli gravitatis, *f. Cicer.* Ciężkość powietrzá.

Groſſiereté de l'air. Cœli craſſitudo, *genit.* craſſitudinis, *f. Cicer.* Grubość powietrzá.

Sérénité de l'air. Serenitas cæli, *genit.* ſerenitatis cæli, *f.* * *(le contraire eſt* Perturbatio cæli, *genit.* perturbationis cæli, *f. Cic. Le trouble de l'air.)* Jaſność powietrzá *(przeciwne ieſt)* pomieſzanie powietrzá.

A L'AIR, *(à découvert.)* Sub dio. Aere aperto. Sub Jova frigido. *Hor.* NA wietrze, ná iáwie.

Eſtre à l'air, ou *eſtre expoſé à l'air.* Aëri, *ou* in aëre exponi (exponor, exponeris, expoſitus ſum.) paſſ. *colum.* Być ná wietrze wyſtawiony ná wietrze.

Le ſapin a beaucoup d'air & de feu. Abies habet plurimum aëris & ignis. *Vitr.* Jedliná má wiele w ſobie powietrzá y ogniá.

Les animaux terreſtres ont de l'air médiocrement & de la chaleur. Terreſtria animalia aëre, caloreque ſunt temperata. *Vitr.* Zwierzętá ziemſkie maią powietrze pomiarkowane y ciepło.

L'air commence à s'échauffer. Cælum tepeſcit, *ou* caleſcit. *Plin.* *(le contraire eſt*, Aer gelaſcit. *Cat. L'air commence à ſe refroidir.)* Záczyná ſię zagrzewać powietrze *(przeciwná ieſt)* Zaczyná ſię oziębiać powietrze.

L'air eſtant preſſé par de fréquentes impulſions entre par les ouvertures des robinets & emplit les canaux. Spiritus frequens compreſſus epiſtomiorum apertura Inſluit & replet animá canales. *Vitr.* Powietrze częſtym poruſzeniem ściśnione będąc, wchodzi przez Luſſty otwartych czopow y napełniá Rury.

Les poûmons ſont d'une nature ſpongieuſe propre à recevoir l'air. In pulmonibus ineſt raritas ad hauriendum ſpiritum aptiſſima, *Cic.* Płuca ſą przyrodzeniá puſchego iáko gąbká, Spoſobne do wzięciá w ſiebie powietrza.

On donne de l'air aux caves par le moyen des ſoupiraux. Relaxatis ſpiramentis aer in caveas infunditur, *ou* immittitur, *ou* introducitur. *Vitr.* Wpuſzczaią powietrze do piwnic przez oddechowe okná.

L'air eſtant renfermé & ne pouvant ſe dilater, s'échauffe en s'agitant. Aer concluſus, neque habens vagandi poteſtatem, verſando conſerveſcit. *Vitr.* Powietrze zamknięte niemogąc ſię rozſzerzyć, rozgrzewá ſię wzruſzeniem ſwoim.

Le meſme air fait les diverſitez du froid & de la chaleur qui arrivent chaque année, & étant attiré par la reſpiration il nourrit les animaux. Idem aer annuas frigorum & calorum facit varietates, & ſpiritu ductus alit & ſuſtentat animantes. *Cic.* Toż ſamo powietrze czyni rożność ciepłá y zimná, ktore co rok przypadá, y pociągnione przez oddechnienie ożywiá zwierzętá.

Les conduit des corps eſtant dilatez reçoivent aiſément toutes les impreſſions de l'air. In corpora, quæ habent patentes venas, inſiduent aurarum flatus. *Vitr.* Pory ciała będąc rozprzeſtrzenione, przymuią łatwo wſzelkie ſkutki powietrzá.

Nous ſommes environnez d'air. Offunditur nobis aer. *Cic.* Powietrzem otoczeni ieſteśmy.

CHANGER D'AIR, *(aller demeurer ailleurs pour y reſpirer un autre air.)* Cælum, *ou* aerem mutare, (to, as, avi, atum.) act. *Hor. Celſ.* ODMIENIC powietrze, gdzieindziey ſię przenieść dla odmiany powietrzá.

Prendre l'air à la campagne. Liberius, *ou* potius cælum rurì captare, *ou* ſpirare, (o, as, avi, atum.) act. Liberius cælum ducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. Zażywać wolnego powietrzá ná wſi.

Reprendre ſon air natal. In natale ſolum immigrare, (migro, migras, migravi, migratum.) neut. Aerem nativum ſpirare. act. Peregrinum cælum cum patrio commutare. act. *Cic.* Wrocić ſię do Oyczyſtego powietrzá.

DONNER DE L'AIR *à un lieu.* Aerem in aliquem locum immittere, (immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. PUSCIC powietrze do iakiego mieyſcá.

Donner de l'air aux arbres en les déchauſſant par le pied. Arbores ablaqueare, (queo, as, avi, atum.) act. *Colum.* Odkryć powietrze drzewom okopuiąc ie o dołu od korzeniá y odkrywaiąc.

Donner de l'air aux arbres en les élaguant & coupant des branches qui ſont trop touffuës. Aperire cælum árboribus, (aperio, aperis, aperui, apertum.) act. *Plin.* Arbores collucare, (luco, as, avi, atum.) act. *Colum.* Odkryć powietrze drzewom one przerzedzaiąc y obcinaiąc gałęzie aby nie gęſte.

AIR, *(Souffle, vent, haleine.)* Hálitus, *genit* halitûs, m. Spiritus, *genit.* ſpiritûs, m. Aura, *genit*, auræ, f. *Cic.* TCHNIENIE Dech para zionienie.

Donner de l'air à une perſonne qui s'évanouït. Alicui auram præbere. act. Ventulum alicui facere. *Plaut.* Przewietrzać wyprowadzić ná wiatr oſobę iáką ktora mdleie.

Donner de l'air, ou *du vent à un tonneau.* Spiramentum dolio dare. act. Oddech uczynić w beczce.

ON DIT en ce ſens par maniere de Proverbe, *Donnez vous de l'air, Donnez vous patience.* Quieſce paululum. Expecta dum Pax. *Plaut.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu iákoby przez przyſłowiu odetchniy ſobie, poczekay trochę cierpliwie.

AIR ſe dit figurément *des choſes qui n'ont point de verité & de fondement ſolide.* Ainſi on dit. POWIETRZE mowi ſię przez przyſłowie o rzeczach ktore żadney gruntowney pewnośći nie maią. Tak mowi ſię.

Des promeſſes & des deſſeins en l'air. Vana promiſſa. Irrita conſilia, *genit.* vanorum promiſſorum, irritorum conſiliorum, n. pl. *Cic.* * *Un raiſonnement en l'air, qui eſt ſans ſolidité.* Inanis ratiocinatio, *genit.* inanis ratiocinationis, f. *Cic.* * *Des conjectures en l'air: vaines & ſans raiſon.* Inanes & futiles conjecturæ, *genit.* Inanium & futilium conjecturarum, f. plur. *Cic.* Obietnice y zamyſły ná powietrzu * Dowod ná powietrzu, ktory niemá fundamentu gruntowanego, * Domyślenie ſię ná powietrzu, proźne y bez przyczyny.

Tout cela s'en ira en l'air, ou populairement *en eau de boudin.* Vaneſcent hæc omnia, (vaneſco, vaneſcis, vanui, *ſans ſupin*, vaneſcere.) neut. Hæc omnia irrita cadent, *ou* in irritum cadent, (cado, cadis, cecidi, caſum, cadere.) n. *Tacit.* Wſzyſtko to z wiatrem poydzie, wynidzie ná bicz z piaſku.

Faire cent diſcours en l'air. Quidlibet garrire, (garrio, garris, garrivi, garritum.) act. *Hor.* Wiele proźno mowić y nádaremnie.

ON DIT encore proverbialement *Tirer en l'air. (Hâbler*, ou populairement, *Craquer.)* Vana & falſa jactare, (to, as, avi, atum.) act. Magnificè mentiri multa, (mentior, mentiris, mentitus ſum.) depon. MOWI ſię ieſzcze w przyſłowiu, ná wiatr ſtrzelać, oczywiście ſzalbierować.

Battre l'air, travailler inutilement. Aerem verberare, (bero, as, avi, atum,) act. Operam ludere, (ludo, ludis, luſi, luſum.) act. *Ter.* Oleum & operam perdere, (perdo, perdis, perdidi, perditum.) act. *Plaut.* Wiatr młocić, pracować nadaremno.

ON DIT auſſi en maniere de Proverbe, *Se donner de l'air, ſe divertir comme il faut & avec une pleine liberté.* Genio indulgere, (indulgeo, indulges, indulſi, indultum.) neut. *Ter.* Animo ſuo obſequi, (obſequor, obſequeris, obſecutus, ſum.) dep. Animo ſuo obſequium ſumere, (ſumo, ſumis, ſumſi, ſumtum.) act. Sibi benè facere. Facere animo ſuo volupe, (facio, facis, feci, factum.) act. *Plaut. Terent.* MOWI ſię ieſzcze w ſpoſob przyſłowiá Dogodzić ſobie, do woli Záżyć uciechy, pozwolić ſobie.

ON DIT encore *Il a toujours un pied en l'air*, pour dire qu'*Il eſt fort agiſſant & remuant.* Mobilibus eſt pedibus. Eſt pede mobilis. MOWIĄ też zawſze iedną nogą ná napowietrzu, chcąc wyrazić caſcká co nie poſtoi niepoprzánuie.

AIR ſe dit auſſi en Muſique, *de la conduite de la voix & des autres ſons, (parce qu'ils previennent des diverſes impulſions de l'air.)* Modus Modulus, *genit.* i. m. Modulatio, *genit.* modulationis, f. *Cic. Hor.* ARYA Ton álbo notá ſię mowi w muzyce o głoſach y tonach wywodzenia, bo pochodzą z różnego poruſzeniá powietrzá.

Je ſçay l'air de cette chanſon, mais je ne me ſouviens pas des paroles. Numeros illius cantilenæ memini, verba non teneo. *Virg.* Wiem notę tey pieśni, álo ſłow niepamiętam.

Accorder des airs ſur le luth. Fidibus modos aptare. act. *Hor.* Tony zgadzać ná lutni.

Donner un air à une chanſon, La noter. Cantica modis muſi-

mosicis exprimere, (exprimo, exprimis, expressi, expressum.) act. *Quint.* Notę dobierać ná pieśń iáką.

Jouër un air charment. Dicere modos quibus aures applicentur, (dico, dicis dixi, dictom.) act. *Horat.* Dziwnie piękną grać notę.

Jouër des airs sur la flute. Modulationes tibiis canere, (cano, canis, cecini, cantum.) Modolatè canere tibiis. *Cic.* Ad certos modos canere tibiis. *Ovid.* Ad tibiam canere cantilanam. *Cicer.* Carmina tibiis cantare, (10, as, avi, arum.) act. *Cornel. Nep.* Wygrawać Noty ná flecie.

Qui donne un air à une chanson. Modulator, *genit.* modolatoris, m. *Hor.* Ten co notę daia ná pieśń iaką, muzyk.

AIR, (*maniere d'agir, de parler & de vivre soit en bonne ou mauvaise part.*) ainsi l'on dit *Se donner des airs, Affecter certaines manieres de parler, de marcher & de s'ajuster.* Fingere se ad potidam & affectatam elegantiam, (fingo, fingis, finxi, fictum.) act. Modos quosdam in ornatu, in gestu, in voce putidè consectari, (consector, consectatis, consectatos sum.) dep. Exquisitis quibusdam modis corpus ad affectatam elegantiam componere, (compono, componis, composui, compositum.) act. SPOSOB postępowania sobie, mowienia, życia ták w dobry iáko y w zły sposob; Ták się mowi Przydawać sobie ńoś wytwornie wymyślnie sobie postępować wymyślnie się nosić.

Se donner des airs de visage en faisant des minauderies. Os exquisitis modis ducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Quin.* Twarz wykrzywiać wdzięczące się y postawę stroiąc.

AIR, (*Mine, facon, l'exterieur d'une personne.*) Facies. Species, *genit.* ei, f. Vultus. Oris habitus, *genit.* ûs, m. Forma, *genit.* formæ, f. *Cic. Ter.* Figura totius oris & corporis, *genit.* figuræ, f. *Cic.* Twarz postawá powierzchowná jakiey osoby.

Il a l'air doux, ou *l'air du visage doux*: *Il a beaucoup de douceur dans l'air du visage.* Est ipsi suavissima oris species. *Cornel. Nep.* MA postawę łáskawą, postawá twarzy łáskawá, wiele má przyiemności w postawie twarzy swoiey.

Un jeune homme qui a l'air bon, ou qui a bon air. Adolescens honestâ & liberali facie, Adolescens bonâ formâ. *Ter.* Probo ore. Honorem eximiæ frontis præferens. *Plin.* Adolescens in quo est forma & species liberalis. *Cic.* Młody człowiek Młodzieniec ktory má dobrą postawę, dobrey postawy.

Elle avoit l'air plus honneste que les autres. Erat formâ præter ceteras honestâ & liberali, *Terence parle d'une fille.* Było przystoynieyszey postawy niżeli insza.

Ne montrez jamais un air chagrin. Deme supercilio nubem. *Hor.* Niepokazuy nigdy smutko po sobie.

Avoir méchant air. Malam faciem habet. *Quint.* Mieć złą postawę, komu nie dobrze z oczu pattzy.

Je n'ay point veu de femme d'un plus méchant air, ou *qui eust plus méchant air que celle-là.* Improbiorem non vidi faciem mulieris. *Plaut.* Niewidziałem niewiasty ktoraby gorzey z oczu pattzało iák ta.

Il a un air d'impudence & effronterie, ou *la mine impudente.* Est illi os impudens & inverecondum. *Ter.* Est perfrictâ & inverecundâ, ou expudoratâ fronte. *Plaut.* Patrzy mu z oczu z twarzy niewstyd, bespieczeństwo zuchwałość.

Il a l'air honteux & embarressé. Timidor est & rusticè verecundus. *Cic.* Wstydzi się, y mięsza.

Il a l'air étranger, ou *d'un étranger.* Est ipsi peregrina facies. *Plaut.* Twarz Postawá Cudzoziemcá.

A son air, à sa mine, à le voir il paroist un homme de consequence. Cùm faciem vides, videtur esse quantivis pretii. *Ter.* Z Postawy z miny a spoyrzenia zdaie się być człek zacny.

Aprés qu'elle eut essayé dans son miroir tous les airs, que l'on perd bien tôt, quand on folastre avec un amant. Postquam sentovit omnes vultus, quos solet inter amantes risus frangere. *Hor.* Sprobowawszy w zwierciedle wszelkich postaw ktore giną prędko gdy kto frolcie z kochankiem.

Il a l'air grand & la physionomie noble. Spirat in ejus vultu magnus & nobilis animus. Est quiddam in ejus vultu plenum dignitatis & honestatis. Eminet in vultu ac toto corpore animi præstantia. Wspaniałe weyrzenie má, wspyrzenie szlachetne.

Prendre un air severe & refrogné. Vultus severos induere, (induo, induis, indui, indutum.) act. *Cat.* Frontem, ou vultum contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Cic.* Surową y zmarszczoną postawę wziąć na siebie.

AIR, (*Ressemblance dans le visage & dans les manieres d'agir.*) Similitudo, *genit.* similitudinis, f. *Cic.* SPOYRZENIE Weyrzenie Podobieństwo twarzy y postawy.

Il a bien de son air, il a beaucoup de son air, il luy ressemble bien. Ad illius similitudinem multum accedit. *Cic.* Ore & habitu multum est ipsi similis. illum ore refert, (refero, refers, retuli, relatum, referre.) act. *Virg.* Má wielkie z nim podobieństwo Podobny mu iest ná weyrzenia.

AIR, (*Façon maniere,*) Ratio, *genit.* rationis, f. Modus, *genit.* modi, m. *Cic.* SPOSOB kształt.

Il va du grand air, il vit en grand Seigneur. Basilicè & opiparè vivit. *Plaut.* Omnia lauta sunt & magnifica apud illum. Lautum victum & elegantem magnificè. *Cic.* Pańsko sobie postępuie, żyie po Páńsku.

Cela va du bel air. Belle id procedit. *Plaut.* Idzie to pięknie, pięknym sposobem.

Contrefaire l'homme du bel air. Politulum & bellulum se facere, ou reddere. *Cic. Plin.* Pięknie się stawiać, udawać.

Il parle d'un air à faire croire qu'il est en colere. Ita loquitur, illum ut iratum esse nemo non sentiat. Mowi pokazuiąc iákby się gniewał.

Il luy a parlé du bel air, de la belle maniere. Loqnotus cum eo vehementer, *Cic.* Asperè cum habuit. *Plau.* Mowił z nim należycie, iák się godziło.

Traitter quelqu'un du bel air, de la belle maniere. Versare aliquam probè. act. *Plaut.* Acerbius ad durius aliquē tractare. act. *Plin. Nun.* Postąpić sobie z kim należycie, przykro się z nim obchodzić.

Recevoir quelqu'un d'un air doux & obligeant. Comiter & benigne aliquem accipere, ou excipere. act. * *D'un air dédaigneux & arrogant.* Fastidiosè & arroganter aliquem accipere. act. *Cic.* Przyiąć kogo chętnie y miło: * niechętnie, y hardo.

Parler d'un air menaçant. Loqui minaciter. dep. *Cic.* Mowić z groźbą.

Railler quelqu'un d'un air enjoué. Facetè irridere aliquem. act. *Cicer.* Żartować z kogo wesoło.

AIR, (*Grace, caractere, maniere.*) Ratio, *genit.* rationis, f. Color, *genit.* coloris, m. character, *genit.* characteris, m. *Cic. Phed.* SPOSOB skład, kształt, po iákiemu.

L'air d'un discours. Ratio dicendi, *genit.* rationis dicendi, f. Facies sermonis, *genit.* faciei sermonis, f. *Cicer.* Kształt mowienia, álbo mowy.

Il y a un air, ou *un caractere de vanité dans tout ce qu'il écrit*, c'est à dire, *Ses écrits sentent l'homme vain.* Illius scripta spirant, ou redolent hominem gloriosum & vanissimum, (redolo, redoles, redolui, redolitum, redolere.) neut. Wszytko co pisze tchnie prożnością toiest Pismá iego pokazuią że iest człowiekiem prożnym letkim.

Chacun a son air & sa maniere de s'exprimer. Suus cuique color proprius, sua cogitatio. *Phed.* Każdy má swoy układ y sposob mowieniá.

Il a un air de propreté en toutes choses, qui enchante. Est in illo mirificus quidam munditiæ lepos, quo homines capiuntur, (lepos, *genit.* leporis, m. Má we wszytkich rzeczach iákieś ochędostwo koło siebie ktore każdego zniewala.

On voit sur le visage & dans le port de certaines personnes un air agreable, qui leur est tout particulier. In est proprius quibusdam decor in habitu atque vultu. *Quint.* Widzieć ná twarzy y postawie niektorych osob przyiemność iákąś ktora im iest własná y osobliwá.

Il regne un certain air de politesse dans tous ses ouvrages. In omnibus ejus operibus politior quædam elegantia elucet, ou enitescit, (eluceo, eluces eluxi, *sans supin*, elucere. enitesco, enitescis, enitui, *sans supin*, enitescere.) neut. Wydaie się grzeczność iákáś y przystoyność we wszystkich pismach Jego.

Il a un air naturel dans tout ce qu'il dit. In omni sermone est ipsi non fucatus nitor. We wszytkim co mowi wrodzona szczerość się wydaie.

On voit en luy un certain air de probité & de franchise dans les affaires. In tractandis negotiis præ se fert probitatem quandam & ingenuitatem. *Cic.* Widzieć w nim wydaiącą się poczciwość, y szczerość w sprawach.

Ce second écrit est d'un air tout different du premier. Alterum hoc scriptum à primo multum discrepat. Hoc scriptum dissimili oratione ab altero est factum, ac stylo *par imitation de Terence.* To drugie pismo ináe inszego kształtu iest niż pierwszego.

AIR, (*Tour, maniere.*) comme *Mettre les choses à nostre air, les tourner à nostre maniere.* Ad nostram normam, ou rationem res exigere, (exigo, exigis, exegi, exactum.) act. KSZTAŁT, sposob; iáko używáć rzeczy kształtem nászym, obrocić ie po naszemu.

Gaster les choses par le mauvais air, ou le mauvais tour qu'on leur donne. Modis incultis res depravare, ou vitiare, (o, as, avi, atum.) act. Zepsować rzeczy przez złą maniere, álbo zły kształt ktory im dáiemy.

ON DIT en Peinture, *Il y a de l'Air dans ce Tableau, (la couleur de tous ces Corps y est diminuée selon les differens degrez d'éloignement)* Omnes colores in hac Tabellâ sunt inter se bene compositi. MOWI się w malarskim Konszcie, na obrazu mawydatność, Farba we wszystkich częściach iest omiarkowana według roznych stopniow dalekości.

D'AIR, (*Qui est d'air, ou qui appartient à l'air.*) Aereus, ou aerius, a, um. *Cic.* POWIETRZNY, co iest z powietrza álbo náleży do powietrza.

AIRAIN, subst. masc. (*metal rouge, qu'on mêle quelquefois avec de la calamine pour le rendre jaune.*) Æs, *genit.* æris, n. *Cic.* MIEDZ kruszec czerwony, ktory mięszáią czasem z Tucyą áby go żołtym uczynić.

D'AIRAIN, ou *Qui est d'airain.* Æreus, ærea, æreum. Æneus, ænea, æneum, *Plin.* *Qui concerne l'airain.* Ærarius, æraria, ærarium. MIEDZIANY co iest z miedzi, co do miedzi náleży.

Couvert d'airain. Æratus, ærata, æratum. *Cæs.* Miedzią pokryty.

Mêlé d'airain. Ærosus, ærosa, ærosum. *Plin.* Miedzią pomięszany.

Mine d'airain, d'où l'on tire l'airain. Ærariæ, *genit.* ærariæ, f. (*on sous-entend* Fodina *qui se peut exprimer.*) Æris metalla, *genit.* æris metallorum, n. pl. *Plin.* Mosiężna gora gdzie miedź kopią.

Utensiles d'airain, ou *Batterie de cuisine d'airain.* Æramenta, *genit.* æramentorum, n. plur. *Plin.* Vasa ærea, *genit.* orum, n. pl. Náczynia miedziane, kuchenna miedz.

Qui travaille en airain, ouvrier en airain. Ærarius faber, *genit.* ærarii fabri, m. *Plin.* Kotlarz to z miedzi wyrabia.

Lieu où l'on travaille en airain. Ærariæ officina, *genit.* ærariæ officinæ, f. *Plin.* Kotlarnia, kotlarski warsztat.

L'art de travailler en airain. Æris fabrica, *genit.* æris fabricæ, f. Æraria fabrica, æ, f. *Plin.* Kunszt kotlarski mosiężne rzemiosło.

Rouille d'airain. Ærugo, *genit.* æruginis, f. *Cic.* Mosiężny proch, rdza.

ON DIT figurément *Un Siecle d'airain,* pour dire *Un siecle dur & fascheux.* Seculum æreum, *genit.* seculi ærei, n. Ætas ærea, *genit.* ætatis æreæ, f. MOWI się nie własnie wiek miedziany mowiąc o czasach trudnych y ciężkich.

Un Ciel d'airain, lors qu'il ne pleut point sur la terre. Cœlum æreum, neut. Niebo miedziane, kiedy deszcz nie kápie na ziemię.

ON DIT aussi qu'*Un homme a un front d'airain,* pour dire qu'*Il ne rougit point de ses crimes, qu'il est effronté.* Homo perfrictæ frontis & expudoratus. *Plaut.* Cui frons est inverecunda. *Quint.* Cui frons periit. *Pers.* MOWI się też człowiek miedzianego czoła, ktory się niezawstydzi za niecnoty swoie, ktory iest bez czoła.

AIRE *sur l'Adour,* (*Ville Episcopale de Gascogne.*) Atyros & Aturus, *genit.* Atyri & Aturi, f. Aturensium civitas, *genit.* civitatis, f. ATUR nád Adorem rzeką miasto Biskupie w Waskonii.

Qui est d'Aire. Aturensis & Atyrensis & hoc Aturense, adject. Co iest z Atura.

AIRE *sur le Lys,* (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois, sur les frontieres de Flandres.*) Heria, *genit.* Heriæ, f. Aeria, *genit.* Aeriæ, f. Æria, *genit.* Æriæ, f. Aria, *genit.* Ariæ, f. ERYA nád Lugią rzeką, Miasto Niderlando w Artezyi ná graniczch Flandryi.

Qui est d'Aire en Artois: Ariensis & hoc Ariense, adject. Ktory iest z Eryi w Artezyi.

AIRE, subst. f. (*Place dans la grange où l'on bat le bled,*) Area, *genit.* areæ, f. *Cic.* BOJOWISKO plac prożny w stodole gdzie młocą.

AIRE, en Astrologie, (*C'est la Couronne de lumiere qui paroist autour du Soleil & des autres Astres.*) Corona, ou Area, *genit.* æ, f. *Sen.* W ASTROLOGIY znaczy koło iasne ktore widzieć około słońca y inszych gwiazd, łuna.

AIRE, en termes de Marine, (*C'est l'opposition d'un vent à l'autre, comme de l'Est à l'Ouest*) on dit *Aire de vent, un vent qui souffle sur une ligne ou division du compas de mer.* Adversus ventorum positor, *genit.* adversi ventorum positûs, m. *Cic.* (On l'appelle aussi *Trait de vent, Rumb de vent, Lit de vent, Quart de vent.*) U ŻEGLARZOW Morskich, wiatr przeciwny ieden drugiemu iáko wschodowy y záchodowy, poruszenie powstanie wiatru, wiatr ktory wieie ná linią iáką álbo część kompasu morskiego, zowie się też záwinienie wiatru, powstanie wiatru, położenie wiatru, mieysce kwatera wiatru.

AIRE dans la Fauconnerie, (*c'est le nid de l'oiseau.*) Nidus, *genit.* nidi, m. *Cic.* POWIETRZE po Myśliwsku iest gniazdo ptaka.

Faire son aire, faire son nid. Nidificare, (nidifico, nidificas, nidificavi, nidificatum.) acut. Nidum facere, ou construere. act. *Colum. Phæd.* Słać się ná powietrzu, gniazdo swoie uściełać.

AIRIÉ, m. AIRIÉE, f. part. pass. *du verbe* AIRIER, (*parlant d'un lieu où l'air est libre, & où il y a bien de l'air*) Patens & apertus, *genit.* patentis & aperti, m. (Patens, *genit.* patentis, omn. gen. Apertus, a, um.) MIEYSCE gdzie wolne iest powietrze nie zaduszone, gdzie dosyć powietrza.

Une chambre bien airiée, qui est bien à l'air. Cubiculum quod liberius perflatus capere potest. *Col.* Izba gdzie wolno powietrze przechodzi.

Demeurer dans une maison bien éclairée & bien airiée. Habitare ædificio lucido & perflato, (*on sous-entend* in.) *Colum.* Mieszkać w Domu iasnym y niezáduszone powietrze máiącym.

AIRIER *un lieu infecté,* V. act. Aerem purgare, *ou* repurgare, (purgo, purgas, purgavi, purgatum.) act. Aera rabificum resolvere, (resolvo, resolvis, resolvi, resolutum) act. *Lucan.* PRZEWIETRZEC mieysce záráżone.

AIS, subst. masc. (*Piece de bois de sciage.*) Assis, *genit.* assis, m. Axis, *genit.* axis, m. *Vitr.* Asser, *genit.* asseris, m. *Plaut.* DESKA, tarcica, sztuka drzewa tartego, łata.

Petit ais. Assiculus, *genit.* assiculi, m. Axiculus, i, m. *Columm.* Tabella, *genit.* æ, f. Deszczka.

Joindre des ais ensemble. Coassare, (coasso, coassas, coassavi, coassatum.) act. *Plin.* Spaiać zbiiać tarcice.

Faire un plancher d'ais, plancheier d'ais. Assare, asso, assas, assavi, assatum. act. acc. *Vitr.* Axibus compingere, (compingo, compingis, compegi, compactum.) act. acc. *Colum.* Pokładać tárcicami, połap z tarcic dać.

AISANCE, subst. f. (*Facilité à faire une chose.*) Facilitas, *genit.* facilitatis, f. ŁATWOSC do uczynienia czego.

(Ce mot est vieux en cette signification.) To słowo iest stare w tym wyrozumieniu.

AISANCE, (*Commodité.*) Commoditas, *genit.* commoditatis, *Cic.* WCZESNOSC wygoda.

(En ce sens il ne se dit qu'en pratique, *Il a acheté cette maison avec toutes ses aisances & ses appartenances.*) W tym wyrozumieniu nie mowi się tylko w prawie kupił ten Dom ze wszystkiemi iego wygodami y náleżytościami.

AISANCES au plurier, se prend abusivement pour *Le retrait & un lieu de commodité où l'on va à ses grands besoins.* Latrina, *genit.* latrinæ, f. *Plaut.* *Aller aux aisances.* Ire ad latrinas & ad requisita naturæ. *Solust.* WYGODY w większey liczbie nie właśnie się bierze zá kumoskę y mieysce usobne gdzie się chodzi ná potrzebę. *Iść zá wygodę.

AISCEAU, subst masc. (*Outil en façon de petite hache recourbée avec quoy les tonneliers ébauchent les pieces de bois creuses & courbes.*) Ascia, *genit.* asciæ, f *Cic.* BARTA Toporek nárzędzie ná kształt toporka zakrzywione ktorym Bednarze náprawiáią deski wydrożone y skrzywione.

AISE, subst. & adject. (*Joye, contentement*) Lætitia, *genit.* lætitiæ, f. Voluptas, *genit.* voluptatis, f. *Cic.* RADOSC uciecha wesele.

Je suis ravi d'aise, je ne me sens pas d'aise. Incredibili

lætitiâ afficior,(efficeris,affectos, ſum, affiel.) paſſ. Triumpho gaudio, (triumphas,triumphavi,triumphatum,triumphare.) neot. *Plaut.* Multùm gaodeo, (gaudes,gaviſus ſom, gaudere.) neut. *Cic.* Lætitiâ vix ſum apud me. Lætitiâ efferor, (efferris, elatus ſum, efferri.) paſſ. *Cic.* Vehementer lætari, lætor, lætaris, lætatus ſum.) dep.*Cic.* Wielką radośćią weſelem zdięty ieſtem nie czuię ſię od radośći.

Je vous fais bien aiſe. Beo te. (beas, beavi, beatum, beare.) act. *Ter.* Wielkie weſele ci czynię.

Vous ſerez bien aiſe d'avoir fait cela Gaudebis facto. *Ter.* Będzieſz ſię cieſzył żeś to uczynił.

Je ſuis bien aiſe que vous ſoyiez en bonne ſanté. Te rectè valere gaudeo & lætor. *Cic.* Cieſzę ſię z dobrego zdrowiá twego.

Je ſuis bien aiſe que vous ſoyiez de bonne humeur. Te eſſe animo hilari valdè me juvat, (juvo, juvas, juvi, jutum, juvare.)act. *Cic.* Cieſzę ſię żeś ieſteś dobrego humoru.

AISE, (*Commodité, richeſſes.*) Commoda, *genit.* commodorum, n. pl. Commoditates, *genit.* commoditatum, f. pl. *Cic.* DOBRE mienie wczeſność doſtatek.

Chercher ſes aiſes & ſes commoditez. Sua venari commoda, (venor,venaris,venatus ſum.) dep. Suis inſervire commodis, (inſervio, inſervis,inſervii,inſervitum.) n. *Cic.* Szukać wczaſow ſwoich y wygod.

Prendre ſes aiſes. Sibi benè facere. Se molliter curare. act. *Plaut. Ver.* Voluptati indulgere, (indulgo, indulges, indulſi, indultum.) n. *Quint.* Genio indulgere. *Perſ.* Animo obſequi,(obſequor,obſequeris,)obſecutus ſum.)depon. *Terent.* Wygodą ſobie uczynić wczaſu ſwego zażyć.

Eſtre couché à ſon aiſe, ou *commodement.* Accubare molliter ac delicatè. *Cic.* Wygodnie ſobie leżeć.

Il aime ſes aiſes, il eſt né pour avoir ſes aiſes. Natus eſt ſuis commodis. *Cic.* Kochá ſwoie w wygodach urodził ſię do wygod.

Il n'a pas toutes ſes aiſes. Durè victitat. Duram & acerbam vitam agit. *Terent.* Nie má wſzyſtkich wygod ſwoich.

Eſtre bien à ſon aiſe, (parlant d'une perſonne qui eſt riche) Facillimè ſe agere, (ago, agis, agi, actum.) act. *Ter.* Benè & fortunatè vivere, (vivo, vivis, vixi, victum.) neut. *Plaut.* Mieć ſię barzo dobrze mowięc o iákiey oſobie bogatey.

A L'AISE, par maniere d'adverbe. (*Facilement, commodement.*) Facilè. Commodè. adv. (*au Comparatif* Faciliùs, Commodiùs; *au Superlatif* Facillimè, Commodiſſimè. adv.)*Cic.* PRZY ŁATWOSCI zá łatwośćią zá wczeſnośćią.

Vous ferez cela tout à voſtre aiſe. Id per otium facies. Id facies, cùm erit tibi commodum, ou tuo commodo. Id otioſus facies. *Cic.* Uczyniſz to zá wſzelką łatwośćią, kiedyć czas pozwoli.

Je vis plus à mon aiſe par leur moyen. Illorum operâ aut propter illos, vivo faciliùs, ou melius mihi eſt. *Plaut.* Żyię z większą wygodą moią przez nich.

ON DIT proverbialement. *Vous en parlez bien à vôtre aiſe, (cela vous eſt bien aiſé à dire, & à faire.* Nihil dictu facilius aut factu. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu barzo ci łatwo o tym mowić, to ieſt łatwo ći to mowić y czynić.

AISE', m. AISE'E, f. adject. (*Facile.*) Facilis & hoc facile. adject. Expeditus, expedita, expeditum. ŁATWY ŁATWA.

Il eſt aiſé de le chagriner. Illi facilè fit quod doleat. *Ter.* Łatwo ieſt go zaſmucżić.

Il eſt aiſé d'ajouter aux inventions des autres. Facile eſt inventis addere. *Horat.* Łátwo ieſt przydać do tego co drudzy wynálezli.

Cela eſt aiſé à faire. Id in expedito poſitum. *Quint.* Id factu facile. *Cic.* Łátwo ieſt tu uczynić.

AISE', (*commode.*) Commodus, commoda, commodum, (*qui fait au Comparatif* Commodior & hoc commodius; & *au Superlatif* Commodiſſimus, a, um.) Facilis & hoc facile. adject. *Cic.* ŁATWY, ſpoſobny.

Vn eſprit aiſé à ſe faſcher & à s'appaiſer, qui ſe faſche & s'appaiſe aiſément. Facilis & mollis animus ad accipiendam & ad deponendam injuriam, ou offenſionem. *Cicer.* Umyſł łatwy prędki rozgniewać ſię y uſpokoić, ktory ſię rozgniewa y prędko uſpokoi.

Il a l'eſprit, ou un eſprit aiſé, qui conçoit aiſément les choſes. Habet ingenium in numerato. *Cic.* Eſt ipſi ingenium in excogitando facile. *Quint.* Łátwy pojętny ma dowcip co łatwo poymuie.

Il a une converſation aiſée. Facilis eſt nec moroſe cum illo conſabulatio. Łatwe z nim obcowanie.

Il a une maniere aiſée & naturelle à dire les choſes. Valet ingenitâ quâdam ad agendum ſive ad loquendum facultate & gratiâ. Eſt ipſi nativa dicendi facultas & copia. *Cic.* Ma łatwość y ſpoſobność przyrodzoną do wyrażenia rzeczy.

Vn ſtile aiſé & coulant. Facilis & fluens oratio. *Cicer.* Piſanie kſztałt mowy łatwy y płynący.

Vn homme aiſé avec lequel on peut vivre aiſement, qui a des mœurs aiſées. Homo commodus & facilis. *Plaut.* Homo commodis moribus. *Cic.* Człowiek łatwy a ktorym łatwo pożycie ktory ma obyczaie łatwe zgodliwe.

AISE', (*qui eſt à ſon aiſe du coſté des biens de la fortune.*) Benè conſtitutus de rebus domeſticis. Qui facillimè ſe agit. *Ter.* Fortunatus, *ou* Beatus, a, um, (*au Comparatif* Beatior & hoc beatius: Fortunatior & hoc fortunatius: & *au Superlatif* Beatiſſimus, & Fortunatiſſimus, a, um.) *Cic.* DOBRZE ſię maiący ktory ſię ma dobrze co do fortuny.

AISE'MENT, adverbe. (*Facilement.*) Facilè, Faciliùs. Facillimè. adv. Haud difficulter. adv. Expeditè. Expeditiùs. Expeditiſſimè. adv. *Cic.* ŁATWO.

Concevoir aiſément les choſes. Celeriter & expedité res percipere, ou comprehendere. *Cic.* Łátwo rzeczy poymować.

Il parle aiſément. Promtus eſt linguâ. *Liv.* Promtus eſt ad dicendum. *Quint.* Ipſi eſt facilis & promta oratio. *Cic.* Łátwo z łatwośćią wymowi.

AISEMENT, ſubſt. maſc. *Vous ferez cela à vos bons points & aiſemens* c'eſt à dire *à voſtre commodité, lorſque vous en aurez la commodité.* Dum tibi erit commodum. Dum per otium tibi licebit. UCZYNISZ to kiedy ſię zdawać będzie, powoli y zá wczeſnośćią ſwoią.

(Cette expreſſion eſt populaire.) Tá expreſſya ieſt poſpolita.

AISEMENT, (*Privé ou l'on va ſe décharger le ventre.*) Latrina, *genit.* latrinæ, f. *Plaut.* Foſſa excrementaria, æ, f. WYGODA prewet doł gdzie ſię tgdzie użyć brzucha.

AISNE, (*Riviere qui a deux ſources qui ſe joignent à Mauron, qui paſſe à Rhetel & à Soiſſons, & ſe joint à l'Oiſe un peu au de là de Compiegne.*) Axona, *genit* Axonæ, m. *Auſon.* AXONA Rzeka maiąca dwa źrzodła ktore ſię łączą w murronie, przechodzi pod Retel, y Suaſſyoną y łączy ſię z Eayp pn aż Kompendyę.

AISNE', m. AISNE'E, f. adject. (*qui eſt né devant un autre.*) Major & hoc majus, *genit.* majoris *pour tous les genres.* Natu major. *Cic.* Primævus, primæva, primævum. *Catul. Virg.* Primo-genitus, primo-genita, primo-genitum. *Plin.* Primigenius, primigenia, primigenium. *Var.* STARSZY, STARSZA, ktory ſię urodził przed drugim.

L'aiſné de deux. Natu major, *genit.* natu majoris, com. gen. Starſzy ze dwoch.

L'aiſné de pluſieurs. Natu maximus, a, um. Starſzy między wielą.

Il eſt mon aiſné, il eſt plus âgé que moy. Frater meus eſt major, ou natu major. Me ætate antecedit. *Cic.* °*Il eſt noſtre frere aiſné, à l'égard de pluſieurs.* Natu maximus,a,um. Starſzy moy ieſt, ſtarſzy odemnie, ſtarſzy ieſt brat z wielu.

AISNESSE, ſubſt. f. (*l'Avantage qu'on a d'être né le premier.*) Major, ou grandior ætas, *genit.* majoris, ou grandioris ætatis, f. STARSZENSTWO prawo ſtarſzeńſtwa.

Votre aiſneſſe vous donne ce droit. Hoc jus ad te pertinet, quòd natu maximus es. Starſzeńſtwo twoie daie ci, co prawo.

AISSELLE, ſubſt. f. (*Concavité qui eſt au deſſous de la jointure du bras avec l'épaule*) Ala, *genit.* alæ, f. *Plin.* Vallis alarum, *genit.* vallis alarum, f. *Catul.* PACHA pod paſze dół k ktory ieſt pod ſtawem łączącym ramię z łopatką.

Celuy qui arrache le poil qui vient ſous les aiſſelles. Alipilus, *genit.* alipili, m. *Hor.* Ten co wyrywa włoſy co pod pachą roſną.

AISSIEU, ſubſt. maſc. (*Ligne, ou piece de bois, ou de fer qui traverſe un globe par ſon centre*) Axis, *genit.* axis, m. *voyez* ESSIEU. OS WAŁ lub żelazo, ktore przechodzi przez ſam ſrzodek okręgu iakiego.

AJUSTE', m. AJUSTE'E, part. paſſ. *du verbe* AJUSTER. (*Rendu juſte & propre à une choſe.*) Aptus, apta, aptum, (*qui fait au Comparatif* Aptior & hoc aptius, *Plus ajuſté;*

ſté, & au Superlatif Aptiſſimus, a, om, *Fort ajuſté.*) *Cic.* PRZYPRAWIONY ſpoſobay y przyzwoity do iákiey rzeczy aeaynioay, *w porownuiącym ſtopniu* przyzwoitſzy, *w praenaſzym* náyprzyzwoitſzy.

Il y en a qui s'imaginent d'être parvenus au ſommet du Parnaſſe, dès qu'ils ont ajuſté la cad nce des pieds, & renfermé une jolie penſée dans un certain tour de paroles. Suat qui putaat ia Helicoaem veaiſſe, ubi verſam pedibus inſtruxeruat ſeuſumque tener:urem verborum ambitu intexaerunt. *Petr.* Są co tuaumieią iż ſtaaeli aá ſamym wierzchołku Paraaſſu, iák prędko przybrali kadencyą do ſłow y piękną myſl iákąś pewnym obrotem ſłow wyrazili.

AJUSTÉ, (*agencé, paré, orné.*) Comtus. Ornatus. Compoſitus, Cultus, a, um. *Cic.* USTROIONY, przybrany, ſtroyny.

AJUSTEMENT, ſubſt. maſc. (*Ornement parure.*) Ornatus, *genit.* ornatûs, m. Cultus, *genit.* cultûs, m. Ornamentum, *genit.* ornameati, n. *Cic.* STROIE ubior, ochędoſtka.

Ajuſtement des femmes. Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, m. *Phed.* Ubior niewieśći ſtroie Białogłowſkie.

AJUSTEMENT, (*agencement.*) Compoſitio, *genit.* compoſitionis, f. *Cic.* UBIERANIE, ſtroinie ukłàdanie.

L'ajuſtement des cheveux. Capillorum compoſitio, *ou* comtio, f. Układanie trefienie włoſow:

AJUSTER, V. act. (*Accommoder une choſe, la rendre propre & juſte.*) Aptare, (apto, aptas, aptavi, aptatum.) act. accuſ. *Colum.* PRZYPRAWIC iáką rzecz, ułożyć ſpoſobną y przyzwoitą uczynić.

Lorſque vous aurez ainſi ajuſté cette planche. Cùm illam tabulam ſic aptaveris. *Colum.* Gdy tę deſkę tak przyprawiſz.

ON DIT au figuré en ce ſens, *C'eſt le propre d'un homme fin d'ajuſter tout à ſon intereſt.* Eſt aſtuti hominis ad ſuam utilitatem omnia referre. *Cic.* MOWI ſię oie właśnie właſna to człowieka ieſt obrotnego, y ſzaota, wſzyſtko do ſwego intereſſu náſtroić y przyprawić.

Ajuſter ſon viſage ſur celuy d'un autre. Componere vultus ſuos ad alium. *Ovid.* Twárz ſwoię według cudzey ułożyć.

Ajuſter ſes affaires. Componere res ſuas. *Saluſt.* Ułożyć intereſſa ſwoie.

Ajuſter des paroles ſur le luth. Fidibus aptare modos. *Hor.* Słow do noty przybierać.

AJUSTER, (*agencer, orner, parer.*) Componere, (compono, compo ais, compaſui, compoſitum.) Ornare, *ou* exornare, (orno, ornas, ornavi, ornatum.) Comere, (como, comis, comſi, comtum.) act. acc. *Ter.* STROIC, ubierać układać.

Il ajuſte, il agence ſa teſte, ou ſes cheveux au miroir, ou devant un miroir. Implicat ad ſpeculum caput. *Plaut.* Ad ſpeculum componit capillum. *Cic.* UKŁADA włoſy ſwoie w zwierciedle, álbo przed zwierciadłem.

Les femmes ſont long-temps à s'ajuſter. Dum comuntur mulieres, annus eſt. *Ter.* Niewiaſty długo ſię bawią z ſtroieniem.

Il eſt trop long temps à s'ajuſter. In cute curandâ, *au* in nutriendo corpore, plus æquo operatur. *Hor.* Zbyt długo bawi ſię ſtroiąc ſię.

S'ajuſter. Comere ſe. *Tibul.* * *Ajuſter ſa robe.* Togam componere. *Hor.* Stroić ſię, ſukaie ná ſobie układać.

ON DIT ironiquement *Ajuſter quelq'un comme il faut, l'accommoder de toutes pieces.* Adornatum dare aliquem. *Ter.* MOWI ſię żartem; uſtroić kogo należycie, ze wſzyſtkich miar mu dokuczyć.

Je t'ajuſterois comme il faut. Ornatus eſſes ex tuis virtutibus. *Terent.* Uſtroiłbym cię iák należy.

Je luy ay ajuſté le viſage comme il faut, ou comme parle le vulgaire, *Je luy ay mis le viſage à la compote.* Nimis, autem bene ora commeatavi. *Plaut.* Uſtroiłem mu twarz iák należy, álbo iáko puſpolſtwo mowi ná zrázy ná kawałki mu gębę pokraiałem.

AJUSTER, (*Accommoder, mettre bien enſemble des perſonnes qui ont quelque different.* Componere. Conciliare, (Cilio, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* POGODZIC poiednać wzaiemnie, oſoby między ſobą poróżnione.

Ajuſter des amis qui ſont mal enſemble. Averſos amicos componere. *Hor.* Pogodzie przyiacioł między ſobą poróżnionych.

ON DIT par un proverbe populaire, *Ajuſtez vos flutes, convenez de vos faits, (parlant à des gens, qui ont quelque conteſtation.)* Componite lites inter vos. *Virg.* MOWI ſię przyſłowiem puſpolitym zgadzaycie ſwoie dady; poiednaycie ſię z ſobą (mowiąc do ludzi ktorzy między ſobą iákie klotnie maią.

s'AJUSTER, (*Convenir, s' accommoder avec*) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Congruere, (congruo, congruis, congrui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic. Ter.* ZGADZAC ſię przypaść na co.

Une femme s'ajuſtera mieux avec une femme. Mulier mulieri magis congruet. *Ter.* Niewiaſta z niewiaſtą lepiey ſię zgodzi.

S'ajuſter, s'accommoder au temps. Tempori ſervire. *Cic.* Zgadzać ſię z czaſem.

AIX LA CHAPELLE, (*Ville celebre d'Allemagne ſur les frontieres de Juliers & de Limbourg.*) Aquis-granum, *genit.* Aquis-grani, n. Aquæ grani, *genit.* Aquarum grani, f. pl. AKWISGRAN Miaſto ſławne Niemieckie ná granicach Juliy y Lemburgu.

(Elle s'appelle *Aqua* à cauſe de ſes eaux Minerales, qui y ſont tres-bonnes.) Nàzywa ſię od wod mineralnych ktore tam ſą bardzo dobrze.

Qui eſt d Aix la Chapelle. Aquiſgranenſis & hoc Aquiſgranenſe. adject. Co ieſt z Akwiſgranu.

AIX, (*Ville capitale de Provence avec Archeveſché, Parlement & Univerſité.*) Aquæ Sextiæ, *genit.* Aquarum Sextiarum, f. pl. Aquenſis Civitas, *genit.* Civitatis Aquenſis, f. AKWISEX, Miaſto Prowincyi we Francyi z Arcybiſkupſtwem, Parlamentem, y Akademią.

Qui eſt d'Aix en Provence. Aquenſis & hoc Aquenſe. adject. Aquiſextanus, Aquiſextana, Aquiſextanum. Co ieſt z Akwiſextu w Prowincyi.

ALABANDE, (*Ville ancienne de Carie.*) Alabanda, *genit.* Alabandorum, n. pl. *Liv.* Alabanda, *genit.* Alabandæ, f. *Plin.* ALABANDA Miaſto dawne w Karyi.

D'Alabande, (parlant des perſonnes.) Alabandeus, m. Alabandea, f. *Cic.* **En parlant des choſes & des perſonnes.* Alabandenſis & hoc Alabandenſe. *Cic.* Alabandenus, & Alabandicus, a, um. *Liv.* Z Alabandy mowiąc o oſobach, Alabandyiſki mowiąc o rzeczach y oſobach.

ALAIGRE, adject. m. & f. *on prononce* Alégre. (*Agile, diſpos à ſauter & à courir.*) Alacer, alacris, alacre. Agilis & hoc agile. Predki, ochotny, bieżeć gotowy.

Il a l'eſprit alaigre & diſpos. Eſt animo alacer. *Cic.* JEST ſerca umyſłu ochotnego.

ALAIGREMENT, adv. *on prononce* Alegrement. *D'une maniere gaillarde & joyeuſe.*) Alacri & prompto animo. abl. *Cic.* Alacriter. adv. (*au Comparatif* Alacrius. adv.) *Plin.* OCHOTNIE z chęcią z ochotą.

ALAINS, (*anciens Peuples de la Sarmatie d'Europe.*) Alani, *genit.* Alanorum, m. plur. ALANOWIE dawny Lud w ſarmacyi Europeyſkiey.

ALAIS *ſur le Gardon, (Ville de France dans le Bas Languedoc prés les Cevennes.* Aleſia, *genit* Aleſiæ, fœm. ALEZYA nád Gardonną Miaſto Francuſkie w niżſzey Okcytanyi bliſko Gebenny.

Qui eſt d'Alais. Aleſienſis & hoc Aleſienſe. adject. Co ieſt z Alezyi.

ALAITER *un enfant,* V. act. *on prononce* Aleter. (*Le nourrir du lait de la mammelle.*) Lactare puerum, (lacto, lactas, lactavi, lactatum.) Mammam puero dare, *ou* præbere, (do, das, dedi, datum: præbeo, præbes, præbui, præbitum.) act. *Cic. Phed.* Ubera puero admovere, (admoveo, admoves, admovi, admotum.) act. *Virg.* KARMIC dziecię dawać mu mleko z pierśi.

ALAMBIC, ſubſt. maſc, (*vaiſſeau, ou chapelle de verre a diſtiller.*) Clibanus, *genit.* clibani, m. *Bud.* Vas diſtillandis ſuccis herbarum, *genit.* vaſis, n. Vas extrahendis ſuccis per diſtillationem, n. Vaporarium, *genit.* Vaporarii, *n.* *Fernel.* ALAMBIK naczynie do diſtilowania.

Sucs d'herbe tirez à l'alambic. Vi ignis extracti, *ou* expreſſi ſucci. Per diſtillationem eliciti ſucci herbarum. Succi ſtillatitii, *genit.* ſuccorum ſtillatitiorum, m. plur. Olcyki wyciągnione przez alambik.

(Ces mots ſont de Pline, & il les dit de tout ce qui ſe diſtille naturellement & artificiellement.) Te ſłowa ſą Pliniuſza, y zażywa ich ná wyrażenie wſzyſtkiego co ſię

Te dyſtyluie

dyſtiluie lub n przyrodzeniu, lub przez ſpoſob.

ALAMBIQUER, V. act. ne ſe dit point dans ſa ſignification propre & naturelle, car on ne dit point *Alambiquer des herbes*: mais bien dans ſa ſignification figurée: car on dit fort bien. ALAMBIKOWAC nie mowi ſię w wyrozumieniu właſnym, gdyż nie mowi ſię *alambikować zioła* ale w niewłaſnym wyrozumieniu w Francuſkim barzo ſię dobrze mowi.

ALAMBIQUER *ſon eſprit*, ou ALAMBIQUER *l'eſprit*, (*mettre ſon eſprit à la geſne.*) Torquere ſpiritum. *Phæd.* Se torquere, (torqueo, torques, torſi, tortum.) *Cic.* Verſare ſuum animum, (verſo, verſas, verſavi, verſatum.) act. *Cic.* Ingenio plus ſatis laborare, (laboro, laboras, laboravi, laboratum.) neut. *Mart.* MYSL ſwoie Alambikować, alambikować ſobie rozum to ieſt *dręczyć ſwoy umyſł*; głowę ſobie czym nabić.

Un diſcours alambiqué, plein de ſubtilitez affectées. Affectatæ ſubtilitatis plena oratio. Dyſkurs iak przez alambik przepuſzczany, Mowa pełna ſubtelności wytworney.

ALAN, ſubſt. m. en venerie. (*gros Chien, eſpece de Dogue*) Canis Epiroticus, *genit.* Canis Epirotici, maſc. BRYTAN po myśliwſku, wielki pies.

(Il eſt ainſi appellé en Latin, parce qu'il eſt venu originairement d'Epire.) Tak nazwany po łacinie bo z razu wyſzedł z Epyru.

ALANGOURI, m. ALANGOURIE, f. (*affoibli.*) *Voyez* LANGOUREUX. OSŁABIONY.

(Ce mot eſt hors d'uſage, quoique fort ſignificatif.) To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu chociaż barzo wyrażaiące.

ALARME, ſubſt. f. (*Signal qu'on donne pour faire prendre les armes à l'arrivée impréveuë des ennemis.*) Ad arma conclamatio, *genit.* conclamationis, f. *Sen.* TRWOGA woienna uderzenie albo trąbienie do potrzeby kiedy do broni znak daią na przyiście niespodziane nieprzyiaciela.

Donner, ou *Sonner l'alarme.* Ad arma conclamare, (clamo, clamas, clamavi, clamatum.) neut. *Liv.* Bellicum canere, (cano, canis, cecini, cantum.) act. *Liv.* Uderzyć albo zatrąbić na trwogę.

ALARME, figurément, (*toute ſorte d'épouvantes bien*, ou *mal fondées.*) Pavor. Terror, *genit.* oris, m. Trepidatio, *genit.* trepidationis, f. *Cic.* Trwoga przez zamianę ſłow wſzelkie zatrwożenie z przyczyną albo bez przyczyny.

Donner l'alarme à quelqu'un, l'épouvanter. Terrorem, ou trepidationem alicui injicere, ou incutere, (injicio, injicis, injeci, injectum: Incutio, incutis, incuſſi, incuſſum.) act. *Cic. Liv.* Terrorem alicui afferre, (affero, affers, attuli, oblatum.) act. Trwogę komu uczynić.

Un accident ſi ſubit jetta, ou *mit l'alarme par-tout.* Nec inopinata res trepidationes ubique fecit. *Liv.* Przypadek tak nieſpodziewany trwogę wſzędzie ſprawił.

Il eſt, ou *il vit dans de continuelles alarmes de ſon procès.* Trepidus eſt litis ſuæ (*Virgile a dit* Trepidus rerum ſuarum.) Jeſt albo żyie w uſtawiczney trwodze o ſprawę.

Vos lettres m'ont donné l'alarme. Litteris tuis valdè ſum commotus. *Cic.* Liſty twoie mnie zatrwożyły.

Qui eſt en alarme, ou *dans l'épouvante.* Trepidus. Territus. Conſternatus, a, um. *Cic. Salluſt.* Zatrwożony.

L'alarme ſe mit dans l'armée. Incidit terror exercitui. *Cæſ.* Trwoga powſtała w Woyſku.

ALARMER *quelqu'un* V. act (*luy donner l'alarme, l'épouvanter.*) Terrere aliquem, (terreo, terres, terrui, territum.) *Liv.* Terrorem alicui injicere, (injicio, injicis, injeci, injectum.) act. *Cic.* Commovere & perturbare, (commoveo, commoves, commovi, commotum: perturbo, perturbas, perturbavi, perturbatum.) act. acc. *Cic. Ter.* ZATRWOZYC kogo, trwogę ſprawić komu.

s'ALARMER, (*s'epouvanter, prendre l'épouvente.*) Trepidare, (trepido, trepidas, trepidavi, trepidatum.) neut. *Ter. Cæſ.* Conſternari, (conſternor, conſternaris, conſternatus ſum.) paſſ *Liv.* TRWOZYC ſobą, zaląknąć ſię.

Ne vous alarmez point. Ne trepides. Ne commovearis. *Cic.* Nie trwoż ſobą.

Cette nouvelle m'a fort alarmé pour vous. Hoc nuntio valdè de te timui, (timeo, times, timui, *ſans ſupin*, timere.) act. Ta nowina barzo mnie zatrwożyła o ciebie.

La ville eſtoit alarmée dans la crainte d'un ſiége. Urbem ipſam terrebat obſidio. *Flor. Ram.* Miaſto było w trwodze obawiaiąc ſię oblężenia.

ALATRI, ou ALATRIO, (*Ville d'Italie dans la Campanie, qui eſt un Eveſché ſuffragant de Rome*) Alatrium, ou Alatrinum, *genit.* Alatrini, n. *Liv.* ALATRI Miaſto Włoſkie w Kampanii z Biſkupſtwem ktore ieſt Suffraganią Rzymſką.

Qui eſt d'Alatri. Alatrinas, *genit.* Alatrinatis. com. gen. *Liv.* Co ieſt z Alatri.

ALBANIE, (*Province de la Turquie en Europe ſur le Golphe de Veniſe.*) Albania, *genit.* Albaniæ, f. ALBANIA Prowincya Turecka w Europie nad morzem Adryatyckim

Qui eſt d'Albanie Albanus, Albana, Albanum. Albańczyk co ieſt z Albaniy.

ALBANO, (*Lac & Montagne dans la Campanie de Rome, proche des ruines d'Albe la Longue.*) Albanum, *genit.* Albani, n. ALBANO Jezioro y Gora w Kampaniy Rzymſkiey bliſko obalin Alby długiey albo ſtarey.

ALBARAZIN, (*Ville d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon, & Eveſché ſuffragant de Sarragoſſe, ſur la riviere de Guadalaviar.*) Lobetum, *genit.* Lobeti, n. Albaracinum, *genit.* Albaracini, n. LOBET Miaſto Hiſzpańſkie w Krolestwie Arragońſkim y Biſkupſtwo Suffragania Saragoſſy nad rzeką Gwadalawiar.

ALBASTRE, *on prononce* ALBATRE. ſubſt. m. (*Eſpece de Marbre fort blanc.*) Alabaſtrites, *genit.* alabaſtritæ, m. *Plin.* ALABASTER Kamień rodzay marmoru barzo biały

Vaſe d'Albatre. Alabaſter, *genit.* alabaſtri, m. Alabaſtrum, *genit.* i, n. *Cic. Mart.* Alabaſtrowy ſłoiak naczynie

ALBE, (*Ville Epiſcopale dans le Montferrat, ſuffragante de Milan.*) Alba-Pompeia, *genit.* Albæ-Pompeiæ, f. ALBA Miaſto Biſkupie w Montferracie ſuffragania Medyolańſka.

ALBE-LA-LONGUE, (*Ville plus ancienne que Rome.*) Alba Longa, *genit.* Albæ Longæ, f. *Liv.* ALBA DŁUGA, Miaſto dawnieyſze niżeli Rzym.

ALBE *ſur la riviere de Tormes*, (*Ville d'Eſpagne, en Eſpagnol* Alva de Tormes.) Alba ad Tormum, æ, f. ALBA nad Tormą rzeką Miaſto Hiſzpańſkie po Hiſzpańſku zowią Alwa de Tormes.

ALBE-ROYALE, (*Ville de la baſſe Hongrie.*) Alba Regalis, *genit* Albæ Regalis, f. BUDA Miaſto w Węgrzech.

ALBERGE, ſubſt. f. (*eſpece de Peſche précoce, jaune & ferme.*) Perſicum duracinum, *genit.* Perſici duracini, neut. BRZOSKWNIA wczeſna prawewardſza.

ALBIGEOIS, m. ALBIGEOISE, f. (*Qui eſt d'Alby.*) Albigenſis & hoc Albigenſe. adject. ALBIGENSKI co ieſt z Alby.

ALBINS, m. (*Habitans d'Albe-la-Longue.*) Albani, *genit.* Albanorum, m. pl. ALBANOWIE obywatele Alby długiey.

ALBONA, (*Riviere d'Italie dans le Duché de Milan, qui ſe jette dans le Pô.*) Albonea & Albunea, *genit.* æ. f. ALBONA, Rzeka Włoſka w Xięſtwie Medyolańſkim ktora wpada w rzekę Pô.

ALBRAN, ou ALEBRAN, ſubſt. m. (*jeune Canard ſauvage.*) Anaticula, *genit.* anaticulæ, f. *Cic.* MŁODA Kaczka dzika.

ALBRET, (*petite Ville de Gaſcogne, capitale du Duché de ce nom*) Lebretum, *genit.* Lebreti, n. LEBRET Miaſteczko w Waſkoniy ſtołeczne Xięſtwa tegoż Imienia.

D'ALBRET. Lebretenſis & hoc Lebretenſe. adject. LEBRETANSKI.

Duché d'Albret. Ducatus Lebretius, *gen.* Ducatûs Lebretii, m. Xięſtwo Lebretańſkie.

ALBY, (*Ville Archiepiſcopale du haut Languedoc, & capitale de l'Albigeois ſur le Tarn.*) Albiga, *genit.* Albigæ, f. Albia, *genit.* Albiæ, f. ALBY Miaſto Arcybiſkupie wyżſzey Okcytanii ſtołeczne Albigeńſkiego powiatu nad Tarną.

ALCALA DE HENAREZ, (*Ville de la nouvelle Caſtille, où il y a une Univerſité*) Complutum, *genit.* Compluti, n. KOMPLUT Miaſto nowey Kaſtylly kędy ieſt Akademia.

Qui eſt d'Alcala. Complutenſis & hoc Complutenſe. adject. Co ieſt z Alkali z Kompluto.

ALCALA REAL, (*Ville dans le Royaume de Grenade.*) Alcala Regalis, *genit.* Alcalæ Regalis, f. ALKALA Krolewſka Miaſto w Kroleſtwie Granady.

ALCANTARA, (*Ville de l'Eſtramadoure.*) Norba Cæſarea, *gen.* Norbæ Cæſareæ, f. Alcantara, *gen.* æ, f. ALKANTARA albo Norba Miaſto Eſtramadury.

(Trajan

(Trajan y fit un Pont de 670. pieds de longueur. L'Ordre des Chevaliers d'Alcantara porte une Croix verte.) Traianus Ceſarz moſt tam zbodował o 670. ſtop w zdłuż Zakon Kawalerow z Alkantary noſi Krzyż zielony.

ALCORAN, ſubſt maſc. (*Livre qui contient la Loy du faux Prophete Machomet, la quelle eſt une prétenduë conference du Diable & de luy.*) Alcoranus, *genit.* Alcorani, maſc. ALKORAN Kſięga praw fałſzywego Machometa ktora ma bydź zmowa miana álbo znieſienie ſię Dyabła y iego między ſobą.

ALCOVE, ſubſt. m. *parmi les Architectes, & f. dans l'uſage.* Alcoba & Alcova, *genit.* æ, f. ALKOWA.

(Ce mot vient de l'Eſpagnol *Alcoba*, qui tire ſon origine du mot Arabe *Elkauf.* C'eſt un Reduit dans une chambre, propre à placer un lit: ordinairement il y a une Eſtrade avec des Pilaſtres ou des Chambranles qui forment un Arc ſoubaiſſé.) To ſłowo pochodzi z Hiſzpańſkiego Alkoba ktore bierze ſwoy początek z Arabſkiego Elkof y ieſt to uſtronie w izbie przyzwoite dla poſtawienia łożka zwyczaynie ma ſtopnie y ſłupy lub ozdoby ſnycerſkiey roboty ktore czynią Bukſztele pookrſae.

ALCION, ſubſt. m. (*petit oiſeau qui fait ſon nid ſur mer parmi les roſeaux.*) Alcyon, & Halcyon, *genit.* Alcyonis, f. *Virg.* Alcedo, *genit.* Alcedonis, *ou* Alcedinis, f. *Var.* ZIMORODEK mały ptaſzek co ſobie na morzu gniazdo ściele we trzcinie u ſitowiu.

(Les jours de bonace durant leſquels l'Alcyon fait ſon nid, s'appellent en Latin. *Alcyonis & Alcyonei dies* dans Varron & Columelle: Plaute l'a dit en une ſignification figurée *Alcedonia ſunt in foro*, c'eſt à dire *Le calme eſt dans la place du change*; Ce Poëte veut marquer un temps auquel les Créanciers ne preſſoient point leurs Debiteurs.) Dni pogodne podczas ktorych zimorodek ſwoie gniazdo ſciele zowią ſię od imienia tey ptaſzyny w Łacińſkim Alcyonia u Warrona y Kolomelli, Plautus zaś zażył tego przez zámianę ſłow mowiąc *Pogoda ieſt ná ratuſzu* to ieſt że kredytorowie nieprzykrzyli ſię ná ſądach dłużnikom.

ALE'GRESSE, ſubſt. f. (*Joye éclatante & extraordinaire, qui vient de quelque nouvelle extraordinaire.*) Alacritas, *genit.* alacritatis, f. Exultatio, *genit.* exultationis, f. *Cic.* RADOSC wſzela nie zwyczayne y iawnie ſię wydaiąca pochodząca z iakiey nie zwyczayney nowiny.

L'allégreſſe eſtoit générale. Erant omnia plena gratulationis & lætitiæ. *Caſ.* Rádość była powſzechna.

Troubler l'alégreſſe d'un feſtin. Alacritatem convivii turbare. *Ovid.* Pomięſzać radość ochoty iákiey.

ALENCON, ou *prononce* Alanſon, (*Ville & Duché ſur la Sarte en Normandie.*) Alenconium, *genit.* Alenconii, neut. ALENSON, Miaſto y Xięſtwo nád Zarcą rzeką w Normandyi.

Qui eſt d'Alencon. Alenconius, Alenconie, Alenconium, Co ieſt z Alonſonu.

AL'ENCONTRE, adv. (*qui ſe dit de ce qui eſt contraire*) Contra. Adverſus. *qui ſont des prépoſitions qui veulent l'accuſatif.* PRZECIWNIE, Przeciwko.

Il a dit bien des choſes fauſſes à l'encontre de luy. Multa de illo mentitus eſt. *Phed.* Mowił wiele rzeczy fałſzywych przeciwko niemu.

Parler à l'encontre de quelqu'un. De aliquo, *ou* Adverſum aliquem loqui. *Terent.* Mowić przeciwko komu.

Mentir à l'encontre de ſoi-meſme. Adverſum ſe mentiri. *Plaut.* Łgać przeciwko ſobie ſamemu.

ALENOIS, *ou* CRESSON ALENOIS, ſubſt. maſc. (*herbe qui ſe mange en ſalade.*) Naſturtium, *genit.* naſturtii, *n. Plin.* RZEZUCHA ziela ogrodowa co go zażywaią ná ſałatę.

s'ALENTIR, (*parlant d'un mouvement.*) Remittere, (remitto, remittis, remiſi, remiſſum.) neut. Lentiori motu agi, (agor, ageris, actus, ſum.) paſſ. *Cic.* WOLNIEY iść nie ták ſzybko bieżáć mowiąc o iákim poruſzeniu.

s'ALENTIR, au figuré, pour dire *Se relaſcher, perdre de ſon ſeu & de ſon activité.* Elangueſcere, (elangueſco, elangui, *ſans ſupin.*) Remittere. neut. *Liv.* W wyrozumieniu nie właſnym oſłebieć zleniec utracić ogień y żywość ſwoię.

Aſſitôt ſon ardeur & celle de ſon armée s'alentit. Mox & ipſe & exercitûs ardor elanguit. *Flor. Rom.* Wnet gorącość w nim y w Woyſku naſtygła.

(On dit mieux en François *Se ralentir.*) Lepiey ſię mowi w Francuſkim zwolnieć.

ALENTOUR, (*autour.*) Circum, *ou* Circa *prépoſitions qui gouvernent l'accuſatif.* O KOŁO w koło prepozycye ſię kładą z ſpadkiem oſkarżaiącym.

(*Meſſieurs* Arnaud d'Andilli & Voiture diſent *A l'entour de l'Arche*, faiſant ce mot une prépoſition. Mais M. d'Ablancourt & Vaugelas veulent que ce ſoit un adverbe. *Voyez* AUTOUR.) Arnold Dandilli y Woitur mowią około Arki zażywaiąc tego ſłowa iako prepozycyi, á Ablankur y Wogela chcą go mieć zá przyſłowie.

D'Alentour, (qui eſt proche.) Vicinus, a, um. *Cic.* Poblíſki okoliczny.

ALEP, *Ville capitale de Sourie dans la Turquie en Aſie* Alepum, *genit.* Alepi, n. ALEP Miaſto głowne Surii w Turcech w Azyi.

ALERTE, adv. (*qui ſe dit en parlant des gens qui ſont toujours éveillez & ſur leurs gardes.*) *Il eſt alerte.* Semper eſt animo vigili & attento. Semper vigilans & attentus eſt. *Cic.* CZUYNY, pilny, mowi ſię o ludziach co ſą zawſze oſtrożni y pilni ná ſtraży około ſiebie.

ALESAN, ſubſt. m. (*Cheval aleſan.*) Equus fulvus, i, m. Equus fulvi coloris. *Cheval aleſan brulé.* Equus fulvi coloris & ſaturi. KON gniady, Jaſno gniady złotawy.

(C'eſt un Cheval qui a le poil d'une couleur rouſſatre, & qui a le cou roux & blanc.) Jeſt ten koń co ma ſzerć rudawą á ſzyię rudą y białą.

ALESNE, ſubſt. f. (*Pointe d'acier emmanché, qui ſert aux Cordonniers.*) Subula, *genit.* ſubulæ, f *Col.* SZYDŁO kończyſta ſtal z rękoieścią, ſłużąca ſzewcom.

ALETH, (*Ville Epiſcopale du bas Languedoc.*) Alecta, *genit.* Alectæ, f. ALEKT, Miaſto Biſkupie w niżſzey Okcytaniy.

D'ALETH. Alectenſis & hoc Alectenſe. adject. Z Alektu

ALEU, ſubſt. maſc. (*fonds cenſuel, obligé à des redevances.*) Alodium, *genit.* alodii, n. DOBRA czynſzowe obowiązane do iákich powinności.

Une Terre qui eſt en franc aleu, qui n'eſt chargée d'aucune redevance. Optimo jure prædium, *genit.* optimo jure prædii, n. *Cic.* Ager immunis, *genit.* agri immunis, m. *Cicer.* Właściwa wolna maiętność ktora żadnego czynſzu áni powinności ná ſobie niema.

Qui n'eſt pas de franc aleu. Vectigalis & hoc vectigale. adject. *Cicer.* Czynſzowy Co nie ieſt wolną maiętnością.

(Termes conſacrés dans le ſtyle du Palais.) Słowa poświęcone z Prawnych ludzi.

ALEVIN, ſubſt. m. (*Menu poiſſon qui ſert à peupler un eſtang.*) Piſcium fœtus, *genit.* fœtûs, m. *Col.* Mrzewka ikra narło owieſek drobiazg ná zárybienie ſtawu.

ALEVINER, V. act. *empoiſſonner un eſtang.*) Fœtus piſcium in ſtagnum immittere, (immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. ZARYBIAC ſtaw zárościć.

ALEXANDRETE, (*Ville & Port de mer de Syrie.*) Alexandria, *genit.* Alexandriæ, f. ALEXANDRYA Miaſto y Port morſki w Syriy,

ALEXANDRIE, (*Ville d'Egypte ſur la mer mediterranée, celebre par ſon port & par le phare qu'on allume au haut de la Tour pour guider les vaiſſeaux ſur la mer.*) Alexandria, *genit.* Alexandriæ, f. ALEXANDRYA Miaſto Egiptu nád morzem śrzodziemnym, ſławna Portem ſwoim y Latarnią morſką ktorą zápalaią dla prowadzenia Okrętow.

(On le nomme aujourd'hoy *Scanderia.*) Náżywaią dziś Skanderya.

D'ALEXANDRIE. Alexandrinus, Alexandrina, Alexandrinum. Z ALEXANDRYI.

ALGALIE, ſubſt. f. (*Sonde courbe pour aider à faire uriner ceux qui ont une retention d'urine.*) Fiſtula incurva, *genit.* fiſtulæ incurvæ, f. *Celſ.* KATARAKTYK, Inſtrument do dobycia uryny tym ktorzy maią uryny zatrzymanie.

ALGARADE, ſubſt. f. (*inſulte qu'on fait à quelqu'un.*) Inſultatio, *genit.* inſultationis, f. *Quint.* URAGANIE z kogo uczynione.

(Ce mot ſignifie proprement en noſtre Langue *Courſe imprévenë ſur l'ennemi.*) To ſłowo w Francuſkim właśnie znaczy záłpadnienie nieſpodziewane ná nieprzyiaciela.

Faire des algarades à quelqu'un. Alicui, *ou* aliquem, *ou* in aliquem inſultare, inſulto, inſultas, inſultavi, inſultatum.) n. *Cic. Saluſt.* Urąganie czynić z kogo.

ALGARBE, *ou* ALGARVE, (*Royaume d'Eſpagne, uni au Portugal par Alphonſe III.*) Algarbia *genit.* Algarbiæ, f.

AL-

ALGARBIA Krolestwo Hiszpańskie przyłączone do Portogalliy przez Alfonsa III.

ALGEBRE, subst. f. (*Espece d'Arithmetique universelle qui considere le plus & le moins en tout genre, & qui se sert des lettres de l'Alphabet & d'autres signes au lieu des chiffres ordinaires.*) Nomerorum scientia quam *Algebram* vocant, f. ALGEBRA część Arimetiki ogolna ktora we wszystkim bierze mniey lob więcey, y ktora ażżywa liter obiecadła y inszych znakow miasto liczby zwyczayney.

ALGER, (*Ville & Republique d'Afrique sur les Costes de Barbarie, fameuse par les pirateries que les Corsaires y exercent.*) Algeria & Algaris, *genit.* Algariæ, f. Algeriam, *gen.* Algerii, n. ALGER Miasto y Rzeczpospolita w Afryce nad Brzegiem Barbaryi, sławna rozboiami morskich zboynikow.

ALGUE, subst. f. (*Herbe qui croist au bord de la mer.*) Alga, *genit.* algæ, f. *Virg.* POROST litowie ziele ktora około brzegow morskich rośnie.

ALIBI, subst. m. (*Lieu éloigné de celuy où l'on prétend qu'un homme estoit en quelque occasion particuliere.*) Criminis purgatio ob absentiam, *genit.* purgationis, f. GDZIE INDZIEY Miesce dalekie od tego, gdzie odaią ze człowiek jaki był w iakiey okazyi.

Prouver la fausseté d'un crime par un alibi, ou *Prouver un alibi*, (*faire voir qu'on n'a point fait une chose dont on est accusé, parce qu'on estoit ailleurs dans le temps qu'on dit qu'elle a esté faite.*) A se crimen, ratione absentiæ, ou ob absentiam, amoliri, (amolior, amoliris, amolitus sum.) dep. *ou* removere, (removeo, removet removi remotum.) *ou* avertere, (averto, avertis, averti, aversum.) act. *Quint. Liv.* Dowodzie falszywego obwinienia przez pokazanie że się kto na tenczas znaydował gdzieindziey y tam niebył gdzie y kiedy się to stało.

ALIBI-FORAIN, (*fuite, échappatoire dans un procès.*) Tergiversatio, *genit.* tergiversationis, f. WYBIEGI wykręty wycieczki prawne.

Chercher des Alibi-forains. Tergiversari, (tergiversor, tergiversaris, tergiversatus sum.) dep. Szukać wykrętow, nárabiać wybiegami.

(Ce mot qui est d'usage dans le Palais, est rendu François, quoique Latin: & il ne prend jamais d'*s* au plurier, car on ne dit point *chercher des Alibis* mais bien *des Alibi* sans *s*.) To słowo używane w prawie stało się Francuskie lubo iest łacińskie, y nigdy się mu nie dodaie *S* w większey liczbie ale się mowi wszędzie *Alibi* bez *S*.

ALICANTE, (*Ville & Port d'Espagne dans le Royaume de Valence, où se fait le trafic du vins & des fruits du pais.*) Alone, *genit.* Alones, f. *Pomp. Mel.* ALIKANT Miasto y Port hiszpański w Krolestwie Walencyi, gdzie handluią Winami y owocami Kraju własnego.

ALIE'NABLE' adject. m. & f. (*Qu'on peut aliéner.*) Quod alienari potest. KTORY może bye oddalony.

ALIE'NATION, subst f. (*Vente de la proprieté d'une chose.*) Alienatio. Abalienatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ODALENIE przedanie własności jakiey rzeczy

ALIE'NATION, au figure, (*éloignement qu'on a d'une personne.*) Alienatio. Disjunctio, *genit.* onis, f. *Cic. Catul.* ODALENIE w niewłasnym rozumieniu, wstręt niechęć ktorą ma kto do kogo.

ON DIT aussi *Alienation d'esprit*, (*égarement, lors qu'un homme n'est point en son bon sens.*) Mentis alienatio, f. *Plin.* MOWI się tez oddalenie od rozumu, szaleństwo, kiedy kto nie iest przy dobrym rozumieniu.

ALIE'NE', m. ALIE'NE'E, f. (*Dont on a vendu & transporté la proprieté.*) Alienatus. Abalienatus, a, um. *Cic.* ODDALONY ODDALONA czegośmy ustąpili własności.

ALIE'NE' *de quelqu'un*, (*qui a de l'éloignement pour luy.*) Ab aliquo alienatus. *ou* abalienatus, a, um. *Cic.* ODDALONY od kogo odwrocony co ma wstręt od kogo.

ALIE'NE' *d'esprit*, (*Qui est tombé en démence.*) Ab sensu animus alienatus, Sensibus alienatus. *Liv.* Alienatus mente. *Plin.* OD rozumu oddalony ktory wpadł w szaleństwo.

ALIENER, V. act. (*Vendre & transporter la proprieté de quelque héritage à un autre.*) Alienare. Abalienare, (alieno, alienas, alienavi, alienatum.) act. acc. *Cic.* ODDALAC od siebie, przedać prawo własności swoiey, y przenieść ná kogo inszego.

Il a aliené les terres qui estoient tributaires de l'Empire Romain. Agros vectigales populi Romani abalienavit. *Cic.* Dobrá hołdnique Państwu Rzymskiemo zaprzedał.

ALIE'NER *quelqu'un de soy*, (*se le rendre indisposé pour soy.*) Aliquem à se alienare, *ou* abalienare, *ou* avertere. *Cic.* ODWROCIC kogo od siebie, uczynić go sobie niechętnym.

Aliéner de soy les esprits des siens. A se alienare, *ou* avertere omnium suorum voluntates. *Cæs.* Wszystkich swoich sercá od siebie odwrocić.

Ils vous ont alienè de moy, & m'ont aussi fait changer à vostre égard. Et te à me alienarunt, Et me aliquando immutaverunt tibi. *Cic.* Odwrocili się odemnie y sprawili tez ktem się dlá ciebie odmienił.

ALIE'NER *l'esprit d'une personne*, (*la faire devenir fou.*) Aliquem de mente deturbare, (deturbo, as, avi, atum) *Cic.* Insanum reddere aliquem, (insanus, a, um.) act. *Plin.* Z ROZUMU wywieść, do szaleństwá kogo przyprowadzić.

ALIGNEMENT, subst masc. *Action par laquelle on met les choses en ligne droite avec la regle, ou le cordeau.* (Normæ, *ou* lineæ directio, *genit.* directionis f. Directura, *genit.* directuræ, f. *Vitr.* WYPROSTOWANIE rzeczy iakich w linią, prosto usżykowanie, álbo ułożenie, pod sznur.

ALIGNER, T. act. (*Tirer un bastiment en ligne droite.*) Ad lineam ædificium dirigere, (dirigo, dirigis, direxi, directum.) act acc. *Cic.* WYPROSTOWAC podlinią wnięc pod sznor budowanie iakie.

ALIGNER, en termes de Vénerie. *Le loup aligne la louve*, pour dire *faillit*, ou *couvre la louve.* Lupus salit lupam. *Ovid.* PO myśliwsku, Wilk się z wilczycą stanowi.

ALIMENT, subst. m. *on prononce* alimant. (*Nourriture.*) Alimentum. Nutrimentum. Alimonium, *genit.* i, n. *Cic. Var.* Alitura, *genit.* aliturę, f. *Aul-Gel.* Nutritus, *genit.* nutritûs, m. *Plin.* Nutricatûs, m. *Plaut.* Nutrimen, *genit.* nutriminis, n, *Ovid.* STRAWA żywność karmia.

Donner, ou *fournir des aliments.* Alimenta *ou* præstare, *ou* suppeditare, *ou* subministrare alicui. *Cels.* Dodawać żywności.

ALIMENTAIRE *on prononce* alimantaire. adject. m. & . (*Qui concerne les alimens.*) Alimentarius, alimentaria, alimentarium. *Cic.* DO żywności służący.

ALIMENTER *on prononce* alimanter, V. act. (*Nourrir quelqu'un, luy fournir le vivre.*) Alimenta alicui subministrare, *ou* suppeditare, (o, as, avi, atum.) act. *Cels.* Præbebe, *ou* dare alimenta alicui, (præbeo, præbes, præbui, præitum: do, das, dedi, datum.) act. ZYWIC kogo żywność dodać.

ALISE, *ou* ALEXIE, (*Ville de Bourgogne dans l'Auxois près de Flavigni.*) Alexia, *genit.* Alexiæ, f. *Cæs.* ALIZA miasto wBurgondyi wAltzayiskim powiecie bliskoFlawlniy

(Cette ville a esté fameuse pour son siege & pour sa prise avec Vercingerorie, Chef des Gaulois, par l'armée Romaine.) To miastu sławna było oblężeniem y odebraniem zá Wicytcrego Hetmaná Francozow przez Rzymiany

ALISIER, subst. masc. (*Arbre qui vient fort haut & produit un fruit plus gros que le poivre, délicieux à manger & bon à l'estomac.*) Lotoa, *genit.* Inti, f. *Plin.* OBROSTNICA drzewo barzo wysoko wyrastaiące, y owoce od ziarká pieprzowego większe nakształt wisienek wydawaiące, barzo przyiemnego smaku y zdrowa żołądkowi.

ALITE', m. ALITE'E, f. Part, pass. & adject. *Qui garde le lit par indisposition.*) Lecto retentus, a, um. *Cic.* In lecto cubans *ou* jacens, *genit.* cubantis, *ou* jacentis, omn. gen. *Plaut.* Qui est in lecto. *Cic.* NA łożu u łożnoy dlá choroby.

Il est alité. In lecto jacet, (jaceo, jaces, jacui, *sans supin* jacere.) n. In lecto decumbit, (decumbo, decombis, decubui, decubitum, decumbere,) neut. Łożkiem się bawi chornie.

S'ALITER, V. *n.* p. (*Garder le lit par indisposition.*) Lecto teneri, *ou* detineri, (detineor, detineris, detentus sum.) pass. *Cic.* ŁOZKIEM się bawić dlá choroby.

Cette blessure l'a alité. Hoc vulnere lecto fuit detentus, *ou* lecto decubuit. Tá Rána złożyłá go ná łożsko.

ALLANT, m. ALLANTE, f. part. act. *du verbe* ALLER. Iens, *genit.* euntis, omnis gen. *Cicer.* IDĄCY IDĄCA.

Cette

Cette hostellerie est ouverte à tout allant & venant. Diversorlom illud parvum est, ou patet viatoribus. TA Austeryá otwartá iest wszytkim przychodzącym y odchodzącym.

ON DIT proverbialement, *C'est un Allant*, pour dire *C' est un homme alerte, un ardent d' aller, (qui ne laisse pas perdre ses affaires par paresse & faute d'aller & de venir.)* Strenuus homo & acer sula in rebus. Intentus nec indiligens ad res suas. PEZYSŁOWIEM się mowi iest to człowiek chodzący: to iest Racski pilno chodzący koło siebie, ktory Interessow swoich przez gnuśność nie zaniedbywá, oiechcąc tám y sam chodzić.

ALLE'CHE', m. ALLE'CHE'E, f. part. pass. *du verbe* ALLE'CHER. (*Attiré par caresses*, ou *par promesses & par des présens.*) Allectus. Illectus, a, um. *Cic.* ZWABIONY namowiony pieszczotami álbo obietnicami álbo podarunkami.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, aussi bien que ses Derivez, comme. To słowo zestarzało się w ięzyku francuskim iako tez v pochodzące z niego, naprzykład,

ALLE'CHEMENT, subst. masc. (*Amorce, appast.*) Illecebra, *genit.* illecebræ, f. Illecebræ, *genit.* illicebrarum, f. pl. *Cic.* Illectûs, m. *Cic.* Delinimentum, *genit.* delinimenti, n. *Ter.* Allectatio, *genit.* allectationis, f. *Quint.* Lenocinium, *genit.* lenocinii, n. *Cic.* * Voluptatis illecebræ *Les allèchemens de la volupté.* PRZYŁUDA nętá ponętá *Ponęty roskoszy.

ALLE'CHER, V. act. (*Attirer par caresses & par promesses.*) Allicere. Illicere, ou Inlicere. Pellicere. Prolicere. (llcio, licis, lexi, lectum.) Allectare. Prolectare, (lecto, lectas. lactavi lectatum.) Delinire, (delinio, delinis, delinivi, delinitum.) *Cic. Plaut.* Inescare. (inesco, inescas, inescavi, inescatum.) act. *Ter.* ZŁUDZIC Przywabić pieszczotami dárkiem obietnicą.

ALLE'E, subst. f. (*L'action d'aller.*) Itio, *genit.* itionis f. Itus, *genit.* itûs, m. *Cic. Ter.* CHODZENIE.

Allée & venuë. Itus, & reditus, *genit.* itûs & reditûs, m. *Suet.* Dochod y odchod.

Aprés plusieurs allées & venuës. Post crebras itiones, ou post multos itus & reditus. *Cic.* po kilkokrotnym tam y sam chadzeniu.

ALLE'E *de jardin (pour se promener.)* Ambulatio. Inambulatio, *genit.* onis, f. *Cic. Plin.* Ambulacrum, *genit.* ambulacri. n. *Plaut. Plin.* ULICA w ogrodzie dlá przechadzki

Petite 'Allée. Ambulatiuncula, *genit.* ambulatiunculæ, f. *Cic.* Ulicaká máłá.

Allée couverte. Tecta ambulatio. *Cic.* Inambulatio umbrosis operculis opacta. *Plin.* Ulicá floresowaná toiest z wierzchu gałęziami schodzącemi się zamknioná.

Allée découverte Ambulatio aperta, ou subdialis. Soli & aeri exposita ambulatio. *Plin.* Hypæthrus ambulatio. *Vit.* Ulicá otwartá co nieiest pod firesem z wierzchu.

Une Allée (comme celles de Versailles) entre deux murailles fort hautes plantée de charmille. Ambulatio tonsis viridibus inclusa, f. *Plin.* Ulicá (iako w Wersalu) między dwiemá scianami bardzo wysok emi sadzoná u Tramlelu.

Aprés avoir fait deux ou trois tours d'allée. Postquam duo aut tria spatia deambulando confeci. Przeszedszy się dwá álbo trzy razy po ulicy.

Dresser une allée déscouverte. Hypæthrum, ou hypethron ambulationem sternere. *Vitr.* Sadzić Ulicę otwartą.

ON DIT populairement, *Il luy a donné l'allée & le venir, (il luy a donné un soufflet sur les deux joües.)* Impegit, ou infixit, ou incussit, ou duxit ipsi colaphum (conversâ & aversâ manu.) *Ter. Plin. Juv. Quint.* Dał mu w gębę y z tey y zzay strony.

ALLE'E, (*Passage qui dégage les Appartemens d'une maison, & qui communique à plusieurs.*) Mesaula, *genit.* mesaulæ, f. Iter, *genit.* itineris, neut. *Vitr.* SIEN podługowatá galerya dzieląćá pokoie y z kilką pokoiami społeczność maiącá.

ALLE'GATION, subst. f. (*Citation de quelque Auteur.*) Scriptoris alicujus prolatio, *genit.* prolationis, f. ou Testimonium, *genit.* testimonii, n. (*Ciceron dit* Exemplorum prolatio.) PRZYTOCZENIE Autorá ktorego.

ALLE'GE', m. ALLE'GE'E, f. part. pass. (*Soulagé.*) Levatus. Allevatus, a, um. *Voyez* ALLE'GER. KTOREMU pofolgowano ulżono czego álbo w czym.

ALLEGEMENT, subst. m. *ou prononce* allégement. *L'action de diminuer quelque charge, ou fardeau.*) Deductio, *genit.* deductionis, f. *Sen.* ULZENIE pofolgowanie omnieyszenie iákiego ciężaru.

Donner allegement à un vaisseau qui est trop chargé. Navem nimis onustam levare, ou allevare, (levo, levas, levavi, levatum.) act. Ulżyć Okrętowi przeładowanemu.

ALLE'GEMENT dans le figuré, (*Soulagement, adoucissement de la douleur, ou de quelque affliction.*) Levatio. Ablevatio, *genit.* onis, f. Levamen, *genit.* levaminis, n. Levamentum. Allevamentum, *genit.* i, n. Mitigatio, *genit.* mitigationis, f. *Cic.* ULZENIE w niewłasnym wyrozumieniu pociecha w iakim smutku álbo boleści.

Donner allégement. Præstare levamentum, (*avec un datif.*) *Plin.* Folgę ulgę dać.

Ce remede luy a donné beaucoup d'allégement. Hoc remedio levatum est illius corpus. *Cic.* To lekarstwo wielką mu folgę przyniosło.

Cela me sera d'un grand allégement. Magno id mihi erit allevamento. Magnæ id mihi erit levationi. Id me multum allevabit, ou juvabit. *Cic.* To mi wielką folgą będzie.

(Ce mot a vieilli dans nostre Langue, & on dit mieux *Soulagement.*) To słowo *allegement* zestarzało się w Francuskim y lepiey się mowi *soulagement.*

ALLE'GER, V. act. (*rendre un fardeau moins pesant.*) Levare, ou allevare onus detrahendo aliquid de pondere, (levo, levas, levavi, levatum.) act. **Soulager quelqu'un de quelque fardeau.* Detrahere alicui onus. De onere aliquid detrahere alicui, (detraho, detrahis, detraxi, detractum.) act. Ulżyć ciężar iaki lżeyszy uczynić, *Pofolgować komu ciężaru iakiego.

La nature se voyant allégée de ce fardeau d'humeurs qui la surchargeoit, digére comme il faut, & rejette ce qui luy nuit. Natura eo onere levata, quo tanquam sarcinâ quâdam premebatur, coquenda coquit, & expuenda expuit. *Fernel.* Przyrodzenie czując ulżenie od tego ciężaru humorow, ktorym było przeładowane, trawi należycie y wyrzuca to co mu szkodzi.

ALLE'GER, au figuré, (*Soulager les chagrins & les afflictions de l'esprit.*) Levare. Allevare. act. accus. *Cic.* ULZYC w nie własnym wyrozumieniu dać pociechę w smutku y żalu iakim.

Il a beaucoup allégé mes chagrins, il m'a beaucoup allégé dans mes chagrins. Ægritudines meas multùm levavit. Ægritudines meas valdè levavit. Me levavit ægritudine. Extenuavit mihi molestias. Dolorem mitigavit. *Cic.* Wielką ulgę uczynił mi w żalach moich.

ALLE'GORIE, subst. f. (*Métaphore continuée, quand on se sert d'un discours qui est propre à une chose, pour en faire entendre une autre.*) Allegoria, *genit.* allegoriæ, allegoria, f. *Quint.* Continua translatio, *genit.* continuæ translationis, f. *Cic.* ALLEGORYA ustawiczna słow zámianá, kiedy słow záżywamy ktore służą do wyrażenia własnego iedney rzeczy, ná wyrażenie nie tey ále inszey rzeczy.

Si je suis obligé de vous écrire davantage, je me serviray d'allegories. Si erunt mihi plura ad te scribenda allegorias obscurabo. *Cic.* Jeżeli mi przyidzie więcey do ciebie pisać záżyię allegoryi.

ALLE'GORIQUE, adject. m. & f. Allegoriis, ou translationibus refertus, a, um. Ex allegoriis & continuis translationibus constans, *genit.* constantis, omn. gen. ALEGORYCZNY.

ALLE'GORIQUEMENT, adv. (*Par allégorie.*) Per allegoriam. Allegoricè. *Cic.* ALLEGORYCZNIE, przez Allegoryą.

ALLE'GORISER, V. neut. (*Se servir d' allégories en parlant, user d'allegories.*) Uti allegoriis. Adhibere translationes continuas. ALLEGORYZOWAC zażywać allegoryi w mowie.

ALLE'GORISTE, subst. masc. (*Qui se sert d'allégories, qui parle allégories.*) Qui loquitur allegories, ou per allegoriam. ALEGORYK ktory alegoryami mowi.

ALLE'GUE', m. ALLE'GUE'E, f. part pass. (*Cité, en parlant de quelque passage d'Auteur.*) Prolatus. Allatus, a, um. **Parlant de l'Auteur mesme, on dira mieux* Laudatus. Citatus, a, um. *Cic.* Przytoczony cytowany mowiąc o iákim mieyscu Księgi iákiey, *Mowiąc zaś o samym Autorze lepiey się mowi wspomniany.

ALLE'GUER, V. act. (*Citer quelque Auteur, ou son témoignage.*) Citare. Laudare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic. Liv.* Proferre, (profers, protuli, prolatum.) *Cic.* Allegare, (allego, allegas, allegavi, allegatum.) act. acc. *Quint. Plin.* WSPOMNIEC, przytoczyć Autora iákiego álbo świadectwo iego.

ALLE'GUER, (*Apporter, dire pour excuse, pour raison.*) Allegare, Dicere, (dico, dicis, dixi, dictum.) Afferre. Proferre, act. acc. Causari, (causor, causaris, causatus sum.) depon. acc. *Cic.* PRZYTACZAC przywodzić co na wymowkę.

Il allégue pour excuse la mort de son frere. Mortem fratris causatur. *Cic.* Wspomina przytacza przywodzi dla wymowki śmierć Brata swego.

C'est d'un petit génie d'alléguer la calamité du temps, ou la sienne, ou les difficultez de la vente pour s'empescher de payer. Mediocris est animi inopiam excusare & calamitatem temporum aut propriam suam queri, & difficultatem auctionandi proponere. *Cas.* Miernego to iest geniuszu nieszczęśliwość czasow, álbo swoię, álbo trudność utargowania przywodzić, áby nie zápłacić.

Je n'ay pû luy répondre le moindre mot, ni luy alléguer quelque raison bonne, ou mauvaise. Ullum verbum non potui proloqui, aut ullam causam saltem ineptam. *Ter.* Słowám nie mogł odpowiedzieć áni żadney wymowki dobrey lub złey przywieść.

ALLELUYA, subst. masc. (*Petite plante qui se mange en salade & au potage, & qui est cordiale.*) Ozys, genit. oxeos, m. oxys. *Plin.* SZCZAWNIK ziele ktore się w sałacie záżywa, y w rosole, pomocne na serce.

ALLELUYA, (Mot Hebreu qui signifie *Louez le Seigneur*, terme d'actions de graces & de joye. C'est à peu prés l' *Io Paan* des Latins C'estoit autrefois un cri militaire, comme nous l'apprenons d'Adon de Vienne.) SŁOWO Zydowskie ktore znáczy Chwalcie Pana. Było też to niegdyś hasło álbo okrzyk Zołnierski iáko pisze Ado Lugduński.

ALLEMAGNE, *on prononce* Almagne, *anciennement nommée* GERMANIE, (*païs situé au milieu de l'Europe avec titre d'Empire, dont Vienne en Autriche est la capitale & la résidence ordinaire de l'Empereur.*) Germania, *genit.* Germaniæ, f. *Cæs.* & *communement* Alemannia, *genit.* Alemanniæ, f. NIEMCE kray położony we srzodku Europy a Tytułem Cesarstwo, ktorego stolicą iest Wiedeń w Rakusach y tamże mieszkanie zwyczayne Cesarza.

Qui concerne les Allemands, ou l'Allemagne. Germanicus, Germanica, Germanicum. Niemiecki należący do niemiec álbo do niemcow.

ALLEMAND, m. *on prononce* Almand. (*Celuy qui est d'Allemagne.*) Germanus, *genit.* Germani, m. Alemannus, *genit.* Alemanni, m. NIEMIEC.

ALLEMANDE, f. *on prononce* Almande. (*Celle qui est d'Allemagne.*) Germana, *genit.* Germanæ, f. NIEMKA.

(Il est venu en usage dans nostre Langue en ces façons de parler proverbiales.) Weszło w zwyczay w ięzyku Francuskim w tych sposobach mowienia przysłowiem.

Vous me prenez bien pour un Allemand, c'est à dire *pour une duppe, pour un homme qui ne connoist pas le prix des choses.* Me bardum & stolidum existimas, ou babes. *Barzo mnie masz zá Niemca*, to iest zá tego co się da oszukać, co się nie zná ná tym, czego co warto.

ON DIT aussi *Une querelle d'Allemand*, c'est à dire *Une querelle faite sans sujet & de gayeté de cœur*, comme *Faire une querelle d'Allemand à quelqu'un.* Jurgii causam deditâ operâ alicui inferre, (infero, infers, intuli, illatum.) act. *Phad.* MOWI się nápaść Niemiecko, to iest swarzyć się bez przyczyny umyślnie y dobrowolnie. Dáć komu nápaść Niemiecką.

ON DIT encore *Je n'entends non plus cela que le haut Allemand*, c'est à dire *que c'est une chose qui n'est point intelligible.* Id sub intelligentiam meam non cadit. Illud est ab intelligentia longissimè disjunctum. *Cic.* MOWI się iescze Tyle to rozumiem iák ná Niemieckim Kazaniu, chcąc wyrázić że iáka rzecz iest niezrozumiałe.

(Parce que l'Allemand est une Langue difficile à entendre & à prononcer.) (Albowiem ięzyk niemiecki iest trudny do wymowienia y do zrozumienia.)

ALLER, V. neut. act. irrégulier. (*Se transporter d'un lieu en un autre.*) Aliquò, ou in aliquem locum ire. (eo, is, ivi, itum.) *ou* Vadere, (vado, vadis, vasi, vasum, *ce Preterit & ce Supin ne sont gueres en usage.*) neut. *ou* Proficisci, (proficiscor, proficisceris, profectus sum.) depon. *ou* Pergere, (pergo, pergis, perrexi, perrectum.) n. *Locum aliquem petere, (peto, petis, petii, petitum.) *iter facere, ou habere aliquo, ou in aliquem locum. act. *Cic. Liv.* ISC iachać przenieść się z iednego mieysca ná drugie.

S'en aller à Rome. Romam se conferre. *Cic.* **Chez quelqu'un.* Ducere se aliquem. *Plaut.* **Dans les païs étrangers.* Abire peregrè. *Plin.* Iść iachać do Rzymu. * do kogo. * do cudzych kraiow.

Avoir dessein d'aller à Paris. Lutetiam peregre, *ou* cogitare, ou ire *Cicer.* * (*on sous-entend elegamment le verbe* ire, *& l'on dit* Lutetiam cogito, & volo Lutetiam. *Cic.*) Mieć wolą iachać do Paryżá.

Aller en classe, à l'escole. In ludum itare, scholam frequentare, *Suet.* Chodzić do szkoły.

Aller souvent en un lieu. Aliquò itare. neut. *Suet.* Aliquem in locum ventitare. neut. Locum frequentare. act. *Cic.* Chodzić często ná iákie mieysce.

Vous allâtes & retournâtes bien viste. Celeriter isti & redisti (*pour* ivisti, & redisti.) *Cic.* Szedłeś álbo iechałeś y przyszedłeś álbo powrociłeś barzo prędko.

ALLER, (*marcher.*) Ire. Prodire, (prodeo, prodis, prodii, proditum.) Incedere, (incedo, incedis, incessi, incessum.) neut. Ingredi, (ingredior, ingrederis, ingressus sum.) depon. Ambulare, (ambulo, ambulas, ambulavi, ambulatum.) neut. Gradi, (gradior, graderis, gressus sum.) dep. *Cic. Plaut.* ISC chodzić.

Aller à grands pas, ou aller grand pas, ou bon pas. Ire grandibus gradibus. neut. *Plaut.* **A grandes journées.* Ire magnis itineribus. neut. *Cæs.* **Au petit pas, à petit pas, ou lentement.* Sensim incedere. *Cicer.* Lento passu incedere. neut. Lentis passibus iter peragere. act. *Ovid.* **A pas de larron, tout doucement sur la pointe du pied.* Suspenso gradu ire. *Ter.* Quieto ac placido gradu ire. n. *Phad.* Chodzić wielkim krokiem; sporymi krokami, dobrymi krokami *ták ná wielkim dniu wiele nadzień uyść uiachać; *Po mału małemi drobnemi krokami *po złodziey sku cichuśieńko ná paleach.

Aller en diligence en quelque lieu. Aliquò advolare, *ou* accelerare, *ou* approperare, *ou* festinare, *ou* properare, (o, as, avi, atum.) n. *Cic.* Pilno śpieszno iáchać dokąd.

ALLER *à pied.* Pedibus ire. neut. *Plaut.* Ingredi, *ou* conficere iter pedibus. depon. act. *Cic.* Incedere peditem, *accusatif de* pedes, *genit.* peditis, omn. gen. neut. *Liv.* **A cheval.* Equitare, (equito, equitas, equitavi, equitatum.) neut. *Hor.* Ingredi iter equo. dep. *Cic.* In equo, *ou* equo vehi, (vehor, veheris, vectus sum.) pass. **En Carosse, en Litiere, dans un Brancard* Rhedâ Curru, Lecticâ vehi, *ou* gestari. pass. *Cic.* Iter facere vehiculis. act. *Plin. Jun.* *en Chaise, se faire porter en Chaise.* Gestatoriâ sellâ defferri. pass. *Suet.* PIESZO iść * Konno wierzchem iechać * karetą: lektyką, álbo ná noszach, kolasą iachać * Kazać się nosić w krześle w drodze

Aller par un chemin où il fait bien chaud, & où il y a bien de la poussiere. Iter conficere æstuosâ & pulverulentâ viâ. act. *Cic.* Iachać przez upał y wielką kurzawę.

ALLER *par eau, ou en batteau.* Ire navigio. Navigare, (navigo, navigas, navigavi, navigatum.) neut. *Cic.* **Par mer.* Mare navigare. *Cic.* Ire cursu pelagio. neut. *Phad.* **Par terre.* Terrâ iter facere. Petere iter terrâ. act. *Cic.* *Aller sur mer.* Conscendere navem, *ou* in navem. act. **A voiles & à rames.* Velis remisque navigare, n. *Cic.* PŁYNĄC álbo puścić się wodą Barem * morzem *lądem *wsiąść ná okręt ná morze *Zaglami y wiosłami.

ALLER *à reculons, ou en arriere, (comme vont les écrevisses.)* Retrò incedere. Retrocedere, (retrocedo, retrocedis, retrocessi, retrocessum.) Retrò-gradi. Retrò ire, Retrò-ambulare. *Cic. Plin.* POSTĘPOWAC wzad iák raki idą takiem iść, cofać się.

ON DIT en ce sens au figuré *Mes affaires vont à reculons, n'avancent point.* Res meæ retrò sublapsæ referuntur. *Virg.* *ou* retrò labuntur. MOWI się w tym wyrozumieniu niewłáśnie Interessa moie rakiem idą to iest nie postępulą ále co raz w zad ustępuią.

ON DIT en la mesme signification en proverbe, *Aller à reculons comme les écrevisses, (Reculer au lieu d'avancer soit dans les estudes, ou dans quelque entreprise.)* Ex transverso cedere quasi cancer solet. *Plaut.* Nihil promovere, *ou* proficere. *Ter. Cic.* MOWI się w tym że wyrozumieniu Postępować co raz wzad iako rak cofać się miasto postępowania czyli to w naukach, czyli w iákich imprezach.

AL-

ALLER *à tastons*, (*Taster en marchant le lieu où l'on va avec les pieds*, ou *les mains*, *de crainte de se blesser & de faire quelque faux pas.*) Iter manibus, *ou* pedibus prætentare. *Pli.* Pedibus explorare iter. *Tibul.* ISC mackiem po omacku macaiąc mieysca gdzie idziemy nogami lub rękami áby się nie uderzyć, álbo źle nie stąpić.

ON DIT en ce sens figurement *Aller à tastons dans les affaires*, (*N'y voir & n'y connoistre rien.*) In rebus cæcutire, (cæcutio, cæcutis, cæcutivi, *sans supin*) neut. Ad res caligare, (caligo, caligas, caligavi, caligatum.) neut. *Plin.* MOWI się w tym wyrozumieniu niewłaśnie iść mackiem po omacku w sprawach: toiest nie znać się ná nich, niebyć w nich obiaśnionym świadomym.

ALLER *devant*, ou *marcher devant*. Aliquem ante-ire. Antecedere. Præcedere. Præire. Ire. præ. neut. *Cic.* *Ter.* ISC przodkiem poprzedzić wyprzedzić kogo.

Allez devant, je vous suis. I præ, sequar. *Ter.* Poydz przodem, poydę zá tobą.

ALLER *au devant de quelqu'un.* Ire, *ou* exire, *ou* prodire, *ou* progredi, *ou* proficisci, *ou* procedere alicui obviam. *Cicer.* *Alicui sese obviam ferre, (fero, fers, tuli, latum.) act. *Cic.* * Ire adversum alicui. *Ter.* Alicui obviam obsistere.) neut. *Plaut.* Adversum alicui ire, *ou* venire, (adversus, a, um.) *Pla.* Occurrere alicui, (occurro, occurris, occurri, occursum.) neut. *Cicer.* ISC wynijść náprzeciw komu, drogę zajechać komu, zabieżeć drogę.

ON DIT figurément en cette signification, *Aller au devant, prévenir quelqu'un.* Antevenire, *ou* antevertere, *ou* prævertere, *ou* prævenire aliquem, alicujus consilia, (venio, venis, veni, ventum, neut. verto, vertis, verti, versum.) act. Alicujus consiliis occurrere. neut. *Cic.* *Cæs.* MOWI się niewłaśnie w tym wyrozumieniu uprzedzić uprzedzić kogo w w czym.

Aller au devant des dangers, les prevenir. Obviam ire periculis. *Salust.* Occurre periculis. *Plin, Jun* **Des efforts des ennemis.* Ire obviam conatibus hostium. *Cic.* **D'une maladie.* Venienti morbo occurrere. *Pers.* Iść odważnie przeciw niebezpieczeństwom *przeciwko natarczywości nieprzyiaciela *przeciwko chorobie.

César crut qu'il falloit aller au devant & prévenir ces choses. Huic rei Cæsar prævertendum existimavit. *Cæs.* Cesarz sądził że trzebá było zabieżeć temu y uprzedzić.

ALLER *à l'entour*, ou *autour d'un lieu.* Ambire, (ambio, ambis, ambivi, ambitum.) neut acc. Obire, *ou* circumire & circumire locum áliquem, (eo, is, ivi, itum.) n. *Cic.* W KOŁO obeyść krążyć koło mieyscá iakiego.

ON DIT en ce sens au figuré *Il va autour du pot*, pour dire qu'*Il biaise*, qu'*Il ne parle pas franchement.* Circuitione utitur. *Ter.* MOWI się w tym wyrozumieniu niewłaśnie w chodzi koło garká toiest kręci bełemoci, nieszczerze nieprawdziwie mowi.

ALLER *selon le cours de l'eau*, ou *selon le courant.* Secundo flumine vehi. pass. *Taci.* Prono amne vehi. *Virg.* *(le contraire est *Aller contre le cours de l'eau*, ou *contre le courant.* Aquâ adversâ per flumen advehi. *Plaut* Adverso flumine vehi. *Plin.* ISC zá wodą, ze wodą płynąć *(*Przeciwná temu iest*) i ść płynąć przeciwko wodzie.

ALLER *contre vent & marée, ayant le vent & la marée contraire.* Infesto mari ac ventis injuriosis ferri, (feror, ferris, latus sum.) pass. *Hor.* ISC przeciwko wiatrom y nawałności maiąc y wiatr y morze przeciwne.

ON DIT figurément en cette signification, *Aller contre vent & marée*, c'est à dire *Entreprendre une affaire ayant tout contraire.* Deo adverso aliquod movere. act. *Ovid.* Diis & hominibus iratis & adversis aliquid aggredi, *ou* moliri. dep. *Cic.* MOWI się niewłaśnie w tym wyrozumieniu iść przeciwko wiatrom y morzu to iest waiąc przed się iáką rzecz maiąc wszystko przeciw sobie.

ALLER, ou *Marcher sur les pas de quelqu'un*, *le suivre de prés.* Ire, *ou* instere, *ou* insistere vestigiis alicujus, (insto, instas, & insisto, insistis, *font au préteris*, institi, & *au supin* institum.) neut. *Liv.* Pone sequi aliquem, (sequor, sequeris, secutus sum) depon. W SLADY czyie iść álbo zá śladem, śledzić kogo, szlakowáć kogo, blisko zá nim tropić.

ON DIT en ce sens au figuré, *Aller sur les pas de quelqu'un*, c'est à dire *Suivre ses exemples*, & *ses manieres de faire*, *l'imiter*, Ire itineribus alicujus *Cic.* Insistere vestigiis alicujus. *Quint.* Aliquem sequi, *ou* imitari. *Cic.* MOWI się w tym wyrozumieniu niewłaśnie wstępować w czyie ślady, w czyie strzemię; toiest iść zá iego przykładem y ná powodem iego ták sobie postępować iak on postępuie.

ALLER joint avec des Infinitifs. *Aller voir quelqu'un* Ire visere aliquem. *Ter.* Convenire, *ou* invisere aliquem. Adire aliquem, *ou* ad aliquem. *Cic.* ISC złączone z drugiem słowem także w sposobie nieskończonym Iść obaczyć kogo obaczyć się z kim.

Aller dormir. Ad somnum proficisci. *Cic.* Ire dormitum. *Plaut.* Somnum petere. *Quint.* Iść spáć.

Aller demeurer ailleurs Alio migrare, *ou* immigrare, (migro, migras, migravi, migratum) n. *Cic.* Iść gdzieindziey mieszkáć.

Aller aider quelqu'un Ire datum operam alicui. Opitulatum ire alicui. *Plaut.* Iść komu dopomoc.

Aller semper pour quelqu'un, ou *à sa place.* Ad cœnam pro aliquo ire. *Plaut.* Iść zá kogo.

Je ne feray qu'aller & venir, *je ne feray que le chemin*, *je feray ici dans un moment.* Mox redibo. Jam jam adero, *Ter.* Jam egomet hic ero. *Plaut.* Nie bawiąc powrocę tylko co wynidę, zaraz przyidę.

S'EN ALLER, *se retirer.* Abire, (abeo, abis, abii, abitum.) neut. Discedere, (discedo, discedis, discessi, discessum.) n. Se auferre, (aufero, aufers, abstuli, ablatum.) act. *Cic.* ODEYSC Odiechać.

S'en aller du logis. Docere se ab ædibus, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Plaut.* **De chez quelqu'un* Abire ab aliquo. *Plaut* Odeyść z domu od kogo.

Aprés qu'il s'en fut allé. Post ejus abitum. Post ejus discessum *Cic.* Postquam discessisset. *Cic.* Potym iák odeszedł.

S'en aller soudain & comme à la dérobée Proripere, *ou* corripere se, (ripio, ripis, ripui, reptum) act. *Ter.* Corripere se & abire. *Plaut.* Odeyść nagle, y iákoby się wykraść, porwać się.

ON DIT en ce sens au figuré *S'en aller*, *se passer.* Ire. Abire. *Cic.* MOWI się w tym wyrozumieniu odeyść ominąć.

La fiévre, ou *l'accés de fiévre s'en est allé.* Desiit febris. Finita est febris. Evanuit, *ou* recessit febris. *Cic* *Cels* **le contraire est* Eam febris non dimisit. *Cel.* *Sa fiévre ne s'en va point.*) Odeszła gorączká, ominęłá, *przeciwna iest* gorączka go nie omiia.

S'EN ALLER, *se passer*, *s'écouler.* Abire. Præterire. Effluere, (effluo, effluis, effluxi, effluxum.) neut. Elabi, (elabor, elaberis, elapsus sum.) dep. *Cic.* ODEYSC minąć wynijść.

Tandis que nous nous amusons à causer, *le jour s'en va.* Dum verba facimus, *ou* dum sermonem cædimus, it dies. *Plaut.* Iako się zabawiamy rozmawiaiąc dzień zeszedł.

S'EN ALLER, *se mouvoir*, (*parlant des corps sublunaires*, & *des machines*) Moveri, (moveor, moveris, motus sum.) Agi, agor, ageris, actus sum.) Agitari, (agitor, agitaris, agitatus sum.) *passifs.* *Vitr.* Cieri & agi, (cieor, cieris, citus sum.) pass. *Cic.* ISC ruszać się mowiąc o rzeczach podmiesięcznych y konsztownych sztukach.

Ma montre va bien & suit le soleil. Rectè movetur horologium, & solis cursum æquat suo cursu. Zegarek moy dobrze idzie y według słońcá.

ALLER, (*parlant d'un mouvement insensible*, ou *d'une chose qui est sur la fin.*) comme *Cét homme s'en va mourant*, ou *tout mourant*, pour dire que *Sa santé est fort mauvaise.* Iniquâ valetudine conflictatur. *Plin. Jun* Gravescit illius valetudo in dies. *Taci.* Fluctuat periculosâ valetudine. *Val. Max.* ISC odchodzić mowiąc o przeminieniu się iakiey rzeczy nieznacznie ktorá się má ku końcowi swemu, naprzykład ten człowiek kapieie ná zdrowiu zchodzi ná życiu, toiest że iest zdrowiá bardzo słabego.

Ce malade s'en va tant qu'il peut, (*Il s'en va le grand galop*, comme l'on parle trivialement, *Il se meurt*, *Il tire à la fin.*) Æger ille efflat, *ou* agit animam. *Cic.* Habet mortem in procinctu. *Quint.* Imminet, *ou* impendet ipsi mors. *Cic.* In mediâ morte jam tenetur. *Virg.* Ten chory ze wszytkich sił się spieszy w cwał bieży do zgonu swego iáko się mowi pospolicie, śmierci do końcá má się ku końcowi.

Il s'en va pleuvoir. Imber imminet, *ou* instat. *Hor.* *Plaut.* Zbiera się *Ma się* ná deszcz, *Zanosi* się.

Le soleil va se coucher. Sol abit. *Plaut.* Præcipitat in occasum dies. *Tacit* Sol rapitur in occasum. *Plin* Sol jam præcipitat. *Cic.* Sol occidit. *Cic.* *Zabiera* się Słońce ku zachodowi má się.

Son deshonneur va estre public. Propè adest probrum, ut fiat palàm. *Plaut.* *Má* się niedaleko do obiawienia ohydy iego

Laiſſez moy encore achever une penſée, le vers s'en va finir. Sinite me ſententiam explere, laborat carmen in fine. *Petr.* Niech tylko myśl iednę wyrażę à wierſz ſię zaraz ſkończy.

Il s'en va finir, il eſt ſur le point de finir, il eſt ſur la fin de ſon diſcours. Brevi dicendi finem faciet. Jam ſermoni finem faciet. *Plaut.* Zánoſi ſię ná koniec mà ſię ku końcowi mowy ſwoiey, iuż kończy.

S'EN ALLER *par terre*, (*s'en aller tomber, parlant d'un edifice.*) Ruere, (ruo, ruis, rui, ruitum.) n. Ruinoſum eſſe. Labare. n. *Hor.* Iść ku ziemi, Upadać mowiąc o fabryce iakiey.

ON DIT encore qu' *Un enfant s'en va grand*, pour dire qu' *Il croiſt beaucoup.* Puer creſcit, ou adoleſcit *Cic.* Fit adultior. *Plin.* In corpus it. *Quint.* MOWIĄ ieſzcze, Idzie dziecię w gorę rzieſt wzroſt bierze.

ALLER *au conſeil*, c'eſt à dire *Aller conſulter une affaire.* Ire in conſilium de re aliquâ. Aliquem conſulere, (conſulo, conſulis, conſului, conſultum.) act. Inire conſilium alicuius de aliquâ re. *Plaut.* °*Aller au devin* Conjectorem, ou hariolos conſulere, ou conſultare. *Plaut Phed.* °*Aux avis, aux opinions, Aller prendre les voix.* Ire in conſilium, ou in ſuffragium *Cic.* ISC ná radę zaieſt iść naradzić ſię o czym °iść do wróżkow °Iść odbierać głoſy, zdanie ſentencye.

Aller au ſentiment de quelqu'un, (*s'y rangeer, donner dans ſon ſentiment.*) Ire pedibus in ſententiam alicujus. *Cic.* Sententiam alienjus ſequi. *Cic.* Iść zà zdaniem czyim, ſtanąć przy nim, w niść wpadać w zdanie.

Les opinions alloient là. Inclinabant eò ſententiæ. *Cic.* Zdania tám ſzły.

ALLER *mieux*, (*réüſſir, eſtre en meilleur eſtat.*) Ire meliùs. Succedere, (ſuccedo, ſuccedis, ſucceſſi, ſucceſſum.) °Benè cadere, (cado, cadis, cecidi, caſum.) ou Evenire, (evenio, evenis, eveni, eventum.) neut. *Cic.* ISC lepiey, lepiey ſię powodzić

Il faiſoit courir le bruit que la ſanté du Prince alloit de mieux en mieux. Vulgabat ire in melius valetudinem Principis. *Tacit.* Głoſił że ſię lepiey à lepiey Pánu názdrowiu powodziło.

Quand les affaires alloient tout à fait mal vous témoigniez tant de force d'eſprit, prenez courage maintenant, & réjouiſſez vous, puiſqu'elles vont mieux. Si turbidiſſima ſapienter ferebas, ſic animo magno, fortique ſis, & tranquilliora læté feras *Cic.* Kiedy wſzytko ſię źle wiedło tak wielkie męſtwo pokázywałeś, teraz kiedy niech ci ſerce rośnie y ochotá, ponieważ ſię lepiey dzieie.

Tout va à ſouhait, ou comme nous le ſouhaitons. Omnia cadunt, ou ſuccedunt ex ſententiâ. *Cicer.* Ad nutum & voluntatem noſtram res fluunt. *Caſ.* Succedunt res ſub manus. *Plaut.* Wſzytko ſię wiedzie, idzie, iákośmy życzyli.

Les commencemens vont bien pour vous. Benè habent tibi principia. *Ter.* Z początku z razu dobrze ſię wiedzie dlá ciebie.

Dieu veuille que tout aille bien. Faxit Deus ut omnia proſperé cadant, ou eveniant, ou cedant. Deus omnia benè vertat. *Hor. Plaut.* Day Boże áby wſzyſtko dobrze poſzło.

S'EN ALLER, *Se déborder, s'enfuir par deſſus, parlant d'un fleuve, d'une riviere.*) Exundare, ou redundare, (undo, undas, undavi, undatum.) n. *Col.* WYLEWAC z brzegow mowiąc o rzece.

S'en aller par deſſus, (*parlant d'une liqueur qui bout ſur le feu.*) Ebullire. (ebullio, ebullis, ebullii, *ſans ſupin.*) Effervescere, (efferveſco, efferveſcis, efferbui, *ſans ſupin.*) neut. *Cat.* Wybiegáć, kipieć, uciekać mowiąc o iakiey rzeczy gotuiącey ſię ná ogniu.

S'en aller, (*parlant d'un vaiſſeau qui eſt percé.*) Effluere, ou perfluere, (fluo, fluis, fluxi, fluctum.) *Terent.* Wyciekać ciec mowiąc o naczyniu dziurawym.

ALLER. (*Agir, ſe comporter de telle & telle maniere.*) Agere, (ago, agis, egi, actum.) neut Se gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) act. *Cic.* POSTĘPOWAC ſobie tym álbo tym ſpoſobem.

Cet homme va droit, (*il ne biaiſe point, il ſuit l'équité & la raiſon en tout, il va rondément, il agit avec ſincérité.*) Sincerè, ſine fuco & fallaciis agit. *Cic.* Rectis ſenſibus it vir ille. *Cic.* Animi rectum ſervat in omnibus. *Hor.* Poſtępuie ſobie ſczerze, nie kręci idzie we wſzyſtkim zà ſprawiedliwością y rozſądkiem okrągło rzetelnie idzie.

Aller ſelon droit & raiſon. Æquum & bonum colere. (colo, colis, colui, cultum.) act. *Plaut.* Iść zà ſłuſznością y rozumem.

Ainſi va le monde. His vivitur motibus. *Cic.* Sic vita hominum eſt. *Cic.* Tak świat idzie.

Il y va de la vie & de la réputation, (*il s'agit de la vie & de la réputation.*) Agitur de capite & famâ, (actum eſt, agi.) imperſ. °*De la gloire du Peuple Romain.* Agitur gloria Populi Romani, (agor, ageris, actus ſum.) paſſ *Cic.* Idzie o życie y Imię, °O ſławę Ludu Rzymſkiego.

ALLER, (*Atteindre, arriver à.*) Attingere, (attingo, attingis, attigi, attactum.) act. acc. °Procedere, (procedo, procedis, proceſſi, proceſſum.) *ou* Pervenire, (pervenio, pervenis, perventum.) neut. *avec* ad. °Aſſequi, (aſſequor, aſſequeris aſſecutus ſum.) dep. acc. *Cic.* Dochodzić doyś, przybyć doścignąć dopiąć do.

Il n'y a qu'une grande pénétration qui puiſſe aller là, ou qui y puiſſe atteindre. Nemo niſi acutiſſimus, id poteſt attingere & aſſequi. *Cic.* Chyba bárzo przenikaiący dowcip tam doydzie álbo tego doścignie.

Je ne puis aller là, (*cela ſurpaſſe mes forces, ou les forces de mon eſprit.*) Id ingenii mei vires exuperat. Id ſupra ingenium meum. Nie mogę tego doścignąć, co przewyżſza ſiły pojęcia mego.

Aller au delà de ſes forces, faire plus qu'on ne peut. Extendere ſe ſupra vires, (extendo, extendis, extendi, extenſum & extentum.) act *Liv.* Czynić nád ſiły ſwoie więcey.

Cet homme ira loin, pouſſera loin ſa fortune. Res ſuas promovebit vir ille. Pervigebit opibus atque honoribus. *Tacit.* Auctus erit honoribus. *Hor.* Res ſuas amplificabit. Amplificabitur honoribus. *Cic.* Ten człowiek dáleko zaydzie daleko fortuną ſwoią pomknie.

La choſe n'ira pas loin, on l'étouffera bien viſte. Id non longiùs procedet. Illud ſilentio premetur, ou obruetur. Nie daleko to poydzie przytłumią ią prędko.

ALLER, (*Aboutir, finir, ſe terminer.*) Deſinere, (deſino, deſinis, deſivi, ou deſii, deſitum.) neut. *Plin.* KONCZYC ſię zákończyć ſię wychodzić.

Aller en pointe. Deſinere in acuminis finem. °*En amenuiſant.* In tenuitatem. *Plin.* °*En rond.* In orbem. *Plin.* Wychodzić ſpiczaſto, °Co raz cienczeiąc, °Okrągło, w okrąg.

ALLER, (*Tendre à.*) Tendere, (tendo, tendis, tetendi, tenſum & tentum.) neut. Spectare, (ſpecto, ſpectas, ſpectavi, ſpectatum.) n. & act *Cic.* ISC zmierzać do.

Les avis vont là. Eò ſpectant ſententiæ. *Cic.* Zdania głoſy tam idą.

Quelques avis allerent à abandonner le bagage & à faire un dernier effort, pour ſe retirer. Nonnullæ dicebantur ſententiæ, ut impedimentis relictis ad ſalutem contenderent. *Caſ.* Niektore głoſy poſzły ná to áby tabory porzucić, à oſtatnich ſił zażyć do ſalwowánia ſię.

Ces choſes ne vont pas là, elles marquent ſeulement de la légereté & de l'extravagance Eæ res eò non ſpectant, arguunt ſolùm animi levitatem & ſtultitiam. Te rzeczy nie do tego idą znáczą tylką lekkość y głupſtwo.

Cette raiſon va à prouver, que. Ex hac ratione convincitur (Imperſ.) *Cic.* Ta przyczyna zmierza do tego áby dowićić iż.

Cela va au ſale. Id in turpitudinem delabitur. (dep.) *Cic.* To zmierza do nieczyſtośći.

ALLER, (*Regarder, toucher.*) Spectare. Attinere, attineo, attines, attinui, *ſans ſupin.*) neut. *Cic.* ISC należeć tykać ſię

Je n'ay rien dit qui aille à vous, ou *qui vous regarde, qui vous touche.* Nihil dixi quod ad te attineat. *Ter.* Nic em niemowił coby ſię ciebie dotykało.

ALLER *bien*, (*Eſtre propre, eſtre ſeant, convenir.*) Cadere, (cado, cadis, cecidi, caſum.) Convenire, (convenio, convenis, conveni, conventum.) Decere, (deceo, deces, decui, *ſans ſupin*) n. *Cic.* ISC dobrze dobrze przyſtoić być wygodnym,

Ces ſouliers vont bien à mon pied, ou *y ſont propres.* Iſti calcei apti ſunt & habiles ad pedem. Iſti calcei conveniunt optimè ad pedem. *Cic.* Trzewiki te wygodne ſą námoie nogi

Cet habit luy va bien luy ſied bien. Decet illum hæc veſtis. *Plaut.* Tá ſuknia mu przyſtoi przyſtoyno mu w niey.

ALLER, (*Revenir, ſe monter à.*) comme *Cette dépenſe ira à cent écus.* Hi ſumptus, nummorum centum ſummam poſſunt conficere. Sumptus centum nummorum fiet. ISC wychodzić ná co dochodzić, iáko то koſzt wynieſie ná ſto talerow.

J'iray juſques à dix écus. Decem nummos dabo. Poſtąpię aż do dzieſięciu talerow.

AL-

ALLER *à fond*, ou *au fond*, (*descendre en bas, comme font les choses pesantes.*) Sidere, (sido, sidis, sidi, ou sedi *le prenant de* sedeo.) neut. Pessùm ire, ou abire. *Plin. Colum. Plaut.* UPADAC osiedeć, západáć się, grząnąć, iść nádno iáko cięzkie rzeczy.

La lie va au fond du vaisseau. Fæces sidunt ad imam vasis. Drożdze opadáią osiadáią ná spodku naczynia.

De peur que les ancres n'aillent à fond, ou *au fond.* Ne encoræ sidant. *Plaut.* Aby kotwice nie zátoneły.

ON DIT en cette signification au figuré, *Aller au fond d'une affaire, l'approfondir.* In rem penitùs ingredi, (ingredior, ingrederis, ingressus sum.) Rem penitùs perscrutari, (scrutor, scrutaris, scrutatus, sum.) Rem subtiliter & à radicibus rimari, (rimor, rimaris, rimatus sum.) dep. *Cic. Phad.* In rem penitùs intrare, (intro, intras, intravi, intratum.) neut. *Cic.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu nie właśnie iść w głąb iákiey rzeczy, głębiey ią uważáć.

ALLER *à vau-de-route*, ou *à vau-l'eau.* Pessùm ire, ou abire. *Cic.* Sosque deque ferri, (feror, ferris, latus sum.) pass. *Plaut.* GINĄC przepadáć.

ON DIT figurément en ce sens, *Tout cela s'en ira à vau-l'eau*, ou *en fumée.* Hæc omnia irrita cadent, in irritum cadent, ou ad nihilum recident. *Cic.* MOWIĄ nie właśnie w tym wyrozumieniu wszystko to n wodą n dymem poydzie.

ALLER *de mal en pis, empirer*, (*parlant de quelque maladie.*) Gravescere, ou ingravescere, (*sans préterit ni supin.*) Augescere, (*de mesme.*) neut. *Tacit. Cic.* Idzie z złego w gorsze, pogarsza się mowiąc o iákiey chorobie.

ALLER *de mal en pis*, dans le figuré, (*parlant des affaires*) In pejus ire, ou ruere, (ruo, ruis, rui, ruitum.) neut. Retrò referri. pass. *Cic. Virg.* Idzie co raz gorzey mowiąc o sprawach.

Les malheurs publics allant toûjours de pis en pis. Gravescentibus in dies malis publicis. *Tacit.* Nieszczęśliwośći publiczne co raz gorzey y gorzey idąc.

ALLER *à tout*, (*Prévoir & prévenir toutes les difficultez d'une affaire.*) Omnibus occurrere, (occurro, occurris, occurri, occursum.) n. Animo omnia prospicere. (prospicio, prospicis, prospexi, prospectum.) act. *Cic.* DOCHODZIC wszystkiego, wszystkie trudnośći iákiey sprawy widzieć.

ALLER *à ses affaires*, (*les soigner, en prendre soin.*) Res suas curare, ou procurare. (curo, curas, curavi curatum.) act. Ire in sua negotia. Ire curatum suas res. *Cic.* Iść po swoich potrzebach mieć o nich staranie.

ON DIT vulgairement & abusivement, *Aller à ses affaires* ou *aux grands besoins de la vie, Aller à ses necessitez corporelles, Aller à la selle à la garde-robe.* Ire cacatum. *Cic.* Ire ventrè exoneratum. *Voyez* SELLE, &c. MOWIĄ pospolicie y źle Iść ná potrzebę álbo ná wielką potrzebę, ná stolec ná komorę.

ALLER *par haut & par bas*, (*parlant d'un malade qui vomit & rend les excremens par bas.*) Vomere simul, & alvum reddere, ou exonerare, (vomo, vomis, vomui, vomitum.) n. *Cic. Cels.* ISC gorą y dołem, mowiąc o chorym ktory razem zrzuca y stolec czyni.

Faire aller à la selle, lascher le ventre. Alvum ciere, (cieo, cies, civi, citum.) Alvum, ou ventrem movere, (moveo, moves, movi, motum.) Ventrem elicere, (elicio, elicis, elicui, elicitum.) Alvum solvere, (solvo, solvis, solvi, solutum.) *Plin.* Subducere alvum, (subduco, subducis, subduxi, subductum.) *Cels.* Stolec pobudzáć, leczować.

Il va assez à la selle tous les jours. Reddit ei alvus satis quotidiè. *Cels.* Dosyć codzień ná stolec chodzi.

Si l'on ne peut aller à la selle, ou *si l'on ne va point à la selle.* Si nihil excernit venter, (excerno, excernis, excrevi, excretum, excernere.) act. *Cels.* Jeżeli nie chodzi ná stolce, álbo chodzić niemoże.

Ce malade laisse tout aller sous luy. Incontinenter fertur, ou fluit, ou diffluit alvus huic ægro. *Cels.* Wszystko pod tego chorego idzie wszystko puszcza pod siebie.

FAIRE EN ALLER, (*oster, chasser, guérir.*) Abigere, (abigo, is, abegi, abactum.) Expellere, (expello, is, expuli, expulsum.) *Cic.* Tollere, (tollo, is, sustuli, sublatum.) Discutere, (discutio, discutis, discussi, discussum.) act. *Cic.* ROZPĘDZAC rozrywać oddalić uzdrowić.

La diette fait en aller la fiévre. Cibi abstinentiâ, è corpore deducitur febris. *Hor.* ou abigitur, ou submovetur, ou tollitur, ou depellitur febris. *Cels.* Dyeta sprawuie że febra ustaie.

Le jus de cette herbe beû avec du vin fait en aller la jaunisse. Regium morbum in vino pota exterminat hæc herba. *Plin.* Sok tego ziele piiąc w winie żołtaczka schodzi.

Faire en aller les taches du visage. Fugare maculas oris, (fugo, fugas, fugavi, fugatum.) act. *Ovid.* Tollere omnes molestias in facie enascentes. *Plin.* Spędzać plamy krosty z twarzy.

Faire en aller le frisson, la fiévre, la maladie, les dégousts. Discutere horrorem, febrim, morbum, fastidium. *Cels. Plin.* Uzdrowić odpędzić febrę, gorączkę, chorobę, ckliwość, mierżiączkę.

ALLER *toûjours son train & son chemin*, (*Suivre une mesme maniere de vivre & d'agir.*) Eundem vitæ cursum tenere. *Cas.* Eundem agendi vivendique rationem sequi. *Cic.* ISC sobie záwsze po swoiemu, iednakowo sobie postępować.

L'affaire va son train. Res est in cursu. *Cic.* Idzie rzecz trybem swoim.

ALLER *viste dans les affaires*, (*les expedier promptement*) Res, ou negotia expedire, expedio, expedis, expedivi, expeditum.) Celeriter negotia conficere, (conficio, conficis, confeci confectum.) act. *Plaut. Cic. Cas.* PRĘDKO sobie postępować w sprawach, niebawiąc odprawieć.

ON DIT aussi *Aller viste dans les affaires*, pour dire *les faire inconsiderément & trop précipitamment.* Properanter & inconsideratè res agere. Properare, ou præcipitare, ou festinare negotia, (o, as, avi, atum.) act. *Cic.* MOWIĄ też Prędko sobie postępować w rzeczach to iest nie uważnie y nágle one czynić.

Il va viste dans tout ce qu'il fait. Quidquid agit, properat omnia. *Plaut.* Prędko sobie postępuie we wszystkim co czyni.

Un homme qui va viste dans les affaires. Consiliis omnibus præceps ac devius. *Cic.* Człowiek ktory nágle sobie w każdey rzeczy poczyna.

Aller lentement dans les affaires. Lentè cunctanterque tractare negotia. *Liv.* Powoli sobie w rzeczach poczynać.

ALLER en terme de jeu signifie *Mettre au jeu & provoquer les autres joueurs à y mettre & à coucher une pareille somme*, comme *j'y vais*, ou *j'y vas de dix écus.* Depono decem nummos, (deponis, deposui, depositum, deponere.) act. *Plin.* IDZIE, w grze naczy stáwiać y drugich graczow pobudzać áby także stáwiali, Idzie álbo idę ná dziesięć tálerow.

Je n'oserois y aller avec vous d'une plus grande somme. Grandiorem peculium non ausim tecum deponere. (*par imitation de Virgile, qui dit* De grege non ausim quidquam deponere tecum.) Nie śmiem z tobą iść ná większą summę.

VA, *Imperatif d'*ALLER, (*se dit absolument pour un commandement que l'on fait à une personne de se retirer, parce qu'on est irrité contre elle.*) Abi. Abcas. Abscede hinc. Ecl foràs. *Cic. Ter.* (*lors qu'on parle à une seule personne.*) *Allez-vous-en d'icy*, (*parlant à plusieurs.*) Abite. Abscedite hinc. IDZ że; sposob roskazuiący słowa Idę: mowi się samo przez się każąc komu iść precz rozgniewawszy się.

Va, ou *Allez* se dit encore en bonne part. *Allez où vostre courage vous appelle.* I quò te virtus vocat. *I fausto pede. *Hor.* *Allez-vous en à la bonne heure.* Idź że mowi się leszcze w dobry sposob każąc komu iść dokąd go ochota wiedzie idź szczęśliwie.

VA T'EN *à la mal-heure*, par maniere d'imprécation, *Va t'en au diable, va te faire prendre.* Abi in malam rem. Abi In malam rem maximam. Abi in crucem. *Plaut. Ter.* Vapula. IDZ do nieszczęścia; przez złorzeczenie, Idź do czarta, idź ná szubienicę.

LAISSER ALLER *une personne.* Aliquem dimittere, ou mittere, ou omittere, (mitto, mittis, misi, missum.) act. *Ter. Cic.* PUSCIC kogo ná wolą.

Se laisser aller à ses passions déreglées, les suivre, leur obéir. Indomitis atque effrenatis animi cupiditatibus parere, (pareo, pares, parui, *sans supin.*) neut. ou obedire, (obedio, obedis, obedivi, obeditum.) ou obtemperare, (obtempero, obtemperas, obtemperavi, obtemperatum.) n. ou morem gerere, (gero, geris, gessi, gestum.) act. *Cic.* *Cupiditatibus sinere se abripi, (sino, sinis, sivi, situm.) act. *Cic. Ter.* Paśćić się zanierządnemi żądzami iść za niemi być im posłusznym.

Se laisser aller à quelque vice. In aliquod vitium delabi, (delabor, delaberis, delapsus sum.) dep. *Cic.* Puśćić się ná co złego.

ON DIT en termes de Venerie, *Aller ſur ſoy, Se ſur-aller, Se ſur-marcher*, (*retourner ſur ſes pas.*) Per eundem ſemitam regredi. Suis iterùm veſtigiis inſiſtere. Relegere iter. *Cic. Stat.* MOWIĄ po myśliwſko znowu ná ſwoy ślad napáść wrocić ſię ná żad tęż drogą.

ALLER, proverbialement, *Aller ſon grand chemin, Aller bonnement*, pour dire *N'entendre point de fineſſe en quelque choſe*. Bonâ, *ou* ſincerâ fide agere. *Liv.* Sincerè agere. *Cic.* Simpliciter non fucatè, non ſimulatè agere. ISC ſobie, w przyſłowiu; Iść ſobie proſtą drogą iść ſzczerze, bez wykrętow w iakiey rzeczy ſobie poſtępować.

Sçavoir aller & parler, pour dire *Eſtre éclairé & capable des affaires. ſçavoir s'en démeſler.* Doctum & intelligentem eſſe in tractandis negotiis, (doctus, a, um; intelligens, *genit.* intelligentis, omn. gen.) Umieć ſobie poſtępować y wiedzieć co mowić, być świadomym w rzeczach, y wiedzieć iáko z nich wyniść.

Allez luy dire cela, & puis vous allez chauffer à ſon feu, pour dire *Allez luy reprocher cela en face.* Id ipſi coràm objice & exprobre, & ad focum aſſide. Idź powiedz mu to y zágrzey ſię przy ogniu iego *zá miaſt* idź w oczy mu to wymow.

Tout ſon bien s'en eſt allé à rien, ou pour parler avec le peuple, *en eau de boudin & en brouet d'andouille*, ou *à vau-l'eau*. Omnibus ſe elevit bonis, (*de* elavare.) *Plaut.* Præclaram rem ingluvie ſtrinxit. *Hor.* Dilapſa res illius omnis. *Cic.* Wſzyſtkie dobra iego wniwecz poſzły álbo mowiąc po poſpolitemu poſzły ná roſoł z kiełbaſy, álbo na polewkę od kiſzki czarney.

Ce qui vient de la flute s'en va par le tambourin. Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Co przez piſzczałkę przychodzi przez bęben odchodzi.

Cet homme va comme on le meine. C'eſt à dire, *C'eſt un homme foible, & qui ne fait rien de luy meſme.* Ut vis eſſe, ſic eſt hic homo. Ad nutum fingis, *ou* flectis hominem. Ten Człowiek idzie gdzie go powiedą, to ieſt człowiek nikczemny ktory nic z ſiebie ſamego nie czyni ále we wſzyſtkim powodzić ſię daie.

Cela ne va pas comme voſtre teſte, ou *comme vous penſez*. Non ita ſit, ut tu cogitas. Nie idzie to ták według twoiey głowy, to ieſt nie ták iák ty rozumieſz.

(Le verbe *Aller* a encore d'autres applications, que vous trouverez par les mots auſquels il eſt joint, comme *Hâter d'aller* ſous HASTER &c.) Słowo iść ma icſzcze inſze wyrozumienia ktore obaczyć z ſłow z ktoremi ieſt złączone iáko ſpieſzyć ſię iść.

ALLERION, ſubſt. m. (*Aiglon ſans bec & ſans ongles.*) Minor aquilæ roſtro & unguibus mutila, *gen.* minoris aquilæ mutilæ, &c. f. ORZEŁEK mały bez noſe y pazorow.

(C'eſt un terme de Blaſon.) Jeſt to termin Herbarſki.

ALLEURE, *ou* ALLURE *comme il ſe prononce*, ſubſt. f. (*La maniere de marcher*, ou *le Marcher de quelqu'un.*) Inceſſus, *genit.* inceſſûs, m. *Cic.* Chod czyi, iáko kto chodzi, ſtąpanie, ście.

Une allure éffeminée. Fractus inceſſus. *Quint.* chod niewieści.

Contrefaire l'allure, ou *le marcher de quelqu'un.* Fingere, *ou* exprimere inceſſum alicujus. *Cic. Ovid.* Podrzeźniać komu w chodzeniu.

ALLURE, en figuré, (*les maniere de faire d'une perſonne.*) comme *Je connois ſes allures, ſes manieres d'agir.* Illius agendi rationes probè, *ou* ſcio calleo, *ou* novi. POSTĘPOWANIE poſtępek iák ſobie kto poſtępuie, znám dobrze iák ſobie poczyna.

ALLIAGE, ſubſt. maſc. (*Meſlange des métaux qu'on met en œuvre.*) Permiſtio, *ou* permixtio, *gen.* onis, f. Temperatio, *genit.* temperationis, f. ZŁĄCZENIE zmięſzanie kruſzcow w robocie przyſadę.

ON DIT au figuré, *Ils trouverent le moyen de faire un alliage de l'induſtrie des Macedoniens, avec les forces des Thraces.* Induſtriam Macedonum viribus Thracum temperaverunt. *Flor. Rom.* MOWIĄ nie właśnie znaleźli ſpoſob złączyć ſprawność Macedońſką z ſiłami Tatarow.

ALLIANCE, ſubſt. f. (*Liaiſon qui ſe fait entre deux perſonnes*, ou *deux familles par un mariage, &c.*) Affinitas, *gen.* affinitatis, fœm. Fœdus, *genit.* fœderis, neut. Affinitatis conjunctio, *genit.* conjunctionis, f. *Cic.* SPOWINOWACENIE złączenie między dwiema oſobami álbo dwoma domami przez małżeńſtwo.

ALLIANCE, (*parenté.*) Neceſſitudo, *gen.* neceſſitudinis, f. Affinitas, *ou* propinquitas, *genit.* atis, f. *Cic.* KREWNOSC.

Faire alliance, ou *des alliances.* Affinitates jungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) act. *Liv.* Affinitate ſe devincire cum aliquo, (vincio, vincis, vinxi, vinctum.) *Cic.* *(*le contraire*, Dirimere affinitates, (dirimo, dirimis, diremi, diremtum.) act. *Tacit. Rompre des alliances.*) W chodzić w ſpowinowacenie (*przeciwna ieſt* rozſtrzygnąć rozerwać ſpowinowacenie.

Je veux que cette alliance dure toûjours entre nous. Perpetuam hanc eſſe inter nos affinitatem volo. *Terent.* Chcę áby to ſpowinowacenie ná záwſze trwało między nami.

J'ay autant de ſujet d'eſpérer que cette alliance nous donnera du contentement, comme j'en ay de la ſouhaiter. Spero & opto nobis hanc conjunctionem voluptati fore. *Cic.* Ile ſię ſpodziewam że nám to ſpowinowacenie przynieſie pociechy tyle życzę.

ALLIANCE, (*Confédération entre deux peuples*, ou *deux Rois.*) Fœdus, *genit.* fœderis, n. Pactio, *genit.* pactionis, f. Fœdere ſancita ſocietas *genit.* fœdere ſancitæ ſocietatis, f. *Cic.* Amicitia, *genit.* amicitiæ, f. *Cic.* PRZYMIERZE między dwiema Narodami álbo Krolami.

Une alliance ſainte & inviolable. Sacroſanctum fœdus & Inviolabile *Cic.* Swięte y nie náruſzone przymierze.

Faire alliance avec quelqu'un. Cum aliquo fœdus facere, (facio, facis, feci, factum.) *ou* inire, (inco, inis, inivi, &, inii, itum) *ou* ſancire, (ſancio, ſancis, ſancivi, & ſanxi, ſancitum.) act. *Cic. Liv.* Przymierze z kim záwrzeć uczynić.

Rompre, violer une alliance. Fœdus frangere, *ou* violare, *ou* rumpere, (frango, frangis, fregi, fractum: violo, violas, violavi, violatum: rumpo, rumpis, rupi, ruptum.) act. *Cic.* Złamać zgwałcić przymierze iákie.

Eſtre compris dans une alliance. Aſcribi fœderi, (aſcribor, aſcriberis, aſcriptus ſum.) paſſ. *Liv.* Znáydować ſię w przymierzu iákim.

Qui rompt l'alliance. Fœdifragus, *genit.* fœdifragi, m. *Cic.* Łamiący gwałcący przymierze wiarołomny.

ARCHE D'ALLIANCE, (*chez les Juifs eſtoit le Coffre où eſtaient enfermées les Tables de la Loy, la manne & la Verge de Moyſe.*) Fœderis arca, *genit.* arcæ, fœm. ARKA przymierza, u żydow była ſkrzynia maiąca w ſobie Tablice zakonu, Mannę, y rożgę Moyżeſzową.

ALLIE, (*Riviere d'Italie fameuſe dans l'hiſtoire par la défaite des Romains.*) Allia, *genit.* Alliæ, m. *mieux que* f. *Luc.* ALLIA Rzeka Włoſka ſławna klęſką Rzymianow.

La bâtaille, ou *la journée d'Allie.* Pugna Allienſis, *genit.* pugnæ Allienſis, f. *Cic.* Porażka Alliacka.

ALLIE', m. ALLIE'E, f. part. paſſ. *du verbe* ALLIER, (*Lié de parenté.*) Cognatione, *ou* affinitate junctus, a, um. *Liv.* Affinis & hoc affine. adject. *Cic.* SPOWINOWACONY, SPOWINOWACONA.

ALLIE', (*Confédéré.*) Fœdere junctus. Socius, ſocia, ſocium. Fœderatus, fœderata, fœderatum. *Cic. Caſ.* SPRZYMIERZONY.

L'ALLIER, ſubſt. maſc. (*Riviere qui prend ſa ſource dans le Dioceſe Mande en Languedoc, & ayant traverſé l'Auvergne & le Bourbonnais, ſe vient jetter dans la Loire au deſſus de Nevers.*) Elaver, *genit.* Elaveris, n. *Caſ.* ELAWER Rzeka poczynaiąca ſię w Diecezyi Mimateńſkiey w Okcytaniy, y przechodząc przez Arwarniyſką y Borbońſką prowincyą wpada w rzekę Ligeris, pod Niwernyą.

ALLIER *des métaux*, V. act. (*en faire l'alliage, les fondre enſemble.*) Metalla inter ſe commiſcere, *ou* permiſcere, (miſceo, miſces, miſcui, miſtum & mixtum.) act. ŁĄCZYC kruſzce mięſzać ie razem topić.

ALLIER, (*Joindre, unir par mariage, &c.*) Jungere, *ou* conjungere, (jungo, jungis, junxi, junctum.) *ou* ſociare, (ſocio, ſocias, ſociavi, ſociatum.) act. acc. *de la perſonne, & l'ablatif* affinitate, *ou* matrimonio, *ou* connubio. * Affinitatem jungere cum aliquo. act. *Cic.* ZŁĄCZYC przez małżeńſtwo.

S'allier dans une famille. Cum aliquâ familiâ ſe ſe affinitate devincire, (devincio, devincis, devinxi, devinctum.) act. Spowinowacić ſię, ſkolligować w iakim domu.

On s'allie aujourd'huy avec toute ſorte de reputation, & pourveu qu'il y ait de l'argent on s'apprivoiſe meſme avec le vice. Cujuſvis modi cum famâ hic facilè nubitur; dum dos ſit, nullum vitium vitio vertitur. *Plaut.* Powinowacą ſię tymi czaſy z ladá kolwiek ſławą, y byleby były pieniądze z ſamą bezecnością.

ON DIT au figuré, *Allier une grande beauté avec une grande probité.* Formam ingenuam jungere cum integrâ probitate. MOWI się niewłáśnie Złączyć spowinowacić orodę wielką a wielką poczciwośćią.

ALLIER, (*Faire alliance, parlant des peuples & des Rois.*) Fœdus ferire, *ou* icere, *ou* fancire, *ou* jungere. act. *Cic.* Voyez *Faire* ALLIANCE. PRYMIERZE uczynić mowiąc o Narodach y Krolach.

ALLOBROGES, (*Peuples qui habitent la Savoye & le Dauphiné.*) Allobroges, *genit.* Allobrogum, m. plur. *Hor.* * (*on dit au singulier*, Allobrox, *genit.* Allobrogis, m. *Hor. Vn Allobroge, un Savoyard.*) ALLOBROGOWIE obywatela Sabaudyi y Delfinato.

ALLONGE, subst. f. (*ce qu'on ajoute à une étoffe, ou à autre chose pour la rendre plus longue.*) Additamentum, *genit.* additamenti, neut. NAOSTAWIENIE co się przystawia do materyi álbo inszey rzeczy áby ią dłuższą uczynić.

ALLONGE', m. ALLONGE'E, f. part. pass. (*Rendu plus long.*) Provectus. Extentus, a, om. *Voyez* ALLONGER. NAOSTAWIONY NADSTAWIONA.

ALLONGEMENT, subst. masc. (*l'action d'allonger quelque chose.* Productio, *genit.* productionis, f. *Cic.* NADSTAWIANIE czego.

ALLONGEMENT, (*Extension, l'action d'estendre le bras & la main &c.*) Porrectio, *genit.* porrectionis, f. *Cic.* Extensio, *genit.* extensionis, f. *Serv.* WYCIĄGNIENIE, wyprostowania ramienia y ręki.

ALLONGER, V. act. (*Rendre plus long.*) Extendere, *ou* protendere, (tendo, tendis, tendi, tentum.) Porrigere, (porrigo, porrigis, porrexi, porrectum.) act. acc. *Cic.* NADSTAWIAC.

Allonger les peaux avec les dents. Dentibus pelles producere, (produco, producis, produxi, productum.) act. *Mart.* Wyciągać skorę zębami.

Allonger le bras. Extendere, *ou* protendere brachium. *Cels. Catul.* * *La main.* Porrigere manum. *Cic. Plaut.* Wyciągnąć wyprostować ramię, * rękę.

Allonger les bras l'un apres l'autre. Alterna brachia protendere. *Virg.* Wyciągać iedno ramię zá drugim.

s'ALLONGER *en hauteur*, (*Croistre en hauteur, s'étendre*) Se extendere in proceritatem. *Colum.* WYCIĄGNĄC się, w gorę urość.

S'allonger en longueur. In longitudinem crescere, (crescere, (cresco, crescis, crevi, cretum.) n. *Liv.* Porrigere se, *ou* Porrigi in longitudinem. *Plin.* Wyciągnąć się wzdłuż.

s'ALLONGER, (*s'étendre, comme il arrive aux personnes fatiguées qui ont envie de dormir.*) Pandiculari, (pandiculor, pandicularis, pandiculatus sum.) dep. *Plaut.* WYCIĄGAC się przeciągać się iák się trafia osobom zmordowanym ktorym się spać chce.

ALLONGER, au figuré, (*Prolonger les affaires, y apporter des longueurs & des retardemens.*) Extendere. Protendere. Proferre, (profero, profers, protuli, prolatum) Procrastinare, (crastino, crastinas, crastinavi, crastinatum.) Protrahere, *ou* extrahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. acc. *Cic.* PRZECIĄGNĄC *nie własnie:* zwłoczyć sprawy przedłożać ie y opoźniać.

Il allonge les proces. Lites extrahit, *ou* ducit. *Cic. Terent.* Sprawy zwłocay.

Allonger la guerre. Bellum alere, (alo, alis, alui, alitum, *ou* altum.) Bellum prorogare, (rogo, rogas, rogavi, rogatum.) Bellum producere. *act. Cic. voyez* PROLONGER, *qui se dit mieux.* Woynę przedłużać.

ALLOUER. V. act. (*Approuver quelque article d'un compte.*) Allaudare, (allaudo, allaudas, allaudavi, allaudatum.) *Plaut.* Comprobare, (comprobo, comprobas, comprobavi, comprobatum.) act. acc. *Cic.* POCHWALIC, rachunek iaki przyiąć.

Allouër la dépense. Expensum ferre, (fero, fers, tuli, latum) act. *Cic.* Wydatek przyiąć.

ALLOUVI, m. ALLOUVIE, f. (*Qui a une grande faim, comme celle d'un loup.*) Inexplebili fame laborans, *genit.* laborantis, omn. gen. *Cic*, Famelicus, a, um. *Plaut.* GŁODNY iak wilk.

(Mot populaire, & en usage parmi les Nourrices quand elles parlent d'un enfant qui tette beaucoup, & qu'on ne sçauroit rassasier.) Słowo pospolite w uzywaniu u mamek mowiąc o dziecięciu ktore ssie siła y ktorego nákarmić nie można.

ALLUME', m. ALLUME'E, f. part. pass. Accensus, a, um, accensum. *Voyez* ALLUMER. ZAPALONY ZAPALONA.

ALLUMELLE, subst. f. (*Fer délié & plat qui fait le tranchant des couteaux*) Lamella, *genit.* lamellæ, f. Lamina, *genit.* laminæ, f. *Plin* (ce mot vieillit.) ZELAZO, cienkie, płaskie, ostrze u nożow (to słowo starzeie się.

ALLUMER, V. act. (*Produire de la lumiere en attachant du feu à quelque matiere combustible.*) Accendere. Incendere, (cendo, cendis, cendi, censum.) act. acc. *Cic.* ZAPALAC, Swiatło wyprowadzić przyłożywszy ognia do iákiey rzeczy ktora się zaiąć może.

Allumer du feu, faire du feu. Ignem facere, *ou* suscitare, *ou* accendere. *Cæs. Virg.* Ogień skrzesać.

Allumer le feu en soufflant avec sa bouche. Foculum buccâ excitare, (excito, excitavi, excitatum. act. *Juv.* Ogień dmuchaiąc wzniecić.

ALLUMER, au figuré, (*exciter les passions du corps & de l'ame.*) Accendere. Incendere Inflammare, (mo, mas, mavi, matum.) act. acc. *Cic.* ZAPALIC *nie własnie:* wzniecić námiętności ciała albo umysłu.

Allumer la fiévre. Febrem accendere. *Cels.* Gorączkę zápalić.

Allumer la cupidité de quelqu'un. Incendere alicujus cupiditatem. *Cic.* Chciwość pożądliwość czyią wzniecić.

Il dit des choses, qui ne servent qu'à allumer davantage sa passion. Ea proloquitur, quò magis libido sua incendatur. *Ter.* Mowi tákie rzeczy ktore tylko służą do wzniecenia barziey pożądliwości iego.

Allumer dans le cœur le desir des louanges. Inflammare animum laudis amore. *Cic.* Zápalić w sercu miłość chwały.

Le desir qu'on avoit de me voir avoit allumé contre luy la haine de tous les citoyens. Omnium in illum odia civium ardebant desiderio mei. *Cic.* Chęć ktorą miano oglądania mnie, nienáwiść przeciwko niemu zápaliła wszystkich obywatelow.

s'ALLUMER. Accendi, (accendor, accenderis, accensus sum.) pass. Inflammari, (flammor, aris, atus sum.) pass. Ardere, (ardeo, ardes, arsi, arsum.) neut. Exardescere, (ardesco ardescis, arsi, *sans supin.*) neut. *Cic.* ZAPALAC się, być zápalonym, zaiąć się.

La peste & la guerre sont allumées en ce païs. Bello & peste flagrat hæc regio. *Cic.* Woyna y powietrze zaięło się w tym kraiu.

Sa colere s'est allumée. Ità exardescit. *Cic.* Gniew iego zápalił się.

La guerre est allumée par-tout. Cuncta bello ardent. *Liv.* Woyna wszędzie się zaięła.

ALLUMER *les inimitiez.* Offensiones accendere. *Tacit.* * *Vne guerre civile.* Bellum civile accendere, *ou* commovere, (commoveo, commoves, commovi, commotum.) *ou* concitare. *Cic. Cæs.* * *La haine de tout le monde contre soy.* Incendere in se omnium odia. *Cic.* ZAPALAC nieche̜ci. * Woynę domową, * Nienawiść całego świata ná siebie.

ALLUMETTE, subst. f. (*Petit brin de bois sec, ou de roseau trempé dans le souffre.*) Sulphuratum, *ou* sulfuratum, *genit.* sulfurati, neut. Sulfuratum ramentum, *genit.* i, neut. *Mart.* ZAGIEW łuczywo siarka do podpalenia.

Vendeur d'allumettes. Sulfurarius, *genit.* sulfurarii, m. Institor mercis sulphuratæ, *genit.* institoris, m. *Mart.* Ten co łuczywo siarkę przedaie.

ALLUSION, subst. f. terme de Rhétorique. (*C'est une Figure qui se fait par un petit jeu de mots qui sont presque semblables.*) Annominatio, *genit.* annominationis, f. *Quint.* Lusus in verbis, *genit.* lusûs, m. * (Allusio *n'est pas assez Latin.*) PODOBIENSTWO słow w Mowie.

Faire allusion à une chose. Verbo quo aliquid exprimimus aliud notare, *ou* denotare. Ludere in verbis. * (*Le verbe* Alludere *n'a pas cette signification.*) Przymawiać do iakiey rzeczy.

ALMANACH, subst. m. (*Calendrier qui contient, tous les jours de l'année, les Fêtes, les lunaisons, les éclipses, les signes dans lesquels le Soleil entre, avec les pronostics du beau & du mauvais temps.*) Ephemeris, *genit.* ephemeridis, f. *Cic.* Calendarium, *genit.* calendarii, n. *Vulp.* Kalendarz maiący w sobie wszystkie dni roku, Swięta, bieg Xiężyca, zaćmienia, znaki niebieskie w ktore słońce wchodzi; a opisaniem pogody álbo niepogody.

ON DIT ironiquement *Il fait des Almanachs*, ou *C'est ce faiseur d'Almanachs*. Futura comminiscitur, (comminiscor, comminiscecris, commentus sum, comminisci.) dep. *Liv.* MOWI się żartem *Kalendarze pisze; álbo Kalendarznik.*

(Cela se dit par raillerie de ceux qui se mêlent de prédire l'avenir sans connoissance.) Tu się mowi żartem o tych co przyszłe rzeczy zgadywaią, o ktorych niewiedzą.

ON DIT proverbialement *Je ne prendray pas à l'avenir de vos Almanachs*, pour dire *Je ne prendray plus vostre conseil sur l'avenir.* Non te ampliùs audiam. Non ampliùs credam tuis consiliis. Non te adhibebo in consilium. *Cic.* MOWI się przysłowiem iuż nápotym kalendarza u ciebie nie wezmę to iest: Rady twoiey ná potym nie zażyię.

ALMERIE, (*Ville Episcopale du Royaume de Grenade, & Port de mer.*) Almeria, *genit.* Almeriæ, fœm. ALMERYA, Miasto Biskupie w Krolestwie Granateńskim y port morski

ALOES, subst, masc. (*Arbre des Indes dont le bois est fort amer & purgatif.*) Aloe, *genit.* aloes, f. *Plin.* ALOES, Drzewo Indyiskie ktore iest barzo gorzkie y laxuiące.

(Il y a un aloës aromatique qu'on pourra appeller *Aloë odorata*, & l'autre purgatif *Aloë purgandi vim habens.*) (Jest ieden aloes korzenny ktory się názywać może aloes pachnący á drugi purguiący.)

ALOPECIE, subst. f. (*Sorte de maladie qui fait tomber les cheveux de la teste.*) Alopeciæ, *genit.* alopeciarum, f. plur. alopecia. *Plin.* Profluvium capillorum, *genit.* profluvii capillorum, n. Area, *genit.* areæ, f. *Cels.* CHOROBA, włosow opadanie.

ALORS, adv. (*En ce temps-là.*) Tum. *Cic.* Tunc. adv. *Hor. Plaut.* Per id temporis. *Cic.* NA Ten czas, w ten czas.

Je trouvay cela fort bon alors, ou pour lors. Placuit tum id mihi. *Terent.* Barzo mi się to ná ten czas podobało.

ALORS, (*En ce cas.*) Tum. NA Ten czas ieżeliby.

Si l'on me fait cette objection, je répondray alors. Si quis mihi id objecerit, tum respondebo. Jeżeliby mi uczyniono ten zarzut, ná ten czas odpowiem.

Jusques alors, jusques à ce temps-là. Ad illud tempus. *Cic.* Aż poty aż dotąd.

ALOSE, subst. f. (*Sorte de poisson de mer, assez semblable à la sardine, mais bien plus gros, qui monte au printemps par les rivieres.*) Alosa, *genit.* alosæ, f. *Mart.* Clupea, *genit.* clupeæ, f. *Plin.* RODZAY ryby morskiey dosyć podobney do Sardeli ále większy daleko, idzie ná wiosnę do rzek.

ALOST, (*Ville de Flandre sur la riviere de Dender entre Gand & Bruxelles.*) Alostum, *genit.* Alosti, neut. ALOST, Miasto we Flandryi nád Dędrą rzeką między Gandawem y Bruxellą.

ALOUETTE, subst. f. (*Petit oiseau & fort connu.*) Alauda, *genit.* alaudæ, f. Galerita, ou Cassita, *genit.* æ, f. *Plin.* Galeritus, *genit.* galeriti, m. *Var.* SKOWRONEK, ptaszek mały barzo znáiomy.

ON DIT proverbialement, (*parlant des gens toujours difficultueux.*) *Si le ciel tomboit il y auroit bien des alouettes prises.* Quòd si cœlum rueret, multæ caperentur alaudæ. MOWI się przysłowiem o ludziach co we wszystkim są trudni y leniwi *Gdyby niebo upadło wieleby się skowronkow náchwytało.*

ALOY, subst. masc. (*Le iuste temperament que doivent avoir les métaux d'or & d'argent pour estre employez.*) Legitima nummariæ conflatura, *genit.* legitimæ conflaturæ, f. WAGA gwicht słuszne pomiarkowanie złota y srebra áby go można zażyć.

Monnoye de bon aloy. Boni nummi, *genit.* bonorum nummorum, m. pl. *Cic. Plaut.* *(le contraire est Nummi adulterini. *Cic.* *Monnoye de mauvais aloy*) Moneta dobra prawdziwa, *(przeciwna iest Moneta fałszywa zła.

ALOYAU, subst. masc. (*Piece de beuf qui se coupe le long des vertebres.*) Bubula costa, *genit.* bubulæ costæ, f. SZPONDER sztoka wołowego mięsa od krzyża.

ALPES, (*Montagnes fort hautes & d'une grande estenduë qui séparent l'Italie de la France & de l'Alemagne, & qui s'etendent depuis la Mer de Genes, jusques à la Mer Adriatique dans le Frioul.*) Alpes, *genit.* Alpium, f. plur. *Cic.* ALPY Gory barzo wysokie y daleko się ciągnące ktore dzielą Włochy od Francyi y Niemiec, y ktore się ciągną od Morza Genueńskiego aż do Adryatyckiego w Forli.

On dit LES ALPES GAULOISES, (*celles qui separent l'Italie des Gaules.*) Alpes Gallicæ. Názywaią Alpy Francuskie, te co dzielą Francyą od Włoch.

ALPES ALEMANDES, (*qui separent la France de l'Alemagne.*) Alpes Germanicæ. ALPY Niemieckie ktore dzielą Francyą od Niemiec.

ALPES MARITIMES, (*qui s'étendent depuis Savone jusques en Provence.*) Alpes maritimæ & Ligusticæ. ALPY pomorskie álbo Genueńskie ktore się ciągną od Sawony aż do Prowincyi.

ALPES COTIENNES, (*qui vont depuis Ambrun jusques aux Escilles vers le Piémont.*) Alpes Cottiæ, ou Cottianæ. ALPY Kocyiskie ktore się ciągną od Ebrodunu do Piemontu.

ALPES PENNINES, (*depuis Lyon jusques à la source du Rhosne.*) Penninæ alpes. ALPY Apeńninskie od Lugdunu aż gdzie Rodan wypada.

ALPES LEPONTINES, (*au dessus des Pennines vers la source du Rhin.*) Alpes Lepontiæ. ALPY Lepontyiskie nad Apenninowemi aż gdzie się Ren poczyna.

ALPES DU PAIS DES GRISONS. Alpes Rhætiæ, ou Juliæ. ALPY Retyiskie, kraio Retow.

ALPES NORIQUES, (*vers la Baviere.*) Alpes Noricæ. ALPY Noryckie ku Bawaryi.

ALPES VERS L'AUTRICHE. Alpes Pannoniæ. ALPY ku Rakusom Węgierskie.

DES ALPES. Alpinus, Alpina, Alpinum. *Liv.* OD ALPES gor.

Peuple qui habitent les Alpes. Alpinæ gentes. Populi Alpini. *Ceux qui habitent au milieu des Alpes.* Inalpini, *genit.* Inalpinorum, m. pl. *Plin.* Národy po Alpes gorach mieszkaiące, *W samym pośrzodku gor Alpes mieszkaiący.

Fleuves qui ont leur source dans les Alpes. Alpina flumina, *genit.* Alpinorum fluminum, neut. pl. *Plin.* Rzeki wypadaiące z gor Alpes.

Qui est au delà des Alpes. Transalpinus, a, um. *Qui est au deçà des Alpes.* Cisalpinus, a, um. *Cic.* *Qui est au dessous, ou au pied des Alpes.* Subalpinus, a, um. *Plin.* Co iest z po zá gor Alpes, w tamtę stronę. *Co iest w tę stronę gor Alpes, *Co iest z pod Alpes od Alpes gor,

ALPHABET, subst. masc. (*Disposition par ordre des lettres d'une Langue.*) Abecedarium, *genit.* abecedarii, n. *Cal-Rhod.* Litterarum elementa, *genit.* litterarum elementorum, n. plur. *Hor. Cic.* ABECADŁO ułożenie porządkiem liter iákiego ięzyka.

Cet enfant est encore à l'alphabet, il apprend encore à connoistre ses lettres. Puer iste discit adhuc prima litterárum elementa. *Hor.* Puer est elementarius. *Sen.* To Dziecię iesżcze się ábecadła uczy iesżcze się uczy, znáć litery.

ALPHABETIQUE, adiect. m. & f. (*Disposé selon l'ordre des lettres de l'alphabet.*) Secundùm litterarum seriem dispositus, ou ordinatus, a, um. ABECADLNY ułożony według porządku ábecadła.

Une table alphabétique. Index elementarius, ou alphabeticus, *genit.* Indicis elementarii, ou alphabetici, masc. Elementarz.

ALPHE'E, (*Fleuve du Peloponnese, appellé aujourd'huy* Orsea *par les peuples de la Morée, &* Carbon *par les matelots Italiens.*) Alpheus, *genit.* Alphei, m. *Virg.* ALPEUSZ rzeka Peloponnezu názwana dziś Orsea od Moreycżykow, á Karbon od flisow Włoskich.

ALPON VECCHIO, (*Riviere d'Italie dans le Veronnois*) Alpinus, *genit.* Alpini, m. ALPON Wekio; rzeka Włoska w Weroneńskim.

ALPUIARES, (*Montagnes d'Espagne dans le royaume de Grenade entre la ville de Grenade & Almerie.*) Alpuxaræ, *genit.* Alpuxararum, f. pl. ALPUXARY gory w Hiszpanii w Krolestwie Granateńskim między miastami Granatą y Almeryą.

ALSACE, (*Province d'Alemagne sur le Rhin. Strasbourg sur Ill, passe pour la capitale.*) Elsas, *genit.* Elsatis, f. Alsatia, *genit.* Alsatiæ, f. ALSACYA Prowincya Niemiecka nád Renem Strasburg nád Ill rzeką maią iáko zá stołeczne.

Ceux d'Alsace. Alsatæ, *genit.* Alsatarum, m. plur. Tribocci, *genit.* Triboccorum, m. pl. *Cic.* Alzatowie.

ALSE, (*Riviere des Païs bas dans le Duché de Luxembourg.*) Alisuntia, *genit.* Alisuntiæ, f. ALZA rzeka Niderlandu w Xięstwie Luxemburskim.

ALTE, subst. f. (*Arrest, ou pause que font les gens de guerre en marchant, & lors qu'il faut passer des defilez.*) Pausa, *genit.* pausæ, f. *Plaut.* WYTCHNIENIE ktore czyni woysko

ſto idące w marſan, y gdy maią iść przez drogi ciaſne gdzie ieden tylko zá drugim iść może.

L'armée fit alte pour un peu de temps. Paulisper agmen conſtitit. *Saluſt.* Woyſko wytchnęło on czas krotki.

ALTE, *Arreſtez.* Sta. Conſiſte. ſubſiſte. *Ter.* (*parlant à une perſonne.*) *State. Conſiſtite. Subſiſtite, (*parlant à pluſieurs.*) HALTE ſtoy mowiąc do oſoby iákiey.

Il ſit faire alte aux troupes. Siſtit milites. *Liv.* Juſſit milites ſiſtere. *Caſ.* Wytchnąć kazał woyſka.

Ils ſont des altes à toute heure pour s'entre-ſecaurir. Crebrò, ut ſint auxilio ſuis, ſubſiſtunt. *Caſ.* Poſtawaią co godzina áby ſobie zobopolnie pomagali.

ON DIT au figuré *Alte là-deſſus*, pour dire *N'en parlons plus, brisons là deſſus.* Mittamus, ou amittamus iſta. *Ter.* MOWI ſię niewłaśnie dość tego to ieſt nie mowmy więcey o tym.

ALTE'RATIF, maſc. ALTE'RATIVE, f. (*Qui altére & cauſe quelque changement.*) Alterans. Depravans, *genit.* antis, omn. gen. *Celſ.* Corrumpendi ac depravandi vim habens, *genit.* habentis, omn. gen. ODMIENIAIĄCY, ODMIENIAIĄCA, zmieniaiący.

ALTE'RATION, ſubſt. f. (*Action qui corrompt & change la nature d'une choſe.* Mutatio, *genit.* mutationis, f. *Cic.* ODMIENIANIE zmięſzanie.

ALTE'RATION, (*Changement avec corruption.*) Depravatio. Corruptio, *genit.* onis, f. *Cic.* ODMIANA z zepſowaniem.

ALTE'RATION, (*Soif extreme qu'on reſſent cauſée par la ſécheresse du gaſier & de la bouche, faute de ſalive pour l'humecter.*) Arida ſitis, *genit.* ſitis aridæ, f. *Lucr.* ALTERACYA Pragnienie ciężkie od ſuchości w gardle y w ośćiech dla nie doſtatku ſliny do odwilżenia.

J'ay une grande altération, je ſens une grande altération. Aridâ ſiti laboro. *Cic.* Siti ardeo. *Phad.* Mam wielkę alteracyą wielkie pragnienie czuię.

ALTE'RATION ſignifie au figuré, *Emotion d'eſprit qui ſe change.* Mutatio. Immutatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ALTERACYA *niewłaśnie* zwycay pomięſzanie ná umyśle ktore ſprawuie odmianę.

Cette harangue cauſa beaucoup d'altération dans les eſprits. Hac concione immutati fuerant & alienati vehementer animi. *Cicer.* Ta mowa wielkie pomięſzanie ſprawiła w umyſłach.

ALTERCATION, ſubſt. f. (*Débat, conteſtation.*) Altercatio, *genit.* altercationis, f. *Cic.* SPOR ſprzeczka kłotnia.

ALTE'RE', m. ALTE'RE'E, f. part. paſſ (*Changé.*) Mutatus. Immutatus, a, um. *Cic.* ODMIENIONY pomięſzany pomięſzana.

ALTE'RE', (*Corrompu.*) Adulteratus. Corruptus. Depravatus. Vitiatus, a, um. *Cic.* POFAŁSZOWANY.

ALTE'RE', (*Qui a ſoif.*) Sitiens, *genit.* ſitientis, omn. gen. Siticuloſus, ſiticuloſa, ſiticuloſum. *Plin.* PRAGNIENIE maiący.

ON DIT au figuré. *Altéré du ſang.* Sitiens ſanguinem. *Cic.* *Altéré de gloire.* Gloriæ avidus. *Cic.* MOWI ſię *niewłaśnie* pragnący krwi, *Pragnący ſławy.

ON DIT abſolument comme un ſubſtantif. *C'eſt un Altéré*, pour dire *C'eſt un homme aſpre au gain.* Ad rem eſt avidiſſimus. *(*Terence a dit* ad rem avidior.) MOWI ſię ogolnie chciwy pragnący łakomy człowiek czuwaiący ná zyſk.

ALTE'RER, V. act. (*Cauſer quelque changement dans les choſes.*) Mutare. Immutare, (to, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZMIENIC odmianę iaką w rzeczach ſprawić.

ALTE'RER, (*Corrompre, changer avec corruption.*) Alterare. Vitiare. Depravare, (o, as, avi, atum.) act. acc. Corrumpere, (corrumpo, corrumpis, corrupi, corruptum.) act. acc. *Cic.* ZEPSOWAC náraſzyć.

Les bonnes couſtumes s'altérent par la corruption du ſiécle. Boni mores ſeculi vitiis depravantur, ou corrumpuntur & in pejus ruunt, ou abeant. *Cic.* Dobre obyczaie pſuią ſię od niepraw ości świata.

La ſanté s'altere par des exercices trop violents. Nimiâ exercitatione valetudo corrumpitur. Zdrowie ſię nádwerę ża gwałtownemi zábawami.

Altérer l'eſprit & les mœurs d'une perſonne. Animum & mores alicujus corrumpere. *Cic.* Odmienić umyſł y obyczaie iákiey oſoby.

ALTE'RER, (*Cauſer de la ſoif.*) Facere, ou addocere, ou afferre ſitim alicui, (facio, facis, feci, factum: adduco, adducis, adduxi, adductum: affero, affers, attuli, allàtum.) act. *Plin.* *Hor.* PRAGNIENIE czynić.

La temps d'eſté altére, fait avoir ſoif. Æſtivum adducit ſitim. *Horat.* Lato zápala wzbudza pragnienie.

On s'altére à force de chanter. Colligitur, ou concipitur ſitis cantando. *Virg.* Pragnienie ſię zápala od śpiewania.

Eſtre fort altéré. Ardere ſiti, (ardeo, ardes, arſi, arſum,) neut. *Phad.* Być barzo ſpragnionym.

ON DIT en ce ſens figurement, *Eſtre alteré d'honneurs.* Sitire honores, (ſitio, ſitis, ſitivi, ſititum,) act. *Cic.* *De ſang.* Sitire ſanguinem. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu *niewłaśnie* być ſpragnionym honorow *Krwi.

ALTERNATIF, m. ALTERNATIVE, f. (*Qui ſe fait l'un après l'autre.*) Alternus, alterna, alternum. *Cic.* Quod fit alternis vicibus. Alternatus, alternata, alternatum. *Sen.* CO ſię dzieie álbo czyni ná przemiany.

ALTERNATIVE comme ſubſtantif. *Prendre l'alternative de deux propoſitions.* Duarum propoſitionum alterutram ſumere. JEDNĘ z dwoch propozycyi wziąć.

Il n'y a rien de plus divertiſſant que la diverſité des temps & les alternatives de la fortune. Nihil eſt aptius ad delectationem lectoris quàm temporum varietates, fortunæque viciſſitudines. *Cic.* Niemaſz nic ociesznieyſzego iáko rozność czaſow, y przemiany ſzczęścia.

ALTERNATIVEMENT, adv. (*L'un après l'autre, chacun à ſon tour.*) Alternâ vice. ablat. *Colum.* *Alternis. *Virg.* (*on ſous entend* vicibus, *qu'on peut exprimer.*) *Per alternas vices *Sen.* Alternè. adv. *Plin.* Alternatim. adv. *Claud.* *Quadrig.* NAPRZEMIANY iedeo po drugim każdy koleią.

Les arbres portent des fruits alternativement. Alternant fructus arbores. *Plin.* Drzewa ná przemiany owoce wydaią.

Vous parlerez alternativement, ou l'un après l'autre, car les Muſes ſe plaiſent à cette ſorte d'alternative. Alternis dicetis, amant enim alterna Camœnæ. *Virg.* Náprzemiany mowić będziecie, álbo iaden po drugim bo ſię w tey przemienie kochaią Muzy.

ALTESSE, ſubſt. f (*Titre d'honneur qu'on donne à quelques Princes.*) Celſitudo, *genit.* celſitudinis, f. *(*on dit mieux* Celſiſſime Princeps, *en luy parlant*, Voſtre Alteſſe.) TYTUŁ poſzanowania ktory ſię daie Xiężętom mowiąc do nich Wáſza Xiąża Mć.

Ils veulent qu'on leur donne de l'Alteſſe, ils veulent qu'en leur parlant, on les traitte d'Alteſſe. Dum eos appellas, honorandos eſt, Celſiſſime Princeps, ou tua Celſitudo. Chcą áby im mowić Wáſza Xiąża Mć.

ALTIER, m. ALTIERE, f. (*Hautain, fier, orgueilleux.*) Ferox & præferox, *geni.* ferocis, omn. gen. Arrogans, *genit.* arrogantis, omn. gen. Superbus, a, um. PYSZNY, Zuchwały dumny.

ALTIEREMENT, adv. (*D'une façon altiere.*) Ferociter. Ferociùs. Ferociſſimè. adv. *Cic.* ZUCHWALE.

ALVE'OLE, ſubſt. m. (*qui ſe dit des trous qui ſe font dans les gaſteaux de miel par les abeilles.*) Alveolus, *gen.* alveoli, m. *Vitr.* KOMORKA mowi ſię o dołkach w woſku álbo kątach lub przegrodkach w plaſtrach miodu od pszczoł wyrobionych.

(Ce mot ſe dit auſſi des trous où les dents ſont placées.) Toż ſię mowi o dziorach w dziąſłach gdzie zęby ſiedzą.

ALUMINEUX, m. ALUMINEUSE, f. (*Où il y a de l'alun*) Aluminoſus, aluminoſa, aluminoſum. Aluminatus, aluminata, aluminatum. *Plin.* HAŁUNIASTY, HAŁUNOWY, gdzie hałun ſię z náydzie.

Une eau alumineuſe, qui paſſe par des veines de terre où il y a de l'alun. Aqua aluminata, æ, f. *Plin.* Woda hałuniaſta, ktora przechodzi przez ziemię w ktorey ieſt hałun.

ALUN, ſubſt. maſc. (*Eſpece de ſel foſſile & blanc qui ſe trouve dans la terre.*) Alumen, *genit.* aluminis, neut. *Plin.* HAŁUN ſoli rodzay białey, ktora ſię w ziemi znayduie.

Enduit, ou frotté d'alun. Aluminatus, a, um. *Plin.* Naciérany hałunem, hałuniaſty.

ALUNER, V. act. (*Tremper, ou frotter d'alun.*) Aluminare HAŁUNOWAC moczyć w hałunie álbo nácierać hałunem

AMABILITE', ſubſt. f. (*Qualité dans l'eſprit & dans l'humeur, qui rend une perſonne aimable.*) Amabilitas, *genit.* amabilitatis, f. *Plaut.* LUBOSC, przyiemność właſność umyſło lub ciała ktora oſobę iáką miłą czyni.

(Ce mot a vieilli dans noſtre Langue.) To ſłowo ſtarzało ſię w ięzyku Francuſkim.

AMADOUÉ, m. AMADOUÉE, f. part. paſſ. Delinitus, delinita, delinitum. *Voyez* AMADOUËR. UGŁASKANY u. f. go łzony ogłaſkaná.

AMADOUËR, V. act. (*Flatter quelqu'un en le careſſant, & luy diſant des douceurs.*) Blandiri alicui, (blandior, blandiris, blanditus ſum.) Palpari, *ou* Subpalpari alicui, (palpor, palparis, palpatus ſum.) Lenocinari alicui, (lenocinor, lenocinaris, lenocinatus ſum.) depon. *Cic. Plaut.* ŁAGODZIC podchlebiać komu pieſzcząc ſię z nim, y z nim ſię cieckaiąc.

(Ce mot eſt vieux dans noſtre Langue.) To ſłowo ſtare ieſt w ięzyku Francuſkim.

Amadouër les peuples. Blandimenta plebi dare. *Liv.* Przyłudzać, z łudzać, Poſpolſtwo mamić.

Qui amadouë. Delinitior, *genit.* delinitoris, m. *Cic.* Podchlebcá.

AMAIGRI, m. AMAIGRIE, f. part. paſſ. (*Rendu maigre.*) Emacistus, emaciata, emaciatum. *Plin.* OCHUDZONY, OCHUDZONA

AMAIGRIR, V. act. (*Rendre maigre.*) Emaciare, (emacio emacias, emaciavi, emaciatum.) act. acc. *Colum.* Macie tenuare, *ou* extenuare, (tenuo, tenuas, tenuavi, tenuatum.) act, acc. *Cic.* OCHUDZIC.

AMAIGRIR, (*faire en angle aigu*) Acutum reddere.) acutus, a, um.) ZAKONCZYC zaoſtrzyć wycienczyć.

(Terme de Maçonnerie & de Charpenterie, qui ſe dit de la coupe du bois ou de la pierre qu'on fait en angle aigu: Les Sculpteurs diſent auſſi en parlant d'une figure de terre qui eſtant nouvellement faite vient à ſécher, (Termin Mularſki y Cieſielſki mowi ſię o cioſaniu Drzewá lob kámieniá w formę kończaſtą. Mowią też ſnycerze) o oſobach z gliny świeżcy ulepionych kiedy ſchną.

Cette figure s'amaigrit. Hæc figura extenuatur, *ou* gracileſcit. Tá oſobá ciencieie.

S'AMAIGRIR, V. neut. (*Devenir maigre*) Macere, (maceo, maces, macui, *ſans ſupin.*) Macraſcere, *ou* maceſcere, (ſco, ſcis, macui.) neut. *Celſ.* Emaciari, (emacior, aris, atus ſum.) paſſ. *Colum.* CHUDNĄC.

AMAIGRISSEMENT, ſubſt. maſc. Corporis extenuatio, *genit.* extenuationis, f. OCHUDZENIE z chudzenia.

AMALPHI, (*Ville maritime du royaume de Naples.*) Amalphis, *genit.* Amalphis, f. *Cic.* AMALFI, miaſto nad morzem Kroleſtwá Neapolitańſkiego.

Qui eſt d'Amalphi. Amalphitanus, Amalphitana, Amalphitanum. Amalfitanin co ieſt z amalfi.

AMAN, (*Ville de Syrie, autrefois Apamée.*) Apamea & Apamia *genit.* æ, f. AMAN, miaſto w Syryi niegdyś Apamea.

AMANDE, ſubſt. f. (*Fruit de l'amandier.*) Amygdala, *genit.* amygdalæ, f. *Plin.* Amigdalum, *gen.* amygdali, neut. *Ovi.* MIGDAŁ owoc migdałowy.

AMANDE, *Semence de tout les arbres à noyau, & de quelques legumes.*) Nucleus *genit.* nuclei, m. *Plin.* PESTKA náſienie wſzelkiego Drzewá co koſtkę má w ſobie y niektorego warzywá.

D'AMANDE, Amygdalinus, amygdalina, amygdalinum, *Plin.* MIGDAŁOWY.

AMANDE, (*ſorte de peine qu'on impoſe,*) KARA pewná ktorą naznaczaią.

UN AMANDE, *ou un lait d'amandes fait avec des amandes pilées & du ſucre.* Lacamygdalinum, *genit* lactis amygdalini, n. Jus amygdalinum confectum ex amygdalis contritis & ſacharo, *genit.* juris amygdalini confecti, neut. POLEWKA migdałowá, mleko migdałowe z cukrem zrobione.

AMANDIER, ſubſt. maſc. (*Arbre qui porte des amandes.*) Amygdalia *genit.* amygdaliæ, f. *Plin.* amygdala, *genit.* amygdalorum, *n.* plur. *Colum.* Amygdalus, *genit.* amygdali, f. *Pallat* MIGDAŁ drzewo rodzące migdały.

D'AMANDIER. Amygdalacius, a, om. *Plin.* Amygdaleus, om. *Pallad.* Z MIGDAŁOWEGO drzewá.

AIMANT, ſubſt. maſc. (*Celuy qui aime, Amoureux.*) Amans *genit.* amantis, m. *Ter.* Amaſius, *genit.* amaſij, m. Amator, *gen.* amatoris, m. *Ter. Cic.* NIEUCZCIWY miłośnik Fryierz.

AMANT, ſobſt f. (*celle qui aime.*) Amatrix, *genit.* amatricis, f. *Plaut.* NIEUCZCIWA, Miłośnicá Fryerka.

AMANTIE, ou AMANTHEA, (*Ville de Calabre ſur la Mediterranée, & Eveſché ſuffragant de Reggio.*) Amantia, *ou* Adamantia, *genit.* æ, f. AMANCYA miaſto w Kalabryi nad morzem ſrzod ziemnym oraz Biſkupſtwo Suffragáctiá Reggio.

AMARANTE, (*Ville de Portugal.*) Amaranta, *genit.* Amarantæ, fœm. AMARANTA, miaſto Portugalliy.

AMARANTE, ſubſt. f. (*Fleur apellée Paſſe-velours, ou Fleur d'amour,*) Amarantus, (*& non pas* Amaranthus) *genit.* amaranti, m. *Plin.* SZARŁAT kwiat, álbo kwiat miłości.

AMARRAGE, ſubſt. maſc. (*Appareil de cordages pour les navires.*) Nauticorum funium apparatus, *genit.* apparatûs, m. Nautici funes, *genit.* nauticorum funium, m. plur. SZNURY żeglarſkie do okrętu należące, porządek żeglarſki.

AMARRER, V. act. (*Lier les vaiſſeaux avec des cordages.*) Naves rudentibus, *ou* fune nautico religare, (religo. religas, religavi, religatum.) act. LINAMY okręty poprzywięzywać

AMARRES, ſubſt. maſc. (*Les cordages avec leſquels on attache un vaiſſeau à quelque pieu.*) Funes nautici, *genit.* funium nauticorum, m. pl. Rudentes, *genit.* rudentum, m. & f, *Virg.* LINY okrętne ktoremi okręt do paliá przywiązuią.

AMAS, ſubſt. maſc. (*Monceau de quelque choſe.*) Acervus, *genit.* acervi, m. Cumulus, *genit.* cumuli, m. Congeſtus, *genit.* congeſtûs, m. Congeries, *gen.* congeriei, f. *Cic, Plin.* GROMADA kupá czego.

AMAS *d'humeurs.* Humorum collectio, *genit.* collectionis, f. *Plin.* *D'ordures.* Colluvies *genit.* colluviei, f, *Cic.* Zebranie humorow *śmiecí plugaſtwá.

AMAS *de deniers.* Argentaria, *ou* pecuniaria coactio, *genit.* coactionis, f. *Suet.* ZBIOR pieniędzy.

AMAS *de ſoldats.* Militum collectio, *ou* coactio, f. *Liv. Cic.* KUPA żołnierzy.

Faire amas de gens de guerre. Manum facere. Milites cogere, *ou* colligere. act. *Cic.* Ludzie do woyny zbierać.

Faire grand amas de chariots & de beſtes de voiture. Jumentorum & carrorum quàm maximum numerum coëmere. *Caſ.* Wiele podwod y ſprzężaiu zbierać,

Faire amas de bled. Cogere frumentum. *Caſ.* Zbożá skupować z gromadzać.

AMAS *de monde,* (*Multitude.*) Magna hominum multitudo, *genit.* magnæ multitudinis, f. KUPA ludzi mnoſtwo.

AMASÉE, (*Ville de Cappadoce.*) Amaſea & Amaſia, *genit.* æ, fœm. AMAZEA miaſto w kapadocyi.

AMASSER, V. act. (*Faire un amas de pluſieurs choſes.*) Acervare. Coacervo, (acervo, acervis, acervavi, acervatum) Congerere, (congero, congeris, congeſſi, congeſtum.) *Caſ.* ZBIERAC zgromadzać do kupy wiele rzeczy,

Amaſſer des ſoldats. Cogere, *ou* colligere milites. **Amaſſer des troupes, une armée.* Contrahere, *ou* Conflare exercitum, copias. *Cic.* * *Des humeurs.* Colligere humores. *Cic.* Zbierać żołnierzy *Woyſko *homory.

Amaſſer du bien, de l'argent, des richeſſes. Opes, *ou* nummorum acervos ſtruere, *ou* conſtruere, (ſtruo, ſtruis, ſtruxi, ſtructum.) Coacervare pecuniam. *Cic.* Divitias congerere. Pecuniam accumulare. Pecuniæ acervos accumulare. *Cic.* Zbierać dobrá, pieniądze, doſtatki.

Il amaſſe bien du bien à ſes enfans. Facit quam plurimum gnatis. *Ter.* Peculium grande, *ou* grandem pecuniam gnatis conficit. *Cic.* Wiele dobr zbierá dziecciom ſwoim.

Il a amaſſé bien de l'argent en gueuſant & par des rapines. Corrogavit & corraſit pecuniam. *Ter.* Nazbierał wiele pieniędzy ſzarpaniną y zdzierſtwami.

Ce qu'un pauvre eſclave aura eu bien de la peine à amaſſer ſoû à ſoû en l'épargnant ſur ſa bouche, il l'enlevera tout d'un coup, ſans conſiderer combien cet argent aura couſté à amaſſer. Quod ſervus unciatim vix demenſo de ſuo comparavit miſer, id ille univerſum abripiet, haud exiſtimans quanto labore partum. *Terent.* Co ubogi poddany z wielką trudnością zbierze groſa po groſzu uymuiąc własney gębie, on razem zabierze, nieuważaiąc z iaką pracą to zbierze przyſzło.

Chercher à amaſſer des richeſſes par ſes proſtitutions. Conquirere opes meretricio quæſtu, *Plin.* Szukać zbiorow nierządu patrząc.

Je ne cherche point à amaſſer des treſors pour les enterrer comme un avare, ou pour les diſſiper comme un débauché. Haud paravero quod aut avarus terra premam, aut perdam ut nepos diſcinctus. *Horat.* Nieszukam zbiorow żebym ie álbo zákopał iako łakomiec, álbo zmarnował iako marnotrawcá.

Il cherche à amaſſer des richeſſes par des veilles continuelles. Quærit magnas opes exaggerare omni vigiliâ. *Phad.* Stará ſię nazbierac doſtatkow przez uſtawiczne czuyności.

Il s'empreſſe d'amaſſer du bien pour un indigne héritier. Properat indigno heredi pecuniam. *Hor.* Uſilnie ſię ſtará nazbierać dobr dlá niegodnego dziedzicá.

S'AMASSER, (*S'attrouper.*) Coire, (coeo, cois, coivi, coitum.) Confluere, (confluo, confluis, confluxi, confluxum.) n. *Cic.* KUPIC się, zbierać się, zgromadzać się.

AMASSER, (*Ramasser.*) Legere. Colligere, (colligo, colligis, collegi, collectum.) act. acc. *Cic.* ZBIERAC.

Lors qu'ils sont à la campagne, ils s'amusent à amasser des coquillages, & il n'y a point de badineries, ni de jeux, qu'ils n' inventent pour se divertir. Cùm rusticentur, conchas ad flumen legere consveverunt, & ad omnem animi remissionem ludumque descendere. *Cic.* Gdy są na wsi bawią się zbieraiąc skorupki, y niemasz takiey fraszki ani gry ktoreby niewynalezli dla rozrywki swoiey.

AMASSETTE, subst. f. (*Morceau de corne avec quoy les Peintres ramassent les couleurs qu'ils ont broyées sur le marbre.*) Cornu colligendis coloribus aptum, *genit.* cornu apti *&c* n. (cornu *est indeclinable au singulier.*) ŁOPATKA rogowa ktorą malarze ebieraią farby roztarte na kamieniu.

AMATEUR, subst. masc. (*Qui aime.*) Amator, *genit.* amatoris, m. *Cic.* Amans, *genit.* amantis, omn. gen. *Amateur de la vertu, (celuy qui a accoustumé de l'aimer.)* Amans virtutis. *Cic.* KOCHAIĄCY kto kocha *Miłośnik cnoty ktory cwyki kochać.

Il est grand amateur de la vérité. Magnus est veritatis amator. *Amateur des nouveautez.* Studiosus novitatis. *Cic.* WIELKI iest prawdy miłośnik *Miłośnik nowości.

AMATIR, V. act. (*rendre mat & oster le poli à l'or & à l' argent.*) (Auro aut argento) splendorem auferre, (aufero, aufertes, abstuli, ablatum.) act. (Auri) fulgurem obscurare, obscuro, as, avi, atum.) act. NA mat złoto dawać bez glansu złoto y srebro dawać.

(Terme d'Orfevrerie.) Termin Złotnikow.

AMATO, (*Riviere d' Italie dans la Calabre, qui sort de l' Apennin, & se jette dans la Mediterranée prés du Golphe de sainte Euphemie.*) Amatius, *genit.* Amatii, m. Lamertus *genit.* Lametti, m, AMATO, Rzeka we Włoszech w Kolabryi wypadaiąca z Apeninu a wpadaiąca w srzodziemne morze blisko odnogi Swiętey Eufemij.

AMATHONTE, (*ancienne Ville de l'Isle de Chipre.*) Amathus, *genit.* Amathuntis, f, *Virg.* AMATONT dawne miasto wyspy Cypryiskiey

AMAZONES, (*Femmes guerrieres.*) Amazones, *genit.* Amazonum, f. plur. (*on dit au singulier* Amazon, *genit.* Amazonis, f. AMAMAZONKI Matrony walezne.

(Les Amazones se firent un peuple sans hommes dans la Sarmatie Asiatique: elles s'abandonnoient aux étrangers, & lors qu'elles avoient conceu, elles faisoient périr tous les enfans masles & reservoient les filles, qui naissoient: elles se brûloient aussi la mammelle droite pour mieux tirer de l' arc.) Amazonki narud sobie uczyniły bez Męszczyzn w Sarmacyi Azyatyckiey: z cudzoziemcami się zpołkowały, á porodziwszy; wszytkę Męską płeć traciły, á dziewczętá chowały, wypalały też sobie prawą pierś aby lepiey łuk ciągnąć mogły.

AMAZONE se dit aussi *D'une fille, ou femme courageuse, capable de quelque entreprise hardie.* Amazon. Bellatrix, *genit.* bellatricis, f. *Virg.* AMAZONKA, mowi się też o Pannie lub Matronie rezolutney, sposobney do Imprezy odwazney.

DES AMAZONES, (*appartenant aux Amazonnes.*) Amazonius, a, um. *Hor.* AMAZONSKI należący do Amazonek

L'AMAZONE, ou *la Riviere des Amazones.* ou L'ORELLANE *dans l'Amérique méridionale, (l'une des plus grandes Rivieres du Monde.)* Amazonum fluvius, *genit.* Amazonum fluvii. m. Orellana, *genit.* Orellanæ, f. RZEKA Amazonek w Ameryce południowey, iedna z naywiększych rzek całego świata.

AMBAGES, subst. f. (*Obscuritez dans les paroles.*) Ambages, f. plur. MOWA trudna zawikłana.

AMBASSADE, subst. f. (*Envoy d'une personne vers les Princes & les Rois pour traitter des affaires & des interests de leurs Estat.*) Legatio, *genit.* legationis, f. *Cic.* POSELSTWO wysłanie osobe iakiey do Xiążąt y Krolow dla rozmowienia się z niemi o sprawach ich Kraiow.

Aller en Ambassade. Legationem obire, (obeo, obis, obii, obitum.) act. *Cic.* Poiechać w poselstwie.

Envoyer quelqu'un en ambassade. Legere aliquem, (lego, legas, legavi, legatum.) act. *Cic.* Posyłać wyprawiać kogo w poselstwie.

Envoyer une ambassade vers quelqu'un. Legationem mittere ad aliquem, (mitto, mittis, misi, missum.) act. *Quint.* Ad aliquem legare. *Cic.* Wyprawiać poselstwo na przeciw komu.

Qui a esté en ambassade. Perfunctus legatione. *Cic.* Ktory odprawił poselstwo.

AMBASSADEUR, subst. masc. Legatus, *genit.* Legati, m. *Cic.* POSEŁ.

AMBASSADEUR *pour la paix.* Orator, *genit.* oratoris, m. *Cic.* Pacis legatus, m. Caduceator, *genit.* caduceatoris, m. *Cic.* *Liv.* POSEŁ o Pokoy.

Il a esté ambassadeur en Egypte & en Syrie. Obiit Legatus Ægyptum & Syriam. *Cic.* Posłem był albo posłował w Egypcie y Syryi.

Envoier des ambassadeurs avec plein pouvoir. Mittere legatos cum summâ auctoritate. *Cic.* Wysyłać posłow pełnomocnych.

Estre ambassadeur. Gerere legationem. Esse in legatione. *Quint.* Być Posłem.

AMBASSADRICE, subst. f. (*Femme d'un Ambassadeur.*) Legati uxor, *genit* uxoris f. POSŁOWA, Zona Posła.

AMBERG, (*Ville capitale du haut Palatinat de Baviere en Alemagne.*) Amberga, *genit.* Ambergæ, fœm AMBERG, miasto wysokiego Palatynatu Bawaryi w niemczech,

AMBIDEXTRE, m. & f (*Qui se sert également de la main droite & de la gauche.*) Ambidexter, tri, m Ambidextra, æ, f. *Sinistrâ perinde utens ac dextra *genit.* utentis, omn. gen. OBORĘCZNY iednakowo prawey y lewey ręki zażywaiący.

AMBIGU, m. AMBIGUË, f. adject. (*Qui se peut entendre en deux sens, qui a double sens.*) Ambiguus, ambigua, ambiguum. *Cic.* WĄTPLIWY, oboiętny co się może na obie strony albo na dwie strony rozumieć.

Un mot ambigu. Verbum ambiguum, *ou* ex ambiguo dictum. *Cic.* Sermo perplexus, *genit* sermonis perplexi, m. *Liv.* Verbum perplexabile, *genit.* verbi perplexabilis, neut. *Plaut.* Słowo oboiętne.

Eclaircir les choses ambiguës. Ambiguis explanationem, *ou* lucem adhibere. *Cic.* Verba ambigua distinguere, *Cic.* Obiaśniać rzeczy oboiętne.

Des oracles ambigus & obscurs. Oracula flexiloqua & obscura, n. pl *Cic.* Wyroki oboiętne y niezrozumiane.

ON DIT on AMBIGU comme substantif, pour dire *Une Collation lardée, où l'on sert la viande avec le fruit.* Cœnula ambigua, *genit.* cœnulæ, f. *(*Terence a dit* Cœna dubia. *Un repas où il y a tant de mets délicats, qu'on ne sçait que choisir.* OBOIĘTNE mowi się iakoby imię istotne za miast kolacyą o iednym daniu, gdzie razem y potrawy y owoce albo wety zastawiaią *Terencyusz powiedział. Uczta wątpliwa gdzie tak wiele iest potraw delikatnych że niewiedząc dozczego się pierwey posiągnąć.

AMBIGUITÉ, subst. f. (*Obscurité de paroles qui fait qu' on leur peut donner double sens.*) Ambiguitas, *genit.* ambiguitatis, f. Amphibolia & Amphibologia, *genit.* æ, f *Cicer* *Quint.* OBOIĘTNOSC, obostronność słow ktore mogą się na dwie strony rozumieć.

Il se sert toûjours d'ambiguitez en parlant, il parle toujours avec ambiguité. Ambiguis verbis semper utitur. Ambiguè, *ou* ambiguè, *ou* perplexè semper loquitur. *Ter.* Zawsze w mowieniu słow oboiętnych obostronnych zażywa.

Lever une ambiguité. Ambiguitatem explicare, *ou* solvere. *Quint.* Oboiętność wytłomaczyć.

AMBIGUMENT, adv. (*D'une maniere ambiguë & obscure*) Ambiguè. Perplexim. Perplexabiliter. Perplexè. adv. *Plaut.* *Ter.* Wątpliwie obostronnie, oboiako.

Il parle ambiguement. Ambages agit. Ambiguè loquitur. *Plaut.* *Respondre ambiguement.* Perplexè respondere. *Liv.* MOWI oboiętnie *Odpowiadać obostronnie,

AMBITIEUSEMENT, adverb. (*Avec ambition.*) Ambitiosè. *Cic.* Ambitiosius. Ambitiosissimè. adv. PYSZNO z wyniosłością.

AMBITIEUX, m. AMBITIEUSE, f. (*Rempli d'un desir déreglé de gloire & de fortune.*) Ambitiosus, ambitiosa, ambitiosum. Honoris, *ou* honorum cupidus, *ou* avidus, a, um. *Cic.* WYNIOSŁY, DOSTOIENSTWA nieporządnie zabiegaiący, albo fortuny.

Il n'estoit point ambitieux & ne négligeoit point aussi sa ré- fu-

*putation.*Honorum non appetens,famæ nec incuriosus. *Tacit.* Ani dostoienstwa nieporządnie niezabiegał ani swoiey reputacyi nie zaniedbał.

AMBITION, subst. f. (*Passion déreglée qu'on a pour la gloire & pour les honneurs.*)Ambitio,*genit.*ambitionis,f.Gloriæ & honorum cupiditas,*genit.*cupiditatis,f.*Cic.* WYNIOSŁOSC zabieganie nieporządne dostoieństwa y sławy.

L'ambition de l'homme qui est aussi ancienne que le monde s'est accruë avec l'Empire. Insita mortalibus potentiæ cupido,cum Imperii magnitudine adolevit. *Tacit.* Wyniosłość ludzka ktora tak dawna iest iako świat,pomnożyła się z Panowaniem.

L'ambition est maintenant sanctifiée par l'usage,& dispensée de toutes sortes de loix. Ambitio jam more sancta est & libera à legibus. *Plaut.* Wyniosłość teraz zwyczaiem iest poświęcona, y od prawa wszelkiego wolna.

Nos mœurs se portent à la trop grande douceur & à l'ambition. Adlenitatem nimiam ambitionemque incumbunt mores nostri.*Cic.* Obyczaie nasze maią się do zbyteczney łagodności,y wyniosłości.

Il n'a point d'ambition, il est, ou *il vit sans ambition.* Pectus ejus caret ambitione. *Hor.*Est minimè ambitiosus.*Cicer* Niema żadney wyniosłości, żyie bez zabiegania dostoieństw.

*Il est sans ambition d'estendre son empire.*Proferendi imperii incuriosus, *Tacit.* Niepragnie rozszerzyć granic Panowania swego.

*On n'agit aujourd'huy que par ambition & par dissimulation.*Mores jam nostri ad ambitionem & dissimulationem incumbuerunt.*Cic.* Dzisieyszemi czasy wszystko się czyni przez wyniosłość y nieszczerość.

AMBITIONNER, V.act.(*Rechercher avec une forte passion les honneurs,les grandes charges & la gloire.*) Ambire, (ambio,ambis,ambivi, ambitum.) act. acc. Ambitiose aliquid persequi, (persequor,persequeris. persecutus sum,) depon. Ambitiose aliquid consectari,(consector,consectaris,consectatus sum,)depon.*ou* Concupiscere, (concupisco,concupiscis,concupivi,concupitum.) act.acc. *Cic.* Zabiegać nieporządnie a wielką chciwością Dostoieństw,urzędow,y sławy.

Je n'ambitionne point les richesses des Rois,& je me contente de ma fortune presente. Regales, *ou* regias opes non concupisco, sorte contentus vivo,*ou* in propriâ pelle quiesco. *Phed.* Nie pragnę Dostatkom Krolewskim, ną swoim teraźnieyszym przestaię szczęściu.

*Il n'ambitionna point les richesses, mais seulement l'amitie de ses citoyens.*Non pecuniam,sed civium charitatem concupivit. *Cic.* Nie dostatkow ále miłości obywatelow swoich pragnął.

*Ambitionner une haute vertu.*Consectari eminentem effigiem virtutis. *Cic.* Wysokiey cnoty pragnąć.

AMBLE,subst.masc.(*Train,ou certaine allure de cheval.*) Mollis crurum explicatu glomeratio, *genit.* mollis glomerationis,f. *Plin.*(*D'une Haquenée,*Asturconis.)CHOD końskí iednostayny iednochodnika.

*Cheval qui va l'amble.*Gradarios equus,*genit.*gradarii,*ou* tolutarii equi,m.Koń iednochodnik.

Aller l'amble. Alterno crurum explicatu mollem gressum glomerare,(glomero,as,avi,atum.) act.Tolutim gradi, (gradior,graderis,gressus sum.) depon. Człapią iść.

AMBOISE, (*Ville de Touraine sur la Loire.*) Ambacia, *genit.*Ambaciæ,f.Ambosia,*genit.* æ, f. AMBOZYA miasto w Turennie nad rzeką Ligeris.

*Qui est d'Amboise.*Ambasius,ii,m.Ambosia,æ,f. Co iest z Ambozyi.

AMBRACIE,(*Ville d'Epire.*)Ambracia,*genit.*Ambraciæ f.*Cic.* AMBRACYA miasto Epiru.

D'AMBRACIE, Ambracius,a,um,Ambraciensis & hoc Ambraciense.adject. *Liv. Stat.*Z AMBRACYI,

AMBRACIEN,m,(*Celuy qui est d'Ambracie.*)Ambraciota,*genit.*Ambraciotæ, com. gen. AMBRACYANIN ten co iest z ambracyi.

AMBRACIENNE,f.*Celle qui est d'Ambracie.*)Ambraciota mulier. AMBRACYANKA tá co iest z ambracyi.

Le Golphe d'Ambracie,ou de Larta. Ambracius sinus *gen.* Ambracii sinûs,m.ODNOGA zatoka Ambracyi álbo larty

Vin d'Ambracie. Vinum ambraciotes,*genit.*vini ambraciotæ,n. Wino ambracyiskie.

AMBRE,subst.masc. (*Gomme,ou resine d'un arbre selon Pline.*Succinum,*genit.*succini,n.Electrum, *genit.* electri,n. *Plin.* Bursztyn gumma álbo żywica drzewá pewnego według Pliniusza.

(Il y a de l'Ambre blanc,du jaune,doroux & de couleur de citron. Et quelques Auteurs disent que c'est une congélation qui se trouve dans la mer Baltique, & dans quelques fontaines où il nage comme le bitume.) Iest Bursztyn biały,żołty,rudy,y cytrynowy,á niektorzy autorowie powiadaią że to iest zmarznienie, álbo osiadanie, ktore się czyni ná morzu Baltyckim y w niektorych źrzodłach gdzie pływá po wierzchu iako kley.

D'AMBRE. Succineus,succinea,succineum. *Plin.* Electrinus,a,um. *Neratius.* BURSZTYNOWY.

AMBRE GRIS,(*gomme qui jette une odeur tres douce,qui se trouve sur les bords de la mer.*) Ambar,*genit.*ambaris, n. *Aetius.*Ambarum,*genit* ambari,neut. *Ruel* *on dit aussi* Ambra,*genit.*ambræ, fœm. BURSZTYN szary gumma ktora bardzo wdzięczną wonność wydaie,znaydująca się nad brzegami morskiemi.

AMBRER,V.act. (*Parfumer avec de l'ambre gris.*) Ambaro conspergere. Ambaro odorare aliquid. * *Columelle dit* Odorare mella,*Parfumer le miel.*) Kadzić bursztynem.

AMBRETTE, subst. f. (*fruit qui a l'odeur de l'ambre gris.*) Ambreta, *genit.* ambretæ,f. BORSZTOWKA owoc maiący zapach bursztynu.

AMBROSIE, subst. f.(*Viande exquise dont les Anciens feignoient que leurs dieux se nourrissoient.*)Ambrosia,*genit.*ambrosiæ,f.*Cic.* AMBROZYA wyborna Potrawá ktorą według udania dawnych Bogowie się ich karmili.

ON APPELLE figurement *Ambrosie,quelque Manger exquis.*Ambrosiæ dapes,*genit.*ambrosiarum dapum,f.pl. *Mart.* MOWI się *niewłaśnie* Ambrozya zá wyśmienite potrawy.

Plus doux que l'ambrosie. Ambrosiâ dulci dulcior. *Stat.* Słodszy wdzięcznieyszy nad ambrozyą.

(Les Grecs disoient que l'Ambrosie estoit aussi une boisson des Dieux.) Grecy powiadali że Ambrozya byłá też Napoy Bogow.

AMBROSIE, (*herbe odoriférante qui a l'odeur du vin, & dont les payens se couronnoient dans leurs festins.*) Ambrosia. Artemisia,*genit.*æ,f. *Plin.* SŁODYCZ Bożybyt ziele pachnące,ktore ma zapach winny,y ktorym się Poganie wieńczyli ná Bankietach swoich.

AMBRUN,(*Ville Archiepiscopale, tres ancienne, en Dauphiné.*)Ebrodunum Caturigum,*genit.*Ebroduni Caturigum, n. Ebredunum,i neut. Ebredun miasto Arcybiskupie bardzo dawne w Delfinacie.

D'AMBRUN.Ebrodunensis,& hoc Ebrodunense.adject EBREDUNSKI.

LE PAÏS D'AMBRUN. Ambrones,*genit.*Ambronum,m. plur. EBREDUNANIE kray Ebreduński.

AMBULANTS,subst.m.(*certains Commis de la Maltoste, qui se promenent par la ville & par la campagne,pour découvrir si l'on ne fraude point la maltoste.*)Muscæ, *genit.* muscarum, f.plur.*Plaut.* STRAZNICY, Pewni urzędnicy Celni ktorzy się przechodzą po mieście,y po za miastem w polu, przestrzegaiąc áby cła nie ukrzywdzono.

AMBULATOIRE,adject.m.&f. (*Qui n'est point fixe,qui va & vien.*) Ambulatorius, ambulatoria, ambulatorium. *Plin.* NIESTATECZNY ktory mieysca pewnego niemá ále tam y sam idzie y powraca.

AME,subst.f.(*forme substantielle selon les Philosophes qui anime le corps.*) Anima,*genit.*animæ,f.Animus,*genit.*animi. m.Spiritus, *genit.*spiritûs,m. *Cic.* *Anima *fait au datif plurier* animabus & animis.) DUSZA istotna część ktora ożywia ciało.

L'AME RAISONNABLE. Animus, *ou* anima consilii, rationisque particeps.*Cic.* DUSZA rozumna.

L'AME VE'GETATIVE, (*qui est dans les plantes & dans les arbres,qui les fait vivre & croistre.*)Virtus quâ vigent plantæ.Anima vegetans,*genit.*animæ vegetantis,f. *(*les Philosophes disent* Anima vegetativa.) * Animus quo viget, *Cic.* Animus vitalis. DUSZA czerstwiąca iak iest w ziolach y drzewach dodaiąc im to że żyią y rosną.

L'AME SENSITIVE,(*qui est dans les animaux.*)Anima sentiens,*genit.*animæ sentientis,f.Animus qui sentit. *Cicer.* DUSZA czuiąca ktora iest w bydlętach.

LES AMES *des bestes sont privées de raison.*Animi bestiarum sunt rationis expertes.*Cic.* DUSZE bydląt są bezrozumne.

Les

Les troubles & les agitations de l'ame. Animi perturbatiores, *genit.* animi perturbationum, f. plur. *Cic.* Pomięſzania y wzruſzania duchá.

Dieu a donné l'ame au corps comme ſon ſeigneur & ſon maiſtre, pour qu'il luy obeiſt. Deus animum ut dominum atque imperatorem obedienti præfecit corpori. *Cic.* Bog dał Duſzę ciału iako Panią y Krolowę, áby iey poſłuſzne było.

AME ſe prend pour *La vie.* * *Qui n'a point d'ame.* Inanimus, inanima, inanimum. Inanimis & hoc inanime, adject. Inanimeius, e, om. *Cic.* DUSZA bierze ſię zá życie. * bez duſzy.

Un corps ſans ame. Corpus inane. *Ovid.* Sanguinis atque animæ inane corpus *Ovid.* Ciało bez duſzy.

Rendre l'ame, ou *la vie, mourir.* Reddere, *ou* edere, *ou* efflare, *ou* exhalare animam. Animam egere Singultare animam. *Cic. Stat.* Duché oddać, umrzeć.

Il a l'ame ſur le bord des lévres Edit animam. Extremum ſpiritum edit, *ou* trahit *Cic. Phæd.* Ebullit animam *Petr.* Iuż duſzá u niego ná wargach.

Il vouloit ayant l'ame ſur le bord des lévres. Extremo ſpiritu ludebat, *Cic.* Zartował a już duſzá mu byłá ná wargach.

Vous m'avez rendu l'ame, vous m'avez redonné la vie. Reddidiſti animam. *Ter.* Duſzęś mi przywrocił życie ś mi oddał.

AMES *des morts,* (*les Manes.*) Manes, *genit.* manium, m. pl. Manes mortuorum, m. pl. *Cic.* Mortuorum animæ, f. pl. Corporis vinculis exolutæ animæ, f. pl. *(Umbra, *genit.* ombrarum, f. pl. *ſe dit des Damnez*) DUSZE zmarłych.

Dieu veuille avoir ſon ame. Oſſa illi benè quieſcant. *Pe.* Sit ipſi terra levis, *dans les anciennes Epitaphes.* Niech przyimie Bog duſzę iego; *ná dawnych nágrobkách.*

AME ſe prend auſſi pour *Une perſonne particuliere,* comme *C'eſt une belle ame,* ou *une grande ame.* Eſt illi erectus & ſublimis animus. *Quint.* Magnus eſt illi & excelſus animus. *Cic.* Sublimis & erecti animi vir. *Quint.* DUSZA ſię też bierze zá oſobę táką, naprzykład: Piękna to Duſzá, wſpaniała, dobra duſzá.

Il a l'ame grande & hardie ſans arrogance. Magno eſt animo nec atique arrogenti. *Vitr.* Mà umyſł wielki y odważny bez hardości.

Une ame baſſe. Abjectus & depreſſus animos. *Cic.* Duſza podła, nikczemnik.

Une ame noire, ou *meſchant eſprit.* Mala mens. Malus animus. *Ter.* Umyſł zły ladaco.

Une ame de boue. Stercoreus homo. *Plaut* Cœnum. Lutum. Sterquilinium, *genit.* ii, neut. *Ter. Plaut.* Błoto, nikczemnik, podłego śercá człowiek.

Il a conſervé ſon ame droite & ſans gauchir juſques à la mort. Rectum animi ſervavit ad mortem. *Horat.* Proſtotę ſerceroś umyſłu dochował, nie uſtępuiąc od niey do śmierći.

ON DIT ironiquement, *O la bonne ame!* (*parlant d'un méchant homme, qui veut contrefaire l'honneſte homme.*) Ehodum bone vir! *Ter.* Probum ſcilicet hominem! *Ter.* MOWI ſię przez żarto niewiniątko! mowiąc o złym człowieku, ktory ſię udaie zá poczciwego.

Il y a plus de dix mille ames, ou *dix mille perſonnes dans cette ville.* Hac in urbe capitum, *ou* hominum decem millia & ampliùs numerantur, *ou* vivont. *Liv.* Więcey iak dzieśięć tyśięcy Duſz, toieſt więcey iak dzieśięć tyśięcy oſob rachuią w tym mieście.

Je n'ay veu ame vivante, ou *je n'ay veu perſonne.* Hominem vidi neminem. Zywcy duſzy niewidziałem, álbo nikogo niewidziałem.

Je ne diray à ame qui vive. Dicam nemini. Zywey duſzy tego niepowiem nikomu.

MA CHERE AME, (*mot de tendreſſe.*) Mea anima *Cicer.* Meum corculum. *Plaut.* MOIA kochana duſzo: słowo pieſzczoty.

AME ſe dit en morale, comme *Cet homme eſt l'ame d'une telle affaire, d'une telle entrepriſe,* pour dire que *C'eſt luy qui en ſçait le ſecret, & qui en conduit les reſorts.* Rei caput eſt & actor. DUSZA ſię mowi co do obyczaiow iako *ten człowiek jeſt tey impreſy* toieſt że on ieſt ktory wie wſzytkie taiemnice iakiey rzeczy, y on całą obraca machynę.

La joye eſt l'ame des feſtins, en eſt l'aſſaiſonnement. Nullæ ſunt convivia, niſi hilaritate condiantur, *ou* niſi hilaritate & riſu conſpergantur, *ou* miſceantur. Weſołość ieſt Duſzą bankietow, ieſt ich przyprawą.

ON DIT *L'ame d'un fagot le menu bois qui eſt dans le milieu d'un fagot.* Anima faſciculi, æ, f. DROBNE drzewka ktore w pęku drew we śrzodku ſię znayduią.

AME, (*Deviſe.*) Lemma, *genit.* lemmatis, n. NAPIS.

AME, (*d'un noyau, ou des figures de terre & de plâtre, qui ſervent de moules à celles qu'on jette en bronze.*) Nucleus, *genit.* nuclei, m. *Vitr.* JADRO w peſtce álbo formá z gliny lob gipſu do odlewania ze ſpiży.

(Terme des Sculpteurs & des Fondeurs.) Termin ſnyczerzow y ludwiſarzow.

AME', maſc, AME'E, f. *A nos amés & feaux* &c. c'eſt à dire *à nos amis & fideles ſujets* Amicis noſtris & fidelibus. ZYCZLIWYM y wiernym poddanym naſzym,

(Terme des lettres de Chancellerie.) Termin w liſtech Kancellaryi.

AMELETTE, ou AUMELETTE, ſubſt. f. (*Oeufs battus & fricaſſez dans la poële*) Ova trita & in ſartagine frixa, *genit.* ovorum tritorum & in ſartagine frixorum, n. pl. JAIECZNICA bita y ſmażone w rynce álbo ná tyglu.

AMELIA, (*Ville du Duché de Spolette*) Ameria, *genit* Ameriæ, f. *Cic.* AMERYA miaſto Xięſtwá Spoletańſkiego.

D'AMELIA. Amerinus, Amerina, Amerinum. Z AMERYI.

AMELIORATION, ſubſt. f. (*L'action de rendre une choſe meilleure.*) Optimitas, *genit.* optimitatis, f. *Cic.* POLEPSZENIE naprawienie.

AME'LIORER, V. act. (*Rendre meilleur.*) Meliorare, (melioro, melioras, melioravi, melioratum.) act. acc. *Ulp.* Melius aliquid facere, (facio, facis feci factum: Melior & hoc melius.) *Cic.* POLEPSZAC naprawiać.

AMENAGE, ſubſt. m. (*Voiture.*) Vecture, *genit.* vecturæ, f. *Plin.* PODWODA.

(Mot des Voituriers par terre & par eau.) Naczwiſko podwod wodą y lądem.

AMENDE, ſubſt. f. *on prononce* amande. (*Peine pecuniaire impoſée par un juge pour quelque delict.*) Multa, *ou* Mulcta, *genit.* æ. f. *Cic.* WINA pieniężna, przeſądy, karanie przez ſędziego naznaczone zá iaką winę.

Condamner, ou *mettre quelqu'un à l'amende* Multam alicui dicere, *ou* indicere, *ou* imponere, *ou* irrogare. Multâ multare aliquem. *Cic. Liv. Plaut.* Skarać kogo grzywnami.

Payer l'amande. Multam, *ou* mulctam ſolvere, *ou* diſſolvere. *Cic.* Pendere multam. (*Ciceron a dit* Pendere pœnas.) Płacić przeſądy, grzywny.

Eſtre condamné à l'amende & aux dépens. Multa litiſque æſtimationis damnari, (paſſ.) Być oſądzonym ná grzywny y unkoſzie.

Remettre l'amende. Multam remittere. Grzywny odpuśćić.

Faire une action qui merite d'eſtre à l'amende. Committere multam. *Cicer.* Dopuśćić ſię czego co ieſt godne grzywien.

L'argent des amendes. Pecunia multatitia, *genit.* pecuniæ multatitiæ, f. Argentum multatitium, i, neut. *Liv.* Grzywny pieniądze, przeſądow ſkrzynka.

Receveur des amendes, Amendier. Multarum coactor, *genit.* coactoris, m. Ten co grzywny wybiera.

AMENDE HONORABLE, (*Peine afflictive qui emporte note d'infamie.*) Ignominioſa traductio, *genit.* ignominioſæ traductionis, f. OSŁAWIENIE wyświecenie nápiętnowanie kara dolegliwe pociągaiące zá ſobą ohydę.

Il a fait amende honorable. Per ora vulgi traductus eſt. Karanie osławiaiące podiął, wyświecony ieſt.

Faire faire amende honorable à quelqu'un. Ignominioſa traductione aliquem infamare. *Bud.* Skazać kogo ná karanie osławiące, ná wyświecenie.

AMENDEMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* amandement (*Engrais qu'on met ſur les terres, comme de la marne, du fumier.*) Stercoratio, *genit.* ſtercorationis, f. *Colum.* UPRAWIANIE poprawianie, náwoz ktory ſię ná pole wywozi ſalemem, álbo gnoiem.

(Mot d'uſage parmi les laboureurs) Słowo używane między rolnikami.

AMENDEMENT, (*Correction des mœurs, changement de vie.*) Emendatio, *genit.* emendationis, f. Correctio, *genit.* correctionis, f. *Cic.* POPRAWA, poprawienie obyczaiow odmiene życia.

AMENDEMENT *dans une maladie,* (*lorſque la maladie diminue.*) Morbi remiſſio, *ou* relaxatio, *ou* diminutio, *genit.*

nit. onis, f. *Cic.* POPRAWIANIE kiedy się choremu poprawuie.

Il n'y a aucun amendement à son mal, Son mal est toujours au mesme estat. Nihil remisit vis ipsius morbi. Huic morbo nulla remissio facta est. *Cic.* Nie mu się niepoprawuie, áwszd iednakowo się zle ma.

AMENDER, V. act. *on prononce* amander. (*Condamner quelqu'un à l'amende.*) Multam, *ou* mulctam alicui dicere, (dico, dicis, dixi, dictum.) act. *Cic.* Grzywnami kogo skarać.

(Il ne se dit point, si ce n'est au Palais.) Nie mowi się chyba w prawie.

AMENDER, (*Rendre meilleur & plus fertile, parlant des terres qu'on fume.*) Stercoratione (terram) refovere, (refoveo, refoves, refovi, refotum.) act. acc. *Colum.* Pinguefacere, (facio facis, feci, factum.) act. acc. *Plin.* POPRAWIAC lepsze y urodzaynieysze czynić grunta gnoiem one nawożąc.

AMENDER, (*S'amender, se corriger, devenir meilleur.*) Emendari, (emendor, emendaris, emendatus sum.) Corrigi, (corrigor, corrigeris, correctus sum.) pass. *Se emendare à contagione vitiorum, (emendo, as, avi, atum.) POPRAWIC się, lepszym się stać.

Les jeunes hommes n'amendent point pour aller à Rome. Romæ quidem meliorem genium non faciunt adolescentes. *Plaut.* Niepomoże młodemu, choć by iechał do Raymu.

AMENDER *sa vie.* Emendare vitam. Facere vitam meliorem. *Cicer.* POPRAWIC życia.

Ce malade n'est point amendé, ou *Il n'amende point.* Non meliùs se habet hic æger. Temu choremu nic się niepoprawuie.

AMENDER, (*Profiter, tirer quelque avantage d'une chose.*) comme *Je n'ay rien amendé de vostre liberalité je ne m'en suis point senti.* Liberalitate tua non sum factus auctior. POPRAWIC się, pożytek iáki wziąć z czego; niepoprawiłem się nic z Twoiey szczodrobliwośći, żadnegom z niey niewziął pożytku.

(Terme de Palais.) Termin Prawny.

Cet heritier n'a rien amendé de cette succession. Isti heredi nihil profuit illa successio. Non ditius factum est heredi hac hereditate. *Cic.* Ten dziedzic niepoprawił się nie zpanoszył się z tey sukcessyi.

AMENDER, ou RAMENDER, comme *Le bled amende tous les jours*, ou *ramende.* Imminuitur, *ou* levatur quotidie annona. *Ter.* TANIEIE zboże codzień.

ON DIT proverbialement, *Tu n'amendes pas ton marché* Conditionem tuam deteriorem facis. Meliorem non facis conditionem tuam. MOWI się *przysłowiem* caleci się targ niepoprawuie.

AMENE', m. AMENE'E, f. part. pass. Adductus. Deductus, a, um. *Cic.* voyez AMENER. PRZYWIEDZIONY, przywiedziona, przyprowadzony.

AMENER, V. act. (*Mener, conduire en quelque lieu*, ou *vers quelqu'un.*) Aliquem aliquò, *ou* ad aliquem ducere, *ou* adducere, *ou* deducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) *act.* PRZYWIESC przyprowadzić dokąd, álbo do kogo.

Amener quelqu'un disner, ou *pour disner.* Adducere aliquem ad prandium. *Cic.* Przyprowadzić kogo ná obiad.

Amener par bateau, par charrots, sur des bêtes de somme. Lintre, plaustro, jumentis aliquid vehere, *ou* advehere, *ou* devehere, (veho, vehis, vexi, vectum.) *ou* Exportare, (exporto, exportas, exportavi, exportatum.) act. *Cic. Tacit.* Czołnem, wozem, ná bydlętach, co przyprowadzić sprowadzić.

AMENER (*Entraisner par force.*) Trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) Rapere, (rapio, rapis, rapui, raptum.) act. acc. *Cic. Ter.* PRZYWIESC, gwałtem pociągnąć, porwać.

AMENER, figurément, pour *Introduire* (*quelque coutume &c.*) Inducere, *ou* introducere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. acc. (morem aliquem.) *Cic.* WPROWADZIC *niewłaśnie* to iest zwyczay iáki.

Il a amené, ou introduit l'ambition dans le Senat. Ambitionem in Curiam induxit, *ou* introduxit. *Cic.* **De nouvelles coustumes.* Novos mores induxit. *Stat.* Wprowadził ambicyą do Senatu. *Nowe zwyczaie.

AMENER se dit encore figurément, pour *Persuader quelqu'un d'une chose, le conduire à ce que l'on veut.* Adducere, *ou* deducere, *ou* perducere aliquem ad aliquid. *Cic.* NAPROWADZIC iescze się mowi niewłaśnie, to iest námowić kogo ná co przywieść go ná nászą wolą.

Il l'a amené à son avis, à son sentiment. In assensum sui consilii illum traduxit. *Cic.* In suam sententiam illum deduxit, *ou* adduxit. *Plin. Liv.* Náprowadził go na zdanie swnie.

Je l'ameneray à la raison, je luy feray entendre raison. Ad rationem hunc adducam. *Cic.* Przywiodę ia go do rozumu náuczę go rozumu.

J'ay amené l'affaire où je voulois, au point que je voulois. Quò volebam rem deduxi. *Cic.* Przywiodłem rzeczy do tego do czegom chciał.

AMENER, (*se dit encore dans les jeux de hasard.*) comme *Il a amené sa carte, il a tirée la premiere.* Charta lusoria prima sub manum venit. WYPROWADZIC mowi się iescze we grze losowey; iáko: wyprowadził swoią grę, wyszedł z kartą swoią.

Il amene toûjours rafle de quarte. Quatuor volturios semper jacit. *Plaut.* Záwsze czworkę wyprowadzi, orzuci.

AMENER, (*se dit aussi des choses qui se suivent les unes les autres, ou mesme des causes naturelles.*) comme *Ce vent nous amenera de la pluye.* Hic ventus pluviam colliget. *Virg.* PRZYPROWADZIC mowi się też o rzeczach ktore záśobą idą, náwet o przyrodzonych przyczynach: náprzykład, Ten wiatr deszcz nám przyprowadzi.

La prise de cette ville nous amenera la paix. Hac urbe capta pax conficietur. Odebranie tego miasta pokoy nám przyprowadzi.

Un malheur en amene un autre. Aliud ex alio malum. *Ter.* (*on sous-entend* sequitur.) Jedno złe prowadzi zá sobą drugie.

Une fourberie en amene une autre. Fallacia alia aliam trudit. *Terent.* Szalbierstwo iedno prowadzi zá sobą drugie.

AMENER *les voiles*, (*les baisser.*) Vela submittere, (submitto, submittis, submisi, submissum.) *ou* contrahere, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Cic.* SPROWADZIC spuścić żagle.

AMENUISE', m. AMENUISE'E, f. part. pass. (*Rendu plus menu.*) Tenuatus, tenuata, tenuatum. *Voyez* AMENUISER. UMNIEYSZONY, UMNIEYSZONA.

AMENUISER V. act. (*Faire, ou rendre plus menu.*) Tenuare. Attenuare. Extenuare, (tenuo, tenuas, tenuavi, tenuatum.) act. acc. *Quint. Plin.* UMNIEYSZYC.

AMER, m. AMERE, f. (*Qui a une saveur fort desagreable à la langue & au goût.*) Amarus, amara, amarum. (*qui fait au Comparatif* Amarior & hoc amarius, *& au Superlatif* Amarissimus, a, um.) GORZKI co iest smaku barzo nieprzyiemnego ięzykowi y ustom.

Un peu amer. Subamarus, subamara, subamarum. *Cic.* Gorszkawy, przygorszki.

Une bouche amere. Os amarum. *Cels.* Usta gorzkie.

Devenir amer. Amaritudinem contrahere. Amarescere. neut. *Pallad.* Gorsznieć, stać się gorszkim.

AMER pris figurément, (*parlant de la douleur, du chagrin*) Amarus. Acerbus, a, um. *Cic.* GORSZKI biorąc *niewłaśnie* o żałośći y smutku.

Une douleur amere. Amarus, *ou* acerbus dolor, m. *Cic.* **Des paroles ameres.* Dicta amara, n. pl. *Ovid.* Zal gorszki, *słowa gorszkie przykre.

Oster ce qu'il y a de plus amer & de plus fascheux dans le chagrin. Amara curarum eluere. *Hor.* Odiąć co może być náybarżiey gorzkiego y przykrego w żałośći.

AMER mis comme on substantif. *L'Amer & le Doux sont deux choses contraires.* Amarum & dulce sunt duæ res contrariæ, *ou* sunt duo contraria. GORSZKIE iáko Imię Istotne wzięte, gorszkie á słodkie są to dwie rzeczy przeciwne.

L'AMER, ou *le fiel des animaux & des poissons.* Fel, *genit.* fellis, n. Bilis, *genit* bilis, f. *Cic.* ZOŁC bydląt y ryb.

AMEREMENT, adv. (*en un sens figuré.*) Cum acerbo doloris sensu. *Acerbè acerbiùs, acerbissimè. adv. (Amarè *n'est point Latin.*) GORSZKO *niewłaśnie* żałośnie.

AME'RICAIN, m. (*celuy qui est de l'Amerique.*) Americanus, *genit.* i, m. AMERYKANIN ten co iest z Ameryki.

AME'RICAINE, f. (*celle qui est de l'Amerique.*) Americana, *genit.* æ, f. AMERYKANKA ta co iest z Ameryki.

AME'RIQUE, (*l'une des quatre Parties du Globe terrestre.*) America, *genit.* Americæ, f. AMERYKA iedna z Czterech części okręgu ziemi.

(On appelle ce païs là *Le Nouveau Monde*, ou *les Indes Occidentales.* Il fut decouvert d'abord par Christofle Colombe; & depois par Americ Vespuce, qui luy a donné son nom.) (Zowią tę część, *Swiat nowy* álbo *Indye zachodnie.*

trzeciu

wrazu znaleziony był przez Krzyſztofa Kolumbuſa, á potym przez Ameryka Weſpucego ktory mu dał Imię ſwoie.

AMERTUME, ſubſt.f. (*Qualité piquante qui rend amer par ſes ſucs.*) Amarities, *genit.* amaritiei, f. *Catul.* Amaror, *gen.* amaroris, m. *Lucr.* Amaritudo, *genit.* amaritudinis, f. *Plin.* GORZKOSC, własność przenikáiąca, ktora gorzkość ſpráwoie ſokami ſwemi.

Ceux qui mangent de l'abſinthe dans une figue, n'en ſentent point l'amertume. Fallunt amaritudinem edentes abſinthium in fico. *Plin.* Ci co piołun iedzą w fidze nie czuią gorzkośći iego.

AMERTUME, pris figurément pour *Douleur, déplaiſir, chagrin.* Acerbitas, *genit.* acerbitatis. f. Animi dolor, *genit.* doloris animi, m. *Cic.* GORZKOSC wzięta *niewłaśnie zá* żałość, nieſmak, ſmotek.

Adoucir les amertumes de la vie par la joye. Amara vitæ riſu temperare. *Hor.* Oſłodzić gorzkośći życia weſelem.

AMETHYSTE, ſubſt.f. (*Pierre précieuſe, de couleur violette.*) Amethyſtus, amethyſtos, *genit.* amethyſti, m. *Plin.* AMATYS Kamień drogi koloru ſzarłatnego.

D'AMETHYSTE. Amethyſtinus. a, um. *Plin.* SZARŁATNY.

Qui a un habit de couleur d'amethyſte. Amethyſtinatus, a, um. *Mart.* Co ma ſuknią ſzarłatną.

AMEUBLEMENT, ſubſt. maſc. (*Les meubles dont une maiſon eſt garnie.*) Supellex, *genit.* ſupellectilis, f. Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, n. *Cic.* SPRZĘTY, ruchomośći, ktoremi dom iáki ieſt przybrany.

Il luy faut un petit ameublement. Pluſcula ſupellectile ipſi opus eſt. *Ter.* Potrzeboie trochy przybrania.

Il a enlevé tout l'ameublement & emmené les eſclaves. Omne inſtrumentum diripuit, abduxit. Wſzyſtkie pozábierał ruchomośći, y niewolnikow poprowadził.

Il s'eſt donné un bel ameublement. Egregiam ſibi comparavit, *ou* confecit ſupellectilem. *Voyez* AMMEUBLEMENT Piękne ſobie ruchomośći ſprawił.

AMEUTER *les chiens*, V.act. (*Les aſſembler pour courre la beſte.*) Canes conſociare, *ou* congregare, (o, as, avi, atum,) act. (ad inſequendam feram.) *Agere, *ou* immittere canes, (ago, agis, egi, actum: immitto, immittis, immiſi, immiſſum.) act. (in feram.) ZSWORZYC pſy, zarwyć ie do gonienia zá zwierzem.

AMEUTER ſe dit figurément *des perſonnes, (qu'on aſſemble pour faire du mal à quelqu'un.)* Incitare, *ou* inſtigare, *ou* agere in aliquem. act. acc. *Cic. Terent.* Mowi ſię też *niewłaśnie* o oſobach ktore ſię łączą dla wyrządzenia złośći iákiey komo.

AMI, m. AMIE, f. adject. (*Bon, propre, favorable.*) Amicus, amica, amicum, (*qui fait au Comparatif* Amicior & hoc amicius, *& au Superlatif* Amiciſſimus, a, um.) *Cic.* PRZYIAZNY dobry ſpráwiáiący.

Le freſne eſt ami de l'eau, ou *ſe plaiſt dans l'eau.* Amicior undis fraxinus. *Virg.* Jeſion lubi wodę, álbo podoba ſobie w wodzie.

Le vin eſt fort ami de l'eſtomac. Vinum ſtomacho amicum. Wino ſpráwia bárzo żołądkowi.

Il eſt ami de la bonne chere, il aime la bonne chere. Amat lauta & opipara convivia. Lautis conviviis delectator. Lubi ucżtę dobrąc, kocha ſię w bieſiadach,

AMI comme on ſubſtantif maſc. (*Qui a de l'affection.*) Amicus, *genit.* amici, m. *Cic.* PRZYIAZNY Przyiaciel co ma przyiaźń z kim.

AMIE, f. (*Celle qui a de l'affection.*) Amica, *genit.* amicæ, f. PRZYIAZNA Przyiaciołka ta ktora ma przyiaźń z kim.

Ami intime. Intimus, *ou* ſummus amicus. **Ami familier.* Familiaris. Amicus familiaris. *Cic.* Przyiaciel uprzeymy.

Mon meilleur ami. Meus ſummus amicus. *Ter.* Náylepſzy z przyiacioł moich.

Ami de cœur, un veritable ami. Verus amicus. *Phæd.* Amicus ex animo. *Cic.* Przyiaciel od ſerca przyiaciel prawdziwy.

Il eſt mon grand ami. Eſt homo mihi amiciſſimus. Familiáriſſimus, *Cic.* Valdè mihi eſt amicus. Jeſt moy wielki przyiaciel.

Il eſt de mes intimes, ou *de mes intimes amis.* Ex meis intimis familiaribus eſt. *Cic.* Jeſt z uprzeymych moich przyiacioł.

Il eſt de mes anciens amis. Veteres mihi cum eo neceſſitudines intercedunt, *Cic.* Jeſt z dawnych moich przyiacioł

Il y a des amis qui promettent beaucoup, mais qui ſervent peu. Sunt multi amici linguâ factioſi, inertes operâ. *Plaut.* Są przyiaciele tacy, co wiele obiecuią, ále mało ſię przyſługuią.

Je ſçay que vous n'avez pas encore éprouvé quel ami je ſuis. Scio te non uſum antehac amicitiâ meâ. Wiem żeś ieſzcze nie doświadczył, iáki ieſtem przyiaciel.

Se faire des amis. Sibi amicos parare, *ou* facere, *ou* conciliare. Homines ſibi ad amicitiam adjungere. *Cic.* Czynić ſobie przyiacioł.

Moins une perſonne ſe voit appuyée, plus deſire-t-elle ſe faire des amis. Ut quiſque minimum firmitatis habet, ita amicitias appetit maximè. *Cic.* Im mniey ſię kto widzi ugruntowanym, tym więcey pragnie ſobie uczynić przyiacioł.

La complaiſance ſe fait des amis, & la verité des ennemis. Obſequium amicos, veritas odium parit. *Terent.* Podchlebſtwo przyiacioł czyni, prawda nieprzyiacioł

On connoiſt les amis au beſoin. Amicus certus in re incertâ cernitur. *Cic.* Znáć przyiaciela w potrzebie.

Lors que nous ſommes bien dans nos affaires, nous trouvons des amis fidelles, mais ils nous abandonnent lors que la fortune nous quitte. Cùm manet fortuna ſervant amici vultum, cùm autem cecidit, turpi fugâ ora vertunt. *Petr.* Kiedy ſię dobrze mamy znayduiemy wiernych przyiacioł, ale odbiegaią nás gdy nás ſzczęśćie odſtąpi.

On appelle amis ceux qui aident leurs amis dans le beſoin & dans leur malheur. Is eſt amicus qui amicum in re dubiâ juvat, ubi re opus eſt. *Plaut.* Názywáią przyiaciołmi tych co ſą pomocą przyiaciołom ſwoim w potrzebie y nieſzczęśćiu.

Il a commencé à devenir ſon ami à cauſe de ſa bonne fortune. Fortunâ & felicitate illius commotus illi amicus eſſe cœpit. *Cic.* Począł mu być przyiacielem dla ſzczęśćia Jego.

J'ay toujours ſouhaité que vous fuſſiez de mes amis, & j'ay travaillé à vous faire connoiſtre que j'eſtois extremement des voſtres. Ego te mihi ſemper amicum eſſe volui, me ut tibi amiciſſimum eſſe intelligeres laboravi. *Cic.* Záwſzem ſobie życzył ábyś był moim przyiacielem, y ſtarałem ſię ábyś poznał żem ieſt ſzczerze twoim.

Vous ne trouverez point d'homme plus agréable, ni qui ſoit meilleur ami que luy. Non invenies alterum lepidiorem ad ſes omnes, nec qui amico amicus ſit magis. *Plaut.* Milſzego człeka y lepſzego przyiaciela nád niego nieznáydzieſz.

S'eſtudier à faire de nouveaux amis. Novis amicitiis indulgere. *Cic.* Staráć ſię nowych ſobie uczynić przyiacioł.

ON DIT proverbialement, *J'aimerois mieux voir tous les amis comme toy en terre, qu'en pré.* Malim iſtiuſmodi mihi amicus furno merſus, quàm foro. (*dans le four que dans la place, c'eſt à dire qu'il les aimeroit mieux voir morts que vivans.*) MOWI ſię *przyſłowiem* wolałbym wſzyſtkich przyiacioł tákich iák ty pod źiemią widzieć, niżeli ná ziemi w piecu niż ná rynku, *to ieſt* że wolał by ich widzieć umárłych niż żywych.

EN AMI. Amicè. Amiciter. adv. Amico animo. abl. *Cic. Plaut. Horat.* PRZYIAZNIE po przyiacielſku.

Servir quelqu'un en ami. Amicè ac benevolè præſto eſſe alicui *Cic.* Służyć komu po przyiacielſku.

C'eſt un tour d'ami. Illud officioſi eſt & peramantis. *Cic.* Jeſt to ſztuka przyiacielſka.

Traitter quelqu'un en ami, luy donner à manger ſans façon & ſans cérémonie. Familiari cœnâ, *ou* victu quotidiano aliquem excipere. Częſtowáć kogo po przyiacielſku; to ieſt bez ceremoniy.

Service d'ami. Opera amicabilis. *Plaut.* Uſługa przyiacielſka.

Petit ami. Amiculus, *gen.* amiculi, m. *Cic.* Przyiacinłeczek

AMI, m. AMIE, f. (*c'eſt quelquefois un terme de galanterie*) comme *C'eſt ſon ami*, pour dire *c'eſt ſon amant.* Amaſius illius eſt. *Cic.* **C'eſt ſon amie*, pour dire *ſa maitreſſe.* Amica illius. *Terent.* PRZYIACIEL, PRZYIACIOŁKA, ieſt czaſem termin fryerſki, Jey to przyiaciel *zamiaſt* Jey gach fryerz miłośnik nierządny, Jego to przyiaciołka zámiaſt Jego fryerka nałożnica.

AMI, (*eſt quelquefois un terme de familiarité, ou de hauteur.*) comme *Dites moy mon ami.* Dic ſodes, *pour* ſi audes. *Ter.* PRZYIACIELU ieſt czaſem termin poufałośći, álbo wyniosłośći Moy przyiacielu álbo miły bracie powiedz mi

M'amie, pour *Mon amie*, comme *Nourrice m'amie.* Mea nutrix. *Terent.* Kochanko zámiaſt moia kochanko *táka* Mámko kochanko.

Z

ON DIT dans l'escole, *Ami de Socrate, ami de Platon, mais encore plus ami de la verité.* Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. MOWIĄ w Szkołach, miły mi Sokrates, miły mi Plato, ále milsza prawda.

AMIABLE, adject. m. & f. (*qui se dit de celuy qui fait l'office d'ami.*) comme *Un amiable compositeur, celuy qui accommode un procès en ami.* Amicus compositor, *genit* amici compositoris, masc. Amicus conciliator, m. PRZYIACIELSKI, co się mowi o tym ktory powinność przyiaciela czyni iáko przyiacielski Jednacz, roziemca, ten co po przyiacielsku iedna strony.

A L'AMIABLE, adv. Amicè. Benevolè. adv. Animis libentibus & æquis. abl. *Cic.* Cum bonâ gratiâ. *Ter.* Placidè. Sedatè. adv. *Cic.* PO PRZYIACIELSKU ugodliwie.

Il vaut mieux traiter ces choses à l'amiable, que de les porter ainsi dans l'aigreur. Hae potius cum bonâ gratiâ componi debent, quàm cum malâ. *Terent.* Lepiey ugodliwie to rzeczy nápráwić, ániżeli do iákiey przykrości ie przywodzić.

AMICT. subst. masc. (*Linge que le Prestre met sur sa teste dans les divins Mysteres.* Amictus, *genit.* amictûs, m. Amiculus, *genit.* amiculi, m. *Plin.* ODZIENIE chusta ktorą Kapłan kładzie ná głowę ubieraiąc się do Mszy Swiętey *Humerał.*

AMIDON, subst. masc. (*Paste qui se fait avec du froment*) Amylum, *genit.* amyli, n. *Plin.* KROCHMAL, (co się z pszeniçy robi.)

AMIDONNIER, subst. masc. (*Ouvrier qui fait l'amidon*) Amyli confector, *genit.* confectoris, m, KROCHMALNIK, Ten co krochmal robi.

AMIENS, (*Ville Episcopale de Picardie sur la Somme, & capitale de cette Province.*) Ambianum, *genit.* Ambiani, neut. Samarobria Ambianorum, *genit.* Samarubriæ, f. *Cæs.* AMBIAN Miasto Biskupie w Pikardyi nád Somoną rzeką, stołeczne tey Prowincyi.

D'AMIENS, (*de la ville d'Amiens.*) Ambianus, Ambiana, Ambianum. AMBIANIN z Miasta Ambianu.

L'AMIENOIS, ou *le païs d'Amiens.* Ambiani, *genit.* Ambianorum, m. pl, *Cæs.* AMBIANSKI Powiat.

De l'Amienois, ou du diocese d'Amiens. Ambianensis & hoc Ambianense. adject. Od Ambianu álbo z Dyecezyi Ambiańskiey.

AMIGDALES, subst, f. (*Petites glandes qui sont au costé de la gorge, de la figure d'une amande.*) Tonsillæ, *genit.* tonsillarum, f. pl. *Cic.* GRUCZOŁKI co są po bokach w gardle ná kształt migdałkow.

AMIGNARDER, V. act.) *Caresser avec tendresse une personne qu'on aime.* Palpare, (palpo, palpas, palpavi, palpatum) act. acc. *Plaut.* Palpari, (palpor, aris, palpatus sum.) dep. dat. *Juv.* CIECKAC się pieścić się z kim.

AMIGNOTER, V. act. *le mesme qu'*AMIGNANDER. TOZ samo co cieckać się z kim.

(Mot bas des Nourrices à l'égard des enfans qu'elles amignotent en les flattant & les dorlotant) Słowo podłe mamek względem dzieci małych ktore zábawiaią ukołysuiąc

AMINER *les voiles*, V. act *Ne les pas estendre tout à fait*) Carbasa substringere, (substringo, substringis, substrinxi, substrictum.) act. *Virg.* Contrahere vela, (contraho, contrahis, contraxi, contractum.) act. *Hor.* PODWINĄC żagle nie w cale ie rozwiiaiąc.

(Terme de marine.) Termin żeglarski.

AMIRAL, subst. masc. (*Grand Officier de la Couronne, qui commande en chef les armées de mer*) Summus maris præfectus, m. Dux & classis præfectus, *genit.* ducis & classis præfectis, m. *Cic.* Thalassiarches, *genit* Thalassiarchæ, masc. (*mot grec.*) ADMIRAŁ, Wielki Urzędnik Koronny ktory náywyższą władzę ma nád Woyskami ná morzu.

VICE AMIRAL, subst. masc. Maris præfecti legatus, *genit.* legati, m. POD-ADMIRAŁ.

L'Amiral, ou le vaisseau que monte l'Amiral. Navis prætoria, *genit.* navis prætoriæ, f. *Liv.* Okręt Admirała ná ktory Admirał w siada, Hetmański Okręt.

AMIRAUTE', subst. f. (*La Charge d'Amiral.*) Maris præfectura, *genit.* maris præfecturæ, f. ADMIRALSTWO, Urząd Hetmaná ná morzu.

Donner l'amirauté, ou la charge d'Amiral à quelqu'un. Aliquem mari præficere. *Cic.* Dare alicui classium præfecturas. *Cicer.* Admirałem uczynić kogo.

AMIRAUTE', (*Justice qui s'exerce sous le nom & l'autorité de l'Amiral.*) Jurisdictio rerum maritimarum, *genit.* Jurisdictionis rerum maritimarum, f. Jurisdictio maritima, *genit.* Jurisdictionis maritimæ, fœm. SĄD Admiralski álbo Trybunał.

AMITERNE, (*Ville des anciens Sabins dans le Latium.*) Amiternum, *genit.* Amiterni, n. *Plin.* AMITERN, Miasto dawnych Sabinow w Lacyum.

Qui est d'Amiterne. Amiternus, Amiterna, Amiternum. *Plin.* Amiternanin.

AMITIE', subst. f (*Affection, inclination tendre qu'on a pour quelqu'un.*) Amicitia. Benevolentia, *genit.* æ, f. Amor, *genit.* amoris, m. *Cic.* PRZYIAZN uprzeymy affekt do kogo.

Accordez à nostre amitié un peu plus que ne permet la verité. Amori nostro plusculum etiam quam concedit veritas, largiare. *Cic.* Dayże nászey przyiaźni troche więcey niż prawda każe.

On ne discerne pas aisément la veritable amitié d'avec la fausse, s'il n'arrive quelque occasion dangereuse, qui fasse connoistre la fidelité d'un ami comme le feu éprouve l'or. Non facilè dijudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, ut quasi aurum igne, sic benevolentia fidelis periculo aliquo perspici possit. *Cic.* Nie łatwo rozeznać prawdziwą przyiaźń od fałszywey, chyba że się co niebespiecznego przytrafi, gdzie się poznać daie szczerość przyiaciela iák złoto w ogniu.

L'amitié des personnes change avec la fortune. Amicitias mutat fortuna. *Cic.* Przyiaźń ludzka z szczęściem się odmienia.

Avoir amitié avec quelqu'un. Habere amicitiam cum aliquo. *Cicer.* Mieć z kim przyiaźń.

J'ay amitié avec luy. Amicitia mihi est cum illo, *ou* mihi cum illo intercedit. *Cic.* Mam z nim przyiaźń.

Avoir amitié, ou Avoir de l'amitié pour quelqu'un. Propendere in aliquem inclinatione voluntatis, (propendeo, propendes, propendi, propensum.) neut. *Cic. Voyez* AIMER. Mieć serce do kogo, álbo dla kogo.

Cimenter une amitié. Conglutinare, ou coagmentare amicitiam, (o, as, avi, atum.) act. Nectere, ou connectere amicitiam, ou amicitias, (necto, nectis, nexui, nexum.) act. *Cicer.* Skleić przyiaźń.

Cultiver une amitié, l'entretenir. Colere amicitiam, (colo, colis, colui, cultum.) act. Amicitiam tueri, (tueor, tueris, tuitus sum.) depon. *Cic.* Záchowywać przyiaźń, utrzymywać ią

Vostre seul merite m'engage dans vostre amitié. Tibi me virtus tua amicum facit. *Hor.* Sama twoia godność pociąga mnie do przyiaźni z tobą.

Engager quelqu'un dans son amitié en luy rendant service. Officiis aliquem per se comprehendere, (comprehendo, is, comprehendi, comprehensum.) act. *Cic.* Sobie kogo przyiacielem uczynić, przysługę mu iáką świadcząc.

Faire amitié avec quelqu'un, se lier d'amitié avec luy. Facere, ou jungere amicitiam cum aliquo, (facio, facis, feci, factum: jungo, jungis, junxi, junctum.) act. Sprzyiaźnić się z kim, przyiaźń z nim zawrzeć.

Faire une etroite amitié avec quelqu'un, se lier étroitement, ou d'une amitié etroite avec luy. Penitus in alicujus familiaritatem se se dare. Ścisłą przyiaźń z kim zábráć złączyć się.

Gagner l'amitié d'une personne, se faire de ses amis. Amicitiam alicujus obtinere. Pozyskać czyię przyiaźń, stać się iednem z przyiacioł iego.

Se servir d'adresse pour gagner l'amitié d'une personne. Ad amicitiam alicujus adrepere, (adrepo, is, repsi, reptum.) n. In amicitiam alicujus callidè se insinuare. act. *Cic.* Sposobu zażyć dla pozyskania czyiey przyiaźni.

Retirer son amitié d'une personne, ne la plus aimer. Abjicere amorem ab aliquo, (abiicio, abjicis, abjeci, abjectum) act. *Cic.* Exuere amicitiam alicujus, (exuo, is, exui, exutum) act. *Tacit.* Przyiaźń swoię wyzuć do kogo niekochać go więcey.

Rechercher l'amitié de quelqu'un. Alicujus amicitiam quærere, (quæro, is, quæsivi, quæsitum.) ou petere, (peto, petis, petii, petitum.) act. *Cic.* Szukać czyiey przyiaźni starać się o nię.

Rompre l'amitié. Diffuere amicitiam, (diffuo, is, diffui, diffutum.) act. Dirumpere, ou dissolvere, ou discindere amicitiam, (dirumpo, is, rupi, ruptum: dissolvo, is, solvi, solutum: discindo, is, scidi, scissum.) act. *Cic.* Rozbracić, się rozerwać przyiaźń.

AMITIE', (*Grace, plaisir, faveur, service, bons effices.*) Gracia,

tie, *genit.* gratiæ, f. Officiom. Beneficiom, *genit.* ii, n. *Cic.* PRZYIAZN łaſka opodnbania, ludzkość, oſługa, dobra chęć

Je luy ay fait toutes les amitiez poſſibles. Omnia officia à me iugum profecta ſunt. Multa & magna beneficia in eum contuli. *Cic.* Wſayſtę ludzkość mo oświadcayłem iáka być może.

Faites moy l'amitié, ou cette amitié. Hauc ineas à mu gratiam. *Cic.* Da mihi hanc operam (amabo.) *Plaut.* Uczyń mi łaſkę álbo rę łaſkę.

AMITIEZ au plurier, (*Délices.*) Amores, *genit.* amorum, m. plur. Deliciam, *ou* delitiæ, *genit.* arum, f. plur. *Cic.* POCIECHY upodobania w więkſzey liczbie.

Tulliola qui eſt toute mon amitié. Tolliola delitiæ meæ, *ou* amores mei. *Cic.* Tulliola ktora ieſt wſzyſtkia moie pociechy

AMITIE' & AMITIEZ au plurier, (*Careſſes qu'on fait à quelqu'un.*) comme *Cet homme m'a fait bien de l'amitié*, ou *des amitiez en arrivant.* Me humaniſſimè & amiciſſimè advenientem excepit. Me blanditiis & officioſis verbis tractavit, *ou* habuit. LUDZKOSC ochota ktorą komu oświadcamy, Wielką mi ten człowiek ludzkość pokazał, iakom przyiachał.

AMITIEZ, (*Compliment que l'on fait à quelqu'un.*) comme *Faites luy bien mes amitiez je vous prie*, ou ſimplement, *Mes amitiez je vous en prie.* Plurimam ſalutem à me illi dicito, *ou* dices Amice illum à me ſalutabis. *Cic. Ter.* Ukłon mu zaſłać, barzo proſzę kłaniać się mu odemnie, álbo kłaniać proſzę,

AMMONIAC, ſubſt. maſc. (*Gomme qui ſe fait du jus d'une eſpece de férule, qui eſt une herbe qui croit à Cyrene de Barbarie auprès du Temple de Jupiter Ammon.*) Ammoniacum, *genit.* ammoniaci, n. *Colum.* AMMONIAK, Guma ktora ſię robi z ſoku pewnego rodzaio zápalczki, ieſt to ziele ktore rośnie w Cyrenie w Barbaryi, przy Kościele Jowiſza Ammonioſa.

AMNISTIE, ſubſt. f. (*Pardon général qu'on accorde à des ſujets rebelles.*) Perduellionis oblivio, *genit.* oblivionis, f. Abolitio, *genit.* abolitionis, f. *Cic.* Lex oblivionis, *genit.* legis oblivionis, f. *Cornel-Nep.* Amneſtia, *genit.* amneſtiæ, f. AMNISTYA Darowanie uraz powſzechne ktore kto czyni padданym zbuntowanym.

J'ay eſté d'avis que par une amniſtie generale on étouffaſt pour jamais nos diſſenſions. Omnem memoriam diſcordiarum oblivione ſempiternâ delendam cenſui. *Cic.* Zdania tego byłem áby generalną amniſtią pokryć na záwſze náſze nieſnaſki.

Donner une amniſtie de tout le paſſé. Legem oblivionis ferre de anteactis rebus. *Cornel-Nep.* pokryć Amniſtyą wſzyſtko co ſię minęło.

Chacun s'appercevant de quels malheurs la République eſtoit menacée, on jugea qu'il valoit mieux laiſſer le crime impuni, & par l'avis de Ciceron on paſſa un acte d'amniſtie de tout le paſſé. Cùm appareret quæ ſtrages Reipublicæ imminerent, diſplicuit ultio, & conſilio Ciceronis abolitio decreta. *Flor. Rom.* Wſzyſcy widząc ná iáką Rzeczypoſpolitey klęſkę ſię zánoſiło, oſądzili że lepiey kryminał zoſtawić bez kary, y za radą Cycerona amniſtyą wſzyſtkiego co ſię ſtało uchwalono.

AMODIATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui prend une terre à ferme.*) Redemtor, *gen.* redemtoris. m. Conductor, *genit.* conductoris, m. *Cic.* ARĘDARZ, náymaca dobr ktory maiętność iáką zakupuie.

AMODIATION, ſubſt. f. (*L'action de donner une terre à ferme.*) Locatio, *genit.* locationis, f. *Cic.* PUSZCZANIE w arędę.

AMODIATION, (*Priſe d'une terre à ferme.*) Redemtio, Conductio, *genit.* onis, f. *Cic.* Arędowanie wzięcie dobr w arędę

AMODIER, V. act. (*Donner une terre à ferme, l'affermer.*) Locare, (loco, locas, locavi, locatum.) Locitare, (locito, locitas, locitavi, locitatum.) act. alieni agrum. *Cic. Ter.* PUSZCZAC dobra iákie, maiętność iáką w arędę.

AMODIER, (*Prendre à ferme quelque terre.*) Redimere, (redimo, redimis, redemi, redemtum.) Conducere, (conduco, conducis, conduxi, conductum.) act. agrum ab aliquo. *Cic.* AREDOWAC wziąć w arędę dobra iakie.

AMOINDRI, m. AMOINDRIE, f. part. paſſ. *du verbe* AMOINDRIR. Minutus. Diminutus, a, um. *Cic.* UMNIEYSZONY, UMNIEYSZONA, od ſłowa UMNIEZSZAM.

AMOINDRIR, V. act. (*Diminuer de la bonté, ou de la quantité.*) Minuere. Diminuere. Imminuere, (minuo, minuis minui, minutum.) Extenuare, (extenuo, extenuas, extenuavi, extenuatum) act. accuſ. *Cic. Ter.* UMNIEYSZYC, uymować dobroći álbo wielkośći.

Amoindrir les biens d'une perſonne. De bonis alicujus diminuere. Extenuare cenſus alicujus. *Cic.* Umnieyſzyć uiąć dobr czyich.

AMOINDRIR ſe dit figurément pour *Diminuer, rendre moindre quelque action.* Minus facere aliquid. Minuere. Diminuere. Imminuere. Extenuare. Elevare. act. acc. *Cic.* comme *Diminuer un crime.* Extenuare crimen. *Cic.* °*Le faire moindre qu'il n'eſt* Elevare crimen. *Tacit.* *L'attenuer* (comme l'on parle au barreau) *Le rendre plus leger.* ZMNIEYSZAC mowi ſię też *niewłaśnie* umnieyſzać uczynku iákiego iáko umnieyſzać kryminału iakiego °mnieyſzym go odawać niż ieſt °wymawiáć go wyciączać iáko ſię mowi w prawie, °lżeyſzym czynić.

(Cette derniere expreſſion Latine eſt une metaphore priſe d'une balance dont l'un des plats s'eleve à meſure qu'on en diminuë le poids.) Ta oſtatnia expreſſya wzięta ieſt przez podobieńſtwo od wagi gdzie ſię iedna ſzala podnośi im więcey ciężaru z niey odymuią.

Amoindrir les chagrins. Elevare ægritudinem. Minuere curas. *Horat.* °*La douleur & les peines.* Dolorem & laborem. *Ter.* °*Amoindrir l'autorité.* Elevare auctoritatem. *Liv. ou* minuere. *Cic.* °*Amoindrir la fureur, la colere.* Furorem, iram minuere. *Hor. Cic.* Umnieyſzyć ſmutku, °Żalu przykrośći, °Umnieyſzyć powagi, °Umnieyſzyć zawziętośći gniewu.

AMOINDRISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Diminution.*) Minutio. Diminutio. Imminutio. Extenuatio, *genit.* onis, f. *Quint. Curt. pour le ſens propre & figuré; car on dit.* Imminutio dignitatis, *Amoindriſſement, ou la diminution de la dignité* UMNIEYSZENIE tak *w właſnym* iáko y *w niewłaſnym wyrozumieniu*, mowi ſię bowiem umnieyſzenie ubliżenie godnośći

AMOINS-QUE, adv. Niſi. Ni. *Voyez* MOINS. CHYBA że

AMOLLI, m. AMOLLIE, f. part. paſſ. (*Rendu mou.*) Mollitus. Emollitus, a, um. *Liv.* ZMIĘKCZONY, Zmiękczona

AMOLLIR, V. act. (*Rendre mou, & moins dur.*) Mollire. *Hor.* Emollire. *Liv.* Remollire. *Colum.* (mollio, mollis, mollivi mollitum) act. accuſ. °*Horace a dit* Mollire Ferrum, *Amollir le fer; & Pline a dit* Emollire ventrem, *ou* alvum, *Amollir le ventre.* ZMIĘKCZYC, miękſzym uczynić nie tak twardym, °Zmiękczyć żelazo, zmiękczyć twardość żołądka.

s'AMOLLIR, (*devenir mou.*) Molliri. Emolliri. Remolliri, (mollior, mollitis, mollitus ſum.) paſſ. *Cic. Ter.* Molleſcere. Remolleſcere, (molleſco, molleſcis.) neut. *Catul. Ovid.* ZMIĘKCZYC ſię.

AMOLLIR ſe dit figurément, pour *Attendrir, adoucir.* Mollire. Emollire. *Cic. Terent.* Frangere, (frango, frangis, fregi, fractum.) act. acc. *Stat.* ZMIĘKCZYC mowi ſię niewłaśnie ſkruſzyć ułagodzić.

Amollir un homme qui eſt en colere. Iratum aliquem mollire. *Liv. Ter. ou* frangere. *Ovid.* Ułagodzić człeka będącego w gniewie.

Il l'amollit par un humble gemiſſement. Gemitu ſupplice hunc fregit. *Stat.* Zmiękczył go pokornym weſtchnieniem

Avez vous le cœur ſi dur, qu'il ne puiſſe eſtre amolli par la compaſſion? Adeóne ingenio es tam duro, ut miſericordiâ molliri non queas? *Terent.* Czy tak że ſerce maſz okrutne że ſię nieda zmiękczyć do litośći.

AMOLLIR *une perſonne, (l'affoiblir, la rendre languiſſant.)* Mollire. Emollire. act. acc. *Cic. Ter.* Animos enervare alicujus. *Ovid.* OSŁABIC kogo, uczynić mdłym ſłabym.

Il apprehendoit que cette ville ſi pleine de delices n'amollit le courage de ſes ſoldats, comme elle avoit fait celuy des ſoldats d'Annibal. Metuebat ne ſuum quoque exercitum ſicut Annibalis nimia urbis amœnitas emolliret. *Liv.* Obawiał ſię áby to miaſto pełne delicyi nieoſłabiło cnoty żołnierzy iego, iáko ſię ſtało z żołnierzami Annibala.

S'amollir par les delices. Molleſcere, *ou* liqueſcere, *ou* diffluere voluptatibus, *ou* deliciis. *Cic.* Oſłabić ſię delicyami.

Ils croient que le vin amollit les hommes à l'égard du travail, & qu'ils deviennent effeminez. Ad laborem ferendum remolleſcere homines atque effeminari vino arbitrantur. *Caſ.* Trzymaią że ludzie od wina mdłemi do prac ſię ſtaią y niewieśćieią.

AMOLLISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action par laquelle l'on*

on rend une chose molle.) Mollitudo, *genit.* mollitudinis, f. *Cic.* Mollimentum, *genit.* mollimenti, o. *Sen.* ZMIĘKCZENIE.

ON DIT au figuré *Amolliſſement de cœur.* Animi mollitia, æ, f. *Cic.* MOWI ſię *niewłaśnie* miękkiego ſerca.

AMOME, ſubſt. maſc. (*Drogue médicinale & odoriferante, qui vient d'un arbre de meſme nom dans les Indes.*) Amomum, *genit.* amomi, n. *Virg.* APTEKARSKIE ziele pachnące, rodzące ſię ná drzewie tegoż názwiſka Amomum w Indyi.

AMONCELER, V. act. (*Mettre en un monceau, en un tas*) Acervare. Coacervare. Accumulare, (o, as, avi, atum) act. acc. *Cic.* KUPIC kopić ná kupę na kupę ſkłádać.

(Ce verbe a vieilli dans noſtre Langue.) (To ſłowo ſtarzało ſię w ięzyku.)

AMONT, adv. (*Contre le fil de l'eau.*) Averſo flumine. ablat. PRZECIW wodzie.

ON DIT *Le vent d'amont, le vent d'Orient,* ou *d'Eſt.* Corus & Caurus, i, m. *Virg.* Solanus, i, m. *Vitr.* Subſolanus, i, m. *Colum.* Ventus qui flat ab Oriente. NAZYWAIĄ przeciwny wiatr wiatr záchodniemu pobuczany nápułnocy.

AMORCE, ſubſt. f. (*Appaſt dont on ſe ſert pour attraper les poiſſons & autres animaux.*) Eſca, *genit.* eſcæ, f. Illicium, *gen.* illicii, neut. *Cic. Var.* NĘTA ponęta ktorey záżywáią ná łapanie ryb lub inſzych zwierząt.

AMORCE *d'arme à feu,* (*poudre à canon fine qu'on met dans le baſſinet d'une arme à feu.*) Ignis illicium, ii, Illex ignis, *genit.* Illicis ignis, m. Ignis eſca, æ, f. *Liv.* PROCH cienki ktory ſypią ná panewkę ſtrzelby.

AMORCE au figuré, (*Attrait dont on ſurprend les perſonnes.*) Illectus, *genit.* illectûs, m. Illecebra, *genit.* illecebræ, f. *Plaut. Cic.* Eſca, *genit.* eſcæ, f. NĘTA *niewłaśnie* wabienie przyłudn.

Platon a dit divinement que la volupté eſtoit l'amorce de tous les maux, parce que les hommes s'y laiſſent prendre, comme les poiſſons à l'hameçon. Divinè Plato eſcam malorum omnium voluptatem appellat, quòd eâ videlicet homines capiantur, ut hamo piſces. *Cic.* Plato barzo zacnie powiedaiał że roſkoſz ieſt ponętą wſzelkiego złegu, gdyż oń nię chwytać ſię daią ludzie iáko ryby ná wędę.

AMORCER, V. act. (*Jetter, ou mettre de l'amorce pour prendre le poiſſon.*) Imponere hamis eſcam. *Petr.* NĘTE záłożyć ná wędę.

AMORCER *une arme à feu,* (*y mettre de l'amorce dans le baſſinet.*) Pulverem tormentariũ alveolo immittere. Proch ſypać ná panewką u ſtrzelby.

AMORCER ſe dit figurément, pour *Attirer quelqu'un par adreſſe.* Ineſcare, (ineſco, ineſcas, ineſcavi, ineſcatum. (Illicere, (licio, licis, lexi, lectum.) act. acc. *Ter. Cic.* NECIC niewłáśnie ſię mowi záminſt złudzić przywabić kogo ſpoſobami

AMORTIR, V. act. (*Rendre comme mort & flétrir les herbes & choſes ſemblables.*) Macerare, (macero, maceras, maceravi, maceratum.) act. acc. *Cat.* MIĘKCZYC, wymacerować wymoczyć zioła y podobne rzeczy.

Il faut amortir ces herbes dans le vinaigre. Aceto macerandæ ſunt iſtæ herbæ. Trzeba te zioła wymacerować w occie

AMORTIR, (*eſteindre.*) Exſtinguere, *ou* extinguere. Reſtinguere, (ſtinguo, ſtinguis, ſtinxi, ſtinctum.) Sedare, (ſedo, ſedas, ſedavi, ſedatum.) act. acc. *Cic.* ZGASIC zniesć umorzyć.

Cette herbe amortit le feu des playes. Vulnerum inflammationes hæc herba ſedat, *ou* reprimit, *ou* tollit. *Celſ.* To ziele ogień wyciąga z rany.

L'inflammation s'amortit. Remittit ſe inflammatio. Sedatur inflammatio. *Celſ.* Ogień ſię wyciąga, chłodnie rana.

L'ardeur de la fievre s'amortit par la ſaignée. Sanguinis detractione refrigeratur febris ardor. (*la Verbe eſt de Plaute.*)* Mollitur, *ou* remittitur *Celſ. ou* reſtinguitur febris. *Cic.* Gorączki upał rozrywa ſię przez krwi puſzczanie.

AMORTIR en une ſignification figurée, *Eſteindre le feu des paſſions & des deſirs déreglez du cœur.* Animi motus ſedare, *ou* exſtinguere, *ou* reſtinguere. *Cic. ou* ſupprimere. *Liv.* UMORZYC *wwyrazumieniu niewłaſnym* Oſtudzić wygaſić ogień pożądliwości y nieporządnych ſerca námiętności.

Le feu des paſſions eſtant amorti. Omnium cupiditatum ardore reſtincto. *Cic.* Ogień złych chuci będąc wygaſzony.

AMORTIR *une penſion,* (*l'eſteindre, en payant le fonds, la racheter.*) Se ab annuâ penſione eximere, (eximo, eximis, exemi, exemtum.) Annuâ penſione ſe exolvere, (exolvo, exolvis, exolvi, exolutum.) act. *Cic. ou* ſe redimere. *Ter.* ZNIESC roczną penſyą z dobr ſummę płacąc y dobra okupuiąc, uſwobodzić dobra, u długow.

AMORTIR *un fief,* (*conſentir que des gens de main-morte poſſèdent des fiefs, moyennant le dédommagement des avantages qu'on en tireroit s'il demeuroit dans le commerce.*) Humano commercio eximere prædia. Emortuæ manus jus concedere. ZNIESC prawo mańſtwa dobr iákich, pozwalaiąc áby im kie zgromadzenie w puſpolitości opanowało te Dobra, zá nágrodą pożytkow ktoreby z nich odbierano, gdyby zoſtawały w inſzych ręku.

Héritage amorti. Prædium quod jure morticinii poſſidetur. Dziedzictwo ná poſpolitość álbo ná zgromadzenie iákie przenieſione.

AMORTISSEMENT, ſubſt. maſc. (*Adouciſſement d'une douleur, d'une inflammation.*) Extinctio, *ou* exſtinctio. Reſtinctio. Sedatio, *genit.* onis, f. *Cic.* ULZENIE poſolgowanie bolu zapalenia.

AMORTISSEMENT, (*Extinction, rachat d'une penſion*) Annuæ penſionis redemtio, *genit.* redemtionis, f. *Cic.* ZNIESIENIE zgaſzenie okupienie penſyi roczney oſwobodzenie dobr zdługow.

AMORTISSEMENT, (*Conceſſion que fait le Prince aux gens de main-morte de tenir des fiefs & héritages à perpetuité, moyennant une ſomme.*) Emortui mancipii jus, *genit.* juris, neut. ZNIESIENIE prawa mańſtwa pozwoleńſtwo ktora daia Pan zgromadzeniu álbo ſpołeczności iákiey trzymać dobra pod prawem mańſtwa zoſtaiące y dziedzictwa wiecznośćią ná zapłaceniem iákiey ſummy.

Lettres d'amortiſſement. Manus emortuæ codicilli, *genit.* codicillorum, m. pl. *chez les Juriſconſultes.* Praywiley ná znieſienie mańſtwa.

AMORTISSEMENT en Architecture. (*Ce qui finit & termine quelque ouvrage.*) Complementum, i, neut. W ARCHITEKTURZE znaczy dokończenie wyprowadzenie ſzczytu fabryki iákiey.

(Les Architectes appellent *Amortiſſement* generalement tout ce qui fait ſaillie ou ornement au haut d'un Baſtiment, d'une Menniſerie ou d'une Corniche, comme quelque vaſe, quelque figure, &c.) Architekci záżywáią tego ſłowa ná wyrażenie wſzelkiego zámknięcia z wierzchu y zákończenia z przyozdobieniem na wierzchu ſtolarſką robotą álbo mulárſkim gzemſowaniem fabryki iákiey, iáko náczynie iákie álbo poſąg náwierzchu, ſtawiaiąc.

AMOVIBLE, ou AMOBILE, adject. m. & f. (*Qui peut eſtre revoqué & deſtitué.*) Qui amoveri poteſt ad nutum *de *quelque charge,* ab aliquo munere. KTORY może być ruſzony. *złożony z urzędu iákiego

AMOUR, ſubſt. m. (*Le faux Dieu de l'Amour, Cupidon.*) Cupido, *genit.* Cupidinis, m. Amor, *genit.* Amoris. m. *Cic.* KUPIDYN zmyſlony Bożek miłości.

AMOUR, ſubſt. m. & f. (*Paſſion de l'ame qui nous fait aimer quelque perſonne, ou une choſe*) Amor, *genit.* amoris, m. Benevolentia, *genit.* benevolentiæ, f. Studium, *genit.* ſtudii, n. *Cic.* (*Avec in & un accuſatif.*) MIŁOSC iedna známiętności duſzy náſzey ktorą kochamy rzecz iáką álbo oſobę

(Ce Nom eſt maſculin pour le Dieu de l'amour, Cupidon: il eſt maſculin mieux que feminin au ſingulier, quand il ſignifie une *Paſſion, Affection;* mais il eſt ordinairement feminin au plurier, pour *Amourettes.*) To ſłowo ieſt męſkiego rodzaiu ile znaczy Boga miłości, á kiedy znaczy námiętność ieſt rodzaiu białogłowſkiego ile kiedy ſię kładzie w większey liczbie zá miaſt *zalotr.*

Amour pour la patrie. Amor in patriam. Amor Patriæ. Caritas patriæ, *genit.* caritatis. f. *Cic.* Miłość ku Oyczyznie.

Amour des enfans pour leurs parens. Caritas, *ou* pietas filiorum erga parentes. *Cic.* Miłość dzieci ku rodzicom.

Amour des parens pour leurs enfans. Parentum caritas, *ou* amor, *ou* benevolentia erga filios. *Cic.* Miłość Rodzicow ku dzieciom.

AMOUR *propre,* ou *l'amour de ſoy meſme.* Amor ſui, *or* ſui ipſius. *Cic.* Amor proprius. *Lucr.* Miłość właſna ſamego ſiebie

L'amour que j'ay pour vous. Amor inte meus. *(*le reciproque eſt* Tuus in me amor. *L'amour que vous avez pour moy*) *Cic.* Miłość moia ku tobie, *(wzaiemnie miłość twoia ku mnie.)

L'Amour qu'il a pour vous. Ejus, *ou* illius in te amor. *(*le reci-*

recipeoque, Tuus in illum amor. *L'ameure que vous avez pour luy*) Miłość Jego ku Tobie, * (wzaiemnie miłość twoia ku oiemu.)

L'amoue reciproque que nous avons l'un pour l'autre, ou dant nous nous aimons reciproquem-ut vous & moy. Tua voluntas erga me, meaque erga te. Par atque mutua benevolencia, *genit.* paris atque mutoæ beoevolentiæ, f. *Cic.* Miłość náſza wzaiemna iednego do drugiego, *álbo* miłość, ktorą ſię wzáiemnie kochamy.

L'amour mutuel qu- ceux d un meſme païs ont les uns pour les autres. Mutuus popularium amor inter ſe. Mutua popularium benevolentia, *ou* caritas. *Cic.* Miłość wzaiemna ktorą ſię kochaią ci co ſą iednegoż kraiu.

POUR *l'amour de moy.* Meà gratiâ Mei causâ. *Plaut Cic* **Poue l'amour de vous* Tuâ ipſius causâ. *Cic.* Dla miłości moiey, *Dla miłości twoiey.

L'amoue qu'il a poue vous n'eſt nullement refroidi. Ejus in te amor oon ullo mode refrixit. *Cic.* Miłość ktorą ma do ciebie w niczym nie oſtygła.

AMOUR *violente*, (*Paſſion que la nature inſpire aux animaux, & qui va à vouloir multiplier ſon eſpece.*) Amor. Ignis, *genit.* ignis, m. *Cic. Virg*, Libido, *genit.* libidinis, f. *Cic.* MIŁOSC gwałtowna lubieżnosc ktorą przyrodzenio wraniecu w zwierzętach dla rozmnożenia rodzaiu ſwego.

L'amour fait ſentir des aiguillons, qui pcecent l'ame & qui bleſſent la réputation. Amor aoimum ſodicat, & famam ſauciat. *Plaut.* Lubieżność daie ſię czuć bodźcem ſwoim, kroſy pracnika duſzę y obraża ſławę.

Qui n'a point d'amour, n'a point de beaux jours. Certè is nibil eſt, qoi nibil amat. *Plaut.* Sine amore jocisque nihil jucundum. *Hor.* Kto nie ma miłości nie ma weſołości.

Sans le vin & la bonne chere, l'amour eſt froid & languiſſant, Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.* Bez wina y chleba ſtygnie miłość y ſłabieie.

L'amour qu'on a pour les femmes. Mulierum, *ou* muliebris amor. Mulierofitas, *genit.* atis, f. *Cic.* Jorność, do niewiaſt chęć.

Par tout où cette femme voyoit ſon avantage, elle y portoit ſon amour. Unde utilitas ipſi oſtendebatur, illoc libidinem transferebat. *Tacit.* Wſzędzie ta niewiaſta żądzę ſwoią obracała, gdzie ſię iáki zyſk pokazał.

L'amoue a toûjours beaucoup de fiel détrempé avec le miel; & s'il fait quelquefois gouter ſa douceur, il donne de l'amertume juſques à l'excès. Amor & felle & melle fœcundiſſimus, goſto dat dulce, & amarum ad ſatietatem uſque oggerit. *Plaut.* Záwſze miłość ma ſłodycz żołcią przyprawną, á ieżeli kiedy ſmaku ſwego da ſkoſztować, ſowicie za to nágodal nieſmakow.

En quelque ſujet que l'amour ſe trouve, il ſera au goût de toutes ſortes de perſonnes, & plaira infiniment à tout le monde. Ubi inerit amor, condimentum cuivis placiturum credo. *Plaut.* Gdziekolwiek ſię znáydzie miłość wſzyſtkim do ſmaku będzie każdego, y wſzyſtkim ſię záwſze podobać będzie.

Rien ne peut eſtre agréable ni bien aſſaiſonné où l'amour n'entre point Neque ſalſum neque ſuave eſſe poteſt quidquam, ubi amor non admiſcetur. *Plaut.* Nic niemoże być przyiemnego áni dobrze przyprawnego gdzie miłość nie wchodzi.

Malheureux amour, à quoy ne portes-tu point les hommes! Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis! *Virg.* Nieſzczęśliwa miłości do czego ludzi nieprzywodziſz!

Le fiel qui a tant d'amertume, de viendra doux comme du miel, ſi l'amour s'y meſle, & par ſon moyen un homme deviendra gay de mélancolique qu'il eſtoit auparavant. Fel quod amarum eſt, amor id mel faciet, & hominem ex triſti lepidum & lenem. *Plaut.* Zołć ktora tyle ma w ſobie przykrości ſtanie ſię ſłodſza nad miod ieżeli ſię do niey przymieſza miłość, y ona z melancholika uczyni weſołego.

L'amour eſt comme un trait d'arbaleſte, il n'eſt rien de ſi ſoudain & rien ne vole ſi promptement; il bébéte toutefois les hommes & les appeſantit. Amor eſt baliſta, ut jacitur nihil ſic celere aſt neque volat, atque is; mores tamen hominem moros & moroſos efficit. *Plaut.* Miłość ieſt iáko ſtrzała z kuſzy wypuſzczona nic prędſzego y lotnieyſzego iednakże także ſama tępi ludzi y gnuśnemi czyni.

Il eſt paſſionné d'amour pour cette femme. Ardet amore illius mulieris. *Cic.* Differtur illius cupiditate. *Plaut.* Ardet illam mulierem. *Virg.* Deperit illam. Hanc perditè, *ou* efflictim emat. Infanit illius amore. *Ter. Cic.* Zápalony zdięty miłością ieſt tey oſoby.

Il a de l'amour pour une autre fille, il aime ailleurs. In alio eſt occupatus amore. *Ter.* Aliam amat. *Cic.* Ad aliam oculos adjecit. *Plaut.* Gdzie indziey ſię kocha, w kim inſzym.

Si mes amours alloient bien. Si mihi ſecundæ res eſſent de amore. *Terent.* Gdyby mi ſię kochanie powiodło.

Donner ſon amour à quelqu'un Alicui conſerre ſuum amorem. *Prop.* Dać komu ſerce ſwoie miłość ſwoią.

ESTRE *en amour*, ou *en chaleur*, (*parlant d'une cavalle qui demande le mâle.*) Equire, (equio.) neut. *Plin.* **Parlant d'une chienne.* Catulire, (catolio.) neut. *Vne.* BESTWIC ſię grzać ſię mowiąc o klaczy ktora chce ogiera, *o ſobace mowią beſtwić ſię.

Faire l'amour. Dare operam amori. *Ter.* Amare. *Cic.* Ludum dare amori. *Hor.* Miłowáć záloʹami ſię bawić.

Il fait l'amour à cette fille. Illam virginem procat. *Liv.* Zálecca ſię tey Pannie.

Se mettre l'amour en teſte, ſe mettre à aimer. Ingredi amoris viam. *Plaut.* Amare occipere. *Ter.* Miłością ſobie myśl náprzątnąć.

AMOUR, (*Cupidité, paſſion déreglée pour les richeſſes & autres choſes.*) Amor, m. Cupido, *genit.* cupidinis, f. Cupiditas, *genit.* cupiditatis, f. Libido, *genit.* libidinis, f. *Cic.* CHCIWOSC nieporządna bogactw y inſzych rzeczy.

L'amour de la gloire, des honneurs. Cupiditas gloriæ, bonorum. *Cic.* Chciwość ſławy doſtoieńſtwa.

ON DIT par maniere de tendreſſe, *Mon amour*, *Mes amours.* Meus amor. Mei amores. *Cic.* ou *Mon cœur*, *M'amour* MOWI ſię z pieſzczoty Moia kochanie Moie ſerce.

Il fait tout noſtre amour & toutes nos delices Noſtri amores noſtræque deliciæ. *Cic.* On ieſt kochaniem naſzym y pociechą.

Je l'aime d'amour. In amoribus mihi eſt. *Cic.* Miłością go kocham.

LA DE'ESSE *de l'amour.* Venus, *genit.* Veneris, f. *Cic.* BOGINI miłości.

D'AMOUR, (*Qui concerne l'amour.*) Amatorius, amatoria, amatorium. *Cic.* Miłoſny co należy do miłości.

Livres d'amour, ou *qui traitent d'amour.* Amatorii libri. Amatoriè ſcripti libri. *Cic.* **Lettres d'amour.* Literæ amatoriæ. Epiſtola amatoriè ſcripta, fœm. Kſiągi o miłości, *Liſty miłoſne.

Billet d'amour, ou *Billet doux.* Libellus Venerius, *genit.* libelli Venerii, m. *Plaut.* Karteczki miłoſne.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt point de laides amours* Sua Regina Regi placet, Juno Jovi. MOWI ſię przyſłowiem, nie w lada czym ſię kocha.

ON DIT d'une femme laide qu'*Elle eſt un remede d'amour.* Turpiſſima mulier remedium amoris. MOWI ſię o ſzpetney niewieście że ieſt lekarſtwem przeciwko miłości

S'AMOURACHER, V. neut. (*ſe dit en mauvaiſe part de ceux qui ſont amoureux d'une perſonne vile & abjecte.*) Inſanis amoribus irretiri, (irretior, irretiris, irretitus ſum.) LADAIAKO podło y nikczemnie ſię zákochać.

Il s'eſt amouraché d'une ſervante. Heret in amore apud ancillam. *Plaut.* Animum adjecit ad ancillam. *Ter.* Zákochał ſię w ſłożebnicy.

AMOURETTES, ſubſt. f. (*qui ne ſe dit que des Amours illicites & diſproportionnées.*) Inſani amores, *genit.* inſanorum amorum, m. plur. Amor *au ſingulier.* Amatio, *genit.* amationis, f. *Plaut.* LUBIEZNOSC záloty co ſię nie mowi tylko u niegodziwym y nierownym zákochaniu.

AMOUREUSEMENT, adv. (*d'une maniere amoureuſe.*) Amanter. adv. *au Comparatif* Amantiùs, *& au Superlatif* Amantiſſimè. adv. *Cic.* **Si c'eſt d'une maniere laſcive.* Amatoriè. adv. *Cic.* MIŁOSNIE z kochaniem * Lubieżnie ieżeli ieſt w ſpoſob wſzeteczny.

AMOUREUX. m. AMOUREUSE, f. adject. (*pris dans une idée generale pour Celuy qui aime une choſe, & qui en eſt paſſionné.*) Amans, *genit.* amantis, omn. gen. Amator, *genit.* amatoris, m. Cupidus. Studioſus, a, um. *avec le genitif: comme* Ruris amator. *Hor.* *Amoureux de la campagne.* *Studioſus eloquentiæ. *Quint.* *Amoureux de l'éloquence.* *Studioſus doctrinarum. *Amoureux des ſciences.* KOCHAIĄCY, KOCHAIĄCA, wzięte powſzechnie zá tego co kocha iáką rzecz y ma paſyą do niey, *Jako kochaiący ſię we Wſi, *Kochaiący ſię w kraſomowſtwie. *Kochaiący ſię w náukach.

AMOUREUX, en mauvaise part, *(Celuy qui aime avec passion & desordonnement.)* Amans. Amator. *Ter.* MIŁOSNIK w zły sposob nierządnik co kocha nierządnie.

Amoureux des femmes mariées. Nuptarum amore insaniens. Amator mulieris. *Plaut.* Fryerz mężatek.

Amoureux des servantes. Ancillariolus, *genit.* ancillarioli, m. *Mart.* Nierządnik do służebnie.

Eperdument amoureux d'une femme mariée. Mulieris nuptæ vecors, *genit.* vecodis, m. *Tacit.* Szaleie się w mężatce kochaiący.

Amoureux transi, Amoureux de tric nique. Amatorculus, *gen.* amatorculi, m. *Plaut.* Miłośnik nieucziwy, nierządnik Fryierz.

Si vous vites jamais un amoureux en peinture, c'est celuicy, car à l'âge où il est, c'est comme une figure peinte contre la muraille. Si unquam vidisti pictum amatorem, hem illic est, nam vetulus, decrepitus senex tantidem est, quasi si signum pictum in pariete. *Plaut.* Jeżeliś kiedy widział malowanego miłośnika, to ten iest: bo w tym wieku iest właśnie iak osoba na ścianie malowana.

AMOUREUSE, f. Amatrix, *genit.* amatricis, f. Amans, *genit.* amantis, f. *Plaut.* MIŁOSNICA fryerka.

Amoureuse des porteurs de chaise. Lecticariola, *genit.* lecticariolæ, f. *Mart.* Co zá lada chłopem biega.

D'AMOUREUX, *(Qui concerne l'amour.)* Amatorius, amatoria, amatorium. *Cic.* MIŁOSNICZY.

Discours amoureux. Amatorius sermo, *genit.* amatorii sermonis, m. *Cic.* Mowa o miłości álbo miłosna.

Poësie amoureuse. Poesis amatoria. *Cic.* Wierszae miłosne.

Breuvage amoureux, ou qui inspire l'amour. Amatorium, *gen.* amatorii, n. *Plin.* Napoy miłośniczy do miłości pobudzaiący, Czary w Trunku.

AMPHIBIE, adject. & subst. m: *(Animal qui vit tantost dans l'eau & tantost sur la terre.)* (Animantes communes aquis & terræ. *Plin.* *Animaux amphibies.*) WODNOZIEMNE Zwierzę, co czasem ná wodzie czasem ná ziemi żvie.

AMPHIBOLOGIE, subst. f. *(Parole à deux entente.)* Amphibolia, *genit.* amphiboliæ, f. SŁOWA oboięgne dwoiako się rozumieiące.

AMPHIBOLOGIQUE, adject. m. & f. Ambiguus, ambigua, ambiguum. *Cic.* OBOIETNY.

AMPHIBOLOGIQUEMENT, adv. *(Par amphibologie.)* Ambiguè. adv. *Cic.* OBOIĘTNIE.

AMPHISBENE, subst. m. *(Serpent qui pique de la teste & de la queuë.)* Amphisbaena, *genit.* amphisbænæ, f. *(mot grec.)* *Cæcilia, *genit.* cæciliæ, f. *Plin.* WĄŻ dwoygłowny co y o pyska y o ogona żądło puszcza.

AMPHITHE'ATRE, subst. m. *(Lieu environné d'échaffaux, pour voir les jeux.)* Amphitheatrum, *genit.* amphitheatri, n. *Mart.* MIEYSCE widoku otoczone podsieniami do patrzania na igrzyska.

AMPHORE, subst. f. *(Sorte de Mesure Romaine des choses seches & liquides.)* Amphora, *genit.* amphoræ, f. *Cic.* BECZKA Bania Dzban Miara Rzymska tak suchych iáko y mokrych rzeczy.

(Cette Mesure contenoit environ vingt-huit Pintes de Paris; & un Minot de choses séches.) Ta miara trzymała około 28. kwart Paryskich, á náś trzy ćwierci Sędomirskie rzeczy suchych.

Qui tient une amphore. Amphoralis & hoc amphorale. adject. *Plin.* Trzymaiący beczkę.

AMPHRYSE, *(Riviere de Thessalie, celebre dans la fable.)* Amphrysus, *genit.* Amphrysi, m. *Virg.* RZEKA w Tessaliy.

AMPLE, adject. m. & f. *(Grand & estendu.)* Amplus. Vastus, a, um. Ingens, *genit.* ingentis, omn. gen. *(On dit au Comparatif* Amplior & hoc amplius, Vastior & hoc vastius, *Plus ample, & au Superlatif* Amplissimus & Vastissimus, a, um. *Cic. Fort. ample.* WIELKI obszerny, obszernieyszy barzo obszerny.

AMPLE se dit figurément, *(parlant des choses spirituelles)* Amplus. Fusus. Diffusus. Copiosus, a, um. *(qui fait* Copiosior & hoc copiosius, *& au Superlatif* Copiosissimus, a, um.) Ingens, *genit.* ingentis, omn. gen. *Cic.* OBSZERNY mowi się niewłaśnie mowiąc o rzeczach do umysłu náleżących.

Un discours ample. Fusa, ou diffusa oratio. *Cic.* Mowa obszerna.

C'est un ample sujet pour discourir. Fusa, ou ingens materia ad dicendum. *Quint.* Obszerna do mowienia materya.

AMPLE, *(Grand.)* Amplus. Largus, *(qui fait* Largior & hoc largius, *& au Superlatif* Largissimus, a, um.) Copiosus, a, um. *Cic.* HOYNY, Wielki, dostátni.

Il nous donna un ample repas. Copiosam nobis cœnam apposuit. Largam præbuit dapem. *Phad.* Wielką nam ucztę spráwił.

AMPLEMENT, adv. *(D'une maniere ample & estenduë.)* Amplè. Ampliùs. Amplissimè. Ampliter. Fusè. Fusiùs. adv. OBSZERNIE, Szerоko.

AMPLEMENT, *(Largement, abondamment.)* Largè. Largiùs. Largissimè. Largiter. Copiosè. Copiosiùs. Copiosissimè. adv. *Cic.* HOYNIE, Obficie, dostatecznie.

Il a bu amplement. Largiore vino est usus. *Liv.* Dostatecznie, dobrze się nápił.

AMPLEMENT, *Plus davantage.)* Ampliùs. adv. OBSZERNIEY Barziey więcey.

On ordonna qu'il en seroit plus amplement informé. Ampliandum censuerunt judices. *Cic.* Judices ampliùs pronuntiarunt. Nákazano obszerniey otym Inkwizycyą uczynić. (Terme de Droit.) Termin Prawny.

AMPLIATION, subst. f. *(Sentence d'un Juge qui ordonne qu'on soit plus amplement informé de quelque action.)* Ampliatio, *genit.* ampliationis, f. *Ascon-Ped.* ODDANIE sprawy ná dalszą inkwizycyą.

AMPLIFICATION, subst. f *(Figure de Rhétorique qui sert à augmenter & à exagerer quelque action.)* Amplificatio, *gen.* amplificationis, f. *Cic.* WYWODZENIE, kształt mowy u Mowcow służący do obszernego wyrażenia rzeczy iakiey.

AMPLIFICATEUR, subst. masc. *(Celuy qui amplifie.)* Amplificator, *genit.* amplificatoris, m. *Cic.* ROZSZERZAIĄCY, co w mowie, Przyczyniaiący.

AMPLIFIER, V. act. *(Augmenter, aggrandir, exaggerer quelque récit.)* Amplificare. Ampliare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* Adaugere. Exaugere, (augeo, auges, auxi, auctum.) act. acc. *Cic.* ROZSZERZAC, Obszernie co w mowie wywodzić, przyczyniać.

Qui amplifie & augmente les richesses. Auctor divitiarum. *Cic.* Rozszerzaiący przyczyniaiący dostatkow Bogactw.

AMPLITUDE, subst. f. *(Largeur, estenduë.)* Amplitudo, *genit.* amplitudinis, f. *Plin.* OBSZERNOSC, Szerokość, rozległość.

L'amplitude du corps. Amplitudo corporis. *Plin.* Wielkość ciała, osobistość.

AMPOULLE, subst. f. *(Bouteille de verre qui a un long goulean.)* Ampulla, *genit.* ampullæ, f. *Cic.* AMPUŁKA Banieczka, szklana z szyią przydłuższą.

(Ce mot n'est point usité en cette signification, mais seulement pour signifier *la Sainte Ampoulle*, qui conserve une huile sainte dont on sacre nos Rois.) To słowo nie iest w używaniu w tym wyrozumięniu tylko dla wyrażenia Swiętey Ampułki w ktorey się zachowuie oley Swięty ktorym Krolow Francuskich námaszczaią.

AMPOULLE se dit aussi des *Petites vessies & élevations qui se font sur la peau.* Pustula & Pusula, *genit.* æ, f. *Cels.* MOWI się też o pryszczach y krostach ktore się ná ciele robią.

Qui a le corps tout plein d'ampoulles. Pustulosus. *Cels.* Pusulosus, a, um. *Colum.* Krostawy ktory po wszystkim ciele ma krosty; spryszczony.

AMPOULLE', m. AMPOULLE'E, f part. pass. *du verbe* AMPOULLER *qui se dit tres rarement.* *(Enflé.)* Turgidus. Tumidus. Inflátus, a, um. *Cic.* NADĘTY, NADĘTA co się rzadko mowi.

(Ce mot ne se dit qu'au figuré d'un stile vicieux & rempli mal à propos de plusieurs grands mots & d'expressions extraordinaires.) To słowo nie mowi się tylko niewłaśnie o kształcie mowienia ladaiakim y nápełnionym nierozsądnie słowami y expressyami niezwyczaynemi o nadętości.

Il parle d'un style ampoullé. Turget illius oratio. Inflata est illius oratio. *Cic.* Ampollatur in arte. *Horat.* Stilum adhibet inflatum & tumidum. Mowi stylem nadętym.

Il a un stile ampoullé, ou enflé. Tumidis & magnis vocibus scribendo utitur. Ma styl mowy nádęty.

AMPUTATION, subst. f. *(Retranchement de quelque membre du corps.)* Amputatio, *genit.* amputationis, fœm. ODCIĘCIE iákiey częsci ciała.

(Terme de Chirurgie, comme le Verbe qui suit.) Termin Cerulicki iáko y słowo następuiące.

AMPUTER, V. act. *(Retrancher, couper un membre.)* Secare. Exsecare, (seco, secas, secui, sectum act. accus. *Cic.* ODCIĄC członek iaki.

AMSTERDAM, *(Ville la plus conſiderable de la Hollande, fameuſe par ſes beaux édifices & ſon commerce, à l'embouchure de la riviere d'Amſtel dont elle porte le nom.)* Amſtelulodamum & Amſtelædamum. *genit.* i, n. Amſterodamum *n'eſt pas ſi propre.* AMSZTERDAM, Miaſto naywiękſze Hollandyi ſławne ſtrukturami ſwemi y handlem, nad Uśćiem rzeki Amſtel ſkąd tez Imię noſi.

D'AMSTERDAM. Amſtelodamenſis & hoc Amſtelodamenſe. adject. AMSZTERDAMSKI z Amſterdamu.

AMUSEMENT, ſubſt. m. *(Tout ce qui ſert à amuſer & à retarder quelqu'un.)* Mora, *genit.* moræ, f. *Cic.* ZABAWA zwłaszcza wſzyſtko co ſłuży do zabawienia kogo y zatrzymania.

C'eſt un amuſement, ou c'eſt amuſer le temps que de me redire les choſes dont je me ſouviens tres bien. Quæ memini, mera mora eſt monere. *Plaut.* Jeſt to próżna zábawa álbo ieſt zatrzymać mię ná rzeczy powtarzać mi to co dobrze pamiętam.

AMUSEMENT *que l'on donne à ſa douleur, (lors qu'on tâche de la divertir.)* A dolore aberratio, *genit.* aberrationis, f. *ou* avocatio, *genit.* avocationis, f. *Cic. ou* avocamentum, *genit.* avocamenti, n. *Plin. Jun.* ZABAWA Rozrywka ktorą kto czyni w żalu ſwoim.

AMUSEMENT, dans le familier, *(Vaine occupation pour s'amuſer & tuer le temps.)* Vana & inanis occupatio, *genit.* vanæ & inanis occupationis, f. *Cic.* Nugæ. Tricæ, *genit.* arum, f. pl. *Cic.* ZABAWA poſpolicie próżna robota ktorą kto czyni áby czas ztrawić.

Amuſement d'enfant. Pueriles nugæ. *Cic.* Zábawy dziecinne.

AMUSEMENT, *(pour tromper & ſe moquer d'une perſonne.)* Ludificatio, *genit.* ludificationis, f. *Cic.* ZART ſzydzenie bawienie kogo áby go złudzić.

AMUSER, V. act. *(Retenir, arreſter inutilement quelqu'un, luy faire perdre le temps* Tenere. Detinere. Retinere, (neo, nes, nui, tentum.) act. accuſ. Morari. Demorari. Remorari, (moror, aris, atus ſum.) depon. acc. *Cic.* ZABAWIAC, bawić kogo niepotrzebnie czas mu trawiąc.

Il m'amuſe & me détourne de mon travail. Detinet me de meo ocgotio. *Plaut.* Bawi mię y robić mi nieda.

Il m'a amuſé long-temps. Detinuit me longâ morâ. *Mart.* Długo mię zátrzymał bawił.

Elle s'eſt amuſée icy fort long-temps. Hic demorata eſt tamdiu. *Plaut.* Bawiła tu długo bardzo.

Amuſer un homme qui eſt occupé, Occupatum aliquem morari. Occupato moram moleſtam afferre. *Plaut.* Bawić zátrzymać tego co ieſt zábawny.

AMUSER *quelqu'un de paroles, (le tromper, ſe moquer de luy.)* Phaleratis dictis ducere aliquem. *Terent.* Verbis aliquem producere, (duco, ducis, duxi, ductum.) act. *Cic.* BAWIC kogo ſłowami zwodzić trzymać ná rzeczy.

AMUSER, ou *charmer ſa douleur, ſon chagrin, (en détourner ſon eſprit, ou ſa penſée en penſant à toute autre choſe.)* Aberrare à dolore. à moleſtiâ, (o, as, avi, arum.) n. Avocare, *ou* abducere animum à dolore. act. *Cic.* BAWIC ſię, zażywać ſię w żalu, odwracaiąc myśl do czego inſzego.

En écrivant icy tout le jour, quoique je ne reçoive aucun ſoulagement, je ne laiſſe pas pour ainſi dire d'amuſer ma douleur. Ego hic ſcribendo dies totus nihil equidem levor, ſed tamen aberro. *Cic.* Piſząc to cały dzień, chociaż żadney folgi nieczuię, przecięż mam rozrywkę w żalu moim.

s'AMUSER, *(reſter en un lieu, ſans y avoir affaire.)* Ceſſare, (ceſſo, ceſſas, ceſſavi, ceſſatum.) neut. *Terent.* Otiosè ceſſare. BAWIC ſię gdzie bez potrzeby.

Va donc, à quoy t'amuſes-tu? Quid ſtas, quid ceſſas? Quid ceſſas ire? *Ter.* Idźże czego ſię bawiſz.

s'AMUSER *à une choſe, s'y arreſter.* Re aliquâ detineri, (detineor, detineris, detentus ſum.) *ou* occupari, (occupor, occuparis, occupatus ſum.) paſſ. *Cic. Ter.* BAWIC ſię ná czym.

Il s'amuſe à des ſottiſes, à des niaiſeries. Nugis detinetur. *Terent.* Bawi ſię ná fraſzkach ná błaźeńſtwie.

Il s'amuſe à voir un danſeur de corde. Animum occupat in funambulo. *Ter.* Bawi ſię zapatruiąc ſię ná kuglarza.

s'Amuſer à regarder un tableau. In ſpectandâ picturâ detineri. *Cic.* Bawić ſię zápatrowaniem ná obraz.

ON DIT proverbialement *Amuſer le tapis,* pour dire *Perdre le temps en pluſieurs queſtions inutiles.* Nugas agere, (ago, is, egi, actom.) act. Nugari, (nugor, nugaris, nugatus ſum.) dep. *Ter.* MOWI ſię w przyſłowiu *zábawiać Dywan* to ieſt czas trawić ná mowach niepotrzebnych.

S'amuſer à la moutarde. Detineri & immorari nugis. Occupari in otio. *Phed. Bawić ſię nád muſztardą* ná fraſzkach Expreſſion populaire & baſſe.) Expreſſya poſpolita y podła.

AMUSETTE, ſubſt. f. *(Petit amuſement.)* Meræ nugæ, *genit.* merarum nugarum, f. pl. Germanæ gerræ, *genit.* germanarum gerrarum, f. *Plaut.* ZABAWECZKA fraſzki ſame.

AMICLES, *(Ville d'Italie, dans le païs des Auranciens, où eſt preſentement la terre de Labour.)* Amyclæ, *genit.* Amyclarum, f. pl. *Ovid.* AMIKLA Miaſto Włoſkie w kraiu Auruncynow gdzie teraz ieſt Terralawora.

(Il y a une autre ville de ce nom dans le Peloponneſe.) Jeſt inſze miaſto tegoż Imienia w Peloponnezie.

AN, ſubſt. maſc. ANNÉE, ſubſt. f. *(Meſure du temps qui eſt renfermé dans l'eſpace de douze Mois.)* Annus, *genit.* anni, m. *Cic.* ROK, Wymiar czáſu zámknięty w dziewiąciu Mieſiącach.

(L'Année Solaire eſt de 365. jours, & environ ſix heures: Rok Słoneczny ieſt dni 365. y około ſześciu godzin.

L'Année Lunaire eſt de 354. jours, pendant leſquels la Lune parcourt douze fois le Zodiaque.) Rok Mieſięczny ieſt 354. dni przez ktory Xiężyc dwanaście razy odprawuie bieg Znákow niebieſkich Zodyaku.

Tous les ans. Quot annis. *Cic.* Co rok, corocznie.

Tous les deux ans, de deux ans en deux ans. Alternis annis. **Tous les trois ans.* Tertio quoque anno. abl. *Plin.* **Tous les quatre ans.* Quarto quoque anno. abl. **Tous les cinq ans, ou De cinq ans en cinq ans.* Quinto quoque anno. abl. *Cicer.* Co dwa lata, *Co trzy lata, *Co cztery lata, *Co pięć lat álbo od pięciu lat do pięciu lat.

Jeux qui ſe donnent tous les cinq ans. Quinquennales ludi, m. pl. *Plin.* **Jeux qui ſe donnent tous les cent ans.* Ludi ſeculares. m. pl. *Plin.* Igrzyſka odprawuiące ſię co pięć lat, *Igrzyſka odprawuiące ſię co ſto lat.

Il y a trente trois ans qu'il eſt mort. Ejus à morte hic tertius & tricefimus eſt annus. Hinc tres abhinc & triginta annos mortuus eſt. *Cic.* Trzydzieści y trzy lat ieſt iák umarł.

Ja n'ay pas plus de cinquante quatre ans. Haud ſum natus annos præter quinquaginta & quatuor. *Plaut.* Niemam więcey iák pięćdzieſiąt cztery lat.

Il a plus de ſoixante ans, il a ſoixante ans & plus. Major jam ſexaginta annis eſt *Liv.* Annos ſexaginta natus eſt & plus eo. *Ter.* Ma więcey niż sześćdzieſiąt lat, sześćdzieſiąt lat ma z okładem.

C'eſt une charge bien peſante qu'un fardeau de quatre-vingts ans. Octoginta anni mala merx, *ou* malum onus tergo. *Plaut.* *C'eſt une méchante marchandiſe.* Wielki to ciężar lat oimdzieſiąt, zły to Towar.

Il enterra ſa mere à quatre-vingts dix ans, & luy en ayant ſoixante & ſept. Matrem extulit nonaginta annorum, cùm eſſet ſeptem & ſexaginta. *Cornel. Nep.* Pochował Matkę ſwoią w dziewiędzieſiąt lat, ſam maiąc lat sześćdzieſiąt y ſiedm.

Il n'y a pas plus de trois jours à dire de l'un à l'autre, mais pour l'eſprit il y a plus de trente ans. Triduum non intereſt ætatis, uter major ſit, verùm ingenium plus triginta annis majus eſt. *Plaut.* Trzema dniami nie ieſt ſtarſzy ieden od drugiego ále co do rozumu ieden od drugiego ieſt o lat trzydzieśći.

Si elle eſt encore au monde elle doit avoir ſeize ans, & pas davantage. Ea ſi vivit, annos nata eſt ſexdecim, non major. *Ter.* Jeżeli ieſzcze ieſt ná świecie ma mieć lat szesnaście a nie więcey.

AN, *(Mis dans le diſcours pour un Temps indeterminé.)* Annus, i, m. *Ter.* ROK w mowie ná czas nie wyraźny.

Les femmes ſont un an à s'ajuſter. Mulieres dum comuntor, annus eſt. *Ter.* Białogłowy rok cały ſię ſtroią.

Il y a un an que je vous cherche, pour *il y a long-temps.* Jam diu te quæritto. *Ter.* Szukam cię od roku.

D'UN AN, *(qui dure un an.)* Annuus, annua, annuum. Annalis & hoc annale. adject. *Cic.* ROCZNY co trwa rok ieden.

L'Eſpace d'un an. Spatium annuum, *genit.* ſpatii annui, n. *Plin.* Annale, *ou* annuum tempus, *genit.* annalis, *ou* annui temporis, n. *Var Cic.* **L'eſpace de deux ans.* Biennium, *genit.* biennii, neut. Biennii ſpatium, ii, o. *Cic.* Bienne ſpatium, *gen.*

bienois fpatii,n, *Plin.* *L'eſpace de trois ans.* Triennium,*gen.* treunii,n.*Cic.* *L'eſpace de quatre ans.* Quadriennium,*genit.* quadriennii,neut.*Cicer.* *L'eſpace de cinq aus.* Quinquennium, *gen.*quinquennii,n.*Cic.* *L'eſpace de cent ans.* Seculum, *genit.* feculi, n. *Cicer.* *Vn fiecle.* Przeciąg iednego roku, *Przeciąg lat dwoch, * Przeciąg lat trzech. * Przeciąg lat cztere.h. * Przeciąg lat pięcin &c. * Przeciąg fto lat,wiek.

Qui ſe fait,ou qui ſe célébre tous les ans. Anniverſarius,anniverſaria, anniverſarium, *Cic.* Rocznica co fię co rok obchodzi.

Sacrifice qui ſe celebre tous les ans. Sacra anniverſaria *genit.* ſacrorum anniverſariorum,n.pl. *Cic.* Ofiara ktora fię corok odprawuie.

Il prenoit cent ſeſterces par an. Centena ſeſtertia in annum accipiebat. *Suet.* *(Tite Live dit* Duo millia aeis, in annos ſingulos pendere. *Payer deux mille aſſes par an.)* Brał fto groſzy ná rok. *Titus Liwiuſz mowi: *płacić dwa tyſiące groſzy ná rok.*

Des enfans de ſeize à dix-ſept ans acheterent le nom de Sénateurs. Pueri annorum ſenûm,ſeptenûm denûm Senatorium nomen nundinati ſunt. *Cic.* Dzieci w ſeſnaſtu na ſiedmnaſty rok kupowali Imię Senatorſkie.

Qui a beaucoup d'années. Annoſus,a,om. *Plin.* Le ui podeſzły w latach.

ANACHORETE,ſubſt.maſc. (*Hermite ſolitaire.*) Anachoreta, *genit.* anachoretæ, m. Eremita,*genit.* Eremitæ,m. PUSTELNIK.

ANACHRONISME,ſubſt.maſc.(*Erreur contre la Chronologie.*) Errarum contra temporum rationem, *genit.*errati, neut. OMYŁKA w liczbie czaſow.

ANAGNI,(*Ville d'Italie dans la Campagne de Rome,avec Evêché.*) Anagnia, *genit.* Anagniæ,f.*Cic.* ANAGNIA,Miaſto Włoſkie w Kampaniy u Biſkupſtwem.

Qui eſt d'Anagni. Anagninus,a,om.*Cic.* Anagnyſki.

ANAGRAMME,ſubſt.f. (*Nom retourné ou changeant les lettres de place.*) Anagramma, *genit* anagrammatis,n. Anagrammatiſmus, *genit.* anagrammatiſmi,m. IMIENIA przewrocenie odmieniaiąc litery a mieyſc ſwoich.

ANALOGIE,ſubſt.f. (*Rapport,conformité,reſſemblance.*) Analogia, *genit.* analogiæ, f. *Var.* PODOBIENSTWO, proporcya iedney rzeczy udrogą.

ANALOGIQUEMENT,adv. (*Par analogie.*)Per analogiam. PRZEZ podobieńſtwo.

ANALISE,ſubſt.f. (*L'anatomie d'un diſcours.*) Analyſis, *genit.*analyſis,f.(*mot Grec.*) ROZBIERANIE iákiey mowy ná części.

ANARCHIE,ſubſt.f.(*Gouvernement ſans Chef veritable*) Anarchia, *genit.* Anarchiæ,f.anarchia.(*mot Grec.*) RZĄD, bez Pana własnego.

Vn Eſtat Anarchique. Sine Principe imperium,ii,n. Páńſtwo bez Páná właſnego.

ANATHEME, ſubſt. maſc. (*Excommunication faite par un Evêque, ou un Concile.*) Anathema, *genit.* anathematis, n.anathema. Execratio, *genit.* execrationis, f. *Liv.* KLĄTWA od Biſkupa álbo od zboru Kościelnego położona.

(*Anathema*, la penultieme longue,ſe prend pour un *Don qu'on pend dans les Egliſes*; & ne ſignifie point *Excommunication*,quoique *Anathema*, la penultieme breve,puiſſe ſignifier auſſi ce *Don.*) To słowo w łacińſkim przed oſtatnią ſylabą przedłużaiąc znaczy tablicżkę ktorą w Kościele zawieſzaią ná ofiarę álbo *Wotum* y nie znaczy *klątwa* lubo toż ſamo przed oſtatnią ſylabę ſkracaiąc może tákże znaczyć *ofiarę.*

ON DIT figurément *Il eſt l'anatheme de tout le monde,il en eſt l'exécration.* Eſt omnibus execrationi. Omnibus eſt execrabilis. *Liv.* Omnes hunc execrantur & illi invocant furias. MOWI fię *niewłáśnie* ieſt przeklęctwem u wſzyſtkich álbo u wſzyſtkich w złorzeczeniu.

ANATHEMATISER *quelqu'un*,V.act.(*Le donner au Diable,l'excommunier.*) Diris aliquem devovere, (voveo,voves, voui,votum.)act.*Cic.* Diris dare. *Hor.* KLĄC wyklinać kogo.

ANATOLIE,ou LA NATOLIE. (*l'Aſie Mineure. Cette Province eſt toute entourée de la mer Mediterranée, de l'Archipel & du Pont Euxin,& fait comme une Preſqu'iſle.*) Aſia Minor, *genit.* Aſiæ Minoris,f. ANATOLIA álbo NATOLIA Azya Mnieyſza. Tá Prowincya zewſząd ieſt otoczona morzem śrzodziemnym; Egipſkim, y czarnym morzem, y czyni iákoby iedną wyſpę wodą nie obeſłą.

ANATOMIE,ſubſt.f. (*Diſſection des corps.*) Sectio. Conſectio,Inciſio, *genit.*onis,f. *Plin.* ANATOMIA rozebranie ciáła iákiego ná cząſtki.

Faire l'anatomie d'un corps. Secare, ou diſſecare corpus, (ſeco,ſecas,ſecui,ſectum.) act. *Plin.* Anatomią czynić rozbieraiąc ná cząſtki ciáło iákie.

L'art de faire l'anatomie. Anatomica, *genit.*anatomicæ, f.(*on ſous entend ars*) *Macrob.* Náuka Anatomiki.

ON DIT au figuré *Faire l'anatomie d'un diſcours,(en faire l'analyſe quand on ſepare & on dévelope les parties d'un diſcours qu'on ne connoiſſoit qu'en gros.)* Incidere orationem. Orationem inciſim dividere. Conficere analyſim orationis. (*le mot* Analyſis *eſt grec.*) MOWI fię też *niewłaśnie* Anatomią uczynić mowy iákiey, miaſto rozbierać ią ná części każdą z nich rozdzieláiąc y odkrywaiąc ktorych nie znać było tylko ogolnie y nierozdzielnie.

ON DIT parlant d'une perſonne extrémement décharnée, *C'eſt une vraye anatomie, un ſqualette.* Eſt torus oſſa atque pellis. *Plaut* MOWIĄ o iákiey oſobie barzo z ciáła opádłey *że ieſt Anatomią prawdziwe, álbo śmiercią.*

ANATOMIQUE,adject m.&.f (*de l'Anatomie.*) Anatomicus,anatomica,anatomicum, *Macrob.* ANATOMICZNY

Vn diſcours anatomique. Sermo de ſecandis corporibus. Sermo anatomicus, m. Mowa Anatomiczna, rzecz o anatomiy.

ANATOMISTE, ſubſt.maſc. (*Qui fait profeſſion de ſçavoir l'anatomie.*) Anatomicus, *genit.*anatomici,m. *Macrob.* Qui corpora humanum in idit. ANATOMIK Anatomiſta ktory profeſſyą czyni nauki Anatomickiey.

ANCESTRES, on prononce ANCêTRES, ſubſt, maſc. (*Ceux dont nous deſcendons & qui nous ont précedé.*)Majores, *genit.* majorum, m. plur. PRZODKOWIE co przed námi byli, á my z nich pochodziemy.

ANCHE,ſubſt.f.(*Petite languette par le moyen de laquelle on donne du vent au haut-bois & aux tuyaux d'orgue.*) Lingula, *genit.*lingulæ,f.*Col.* STROIK munſztuczek u Oboi,álbo o Organow dogło u wydania.

ANCHOIS,ſubſt.maſc.(*Eſpece de harang,ou de petit poiſſon de mer de la longueur d'un doigt,qu'on ſale.*) Apua, *gen.* apuæ, f. * Lycoſtomus, *genit.* lycoſtomi, m. Encraſicholos,i,m. SŁODKI rodzay śledzi álbo drobnych rybek morſkich długości ná palec ktore ſolą.

(Quelques-ons font ce mot feminin en François,avec un e final, *Anchoie*; mais il ne faut pas les imiter.) Niektorzy to słowo w Francuſkim kłádą w rodzaiu białogłowſkim piſząc e ná końcu, ále ich náśladować nie trzeba.

ANCHOLIE,ſubſt.f.(*Fleur qui eſt faite en forme de petite cloche,mais qui eſt pliſſée.*) Calathiana Aquilegia. Aquilina, *genit.* æ, f *Plin.* DZWONKI Kwiat nakſztałt dzwonkow małych ále złożony.

ANCIEN,m. ANCIENNE,f. (*Qui eſt depuis long-temps, ou qui a eſté autrefois.*) Antiquus, antiqua, antiquum. Vetuſtus,vetuſta, vetuſtum. DAWNY, DAWNA, co ieſt od czaſu dawnego álbo co był przedtym.

Fort ancien. Pervetuſtus. Perantiquus,a,um. Pervetus, *genit.* perveteris, omn. gen. Bardzo dawny.

LES ANCIENS comme un ſubſtantif, (*nos peres.*) Antiqui. Priſci, *genit.*orum,m.pl. Veteres, *genit.* veterum,m. pl. *Cic.* DAWNI iáko Imię Iſtotne *Oycowie naſi.*

A la façon, à la maniere des anciens. Veterum more. Priſco,ou vetuſto more.abl. Po ſtaroświecku.

ANCIENNEMENT, adv. (*au temps jadis.*) Antiquitùs. adv.*Cel.* Quondam.adv.*Cic.* abl. *Quint.* Olim. adverb. *Cic.* ZDAWNA zdawności przeſzłych czaſow.

ANCIENNETE',ſubſt.f.(*Antiquité.*) Antiquitas. Vetuſtas, *genit.*atis,f *Cic.* STAROZYTNOSC, Dawność.

De toute ancienneté, de temps immémorial,de tout temps. Ex omni memoriâ. Ex omni ævo. A condito ævo. *Cic.* *Plin.* Od wiekow od początku od pamięci.

ANCONE, (*Ville Epiſcopale & port de mer en Italie,capitale de la Marche d'Ancone.*) Ancona, *genit.* Anconæ, f. *Plin.* ANKONA Miaſto Biſkupie y port morſki we Włoſzech ſtołeczne Margrabſtwa Ankonitańſkiego.

LA MARCHE D'ANCONE. Picenum, *genit.* Piceni, neut. Picentes, *genit.* Picentium,m. pl. MARGRABSWO, ANKONITAMSIE.

ANCRAGE, ſubſt. maſc. (*L'action de jetter l'ancre pour retenir les vaiſſeaux.*) Ancoræ jactus, *genit.* jactûs, m. ZARZUCENIE kotfiey dla zatrzymania okrętow. *Ce*

Ce lieu est de bon ancrage, ou *L'ancrage est bon en cet endroit*. Jaciendis ancoris locus opportunus, *genit.* loci opportuni, m. Mieysce dobre do zarzucenia kotwicy.

Le droit d'ancrage, ce qu'on paye sur les costes pour avoir droit d'y demeurer à l'ancre. Vectigal ancorale, *genit.* vectigalis ancoralis, n. Quod solvitur pro jactu ancorae, *ou* pro jaciendis ancoris. Prawo kotwiczne, porrowe to co płacą od zarzucenia kotwicy ná grunt y záwinienia okrętu do lądowego.

ANCRE, subst. f. (*Piece de fer courbé par le bout, qui fait deux pointes, ou pattes dont l'on se sert en mer pour retenir les vaisseaux.*) Ancora, *genit.* ancorae, f. *Cic.* KOTWICA sztuka żelaza zakrzywiona ná końcach máiąca haki dwa, álbo wąsy ktorey zażywaią ná morzu dla zátrzymania okrętow.

Estre à l'ancre. In ancoris, *ou* ad ancoras stare, (sto, as, steti, statum.) *n. Caes.* Stać ná kotwicy.

Demeurer à l'ancre. In ancoris consistere, (sisto, is, stiti, stitum.) *n. Caes.* Zostawać ná kotwicy.

Jetter l'ancre devant le port. Ancoras jacere ante portum, (jacio, is, jeci, jactum.) act. *Liv.* Zárzucać kotwicę o przedlądem.

Lever l'ancre. Ancoras tollere, (tollo, is, sustuli, sublatum) act. *Caes.* Kotwicy ruszyć, od brzegu odwinąć.

Il leva l'ancre avec vent & marée. Ventum & aestum secundum nactus solvit ancoras. *Caes.* Kotwicy ruszył przy wietrze y pogodzie.

Mouiller l'ancre, ou *Mouiller (simplement.)* Jacere ancoras. *Liv.* Zárzucic kotwicę, álbo zawinąć samo przez się.

Couper les cables qui retiennent les ancres. Ancoras praecidere, (cido, is, cidi, cisum.) act. *Cic.* Odciąć comy ktore trzymaią kotwicę.

D'ANCRE Ancorius, ancoria, ancorium. KOTWICZNY (Dans les Bastimens on appelle aussi *Ancres* les morceaux de fer qui tiennent les encoignures des gros murs, & en Latin *Ancora*.) W Budowaniu názywaią się kotwy álbo *Ankry* żelaza trzymaiące ściany w wiązaniu áby się nie roschodziły.

ANCRE, *ou* ENCRE, subst. f. (*Liqueur noire qui sert pour écrire.*) Atramentum, *genit.* atramenti, *n. Cic.* Atramentum scriptorium, i, n. *Cels.* *voyez* ENCRE. INKAUST; czarny likwor służący do pisania.

L'ancre ne coule point de la plume. Crassus humor pendet calamo. *Pers.* Inkaust niechce ciec z piora.

L'ancre est trop blanche, elle ne marque point, parce qu'on y a mis trop d'eau. Nigra sepia, *ou* atramentum, infusâ aquâ vanescit. *Pers.* Dilutas geminat fistula guttas. *Pers.* Blady Inkaust, nie dobrze znaczy, bo w niego náabyt wody nálano.

ANCRE *d'Imprimerie.* Atramentum librarium, i, neut. *Vitr.* FARBA Drukarska.

Ancre rouge, ou *rosette.* Encaustum, *genit.* encausti, neut. Inkaust czerwony do pisania Rubryka.

ON DIT familierement & en maniere de proverbe, *Ecrire de bonne ancre à quelqu'un*, pour dire *Luy recommander une affaire de la bonne maniere.* De meliori notâ commendare aliquod negotium. *Cur. Cicer.* MOWIĄ w przysłowiu tęgim inkaustem pisać do kogo, ná miast zálecić mu rzecz iáką mocno nálezycie.

Il s'est persuadé que des lettres de ma part écrites de bonne ancre auroient beaucoup de force sur vostre esprit. Sibi persuasit meas de te accuratè scriptas, maximum apud te pondus habituras. *Cic.* Rozomie że listy moie mocno pisane do ciebie wielką moc mieć będą nád umysłem twoim.

ON DIT encore menaçant, *Je luy écrivis de bonne ancre, ou de la belle maniere.* Vehementer ad illum scribam. MOWI się iesżcze grożąc nápiszę do niego dobrym inkaustem, mocno pozwnię piorowi iák nálezy.

ANCRER, V. act. (*Jetter l'ancre.*) Ancoras jacere, (jaceo, jacis, jeci, jactum.) act. *Caes.* KOTWICĘ zárzucić.

Il fait bon ancrer par toute la plage. Loca sunt egregia illâ regione ad tenendas ancoras. *Caes.* Wszędzie po cáłym kraiu kotwicę dobrze może zarzucić, wygodnie záwinąć.

s'ANCRER *en un lieu* se dit figurément pour *s'y establir fixement.* Sedem alicubi figere, (figo, figis, fixi, fixum.) act. *Cic.* ZARZUCIC kotwicę ná mieyscu iákim mowi się niewłaśnie zámiast postanowić się kędy stale.

La vanité est si fort ancrée dans le cœur de l'homme, qu'on ne la peut arracher. Vanitas ita penitùs in animis hominum insedit, ut evelli neutiquam possit. *Cic.* Prożność ták iest mocno zasadzona w sercu ludzkim, że iey wyrwać stamtąd nie można.

ANCYRE *aujourd'huy* ANGORI, & ANGURI, (*Ville Metropolitaine de Galatie dans le Patriarchat de Constantinople.*) Ancyra, *genit* Ancyrae, f. ANCYRA, dziś ANGURA, Miasto Stołeczne Galacyi w Patryarchiy Carogrodzkiey.

D'ANCYRE. Ancyranus, i, m. *Celuy qui est d'Ancyre.* *Ancyrana, ae, f. *Celle qui est d'Ancyre.* ANCYRANIN, *ANCYRANKA.

ANDALOUSIE, (*grande Province des Espagnes, sa capitale est Seville.*) Andalosia, *ou* Vandalusia, *genit.* siae, foem. ANDALUZYA wielka Prowincya Hiszpańska ktorey Stołeczne miasto iest Sewilia.

ANDELIS, (*Ville de la Haute Normandie.*) Andelium, ii, neut. ANDEL Miasto wyższey Normandyi.

ANDERNAC, (*Ville d'Alemagne sur le Rhin dans l'Archevesché de Cologne.*) Antenacum, *ou* Antenacum, *ou* Antunnacum, *genit.* i, *neut.* ANDERNACH Miasto Niemieckie nád renem w Arcybiskupstwie Kolońskim.

ANDOUILLE, subst. f (*Mets composé de boyaux de porc, ou de chair hachée.*) Hilla, *genit* hillae, f. *Hor.* KISZKA, z mięsa wieprzowego álbo inszego siekanego potrawa zrobiona.

Il les faut remettre en appetit en leur donnant des andouilles. Reficiendi sunt in morsus hillis. *Hor.* Trzeba im appetytu przysayć, kiszki im daiąc.

Andouilles fumées. Hillae infumatae, *genit.* hillarum infumatarum, f. pl. *Plaut.* Kiszki wędzone.

ANDOUILLER *de cerf*, subst. m. (*premiere ramure du bois de la teste du cerf*) Imus surculus cornu cervini, *gen.* imi surculi, m. SPODNIE kolanka rogo ná głowie Jeleniey.

ANDRINOPLE, (*Ville de Thrace sur la Marize, qui a esté Metropole dans le Patriarchat de Constantinople.*) Adrianopolis, *genit.* Adrianopolis, f. ADRYANOPOL, Miasto Rumeniy nád Maryczą ktore było stołeczne w Patryarchiy Carogrodzkiey.

D'ANDRINOPLE, (*Celuy qui en est.*) Adrianopolitanus, *genit.* i, m. *Celle qui est d'Andrinople.* Adrianopolitana, *ae*, f. ADRYANOPOLITANIN, ADRYANOPOLITANKA.

ANDRO, *ou* ANDRIA. (*Isle de la mer Egée dans l'Archipel, avec une ville de mesme nom, qui est au Turc.*) Andros & Andrus & Antandros, i, f. *Terent.* WYSPA morza Egeyskiego ná morzu śrzodziemnym z miastem tegoż názwiska ktore nálezy do Turka.

Qui est d'Andro. Andrius, ii, m. *pour une femme*, Andria, *ae*, f Andryanin Andryanka o białeygłowie.

ANDROGYNE, m. & f. (*Qui a les deux sexes, qui est masle & femelle.*) Androgynus, *genit.* androgyni, m. (*mot grec.*) *Cic.* Ambiguo inter marem & feminam sexu homo. *Liv.* Homo utriusque sexûs *Aul. Gel.* Hermaphroditus, *genit.* hermaphroditi, masc. HERMAFRODYT, co ma płci obiedwie; ktory razem iest y mężczyzną y białągłową.

ANE'ANTI, masc. ANE'ANTIE, fem. part. pass. & adject. Exinanitus, exinanita, exinanitum. *Voyez* ANE'ANTIR WYNISZCZONY, ZNISZCZONY, ZNISZCZONA.

ANE'ANTIR, V. act. (*Reduir au néant*, ou *à tres peu de chose.*) Exinanire, (exinanino, exinanis, exinanivi: exinanitum.) Ad nihilum redigire, (redigo, redigis, redegi, redactum) act. accus. *Cic. Lucr.* ZNISZCYC wniwecz obrocić.

S'ANE'ANTIR (*Estre anéanti*, ou *rédait au néant.*) In nihilum interire, (intereo, interis, interii, interitum.) n. *Cic.* In nihilum redigi. pass. *Lucr.* ZNISZCZEC, aniknąć, wniwecz się obrocić.

Son autorité s'anéantit peu à peu, pendant que celle de l'autre n'est pas encore bien establie. Illius auctoritas fluxa est, & alterius nondum coaluit. *Tacit.* Powagá iednego niknie pomało, gdy iesżcze drugiego nie dobrze ugruntowaná.

Son credit s'anéantit peu à peu. Illius gratia sensim projicitur. *Tacit.* *ou* in nihilum interit, *ou* perit. *Cic.* Łaská iego u Paná z lekká y pomału ustaie.

S'ANE'ANTIR, (*S'humilier, s'abbaisser devant Dieu & se considerer comme un néant.*) Se abjicere. Se projicere, act. Se putare pro nihilo. *Cic.* WYNISZCZAC się upokarzać się, poniżać się przed Bogiem uważaiąc się iako nic iedno.

ANE'ANTISSEMENT, subst. masc. (*Diminution d'une chose, reduction à rien, au néant.*) In nihilum extinctio, *genit.* extinctionis, f. *Cic.* ZNISZCZENIE rzeczy iakiey umnieyszenie y prawie iak do niczego przywiedzenie.

ANE'ANTISSEMENT, au figuré & en morale, *Une grande humilité.* Sui ipsius despectus, *genit.* despectûs, m. De-

ſpicientia, *genit.* deſpicientiæ, f. *Cic.* WYNISZCZENIE *niewłaſnie* co do obyczaiow, wielka bardzo pokora.

ANECDOTES, ſubſt. f. (*Terme dont ſe ſervent quelques Hiſtoriens pour intituler les Hiſtoires des affaires ſecretes & cachées des Princes.*) Anecdota, orum, neut. plur. TAIEMNA Hiſtorya ſłowo ktorego zażywaią niektorzy Piſarze na tytuł Hiſtoryi o rzeczach ſekretnych y utaionych w życiu Krolow.

(Mot Grec qui ſignifie, les Choſes qui n'ont point paru, qui ont eſté tenuës ſecretes, *Arcana Principum hiſtoriæ*, gen. *arcanarum Principum hiſtoriarum*, f. plur. Procope eſt le ſeul des Anciens qui nous ait laiſſé des Anecdotes, & qui ait montré les Princes tels qu'ils eſtoient dans leur domeſtique.) Słowo to Greckie znaczy to co ſię niewyiawiło ále w ſkrytości trzymano. Prokop ſam ieſt między dawnemi ktory nam zoſtawił takie Piſma, y ktory obiawił Krolow takich iacy potaiemne u ſiebie byli.

ANE'MONE, ſubſt. f. (*Fleur printaniere diverſifiée de pluſieurs couleurs.*) Anemone, *genit.* anemones, f. *Plin.* SASANKA kwiat wioſny rożnemi farbami mieniony.

ANET, ſubſt. maſc. (*herbe odoriferente qui reſſemble au fenouil, & fleurs iaune par bouquets*) Anethum, *genit.* anethi, n. *Virg.* KOPR ſwoyſki proſte ziele pachnące podobne do kopru włoſkiego y kwitnie żołto w rowianki.

ANFRACTUEUX, m. ANFRACTUEUSE, f. (*Qui fait pluſieurs tours & retours.*) Sinoſus, ſinoſa, ſinoſum, Flexuoſus, flexuoſa, flexuoſum. Quod plurimos habet anfractus. *Cic.* ZAWIŁY ktory wiele ma zakrętow.

(Mot d'un rare uſage.) Słowo rzadko używane.

ANGAR, ſubſt. m. (*un Couvert fait en Appentis, qui ſert de Remiſe de caroſſes & de chariots, &c.*) Tectum declive, *genit.* tecti declivis, neut. SZOPA przyſtawa pod dachem do ściany przyſtawiona dla wtaczania Karet y wozow.

ANGE, ſubſt. maſc. (*Subſtance ſpirituelle & intelligente, qui tient le premier rang entre les creatures, qui ſont ſorties des mains de Dieu.*) Angelus, *genit.* Angeli, gr. aggelos. ANIOŁ Duch iſtotny y rozumny pierwſze mieyſce maiący między Stworzeniami ktore wyſzły z rąk Boſkich.

BON-ANGE, *Qui eſt commis à la garde de chaque creature, & que les Paiens ont connu ſous ces mots*, Bonus Genius. Genius comes, *genit.* boni, ou comitis Genii, m. *Cic. Hor.* *(*le contraire eſt* Malus Genius, *Un mauvais Ange, mauvais Genie.*) DOBRY ANIOŁ ktory ieſt zeſłany na ſtroż każdey Oſoby, y ktorego znali Poganie pod imieniem dobrych Geniuſzow *przeciwna ieſt zły Anioł, zły Duch.

Je ſuis un Ange du grand Dieu, qui fait trembler la terre & la mer: il m'envoye de coſté & d'autre pour eſtre le témoin des actions, des mœurs, de la bonne foy & de la pieté des hommes. Ego ſum Angelus, civis e civitate cœlitum: qui eſt Imperator Divûm atque hominum Deus, is me per gentes diſpertit, hominum qui facta, mores, pietatem & fidem noſcam. *Plaut.* Jeſtem Anioł wielkiego Boga przed ktorym drży ziemia y morze poſyła mnie w tę ſtronę y w owę abym uważał ſprawy obyczaie, poczciwość y pobożność między ludźmi.

Nos bons Anges écrivent les noms de ceux qui s'appuyant ſur de faux témoins entreprennent des procès injuſtes: ils portent leurs noms à Dieu, qui eſt informé chaque jour de toutes les démarches des méchans: ils écrivent les noms des gens de bien en d'autres livres. Qui falſas lites falſis teſtimoniis petunt, boni Angeli referunt eorum nomina exſcripta ad Deum: quotidie ille ſcit, qui hic quærat malum: bonos in aliis tabulis deſcriptos habent. Aniołowie naſi ſtrożowie ſpiſuią Imiona tych ktorzy na falſzywych zaſadziwſzy ſię świadkach zaczynaią prawo nieſłuſzne, kładą imiona ich przed P. Bogiem ktory wie codziennie wſzytkie ſprawy y poſtępki złych; a zaś Imiona dobrych w inſze kſięgi zapiſuią.

(Plaute parle à peu prés ainſi dans le Prologue de ſa Comédie intitulée *Rudens.*) Plautus prawie tak mowi w przedmowie ſwoiey komedyi pod tytułem *Liná.*

ON DIT figurement, *Je tiens mon bon Ange par la main, je tiens mon protecteur & celuy qui me fait du bien.* Teneo dextrâ genium meum, qui me adjuvat opulentiâ. *Plaut.* MOWI ſię niewłaśnie obłapiłem Anioła mego albo Pana Boga za nogi; to ieſt natrafiłem na Dobrodzieia mo[illegible] na ſzczęście moie.

Il a un viſage d'ange, il eſt beau comme un ange. Mirâ eſt & inſigni facie. Puer eximiâ pulchritudine. *Cic.* Ma twarz iak Anioł, ieſt piękny iak Anioł.

Il vit comme un ange, il mene une vie d'ange, ou angelique. Sanctiſſimè & integrimè vivit. *Cic.* Życie prowadzi Anielſkie iak Anioł żyie.

Il écrit comme un ange, il écrit à peindre. Graphicè ſcribit. Scitè exarat literas. Piſze iak Anioł, odmalować by trzeba to piſanie.

ON DIT proverbialement, *Rire aux anges, (quand on rit ſeul & ſans ſujet.)* Ineptè, ou ridiculè, ou inſulsè ridere. SMIAC ſię do Aniołow: kiedy ſię kto niewiedzieć czego ſam z ſobą śmieie.

ANGE, (*poiſſon de mer aſſez ſemblable à une raye, mais p[illegible] gros.*) Squatina, *genit.* ſquatinæ, f. RYBA morſka podobna do raſzpli ale więkſza.

ANGELIQUE, adject. m. & f. (*Qui concerne les anges.*) Angelicus, angelica, angelicum. ANIELSKI co należy do Aniołow.

Les Eſprits Angeliques, les Anges. Angeli, *genit.* angelorum, m. plur. Duchy Anielſkie Aniołowie.

ANGELIQUE, (*qui ſe dit des qualitez rares & extraordinaires.*) ANIELSKI mowi ſię o przymiotach oſobliwych y nadzwyczaynych.

ON DIT familierement *Il nous a fait une chere angelique, une fort bonne chere.* Baſilicè victu nos excepit. Opiparam cœnam nobis appoſuit. *Plaut.* MOWI ſię poſpolicie częſtował nas po Anielſku, to ieſt bardzo wyśmienicie.

ANGELIQUE, ſubſt. f. (*Plante medicinale, qui croiſt ſur les montagnes de Boheme.*) Radix Syriaca, *genit.* radicis Syriacæ, f. Spondylium, *gen.* ſpondylii, n. *ſelon Veſſius.* DZIEGIEL polny mnieyſzy, ziele lekarſkie.

ANGERS, (*Ville Epiſcopale & capitale de l'Anjou.*) Andegavum, *genit.* Andegavi, n. Juliomagus, *genit.* Juliomagi, f. *Ceſ.* ANDEGAW, Miaſto Biſkupie y ſtołeczne Adwegawenſkiego Xięſtwa.

D'ANGERS. Andegavenſis & hoc Andegavenſe. adject. ANDEGAWENSKI.

LES ANGEVINS, (*Peuples de l'Anjou.*) Andegavenſes, Andes, *genit.* Andium, m. pl. Andegavi, *genit.* Andegavorum, m. plur. ANDEGAWIANIE Lud Andegawenſki.

ANGLE, ſubſt. maſc. (*L'inclination de deux lignes l'une vers l'autre.*) Angulus, *genit.* anguli, maſc. *Cic.* ROG, nachylenie dwoch liniy ku ſobie węglaſto.

ANGLE *droit.* Angulus rectus, ou normalis. *Quint.* *Angle aigu.* Angulus acutus. **Angle obtus.* Angulus obtuſus. *Lucr.* **Angle ſaillant & qui préſente la pointe vers la campagne.* Angulus prominens. **Angle rentrant, qui préſente la pointe vers la place.* Angulus intro recedens. Intimus angulus. *Horat.* **Angle flanqué, (la pointe du baſtion compriſe entre les deux places.)* Angulus duo intra latera prominens, maſc. Rog proſty, * Rog ſpiczaſty, kończyſty, * rog przytępiony, * rog zewnątrz ny zewnątrz ſpicą obrocony, * rog kłobny ku ſobie wewnątrz obrocony, * rog poſrzedni, rog baſtyonu między dwoma mieyſcami zawarty.

(Termes de Geometrie & de Fortification.) Terminy Geometryi y Fortyfikacyi.

Qui eſt fait en angle, ou à angles. Angulatus, angulata, angulatum. *Cic.* Węglaſty.

Qui à pluſieurs angles. Anguloſus, anguloſa, anguloſum. *Vitr.* Kilkograniaſty.

Qui a deux angles. Duos habens angulos. * *Qui en a trois, qui eſt triangulaire.* Triangulus & Triquetrus, a, um. *Colum.* Triangularis & hoc triangulare. adject. * *Qui en a quatre.* Quadrangulus, quadrangula, quadrangulum. *Plin.* * *Qui en a cinq, qui eſt pentagone.* Quinquangulus, a, um. Pentagonus, a, um. *Hygin.* * *Qui en a ſix, ou qui eſt hexagone.* Sexangulus, a, um. *Colum.* Hexagonus, a, um. *Hygin.* * *Qui en a ſept, ou qui eſt heptagone.* Heptagonus, a, um. Habens ſeptem angulos. * *Qui en a huit, ou qui eſt octogone.* Octogonos, a, um. Habens octo angulos. * *Qui en a neuf, ou qui eſt ennagone.* Ennagonus, a, um. *Hygin.* Novem habens angulos. * *Qui en a dix, ou qui eſt decagone.* Decagonus, a, um. Decem habens angulos. O dwu graniach dwugraniaſty, * co ma trzy granie trzygraniaſty. * Czworograniaſty. * Pięciograniaſty. * Sześciograniaſty. * Siedmiograniaſty. * Ośmiograniaſty. * Dziewięciograniaſty. * Dzieſięciograniaſty.

ANGLE', m. ANGLE'E, comme *Une Croix anglée*, en terme de Blaſon, (*d'où il ſort quatre fleurs de lys*) Crux è cujus angulis quatuor lilia prodeunt. GRANIASTY, GRANIASTA, iako Krzyż graniaſty terminem Herbarſkim, z ktorego rogow wychodzą cztery lilie.

ANGLETERRE,(*Royaume de l'Europe en la partie meridionale de la Grande Bretagne.*) Albinn, *genit.* Albionis, m. *Cef.* (*ainsi nommée à cause des rochers blancs qui sont sur ses costes.*)*Thu'e, *genit.* Thules, f. *Virg. Communément* Anglia *genit* Angliæ, f. ANGLIA Krolestwo Europeyskie w stronie poludnioney Wielkiey Brytanniy *Albion* tak názwana od skał białych ktore są po brzegach Jego.

D'ANGLETERRE. Anglicus, Anglica, Anglicum. ANGIELSKI.

ANGLEUX, m. ANGLEUSE, f. (*parlant des noix qu'on a de la peine à tirer de la coquille.*) Nux angulosa, *genit.* nucis angulosæ, f. WĘGLASTY mocno siedzący mowiąc o orzechach ktore z trudnością dobyć z łupiny.

ANGLOIS, subst. m. Anglus, *genit.* Angli, m. ANGLIK.

ANGLOISE, subst. f. Anglica, *genit.* Anglicæ, f. ANGIELKA

ANGOISSE, subst. f. (*Douleur, tristesse qui resserre le cœur.*) Angor, *genit.* angoris. m. Ægritudo premens, *genit.* ægritudinis prementis, f. *Cic.* Angustiæ angustiarum, f. plur. *Cic.* ZAŁOSC smutek opanowanie serca ściśnienie, ucisk.

(Mot vieux, & d'un rare usage.) Słowo stare y rzadko używane.

Il a senti beaucoup d'angoisse de la mort de son fils. Ingenti pressus est ægritudine ex morte filii. Wielką żałość uczuł z śmierci syna swego.

ON DIT au figuré, *On luy a bien fait avaller des poires d'angoisse, on luy a bien dit des choses fâcheuses & dures, sans qu'il ait osé s'en plaindre.* Plurimas & conquisitas acerbitates invitus sustinuit. Multis acerbitatibus invitus fuit exagitatus. *Tacit.* MOWI się *niewłaśnie* nákarmiono go gruszkami cierpkiemi, nágadano mu wiele rzeczy przykrych y nie miłych, á on nieśmiał ná to ani się odezwać.

ANGOULESME, (*Ville Episcopale & capitale de l'Angoumois sur la Charente.*) Inculisma, *ou* Encolisma, *genit* æ. f. ENKOLIZMA Miasto stołeczne y Biskupie w Xięstwie Enkolismeńskim nád Karantoną.

Né, ou natif d'Angoulesme. Engolismas, *ou* Iculismas, *genit.* atis, omn. gen. Urodzony álbo rodem z Enkolizmy.

D'ANGOULESME, (*en parlant des choses.*) Engolismensis & Inculismensis & hoc engolismense. ENKOLIZMEYSKI, mowiąc o rzeczach.

ANGOUMOISIN, (*Qui est d'Angoumois.*) Inculismensis & hoc Inculismense. adject. ENKOLIZMEYCZYK, co iest z Enkolizmy.

ANGUILLE, subst. f. (*Poisson de riviere de la figure d'un serpent.*) Anguilla, *genit.* anguillæ, f. *Plin.* **Il y a aussi des Anguilles de mer, qu'on pourra appeller,* Anguilla marina, æ, f. WĘGORZ ryba rzeczna nákształt węża: są też węgorze morskie.

ON DIT proverbialement, (*parlant d'un homme qui trouve toujours des défaites & des échapatoires.*) *Il échappe comme une anguille.* Anguilla est, elabitur. *Ter. Il a toujours quelque défaite toute preste.* Mowi się w przysłowiu o tym ktory zawsze wybiegi y wycieczki znayduie, wyśliznął się iak węgorz, záwsze ma dla siebie gotowe wybiegi.

Ecorcher une anguille par la queuë, c'est à dire *Commencer une affaire par où il la faut finir.* Præposterè rem inchoare. Odzierać węgorza od ogona, to iest zaczynać rzecz iáką tam náczym ią kończyć nálezało.

ON DIT encore *Il y a quelque anguille sous roche*, c'est à dire *Il y a quelque mystere caché là dessous*, Aliquis latet error. Latet anguis in herbâ. *Virg.* MOWIĄ też iescze tu iest iaki węgorz w dziurze, co iest iescze pod tym coś się ukrywa.

ANGULAIRE, adject. m. & f. (*Qui a, ou qui fait des angles*) Angularis & hoc angulare. adject. *Vitr.* GRANIASTY, co ma álbo czyni grania.

ANICROCHE, subst. f. (*Certaines défaites dont on se sert pour se dédire d'un marché, ou de ce qu'on a promis.*) Ansa, *genit.* Ansæ. f. *Plaut.* WYBIEG pozorne rzeczy ktore kto wynáyduie dla zrzucenia się z iákiey umowy uczynioney

Il cherche quelque anicroche pour ne point tenir le marché. Ansam quærit, infectum ut faciat. *Plaut.* Szuka wybiegu iakiego áby nieudotrzymał targu.

ANIMADVERSION, subst. f. (*Consideration*) Animadversio, *genit.* animadversionis, f. Annotatio, *genit.* onis, f. *Cic.* POSTRZEGANIE Baczenie.

ANIMADVERSION dans le style du Palais, (*Correction.*) Animadversio. Castigatio. Correctio, *genit.* onis, f. *Cic.* W STYLU Prawnym zwarcy karanie.

ANIMAL, subst. masc. *qui fait au plurier* ANIMAUX, (*On appelle ainsi généralement ce qui a une ame & le sentiment*) Animal, *genit.* animalis, n. Animans, *genit.* animantis, omn. gen. *Cic.* ZWIERZ, w większey liczbie Zwierzęta, názywaią powszechnie to wszystko co ma Ducha y zmysł.

Sous ce mot general on comprend l'Homme & les Animaux à quatre pieds, comme aussi les Oiseaux & les Poissons. Pod tym Imieniem pospolitym rozumieią człeka, bydlęta y zwierzę n czterech nogach, ptastwo, y ryby.

Il y a quatre sortes d'animaux; les uns divins & celestes: les autres aëriens & couverts de plumes; quelques-uns aquatiques, & d'autres terrestres. Animantium genera quatuor, quorum unum divinum atque cœleste; alterum aerum & pennigerum: aquatile tertium, terrestre quartum. *Cic.* Czworakie są zwierzęta iedne Boskie y niebieskie, drugie powietrzne pierzem odziane, niektore wodne, insze ziemskie.

Il y a bien des animaux differents, les uns sont couverts de peaux, les autres revestus de poil, & quelques-uns herissez de pointes. Nous en voyons d'autres qui ont ou des plumes ou des écailles: quelques-uns sont armez de cornes & d'ongles; d'autres ne se defendent que par le secours de leurs ailes Animantium quanta varietas est quarum aliæ coriis tectæ sunt, aliæ villis vestitæ, aliæ spinis hirsutæ: plumâ alias, alias squamâ videmus obductas: alias esse cornibus & ungulibus armatas; alias habere effugia pennarum. *Cic.* Wiele iest rozmaitych zwierząt iedne skorą przyobleczone, drugie sierzcią y włosami okryte niektore szczecinami y kolcami naiezone, widziemy insze co maią álbo pierze álbo łuskwy, insze uzbroione są rogami y kopytami, insze zaś inszey oprocz skrzydeł obrony niemaią.

ON DIT figurément, (*parlant d'un homme beste & stupide.*) *C'est un gros animal, une beste.* Stupidus bardus est. MOWI się niewłaśnie o człowieku głupim y tępym że iest właśnie ni głupie bydlę álbo iak bestya nierozumiaiąca.

ANIMAL, m. ANIMALE, f. adject. (*Qui appartient au corps sensitif.*) Animalis & hoc animale. adject. *Cic.* ZWIERZECY. Bydlęcy, Bydlęca, co náleży do ciała zmyślnego.

ANIMATION, subst. f. (*Infusion de l'ame, qui se dit en médecine du temps que l'ame est infuse dans le corps & qu'elle l'anime.*) Animatio, *genit.* animationis, f. *Cic.* Animatus, *gen.* animatûs, m. *Plin.* OZYWIENIE Ducha w ciało wlanie co się mowi w medycynie o czasie w ktory dusza w ciało bywa wlana.

ANIMÉ, ANIMÉE, f. part. pass. Animatus, animata, animatum. *Cic. voyez* ANIMER. ZYWY żywa Ducha w sobie maiący.

ANIMER, V. act. (*Donner, inspirer une ame, donner la vie & le mouvement.*) Animare, (animo, animas, animavi, animatum.) act. acc. *Cic.* OZYWIC dać tchnąć ducha y poruszenie

C'est ainsi que les enfans qui viennent au monde sont animez & formez. Ita pueri oriendes animantur atque formantur. *Cic.* W ten sposob dzieci ná świat przychodzące ożywione y uformowane bywaią.

ANIMER se dit figurément en ce sens, (*parlant des Orateurs, des Peintres & des Sculpteurs, qui semblent animer leurs discours & leurs statuës en leur donnant du vif.*) comme *Cét Orateur anime son discours d'un feu divin.* Oratoris illa oratio igne divino incitata fertur. OZYWIAC mowi się *niewłaśnie* o Mowcach Malarzach y Snycerzach ktorzy żywości niby dodaią Mowom swoim Obrazom y Osobom. Ten mowca ogniem niebieskim mowę swoię ożywia.

Praxitele animoit ses statuës. Praxiteles statuas spirantes effingebat, *ou* ad vivum exprimebat. Praxiteles statuis quasi animam inspirabat. Animas hominum, ære comprehendebat. *Petr.* Praxiteles iák żywe osoby wyrażnął.

Un discours qui n'est point animé. Exanguis oratio. Mowa bez wszelkiey żywości bez duszy.

Animer les conversations, & les égayer par des contes divertissans. Hilaria colloquia fabulis jucundioribus animare. *Petr.* Ożywić rozweselić posiedzenie iákie powieściami krotofilnemi.

ANIMER, (*Exciter, encourager quelqu'un à bien, ou à mal faire.*) Ad aliquid aliquem accendere, *ou* Incendere, (cendo, is, cendi, censum.) *ou* excitare, *ou* concitare, *ou* incitare, *ou* inflammare, *ou* instigare, (o, as, avi, atum.) act. *Cic. Terent.* POBUDZIC, zapalić ochotę czyią wzniecić do złego álbo do dobrego.

 Ani-

Animer, porter la ieunesse aux beaux arts. Ad bonas artes juventutem excitare, *ou* acuere, (acuo, is, acui, acutum.) act. *Cic.* Zachęcić młodź do pięknych náuk.

Animer quelqu'un à la cruenté. Acuere aliquem ad crudelitatem. *Cic.* Pobudzić kogo do okrucieństwa.

Cela avoit animé Marius contre Metellus. Quæ res Marium contra Metellum vehementer accenderat. *Saluſt.* To Maryusza potężnie przeciwko Metellemu pobudziło.

Ils sont animez l'un contre l'autre. Contra se invicem exarserunt. *Cic.* Exarserunt in iras. *Mart.* Jeden się zawziął przeciwko drugiemu..

Ils sont plus animez au combat. Impensius accenduntur in certamina. *Liv.* Barziey się do bitwy pobudzili.

Les uns sont animez par le desir de la vengeance, les autres se sont relaschez par la prospérité. Hos ultionis cupiditas ad virtutem accendit, illi rebus prosperis hebescunt. *Tacit.* Jednych pobudza chciwość zemsty, drugich szczęście mdli y osłabia.

Il est bien animé contre vous. In te incensus est, *ou* incitatus, *ou* concitatus, *ou* inflammatus. Bardzo się ná ciebie záwziął.

ANIMOSITE', subst. f. (*Passion de l'ame par laquelle nous témoignons de la colere, de la haine & du ressentiment contre quelqu'un, qui nous anime à la vengeance.*) Simultas, *genit.* simultatis, f. Acre odium, *genit.* acris odii, n. *Cic.* NIECHĘC, nienawiść, do kogo; zámiętność dosyć przez ktoś pokazoiący gniew, y złe serce pobudzaiące do zemsty ná kogo.

Je n'agis par aucune animosité particuliere. Nec me ullæ privatæ injuriæ movent. *Cic.* Nic czynię przez żadną niechęć prywatną.

Avoir de l'animosité contre quelqu'un. Infenso & malevolo animo esse in aliquem. Mieć niechęć przeciw komu.

Par animosité. Iniquo, *ou* malevolo, *ou* infenso animo. abl. *Cic.* Przez złość, przez złe serce.

ANJOU, (*Province du Royaume de France.*) Andes. *genit.* Andium, m. pl. *Cæſ.* ANDEGAW Prowincya Francuzka.

D'ANJOU. Andegavensis & hoc Andegavense. adject. ANDEGAWENSKI.

ANIO, (*Riviere qui vient des montagnes de Tibur, ou de Tivoli, & qui se jette dans le Tibre au dessus de Rome avec un grand bruit.*) Anio, *genit.* anienis, m. (*C'est aujourd'huy le Teveron.*) ANIEN, Rzeka wypadaiąca z gór Tywoli y wpadaiąca do Tybru ponad Rzymem z wielkim hałasem dziś nazywaią Teweron.

ANIS, subst. masc. (*Plante qui porte une graine agréable au goût.*) Anisum, *genit.* anisi, n. *Plin.* ANYZ ziele ziarnka dosmaku przyiemne wydaiące.

ANNAL, m. ANNALE, f. (*Qui dure un an.*) Annalis & hoc annale. adject. *Var.* Roczny co rok ieden trwa.

ANNALES, subst. f. (*Histoires chronologiques des évenements par années.*) Annâles, *genit.* annalium, m. plur. *Cic.* Annalium monumenta. *genit.* monumentorum, n. pl. *Cic.* ROCZNE dzieie Kroniki.

ANNALISTE, subst. masc (*Qui écrit l'histoire par années.*) Annalium scriptor, *genit.* scriptoris, m. KRONIKARZ, co roczne dzieie opisuie.

ANNATE, subst. f. (*Le revenu d'une année d'un Benefice consistorial, qu'on paye au Pape depuis le Concordat entre le Roy François, I, & le Pape Jean XXII.*) Annata, *genit.* annatæ, f. Beneficii reditus annuus, *genit.* reditûs annui, m. ANNATY ie co rok dochodu Duchownych dobr Konsystoryalnych ktore płacą Papieżowi od czasu ugody uczynioney między Franciszkiem I. y Janem XXII. Papieżem.

ANNEAU, subst. masc. (*Bague qu'on met au doigt.*) Annolus, *genit.* annuli, m. & Annulus, i, m. *Cic.* PIERSCIEN obrączka ktorą kładą ná palec.

Petit anneau. Annellos, *ou* Anellos, *genit.* i, m. Pierścioneczek mała obrączka.

Anneau constellé. Annolos ferreis stellis ferruminatus. *Petr.* Obrączka w gwiazdki.

Anneau qui a un cachet. Anaulus signatorius. *Val. Max.* Obrączka z pieczątką sygnet.

Le chaton d'un anneau. Anauli pala, *genit.* palæ, f. *Cic. ou* funda, *genit.* fundæ, f. *Plin.* Kasata w pierścieniu, álbo głowa pierścieniowa, oprawa.

Mettre un anneau au doigt. Annulum induere. *Cic. ou* digito inducere. *Plin.* Pierścień włożyć ná palec.

Oster, tirer un anneau du doigt. Annolum detrahere. *Cic. Ter.* Zdiąć pierścień z palca.

Anneau de clef, ou d'une porte. Clavis, *ou* forium annulus. Ucho u Klucza, álbo zatrzask u drzwi.

ANNEAUX, (*Boucles de cheveux.*) Cincinni, *genit.* cincinnorum, m. pl. *Cic.* PIERSCIONKI, kędziory włosow.

D'ANNEAUX. Annularis & hoc annolare. adject. *Plin.* PIERSCIONKOWY.

Qui fait des anneaux. Annolarius, *genit.* annolarii, m. *Cic.* Pierścienik co pierścienie robi.

Qui porte un anneau. Annulatus, annulata, annulatum. *Plaut.* Co pierścień nosi.

ANNECY, (*Ville de Savoye sur un Lac de mesme nom.*) Annecium, *genit.* Annecii, n. ANNEC, Miasto Sabaudyi nád Jeziorem tegoż Imienia.

(C'est aujourd'hoy la retraitte de l'Evesque de Geneve & de son Clergé.) Jest to teraz mieysce schronienia Biskupa Genewey skiego y Duchowieństwa iego.

ANNE'E, subst. f. (*La mesure du temps que le Soleil & la Lune employent pour revenir au mesme point du Zodiaque.*) Annus, *genit.* anni, m. ROK, wymiar czasu przez ktory Słońce y Xiężyc bieg swoy odprawuią powracaiąc do tegoż punktu Zodyaku.

(Nos Années sont composées de douze Mois, & commencent au premier de Janvier, elles commençoient autrefois le lendemain de Pasques, environ le 23. de Mars, mais Charles IX. dans son Ordonnance de 1565. les a fixées au premier de Janvier.) Roki nasze złożone są z dwunastu Miesięcy a poczynaią się pierwszego Stycznia; záczynał się przedtym rok názaiutrz po Wielkieynocy, około dnia 23. Marca; ále Karol IX. swoią ostawą Roku 1564. postanowił áby od dnia pierwszego Stycznia początek roku rachowano.

Au commencement de l'année. Initio anni. Principio anni. *Liv.* Ineunte anno. abl. *(Le contraire est* Extremo anni. Fine anni. Exeunte anno. abl. *Cic. A la fin de l'année.*) Na początku roku. *przeciwna iest* ná końcu roku.

Il me vint voir l'année précédente. Me invisit priori anno. *Liv.* ou anno superiore. *Cic.* Náwiedził mnie roku przeszłego.

Je vous verray l'année suivante. Te videbo anno insequente, *ou* sequente. *Liv.* Te videbo postero anno. *Cic.* **Dans la mesme année, sur la fin.* Intra finem anni vertentis. *Cic.* **Avant la fin de l'année.* Toto non vertente anno. abl. *Suet.* Náwiedzę cię w roku przyszłym. *Tegoż roku ku końcowi *Przed dokończeniem roku.

Il se fit créer Consul pour cette année là. In eum annum creatur Consul. *Liv.* Kazał się Burmistrzem obrać ná ten rok

Année suivante. Insequens annus. *Liv.* **Année courante.* Annus currens. *Plin.* **Année qui finit.* Annus vertens. *Cic.* **Année intercalaire, ou bissextile.* Intercalaris annus. *Plin.* **Année accomplie.* Plenus annus. *Hor.* Absolutus & perfectus annus. *Cic.* Expletus annus. *Quint.* Rok nástępuiący. *Rok idący teraznieyszy. *Rok schodzący. *Rok przestępny álbo przybyszowy. *Rok zupełny skończony.

Les années qui nous ravissent nos plus beaux jours, nous font connoistre, que nous ne devons pas nous promettre l'immortalité. Ne speremus immortalia monet annus & hora, quæ diem rapit. *Hor.* Lata ktore nam naypięknieysze dni nasze zábieraią, daią nám znáć że się niemamy spodziewać wiekować.

Ces vins se gardent, ou sont de garde plusieurs années. Ferunt annos ista vina. *Quint.* Te wina chować się dadzą kilkanaście lat, álbo są ná chowanie.

Qui a bien des années sur la teste, chargé d'années, qui est fort agé, fort vieux. Gravis annis. Maximus annis. *Hor. Virg.* Leciwy podeszły w lata, wielkiemi latami obciążony.

ANNELE', m. ANNELE'E, f. part. pass. & adject. **Des cheveux annelez.* Capilli in annulos inflexi. Capilli cincinnati, m. pl. *Cic.* KEDZIERZAWY, *Włosy kędzierzawe złożone w pierścionki.

ANNELER, V. act. (*Faire des boucles aux cheveux.*) Cincinnare capillos. TREFIC włosy, zwijać w pierścionki.

ANNELET, subst. masc. (*petit Anneau.*) Annellus, *genit.* annelli, m. *Plin.* PIERSCIONEK mały.

ANNELURE, subst. f. (*Frisure des cheveux par anneaux, par boucles.*) In cincinnos flexura, *genit.* flexuræ, f. KEDZIORY, zwijanie Włosow w pierścionki.

ANNEXE, subst. f. *Une Paroisse annexe d'une autre.* Parœcia alteri in subsidium adnexa, *ou* adjuncta, *genit.* Parœciæ adnexæ, *ou* adjunctæ, &c. f. PRZYŁĄCZONY Kościoł ieden do drugiey Parafiy.

ANNEXER, V. act. (*Attacher, joindre à une chose.*) Adjun-

jongere,(adjungo,is,adjunxi,adjunctum.)act.aliquid alicui rei,*ou* ad aliquid.*Cic.* PRZYŁĄCZYC iednę rzecz do drugiey

ANNIVERSAIRE,m.& f.adject.(*Qui se fait tous les ans*) Anniverſarius, anniverſaria, anniverſarium.*Cic.* ROCZNI-CA co ſię co rok odprawuie.

ANNIVERSAIRE *de quelque cérémonie,* (*qui se renouvelle tous les ans.*) Dies anniverſarius, *genit.* diei anniverſarii,m. ROCZNIA pamiątka co ſię co rok ponawia.

L'anniverſaire pour un mort, (*Service qu'on fait pour luy au bout de l'année.*) Anniverſaria ſacra pro mortuo, *genit.* anniverſariorum ſacrorum, *neut.plur.* Rocznica zá umarłego Ofiara za duſzę iego w rok po zeyściu Aniwerſarz.

Faire l'Anniverſaire,ou le bout de l'an d'une perſonne défunte. Anniverſaria ſacra pro mortuo facere. Odprawiać Aniwerſarz, álbo rocznicę zá umarłego.

ANNONCE,ſubſt.f. (*Publication qui se fait des Comédies des Bans de mariage.*)Denuntiatio.Significatio,*genit.*onis,f. *Cicer.* ZAPOWIEDZ, ogłoſzenie Komedyi,álbo wſtępuiących w Małżeńſtwo.

ANNONCER,V.act.(*Publier, faire ſçavoir.*)Annunciare.Denunciare,Renonciare,(cio,as,ávi,atum.) act. ZAPOWIEDZIEC, ogłośić.

Il luy annonça ſa mort,il luy fit ſçavoir qu'il devoit mourir Neceſſitudinem ultimam illi denuntiavit.*Tacit.* Horam nigram denuntiavit.*Tibul.* Zápowiedziałmo o śmierci,że miał umrzeć.

ANNONCIATION, ſubſt.maſc.f. (*Nouvelle que l'Ange apporta à la Vierge du Myſtere de l'Incarnation.*) Annunciatio,*genit.*onis,f. Salutata ab Angelo Virgo, *genit.* ſalutatæ Virginis,fœm. ZWIASTOWANIE, uczynione przez Anioła Náyświętſzey Pannie o Taiemnicy Wcielenia.

ANNOTATION,ſubſt.f.(*Remarque ſur quelque Auteur*) Notatio.Annotatio,*genit.*onis,f. *Quint* Nota, *genit* notæ,f. Animadverſio,*genit.*animadverſionis,f.*Cic.* Obſervatio,*gen.* obſervationis, f. *Suet.* POSTRZEGANIE czego y náznaczenie w Autorze iakim.

ANNULAIRE,adject.m.&f.comme *Le doigt annulaire, où l'on met l'anneau.* Annularis digitus, *genit.* digiti annularis,m *Aul-Gel.* PALEC, Czwárty u ręki ná ktorym pierścień noſzą.

ANNULLER,V.act. (*Rendre nul,caſſer un acte, un jugement,une procedure,une loy.*)Actum,judicium,legem abrogare, (abrogo,as, abrogavi, abrogatum.) ZNIESC, zápis iáki Dekret, poſtępek prawo.

Annuler un teſtament. Voluntates mortui reſcindere. Teſtamentum irritum facere.*Cic.* Zoieść Teſtament.

ANNULLER,*recommencer la procedure.*Cognitionem litis circumducere, (circumduco,is, circumduxi, circumductum.) Cognitionem litis irritam eſſe jubere. *Cic.* ZNIESC ſkaſowáć ſąd proceſſ prawny.

ANOBLI,m.ANOBLIE.f.part.paſſ.(*Rendu noble.*)voyez ANOBLIR. DO SZLACHECTWA przypuſzczony przypuſzczona.

ANOBLIR,V.act.(*Rendre noble.*) Nobilitare, (nobilito, as,nobilitavi,nobilitatum.)act.acc.Nobilem ex plebeio aliquem facere, (facio,is,feci,factum.) act.*Plin.* SZLACHCICEM uczynić.

ANOBLIR,(*Rendre illuſtre & fameux.*) Aliquem nobilitare. *Ter.* Clarum & illuſtrem facere aliquem. *Cic.* ZASZCZYCIC, ſławnym y zacnym uczynić.

ANOBLISSEMENT,ſubſt.maſc.(*Titre par le quel on eſt anobli.*)In nobiles cooptatio, *gen.*cooptationis,f.*Cic.*SZLACHECTWA Przywiley, Nobilitacya.

ANODIN,m.ANODINE,f.adject. (*Qui eſt doux & reſolutif, parlant des remedes.*) Anodynos,a,um.*Celſ.* PRZYIEMNE y rozzárzaiące mowiąc o lekárſtwach.

(Terme de Medicine.) Termin Lekarſki.

ANOMAL,m.ANOMALE,f.adject. (*Irrégulier, parlant d'un Verbe,ou d'un Nom,qui ſe conjugue & ſe décline contre les regles ordinaires de la Grammaire.*)Verbum anomalum, *genit.*verbi anomali, neut. *Priſcian.* Inæqualis & inæquale, *pour tous les genres. Var.* Nierowne nie iednoſtayne mowiąc o ſłowach álbo Imionach ktore ſię oachylaią przez ſpadki álbo odmieniaią przez czaſy y ſpoſoby nie według opiſania regoł Grammatyki.

ANONYME,adject.m.&f. (*Qui eſt ſans nom d'Auteur.*) Sine nomine Cujus auctor ignoratur. ANONYM bez imienie właſnego Autora.

(*Anonymos* ſe trouve dans Pline avec la terminaiſon grecque,parlant d'une herbe dont on ne ſçavoit point le nom.) Zywokoſt ziele ktorego Imienia niewiedząc po grecku nazywáią ſię w Pliniuſzu *Anonymos.*

ANSE,ſubſt.f.(*Ce qui ſert à prendre & à tenir un panier*) Anſa, *genit.*anſæ,f Manicula, *genit.*maniculæ,f.*Plaut.* REKOIESC ucho o ſtatku iákiego dla ujęcia y trzymánia.

Une anſe tortillée. Anſa tortilis, f. *Ovid.* Ucho pleciore.

Petite anſe. Anſula,*gen.*anſulæ,f *Val-Max.* Uſzko małe.

Qui a une anſe Anſatus,anſata,anſatum. Uſzaty.

Un petit ſeau d'argent ayant deux anſes. Situla argenteola & duæ connexæ maniculæ.*Plaut.* Wiaderko, álbo kuſzyk, álbo wanienka, álbo czaſzeczka, ſrebrna o dwoch uchach.

ON DIT populairement,(*parlant d'une perſonne qui marche les deux mains ſur les coſtez.*)*Il fait le pot à deux anſes.* Anſatus ambulat.*Plaut.* Subnixis alis incedit.*Plaut.* MOWI ſię przyſłowiem o iákiey oſobie ktora chodzi podparſzy ſię obiema rękami podboki,chodzi iák garnice o dwoch uchach.

LES SERVANTES à Paris appellent *l'Anſe du panier,* (*le profit qu'elles font ſur ce qu'elles achetent allant au marché avec un panier.*) Emolumentum furtificum, *genit.* emolumenti furtifici, *neut.* DZIEWKI ſłużebne Paryzkie názywáią *uchowe* álbo kuſzykowe to co utarguią na ſwą ſtronę idące ná rynek z koſzykiem kupowáć.

ANSE'ATIQUE,adject.m.& f. *Villes anſeatiques.* Urbes inter ſe fœderatæ commercii, *ou* negotiationis cauſá. ANZEATYCKI, Zprzymierzony, Miaſta zprzymierzone.

(On appelle ainſi certaines villes d'Allemagne confédérées & liguées enſemble pour la ſeureté du commerce.) Tak názywáią niektore miaſta Niemieckie zprzymierzone y zatowarzyſzone między ſobą dla beſpieczeńſtwa handlow.

ANTAGONISTE, ſubſt m. (*Adverſaire, qui eſt oppoſé.*) Adverſarius,*genit.* adverſarii ,m *Cic.* PRZECIWNIK, ktory ieſt przeciwny.

ANTARCTIQUE,ou *Le Pole Antarctique,*(*qui eſt oppoſé au Pole Arctique.*) Polus antarcticus. Auſtrinus polus, *gen.* poli antarctici,*ou* auſtrini,m.*Plin.* Vertex auſtrinus, *genit.* verticis auſtrini,m.*Plin.* Meridiani axis card , *genit.*cardinis, m. *Vitr.* PUNKT niebios południowy ktory ieſt oprzeciwny punktowi połnocnemu.

ANTE'CEDENT,maſc.*on prononce* Antecedant,ANTE'CEDENTE,f. (*Qui va devant.*)Antecedens, *genit.* antecedentis,omn.gen. PRZODKUIĄCY, PRZODKUIĄCA,co wprzodzie idzie.

ANTECEDENT *en Logique,*(*c'eſt la propoſition d'un Sylogiſme appellé Enthymeme.*) Antecedens,*ou ſous entend* propoſitio. f. Antecedens, neut. U LOGIKOW zowie ſię tak propozycya Sylogizmu názwanego *Entymema.*

ANTECESSEUR, ſubſt.maſc. (*Profeſſeur en Droit civil & canonique.*) Anteceſſor, *genit.*anteceſſoris,m. *ce mot eſt de Suetone pour dire* Un homme qui va à la découverte d'un païs; *on peut dire* Juris utriuſque doctor, *ou* antiſtes, *genit.* doctoris, *ou* antiſtitis, maſc. PRZODEK Miſtrz w Prawie świeckim y Duchownym,to ſłowo ieſt Swetoniuſza,y znáczy tego ktory idzie rozeznáć kray iaki.

ANTECHRIST,ſubſt.m.(*Tyran qui doit regner ſur la terre un peu avant le ſecond Avenement de J.C.*) Antichriſtus, i, m. ANTYCHRYST, Tyran co ma panowáć náświecie nie co przed powtornym przyiściem Chryſtuſa Páná.

ANTENNE,ſubſt.f.(*Piece de bois ſuſpendue à une poulie, à laquelle on attache les voiles.*) Antenna, *genit.* antennæ, f. Antennæ, *genit.* antennarum. f. plur. *Cic.* MASZTOWY, drąg,żáglowy drąg ná winda e,do ktorego żagla przypinaią

Baiſſer l'antenne. Antennam demittere. *Ovid.* *ou* disjectare *Lucr.* Spuścić żagle.

Attacher les voiles aux antennes. Subnectere vela antennis.*Ovid.* Przywiązać żagle do drągá.

ANTE'PENULTIE'ME, ou *La ſyllabe antepenultiéme d'un mot.* Tertia ſyllaba ab extremâ. *Quint.* *Antepenultimus,a,um, TRZECIA ſyllabá przed oſtatnią w ſłowie iakim.

ANTE'RIEUR,m. ANTE'RIEURE,f. adject. (*Qui eſt devant pour raiſon du temps.*)Anterior & hoc anterius,*genit* anterioris *pour tous les genres,* (*ce mot ſe trouve dans Prudence & dans le Digeſte.*) Prior & hoc prius. Antiquior & hoc antiquius.*Cic.* PIERWSZY PIERWSZA ten co ieſt w przody co do czaſu, (To ſłowo ieſt w Prudencyuſzu y w Prawie.

ANTE'RIEUR, (*Qui est devant pour le lieu, & pour la situation.*) Prior & hoc prius. Anterior & hoc anterius. *Cels.* Przedſobny przedſobna co ieſt na przodzie co do mieyſcá y położenia,

ANTE'RIEUREMENT, adv.) *Avant, ou devant, pour le temps*) Priùs. Antè adv. *Cic.* W PRZODY Pierwey co do czaſu

ANTES, ſubſt. f. (*Pilaſtres qu'on mettoit au devant des Temples.*) Anta, *gen-t*. antarum, fœm. plur. *Vitr.* FILARY

ANTHROPOPHAGES, ſubſt. maſc. (*Mangeurs d'hommes. On appelle ainſi des Peuples ſauvages qui mangent de la chair humaine.*) Anthropophagi, *gen.* anthropophagorum, m. pl. LUDOIEDZCY Dzicy ludzie co żyią ludźmi.

ANTIBE, (*Ville & port de mer de Provence.*) Antipolis, *genit.* Antipolis, f. ANTIPOL Miaſto y Port morſki w Prowincyi.

Qui est d'Antibe. Antipolitanus, *genit.* Antipolitani, m. *Celle qui est d'Antibe.* Antipolitana, *genit.* Antipolitanæ, f. Antypolczyk, Antypolká Ten, rá co ieſt z Antypolá.

ANTI-CHAMBRE, ſubſt. f, (*Chambre qui est devant la chambre où l'on couche.*) Antithalamus, *genit.* antithalami, maſc. *Vitr.* PRZED POKOY pokoy przedpokoiem ſypialnym.

ANTICIPATION, ſubſt, f. (*Lors qu'on prévient le temps, & que quelque chose se fait par avance.*) Anticipatio, *genit.* anticipationis, f. *Cic.* UPRZEDZENIE kiedy kto czas, uprzedzá y że ſię co ſtanie przed czaſem.

Goûter par anticipation la joye de la victorie. Gaudia victoriæ prægustare, *ou* præcipere, *ou* prælibare. *Cic.* Skoſztowáć przed czaſem radości zwyćięſtwá.

ANTICIPE', m. ANTICIPE'E, f. part. paſſ. Antecaptus antecapta, antecaptum. *Liv. Voyez.* ANTICIPER. UPRZEDZONY UBIEZONY.

ANTICIPER, V. act. (*Prévenir le temps, faire une chose avant le temps.*) Anticipare, (anticipo, as, anticipavi, anticipatum.) UPRZEDZIC POPRZEDZIC czas y czynić co przed czaſem.

Anticiper d'un jour. Anticipare uno die. *Plin.* Uprzedźić dniem iednym.

Il n'y a point de peuple qui n'ait une connoissance anticipée de Dieu, & mesme sans estude. Nulla gens eſt quæ anticipationem quandam Dei ſine doctriná non habeat. *Cic.* Niemáſz narodu ktoryby niemiał poprzedzaiącey znaiomośći o Bogu, nawet bez nauki.

Voicy le terme de mes promesses, que j'anticiperay mesme si vous venez. Dies promiſſorum adeſt, quem repræſentabo ſi adveneris. *Cic.* Oto iuż blisko ieſt czas obietnic moich, ale y ten poprzedzę, ieżeli pierwey przyiedzieſz.

ANTICIPER ſignifie encore *Empieter, avancer sur l'heritage d'autruy soit en bâtissant, ou en labourant.* Limites ſuos extendere in campum alienum. ZNACZY też ieſzcze zaiąć gruntu cudzego, orząc, álbo budniąc.

ANTICYRE, on appelle de ce nom *Deux Isles celebres, dont l'une est dans le golphe de Malée, l'autre proche de Delphes.* Anticyra, *genit.* Anticyræ, f. *Horat.* ANTICYRA tym imieniem nazywnią dwie znaczne wyſpy z ktorych iedná ieſt ná odnodze *Malei* druga blisko *Delfu*.

(Il croissoit dans ces Isles beaucoup d'Ellebore, & de là est venu le Proverbe, dans Horace, qui renvoye un foû pour estre gueri de sa folie dans l'Isle d'Anticyre où il croist beaucoup d'Ellebore, qui a la vertu de guérir de la folie. *Naviget Anticyram.* Hor.) (Wiele bardzo ciemierzycy ná tych ſię wyſpach rodziło, ſtąd Horacyuſz ſzalonych odſyłał w wierſzach ſwoich do Antycyry dla kuracyi gdźie wiele rośnie ciemierzycy która má moc leczyć ſzaleńſtwo)

ANTIDATTE, ſubſt. f. (*Datte antérieure qu'on met à quelque acte de justice, ou à une lettre.*) Dies antiquior aſcripta alicui inſtrumento, *ou* epiſtolæ, *genit.* diei antiquioris aſcriptæ, f. *Cic.* DATA dawnieyſza w jakim Dekrecie álbo liście dniem pierwey położona.

ANTIDATTER, V. act. (*Mettre une datte antérieure à quelque acte, ou à une lettre.*) Diem antiquiorem epiſtolæ aſcribere, (aſcribo, is, aſcripſi, aſcriptum.) *Cic.* DATĘ dawnieyſzą położyć w piſaniu, iakim lub liście.

Vos lettres estoient antidattées. Antiquior dies in tuis erat aſcripta literis. *Cic.* Liſty swoie datę miały dawnieyſzą.

ANTIDOTE, ſubſt. maſc. (*Preservatif contre le poison.*) Antidotus, *ou* Antidotum, *genit.* antidoti, f. *ou neut.* *Aul-Gel. Plin.* LEKARSTWO záchowuiące od trucizny.

ANTIE, (*Ville capitale des Volsques dans le Latium.*) Antium, *genit.* Antii, n. *Hor.* ANCYUM miaſto ſtołeczne Wolſkow w Lacyum.

ANTIATES, ou *les peuples d'Antie.* Antiates, *genit.* Antiatium, m plur. ANCYANIE, lud od Ancyum.

ANTIENNE, ſubſt f. (*un Trait tiré des Pseaumes, ou de l'Ecriture.*) Antiphona, æ, f. WIERSZ wyięty z Pſalmu álbo piſmá, Antyfoná.

(Terme dont on ſe ſert dans le Breviaire qu'on dit à l'Egliſe.) Termin ktorego zażywaią w Brewiarzu ktory odprawuią w kościele.

ANTILLES, ou LES ISLES ANNTILLES, (*dans la mer du Nord entre les deux Amériques.*) Antillæ, *genit.* Antillarum, f. plur. WYSPY ná morzu Nordowym między obiemá Amerykami.

ANTIMOINE, ſubſt. m. (*Mineral purgatif.*) Stibium, *genit.* ſtibii, n. Stimmi, n. *& indeclinable.* ANTYMONIUM Minera purguiąca.

ANTIOCHE *sur le fleuve Oronte*, (*Ville capitale de la Syrie.*) Antiochia, *genit.* Antiochiæ, f. ANTYOCHA nad rzeką Orontem miaſto ſtołeczne Syryi.

ANTIOCHE *sur le Méandre*, (*Ville de la Carie.*) Antiochia ſupra Mæandrum. ANTYOCHIA nad Meandrem rzeką miaſto Karyi.

ANTIOCHE *sur l'Euphrate*, (*Ville de Syrie, dont Pline fait mention.*) Antiochia ſupra Euphratem. ANTIOCHIA nad rzeką Eufrates miaſto Syryi o ktorym wſpomina Pliniuſz

ANTIPAPE, ſobſt, maſc. (*Une Pape qui veut se faire reconnoistre au prejudice d'un Pape légitimement éleu.*) Papa non legitimus, *genit.* Papæ non legitimi, m. Pſeudo-pontifex, *genit.* pſeudo-pontificis, maſc. ANTYPAPA ten co chce żeby go uznano zá Papieżá, przeciwko Papieżowi dobrze obranemu.

ANTIPATHIE, ſubſt. f. (*Inimitié naturelle, contrarieté secrette, qui est entre deux choses.*) Antipathia, *genit.* antipathiæ, f. *Plin.* ANTYPATYA wſtręt niechęć przyrodzona ſprzeciwność wnętrzna tajemna ktora ieſt między dwiema rzeczami.

On parlera des sympathies & des antipathies naturelles que les choses insensibles ont entre elles. Odia amicitiæque rerum ſurdarum ac ſenſu carentium dicentur. *Plin.* Mowić ſię będzie o Sympatyach y Antypatyach ktore rzeczy nieczuiące maią między ſobą.

Les choses qui ont de l'antipathie, ou de la sympathie entre elles. Quæ inter ſe vel diſſident, vel conveniunt. *Plin.* Rzeczy między ſobą ſympatyą álbo antypatyą maiące.

J'ay une grande antipathie avec luy. Non congruo cum illo naturâ. Non congruent mores cum illius moribus. *Cic.* Mam wielką ſprzeciwność do niego.

ANTIPATHIQUE, adject. m. & f. (*Qui vient de l'antipathie.*) Adverſans. Repugnans, *genit.* antis, omn. gen. SPRZECIWNY co pochodzi z ſprzeciwności.

Leurs humeurs sont antipathiques. Contrariæ, diverſæque atque inter ſe repugnantes ſunt naturæ illorum. *Cic.* Humory ich ſą ſprzeciwiaiące ſię.

ANTIPERISTASE, ſubſt. f. (*Qualité contraire & opposée*) Antiperiſtaſis, *genit.* antiperiſtaſis, f. Contrarietas, *genit.* contrarietatis, fœm. PRZECIWNE Własności.

ANTIPHONIER, ou ANTIPHONAIRE, ſubſt. m. (*Livre d'Eglise où les Antiennes qui se chantent sont notées.*) Antiphonarium, *gen.* antiphonarii, n. ANTYFONARZ, Kſięga Kościelna gdźie ſą ſpiſane Antyfony do ſpiewania.

(Terme Eccleſiaſtique.) Termin Kościelny.

ANTIPHRASE, ſubſt, f. (*Contre-verité, figure ironique par la quelle en disant une chose on entend tout le contraire.*) Antiphraſis, *genit.* antiphraſis, f. *Serv.* & *Donat.* KSZTAŁT, mowy nie doprawdy ále żartem co mowiąc, á cale co inſzego rozumieiąc.

ANTIPODES, ſubſt. maſc. (*Ceux qui ont les pieds opposez à nous, qui marchent sous l'hémisphere qui nous est opposé.*) Antipodes, *genit.* Antipodum, m. plur. *Cic.* Antichthones, *genit.* antichthonum, m. plur. *Plin.* ANTYPODY, ci co nogi maią do nas obrocone ktorzy nogami do nas chodzą pod połokrągiem świata zá ktorym my zoſtaięmy.

(Séneque parlant de ces perſonnes qui ſont du jour la nuit, & de la nuit le jour dit. Seneka mowiąc o tych co dzień w noc á noc w dzień obracaią mowi.

Nous avons dans nostre ville des Antipodes, qui, comme dit

Ca-

Catum, d'ont jamâisveu lever, ai coucher le Soleil. Sont qoi- dam in urbe Antipodes, qui ut M. Cato ait, nec orientem unqnam Solem videruot nec occidentem.) *Sen.* Mamy w mieście oaſaym Antypodow ktorzy iako mowi Kato nigdy niewidzieli wſcbodzącego Słońca ani zachodzącego.

ON DIT figurément (*d'un homme qui a des ſentimens op- poſez à la raiſon.*)*C'eſt l'Antipode du bon ſens.* Communi ſen- ſu planè caret. *Hor.* MOWI ſię niewłaśnie o człowieku ktory ma zdania iakie przeciwko rozumowi: *Jeſt to Anty- poda zdrowego zmyſłu.*

ANTIQUAILLE, ſubſt. f. (*terme de mépris, qui ſe dit des pieces antiques, ou vieux meubles de peu de conſequence.*) Viles vetuſtatis reliqoiæ, *genit.* vilum vetuſtatis reliquiarum, f.pl. Viles vetuſtatis quiſquiliæ, *genit.* viliam qoiſquiliarum, f.pl. Vilia veteramenta *genit.* vilium veteramentorum, neut. plur. STARZYZNA ſtare rupieci ſłowo pogardy ktore ſię mowi o ſtarymi towarże albo ſprzęcie mało co wartym.

ANTIQUAIRE, ſubſt. maſc. *Curieux des monumens anci- ens, qui les recherche.*)Antiquarius *genit.* antiqoarii, m. *Suet.* Antiquitatis ſtudioſus, i, m. STAROZYTNOSCI ciekawy.

ANTIQUE, adject. m. & f. (*Ancien, qui eſt fait il y a long- temps.*)Antiquus, antiqua, antiqoom. Vetuſtuſtus, vetuſta, vetuſtum. Vetus, *genit.* veteris, omn. gen. *Cic.* DAWNY ſta- rośwíecki ktory dawno ieſt zrobiony.

Se ſervir, ou uſer de mots antiques. Ex vetuſtate ſumere verba. *Cic.* Staroświeckich ſłow zażywać.

Des mœurs antiques Antiqui mores. *Plaut.* **Un homme d'une vertu & d'une fidelité antique.* Homo antiquâ virtute ac fide. *Ter.* Staroświeckich obyczaiow * Staroświeckiey cnoty y poczciwości człowiek.

ANTIQUE, (mis comme on ſubſtantif, qoi ſe dit des ou- vrages d'architecture, & de ſculpture, qui ont eſté faits du temps des anc'ens Grecs & Romains : depuis Alexandre le grand juſques à l'Empereur Phocas)*Antiquum*, genit. *antiqui n.* on ſous-entend *opus.* STAROSWIECZYZNA co ſię mo- wi o robotach Architektury Malarſtwa y Snycerſtwa ktore ſię ſtały za czaſow dawnych grekow y Rzymian: od Pano- wania Alexandra wielkiego aż do Foki Ceſarza.

Cette peinture eſt d'un tour antique, ou ſent ſon antique. Antiquitatem ſapit hæc tabella. Ten obraz ieſt po ſtaroświec- ku zrobiony ſtaroświeczyzną ſię wydaie.

Un baſtiment à l'antique, ou qui eſt antique. Ædificium operis antiqui. Ædificium antiqoo opere perfectum. *Cic.* Budowanie ſtaroświeckie, po ſtaroświecku.

Il n'aime que les antiques. Solis antiqnis operibus delecta- tor. Antiqua ſolùm laudat & probat opera. Nie kocha ſię tylko w ſtaroświeczyźnie.

Voſtre probité eſt trop à l'antique pour eſtre du gent du ſie- cle. Tua probitas nimium eſt antiqua, ut ſis ejus ætatis, ou quam ferre poſſit hæc ætas. Poczciwość twoia barzo ieſt ſtaroświecka, áby ſię miała teraźnieyſzemu światu podobać.

Une fortreſſe à l'antique. Propugnaculum antiquo ope- re munitum, Forteca z ſtaroświecka.

A L'ANTIQUE Antiquo modo. abl. Antiquè. adv. *Horat* PO STAROSWIECKU.

ANTIQUITE', ſubſt. f. (*le vieux temps, les ſiecles paſſez.*) Antiquitas. Vetuſtas, *genit.* atis, f. *Cic.* STAROZYTNOSC ſtare czaſy wieki przeſzłe.

Qui ſçait bien l'antiquité. Omnis antiquitatis peritiſ- ſimus. *Cicer.* Ktory świadomy ieſt ſtatych w ekow.

Antiquité d'une race. Aotiqnitas generis. *Cic.* Dawność iakiego Domu Familiy.

ANTIQUITE', (*les Anciens.*)Antiqui. *genit.* antiqoorum, m. pl. *Cic.* Antiquitas, f. *Cic.* STARZY ſtarożytni dawni.

De toute antiquité. Ab ultimâ antiquitate. *Cic.* Zdawno- ści zdawna od wſzego wieku.

ANTIQUITEZ, (*beaux morceaux qui nous reſtent des an- ciens.*) Antiqua opera, *genit.* antiqoorum operum, n. plur. STAROZYTNOSCI, piękne reſzty piſm y dzieł ſtatych ktore ſię do nás doſtały.

ANTITHESE, ſubſt. f. (*Figure de Rhétorique qui conſiſte dans un jeu & une oppoſition de mots.*)Antithesis, *genit.* anti- theſis, f. *Quint.* PRZECIWNOSC ſłow w mowie dla kſztał- tu y ozdoby.

ANTONOMASE, ſobſt. f. (*Figure d'éloquence dans la- quelle on employe un nom appellatif au lieu d'un nom propre, comme le* philoſophe *pour dire* Platon.) Aotooomaſia, *genit.* antonomaſiæ, f. *Quint.* IMIENIA poſpolitego zá Imię właſne nżywane ná przykład *Filozof* miaſto *Plato.*

ANTRE, ſubſt. m. (*grande taverne, ou creux ſauſterrain.*) Antrum, *genit.* antri, n. Spelæum, *genit.* ſpelæi, n. Specus, *genit.* ſpecûs, m. *Cic. Horat.* JASKINIA wielka Jama głę- boka podziemna.

ANVERS, (*belle & grande Ville de Brabant dans les Païs Bas, ſituée ſur l'Eſcaut.*) Antoerpia, *genit.* Antuerpiæ, f. ANTEWERP piękne y wielkie Miaſto w Brabancyi w Ni- derlandzie nad reką Skaldą.

(L'Eveſque eſt ſuffragant de Malines. C'eſt auſſi un Mar- quiſat du S. Empire.) Biſkup Antwerpſki ieſt Suffraganem Mechlinii y ieſt Antwerpia Margrabſtwem S. Państwa Rzym- ſkiego.

Qui eſt d'Anvers. Antuerpienſis & hoc Antuerpienſe. adject. Antwerpſki.

S'ANUITER, V. neutre. (*Se mettre à la nuit.*)Sub obſcu- rum noctis, *ou* ſub ipſa nocte, *ou* ſub noctem ambulare, (lo, as, avi, atum.) neut. *Cic. Caſ.* PO NOCY chodzić, pod noc wychodzić.

ANUS, ſubſt. m. (*l'Orifice du fondement, le trou du cu.*) Anus, *genit.* ani, m. *Celſ.* ODBYT. dziura w pośladku.

ANXIETE', ſubſt f. (*Peine, embarras d'eſprit.*) Anxietas, *gen.* anxietatis, f. *Plin.* Anxietudo, *genit.* anxietudinis, f. *Cicer.* UTRAPIENIE fraſobliwość ná umyśle.

(Ce mot a vieilli dans notre Langue, & ne ſe dit qu'en Morale, pour expliquer cette paſſion de l'ame, qui vient de la difficulté d'eviter les maux dont l'eſprit eſt attaqoé.) To ſłowo zeſtarzało ſię w ięzyku Francoſkim y niemówi ſię tyl- ko co do obyczaiow, dla wyrażenia tey paſſyi naſzey ktorá pochodzi z trudności uniknienia złego, ktorego ſię obawia- my.

ANXUR, aujourd'huy TERACINE, (*Ville de la Campa- nie, baſtie ſur des rochers.*)Anxur, *genit.* Anxuris, m. & n. *Hor. Mart.* ANXUR dziś Tarracina zowią, miaſto położone ná ſkałach w kampanii.

AONIE, (*la partie montueuſe de la Béotie.*) Aonia, *genit.* Aoniæ, f. CZĘSC gorzyſta Beocyi.

AORISTE, ſobſt. m. (*Preterit indéfini de la Conjugaiſon des Verbes.*) Aoriſtus, i, m. PRZESZŁY czas nieokryślony.

(Terme de la Grammaire Greque. Les Grecs ont deux Aoriſtes, les Latins n'en ont pas un. Les verbes François en ont un, qu'on appelle *Preterit indéfini,* comme *J'aimay, &c.*) (Termin Grammatyki Greckiey Grecy maią dwa ta- kie czaſy nie okryślone, Łaciński ięzyk żadnego nie ma, ſło- wa Francuſkie maią ieden iáko kochałem.)

AORTE, ſubſt. f. (*la grande artere qui ſort du ventricule gauche du cœur pour porter le ſang dans tout le corps.*) Aorta, *genit.* aortæ, f. Magna arteria è ventriculo cordis ſiniſtro exi- ens, f. ZYŁA wielka wychodząca z lewego boku od ſerca nioſąca krew po wſzyſtkim ciele.

AOUST, *on prononce* Oût. Auguſtus, *genit.* Auguſti, *on ſous-entend* menſis, m. SIERPIEN.

(Il s'appelloit avant Auguſte *Menſis Sextilis,* le ſixiéme Mois de l'année, les Romains ne la commençant autrefois qu'au premier jour de Mars. Nazywał ſię przed Auguſtem ſzoſty Mieſiąc roku, ktory Rzymianie zaczynali niegdyś od pierwſzego Marca.

AOUST pris pour *la recolte des bleds, la moiſſon.* Meſſis, *genit.* meſſis, f. *Cic.* ZNIWO.

Faire l'aouſt. Facere meſſem. *Colum.* Żąć żniwo zbierać.

ON DIT figurément, *Il fait ſon aouſt, il gagne beaucoup.* Eſt lucrum illi amplum. *Plaut.* MOWI ſię niewłaśnie *pię- kne ma żniwo,* wielki ma zyſk.

AOUSTE', m. AOUSTE'E, f. (*parlant des fruits qui ſont meurs, & qui ont paſſé le mois d'Aouſt.*)Maturus, matura, ma- turum. *Cic.* OWOCE ktore przebyły mieſiąc Sierpień y ſą iuż doyrzałe.

APAME'E *ſur l'Oronte,* (*Ville de Syrie, autrefois Arche- veſché ſous le Patriarchat d'Antioche.*)Apamea & Apamia, *genit.* æ, f. APAMEA Miaſto nad Orontem rzeką w Syryi niegdyś Arcybiſkupſtwo pod Patryarchią Antyocheńſką.

(Il y a eu deux autres Villes de ce nom, l'une ſur le Marſe, Ville de Phrygie; l'autre ſur la Propontide, Ville de la Bithynie entre Burſe & Cyziqoe.(Jeſt ieſzcze dwoie Miaſt Inſzych tegoż Imienia, iedno nád Marſą w Frygiy, drugie nad morzem Carogrodzkim w Bityniy między Burſą y Cyzy- kiem.

APATHIE, ſubſt. f. (*Inſenſibilité pour toutes choſes.*) Apa- thia.

Cea

thia, *genit* apathiæ, f. Stupor, *gen.* stuporis, m. *Cic.* Affectuum vacuitas, *genit.* vacuitatis. NIECZUŁOSC, niecierpiętliwość, nk wszystko, *bezczętność*.

APATHIQUE, adject. m. & f. (*Insensible.*) Homo rigidus & humanorum affectuum expers. BEZCHĘTNY, co ná wszystko iest niewzruszony y iákoby serca nie maiący do żádney rzeczy ná świecie.

APENNIN, subst. masc. (*Chaine de Montagnes qui traversent l'Italie du couchant au levant.*) Apenninus, *genit.* Apennini, m. *Liv.* APENNIN, Cięgśegory między sobą związane przerzynaiące Włochy cáłe od wschodu do zachodu.

Qui habite l'Apennin. Apennicola, *gen.* Apennicolæ, com. gen. *Virg.* Apenninu obywatel.

Qui demeure sur l'Apennin. Apenninigena, *genit.* Apenninigenæ, com. gen. *Claud.* Mieszkaiący ná Apenninie.

APE'RITIF, m. APE'RITIVE, f. (*qui ouvre & relasche, parlant de certains remedes.*) Meatus aperiendi vim habens, entis, omn. gen. Meabilis & hoc meabile. adject. *Plinius.* OTWIERAIĄCY, OTWIERAIĄCA, ktory otwiera y rozczynia y rozchodzi mowiąc o niektorych lekarstwach.

APHORISME, subst. masc. (*Sentence qui comprend en peu de mots les proprietez de chaque chose.*) Aphorismus, *genit.* aphorismi, m. SUMMOWANIE zebranie w krotkich słowach własności iakiey rzeczy.

APOCALYPSE, subst. f. (*Revelation, nom du dernier livre du Nouveau Testament, qui contient les revelations faites à S. Jean l'Evangeliste*) Apocalypsis, *genit.* Apocalypsis, Detectio, *genit.* detectionis, f. Visiones, *genit* visionum, f. pl. Visa, *genit.* visorum, neut. plur *Quint.* *Cicer.* OBIAWIENIA, názwisko ostatnich ksiąg Nowego Testamentu; zámykaiące w sobie obiawienia uczynione Janowi Swiętemu.

ON DIT dans le familier, (*parlant d'un homme qui s'explique obscurément, & qu'on a de la peine à comprendre.*) *Cét homme est bien apocalypse.* Obscurus est certus hic homo & involutus naturæ obscuritate. Inexplicitus est, & scientiæ inexplanatus. *Contortè dicit. *Cic.* MOWI się potocznie o człowieku ktory niewyraźnie y záwikłanie co mowi. *Ten człowiek iest wielki apokaliptyk.*

APOCRYPHE, adject. m. & f. (*Secret, caché, inconnu, reservé, mis à part.*) On appelle *Livres apocryphes* dans l'Eglise, (*ceux dont les saints Peres n'ont pas sceu l'origine, ou bien ceux qui estoient gardez secretement, ou leus en particulier dans l'Eglise, & qu'elle ne reçoit pas*) Libri apocryphi, m. pl. Libri dubiæ fidei. Libri quibus meritò fides derogatur, ou denegatur. SKRYTY, Taiemny, ná stronę odłożony, nieznaiomy niepewny. Księgi niepewne w Kościele náaywaią te o ktorych Oycowie SS. nie wiedzą skąd się wzięły, álbo te ktore potaiemnie chowaią y czytaią ále Kościoł ich nie przyimuie.

APOGE'E, subst. masc. (*le plus haut point & le plus éloigné du centre du monde.*) Apogeum, *genit.* apogei, n. Summa apsis, *genit.* summæ apsidis, f. *Plin.* NAYWYZSZY, y náyodalszy punkt srzodka świátá.

ON DIT en un sens figuré, *Sa gloire est dans son apogée*, ou *dans son élévation, elle ne peut pas aller plus haut, ni plus loin.*) Altius gloria illius ascendere non potest. Cumulatior esse non potest illius gloria. Cumulatissima est gloria illius. *Cicer.* MOWI się niewłaśnie sławá iego do náywyższego przyszła punktu álbo iest w náywyższym stopniu, á ni daley, áni wyżey postąpić nie może.

APOLOGE'TIQUE, adject. m. & f. comme *Un discours apologétique.* (*qui contient la défense & la justification d'une personne.*) Alicujus defensio, *genit.* defensionis, f. *Cic.* OBRANIAIĄCY; Mowa; álbo pismo na obronę, maiące w sobie obronę sławy álbo sprawy czyiey.

APOLOGIE, subst. f. (*Defense, justification.*) Apologia, *genit.* apologiæ, f. *Apul.* Defensio. Purgatio, *genit.* onis, f. *Cic.* OBRONA sławna.

Il entreprit son apologie, sa défense. Illius defensionem suscepit. *Cic.* Podiął się obrony Jego sławy.

APOLOGISTE, subst. masc. (*celuy qui écrit une Apologie.*) Defensor, *genit.* defensoris, m. *Cic.* Apologista, *genit.* apologistæ, m. OBRONCA sławny.

APOLOGUE, subst. masc. (*Instruction morale qu'on tire d'une fable inventée exprès.*) Apologus, *genit.* apologi, masc. Affabulatio, *genit.* onis, fœm. NAUKA obyczayna wzięta z bayki iákiey umyślnie náto wynaleźioney.

APOPHORETE, subst. masc. Apophoreta, *genit.* apophoretorum, n. plut. *Suet.* KRES zawodniczy, podarunek.

(*Martial a intitulé de ce nom quelques livres de ses épigrammes touchant les dons qui se faisoient à Rome en certaines solemnitez ou festins, Saturnalibus dabat viris apophoreta, & Calendis Martii fœminis.* Suet. Il envoyoit des presens aux hommes à la feste de Saturne, et & aux femmes le premier jour de Mars.) Marcyalis názwał od tego imienia nie ktore Księgi wierszy swoich o podarunkach ktore czyniono w Rzymie w pewne święta y biesiady. Posyłał podarunki Mężczyznom w święta Saturnowe, á Niewiastom pierwszego Marca.

APOPHTHEGME, subst. masc. (*Parole sentencieuse & remarquable.*) Apophthegma, *genit.* apophthegmatis, neut. Facetè dictum, *genit.* facetè dicti, neut. *Cicer.* PRZYPOWIESC mowa poważna y godna uwagi.

Beaucoup de bons mots dits par plusieurs, comme sont ceux que le vieux Caton a ramassés, & qu'on appelle apophthegmes. Multa multorum facetè dicta, ut ea quæ à sene Catone collecta sunt. *Cic.* Wiele pięknych przysłowia powiedziane od rożnych: iáko są te, ktore stary Kato zebrał, y nazywaią ie przypowieści.

APOPLECTIQUE, adject. m. & f. (*Qui est suiet à des attaques d'apoplexie.*) Attonitus, attonita, attonitum. Cujus mens stupet. *Cels.* APOPLEKTYK, niemocy podległy.

Un remede apoplectique, bon contre l'apoplexie. Remedium contra nervorum stuporem præsentissimum, *genit.* remedii præsentissimi, n. Lekarstwo dobre przeciwko apoplekcyi niemocy.

APOPLEXIE, subst. f. (*Etourdissement, ou abatement du corps & de l'esprit, soudaine privation de sentiment & de mouvement.*) Apoplexia, *genit.* apoplexiæ, f. *Cels.* Morbus ex resolutione nervorum. Sideratio, *genit.* siderationis, f. *Scrib. Larg.* Nervorum stupor, *genit.* stuporis, m. *Cic.* APOPLEKSYA, nágłe ná wszystkich siłach ciała y umysłu západnienie bez zmysłow y poruszenia.

(Cette maladie est causée d'une pituite épaisse & froide, qui vient à remplir tout à coup les ventricules du cerveau, & boucher ou étrecir les arteres.) Tey choroby przyczyną iest flegma gruba y zimna, ktora nagle wpadszy wewnątrz do mozgu záryka álbo záduszá y ciśni krtąnie.

Il a eu une atteinte, une attaque d'apoplexie. Tentatus fuit stupore nervorum. (*par imitation d'Horace.*) Napadła go apopleksya.

Il est mort d'apoplexie. Stupore nervorum sublatus est. Umarł ná apopleksyą.

APOSTASIE, subst. f. (*Revolte, abandonnement du parti qu'on avoit suivi pour en suivre un autre, ce qui se dit en matiere de la Religion Catholique, lors qu'on la quitte pour embrasser le Paganisme au quel on avoit renoncé par son Baptême.*) Apostasia, *genit.* apostasiæ, f. *mot grec & Latin.* Aversio, defectio, ou desertio, *genit.* onis, f. ODSTĄPIENIE, odpadnienie od stanu álbo strony przy ktorey kto zostawał, y przerzucenie się na inszą stronę, co się mowi o Wierze Katolickiey, ktorey kto odstępuie przyimuiąc Bałwochwalstwo ktorego się wyrzekamy przy chrzcie.

APOSTASIER, V. neut. (*Renoncer à la vraye Foy & à la veritable Religion après l'avoir embrassée.*) A fide, ou à vera Religione deficere, (deficio, deficis, defeci, defectum.) ODPADAC, odstępowáć, od prawdziwey Religiy ktorą kto przyiął.

APOSTAT. subst. masc. (*Celuy qui renonce à la foy dont il avoit fait profession.*) Apostata, *genit.* apostatæ, com. gen. *mot grec.* Fidei desertor. *genit.* desertoris, m. A fide deficiens, *gen.* deficientis, masc. ODSTĘPCA, zbieg, ten co odstępuie wiary ktorą wyznawał.

APOSTATE, subst. f. (*Celle qui renonce à la Foy*) Mulier à fide deficiens, *genit.* mulieris deficientis, f. Mulier apostata, *genit.* mulieris apostatæ, fœm. TA co wiary odstępuie.

APOSTILLE, subst. f. (*Annotation, ou renvoy qu'on fait à la marge d'un ecrit pour y aiouter quelque chose qui manque dans le texte, ou pour l'éclaircir & l'interpréter*) Nota, *gen.* notæ, f. Annotatio, *gen* annotationis. f, *Cic* Brevis appendix, *genit.* brevis appendicis, f. *Cic.* NAZNACZENIE, odsyłanie w pismie iákim do brzegow, dla przydania czego niedostaie w tekście, álbo dla obiaśnienia y wytłumaczenia iakiego, *Konkordancye.*

APOSTILLER, V. act. (*Faire, ou mettre des apostilles à quelque écrit, ou livre.*) Notam alicui scripto apponere, (appono, is, apposui, appositum.) act. *Cic.* KONKORDANCYE znaczki dawać w księdze iákiey lub pismie iakim. *Um*

Vn écrit apoſtillé en divers endroits. Scriptum cui variis locis additæ ſunt ad marginem annotationes. Piſmo w rożnych mieyſcach ponáznaczane.

APOSTOLAT, ſubſt. maſc. (*Dignité, ou Miniſtere d'un Apoſtre.*) Apoſtolatus, *genit.* apoſtolatûs, *mot conſacré dans l'Egliſe.* Apoſtoli munus, *genit.* muneris, neut. Apoſtolica dignitas, *genit.* apoſtolicæ dignitatis, f. Apoſtolſtwo, godność urząd Apoſtolſki ſłowo poświęcone w Kościele.

APOSTOLIQUE, adject. m. & f (*d'Apoſtre.* Apoſtolicus apoſtolica, apoſtolicum. *mot conſacré.* APOSTOLSKI ſłowo poświęcone.

APOSTOLIQUEMENT, adverb. (*à l'apoſtolique, comme un Apoſtre.*) Apoſtolorum in morem. Apoſtolorum more. abl. PO APOSTOLSKU, iáko Apoſtoł.

APOSTRE, ou *comme on prononce* APÔTRE, ſubſt. maſc. (*Diſciple de J. C. qui a eu ſa miſſion de luy pour preſcher ſon Evangile par tout le monde*) Apoſtolus, *genit.* Apoſtoli, m. APOSTOŁ Uczeń JEZUSA Chryſtuſa ktory od niego poſłany ieſt ná opowiedanie Ewangeliy po wſzyſtkim świecie

ON DIT proverbialement, *C'eſt un bon Apoſtre*, pour dire *C'eſt un bon compagnon, c'eſt un gaillard.* Eſt feſtivus & bilaris. °*C'eſt un adroit compere.* Eſt verſutus. °*C eſt un bon hypocrite.* Simulator, *gen.* ſimulatoris, m. MOWI ſię w przyſłowiu *dobry to Apoſtoł*; chcąc wyrazić dobry Rubacha, °Chytry dowcipny ſwat obrotny, °Iſtny obłudnik,

APOSTROPHE, ſubſt, f. (*Virgule qu'on met au-deſſus d'une lettre au lieu d'une voyelle qu'on retranche.*) Apoſtropha, *genit.* apoſtrophæ, fœm. Eliſæ vocalis nota appoſita, *genit.* notæ appoſitæ, f. ZNACZEK littyka kreſka obok nad literą iaką położona zámiaſt odrzuconey iakiey litery ſamo przez ſię brzmiącey.

APOSTROPHE, (*Converſion, figure de Rhétorique, lors qu'on adreſſe la parole à quelqu'un.*) Apoſtropha, *genit.* apoſtrophæ, f. *Aſcon-Ped.* OBROCENIE ſię do kogo z mową, kſztałt mowy u kraſomowcow.

APOSTROPHER, V. act. (*parmi les Grammairiens ſignifie Omettre, ou retrancher une voyelle, ne la pas prononcer, ni marquer en écrivant.*) Vocalem elidere, (elido, is, eliſi, eliſum.) act. U GRAMMATYKOW znaczy opuścić literę iáką przez ſię brzmiącą w czytaniu, álbo mowieniu, álbo w piſaniu oney nie wyrażać.

APOSTROPHER, (*Adreſſer la parole à quelqu'un dans un diſcours.*) Ad aliquem orationem convertere, (converto, is, converti, converſum.) act. *Cic.* OBRACAC ſię z mową do kogo.

APOSTUME, ſubſt. f. (*Abſcès, tumeur contre nature, enflure qui vient à quelque partie du corps, cauſée par quelque humeur corrompuë qui aboutit en ſuppuration.*) Apoſtema, *genit.* apoſtematis, n. *Plin.* Vomica, *gen.* vomicæ, f, *Plaut.* WRZOD nábiegłość w ciele przeciwko przyrodzeniu nápuchłość iákiey części ciáła pochodząca z iákiego humoru zepſowanego, maiącego ſię, do obierania ſię.

Apoſtume ouverte, percée, crevée. Inciſa, *ou* rupta ſuppuratio. *Celſ.* Wrzod otworzony przekłoty, przepukniony.

Avoir une apoſtume. Laborare vomicâ. *Celſ.* Mieć wrzod iáki.

Crever une apoſtume, l'ouvrir, la percer. Rompere, *ou* ſecare vomicam. *Celſ. Plaut.* Przekłoć wrzod otworzyć go przepuknąć.

Ne touchez pas je vous prie à cette apoſtume, car dès qu'on y touche tant ſoit peu, je ſens des douleurs extremes; je n'ay pas voulu la faire percer, ou y faire donner un coup de lancette, de crainte que n'eſtant pas meure, je n'en receuve plus d'incommodité. Vomicam præoſare parce, nam ubi quis eam malá manu tangit, dolores cooriuntur; ſecari non juſſi, metuo ne immaturam ſecem, & mihi exhibeat plus negotii. *Plaut.* Nie rykay ſię proſzę wrzodu tego, bo za naymnieyſzym dotknieniem dziwnie moie dolega, nie kazałem go przekałać álbo lancetem otworzyć boiąc ſię żeby zdać ieſzcze nie był wyſtały, y więcey bym ſobie przyczynił przykrości.

ON DIT figurément & proverbialement, *Il faut que l'apoſtume creve*, pour dire *Il faut qu'une colere, ou quelque paſſion cachée, quelque conjuration, ou affaire ſecrette vienne enfin à éclatter.* Erumpat tandem occultum odium & fiat palàm neceſſe eſt. *Cic.* MOWI ſię niewłaśnie: y w przyſłowiu *muſi ſię wrzod rozpuknąć*; to ieſt iáka niechęć álbo paſſya ſkryta lub ſakcya taiemna muſi ſię ná oſtatek wyiawić.

APOSTUMER, V. neutre. (*Venir à ſuppuration.*) Suppurare, (ſuppuro, as, ſuppuravi, ſuppuratum) Abſcedere, (abſcedo, is, abſceſſi, abſceſſum.) n. *Plin. Celſ.* OBIERAC ſię przychodzić do zięttzenia.

APOTHEOSE, ſubſt. f. (*Cérémonie payenne, que faiſoient les idolatres, pour mettre les Empereurs au rang des Dieux, après quoy ils leur dreſſoient des temples & des autels.*) Apotheoſis, *genit.* apotheoſis, f. In Deos relatio, *genit.* relationis, f. *Cic.* OBRZĄDEK u Pogan Bałwochwalcow policzaiąc Ceſarzow w poczet Bogow, zá czym ſtawiano im Ołtarze y Kościoły.

APOTHICAIRE, *ou* APOTHIQUAIRE, ſubſt. maſc. (*Celuy qui exerce cette partie de la médecine, qui conſiſte dans la préparation des remedes.*) Medicamentarius, *genit.* medicamentarii, maſc. *Plin.* Pharmacopola, *genit.* pharmacopolæ, maſc. *Cic. Hor.* APTEKARZ co ſię bawi koło tey części náuki lekarſkiey, ktora lekarſtwa gotuie.

(Ce dernier mot ſignifie proprement *un Droguiſte*, celuy qui vend les remedes ſans les préparer: le mot d'*Vnguentarius* ſignifie *un Parfumeur.*) To oſtatnie ſłowo znaczy właśnie tego ktory przedaie rzeczy do gotowania lekarſtw ſam ich nie robiąc, znaczy tego co Oleyki Perfumy robi.

APOTHICAIRERIE, ſubſt. f. (*Lieu où l'on prépare les remedes, la boutique d'un Apothicaire.*) Officina medicamentaria, *genit.* officinæ medicamentariæ, f. *Plin.* Medicinæ, *gen.* medicinarum, f. plur. *Plaut.* APTEKA mieyſce gdzie robią lekarſtwa, ſklep Aptekarſki.

APOTHICAIRESSE, ſubſt. f. (*Celle qui prépare les remedes.*) Medicamentaria, æ, f. APTEKARKA, co robi lekarſtwa.

APOZEME, ſubſt. m. *mieux que* f. (*Remede liquide compoſé de diverſes decoctions & ſyrops.*) Decoctum variis ſyrupis mixtum, *gen.* decocti variis ſyrupis mixti, n. *Plin.* LEKARSTWO w Trunku z rożnych Ulepkow y rzeczy lekarſkich zrobione. *Dokot.*

APPAISER, V. act. (*Rendre paiſible & tranquille ce qui eſt agité & émû, parlant des perſonnes & des choſes.*) Sedare placare, (o, as, avi, atum.) Mitigare. Tranquillare. Pacificare, (o, as, avi, atum.) act. âc. *Hor.* Tranquillum aliquem facere. *Plaut* USPOKOIC ſpokoynym uczynić to co ieſt wzruſzone; mowiąc o oſobach, y o rzeczach.

Appaiſer quelqu'un qui eſt en colere. Iram alicujus placare, *ou* ſedare. *Cic.* Uſpokaiać rozgniewanego, koić.

Appaiſer une ſedition, des inimitiez, un tumulte. Seditionem, inimicitias, tumultum ſedare, *ou* compeſcere, (compeſco is, compeſcui, compeſcitum *autrefois*: °*Appaiſer des querelles* Jurgia flectere, (flecto, is, flexi, flexum.) act. *Petr.* Uſpokaiać bont, niechęć, rozruch, °zwady kłotnie uſpokaiać.

La mer eſt appaiſée, (n'eſt plus agitée, ni emuë.) Tranquillum eſt mare. *Cic.* Placidum ventis ſtat mare. Silet æquor. *Virg.* Mare pacatum eſt. *Hor.* Morze ſię uſpokoiło, iuż nie ieſt wzruſzone, nie burzy ſię.

Les troubles ſont appaiſez. Sileſcunt, *ou* conſileſcunt turbæ. *Plaut. Ter.* Zámięſzania ſię uſpokoiły.

Les vents s'appaiſent, ou ſont appaiſez. Venti cadunt, *ou* concidunt. Conſiſtunt venti. *Cic.* Venti ponunt, *ou* ſilent. *Virg.* Sternuntur venti. *Hor.* Wiatry ſię uſpakaiaią, uſtaią, álbo uſtały.

APPAISER *quelqu'un qui eſt en colere, ou Appaiſer ſa colere.* Pacare. Pacificare. Placare. Sedare. Tranquillare. act. accuſ. *Cic.* USPOKAIAC kogo zagniewanego, álbo koić gniew czyi.

Je le priay d'appaiſer ſa colere, ou de s'appaiſer. Rogavi ut effringeretur, *ou* ut mitigaretur, *ou* ut precibus flecteretur, *ou* ut remitteret iras. *Petr.* Proſiłem áby gniew ſwoy ukoił, áby ſię uknił.

Appaiſer quelqu'un de paroles. Verbis confutare aliquem, (confuto, as, avi, atum.) act. *Ter.* Uſpokoić kogo ſłowami.

(Ce verbe eſt proprement un terme de cuiſine, qui veut dire *Futo aquam ferventem compeſcere*, Jetter de l'eau froide ſur de l'eau bouillante avec un petit pot qu'on appelloit *futum.* Titinius dans une Piece appellée *Setina* dit, *Coquus abenum quando fervit, futo confutat*, Quand le pot bout trop, le cuiſinier l'appaiſe avec un petit pot d'eau froide. Et de là ce mot a eſté dit de ceux qui appaiſent les emportemens de colere qui ſont les bouillons du ſang.) To ſłowo ieſt właśnie kucharſkie ktore znaczy zalać zimną wodą wodę wrzącą małym garenkiem ktory nazywano *Futum* Titynniuſz w ſiedmym piſmie názwanym *Setina* mowi, kiedy garnek wre

náabyt, kucharz go zálewa garnuſzkiem małym wody zimney, y zrąd to ſłowo racezooo w tych co uſpokaiaią popędliwości gniewo, ktore ſą krwią wrzącą.

Dites moy, je vous prie, ce qu'on ſervit au premier ſervice pour appaiſer la groſſe faim. Da, ſi non eſt grave, quæ prima eſca iratum ventrem placaverit. *Horat.* Powiedz mi co náprzod dano ná ſtoł, dla uſpokoienia pierwſzego appetytu.

Un gros chien d'attache abboya fort après nous, mais nous appaiſâmes ſa fureur en luy jettant à manger. Canis catenarius multo tumultu nos excepit, ſed cibo furorem illius ſuppreſſimus. *Petr.* Pies wielki ná owiązaniu mocno ná nás ſzczekał, áleśmy iego złość uſpokoili, ieść mu rzucaiąc.

S'APPAISER, (*ſe calmer.*) Se dare ad lenitatem. *Cic.* USPOKOIC ſię, uśmierzyć ſię.

Il s'appaiſera Miſſam iram faciet. *Cic.* Decedet jam ira illius. *Ter.* Uſpokoi ſię.

J'avois quelque eſperance que voſtre colere s'appaiſeroit. Spes animum ſubibat, deflagrare iras tuas poſſe. *Liv.* ou quòd ira deferveſceret. *Cic.* Miałem nie iáką nadzieię że ſię twoy gniew ukoi.

Il s'eſt appaiſé; ſa fureur, ſa colere eſt paſſée, ou *appaiſée.* Furor, ou ira illius jam conſedit. Ardor animi conſedit. *Cic.* Uſpokoił ſię gniew iego, popędliwość iego ſię ukoiła.

Sa colere s'eſtant appaiſée. Cùm illius iræ reſediſſent. *Liv.* Ubi ira conſediſſet. *Liv.* Gdy ſię gniew iego ukoił.

Voyant qu'il ne s'appaiſoit point. Cùm modum iræ nullum faceret. Widząc że ſię nie chciał okoić.

Vous pretendez appaiſer l'envie en quittant le chemin de la vertu. Paras invidiam placare relictâ virtute. *Horat.* Rozumieſz że záźdrość ukoiſz uſtępuiąc z drogi cnoty.

Les méchants ſe ſont mis en teſte d'appaiſer Dieu par des offrandes & des ſacrifices; mais ils perdent leur peine & leur argent, parce qu'il ne reçoit pas les préſens des parjures. Scelesti in animum inducunt ſuum, ſe placare poſſe Deum donis & hoſtiis, verùm operam & ſumtum perdunt, nihil enim ei acceptum eſt à perjuris. *Plaut.* Zli umyślili ſobie że okoią Boga ofiarami y darami; ále darmo czás trawią y koſzt, bo Bog nie przyimuie ofiar krzywoprzyſięzcow.

Les montagnes d'or ni les ſuperbes edifices n'appaiſent, ou ne calment point les troubles de l'ame. Non animo curas dedocent, montes auri atque ſuperba atria. *Hor.* Złote gory ani przepyſzne ſtruktury nie uſpokoią zamięſzanego umyſłu.

APPAISER ſignifie encore *Amoindrir, diminuer.* Mollire. Lenire. Mitigare. Levare, (levo, as, avi, atum.) *Cic.* Compeſcere act. acc. *Tibul.* Znaczy ieſzcze umnieyſzyć uśmierzyć.

Les douleurs s'appaiſent par la langueur du temps, ou *avec le temps.* Dolores vetuſtate mitigantur, ou ſedantur. *Cic.* Zale dolegliwości z czáſem ſię uśmierzaią.

Il n'y a point de ſi petite femmelette, qui après avoir pleuré la perte de ſes enfans, ne s'appaiſe à la fin. Nous devons prévenir l'effet du temps par la force de noſtre eſprit, ſans attendre laſchement la medicine que ce lent medecin nous prépare. Nulla unquam fuit liberis amiſſis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit. Certè nos quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam. *Cic.* Niemáſz tak ſłabey kobietki ktoraby opłakawſzy ſtratę dzieci ſwoich naoſtatek ſię nie ukoiła, ále to co czás ma dokazáć uprzedzić náleży rozumem, nie czekaiąc nikczemnie lekarſtwa ktore nam ten leniwy medyk gotuie.

Ce remede appaiſe la douleur. Dolor mollitur, ou mitigatur hoc remedio. Mollit dolorem illud remedium. *Celſ.* To lekarſtwo uśmierza boleść.

Si la douleur ne s'appaiſe point. Si dolor non quieſcit. Si dolor non deſinit. Si non ſe remiſerit dolor. *Cic.* Jeżeli boł nieuſtaie.

Facile à appaiſer, qu'on appaiſe, ou qui s'appaiſe aiſément. Placabilis & hoc placabile. adject. *(le contraire eſt* Implacabilis. *Cic. Qu'on ne peut appaiſer, qui eſt implacable.)* Łatwy do uſpokoienia, ktorego ukoić łatwo. *przeciwna ieſt* ktorego niemożna ukoić, co ieſt nie ukoiony.

APPANAGE, ſubſt. maſ. (*Terre, ou Seigneurie qui fait le patrimoine des Princes & des Princeſſes.*) Bonorum pars quæ cedit Principibus in dotem. MAIĘTNOSC álbo Páńſtwo ktore w poſagu álbo w dziedzictwie daią Xiążętom álbo Xiężniczkom.

APPANAGER *un Prince* V. act. (*Luy donner quelque Seigneurie, ou quelque Province en appanage.*) Dare aliquod dominium, ou aliquam provinciam in dotem alicui Principi. PROWINCYĄ iaką naznaczyć iakiemu Xiążęciu w dziedzictwie álbo w poſagu.

APPARAT, ſubſt. maſc. (*Préparations qu'on fait pour quelque action ſolemnelle.*) Apparatus. Ornatus, *genit.* ûs, m. Pompa. Magnificentia, *genit.* æ, f. *Cic.* GOTOWOSC przygotowanie ktore czynią ná iaki akt publiczny.

Il aime les choſes d'apparat, ou *d'éclat.* Magnifico & ſplendido in rebus apparatu ducitur, ou delectatur. Pompâ tenetur. Wſpaniałość okazałość kocha w rzeczach.

APPAREIL, ſubſt. maſc. (*Préparatif.*) Paratus. Apparatus. Inſtructus, *genit.* ûs, m. *Cic.* Apparatio. Præparatio, *genit.* onis, f. *Quint.* PRZYGOTOWANIE, gotowość.

Appareil de guerre. Belli apparatus. **D'un feſtin.* Epularum apparatus. **D'un triomphe.* Triomphi apparatus. **De jeux, de chaſſe.* Apparatus ludorum, venationumque. *Cic.* GOTOWOSC do woyny *do uczty *Do tryumfu *do Igrzyſk, do polowania.

Les jeux ſe celebrerent avec beaucoup d'appareil, les jeux ſe firent avec bien de l'appareil, mais ils ne furent point de noſtre goût. Ludi quidem apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi. *Cic.* Igrzyſka ſię odpráwiły z wielkim przygotowaniem ále niebyły do ſmaku twego.

APPAREIL en terme de chirurgie, (*la premiere application d'un remede ſur une playe.*) Fomentum vulneri recenti adhibitum, *genit.* fomenti adhibiti, neut. W CHYRURGIY znaczy pierwſze záwiązanie álbo przywinienie czego ná ranę

Lever le premier appareil. Fomentum recenti vulneri admotum, ou adhibitum tollere, ou detegere. *Celſ.* Odiąć to co naypierwey zaraz przywiniono ná ranę.

ON DIT au figuré *Voilà le premier appareil qui a guery ma douleur.* Hiſce medicamentis, ou his remediis dolorem meum abegi, ou repuli, ou abſterſi. *Cic.* MOWI ſię niewłáśnie otoż pierwſze przywinienie ktore uleczyło boleść moię

APPAREIL en Maçonnerie, (*la hauteur d'une pierre.*) *Une pierre de haut appareil,* pour dire *une pierre bien épaiſſe,* Lapis craſſiſſimus, *genit.* lapidis craſſiſſimi, m. W MULARSTWIE znaczy kamień miąższy y wyſoki.

APPAREILLER, V. act. (*Trouver un pareil à quelque choſe, pour les joindre enſemble.*) Æquare, (æquo, as, æquavi, æquatum.) Parem pari jungere, (jungo, is, junxi, junctum.) act. *Hor.* POROWNAC ſparzyć znaleść iedną rzecz rowną do drugiey áby ie do pary przybráć.

APPAREILLER, (*Preparer, accommoder tout preſt.*) Inſtruere, (inſtruo, is, inſtruxi, inſtructum.) Adornare. Aptare, (apto, as, avi, atum.) act. accuſ. *Cic.* PRZYGOTOWAC ze wſzyſtkim.

(Ce verbe eſt d'uſage dans la Marine, car au lieu de dire *Nous nous préparames à faire voile,* ou *à mettre à la voile,* on dit *Nous appareillames;* To ſłowo ieſt w zażywaniu w żegludze morſkiey, za miaſt byliśmy w gotowości odwinąć od lądu.

Avoir des vaiſſeaux appareillez. Inſtructas ac paratas naves in aquâ habere. *Cic.* Mieć gotowe ze wſzyſtkim okręty.

Une pierre APPAREILLE'E, (*Tracée ſelon les meſures pour la tailler.*) Lapis deſcriptus, *genit.* lapidis deſcripti, m. Kamień zná nayſowany według miary do cioſania.

APPAREILLEUR, ſubſt. maſc. (*c'eſt en architecture, Celuy qui trace les pierres de la maniere qu'elles doivent eſtre taillées.*) Delineator, *gen.* delineatoris, m. Apparator, *genit.* oris, m. Qui delineat ſeculos lapides. W ARCHITEKTURZE znaczy tego ktory cyſuie kamienie iak maią być cioſane.

APPAREILLEUR *des jeux.* Apparator, ou deſignator ludorum. *Liv. Plaut.* TEN CO igrzyſká gotuie.

APPAREILLEUSE, ſubſt. f. (*ſe dit en mauvaiſe part d'une femme qui fait des intrigues & des commerces d'amour, & qui prepare les plaiſirs des autres.*) Conciliatrix, *genit.* conciliatricis, f. *Plaut.* Lena, *genit.* lenæ, f. *Plin.* JEDNACZKA Rufianká Kuplerká, mowi ſię w zły ſpoſob o niewieście ktora intrygi czyni, y porozumiewá nierządnie oſoby iakie poſługuiąc nierządnym ociechom inſzych.

APPAREMENT *on prononce* apparament, adverb. (*d'une maniere apparente, ou vray-ſemblablement.*) comme *Il eſt apparemment malade.* Hic verè ægrotat. Veriſimile eſt illum ægrotare. PODOBNO ná podobieńſtwo, iako: Podobno ieſt chory.

Ap-

Apparement le messager arrivera aujour d'huy. Verisimile si adventurum bodie tabellarium. Et quidem aderit hodie tabellarius. Podobno dziś przybieży posłaniec.

APPARENCE, subst. fem *on prononce* apparance (*l'Exterieur, ce qui paroist en debors, les debors.*) Species, *genit.* speciei, f. *Cic.* POZOR Postać, zwierzchny zaczay pozor, co się powierzchownie wydaie.

Aller aux apparences, donner dans les apparences. Specie duci, (ducor, eris, ductus sum.) pass. *Horat.* Uwodzić się pozorem zwierzchnym.

Garder les apparences, ou *les debors.* Servare extrinsecùs quod decet. Honestatem & decus, ad speciem, *ou* specie tenui, conservare. *Cic.* Zachować pozor powierzchownie.

Sauver les apparences, (dérober ses vices à la connoissance des hommes par un exterieur honneste & reglé.) Tegere, *ou* obtegere, *ou* velare sua vitia. *Cic.* Speciuso & honesto habitu se mentiri ad homines. *Plin. Jun.* Salwować pozor powierzchowny, ukrywać przed ludźmi występki swoie powierzchownym pozorem poczciwości y dobrych obyczaiow,

Se laisser prendre aux apparences, ou *par les apparences.* Specie duci, *ou* capi, *Hor. Liv.* Dać się zwieść pozorem powierzchownym.

On est souvent trompé par les apparences, ou *Les apparences trompent souvent.* Decipit prima frons *Phed.* Frons, *ou* vultus persæpè mentiuntur. *Cic.* Pozor powierzchowny częstokroć zawodzi.

Il a l'apparence d'un homme de bien, Il est homme de bien en apparence, ou *selon les apparences.* Speciem viri boni prœ se fert *Cic.* Zdaie się być poczciwy człowiek. Jest człowiek poczciwy z weyrzenia, z postawy.

C'estoit une flotte belle en apparence, mais qui en effet estoit foible & dépourveuë de tout. Praclara classis in speciem, sed inops & infirma propter dimissionem propugnatorum & remigium. *Cic.* Piękne to było na pozor woysko wodne, ále w rzeczy samey ze wszytkiego ogołocone.

La pieté ne peut estre avec les apparences & la dissimulation. Pietas inesse non porest in ficta similitudinis specie. *Cic.* Pobożność być niemoże z samym powierzchowym pozorem y udaniem.

Il avoit gagné d'honnestes gens par une apparence trompeuse de vertu. Multos viros bonos specie quadam virtutis assimulatæ tenebat. *Cic.* Pozyskał sobie był poczciwych ludzi pozorem zszukuiącym cnoty,

Il avoit beaucoup de réputation & d'estime parmi le peuple par quelque apparence de vertu. Claro apud vulgum rumore erat per virtutem, aut per species virtutibus similes. *Tacit.* Miał wielkie imię y powagę między pospolstwem dla podobieństwa nie iakiego cnotliwości.

Il affectoit une gravité de Stoique accoustumé à garder en tout les apparences d'un honneste homme sur son visage & dans son maintien, mais dans le fond de l'ame perfide, fourbe & qui cachoit une extreme passion pour les richesses & pour la volupté. Auctoritatem Stoicæ sectæ præferebat habitu & ore ad exprimendam imaginem honesti; cæterùm animo perfidiosus, & subdolus, avaritiam & libidinem occultans. *Tacit.* Pokazywał statecznosć Stoicką przywykszy we wszytkim zachować pozor poczciwego człowieka na obliczu, y postawie swoiey, ále wsercu y umyśle zdradliwy, y chytry, pokrywaiący niezmierną pożądliwość bogactw y rozpusty.

Honneste homme en apparence & à l'extérieur, mais au dedans rien qui vaille. Pelle decorâ speciosus, introrsùm turpis *Horat.* Poczciwy na pozor y pierzchownie ále wewnątrz nic dobrego.

Sçavant en apparence. Doctrinâ ore tenùs exercitus. *Tacit.* Na pozor uczony,

Pompée favorisoit Scaurus, mais on a douté, si c'estoit veritablement ou seulement en apparence. Pompejus Scauro studebat, sed utrum fronte an mente, dubitatum est. *Cic.* Pompeiusz sprzyiał Skauremu, ále wątpiono czy na pozor czy szczerze.

APPARENCE, (*vray-semblence.*) Veri-similitudo. Similitudo veri, *gen.* veri-similitudinis, f. *Cic.* PODOBIENSTWO

Il y a peu d'apparence à cette accusation. Minùs speciosa est istæ criminatio. *Cic.* Mało iest podobieństwa w tym udaniu

Cela est hors d'apparence, cela n'est pas vray-semblable. Id non sit verisimile. *Terent.* Id non credibile. *Cic.* To cale nie iest do podobieństwa, nie iest podobna.

Il n'y a pas d'apparence, que. (Il n'est pas vray-semblable, que.) Non est verisimile, *avec un infinitif. Cic.* Niemasz podobieństwa żeby.

APPARENCE, (*Signe, marque.*) Signum. Indicium. Vestigium, *genit.* ii, neut. Nota, *genit.* notæ, f. *Cic.* Znak ślad podobieństwo.

Il ne reste pas la moindre apparence de liberté. Ne vestigium quidem relrqnum libertatis. *Cic.* Żadnego nie zostaie naymnieyszego znaku wolności.

Il y a grande apparence que la chose est ainsi. Satis est signi, *ou* magnum signum est, item sie esse. Wielkie podobieństwo iest do tego że tak musi być.

APPARENCE, (*se dit quelquefois de ce qu'il est raisonnable de faire.*) comme *Il n'y a point d'apparence de transporter ce malade en l'estat qu'il est.* Non conducit, *ou* non convenit *ou* consentaneū non est, hunc ægrum, ut se habet, aliò transferre. PODOBNA mowi się czasem za to co się rozsądnie czynić może: iáko, niepodobna áby tego chorego przenieść w tym stanie iák się znayduie.

APPARENT, m. *on prononce* apparant. APPARENTE, f. adject (*Qui paroist & se voit.*) Speciosus, speciosa, speciosum. Simolatus, a, um. *Cic.* ZNACZNY wydatny, co się widzieć daie pozorny.

Les Princes ne manquent point de raisons apparentes pour faire la guerre. Non desunt Principibus causæ ad bellum inferendum, *ou* causæ belli inferendi. Krolom nigdy ná przyczynach pozornych nieschodzi dla prowadzenia woyny.

ON DIT absolument *Les plus apparents d'une ville, les plus considerables.* Primi civitatis. Viri in civitate primarii m. pl. Primores urbis, *genit* primorum urbis, m. pl. *Cic. Liv.* MOWI się po prostu záczniejszi w mieście, znácznieyszi.

APPARENTE', m. APPARENTE'E, f. *on prononce* aparanté. (*Qui a des parens considérables.*) comme *Il est fort bien apparenté* Est amplissimâ cognatione. *Cic.* SKREWIONY spowinowacony, spowinowaconá ktory má krewnych znacznych, iako: barzo dobrze iest spowinowacony.

Sa famille est bien apparentée. Illius domus sepit multis cognationibus. *Cic.* Dom iego zacnie iest skrewniony.

S'APPARENTER *de quelqu'un* V. neut. *on prononce* s'apparenter. (*Faire alliance avec quelqu'un.*) Cum aliquo cognatione conjungi, (jungor, eris, junctus sum.) pass. *Cic.* SKREWNIC się z kim w kolligacyą z kim wniść.

APPARIER, V. act. (*Joindre les choses qui doivent aller naturellement ensemble*) Pares cum paribus jungere, *ou* conjungere, (jungo, is, junxi, junctum.) act. *Plin.* SPARZYC złączyć rzeczy ktore z sobą być powinny w kupie z przyrodzenia

Les perdrix s'apparient au printemps, le masle avec la femelle. Perdices coeunt junguntur que verno tempore. *Plin.* Kuropatwy się parzą na wiosnę samiec z samicą.

La tourterelle qui a perdu son pair, ne s'apparie plus. Ubi semel turtur amisit parem, alteri non jungitur *ou* non copulatur, *ou* non coit cum altero. Synogarlice pary postradawszy więcey się nieparzy.

APPARIER, (*se dit aussi de ce qui vient de la disposition des hommes.*) comme *Ces chevaux sont bien appariez.* Illi equi sunt pares inter se & mole corporis & colore. SPARZYC mowi się o tym co idzie z rządzenia ludzkiego iako, te konie są dobrze sparzone, sprzężone.

Apparier des combattans, les égaler. Pares facere bellatores Porownać parami dobierać zapaśnikow.

APPARITEUR, subst. masc. (*Bedeau, Huissier qui marche devant les Magistrats dans les Universitez & les Officialitez*) Apparitor, *genit.* apparitoris, m. *Cic.* WOZNY Ceklarz ktory przed Urzędnikami idzie w Akademiach y Urzędnictwach.

L'office d'Apparieteur. Apparitio, *genit.* apparitionis, f. Apparitura, *genit.* apparituræ, f. *Cic.* Woźnictwo Ceklarstwo urząd woźnego.

APPARITION, subst. f. (*Vision, image qui se forme en nostre esprit soit vraye, ou fausse.*) Species, *genit.* speciei, f. *Hor.* Visio, *genit.* visionis, f. Visum, *genit.* visi, n. *Cic.* OBJAWIENIE widzenie ktore się w imaginacyi naszey udaie lub prawdziwe, lub fałszywe.

Il eut une apparition en dormant. Ei dormienti visa occurrerunt. *Cic.* Miał widzenie śpiący álbo we śnie.

Si Dieu nous envoye ces apparitions pour nous précautionner, il devroit nous les envoyer pendant que nous sommes éveillez, & non pas pendant que nous dormons. Si Deus ista visa nobis providendi causâ dat, vigilantibus det potiùs, quam

dormien-

dormientibus. *Cic.* Jeżeli nam Pan Bog z fyłá te widzenia dlá przeftrogi, oá iawie by to być miało, á nie we śnie.

APPARITION *des étoiles.* Stellarum ortus, *ou* exortus, *genit.*ortûs,m.*Cic.* POKAZOWANIE fię gwiazd.

APPAROISTRE,V.neut.*on prononce* apparetre.(*Se rendre visible.*)Apparere, (appareo,appares,apparui,apparitū.) neut. Videri,(videor,eris,visus sum.) paff. Videndum fe præbere,(præbeo,es,præbui, præbitum. POKAZAC fię, ftanąć, ftáć fię widomym.

Il luy apparut en dormant. Visus eft ipfi in fomnis. *Cic.* Pokazał mu fię we śnie.

Cela apparoift, cela eft clair. Id patet. Id conftat.*Cic.* To widomá, iawná ieft.

APPARTEMENT,fubft.mafc,*on prononce* Apartemant. (*Portion d'un logis qui confifte en une Antichambre, Chambre & Cabinet, Cuifine & le refte des autres commoditez.*) Pars domûs,*genit.*partis domûs,f.*Ter.* POMIESZKANIE część mięfzkania maiąca w fobie pokoy przedpokoy y gabinet, kuchnią y infze wygody.

*Dans l'appartement le plus reculé du logis.*In intima parte domûs.*Ter.* W części domu naygłębfzey.

*Je luy ay domandé un appartement chez luy.*Petii ab illo, ut mihi aliquid de habitatione commodaret.*Cic.* Profiłem o pomięfzkanie o niego.

APPARTEMENS, (*certaines feftes & divertiffemens que le Roy donne dans fes beaux Appartemens de Verfailles à toute fa Cour.*) comme *Il y a ce foir appartement chez le Roy.* Serò varii dantur lufus variaque oblectamenta ædibus in regiis, ut aleæ, mufices. Fiet ferò variorum concurfus ludorum in ædibus regiis. POKOIE;niektore Święta y zabawy wefołe ktore Krol daie ná fwoich pokoiach w Werfalu całemu dworowi fwemu; iáko: dziś fą Pokoie u Krola.

APPARTENANCES, fubft. f. (*Dépendances.*) *On dit Acheter une maifon & fes appartenances.*)Ædes emere & quæ ædibus cedunt.*Vlp.* NALEZYTOSCI przyległości: *mowi fię* kupić dom y iego przyległości.

APPARTENIR *à quelqu'un*,V.neut.(*Eftre à luy,eftre en fa poffeffion.*) Ad aliquem pertinere, (pertineo, es, pertinui, *fans fupin.*)neut.*Afcon-Ped.* Alicujus effe, (fum, es, fui.) *Cic.* NALEZEC do kogo,być czyim y w iego dzierżawie.

L'Europe appartenoit de droit aux Romains. Europa jure ad Romanos pertinebat.*Flor-Rom.* Europa náleżała przez prawo do Rzymianow.

Il nous a ofté tout ce qui nous appartenoit. Ademit nobis omnia,quæ noftra erant propria. *Cic.* Odiął nam wfzyftko co do nas należało.

APPARTENIR,(*Eftre bienféant & convenable.*)comme *Il n'appartient qu'au fage de commander à fes paffions.* Sapientis eft,*ou* fapientem decet,fuis imperare cupiditatibus. *Hor.* NALEZYC być przyzwoitym: iáko nienależy tylko famemu rozumnemu człowiekowi panować nad affektami fwemi

*Il luy appartient d'être riche.*Eum decet opulentia. *Plaut.* Należy mu być bogatym.

APPARU,m. APPARUË,f. part. paff. *du verbe* APPAROISTRE.Vifus,vifa,vifum.*Cil. Voyez* APPAROISTRE. POKAZANY, POKAZANA, od flowa Pokazać fię.

APPAST,*on prononce* APPAS,fubft.mafc. (*ce qu'on met à un hameçon pour prendre le poiffon.*) Efca,*genit* efcæ,f.Illicium,*gen.*illicii, n.*Cic.Var.* NĘTA co fię nákłada ná wędę dla złapania ryby.

APPAS ce dit figurément,(*Attrait.*)Illecebra, *genit.*illecebræ,f.Illectus, *genit.*illectûs,mafc. *Plaut* Illecebræ,*genit.* illecebrarum,f.pl. *Cic.* NĘTA mowi fię niewłaśnie miafto przyłuda, powab.

La vertu a des apas qui nous portent au véritable bonheur. Trahit nos virtus fuis illecebris ad verum decus. *Cic.* Ma cnota powaby fwoie ktore nas do prawdziwey fzczęśliwości pociągaią.

Eftre attiré par les appas de la volupté. Deliniri voluptatis illecebris *Cic.* Być pociągnionym przyłudami rofkofzy.

*La ville a beaucoup d'appas.*Urbs multa habet invitamenta. *Cic.* Miafto ma wiele powabow.

APPASTER,*on prononce* APPâTER, V.act. (*Mettre un appaft à un hameçon,*ou *à un piège.*)Efcam apponere, (appono,is,appofui,appofitum.)act.*Un hameçon.* Hamo, *au datif.* ZAŁOZYC nętę na wędę álbo ná śidło, áobin náfypać.

APPASTER *des oifeaux*, (*leur donner la paftée,leur donner à manger.*)Avibus cibum ingerere,(ingero,is,ingeffi,ingeftum.)act.*Celf.* Ptaftwo karmić, pofypać żobin ptaftwu.

Les oyfeaux appaftent leurs petits qui font encore foibles. Aves teneris infirmifque fœtibus,cibos ore fuo collatos partiuntur.*Quint.ou* alternant cibum.*Plin.* Ptaki karmią małe fwoie kiedy ieszcze fą flabe.

*Il le faut appafter comme un enfant.*Ipfi tanquam puerulo cibi funt interoferendi,*ou* ingerendi.*Cic.Celf.* Trzeba go karmić iák dziecię.

APPAUVRI,m. APPAUVRIE,f part.paff.(*Rendu pauvre*) PODUPADŁY, Zubożały, zuboá ła.

APPAUVRIR,V.act.(*Rendre pauvre.*)Pauperare, (paupero,as,pauperavi,pauperatum.) act.accuf. *Plaut.* ZUBOZYC ubogim uczynić.

s'APPAUVRIR,(*devenir pauvre.*)Pauperem & inopem fieri,(pauper, *genit.*pauperis: inops, *genit.* inopis: fio,fis,factus fum. ZUBOZYC fię,ftać fię ubogim podupadłym

APPAUVRISSEMENT,fubft.m.(*Perte de biens.*) Pauperies, *genit.*pauperiei,f. *Cic.* PODUPADNIENIE, zubożenie ftracenie fortuny.

APPEAU, fubft.mafc. *on prononce* appao. (*Oifeau privé dont on fe fert pour appeller les autres oifeaux.*) Avis illex, *genit.* avis illicis, f. WAB, ptak przychowany,ktorego zażywaią do wabienia infzych.

APPEAU, (*certain fifflet d'oifeleur qui contrefait le chant des oifeaux,& avec le quel il les attire & les prend*)Calamus illex,*gen.*calami illicis,m. WABIK inftrument ptafznikow náśladuiący głofu ptafzego y ktorym ich zwabia y chwyta.

APPEL,fubft.mafc.(*l'action d'appeller quelqu'un par fon nom.*)Nomenclatio, *gen.* nomenclationis,f.*Colum.* Nomenclatura, *genit.* nomenclaturæ,f. *Plin.* NAZWANIE kogo Imieniem własnym.

Faire l'appel, (*appeller chacun par fon nom.*) Appellare aliquem nominatim. Pronontiare nomina. *Cic.* Citare per nomina.act.acc.*Colum*, Nazwać záwołać każdego po Imieniu iego.

APPEL, (*d'une fentence à un juge fuperieur.*) Appellatio. Provocatio, *genit.*onis,f. *Plin.Cic.*(Ad judicem fuperiorem.) APELACYA, odwoływanie fię do wyższego fądu.

Eftre puni fans appel. Dare pœnas fine provocatione.*Cic.* Być ſkaranym bez apelacyi.

Nonobftant l'appel. Provocatione fublatá.(abl.) Nieuważaiąc ná apelacyą.

La Cour a mis & met l'appellation & ce dont eft appelé au néant d'une part, & de l'autre fous amende, a condamné les appellans l'un envers l'autre de la caufe d'appel aux dépens. Curia provocationibus unaque rebus judicatis inductis, utrumque litigantium impendiis litium judicio reciprocante multavit. Urząd ſkafowawfzy apelacyą y in dla czego apelowano z obu ftron; ſkazał obiedwie ftrony iednę drugiey ná wzáiemne unkofzta prawne.

Convertir fon appel en oppofition. Provocationem interceffione commutare. Odmienić apelacyą w Indykcyą.

Relever un appel. Appellationem è formulâ denuntiare. **Renoncer à fon appel.* Provocationem remittere. Apelacyą założyć, *Od apelacyi odftąpić.

(Toutes ces expreffions Latines font des anciens Jurifconfultes.) Wfzyftkie te łacińſkie fpofoby mowięnia fą dawnych Prawnych ludzi.

APPEL *en duel.* Ad fingulare certamen provocatio. WYZYWANIE ná poiedynek.

Faire un appel à quelqu'un pour fe battre. Ad fingulare certamen aliquem provocare. Wyzwać kogo ná poiedynek.

APPELLANT,m. APPELLANTE,f.(*Celuy,ou celle qui appelle de la fentence d'un juge.*)Appellator.Provocator,*gen.* oris, m. *Cic.* *(*pour le feminin,* Quæ appellat ad alium.) APELUIĄCY, APELUIĄCA, ten álbo ta ktora apeluie od fądu iakiego.

APPELLATIF,m.APPELLATIVE,f.adject. Appellativus, appellativa, appellativum. *Afcon-Ped.* POSPOLITE Imię.

(Terme de Grammaire. C'eft un nom qu'on donne à une Efpece, comme *Ange*, *Homme* &c.) Termin Grammatykow, Jeft to Imię ktorym názywamy wiele rzeczy iednego rodzaiu: iáko *Anioł*, *człowiek*.

*L'appellation mife au néant,(terme des Arrefts.)*Appellatio circumfcripta,*ou* inducta. Apelacyą ſkafowawfzy,nieprzypuściwfzy, termin dekretow.

Paffer outre non obftant oppofition ou appellation quelconque.

Non

Non intercessioni cedere nec provocationi. Postąpić daley w sprawie nieuważaiąc apelacyi albo sprzeciwicala się żadnego.

APPELLE',m. APPELLE'E,f.adject.part. Vocatus Appellatus. Nominatus, a, um. *Cicer.* NAZWANY, NAZWANA.

APPELLER,V.act. (*Nommer.*) Appellare. Nominare. Vocare. Nuncupare,(o,as,avi atum.) act.acc. *Cic.* NAZYWAC mianować.

Appeller quelqu'un par son nom. Aliquem nomine vocare. Appellare nomine, *ou* nominatim. Nominare alicujus nomen. Citare aliquem per nomen. *Cic. Ter. Colum.* Nazwać kogo zawołać po imieniu.

Appeller quelqu'un à haute voix par son nom. Inclamare aliquem nomine. *Liv.* Głośno wołać kogo po imieniu.

Appeller par signes. Appellare nutu & significatione. *Cic.* Zawołać znakami.

Je m'appelle Phormion. Vocor Phormio. *Ter.* Zowię się Formyon.

Je n'ay point eu de parent qui s'appellast de ce nom. Non mihi quisquam fuit cognatus hoc nomine. *Terent.* Niemiałem żadnego krewnego coby się tak zwał.

APPELLER,ou E'PELLER *les lettres.* Appellare literas *Cic.* LITERY mianować,sylabizować.

APPELLER,(*Faire venir mander.*) Vocare. Advocare. Evocare,(voco,as,avi, atum.) ZAWOŁAC wezwać posłać po kogo.

Appeller quelqu'un de la part d'un autre. Evocare aliquem verbis alterius. *Plaut.* Zawołać kogo od kogo inszego.

Si mon mary me demande, faites moy appeller. Vir si quid me vocet,hinc me accersatis. *Plaut.* Jeżeli mię mąż potrzebować będzie,niech mnie zawołaią.

Allez vous-en l'appeller. Ito accersitum. *Cic.* Idź wezwiy go zawołay go.

Estre appellé pour un malade. Advocari ægro,*ou* ad ægrum *Ovid.* Być zawołanym do chorego.

Appeller quelqu'un à son aide, à son secours,le reclamer. Aliquem appellere,Vocare aliquem auxilio. *Cic. Virg.* Wzywać kogo na pomoc za ratunek.

Ceux d'Autun appellerent César à leur secours. Cæsar appellatus est ab Æduis. *Cicer.* Edwanie wezwali Cezara zá pomoc swoię.

APPELLER *quelqu'un à quelque honneur; l'y élever.* Ad honores,*ou* ad dignitatem aliquem vocare. *Cic.* WEZWAC kogo na godność iaką,podnieść go do niey.

Appeller quelqu'un à ses plaisirs,le mettre de ses plaisirs. In partem deliciarum aliquem vocare. *Cic.* Wezwać kogo do uciech przypuścić go do krotofil swoich.

L'appeller à une vie oisive & voluptueuse. Vocare ad vitam otiosam, ac deliciis diffluentem, Wezwać go do życia gnuśnego y pieszczonego.

APPELLER *quelqu'un en justice.* In jus, *ou* in judicium vocare aliquem *Cic.* POZWAC kogo do prawa.

Appeller d'un jugement. Appellare judicem,*ou* ad judicem *Cic.* Apelować od sędziego, albo od sądu iakiego.

En appeller au peuple,aux Tribuns, ou *pardevant les Tribuns.* Provocare ad populum,appellare Tribunos,*ou* ad Tribunos. *Cic.* Apelować do pospolstwa, do obrońcow pospolitości.

APPELLER,(*citer quelqu'un,le prendre à témoin,l'appeller en témoignage.*) Ad testimonium aliquem vocare Ad rē aliquam testem aliquem citare, WEZWAC kogo brać go na świadectwo,przypozwać go na świadectwo.

APPELLER *quelqu'un en duel.* Ad singulare certamen aliquem provocare. *Liv.* WYZWAC kogo na poiedynek.

APPENDICE,subst.f.(*Ce qui est une suite nécessaire d'une chose.*) Apendix,*genit.* apendicis,fœm. *Cic.* NALEZYTOSC co za iaką rzeczą koniecznie iść powinna.

APPENDRE,V.act. *Pendre, attacher comme on fait dans les temples les dépouilles prises sur les ennemis,* ou *quelque offrande faite à Dieu.*) Appendere. Suspendere,(do,is,di,sum,) act.ac. *Plin. Cic.* ZAWIESZAC przypiąć iako w kościołach łupy wzięte z nieprzyiacioł,albo co na Ofiarę Boską.

APPENS *du verbe inusité* APPENSER, *& qui ne se dit que dans cette phrase. C'est un guet appens* pour dire *un assassinat concerté & deliberé fait en guettant son ennemi.* Meditata cædes,*genit.* meditatæ cædis,f. Umyślny z umysłu dobrowolny od słowa nieużywanego umyślam, y niemowi się chyba w ten sposob: iest to zabiowanie z umysłu, toiest zaboystwo zamyślone y dobrowolne zabiiaiąc z umysłu nieprzyiaciela swego.

Faire,ou commettre un meurtre de guet appens Meditatã cædē patrare,*ou* perpetrare. *Liv* Z umysłu zabiować na zabicie.

APPENTIS, subst.m *on prononce* appantis. (*Toit qui n'a de pente que d'un costé.*) Tectum ex una parte testudinatum, *genit.* tecti testudinati. PRZYDASZE dach z iedney strony tylko zawieszony.

APPERCEVOIR, V.act.(*Découvrir de loin,reconnoistre*) Videre, (video, es, vidi, visum.) POSTRZEDZ; odkryć z daleka, rozeznać.

APPERCEVOIR signifie aussi, *Remarquer une chose en y faisant attention,* ou *reflexion.* Videre. Advertere. *ou* animadvertere,(adverto,is,adverti,adversum.) Intelligere,(intelligo, is, intellexi, intellectum) act. acc. *Cic.* ZNACZY się postrzedz iaką rzecz uczyniwszy nad nią pilną uwagę.

Je m'estois apperceu que vous souhaitiez cela. Id vos velle animum adverteram, *ou* adverteram. *Ter.* Postrzegłem żeście tego życzyli.

S'appercevoir du dessein d'une personne. Cognoscere,*ou* intelligere alicujus consilium. *Cæs.* Postrzedz do czego kto zmierza, do co ciągnie.

A peine m'en suis-je apperceu, stupide que je suis! Vix sensi,stolidus! *Ter.* Zaledwiem to postrzegł,co za nie przezorność moia.

On ne s'apperçoit point de la vieillesse, la vieillesse vient sans qu'on s'en apperçoive. Non intelligitur quando obrepit senectus. *Cic.* Nikt niepostrzeże starości, starość przychodzi tak że iey nikt niepostrzeże.

APPERT, verbe impersonnel qui n'est d'usage qu'en cette phrase & encore dans le Palais. WIADOMO to iawno iest, słowo ktore nie iest w używaniu tylko w ten sposob mawienia y to w Prawie.

C'est un fait dont il appert. De hoc liquet, *ou* constat. Id apparet. *Cic.* Jest to rzecz o ktorey iawno.

APPESANTI,m. APPESANTIE,f. part. pass. (*Devenu pesant.*) Gravatus, gravata, gravatum. Gravis & hoc grave Gravis vino & somno. *Liv. Appesanti par le vin & le sommeil.* OCIĘZAŁY, OCIĘZAŁA, ociężały od wina y snu.

APPESANTIR,V.act.(*Rendre pesant*) Aggravare,(aggravo, as, aggravavi, aggravatum.) *Plin. Juv.* OBCIĄZYC ciężkim uczynić.

Je suis tous appesanti d'avoir beu & d'avoir dormi. Gravis, *ou* gravatus sum somno & vino. *Liv.* Całem iest ociężały od piiaństwa y spania.

Odeur qui appesantit la teste. Odor aggravans caput. *Plin.* Zapach głowie ciężkość czyniący.

Je sens ma teste toute appesantie. Mihi caput gravatum est. *Ovid.* Czuię że mi całe cięży głowa.

Des yeux appesantis du sommeil de la mort. Oculi in morte gravati. *Ovid.* Oczy obciążone snem śmierci.

s'APPESANTIR,(*Devenir lourd & pesant.*) Gravescere. Ingravescere, (gravesco, is,) neut. OCIĘZEC ciężkim się stać.

Les corps s'appesantissent par le trop grand exercice Nimiâ exercitatione corpora ingravescunt. *Cicer.* Ciało ciężeie od zbyt wielkiey pracy.

APPETER, V.act. terme dogmatique parmi les Philosophes. (*Desirer par un mouvement naturel.*) Appetere,(appeto, is, appetii, appetitum.) act.accus. *Cic.* CHCIEC słowo nauki między Filozofami, Pragnąć żądzą przyrodzoną.

Les animaux appetent ce qui est conforme à leur nature. Animantes id appetunt quod est accommodatum ad naturam *Cic.* Zwierzęta pragną tego co iest przyzwoita ich przyrodzenia.

APPE'TISSANT, m. APPE'TISSANTE, f. part. pass. actif. (*Qui donne de l'appetit,* ou *qui fait venir l'appetit.*) Appetentiam sui excitans. APETYT wzbudzaiący, smaczny co apetytu dodaie.

Une viande appetissante. Jucundus palato cibus, *genit.* jucundi palato cibi,m. Smaczna potrawa.

APPETISSER, V.act. *on prononce* aptisser. (*Rendre plus petit.*) Aliquid minuere, (minuo, is, minui, minutum,) *Plin.* ZMNIEYSZAC umnieyszać.

s'APPETISSER, (*Devenir plus petit, diminuer.*) Minui, (minuor, eris, minutus sum.) MALEC zmnieyszać się ubywać.

APPE'TITS, ſubſt. maſc. (*Petites ciboulettes, ou de la cive d'Angleterre qu'on mange en ſalade, qui aiguiſent l'appétit.*) Aſcalonia, *genit.* aſcaloniæ, ſ. *Plin.* SZCZYPIOR drobny rodzay cebuli ktorą w ſałacie iedzą zaoſtrzaiąca apetyt.

APPE'TIT, ſubſt. maſc. (*Paſſion de l'ame, qui nous porte à deſirer quelque choſe.*) Appetitus, *gen.* appetitûs, m. Appetitio, *genit.* appetitionis, ſ. Appetentia, *gen.* appetentiæ, ſ. *Cic.* ŻĄDZA paſſya umyſło wiodąca nas do pragnienia czego.

APPE'TIT SENSITIF. Pars animi quæ appetitus habet. *Cic.* Pars animi rationis expers in quâ motum iræ tum cupiditatis ponunt Philoſophi. *Cic.* ŻĄDZA zmyſlna.

APPE'TIT CONCUPISCIBLE. Vis concupiſcendi. Cupiditas, *genit.* cupiditatis, ſ. *Cic.* ŻĄDZA pożądliwa.

APPE'TIT IRASCIBLE. Vis iraſcendi. Pars animi in quâ irarum exiſtit ardor. ŻĄDZA gniewliwa.

Il ne peut commander à la violence de ſes appétis, ou *paſſions.* Suis imperare, *ou* reſponſare cupidinibus non poteſt. *Cic. Hor.* Ratione regere animi appetitus non poteſt. *Cic.* Nie może dać rady gwałtowności żądz ſwoich.

Il y a en luy je ne ſçay quel appétit de vengeance. Ineſſit ipſi neſcio quæ vindictæ cupiditas. *Aſcon-Ped.* Jeſt w nim nie wiem co zá żądza zemſty.

APPE'TIT ſe dit plus particulierement du *Deſir de manger.* Cibi aviditas, *ou* cupiditas, ſ. *Celſ.* Fames, *genit.* famis, ſ. *Cic.* APETYT mowi ſię oſobliwiey o chęci do iedzenia.

Avoir de l'appetit, avoir appétit, eſtre en appétit. Cibum appetere. act. acc. Eſurire, (eſurio, is, eſurivi, eſuritum.) neut. Mieć apetyt być w apetycie.

Cette herbe donne de l'appétit, met en appetit, fait venir l'appétit. Hæc herba aviditatem cibi facit, *ou* excitat. To ziele czyni daie ſprawuie apetyt.

Oſter, ou *faire perdre l'appétit.* Cibi ſatietatem afferre, *ou* creare. Cibi aviditatem auferre alicui. *Cic.* Odiąć ſtracić komu apetyt.

Remettre quelqu'un en appetit, luy donner de l'appétit, reveiller ſon appétit par le moyen du jambon & du cervelas. In Morſus aliquem reficere pernâ & billis. *Hor.* Wpráwić kogo w apetyt ſprawić mu apetyt wzbudzić w nim apetyt ſzynką y kiełbaſą.

Je ne mange jamais que je n'aye appetit. Nihil edo, niſi fame ſtimulante. Nigdy nie iem chyba czuiąc apetyt.

Il faut demeurer ſur ſon appétit. Non explenda eſt omninò fames. *Cic.* Trzeba zoſtawić cokolwiek apetytu.

Vous avez l'appétit ouvert de bon matin. Benè manè te agit, *ou* te ſtimulat fames. *Cic.* Apetyt maſz gotowy dość rano.

Se promener pour avoir, ou *pour gagner de l'appétit.* Ambulando famem obſonare. *Plaut.* Przechodzić ſię dla náb̄ycia apetytu.

Je perds l'appétit, je n'ay plus d'appetit. Cibi ſatietas me tenet. *Saluſt.* Tracę apetyt, iuż nie mam apetytu.

Il n'eſt viande que d'appétit, (*la faim fait qu'on trouve tout bon.*) Condimentum cibi, fames. *Cic.* Nie maſz záprawy nad głod.

Faire revenir l'appetit à quelqu'un. Deducere aliquem ad cibum. *Celſ.* Náprawić komu apetyt.

APE'TIT *déreglé des femmes groſſes*, (*certaines envies qu'elles ont de manger des choſes extraordinaires.*) Malacia, *genit.* malaciæ, ſ. Abſurda in gravidis mulieribus appetentia, *æ*, ſ. ZACHCIEWANIE nieporządne białychgłow ciężarnych chętka ktora ich bierze do rzeczy niezwyczaynych iedzenia

ON DIT figurément & par maniere de proverbe, *Un chicanneur a toujours bon appétit,* pour dire, *a grande avidité d'avoir du bien.* Litigioſos cotâ habendi immoderata ducit. MOWI ſię przyſłowiem; Pieniacz ma záwſze dobry apetyt; to ieſt záwſze ma wielką żądzę nábyć dobr.

L'appétit vient en mangeant, (*plus on a de bien plus on en veut avoir.*) Creſcit amor nummi quantum ipſa creſcit pecunia. Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. *Ovid.* (c'eſt à dire *Plus on a beu, & plus on a ſoif.*) Apetyt naprawuie ſię iedząc, to ieſt im kto więcey ma, tym więcey mieć pragnie im kto więcey ſię nápił, tym większe ma pragnienie.

ON DIT adverbialement, *A l'appétit d'une coureuſe.* Ad arbitrium libidinoſiſſimæ mulieris. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem do náſytku nierządney oſoby.

A l'ap étit d'une telle ſomme, l'affaire n'a pas réuſſi, c'eſt à dire *pour n'avoir pas voulu donner une telle ſomme.* Denegatâ illâ ſummâ, res non eſt confecta, *ou* res non ſucceſſit. Dla ſkępſtwa ſprawa ſię nie udała, to ieſt że niechciano dać takiey ſummy.

APPETITIF, m. APPE'TITIVE, ſ. adject. (*Terme de morale qui ſe dit de la faculté appétitive, qui eſt dans l'homme pour deſirer les choſes.*) Facultas concupiſcendi, *genit.* facultatis concupiſcendi, ſ. POŻĄDLIWY, POŻĄDLIWA, ſłowo obyczayney nauki, co ſię mowi o ſile pożądliwey ktora ieſt w człowieku wzniecaiąca chęć do czego.

APPLANI, m. APPLANIE, ſ. part. paſſ. Æquatus. Explanatus, a, um. *Plin.* Æquus & Planus, a, um. *Cic.* WYROWNANY, WYROWNANA.

APPLANIR, V. act. (*Rendre plain, uni & de niveau.*) Æquare. Coæquare, (æquo, as, æquavi, æquatum.) Complanare. Explanare, (plano, as, avi, atum.) act. acc. *Cic. Cat. Vitr. Calom.* WYROWNAC rowne płaſkie uczynić, pod linią.

Applanir les montagnes. Montes in planum deducere. *Juſt.* Gory porownać z ziemią.

Du coſté que les montagnes commencent de s'applanir. Quà ſe colles ſubducere incipiunt. *Virg.* Z tey ſtrony gdzie ſię gory zniżać zaczynaią.

Un lieu applani. Planus & æquus locus. *Cic.* Mieyſce zrownane.

APPLANIR dans le ſens figuré, comme *Applanir les difficultez.* Explanare difficultates. *Cic.* UPRZĄTNĄC trudności ułatwić.

La grandeur de leur courage leur applaniſſoit toutes les difficultez. Facilia ex difficillimis animi magnitudo redigebat. *Caſ.* Wielkość ich odwagi wſzyſtkie im ułatwiała trudności.

Applanir le chemin aux honneurs. Planam facere viam ad honores. *Plaut.* Ułatwić uprzątnąć drogę do godności.

Voſtre pere & voſtre ayeul vous ont applani le chemin & facilité le moyen d'acquerir de l'honneur, mais vous vous l'eſtes rendu difficile par voſtre négligence & vos mauvaiſes mœurs. Pater & avus facilem fecit & planam viam ad honorem quærendum, tu feciſti ut difficilis foret tuâ deſidiâ & ſtultis moribus. Oćiec y Dziad twoy otworzyli ci y ułatwili drogę do honorow, ále ty ią ſobie zátrudniłeś ſam gnuſnością y ladaiakiemi obyczaiami.

APPLANISSEMENT, ſubſt. m. (*l'action de rendre un chemin uni.*) Æquatio. Exæquatio, *genit.* onis, ſ. *Vitr.* ROWNANIE drogi.

APPLANISSEMENT ſe dit au figuré *de toutes les difficultez d'une affaire, qu'on leve.* Difficultatum explanatio, *genit.* explanationis, ſ. MOWI ſię niewłaśnie o uprzątnieniu wſzelkich przeſzkod do ſprawy iakiey.

Après l'applaniſſement de toutes les difficultez. Superatis, *ou* cancellatis omnibus difficultatibus. *Cic.* Po uprzątnieniu wſzelkich przeſzkod.

APPLATIR, V. act. (*Rendre plat.*) Planum aliquid facere, (facio, is, feci, factum.) act. *Plin.* SPŁASZCZYC płaſkie co uczynić.

Applatir une tumeur. Tumorem comprimere, (comprimo, is, preſſi, preſſum.) act. Nabrzmiałość iaką ſprowadzić.

s'APPLATIR, (*Devenir plat.*) Planum fieri. (Planus, a, um: fio, fis, factus ſum.) SPŁASZCZYC ſię ſklęſnąć.

La tumeur s'applatit. Reſidet tumor, *ou* inflatio. *Celſ.* Nábrzmiałość odchodzi.

APPLAUDIR, V. n. *on prononce* Applodir. (*Battre des mains pour témoigner ſa joye & l'approbation qu'on donne aux choſes.*) Plaudere. Applaudere, (plaudo, is, plauſi, plauſum.) neut. *Cic. Plaut.* POCHWALIC przyklęſkać rękoma oświadczaiąc radość y upodobanie ſwoie z czego.

Applaudiſſez nous, ou battez des mains, ou honorez nous de vos applaudiſſemens. Plaudite. Clarè applaudite. Plauſum dare. *Plaut. Ter.* Cieſzcie ſię z nami klęſkaycie w ręce rozraduycie ſię.

(C'eſtoit par ces termes que les Acteurs finiſſoient leurs Comédies anciennement, s'addreſſant aux Spectateurs.) Temi ſłowy Aktorowie ná ſcenie kończyli z dawna ſwoie Komedye obracaiąc ſię do zápatruiących ſię ná nich.

APPLAUDIR, ſignifie figurément *Louër quelque action,* ou *quelque diſcours.* Applaudere alicui. n. Laudare aliquem, (laudo, as, avi, atum.) act. *Ter.* POCHWALAC ſprawę álbo mowę iáką.

Je leur applaudis à tous. Quidquid dicunt laudo. *Ter.* Pochwalam wſzyſtkich.

Applaudir aux divertiſſemens d'une perſonne. Probare, *ou* laudare alicujus oblectamenta. Applaudare oblectationibus alicujus. *Cic.* Pochwalać rozrywki czyie.

Celay qui applaudit à quelqu'un. Plaufor, *genit.* plauforis, m. *Hor.* Applaufor, m. *Plin.* Pochwalaiący, co komu rad co pochwalá.

APPLAUDISSEMENT, fubft. mafc. (*Approbation, qu'on témoigne par un battement de mains.*) Plaufus. Applaufus, *genit.* plaufûs, m. POCHWALENIE przyklęſkaniem rąk.

Honorez-nous de vos applaudiſſemens. (*Civilité dont uſoient les Comédiens à la fin de leurs piéces.*) Plaufum date. Plaudite. *Plaut.* Daycie nam zaſzczyt pochwaleniá waſzego; lodzkość ktorą czynili niegdyś komendyanci ſpektatorom ná końcu ſceny.

Aimer & chercher les applaudiſſemens. Affectare plaufus. *Quint.* Captare plaufus. *Cic.* Quærere, *ou* captare plaufum. *Cic.* Kochać ſię w pochwaleniu ſzukać pochwaleniá.

Je ne cherche que les applaudiſſemens des gens de lettres. In litteratorum plaufum ire deſidero. *Phed.* Nie ſzukam pochwaleniá tylko od ludzi uczonych.

Ils luy donnent de grands applaudiſſemens. Illum proſequuntur plaufu maximo. *Phed.* Wielkie mu dáią pochwały.

Parmi les acclamations & les applaudiſſemens du peuple. Acclamantibus & Plaudentibus populis. abl. Między okrzykami y pochwałami ludu.

APPLICABLE, adject. m. & f. (*Qu'on doit appliquer.*) comme *Amende applicable.* Mulcta addicenda, *genit.* mulctæ addicendæ, f. *avec un datif.* KTORY należy przyłożyć náznaczyć, iáko kara ktora ma być náznaczona.

(Terme d'uſage dans les Lettres de Chancellerie.) Termin zażywany w Liſtach Kancellaryi.

APPLICATION, fubft. f. (*Approche d'une choſe contre une autre.*) Admotio, *genit.* admotionis, f. *Cic.* Appoſitus, *genit.* appoſitûs, maſc. *Plin.* PRZYŁOZENIE iedney rzeczy do drugiey.

(On trouve en ce ſens dans les Dictionnaires le mot *Applicatio*, mais il ne ſe trouve qu'au figuré dans les bons Auteurs. W tym wyrozumieniu znayduie ſię to ſłowo w Dykcyonarzach, ále ſię tylko w wyrozumieniu niewłaſnym znáyduie w dobrych Autorach.

Pour faire un ſon ſur un inſtrument à cordes, il faut la main & l'application des doigts. Ad nervorum ſonos eliciendos apta manus eſt admotione digitorum. *Cicer.* Dla wydania dźwięku ná Inſtrumencie máiącym ſtrony, ręki trzeba y palcow przyłożenia.

ON DIT figurément en cette ſignification l'APPLICATION, (*d'une comparaiſon, ou de quelque trait d'hiſtoire, ou de fable qu'on meſle dans un diſcours.*) Accommodatio, *gen.* onis, f. *Cic.* Traductio, *genit.* onis, f. *Cic.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu niewłaſnie przyłożyć podobieńſtwo, hiſtoryą baykę inką w mowie iakiey, to ieſt przytoczyć, przyſtoſować.

APPLICATION, (*Deſtination.*) Addictio, *genit.* addictionis, f. *Cic.* Deſtinatio, *genit.* onis, f. *Plin.* ROZRZADZENIE.

J'ay fait l'application de l'argent qu'il a laiſſé par ſon teſtament. Addixi pecuniam iis quibus teſtamento reliquerat. Uczyniłem rozrządzenie pieniędzy ktore teſtamentem odkazał.

APPLICATION, (*Attention d'eſprit à une choſe.*) Applicatio, *genit.* applicationis, f. Attentio, *genit.* attentionis, f. *Cic.* PRZYŁOZENIE umyſłu pilności do czego.

Je jugeray de l'eſtime que vous faites de moy par l'application que vous donnerez à voſtre ſanté. Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri à te judicabo. *Cic.* Sądzić będę iák mnie wiele ſobie ważyſz z twoiey około zdrowiá włáſnego pilności.

Il donne toute ſon application à la medecine. Attendit omni mente ad medicinam. *Cic.* Wſzyſtkę ſwoię pilność przykłáda do medycyny.

S'attacher à l'eſtude avec bien de l'application. Ad ſtudium acriùs, *ou* intento animo incumbere. *Cic.* Przyłożyć ſię do nauk z wielką pilnością.

Il eſt ſans application, il n'a point d'application, il ne s'applique point. Nihil attendit. Minimè attento, *ou* intento animo eſt. *Cic.* Niema żadney do niczego pilności.

Il donne une grande application aux affaires. Negotiis admodum, *ou* magnopere attendit. Animos attendit ad negotia. Wielką pilność przykłada do ſpraw.

C'eſt un homme d'une grande application, ou qui s'applique beaucoup. Eſt animo attentiſſimo. Wielkiey człowiek pilności, ktory ſię pilnie przykłada do każdey rzeczy.

AVEC APPLICATION. Attento, *ou* intento animo. abl. *Cic.* Attentè. Intentè. adv. *Quint.* PILNIE, z pilnością.

APPLIQUER, V. act. (*Approcher une choſe d'une autre, l'attacher.*) Aliquid alicui rei, *ou* ad rem aliquam applicare, (applico, as, applicavi & applicui, applicatum & applicitum.) PRZYŁOZYC iedno do drugiego, przypiąć.

Appliquer du cuir ſur des boucliers. Inducere ſcuta pellibus. *Caſ.* * *Des couleurs ſur un tableau.* Inducere colores alicui picturæ. *Plin.* * *Des ventouſes ſur les épaules.* Cucurbitulam ſcapulis admovere. *Celſ.* * *Un remede pour guérir quelqu'un.* Curationem alicui admovere *Cic.* Applicare alicui remedium. *Plin.* Przyoblec tarcze w ſkory, * Farbę dać ná obrazy, * Stawić bańki ná ciele, * Przyłożyć lekarſtwo plaſtr iaki dla zdrowia.

Il fit appliquer les eſchelles aux murailles. Juſſit ſcalas admoveri, *ou* applicari muris, *ou* ad muros. *Liv.* Kazał przyſtawić drabiny do murow.

Les bas reliefs s'appliquent ſur des vaſes d'or. Emblemata aureis poculis includuntur & illigantur. *Cic.* Ranigre ſztuki ſtawiáią ná złotych naczyniach.

Des couleurs appliquées ſur le ſtuc. Colores tectorio inducti *Vitr.* Farby pod grunt dane.

APPLIQUER *quelqu'un à la queſtion,* (*Luy donner la queſtion.*) Admovere alicui cruciatus. Ná tortury kogo oddáć.

Appliquer des éclisſes à un membre rompu. Fracto membro ferulas accommodare. *Celſ.* W Łubki wziąć część złomaną.

Appliquer un ſoufflet ſur la jouë, un coup de bâton, un coup de poing. Impingere alicui colaphum, fuſtem, pugnum. *Cic. Ter.* Dáć w gębę, kiiem uderzyć, pięścią dáć.

APPLIQUER, (*Faire l'application d'une fable, ou de quelque beau trait d'hiſtoire à quelque ſujet.*) Aliquam fabulam aut hiſtoriam ad aliquid accommodare, *ou* componere, (accommodo, as, avi, atum.) *Cic.* UCZYNIC aplikacyą bayki iákiey do czego.

Appliquer les fables des Poëtes à nôtre diſcours. Fabulas Poëtarum ad ea quæ dicimus accommodare. *Cic.* Bayki Poetyckie do mowy naſzey przyſtoſować.

Ceux-là doivent s'appliquer cét exemple, qui diminuent par leurs paroles ce qu'ils ne ſont pas capables de faire. Qui facere quæ non poſſunt verbis elevant, debent ſibi adſcribere hoc exemplum. *Phed.* Niech ci do ſiebie ten przykład ſtoſuią, ktorzy ſłowami uymuią tego; czego dokazać niemogą.

APPLIQUER, (*Deſtiner.*) Deſtinare, (deſtino, as, deſtinavi, deſtinatum,) act. acc. *Cic.* Naznaczyć, łożyć.

Appliquer une ſomme d'argent à quelque uſage, (*en faire l'employ, ou l'application.*) Pecuniæ ſummam in rem aliquã impendere, *ou* inſumere, (impendo, is, impendi, impenſum: Inſumo, is, ſumſi, ſumtum.) act. *Cic.* Łożyć ſummę iaką pieniędzy ná co, użyć iey, wydać ią.

Il s'eſt appliqué cet argent, il l'a pris pour luy. Hanc pecuniam in ſuos uſus tranſtulit. Hanc pecuniam ſuam fecit. Sobie tę ſummę wziął, ná ſiebie ią obrocił.

S'appliquer, s'approprier les louanges d'autruy. Sibi laudes alienas aſſcìſcere. Przywłaſzczyć ſobie cudze pochwały.

S'APPLIQUER, ou *Appliquer ſon eſprit à une choſe bonne, ou mauvaiſe.* Ad aliquid animum, *ou* mentem applicare. Przykładać ſię álbo pilności ſwoiey przyłożyć do czego dobrego, lub złego.

Appliquer toute la force de ſon eſprit au Grec. Admovere acumen chartis Græcis. *Hor.* Wſzyſtkie ſiły umyſłu ſwego do Greczyzny przyłożyć.

S'appliquer à l'eſtude des lettres. Operam ſtudio literarũ accomodare. * *A quelque eſtude.* Ad aliquod ſtudium animum adjungere. *Ter.* * *A la Philoſophie.* Appellere mentem ad Philoſophiam. * *Au droit.* Attendere juri. *Suet.* Operam dare juri. *Cic.* * *A l'hiſtoire.* Se dare hiſtoriæ. *Cic.* * *A eſcrire, à compoſer.* Ad ſcribendum animum appellere. *Ter.* * *A bien faire, à devenir honeſte homme.* Applicare animum ad frugem. *Plaut.* * (*le contraire eſt* Ad deteriorem partem applicare animum. *Ter. S'appliquer à mal faire.*) Przykładać ſię do nauk * do iakiey nauki * do Filozofij * do prawá * do Hiſtoryi * do piſania * do dobrze czynieniá, áby ſię ſtać człowiekiem poczciwym. * (*przeciwná ieſt*) Przyłożyć ſię do złego.

APPOINTEMENT, fubft. maſc. en terme de Palais. (*Se dit des reglemens & jugemens qui établiſſent la conteſtation des parties, donnez par le Juge, ou dont les parties ſont convenuës entre elles & leurs Procureurs.*) Juridicialis ſyngrapha *vel* edicto Judicis præſcripta, *vel* à partibus ſine judice conflata.

ſtara. SENTENCYA álbo oſądzenie ſprawy iakiey między ſtronami przez ſędziego álbo ⁊ ugodą tychże ſtron y ich Patronow.

Prendre un appointement en droit, en définitivo. Inſtruendæ litis curſum ultimâ ſyngraphâ judiciali claudere. Wziąć oſtatnią ſentencyą w prawie.

Appointement ſigné des Procureurs. Syngrapha conſultorum chirographo ſubſcripta. Ugoda karta z obu ſtron podpiſaná od Patronow.

(Ces expreſſions Latines ſont tirées des Juriſconſultes.) Te expreſſye łacińſkie ſą wzięte z Prawnych Autorow.

APPOINTEMENS, (*Gages, penſions que l'on donne aux Officiers des grands Seigneurs, & à ceux qui les ſervent.*) Penſio annua, *gen.* penſionis annuæ, *f.* Stipendium annuum, *genit.* ſtipendii annui, *n.* Honorarium, *genit.* honorarii, *n.* *Cic.* Demenſum, *genit.* demenſi, *n.* *Ter.* ZOŁD, płácá, penſyá, ktorą daią Urzędnikom wielkich Panow, y tym co im ſłużą

(Ce dernier mot Latin eſt pris pour ſignifier la *Meſure de bled* que l'on donnoit par mois aux Eſclaves pour leur vivre, & il peut fort bien ſignifier ce qu'on appelle chez le Roy *les Livrées*, qui eſt une certaine ſomme fixe qu'on donne par jour aux Officier, qui n'ont pas bouche en Cour, ou aux domeſtiques qui ont leur argent à depenſer pour leur vivre.) To oſtatnie ſłowo łacińſkie ieſt wzięte dlá wyrażeniá *miary zboża* ktorą co mieſiąc odmierzano niewolnikom ná ich wyżywienie, y może bárzo dobrze znaczyć to co u Krola zowią *ſtrawne*, to ieſt pewná ſumma poſtanowioná ktorą ná dzień daią Urzędnikom ktorzy ſtołu nie máią náznaczonego u dworu, álbo ſłużącym ktorzy pieniądze biorą ná ſwoy wikt.

Il a augmenté ſes appointemens de cent écus. Adjecit centum nummos ad penſionem annuam. Podnioſł mu wyżey ná ſto tálerow płácy, záſług.

Les appointemens ne ſont pas autrement conſiderables, mais il y a une grande recompenſe à attendre. Parva eſt quidem quæ datur penſio, verùm ſpes amplæ fortunæ. Zápłatá z ſiebie nie bárzo ieſt znaczná, ále wielkiey ſię ſpodziewáć trzebá nadgrody.

Il ne luy donne point d'appointement. Nihil ſtipendii ab illo recipit. Zadney mu nie daie zápłaty.

APPOINTER, V. act. (*Mettre bout à bout, ou d'accord, accommoder,*) Componere, (compono, is, compoſui, compoſitum.) act. Aliquos inter ſe. *Cic.* Poſtawić dwie rzeczy końcami iedną przeciw drugiey, ku ſobie przyſtoſowáć.

(Ce Verbe n'eſt d'uſage en ce ſens, que dans cette expreſſion du diſcour familier.) To ſłowo nie ieſt używane w tym wyrozumieniu tylko w tey expreſſyi mowy potoczney

Ils ſont appointez contraires, (parlant de deux perſonnes qui ſon toûjours de ſentimens contraires & oppoſez.) Diverſis ſententiis diſſident inter ſe. Contrariis ſententiis pugnant ſemper inter ſe. *Cic.* Przeciwko ſobie ſię poſtawili (mowiąc o dwoch oſobach ktore zawſze ſą między ſobą zdániá przeciwnego.

APPOINTER *un procés*, ou *les parties au Conſeil à écrire & à produire* Amplius pronuntiare, (tio, ar, avi, atum) act. Rem eſſe conſilii pronuntiare & ad perindini conſeſsûs diſceptationem proferre, (profero, fers, tuli, latum.) act. ODWŁOKĘ dać ſtronom do obrony, *Dylacya do munimentow*

Les parties ſont appointées en droit à écrire & à produire. Juridiciali formulâ judicium conſtitutum eſt, additumque pronuntiationi ut quod uterque litigantium factum eſſe aut non eſſe contenderet, quodque è re ſuâ futurum eſſe putaret, id ſcriptione perſequeretur, *ou* de eo commentarium proferret. Náznaczono czas ſtronom do wywodzenia dalſzego obron ſwoich.

Les parties oüies en leurs plaidoyers ont eſté appointées au Conſeil. Cauſa utrinque perorata, præſentis diſceptationis eſſe non viſa eſt, quare Præſes Amplias & ad Conſilium pronuntiavit. Strony wyſłuchawſzy, odeſłano wyżey do rozſądzeniá.

(Façons de parler du Barreau.) Spoſoby mowieniá w ſądach.

APPOINTEUR, m. (*Juge qui appointe un procés &c.*) *voyez ſur* APPOINTER. SĄD álbo ſędzia ktory gdzieindziey odſyłá ſtrony do rozſądzeniá.

APPORT, ſubſt. maſc. (*Lieu public, eſpece de Marché où l'on apporte des marchandiſes pour vendre, comme l'Apport de Paris.*) Appulſus, *genit.* appulsûs, m. Advectus, *genit.* advectûs, m. Advectio, *gen.* advectionis, *f.* *Plin. Tacit.* Mieyſce nákſztałt targowiſká gdzie przywożą towary ná przedaż.

Droit qu'on paye pour l'apport des marchandiſes. Circumvectionis portorium, *genit.* portorii, n. Targowe od towarow przywiezionych.

Exiger. ou lever quatre deniers d'apport pour chaque bouteille de vin. Nomine portorii in ſingulas amphoras vini quatuor denarios exigere. *Cic.* Wybierać po cztery poczworne z od kazdey flaszy winá

Si le lieu eſt de terre apportée, il le faut affermir avec la batte. Si locus fuerit congeſtitius, fiſtucationibus ſolidetur. *Vitr.* Jeżeli grunt ieſt z ziemi ſypany trzebá go ubić babą.

APPORTER, V. act. (*Porter quelque choſe en un lieu.*) Ferre. Afferre. Deferre, (fero, fers, tuli, latum.) Przynoſić przynieść co ná iakie mieyſce.

Apporter dans, ou dedans. Importare. Inferre. *Cic.* *De dehors.* Exportare ex aliquo loco. *Cic.* *Par eau.* Aſportare nave. *Plin.* Deportare navibus. *Caſ.* *Sur des beſtes de ſomme.* Deportare jumentis. *Cic.* Wnieść wnoſić dokąd *Wynieść wynoſzę zkąd *wodą *ná bydlętach.

Apporter des lettres à quelqu'un. Alicui, *ou* ad aliquem ferte, *ou* deferre, *ou* afferre literas *Cic. Caſ.* Liſty do kogo przynieść.

Ils ont apporté la nouvelle que Céſar alloit à Capoue. Attulerunt Cæſarem iter habere Capuam. *Cic.* Przynieśli nowinę że Cezar ſzedł do Kapui.

Les femmes qui n'apportent rien en mariage ſont ſoumiſes à leurs maris: au lieu que celles qui apportent beaucoup ſont leur fleau & leur ruine. Quæ indotata eſt mulier, in poteſtate viri eſt: ſed dotatæ mactant malo & damno viros, *ou* ſed dotata regit *Plant. Hor.* Białogłowy ktore w małżeńſtwo nic nie wnoſzą ſą podległe mężom ſwoim; te zaś ktore wiele wnoſzą, biczem ná ich ſą y ich upadkiem.

Il a trouvé une femme qui luy a apporte en mariage de quoy payer ſes dettes Reperit mulierem quæ attulit qui diſſolveret quæ debet. *Ter.* Znalazł żonę ktora mu w małżeńſtwo wniosłá z kąd wſzyſtkie długi zapłacić.

APPORTER ſe dit figurément dans les manieres ſuivantes. Comme *Je vous apporte des penſées & des deſſeins dignes de voſtre grandeur.* Ad te cogitationes & formas, affero dignas tuâ claritate. *Vitr.* PRZYNIESC mowi ſię *niewłaśnie* w náſtępuiących ſpoſobach: naprzykład, nioſę ci myśli y zabawy godne twoiey zacności.

Il apporte trop de conſidération & trop d'attention à une choſe. Nimiam conſiderationem attentionemque rei affert, *ou* adhibet. *Cic.* Nazbyt pilności, y uwagi daie iakiey rzeczy.

APPORTER, (*Cauſer du bien: ou du mal.*) Afferre. Inferre Impetrare. act. acc. PRZYNOSIC być przyczyną dobrego álbo złego.

Les diſſenſions publiques apportent de grands maux. Diſcordia civilis clades importat. *Liv.* Publiczne niezgody wiele złego przynoſzą.

Apporter du ſoins, de la diligence. Curam diligentiam, adhibere in re aliquâ, *ou* ad rem aliquam. *Du dégouſt.* Faſtidium alicui afferre, *ou* creare, (creo, as, avi, atum) act. *De la joye.* Lætitiam alicui afferre. Aliquem afficere, (afficio, is, affeci, affectum.) act. *Cic.* Starániá pilności przyłożyć *Nieſmak przynoſić *Radość weſele przynoſić.

APPORTER, (*Alléguer.*) Afferre, *Cauſari, (cauſor, aris, cauſatus ſum) depon. ac. *Cic.* PRZYWODZIC.

Apporter des raiſons pour & contre. Diſputare verbis in utramque partem. *Caſ.* Przywodzić przyczyny *zá* y *na przeciw* czemu.

Ils n'apportent aucune raiſon pour faire voir que les vieillards ne doivent point ſe meſler des affaires de la République Nihil afferunt, qui in re gerendâ verſari ſenectutem negant. *Cic.* Zadney nie przywodzą przyczyny, ná dowod że ſtárzy nie powinni ſię wdawáć w ſprawy Rzeczypoſpolitey.

APPOSER, V. act. (*Mettre auprés, ou deſſus.*) Apponere, (appono, is, apoſui, appoſitum.) act. acc. PRZYŁOZYC położyć iedno wedle, álbo ná drugim.

(Ce Verbe n'eſt d'uſage en François que dans les manieres ſuivantes.) Tego ſłowá nie zażywaią w Francuſkim, oprocz w náſtępuiących ſpoſobach.

Appoſer, mettre un ſcelé ou un ſeau à quelque coffre Arcam obſignare, (obſigno, as, obſignavi, obſignatum.) act. *Plaut.* **Vne marque à un mauvais vers pour le faire remarquer.* Apponere notam ad malum verſum. *Cic.* **Vne peine aux infracteurs d'un traitté.* Aſcribere pœnam fœderi. *Cic.* Przyłożyć

pie-

pieczęć ná skrzyni iakiey *Znak przy złym wierszu áby go toczenać *Kurę przeciw gwałcącym przymietre.

APPOSITION, subst, f. (*L'action d'apposer une chose sur une autre.*) Appositio, *genit.* appositionis, f. *Cic.* **Apposition du seau.* Consignatio, *g. nit.* nnis, f. *Quint.* PRZYŁOZENIE iedney rzeczy na drugiey *Przyłożenie pieczęci.

APPOSTE', m. APPOSTE'E, f. part. pass. (*Suborné attitré.*) Appositus. Adornatus. Subornatus, a, um. *Cic.* ZASADZONY ZASADZONA podmowiony násadzony.

APPOSTER, V. act. (*Suborner, attirer quelqu'un pour luy faire dire & faire quelque chose contre quelqu'un & à son désavantage.*) ZASADZAC podmawiać nasadzić kogo ná co kazać mo czynić co álbo mowić przeciwko komu u iego szkodą.

Apposter des accusateurs contre quelqu'un. Instruere, ou subornare, ou comparare accusatores in aliquem, ou, alicui. *Cic.* Nasadzić Potwarcow ná kogo.

Il apposta de faux témoins d'entre ses domestiques pour dire que cette succession estoit confisquée & dévolué à Venus Erycienne. Calumiatores è fino suo apposuit, qui illam hereditatem Veneti Erycinæ commissam esse dicerent. *Cic.* Naprawil fałszywych świadkow z między domowych swoich, ktorzyby powiadali że to, dziedzictwo iest skonfiskowane y spádło ná wenerę Erycynską.

Le vendeur ne doit point apposter d'encherisseur pour rehausser le prix de la vente; ni l'acheteur de marchand pour le rabaisser. Non licitatorem venditor, nec qui contra se liceatur, emptor apponet. *Cic.* Ten co przedaie nie má naprawiać nikogo áby podwyższał cenę towaru, ani też ten co kupuie nie má naprawiać nikogo żeby niższy targ czynił.

Je sçay à cette heure vostre mot, j'apposteray plustôt un encherisseur qui en rehausse le prix, que de souffrir que vous l'ayez à meilleur marché. Nunc tuum pretium novi, licitatorem potius apponam, quàm illud minoris veneat. *Cic.* Wiem teraz co chcesz dać, naprawię raczey tákich co więcey postąpią, áżebyś taniey nie dostał.

Ne vous allez pas immaginer que j'aye apposté ce vieillard. Ne credas à me allegatum hunc senem. *Terent.* Nie rozumiey żem tego stárcá naprawił.

APPRE'CIATEUR, subst. masc (*Qui met le prix aux choses.*) Æstimator, *genit.* æstimatoris, m. *Cic.* TEN co cenę rzeczom naznacza. *Podwoiewodzy.*

APPRE'CIATION, subst. f. (*Estimation, prix des choses.*) Æstimatio, *genit.* æstimationis, f. *Cic.*. CENA rzeczy iakich otaksowana, *Taksa.*

APPRE'CIER, V. act. (*Mettre le prix aux choses.*) Æstimare, (æstimo, *as*, æstimavi, æstimatum.) act. acc. *Cicer.* Pretium (rebus) imponere, (impono, is, imposui, impositum.) *Cic.* *Quint.* CENE kłáść rzeczy.

APPRE'HENDER, V. act. *on prononce* appréander (*Prendre, saisir au corps.*) Prehendere. Apprehendere. Comprehendere, (prehendo, is, prehendi, prehensum.) act. acc. *Cicer.* IMAC chwytać, łapać.

Ce verbe ne se dit qu'au Barreau en cette signification.) To słowo w tym rozumieniu niemowi się tylko w prawie

APPRE'HENDER, (*Craindre.*) Formidare, (formido, *as*, formidavi, formidatum.) OBAWIAC się.

Il n'appréhendoit ni pour luy, ni pour sa légion. De suo ac legionis periculo nihil timebat. *Cæs.* Nie bał się ani o siebie ani o pułk swoy.

J'appréhende pour sa vie-Ejus vitæ timeo. *Terent.* De vitâ timeo. *Cic.* Obawiam się o życie iego.

J'appréhende pour moy & pour mon argent, Formido & mihi & auro. *Plaut.* Obawiam się o siebie, y o pieniądze moie,

Qui est à appréhender, (Qu'on doit craindre.) Formidandus Formidolosus. Timendus. Metuendus, a, um. *Cic.* Ktorego się obawiać trzebá.

APPRE'HENSIF, m. APPRE'HENSIVE, f. (*Craintif.*) Timidus. Formidolosus. Meticulosus. Pavidus, a, um. *Cic.* *Pla.* BOJAZLIWY.

APPRE'HENSION, subst. f. terme de Logique, (*la premiere idéa que l'esprit se forme d'une chose avec abstraction de toutes ses qualitez,*) Apprehensio, *genit.* apprehensionis, f. *Cic.* POIĘCIE pierwsze w umyśle iakiey rzeczy nieuważaiąc żadney własności.

APPRE'HENSION, (*Crainte.*) Timor. Pavor, *genit.* oris, m. Metus, *genit.* metûs, m. Formido, *genit.* formidinis. f. *Cicer.* BOIAZN, obawianie się.

Donner à quelqu'un des appréhensions de l'avenir. Injicere alicui timorem futurorum. *Cic.* Wzruszyć w kim boiaźń przyszłych rzeczy.

APPRENDRE, V. act. *on prononce* apprandre. (*Enseigner, instruire.* Erudire (erudio, erudis, erudivi, eruditum.) *Instituere aliquem ad aliquid. UCZYC, náuczać.

Apprendre les beaux arts à un enfant. Erudire puerum artibus. *Liv* Uczyć dziecię nauk wyzwolonych.

APPRENDRE signifie aussi, (*S'instruire, estre enseigné.*) Discere. Ediscere, (disco, is, didici.) act. ZNACZY też uczyć się y być uczonym.

Apprendre par cœur. Discere Memoriter. **Mot à mot.* Ad verbum discere. *Cic.* Uczyć się ná pamięć *słowo w słowo

Apprendre à jouër des instrumens. Discere fidibus. *Cic.* **Deux langues.* Linguas duas ediscere. *Ovid.* **L'agriculture à fonds* Perdiscere disciplinam ruris. *Colum.* Uczyć się grać ná instrumentach *dwoch ięzykow *Gospodarstwá gruntownie,

Tout ce que vous apprenez n'est que pour vous. Quidquid discis, tibi discis. *Petr.* Wszystko czego się uczysz nie iest tyko dlá ciebie tylko samego.

Il apprit tout cela par estude & rien de la nature. Illud totum habuit è disciplinâ, instrumenta naturæ illi deerant. *Cic.* Uczył się pilnie tego wszytkiego, á niemiał tego z przyrodzenia.

Il n'y a point d'art qui s'apprenne sans interprete & sans exercice, & on ne peut pas aller bien loin: on ne peut apprendre le droit civil dans les livres sans lumiere & sans maistre. Nulla ars sine interprete & sine aliquâ exercitatione percipi potest; non longè abieris: non jus civile ex libris cognosci potest, doctorem lumenque desiderat. *Cic.* Niemasz nauki ktoreyby nabyć można bez tłomaczá y bez ćwiczenia, y niemożná daleko postąpić, niemożná się prawá świeckiego nauczyć z ksiąg bez objaśnienienia y bez nauczyciela

Apprenez à soutenir une si grande fortune. Disce magnam ferre fortunam. *Hor.* Naucz się iák masz utrzymywać ták wielkie szczęście.

Apprenez de moy mon fils à estre vertueux; & des autres à estre heureux. Disce puer virtutem ex me verumque laborem, fortunam ex aliis. *Virg.* Ucz się o de mnie synu być poczciwym, od inszych być szczęśliwym.

Apprenez à estre gens de bien & à respecter Dieu. Discite justitiam moniti, ocque temnere Deum. *Virg.* Uczcie się być poczciwemi, y bać się Boga.

Apprendre à bien regler & à bien arranger sa vie. Dediscere veræ vitæ modos numerosque. *Hor.* Uczyć się rządzić się dobrze w życiu swoim.

Une science qui s'apprend par des regles. Scientia cujus est disciplina. *Cic.* Scientia disciplinabilis. *Auct. ad Heren.* Nauka ktorey się uczemy przez opisane reguły.

Qui a appris l'art militaire d'un maistre. Edoctus belli artes sub magistro. *Liv.* Ktory się náuki Rycerskiey ocżył pod náuczycielem iákim.

La jeunesse Romaine apprend aisément le mal. Pravi docilis Romana juventus. *Hor.* Młodź Rzymska łatwo się złego náuczy.

Le rossignol apprend aisément à parler Grec & Latin. Docilis luscinia Græcó & Latino sermone. *Plin.* Słowik łatwo się náuczy mowić po greckn y po łacinie.

APPRENDRE *une chose à quelqu'un, (la luy faire sçavoir)* De re aliquâ certiorem aliquem facere, (facio, is, feci, factum) act. OZNAYMIC co komu, dać muznać, wiadomo uczynić

Il m'a appris la mort de mon pere. Me certiorem fecit de morte patris mei. Oznaymił mi o śmierci Oyca mego.

Apprendre des nouvelles, (les recevoir.) Accipere nuncios. act. *Cic.* Nauczyć się nowin, odebrać nowiny.

APPRENDRE signifie encore *Estre informé,* ou *instruit d'une chose.* Discere. Audire, (audio, is, audivi, auditum.) ZNACZY ieszcze dowiedzieć się być uwiadomionym oczym

J'aime mieux que vous appreniez cela des autres, ou de la bouche des autres. que de la mienne. Hnc te ex aliis audire malo, quàm ex me. *Cic.* Wolę że to usłyszysz od inszych álbo z inszych ust, niż z moich.

Je l'ay appris par ouï-dire. Id auditione & famâ accepi. *Cic.* Nauczyłem się, álbo dowiedziałem się tego z słyszenia

APPRENDRE, (*Connoistre.*) Sentire, (sentio, is sensi, sensum.) Videre, (video, es, vidi, visum.) act. *Phæd.* NAUCZYC się, znáć poznać.

APPRENDRE, (*faire connoistre.*) Ostendere, (ostendo, is,

ostendi, ostensum.) act. acc. NAUCZYC kogo dać mo poznać.

Je veus appreadmy, ou *Vous apprendrez à qui vous vous jouëz.* Senries quem arientaris. *Phad.* Náucaę cię álbo poznaſa ry a kimes aágraſ.

APPRENTI,m.(*on proaonce* appranti.) APPRENTIE,f. *aa* APPRENTICE *camme l'aa dit parmi le peaple*, (*Qui eſt novice daas les Arts & dans les Sciences.*) Tiro,*genit.*tironis, maſc. UCZEN, co w iakicy nauce ieſt niećwicaony, Frye.

Va petit apprents. Tirunculus, *gen.* t,runculi,m. *Plia-Jua.* Zaczek młody.

UNE APPRENTIE,(*Celle qui appread quelque profeſſion*) *ea pourra dire* Puella,*oa* tiruncula,f. Ta co ſię záczyoa dopiero czego uczyć.

APPRENTI dans le figoré, (*parlant d'aa homme qai eſt neaf à une choſe,qai n'a point ni l'aſage ni l'experience.*)Tiro, *genit.* rironis, m. Rudis & hoc tudc. Inexpertus,a,um. *Cic.* ZAK Frye *niewłaśnie* mowiąc o człowieko ktory ieſt nowicyuſa oicmaiący áoi awyczaiu áoi świadomośći czego.

Il eſt apprenti en cela,il y eſt tout neuf. In cà re eſt novitius.In cà re eſt tiro ac rudis,*Cic.* Zák em ieſt wtym,cale nowicyuſzem w tym ieſt Frye.

Il eſt appreati dans les fortanes de la mer. Pericolis maris inexpertus atque inſuetus. *Caſ.* Nieświadomy niebeſpiecaństw ná morzu, Frye ná morao.

Appreati dans la pratique da Palais, qui a'a point de Palais, oo d'uſage da Palais. Uſo forenſi atque exercitatione tiro. *Cic.* Nieświedomy Frye w prawie ktory prawa nieżna.

APPRENTISSAGE,ſubſt.maſc.*on proaoace* eppranriſſege, (*l'Eſtude que font les novices & les apprentis d'un art.*) Tirocinium. Rudimentum. Tirocinii rudimentum, *genit.*i,u. *Plia Juſt.* NAUKA oczenieſię, Frycowanie w iákicy neuce

Eſtre en appreatiſſage de quelque art. Artem aliquam diſcere. **Faire l'apprentiſſage d'aa art ſous quelqu'un.* Diſciplinæ, *oa* artis alicnjus ponere, *ou* deponere tirocinium ſub nliquo. **Mettre quelqu'un en apprentiſſage d'aa art.* Rudimentis alicojus artis imbuendum dare aliquem. In diſciplinam & in artem rradere aliquem.*Cic.***Sortir d'apprentiſſage d'un art.* Ea elementis, *aa* ex tirocinio artis elicojus exire. Być ná nauce iékicy, *Uczyć ſię czego pod kim, *Oddać kogo ná náukę iáką, *Wyniść a náuki.

APPREST,ſubſt.maſc.*on pranonce* APPRèT.(*Prépamtif*) Apparatus, *genit.* apparatûs,m, *Cic.* PRZYGOTOWANIE, gotowość.

On fait par-tout de grande appreſts pour la guerre. Magni ubique belli apparatos. *Cic.* Wſzędzie wielkie przygotowania czynią do woyny.

APPREST, (*Aſſaiſonaement qu'oa donne aax viandes.*) Condimentum, *genit.*, condimenti,n. Conditio, *genit.* conditionis.f. *Plaut. Plia.* ZAPRAWIANIE przyprawa potraw.

APPRESTE', m. (*on prononce* APPRE'TE'.) APPRESTE'E,f. Apparatus, apparata, apperatum. (*qai fait aa Comparatif* Apparatior & hnc apperatior: *& aa Superlatif* Apperatiſſimus,a,um.*Cic.* GOTOWY,Zgotowany,zgotowana

APPRESTE', (*Aſſaiſonné, parlant des viandes.*) Conditus condita, conditum. ZAPRAWNY, Zaprawna, mowiąc o potrawach.

APPRESTER,act,*on prononce* APPRE'TER.(*Préparer faire des prépamtif.*) Parare. Apparare, (o,as,avi,arum.)*Cic. Plaut. Phed.* PRZYGOTOWAC, przygotowania czynić.

Il emploie tout le jour a appreſter le feſtin. In apparando convivio totum conſumit diem. *Terent.* Cały dzień gotuie ocztę.

On luy commenda d'appreſter le ſouper de meilleure heure. Joſſus eſt,maturiùs cœnam parare. *Phad.* Kazano mu wieczerzą wczeſniey nágotować.

Appreſter des pyramides de viande, Appreſter bien à manger ou abondamment Concinnare ſtruices patinarias. *Plaut.* Nágotować ſtoſy mięſa, kupę ieść nágotować.

Appreſter les navires, Naves expedire, *Caſ,* *oa* inſtruere. *Cic.* **Du bois pour mettre dans le poele.* Ligna ad fornacem conficere. *Cat.* Okręty nágotować, *Drew do pieca.

s'APPRESTER,(*Se préparer, ſe diſpoſer à une choſe.*)Parare ſe. GOTOWAC ſię ná co.

S'appreſter pour fuir. Ornare, *ou* parere, *oa* apparere fugem *Cic.***Au combat.* Expedire ſe ad prælium, *aa* ad pugnam. **A faire voyage.* Comperare ſe ad iter. *Liv.* Gotować ſię ocieкаć, *Do ſprawy, *W drogę.

Ils s'appreſtent de venir à moy pour me mal-traiter. Gladiatorio animo ad me affectant viam. *Ter.* Gotoią ſię przyiść do mnie aby mi co złego zrobili.

Il s'appreſte à tout évenement. Animos præparat ad omnem eventum. *Ci.* Accingit animos futuris. *Val. Flac.* Gotuie ſię ná wſzyſtkie przypadki.

S'appreſter à répondre. Comparare ſe ad reſpondendum. *Cic.* Gotować ſię ná odpowiedź.

ON DIT proverbialement en ce ſens,(*parlant de quelque ridicule.*) *Appreſter à rire à quelqu'un.* Eſſe alicui deriſui. *Phad.* Dare alicoi riſus. *Hor.* MOWI ſię w tym wyrozumieniu przyſłowiem mowiąc o człowieku iákim pociesanym *ná gotować śmiech ludziom.*

Je ne ſçaurois dire combien tu nous as appreſté à rire là dedans Non poſſum tibi narrare quos ludos nobis præbueris intùs. *Ter.* Nie mogę wypowiedzieć iákoś nám w tym wiele śmiechu nágotował.

APPRESTER,(*Aſſaiſonner les viandes.*)Condire,(condio, is,condivi & condii,conditum.) act.accuſ. *Plaut.* ZAPRAWIAC potrawy.

Ce cuiſinier appreſte bien à manger. Coquus ille ſcitè & eleganter coodit cibos.. Ten kucharz dobrze ieść gotuie.

Les cuiſiniers qui appreſtent les viandes en tant de manieres differentes,ne mettent pas toutefois en uſage le plus exquis de tous les aſſaiſonnemens, puis qu'ils n'y meſlent point de la joye. Coqui qui tot utuntur condimentis,eo condimento ono haud utuntur quod præſtat omnibus,nam ubi inerit lætitia, condimentum cuivis placiturum credo *Plaut.* Kucharze co tak wyśmienicie záprawuią potrawy nigdy náywyśmienitſzey záprawy nie kładą do nich, bo nigdy weſołośći do nich nie włożą.

APPRIS,m. APPRISE,f part.paſſ.*du verbe* APPRENDRE (*Inſtruit, enſeigné.*) Doctus. Edoctos. Eruditus, a, um. *Cic.* NAUCZONY, NAUCZONA, od ſłowa UCZĘ.

Une jeune homme bien appris, bien inſtruit, bien élevé. Adoleſcens liberaliter, *ou* ingenuè educatos, *(*le contraire,* Malè inſtitutus. Malè moratus. *Mal appris.*) Młody kawaler dobrze wychowany, * *przeciwna ieſt* źle wychowany ale ćwiczony złych obyczaiow.

APPRIVOISE',m. APPRIVOISE'E, f.pert,paſſ. (*Rendu privé.*) Cicuratus,a,om. *Cicor, *genit.* cicoris,omn.gen. *Vàr. I w. Cic.* OGŁASKANY, chowany.

APPRIVOISER, V.act. (*Rendre privé, parlant d'un oiſeau, ou de quelque animal ſauvage, le rendre doux & traitable.*) Cicurare, (cicuro,as,cicuravi,cicuratum.) Manſuefacere. Condocefacere,(facio,is,feci,factum.)*Colum Var.* Manſuetum reddere, *ou* facere. *Cic. Plaut.* Ex feritate ad manſuetudinem traducere, (traduco,is,traduxi,traductum.)act acc. *Cic* Domare,(domo,as,domui,domitum.) act.acc. OGŁASKAC mowiąc o ptaku álbo iákim zwierzu dzikim przyoczaiąc go do ludzi, przychowuiąc przy domu.

Les animaux s'apprivoiſent parmi les hommes. Aſſueſcunt ad hominem & manſueſcunt animalia. *Caſ.* Zwieręta ſię ogłaſkaią między ludźmi,

Servons nous des animaux qui ont eſté apprivoiſez. Utamur domitis & condocefactis animalibus. *Cic.* Zażyimy zwierząt ogłaſkanych.

APPRIVOISER *quelqu'un,*(*le rendre traitable de farouche qu'il eſtoit auparavant.*) Manſuefacere aliquem. *Horat. Liv.* Ea feritate ad manſuetudinem aliquem traducere. *Cic.* OGŁASKAC kogo uczynić go przyiemnym y łaſkawym z przykrego y dzikiego, iákim był.

S'apprivoiſer, (*quitter ſon naturel farouche.*) Manſuefieri, (manſuefio, fis, manſuefactus ſum.) paſſ. *Caſ.* Manſueſcere, (manſueſco, is, manſuevi, *ſans ſupin.*)n. *Col.* Ogłaſkać ſię, porzucić przyrodzoną dzikość ſwoią.

Le vin fait apprivoiſer l'eſprit le plus dur, & ſe rendre en badinant le maiſtre des ſecrets. Vinum iogenio admovet lene tormentum, & arcanum conſilium jocosè retegit. *Hor.* Wino umie ogłaſkać umyſły naynieużytſze, y iakoby igraiąc panem ſię ſtać ſekretow.

Qui apprivoiſe les beſtes farouches, Magiſter ferarom, *gen.* magiſtri,m. *Sen.* Ten co ogłaſkiwa dzikie zwierzę.

APPROBATEUR,ſubſt,maſc.(*Qui approuve une choſe*) Probator. Approbator. Comprobator. Laudator, *genit.* oris, m, *Cic.* ZALECAIĄCY, pochwalaiący rzecz iáką.

APPROBATRICE, ſubſt.f. (*Celle qui approuve.*) Laudatrix, *gen.* laudatricis, f. *Cic.* ZALECAIĄCA, pochwalaiąca.

AP-

APPROBATION, *subst.f.* (*Témoignage qu'on donne de l'estime qu'on fait d'une chose.*) Approbatio. Comprobatio. Laudatio, *genit.* onis, f. Cic. ZALECENIE, pochwalenie świadectwo dane o szacunku ktore kto czyni albo o zdaniu ktore ma o iakiey rzeczy.

Son discours eut l'approbation de tout le monde. Illius oratio fuit approbata ab omnibus. *Quint.* Mowa iego miała pochwałę u wszystkich.

Il emporta l'approbation de toute l'assemblée. Concionis approbationem habuit, *ou* obtinuit, *ou* consequutus est. Odebrał zalecenie całego zgromadzenia.

Je ne desire que l'approbation des gens de lettres. In litterarum plausum tre desidero. *Phad.* Nie pragnę pochwały tylko od ludzi uczonych.

Lorsque beaucoup d'honnesteté éclate dans la vie d'une personne, cela attire l'approbation de ceux avec qui l'on vit. Cùm decorum eluceat in vitâ, movet approbationem eorum, quibuscum vivitur. *Cic.* Kiedy wiele poczciwości wydaie się w życiu iakiey osoby, to pociąga zalecenie wszystkich z ktoremi kto żyie.

APPROCHANT, m. APPROCHANTE, f. part. act. & adject. (*Qui approche.*) Appropinquans, *gen.* appropinquantis, omn. gen. Accedens, *genit.* accedentis, omn. gen. *Cicer.* ZBLIZAIĄCY się ZBLIZAIĄCA.

La mort approchant. Morte appropinquante. abl. *Cic.* Gdy się śmierć zbliżo, albo zbliżała.

APPROCHANT, (*Qui a du rapport.*) Accedens, *genit.* accedentis, omn. gen. *Cic.* ZGADZAIĄCY się, co ma podobieństwo do czego.

La condition la plus approchante de la liberté, qui a plus de rapport à la liberté. Conditio ad libertatem quàm maximè accedens. *Cic.* Stan naypodobnieyszy do wolności ktory ma naywiększe podobieństwo z wolnością.

Cela a quelque chose d'approchant de la vray-semblance. Id ad similitudinem veri quoquo modo accedit. *Cic.* Illud propius vero est *Liv.* To ma coś podobnego do prawdy.

Il luy a donné vingt mille sesterces, ou quelque chose d'approchant. c'est à dire, *environ vingt mille sesterces.* Dedit ipsi circiter sestertiûm viceoa. *Su-t.* (*on sous-entend* milliá.) Dał mu dwadzieścia tysięcy groszy, albo coś podobnego; to iest około dwudziestu tysięcy groszy.

APPROCHE, subst. f. (*Action par laquelle une chose est renduë proche, ou voisine d'une autre*) Appropinquatio, *genit.* appropinquationis, f. Accessus *genit.* accessûs, m. Appulsus, *genit* appulsûs, masc. *Cic.* ZBLIZENIE przybliżenie iedney rzeczy do drugiey.

Ceux qui sont parvenus à une extreme vieillesse s'affligent fort des approches de la mort. Angontur appropinquatione mortis confecti homines senectute. *Cic.* Ci co doostatniey przyszli starości, bardzo się trapią dla zbliżania się Smierci.

Les approches du soleil. Solis appulsus, *ou* accessus. *(*le contraire est* Solis discessus. *Cic.* *L'éloignement du soleil, lors qu'il se retire de nous.*) Zbliżenie się Słońca do nas; *przeciwná iest* oddalenie się Słońcá od nas, kiedy się od nas oddala

APPROCHES au plurier, (*se dit en termes de guerre de tous les travaux, qui se font pour s'avancer vers une place qu'on assiege.*) Admotio, *gen.* admotionis, f. PODSTĘPY albo przystępy mowi się terminem woyskowym o wszelakich robotach ktore czynią dla podemknienia się bliższego pod mieysce iakie oblężone.

Il avoit commencé de faire les approches, à la faveur des mantelets. Aggerem & vineas ad oppidum agere, *ou* admovere instituerat. *Cæs.* Zaczął się podsuwać, pod zasłoną grobe ek sypanych.

Faire les approches. Ad muros admovere machinas. *Liv.* Socce ere muris. *Quint-Curt.* Podstępić pod mury pod miasto.

Il faisoit les approches de ses tours contre les ouvrages de César. Turres ad opera Cæsaris appellebat. *Cæs.* Podstępował wieżami swemi pod okopy Cezará.

Ils pouvoient aisément en empescher l'approche avec des leviers & des pierres. Poterant sudibus & lapidibus accedentes repellere. *Vitr.* Mogli łatwo niedopuścić przystępu drągami y kamieńmi.

APPROCHES au figuré, (*parlant des pas & des avances que les gens font pour s'accommoder.*) comme *Il y a apparence que cét accommodement réussira, car chacun fait des approches de son costé, ou se relasche de ses pretensions.* Pax erit inter illos facilis, unasquisque enim de suo jure concedit, *ou* remittit. *Cic.* ZBLIZENIE niewłaśnie mowiąc o Krokach y postępkach czego, ktore strony czynią, maiąc się między sobą do ugody *iako:* iest podobieństwo że tá zgodá doydzie, bo każdy z swoiey strony zbliża się do tego *albo* ustępuie co z prawá swego.

APPROCHER, V. act. (*Mettre une chose auprés d'une autre, la mettre proche.*) Propiùs rem admovere, (admoveo, admoves, admovi admotum.) PRZYBLIZYC przymknąć iedno do drugiego.

Approcher les machines de guerre d'une muraille, ou contre une muraille. Machinas bellicas muris, *ou* ad murum admovere. *Cæs.* Machiny sztuki woienne armatę do murow przyłożyć.

Approcher ses troupes du retranchement des ennemis. Castris hostium aciem suam subiicere. *Cæs.* Woysko swoie pomknąć pod szańce nieprzyiacielá.

Approcher des eschelles des murailles. Applicare scalas moris, *ou* ad muros. *Liv.* Drabiny ná mury założyć.

APPROCHER, neut. (*Venir proche quelqu'un*) Ad aliquē appropinquare, (appropinquo, as, appropinquavi, appropinquavi, appropinquatum.) ZBLIZYC się Przyiść blisko kogo.

S'approcher d'une porte, des murailles. Accedere ad fores, mœnibus *Tor. Liv.* Zbliżyć się do bramy, do murow.

Toute l'armée de César approchoit. Cæsaris exercitus adventabat. *Cic.* Wszytkie woysko Cezará zbliżało się.

APPROCHER *quelqu'un*, ou s'APPROCHER *de quelqu'un.* Adire aliquem. (adeo, is, adivi, aditum.) Accedere aliquem. *Cic.* ZBLIZYC się do kogo, albo z kim.

Personne ne sçauroit l'approcher. Aspirare nemo potest ad illum. *Cic.* Adiri non potest. Nullus ad illum aditus patet. NIKT nie śmie do niego się zbliżyć.

Il approche les grands, ou prés des grands. Deos propius contingit. *Hor.* Faciles aures Principum habet. *Quint* Utitur familiariter magnatum consuetudine. Má przystęp do Panow.

APPROCHER, (*Estre prés d'arriver, ou sur le point d'arriver.*) (Propinquare. Appropinquare. Adventare. Zbliżać się być blisko nadchodzić.

La mort approche. Mors adventat, *ou* appropinquat, *ou* instat. Imminet fatum Mors imminet. *Cic.* Smierć się zbliża.

Ma vie approche tous les jours de la mort. Mea vita morti quotidie appropinquat. *Cic.* Zycie moie codzień się zbliża do śmierci.

L'hiver approchoit, ou s'approchoit. Hyems appropinquabat, *ou* appetebat. *Cæs. Cic.* Zimá zbliżała, zbliżała się.

La nuit approche. Nox appetit. *Liv.* *Le primemps.* Ver appetit. *Var,* Noc nadchodzi *Wiosná się zbliża.

Le temps de ses couches approchoit, elle estoit toute preste d'accoucher. Partus propè instabat. *Ter.* Czas nadchodził połogu, byłá bliská barzo połogo.

APPROCHER, (*Estre presque semblable.*) Accedere ad aliquid, BLISKO być, być prawie podobnym.

Approcher de la vertu de quelqu'un. Virtuti alicujus accedere *Cicer.* Blisko być cnoty czyiey.

Il n'approche point d'eux en science. Multum ab iis distat doctrinâ. *Cic.* Daleko iest od nich w nauce.

J'aimois le caractere d'Alexis, parce qu'il approchoit fort du vostre, qu'il avoit de la ressemblance & du rapport au vostre. Alexidis manum amabam, quod tam propè accedat ád similitudinem literæ tuæ. *Cic.* Kochałem się w charactcrze Alexida bo podobny był do twego.

Sulpitius & Cotta ne sçavoient pas le quel des deux approchoit le plus de la vérité. Sanè dubitare visus est Sulpitius & Cotta, utrius oratio propiùs ad veritatem videatur accedere. *Cic.* Sulpicyusz y Kottá niewiedzieli ktoby ze dwoch bliższy był prawdy.

Approcher du stile d'un Auteur. Assequi propè auctorem stilo. *Plin-Jun.* Być podobnym w stylu do iakiego Autorá

Le Poëte approche fort de l'Orateur. Oratori finitimus, *ou* proximus Poeta. *Cic.* Poetá bardzo bliski iest krasomowcy.

L'amour approche de la folie. Amor non procul abest Insaniæ. *Cic.* Miłość y szaleństwo blisko iest siebie.

Cela approche fort du cristal. Ad vicinitam crystalli descendit. *Plin.* To bardzo podobne iest do kryształu.

S'APPROCHER, (*relascher chacun de ses pretentions.*) Remittere de suo jure, (remitto, is, remisi, remissum. USTĄ-

PIC kaźdy z prawá fwego, ablizyć fię ku zgodzie.

APPROFONDIR. V. act. (*Rendre profond, creuser.*) Altiùs fodere, (fodio, is, fodi, fossum.) Defodere. nct. acc. *Plaut. Colum.* *Agere altiùs cuniculos. *Phed.* GŁĘBIEY brnć głęboko uczynić, kopać w głąb.

APPROFONDIR, figurement, (*Creuser, pénétrer dans le fonds de quelque affaire.*) Altiùs perscrutari, (perscrutor, aris, perscrutatus sum.) GŁĘBIEY brać *niewłasnie* przenikać do gruntu rzecz iáką.

Si ce pere de famille eut approfondi le mensonge, il n'eust pas detruit sa famille par un crime si detestable Si hoc mendacium pater-familias à radicibus rimatus fuisset, non evertisset domum funesto scelere. *Phad.* Gdyby ten gospodarz był głębiey fię rozpatrzył w kłamstwie tym, nie byłby zgubił domu fwego tak fpitfną zbrodnią.

APPROFONDIR *une matiere*, (*La traitter à fonds.*) Enucleatè penitusque de re aliquâ disserere, *ou* disputare, *ou* tractare, (dissero, is, disserui, dissertum. disputo, as, avi, atum.) neut. *Cic.* GŁĘBIEY rzecz iáką uważać, gruntownie o niey mowić, álbo pisać.

APPROFONDISSEMENT, fubst. masc. (*Action par laquelle on fait une fosse plus profonde.*) Altior fossio, *genit.* altioris fossionis, f. *Colum.* Rycie kopanie w głąb brania.

(Ce mot n'est point d'usage dans le sens naturel.) To słowo nie iest używane w wyrozumieniu fwoim właſnym.

APPROFONDISSEMENT, au figuré, (*L'action d'approfondir une affaire.*) Inquisitio. Investigatio, *genit.* onis, f. *Cic.* GŁĘBIEY branie *niewłaśnie* iákiey rzeczy.

APPROPRIATION, fubst. f. (*L'action de s'approprier les choses.*) Vindicatio, *genit.* vindicationis, f. (*les Jurisconsultes parlent ainsi.*) Przywłaſzczanie fobie czego ták mowią prawni

APPROPRIE', m. APPROPRIE'E, f (*Ajusté, cultivé, rendu propre.*) Cultus. Concinnus, a, um. Elegans, *genit.* elegantis, omn. gen. *Cic.* OCZYSZCZONY, ochędożony, przybrany.

Tout est bien approprié, ou *bien propre chez luy.* Culta funt domi omnia. Wszystko u niego czysto barzo porządnie.

Une metairie bien appropriée. Cultissimum rus, *genit.* cultissimi ruris, n. *Colum.* Folwark porządny zewszystkim.

APPROPRIE', (*Attribué.*) Vindicatus, vindicata, vindicatum. PRZYWŁASZCZONY.

APPROPRIER, V. act. (*Ajuster, rendre propre.*) Colere. Excolere, (colo, colui, cultum.) Concinnare, (concinno, as, concinnavi, concinnatum.) OPORZĄDZIC, oprzątnąć, przybrać,

Approprier une planche de jardin. Aream concinnare. *Plaut.* Kwatrę w ogrodzie uprząnąć.

ON DIT en ce fens figurément *Approprier un exemple à son sujet.* Exemplum argumento accommodare, (accommodo, as, avi, atum.) act. MOWI fię w tym wyrozumieniu, przybrać przykład iáki do mowy fwoiey.

S'APPROPRIER *une chose*, (*Se la rendre propre, se l'attribuer.*) Asserere, (assero, is, asserui, assertum.) Ascifcere, (ascifco, is, ascivi, ascitum.) PRZYWŁASZCZYC fobie co.

Quand on a de l'esprit comme vous en avez, on trouve tousjours le moyen de s'approprier par ses discours la gloire que les autres ont acquise avec bien de la peine. Labore alienam partam gloriam verbis fæpè in fe transmovet, qui habet falem qui in te est. *Terent.* Kiedy kto ma tyle rozumu iáko ty, znaydzie záwsze sposob przywłaſzczyć fobie mowami fwemi sławę, ktorey insi nábyli z wielką pracą.

APPROUVE', m. APPROUVE'E, f. part. pass. Probatus. Approbatus, a, um. *Cic.* POCHWALONY, POCHWALONA.

APPROUVER, V. act. (*Donner son approbation, trouver bon.*) Probare. Approbare. (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* POCHWALIC dać zalecenie fwoie.

Son ouvrage est approuvé, ou a l'approbation de tout le monde. Illius opus omnium fuffragiis, *ou* omnium assensu approbatur. *Cic.* To dzieło iego ma zalecenie wszystkiego świata.

Je n'ay pu approuver une cupidité si criminelle & si abandonnée. Mihi nequiquam probari potuit tam flagitiosa & tam perdita libido. *Cic.* Nie mogłem pochwalić ták niecnotliwey y ostatniey fwywoli.

Je fuis bien aise que vous approuviez ce que j'ai fait, que vous y donniez vostre approbation. Meum factum probari abs te gaudeo. *Cic.* Cieſzę fię żeś pochwalił to com uczynił, że fwoie dałeś temu zalecenie.

Approuver l'erreur de quelqu'un. Alterius errorem adjuvare, (adjuvo, as, adjuvi, adjutum.) act. *Cic.* Album adjicere errori alicujus. (adjicio, adjicis, adjeci adjectum.) act. *Plin. Jun.* Pochwalić błąd czyi.

(Cette derniere expression Latine vient de la coustume qu'on avoit anciennement de marquer ce qu'on approuvoit avec des pierres blanches.) Ta ostatnia expressya łacińska pochodzi od zwyczaiu ktory był dawno, naznaczać białymi kamykami, to co kto pochwalał.

Approuver les divertissemens de quelqu'un. Consentire alicujus studiis. Utroque pollice laudare ludum alicujus. *Hor.* Pochwalic rozrywki czyie.

(Cette derniere expression est empruntée des Gladiateurs quand ils combattoient, si les Spectateurs mettoient les pouces ensemble en joignant les deux mains & entrelaçant les doigts, c'estoit une marque qu'ils favorisoient le Gladiateur qui etoit vaincu, & alors le vainqueur donnoit la vie au vaincu; mais s'ils tournoient les pouces en joignant les mains, c'estoit un signe de haine, & pour lors on ne faisoit point de quartier au vaincu: cela s'appelloit *Premere pollicem* Presser le pouce, ou *Laudare utroque pollice*; au contraire *Vertere pollicem* Renverser le pouce, c'est à dire Condamner. C'est ce que nous apprenons encore de ce vers de Juvenal. On donne maintenant des spectacles, & quand le peuple tourne le pouce, on tuë tout pour luy plaire.) (On disoit dans la Religion des Romains, *Admittunt ritè aves*, Les Auspices approuvent vostre entreprise, y sont favorables, car les Romains n'entreprennoient rien, qu'ils n'eussent auparavant consulté les auspices ou le vol des oiseaux.) Ta ostatnia expressya łacińska iest wzięta od widoku poiedynkuiących kiedy poiedynkowali z fobą, ieżeli patrzący kładli palce ná palce ręce skłádaiąc y palce záplataiąc iedne w drugie, znak był że sprzyiali zwyciężonemu, y ná ten czas zwyciężca darował zwyciężonego życiem; ále ieżeli odwracali wielkie palce skłádaiąc ręce, był to znák záwziętości; y ná ten czás niepuszczano zwyciężonemu; tamto zwało fię: *ściſnąć wielkie palce*, álbo *obiema wielkiemi palcami sprzyiać*, to *záś: odwracić większe palce* to iest *potępić.* To iest czego dochodziemy z tych wierszy Juwenalisza. Teraz widowiska sprawuią, á gdy pospolstwo palce odwroci wszystko zábiiaią, áby fię mu podobać. Mowiono w obrządkach Rzymskich Ptaki sprawiaią pochwalaią przedsięwzięcie twoie, bo Rzymianie nic nie poczynali poki fię nie poradzili wieszczkow, álbo lotu Ptastwa.

APPUREMENT, fubst. masc. (*Cloture d'un compte.*) Rationum confectio, *gen.* onis, f. RACHUNKOW zámknięcie

APPURER *un compte*, V. act terme de finances, (*le faire clarre & payer le reliqua.*) Conficere rationes, (conficio, conficis, confeci, confectum.) act. *Cic.* ZAMKNĄC skończyć rachunek, termin skarbowy; zlikwidować, y resztę zápłacić.

APPUY, fubst. masc. (*soutien, ce qui sert à soutenir & appuyer quelque chose*) Fultura, *genit.* fulturæ, f. *Vitr. Liv. Colum. Plin.* Fulmentum, *genit.* fulmenti, neut. *Var. Cels. Vitr. Solin.* PODPORA co co służy do wspierania y utrzymywania rzeczy iákiey.

APPUY, (*Modillon, ou corbeau, en Architecture, qui sort de la muraille pour soutenir une poutre.*) Mutulus, *genit.* mutuli, m. *Colum.* KROKSZTYNY w Architekturze co wychodzą z ścian dla podpierania balki iákiey.

APPUY, (*d'un lit les quenouilles qui soutiennent les matelas, &c.*) Fulcrum, *genit.* fulcri, neut. *Var. Prop. Juv.* PASY álbo deski w łożku ná ktorych leżą materace.

APPUY *fourchu*, (*dont on soutient les cabanes.*) Cervus, *genit.* cervi, m. *Virg.* SOCHY rosochate podpory u chat, koszy.

APPUY-MAIN, (*petite baguette dont se servent les peintres en travaillant.*) Manûs fulcrum, n. LASECZKA ktorey malarze zażywaią maluiąc, do podpierania ręki.

APPUY dans le figuré, (*le soutien de quelqu'un, ou d'une famille*) Columen, *genit.* columinis, n. *Ter.* Firmamentum, *genit.* firmamenti, n. Præsidum, *genit.* præsidii, n. *Cic.* PODPORA *niewłaśnie* utrzymanie czyie, *albo* Familiy iákiey.

Avoir de l'appuy, avoir des amis. Valere amicis, *ou* amicorum præsidio. *Cic.* *(*le contraire est*, Nullo amicorum præsidio regi. *Cic. Estre sans appuy.*) Mieć podporę, mieć przyiacioł, **przeciwna iest* być bez podpory żadney.

Chrysippe passe pour l'appuy du Portique, ou *de la secte Stoïque.* Putatur Chrysippus fulcire porticum Stoicorum. *Cic.* Chryzyppa maią zá podporę sekty Stoikow.

Il sera l'appuy de ma vieillesse. Erit subsidium senectutis. *Cic.* Podporą będzie starości moiey.

ON DIT proverbialement, *Venir à l'appuy de la boule,* (*appuyer & soutenir de son credit une affaire commencée.*) Rem inchoatam auctoritate ac gratiâ fulcire & sustinere. *Cicer.* MOWIĄ w przysłowiu przyiść ná poparcie rzeczy ktora się toczy: wesprzeć powagą swoią rzecz iaką záczętą.

Je seray à l'appuy de la boule, pour vous soutenir en cas de besoin. Ego in subsidiis hic ero succenturiatus, si quid deficies. *Ter.* Ja, tu będę ná poparcie rzeczy, ábym cię utrzymał, gdy tego będzie trzeba.

APPUYE', m. APPUYE'E, f. part. pass. (*Soutenu.*) Fultus, fulta, fultum Nixus, nixa, nixum, Incumbens baculo, *Virg. Appuyé sur un baston.* *Incumbens cardini. *Plin. Appuyé sur un pivot.* *Incumbens columnis. *Mart. Appuyé sur des colonnes.* WSPARTY, WSPARTA, *Oparty na kiiu, ná lasce, *oparcy ná zawiasach, ná biegunie, *Wsparty ná slupach.

Demi appuyé. Semifultus, a, um. *Mart.* Wpoł-wsparty.

APPUYE' *de la faveur, de l'amitié.* Fretus, ou nixus gratiâ, amicitiâ. *Cic.* WSPARTY przyiaźnią, łaską.

APPUYER, V. act. (*Mettre un appuy pour soutenir.*) Fulcire. Suffulcire, (fulcio, is, fulsi, fultum.) *Colum.* PODEPRZEC dać podporę dla utrzymowania.

Appuyer la vigne. Vitem adminiculare. *Colum. &* adminiculari. depon. *Cic.* Popierać, podwięzywać winnicę.

S'appuyer, ou *estre appuyé.* Niti. Adniti. Inniti, (nitor, eris, nixus sum. (dep. Podpierać się nączym, być wspartym.

S'appuyer sur une javeline. Niti hastâ. *Virg. Ciceron a dit* Innixus in humeris, *Appuyé sur les epaules.*) Podpierać się ná kopiy, *Cycero powiedział;* podparty na ramionach.

Il s'appuyoit sur un baston en marchant. Firmabat gradus baculo. *Quint.* Podpierał się ná lasce chodząc.

S'appuyer contre un arbre. Applicare se ad arborem. *Cas.* Oprzeć się o drzewo.

APPUYER en une signification figurée, (*Soutenir quelqu'un, ou une chose de son credit, & de ses biens*) Fulcire, Sustinere. act. acc. *Cic.* WESPRZEC w wyrozumieniu niewłasnym, utrzymywać kogo, *albo* co, powagą swoią y fortuną.

On se preparoit d'oster la vie à celuy, sur lequel le salut de la Republique estoit appuyé. Ei viro mors parabatur, cujus in vitâ nitebatur salus civitatis. *Cic.* Gotowano się życie temu odebrać, ná ktorym się całość Rzeczypospolitey wspierała.

Appuyer la Republique qui est sur son panchant. Rempublicam labantem & propè cadentem fulcire. *Cic.* Wespierać Rzeczpospolitą, náchyloną do upadku.

Il s'appuye, ou *il est appuyé de credit de ses amis.* Potentiâ & auctoritate amicorum fultus est. *Cicer.* Wspiera się *albo* wsparty iest powagą przyiacioł swoich.

Si vous voulez m'appuyer dans cette occasion, je suis seur de l'affaire, ou *d'emporter l'affaire.* Si hac in re sustinere me velis, rem auferam. Jeżeli mnie wesprzeć w tym zaczęciu pewien iestem rzeczy, *albo* że wygram sprawę.

Nous avons appuyé l'injustice en soutenant le party de Metellus. Favimus injustitiæ, dum stetimus ab Metello. *Cicer.* Popieraliśmy niesłuszność, utrzymuiąc stronę Metellego.

APPUYER se dit encore figurément pour *Soutenir une chose par de bonnes raisons, par son credit, par sa faveur.* Aliquid rationibus, gratiâ, auctoritate fulcire. *Cic.* POPIERAC mowi się iesżcze, zámiast utrzymywać popierać mocnemi racyami, powagą, łaską.

L'affaire est appuyée de plusieurs raisons fort bonnes. Pluribus & gravissimis rebus causa fulta est. *Cic.* Rzecz iest poparta wielą barzo dobremi dowodami.

Appuier un sentiment, (le fortifier, le défendre.) Opinionem firmare, ou confirmare, (mo, as, avi, atum.) act. abl. Popierać iákie zdanie, umacniać ie, bronić ie.

ON DIT *S'appuyer sur un roseau,* pour dire *Avoir des esperances mal fondées.* Spe levi niti. *Cic.* MOWIĄ *podpierać się na trzcinie,* zámiast mieć nádzieie niegruntowne.

APPUYER signifie encore, *Poser sur une chose, la presser,* comme *cette poutre appuye sur mon mur.* Trabs illa supra murum meum posita est, illumque premit. ZNACZY iesżcze oprzeć się nączym przyciskać co, iáko: ta belka oparła się ná ścianie moiey.

Appuyer son cachet. Imprimere altiùs sigillum. Przycisnąć pieczątkę swoię.

Il n'ose encore s'appuyer sur les pieds, ils sont foibles. Pedibus insistere adhuc non potest, adeò sunt debiles. Nie śmie iesżcze oprzeć ná nogach, słabe są.

ON DIT au figuré en ce sens *Appuyer sur une raison, y faire fort* Insistere rationi, (insisto, is, institi, institum.) neut. MOWIĄ w tym wyrozumieniu oprzeć się zásiadać się ná tákiey przyczynie, siłą ná niey zakładać.

APRE'S, (*Préposition qui sert à marquer la suite d'une chose avec une autre, & particulierement dans le temps & dans le lieu.*) Post. Secundùm. Po; za; prepozycya służąca do wyrażenia iedney rzeczy następuiącey zá drugą; á osobliwie co do czasu, y mieysca.

On a mis les sergents après luy, ou *à ses trousses.* Accensi illum insequuntur. Wartę mieyską zá nim postawiono *albo* iuż zá pasem.

Il est si humble qu'il marche après les autres. Adeò humilis est & abjectus, ut pone alios vadat. Tak iest pokorny że zá drugimi chodzi.

Ne faites pas attendre après vous. Vide, ne sis in morâ. *Ter.* Nie day czekać zá sobą.

ON DIT *Il est toujours après luy,* pour dire *Il le tourmente & il l'importune.* Semper illum inclamat & verbis subagitat *Plaut.* MOWIĄ ustawnie chodzi zá nim *zamiast* przykrzy mu się.

ON DIT en termes de Peinture & de Sculpture, *Ce portrait est fait d'après nature.* Hæc pictura secundum, ou ad naturam delineata, ou expressa est. MOWI się w Malarstwie y snycerstwie; ten obraz iest do oryginału żywego robiony.

APRE'S (*suivi d'un Infinitif.*) ou APRE'S QUE. Postquam. Postea quam. *Cic.* PO, zá; maiąc po sobie sposob nieokreślony, *albo* za tym iák.

Après qu'on eut leu ces lettres, les vostres furent leuës. Sub eas litteras, statim recitatæ sunt tuæ. *Cic.* Zá tym iák przeczytano te listy, zaraz czytano twoie.

Après Dieu les hommes sont tres utiles aux autres hommes. Secundùm Deum homines hominibus maximè utiles esse possunt. *Cic.* Po Bogu ludzie ludziom są barzo pożyteczni.

Après vous je n'aime rien tant que la solitude. Secundùm te nihil est mihi amicius solitudine. *Cic.* Po tobie nic tak nie kocham iáko osobność.

Nigidius le plus sçavant après Varron. Nigidius juxta Varronem doctissimus. *Aul-Gel.* Nigidiusz po Werronie nayuczeńszy.

Le sommeil ne vaut rien après avoir disné. Non est bonus homini somnus de prandio. *Plaut.* Sen nie niewart po obiedzie.

APRE'S, (*Adverbe en nostre Langue quand il n'est suivi d'aucun cas qu'il regisse*) Pòst. Posteà. Deinde. Posteriùs. Posthæc. *Cic.* ZA; Po; przysłowie w Francuskim, kiedy żadnego po sobie spadku niema.

Ceux qui viendront après nous, nos successeurs, nos descendans, la postérité. Posteri, *genit* posterorum, m. pl. Posteritas, *gen.* posteritatis, f. *Cic.* Ci co zá námi, po nas nástąpią: nástępcy náśi, potomność násza.

Le jour d'après, le lendemain. Postridie. *Cic.* Dzień po ná záiutrz.

APRE'S *tout, tout bien consideré.* Omnibus accuratè perpensis. POWSZYSTKIM, wszystko dobrze zważywszy nánstatek w ostatku.

APRE'S *tout, enfin.* Denique. *Cic.* Ná ostatek, w recie.

L'APRE'S-MIDY, ou L'APRE'S-DISNE'E, subst. f. Pomeridianum, ou postmeridianum tempus, *genit.* pomeridiani temporis. n. *Cic.* PO-OBIEDZIE, po-południe.

Cy-après, (parlant du temps.) Posthac. Deinceps. **Si l'on parle de quelque chose qu'on doit traitter dans un ouvrage.* Infra. adv. *Cic.* Po tym mowiąc o czasie: za tym. *Jeżeli się mowi o rzeczy iakiey o ktorey ma się mowić w piśmie iákim

APRE'S se dit proverbialement en ces manieres. *Après la panse vient la danse.* Post cœnam saltatio. PO; mowi się przysłowiem w te sposoby; Po stole, idzie taniec.

Après cela il faut tirer le rideau, ou *l'eschelle,* pour dire *Quand on a veu cela, il ne faut plus rien voir.* Nihil supra. *Ter.* Po tym trzeba firankę záłonić, álbo umknąć drabiny: zámiast to widziawszy iuż nietrzeba nic więcey widzieć.

APT, (*ancienne Ville de Provence, dont l'Evesque est premier suffragant d'Aix.*) Apta Julia, *genit.* Aptæ Juliæ, f. Apta Julia Vulgentium. APT Miasto stare w Prowencyi ktorego Biskup iest pierwszym Suffraganem Akwisekstyiskim.

APTITUDE, subst. f. (*Disposition naturelle à une chose.*) Habilitas, *genit.* habilitatis, f. *Cic.* SPOSOBNOSC przyrodzona do czego.

Il a de l'aptitude & de la disposition pour les lettres. Litteria,

on ad litteras natus est. Litteris edifcendis est aptus & idoneus. *Cic.* *(le contraire est* Ad litteras minimè natus. *Cic.* *Qui n'a nulle aptitude aux lettres, ou peu pour les lettres.)* Ma fpofobność y fkłonność do náuk. *przeciwna iest* żadney do náuk nie ma fpofobności.

AQUA-PENDENTE, *(Ville de l'Estat Ecclesiastique, & Evesché suffragant de Rome.)* Acula, *genit.* Aculæ, f. Aquula, *genit.* æ, f. AKWAPENDENTE Miasto ftanow Papiefkich y Bifkupftwo Suffragania Rzymfka.

AQUARIUS, fubft. mafc. *(Le Verseur d'eau, signe du Zodiaque qui est l'onziéme à compter depuis Aries.)* Aquarius, *genit.* Aquarii, m. *Cic.* WODNIK znak niebiefki iedenafty záczynaiąc rachować od *Barana.*

(Le Soleil le parcourt au mois de Janvier, & on le marque ainsi dans les Almanachs ♒) Słońce go obiega w styczniu a znáczą go w Kalendarzach tak ♒

AQUATILE, adject. m. & f. *(Qui vit dans l'eau.)* Aquatilis & hoc aquatile, adject. *Cic.* WODNE co żyie w wodzie.

AQUATIQUE, *(quelques-uns prononcent* acatique.) adject. m. & f. *(Qui aime l'eau, ou qui y croist.)* Aquaticus, aquatica, aquaticum. Aquatilis & hoc aquatile. adject. *Cic.* WODORODNE co fię kocha w wodzie álbo w niey rośnie.

AQUEDUC, fubft. m. *on prononce* akeduc. *(Le conduite des eaux.)* Aquæ-ductus, *genit.* aquæ-ductûs, m. *Cic.* RURMUS rurmusowy. row prowadzenie wody.

AQUEUX, m. *on prononce* akeux. AQUEUSE, f. adject. *(Qui tient de la nature de l'eau, & qui en a beaucoup.)* Aquofus, aquofa, aquofum. *Liv.* WODNISTY, WODNISTA, co ieft przyrodzenia wodnego, álbo ma w fobie wiele wody

AQUILE'E, *(Ville d'Italie dans le Frioul sur le Confluent de l'Ansa & du Torre.)* Aquileia, *genit.* Aquileiæ, f. *Cicer.* AKWILEIA Miasto Włofkie w Forliyfkim tam gdzie fię zbiegaią Anfa y Turra rzeki.

AQUILIN, adject. mafc. *on prononce* akilain. *(Epithete qu'on donne aux nez qui sont courbez par le bout comme le bec d'une aigle.)* Aquilinus, aquilina, aquilinum. *Plaut.* *Il a un nez aquilin.* Est adunco nafo. *Ter.* GARBONOSY, nofa wypukłego garbatego y zakrzywionego ná końcu iáko orli nos. *Jeft orlego nofa.

AQUILON, fubft. mafc. *on prononce* akilon. *(Vent qui souffle du costé du Nord.)* Aquilo, *genit.* Aquilonis, m. *Plin.* WIATR Nordowy pułnocnemu pobocżny ku wfchodowi.

D'AQUILON. Aquilonaris & hoc Aquilonare, adject. *Cic.* POŁNOCNY.

AQUINO, ou AQUIN, *(Ville Episcopale d'Italie en la Terre de Labour, qui est du Royaume de Naples.)* Aquinum, *genit.* Aquini, neut. AKWIN Miasto Bifkupie we Włofzech w Terralawora, Kroleftwa Neapolitańfkiego.

Qui est d'Aquino. Aquinas, *genit.* Aquinatis. com. gen. Ktory ieft z Akwinu.

AQUITAINE, *(Province de l'ancienne Gaule.)* Aquitania *genit.* Aquitaniæ, f. *Plin.* OKCYTANIA Prowincya ftarey Francyi.

Qui est d'Aquitaine. Aquitanus, Aquitana, Aquitanum. *Tibul.* Ktory ieft z Okcytaniy.

L'Ocean Aquitanique, ou la mer d'Aquitaine. Oceanus Aquitanicus, *genit.* Oceani Aquitanici, m. Morze Okcytańfkie.

ARABE, adject. m. & f. *(Qui est d'Arabie.)* Arabs, *genit.* Arabis, com. gen. *Hor.* ARABCZYK co ieft z Arabiy.

UNE ARABE, ou *une femme d'Arabie.* Mulier Arabs, *genit.* mulieris Arabis, f. ARABKA Białogłowa z Arabiy.

(Comme les Arabes font d'ordinaire cruels & avares, on dit parlant d'un homme dur & cruel. Ze Arabowie są zwyczaynie okrutni, y łakomi, mowi fię o człowieku nieużytym y okrutnym.

C'est agir en Arabe, ou Vous avez agi en Arabe. Factum est à vobis duriter. *Ter.* Jako Arab iaki fobie poftąpiłeś

C'est un Arabe, un avare, dur & cruel, qui tire jusques au dernier sou. Durus est & immifericors. *Cic.* Arab z niego łakomiec, okrutnik, aż do oftatniego grofza zdziera.

ARABESQUE, adject. m. & f. *(Qui concerne l'Arabie.)* Arabicus, & Arabius, a, um. ARABSKI należący do Arabiy

ARABESQUES dans l'Architecture, *(certains rainceaux d'où sortent des feuillages qui sont faits de caprice, & qui n'ont rien de naturel.)* Arabica ornamenta, *genit.* Arabicorum ornamentorum, neut. plur. Z ARABSKA przyozdobienia niektore dane w Architekturze iáko to liście nic nie maiące

podobnego do przyrodzonych, ále tylko według fantazyi przydane.

ARABIE, *(grand Païs dans la partie occidentale de l'Asie)* Arabia, *genit.* Arabiæ, f. *Cic.* ARABIA, wielki Kray w Azyi záchodniey.

(L'Arabie se divise en Petrée, Deserte & Heureuse: les deux premieres sont au Turc, & l'autre à des Princes particuliers.) Arabia dzieli fię na Opoczystą, Opufzczoną, y Szczęśliwą, pierwfze dwie náleżą do Turka, á druga ma Panow fwoich udzielnych.

La Langue Arabique, ou Arabesque, ou simplement l'Arabe. Lingua Arabica. Arabfki ięzyk, álbo poproftu Arabfczyzna.

ARAGON, *(Royaume d'Espagne entre les Pirennées du costé de France, Saragosse en est la capitale.)* Aragonia, *gen.* Aragoniæ, f. ARAGONIA Kroleftwo Hifzpańfkie między gorami Pireneyfkiemi od Francyi, Saragoffa ieft iego ftołeczne.

(Il est entre la Navarre, la Castille & la Catalogne.) Jeft między Nawarrą, Kaftylią, y Katalonią.

ARAGONOIS, fubft mafc. *(Celuy qui est d'Aragon.)* Aragonius, *genit.* Aragonii, m. ARAGONCZYK, Co ieft z Aragoniy.

ARAGONOISE, *(Celle qui est d'Aragon.)* Aragonia, *gen.* Aragoniæ, f. ARAGONKA ta co ieft z Aragoniy.

ARAIGNE'E, fubft f. *(petit insecte venimeux.)* Araneus, *genit.* aranei, m. *Plaut.* Aranea, *genit.* araneæ, f. *Phad.* PAIĄK owad trucizną maiący.

Petite araignée. Araneola, *genit.* araneolæ, f. *Cic.* Araneolus, i, m. *Virg. in Culice.* Paiączek.

Toile d'araignée. Aranea, *genit.* áraneæ, f. *Catul.* *Ovid.* Araneæ tela, *genit* telæ, f. *Plin.* Paięczyna.

Quelle peine y auroit-il d'oster ces toiles d'araignées, ou ces araignées? Quantum laboris esset tollere hæc araneo? *Phad.* Coby za praca była omieść te paięczyny, álbo te paiąki.

Ne t'ay-je pas commandé d'oster ces araignées d'autour de ces piliers? Nonne juffi columnis dejici operas aranearum. *Plaut.* Niekazałemci omieść te paięczyny około tych ftupow.

ARAIS, ou ARAXES, *(Riviere d'Arménie.)* Araxes, *gen.* Araxis, m. *Virg.* ARAXES Rzeka w Armeniy.

ARBALESTE, *on prononce* ARBALE'TE, fubft. f. *(Arc d'acier qu'on bande avec effort.)* Scorpio, *genit.* fcorpionis, m. *Cæs.* *Liv.* KUSZA łuk ftalowy ktory z fiłą nápinaią.

ARBALESTRIER, *on prononce* ARBALE'TRIER, fubft. mafc. *(Qui est armé d'Arbaleste.)* Manubaliftarius, *genit.* manubaliftarii, m. *Veg.* Sagittarius, *genit.* fagittarii. m. *Cic.* STRZELEC co kufzą ieft uzbroiony.

ARBALESTRIERS en architecture, *(Jambes de force, pieces de bois servant à la charpente d'un bastiment.)* Parastatæ, *genit.* paraftatarum, m. pl. *Vitr.* W ARCHITEKTURZE znáczą podftawy, ftupy, Drzewa nalezące do budynku ciefielfką fztuką ftawionego.

ARBALESTRER en architecture, V. act. *(Appuyer un bâtiment avec des arbalestriers.)* Paraftatis fulcire. act. accuf. PODEPRZEC ftupami Budynek iáki.

ARBELLE, *(Ville entre le Tigre & l'Euphrate, célebre par la défaite de Darius par Alexandre le Grand.)* Arbela, *genit.* Arbelæ, f. *Quint-Curt.* ARBELA Miasto między rzekami Tygris y Eufrates fławne znieffieniem Daryufza przez Alexandra wielkiego.

ARBITRAGE, fubft. m. *(Jurisdiction qu'on choisit volontairement, & qui s'exerce en vertu du pouvoir donné par les parties.)* Arbitratus, *gen.* arbitratûs, m. *Plaut.* Arbitrium, *gen.* arbitrii, n. *Cic.* UGODA fąd przyiacielfki ktory fobie ftrony obieraią, y ktory fądzi fprawy ftron ná fiebie zdaiących fię.

Mettre une affaire en arbitrage. Rem arbitrorum judicio permittere. act. *Cic.* Zdać rzecz ná fąd przyiacielfki.

Nous sommes en arbitrage. Arbitrium litis in arbitros trajecimus. *Ovid.* Zdaliśmy fię ná rozfądzenie przyiacioł.

ARBITRAIRE, adject. m. & f. *(Qui depend de l'estimation des hommes, qui n'est point fixé par le droit ni par la loy.)* Arbitrarius, arbitraria, arbitrarium. *Plaut.* WOLNE co záwifło od zdania ludzkiego, co nie ma poftanowienia od prawa.

ARBITRAL, m. ARBITRALE, f. *(d'Arbitre.)* Arbitralis, & hoc arbitrale. adject. *Macrob.* *Un jugement arbitral.* Judicium ab arbitris datum. PRZYIACIELSKI iednacki. *Sąd przyiacielfki. Ugodliwy.

AR-

ARBITRE, subst. masc. (*Juge choisi par les parties pour terminer leurs differents.*) Arbiter, *genit.* arbitri, m. *Cic.* Disceptator & arbiter, m. *Cic.* JEDNACZ, roziemca, zá ktorego ſąd przyiacielſki ſtrony ſię zdaią.

Choisir, ou prendre quelqu'un pour arbitre. Arbitrum capere, *ou* ſumere, *ou* aſſumere. act. Uti aliquo arbitro. dep. *Cic. Ter.* Obráć álbo wziąć kogo ſobie zá iednacza zá rozjemcę, zá ſędá ego polubownego.

Il prend mon maistre pour arbitre. Ad meum herum arbitrum me vocat. *Plaut.* Páoa mego zá ſędziego polubowacgo proſi.

Nommer un arbitre. Dicere aliquem arbitrum. *Hor.* ou ſtatuere. *Cic.* Náznaczyć ſędziego polubownego.

On luy a donné un arbitre sur ce different. Arbiter datus eſt ei de re iſtâ. *Cicer.* Naznacaooo ſąd polubowny w tey ſprawie.

Estre arbitre dans un procès, ou sur quelque different. Arbitrum in rem eſſe. *Cicer.* Być ſędzią polubownym w iakiey ſprâwie.

LE LIBRE-ARBITRE, ou *le franc Arbitre, la liberté qu'on a d'agir, ou de ne pas agir.* Liberum arbitrium, *genit.* liberi arbitrii, n. WOLNA WOLA Woloość ktorą kto ma czynić álbo zániechać.

ARBITRER, V. act. (*Liquider, estimer une chose en gros.*) Arbitrari, (arbitror, aris, arbitratus ſum.) depon. *Cic.* MNIEmać ſądzić o czym ogolnie.

ARBOIS, (*petite Ville de Franche-Comté, fameuse pour ses bons vins.*) Arborsa, *genit.* Arborosæ, fœm. ARBOROZ Miasteczko w Hrabſtwie Burgundyiſkim ſławne dla dobrych win.

ARBOISE, subst. f. (*Fruit d'arboisier.*) Arbutum, *genit.* arbuti, neut. *Virg.* JEZOWKOWY Owoc.

ARBOISIER, subst. masc. (*Arbre qui porte des fruits gros comme une prune.*) Arbutus, *genit.* arbuti, fœm. *Virg.* JEZYNA Drzewo rosnące owoc wielkości ták ſliwa.

D'ARBOISIER. Arbuteus, a, um. *Virg.* JEZOWKOWY

ARBORER, V. act. (*Planter en un sens figuré, car on ne dit point Arborer un arbre; mais bien Planter un arbre.*) mais on dit *Arborer des estendarts, le pavillon.* Signa figere, ou defigere, (defigo, is, defixi, defixum.) act. *Sil-Ital.* ou attollere, (attollo, is, sustuli, sublatum.) act. *Plaut.* POSTANOWIC wyſtawić záſzczepić *niewłaśnie* bo ſię nie mowi wyſtawić álbo poſtawić drzewo ále wſadźić álbo ſzczepić, mowi ſię zaś wyſtaw ć chorągiew; zoaczek.

Nous arborâmes France, ou le pavillon de France. Signum imperii Gallorum ſuſtolimus. *comme l'on parle sur mer* Wyſtawiliſmy Francyą, álbo zoáczek Franceyi, iáko ná morzu mowią.

ARBRE, subst. masc. Arbos, ou Arbor, *genit.* arboris, f. *Cic.* DRZEWO.

ARBRE *fruitier, ou Arbre à fruit, ou qui porte du fruit.* Arbor frugifera. **le contraire est* Arbor infructuoſa, *Arbre qui ne porte point de fruit.*) DRZEWO płodne álbo urodzayne co owoc daie. **przeciwna ieſt* Drzewo płonne nieurodzayne nieorodzayne.

ARBRE *cultivé, ou de jardin, Arbre franc.* Arbor ſativa. *Plin.* ou culta. *Cic.* *(*le contraire est,* Arbor ſilveſtris. *Plin.* *Arbre sauvage.*) DRZEWO Ogrodowe, ſadzone, ſzczep, **przeciwna ieſt* Drzewo dzikie płonka.

ARBRE *de haut vent, en plein vent, en plein air, à haute tige.* Arbor patenti & aperto aere poſita. Arbor juſtæ magnitudinis. DRZEWO wyroſłe, wyſokie.

Arbre nain, (qui demeure toujours bas.) (Arbor pomila, fœm Karzeł drzewo, małe záwſze pozlame.

Arbre en espalier. Arbor extenſa & moris applicita, fœm. Drzewo w ſpalery,

Arbre en buisson. Arbor humilis & maoo retecata. *Plin-Jun.* Drzewo karłowate, krzewiſte.

Arbre qu'on taille & qu'on façonne avec le ciseau, (comme la charmille & le chevre-feuille.) Arbor tonſilis, fœm. *Plin.* Drzewo ktore ſię da ciąć nożycami, iako grabina y powoy.

Arbre d'une belle venuë, bien droit & bien fait. Arbor recta proceraque. *Sen.* Drzewo piękne roſtące proſto, y równo.

Jeune arbre. Novella arbor. *(*le contraire est,* Arbor vetula *Un vieux arbre.*) Młode drzewo. **przeciwna ieſt* ſtare drzewko. Daiob.

Arbre qui porte deux fois l'an. Arbor bifera. *Plin.* **Qui porte trois fois.* Arbor trifera. *Colum.* Drzewo co dwa kroć ná rok owoc wydaie. *Drzewo co tray kroć ná rok owoc wydaie.

Arbre qui porte de menus fruits, ou des graines. Arbor baccifera. *Plin.* **Arbre qui porte du gland.* Arbor glandifera. *Plin* Drzewo co drobne owoce wydaie álbo iágodorodoo. *Drzewo żołądziorodne, co żołądź wydaie.

Petit arbre. Arbuſcula, *genit.* arbuſculæ, f. *Var. Colum.* Drzewko.

D'ARBRE. Arboreus, arborea, arboreum. *Virg.* DRZEWOWY.

Lieu planté d'arbres. Arboretum, *genit.* arboreti, neut. *Claud. Quadrig. dans Auln-Gel.* Mieyſce drzewami záſadzone.

Planter des arbres dans une terre. Agrum arbuſtare. act. *Plin.* Sadzić drzewa ná gruncie.

Les arbres portent plus ou moins une année que l'autre. Alternat fertilitas arborum. *Plin.* Drzewa mnicy álbo więcey rodzą iednego roku niż drugiego.

Lieu planté d'arbres fruitiers, ou d'arbres à fruit, un Verger. Pomarium. Sad, mieyſce ſadzone drzewami urodzaynemi.

Croistre, ou devenir en arbres. Arboreſcere, (arboreſco.) neut. *Plin.* Roſć w drzewo.

Qui émonde & elague les arbres. Arborator, *genit.* arboratoris, masc. *Plin.* Sadownik ogrodnik co drzewa okrzesule chędoży.

ARBRE *d'un vaisseau, (le grand mast.)* Navis arbor. *Juv.* MASZT ná okręcie álbo ná ſtatku.

ARBRE *d'un pressoir.* Arbor torcularia, *genit.* arboris torcularis, f. *Cat.* Drzewo od praſy.

ARBRE *de genealogie,* ou *genealogique.* Graduum cognationis ſchema, *genit.* ſchematis, n. Drzewo Rodowite Doma Familii iakiey.

ARBRISSEAU, subst. masc. (*petit arbre.*) Arboſcula, *genit.* arbuſculæ, f. *Var.* DRZEWINA Drzewko.

Arbrisseau qui ne s'éleve jamais à la hauteur d'un arbre. Frutex, *genit* fruticis, m. *Plin.* Krzewina co nigdy do ſłuſzności drzewa niedoydzie.

Arbrisseau qui ne jette que des verges & des scions, (comme les coudriers,) Virgultum, *genit.* virgulti, neut. *Cic. Virg.* CHROST chrościua co tylko rozgi y patyki wydaie, iako Leſzczyna.

Lieux où il y a des arbrisseaux. Frutetum, ou fruticetum, *genit.* fruteti, n. *Colum.* Fruticetum, *genit.* fruticeti, n. *Hor.* Mieyſce gdzie ſą chroſty y ſodygi krzewina.

Plein d'arbrisseaux. Fruteroſus, fruteroſa, frutetoſum. *Plin.* Chroſtowaty, krzewiſty.

ARC, subst. m. (*Arcade.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. *Hor.* Arcoa *genit.* arci, m. *Var.* Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* FRAMUGA ſklep, brama.

ARC *de triomphe* subst m. Arcus, *gen.* arcûs, m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* BRAMA tryumfalna.

ARC, (*Instrument qui sert à tirer des fléches.*) Arcus, *genit.* arcûs. m. *Cic.* ŁUK do wypuſzczania ſtrzał.

Avoir un arc bandé. Tenſum habere arcum. *Phad.* *(*le contraire est* Arcum retenſum habere. *Phad.* *l'Avoir debandé.*) Mieć łuk napięty *przeciwna ieſt, mieć łuk ſpuſzczony.

Il a toûjours son esprit bandé comme un arc. Animum intentum tanquam arcum habet. *Cic.* Má záwſze myśl nápiętą iako łuk.

ON DIT en maniere de proverbe & figurément. *Avoir plusieurs cordes à son arc,* pour dire *Avoir plusieurs moyens de sortir d'une affaire.* Spe duplici oti, (utor, oteris, uſus ſum.) depon. *Ter.* MOWI ſię w ſpoſob przyſłowiá y niewłaśnie mieć kilká cięciw przy łuku ſwoim: to ieſt mieć kilká ſpoſobow wyiściá z czego.

ARC-EN-CIEL, (*c'est une bande, ou écharpe diversement colorée, qui paroist dans une nuée pluvieuse, & qui se fait par la reflexion des rayons du soleil.*) Iris, *genit.* Iridis, f. *Virg.* TĘCZA niebieſká, ieſt to pás ná powietrzu rozmaitych farb pokazuiący ſię w obłoku dżdżyſtym ktory ſię wyraża przez odbicie promieni ſłonecznych.

Estre courbé en forme d'arc. Arcoari, (arcuor, aris, arcuatus ſum.) paſſ. Obłączyſty być ſtrzywiony iáko łuk.

En forme d'Arc. Arcuatim. adv. *Olin.* Obłączyſto.

ARCADE, subst. f. (*Voute courbée en arc.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. Fornix, *genit.* fornicis, m. *Cic.* Fornicatio, *genit.* fornicationis, f. *Sen.* SKLEP ſkamagá obłączyſto daná ták ták.

Faira une arcade avec des pierres liées ensemble. Efficere arcom & ducere compagibus lapidum. *Ovid.* Sklepienie dać kamieone.

Faire en arcade. Fornicatus. Coufornicatos. Arcoatus,*a*,om *Plin. Vitr. Cic.* Sklepiony, Framugowany.

ARCADIE,(*Païs du Peloponnese.*) Arcadia,*genit.* Arcadiæ,*f. Virg.* ARKADYA Kray Poloponczu.

ARCADIEN,subst.masc.(*Qui est d'Arcadie.*) Arcas,*gen.* Arcadis,m. Arcadius,*genit.* Arcadii,masc. *Juv.* ARKAD ten co iest z Arkadyi.

ARCADIENNE,(*Celle qui est d'Arcadie.*) Arcadia, *genit.* Arcadiæ,f. ARKADYANKA ta co iest z àrkadyi.

D'ARCADIE. Arcadicus. Arcadica, Arcadicum. Arcadius a,om, ARKADYISKI

ARC BOUTANT,subst.m.*(qui appuye quelque édifice.)* Anterics,*genit.* anteridis,f. Erisma.*genit.* crismatis,n. *ou* Erisma,*genit.* erismæ,f. *Vitr.* ZASTRZAŁ w budowaniu,stęple.

ON DIT au figuré *Il est l'arc-boutant de la tyrannie,il en est l'appuy & le soûtien.* Columen tyrannidis. MOWI się niewłaśnie, on iest zastrzałem tyrańſtwá,on ie wspiera y utrzymuie.

ARCEAU,subst.mas. (*Arc qui soûtient une porte*, ou *une fenestre.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. SKLEPIENIE mnieysze trzymaiące drzwi lub okná,

ARCENAL,ou ARCENAC,subst.masc.(*Magasin des instrumens pour la guerre.*) Armamentarium,*genit.* armamentarii,n. *Cic.* ZBROIOWNIA *Arsenał* schowanie rynsztunkow woiennych,

(On dit au plurier *Arcenaux* selon Vangelas. On dit plus communément *Arcenac* qu'*Arcenal* au singulier,& toûjours *Arcenaux* au plurier, Quelques-uns ecrivent *Arsenal.*) MOWI się Arsenały w większey liczbie według Wnglasa, pospoliciey się u Francuskim mowi *Arcenok* niż *Arcenal* w mnieyszey liczbie,á zawsze Arsenały w większey: niektorzy pisżą *Arsenal.*

ARCHAL,ou FIL D'ARCHAL,(*& non pas* Fil de richar *comme le commun de Paris.*) Æreom stamen *genit.* ærei staminis, STRONY mosiężne.

ARCHANGE,subst.m.*on prononce* Arcange. (*Qui tient un huitieme rang dans la Hierarchie des Esprits célestes.*) Archangelus,*genit.* Archangeli. m. ARCHANIOL Duch w ośmym porządku Hierarchiy niebieskiey.

ARCHE,subst.f. (*Ouverture ceintrée.*) Arcos,*genit.* arcûs m. Fornix,*genit.* fornicis,m. *Cic.* MIEYSCE prożne bukszcelami osadzone dlá sklepienia.

ARCHE DE NOE',(*Navire que Noé construisit par l'ordre de Dieu pour se sauver du naufrage dans le déluge universel.*) Arca, *genit.* arcæ,f. Navigium, *genit.* navigii,neut. ARKA NOEGO okręt ktory Noe zbodował z rozkazu Boskiego dlá ochronienia się od zatonienia podczas powszechnego potopu.

ARCHE-D'ALLIANCE *dans la loy de Moyse, (où estoit enfermée la Manne, les Tables de la Loy,& la Verge de Moyse.)* Fœderis arca,*genit.* arcæ,f. ARKA álbo skrzynia Przymierzá w prawie Moyżeszowym gdzie chowano Mannę,Tablice Zakonu, y rozgę Moyżeszową.

ARCHER,subst.masc. (*Celuy qui est armé d'un arc pour tirer des fléches.*) Sagittarius,*genit.* sagittarii,m. *Cic.* STRZELEC co iest nabroiony łukiem do wypuszczania strzał.

ARCHER *du grand Prevost.* Tribuni capitalis sagittarius, m. *ou* Satelles,*genit.* satellitis. m. Halabartnik sługa urzędu náywyższego.

ARCHER *de Ville.* Urbanus sagittarius,m. SŁUGA mieyski, warta mieyska.

ARCHER *du Guet.* Vigil nocturnos,*genit.* vigilis nocturni,m. RUNT, straż nocna.

ON DIT proverbialement & figurement, *C'est un franc Archer,(parlant d'un femme hardie & effrontée.)* Audacissima & procacissima mulier, MOWI się w przysłowiu *Istny Kozak* o nwiąc o białogłowie bespieczney y bez czoła.

ARCHET,subst.m.(*Petit instrument dont on touche le violon & la viole.*) Plectom,*genit.* plectri,neut. *Cic.* SMYCZEK mały instroment ktorym pociągaią ná skrzypcach y wioli.

(Il est composé d'un baston ou d'un brin qui soûtient le crin; de 80,ou 100 brins de crin de cheval ou de soye,& d'une Demi-roue qu'on appelle *Hausse*, qui entretient ses filets dans une tension convenable.) Złożony iest z drzewca álbo łaseczki ktorá trzymá włosie 80 lub 100 końskich włosow álbo nici iedwabnych y z poł kołká ktore nazywaią piesek ktory należycie wyciągnione trzymá włosy.

ARCHET *de Serrurier*, (*Verge de fer,ou de baleine qui fait ressort,& don il se sert pour percer les clefs.*) Arcus ferreus, *genit.* arcûs ferrei,m. ŁUCZEK żelazny álbo z rybicy kości ślusarski ná sprężynie do wydrożenia kluczow.

ARCHETYPE,adject.(*Original.*) Archetypus,a,om. *Plin Jun.* WYZERUNK pierwszy,pierwszy starek *Originał.*

ARCHEVESCHE', subst. masc. *on prononce* ARCHEVéCHE'.(*Province qui est sous la jurisdiction spirituelle d'un Prelat qui a des suffragans sous luy.*) Archiepiscopi diœcesis, AZCYBISKUPSWO Prowincyá kray pod duchowną władzą Prałatá iakiego maiącego suffraganow Biskupow pod sobą.

(Mot consacré dans l'Eglise,aussi bien que ceux qui suivent,pour exprimer des Dignitez Ecclesiastiques. On compte dix-huit Archevêschez en France.) Słowo poświęcone w kościele iako y następuiące dlá wyrażenia dostoieństw Kościelnych. Rachuią ośmnaście Arcybiskopstw we Francyi.

ARCHEVESCHE',(*Dignité d'Archevesque.*) Archiepiscoparus,*genit.* Archiepiscopatûs,m. ARCYBISKUPSTWO godność Arcybiskupia,

ARCHEVESCHE', (*la Maison où demeure l'Archevesque.*) Archiepiscopi ædes,*genit.* ædium,f.plur,*ou* mansio, *gen.* mansionis,f. ARCYBISKUPSWO, Rezydencyá gdzie mieszká Arcybiskup.

ARCHEVESQUE,subst.masc.*on prononce* ARCHE VêQUE. (*Prélat métropolitain, qui a plusieurs suffragans sous luy.*) Archiepiscopos, *genit.* Archiepiscopi, m. ARCYBISKUP Prałat,metroplitá,maiący wielo pod sobą Suffraganow

(Le mot d'*Archevesque* n'est d'usage en France que depuis Charlemagne.) To słowo nie było w náywaniu we Francyi dopiero od czasu Karolá wielkiego.

ARCHIDIACONAT,subst.m. (*Office, ou la charge d'un Archidiacre.*) Archidiaconatus,*genit.* Archidiaconatûs,masc. Archidiaconi munus,*gen.* muneris,neut. ARCYDYAKONSTWO Urząd álbo godność Arcydyakoná.

ARCHIDIACONE',subst.m.(*certaine partie d'un diocese sujette à la visite de l'Archidiacre.*) Archidiaconi forum, *genit.* fori, n. ARCYDYAKONAT część Dyecezyi podległa wizycie Arcydyakoná.

ARCHIDIACRE,subst.mas.(*le premier des Diacres dans une Eglise.*) Archidiaconus,*genit.* Archidiaconi, masc. ARCYDYAKON pierwszy z Dyakonow iakiego kościołá.

(L'Archidiacre a droit de visiter les Paroisses de son canton, pour voir si les vaisseaux sacrez & les ornemens sont dans la decence,& pour faire rendre compte aux Fabriciens, du revenu des Fabriques de la campagne en presence des Curez: ils peuvent aussi en passant recevoir les plaintes qu'on fait des Curez, & en faire leur rapport à l'Evesque. Ce qu'ils font de plus aujourd'huy est une pure usurpation.) ARCYDYAKON ma prawo wizytować kościoły powiatu swego áby widzieć iak przystoyne są naczynia Swięte y stroie kościelne, y rachunki odbierać z prowentow Fabryk od budowniczych w przytomności Plebanow: mogą też skargi wysłuchać przeciwko Plebanom,y donieść o nich Biskupowi, Co zaś więcey dziś sobie pozwalaią iest przez samo przywłaszczenie.

ARCHIDUC, subst. masc. (*Dignité superieure à celle de Duc.*) Archidux,*genit.* archiducis,m. ARCYXIĄZE godność wyższá nad Xiażęcą.

ARCHIDUCHESES,subst.f.(*Femme d'un Archiduc*) Archiducissa, *genit.* æ,f. ARCYXIĘZNA Zoná Arcyxiążęciá.

ARCHIDUCHE',subst.m.(*Dignité d'Archiduc.*) Archiducatus,*genit.* Archiducatûs,m. ARCYXIĄZĘCA godność Arcyxięstwo.

ARCHIEPISCOPAL, masc. ARCHIEPISCOPALE, f. (*Qui appartient à l'Archevesque.*) Archiepiscopalis & hoc Archiepiscopale, adject. ARCYBISKUPI, ARCYBISKUPIA, co należy do Biskupá.

ARCHIEPISCOPAT, subst. masc. (*Dignité d'Archevesque.*) Archiepiscopatus,*genit.* Archiepiscopatûs, masc. ARCYBISKUPSTWO godność Arcybiskupia.

ARCHI-FRIPON,subst.masc. *Un maistre fripon.*) Insignis nebulo,*genit.* insignis nebulonis,m. *Cic.* Magnus nebulo, m. ARCYSZALBIERZ Herszt szalbierzow.

ARCHIPEL,ou MER BLANCHE,*& autrefois* LA MER EGE'E,

EGEE',(*Partie de la mer mediterranée entre l'Europe & l'Asie.*) Ægeum mare, *genit.* Ægei maris, neut. *Cic.* MORZE białe niegdyś morze Egeyskie część morza srzodziemnego między Europą y Azyą.

ARCHIPRESTRE, subst. masc. *on prononce* ARCHIPRÊTRE. (*Curé établi dans les villes, qui reçoit les Mandemens de l'Evesque, & qui a soin de les envoyer aux autres Curez ses Confreres.*) Archipresbiter, *genit.* Archipresbiteri, m. ARCHIPRESBITER Arcypleban, Pleban postanowiony w wielkich miastach do ktorego należy Rozkazy Biskupa odbierać y inszym Plebanom rozsyłać.

ARCHITECTE, subst. masc. (*Celuy qui ordonne un bastiment & qui le conduit.*) Architectus, *genit.* architecti, m. *Cic.* ARCHITEKT budownik co zawiaduie budowaniem.

Un architecte doit estre mediocrement instruit dans les arts, qui appartienent à l'architecture, afin que s'il est nécessaire d'en juger & de les examiner il n'ait pas la honte de demeurer court. Architectum ea singulis doctrinis partes & rationes earum mediocriter habeat notas, eas quæ necessariæ sunt ad architecturam, uti si quid de his rebus judicare & probare opus fuerit, ne deficiatur. *Vitr.* Architekt ma być pomiernie świadomy nauk należących do architektoniki, aby gdy się trafi sądzić onich, y one examinować, nie miał wstydu zamowić onich nie umie.

L'architecte doit sçavoir la jurisprudence & les coûtumes des lieux pour la construction des murs mitoyens, des égouts, des toits & des cloaques, pour les veuës des bastimens & pour l'écoulement des eaux. Jura nota habeat oportet architectos, quæ necessaria sunt ædificiis communibus parietum, ad ambitum stillicidiorum & cloacarum & luminum, item aquarum ductiones. *Vitr.* Architekt powinien umieć prawa y zwyczaie kraiow dla stawiania murow posrzednich, rynien dachow y wychodow, dla światła w mieszkaniach y ścieków.

ARCHITECTURE, subst. f. (*l'Art, ou la science des bastimens*) Architectura, *genit.* Architecturæ, f. *Cic.* Architectonice, *genit.* architectonices, f. *Quint.* ARCHITECTONIKA, nauka budowanik.

L'ARCHITECTURE *est une science, qui doit estre accompagnée d'une grande diversité d'estude & de connoissance, par le moyen des quelques elle juge de tous les ouvrages des autres arts.* Architectura est scientia pluribus disciplinis & variis eruditionibus ornata, cujus judicio probantur omnia quæ ab cæteris artibus perficiuntur opera. *Vitr.* Architektońska nauka iest, ktora ma być złączona z wielą inszych rożnych nauk y wiadomości praca ktoreby sądzić mogła o wszystkich inszych nauk sprawach.

ARCHITRAVE, subst. f. (*partie de la Colomne, qui est au dessous de la Frise & au dessus du Chapiteau.*) Epistylium, ii, n. *Vitr.* TRAM, kapitela, część słupa, ktora iest pod zaciędciem snycerskim nad Kapitelem.

(Les Maçon prononcent *Arkitrave*, & le font de masculin genere. Vitruve appelle les Architraves soûteaus par des colomnes qui sont aux costez des vestibules, & qui en font les ailes.) Mularze zowią Tramem w rodzaiu męzkim; Witruwiusz nazywa Tramy podparte, słupami pobokach w sieniach y ktore są ich skrzydłami.

ARCHIVES, subst. f. (*Chambre où l'on garde les titres & papiers d'une maison, ou d'une Communauté.*) Tabularium, *genit.* tabularii, n. *Cic.* Archivum, *genit.* archivi, n. *Ulp.* METRYKA albo Kancellarya mieysce gdzie chowaią papiery y prawa Domu iakiego, albo zgromadzenia.

ARÇON, subst. m. *on prononce* arson (*Petit arc.*) Arcus, *genit.* arcûs, m. ŁUK mały.

Faire perdre les arçons à un cavalier, le desarçonner. Equitem è sellâ, *ou* ex equo dejicere, *ou* excutere, *ou* deturbare. Zrzucić zwalić z konia Rycerza iakiego.

ON DIT signement *Faire perdre les arçons à quelqu'un, luy faire perdre la tramontane, ou la présence d'esprit.* Mentem alicui excutere. *Plin. Jun.* ZNACZY też: z rozumu kogo wywieść.

ARCTIQUE, adject. (*Septentrional.*) on dit *Le Pole Arctique.* Axis Boreus, *genit.* axis Borei, m. *Ovid.* Połnocny; mowią oś pułnocna niebieska.

(C'est l'epithete qu'on donne au Pole qui est élevé sur nôtre horison: ainsi nommé à cause des etoiles de la petite Ourse nommée Arctos.) Imię to iest ktore daią punktowi nieba wyniesionemu na naszym połokręgu, tak nazwanemu od gwiazdek wozu niebieskiego nazywaiącego się *Arktos.*

ARCTURE, subst. m. (*Ourse, ou estoile qui est sur la cuisse du Bootes.*) Arcturus, *genit.* Arcturi, m. *Plaut.* POGANIACZ niebieski, gwiazda na nim.

(Il se nomme ainsi, parce qu'il est à la queuë de l'Ourse) Tak się nazywa bo iest przy ogonie Niedźwiedzia.

ARDEMMENT, adv. *on prononce* ardamment. (*Avec ardeur.*) Ardenter. Flagranter. (*on dit* Ardentiùs, Flagrantiùs, *plus ardemment:* Ardentissimè, Flagrantissimè, *tres ardemment.*) adv. GORĄCO goręcey naygoręcey.

ARDE'ES, ou ARDRES, (*Riviere de Normandie, qui se jette dans l'Ocean auprès d'Avranches.*) Ardea, *genit.* Ardeæ, m. Arduræ, *genit.* arduri, m. ARDURA Rzeka Normandiy wpadaiąca w Ocean pod Abrynką

ARDENNES, (*grande forest des Païs-Bas.*) Arduenna silva, *genit.* Arduennæ silvæ, f. ARDENNA wielka puszcza w niższych Niemczech.

ARDENS, subst. m. *on prononce* ardans, (*certains méteores, ou feux folets qui se forment de quelques exhalaisons grasses qui s'enflamment dans l'air.*) Ignes nocte errantes, *genit.* ignium nocte errantium, m. plur. LATAWIEC, pewne widowiska iakoby goraiące ktore się zdaią z niektorych wilgoci tłustych zapalaiących się na powietrzu.

ARDENT, masc. *on prononce* ardant. ARDENTE, f. adject. (*Brulant & enflammé*) Ardens, *genit.* ardentis, omn. gen. Candens, *genit.* candentis, omn. gen. *Cic. Var.* PAŁAIĄCY, goraiący.

Un soleil fort ardent, fort brulant. Flagrantissimus sol. *Plin.* Słońce zbyt pałaiące, dopiekaiące.

ARDENT dans un sens figuré, (*parlant d'une personne, qui a bien de l'ardeur, bien du feu.* (*Qui est ardent pour une chose.* Ad aliquid, *ou in* aliquâ ardens, *ou* fervens, *genit.* entis, omn. gen. Fervidus, a, um. Acer, acris, acre. *Cic.* PAŁAIĄCY w wyrozumieniu niewłasnym co ma wiele ognia w sobie co iest zapalny do czego.

C'est un homme ardent, ou c'est un ardent. Ardens homo. *Virg.* Fervidi animi vir. *Liv.* Flagrantissimus homo. *Cicer.* Człowiek to iest gorący iak ogień albo gorączka.

Il est fort ardent à l'estude. Acri animo in cumbit in studia. *Cic.* Summo discendi studio ardet, *ou* flagrat. *Cic.* Gorącość ma wielką do nauk.

Il est ardent dans ses desirs Ardenter concupit. Ardentiore studio res appetit. *Cic.* Gorący w żądzach swoich.

Il est fort ardent après l'or. Æstuat in aurum. *Claud.* *Ac *gmn.* Avidius ad rem. *Ter.* Do złota iak zapalił, *Do zysku.

ARDEUR, subst. f. (*Chaleur ardente du feu.*) Ardor, *genit.* ardoris, m. *Cic.* UPAŁ od ognia.

Ardeur du soleil. Solis ardor, *ou* fervor. Æstus, *genit.* æstûs, m. *Cic.* * *Estre brulé de l'ardeur du Soleil.* Solis ardore torreri. *Cic.* Upał od słońca, *Goreć od upału słonecznego.

ARDEUR en un sens figuré, (*Feu de l'esprit, chaleur qu'on a pour les choses & pour les personnes.*) Ardor. Fervor. Æstus, m. *Cicer.* OGIEN gorącość upał ktory kto ma do rzeczy iakich albo osob.

Son ardeur, ou son feu s'est ralenti. Ardor animi consedit. *Cic. ou* resedit. *Plin.* Ogień iego się umierzył.

Ils augmentoient l'ardeur de l'armée. Ardorem exercitûs incendebat. *Tacit.* Ochotę w woysku zagrzewał.

Il a bien de l'ardeur pour les louanges. Inest cum magnus laudum ardor. *Stat.* Gorąco pragnie pochwały.

ARDILLON, subst. masc. (*partie pointuë d'une boucle, qui sert à arrester les sangles, ou courroyes.*) Fibula, *genit.* fibulæ, f. *Quint.* PRZĘCZKA trzpień kolec u sprzączki służący do podpięcia popręgow, lub pasow.

ARDOISE, subst. f. (*pierre bleuë & fossile qu'on coupe en feuilles deliées pour couvrir des maisons.*) Ardosia, *genit.* ardosiæ, fœm. KAMIEN modrawy ktory kopią w Arceyi, y kraią w tablice, dla pokrycia dachow.

ARDOISIERE, subst. f. (*Carriere dont on tire l'ardoise.*) Arcsia, *genit.* arcsiæ, f. GORA gdzie kopią ten kamień.

ARDRES, (*Ville de Picardie.*) Ardea, *genit.* Ardeæ, fœm. ARDYA Miasto Pikardyi.

ARENE, subst. f. (*menu sable.*) Arena, *genit.* arenæ, f. Arenula, *genit.* æ, f. PIASEK drobny.

ARENE, (Lieu sablé dans les Amphitheatres à Rome, où combattoient les gladiteurs.) Arena, æ, f. *Plin.* PLAC poiedynkow na mieyscach widokow w Rzymie piaskiem posypany gdzie się bili poiedynkuiący.

(Delà sont venuës ces manieres, de parler figurées, *Descendere in arenam*, Venir sur l'arene *ou* dans le champ da bataille pour combattre; & cette autre *Consilium in arena*, Conseil pris sur le champ & sur le lieu du combat. Ztąd ie poszły sposoby mowienia niewłaśnie; wynisć ná plac dla potkania się, y ten drugi, Rada ná placu; to iest rada podczas samey potrzeby y w sprawie wzięta.

ARE'OPAGE, subst.masc. (*Tribunal des Atheniens, qui se tenoit dans un petit bourg où il y avoit un Temple de Mars, qui luy a donné son nom.*) Areopagus, *genit.* Areopagi, m. *Cic.* AREOPAG Pałac Sądowy Ateńczykow ktore sądy bywały w Kościele Marsa w miasteczku iednym skąd tu imię mu nádano.

ARE'OPAGITE, subst.m. (*un des Juges, de l'Aréopage.*) Areopagites, *genit.* Areopagitæ, masc. *Cic* AREOPAGITA, Sędzia Ateńskiego Trybunału Areopagu.

Solon établit les Aréopagites. Areopagitæ à Solone constituti sunt, *Cic.* Solon postanowił Areopagitow.

AREZZO, (*Ville d'Italie en Toscane & Evesché de la Province Romaine.*) Aretium, *genit.* Aretii, neut. ARECO Miasto Włoskie w Toskaniy y Biskupstwo Prowincyi Rzymskiey

ARGEMONE, subst.f (*Espece de pavot sauvage qui est bon pour les tayes des yeux*) Argemone *gen.* argemones, f. Argemonia, *gen.* argemoniæ, f. *Plin.* BIELMOK ziele, rodzay maku dzikiego, ktory pomocny iest ná spędzenie bielmu z oczu.

ARGENS, (*Riviere de Provence, qui se jette dans la mer près de Frejus.*) Argenteus, *gen.* Argentei, masc. ARGENT, Rzeka Prowencyi wpadaiąca w morze pod Frejus miastem

ARGENT, subst.m. *on prononce* arjant. (*Metal fort blanc & fort dur.*) Argentum, *genit.* argenti, n. *Cic.* SREBRO Kruszec barzo biały y twardy.

Argent fabriqué, ou *mis en œuvre*, ou *de la vaissella d'argent*. Argentum, *genit.* argenti, n. (*mis seul.*) Argentum factum, n. *Cic.* *(*le contraire est* Argentum infectum. *Liv. Argent en masse*, ou *en lingot.*) SREBRO robione rożne naczynia srebrne, służba stołowa. **przeciwna iest* srebro nierobione, srebro w cegiełkach.

Argent affiné, ou *épuré*. Argentum purum. *Juv.* **Argent tres fin & tres pur.* Argentum pustulatum. *Suet.* Srebro przednie *Srebro barzo przednie.

L'éclat, ou *le brillant de l'argent*. Argenti splendor, *genit.* splendoris, m. *Hor.* Jasność Srebra.

Veines d'argent. Argenti venæ, *genit.* venarum, fœm.plur. Żyły srebra w ziemi,

Argent battu & reduit en feuilles. Argentum in tenues laminas ductum. Srebro bite, srebro w liściach, ksiązk we srebro.

Argent trait. Argentum ductile, *genit.* argenti ductilis, neut. Srebro ciągnione.

ARGENT, (*parlant en general de toute sorte de Monnoye dont on se sert dans le commerce.*) Argentum, i, n. *Plaut. Ter. Hor.* Pecunia *gen.* pecuniæ, f. Nummi, *orum* nummorum, m.plur. *Cic.* PIENIĄDZE mowiąc ogolnie, o monecie ktorey zażywaią w kupczeniu.

ARGENT, (*Monnaye seulement faite d'argent.*) Argentum signatum, n. *Cic.* Argenti nummus. SREBRO, monetá samá

Il aime l'argent. Suspicit argentum. Pallet amore argenti. *Hor.* comme qui diroit, *La passion qu'il a pour l'argent le rend tout pasle.** *Faute*, ou *disette d'argent*. Nummaria difficultas, *gen.* nummariæ difficultatis, f. Kocha się w pieniądzach iakoby kto mowił, pobladł od chciwości pieniędzy. * Niedostatek pieniędzy.

Il a faute, ou *disette d'argent, il manque d'argent*. Numaria difficultas cum tenet. *Cic.* Est illi inopia rei pecuniariæ. *Cic.* Braknie mu niemá pieniędzy.

N'avoir point d'argent comptant. Pecuniam numeratum non habere in præsentiâ. *Cic.* Niemieć gotowych pieniędzy, niebyć przy pieniądzach.

On ne trouve plus d'argent à emprunter. Argentum nusquam invenitur mutuum. *Plaut.* Już niedostatanie pieniędzy pożyczyć.

Il y a peu d'argent à l'épargne, on en cherche de tous les costez pour en donner aux soldats, qui ont bien servi. Incredibiles angustiæ pecuniæ publicæ, quæ conquæritur undique, ut optimè meritis militibus promissa solvantur. *Cic.* Mało iest pieniędzy w skarbie, wszędzie ich szukaią dlá zapłacenia żołnierzá zasłużonego.

Argent à mettre en rente. Pecunia calendario destinata. Pecunia in calendarium conversa. Pieniądze ná prowizyą ná interess odłożone.

(Les Rentes se payoient anciennement à Rome le premier des Mois, qu'on nommoit Calendes.) Płacono niegdyś prowizye od summ w Rzymie pierwszych dni miesiąca każdego, ktore nazywano Kálendy.

Amasser, ou *faire de l'argent.* Pecuniam facere, *ou* conflare, *ou* cogere. *Cic.* Zbierać pieniądze.

Amasser bien de l'argent, se faire riche en peu de temps. Venire ad maximas opes, ou pecunias, *ou* divitias paucis ánnis *Cic. Plin.* Naabierać wiele pieniędzy, w krotkim czasie się zbogacić.

Amasser de l'argent par toutes sortes de moyens. Pecuniam æruscare, ou corradere. *Plaut.* Wszelakiemi sposobami grosza zbiiać.

Attrapper de l'argent à quelqu'un. Emungere aliquem argento. *Ter.* Wyciągnąć, wykręcić u kogo pieniędzy.

Donner son argent à interest, ou *en rente*. Locare argentum Locare argentum fœnori. *Plaut.* Dać pieniądze swoie ná interess ná lichwę.

Il est affamé d'argent. Est illi fames & sitis argenti. *Hor.* Głodny nienásycony pieniędzy.

Dépenser, manger son argent. Argentum absumere. *Plaut.* Adedere argentum. *Cic.* Stracić, przetrawić, przemarnować, pieniądze, przeieść ie.

Dépenser l'argent d'autruy. Conficere argentum alienjus. *Ter.* Stracić, wydać cudze pieniądze.

Vous ne m'avez point marié à de l'argent, mais à un homme. Non me tu argento dedisti, sed viro. *Plaut.* Nie wydałeś mię zá pieniądze, ále zá człeka, zá mąż.

Faire argent d'une chose. Pecuniam ex re aliquâ conficere. Spieniężyć co.

Prester de l'argent à quelqu'un. Credere alieni argentum. Mutuum argentum alicui dare. *Plaut. Cic.* Pożyczyć komu pieniędzy.

On vous a donné à prendre l'argent le plus liquide, ou *le plus comptant*. Pecunia expeditissima tibi decreta est. *Cic.* Naznaczono ci, odkazano gotowiusieńkie pieniądze.

Rendre l'argent à celuy qui nous l'a presté Argentum alieni rescribere, nummos alicui reponere. *Plaut. Ter.* Oddać pieniądze temu co nam pożyczył.

Avancer de l'argent à quelqu'un, luy en donner d'avance. Præ manu dare álicui pecuniam. *Ter.* Dać postąpić komu ná rękę pieniędzy.

Donner de l'argent à quelqu'un pour l'empescher de parler. Astringere linguam alicujus mercede. *Cic.* Dać komu pieniędzy, áby nie gadał.

On ne sçauroit mieux employer son argent qu'à cela, ou *n'en peut jamais faire un meilleur employ.* Pecunia meliùs poni nusquam potest. *Cicer.* Nie można lepiey zażyć pieniędzy iak ná to, nie można ich lepiey nigdy wydać.

Emprunter de l'argent. Mutuas pecunias sumere. *Plaut.* Mutuum rogare. *Plaut.* Pożyczać pieniędzy.

Argent qui ne porte point d'interest, ou *qui ne profite point.* Pecunia otiosa. *Plin-Jun.* Nummi vacui, m.plur. *Scæv.* *(*le contraire est* Pecunia quæstuosa, ou fœnore occupata. *Argent qui profite & qui est mis à interest.*) Pieniądze pożytku żadnego nie czyniące leżące darmo. **przeciwna iest* pieniądze dane ná interess, pożyteczne.

Faire profiter son argent. Pecuniam occupare. *Cic.* Szukać pożytku dochodu z pieniędzy swoich.

C'est un homme à argent, qui fait tout pour de l'argent. Venalis homo. *Salust.* Zá pieniądze człowiek, co nic nie uczyni chyba zá pieniądze.

Avec de l'argent on a de la noblesse & de la beauté. Genus & formam donat regina pecunia, **Avec de l'argent on a des honneurs.* Dat census honores. **Avec de l'argent on se fait des amis.* Census dat amicitias. *Hor.* Y urodzenie, y uroda iest przy pieniądzach, *Zá pieniądze dostanie godności. *Dostanie przyiaciol zá pieniądze.

Il n'y a point d'inventions qu'il ne sçache pour avoir de l'argent. Omnes vias pecuniæ novit. *Cic.* Nie masz sposobu ktoregoby nie wiedział dla dostania pieniędzy.

Qui a bien de l'argent. Benè nummatus, a, um. *Plaut.* Pecuniosus, a, um. *Cic.* Pieniężny bogaty.

Il a bien de l'argent en contrats, ou *en obligations.* Pecuniam habere in nominibus. Habet argentum in tabulis debitum. *Cic.*

Cic. Mz wielkie summy ná záſtawach ná intereſſie.

Je ne ſçay ce que mon argent devient. Ratio mihi impenſarum non conſtat. *Suet.* Nie wiem w co ſię moie pieniądze obracaią.

Retenir l'argent ſans le rendre. Supprimere nummus, *ou* pecuniam. *Cic.* Zátrzymać pieniądze nieoddaiąc ich.

ARGENT, (*qui ſervoit à Rome pour fournir à la dépenſe des jeux publics, & recompenſer les Comédiens.*) Lucar, *genit.* lucaris, neut. ZAPŁATA krotofilnikow widowy koſzt, pieniądze ktore ſłużyły w Rzymie na zápłacenie y nádgrodę Komedyzatow.

(Ce mot ſelon S. Iſidore vient de *Lucus* qui ſignifie un *Bois*, parceque l'argent qui provenoit de la coupe des Bois publics, eſtois deſtiné à cet uſage.) To ſłowo według S. Izydora pochodzi od *Lucus* co znaczy gay, bo pieniądze ktore zbierano z gaienia ſię w laſach publicznych, obracano ná te unkoſzta.

ON DIT proverbialement, *Argent comptant porte médecine.* Præſens argentum, præſens medicina.* *L'argent eſt le nerf de la guerre.* Nervus belli, pecunia. *Cic.* c'eſt à dire que *Sans argent on ne peut faire la guerre.* **Point d'argent, point de Suiſſes.* Ut ab Helvetiis non ſine ſtipendio, ſic à nemine ſine lucro, præſtatur auxilium.* *Qui a de l'argent, a des pirouëttes* pour dire qu'*Un homme qui a de l'argent ne manque de rien.* Multa habenti, nihil deeſt. Quidvis nummis præſentibus opta & veniet. Clauſum poſſidet arca Jovem. *Petr.* c'eſt à dire *Un coffre plein d'argent vaut un Jupiter.* *Il vaut trop d'argent, il vaut beaucoup.* Hunc auro decet expendi. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem *gotowizna naylepſze zdrowie* *Pieniądze náywiecey dokazaią ná woynie to ieſt że bez pieniędzy trudno wuiować. *Nie maſz pieniędzy niemaſz ſzwaycara, to ieſt darmo nikt niechce ſłużyć. *Kto ma pieniądze ma wſzyſtko, ſzkatułá pełna pieniędzy ſtoi za Jowiſza. *Wiele koſztnie pieniędzy, barzo ieſt drogi.

ARGENT-VIF, *ou* VIF-ARGENT, ſubſt. maſc. (*Mercure, ſubſtance liquide, acide, ſubtile & aërée.*) Argentum-vivum, *genit.* argenti-vivi, n. *(*Pline l'appelle encore* Vomica liquoris æterni & rerum omnium venenum. **Les Philoſophes employent le mot* Hyddrargyram, i, n. *qui eſt grec.*) ZYWE Srebro, Merkuryaſz; iſtota rzadka, ſzczypiąca, ſubtelna, powietrza pełna.*Pliniuſz náżywa żyłą wiekuiście płynąca. *Filozofowie názywaią *Hydrargir* z greckа.

D'ARGENT, *ou* *Qui eſt d'argent.* Argenteus, argentea, argenteum. *Cic.* SREBRNY co ieſt ze ſrebra.

Meſlé d'argent. Argentoſus, a, um. *Plin.* Mięſzany ze ſrebrem.

ARGENTAN, *ſur Orne, on prononce* arjantan. (*Ville de Normandie.*) Argentomagum, *genit* Argentomagi, neut. ARGENTORAT nad Orną Miaſto Normaniy.

(Il ne la faut pas confondre avec Argentan, *ou* Argenton ſur la Creuſe dans le Berry.) Nie trzeba go brać zá argentorat nád Krewaą w Bareńſkim Xięſtwie.

ARGENTÉ, m. ARGENTÉE, f. (*coloré, ou couvert d'argent.*) Argentatus. Inargentatus, a, um. *Plin.* POSREBRZANY ſrebrem powłoczony.

ARGENTER, V. act. *on prononce* arjanter. (*Colorer, ou couvrir d'argent.*) Aliquid argento obducere, (obduco, is, obduxi obductum.) *Cic. Plin.* POSRZEBRZAC.

ARGENTERIE, ſubſt. f. *on prononce* arjanterie (*De la vaiſſelle d'argent, ou des utenſiles d'argent.*) Argentea vaſa, *genit.* argentorum vaſorum, n. pl. *Cic.* SREBRA; naczynia ſrebrne, Buábá ſtołowá lub wſzelkie ſprzęty ſrebrne.

ARGENTEUX, m. *on prononce* arjanteux. ARGENTEUSE, f. adject. (*Accommodé, & qui a de l'argent mignon.*) Benè peculiatur. *Cic.* KTORY má piękny groſz.

(Ce mot eſt bas, & peu en uſage dans noſtre Langue.) To ſłowo ieſt podłe, y mało co w zaywaniu, w ięzyku Francuſkim.

ARGENTIER, ſubſt. m. *on prononce* arjantier. (*Officier d'un Prince, ou d'un Seigneur, qui reçoit & garde l'argent pour ſervir aux beſoins du Prince.*) PODSKARBI, co ſkarbem, pieniędzmi Pańſkiemi zawiaduie.

ARGENTIN, m. *on prononce* arjantin. ARGENTINE, f. adject.) *Qui a la couleur, ou le ſon de l'argent.*) Argentatus, argentea, argenteum. *Ovid.* SREBRNY co má dzwięk álbo farbę, ſrebrną; Biało iaſny.

Une fontaine argentine, dont les eaux ſont claire, comme de l'argent. Fons argenteus, *genit.* fontis argentei, m. *Ovid.* Zrzodło ſrebrzyſte ktorego wody ſą czyſte iak ſrebro.

ARGENTINE, ſubſt. f. *on prononce* arjantine. (*herbe, qui a le deſſous de la feuille tout blanc comme de l'argent.* (Argentina, *genit.* argentinæ, f. SREBRNIK ziele liście maiące od ſpodu białe iak ſrebro.

ARGIE, (*Contrée du Péloponneſe.*) Argia, *genit.* Argia, f. *Strab.* ARGOLIA Kray Peloponezu.

ARGIEN, m. (*Celuy qui eſt d'Argie.*) Argiaus, Argiva, Argivum. *Virg.* ARGOLIK, co ieſt rodem z Argoliy.

ARGIENNE, f. (*Celle qui eſt d'Argie*) Argiva, *gen.* æ, f. *Virg.* ARGOLICZANKA, ta co ieſt rodem z Argoliy.

D'ARGIE, (*Qui concerne le païs*) Argivus. *Virg.* ARGOLICKI co należy do Argoliy.

ARGILLE, ſubſt. f (*Terre graſſe à faire de la poterie.*) Argilla, *genit.* argillæ, f. *Cic.* GLINA Ziemia tłuſta, do lepionych robot ſłużąca.

D'ARGILLE. Argilloſus, argilloſa, argilloſum. *Colum.* GLINIANY.

ARGILLEUX, m. ARGILLEUSE, f. adject. GLINIASTY

ARGO, (*Vaiſſeau qui porta les Argonautes à la conqueſte de la Toiſon d'or.*) Argo, *ſeul. genit.* Argûs, f. OKRĘT ſławny, ktory prowadził Kawalerow po złote runo płynących

ARGONAUTES, ſubſt. maſc. *Heros de la Grece, qui paſſerent à Colchos & en rapporterent la Toiſon d'or.*) Argonautæ, *genit.* Argonautarum, maſc. plur. ARGONAUTOWIE ſławni Kawalerowie Greccy ktorzy do Kolchow płynęli y złote runo przywieźli.

(Les Poëtes diſent que ces Heros furent 14. dont Jaſon étoit le Chef.) Poetowie powiadaią że tych Kawalerow było 14. ktorych wodzem był Jazon.

ARGOS. (*Ville du Peloponneſe.*) Argos, neut. ARGOS Miaſto Peloponezu.

ARGUER, V. act. (*Trouver à redire à quelqu'un, & le reprendre.*) Arguere, (arguo, is, argui, argutum.) STROFOWAC znaydować co w kimś godnego karcenia.

Mot bas & rare dans l'uſage.) Słowo podłe, y rzadko używane.

ARGUMENT, ſubſt. maſc. *on prononce* argumant (*Sujet, matiere d'un diſcours.*) Argumentum, *genit.* argumenti, n. RZECZ o ktorey ſię mowi.

ARGUMENT, (*Syllogiſme en Philoſophie.*) Argumentum, i, n. Argumentatio, *genit.* onis, f. Syllogiſmus, *genit.* ſyllogiſmi, m. *SYLLOGIZM* u Filozofow *Argument*; dowod.

Un fort argument. Argumentum firmum, *ou* Validum, *ou* grave. *Cic.* **Un foible, & languiſſant.* Argumentum frigidum & vanum. *Quint.* **Argument qui n'eſt pas en forme, qui eſt vicieux.* Argumentum vitioſum. **Argument captieux.* Sophiſma, *genit* ſophiſmatis, o. Mocny dowod. *Słaby mdły dowod. *Dowod źle ułożony niedoſkonały. *Dowod chytry, podchwytliwy ſzatowſki,

Mettre un argument en forme, ou ſelon les regles de la Logique. Syllogiſmum, *ou* argumentum ex Dialecticæ præceptis conteзere, *ou* componere. Dowod ułożyć náleżycie według opiſania Logiki.

Serrer un argument. Argumentum aſtringere. *Cic.* *(*le contraire eſt* Dilitare argumentum. *Cic.* *Eſtendre ſon argument, ſon raiſonnement.*) Dowod zebrać krotko. **przeciwna ieſt* dowod obſzerniey wyrazić.

ARGUMENTATION, ſubſt, f. *on prononce* argumentation. (*Syllogiſme dont on ſe ſert en Philoſophie.*) Argumentatio, *genit.* argumentationis, f. *Cic.* DOWODZENIE Sylogizm ktorego w Filozofiy zażywaią.

ARGUMENTER, V. n. *on prononce* argumanter. (*Raiſonner par argumens.*) Argumentari, (argumentor, aris, argumentatus ſum. (dep. *Cic.* DOWODZIC rozważać dowodami

ARGUTIES, ſubſt. f. (*ſubtilités d'eſprit.*) Argutia, *genit.* argutiarum, f. pl. SUBTELNOSC, wybiegrozumu, wykręt.

(Mot qui n'eſt point en uſage.) Słowo ktore nie ieſt w używaniu.

ARICIA anjourd'huy LA RICCIA, (*petite Ville dans la compagne de Rome.* Aricia. *genit.* Ariciæ, f. *Cic.* RIKCYA Miaſteczko w Kampaniy Rzymſkiey.

ARIDE, adject. m. & f. (*Sec.*) Aridus, arida, aridum. SUCHY.

Des terres arides. Arva arida, a. pl. *Ovid.* Grunta ſuche.

ARIDE dans le figuré, (*Sec.*) Aridus. Siccus, a, um. *Cic.* SUCHY *niewłaśnie.*

ON DIT *Un diſcours aride & ſec.* Genus ſermonis aridum

Sicca oratio. *Cic.* *Une narration aride & seche.* Narràtio ârida ac jejuna. *Quint.* *Un esprit aride, sec, qui ne produit rien.* Aridam, ou infelix ingenium. *Cic.* MOWIĄ; Mowa sucha. *Powieść sucha nie przyiemna. *Dowcip suchy tępy, poięcie trudne.

ARIDITE', subst.f. (*Secheresse.*) Ariditas, *gen.* ariditatis. SUCHOSC.

ON DIT Siccitas orationis. *Cicer.* [*Une secheresse d'un discours, un discours sec & aride,*) MOWI się oschłość w mowienio.

ARISTOCRATIE, subst.f. (*Espece de Gouvernement politique, qui se fait par un nombre de personnes les plus considerable.*) Aristocratica, *genit.* aristocraticæ, f. RZECZYPOSPOLITEY sprawowanie, rząd polityczny, gdzie przednieysze osoby rządzą.

ARISTOCRATIQUEMENT, adverb. PRZEDNIEYSZYCh rządem.

ARISTOLOCHIE, subst.f. (*plante médicinale.*) Aristolochia, *genit.* aristolochiæ, f. *Cic.* KOKORNAK, álbo kokorycz, ziele lekarskie.

ARITHME'TICIEN, subst.m. (*Qui sçait l'Arithmétique, ou le calcul.*) Arithmeticus, *genit.* arithmetici, masc. RACHMISTRZ, umiący się ná liczbie y rachonku.

ARITHME'TICIEN, (*Qui enseigne l'arithmétique.*) Arithmeticæ doctor. Arithmetices doctor, ou professor, oris, masc. RACHOWAC, álbo liczby uczący.

ARITHME'TIQUE, subst.f. (*L'art de supputer, la science de compter, & de calculer.*) Arithmetice, *genit.* arithmetices, f. Arithmetica, *genit.* arithmeticæ, f. *Cic.* RACHMISTRZKA Nauka.

ARLES *sur le Rhesne,* (*Ville Archiepiscopale de Provence*) Arelate, *genit.* Arelates, f. *Sue.* Arelas, *genit.* Arelatis, f. *Auson.* ARLES, Miasto nad Rodanem rzeką w Prowincyi.

D'ARLES. Arelatensis & hoc Arelatense. adject. ARELATCZYK, álbo Arelacki.

ARMAGNAC, (*Comté en Gascogne.*) Armeniacus ager, *genit.* Armeniaci agri, m. ARMENIAK Hrabstwo w Waskoniy

ARMANSON, (*Riviere de Bourgogne, qui se jette dans l'Yonne, prés d'Auxerre.*) Armentio, *genit.* Armentionis, f. ARMENC Rzeka w Burgundyi wpadaiąca w Ikawnę blisko Antysyodoro.

ARMATEUR, subst.m. (*Commandant de quelque vaisseau armé en guerre pour courir sur les vaisseaux du parti ennemi*) Navis præfectus qui incurrit in naves hostiles, & illas consectatur prædandas. STARSZY Urzędnik okrętu iakiego woiennego podiazdowego przeciwko nieprzyiacielowi.

(C'est une espece de Pirate, mais qui a pouvoir ou commission de faire un armement, de courir sur les vaisseaux ennemis & de les piller.) Jest to nakształt naiezdnika Morskiego, ále ktory ma zlecenie y moc uzbroić okręty, nápadać ná nieprzyiacielskie statki, y one rabować.

ARME, subst. fem. BRON.

(Ce mot n'est d'usage au singulier en notre Langue que lors que l'on parle d'une arme particuliere, comme d'un Fusil, d'un Mousquet, car on dit par exemple *le Fusil est une bonne arme.* On se sert en Latin de *Telum* pour toute Arme de Trait; de *Bombarde,* de *Sclopus,* & de *Sclopetum* pour toute Arme à Feu.) To słowo w Języku Francuskim nie iest w używaniu w liczbie poiedynczey tylko kiedy się mowi o rynsztunku iákim w osobności iáko *Fuzyi, Muszkiecie,* gdyż ná przykład mowi się *Fuzya iest dobra broń;* záżywaią w łacińskim słowa *Telum,* ná wszelką broń pociskową; á zaś *Bombarda sclopus,* y *sclopetum;* ná wszelką broń ognistą.

ARMES (*en general.*) Arma, *genit.* armorum, neut. plur. Telum, *genit.* teli, n. *Cic.* Ferramenta, *genit.* ferramentorum, n.pl. *Cic.* BRON w ogolności.

Armes défensives, (*dont on se sert pour repousser ceux qui nous veulent nuire.*) Arma ad tegendum. *Cic.* *Armes offensives.* Arma ad nocendum. *Cic.* *Armes de combat.* Pugnatoria arma, n. pl. *Suet.* Broń álbo woyna sprawiedliwa, ná obronę własną przeciw tym co nam chcą szkodzić. *Broń álbo woyna niesłuszna záczepiaiąca kogo. *Broń woienna, rynsztunek woienny.

J'ay toujours esté curieux d'avoir de bonnes armes. Semper bonorum ferramentorum studiosus fui. *Cic.* Zawszem się oto stárał ábym miał broń dobrą.

Prendre les armes, s'armer. Arma induere. Accingi armis. Uzbroić się, nosić broń ná sobie.

Crier aux armes, ou *qu'on prenne les armes, faire prendre les armes.* Arma imperare. Ad arma vocare. *Cic.* Zawołáć do broni, kazać broń bráć.

On court aux armes Ad arma itum est. *Cic.* Pobiegą do broni.

Estre en armes, ou *sous les armes.* In armis esse. *Cæs.* Stać pod bronią, stać zbroiony.

Il a combattu les armes à main. Congressus est armatus. *Cic.* Potkał się broń w ręku maiąc.

Les armes ne peuvent gueres avoir de succès au dehors, s'il n'y a un bon conseil au dedans, ou *Sans un bon conseil, les armes ne servent gueres.* Parva sunt foris arma, nisi sit consilium domi. *Cic.* Ná mało się zdá broń w polu kiedy rady niemasz w domu.

FAIRE *des armes, les forger, les fabriquer.* Arma facere, ou cudere. *Cic* BRON robić odlewać.

FAIRE *des armes, escrimer.* Rudibus batuere. *Plaut. Suet.* ou pugnare. *Cic.* *Præpilatis gladiis digladiari. depon. UCZYC się bronią robić.

Apprendre à faire des armes. Artem digladiandi discere. UCZYC się bić się, y broni zażyć.

Un maistre d'armes, ou *Maistre en fait d'armes.* Lanista, *genit.* lanistæ, m. *Cic.* Ten co uczy woiennych ćwiczenia.

ON DIT *Passer un soldat par les armes,* pour dire *Exécuter un soldat pour un crime militaire.* Damnatum capite militem armis displosis necare, ou interficere, ou occidere. *Cic.* ROZTRZELAC żołnierza, zaprzepáścić go przez broń zá kryminał.

ARMES se dit figurement. *Cette soumission luy fit tomber les armes des mains,* ou *le desarma, fit cesser sa colere.* Illum infregit humilis precatus. *Stat.* BRON się mowi niewłaśnie, Tá pokorá broń mu z ręki wytrąciłá álbo sprawiłá to że się gniew iego ukoił.

Vostre vertu a quelque destin particulier, car sans prendre les armes vous avez des succés, que n'ont point ceux qui les prennent. Fatale nescio quid tuæ virtuti datum, est enim tua toga omnium armis felicior. *Cic.* DZIELNOSC twoia coś má zá los swoy osobliwy, bo y bez broni má to szczęście ktorego inni chociaż zbroyni nie maią.

(*Toga* estoit un Habit Romain qu'on portoit en paix.) *Togá* byłá suknia Rzymska ktorey podczas pokoiu zażywano,

La constance est sans armes contre un malheur si extraordinaire. Tanto tamque insolito casu frangitur omnis constantia & firmitas animi. Już tu y męstwo bezbronne w tak niezwyczaynym nieszczęściu.

ON DIT encore *Combattre un homme par ses propres armes.* Suo gladio aliquem jugulare. *Ter.* Mowią iesżcze własną bronią kogo woiować.

Baisser les armes, pour dire *Se soumettre faire d'humbles soumissions.* Submittere se in humilitatem. *Cic.* Broń złożyć to iest upokorzyć się.

ARMES pour *la Guerre.* Arma Bella, n. pl. *Cic.* OREZE zá woynę.

Il est né pour les armes, ou *pour la guerre.* Ad bella, ou ad arma natos. *Cic.* Urodził się do orężá, do boiu.

Il est en age de porter les armes. Per ætatem arma ferre potest. *Liv.* Jest w wieku do noszenia orężá.

On resolut de prendre les armes & de faire la guerre. Decretum est ut ad arma, ou ad saga iretur. *Cic.* Postanowiono bráć się do orężá, y woynę zacząć.

(*Sagum* estoit un Habilement que les Romains portoient en guerre, *Sagum* byłá száta ktorey Rzymianie zażywali podczas woyny.

Les armes sont journalieres, pour dire *Tantost on a l'avantage, & tantost du desavantage.* Belli Mars communis & incerti exitus præliorum. *Cic.* Codzień się szczęście odmienia ná woynie to iest raz się szczęści drugi raz nie.

Toute l'Europe est en armes. In armis est omnis Europa. *Cæs.* Bello ardet, ou flagrat Europa. *Cic.* Cáła Europá iest w zbroi, wszędzie woyná.

Mettre bas les armes, cesser de faire la guerre. Arma ponere, ou deponere, ou abjicere. *Cic.* *Cæs.* Ab armis discedere. *Cic* Poprzestać woyny.

Porter les armes sous un Général Aliquo imperatore mereri. Aliquo Duce stipendia mereri. *Cic.* Służyć pod znakiem iakim woyskową.

ARMES, (*les defenses naturelles des animaux comme les ongles,*

ongles, les griffes &c.) Arma, n. pl *Cic.* Broń obroná przyrodzaná zwierząt iako pazury, szpony.

ARMES, subst. f. pour *Armoiries.* (*Ce sont des marques d'honneur qui se mettent dans les Escus, & sur les Enseignes.*) Gentilitii scuti insignia, *gen.* insignium, n. pl. Gentilitia stemmata, *gen.* gentilitiorum stemmatum, n. pl. HERB kleynot Rycerstwá, znaki zacności ktore się wyrażáią ná tarczach y ná chorągwiach.

ARME', m. ARME'E, f. part. pass. *du verbe* ARMER. Armatus. Armis instructus, a, um. *(*le contraire est* Inermis & hoc inerme. *adiect.* Inermus, a, inermum. *Cic. Salust. Qui n'est point armé &* Semiermis & hoc semierme. *Liv. Qui est armé à demi.*) ZBROYNY UZBROIONY od słowá uzbraiam **przeciwná* bezbronny y wpoł zbroyny.

Armé de toutes pieces, de pied en cap, depuis les pieds jusques à la teste. Instructus omnibus armis. *Stat.* Cataphractus miles. *Salust.* Loricatus, a, um. *Liv.* Uzbroiony od stop do głowy.

Soldats armez à la legere. Levis armaturæ milites. Levis armatura. *Cic.* *(*le contraire est* Milites gravis armaturæ. *Ce Soldats pesament armez*) Letko uzbroiany żołnierz lekki żołnierz **przeciwna* żołniera ciężko uzbroiony.

Un vaisseau armé en guerre, ou en course. Navis instructa & parata ad bellum. Okręt uzbroiony gotowy do woyny.

ON DIT au figuré *Armé d' impudence, d'insolence.* Armatus audaciâ, insolentiâ, *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie uzbroiony niewstydem, zuchwałością.

Il est armé contre la mauvaise fortune. Armatus est optimè contra adversam fortunam. *Cic.* Uzbroiony iest przeciwko nieszczęściom.

ARME'E, subst. f. (*Corps de plusieurs gens de guerre assemblez sous un Général.*) Exercitus, *genit.* exercitûs. WOYSKO zebranie wielu ludzi woiennych pod iednym wodzem.

ARME'E *rangée en bataille, ou en ordre de bâtaille.* Acies, *genit.* aciei, f. Acies instructa. *Cic.* WOYSKO uszykowane do boiu, *álbo* w porządku do potrzeby.

ARME'E *en marche.* Agmen, *genit.* agminis, n. *Cic.* WOYSKO w ciągnieniu.

ARME'E *de vielles troupes.* Veteranorum exercitus. Veteranus exercitus. *Cic.* *(*le contraire est* Exercitus tiro. *Armée de nouveaux soldats.*) WOYSKO z starych żołnierzy. **przeciwna iest* Woysko z młodych ludzi nowozaciężnych.

ARME'E *de gens de pied.* Pedestres copiæ, *genit.* pedestrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO piesze, piechota.

ARME'E *de cavalerie.* Equestres copiæ, *genit.* equestrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO Konne Kawalerya.

ARME'E *de gens ramassez.* Collectitius exercitus, *gen.* collectitii exercitûs, masc. *Cic.* WOYSKO zbierane, zbierana drużyna.

ARME'E *levée à la haste.* Tumultuarius, *ou* subitarius exercitus, *gen.* tumultuarii, *ou* subitarii exercitûs, m. WOYSKO nagle zbierane.

ARME'E *de terre* Terrestres copiæ, *genit.* terrestrium copiarum, f. pl. *Cic.* WOYSKO lądem.

ARME'E *Navale, Armée par mer. Armée de mer.* Classis, *genit.* classis, f. *Cic.* WOYSKO wodne ná morzu.

La teste d'une armée rangée en bâtaille. Prima acies. *Liv.* **La queuë d'une armée rangée en bâtaille.* Postrema, *ou* novissima acies. Czoło woyska uszykowanego do potrzeby. *Tył woyska uszykowanego do boiu.

La teste d'une armée qui est en marche. Primum agmen, *genit.* primi agminis, neut. **La queuë d'une armée en marche.* Postremum agmen. *Liv.* Przednia straż woyska w ciągnieniu będącego. *Odwod woyska w ciągnieniu będącego.

ARMEMENT, subst, masc. *on prononce* armemant. (*Appareil, ou préparatif de guerre.*) Belli apparatus, *genit.* belli apparatûs, m. *Cic.* WYPRAWA woienna.

Faire un grand armement sur mer & sur terre. Terrâ marique ingentem exercitum comparare. *Cic.* Wielkie woyska wyprawić lądem y wodą.

ARMEMENT *de vaisseaux.* Navalis apparatus, *genit.* navalis apparatûs, m. *Cic.* OKRĘTOW ozbroienie.

ARME'NIE, (*Contrée, ou Royaume de l'Asie.*) Armenia, *genit.* Armeniæ, f. ARMENIA Kray Krolestwa Azyi.

(Elle estoit anciennement divisée en deux par l'Euphrate, la grande & la petite Arménie.) Z dawności dzielił ią Eufrates ná dwoie, ná wielką y máłą.

D'ARME'NIE. Armeniacos, Armeniaca, Armeniacum. ORMANSKI.

ARME'NIEN, m. (*celuy qui est d'Armenie.*) Armenios, *genit.* Armenii, m. *Cic.* ORMANIN ten co iest z Armeniy.

ARMENIENNE. f. (*celle qui est d'Armenie.*) Armenia, *genit.* Armeniæ, f. *Cic.* ORMIANKA ta co iest z Armeniy.

ARMENTIERS, (*Ville du Comté de Flandres sur le Lis.*) Armentariæ, *genit.* Armentariarum, f. pl. ARMENTAR, Miasto Hrabstwa Flandryi nad Ligerą rzeką.

ARMER, V. act. (*Donner des armes, mettre des armes à la main de quelqu'un.*) Armare, (armo, as, armavi, armatum.) act. acc. *Cic. Cæs.* UZBROIC kogo, dodać broni, dać komu broń w rękę.

s'ARMER, (*Vestir, ou prendre ses armes, les endosser.*) Se armare. act. UZBROIC się ubrać się w zbroią wdziać ná siebie

Armer, faire prendre les armes. Armare. *Liv.* Ad arma vocare. *Cic.* Do Broni kazać, do boiu zatrąbować.

On arme, on prend les armes de tous les costez. Armatur, bellum ubique paratur. *Cæs.* Zewsząd się do broni biorą, woynę gotuią

L'esperance de la liberte avoit armé les peuples. Spes libertatis armaverat populos. *Liv.* Nádzieia wolności uzbroiła była narody.

ARMER, (*Garnir les choses de ce qui leur peut servir de défenses & de soûtien.*) Armare. Munire, (munio, is, munivi, munitum.) Tegere. Protegere, (tego, is, texi, tectum.) act. acc. *Cic. Cæs.* UZBROIC, przybrać rzeczy w to co im może być obroną y pomocą.

Il arma ces tours de parapets & de clayes en flanc & sur le devant. A fronte atque ab utroque latere turres cratibus a e pluteis protexit. *Cæs.* Opatrzył wieże swoie kratami y uzbroił płotami z bokow y przodu.

Armer les navires, les équiper de tout ce qui est necessaire pour combattre. Armare naves. *Cæs.* **Les armer de rostres, ou de longs bees.* Instruere rostris. *Colum.* Okręty opatrzyć wszelką obroną wyprawić ie zewszystkim co potrzebá, *Uzbroić ie z przodu nosami długiemi.

ARMER se dit figurément en morale, (*Fortifier.*) Armare, Munire. act. acc. *Cic.* UZBROIC mowi się niewłaśnie co do obyczaiow, umocnić utwierdzić.

Vostre rare & grand génie vous a armé & fortifié contre tous les évenemens. Ad omnia te summum atque excellens ingenium armavit. *Cal. ad. Cic.* Osobliwy twoy y wielki umysł uzbroił się y umocnił ná wszelakie przypadki.

La philosophie n'a pas seulement dissipé toutes mes inquiétudes, mais elle m'a encore armé contre tous les coups de la fortune. Philosophia me non modò à sollicitudine abduxit, sed armavit præterea ad omnes fortunæ impetus. *Cic.* Filozofia nie tylko rozpędziła wszystkie moie niespokoynośći, ále moie też uzbroiła ná wszystkie szczęścia odmiany.

S'armer d'éloquence; de resolution. Armare se eloquentiâ; ad firmitatem & constantiam intendere se. *Cic.* Uzbroić się, wymową, odwagą.

ARMET, subst. m. (*Casque, ou habillement de teste.*) Galea *genit.* galeæ, f. Szyszak, ozbroienie ná głowę.

ARMOIRE, subst. f. (*Meuble de bois à serrer les choses.*) Armarium, *genit.* armarii, n. *Cic.* SZAFA sprzęt z drzewa dla schowania.

ARMOIRE *à Livres.* Plutei, *genit.* pluteorum, m. plur. Foruli, *gen.* forulorum, m. pl. *Juv. Suet.* SZAFA ná Kśięgi.

Petite armoire. Armariolum, *genit.* armarioli, n. *Plaut.* Szafka.

ARMOIRIES, subst. f. (*Armes, marques de noblesse & de dignité.*) Gentilitia insignia, *genit.* gentilitiorum insignium, n. plur. HERBY znaki szlachectwa y zacności.

ARMOISE, subst. f. (*herbe reptile & odoriferante appellée communément Herbe de la S. Jean.*) Artemisia, *genit.* artemisiæ, f. *Plin.* BYLICA ziele ciągłe po ziemi y pachniące pospolicie nazwane ziele S. Jana.

ARMONIAC, subst. masc. (*c'est le nom qu'on donne à un sel artificiel fait de suye de cheminée & de sang humain, ou de deux tiers de sel marin & de dix parties d'urine d'un homme qui boit du vin.*) Sal ammoniacos, *genit.* salis ammoniaci, masc. *Colum. Ovid.* SOL zrobiona z sadzy od kominow y krwi ludzkiey, álbo ze dwoch części soli warzoney y z dziesiątey części, uryny człeka co wino pila.

(Quelques-uns disent *Ammoniac*, mais ce nom est proprement celuy d'une gomme.) Niektorzy mowią *Ammoniak* ále to właśnie znaczy gummę.

ARMORIAL, m. ARMORIALE, f. (*d'Armories.*) Gentilitios, a, um. HERBOWNY, HERBOWNA.

ARMORIER, V.act. c'est à dire *Peindre des Armoiries.* Insignia piogere.act. HERBY malować.

ARMORIQUE, (*Province de France, comme la Province Armorique, ou le Duché de Bretagne.*) Britannia Armorica, *genit.* Britanniæ, fœm. ARMORYKA Prowincya Francuska, iáko Prowincya Armoryka álbo Xięstwo Brytaniy.

ARMURE, subst.f. (*Armes défensives.*) Armatura, *genit.* armaturæ, f. Arma, *genit.* armorum, n.plur. ZBROIA broń oá obrnnę Ryosztunek woienny.

ARMURIER, subst.masc. (*Qui fait des armes à feu.*) Scutarius, *genit.* scutarii, m. *Plaut.* Armamenrarius, *genit.* armamentarii, m. Armorum faber *gen.* fabri, m. Armorum opifex, *gen.* opificis, m. PUSZKARZ ten co rożną strzelbę robi.

ARNHEIM, (*Ville du Duché de Gueldres dans les Provinces-Unies.*) Arenacum, *genit.* Arenaci, n. ARNNEM Miasto Xięstwa Geldryi w Holandyi.

ARNAY-LE-DUC, (*petite Ville de Bourgogne dans l'Auxois*) Arnæum-Ducium, *genit.* Arnæi-Ducii, neut. ARNEDUK Miasteczko w Burgundyi w Auayiskim powiecie.

ARNE, ou ARNO, (*Riviere d'Italie qui passe à Florence à Pise, & se jette dans la mer de Toscane.*) Arnus, *genit.* Arni, masc. ARNO Rzeka Włoska ktora płynie koło Florencyi y Pizy, y w pada w morze Toskańskie.

AROMATES, *ou* AROMATS, subst.masc. (*Drogues aromatiques & odoriférantes.*) Aromata, *genit.* aromatum, n. plur. *Colum.* WONNE rzeczy, korzenie.

AROMATIQUE, adject.m.&.f. (*Qui est de la nature des aromates, ou qui en est composé.*) Aromaticus, aromatica, aromaticum. *Plin.* KORZENNY co ma w sobie korzenność.

AROMATIZER, V. act. Aromatibus condire. act. acc. ZAPRAWIAC Korzeniami.

Du vin aromatique, ou *aromatizé.* Vinum aromatites, *genit.* vini aromatitæ, n. WINO przyprawne.

ARPENT, subst.masc. *on prononce* arpant. (*Certaine mesure de terre, qui est différente selon les diverses Provinces, & qui est ordinairement de cent perches en quarré.*) Jugerum, *genit.* jugeri, n. MORG wymiar pewny gruntu rożny według rożnych Kraiow pospolicie sto pręţow w kwadrat.

DEMI-ARPENT. Semi-jugerum, *gen.* semi-jugeri, n. *Col.* *Par arpent.* Jugeratim. adv. *Col.* POŁ MORGU Morgami.

ARPENTAGE, subst. masc. *on prononce* arpantage. (*L'action d'arpenter & de mesurer la terre,*) Agrorum mensio, *ou* dimensio, *genit.* mensionis, f. *Cicer.* WYMIERZANIE gruntow ná morgi.

ARPENTER, V.act. *on prononce* arpanter. (*Mesurer les terres.*) Agros metiri, (metior, iris, mensus sum.) dep. *Cicer.* WYMIERZAC ziemię ná morgi dzieląc.

ARPENTER signifie figurément, *Marcher beaucoup & à grands pas.* Proferre gradus, (profero, fers, protuli, prolatum) act. *Plaut. Stat.* Znaczy u cwłaśnie ... siła y spieszno chodzić

ARPENTEUR, subst.masc. *on prononce* arpanteur. (*Celuy qui arpente & mesure les terres.*) Mensor, *genit.* mensoris, masc. *Colum.* MIERNICZY ten co mierzy y ná morgi dzieli grunta.

ARPINO, ou ARPINAS, (*Ville de Latium, patrie de Ciceron.*) Arpinum, *gen.* Arpini, n. *Cic.* ARPINO Miasto w Lacyum oyczyzna Cycerona.

Qui est d'Arpino, ou d'Arpinas. Arpinas, *genit.* Arpinatis, comm.gen. *Cic.* Arpinateńczyk co iest z Arpion.

ARQUEBUSADE, subst.f. (*Coup d'arquebuse.*) Sclopeti ictus, *genit.* ictûs, masc. STRZELENIE z Strzelby.

ARQUEBUSE, subst.f. (*Arme à feu.*) Sclopetus, *genit.* scloperi, m. STRZELBA.

ARQUEBUSIER, subst. m. (*Qui fait des Arquebuses.*) Sclopetorum faber, *genit.* fabri, m. *°Armé d'une Arquebuse.* Sclopetarius, ii, m. PUSZKARZ ten co strzelby sobi, °Strzelec co strzelbą ozbroinny.

D'ARRACHE-PIED, adv. (*sans relasche.*) Sine ullâ intermissione. NIEUSTAIAC bez przestannie.

ARRACHEMENT, subst.m. (*l'action d'arracher.*) Avulsio, Evolsio, *genit.* onis. *°Si l'on parle des plantes, on dira Arrachement d'une plante.* Extirpatio, *genit.* extirpationis, f. *Colum.* WYRYWANIE. ° Jeżeli się mowi o Drzewach wykopanie.

ARRACHER, V.act. (*Tirer, oster, séparer de force, de violence & avec effort une chose d'une autre.*) Aliquid ab re aliquâ vellere, *ou* evellere, (vello, is, vulsi vulsum. *Cic. Ter.* extirpare, (extirpo, as, extirpavi, *Mart.* WYRYWAC odrywać siłą y gwałtem iedno od drugiego.

Arracher les dents. Eruere, *ou* evellere dentes. *Plin.* °*Les plumes à un oiseau.* Avi pennas eripere. *Phæd.* °*Les meschantes herbes.* Eruncare herbas. *Colum.* °*Les racines.* Extirpare radices. *Colum.* °*Les poils du corps.* Pilos corporis extirpare. *Mart.* °*Les cheveux.* Capillos evellere. *Phæd.* Wyrywać zęby. °Piora Ptakowi. °Złe zioła. °korzenie. °Włosy z ciała. °Włosy z głowy.

Arracher l'oreille avec les dents. Auriculam mordicùs auferre. *Cic.* °*Les yeux à quelqu'un* Alicui oculum excludere, *ou* effodere. Ucho ugryść orwać zębami. °Oczy wydrzeć komu

ARRACHER se dit figurément pour (*Détacher, oster de son esprit & de son cœur une chose en se faisant violence.*) Abstrahere, *ou* avellere, *ou* extrahere. act. acc. *Cic. Terent.* WYRWAC mowi się niewłaśnie, zá oderwać odłączyć wyrugować co z serca álbo z myśli swoiey gwałtownie.

Je l'ay arraché d'avec elle. Hunc ab eâ abstraxi. *Terent.* Oderwałem go od niey.

Arracher de son cœur le desir empressé d'avoir du bien. Eradere penitùs corde curam habendi. *Phæd.* Wydrzeć z serca zbytnią chciwość mienia dobrego.

Arracher quelqu'un à ses plaisirs. Divellere aliquam à voluptatibus. *Cic.* Oderwać kogo od rozkoszy.

Arracher les inquietudes de l'esprit. Spinas animi evellere °*Une opinion de l'esprit.* Ex animis evellere opinionem. *Cic.* Uprzątnąć troskliwości z sercá °Wybić zdanie iakie komu z głowy.

Arracher entierement les troubles de l'esprit. Perturbationes extirpare ex animo. *Cic.* °*L'humanité de son esprit.* Extirpare humanitatem ex animo. *Cic.* Wszystkie pomięszanie myśli wyrugować °Ludzkość wyrugować z umysłu.

Epicure a arraché entierement la Religion des esprits. Ex animis Religionem extraxit Epicurus. *Cic.* Epikuros wyrugował cale wiarę z serc.

Ce n'est rien faire parmi tant d'épines dont on est blessé, d'en arracher une seule Nil est spinam unam de pluribus eximere. *Hor.* Mało to iest między tak wielą ciernia ktorym kto iest obrażony, iedno wyrwać.

ARRACHER, (*Tirer par force & de violence, extorquer*) Excutere, (excutio, excutis, excussi, excussum.) Eripere, (eripio, is, ripui, ereptum. (aliquid ad aliquo. act. *Ci.* WYDRZEC gwałtem wziąć.

Mon déplaisir m'arrache l'ame. Ægritudo mihi animam adimit. *Plaut.* °*La tristesse m'arrache le cœur.* Pectus meum vellitur secreto morsu. *Stat.* Niesmak moy duszę mi wydziera. °Załość mi serce odbiera.

Il m'a arraché, ou il m'a tiré les larmes des yeux. Mihi excussit lacrimas. *Ter.* Wycisnął mi łzy z oczu.

Il luy a arraché une somme d'argent, ou populairement, *il luy a arraché une dent.* Pecuniæ summam ab eo expressit. Emunxit illum argento. *Ter.* Wydarł mu sumę pieniędzy albo pospolicie ząb mu wyrwał.

Je n'ay pu luy arracher un seul mot, une seule parole. Nullam omninò vocem ab illo exprimere potui. *Cas.* Niemogłem ná nim słowá wymoc, áni słowá iednego wyciągnąć.

C'est luy arracher les entrailles, que de luy demander de l'argent. Qui nummos ab illo petit, deripit, *ou* solvit viscera. *Ovid.* Iakby wnętrzności mu wydzierał, kiedy mu pieniądze mowią.

Arracher la victoire des mains des ennemis. Hosti victoriam extorquere, *ou* præripere. *Liv.* Wydrzeć zwycięstwo z rąk nieprzyiacielskich.

Il m'a arraché ce bon morceau de la bouche, se dit figurément pour dire *Il m'a fait manquer une bonne occasion.* Illum bolum mihi è faucibus eripuit. *Ter.* Wydarł mi ten kąsek smaczny z gęby; mowi się niewłaśnie zamiast ták dobrey okazyi mnie pozbawił.

On ne le peut arracher de l'estude, du jeu, du cabaret &c. Hunc à studio, à ludo, à popinis abstrahi, nusquam potest. Niemożná go oderwać od nauk, od gry, od karczmy.

On ne peut arracher de l'argent de personne. Pecunia à nemine aferri potest. *Cic.* Niemożná nikomu wydrzeć pieniędzy.

ARRACHER *sa vie,* signifie *Estre pauvre & avoir de la peine à vivre.* Tolerare se. Vitam tolerare opere faciendo. *Ter.* OBRYWKAMI żyć, być ubogim, y z ciężkością mieć pożywienie,

Il en arrache par où il peut. Hic unde unde abripit, Urywa gdzie może.

J'en arracheray pied ou aile. Aliquid salutem auferam. Urwę co kolwiek, nożkę álbo skrzydełko.

ARRACHEUR, subst. masc. (*Celuy qui arrache.*) Avulsor, *genit.* avulsoris, m. WYDZIERACZ.

Arracheur de dents. Dentium avulsor. *Plin.* Dentifrangibulus, *genit.* i, m. *Plaut.* TEN co zęby wyrywá.

ON DIT proverbialement en ce sens. *Il ment comme un arracheur de dents.* Ampliter mentitur. *Plaut.* MOWI się w tym wyrozumieniu przysłowiem, *łże iak ten co zęby wyrywá.*

(Proverbe bas & du discours familier, perceque les arracheurs de dents font mille mensonges sur leur art & sur leur adresse.) Przysłowie podłe y pospolite, ztąd że ci co zęby wyrywaią, tysiąc kłamstw udaią, o swoiey około zębow sztuce, y sposobności.

ARRAGON, ou ARAGON, (*Royaume des Espagnes.*) Tarraco, *genit*, Tarraconis, f. Arragonia, *genit* Arragoniæ, f. ARAGONIA Krolestwo Hiszpańskie.

(Il comprend aujourd'huy la Galice, les Asturies & la Biscaye.) Zamyká dziś w sobie Galicyę, Asturyą, y Kantabryą.

ARRAGONOIS, subst. masc. (*Celuy qui est d'Arragon.*) Tarraconensis, *gen.* Tarraconensis, m. ARAGONCZYK ten co z Aragoniy.

ARRAGONOISE, f. (*Celle qui est d'Arragon.*) Tarraconensis mulier, f. ARAGONKA ta co z Aragoniy.

ARRANGE', masc. ARRANGE'E, f. part. pass. *du verbe* ARRANGER. Ordinatus. Dispositus, a, um. *Cic.* PORZĄDNY, PORZĄDNA, porządkiem ostawiony od słowá urządzam.

Des dents arrangées dans la bouche. Dentes in ore constructi. *Cicer.* Porządnie zęby w gębie.

ON DIT figurement *Un homme arrangé, qui n'est point confus, qui fait & dit tout par ordre.* Dispositus vit. *Plin.-Jun* MOWI się niewłaśnie Człowiek porządny, ktory nie iest pomięszany, wszystko należytym porządkiem czyni, y mowi

ARRANGEMENT, subst. masc. *on prononce* arrangement (*Disposition des parties en une certain ordre.*) Ordo, *genit.* ordinis, m. Ordinatio. ROZPORZĄDZENIE, rozrządzenie porządne, części.

Arrangement des paroles. Verborum apta collocatio, conformatioque. *Cic.* Porządne słow ułożenie.

ARRANGER, V. act. (*Ranger, mettre en ordre.*) Ordinare, (ordino, as, ordinavi, ordinatum.) PORZĄDNIE ukłádać.

Il arrangea son armée à la teste de son camp. (mieux) *il rangea.* Copias ante frontem castrorum struxit. *Cas.* Woysko swoie ná czole obozu porządnie rozłożył.

ARRANGER *ses paroles, son discours.* Verba disponere, *ou* aptare, *ou* struere partes orationis ordinare. *Cic.* SŁOWA swoie mowę swoię ułożyć.

Arranger sa vie, ses pensée. Ordinare, *ou* dispensare, *ou* disponere vitam, cogitationes. Zycie swoie myśli swoie ułożyć.

ARRAS, (*Ville des Païs Bas, capitale de l'Artois sur la Scharpe.*) Atrebatum, *genit.* Atrebati, o. Origiacum, *genit.* Origiaci, n. ATREBAT miasto niższych niemiec stołeczne Artezyi nad rzeką Sakarpą.

Qui est d'Arras. Atrebas, *genit.* Atrebatis, adject. Atrebateńczyk.

Qui est du Diocese d'Arras, ou *de l'Artois.* Atrebatensis & hoc Atrebatense, adject. Atrebateński co iest z Diecezyi. Atrebatu álbo Artezyi.

ARRENTEMENT, subst. masc. *on prononce* arantemant (*Bail d'héritage qu'on donne à rente.*) Locatio, *genit.* locationis, f. *Cic.* PUSZCZENIE dobr w arędę.

ARRENTEMENT, (*Prise à rente.*) Conductio, *genit.* conductionis, f. *Cic.* BRANIE dobr w arędę.

ARRENTER, V. act. *on prononce* aranter. (*Donner à rente.*) (agrum) locare, (loco, as, locavi, locatum.) act. *Cic.* ARĘDOWAC puścić w arędę.

ARRENTER, (*Prendre à rente.*) Aliquid conducere. (conduco, is, conduxi, conductum.) act. *Cic.* ARĘDOWAC wziąć w arędę.

ARRE'RAGES, subst. masc. pl. (*Ce qui est dû, ce qui est échu de l'interêt d'une rente.*) Usura, *genit.* usuræ, f. *Cic.* ZALEGŁE czynsze, prowizye, raty.

Payer les arrérages. Pendere usuras. *Cic. ou* solvere. *Paul-Jurisc.* Płacić załegłe długi.

Faire payer les arrérages à quelqu'un. Exigere usuras ab aliquo. *Paul-Jurisc.* Kazać komu płacić załegłe długi.

Remettre les arrérages. Remitere alieni usuram. *Paul-Jurisc.* Odpuścić komu załegłe długi.

Devoir des arrérages. Reliquari, (reliquor, aris, reliquatus sum.) (*avec l'accusatif de la somme que l'on doit.* (*Ulp.* Być winnym załegłe długi.

ARREST, subst. masc. *on prononce* ARRêT. (*Ce qui sert à arrester & à retenir.*) Retinaculum, *genit.* retinaculi, neut. To co służy do przytrzymaniá.

Mettre quelqu'un en arrest, l'arrester prisonnier. Aliquem retinere. *Cic.* Aliquem in carcerem compingere, *Plaut.* Manum injicere alicui. *Cic.* Dać kogo do więzienia, przytrzymać go.

ON DIT figurément *Cét homme-là n'a point d'arrest*, pour dire qu' *Il est inconstant & volage.* Volaticus est hic homo, mutabilis est, inconstans & instabilis. *Cic.* MOWI się ten człowiek niemá otrzymania w sobie, to iest że niestatek a niego lekomyślny.

ARREST, ou ARRESTE' *des juges*, (*Sentence.*) Decretum. Sententia. *genit.* sententiæ, f. Judicium, *genit.* judicii, neut. *Cic.* DEKRET Sędziow, sąd.

Cét arrest du Senat avoit esté rendu sur mon avis. Hoc Senatûs consultum in meam sententiam factum fuerat. *Cic.* TEN wyrok Senatu zá moim zdaniem stanął.

Son avis sera l'arest de ma vie ou de ma mort. Per unam eius aut vivam aut moriar sententiam, *Terent.* Jego zdanie będzie dlá mnie Dekretem życiá álbo śmierći.

ARRESTE *de poisson*, subst. f. *on prononce* ARêTE. Spina, *genit.* spinæ, f *Cic*, OSC rybia.

La terre estoit converte d'arrestes de poisson. Humus cooperta erat spinis piscium. *Cic.* Ziemia okryta była rybiemi ościami.

ARRESTE', subst masc. *on prononce* ARRêTE'. (*Un arresté du Parlement.*) Senatûs decretum, *ou* statutum, *genit.* i, n. *Cic.* ZDANIE wyrok Dekret ustawa Senatu álbo Rady

ON DIT au figuré *Un homme arresté, un esprit arresté, qui n'est point volage, qui est posé & retenu.* Stabilis & certus animus. Homo sedatus ac stabilis. MOWIĄ niewłaśnie człowiek ustanowiony, rozum ostatkowany co nie iest płoche ále ustatkowany y utrzymany.

ARRESTE-BEUF, subst. f. (*Herbe ainsi appellée, à cause que ses branches & ses racines arrestent souvent la charruë en labourant.*) Ononis, & Anonis, *genit.* anonidis, fem. *Plin.* ZAWADA, Liśi ogon, Ziele oraczom niemiłe że w sprawowaniu rol czyni zawadę, y pług w ciągnieniu záwściąga

ARRESTER, V. act. (*Tenir, retenir, amuser.*) Tenere. Detinere. Retinere, (neo, es, nui, tentum.) act. acc. *Cic. Cas.* ZATRZYMYWAC zábawiać trzymać.

Une maladie m'arresta, ou *me retient au lit, m'empesche de me lever.* Morbus me lecto detinet. Choroba mnie trzyma, łożkiem się bawić każe wstać niedopuszcza.

Nostre flotte estoit arrestée par les vents contraires. Nostræ naves tempestatibus adversis detinebantur *Cas.* Okręty nász zátrzymane były przeciwnemi wiatrami.

Je ne vous arresteray pas long-temps. Non diutius te morabor. *Cic.* Nie zábawię cię długo.

s'ARRESTER, *s'amuser.* Detineri, *ou* distineri, (tineor, eris, tentus sum.) pass. *Cic.* BAWIC się gdzie, opoźniać się.

Si je me fusse arresté tant soit peu, je ne l'eusse plus trouvé à la maison. Paululùm si cessassem, domi non offendissem. *Ter.* Gdybym się choć trochę opoźnił, nie byłbym go zástał w domu.

ARRESTER, ou s'ARRESTER *en quelque lieu, y demeurer, y séjourner quelque temps.* Alicubi morari. *Cic.* Remorari. *Plaut. Liv.* Commorari. depon. Consistere, *ou* subsistere, (sisto, is, stiti, stitum.) *n. Cic.* Stanąć zátrzymáć się ná mieysću iakim, zástanowić się mieszkáiąc w nim iaki czas.

Arrester les navires en quelque lieu, y ancrer. Consistere in ancoram, *ou* in ancoris. *Cas.* Stánąć gdźie, zawinąć z Okrętámi, Kotwicę zarzućić.

S'arrester tout court. Premere vestigia. *Virg.* Gradum sistere. *Liv.* Nagle niespodziewanie stánąć iák wryty.

Arrester, ou *s'arrester souvent.* Restitare, (restito, as, restitavi, restitatum.) neut. *Plaut.* Postawać, często stawáć.

Arrester, ou *s'arrester dans sa marche*, ou *en marchant.* Subsistere in viâ. Stánąć w drodze, wytchnąć.

Arrester une armée dans sa marche. Exercitum itinere prohibere, (prohibeo, es, hibui, hibitum.) act. *Cas.* Zástanowić woysko w ciągnieniu.

Arreste toy passant. Sta viator. Siste viator. Stań, kto idźiesz!

(Expressions ancienne qu'on mettoit au haut des Epitaphes pour obliger les passants à les lire.) Dawne słowa, ktore kładziono ná wierzchu Nagrobkow, áby ie Podrożni czytáli.

ARRESTER *quelqu'un prisonier.* Allcui manum, *ou* manus injicere. *Cic.* Attinere aliquem publicâ custodiâ. PRZYTRZYMAC kogo, wsadźić kogo do więzienia.

Arrestez, arrestez le voleur, (comme l'on crie.) Tene, tene furem. *Plaut.* Łapay, łapay złodźieia: iáko więc wołáią.

ON DIT figurément, *Arrester*, ou *s'arrester en beau chemin*, ou *dans des choses aisées & faciles.* In re facili & expeditâ hærere, (*hæreo*, es, hæsi, hæsitum.) *(le contraire est* Hærere in salebrâ. *Cic. S'arrester en mauvais chemin*, c'est à dire *Lors qu'on rencontre quelque difficulté dont nous ne pouvons nous démesler.* MOWI się niewłaśnie stánąć ná drodze dobrowolney, bawić się nád rzeczámi łatwemi. *Przeciwna iest stánąć w złym czáśie, nápadszy ná trudność iáką, z ktorey nie łatwo wyniść.

ARRESTER, (*Retenir, reprimer la fureur, l'insolence, le ressentiment, la douleur d'une personne.*) Furorem, insolentiam, dolorem alicujus cohibere, (cohibeo, es, cohibui, cohibitum.) POHAMOWAC, Uskromić zapalczywość, rospustę, żal, zemstę iákiey Osoby.

Arrester quelqu'un dans ses entreprises. Cohibere aliquem. Frenos alicui injicere. *Cic.* Cnfnąć kogo w zapędźie.

Arrester les mœurs dissoluës par la force. Mores dissolutos vi compescere. *Phed.* * *Ses larmes.* Tenere lacrymas. *Cic. Sen.* Pohamowáć mocą obyczaie zepsowane. * Łzy gwałtem hamowáć.

Il a arresté par ses paroles vostre pere, qui estoit fort en colere. Consutavit verbis iratum admodum Patrem. *Ter.* Pohamował namową swoią Oycá twego, ktory był bárzo zagniewany.

Il n'a pû arrester ce désordre par la punition des coupables. Sontium suppliciis malum hoc coercere non potuit. *Cic.* Nie mogł tego nierządu pohamowáć karánium winnych.

Il est difficile d'arrester un esprit, qui sentant en soy combien il est innocent, se voit néanmoins attaqué par l'insolence des meschans. Difficulter continetur spiritus integritatis, qui sinceræ conscius à noxiorum premitur insolentiis. *Phad.* Trudno pohamowáć umysł, ktory znáiąc się w sobie iak iest niewinnym, przecię się widźi od złych prześladowanym.

La compassion n'a pû arrester son esprit. Misericordia illum non repressit. *Terent.* Nie mogła pohamowáć umysłu iego litość.

Arrester un furieux. Colligare impetum furentis. *Cicer.* Związać szalonego.

ARRESTER, (*faire cesser, empescher quelque mal naturel, ou autrement.*) Sistere, *ou* inhibere. act. acc. *Cels.* ZATRZYMAC, zástanowić iákie złe lub przyrodzone lub inaczey.

Arrester le vomissement. Vomitus inhibere, *Cels.* **le cours de ventre.* Sistere, *ou* inhibere alvum. *Plin.* Zástanowić wymioty. *Biegonkę.

Cette herbe arreste le sang, le crachement de sang, le flux de sang. Hæc herba sistit sanguinem Sanguinis exscreationes, *ou* sanguinis profluvium hæc herba inhibet. *Plin.* To ziele zástanawia krew, krwią plwanie, upławy krwawe.

Son vomissement est arresté. Stomachus consistit. *Cels.* **La pituite est arrestée, ou ne coule plus* Cursus pituitæ consistit. *Cels.* Wymioty iego ustały, *Kaszel ustał, álbo flegma iuż nie odchodźi.

ON DIT figurément *Arrester le cours de ses débauches.* Nequitiæ suæ modum figere, *ou* ponere, (figo, is, fixi, fixum: pono, is, posui, positum.) act. *Hor.* ZASTANOWIC bieg swoiey rospusty.

ARRESTER *tout court ses chevaux.* Equos cohibere, *ou* sustinere. *Cic.* NAGLE konie wstrzymać ná mieyscu.

Arrester le cours d'une affaire. Sustentare rem. *Cic.* Zatrzymać bieg sprawy iakiey.

S'arrester en lisant. Spiritum suspendere inter legendum, (suspendo, is, suspendi, suspensum. (act. *Quint.* Zástanawiać się, stawać czytáiąc, czytać stawáiąc gdźie náleży.

S'arrester, demeurer court par défaut de mémoire. Hærere, *ou* hæsitare, *ou* cespitare memoriâ. *Liv.* Stanąć zápomniawszy się w mowie.

ARRESTER *une chose, (la retenir, l'attacher.)* Retinere. *ainsi on dit* Retinere unco, *Arrester avec un crochet.* ZATRZYMAC co záwiciągnąć záhamować ták się mowi, hakiem przytrzymać.

Cette poutre n'estoit arrestée qu'avec des clous. Trabs illa clavibus retinebatur, *ou* revincta erat. *Vitr.* Ta Belka nie trzymała się tylko ná ćwiekach.

ON DIT au figuré en cette signification, *La diversité des combats arreste l'esprit du lecteur & réveille son attention.* Præliorum varietates retinent ac redintegrant legentis animum. *Tacit.* MOWI się niewłaśnie w tym wyrozumieniu, Rozmáitość woien zábawia czytelnika, y iego pilność wzbudza.

ARRESTER, ou *s'arrester sur une chose, y faire fort, y insister, y demeurer long-temps.* Insistere in rem aliquam. *Plaut Cas. ou* in re aliquâ. *Quint.* ZASTANOWIC się zásadźić się ná czym wiele ná tym záłożyc, bawić się ná tym

Il n'y a rien ou je me sois arresté plus long-temps que sur l'amitié. Nihil pressi magis, quàm amicitiam. *Cic.* Ná niczym się ták niezástanowiłem iáko ná przyiaźni.

S'arrester sur chaque chose en particulier. Singulis rebus insistere, *ou* immorari. *Cic. Quint.* Nád káżdą rzeczą osobno się zástanowić.

S'arrester à des pensées honestes. Honestis cogitationibus immorari. *Plin-Jun.* Bawić się nád myślami przystoynemi.

Il faut s'arrester sur ce point. In hoc vehementer incubendum est. *Quint.* Trzeba się nád tym zábáwić zátrzymać.

Il s'est fort arresté là dessus. Multus in eo fuit. *Cic.* Bardzo się nad tym zastanowił zábawił.

ARRESTER, (*fixer, déterminer.*) Statuere. Constituere, (tuo, is, tui, tutum.) act. acc. *Cic.* POSTANOWIC ołożyć.

S'arrester au sentiment de quelqu'un. Stare, *ou* constare in sententiâ alicujus. *Cic.* Stanąć przestać ná czyim zdaniu.

Nous avons arresté. Statuimus. Constituimus. *Cic.* Postanowiliśmy.

Cela est arresté. Statutum est. Constitutum est. Stabile est. *Cic. Terent.* Stanęło to.

Arrester, fixer, marquer déterminement un lieu, un jour, une heure. Locum, diem, horam rei faciendæ dicere, *ou* constituere, *ou* præstituere. *Cic.* Postanowić naznáczyć pewny dźień godzinę mieysce.

ARRESTER, (*retenir, empescher de se mouvoir, parlant des rivieres,* ou *d'une machine.*) Sistere. act. accus. Cursum alicujus rei inhibere. act. ZATRZYMAC zástanowić mowiąc o rzekach, álbo iákich sztukach.

Les fleuves arrestent leurs cours. Subsidunt flumina. *Ovid.* Consistunt flumina. *Hor.* Rzeki się zastanawiáią w biegu.

Arrester une horloge, une machine. Inhibere horologium, *ou* cursus horologii. Zátrzymać zegar, machynę iáką.

Arrester les rames, ne plus ramer. Inhibere remos. *Quint.* Poprzestać wioseł, iuż niemi nie robić.

Nous nous apperceumes que le bateau estoit arresté. Non procedere lintrem sensimus. *Hor.* Postrzegliśmy że się statek zátrzymał.

ARRHES, subst. f. plurier. (*Gage qu'on donne,* ou *une avance d'une partie du prix d'une marchandise, &c.*) Arrha, *genit.* arrhæ, f. *Plin.* Arrhabo, *genit.* arrhabonis, m. *Plaut.* f. *Varr.* ZADATEK zádanie ná rękę części zápłaty ná ktorą się kto zgodźił z kim.

Il a pris des arrhes de moy pour un livre que j'ay acheté. Arrhabonem à me accepit, ob librum. *Plaut.* Wziął zádatek odemnie zá Księgę ktorąm kupił.

ARRIERE, (*Adverbe de lieu, qui se joint plus ordinairement avec la particule* en.) Retrò, Retrorsum. Retroversùs. adv. *Cicer.* WZAD, nazad, wstecz, przysłowie mieysca ktore się częściey łączy z partykołą w.

Aller, marcher en arrier. Retrò ambulare. Retrò ire. n. *Plin.* Wstecz chodźić.

Se retirer en arriere. Retrò cedere, *ou* retrocedere. *Liv.* Wzad się cofać.

Jetter ses cheveux en arriere. Capillos retroagere. *Quint.* Po zá tył włosy rospuścić.

ON DIT au figuré. *Il est demeuré en arriere, il est en demeure de payer ses dettes.* In multis nominibus hæret. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie pozostał w zadźie, pozostał w płaceniu długow.

ARRIERE, (*s'est mis autrefois avec un regime, & il estoit alors préposition, qui servoit à marquer l'aversion qu'on avoit pour une chose.*) comme *Arriere de moy, prophanes.* Procul ò

procul

procul efte, propbani. *Virg.* NAZAD álbo zaſię niegdyś ſtadło ſię z ſpadkiem y było ná ten czas prepozycyą znacząc wſtręt iaki kto miał od czego: iáko wſtecz odemnie święci.

Arriere de moy toutes ces penſées vaines. Faceſſant procul, *ou* abſint procul à me vanæ illæ cogitationes. Wſtecz odemnie te próżne myśli.

ARRIERE-BAN, ſubſt. maſc. (*Convocation de la nobleſſe pour aller à la guerre.*) Nobilitatis ad bellum convocatio, *ou* evocatio, *genit.* onis, f. *Cic. Plin.* WICI, wzywaiąc ſzlachtę ná poſpolite ruſzenie.

ARRIERE-BOUTIQUE, ſubſt. f. (*Lieu où les marchands tiennent leurs meilleurs marchandiſes*) Interior officina, *ou* taberna, *genit.* interioris, æ, f. SKLEP głębſzy, gdzie kupcy przednieyſze ſwoie towary trzymaią.

ARRIERE-FAIX, ſubſt. maſc. (*Membrane qui enveloppe le fétus dont une femme ſe délivre après avoir mis ſon enfant au monde.*) Secundæ, *genit.* ſecundarum, f. pl. *Plin.* BŁONA w ktorey ſię dziecię rodzi, y ktorey pozbywa położnica wydawſzy potomſtwo ná świat.

ARRIERE-GARDE, ſubſt. f. (*d'une armée en marche.*) Ultimum agmen, *genit.* ultimi agminis, n. *Caſ.* *Arriere garde d'une armée en bataille.* Poſtrema acies. Noviſſima acies, *genit.* poſtremæ, *ou* noviſſimæ aciei, f. *Liv.* ODWOD woyſká będącego w ciągnieniu. *Tył woyſka uſzykowanego do potrzeby.

ARRIERE-MAIN, ſubſt. m. (*Coup du derriere de la main*) Adverſa manus, *genit.* averſæ manûs, f. ODLEW, uderzenie ręką odlew.

ARRIERE-SAISON, ſubſt. f. (*ſaiſon éloignée d'une année.*) Sera tempeſtas, *genit.* ſeræ tempeſtatis, f. *Plin.* OSTATNIA część roku, poźna porá.

Foin de l'arriere-ſaiſon, ou du regain. Fenum cordum. Fenum autumnale, *genit.* feni cordi, *ou* autumnalis, n. *Colum.* Potraw, śiano potrzecie álbo w ieſieni zbierane.

Des fruits de l'arriere-ſaiſon. fructus ſerotini, *genit.* fructûs ſerotinorum, m. pl. Poma ſerotina, n. pl. Owoce poźne.

ON DIT figurément, *C'eſt ce qui me conſole dans mon arriere-ſaiſon, ou ſur ma vieilleſſe.* Ablanc. Hoc me ſolatur extremâ ſenectâ. MOWI ſię oiewłaśnie, to ieſt co mnie cieſzy w poźną porę mnie, toieſt ná ſtarość moię.

ARRIVE'E, ſubſt. f. (*L'action d'arriver, ou de venir en quelque lieu.*) Adventus. Acceſſus, *genit.* ûs, m. *Cic.* PZYIAZD przybycie ná iakie micyſce.

ARRIVE'E *par eau, par mer, par bateau.* Appulſus, *gen.* appulsûs, m. *Liv.* *Adventus & acceſſus ſe diſent en ce ſens.* PRZYPŁYNIENIE wodą morzem ſtatkiem.

DE L'ARRIVE'E. (*Qui concerne l'arrivée.*) Adventitius. Adventorius, a, um. *Suet. Mart.* GOSCINNY przychodniowy.

Feſtin que les anciens donnoient à l'arrivée d'une perſonne. Cœna adventitia, *genit.* cœnæ adventitiæ, fœm. *Suet.* Goſcinny obiad, álbo uczta coią dawni ſprawowali kiedy przyiechał gość iáki.

ARRIVER, V. neut. (*Venir en quelque lieu.* Venire. Advenire. PRZYIACHAC przybyć ná micyſce iákie.

Arriver à temps, ou à propos. In tempore venire, Opportunè ſe offerre. Przyiachać w ſam czas, właśnie dobrze.

Arriver au port ayant ſon vaiſſeau ſain & ſauf. Salvâ nave pervenire ad portum. *Quint.* Przypłynąć do portu z okrętem całym y zdrowym.

On ne peut arriver à ces villes là par terre. Pedibus aditum non habent hæ orbes. *Caſ.* Niemożna lądem doiechać do tych miaſt.

Eſtre ſur le point d'arriver en quelque lieu. Aliquò adventare. *Cicer.* Bliſko być przyiachania ná iákie micyſce máiąc w krotce gdzie ſtanąć.

ARRIVER, (*parlant des évenemens fortuits.*) Accidere, Contingere. *Cic.* PRZYDAC ſię, przytrafić, mowiąc o przypadkach trafunkowych.

Il luy eſt arrivé une maladie. Morbus ei accidit, *ou* advenit. *Plaut.* Przydała mu ſię choroba.

Cela m'eſt arrivé lors que j'y penſois le moins, contre mon attente & contre mon deſir. Id mihi nec opinanti accidit. *Cic.* To mi ſię przydało gdym mniey o tym myślił mimo wolą y nadzieię moię.

Il luy eſt arrivé quelque déplaiſir. Incommodi aliqui cecidit ei. *Cic.* Przydało mu ſię coś nie ſmacznego.

Cela m'eſt arrivé tout à point. Percommodè, *ou* peropportunè cecidit mihi hoc. *Cic.* To mi ſię właśnie w ſam czas trafiło álbo nádało.

Je voudrois bien ſçavoir comment cela eſt arrivé. Hæc tes quemadmodum ceciderit, ſcire velim. *Cic.* Radbym wiedział iák ſię to trafiło.

ARRIVER, (*ſe dit auſſi figurément en choſes morales.*) Devenire. Pervenire. *Cic.* PRZYSC mowi ſię też co do rzeczy obyczaynych.

Il eſt arrivé à une grande fortune. In ſummam fortunam devenit. *Cic.* Przyſzedł do wielkiey fortuny.

Je n'eſtois point encore arrivé au haut point d'honneur, que je m'eſtois propoſé. Ad propoſitum mihi finem honoris nondum perveneram. *Cic.* Jeſzczem niebył przyſzedł do wyſokiego ſtopnia godności, ktorym ſobie założył.

ON DIT encore *Il arriva mets ſur mets, on apporta mets ſur mets.* Congeſta ſunt cibariis cibaria. *Horat.* MOWI ſię Potrawy szły zá potrawy, álbo noſzono potrawy zá potrawy.

ARROCHE, ſubſt. f. (*Herbe potagere.*) Atriplex, *genit.* atriplicis, neut. ŁOBODA, lebiodká ziele do warzywá należące.

ARROGAMMENT, adv. (*Avec arrogance*) Arroganter. Arrogantiùs. Arrogantiſſimè. adv. PYSZNIE, zuchwale, dumnie.

Un peu arrogamment. Subarroganter. adv. *Cic.* Trochę dumnie.

ARROGANCE, ſubſt. fœm. (*Orgueil, Superbe.*) Arrogantia, *genit* arrogantiæ, f. *Cic.* DUMA Zuchwałość.

Un diſcours rempli d'arrogance. Sermo plenus arrogantiæ. *Cic.* Mowá pełná dumy.

On le taxe d'arrogance. Arrogantiæ opinione laborat. *Quint.* Maią go zá pyſznego.

Diminuer de ſon arrogance. Minuere arrogantiam. *Cic.* *La quitter tout à fait.* Exuere arrogantiam. *Tacit.* Spuścić z hardości. *Całe ią opuścić.

ARROGANT, m. ARROGANTE. f. adject. *Superbe, fier, inſolent.*) Arrogans, *genit.* arrogantis, omn. gen. *Cic.* PYSZNY DUMNY, hardy, Zuchwały.

Arrogant envers ſes inférieurs Arrogans minoribus. *Tacit.* Dumny ku mnieyſzym od ſiebie.

S'ARROGER *une choſe*, V. act. (*ſe l'attribuere, ſe la donner.*) Sibi aliquid arrogare, (arrogo, as, arrogavi, arrogatum.) PRZYWŁASZCZAC ſobie co przyznawać ſobie.

Il s'arrogea, il ſe donna un nom tres inſolent. Sibi inſolentiſſimum nomen arrogavit. *Quint.* PRZYWŁASZCZYŁ ſobie Imię bardzo harde.

ARRONDI, m. ARRONDIE, f. part. paſſ. (*Fait rond.*) Rotundatus, rotundata, rotundatum. *Cic.* OKRĄGŁO toczony.

ARRONDIR, V. act. (*Faire rond.*) Rotundare. OKRĄGŁO toczyć okrągło uczynić.

Un lieu arrondi au compas. Locus ad circinum factus. *Vit.* Micyſce pod cerkiel w okrąg toczone.

S'ARRONDIR. Globari in rotunditatem. paſſ. *Plin.* KRĄZYC ſię, zwiiać ſię.

ON DIT, *Une période arrondie.* Rotundus verborum ambitus, *genit.* rotundi ambitûs, m. f. *Cic.* MOWIĄ mowá okrągło gładko rowno wyrażoná.

ARRONDISSEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'arrondir.*) Rotundatio, *genit.* rotundationis, f. *Vitr.* TOCZENIE okrągło.

ARRONDISSEMENT *d'une période.* Apta periodi conſtructio, *genit.* aptæ conſtructionis, f. *Cic.* ROWNY Tok mowy kſztałtacy.

ARROSSEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'arroſer.*) Aſperſio, *genit.* aſperſionis, f. POKROPIENIE roſzenie.

ARROSER, V. act. (*Repandre légérement quelque liqueur, & la faire tomber comme une roſée.*) Irrorare, (irroro, as, irroravi, irroratum.) *Colum.* POKRAPIAC roſić, ſpuſzczać lekko kroplami iako roſę.

Arroſer d'eau de fontaine. Aſpergere è fonte. *Cic.* Pokrapiać wodą kryniczną.

Il arroſoit la terre qui eſtoit brûlante, avec un petit arroſoir de bois. Conſpergebat humum æſtuantem alveolo ligneo. *Phæd.* *ou* irrigabat terram &c. *Cic.* Pokrapiał ziemię gorącą polewadłem drewnianym.

Arroſer les portes de vin. Vino fores conſpergere. *l'Autel de ſang.* Aram ſanguine. *Cic.* Pokrapiać winem podwoie. *Ołtarz krwią.

ARROSER, *(se dit des Rivieres qui passent au travers des Provinces & des Villes, & qui les baignent.)* Alluere, (alluo, is, allui, *sans supin.*) Rigare, ou irrigare. act. acc. *Cic. Plin.* POKRAPIAC mowi się o rzekach ktore przez kraie iakie przechodzą y one oblewaią.

Ce fleuve arrose plusieurs provinces. Hic fluvius multas provincias alluit. *Cic.* Tá rzeká kilká Prowincyi pokrapiá oblewá

Le Nil arrose l'Egipte. Nilus Ægiptum irrigat. *Plin.* Nil pokrapia Egipt.

ON DIT *(parlant d'un homme qui a essuyé une grosse pluye)* *Il a esté arrosé comme il faut.* Multo, ou largo imbre madet. MOWI się o człowieku ktory deszcz wielki wytrzymał, Pokropiono go náleżycie.

L'action d'arroser. Rigatio. Irrigatio. Aspersio, *genit.* onis, f. *Cic.* Aspersus, *genit.* aspersûs, masc. *Plin.* Pokrapianie

ARROSOIR, subst. masc. *(Vaisseau qui sert pour arroser des fleurs &c.)* Alveolus ligneus, *s'il est de bois. Phæd.* *Alveolus æreus, *s'il est de cuivre, ou d'airain.* KROPIDŁO, polewadło dursalak naczynie służące do polewania kwiatow ieżeli Jest drewniane, *Jeżeli iest z miedzi álbo mosiądzu.

ARSENIC, subst. masc. *(Minéral fort caustique & poison tres violent.)* Arsenicum, *genit.* arsenici, neut. *Plin.* ARSZENIK Sanduraka Minera barzo paląca, oraz trucizna barzo gwałtowna.

ART, subst. masc. *(Tout ce qui se fait par l'adresse & par l'industrie des hommes.)* Ars, *genit.* artis, f. Artificium, *genit.* artificii, neut. *Cic.* SZTUKA sposob, wszystko co się staie przez wynalazek dowcipu ludzkiego.

LES BEAUX ARTS, *(les Arts liberaux.)* Artes liberales, ou ingenuæ, *ou* bonæ, *genit.* artium liberalium, *ou* ingenuarum, *ou* bonarum, f. plur. *Cic. Horat.* NAUKI wyzwolone.

Un enfant instruit dans tous les beaux arts. Puer centum artium. *Horat.* Dziecię w wszystkich náukach wyzwolonych ćwiczone.

Les arts usent, ou épuisent l'esprit. Artes bibunt succum ingenii. *Quint.* Náuki wysiłaią rozum,

LES ARTS *Méchaniques.* Artes humiles & vulgares, *genit.* artium humilium & vulgarium, f. pl. *Cicer.* RZEMIESŁA, álbo náuki proste.

Un art où l'on gagne beaucoup. Pecuniosa ars, f. *Mart.* Náuka ktorą wiele zárobić, zyskać może.

L'art de la médicine. Medicæ artes, *genit.* medicarum artium, f. pl. *Ovid.* Medentium ars. *Stat.* Náuka lekarska.

L'art magique. Magica ars. *Virg.* Náuka czarnoksięska.

L'art de la lutte. Palæstrica ars, f. **L'art oratoire.* Oratoria ars, f. *Quint.* **L'art d'éloquence.* Artificium dicendi, n. *Cic.* **L'art de commander.* Imperatoria ars, f. *Quint.* **L'art, ou la science des armes.* Armorum ars, f. *Quint.* **L'art d'assiéger une ville.* Oppugnationis artificium, n. *Cæs.* **L'art d'accuser.* Accusatorium artificium. n. *Cic.* Náuka zápaśnicza. *Náuka krasomowska. *Náuka mowienia álbo wymowy. *Náuka rządzenia panowania. *Náuka Rycerska, żołnierska. *Náuka oblężenia miast. *Náuka obwinienia, patroulzowania, rzeczenia.

Instruit dans l'art de dissimuler. Artificio simulationis eruditus. *Cicer.* Wyćwiczony w sztuce nieszczerości.

C'est un ouvrage qui demande bien de l'art & du travail. Opus magnæ artis. *Ovid.* Jest to robota ktora wiele dowcipu y pracy potrzebuie.

Des vestemens faits avec art, où il y a bien de l'art. Arte vestes laboratæ. *Virg.* Szaty odzienie sukuie wielką sztuką robione.

Se rendre recommandable dans quelque art. Commendare se arte aliqua. *Hor.* Zálecenie mieć w nauce iákiey.

Apprendre quelque art. Discere, *ou* accipere artem aliquam *Cic.* Uczyć się náuki iákiey.

Quitter un art. Artem cessare. *Cic. ou* omittere. *Hor. ou* reponere. *Virg.* Zaniechać náuki iákiey, porzucić ią.

Illustre dans l'art de la médicine. Clarus arte medicinæ. *Quint.* Sławny w náuce lekarskiey.

Des vers faits sans arts. Versus inertes. *Hor.* Wiersze bez náuki, ladaiako zrobione.

ART, *(se dit aussi de toutes les inventions & de toutes les adresses, dont l'on se sert pour déguiser les choses. & pour reüssir dans ses desseins.)* Ars, *genit.* artis, f. Artificium, *genit.* artificii, neut. *Cicer.* Sztuká mowi się też o wszelakich wynalazkach, y sposobach: Ktorych używać można dla pokrycia iakiey rzeczy, y dokazania zamysłow swoich.

Il a l'art de plaire. de se faire aimer, de s'insinuer dans le monde & de faire fortune. Placendi, sibi animos conciliandi, se insinuandi & rem faciendi artem & rationem adinvenit. Má sposob podobania się ludziom, y żeby go kochano, umie się zálecić u ludzi; y fortuny swoiey dokazać.

Il y a de l'art en tout ce qu'il fait, il est composé jusques à l'affectation. Artificii plena sunt cuncta quæ facit. Artificiosus est in omnibus. We wszystkim co czyni szatuaności używa, zmyślony iest aż do wytwornośći.

ARTE'RE, subst. f. *(Vaisseau dans le corps des animaux, qui sert à porter le sang spiritueux & élaboré dans le ventricule gauche du cœur.* Arteria, *genit.* arteriæ, f. *Cic.* ARTERIA żyła w ciele zwierząt służąca do wprowadzenia krwi żywey y wyrobioney w lewym boku serca.

L'ASPRE, *ou* LA TRACHE'E ARTE'RE, *(ainsi nommée à cause de son inégalité, car elle est aspre, raboteuse & cartilagineuse. C'est le conduit qui fait passer l'air dans les poûmons quand on respire.)* Aspera arteria, *genit.* asperæ arteriæ, f. *Cic.* ARTERIA ostra przezwana od nierowności swoiey tak názwano, gdyż iest ostra, nierowna, y chrząstkowata, y iest ta ktorą powietrze wchodzi do płuc kiedy oddychamy.

Le sang est porté par les veines dans tout le corps, & les esprits par le moyen des artéres. Sanguis per venas in totum corpus diffunditur, & spiritus per arterias. *Cic.* Przez żyły idzie krew po wszystkim, ciele á duchy przez arterye.

ARTICHAUT, subst. masc. *(plante qui a des feuilles piquantes.)* Cinara, *genit.* cinaræ, fœm. *Colum.* KARCZOCH ziele maiące liście kolące.

ARTICHAUT, *(fruit de la plante.)* Cinaræ caput, *genit.* cinaræ capitis, neut. *Plin.* GŁOWKI od karczochow, karczochy owoc.

ARTICLE, subst. masc. *(Jointure des membres du corps.)* Articulus, *gen.* articuli, masc. *Cic.* STAW między częściami ciała.

ARTICLE, *(partie, ou division d'un ouvrage.)* Articulus, i, m. *Cic.* Caput, *genit.* capitis, neut. ARTYKUŁ część pisania iakiego rozdział.

Article d'une loy. Legis caput. Artykuł prawa iakiego.

ARTICLE, *(Condition de quelque traitté.)* Conditio, *genit.* conditionis, f. *Cic.* ARTYKUŁ kondycya warunek przymierza iakiego.

Les articles de la paix. Pacis conditiones. Warunki pokoiu.

Ne point tenir les articles qui ont esté accordez. Fugere à conditionibus. *Cic.* Recusare conditiones, *Phæd.* Nie dotrzymać warunkow umowionych.

ARTICLE dans la Grammaire, *(c'est ce qui se met devant le Nom pour en déterminer le genre, le cas & le nombre, comme* hic, hæc, hoc, *le, la.)* Articulus, i, m. *Var.* ARTYKUŁ u gramatykow to co się kładzie przed słowami dla wyrażenia ich rodzaiu, spadku, y liczby, iákoż ten, ta, to.

ARTICLE *de la mort, (le moment où l'on meurt.)* Media mors, *genit.* mediæ mortis, f. *Virg.* SMIERC czas ostatni życia gdy kto kona.

Il est à l'article de la mort. Animam agit. *Cic.* Już iest bliski skonania iuż kona.

Railler, ou se railler à l'article de la mort. Ludere extremo spiritu. *Cic.* Żartować przy skonaniu.

ARTICULATION, subst. f. *(la jointure des membres du corps de l'animal.)* Articulatio, *genit.* articulationis, f. *Plin.* KOLANKOWATOSC złożenie stawow y części w ciele ludzkim.

ARTICULATION *de la voix, (Prononciation claire & distincte de la voix.)* Explanata vocis impressio, *genit.* explanatæ impressionis, f. *Cic.* WYRAZENIE głosu a wymowieniem wyraźnym.

ARTICULE', masc. ARTICULE'E, f. comme *Un corps bien articulé.* Articulis compactum corpus. CIAŁO dobrze złożone.

ARTICULE', *(Distinct, parlant de la voix & de la parole)* Distinctus. Explanatus, a, um. *Cic.* WYRAZNY mowiąc o głosie y mowieniu.

ARTICULER, *(Diviser, mettre par articles.)* Articulis distinguere, (distinguo, guis, distinxi, distinctum. *Cic.* ROZDZIELAC ná części na punkta.

ARTICULER, *(Marquer distinctement ses lettres & ses paroles, se faire bien entendre.)* Distinctè & explanatè voces efferre, *ou* proferre. Distinctè loqui. *Cic.* WYRAZAC wyma-

mawiać, wyrażaie y náleżycie słowa y litery.

ARTICULER en terme de palais,(*Déclarer précisément, mettre en fait.*) Enumerare scriptitando. Commemorare sigillatim. PRZEZ punkta wyrażáć ná punkta rozłożyć sprawę iáką.

Cela a esté nommément articulé dans le traitté. Hoc in fœdere sanctum atque perscriptum est. *Cic.* To wyrażnie było watowano w prawnieran.

Articuler les faits d'un procès. Argumenta causæ capitaque centuriare. Punkta sprawy iákiey do sądu ułożyć.

Articuler de nouveaux faits. Themata nova articulatim edere, eaque probanda suscipere. Nowe punkta okłádać.

J'ay articulé tous les faits. Singula facta articulatim numeravi, *comme parlent les Jurisconsultes.* Wszystkie punkta sprawy ułożyłem; iáko mowią prawni.

ARTIEN, terme de College, (*Escolier qui estudie en Philosophie.*) Artista, *genit.* Artistæ, masc. ARTYSTA termin szkolny, tez co się wyższych nauk Filozoficznych uczy.

ARTIFICE, subst. masc. (*art, adresse, industrie.*) Ars, *genit.* artis, f. Artificium, *genit.* artificii, n. Industria, *genit.* industriæ, f. *Cic.* SZTUKA sztuczność obrot dowcip.

Avec artifice. Artificiosè. Artificialiter. adverb. *Quint.* *(*le contraire est,* Sine arte. Sine artificio. *Cic.* Inartificialiter. adv. *Quint. Sans artifice.*) Z sztuką *practicum est* po prostu.

ARTIFICE se dit en mauvaise part & signifie, *Fraude, déguisement.* Artificium, ii, neut. Dolus, *genit.* doli, masc. *Ter.* Fallacia, *genit.* fallaciæ, f. *Plaut.* MOWI się też w zły sposob, y znáczy chytrość, zdradę, podstęp, nieszczerość.

Surprendre quelqu'un par artifice. Capere aliquem dolis. *Plin.* Sztuką zażyć ná kogo, álbo uchwycić kogo.

Se servir, ou user d'artifice. Adhibere dolos. *Cic.* Záżywać fortelow.

Avoir recours aux artifices. Convertere se ad dolos. *Plin. Jun.* Udáć się do fiżlow, do szukánych sposobow.

ARTIFICE, ou *Feu d'artifice.* Ignes, *genit.* ignium, masc. plur. *Cæs.* OGNIE robione.

Jetter des feux d'artifice sur les ouvrages des ennemis. Ignes fictos operibus inserere. *Cæs.* Ognie robione zápuścić ná nieprzyiacielskie roboty.

ARTIFICIEL, masc. ARTIFICIELLE, f. adject. (*Fait d'art.*) Artificiosus, artificiosa, artificiosum. Arte factus, a, um. Facticius, facticia, facticium. *Cic. Plin.* SZTUKĄ wystawiony.

ARTIFICIELLEMENT, adv. (*Par art.*) Artificialiter. *Quint.* Artificiosè. adv. *Cic.* SZTUKĄ sztucznie misternie.

ARTIFICIER, subst. masc. (*Ouvrier qui fait des feux d'artifice.*) Ignium missilium artifex, ou opifex, *genit.* ficis, masc. PUSZKARZ co ognie Misterne robi.

ARTIFICIEUX, masc. ARTIFICIEUSE, f. adject. (*Fin, adroit, rusé.*) Dolosus. Astutus. Callidus, a, um. *Cic.* SZTUCZNY fraszt. chytry.

(*Artificieux* ne se dit que de l'esprit, & *Artificiel* que des choses materielles.) Sztuczny nie mowi się tylko co do umysłu, á zás misterny o rzemiosłach y robotach.

ARTIFICIEUX se peut prendre en bonne part, pour (*un homme industrieux, adroit, ingenieux.*) comme *La nature est artificieuse.* Natura est artificiosa. *Cic.* SZTUCZNY może się bráć w dobry sposob ák człowieká dowcipnego, obrotnego, iáko: przyrodzenie iest sztuczne.

(On diroit mieux *La nature est industrieuse.*) Lepiey by się mowiło dowcipne iest przyrodzenie.

ARTIFICIEUSEMENT, adv. (*Avec bien de l'art, industrieusement.*) Artificiosè. Sollerter mieux que solerter. Industriè, adv. DOWCIPNIE, wielką sztuką, obrotnie.

ARTIFICIEUSEMENT, (*D'une maniere artificieuse & trompeuse.*) Artificiosè. Dolosè. adv. *Cic.* SZTUCZNIE chytrym sposobem y zdradliwym.

ARTILLERIE, subst. f. (*Gros équipage de guerre, qui comprend les Canons, les Bombes & les autres armes à feu.*) Bellica tormenta, *genit.* bellicorum tormentorum, neut. plur. PORZĄDEK y wszystek rynsztunek woienny ciężki; Artyllerya maiąca w sobie Działa, Bomby, y insze Strzelby ogniste.

(On comprenoit autrefois sous ces mots generaux, *Catapultæ,* les Catapultes: *Balista,* les Balistes: *Scorpiones,* les Scorpions: *Arietes,* les Beliers qui estoient des Machines à l'usage des Grecs & des Romains: aujourd'huy nous comprenons sous ces mots, les Canons, les Bombes, les Petards, aneæ Machinæ, manu'ia Tormenta, ignita & inflammata Tormenta; on peut encore dire en général par ce mot *Vulcaniæ acies,* qui est de Virgile.) Zdawna pod tym Imieniem rozumiano Belty, kusze, proce woienne, Tarany ktore były Machyny záżywane ná woynie u Greków y Rzymian; dziś záś tym Imieniem rozumiemy, Działa, Bomby, petardy, może się też ogolnie ozwáć tym słowem *Wulcanowy porządek* ktore iest słowo Wirgiliusza.

GRAND MAISTRE *de l'artillerie.* Bellicarum machinarum præfectus, *genit.* præfecti, masc. GENERAŁ Artylleryi starszy armaty.

ARTIMON, subst. masc. terme de marine. (*C'est le mast d'un navire qui est placé le plus près de la pouppe.*) Artemon, *genit.* artemonis, masc. ZAGIEL ná przedzie okrętu termin marynarski.

ARTISAN, subst. masc. (*Ouvrier qui travaille aux arts méchaniques.*) Artifex. Opifex, *genit.* opificis, masc. *Cicer.* RZEMIESLNIK co około rzemiosła pracuiącego robi.

ON DIT au figuré *Un artisan de la volupté, qui prépare des plaisirs.* Comparandæ voluptatis artifex. *Cic.* MOWI się niewłaśnie; Rzemieślnik roskoszy, co uciechy gotuie.

Il est luy mesme l'artisan de sa fortune. Suæ ipsius fortunæ princeps & architectus. Sam swoiey fortuny iest Rzemieślnik

ON DIT encore *Cet homme est un grand artisan de fourbes & de calomnies.* Fallaciarum & calumniarum architectus & machinator, ou artifex. MOWIĄ iescze ten człowiek iest wielki sztuk mistrz, y szalbierstw wynalezca.

ARTISON, ou ARTUSON, subst. masc. (*Petit ver qui s'engendre dans le bois.*) Teredo, *genit.* teredinis, fœm. *Plin.* CZERW robaczek mały co się w drzewie lęże.

ARTISTE, subst. masc. (*Ouvrier qui travaille avec art.*) Peritus artifex, *genit.* periti artificis, masc. *Cic.* DOBRY rzemieśnik, co doskonáłą sztuką robi.

Il est bon artiste, (*parlant d'un homme qui prépare bien les remedes chymiques.*) Artis Chymicæ peritus artifex. Dobry aptekarz doskonały mowiąc o tym co doskonale lekarstwá chimiczne gotuie.

ARTISTE, masc. & f. adject. (*Fait avec bien de l'art, ou de main de maistre.*) Artificiosus, a, um. *Cic.* Multo artificio elaboratus, a, um. DOSKONAŁY Doskonáłá robotá, iak z pod mistrzá ręki.

ARTISTEMENT. (*Avec bien de l'art & de la délicatesse.*) affabrè factum. *Liv.* *(*le contraire est* Infabrè sculptum. *Hort, Gravé grossierement.*) BARDZO doskonale sobrelnie rzecz zrobiona *Przeciwná iest grubiańsko rzecz uczyniona

ARTOIS, (*Province & Comté des Païs-Bas, dont la capitale est Arras.*) Artesia, *genit.* Artesiæ, f. ARTEZYA Prowincya y Hrabstwo niższych niemiec, ktorego stolicą iest Atrebat.

Qui est d'Artois. Atrebatensis & hoc Atrebatense, adject. ARTEZYICZYK co iest z Artezyi.

ARVE, (*Riviere de Savoye qui a sa source aux montagnes de Foucigny, & se rend dans le Rhosne aux portes de Geneve*) Arva, *genit.* Arvæ, masc. ARWA Rzeka sabaudyi ktorá się poczyná w gorach Focyniako, á wpadá w Rodan pod brámami Genewy.

ARUSPICINE, subst. f. (*La science des Aruspices.*) Aruspicina *genit.* aruspicinæ, f. *Cic.* WIESZCZBIARSTWO.

ARUSPICE. subst masc. (*Sacrificateur Romain, qui prédisoit l'avenir par l'inspection des entrailles des animaux qu'on immoloit.*) Aruspex, *genit* aruspicis, masc. *Cic.* WIESZCZEK Kapłan Rzymski, ktory przyszłe rzeczy opowiadał, przypatruiąc się wnętrznościom bydląt ktore ofiarowano.

AS, subst. masc. Ce mot vient d'*As*, genit. *Assis* Latin, qui se dit d'une chose particuliere considerée comme un tout, ainsi qu'en cette phrase *Heres ex asse,* Heritier du tout, Legataire universel. Ce mot n'est François en nôtre Langue, que pour dire. GROSZ szeląg od łacińskiego *As Assis* co się mowi o rzeczy iakiey osobliwey ktorą biorą zawszystkoiako mowiąc dziedzic co do szelągá ze wszystkim, ktory ma wszystko zapisane sobie od kogo; To słowo nie iest Francuskie oprocz mowiąc.

As, dans le jeu de cartes & de dez, (*Face marquée d'un seul point.*) Punctum, *genit.* puncti, neut. Monas, *genit.* monadis f. TUZ w grze kart, álbo kostek iest karta lub strona naznaczona iednym tylko punktem.

ASCARIDES, subst. masc. (*Petits vers qui s'attachent au fondement de l'homme, & qui remuent toujours.*) Ascarides,

genit. afcaridum,m.pl. ROBAKI ktore do ftolca fię przypinaią y zawfze fię wiłą.

ASCENDANT,fubft.mafc.*on prononce* affandant. (*L'afcendant du foleil.*) Solis afcenfus,*genit* afcenfus,mafc. *Cic.* WSCHOD Słońcá wftępowanie ku gorze.

ASCENDANT, (*l'Aftre qui prefide à la naiffance d'une perfonne.*)Natalitium aftrum, *genit.*natalitii aftri,neut. *Cic.* GWIAZDA álbo Płanetá panuiący gdy fię kto rodzi.

ASCENDANT, (*fe dit d'une fupériorité qu'on a fur l'efprit de quelqu'un.*)In aliquem imperium, *genit.*imperii, neut.*Cic.* POWAGA moc władzá ktorą kto má nad umyflem czyim.

Il a un grand afcendant fur luy,fur fon efprit. Multum imperii & auctoritatis eft in illum.*Cic. Plaut.* Má wielką gorę nad umyflem iego wiele nad nim dokazać moze.

Il prend trop d'afcendant fur luy. Multum imperii in illum fibi arrogat, Názbyt fobie nad nim gorę bierze.

ASCENSION,fubft.f.*on prononce* Affanfion. Afcenfio,*genit.*afcenfionis,f. WSTĄPIENIE ku gorze.

(On ne le dit au propre que de l'*Elévation miraculeufe de J. C.* qui monta au Ciel 40.jours après fa Refurection.) Nie mowi fię właśnie tylko o cudownym Podniefieniu Jezufá Chryftufa ktory wftąpił ná niebiofá 40. dniá po zmartwywftaniu fwoim.

ASCENSION *d'une eftoile.*(*le point de l'Equateur,qui fe trouve en mefme temps que cette eftoile.au Méridien.*)Stellæ progreffus.*genit.*progreffus,mafc.*Cic.* POROWNANIA dniá z nocą punkt.

ASCHAFFENBOURG, *ou* ASCHEBOURG,(*Ville de Franconie en Allemagne fur le Mein,ou refide l'Electeur de Mayence.*)Afchaffemburgum,& Afciburgium,*genit.* i,neut. *Tacit.* ASZPURG Miafto Frankoniy w niemczech nád Menem gdzie mięfzká Elector Moguntfki.

ASCOLI *fur le Tronto,* (*Ville d'Italie dans la Marche d'Ancone avec Evefché fuffragant de Rome.*)Afculum in Picenis,*genit.*Afculi,neut. ASKOLI álbo Afcul;nád Trontęmiáfto włofkie w Marchiy Ankoniránfkiey z Bifkupftwem fuffragánią Rzymfką.

ASCOLI *di Satriano,* (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples, avec titre de Principauté, & Evefché fuffragant de Benevent.*) Afculum Satrianum, *ou* Apulum, *genit.* Afculi Satriani,*ou* Apuli,neut. ASZKUL názwane Satryano Miafto Włofkie w Krolestwie Neapolitánfkim z tytułem Xięftwa y Bifkupftwem Suffraganią Benewentfką.

ASIATIQUE,adject.(*de l'Afie.*)Afianus.Afiaticus,a,um. *Quint. Cic.* AZYATYCKI.

UN ASIATIQUE, (*Qui eft né en Afie.*) Afianus & Afiaticus, *genit.* I, m. *Quint. Cic.* AZYATYK co rodem ieft z Azyi.

UNE ASIATIQUE,(*Celle qui eft née en Afie.*) Afiana,*ou* Afiatica, *genit.* æ, f. AZYANKA ta co ieft rodem z Azyi.

ASIE,(*Une des quatre Parties du Monde,en la partie orientale de noftre Continent.*) Afia, *genit.* Afiæ, f. *Cic.* AZYA iedna z czterech części Swiata w części wfchodniey náfzego połokręgu.

Elle a d'Orient à l'Occident 2000. lieuës ou environ,& 1400. du Midi au Septentrion: Dieu l'a choifie pour creer le premier homme.) Ma od wfchodu do záchodu 2000. mil álbo około,ázáś 1400.od południa do pułnocy, Wybrał ią Bog ná ftworzenie pierwfzego człowieka.

L'ASIE MINEURE, ou L'ANATOLIE, (*Partie de la grande Afie,entre la mer Noire & la Mediterranée.l'Archipel & l'Euphrate.*) Afia Minor,*genit.* Afiæ Minoris, f. AZYA mnieyfza álbo Natolia część wielkiey Azyi między morzem Czarnym y Srzodziemnym,morzem białym y rzeką Eufrates.

ASINE,*ou* BESTE ASINE,f.(*un Afne.*)Afinus,*genit.*afini, mafc. *Cic.* OSIEŁ.

(C'eft par ces mots que les Avocats s'expliquent au barreau,ne difant jamais *un Afne*,mais *une Befte afine.*) Tego flowa zażywaią w ten fpofob Patronowie ná fądach.

ASNE,fubft.mafc. *on prononce* âne. (*Baudet, animal fort commun & fort connu.*)Afinus, *genit.*afini,mafc.*Cic.* Afellus, *genit.* afelli, mafc. *Colum. Horat.* OSIEŁ Ofiełek bydlętko izrzo znaiome.

ASNE *fauvage.* Afinus ferus,*ou* filveftris.*Var. Plin.* Onager, *genit.*onagri,mafc.*Mart.* Ofieł dziki.

Petit afne. Afellus, *genit.* afelli. mafc. *Colum.* Ofiełek.

ASNE fignifie figurément. *Un ignorant,un ftupide*, Afinus. Stupidus, *gen.*i,m.*Cic.* OSIEŁ znaczy *niewłaśnie* Głupca, nikczemnika.

Des afnes baftez capables d'un pefant fardeau. Homines clitellarii magni oneris. *Plaut.* Ofly fiodłane, wal ná nich co chcefz.

Nous fommes de vrais afnes baftez, d'ajoûter foy à fes impoftures. Afini homines fumus,qui illius fycophantiis ducemur. Właśni Oflowie fiodłani wierzymy iego fzalbierftwom.

D'ASNE. Afininus, afinina, afininum. *Var.* OSLI.

ASNE fe dit proverbialement dans ces façons fuivantes. OSIEŁ mowi fię przyflowiem w náftępuiących fpofobach.

Des contes de peau d'afne, des contes de vieille. Fabulæ aniles, *genit.* fabularum anilium,f.pl. Bayki o ośley fkorze bainie babfkie.

On ne fçauroit faire boire un afne s'il n'a foif, c'eft à dire, *On ne peut pas faire faire une chofe à quelqu'un malgré luy.* Nemo cogitur invitus. Nienápoiſz ofła kiedy niechce, to ieft nikogo gwałtem do niczego nieprzymufzſz.

A laver la tefte d'un afne on n'y perd que la leffive, pour marquer qu'*Un homme ftupide ne profite de rien.* Laterem lavas. *Ter.* Kto chce zmyć łeb oflowi daremnie tylko ług pfuie wyrażaiąc człeka nikczemnego co z niczego pożytku niebierze.

(Metaphore prife de ce que quand on lave une Brique crue,on perd fa peine,parce qu'elle fe diffout dans l'eau,& plus on la lave,& plus elle fe gafte.) Podobieńftwo wzięte z tego że kiedy kto myie cegłę furową daremnie pracę fwoię traci, ponieważ fię rozpufzcza w wodzie; y im ią barziey płucze, tym fię barziey pfuie.

Les armes de Bourges,un afne dans une chaife. Infignia Biturigum,afinus docens. Herb Biturykow Ofieł w Katedrze

On l'a fanglé comme un afne bafté,on luy a fait un rude traitement. Graviter & duré eft habitus. Podpięto mu popręgow iak Oflowi fiodłanemu; oftro y ciężko fię z nim obefzli.

ASNERIE,fubft.f.*on prononce* ânerie.(*qui ne fe dit qu'au figuré pour une Stupidité d'efprit & une ignorance craffe.*) Afininus ftupor, *genit.*afinini ftuporis, mafc.*Cic.* OSLARSTWO, co fię nie mowi, chyba niewłaśnie, o głupftwie y niewiadomości grubey.

ASNESSE, fubft. f. *on prononce* âneffe. (*la femelle d'un afne.*)Afina, *genit.*afinæ,f.*Var.* OSLICA.

Lait d'afneffe. Lac afininum, *genit.* lactis afinini, neut. *Var.* Mleko oślicy.

ASNIER,fubft.mafc. *on prononce* ânier.(*Qui conduit des afnes.*) Afinarius, *genit.* afinarii,mafc.*Suet.* OSLARZ, poganiacz Oflow.

ASNON, fubft. mafc. *on prononce* ânon.(*Le petit d'une afneffe.*) Afininus pullus, *genit.* afinini pulli, mafc. *Var.* OSLĄTKO,młode od Oślicy.

ASNON *Sauvage.* Lalifio, *genit.* lalifionis,f *mieux que* mafc.*Plin.* OSLĄTKO dzikie.

ASNONER, V. neut. *on prononce* ânoner. (*Mettre bas parlant d'une afneffe qui eft pleine*)Fetum afininum edere,*ou* deponere.*Cic.*Zrzebie fię o Oślicy ktora wydaie oślę z fiebie.

ASNONNER, (*Lire,ou parler en répetant fes lettres, ou en cherchant fes paroles.*) Afperè & inconditè verba proferre. Inconditè loqui. JĄKLIWIE y niedobrze czytać.

ASPECT. fubft. mafc. (*Veuë.*) Afpectus,*genit.* afpectûs, mafc.*Cic.* WIDOK weyrzenie wzrok.

ASPECT,(*en parlant d'une maifon,ou d'un lieu qui eft en bel afpect, ou en belle veuë.*) Profpectus, *genit.* profpectûs, mafc. *Cic.* WIDOK mowiąc o domie álbo mieyfcu ktore ieft ná pięknym widoku.

Une maifon qui eft en bel afpect, ou *qui a fort belle veuë.* Domus pulcherimo profpectu.*Cic* Dom ná barzo pięknym widoku.

ASPECT *des aftres,* (*c'eft la fituation qu'ont les eftoiles & les planets les unes à l'egard des autres.*) Il y a quatre fortes de ces afpects; *Le Trin afpect.* Trigonum, *genit.* trigoni, *n.* ASPEKT położenie planet y gwiazd iedney względem drugiey; czworakie te fą afpekty. *Potroyny.*

L'ASPECT *quarré.* Quadratum,*genit.*quadrati,neut.*Cic.* ASPEKT *poczworny.*

LE SEXTIL *Afpect.* Hexagonum, *genit.* hexagoni,neut. *Jul. Firm.* *POSZOSNY* Afpekt.

L'ASPECT *diametral.* Diametrum, *genit.*diametri,neut. *Cenf.* ASPEKT *náprzeciwny.*

Eftre

Eſtre en trin-aſpect. In trigono.eſſe.*Vitr.* Być w aſpekcie potroynym.

Les planettes qui ont leur cours au deſſus du Soleil font un trin-aſpect avec luy, s'arreſtent & reculent en arriere, juſques à ce que le Soleil changeant cét aſpect, paſſe en un autre ſigne. Planetæ autem qui ſupra Solis iter circinationes peragunt, maximè cùm in trigono fuerint, tum non progrediuntur, ſed regreſſus facientes, morantur, donec idem Sol de eo trigono in aliud ſignum tranſitionem fecerit. *Vitr.* Planety ktore chodzą ponad ſłońcem potroyny z nim czynią aſpekt, zaſtanawiaią ſię y cofaią ſię wſad poki ſłońce odmieniwſzy ten aſpekt nie przeydzie w inſzy znak.

ASPERGE, ſubſt. f. (*Plante qu'on cultive dans les jardins*) Aſparagus, *genit.* aſparagi, maſc. *Plin.* SZPARAG ziele ktore w ogrodach ſadzą.

ASPERGE *ſauvage.* Silveſtris aſparagus, maſc. *Plin.* Corruda, *genit* corrudæ.f. *Colum.* DZIKI ſzpárag.

ASPERGER, V. act. (*Jetter de l'eau, ou la faire tomber, comme une roſée.*) Aſpergere.(ſpergo,is,ſperſi,ſperſum.)act. accuſ. *Cic.* KROPIC, wodę iak roſę ſpuſzczać.

ASPERSION, ſubſt. f. (*l'action d'arroſer légérement.*) Aſperſio, *genit.* aſperſionis, f. *Cic.* POKRAPIANIE.

ASPERSOIR, ſubſt. maſc. (*Goupillon, ou branche d'arbre à jetter de l'eau légérement & en forme d'une roſée.*) Aſpergillum, *genit.* aſpergilli, neut. *Sipont.* KROPIDŁO, Kita, álbo gałązka do rzucania wody kroplami nakſztałt roſy.

ASPHODELE, ſubſt. f. (*Herbe médecinale qui a ſa tige ſemblable au grand poireau.*) Haſtula regia, *genit.* haſtulæ regiæ, f. Aſphodelus,i, maſc. *Plin.* ZŁOTOGŁOW ziele lekarſkie ktore ma pręt ſwoy podobny do Brodawnika wielkiego.

ASPIC, ſubſt. maſc. (*Petit Serpent fort venemeux.*) Aſpis, *genit.* aſpidis, f. *Plin.* ZMIIA gadzina máła bárzo iadowita.

ASPIC ſe dit au figuré *D'un médiſant. Une langue d'aſpic* Lingua aſpidis. Homo malæ linguæ. *Plaut.* ZMIIA mowi ſię niewłaſnie o obmowcy, Język Zmiy.

ASPIC, (*Herbe odoriférante, qu'on appelle.*) Spica nardi, *genit.* ſpicæ nardi, f. Pſeudonardus, *genit.* pſeudonardi, f. *Plin.* LEWANDA ziele pachnące.

ASPIRANT, maſc. ASPIRANTE, f. part. act. (*Qui aſpire à une choſe.*) Aſpirans. Anhelans, *genit.* antis, omn. gen. ad aliquid. *Cic.* PRAGNĄCY do czego.

ASPIRANT *à une charge,* (*qui la brigue, qui y prétend.*) Alicuius muneris candidatus, *genit.* candidati, maſc. *Cicer.* PRAGNĄCY zábiegaiący iákiego urzędu.

(Autrefois à Rome ceux qui aſpiroient aux Magiſtratures eſtoient reveſtus de blanc, pendant qu'ils briguoient les Charges de la République.) Przedtym w Rzymie ci co ſię ſtarali o urzędy w bieli chodzili poty poki ſię ſtarali o urzędy w Rzeczypoſpolitey.

ASPIRATION, ſubſt. fœm. (*Action de celuy qui aſpire & tire ſon haleine.*) Aſpiratio, *genit.* aſpirationis, fœm. *Cicer.* ODDYCHANIE Odetchnienie.

ASPIRATION, (*Eſprit aſpre dont on marque une voyelle, pour dire qu'il la faut aſpirer en la prononçant.*) Spiritus aſper *genit.* ſpiritûs aſperi, maſc. TCHNIENIE dech mocny ktorym wyrażaią literę iednę ſamobrzmiącą przez ſię ná znak że trzeba tchnąć wymawiaiąc ią.

ASPIRATION ſe dit figurément en morale & ſignifie *Le deſir de parvenir à quelque choſe.* Alicujus rei appetitio, *genit.* appetitionis, f. TCHNIENIE mowi ſię obyczaynie y znaczy że kto ma pragnienie przyiść do czego.

ASPIRER, V. neut. (*Pouſſer ſon haleine dehors.*) Spirare. Aſpirare. Exſpirare. Reſpirare, (ſpiro,as,ſpiravi,ſpiratum.) neut. *Cic.* TCHNĄC parę ſwoię z ſiebie wydać.

ASPIRER ſe dit auſſi en Grammaire pour *Marquer une forte prononciation de quelque voyelle.* Vocalem aſpirare. Spiritu aſpero vocalem pronuntiare. TCHNIENIEM wyrażać mocny ton litery iákiey przez ſię brzmiącey.

ASPIRER, ſe dit auſſi figurément pour *Prétendre à quelque charge, ou à quelque honneur.* Ad aliquid ſpirare, *ou* aſpirare, *ou* contendere, (contendo,is,contendi,contentum.) neut *Suet. Cic.* TCHNĄC mowi ſię też niewłaśnie, żądać czego pragnąć do iakiego urzędu, do iákiey godności.

Il aſpire au tribunat. Spirat tribonatum. *Liv.* *A de grandes choſes.* Magna ſpectat. *Cic.* Pragnienie ſtara ſię o urząd. *Do wielkich rzeczy ſię bierze.

Aſpirer à l'éloquence. Ire ad eloquentiam. *Petr.* Starać ſię o wymowę.

ASPRE, *on prononce* âpre. adject. maſc. & f. (*Rude, raboteux, inégal, parlant d'un lieu, ou d'un chemin.*) Aſper, aſpera, aſperum. *Ciſ.* PRZYKRY, ciężki, oſtry, nierowny mowiąc o mieyſcu álbo drodze.

ASPRE, (*ſe dit auſſi de ce qui frappe violemment & deſagréablement les ſens, & particuliérement celuy du toucher.*) Aſper, aſpera, aſperum. Acerbus, acerba, acerbum. *Cic.* PRZYKRY ſię też mowi o tym co dolega gwałtownie y nieprzyiemnie zmyſły á oſobliwie dotykanie.

ASPRE, (*Violent, véhément, parlant du feu.*) Acer, acris, acre. adject. TĘGI gwałtowny potężny mowiąc o ogniu.

ASPRE, (*Dur, rude, parlant d'une façon de vivre auſtere*) Aſper. Durus, dura, durum. OSTRY, przykry, nieprzyiemny mowiąc o ſpoſobie życia ſurowym.

Une vie aſpre & dure. Victus aſper. *Plaut.* Zycie przykre y oſtre.

Un homme aſpre, qui a les mœurs & la parole rudes. Homo aſper, durus oratione & moribus. *Cic.* Człowiek oſtry przykry ktory ma obyczaie y mowę ſurową.

Il menoit une vie aſpre & auſtére. Duram & auſterum trahebat vitam. *Ter.* Prowadził życie oſtre y przykre.

ASPRE (*ſe dit auſſi de celuy qui eſt fort avide dans ſes deſirs & dans ſes paſſions,*) Alicujus rei ſtudio flagrans, *genit.* flagrantis, omn. gen. *Quint.* PRZYKRY ſię też mowi o tym ktory ieſt zbyt chciwy w pragnieniach ſwoich, y pożądliwościach.

Aſpre à la viande. Cibi avidus. *Ter.* *Aſpre pour le bien des riches.* Avidus in pecuniis locupletum. *Cic.* *Aſpre à l'argent.* Avidior ad rem. *Ter.* Łakomy chciwy ná mięſo. *Chciwy ná fortuny bogatych. *Chciwy ná pieniądze.

EN MEDECINE on appelle *l'Aſpre artére,* (*le conduit qui fait paſſer l'air dans le poumon.*) Aſpera arteria, *genit.* aſperæ arteriæ, f. *Cic.* U LEKARZOW przykrą żyłą náżywaią krtąń, meat przez ktory dech álbo powietrze wchodzi do płuc.

ASPREMENT, adv. *on prononce* âpremant. (*Fortement.*) Aſperè. Acerbé Acriter. adv. OSTRO mocno ſurowo.

ASPREMENT, (*Ardemment.* (Ardenter. adv. *Cic.* GORĄCO chciwie.

ASPRETE', *on prononce* ÂPRETE' *en faiſant l'A long,* ſubſt. fœm. (*Acreté des fruits.*) Aſperitas. OSTROSC wymawiá ſię w francuſkim przeciągaiąc *A,* Cierpkość owocow.

L'aſpreté du vinaigre. Aſperitas aceti, f. Moc tęgość octu

ASPERTE' ou *rudeſſe au toucher.* Scabrities, *genit.* ſcabritiei, f. *Plin. Col.* CHROPOWATOSC oſtrość co do dotykániá.

ASPRETE' *du froid.* Acerbitas frigoris, f. *Hor.* PRZYKROSC zimná.

ASPRETE' ſe dit figurément pour *La rudeſſe des mœurs.* Morum aſperitas. PRZYKROSC ſię mowi niewłaśnie zá ſurowość obyczaiow.

L'aſpreté du diſcours, la rudeſſe. Orationis aſperitas. *Liv.* Przykrość nieprzyiemność mowy.

ASSABLER, V. act. (*Combler de ſable.*) Sabulo complere, (compleo, comples, complevi, completum.) act. PIASKIEM zaſypać do pełná.

La mer avec le temps a aſſablé le port. Sabulo mare portum complevit. Morze za czaſem piaſkiem zaſypało ten port.

La riviere de Loire aſſable ſouvent les prez, ou les couvre de ſable. Ligeris prata ſabulo ſæpè cooperit. Ligera często piaſkiem łąki zaſypuie.

S'ASSABLER, (*Demeurer ſur le ſable, s'engraver.*) In arenam impingere. (impingo,is,impegi,impactum.) *Ceſ.* NA haku ſię zaſtanowić, ná piaſku oſieść.

ASSA-FETIDA, ſubſt. fœm. (*Gomme fort puante que l'on tire d'une plante nommée.* Laſerpitium.) Laſer, *genit.* laſeris, neut. *Plin.* CZARTOWE łayno, mazgá álbo żywicá ktorą robią z ziela Cyrenayſkiego.

ASSAILANT, maſc. ASSALANTE, fœm. part. act. (*Qui attaque.*) Aggreſſor. *genit.* aggreſſoris, maſc. *Cic.* *pour le fœminin.* Quæ aggreditur. NAPASTNIK, NAPASTNICA, co nagabá zaczepiá.

ASSAILIR, V. act. (*Attaquer quelqu'un, ou une place.*) Aggredi, (aggredior, deris, aggreſſus ſum. depon accuſ. *Invadere, (invado,is,invaſi,invaſum.) act. accuſ. ZACZEPIAC uderzyć ná kogo álbo ná fortecę iakę.

Une flotte aſſaillie avec grand danger. Attentata claſſis ma-

magno cum periculo. *Cic.* Woyſko wodne zaczepione z wielkim niebeſpieczeńſtwem.

ASSAILLIR ſe dit au figuré (*de l'attaque des maladies & des paſſions.*) *Les douleurs & les infirmitez viennent de toutes parts aſſaillir les vieillards.* Dolores, morbi in ſenes undique incurrunt. NAPADAC, zaczepiać *niewłaśnie* o napaſtowaniu álbo naſtąpieniu chorob lub żądzy; Boleści y ſłabości ze wſzytkich ſtron napadaią ná ſtarych.

Il a eſté aſſailli de mille terreurs paniques. Terrores vani illum invaſerunt. *Liv.* Napadły go tyſiączne próżne ſtrachy.

Il a eſté aſſailli de mal. Valetudo adverſa eum inceſſit. *Tacit.* Napadłá go choroba.

ASSAISONNE', maſc. ASSAISONNE'E, fœm. part. paſſ. Conditus, condita, conditum. ZAPRAWNY, ZAPRAWNA.

ASSAISONNEMENT, ſubſt. maſc. (*Maniere de préparer les viandes pour les rendre agréables au goût.*) Conditio, *genit.* conditionis, f. *Plaut. Col.* ZAPRAWA ſpoſob przygotowaniá do ſmaku.

ASSAISONNEMENT ſe dit au figuré: comme *L'aſſaiſonnement de l'amitié eſt la douceur des mœurs & de l'entretien.* Condimentum amicitiæ, ſuavitas morum & ſermonum. *Cic.* ZAPRAWA mowi ſię niewłaśnie, iako, Zaprawa przyiaźni, ieſt przyiemność w obyczaiach y w poſiedzeniu.

ASSAISONNER, V. act. (*Donner du goût aux viandes.*) Condire, (condio, is, condivi, conditum. act. acc. *Cic.* ZAPRAWIAC, ſmak dać potrawom.

La chaſſe fait que l'on trouve les viandes mieux aſſaiſonnées Facit conditiora cibaria venatio. *Cic.* Polowanie czyni że potrawy lepiey przyprawne ſię zdaią.

Qui aſſaiſſonne & dreſſe un feſtin. Conditor, inſtructorque convivii, *Cic.* Przyprawiacz, co ucztę gotuie przyprawiá.

ASSAISONNER ſe dit auſſi figurément, (*Accompagner.*) Condire. act. acc. PRZYPRAWIAC mowi ſię też niewłaśnie chodzić razem.

La felicité des Rois eſt aſſaiſonnée de beaucoup de maux. Regum felicitas multis conditur, *ou* miſcetur malis. Szczęśliwość Krolow wielą nieſzczęśliwości ieſt przyprawná.

J'ay perdu cette gayeté dont nous aſſaiſonnions le malheur des temps. Hilaritatem, illam, quâ hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. *Cic.* Odeſzłá mnie owá weſołość ktorąśmy cieſzyli złe czaſy.

ASSAISONNEUR, ſubſt. maſc. (*Qui aſſaiſonne.*) Conditor, *genit.* conditoris. maſc. *Col.* ZAPRAWIACZ ktory zaprawiá.

ASSASSIN, ſubſt. maſc. (*Meurtrier, qui attaque un autre de guet appens.*) Percuſſor, *genit.* percuſſoris, maſc. Sicarius, *genit.* ſicarii, maſc. *Cic.* ZABOYCA co ná życie naſtępnie ſzlakuiąc zakim umyślnie.

ASSASSINAT, ſubſt. maſc. (*Meurtre qui ſe fait de propos délibéré.*) Meditata cædes, *genit.* meditatæ cædis, f. *Cic.* ZABOYSTWO umyślne y dobrowolne.

ASSASSINER, V. act, (*Tuer quelqu'un d'un propos délibéré.*) Trucidare, (trucido, as, trucidavi, trucidatum.) act. acc. *Cic.* POPEŁNIC zaboyſtwo dobrowolne.

ASSASSINER, ſe dit figurement, (*Faire de la peine par quelque choſe.*) comme *Aſſaſſiner quelqu'un de médiſances.* Aliquem maledictis figere, (figo, is, fixi, fixum.) act. *Cicer.* ZABIC mowi ſię niewłaśnie, iako; zabiiać kogo śmiertelnie ná ſławie ięzykiem.

Il m'aſſaſſine tous les jours de ſes viſites. Me quotidie vexat, *ou* mihi quotidie moleſtus eſt, ſuis ſalutationibus. Zabiiá mię codziennie bytnością, nawiedzaniem ſwoim.

Il m'aſſaſſine de ſes lettres. Creberrimis ſuis literis vehementer mihi moleſtus eſt ac gravis. Zabiiá mię uſtawicznym piſaniem ſwoim do mnie.

ASSAUT, ſubſt. maſc. (*Attaque.*) Aſſultus, *genit.* aſſultûs maſc. *Virg.* SZTURM.

Aller, ou monter à l'aſſaut. Ad oppugnationem ire. Iść ſkoczyć do ſzturmu.

Donner l'aſſaut à une ville. Urbem, *ou* oppidum oppugnare, (oppugno, as, avi, atum.) act. *Cic.* Przypuścić ſzturm do miaſtá iakiego.

Les ennemis donnent un aſſaut général à la ville. Urbs omnibus copiis oppugnatur. *Liv.* Oppidi mœnia omni ex parte hoſtes aggrediuntur. *Liv.* Nieprzyiaciele przypuścili generalny ſzturm do miaſtá.

Alors il fit donner l'aſſaut par mer & par terre. Tum terrâ marique urbem oppugnari jubet. *Liv.* Natenczas ſzturm kazał przypuścić morzem y lądem.

Prendre, emporter une ville d'aſſaut. Impreſſione factâ urbem expugnare. *Plaut.* Dobyć wziąć miaſto ſzturmem.

La ville fut priſe d'aſſaut par le courage de nos ſoldats. Virtute militum victum atque expugnatum eſt oppidum. *Plaut.* Dobyto miaſtá ſzturmem przez męſtwo żołnierzy.

Repouſſer un aſſaut. Oppugnantium impetum propulſare. *Cic.* Szturm odraźić.

Soutenir un aſſaut. Suſtinere oppugnationem. *Liv.* Wytrzymać ſzturm.

ASSAUT ſe dit auſſi en morale (*de toutes les attaques & de toutes les ſurpriſes qu'on fait à quelqu'un.*) comme *La chaſteté a bien de la peine à ſoutenir les aſſauts de la concupiſcence.* Pudicitia vix ſe tuetur ſalvam & incolumem à cupiditatis incurſibus, *ou* ille ctus. SZTURM álbo natarcie mowi ſię też co do obyczaiow zá wſzelką napaść lub podeyście komu uczynione, iáko; Czyſtość z wielką trudnością wytrzymać może napaści pożądliwości.

Donner un aſſaut à la fidélité de quelqu'un. Fidem alicujus attentare. *Cic.* *A la chaſteté d'une femme.* Pudicitiam mulieris aggredi. *Petr.* Natrzeć ſzturm przypuścić ná poczciwość czyię *Ná wſtyd matrony iakiey.

ASSEMBLAGE, ſubſt. maſc. *on prononce* aſſamblage, (*Union, jonction de pluſieurs choſes.*) Coagmentatio. Compactio. Copulatio. Conjunctio, *genit.* onis, f. *Cic.* Junctura, *genit.* juncturæ, f. *Sen-Phil.* ZŁĄCZENIE zebranie złączenie w raz wielu rzeczy.

ASSEMBLAGE *déja fait des choſes.* Coagmentum, *genit.* coagmenti, neut. *Plaut.* Compages, *genit.* compagis, f. *Cic.* ZEBRANIE złożenie iuż zczynione rzeczy w kupie będących.

L'aſſemblage des membres du corps. Membrorum corporis compactio. *Cic.* Złożenie części ciała.

Aſſemblage des Elemens. Elementorum compages. *Stat.* Złożenienie Żywiołow.

Aſſemblage de menuiſerie. Pagmentum, *genit.* Pagmenti, neut. *Vitr.* Spoienie roboty ſtolarſkiey.

Faire un plancher d'aſſemblage. Axibus ſolum compingere. *Colum.* Spoioną z wielu ſztuk podłogę dać.

ON DIT quelquefois, *Il a fait un aſſemblage de mauvais livres pour ſa bibliotheque.* Comparavit ſibi bibliothecam ex rudi peſſimorum librorum congerie. MOWIĄ czaſem uczynił zbieranie ladaiakich kſiąk.

Il eſt né d'un aſſemblage de toutes ſortes de crimes. Ex omni ſcelerum colluvione natus eſt. *Cic.* Urodził ſię z iednego zebrania wſzyſtkich niecnot.

ASSEMBLE'E, ſubſt. f. *on prononce* aſſamblée. (*Troupe, ou multitude de perſonnes aſſemblées pour quelque choſe que ce ſoit.*) Cœtus. Conventus, *genit.* ûs, m. Congregatio, *genit.* congregationis, f. *Cic.* ZGROMADZENIE ſchadzka álbo liczba znaczna ludzi zebranych dla czegokolwiek.

ASSEMBLE'E *du peuple,* (*qui ſe faiſoit autrefois à Rome pour les affaires de la République, & pour l'élection des Magiſtrats.*) Cœtus. Conventus, ûs, m. Comitia, *genit.* comitiorum, neut. plur. Concio, *genit.* concionis, f. Concilium, *genit.* concilii, neut. *Cic. Caſ.* SCHADZKA zwołanie poſpolſtwa ktore bywało przedtym u Rzymian dla ſpraw Rzeczypoſpolitey y dla obierania ná urzędy.

Indiquer l'aſſemblée. Comitia edicere, *ou* indicere. *Liv.* Indicere conventus. Indicere concilium. *Liv.* Náznaczyć ſchadzkę, zbor, ſeym.

Faire, ou tenir des aſſemblées. Habere, *ou* facere comitia. Conventus agere. *Cic. Caſ. ou* celebrare. *Saluſt.* Trzymać ſeym, ſchadzkę iáką mieć.

Convoquer l'aſſemblée. Convocare concilium. *Caſ.* Vocare, *ou* convocare ad, *ou* in concionem. *Cic.* Zgromadzić ſeym.

Se trouver aux aſſemblées. Obire comitia. Inire cœtus. Adeſſe comitiis. Znaydować ſię ná zaſiadaniach publicznych.

Congédier, ou renvoyer l'aſſemblée. Dimittere cœtum, *ou* concilium. *Cic.* Solvere cœtum. *Ovid.* Roſpuścić pożegnać zgromadzenie.

Qui avoit droit de convoquer l'aſſemblée. Juſtus comitiorum rogator, *genit.* juſti comitiorum rogatoris, m. *Cic. Liv.* Ten co miał prawo nákazać zgromadzać ſeym.

Le jour des aſſemblées. Comitialis dies, *genit.* diei comitialis. maſc, Legitimus dies habendis comitiis. *Cic.* Dni zgromadzenia, zaſiadania.

Le bruit qui ſe faiſoit dans les aſſemblées. Concionalis

clamor,

clamor, *genit.* concionalis clamoris, maſc. *Cic.* Hałas ktory był na naſiadaniach, ziazdach.

La trompette avec laquelle on convoquoit l'aſſemblée du peuple. Concionatoria tibia, *genit.* concionatoriæ tibiæ, f. *Aul-Gel.* Trąba ktorą zwoływano do gromady poſpolſtwo

DE L'ASSEMBLE'E *du peuple.* Concionalis & hoc concionale, adject. *Cic.* SEYMOWY gminny.

ASSEMBLE'E *de perſonnes, (pour entendre quelque diſcours, ou harangue.)* Conſeſſus, *genit.* conſeſsûs, maſc. Corona, *genit.* coronæ, f. Concio, *genit.* concionis, f. Auditorium, *genit.* auditorii, neut. *Cic. Quint.* SŁUCHACZE, zgromadzenie ludzi ná ſłuchanie mowy iákiey álbo Oracyi.

ASSEMBLE'E *de perſonnes ſçavantes, (qui ſont en converſation touchant quelque ſujet d'érudition.)* Cœtus, ûs, m. Congreſſus, *genit.* congreſsûs, maſc. Circulus, *genit* circuli, maſc. *Cic.* ZEBRANIE ludzi uczonych ktorzy z ſobą rozmawiáią o iákiey rzeczy do nauk należącey.

Aller dans les aſſemblées. Hominum cœtus celebrationeſque obire *Cic.* Chodzić na ſchadzki.

ASSEMBLE'E *de gens aux jeux & les divertiſſemens.* Ludorum cœtus, ûs, m. Chorus, *genit.* chori, maſc. ZEBRANIE ludzi ná gry y zabawki.

ASSEMBLE'E, *(Complot de gens ſéditieux.)* Seditioſorum coitio, *genit.* coitionis, f. *Cic.* SWYWOLNE kupy, hont.

ASSEMBLER, V. act. *on prononce* aſſambler. *(Joindre pluſieurs choſes enſemble.)* Iungere. Conjungere, (jungo, is, junxi, junctum) acc. *Cic.* ZBIERAC, Składać wiele rzeczy razem.

Aſſembler des mots. Componere & coagmentare verba. *Cic.* *Les aſſembler enſemble.* Verba verbis coagmentare. *Cic.* Składać ſłowa. * Składać ie razem.

Aſſembler toutes les forces d'un royaume. Vires imperij in unum conjungere, *ou* conferre. *Liv.* Zebráć wſzyſtkie śiły Krołeſtwá iákiego.

Aſſembler un Livre, (en mettre les feuilles par ordre & de ſuite pour le donner à relier.) Libri chartas in ordinem diſponere. Zbieráć Kśiążkę arkuſz, álbo kartę zá kartą do oprawy.

ASSEMBLER *des perſonnes, (les joindre enſemble dans un meſme lieu.)* Aggregare. Congregare, (congrego, as, avi, atum.) Cogere, (cogo, is, coegi, coactum.) act. acc. *Cic.* ZEBRAC ludzie wraz ná iedno mieyſce.

Ils aſſemblerent toutes les filles en un lieu. Virgines in unum locum condocfecerunt. *Cic.* Wſzyſtkie Pánny ná iedno mieyſce zebráli.

Une armée aſſemblée de diverſes nations. Exercitus contractus ex diverſiſſimis gentibus. *Tacit.* Woyſko zebráne z rożnych narodow.

ASSEMBLER, *ou faire aſſembler le Sénat.* Advocare concionem. *Cic.* *Aſſembler le Peuple.* Populum ad concionem advocare. *Liv.* ZGROMADZIC, álbo kazáć śię zyść Senatowi. * Zebrać gminnych, poſpolſtwo.

Il aſſembla le Sénat ſur cette nouvelle. Hoc accepto nuntio, Senatum habuit, *ou* coegit. *Cic.* Zgromadził Senat zá tą wiadomośćią.

Aſſembler le Sénat pour donner audience à des ambaſſadeurs. Senatum Legatis dare. *Liv.* Zebráć Senat dla wyſłuchánia Poſłow.

Le Sénat ne fut point aſſemblée ce jour là. Eo die non fuit Senatus. *Cic.* Nie zieſchał śię Senat tego dnia.

s'ASSEMBLER *en un lieu.* Convenire. (convenio, convenis, conveni, conventum) *Cic.* ZBIERAC śię ná iedno mieyſce.

Il avoit aſſemblé vingt cohortes des païs voiſins. Ex finitimis regionibus viginti cohortes coegerat. *Caſ.* Zebrał był dwadzieśćia połkow z okolicznych kráiow.

On aſſembla le conſeil ſur ſon ſujet. De eo coactum eſt conſilium. *Quint.* Zgromadzono radę nád tym.

ASSENER, V. act. (Ablanc.) *(Porter un coup juſte à l'endroit où l'on veut donner.)* Certo ictu dirigere (telum) quò deſtinatum eſt. WYMIERZYC proſto, cel bráć, gdzie kto zámyśla, trafić.

ASSEOIR, V. act. *(Mettre, poſer, placer.)* Locare. Collocare, (loco, as, locavi, locatum.) Ponere. (pono, is, poſui, poſitum.) Statuere, (ſtatuo, is, ſtatui, ſtatutum.) act. acc. *Cic.* POSADZIC, Położyć, poſtáwić.

Aſſeoir un camp. Caſtra locare, *ou* ponere. *Cic. Caſ.* *Aſſeoir ſon camp proche d'un fleuve.* Flumini applicare caſtra. Oboz złożyć, poſtawić. * Rozłożyć oboz bliſko rzeki.

Ayant choiſi un lieu propre pour aſſeoir ſon camp. Loco caſtris idoneo capto. *Caſ.* Obrawſzy mieyſce dobre dla záłożenia obozu.

Aſſeoir des bornes. Terminos ſtatuere. *Liv* Granice ſypać.

ASSEOIR *la taille par teſte, (la mettre.)* Tributum deſcribere in capita, *ou* in familias. *Cic.* PODATKI układáć ná każdą głowę.

ON DIT au figuré en ce ſens, *Aſſeoir ſon jugement, (le poſer, le mettre ſur une choſe.)* Statuere, (ſtatuo, is, ſtatui, ſtatutum.) act. accuſ. *Cic.* MOWI śię w tym rozumieniu *niewłaſnie* położyć ſwoy ſąd ná iáką rzecz.

On ne ſçauroit aſſeoir aucun jugement là deſſus. Nihil certi ex eâ re ſtatui, *ou* dijudicari poteſt. Niemożna o tym ſądzić, dać ſądu żadnego.

s'ASSEOIR, V. neut. *(Se mettre ſur un ſiége.)* Sedere, (ſedeo, es, ſedi, ſeſſum.) SIĄSC ná ſiedzeniu iákim.

Aſſéiez-vous-là. Aſſide hîc. *Plaut.* Siądź tam.

Je m'aſſieray ſur ce tabouret, mais attendez que je vous donne un carreau pour mettre deſſus. Ego ſedero in ſubſellio, ſede mane pulvium. *Plaut.* Já śiądę ná tey ławce, ále poczekay aż ci wezgłowie dam ná nię położyć.

Nous nous aſſimes proche la ſtatuë de Platon. Propter ſtatuam Platonis conſedimus. *Cic.* Siedliśmy przy poſągu Platona.

Mener aſſeoir quelq'un. Aliquem ſeſſum deducere. *Poll. ad Cic.* Prowadzić kogo śiedzieć.

Faire aſſeoir quelqu'un deux places au deſſus de ſoy. Subſellio ſecundo ſupra ſe collocare aliquem. *Suet.* Poſadzić kogo dwiema mieyſcami wyżey nád ſiebie.

Hiempſal s'aſſit à la droite d'Adherbal. Hiempſal Adherbalem dextrâ aſſedit. *Saluſt.* Hiempſal śiadł po prawey ręce Aderbala.

Ils demanderent des couſſins & s'allerent tous aſſeoir ſous des ſieges qui eſtoient à l'ombre d'un plane. Pulvinos popoſcerunt, & omnes in his ſedibus, quæ erant ſub platano, conſederunt. *Cic.* Mowili o poduſzki, y poſzli wſzyſcy śiedzieć ná ſtołkach ktore były w cieniu Jaworowym.

Allez vous aſſeoir je vous prie. Ite, vos, ſeſſum precor. Idźże śiedzieć, proſzę.

s'ASSEOIR *à table, (S'y mettre.)* Accumbere in convivio. Accubare ad epulas. *Cic.* SIĄSC do ſtołu zaſieść do niego

(Ces manieres de parler Latines viennent de l'uſage des anciens Romains qui mangeoient couchez ſur des lits.) To ſpoſoby mowienia łacińſkie pochodzą z tego zwyczaiu dawnych Rzymian ktorzy iadali leżąc ná łożkach koło ſtołow.

Il eſtoit aſſis au haut bout. In ſummo accubuerat. *Cic.* *Auprès de luy.* Illi aſſidebat. *Cic.* Siedział ná pierwſzym mieyſcu. *Siedział przy nim,

s'ASSEOIR *pour ſe repoſer.* Conſidere. *Les abeilles s'aſſirent, ou ſe repoſerent ſur les levres de Platon.* In labellis Platonis conſederunt apes. *Cic.* SIĄSC dla odpoczynku. *Pſzczoły śiadły, upadły; álbo ſpoczęły ná wargach Platona.

ASSERTION, ſubſt. f. *(Propoſition avancée comme veritable.)* Aſſertio, *genit.* aſſertionis, f. *Cic.* TWIERDZENIE Mowa iáka wyrażona zá prawdę.

ASSERVIR, V. act. *(Aſſujettir, mettre en ſervitude, rendre ſerf & eſclave.)* In ſervitutem addicere, (addico, is, addixi, addictum.) *ou* aſſerere, (aſſero, is, aſſerui, aſſertum.) act. accuſ. *Cic. Liv.* PODDAC w niewolą wziąć, poſtrzyga ná niewolnika.

S'aſſervir à quelqu'un, s'en rendre eſclave, s'y aſſujettir. Alicui ſe in ſervitutem tradere, (trado, is, tradidi, traditum.) *Cic.* Poddáć śię w niewolą komu, w poddańſtwo cáłe poyść

s'ASSERVIR ſe dit figorément, *(en parlant de ſes paſſions, dont on ſe rend eſclave.)* Se aſtringere in ſervitutem, (aſtringo, is, aſtrinxi, aſtrictum.) *Cic. Quint.* *S'aſſervir à ſes paſſions.* Servire cupiditatibus, (ſervio, is, ſervivi, ſervitum.) neut. *Cic.* PODDAC śię mowiemy *niewłaſnie* mowiąc o námiętnośćiach ktorych kto śię niewolnikiem ſtaie.

Il eſt aſſervi, ou il eſt aſſervi à ſes paſſions. Cupiditatibus ſervit, *ou* obtemperat. *Cic.* Poddał śię námiętnośćiom ſwoim

Aſſervi à une femme. Emancipatus feminæ. *Hor.* Poddany białogłowie.

ASSERVISSEMENT, ſubſt. maſc. *(Aſſujettiſſement.)* Servitudo, *genit.* ſervitudinis, f. *Liv.* Servitium, *genit.* ſervitij, neut. *Ter.* PODDANSTWO niewola.

Il eſt dans un grand aſſerviſſement. Triſti ſubiectus eſt ſervitio, *Liv.* W wielkiey ieſt niewoli.

ASSESSEUR, ſubſt.maſc JUGE ASSESSEUR (*Officier dans une juſtice ſubalterne qui eſt aſſis proche du Juge, & qui luy donne conſeil.*) Aſſeſſus, *genit.* aſſeſſoris, maſc. *Cic.* Qui judici aſſidet. ASSESSOR Sądu lakiego, áſiadaiący zdrugiemi ná ſądzie iákim niżſzym ktory podle ſędziego ſiada, y rady mu dudaie.

ASSETTE, *ou* HACHETTE, ſubſt. f. (*c'eſt un marteau qui a une teſte platte d'un coſté, & un large tranchant de l'autre à l'uſage des tonneliers.*) Aſcia, *genit.* aſciæ, fœm. *Plin.* TOPOREK Barta ieſt to obuch płaſką maiący głowę z iednay ſtrony, á ſzerokie oſtrze z drugiey według zwyczaiu Bednarzow.

ASSEYEUR *des tailles*, ſubſt. maſc. (*Qui eſt commis pour les aſſeoir, & en faire l'impoſition.*) Qui tributa deſcribit. Tributis deſcribendis prepoſitus, i, maſc. NAZNACZONY do poſtanowięnia pogłownego.

(Mot d'uſage à la Cour des Aides & à l'Election.) Słowo w używaniu u Dworu, y ná Elekcyi.

ASSEZ, adv. (*Beaucoup, ſuffiſamment.*) Satis. Sat. (*qui ſe dit par contradiction.*) Abundè. Affatim. adv. *Cic. Ter.* DOSYC ſiłę doſtatecznie co ſię mowi przez ſprzeciwianie ſię czemu

Aſſez de partiſans qui nous favoriſent. Sat fautorum. *Cic.* **Aſſez de matiere.* Affatim materiæ. *Liv.* **C'eſt aſſez baiſer.* Sat oſculi eſt. *Plaut.* Doſyć przyiacioł co nam ſprzyiaią. *Doſyć rzeczy. *Doſyć tego całowania.

Vous avez aſſez de bien. Tibi divitiarum affatim eſt. *Plaut.* Doſyć maſz fortuny.

C'eſt aſſez & plus qu'il ne faut. Satis ſuperque. Plus quàm ſatis eſt opus. Doſyć tego y nad to co trzeba.

N'ayant pas aſſez de quoy vivre, il ſe fit Maiſtre d'Eſcole. Cùm non ſatis haberet unde viveret, ludi-magiſter fuit. *Cic.* Niemaiąc doſyć o czym żyć podiął ſię uczyć ſzkoły.

Il eſt aſſez courageux & aſſez homme de bien. Satis fortis homo & ſatis planè frugi. *Cicer.* Doſyć ma ſerca, y doſyć poczciwy człowiek.

Il eſtoit aſſez ſçavant pour un Romain. Multæ ut in homine Romano litteræ. *Cic.* Doſyć był uczony ná Rzymianina

Il a aſſez fait pour ſon honneur & pour ſon avantage. Ad laudem & utilitatem ſuam ſatis perfecit. *Cic.* Doſyć dla honoru ſwego y pożytku uczynił.

Il y a aſſez long-temps qu'il nous joue. Satis diu verba dedit nobis. *Terent.* Doſyć dawno z nas ſobie dworuie.

Aſſez à temps. Satis tempore. *Cic.* Doſyć wczeſnie.

C'eſt aſſez, n'en dites pas davantage. Satis eſt. Satis verborum eſt. *Cic.* Doſyć tego, nieprzwiaday więcey.

Il entendoit aſſez bien le Grec & le Latin pour ce temps là. Erat cùm literis Græcis, tùm Latinis, ut temporibus illis, eruditus. *Cic.* Doſyć dobrze rozumiał Greczyznę y Łacinę, według tamtych czaſow.

Cela eſt aſſez de mon gouſt. Id mihi quidem ſatis ſapit, *ou* ſatis arridet. To mi ſię doſyć podoba.

J'entre aſſez dans ſon ſentiment. Ejus ſententiam ſatis probo. Wchodzę doſć w zdánie iego.

Aſſez civil. Non inurbanus. **Aſſez plaiſant.* Non parum facetus. *Cic.* **Qui ſçait aſſez bien ſon monde.* Non inurbanor. *Cicer.* Doſyć ludzki. *Doſyć grzeczny. *Doſyć ſię zna ná ludziach, ná obyczaynośći.

ASSIDU, maſc. ASSIDUË, f. adject. (*Qui s'applique fortement a une choſe.*) Aſſiduus. Continuus, a, um. *Cic.* USTAWICZNY co bardzo czego pilnuie y przykłada ſię do czego mocno.

Il a eſté aſſidu auprès de luy. Aſſiduus cum illo fuit. *Cic.* Uſtawiczny był przy nim.

Il eſt aſſidu à l'eſtude, (il eſtudie aſſidument.) Aſſiduus eſt in litteris. Litteris dat operam aſſiduam. *Cic.* Uſtawiczny w náuce, uſtawicznie ſię uczy.

ASSIDUITE', ſubſt. f. (*Application continuelle.*) Aſſiduitas, *genit.* aſſiduitatis, f. *Cic.* USTAWICZNOSC, nieuſtanna pilność.

Aſſiduité à faire ſa cour à quelqu'un. Officioſa ſedulitas, *genit.* officioſæ ſedulitatis, f. *Hor.* Uſtawiczność w ſłużeniu komu.

Avoir de grandes aſſiduitez auprés de quelqu'un, luy rendre bien d'aſſiduitez. Summâ aſſiduitate adeſſe alicui. *Cic.* Mieć wielką pilność około kogo, pilność mu ſwoię wielce oświadczać.

Voſtre aſſiduité m'eſt fort agréable. Pergrata mihi eſt aſſiduitas tua. *Cic.* Pilnośći twoiey bardzo m wdzięczen.

ASSIDUMENT, adv. (*d'une maniere aſſiduë.*) Aſſiduè, *ou* Aſſiduò. adv. *Cic. Plaut.* USTAWICZNIE ſpoſobem nieuſtannym.

ASSIE'GEANS, ſubſt. m. (*Ceux qui aſſiégent une place.*) Obſeſſores, *genit.* obſeſſorum, maſc. plur. *Liv.* Obſidentes, *genit.* obſidentium, maſc. plur. OBLEGAIĄCY ci co oblegli iáką twierdzę.

Les ASSIEGEZ, *ceux qui ſont aſſiégez.* Obſeſſi, *genit.* obſeſſorum, maſc plur. OBLEZENCY ci co ſą obleżeni.

ASSIE'GER, V. act. (*Mettre le ſiége devant une ville &c.*) Obſidere. Circumſedere *Cic.* Circumſidere. Inſidere, (deo, es, ſedi, ſeſſum.) *Liv.* OBLEDZ, otoczyć zewſząd miaſto iákie

Aſſiéger une ville. Obſeſſam urbem tenere, (teneo, es, tenui, tentum.) *Cic.* Coronâ urbem invadere. (invado, is, invaſi, invaſum.) act. *Cic.* Trzymać miaſto iakie w obleżeniu.

Ils avoient aſſiégé tous les endroits par où ils pouvoient s'évader. Effugia inſederant. *Tacit.* Zaſtąpili wſzyſtkie mieyſca ktoręd by mogł wyść.

Je ſuis reſolu d'aſſieger ſon logis, juſques à ce qu'il revienne. Domi certum eſt obſidere, uſque donec redierit. *Ter.* Poſtanowiłem otoczyć dom iego, poki ſię nie powroci.

ASSIE'GER ſe dit figurement (*en parlant de tout ce qui nous importune & qui nous fait de la peine.*) Obſidere. act. acc. OBLEDZ otoczyć mowi ſię *niewłaśnie*, o tym wſzyſtkim, co nam ciężkość iakę czyni.

Les vieillards ſont aſſiégez de mille incommoditez. Multa ſenem circumveniunt incommoda. *Hor.* Stáry obleżeni ſę tyſiącanemi przykrościami.

Tant de choſes m'aſſiégent tout d'un coup, que je ne puis m'en tirer. Tot res me repentè circumvallant, unde emergere non poſſum. *Terent.* Tyle mnie razem ogarnęło ſpraw, tyle ſię ná mnie razem ich zwaliło że rady ſobie dać nie mogę.

Les pauvres nous aſſiégent. Nos circumſiſtunt pauperes, *Caſ. Lov.* Ubodzy nas oblegli.

ASSIETTE, ſubſt. fœm. (*Situation.*) Situs, *genit.* ſitûs, maſ. Natura *genit.* naturæ, fœm. *Cic. Caſ.* POŁOZENIE.

Une ville forte d'aſſiete. Oppidum ſitu munitum. *Liv.* Oppidum loci naturâ munitum. *Caſ.* Miaſto mocne z położenia ſwego.

Prendre l'aſſiette d'un camp. Locum caſtris capere. *Tacit.* Położenie obozu wziąć.

ASSIETTE ſe dit au figuré (*de la ſituation de l'eſprit.*) Status *genit* ſtatûs, maſc. Sedes, *genit.* ſedis, fœm. *Cic.* Położenie mowi ſię niewłaśnie o poſtanowieniu umyſłu.

Mon eſprit n'eſt point dans ſon aſſiette, ou dans ſa ſituation ordinaire, & je change à tous moments de couleur. Mens mihi nec color certâ ſede manent. *Horat.* Umyſł moy nie ieſt w poſtanowieniu ſwoim zwyczaynym, y co moment mienię cerę.

Il conſerve une même aſſiette d'eſprit dans la pauvreté, comme dans l'abondance Idem eſt illi animus in paupertate, qui in divitiis fuit. *Plaut.* Iednákowe chowá poſtanowienie umyſłu w doſtatku y niedoſtatku.

Son ame s'eſt conſervée dans la meſme aſſiette parmi les diverſes agitations de cette vie. Varias inter hujuſce vitæ viciſſitudines mens illius ſtetit eodem in ſtatu. Umyſł iego w iednoſtaynym zawſze był poſtanowieniu we wſzytkich odmianach życiá tego.

La volupté met l'eſprit hors de ſon aſſiette ordinaire. Voluptas mentem è ſuâ ſede & ſtatu dimovet. *Cic.* Roſkoſz wzruſzá umyſł z poſtanowięniá iemu zwykłego.

ASSIETTE, (*Impoſition des tailles qu'on met ſur chaque perſonne.*) Tributorum deſcriptio, *genit.* onis, f. *Cic.* PODATEK Pobor co każdemu náznaczą płacić od ſiebie,

ASSIETTE, (*dont on ſe ſert à table pour manger deſſus.*) Orbis, *genit.* orbis. m. TALERZ co go u ſtołu do iedzeniá zażywaią.

ASSIGNATION, ſubſt. f. *on prononce.* aſſination. (*Rendez-vous qui ſe donne pour ſe trouver en un lieu, & à certain jour.*) Loci, *ou* diei conſtitutio, *genit.* conſtitutionis, fœm. *Cic.* NAZNACZENIE mieyſcá y czaſu między oſobami iakiemi.

Donner une aſſignation pour une affaire. Locum rei faciendæ conſtituere, *ou* præfinire. Naznáczyć mieyſce y czas do czego.

J'approuve le jour de l'aſſignation, & je m'y trouveray. Diem probo & eundem ipſe ſequar. *Cic.* Przyimuię dzień naznaczony, y ſtawię ſię.

Donner à quelqu'un une aſſignation amoureuſe, ou un rendez-vous amoureux. Convadari aliquem veneriis vadimoniis

Citare

Citare aliquem libello venerio. *Plaut* Naznaczyć komu czas ymieyſce co do miłośći.

ASSIGNATION,(*Ajournement,exploit pour comparoiſtre en justice.*)In jus vocatio.*genit.*vocationis,fœm,*Cic.*POZEW sa ſtawicoie ſię do ſądo.

Donner une aſſignation à quelqu'un. Alicui diem dicere. *Cic.*Vadimonium alicui facere.*Plaut.* Wydać pozew komu

Comparoiſtre à l'aſſignation. Venire ad vadimonium.Siſtere,ou obire vadimonium.*Cic.* Stawić ſię ná pozew.

Promettre de ſe trouver à l'aſſignation. Facere,ou promittere,ou conſtiruere vadimoniom.*Cic.* Obiecać ſię ſtawić ná pozew.

Ils promettent de comparoiſtre à Syracuſe à l'aſſignation. Promittunt vadimonium Syracuſas. *Cic.* Obiecuią ſtawić ſię w Syrakuzicch ná pozew.

Faire défaut,manquer à l'aſſignation. Deſerere vadimonium.*Cicer.* Nie ſtawić ſię ná pozew, nie ſtanąć ná termin.

Eſtre tenu de ſe trouver à l'aſſignation. Debere vadimonium.*Cic.* Muſić ſię ſtawić ná pozew.

ASSIGNER,V.act.*on prononce* aſſiner. (*Marquer le jour, l'heure,le lieu & le temps pour faire une choſe.*) Conſtituere. Præſtituere. Dicere. act. *Cic.* NAZNACZYC dzień godzinę y micyſce ſtawieniáſię do czego.

ASSIGNER *quelqu'un à comparoiſtre en juſtice.* Alicui diem certe vadimonii obeundi.act. Vadari aliquem, (vador, aris,vadatus ſum.)dep.In jus aliquem vocare, (voco,as,vocavi vocatum,)act. *Cic.* ZAPOZWAC kogo áby ſię ſtawił do ſądu.

ASSIGNER,(*Marquer,donner.*) Aſſignare, (aſſigno,as,aſſignavi,aſſignatum.) Adſcribere, (adſcribo,is, adſcripſi, adſcriptum.)act.aliquid alicui.*Cic.*NAZNACZYC dać zapiſać

Vous avez aſſigné à Sextus Clodius le Rhetour deux mille arpents des terres des Léontius exempts de toutes charges. Duo millia jugerum campi Leontini Sexto Cladio Rhetori aſſignaſti, & quidem immunia. *Cic.* Naznaczyłeś Sextemu Klaudiuſzowi dwá tyſiącc morgow gruntu o Leontyoow wolnych od wſzelakich ciężarow.

Aſſigner à quelqu'un une penſion ſur le public. Alicui bonorarium ſtipendium de publico ſtatuere. *Cic.* Naznaczyć komu dochod z ſkarbu publicznego.

*Aſſigner les cauſes veritables des évenemens, les marquer, les dire.*Veros eventum,ou eventorum cauſas aſſignare. *Cic.* Naznaczyć prawdziwe przyczyny przypadkow, one wyrażać,opowiedzić.

ASSIS,maſc.ASSISE,fœm.part.paſſ.*du verbe* ASSEOIR. Sedens. Aſſidens, *genit.*Sedore. *Cic.* SIEDZIĄCY SIEDZĄCA od ſłowá ſiedzę.

*Eſtre aſſis.*SedereCic. Siedzieć.

Eſtre aſſis auprés d'une perſonne. Alicui aſſidere. Ad latus alicujus ſedere. *Cic.* *Eſtre aſſis derriere quelqu'un. Poſt aliquem ſedere.Ponè aliquem ſedere.*Cic.* Siedzieć wedle kogo przykim. *Siedzieć zakim, w tyle za nim.

ASSIS, (*Mis, ſitué,poſé.*) Situs. Poſitus.Collocatus,a,um. *Cic.* POŁOZONY poſtawiony,leżący.

Cette ville eſt aſſiſe ſur une raline. Sita eſt hæc urbe ſupra colem. Tu miaſto położone ieſt ná w zgorku.

*L'empereur Tibere vint dans ſa maiſon de Miſene,qui eſt aſſiſe ſur le haut d'une montagne.*Cæſar Tiberius inMiſenenſem villam ſuam venit,quæ monte ſummo poſita eſt.*Phad.* Ceſarz Tiberyuſz do Mieczny Pałacu ſwego wieyſkiego przy ſzedł, ktory leży ná wzgorku.

ASSISE, ſubſt.f. (*Rengée de pierres miſes de rang les unes ſur les autres.*) Corium, *genit.* corii, neut. Lapidum ordo, *genit.* ordinis, maſc. *Vitr.* SZYCHTA álbo rzęd kamieni ułożonych iedne na drugich.

*Ils allerent d'aſſiſe en aſſiſe,& abatirent toutes les fortifications.*Gradatim ordines lapidum deiecerunt,& totam communitionem diſſipaverunt. *Vitr.* Szli od ſzychty do ſzychty y wſzyſtkę twierdzę obalili.

ASSISES,ou *les* GRANDS JOURS, (*qu'on tiend dans les Provinces éloignées des parlements pour corriger les abus & punir les vexations.*) Conventus,*genit.* conventûs,maſc.*Caſ.* ZASIADANIA álbo roczki ſądy ktore ſię odprawują wProwincyach dalekich od Trybonałow dla ſądzenia krzywd, y ſkarania ſzarpania.

Tenir les aſſiſes,ou les grand jours. Conventus agere. *Caſ.* Záſiadać ná roczkach ná ſądach ſądy mieć.

ASSISE,(*Ville Epiſcopale de l'Eſtat Eccleſiaſtique en Ombrie.*)Aſiſium, *genit.* Aſiſii,neut. ASSYZ Miaſto Biſkupie Państwa Kośćielnego w Umbryi.

Qui eſt d'Aſſiſe. Aſiſias, *genit.* Aſiſiatis, omn. gen. Z Aſſyża.

ASSISTANCE,ſubſt.f. (*Aide, ſecours.*) Auxilium. Adjumentum,i,neut.*Cic.* POMOC ratunek.

Avoir beſoin d'aſſiſtance. Adjutorio egere.*Quint.* Potrzebować pomocy.

Il m'a promis ſon aſſiſtance en cela, ou *de m'aſſiſter.* Se ad eam rem profeſſus eſt mihi adjutorem.*Cic.* Obiecał mi pomoc ſwoię w tym *álbo* dopomoc mi.

*Donner,*ou *preſter aſſiſtance à quelqu'un.*Dare,ou præbere, ou præſtare alicui auxilium.*Cic.* Dać komu pomoc w czym

ASSISTANCE ſignifie encore (*préſence.*) Præſentia, *genit.* præſentiæ, f. *Cic.* ZNACZY ieſzcze przytomność.

Les Chanoines ont telle recompenſe pour leur aſſiſtance au ſervice divin. Tali donantur ſtipendio Canonici,ob præſentiam in divinis. Kanonicy maią takową nágrodę zá przytomność ná nabożeńſtwach w Koscicle.

ASSISTANCE ſignifie de plus (*Aſſemblée de perſonnes qui aſſiſtent à quelque cérémonie*, ou *à quelque diſcours.* Cœtus, *gen.* cœtûs, m. ZNACZY nad to mnoſtwo zgromadzenie ſchadzkę ludzi zebranych ná iáki obrządek,álbo mowę

Il congédia,ou *il renvoya l'aſſiſtance.* Dimiſit cœtum.*Cic.* Roſpuścił pożegnał zgromadzenie wſzyſtkie ludzi.

L'aſſiſtance fut plus nombreuſe qu'à l'ordinaire. Fit turba major. *Phad.* Ludu zgromadzenie było więkſze niż zwyczaynie.

ASSISTANT, maſc. ASSISTANTE, f. Par. act. (*Qui aſſiſte, qui eſt préſent.*) Aſſiſtens, *genit.* aſſiſtentis, omn. gen. *Quint.* Præſens, *genit.* præſentis, omn. gen. *Cic.* PRZYTOMNY, PRZYTOMNA.

ASSISTANS, (*les Controlleurs qui aſſiſtent au Supérieur dans ſes fonctions.*)Adjutor (in tractandis negotiis,ou muneribus.) *genit.* adjutoris, maſc.f.*Cic.* PRZYTOMNI záſiadaiący Piſarze przytym ktory prezyduie w Kamerze ná rachunkach ſkarbowych.

ASSISTANT, (*Qui aſſiſte à quelque ſpectacle.*) Spectator, *gen.* ſpectatoris,maſc.*Cic.* PRZYTOMNY co ná widok iáki ſię ſtawił.

ASSISTANT, (*ſecourant, aidant.*) Opitulans, *genit.*opitulantis, omn. gen. Subveniens, *genit.* ſubvenientis, omn. gen.*Cic.* POMOC daiący ratuiący.

ASSISTER, V. neut. (*Eſtre preſent.*) Adeſſe. Intereſſe, (ſum,es,fui,)*Cic.* (*On dit* Intereſſe convivio,ou in convivio; in cædem.*Cic.*.*Aſſiſter à un feſtin; à un meurtre.*) BYC przytomnym, Mowią być przy uczcie, przy zaboyſtwie.

*Ils y aſſiſterent pour rire,& non pas pour voir.*Deriſuri non ſpectaturi ſedent. *Phad.* Byli dla śmiechu,nie dla widzenia.

ASSISTER, V.act. (*Aider, ſecourir.*) Aliquem juvare,ou adjuvare, (juvo,juvas,juvi,jutum.) *Cic.* DOPOMOC, poratować.

Je fais ce que je puis pour aſſiſter de mes ſervices & de mes conſeils ceux qui m'honnorent de leur amitié,& meſme les perſonnes indifferentes. Enitor ut neque amicis,neque etiam alienioribus, operâ,conſilio,labore deſim.*Cic.* Czynię co mogę ábym mogł być pomocą uſługami memi y radą tym ktorzy mi świadczą przyiaźń ſwoię y owſzem, y oſobom oboiętnym ku mnie.

Il m'a aſſiſté en cela. In eam rem adjutorium mihi fecit. *Suet.* Dopomogł mi w tym.

C'eſt en vain que voſtre bonté s'efforcera de m'aſſiſter en un temps où vos bienfaits me ſeront inutiles. Froſtrà adjuvare bonitas tua nitetur, cùm in me deficit eſſe beneficium utile.*Phad.* Próżno ſię dobroć twoia ſtarać będzie dopomoc mi na ten czas, kiedy iuż dobrodzieyſtwa twoie będą mi niepożytecane.

Je vous aſſiſtemy de mes conſolations,de mes conſeils & de mon bien. Aut conſolando aut conſilio aut re juvero. *Ter.* Dopomogęć pociechą, radą fortuną.

ON DIT, *Dieu vous aſſiſte,* (*à un pauvre qu'on éconduit.*) Opituletor tibi Deus. Adſit tibi Deus.Bonis te diter Deus. MOWIĄ niech Pán Bog dopomoże,odprawuiąc ubogiego

ON DIT auſſi (*à une perſonne qui eſternueë.*)par maniere de civilité, *Dieu vous aſſiſte.* Salvus ſis. Benè tibi ſit. *Cicer.* MOWIĄ też życząc zdrowia oſobie iákiey kichaiącey *Pomoc Boſka ná zdrowie.*

(Cette maniere civile eſt treſancienne.Ariſtote dit qu'on

saloë celuy qui esternoë pour deox raisons, la premiere à canse de l'honnear que l'on rend à la partie d'où l'esternuemenr procede, & qo'il nomme sacrée, qui est le cerveao de l'homme: La seconde poor congratuler la persohne qui esternuë, & donne par cette action une marque de honne santé. Pline nous assure que ce fut Tibere chea les Romains, qui voulut le premier qo'on le salaast, lors qa'il esternauir.) Ten zwycaay ludakośći iest harzo dawny. Aristoreles powiada że adrowia życzą kichaiącema z dwoch prayczyo: pierzsza dia posaaoowaoia ktore oddaiemy rey cząści skąd kichanie pochodai to iest głowie ludzkiey, druga dla powinszowania kichnienia co iest anakiem adrowia dobrego. Pilniusa zaś twierdzi że Tiberyusz był naypierwszy ktory sobie kaaał się kłaniać, y zdrowia życzyć kiedy kichał.

ASSOCIATION, subst. fœm. (*Traitté de société par lequel deux ou plusieurs personnes se joignent ensemble.*) Consociatio, *genit.* consotiationis, f. *Cic.* ZTOWARZYSZENIE społeczność kontrakt umowa między kilką osobami ktore się spułkoią z sobą.

ASSOCIE', masc. ASSOCIE'E, fœm. part. pass. Societate conjunctus. Socius, socia, sociom. *Cic.* SPOLNIK SPOLNICA.

Vn associé à l'empire. Imperii socius, *ou* collega, masc. *Cic.* Spolnik Panowaniá, przybrany do społecznośći panowaniá.

Vn associé dans la marchandise, dans le trafic. In mercatura faciendia socius. Spolnik w handlu w kupiectwie.

ASSOCIER, V. act. (*Faire une société, admettre quelqu'un dans une compagnie.*) Sociare. Coosociare. (socio, as, sociavi, sociatum.) act. accus. ZTOWARZYSZYC, Przypuśćić do społecznośći kogo, wnisć co społeczność.

Il l'associa à l'empire. In societatem imperii illum ascivit. Sibi eum collegam adscripsit in sotietatem imperii. *Cicer.* Przybrał go do Państwá.

S'associer avec quelqu'un dans un voyage. Itineria socium aliquem assumere, *ou* adjungere sibi. *Cic.* Przyłączyć się z kim w podroż

S'associer avec quelqu'un dans la marchandise. In mercaturâ faciendâ adhibere aliquem socium. Społkować się z kim w handlu.

S'associer avec un peuple pour faire la guerre. Consociare arma cum aliquo populo. *Liv.* Złączyć się z narodem iakim siłami dlá woiowaniá.

S'associer à quelqu'un pour mal faire. Adjongere sibi socium ad malam rem. *Plaut.* Złączyć się z kim ná złe.

Il s'est associé de deux ou trois fripons. Conjanxir se cam perditis ac profligatis hominibus. *Cic.* Złączył się z dwomá lub trzemá hultaiami.

ASSOCIER, (*Recevoir quelqu'un dans une compagnie.*) Io aliquod collegium cooptare, (coopto, as, cooptavi, cooptatum.) act. acc. *Cic.* Przyiąć przyłączyć kogo do społecznośći iakiey.

S'associer à quelque compagnie, s'en mettre, s'y faire recevoir. Se alicui ordini adoptare. *Plin.* Przyłączyć się do społecznośći iakiey starać się o przyięcie do niey,

ASSOMMER, V. act. proprement (*Estourdir à force de coups donnez sur la teste, tuer avec une massuë, ou autre chose pesante.*) Trucidare. Mactare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZABIC zamordować ubić zagłuszyć biiąc w głowę pałką za bić, albo inszą maczugą.

Assommer un beuf. Malleo in capat bovis impacto trucidare. Rzeź bić, woła bić.

ASSOMMER se dit encore (*des coups violents & souvent reïterez qu'on donne a une personne.*) Contondere aliquem pugnis, (contudo, is, contudi, contusam.) act. *Plaut.* MOWI się też o biciu częstym y ciężkim kogo.

ASSOMMER se dit figorément poar (*Accabler quelqu'un de paroles, ou de longs complimens.*) Aliquem verbis trucidare. *Cic.* ZABIIAC mowi się niewłaśnie o Mowie álbo długich oracyach.

Il m'a assommé de termes barbares. Verbis barbaris & obsoletis me confecit, *ou* enecavit. *Cic. Ter.* Doiął mi do żywego słowami grubemi.

Il m'assomme de ses longues lettres. Longis suis epistolis me obtundit. *Cic.* Zabiiá mię długiemi listami swemi.

Cette affliction m'assomme, me tue. Hæc animi ægritudo me conficit, enecat. *Cic.* To nieszczęście mię zabiiá, pokonywá

ASSOMPTION *de la Sainte Vierge, (sa mort, son triomphe dans le ciel)* Beata Virginis assumtio *communement; ou* Dormisio, *genit.* dormitionis, f. *comme on le lit dans les anciens Breviaires de Paris; ou* Triumphus, *genit.* triumphi, masc. WNIEBO wzięcie Nayśw. Panny, śmierć Iey, Tryumf Iey w niebie iako ie zowią w dawnych Brewiarzach Paryskich.

ASSORTI, masc. ASSORTIE, fœm. part. pass. Instructus. Paratus, a, um. OPATRZONY sporządzony gotowy ze wszystkim.

ASSORTIMENT, subst, masc. (*Fourniture des marchandises, ou des étoffes qui conviennent.*) Instrumentum, *genit.* instromenti, neut. *Cic.* DODANIE gatunkow y towarow iak przystoi.

ASSORTIR *des couleurs*, V. act. (*Les unir ensemble.*) Colores inter se conciliare, *ou* nectere, (necto, is, nexui, nexum.) act. ZGADZAC farby przy stossować iednę z drugą.

La doublure n'assortit point au drap. Interior panus non congair, *ou* non convenit cum exteriori. Poszewká nie stosuie się do sukni.

Ces couleurs ne sont point bien assorties. Hi colores non benè nectantur. *Virg. ou* non conveniunt. Te farby niezgadzaią się z sobą nie stosaią się z sobą.

ASSORTIR *une boutique de marchandises.* Tabernam instruere mercimonio, *ou* mercibus. OPATRZYC oporządzić sklep w Towary.

Il est fort bien assorti dans sa boutique Sa boutique est fort bien assortie, ou fournie de toutes sortes de marchandises. Refertam habet abernam omni genere rerum promercalium. Sklep iego barzo dobrze iest opatrzony w rożne towary, má dostatek wszelkich towarow w sklepie.

ASSOTER, V. act. & neut. comme *Cet homme est fort assoté de sa femme.* Vir uxorius est. Uxorem insanè amat. ODURZYC opanować; Iako: ten człowiek cale się dał opanować żonie.

(Mot populaire & du discours familier.) Słowo pospolite y mowy potoczney.

ASSOUPI, masc. ASSOUPIE, f. part. pass. Sopitus. Consopitus, a, um. USPIONY, USPIONA.

Vn peu assoupi. Semisopitus, a, um. *Liv.* Zásypiaiący nieco uśpiony drzymiący.

ASSOUPIR, V. act. (*Endormir à demi.*) Sopire. Consopire, (sopio, sopis, sopivi, sopitum.) *Cic. Plin.* USYPIAC wpoł ospić a drzymać.

ASSOUPIR au figuré, (*Appaiser, étouffer, parlant des troubles, des dissensions & des passions.*) Sedare, (sedo, as, sedavi, sedatum.) act. acc. *Cic.* USPIC *niewłaśnie* uspokoić ukoić ucisżyć zatłumić, mowiąc o zamięszaniach, rosterkach y namiętnościach.

ON DIT Sedare discordias. *Cicer. Assoupir des dissensions.* *Seditionem comprimere. *Liv. Assoupir une sedition.*) MOWIĄ uspokoić niezgody. *Ucisżyć przytłumić bunt.

L'affaire est assoupie, ou étouffée. Compressa res est. *Cic.* Uspokoiona uspiona iest ta rzecz, zátłumiło się to.

Aller assoupir son chagrin au son des instrumens. Cessatum ducere curam ad strepitum citharæ. *Hor.* Iść dla uspokoienia smutku swego słuchaiąc muzyki.

ASSOUPISSANT, masc. ASSOUPISSANTE, f. part. act. (*Qui cause l'assoupissement.*) Saporifer, soporifera, soporiferam. *Stat. Virg.* USYPIAIĄCY spanie czyniacy.

ASSOUPISSEMENT, subst. masc. (*Estat de ce qui est assoupi.*) Sopor, *genit.* soporis, masc. *Cic.* USPIENIE zaśnienie

ASSOUPISSEMENT *accompagné de frayeurs.* Trepidus supor. *Stat.* SEN niespokoyny z trwożeniem się złączony.

ASSOUPISSEMENT se dit figarément (*des troubles & des seditions.*) comme *L'assoupissement de cette guerre a esté avantageux aux ennemis.* Illius belli extinctio, *ou* restinctio fuit utilis hostibus. USPIENIE mowi się niewłaśnie o zamięszaniach y buntach iáko; uspienie tey woyny pożyteczne było nieprzyiaciołom.

ASSOUPISSEMENT se dit (*d'une létargie d'esprit, qui le rend insensible à ses malheurs.* stupor *genit.* staporis, masc. *Cic.* Vetetnus, i, m. & Veternum, i, n. *Plaut.* **Estre dans un grand assoupissement sur les malheurs de la République.* Malis reipublicæ iodormire. *Cic.* USPIENIE mowiąc o letargu na umyśle ktore sprawuie że kto nieczuie nieszczęśćia swego. *Zásypiać mocno ná nieszczęśliwośći Rzeczypospolitey

Tirer quelqu'un d'un grand assoupissement. Grandi veterno excitare aliquem. *Hor.* Wyprowadzić kogo z letargu ciężkiego

ASSOUPLIR un *cheval*, V. act. en terme de Manege.

(*Le*

(*Le rendre souple & obéissant.*) Fingere equum docilem tenera cervice. *Horat.* UGŁASKAC uspokoić konia słowo Rycerskiey sakoły o niejedności koniá.

ASSOURDIR, V.act. Pascal. (*Rendre sourd.*) Surdum aliquem red ere, *ou* efficere. OGŁUSZYC głuchym uczynić.

ASSOUVI, masc. ASSOUVIE, fœm. part. pass. *Voyez* ASSOUVIR. Satiatus. Expletus, a, om. Saturatus, a, om. *Cic.* NASYCONY NASYCONA.

ASSOUVIR, V.act. (*Rendre soû & regorgé de viande, rassasier.*) Explere, (expleo, es, explevi, expletum.) act. acc. *Cicer.* NASYCIC nakarć napełnić obeżrzeć az do abytku.

Assouvir son avarice, sa haine. Avaritiam, odium explete. Nasycić chciwość swoię, zemstę swoię.

Qu'on ne peut assouvir. Inexplebilis Insaturabilis. Insatiabilis, & hoc le adject. *Cic.* Nienasycony ktorego nasycić nie można.

ASSOUVIR se dir figurément pour (*Contenter ses desirs, ses passions.*) Satiare. Explere. act. acc. *Cic.* NASYCIC znaczy niewłaśnie zadosyć uczynić namiętnościom żądzom swoim.

On ne peut jamais assouvir, ni contenter la cupidité. Nunquam expletur nec satiatur cupiditatis sitis. Nigdy oiemożna nasycić ani zadosyć ocząynić pożądliwości.

Sa cruauté n'a pû estre assouvie par leur mort. Illorum sanguine non potuit expleri ejus crudelitas. *Cicer.* OKRUTNOSC iego śmiercią ich się nasycić nie mogła.

Une convoitise assouvie. Exsatorata libido. Satiatalibido, *Cic. Stat.* Pożądliwość syta nasycona.

ASSOUVISSEMENT, subst. masc. (*Rassasiement.*) Expletio, *genit.* expletionis, f. Satietas, *genit.* satietatis, f. *Cic. pour le sens propre & figuré.* NASYCENIE nasytek co do właśnego y niewłaśnego rozumienia.

Les voluptueux ne songent qu'à l'assouvissement de leurs plaisirs. Voluptarii expleudis libidinibus student. Rozkosznicy niemyślą tylko o nasyceniu swych lubieżności.

ASSUJETTI, masc. ASSUJETTIE, fœm. part. pass. (*Soumis.*) Subjectus, subjecta, subjectum. PODDANY PODDANA podległy.

ASSUJETTIR, V.act. (*Soumettre.*) Subjicere, (subjicio, subjicis, subjeci, subjectum.) act. accus. *Cicer.* PODDAC podbić.

Les coutumes assujettissent les loix, & sont plus incommodes à plusieurs que les enfans ne le sont à leurs peres. Mores perduxerunt leges in potestatem suam, & magis sunt multis obnoxii, quam liberi parentibus. *Plaut.* Zwyczaie poddaią sobie prawa, y cięższe są niektorym, niżeli dzieci rodzicom swoim.

Il avoit assujetti, ou il s'estoit assujetti tous les peuples d'Orient. Orientis populos sibi subjecerat, *ou* suam in potestatem, *ou* sub potestatem redegerat. *Cornel. Nep.* Podbił sobie był wszystkie wschodnie narody.

s'ASSUJETTIR *à quelqu'un.* Sobiicere se alicojus imperio. PODDAC się panowaniu czyiemu.

ASSUJETTIR *son corps à des passions honteuses.* Addicere corpus suum turpissimæ cupiditati. *Auct ad Her.* PODDAC ciało swoie szromnym namiętnościom.

ASSUJETTISSEMENT, subst. masc. (*Devoir, ou obligation un peu forcée, sujettion.*) Subjectus, *genit.* subjectûs, masc. *Plin.* PODDANSTWO powinność nieco przymuszona *Subiekcya.*

Il vit dans un grand assujettissement, il est fort sujet. Subjectam & morigeram vitam trahit. Żyie w wielkim poddaństwie; barzo podlega.

Cette charge est belle, mais elle demande bien de l'assujettissement & de l'assiduité. Praclarum sanè monus, assiduam & subjectam operam exigit. Piękny to urząd ale wiele podlegania y pilności wyciąga.

ASSURANCE, subst. f. (*Seureté.*) Tutus locus. BESPIECZENSTWO bespieczność.

Estre en assurance, ou en seureté. Tuto, *en* in tuto esse. *Liv. Cicer.* Być w bespieczeństwie.

Si les légions d'Afrique viennent, nous serons en assurance de ce costé-là. Si Africanæ legiones venerint, securi nos ab hac parte erimus. *Plan. ad Cic.* Jeżeli Polki Afrykańskie oádeyda bespieczni będziemy od tey ściany.

Il nous a mis en assurance & hors d'estat de rien craindre. Nos præstitit securos. *Plin.* Postanowił nas w bespieczeństwie, y tak, że niemamy czego się obawiać.

Dormir en assurance. Dormire in otramque aurem. *Plaut.* Spać bespiecznie.

ASSURANCE, (*Certitude que l'on a que quelque chose est.*) Certa rei alicujus notia. BESPIECZENSTWO pewność ktorą kto ma oczym.

J'ay une parfaite assurance de tout cela. Hæc omnia ita esse certò, *ou* certùm scio. Mam pewną o tym wszystkim wiadomość.

Avec assurance, avec certitude. Certò. *Cic.* Indubitanter. adverb. *Plin.* Zapewne niecomylnie.

ASSURANCES, (*Précautions, seuretez qu'on prend dans les affaires.*) Cautio, *genit.* cautionis, fœm. BESPIECZENSTWA Warunki pewność ktore kto sobie czyni w rzeczy iakiey.

Demander des assurances. Satis exigere, (satis exigo, is, exegi, exactom.) act. *Cic.* Warunkow wyciągać.

Donner des assurances à quelqu'un pour de l'argent. Alicui cavere de pecuniâ. *Cas.* Dać komu warunki o pieniądze.

Il m'a envoyé son billet pour assurance. Misit mihi cautionem chirographi. *Cic.* Przysłał mi kartę swoię dla warunku.

Je ne vous payerai point à moins que vous ne me donniez des assurances que personne ne me redemandera cette somme. Tibi ego non solvam, nisi priùs à te cavero neminem hanc pecuniam petiturum. *Cic.* Nie zapłacę ci chyba że mi dasz waronki iáko się umnie nikt insay tey summy nieupomni.

Recevoir les assurances qu'on nous offre. Satis accipere, *ou* satis capere ab aliqoo. *Cicer.* Przyimować warunki ktore nam kto daie.

On a donné des cautions & des terres au peuple pour assurance. Prædibus & prædiis populo cautum est. *Cic.* Rękoiemstwo y grunta daoo pospolstwo dla pewności.

Prenez vos assurances avec luy. Cave tibi abillo. Ostrożnie z nim miey się oń pilności.

ASSURANCE, (*Hardiesse, resolution.*) Fiducia. Fidentia. Confidentia, *genit.* æ, f. *Cic.* BESPIECZENSTWO śmiałość odwagn.

Temoigner de l'assurance sur son visage & dans ses paroles. Fiduciam in vultu & in verbis præ se ferre. Bespieczeństwo pokazywać w twarzy y w słowach.

Il a eu l'assurance de le nier. Ausus est negare. *Cic.* Śmiał się tego zaprzeć.

Donner de l'assurance à quelqu'un, l'enhardir. Fiduciam, *ou* confidentiam alicui afferre. *Cic.* Ośmielić kogo.

Avec assurance. Fidenter. Confidenter. Audacter. adverb. Bespiecznie śmiało.

Il a de l'assurance, il est hardi. Confidens est. *Ter.* Ma bespieczeństwo, śmiały iest.

ASSURANCE, (*Gages, marques.*) Pignus, *genit.* pignoris, neut. *Cic.* ZASTAW zadatek.

Il m'a donné des assurances de son amitié. Amicitiæ suæ pignus dedit *Cic.* Dał mi zadatki przyiaźni swoiey.

ASSURE', m. ASSURE'E, f. (*Seur.*) Tutus. Securus. *Cic.* PEWNY, Bespieczny ubespieczony.

ASSURE', (*Seur certain.*) Fidus. Certus, a, um. Compertus, Perfectus, a, om. *Cic.* PEWNY, niezawodny doświadczony.

Des personnes assurées, seures. Certi, *ou* fidi homines. *Cic.* Osoby pewne.

ASSURE', (*Certain, connu.*) Certus. Exploratus. Non dubios, a, om. *Cic.* PEWNY, znáiomy.

Je n'ay aucunes nouvelles assurées de mon frere. De fratro nihil certi haden. *Cic.* Nio mam żadney wiadomości pewney o bracie swoim.

ASSURE', (*Hardi, plein de confiance.*) Fidens. Confidens, *genit.* fidentis. omn. gen. *Cic. Ter.* BESPIECZNY, śmiały, pełen odwagi.

Un visage assuré & intrépide. Voltus confidens & interritus. *Tacit.* Twarz bespieczna y niezatrwożona.

Aller à la mort d'un visage assuré. Animo fidenti gradi ad mortem. *Cic.* Iść na śmierć twarzą bespieczną.

Parler d'un ton assuré. Voco fidenti loqui. *Cic.* Mowić bespiecznie śmiało,

ASSUREE'MENT, adv. (*Certainement, certes, par maniere d'affirmation.*) Profectò. Equidem. Quidem. adverb. *Cicer.* ZAPEWNE pewnie, twierdząc co zaiste.

ASSURE'MENT, (*Avec assurance, avec certitude.*) Certò. Certùs. Certissimè adv. *Cic.* ZAPEWNE zaiste.

ASSUREMENT, (*Avec assurance & resolution.*) Fidenter. Confidenter. adverb. *Cic.* ODWAZNIE śmiało.

ASSURER, V.act. (*Rendre seure, & appuyer une chose de peur qu'elle ne tombe.*) Firmare, (firmo, as, firmavi, firmatum)

aom.) act. accuf. *Cicer.* UBESPIECZYC utwierdzić co podeprzeć áby nie upadło.

Cette planche n'est pas bien assurée. Hæc tabula non firmiter retinetur. *Vitr.* Ta deska nie iest bespieczna.

Assurer avec des étayes une maison qui menace de ruine. Ædes labentes fulcite. Ubespieczyć podporami podstęplować dom ktory grozi upadkiem.

ON DIT en cette signification au figuré, *Assurer sa domination.* Imperium suum firmare, *ou* stabilire. *Cic.* UBESPIECZYC Panowanie swoie.

Il falloit nous assurer une armée qui esté sollicitée par de grandes promesses. Confirmandus eratexercitus nobis, magnis præmiis sollicitatos. *Cicer.* Trzeba nám było ubespieczyć sobie woysko ktore obietnicami wielkiemi namawiano.

ASSURER, (*Rendre quelqu'un seur le mettre en seureté & hors de toute crainte.*) Tutum & securum aliquem reddere, *ou* efficere. *Cic.* UBESPIECZYC kogo uczynić go bespiecznym y bez boiaźni.

S'assurer contre les efforts des ennemis. Ab inimicorum impetu tutum se præstare. *Cic.* Ubespieczyć się przeciwko zamachom nieprzyiacioł.

Assurer les chemins, les rendre seurs. Itinera tuta reddere. *Cæs.* Bespieczeństwo podrogach uczynić.

Je vous assureray de ce costé-là. Te ex hac parte reddam securum. *Ter.* Ubespieczą cie z tey strony.

ASSURER *une chose,* (*La mettre en seureté, la bien placer*) Rem benè ponere, (pono, is, posui, positum.) *Cic. Plaut.* UBESPIECZYC rzecz iaką, bespiecznie ią położyć.

Son argent est bien assuré. Pecunia benè collocata est. *Cic.* Bespiecznie są położone Jego pieniądze.

Pour mieux assurer le bien de cette femme, il a eu soin de le placer sur cét héritage. Quò mulieri res esset cautior, curavit ut in eo fundo dos collocaretur. *Cic.* Dla ubespieczenia lepszego posagu tey Białogłowy, starał się go położyć ná tym dziedzictwie.

Assurer ses affaires. Res suas in tuto collocare, *ou* ponere. *Cic.* Ubespieczyć rzeczy swoie.

ASSURER, (*Rendre seur, garantir, promettre avec certitude.*) Præstare, (præsto, as, præstiti, præstitum.) Spondere, (spondeo, es, spopondi, sponsum.) Affirmare, (affirmo, as, affirmavi, affirmatum.) act. accus. *Cic.* UPEWNIC o czym ręczyć obiecywać zápewne.

Personne ne vous peut assurer de cela: Hoc tibi præstare nemo potest. *Cic.* Nikt ci na to ręczyć nie może.

Qui vous assurera que le temps sera commode? Quis tibi præstabit opportunum tempus fore? *Cic.* Kto cie upewni że czas będzie sposobny.

Assurer quelqu'un de sa liberté. Confirmare aliquem libertati. *Cæs.* Upewnić kogo o wolności swoiey.

ASSURER, (*Rendre seur, certifier, donner des assurances.*) Affirmare. act. accus. *Cicer.* UPEWNIC, zápewno twierdzić

Je vous assure de la maniere du monde la plus forte, que le peu de bien que j'ay me donne plus de chagrin, que de plaisir. Omni tibi asseveratione affirmo, mihi maiori offensioni esse quàm delectationi possessiunculas meas. *Cic.* Upewniam cię iák mogę náymocniey że ten kawałek substancyi ktorą mam więcey mi utrapienia sprawuie niż pociechy.

Je vous assure que vous n'aven point au monde de meilleur amy que moy. Affirmo tibi me amiciorem esse neminem. *Cic.* Upewniam że nie masz ná świecie przyiaciela lepszego nademnie.

s'ASSURER *d'une personne,* ou *d'une chose:* comme *Je me suis assuré d'une maison, je l'ay louée & arrestée.* Ædes mihi providi. *Potr.* UPEWNIC sobie osobę iáką, rzecz iáką: iáko, Upewniłem sobie mieszkanie, náiąłem, umowiłem.

Il s'est assuré des voleurs, il s'en est saisi. Latrones dedit in custodiam. *Cic.* Tenet latrones. Pochwytał iuż złodzieiow.

Assurez vous d'un homme pour vous conduire. Provide tibi certum itineris ducem. Upewniy sobie całka[illegible] przewodnika.

S'assurer des passages, s'en saisir, s'en rendre le maistre. Aditus occupare, *ou* tenere. *Cic.* Itinera intercipere. *Liv.* Ubespieczyć sobie przeyiścia, przeprawy odebrać ie, opanować

s'ASSURER *de quelqu'un,* (*Estre seur de sa fidelité.*) De alicujus fide certum esse. *Cic.* UBESPIECZYC upewnić się okim być pewnym o iego wierności.

Estre assuré de l'esprit & de l'amitié d'une personne. De animo & de amicitiâ alicujus certum esse. *Cic.* Być pewnym u umyśle y przyiaźni osoby iakiey.

ESTRE ASSURÉ, (*Estre certain & seur d'une chose.*) Pro certo aliquid habere. *Cic.* BYC pewnym o czym.

Dire une chose dont on est bien assuré. exploratum dicere. *Plaut.* Powiadać co; o czym kto iest bardzo pewny.

La victoire nous est assurée, nous sommes seurs de la paix. Explorata nobis est victoria; pacem exploratam habemus. *Cic.* Mamy pewne zwycięstwo, pewni iesteśmy pokoiu.

Je ne suis pas bien assuré de cela. Parùm certum est mihi de hoc. *Plan. ad Cic.* Nie iestem bardzo pewny o tym.

ON DIT au manége, *Assurer la bouche à un cheval, l'accoustumer à souffrir le mors,* Equum freno assuescere. MOWIĄ w Rycerskiey szkole ieżdżenia koni; przyuczyć konia do wędzideł.

ON DIT aussi, *Assurer un oiseau de proye, l'accoutumer à ne point s'effaroucher devant le monde,* Accipitrem ad homines assuefacere. *Plin.* MOWIĄ też opłochać ptaka polowego, ośmielić go y przyzwyczaić żeby się nie płochał przy ludziach.

ASSYRIE, (*Royaume de l'ancienne Asie.*) Assyria, *genit.* Assyriæ, f. *Cic.* ASSYRYA Krolestwo dawney Azyi.

D'ASSYRIE. Assyrius, Assyria, Assyrium. *Cicer.* ASSYRYISKI.

ASSYRIEN, subst. masc. (*Qui est né d'Assyrie.*) Assyrius, *genit.* Assyrii, masc. ASSYRYCZYK rodem z Assyryi.

ASSYRIENNE, subst. f. (*Celle qui est en Assyrie.*) Assyria, *genit.* Assyriæ, f. ASSYRYIKA ta co rodem z Assyryi.

ASTERISQUE, subst. masc. (*Petite note faite en forme d'étoile qu'on met dans les livres pour servir de renvoy, ou pour marquer quelque explication.*) Asteriscus, *genit.* asterisci, masc. GWIAZDECZKA znaczek ná kształt gwiazdeczki, ktorą kładą w księgach dla odesłania álbo znaku iákiego wytłumaczenia.

ASTHMATIQUE, adiect. masc. & fœm. *ou* ASMATIQUE comme on prononce, (*Qui a un asme, ou difficulté de respirer.*) Asthmaticus. DYCHAWICZNY co ma ciężkość w oddychaniu.

ASTHME, ou ASME comme on prononce, subst. m. (*Maladie du poumon, courte haleine difficulté de respirer.*) Anhelatio, *genit.* anhelationis, f. *Plin.* Asthma, *gen.* asthmatis, neut. *Cæs.* DYCHAWICA ciężkość oddychania choroba płuc.

ASTRAGALE, subst. masc. (*Terme d'architecture.*) Astragalus, *genit.* astragali, masc. *Vitr.* OBRĄCZKA termin Architektoński.

(C'est un petit membre dont on orne le haut & le bas des colomnes, fait en forme d'anneau ou de bracelet.) Jest to cząstka ktorą z wierzchu y odołu zdobią słupy ná kształt obrączek álbo maneli.

ASTRAGALES, (*Ce sont les sept vertebres du cou.*) Astragali, *genit.* astragalorum, masc. plur. SIEDM paciorzy álbo krągow w szyi ludzkiey.

ASTRAGALE, chez les anciens Botanistes, (*Plante, qui est une espece de pois sauvage, ou pois de montagne, qui fleurit rouge.*) Astragalus, (frutex parvus, ciceris foliis similis, flore purpureo.) i, m. KOTY álbo orzechy álbo figi ziemne u dawnych Ziołopisow ziele ktore rumiano kwitnie strączki iákoby groch wydaiące.

ASTRE, subst. masc. (*Corps plein de lumiere qui roule dans les cieux au dessus de la Region élémentaire.*) Astrum, *genit.* astri, neut. Sidus, *& non pas* sydus, *genit.* sideris, neut. *Cicer.* GWIAZDA Planeta ciało świátłe obracaiące się ná niebie po nád żywiołami.

Astre qui préside à la naissance. Astrum nascens, *genit.* astri nascentis, neut. Gwiazda Planeta panuiąca národzeniu

Nous sommes nez sous le mesme astre, ou sous la mesme constellation. Utrumque nostrum consentit astrum. *Horat.* Urodziliśmy się pod iedną planetą, álbo pod tąż konstelacyą.

Né sous un astre heureux. Dextro sidere editus. *Stat.* Pod szczęśliwą planetą szczęśliwey godziny urodzony,

Le sage commandera aux astres. Sapiens dominabitur astris. Rozumny panuie nád konstelacyami planetami.

ASTRE (*se dit aussi du Soleil, de la Lune & des Estoiles*) car on appelle *Le Soleil l'astre du jour.* Sol diei sidus. PLANETA mowi się o Słońcu, Xiężycu y gwiazdach, gdyż nazywaią słońce planetą dnia.

ASTRE se dit figurément en ce sens, (*d'une personne extraor-*

extraordinaire, qui brille par sa beauté, ou par sa science.) *Il a paru comme un nouvel astre pour eclairer les hommes par sa science.* Ut novum quoddam sidus oritur, qui hominibus scientiâ suâ præluceat. *Cic.* GWIAZDA, álbo Planeta, mowi się niewłaśnie o iákiey osobie osobliwey iaśnieiącey urodą, álbo náuką swoią.

ASTREINDRE, V. act. *on prononce* astraindre. (*Contraindre*) Astringere. Obstringere, (stringo, is, strinxi, strictum.) act. acc. *Cicer.* OBOWIĄZAC, Przymuśić, przywiązać.

Je n'ay point voulu m'astreindre à certains mots. Ad certa verba me astringere nolui. *Quint.* Niechćiałem się przywiązać do słow niektorych.

Il est astreint aux loix. Est legibus astrictus. *Cic.* Obowiązany iest prawem.

ASTREINDRE se dit parmi les Medecins pour *Resserrer le ventre qui est trop lache.* Alvum & ventrem astringere. *Cels.* ZWIĄZAC, álbo śćisnąć u Lekarzow, mowi się o utwierdzeniu żołądka aby wolnego y puszczaiącego.

ASTRINGENT, m. *on prononce* astrinjant. ASTRINGENTE, f. (*Qui resserre.*) Astringens, *genit.* astringentis, omn. gen. *Cels.* SCISKAIĄCY, Utwierdzaiący, co utwierdza żołądek.

ASTROLABE, subst. m. (*Instrument propre à marquer la hauteur du pole & des astres sur mer.*) Astrolabium, *genit.* astrolabij, o. PERSPEKTYWA ná Morzu służąca do rozeznánia wysokośći niebios odległośći gwiazd.

ASTROLOGIE, subst. f. (*Science qui juge des astres.*) Astrologia, *genit.* astrologiæ, f. *Cic.* GWIAZDARSKA nauka, Astrologia.

ASTROLOGIE *Judiciaire.* Astrologia divinans, *ou* divinatrix, *genit.* astrologiæ divinantis, *ou* divinatricis, f. *Cicer. l'appelle* Chaldaicum prædicendi genus, neut. WIESZCZBIARSKA náuka, *Cicero názywa Haldeyską sztuką wrożenia.

ASTROLOGIQUE, adject. masc. & f. (*Qui appartient à l'Astrologie.*) Astronomicus, astronomica, astronomicum. (*& non pas* Astrologicus.) *Manil.* GWIAZDARSKI co należy do Astrologiy.

ASTROLOGUE, subst. masc. (*Qui prédit les évenemens des choses par les astres.*) Astrologus, *genit.* astrologi, masc. *Cic.* GWIAZDARZ co opowiada wypadki przyszłe rzeczy z gwiazd.

ASTRONOME, subst. masc. (*Celuy qui enseigne le mouvement des astres.*) Astronomus, *genit.* astronomi, masc. Qui ex ratione motûs siderum colligit. TEN co pokazuie obroty planet y gwiazd.

ASTRONOMIE, subst. f. (*Science qui enseigne à observer & à connoistre le mouvement & la disposition des astres.*) Astronomia, *genit.* astronomiæ, fœm. NAUKA o obrotach planet y gwiazd y ich położeniu.

ASTRONOMIQUE, adject. masc. & f. (*Qui appartient à l'Astronomie.*) Astronomicus, astronomica, astronomicum. *Manil.* ASTRONOMICZNY co należy do tey náuki.

ASTRONOMIQUEMENT, adv. (*Selon les regles de l'Astronomie.*) Astronomicè. adv. WEDŁUG opisánia Astronomiy.

ASTUCE, subst. fœm. (*vieux mot qui veut dire Finesse.*) Astutia, *genit.* astutiæ, f. STARE słowo znaczące frantostwo, szczeczność.

ASTURIES, (*Province d'Espagne; il y a l'Asturie d'Oviedo qui est proche de la Galice, & l'Asturie de Santillana, voisine de la Biscaye.*) Asturia, *genit.* Asturiæ, f. ASTURYA, Prowincya Hiszpańska, iest dwoiaka Asturya Owetońska, blisko Galicyi y Asturya Kantabryiska nazwana Santilla.

D'ASTURIE. Astur, *genit.* Asturis, masc. *Plin.* Asturicus, Asturica, Asturicum. *Sil. Ital.* ASTURIANIN z Asturyi

Les chevaux d'Asturie. Asturcones, *genit.* asturconum, m. plur. *Petr.* Astures equi, *genit.* Asturium equorum, masc. plur. *Plin.* Asturczyk Koń Asturyiski.

ASYLE, subst. masc. *on prononce* azile. (*Lieu de franchise & de seureté où les criminels se retiroient, & d'où on ne les pouvoit tirer sans sacrilege.*) Asylum, *genit.* asyli, neut. *Cicer.* MIEYSCE wolnośći y bespieczeństwa gdzie się wolno było zbrodniom uciekać á nie wolno było ich brać z tamtąd bez świętokradztwa.

(Les premiers Asyles furent establis à Athenes par les Descendans d'Hercule, pour se defendre de la violence de ceux qu'il avoit rendus ses ennemis. Pierwsze takie mieysca były postanowione w Atenach od sukcessorow Herkulesowych dla schronienia się od nápaśći tych ktorych sobie był nieprzyiaciołmi uczynił.

Tirer quelqu'un d'un asyle par force. Ab ara pulvinaribusque aliquem detrahere. *Cicer.* *ou* abripere, *ou* deripere. *Plaut.* Gwałtem kogo brać z mieysca świętego.

ASYLE, (*se dit de tous les lieux où l'on est en seureté de sa personne.*) Perfugium, *genit.* perfugii, neut. *Cic.* WSZELKIE mieysce gdzie kto się schrania dla bespieczeństwa osoby swoiey.

ASYLE, (*se dit figurément de tout ce qui donne secours & protection*) comme *Les belles lettres servent d'asyle & de consolation dans la mauvaise fortune.* Perfugium ac solatium adversis studia præbent. *Cic.* WSZYSTKO to co daie bespieczeństwo y zasłonę. Jako: náuki są ucieczką y obroną od złey przygody.

La mort est l'asyle de la vieillesse. Senectutis perfugium mors est. *Cic.* Smierć iest schronieniem starośći.

ATABULE, subst. masc. (*Vent fascheux & incommode qui vient de la Pouille & est nuisible aux arbres & aux vignes.*) Atabulus, *genit.* Atabuli, masc. *Virt.* WIATR szkodliwy y ázarliwy ná drzewa y winnice ktory wieie od Apuliy wiatr pułnocny.

ATERMOYEMENT, subst. masc. vieux mot. (*Terme, ou délay de payer*) Protogatio, *genit.* onis, fœm. NAZNACZENIE czasu do zápłacenia, odwłoka.

ATHÉE, subst. masc. & f. (*Celuy, ou celle qui ne croit pas en Dieu.*) Atheus, Qui Deum tollit & esse negat. *Cic.* ATEUSZ bez Boga, człowiek co wiary nie ma.

ATHÉISME, subst, masc. (*l'opinion de ceux qui ne reconnoissent point de Dieu.*) Opinio eorum qui Deum negant. ATEIZM błąd tych co nie przyznawaią Boga.

ATHÉISTE, subst. masc. (*Qui nie la Divinité.*) Impius, *genit.* impii, masc. *Horat. Cicer.* ATEISTA nieprzyznawaiący Boga.

(Ce mot vieillit en nostre Langue.) To słowo starzeie się w Francuskim.

ATHENES, (*Ville de Grece, fort celebre, qui fut autrefois la mere des sciences & des grands hommes.*) Athenæ, *genit.* Athenarum, fœm. plur. ATENY Miasto Greckie bardzo sławne ktore było niegdyś miasto náuk y wielkich ludzi.

(Les Grecs la nommoient souvent par un seul mot; comme les Latins disoient simplement *Urbs* pour dire Rome. Elle étoit ainsi appellée d'Minerve, à qui elle estoit dédiée. Grecy nazywali ie iednym słowem Miasto, iako Łacinnicy názywali Rzym; nazwane tak było od Minerwy ktorey było poświęcone.

ATHENIEN, subst. masc. (*Qui est d'Athenes.*) Atheniensis, *genit.* Atheniensis, m. ATENCZYK ten co iest z Ateny.

ATHENIENNE, subst. fœm. (*Celle qui est d'Athenes.*) Atheniensis, *genit.* is, f. *Cic.* Attica, æ, f. ATENIANKA ta co iest z Ateny.

ATHLETE, subst. masc. (*Homme fort & robuste, qui combattoit dans les jeux à Rome & en Grece, à la Course, à la Lutte, & à d'autres jeux semblables.*) Athleta, *genit.* athletæ, m. *Cicer.* ZAPASNIK Człowiek duży y mocny ktory się potykał w Igrzyskach Rzymskich y Greckich, w zawodzie w zápasy y w inszych widokach.

ATHELETE *qui combattoit à coups de poings.* Pugil, *genit.* pugilis, masc. *Plaut.* TEN co na tuzy się potykał pięśćiami.

ATHLETE *qui combattoit avec les poings & les pieds.* Pancratiastes, *genit.* pancratiastæ, masc. *Aul. Gel.* TEN co się potykał bijąc y rękami y nogami.

D'ATHLETE, (*Qui concerne les Athletes.*) Athleticus, athletica, athleticum. *Plin.* ZAPASNICZY szermierski.

Les exércices des Athletes. Athletica, *genit.* athleticæ, f. *Plin.* **A coups de poings.* Pugilatus, ûs, m. **A coups de poings & de pieds.* Pancratium, *genit.* ii, neut. *Plin.* Szermierskie zábawy, *Bicie się pięśćiami. *Bicie się pięśćiami y nogami

ON DIT d'un homme qui a une santé forte & vigoureuse, *Il a une santé d'Athlete,* *ou* pancraticè, *ou* pugilicè valet. *Plant.* MOWIĄ o człowieku co iest mocnego zdrowia zdrow iáko wyśiekacz.

La nourriture des Athletes. Athleticus victus, *genit.* athletici victûs, masc. *Cels.* Szermierski wikt.

ATHOS, (*Montagne de Macédoine.*) Athos, m. ATOS Gora w Macedoniy.

ATLANTIQUE, comme *La mer Atlantiqae*, (*qui fait une partie de l'Ocean on couchant de l'Europe & de l'Afrique.*) Atlaoticum mare, *geait.* Atlantici maris, neut. *Cicer.* MORZE Atlentyckie część Oceanu to iest wielkiego morza ná zachodzie od Enropy y Afryki.

ATLAS, (*Meatagne d'Afrique fort élevée.*) Atlas, *genit.* Atlantis, masc. *Cic.* ATLAS Gora w Afryce barzo wysoka.

ATLAS, (*Recueil de la Geographie aniverselle, qui contient toutes les Cartes du Moade.*) Atlas, *geait.* Atlaotis, masc. ATLAS, Księga maiąca opisanie całego Swiata powszechne, y Kárty wszystkie iego.

ATLAS en médicine, (*La premiere vertebre du ceû qui soûtient la teste.*) Prima colli vertebra, *geait.* primæ colli vertebra, f. ATLAS w lekarskiey oauce pierwszy kręg w szyi ktory oá sobie nosi głowę.

(Elle est ainsi appellée par allusion à cette Montegne, qui est si beute qu'on etoir qo'elle soûtient le Ciel, & à la Fable qui a voulu faire croire qoe le Roy Atlas portoit le Ciel sur ses épeules, pet son application à l'estode du mooveme nt des Astres.) Tak się náeywa ná oodobieństwo od gory tey ktore iest tak wysoka iá rozumieią że Niebo dawigs, y do Bayki: ktora udaie áe Krol Atlas nosił Niebo ná ramionach swoich dla tego że wielce pilnował náuki obrotow Niebieskich.

ATOME, subst. masc. (*Petit corps indivisible, dent Democrite soûteneit qae le monde esteit composé.*) Atomns, *geait.* atomi, f. *Cic.* PROSZEK nieroadzielny o ktorych powiadał Demokryt że a nich świat iest złoáony.

ATOURS, subst. masc. plur. (*Vieax met qai signifieit autrefeit Tout ce qui servoit à parer & à eraer les femmes.*) Mundus, *genit.* mandi, masc. *Cic.* STROIE Białogłowskie, cokolwiek do ich stroiow należy.

Dame d'atonr chez la Reine. Orostrix, *genit.* ornatricis, fœm. *Suet.* Matrona od stroiu o Krolowey.

ATRABILE, sobst. f. mor de Médecine, (*Bile brulée & neircie par aa sac mélancholiqae.*) Bilie atra, *geait.* bilis atræ, f. *Plaat.* MELANKOLIA, Zołć spalona y szczerniała przez melancholią.

ATRABILAIRE, adject. m. & f. (*Qui a aae bile brûlée.*) Atrâ bile percitos, a, am. *Plaat.* MELANKOLIK, co żołć ma w sobie sczerniełą od melankoliy.

ATRE, subst. masc. (*Le fel, nu le bas d'une chemiaée.*) Focos, *geait.* foci, m. *Plin.* OGNISKO Komina.

ATROCE, adject. m. & f, (*Oatré, excessif, énorme.*) Attox, *genit.* atrocis, omn. gen. *Cic.* OKRUTNY, Straszny, wbyreczoy, wielki.

Vae injure atroce, sanglante. Iujaria atrox. *Cic.* Kraywda wielka, sroga.

ATROCITE', fœm. (*Neirceur d'une action.*) Atrocitas. Immaoitas, *geait.* atis, f. *Cic.* SROGOSC, okturność, sprosność iakiego ucaynku.

Augmenter l'atrocite d'un crime. Atrocitatem alicujos criminis augere. *Cicer.* Praycayniać srogości oczynku iakiego

ATROPHIE, suhst. f. terme de Médicine, (*Maigreur extraordinaire & dessechemeat qui arrive à tout le corps, oo à quelque partie, qai ae prend point de neurriture.*) Atrophia, *genit.* atrophiæ, f. *Cels.* Sochoty opadaoie w ciała chodnienie niezwyczeyne termio doktorski o ciele wszytkim álbo części iakiey ciała ktora schnie oadewyczaynie.

Cenx qai sont malades d'atrophie. Atropbi, *genit.* atrophorom, masc. plor. *Plin.* Suchotoicy ci co ná tę chorobę choruią.

ATTABLER & mieox s'ATTABLER, V. neot. (*Se mettre à table pour boire & maager.* Accumbere, (accumbo, is, accobui, accobitum.) neut. Mensæ accumbere. ZASIĄSC do stołu ieść y pić.

(Mot bas & du discoors familier, qui ne se dit que permi le vulgaire.) Słowo podłe y ktore się nie mowi chyba między pospolstwem.

ATTACHE, subst. f (*Tout ce qui sert à attacher & à lier.*) Vincolum, *genit.* vinculi, neut. *Cic.* SCIĘGNO wszystko co słoży do związania álbo ściągnienia.

Chiens d'attache, qu'ont ient attachez pendant le jour. Canes catenarii, *genit.* canum cetenariorom, masc. plor. *Petr.* Psy łáncuchowe co ich na uwiązeenio trzymaią przez dzień.

ON DIT en un sens figuré, *Il est comme un chien d'attache, il ne peat quitter ni le logis, ni le travail.* Domi sedit rotos diei, uec loco movetur. MOWI się nie właśnie w tym wyrozumieniu; *właśnie iák pies ná uwiązániu*, to iest że się nigdzie wychylić nie może z domu áni odeyść od roboty.

ATTACHE, (*l'engagement qa'on a à une chose.*) Amor. Ardor, *geait.* oris, masc. Ardens studium, *genit.* ardentie studii, neot. *Cic.* PRZYWIĄZANIE ktore kto ma do czego.

Il a de l'attache pour les lettres. Incensus est studio literarom. *Cic.* Ma prəywiązaoie do náuk.

Il joaë avec attache. Studio ardenti lodit. *Suet.* Gra z passyą z praywiązanicm.

Attache à la vie. Amor vitæ pertinax. Przywiązanie do życia.

Il a de l'attache pour cette personne. Amat ardentes illem mulierem. *Plin-Jun.* Preywiązanie ma do tey osoby.

ATTACHE, (*Forte application d'esprit à une chose.*) Attentio, *geait.* attenrionis, f. *Cic.* PRZYWIĄZANIE pilność umysłu około iákiey rzeczy.

Il estudie avec attache, ou avec applicatiea. Intentiore studio litteris operam det. *Cic.* Uczy się z pilnością.

ATTACHE, (*Permission da Juge qu'il met an bas d'une Requeste, ou Pareatis.*) Mandatum, *genit.* mandati, neut. Jussus, *genit.* jossûs, masc. *Cicer.* ROZKAZ Sędziego ktory kładzie ná spodzie iákiey soppliki.

Il faut prendre l'attache da juge. Velit jubeat-ve jodex postulandom est. Trzeba prosić sędziego o wydanie roskazo.

ON DIT au figuré en ce sens, *Je ne feray rien sans vostre attache, ou sans vos ordres* Injussu too nibil agam. Nisi jubente te oihil agam. MOWI się w tym wyrozomieoiu niewłaśnie nic nie ucaynię bez dozwolenia.

ATTACHES, au plurier, (*Ordennances & placards qu'on attache.*) Affixa, *genit.* affixorum, neut. plur. ROSKAZY ktore po mieysceach poblicznych ná kartach przylepiaią álbo przybiiaią.

ATTACHE', masc. ATTACHE'E, f. pert. pess. (*Lié, qui tient à quelque chose.*) Ligatus. *Cic.* PZYWIĄZANY do czego.

Ayant les maias attachées derriere le dos. Illigatis post tergum manibus. *Lio.* Maiąc ręce w tył związaoe.

ATTACHE', (*Engagé, lié d'affection, ou d'inclination à une personne, ou à une chose.*) Addictos. Studiosos, a, om. *Cicer.* PRZYWIĄZANY sercem effektem do kogo álbo do czego.

Il est parfaitement attaché à vostre service, & à celuy de vos enfans. Hunc addictum, ou nbstrictam habes tibi ac liberis tuis. *Cic.* Doskonale do osług twoich y dzieci twoich iest przywiązany.

Ils sont attachez au bien plus qu'il ne faut. Ad rem attentiores sunt plos aqoo. *Ter.* Praywiązani do dobr zbytnie więcey niż trzebá.

ATTACHE', ou *Appliqué à l'estude.* Doctrinarum studiosus. *A son devoir.* Ad officiom præstaodum attentus, ou intentus. PRZYWIĄZANY do nauk, pilny Do swoiey powinności.

ATTACHE' à *son sens, à son sentiment*, (*Opiniâtre.*) Pertinex, *genit.* pertinacis, PRZYWIĄZANY do własnego zdaniá oparty.

ATTACHEMENT, sabst. m. au figuré, seulement. (*une Inclination & une affection forte qa'on a pour les personnes & pour les choses.*) Studiom, *genit.* studii, neut. Ardos, *genit.* oris, m. *Cic.* PRZYWIĄZANIE niewłaśoie mocná skłonność do osob álbo rzecay iakich.

J'ay persisté dans mon attachement pour vous, lors que vous m'aviez abandonné. In meâ ergâ te volontate, etiam desertus ab officiis tuis, permansi. *Cic.* Trwałem w moim do ciebie przywiązaanio ná tencaas kiedyś mnie odstąpił

Il a de l'attachement aux richesses, il a de la passion pour les richesses. Ardet divitiarum desiderio. *Phad.* Má przywiązanie passyą do bogactw.

Il a de l'attachement pour les richesses, il les aime lors qu'il les a. Boois partis incubar. Má praywiązanie do bogactw ktore nabył.

Il a de l'attachement à son devoir. In officio persolvendo coostantissimos est. Má przywiązaanie do powinności swoiey.

Il n'a ancan attachement, il n'aime point. Nollis amoribos implicitos est. Nicoiá zadnego praywiązaoiá niekochá się wnicaym.

Il a un grand attachement à son service. Huic ancillatos est seque addixit. *Cic. Salust.* Wielce iest przywiązany do usług iego.

AT-

ATTACHER, V. nѐ.(*Joindre, lier,.*)Ligare. Alligare. *Cic.* PRZYWIĘZYWAC złączyć związać.

Il faut attacher à la circonférente de la rouë, des caiſſes de bois enduites de poix & de cire. Circum carremum laturrorae ſigencue modioli qoadtati picæ & cerâ ſolidari. *Vitr.* Trzebá we dawoná u koł klubelki wprawić ſmołą y woſkiem nspuſaczone.

Attacher quelqu'un pieds & mains. Couſtriugere aliquem qundropedem. *Plaut.* Związać kogo iak baraná ręce y nogi

Attacher des moulures ſur des coupes d'or. Illigare, *en* includere in aureis poculis emblemata. *Liv.* Wprawiać ſztuki wydatne na złotych nączyniach.

On attachera des planches ſur des ſolives avec des clouds de chaque coſté, afin d'empeſcher qu'en ſe tourmentant, elles ne s'élevent par les bords. Extremis partibus axis biui clavi figantur, uti nollâ en parte poſſint ſe torquendo angui eacitare, *Vitr.* Ná ſtupach ćwiekami deſki poprzybiiaią áby wroſzauiu ſię a końcà ſię nie podnoſiły.

ESTRE ATTACHE', ou *lié.* Religari, (religor, aris, tellgacos ſum.) *paſſiſ. Cic. Caſ.* BYC ZWIĄZANYM.

Les ancres au lieu de cordes eſtoient attachées avec des chaiſnes de fer. Auchoræ pro funibus, ferteis catenis erant tevinctæ. *Caſ.* on religahantur. *Cic. ou* retinebantur. *Vitr.* Kotſice miaſto lin przywiązane były łańcuchami zelaznemi.

ATTACHER *en croix, à une potence, ou à un gibet.* Cruci figere, *ou* affigere, *ou* defigere. *Liv. Voyez* PENDRE. OBWIESIC ná ſzubienicy.

Attacher ſes chauſſes, ou s'attacher, ſimplement. Religare braccas. Podwiązać ſobie zawiązać.

S'ATTACHER, (*Se lier, ſe joindre, tenir,* ou *eſtre attaché à quelque choſe, s'y accrocher.*) Adhærere. Inhærere, (hæreo, es, hæſi, hæſum.) Inhæreſcere, (inhæreſco.) neut. PRZYWIĄZAC ſię przylgnąć przypiąć ſię do czego.

La vigne s'attache avec ſes tendons à tout ce qu'elle rencontre. Vitis claviculis ſuis quidquid eſt uncta complectitur. *Cicer.* Latoroſl winna wirzcakami ſwemi do wſzyſtkiego ſię wiąże.

La poix s'attache aux mains. Pix adhæreſcit manibus. Smołá lgnie do rąk,

ON DIT au figuré, *La gloire attache à ſon char éclatant le Roturier auſſi bien que le Noble.* Gloria curru fulgente trahit non minus ignotos generoſis. *Horat.* MOWI ſię niewłaśnie; ſławá do poważnego woza ſwego naprzęgá narowno ſzlachcicá y chłopá.

C'eſt un malheur qui eſt attaché à ma fortune, de trouver des envieux, qui me traverſent ſans l'avoir mérité. Mea fortuna, neſcio quomodò, obtrectatores invenit, non meo merito *Cicer.* To nieſzczęście ieſt do moiey przywiązane fortuny że nawſze trafiam ná nadroſnych lubo zá to niezarabiam.

ON DIT auſſi figurement, *S'attacher, ſe lier, s'engager d'inclination à quelqu'un.* Se alicui aſtringere, *en* conſtringere. MOWI ſię też niewłaśnie: przywiązać ſię do kogo ſercem y ſkłonnością przylgnąć.

S'attacher auprès de quelqu'un, (luy faire ſa Cour, luy rendre ſes aſſiduitez & ſes ſervices, ſe dévouër à ſon ſervice.) Aliquem obſequiis & aſſiduitate colere. Auciliari & addicere ſe alicui. *Cic. in Saluſt.* Przywiązáć ſię do kogo, ſłużyć mu uſtawiczną mu piłność ſwoię oświadczáć, do iego ſię oſług ofiarować.

S'attacher à la fortune de quelqu'un. Fortunam alicujus ſequi. *Cicer.* Przywiązać ſię do ſzczęściá czyiego.

S'attacher quelqu'un luy faiſant du bien. Aliquem beneficiis ſibi divincire. *Cic.* Obowiązać ſobie kogo dobrodzieyſtwy.

Si la fortune nous fait quelque bien, elle nous l'oſte le plus ſouvent: au lieu que les ſciences étant comme attachées à nos ames, leur poſſeſſion nous en eſt tellement aſſurée, que nous ne les ſçaurions jamais perdre qu'avec la vie. Omnia munera fortunæ cùm dantur, ab eâ facillimè nobis adimuntur; diſciplinæ verò conjunctæ cum animis, nullo tempore deficiunt, ſed permanent ſtabiliter ad ſummum exitum vitæ. *Vitr.* Jeśli nám kiedy ſzczęście co daie, toż częſtokroć ſamo odbierá; ále nauki że ſą niejáko przywiązane do umyſłu náſzego, poſſeſſyá ich tak nam ieſt pewná, że ich nigdy chyba z życiem utracić niemożemy.

S'attacher à une femme, avoir de l'attache pour elle. Ad mulierem oculos ſuos, *en* animum adjicere. *Plaut. Terent.* Przywiązać ſię do niewiaſty iákiey, mieć ſkłonność do niey

s'ATTACHER, (*s'appliquer fortement & d'inclination à quelque choſe.*) Alicui rei ſe addicere, (addico, is, addixi, addictum.) *Cic.* PRZYWIĄZAC ſię mocno, y ſkłonnością do czego.

Il s'attache fortement à l'eſtude. Acriter in ſtudia literarum incumbit. *Cic.* Mocno ſię do náuk przywięzuie.

S'attacher à la volupté. Dedere ſe voluptati, (dedo, is, dedidi, deditum.) *Cic.* Przywiązać ſię do roſkoſzy.

S'attacher à l'équité, à l'honneſteté. Juſtitiæ & honeſtati adhæreſcere. *Cic.* Przywiązanym być do ſłuſznosci do poczciwości.

Ne s'attacher point avec paſſion à une choſe plus qu'à une autre. Nihil egregiè præter cætera ſtudere. *Ter.* Nie być bárziey paſſyą przywiązanym do iedney rzeczy niż do drugiey.

L'hiſtoire de ſoy attache le lecteur, l'entretenant toujours par l'attente de quelque nouvelle aventure. Hiſtoriæ per ſe tenent lectores, habent enim novarum rerum expectationes. *Vitr.* Hiſtorya ſamą do ſiebie przywięzuie czytaiącego nadzieią ciąg nowego przypadku,

Il eſt bien attaché à ſa profeſſion Impenſius arti ſuæ vacat. Mocno ieſt przywiązany do profeſſyi ſwoiey.

Il s'attacha à la médicine. Medicinæ imprimis ſtuduit. *Cic.* Przywiązał ſię do lekarſkiey nauki.

s'ATTACHER *à quelqu'un, (Faire, lier amitié avec luy.)* Aliquem ſibi in amicitiam adjungere. *Cic. Caſ.* PRZYWIĄZAC ſię do kogo, przyiaźń z nim zábrać.

s'ATTACHER *à quelque parti, à quelque ſentiment, l'épouſer.* Tenere, *ou* ſequi partem aliquam. PRZYWIĄZAC do ſtrony iákiey, do zdania iákiego ſię przyłączyć.

Je ne m'attache à aucun parti. Nulli parti ſtudeo, *ou* faveo. *Cic. Hor.* Do żadney ſtrony ſię nie wiążę.

S'attacher opiniaſtrément à ſoutenir la fauſſeté de ſon ſentiment. Stare pro judicio erroris ſui. *Phad.* Mocno ſię uwziąć około bronienia omylnego zdania ſwego.

ATTAQUE, ſubſt. f. (*L'action de celuy qui attaque un autre.*) Aggreſſio. Petitio, *genit.* onis, f. *Cic.* NAPASC Naſtępowanie.

ATTAQUE *d'une place.* Oppugnatio, *genit.* onis, f. *Cic.* SZTURMOWANIE do fortecy iakiey.

L'attaque de cette ville eſt tres difficile, eſtant baignée de la mer de trois coſtez. Hæc urbs difficilem habet oppugnationem, cùm ex tribus partibus mari alluatur. *Caſ.* Dobywanie tego miaſta ieſt barzo trudne ponieważ ze trzech ſtron ieſt morzem oblane.

Entreprendre une attaque de nuit. Nocturnam oppugnationem audere. *Tacit.* Nocą ſię kuſić o dobycie fortecy iákiey.

ATTAQUE, (*ſe dit figurement des reproches, ou demandes qu'on fait en paroles couvertes, ou à demi-mot.*) comme *Il luy donne quelque attaque ſur ſon avarice.* Semper illius avaritiam loquendo carpit. ZNACZY też przymowkę nieznaczną słowy podpodobieńſtwem álbo w pół domawiaiąc *ták* otknął go nie co o łakomſtwo iego.

ATTAQUE, (*Avant-coureurs, ou ſignes de maladie.*) Tentatio, *genit.* tentationis, f. *Cicer.* Nápaſtowanie iákie poprzedzaiące chorobę.

Je me réjouïs de ce que vous eſtes reſtabli de voſtre ancienne maladie, & que vous n'en ayiez reſſenti aucune attaque. Valetudinem tuam jam eſſe confirmatam à vetere morbo & à novis tentationibus gaudeo. *Cic* Cieſzę ſię żeś przyſzedł do ſiebie od dawney choroby ſwoiey, y że już cię cále nie nápaſtowała.

ATTAQUE', maſc. ATTAQUE'E, f. part. paſſ. Provocatus. Laceſſitur, a, um. *Cic.* NAPASTOWANY, NAPASTOWANA.

ATTAQUE' *de toutes parts de maladie & de pauvreté.* Circumventus morbo, inopia. *Cic.* ZEWSZYSTKICH ſtron chorobami y ubóſtwem ściśniony.

ATTAQUER, V. act. (*Provoquer.*) Provocare, (provoco, as, provocavi, provocatum.) act. accuſ. Aggredi, (aggredior, deris, aggreſſus ſum.) *Cic. Caſ.* NAPASTOWAC, nápadać, nágabać, drażnić wyzywać.

Attaquer l'ennemi, la charger. In hoſtem impreſſionem facere, *Liv.* Impetum dare, *ou* facere in hoſtem. *Liv.* Naſtąpić ná nieprzyiaciela uderzyć ná niego.

Attaquer quelqu'un à coups d'eſpée & de pierres. Adoriri aliquem gladiis & lapidibus. *Cic.* Uderzyć ná kogo mieczem y kámieńmi.

Il a attaqué ſon frere de paroles. Il l'a fort querellé. Ador-

sus est jurgio fratrem. *Ter.* Ná brata słowy nástąpił, barzo go łaiał.

Attaquer quelqu'un par finesse. Iocessere aliquem dolis. *Plaut.* Nástąpić ná kogo zdradą.

Attaquer quelqu'un par des médisances. Vellicare aliquem. *Cic,* Lacessere aliquem maledictis. *Cicer.* In famam alicujus verbis incurrere. *Cic.* Nástąpić ná kogo złorzeczeniem.

Attaquer par des satires les plus grands d'une ville. Famosis versibus primores populi arripere. *Horat.* Nástąpić opisywaniem na znacznieysze osoby w mieście iákim.

On attaque l'innocence par de faux soupçons. Maligna suspicio innocentem deprimit. *Phad.* Następuią na niewinność fałszywemi podeyrzeniami.

S'attaquer à quelqu'un d'une chose, s'en prendre à luy. Ab aliquo rationem rei alicujus reposcere, (reposco, is, repoposci, reposcitum.) act. *Cic. Cas.* Brać się do kogo o co ná niego nástępować.

s'ATTAQUER *à quelqu'un, se jouër à luy.* Attentare aliquem, (attento, as, avi, atum. act. *Phad.* Ná kogo nápadać, poszukać go sobie, z niego sobie żartować.

ESTRE ATTAQUE' *de maladie.* Tentari morbo, (tentor, aris, atus sum.) pass. *Hor.* Być nápadniony chorobą.

Il est attaqué d'une si grande fluxion, qu'il ne peut parler. Tantâ epiphorâ oppressus est, ut loqui non possit. *Cicer.* Taki go katar napadł że mowić nie może.

ATTEINDRE, V act. (*Tascher de toucher à une chose éloignée de nous.*) Attingere. Contingere, (tingo, is, tigi, tactum) *Cic. Phad.* DOSIĘGAC, usiłować dotknąć się rzeczy iákiey dalekiey od nas.

Vn renard pressé par la soif taschoit de toute sa force d'atteindre à une grappe de raisin. Fame coacta volpes uvam appetebat, summis saliens viribus. *Phad.* Lis pragnieniem zdięty wszystkiemi siłami usiłował dosięgnąć grona winnego

Cela est trop haut, je n'y puis atteindre. Id nimis altum, attingere non possum. Barzo to iest wysoko dosięgnąć tego nie mogę.

ATTEINDRE, (*Arriver, parvenir.*) Attingere. Contingere. Assequi. Consequi, (sequor, sequeris, sequutus sum.) dep. acc. *Cic.* DOSCIGNĄC, doyść, przyiść do czego.

Vne belette ne pouvant atteindre les souris à la course à cause de sa vieillesse, se couvrit de farine. Mustela annis & senectâ debilis cum non valeret assequi mures, farinâ se involvit. *Phad.* Łasiczka nie mogąc dogonić myszy że iuż stara była, okryła się mąką.

ATTEINDRE *quelqu'un,* (*l'attrapper, le joindre en marchant.*) Assequi. dep. acc. *Cic.* DOGONIC, dosięgnąć, kogo wchodzeniu.

J'ay eu bien de la peine à vous atteindre. Vix adipiscendi te mihi fuit potestas. *Cicer.* Wielą miałem trudność ábym cię mogł dogonić.

Il les atteignit sur le soir. Ad vesperam illos consequutus est. *Cic.* Dogonił ich nád wieczorem.

Il a atteint l'âge de vingt ans. Il a vingt ans faits. Ætatis vigesimum annum attigit. *Cic.* Doszedł dwudziestu lat ma dwadzieścia lat zupełna.

ATTEINDRE, (*Arriver jusques à.*) *Atteindre un siecle heureux.* Ad fortunatum seculum pervenire. *Plin-Jun.* Doyść dosięgnąć, przyiść, aż do, Doyść wieku szczęśliwego.

Atteindre à l'esprit d'un autre, venir à avoir autant d'esprit que luy. Ingenium alterius assequi. *Cic.* Dosięgnąć kogo w rozumie, przyiść do rowney doskonałości rozumu z nim.

La raison ne peut atteindre là, ou aller jusque là. Id assequi ratio non potest. Rozum tego nie doydzie nie doścignie.

ATTEINT, masc. ATTEINTE, fœm part. pass. & adject. (*Accusé d'un crime.*) Insimulatus. Argutus, a, um. *Cic. Plaut.* UDANY, obwiniony, oskarżony o iáki występek.

Atteint & convaincu d'un crime. Compertus sceleris. *Liv.* in flagitii. *Cic.* Obwiniony y przekonany o występek.

(Il faut bien remarquer qu'il y a de la difference entre ces mots *Atteint* & *Convaincu,* en ce que le mot d'*Atteint* se dit seulement d'un Accusé contre lequel il y a simplement des indices ou des preuves imparfaites, ce qu'on dit autrement *Estre prévenu d'un crime:* au lieu que le mot de *Convaincu* se dit de celuy contre lequel il y a des preuves certaines du crime dont il est accusé.) Trzeba dobrze uważyć rożność iáka iest między temi dwoma słowami *Obwiniony y przekonany,* bo obwiniony mowi się tylko o oskarżonym, przeciwko komu tylko są znaki lub dowody niezupełne, co się inaczey mowi być udanym o występek, á zaś przekonany mowi się o tym ná ktorego są dowody pewne o występku w ktorym go obwiniono.

ATTEINT *de maladie,* (*Attaqué de maladie.*) Morbo tentatus, a, um. *Cic.* CHOROBĄ zdięty złożony ruszony.

ATTEINTE, subst. fœm. (*Action par la quelle on atteint & l'on touche.*) Petitio, *genit.* petitionis, f. Ictus, *genit.* ictûs, m *Cicer.* DOTKNIENIE tánięcie ruszenie.

Ils ont remporté la victoire sans recevoir d'atteinte. Nullâ acceptâ clade victoriam reportarunt. *Cic.* ODEBRALI miasto bez swoiey szkody.

ATTEINTE signifie aussi (*quelque legere attaque de maladie.*) Morbi tentatio. ZNACZY też lekkie nagabanie y napastowanie choroby.

Avoir quelque atteinte de fiévre. Febri tentari. Być napastowany od febry.

Sentir quelque atteinte de douleur. Aliquo doloris sensu affici. *Cicer.* Uczuć iaką boleść.

L'esperance du bien fait supporter la douleur dont les atteintes sont si violentes. Dolor corporis cujus morsus acerrimus perfertur spe propositâ boni *Cic.* Nádzieia dobrego czyni znośnieyszą boleść ktorey dotknienie iest tak gwałtowne

ATTEINTE se dit en ce sens au figuré. *Sa mort m'a donné une rude atteinte.* Mors illius me vehementer perculit. *Cicer.* Vehementer illius morte perculsus sum. DOTKNIENIE tánięcie w tym wyrozumieniu mowi się *niewłaśnie;* śmierć iego ciężko mnie dotknęła.

Sa vertu est hors d'atteinte à la calomnie, ou hors des atteintes de la calomnie. Virtus ejus injuriis calumniæ non patet. Cnoty iego niedosięże potwarz.

La fortune me donne souvent des atteintes Fortuna me sæpè vellicat. *Cic.* Często mnie napastuie fortuná.

Je suis hors de vos atteintes, Vous ne pouvez me nuire. A te sum tutus. *Cas.* Bespieczny iestem od twoiey napaści nie mi nieuczynisz.

ATTEINTE en terme de Manege, (*L'action de toucher à la bague avec la lance, lors qu'on court la bague.*) comme *Il a fait deux atteintes, il a touché deux fois la bague.* Bis annulum attigit. TKNĄC ruszyć dotknąć według szkoły Rycerskiey iezdźcow to iest ruszyć kopią pierścienia biegoiąc do niego, także dwa razy dotknął álbo ruszył pierścienia.

ATTEINTE, (*se dit de ce qui oste de la force d'un contrat d'une loy.*) comme *Donner une atteinte aux loix.* Legibus obtrectare. acc. *Cic.* NARUSZYC mowi się o tym co osłabiá kontrakt iaki, álbo prawo iákos naruszyć prawo.

Il n'a pas voulu signer cét écrit de peur de donner atteinte à son droit. Huic scripto subscribere recusavit, ne jus suum labefactaret. *Cic.* Nie chciał podpisać tego pismá boiąc się áby nie náruszył prawá swego.

ATTELAGE, subst. masc. (*Plusieurs chevaux pour tirer un carrosse, une chaise, une charette, une charruë.*) Equi bijuges, *genit.* equorum bijugum, masc. *s'il y en a deux.* *Quadrijuges, *genit.* quadrijugum, masc. *s'il y en a quatre.* *Vn beuf d'attelage.* Jugatorius bos, *genit.* bovis jugatorii, masc. *Var.* SPRZĘZAY cug kilku koni do ciągnienia karety, kolasy, kary álbo wozák pługá założonych. * Parą koni ieśli ich iest dwie. *Czteremá końmi ieśli ich iest cztery. *Wołroboczy sprzężny.

ATTELAGE, (*L'équipage nécessaire pour atteler les chevaux.*) Jumentorum & currûs instrumentum, *genit.* instrumenti, neut. SPRZĘZAY to co potrzebá do zaprzęgania.

ATTELER *des chevaux à un carosse,* V. act. (*Mettre les chevaux au carosse.*) Currum equis jungere. *Boves jugare, *si ce sont des bœufs Colum.* ZAPRZĄDZ konie do karety, założyć konie do karety, zaprządz założyć woły, iezeli woły przyprzęgaią,

(On dit mieux *Mettre les chevaux au carrosse,* qu'*Atteler,* qui est un mot d'usage parmi les Chartiers.) Lepiey się mowi *założyć* konie, niżeli zaprządz.

ATTELIER, subst. masc. (*Lieu où travaillent les artisans*) Officina, *genit.* officinæ. fœm. *Cic.* WARSZTAT gdzie rzemieśnicy robią.

Attelier de charpentier. Fabrica materiaria, ou lignaria, *genit.* æ, fœm. *Plin.* Warsztat ciesielski.

Attelier où l'on fond l'airain. Æraria officina. *Où l'on fabrique le papier.* Chartaria officina. *Plin.* Hamernia gdzie około miedzi robią. *Papiernia gdzie papier robią.

ATTELLES, subst. fœm. (*Deux petites planches de bois* qu'on

[illegible] *au devant d'un collier des chevaux de charette, ou [illegible].*) Helcium, *genit.* helcii. neut. *Apul.* Homąto, dwie deszczki złączone ktoremi okładaią kołnierz ktory wdziewaią na szyię koniom wozowym albo bryczym.

ATTELLES, par métaphore, (*Esclisses qu'on met autour d'un membre rompu.*) Ferulæ, *genit.* ferularum, fœm. plur. *Cels.* ŁUBKI deszczki ktoremi okładaią y obwięzuią złomaną kość.

Mettre des attelles à un membre rompu. Accommodare ferulas membro fracto. *Cels.* Wziąć w łubki złomaną część.

ATTENANT, masc. ATTENANTE, fœm. (*Qui joint, qui tient à.*) Attingens Contingens, *gen.* entis, omn. gen. *Cicer.* TYKAIĄCY STYKAIĄCY się co się rzecz.

Estre attenant d'une province. Attingere provinciam aliquam. *Cicer.* Tykać się iakiego kraio.

ATTENDANT, masc. ATTENDANTE, fœm. part. act. *du verbe* ATTENDRE. Expectans, *genit.* expectantis, omn. gen. *Cic.* CZEKAIĄCY, CZEKAIĄCA, od słowa CZEKAC.

EN ATTENDANT, adverbe. (*Cependant.*) Interim. adver. TYMCZASEM.

ATTENDRE, V. act. *on prononce* attendre. (*Espérer la venue de quelqu'un.*) Expectare, (expecto, as, expectavi, expectatum.) act. acc. *Cic.* CZEKAC, spodziewać się kogo.

Va t'en là-dedans & m'y attends. Abi intrò, & ibi me opperire. *Ter.* Woidź tam y czekay mnie.

Attendre quelqu'un bien avant dans la nuit. Aliquem expectare ad multam usque noctem. *Horat.* *A toute heure.* In totas horas. *Prop.* Czekać kogo długo barzo w nocy, *Co godzina.*

Pour s'attendre les uns aux autres, ils sont plus negligens. Mutuâ inter se fiduciâ negligentiores sunt, *Plin. Jun.* Czekaiąc oglądaiąc się ieden od drugiego opuszczaią się.

ON DIT, aussi absolument, *Attendez.* Expecta. Mane, [illegible] *fait une pause dans un discours, ou quelque digression.* *Attendez, je m'en allois vous le dire.* Mane, mane istoc [illegible] *Ter.* MOWI się też cale *Poczekaycie*, kiedy kto stawa w mowie albo zboku do czego inszego się obraca, *Poczekay, to właśnie mowić miałem.*

ATTENDRE, (*Espérer, se promettre une chose de quelqu'un.*) Aliquid ab aliquo expectare, ou sperare. act. CZEKAC spodziewać się obiecywać sobie co od kogo.

Faites moy l'honneur d'attendre de moy toute l'affection & tous les bons offices qu'on peut espérer d'un amy, & vous n'y serez pas trompé. A me omnia summa in te studia, officiaque expecta, non fallam opinionem tuam. *Cic.* Racz tylko czekać po mnie wszelkiey życzliwości, y wszelakich przysług, ktorych po przyiacielu spodziewać się można, a nieoszukasz się na tym.

Il a fait trop long-tems attendre le monde, & a amusé l'esperance qu'on fondoit sur sa volonté. Diutius hominum expectationem & spem de suâ voluntate tenuit suspensam. *Cic.* Długo trzymał ludzi na rzeczy y omylił nadzieię ktorą o iego dobrey woli zasadzono.

Attendez vous à tout le ressentiment que merite un homme sans honneur. Expecta dum avomam omne virus acerbitatis apud te hominem omni honestate spoliatum. Spodziewa się wszelkiey gorzkości y przykrości odemnie, tak iako człowiekowi bez poczciwości.

[illegible] *une réponse à l'équité de mes demandes.* Expecto [illegible] mis meis, postulatis responsa. *Cas.* Czekam odpowiedzi na słuszne żądania moie.

[illegible] *que je m'attends à de l'argent, que j'espére de l'argent.* Quòd de argento sperem nihil est. *Plaut.* [illegible] czekam spodziewam się pieniędzy.

[illegible] *que faire de vous attendre à moy.* Nihil est [illegible] autem mea fiduciâ dormias. *Plaut.* [illegible] czekay, prożno się na mnie nie usypiay.

ON DIT, *Il y a un bon festin qui vous attend.* Opipara [illegible] *Plaut.* MOWIĄ czeka cię dobra poczesna.

[illegible] *s'attend point à luy.* Nihil est in eo præsidii. *Liv.* Nie spodziewaiąc nieczego od niego, z iego strony.

ON DIT proverbialement, *Qui s'attend à l'écuelle d'autruy a souvent mal disné*, pour dire *Qui s'attend aux promesses d'autruy est le plus souvent trompé.* Qui centum sperat [illegible] alienam, hunc cum spes sæpè decollat, *Plaut.* (*Il parle à peu près ainsi.*). *Qui pendet alterius promissis sæpè decipitur, ou frustratur. *Cic. Plin.* MOWIĄ przysłowiem [illegible] cudzy garnek oglądá, częstokroć źle obiaduie; to iest [illegible] obietnicy zasadza cudzey, często bywa omylony.

(Expression basse & populaire.) Mowa podła y między pospolitwem.

ON DIT encore *Attendre quelqu'un au passage*, pour dire *Le surprendre en quelque occasion.* In ipso articulo opprimere aliquem. *Terent.* MOWIĄ eszcze: *czekać kogo na przeprawie*, to iest w samey potrzebie na niego napaść.

ON DIT pareillement en matiere de nouvelles, *Il faut attendre le boiteux.* pour dire, *Celuy qui en apportera la confirmation* Qui fidem faciat rei istius, est expectandus. MOWIĄ także względem Nowin: *trzeba czekać kulawego* to iest tego co przyniesie potwierdzenie ich.

ON DIT aussi en disputant, *C'est là où je vous attendois*, pour dire, *C'est de cela que je veux tirer avantage contre vous.* Illuc te volebam, ou te expectabam. MOWIĄ także w sporce inszey, *á tum cię też czekał*, to iest na tym chcę cię przekonać.

Attends jusques à amen, ou jusques à la fin. Mane usque ad plaudite. Czekay aż do Amen, to iest aż do końcá.

(On finissoit ordinairement les Comédies par ce mot.) Kończono zwyczaynie komedye tym słowem.

FAIRE ATTENDRE, (*Retarder quelqu'un.*) Morari, Remorari. (moror, aris, moratus sum.) dep. acc. *Cic. Ter. Plaut.* TRZYMAC na rzeczy, na oczekiwaniu kogo bawić.

Il se fait bien attendre. Nimium nos moratur. *Ter.* Długo się czekać każe.

Il y a long-temps qu'il me fait attendre un disné. Jam dudum dedit mihi expectationem convivii. *Cic.* Już to dawno iako mnie zaprasza na obiad.

C'est la joueuse de flute & ceux qui doivent chanter l'hymenée, qui nous font attendre. Hæc nobis mora est, tibicina & hymenæum qui cantent. *Ter.* Czekamy na śpiewaczką y muzykę z weselem.

EN ATTENDANT, (*Cependant.*) Interim. Interea. adv. *Cic.* TYMCZASEM.

ATTENDRI, masc. *on prononce* âttandri. ATTENDRIE, fœm. pass. & adjectif. (*Devenu, ou rendu tendre, parlant des viandes qui sont dures.*) Maceratus, a, um. ZKRUSZAŁY co się stał kruchym mowiąc o mięsie.

ATTENDRI dans le figuré, (*Touché de pitié & de compassion.*) Misericordiâ tactus, ou commotus, ou permotus, a, um. *Cic.* SKRUSZONY niewłaśnie zdięty litością żalem.

ATTENDRIR, V. act. *on prononce* attandrir. (*Rendre tendre.*) Macerare, (macero, as, maceravi, maceratum.) *Ter.* SKRUSZYC zmacerować.

(On pourroit se servir en ce sens du verbe *Mollio*, puis, qu'Ovide a dit *Lanam mollire trahendo*, rendre la laine plus douce, aussi bien que du verbe *Emollio*, puisque Pline a dit *Emollire alvum*, amollir le ventre.) Mogłby zażyć w tym rozumieniu słowa *miękczyć*, ponieważ Owidyusz powiedział miękczyć wełnę, iako też słowa *zmiękczam*, ponieważ Pliniusz powiedział, żołądek zmiękczyć.

Le figuier attendrit la viande, lors qu'on l'y attache pendant quelque temps. Caro appensa ficu tenerescit. *Plin.* Na figowym drzewie kruszeie mięso, zawiesiwszy go na nim czas iaki.

S'attendrir, (*Devenir tendre, parlant des viandes.*) Tenerescere, (tenereseo.) neut. *Lucr.* Kruszeć, skruszałym się stać mowiąc o mięsie.

ATTENDRIR se dit figurement en choses morales, (*Toucher de compassion.*) Mollire. Emollire, (mollivi, ir, mollivi, mollitum.) act. acc. *Cic.* Zmiękczyć mowi się niewłaśnie co do obyczaiow, tknąć litością, wzruszyć do litości.

Je me sens attendri sur vostre sujet. Tui ipsius misericordiâ frangor. *Cic.* Wzruszonym zdiętym litością nad tobą się czuię.

Les disgraces des Rois attendrissent tout le monde. Afflictæ Regum fortunæ alliciunt omnes ad misericordiam. *Geor.* Nieszczęśliwości Krolow każdego wzruszą do politowania.

S'attendrir, se laisser toucher de compassion. Tangi misericordiâ, (tangor, eris, tactus sum.) pass. Dare se ad lenitatem. *Cicer.* Dać się zmiękczyć wzruszyć litością.

ATTENDRISSEMENT, subst. masc. *on prononce* attandrissemant. (*Qui ne se dit qu'au figuré pour exprimer un mouvement du cœur, qui naist de la tendresse & de la compassion pour les malheureux.*) Misericordia, *genit.* misericordiæ, fœm. Miseratio. Commiseratio, *genit.* onis, f. *Cic.* ZMIEKCZENIE aliswanie co się nie mowi chyba niewłaśnie, o wzruszeniu serca do politowania nad nieszczęśliwemi.

ATTENDU, masc. *on prononce* attandu. ATTENDUë, f. patt. pass. & adject. (*Qu'on attend.*) Expectatas, expectata, expectatam. OCZEKIWANY, Oczekiwana ktoregu czekaią.

Vous estes fort attendu. Summa est tui expectatio. *Cicer.* Bardzo cię oczekuią.

La paix est fort attenduë. In summâ expectatione pax est. *Cic.* Pokoiu bardzo czekaią.

ATTENDU *que*, & ATTENDU, *mis seul*, (*Conjonction causative qui signifie Parceque, D'autant que.*) Chm. Quia. PONIEWAZ; ile że.

ATTENTAT, subst. m. *on prononce* attantat. (*Entreprise téméraire sur la vie des Souverains.*) In vitam Regum molitio, *ou* machinatio, *genit.* onis, fœm. PORWANIE się odważenie się zuchwałe ná życie Krulow.

ATTENTAT en general, (*Crime énorme au premier & second chef.*) Nefarium crimen, *genit.* nefarii criminis, neut. Scelus immane, *genit.* sceleris immanis, neut, *Cic.* PORWANIE się ogulnie, zbrodnia szkaradna w naypierwszym y powrotnym stopniu kryminałow.

ATTENTAT, (*Entreprise sur l'autorité d'un autre.*) Alieni juris, *ou* alienæ auctoritatis violatio, *genit.* violationis, fœm. PORWANIE się ná władzę cudzą, ná zwierzchność

ATTENTE, subst. fœm. *on prononce* atrante. (*Esperance, prévoyance d'une chose qui doit arriver.*) Expectatio, *genit.* expectationis, fœm. *Cic.* OCZEKIWANIE, wyglądanie, rzeczy iakiey ktora ma nastąpić.

Toute la province est dans l'attente de la vengeance qu'on en fera. Mirifica est provinciæ expectatio, quæ ultio fuerit. *Cicer.* Wszystek kray w oczekiwaniu zostaie iáko się tego zemszczą.

Il est bien éloigné de son attente. Aliter evenire multò intelligit. *Terent.* Daleko został od nadziei swoiey.

Respondre à l'attente qu'on a de nous. Aliorum de nobis expectationi respondere. *Cic.* Zádosyć czynić nadziei u nas powziętey.

Surpasser l'attente qu'on a de nous. Omnium de nobis expectationem vincere. *Cic.* Zwyciężyć nadzieię ktorą o nas miano.

Tromper l'attente de quelqu'un. Decipere expectationem alicujus. *Cic.* Omylić nadzieią czyią.

Sa punition n'est que differée, il n'y perd que l'attente. Nihil præter tempus noxæ lucratur. *Lucr.* Karanie iego tylko iest odłożone, nie straci na nim, chyba czas przez ktory go oczekiwa.

Contre l'attente de tout le monde. Præter omnium expectationem. *Cic.* Citra spem omnium. *Flor-Rom.* Mimo nadzieię wszystkich.

ON APPELLE *Pierres d'Attente*, certaines pierres avancées à l'extremité d'un mur pour en faire la liaison avec celuy qu'on a dessein de bastir auprés, *Lapides eminentes*, ou *extantes*, genit. *lapidum eminentium*, ou *extantium*, m. plur. *Vitr.* *On le dit aussi au figuré quand on laisse des marques d'un ouvrage, d'un dessein qu'on a entrepris sans l'avoir achevé tout-à-fait, *Opus inchoatum*, genit. *operis inchoati*, neut.) NAZYWAIĄ Kamienie oczekiwania, pospolicie *strzaby*, niektore cegły lub kámienie wydane zwierzchu ná brzegu sciany, dla związania z tą ktorą daley pociągnąć zamyślaią wedle niey. *Mowi się też niewłaśnie o rozpoczęcia spraw iakiey niedokończywszy iey zupełnie.

ON DIT aussi *Tables d'Attente*, des pieces de marbre, *ou* des quadres destinés à recevoir des inscriptions, des tableaux, des bas reliefs, qu'on doit remplir en achevant l'ouvrage, *Nuda*, ou *pura tabula*, genit. *nudarum*, ou *purarum tabularum*, fœm. plur. MOWI się też o głazach álbo marmurach gotych wszataki wyrobionych gładko, ná ktorych nápisy iákie álbo obrazy, álbo zaniecia dawać maią kończące robotę.

ON LE DIT aussi au figuré, *L'esprit d'un jeune homme est une table d'attente, qui est capable de recevoir telles instructions qu'on y voudra mettre.* Cereus adolescens in bonam vel in vitium flecti. MOWIĄ też *niewłaśnie*; Umysł młodego iest iáko goła tablica ná ktorym wyrazisz wszystko co zechcesz

ATTENTER V. neut. *on prononce* attanter. *Attenter à la vie de quelqu'un*, (*Entreprendre sur sa vie.*) Struere vitæ insidias, (struo, is, struxi, structum.) act. *Liv.* PORWAC się targnąć ná życie czyie nastąpić ná nie.

Attenter à l'autorité des Souverains. Regum auctoritatem violare, *ou* usurpare. Targnąć się ná powagę ná władzę Krolow.

Attenter à la pudicité d'une fille. Puellæ pudicitiam attentare. *Ulp.* Kusić się áby wstyd pannie odebrać.

Il ne sçavoit pas qu'on attentast rien sur sa vie, ni sur son royaume. Nullas insidias neque vitæ neque regno ducebat fieri. *Cic.* Nie wiedział żeby co u życiu Jego álbo Krulestwie námyślano.

Il a souvent attenté à sa vie. Vitæ ipsius sæpè insidiatus est. Insidias sæpè paravit. *Cic. Tacit.* Ná życie mu nie raz nastąpił.

ATTENTIF, masc. *on prononce* attantif. ATTANTIVE, f. adject. (*Qui écoute avec attention.*) Attentus, attenta, attentum. *Cic.* PILNY, PILNA, co słucha z pilnością.

Une oreille attentive. Attenta auris. *Hor.* Pilno pilnie.

Tenir ses auditeurs attentifs, les rendre attentifs. Tenere, *ou* facere auditores attentos. *Cic.* Pilnych oczynić słuchaczow, trzymać ich w pilności.

Soyez s'il vous plaist attentifs. Attendite. Præbere vos attentos. *Cic.* Pilnuycie, proszę patrzcie, przestrzegayc c.

Il m'a rendu attentif par son discours. Suo mihi sermone aures arrexit. *Plaut.* Pilnym mnie uczynił mową swoią.

Chacun estant fort attentif à ses demandes. Erectis omnibus expectatione quidnam postulaturus esset. *Liv.* Gdy wszyscy z pilnością słuchali, czegoby żądał.

Vous n'estes point attentif, (vostre esprit est ailleurs, vous songez à toute autre chose.) Alias res agis. *Ter.* Peregrinatur animus. Nie iesteś pilny, nie uważasz, myśl twoia gdzie indziey iest, myślisz cale o czym inszym.

ATTENTIF se dit figurément. (*Appliqué à une chose, attaché.*) Attentus. Intentus, a, um. *Ter.* PILNY mowi się *niewłaśnie* przykładaiący się do czego, przywiązany do czegu.

Estre attentif à une chose. Ad aliquid attendere, act. *Ter. Liv.* Pilnować czegu, dać baczność.

Un pere de famille qui est attentif à ses interests. Attentus rerum suarum pater-familiâs. *Cic.* Gospodarz pilnuiący tego, co do niego nale y.

Estre trop attentif à ses interests. Ad rem attentiorem esse. *Ter.* Nazbyt pilnować pożytkow własnych.

ATTENTION, subst. fœm. *on prononce* attantion. (*Application d'esprit à une chose.*) Attentio. *Cic.* PILNOSC; myśli do czego przyłożenie.

Donner attention à une chose. Attendere rem aliquam. *Cic.* Pilności do czegu przykładać.

Je vous le diray, si vous voulez me donner un peu d'attention. Id dicam, si opera est auribus. *Plaut.* Opowiem ci to, ieżeli mi trochę dasz pilności.

Faire attention sur une chose. Aliquid attento, *ou* intento animo considerare, (considero, as, avi, atum:) act. *Cicer.* Pilną uwagę nad czym oczynić.

Il faut une grande attention. Intento animo opus est. *Cic.* Trzeba wielkiey pilności.

Avec attention. Attentè. adv. *Cic.* Z pilnością.

ATTENTIVEMENT, adv. *on prononce* attantivemant. (*Avec attention.*) Attentè. Attentiûs, *plus attentivement.* Attentissimè. *fort attentivement.* *Cic.* Pilnie z pilnością, z większą pilnością, barzo pilnie.

ATTE'NUATION, subst. f. (*Affoiblissement, ou l'action par laquelle on affoiblit*) Virium imminutio, *genit.* imminutionis, fœm. *Cic.* WYCIĘCZANIE, osłabienie, przez co kto co osłabia.

La grande atténuation de ce malade vint de trop de remedes. Nimiis remediis attenuatus, est æger ille. Wycięczenie wielkie tego chorego pochodzi z lekarstw zbytecznych.

ATTE'NUATION, en fait de crime, (*Diminution.*) Attenuatio. Imminutio. Elevatio, *genit.* onis, f. *Cic.* WYCIĘCZANIE względem występkow, zmnieyszanie.

(Terme qui se dit au Palais.) Termin Prawny.

Escrire par atténuation en un procès criminel. Crimen extenuare, *ou* elevare. *Cic. Liv.* Pisać wycięczaiąc występek iáki w sprawie kriminalney.

ATTE'NUE', masc. ATTE'NUE'E, f. part. pass. & adject. (*Affoibli, qui n'a que la peau & les os, fort maigre.*) Attenuatus. Extenuatus, a, um. *Cic.* WYCIĘCZONY, zmarniały, osłabiony, co nie ma tylko skorę á kości bardzo chudy.

Un corps atténué de maigreur. Tenuatum macie corpus. *Horat.* Ciało wymorzone chudością.

Une femme atténuée par la diette de quelques jours laissa vaincre son opiniastreté. Mulier aliquot dierum abstinentiâ fracta passa est frangi pertinaciam suam. *Petr.* Białogłowa wymorzona

morzona kilkodnlowądierą ná oſtatek dała ſwoy opor przezwyciężyć.

ATTE'NUER, V. act. (*Diminuer, oſter de l'embon-point.*) Tenoare. Attenoare. Extenoare, (tenuo, as, tenuavi, tenuatum.) act. accuſ. *Ovid. Cic. Plin.* WYCIĘCZAC, ocbudzać tucznoſci niąć.

Je ſuis tout atténué, J'ay le corps tout deſſeché. Tenuatum eſt macie corpus. *Wſzyſtekem opadł, wy echł, zmarniał.

ON DIT auſſi au Palais parlant figurément, *Atténuer un crime, (l'affoiblir, en diminuer l'atrocité)* Extenuare, *ou* elevare, *ou* imminuere crimen. *Cic. Liv.* MOWIĄ też w Prawie wyciężać kryminał táki omnieyſzać ſakaradności iego

Atténuer l'autorité. Auctoritatem elevare *Liv.* *Le chagrin.* Ægritudinem elevare. *Cic.* Umnieyſzać, ubliżać powagi. *Smutku żałości.

ATTERRE' .maſc. ATTERRE'E, fœm. part. paſſ. (*Jetté par terre.*) Proſtratus. Afflictus, a, um. *Cic.* O ZIEMIĘ uderzony, uderzona.

ATTERRER, V. act. (*Jetter par terre*) Aliquem humi, *ou* ad terram proſternere, act. acc. *Cic.* UDERZYC o ziemię

ATTERRER ſe dit figurément pour (*Detruire quelqu'un, ou ſa fortune, le renverſer.*) Alicujus opes affligere. act. *Plin.* MOWI ſię niewłaśnie zámiaſt zgobić kogo ná fortunie obalić go wywrocić ná ſczęściu.

ATTESTATION, ſubſt. fœm. (*Témoignage qu'on rend de quelqu'un par écrit.*) Conſignata litteris teſtificatio, *ou* teſtatio. *Cic.* SWIADECTWO komu ná piſmie dane.

ATTESTER, V. act. (*Rendre témoignage de la vérité d'un fait.*) Teſtari. or, aris, atus, ſum.) dep. accuſ. *Cicer. Plin.* SWIADCZYC o czym, iáko prawda ieſt.

ATTESTER ſignifie auſſi *Prendre à témoin.* Appellare aliquem *ſeul, ou* aliquem teſtem. *Cic.* ZNACZY też świadczyć ſię kim, brać ná świadectwo.

J'atteſte les hommes que cette diviſion n'eſt point arrivée par ma faute. Neque culpâ meâ hoc eveniſſe diſſidium id teſtor homines. *Ter.* Swiadczę ſię wſzyſtkiemi ludźmi że nie z moiey przyczyny ta kłotnia.

Atteſter Dieu d'une choſe. Teſtem Deum appellare. *Cic.* Brać Boga ná świadectwo w czym.

ATTIE'DI, maſc. ATTIE'DIE, fœm. part. paſſ. *Voyez* ATTIE'DIR. Teporatus, teporata, teporatum, Tepidus, a, um, *Plin. Cic.* OSTYGŁY, uwolniały.

ATTIE'DIR, V. act. ſe dit rarement dans la ſignification naturelle pour *Rendre tiede.* Tepidum facere. act. acc. *Mart.* OSTUDZIC rzadko ſię mowi w właſnym wyrozumieniu znacząc oſtygłym uczynić.

s'ATTIE'DIR, (*Perdre de ſa chaleur, ou en ſouffrir diminution.*) Tepeſcere, (tepeſco, is, tepui, *ſans ſupin.*) neut. *Mart.* OSTYGNĄC, utracić co u gorącości ſwoiey.

s'ATTIE'DIR, au figuré, (*Perdre de ſa ferveur, ſe relaſcher, ſe ralentir.*) fervorem remittere,) remitto, is, remiſi, remiſſum.) act. *Lucan. Cic.* OSTYGNĄC niewłaśnie ſtracić ochotę, uſtać, zleniwieć.

ATTIE'DISSEMENT, ſubſt. maſc (*Tiédeur.*) Tepor, *genit.* teporis, maſc. *Cic.* OSTYGNIENIE ochłodzenie.

(Ce ſubſtantif n'eſt point d'uſage en ce ſens, & on l'eſt guerea plus dans le ſens figuré, ſi ce n'eſt dans un langage de Devotion, comme. To ſłowo w tym wyrozumieniu nie ieſt w używaniu, y już prawie nie zażywaią go w wyrozumieniu niewłaſnym, chyba mowiąc o pobożnoſci, iáko.

L'ATTIE'DISSEMENT *de la dévotion & de la piété.* Pietatis remiſſio, *genit.* remiſſionis, fœm. OCHŁODNIENIE, oſtygnienie w nábożeńſtwie, y pobożnoſci.

ATTIFER, V. act. (*Ajuſter.*) Comere. Ornare. act. acc. *Ter.* STROIC, obierać.

S'ATTIFER, V. neut. (*Ajuſter ſa teſte, ou ſes cheveux.*) Se comere, (como, is, comſi, comtum.) act. *Terent.* STROIC ſię, guzdrać ſię.

Les femmes ſont long-temps à s'attifer. Dum comuntur mulieres, annus eſt. *Ter.* Białogłowy długo ſię guzdrzą koło ſtroienia.

(Mot bas & de mépris.) Słowo podłe y z wzgardą.

ATTIFETS, ſubſt. maſc. plur. (*Ajuſtement de femme.*) Mundus mulíebris, *genit.* mundi muliebris, maſc. STROIE białogłowſkie.

ATTIQUE, (*le Pays d'alentour de la ville d'Athenes dans l'Achaie, ou Hellas.*) Attica, *genit.* Atticæ, fœm. *Cic.* ATTYKA Kray około Ateny w Achaiy, álbo Hellas.

DE L'ATTIQUE. Atticus, Attica, Atticum. *comme *La langue Attique, qu'on parloit à Athenes.* Attica lingua. **Une éloquence Attique.* Attica eloquentia. *Cic.* ATTYCKI; iáko mowa Attycka ktorą mowili w Atenach. *Wymowa attycka

Parler Attique, ou le langage d'Athenes. Atticè loqui *Cic.* *(*Plaute a dit* Atticimus, i, maſc. *l'Atticiſme, le langage d'Athenes, un langage pur & éloquent; &* Atticiſſare *dans le meſme Auteur pour Parler attique, ou d'un langage pur & éloquent.*) Mowić po Attyckiemu. *Plautus názwał Attycyzna, wymowa czyſta y piękna Ateńſka, a Attycka mowić wymową czyſtą y piękną.

L'ORDRE ATTIQUE dans l'Architecture, (*Petit Ordre*) Atticus ordo, *genit.* Attici ordinis, maſc. PORZĄDEK Attycki w Architekturze, drobny rząd ſłupow.

COLOMNES ATTIQUES, ou ATTICURGES, (*Colomnes quarrées qui ſervoient à cet Ordre.*) Columnæ Atticæ, *genit.* columnarum Atticarum, fœm. plur. SŁUPY Attyckie kwadratowe do tego porządku ſłużące w budowaniu.

ON APPELLE auſſi *Vaſel Attique* parmi les Grecs, (*Une certaine éloquence qui ſe trouvoit dans le langage des Atheniens.*) Attico lepore tincti ſales, *genit.* tinctorum ſalium, m. plur. *Mart.* ZOWIĄ też ſmak Attycki, pewną moc wymowy ktora ſię znayduwała w ięzyku Ateńſkim.

ATTIRAIL, ſubſt. maſc. (*Equipage de l'Artillerie, ou de la Marine.*) Inſtrumentum, *genit.* inſtrumenti, neut. Impedimentum, *genit.* impedimenti, neut. PODWODY y porządki do Armaty lądem lub morzem.

Dans cette reſolution il envoya tout l'attirail de ſon camp à Labienus. Hoc inito conſilio totius exercitûs impedimenta ad Labienum miſit. *Caſ.* Według tey zmowy poſłał wſzyſtkę armatę ſwoię z porządkiem Labienemu.

ATTIRAIL *de chaſſe, ou Equipage de chaſſe.* Venatorium inſtrumentum, neut. *Plin Jun.* PORZĄDEK do polowania

ATTIRANT, maſc. ATTIRANTE, fœm part. act. *du verbe* ATTIRER. CIĄGNĄCY, CIĄGNĄCA od ſłowa ciągnę.

ON DIT auſſi *Attirant* comme ſubſtantif, (*Qui attire à ſoy.*) Alliciens, *gen.* allicientis, maſc. Allector, *genit.* allectoris, maſc. *Colum.* Blandus, *genit.* blandi, maſc. *Cic.* MOWI ſię też Pociąg powab imieniem iſtotnym cociągnie do ſiebie

ATTIRANTE, (*parlant d'une femme.*) Blanda mulier, *genit.* blandæ mulieris. fem. POWABNA białogłowa.

ATTIRE', maſc. ATTIRE'E, fœm. part. paſſ. (*Tiré avec quelque ſorte de violence.*) Tractus. Attractus. Pertractus, a, um, *Cicer.* POCIĄGNIONY, POCIĄGNIONA, mocą niejáką.

ATTIRE' *par perſuaſion.*) Inductus, a, um, *Cic.* POCIĄGNIONY namową, wprowadzony.

ATTIRE' *par quelque charme, ou amorce.* Allectus. Illectus, a, um. *Cicer.* POCIĄGNIONY powabem iákim álbo ponętą.

ATTIRER, V. act. (*Tirer à ſoy, emporter, entraîner.*) Aliquid ad ſe trahere. act. *Cic.* POCIĄGNĄC do ſiebie porwać, zá ſobą wlec.

L'aimant attire le fer. Attrahit ferrum magnes lapis. *Plin* Magnes lapis ad ſe ferrum allicit, *ou* trahit. *Cicer.* Magnes ciągnie żelazo.

Les choux attirent toutes les humeurs de la teſte & des yeux. De capite & de oculis omnia deducit braſſica. *Var.* Kapuſta wyciąga ściąga humory wſzyſtkie z głowy y z oczu.

Attirer la pluye du ciel par des prieres Cœleſtes implorare aquas precibus, *Horat.* Sciągnąć deſzcz z nieba modlitwami

Nous ſommes attirez par le deſir des ſciens. Omnes trahimur ad ſcientiæ cupiditatem. Ciągnie nas chęć do náuk.

ATTIRER, figurément ou morale, (*Tirer à ſoy par careſſes, ou autrement.*) Allicere. (licio, licis, lexi, lectum.) act accuſ. *Suet.* POCIĄGNĄC do ſiebie *niewłaśnie*, ciągnąć do ſiebie pieſzczotami lub ludzey.

Attirer quelqu'un dans une revolte, le porter, l'induire à la revolte. Ad defectionem aliquem trahere. **Dans un meſme malheur.* In eandem calamitatem trahere. *Cic.* **Dans ſon parti.* In partes aliquem trahere. *Tacit.* **Dans un parti contraire.* In partem aliam trahere. *Planc-Cic.* **Dans ſon ſentiment* In ſuam ſententiam aliquem trahere. *Cic.* Pociągnąć kogo do buntu wprowadzić go. *W tożnieſzczęście. *Na ſtronę ſwoię. *Ná ſtronę przeciwną. *Ná zdanie ſwoie.

Si la louange ne vous peut attirer à bien faire, la crainte ne pourra vous empeſcher de mal faire. Si te laus allicere ad rectè faciendum non poteſt, ne metus quidem à fœdiſſimis

factis poteſt avocare. *Cic.* Jeżeli cię chwała nie pociąga do dobrego, pewnie cię bojaźń nie odwiedzie od złego.

Il ſe les attira à luy ſous de grandes promeſſes. Eos ad ſe magnis pollicitationibus perduxit. *Caſ.* Pociągnął ich ſobie, do ſiebie pod wielkiemi obietnicami.

ATTIRER *du bien*, ou *du mal*, (*en procurer.*) Bonum aut malum conflare, (o, as, avi, atum.) SPROwadźić złe lub dobre, być przyczyną.

Attirer de l'ennuy à quelqu'un. Ærumnas alicui creare. **Quelque danger.* conflare, alicui periculum. *Cic.* **Des affaires, de la haine.* exhibere negotium, odium conflare. **De l'envie.* Aliquem in invidiam rapere. *Cic.* Sprowadźić fraſunek ná kogo. *Jákie niebeſpieczeńſtwo. *Trudności nienawiść. *Zazdrość.

S'attirer la haine publique. Publica odia in ſe concitare. *Cicer.* **De meſchantes affaires.* Se in malum conjicere. *Plaut.* Sciągnąć ná ſię nienáwiść wſzyſtkich *co złego ná ſię obalić.

Je me ſuis attiré bien des ennemis pour l'amour de luy. Multas contraxi inimicitias illius causâ. *Cicer.* Sciągnąłem ná ſiebie wiele nieprzyiaciół dla niego.

Je m'attireray volontiers tout le faix de la guerre ſur les bras, pourveu que ma perte faſſe le ſalut de ma patrie. Omnem impetum belli in me convertere non recuſabo, ſi modò meo caſu confirmare ſalutem patriæ poſſim. *Cic.* Wezmę ná ſiebie wſzyſtkie niebeſpieczeńſtwo woyny ochotnie, byleby moią ſzkodą ſtáneła cáłość Oyczyzny.

S'attirer une maladie par ſon intempérance dans le boire & dans le manger. Suâ intemperantiâ & compotationibus, morbum concipere. *Colum.* Sciągnąć ná ſię chorobę przez ſwoię w iedzeniu y piciu niewſtrzemięźliwość.

S'attirer la bienveillance, la bonne volonté, ou *l'amitié d'une perſonne.* Voluntatem alicujus conciliare ſibi. *Cic.* Sciągnąć ná ſię łáſkawość, dobre ſerce, przyiaźń iakiey oſoby.

S'attirer l'eſtime de tout le monde. Omnium æſtimationem ſibi colligere. *Cicer.* Pociągnąć do ſiebie eſtymacyą wſzyſtkich ludzi.

ATTISER *les tiſons d'un feu.* V. nct. (*Racommoder le feu en approchant, les tiſons pour les faire brûler.*) Sopitos ignes ſuſcitare *Virg.* **Souffler le feu.* Foculum buccâ excitare. *Juv.* *(*ſi le bois n'eſt pas encore allumé.* Tisiones componere. nct.) POPRAWIĆ ognia głownie poruſzaiąc y do ſiebie zbliżaiąc áby ſię paliły. *Dmuchać ná ogień; ukłádać ogień ieżeli ieſzcze drwa nie zápalone.

ATTISER, au figuré, (*en parlant de la guerre & de quelque paſſion de l'ame.*) comme *Attiſer le feu de la guerre civile.* Civile bellum accendere. *Cicer.* **Attiſer le feu de la colere de quelqu'un.* ſuſcitare iram alicujus. *Virg.* PODPALAĆ zápalać niewłaśnie, mowiąc o woynie, lub bądź iakiey duſzney Jako: zápalać ogień woyny domowey. *Podpalać gniew czyi

ATTISONNOIR, ſubſt maſc. (*outil crochu dont ſe ſervent les Fondeurs pour attiſer le feu.*) Admovendis tisionibus uncus, i, m. POGRZEBACZ nárzędzie záśrzywione ná końcu którego záżywaią dla poprawiania ognia.

ATTITRER, V. act. (*Appoſter, ſuborner quelqu'un.*) Apponere, (appono, is, appoſui, appoſitum.) act. acc. *Cic.* NAPRAWIĆ naſłać náſadzić kogo.

ATTITUDE, ſubſt. f. terme de peinture & de ſculpture, (*certaine diſpoſition des figures d'un tableau*, ou *l'action & la poſture d'une ſtatuë.*) Situs, *genit.* ſitûs, maſc. Poſitio, *genit.* poſitionis, fœm. *Cic.* POSTAĆ położenie układ oſob w malowaniu lub rzeźbieniu poſtura; termin malarſki y ſnycerſki

ATTOUCHEMENT, ſubſt. maſc. (*l'action par laquelle on touche.*) Tactus. Contactus, *genit.* ûs, maſc. *Cic. Virg.* Tactio, *genit.* tactionis, fœm. *Cic.* DOTYKANIE którym ſię dotykaią.

Se ſouiller par l'attouchement d'un mort. Contaminare ſe contagione mortui. *Cic.* Zmazać ſię dotykaiąc umarłego.

ATTRACTIF, maſc. ATTRACTIVE, f. adject. (*Qui a la force d'attirer.*) Attrahendi vim habens. **Les philoſophes ſe ſervent d'*Attractivus, a, um. POCIĄGAIĄCY, POCIĄGAIĄCA co ma moc pociągnienia. *Filozofowie záżywaią słowa *pociągliwy.*

Vertu attractive. Vis attrahendi. Moc pociągnienia.

ATTRACTION, ſubſt. fœm. (*L'action d'attirer.*) Attractio, *genit.* attractionis, fœm. POCIĄGNIENIE.

(Ce mot eſt de Quintilien dans une ſignification bien éloignée. Je croy qu'on s'en peut ſervir ſans ſcrupule dans celle-cy.) To słowo ieſt Kwintyliana w wyrozumieniu od tego dalekim, ále bez ſkrupułu może go y w tym brać.

ATTRAIANT, m. ATTRAIANTE, f. (*Charmant, qui attire à ſoy.*) Blandus, blanda, blandum. *Cic.* POWABNY, POWABNA, miły co do ſiebie ciągnie.

Il n'a rien d'attraiant dans l'air du viſage. Nihil eſt in ejus vultu quod blandiatur oculis. Nie ma nic powabnego w poſtaci twarzy.

Il a des yeux attraiants, ou *pleins d'attraits.* Illices habet oculos. *Apul.* Ma oczy powabne, pełne powabu.

ATTRAIRE, V. act. (*Attirer, faire venir à ſoy par quelque appaſt*, ou *vertu ſecrette & inconnuë.*) Allicere, (licio, licis, lexi, lectum.) act, acc. *Cic.* NĘCIĆ, Powabiać do ſiebie ponętami lub inszą mocą taiemną y nieznaiomą.

ATTRAIRE, au figuré, comme *On attrait les enfans par la douceur.* Lenitate pueri alliciuntur. PRZYCHĘCIĆ, przywabić niewłaśnie Jako: dzieci łaſkawością przychęcaią.

La vertu a le pouvoir d'attraire les eſprits les plus ſauvages. Virtus agreſtiores ad ſe animos allicit. *Cic.* Cnota ma tę moc że przychęci nâydzikſze umysły.

ATTRAIT, ſubſt. maſc. (*Qualité, vertu qui attire.*) Illecebra, *genit.* illecebræ, f. POWAB, ponęta to co przychęca.

Se laiſſer aller aux attraits . de la volupté. Deliniri voluptatis illecebris. *Cic.* Dać ſię pociągnąć ponętami roſkoſzy

ATTRAIT, (*Ce qui nous porte & nous invite à une choſe.*) Incitamentum. Invitamentum, *genit.* i, n. POCIĄG, pobudka to co nás do czego wiedzie, y zachęca.

C'eſt un grand attrait pour ne point craindre les dangers, ni le travail. Hoc maximum & periculorum incitamentum & laborum. *Cicer.* Wielka to pobudka áby ſię nie wadrygnć niebeſpieczeńſtw, y pracy.

Il a bien des attraits pour la ville, & pour le barreau. Multa habet incitamenta urbis & fori. *Cic.* Ma wielkie pociągi do miaſta, y do prawa.

Ils ont beaucoup d'attrait à ſuivre ce deſſein. In hoc conſilium maximè inclinant. *Liv.* Barzo ich chęć wiedzie ich z tym zdaniem.

ATTRAPER, V. act. (*Atteindre quelqu'un qui eſt parti devant.*) Aliquem aſſequi, (ſequor, ſequeris, aſſequutus ſ m.) dep. acc. *Cic.* DOŚCIGNĄĆ kogo co wprzody ſię ruſzył.

Attraper quelqu'un en chemin. Conſequi aliquem in itinere. *Cic.* **Allez devant, je vous attraperay au giſte.* I præ, ad veſperam te conſequar. *Cicer.* Doścignąć kogo w drodze *Idź wprzody dogonię cię ná noclegu.

ON DIT en ce ſens qu'*Un malade ne pourra pas attraper le printemps, aller*, ou *vivre juſques au printems.* Hic æger ad vernum uſque tempus non perveniet. **Il a attrapé ſoixante-dix ans, il eſt venu juſques à ſoixante-dix ans.* Ad annum ſeptuageſimum pervenit. *Cic* **Chacun ſouhaite attraper la vieilleſſe*, ou *devenir vieux, & l'on ſe faſche lors qu'on y eſt arrivé.* Senectutem ut adipiſcantur omnes optant, eandem accuſant adepti. *Cic.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu, chory ten nie doścignie wioſny, to ieſt nie doyzie aż do wioſny. *Doścignął ſiedmiudzieſiąt lat, przyſzedł aż do lat ſiedmiudzieſiąt. *Każdy rad doścignąć ſtarości, á nie rad śiedy przyidzie.

ATTRAPER, (*Prendre, ſe ſaiſir de quelqu'un qui fuit.*) Comprehendere aliquem in fugâ, *Caſ.* ZŁAPAĆ, uchwycić kogo uciekaiącego.

ATTRAPER, (*Prendre, trouver quelqu'un ſur le fait.*) In aliquo manifeſto ſcelere deprehendere aliquem. ZŁAPAĆ kogo, zdybać, záſtać ná uczynku.

Si je t'attrape, je te feray voir à qui tu te jouës. Si te comprehendero, ſenties quem attentaris. Bylem cię doſtał náoczą cię z kim ſię żartuieſz.

ATTRAPER, (*Gagner, faire des acquiſitions légitimes par ſon travail & par ſon induſtrie.*) Comparare, (comparo, as, comparavi, comparatum.) act. acc. *Cicer.* **Il a attrapé de grands biens auprés des grands.* Apud Principes magnas adeptus eſt divitias. *Plaut.* ZYSKAĆ, náchwytać nabyciem godziwym nabierać pracą ſwoią y rozumem. *Wielkich dobr názbierał u Panow.

ATTRAPER, (*Tromper quelqu'un, le ſurprendre, le faire tomber dans le piége, le faire donner dans le panneau.*) Aliquem capere, (capio, is, cepi, captum.) act. acc. *Cic.* UCHWYCIĆ, złapać kogo, oszukać, zwieść, w ſidło álbo w záſadzkę wprowadzić.

Il m'a attrapé de trente piſtoles, ou *Il m'en a donné pour trente piſtoles.* Me tetigit triginta minis. *Plaut.* comme ſi l'on

on disoit *Il m'a donné une touche de trente pistoles*. Osżukał mnie w trzydziestu grzywnach, álbo dałże mi ná trzydzieści grzywien, iákoby kto mowił dał mi tykwę zá trzydzieści grzywien.

Un homme de néant m'a attrapé mon argent à moy qui ay les cheveux blancs & la barbe grise. Homo nihili me auro emunxit cano capite atque albâ barbâ. *Plaut.* Jeden nikczemnik zpieniędzy mnie osławabił, mnie śiwcá, y stárcá.

J'ay honte à l'âge où je suis d'avoir esté deux fois attrapé vilainement. Pudet hocce ætatis, ludom, bis factum esse indignè. *Plaut* Wstyd mnie w tym wieku żem się dał dwá razy oszukać szpetnie.

Il y a des filets où les hommes se laissent attraper tous les jours, on met à manger sous ces filets, & quand quelqu'un se jette dessus avec trop d'avidité, il ne manque jamais d'y estre pris & d'estre puni de son avarice. Sunt transennæ, ubi quotidiè homines decipiuntur dolis, & in eas esca imponitur, quam si quis avidus poscit avariter, decipitur in transennâ avaritiâ suâ. *Plaut.* Są śidełká ná ktorych się ludźie codżień chwytać dáią, ná tych posypuią nętę, á iak się kto ná nię chciwie zaoci, zaraz iest uchwycony, y za chciwość swoię skarany.

Je vais bien l'attraper, Hunc decipiam probè. *Plaut.* Złapię ia go dobrze.

ATTRAPER se dit figurément en choses morales, (*Parvenir, arriver jusques.*) Adipisci, (adipiscor, eris, adeptus sum.) dep. acc. MOWI się też *niewłaśnie*: w rzeczach do obyczaiow y nauczy, doyść aż do.

On ne peut jamais attraper la dernier point de perfection, pour dire, *y parvenir, y arriver*. Summa perfectio attingi non potest. *Cic.* *Ce peintre attrape l'air du visage, le prend & le rend bien.* Pictor ille scitè, *ou* graphicè exprimit, *ou* reddit faciem. *Plin Jun.* *Attraper le sens d'un Auteur, le prendre.* Mentem auctoris capere, *ou* comprehendere. *Cic.* Niemożna nigdy uchwycić ostatniego punktu doskonałości, *to jest*, nie można doyść do niego. * Ten malarz barzo dobrze postać twarzy chwytá, *to jest* bierze y wyraża. * Doścignąć myśli autorá iakiego.

ON APPELLE un ATTRAPE-MINON, (*un hypocrite, un cagot, qui avec un air doucereux & sous un voile de dévotion attrape les simples.*) Fraudulentus & mendax, *genit.* fraudulenti & mendacis, masc. Zwodziciel. Oszust ktory pod postawą pobożności y łagodności prostych oszukuie.

ATTRAPOIRE, subst. masc. (*Terme populaire, qui se dit d'un piége, ou d'une machine pour attraper les renards & d'autres animaux.*) Decipulum, *genit.* decipuli. neut. *Phad.* ŁAPKA słowo pospolite, co się mowi o śidle, álbo sztuce iakiey zastawioney ná chwytanie lisow lub inszych zwierząt.

ATTREMPER un *ferrement*, V. act. (*Donner la trempe à quelque ferrement.*) Ferrum attemperare, (attempero, as, attemperavi, attemperatum.) act. accus. HARTOWAC żelazo (*Mot d'usage parmi les ouvriers qui travaillent en fer.*) Słowo w używaniu między rzemieśnikami co koło żelaza robią.

ATTRIBUER, V. act. (*Donner, octroyer.*) Aliquid alicui tribuere, (tribuo, is, tribui, tributum.) act. *Cic.* DAC pozwolić

ATTRIBUER, (*Donner, rejetter sur quelqu'un un heureux, ou un mauvais succés.*) Tribuere. Ascribere. act. accus. *Cic.* *datif de la personne.* PRYZNAWAC, zwalać, składać ná kogo szczęśliwy lub zły przypadek.

Si les honestes gens réüssissent, nous l'attribuons à Dieu. Si quando bonos exitus habent boni, eos quidem ascribimus attribuimusque Deo immortali. *Cicer.* Jeżeli się dobrym udaie, przyznaiemy to Bogu.

J'attribuë à un excés d'affection pour moy la bonté que vous avez d'agréer les services que je vous rends. Quód grata tibi mea erga te studia scribis esse, facis tu quidem ex abundantiâ quâdam amoris in me. *Cic.* Przyznaię wielkiey twoiey ku mnie dobroci, że przyiąć raczysz usługi ktore ci oświadczam.

Attribuër ses défauts à la vieillesse, Sua vitia in senectutē conferre. *Cic.* Ná starość składać defekta swoie.

Il faut attribuer la faute à la foiblesse de l'âge. Imbecillæ ætati culpa est assignanda, *Cic.* Ná wiek słaby tę winę złożyć trzebá.

Il ne faut pas attribuër à la valeur des ennemis, ce qui vient du désavantage du lieu. Quod iniquitas loci attulit, id virtuti hostium non est tribuendum. *Cæs.* Nie trzebá tego przypisywać cnocie nieprzyiacioł, co pochodzi z niewygody mieysca.

s'ATTRIBUER, (*Se donner, s'arroger une chose*) Aliquid sibi tribuere, ou attribuere, ou sumere, act. *Cic.* PZYZNAWAC przypisować sobie co, przywłaszczać.

Il m'attribuë la gloire d'avoir sauvé l'empire. Mihi salutem imperii adjudicat. *Cic.* Przyznaie mi sławę, żem wybawił całe Państwo.

S'attribuer la victoire qu'un autre a remportée. Intercipere victoriam alieno labore quæsitam. *Plin.* *Le surnom d'un autre.* Cognomen sibi arripere ex aliorum imaginibus. *Cicer.* Przyznawać sobie zwycięstwo, ktore inszy odebrał. *Imię cudze.

Je ne m'attribuë pas tant, ou Je n'ay pas assez de présomption, pour croire qu'on doive absoudre Plancius, à cause des services qu'il m'a rendus, Mihi non sumo tantum neque arrogo, ut Plancium suis erga me meritis impunitatem consequuturum putem. *Cic.* Nieprzywłaszczam sobie tyle, álbo nietak wiele o sobie rozumiem, żebym chciał żeby Plancká wolnym puszczono dlá tych przysług, ktore mi świadczył.

ATTRIBUT, subst. masc. (*terme de Théologie qui se dit de toutes les qualitez qui sont en Dieu, comme sa justice, sa misericorde &c.*) Divinum nomen, *genit.* divini nominis, n. Qualitas, *genit.* qualitatis, fœm. *Cicer.* ATTRIBUTA termin Teologiczny ktory się mowi o wszystkich doskonałościach ktore są w Bogu, iako sprawiedliwość, miłosierdzie. &c.

ATTRIBUTION, subst. fœm. *Concession de droits.*) Attributio, *genit.* attributionis, fœm. Concessio, *genit.* onis. fœm. *C.* PRZYZNANIE, pozwolenie, nadanie prawá.

ATTRISTER, V. act. (*Affliger quelqu'un, luy donner des sujets de tristesse, de chagrin & de douleur.*) Constristare, (contristo, as, contristavi, contristatum.) act. accus. *Cel-ad-Cic.* ZASMUCIC kogo, utrapić, dać mu przyczyny smutku, żalu, y frasunku.

Vos lettres m'auroient bien attristé, si la raison ne s'estoit déja renduë maitresse de toutes les tristesses, & si une longue suite de malheurs ne m'avoit endurcy à tous les nouveaux deplaisirs, qui peuvent m'ariver. Magno dolore me affecissent tuæ litteræ, nisi jam ratio ipsa depulisset omnes molestias, & diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem novum. *Cicer.* Zásmuciłby mnie był barzo list twoy, gdyby iuż rozum nie wziął gory nad wszystkiemi smutkami, y gdyby idące po sobie ustawicznie nieszczęścia nieprzyzwyczaiły umysłu do siebie; y ustaly.

Vous avez sujet de vous rejouïr, & non pas de vous attrister. Est quód gaudeas, nihil est quód te maceres. *Plaut.* Masz raczey wesela ożeli smutku przyczynę.

ATTRITION, subst. f. terme theologique, (*Regret d'avoir offensé Dieu dans la crainte de ses jugemens, que S. Paul appelle une crainte servile qui ne justifie pas le pecheur.*) Attritio, *genit.* attritionis, fœm. Dolor peccati timore pœnæ conceptus, *genit.* doloris concepti, masc. ATTRYCYA termin Teologiczny, żal że się Boga obraziło dla boiaźni sądow Jego, ktorą S. Paweł náżywa boiaźnią niewolniczą ktora nieusprawiedliwia grzesznika.

ATTROUPÉ, masc. ATTROUPÉE, f. part. pass. (*Ramassé comme en une troupe.*) Congregatus, a, um. *Cic.* ZGUPIONY, zgromadzony iáko bufiec.

ATTROUPER, V. act. (*Ramasser, assembler des gens.*) Cogere, (cogo, cogis, coegi, coactum.) act. acc. *Cic.* ZBIERAC ludzi, zgromadzać do kupy.

s'ATTROUPER Coire, (coeo, cois, coivi, coitum.) (neut. *Cic.* ZBIERAC się zgromadzać się.

AU, cette particule est souvent la marque du datif singulier masculin en nôtre Langue, dont on use devant les Noms qui commencent par des consonnes ou voyelles aspirées: *Au pere*. On dit *à la* pour le feminin, *A la maison*; & *aux* pour le plurier tant masculin que féminin commençans par une consonne ou par une voyelle, *aux mains, aux écoliers* &c. TA partykuła często iest znakiem spadku dawiącego w Francuskim ięzyku, ktorey zażywaią przed Imionami záczynaiącemi się od liter dwugłosnych álbo też przez się brzmiących z zbnieniem: *Oycu*, w białogłowskim zaś *a la* się mowi, á w większey liczbie *aux* ták męskiey iáko białogłowskiey czyli się záczynaią słowa od dwogłosney czyli od iedno głośnych y przez się brzmiących, Rękom, Studentom.

AU devant les Noms appellatifs de lieu, en signification de repos, s'exprime par la préposition *in*, avec l'ablatif, comme. PRZED náznaczkami pospolitemi mieysc znaczące spoczynek ná mieyscu wyraża się przez *w* álbo *ná* z spadkiem odbieraiącym.

Il est au marché, au jardin. Est in foró, in horto. Jest ná rynku, w ogrodzie.

En signification de Mouvement, on la rend par *in* ou par *ad* avec l'accusatif: comme. Znacząc zaś ruszenie się ná mieysce wyrażaſię ztąd prepozycyą *w* albo *ná* y ſpodkiem oſkarżaiącym.

Il est allé à la place publique, au port. Ivit in forum, ad portum. Poſzedł ná rynek, ná ląd.

AU marque quelquefois un Endroit ou une partie d'un tout: comme. ZNACZY czaſem mieyſce álbo część cáłey iákiey rzeczy iáko.

Il est blessé au front, au bras, au coude. Saucius est in fronte, in brachio, in cubito. Obrażano go álbo raniono w czoło, w ramię, w łokieć.

AU signifie d'autrefois le temps: comme. ZNACZY też czaſem czas: iako.

Au declin & au renouveau de la Lune. Decreſcente Lunâ cademque ſe reficiente. abl. Ná ſchodzie y ná nowiu Xiężycá.

(Cette particule marque encore l'Instrument avec quoy l'on fait quelque choſe: comme. Tá partykułá znaczy ieſzcze inſtrument álbo ſtarek ktorym co czynią iako.

Jouër au palet, aux noix. Ludere diſco, nucibus. Grać w piłkę w orzechy.

La Façon ou la Maniere. comme. Spoſob álbo iakość.

Nous sommes venus au grand galop. Hoc citatiſſimo curſu venimus. Przyiechaliſmy w czwał.

L'Usage à quoy est destinée quelque choſe: comme: Náznaczenie do czego álbo iakiego używaniá co oznaczono iako.

Le marché aux beufs. Forum boarium. **Le pont au Change.* Pons Argentariorum. Rynek wołowy. *Moſt monetowy.

AU se prend pour *Selon* (comme: BIERZE ſię zá. *Według* iako.

Au jugement, ou au sentiment de tous les sages. Ex omnium ſapientum ſententiâ, *selon le sentiment des sages.* Według rozſądku, według zdaniá wſzytkich rozumnych.

S'AVACHIR, V. neut (*parlant populairement d'une personne qui devient lâche & faineante.*) Marceſcere deſidiâ & otio. *Liv.* WOŁOWACIEC mowiąc po poſpolitemu o kim co nikczemnieie, y gnuśnieie.

AVAL, adv. (*pour designer la pente d'une choſe.*) on prononce maintenant *Avau.* **Ce bateau s'est détaché, il s'en va à vau-l'eau, ou Il va d'aval.* Linter ſolutus ſecundùm flumen fertur. SPADEK ſpadzistość iakiey rzeczy wyrażaiąc *Oberwał ſię czołn y bieży z wodą.

ON LE DIT figurément (*des choſes qui déperiſſent, & qui ne réüſſiſſent pas.*) comme *Toutes ses entrepriſes sont allées à vau-l'eau.* Omnia illius incœpta, dilapſa ſunt. *Cicer.* MOWIĄ też *niewłaśnie* o tym co ginie y nieudaie ſię: iako wſzyſtkie zamyſły iego poſzły z wodą.

Les biens mal acquis s'en vont d'ordinaire à-vau-l'eau. Malè parta, malè dilabuntur. *Hor.* Złe nabyte dobrá zwyczaynie z wodą uchodzą.

ON APPELLE *Vent d'Aval, le vent du couchant.* Africus, *genit.* Africi, maſc. Corus, *genit.* cori, maſc. *Virg. Cel.* NAZYWAIĄ Wiatr ſpadkowy, wiatr zachodni ku połnocy.

AVALLÉ, maſc. AVALLÉE, fœm. part. paſſ. (*parlant des choſes ſolides.*) Devoratus, devorata, devoratum. *Phæd.* **Un os qu'un loup avoit avallé luy eſtant reſté dans la gorge.* Os devoratum cùm fauce hæret lupi. *Phæd.* POŁKNIONY POŁKNIONA mowiąc o rzeczach do iedzeniá. *Kość ktorą był połknął wilk oparſzy mu ſię w gardle.

AVALLÉ, (*parlant des choſes liquides.*) Sorptus, ſorpta, ſorptum. Hauſtus, hauſta, hauſtum. *Celſ.* POŁKNIĘTY Połkniętá mowiąc o rzeczach do piciá.

AVALLER, V. act. (*Faire paſſer dans l'eſtomac, en parlant de ce qui est liquide.* Exhaurire, (haurio, is, hauſi, hauſtum.) POŁKNĄC do żołądká, włoć mowiąc o rzeczach do piciá.

Voyez comme il avalle avidement le vin pur à pleine gorge Vide ut ingurgitet in ſe merum avariter plenis faucibus. *Plaut.* Patrz iako chciwie łyká wino ſamo cáłym gardłem.

Il a bien la mine d'avaller gayement un verre de vin. Nu iſte vinum ſubmerum evanclat poculo feſtiſſimè. *Plaut.* Patrzy mu z oczu że rad łyka wino.

J'avallay un broc de vin, comme il venoit de la cuve. Hirnam vini eluxi meri, ut matre fuerat natum. *Plaut.* Połknąłem dzban winá, proſto z kadzi.

Le malade ne peut avaller ni viande ni vin. Æger non cibum devorare, non vinum poteſt. *Celſ.* Chory nie może przełknąć ani pokarmu, áni nápoiu.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Il faut avaller bien de la fumée des lampes avant que de devenir orateur,* c'eſt à dire, *Il faut beaucoup veiller & travailler pour cela* Fuligo lucubrationum bibenda antequàm orator evadas. *Quint.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu *niewłaśnie* trzebá ſię nałykać kopciu od świec w przod niż ſię mowcą ſtanieſz: to ieſt trzebá wiele niedoſypiać nocy, y pracować nad tym.

AVALLER (*ſe dit des choſes ſolides qu'on fait deſcendre dans ſon eſtomac.*) Glutire, (glutio, is, glutivi, glutitum) act. accuſ. *Juv.* POŁYKAC mowi ſię o rzeczach do iedzeniá ktore do żołądká ſpuſzczaią.

Avaller les viandes ſans maſcher. Cibos haurire. *Colum.* **Un œuf* Ovum ſorbere. *Plin.* Połykać mięſo nie żuiąc cáłkiem. *Iaie wypić.

L'action d'avaller. Sorbitio, *genit.* ſorbitionis, fœm. *Perſ.* Połykanie, łykanie.

Propre à avaller. Sorbilis & hoc ſorbile, adj. *Cel.* Do połknieniá łatwy.

AVALLER *ſon bien,* ſe dit figurement pour (*Abyſmer, manger tout ſon bien en feſtins.*) Devorare patrimonium. *Catul.* POŁKNĄC ſubſtancyą ſwoią mowi ſię *niewłaśnie* miaſto ſtracić przeieść przetrawić ná bankiety.

On luy a fait un vilain affront, mais il a avallé cela doux comme miel. Contumelioſè facta eſt ipſi injoria, quam tulit, tranquillè. *Cic. Plaut.* Wielkim go nákarmiono wſtydem, ále on to ſłodko połknął iako miod.

Avaller un chagrin de quelque jours. Moleſtiam paucorum dierum devorare. *Cic.* Strawić połknąć nieukontentowanie kilkodniowe.

Il a enfin avallé le calice. Tandem poculum mœroris hauſit, ou exhauſit. *Cic.* Ná oſtatek kielich ſpełnił.

On luy a fait avaller bien des couleuvres, on luy a dit des choſes faſcheuſes en face. Multa acerba illi coram exprobrata ſunt. *Cic.* Nakarmiono go żmiiami, przykrośći mu wiele obecnie uczyniono.

Il vous faut avaller la pillule. Quidquid mali eſt, omne eſt exedendum. Trzebá ci tę pigułkę gorzką połknąć.

AVALLER pour *Deſcendre, Abaiſſer.* Demittere. act. accuſ. ZAMIAST ſpuścić, zniżyć.

(La populace de Paris ſe ſert de ce mot pour *Deſcendre la Lanterne,* mais elle n'eſt pas à ſuivre; ainſi voyez ABAISSER & DESCENDRE.) POSPOLSTWO Paryſkie zażywá tego ſłowá zamiaſt ſpuścić latarnią, ále go nie trzebá w tym naśladować, obacz SPUSCIC ZNIZYC.

AVALLEUR, ſubſt. maſc. (qui ſe dit ironiquement. (*C'eſt un avalleur de charrettes ferrées. C'eſt un grand mangeur.* Vorax, *gen.* voracis, m. *Cic.* ZARŁOK co ſię mowi ná pośmiewiſko ktory kowanehy wozy połknął, wielki z niego żarłok.

Une grand avalleur de vin. Vini potor, *genit.* vini potoris, maſc. *Plin.* Ochlcá, piianicá.

AVALLOIRE, ſubſt. fœm. mot bas & populaire, (*Une grande bouche*) Immane os, *genit.* immanis oris, neut. *Stat.* GARDZIEL wielká orchłań ſłowo podłe y poſpolite.

AVALON, (*Ville de Bourgogne ſur la riviere de Couſin, entre Auxerre & Autun.*) Abelio, *genit.* Abelionis, fœm. ABALA Miáſto w Borgundyi nad rzeką Kozyną miądzy Antiziodorem y Auguſtodonem.

AVANCE, ſubſt. fœm. (*Saillie qui avance dans un baſtiment.*) Projectura. Prominentia, *genit.* æ, fœm. *Vitr.* Eminentia, *genit.* æ, fœm. *Cic.* Exſtantia, *genit.* exſtantiæ, fœm. WYSTAWA gzymſowanie ozdá to co wychodzi w budowaniu iakim.

AVANCE, terme relatif, *Avantage, priorité d'une choſe à l'égard d'une autre.*) comme *Il n'avoit qu'une nuit d'avance ſur luy, il ne l'avoit devancé que d'une nuit* Spatio unius noctis præiverat. *Caſ.* NAD kogo co mieć, przewyżſzać w czym ieden drugiego: nie miał tylko iedną noc więcey nad niego, iedną go tylko nocą uprzedził.

Par avance. In anteceſſum. In anteceſſus. *Quint.* Przodem, uprzedzaiąc, uprzedzaiąc.

Aller dire par avance. Prænuntiare aliquid alicui. *Ter.* **Avertir par avance* Præmonere aliquem aliquid. *Ter. Cic.* **Condamner par avance.* Aliquem prædamnare. *Liv.* **Connoiſtre par avance.* Prænoſcere. *Plaut.* **Gouter par avance.* Prægustare aliquid. *Juv.* **Sentir, ou reſſentir par avance la joye d'*

une

une choſe. Præcipere gaudia rei alicuius. Wprzod powiedzieć. *Przeſtrzeda naprzod. *Potępić w przody. *Znać w przody *ſkoſztować w przody. *Czuć álbo doznać w przody rádości iakiey rzeczy.

Se rejouïr par avance. Lætitiá prægeſtire. * *S'affliger par avance.* Moleſtiam præſentire. Cieſzyć ſię poprzedzić radością. *Smocić ſię przed czaſem.

AVANCE *d'argent, ou l'argent qu'on avance.* Pecunia in antecesſum numeratio, *genit.* onis, fœm. *Cic.* ZADANIE pieniędzy w przody.

Je ſuis en avance de cent piſtoles, j'ay donné d'avance cent piſtoles. Centum nummos in antecesſum numeravi, *Vlp.* Zadáłem ſto grzywien.

Je feray toutes les avances néceſſaires, ou tous les frais. Sumptus in antecesſum ſuppeditabo. *Cicer.* Wſzytkie koſzty potrzebne czynić będę.

J'ay donné aux ouvriers deux mois d'avance, ou J'ay avancé deux mois aux ouvriers. Operis præſtiti diaria in duos menſes. Zadáłem rzemieślnikom dwá miesiące.

AVANCE, au plurier, (*les démarches que quelqu'un fait, les honneſtetés, les ſervices pour ſe racommoder avec un autre, ou pour obtenir & conclure quelque traitté*) comme *Puiſque je vous ay offenſé, je veux bien faire les avances pour regagner & ravoir vos bonnes graces.* Cùm à me ſis primùm laceſſitus, tecum in gratiam redire prior occupo. *Plaut.* UPRZEDZENIE poprzedzenie, pierwſze kroki ludzkości, ktore kto świadczy komu álbo do zgody, álbo do umowy, y zawárcia iákiego przymierza. Jako, Ponieważem cię obraził chcę być pierwſzym do pozyskania znowu przyiaźni twoiey.

Après les avances qu'il a faites, je ne puis luy refuſer mon amitié. Tot officiis ab illo provocatus, amicitiam illi meam non posſum denegare. Kiedy mnie tak uprzedza niemogę mu odmowić przyiaźni moiey.

Il eſt honteux à une femme de faire des avances d'amourettes. Propudioſum eſt mulieri offerre ſe ultrò vitiandam. Sromotá ieſt białogłowie, być początkiem w kochaniu.

ON DIT encore *C'eſt une grande avance d'avoir toutes les pieces de ſon procès en main.* Multùm fecit qui omnis litis inſtrumenta habet præ manibus. MOWIĄ ieſzcze wiele to ieſt zyſku mieć wſzyſtkie papiery do ſprawy iákiey gotowe w ręku.

AVANCÉ, maſc. AVANCÉE, f. part. paſſ. (*Qui s'eſtend en avant, comme le bras, la main.*) Porrectus, a, um. *Cicer.* WYCHODZĄCY, WYCHODZĄCA, co ſię wyciągnąć może ná dal, iáko rámię, ręka.

AVANCÉ, (*Pouſſé en avant, comme une machine, quelque groſſe pierre.*) Protruſus, a, um. *Cicer.* POMKNIONY, popchnięty daley, iáko machyna iáka, kámień wielki.

AVANCÉ, (*Propoſé, mis en avant*) Propoſitus, a, um. *Cic.* ZAŁOZONY iáko propozycya zſzodona.

AVANCÉ, (*en parlant d'un ouvrage qui eſt preſqu'à la fin*) Affectus, a, um. *Cic.* DOBRZE zaczęty mowiąc o robocie iákiey ktora idzie ſię ma ku końcowi.

AVANCÉ *en âge.* Ætate provectus, provecta, provectum. *Cicer.* PODESZŁY w wieku.

Avancé aux honneurs. Ad honores promotus, au provectus, a, um. *Plin.* Auctus, *ou* amplificatus honoribus. *Cic.* Podnieſiony ná godności.

Avancé dans les lettres. Qui progresſum habet in litteris. *Cic.* Poſtępuiący znácznie w naukach.

Qui eſt avancé dans le chemin de la vertu. Qui habet ad virtutem progresſionis multùm. *Cic.* Poſtępuiący znacznie w cnocie.

AVANCEMENT, ſubſt. maſc. comme *L'Avancement de ce mur m'empeſche la veuë.* Muri iſtius promotio, proſpectum impedit. *Caſ.* WYNIESIENIE, iáko, wynieſienie tego muru widok mi tamuie.

AVANCEMENT, (*Ce qu'on a par anticipation, ou auparavant le temps.*) comme *l'Avancement des deniers.* Pecunia in antecesſum numeratio, *genit.* numerationis, fœm. ZADATEK, to co kto ma zádane ſobie przed czaſem, iáko, wprzod zádać liczyć pieniądze.

On luy a donné une terre en avancement d'hoirie. Concesſum eſt illi prædium in antecesſum hereditatis futuræ. Puſzczono mu maiętność, uprzedzaiąc ſukceſſyą.

AVANCEMENT, (*Progrès dans les choſes.*) Profectus, *genit.* ûs, m. *Cic.* POSTĘPEK w rzeczach.

Avancement dans la vertu. Progresſio ad virtutem. *Dans les lettres.* Progresſus in ſtudiis. *Cic.* **Dans les honneurs.* Promotio ad honores. *Aſcon. Ped.* POSTĘPEK w cnocie. *W náukach. *W godnościach.

AVANCEMENT, (*Fortune, élevation dans le monde.*) Acceſſio dignitatis & fortunæ, *genit.* acceſſionis, fœm. *Cic.* UROSNIENIE światowe w fortuny, godności.

Il me doit ſon avancement, ſa fortune, C'eſt moy qui l'ay avancé dans le monde. Fortunam ſuam mihi debet. Mnie winien wynieſienie ſwoie do tego ſtopnia, ſzczęścia, fortuny, iám go wyſtawił światu.

Il doit ſon avancement, ou ſa fortune à la mutation de l'eſtat. Imperii mutatione ſibi acceſſiones fecit fortunæ & dignitatis. *Cic.* Szczęście ſwoie álbo fortunę przypiſać ma rewolucyi ſtanu Oyczyſtey.

AVANCER, V. act. (*Approcher quelque choſe d'une autre, la pouſſer en avant.*) Admovere. Promovere, (moveo, moves, movi, motum.) POMKNĄC, poſunąć, przymknąć, przyſtawić iedno do drugiego popchnąć daley.

Avancer les eſchelles & les autres machines de guerre. Promovere ſcalas & machinamenta. *Tacit.* Przymknąć przyſtawić drabiny, y inſze ſztuki woienne.

Avancer, ou faire avancer les travaux jaſques aux murailles d'une ville. Vineas & machinamenta ad muros oppidi agere. *Cic.* Pomknąć álbo kazać pomknąć ſzopy woienne aż do muraw miaſta.

AVANCER, (*ſe dit auſſi en parlant de plusieurs choſes qui ſont commencées, & qui ne ſont pas achevées.*) Promovere, act. acc. *Cic.* MOWI ſię też mowiąc o rożnych robotach záczętych á nie dokończonych.

Mes affaires n'avancent point. Mea negotia procedunt parùm. *Liv.* Sprawy moie, ieſzcze nie poſtępuią.

J'avance peu eſtant préſent. Præſens promoveo parùm. *Terent.* Trochę mam wſkorania będąc ſam przytomny.

Avancer les iours, ou la mort de quelqu'un. Alicui mortem maturare. *Tacit.* Poſpieſzyć komu dni życia śmierć czyią.

Il avança ſes jours par le poiſon. Toxico mortem anticipavit. *Suet.* Poſpieſzył ſobie śmierć trucizną.

AVANCER ſignifie auſſi, *Pouſſer quelqu'un dans les emplois, dans les charges, luy donner moyen de s'enrichir, de faire fortune dans le monde.* Provehere, *ou* promovere aliquem ad aliquid. ZNACZY też wyſadzić kogo wynieść ná godność, urzędy, daiąc mu ſpoſob zbogacenia ſię, y przyiścia do fortuny ná świecie.

Avancer quelqu'un aux dignitez. Provehere aliquem ad dignitates. *Plin-Jun.* Podnieść kogo ná godność.

S'avancer dans le monde. Proferre ſe. *Plin-Jun.* Przyiść do czego znácznego, urość ná świecie.

Tout pauvre qu'il eſtoit il s'eſt avancé dans le monde par ſes injuſtices. Ex paupere & tenui fortuná ad magnas opes per flagitia procesſit. *Plin-Jun.* Lubo był chudy pachołek iednakże urosł ná świecie przez ſwoie nieſłuſzności.

ON DIT dans le meſme ſens, *Avancer*, ou *S'avancer dans la vertu.* In virtute procedere, *ou* progredi. *Cic.* **Dans l'eſtude.* Facere, ou habere progresſum in ſtudiis. *Cic.* MOWIĄ w tymże wyrozumieniu urość w cnocie * w nauce.

S'avancer dans la familiarité d'une perſonne. Benè penitùs ſe dare in familiaritatem alicujus. Wniść dobrze w poufałość oſoby iákiey.

AVANCER, ſignifie encore *Payer par avance ce qui n'eſt pas encore deu & avant que le temps ſoit venu.* In antecesſum numerare, (numero, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* ZNACZY ieſzcze przodem płacić, przed czaſem, coſię ieſzcze nie wiano

AVANCER, (*Eſtre en ſaillie, ſortir dehors.*) Extare, (exto, as, extiti, extitum.) Eminere. Prominere, (mineo, mines, minui, *ſans ſupin.*) neut. *Caſ. Plin. Vitr.* WYCHODZIC, wyſtępować z wierzchu, co wybiega, wychodzi, wydaie ſię.

Il faut avancer cette pierre. Promineat, *ou* extet illa lapis. *Vitr.* Trzeba wydać ten kamień.

Un toict avancé, qui avance en dehors. Suggrunda, *genit.* æ, f. *Vitr.* Dach wydany z przodu, obdach.

Un rocher qui avance dans la mer. Saxum in mare procurrens, *genit.* ſaxi in mare procurrentis, neut. *Virg.* Skała ná morze wybiegaiąca.

AVANCER, (*Aller en avant.*) Procedere, (procedo, is, processi, processum.) neut. *Horat.* POSTĘPOWAC daley.

Nous nous apperçumes que noſtre barque n'avançoit point, n'alloit point. Nihil procedere lintrem ſenſimus. *Horat.* Poſtrzegliśmy, że barka naſza nie idzie.

Il s' avança quelque trois cens pas au-devant de luy. Tria circiter stadia processit ei obviam. *Cic.* Zábiegł mu drogę iák na trzy stáia.

Il s'avança le premier à l'aisle droite. Primus ex dextro cornu præcurrit. *Cæs.* Posunął się pierwszy ná prawe skraydło

Avancer, ou s'avancer, se haster en marchant. Gradum accelerare. *Liv.* Pospieszyć idąc.

Qu'on avance la devant. Promovete vos. Procedite. *Ter.* Niech tam postępuią daley.

AVANCER, (*Estendre en avant le bras, ou la main.*) Porrigere, (porrigo, is, porrexi, porrectum.) act. acc. *Cic.* WYCIĄGNĄC ná dal, ramię álbo rękę.

Il avança son bras pour le retirer du précipice où il s'alloit jetter. Protendit ipsi manum, quâ præcipitantem retineret. Wyciągnął rękę áby go wyrwał z przepaści w ktorą leciał

AVANCER, (*Mettre en avant, proposer.*) Proponere, (propono, is, proposui, propositum.) act. acc. *Cic.* ZAŁOZYC iáką propozycyą.

Avancer les choses sans preuve. Allata non confirmare. Założyć co bez dowodu.

s'AVANCER, (*Aller plus loin.*) Nimium excurrere, (excurro, is excurri, excursum.) neut. POSTĄPIC, pomknąć się daley.

S'avancer en marchant, Aller viste. Magnis itineribus progradi. *Cic.* Pospieszać idąc, iść prędko.

ON DIT figurément en ce sens, *Il s'est trop avancé en faisant ces offers*, c'est à dire, *Il a offert plus que la chose ne valoit.* Nimium obtulit. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu: barzo się pospieszył w postępuiąc, to iest: postąpił więcey, niż rzecz warta.

Cét ambassadeur s'est trop avancé dans les conferences de la paix, il a excedé son pouvoir. Legatus in colloquiis de pace ultra mandata progressus est. Ten Poseł wkroczył názbyt w traktaty o pokoiu, to iest: przeszedł moc sobie daną.

s'AVANCER *de faire une chose pour un autre.* Præoccupare alterius partes. *Cic.* PODIĄC się czego zá kogo inszego

ON DIT proverbialement, *Il ressemble à rogue-fétu, il se tuë & n'avance rien.* Multa movet, nihil promovet. *Terent.* MOWIĄ przysłowiem właśnie iák siekiera w brzemieniu, sili się a nic nie dokaże.

ON DIT en terme d'agriculture, *Des fruits avancez, des fruits précoces.* Præcoqua mala, *genit.* præcoquorum malorum, neut. pl. *Colum.* MOWIĄ w gospodárstwie: Owoce nágłe przed czasem.

Une année fort avancée. Annus adultus, ou adultior. *Cic.* **Un âge avancé.* Ætas adulta. Pora barzo pozna. *Wiek podeszły.

AVANÇANT, comme *Le jour avançant.* Progrediente, ou procedente die. abl. *Liv.* PRZYBYWAIĄCY, iáko: gdy dnia przybywa, *álbo* gdy iuż daleko wá dzień.

AVANIE, subst. fœm. (*Querelle sans fondement qu'on fait à une personne*) Convicium. Pipulum, *genit.* i, n. *Cic. Plaut.* NAPASC niepotrzebna, niewinna nákogo nápaść.

Faire une avanie à quelqu'un. Dicere, ou facere alicui convicium. *Cic.* Niewinnie kogo nápastować.

AVANT, (*Préposition qui marque la priorité du temps ou du lieu.*) Ante. PRZED prepozycya znacząca przodkowánie czasu, álbo mieysca.

Il a fait cela avant moy. Hac fecit ante me. *Plin.* **Je feray ce que vous me mandez avant toutes choses.* Rebus aliis antevertam quæ mandas mihi. *Plau.* Przedemnę to oczynił. *Uczynię co rozkazuiesz przed wszystkim, naypierwey.

AVANT, adverbe, (*Plus avant, plus profondément.*) Altè, altiùs, altissimè. adv. *Cic.* GŁĘBOKO głębiey.

Cét arbre pousse bien avant ses racines dans la terre. Hæc arbor altas in terram agit radices. *Cic.* To drzewo głęboko barzo zapuszcza korzenie swe w ziemię.

ON DIT figurément en cette signification, *Cette pensée est gravée bien avant dans mon esprit.* Hæc cogitatio penitùs in animo meo insedit. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu: Ta myśl głęboko wyrażona iest w umyśle moim

Il n'y a que la seule vertu, qui ne peut estre ébranlée, lors qu'elle a poussé ses racines bien avant dans les cœurs. Virtus est una altissimis defixa radicibus, quæ nunquam ullâ vi labefactari potest. *Cic.* Cnota tylko sama iest nie wzruszona, kiedy głęboko się w sercu zákorzeni.

Il n'est pas en mon pouvoir d'arracher de l'esprit des hommes une opinion qui y est gravée si avant & depuis long-temps. Evellere ex animis hominum opinionem tam penitùs insitam, tam vetustam, non est nostri ingenii. *Cic.* Nie w mocy mocy iest wydrzeć z umysłow ludzkich zdanie ktore się w nich tak głęboko y od tak dawnego czasu ugruntowało.

S'insinuer bien avant dans l'amitié d'une personne. In alicujus amicitiam penitùs se insinuare. *Cic.* Wdać się bardzo głęboko uprzeymie w przyiaźń czyię.

Il s'est mis si avant cét homme dans l'esprit, qu'il luy est plus cher que luy mesme n'est à luy mesme. Hunc hominem ita in animum suum instituit, ut sit carior, quàm ipse est sibi. *Ter.* Ták sobie głęboko myśl zápiąłnał tym człowiekiem, że mu iest milszy, niż on sam sobie iest.

Il est bien avant dans les bonnes graces du Prince. In maximâ est gratiâ apud Principem. *Cic.* Głęboko wszedł włáskę Páńską. dobrze u Pána położony.

Il est bien avant dans mon estime, Je l'estime beaucoup. Multum locum is tenet apud me, Plurimi illū facio. *Cic.* Wysoce go sobie kładę, szacuię.

Il s'est mis bien avant dans l'affaire. In hoc negotium se ingurgitavit. Se immiscuit huic negotio. Głęboko się w to wdał, głęboko wszedł.

AVANT, (*Plus loin.*) Ultra. Ulteriùs. adv. *Cic.* DALEY.

Lors que nous fumes bien avant en mer. Ubi fuimus in altum provecti. *Plaut.* Gdyśmy byli daleko ná morzu.

Bien avant dans le jour. Ad multum diem. *Cic.* Daleko ná dzień.

Bien avant dans la nuit. Ad multam noctem. *Cic.* Głęboko w noc.

ON DIT encore figurément, *Mettre une chose en avant, (la proposer.)* In medio proponere, (pono, is, posui, positum.) act. acc. *Cic.* MOWI się iesżcze niewłaśnie; wziąć przed się rzecz iáką: przełożyć ią.

AVANT QUE. Antequam. Priusquam. **Avant que je vienne à parler de la République.* Antequam de Republicâ dicam. *Cic.* WPRZOD niż *Wprzod niż o Rzeczypospolitey mowić będę.

(On dit se fort souvent *Antequam* dans les Poëtes, comme *Ante, pudor, quàm te violem. Virg.* Avant que je vous viole, ô ma pudeur.) Wprzod niż częstokroć się rozdziela w wierszach iáko: wprzod wstydzie moy niż cię zgwałcę.

AVANT *le jour, devant le lever du soleil.* Ante lucem. *Cic.* PRZEDEDNIEM przed wschodem słońca.

Avant midy. Ante meridiem. *Cic.* **Des lettres écrites avant midy.* Ante meridianæ literæ, f. pl. *Cic.* Przed południem. Listy pisane przed południem.

AVANT BEC, subst. masc. (*pointe, ou éperon qui avance dans les piles des ponts*) Anteris, *genit.* anteridis, f. Erisma, *genit.* erismatis, neut. *Vitr.* BUNTY wbudowaniu, Haki wychodzące w palach mostowych.

AVANT-CORPS *de logis*, subst. masc. Cavædium, *genit.* cavædii, neut. *Vitr.* SIEN, Podworze.

AVANT-COUREUR, subst. masc (*Qui court devant pour découvrir le pays, ou pour annoncer l'arrivée de quelqu'un.*) Ante-cursor, *genit.* ante-cursoris, masc. POPRZEDNIK co wprzody bieży dla poznania kraiu, lub doniesienia o przyieździe czyiem.

AVANT-COUREUR, (*Ce qui précede, ou présage quelque évenement.*) Signum, *genit.* signi, neut. *Cic.* ZNAKI poprzedzaiące, przypadek iáki.

On ressent toujours des avant-coureurs de la fiévre. Antecedunt febres signa aliqua. *Cels.* Zawsze się dadzą poczuć znáki poprzedzaiące gorączkę, febrę.

Ces paroles furent comme les avant-coureurs du malheur qui devoit arriver. Verba ista fuerunt prænuntia futuræ cladis. *Ovid.* Te słowa były iákoby hasło iákie nieszczęścia ktore nástąpić miało.

L'aurore est l'Avant-courriere du soleil. Aurora solis prænuntia. *Ovid.* Jutrzenka poprzedniczą iest słońca.

AVANT-COUR, subst. fœm. (*La premiere cour d'un logis.*) Prius atrium, *genit.* prioris atrii, neut. *Vitr.* PIERWSZE podworze mieszkania iákiego.

AVANT-GARDE, subst. fœm. (*La premiere ligne d'une armée rangée.*) Prima acies, *genit.* primæ aciei, f. *Cic.* **D'une armée en marche.* Primum agmen, *gen.* primi agminis, neut. PLACOWA straż pierwszy szyk woyska stoiącego w mieyscu. *Przednia straż woyska w ciągnieniu, *Szachownica.*

Antoine arriva à Frejus avec son avant-garde. Antonius ad

Fo-

Forum Jolii cum primis copiis venit. *Cic.* Antonius sciągnął do Forli a przednią strażą swoią.

AVANT-GOUST, subst. masc. (*Plaisir imparfait qu'on goute par avance.*) Gustus anticipatus, *genit.* gustûs anticipati, masc. WPRZOD zakosztowanie; uciecha niezupełna ktorey tylko się wprzody troche kosztuie.

Qui a un avant-goust des voluptez. Prægustator libidinum, *genit.* prægustatoris libidinum, masc. *Cic.* Ktory wprzod ukosztował roskoszy.

Avoir un avant-goust des plaisirs. Prægustare, *ou* prælibare voluptates. Præcipere *seul, ou* Ante-præcipere libidines. *Lucr.* Zakosztowáć uciech.

AVANT-HIER, (*Le jour de devant*, ou *la veille.*) Nudius-tertius. *Cic.* ONEGDAY, dniem przed tym, w wigilią czego.

AVANT-MUR, subst. masc. Murus mœnibus præstructus, *genit.* muri præstructi, masc. PRZEDMURZE; ściana przed murami.

AVANT-PESCHE, subst. fœm. (*espece de pesche précoce.*) Persicum præcox, persici præcocis. *Plin.* BRZOSKWINIA ranna.

AVANT-PROPOS, subst. masc. (*Préface*, ou *discours qui en précede un autre.*) Anteloquium. Anteludium, *genit.* ii, n. *Apul. Macrob.* Præfatio, *genit.* præfationis, f. *Cic.* PRZEMOWA przestroga poprzedzaiąca mowę daley następuiącą.

AVANTAGE, subst. masc. (*Prérogative particuliere, qui nous éleve au dessus des autres.*) Excellentia. Præstantia, *genit.* æ, fœm. *Cic.* ZYSK korzyść.

Avoir l'avantage sur quelqu'un, ou *par dessus luy*, *Avoir des qualitez qui nous élevent au dessus de luy.* Alicui re aliquâ antecellere, *ou* præcellere, (cello, is, cellui, *sans supin.* Mieć co nád kogo, álbo nád kim, mieć przymioty w ktorych kogo przechodziemy.

Il a le mesme avantage que les canards d'estre toujours sec en sortant de l'eau. Anatinâ utitur fortunâ, cum exit ex aquâ, siet tamen. *Plaut.* Ma ten przymiot co y kaczki że záwsze iest suchy, choćby z wody dopiero wyszedł.

AVANTAGE. (*la victoire qu'on remporte sur les ennemis*, ou *dans les jeux.*) Victoria. Palma, *genit.* æ, f. *Cic.* ZWYCIĘSTWO gora nad nieprzyiacielem, albo w grze.

Nous avons eu l'avantage de toutes les manieres dans ce combat. In hoc prælio omnibus partibus sumus superiores. *Cæs.* Myślemy gorę ze wszystkich miar w tey potrzebie.

Les avantages précedents peuvent bien contrebalancer un petit desavantage. Multis secundis præliis unum adversum opponi potest. *Cæs.* Przeszłe wygrane przeważyć mogę iedną małą szkodą.

Combattre avec avantage égal. Æquo Marte pugnare. *Cic.* Potykać się rownym szczęściem.

Il n'a pas eu l'avantage que d'autres ont eu; mais il a recompensé cela par l'assiduité à cultiver ses amis. Non valoit rebus iisdem quibus nonnulli, at valuit assiduitate, at valuit observandis amicis. *Cic.* Niemiał tego szczęścia co drudzy, ale to nádgrodził ustawicznością y pilnością ku przyiaciołom.

AVANTAGE, (*Qualité avantageuse du corps, de l'esprit & de la nature, qui nous distingue des autres.*) Dos, *genit.* dotis, f. *Phæd.* Naturæ donum, *genit.* doni, neut. *Cicer.* ZACNOSC, osobliwie własności y przymioty co do ciała, lub co do umysłu y przyrodzenia, ktore nas od inszych dzielą.

Ce livre a deux avantages, en ce qu'il divertit & qu'il donne de sages conseils pour le reglement de la vie. Duplex libelli dos est, quòd risum movet, & quòd prudenti consilio vitam monet. *Phæd.* Ta księga ma dwie osobliwości y zábawia y rady barzo dobrze daie do życia.

Il a l'avantage de la beauté & de la taille. Formâ vincit, vincit magnitudine. *Phæd.* Ma w sobie osobliwe dwa przymioty wzrost y urodę.

Vostre vertu vous a donné plus d'avantage que la fortune ne vous en a osté. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit. *Cic.* Więcey nám sprawiła dzielność twoia, niżeli że szczęście szkodzić mogło.

Vostre bonne fortune vous a donné de grands avantages, que vous n'auriez jamais pû gagner sans le secours de vostre vertu; mais ne attribuë la plus part de ce que vous avez à la fortune & au temps. Fortunâ suffragante videris res maximas consequutus, quod quanquam sine virtute non potuisses, tamen ex maximâ parte ea, quæ es adeptus, fortunæ & temporibus tribuuntur. *Cic.* Dobre szczęście twoie wiele dokazało, w tym coś sprawił lubobyś tego nigdy nie pokazał bez pomocy własney cnoty, iednakże po większey części to, czegoś dokazał, szczęściu y czasowi przyznawaią.

Il a tous les avantages naturels & acquis pour l'éloquence. Naturæ & doctrinæ præsidiis omnibus ad dicendum est paratus. *Cic.* Wszystkie ma przymioty przyrodzone y nabyte do wymowy.

Jamais personne n'eut de si grands avantages pour l'éloquence que luy. Nemo omnium tot & tanta, quanta sunt in illo, habuit ornamenta dicendi. *Cic.* Nikt nigdy niemiał większych do wymowy przymiotow, iako on.

AVANTAGE, (*Utilité, profit.*) Emolumentum. Commodum, *genit.* i, neut, *Cic. Ter.* ZYSK, korzyść, pożytek.

Chercher ses avantages dans la ruine des autres. Ex incommodis alterius sua comparare commoda. *Ter.* Szukáć pożytkow swoich z cudzego oszczerbku.

Par-tout où elle voyoit son avantage, elle y portoit son amour. Unde utilitas ostenderetur, ibi libidinem transferebat. *Tacit.* Gdziekolwiek zysk zaiaśniał, tám miłość swoię obracałá.

Chercher ses avantages. Servire, *ou* inservire suis commodis. Studere suis commodis. *Cic.* Szukać zyskow własnych swoich

Tirer avantage de la foiblesse d'une personne. Alicuius imbecillitate ad suum quæstum abuti. *Cic.* Zysk brać z słabości czyiey.

C'est vostre avantage. Id è re tuâ est, *ou* cedit. *Ter. Cic.* W tym twoy pożytek.

AVANTAGE *du lieu*, (*Commodité d'un lieu pour quelque chose.*) Loci alicuius opportunitas, *genit.* atis, fœm. *Cic.* SPOSOBNOSC mieysca do czego.

Ils ont l'avantage du vent. Secundis ventis feruntur. *Cic.* Dobrze barzo im służą wiatry.

Estre monté à l'avantage. Equo strenuo & commodo insidere. *Liv.* Ná dobrym koniu y dzielnym siedzieć.

Il prend son avantage pour monter à cheval. Locum commodum capit, ut in equum insiliat. Mieysce obiera sposobne aby wygodnie wsiadł ná koniá.

Ayant trouvé son avantage, ou *sa belle*, comme l'on dit, *il le battit comme il faut.* Loci ac temporis opportunitatem nactus, egregiè illum verberavit, *ou* luculentis plagis illum excepit. Znalazszy sposobność, pogodę iák mowią, zbił go należycie.

ON DIT, *Parler de quelqu'un avec avantage, parler à l'avantage de quelqu'un.* Honorificè de aliquo loqui. Honorificam de aliquo mentionem facere. *Liv.* MOWI się, mowić o kim zacnie, dobrze.

Parler à son avantage, parler de soy avantageusement, en dire du bien. Magnificentiùs & jactantiùs de se dicere. *Cicer.* Mowić o sobie samym dobrze.

AVANTAGE *que l'on donne dans certains jeux à celuy contre lequel on jouë.*) Melior conditio, *genit.* melioris conditionis, fœm. *Cic.* USTĘPOWAC komu lepszey we grze.

J'ay l'avantage, (quand on jouë à la paûme &c.) Superior sum. Wygrałem, mam wygraną, mowiąc o grze piły.

DAVANTAGE, (*De plus, outre cela.*) Ad hoc. Ad hæc. Porro autem. Præterea. Insuper. *Que demandez vous davantage?* Quid quæris ampliùs? *Ter.* WIĘCEY, do tego, oprocz tego. *Czegoż więcey chcesz.

Vous le diriez bien davantage, si vous sçaviez ce que je sçay. Magis dices, si scias, quod ego scio. *Terent.* Więceybyś mowił, gdybyś wiedział co ia wiem.

Trente jours ou davantage. Triginta dies aut plus eo. Trzydzieści dni álbo więcey.

Rien davantage, rien plus. Nihil ampliùs. Nihil ultra. *Terent.* Nic więcey, nic nad to.

AVANTAGER, V. act. (*Donner plus à l'un qu'à l'autre.*). Plus, *ou* amplius uni dare, *ou* tribuere quàm alteri. Alicui aliquid præcipui dare, *ou* addere, *ou* adjicere, (do, das, dedi, datum: adjicio, adjicis, adjeci, adjectum.) act. *Cic.* NADDAC iednemu więcey nad drugiego.

Avantager une femme. Plurimum facere uxori. *Terent.* Przypisać, zapis iaki uczynić białogłowie.

Estre bien avantagé des biens de la nature, de la fortune, & des biens de l'esprit. Fortunæ bonis, naturæ muneribus, ingenii dotibus auctiorem. Być należycie opatrzonym w dobrá przyrodzone fortuny, y umysłu.

Il sçait camper avantageusement. Commodo semper & oppor

portuoo loco caſtra poait. *Cic.* UMIE aawſzegdzieby poäyteczanie oboa załużyć.

AVANTAGEUSEMENT, (*Vtilement.*) Utiliter. Utilius. Utiliſſimè. Benè. adverb. Cum emolumento. *Cic.* POZYTECZNIE bogato, doſtatnio.

Cette fille eſt avantageuſement pourveuë. Hac puella benè nupſit. Hac nupſit in divitias maximas. *Plaut.* Tá Panná bogato ieſt poſtanowiona.

AVANTAGEUSEMENT, (*Honorablement, avec des éloges.*) Honorificè, adv. ZACNIE, uczciwie, z zaleceniem pochwały.

Il parle toûjours avantageuſement de voſtre pere. Honorificè de tuo patre loquitur. *Cic.* Zawſze zacnie o Oycu Twoim mowi.

AVANTAGEUSEMENT, (*A ſon avantage.*) *Parler de ſoy avantageuſement.* Gloriuſiur, ou jactantibs, ou magnificentiùr de ſe dicere. Mulia de ſe prædicare. *Cic.* CHEŁPLIWIE o ſobie ſamym mowić.

AVANTAGEUX, maſc. AVANTAGEUSE, f. adject. (*Excellent.*) Præſtans, genit. præſtantis, omn. gen. *Cic.* ZACNY ZACNA wyborny.

Il n'y a rien deplus avantageux à l'homme que l'eſprit. Ingenio nihil eſt homini praſtabilius. *Cic.* Nic nacnicyſzego w człowieku nad rozum.

Vne mine avantageuſe. Egregia forma. *Ter.* *Vne taille avantageuſe.* Statura ad dignitatem appoſita. *Cicer.* Poſtać wyborná. *Wzroſt piąkny oſobliwy.

La condition d'un vieillard eſt plus avantageuſe que celle d'un jeune homme; le premier ayant deja acquis ce que le dernier eſpere encore. Senex meliore conditione, quàm adoleſcens, cum id quod ſperat ille, hic conſecutus eſt *Cic.* Wtym ieſt zacnieyſza ſtarego kondycyá nad młodego, ńe tamten już trzymá, czego ſię ten dopiero ſpodaicwá.

AVANTAGEUX, (*Vtile profitable.*) Utilis & boc utile. adject. *Cic.* POZYTECZNY.

Je ſouhaite que vous faſſiez ce qui vous ſera le plus avantageux. Ego quæ in rem tuam ſint, ea velim facias. *Tarant.* Życzą ábyś to uczynił, co ci będzie pożyteczanieyſzego.

Il n'eſt point avantageux à l'homme de pécher, parceque c'eſt une choſe honteuſe. Homini nunquam eſt utile peccare, quia ſemper eſt turpe. *Cic.* Niepożyteczanń ieſt człowiekowi grzeſzyć, bo to ieſt rzecza ſromotoá.

Il eſt avantageux d'avoir de la conſtance dans l'adverſité. In re malâ animo ſi benè utare, adjuvat. *Terent.* Pożyteczana rzecz mieć ſtateczność w przeciwnościach.

Il vous eſt avantageux. Tuis rationibus condocit. *Plaut.* Pożyteczaná ci to.

AVANTAGEUX, (*Commode, parlant de quelque lieu.*) Commodus. Oportunus, a, um. *Cic. Caſ.* Wygodny wczeſny mowiąc o mieyſcu iakim.

Il combattit en un lieu qui luy eſtois deſavantageux, mais fort avantageux aux ennemis. Alieniſſimo ſibi loco, contrà opportuniſſimo hoſtibus conflixit. *Cornel. Nep.* POTYKAŁ ſię ná mieyſcu ſobie niewczeſnym, ále barzo wygodnym nieprzyiacielowi.

Il choiſit le poſte le plus avantageux qu'il luy fût poſſible, & s'y retrancha. Quàm æquiſſimo poteſt loco caſtra communit. *Caſ.* Obrał mieyſce co nay wygodnieyſze y tam ſię w obozie okopał.

AVANTAGEUX, (*Favorable, honorable.*) Secundus. Honorificus, a, um. *Cic.* PRZYIAZNY ſprzyiaiący Uczciwy.

Vous avez des ſentimens trop avantageux de moy. Honorificentiſſimè de me ſentis. *Cic.* Barzo ſprzyiaiące dla mnie zdanie twoie.

Vn ſuccès avantageux. Secundus, ou proſper eventus. *Liv.* Przypadek ſzczęśliwy, pomyślny.

Porter un jugement avantageux de quelqu'un. De aliquo præclara judicia facere. *Cic.* O kim zácnie ſądzić, trzymać.

AVANTIN, ſubſt. maſc. (*Croſſette de vigne ſelon les vignerons qu'on met en terre pour prendre racine*) Viticula, genit. viticulæ, f. *Cic.* ZRAZ winney latorośli według winnicznych ktory ſadzą w ziemi dla przyięcia *Flaue.*

AVARE, m. & f. adject. (*Taquin, qui craint la dépenſe, attaché au bien.*) Avarus, avara, avarum. *Cic.* SKĄPY ſkoera łakomy co nie lubi wydatku.

UN AVARE comme un ſubſtantif pour *Vn homme avare, qui a la paſſion d'avarice.* Avarus nuri. *Cic.* ŁAKOMIEC mowiąc Imieniem iſtotnym ktory ma w ſobie łakomſtwo.

Vn avare refuſe à Dieu des ſacrifices, & à ſoy meſme ſa propre vie. Avarus ture Deum fraudat, & ſe ipſum cibo. *Phæd.* Skąpiec Ani Bogu ofiary áni ſobie ſamemu nie daie.

Avare de louanges, qui donne peu de louanges. Avarus laudis. *Hor.* Skąpy w chwaleniu ktory mało chwali.

UNE AVARE, (*parlant d'une femme.*) Avara, genit. avaræ, f. *Cic.* Hiante avaritiâ mulier. Ardens avaritiâ, f. *Cicer.* SKĄPA łakoma mowiąc o białogłowie.

AVARE, (*Chiche, dont on ne peut rien tirer.*) Tenax, genit. tenacis, *Cic.* ŁAKOMY ſkąperka u ktorego nie można nic wyciągnąć.

AVARE, (*Trop épargnant, trop ménager.*) Parcus, a, um. *Ter.* SKĄPY zbytnie oſzczędzaiący.

AVARE, (*Sordide, vilain, meſquin.*) Sordidus, ſordida, ſordidum. *Plaut.* ZMINDAK plugawy.

Eſtre avare. Ardere avaritiâ. *Cic.* Łakomym być.

AVAREMENT, adv. (*Avec avarice.*) Avarè. adv. *Cic.* ŁAKOMIE łakomo.

AVARICE, ſubſt. fœm. (*Paſſion des richeſſes, trop grand attachement aux biens de la terre.*) Avaritia, genit. avaritiæ, f. *Cic.* ŁAKOMSTWO żądza do bogactw zbytnie przywiązanie do dobr doczeſnych.

AVARICE, *contraire à la libéralité,* (*Chicheté.*) Tenacitas, *genit.* atis, f. *Cic.* SKĄPSTWO przeciwne ſzczodrobliwości ſknerſtwo.

Avarice, épargne trop grande. Nimia parſimonia, *genit.* nimia parſimonia, f. *Cic.* Oſzczędność zbyteczna.

AVARICE, (*Meſquinerie, vilenie.*) Sordes, *genit.* ſordium, fœm. pl. *Cic.* ZMINDACTWO plugawe.

Souillé d'avarice. Fœdus & maculoſos avaritiâ. *Tacit.* Splugawiony łakomſtwem.

Bruler d'avarice. Ardere, ou fervere avaritiâ. *Cic.* Goreć chciwością.

Il n'y a point de vice plus ſale que l'avarice, particulierement dans les Princes & dans ceux qui gouvernent les Républiques. Nullum vitium tetrius eſt, quàm avaritia, præſertim in Principibus & Rempublicam gubernantibus. *Cic.* Nie maſz plugawſzey wady iák łakomſtwo zwłaſzcza w Pannch y w tych co rządzą Państwami.

Vn avaricieux ſouhaitte toujours ce qu'il n'a pas, & mépriſe le preſent pour ne penſer qu'à l'avenir; ainſi ſa vie s'évanouit ſans eſtre achevée, & la mort ſe jette ſur luy, lors qu'il s'y attend le moins, & avant qu'il ſoit raſſaſié des choſes de cette vie. Avarus ſemper avet quod abeſt, & præſentia temnit; ſic imperfecta ipſi elabitur vita, & nec opinanti mors ad caput aſtitit, antequam ſatur & plenus rerum poſſit diſcedere. *Lucr.* Łakomiec záwſze tego pragnie, czego niema á to co ma zá nic waży, o przyſzłym tylko czaſie ſię troſzcze; á ták życie iego niknie pierwey niż ſię ſkończy, á śmierć ná niego nápada gdy ſię mniey ſpodziewa, y prędzey niż ſię náſyci temi ziemſkiemi rzeczami.

AUBADE, ſubſt. fœm. (*Concert d'inſtrumens qu'on donne à la porte & ſous les feneſtres de quelqu'un ou de ſa maitreſſe.*) Concentor. Occentus, *genit.* occentûs, maſc. *Cic. Val-Max.* SPIEWANIE albo muzyka ná dobry dzień álbo dobranoc ktore kto ſprawuie dla kogo, lub dla oſoby w ktorey ſię kocha

Donner une aubade à ſa maitreſſe. Concentum edere ad fores amicæ. Ná dobry dzień zágrać kochance.

AUBADE ſignifie auſſi à contre-ſens *Inſulte ou quelque forte réprimande qu'on fait à quelqu'un.* Convicium. Pipulum, i, neut. TOZ ſamo znáczy zelżywe złaiánie kogo, álbo náſtąpienie przykro.

Vous en aurez l'aubade, ſi vous ne me faites rendre ma vaiſſelle. Niſi reddi mihi vaſa jubes, pipulo nunc convicio te differam. *Plaut.* Zágram ci oá dobrydzień tylko mi náczynia nie wroć.

AUBAINE, ſubſt. fœm. terme de juriſprudence, (*Succeſſion d'un eſtranger qui meurt dans un païs où il n'eſt pas naturaliſé.*) Caduca bona. *Cic.* KADUK termin prawny dobra opuſzczone álbo odumarłe od cudzoziemca ktory niemiał prawa obywatelow w iákim kraio.

Droit d'aubaine. Jus caduci, Jus fiſci. *Vlp.* Prawo kadukowe

AUBAGNE, (*petit ville de Provence dans le dioceſe de Marſeille.* Aubanea. ALBINIA miaſteczko w Prowincyi dieczezyi Marſelſkiey.

AUBE, (*Riviere de France qui a ſa ſource à Auberive ſur les frontieres du païs de Langres, & qui ſe joint à la Seine au deſſus de Sarron & de Marcills.*) Alba, ou Albula, *genit.* æ, f.

AL-

ALBULA Rzeka weFrancyi ktora ſię zácayna wObetwienâ granicach krainLingońſkiego nad Sarsuną y Marciliakiem.

AUBE, ſubſt.f. (*Le point du jour, l'Aurore.*) Diluculum, *genit.*diluculi.*Cic.* SWITANIE,dzionek, zorza záranna.

AUBE, (*Veſtement ſacerdotal, qui eſt de toile blanche,& qui deſcend juſques aux talons.*) Alba. *genit.* albæ, f.*Suet.* ALBA ſzata kapłańſka do uiſzy a płutna białego po kuſtki.

AUBE E'PINE, *ou* E'PINE BLANCHE, ſubſt.fem. Alba ſpina. *Plin.* BIAŁY Oſet.

AUBENAS, (*Ville de Vivaren ſur l'Ardeſche.*) Albenacam, *genit.* Albenaci, neut. ALBENAK Miaſto w Wiwareńſkim kraiu nád Ardeſzką.

AUBERGE, ſubſt.f. (*Maiſon où l'on donne à manger par repas.*) Diverſorium, *genit.* diverſorii, neut. GOSPODA, dom gościnny, garkuchnia gdzie ieść daią godzinami.

Tenir auberge. Cœnaculariam facere, *ou* exercere. *Ulp.* Trzymać ſtoł na goſpodzie.

Changer d'auberge. Mutare cœnacula. *Hotm.* Odmienić ſtoł goſpodę.

AUBERGISTE, ſubſt.maſc. (*Celui qui tient auberge.*) Cœnacularius, *genit.* cœnacularii, maſc. *Ulp.* GOSCINNY ſtoł dla gości lub podrożnych y goſpodę trzymaiący.

Une Aubergiſte, (*Celle qui fait auberge.*) Cœnacularia, *genit.* cœnaculariæ, f. Goſpuda ta co gościniec trzyma.

AUBIER, AUBOUR, *ou* OBIER, ſubſt.maſc. (*La partie molle & blanche qui eſt entre le vif de l'arbre & l'écorce.*) Alburnum, *genit.* alburni, neut. *Plin.* BIEL druga w drzewach pod ſkorą, pod ktorą drzeń.

Oſter l'aubier d'un arbre. Exalburnare arborem. *Plin.* Biel odzierać a drzew.

AUBIFOIN, ſubſt.maſc. *ou* BLUET, (*Fleur bleuë qui croit parmi les bleds,*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* MODREK, bławatek, kwiatek modry ktory w życie rośnie.

AUCH, AUSCH, *ou* Aux *ſur le Gers,* (*Ville de France en Gaſcogne, capitale du Comté d'Armagnac.*) Auſcintum Auguſta. AUSZ nád Zerſą, Miaſto Francuſkie w Waſkoniy ſtołeczne Hrabſtwa Armaniackiego.

D'AUCH. Auſcitanus, a, um. AUSZCZYK.

AUCUN, m. AUCUNE, fœm. adject. (*qui à l'affirmative ſignifie Quelqu'un; & à la negative, Perſonne.*) Ullus, ulla, ullum, *genit.* ullius. KTO w potwierdzaiącym rozumieniu znacży *áby ieden,* w przeczącym, *żáden, nikt.*

En aucune maniere, en nulle façon. Nullo pacto. *Cic.* Żádną miarą.

On ne le trouve en aucun lieu. Nuſquam apparet. *Terent.* Nigdzie ſię nieznaydaie nigdzie go niewidać.

AUCUNE FOIS, *& mieux* QUELQUE-FOIS, (*de fois à autre, par fois.*) Quandoque. Interdum. adv. *Cic.* CZASEM niekiedy, po kilka kroć.

AUCUNEMENT, adv. vieux mot, (*En nulle façon.*) Nullo modo. ZADNĄ miarą.

AUDACE, ſubſt.f. (*Hardieſſe qui va juſques à l'inſolence & à la témérité.*) Audacia, *genit.* audaciæ. *Cic.* SMIAŁOSC beſpieczeńſtwo zuchwałość co aż do lekkomyślności y hardości przychodzi.

AUDACIEUX, maſc. AUDACIEUSE, f. adject. (*Plein d'audace.*) Audax, *genit.* audacis, omn. gen. SMIAŁY, zuchwały, hardy, harda.

AUDACIEUSEMENT, adv. (*D'une maniere audacieuſe.*) Audacter. Confidenter. adv. *Cic.* SMIAŁO beſpiecznie.

(Ces mots ſont un peu vieux dans la Langue, & ne ſe diſent bien qu'en Poëſie.) Te ſłowa trochą ſą przyſtare w ięzyku y nie dobrze ſię mowią chyba w Wierſzu.

AUDE, (*Riviere du Languedoc qui a ſa ſource aux Pyrennées, & ſe jette dans la mer mediterranée au deſſous de Narbonne.*) Atax, *genit.* Atacis, maſc. ATAK Rzeka Okcytaniy ktora ma ſwoy początek ná gorach Pireneyſkich, y w pada w morze ſrzodziemne pod Narbonną.

AUDIENCE, ſubſt.f. *on prononce* audiance. (*L'action d'écouter & l'attention qu'on donne à celuy qui parle.*) Audientia, *genit.* audientiæ, f. *Cic.* AUDYENCYA ſłuchanie z pilnością kogo mowiącego.

Donner audience à quelqu'un, l'écouter paiſiblement. Alicui aurea præbere. *Cic.* Audyencyą dać komu, ſłuchać go ſpokoynie.

Pour ne point abuſer de voſtre audience. Ne veſtrâ in audiendo patientiâ abutar. *Cicer.* Abym ſię nieuprzykrzył audyencyi.

AUDIENCE, *Le ſilence que l'on fait faire pour écouter celuy qui parle.*) Audientia, *genit.* audientiæ, fœm. *Cic.* AUDYENCYA uciſzenie ktore nakazuią dla ſłuchania tego, ktory mowi.

Il commanda à l'huiſſier de faire audience. Audientiam facere præconem juſſit. *Liv.* Kazał woznemu áby audyencyą uczynił.

Donner audience à un ambaſſadeur. Ad colloquium admittere legatum. Słuchać Poſłá.

Donner audience à quelqu'un, luy permettre de parler. Orationem alicui dare. *Plaut.* Słuchać kogo, pozwolić mu mowie.

Cet ambaſſadeur a eu du Roy ſon audience de congé. Abeundi licentiam hic legatus obtinuit à Rege. Poſeł miał a Krolá audyencyą pożegnaniá.

Demander audience pour plaider. Senatum poſtulare. *Liv.* Proſić o audyencyą u ſądu.

Pourſuivre l'audience. Libellis frequentibus poſtulare ſenatum. *Liv.* Domagać ſię audyencyi a ſądu.

J'eſpere avoir bien-toſt audience. Spero brevi mihi ſenatum datum iri. Spodziewam ſię w krotce że ſpráwá moiá przypadnie.

Renvoyer une affaire à l'audience. Litem ad forum deducere. *Phæd.* Sprawę do ſądu odeſłać.

Donner audience pour plaider. Admittere aliquem ad cauſam dicendam. *Liv.* Sprawę przywołać ſtrony, do roſprawieniá ſię zawołać.

Il me vint voir pour me dire que le juge luy avoit promis audience, le même jour qu'on devoit aller aux avis pour l'affaire de voſtre couſin. Is ad me venit, dixitque judicem ſibi operam dare conſtituiſſe, eo ipſo die quo de tuo cognato in conſilium iri neceſſe erat. *Cic.* Nawiedził mnie donosząc że ſędziá tenże dzień do ſprawy służył, w ktorey miałá być namowá o ſprawie krewnego twego.

AUDIENCE, (*Le lieu où l'on plaide.*) Forum, *gen.* fori, n. *Cic.* Mieyſce ſłuchaniá, rozprawizniá ſię. Ratuſz, ſąd.

Tenir l'audience. Cic. Dicere jus. Habere forum. Zaſiadać ná audyencyi ná ſądach.

AUDIENCIER, ſubſt.maſc. *on prononce* audianſier (*Huiſſier qui ſert à l'audience pour appeller les placets & faire faire ſilence.*) Præco forenſis, *genit.* præconis forenſis, maſc. WOZNY ſądowy co ſtrony przywołuia y uciſzenie nakazuie.

GRAND AUDIENCIER, (*Officier de Chancelerie, qui rapporte à Monſieur le Chancelier les lettres de nobleſſe & autres pieces de conſequence.*) Princeps præco, *genit.* principis præconis, maſc. WOZNY GENERALNY urzędnik Kancelaryi ktory Kanclerzowi podaie liſty ſzlachectwá y inſze papiery znaczne.

AUDITEUR, ſubſt.maſc. (*Celuy qui écoute.*) Auditor, *genit.* auditoris, maſc. *Cic.* SŁUCHACZ ten co ſłuchá.

AUDITEUR *des comptes,* (*Officier de la Chambre des Comptes, qui examine les comptes des Finances du Roy, & en fait ſon rapport à la Chambre.*) Rationum ſeglarum cognitor, *gen.* cognitoris, maſc. Piſarz ſkarbowy, urzędnik ſkarbowy ktory przepatruie y rachuie Reieſtra dochodow Krolewſkich á do ſkarba o tym donoſi.

JUGE AUDITEUR *du Chaſtelet,* (*qui juge à l'audience toutes les cauſes au deſſous de 25. liv.*) Judex auditor, *genit.* judicis auditoris, m. SĘDZIA zamkowy Burgrabia ktory publiczne ſądzi wſzyſtkie ſprawy nie dochodzące 25. liwrow álbo 14. złotych naſzych.

AUDITEUR DE ROTTE *à Rome,* (*qui eſt un des juges du Tribunal de la Rotte.*) Rotæ auditor, maſc. AUDYTOR Roty w Rzymie, ieſt ſędzia Trybunału ktory ſię názywa *Rota*

AUDITION ſubſt.f. (*terme du barreau.*) Auditio, *genit.* auditionis, f. SŁUCHANIE termin prawny.

(Car on dit l'*Audition d'un compte,* Rationum auditio: l'*Audition des témoins,* Teſtium auditio.) Gdyż mowią ſłuchanie rachunkow, ſłuchanie świadkow.

AUDITOIRE, ſubſt.m. (*Nom collectif pour une Aſſemblée de perſonnes qui écoutent quelque diſcours.*) Auditorium, *genit.* auditorii, n. *Quint.* SŁUCHACZE ſłuchacz imię znaczące wiele zgromadzonych ná ſłuchanie mowy iákiey.

Grand Auditoire, où il y a grand nombre d'auditeurs. Frequens auditorum cœtus. *Plin. Jun.* Wiele ſłuchacza, gdzie wielka ieſt liczba co ſię do ſłuchania zeſzli.

Il y a eu aujourd'huy un fort bel auditoire. Hodie valdè frequens auditorium fuit. Dziś wiele było pięknego ſłuchacza.

Balever à quelqu'un son auditaire, attirer à soy ses auditeurs. Ab aliquo Auditores avocare, *ou* abducere ad se. Słuchacza od kogo odciągnąć, do siebie przeciągnąć słuchaczow iego.

AUDITOIR, pour *Le Siège où les Juges subalternes rendent la justice.* Auditorium, *genit.* auditorii, n. *Quint.* SŁUCHALNIA Sala mieysce do słuchania gdzie Sędziowie pośrzedni sprawiedliwość oddaią.

AVEC, ou AVECQUE, (*Préposition conjunctive.*) Cum. Z. prepozycya łącząca z czym.

Avec tout son bien, il ne laisse pas d'estre pauvre, & comme un autre Tantale il a soif au milieu des eaux. Ditissimus licet, eget tamen & ut alter Tantalus mediis in aquis sitit. Z wszystkimi maiętnościami swemi przecię on iest ubogi y iako drugi Tantalus między wodami pragnie.

Je feray cela avec l'aide de Dieu. Cum Deo, *ou* Deo dante, *ou* jovante, id faciam. Uczynię to z pomocą Boską.

Avec tout le respect que je vous dois; je vous diray. Cum omni tui ipsius observantiâ dicam tamen. **Avec vostre permission.* Pace tuâ. abl. *Cic.* Z wszelkim respektem ktorym ci winien powiem ci. *Z pozwoleniem.

AVEC TOUT CELA, (*Toutefois, nonobstant cela.*) Tamen. Z TYM wszystkim, przecię.

AVEINDRE, V. act. (*Tirer quelque chose d'un lieu où on l'avoit mis.*) Educere, (educo, is, eduxi, eductum, act. acc. *Cic.* DOBYC czego skąd gdzie było złożone.

AVELLINE, subst. f. (*Grosse noisette.*) Abellina, *ou* Avellina, *genit.* æ, f. *Plin.* ORZECH wielki laskowy.

AVELLINO, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples*) Abellinum, *genit.* Abellini, n. AWELINO Miásto Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim.

AVENANT, masc. AVENANTE, f. adject. (*Qui revient, qui est propre.*) Commodus, commoda, commodum. Dexter, dextra, dextrum. *Cicer.* CO się zeydzie do czego, co się zda zgodzi ná co, wczesny, wygodny.

C'est un homme fort avenant, fort agréable & fort commode partout. Homo acceptissimus apud omnes. *Plaut.* Homo comis & dexter. Człowiek miły barzo y przyiemny wszędzie.

AVENANT, Participe. *Le cas avenant*, ou *arrivant.* Caso adveniente. abl. GDY się przytrafi.

(Ce mot se dit au Barreau.) To się mowi w prawie.

A L'AVENANT, adverbe, signifie *Rapport, convenance, proportion.* comme *Il dépense beaucoup, mais il gagne à l'avenant*, ou *proportion.* Multum quidem insumit, sed lucratur multùm. PROPORCYA pomiar, iáko: wydatek ma wielki ale też y dochod proporcyonalny wydatkowi.

AVENAY, (*Petite ville de Champagne près de la riviere d'Marne, où il y a une abbaye de Filles.*) Avenacum, Avenaci, neut. AWENAK miasteczko w Kampaniy blisko Marny gdzie iest Opactwo Zákonnic.

AVENNES, ou AVENNES *le Comté*, (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois.*) Avenna, *genit.* Avennæ, f. AWENNA Hrabstwo Miasto niższych Niemiec w Artezyi.

AVENTIN, *on prononce* avantin, (*Montagne de la ville de Rome.*) Aventinus, *genit.* Aventini, masc. Mons Aventinus, masc. *Cic.* AWENTYN Gora miasta Rzymu.

AVÉRÉ, masc. AVÉRÉE, f. part. pass. (*Reconnu pour véritable.*) Certus. *Cic.* PRAWDZIWY, dowodny, pewny.

La mort de César estant avérée. Fine comperto Augusti. *Tacit.* Smierć Cesarza będąc dowodna.

AVÉRER *un crime*, V. act. (*en prouver*, ou *trouver la vérité.*) Extrahere scelus aliquod in lucem ex occultis tenebris. Testari aliquod scelus. DOWIESC, występku, prawdy dochodzić.

On a avéré le crime dont il estoit accusé. Compertum est crimen, cujus insimulabatur. Dowiedziono zbrodni o ktorą był doniesiony.

AVERNE, subst. m. (*Lac de la Campanie proche de Bayes en Italie, dont les eaux exhalent une puanteur extreme: ce qui à donné lieu aux Poëtes de le prendre pour l'entrée de l'Enfer, & pour l'Enfer mesme.*) Avernus, *genit.* Averni, m. *Cicer.* AWERN Jezioro w Kampaniy blisko Baiey we Włoszech niewypowiedziany smrod z siebie wydaiące, co było przyczyną że go Poetowie mieli zá wstęp do Piekła, y zá samo Piekło.

AVERSION, subst. f. (*Eloignement d'une chose*, ou *opposition d'inclination à une chose*, ou *à quelqu'un.*) A re aliquâ, *ou* ab aliquo animus alienus, *ou* alienatus, *ou* abhorrens, masc. NIECHĘC, wstręt, odwrocenie serca od czego álbo od kogo.

Qui a de l'aversion pour la marchandise. Aversus à mercatoris. *Hor.* **Pour l'estude.* Aversus à Musis. *Cic.* **Pour l'amour sale.* Venereis amoribus aversus. *Calum.* Wstręt maiący od kupiectwa. *Od náuk. *Od nieprzystoyney miłości.

Il a une forte aversion pour moy. Aversissimo à me est animo. *Cic.* Má potężną do mnie niechęć.

Il a de l'aversion pour le mariage. Animus abhorret à nuptiis. *Ter.* Má wstręt od małżeństwa.

Donner de l'aversion aux enfans pour les discours trop libres, & dresser la jeunesse à la vertu. Aurem puerorum torquere ab obscœnis sermonibus, & formare pectus amicis præceptis. *Horat.* Wstręt uczynić dzieciom od mow zbyt bezpieczeynych, y przyuczać młodź do cnoty.

Donner à quelqu'un de l'aversion pour une personne. Aliquem ab aliquo alienare. Wstręt uczynić komu od iákiey osoby.

Avoir de l'aversion pour quelqu'un. Alieno & averso esse animo ab aliquo. Aliquem odisse. *Cic.* Mieć wstręt od kogo

AVERTI, masc. AVERTIE, f. part. pass. Monitus. Admonitus, a, um. PRZESTRZEZONY, PRZESTRZEZONA.

AVETTE, subst. fœm. *vieux mot & hors d'usage qui signifie* ABEILLE. Apis, *genit.* apis, f. *Virg.* STARE słowo, ktore znácży Pszczołą.

AVEUGLE, adject. masc. & fœm. (*qui se dit de l'homme & de la femme, qui a perdu la veuë*) Cæcus, cæca, cæcum, SLEPY w Francuskim się mowi tak o mężczyźnie iák o białogłowie co wzrok utraciłá.

Aveugle-né. Cæcus natus. Cæcigenus. *Lucr.* Slepy z urodzenia.

Devenir aveugle. Oculos, *ou* lumina perdere. Aspectum amittere. *Cic.* Oślepnąć, olsnąć uciemnieć.

Rendre quelqu'un aveugle. Cæcitatem alicui inferre. *Plin.* Oślepić kogo.

AVEUGLE au figuré, (*parlant des passions qui offusquent l'esprit & l'empeschent de discerner le bien d'avec le mal.*) Cæcus, cæca, cæcum. *Cicer.* ZASLEPIONY niewłaśnie mowiąc o passyach ktore rozum mięszaią, y niedaią rozeznać dobrego od złego.

ON DIT, *La fortune aveugle.* Fortuna cæca. *Cicer.* **Une crainte aveugle.* Cæcus timor. *Phæd.* MOWIĄ ślepá fortuná ślepe szczęście, *Slepá boiaźń.

A l'aveugle. Cæco impetu. abl. *Cic.* Oślep.

L'homme est aveugle sur ses propres défauts, & il est fort clairvoyant sur ceux d'autruy. In suis vitiis pervidendis cæcus est homo, in alienis perspicax. Człowiek ślepy iest ná swoie niedoskonałości, ále bystry má wzrok ná cudze,

Nous avons esté aveugles en cela. Nos cæci in eâ re fuimus. MYSMY ślepi w tym byli.

ON DIT proverbialement, *Il en juge comme un aveugle des couleurs.* pour dire qu'*Il en juge sans connoissance de cause.* Perperam & inscienter, *ou* inscitè judicat. *Ciceron. Plaut.* MOWIĄ przysłowiem: Sądzi o tym iak ślepy o farbach, to iest: Sądzi niewiedząc o czym.

AVEUGLÉ, masc. AVEUGLÉE, fœm. part pass. (*Qui a perdu la veuë, qui en est privé.*) Cæcatus. Excæcatus. Oślepiony, zaślepiony zaślepioná ociemniały. Co wzrok stracił.

ON DIT au figuré, *Aveuglé par son avarice, par sa passion.* Avaritiâ, cupiditate, *ou* libidine cæcatus. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: zaślepiony łakomstwem swoim, passyą swoią.

Estre aveuglé par des erreurs & par la cupidité. Cæcari erroribus & cupiditate. pass. *Cic.* Być zaślepionym błędem y chciwością.

AVEUGLEMENT, subst. masc. (*Privation*, ou *perte de la veuë.*) Cæcitas, *genit.* cæcitatis. f. Orbitas luminis, *Cic. Plin.* SLEPOTA stracenie álbo odięcie wzroku.

On dit qu'Asclepiade interrogé un jour pour sçavoir quel avantage il retiroit de son aveuglement, dit, Un valet qui me conduit. Asclepiadem ferunt, cùm quidam quæreret, quid ei cæcitas attulisset, respondisse, Ut puero uno esset comitatior. *Cic.* Powiadaią: że Asklepiades spytany coby zá zysk miał z ślepoty swoiey? odpowiedział: to że mam człeká ktory mię prowadzi.

AVEUGLEMENT *de l'esprit*, au figuré, (*parlant de la raison offusquée des nuages des passions.*) Mentis, *ou* animi cæcitas, fœm. *ou* caligo, *genit.* caliginis. *Cic. Lucr.* SLEPOTA umysłu, mowiąc o passyach mięszaiących rozum.

Les grandes fortunes répandent beaucoup d'aveuglement dans l'esprit

l'esprit des hommes. Magnæ felicitates multùm caliginis mentibus humanis objiciunt. *Sen.* Wielkie szczęście, wielkiu ciemności ná umysł ludzki rzuca.

AVEUGLEMENT, adverb. (*A l'aveugle, d'une maniere aveugle.*) Cæcò impetu. Temerè. adv. *Cic.* SLEPO, Oślep, bez uwagi.

AVEUGLEMENT, (*Sans raisonner, comme un aveugle qu'on conduit comme l'on veut.*) Cæci instar. adv. Nullà ratione adhibitâ, abl. OSLEP, bez rozmysłu, iák ślepy, co go prowadzą iáko chcą.

AVEUGLER, V. act. (*Rendre quelqu'un aveugle.*) Cæcare. Excæcare. Obcæcare. Occæcare, (cæco, as, cæcavi, cæcatum.) act. acc. *Cic.* OSLEPIC záślepić kogo.

AVEUGLER *au figuré, ou morale*) Cæcare. Excæcare. Obcæcare. act. accus. *Cicer.* ZASLEPIC, niewłaśnie co do obyczaiow.

Aveugler les esprits par des largesses. Cæcare mentes largitione. **Par la crainte.* Pavore occæcare. **Par l'esperance du pillage.* Spe rapiendi atque prædandi occæcare animos. *Cic.* Záślepić umysły datkiem. *Boiaźnią. *Nádzieią rabunku.

AVEUGLETTES, adu. (*A tastons, sans lumiere.*) In tenebris. *Phad.* POOMACKU, pociemku.

(Mot populaire. Słowo pospolite.

AUFIDE, (*Fleuve de la Pouille, aujourd'huy l'* OFANTO.) Aufidus, *genit.* Aufidi, masc. *Hor.* AFANT Rzeka Apuliy (C'est un Fleuve fort violent & fort rapide.) Jest to Rzeka barzo bystra y gwałtowna.

AUGE, subst. fem. (*Pierre, ou piece de bois creusée où l'on donne à manger & à boire aux animaux.*) Canalis, *genit.* canalis, masc. *Colum.* Alveus, & Alveolus, i, masc. KORYTO, Złob Kamień lub Drzewo wydrożone w ktorym ieść daią bydlętom.

AUGE *à gascher du plastre,* (*dont se servent les Maçons.*) Canalis, *ou* Alveus (in quo gypsum aquâ maceratur.) KORYTO náczynie do rozczyniania gipsu ktorego záżywaią Mularze.

AUGE'E *de plastre,* subst. f. (*Auge pleine de plastre.*) Canalis gypso plenus. NACZYNIE, SZAFLIK pełny gipsu.

AUGET, subst. masc. (*Petite auge où l'on met à manger & à boire aux oiseaux*) Canaliculus, (in quo inescantur & adaquantur aves KORYTKO gdzie ieść daią ptakom, y pić

AUGMENTATEUR, subst. masc. *on prononce* augmantateur. (*Qui augmente, qui amplifie.*) Amplificator, *genit.* oris, masc. *Cic.* PRZYCZYNIACZ Rozszerzaca ktory przyczynia.

AUGMENTATION. subst. f. *on prononce* augmantation. (*ce qui augmente.*) Amplificatio. Accretio. Accessio, *genit.* onis, fem. PRZYCZYNIENIE, rozszerzenie, co czego przyczynia.

Fair des augmentations à un logis. Accessionem ædibus adjungere. *Cic.* Przyczynić, rozprzestrzenić domostwo, mieszkanie iákie.

ON DIT au figuré, *Des augmentations de fortune & d'honneurs.* Accessiones fortunæ & dignitatis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie przyczynienie fortuny, dostoieństwa.

AUGMENTE', masc. AUGMENTE'E, f. adject. & part. pass. (*on prononce* augmanté.) Auctus, aucta, auctum. PRZYCZYNIONY, rozszerzony, rozszerzona.

AUGMENTER, V. act. *on prononce* augmanter. (*Accroistre*) Augere. Adaugere, (augeo, auges, auxi, auctum.) act. acc. *Cic.* PRZYCZYNIC, rozszerzyć, rozprzestrzenić.

Augmenter son train & sa depense. Famulatum & sumptus augere. **Son bien.* Opes augere. *Cic.* Przyczynić sobie sług, y wydatku. * Dobr.

Vous avez augmenté vostre patrimoine par mille chicannes Patrimonium sibi litibus accrevit. *Salust.* Przyczyniłeś sobie fortuny przez tysiączne wykręty, pieniactwa.

Il n'a point augmenté son bien par de mauvaises voies, & ne l'a point aussi diminué par ses débauches. Ratione malâ non fecit rem majorem, neque fecit vitio & culpâ minorem. *Hor.* Nie przyczynił sobie dobr złym sposobem; áni ich omnieyszył zbytkami.

Les richesses s'augmentent de jour en jour. Adolescunt, *ou* concrescunt opes. *Tacit. Liv.* Bogactwo co dzień przybywa, przyrasta, pomnaża się, przysparza się.

ON DIT au figuré, *Augmenter le courage des ennemis.* Animum inimicorum augere. *Plaut.* **L'ardeur des soldats.* Ardorem exercitûs intendere. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie: przyczynić prawdać serca nieprzyiacielowi. *Ochoty woysku.

AUGMENTER, (*Croistre, ou s'augmenter.*) Augeri. Adaugeri, (augeor, eris, auctus sum.) pass. Augescere. neut. ROSC, rosnąć szerzyć się.

La maladie, la fiévre, augmente ou s'augmente. Morbus augetur. Febris accenditur, *ou* augetur, *ou* crescit, *ou* incenditur. *Cic. Cels.* Rośnie, szerzy się gorączka.

Si la maladie vient à augmenter. Si morbus amplior, *ou* auctior factus fuerit. *Tert.* Si valetudo increverit. *Plin. Jun.* Jeżeli się szerzyć będzie choroba.

Le desir des richesses augmente, ou s'augmente à proportion que nous en avons. Amor nummi crescit, quantùm ipsa pecunia crescit. *Horat.* *Plus nous en avons, plus nous en voulons avoir.* Rośćie chciwość do bogactw im barziey przybywa dostatkow, Im więcey mamy tym więcey mieć pragniemy

Le vent augmente, ou s'augmente. Ventus increbrescit, (increbresco, is, increbui, *sans supin.*) neut. *Cic.* Wiatr się szerzy co raz większy powstaie.

Le prix des vivres estant augmenté. Intentis alimentorum Pretiis. *Tacit.* Drożeiąc, gdy zdrożały żywności.

(*On dit* Accendere, *ou* intendere annonam. *Plin.* *Augmenter le prix des vivres.* *Ingravescit annona. In dies annona crescit *Cæs.* *Les vivres augmentent tous les jours.*) MOWIĄ podwyższyć podnieść ceny rzeczy do żywności należących *Co dzień większa drożyzna.

AUGURAL, masc. AUGURALE, f. adject. (*Touchant les Augures.*) Auguralis & hoc augurale, adject. **La science augurale, ou des augures.* Scientia auguralis. f *Liv.* **Les marques augurales.* Auguralia insignia, *genit.* auguralium, neut. plur. *Liv.* WIESZCZBIARSKI. *Wieszczа nauka. *Wieszczkow znaki.

Le baston augural, (dont se servoient les Augures pour prendre l'augure; le Lituë.) Lituus, *genit.* litui, masc. *Cic.* Krzywuła, laska wieszczkow.

AUGURATION, subst. f. *L'action d'augurer.*) Auguratio, *genit.* augurationis, f. *Cic.* WIESZCZENIE.

AUGURE, subst. masc. (*Sorte d'Officier de l'ancienne Rome, qui tiroit des présages de la consideration du vol & du manger des oiseaux*) Augur, *gen.* auguris, m. *Cic.* WIESZCZEK, Urząd, starego Rzymu ktory brał znaki uważaiąc lot, álbo żobanie ptastwa.

C'estoit un crime digne de mort de des-obéir aux Augures. Auguribus qui non paruerit, capitale esto. *Cic. de Leg.* Występek to był śmierci godny, nie słuchać wieszczkow.

AUGURE, (*Sorte de divination, qui se fait par l'observation du chant & du vol des oiseaux.*) Augurium. Auspicium, *genit.* ii, neut. *Cic.* WIESZCZBA, wrożenie z głosu álbo lotu ptastwa.

Prendre l'augure. Agere augurium, *ou* auspicium. Observare de cœlo. *Cic.* Wrożkę wziąć.

Vn oiseau de mauvais augure. Avis mali ominis. Ptak złego znáku, złey otuchy.

LA DIGNITE' D'AUGURE. Auguratus, *genit.* auguratûs, masc. *Cic.* URZĄD godność wieszczká.

Le lieu où se prenoit l'augure. Auguraculum, *genit.* auguraculi, neut. *Cicer.* Wieszczbiarnia, zámek, kaplica gdzie wieszczby czyniono.

AUGURER, V. neut. (*Prendre l'augure.*) Augurium agere, (ago, is, egi, actum.) act. *Cic.* WIESZCZYC, wrożkę brać.

AUGURER, V. act. (*Conjecturer, prédire une chose.*) Augurare & Augurari, *actif & deponent.* *Cic.* WIESZCZYC, wrożyć, przepowiadać co.

AUGUSTE, masc. & f. adject. (*Majestueux, vénérable.*) Augustus, augusta, augustum. *Cicer.* PANSKI, wspaniały, czći godny.

(Octavien neveu de Jules-Cesar fut surnommé AUGUSTE.) Oktawian wnuk Juliusza Cesarza, był nazwany wspaniały.

Vn visage plus auguste. Forma augustior. *Liv.* Uroda wspaniała.

AUGUSTEMENT, adv. (*D'une maniere auguste & digne de vénération.*) Augustè. adv. *Cicer.* WSPANIAŁO, Czci godnie.

AVIDE, masc. & f. adject. (*Aspre à une chose.*) Avidus, avida avidum, (*on dit* Avidus cibi, *ou* esca, *Avide de viande: & aussi au figuré* Avidus gloriæ, *Avide de gloire.*) *Cic.* CHCIWY łakomy na co. Mowią chciwy iedzenia: *y niewłaśnie:* chciwy sławy.

AVIDEMENT, adv. (*Avec avidité.*) Avidè. adv. °*Avec plus d'avidité.* Avidiùs, adv. °*Fort avidement.* Avidissimè. adv. *Cic.* CHCIWIE z chciwością. °Chciwiey, °Nayehciwiey.

AVIDITE', subst. fœm. (*Desir avide d'une chose.*) Aviditas, *genit.* aviditatis, f. *Cic.* CHCIWOSC chęć potężna do czego.

Je suis bien redevable à la vieillesse de m'avoir osté l'avidité d'boire & manger, & de ne m'avoir laissé que celle de l'entretien. Habeo senectuti magnam gratiam, quæ mihi sermonis aviditatem auxit, potionis & cibi sustulit. *Cicer.* Dziękuię starości wielce, że we moie chciwość do picia y do iedzenia umiarkowała, á do mowienia chęci przyczyniła

ON DIT aussi au figuré, *Il avait une avidité insatiable pour la lecture, qu'on ne pouvoit contenter.* Erat in eo inexhausta aviditas legendi, quæ satiari non poterat. *Cic.* MOWIĄ też *niewłaśnie*: nienasyconą chciwość miał do czytania, ktorey zádosyć uczynić nie można było.

AVIGNON, (*Ville de Provence sur le Rhosne, capitale du Comtat, où le Pape a un Legat qui en est Archevesque.*) Avenio Cavarum, *genit.* Avenionis, fœm. Avennicorum civitas, *genit.* Avennicorum civitatis, fœm. AWENION, Miasto Prowincyi nád Rhodanem stołeczne Hrabstwa tego, gdzie Papież ma Posła tameczym Arcybiskupem.

D'AVIGNON. Avenionensis & hoc Avenionen e. adject. AWENIONCZYK.

AVILA *sur l'Adaia*, (*Ville d'Espagne dans Castille la Vieille, avec Evesché suffragant de Compostelle.*) Abula. Arbácula & Albicella, *genit.* æ, f. AWILA nád Adeią, Miasto Hiszpańskie w starey Kastylii z Biskupstwem Suffraganią Kompostelli.

AVILLES, *ou* AVILES, (*Ville d'Espagne dans les Asturies d'Oviedo, vers l'embouchure de la riviere Nalon.*) Avilla, *genit.* Avillæ, fœm. AVILA Miasto Hiszpańskie w Astureyach Owiedoku, końcu rzeki Nalon.

AVILIR *quelqu'un*, V. act. (*Rendre quelqu'un méprisable & vil.*) Aliquem in contemtionem adducere, (adduco, adducis, adduxi, adductum.) act. *Cic.* WZGARDZONYM, kogo uczynić, podłym, upokorzonym.

s'AVILIR, (*Se rendre vil & méprisable.*) In contemtionem, *ou* in contemtum venire, *Cic.* ZPODLEC, znikczemnieć stać się wzgardzonym.

Il s'avilit de telle sorte, qu'on le méprisoit en toute occasion & tout ouvertement. Usque adeò eviluit, ut passim & propalam contemtui esset. *Suet.* Tak znikczemniał że nim wewszystkim y iáwnie pogardzano.

S'avilir devant Dieu, s'abaisser jusques au dernier mépris dans confidemtion de son néant Abjicere se in humilitatem coram Deo. Se vilem & nullius pretii facere coram Deo. Upokarzać się przed Bogiem, poniżać się aż do ostatniey wzgardy uważaiąc nikczemność swoię.

s'AVILIR, V. neut. (*Devenir de bas prix.*) Vilescere. Evilescere, (vilesco, is, vilui, *sans supin.*) neut. *Suet.* STANIEC, spaść z ceny.

s'AVILIR se dit figurèment des choses morales: comme *Le courage des soldats s'avilit durant la paix.* Militum animi marcent, *ou* marcescunt tempore pacis *Cels. Cic. Salust.* ZPODLEC mowi się *niewłaśnie*: iáko. Cnota żołnierska podleie pod czas pokoiu.

Les dignitez s'avilissent, quand elles sont possedées par de méchants sujets. Dignitates vilescunt, cùm tenentur ab indignis. Godność podleie gdy się złym dostaie.

AVILISSEMENT, subst. masc. (*Le bas prix des choses.*) Vilitas, *genit.* vilitatis, f. *Cic.* TANIOSC niska cena rzeczy.

AVILISSEMENT se dit au figure pour *Un grand mepris.* Despicientia, *genit.* despicientiæ, f. *Cicer.* PONIEWIERKA mowi się o wielkiey pogardzie.

Il est dans un grand avilissement. Abjectissimus est. W wielkiey iest poniewierce.

AUJOURD'HUY, adverbe de temps, (*qui marque le jour ou l'on est.*) Hodiè. adv. Hodiernâ die. abl. *Cic.* DZIS przysłowie czasu, wyrażaiące dzień w ktorym iesteśmy.

Le jour d'aujourd'huy. Hodierna dies, *genit.* hodiernæ diei. fœm. *Cic.* Dzisiaydnia, dzień dzisieyszy.

AUJOURD'HUY se dit aussi *D'un temps incertain, mais proche*, comme *Aujourd'huy le voicy, demain le voilà.* Modò ita affectus est, modò aliter. DZIS się też mowi, o czasie niepewnym ále bliskim, iako: Dziś tu, iutro tám iest.

Aujourd'huy sur le thrône, demain dans les fers. Modò rex, modò servos. Hodiè rex, cras servus. Dziś ná Tronie, iutro w kaydanach.

AUJOURD'HUY signifie aussi *Le siecle dans lequel on vit.* Hodiè. Nunc. adv. DZIS znáczy też wiek w ktorym żyiemy

D'AUJOURD'HUY. Hodiernus, a, um. DZISIEYSZY.

Le langage d'aujourd'huy. Sermo hodiernus. *Cic.* Dzisieysza teraznieysza mowa.

Y a-t-il personne qui soit aujourd'huy plus heureux que moy? Ecquis me vivit hodiè fortunatior? *Ter.* Czy iestże kto dziś szczęśliwszy nádemnie.

Comme l'on vit aujourd'huy Ut nunc sunt mores. *Ter.* Ják dziś, po teraznieyszemu żyią.

C'EST D'AUJOURD'HUY *que.* Nunc primùm. DZIS teraz dopiero.

Ce n'est pas d'aujourd'huy, que. Non id temporis est, cùm. °Jam olim. Jam pridem. adv. Nie dziś to dopiero, że

AVIRON, subst. masc. (*Longue piece de bois, plate par un bout & ronde par l'autre pour ramer sur les rivieres.*) Remus, *genit.* remi, masc. Palmula, *genit.* palmulæ, fœm. *Cic. Tibul.* WIOSŁO długie drewno z iednego końca płaskie á okrągłe z drugiego dla robienia ná rzekach.

Tirer à l'aviron, (faire avancer un bateau en ramant.) Cymbam remis propellere. *Cic.* Wiosłami robić áby statek szedł ná wodzie.

AVITAILLEMENT, subst. masc. (*L'action de fournir une place de vivres.*) Commeatuum suppeditatio, *genit.* onis, f. *Cic.* OPATRZENIE fortecy álbo miasta w żywność.

AVITAILLER *une place, ou une armée*, V. act. (*La fournir de vivres.*) Commeatus urbi, *ou* exercitui suppeditare, (suppedito, as, suppeditavi, suppeditatum.) act. *Cic.* Commeatus, *ou* cibaria in urbem, *ou* in exercitum importare, (importo, as, importavi, importatum.) *ou* invehere, (inveho, is, invexi, invectum.) act. *Cæs.* OPATRZYC fortecę żywnością álbo woysko

Une place bien avitaillée: bien fournie de vivres & de toutes choses necessaires pour soûtenir un siege. Commeatu & cæteris rebus probè munitum oppidum. *Cæs.* Forteca dobrze opatrzona w żywność y wewszystkie potrzeby dla wytrzymánia oblężenia.

AVIVER, V. act. (*Rendre plus vif & plus ardent.*) comme *Aviver le feu, comme font les mareschaux en jettant des gouttes d'eau sur le feu de leur forge, ou en le soufflant.* Ignem adjuvare, (adjuvo, as, adjuvi, adjutum.) act. *Liv.* ROZZARZYC żywszym gorętszym uczynić, iáko: Rozżarzyć ogień, iák czynią kowale skrapiaiąc ogień w kuźnicy álbo miechem dmąc na niego.

AVIVER signifie encore *Gratter & polir des figures de metal, pour les rendre plus propres.* Scalpere metallum, (scalpo, is, scalpsi, scalptum.) act. *Juv.* ZNACZY iészcze obrabiać polerować osoby z kruszco áby ie przystoynieysze uczynić.

AVIVES, subst. f. plurier. (*Maladie qui arrive aux chevaux, lorsque les glandes de la gorge leur enflent, ce qui les empesche de respirer & les fait mourir.*) Vivulæ, *genit.* vivularum, f. plur. ZOŁZY, Choroba co się koniom przydaie, kiedy im gruczoły w gardle nábrzmieią, co im odetchnąć niedá y zdychać muszą.

AULIQUE, subst f. (*Acte de Theologie, qu'on soustient lors qu'on est reçu Docteur, ainsi nommé parce qu'il se fait dans la Sale de l'Archevesché.*) Aulica, æ, fœm. AKT publiczny Teologiczney dysputy, ktorą ná Sali Arcybiskupstwa odprawuie ten, co Doktorem zostaie.

AULNAYE, subst. f. *on prononce* AUNAYE. (*Lieu planté d'aulnes.*) Alnetum, *genit.* alneti, neut. Locus alnis consitus, *genit.* loci alnis consiti, masc. *Colum.* OLSZYNA mieysce olszyną sadzone.

AULNE, subst. masc. *on prononce* AUNE. (*Arbre qui croist fort haut & dans des lieux humides.*) Alnus, *genit.* alni, fœm. *Virg.* OLSZA Drzewo wysoko wgorę rosnące ná mieyscach wilgotnych.

AULNE'E, subst. f. *on prononce* ANUE'E. (*Plante médecinale, qui a les feüilles comme le bouillon blanc.*) *les Medecins l'appellent* Enula. OMAN Ziele lekarskie liście do Dziewanny węższey maiące podobne Doktorowie náзywaią *Enula*

AUMALE, (*Petite ville de Normandie.*) Albamala, *genit.* Albamalæ, f. ALBA mała miasteczko Normandyi.

AUMELETTE, subst. f. (*Oeufs battus & frits dans la poële*) Intrita ova, & sartagine frixa, *genit.* intritorum ovorum, & sartagine frixorum, neut. plur. JAIECZNICA Jayca bite, y smażone w rynce.

AU-

AUMOSNE, subst.f. *on prononce* AUMôNE. (*Liberalité faite aux pauvres.*) stipis erogatio, *genit*, erogationis, f. *Cicer.* JAŁMUZNA hoyność świadczona ubogim.

Donner, ou faire l'aumosne à quelqu'un. Alicui stipem largiri, *ou* conferre. *Vlp.* *ou* erogare. *Cic.* Dać, czynić, iałmużnę komu.

Il fait de grandes aumosnes. Largè de suo effundit io egenos. Wielkie czyni iałmużny.

On luy a donné dix écus d'aumosne pour avoir des livres. Decem nummi illi erogati sunt ad emendos libros. **Pour avoir du bled.* Ad emendum frumentum *Cicer.* Dano mu dziesięć talerow iałmużny ná kśięgi. *Na kupienie zboża.

Demander l'aumosne. Mendicare, (mendico, as mendicavi, mendicatum.) neut. *Plaut.* Zebrać, prośić iałmużny.

Vivre d'aumosne. Mendicato vitam sustentare. Mendicando vivere. *Plaut.* Zyć z iałmużny.

Tendre la main pour avoir quelque aumousne. Porrigere manum ad stipem. *Sen.* Wyciągać rękę áby dostać iáką iałmużnę.

Qui demande l'aumosne. Mendicus, *genit.* mendici, m. *Cic.* Zebrak, co iałmużny prosi.

AUMOUSNER, V.act. *on prononce* AUMONER. (*Faire l'aumosne.*) Stipem, erogare, (erogo, as, erogavi, erogatum.) act. *Cic.* JAŁMUZNĘ dawać.

AUMOSNIER, masc. *on prononce* AUMôNIER. AUMOSNIER, f. adject. (*Qui donne bien l'aumosne.*) Erga pauperes beneficus, adject. *Cic.* JAŁMUZNIK, ktory rád iałmużny czyni.

AUMOSNIER, subst. masc. (*Officier Ecclesiastique, qui sert le Roy, les Princes & Prélats dans les fonctions qui regardent le service de Dieu.*) A largitionibus. Ab eleemosynis. URZĘDNIK, Duchowny Kapelan ktory służy Krolowi, Xiążętom, y Prałatom w powinnościach, ktore náleżą do służby Bożey.

AUMOSNERIE, subst. fem. *On prononce* AUMôNERIE, (*Office claustral des anciennes Abbayes, pour faire l'aumosne aux pauvres.*) Munus eleemosynarii, *genit.* muneris eleemosynarii, neut. JAŁMUZNICTWO Urząd Klasztorny dawnych Opactw dla czynienia iałmużny ubogim.

AUMUSSE, subst. f. (*Fourrure que les Chanoines portoient autrefois sur la teste & dont ils estoient tout couverts, & qu'ils ne portent maintenant que sur le bras*) Pelliceum amiculum, *genit.* pelliceι amiculi, neut. *Vulgairement.* Almutio, *genit.* almutiæ, f. MUCET Futro ktore Kanoniey zdawna nosili ná głowie y ktorym cale byli odziani, ktorego cáś teraz nie noszą tylko ná ręku.

(Il n'y a que les Chanoines de S. Victor, qui observent encore quelque chose de l'antiquité portans leurs Aumusses sur leur cou.) Jedni tylko kanonicy S. Viktora we Francyi ieszcze ten dawny zwyczay chowaią, nosząc to odzienie ná szyi.

AUNAGE, subst. masc. (*Mesurage des étoffes soit de laine ou de fil, sur l'aune.*) Ad ulnam mensio, *genit.* mensionis, f. Mensio *feul.* *Cic.* ŁOKCIEM mierzenie materyi czyli wełnianych czyli nicianych.

AUNE, subst. f. (*Baston d'une certaine longueur selon les differentes Provinces, dont on mesure les étoffes*) Ulna, *genit.* ulnæ, f. *Suet.* ŁOKIEC laska pewney długości według rozmaitych Kraiow ktorą mierzaią materye.

ON DIT proverbialement, *Mesurer tout le monde à son aune*, pour dire *Croire que tout le monde nous ressemble.* Suo modulo ac pede alios metiri. *Hor.* MOWIĄ przysłowiem: każdego ná swoy łokieć mierzyć, to iest: rozumieć że wszyscy są nám podobni.

Je sçay ce qu'en vaut l'aune, pour dire *J'ay eu de pareilles affaires.* Mihi usus venit. *Terent.* Expertus loquor. *Sen.* Wiem poczemu tego łokieć, to iest: Byłem y ia w tákich okolicznościach.

Je vous en donneray tout du long de l'aune, pour dire *Je vous feray tout le mal que je pourray.* Te probè versabo, *Plaut.* Dam ci tego zupełny łokieć iak długi, to iest dokuczę ci iák tylko będę mogł.

ON DIT d'un grand mangeur, *Il a toûjours dix aunes de boyaux vuides.* Esuritionum pater est. *Cat.* MOWIĄ o wielkim żarłoku. záwsze ma kiszki prożney ná dziesięć łokci.

AUNER, V.act. (*Mesurer à l'aune.*) Ulnâ metiri, (metior, itis, mensus sum.) depon. acc. MIERZAC łokciem.

AUNEUR, subst. masc. (*Celuy qui aune.*) Mensor, *genit.* mensoris, masc. *Colum.* MIERNIK, mierniczy, ten co mierzy

AUNIS, (*petit Païs dans la Saintonge, dont la Rochelle est la capitale.*) Alnensis, *ou* Alnetensis, *ou* Alniensis tractus, *gen.* Alnensis tractûs, *m.* ALNETENSKI Powiat w Santonach ktorego Rupella iest stolicą.

AVOINE, subst f. (*Espece de menu blé.*) Avena, *genit.* avenæ, f. *Virg.* OWIES zboża drobnego gatunek.

D'AVOINE. Avenaceus, avenacea, avenaceum. *Plin.* OWSIANY.

AVOIR, verbe auxilliaire, qui sert à conjuguer les autres Verbes Actifs, mesme le Verbe Substantif *Estre.* Sa conjugaison est tout-à fait irreguliere. *On la trouvera à la fin de ce Dictionnaire avec les autres Verbes irreguliers de nostre Langue. Mieć: słowo przydatkowe, ktore służy do konjugacyi słow inszych znaczących działanie, náwet y samego słowa istotnego iestem, Jego záś Konjugacya álbo nákłánianie cale pewnego prawa nie ma. *Znáydzie się ná końcu tego Dikcynnarza z inszemi słowami Francuskiemi koniugacyi nieregularney.

J'ay un Livre. Habeo librum. Est mihi liber. Mam kśięgę

J'ay nom Pierre, Je me nomme Pierre, Mon nom est Pierre. Mihi nomen est Petrus. Mihi est nomen Petri, *ou* Petro. *Plaut.* Mam Imię Piotr, Imię moie, Imię mi iest Piotr.

Avoir toûjours une mesme chose à la bouche. (*en parler toûjours.*) In ore aliquid semper habere. *Cic.* Zawsze toż samo mieć w gębie, o iednym wszystko mowić.

Quiconque m'agacera, aura sur ses doigts, & il sera chanté par toute la ville. Qui me commôrit, flebit & insignis totâ urbe cantabitur. *Horat.* Ktokolwiek mnie záczepi weźmie po palcach, y obnosić go będą po kolędzie.

Avoir bien de quoy, posseder des richesses, comme *Il a bien de quoy* Constitutus est benè de rebus domesticis. *Cic.* *(le contraire est* Huic tenues sunt opes. *Il a peu de bien.* *Cicer.* Mieć o czym, mieć się dobrze bogato. *przeciwna iest: mieć mało fortuny.

Nous n'avons ni soldats ni argent. Sumus imparati cùm à militibus, tùm à pecuniâ. *Cicer.* Niemamy ni żołnierze, ni pieniędzy.

On m'a apporté la nouvelle, que vous n'aviez plus de fievre. Mihi nuntiatum est te planè febri carere. *Cicer.* Nowinę mi przyniesiono żeś już nie miał gorączki.

N'avez-vous rien à me commander? Nunquid me vis? *Plaut.* Niemasz mi nie rozkazać.

Le verbe *Avoir* se joint à quantité d'Infinitifs avec la particule *à*: To słowo Francuskie kładzie z wielą słow w sposobie nie określonym w języku Francuskim z tą partykułą *à*.

Je n'ay rien à vous escrire touchant vostre frere. De fratre nihil haben ad te scribere. *Cic.* Niemam co ci napisać o bracie twoim.

Voilà à peu prés les objections que j'avois à faire touchant la nature des Dieux. Hæc ferè objicende habui de naturâ Deorum. Te są prawie zarzuty, ktorem miał czynić względem przyrodzenia Bogow.

Lorsque le verbe *Avoir* est precedé d'*y* on le rend necessarement en Latin par le verbe *Sum*: comme. Kiedy przed tym słowem kładzie się *y* wyrażać się powinno przez słowo *iestem.*

Il n'y a personne dont la compagnie me soit plus agréable, que la vostre. Est nemo quîcum sum libentius quàm tecum. *Cic.* Niemasz nikogo, czyieby towarzystwo milsze mi było nad twoie.

Il y a un défaut que quelques personnes affectent. Est vitium quod nonnulli de industriâ consectantur. *Cic.* Iest wadá táká, w ktorą się ludzie radzi wprawuią.

Il y a des recontres où assurement il est plus avantageux de perdre que de gagner. Est, ubi profectò damnum præstet facere, quàm lucrum. *Plaut.* Są okazye, w ktorych zapewnie pożyteczniey iest przegrać, niż wygrać.

Il y a un an que, c'est à dire *Depuis un an.* Uno ab hinc anno. Rok iest iako: to iest, iuż to rok temu.

Il n'y a que la vertu qui soit aimable, c'est à dire, *La vertu seulement est aimable.* Virtus solùm, ou sola amanda est. Niemasz tylko cnotá ktorá iest godná miłości, to iest: sama tylko cnotá godná kochania.

Il n'y a que deux ans, c'est à dire, *Depuis deux ans seulement.* Duobus ab hinc annis solùm. Niemasz tylko dwá láta to iest: Od dwoch lat tylko.

AVOISINER, V.act, (*Estre voisin, estre situé auprès.*) In vicinitate versari, (versor, aris, versatus sum.) depon. Attingere.

Contingere,(tingo,is,rigi,tactum.)act.acc.*Cicer.* W ſąſiedztwie być,być ſąſiadem bliſko położonym.

(Vieux mot.) Słowo ſtare.

AVORTEMENT,ſubſt,maſc.terme de médecine,(*qui ſe dit d'une femme qui accouche avant terme,& dont le fruit ne vient pas à bien*)Abortus,*genit.*abortûs,maſc.Abortio *genit.* abortionis, f. *Cic.* PORONIENIE termin doktorſki, mowi ſię o niewieście ktora porodzi przed czaſem,y ktorey płod niedoſzedł dobrze.

Procurer un avortement. Abigere partum. *Cic.* Poronić chcąc,zepſuć ſię dobrowolnie, ſkazić płod.

AVORTER,V.neut. (*Pouſſer ſon fruit dehors avant le terme ordinaire.*) Abortum facere,*ou* pari.*Plin-Jun.* PORONIC niechcąc,porodzić płod niedoſzły.

*Faire avorter.*Abortum inferre,*ou* creare,*ou* facere. activ. dat.*Colum.* Poronienie komo czynić.

Se faire avorter, ſe procurer un avortement. Sibi partum, *ou* fetum abigere.*Cic.* Skazić płod w ſobie, poronienie ſobie uczynić.

Qui fait avorter,qui a cet effet, (parlant de certaines herbes, ou *remedes.)* Partum abigens, *genit.* partom abigentis, omn. Poronienie czyniące,co ten ſkutek mà,mowiąc o niektorych lekarſtwach y ziołach.

*Pline dit que les mauves font avorter.*Plinius dicit malvas eſſe abortivas.*Plin.*Pliniuſz mowi że ślaz czyni poronienie

AVORTER,au figuré. (*parlant des deſſeins & des entrepriſes qui echouent.*)Abortum facere.*Plin.* PORONIC *niewłaśnie* mowiąc o zamyſłach,y zadach ktore ſię rozchwicią rozeydą.

Faire avorter les deſſeins des ennemis. Hoſtium conſilia frangere.*Cic.*Rozchwiać,rozpędzić,rozbić rady nieprzyiacioł

AVORTON,ſubſt.maſc. (*Qui eſt né avant le temps.*)Abortivus fetus,maſc.*Horat.Suet,* PORONIONY płod, poronek,porzutek.

ON DIT dans le figuré *Vous n'eſtes encore qu'un avorton,* (*lors qu'on repouſſe la temerité d'un jeune homme qui veut faire l'entendu*) Tu adhuc lacticoloſus. Tu nec *mu* nec *ma* potes pronuntiare.*Petr.* MOWIĄ *niewłaśnie* ieſzcześ ty za ledwie ieſt pomiotek; płod nie donoſzony,uſkramiaiąc zuchwałość młodziká iakiego, ktory o ſobie ſiłá rozumie.

ON DIT auſſi *Un avorton de l'eſprit, une production de l'eſprit,qui n'eſt qu'ébauchée, & qui n'eſt point arrivée à ſa perfection.* Abortivus ingenii fetus,maſc. Crudum & præmaturum ingenii opus. MOWIĄ też poronek dowcipu o dziele to ieſt piśmie iakim, ledwie tylko poczętym, á do doſkonałości nieprzywiedzionym.

AUPARAVANT, adverb. (*Avant.*) Antè. Anteà.Prius. adv.*Cic.* PIERWEY w przody.

(*Ne falloit il pas m'avoir communiqué cette affaire auparavant?* Non-ne prius communicatum oportuit? *Ter.* Nie trzebá było pierwey mi ſię z tym powierzyć.

L'on peut remarquer qu'*Auparavant* ne doit jamais eſtre ſuivi d'un *que*,en noſtre Langue.) Może uważyć że to ſłowo *wprzody* nigdy poſobie niemá tego ſłowá *niżeli* w Francuzkim.

AUPRES prépoſition, (*Proche.*)Propè,*Cic.*Propter.*Ter.* *Propter patrem cubantes.*Couchans auprés de leur pere.* *Juxta viam.*Le long du chemin.* *Juxta ripam.*Sur le bord.* *Secus fluvios *Auprès des rivieres.* *Secundùm mare. *Auprès de la mer.* PRZY wedle *Leżąc przy oycu.*Wedle drogi.*Przy lądzie. *Przy rzekach. *Wedle morzá.

*Je ſuis aupres de vous.*Juxta te ſum. Jeſtem przy tobie.

AUPRES eſt quelquefois adverbe: comme *Je viens d'icy auprés,*ou *d'icy près.*Non longè hinc venio.*Plaut.*Przy ieſt czaſem przyſłowie, iako przychodzę zpodlá albo od podlá.

*Icy auprès,*ou *Auprès d'icy.* E proximo. De proximo. Tu w podle.

Tout auprès de le porte. Proximè januam. Zaraz wedle drzwi.

Qui demeure auprès, (d'un lieu.) Accola,*genit.*accolæ,m. *Liv.* Mieſzkaiący wedle mieyſca iákiego ſąſiad.

AVRANCHES, (*Ville Epiſcopale de la baſſe Normandie.*) Abrincæ, *genit.*Abrincarum,f. pl. ARBORYK Miaſto Biſkupie,w niſzey Normandyi.

D'AVRANCHES Abrincenſis & hoc Abrincenſe,adject. ARBORYCKI Arboránin.

AUREOLE, ſubſt.f. (*Courronne qui eſt donnée aux Saints*) Aureola,*genit.* aureolæ, fœm. WIENIEC koroná ktorą Swiętym dáią,

(Terme de Theologie.) Termin Teologiczny.

AURICULAIRE,maſc. & f.adiect. **Le doigt auriculaire,* (*qui ſert à nettoyer l'oreille.*)Auricularis digitus, *genit.*digiti auricularis,maſc.*Celſ.* DO UCHA Palec oſtatni mały ktory ſłuży do chędożenia uchá.

ON DIT dans l'Egliſe. *La Confeſſion auriculaire, (qui ſe fait en ſecret à l'oreille d'un Preſtre.)* Confeſſio auricularis. MOWIĄ w Kościele Spowiedź do uchá; ktorá po cichu do uchá Kapłank ſię czyni.

AURYK,(*petite ville d'Allemagne,dans la Friſe Orientale.*)Auricum,*genit.*Aurici, neut, AURYK miaſteczko niemieckie w Fryzyi wſchodniey.

AVRIL,*ou* LE MOIS D'AVRIL,ſubſt maſc.(*Le quatriéme Mois de l'année,ſelon noſtre ſupputation, & le ſecond ſelon les Anciens Romains,qui commençoient leur année par le mois de Mars.*) Aprilis, *genit.* Aprilis, maſc. KWIECIEN, czwarty mieſiąc roku według naſzey liczby, á wtory według dawnych Rzymian, ktorzy zaczynali rok ſwoy od Márcá.

AVRILLAC,(*Ville de la baſſe Auvergne.*)Aureliacum,*genit.* Aureliaci,neut. AURELIAK Miaſto niſkiey Alwernii.

Qui eſt d'Aurillac. Aureliacenſis & hoc Aureliacenſe adject. AURELIACKI, Aurelianin.

AURORE,ſubſt.fœm.(*Lumiere qui paroiſt avant le lever du Soleil, & dont les Poëtes ont fait une Divinité.*) Aurora, *genit.* Auroræ,fœm.*Cic,* JUTRZENKA światło ktore przed wſchodem ſłońcá ſię pokazuie,y ktore Boginią czynili Poetowie.

AURONE, ſubſt.fœm.*on prononce* AURÔNE. (*Eſpece de plante toûjours verte.*)Abrotonum,*genit.*abrotoni,neut.*Plin.* BOZE Drzewko,rodzay zielá,ktore zawſze ieſt zielone.

*Vin d'Auroſne.*Abrotonites vinum,*genit.*vini abrotonitæ, neut Wino z Bozego Drzewká przyprawne.

AUSBOURG,(*Ville impériale d'Allemagne dans la Suabe*) Auguſta Vindelicorum. AUSZPURG miaſto Ceſarſkie niemieckie Swewiy.

D'AUSBOURG,.Auguſtanus,a,um. AUSZPURSKI,Auſzpurczyk.

AUSONE, *ou* AUXONE, (*Ville du Duché de Bourgogne ſur la Sône.*)Auxonia,*genit.*Auxoniæ,fœm. OXONIA Miaſto Xięſtwá Burgundyiſkiego nad Soną.

AUSPICES,ſubſt.maſc plurier.(*eſpece d'Augure.*) Auſpicium,*genit.*auſpicii,neut.*Cic.* WIESZCZBA,wrozki ſpoſob.

(C'eſtoit chez les Anciens une eſpece d'Augure,lors qu'ils conſidéroient le chant,& le vol des oiſeaux,pour ſçavoir ſi une entrepriſe qu'ils avoient méditée ſeroit heureuſe ou malheureuſe. Pline atribuë l'invention de cette divination à Tireſias de Thebes.) Był u dawnych wrożenia ſpoſob,gdy uważali głos,y lot praſtwk, wnoſząc z tego czyli to co zamyślali ſzczęśliwie, álbo nieſzczęśliwie ſię powiedzie, Pliniuſz wynalezienie tego wrożenia przypiſuie Tyrezyaſzowi Tebanſkiemu.

*Prendre les auſpices.*Facere auſpicium.*Liv.* Wrożbę bráć *Rompre les auſpices.* Diſſolvere auſpicia. *Cic. ou* dirimere. *Plin.* Rozerwać przerwać wrożbę.

AUSPICES ſignifient maintenant *Une occaſion,*ou *des circonſtances favorables ou malheureſes.*Auſpicium,*genet.*auſpicii,neut.(*on dit* Malo auſpicio.*Sous de mauvais auſpices* Bonis auſpiciis, *Sous d'heureux auſpices.*) WIESZCZBA teraz znaczy powod dobry,álbo zły;zá złym powodem,zá ſzczęśliwym powodem.

Sous vos auſpices. Auſpice te. Zá twoim powodem.

AUSSI, (*Conjonction comparative, augmentative & aſſomptive.*) Etiam.Quoque.itidem.Item. *Cic, Plaut.* TAKZE też iako też: konjunkcya porownania, przyczyniania, y przybierania.

On predit les eclipſes du Soleil, auſſi bien que celles de la Lune. Solis defectiones, itemque Lunæ prædicuntur. *Cicer.* Opowiadaią zaćmienia ſłoneczne, także tez y Xiężycowe.

*On a rendu des honneurs au Prince auſſi grands qu'ils ſe pouvoient.*Principi quantus maximos poterat,honos habitus eſt. *Cic.* Oddano cześć Pano taką iak tylko możná było.

*Faire la *guerre auſſi bien en hiver qu'en eſté.* Juxta hieme atque æſtate bella gerere. Woiować tak zimie iako y lecie.

Auſſi bien les bons que les meſchâns. Juxta boni, malique. Ták źli,iáko y dobrzy.

Ils voient auſſi bien la nuit que le jour. Noctibus æquè,

quàm

quàm de die cernunt. *Plin.* Widzą tak wnocy iako y wdzień.

Je suis aussi sçavant sur cela que toy. Juxta tecum æquè scio. *Terent.* Tak wiele w tym umiem, iako y ty.

Ils tuent les femmes aussi bien que les hommes. Trucidant fœminas pariter ac viros; *Ceux qui sont armez, comme ceux qui ne le sont pas.* Armatos pariter ac inermes. *Liv.* Zabiiaią tak białogłowy iako y mężczyzny; tak zbroynych iako y bezbronnych.

AUSSI, (*Encore, outre cela.*) Præterea. Insuper, adv. *Cicer.* Jeszcze, prócz tego.

Nous avons aussi cét avantage, que, &c. Illud quoque nobis accidit commodum. *Cic.* Jeszcze y ten mamy zysk, że.

AUSSI, (*Conjunction assomptive pour rendre raison d'une chose.*) Nam. Namque. Enim. Etenim, quippe. Też, iako też koniunkcya przybrania dla dania przyczyny czego.

Allez-vous en, aussi bien que feriez-vous icy? Abi; nam quid hic tu agas? *Ter.* Idź, cożbyś też tu czynił?

Aussi je croy que l'immortalité m'est acquise, si ma joye n'est point troublée. Nam mihi immortalitas parta est, si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit. *Terent.* Iak też rozumiem że mi iest pozyskana nieśmiertelność, ieżeli radość moia pomieszana nie będzie.

Aussi bien quel besoin avoit-il de moy? Quid enim ille erat indigens mei? *Cic.* Iakoż też w czym że mnie potrzebował.

AUSSI-TOST *que*, (*D'abord que.*) Statim atque. Simul atque. *Cic.* IAK prętko, iak tylko, zaraz iak.

Aussi tôt que le jour parut, ou *Si-tôt que le jour parut*, ou *Si-tost qu'il fit jour.* Ubi primum illuxit. *Cæs.* Iak tylko dzień się pokazał, skoro dzionek.

Aussi-tôt qu'il fut hors de charge. Simul primum magistratu abiit. *Liv.* Jak prędko z urzędu zeszedł.

Aussi-tôt qu'il eut le vent de cela, il sortit de Rome. Quod is simul atque sensit, Româ profectus est. *Cicer.* Jak tylko wiatr go o tym zaleciał, wyiechał z Rzymu.

AUSSI TOT, (*Incontinent.*) Illicò. Continuò. Statim. Repentè. adv. *Cic.* WNET, zaraz, niebawiąc.

ON DIT proverbialement *Aussi-tôt dit aussi tost fait.* Dictum ac factum. Dictum, factum. *Ter.* MOWIĄ przysłowiem: Tylko co rzeczono, zaraz się stało.

Aussi-tôt pris, aussi-tôt pendu. Captus, ac suspensus. Tylko co go złapano, zaraz obieszono.

AUSTE'RE, masc. & fœm. en terme de physique, (*parlant d'une saveur aspre qui cause un resserrement dans la bouche, comme le vitriol & l'alun.*) Austerus, austera, austerum. CIERPKI mowiąc o smaku iakim ostrym, ściśnienie w ustach sprawuiącym iako koperwas, y hałun.

Un goût austère, ou plustost *Un gout aspre.* Gustus austerior. *Colum.* *Vinum austerius. *Colum.* *Vin aspre & dur.* Smak ostry, á bardziey smak cierpki. *Wino cierpkie.

AUSTE'RE se dit au figuré pour *Un homme severe, rigide, qui ne pardonne rien.* Austerus. Severus, a, um.) OSTRY się mowi o człowieku surowym ktory nic nieprzepuszcza.

Sa vie comme son discours estoit austere & dure. Ut vitâ, sic oratione durus. Tak życie iak mowa iego ostra była.

Un visage austére. Severus ac tristis vultus. *Cic.* Twarz surowa.

Un homme austére, qui mene une vie austére & pénitente. Homo vitam duram & austeram agens. *Ter.* Człowiek surowy ktory życie prowadzi surowe, y pokutne.

AUSTE'REMENT, adv. (*D'une maniere dure & austére*) Austerè. *Cic.* SUROWO, ostro, przykrym sposobem.

AUSTE'RITE', subst. fœm. (*Sévérité, rigueur.*) Austeritas. Severitas. Asperitas, *genit.* atis. fœm. *Cic.* SUROWOSC, ostrość, przykrość.

Les AUSTE'RITEZ *de la penitence.* Corporis afflictationes, *genit.* corporis afflictationum, f. pl. *Cic.* OSTROSCI pokutne.

AUSTRAL, masc. AUSTRALE, f. adiect. (*Méridional, qui est du costé du Midy.*) Australis & hoc australe, adject. *Cic.* POŁUDNIOWY, co iest od południowey strony.

AUSTRASIE, (*Ancien royaume dont la Lorraine faisoit une partie.*) Austrasia, *genit.* Austrasiæ, f. AUSTRAZYA dawne Krolestwo, ktorego część czyniła Lotaryngia.

AUSTRICHE, *on prononce* AUTRICHE, (*Païs d'Allemagne & le seul Archiduché de l'Europe sur le Danube, dont Vienne la capitale.*) Austria, *genit.* Austriæ, fœm. AUSTRYA, Rakusy Kray Niemiecki, y iedyne Arcy Xięstwo Europy, nád Dunaiem ktorego Wiedeń iest Stolicą.

D'AUSTRICHE. Austriacus, Austriaca, Austriacum. AUSTRYACKI, Rakuski.

AUTAN, subst. masc. (*Vent qui souffle du costé du Midy.*) Altanus, *genit.* Altani, masc. Notus, *genit.* Noti, masc. *Plin. Virg.* WIATR południowemu poboczny, wiatr zdołu.

AUTANT, Adverbe relatif qui sert à expliquer deux choses égales, & se rend en Latin par ces mots, *Æquè, Adæquè, Peræquè, Tam, Tantum.* TYLE Tak wiele przysłowie oddawaiące służące do wyrażenia dwuch rzeczy rownych sobie y wyraża się przez słowa *ile, tyle, iak wiele, tak wiele.*

Je suis autant homme que vous. Tam ego homo sum, quàm tu. *Plaut.* Tak wiele, Takem iest człowiek, iako y ty.

Il est autant sçavant qu'on le peut. Tam est doctus, quàm qui doctissimus. *Cic.* Tyle iest uczony, ile być można.

Je suis autant vostre ami, qu'aucun que ce soit. Tam sum tuus amicus, quàm qui maximè. *Cic.* Tak wielem iest twoy przyiaciel, iak kto inszy naywięcey.

Nous ressentons autant la joye & la douleur de nos amis que la nostre propre. Et lætamur amicorum lætitiâ æquè ac nostrâ, & pariter dolemus angoribus. *Cicer.* Czuiemy tyle wesele albo smutek przyiaciół naszych ile nasze własne.

La vieillesse a autant de plaisirs qu'il luy en faut. Senectus delectatur tantùm quantùm sat est. *Cicer.* Starość ma tyle pociechy ile iey trzeba.

Autant amy de l'un que de l'autre. Æquè utriusque necessarius. *Cic.* Ile iednego tyle drugiego przyiaciel, y tego, y tego.

Autant que je pourray, Autant qu'il me sera possible. Quoad facere potero. *Cic.* Ile tylko będę mogł, ile możności mocy.

Il vaut autant qu'un champignon pourri. Tanti est, quanti est fungus putidus. *Plaut.* Tyle wart, ile grzyb zgniły.

Il a autant & plus de bien que luy. Est illi tantum, & plus etiam. *Cic.* Tyle y nád to ma dobr ile tamten.

Il a esté acheté tout autant. Tantidem emptus. *Ter.* Kupiono go za tyleż właśnie.

En autant de paroles, que les Stoiciens. Totidem verbis, quot Stoici. *Cic.* W tylu własnie słowach, iak Stoicy.

Deux fois autant. Alterum tantum. **Trois fois autant.* Tertium tantum. Dwa razy tyle, tyle dwoie. *Tyle troie.

Estre condamné à payer deux fois autant, quatre fois autant. Condemnari dupli, quadrupli. *Cat.* Być osądzonym aby zapłacić tyle dwoie, tyle czworo.

Les corneilles vivent neuf fois autant que nous, & les cerfs quatre fois autant que les corneilles. Cornices novies nostras superant ætates, & cervi quadruplùm. Wrony żyią dziewięć razy tyle ile my, á ielenie cztery razy tyle, ile wrony.

On les vend parmi nous cent fois autant. Apud nos centuplicatò veneunt. *Plin.* U nas ie przedaią sto razy za tyle.

Autant que la misere des temps le pouvoit permettre. Pro eo ut, ou prout temporis difficultas tulit. *Cic.* Ile nieszczęśliwość czasów pozwolić mogła.

Je te rendrai mille fois autant si je vis. Sexcenta tanta reddam si vivo tibi. *Plaut.* Oddam ci Tysiąc razy tyle bylem pożył.

Quand mesme il faudroit perdre une fois autant. Etiamsi alterum tantum perdendum est. *Plaut.* **Trois fois autant.* Tria tanta. **Quatre fois autant.* Quatuor tanta. Gdyby się ieszcze raz tyle stać miało. *Tyle troie. *Tyle czworo.

Autant de gloire que de vertu. Tantùm gloriæ, quantùm virtutis. Tyle sławy, ile cnoty.

Autant de couronnes que de victoires. Tot coronæ quot victoriæ. Tyle Koron, ile zwycięstw.

Autant joint à un verbe d'*estime* & de *prix*, ou au verbe *Importer.* Tyle z słowem szacowania, álbo ceny álbo z tym słowem: *należy.*

Je vous estime autant que mon frere. Tanti te æstimo quanti meum fratrem. Tyle cię ważę iak swego Brata.

Je l'estime autant que je dois. Tanti illum facio quanti debeo. Tyle go ważę, ilem powinien.

Il est autant estimé, qu'aimé. Tanti æstimatur, ou fit, quantum amatur. Zarowno go y kochaią y ważą.

AUTANT se dit proverbialement en ces façons de parler, TYLE mowi się przysłowiem w tych sposobach mowienia.

Autant de temps gagné, autant de peine épargnée. Tantum compendii operæ, ou temporis. *Plin.* Tyle czasu pozyskanego, tyle pracy umnieyszoney.

C'est autant de gagné. Tantum lucri est. Tyle zysku.

Autant en emporte le vent. Ventis verba fundis. *Lucr.* Tyle tego na wiatr.

Autant bien battu que mal battu. Idem erit malè excapto, quàm qui pessimè, Tyle dubrze, iak zle pobić.

Je fais autant de cas de luy que de la bouë des ruës, ou *que de la bouë de mes souliers.* Pro stercore illum habeo. Tyle stoie oniego iak o błoto ná ulicy, álbo iak o błoto ná trzewikach moich.

Autant de testes, autant d'avis. Quot homines, tot sententiæ. *Ter.* Ile głow tyle zdania, rozumow,

Autant en dit le renard du raisin, Il est encore trop verd. Sic vulpes discedens ait, Nondum matura, nolo acerbam sumere. *Phad:* Tylo też lisoka u iagodach rzekłá, że iesżcze zbyt zielone niedojrzałe.

D'AUTANT PLUS. Eo magis. TYM BARZEY.

Parce que je vous aime, j'ay d autant plus de de soin de ce que vous faites. Quòd te amo, eò magis quæ agis, curæ sunt mihi *Terent.* Ze cię kocham tym barziey przestrzegam tego, co czynisz.

La voix a d'autant plus de force, qu'elle sort avec impetuosité. Eò clarior est vox, quò est missa contentiùs. Głos tym więcey má siły, im barziey pędem wychodzi.

Il est d'autant plus aimable. Eò est amabilior. Tym bardziey iest miły.

D'AUTANT MOINS. Eò minùs. TYM MNIEY

D'autant plus que. Eò magis quòd, *avec l'indicatif.* Tym bardziey że.

D'AUTANT *que*, (*Parceque.*) Quia. Quòd. ILE ZE, zwłaszczá.

AUTEL, subst. masc. (*Lieu élevé sur lequel on fait un sacrifice.*) Ara, *genit.* aræ, fœm. Altare, *genit.* altaris, neut. *Cic.* OŁTARZ micysce wyższe gdzie ofiarę czynią.

Estre à l'autel, (Sacrifier actuellement.) Sacrum facere, Być u ołtarzá, Ofiarę téecę samą czynić.

AUTEL se dit proverbialement: on dit qu'*On doit estre ami jusques aux autels,* pour dire qu'*On ne doit pas servir ses amis aux dépens de sa conscience.* Amicus ad aras. OŁTARZ mowi się przysłowiem. Mowią: że trzebá być przyiacielem aż do ołtarzow, áż po ołtarze; to iest: że nikt nie powinien służyć przyiaciołom swoim własnym sumnieniem.

Elever autel contre autel, pour dire *Faire une division dans l'Eglise.* Aram erigere, contra aram. Stawiać ołtarz przeciwko ołtarzowi, to iest: Odszczepieństwo w Kościele uczynić.

AUTEUR *mieux qu'* AUTHEUR, subst. masc. (*Qui a produit une chose.*) Effector. Conditor, Molitor. Creator. Procreator, *genit.* oris, masc. Architectus, *genit.* architecti, m. *Cic.* SPRAWCA ten ktory rzecz iáką czyni Autor.

AUTEUR, (*se dit en particulier de ceux qui sont les inventeurs de quelque chose.*) Auctor, *genit.* auctoris, masc. *Cicer.* AUTOR osobliwie mowi się o tych, ktorzy są wynálezcami czego.

AUTEUR, (*Chef de parti, d'une opinion, d'une conspiration, & d'un bruit qui court.*) Auctor, *genit.* auctoris, masc. *Cicer.* SPRAWCA Powod strony iákiey, zdania, spiknięnia, y wieści iákiey puszczoney.

Les Auteurs des religions. Auctores & magistri religionum. *Cic.* Powodowie Zákonow.

Ce n'est pas un meschant Auteur sur la Physique & sur la Morale. Non sordidus auctor naturæ verique. *Horat.* Niezły to Pisarz o przyrodzeniu, y obyczaiach.

Nous apprenons tous les jours de bonnes nouvelles sans autre auteur que le bruit commun. Nos quotidie quæ volumus audimus, sed adhuc sine capite, sine auctore, nisi rumore nuntio. *Cicer.* Codzień odbieramy dobre nowiny, niewiedząc skądby wyszły, oprocz wieści powszechney.

AUTEUR *d'une race, d'une famille, (Qui fait souche.)* Generis alicujus auctor. *Cic.* POCZĄTEK domu plemienia iákiego, od ktorego się krzewi Imię.

Il est l'auteur de sa fortune. Ex se natus est. *Tacit.* Ipse sibi fortunam finxit. *Plaut.* Początkiem sam iest szczęścia swego

AUTEUR en terme de litterature, (*se dit de tous ceux qui ont mis quelque ouvrage en lumiere.*) Auctor. Scriptor, *genit.* oris masc. *Cic.* AUTOR terminem náuk mowi się o tych wszystkich ktorzy wydali ná świat pisma iákie.

Un auteur qui a bien de la grace & de la politesse. Venustissimus & politissimus scriptor. *Cicer.* Autor maiący w sobie wiele przyiemności, y poloru.

Un tres bon Auteur. Optimus auctor. *Cic.* *(*le contraire est* Malus auctor, *Un meschant,* ou *mauvais auteur.*) Autor bardzo dobry. *Przeciwna iest zły autor, ladaco.

AUTEUR, (*Celuy qui conseille & qui persuade une chose bonne ou mauvaise.*) Auctor. Suasor, *genit.* oris, masc. *Cic.* RADZICIEL ten co doradza do czego czyli to złe czyli dobre.

L'auteur d'un crime. Auctor criminis. *Mart.* Sprawca zbrodni.

AUTHENTIQUE, adject. masc. & f. (*Solemnel, célebre.*) Authenticus, a, um. *Vlp.* PEWNY, iawny, dowodny.

(Ce mot est purement Grec, & signifie *Qui a de l'autorité, & qui merite qu'on y ajoute foy.* To słowo cale iest greckie y znácay to co ma powáżność, y godne iest wiary.

Une chose authentique. Res certæ fidei. *Cic.* Rzecz pewna dowodna,

AUTHENTIQUE en terme de jurisprudence. *Une chose authentique, (qui est revestuë de toutes les formes, parlant d'un acte.)* Instrumentum authenticum & certæ fidei. AUTENTYCZNY, terminem prawnym to iest według prawa nápisane mowiąc o áktach prawnych.

ON APPELLE AUTHENTIQUES, *les nouvelles Constitutions de Justinien, depuis qu'on a reçu l'edition d'Accurse.*) Authentica, *genit.* Authenticorum, neut. plur. *Vlp.* NAZYWAIĄ Autentyki ustawy nowe Justyniana, według wydania Akurcego.

AUTHENTIQUEMENT, adv. (*Solemnellement, d'une maniere authentique.*) Palàm & publicè. adv. Summâ fide. abl. AUTENTYCZNIE, iáwnie, prawem dowodnym.

AUTHENTIQUER *un acte,* V. act. dans le Droit, (*Le rendre authentique, le revestir de toutes ses formes.*) Alicui scripto fidem & auctoritatem dare. AUTENTYKOWAC pismo iákie, w prawie: według formy prawney go zewszystkim obwarować.

ON DIT aussi en droit, *Authentiquer une femme, (la declarer convaincuë d'adultere & la condamner selon* l'AUTHENTIQUE, ut nolli, *qui est la* 134. *Nouvelle de Justinien; à perdre sa dot & ses conventions matrimoniales, à estre rasée & enfermée dans un convent.*) Mulierem adulterii compertam juxta Authenticam *ut nulli* damnare. MOWIĄ też w prawie: Autentykować białogłowę: Deklarować ią przekonaną o cudzołostwo według Autentyki *ut nulli* ktora iest 134. Nowa Justyniana, ná utracenie posagu y wszystkich zápisow ślubnych, ná ogolenie, y zámknięcie do Klasztoru.

AUTOGRAPHE, adject. masc. & f. (*Ecrit de la propre main d'une personne.*) Autographus, a, um. *Suet.* WŁASNA ręka pisanie własney ręki.

(Ce terme est d'usage parmi les Notaires.) Ten termin iest w używaniu u Pisarzow urzędowych.

AUTOMATE, subst. masc. terme de Méchanique, (*Machine qui se remuë d'elle-mesme comme les montres.*) Automatum opus, *genit.* automati operis, neut. *Suet.* SAMORUSZNA sztuka, iako zegarki termin rzemieślnicy.

ARTISAN *qui fait des automates.* Automatarius faber, *genit.* automatarii fabri, masc. SZTUK samoruszných rzemieślnik.

AUTOMNAL, masc. AUTOMNALE, fœm. adject. (*d'Automne.*) Autumnalis & hoc autumnale, adject. *Plin.* JESIENNY, JESIENNA.

AUTOMNE, subst. f. *mieux que m. on prononce* AUTONNE, (*Troisiéme partie de l'Année, ou l'on recueille les fruits & les vins.*) Autumnus, *genit.* autumni, masc. *Hor.* JESIEN trzecia część roku, w ktorey zbieraią owoce y wina.

Il y eut une Automne si pestilencielle, qu'il mourut trente mille personnes à Rome. Pestilentia fuit unius autumni, quâ triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt. *Suet.* (comme qui diroit *Qui furent écrits sur les registres de la déesse Libitine qui présidoit aux funerailles.*) Ták zaraźliwa była iesień, że trzydzieści tysięcy osob umarło w Rzymie. Jákoby kto rzekł że byli zápisani w regestr Bogini Libityny ktora zwierzchność miała nád pogrzebami.

L'equinoxe d'Automne. Æquinoctium autumnale. Porownanie dnia z nocą Jesienne.

La saison de l'Automne. Autumnitas, *genit.* autumnitatis, fœm. *Cic.* Jesienna chwila, pora.

AUTORISATION, subst. f. Terme de Palais, (*le pouvoir qu'un Mari donne à sa femme, pour une obligation &c.*) Auctoritas, atis, fœm. DANIE władzy, *Autoryzacya.* Termin prawny. Moc ktorą mąż żonie daie do tranzakcyi iákiey.

AU-

AUTORISER, V. act. (*Donner puissance & autorité à quelqu'un.*) Auctoritatem alicui tribuere. *Cic.* DAC moc albo władzę komu.

AUTORISER *une chose*, (*luy donner de l'autorité, du poids, la faire valoir.*) Alicui rei auctoritatem tribuere. act. *Cicer.* POWAGĘ moc dać rzeczy iakiey.

Le vice s'autorise par l'exemple du Prince. Vitium exemplo Principis invalescit. Niepraw ość gorę bierze z przykłada Páńskiego,

Autoriser le crime par l'impunité. Patrocinari crimini impunitate. *Quint.* Obronę dać występkom niekarnością.

J'autorisois moy-mesme les mauvais traitement qu'on luy faisoit, dont ma colere se repaissoit agréablement. Injuriis illius advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam. *Petr.* Dałem obronę sam złościom, ktore mu wyrządzano, pasąc tym skwapliwość moię.

Nos ancestres n'ont pas permis que les femme pussent faire la moindre chose mesme en particulier, sans estre autorisées de leurs maris. Majores nostri nullam ne privatam quidem rem agere feminas sine virorum auctoritate voluerunt. *Liv.* Praodkowie náśi niedopuszczali áby białagłowy mogły co v náymnieyszego czynić niemaiąc nátomocy od mężow swoich

AUTORITÉ, subst. f. (*Pouvoir, credit.*) Auctoritas, *genit* auctoritatis, f. *Cic.* POWAGA moc władza zwierzchność.

Une autorite méprisée. Projecta auctoritas. *Tacit.* **Une autorité languissante.* Languida auctoritas. *Plin.* **Une autorité fragile.* Fluxa auctoritas. *Tacit.* Powaga wzgardzona. *Powaga mdła. *Powaga ustaląca.

Un homme d'autorité. Vir summæ auctoritatis. *(*le contraire est* Homo nool auctoritate *Cicer.* *Un homme de peu d'autorité.*) Człowiek poważny. **przeciwna iest:* człowiek lekkiey powagi.

Acquérir de l'autorité. Comparare auctoritatem. *Cæs.* Nábywać powagi.

Avoir de l'autorité. Valere auctoritate. **En avoir sur quelqu'un.* Habere auctoritatem apud aliquem. *Cic.* Mieć władzą. *Mieć ią nád kim.

Donner de l'autorité à quelqu'un. Dare alicui auctoritatem. *Cic.* Dać komu moc powagę.

Dieu a donné la souveraine autorité aux Rois, & il ne nous reste que la glorie de l'obéïssance. Regibus summum rerum judicium Deus dedit, nobis obsequii gloria relicta. *Tacit.* Bog dał naywyższą władzę Krolom, á nám nie zostaie tylko sława posłuszeństwa.

Diminuer son autorité par son inconstance. Imminuere auctoritatem suâ inconstantiâ. *Cicer.* Ubliżyć powagi swoiey przez niestatek.

Perdre son autorité. Amittere suam auctoritatem. *Cic.* *Quint.* Utracić powagę swoię.

Reprendre son autorité, faire connoistre qu'on est Prince. Se in Principem recipere. *Tacit.* Wziąć nazad władzę swoię pokazać się być Pánem.

AUTORITÉ signifie *Le témoignage d'un auteur qui a écrit.* Auctoritas, f. Pondus, *genit.* ponderis, neut. *Cic.* POWAGA znáczy świadectwo Autora iákiego ktory co nápisał.

AUTOUR, subst. masc. (*Espece de Faucon, qui a les aisles courtes, la teste petite & le bec long.*) Accipiter asterias, *genit.* accipitris asteriæ, masc. *Plin.* JASTRZĄB wielki, przedni co ma skrzydła krotkie głowę małą á nos duży.

AUTOUR *de, du, des*, préposition, (*A l'entour, aux environs.*) Circum. Circa. *Cic.* OKOŁO, okolicznie, do koła.

Un air fort épais se repand autour de la terre. Terram crassissimus circumfundit aer. *Cic.* Powietrze barzo grube wiesza się koło ziemi.

Lieux qui sont autour d'une ville. Loca urbi circumjecta. *Liv.* Okolice, mieysca około miasta iákiego.

ON DIT proverbialement, *Tourner autour du pot*, pour dire *N'oser pas parler d'une chose ouvertement, biaiser & user de détours.* Circuitione uti, (utor, uteris, usus sum.) dep. *Ter.* MOWI się przysłowiem chodzić około garka, Nieśmieć wyraźnie mowić o czym, krążyć, y zażywać wybiegow.

AUTRE, pronom relatif, masc. & f. (*different, contraire.*) Alius, alia, aliud. INSZY, inakszy, przeciwny.

Il est autre que je ne pensois. Alius est quàm, *ou* ac, *ou* atque putabam. Inákszy iest niżelim rozumiał.

Les uns vivants d'une façon, & les autres d'une autre. Alius alio more, *ou* modo viventes. *Salust.* Iedni żyią tym sposobem, ińśi inszym.

Une tromperie en attire une autre. Fallacia alia aliam trudit. *Ter.* Szalbierstwo iedno, drugie zá sobą ciągnie.

L'un plus mechant que l'autre. Alius alio nequior. *Cicer.* Ieden gorszy od drugiego.

Les uns s'appliquent à la Philosophie, les autres au Droit, les autres à l'Eloquence, & pour ce qui est des vertus mesmes, l'un aime mieux estre eminent en l'une; & l'autre, en une autre. Se alii ad Philosophiam; alii ad Jus Civile, alii ad Eloquentiam applicant: ipsarumque virtutum in aliâ alios mavult excellere. *Cicer.* Jedni się przykładaią do Filozofiy, ińśi do prawa, ińśi do wymowy, y co do cnot samych ieden w tey, inszy w inszey chce być znacznieyszy.

Vous me respondez autre chose que je ne vous demande. Aliud mihi respondes ac rogo. *Ter.* Co inszego mi odpowiedział nie to o co się pytam.

Ils sont tombez les uns sur les autres. Super alium alius corruerunt. *Liv.* Padli iedni ná drugie.

Nous nous demandons l'un à l'autre. Alius alium percontamur. *Plaut.* Pytamy się ieden drugiego.

Je ne serois pas autre que je suis. Non alius essem atque nunc sum. *Cic.* Niebyłbym inszym, niżeli iestem.

Rien autre. Aliud nihil *Cic.* **Nul autre.* Alius nemo. *Ter.* Non alter quisquam. *Plaut.* Nic inszego. *Nikt inszy.

Vous ne faites autre chose que jouer. Nihil aliud quàm ludis. Ludo semper indulges. Nic inszego nie czynisz tylko grać.

On n'a fait autre chose que veiller cette nuit Illâ nocte nihil præter quàm vigilatum est. *Liv.* Nic nie czyniono cáłą noc, tylko pilnowano.

UN AUTRE *moy mesme.* Alter ego **Un autre luy mesme.* Alter idem. *Cic.* Drugi ia. *Drugi on, tenże.

Un autre Mars, un autre Ciceron, (parlant d'un grand guerrier, & d'un homme fort éloquent.) Mars alter. *Liv.* Alter Cicero. Drugi Mars, drugi Cyceron, mowiąc o wielkim żołnierzu, o wielkim Mowcy.

AUTRE se dit encore en plusieurs manieres de parler proverbiales & familieres, comme INSZY mowi się ieszcze w wielu sposobach przysłowiem, y mowy potoczney iako.

Il est devenu tout autre. c'est à dire *Il est bien changé.* Multùm ab illo mutatus. *Virg.* Cále się inszym stał, to iest: bardzo się odmienił.

A D'AUTRES (se dit absolument) pour dire *Allez chercher vos dupes ailleurs.* Ad populum phaleras. KOMU inszemu, do inszych, mowi się same przez się, námiast szukay sobie dudkow sobie podobnych.

ON DIT qu'*Un homme dit d'un & fait de l'autre.* Aliud dicit, aliud facit. MOWIĄ że ten Człowiek to mowi, á co inszego czyni.

C'est une autre affaire, ou comme l'on parle popolairement. To co inszego álbo iáko się mowi potocznie.

C'est une autre paire de manches. Aliud est. Alia res est, *Ter.* To insza para rękawow.

C'est autre chose de sçavoir quelque art, & autre chose de sçavoir vivre & converser parmi le monde. Aliud est esse artificem cujusdam artis; aliud in communi vitâ & vulgari hominum consuetudine nec hebetem nec rudem. *Cicer.* Co inszego to umieć iákie rzemiosło á co inszego umieć żyć między ludźmi.

AUTRE-PART, *En un autre lieu, (en signification de mouvement.)* Aliò. *(*en signification de repos*, Alibi Aliubi. adv. *Cic.* **D'autre part, d'un autre lieu.* Aliundè. adv. *Plin.* DOKĄD INĄD znacząc ruszenie się. *Znacząc spoczynienie gdzie indziey. *Skąd inąd, z inszego mieysca z inszey strony

L'UN ou L'AUTRE, (*en parlant de deux personnes.*) Alterutrer, alterutra, alterutrum, *pour tous les genres.* *Utervis, utravis, utrumvis. *Cicer.* JEDEN álbo drugi, mowiąc o dwoch osobach álbo ten, álbo ten.

L'UN ET L'AUTRE, (*tous deux.*) Uterque, utraque, utrumque. *Cic.* Y JEDEN y drugi, y ten y ten, obadwa.

NI L'UN, NI L'AUTRE. Neuter, neutra, neutrum. *Cic.* ANI TEN, ANI TEN.

Nous voulons estre de l'un & de l'autre party, de celuy de Socrate & de celuy de Platon. Nos utrique & Socratici & Platonici esse volumus. *Cic.* Chcemy być y tey y tey strony, y Sokratesa, y Platona.

Se tenir tantost sur un pied & puis sur l'autre. Alternis pedibus insistere. neut. *Plin.* Raz ná tey nodze się trzymać drugi ráz ná tey.

LES AUTRES,(*Ceux qui restent,le reste.*)Ceteri.Reliqui, masc.plur.Ceteræ.Reliquæ,f.pl. Cetera.Reliqua,neut.plur. INSI, ci co zostaią, ostatek.

AUTREFOIS,(*au temps passé.*)Olim.Quondam.adv.*Cic.* INDZIEY, niegdyś, kiedyś, przedtym.

Pensez-vous que je sois autre à present,que j'estois autrefois? Alium esse censes nunc me, atque olim?*Terent.* Rozumiesz że iem inszy teraz, niż byłem przedtym.

UNE AUTREFOIS. Aliàs. adv. *Cic.* INSZYM czasem, inszym razem.

AUTREMENT,adv.(*D'une autre maniere.*)Alio modo, Alio pacto. Aliâ ratione. abl. Aliter. Secùs. adv.*Cic.* INACZEY, w inszy sposób.

Bien autrement. Longè aliter, Multò aliter.*Ter.* Daleko inaczey.

Il parloit tout autrement que les autres. Loquebatur aliter,atque omnes.*Cic.* Cale inaczey mowił oliż insi.

*Je crains qu'il n'ait pris cela autrement que je ne l'ay fait,ou contre mon intention.*Vereor ne illud aliorsum,atque ego feci,acceperit.*Ter.* Obawiam się żeby tegu inaczey nie brał niż iá,*Albo* opacznie.

AUTREMENT,pour *Sans cela*,ou *Si cela n'estoit.*Alioqui Alioquin.adv. *Cic.* INACZEY,bez tego,gdyby nieto było.

AUTRICHE, (*Païs d'Allemagne,& le seul Archiduché de l'Europe,sur la Danube,dont Vienne est la capitale.*)Austria, *genit.*Austriæ,fœm.*Voyez*AUSTRICHE. AUSTRYA Rakusy Kray niemiecki,iedno szczegulnie Arcyxięstwo w Europie nad Dunaiem ktorego Wiedeń iest stolicą.

(Une partie des Cercles d'Autriche & de Baviere,au Midy du Danube, a esté appellee par les Anciens *Noricum.* część iedne cyrkułow Austryi y Bawaryi ku Południowemu Dunaiowi nazywali dawni *Norykiem.*

D'AUTRICHE.Austriacus,Austriaca, Austriácum. AUSTRYACKI Rakuski.

AUTRUCHE,subst.fœm. (*Gros & grand oiseau,qui a des plumes fines dont on fait des bouquets de plume.*)Struthiocamelus,*genit.*struthiocameli,masc.*Plin.* STRUS wielki y ogromny ptak,maiący piurá cienkie z ktorych robią kity strusie

AUTRUY,subst masc.(*Le prochain.*)Alius,alia,aliud,*genit.*alius,*Cic.* BLIZNI cudzy,

*Le bien d'autruy.*Alienum, *genit.*alieni, neut,*Cic.* Dobro cudze.

Qui desire le bien d'autruy, le bien de son prochain. Alieni appetens.*Salust.* (*le contraire* Alieni abstinentissimus. *Plin.Jun.* *Qui ne desire point du tout le bien d'autruy*) Pragnący cudzego, dobrá bliźniego. *przeciwná iest:* cale cudzego nie pragnie,

*Vivre par autruy.*Alieno more vivere.*Ter.*Zyć kim inszym

ON DIT proverbialement *Le mal d'autruy n'est que songe,ou ne nous touche gueres.* Aliena mala nihil nos tangunt. MOWI się przysłowiem: Cudze złe sen to tylko *albo* cale go nieczuiemy.

AUTUN, (*Ville épiscopale du Duché de Bourgogne, sur l'Arroux.*) Augustudunum, *genit.* Augustuduni, neut. *Tacit.* AUGUSTODUN Miasto Biskupie Borgundyi nad Arrudą.

(Dans Cesar cette ville Capitale des peuples *Æduï*, est nommée *Bibracte*,Mais elle a pris depuis le nom d'*Augustodunum* en l'honneur d'Auguste.) U Cezará to miasto stołeczne Edweusow nazwano iest *Bibrakt*,ále potym wzięło Imię *Augustodun*, ná cześć Augustá.

D'AUTUN. Augostudunensis & hoc Augustodunense. adject. AUGUSTODUNSKI,Augustodunczyk.

AUVENT,subst.masc.*On prononce* auvant.(*Petit toit fait de planches.*) Tectum in viam projectum, *genit.* tecti projecti,neut. PODSIENIE, Daszek wystawiony z tarcic.

AUVERNAS,subst. masc. (*Gros raisins fort noirs,dans le terroir d'Orleans.*)Nigerrimæ uvæ,*genit.*nigerrimarum uvarum,fœm.pl. *Catul.* ALWERN wielkie iagody winne barzo czarne w Okulicy Aurelianeńskiey.

(Le plant de ces raisins est venu d'Auvergne.) Szczepienie tegą winá przyszło z Alwerniy.

Le vin qu'on fait de ces raisins s'appelle atrum vinum,*genit.*atri vini,neut.*Du l'Auvernas.* Wino z tych grun rubine nazywá się: *Czarne wino,Alwern* albo *álwernak.*

AUVERGNE,(*Province de France avec titre de Comté.*) Alvernia, *ou* Arvernia. ALWERNIA Prowincia Francoská z tytułem Hrabstwá.

(On la divise en haute & basse; S.Flour est la ville capitale de la haute,& Clermont capitale de la basse.) Dzielą ią ná wyższą y niższą Florinpol iest stołecznym wyższey, á Klaromont niższey.

AUVERGNAT, *qui est d'Auvergne.* Arvernus, Arverna, Arvernum. ALWERCZYK co iest z Alweryi.

AUXERRE,(*Ville épiscopale du duché de Bourgogne.*)Antissiodorom,i,neut.ANTYZYODOR Miasto biskupie Burgundyi.

L'AUXERROIS,(*le païs autour d'Auxerre.*) Altissiodoriis ager. ANTYZYODORU Powiat.

AUXERROIS,masc.AUXERROISE,fœm.(*Qui est d'Auxerre.*)Altissiodurensis & hoc Altissiodorense. ANTYZYODORCZYK to iest z Antyzyodoru.

AUXILIAIRE,adject.masc.& f.(*Qui est au secours.*)Auxiliaris & hoc auxiliare,adject.*Cæs.* POMOCNY co przybywa oá pomoc.

Des troupes auxiliaires. Auxiliares.*Cic.*Woyská posiłkowe.

L'AUXOIS,(*Petit païs en Bourgogne aux environs de Semur.*)Alexiensis,*genit.*Alexiensis tractûs,masc. ALEXYSKI powiat, mały kray w Burgundyi około Semuryi.

AXE,subst.masc.(*la ligne qui passe par le centre de la sphere.*(Axis, *genit.*axis,masc. *Cic.* OS przez srzodek Okręgu idącá.

AXIOME,subst.masc.(*Maxime certaine.*)Effatum.*genit.* effati,neut.*Cic,* WYROK przypowieść pewná.

AYANT,*participe du verbe*AVOIR.Habens,*genit* habentis,omn.gen.*Cic* MAIĄCY od słowá mieć.

Ayant terminé mes affaires,je partiray, c'est à dire *Lorsque j'auray terminé mes affaires.*Cùm mea negotia confecero, proficiscar. Skończywszy sprawy moie poiadę, *to iest:* potym, zatym iak skończę.

Ayant dit cela je m'en allay, ou autrement, *Lorsque j'eus dit cela,je m'en allay.*Cùm hæc dixissem,abii To powiedziawszy poszedłem, *wyrazaiąc:* potym, zatym iak to powiedziałem poszedłem.

*Ayant fait beaucoup de plaintes,il se retira.*Multa conquestus,abscessit. Narobiwszy wiele narzekanie,odeszedł.

(L'on peut remarquer ici que ce Participe *Ayant* n'a ni feminin ni plurier, & qu'on n'écrit point *ayante* ni *ayants*, mais toûjours.*Ayant.*) Tu uważyć może,że to słowo maiący w Francuskim nie má áni Białogłowskiego rodzaiu, áni liczby większey, gdyż się nie pisze ani w Białogłowskim po Francusku *maięca* áni w większey liczbie nie pisze się *maięcy* ále zawsze iednakowo maiący.

AYEUL',subst.masc (*Grand-pere.*) Avus,*genit.*avi,masc. *Cic.* * *Ayeul du costé du pere.* Avus paternus. * *du costé de la mere*,Avus maternus,masc.*Assion-Ped.* DZIAD. *Dziad po oycu. *Dziad po matce.

BIS-AYEUL.Atavus, *genit.*atavi,masc. *Ter.* **Trit-ayeul,* (*ayeul du Bis ayeul.* (Tritavus,*genit.* tritavi, masc. *Terent.* PRA-DZIAD.*Prapradziad Dziad Pradziada.

AYEULE,subst.fœm.(*Grande-mere.*)Avia,*genit.*aviæ,fœ. *Cic.* BABA Matká matki,

NOS AYEULS,(*nos Ancestres.*)Majores,*genit.* majorum, masc plur.*Cic.* PRZODKOWIE nasi.

AZUR,subst.masc. (*Pierre minérale, dont on fait un bleu fort vif.*)Cæruleum,*gen.*cærulei,neut. LAZUR kamień minerałny z ktorego farbę modrą robią barzo przednią.

D'AZUR, Cæruleus,cærulea,cæruleum.Cyaneus,a,um. *Plin.* MODRY, Lazurowy.

*Cendrée d'azur.*Lomentum,*genit.*lomenti,*n.Plin.* Bielidło.

*Qui tire sur l'azur.*Subcæruleus,a,um.*Cels.* Modrawy co się má ná lazurowy.

AZURER, V.act.(*Peindre d'azur.*)Cæruleo pingere,)pingo,is,pinxi, pictum.) act.acc. LAZUROWAĆ, modrą farbę dawać.

ON DIT poëtiquement, *La voute azurée* pour *Le Ciel.* Cælum,i,neut. MOWIĄ po Poetycku Lazurowany sufit albo sklepienie, zá niebo.

AZYME,adject.masc.&fœm. (*Qui est sans levain,tel qu'est le pain dont on fait les Hosties pour consacrer à la Messe.*) Azymus,azyma,azymum.*Gell.* NIE KWASZONY co iest bez kwasu iako ciasto z ktorego robią Hostye do konsekrowania we mszy.

B La ſeconde lettre de l'Alphabet, qui eſt le premiere des conſonnes; ſa prononciation imite le cri & le beſlement des brebis. B druga litera abecadłá, pierwſza z dwuygłoſnych wyrażenie iey náſlàdwie głoſu y beczenie owiec.

Quintilien témoigne que le *B* & le *P* ont un ſi grand rapport entre elles, qu'on les prenoit ſouvent l'*une* pour l'autre. C'eſt pourquoy nous voyons par les anciennes inſcriptions, & par les vieilles gloſes, que ces deux lettres ont eſté ſouvent conſonduës. Et pluſieurs nations meſme prononcent ſouvent l'une de ces lettres pour l'autre, comme les Allemans qui diſent *Penum vinum* pour *Bonum vinum*. Kwintylian powiada że *B* y *P* tákie między ſobą máią podobieńſtwo że częſtokroć iednę ná drugą brano, dla tego w dawnych nápiſach, y wykładach widziemy że częſtokroć te litery ſą zámienione, y wiele nácyi ieſt ktore częſto wymawiáią iednę z tych liter ná drugą iáko niemcy *Dopre fine* miáſto *Dobre wino*.

B chez les Anciens eſtoit une lettre numerale qui ſignifioit 300. ſuivant ce vers. B u dawnych była litera liczalne znaczące 300. według tego wierſza.

Et B trecentum per ſe retinere videtur. *A záś B trzyſta w ſobie zda ſię trzymać.*

Quand on mettoit une ligne deſſus *B* elle ſignifioit trois mille. Kiedy kładziono liniykę nád *B* znáczyło trzy tyſiące

BAAILLEMENT, ſubſt. maſc. *on ne fait ſonner qu'un a en prononçant ce mot qu'on fait long.* (*Ouverture involontaire de la bouche, par où on témoigne qu'on a envie de dormir, ou qu'on s'ennuye, ou que le friſſon de la fiévre nous va prendre*) Oſcitatio, *genit.* oſcitationis, f. *Celſ.* ZIEWANIE iedno tylko *a* wyraża ſię wymawiáiąc to ſłowo, ktore przedłużáią, otwieranie ſię dobrowolne uſt, pokazuiące przez to że ſię komu álbo ſpać chce, álbo że mu ſię co przykrzy y teſkno mu gdzie, álbo że febra zimna nas napádać.

Faire de grands baaillemens. Oſcitationes longes trahere. *Plin.* Wielkie poziewania czynić, barzo poziewać.

Baaillement frequent. Oſcedo, *genit.* oſcedinis, f. *Aul-Gel.* Częſte poziewanie.

BAAILLER, V. neut. *on ne prononce qu'un a dans ce mot.* (*Faire des baaillemens qui marquent l'envie qu'on a de dormir, ou ſon ennuy.*) Oſcitare, (oſcito, as, oſcitavi, oſcitatum.) neut. *Plin.* POZIEWAC, ziewać, iedno tylko *a* ſię wymawia w tym ſłowie. Ziewania czynić pokazuiąc álbo że ſię ſpać chce, álbo tęſkność.

Voyez un peu comme il s'eſtend en baaillant. Vide ut pandiculans oſcitetur. *Plaut.* Pátrz że ieno iák ſię przeciąga ziewáiąc.

Baailler toutes les fois que les autres baaillent. Ad omnium oſcitationem os diducere. *Sen. Phil.* Ziewać zá káżdą rázą kiedy drudzy ziewáią.

BAAILLER, (*S'entre-ouvrir, parlant des ouvertures & des crévaſſes qui ſe font aux baſtimens.*) Hiare, (hio, hias, hiavi, hiatum.) neut. *Saluſt.* ZIEWAC, roſtwierać ſię mowiąc o ſzczelinach, ſzparach, y ryſach, ktore ſię w domoſtwach trafiáią.

(Ce mot eſt moins uſité en noſtre langue que le mot *Entre-baailler.*) To ſłowo w Francuſkim mniey ieſt używane, niżeli ſłowo, przeziewać.

BAAILLER *apres une choſe* ſe dit figurement, pour *Deſirer fort une choſe, y aſpirer.* Hiare, (hio, hias, hiavi, hiatum.) neut. *Cic.* ZIEWAC, zieć zaczym, pragnąć barzo czego, do czego tchnąć.

Baailler d'avarice. Hiare avaritiâ. *Cic.* Ziejąc łakomſtwá

Ils baaillent après mon bien. Bona mea inhiant. *Plaut.* Zieią ná dobro moie.

BAAILLON, ſubſt. maſc. *on prononce qu'un a dans ce mot.* (*Piece de bois ou de fer qu'on met dans la bouche de quelqu'un pour l'empeſcher de crier.*) Obturamentum, *genit.* obturamenti, neut. KNEBEL, iedno tylko á ſię wymawia w tym ſłowie, ſztukę drewná álbo żelázá ktorą wprawiáią w gębę komu áby mu nie dać wołać.

ON DIT d'une perſonne qu'on a corrompuë par argent par promeſſes, *Mettre un baaillon dans la bouche de quelqu'un pour l'empeſcher de dire ce qu'il ſçait.* Os alicui occludere nect. *Plaut.* MOWIĄ o oſobie przekupioney pieniądzmi lub obietnicami: dać knebel w gębę komu, niedopuſzczáiąc mu mowić co wie.

BAAILLONNER, V. act. (*Mettre un baaillon dans la bouche.*) Lignum in os inſerere. ZAKNEBLOWAC knebel w gębę wprawić.

BABIL, ſubſt. maſc. (*Un parler continuel & importun, abondance de paroles ſur des choſes de néant & ſuperfluës.*) Loquacitas, *gen* atis, fœm. *Cic. Plin.* GADATLIWOSC, wielomowność, ſzczebiotliwość, uſtawiczne áż do uprzykrzenia mowienie, zbyteczność gadániá, o rzeczach prożnych, y nie potym.

Qui a trop de babil. Linguax, *genit.* linguacis, omn. gen. *Plaut.* Nazbyt gadatliwy, rzekotliwy.

Il m'a rompu les oreilles de ſon babil. Oppillevit aures meas ſuâ vaniloquentiâ. *Plaut.* Uſzy mi zmordował ſwoią gadatliwością.

BABILLARD, comme un ſubſtantif maſc. (*Qui parle continuellement, & qui ne dit que des choſes de néant.*) Garrulus. Loquaculus. Loquutuleius. Dicaculus. Multiloquus, *gen.* i, maſc. *Cic. Plaut.* Gerro. Blatero, *genit.* onis, maſc. *Ter. Hor.* GADUŁA, świegot, co uſtawicznie gada, á nie mowi tylko co nie potym.

BABILLARDE, ſubſt. f. (*Une femme cauſeuſe, qui a bien du babil.*) Loquax mulier. Garrula. Loquacula. Loquutuleia. Dicacula. Multiloqua, *genit.* æ, fœm. *Cic. Plaut. Ter.* GADUŁA świegotká, niewiáſtá gadatliwá.

BABILLER, V. neut. (*Parler ſans ceſſe.*) Garrire, (garrio, is, garrivi, garritum.) neut. *Cic.* SZCZEBIETAC bez uſtanku, wiele gadać.

BABINE, ſubſt. f. (*La levre de certains animaux, comme des guenons, chiens & chats &c.*) Labrum, *genit.* labri, neut. PYSK, warga niektorych zwierząt, iáko Małpow, pſow, kotow

Ce chat a trouvé quelque choſe à manger, il ſe léche les babines. Feles ille eſcam invenit, labra ambo ſibi lambit. Kot ten coś ználazł do zjedzenia, pyſk ſobie oblizuie.

BABINE ſe dit improprement de l'homme en ces phraſes proverbiales. *Il s'eſt donné de ſon bien par les babines.* Sua deglutivit bona. Funus fecit bonis. *Plaut.* PYSK ſię mowi niewłaśnie o człowieku w tych ſpoſobach przyſłowie, nieżałował ſobie włáſnego dobra, áż mu ſię z pyſka wraceło.

Il faut qu'il s'en torche les babines, pour dire qu'*Il n'en taſtera pas.* Non degustavit. Illud non attinget labris primoribus. Trzeba żeby ſobie od tego pyſk utarł to ieſt: nie zagąbnie tego.

(Expreſſion baſſe & populaire.) Mowa podła y poſpolita

ON DIT auſſi d'un hypocrite, *Il remuë bien les babines,* (*quand il ne prie Dieu que des lévres.*) Labra movet metuens audiri. *Horat.* MOWIĄ też o nieſzczerym, o nábożniku zmyślonym, Tuż pyſkiem ruſza, (kiedy ſię tylko wargami modli.)

BABIOLE, ſubſt. f. (*Choſe de peu de valeur & puerile.*) Frivola, *genit.* frivolorum, neut. plur. Scruta, *genit.* orum, n. pl. *Juv. Hor.* Quiſquiliæ, *genit.* quiſquiliarum, f. pl. *Feſt.* *Baubelle, *genit.* baubellæ, f. *mot de la baſſe latinité.* *Crepundia, *genit.* crepundiorum, neut. plur. *Plaut.* FRASZKA, rzecz podła, nie potym, ni to ni owo.

Qui vend des babioles. Frivolarius, *genit.* frivolarii, maſc. *Lucil.* Co fraſzkami nárabia.

BABOUIN, ſubſt. maſc. (*Gros ſinge.*) Cercopithecus, *genit.* cercopitheci, maſc. *Plin.* KOCZKODAN, małpa wielka.

BABOUIN ſignifie auſſi *Un marmouſet, ou une vilaine figure* (*qu'on fait baiſer par force à qui on veut faire quelque honte*) Larva, *genit.* larvæ. f. KOCZKODAN znaczy też, maſzkarę iáką, álbo ſzkaradę, ktorą muſzą całować ci, ktorym chcą hańbę iáką uczynić.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Faire baiſer le babouin à quelqu'un,* pour dire *l'Obliger à faire quelque ſoumiſſion, ou quelque traitté deſavantageux malgré luy.* Ad iniques conditiones cogere aliquem. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu, do pocałowánia koczkodana kogo przywieść, przymuſić go, do poniżenia iákiego álbo ugody ieMu przyſtoyney poniewolnie.

BABILONE, (*Ville capitale de l'ancienne Caldée.*) Babylon, *genit.* Babilonis, f. *Cicer.* BABILON Miáſto ſtołeczne ſtarey Káldei *Kair.*

DE BABYLONE, Babylonicus, Babylonica, Babylonicum. *Plin.* BABILONSKI.

Le païs à l'entour de Babylone. Babylonia, *genit.* Babyloniæ, fœm. *Pomp-Mel.* Babylonicus tractus. Kray około Babilonu, Babilonia.

BABYLONIEN, m. (*Celuy qui eſt de Babylone*) Babylonius

Babylonii,m.*Cic.* BABILONCZYK, ten co ieſt a Babilonu.

BABYLONIENNE,ſmm. (*Celle qui eſt de Babilone.*(Babylonia, *genit.* Babyloniæ, fœm. BABILONKA tá co ieſt a Babylonu.

BAC,ſubſt. maſc. (*Grand bateau plat qui n'a ni pouppe ni prouë,mais qui eſt ouvert par devant & par derriere.*) Baccus & Bacus,*genis.* baci, maſc. PRUM ſtatek płaſki niemaiący ani prsodká ani aadn ále zewſząd otwarty.

(Iniſdore dit que les Latins l'appelloient *Linter*, & que c'eſtoit un Bateau creuſé d'une ſeule poutre: on pourroit ſe ſervir de *Ponto*, gen.*Pontonis maſc.*qui ſe trouve dans Céſar,quoique les *Pontons* ne ſoient pas faits comme nos *Bacs*) Isydorus powiadá że to Łacinnicy nazywali Czołnem,to ieſt łodką a iednego drzewá wydrożonego możná by nazwać Tratwą iako ſię znayduie u Cezará, lubo to nie ieſt taką robotą iak naſze prumy.

LES FONTENIERS appellent auſſi BAC,(*Un petit Baſſin de fontaine.*)Labrum, *genit* labri,neut.*Vitr* Concha, *genit.*conchæ,ſmm. RURMISTRZOWIE też nazywaią tym imieniem wannę, álbo obrąbienie Fontanny.

BACCALAUREAT,ſubſt maſc. (*Le premier degré qu'on donne dans les Vniverſitez pour les Arts,la Théologie,le Droit,& la Médecine.*)Baccalaureatus, *genit.*ûs,maſc. BAKAŁARSTWO pierwſzy ſtopień ná ktory wyſadzaią w Akademiach nauk, Teologij, Prawá y Lekarſkiey.

(Mot Latin conſacré par l'uſ.ge.) Słowo Łacińſkie zwyczaiem poświęcone.

BACCHANALES,ſubſt.fœm.on *prononce* baccanales.(*Feſtes qui ſe faiſoient anciennement à Rome,en l'honneur du faux dieu Bacchus,autrement apellées* ORGIES.)Bacchanalia, *genit.*bacchanalium & bacchanaliorum, neut. plur. *Cic.* BACHUSOWE dni,Uroczyſtości ktore ſię odprawowały w ſtarym Rzymie nà część fałſzywego bałwana Bachoſa inaczey nazwane Rozgardyaſz

(Nos Maſcarades pendant le Carnaval ont ſuccedé à ces Bacchanales.On appelle auſſi *Bacchanales*,des Tableaux ou bas Reliefs qui nous reſtent de l'antiquité,où ces Feſtes ſont figurées: ce ſont ordinairement des Danſes & des Nuditées) Naſze Maſzki podczas zapuſtow naſtąpiły ná mieyſce tamtych Bachuſowych dni,nazywaią też tymże imieniem obráʒy y rzniącia ktore nam zoſtały od ſtarożytności gdzie tamte Uroczyſtości ſą malowane,á ſą zwyczaynie tańce y nágości

*Faire les bacchanales.*Bacchanal exercere. *Plaut.* Bachuſować Rozgardiaſz ſtroić.

BACCHANTE,ſubſt.ſmm.*on prononce* baccante.(*Femme qui celebroit anciennement les Feſtes de Bacchus,*)Baccha,*genit.*Bacchæ,fœm. BACHUS,Bachuſowá matroná białogłowá ktorá u Pogan odprawowałá obrządki Bachuſowe.

BACHANTE ſe dit figurément *d'Une femme en fureur, emportée de rage, de colere ou d'amour.* Rabioſa mulier, *genit.*rabioſæ mulieris,f.*Cic* Rabida.Furioſa,æ,ſ.*Cic.* MOWI ſię toż ſamo niewłaśnie o białogłowie rozżartey w złości, y gniewie, zápalczywości wielkiey, álbo ſzpetney miłości.

BACCHIQUE, adject. maſc. & ſ.*Chanſon bachique, ou à boire.* Cantilena bacchica, *qui commençoit par ces mots,* io Bacche. PIOSNKI wykrzyki Bachuſowe, pioſnki przy pijátyce, ktore ſię zaczynały od tych ſłow *Hey Bachuſie.*)

BACCHUS,ſubſt.maſc. *on prononce* bacaus.(*Dieu des payens qui étoit invoqué par les debauchés & par les yvrognes.*) Bacchus, *genit.*Bacchi,maſc. Pater Liber, *genit.* Patris Liberi, maſc.*Cic.* BACHUS Bożyſzcze Pogan, ktorego wzywali roſpuſtnicy, y pijanicy.

ON DIT que, *Bacchus & Venus vont de compagnie,*pour dire que, *La débauche du vin mene à celle de l'amour.* Bacchus in Venerem ſolvitur. MOWIĄ że Bachus y Wenera w parze z ſobą chodzą, to ieſt: że zbytek w trunkach, wiedzie do ſwywolney miłości.

DE BACCHUS. Bacchicus,a,um.*Ovid.* BACHUSOWY.

BACHA,*ou* BASSA,ſubſt.maſc.(*C'eſt un Officier en Turquie,qui a le commandement d'une Province.*)Provinciæ præfectus,*genit.* præfecti,maſc. BASZA Urzędnik w Turczech co ma władzą w iakiey Prowincyi.

BACHELIER,ſubſt.maſc. (*Generalement, Apprentif dans quelque profeſſion.*) Tiro, *genit.* tironis, maſc. *Cic.* BAKAŁARZ, ogolnie uczeń w iákim rzemieśle.

BACHELIER,(*Celuy qui a le premier degré dans les Arts, en Théologie, en Droit & en Medicine.* Baccalaureus, *genit.* baccalaurei,maſc, BAKAŁARZ ten co na pierwſzy ſtopień poſtąpił w náukach, Theologiy, Prawa, y Medycyny.

BACHOT, ſubſt. maſc. (*Petit bateau qui ſert à paſſer les rivieres.*)Bacula, *genit.*baculæ,ſmm. ŁODZ, czołn, mały bacik do przewożenia ſię ná rzekach ſłużący.

BACHU, *ou* MER DE SALA, *ou* KULSUM, (*entre la Perſe, la grande Tartarie, la Moſcovie, la Georgie &c.*)Mare Caſpinum, *genit.*maris Caſpini,neut.*Homt.*. MORZE Azyańſkie, álbo Chwaleńſkie, międzу Perſyą, Tartaryą, Moſkwą, y Georgią, &c.

BACLER,V.act.(*Fermer avec des chaiſons,ou des barres.*) Catenis, *ou* repagulis obſerare, (obſero, obſeras, obſeravi, obſeratum.) ZAŁOZYC, námknąć, łáńcuchami, álbo záporami.

ON DIT figurément & baſſement,*C'eſt une affaire baclée*, c'eſt à dire *concluë & arreſtée.*Illudratum ac fixum.MOWIĄ niewłaśnie y podło, Rzecz drągiem záparta, to ieſt: zákończona, y poſtanowiona.

BACQUET,ſubſt.maſc.(*Cuvier de bas bord.*)Parva cupa, *genit.* parvæ cupæ,f. WANIENKA wanna o niſkich brzegach.

BACTRES, (*Ville capitale de la Bactriane en Perſe.*) Bactra, *genit.* Bactrorum,n.pl. *Virg.* BAKTRY Miaſto ſtołeczne Baktryany w Perſyi.

BACTRIEN,m.(*Celuy qui eſt de Bactres.*)Bactrianus, *genit.*Bactriani,m. BAKTRYANIN.

BACTRIENNE,ſ. (*Celle qui eſt de Bactres.*) Bactriana, *genit.*Bactrianæ, ſ. BAKTRYANKA.

BADAJOX, (*Ville de Caſtille la Neuve en Eſpagne dans l'Eſtramadoure & dans le royaume de Léon.*) Pax Auguſta, *genit.* Pacis Auguſtæ,f. BADAJOKS Miaſto Kaſtyliy Nowey, w Hiſzpaniy w Eſtramadurze w Krolеſtwie Leoтyńſkim

BADAUD,m. BADAUDE,ſ.adject.(*Sot,niais,ignorant.*) Ineptus & ſtolidus rerum admirator. °Qui numerat napelia *Petr.* *Qui compte les enſeignes ou les boutiques.* NIKCZEMNIK, głupiec, roadziaw, °Co wiećce po mieście, álbo ſklepy rachuie.

(C'eſt un Sobriquet Injurieux qu'on a donné aux Habitans de Paris, à cauſe qu'ils s'attroupent d'ordinaire & s'amuſent à voir & à admirer juſques à la moindre nouvelle bagatelle)Przygana urażliwa ktorą dano poſpolſtwu Paryſkiemu,stąd że ſię zwyczaynie schodzą kupią, y zábawiaią dziwuiąc ſię lada naymniey zey nowey rzeczy.

BADAUDER, V.neut. (*Faire le badaud,s'arreſter à une choſe qui n'en vaut pas la peine.*) Nugis detineri, (detineor, detineris,-e entus ſum.) *Cic.* DZIWOWAC ſię lada czemu y przypatrować iáko roadziaw lada fraſzce co niczego niewarta.

(Mot bas & du diſcours familier en noſtre Langue.) Słowo proſte y mowy potoczney w ięzyku náſzym.

BADAUDERIE,ſubſt.ſ.(*Sottiſe,niaiſerie.*) Inepta & ſtolida uniuscujuſque rei admiratio. ROZDZIAWIANIE, lada rzeczy ſię nikczemne dziwienie.

BADE,*ou* BADEN,(*Ville capitale du Marquiſat de ce nom en Suabe.*)Bada, *genit.* Badæ,f. BADEN álbo Cieplice miáſto, Miaſto ſtołeczne Margrabſtwa tegoż Imienia w Swewiy

(Il y a *Baden-Baden* qui eſt le Haut Marquiſat,& *Baden-Durlac* qui eſt le Bas.) Jeſt Baden-Baden a to ieſt wyżſze Margrabſtwo y Baden Durlak, ktore ieſt niżſze.

BADE *ou* BADEN,(*Ville de Suiſſe ſur la riviere de Limmath entre Baſle & Zurich.*) Aquæ Helvetiæ, *genit.* Aquarum Helvetiarum,ſmm.pl. (*à cauſe des bains chauds qui ont beaucoup de réputation.*) BADEN álbo Cieplice wyżſze,Miaſto Szwaycarſkie, nád rzeką Limatem, między Bazyleą, y Zurychem dla cieplic ktore ſą w wielkim poważeniu.

Qui eſt de Bade,ou Baden. Badenſis & hoc Badenſe, adject. Co ieſt a Baden, Badenczyk, Badeńſki.

BADIN,m.BADINE,ſ.adject. (*Folaſtre, peu ſérieux, qui fait des plaiſanteries.*) Nugax, *genit.* nugacis,omn.gen.*Cic.* PŁOCHY. lekomyślny, nieſtatek, co ſię błazeńſtwem bawi, trefniś, śmieſzny.

Vous eſtes bien badin de luy donner de quoy fournir à cette dépanſe. Nimiùm ineptus es, cùm his rebus ſumtum ſuggeris.*Ter.* Bárzoś ieſt śmieſzny że mu daieſz ná ten koſzt.

*D'une maniere badine.*Jculariter.adv.*Plin.* Żartobliwie śmieſznie ucieſznie.

BADINAGE,ſubſt.m. (*Folaſtrerie, divertiſſement peu ſérieux.*) Nugæ. Gerræ, *genit.*ſ.pl.*Cic.Ter.* TREFNICTWO, żarty, błazeowanie, ſzalenie, rozrywki mało poważne.

BA-

BADINAGE ſignifie auſſi en matiere de galanterie, *Certains petits myſteres, des petites façons & grimaces, qui ſervent à divertir, ſen diſſimulé & affecté pour cacher quelque paſſion.* Strophæ, *genit.* ſtropharum, f.pl. *Phæd.* Jocoſæ offucia, *genit.* jocoſarum offuciarum, f.pl. ZARTY ſię też mowi, o żalotach, niektore taiemnice, ieſta, y omizgi, dla uciechy, igraſzki umyślone y omyślne dla pokrycia iákiey żądzy.

ON DIT figurément, *Il eſt fait à ſon badinage,* (*Lors qu'on s'accommode aux petites façons de faire d'une perſonne.*) Ut homo eſt, ita illi morem geris. *Terent.* MOWIĄ niewłaśnie zgodził ſię właśnie do igraſzki cudzey, kiedy ſię kto ſpoſobi do płochośći cudzey.

Il eſt fait au badinage, (*parlant de celui qui s'entend avec d'autres pour tromper.*) Doli conſcius eſt. Człowiek do figlow do ſztuk, mowiąc o tym co ſię z drugiemi porozumiewa, ná oſzukanie.

ON DIT encore (*de celuy qu'on veut tromper, mais qui eſt aſſez fin pour éluder adroitement les ruſes des autres.*) *Il eſt fait au badinage.* Calomniam fictis eludit dolis. *Phæd.* MOWIĄ ieſzcze y o tym ktorego chcą oſzukać, ále on ieſt ſtent y niedá ſię oſzukać: właśnie człowiek do oſzukania.

BADINER, V. neut. (*Faire le Badin.*) Ineptire. (inepto, ineptis, ineptivi, *ſans ſupin.*) n. Nugas, *ou* ineptias agere act. *Cic. Ter.* BŁAZNOWAĆ, żartować, Treſzniſiem ſię czynić.

Vous badinez dans une affaire où il y va de ma vie. Nugaris in re capitali mea. *Ter.* Żártuieſz ſobie w tym, gdzie idzie o życie moie.

BADINER, (*Folaſtrer avec une femme.*) Alludere ad mulierem. *Ter.* ZARTOWAĆ, igrać, ſzaleć z białagłową.

ON DIT, *Badiner ſur la pouſſiere,* (*s'amuſer à tracer des figures ſur la pouſſiere.*) in pulvere ludere opus. *Horat.* MOWIĄ igrać ſobie w piaſku, bawić ſię kreśląc álbo ryſuiąc co ná piaſku.

Lors que nous n'avons rien de plus ſérieux à faire, nous badinons en écrivant des fables. Dum nihil majus habemus, calamo ludimus. *Phæd.* Kiedy niemamy co czynić ſłuſznego bawiemy ſię bayki piſząc.

BADINERIE, ſubſt.f. (*Action badine.*) Nugæ. Gerræ. Ineptiæ, *genit.* arum, f.pl. *Cic. Ter.* IGRASZKI, żarty.

Il n'y a point de badineries ni de jeux, qu'ils ne faſſent pour ſe divertir, lors qu'ils ſont enſemble à la campagne. Ad omnem animi remiſſionem ludumque deſcendunt, cùm ruſticantur. *Hor.* Niemáſz igraſzki takiey y fraſzek, ktorychby nie czynili, dla rozrywki, kiedy ſą ná wſi.

Faire des badineries. Ineptire. n. *Ter.* Ineptiarum aliquid facere. *Catul.* Igraſzki żarty czynić.

C'eſt une badinerie. Illud nugatorium eſt. *Cic.* Żart to, błaźeńſtwo, fraſzka.

Laiſſons-là toutes ces badineries, Ne badinons point. Mittamus has nugas. *Plaut.* Zoſtawmy te wſzyſtkie żarty náſtronie, á już nie żartuymy więcey.

Des livres remplis de badineries. De nugis referti libri. *Cic.* Kſięgi fraſzek pełne.

BAEZA ou BAEÇA, (*Ville d'Eſpagne dans l'Andalouſie.*) Beatia & Biacia, *genit.* æ, f. BAEZA álbo BAECA Miaſto Hiſzpańſkie w Andaluzyi.

BAFOUER, V. act. (*Traitter indignement quelqu'un & avec mépris.*) Inſignitè facere alicui injuriam. proſcindere, (proſcindo, proſcidis, proſcidi, proſciſſum.) *Cic.* LZYĆ kogo, ſromotnie ſię z nim obeyść, z błotem zmieſzać.

BAGAGE, ſubſt. maſc, (*Equipage de guerre, ou de voyage.*) Sarcinæ, *genit.* ſarcinarum, f.pl Impedimenta, *genit.* impedimentorum, n.pl. *Caſ.* OBŁOGI, ciężary, wozy podrożne, pliki, tłomoki, álbo zbozowe Tabory.

Plier bagage. Colligere ſarcinas, *ou* ſarcinulas. *Petr.* Tábory zwinąć, złożyć.

Crier qu'on plie bagage pour décamper. Vaſa conclamare. *Caſ.* Obwołać áby zwiiano tábory, áby ſię układano do ruſzenia ſię.

Attaquer les ſoldats chargez de bagage. Sub ſarcinis adoriri milites *Caſ.* Uderzyć ná obłogi ná woyſko przy taborach idące

Le bagage ſuivoit l'armée de prés. Impedimenta proximè exercitui inſiſtebant. *Liv.* Tabory ſzły bliſko za woyſkiem

Cheval de bagage, ou *qui porte le bagage.* Equus ſarcinarius, *genit.* equi ſarcinarii, m. Koń pod rzeczy, Juczny koń, co rzeczy dźwiga ná ſobie, Podwodnik koń.

ON DIT figurément & proverbialement, *Il a plié bagage & a fait haut le pied.* Convaſavit, ſeque in fugam dedit. *Ter.* MOWIĄ niewłaśnie zwinął tabory álbo chorągiewkę, y poſzedł w nogi.

BAGARRE, ſubſt.f. (*Batterie de pluſieurs perſonnes, émotion populaire qui amaſſe beaucoup de monde.*) Turba, *genit.* turbæ, f. *Ter.* ZGIEŁK, hałas zámięſzanie kłotnia kilkonáſto oſob, buns rozruch w poſpolſtwie, ná ktory ſię wiela ludzi zbiega.

Exciter une bagarre. Excitare turbas populares. *Quint.* Concire turbas. *Plaut.* Bunt zgiełk wſzczynáć pobudzáć.

Se ſauver, ſe retirer d'une bagarre. Expedire ſe ex turbâ. *Ter* Uciec, umknąć ſię od zgiełku.

BAGATELLE, ſubſt.f. (*Choſe de peu de conſequence.*) Nugæ, Tricæ. Apinæ, *genit.* arum, f.pl. *Ter. Mart.* FRASZKA, rzecz máłey wagi.

(Pline dit que ces mots *Apina* & *Trica* viennent du nom de deux Bicoques de la Pouille, dont l'une s'appeloit *Apina* & l'autre *Trica.*) Pliniuſz powiada że te ſłowa łacinſkie pochodzą od dwoch lichych zámeczkow w Apuliy, z ktorych iedną zwano *Apina*, drugie *Tryka.*

C'eſt une bagatelle dans le fond. Nihil eſt reverà. *Ter.* W rzeczy ſamey, z gruntu fraſzka ieſt.

Occuper ſon eſprit de bagatelles, ou *S'occuper de bagatelles.* Nugis occupari, paſſ. *Cic.* Fraſzkami myśl ſobie záprzątnąć, *álbo* fraſzkami ſię bawić.

Relever des bagatelles, leur donner du poids & de la conſideration. Nugis pondus addere. *Hor.* Fraſzki oważáć, iáko coś było udawáć.

Donner dans la bagatelle. Nugis delectari. Wdáć ſię puścić ſię w fraſzki.

S'occuper à des bagatelles, y donner ſon application. Nugis operam dare *Cic. Hor.* Bawić ſię fraſzkami, pilności ſwoiey do nich przykładáć.

ON DIT abſolument, *Bagatelle que tout cela.* Meræ nugæ. Fabulæ. *Ter.* MOWIĄ ogolnie wſzyſtko to fraſzki.

ON DIT auſſi, *Je devois encore quelque petite bagatelle d'un reſte de compte, qu'il m'a prié de luy ramaſſer, je l'ay fait* Erat mihi de ratiuncula apud me reliquum pauxillulum nummorum, id ut conficerem rogavit, confeci. *Ter.* MOWIĄ też ieſzczem pozoſtał był winien fraſzkę iákąś małą rzecz w rachunku, prośił mnie ábym y to zebrał, uczyniłem.

BAGDET, ou BAGDAT, (*Ville de la Province de Hieraek ſur le Tigre.*) Bagdatum, i, n. BAGDET Miaſto Prowincyi Jerak, nád Tygris rzeką.

(Quelques Geographes l'appellent *Babylone*, parce qu'elle s'eſt aggrandie des ruines de cette ville.) Niektorzy Kraiopiſowie názywáią *Babylonią* bo powſtało z obalin tego miaſta.

BAGNAREA, (*Ville d'Italie dans le païs d'Orvieto.*) Balneoregium, *genit.* Balneoregii, n. BANIAREA álbo Cieplice, Krolewſkie Miaſto włoſkie w kraiu Orwietańſkim.

BAGUE, ſubſt. fœm. (*Anneau qu'on met au doigt, enrichi de quelques pierreries.*) Annulus, *genit.* annuli, m. *Cic.* PIERSCIEN, obrączka ktorą kładą ná palec oſadzona kamieniami ikklemi.

Le chaton d'un anneau dans lequel le diamant eſt enchaſſé. Pala annuli. *Cic.* Kaſzt, pierścieniowa głowa w ktorey oſadzony ieſt dyament.

Mettre un anneau au doigt. Induere digitis annulum. *Plin.* Pierścień włożyć wſadzić ná palec.

BAGUE D'OREILLES, ou *Boucle d'oreilles.* Inauris, *genit.* inauris, f. *Plin.* KOLCA ná uſzy, zaoſzniece, kolczyki.

COURSE DE BAGUE, (*Exercice du manége que font les gentils hommes, pour montrer leur addreſſe, avec la lance, en courant à toutes brides, & tâchant d'emporter une bague ſuſpenduë à une potence.* Equeſtris decurſio, *genit.* equeſtris decurſionis, (quâ annulus, citatiſſimo equo, trajicitur & aufertur.) fœm. BIEGANIE do pierścienia. Cwiczenie w ſzrankach ktore czyni Rycerſtwo, dla pokazania ſprawności z dzidą biegaiąc we wſzyſtkim pędzie cugle puściwſzy, y uſiłuiąc porwać pierścień záwieſzony ná drzewie.

Courre, ou courir la bague. Equeſtri curſu contendere utrum quis auferat annulum. Ugániać ſię do pierścienia, biegáć.

Il a emporté la bague du premier coup. Primo curſu annulum abſtulit. Porwał pierścień do razu.

BAGUES & *joyaux,* (*Ce ſont les ornemens précieux des femmes, dont on parle dans les contrats de mariage.*) Mundus muliebris, *genit.* mundi muliebris, m. *Petr. Ter.* PIERSCIENIE, kleynoty, ſą to ſtroie koſztowne białogłowſkie, o ktorych wſpominaią przy ſlubnych kontraktach.

BA-

BAGUES ſignifie *Tous les meubles qu'on a les plus précieux, ſoit en argent, pierreries ou autres choſes ſemblables*; ainſi on dit (*dans les compoſitions qu'on fait aux gens de guerre qui ſe rendent*,) *Ils ſortiront vie & bagues ſauves*, pour dire *avec tout ce qu'ils pourront emporter de plus précieux*. Vitâ incolumi & integris rebus abire dabitur. PIERSCIENIE, znácay wſzyſtek ſprzęt ktory náybogatſzy kto mieć może, czyli to w ſrebrze, kleynotach álbo inſzych podobnych rzeczach y ták ſię mowi w umowach ktore ſię dzieią między woiuiącemi kiedy ſię poddaią, wynidą z życiem y pierścieniami w cáłości; to ieſt ze wſzyſtkim co tylko z ſobą náykoſztownieyſzego zábrać mogą.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme s'en eſt allé bagues ſauves*, pour dire qu'*Il eſt ſorti d'une affaire ou de quelque danger, ſans qu'il luy en ait rien coûté* Salvis vaſis, ex latere tecto evaſit. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem, ten człowiek wyſzedł bez ſzkody z honorem, *w cáłości ze wſzyſtkim*, to ieſt: że wyſzedł z czego álbo z niebeſpieczeńſtwa iákiego bez ſzkody żadney.

Si je puis une fois ſortir bagues ſauves de cette affaire, je ne crains plus rien à l'avenir. Poſthac ſcio incolumem fore, ſi hoc evito malum. *Ter.* Jeżeli będę mogł z honorem w cáłości z tego wynidź, niczego ſię dáley nie boię.

Ils ſe ſoucient peu, pourveu qu'ils ſortent bagues ſauves. Satis habent ſine detrimento diſcedere. *Caſ.* Mało o dbáią byle w cáłości zewſzyſtkim wyſzli.

BAGUENAUDE, ſubſt. f. (*Sorte de fruit dans lequel il n'y a que du vent enfermé en de petites bourſes, qui ſort avec éclat quand on le preſſe.*) Solanum veſicarium, *genit.* ſolani veſicarii, neut. *Plin.* MIECHUNKI, zorawiny, rodzay owocu w ktorym niemaſz tylko wiatr zámknięty w pęcherkach, ktory z háłaſem wypada kiedy go ściśnie.

BAGUENAUDER, V. neut. (*Faire le badaud, s'amuſer à la bagatelle.*) Nugari, (nugor, nugaris, nugatus ſum.) depon. Nugas agere, (ago, agis, egi, actum.) act. *Ter.* BŁAZNOWAC fraſzkami ladacżym ſię bawić.

(Cette ſignification vient de ce que les enfans ſe jouënt avec des baguenaudes, prenant plaiſir au bruit qu'elles font en les crevant entre leurs mains.) To wyrażenie pochodzi, że dzieci igraią ſobie miechunkami, maiąc upodobanie w háłaſie ktory wydaią, gdy ſię im w ręku pukaią.

BAGUENAUDIER, ſubſt. maſc. (*Petit arbre portant les baguenaude.*) Colutea, ou Colitea, *genit.* coluteæ, fœm. *Plin.* MIECHUNKOWE, drzewko ná ktorym roſną miechunki.

BAGUETTE, ſubſt. f. (*Baſton fort menu.*) Virga, *genit.* virgæ, f. Radius, *genit.* radii, m. Bacillus, *genit.* bacilli, m. *Cicer.* ROZGA, laſeczka, pręcik, witka cienka.

ON DIT proverbialement *Commander à baguette*, (*par une figure tirée de la verge ou baguette que portent les ſergens & huiſſiers qui commandent de la part du Roy & de la juſtice*) Pro imperio agere *Ter.* Superbè imperare. Sub imperio habere aliquem. *Tacit.* MOWIĄ przyſłowiem, Panować z rozgą, przez podobieńſtwo wzięte od láſki álbo pręta ktory wręku maią ſłudzy urzędowi, álbo balabartnicy ktorzy od Krola álbo urzędu co nákázuią.

Il commande à baguette. Nimius eſt imperii. *Liv.* Surowo rządzi, roſkázuie.

BAHUT, ſubſt. maſc. (*Coffre fait en voute.*) Arca camerata, *genit.* arcæ cameratæ, f. *Ulp.* BAUL, Kufer, ſkrzynka wydrożona iáko ſklepienie.

BAHUTIER, ſubſt. maſc. (*Qui fait des bahuts, ou des coffres.*) Victor, *genit.* victoris, m. Arcarum cameratarum opifex, *genit.* opificis, maſc. SKRZYNKARZ, Bednarz co tákie Baule robi.

(*Victor*) dans Plaute ſignifie *Qui fait des bahuts d'oſier.*) Bednarz u Plauta znaczy tego ktory robi Baule wiciane z pręcia.

ON DIT proverbialement, *Il fait comme les bahutiers, plus de bruit que de beſogne.* Multa movet, extricat nihil. *Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem: Robi iáko Bednarze, więcey háłaſu niż roboty.

(En effet les bahutiers aprés avoir cogné un petit cloud, frappent deſſus à coups redoublez inutilement.) Záiſte Bednarze wſadziwſzy kołek biią w niego młotem pokilkakroć niepotrzebnie.

BAIGNER, V. act. (*Mettre quelqu'un dans le bain.*) In balneum aliquem demittere, act. *Celſ.* KĄPAC, wſadzić kogo do kąpieli.

SE BAIGNER *dans l'eau froide.* Gelidâ undâ perlui, paſſ. *Horat.* KĄPAC ſię w zimney wodzie.

S'aller baigner. Ire lavatum. *Ter.* Iść ſię kąpać álbo do łaźni ſię myć.

Lors qu'elle ſe ſera baignée, on la mettra au lit. Ubi ſe laverit, in lecto collocabitur. *Ter.* Ják ſię ſkąpie w pościel ią będzie położyć.

On l'eſt venu querir pour aller baigner. Arceſſitur lavatum *Ter.* Záwołano ią do kąpania ſię.

Attens-nous, pendant que nous allons nous baigner, quand nous aurons fait, tu te baigneras ſi tu veux. Mane nosdum lavamus, ubi nos laverimus, ſi voles lavato. *Ter.* Poczekay ná nás poki ſię nieſkąpiemy á ják my ſkończemy, będzieſz ſię kąpał ieżeli zechceſz.

ON DIT hyperboliquement (*d'un homme aſſaſſiné*) *Il baigne, ou nage dans ſon ſang.* Prolaitur ſanguine. Madet ſanguine. *(*D'une perſonne affligée*) *Il a le viſage baigné de larmes*, c'eſt à dire *Il a repandu beaucoup de larmes*. Lacrimis perfuſus. *Catul. Virg.* MOWIĄ przez nádmiarę o człowieku zábitym: Pływa álbo ſię kąpie we krwi ſwoiey. *O oſobie żáłoſney: pławi ſię twarz we łzach, to ieſt wiele łez wylał.

Il eſt tout baigné de ſueur. Sudore totus madet. *Plaut.* Wſzyſtek ſpłynął od potu.

BAIGNER ſe dit auſſi (*lors que des liqueurs ſurnagent à quelque corps qu'on a mis dedans.*) Inſuccare, (inſucco, inſuccas, inſuccavi, inſuccatum.) act. acc. *Colum.* KĄPAC mowi ſię też kiedy likwory nálane pływaią nád iáką rzeczą w nich námoczoną; námáczać.

BAIGNER ſe dit encore (*des rivieres qui arroſent un païs, une ville.*) Alluere, Subluere, (luo, luis, lui, lutum.) act. acc. *Caſ.* KĄPAC, myć, płokać mowi ſię záſzcze o rzekach, ktore obiewaią kray iáki, miaſto iákie.

Deux rivieres baignent la ville. Duo flumina ex duabus partibus oppidum ſubluunt. *Caſ.* Dwie rzeki myią kąpią miaſto.

Les murailles ſont baignées de la mer. Alluuntur à mari mœnia. *Cic.* Mury od morza ſą ſkąpane.

BAIGNER ſe dit figurément en ces expreſſions ſuivantes. *Cét homme ſe baigne dans la joye; dans les plaiſirs.* Hic homo delibutus eſt gaudio; voluptatibus diffluit. *Ter. Cic.* KĄPAC mowi ſię *niewłaśnie* w náſtępuiących ſpoſobach. Człowiek ten kąpie ſię w uciechach w roſkoſzach.

Les conquérants ſe baignent dans le ſang de leurs ennemis Victores hoſtium ſanguine delectantur. Zwyciężcy kąpią ſię we krwi nieprzyiacioł ſwoich

BAIGNERES, (*Ville de France en Bigorre ſur l'Adour.*) Vicus Aquenſis, maſc. KĄPINY Miaſto Francyi w Bigorzy nad Aturą.

BAIGNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ſe baigne.*) Qui lavat corpus. KĄPIĄCY ſię.

BAIGNEUR eſt auſſi *Celuy qui fait profeſſion de baigner les autres, qui tient chez luy des bains pour le public.* Balneator, *genit.* balneatoris. maſc. ŁAZIEWNIK ten co w kąpieli, álbo łaźni myie drugich, ktory u ſiebie trzyma łáźnią poſpolitą.

BAIGNOIRE, ſubſt. fœm. (*Cuve où l'on ſe baigne.*) Labrum, *genit.* labri, neut. Solium, *genit.* ſolii, neut. *Cic. Plin.* WANNA w ktorey ſię kąpią.

BAIL, ſubſt. maſc. *qui fait* BAUX *au plurier*, (*Ecrit ſous ſeing privé ou devant Notaire, par lequel on louë à quelqu'un une maiſon ou quelque heritage.*) Locatio, *genit.* locationis, fœm. NAIĘCIE, Naiem w większey liczbie naymy, kartá z podpiſem oſobiſtym, álbo przed urzędem, ktorą kto naymuie komu z puſzczá w dzierżawę domoſtwá iákie álbo dziedzictwo.

Il luy a fait un bail de ſes terres, (*parlant d'un proprietaire qui louë à un autre.*) Locitavit ipſi agros. *Ter.* ou locavit. *Plin.* Naiął mu puścił mu naymem dobrá ſwoie, mowiąc o właſnym Panu ktory ſwoią maiętność naymuie drugiemu.

Prendre à bail. Conducere, (conduco, is, xi, ctum.) act. acc. Naymować, w dzierżawę wziąć.

BAILE, ſubſt. maſc. (C'eſt le nom qu'on donne aux Ambaſſadeurs de Veniſe reſidans à Conſtantinople: on les appelloit ainſi dès le temps que les Empereurs commandoient en cette ville-là: On le nommoit en Latin, *Bajulus*, comme qui diroit *Bailly*; & il faiſoit ordinairement la charge de Conſul & de Reſident à Conſtantinople.) *Legatus*, genit *legati.* maſc. BAYL nazwiſko ktore dáią Poſłom Weneckim mię-

międſakſiącym w Konſtantynopolu, nazywano ich tak ieſzcze od czaſow kiedy Ceſarze panowali w tym mieſcie, nazywano połacinie *Bajulus*, iakoby Komiſarz y odpráwował zwyczaynie orżąd Rayey, y Poſłá poſpolitego Weneckiego.

BAILLER, V. neut *ce mot a la premiere ſyllabe longue, & on écrivoit autrefois* BAAILLER, (*Faire des baillemens, qui ſont cauſez par une vapeur qui fait ouvrir la bouche extraordinairement pour ſortir, & qui marque de l'ennuy ou l'envie de dormir.*) Oſcitari, (oſcitor, oſcitaris, oſcitatus ſum.) depon. *Plaut.* ZIEWAC to ſłowo pierwſzą ſyllabę przewlokłą má y piſano przedtym *BAAILLER* ziewanie czynić, ktorych przyczyną ieſt pára ńiciaka otwieraiąca nadzwyczay uſtá dlá wyiściá, á znaczy tęſknoſć, álbo ſpiączkę.

BAILLER, V. act. (*Donner, mettre en main.*) Dare, (do, das, dedi, datum.) DAC oddáć w rękę.

Voyez *Donner* qui eſt un verbe plus uſité dans la langue; celuy de *Bailler* ayant vieilly, & n'eſtant gueres d'uſage que dans le barreau: comme. Obacz ſłowo dáć ktore ieſt bárdziey w używániu niżeli to Francuſkie ktore ſię iuż ſtarzáło y cále nie ieſt w używániu, chybá w Kancelaryi iako,

Bailler à louage, à ferme, ou rente. Ablocare. Elocare. (loco, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* (*Donner à quelqu'un la jouiſſance d'un héritage moyennant certain prix & redevance.*) Dáć ná naiem ná arędą ná wyderek, puścić komu dzierżáwę máiętności zá iaką cenę y powinność.

Bailler des requeſtes pour faire juger ſon procès. Supplicibus libellis flagitare ut Curia ſibi vacet. Dawáć ſopliki, proſząc o oſądzenie ſpráwy.

Bailler des eſcritures, les fournir. Scripta ſuppeditare. **Bailler griefs.* Commentarium querulum edere. Dawáć papiery, dodawáć ich. *Proteſtacye Załoby prawne podawáć.

Bailler ſalvations de témoins. Argumentis probroſis reſcribere. Obronę piſmem podáć ná zarzuty,

Bailler requeſte pour avoir communication & copie. Libello ſupplici poſtulare actorum ſibi inſpiciendorum poteſtatem fieri. Podáć napiśmie upomnienie ſię o przepiſy dowodow ſtrony przeciwney dla widzenia ich.

Bailler bonne & ſuffiſante caution Satisdare. *Cic.* Fidei jubere. *Vlp.* Dawáć dobrą y doſtáteczną rękoymią.

Bailler un camoufflet, ou un chaumoufflet à quelqu' un. Fumidi linteoli nidorem é cucullo chartaceo in náſum alicujus inflare. Dáć ſinſę, álbo ſiáſę dáć komu.

ON DIT proverbialement, *Je vous la baille pour telle qu'on me l'a donnée.* Non facio litem meam. *Aul-Gel.* (*Je n'en fais point mon affaire.*) MOWIĄ przyſłowiem: zá táką dáią zá tákąm odebrał; nie udáią tego zá moie włáſne.

En bailler d'une En bailler à garder, pour dire *En faire accroire à quelqu'un.* Alicui imponere. *Cic.* Logos alicui vendere. Nałożyć komu czego, dáć mu áby ſobie trzymał, oſzukáć go, zwieść.

Je vous le baille ſur voſtre conſcience. Hoc credo religioni tuæ. Dáięć to ná twoie ſumienie.

BAILLEUL, ſubſt. maſc. (*Renoueur de membres disloquez*) Qui luxata membra in ſuas ſedes reponit. *Celſ.* Qui luxata membra reducit ad ſuna oſus. *Celſ.* Oprawcá, co naruſzone części ná mieyſce ſwoie nazad wprawuie.

BAILLEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui bâille, qui a des baillemens.*) Oſcitator, *genit.* oſcitatoris, maſc. *Plaut.* ZIEWACZ co má częſte pozièwaniá.

(La premiere ſyllabe dans ce mot doit eſtre longue, car on eſcrivoit autrefois *Baailleur.*) Pierwſza ſylabá tego ſłowá powinná ſię przedłożáć, bo ſię piſáło przedtym przez dwoie *aa*.

BAILLEUR, maſc. BAILLERESSE, fœm. (*Celuy & celle qui baille quelque héritage à ferme ou en rente à quelqu'un*) Dator, *genit.* datoris, maſc. *Plant.* *Datrix, *genit.* datricis, fœm NADAIĄCY, NADAIĄCA, prawo ná dzierżáwę iákiey máiętności, álbo arędą.

(*Mot uſité au Palais.*) Słowo używáne w prawie.

ON DIT *Un bailleur de bourdes, de balivernes.* Nugivendus. Nugigerulus, *genit.* i, maſc. *Plaut.* MOWIĄ pleciuch człowiek lekkomowny.

BAILLIAGE, ſubſt. maſc. (*Juriſdiction d'un Baillif dans certaine eſtenduë de païs.*) Prætoris peregrini juriſdictio, onis, fœm. ZWIERZCHNOSC ſędziego poſtanowionego w pewney części krolu.

BAILLIAGE ſe dit auſſi du *Lieu où le Baillif rend la juſtice.* Baillivli prætorium, *genit.* prætorii, neut. MIEYSCE ſą-dow, gdzie ſędziá w części kráiu pewney wyſadzony ſądy odprawuie.

BAILLIF, ou BAILLI *comme on prononce*, ſubſt. maſc. (*Officier qui rend la juſtice dans certain reſſort.*) Prætor peregrinus, *genit.* prætoris peregrini, maſc. SĘDZIA URZĄD wyſadzony dlá ſprawiedliwości czynieniá w pewnym władzy kráiu opiſániu.

On appelle en François *Baillive*, la femme d'un Baillif,) Zowią w Francuſkim ſądziną żonę Baliwá, ſędziego poſtronach w Páńſtwie iakim.

BAILLIVEAU, ſubſt. maſc. (*Jeune cheſne qu'on reſerve dans la coupe des bois taillis, pour croiſtre en arbre de haute fuſtaye.*) Talea, *genit.* taleæ, fœm Stolo, *genit.* ſtolonis, maſ. *Var.* Arbuſcula quæ in cæduâ ſilvâ relinquitur ut aſſurgat in arborem. LATOROSL młodey dąbiny ktorą zoſtawuią w obcinániu Drzew w oliencach ogrodnych, dlá zábraniá ſię ná wzroſt w gorę.

BAIN, ſubſt. maſc. (*Lieu plein d'eau où l'on ſe décraſſe & où l'on ſe rafraichit.*) Balneum & Balineum, *genit* i, neut. ŁAZNIA mieyſce pełne wody dlá obmyciá z brudu y ochłodzeniá.

(*Balneum & Balineum* au ſingulier ſignifient un *Bain particulier*, parce qu'il n'y en avoit qu' un en chaque maiſon, & *Balnea & Balneæ* au plurier ſignifient des *bains publics* Var) ŁAZNIA w liczbie poiedynczey znaczy iedną tylko łáźnią, ktora bywáłá w káżdym domu oſobná, á záś łáźnie w liczbie większey znaczy łáźnie poſpolite dlá wſzyſtkich.

Petit bain, Balneolum, *gen.* balneoli, n. *Juv.* ŁAZIENKA.

BAIN ſe dit encore des *Baſtimens deſtinez pour ſe baigner.* Thermæ, *genit.* thermarum, fœm. plur. *Cic.* ŁAZNIE mowi ſię ieſzcze o Gmachach wyſtawionych dlá kąpániá ſię.

BAIN, (*L'eau dans laquelle on ſe baigne.*) lavatio, *gen.* lavationis. *Cic.* ŁAZNIA, Wanná, wodá w ktorey ſię myią.

Aller au bain. Ire lavatum. *Hor.* **Entrer dans le bain*, ou *S'y mettre.* Balneum intrare. *Petr.* Iść do łáźni. *Wniść do łáźni, do wanny záſieść.

Elle ne fait point de difficulté de ſe mettre au bain deux fois par jour. De ona die duas facere nihil metuit lavationes. *Pe.* Nie obawiá ſię dwá rázy ná dzień iść do wanny.

J'ay beſoin de me mettre dans le bain à cauſe de ma laſſitude. Mihi quoque præ laſſitudine opus eſt ut lavem. *Plaut.* Potrzebą mam iść do łáźni dlá ſłabości moiey,

Faire chauffer le bain. Balneum calefacere. *Cic.* Kázáć łáźnią palić, gotowáć.

Je feray en ſorte que le bain ſoit tout preſt. Faciam ut lavatio parata ſit. *Cic.* Tak ſporządzę żeby łáźniá byłá cále gotowá.

Elle eſt déja ſortie du bain. Exiit de balneis, *Cic.* Już wyſzłá z łáźni, z wanny.

BAINS *ſalutaires* Salubres aquæ *gen.* ſalubrium aquarum, fœm. plur. *Tacit.* ŁAZNIE zdrowe.

Qui conſtruit des bains. Faber balneatorius, *gen.* fabri balneatorii, maſc. ‖ (*dans les anciens monumens.*) Ten co buduie łáźnie.

Maiſtre des bâins, Baigneur, Etuviſte. Balneator, *genit.* balneatoris, maſc. *Cicer.* Łáźiewnik, goſpodarz łáźni.

Maitreſſe des bains. Balneatrix, *genit.* balneatricis, fœm. *Petr.* Łáźienniczká goſpodyni łáźien.

Qui concerne les bains. Balnearius, balnearia, balnearium. *Vlp.* Balneatorius, a, um. *Mart-Juriſc.* Łáźienniczy co należy do łáźni.

Nous entrames dans le bain, & dés que nous fumes en ſueur nous paſſames dans le bain d'eau froide. Intravimus balneum & ſudore madefacti ad frigidam eximus. *Pete.* Weſzliśmy do łáźni y iákeśmy ſię tylko zapocili, poſzliśmy do zimney wody.

(Il y avoit trois ſortes de chambres dans les bains: la premiere ſe nommoit *Cella Caldaria*, qui eſtoit celle où l'on ſe faiſoit ſuer: la ſeconde qui eſtoit au milieu ſe nommoit *Tepidaria*, & la troiſieme *Frigidaria*. On entroit dans ces trois lieux l'un aprés l'autre.) Trzy były izby w łáźniach: pierwſzá nazywáłá ſię izbá gorącá, do zapoceniá ſię, drugá ſrzedniá wolnieyſzá, á trzeciá do ochłodzeniá, chodzono do tych izb iedná po drugiey.

BAIN-MARIE, ſubſt. maſc. (*Quand on met la cucurbite dans l'eau chaude.*) Balneum maris *gen.* balnei maris, n. ALEMBIK podwoyny w wodzie kiedy naczynie do Dyſtylowániá w wodę ciepłą wſtawią.

BAISE-MAIN,fubſt. maſc. (*offrande, préſent qu'on fait à une perſonne.*)Oblatom,*genit.*oblati,neut. PODARUNEK upominek, pamięci ſię przypomnieoie iakiey oſoby,oniżonoſci ſwoiey oddaoie.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Venir à belles baiſemains demander une choſe.* Demiſſis manibos & humili orerione petere aliquid. MOWIĄ w tym rozomieniu:z wielką uoiżonoſcią przyiść, o co proſąę.

(*Baiſe-mains* eſt do ſeminin dans cette pbraſe.) Uoiżoność w tym rozomieniu ieſt rodzaiu białogłowſkiego.

BAISE-MAINS, ſubſt.maſc. (*Civilité,ou compliment deut on uſe à l'endroit de quelqu'un.*)Alicoi dicta ſalus.*Cic.*UNIZONOSCI ſwoiey oświadczeoie,ludzkość ktorey używamy ku iakiey oſobie.

*Faites luy mes baiſe-mains,Saluez-le bien de ma part.*A me ſalurem illi dicito. *Cicer.* Uoiżonoſć moię proſzę odemoie dooieść, kłaniać mo proſzę barzo odemnie.

Il vous fait bien ſes baiſe-mains. Plorimam tibi ſalutem dicit,*ou* nu otiat.*Cic.* Kłania oniżenie.

BAISÉ ,maſc. BAISÉE,f.part.paſſ. Baſiatus,a,om. *Cicer.* POCAŁOWANY, POCAŁOWANA.

BAISER,V.act. (*Donner un témoignage d'amitié à quelqu'un par un baiſer.*)Baſiare,(baſio,baſias,baſiavi,baſiatom) act.acc.*Plant.Petr.*Oſculari.Deoſculari,(oſculor,oſcularis, oſculatus ſum.(depon.acc.*Cic.* POCAŁOWAC,dać dowod przyiaźni komu pocałowaniem.

Je vous ay baiſez aſſez de fois. Sat mihi eſt oſculi veſtri. *Plant.* Nacałowałem ſię ciebie doſyć.

*Allons au devant de luy pour le baiſer.*Adverſom hominem occopemus ferre oſculom. *Plant.* Zábieżmy mu drogę do pocałowania.

Se laiſſer baiſer. Detorquere cervicem ad oſcula. Dać ſię pocałowáć.

(Horace parle d'une fille qoi faiſoot ſemblant d'éviter un baiſer, tourne ſa teſte de maniere que ſa bouche ſe rencontre avec celle de ſon amant.) Horacyoſz mowi o pannie ktora niby ſtrzegąc ſię pocałowania, odwraca ſię ták że ſię uſta iey ztrafią z uſtami miłośnika.

ON DIT en mauvaiſe part qo'*Vne femme baiſe*,poor dire qu'*Elle n'eſt pas chaſte.*Libidinoſa eſt illa mulier.*Petr.* MOWIĄ w zły ſpoſob Białogłowa całuie,to ieſt: wſzeteczna ieſt

Celuy qui aime à baiſer. Baſiator, *genit.* baſiatoris,m. *Mart.* Ten co rad całoie.

ON DIT figurément,*Ils baiſent la main qui les tient opprimez, déplorant dans le fonds du cœur leur triſte ſervitude.* Illam quâ ſunt oppreſſi manum oſculantur, tacitè gementes triſtem ſervitutem*Phad.* MOWIĄ *niewłaśnie*: całuią rękę ktora ich przyciſká,à w ſercá głębokości opłakuią okropną niewolę ſwoię.

ON DIT en terme de civilité, *Je vous baiſe les mains*, pour dire *Je me recommande à vos bonnes graces*,Tibi ſalutem dico.*Cic.*Salvere te jubeo.*Terent.* MOWIĄ z ludzkości; całoię nogi ręce,to ieſt: oddaię ſię łaſce reſpektowi.

ON DIT ironiquement *Je vous baiſe les mains*,poor dire *Je ne veux rien croire de ce que vous dites.* Ad populom phaleras.*Perſ.Allez chercher vos dupes ailleurs;Cela eſt bon à dire à des innocens;* ou *A d'autres.* MOWIĄ *żartem*,całuię ręce,to ieſt:niechcemi ſię wierzyć temu wſzyſtkiemu co powiadaſz, ſzukay ſobie kogo inſzego, dzieciom takie rzeczy powiadaią,do inſzych,do kogo inſzego z tym proſzę.

ON DIT proverbialement, *Faire baiſer le babouin à quelqu'un*,pour dire *L'obliger à ſe ſoûmettre à de dures conditions* Iniquis conditionibos aliquem aſtringere.*Cic.*MOWIĄ *przyſłowiem* dać komu pocałować maſzkarę, to ieſt: przywieść go do kondycyi ciężkich.

ON DIT auſſi de celuy qoi a grande obligation à un autre.*Il devroit baiſer les pas par où il marche.*Singulis pedum veſtigiis danda eſſent illi oſcula, adeò de illo benè meritus eſt. MOWIĄ też o tym co wielce ieſt obowiązany komus ſlady by iego powinien całować.

BAISÉ *ou* BAISER, ſubſt.maſc. (*témoignage d'amitié,en embraſſant quelqu'un & le baiſant.*) Oſculum. *Cic.* POCAŁOWANIE OSWIADCZENIE przyiaźni ściśnieniem y pocałowaniem.

*Donner un baiſer à quelqu'un.*Dare alicoi ſoavium,*ou* oſculum. *Cic.Ovid.Plant.* Aliquem oſcolo impertire.*Suet.*Oſcula alicui libare.*Virg.* Dać komu gęby,pocałowáć.

*Elle me donnoit des baiſers à la dérobée.*Me furtivis oſculis verberabat.*Petr.* Dawała mi gęby ukradkiem.

*Donner un baiſer fort ſale & fort puant.*Immondiſſimo baſio conſpuere aliqoem.Inquinare aliqoem baſiis olidiſſimis. *Petr.* Dáć komu brzydkie y ſmrodliwe pocałowanie.

Se donner mille baiſer. Mille dare oſcula. *Catul.* Dawać ſobie tyſiączne pocałowanie.

Vn PETIT BAISER.Suaviolum,i,neot.*Catul.* MAŁE pocałowanie.

BAISEUR, ſobſt.maſc. (*Qui baiſe.*) Baſiator, *genit.* oris, m..*Mart.* Ten co całuie.

BAISOTER,V.act. (*Baiſer ſouvent & à coups redoublez*) Spiſſiùs baſiare. act.acc. *Petr.* CZĘSTO y uſtawicznie powtarzaiąc całować.

BAISSÉ ,m.BAISSÉE,fœm.part.paſſ.*du verbe*BAISSER. SPUSZCZONY, SPUSZCZONA, od ſłowa ſpuſzczam.

Qui a le viſage baiſſé. Dejectus vultum.*Stat.*°*La teſte baiſſée.* Demiſſo capite. abl. *Cæſ.*°*Les yeux baiſſez contre terre.* Dejectis in terram oculis abl.*Tacit.* Co ma twarz ſpuſzczoną.°Głowę ſpuściwſzy.°Oczy ku ziemi ſpuściwſzy.

BAISSER, V. act. (*Deſcendre quelque choſe & la mettre plus bas qu'elle n'eſtoit.*) Demittere.Submittere, (mitto,mittis,miſi,miſſom.) *Cic. Hor.* SPUSCIC, náchylić, opuścić co z gory niżey,niżeli było.

*Il ſe baiſſoit ſouvent pour luy parler à l'oreille.*Crebrò demittebat ſe ad illius aurem.*Cic.* Náchylał ſię często áby mo do ucha mowił.

BAISSER ſignifie auſſi *S'incliner,s'humilier.*Se demittere, *ou* ſubmittere.*Cic.*SPUSCIC znáczy też uniżyć ſię opokorzyć

Baiſſer la veuë par modeſtie. Demittere oculos modeſtiâ. °*Baiſſer le viſage de crainte.*Metu vultum demittere. *Cic.Ovid.* SPUSCIC oczy dla ſkromności. °Spuścić twarz dla boiaźni.

ON DIT en ce ſens figurément *Baiſſer la lance*, pour dire *Se ſoûmettre aux volontez du plus fort.*Alicui cedere,faſceſque ipſi ſubmittere.*Cic.* MOWIĄ w tym rozomieniu *niewłaśnie* *ſpuścić kopią*, broń złożyć, to ieſt: poddać ſię mocnieyſzemu

BAISSER *les voiles* ſe dit en termes de Marine, (*lors que le vent eſt trop fort & qu'on apprehende d'eſtre jetté contre quelque écueil.*) Vela contrahere, (traho, trahis, traxi, tractum.)act.*Cic.* SPUSCIC,opuścić żagle,mowi ſię po żeglarſkiemu,kiedy wiatr ieſt bardzo mocny, á obawiaią ſię áby nie uderzyć o ſkałę iáką.

*Baiſſer le pavillon,(quand un navire plus fort oblige un autre à le ſaluër & à baiſſer ſon pavillon.)*Submittere velum. Spuścić chorągiewkę, álbo banderę, kiedy okręt mocnieyſzy przywiedzie inſzy, áby mu ſię banderą pokłonił.

ON DIT pareillement en un ſens figuré, *Baiſſer le pavillon*, pour dire *Se ſoûmetre à un plus fort que ſoy.* Faſces alicui ſubmittere. Submittere ſe *Cic.* MOWIĄ tákże w wyrozumieniu *niewłaſnym*,Spuścić banderę,poddać ſię mocnieyſzemu nád ſiebie.

BAISSER ſe dit auſſi (*de ce qui devient plus foible, ou qui diminuë.*) Decreſcere, (decreſco, decreſcis, decrevi, decretom.)n.*Cic. parlant des rivieres &c.*comme *La riviere baiſſe,ou diminuë* Flumen decreſcit. *Hor.* °Declinare.Inclinare, (clino, clinas, clinavi,clinatum.) neot. *parlant du jour*, ou *d'un malade à qui les forces baiſſent*, ou *diminuent*: comme *Ce malade baiſſe fort.* Hic æger inclinatis eſt jam viribus. *Liv.*°*Le jour baiſſe.* Declinat in veſperum dies *Colum.*Inclinat ſe ſol. *Liv.* °*La fortune baiſſe.* Inclinat ſe fortuna. *Cæſ.* ZNIZAC ſię mowi ſię też o tym co ſłabieie, y czego obywa mowiąc o rzekach, iáko: Rzeka opada,ubywa iey. °Mowiąc o dniu álbo o chorym,ktorego ſiły uſtaią, álbo ſię omnieyſzaią, iáko: ten chory dużo ſię náchyla. °Dzień ſię náchyla. °Fortuna náchylona.

BAISSER au figuré,*(parlant des choſes incorporelles.)*comme *L'eſprit baiſſe avec l'âge.* Minoitur & debilitatur ingenium ingraveſcente ætate. NACHYLIC ſię *niewłaśnie* mowiąc o rzeczach co do umyſłu,iáko: Rozum z laty ſię náchyla.

ON DIT qu'*Vn homme donne teſte baiſſée*,ou *va teſte baiſſée dans les ennemis*, pour dire *Il y va aveuglément & ſans faire réflexion au peril où il s'expoſe.* Impavidè,*ou* imperterritè in hoſtes irruit. *Cic.* MOWIĄ: że człowiek idzie głowę ſpuściwſzy álbo idzie głową náchyloną ná nieprzyiaciela, to ieſt: Idzie ná niego oślep odważnie nieuważaiąc niebeſpieczeńſtwa ná ktore ſię wydaie.

ON DIT auſſi au figuré,*Aller teſte baiſſée dans une affaire, (n'eſtre retenu par aucune conſidération,s'y jetter à corps perdu)* Inconſideratè in rem aliquam ſe immittere.*Cicer.* MOWIĄ

też

też niewłaśnie Iść głowę spuściwszy w iakiey sprawie, niebyć otrzymanym żadną uwagą, tzucać się wpizepaść.

ON DIT pareillement (*de celui à qui une entreprise n'a pas reussi.*) *Il s'en revient les oreilles baissées comme un meschant asne.* Demittit auriculas ut iniquæ mentis asellus. *Hor.* MOWIĄ też o tym ktoremu się imprezą nie udała, Powraca uszy opuściwszy iako osieł ladaco.

BAL, subst. masc. (*Assemblée de jeunes gens de l'un & l'autre sexe pour danser.*) Saltatio, *genit* saltationis, f *Cic.* *Nocturna chorea, *genit.* nocturnæ choreæ, f. *Ovid.* (*car les Bals se font de nuit.*) BAL, Zebranie młodych osob oboyga płci dla tańcowania. *Bo się tańce w nocy odprawoią.

Donner le bal. Celebrare, *ou* agitare choros. *Sen. Virg.* Bal taoicc dawać.

Aller au bal. Frequentare choros, *ou* choreas. act. Iść ná Bal, ná taniec.

BALAFRE, subst. f. (*Taillade faite particulierement sur le visage, du tranchant d'une espée, ou de quelque autre ferrement.*) Stigma, *genit.* stigmatis, n. *Mart. Plin* Incisura, *genit.* incisuræ, fœm. KRYSA, karb, zácięcie osobliwie ná twarzy ostrzem miecza álbo inszym żelazem.

BALAFRE, (*Longue découpure qu'on faisoit anciennement aux pourpoints.*) Incisura, *genit.* incisuræ, f. *Plin.* WYCIĘCIE długie wytzynanie ktore zdawna czyniono w kabatach

BALAFRE', masc. BALAFRE'E, f. (*Qui a des balafres au visage.*) Stigmosus, stigmosa, stigmosum *Petr* Stigmaticos, a, um. *Cic.* KRESOWATY, KRESOWATA, co ma kresy po twarzy.

BALAFRER, V. act. (*Faire des balafres sur le visage de quelqu'un.*) Incisuris exarare, *ou* deformare faciem alicujos. WYCIĄĆ komo gębę, twarz mu pokarbować.

BALAGUIER, (*Ville de Catalogne sur la Segre.*) Valaqueria, *gen* t. æ, fœm. BALAKWERYA Miasto Kataloniy nád Segrą.

BALAIS, ad ect. masc. (*Qualité d'un rubis excellent.*) Balassius, a, um. BALE wła aość Rubinow wybornych.

(Ce nom vient de *Balassia* qoi est on Royaome en terre ferme entre Pegu & Bengala, où ce rroovent ces rubis balais. To názwisko pochodzi od Balassyi, ktore iest Krolestwo ná wyspie między Pegu y Bengalem gdzie te rubiny bale znáydoią się.

BALANCE, subst. f. (*Instrument qui sert à connaistre l'égalité ou la différence de la pesanteur des corps graves.*) Trutina, *genit.* trotinæ, f. *Cic.* WAGA, zarządzie służące do rozeznania rowności, y rożności wagi rzeczy ciężkich.

(Ce mot est general, car il y a deux sortes de Balances qu'on rend en Latin par deux mots differens: l'Ancienne oo la Romaine *Statera*, genit. *staterœ*, f. *Cic.* Elle est composée d'un fleau mobile qoi a un crochet pour y accrocher ce qu'on veut peser: cette sorte de Balence est encore en usage aux boucheries, & aux l eux où il faot peser de grands fardeaux, on l'appelle autrement PESON.) To słowo iest ogolne, gdyż dwoiaka iest waga ktora się wyráża dwoma rożnemi zńawiskami, Stara álbo Raymska *Bemen*, iest złożona z fzal kołowrotu, to iest: ramienia z hacaykiem ná ktorym zawieszaią to co chcą ważyć, tey wagi y teraz zażywaią w iatkach, y w micyscach gdzie wielkie ciężary ná kamień ważą, ználezey wáznik.

BALANCE *à deux bassins.* Libra, *genit*, libræ, fœm. *Cicer.* WAGA o dwoch sądach, álbo szalach.

(Les parties de cette sorte de Balance, sont. Części tey wagi są.

Chacun des deux bassins. Lanx, *genit.* lancis, f. *Cic.* Lancula, *genit.* lanculæ, f. *Vitr.* Każda ze dwoch miseczek *sąda* álbo szala.

Fleau de la balance, (*où sont attachez les deux bassins.*) Scapus, *genit.* scapi, m. *Vitr.* Sznurki álbo, rzemyki ná ktoryeb wiszą obiedwie szale.

L'anse par ou on tient la balance. Ansa, *genit.* ansæ, f. *Vitr.* Agina, *genit.* aginæ, f. *Fest.* Pierścień, álbo kołko do trzymania wagi.

La languette de la balance, qui doit estre au milieu de l'anse, Examen, *genit.* examinis, n. *Virg.* Języczek u szal, ktory w śrzodko ma być wagi.

Les deux bouts, ou extremitez de la balance. Capita, *genit.* capitum, n. pl. *Vitr.* Dwie strony, álbo rogi wagi.

Le contrepoids de la balance. Æquipondium, *genit.* æquipondii, n. *Vitr.* Sacoma, *genit.* sacomatis, neut. *Vitr.* Gwichty do ważenia.

BALANCE, (*L'un des Signes du Zodiaque.*) Libra, *genit.* libræ, f. *Virg.* Jogum, *genit.* jugi, n. WAGA ieden z znakow niebieskich.

ON DIT figorement *Tenir la balance égale*, (*Ne pancher pas plus d'un costé que d'autre, ne favoriser pas plus l'un que l'autre*) Equum & æquabilem utrique parti se præbere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: trzymać wagę rowno; nie nakłaniać się barziey do iedney strony niż do drugiey, nie sprzyiać barziey iednemu, niż drugiemu.

Il tint la balance égale entre eux. Inter illos integrum tenuit judicium. *Tacit.* Trzymał wagę w rowności między niemi

On met les escrits des Romains dans la mesme balance avec ceux des Grecs. Scriptores Romani pensantur eâdem trutinâ ac Græci. *Hor.* Ná iedney wadze kładą Pisma Rzymianow, y Grekow.

Il met en balance son devoir & sa fortune. Incertus animi est, officio-ne an fortonæ obsequatur. Kładzie ná szalę poczciwość swoię y fortunę.

Faire entrer une chose en balance avec des vices Rem cum vitiis conferre, *ou* comparare *Juv. Cic.* Włożyć ná szalę rzecz iaką ważąc ią z wadami.

Il est en balance, il est irrésolu, il ne sçait à quoy se déterminer Incertus est quid agat. *Ter.* Waży się, nie wie co ma czynić, ieszcze się nie rozmyślił.

BALANCEMENT, subst. masc. (*L'action de balancer.*) Libramentum, *genit.* libramenti, n. WAZENIE.

BALANCER *son corps*, ou BALANCER, V. act. (*Faire aller ça & là son corps.*) Librare corpus. Se librare, (libro, libras, libravi, libratum.) act. *Plin.* WAZYC się, ná wadze się tam y sam kołysać.

ON DIT en un sens figuré, *Balancer deux partis, Ne pas favoriser plus l'un que l'autre* Neutri parti favere, *ou* studere MOWIĄ *niewłaśnie* ważyć rowno obiedwie strony, a sprzyiać iedney barziey niż drugiey.

Balancer la puissance des uns par celle des autres Quarumdam auctoritatem, aliorum auctoritate suspendere. *Juv.* Moc iedaych, powagą drogich ná szali zrownać.

Ses vices balancent ses vertus, Il est aussi vicieux qu'il est vertueux. In eo vitia virtutes adæquant. In eo æquilibilis est mistura vitiorum atque virtutum *Suet.* Wady iego ná szali są z cnotami, zárowno ma cnot y występkow.

BALANCER, (*Peser, examiner les choses au juste, ou comme l'on dit au peids du sanctuaire.*) Æquâ judicii lance ponderare, (pondero, ponderas, ponderavi, ponderatum.) *Cicer.* WAZYC rzeczy miarkować według słuszności álbo, iáko mowią ná Gwicht Swiątyni Pańskiey.

L'affaire fut fort balancée dans le conseil. Res multùm diuque fuit agitata in consilio. *Cic.* Rzecz barzo się ważyła w radzie.

BALANCER, (*Estre en balance, estre irrésolu.*) Suspensum & incertum pendere, *Cic.* Pendere animis. *Cic.* WAZYC się, być ná szali, nie rozmyślić się.

Je vous répondray sans balancer beaucoup Non multùm hæsitans respondebo. *Cic.* Odpowiem ci nie długo się ważąc

Lors qu'il balançoit, & qu'il différait. Cùm hæsitaret, cùm cunctaretur. *Cic.* Gdy się ważył, y odkładał.

Ayant balancé long-temps entre la crainte & l'esperance. Inter spem metumque diu jactatos. *Tacit.* Ważąc się długo między boiaźnią, y nádzieią.

La victoire fut fort balancée. Diu incerta fuit victoria Długo się ważyła wygrana.

BALANCIER, subst. masc. (*Qui fait & vend des balances*) Librator, *genit.* libratoris, masc. WAZNIK co wagi robi, przedaie.

LE BALANCIER, *d'une horologe &c.* Libramentum, *genit.* libramenti, n. *Calum.* WAZNIK u zegara.

BALANDRAN, subst. masc. (*Casaque de campagne.*) Gausapina penola, *genit.* gausapinæ penulæ, f. *Mart.* GUNIA, Siermięga, sokmia wieyska prosta.

BALAUSTIUM, subst. masc. terme de Pharmacie (*C'est la fleur de grenadier sauvage.*) Balaustium, *genit.* balaustii, n. *Plin.* GRANATU dzikiego kwiat, termin Aptekarski.

BALAY, subst. masc. (*Menuë branches de bouleau, liées ensemble, dont on nettoye les ordures.*) Scopæ, *genit.* scoparum, f. pl. *Cic.* MIOTŁA, drobne rozgi brzozowe w wiązankę do kupy złączone do uprzątnienia śmieci.

Prendre un balay. Capere scopas. *Plaut.* Wziąć miotłę.

Qu'on m'apporte un balay & une houssine pour estre ... arai.

Uos

araigodes. Afferte hoc fcopas fimulque arundinem, ut araneas de foribus & de pariete dejiciam. *Plaut.* Niech mi przyniosą miotły y ogankę do opsprzątnienia tych pajęczyn.

ON DIT métaphoriquement & dans le difcours familier. *C'eſt un balay neuf, qu'on jettera bien-tôt derriere la porte*, pour dire *Tout luy rit d'abord, & enſuite on le mépriſera.* Multo jam eft in honore, fordefcet modò. MOWIĄ *przez podobieńſtwo w mowie potoczney*, Nowa to miotła, ale zá długo ią zá drzwiami, wkąt wrzucą, to ieft: wfzyftko mu fprzyia zrazu, naoftatek go zarzucą.

Il a nettoyé tout au balay, il a tout emporté & n'a rien laiſſé. Corrafit, ou convafavit omnia. *Plaut. Ter.* Wfzyftko iakby miotłą wymiotł, wfzyftko zagarnął, zábrał, y nic nie zoftawił

BALAYÉ, mafc. BALAYÉE, f. Part. paff. UMIECIONY, UMIECIONA.

BALAYER, V. act, (*Nettoyer avec le balay.*) Verrere. (verro, verris, *ſelon Chariſius* verri *qui eſt plus uſité que* verfi, verfum.) *Cic.* UMIEŚĆ, oprzątnąć miotłą.

ON DIT figurément *On balaya le rempart*, pour dire qu' *On en chaſſa tous ceux qui eſtoient à ſa déſenſe.* Nudati fuerunt propugnatoribus muri. *Tacit.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Umieciono fzaniec, to ieft: zpędzono tych, ktorzy ná nim byli dla obrony.

BALAYEUR, fubft. mafc. (*Qui fait & qui vend des balais*) Scoparius, *genit.* fcoparii, m. *Vlp.* MIETELNIK, co miotły robi, y przedaie.

(Dans les Colleges on appelle *Balayeur* l'Ecolier qui a foin de balayer la claffe, & à qui les autres Ecoliers donnent de l'argent par mois: & l'on s'y fert du mot Latin *Verſor, oris*, mafc. W fzkołach náżywaią Pomiatacz, tego ftudenta ktory ma ftaranie o zámiataniu Szkoły, y ktoremu ftudenci płacą ná miefiąc od tego, y náżywaią go słowem łacińſkim *Verſor.*

BALAYEUSE, fubft. f. (*Celle qui vend des balays, & celle qui balaye.*) Scoparia, *genit.* fcopariæ, f. *Vlp.* MIETELNICA álbo pomiataczka ta co przedaie miotły, álbo pomiata.

BALAYEURES, fubft. f. *Ordures qu'on ramaſſe avec le balay.*) Sordes, *genit.* fordium, f. pl. *Cic.* WYMIECINY, śmiecie ktore zgarniaią miotłą.

(Quelques-uns prononcent *Baleures*, d'autres *Baléjures*: auffi bien que *Balier* & *Baléier* pour le verbe: *Balieur*, ou *Baléieur* pour *Celuy qui balie*; & feulement *Baléieur* pour un *Vendeur de balays.*) Jedni w Francufkim mowią *Balier* drugiy *Baleier* śmiecie: iáko też *Balier* y *Baleier* za słowo zámiatać, *Balieur* albo *Baleieur* zá tego co pomiata, á záś *Baleieur* tylko zá tego co miotły ma ná przedaż, mietelnik.

BALBASTRE, (*Ville d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon ſur la riviere de Cinga.*) Barbaftrum, *genit.* Barbaftri, n. Belgida, *genit.* Belgidæ, f. BALABASTR, Miafto Hifzpańſkie w Krolestwie Arragońſkim, nád rzeka Cyngą.

BALBUTIER, V. neut. (*Parler avec difficulté, ſoit pour avoir la langue graſſe, ou faute de preſence d'eſprit & de mémoire.*) Balbutire, (balbutio, balbutis, balbutitum.) neut. *Cic.* SZEPLONIĆ, iąkać, z trudnością domawiać, álbo dla niefpofobności ięzyka, álbo dla słabości rozumu, y pamięci.

BALCON, fubft. m. (*Saillie qui ſort d'un baſtiment.*) Podium, *genit.* podii, neut. *Plin. Jun.* Menianum, *gen.* meniani, ne. *Cic.* (*qui vient d'un certain Menius qui fut l'inventeur des Balcons.*) GANEK, wyftawá wydaná na dwor z budynku co pochodzi od niejakiego Meniufza, ktory był wynaleźcą gankow

BALDACHIN, fubft. mafc. (*Dais, ou Poile.*) Baldachinum *genit.* baldachini, neut. CIENNIK zasłoná z wierzchu.

BALÉARES, (*Iſles prés des coſtes d'Eſpagne dans la Mediterranée, qu'on nomme aujourd'huy Majorque & Minorque*) Infulæ Baleares, *genit.* Infularum Balearium, fœm. plur. *Liv.* BALEARYISKIE Wyfpy przy ftronach Hifzpańſkich ná morzu śrzodziemnym, ktore dziś nazywaią Maioryką, y Minoryką.

Qui eſt des Iſles Baléares. Balearis & hoc Baleare. adject. *Liv.* Balearſki, Balearczyk, co ieft z tych wyfp.

BALEINE, fubft. fœm. *on prononce* BALÉNE. (*Gros poiſſon de mer*) Balæna, *genit.* balænæ fœm. *Plin.* WIELORYB, wielka Rybá morſká.

BALEINON, fubft. mafc. *on prononce* BALENON. (*Une jeune baleine, un petit de la baleine.*) Balæna, vitulus, *genit.* balænæ vituli, mafc. *Plin.* WIELORYB młody.

BALISTE, fubft. fœm. (*Ancienne machine de gerre pour lancer de gros quartiers de pierre.*) Balifta, *genit.* baliftæ, fœm. KUSZA dawná fztuká woienná, do wypufzczaniá wielkich kawałow kamieni.

BALOVERNES, fubft. fœm. plurier. (*Contes faits à plaiſir, niaiſeries.*) Gerræ, *genit.* gerrarum, fœm. plur. *Plaut.* Nugæ, *genit.* nugarum, fœm. plur. *Cic.* FRASZKI bayki zmyślone dla zabawki.

Donneur de balivernes. Nugivendus, a, um. *Plaut.* Baykarz co bayki prawi.

BALLADE, fubft. fœm. terme de poëfie Françoife. (*C'eſt une piece de vers compoſée de trois ſtrophes de huit ou de dix vers chacune, dont le dernier vers eſt repeté & toûjours le meſme.*) Rhythmus, *genit.* rhythmi, mafc. Homœoteleuton, i, neut. *mot grec.* RYTM wierfz Francufki fztuka wierfzami pifaná o trzech zawodach, każdy po ośm álbo po dziefięć wierfzy w ktorych oftatni wierfz fię powtarzá y zawfze ieft iednakowy.

ON DIT figurément *C'eſt le refrain de la ballade*, (*il dit toûjours la meſme choſe.*) Eandem cantilenam canit. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie wfzyftko iedno śpiewá iák oftatni wierfz w zawodach Rytmowych.

BALLADIN, fubft. mafc. (*Danſeur de profeſſion ſur le theâtre.*) Saltator, *genit.* faltatoris, mafc, *Cic.* Saltatorii ludi magifter, *genit.* magiftri &c. mafc. TANECZNIK Pląfacz ktorego profeffya ieft tańcámi y fkokami fię bawić ná widowifkach.

BALLADINE, fubft. fœm. (*Une danſeuſe de profeſſion.*) Saltatrix, *genit.* faltatricis, fœm Saltatricula, *genit.* faltatriculæ fœm. *Cic.* PLĄSKA, taneczoicá z profeffyi.

ON DIT quelquefois ce mot plus généralement d'un *Bouffon & farceur qui divertit le peuple ſur le théatre.* Scurra, *genit.* fcurræ, mafc. *Cic.* Mimus, *genit.* mimi, mafc. *Cic.* Zażywaią czafem tego słowá ogolnicy, o błaźnie y koglarzu ktory rozrywkę czyni ludziom ná placu widokow.

Faire le balladin, ou le bouffon. Agere mimum. *Juv.* Kuglarftwem fię bawić błaznowaniem.

BALLE, fubft. fœm. (*Petite boule à joüer.*) Pila luforia, æ, fœm. PIŁKA, gałká mała do gry.

Fournir des balles à ceux qui joüent. Pilas ludentibus fufficere. *Petr.* Dodawać piłek graiącym.

BALLE *de mouſquet.* Glans, *genit.* glandis, fœm. KULA do ftrzelaniá.

BALLE, ou BALOT *de marchandiſe.* Mercium colligatarum fafcis, *genit.* fafcis, mafc. PAKA, álbo pęk towarow.

Ce Partiſan portoit il n'y a pas long temps la balle ſur le dos, & à préſent il eſt preſque auſſi riche que le Roy. Hic Publicanus collo fuo circumferebat modò onera venalia, nunc etiam adverfus Regem ferè fe extendit. *Petr.* Ten Celnik nie dawno paki nofił ná grzbiecie, á teraz prawie tak bogaty ieft, iako Krol.

(Et comme d'ordinaire les marchandifes de Balle font malfaites & defectueufes, de là font venuës ces façons de parler proverbiales en noftre langue,) comme. A że zwyczayne Towary co ie nofzą w pakach álbo pudłach ná grzbiecie fą ládaiakie, y wady w fobie maią: z tąd pofzły te fpofoby przyfłowiem mowieniá w ięzyku Francufkim, iako)

Des raiſons de balle, qui ne ſont pas bonnes Improbæ, ou futiles rationes, f. pl. *Cic.* Racye z paki álbo z pudła, ktore nie fą dobre.

Un homme de balle. Homo nihili. *Plaut.* **Un métier de balle.* Jejuna ars. Człowiek od paki. *Rzemiosło od paki.

BALLE en termes d'Imprimerie, (*Tampon avec lequel on prend l'encre pour toucher ſur les formes ou ſur les planches.*) Folliculus typographicus, *genit.* folliculi typographici, m. PIŁKA terminem Drukarskim nazwanym, mieszek wytkany ktorym farbę biorą do nádania oney ná formy, álbo na blachy.

BALLE eft auffi *Une petite paille, ou gouſſe qui ſert d'enveloppe au grain de blé, quand il eſt dans l'épy, & qui s'en ſépare en le battant.* Gluma, *genit.* glumæ, fœm. Folliculus, *genit.* folliculi, mafc. *Var. Plin.* ŁUPINKA, álbo fzupinka, też ieft plewa słomy służąca do obwiania ziarna w kłofie będącego ktora fię odłącza wmłoceniu.

ON DIT proverbialement *Prendre la balle au bond*, pour dire *Se ſervir de l'occaſion & ne la pas laiſſer eſchaper.* Oblatá occafione uti. *Cic.* MOWIĄ przyfłowiem Piłkę zchwycić kiedy podſkoczy, to ieft: zażyć okazyi kiedy fię poda ś ni iey opuścić.

A vous la balle, pour *C'eſt maintenant à voſtre tour à parler*, ou *à agir.* Tibi jam incumbit. *Cic.* Ná ciebie piłka, to ieft: Ná ciebie teraz koley mowieniá.

BALLER, V.neut. (*Danſer.*) Saltare.neut. TANCZYC, pląſać, ſkakac.

(Ce verbe François eſt bas & du diſcours familier.) To ſłowo Francoſkie ieſt podłe, y potoczney mowy.

BALLET, ſubſt.maſc. (*Repréſentation harmonique & danſe figurée & concertée, qui ſe fait par pluſieurs perſonnes maſquées, qui repréſentent par leur pas & poſtures quelque choſe naturelle, ou qui contrefont les perſonnes.*) Larvata, ou perſonata ſaltatio, *gen.* larvatæ, *ou* perſonatæ ſaltationis, f. TANIEC w maſzkarach) widok taneczny a muzyką od wielu oſob niezwyczaynie ubranych, ktore wyrażaią chodem y poſtawami ſwemi rzecz iáką przyrodzoną albo inſzych podrzeźniaią.

BALLON, ſubſt.maſc. (*Groſſe boule de cuir qui couvre une veſſie qu'on remplit de vent.*) Follis, *genit.* follis, m. *Mart.* PIŁA wielka, koła ſkorzana maiąca w ſobie pęcherz wiatro pełny.

BALLOT, ſubſt.maſc. (*Balle, ou Paquet de marchandiſes liées enſemble.*) Mercimoniarum faſciculus, li, m. PAKA tłomok, iuk, pudło towarow w kupę ułożonych.

Il a fait ſon ballot. Collegit, *ou* conſtrinxit ſarcinas. *Caſ. Plaut.* Sarcinulas collegit. *Juv.* Tłomoczek ſwoy ułożył.

ON DIT figurément & proverbialement. *Voila vôtre vray ballot que ce valet,* pour dire *C'eſt voſtre fait; il vous convient.* Servos tibi eſt ea ſententia. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem właśnie to pacaka dla ciebie, tco ſługa, to ieſt: zgodzi ſię dla ciebie, właśnie ci go potrzeba było.

BALLOTE, ſubſt.f. (*Petit bulletin ſur quoy les Anciens traçoient les lettres* A C.V.L. *lors qu'ils donnoient leurs ſuffrages par ſcrutin.*) Calculus, *genit.* calculi, m. *Plin-Jun.* Litteratus calculus, i, m. GAŁECZKA, kałkuł mały, ná ktorey ſtarzy wyrażali litery A.C.V.L. kiedy wotowali ná radzie o czym

BALLOTER, V.neut. & act. (*qui ſe dit quand deux joueurs de paume ne font que ſe renvoyer la balle l'un à l'autre & ne jouënt point partie.*) Datatim ludere pilá. *Cic.* PRZEBIANKĄ ſię bawić, kiedy gracze tylko między ſobą piłkę biią ieden ku drugiemu ią odſyłaiąc á nie graią części iakiey.

ON DIT figurément *Balloter quelqu'un.* (*le renvoyer de l'un à l'autre pour le jouër & ſe mocquer de luy, le renvoyer,* comme l'on dit populairement *de Caïphe à Pilate.*) Quaſi pilam habere aliquem. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie iák piłką kim ſzarzać, odſyłać go ſobie ieden do drugiego nápośmiewiſko, y ná żart iáko poſpolicie mowią *od Kaifaſza do Piłata.*

Les dieux nous ballotent & ſe rient de nous. Dii quaſi pilas nos habent ac derident. *Plaut.* Bogowie námi iák piłką rzucaią y z nas żartuią.

ON DIT encore dans le meſme ſens figuré, *Balloter une affaire,* (*l'agiter, la diſcuter avant que de rien décider.*) Rem ſermonibus agitare *Liv.* MOWIĄ ieszcze niewłaśnie w tym rozumieniu, zwartąſać rzecz iáką w przod niż co o niey poſtanowić.

BALSORA, *Ville du Diarbek dans la Turquie en Aſie près du Golphe Perſique.*) Teredon, *genit.* Teredonis, f. BALZER, Miaſto Dyarbeko w Turczech Azyatyckich bliſko odnogi Perſkiey.

BALTIQUE, *ou* MER BALTIQUE, (*entre l'Allemagne & le Danemark, entre la Suede & la Pologne.*) Mare Balticum, *genit.* maris Baltici, n. Codanus Sinus, *genit.* Codani Sinûs, m. BALTYCKIE Morze między Niemcami y Danią, między Szwecyą y Polſką.

BALUSTRADE, ſubſt.f. (*Rangs de petits piliers façonnez qui ſont à hauteur d'appuy.*) Pilarum ordo, *genit.* ordinis, m. SŁUPKOW toczonych porządnie rozſadzonnych rząd rowno z łokciami do podparcia ſię wyſtawiony.

BALUSTRE, ſubſt.maſc. (*Eſpece de cloiſon faite de petits barreaux façonnez au tour.*) Clathratum ſeptum, *genit.* clathrati ſepti, n. GANEK zámknięcie z małych drążkow w koło toczonych zrobiony.

BALUSTRE (*du Chapiteau de la Colomne Ionique, qui eſt la partie du Rouleau qui fait la volute.*) Pulvinus, i, m. *Vitr.* WAŁEK ná Kapitelach ſłupow porządku Ionickiego, to ieſt część pobraczona ktora czyni okrągławość.

(Parce qu'elle a quelque reſſemblance à un oreiller.) Bo ma niejáką podobieńſtwo do poduſzki.

BAMBERG, (*Ville d'Allemagne en Franconie.*) Bamberga, *genit.* Bambergæ, fœm. BAMBERG Miaſto Niemieckie w Frankoniy.

BAMBOCHE, ſubſt.f. (*petite canne pleine de nœuds qui vient des Indes.*) Nodoſa arundo, *genit.* nodoſæ arundinis, f. *Liv.* LASZCZKA ſęczkow pełna ktora z Indyi pochodzi Trzcina wydrożona kięczaſta.

BAMBOCHES, (*Petites figures en forme de Marionnettes.*) Nani, *genit.* nanorum, m.plur. ŁĄTKI oſobki robione ná kſztałt karzełkow.

BAN, ſubſt.m. (*Cri public, publication faite à haute voix.*) Denuntiatio publica. *Cicer.* OBWOŁANIE ná głos czego powſzechnie.

BAN & ARRIERE-BAN, ſubſt.m. (*ſe dit de la publication qui ſe fait pour convoquer tous les nobles d'une province ou d'un royaume, qui ſont obligez de ſervir le Roy à l'armée.*) Nobilitatis evocatio, *genit.* evocationis, f. *Plin.* OBWOŁANIE álbo wſzem ogłoſzenie mowi ſię o wydaniu wici ná poſpolite zebranie wſzyſtkiey ſzlachty kraiu iákiego álbo Państwa ktorzy Krolowi ſłużyć ná woynie powinni.

Publier le ban & l'arriere-ban. Evocationem & beneficiariorum militum convocatum edicere. *Liv.* Obwołanie uczynić y wici wydać ná poſpolite.

Qui mene, qui conduit le ban & l'arriere ban. Præfectus evocatorum nobilium, *genit.* præfecti &c. m. *Cic.* Ten co poſpolite ruſzenie prowadzi.

BANS, (*Proclamations qui ſe font de ceux qui ſe veulent marier ou entrer dans les Ordres.*) Denuntiatio, *gen.* denuntiationis, f. *Cic.* ZAPOWIEDZI, álbo ogłoſzenie tych co w ſtan małżeński wſtępuią, álbo do ſtanu Kapłańſkiego.

Bans de mariage. Præconia ſponſalicia, orum, neut.plur. Zápowiedzi ſłubne.

Acheter des bans Solvere pro juſtis ſponſalitiis. Zákupić zápowiedzi; zápłacić od zápowiedzi.

Eſtre diſpenſé des bans. Solemnitatibus ſponſaliorum ſolvi. (paſſ.) Być uwolnionym od zápowiedzi, *Indult otrzymać.*

BAN ſignifie encore, *Banniſſement.* Exilium, *genit.* exilii, neut. *Cic.* OBWOŁANIE znáczy ieſzcze wygnanie wywołanie.

BAN dans ces expreſſions. *Four à ban, ou Four bannal,* (*où les particuliers ſont obligez d'aller faire cuire leur pain.*) Furnus dominicus, *genit.* furni dominici, m. **Moulin à ban, ou Moulin bannal,* (*le moulin du Seigneur où les habitans ſont obligez d'aller moudre leur bled.*) Dominica molettina, æ, f. **Preſſoir à ban, ou bannal,* (*où on eſt obligé de faire preſſer ſa vendange.*) Prelum dominicum, i, neut. OBWOŁANIE w inſzych ſwoich wyrozumieniach Piec obwołany, álbo piec powſzechny, gdzie każdy powinien dać ſwoy chleb do pieczenia. *Młyn obwołany, álbo powſzechny Młyn Pańſki Dworſki, gdzie obywatele powinni dawać mleć zboże ſwoie. *Praſa obwołana albo powſzechna, gdzie ſwoie winobranie każdy nieść powinien do wyciśnienia.

BANC, ſubſt.maſc. *on prononce* ban. (*Siége de bois où pluſieurs ſe peuvent aſſeoir.*) Scamnum, *genit.* ſcamni, n. *Ovid.* **Banc élevé.* Subſellium, *genit.* ſubſellii, neut. *Cic.* ŁAWA, ławka, ſtołek drewniany gdzie kilko może ſiedzieć. *Ława wyſoko poſtawiona.

BANC, en termes de marine, *Siége eſtroit dans les Galeres où l'on met quatre ou cinq galeriens de rang.*) Tranſtrum, *genit.* tranſtri, neut. ŁAWKA terminem żeglarſkim deſzczka wązka ná galerach gdzie czterech lub pięciu niewolnikow razem ſadzalą.

Les bancs des forçats eſtoient de groſſes poutres d'un pied d'épaiſſeur attachées avec des clouds de la groſſeur d'un pouce. Tranſtra erant ex pedalibus in altitudinem trabibus confixa clavis ferreis digiti pollicis craſſitudine. *Caſ.* Ławki brańcow ná okrętach, były belki grube ná ſtopę w ſzerz przybite ćwiekami ná palec wielki grubemi.

BANCS *de ſable dans la mer,* (*où les navires échouënt*) Arena, *genit.* arenæ, f. *Virg.* Arenarum cumuli, *genit.* cumulorum, m.pl. Vada, *genit.* vadorum, n.pl. *Cic.* HAK ná morzu miałkczyzna, kopa piaſku, mieyſce niebeſpieczne, gdzie okręty oſiadaią.

BANCS en Theologie, (*ſe dit des eſtudes qu'on fait dans les eſcoles de Théologie, où les eſcoliers, les Bacheliers & ceux qui ſont en licence ne ſont aſſis que ſur des bancs de bois.*) Scamna, *genit.* ſcamnorum, n.plur. ŁAWKI w Teologiy mowi ſię o naukach w ſzkołach teologicznych gdzie uczniowie, Bakalarze, y ci co ſłucháią náuk nieſiedzą tylko ná ławkach drewnianych.

AINSI on dit *Il eſt ſur les bancs, il fait ſa licence.* Exercitationibus theologicis operam dat. Y TAK ſię mowi: *ieſt w ławkach,* ſłucha lekcyi teologiczney.

BANC fignifie encore *Le ciel de la carriere*. Lapicidinæ cælum, *genit.*cæli,n. ZNACZY też jeszcze szybę wykowaną wkamiennych gorach.

BANCELLE,fubft.f.*(petit banc long & étroit.)*Scamnum anguftum,i,n. ŁAWECZKA, ławka mała dłoga y wąfka.

BANDAGE,fubft.mafc. *(Ligature dont on lie les playes.)* Ligatura, *genit.*ligaturæ,f. ZAWIĄZANIE,záwinienie ktorym rany záwiiaią.

ON APPELLE proprement *Vn bandage*, *(le Brayer*, ou *les bandes qu'on employe pour ferrer les hernies*,ou *defcentes de boyaux.)* Fafcia herniæ coercendæ, fœm. NAZYWAIĄ właśnie záwiązanie albo podwiązanie rzemienia álbo pafy ktorych záżywaią do zátrzymania kiły,álbo upadnienia wnątrzności.

BANDAGES, *(Cercles de fer qu'on met autour des rouës pour les ferrer.)*Circuli ferrei,m.plur. OBWOD, fzyny żelazne ktoremi koła otaczaią w koło dla mocy.

BANDE, fubft.f.*(Piece d'étoffe coupée en longueur.)* Inftita, *genit.*inftitæ,f. *Hor.*Limbus, *genit.*limbi.*Cic.* **fi elle eft fort étroite on la peut appeller* Vitta & Tænia,*genit*,æ,f.*Virg.* PASY,Brety materyi wadłofz kraiane. *Jeżeli fą barzo wąfkie może fię názwać pafki, liftwy.

Petite bande. Fafciola, *genit.* fafciolæ,f. Tæniola,*genit.* tæniolæ,f.*Cic.* Pafek mały,zciąggacaka.

BANDE dans le blafon, *(Piece honorable qui defcend de droit à gauche par le milieu de l'Ecu.)*Tænia in fcuto, *genit.* tæniæ,f. PAS w herbach plac ftawny a gory ná doł od prawey ftrony ku lewey idący fzrodkiem tarczy.

BANDE *de fer*,*(qu'on met à la circonference d'une rouë.)* Canthus,*genit.* canthi,m, *Perf.* OBWOD żelazny ktorym okładaią dzwona u koł.

BANDE *de fer batu en long*,*(qui fert à lier & à renforcer quelque chofe.)* Ferri lamina, *genit.* ferri laminæ,f. SZYNA żelaza bitego wzdłuż dla ściśnienia álbo umocnienia czego

BANDE fignifie encore *Vne troupe de plufieurs perfonnes affociées enfemble pour un mefme deffein.* Caterva.Turba, *genit.*æ,f. Manus, *genit.* manûs,f. *Cic.* PASMO wfpułk ludzi orfzak zebranych ná iednąż impiezą.

BANDE fe difoit autrefois *Des troupes,des gens de guerre* Turma,*genit.*turmæ,fœm. ROTA mowiło fię przedtym o pułkach woiennych.

(Mais il n'eft demeuré en ufage qu'en cettephrafe. Ale nie zoftało w zażywaniu tylko w tym fpofobie.

Le Prévoft des bandes, pour dire *Le jugedes foldats du Regiment des Gardes.* Legionariorum militum tribunus capitalis, *genit.* tribuni capitalis &c. m. Sędzia Roty to jeft fędzia woyfkowy Regimentu Gwardyi.

*Bande de gens de pied.*Manipulus, *genit.*manipuli,m.**De gens de cheval.* Equitum turma, æ,f. *Cic.* Rota ludzi piefzych, *Pułk ludzi konnych.

Par bandes, par troupes. Catervatim. Manipulatim. Turmatim.adv.*Liv.Caf.* Rotami, Pafmami, kupami.

BANDE *joyeufe*,*(Affemblée de gens qui boivent enfemble)* Combibones, *genit.*combibonum,m.pl *Plaut.Ter.*Gregales, *genit.*gregalium,m,pl.*Plaut.* GROMADA Pofiedzenie wefołe, zgromadzenie ludzi razem piiących.

BANDE, *(Ligue, faction.)* Factio, *genit.* factionis,f.Manus factioforum, *genit.* manûs,f. ZWIĄZEK, Kupa, Spiknienie.

FAIRE *bande à part, fe divifer, fe féparer.*Ab aliis difcedere, *ou* fecedere, (cedo, cedis,ceffi, ceffum.) neut. ZWIĄZEK ofobny fobie uczynić,oddzielić fię, odftrychnąć.

BANDÉ ,mafc.BANDÉE,paff.*(Lié de bandes)*Fafciatus a,um. Fafciis devinctus,*ou* obligatus,a,um. *Mart.* ZAWIĄZANY ZAWIĄZANA fkrępowany związkami.

BANDEAU, fubft.mafc. *(Bande qu'on met fur le front.)* Fafcia, *genit.*fafciæ,fœm.*Cic.*Redimiculum,*genit.*redimiculi, neut *Juv.* ZAWICIE, Scięgawka ktorey zażywaią ná czoło

ON DIT figurément, *Il a un bandeau fur les yeux,qui l'empefche de voir fes malheurs.* Obducta ment 'caligo,quæ fuas illi miferias obfcurat. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: má zaflonę ná oczách, ktora mu nie dopofzcza widzieć niefzczęścia fwego.

Ofter, lever le bandeau qui nous cache la connoiffance des chofes, Difcutere caliginem, quæ nubia rerum notitiam eripit.*Cic.*Odiąć,podnieść záflonę,ktora nam záfłania poznanie rzeczy.

BANDELETTE,fubft.fœm.*(petite bande.)*Fafciola,æ,f. Tæniola,æ,fœm. ZAWITKO małe zawicie.

BANDEMENT,*ou* TENSION *des nerfs*,fubft.mafc. Nervorum diftentio,*genit.* diftentionis,fœm.*Celf.* CIĘGOTKI álbo żył niezgęście choroba.

BANDEMENT,dans le langage des Matrones,*(Erection)* Penis tentia. *genit.*penis tentiæ, fœm.*Phad.*Tentigo,*genit.* tentiginis,fœm. *Horat.* NASTORCZENIE według fpofobu mowienia niewiaft, iurność.

BANDER,V.act.& neut. *(Lier d'une bande.)*Ligare. Alligare Colligare.(ligo,ligas, ligavi, ligatum.) act. acc. ZAWINĄC zawiązać zawoynikiem.

BANDER fignifie auffi *Mettre un bandeau fur les yeux de quelqu'un, pour l'empefcher de voir.* Obducere velum oculis alicujus.*Plin. Jun* Comprimere fafciis alicujus oculos.*Ovi.* Alicujus oculos velo obtegere. Velare,*ou* obnubere caput. *Liv.* ZAWINĄC zawiązać oczy też: dać komu zawicie zaflonę ná oczy broniąc mu widzieć.

ON DIT en ce fens *Il faut bander les yeux à bien des chofes, n'y prendre pas garde.*Non neceffe eft omnia pro fuo jure agere.*Ter.* **Il faut paffer fur mille chofes.*Non advertenda funt omnia. MOWIĄ niewłaśnie: trzeba zawiązać oczy ná wiele rzeczy,nie uważać. *Trzebá minąć wiele rzeczy.

BANDER,*(Tendre,parlant des machines à refforts)*Tendere, (tendo,is tendi,tenfum.) Napiąć,mowiąc o fztuce y wynalaſkach.

Bander un arc. Intendere, *ou* adducere arcum. act. *Ovid. Virg.* Napiąć łuk,wyciągnąć.

Si vous tenez toujours voftre arc bandé,vous le romprez aifément,mais fi vous le lâchez,il vous fera utile dans l'occafion. Citò rumpes arcum,fi tenfum femper habueris,at fi relaxaris, cùm voles,erit utilis. *Phad.* Jeżeli zawfze trzymafz łuk fwoy napięty,złamiefz go łatwo,ále ieśli go fpuścifz,adá ci fię w potrzebie.

ON DIT dans le langage desMatrones,*Bander*.Arrigere. MOWIĄ według niewiaft naftorczyć.

ON DIT figurément *Bander fon efprit*, ou *toutes les forces de fon efprit, tous les refforts de fon imagination.* Contendere omnibus nervis.Contendere,*ou* intendere nervos in re aliqua *Cic. Plin.* Animum alicui rei intendere. *Horat.* Animum in rem aliquam intendere. *Liv.* MOWIĄ niewłaśnie: napiąć natężyć rozum fwoy, *álbo* wfzyftkie fiły rozumu, dowcipu, pojętności fwoiey.

*Je bandray toutes mes forces pour venir à bout de mon deffein.*Omni induftriâ contendam,*ou* Omnes vires intendam, *ou* Omnibus laborabo viribus,ut confilium perficiam.*Cicer. Plaut.* Nałożę,napnę,natężę wfzyftkie fiły ábym fwego dokazał.

BANDER *(fe dit auffi du froid,quand il augmente.)*comme *le temps eft plus bandé hier qu'aujourd'huy,eft plus tendu; Il fait plus froid.*) Hodie frigus eft quàm heri intenfius. NATĘZAC mowi fię też o zimnie kiedy go przybywa, iako: czas ieft barziey natężony dziś niżeli wczoray, tężfze ieft, większe zimno.

BANDER en terme de paume, *Enlever les balles, les jetter par deffus les murs*,ou *dans les filets.* intendere,*ou* conjicere pilas in retia. CISNĄC w terminie gry piły, przerzucić piłę przez ścianę,álbo w fieć ią w pądzić.

ON DIT au figuré dans cette fignification,*Bander quelqu'un à l'acquit*, *(lors qu'on ne fe foucie pas d'un homme, & qu'on s'éloigne de luy.)*Nihil curare aliquem.*Ter.* MOWIĄ wtym rozumienio *niewłaśnie*: wypościć kogo z pamięci wyrugować z łafki, kiedy kto niedbá o kogo,y ftroni álbo fię oddala od niego.

SE BANDER,*(Se liguer,s'unir plufieurs bandes de perfonnes enfemble pour s'oppofer à quelqu'un*,ou *à quelque entreprife.)* Conjurare in aliquem, (conjuro,as,avi,atum: n.*Cic.* ZWIĄZAC fię, związek, zmowę,fpiknienie między fobą uczynić w kilkanaście ofob ná fprzeciwienie fię komu, álbo iákiey imprezie.

ON DIT proverbialement *Bander les voiles*,pour dire *S'en aller.* Intendere vela.*Virg.* *Abire. Difcedere Secedere.n. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*:żagle rozwinąć,to ieft:odchodzić

BANDEROLLE,fubft.f.*(Petit eftendart en forme de guidon qu'on met aux mafts des vaiffeaux.)*Navale vexillum, *genit.*navalis vexilli,o. *Claud.* ZNACZEK mała chorągiewka nákfztałt proporczyka ktorą kładą ná mafztach okrętow lob ftatkow.

BANDIT,*ou* BANDI,fubft. mafc. *(Exilé, voleur, affaffin des montagnes en Italie,les Alpes & les Pyrenées.)* Graffator, *genit.*

genit. graffatoris, masc. *Cic.* Latro, *genit.* latronis, masc. *Cicer.* WYGNANIEC Hultay, Rozboynik, Zboyca wgorach we Włofzech w Alpes, y Pyreneyfkich.

BANDOULIERE, fubft. f. (*efpece de Baudrier, à l'ufage d'un Cavalier, d'un Moufquetaire & d'un Garde; qu'ils mettent de gauche à droit.*) Balteus minor, *genit.* baltei minoris, masc. PAS nákfztałt pendentu w używaniu konnego żołnierza, ftrzelca, álbo Gwardyaka; ktory zawiefzaią na fobie od lewey ftrony ku prawey.

BAN-LIEUE, fubft. f. (*L'eftenduë d'une lieuë aux environs d'une ville.*) Primus lapis, *genit.* primi lapidis ab urbe, masc. (*parce que les Romains marquoient leurs lieuës avec des pierres.*) MILA odległość mieyfca ná milę w okolicy miafta iákiego gdyż Rzymianie znaczyli mile fwoie Kamieńmi.

BANNAL, masc. BANNALE, f. (*qui fe dit d'un lieu public qu'un Seigneur a droit d'eftablir pour y moudre le bled, cuire le pain & preffurer le vin.*) OBWOŁANY, OBWOŁANA, co fię mowi o mieyfcu iákim powfzechnym, ná ktorego poftanowienie ma prawo Pan właſny dla mielenia zboża, pieczenia chleba, wina robienia.

BANNE, fubft. f. (*efpece de Tente, ou couverture de toile qu'on met dans les bateaux & qu'on y tend, pour fe garantir de la playe.*) Operimentum linteum, *genit.* operimenti lintei, neut. NAMIOTEK awieraebu nákfztałt záflony, álbo nákrycie z płotna, ktore ná ftatkach álbo łodziach wyftawiaią dla záflony od defzczu.

BANNERET, *ou* SEIGNEUR BANNERET, (*Qui a droit de porter banniere pour faire affembler fes vaffaux.*) Vexilli prærogativâ donatus, *genit.* donati, m. PROPORNIK Pan Proporcu, ktory ma prawo Proporzec podnieść dla werbowania y zbierania poddanych fwoich.

BANNIERE, fubft. f. (*Eftendart fur mer.*) Vexillum, *genit.* vexilli, n. *Cic.* BANDERA Okrętowa, chorągiew.

BANNI, m. BANNIE, f. (*Exilé.*) Exilio affectus, a, um. *Cic.* WYWOŁANY, Wygnany, Wygnana.

ON DIT abfolument un BANNI. Exul, *gen.* exulis, com. gen. *Cic.* MOWIĄ poproftu Wywnłany.

Une bannie. Exul & extorris mulier, *Cic.* Wygnanka.

Eftre banni. Exulare, (exulo, exulas, exulavi, exulatum.) *n. Cic.* Być wygnanym wywołanym.

BANNIR, V. act. proprement (*Mettre quelqu'un à ban, le condamner à un banniffement, l'exiler.*) In exilium aliquem agere, (ago, agis, egi, actum.) WYWOŁAC właśnie wygnańcem kogo ogłofić, fkazaćgo ná wygnanie, wygnać, wyświecić.

Eftre banni, eftre condamné au banniffement. Exilio multari, paff. *Cic. Cornel. Nep.* Być wywołanym, fkazanym ná wywołanie.

Eftre banni pour dix ans de la ville. In decem annos urbe prohiberi. *Tacit.* Być wywołanym z miafta ná lat dziefięć.

Eftre banni, eftre envoyé en exil. In exilium ejici. Być ná wygnanie odefłanym.

Se bannir volontairement de fon païs. In exilium voluntarium ire. *Cic.* Dobrowolnie z kraiu fwego ná zawfze wyniść.

BANNIR fignifie auffi *Chaffer, éloigner quelqu'un de fa préfence, une chofe de fon efprit.* Aliquem, *ou* aliquid à fe pellere, *ou* depellere, *ou* expellere. *Cic.* WYGNAC odpędzić znáczy też wyrugować co od fiebie álbo zmyśli fwoiey oddalić.

Bannir la faim & la foif en beuvant & en mangeant. Famem depellere potione & cibo. *Cic.* *Bannir les chagrins de fon efprit,* Curas depellere. *Tibul.* Ejicere omnem curam ex animo. *Plaut.* *Bannir de fon efprit le fouvenir d'quelqu'un.* Ejicere ex animo memoriam alicujus. *Bannir la joye de fon cœur.* Expellere ex omni pectore lætitias. *Catul.* Odpędzić głod y pragnienie iedząc y piiąc. *Uprzątnąć fmutki frafunki z myśli. *Wyrugować kogo fobie z pamięci. *Wefele z ferca fwego wyrzucić.

Le vin bannit les chagrins qui nous rongent. Vino diffugiunt mordaces curæ. *Horat.* Wino rozpędza frafunki ktore nas gryzą.

Ce ne font pas les richeffes qui banniffent de l'efprit les inquiétudes. Non gazæ fubmovent miferos mentis tumultus. *Hor.* Nie bogactwa wyrugować mogą niepokoy z umyfłu.

Pour bannir l'oifiveté parmi les foldats, ils firent dreffer un pont fur le Pô, ayant rangé des batteaux en égale diftance joints par de groffes poutres. Ne milites otium fegne tenerent, pontem inchoarunt fopra Padum, navibus pari inter fe fpatio, validis utrinque trabibus connexis. *Tacit.* Aby nie dać próżnować żołnierzom ftawić kazali moft názrzece Padus porządkiem wrowney odległości ieden od drugiego uftawiwfzy ftatki złączone grubemi Tramami.

Je veux bannir deformais toutes les femmes de mon cœur. Dejicio jam omnes ex animo mulieres. *Ter.* Już odtąd chcę wyrugować z ferca mego wfzyftkie białogłowy.

Bannir de fon efprit la molleffe. Ejicere animo mollitiem. *Ter.* Wyrugować z umyfłu fwego piefzczotę.

ON DIT auffi *Se bannir du monde,* pour dire *S'en retirer, luy dire adieu, y renoncer.* A mundo refugere, neut. *Cicer.* MOWIĄ Też pożegnać świat, odniego fię oddalić, ucbodzić.

BANNISSEMENT, fubft. mafc. (*Exil.*) Exilium, *genit.* exilii, neut. Relegatio. Deportatio, *genit.* onis, f. *Cicer. Vlp.* WYWOŁANIE, wygnanie.

BANQUE, fubft. f. (*Efpece de negoce qui confifte à faire tenir de l'argent par lettre de change.*) Argentaria, *genit.* argentariæ, f. *Cicer.* BANK handel ktory záwiſł ná liczeniu pieniędzy przez wekfle.

Tenir la banque, faire la banque. Argentariam exercere. *Vlp.* Argentariam facere *Cic.* Traymać bank, nimfię bawić.

Quitter la banque. Argentariam diffolvere. *Cic.* Foro cedere. Poprzeftać banku.

BANQUE, (*Table du banquier.*) Menfa, *genit.* menfæ, f. *Cic.* STOŁ bankierfki.

Le lieu ou s'exerce la banque. Argentaria, *genit.* argentariæ, f. *Plaut.* Miey fce gdzie bank trzymaią.

BANQUEROUTE, fubft. f. *on prononce* baneroute. (*Faillite, fuite, abandonnement de biens que font les banquiers & autres négocians.*) Argentariæ diffolutio, *genit.* onis, fœm. UCIEKANIE, Porzucenie dobr ktore czynią Bankierzy, y infi kupcy Bankretowanie, podupadnienie.

Faire banqueroute, en general, (*Manquer.*) Argentariam præ inopiâ diffolvere, (folvo, is, folvi, folutum.) *S'il eft par fraude & par des dépenfes exceffives, on dira.* Foro cedere, (cedo, cedis, ceffi, ceffum.) Bankretować, ogolnie ftracić podupaść. *Cayli przez zdradę, cayli przez kofzta zbyteczne.

Il m'a fait banqueroute de cent écus. Centum nummos mihi decoxit. Stracił mi ná fto talerow.

Appréhendant que fes créanciers ne cruffent qu'il alloit faire banqueroute, il fit crier qu'il vendroit les chofes fuperflues. Cùm timeret ne creditores illum conturbare exiftimarent, auctionem rerum fupervacuarum facturum profcripfit. *Petr.* Boiąc fię áby dłużnicy iego nie rozumieli że miał bankretować obwołał iż zbytnie y niepotrzebne rzeczy przedawał.

ON DIT figurément, *Faire banqueroute à l'honneur.* Miffum facere honorem. *act. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* zbankretować na fławie, podupaść ná niey, ftracić ię.

BANQUEROUTIER, fubft. m. *on prononce* baneroutier. (*Qui fait banqueroute.*) Decoctor. Conturbator creditorum. Fraudator, *genit.* oris, m. *Cic.* BANKRET utratnik, marnotrawca, ftracony kupiec.

BANQUET, fubft. mafc. (*Feftin, grand repas qu'on fait à fes amis.*) Epulæ, *genit.* epularum, f. pl. *Cic.* BANKIET, uczta wielka dla przyiacioł.

(Ce mot n'eft d'ufage en noftre Langue, que pour exprimer le Banquet ou Souper que J.C. donna à fes Apoftres la veille de fa Paffion: autrement il ne fe dit qu'en raillant.) To flowo w ięzyku Francufkim nie ieft w używaniu chyba dla wyrażenia Uczty owey álbo wieczerzy Pańfkiey ktorą Chryftus dał Uczniom fwoim dniem przed męką fwoią inaczey nie mowi fię chyba ná żart.

Jefus-Chrift nous a préparé un celefte banquet. Jefus-Chriftus appofuit, *ou* inftruxit nobis cœlefte convivium. Jezus Chryftus nám niebiefką ucztę nágotował.

BANQUETER, V. neut. (*Faire un banquet.*) Struere, *ou* inftruere epulas. *Liv.* Dare epulas. *Virg.* CZESTOWAC, ucztę fprawiać.

(Mot qui ne fe dit point que dans l'ironie.) Słowo ktore fię nie mowi chyba ná żart.

BANQUETTE, fubft. f. (*Chemin élevé, comme font les deux coftez du pont-neuf, par où les gens de pied marchent d'ordinaire.*) Agger loricatus, *genit.* aggeris loricati, m. GROBLA droga podniefiona ktorędy piefi zwyczaynie chodzą, iáko fą obadwa krale nowego moftu.

BANQUIER, fubft. mafc. (*Négociant en argent, qui donne des lettres de change.*) Danifta, *genit.* daniftæ, mafc. *Plaut.* Argentarius, *genit.* argentarii. mafc. *Cicer.* BANKIERZ co pieniądze ná wekfle daie y niemi handluie.

BANQUIER,(*Expeditionnaire en Conr de Rome.*) Mercator & Scambiator Domini Papæ. BANKIERZ kupiec Urzędnik expedycyi dworu Rzymskiego.

(Officier de nouvelle creation qui se charge de faire venir Bulles, Rescrits, Dispenses & autres expeditions de Conr de Rome. Urzędnik nowo postanowiony ktory ná siebie bierze przesyłanie Bul Papieskich, Odpisow, Dyspens álbo pozwoleństw, y inych podpisow Dworu Rzymskiego.

BAPAUME, (*Petite ville forte des Pais-Bas dans l'Artois.*) Bapalma, *genit.* Bapalmæ, fœm. BAPALMA Miasteczko obronne niższych niemiec w Arteayiskim.

BABTESME, subst. masc. *on prononce* BATÊME, (*Le premier Sacrement de l'Eglise*) Baptismus, *genit.* baptismi, masc. Baptismum, *i*, neut. Baptisma, *genit.* baptismatis, neut *mots grecs & consacrés en ce sens par l'Eglise.* CHRZEST pierwszy Sakrament kościołá, słowá greckie poświęcone w Kościele w tym rozumieniu.

(Car l'on plongeoit anciennement les enfans par trois fois dans les eaux pour recevoir le baptesme.) Gdyż nurzano przedtym potrzykroć w wodzie dzieci y tych ktorych chrzczono.

Le jour du baptesme. Dies lustricus, *geni.* dieilustrici, masc. *Suet.* Dzień chrztu.

(C'estoit parmi les Anciens le jour qu'ils Imposoient un nom aux nouveaux nez.) Był to u dawnych dzień w ktory mianowali nowo narodzonych.

Tenir un enfant sur les fonts de baptesme. E sacro baptismi fonte suscipere puerum. Trzymać dziecię do chrztu nad chrzcielnicą.

BAPTISMAL, masc. BAPTISMALE, fœm. adject. (*Qui appartient au Baptesme.*) Baptismalis & hoc baptismale, CHRZESTOWY, CHRZESNY, Chrzesná.

Les fonts baptismaux. Sacer baptismi fons. Zrzodło wody chrztu Swiętego.

BAPTISTERE, subst. m. *on prononce* BATISTERE. (*lieu ou l'on baptise*) Baptisterium, *genit.* baptisteri, n. CHRZCIELNICA mieysce kędy chrzczą.

(Le premier mot signifie dans Pline le Jeune *Un grand vaisseau ou l'on se baignoit* dans les maisons particulieres.) Pierwsze słowo w Pliniuszu młodszym, znaczy wielką kufę, w ktorey się kąpano osobnie w domach.

EXTRAIT BAPTISTERE, ou *du Baptesme.* Literæ baptisterii, fœm plur. Wyiętę świadectwo chrztu; metryká.

BAPTISTERE, (*Registre baptistere, ou des baptesmes.*) Baptizatorum commentarium. METRYKA Regestr imion ochrzczonych.

BAPTIZER, V. act. *on prononce* BATISER. (*Conferer, donner le baptesme.*) Baptizare, (baptizo, baptizas, baptizavi, baptizatum) act. acc. *Un* BAPTIZE', Baptizatus, a, um. CHRZCIC ochrzcić ochrzczony.

Celuy qui baptize. Baptismi administer. Ten co chrzci.

BAQUET, subst. masc. (*Cuvier de bas bord.*) Cadus, *genit.* cadi, masc. *Plin.* KADZ stągiew statek o niskich brzegach.

BAR *sur la riviere de Kou*, (*Ville de Pologne en Podolie.*) Barum & Barium, *genit.* Bari & Barii, neut. BAR nad rzeką Dniestr Miasto w Polszcze ná Podolu.

BAR LE DUC *sur l'Ornain*, (*Ville capitale du Barrois.*) Barroducum, *genit.* Baroduci, neut. BAR nad Orną Miasto stołeczne Barskiego Xięstwá.

BAR SUR AUBE, (*Ville en Champagne.*) Barium ad Albulam. BAR nad álbulą Miasto w kampaniy.

BAR SUR SEINE, (*Ville de Bourgogne.*) Barium ad Sequanam. BAR nad Senną Miasto Burgundyi.

BARAGOUIN, subst. masc. (*Langage fort corrompu, & qu'on n'entend point.*) Inexplicitus sermo. GWARZENIE mowá bardzo popsowaná y ktorey nierozumieć.

Un baragouin; un homme qui baragouine, dont on n'entend point le langage. Inexpliciti sermonis homo. Gwor człowiek ktory gaworzy ktorego mowy nierozumieć.

BARAQUE, subst. fœm. (*Hutte, ou petit logement pour loger les soldats dans un camp.*) Tugurium, *genit.* tugurii, neut. *Virg.* Casa, *genit.* casæ, fœm. *Hor.* BUDA, szałas chatá dlá żołnierzy prostych w obozie.

BARATTE, subst. fœm. (*Vaisseau plus étroit en haut que par le bas, qui sert à battre le beurre.*) Vas longum angusto foramine ad butyrum faciendum. MASLNICA naczynie węższe zwierzchu niżeli od spodu służące do robienia masłá.

(*Pline a dit.* Fit butyrum crebro jactatu in longis vasis angusto foramine. *On fait le beurre en le battant à coups redoublez dans une baratte qui est un vaisseau long qui a l'embouchure étroite.*) Pliniusz powiadá masło robią bijąc długo w maślnicy á to iest naczynie długie, a wierzchu wązkie.

BARBACANE, subst. fœm. (*Fente, ou petite ouverture qu'on fait dans les murs des forteresses pour tirer à couvert sur les ennemis.*) Spiramenta, *genit.* spiramentorum, neut. pl. *Vitr.* STRZELNICE, lochy álbo otwarciá, ktore zostawuią w murach fortec áby z za ściany ogniá dawać ná nieprzyiaciela.

BARBARE, adject. masc. & fœm. (*Estrangere, qui est d'un païs fort éloigné, qui est sauvage, mal poli, & dont les mœurs sont differentes des nostres.*) Barbarus. Extraneus, a, um. (*on dit au Comparatif* Barbarior & hoc barbarius, & Barbarissimus, a, um. *au Superlatif.*) *Cic.* DZIKI, obcy, z dalekiego bardzo kraiu nie nápsrawiony ale ćwiczony y ktorego obyczaie są inne od naszych *Barbarzyniec.*

(Les Grecs appelloient Barbares tous ceux qui n'estoient pas de leur païs où regnoit la politesse, & ce mot ne signifie autre chose en leur langage qu'un *Estranger.* Nous appellons aujourd'huy de ce nom les nations infideles de l'Afrique & de l'Amerique. *Ce mot se dit des personnes & des choses.) Grecy nazywali Barbarzyńcami tych wszystkich ktorzy niebyli z ich kraiu co w ięzyku ich nieznaczyło co innego tylko Cudzoziemcá obcego. Nazywamy dzisiay tym Imieniem Narody niewierne Afryki y Ameryki. *Te słowo mowi się o osobach y o rzeczach.

BARBARE signifie aussi *Cruel, inhumain,* (*Comme sont les peuples qui ne sont point policez.*) Barbarus. Inhumanus. Ferus, a, um. Crudelis & hoc crudele. Immanis & hoc immane. adject. *Cic.* BARBARZYNIEC, grubianin, znaczy okrutniká, nie ludzkiego, iako są narody ktore niemaią poloru.

BARBARE en terme de Grammaire, (*Se dit d'un langage, ou des termes durs & inconnus.*) Barbarus. Durus, a, um. *Cic.* DZIKI, grubiański, terminem Gramatyckim mowi się o słowach y mowie przykrey y nieznaiomey.

Qui est barbare de nation & de langage. Lingua & natione barbarus, *Cic.* Dziki grubiański z narodu y z mowy.

BARBAREMENT, adv. *on prononce* barbaremant. (*Mal proprement, mal poliment.*) Barbarè. adv. *Cic.* GRUBIANSKO niegrzecznie nieładnie.

BARBAREMENT, (*Cruellement, inhumainement.*) Barbarè Crudeliter. Inhumanè. adv. *Cic.* GRUBIANSKO, Dziko, okrutnie nieludzko.

BARBARIE, subst. fœm. (*Grand Païs en la Province septentrionale de l'Afrique, le long de la mer méditerranée; qui comprend le Barka, & les Royaumes de Fez, de Tunis, de Maroc, de Tripoli.*) Barbaria *genit.* Barbariæ, f. BARBARIA wielki kray w stronach Afryki wzdłuż po nad morzem srzodziemnym; ktory zamyká w sobie, Barkan, Krolestwo Fezkie, Tunis, Algeryiskie, Maroko, y Trypoli.

Qui est de Barbarie. Afer, Afra, Afrum. Barbaryniec. Barbaryński, Afrykanin.

BARBARIE, subst. fœm. (*Dureté soit dans le langage ou dans les mœurs.*) Barbaria, *genit.* barbariei, f. *Cic.* GRUBIANSTWO nieprzyiemność obyczaiow czyich álbo mowy.

Pour lors tous ceux qui n'estoient point sortis de la ville, & qui n'avoient point esté infectez d'aucune barbarie de langage, parloient fort bien. Omnes tum qui nec extra urbem hanc cixerant, nec eos aliqua barbaries domestica infuscaverat, *ou* infecerat, rectè loquebantur. *Cic.* Ná ten czas wszyscy ktorzy niewyszli byli z miastá y ktorzy niebyli zarażeni żadną grubiáńską mową, mowili bardzo dobrze.

BARBARIE, (*Cruauté, inhumanité.*) Barbaria, *genit.* æ. fœm. Feritas. Crudelitas. Immanitas, *genit.* atis, fœm. *Cicer.* GRUBIANSTWO okrutność nieludzkość.

S'opposer à la barbarie de quelqu'un. Resistere immani alicujus barbariæ. *Cic.* Sprzeciwić się oprzeć się grubiáństwu czyiemu.

BARBARISME, subst. masc. terme de Grammaire, (*Faute dans le langage qui tient le milieu entre le solécisme & le improprieté.*) Barbarismus *genit.* barbarismi, masc. *Auct. ad Heren. Quint.* GRUBIANSTWO, termin grubiański, myłká w mowie, ktora srzodek trzymá między złą mową álbo nieskładną y między niewłaśną.

(Il se commet quand on se sert de quelque mot ou phrase estrangere, & qui n'est pas naturelle à la Langue.) Trafia się kiedy zażywaią wyrażenia iakiego, álbo słowa obcego, ktore nie iest właśnie przyzwoite ięzykowi iákiemu.

BAR-

BARBE, ſubſt. fœm. (*Poil qui vient au menton des hommes*) Barba, *genit.* barbæ, f. *Cicer.* BRODA włoſy ktore roſną u brody męſczyznom.

Petite barbe. Barbula, *genit.* barbulæ, f. *Cic.* Brodka.

Qui a de la barbe Barbatus, barbata, barbatum. *Cic.* *°Qui en a peu.* Barbatulus *Cic.* *°Qui en a beaucoup.* Benè barbatus. *Cic.* *°Qui commence d'avoir de la barbe, à qui la barbe vient.* Pubeſcens, *genit.* pubeſcentis, omn. gen. *Sil-Ital* Brodaty, zaraſtaiący brodą. °Mało zaraſtaiący rzadkiey brody. °Gęſtey brody, gęſto zaraſtaiący. °Młody dopiero zaraſtaiący.

Barbe qui commence à venir, ou *Poil folet.* Prima lanugo, fœm. *Virg.* Broda dopiero ſię ſypiąca, mech, meſzek.

Qui n'a point de barbe. Imberbis & hoc imberbe. *Cicer.* Bez brody, gołowąs, babiaſty.

Qui a les cheveux & la barbe blanche. Qui canu eſt capite & albâ barbâ. *Plaut.* Siwy ná głowie y brodzie.

Qui a la barbe en chat fâché. Qui eſt barbis horrentibus. Co ma brodę naiężoną náſrożoną iák kot kiedy ſię gniewa.

(Maniere de parler populaire.) Spoſob mowienia u poſpolſtwa.

Barbe faite, ou *Barbe raſée.* Tonſa barba. *Mart.* *°Barbe longue.* Promiſſa barba. *Liv.* *°Barbe peignée.* Pexa barba. (*le contraire eſt* impexa barba. *Virg.*) Broda zdięta, ogolona °Broda długa zapuſzczona. °Broda wyczeſana, *przeciwna ieſt:* Broda nie oczeſana.

Faire la barbe, (*raſer quelqu'un.*) Abradere barbam alicui *Cic.* Golić kogo.

Se faire raſer la barbe. Dare operam tonſori. *Suet.* Golić ſię kazać.

Laiſſer croiſtre ſa barbe. Permittere barbam. *Tacit.* Zápuſzczać brodę.

BARBE ſe dit auſſi du *Poil qu'ont les autres animaux au menton.* Barbe, *n.* f. Villus, *genit.* villi, m. *Plin.* BRODA ſię też mowi o włoſach, álbo koſmach ktore maią bydlęta inſze pod brodą.

ON DIT par deriſion, *Il a une barbe de bouc.* Hircina eſt ipſi barba. MOWIĄ *ná* poſmiech ma brodę iáko koziel.

Se faire une barbe à l'eſtrangere, & non point comme on la porte dans un païs. Barbam ſibi peregrinâ ratione figurare. *Petr.* Brodę golić z cudzoziemſka, *nie ták* iáko w kraiu takim ią golą.

BARBE *d'une chevre.* Aruncus, *genit.* arunci, m. KOZIA broda, ponta.

BARBE ſe dit proverbialement en ces façons de parler d'uſage en noſtre Langue, BRODA mowi ſię przyſłowiem w ten ſpoſob zwyczayny w ięzyku Francuſkim.

Il n'eſt philoſophe que par la barbe. Barbâ tenùs philoſophus. *Cic.* Nie ieſt to Filozof chyba z brody.

(Les anciens Philoſophes affectoient de porter une grande barbe) Dawni Filozofowie ſtarali ſię *z* wielką brodą chodzić

Rire dans ſa barbe, en ſoy meſme. Ridere in ſinu ſuo. *Cicer.* Smiać ſię do brody ſwoiey, w ſobie ſamym ſię rozśmiać.

Cecoquin emportera noſtre argent à noſtre barbe en ſe moquant de nous. Impuratus ille à nobis tantum argenti auferet tam apertè irridens. *Ter.* Ten bułtay pieniądze przed brodą nám weźmie oczywiście *z* nas żartuiąc.

Vous avez encore la barbe trop jeune, pour m'apprendre cela. Barbatulus adhuc, & doces doctiorem te. °Ante hoc novi quàm tu natus es. *Phad.* *Je ſçay cela avant que vous fuſſiez au monde.* Jeſzcześ młody ábyś mnie miał náuczać. °Wiem o tym kiedyś ty ieſzcze *na* świecie *nie*był.

ON DIT *Faire la barbe à quelqu'un*, pour dire *Luy faire affront & inſulte.* Vellere alicui barbam. *Horat. Perſ.* MOWIĄ, Ogolić kogo; miaſto: uczynić mu baśbę iáką.

(C'eſtoit autrefois faire le dernier affront à une perſonne que de luy tirer les poils de ſa barbe.) Z Dawna było to oſtatnią baśbę uczynić komu, żeby mu zdiąć brodę.

BARBE *de bled*, (*Longs poils qui ſont au bout des épis.*) Ariſta, *genit.* ariſtæ, f. *Virg.* WĄSY w zbożu, długie oſci ktore ſą *ná* końcu kłoſow.

BARBE *de chevre*, ou *La Reine des prez*, (*herbe.*) Barba caprina, ou Regina prati, fœm. *Plin.* KOZIA broda, Ilmowne ziele.

Un BARBE, ou *Un cheval Barbe*, ou *de Barbarie.* Equus Punicus, *genit* equi Punici, m. Koń Grecki álbo Barbaryiſki

BARBEAU, ſubſt. maſc. (*Poiſſon d'eau douce.*) Barbus, *genit.* barbi, m. *Auſon.* Mugil fluviatilis, *genit.* mugilis fluviatilis, m. *Plin.* Mullus barbatus, *genit.* mulli barbati, m. *Cic.*

BARWENA, Barma, Brzana ryba rzeczna.

BARBEAU, ou BLUET, (*Fleur bleue qui croiſt dans les bleds.*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* BŁAWATEK Kwiat modry w życie roſnący.

BARBES, ſubſt. f. (*Puſtules qui viennent aux chevaux ſous la langue.*) Ranæ, *genit.* ranarum, f. pl. *Plin.* ZABY kroſty ktore ſię prawdzią koniom pod ięzykiem.

BARBET, ou CHIEN BARBET. ſubſt. m. (*Chien qui a le poil long & friſé, & qui va à l'eau.*) Canis villoſus & cirratus maſc *Col. Perſ.* KUDŁA, pies kudłaty kędzierzowaty, ktory idzie ná wodę.

BARBETTE, ſubſt. f. (*la femelle d'un Barbet.*) Canis villoſa & cirrata, f. KUDEŁKA, ſuka od kudły pſa.

ON DIT proverbialement, (*de celuy qui ſuit & accompagne toûjours quelqu'un*) *Il le ſuit comme un barbet.* Comes individuus. MOWIĄ przyſłowiem o tym co wſzędzie chodzi zá kim y nigdy go nie odſtępuie: *Chodzi zá nim iak kudła* iák cień zá ciałem.

Il eſt crotté comme un barbet. Totus lutulentus. *Colum.* *°Il n'eſt que de boue.* Luto aſperſus. *Hor.* Uſzargany iák kudła °Cale iák iedno błoto.

BARBIER, ſubſt. maſc. (*Celuy qui fait la barbe & les cheveux.*) Tonſor, *genit.* tonſoris, m. *Cic.* BALWIERZ co brodę y włoſy zdeymuie.

Un barbier qui raſe mal. Inæqualis tonſor. *Hor.* Partacz co źle goli.

BARBIERE. f. (*la femme d'un Barbier.*) Tonſtrix, *genit.* tonſtricis, f. *Cic.* BALWIERKA, żona Balwierza.

DE BARBIER. Tonſorius, tonſoria, tonſorium. *Cic.* BALWIERSKI.

Boutique de barbier. Tonſtrina, *genit.* tonſtrinæ, f. *Terent.* Balwiernia.

ON DIT en proverbe, *Un barbier raſe l'autre*, pour dire que *Chacun ſe rend ſervice dans ſa profeſſion.* Tonſores inter ſe ſe caſtrant. *Aul-Gel.* Manus manum lavat. *Petr.* MOWIĄ Przyſłowiem: *Balwierz Balwierza goli* to ieſt każdy w ſtanie ſwoim ieden drugiemu ſłuży: Ręka rękę myie.

BARBILLON, ſubſt. maſc. (*Petit poiſſon de riviere.*) Barbulus. Mullulus, i, m. BARAMKA Brzanka mała barwena ryba rzeczna.

BARBON, ſubſt. maſc. (*Un homme avancé en âge, & qui eſt revenu de tous les plaiſirs de la jeuneſſe, & qui les condamne*) Homo ſaturatus voluptatibus ad faſtidium. *Saluſt. Cic.* SĘDZIWY nie młokos człowiek podeſzły w latach, y ktory iuż ſię od wſzelkiey roſpuſty młodych wrocił, obrzydził ią ſobie y onę gani.

ON DIT, *Je ſuis trop barbon pour oſer faire cela*, (*Je ſuis trop âgé pour faire cela, Cela ne convient point à un homme de mon âge.*) Id *ætati* meæ non convenit. *Cic.* MOWIĄ iużem ia ſtary iuż nie młokos ábym to miał czynić, nieprzyſtoi to człowiekowi wieku mego.

BARBOTER, V. neut. (*Plonger dans l'eau & fouiller dans la boue comme les canards.*) Roſtro cœnum movere. PLUSKAC ſię w wodzie, w błocie pyſkląc iáko kaczki.

BARBOTER ſe dit encore (*de ceux qui marmottent entre leurs dents, & qu'on ne ſçauroit entendre.*) Muſſare, (muſſo, muſſas, muſſavi, muſſatum.) MRUCZYC ſobie coś pod noſem niezrozumianie.

BARBOTEUR, ſubſt. maſc. (*Canard privé de baſſe cour.*) Anas lutenſis, *ou* lutaria, *genit.* anatis lutenſis, *ou* lutariæ, f. *Cic.* KACZOR chowany folwarkowy.

BARBOTINE, ſubſt. f. (*Poudre fort amere qui tuë les vers*) Semen ſanctum. PROSZEK barzo gorzki ktory robaki morzy

BARBOUILLAGE, ſubſt. maſc. (*l'action de barbouiller & d'enduire de quelque couleur.*) Litura, *genit.* lituræ, f. *Colum.* POMAZANIE, pogwazdanie czego farbą iaką.

BARBOUILLER, V. act. (*Peindre groſſierement avec une broſſe, enduire de quelque couleur.*) oblinere, (oblino, oblinis, oblevi, oblitum.) act. acc. *Plin. Colum.* MAZAC gwazdać pomalować poproſtu kweczem iakim, farbą powlec.

BARBOUILLER ſignifie auſſi *Gaſter, ſalir avec de la ſuye, de la boue ou choſe ſemblable.* Inquinare. as, act. *Colum. Petr.* POMAZAC znaczy też ſpaſkudzić, ſplugawić, poſzpecić, ſplamić ſadzami, błotem, álbo czym podobnym.

Barbouiller ſon viſage de boue, ou *Se barbouiller de boue.* Cœno ora oblinere. *Cic.* Pomazać ſobie twarz błotem, błotem ſię ſplugawić.

Se barbouiller le viſage de ſuye. Faciem fuligine perfricare.

 Petr.

Petr. **De ebarbon.* Sopitis titionibus faciem pingere. *Petr.* Pomacać sobie twarz sadzami. *Węglami.

Il se barbouilla le visage de son sang, de peur d'estre reconnu. Oblitus faciem suo cruore, ne nosceretur. *Tacit.* Pomazał sobie twarz krwią żeby go nie poznano.

BARBOUILLER se dit en un sens figuré, (*des compositions de l'esprit, & de la réputation.*) *Cet Auteur a bien barbouillé du papier, Il a bien écrit des choses qui ne valent rien.* Multa scripsit perversè & insulsè. *Cic.* GWAZDAC mazać mowi się *w wyrozumieniu niewłasnym*, o pracach rozumu, y o sławie. Ten Autor wiele papieru pogwazdał wiele ladaczego popisał.

Cet homme s'est bien barbouillé dans le monde. Apud omnes famam suam inquinavit, *ou* obliteravit. *Liv. Salust.* Ten człowiek dużo się między ludźmi splamił.

Il s'est barbouillé en prenant des mœurs estrangeres. Moribus externis se oblevit. *Cic.* Splamił się, zmazał się, obyczaie cudze biorąc.

SE BARBOUILLER *par trop boire,* (*Ne sçavoir plus ce qu'on dit.*) Nimio vino mentem fuscare, *ou* infuscare. *Plin.* USZARGAC się zbytnim pijaństwem aż do gadania sam nie wiedzieć czego.

BARBOUILLEUR, subst. m. *qui peint grossierement avec la brosse, & qui en duit une muraille de quelque couleur.*) Fuscator, *genit.* fuscatoris, m. GWAZDACZ co szczotką maluie y sciany farbą iaką maże.

(*Lucain a dit* Cœli fuscator Eoï Coros. *Le vent Corus qui peint de noir l'Orient.*) Lukanus powiedział wiatr zachodoiemu poboczny ktory czarnością farbuie niebiosá.

ON DIT ironiquement, (*parlant d'un meschant peintre.*) *Ce n'est qu'un barbouilleur, ou un enlumineur de jeu de paume.*) Malus & insulsus pictor, *genit* mali & insulsi pictoris, masc. MOWI się ná pośmiewisko o partaczu malarzu prosty gwazdacz, co grę piłki iasno maluie.

BARBU, masc. BARBUË, fœm. (*Qui a de la barbe.*) Barbatus, barbara, barbatum. *Cicer.* BRODATY, BRODATA, co má brodę.

BARBUË. subst. fœm. (*Poisson de mer qui est plat & délicat à manger.*) Rhombos, *genit.* rhombi, m. *Hor.* PŁASZCZKA ryba morska barzo delikatná do smaku.

BARCELONE *sur la mediteranée,* (*Ville capitale de Catalogne, au Roy d'Espagne avec Université, Cour souveraine, Inquisition & Evesché suffragant de Terragona.*) Barcino. *genit.* Barcinonis, fœm. BARCELONA nad srzodziemnym morzem miasto Katalonij głowne Krolá Hiszpańskiego z Akademią, sądem głownym inkwizycyą Biskupstwem Suffragznią Tarrakony.

De Barcelonne. Barcinonensis & hoc Barcinonense. adject. Barcellońśki.

BERCELONETTE, (*Ville & Principauté du Duc de Savoye dans les Alpes, entre le Piémont, le Dauphiné & la Provence.*) Barcinola ad Alpes, *genit.* Barcinolæ, fœm. BARCELLONKA Miasto y Xięstwo Xcia Sabaudyi w Alpes, między Piemontem, Delfinatem y Prowencyą.

BARDACHE, subst. masc. Puer meritorius, *genit.* pueri meritorii, masc *Cic.* Catamitos. SODOMCZYK.

BARDANE, subst. fœm. (*Glouteron, herbe,*) Personaca, *ou* Personata. *genit.* æ, fœm. ŁOPIAN ziele.

BARDE, subst. fœm. vieux mot & hors d'usage, qui signifioit autrefois *L'armure d'un cheval de gens d'armes.* Tegmenta. Ornamenta equorum splendida, *genit.* orum, neut. plur. UBRANIE ná koniá całego, słowo stáre wyszło z zwyczaiu ktore niegdyś znaczyło zabroienie koniá woiennego.

(*Phaleræ* ne signifient point des *Bardes,* mais bien un certain ornement particulier des chevaux, qu'ils portoient sous les oreilles selon Hérodote, ou au front selon Suidas) Rządnie znaczyło ubranie ná całego koniá ále iuszy strov ná koniá ktore nosili pod uszami według Herodota, álbo náCzele według Swidy.

BARDE, subst. fœm. (*Grande tranche de lard, fort mince, qu'on met sur les volailles.*) Lardi lamella, *genit.* lamellæ, fœm. SŁONINA cienko kraiana płatami ktorą ptastwo okładaią do pieczenia.

BARDES, masc. parmi les anciens Gaulois estoient *des Poëtes & des faiseurs de Romans, qui chantoient les louanges des Héros.* Bardi, *genit.* Bardorum, masc. plur. *Cas.* SPIEWACY między dawnemi Francozami byli Rymotworcy baieczni ktorzy pochwały Bohatyrow śpiewywali.

BARDEAU, subst. masc. (*Petit ais dont on couvre les maisons.*) Scandula, *genit.* scandulæ, fœm *Cic.* GONTA Deseczka mała ktorą domy pokrywaią.

BARDER, V. act. (*Mettre une barde sur un cheval.*) Stragulis equum instruere. act. USTROIC koniá, obrać.

(Mot qui est hors d'usage.) Słowo ktore nie iest w uzywaniu.

ON DIT seulement, *Un chapon bardé, sur lequel on a mis une barde de lard.* Lardi laminâ capo conpertus, a, um. MOWIĄ tylko kapłon słoniną okładany.

BARDOT, subst m (*petit Mulet.*) Pusillus mulus, *genit.* pusilli muli, m. MUŁEK mały.

BARGUIGNER, V. n. (*Marchander une chose sol à sol.*) Barcaniare, *qui se trouve dans les Capitulaires de Charles le Chauve en cette signification* In emendis rebus cunctari, (cunctor, aris, cunctatus sum) depon. TARGOWAC się o rzecz iáką grosz po groszu postępuiąc co się znáyduie w ustawach Karola łysego.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo podłe y mowy potoczney.

BARGUIGNER se dit figurément (*des irrésolutions d'esprit, quand un homme a peine à conclure quelque affaire, & marchande trop à faire une chose*) Cunctari. dep. Hærere, (hæreo, hæres, hæsi, hæsum) n. *Cic.* TARGOWAC się mowi się o nierozmyśleniu się, kiedy kto z trudnością się námyśla, iákoby zákończyć rzecz iáką y waży się długo, nim się odważy ná co.

J'ay dit qu'il ne falloit point barguigner. Negavi circuitu agendum. *Petr.* Mowiłem że nie trzeba się długo targować.

BARGUIGNEUR, subst. masc. (*Qui barguigne, qui est irrésolu.*) Cunctator, *genit.* cunctatoris, m. NIEODWAZNY co się długo chwieie, y waży ná co.

BARI, (*Ville archiépiscopale du Royaume de Naples, avec titre de Duché.*) Barium. Barium, *genit.* i, n. BAR Miasto Arcybiskupie Krolestwa Neapolitańskiego z tytułem Xięstwa.

BARIL, subst. m. *on prononce* bari. (*Petit vaisseau de bois rond en forme de tonneau.*) Cadus, *genit.* cadi, masc. *Plaut.* BARYŁKA naczynie małe okrągłe nákształt beczki.

BARILLET, subst m. (*Petit baril.* Modiolus, *genit.* modioli, masc. BARYŁECZKA.

BARJOLS, (*Ville de Provence.*) Barjolum, *genit.* Barjoli, neut. BARZOL, Miasto Prowencyi.

BARIOLCER, V. act. (*Diversifier de couleurs differentes.*) Variare, (vario, varias, variavi, variatum. (act. acc. *Mart.* Wzory dawać u roznych kolorow.

Un habit bariollé de figures antiquites. Vestis variata figuris priscis. *Catul.* Szatá wzorzysta starodawnemi osobami.

Il avoit un habit bariollé. Variá veste exornatus erat. *Terent.* Miał suknią wzorzystą.

BARIQUE, subst, fœm. (*Gros tonneau à mettre le vin en Gascogne.*) Dolium, *genit.* dolii, neut. *Plin.* BECZKA wielká, kosá do zlewania winá w Waskoniy.

BARKA, (*Royaume d'Afrique.*) Marmarica, *genit.* Marmaricæ, fœm. BARKA Krolestwo Afryki Marmaryckie.

BARLONG, masc BARLONGUE, fœm. adject (*Plus long d'un costé que d'autre.*) Longior, quám latior, *genit.* longioris quàm latioris, masc. DŁUZSZY z iedney strony niż zdrugiey.

Le BAROIS, (*le Païs du Duché de Bar.*) Barensis ager, *genit.* Barensis agri, masc. BARSKIE, kray Xięstwá Barskiego.

BAROMETRE, subst. masc. (*Instrument de méchanique, qui sert à connoistre la pesanteur ou la légereté de l'air. (Torricelli en a esté l'inventeur.*) Instromentum quo aeris gravitas aut levitas deprehenditur. TORRYCELA, Barometrum, Instrument do pomiarkowania ciężkości álbo posolgowania powietrzá. Torrycelli był iego wynalezcą.

BARON, subst. masc. (*Dégré de noblesse, qui est au dessus des simples Gentils-hommes.*) Baro, *genit.* Baronis, masc. BARON stopień szlachectwá wyższy nad prostą szlachtę.

(M Menage dérive ce mot de *Baro* qui signifioit parmi les Romains *un homme fort & vaillant,* comme aussi *un homme feroce & brutal;* & par ce que les Rois avoient anciennement auprès d'eux, des hommes les plus vaillants & les plus forts pour les défendre, ils les récompensoient souvent de plusieurs Seigneuries: on a depuis appellé Barons ces Nobles qui les avoient obtenuës, de sorte qu'il n'est pas surprenant, si dès le temps mesme de Saint Augustin on a appellé Barons, les plus considérables de la Cour & de l'Armée. Hirtius Pansa au premie:

mier livre de la goerre d'Alexzndrie parle ainfi, *Concurritur ad Caſſium defendendum, ſemper enim Baronos ſecum habere conſueverat*, c'eſt à dire *On occourut à la defenſe de Caſſius, qui tenoit toûjours auprès de luy des gens forts & vaillants*. Ce qoi confirme ce que M. Ménage a avancé. Auſſi en Eſpagnol *Varo* ſignifie *un homme vigoureux, vaillant & noble.*) Menagiuſz prowadzi to ſłowo od *Baro*, co znaczyło u Rzymian człowieká mocnego y mężnego iáko też okrutnego y nieludzkiego; á że z dawności Krolowie miewali przy ſobie ludzi co nayodważnieyſzych, y naymężnieyſzych dlá obrony ſwoiey, w nagrodę im częſtokroć dawali wiele maiętności: nazwano zatym Baronami tę ſzlachtę ktorzy ie otrzymáli, zaczym niedziw że iuż od czáſow nawet S. Auguſtyná nazywano Baronami znacznieyſzych u Dworu, y w woyſko. Hircyuſz Panſa w pierwſzey księdze o Woynie Alexandryiſkiey tak mowi. Zbiegaią ſię na obronę Kaſſyuſzá ktory zawſze przy ſobie miewał ludzi mocnych y odważnych, co potwierdza to, co Menagiuſz powiedz. Jakoż y w Hiſzpanii Varo znaczy człeka dzielnego, odważnego, y mężnego

BARONE, ſ. m. (*La femme d'un Baron.*) Baronis conjux, *genit.* Baronis conjugis, fœm. BARONKA żoná Baronowá.

BARONNIE, ſubſt. fœm. (*Terre qui donne la qualité de Baron.*) Baronia, *genit.* Baroniæ, fœm. BARONIA maiętność ktorá dáie godność Barońſtwa.

BAROQUE, adject. (*Qui n'eſt pas parfaitement rond.*) Oblongus, a, um. OBDLUZSZY podługowato okrągły co nie ieſt doſkonale okrągły.

(Terme de Joallier à l'égard des perles.) Termin Jubilerow względem pereł.

BARQUE, ſubſt. fœm. (*Petit batiment de mer qui n'a que du voiles.*) Phaſelus & Faſelus *gen.* phaſeli. BARKA, łodź, ſtatek mały ná morzu ktory tylko ſame ma żagle.

Petite barque. Parvum navigium. *Cic.* Mała nawá niekryta obacz inſze ſłowá wyżey.

Barque de peſcheur. Horia, *genit.* horiæ, f. *Plaut.* Navigium piſcatorium, *genit.* navigii piſcatorii, n. *Quint.* Czołn, łodź rybakow.

ON DIT au figuré *Conduire bien ſa barque*, (*Ménager ſagement ſa fortune.* Rem ſuam tutò & prudenter gerere. MOWIĄ *niewłaśnie*: dobrze ſwoią kierować łodzią, rządzić ſię znacznie w fortunie ſwoiey.

Vous avez bien conduit voſtre barque. Servaſti omnem ratem. *Plaut.* *Vous l'avez ſauvée.* Dobrześ łodź ſwoię prowadził, wyprowadziłeś ią.

ON DIT auſſi *Il conduit la barque, Il tient le timon.* Tenet clavum. *Cic.* Sedet ad clavum. *Virg.* MOWIĄ też on nawą kieruie, ſter trzyma.

Je conduis moy meſme ma barque, Je ſuis mon maiſtre. Meo remigio, ou meo arbitratu rem gero. *Plaut.* Sam ſobie łodź własną kieruię, ieſtem Panem ſwoim,

BARRAGE, ſubſt. maſc. (*Droit eſtabli pour la refection des ponts & paſſages.*) Pro reficiendis viis & pontibus vectigal. *Cic.* MOSTOWE, dochod poſtanowiony dla náprawienia moſtow y przepraw.

BARRAGER, ſubſt. maſc. (*Fermier du barrage.*) Pro reficiendis pontibus vectigalium exactor. *Caſ.* MOSTOWNICZY co moſtowe odbiera.

BARRE, ſubſt. fœm. (*Menue & longue piece de bois, ou de metal, à fermer une choſe.*) Vectis, *genit.* vectis, maſc. *Cicer.* ZAPORA, drąg, długa a cienka ſztuka drzewa lub kruſzcu do zámykania czego.

BARRE *pour fermer une porte.* Vectis, is, m. Obex, *genit.* obicis, m. *Hor.* f. *dans Tite-Live.* ZAPORA do zákładania y zámykania drzwi.

BARRE eſt auſſi (*Une ligne, ou un trait qu'on fait avec la plume pour marquer la fin d'un article, d'un chapitre, ou pour paſſer ſur une écriture qu'on veut rayer.*) Linea, *genit.* lineæ, f. *Cic.* NAZYWAIĄ też linią pociągnioną piorem dla oznáczenia końca punktu iákiego, rozdziału, álbo dla zmazánia tego co napiſano, á wymazáć chcemy.

Tirer une barre. Lineam ducere. Linią pociągnąć, zákreślić.

BARRE en termes de blaſon, (*une des Pieces honorables de l'Ecu, qui le diviſe en deux parties égales, en angle d'angle, à commencer par le coſté gauche d'en haut tirant du coſté droit*) Tænia, *genit.* tæniæ, f. *Plin.* ROZDZIAŁ Pas terminem herbarſkim mieyſce poczeſne w polu herbownym ktory go dzieli ná dwie części rowne od rogu do rogu záczynaiąc od lewey ſtrony a gory ciągnąc ku prawey.

(Elle ſert communément pour les Princes baſtards: de là vient qu'on dit en proverbe, quand on veut taxer quelqu'un de baſtardiſe, *Il eſt du coſté gauche*, & en Latin *Non juſto matrimonio natus.*) Służy zwyczaynie Xiążętom Báſtardom ſkąd też kiedy komu wyrzucáią bękarſtwo mowią przyſłowiem, że ieſt nieprawego łoża álbo po lewym boku.

ON APPELLE *la* BARRE *de la Cour*, (*Le lieu où ſe placent quelquefois les Conſeillers.*) Curiæ repagula, *genit.* repagulorum, n. plur. NAZYWAIĄ zámknięcie álbo kratkowie ſali radney, mieyſce gdzie czaſem radni ſiadzią.

Commiſſaire à la Barre de la Cour. Pedaneus diſceptator ad curiæ repagula. Roziemca Radny o ſzrankow.

BARRES au plurier ſe dit d'un *Jeu*, ou *courſe*, (*où les deux partis ſe placent toûjours en des lieux oppoſez, & courent l'un ſur l'autre pour ſe dépoſſeder du lieu qu'ils occupent.*) Mutuum de intercipiendo ſibi loco certamen. SZRANKI ſię mowi w większey liczbie o grze álbo záwodzie, gdzie obiedwie ſtrony ſtawáią záwſze ná mieyſcach dwoch przeciwko ſobie, y ná ſiebie biegną, áby zepchnąć z mieyſca ieden drugiego.

Jouer aux barres. De intercipiendo ſibi loco inter ſe certare mutuo. Grać o mieyſca odebránie ieden drugiemu.

Donner barres. Alicui locum ſibi intercipiendum præbere. Z mieyſca uſtąpić drugiemu we grze mieyſce ſtracić.

ON DIT au figuré *Donner barres*, ou *priſe ſur ſoy.* Reprehenſionis anſam alicui dare. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* dać mieyſce dać gorę nád ſobą.

Avoir barres ſur quelqu'un. Aliquem carpendi, ou objurgandi anſam habere. Dać ſię w czym poſzlákowáć.

ON DIT encore *Avoir barres ſur quelqu'un*, (*Avoir avantage ſur luy*) Alicui prævalere *Plin.* MOWIĄ ieſzcze mieć mieyſce nad kim mieć gorę nád nim.

ON DIT proverbialement & populairement, *Il eſt roide comme la barre d'un huis, Il ne flechit point.* Inflexibilis eſt. *Plin.* MOWIĄ przyſłowiem y poſpolicie trzyma ſię tego iák zapora drzwi, nie da ſię nákłonić.

BARREAU, ſubſt. m. (*Barre de bois, ou de fer, qui ferme à jour quelque paſſage.*) Clathri, *gen.* clathrorum, m. pl. OKRACENIE krata, ſzranki z drzewa álbo żelaza zamykaiące otworzyſty mieyſce iákie, to ieſt że przeyrzeć można przez nie.

Fermer de barreaux, ou *Mettre des barreaux à une feneſtre.* Feneſtram clathrare, (clathro, clathras, clathravi, clathratum.) Kratą zámknąć, kratę dáć w oknie iákim.

Romper des barreaux. Objectos frangere clathros. *Hom.* Wyłamać kraty.

BARREAU, (*le Parquet, le lieu où eſt la barre de la Cour & où les Avocats plaident.*) Forum, *genit.* fori, neut. *Cicer.* SĄDOWE mieyſce, okracenie w ſali ſądowey, gdzie Rzecznicy to ieſt Patronowie ſtawáią.

Commencer d'entrer au barreau. Forum attingere. *Cicer.* Záczynać wchodzić álbo ſtawáć w ſądzch, w ſprawach, w kancellaryi, w grodzie.

Eſtre deſtiné pour le barreau. Deſtinari foro. *Quint.* Być náznaczonym do prawa, do kancellaryi.

Hanter le barreau. Frequentare, ou ſequi forum. *Cic.* Verſari in foro. *Cic.* Chadzáć, uczęſzczáć ná prawo, do kancellaryi.

Engagé dans le barreau. Merſus foro. *Plaut.* Wdany w prawo co ſię bárzo w nie wdał.

Il n'y a plus de bonne foy au barreau. De foro fides ſublata. *Cic.* Niemaſz iuż w prawie rzetelności.

BARREAU ſe dit figurément *des Avocats*: comme *On a conſulté tout le barreau ſur cette affaire*, c'eſt à dire *tous les Avocats*. Adiri ſunt eâ de re patroni omnes. GROD bierze ſię zá Patronow cáłego grodu, wſzyſtkiey Paleſtry ſię radzono w tey ſprawie.

Il eſt l'honneur du barreau. Ille eſt fori ornamentum & decus, (*parlant d'un Avocat.*) On ieſt ozdobą cáłey Paleſtry mowiąc o Patronie.

DU BARREAU, (*Touchant le barreau.*) Forenſis & hoc forenſe, adject. *Cic.* GRODOWY prawny.

L'éloquence du barreau. Eloquentia forenſis. *Cic.* **La diſcipline & les reglements du barreau.* Ratio forenſis. *Quint.* **Eſtre habile dans le barreau.* Marte forenſi valere. *Ovid.* Wymowa prawnego ſtylu. *Ćwiczenia y opiſania prawne. *Być w prawie biegłym.

BARREAU, (*Sorte de tombeau.*) Benna, *gen.* bennæ, f. *Cat.* SPOSOB pochowania.

BARREAU, terme d'Imprimerie, (*Piece de fer en forme*

de manche, qui fait baisser la Platine pour presser.) Vectis,is, masc. DRĄG termin Drukarski, sztoka żelaza nákszrałt rękoieści ktora sposzcza bluchą do wyciskania.

L'Imprimeur tire le barreau deux coups. Vecte,retracto bis premit Typographus. Drukarz dwakroć pociąga drągu dla wyciśnienia.

BARRER,V.act.(*Fermer avec une barre.*)Vecte, aliquid claudere. ZAPRZEC drągiem, záłożyć.

BARRER,(*Tirer des lignes sur quelque chose de remarquable dans un livre.*) Ductis lineis aliquid notare act. *Cic.* PODKRESLAC linie pociągać náznaczaiąc co osobliwego w kśięgdze iákiey.

Barrer, tirer des lignes pour rayer & effacer quelques endroits. Cancellare, (cancello,cancellas,cancellavi,cancellatum.)act.*Vlp.* Glazować ákreślać en dla zmazania mieyscu iákiego.

ON DIT aussi *Barrer un port,(quand on en empesche l'entrée.)* Præcludere portum. MOWIĄ też zámkoąć zaporą port kiedy przeyścia zábraniuią przez niego.

ON DIT au figuré,*Barrer quelqu'un,(l'empescher de faire réüssir quelque affaire, ou quelque dessein.)* Injicere alicui cunctationem. *Liv.* MOWIĄ niewłaśnie nkracić kogo przeszkodzić mu áby mu się rzecz iáka nieudała álbo zámysł iáki.

BARRETTE, subst.f. (*Bonnet dont l'on se sert en Italie.*) Biretum, *genit.* bireti,neut.) BIERET czapka ktorey záżywaią we Włoszech.

(C'estoit autrefois une coëffure fort serrée sur la teste,faite de toile trés fine, qui n'estoit d'abord portée que par les Papes: depuis ou donna ce nom au Bonnet des Docteurs,& ensuite à diverses autres coëffures qui ont esté en usage dans l'Italie.On donne la Barrette aux Cardinaux avant le Chapeau.) Przedtym to było nákrycie barzo ciasne ná głowę zrobione z płotnu barzo cienkiego, ktorego zrazu nie nosili tylko sámi Papieże: potym názwano ták czapki Doktorow, á daley insze insze nákrycia głowy ktorych záżywano we Włoszech.Bieret daią Kardynałom przed Kapeluszem

ON DIT proverbialement & populairement *Parler à la barrette de quelqu'un,(Luy faire en face quelque sanglant reproche.)* Inclementer alicui In os dicere. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem po pospolitemu do czapki,w ręce do kogo mowić w oczy mu co barzo przykrego mowić.

BARRICADE,subst.f.(*Defense & fortification, ou retranchement qu'on fait à la haste, avec des barriques, poutres ou arbres, pour fermer quelque passage.*) Viarum subitu munimenta, SIECZ,zásieku,obrona y twierdza álbo oszancowanie się nágle z prędka uczyniona beczkami,kłodami,słupami,álbo drzewami, dla zámknięcia pasu.

*Aussi-tôt les citoyens coururent aux armes,& firent des barricades.*Civitas ad arma repentè est excitata, & viæ occlusæ munitionibus. Zárаz obywatele pobiegli do broni, y zásiekli się.

BARRICADER,V.act.(*Fermer les avenuës & les passages avec des barricades.*) Munitionibus objectis aditus viarum obstruere, ZASIEC się, zámknąć pasy zagrodami.

Barricader une porte. Longuriis sudibusque fores præcludere.*Ovid.* Záporami drzwi obwarować.

Ils s'estoient bien barricadez en dedans. Variis septis se intùs muniverunt, Mocno się byli zámknęli wewnątrz.

Nous nous barricadames dans le poste que nous venions de prendre, de crainte que l'ennemy ne nous y vint attaquer Objecto munimine occupatum locum obsepsimus,ne hostis irrueret. *Cæs.* Ogrodziliśmy się w mieyscu,gdzieśmy stanęli byli,obawiaiąc się áby tam ná nas nieprzyiaciel nie napadł

BARRIERE,subst.f.(*Sorte de fortification qui se fait à un passage pour en défendre l'entrée.*) Claustrum. Repagulum, *genit.*i,n.*Cic.* TAMA, zapora, sposob obrony ktore czynią ná pasach przeyście zágradzaiąc.

*Arracher les barrieres.*Convellere repagula.*Cic.* Odedrzeć tamy y zápory.

*Ouvrir les barrieres.*Laxare repagula. *Lucan.* Otworzyć zápory,

BARRIERE dans les Jeux de course, (*Parc fermé.*) Carceres, *genit.* carcerum, m.plur. *Cic.* SZRANKI w grze gonitw ogrodzenie zámknięte.

Sortir des barrieres. Exire è carceribus, *Cic.* Effundere se e carceribus. Wypadać zá ogrodzenie.

BARRIERE *devant les maisons des Princes.* Prothyrum, *genit.* prothyri,*n.* *Vitr.* PRZEDSIENIE stopogánki przed Domami Xiążąt.

BARRIERE *des Sergents, (Petite loge à Paris où s'assemblent les Sergents, pour attendre la pratique.)* Apparitorum urbanorum pluteus, *genit.* plutei,m. GIEŁDA sług mieyskich domek pospolity, gdzie słudzy mieyscy się schodzą czekaiąc zawołania.

(Ils se tenoient autrefois sur les barrieres qui estoient à la porte de l'Hostel seigneurial où l'on rendoit la justice, & ils en estoient comme les gardes: depuis on leur a permis de bâstir un petit Logement pour y escrire plus commodément leurs exploits,qui a retenu le nom de *Barriere.*)Stawali przedtym u zaporow ktore były przededrzwiami Radnego domu Panow, kędy się sądy odprawowały, y byli tam iákoby ná warcie, potym pozwolono im domek sobie wystawić,ábyrzm sobie wygodniey notować mogli pozwy swoie

BARRIERE se dit figurément de *Quelque obstacle qui arreste quelque passion d'un homme.* Repagulum,*genit.*repaguli,n.*Cic.* Obex, *genit.*obicis,masc. *Liv.* TAMA mowi się niewłaśnie o iákiey przeszkodzie zátrzymuiącey iaką żądzą ludzką.

La rigueur des supplices n'est pas une barriere assez forte pour arrester les crimes. Non satis coercentur delicta suppliciis. *Hor.* Surowość karania nie iest to dosyć mocna Tama dla pohamowaniu występkow.

Il les oppose pour barriere à sa puissance. Contra illius auctoritatem illos objicit, *ou* opponit. *Cic.* Stawia ich, iáko iakie rámy mocy iego.

Cela sert de barriere à sa violence. Id retardat ejus impetum.*Cic.* *Hor.* To iest ná záramowanie gwałtowności iego.

Donner une barriere à la colere de quelqu'un. Recludere repagulis iram alicujus. *Cic.* Záramować czyi gniew.

BAS, comme on subst. masc. (*La plus basse partie d'une chose, ce qui est au dessous d'une autre chose à laquelle il a relation*)Imus.Infimus,a,um.*Cic.* SPODEK nayniższa część czego, co iest ná spodzie rzeczy iakiey do ktorey należy.

Cette femme a le bas du visage fort beau. Hæc mulier ima sui vultûs parte pulchra est. Ta białogłowa ma spod twarzy bardzo piękny.

Le bas d'une maison est mal sain pour y habiter. Infima pars domûs, non est habitationi salubris. Doł w domu iest niezdrowy ná mieszkanie.

Il est logé par bas. Infimam partem domûs habet,*ou* habitat. Mieszka ná dole,

Le bas de la robe. Extrema,*ou* ima pars vestis. Kray sukny

ON DIT en astrologie *le Bas du Ciel.* Imum cœli. MOWIĄ w Gwiazdarskiey náuce spod nieba.

Il écrivit ces mots au bas de la page. In ima paginâ hæc verba scripsit. Nápisał to słowa ná spodzie karty.

ON DIT figurément en ce sens, *Il y a du haut & du bas dans ce païs, (Ce païs n'est point égal, Il y a des pleines & des montagnes)*Regio illa inæquabilis est,modò plana modò clivosa.*Ver.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: iest y wysoko y nisko w tym kraiu, to iest ten kray nie iest rowny są w nim rowniny y gory.

ON DIT en ce sens au figuré la mesme chose (*d'un stile, d'un ouvrage de poësie & d'eloquence*)*Cet homme a des hauts & des bas dans son humeur,Il est fort inégal.* Sibi ipsi est impar. *Hor.* MOWIĄ w tymże rozumieniu też sumo o stylu, o piśmie wierszem y mową. Ten człowiek ma w swoim humorze y gory y doły, iest bardzo nie iednostayny.

Son discours a des hauts & des bas. Non lenitate æquabili profluit eius oratio.*Cic.* *Au contraire est* Tractus ejus orationis lenis & æquabilis est. *Cic.* *Son discours est coulant, il n'y a ni hauts ni bas.* Mowa iego y wysoka y niska, *przeciwna iest* Mowa rowno płynąca, áni niżey, áni wyżey.

BAS,masc.BASSE,fœm.adject.terme relatif,(*Qui a moins de hauteur qu'un autre corps; qui n'est point élevé.*) Demissus. Depressus. Submissus. Dejectus,a,um.*Cic.*&c. NISKI, NISKA, co nie ma tyle wysokości iák insza rzecz, co nie iest wysokie.

Une maison basse. Domus humilis. *Hor.* Dom niski.

*Lieux bas & marescageux.*Demissa & palustria loca,neut. plur.*Cæs.* Mieysce niskie y bagniste.

BAS, (*se dit des Païs qui approchent de la Mer ou vers la source des Rivieres.*) comme *la Basse Bretagne.* Inferior Britannia,fœm. NISKI mowi się o kraiach bliskich morza álbo tam gdzie się rzeki poczynaią,iáko niższa Brytannia.

ON

ON NOMME *La Flandre* abſolument, *Les Païs-Bas.* Inferiores regiones,f.plur. NAZYWAIĄ Flandryą właśnie niżſze Kraie.

ON DIT *La Baſſe Region de l'air*,pour dire *La partie de l'air où ſe forment les nuées.* Infima,*en* ima aëris regio.*Cicer.* MOWIĄ oiáſzá część powietrzá, to ieſt: Część powietrzá gdzie ſię chmury y mgły wieſzaią.

ON DIT auſſi *Vn temps bas,* (*lorſque le ciel eſt obſcur & chargé de nuées qui ſemblent plus près de la terre*)Obnubilum tempus, *genit.* obnubili temporis, neot. MOWIĄ też czas niſki, ponury, kiedy niebo poſępne, chmur pełne ktore ſię zdaią bliżſze ziemi.

BAS, (*ſe dit encore de ce qui eſt au deſſous des autres dans les Emplois.*) comme *Les bas Officier.* Inferiores miniſtri,m.plur. NISKI mowi ſię ieſzcze o tym co ieſt niżey inſzych co do urzędu, niżſi urzędnicy.

Les baſſes Claſſes,(*par rapport à l'Eloquence & à la Philoſophie.*) Scholæ inferiores. fœm.plur. Niżſze ſzkoły względem Retoryki Filozofiy.

BAS,(*ce qui eſt baiſſé & ravalé.*)Depreſſus.Demiſſus.Submiſſus,a,am.*Cic.* NISKI co ieſt pochyłe wklęſłe.

Une fille qui a les épaules baſſes. Demiſſis humeris virgo. *Ter.* Dzieweczka co má ramioná wklęſłe.

Le rivage plus bas. Demiſſiores ripæ. *Pl.n.Jan.* Brzeg niżſzy.

*Une voix baſſe.*Vox depreſſa.*Quint.* Głos olſki,

BAS, (*Creux,profond.*) Altus,alta,altum. Profundus,profunda,profundum. NISKI,głęboki,dołowaty,nizina,ſpadziſtość.

BAS,ſe dit figurément de l'ame & du diſcours,(*Rempant, qui n'eſt point élevé, parlant d'un diſcours & de quelque eſprit, & des penſées de l'ame.*) Abjectus. Humilis & humile. *Cic.* NISKI mowi ſię *niewłaśnie* o mowie czołgaiącey y podłey ktorá nic wyſokiego w ſobie niema álbo o umyśle álbo myśli ludzkiey.

*Un diſcours bas & rempant.*Oratio humilis & abjecta.*Des mots bas.* Verba abjecta & humilia. * *Un ſtile bas*, Humile dicendi genus.*Cic.* Mowá oniżoná niſka,y po ziemi ſię czołgaiącá. *Słowá podłe. *Styl niſki podły.

*Il a l'eſprit bas & rempant.*Demiſſo & infimo eſt animo. *Cic.* Jeſt umyſłu nikczemnego, y czołgaiącego ſię.

Leurs penſées n'ont rien de bas. Nihil abjectum,nihil humile cogitant.*Cic.* Myśli ich nic niſkiego nie maią.

Avoir des ſentimens bas de ſoy-meſme. Demiſsè & humiliter de ſe ſentire.Niſko o ſobie ſamym rozumieć,trzymać.

BAS, (*Abjet,vel mépriſable.*) Abjectus,a,um. *Cic.* NISKI wzgardzony podły nikczemny.

*Qui a la fortune baſſe.*Abjectus fortunâ. *Cic.* Niſkiey fortuny,podłey.

Il eſt né de bas lieu,ou *Il eſt de baſſe condition.*Obſcuro loco, *ou* genere ortus. *Cic.* Ná niſkim ſię mieyſcu rodził, niſkiego ſtanu.

*Un métier bas.*Humilis ars. *Cic.* Niſkie podłe rzemiosło.

Tenir bas quelqu'un, (*l'Humilier, l'empeſcher de s'élever & de s'enorgueillir.*) Humilem & abjectum habere aliquem. *Cic.* W niſkości,w poniżeniu kogo trzymać,nie dać mu ſię wdmą w fantazyą wbiiać.

Mettre bas quelqu'un,(*l'Humilier,le ravaller,l'abaiſſer.*) Deprimere,(deprimo,is,depreſſi,depreſſum.)act.accus.*Cicer.* Niſkim kogo uczynić,poniżyć go,pogrążyć,upokorzyć.

*Cela eſt à trop bas prix.*Hoc vilius eſt. *Ter.* To ieſt barzo niſká cená.

*Vendre à bas prix,*ou *à vil prix.*Vili vendere. *Plant.* *Acheter à bas prix.* Vili emere. *Plant.* *A plus bas prix* Viliùs. *A tres bas prix.*Viliſſimè.adv.*Cic.Plaut.* Przedać niſką ceną tanio. *Kupić tanio zá małe pieniądze.*Taniey zá niżſzą cenę. *Barzo tanio zá barzo podłą cenę.

A BAS; ou BAS,BAS (*Qu'on ſe baiſſe*,ou *Qu'on s'abbaiſſe.*)Submittite,*ou* deprimite vos.Sedete. NIZEY, DOŁEM NISKO,niech ſię ſchylą poniżą.

(Cela arrive ordinairement dans les ſpectacles,lorſque ceux qui ſont devant ſe levent & empechent ceux qui ſont derriere de voir:pour lors on crie *Bas.bas*,c'eſt à dire, *Qu'on ſe baiſſe,Abaiſſez vous.*) To zwyczaynie bywá ná widowiſkach kiedy ci co z przodká ſą,powſtaną á drugim zaſłaniaią, ná ten czas zwyczaynie wołaią niżey, niżey, niech ſię ſchylą niech ſiędą.

BAS,A BAS,ou *En bas*,pour dire *Deſcends.* Mitte te deorſùm. Ná doł álbo dołem, zamiaſt zsiádz ſpoić ſię.

*Courir haut & bas.*Surſùm deorſum curſitare.*Ter.* Biegáć ná gorę y ná doł.

*Aller haut & bas,ça & là.*Surſùm deorsùm,ultro citròque commeare,*Cic.* Chodzić po gorach y dołach tam y ſam.

*Vers le bas,*ou *en bas.* Deorsùm versùs. *Terent.* Ku dołowi,na doł.

*Une galerie qui tire en bas.*Porticus deorsùm. *Ter.* Przyſionek dolny nadolny, pochodziſty.

Les atomes ſe portent en bas par leur propre poids. Feruntur deorsùm atomi ſuopte pondere.*Cic.* Proſzki maią ſię ná doł własną wagą ſwoią.

Lorſque vous ſerez arrivé là,il y a une deſcente qui tire en bas. Ubi eò veneris, clivus deorsùm verſus eſt. *Ter.* Iak tam ſtanieſz ieſt tam ſpadek ná doł ſię maiący,pochodziſty.

ON DIT (*d'un homme qui vomit & qui va en même temps à la ſelle.*)*Il va haut & bas.* Per os & per anum egerit. *Celſ.* MOWIĄ o człowieku co womituie y razem ná ſtolec chodzi, idzie gorą, y dołem.

Ce remede le fait aller haut & bas. Hoc remedio vomitus & egeſtio per inferius guttur provocatur. To lekarſtwo gorą y dołem ruſza.

BAS,adverbe.*Il a acheté cette charge argent bas*,c'eſt à dire,*argent comptant,argent ſur table.*Hoc munus emit præſenti pecunia. GOTOWIZNĄ położywſzy przysłowie: kupił ten urząd gotowizną, to ieſt: pieniądze wyliczywſzy zaraz ná ſtole położywſzy.

*Mettre bas les armes,*Arma abjicere.*Caſ.* Broń położyć.

Mettre bas toute animoſité. Deponere inimicitias. *Cicer.* Wſzelkie niechęci złożyć.

Mettre bas le chagrin. Anxietatem animi & curam ponere *Cic.Liv.* Złożyć troſki fraſunki.

METTRE BAS,(*parlant des animaux qui font leurs petits.*) Fœtare, *ou* fetare *Colum.* POŁOZYC, mowiąc o bydlętach ktore rodzą ſwoie małe.

METTRE BAS *quelqu'un,*(*parlant d'une maladie,ou d'un remede*)Attenuare. Debilitare,(o,as,avi.atum)act.acc.*Ovid.* *Cic.* OSŁABIC wycieńczyć mowiąc o chorobie,álbo iakim lekarſtwie.

*La fiévre l'a mis bien bas.*Febri factus eſt inclinatis viribus *Celſ.* Febra go barzo wycieńczyła.

Ce malade eſt bien bas,Il n'en peut plus. Hic æger ad ultima iam venit. *Cic.* Ten chory barzo zeſłabiał iuż cale nie może.

La République eſt ſi bas, qu'elle ne ſe relevera jamais. Adeò proſtrata & afflicta Reſpublica, ut reſurgere nullatenùs poſſit.*Cic.* Ták pogrążona ieſt Rzeczpoſpolita,że iuż nigdy ſię nie dźwignie.

*Le vin eſt bas,*ou *au bas.*Fæcatum & fæculentum eſt jam vinum. Wino iuż ná ſpodzie ieſt, álbo mętne.

*Le ſoleil eſt bas.*Inclinat ſe ſol.*Liv.* Słońce ieſt niſko.

Jetter bas une maiſon,la démolir,l'abattre. Evertere ædes. act.*Cic.* Zrzucić domoſtwo rozebrać obalić.

Parler bas. Submiſsè loqui. Demiſsâ voce loqui. *Quint.* *Ovit.* Mowić, niſko po cichu.

*Parler plus bas.*Remittere vocem.*Cic.ou* ſubmittere *Quint.* Mowić niżey.

*S'entretenir tout bas.*Cum aliquo ſubmiſsiùs fabulari,*Suet.* Rozmawiać z ſobą niſko pocichu.

ON DIT en termes de Marine, *Mettre le pavillon bas*, (*quand on l'abaiſſe pour ſaluër un vaiſſeau plus puiſſant,* ou *pour ſe rendre.*) Navale vexillum ſubmittere.*Stat.* Alicui cedere & faſces ſubmittere. *Cic.* MOWIĄ terminem Zeglarſkim: uchylić, zniżyć bandery, kiedy ią ſkłaniaią dla przywitania okrętu mocnieyſzego,álbo dla poddania ſię.

ON DIT figurément en cette ſignification *Traitter un homme de haut en bas,*pour dire,*Luy parler avec orgueil,le traitter avec mépris;* & abſolument *Le tenir bas & dans la ſoumiſſion.*Inſolenter & contemtim aliquem habere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie.* w tym rozumieniu od wierzchu do ſpodu do ſzczętu wniwecz kogo obrobić, to ieſt mowić do niego z hardością,poſtępować ſobie z nim wzgardliwie; y ledwym słowem: trzymać go w poniżeniu y wzgardzie.

METTRE *bas dans un attelier,* pour dire *N'y travailler plus & y ceſſer travail.*Opera intermittere. POŁOZYC warſztat, zniść z warſztatu, to ieſt nie robić ná nim więcey, poprzeſtać roboty.

ON DIT proverbialement, *Un homme a le cœur haut & la fortune baſſe,* pour dire, *Il n'a pas tout le moyen de faire*

voir sa générosité. Altiore animo eft, fed fortonâ parvâ & exiguâ. MOWIĄ przyflowiem człowiek teo ma wfpaniałe ferce ále fortooę podłą, to ieft: nie ma fpofobo pokazać wfpaniałośći fwoiey.

ON DIT qu'*un homme est bas percé, Les eaux sont basses chez luy, (quand il n'a pas bien de quoy vivre.)* Jam res eft ìoclinata. *Cic.* MOWIĄ że człowiek ieft nà fcbvfku, ioà niego woda nà fpodaie, kiedy oie ma oczym àyć náleżycie

ON DIT aoffi *Parler d'un ton plus bas,(quand on se radoucit après avoir bien menacé & tempesté.)*Molliri,& fedatiore voce loqni. MOWIĄ teà: Mowić eroché niácy, fpuśćić głos, kiedy fię kto ośmietay nágroziwfzy mocno, y oà báłafowawfzy.

ON DIT auffi d'un difcoots qo'on n'entend point, *C'est du bas Breton pour moy*, ou *du haut Allemand.* Hæc loquela fob ioteiligentiam meam non cadir. MOWIĄ teà omowie ktorey kto nie roaamie, nifka to Bretońfzeayana dia moie, álbo Niemcayana wyfoka.

QUAND on frappe à ooe porte,on demando d'en haut, *Qui est là bas?* Qois eft qui polfat fores! *Plant.* KiEDY kołacą do drzwi, tedy fię pytaią a gory, kto tam ná dole.

*Tant que nous vivons icy-bas,*oo *sur la terre.*Quamdiù mortales hic in terris degimus. *Cic.* Poki tu oń tym padole żyiemy, álbo ná świecie.

ON DIT, *Je vous envoyeray là bas*, poor dire, *en prison, (par ce que sous la Grande Chambre du Parlement est la Conciergerie.)*Deorsùm re dabo. Te deerudam,oa compingam in eareerem. MOWIĄ poszlą cię tam nádoł, to ieft: do więzieoia bo pod Wielką Izbą Parlamentu; ieft Kierat.

BAS DE CHAUSSE,*(dont on se couvre les pieds.)*Tibialia *genit.*tibialiom,n.pl.**si l'on parle d'un seul Bas,on se servira du singulier.* Tibiale,is, neut. *Suet.* PONCZOCHY obocie ná nogi odzienie, *Jeżeli o iedney tylko fię mowi pończofze, záżyć liczby poicdynczey pończocha.

*Bas de drap.*Tibialia è panno.**De soye.*Tibialia ferica.**D'estame*, ou *de laine.* Tibialia ftamine contexta. neur. plor. Pończocby fukienne. *Jadwabne. *Satametowa álbo wełniane.

BASSE-COUR, fubft.f.*(Le lieu où sont les escuries,estables & la volaille dans une métairie.)*Cots,ou chors, *genit.* cnttis, f.*Var.* NiZSZE podworze, mieyfce gdaie fą ftaynie,obory, y korniki oà folwarku.

De basse cour. Cortalis & hoc cortale.adject.*Col.* Kornikowy, folwarkowy ftaienny.

ON APPELLE, *Des nouvelles de la basse-cour,(Celles qui sont fausses, & qui viennent de gens mal informez.)* Falfi rumores.*Cic.* NAZYWAIĄ nowiny wieyfkie álbo folwarczne te ktore fą fałfaywe y pochodzą od ofob oie dobrze raeczay wiadomych.

BASSE-FOSSE,fubft.f.*(Lieu sous-terrain.)* Crypta, *genit.* cryptæ,f. *Juv.* SKLEP podziemoy Piecaary mieyfce podziemią.

BASSE,fobft f.eo terme de Mofique. *(La partie de la musique qui fait les sons les plus graves & les plus sourds.)* Gravis cantus, Graviffimos fonos.*Cic.* BASS, terminem Muzyki część muzyki ktora wydaie głofy oáypowaánieyfze y náygłuchfze.

(On fe fert des mefmes mots Latins pour dire one *Basse-Contre*,qui eft one feconde Baffe dans les mefmes concerts.) Tychże flow łacińfkich aáżywaią,oà wyrażenie kootra baffu, krory ieft drugi bafs w tymże koncercie.

Il chante ou *fait la Basse.* Gravis cantûs partes foftinet. Spiewa baffem, álbo bafs trayma.

*C'est une belle Basse.*Bellè & graviter fonat.Piękny to bafs

Une Basse-Continue. Gravis caotus contiooos. bafs uftawiczoy.

*Il fait la Basse-Continuë.*Graviter & continoò caotat. baffuie oftawicanie.

Une Basse-Taille. Vox acota & gravis, *genit.* vocis acutæ & gravis, fœm. Bafs głośny y powaàny.

Basse de-Viole. Soni gravis barbitos, *genit.* barbiti,mafc. Bafferia, fkrzypce do Baffow.

BASSES, fubft.f. en termes de Marine, *(Ce sont des lieux dans la mer qui sont pleins de bancs de sable & de rochers, où les navires échouënt.)* Scopuiofa vada. MIAŁCZYZNY, *u* Zeglarzow morfkich názywaią fię mieyfca na morzu pełne bakow, piafku y fkał gdzie fią okręty roztrącaią.

BASANE, fubft.f. *(Peau de veau, ou de mouton, preparée à l'alun.)*Alota, *genit.*alotæ,f.*Plin.*ZAMSZA álbo zámefza, cielęca, lub kozłowa fkora hałunem wyprawna.

BASANÉ, mafc. BASANÉE,f.adject.*(Qui a un teint olivastre, tirant sur un noir de fumée.)* Fofcus. Aqoilos, a, om. *Colum. Plaut.*Qui eft aduftioris coloris.*Lav.*SNIADY,SNIADA co ma płeć oleiowarą iàkoby okopciałą oddymu,Chabry

BASCULE,fobft.fœm. *(Contrepois qui sert à lever le pont-levis d'une ville, & à élever des eaux.)* Tolleno, *genit.* tolleoonis,mafc.*Vitr.* ZORAW waga flożąca do podnieffenia zwodo mieyfkiego, y do wyciągnienia wody.

BASE,fubft.f. *(Appuy, soûtien.)* Bafis, *genit.*bafis,fœm.*Cic.* PODPORA podftawek.

BASE fe dit figotémeot *(des choses qui servent de soûtien, en morale.)* Bafis,is,f. Fuodamentum, *genit.* fundamenti n. PODPORA gront mowi fię *niewłaśnie*: orzeczach flużących do otrzymaoia caego obyczaynie.

La pieté est la base de toutes les vertus. Virtutom omnium fundamentom pietas.*Cic.*Poboáność ieft podpora,grunt wfzyftkich cnot.

BASE fe dit encore *(du principal ingrédient. qui entre dans quelque composition.)* Præcipuum coodimentum, *genit.* præcipoi condimeoti,n. GRUNT fię mowi iefzcze o tym co náypierwey w chodzi do iàkiey rzeczy a wiclo záprawy złożoney.

BASILIC,fobft. mafc. *(Serpent dont le seul regard tuë, & qu'on estime le Roy des serpents.)* Bafilifcus, *genit.* bafilifci, m. *Plin.* BAZYLISZEK Wąż ktory famym wzrokiem zábiia, y maią go zá Krola gadzin.

BASILIC, eft auffi *(une herbe odoriférante.)* Ocimum, ou ocymum, *genit.*ocimi,*n.Plin.* BAZYLIKA ziele pachnące

BASILICON,fobft.mafc.*(Sorte d'onguent qui sert à consolider les playes.)* Tetrapharmacom. BAZYLIKON pewna maść flużąca do zamknięcia ran.

BASILIQUE, fobft.f. *(c'est proprement ce que nous appellons Une grande Salle.)* Bafilica, *genit.* bafilicæ,f. *Vitr.* qui veut.dire.*Une Maison Royale.* BAZYLIKA Gmach wielki wfpaniały,to właśnie co názywamy falą, coaoácay Gmach Krolewfki.

(Dans la fuite des temps, on a nommé *Basiliques*,les Salles où les Princes rendoient la joftice à leursfujets.Elles ont efté depuis abandonnes aux Juges,& les Marchands s'y eftablirent; & enfin on les a prifes poor fervir d'Eglifes aux Chrétiens. Chez les anciens ces Salles avoient deux rangs de colomnes qui faifoient comme one nef au milieu, & deux ailles à cofté.) Zá czafem názwano Bazylikami Sale fądowe w ktorych Panowie poddanym fprawiedliwość czynili, potym ie zoftawiono Sędziom,y Kupcy ie ofiedli, á oáoftatek obrocono ie ná Kościoły Chrześcian. U dawnych te Sale miały dwa rzędy flopow ktore czyniły iákoby łodź we frzodku y dwa fkrzydła po bokach.

BASIN,fubft.mafc.*(Espece de Futaine.)* Xylinum, *genit.* i,o. BAWEŁNICA garunek bawełniaoey materyi.

BASLE, *on prononce* BÂLE, *(Ville de Suisse, Capitale d'un Canton de ce nom,avec Université & Evesché qui dépend immediatement du S. Siege.)* Bafilea, *genit.* Bafileæ,fœm. BAZYLEA Miafto Szwaycarfkie głowne iednego kantonu,álbo powiatu tegoż názwifka, z Akademią y Bifkupftwem, ktore od famey S.Stolice dependoie.

DE BASLE. Bafileenfis & hoc Bafileenfe,adject. BAZYLEYSKI.

BASOCHE,fobft.f. *(Communauté des Clercs du Parlement de Paris.)* Scribarum forum, *genit.*feribarom fori, neut. PISARZOW álbo Kancellaryftow Paryfkiego Parlamenta zgromadzenie.

BASQUES,*(Peuples au couchant de Bearn, sur le penchant des monts Pyrennées.)* Vafci, *genit.* Váfcorum, mafc. plur. WASKONOWIE,narod ná záchodzie Bearnu oá Spadziftych mieyfcach gor Pireneyfkich.

LE PAÏS *des basques*,oo *la Biscaye.* Vafcitania, *genit.* Vafcitaniæ,fœm. WASKONIA kray Wafkonow.

ON DIT en proverbe.*Il court come un Basque;*Corrit perniciter.*Cicer.(parce que les Basques sont fort vistes à la course.)* MOWIĄ *przysłowiem*: biegá iàk Wafkon,gdyż Wafkonowie fą barzo fzybcy w biegu.

BASQUE,fubft.fœm.*(petite piéce d'étoffe,qui fait la partie d'enbas d'un pourpoint.)*Thoracis plagula, *genit.*plagulæ. fœm. POŁA,kawał materyi część doiną kabatá czyniący.

BASSEMENT,adv. *(D'une maniere basse & meprisable.)*

Deoiif:

Demiſsè.adv. (Demiſſiùs. *Cic.* PODŁO, w ſpoſob podły y wzgardzony.

BASSEMENT, comme *Il s'exprime baſſement, Ses expreſſions ſont baſſes & rampantes.* Abjecto ſermone utitur. PODŁO, iako; wyrażenia ma podłe y czołgaiące ſię.

BASSESSE, ſubſt. fœm. (*Petiteſſe, néant.*) Ignobilitas, *genit.* atis, fœm. Abjectio, *genit.* abiectionis, fœm. *Cic.* PODŁOSC, małość, nikczemność.

Conſiderer ſa baſſeſſe, ſon néant. In ſe ſe deſcendere. *Perſ.* Uważać podłość ſwoię, nikczemność ſwoię.

La baſſeſſe de ſa condition, de ſa naiſſance. Generis ignobilitas. *Cic.* Podłość ſtanu urodzenia ſwego.

Reprocher a quelqu'un la baſſeſſe de ſa naiſance. Humilitatem generis alicui, *ou* exprobare. *Cic.* Wyrzucać komu podłość urodzenia iego.

Il y en a qui dans la baſſeſſe de leur naiſſance, travaillent à devenir riches. Sunt qui humiles nati, dici locupletes ſtudent *Phad.* Są tacy co w podłości urodzenia ſwoiego, pracuią áby ſię zbogacili.

Il y a des femmes que la baſſeſſe anime, & qui n'ont de paſſion que pour des valets. Quædam feminæ ſordibus calent, nec libidinem concitant niſi ſervos viderint. *Petr.* Są białogłowy ktore ſię aż podłością uwodzą, y ktore niemaią chęci tylko do ſłużebnikow.

BASSESSE ſe dit au figuré, (*de la puſillanimité & baſſeſſe du courage.*) Infractio & demiſſio animi, *genit.* onis, fœm. *Cic.* PODŁOSC mowi ſię *niewłaśnie*: o nieśmiałości y małości ſercá.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Faire des baſſeſſes, (lorsqu'on fait de baſſes ſoûmiſſions & quelque choſe d'indigne de ſa naiſſance & de la raiſon.)* Aliquid agere ſe indignum. *Hor.* MOWIĄ też w tymże rozumieniu, Podłość czynić, kiedy kto uniżoności wielkie, y co niegodnego urodzenia ſwego czyni.

Il luy remontra que ces baſſeſſes bleſſoient ſa gravité. Dixit non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. *Petr.* Pokazał mu że iego podłości obrażáły poważność iego.

Il a fait mille baſſeſſes pour avoir ſes bonnes graces. Indigniſſimis modis ad illius amicitiam irrepſit. Czynił tyſiące podłości áby pozyſkać łaſkę iego.

BASSET, maſc. BASSETTE, fœm. adject. (*Qui eſt de taille médiocre.*) Qui, *ou* quæ eſt ſtaturâ humili. NISKI, MAŁY, poziomy poziomá co ieſt miernego wzroſtu.

UN BASSET, ou *Chien baſſet, (pour prendre les renards.)* Canis brevioribus tibiis. OGAR pies niſki do liſzek chwytania, iamczyk.

BASSIGNY, (*Pais de Champagne, dont Chaumont eſt la capitale.*) Baſſiniacus ager. *genit.* Baſſiniaci agri, maſc. BASYNIAK powiat Kampaniy ktorego Kalwomont albo łyſa gorá ieſt głowne miaſto.

BASSIN, ſubſt. m. (*Vaiſſeau plat & large à laver les mains*) Pelvis, *genit.* pelvis, fœm. *Var.* Miednicá naczynie płaſkie y ſzerokie do umywania rąk.

BASSIN ſe dit auſſi (*des grands plats à ſervir quantité de viandes ſur table.*) Lanx eſcaria, *genit.* lancis eſcariæ, fœm. *Perſ. Cic.* MIEDNICA ſię też mowi o miſach wielkich ná wiele mięſiwá do ſtołu.

Vous avez accouſtumé de nous ſervir des légumes dans des baſſins & des corbeilles magnifiques. Lancibus & ſplendidiſſimis canistris, oluſculis nos ſoles paſcere. *Cic.* Zwyczaynie nam zaſtawiaſz iarzynę ná miſach y wybornych koſzykach.

BASSIN *à détremper la chaux & a l'eſteindre.* Mortarium, *genit.* Mortarii, neut. *Vitr.* Lacus, *genit.* lacûs, maſc. WAPIENNA ſkrzyniá do rozczynaniá wapná y gaſzeniá, albo doł.

BASSIN *ou Cuve à ſe baigner.* Labrum, *genit.* labri, neut. *Cic.* KADZ álbo wanná do kompaniá ſię.

BASSIN *de fontaine.* Crater, *genit.* crateris, maſc. *Plin.* Labrum, *genit.* labri, neut. Labellum, *genit.* labelli, neut. *Plin. Jun. Colum.* KRANIEC około fontany.

BASSIN *de chaiſe percée.* Laſanum, *genit.* laſani, neut. *Petr* NACZYNIE ſtolcowe.

BASSIN *d'une balance.* Lanx, *genit.* lancis. *Vitr.* SZALA u wagi, miſká.

ON DIT proverbialement & populairement, *Faire cracher quelqu'un au baſſin*, pour dire *L'obliger à donner quelchoſe.* Pecuniam ab aliquo exprimere, *ou* extorquere. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem: przywieść kogo że muſi odcharchnąć ná miednicę to ieſt przymuſić go żeby co dał.

BASSINER *une playe avec de l'huile ou du vin*, V. act. (*l'en eſtuver.*) Vino aut oleo vulnus fovere, (foveo, foves, fovi, fotum.) act. *Celſ.* OBMYC ranę opłukać winem álbo oliwą, otrzeć, czyſto chować.

BASSINER *un lit, (le chauffer avec une baſſinoire.)* Lectum ignitabulo calefacere. *Plin.* POSCIEL ogrzewać faierką *ſkandalonem.*

BASSINET, ſubſt. maſc. (*Petit baſſin d'un mouſquet à mettre l'amorce.*) Alveolus, *gen.* alveoli, m. PANEWKA rowek u ſtrzelby na podſypkę.

BASSINET, (*Fleur jaune qui croiſt dans les prez.*) Ranunculus, *genit.* ranunculi, m. Strumea, *genit.* ſtrumeæ, f. *Plin.* JASKIER. Kwiat żołty co ná łąkach rośnie.

BASSINET *de gland.* Caliculus, *genit.* caliculi, m. *Plin.* CZASZKA żołędziowa.

BASSINOIRE, ſubſt. f. (*Vtencile de chambre, de cuivre, ou d'argent qui ſert à chauffer un lit, & où on met du feu.*) Excalfactorium, *genit.* excalfactorii, neut. *Plin.* SZKANDALAN, Faierka zámknięta, naczynie pokoiowe miedziane álbo ſrebrne do ogrzewania pościeli, w ktore ogień ſypią.

BASSON, ſubſt. maſc. (*Inſtrument de Muſique à vent & à anche, qui ſert de Baſſe.*) Major tibia ſoni gravioris, *genit.* majoris tibiæ, &c. f. BASSON Puzan Inſtrument muzyczny do dęcia y uięcia.

BAST, ſubſt. maſc. *on prononce* BâT. (*Selle groſſierement faite qu'on met ſur le dos d'un aſne.*) Clitellæ, *genit.* clitellarum, f pl. *Cic.* SIODŁO proſtą roborą ktorym Oſła ſiodłaią

Qui porte un baſt. Clitellarius, a, um. *Cic.* Tłomokowy ciężarowy robotny co ſiodło noſi.

BASTANT, maſc. BASTANTE, f. part. act. *du verbe inuſité* BASTER. (*Suffiſant.*) Sufficiens, *genit.* ſufficientis, omn. DOSTATECZNY od ſłowa niezwyczaynego Doſtarczo.

BASTARD, maſc. *on prononce* BâTARD, *ſans faire ſonner l'S, mais faiſant ſeulement l'a long.* (*Qui n'eſt point né d'un légitime mariage.*) Nothus. Spurius. Non juſto matrimonio natus, i, m. BĘKART, nieprawy, nieczyta ſię *S.* w Francuſkim, ále tylko *a* ſię przedłuża: ten co ſię urodził z nieprawego łoża.

BASTARDE, f. (*Celle qui n'eſt point née d'un légitime mariage.*) Spuria, *genit.* æ, f. BĘKARTKA, ta co z nieprawego łoża zrodzona.

BASTARD, (*Sauvage, parlant des plantes & des arbres.*) Silveſtris & hoc ſilveſtre, adject. Silvaticus, a, um. *Cat.* BĘKART, dzika płonka mowiąc o ſzczepach y drzewach.

BASTARD, (*Qui dégénere.*) Adulterinus, a, um. BĘKART odrodny mięſzany.

BASTARDEAU, ſubſt. maſc. *on prononce* BâTARDEAU. (*Cloiſon de planches entre deux rangs de pieux, qu'on remplit de terre glaiſe pour baſtir dans l'eau.*) Arca, *genit.* arcæ, fœm. *Vitr.* SKRZYNIA do murowania, álbo budowania ná wodzie; uſtęp, forſztowanie z deſek między dwoma rzędami ſłupow ktore nápełniaią gliną dla budowania na wodzie.

BASTARDIERE, ſubſt. fœm. *on prononce* BâTARDIERE. (*Plant d'arbres greffés.*) Plantarium, *genit.* plantarii, n. *Cic.* PŁONNIK, latoroſle dzikie ſzczepione.

BASTARDISE, ſubſt. f. *on prononce* BâTARDISE. (*Qualité de baſtard.*) Natalium vitium. BĘKARSTWO wada urodzenia.

BASTELAGE, ſubſt. m. *on prononce* BâTELAGE (*Charlatanerie.*) Sycophantiæ. Præſtigiæ, *genit.* arum. fœm. plur. *Ter.* SZALBIERSTWO, oſzuſtoſtwo, kuglarſtwo.

Ils amaſſerent quantité d'argent par ce baſtelage. His ſycophantiis grandem pecuniam corraſcarunt. Náabierali wiele pieniędzy tym oſzuſtoſtwem.

BASTELEUR, ſubſt. m. *on prononce* BâTELEUR. (*Charlatan.*) Sycophanta, *genit.* ſycophantæ, m. Circulator, *genit.* circulatoris. KUGLARZ, Ciarlatan, oſzuſt.

DE BASTELEUR, (*Qui reſſent le baſteleur.*) Hiſtrionalis & hoc hiſtrionale, adject. Mimicus, mimica, mimicum. *Tacit. Cic.* OSZUSTOWSKI, co trąci oſzuſtem.

Ils ont cru vous tromper par une adreſſe de baſteleur & par les ombres de ces faux caractéres. Mimicis artibus petiiſſe ſumus & adumbratâ inſcriptione deriſi. *Petr.* Rozumieli żeńás oſzukáią tą ſztuką oſzuſtowſką y tym zmyślonym piſmem.

BASTELEUSE, ſubſt. f. *on prononce* BâTELEUSE. Ludia, *genit.* ludiæ, fœm. *Mart.* Mima, *genit.* mimæ, fœm. *Horat.* KUGLARKA, Oſzuſtka.

BASTER *on prononce* BÂTER, *prononcant l'a long*, V. act. (*Mettre un bast sur un asne, ou sur quelque beste de somme.*) Clitellas imponere, (impono, imponis, imposui, impositum.) act. (*datif de la beste.*) *Phæd.* SIODŁAC wymawia się, *a* przedłużaiąc, siodło kłaść ná osła, álbo insze bydlę do pracy.

ON DIT populairement, *C'est un asne basté*, pour dire *Un parfait ignorant*. Codex ac bardus homo. MOWIĄ pospolićie, Jest to Osieł siodłany, to iest, głupiec ze wszystkim iák pień.

BASTER, en faisant sonner l's, vieux verbe & hors d'usage, qui signifioit autrefois *Suffire*. STARE słowo y wysáłe z zwyczaiu, ktore niegdyś znaczyło wystarczać.

BASTE, (*Soit, Je le veux, Passe.*) Esto. Sit ita sanè. BĄDZ, pozwalam, idzie, niech y ták będzie.

BASTIDE, subst. f. Villa. *Cic.* WIOSKA.

(On appelle ainsi les *Maisons de campagne* en Provence) Ták zowią w Prowencyi Budynki po wśiach.

BASTIER, subst. masc. *on prononce* BÂTIER. (*Faiseur de Basts, ou Selles.*) Clitellarum opifex, *genit.* opificis, m. SIODLARZ, co śiodła robi, álbo terlice.

BASTILLE, subst. f. (*Forteresse à créneaux.*) Castellum, *genit.* castelli, neut. *Cic. Cos.* BASTYLA Forteca w blanki.

(On a donné ce nom à la Forteresse ou Chasteau, qui est à Paris entre l'Arcenal & la Porte S. Antoine, & où l'on met les Prisoniers d'Etat.) To nazwisko dano Fortecy, álbo Zamkowi, ktory iest w Paryżu między Arsenałem y Bramą S. Antoniego, y kędy wsadzaią więźniow publicznych.

BASTIMENT, *on prononce* bâtiment, *elevant l'a dans ce mot*, subst. m. (*Edifice, ouvrage de maçonnerie.*) Ædificium, *genit.* ædificii, neut. *Cic.* BUDYNEK, Struktura, Fabryka mularską robotą, wymawia się podnosząc *a* w tym słowie.

Un bastiment bien éclairé, bien percé. Ædificium luminosum, ou lucidum. *Vitr.* Dom dosyć światła máiący, dobrze otwarty.

Je ne cesse de presser Cyrus d'achever vostre bastiment. De ædificatione tuâ Cyrum urgere non cesso. *Cic.* Nieprzestáię naglić Cyrusa około fabryki twoiey.

BASTIMENT pour dire *Un corps de vaisseau sur la mer.* Navis, *genit.* navis, fœm. *Cic.* Okręt ná morzu.

BASTION, subst. masc. (*Piece de fortification, avancée sur les angles saillans du corps d'une place.*) Terreus, aut saxeus agger. WAŁ, Zrąb w rogách szańcow wychodzący około Twierdzy iákiey.

BASTIR, *on prononce* BÂTIR, V. act. (*Ædifier, construire.*) Ædificare, (ædifico, ædificas, ædificavi, ædificatum.) *Cicer.* BUDOWAC, Stawiać, murowáć.

Bastir sur le fonds d'autruy. Exstruere ædificium in alieno. *Vitr.* Budowáć ná gruncie cudzym.

Une maison de campagne bastie sans trop de magnificence. Frugalis villa, *genit.* frugi, *ou* frugalis villæ, f. *Var. Plin.* Wieyski Pałac stawiany bez wielkiey okazałości.

ON DIT au figuré, *Se bastir, se faire une réputation par son esprit.* Famam sibi condere ingenio. *Phæd.* MOWIĄ *niewłaśnie* wystawić uczynić sobie reputacyę a rozumu swego.

ON DIT proverbialement, *Bastir des chasteaux en Espagne.* Magnas res in mentem instruere. *Plaut.* MOWIĄ *przysłowiem:* Stawiać Zamki w Hiszpanii, to iest ná ciężkie się rzeczy kusać.

BASTI, *on prononce* BÂTI, m. BASTIE, f. part pass. (*Edifié, construit.*) Ædificatus. Constructus, a, um. *Cic.* BUDOWANY, BUDOWANA, Wystawiony.

Une ville bastie de brique & de ciment. Urbs effecta ex latere & cæmento. *Cic.* Miasto z cegły y wapna stawiane.

Une ville bastie dans une plaine. Planissimo loco explicata urbs. *Cic.* Miasto ná rowninie wystawione.

ON DIT figurément, *Ce traitté est basti à chaux & à ciment*, pour dire *Il est bien fait, on y a mis toutes les clauses qui le rendront inébranlable.* Fœdus omni ex parte firmum & stabile. MOWIĄ *niewłaśnie:* To przymierze iest wapnem y gruzem stawiane, *to iest:* że gruntownie stanęło, wszystkie w nim włożono warunki ktore ie czynią niewzruszonym.

BASTI *bien ou mal*, dans le mesme sens figuré, pour *Bien fait, bien constitué, bien ou mal formé.* Benè aut malè constitutus, *ou* formatus, *ou* conformatus. ZBUDOWANY dobrze álbo źle, w tymże *rozumieniu niewłaśnym:* dobrze ułożony, dobrego álbo złego kształtu álbo układu.

Un corps bien basti, bien disposé. Corpus benè constitutum, *(le contraire,* Corpus affectum. *Cic. Un corps mal basti.)* Ciało dobrze ułożone, *przeciwna iest:* ciało źle zbodowane.

Je suis tout mal basti, ou *Je suis indisposé.* Non benè mihi est. *Cic.* Wszystkiem ladaco w sobie ułożony, źle mi iest.

ON DIT encore, *Comme vous voilà basti. Comme vous voilà fait?* Quis iste ornatus? *Plaut.* MOWIĄ ieszcze co co za postawa? poiakiemu to wyglądasz.

ON DIT parlant d'un homme qui a du ventre, *Il bastit sur le devant.* Aliquantulum est pansa, ou ventriosus. *Plaut.* MOWIĄ o człeku brzuchatym, nabudował sobie z przodu.

ON DIT familierement, *Je suis basti ainsi, Voilà mon humeur.* Sic est indoles. Sic sum. Ita sum compositus. *Plaut. Ter.* MOWIĄ poufale, takem u siebie ułożony, álbo tak u mnie stanęło, ten iest moy humor.

BASTISSEUR, *on prononce* BÂTISSEUR, subst. masc. (*Celuy qui se plaist à bastir.*) Ædificator, *genit.* ædificatoris, masc. *Cic.* BUDOWNIK ten co się nad budowaniem bawi.

(Ce mot François n'est d'usage que dans le familier, quoique M. Godeau l'ait employé dans le serieux.) To słowo Francuskie nie iest w używaniu chyba w poufałey mowie potoczney, lubo *Godeau* zażył go w poważney.

BASTON, subst. m. *on prononce* Baton *élevant l'a.* (*Morceau de bois rond & long qui sert à s'appuyer, & à battre.*) *Cic.* Baculus, *genit.* baculi, m. *Ovid* Scipio, *genit.* scipionis, m. *Liv.* KIY wymawia się *a* wynosząc; kawałek drewna okrągły y długi do podpierania się y [illegible]erzenia.

Petit baston. Parvum bacillum, n. *Cic.* Kiiek mały.

Petit baston, ou baguette à soûtenir des œillets, ou des paillassons. Canteriolus, *genit.* canterioli, masc. *Var.* Kiiek álbo sośzka do podpierania goździkow, álbo mat słomiannych.

Baston un peu courbé par le haut, (comme estoit celuy des anciens Augures à Rome.) Lituus, *genit.* litui, masc. *Cicer.* Kosztur, kiy nieco zákrzywiony z wierzchu iáka była laska dawnych Wieszczkow Rzymskich.

BASTON, ou *Baguette, que portent les Huissiers.* Accensi, *ou* Apparitoris bacillum. **Baston de Mareschal de France, qui est fleur delisé.* Bacillum liliatum, neut. KIY, lub laska ktorą w ręku noszą słudzy mieyscy. *Regiment Hetmanow Francuskich ktory iest laska w lilią rznięta.

(Les Maistres d'hostel chez le Roy portent aussi des bastons fleurdelisés.) Kuchmistrze, u Krola także noszą laski w lilią rznięte.

BASTON *ferré* au *à deux bouts.* Sudes ferrata, *genit.* sudis ferratæ, f. *Liv.* KOŁ drąg ná obudwu końcach kowany.

BASTON *pastoral*, ou *la Crosse des Evesques, (qui n'estoit autre soit qu'un baston figure de la Croix, pour conduire leur troupeau.)* Pedum pastorale, *genit.* pedi pastoralis, neut. LASKA Pasterska, álbo Pastorał Biskupow, ktory z dawna niebył tylko laska z Krzyżem dla prowadzenia trzody swoiey.

(Les Chantres dans les Eglises épiscopales portent aussi des Bastons, dont ils se soûtiennent, estant obligez de se promener pour moderer le chant dans l'Office divin, *Baculus Cantoris*, ou *Scipio*; qui est nostre Bec de Corbin. Kantorowie w Kościołach Biskupich, noszą także Laski ktoremi się podpieraią, ponieważ muszą się przechadzać dla miarkowania śpiewania w godzinach kapłańskich; zowie się Krucay Nos u Francuzow.

BASTON se dit encore (*des choses qui ressemblent à un baston, quoi qu'en tres petit volume.* (comme *Un baston de casse.* Cassiæ bacillum. **Un baston de cire d'Espagne.* Ceræ Hispanicæ bacillum, i, neut. LASKA się mowi ieszcze o rzeczach ktore maią podobieństwo do laski chociaż barzo małey miąższości, iáko laska Kassyi. *Laska laku Hiszpańskiego.

BASTON se dit figurement en ces phrases. *Baston de vieillesse, (Celuy dont on espere du secours & de l'assistance sur ses vieux jours.)* Senectutis subsidium, *genit.* subsidii, neut. *Cicer.* LASKA się mowi *niewłaśnie:* w tych sposobach. Laska podpora starości, Ten od ktorego się kto spodziewa pomocy ná starość swoię.

Vous serez mon baston de vieillesse. Ætas mea ingravescens in tuâ adolescentiâ conquiescet, *Cic.* Ty będziesz podporą starości moiey.

ON DIT aussi qu'*Un homme en mene un autre le baston haut*, ou *le baston à la main*, pour dire qu'*Il luy commande avec autorité & durement.* Distinctius & durius illi imperat. *Cicer.* MOWIĄ też że ieden człowiek drugiego sobie powoduie Laskę trzymaiąc do gory, álbo laskę trzymaiąc w ręku, to iest: że mu rozkazuie gorno y z surowością.

BASTON se dit proverbialement en ces façons de parler. *Il a esté reduit au baston blanc*, pour dire *Il a esté absolument ruiné & contraint de sortir de chez luy avec un baston à la main.* Abiit

Abiir nudos & vacuos ab omni re. *Cic.* LASKA, kiy mowi śię oiewłaśnie w rych sposobach: przyszedł, albo przyszło mu do kiia, to iest całe podupadł, y należycie o kiiu mu wyniść od siebie dostało się.

ON DIT aussi *Estre bien asseuré de son baston,* (*lors qu'on a de bons garants de ce que l'on dit & de ce que l'on fait, & lors qu'on est seur du succès de quelque entreprise*) Bonis auctoribus aliquid agere aut dicere. MOWIĄ też być bespiecznym pewnym o lasce swoiey, kiedy kto ma dobrych pupleczników tego co mowi albo czyni, y kiedy kto iest pewny o skotku dobrym imprezy iakiey.

ON DIT aussi *Tirer au baston avec quelqu'un,* pour dire *Luy contester quelque chose comme d'égal à egal.* Æquâ quasi lance contendere aliquid cum aliquo. MOWIĄ też kiy sobie z kim wydzierać, sprzeczać się o cożkim iakoby zarowno z rownym sobie.

Faire sauter le baston à quelqu'un, pour dire *L'obliger à faire quelque chose contre sa volonté.* Invitè ad aliquid engere aliquem. Kazać komu skakać bez kiy, to iest przywieść go aby co uczynił poniewolnie.

(Metaphore prise des Charlatans qui font sauter un baston à des singes en les menaçant du baston.) Podobieństwo wzięte od Ciarlatanow ktorzy Małpom tańcować bez kiy każą grożąc im laską.

Repasser quelqu'un à coups de bastons, (*Luy repasser son buffle*) Fuste dolare aliquem. Lumbos alicujus dolare. *Plaut.* Kiiem kogo wysmarować, skorę mu wyprasować.

(Maniere de parler populaire.) Sposob mowienia pospolstwa.

Faire une chose à bastons rompus, pour dire *Après plusieurs reprises & interruptions.* Interruptè aliquid facere. Laskę złomaną skleiać albo do kupy składać rzecz iaką przerwaną y zaniechaną znowu walać przed się.

(Metaphore tirée des desseins semblables de tapisserie.) Podobieństwo wzięte od wzorow obicia w kiie podobnego.

Un discours fait à bastons rompus. Interrupta, *ou* hiulca oratio, *genit.* interruptæ, *ou* hiulcæ orationis, fœm. *Cic.* Mowa przerywana, iąkliwa momotać.

Parler à bastons rompus. Mutila & hiantia loqui. Gadać mową przerywaną iąkliwą.

ON APPELLE *Le Tour du baston,* (*les profits illicites qu'on fait secrettement & avec adresse dans une charge ou dans quelque commission.*) Lucrum furtificum, *genit.* lucri furtifici, n. *Plaut.* Lucrum furtivum, *genit.* lucri furtivi, neut. NAZYWAIĄ obrot laski, zyski niegodziwe ktore się dzieią pokryiomu, y sztucznie na urzędzie iakim albo zleconey sprawie.

(Métaphore prise des charlatans, qui font mille subtilitez, qu'ils attribuent à la vertu de leur petit baston ou baguette de Gibeciere.) Podobieństwo wzięte od Ciarlatanow, ktorzy tysiąc sztuk dokazuią, przyznaiąc to wszystko lasce swoiey ktorą w torbie noszą.

ON DIT, (*lors qu'on menace quelqu'un de luy donner des coups de baston.*) *Martin jouëra son jeu,* c'est à dire *Tu seras battu.* Fustibus tunderis. MOWIĄ kiedy komu odgrażaią kiymi: *Marcin, kiy będzie w robocie:* to iest będzieśz bity.

(Parce qu'on appelle communément *Un asne, Martin,* comme si l'on disoit *Le baston de Martin.*) Bo zwyczaynie Osły *Marcin* zowią iakoby mowiono kiy Marcinow.

BASTONNADE, subst. f. (*Coups de baston, ou une volée de coups de baston.*) Fustuarium, *genit.* fustuarii, neut. *Cic.* KIYMI zbicie, kiiowe karanie.

BASTONNER, V. act. *on prononce* BÂTONNER. (*Donner des coups de baston.*) Fuste, *ou* fustibus, *ou* bacillo aliquem cædere, (cædo, cædis, cæcidi, cæsum.) *ou* tundere, (tundo, is, tutudi, tunsum.) act. acc. *Cic.* KIYMI dać, zbić kiymi.

BASTONNET, *on prononce* BÂTONNET, *en élevant seulement* l'a, subst. m. (*Petit baston.*) Parvum bacillum. KIJECZEK, a tylko podnosząc wymawia się mała laseczka.

BASTONNIER, *on prononce* BÂTONNIER, subst. masc. (*Chef de la Communauté des Avocats & Procureurs.*) Causidicorum coryphæus, i, masc. PALESTRY Patronow głowa y starszy.

(Terme du Palais où l'on se sert mesme du mot Latin *Bastonerius,* qui est un mot de la basse latinité.) Słowo sądowe gdzie ten z łacińska nazywaią Bastoneriusz, co iest słowo podłey łaciny.

BATAIL, subst. masc. (*Piece de fer suspenduë au milieu d'une cloche pour la faire sonner.*) Batallum, *genit.* batalli, neut.

mot de la basse latinité. Æris campani clava ferrea. MŁOT we dzwonie sztuka żelaza wisząca we środku dzwona dla dzwonienia słowo podłey łaciny

BATAILLE, subst. fœm. (*Choc de deux armées.*) Pugna, *genit.* pugnæ, fœm. BITWA spotkanie się uderzenie się woysk między sobą.

Bataille navale, ou sur mer. Navale prælium. *Quint.* Maritimum prælium. *Aul Gel.* °*Bataille sur terre.* Terrestre prælium. n. Potkanie się woyna okrętow na morzu. °Potkanie się woyna na ziemi.

Le front de la bataille. Prima acies, *genit.* primæ aciei, fœm. *Liv.* Czoło woyska, pierwsza strona.

Ils estoient au front de la bataille. Primi in acie versabantur. *Tacit.* Byli w pierwszey strazy na czele woyska.

Bataille rangée & preste à combattre, Acies instructa, fœm *Cic.* Woysko w szyku, gotowe do potrzeby.

Une bataille trop estenduë. Porrectior acies. *Tacit.* Longitudo agminis. *Cæs.* Woyska szyk zbyt długi.

Aller, ou marcher en bataille. Progredi, *ou* procedere instructa acie. *Liv.* Iść w szyku komunikiem.

Soldats rangez en ordre de bataille. Compositi acie milites. *Tacit.* Zolnierze oszykowani porządnie do boiu.

Donner, livrer bataille. Manum conserere. act. *Cic.* Congredi acie *Tacit.* Wydać bitwę.

On ne donna nulle part aucune bataille générale. Nusquam ad universæ rei dimicationem ventum est. *Liv.* Nigdzie nie wydano, żadney bitwy ogolney.

Oser donner la bataille. Aciem, *ou* in aciem audere. *Tacit.* Odważyć się wydać bitwę.

Presenter la bataille à l'ennemi. Pugnandi copiam hosti facere. *Liv.* Ofiarować bitwę nieprzyiacielowi.

Donner bataille sur mer. Classe confligere. *Corn. Nep.* Wydać bitwę na morzu.

En venir à une bataille générale. In casum universæ dimicationis venire. *Liv.* Przyiść do potyczki generalney.

Estendre la bataille. Dilatare aciem. *Liv.* Explicare aciem. *Liv.* Rozciągnąć szyki.

Sortir en bataille. Exire in aciem. *Liv.* Ire in aciem. *Tacit.* Procedere in aciem. *Liv.* Wyniść do boiu, w pole.

Gagner la bataille. Prælium secundum facere. *Liv.* Prælio Vincere, (vinco, is, vici, victum.) act. *Cic.* °*le contraire est* Prælium adversum facere. *Cæs.* *Perdre la bataille.* Wygrać bitwę: °*Przeciwna iest* przegrać bitwę.

Ranger une armée en bataille, (*la mettre en bataille.*) instruere, *ou* ordinare aciem, *Liv.* Uszykować woysko do boiu, postawić do boiu.

Il rangeoit ses gens en bataille à mesure qu'ils avoient passé la riviere. Ut quosque traduxerat trans flumen, ita in acie locabat *Liv.* Szykował swoich do boiu, zaraz iak tylko się przeprawiali przez rzekę.

(Plaute nous a donné la description d'une bataille qu'on sera bien aise de voir.) Plautus podał nam opisanie iedney potrzeby, ktorą rad każdy będzie widział.

Cette réponse ayant esté rapportée au Géneral de l'armée, il fit aussi-tost sortir ses troupes hors du camp: les ennemis de leur costé font sortir leurs troupes de la ville dans l'appareil du monde le plus pompeux. Les armées estant hors de leurs retranchemens, on les rangea en bataille chacun à sa maniere, après quoy les deux Géneraux s'avancerent à la teste de leurs troupes, s'abboucherent ensemble, & convinrent que ceux qui seroient vaincus dans le combat, seroient au pouvoir du vainqueur, eux, leurs femmes, leurs enfans & leurs Dieux. Cela fait on sonna la charge de part & d'autre, la terre en retentit, les deux armées pousserent de grands cris, & les Géneraux ayant fait leurs prieres à Jupiter, encouragerent leurs soldats, & chacun fit de son mieux; les javelots se rompent, le Ciel resonne du cri des soldats, & il s'éleve un nuage épais du souffle & de la respiration des combattans; les blessez tombent de toutes parts & sont obligez de ceder à la force. Mais enfin la fortune secondant nos vœux nos troupes sont victorieuses: On fit un grand carnage des ennemis, les chargeant sans relasche; cependant aucun d'eux ne prend la fuite, se battant de pied ferme sans rompre leurs rangs, & perdent la vie sans quitter leur poste. Nostre Géneral voyant les choses en cét estat, commanda aussi-tôt à la cavalerie de son aisle droite de s'avancer; elle obéit, & venant fondre tout à coup sur les ennemis, elle les renverse, & leur passe sur le ventre avec une grande impetuosité. Hæc ubi Legati pertulére, Dux castris illicò producit omnem exercitum:

contrà ex oppido hoftes leginnes educont fuss nimis pulchria armis præditas. Poftquam utrinque exitum eft maximà cоpià, difpertiti viri, difpertiti ordines, nos noftras noftro more & mndo inftroximns legiones; item hoftes conrtà fuma inftruunt: deinde utrique Imperatores io mediom exeunt extra rotbam ordinom; colloquuotur fimul, convenit, victi otri fint eo prælin, urbem, agrum, aras, focos feque uti dedetent. Poftquam id actom eft, tubæ utrinque canunt, contrà confonat terra: clamorem utrinque efferoor: Imperatores vota Jovi fufcipere, hortari exercitum· pro fe quifque Id quod quifque poteft & valet, edit; ferro ferit, tela frungont, boat cœlum fremitu virûm, ex fpiratu atque anhelitu nebula conftat, cadunt vulneris vi & virum. Denique, ut voloimus, noftra fuperat manos: vicimus vi feroces: hoftes crebri cadont, noftri contrà ingruunt; fed fugam in fe tamen ocmo convertitut, nec recedit loco, quin ftatim rem gerat: animá amittunt, priufqoam loco demigrent; quifque uti fteterat, jacet, obtinetque ordinem. Hoc ubi Dna confpicatus eft, illicò equites jubet dextrà inducere; equites patens citi, ab dexterà maximo cum clamore involant, impeto alacri fœdant & poterunt hoftium copias. *Plaut.* Amphit. s. t, v. 9s. Tę odpnwledá gdy praynieffono wodzowi, aaraz kazał woyfkom fwoim wyniść z obozu; Nieprzyiaciele teá z fwey ftrnny wyprowadzili fwoie wnyfko a miaftá, w porządko na św ecie nayokaaalfzym. Wnyfká wyfzedfzy ufaańcow fwnich, fzykowano ich du boiu, każdy pofwoiemu, zatym obadwá Wodzowie tufayli fię káżdy przed wnyfkiem fwoim, roamowili fię u fobą, y ná to prayftali áby ci co będą awyciężeni w potycace, doftali fią w moc awyciężcy, oni, áony ich, dzieci ich y Bognwie, To uczyniwfzy natrąbiono do fprawy aoboftron, á ogłos roafredł fię po ziemi, obadwá woyfká wielki krzyk ucaynily, á Wodzowie odprawiwfzy modły fwoie do Jowifzá ochoty dodaią wnyfku, káżdy iak może oaylepicy czyni, krofzą fię dzidy, po niebie fię roalegá wrzafk woyfká, a powftaie tuman wielki rchem y parą walczących wzdodzony, aewfząd padaią ranni, y porędze uftępnwać oiufzą A ná oftatek fzczęście nafzym fprzyiaiąc chęciom, woyfká nafze awyciężyły, Mord wielki czyniono nieprzyiaciół bez oftanku ich wycinaiąc, iednakże zaden kroku nieuftępuie, y placu doftawaiąc biie fię, fzykow fwnich niemięfzaiąc, y życie tracą pnlz nieuftępuiąc. Co widząc Wodz nafz, kazał na tychmiaft Jeadnym prawego fkrzydłá fwego fię rufzyć, ufłuchałá do razu, y oderaywfzy uagle ná nieprayiaciół porażnią, y tułowy ich nogami końfkiemi wielkim impetem rretuią.

ON DIT proverbialement, *Voila ce que j'ay fauvé de la bataille, (ce qui me refte de mes pertes.)* Id reporto ex hoftibus Id mihi reftat ea bonis quæ habui. MOWIĄ *przyftowiem:* o toá com z klęfki wyratował co ori z ftrat moich zoftaie.

BATAILLER, V. neut. & act. qui ne fe dit qu'en cette phrafe figurée, *Il m'a bien fallu batailler, avant que d'obtenir mon congé*, c'eft-à-dire *Avoir bien des conteftations*. Multum mihi fuit decertandum, ut miffionem obtinerem. POTYKAC fię co fię niemowi chyba w ten fpofobie mowienia *niewłafnym:* Mufiałam poręźnie fię potykać pokim fwoiey odprawy oiedoftał, to ieft mieć wiele fprzeciwności.

BATAILLON, fubft. mafc. *(Corps d'infanterie rangée en bataille.)* Agmen, *genit.* agminir, ocut. *Cic. Liv.* ROTA połk żołnierzy piefzych do fprawy.

Bataillon quarré. Quadratum agmen, neut. *Cic.* **Bataillon en triangle.* Agmen cuneatum, neut. * *Gros bataillon ferré.* Phalaox, angis, fœm. *Cic.* Szyk ná cztery ftrony álbo we czter y caołá ałożony. *Szyk klinem dany we rzay graniá ułożony. *Szyk ściśniony do kupy Hufiec.

(L'mot d'*Agmen* fignifie pluftôt one *Compagnie* qo'un *Bataillon.*) Słowo chorągiew raczey znaczy Kompaoią aol żeli Rotę álbo hofiec.

(Nos Bataillons font compofez d'ordinaire de cinq ou de huit cens hommes de pied.) Nafze Roty álbo hufce awyczaynie fą złożone u pięciu fet álbo oćmiu fet ludzi.

BATEAU, fubft mafc. *(Vaiffean qui fert à naviger fur les rivieres & fur les lacs.)* Navicula, *genit.* naviculæ, fœm. *Cicer.*

ŁODZ Bat fąkotá ftatek flużący do płynienia porzekach y iezlorach.

Bateau chargé de pierres. Cymba onufta lapidibus. * *De charbon, de foin, de bois, de vin.* Cymba onufta carbone, fœnn, ligno, vino. Łodź kamieńmi ładowná. *Węglami, fianem, drzewem, Winem.

ON DIT proverdialement qu'*Vn homme eft tout efteurdi du bateau, (quand il luy eft arrivé depuis peu quelque infortune qui luy a caufé quelque trouble d'efprit.)* Cafu adhuse perculfus. *Cic* MOWIĄ przyflowiem człowiek calc zapamiętáły iak nałodzi, kiedy mu fię iakie niefzczęście oagłe praytrafi ktore mu iakie pomięfzanie ucayni w umyśle.

BATELE'E, fubft. fœm. *(la charge d'un bateau.)* Navigii onus, *genit.* oneris, neut. **Parlant des perfonnes qui font dans un bateau.* Vectores, um, mafc. plur. ŁADOWANIE, fzafunek to czego nakładą nafypią nabiorą na fzkurę álbo łodź. *Mowiąc o ofobach ktore fię anayduią na ftatku, wfiadanie.

BATELIER, fobft. mafç. *(Celuy qui mene un bateau pour paffer la riviere.)* Naviculariur, *genit.* navicularii, mafc. *Cicer. Hor. Ter.* PRZEWOZNIK fzyper co prowadzi ftatek álbo łodź dlá przeprawy ná wodzie, żeglarz.

BATELIERE, fubft. f. *(Celle qui mene un bateau.)* Navicolaria, *genit.* navicularia, f. PRZEWOZNICZKA fzyperka żeglarka, ta co ftatek prowadzi.

Eftre batelier, exercer la profeffion de batelier. Navicolariam exercere, *ou* facere. *Cicer.* Bawić fię fzyprowaniem, przewoźnictwem żeglarką, fzyprować.

BATIFOLER, V. n. terme popolaire, *(qui fe dit de ceux qui s'amufent à badiner, particulierement des paifans & des paifannes)* Nogari & pertractare ieiovicem. ZARTOWAC, igrać, gzy ftrnić, flowo pofpolite mowiąc o tych, co fię igrafzkami prnftemi bawią, ofobliwie o wieśniakach, y wieśniaczkach.

BATTANT, *d'une porte*, fubft. m. *(l'un des coftez d'une porte, qui s'ouvre en deux.)* Valvæ, *genit.* valvarum, f. plur. Valvata foris, *genit.* valvatæ foris, f. SKRZYDŁO, iedna ftrona drzwi mowiąc o drzwiach odwu fkrzydłach, álbo we dwoie fię otwieraiących.

Vne porte à deux battans. Bifores, *genit.* biforum, fœm. pl. *Vitr.* Drzwi rozchodzące fię, dwu fkrzydlafte.

BATTANT *d'une cloche.* Batallum, *gen.* batalli, n. *mot de la baffe latinité.* SERCE, młot we dzwonie flowo proftey łaciny

BATTANT, fe dit en ces phrafes proverbiales. *Faire une chofe tambour battant*, c'eft à dire *de hauteur, ou veu & au fceu de tout le monde. fans craindre que perfonne l'empefche.* Palam & apertè aliqoid facere. BIIĄC, oderzywfzy, od flowa biię uderzam mowi fię w tych fpofobach przyflowia: Czynić co w hębny biiąc to ieft głośno iawnie, áby wfzyfcy widzieli, y flyfzeli; nic obawiaiąc fię áby temu kto miał przefzkodzić

ON DIT auffi *(des gens qu'on a mis en fuite.) On les a menés tambour battant.* Palantes acti funt. MOWIĄ też o ludziach ktorych roagromiono, fpłofzano ich w bęben biiąc.

Ils les menerent battant jufques à leurs retranchement. Ad vallom eos agere cœperunt. *Hirt.* Płofzono ich tnąc aż do fzańcow,

ON DIT figurément *(de ceux fur qui on a eu de continuels avantages, foit en difpute, en procès, au jeu.) Mener quelqu'un tambour battant.* Strenuè agere cum aliqoo. MOWIĄ *niewłaśnie:* o tych nad kim kto záwfze ma gorę czyli w fporze iakicy, czyli w prawie, álbo we grze: ták mu zábębnią ták iść mufi.

ON DIT au fens naturel, *Ils font fortis de la place enfeignes déployés & tambours battans.* Egreffi funt ex arce vexillis explicatis, & tympanis concrepantibus. MOWIĄ w wyrozumieniu właſnym: wyfzli z fortecy znaki rozwinąwfzy y w bębny biiąc.

BATTE, fubft. f. *(Machine à enfoncer le pavé, ou à battre le ciment.)* Pavicola, *genit.* paviculæ, f. *Colum.* BABA, Kafar, ftatek do ubiiania bruku álbo tłoczenia gruzu.

BATTEMENT, fobft. mafc. *(L'action de battre & de frapper.)* Percuffio, *genit.* percuffionis, f. *Cic.* BICIE obiianie.

Les diverfes manieres d'exprimer fon deuil, font les battemens de poitrine, de la cuiffe & de la tefte. Varia illa genera lugendi funt pectoris, feminum, capitis percuffiones. *Cicer.* Rozmaite fpofoby wyrażenia żalu fwego fą biicie tłuczenie pierfi, lędźwi, głowy.

BATTEMENT *des cailloux l'un contre l'autre (pour faire du feu.)* Lapidum conflictus atque tritus, *genit.* ûs, mafc. *Cicer.* UDERZENIE, krzemieni iedeo o drugi dla fkrzefania ognia.

BATTEMENT *des mains pour applaudir.* Plaofus, plausûs, m. *Cic.* UDERZENIE, klafkanie rękoma dla pochwały.

BATTEMENT *des veines, des arteres.* Venarum, arteriarum pulfus, *ou* perculfus, *genit.* ûs, m. *Celf. Plin.* BICIE pulfowych żył.

BATTEMENT, *Palpitation du cœur.* Cordis palpitatio, *genit.*

genit. palpitationis, fœm. *Plin.* BICIE, drżenie ferca.

BATTERIE, fubft.f. (*Action de ceux qui ont querelle ensemble, & qui en viennent aux mains pour la vuider.*) Pugna, gen.pagnæ,f.*Cic.* BICIE fię, faamoranie,fprawa tych ktoray wkłorni a fobą będąc do rąk praycbodaą y fiebie fią chwycą.

BATTERIE, (*Terres élevées fur lefquelles on met les canons pour battre une ville.*) Agger, *genit.*aggeris,m.Aggeftus, *genit.* aggeftûs, mafc. *Caf* Suggeftus,ûs,m. GROBLA wał wyfypany, nàktorym ftáwiaią daiała, dla rażenia miafta iakiego.

Il dreffa une batterie de quatre-vingts pieds de haut. Aggerem in altitudinam pedom octoginta extruxit,*Caf.* Wyfypoł wał ná ośmdaiefiąt ftop wyfoki.

Ils ruinoient la batterie en venant par deffous enlever la terre & les fafcines avec beaucoup d'adreffe, parce qu'il y a beaucoup de mines de fer en leur païs, & qu'ils font fort experts en cét art. Aggerem cunicolis fabtrabebant, eò fcientiùs, quòd apud eos magnæ funt ferrariæ,atque omne genus cuniculorum notum.*Caf.* Wywracali wał podkopuiąc fię,ze fpodu ziemię y pęki chroftow wywłocząc wielką fprawnością,gdyż w ich krain ieft wiele gor żelaznych,y że w tym fą biegli.

BATTERIE,(*l'Artillerie élevée pour battre une place.*)Tormenta bellica difpofita (contra urbem) ROZSTAWIENIE Rychtowanie,proftowanie dział do raženia twierdzy iákiey.

Mettre, difpofer une batterie fur les murs. Difponere, *ou* locare tormenta in muris.*Caf.* Stawiać armatę po murach.

BATTERIE fe dit figurément (*des conteftations qui furviennent dans les élections & dans les jugemens, pour lefquels on fait des brigues & de fortes follicitations.*)Machinatio, *genit.*onis,fœm. *Cic.* &c. WALKA, Sprawka, wfporka, przeciwne zdania ná obraniach,y fądach ná ktorych wielkie zábiegania y przemawiania ftron czynią.

Il a une forte batterie dans le Parlement, Il a bien des juges pour luy. Multi ftant ab illo judices in Senato. Ma potężne plecy zá fobą w Trybonale, ma wiele fędziow po fobie.

Il a encore une autre batterie à faire jouër. Machinatio alia eft ipfi adhuc contorquenda,*ou* adhibenda. Ma ieszcze iofzą armatę,aktorey może zagrać.

Redoubler fes batteries,(lors qu'on fait de nouvelles follicitations, de nouvelles brigues, ou qu'on intereffe quelque Puiffance pour la réüffite d'un deffein. Novis machinationibus & artibus uti, (utor,uteris,ufus fum.) depon.(ut,aliquid benè cadat.) Powtorzyć fzturm,ná nowe fztarmować,kiedy kto nowe zabiegi nowe wynaydoio fpofoby, álbo że wda iáką moc dla dokazania zámyflu iákiego.

Il avoit dreffé plufieurs batteries contre luy,capables de renverfer la vertu la mieux eftablie. Multas eam oppugnandi rationes excogitârat, quibus vel probatiffima virtus fiangi poterat. Wiele fzturmow ná niego przypaścił fpofobnych do zbalenia cnoty by też náylepiey ogranenwaney.

ON dit proverbialement & figurément, *Changer de batterie,(lors qu'on fe fert de nouveaux moyens,qu'on prend de nouvelles voies pour faire réüffir une affaire,les premieres n'ayant pas réüffi.)* Aliam tentare viam. Novam agendi rationem inire. *Cic. Ter.* MOWIĄ przyflowiem Inszego fztarma zażyć, kiedy kto záżywa nowych fpofobow, bierze przed fię nowe drugi dla dokazania fwego, gdy mo fię pierwfze nieudały.

Je m'en vas dreffer une batterie, pour luy enlever deux cens écus. De ducentis nammis inteodam baliftam in illam.*Plaut.* Wyftawię iá ná niego fortel żebym mu wziął dwieście tálerow.

Il dreffe des batteries pour vous excroquer de l'argent. Sycophantias componit, ut aurum abs te aufetat.*Plaut.* Fortele ná ciebie knaie áby cię z pieniedzy obrać.

Dreffer une batterie contre quelqu'un. Dolum ad aliquem machinam-ve commoliri *Cic.*Tragulam in aliquem injicere. *Plaut.* Furtel ná kogo ftawiać, fortelem adtadą ná niego záchodzić.

BATTERIE *de Cuifine*, terme collectif, (*qui fe dit de tous les utenfiles qui fervent à la cuifine.*) Vafa coquinaria, *genit.* vaforum coquinariorum,n.pl.*Petr.* MIEDZ kuchenna flowo zbieralne wiednym znàczące wfzyftkie ftatki kuchenne.

BATTEUR, fubft. mafc.(*Celuy qui bat.*) Percuffor, *genit.* percofforis,m.*Cic.* BIIAK, ten co biie.

BATTEUR *en grange*, (*Qui bat le bled dans la grange.*) Spicarum in areâ tritor, *genit.*tritoris,m. MŁOCEK w ftodole, co zboże biie w ftodole.

BATTEUR *d'or*, (*Qui bat l'or & le met en feuille.*) Bractearius, *genit.* bracteari,m. Bracteator, *genit.* bracteatoris, *Firm.* Qui aurum malleolis tandit ad quamvis levitatem ductile. BLACHARZ złotnik ktory złoto na blafzki y liście ciągnie.

(On dit à Paris un TIREUR D'OR.) Názywaią w Paryżu Ten co złoto ciągnie,złoto ciągnione robi.

ON APPELLE à la guerre, *Les Batteurs d'eftrade,)des cavaliers detachez qui vont reconnoiftre l'ennemi & decouvrir le terrain pour en donner avis aux Généraux.)* Excurfor, *genit.* excurforis,m. Concorfator, *genit.* concorfatoris,m.*Cic. Liv.* NAZYWAIĄ ná Woynie podiezdnicy, konnych wyprawionych, dla wywiadow ták o nieprzyiacielu iáko też o kraiu, dla uwiadomienia Wodzow.

ON APPELLE proverbialement, (*des filoux & des faineants.*) *Des Batteurs de pavé.* Vagabundi, *genit.*vagabundorum,m.pl.*S n.* NAZYWAIĄ przyflowiem: baltaiow y prożniakow, temi co tylko bruki krzefzą.

BATTOIR, fubft.mafc. (*Inftrument plat fait du bois, dont on bat le linge pour le blanchir.*) Palmula, *genit.* palmulæ,f. KIJANKA ftatek drewniany płafki ktorym tłuką chufty dla wyprania ich.

BATTOIR *à jouër à la longue paûme.* Palmula luforia, *genit.* palmulæ loforiæ,fœm. RĄCZKA łopatka do przebiiania piły.

BATTOLOGIE,fubft.f.(*Redite,quand on repete le mefme mot,mais inutilement.*) Battologia, *genit.*æ,f. ZAIĄKANIE powtarzanie flow niepotrzebne.

BATTRE,V.act.& neut. (*frapper, outrager, bleffer quelqu'un.*) Verberare.(verbero,as,avi,atum.) act.acc *Cic.*Cædere, (cædo, cædis, cecidi, cæfum.) act. acc. *Cic.* BIC uderzyć obrazić kogo.

Battre bien quelqu'un,le battre comme l'on dit *dos & ventre.* Aliquem malè multare, (to,as,avi,atum.) Zbić dobrze kogo, afoc iako mowią zewfząd od ftop do głowy.

Battre quelqu'un jufques à rendre l'ame,le ruuër de coups, l'affommer de coups. Aliquem multare ad mortem,*ou* contundere.*Plaut.* Zbić kogo ná śmierć,zwalić,zgruchotać kiymi.

*Nous nous fommes tous deux laffez,loy de me battre,& moy d'eftre battu.*Ego vapolando,ille verberando ufque ambo defeffi fumos. *Ter.* Obadwáimy fię zmordowali on biiąc á iá zbiciem.

Il a efté battu du foudre. Afflatus,*ou* percoffos eft fulmine. Piorunem ieft uderzony.

SE BATTRE, (*combattre de quelque maniere que ce foit.*) Pugnare.Expugnare,(o,as,avi,atum.)neut.*Cic.* BIC fię walczyć iakim tylko być może fpofobem.

*Se battre avec quelqu'un,ou contre quelqu'un.*Cum aliquo pugnare,*Cic.ou* in aliquem.*Liv.ou* contra aliquem. *Quint.* BIC fię z kim,álbo przeciw komu,poiedynkować.

*Se battre à coups de poings.*Pugnis contendere, *ou* certare. *Cic.* **A coups de baftons,à coups d'efpées.* Fuftibus,gladiis pugnare, *Hor. Ovid.* BIC fię zkim pięściami, ná razy fobą poyść. *Bić fię kiymi álbo w kiic. *Ná fzpady.

On en eft venu jufques à fe battre,On en eft venu aux mains. Res ad manus atque ad pagnam venit. *Cicer.* Przyfzło, aż do bitwy,przyfzło między niemi do rąk.

BATTRE fignifie aufli *Défaire des troupes affemblées en un corps.* Percotere. **Battre l'armée ennemie.* Hoftes percutere, *ou* profligare,act. *Plaut.* BIC pobić znaczy też zniéść woyfká całe zebrane do kupy.*zBić woyfko nieprzyiacielfkie

BATTRE fignifie encore. *Tourmenter,agiter,fecouër.* Verberare.Agitare.Jactare.Pulfare,(o,as,avi,atum.)act.acc.*Cic.* Bić znaczy ieszcze ftrapić fprzykrzyć fię, wytrzepać.

*Eftre battu de la pluye & des vents.*Imbre & ventis verberati.paff.*Plin.* Defzczem y wiatrami być fzczepanym.

*Il a efté battu de la tempefte.*Tempeftate fuit multùm agitatus.*Virg.* Rzocany był náwałnością, fkołatany.

*Des vignes battuës de la grefle.*Verberatæ grandine vineæ. *Hor.* Winnice gradem ftłuczone.

*On bat les noyers avec des pierres & la gaule, pour en abbattre les noix.*Nuces decutiuntur faxis & perticis. Orzechy otłukują kamieńmi y Tycą dla obicia z nich orzechow.

ON LE DIT auffi (*des plus legeres agitations.*) *Ce malade eft bien bas, fon pous ne bat plus.* Hic æger eft in extremis. Pulfus non ampliùs movetur. *Cic.* MOWI fię też o náylekfzych wztrzáfzeniach ten chory barzo fpadł, puls iego iuż nie biie.

Le cœur me bat. Cor mihi ſalit, *Plaut.* Serce mi bije.

(Le meſme a dit par une expreſſion bouffonne de théatre, *Cor facit artem ludirram,* comme qui diroit *Mon cœur danſe ſur la corde.*) Tenże powiedział mową kuglarſkę widowiſk, iákoby kto mowił ſerce mi tańcuie, po linie ſkacze.

BATTRE ſignifie encore (*Forger,* ou *Frapper avec le marteau.*) *Battre du fer à la forge.* Cudere, (cudo, cudis, cudi, cuſum.) *Plaut.* BIC znáczy ieſzcze wyrabiać młotem kowáć wybiiać. Bić kuć żelażo młotem wkuźnicy.

Battre de l'or & de l'argent, (*l'eſtendre en feüilles.*) Tundere aurum vel argentum ad quamlibet levitatem ductile. Bić złoto, ſrebro, ná bleſzki álbo ná liſcie go ciągnąć.

BATTRE *monnoye.* Nummos cudere, *ou* ſignare. *Cic.* BIC pieniądze.

BATTRE *le fer,* ſignifie *S'exercer à faire des armes chez des maiſtres d'eſcrime.* Præpilatis gladiis inter ſe digladiari. BIC ſię znaczy też ćwiczyć ſię w robieniu bronią u tych co uczą ſzermierki.

EN CE SENS on dit figurément, q'*Un homme a long-temps battu le fer,* (*quand il s'eſt long-temps exercé en quelque art ou profeſſion que ce ſoit.*) Longo uſu in arte aliquâ exercitus, *Cicer.* W TYM rozumieniu mowi ſię ten człowiek długo ſzermował, kiedy przez długi czas ſię ćwiczył w iákiey náuce, álbo kunſzcie iákim.

BATTRE ſe dit (*des choſes qu'on pile dans un mortier, ou qu'on enfonce avec quelque inſtrument.*) Tundere. act. acc. Terere. *Plaut* Tłuc mowi ſię o rzeczach ktore tłuką w moździerzu, albo trą náczyniem iákim.

Battre du poivre avec un pilon de bouis. Molâ buxeâ piper terere *Petr.* *Battre des livres, en preſſer les feüilles avec le marteau* Malleo tundere libri folia. *Battre des ſieges, des tapiſſeries, des habits, en faire ſortir la poudre en les frappant avec des baguettes.* Bacillis excutere pulverem ſedilium, aulæorum, veſtium. *Battre en grange, faire ſortir le grain de l'épy en le frappant avec des baguettes ou au fleau.* Frumentum flagellare. *Colum. Var.* *Battre le fuſil, en tirer du feu en le frappant avec une pierre.* Excutere ignem venis ſilicis. *Virg.* *Battre la terre, la rendre unie avec des battes.* Terram pavire, (pavio.) *Plin.* *Battre des pieux, les enfoncer avec la batte. Colum.* Fiſtucare palos. *Plin.* Trzeć pieprz tłuczkiem w ſtępie *Zbiiac kſięgi korty ściſkać młotem. *Otrzepywać krzesła obicia, ſuknie, z kurzu ie wybiiać, prętem biiąc. *Młocić w ſtodole, áby wypadało ziarno z kłoſa biiąc kiymi, álbo cepem. *Uderzyć w krzeſiwo, dobywać ognia z niego krzeſząc ſkałką. *Ubiiać ziemię, rownać ią babami biiąc. Ubiiać pale, wgłąb ie wkopywać kaſarem.

BATTRE ſignifie quelquefois (*Meſler, brouiller.*) comme *Battre des œufs.* Ova interere. BIC znaczy czaſem mięſzać, kłocić, iako: bić iaycá.

BATTRE veut dire auſſi, (*Fouler en marchant.*) comme *Battre le païs,* ou *la ſemelle.* (comme l'on parle populairement.) *Courir la campagne, peleriner.* Regiones peragrare. *Cic.* ZNACZY też deptać chodząc iako włoczyć ſię pokraiu, po wſiach, po-wſi-nogá, iako ſię poſpolicie mowi, Biegać po świecie, włoczęgą ſię bawić.

BATTRE *la campagne,* en terme de guerre, (*Aller ça & là*) Campos pervagari. *Cic. Plaut.* Terminem woyſkowym tam y ſam podiazdami wypadać.

Ils battaient les lieux avec grand bruit. Tumultuoſius omnibus in locis pervagabantur. *Caſ.* Wypadali po rożnych mieyſcach z wielkim hałáſem.

La cavalerie bat la campagne pendant la nuit. Circumfunditur noctu equitatus. *Caſ.* Konni co noc wypadaią podiazdami.

BATTRE *le pavé,* (*Eſtre vagabond & faineant, Courir la ville ſans rien faire.*) Totâ urbe, *ou* per totam urbem vagari dep. *ou* diſcurrere. neut. *Tibul.* Concurſare. neut. *Cic.* WŁOCZYC ſię błąkaczem być, y tulaczem, po mieście ſię błąkáć nic nie robiąc.

ON DIT figurément *Il bat la campagne,* (*parlant d'un Orateur qui ſort de ſon ſujet, qui s'en éloigne, qui bat bien du païs.*) Excurrit, *ou* vagatur ejus oratio. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie; ná podiazd wyiechał. Mowiąc o mowcy ktory wypada od rzeczy w mowie ſobie náłożoney, od niey ſię oddalaiąc, ná rożne ſtrony mową wybiega.

BATTRE ſignifie, (*Venir tomber legerement & comme en paſſant.*) comme *La riviere bat les murailles de la ville.* Fluvius urbem alluit. *Cic.* BIC, uderzyć, otrzeć ſię lekko, y iákoby przechodząc, iáko; Rzeka obiia ſię, ociera ſię o mury miaſta.

Le rivage eſt battu des flots de la mer. Littus undis tunditur. *Cic.* Obiiaią ſię o brzeg fale morſkie.

BATTRE ſe dit en guerre, comme *Battre le tambour.* Tympanum ferire. BIC mowi ſię po woyſkowemu, iáko: bić w bęben.

Battre aux champs, Battre la marche. Tympano profectionis ſignum dare. Profectionem indicere tympano. act. Uderzyć w pole, uderzyć ná pobudkę do ruſzenia ſię.

Battre l'eſtrade, Aller aux nouvelles des ennemis. Ad exploranda hoſtium conſilia excurrere. Wypadać wybiegać ná ſzpiegi, na wywiady o nieprzyiacielu podiazdami biegać.

BATTRE *des mains,* (*Applaudir, & témoigner ſa joye en battant des mains.*) Plaudere Plauſum dare. *Cic. Plaut.* UDERZYC w obie ręce, klaſkać ná pochwalenie czego.

BATTRE (*ſe dit des attaques qui ſe font avec l'artillerie.*) *Battre une ville en ruine avec le canon.* Tormentis belliicis urbem verberare. *Cic.* BIC, mowi ſię o ſzturmach ktore czynię armatą. Bić do miaſta ſzturmuiąc armatę.

EN CE SENS on le dit figurément (*des perſonnes qu'on pourſuit juſques à l'extrémité, & des diſputes où l'on apporte de ſi fortes raiſons qu'elles détruiſent abſolument le parti contraire.*) comme *Battre quelqu'un en ruine.* Evertere aliquem bonis, *ou* fortunis omnibus. *Cic.* W TYM rozumieniu mowi ſię niewłaśnie: o tych ktorych prześladuiemy do ſzczętu, y o ſporkach gdzie ták mocne dowody ſię daią, że całe przeciwną ſtronę gubią. Jako zgruntu kogo pokonać.

Battre quelqu'un en ruine, (*Détruire toutes ſes raiſons.*) Rationes alicujus retundere, *ou* confutare. *act. Cic.* Zgruntu kogo pokonać, wſzyſtkie iego dowody zepſować.

Il m'a battu de cette raiſon. Hac ratione me conſutavit. *Cic.* Zwyciężył mnie, przekonał mnie zbił mię tym dowodem.

Battre quelqu'un de ſes propres armes, c'eſt à dire, *Se ſervir de ſes raiſons contre luy meſme.* Aliquem gladio ſuo jugulare. *Cic.* Pobić kogo pokonać go własną iego bronią, to ieſt: zażyć iego dowodow ná niego ſamego.

BATTRE *des aiſles,* (*parlant des oiſeaux.*) Alas verberare. *Plaut.* BIC ſkrzydłami, trzepać ſię ſkrzydłami mowiąc o ptaſtwie.

EN CE SENS on dit figurément qu'*Un homme ne bat plus que d'une aiſle,* (*lors que ſa fortune & ſon credit ont beaucoup diminué*) Deceſſio facta eſt ipſi, fortunæ & dignitatis. W TYM rozumieniu mowią niewłaśnie: że ten człowiek iuż tylko iednym ſię ſkrzydłem trzepie; kiedy mu ſzczęścia y powagi dużo obędzie.

ON LE DIT auſſi (*lors que ſa ſanté eſt affoiblie & diminuée.*) *Il ne bat que d'une aiſle,* c'eſt à dire, *Il traine toûjours, Il ne ſe porte pas bien.* Conflictatur jam iniquâ valetudine. *Plin-Jun.* MOWIĄ toż ſamo, kiedy ná zdrowiu oſłobiele y zwątleie, iednym ſię ſkrzydłem trzepie, to ieſt: powłoczy ſię, nie dobrze ſię ma.

BATTRE ſe dit pareillement (*de cette guerre continuelle que ſe font les élemens & les animaux.*) comme, *Les vents contraires ſe battent ſur le mer.* Diſcordes confligunt venti. *Virg.* BIC ſię walczyć mowi ſię też o tey walce y przeciwności uſtawiczney ktorą międzу ſobą maię żywioły, y zwierzęta, iáko: wiatry przeciwne walczą z ſobą ná morzu.

Le froid ſe bat contre le chaud. Frigus & calor confligunt. Zimno walczy przeciwko gorącu.

BATTRE *les oreilles à quelqu'un d'une meſme choſe.* Aures alicujus iiſdem de rebus tundere. *Cic.* NABIC komu uſzy zmordować uſtawicznie iedną rzeczą.

BATTRE s'employe figurément en ces autres phraſes. *Battre froid à quelqu'un,* (*Luy faire un mauvais accueil, luy témoigner qu'on n'a point ſa venuë, ni ſa viſite agréables.*) Frigide aliquem excipere. *Cic.* BIC, zbić, mowi ſię niewłaśnie: w tych ſpoſobach. Zbić, álbo zbyć kogo ná zimno, źle go przyiąć; pokazać że ſię nám bytność iego y przytomność niepodoba.

Se battre en retraitte, (*Se retirer du combat toûjours en ſe battant.*) E prælio ſe ſubducere pugnando. Obronną ręką wyniść, wracać ſię z potrzeby záwſze ſię broniąc.

ON DIT en cette ſignification, *Se battre en retraitte,* (*parlant d'un homme qui ſe retire des affaires & du monde.*) Subtrahere ſe, *ou* ſubducere ſe à rebus gerendis. *Cic.* OBRONNĄ ręką uchodzić mowiąc o człeku co ſię oddala od ſpraw publicznych, y świata.

BAT-

BATTRE *la mesure dans la Musique*. Musicum concentum moderare. act. *Salust.* on moderari. depon. *Cic.* Cantus moderari. depon. *Cic.* BIC takt, dawać takt w Muzyce.

BATTRE s'employe proverbialement en ces façons de parler. *Ils se battent comme chiens & chats*. Rixantur perpetuò inter se ut canes & feles. BIC, zażywaią przysłowiem w tych sposobach: biią się iák psi y koci.

Il a esté battu dos & ventre, (*On luy en a donné sur le dos & par tout*.) Verberibus egregiè fuit mulctatus. *Tacit.* Zbito go po grzbiecie y brzucho wszędzie.

C'EST BATTRE *l'eau*, (*quand on s'amuse à quelque travail où il n'y a rien à profiter*.) Oleum & operam perdis. *Ter.* In aquâ sementem facis. Æthiopem lavas *Petr.* c'est à dire *Vous perdez vôtre huile & vôtre peine. Vous semez dans l'eau. Vous lavez un Maure.* JEST to wodę młocić kiedy się kto bawi pracą iáką niepożyteczną, to iest: tracisz darmo y oley y naborę, sieiesz ná wodzie, myiesz Murzyna.

ON DIT en mesme sens, *Il vaudroit autant battre sa teste contre le mur*, pour dire. *Toute la peine qu'on prendroit à faire quelque chose seroit inutile*. Laterem lavas. *Ter.* (c'est à dire *C'est comme si vous vouliez laver une tuile qui n'est point encore cuite, plus vous la lavez, plus elle devient sale.*) MOWI się w tym rozumieniu: iednoż było było co głową mur wybiiać, to iest wszystka około tego praca byłaby bez skończana. To iest iákobyś chciał cegłę płukać niepaloną, ktorą im więcey płoczesz tym się bardziey rozmazuie.

Nous avons batu les buissons, un autre a pris les oiseaux, pour dire *Un autre a profité de nostre travail.* Fructus laborum nostrorum alter intercepit. Myśmy wystraszyli ptaki á kto inszy ie pobrał, ná miast Kto inszy się pożywił z pracy nászey.

Autant vaut bien batu que mal batu, c'est à dire, *ce sera la mesme chose pour luy, de donner un ou plusieurs coups.* Perinde illi erit si unam ac si plures plagas dederis. Ná iedno wynidzie álbo dobrze abić, to iest: iednoż to będzie dla niego iedną plagę mu dać álbo wiele.

Il n'est rien tel, que de battre le fer tandis qu'il est chaud, pour dire *Il ne faut pas perdre l'occasion de faire reüssir une affaire, quand on en trouve le moyen.* Nihil est nisi dum calet, hoc agitur. *Ter.* Niemasz nic lepszego iáko żelazo bić póki iest gorące, to iest: Nie trzeba omieszkać okazyi dokazania czego póki się podaie.

ON DIT qu'*Un homme est battu de l'oiseau*, pour dire qu'*Il est rebuté des traverses, des persécutions qu'on luy a faites en une affaire.* Satias cum tenet injuriarum fortunæ. MOWIĄ człowiek zrażony od ptaka, to iest: że iest odrażony przeciwnościami y przykrościami ktore mu w iákiey rzeczy się przytrafiły.

BATTU, m. BATTUË, f. part. pass. & adject. qui a presque toutes les significations du verbe. BATTRE. Mais on dit encore qu'*Une femme à les yeux battus*, (*quand ils n'ont plus le vif éclat, qu'ils avoient.*) Est oculis liventibus *Claud.* BITY BITA wszystkie też prawie rozumienia ma co y słowo *Bić* Ale mowią iescze że białogłowa ma oczy iák zbite, kiedy iuż tego żywego światła nie ma w oczach ktore przedtym.

Qui merite d'estre battu. Verberabilis & hoc verberabile, adject. Godzien być bity.

Qui a esté battu de verges par les carrefours, Verbero compitalitius *Liv* Smaganiec rozgami bity po rogach mieyskich

BATTUE, subst. f. (*sorte de Chasse, lors qu'on bat les buissons & les bois avec des houssines & des grands cris pour en faire sortir le gibier.*) Venatio in quâ subitis clamoribus & voce suctâ terrentur feræ. STRASZENIE płoszenie zwierza, sposob polowania kiedy po krzewinach, y lasach harapnikámi klaskaią y głośno wołaią áby zwierze wystraszyć zgęstwy.

BAVARD, masc. BAVARDE, f. adject. (*Indiscret, qui parle trop, qui dit tout ce qu'il sçait.* Futilis & importunus loquutor. *Aul-Gell.* BŁAZGON co wiele mowi nieuważny co wszystko wygada co wie.

(Ce mot François est bas & est dérivé du mot grec Bavaa, qui signifie *Causeur* comme aussi le mot de. To słowo Francuskie iest podłe pochodzące z Greckiego *Bavaa* co znaczy gadatliwego iáko też y słowo.

BAVARDISE, subst. f. Stulta & inepta loquacitas. *Gcer.* GADATLIWOSC Plerliwość.

BAVARDER, V. neut. (*Parler trop, faire des indiscretions dire des vanitez.*) Ineptias loqui, *Cic.* BŁAZGONIC, Pleść y gadać wiele nieuważnym być w mowie gadać nito ni owo (Mot bas & ironique.) Słowo podłe y na śmiech.

BAVAROIS, masc. BAVAROISE, f. adject. (*Qui est du Duché de Baviere.*) Bavarus, Bavara, Bavarum. Boius, Boia, Boium. BAWARCZYK, BAWARKA, co iest z Xięstwa Bawaryi.

BAUDET, subst. masc. vieux mot qui signifie (*un petit asne.*) Asellus, genit. i, m. *Cic.* OSIEŁEK stare słowo.

ON LE DIT aussi d'un homme fort ignorant ou fort beste. *C'est un baudet.* Asinus *Plaut.* MOWI się też o człowieku prostaczku co nic nie pojmuie iák bydlę: iest włásny Osiełek.

BAUDIR, V. neut. vieux mot qui signifioit autrefois (*Se rejouir.*) Lascivire, Gestire. *Cic.* BESTWIC się, rozpustować słowo stare.

(Ce Verbe n'est d'usage en François que dans son composé *Ebaudir.*) To słowo nie iest w używaniu w Francuskim, oprocz w składanym słowie wyskakiwać z rozpusty.

BAUDRIER, subst. masc. (*Escharpe de cuir qu'on porte sur l'épaule droite qui sert à tenir l'espée.*) Balteus, genit. baltei, masc. PAS rzemienny, pendent ktory noszą ná prawym ramięniu y od ktorego szpada wisi.

BAVE, subst. f. (*Salive gluante qui découle de la bouche.*) Salivosus humor. *Plin.* PIANA ślina lipka cieknąca z gęby.

ON APPELLE *Bave d'un limaçon*, (*cette humeur visqueuse & gluante qu'il jette, avec laquelle il s'attache aux arbres & aux parois.*) Salivosus lentor, masc. NAZYWAIĄ piana ślimakowa te wilgoć lipką ktorą wyrzuca, y nią się przypina do drzew y do ścian.

ON DIT populairement, qu'*Un homme n'a que de la bave*, pour dire *Il n'a que du babil.* Inaniloquus est. *Plaut.* MOWIĄ pospolicie ten człowiek nie ma tylko ślinę, to iest: nie ma ieno prożne słowa w gębie co mu ie ślina przyniesie

BAVER, V. neut. (*Jetter de la bave.*) Lentorem salivare, (salivo.) act. *Plin.* SLINIC się.

BAVETTE, subst. f. (*Linge qu'on met aux petits enfans au devant de l'estomac.*) Linteum pectorale, *genit.* lintei pectoralis, neut. ZAKŁADKA chustka ktorą małym dzieciom kładą przed piersiami.

ON DIT ironiquement, *Vous n'estes encore qu'à la bavette, Vous estes encore trop jeune & sans experience, & vous enseignez un plus sçavant que vous?* Puerulus adhuc es, & doctiorem doces? MOWIĄ ná przymówkach, iesteś dopiero w furka álbo pasko, iesteś smarkacz á iuż drugich chcesz náuczyć mędrszych od siebie.

BAVEUR, m. BAVEUSE, f. (*Qui jette de la bave.*) Salivario lentore fluens. SLINIĄCY się. SLINIĄCA się.

Une aumelette baveuse. Intrita ova lentore salivantia, n. plur. Jaiecznica śliniąca się.

BAUGE, subst. terme de chasse. (*Le lieu où repose le sanglier & les autres bestes mordantes, qui est toujours sale & bourbeux.*) Volutabrum, *genit.* volutabri, neut. BAGNO kałuża łowczych termin myśliwski mieysce gdzie Dzik spoczywa y inne okrutne zwierzę ktore zawsze iest nieczyste y bagniste.

BAUGE, (*Mortier de terre pétri avec de la paille qu'on appelle Torchis.*) Aceratum, *genit.* acerati, n. *Fest.* ZARNA, mordrera z gliny plewami zmieszaney ulepiony.

BAUGE se dit proverbialement en cette phrase, *Avoir tout à bauge*, pour signifier *Avoir en abondance*, (*& se dit particulierement des valets, à la discretion desquels on abandonne les provisions du logis.*) Affatim, ou affluenter omnia habere DO syta gęby do z echu mowi się przysłowiem w tych sposobach mieć wszystkiego pory, do zdechu to iest dostatecznie obficie, y mowi się zwłaszcza o Czeladzi na ktorych ręce oddaią wszystko co iest w domu żywności.

BAUGÉ, (*Ville de l'Anjou*) Balgium, ii, neut. BAŁCZ Miasto w Andyi.

BAUGENCY. (*Ville de l'Orleanois.*) Bulgenciacum, *gen.* Bulgenciaci, neut. BAŁZENCAK Miasto Orleanenskie.

LA BAVIERE, (*Duché, Electorat & Palatinat d'Allemagne.*) Bavaria, *genit.* Bavariæ, f. BAWARYA Xięstwo, Elektorstwo, y Woiewodztwo w Niemczech.

(Dans César *Noricum* signifie le Païs *de Baviere* & d'*Austriche* en Allemagne, d'où estoient venus les peuples appellez *Boii.*) U Cezara *Noryk* znáczy Bawaryą y Rakozy w Niemczech zkąd poszły były narody ktore zwano Boiami.

BAUME, subst. masc. (*Plante médecinale, dont on tire une*

liqueur

liqueur pendent les jours caniculaires en l'egratigaat avec des griffes de fer.) Balsamum, *genit.* i,o. *Plin.* BALSAM drzewo lekarskie z ktorego zbieraią sok pod czas dni psiey gwiazdy oskrobuiąc go widełkami żelaznemi.

Le suc, ou la liqueur qui découle du baame. Balsami succus, *genit.* succi,m. Balsami lacryma, *genit.* æ,f. BALSAM sok albo sok ciekący z drzewa Balsamu.

DE BAUME Balsamious, balsamina, balsaminum. * *Huile de baume.* Balsaminum oleum, *genit.* balsamini olei,a. *Plin.* BALSAMOWY. *Oleiek balsamowy.

BAUME est aussi (*Vne petite herbe odoriférante, qui se mange en salade.*) Mentha, *genit.* menthæ, fœm. *Col.* MIĘTA ziołko pachnące ktore iedzą w sałacie.

BAUME LES NONAINS, (*Ville du Comté de Bourgogne.*) Balma Virgioom, *genit.* Balmæ Virginom, fœm. BALMA Dziewic Miasto Hrabstwa Burgundyiskiego.

BAVOLET, subst. masc. (*Coëffure des filles de village.*) Rica, *genit.* ricæ, fœm. *Var.* PODWIKA ściągacaka chusta odzienie ná głowie wieyskich dziewek.

BAY, masc. BAIE, fœm. (*Couleur du poil d'un cheval, que le vulgaire appelle* Rouge.) *Vn cheval bay.* Spadix, *genit.* spadicis, masc. *Plin.* CISAWOSC maść sierci końskiey ktorą pospolstwo nazywá czerwony. Koń cisawy.

BAYE, subst. fœm. (*petit golphe, ou bras de mer, qui s'ouvre entre deux terres.*) Sinus, *genit.* sinûs, masc. *Cic.* ZATOKA wylewá, mała odnoga, albo zatoká morzá wpadaiącá między dwiemá ziemiami.

BAYE se dit aussi en maçonnerie, (*des ouvertures qu'on laisse aux murs en les élevant.*) Hiatus, *genit.* hiatûs, masc. *Vitr.* Rima, *genit.* æ, fœm. TOZ się mowi w mularce o lochach zostawionych w murach kiedy ie podnoszą.

BAYE en terme d'agriculture, (*se dit des gousses de plusieurs arbres, comme du lierre & du laurier*) Bacca, *genit.* baccæ, fœm. *Plin.* TOZ się mowi o strączkach albo iagodach niektorych drzew iako o bluszczu y bobkach.

BAYE, (*Plaisanterie qu'on fait aux dépens de quelqu'un à qui on fait peur d'une chose qui n'est pas vraye, ou à qui on donne de grandes espérances.*) Jocosum mendaciolum. *Plaut.* TOZ się mowi o kłamstwie żartobliwym a kogo żartuiąc albo go co zmyśliwszy strasząc, albo nadzieiami wielkiemi zwodząc.

Vn donneur de bayes. Mendaciloquos, *gen.* mendaciloqui, masc. *Plaut.* Zwodnik szalbierz.

BAYER, V. neut. mot bas, (*Voir & regarder niaisement en ouvrant la bouche, comme font les niais.*) Hianie ore aliquid aspicere, act. ROZDZIEWIAC gębę, słowo podłe, przypatrywać się iak rozdziawgębę otworzywszy.

ON DIT proverbialement BAYER *aux corneilles*, pour dire *s'amuser en niaisant à contempler les choses comme les enseignes des rues.* Stupere omnia. *Plaut.* PRZYPATRYWAC się prawie rozdziawiwszy gębą lada rzeczy się dziwić.

BAYES, (*Ville de la terre de Labour dans le royaume de Naples où il y a des eaux salutaires.*) Baiæ *genit.* Baiarum, f. plur. *Cic.* BAIA Miasto, Terralawora w Krolestwie Neapolitańskim gdzie są wody zdrowe.

Qui est de Bayes. Baianus, Baiana, Baianum. *Cic.* Co iest z Baii.

BAYEUX, (*Ville épiscopale en Normandie.*) Baiocæ, *genit.* Baiocarum, fœm plur. BAIOK, Miasto Biskopie w Normanii.

Qui est de Bayeux. Baiocensis & hoc baiocense, adject. Co iest z Baioku.

BAYONNE, (*Ville épiscopale en Gascogne dans le païs des Basques sur le Confluent de l'Adour & de la Nive.*) Baiona, *genit.* Baionæ, fœm. BAIONA, Miasto biskupie Waskonii, w kraiu Waskow tam gdzie się schodzą rzeki Atur y Niwá.

De Bayonne. Baionensis & hoc baionense. adject. Z Baiony

BAYONNETE, subst. fœm. (*Sorte de poignard court.*) Sica, *genit.* sicæ, fœm. *Cic.* PUINAŁ, ksztalt sztyletu krotkiego barzo.

LE BAZADOIS, (*Païs de Guyenne fort fertile en bleds.*) Vasatensis ager, *genit.* Vasatensis agri, masc. WAZAT powiat Okcytaniy bardzo obfituiący w zboże.

Peuples du Bazadois. Vasates, *genit.* Vasatum, masc. plur. Wazacowie obywatele Wazatu.

BAZAS *sur la Beuve*, (*Ville épiscopale dans la Guyenne.*) Cossium Vasatum. WAZAT nad Bewą, Miasto Biskupie w okcytanii.

BDELLIUM, subst. masc. (*Gomme d'un arbre qui ressemble à l'olivier pour la grosseur, & dont les feuilles ressemblent à celles du chesne.*) Bdellium, *genit.* bdelii, neut. *Plin.* BDELIUM żywicá drzewá ktore iest podobne do oliwnego co do miąższości, á liście iego podobne do dębiny.

BE'ANT, masc. BE'ANTE, fœm. (*Qui montre une grande ouverture*) Hians *genit.* hiantis, omn. gen. *Cic.* ZIEWAIĄCY rozpadniony co wielkie szyszy y skały pokazuie.

Avoir la bouche beante, ou extrémement ouverte. Hiante, ou patulo ore esse. Mieć gębę otwartą y zawsze rozdziawioną.

LE BEARN, *on prononce* Bear, (*Province au pied des monts Pyrennées, dont Pau est la capitale.*) Benearnia, *genit.* Benearnia, fœm. BEARN Prowincyá pod gorami Pireneyskiemi ktorey Pal, iest miasto stołeczne.

BE'ARNOIS, masc. BEARNOISE, fœm. (*Celuy & celle qui est de Bearn.*) Bearnus, a, um. Benearnensis & hoc Benearnense. adject. BEARNEYCZYK, BEARNKA.

BE'AT, masc. BEATE', fœm. adject. (*Qu'on estime Saint.*) Beatus, bata, beatum. *Cic.* Błogosławiony ktorego maią zá Swiętego.

(Il ne se dit qu'en mauvaise part, comme. Niemowi się chybá w zły sposob iako.

UN BE'AT & UNE BE'ATE, (*Celuy, ou celle qui affecte de paroistre devot & modeste dans ses actions & dans toutes ses manieres, quoi qu'il ait le cœur tres corrompu*) Larvatæ pietatis cultor, *genit.* cultoris, masc. SWIĄTASZEK zmyślony nabożnik nabożnicá ktory albo ktora stara się udawać zá świętą albo świętego, w sprawach swoich y obyczaiach, á serce ma cale zepsowane.

Il fait le Béat. Pietatem mentitus. Swiętaszkiem się czyni

Avec son visage beat, avec sa mine beate. Voltu io ostentationem veræ pietatis composito. Z swoią twarzą świętaszkową, z swoią postawą zmyśloną.

UNE BE'ATE, *une femme hypocrite.* Larvatæ pietatis cultrix, *genit.* cultricis, f. Umbra mendax pietatis, f. *Ovid.* Swiętaszká białogłowá zmyślona dewotká.

BEATIFICATION, subst. f. (*Declaration que fait l'Eglise qu'un homme est saint après sa mort, & qu'on peut l'invoquer.*) In beatorum numerum adscriptio, *genit.* onis, f. BEATYFIKACYA obwieszczenie od kościołá uczynione o Swiętym iakim pośmierci, y iż go wzywać się godzi.

BEATIFIER, V. act. (*Declarer quelqu'un bienheureux, & l'exposer à la pieté des fideles.*) aliquem beatis ascribere. BEATIFIKOWAC obwieścić Swiętego iakiego, y wystawić go pobożności wiernych.

BE'ATILLES, subst. fœm. (*Petites viandes délicates, dont on farcit des ragousts, comme ris de veau, crestes de coq, artichaux, pistaches &c*) Minoria esculenta, *Sen.* DROBKA, kąski smaczne ktore kładą w potrawy iako są mleczká cielęce, grzebyki kogutow, karczochy, pistacie.

BEATITUDE, subst. f. (*Felicité, bonheur souverain dont jouissent les bien-heureux dans le Ciel.*) Beatitudo, *gen.* beatitudinis, f *Cic.* BŁOGOSŁAWIENSTWO szczęśliwość naywyższe dobro, ktorego zażywaią Błogosławieni w Niebie.

BEAU, *ou* BEL, masc. *on prononce* bau. BELLE, fem. (*Qui plaist, & qui agrée sur-tout à la veuë.*) Pulcher, pulchra, pulchrum. PIĘKNY piękná, co iest przyiemne, y podoba się osobliwie oku.

(On met *Beau* devant les mots qui commencent par une consonne, comme *un Beau visage* & *Bel* devant les mots qui commencent par une voyelle, comme *Vn bel homme.*) Kładzie się *Beau* przed słowami ktore się zaczynaią od dwoygłosney litery, iako: piękná twarz, á zaś *Bel* przed słowami ktore się poczynaią od iednogłosney litery, iako: piękná osobá.

C'est un bel enfant, ou Vn enfant fort beau. Puer egregiâ forma. *Terent.* Iest to piękne dziecię, dziecię barzo piękne

Il se dit plus beau qu'Alexandre. Alexandri formæ præstare prædicat suam, *Plaut.* Ma się za pięknieyszego nad Alexandrá.

Il fait le beau fils. Bellatulus, ou Bellulus sibi videtur. Wdzięczy się, umizga, áby się zá pięknego udał.

J'apprehende que vous ne m'ayez fait plus belle, que je ne suis en effet. Metuo ne prædicatio tua meam formam exsuperet. *Plaut.* Boię się ábyś mnie pięknieyszą nie wyraził niżeli iestem.

Vne femme extrémement belle, ou d'une extreme beauté. Eximiâ pulchritudine mulier. *Cic.* Białogłowa dziwnie piękna niewypowiedzianey piękności.

Elle

Elle eſt belle depuis la teſte juſques aux pieds; C'eſt une vraye peinture. Ad unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiſſima *Plaut.* Piękná od głowy do ſtop, właſne malowanie.

Parce qu' il ſçait qu'il eſt beau, il en eſt tout fier, & il prétend vendre ſes careſſes, au lieu de les accorder galamment. Quia novit venerem ſuam, ſuperbiam captat, vendiſque amplexus, non commodat. *Petr.* Ze wie do ſiebie iá ieſt piękny a tąd hardzieie y chce przedawać przyiaźń ſwoią miaſto żeby ią z grzecznośći miał dárować.

BEAU, (*Agréable à la veuë, qui fait plaiſir à voir.*) Præclarus ad aſpectum. *Cic* PIĘKNY miły ná weyrzenie.

ON DIT, *Vne belle maiſon.* Domus pulchra, *Cic.* **Vne beau ſoleil.* Sol pulcher. *Hor.* MOWIĄ piękny dom. *Piękne ſłońce.

BEAU, (*Agréable, ſerein, parlant des lieux & du temps.*) *Vn beau lieu,* Locus amœnus **Vn beau temps* Sudum tempus. *Cic.* **Vn beau jour* Dies pulchra. *Hor.* **Vn païs où il y a toûjours de beaux jours.* Apricitatis perpetuæ regio, f *Plin.* PIĘKNY, przyiemny, pogodny, miły, mowiąc o mieyſcu y czaſie. Mieyſce weſołe. *Czas piękny. *Dzień iaſny pogodny. *Kray gdzie zawſze dni ſą piękne.

BEAU, (*Excellent, rare, parlant de l'eſprit & de choſes ſemblables.*) Præclarus. Eximius, a, um. Inſignis, & hoc inſigne. Singularis, & hoc ſingulare. *Cic.* PIĘKNY, zacny, wyborny mowiąc o rozumie y tym podobnych rzeczach.

Vn bel eſprit. Præſtans ingenium. *Cic.* Piękny rozum, dowcip.

De beaux mots. Verba præclara. *Cic.* Piękne wyborne ſłowa.

Vne belle action. Præclarum, ac eximium, facinus. n. *Cic.* Piękny ucżynek, dzieło.

BEAU, (*Bien-ſéant, honneſte.*) Decorus. Honeſtus, a, um. *Cic.* PIĘKNY przyſtoyny uczciwy.

Cela n'eſt pas beau, ni honneſte. Hoc indecorum eſt. *Cic. Mart.* To nie piękná ieſt ani przyſtoyná.

BEAU ſe dit auſſi ſubſtantivement, comme *Il y a du beau & du grand dans cét ouvrage.* Eſt aliquid pulchri & ſublimis in hoc opere. PIĘKNE mowi ſię też iak Imieniem iſtotnym iako: ieſt coś pięknego, y wielkiego w tey robocie.

BEAU ſe dit adverbialement, comme *Il fait beau.* Sudum eſt tempus. *Cic.* PIĘKNIE mowi ſię przyſłowiem, iako: pięknie ieſt, pogodno.

Il fait beau chaſſer. Venationi, dies idonea. Pięknie dobrze dziś polować.

Vous avez beau faire, ou Quoique vous faſſiez, il faut que cela ſoit. Nihil agis, fieri aliter non poteſt. *Ter.* Czyń co chceſz ináczey niebędzie, poſtaremu to muſi być.

Il eut beau profiter de ces diviſions Facile illi fuit his diſſenſionibus ad ſuum quæſtum abuti. Właśnie pięknie mu ſię udało zażyć tych niezgod ná ſwoię ſtronę.

Vous l'avez beau, ou Vous avez une belle occaſion de vous vanger. Nunc tibi occaſio eſt & tempus te ulciſci, en ulciſcendi. *Plaut.* Tu nactus es ulciſcendi amplam occaſionem. *Cic.* Właśnie maſz piękny czas zemſzczenia ſię.

Donner beau en jouant à la paume. Commodè pilam offerre. Pięknie dobrze wydać piłę grając.

ON DIT en ce ſens *Donner beau à quelqu'un, ou Luy donner beau jeu.* Latus nudum aperire inimico. MOWIĄ w tym rozumieniu: Pięknie właśnie ſię, podać komu, dać mu do wiernu, wyſtawić mu ſię.

(Metaphore priſe de la ſcience de faire des armes où un homme ſe découvre trop à ſon ennemi, & luy preſente le coſté à découvert.) Podobieńſtwo wzięte od ſzermierki gdzie ſię ieden drugiemu zbytnie podaie, y bokiem mu ſię odſłania do trafienia.

TOUT BEAU, pour dire *Ne vous emportez point, Ne vous mettez point en colere.* Bona verba quæſo. *Ter. Cicer.* PIĘKNIE ieno, zámiaſt nie tak ſię barzo choleryzuy, nie gniewuy ſię.

TOUT BEAU, pour dire *N'allez pas ſi viſte, Ne vous empreſſez pas tant.* Ne propera. *Cic. Ter.* PIĘKNIE ieno, powoli, nie tak nagle.

BEAU ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Il luy fait beau beau,* pour dire *Il fait ſemblant de le careſſer.* Mulſa illi loquitur. *Plaut.* Altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat. *Plaut.* PIĘKNIE, mowi ſię przyſłowiem: w tych ſpoſobach, Pięknie mu ſię pokazał, odaie iákby mu sprzyiał.

(Cette derniere expreſſion eſt un proverbe Latin qu'on dit de ceux qui vous diſent des douceurs, & en meſme temps vous trahiſſent.) To oſtatnie wyrażenie ieſt przyſłowie łacińſkie mowiące o tych, co łagodnie z tobą mowią y razem cię zdradzaią.

Il ſera beau temps quand je l'iray voir, pour dire *Je n'iray jamais.* Illum nunquam inviſam. Będzie pięknie náabyt nádworze kiedy do niego poydę; to ieſt nigdy nie poydę do niego:

Il l'a mis en beaux draps blancs, pour dire *Il a parlé de luy déſavantageuſement* Malis rumoribus hunc diſtulit. *Cic.* Pięknie go w białey pośćieli położył, to ieſt: mowił o nim źle

Nous l'avons échappé belle, pour dire *Nous avons couru un grand danger* Summo periculo evaſimus. *Cic.* Pięknieśmy ſię wykręcili, to ieſt: byliśmy w wielkim niebeſpieczeńſtwie

Vous m'en contez de belles. Lepida ſanè narras. *Plaut.* Piękne mi bayki prawiſz.

Voilà une belle demande? Scilicet, rogas? *Ter.* Piękne to, ładne pytanie, ba náylepiey ieſzcze mię pytay.

Il pleut de plus belle, ou plus qu'auparavant. Spiſſiùs pluit. Deſzcz idzie iák w náylepſzą, bárziey niż przed tym.

Cela fit penſer de plus belle à la guerre, ou plus qu'auparavant. Res ad priſtinam bellicationem redegit. *Caſ.* To ſprawiło, że w naylepſzą myśleli o woynie, bárziey niż przedtym.

A beaux deniers comptants. Præſenti pecuniâ. abl. *Cic.* Pieniędzmi gotowemi.

ON DIT ironiquement, *Voila le bel homme ſur qui je m'appuyois.* Hem, quo fretus ſum. *Ter.* MOWIĄ żartem pięknie, otoż ten ná ktoregom ſię ſpuścił.

BEAUCAIRE, (*Ville de Languedoc ſur le Rhoſne.*) Bellicadrum. BELIKADR Miaſto Okcytaniy nád Rodanem.

LA BEAUCE, (*Province de France dont Chartres eſt la capitale.*) Belſia, *genit.* Belſiæ, f. BEOCYA Prowincya Francyi ktorey Karnut ieſt miaſto głowne.

Qui eſt de Beauce. Belſienſis & hoc Belſienſe. adject. Beocyanin ktory ieſt z Beocyi.

BEAUCOUP, on prononce *beaucoup.* Adverbe de quantité qui marque l'abondance, l'excès Il s'exprime en Latin tantoſt par un adverbe *Multùm: Plurimùm:* & tantoſt par un nom *Multus, Permultus, Plurimus, a, um,* comme les exemples ſuivants le feront connoiſtre. WIELE, ſiła, przyſłowie mnogośći, ktore znaczy wielość doſtatek, zbytek, á wyraża ſię po łacinie álbo przyſłowiem, álbo Imieniem iáko náſtępuiące przykłady pokazuią

Aimer beaucoup quelqu'un. Aliquem multùm amare *Plaut.* Kochać wielce kogo.

Il les ſurpaſſe tous de beaucoup. Longè omnes, multùmque ſuperat. *Cic.* Zwycięża przewyżſza ich wſzyſtkich barzo.

Je n'entens pas beaucoup cela. Non multùm in iſtis rebus intelligo. *Cic.* Nie barzo wiele ſię ná tym álbo to rozumiem.

BEAUCOUP ſe rend auſſi par les Adjectifs, que l'on fait accorder avec les Subſtantifs exprimez ou ſous-entendus. WIELE wyraża ſię też Imieniem przydatnim zgadzaiąc ie z Iſtotnym wyraźnie, albo ſkrycie domyślaiąc ſię go.

Vous avez beaucoup de reputation en ce païs. Nomen tuum multum eſt in his locis. *Cic.* Maſz wielkie Imię w tym kraiu

On a beaucoup parlé de vous. Multus de te ſermo habitus eſt. *Cic.* Wiele mowiono o tobie.

Le ſtile ou la compoſition eſt une choſe, qui demande beaucoup de travail Stilus multi ſudoris eſt. *Cic.* Styl, álbo układanie ſłow ieſt rzecz ktora wielkiego czaſu y pracy potrzebuie.

Nous avons employé beaucoup de temps à cette diſpute. Multum temporis in iſtâ diſputatione conſumſimus. *Cic.* Wieleśmy czaſu ná tey wſporce bawili.

L'exorde doit avoir beaucoup de gravité & de ſentences. Exordium ſententiarum & gravitatis plurimum habere debet *Cic.* Początek ma mieć wiele powagi y wiele poważnych myśli.

Je l'eſtime beaucoup. Multi illum facio. *Cic.* Wielce go poważam.

Il ſe trouve beaucoup moins de bons Orateurs que de bons Poëtes. Multò pauciores Oratores quàm Poetæ boni. *Cicer.* Znayduie ſię daleko mniey dobrych mowcow, niż dobrych wierſzopiſow.

Il vaut beaucoup mieux ſe ſouvenir du bien que du mal. Multò præſtat beneficii, quàm maleficii memorem eſſe. *Saluſt.* Więcey y dłużey przyſtoi pamiętać dobre niż złe.

Avoir beaucoup d'eſprit, de ſçavoir, d'amis. Ingenio, doctrinâ,

nk,

nâ,amicis,*ou* valere. *Cic.* Mieć wiele rozumu, nauki, przyiacioł.

Pour moy je n'ay jamais esté touché de cet chofes estant jeune,beaucoup moins le fuis-je maintenant que je fuis fur l'âge. Me verò nihil iftorum ne juvenem quidem movit unquam, nondum fenem.*Cic.* Co do mnie nigdym fię nie uwodził zatym będąc młodym à dalekoż barziey na ftarość.

Cette femme vous paroift de beaucoup plus fage que les autres Ifta mulier tibi videtur multò aliarum fapientiffima. *Plaut.* Ta białogłowa adoie ci fię daleko mędrfza od infzych.

Je l'eftime beaucoup plus que les autres. Multò plurls illum facio quàm omnes alios. Poważam go daleko nad infzych.

BEAU-FILS,fubft.mafc.(*Qui n'eft pas le fils du Mari,ou de la femme.*) Privignus, *genit.* privigni, mafc. *Mart.* PASIERB co nie ieft fyn wlafny Matki lub Oyca.

BEAU-FRERE,fubft.mafc.(*Frere du Mari,ou de la Femme.*) Mariti, *ou* uxoris frater. SZWAGIER, Brat Męża albo Żony.

LE BEAUJOLOIS, (*Province du Gouvernement général du Lyonnois,à l'Orient.*) Baujovienfis ager, *genit.*Baujovienfis agri, mafc. BOZOLSZE Prowincya Generalnego ftaroftwa Logduńskiego na wfchodzie

BEAUMONT, *ou prononce* beumont. (*Ville du Gouvernement général de l'Ifle de France, fur l'Oyfe.*)Bellomontium, *ou* Bellomontium,i,n.ad Ifaram. BELMONT Miafto ftaroftwa generalnego wyfpy Francufkiey nad Ezyą.

Qui eft de Beaumont fur Oyfe. Bellomontanus ad Ifaram. adject. Belmonteńczyk co ieft z Belmontu nad Ezyą.

BEAUMONT,(*Ville de Païs-Bas dans la Hainaut.*) Bellus-Mons.BELMONT Miafto niżfzych Niemiec wHanoniy

BEAUNE, *on prononce* baune. (*Ville du Duche de Bourgogne, fameufe pour fes bons vins,à quatre lieuës de la Saone, entre Dijon & Châlon fur Saone.*) Belna, *genit.*Belnæ,fœm. BELNA Miafto Xięftwa Burgundyi fławne dla dobrych win,o cztery mile od Sekwany między Dywionem y Kabilonem nad Sekwaną.

*Qui eft de Beaune.*Belnenfis & hoc Belnenfe.adject. Belneńczyk.

BEAU PERE,fubft.m.(*le Pere du Mari,ou de la Femme.*) Socer, *genit.*foceri,mafc. *Cic.* TESC Ociec Męża lub Żony.

BEAU-PERE *à l'égard des enfans que fa femme a eus d'un autre lit.* Vitricus, *genit.* vitrici, mafc. *Cicer.* OYCZYM względem dzieci ktore żona iego miała z infzego łoża.

BEAUTÉ,fubft.f. *on prononce* baoté. (*Ce qui plaift,ce qui agrée aux fens & fur-tout à la veuë.*)Pulchritudo, *genit.*pulchritudinis,f. Species, *genit.* speciei,f. PIĘKNOSC, uroda, wdzięczność cofię podoba, co przyiemno ieft zmyfłom ofobym, zwłafzcza fpoyrzeniu.

*Vne grande beauté.*Eximia pulchritudo.*Cic.*Wielka uroda

Vne dame d'une beauté au delà de toutes nos expreffions & qui furpaffe de beaucoup tout ce qu'on en pourroit dire Molier omnibus fimulachris emendatior. Pani urody nad wyrażenie, y ktora pięknieyfza ieft nad to wfzyftko co fię mowić może.

*Sa beauté l'inquiéte.*Huoc forma follicitum habet.*Plaut.* Urodę go własna frafuie.

*On rencontre rarement la beauté avec la fageffe dans une mefme perfonne.*Raram facis mifturam forma cum fapientiâ *Petr.*Rzadka fię trafi uroda y cnota razem w iedney ofobie

*Corrompre fa beauté par fes déreglemens.*Formam corrumpere nequitiæ malis.*Phæd.* Urodę fwoię pfować nierządem

*Rendre à quelqu'un toute fa beauté.*Totam foam formam alicui reddere.Aliquem in priftinum decorem reponere.*Petr.* Wrocic komo wfzyftkę iego dawną urodę.

*C'eft voftre beauté qui fait que tout ce que vous avez, vous fied bien.*Virtute formæ id evenit, te ut deceat quidquid habes. *Plaut.* Uroda twoia fprawuie że wfzyftko co mafz na fobie przyftoi ci.

Je ne puis plus fouffrir toutes ces beautez communes. Tædet me quotidianarom formarom.*Ter.* N e mogę iuż anicić wfzyftkich tych urod pofpolitych.

*Sa beauté fe paffe.*Deflorefcis formæ dignitas.*Auct.adHer.* Piękność iego mija.

*Vne femme dont la beauté eft paffée.*Floris extincti mulier. *Petr.* Białogłowa ktorey piękność minęła.

*Elle avoit un fonds de beauté à toutes fortes d'épreuves, & rien ne pouvoit l'effacer.*Vis boni in ipsâ inerat firma,& nihil poterat illam extinguere. *Ter.* Miała gruntowną piękność przeciwko wfzelkim przypadkom, y oic iey zgładzić niemogło.

BEAUTÉ fe dit abfolument pour *Vne belle perfonne*,comme *Il courd après toutes les beautez,ou toutes les belles perfonnes.* Formofas mulieres fectatur. PIĘKNOSC uroda mowi fię przez fię o ofobie iakiey piękney, iako biega za wfzyftkiemi urodami, albo za wfzyftkiemi pięknemi ofobami.

BEAUTÉ,(*fe dit du temps,du lieu,&c.*)Amœnitas, *genit.* amœnitatis,f.*Cic.*'*B auté d'un jour.*Diei ferenitas.*Cic.Colum.* PIĘKNOSC mowi fię o czafie n mieyfcu.'Piękność dnia.

Beauté d'un difcours, d'une langue. Sermonis, linguæ venuftas.*Cic.* Piękność mowy, ięzyka.

Il y a de la beauté & de l'agrement dans cette Comédie. Ineft lepos,laufque in hac comœdiâ. *Plaut.* Jeft y piękność y przyiemność w tey komedyi.

Qui connoift les beautez de l'une & l'autre langue Doctus fermones utriufque linguæ. *Hor.* Ktory fię zna na pięknośći oboyga ięzykow.

BEAUVAIS *fur le Therin*, (*Ville Epifcopale & capitale du Beauvoifis,en Picardie*) Belovacum. BELWAK nad Tеriną Miafto Bifkupie y głowne powiatu Belwackiego wPikardyi.

Qui eft de Bauvais. Bellovacus, Bellovaca, Bellovacum. Belwanin co ieft z Belwako.

Qui eft du Beauvoifis. Bellovacenfis & hoc Bellovacenfe. adj. Belwanin co ieft z powiatu Belwackiego.

BEC,fubft mafc.(*La partie dure & pointue de l'oifeau,qui luy fert à manger & à fe defendre.*)Roftrum, *genit.*roftri,neut.*Cic.* NOS, Dziub, pyfk,część twarda y kończata u ptaka,flołącą mu do iedzenia y do obrony.

*La pointe du bec.*Acies,*ou* acumen roftri. Dziob kończaty co u ptaka.

*Petit bec.*Roftellum, *genit.*roftelli,neut. *Plin.* Pyfczek, dziobek.

Donner des coups de bec. Roftro petere, act. acc. Klwać dziubać, kafać.

ON DIT figurément & proverbialement,*Donner un coup de bec à quelqu'un*,pour dire *Donner en paffant quelque trait fatirique à quelqu'un.* Aliquem profcindere,profcindo, profcindis,profcidi,profciffum.) act.*Cic.* MOWIĄ przyftowiem: Dziubnąć kogo, to ieft: znienacka kogo dotknąć ięzykiem.

ON DIT, *Prendre une perfonne par le bec*,pour dire *La confondre par fa propre confeffion.*Argoere aliquem fuâ confeffione. *Tacit.* MOWIĄ uchwycić kogo za dziub,zgromić go wfafnym wyznaniem iego.

ON DIT, *Faire le bec à quelqu'un*, (*L'inftruire de ce qu'il doit dire & répondre.*)Aliquem quid dicat & quid refpondeat docere,act.*Cic.* MIOWIĄ Dziob komu przyprawić, nauczyć go co ma mowić y odpowiedzić.

Je m'en vas luy faire le bec, de peur qu'il ne fe coupe dans fes reponfes. Hunc praceptis meis onerabo,ne quid titubet. *Plaut.* Pyydę mo dziub przyprawię,aby fię nie zaciął w odpowiedzi.

*Témoins à qui on a fait le bec.*Teftes pracompofiti, mafc. plur. *Ovid.* Swiadkowie nąpr awieni.

AVOIR *bec & ongles*,pour dire *Eftre en eftat de*,ou *pouvoir fe defendre*,*Sçavoir parler & agir.*Linguâ & manu valere. Poffe fe defendere linguâ & viribus. *Cicer.* MIEC dziub y paznry: być w ftanic, albo moc fię bronić. Umieć, mowić y uczynić.

TENIR *le bec en l'eau*,pour dire*Amufer quelqu'un de belles paroles fans vouloir rien conclure.* Sufpenfum & hiantem habere aliquem.*Ter.Cic.* TRZYMAC nos w wodzie. Zabawiać kogo pięknemi słowami à nic niechcieć kończyć.

PASSER *la plume par le bec à quelqu'un*,pour dire *Lefruftrer de quelque avantage qu'il auroit pretendu.* Fruftra aliquem habere. *Plaut.* DAC komu po nofie, piorem mu po nofie pociągnąć, omylić go w tym czego fię fpodziewał.

(Quelques-uns croyent que ce proverbe vient des Clercs & des Efcoliers mais à qui leurs compagnons tient oœplume pleine d'encre,qu'ils leur voyent tenir à la bouche,afin de les barbouiller.) Niektorzy rozumieią że to przyftowie pofzło nd Kancelarzyftow y Studentow frycow, ktorym kolegowie, ich pioro pefne inkauftu, widząc że go w uściech trzymaią nafaukę wyciągną,y inkauftem ich gębę pomażą.

ON DIT auffi d'une grande caufeufe,qu'*Elle a le bec bien affilé.* Loquacula,*ou* loquax mulier. *Lucr.* MOWIĄ też o wielkiey ez mowniцy że iey pyfk nieuftanie.

BEC

BEC (*se dit quelquefois de la bouche d'un homme.*) comme *S'aller coucher le morceau au bec, ou aussi-tôt qu'on a mangé.* Ire dormitum à cœnâ. *Plaut.* PYSK dziub mowi się czasem o gębie lodzkiey. Iako: iść spać kąsek iescze w dzubie maiąc, albo zaraz ziadszy.

Punir quelqu'un par le bec, en luy retranchant à manger. Deducere alicui cibum. *Ter.* Skarać kogo na gębie, uymuiąc mu iadła.

Voilà bien du gibier, mais il nous passera bien loin du bec, pour dire *Nous n'en mangerons point.* Ferina multa, quam minimè gustabimus. Kupa tu zwierzyny, ale dalcko nam przed nosem minie, toiest: niekosztuiemy iey.

ON DIT encore qu'*On luy fera voir son bec jaune,* pour dire *On luy fera voir qu'il s'est trompé.* Quanto sit in errore demonstrabitur. POKAŻĄ mu obaczy się z dziubem żołtym, to iest że się oszukał.

BEC *d'un navire.* Rostrum, *genit.* rostri, n. *Cic.* KONIEC zakrzywiony, nos u przedniey części okrętu.

BEC, ou *Pointe de terre entre deux rivieres.* Lingula, *genit.* lingulæ, fœm. *Cæs.* OSTROW kępa między dwiema rzekami pol wysep.

LE BEC *d'Allier, (où l'Allier se joint à la Loire.)* Lingula excurrens quâ Elaver influit in Ligerim. OSTROW, kępa Elaweru, gdzie się Elawer łączy z Ligerą rzeką.

BEC *d'Ambez, (où la Garonne & la Dordogne se joignent.)* Lingula excurrens quâ Garomna & Duranius inter se junguntur. *Cæs.* OSTROW, kępa gdzie Garumna z Duranim rzeką się łączy.

BEC *de grue, ou de cigogne, (Plante qui ressemble aux mauves, & qui rend une bonne odeur.)* Geranium, *genit.* geranii, neut. ZORAWIE noski, albo Bocianie ziele, podobne ślazowi, które w kwiecie wydaie dobry zapach.

(On la nomme en François *Herbe robert.*) Zowią ie po Francusko Ziele robert albo cubrecht.

BEC-JAUNE, subst. masc. on prononce Bé jaune. PISKLĘ.

(Terme de Fauconnerie, qui se dit des Oiseaux niais & tout jeunes, qui ne sçavent encore rien faire: ce qu'on applique aux Apprentifs en tous les arts & sciences: & ainsi on faisoit autrefois payer aux Escoliers de Droit leur *Bec-jaune,* pour dire leur *Bien-venue:* & les Clercs de la Basoche de Paris appellent encore des *Lettres de Bec-jaune,* celles qu'on leur donne pour attestation de service, qu'ils ont fait chez les Procureurs, quand ils veulent estre receus à quelque charge. On appelle aussi *Bec-jaune,* le *Festin* que faisoient les Clercs & les Apprentifs, lors qu'ils estoient receus en charge ou passez Maistres. Termin Myśliwski co się mowi o ptakach iescze w gniaździe młodych, y głupich a nic iescze nieumieiących, co stosuią do zwolennikow albo na nauce będących każdego kunsztu y rzemiosła: y tak przedtym do prawa przystępuiącym kazano płacić od przyięcia do nauki to iest zapłacić wstępne: y Kancelarystowie Paryskiey Kancelaryi zowią listami wyukl, te wypisy ktore im daią na dowod ich służby ktorą czynili u Rzecznikow, kiedy maią być przyięci do urzędo iakiego; nazywaią też wypisne albo wyzwolenie, ucztę ktorą dawali Kancellarystowie, y chłopcy kiedy achłopcow wychodzili, a między Towarzyszow przyięci byli albo urzędo.

BEC-JAUNE signifie figurément, (*Ignorance, bévenë à quoy sont ordinairement sujets les apprentifs.*) & on dit en proverbe populaire, *Faire voir à quelqu'un son bec-jaune.* Inscitiam, imperitiam alicujus luce aliquâ redarguere. act. *Cic.* ZOŁTONOS Frye się mowi się niewłaśnie, o nieumieiętności, omyłkach, ktorym pospolicie podlegaią ci co są na iakiey nauce y mowi się przysłowiem przeciwnym, pokazać komu Dziubek dopiero się kluiący iescze żołty z iaia, to iest iego niewiadomość nowość y nieświadomość że iest Frycem w rzeczach.

BECCA-FIGUE, subst. masc. (*Petit oiseau, qui est une espece d'ortolan, qui vit de figues.*) FIGOIADKA ptaszek mały z rodzay ortolanow, co figami żyie.

BECCARD, subst. masc. (*Femelle du Saumon, qui a le bec plus crochu que le masle.*) Salmo fœmineus. ŁOSOS Samica co ma pysk barziey zakrzywiony niż samiec.

BECCASSE, subst. f. (*Oiseau de passage marqueté de gris, qui est tres bon à manger en hiver.*) Scolopax. PARDWA. Ptak dziki cętkowany szaro, barzo dobry do iedzenia zimie.

ON DIT proverbialement *Brider la beccasse,* pour dire *Tromper, (surprendre quelqu'un.)* Deducere aliquem in fraudem. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem: usidlić pardwę, to iest: złapać zwieść kogo.

Ce qui se dit figurément à cause d'une chasse qu'on fait aux beccasses avec des Lacets où elles se brident elles mesmes.) Co się mowi niewłaśnie od myślistwa na pardwy sidła na nie zastawuiąc, gdzie się samę chwytaią.

BECCASSINE, subst. f. (*Autre oiseau plus petit que la beccasse & qui a un long bec.*) Rusticula minor, *genit.* rusticulæ minoris, f. PARDWA mnieysza, Słomka iosay ptak mnieyszy od pardwy nosa długiego.

BECHÉE, ou BEQUÉE, subst. f. (*Ce qu'on donne à un petit oiseau pour le nourrir, & ce que les oiseaux portent à leur bec.*) Esca, *genit.* escæ, f. *Cic.* ZOB, Karmia małego ptaszka dla karmienia go, y zdzieblа ktore ptaki w pysku swoim noszą.

Donner la bequée à ses petits. Ore suo cibos pullis conferre. *Quint.* Karmić małe swoie.

BECQUETER, V. act. (*Donner des coups de bec.*) Rostro petere aliquem. ZOBAC Dziubać, bić dziubem.

BEDAINE, subst. fœm. (*terme populaire qui signifie, un gros ventre.*) Abdomen, *genit.* abdominis, neut. *Cic.* KAŁDUN Proro-Brzuch słowo proste znaczące brzuch wielki.

Qui a une grosse bedaine. Ventriosus, *genit.* ventriosi, masc. *Plaut.* Kałduniasty Brzuchaty co ma brzuch wielki.

BEDEAU, subst. masc. (*c'estoit autrefois un Sergent dans les Justices subalternes, c'est aujourd'huy Un porte-verge dans les Eglises*) Bidellus, *gen.* bidelli, m. Apparitor, *gen.* apparitoris, m. Accensus, *gen.* accensi, m. *Cic. Plin.* SŁUGA mieyski urzędu niższego, teraz ten, co z laską chodzi w kościołach.

(On donne aussi le nom de *Bedeaux* aux Porte masses dans les Universitez qui marchent devant le Recteur & les Facultez: & en Latin on les appelle *Apparitores.* Nazywaią też Sapieżat sługą Akademickiego co w Akademiach berło niesie idąc przed Rektorem, y Nauczycielami.

BEDFORT, (*Ville du comté de mesme nom, en Angleterre.*) Bedfordia, æ, fœm. BEDFORD, Imię Hrabstwa tegoż nazwiska w Angliy.

BEER, V. neut. ou BAYER. (*Ouvrir la bouche d'une façon niaise & admirative.*) Stolidè & oscitanter aspicere, aspicio, aspicis, aspexi, aspectum.) act. acc. OTWARTĄ trzymać gębę iak rozdziawa ladaczemu dziwuiący się.

ON DIT proverbialement *Béer aux corneilles,* c'est à dire *Estre oisif, s'ennuyer, ne rien faire.* *Numerare mapalia *Petr.* proprement *S'amuser à compter les maisons, les enseignes.* MOWI się przysłowiem, stać gębę rozdziewiwszy na wrony, to iest być próżniakiem, cknić sobie, nic nierobić *Właśnie bawić się rachuiąc domy y znaki przed niemi wiszące.

BEFFROY, subst. m. (*Lieu élevé dans une place frontiere, d'où on découvre de loin, dans lequel il y a une cloche.*) Specula, *genit* speculæ, f. STRAZNICA mieysce wysoko wydane w twierdzy, pogranicznej skąd z daleka postrzegać może, gdzie iest dzwon.

BEFFROY, (*certaine cloche dans des lieux publics, & qu'on ne sonne qu'en certaines occasions.*) Æs campanum (quod ad subitaneum gaudium aut periculum pulsatur.) Dzwon w mieyscu publicznym w ktory nie dzwonią chyba w pewnych okolicznościach.

(Il y à trois Beffrois à Paris, celuy de l'Hotel de Ville, du Palais, & de la Samaritaine. Quand il naist un Fils de France, on donne ordre de tinter le Beffroy pendant 24. heures.) Są trzy takie dzwony w Paryżu, iedeo na ratuszu, drogi na Pałacu, trzeci u Samarytanki, kiedy się urodzi Syn Krola Francuskiego każą w te Dzwony dzwonić przez godzin 24.

BEGAYEMENT. subst. masc. (*Prononciation imparfaite & inarticulée.*) Linguæ hæsitantia, *genit.* hæsitantiæ, f. *Cic.* Titubantia linguæ, vel oris, fœm. *Suet.* ZAIĄKANIE się w mowie, wymowa nie doskonała, niewyraźna.

BEGAYER, V. neut. (*Prononcer mal, & en repetant plusieurs fois un mesme mot*) Linguâ hæsitare. ZAIĄKAC się mowić źle powtarzaiąc kilka razy toż samo.

BEGUE, adject. m. & f. (*Celuy, ou celle qui a difficulté de parler, qui repete en parlant plusieurs fois la mesme syllabe d'un mot.*) Blæsus, blæsa, blæsum. *Mart.* ZAIĄKLIWY, momot, ten co źle wymawia powtarzaiąc kilka razy tęż samą sylabę.

BEGUIN, subst. masc. (*Coëffe de linge qu'on met aux enfans sous leur bonnet.*) Calantica, *genit.* calanticæ, f. *Cic.* Vitta puerilis, *genit.* vittæ puerilis, f. KAPIK nakrycie płocienne ktore kładą dzieciom na głowę pod czapeczką.

BEGUINE, subst. f. (*Fille qui vit dans une Communauté, sans faire.*

faire de voeux)Cœlebs & Cœnobita. BEGWINA Klasztorna Panna żyiąca wiśkim zgromadzeniu bez czynienia ślubow

ON APPELLE par injure *Beguine, telle qu'on veut taxer de bigotterie.* Simulata pietatis cultrix. BEGWINĄ nazywaią ufaczypliwie te ofoby ktore kto chce obmawiać ąż o-ſoby amyślonéy pobożności.

BELAC, (*Ville de la Marche.*)Belacum, *genit.* Belaci, n. BELAK Miasto Marchiy.

BELESME,(*Comté & Ville du Perche.*)Beleſma,æ,f. BELEM, Hrabſtwo y Miasto Pertyki.

BELETTE, ſubſt.f. (*Petit animal ſauvage qui mange les fruits & les pigeons.*) Maſtela, *genit.* maſtelæ,f.*Phad.* ŁASICA, mała beſtyika dzika, ktora ziada owoce, y gołębie.

DE BELETTE. Muſtelinus, muſtelina,muſtelinum.*Ter.* ŁASI, Łaſiczny.

BELGES,(*Peuples de l'ancienne Gaule Belgique.*) Belgæ, *genit.* Belgarum,m. plur. *Caſ.* BELGOWIE Holenderscy, Lud, dawney Franceyi Belgicaney.

BELGIQUE, adject. Belgicus, Belgica, Belgicum. *Plin.* BELGICKI.

BELGRADE, (*Ville de Hongrie, ſur le Danube, dans la Raſcie.*) Alba-Græca. BELGRAD Miasto Węgierſkie nad Dunaiem w Raſcyi.

BE'LIER, ſubſt. maſc. (*Le maſle des brebis.*) Aries, *genit.* arietis,m. Petro, *genit.* petronis,m. *Plaut.* BARAN, ſamiec owiec.

DE BE'LIER. Arietinus, arietina, arietinum. *Plin.* BARANI.

BE'LIER,(*Un des douze Signes du Zodiaque, où le Soleil entre au mois de Mars.*)Aries,m.*Cic.* BARAN ieden z dwanaſta Znakow Niebieſkich, gdzie Słońce w chodzi w Marcu

Celuy qui naiſt ſous le ſigne du Bélier eſt pour l'ordinaire fort riche en troupeaux & en laine; outre cela il a la teſte dure, eſt effronté & aime à choquer les gens. Quiſquis naſcitur illo (Arietis)ſigno, multa pecora haber, maxima lanæ, capra præterea durum, fronrem expudoratam, cornu acutum. *Petr.* Ten co ſię rodzi pod znakiem Barana zwyczaynie ieſt bogaty bardzo w trzody y wełnę, à nad to ma głowę twardą, ieſt czoła bez wſtydu, y rad ludziom nápáść daie.

BE'LIER,(*ancienne Machine de guerre à battre les murailles des villes.*) Aries, m. TARAN dawna ſztaka woienna do ruſzenia murow.

(C'eſtoir une groſſe poutre ferrée par le bout en forme de la teſte d'un Bélier,ayant deux cornes de cuivre pour arracher les pierres; elle eſtoit ſuſpenduë,& pouſſée à force de bras contre les murailles.) Był to tram gruby żelazem kowany na końcu nákſztałt głowy baraniey, maiąc dwa rogi miedziane dla wyrywania kamieni, w'ſrzęcy był à ze wſzyſtkiey mocy rękami go rnſkołyſawſzy uderzano o mory.

BELISTRE, *ou prononce* BELITRE,ſubſt.m.(*Gros gueux qui mendie par faineantiſe.*) Blitus, *genit* bliti,m. *Cic.* PAŚORZYT żebraczyſko nikczemne co żebraniną ſię bawi z gnuſności.

BELLAY,*ou* BELLEY, (*Ville épiſcopale en Breſſe, & capitale du Bugey.*) Bellica, *genit.* Bellicæ,f. BELEY Miasto Biſkupie w Breſſyi głowne krainy Bugey.

DE PLUS BELLE, (*Plus qu'auparavant.*)Magis, *ou* vehementiùs quàm antea. W IAK NAYLEPSZĄ, barziey niż przedrym.

BELLE-FILLE,ſubſt. f.(*La femme de ſon fils.*)Nurus, *genit.* nurûs,f. *Cic.* SYNOWA, żona ſyna włáſnego.

BELLE-FILLE,(*Fille d'un autre lit,à l'égard d'une Belle-Mere.*)Privigna, *genit.* privignæ,f *Cic.* PASIERBICA Corka inſzego łoża względem Macochy.

BELLEGARDE,(*Ville du Duché de Bourgogne.*)Belloquadia,æ,f.Scurregium,ii,o. BELGARD Miasto Xiętwa Burgondyi.

BELLE ISLE, (*Iſle de France, ſur les coſtes de Bretagne.*) Caloneſus, *genit.* C.loneſi,f. BELIL Wyſpa Francuſka na ſtronach Bretaniy armotyki.

BELLEMENT, adverbe. (*Sans bruit.*)Placidè.*Cic.* PIĘKNIE bez hałaſu, cicho.

Se retirer tout bellement & ſans bruit. Quietiſſimè ſe recipere. *Plaut.* Odeyść pięknie po cichu.

Frapper à la porte tout bellement. Placidè fores pulrare. *Plant.* Zakołatać do drzwi cichn.

BELLE-MERE,ſubſt. f.(*La Mere du mari ou de la femme.*) Socrus, *genit.* ſocrûs,f. TESCIA, Matka Męża albo Zony.

BELLE-MERE,(*Marâtre à l'égard des enfans d'un premier lit.*)Noverca, *genit.* novercæ,f. *Cic.* MACOCHA względem dzieci pierwſzego łoża.

*De Belle-Mere, de Maraſtre.*Novercalis & hoc novercale, adject. *Cic.* Macoszyn.

BELLE-SOEUR,ſubſt. f. (*Sœur du mari ou de la femme.*) Glos,f.Soror mariti vel uxoris. SWIESC, Siostra męża albo żony.

BELLE SœUR,(*Femme du frere.*)Fratris conjux. BRATOWA Zona Brata.

BELLIQUEUX,m. BELLIQUEUSE, f adject.(*Guerrier, qui aime la guerre.*)Bellicoſus, bellicoſa, bellicoſum *Cic.Hor.* WALECZNY bitny co ſię w woynie kocha.

BELLISSIME,ad,ect (*Tres beau.*)Pulcherrimus,a,um.*Cic.* BARZO piękny.

BELLOT,m BELLOTTE,f.adject.(*Qui eſt un peu beau.*) Bellulus, bellula, bellulum. *Cic.* PIĘKNIAWY co eſt nieco piękny.

BELLUNE, (*Ville d'Italie dans la Marche Treviſane à la Republique de Veniſe.*) Bellunum,i,n. BELLUNA Miasto Marchiy Trewizanſkiey, Rzeczypoſpolitey Weneckiey.

BELVEDERE,*ou* BELVEDER, ſubſt. maſc. (*Plante qui a une touffe verte dont les Apotiquaires ornent leurs boutiques.*) Oyſris, *genit.* oſyridis,f. *Plin.* LENEK z ele biscia wkoło wtego akl... ego kiorym Aptekarze ſtroią ſwoie ſklepy.

BELVEDERE ſignifie auſſi *Valiere dont la veue n'eſt point bornée.* Locus in ſummo poſitus ex quo longè lateque proſpectare nobis licet. BELWEDER miéſcy ten miey ce gdzie wzrok daleko puścić może à oie oku nie przeſzkadza.

BELVEDERE,(*Ville de Grece ſur le fleuve Penee.*) Elis, *genit.* Elidis,f. BELWEDER Miasto Grecyi nad rzeką Peneuſz.

BENAIS, ſubſt. maſc. mot bas.*Idiot, niais, nigaud, qui n'a point veu le monde.*) Bardus, barda, bardum. PIECUCH, leduch ſłowo podłe, głupiec, cozdziw co ſię w domu ſchował á świata nie widział.

BENE'DICTION, ſubſt. f. (*Grace, faveur, bienfait du Ciel.*)Beneficium. Donum, *genit.* i, n. Bona, *genit.* bonorum, n.pl. *Cic.* BŁOGOSŁAWIEŃSTWO, Łaſka Dar Boży.

Abuſer des bénédictions, ou des faveurs du Ciel. Uti perverſè Dei beneficio. *Cic.* Nadużywać Darow niebieſkich.

Accabler quelqu'un de bénédictions. Onerare donis aliquem. *Cic.* Bonorum copiam in aliquem effundere. *Cic.* Okryć obficie kogo błogosławieństwy.

Les gens de bien attirent ſur eux les bénédictions du Ciel. Porbi homines divinam ali ciunt bonitarem, ad profundendas ſe-ipſos munificentiæ ſuæ the auros. Poczciwi ludzie ściągaią na ſieb e błogosławieństwa nieb eſkie.

Dieu a toûjours verſé liberalement ſes bénédictions ſur le Roy. Maximis iiſque perpetuis à Deo donis cumulatus fuit Rex. BOG zlewał zawſze hoynie Błogosławieństwa ſwoie na krolá.

BE'NE'DICTION, (*Louange qu'on donne à Dieu.*) Laus, *genit.* laudis.f. BŁOGOSŁAWIENIE chwała ktorą oddaiemy Bogu.

BE'NE'DICTION, (*Souhait, ou Priere qu'on fait qu'un autre ſoit beni & favoriſé de Dieu.*) Fauſta precatio, *genit.* fauſtæ precationis f *Cic.* BŁOGOSŁAWIEŃSTWO, proźbá, albo zyczenie komu bł gosł wieńſtwá od Bogá.

Il luy a donné ſa bénédiction en mourant. Illi moriens fauſta, ou proſpera, *ou* feliciá precatus eſt. Dał mu błogosławieństwo ſwoie umierai c.

J'aime mieux les bénédictions des pauvres, que l'admiration des hommes. Pauperum vota quàm mortalium admirationem malo conſequi. Wolę że mnie ubodzy błogosławią, niż że mię ladzie z podziwieniem chwalą.

Bénédiction eſt auſſi *une Ceremonie Eccléſiaſtique, qui ſe fait pour rendre une choſe ſainte & venerable.* Benedictio, *genit.* benedictionis,f. Błogosławienie ieſt też obrządek Koscielny dla poświęcenia iakiey rzeczy y poważności iey.

La bénédiction nuptiale. Benedictio nuptialis. Błogosławieństwo Małżeńskie, ślub.

BE'NE'DICTION ſe dit plus particulierement en ce ſens du *Signe de la Croix, (que font les Preſtres en pluſieurs occaſions.)* Benedictio, f. BŁOGOSŁAWIEŃSTWO pobłogosławienie mowi ſię oſobliwie w tym rozumieniu o znaku Krzyża to ieſt przeżegnaniu ktore czynią Kapłani w wielu okazyach

Les Preſtres donnent la bénédiction au peuple à la fin de la Meſſe.

Meſſe. Sacerdotes ſub finem ſacrificii ſublatâ manu ſignum crucis exprimont, ac benè precati populum dimittunt. Kapłani błogoſławieńſtwo, przeżegnanie daią ludziom na końcu Mſzy.

Donner la bénédiction de table, Benir la table avant que de manger. Conſuetas ante cibum preces adhibere. (*on appelle* Menſæ conſecratio, *La bénédiction de table.*) Błogoſławić do ſtołu, przeżegnanie uczynić przed zaſiadaniem do ſtołu, nazywaią przeżegnanie ſtołu.

BE'NE'FICE, ſubſt. maſc. (*Egliſe, ou Chapelle dotée de quelque bien & revenu pour y faire quelque Office Eccléſiaſtique,*) Beneficium, *genit.* beneficii, n. *mot conſacré dans l'Egliſe.* DOBRODZIEYSTWO Kościoł albo Kaplica nadana iákim dochodem, dla odpráwowania tamże pewnych powinności *Beneficyum* słowo poświęcone w Kościele.

(Les Benefices ſont en effet des bienfaits de ceux qui les ont fondez de leurs biens.) Beneficya ſamſte ſą dobrodzieyſtwa tych, ktorzy ie nádali dochodami z dobr ſwoich.

BE'NE'FICE *à charge d'ames.* Sacerdotium, *genit.* ſacerdotii, n. Nadanie Kościoła dochodami z obowiązkiem ſtarania około duſz.

(Il faut eſtre Preſtre pour poſſeder un Bénéfice à charge d'ames.) Trzeba być Kapłanem na trzymanie Kościoła nadanego z obowiązkiem ſtarania koło Duſz.

BE'NE'FICE *ou patronage laïque, qu'un laïque confére.* Beneficium juris patronatûs, *dans le Droit.* KOSCIOŁ Kaplica gdzie prawo podania oſob maią oſoby świeckie. Kolatorſtwo, kolacya, w prawie.

BE'NE'FICE ſignifie auſſi *Gain, profit qu'on tire d'une choſe.* Lucrum *Cic.* DOBRODZIEYSTWO znaczy też zyſk zarobek ktory z iákiey rzeczy mamy.

BE'NE'FICE *de ventre* ſe dit en Médecine d'un *Dévoyement naturel, qui arrive ſans aucune medecine.* Alvus cita, *genit.* alvi citæ, f. *Celſ.* DOBRODZIEYSTWO żołądka mowi ſię w lekarſkiey nauce o ruſzeniu dobrowolnym ktore bywa bez wſzelkiego lekarſtwa.

Il fut délivré de ce danger par un benéfice de ventre. Alvi profluvio ex hoc periculo evaſit. *Tacit.* Wolnym zoſtał od tego niebeſpieczńſtwa przez Dobrodzieyſtwo ſtolca łacnego

Avoir un bénéfice de ventre Alvum liquidam, *ou* fluentem habere *Celſ.* Mieć ſtolec łacny.

BE'NE'FICIAIRE, adject. m. & f. comme *Un héritier béneficiaire, ou par bénéfice d'inventaire,* (*comme l'on parle en Droit.*) Hæres beneficiarius, *genit.* hæredis beneficiarii, m. DZIEDZIC z łaſki, Dziedzic przez dobrodzieyſtwo teſtamentu iáko w prawie mowią.

BE'NE'FICIER, ſubſt. maſc. (*Celuy qui poſſede quelque bénéfice.*) Beneficiarius, *genit.* Beneficiarii, maſc. Ten co trzyma iákie Dobrodzieyſtwo Kościelne *Beneficyum.*

BE'NETIER, *ou* BE'NITIER, ſubſt. maſc (*Vaſe à mettre de l'eau benie.*) Aquæ luſtralis vas. KROPIELNICA Naczynie ná wodę święconą.

BE'NE'VANT, (*Ville de l'ancien païs des Hirpiens dans le Royaume de Naples.*) Beneventum, *genit.* Beneventi, n. *Hor.* BENEWENT Miaſto dawnego kraiu Hyrpow w Króleſtwie Neapolitańſkim.

DE BE'NEVENT. Beneventanus, Beneventana, Beneventanum. BENEWENTANIN.

BENGALA, (*Ville de l'empire du Grand Mogol dans les Indes.*) Bengala, *genit.* Bengalæ, f. BENGAL, Miaſto Páńſtwa Wielkiego Moguła, w Indyach.

Golphe de Bengala. Gangeticus ſinus, *genit.* Gangetici ſinûs, m. Zátoka Bengalu.

BENI, m. BENIE, f. Benedictus, a, um. BŁOGOSŁAWIONY. BŁOGOSŁAWIONA.

BENIN, m. BENINE, f. (*Doux, bien-faiſant.*) Benignus, benigna, benignum. ŁASKAWY, dobroczynny, łagodny.

(Ce mot ne ſe dit gueres en noſtre Langue que des remedes, & des influences céleſtes; car on dit. To słowo nie mowi ſię prawie w ięzyku Francuſkim chyba o lekarſtwach, y ſkutkach niebieſkich obrotow mowi ſię bowiem.

Un remede benin, qui purge doucement & ſans de grandes évacuations, ni tranchées. Lene remedium. *Liv.* Lekarſtwo łaſkawe ktore wyprowadza łagodnie bez wielkiego wyniſzczenia, y bez rznięcia.

ON LE DIT quelquefois d'une perſonne, *Il eſt benin, il eſt doux, il eſt humain.* Benignus. Clemens. *Cic.* MOWIĄ też czaſem o iakiey oſobie. Jeſt łagodny, miły, ludzki.

BENIGNEMENT, adv. (*Avec benignité, avec douceur.*) Benignè. Clementer, Leniter. adv. *Cic.* ŁAGODNIE łaſkawie

BENIGNITE', ſubſt. f. (*Douceur bonté.*) Benignitas. Lenitas, *genit.* atis, f. Clementia, *genit.* æ, f. *Cic.* ŁAGODNOSC, łaſkawość.

• BENJOIN, ſubſt. maſc. *on prononce* binjoin. (*Suc odoriférant d'un arbriſſeau qui croiſt en l'Iſle de Sumatra & dans le Royaume de Siam*) Benzuinum, *gen.* benzuini, n. *Laſer, *genit.* laſeris, neut. *Plin.* BENDZWIN ſok pachnący ziela ktore rośnie ná Wyſpie Sumatra y w Króleſtwie Siam.

L'herbe d'ou provient le benjoin Laſerpicium, *genit.* laſerpicii, neut. *Plin.* Ziele Cyrenayſkie z ktorego pochodzi ſok bendzwin.

Lieu où croiſt le benjoin. Laſerpicifer, fera, ferum. *Catul.* Mieyſce gdzie rośnie to ziele.

Vinaigre où on a fait infuſer du benjoin. Laſerpicinatum acetum, i, neut. *Plin.* Ocet zaprawny ſokiem bendzwinu.

BENIR *Dieu,* V. act. (*Louër Dieu, le glorifier, le remercier de ſes graces.*) Deo, *ou* Deum benedicere. *Cic.* WIELBIC Boga chwalić go wywyżſzać dziękować mu za Dobrodzieyſtwa

BENIR, (*Souhaiter du bien à quelqu'un, luy ſouhaiter mille bénédictions.*) Benè, ac fauſtè alicui precari. *Cic.* BŁOGOSŁAWIC kogo, życzyć mu dobrego ſprzyiać mu tyſiącznych błogoſławieńſtw.

Tout le monde me benit. Omnes benedicunt. *Ter.* Wſzyſtek świat mię błogoſławi.

Que Dieu vous beniſſe. Benè tibi ſit. *Plaut.* Niech cię Bog błogoſławi.

Que Dieu beniſſe vos entrepriſes, vos deſſeins. Deus fortunet tua conſilia. *Cic.* Niech Bog błogoſławi imprezom twoim, zámyſłom twoim.

Dieu a beni les armes du Roy; luy a fait obtenir la victoire. Armis Regis ſucceſſus proſperos dedit Deus *Tacit Liv.* Bog pobłogoſławił woyſkom Krola, dał mu otrzymać zwyciſtwo.

Dieu a beni ce mariage d'une heureuſe lignée. Hoc conjugium felici progenie auxit Deus Bog pobłogoſławił to małżeńſtwo ſzczęśliwym potomſtwem.

Jacob benit Iſaac. Jacob fauſta multa precatus eſt Iſaaco. Jakob pobłogoſławił Izaakowi.

BENIR (*ſe dit des cérémonies Eccleſiaſtiques & des prieres que font les Preſtres pour obtenir du Ciel les graces ſur les choſes qu'ils conſacrent à ſon ſervice.*) Benedicere Conſecrare aliquid act. POBŁOGOSŁAWIC przeżegnać mowi ſię o obrządkach Kościelnych, y modlitwach ktore czynią Kapłani dla ziednania u Nieba łáſk ná te rzeczy ktore uſłudze iego poświęcaią.

BENIR ſe dit auſſi en ces phraſes proverbiales, *Dieu vous beniſſe,* (*ce qui ſe dit tant à ceux qui eſternuent, qu'aux pauvres qu'on éconduit*) Adſit tibi Deus. Adjuvet te Deus. Det tibi bona Deus. BŁOGOSŁAWIC mowi ſię ieſzcze w tych ſpoſobach przyſławia, Błogoſław, ſzczęść, wſpomoż Boże, co ſię mowi tak do tych co kichaią, iáko y do ubogich ktorych odſyłamy od ſiebie.

BENIT, m. BENITE, f. adject. (*Qui a eſté beni, Conſacré à Dieu.*) Benedictus. Conſecratus, a, um. **Pain benit* Panis benedictus. BŁOGOSŁAWIONY, BŁOGOSŁAWIONA, ktory ieſt pobłogoſławiony poświęcony Bogu, *Chleb święcony

BENIT ſe dit auſſi en ces phraſes proverbiales, *Eau benite de Cour,* (*ce ſont de grandes careſſes, de belles proteſtations d'amitié des gens de Cour qui ſont ſimulées, & qui n'ont aucun effet.*) Blanditiæ fucatæ. BŁOGOSŁAWIONY święcony mowi ſię też w tych ſpoſobach przyſłowia: *Woda święcona Dworſka* podchlebſtwa wielkie chęci oświadczania ludzi dworſkich zmyślone y bez ſkutku.

Il donne de l'eau benite de cour. Simulatis & fucatis verbis blanditur. *Plaut.* Daie wodę święconą dworſką.

ON DIT encore populairement que *C'eſt pain benit,* (*quand il arrive quelque diſgrace à un homme qui l'a bien meritée.*) on dit autrement *C'eſt bien employé.* Meritò quidem fert infortunium. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze po poſpolitemu chleb to święty, kiedy ſię nieſzczęście iakie przytrafi człowiekowi ktory ná nie záſłużył, mowią inácżey; dobrze mu ták.

BEQUILLE, ſubſt. f. (*Baſton pour s'appuyer en marchant.*) Scipio, *genit.* ſcipionis, m. *Liv.* KOSTUR kiy do podpierania ſię chodząc.

BERCAIL, ſubſt. maſc. vieux mot. (*Une Bergerie.*) Ovile, *genit.* ovilis, n. OWCZARNIA ſłowo ſtare.

(Il ſe dit en François dans le langage de l'Egliſe.) Mowi ſię po Francuſku terminem Kościelnym.

BERCEAU, ſubſt.maſc. (*Lit d'un enfant qui eſt encore au maillot.*) Cunæ, *genit.* cunarum,f.pl. KOLEBKA poſłanie dla dziecięcia w powiciu.

Hercule ſauta de ſon berceau & étouffa deux ſerpents. E cunis exilin Hercules, & angues manu apprebenſos enecavit. *Plaut.* Herkules wyſkoczył z kolebki y dwa węże zabił.

ON DIT figurément, *Au berceau*, ou *Dès le berceau, dès ſa plus tendre jeuneſſe.* A cunabolis. *Plant.* MOWIĄ niewłaśnie od kolebki, od naypierwſzego wieku.

BERCEAU eſt auſſi *Une Treille de jardin couverte de pampres de vigne, & d'autes arbriſſeaux.* Pergula cameraria, *genit.* pergulæ camerariæ,f. *Col.* KOLEBKA ieſt też chłodnik w ogrodzie zamknięty z wierzchu liściami winnemi, y inNych gałązek.

Berceau de vigne. Arcella, *genit.* arcellæ,f. *Colum.* Chłodnik z winnych latorośli.

BERCER,V.act. (*Agiter ça & là, comme on fait à un enfant dans ſon berceau pour l'endormir.*) Ultrò citroque verſare, (verſo, verſas, verſavi,verſatum.) *Cic.* KOŁYSAC tam y ſam ruſzać iako dziecięcin czynią dla uſpienia.

BERCER ſe dit figurement (*des belles promeſſes & des belles paroles dont on nous amuſe, & on nous endort, ſans en exécuter aucune.*) comme *Il y a long temps qu'on me berce de cette eſperance.* Hac ſpe jam dudum deludor. *Ter.* KOŁYSAC mowi ſię niewłaśnie n obietnicach y ſłowach pięknych ktore nam czynią y nas uſypiaią, żadney nie wykonawſzy. Jako: Już to dawno iák mię tą kołyſzą nadzieią.

ON DIT proverbialement, *J'ay eſté bercé de tels contes*, pour dire *Il y a long temps que je ſçay cela, je l'ay appris de ma nourrice en me berçant, Je le ſçay avant que vous fuſſiez né.* Ante hoc novi, quàm tu natus es. *Phæd.* MOWIĄ przyſłowiem, Kiedy mię kołyſano to mi takie rzeczy powiadano, to ieſt: Już to dawno ſłyſzałem ieſzcze mi o tym mamka moia prawiła kiedy mię kołyſała, wiem to pierwey niżeś ty był ná świecie.

BERG, (*le Duché de Berg*, ou *de Mons, Province d'Allemagne, dont la capitale eſt Duſſeldorp.*) Bergenſis & Montenſis Ducatus. BERG Xięſtwo Bergu álbo Gor, Prowincya Niemiecka ktorey głowne miaſto ieſt Duſſeldorp.

BERGAME,(*Ville d'Italie dans l'Eſtat de Veniſe.*) Bergomum, *genit.* Bergomi,n. BERGOM Miaſto Włoſkie w Państwie Weneckim.

BERGAME, ſubſt.f. *Tapiſſerie groſſiere faite d'un tiſſu de laine, de fil ou de coton.*) Tapetia Bergomena,n.plur. BURGATELA Obicie proſte robione wełną, niciami, álbo bawełną.

(La premiere fabrique eſt venuë de la ville de Bergame: on les fait maintenant à Rouën.) Pierwſza robotá ich wyſzła z Bergomu a teraz ie robią w Rotomagu.

BERGAMOTE, ſubſt.f. (*Eſpece de poire verte & ronde.*) Pyrum bergamotum,i,n. BERGAMOTA zodzay gruſzek zielonych okrągłych.

BERGE, ſubſt. f. (*Bord d'une riviere élevé & eſcarpé.*) Abruptiſſima ripa, *genit.* abruptiſſimæ ripæ, f. *Plin. Jun.* BRZEG rzeki oberwany y wyſoki.

BERGER,ſubſt.maſc.(*Qui garde des troupeaux de brebis*) Paſtor, *genit.* paſtoris, m. *Cic.* OWCZARZ ktory pilnnie trzody owiec.

BERGERE,ſubſt.f (*Celle qui garde des moutons ou brebis*) Oviũenſtos,f. *Cic.* OWCZARKA Paſterka Baranow, lubowiec

DE BERGER. Paſtoritius, paſtoritia, paſtoritium. *Cic. Var.* OWCZARSKI Paſtuſzy.

Un habit de berger. Paſtoralis habitus, m. *Liv.* Suknia owczarſka.

BERGERAC,(*Ville ſur la Dordogne en Perigord.*) Bergeracum, *genit.* Bergeraci,n. BERGERAK Miaſto nád Dordoną w Perygordzie.

BERGERIE, ſubſt. f. (*Eſtable où on retire les moutons*) Ovile, *genit.* ovilis,n. Caula, *genit.* caularum,f.pl. *Hor. Virg.* OWCZARNIA ſzopa dla trzody.

ON DIT proverbialement *Enfermer le loup dans la bergerie,* (*quand on laiſſe renfermer une playe trop-toſt.*) Vulnus nondum ſanatum obducere, *Cic. Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem zámknąć wilka w owczarni, kiedy ranie dadzą ſię zámknąć z otokiem zbyt prędko.

BERG-OP-ZOOM, (*Ville des Païs-Bas, dans le Duché de Brabant, ſituée ſur la riviere de Zoom, & poſſedée par les Hollandois.*) Bercizoma, *genit* Bercizomæ,f. BERG nád Zomem Miaſto niżſzych Niemiec w Xięſtwie Brabanckim nád rzeką Zom, ktore trzymaią Holendrzy.

BERG-St.VINOC, ou VINOXBERG,(*Ville de Flandres dans les Païs-Bas.*) Vinoberga, *genit.* Vinobergæ,f. WINOKSBERG Miaſto Flandryi niżſzych Niemiec.

BERIL, ſubſt. maſc. (*Pierre précieuſe, ſemblable au cryſtal.*) Beryllus, *genit.* berylli,m. *Plin.* BERYL, Kamień drogi podobien do kryſztału.

BERLE, ſubſt.f. (*Herbe qui croiſt dans l'eau.*) Laver, *genit.* laveris,n. *Plin.* Sion, *genit.* ſii,n. *Plin.* POTOCZNIK Ziele ktore rośnie ná potokach.

BERLIN,(*Ville du païs de Brandebourg, où reſide l'Electeur*) Berolinum, *genit.* Berolini,n. BERLIN Miaſto kraiu Brandebarſkiego gdzie mieſzka Elektor.

BERLUE,ſubſt.f (*Veuë trouble & obſcurcie.*) Offuſa oculis caligo, *genit.* offuſæ caliginis. CMIENIE w oczach, mdłość pomięſzanie.

Avoir la berlue, (*Ne voir pas bien clair, Avoir la veuë trouble.*) Caligare,, caligo, caligas, caligavi, caligatum.) n. *Quint.* Mieć ciemnie w oczach, nie widzieć wyraźnie, mieć wzrok pomięſzany.

ON DIT ironiquement & populairement (*d'une perſonne qui ſe trompe.*) *Tu as la berluë.* Cæculant oculi. *Plaut.* MOWIĄ ná żart y potocznie o kim co ſię myli, ćmi ci ſię w oczach.

BERNAY,(*Ville & Abbaye de la Haute Normandie.*) Bernæum,i, neut. BERNEY Miaſto y Opactwo Wyżſzey Normandyi.

BERNE,(*Ville capitale d'un des treize Cantons des Suiſſes, ſur la reviere d'Aar.*) Berna, *genit.* Bernæ, fœm. BERNA Miaſto Stołeczne iednego z trzynaſtu Powiatow Szwaycarſkich nád rzeką Aar.

BERNE, ſubſt.f. (*Saut en l'air qu'on fait faire à quelque niais, le faiſant ſauter dans une couverture.*) Ludicra alicujus è ſago in altum jactatio. SKOK do gory, ktory tákiemu sozdziawiowi czynić każą, do gury go podrzucaiąc w iákim obwiciu, koziołka wywracać.

BERNER, V.act. (*Faire ſauter quelqu'on en l'air dans une couverture.*) Aliquem diſtento ſago in ſublime jactare. *Suet.* RZUCAC ſobie kogo dogory w obwiciu tákim.

Tu ſeras berné Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago. Będą cię kołyſać.

BERNER ſe dit auſſi figurément pour *Balloter, railler quelqu'un, le faire ſervir de jouët à une compagnie.* Aliquem deridiculè agere. *Cic. Ter.* KOŁYSAC mowi ſię niewłaśnie zá: podawać ſobie kogo, żartować z niego, w igraſzkę w poniewierkę kogo ſobie obrocić w poſiedzeniu tákim.

BERNIQUET, ſubſt.maſc qui ne ſe dit qu'en cette phraſe *Il eſt allé au berniquet*, pour dire qu'*Il eſt ruiné, Il a malfait ſes affaires.* Pauperavit ſe. *Plaut.* WNIWECZ, co ſię nic mowi tylko w ten ſpoſob. Wniwecz poſzedł wniwecz ſię obrocił, to ieſt: do ſzczętu podupadł, wſzyſtko ſtracił.

(Façon de parler populaire) Spoſob mowienia poſpolity

LE BERRY,(*Province de France, dont Bourges eſt la capitale.*) Bituricenſis ager, *genit.* Bituricenſis agri,m. Bituriges, *genit.* Biturigum,m. plur. BRERY Prowincya Francuſka ktorey Bituryk ieſt ſtołeczne.

Qui eſt du Berry. Bituricenſis & hoc Bituricenſe. Co ieſt z Berry.

BERTAUDER ou BRETAUDER *un cheval.* V.act. vieux mot. (*Couper les oreilles à un cheval.*) Equo aures abſcindere, *& dans la ſuite, il à ſignifié *Chaſtrer,* (*dont on ſe ſert encore dans le burleſque.*) Caſtrate. act. acc. URZNĄC konia, ſłowo ſtaroświeckie. *A potym znaczyło wałaſzyć, czego dotąd zażywzią w komedyach.

S.BERTRAND *de Comminges,*(*Ville épiſcopale de Gaſcogne au pied des Pyrennées.*) Cominiæ, *gen* Cominiarum,f.pl. KONWENA Miaſto Biſkupie w Waſkoniy, pod gorami Pyreneyſkiemi.

BESACE, ſubſt.f. (*Biſſac, longue piece de toile couſuë en forme de ſac, qui eſt ouverte par le milieu, & que les freres mendians & les gueux portent ſur l'épaule.*) Mantica. Pera, *genit.* æ,f. *Hor. Phæd.* TORBA ſakwy długa ſztuka płotna zſzyta nákſztalt worka, otwarta w ſrzodku, ktorą bracia żebrzący, y inſze żebractwo noſzą ná ramieniu.

ON DIT proverbialement, *Reduire à la beſace.* Mendicitatem

tatem alicui afferre. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie: do torby kogo przywieść.

Il est reduit à la besace, Il est à la besace, (Il est ruiné & réduit à la mendicité.) Res ad manticam redit. Przyszło mu do torby, do ubostwa, ostatniego, do żebrania chleba.

BESAIGUE, subst. f. (*Outil de fer servant aux Charpentiers, qui est une barre de fer acerée par les deux bouts, ayant un manche de fer au milieu.*) Bipennis, *genit.* bipennis, f. *Plin.* NOZ obostrzony, statek służący Cieślom, toiest sztuka żelaza z obu końcow ostrzona maiąca rękoieść żelazną wesrzodku.

BESANÇON, *on prononce* Besanson, (*Ville de la Franche-Comté sur le Doux.*) Vesuntio, *ou* Vesontio, *genit.* Vesuntionis, f. Vesuntium, *genit.* Vesuntii, n. **Selon les Livres des Conciles*, Chrysopolis, is, fœm. WEZUNCYA, Miasto w Hrabstwie Burgundyiskim nad Dubzem rzeką według księgi Zborow Chryzopol.

(Cette ville a été cedée au Roy en 1678. par le traité de Nimegue.) To miasto ustąpione iest krolowi Roku 1678, przez przymierze Nemauzyiskie.

De Besançon. Vesontinus, a, um. Wezontynski.

BESANT, subst. m. (*Piece de Monnoye de la ville de Bysance, dont on se sert dans le Blason*) Byzantius nummus, i, m. PARA moneta Miasta Carogrodzkiego, ktorey zażywaią w Herbarskiey nauce.

BESANTE' *de huit pieces de monnoye.* Byzantiis nummis octo distinctus, a, um. NAZNACZONY ośmią par monety.

BESCHE, subst. f. *on prononce* BÊCHE. (*Outil de fer tranchant & large, emmanché de bois.*) Ligo, *genit.* lingonis, masc. Marra, *genit.* marræ, f. *Colum.* MOTYKA, rydel statek żelazny ostry z rękoieścią albo toporzyskiem drewnianym.

BESCHER. V. act. *on prononce* BÊCHER.) *Labourer la terre avec la besche.*) Ligone fodere, act. acc. *Hor.* KOPAC, około ziemi motyką robić albo rydlem.

Bescher aux pieds des arbres, ou à l'entour. Circumfodere arbores. *Colum.* Okopywać drzewa od dołu, albo w koło.

BESICLES. subst. f. (*Lunetes appliquées avec des yeux de verre.*) Ocularia, *genit.* fabri ocularii, m. OKULARY z oczamy szklanemi.

Qui fait & vend des besicles. Faber ocularius, *genit.* fabri ocularii, m. Ten co okulary robi, albo przedaie.

BESIERS, (*Ville épiscopale de Languedoc sur la riviere d'Orb.*) Biliteræ, *ou* Beterræ, *genit.* arum. fœm. plur. BLITERY Miasto biskupie w Okcytaniy nad rzeką Orbem

Qui est de Besiers. Bliterensis & hoc Bliterense. adj. Co iest z Blitery.

BESLANT, *on prononce* BÊLANT *en élevant l'*e. m. BESLANTE, f. (*Qui besle, parlant des brebis.*) Balans, *genit.* balantis, omn. gen. *Phæd.* BECZĄCY wymawia się *e* podoosząc Becząca co beczy mowiąc o owcach.

BESLEMENT, subst. m. *on prononce* bêlement *élevant fort le premier* e. (*Cry des brebis.*) Belatus, *genit.* belatûs, m. *Plin.* BEK, beczenie mocno podnosząc *e* pierwsze, głos owiec.

BESLER, *on prononce* BÊLER, V. n. (*Crier, parlant des brebis.*) Balare, (balo, balas, balavi, balatum.) n. *Cic.* BECZYC, wołać mowiąc o owcach.

BESOGNE, subst. f. (*Travail, occupation.*) Opus, *genit.* operis, n, *Cic.* ZABAWA robota, co do czynienia.

Je fais la besogne pour le prix de l'argent. Pro pretio, facio, ut opera mea appareat. *Plaut.* Robię robotę za pieniądze.

Qui n'a point de besogne, Qui n'a rien à faire. Vacuus operum. *Hor.* Co nie ma zabawy, nie ma nic do czynienia.

Achever sa besogne. Operis sui pensum peragere. *Col.* Kończyć robotę.

Des valets qui ont achevé leur besogne. Soluti operum famuli. *Hor.* Czeladź co pokończyła swoię robotę.

Il y a bien de la besogne à cela, ou Il y a bien à faire. Res multum operæ & laboris. *Cæs.* Iest siła roboty koło tego, iest tu co robić.

BESOGNES, au plurier, signifie *Hardes qu'on porte avec soy, (dont on a ordinairement besoin.)* & il se dit particulierement *Des hardes, ou besognes de nuit.* Nocturnæ sarcinulæ, *gen.* nocturnarū sarcinularū, f. pl. POTRZEBNE rzeczy znaczy rzeczy zwyczaynie potrzebne ktore kto z sobą bierze a mowi się z właszcza o rzeczach potrzebnych na noc.

ON DIT proverbialement, *Il ressemble au Bahutier, il fait plus de bruit que de besogne.* Multa movet, nihil promovet. *Ter.* MOWIĄ przysłowiem właśny bednarz, więcey hałasu niż roboty.

ON DIT aussi, *Tailler de la besogne à quelqu'un*, pour dire non seulement au propre, *Luy préparer de la besogne pour travailler*, mais aussi au figuré *Luy susciter bien des affaires* Multa negotia alicui facessere, *Cic.* MOWIĄ też dać komu robotę, dać mu do czynienia, nietylko w własnym rozumieniu, wydawać robotę do robienia, ale też w niewłasnym: wiele mu zadać kłopotu.

ON DIT encore (*d'un faineant.*) *Il aime bien besogne faite.* Est insignis cessator, MOWIĄ ieszcze o gnuśnym, barzo się kocha w robocie kiedy iuż zrobiona, kiedy przestać.

BESOGNER, V. n. (*Travailler, faire sa besogne.*) Operari, Opus facere. act. Laborare. n. *Cic.* ROBIC pracować, robotę swoię robić, działać.

(Ce mot est vieux & hors d'usage, si ce n'est en raillant.) To słowo iest stare y wyszło z wyczaiu, chyba na żart.

BESOIN, subst. m. (*Manque, disette de quelque chose*) Opus, *Cic.* POTRZEBA, niedostatek czego, korzyść.

Avoir besoin de quelque chose. Egere re aliquâ, *ou* rei alicujus, *Cic.* Potrzebować czego,

Avoir besoin de conseil. Egere consilii, *ou* consilio. *Cic.* Potrzebować rady.

Nous avons besoin d'un chef. Dux nobis opus est. *Cic.* Potrzebniemy głowy Wodza.

J'ay besoin d'argent. Opus est mihi nummorum, *ou* nummis. Potrzebuię pieniędzy.

Il est besoin de nourriture pour l'enfant. Opus est cibi puero. Cibi opus est puero. *Plaut.* Potrzeba pokarmu dla dziecięcia, trzeba dziecięciu ieść.

J'ay besoin de vostre service en toute rencontre. Opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero, *Cic.* Potrzebuię przysługi twoiey w każdey okazyi.

Il est besoin de lire. Opus est lectionis, *ou* lectione. *Quint.* Potrzeba czytać.

On prépara la nuit tous ce qui estoit de besoin pour l'attaque. Quæcunque ad oppugnationem opus erant, noctu comparantur. *Cæs.* Przygotowano w nocy wszystko co potrzeba było do szturmu.

Prépare ce qu'il est besoin, que tu prépares. Quod paratu opus est, para. *Ter.* Nagotuy wszystko co potrzeba, nagotuy że.

Vous m'obligerez fort de l'aider dans les choses où il aura besoin de vous. Pergratum mihi feceris, si eum quâ in re opus ei fuerit, juveris. *Cic.* Wielce mnie obowiążesz, kiedy mu pomożesz we wszystkim czego potrzebować będzie.

Il est fin où il n'en est pas de besoin. Ut cautus est, ubi nihil opus est! *Ter.* Frant z niego, tam gdzie tego nie trzeba,

BESOIN, *ou* au plurier LES BESOINS, (*Les necessitez de la vie.*) Vitæ necessaria, *genit.* vitæ necessariorum, n. pl. *Cicer.* POTRZEBY w większey liczbie, co potrzeba do życia.

Ne vous mettez point en peine pour les besoins de cette vie qui se contente de peu. Ne trepides in usum ævi poscentis pauca. *Hor.* Nie frasuy się o życia tego potrzeby, ktore niewiele potrzebuie.

Il ne m'a point manqué au besoin. Nunquam mihi laboranti defuit. *Cic. Ter.* Nie opuścił mnie w potrzebie, nie chodziło mi na nim.

On connoist les vrais amis au besoin. Amicus certus in re incertâ cernitur. Poznać prawdziwego przyiaciela w potrzebie.

Celuy-là est ami, qui aide son ami dans le besoin. Is amicus est qui te juvat, ubi res opus est. *Plaut.* To mi przyiaciel co przyiacielowi w potrzebie rękę poda.

On ne desire les richesses que pour les besoins de la vie. Ad usus vitæ necessarios expetuntur divitiæ. *Cic.* Nie pragniemy dostatkow tylko dla potrzeb życia tego.

ON DIT aussi par honnesteté, *Aller au petits besoins*, pour dire *Aller pisser.* Aquam petere. *Petr.* Ire mictum. **Aller aux grands besoins, Aller décharger son ventre.* Ire cacatum. MOWIĄ też przez uczciwość Iść na małą potrzebę, toiest: iść z wodą. *Iść na wielką potrzebę, iść na odbyt.

Si vous avez quelque grand besoin, il y a un lieu là dehors où tout est preparé, c'est à dire, *de l'eau, une chaise percée & autres commoditez.* Si quid plus venit, omnia foras parata, aqua, lasanum & cætera minutalia. *Pet.* Jeżeli będziesz chciał na potrzebę, iest tam mieysce na dworze zewszystkim gotowe, to iest woda stolec y insze wygody.

BESSARABIE, (*Province de la Turquie en Europe, & sur la Mer Noire.*) Bessarabia, æ, f. BESSARABIA Prowincya Turecka w Europie y nad Czarnym Morzem.

BESSIERE, subst. f. (*Vin qui est au bas.*) Vinum fæculentum,i,n.*Plin.* SCHYŁEK wino oá spodaie ná schyłku.

(*Vappa,a,f. Hor.* signifie du *Vin poussé*,ou *tourne*.) Zwietrzałki, znaczy wino,ktore się odmieniło.

BESSIN,(*Païs de la Basse Normandie aux environs de Bayeux.*)Bajocensis ager,*genit*.Bajocensis ágri,masc. BESSYN znaczy podole álbo kray niższey Normaniy około Baioku.

BESTAIL,subst.m.*on prononce* BÊTAIL,*élevant l'e,(Terme collectif qui signifie des Bestes à quatre pieds qui servent au labourage & pour la nourriture de l'homme*)Pecus, *genit*.pecoris,n.*Cic* Pecus,*genit*.pecodis,f.*Colum.* BYDŁO wymawiá się podnosząc e słowo zbieralne znaczące bydlętá czworonogie,służące do roboty,y do iedzeniá dlá ludzi.

Gros bestail.Armentitium pecus. *genit*.armentitii pecoris, *Var.* Bydło większe,stadne.

Troupeau de gros bestail.Armentum, *genit*.armenti,n.*Cicer.* Stado Bydłá.

Menu bestail.Pecus,*genit*.pecoris,n.*Virg*.Pecudes,*genit*,pecudum,f.pl *Cic*.Minores pecudes,f.pl.*Var.* Bydło mnieysze.

Troupeau de menu bestail.Grex,*genit*.gregis,m.*Cic.* Trzodá gromadá mnieyszego bydłá.

Berger qui garde le gros bestail.Armentarius,*genit*.armentarii,m.*Var.* Pastuch co pilnuie stadá.

Païs qui abonde en gros bestail.Armentosa regio, *genit*.armentosæ regionis,f *Plin.* Kray obfituiący w bydło.

Qui nourrit du bestail.Pecuarius, *genit*.pecuarii,masc. *Cic.* Ten co ieść daie bydłu pasterz

Chien qui garde le bestail. Canis pecuarius,m. *Col.* Pies stroż od bydłá.

Faire profession de nourrir du bestail & d'en vendre. Pecuariam facere.*Suet.* Bydłem kupczyć handlować.

Qui est riche en bestail.Cui est pecuaria res ampla.*Cic*.Bogaty w bydło w stadá.

BESTE,subst.f. *on prononce* BÊTE, *élevant le premiere e*, (*Animal privé de raison.*)Bestia,*genit*.bestiæ,f. *Cic.* BYDLE zwierzę bez rozumne bestyá.

Pour ce qui est des mots,*Bestia,Bellua*, *Pecudis* genitif, ils se disent en général de tous les animaux irresonables; mais *Bestia* plus ordinairement: *Bellua* se dit plus souvent des Bestes fauves & farouches,comme des Lions,*&c*.& *Bestia* sans épithete, pour une Beste féroce.) Co do imion Bydlę zwierzę Bestya, te się mowią ogolnie o wszystkich bydlętach bezrozumnych, ále Bestyá zwyczayniey:Zwierz zaś częściey się mowi oBestyach dzikich y leśnych,iako o Lwach &c. á Bestyá samo przez się o Zwierzu drapieżnym.

Petite beste.Bestiola, *genit*. bestiolæ, f.*Cic.* Bestyika.

BESTES *à Cornes*, (*comme les Beufs* &c.)Armenta, *genit*. armentorum,n.pl.*Var.* BYDŁO Rogate.

BESTES *à Laine*.Lanigerum pecus, *genit* lanigeri pecoris, n.*Virg.* BYDŁO Wełniste.

BESTES *de Somme,de voiture,de charge*. Jumenta, *genit*. jumentorum,n. pl. *Colum.* BYDŁO robotne ciężarowe do iárzma.

BESTE *Sauvage,qui n'est point domestique*. Fera, *genit*. feræ,f·Fera bestia,f.*Le contraire est* Bestia cicur, *genit*.bestiæ cicuris,f.*Cic*.*Beste domestique & apprivoisée*. BESTYA dzika zwierz, co nie iest domowe.*przeciwna iest Bestya ogłaskana, chowana przy domu.

Beste féroce & cruelle.Immanis & fera bellua. Bestya dzika y okrotna.

Beste noire, ou *Beste mordante*, c'est *le Sanglier*. Aper, *genit*.apri,m.*Phæd.* Bestya krwawa, drapieżna,to iest dzik.

(On donne aussi ce nom au Blaireau,au Renard,au Loup, &c.) Toż náżwisko daią Zbikowi, Lisowi, Wilkowi.&c.

BESTES se dit aussi de la *Vermine*, (*comme des chenilles, mulots & tiques qui gastent les fruits.*)Bestiolæ, *genit*. bestiolarum,f.pl. BESTYE się też mowi o robactwie, iáko gąsienicach, myszach, kleszczach álbo muchach co psuią owoce.

DE BESTE. Belluinus. Ferinus, a,um. *Cic.* BESTYALSKI, zwierzęcy.

Lieu où il y a quantité de bestes.Bestiis,au belluis abundans locus. Mieysce gdzie wiele iest zwierząt.

Tapisserie où il y a des bestes representées. Belluata tapetia, n.pl.Aulæum,au peristroma belluarum, neur. *Plaut.* Obicie opony ná ktorych wyszywane álbo wyrażone są bestye szpalery.

(Horace appelle la mer où il se trouve quantité de grands & gros poissons comme Baleines, Marsouins,&c. *Belluosum mare.*) Horacyusz nazywa morze gdzie się znaydoie moc wielkich, y potężnych ryb; iáko Wielorybow, wyzow morskich, morze bestyi pełne.

Condamner quelqu'un à estre exposé aux bestes. Damnare, *ou* condemnare ad bestias.*Cic*.*Suet.* Skazać kogo ná pożarcie bestyiom.

Estre exposé aux bestes. Bestiis objici. *Val-Max.* Być porzucony wydany bestyom ná pożarcie.

(Supplice des anciens Romains.) Kara dawnych Rzymian

Combatre contre les bestes. Pugnare contra bestias. Passować się z bestyami.

(Spectacle usité chez les Romains, qui se plaisoient à ces sortes de carnage.) Widowisko zwyczayne u Rzymian, ktorzy mieli upodobanie w takowym morderstwie.

Ceux qui combatroient contre les bestes. Bestiarii, *genit*.bestiariorum,m. pl. *Cic.* Ci co się passowali z bestyami zápaśnicy.

EN BESTE, se dit figurément en morale (*d'Un homme qui ne cherche que ses plaisirs à la façon des bestes.*)Belluarum ritu, *au* more *Cic.* *Aul-Gel* PO BESTYALSKU mowi się niewłaściwie co do obyczaiow o człowieku ktory nieszuka tylko lubieżności swoiey iák bestye czynią.

Il a vescu & est mort en beste. Vixit & mortuus est belluarum ritu. Zył y umarł po bestyalsku.

C'est une beste brute.Brutum animal.Bestya to bezrozumna

ON DIT populairement (*de celuy qui est trop particulier & trop retiré.*)*C'est une beste farouche, C'est un Misanthrope.* Homo naturâ tristi ac reconditâ. *Cic.* MOWIĄ potocznie o tym co iest bárzo odludnym y od ludzi stroniący człowiek dziki, nie ludzki odludek.

ON DIT aussi,(*de celuy qui est trop colere,& trop emporté.*) *C'est une beste féroce*. Iracundus. *Cic.* MOWIĄ też o tym co iest nazbyt gniewliwy y popędliwy, bestya dzika.

BESTE se dit aussi d'*Une personne sans esprit & sans conduite*. Stupidus & bardus,a. um. Codex, *genit*. codicis. BYDLĄTKO Cielę mowi się też o osobie głupiey bez uwagi y obyczaiow.

Rendre beste.Stupidum reddere.Odurzyć, głupim iák bydlę uczynić.

ON DIT proverbialement, *Remonter sur sa beste*,(*Rétablir sa fortune, ses affaires ruinées,Se remettre en selle.*)Resurgere, (resurgo, resurgis, resurrexi, resurrectum.)n. *Liv.* MOWIĄ przysłowiem, znowu wsiąść ná bydlę swoie, postawić ná nogi szczęście swoie obalone, powstać znowu,porość.

ON DIT aussi, *Morte la beste,mort le venin*,pour dire,*Ceux qui sont morts ne sont plus en estat de nous faire du mal.*Mortuâ belluâ, virus extinguitur. MOWIĄ też zdechła bestya zdechła trucizna, to iest: Ci co pomarli iuż nam szkodzić nie mogą.

ON DIT ironiquement, *Un homme est une méchante*, ou *une fausse beste*, pour dire,*Il est dangereux de s'attaquer à luy.* Mala bestia, *genit*. malæ bestiæ,f. *Plaut.* MOWIĄ żarrem człowiek iest zła álbo zdradliwa bestya niebespieczna go rozdraźnić.

BESTIAL,m .BESTIALE,f.adject.(*Qui tient de la nature de la beste.*) Belluinus. Ferinus,a,um *Aul Gel*.*Cic.* BESTYALSKI,BESTYALSKA co ma przyrodzenie bestyi.

LE BESTIAL, *on* LE BÊTAIL, comme un substantif m. *au plurier* LES BESTIAUX. Pecora, *genit*. pecorum,n.plur. Pecudes, *genit* pecudum,f.pl.*Cic.* BYDLĘTA Bydło.

BESTIALITE',subst.f. (*La nature des bestes.*)Animalitas. Natura pecudum, *genit*.naturæ pecudum,fœm. BESTYALNOSC Bestyalstwo przyrodzenie bestyi.

BESTIALITE',(*Brutalité.*) Feritas atque agrestia immanitas, *genit*. atis,f. *Cic.* BESTYALSTWO nieobyczayność dzikość.

BESTIALEMENT,adv.(*D'une maniere brutale.*)Pecudum more.abl. BESTYALNIE bez rozumnie sprośnie.

BESTIOLE,subst.f.(*Petite beste.*)Bestiola, *genit*.bestiolæ, f.*Plin.* BESTYIKA.

BESTISE,subst.f. *on prononce* BÊTISE, *élevant le premier* e,(*Stupidité.*) Stupiditas, *genit*. stupiditatis,f. Stupor, *genit*. stuporis,m. *Cic.* GŁUPSTWO durność bez rozumność.

BETHUNE, (*Ville des Païs-Bas dans l'Artois, sur la riviere de Biette.*)Bethunia, *genit*. Bethuniæ,fœm. BETUNA Miasto niższych Niemiec w Artezyskim nád rzeką Bietą.

BETHLEEM, (*Ville de Juda,où naquit J.C.N.S.*) Bethleem *indéclinable*. Bethleemum, *genit*. Bethleemi,n. BE-

TLE-

TLEEM Miafto Judzkie gdzie narodźił J.CH:P.N.

BETIQUE, (*Partie de l'ancienne Espagne, qui comprenoit l'Andalousie d'aujourd'huy, & la plus grande partie du Royaume de Grenade*) Bœtica, *genit.* Bœticæ, f. BETYKA część dawney Hyspaniey, ktora miała w sobie dzisieyszą Andaluzyą, y większą część Krolestwa Granaty.

BETOINE, subst. f. (*Herbe céphalique.*) Betonica, *genit.* betonicæ, f. Serratula, *genit.* serratulæ, f. *Plin.* (*à cause que ses feuilles sont dentelées.*) BETONIKA bokwica Ziele glowne od tego że liście ma ząbkowate.

BETTE, subst. f. (*Herbe & racine potagere.*) Beta, *genit.* betæ, f. *Plin.* CWIKŁA Ziele y korzeń kuchenna.

(Il y en a deux especes, la blanche, *Beta candida*, & la rouge, *Beta rubra*, que Pline appelle *Nigra*, parce qu'elle est d'un rouge brun & obscur, qu'on nomme vulgairement *Bette-rave*) Dwoiaki iest rodzay ćwikły biała y czerwona ktorą Pliniusz nazywa czarną dla tego że iest ciemno czerwona, ktorą zwyczaynie nazywaią *Burak*.

DE BETTE. Betaceus, betacea, betaceum. *Var.* BURAKOWY.

BEU, m. BEUE, f. adiect. Partic. pass. *du verbe* BOIRE. Epotatus, a, um. *Phad.* WYPITY, WYPITA, od słowa pić.

BEVEUE, subst. f. (*Faute qu'on commet pour ne sçavoir pas bien les choses.*) Erratum, *genit.* errati, n. *Cic.* OMYŁKA błąd popełniany dla nieświadomości w rzeczach.

Faire une béveue. Errare, (erro, erras, erravi, erratum.) n. *Cic.* Omylić się błąd popełnić.

BEUF, subst. masc. ou BœUF, (*Animal.*) Bos, *genit.* bovis, m. & *lors qu'il se prend pour une Vache*, feminin. WOŁ bydlę Krowa.

Jeune Beuf. Juvencus, *gen.* juvenci, m. *Var.* Ciołak Wolec

Beuf sauvage. Bubalus, *genit.* bubali, m. *Mart.* Bawoł.

Troupeau de beufs. Boum grex, *genit.* boum gregis, m. *Cic.* Stado wołow.

DE BEUF. Bubulus, bubula, bubulum. *Plaut.* WOŁOWY

Estable à beufs. Bovile, *genit.* Bovilis, n. *Phad.* Obora na Woły, staynia.

Marché aux beufs. Forum boarium, *genit.* fori boarii, n. *Plin.* Targ targowisko na woły.

Bouvier, qui a soin des beufs. Bubulcus, *genit.* bubulci, m. *Phad Cic.* Poganiacz wołowiec pastur.

BEUGLEMENT, subst. masc. (*Mugissement, cri du beuf.*) Boatus, *genit.* boatûs, m. Mugitus, *gen.* mugitûs, m. *Plin. Virg.* RYK Ryczenie wołu.

BEUGLER, V. n. (*Mugir.*) Boare, (boo, boas, boavi, boatum.) *Plaut.* RYCZYC.

BEURRE, subst. m. (*Substance grasse & onctueuse, qui se fait de lait épaissi en le battant.*) Butyrum, *genit.* butyri, neut. *Plin* MASŁO rzecz tłusta y omaszna ktora się czyni z mleka zgęsłego bijąc ie.

ON DIT proverbialement, *Prometre plus de beurre que de pain*, pour dire *Amuser une personne par plusieurs belles promesses.* Vanis promissis aliquem deludere, au decere. act. MOWIĄ przysłowiem więcey masła niż chleba obiecywać, to iest: Zwodzić kogo ponornemi obietnicami.

BEURRER, V. act. (*Frotter, enduire de beurre.*) Butyro aliquid illinere, (illino, illinis, illevi, au illivi, illitum.) act. OMASCIC, okrasić, masłem ośmarować zaprawić.

UNE BEURRÉE, subst. f. (*Morceau de pain sur lequel on a estendu du beurre.*) Frustum panis butyro illitum, *genit.* frusti &c. illiti, n. POMAZANKA, chleb masłem powleczony

BEURRIERE, subst. f. (*Celle qui vend du beurre.*) Mulier quæ butyrum vendit, *genit.* mulieris &c. f. MASLARKA ta co masło przedaie.

BEUVANT, m. BEUVANTE, f. part. act. (*Qui boit.*) Bibens, *genit.* bibentis, omn. gen. PIIĄCY, PIIĄCA, co piie.

BEUVETTE, subst. f. (*Débauche à boire.*) Potatio. *Cicer.* PIIATYKA, zbytek w piciu.

Retrancher toutes les beuvettes. Tollere omnes compotationes. Znieść wszystkie piiatyki.

Faire souvent des beuvettes. Sæpè compotare. *Cic.* Częste piiatyki czynić.

BEUVETTE, (*Lieu estabit dans les Cours & les Jurisdictions, où les Juges vont prendre un doigt de vin avant l'audience.*) Popina forensis, *genit.* popinæ forensis, f. SZYNK mieysce postanowione w Sądowych Dworach y Urzędowych gdzie Sędziowie idą nie co nakropić się winem przed zasiadaniem na sądy.

BEUVETTIER, subst. masc. (*Celuy qui tient la beuvette, & qui fournit à boire aux Juges.*) Caupo forensis, *genit.* cauponis forensis, m. SZYNKARZ, Kredencerz ten co trzyma szynk dla Sędziow.

BEUVEUR, *on prononce* BûVEUR, subst. m. (*Qui boit bien.*) Potator, *gen.* potatoris, m. *Plaut.* PIIAK co dobrze piie

BEUVEUSE, subst. f. *on prononce* BûVEUSE, (*Celle qui boit bien.*) Potrix. *Phad.* Bibacula. *Plaut.* PIIACZKA ta co dobrze piie.

BEUVOTER *on prononce* BûVOTER, V. n. (*Boire à coup réiterées*) Potitare, (potito, potitas, potitavi, potitatum) *Plaut.* POPIIAC possysać sobie pomału.

BEZOARD, subst. masc (*Pierre médecinale, qui est un excellent contre-poison.*) Lapis Bezachari. BEZOARD Kamień lekarski barzo wyborny przeciw truciznie.

BIAIS, subst. masc. (*Situation oblique & de travers.*) Obliquitas, *genit.* obliquitatis, f. *Plin.* UKOS położenie ukośne krzywo na stronę.

De biais, de travers. Obliquè. adv. *Cic.* In obliquum. *Plin.* Ukośnie krzywo na bok na stronę.

Qui est de biais, ou de travers. Obliquus, obliqua, obliquum. *Cic.* Ukośny krzywy.

BIAIS, se dit figurément (*des diverses manieres de tourner, de regarder une affaire ou une entreprise. Moyen, expédient.*) Modus, *genit.* modi, m. Ratio, *genit.* rationis, f. Via, *genit.* viæ, f *Cic. Ter.* STRONA miara sposob y rożne wzięcia iakiey rzeczy, y oney uważenia, srzodek, rada.

Ce biais ne nous a pas réüssi, il en faut prendre un autre. Hàc non successit, aliâ aggrediamur viâ. *Ter.* Ten sposob nam się nie odał trzeba nam zażyć inszego.

Il a pris cette affaire du biais qu'il la falloit prendre Eam secum rem rectâ reputavit viâ. *Ter.* Tę drogę wziął w tey sprawie, ktorą należało.

Si vous prenez l'affaire d'un autre biais, vous n'y réüssirez jamais Si rem istam aliâ aggrediaris viâ, nunquam perficies. Jeżeli inaczey się obroćiа w tey sprawie nigdy nic wskorasz.

Je ne sçay quel biais prendre pour terminer cette affaire: Quam rationem ineam hujus rei expediendæ, haud scio. Nie wiem iaką drogą się udać, w ktorą stronę uderzyć ábym dokończył tey rzeczy.

Il sçait plusieurs biais pour avoir de l'argent. Novit multas vias pecuniæ. *Cic.* Wie wiele sposobow, drog dla dostania pieniędzy.

BIAISEMENT, subst. masc. (*Détour qu'on prend pour tromper quelqu'un, ou pour éluder de faire une chose.*) Cavillatio, *genit.* cavillationis, fœm. Calumnia, *genit.* calumniæ, f. *Cic.* OBROTY, wykręty, wybiegi ktorych kto zażywa dla oszukania kogo, álbo dla wykręcenia się z czego.

BIAISER, V. n. (*N'estre pas droit, estre posé obliquement.*) comme *Ce bastiment biaise.* Illud ædificium obliquè positum est. ZBOCZAC wyboczyć być nakrzywionym na stronę być danym okośnie. Jako: to domostwo iest krzywo na bok ukośnie.

BIAISER, se dit figurément (*de ceux qui cherchent des biais, des détours, de mauvaises, finesses, des eschappatoires pour sortir d'une méchante affaire, ou pour tromper quelqu'un.*) Non rectè agere. *Cic.* WYBIEGOW, obrotow, wykrętow szukać dla wyiścia z złego razu, álbo oszukania kogo.

Conte luy l'affaire d'un bout à l'autre sans biaiser. Rectâ viâ rem illi narra. *Terent.* Opowiedz mu rzecz wszystkę od końca do końca bez wybiegow.

Dire la vérité sans biaiser. Positis ambagibus vera loqui. *Ovid.* Prawdę rzetelną bez wykrętow powiedzieć.

BIAISER, (*Détourner un peu.*) Paululùm declinare, (declino, as, avi, atum.) n. WYBOCZYC trochę, udać się na stronę, uchylić się.

J'ay paré le coup en biaisant un peu. Parvâ corporis declinatione ictum effugi. *Cic.* Uszedłem razu trochę się na bok uchyliwszy.

BIAISER, *act.* se dit en ce sens au figuré, (*Détourner un peu.*) Paululùm inflectere, (inflecto, is, inflexi, inflexum.) act. acc. WYBOCZYC nie co mowi się w tym wyrozumieniu niewłasnym.

Il faut souvent biaiser en traduisant, pour trouver les graces de la Langue en laquelle on traduit. Circuitione opus est, ut elegantias & veneres alicujus linguæ assequaris. Trzeba często wyboczyć trochę w tłomaczeniu áby rzecz dobrze y pięknie wyrazić, w ięzyku w ktorym się tłomaczy.

BIBERON, subst. masc. mot bas & popolaire, (*Qui boit beaucoup, qui boit bien, qui boit sec.*) Potator, *genit.* potatoris, m. *Cic. Hor.* OPOY słowo podłe y pospolite co często pije, ktoremu ustawicznie schnie w gębie.

BIBERON est aussi *Un vase qui a un long col pour faire boire les petits enfans & les malades.* Vasculum cum colli longitudine, *genit.* vasculi &c.n. DZBANEK Flaszeczka z szyią długą dla napawania dzieci, y chorych.

BIBLE, subst. f. (*Livre par excellence, qui contient la Sainte Ecriture, le Vieux & le Nouveau Testament.*) Biblia sacra, *genit.* bibliorum sacrorum, n.pl. *mot consacré.* BIBLIA Księgo prącz wybor, maiąca w sobie Pismo Swięte Stary y Nowy Testament, słowo poświęcone.

BIBLIOTHECAIRE, subst. masc. (*Celuy qui a la charge d'une Bibliotheque.*) Qui tractat bibliothecam alicujus. *Cic.* Qui præest bibliothecæ. Qui curam ordinandarum bibliothecarum suscepit. *Suet.* Bibliothecæ præfectus, *genit.* præfecti, m. Qui est à libris, *ou* ad libros. DOZORCA Ksiąg, urząd maiący dozoro Księgarni.

BIBLIOTHEQUE, subst. f. (*Cabinet rempli de livres de toutes sortes de science.*) Bibliotheca, *genit.* bibliothecæ, f. *Cic.* KSIĘGARNIA, Pokoy ułożony Księgami wszelakiey náuki *Biblioteka.*

BIBLIOTHEQUE, pour *Les livres d'une bibliotheque.* Bibliothecæ, *genit.* bibliothecarum, f.pl. Libri, *genit.* librorum, m.pl. KSIĘGI w Księgarni znaydujące się.

Nous n'aurons besoin des bibliotheques Grecques, ou des Livres Grecs. Ne bibliothecis quidem Græcis egebimus. *Cic.* Niebędziemy potrzebować Bibliotek Greckich, álbo Ksiąg Greckich.

BIBUS, terme indéclinable & ironique, (*qui se dit des choses qu'on veut mépriser.*) comme *C'est un homme de bibus, de néant.* Homo nihili. Nullius hominis ac pretii. Nimis nihil homo. *Plaut.* *Une affaire de bibus.* Res nihili, f. *Des raisons de bibus.* Futiles ac nihili rationes. NI-TO-NI-OWO słowo nienáklaniaiące się, y pośmiewiska, co się mowi o rzeczach ktore mamy w pogardzie, iáko: Jest to człowiek ni-to-ni-owo *Rzecz ni-to-ni-owo. *Przyczyny racye ni-to-ni-owo.

BICHE, subst. f. (*La femelle du cerf, qui n'a point de bois sur la teste.*) Cerva, *genit.* cervæ, f. *Virg.* ŁANI Samica Jelenia, co nie ma rogow ná głowie.

DE BICHE. Cervinus, cervina, cervinum, *Hor.* JELENI, Łani.

UN FAON, ou *le petit d'une biche.* Hinnulus, *genit.* hinnuli, m. *Plin.* JELONEK, młode od łani.

BICHON, subst. masc. (*Chien à longs poils.*) Canis villosus, *genit.* canis villosi, m. KOSMEK, Kudła, pies kudłaty.

BICHONNE, subst. f. (*La femelle d'un bichon.*) Canis villosa, *genit.* canis villosæ, f. KUDEŁKA Suka od kodły.

BICOQUE, subst. f. (*Petite place peu fortifiée & presque sans deffense.*) Immunitum castellum, *genit.* immuniti castelli, n. Vile & ignobile oppidulum, *genit.* vilis & ignobilis oppiduli, n. TWIERDZA licha, Zameczek mało co obronny y prawie bez obrony.

BIDET, subst. masc. (*Petit cheval.*) Mannus, *genit.* manni, m. *Hor.* ZMUDZINEK, podiezdek, mały koń.

Petit bidet. Mannulus, *genit.* mannuli, m. *Plin. Jun.* Podiezdeczek.

BIEN, subst. masc. (*Ce qui est opposé au mal.*) Bonum, *genit.* boni, n. *Cic.* DOBRO co iest przeciwne złemu.

Dieu est le souverain bien de l'homme. Summum hominis bonum Deus est. *Cic.* Bog iest naywyższe dobro człowieka.

BIEN, (*Ce qui regarde la bonté, la vertu.*) comme *Un homme de bien.* Vir bonus, *ou* probus. *Cic.* DOBRE poczciwe co náleży do dobroci, do cnoty, iáko: Człowiek dobroci, poczciwości, zácności.

Un parfaitement homme de bien, ou *Fort homme de bien.* Multùm bonus vir. Valdè bonus homo. *Cic.* Człowiek doskonałey zupełney dobroci poczciwości, barzo poczciwy.

Il est trop homme de bien. Nimis sanctè pius est. *Plaut.* Stodac zácności wielkiey człowiek.

Plus homme de bien & d'une meilleure réputation. Melior moribus & famâ. *Hor.* Człowiek większey poczciwości y sławy.

Devenir homme de bien. Ad frugem bonam se recipere. *Plaut.* Redire in rectum viam, *ou* semitam. Stać się poczciwym człowiekiem.

Faire devenir quelqu'un homme de bien. Ad frugem corrigere aliquem. *Plaut.* *Przywieść kogo áby się stał poczciwym człowiekiem.

Elle me parut plus honneste & sentoit mieux son bien. Erat formâ præter cæteras honestâ & liberali *Ter.* Zdawała mi się być grzeczniysza, y lepiey się znaiąca ná sobie.

BIEN, *ou* BIENS, (*Richesses.*) Bona, *genit.* bonorum, n.pl. *Cic.* DOBRO álbo Dobra Bogactwa.

Un homme qui a bien du bien, ou *beaucoup de bien, Qui a de grands biens.* Amplissimæ fortunæ homo. Fortunis maximis ornatus. *Cic.* *Le contraire est* Bonorum pauperrimus. *Hor.* *Très-pauvre de biens.* Człowiek dobrze się maiący, maiący Dobr wiele; Ktory ma wielkie dobra. *Przeciwna iest: barzo ubogi w dobra.

Il a beaucoup de bien & plus qu'il ne luy en faut, comme qui diroit *Il a du bien par dessus les maisons,* ou *par dessus la teste.* Illi multa res est, & superest. *Ter.* Ma wiele dobr wiele dostatkow nád to co mu potrzeba. *Jakoby kto rzekł:* Ma dobr po nad gmachy, wyżey głowy.

Il n'a pas tant de bien que luy Est infra illius censum. *Hor.* Nie ma tyle dobr iák tamten.

On ne sçauroit avoir trop de bien, puis qu'on n'est consideré qu'à proportion du bien qu'on a. Nihil satis est, quia tanti sis, quantùm habeas. *Hor.* Nie może nikt mieć nád to dostatkow, ponieważ każdego ták wiele ważą, iák wiele ma.

Vous ne m'avez pas mariée au bien, mais à un homme. Non me to argento dedisti nuptum, sed viro. *Plaut.* Nie wydałeś mię zá mąż zá dostatki, ále zá człowieka.

Tout le monde croit que vous avez du bien, & du bien bien acquis. Omnes te in re lautâ & benè parta putant. *Plaut.* Cały świat rozumie że masz dostatki, a dostatki dobrze nabyte

Nous avons beaucoup de bien acquis par la bonté de Dieu, par les soins de nos Ancestres & par les vostres; si nous en usons liberalement pour le secours d'un ami, nous nous repentirons plûtost de ne l'avoir pas fait, que de l'avoir fait. Dei virtute & maiorum & tuâ multa bona benè parta habemus; bene si amico fecerimus, non pigeat fecisse, at potiùs pudeat, si non fecerimus. *Plaut.* Mamy wiele dobr nabytych z dobroci Boskiey, a starania Przodkow nászych, y twoich, ieżeli ich zażyiemy hoynie dla podania ręki przyiacielowi, tego żałować nie będziemy, y owszem prędzeybyśmy żałowali gdybyśmy tego nie uczynili.

A quoy nous sert le bien, si l'on ne nous permet pas d'en jouïr? Quid mihi fortunæ si non uti conceditur? *Hor.* Coż nam po dostatkach ieżeli ich zażyć nie pozwolą.

Elever ses enfans selon son bien. Liberos pro re suâ tollere. *Ter.* Wychowanie dać dzieciom według fortuny swoiey.

Quand je suis venu au secours de la République, j'avois de grands biens, & tant s'en faut que mon bien soit net aujourd' huy, qu'au contraire j'ay endetté tous mes amis pour moy. Cùm ad Rempublicam accessi multum mihi fuit pecuniæ, tantùm abest ut meæ rei familiaris liberum sit quidquam, ut meos jam amicos omnes ære alieno obstrinxerim. *Cic.* Kiedym Rzeczypospolitey służyć zaczął miałem wielkie dostatki, á teraz nietylko dobra moie nie są wolne, álem ieszcze y wszystkich przyiacioł moich dla siebie pozadłożał.

Tout son bien me revient selon les loix. Ejus morte ea ad me redeunt lege bona. *Ter.* Wszystkie dobra iego, cała substancya ná mnie spada według prawa.

Il luy a laissé dix mille livres de bien. Talentûm rem reliquid decem. *Ter.* Zostawił mu dziesięć tysięcy liwrow fortuny

Les biens sont comme est l'esprit de ceux qui les possedent. Ils sont biens pour ceux qui sçavent s'en servir; & de veritables maux pour ceux qui n'en font pas l'usage quels doivent. Bona perinde sunt, ut illius animus qui ea possidet. Qui uti scit, ci bona: illi qui non utitur rectè, mala. *Ter.* Dobra takie są iáki iest umysł tego ktory ie ma, są dobra dla tych co umieią ich zażyć, á prawdziwe złe dla tych, ktorzy nie tak ich zażywaią iák powinni.

Croyez moy, ayez bien du bien & faites vous valoir par son moyen; car on ne vous estimera qu'autant que vous en aurez; & c'est par là que moy qui estois peu de chose, suis maintenant consideré comme un Roy. Credito mihi, assem habeas habes, habeberis; sic ego rex perhibeor. *Petr.* Wierz mi miey wiele fortuny, y staray się przez nię sobie powagę uczynić; bo tyle cię ważyć będą ile mieć będziesz y tym sposobem ia sam z podłego stanu przyszedłem do tego że mnie sobie ważą iáko Krola iákiego.

Celuy là est heureux, qui a assez de bien pour vivre par la

bonté

bonté de Dieu. Benè est ei, cui Deus obtulit parcâ manu, quod satis est. *Hor.* Ten iest szczęśliwy ktory ma oczym żyć z łaski Boskiey.

Tant que vous avez du bien, vous trouvez des amis fermes; si vous la perdez, vous perdez vos amis. Ut cuique homini res parata est, firmi sic amici, si labat itidem amici collabascunt. *Plaut.* Poki się masz dobrze znàyd... cię záwsze przyiaciół. Jak podupadniesz, y przyiaciele cię odbiegną.

Tout son bien est en argent comptant. Omnia in nummis habet. *Petr.* Wszystka iego fortuna iest w gotowiznie.

Il avoit beaucoup de biens sans enfans. Is nisi divitias (*on sous-entend* habebat;) liberorum nihil erat. *Plaut.* Miał wielkie dostatki bez dzieci.

Il luy a laissé assez de bien en luy laissant sa réputation. Satis amplū patrimoniū ei reliquit, memoriā nominis sui *Cic.* Dosyć mu zostawił fortuny, sławę imienia swego zostawiwszy

Je vous ay apporté plus de bien en mariage que vous n'en aviez. Dotem ad te attuli majorem multò quàm tibi erat pecunia. *Plaut.* Wniosłam ci więcey w małżeństwo niżeliś miał.

Vostre bien est à moy, & le mien est à vous. Quod tuum est, meum est omne, meum est autem tuum. *Plaut.* Substancya twoia iest moia, á moia iest twoia.

LES BIENS *de nos anceſtres.* Bona avita, n. pl. *Tacit.* **Les biens de nos parens.* Bona paterna, n. pl. *Quint.* Bona patria, n. pl. *Ter.* Dobra Przodkow naszych. *Oyczyste dobra.

Dissiper, manger, consumer les biens de ses peres. Bona paterna dissipare, seu conficere. *Cic.* *(Patria bona abligurire. *Ter.* *Les dissiper en faisant grande chere.*) ROSPROSZYC, przeieść, przetrawić dobra przodkow swoich. *Przehulać, te, przecaęstować buczno żyiąc.

BIENS *de la terre* en general, comme *Les bleds, les fruits.* Fruges, *genit.* frugum, f. pl. *Cic.* URODZAIE ziemi ogolnie iáko zboże, Owoce.

BIENS *Meubles.* Res mobiles, *selon les Jurisconsultes.* DOBRA ruchome według prawnych.

BIENS *Immeubles* comme *Les fonds, les héritages &c.* Res non moventes, f. pl. Fundi, Prædia. *Cic.* DOBRA nieruchome jako grunta dziedzictwa.

BIEN, (*Avantage, profit, utilité.*) Res *gen.* rei, f. Commodum *genit.* commodi, n. *Cic.* DOBRO, pożytek zysk korzyść.

C'est son bien, ou son avantage. In rem illius est. *Ter.* Z iego to dobrem, álbo pożytkiem.

Je vous dis cela pour vostre bien. In rem tuam illud est quod dico. *Plaut.* Mowię ci to ná twoie dobre, álbo ná twoie lepsze.

Je vous prie de croire que tout ce que je vous dis, n'est que pour vostre bien. Velim te arbitrari tuæ rei causâ me verba hæc facere. *Plaut.* Proszę cię ábyś mi ufał że wszystko cokolwiek ci mowię iest ná twoie dobro.

Si vous croyez que ce soit le bien de la République. Si arbitraris ea republicâ esse. *Cic.* Ieżeli rozumiesz żeby to było z dobrem Rzeczypospolitey.

Ce seroit un grand bien pour les hommes. Benè cum rebus humanis ageretur. *Suet.* Wielkie byłoby było dobro dla ludzi

Le repas vous fera du bien. Quies tibi multùm proderit. *Plaut.* Odpoczynek dobrze ci uczyni.

Ce remede m'a fait du bien. Profuit mihi hoc remedium. *Petr.* To lekarstwo mi ná dobre wyszło, polepszyło mi się po nim.

BIEN, (*Plaisir, Service. Bienfait, bons Offices.*) Beneficium. Officium, *genit.* ii, n. *Cic.* DOBRO, upodobanie przysługa dobrodzieystwo uczynność.

Vous avez fait du bien au plus reconnoissant & au plus agréable de tous les hommes. Homini tu gratiosissimo jucundissimoque benè fecisti. *Cic.* Uczyniłeś dobrze naywdzięczniey-szemu, y naymilszemu człowiekowi ze wszystkich.

Le bien que vous avez fait, c'est pour vous & non pas pour moy. Benè quod fecisti, tibi fecisti, non mihi. *Plaut.* Coś dobrego uczynił dlá siebieś uczynił nie dla mnie.

Faire du bien à quelqu'un Bona alicui, *ou* in aliquem facere. *Plaut.* **Luy vouloir du bien.* Benè alicui velle *Cicer. Ter.* Benignitatem in aliquem conferre. *Cic.* Dobrze komu czynić. *Dobrze mu życzyć.

Dans mon cœur je voulois du bien à celuy qui le battoit. Favebam ego verberanti. *Petr.* W sobie samym miło mi było ná tego ktory go bił.

Procurer du bien à ses amis. Amicorum commodis, utilitatique servire, *ou* consulere. *Cic.* Starać się o dobro swoich przyiacioł.

Ce fut un grand bien pour eux de ce qu'il fut tué. Bono eis fuit illum occidi *Cic.* Wielkie szczęście dlá nich że go zabito.

Faire de grans biens à quelqu'un. Augere commodis aliquem *Cic.* Czynić komu wiele dobrego.

BIEN, (*Adverbe qui fait plusieurs manieres de parler en nostre Langue.*) Benè. Bellè Probè Rectè. adverb. *Cic.* DOBRZE przysłowie ktore wielorakiem sposobem się mowi w ięzyku Francuskim.

Estre bien logé. Benè habitare. *Cornel. Nep.* **Jouër bien de la flute.* Scienter tibiâ canere. *Cornel. Nep.* Mieszkać dobrze *Dobrze grać ná flecie.

Cét homme est fort bien dans ses affaires. Benè se habent illius res. *(*Le contraire est* Est illi angusta res domi. *Hor.* *Il est mal dans ses affaires.*) Ten człowiek barzo iest dobrze w interesach swoich. *przeciwná iest źle mu się powodzi źle się má w interesach swoich.

Cét homme est bien mal, c'est à dire *Il est dangereusement malade* Periculosè ægrotat. *Cic.* Ten człowiek bardzo się źle má, to iest: że niebespiecznie choruie.

Cét homme est bien bas, Il s'en va mourir. Mors illi imminet. *Cicer.* Ten człowiek dobrze się zachwiał, blisko iest śmierci.

SE BIEN TRAITTER, *Avoir bien soin de sa petite personne, (comme l'on parle familierement.)* Benè curare cuticulam suam. *Hor.* DOBRZE się chować, mieć dobre staranie o sobie, o swoiey gębce iako potocznie mowią.

Se bien porter & faire grande chere. Benè habere & lautè vivere. *Plaut.* Dobrze się mieć ná zdrowiu, y żyć dostatnio.

L'affaire a bien tourné. Bene ac feliciter evenit. *Liv.* Res benè cessit. *Cic.* Rzecz dobrze się nakierowała, obrociłá, udała

Estre bien traité & à peu de frais Benè esse parvo dispendio. *Plaut.* Dobrze być ugoszczonym o małym kośzcie.

Bien né. Benè natus. *Hor.* Eductus liberè. *Ter.* Dobrze urodzony.

Faire bien ses affaires. Benè gerere suum negotium. *Cicer.* **Qui fait bien ses affaires.* Benè gerens negotii. *Cic.* Dobrze się rządzić o siebie. *Ktory się dobrze rządzi u siebie.

Vous venez bien à propos Ades optimè. Optimè in tempore advenis. *Plaut.* Dobrześ ná sam czas przyszedł.

C'est bien fait, je m'en rejouïs, j'en suis bien aise. Bene factum, gaudeo. *Terent.* Dobrze się stało, cieszę się z tego.

Bien m'en a pris d'avoir disné. Et rectè quidem, quòd pransus eram. Dobrzem uczynił żem ziadł obiad.

Je voy bien. Video. **Je sçay bien.* Scio. Widzę dobrze. *Wiem dobrze.

BIEN, (*Fort, grandement, beaucoup.*) Benè. Valdè. Multùm. adv. *Cic.* Dobrze barzo, srodze wielce.

Qui a bien beu. Benè appotus. Totus madidus. *Plaut.* Ten co się dobrze napił.

Recommandez luy bien mon affaire. Ei causam meam valdè commendes velim. *Cic.* Zlećć mu bardzo sprawę moię.

Je ne m'entends pas bien à ces choses. Non tam multùm in istis rebus intelligo. *Cic.* Nie dobrze się znam ná tych rzeczach.

(*Bien & Beaucoup* ont la mesme signification, & s'expriment l'un & l'autre de mesme façon; ainsi voyez l'Article *Beaucoup.*) Dobrze y siła toż samo znaczą y iednakowo się wyrażaią zaczym obaczyć słowo siła.

BIEN, (*Environ, presque.*) Quasi. Ferè. Fermè. Sanè. *Cic.* Circiter. adverb. DOBRZE prawie, około, właśnie.

Il estoit bien minuit, ou environ minuit. Erat fermè media nox. Było dobrze, prawie połnoc, álbo około pułnocy.

Il se tient bien souvent aux champs. Fermè ruri se continet. *Terent.* Zostaie prawie często ná wsi.

Il en tua bien six mille. Sex circiter millia occidit. Zabił ich około sześciu tysięcy.

BIEN après la particule *Aussi*, comme *Je le sçavois aussi bien que vous.* Id periude ac tu sciebam. DOBRZE potym słowie tak; iako: tak dobrze otym wiedziałem, iak ty.

Ostez vous d'icy, aussi bien vous n'y gagnerez rien. Vos hinc amolimini, neque enim quicquam obtinebitis. Ustąpcie się z tąd, iakoż też nic tu nie wskoracie.

BIEN mis après la conjonction *Et.* Sanè. Et verò. **Et bien vous voyez comme il me hait.* Ecquid vides mei odio teneri eum. *Quint* **Et bien, que cela soit* Sit ita sanè. **Et bien qu'il le dise.* age, dicat. *Plaut.* DOBRZE po konjunkcyi y *Y dobrze widziałaś iako mnie nie nawidzi. *Y dobrze niech to będzie. *Y dobrze niech to powie.

BIEN dans l'interrogatiuo. *Vrayment c'est bien de quoy le man-*

monde se met en peine? Id populos curat scilicet? *Ter.* DOBRZE, pytaiąc się: prawicc? własnic? prawieć o tym ludzie myślą?

BIEN-DISANT, m. BIEN-DISANTE, s. adject. (*Eloquent, qui parle bien.*) Disertus. Facundus, a, um. *Cic.* DOBRZE, MOWIĄCY MOWIĄCA; Wymowny, ktory pięknie mowi.

BIEN-FAIRE *à quelqu'un*, V. neut. (*Luy faire du bien.*) Benè facere alicui. *Cic.* DOBRZE CZYNIC komu, oczynić mu dobrodzieystwo.

Ce remede m'a bien-fait, m'a soulagé. Me plurimùm juvit hoc remedium. *Cic.* To lekarstwo dobrze mi uczyniło, pomogło mi.

BIEN-FAIT, m. BIEN-FAITE, s. adject. (*Qui est de bonne mine & de belle taille.*) *C'est un garçon parfaitement bien-fait & qui donne liberalement.* Adolescens nimis mortalis lepidus, nimisque dator probus. *Plaut.* PIĘKNIE STWORZONY STWORZONA, co iest składu dobrego, osoby piękney. Ten młodzian iest doskonale piękna osoba, ktory się dobrze wydaie.

Il est ingenieux & assez bien fait de sa personne. Ingeniosus est & bono filo. *Petr.* (*id est* pulchrâ specie.) Iest dowcipny y dość piękny z osoby.

Une fille bien faite. Virgo eleganti, *ou* scitâ staturâ. Panna piękney urody.

BIENFAIT, subst. masc. (*Don, bon office, plaisir.*) Benefactum. Donum. Beneficium. *genit.* i. n. *Cic.* DOBRODZIEY-STWO dar łaska uczynność.

Faire valoir à quelqu'un un bienfait imaginaire. Imputare alicui vanum beneficium. *Phed.* Udawać komo za coś wielkiego dobrodzieystwo prożne.

Les bienfaits que j'ay receus de vous. Tua erga me beneficia, *ou* merita, *ou* promerita. *Cic.* **Les bienfaits que vous avez receus de moy.* Mea in te beneficia, *ou* merita. *Cic.* Dobrodzieystwa ktorem od ciebie odebrał. * Dobrodzieystwa ktoreś odemnie odebrał.

BIENFACTEUR, subst. masc. *ou* BIENFAICTEUR, (*Celuy qui fait, ou qui a fait du bien à quelqu'un*) Beneficus. Benignus, *genit.* i, m. **de quelqu'un*, in, *ou* erga aliquem. *Cic.* Dobrodziey, ten co komo uczynił, czyni dobrze. na kogo.

BIENFACTRICE, subst. fœm. (*Celle qui fait du bien.*) Benefica. Benigna, *genit.* æ, fœm. *Cic.* DOBRODZIEYKA, co dobrze czyni.

BIEN-FAISANT, m. BIEN-FAISANTE, s. adject. (*Qui aime à faire du bien.*) Beneficus. Benignus, a, um. *Cic.* *Horat.* DOBROCZYNNY DOBROCZYNNA co rad dobrze czyni.

Bien-faisant à ses amis. Beneficus in amicos. *Cic.* Dobrze czyniący przyiaciołom.

BIEN-HEUREUX, m. BIEN-HEUREUSE, s. adject. (*Celuy, ou celle qui jouït de la beatitude éternelle.*) Beatus, i, m. *Beata, æ, f. SZCZĘSLIWY SZCZĘSLIWA Błogosławiony ten álbo tá co zażywá szczęścia wiekuistego.

Les BIEN-HEUREUX, (*Les Saints.*) Beati, *genit* Beatorum m. pl. Felices animæ, *genit.* felicium animarum, f. pl. *Cic.* BŁOGOSŁAWIENI, Swięci.

BIEN- HEUREUX se dit en morale, (*de ceux qui ont quelque bien & quelque avantage par dessus les autres, qui sont bien dans leurs affaires.*) Beatus. Fortunatus, a, um. *Cic.* BŁOGOSŁAWIONY szczęśliwy mowi się obyczaynie o tych co mnią szczęście iakie, álbo coś nad inszych, ktorym się dobrze rzeczy wiedą.

Bien-heureux de tous les costez. Ab omni parte beatus. *Hor.* Błogosławiony ze wszech miar.

BIEN-LOIN, adverbe de Lieu. (*En un lieu fort éloigné.*) Longissimè. Procul. adv. BARDZO daleko, ná mieyscu bardzo oległym.

BIEN-LOIN, (*Bien éloigné de, tant s'en faut que.*) Tantùm abest, ut *avec un Subjonctif.* BARDZO daleko, y owszem.

Bien loin de me louër, il me blasme. Tantùm abest ut me laudet, ut contrà me vituperet. Bardzo daleko áby mnie chwalił, y owszem mnie gani.

BIEN-QUE, (*Quoique, encore bien que.*) Etsi. Tametsi Quanquam. Chociaż, lubo, lububy.

Je ne laisseray pas d'y aller, bien que cette esperance m'ait déja trompé. Ibo, etsi sæpè jam me spes hæc frustrata est. *Ter.* Przecię tam poydę chociaż mnie iuż nadzieia tá omyliłá.

BIENSE'ANCE, subst. f. (*Décence, honnesteté.*) Decentia. Condecentia, *genit.* æ, f. Decorum, *genit.* decori, n. *Cic.* PRZYZWOITOSC, Przystoyność, grzeczność.

Il est de la bienséance que les Palais des Grands soient toûjours ouverts aux hommes illustres. Valdè decorum est patere domos hominum illustrium, illustribus hospitibus. *Cicer.* Przyzwoita iest áby pałace Panow zawsze były otwarte ludziom zacnym.

Il croyoit qu'il estoit de la bienséance de prendre les plaisirs du peuple. Decorum esse existimabat, vulgi voluptates sectari *Tacit.* Miał zá rzecz przyzwoitą bawić się uciechami pospolstwá.

Garder la bienséance, ou les regles de la bienséance en toutes choses. In omnibus decorum servare. *Cic.* Przestrzegać przyzwoitości; strzedz prawá przystoyności w rzeczy każdey

Vous avez soin de ne rien faire, qui ne soit dans toutes les regles de la bienséance, Caves ne quid indecorè facias. *Cicer.* Starasz się áby ś nic nieczynił, co by ze wszystkim nie było według prawá przystoyności.

BIENSE'ANCE se dit aussi (*de ce qui accommode & est avantageux.* (comme *Ce jardin est à ma bienséance, m'accommode, me convient.* Hinc hortus mihi optimè convenit, *ou* condecit. *Cic.* Przyzwoitość się też mowi o tym co się nam zgadzie ná pożytek y wygodę. Iako ten ogrod mi iest przyzwoity wygodny, zda mi się.

Avec bienséance Decorè. Decenter. Decentissimè. adv. *Cic.* Przystoynie pięknie przyzwoicie.

BIEN-SE'ANT, m. BIEN-SE'ANTE, s. adject. (*Qui sied bien.*) Decorus, decora, decorum. Decens, *genit.* decentis, omn. gen. *(*Le contraire est.* Indecorus, a, um. *Cic.* Indecens, *genit.* indecentis, omn. gen. *Sen.* *Qui est indécent, qui est contre la bienséance.*) PRZYSTOYNY, PRZYSTOYNA, co przystoi. **Przeciwna iest* nieprzystoyny, co iest przeciwko przystoyności.

BIENVEILLANCE, subst. f. (*Affection, inclination qu'on a à faire du bien.*) Benevolentia, *genit.* benevolentiæ, f. PRZYCHYLNOSC, Życzliwość sprzyianie, chęć dobrze oczynienia

Gagner la bienveillance de quelqu'un. Conciliare sibi alicujus benevolentiam. *Cic.* Pozyskać życzliwość łaskę czyią.

Tascher de gagner la bienveillance de quelqu'un. Consectari benevolentiam alicujus *Cic.* Starać áby sobie łaskę czyią pozyskać.

Avec bienveillance. Benevolè. adv. *Cic.* Życzliwie chętnie.

BIEN-VEILLANT, m. BIEN-VEILLANTE, f. (*Qui veut du bien à quelqu'un.*) Benevolus. benevola, benevolum. *Cic.* ZYCZLIWY, ZYCZLIWA, Co komu dobrze życzy.

*Ce mot se dit peu dans nostre Langue.) *To słowo mało się mowi w ięzyku Francuskim.

BIEN-VENU, m, BIEN-VENUë, s. adject. **Soyez le bienvenu* Optatus venis, *ou* advenis. Optatatù, *ou* Optatus ades. *Cic.* WITAYZE, WYTAMY, Bywayże.

BIENVENUE, subst. f. (*Qui se dit du repas que l'on donne lors qu'on entre dans quelque compagnie.*) Adventitia cœna, *genit.* adventitiæ, cœnæ, f. *Plaut.* WSTĘPNE, Uczta ktorą sprawnią kiedy kto wchodzi do wspołeczności iakiey.

BIEN-VOULU, m. BIEN-VOULUë, s. adject. (*A qui l'on veut du bien.*) Alicui acceptus, a, um. *Cic.* *Bien voulu de quelqu'un.* PRZYIEMNY, PRZYIEMNA, Miły komu dobrze kto życzy przyiemny komu.

Il estoit bien-voulu du peuple. Maximè plebi acceptus erat. *Cic.* Przyiemny miły był pospolstwu.

BIERE, subst. f. (*Cercueil de bois, ou de plomb pour mettre un corps mort.*) Feretrum, *genit.* feretri, n. Sandapila, *genit.* sandapilæ, f. *Mart.* **Le lit funebre* Lectus stygios, *genit* lecti stygii, m, *Mart.*. TRUMNA z drzewá álbo ołowiu dlá pochowánia trupá. *Mary.

Un vieillard qui a déja un pied dans la biere, qui est sur le bord de sa fosse. Capularis senex. Starzec co iuż iedną nogą stoi w grobie, nad brzegiem mogiły swoiey.

BIERE, subst. f. (*Sorte de boisson faite avec du grain & du houblon.*) Cervisia, *genit* cervisiæ, f. *Plin.* PIWO, napoio sposob z ziarná y chmielu robiony.

BIEVRE, subst. masc. (*Espece de loutre, ou de castor qui vit dans l'eau & sur la terre, qui est un animal amphibie.*) Fiber, *genit* fibri, m. *Plin.* WYDRA rodzay bobrow co żyie częścią ná lądzie częścią ná wodzie co iest zwierzę wodnoziemne.

BIFFER, V. act. (*Raturer, rayer une écriture.*) Expungere, (expungo, expungis, expunxi, expunctum.) Delere, (deleo, deles, delevi, deletum) act. acc *Cic.* ZGŁADZIC, zmazać, wyskrobać, wydrapać, pismie iakie.

BIGAME, subst. m. (*Qui a eu deux femmes en mesme temps,*

ou

nu *qui a eu deux femmes.*)Bigamus,*ou* Digamos, *genit.* bigami, m. Duarum nopriarum homo, *Ciceron a dit* Multorum nuptiarum homo, *Qui a eu plusieurs femmes.* DWOYZON co miał dwie żony razem, álbo co miał dwie żony ledná po drugiey *Cicero powiedział wielożon co miał áun kilka.

BIGAMIE, subst. f. (*Mariage contracté avec deux femmes*) Bigamia, *ou* Digamia.*gen.* bigamiæ, f. (*ces mots sont du Droit.*) DWOYZENSTWO, Małżeństwo adwiema.

BIGARRADE, subst. f. (*Sorte d'orange, qui a sur la peau plusieurs petites excroissances.*) Malum aureum toberosum, *genit.* mali aurei tuberosi, n. POMARANCZA brodawczatá, Rodzay pomarańczy co má ná skurce wiele narostkow.

BIGARREAU, subst. masc. (*Fruit rouge tacheté de blanc.*) Duracinum cerasum, *genit.* duracini cerasi, neut. ZIMOSTRATKI, Owoc czerwony, cenzkowany biało.

BIGARREAUTIER, subst, masc. (*Arbre qui porte les bigarreaux.*) Duracina cerasus, *genit.* duracinæ cerasi, fœm. ZIMOSTRADEK, Drzewo.

BIGARRE', m. BIGARRE'E, f. adiect. part. pass. Discolor. Versicolor, *genit.* oris, omn. gen *Cic.* Diversicolur, oris, omn. gen. PSTRY, ROZMAITY, ROZMAITEGO kształtu, álbo farby.

BIGARRER, V. act. (*Diversifier de couleurs.*) Diversis coloribus distinguere, (distinguo, distinguis, distinxi, distinctum) act. acc. *Ovid.* PSTRAWO, rozmaitą farbą dawać co.

BIGARRURE, subst, f. (*Mauvais assortiment de couleurs qui ne conviennent point ensemble.*) Varia colorum mixtura, *genit.* æ, f. *Colum.* IASKRATOSC, złe wydanie farb ktore się z sobą nie zgadzaią.

BIGLE, adiect. m. & f. (*Qui a les yeux tournez, & qui ne peut regarder droit ni fixement.*) Strabo, *genit.* strabonis, com. gen. Lu ciosus, i, m. *Cic.* *Co um.* ROZOOKI, zyzowaty, co má oczy wywrocone y ktory niemoże patrzyć prosto y mocno.

BIGLER, V. neut. (*Loucher.*) Distortis oculis aspicere neut. ZYZEM patrzyć.

BIGNET, subst. masc. (*Sorte de patisserie qui se fait avec le lait & la farine dans la poële.*) Arto-laganus, *genit.* artolagani, m. *Pat. ad Cic.* Globulus *genit.* globuli, m. *Cat* PĄCZEK sposob ciasta z mlekiem y z mąką w tyglu smażonego.

BIGORNE, subst. f. (*Espece d'enclume, qui aboutit en pointe.*) Incus bicornis, *genit.* incudis bicornis, f. KOWADŁO o dwoch końcach.

BIGORRE, (*Païs de France en Guienne, dont Tarbe est la capitale.*) Bigerri, *genit.* Bigerrorum, m. plur. BIGORRA, Kray Francyi w Akwitaniy, ktorego Tarbá iest głowne miasto.

Qui est de Bigorre. Bigerrensis, & hoc Bigerrense, adiect. Co iest z Bigorry.

BIGOT, m. BIGOTTE, f. adiect. (*Qui a une dévotion outrée & superstitieuse.*) Superstitiosus, superstitiosa, superstitiosum. *Cic.* ZABOBONNY, Guslarz, Guslarká co má dziwackie nabożeństwo, y zabobonne.

BIGOT se dit aussi d'un *Hypocrite.* (*Qui contrefait l'homme de bien & de pieté, sans l'estre en effet*) Simulator pietatis. NIESZCZERY co zwyślá pobożność á w samey rzeczy nie iest.

BIGOTERIE, subst. f. (*Dévotion d'un Bigot.*) Pietatis umbra, *ou* larva, *genit* æ, f. GUSLARSTWO, Bałamuctwo a myślone nabożeństwo.

BIGOTISME, subst. m. f. (*Dévotion contrefaite.*) Larvata pietas, *genit* larvatæ pietatis, f. BAŁAMUCTWO Nabożeństwo fałszywe.

BIGUER, V. act. (*Changer de main à la main, troquer but à but.*) Permutare, (permuto, permutas, permutavi, permutatum.) act, accus. FRYMARCZYC z ręki do ręki mieniać się.

BIJOU, subst, m. (*Tout ce qui sert à parer les femmes.*) Monilia, *genit.* monilium, n. plu. KLEYNOTY wszystko co do stroiu bogatego białogłowskiego służy.

BIJOU se dit aussi de *Toutes les petites curiositez qui ornent une chambre,* ou *un cabinet.* Emblemata, *genit* emblematum, n. plur. *Cic.* KLEYNOTY mowi się także o wszystkich małęskich szroczkach y ciekawościach ktore zdobią pokoy iaki, albo schowanie.

ON DIT au figuré (*Parlant d'un bel enfant.*) *C'est un bijou.* Margaritum, *genit.* margariti, n. *Petr.* Puer formâ eximius, *genit.* pueri formâ eximii, masc. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* o pięknym dziecięciu mowiąc, Iest to ieden kleynot.

C'estoit un bijou & il possedoit mille belles qualitez. Certum margaritum, & omnium numerûm (*pour* numerorum.) *Petr.* Był to ieden kleynot y wiele pięknych miał przymiotow.

BIJOUTIER, subst. m. (*Qui est curieux en bijoux, qui aime les bijoux.*) Emblematum curiosus. *genit.* emblematum curiosi, m. *Cic.* KOCHAIĄCY się w kleynotach y cickawy o nie.

C'EST aussi *Celuy qui vend & qui fait trafic de Bijoux.* Unionum & margaritarum mercator, *genit.* mercatoris, masc. JEST też ten co przedaie kleynoty y niemi kupczy.

BILBAO, (*Ville d'Espagne sur la riviere de Nervio, capitale de la Biscaye*) Flaviobriga, *genit.* Flaviobrigæ, fœm. BILBAO Miasto Hiszpaniy oád rzeką Nerwią głowne Kantabryi.

BILBOQUET, subst. masc. (*certain engin de bois, qui a un petit bassinet à chaque bout, & une balle de plomb attachée à une corde au milieu de la poignée, & que l'on jette en l'air adroitement pour la recevoir alternativement dans ces bassinets.*) Machina lignea cum duabus lancibus, (in quas glans plumbea artifici & celeri manûs agitatione recipitur. BILBOKFT, gra pewna, sztuczka z drzewa maiąca szalkę z obu końcow, y gałkę ołowianą wisżącą na sznurku w pośrzodku rękoieści, ktorą rzucaią do gory zręcznie, áby ią raz po raz w szalkę dostać.

BILE, subst. f. (*Humeur jaune & acre qui est dans le corps des animaux.*) Bilis, *genit.* bilis. f. *Cels.* ZOŁC Miazga żołta y przykra ktora iest w ciele zwierząt.

Bile jaune. Bilis rufa. *Cels.* Bilis lurida. *Sen.* *Bile verte*, ou *porracée*, ou *couleur de porreau.* Bilis viridis. (*C'est la plus mauvaise.*) **Bile noire, Bile aduste, Bile brûlée*, (*qui vient d'un grand fond de melancolie.*) Bilis atra. Bilis nigra. *Cels.* Miazga żołta, *Miazga zielona álbo trawiasta ta iest naygorsza *Miazga czarna, podpalana, spalona ktora pochodzi z zbytniego smutku.

Purger la bile avec de l'ellebore. Purgare bilem elleboro. *Horat.* Czyścić żołć ciemierzycą.

La bile bout dans ses entrailles. Inæstuat bilis præcordiis. *Horat.* Zołć wre we wnętrznościách iego.

Vomir de la bile, la rendre, la jetter. Reddere bilem. *Cels.* Ejice e *Cic.* Zrzucać żołć, oddawać ią, wyrzucić.

Si-tost que vous meslez le bouilli avec le roti, tout ce qu'il y a de doux se tourne en bile, & la pituite gluante venant à se mesler avec la bile, excite du tumulte dans l'estomac. Ut simul assis miscueris elixa, dulcia se in bilem vertunt, & lenta pituita feret stomacho tumultum. *Hor.* Jak prędko warzone z pieczystym pomieszasz, cokolwiek iest słodkiego obraca się w żołć, á flegma lipka zmięszawszy się z żołcią sprawuie zamięszanie w żołądku.

ON DIT figurément, *Il est aisé d'emouvoir sa bile.* ou *de le mettre en colere* Iracî celer, ou facilis *Plaut. Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie:* łatwo iest żołć w nim poruszyć, álbo rozgniewać go.

BILIEUX, m. BILIEUSE, f. (*Plein de bile.*) Biliosus, biliosa, biliosum. *Cels.* KOLERICZNY pełen żołci.

BILIARD, subst. m. (*Baston recourbé de deux pieds de long ayant un bout d'yvoire.*) Clava lusoria *genit* clavæ lusoriæ, f. LASKA do grania zákrzywiona, ná dwie stopy długa, ma -ca koniec z kości słoniowey.

BILIARD, (*Divertissement honneste & d'adresse, qu'on joue sur une grande table couverte d'un tapis verd tendu, qui a des belouses aux coins, où l'on pousse de petites boules.*) Ludus in quo super oblongam mensam globuli eburnei clavis incurvis impelluntur, & in cavos detruduntur. ZABAWA, przystoyna y zręczna, ktorą graią na stole wielkim obitym zielono, ktory ma po kątach iamy w ktore wpędzaią gałki małe. *Bilar.*

BILIARD est aussi *La grande table couverte d'un drap verd bien tendu, où l'on pousse les boules*, ou *les billes.* Mensa oblonga panno viridi cooperta, *genit.* æ, fœm. BILAR też iest stoł wielki obłry zielonym suknem gładko rozciągnionym

BILARD, (*Le lieu, l'endroit où est un billard & où l'on joue dans les maisons.*) Sphæristerium, *genit.* sphæristerii, n. *Plin Jun.* BILAR mieysce kędy tę grę graią w domach.

(*Sphæristerium se prend aussi pour un Jeu de paume.*) Toż się bierze za mieysce gdzie piłę biią.

Jouër au bilard. Clavâ incurvâ, *ou* lusoriâ globulos super mensam agitare, *ou* impellere. act. Grać w Bilar.

BILLARDER, V. n. (*Toucher la bille deux fois en jouant.*) Geminare globuli ictum. BIŁARDOWAC dwa razy uderzyć w gałkę graiąc.

BILLE, subst. f. (*Petite boule d'yvoire dont on jouë au billard.*)

lard.) Globulus eburneus, *genit.* globuli eburnei, m. *Enfine l'appelle* Sphæra, æ, f. GAŁKA ſłoniowa ktorą graią w bilar

Placer mal ſa bille en jouant, & la donner en proye à ſon adverſaire. Malè collocare globulum & dare adverſario in prædam, Zle ſię poſtawić w grze y gałkę ſwoię wyſtawić przeciwnikowi ná ſtracenie.

Belouſer une bille. Globulum detrudere in cavum. Wpędzić gałkę w iamę.

Cette bille eſt aiſée à belouſer, ou à faire. Quàm facilè hunc globulum in cavum detruſeris. Te gałkę łatwo wpędzić, łatwo zrobić.

J'ay fait une belle bille. Scitè quidem hunc globulum detruſi. Piękniem tę gałkę zrobił.

ON DIT proverbialement que *Deux hommes ſont billes pareilles,* ou qu'*Ils ſont ſortis d'une affaire billes pareilles.* Æquâ conditione evaſerunt. MOWIĄ przyſłowiem obadwa rowną grę maią, Wyſzli z czego ieden nád drugim góry niemaiąc.

BILLE, (*Branche d'arbre,* ou plûtoſt *Verge coupée par les deux bouts pour planter.*) Talea, *genit* taleæ, f. *Colum.* Clavula & Clavola, *genit.* æ, f. *Var.* ZRAZ Latorośl roſzczka drzewa urzanięta z obu końcow do ſadzenia.

Planter des billes. Taleas ſerere. *Plin.* Sadzić latorośle.

BILLEBARRER, V. a. N. (*Mettre pluſieurs couleurs differentes & peu aſſorties ſur quelque veſtement.*) Variare, ou diſcriminare coloribus diſcordibus, (o, as, avi, atum.) act. acc. UPSTRZYC, rożne płatki do ſiebie ſię nie ſtoſuiące na iakie odzienie pokłaść.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo podłe y mowy potoczney.

BILLET, ſubſt. maſc. (*Ecriteau qu'on attache & où on a écrit quelque choſe.* Pittacium, *genit* pittacii, n. *Petr.* Scheda, *genit.* ſchedæ, f. *Cic.* KARTA Piſmo ktore gdzie zawieſzaią, y ná ktorey co nápiſano.

Petit billet. Schedula, *gen.* ſchedulæ, f. Karteczka maleńka

BILLET *doux,* ou *Poulet qu'on envoye à ſa maitreſſe.* Libellus venereus, *genit.* libelli venerei, m. *Petr.* KARTECZKA miłoſna, Piſkię poſłane Fryerce.

BILLET *d'enterrement.* Libellus funereus, *genit.* libelli funerei, m. KARTKA pogrzebowa.

BILLET *pour convoquer quelqu'un à quelque aſſemblée,* ou *à quelque cérémonie.* Libellus citatorius, *genit.* libelli citatorii, m. KARTECZKA przypowiednia obwieſzczaiąca przypowieſzczenie do gromady iakiey dla wezwania kogo ná ſchadzkę iáką.

BILLET, (*Promeſſe, obligation.*) Scheda, *genit.* ſchedæ, f. Chirographos, ou Chirographum, *genit.* chirographi, m. ou neut. *Cic.* KARTA oblig obowiązek piſmo ná ſię dane ręką właſną.

BILLET, (*Lettre écrite ſans cérémonie à quelqu'ami.*) Litterulæ, *genit.* litterularum, f. pl. Schedula, *genit.* ſchedulæ, f. *Cic.* KARTA Liſt piſany poproſtu y poufale do przyiaciela

BILLET ſe dit auſſi de *Certains petits bulletins,* ou *papiers roulez qui ſervent pour donner ſon ſuffrage & pour les loteries.* Tabella. *gen.* tabellæ, f. *Cic.* Pittacium, *genit.* pittacii, n. *Petr.* KARTECZKI zwiiinne do wotowania álbo grania loteryi.

TIRER *au billet,* (*parlant des ſoldats qui tirent pour ſavoir lequel ſera puni, lors qu'ils ſont coupables d'une meſme faute, & qu'on ne ſçait point qui l'a commiſe.*) Extrahere tabellas è ſitella. Efferre forâs ſortem. *Plaut.* WYCIĄGAC kartkę ná ſzczęściu mowiąc o żołnierzach ktorzy kartki ciągną niewiedząc kto ma być ſkarany kiedy wſzyſcy zawinili toż ſamo, á nie wiedzą zápewne kto zrobił.

BILLETTE, ſubſt. f. en termes de Blaſon, (*Piece en forme de quarré long.*) Scheda, *genit.* ſchedæ, f. KARTA termin Herbarſki ſztuka nákſztałt czworograniaſtego obdłużnego.

BILLEVESEE, ſubſt. f. vieux mot qui ſignifioit autrefois, (*Une balle ſoufflée & pleine de vent:* & il ſe dit figurément *Des paroles,* ou *des choſes vaines, qui n'ont aucune apparence*) comme *C'eſt un donneur de billeveſées.* Inaniloquus eſt. *Plaut.* BANKA nádęta ná powietrzu wiatru pełne ſłowo ſtare ktore przedtym znaczyło gałkę álbo bańkę tchem ná powietrze puſzczoną pełną wiatru, y mowi ſię niewłáśnie: w ſłowach y rzeczach prożnych ktore żadnego podobieńſtwa nie maią, iáko: *Wiatr tylko robi,* prożne ſłowa gada.

BILLOM, (*Ville de la Baſſe Bretagne.*) Billomum, i. neut. BILLOM Miaſto niżſzey Brytanniy.

DE BILLOM. Billomenſis & hoc Billomenſe, adject. Z BILOMU Bilomſki.

BILLON, ſubſt. maſc. (*Monnoye décriée, qu'on eſt obligé de porter au billon pour eſtre coupée & refonduë.*) Æs confuſaneum, *genit.* æris confuſanei, n. WYWOŁANA Moneta ktorą wywołaią y każdy powinien oddać do mennicy, aby była potarzta y przerobiona.

Porter la monnoye au billon. Improbatos nummos novæ conflaturæ dare, Dare de novo conflandos improbatos nummos. Odnośić monetę do Mennicy.

BILLONNER, V. neut. (*Recueillir les eſpeces décriées au billon pour les refondre.*) Colligere nummos improbatos de novo conflandos. ZBIERAC złą monetę wywołaną do mennicy dla przerobienia.

BILLONNER, (*Trafiquer de la monnoye de billon.*) Nummorum ſpecies intervertere, (interverto, is, interverti, interverſum.) act. *Cic.* ZŁĄ monetą handlować.

BILLONNEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui ſe meſle de billonner.*) Nummorum improbatorum interverſor, *genit.* oris, m. ZMIENACZ ten co złą monetą handluie.

BILLOT, ſubſt. maſc. (*Groſſe piece de bois large & courte, à hacher.*) Caudex, *genit.* caudicis, m. Truncus, *genit.* trunci, m. KLOC Pień drzewa ſztuka gruba ſzeroka á krotka do rąbania.

ON DIT proverbialement *J'en mettrois ma teſte ſur le billot,* pour dire *Je gagerois ma teſte à couper, tant j'en ſuis aſſuré.* Ita pro certo rem teneo, ut dorem caput amputandum MOWIĄ przyſłowiem dałbym zá to głowę moię ná pień, to ieſt: założyłbym ſię o głowę moię ná ścięcie, ták pewny ieſtem o tym.

(Terme du diſcours familier.) Termin mowy potoczney.

BINER, V. act. (*Donner un ſecond labour, une ſeconde façon à la vigne & au bled.*) Repaſtinare, (repaſtino, as, repaſtinavi, repaſtinatum.) act. acc. *Calum.* PRZEORYWAC drugi raz ſprawować rolą ná zboże ná winnicę.

BINEMENT, ſubſt maſc. (*La ſeconde façon qu'on donne à la vigne.*) Repaſtinatio, *genit.* repaſtinationis, f. *Var.* PRZEORYWANIE, ſprawowanie.

BINGEN *ſur la Nave,* (*Ville au deſſous de Mayence, où les Romains eurent le meſme échec qu'à Cannes.*) Amagetobrige, æ, f. *Caſ.* BINGEN nád Nawą Miaſto pod Moguncyą gdzie Rzymianie rákową klęſkę odnieśli iáko pod Kannami.

BIS, m BISE, f. adject. (*Noir-brun.*) Ater, atra, atrum. *Ter.* SNIADY, Czarno-ſzary.

Du pain bis. Panis ater. *Ter.* Cibarius panis. *Cic.* Secundarius panis, *Suet.* Chleb żytny śniady.

ON DIT auſſi d'une femme, *Elle a le teint bis,* ou *brun.* Fuſca, ou atra mulier. *Ter.* MOWIĄ też o białogłowie, ma płeć śniadą, álbo czarniawą.

BIS-AYEUL, ſubſt. maſc. (*Le pere du grandpere.*) Proavus, *genit.* proavi, m. *Tacit.* PRADZIAD, Ociec Dziada.

BIS-AYEULE, ſubſt. f. (*La mere de la grand'mere.*) Proavia, *genit.* proaviæ, f. *Suet.* PRABABA, Matka Baby.

BIS-AYEUL *du Biſ-ayeul.* Tritavus, *genit.* tritavi, maſc. *Plaut* PRAPRADZIAD.

BIS AYEULE *de la Biſ-ayeule.* Tritavia, *genit.* tritaviæ, f. PRAPRABABA.

LA BISCAYE, (*Province d'Eſpagne dont Bilbao eſt la capitale.*) Cantabria, *genit.* cantabriæ, f. *Plin.* KANTABRIA, Prowincya Hiſzpaniy ktorey Bilbao ieſt głowne miaſto.

Qui eſt de Biſcaye Cantaber, *genit* Cantabri, m. Cantabricus, a, um. *Hor.* Co ieſt z Kantabryi Kantabryiczyk.

BISCUIT, ſubſt. maſc. (*Pain deſſeché au four, d'uſage ſur mer.*) Panis nauticus, *genit.* panis nautici, m. *Plin.* Tr coctus panis, *genit.* tricocti panis, m. *Mart.* *C'eſt auſſi une eſpece de patiſſerie qu'on fait avec de la farine, des œufs & de ſucre.* Dulciarius panis, *genit* dulciarii panis, m. SUCHAR, Chleb ſuſzony w piecu do zażywania ná morzu. *Jeſt też to ciaſto zrobione z mąki z iáiec y cukru *Biſzkokt.*

ON DIT proverbialement *S'embarquer ſans biſcuit,* pour dire *Entreprendre une affaire ſans avoir pris toutes ſes meſures.* Imprudenter & improviſè rem aggredi. depon. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem Puścić ſię ná morze bez ſucharow, odważyć ſię ná co nie wſzyſtko co należy przygotowawſzy.

BISE, ſubſt. f. (*Vent froid qui ſouffle du Septentrion.*) Aquilo, *genit.* onis, maſc. Boreas, *genit.* Boreæ, maſc. *Cornel. Nep.* WIATR zimny pułnocnemu pobocany

BISEAU, ſubſt. m. (*Endroit du pain où il n'y a pas de croûte.*) Pars panis ſine cruſtâ. PRZYLEPKA Strona Chleba gdzie ſkorki nie maſz.

BISEAU en termes d'Imprimerie, (*Bois en glacis qui sert à serrer les coins d'une forme.*) Lignum declive, *genit.* ligni declivis, n. (intra quod & quadtom fertcom cunei etiam lignei abiguntur.) TERMINEM Drukarskim Szegi drewna nakształt listwow słożące do ścieśnienia rogow formy.

BISEGLI, (*Ville d'Italie dans le royaume de Naples.*) Vigiliæ, *genit.* Vigiliarum, f. plur. BISELI Miasto Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim.

BISERTE, (*Ville d'Afrique sur la méditerranée.*) Biserta, *genit.* Bisertæ, f. Utica, *genit.* Uticæ, f. BISERTA Miasto Afryki nad srzodziemnym morzem.

BISET, subst. m. (*Pigeon sauvage, qui a les pieds & le bec rouges.*) Palumbus, *genit.* palumbi, m. *Mart.* GRZYWACZ, Gołąb dziki co ma nogi y nos czerwony.

BISNAGAR, (*Ville capitale du Royaume de mesme nom dans l'Inde moderne.*) Bisnagaria, æ, f. BISNAGAR Miasto głowne Krolestwa tegoż Imienia w Indyi teraźnieyszey.

BISQUE, subst. f. (*Potage exquis fait de plusieurs sucs de viandes.*) Jus ex diversarum carnium succis conditum. POLEWKA wyborna z treści mięsa rozmaitego.

BISQUE, à la paume, (*Coup que l'on donne gagné au joueur, & qu'il prend quand il veut dans une Partie.*) Quindenarios arbitrarios, ii, m. PIĘTNASCIE w piłę wygrana ktorą kto daie graczowi, albo też sam ią sobie rachuie kiedy chce.

ON DIT familierement & proverbialement, *Je vous donneray quinze & bisque,* fi: c'est à dire *Je vous donneray ce que vous voudrez.* Cedo tibi multa, si. *Eris mihi magnus Apollo, si, *Je vous regarderay comme un Apollon,*. MOWIĄ pospolicie y przysłowiem: Dam ci piętnaście y wygraną iedną, to iest: Dam ci co chcesz, będę cię miał za Apollina, ieżeli.

Prendre sa bisque, (*Se divertir, & quitter son travail ordinaire.*) Genio indulgere. n. *Pers.* Rozrywkę sobie uczynić zabaw zwyczaynych poprzestawszy.

BISSAC, subst. m. (*Sac double.*) Bisaccium, *genit.* bisaccii, n. *Petr.* Mantica. Pera, *genit.* æ, SAKWY biesagi wor dwoisty.

BISSEXTE, subst. masc. (*Année de 366. jours qui arrive tous les quatre ans, à cause de l'addition qu'on y fait d'un jour inséré dans le mois de Février.*) Annos bissextos, Annus intercalaris. PRZYBYSZ Rok o 366. dniach ktory co czwarty rok bywa, dla dnia iednego przybywaiącego w Miesiącu Lutym.

(Cette année Bissexte estoit estimée malheureuse des Anciens, & Ammian Marcellin rapporte à ce sujet que l'Empereur Valentinien ne vouloit point sortir le jour du Bissexte de Février, comme le croyant malencontreux. De là vient le mot de *Bissestre* qui est un terme populaire pour dire *Malheur* ou *Malencontre*, par corruption de *Bissexte*. Ce mot de *Bissexte* vient de ce que les Romains comptoient deux fois le mesme jour de Février où l'on mettoit le Bissexte, *Bis sexto Calendas Martias*, Six jours devant Mars.) Ten rok przybyszowy był poczytany za nieszczęśliwy u dawnych, y Ammian Marcellin powiada z tey okazyi że Walentynian Cesarz niechciał nigdzie wychodzić dnia tego przybyszowego w Lutym, iako maiąc go za przeciwny, a tąd pochodzi słowo, krzybyw co iest słowo proste, znaczące nieszczęście, albo przygodę od zmienionego słowa przybysz. To słowo też pochodzi z tąd że Rzymianie dwa razy rachowali tenże dzień w Lutym gdzię kładaiono dwa razy Szosty dzień przed pierwszym Marca.

BISSEXTIL, m. BISEXTILE, f. adject. (*Epithete de l'année où l'on met le Bissexte.*) Intercalaris & hoc intercalare, adject. *Cicer.* PRZYBYSZOWY PRZYBYSTOWA imię roku gdzie kładą dzień przybyszowy.

BISTORTE, subst. f. (*Plante médecinale, dont la racine est faite en façon d'un serpent.*) Colubrina, *genit.* colubrinæ, f. WĘZOWNIK mączyniec ziele lekarskie, ktorego korzeń iest zatoczysty nakształt węża wiłego.

BISTOURI, subst. masc. (*Instrument de Chirurgien, en forme d'un petit rasoir recourbé.*) Scalpellus recurvus, *genit.* scalpelli recurvi, masc. Puszczadło naczynie Cerulickie nakształt brzytewki zagiętey.

BITETTO, (*Ville du Royaume de Naples & de la Province de Barri.*) Bitettum, *genit.* Bitetti, neut. BITETT Miasto Krolestwa Neapolitańskiego, y Prowincyi Barri.

BITHYNIE, (*Province de l'Asie Mineure.*) Bithynia, *genit.* Bithyniæ, f. *Cic.* BITYNYA Prowincya Azyi mnieyszey.

BITONTE, (*Ville du Royaume de Naples.*) Bituntum, *gen.* Bitunti, neut. BITUNT miasto Krolestwa Neapolitańskiego

BITUME, subst. masc. (*Espece de graisse épaissie qu'on trouve dans le lac Asphaltite.*) Bitummen, *genit.* bitominis, neor. *Plin.* GLETKA, tłustość zgęsła ktorą znaydoią w martwym morzu albo iezierze.

BITUMINEUX, m. BITUMINEUSE, f. adject. (*Qui tient du bitume.*) Bitominosus, bitominosa, bituminosum. *Vitr.* GLEYCISTY KLEIOWATY, co ma kleiowatość.

Qui est meslé de bitume. Bitominator, bituminata, bituminatum. *Plin.* Kleinwy mięszany z kleiem.

BIVOUAC, subst. m. terme de guerre. (*Garde que fait la nuit une armée ou une partie, qui sort des lignes, pour la seureté d'un camp, qui est proche de l'ennemi.*) comme *L'armée est au biwouac devant le camp* Pro portis castrorum stat in statione exercitus. CZATA, termin woienny, warta ktorą w nocy czyni woysko, albo część woyska wyszedszy za linie dla bespieczeństwa obozu stoiącego blisko nieprzyiaciela, tako: iest woysko na czacie przed obozem.

BIZARRE, adject. m. & f. *plus usité que* BIGEARRE. (*Fantasque, qui a des humeurs inégales & que tout choque.*) Morosus, morosa, morosum. *Cic.* DZIWAK, niedogodliwy co ma umysł niedogodliwy, y ktorego każda rzecz obraża.

Un peu bizarre. Submorosus, submorosa, submorosum. *Cic.* Przydziwaczny.

BIZARREMENT, adv. (*D'une maniere bizarre.*) Morosè. adv. *Cic.* *(*au Comparatif* Morosius, *au Superlatif* Morosissimè) PO DZIWACKU, obyczaiem dziwackim.

BIZARRERIE, subst. f. (*Caprice, fantaisie, inégalité d'humeur*) Morositas, *genit.* morositatis, f. *Cic.* DZIWACTWO niedogodliwość, nieiednostayność, przykrość umysłu.

ON DIT aussi *Vous sçavez la bizarrerie de ma fortune,* pour dire *la varieté.* Notæ tibi sunt meorum temporum varietates *Cicer.* MOWIĄ też: wiesz dziwactwa szczęścia mego, to iest dziwne przemiany.

BLAFARD, m. BLAFARDE, f. mot populaire, (*Qui est passe, qui a perdu de sa couleur & de son éclat*) Pallidus. Pallidolus. Evanidus, a, um. *Catul.* ZPEŁZŁY, co zbladł, stracił farbę y żywość swoię.

BLAIREAU, ou BLEREAU *comme on prononce,* subst. m. (*Petit animal sauvage qu'on appelle autrement Taisson.*) Meles, *genit.* melis, f. Taxus, *genit.* taxi, m *Plin.* ZBIK Mała bestylka dzika ktorą łowczey zowią kot dziki.

LE BLAISOIS, (*Le païs aux environs de Blois.*) Blesensis ager, *genit.* Blesensis agri, m. BLEZEYSKI powiat kray około Blezyi.

BLANC, m. BLANCHE, f. (*De couleur blanche.*) Albus, alba, album. BIAŁY, koloru białego.

Vin blanc. Album vinum. *Plaut.* *Sel blanc.* Sal candidum. *Cat.* *Pain blanc comme la neige.* Panis candidus. *Quint.* *Poivre blanc.* Piper album. *Horat.* *Peau blanche* Cutis candida. *Plin.* *Dents bien blanches.* Candiduli dentes. *Cic.* *Cheveux blancs.* Cani, *genit.* canorum, m, pl. *Cic.* *(*Plaute dit* Canum caput, & Alba barba, *Une teste & une barbe blanches.*) *Pline appelle la mousse de certains arbres,* Cani arborum villi, m. pl. *On trouve aussi dans Plaute* Canitudo capitis *pour* Canities, *Une teste blanche.* Wino białe. *Sol biała. *Chleb biały iak śnieg. *Papier biały. *Skura biała. *Zęby bieluchnkie. *Włosy białe siwe. *Plautus mowi. Siwa głowa, Broda biała. *Pliniusz nazywa mech pewnych drzew. *Znayduie się też w Plaucie, Głowa biała.

Blanc comme du lait. Lacteus, a, um. *Virg.* *comme de la neige.* Niveus, nivea, niveum. *Horat.* Biały iak mleko. *Jak śnieg śnieżysty.

Vestu de blanc. Albatus. Candidatus, a, um. *Cic. Plaut.* W Bieli chodzący.

Estre blanc. Albere, (albeo, albes.) *Plin.* Bielić się.

Devenir blanc. Albescere, (albesco, n. Bieleć bieleię.

Devenir blanc, (*en parlant des cheveux.* Canescere. *Ovid.* Bieleć, siwieć mowiąc o włosach.

Devenir blanc, ou *Pasler de crainte.* Exalbescere *sent,* ou Metu exalbescere. *Cic.* Zbieleć od strachu, zbledbąć.

ARGENT BLANC, (*se dit de toute la monnoye d'argent qui est opposée à l'or & aux autres especes.*) Argentum signatum. *Cic.* BIAŁE pieniądze mowi się o wszelkiey monecie ktora nie iest złota, albo inszego gatunku.

MER BLANCHE, ou *Mer glaciale, la mer hyperborée* Mare hyperboreum. *on appelle aussi* MER BLANCHE, (*La Mer Egée.*) Ægeum mare, MORZE lodowate połnocne morze.

LE BLANC, (*Ce qui est blanc.*) Albom, *genit.* albl, *n.* *Cic.* BIAŁE to co iest białe.

LE BLANC, *la blancheur.* Caodor, *gen.* condoris, masc. *Cic.* BIAŁEK białość.

Le blanc des yeux, ou *d'l'œil.* Ocolt album. *Cels.* Białek ocau albo uká.

LE BLANC *d'un œuf.* Ovi albom. *Cels.* BIAŁEK iaiá.

BLANC D'ESPAGNE, (*Blanc de plomb, Céruse, espece de fard.*) Cerossa, *genit.* cetussæ, f. *Plaut.* BIELIDŁO, BLEYWAS białe co odchodai od cyny gatooek małowidłá.

Vous n'avez point besoin de blanc sur vostre visage, car c'est vouloir blanchir l'yvoire avec de l'encre, puisque le blanc est noir en comparaison de vostre teint. Cerussá tibi uoa opos est, qoi malas oblines, noà operá ebur atramento candefacere postulas. *Plaut.* Nie potrzeboiesz bielidłá na twarz swoią, bo by to było chcieć bielić słoniową kośćinkaustem, poniewaú y bielidłá są ciemue, w porownaoiu a płćią twoią.

Vous n'avez que faire à vostre âge de blanc ni de rouge, ni d'aucun autre fard. Istam ætatem noo oportet pigmentom ullom attiogere neque cerussam, oeque potporissum, neque aliam ollam offuciam. *Plaut.* Nicporrzebuiesz iuż w tym wieku ani bielidłá ani farbicaké ani inszego áadnego malowidła.

BLANC *d'Eau*, ou *Lys d'estang*, (*herbe.*) Nymphæa, *genit.* nymphææ, f. *Plin.* GRZYBIENIE wodne ziele.

BLANG SIGNE', (*Papier qu'on donne signé de sa main sans qu'il y ait rien d'écrit*) Charta nomine nodo subscripta. BLANKIET Membraa goły Katta podpisana ręką swoią, ná ktorey nic nie masz nápisanego.

BLANC, (*Le But où l'on vise & où l'on tire*) Meta álbum, *genit.* metæ albi, neut. META Cel do ktorego strzelaiąc smiecaią.

BLANC, (*Monnoye ancienne de France, qui valoit cinq deniers.*) Solidi Ftaocici quincunx. BLANEK Mooeta stara Francuska ważąca pięć pocawotnych groszy.

EN BLANC, adverbe qui se dit en ces phrases. *Vne visite en blanc, (lors qu'on ne trouve pas la personne qu'on va voir.)* Ad aliquem aditio ioanis. '*Faire une visite en blanc.* Inaniter aliqoem invisere. act. PROZNY, daremny przysłowie cosię muwi wtych sposobach nawiedainy prożne kiedy kto niezastanie tego du kugo przyszedł. 'Proáao się do kogo zátrue, álbo ttudzić nádaremnie.

Vn livre en blanc, (qui n'est point relié.) Liber nondom compactus. Księga w arkoszech, ktore ieszcze nieoprawna.

Rotisseur en blanc, (qui vend les viandes lardées & non rosties.) Fartor qoi volatilla vendit non assa, sed cruda. Miasowuiczy co surowe przedaie ptastwo ná szpikowane słoninę, á nie pieczone.

ON DIT proverbialement, *Vn homme a mangé son pain blanc le premier*, puur dire, *Il a esté nourri délicatement en sa jeunesse, & maintenant il luy faut essuyer bien du mal.* Album panem primò exedit, nunc aret est illi exedeodue. MOWIĄ przysłowiem człowick tea chleb swoy pszenny ziadł ataaa, to iest amłodo go delikatnie chowaao, á tetaz mu wiele złego zażyć trzeba.

ON DIT qo'*Vn homme se fait tout blanc de son espée*, pour dire qo'*Il se promet de faire bien des choses où son pouvoir se trouvera court.* Molta pollicetor, sed nihil præstabit. SERDYT a nieduà do korda iak zapalił á od niegu iák wgębe dał, o tym co się przechwala, á siły nie, potemu.

ON DIT aussi qoe *Des personnes se mangent le blanc des yeux*, puor dire qo'*Ils se querellent continuellement, & qu'ils se disent pis que pendre.* In se ioviccm perpetuò sæviont. *Cic.* MOWIĄ reżce usoby ledwie sobie białkow a ocau, álbo oczu niewydrą ostawicanie a sobą się wadzą, á gotzcy sobie mowią uià od'sanbieniey.

ON DIT encore figorément *Mettre un homme en beaux draps blancs, (quand on a dechiré sa reputation par des médisances.)* Malam famam alicoi iaure e. *Cic.* en secere. *Quint.* MOWIĄ iesacze *niewlaśnie:* połużyć kogo pieknie w prześcieradła białe, kiedy iego sławę szarpią obmowiskami.

Reduire quelqu'un au baston blanc, (Le mettre au blanc, 'le reduire dans la derniere pauvreté.) Ad assem, *ou* ad inopiem aliquem redigere. act. *Plin. Te.* Przywieść kogo do kiia gołego, do czysta go wyzoć ze wszystkiego, do ostatoiego niedostatku przywieść.

Il est sorti de chez luy le baston blanc à la main. Nudoe Inopsque domo abiit. *Hor.* Wyszedł od siebie o iednym tylko kiiu.

Il passe du blanc au noir, pour dire, *Il passe d'une extremité à l'autre.* Ab uno extremo ad aliod transit. Z Białego poszedł ná czarne, a iadnego końca na drugi.

ON DIT, *Je ne sçay si vous estes blanc ou noir*, pour dire *Je ne vous connuis en aucune maniere.* Albus an ater sis ignoro. *Cic.* MOWIĄ niewieoi czy biały iesteś czy czarny, nie auam cię zadną miarą.

ON DIT qo'*Il faut faire une chose à bis ou à blanc*, pour dire, *Il la faut faire absolument.* Illud est faciendom, sive velis sive oolis. MOWIĄ czy czarno czy biało, *czy cetno czy licho* trzeba to uczyoić, to iest: ác kooiecznie co zrobić trzeba.

Dans ce siécle corrumpu on ne récompense que ceux qui font voir que le blanc est noir. Hic temporibus nuac præmium est illis, qui recta, prava faciunt. *Ter.* Temi czasami nie masz nádgrody chyba ci ktorzy białe zá czarne udaią.

LE BLANC, (*Ville de Berry, dont une partie est du Poitou*) Obliocom, *genit.* oblinci, n. BLANK álbo Białe Miasto Barskie ktorego część iedaa nálezy do Piktowskiego.

BLANCHASTRE, adject. m. & f. *on prononce* blaochâtre, *en élevant le dernier* a. (*Qui tire sur le blanc.*) Albicans, Candicans, *genit.* aotis, oma. *Cels. Plin.* BIAŁAWY, bielący się wymawiaią podnosząc a ostatnie co się ma ku białemu.

BLANCHEMENT, adv. (*D'une maniere blanche & propre*) Candidè. adv. *Plin.* Nitidè. adv. *Cic.* BIAŁO, Czysto chędogo.

Vestu blanchement, ayant du linge blanc. Caod dè vestitus, a, um. Co biało czysto chodzi, maiący chusty białe.

BLANCHERIE, subst. f (*Lieu destiné à blanchir les toiles*) Linteoria officina in quá linteá albescont. BLECH miesce do bielenia płocien.

BLANCHET, subst, masc. en termes d'Imprimeur. (*Lange que l'on met entre les deux tympans.*) Pannus, i, masc. SUKNO, terminem, Drokarskim płát, ktory kłedą międzi obiemá deklami.

BLANCHEUR, subst. f. (*Couleur blanche.*) Albor, *genit.* alboris, m. Albus color, *genit.* albi coloris, masc. *Cic.* BIAŁOSC kolor biały,

Blancheur éclatante, comme celle de la neige & du sucre.) Candor, *genit.* caadoris, masc. *Cic.* Białość iaśnieiąca, wyloká iako śniegu y cukru.

BLANCHEUR *de la teste*, ou *des cheveaux.* Canities, *genit.* canitiei, f. *Hor.* BIAŁOSC ná głowie álbo włosach.

BLANCHIMENT *d'une muraille*, subst, masc. Albarium opos, neut. *Plur.* BIELENIE ściany.

BLANCHI, m. BLANCHIE, f. part. pass. Dealbatus, dealbata, dealbatū. Candefactus, candefacta, candefactū. BIELONY.

Blanchi avec de la craye. Cretatus, cretata, cretatom. *Cicer.* Bielony kredą.

BLANCHIR, V. act. (*Rendre, ou faire blanc*) Dealbare, (dealbo, dealbas, dealbavi, dealbatum.) act. acc. *Cic.* BIELIC pobielać białym oczynić.

Blanchir de la toile, ou *de la cire*, (*en l'exposant sur l'herbe à la rosée.*) Candorem linteis aut ceræ inducere. '*Blanchir la peau.* Inducere cuti nitorem *Plin.* Bielić płotu álbo wosk rociągaiąc go ná rosie. bielić skorę.

Blanchir du linge le mettant à la lessive. Ciaere lixivio lintea abluere, *ou* mundare. Bielić prać chusty w ługu ie moczac.

Blanchir une muraille avec de la chaux. Parietem dealbare. '*Des colomnes*, Columnas de albare. *Cic.* Bielić ścianę wapnem. 'Bielić słupy.

BLANCHIR, (*Estre*, ou *devenir blanc.*) Albescere, (Albesco, albescis, *sans preterit ni supin.*) Inalbescere. *Cels.* Candere, (candeo.) & Candescere. n. *Horat.* BIELEC.

Blanchir de vieillesse, (en parlant des personnes & des cheveux.) Canescere, (Canesco, canescis, canui, *sans supin.*) *Plaut.* Zbieleć, od starośći mowiąc o osobach y włosach osiwieć.

Blanchir de crainte, (pastir.) Exalbescere *seul*, *ou* Metu albescere. *Cic.* Zbieleć zbledaąć od strachu.

BLANCHIR se dit aussi (*de la mer agitée.*) comme *La tempeste faisoit blanchir les flots de la mer.* Tempestate albescebat mare. *Cicer.* ZBIELEC spienić się mowi się też o morzu skołatanym, Od zawałności, iaku: Zbielały spieniły się fale morskie.

ON DIT encore *Il a blanchi sous le harnois*, C'est à dire, *Il a passé sa vie dans les armes, ou dans quelque autre profession.* Consenuit in armis, *ou* in arte aliquá. MOWIĄ iesacze zbielał osiwiał pod kiryfiem, Tu iest wiek swoy strawił wuynie, álbo w ioszym iákim kunszcie.

BLAN-

BLANCHIR se dit aussi (*des coups de canon & de mousquet, qui ne font qu'effleurer une muraille y laissant une marque blanche d'un éclat emporté.*) Leviter attingere, ou perstringere ictu (murum.) act. OKURZYC mowi się też o uderzeniu z armat, álbo ręczney strzelby ktore tylko osmalą mury iákie, znak biały od ognia y uderzenia zostawiwszy ná nich.

EN CE SENS on dit au figuré (*de ceux qui entreprennent d'attaquer ou de persuader quelqu'un, dont tous les efforts & les raisons ont esté inutiles.*) *Tout ce qu'ils ont fait & tout ce qu'ils ont dit n'a fait que blanchir auprès de luy.* Dicta & facta irrita fuerunt adversus illum. W TYM wyrozumieniu niewlaśnie mowi się o tych co usiłuią uderzyć ná kogo siłą álbo ná mową, á wszystkie ich usilności, y sposoby ná daremne są: *Wszystko co czynili y co mowili tylko się otarło o niego, y opełzło.*

BLANCHISSAGE, subst. masc. (*L'action de blanchir le linge*) Lotura, genit. loturæ, f. *Plin.* PRANIE, mycie chust.

BLANCHISSAGE, (*Ce qu'on donne pour blanchir son linge.*) Pro loturâ salarium. PRANIE, to co od prania chust swoich kto daie.

Il paye un escu pour le blanchissage. Nummum dat, pro loturâ linteorum. Płaci taler bity od prania swego.

BLANCHISSEUR, subst. masc. (*Qui blanchit le linge.*) Lotor, genit. lotoris, masc. PRACZ co chusty pierze.

BLANCHISSEUR *de muraille.* Albarius rector, genit. albarii tectoris, m. *Vitr.* BIELARZ co ściany bieli mularz.

BLANCHISSEUSE, subst. f. (*Qui blanchit le linge.*) Lotrix, genit. lotricis, f. PRACZKA co chusty pierze.

BLANCHISSERIE, ou LAVANDERIE, *dans les Monastères,* subst. f. (*le lieu où l'on blanchit le linge & les habits.*) Albaria officia, genit. albariæ officinæ, f. PRALNIA w Klasztorach mieysce do prania chust y szat.

BLANQUE, subst. f. (*Sorte de jeu de hazard où l'on tire dans un livre avec une éguille.*) Ludicra sortitio, genit. ludicræ sortitionis, f. Ludicræ sortes, genit. Ludicrarum sortium, f. plur. NA SZCZĘSCIE, gra losowa, w ktorey iglicą w Księdze szuknią szczęściem co kto trafi.

Tirer à la blanque. Sortes ducere, ou educere, (duco, ducis, duxi, ductum.) ou trahere, (traho, trahis, traxi, tractum.) act. *Virg. Suet.* Na szczęście w Księdze iglicą trafiać.

Je n'ay rien gagné à la blanque. Nihil tuli sortitò. Nietrafiłem na nic.

ON DIT proverbialement, *Hazard à la blanque,* pour dire *Arrive tout ce qui pourra,* (*lorsqu'on entreprend une chose dont le succès est incertain.*) Quidquid sors tulerit, feram, *Je supporterny tout ce qui m'arrivera.* MOWIĄ przysłowiem: *na szczęście,* to iest: bądź co bądź, kiedy się kto podeymnie iakiey rzeczy ktorey skutek nie pewny, Przyimę co szczęście przyniesie.

BLASMABLE, adject. m. & f. *on prononce* BLAMABLE. (*Digne de blasme, qui merite d'estre blasmé, répréhensible.*) Reprehensione dignus, a, um. *Cic.* NAGANNY co godzien nagany hańby strofowania.

BLASME, subst. masc. *on prononce* BLAME. (*Répréhension*) Vituperatio. Reprehensio, genit. onis, f. *Cic. Aul-Gel.* NAGANA, Karcenie, strofowanie.

Attirer, ou prendre sur soy le blasme d'une chose. Alicujus rei vituperationem subire, *ou* suscipere. act. *Cic.* Wziąć ná siebie ściągnąć ná się naganę iakiey rzeczy.

Donner le blasme a quelqu'un, (*Le jetter, ou le faire tomber sur quelqu'un.*) Culpam alicui tribuere, ou attribuere. act. Przypinać komu naganę, obrocić ná olego naganę hańbę iakiey rzeczy.

Encourir le blasme. Incurrere in reprehensionem. n. *Cic.* Popaść naganą.

Eviter le blasme. Vitare, ou effugere vituperationem. act. *Cic.* Uyść nagany.

Mettre, ou rejetter le blasme sur quelqu'un. Culpam in aliquem conferre, act. *Cic.* Zkładać zwalać winą ná kogo.

Tout le blasme retombera sur luy. Omnis vituperatio in eum cadet. Omnis culpa in illum recidet. *Cic.* Wszystka wina spadnie ná niego.

BLASMER, V. act. *on prononce* BLAMER. (*Reprendre quelqu'un.*) Vituperare, Reprehendere. act. acc. *Cic.* GANIC przyganiać komu strofować go.

Blasmer quelqu'un à tort, ou injustement. Injustè alicui dicere. *Plaut.* Przyganiać komu niesłusznie.

Ils blasment la bonne chere qu'on leur fait & ils y trouvent à redire, cependant ils ne laissent pas toûjours de manger. Quod obsonium est ipsorum causâ culpant, & comedunt tamen. *Plant.* Ganią stoł dobry ktory maią, y coś zá przyganę maią, á przecię iedzą.

Se blasmer. Detrahere sibi, ou de se. *Cic.* Strofować samego siebie.

C'est un défaut de blasmer quelque art, ou quelque science, à cause des défauts de ceux qui en font profession. Vitiosum est artem, *ou* scientiam aliquam vituperare, propter eorum vitia, qui in eo studio sunt. *Cic.* Jest to wada przyganiać iakimu kunsztowi albo nauce dla wioy tych co się nią bawią.

Blasmer quelqu'un d'une chose. Vitio & culpæ dare. act. aliquid alicui. *Cic.* Ganić kogo o co w czym.

Estre blasmé de tout le monde. In omnium vituperationem venire. n. *Cic.* Vapulare omnium sermonibus. *Cic.* Mieć naganę u wszystkich.

BLASON, subst. masc. (*Devise & armes qui sont depeintes sur un escu.*) Scuta gentilitia, genit. scutorum gentilitiorum, n. pl. Stemmata gentilitia, genit. stemmatum gentilitiorum, neut. plur. HERBY y znaki wyrażone ná tarczy iakiey álbo ná polu iákim.

BLASSONNER, V. act. (*Expliquer le blason, ou les armes d'une maison.*) Gentilitia scuta explicare, ou edisserere, (edissero, is, rui, sertum.) act. HERBY Domu iakiego opisywać, wykładać.

BLASPHEMATEUR, subst. masc. (*Qui dit des paroles outrageuses contre Dieu.*) In Deum impius obtrectator. BLUZNIERCA co słowa nierbożne przeciw Bogu mowi.

BLASPHEMATOIRE, adject. m. & f. (*Qui contient un blasphème.*) In Deum, *ou* in Sanctos contumeliosus, a, um. BLUZNIERSKI co w sobie ma bluźnierstwo.

BLASPHEME, subst. masc. (*Parole outrageuse prononcée contre Dieu.*) Injuriosa & contumeliosa in Deum verba, genit. orum, n. plur. BLUZNIERSTWO niegodna przeciwko Bogu mowa.

BLASPHEMER, V. n. (*Parler mal de Dieu & de la Religion.*) Impia in Deum & in Religionem verba evomere, (evomo, evomis, evomui, evomitum.) act. ou proferre, (profero, profers, protuli, prolatum.) act. *Cic.* BLUZNIC źle niegodnie o Bogu mowić.

BLAYE, (*Ville de Guyenne sur la Garonne.*) Blavia, genit. Blaviæ, f. BLEYA Miasto Akwitaniy nád Garonną.

BLED, ou BLE', *comme on prononce,* subst. m. (*Grain qu'on seme.*) Frumentum. Triticum, genit. i, n. *Cic.* ZBOŻE ziarno do siewu.

Blé froment, Far, genit. farris, n. *Liv.* Zboże pszeniczne.

Blé en herbe, (*Qui est encore sur pied, qui n'est point coupé.*) Seges, genit. segetis, f. *Cic.* Zboże zielone ná polo rosnące co iescze iest ná pnio nie pożęte.

Blé qui pousse quantité d'épis. Seges spicis uberibus & crebris. *Cic.* Zboże kłosiste.

Blé qui pousse trop & qui vient trop épais. Frumentum luxuriosum. *Cic.* Seges luxuriosa, ou luxurians. *Ovid.* Zboże gęste nazbyt.

Faire paistre aux brebis le blé qui vient trop épais. Luxuriam segetum castigare dente pecoris. *Plin.* Przerwać pasąc trawą zboże co zbyt gęsto wschodzi.

Le blé est trop épais. Luxuriat seges. *Ovid.* Zbyt gęste iest zboże.

Terre à blé, Terre à froment, propre à porter du blé & du froment. Frumentarium solum. *Col.* Grunt dobry ná zboże, ná pszenicę.

Manquer de blé. Re frumentariâ laborare. neut *Cæs.* Zboża niedostatek ponosić.

Qui appartient au blé. Frumentarius, frumentaria, frumentarium. *Cic.* Zbożowy od zboża.

Marchand de blé. Frumentarius, genit. frumentarii, masc. *Cic.* Kupiec co zbożem handluie.

Faire provision de blé Frumentari, (frumentor, frumentaris, frumentatus sum.) depon. *Cic. Cæs.* Zboża skupować zgromadzać.

La provision de blé. Frumentatio, genit. frumentationis, f. *Cæs.* Zboża zgromadzanie.

Qui fait provision de blé. Frumentator, genit. frumentatoris, masc *Liv.* Ten co zboże zgromadza skupuie.

ON DIT proverbialement, *Manger son blé en herbe,* ou *en verd,* pour dire *Manger son revenu avant que les termes en soient échus.* Rem suam decoquere antequam advenerit.

MOWIĄ przyſłowiem: Spaść zieść zboże ſwoie ieſzcze w trawie álbo zielone, to ieſt: Przetrawić ſwoy dochod przedczaſem.

Crier famine contre un tas de blé,(Quand un avare ſe plaint de la miſere quoi qu'il ait bien de quoi vivre.) Inter ingentem frumenti acervum famem clamitare. Wołać od głodu pod brogiem zboża pełnym: kiedy ſkąpiec ſkarży ſię ná biedę choć ma doſtatek wſzyſtkiego.

ON DIT auſſi *Eſtre pris comme dans un blé.(Eſtre pris ſans déſenſe & ſans armes.* Nudum & inermem capi. MOWIĄ też, być zábranym iák w zbożu, to ieſt bez broni y obrony

BLESME, adiect. m. & f. *on prononce* BLêME. (*Pâle.*) Pallens, *genit.* pallentis, omn. gen. *Virg. Plin.* BLADY.

Vn peu bleſme. Subpallidus, ſubpallida, ſubpallidum. *Celſ.* Przyblady bladawy.

Eſtre bleſme. Pallere, (palleo, palles, lui, *ſans ſupin.*) n. *Cic.* Być bládym.

BLESMIR, V. neut. *on prononce* BLêMIR. (*Paſlir, devenir bleſme.*) Pallere, (palleo, palles, pallui, *ſans ſupin.*) *Cic.* Expalleſcere, *Plaut.* Exalbeſcere. o. *Cic.* BLEDNIEC blednąć.

BLEMISSEMENT, ſubſt. m. (*La pâleur, lors qu'on devient paſle.*) Pallor, *genit.* palloris, m. *Cic.* ZBLEDNIENIE.

BLESSE', m. BLESSE'E, f. part. paſſ. Saucius. Vulneratus *Cic.* RANIONY, RANIONA.

BLESSER, V. act. (*Faire une playe ou pluſieurs.*) Vulnerare. Sauciare. *Cic.* RANIC raną iedną álbo więcey zadać.

Bleſſer quelqu'un à mort. Mortiferum, *ou* lethale, *ou* letiferum vulnus alicui inferre, *ou* infligere. *Cic.* Ranić ná śmierć śmiertelnie.

Il s'eſtoit bleſſé à l'épaule & à la jambe gauche. Humero & ſiniſtro crure vehementer erat ſaucius. *Hirt.* Ranił ſię był w łopatkę y w lewą goleń.

On dit qu'il tomba de ſon cheval, & comme il eſtoit d'une ſanté foible il ſe bleſſa dangereuſement au coſté. Cecidiſſe ex equo dicitur, & homo infirmâ valetudine latus offendiſſe vehementer. *Cic.* Powiadaią że ſpadł z koniá, á że był zdrowiá ſłabego niebeſpiecznie ſię ſtłukł w boku.

Mon ſoulier me bleſſe. Urit mihi pedem calceus. *Hor.* Trzewik, obuwie mię ogaża.

BLESSER ſignifie auſſi *Choquer, toucher fortement.* Lædere, (lædo, lædis, læſi, læſum.) Offendere, (offendo, offendis, offendi, offenſum. *Cic.* ZNACZY też obráżić obrazyć dotkąć przykro.

Bleſſer la réputation de quelqu'un. Lædere famam. *Cic.* Obrażić ſławę cyię.

Bleſſer quelqu'un par des vers ſatyriques. Verſu triſti lædere aliquem. *Horat.* Obráżić kogo dotknąć wierſzami uſczypliwemi.

Ce diſcours bleſſe les oreilles chaſtes. Hæc oratio caſtas aures offendit. *Cic.* Ta mowá obráża uſzy wſtydliwe.

Je témoignois par un viſage triſte que j'eſtois faſché qu'on bleſſaſt mes oreilles par des paroles obſcénes. Severâ triſtitiâ violari aures meas obſcœno ſermone dolebam. *Petr.* Pokazałem twarzą ponurą żem zá złe miał iż obrażano uſzy moie słowy brzydkiemi.

Mon eſprit eſt bleſſé de pluſieurs choſes. Animus meus multis rebus offenditur. *Cic.* Przykrość mam ná umyśle z wielu miar.

Il a le cerveau plus bleſſé que le voſtre. Putidius multò cerebrum eſt illi, quàm tibi. *Horat.* Bardziey ná mozgu obrażony niż ty.

Ces choſes bleſſent, ou *choquent la veuë.* Hæc oculos lædunt. *Horat.* To obraża y kole w oczy.

BLESSER ſignifie au figuré, *Nuire, eſtre préjudiciable à une choſe, y donner atteinte.* Nocere, (noceo, noces, nocui, *ſans ſupin.*) neut. dat. *Cic.* OBRAZAC znaczy *niewłaśnie* ſzkodzić dolegać być przeciwnym iakiey rzeczy, naruſzać ią.

Cét aveu bleſſe voſtre cauſe. Hæc confeſſio cauſæ tuæ nocet. To wyznanie ſzkodzi ſprawie twoiey.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *On ne ſçait pas où le ſoulier nous bleſſe, où le bas nous bleſſe, (quand on ne ſçait pas le déplaiſir ſecret que nous avons dans l'ame.)* Quâ parte urit mihi calceus pedem, non vides. MOWIĄ przyſłowiem nikt niewie z ktorey ſtrony nas trzewik álbo obuwie ciśnie, kiedy ludzie niewiedzą co kto má zá ſkryte nieukontentowanie ná ſercu.

SE BLESSER, (*ſe dit d'une femme groſſe qui fait une fauſſe-couche.*) Abortum facere. *Plin. Jun.* Lædere, *ou* elidere partum. OBRAZIC ſię, mowi ſię o białogłowie ciężarney, kiedy poroni.

BLESSURE, ſubſt. f. (*Playe, contuſion.*) Vulnus, *genit.* vulneris, n. Plaga, *genit.* plagæ, f. *Cic.* °*On dit* Mortiferum, *ou* lethale vulnus. *Cic.* *Vne bleſſure mortelle.* °Cruentum vulnus. *Celſ.* *Vne bleſſure ſanglante.* °Tenue vulnus. *Celſ.* *Vne legere bleſſure.* RAZ, rana ſtłuczenie. °Mowią raz śmiertelny. °Raz krwawy. °Raz lekki.

Il mourut de ſes bleſſures. Mortuus eſt ex vulneribus. *Cic.*) Umarł od ran ſwoich.

Il ne receut aucune bleſſure. Invulneratus fuit. *Cic.* Żadnego nie poniosł ſzwanku.

Ses bleſſures ne ſont point dangereuſes. Vulnera ipſius non ſunt periculoſa. *Cic.* Rany iego nie ſą niebeſpieczne.

Il eſt guéri de ſes bleſſures. Sanus factus eſt ex vulneribus. *Cic.* Wyleczył ſię z ran ſwoich.

Les bleſſures les moins dangereuſes, ſont dans les chairs. Tutiſſima omnium vulnera in carne ſunt. *Celſ.* Rany moiey niebeſpieczne ſą w ciele.

Ses bleſſures vont bien. Ad ſanitatem venit vulnerum curatio. *Phæd.* Rany iego dobrze idą, goią ſię.

ON DIT figurement, *Cela ne guérit aucune des bleſſures qu'on a faites à mon honneur.* Hæ res nihil ad levandas injurias honori meo illatas videntur conferre. MOWIĄ niewłaſnie: to żadney rany ſławie moiey zadaney niezgoi.

BLEU, m. BLEUë, f. adject. (*Qui eſt de couleur d'azur.*) Cæruleus, cærulea, cæruleum. *Cic. Plin.* BŁĘKITNY, BŁĘKITNA, koloru modrego.

Bleu céleſte. Cæſius, cæſia, cæſium. *Cic.* *Terent.* Niebie[illegible].

Bleu turquin, ou Bleu foncé. Cæruleus color ſaturæ, *gen.* cærulei coloris ſaturi, m. Lazurowy, ciemno modry, granatowy.

Bleu mourant, bleu paſle. Cæruleus color evanidus. Modro blady lawendowy.

ON APPELLE, *Vn Cordon bleu, Vn Chevalier de l'Ordre du Saint Eſprit, (parce que la marque de cet Ordre eſt une Croix attachée à un cordon bleu.)* Eques torquatus, *genit.* Equitis torquati, m. NAZYWAIĄ też Wſtęgá błękitná, Kawalerá znaku Duchá Swiętego, bo znak tego ſtanu ieſt Krzyż zawieſzony ná Wſtędze błękitney.

Le cordon bleu. Crux tæniâ cæruleâ ſuſpenſa, *genit.* crucis ſuſpenſæ tæniâ cæruleâ. f. Order znak zacności Kawalerow.

ON DIT proverbialement *Voilà les contes bleus qui vous plaiſent.* His caperis fabulis. *Cic.* TE TO ſą bayki modre ktore ci ſię podobaią.

BLEUASTRE, adject. m. & f. *on prononce* BLEUâTRE. (*Qui tire ſur le bleu.*) Subcæruleus, ſubcærulea, ſubcæruleum. *Celſ.* MODRAWY, Co ná modre ciągnie.

BLOC, ſubſt. maſc. *on prononce* blo. (*Morceau de marbre, ou de pierre comme on le tire de la carriere.*) Maſſa, *genit.* maſſæ, fœm. °*Bloc de Marbre.* Maſſa marmorea. °*Bloc de pierre.* Maſſa lapidea. BAŁWAN, Słup ſztuká Marmoru tak iako go z ſzyby dobywaią. °Bałwan Marmuru. °Bałwan Kamienia.

BLOC ſe prend collectivement. (*Tout enſemble.*) Simul. adv. CAŁKIEM, ogolnie.

Acheter en bloc & en taſche, (ſans compter en détail.) Semel emere Averſione emere *Aſcon. Ped. Vlp.* Kupować całkiem nie na ſztuki álbo części.

BLOCAILLE, ſubſt. f. *ou* BLOCAGE, ſubſt m. (*Moilon, ou petites pierres qui ſervent à remplir les vuides des murailles.*) Cæmentum, *genit.* cæmenti, n. *Vitr.* KAMIEN łamany ábo gruz do oblepy ścian.

Vne muraille de blocaille, ou de blocage. Cæmentitius paries, *genit.* cæmentitii parietis, m. *Vitr.* SCIANA wyſadzana z łamanych kamykow, lepianka, oblepa.

BLOCUS *d'une place,* ſubſt. maſc. (*lors qu'on ne l'aſſiege point dans les formes, qu'on ſe contente ſeulement d'en fermer toutes les avenuës.*) Omnium aditùum ad urbem interclusio, *Cic.* OPASANIE Fortecy kiedy ią nie w cale oblegną ále tylko wſzyſtkie paſy do niey y przyſtępy zamkną y zaſtąpią.

Faire le blocus d'une place. Arcem omni aditu intercludere. Opaſać fortecę iaką.

Il a changé le ſiegé en blocus. Ab obſidione deſtitit, ſed omnes aditus interclusit. Odmienił oblężenie ná opaſanie.

BLOIS, (*Ville nouvellement épiſcopale, & capitale du blaiſois, ſur la Loire.*) Bleſæ, *genit.* Bleſarum. BLEZA, Miaſto z nowym Biſkapſtwem głowne Bloiſkiego kraio nad Ligeris rzeką.

Qui eſt de Blois. Bleſenſis & hoc Bleſenſe. adject. Blezanin ten co ieſt z Blezy.

BLOND,

BLOND, m. (*en prononce* blon.) BLONDE, f. adject. (*Couleur entre le blanc & le roux,*) Flavus, flava, flavum. *Plin.* PŁOWY mśić między białą y rudawą frzednia, iafny.

Blond ardent, ou *roux*. Rofus. Rutilus. Fulvus, a, um. *Ter.* Żołty ainto czerwony lifowaty.

Un peu blond Subflavus, fobflava, fubflavum. *Sart.* Trochy iafny pod płowy.

Devenir blond. Flavere, (flaveo, (neut. *Colum.* Płowieć

BLONDIN, m. BLONDINE, f. (*Qui a les cheveux blonds*) Flavis capillis adolefcen. BIAŁOKUROWATY BIAŁOKUROWATA.

BLOQUER, V. act. (*Occuper les paffages à l'entour d'une ville pour l'affamer & la priver des autres fecours.*) Arcem præfidiis laterclufam tenere, act. OPASAC fortecę iaką dlá ogłodzeniá y odięciá iofayck pumocy.

BLOQUER, en termes d'Imprimerie, (*Mettre, en compofant, une Lettre de mefme épaiffeur que celle qui manque.* (Typum in alterius locum collocare, en fupponere. ZASTĄPIC terminem Drukarfkim założyć mieyfce infzą iáką literą iednakowey gruboici zamiaft tey ktorey nie ftaie.

BLOTIR, V. neut. (*qui ne fe dit qu'avec le pronom.*) comme *Se bletir, fe caher dans un lieu obfcur, fe ramaffant en petit volume.* Obfcoro loco & contracto corpore fe abjicere, *Phæ.* ZWINĄC fię w kąt bek fchować fię gdzie fkurczywfzy fię.

BLOUSE, fubft. f. (*Trou de la table d'un Billard, où l'on pouffe les billes.*) Cavum, *genit.* cavi, neut. IAMA Worek, kiefzeń dziurá w ftole bilaru kędy wpędaią gałki.

ON DIT proverbialement, *Mettre quelqu'un dans la blouſe, ou en prifon.* Aliquem in carcerem contendere, *Cic.* MOWIĄ pryflowiem Wfadzić kogo do dziury, zá miaft wfadzić go do więzieniá.

BLOUSER *une bille*, V. act. (*la pouffer, la mettre dans la blouſe.*) Globolum in cavum detrudere. WPĘDZIC gałkę wfadzić ią w iamą.

ON DIT figurément *Se blouſer*, (*Se tromper, prendre mal fes mefures.*) Allucinari, (allucinor, aris, allucinatur fum.) dep. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie, Wpaść álbo wpędzić fię w iamą omylić fię, źle fię pomiarkować.

(Terme popolaire & du difcours familier.) Termin pofpolity y potoczney mowy.

BLUET, fubft. mafc. (*Fleur bleue qui croift dans les bleds.*) Cyanus, *genit.* cyani, m. *Plin.* BŁAWATEK kwiat modry co w zbożu rośnie.

BLUETTE, fobft. f. (*Petite étincelle de feu.*) Scintilla, *gen.* fcintilla, f. *Cic.* ISKIERKA.

Il ne faut qu'une petite bluete de feu negligée pour caufer un grand incendie. Parva fcintilla neglecta excitat fæpè magnum incendium. *Cic.* NIETRZEBA tylko iedney iſkierki ogoiá zaniedbaney ná zrobienie wielkiego pożaru.

BLUTEAU, fubft. mafc. *en prononce* bluzau. (*Inftrument à féparer le fon d'avec la farine.*) Pollinarium cribram, neut. *Plin. Cic.* SITO mączane do odfianiá mąki od otrąb.

BLUTER, V. act. (*Séparer la farine d'avec le fon en la paffant par le bluteau*) Farinam incernere, (incerno, incernis, increvi, incretam.) act. *Cat.* Farinario cribro fecornere. act. *Plin.* ODSIEWAC przez fito przepofzczać mąkę od otrębow.

BOBECHE, fubft. f. (*Le trou d'un chandelier où l'on met la chandelle.*) Tabulus, i, m. RURKA, w lichtarzu do wftawianiá świecy.

BOBINE, fobft. f. (*Petit morceau de bois tourné en rond fur lequel on devide de la foye & du fil d'or & d'argent.*) Sucula, *genit.* fucula, f. *Catul.* WAŁEK drewno kawałek okrągło toczony do zwilania ledwabiu álbo nici złota álbo frebra.

BOCAGE, fubft. mafc. (*Petit Bois, ou Befquet.*) Silvula, *genit.* filvala, f. Nemus, *genit.* nemoris, n. *Colum. Cic.* GAY Gaik, mały laſek.

(Il fe dit des Bois touffus & agréables, mais de petite eftendue.) Mowi fię o lafach gęftych, y wefołych, á nie wielkich.

BOCAGE *de myrte*. Myrtetum, *genit.* myrteti, neut. *Hor.* GAY mirtowy.

Un païs rempli de bocages. Silvofa, *ou* nemorofa regio, *genit.* filvofæ, *ou* nemorofæ regionis, f. *Plin.* Kray pełny gaiow, gaiſty.

BOCAGER, m. BOCAGERE, f. (*Qui aime & qui fe plaift dans les bocages, qui habite les bocages.*) Silvofus. Nemorofus, a, um. *Liv.* Silveftris & hoc filveftre. adject. *Cic.* GAIOWY, GAIOWA, co fię kocha y ma opodobanie w gaiach, co mięſzka w gaiach.

(Il ne fe dit que dans les fictions poetiques des Nymphes Bocageres, *Nympha nemorofa.*) Nie mowi fię tylko w baykach Poetyckich o Nimfach álbo Boginiach gaiowych.

BOCAL, fubft. mafc. (*Efpece de groffe bouteille ronde qui a le col étroit & long.*) Baucalis, *genit.* baucalis, mafc. (*mot latin felon Scaliger, qui vient de l'Arabe Baucal.*) Lagena colli longitudine, *genit.* lagenæ, fœm. &c. *Phad.* BUKŁAK; Gąfior wielki okrągły a fzyią długą.

BOCCAN, *ou* BOUCAN, fubft. m. (*Mauvais lieu.*) Fornix, *genit.* fornicis, m. Lopanar, *genit.* lupanaris, n. *Plant.* Ganea, *gen* ganeæ, f. *Ter.* NIERZĄDNY Dom, podeyrzane mieyſce

BOETE, fubft. f. (*Vafe de diverfes matieres, figures & grandeurs.*) Pyxis, *genit.* pyxydis, f. *Cic.* Sitella, *genit.* æ, f. *Plaut.* PUDŁO Naczynie roźney wielkości kſztałtu y roboty.

(Ces mots Latins ne fe difent que des petites Boëtes, car pour celles qui font à peu près de la grandeur d'une Caffette, on dira *Capfa*, ou *Capfula*, æ, f.) Te ſłowa Łaciński nie mowią fię chyba o małych podełkach, bo o większych mowi fię raczey fzkatułka.

BOËTE dans l'artillerie, (*Petit mortier de fer qu'on charge de poudre jufqu'au haut & qu'on bouche avec un tampon.*) Capfula ferrea pulvere tormentario farta, æ, f. RACA terminem zbroiowni pudełko żelazne ktore oáſypnią prochem aż do wierzchu záткawfzy go czopem z wierzchu.

BOËTE en terme d'anatomie, (*L'endroit où les os font enclavez l'un dans l'autre.*) Acetabolum, *genit.* acetabuli, neut. *Plin.* Pyxidola, *genit.* pyxidulæ, f. *Cilf.* Sinus, *genit.* finûs, m. *Cilf.* PUDŁO terminem anatomiy ſtawy mieyſce w ciele gdzie kości iedna w drugą wpadaią.

BOËTE *à parfums.* Myrothecium, *genit.* myrothecii, n. *Cic.* PIŻMOWKA pudełko do wonności.

BOETIER, fubft. m. (*Petite boëte à mettre des onguens à l'ufage des Chirurgiens.*) Unguentaria pyxidola. *Plin.* SZKATUŁKA ſłoiek padełko álbo náczynie małe do maści według zażywania Cerulikow.

BOEUF, *ou prononce* BEUF, (*ou beu fans faire fonner l'f.*) fubft. m. (*Taureau qu'on a chaftré pour l'engraiffer, ou pour le rendre plus doux pour le labourage.*) Bos, *genit.* bovis, mafc. *Cic.* WOŁ, Byk oberznięty do karmienia, álbo roboty.

BEUF fe dit auffi des *Chairs coupées de cét animal.* Bubula caro, *genit.* bubulæ carnis, f. Bubula æ, f. *mis feul. Plaut.* (*ou fous-entend* caro.) WOŁ fię też mowi o fztukach mięſa, z niego porąbanych.

Un couple, ou une paire de beufs. Juga boum, *genit.* jugorum, n. plur. Para wołow, iarzmo wołow.

ON DISOIT autrefois en maniere de proverbe, *Un beuf fur la langue*, pour dire *Un orateur corrompu par argent* Bos in lingua. MOWIONO przed tym pryflowiem *Woł w gębie* zá miaſt: rzecznik przekupiony pieniądzmi.

(Ce Proverbe eft venu de ce que les Atheniens firent marquer un beuf fur leurs monnoyes.) To pryſłowie pochodzi z tąd iż Ateńczykowie bić kazali wołu ná monecie fwoiey.

ON DIT encore populairement, *Je ne luy ay dit ni œuf ni beuf*, pour fignifier *Je ne l'ay point maltraitté de paroles.* Illum non increpui ferociter. *Plaut.* MOWIĄ ieſzcze poproſtu niemowiłem mu *ani ieł áni woł*, to ieſt ſłowam mo marnego nie powiedział.

LA BOHEME, (*Grand païs d'Allemagne avec titre de Royaume dont Prague eft la capitale.*) Bohemia, *genit.* æ, f *Vel-Patercul.* CZECHY wielki kray niemiecki, z tytułem Krolestwá ktoregu Pragá ieſt głowne miaſto.

Qui eft de Boheme. Bohemus, a, um. Czech, co ieſt z Czech

Appartenant à la Boheme. Bohemicus, a, um. Czeſki należący do Czech.

BOHEME, adj. m. & f. *ou* BOHEMIEN, m. BOHEMIENNE, f. adj. (*qui fe dit de certains gueux errants, vagabonds & libertins, qui vivent de larcins & de filouteries & qui fe meflent de dire la bonne aventure.*) *Des Bohemes*, ou *des Bohemiens.* Errones, *genit.* erronum, m. plur. *Plin.* Pergraphici fycophanta, *genit.* pergraphicorum fycophantarum, m. pl. *Vlp. Plaut.* CYGAN CYGANKA, co fię mowi o niektorych hultaiach błąkaiących fię y fwywolnych ktorzy kradzieżą, y ofzukaniem żyią, y ktorzy fię w daią w wrożbę: cygani cyganki.

(Pafquer en rapporte ainfi l'origine dans fes *Recherches de la France*: Le 17. d'Aouft 1427. vinrent à Paris douze *Penanciers*, c'eft à dire *Penitens*, qui fe qualifioient Chretiens de la baffe Egypte chaffez par les Sarrafins, qui eftant venus vers le Pape confeffez leurs pechez, receurent pour pénitence d'al-

d'allet ſept ans par le monde ſans coocher en lit. Leur ſait eſtoit enviroo de 100. perſoones tant hommes que femmes & enſans. On les logea à la Chapelle, où on les alloit voir en ſoule. ils avoient les oreilles percées, où pendoit one boocle d'argent. Leurs cheveux eſtoient tres noirs & cieſpés, leurs femmes tres laides, ſorcieres, laroneſſes & diſeuſes de bonne-avanture. L'Eveſque les obligea à ſe retirer, & excommunia ceux qui leur avoient donné leurs mains à voir. Par ordonance des Eſtats d'Orleans de 1561. il ſot enjoint à tous ces impoſteurs ſous le nom de Bohemiens ou Egyptiens de vuider le Royaume à peine des galeres.) Paſkier tak o ich poiawleniu piſze w ſwoich Sladowanoiach o Francyi, Dnia 17. Sierpnia Roko 1427. przyſzło do Paryżá dwunaſtu pokotoiących, ktorzy ſię udawali ná Chrześcian niżſzego Egiptu wygnanych przez Saracenow, że puściwſzy ſię do Papieżá áby ſię wyſpowiadali grzechow ſwoich, naznaczoną mieli pokutę, áby przez ſiedm lat chodzili po świecie, w pościeli nie legaiąc, á z nimi idących było około 100 oſob tak mężczyzn iako białychgłow y dzieci. Poſtawiono ich w kapelaniy gdzie tłumem do nich chodzono dla widzenia, mieli uſzy przewiercone y wiſzącą u nich zauſznicę ledną ſrebrną. Włoſy ich były bardzo czarne y zlepione, żony ich bardzo brzydkie, Czarownice, holtayki, y wrożkę opowiadaiące. Biſkup im kazał precz wyniść, y wyklął tych co im rękę ſwoie pokazywali. przez wyrok Orleański Roku 1561. kazano wſzyſtkim tym oſzuſtom pod imieniem cyganow álbo Egipcyanow, áby uſtąpili z Kroleſtwa pod winą galerow.

BOIRE, V. act. (*Avaler quelque liqueur.*) Bibere, (bibo, bibis, bibi, bibitum.) act. acc. *Cic.* PIC, Łykać trunek iaki.

Boire de l'eau de pluie, ou de ciſterne. Collectos imbres bibere. * *De l'eau de ſource.* Bibere puteos perennes dulcis aquæ. *Horat.* Pić wodę deſzczową, álbo ſtudzienną. * Wodę kryniczną.

Boire à ſa ſoif, pour dire Ne boire que pour la neceſſité. Bibere ad ſitim depellendam. *Cic.* Pić według pragnienia, *to ieſt* niepić chyba z potrzeby.

Chacun boit à ſa ſoif & à ſa fantaiſie, (ſelon qu'il aime les grands ou les petits verres) Pro ut cuique libido eſt, ſiccat inæquales calices. *Horat.* Każdy piie według pragnienia ſwego, álbo według opodobania ſwego, álbo według myśli ſwoiey tak iako mu ſię podoba wielkiemi álbo małemi ſzklenicami.

Il boit à ſa ſoif. Sitiens bibit. *Cic.* Piie według pragnienia, co mu ſię chce.

Boire frais, Boire à la glace. Frigidum, *ou* gelidum bibere. * (*le contraire eſt* Calidum bibere, *Boire chaud.*) Pić zimno, z lodu. * *przeciwna ieſt* pić ciepło.

Boire de grands coups, ou à grands coups, Boire des raſades. Tollere grandia pocula. *Juv.* * (*le contraire eſt* Bibere hauſtibus exiguis. *Ovid.* *Boire de petits coups, ou à petits coups.*) Pić dożemi ſzklenicami álbo wielkiemi kielichami pełne wypiiać ſpełniać. * przeciwna ieſt pić małemi kieliſzkami powoli popiiać.

Boire à longs traits. Pocula trahere. *Hor.* *ou* ducere. *Prop.* Pić długo, wyciągać kielichy.

Boire du vin de la bouche, c'eſt à dire *du vin que boit le Maiſtre.* Vinum dominicum potare. Pić wino gęby Pańſkiey, ktore Pan piia.

Boire du vin pur. Merum potare. *Mart.* * (*le contraire eſt* Dilutius potare. *Plaut.*) * *Boire ſon vin trempé, y mettre de l'eau.* Pić wino ſamo przeźnię. * przeciwna ieſt pić wino rozcżynione, z wodą go miąſzać.

Qui boit du vin pur. Merobibus, a, um. *Plaut.* Winkoſz, co wino ſamo przez ſię rad piia.

Il boit du vin avec vingt fois autant d'eau. Bibit vinum addito vicies tanto aquæ. *Plin.* Piie wino dwadzieścia razy tyle wody przydawſzy.

Il ne l'a pas voulu laiſſer aller, ſans luy avoir fait boire trois coups de ſuite, ſelon leur couſtume. Eum non dimiſit tribus niſi potionibus è lege ſiccatis. *Petr.* Niechciałgo puścić aż trzy kielichy ſpełnił według zwyczaiu.

Boire juſques à ſe faire malade. Damnoſè bibere. *Horat.* Pić aż do ſzkodzenia zdrowiu.

Boire plus qu'il ne faut. Invitare ſe pluſculum. *Plaut.* Pić nád to co trzeba.

Boire tout un jour, ou Paſſer tout un jour à boire. Totum potare diem. *Cic.* Pić cały dzień, dzień cały ná piiatyce ſtrawić.

Bien boire, Boire ſec. Egregiè bibere. *Plaut.* *Liv.* Pić dobrze, pić ná ſucho.

Lors qu'il a bien beu & mangé. Ubi multo cibo & potione eſt completus. *Cic.* Gdy ſię dobrze nápiie y náie.

Boire à l'Allemande, Boire comme un trou. Pergræcari, (pergræcor, pergræcaris, pergræcatus ſum.) dep. *Plaut.* Pić iák Niemiec, lać w ſiebie iák w doł, *iák w beczkę.*

Bois ſi tu veux boire. Bibe ſi bibis. *Plaut.* Piyże máſzli pić

Qui a bien beu & bien dormi. Vini & ſomni benignus. Ten co ſię dobrze napił, y wyſpał.

Il ne fait que boire & manger, comme ces animaux qu'on engraiſſe, ſans ſe ſoucier de rien. Vino & cibis ſe ingurgitat, ut animalia quæ ſaginantur, nihil præterea curans. Tylko piie, á ie iáko te bydlęta ktore ſą w karmniku o niczym więcey niemyśląc.

Cette femme boit beaucoup & boit pur. Eſt multibiba illa mulier & merobiba. *Plaut.* Ta niewiaſta piie y mocno y ſamo przez ſię wino.

Combien avons-nous bû de coups, ou de verres? Quot cyathos bibimus? *Plaut.* Wieleżeśmy ſzklenic wypili álbo wiele czary.

Nous bûmes tout noſtre ſoû du vin de Falerne, ou Nous en bumes tant qu'à des noces, (comme l'on parle vulgairement.) Vino Falerno inundamur. *Petr.* Opiliśmy ſię po dziorki wina Feleruo, álbo tákeśmy pili iák nágodach, iáko poſpolicie mowią.

BOIRE *à quelqu'un, ou à ſa ſanté.* Alicui propinare, neut. *Cic.* PIC do kogo, álbo zá zdrowie iego.

Je bois à voſtre ſanté & à celle de mes amis, ou ſimplement, *A voſtre ſanté, à celle de mes amis.* Tibi propino & amicis. *Cic.* Piię ná zdrowie twoie, y zá zdrowie moich przyiaciół. *álbo poproſtu:* Zá zdrowie twoie, y przyiaciół moich.

Boire enſemble. Simul potare, *ou* combibere *Cic.* *Plin.* Pić z ſobą ſpolnie.

Qui boivent enſemble. Compotores. Społpiiący z ſobą.

Qui boit bien, bon Beuveur, Biberon. Potator acer, *genit.* acris potatoris, m. *Hor.* Tęgo dobrze piie, Piiak dobry, Opoy

Qui a bien beu, qui eſt plein de vin. Madidus. *Plaut.* Vinolentus. *Cic.* Temulentus. *Ter.* Potolentus, a, um. *Stat.* Co ſię dobrze nápił, opiły.

DONNER, *Préſenter, ou Verſer à boire à quelqu'un.* Adminiſtrare alicui pocula. act. *Cic.* DAC, podáć, nalewać komu pić,

Qui donne, ou qui verſe à boire, (*Echanſon.*) Pocillator, *genit.* pocillatoris, m. *Plin.* * *Qui preſente à boire chez le Roy, Chef de Gobelet.* Qui ſtat Regi ad cyathum. Podczaſzy od nálewania y podawania napoiu. * Ten co o Krola podaie pić ſtarſzy od czaſzy.

ALLER BOIRE. Ire potum, *ou* potatum. POYSC ſię náplć

Lors qu'il a gagné cinq ſols, il les va boire au cabaret. Quinque aſſibus ditatus ſe in ganeam potaturus immergit. Iak tylko zarobi pięć halerzy zaraz idzie ie przepić w karczmie

Emmener quelqu'un boire. Abducere aliquem potatum. *Ter.* Prowadzić kogo ná piiatykę.

S'échauffer à boire. Vino incaleſcere, n. *Liv.* Zagrzać ſobie głowę piiąc.

Faire boire à quelq'un de grands coups. Poſcere aliquem majoribus poculis. *Cicer.* Przywieść kogo áby pił wielkiemi kielichami.

Il a plus beu que de couſtume. Largiore vino eſt uſus. *Liv.* Pił więcey nad zwyczay.

BOIRE *le vin du marché, (Couſtume pratiquée parmi le peuple, de ne faire aucun marché ſans aller boire enſuite)* Redemtionem alicujus operis potatione certam facere. PIC litkop, álbo targ przepić, zwyczay wprowadzony między poſpolſtwem, że żadnego targo nię uczynią żeby ſię po nim nápić niemieli.

Donner quelque choſe pour boire à un valet qui nous apporte quelque preſent, ou qui nous a rendu quelque ſervice. Pro dono (*ou* pro operâ præſtitâ) erogare ſervo aliquid in vinum. Dać ná piwo czełekowi lákiemo ktory nám co przyniosł, álbo w czym oſłożył.

FAIRE BOIRE, ou *Mener boire le bétail.* Animalia adaquari, (adaquor, adaquaris, adaquatus ſum.) depon. *Saluſt.* PROWADZIC do wody dla napoienia bydlęta iákie.

Diſputer à qui boira le mieux. Certare mero. *Hor.* Pić o lepſzą.

ON DIT poëtiquement *Boire le nectar,* pour dire *Eſtre au rang des Dieux, Eſtre aſſis à leur table.* Epulis Divûm accombere. *Virg.* * *Boire le Styx, le Cocyte,* pour dire *Eſtre mort, Aller au royaume de Pluton.* Stygiam innare paludem. *Virg.*

MO-

MOWIĄ według wierszopisów Napawać się nektarem, *to iest:* Być policzonym między Bogi zásiadać do stołu z niemi. *Pić z Stygu, z kocytu, to iest:* Być umarłym, poyść do Kraiu Plutonowego.

La Parque noire au Styx l'a mené boire, pour dire *Il est mort.* E vivis abiit. *Cic.* Parka żałobna poprowadziła go nápoić do Styga, *to iest:* umarł.

ON DIT figurément, *Boire le calice jusques à la lie, Souffrir avec patience tous les opprobres imaginables.* Siccare calices opprobriorum. MOWIĄ niewłaśnie, Spełniać kielich aż do szczętu, znosić cierpliwie wszelkie obelgi wieczne.

Boire un affront. Sorbere, *ou* haurire contumeliam. Spełnić połknąć hańbę iáką.

ON DIT encore figurément, *Le papier boit.* Charta est bibula. *Plin.* MOWIĄ ieszcze niewłaśnie papier piie, to iest przebiia.

Les arbres boivent l'eau qu'on leur a versée au pied. Arbores potant aquam, quam infudimus. *Plin.* Drzewa wodę ciągną w siebie, którą ie od dołu polewaią.

La laine bois la teinture pendant cinq heures. Quinis lana potat horis saniem ac colorem. *Plin.* Wełna farbę w siebie ciągnie przez pięć godzin.

BOIRE se dit proverbialement, *Tu as fait la faute, c'est à toy à la boire.* Tu-te hoc intristi, tibi omne est exedendum. PIC mowi się przysłowiem, Twś piwa, náwarzył wypiyże go

BOIRE, subst. masc. (*Boisson.*) Potus, *genit.* potûs, masc. Potio, *genit* potitionis f. *Cic.* NAPOY, Piwo, trunek.

Il est si attaché à l'estude qu'il en perd le boire & le manger. Ita attendit, ut oblivisceatur cibi & potûs. *Tacit.* Tak iest przywiązany, do nauk że zápomina ieść y pić.

Il a toute honte beuë, il a passé par devant l'huis d'un paticier. Est frontis expudoratæ. *Petr.* Bez wstydu wstyd wszelki utracił, przeszedł przez podwoie pasztetnika.

(Parlant d'un homme sans honneur, qui se moque de tous les reproches qu'on luy peut faire. Ce Proverbe vient de ce que les Patissiers tenoient autrefois cabarets sur le derriere de leur logis, où ceux qui avoient quelque pudeur entroient par une porte secrette; & quand un debouché y entroit par la boutique, on disoit qu'*Il avoit toute honte beuë.*) Mowiąc o człowieku bez poczciwości, który za nic sobie ma wszystko co mu tylko mowią. To przysłowie pochodzi stąd że Pasztetnicy trzymali przed tym szynk na tyle u siebie, gdzie ci co iaki wstyd mieli wchodzili drzwiami skrytemi, á kiedy iáki nierządnik prosto przez drzwi wchodził tedy o nim mowiono *że wszystek wstyd stracił.*

BOIS, subst. masc. (*Forest.*) Silva, *æ. Cic.* BOR, Las.

Bois consacré à quelque ancienne Divinité, Un bouquet de bois. Lucus, *genit.* luci, m. *Cic.* Las Gay poświęcony iakiemu Bożyszczu dawnych gęstwina gaiowizna.

Petit bois. Silvula, *genit.* silvulæ, f. *Cic.* Lasek.

Bois de haute futaye. Alta & excelsa silva. **Bois taillis qu'on coupe de temps en temps.* Cædua silva, *genit.* cæduæ silvæ, f. *Colum.* Las o wielkich drzewach wysoko wyrosłych. *Las obcinany, ktory obcinaią czasami.

Qui est couvert de bois. Nemorosus. Silvosus. Saltuosus, a, um. *Colum. Liv.* Okryty, otoczony lasami, gaisty.

Montagnes couvertes de bois. Montes vestiti atque silvestres, m. pl. *Cic.* Gory okryte lasami.

Qui aime les bois, les forests. Silvaticus, a, um. *Plin.* Silvestris & hoc silvestre. *Cic.* Kochaiący się w borach, w lasach, leśny, Lasota.

BOIS, (*qu'on coupe dans les forests pour se chauffer.* Lignum, *genit.* ligni, n. *Cic.* Drzewo ścinane w lesiech ná opał.

Bois de quartier, (qu'on fend par quartiers. Lignum fissum, *ou* fissile. *n. Virg.* Drzewo łupane ná części.

Bois flotté, (Celuy qu'on amene par trains sur les rivieres) Lignum ratibus per flumina advectum. **Bois de chesne.* Quercicum lignum. **Bois pelard, (dont on a enlevé l'écorce pour faire du tan.)* Lignum decorticatum. **Bois de charme.* Lignum carpineum. **Bois de hestre.* Fageum lignum. **Bois de bouleau.* Lignum betulæ. Drzewo wodą spuszczane tratwami, álbo gleniami. *Drzewo dębowe. *Drzewo ze skury odarte którego skórę a dięto ná trocinę. *Drzewo grabowe. *Drzewo bukowe. *Drzewo brzozowe.

Mettre du bois au feu. Reponere ligna super foco. *Horat.* Włożyć drew ná ogień.

Couper, ou fendre du bois pour mettre au feu. Conficere ligna ad fornacem. *Cat.* Rąbać łupać drwa ná ogień.

Aller faire provision de bois, Aller au bois (pour une armée. Ire lignatum. *Cæs.* Iść postarać się o drwa, iść nádrwa dla woyska.

Celuy qui va à la provision du bois. Lignator, *genit.* lignatoris, m. *Liv.* Ten co ná drwa idzie drewnicay

La provision de bois. Lignatio, *genit.* lignationis, fœm. *Cæs.* Drew sprowadzenie.

DE BOIS, (*Fait de bois.*) Ligneus, lignea, ligneum. *Cic.* DREWNIANY z drzewa zrobiony.

Une figure de bois. Signum, *ou* simulacrum ligneum. *Cic. Ovid.* Osoba posąg drewniany.

Petit pont de bois. Ponticulus ligneus masc. *Cic.* Sublicius pons, m. *Liv.* Mostek drewniany na palach drewnianych.

Voye de bois. Lignorum vehis, *ou* vehes, *gen.* vehis, f. *Plin.* Fura drew.

Pile de bois. Lignorum strues, *genit.* struis, f. *Plin.* Kupa drew.

BOIS *de charpente, (qui sert à bastir.)* Materia, *genit.* materiæ, f. DRZEWO rznięte obrabiane budowne.

Du bois qui resiste à la pourriture. Incorrupta contra omnia vitia materia. *Plin.* Drzewo nieskażytelne co wszelkiemu się przeciwi zepsowaniu.

Une maison faite de meschans bois. Ædes malè materiatæ. *Cic.* Domostwo z ladaiakiego drzewa stawiane.

Aller faire provision de bois de charpente. Ire materiatum. *Cæs.* Starać się o drzewo do budowania rznięte.

Faire provision de bois de charpente. Materiari, (materior, aris, materiatus sum.) dep. *Cæs.* Sprowádzić drzewa ná budowanie

Bois mis en œuvre, ou travaillé. Lignum dolatum, *n. Juv.* Drzewo obrabiane.

BOIS *de lit, (un Chalit)* Lectus ligneus, *genit* lecti lignei, m. *(Lectus in citreis. *Pers. Bois de lit d'un certain arbre de Libye.* ŁOZKO drzewiane. *Łożko z pewnego drzewa Libiyskiego.

BOIS dans les manieres suivantes proverbiales. *Il verra de quel bois je me chauffe,* pour dire *Je le bastonneray du bois que j'ay à mon feu, (Lors qu'on menace quelqu'un.* Mulcabo illum fustibus. *Cic.* DRZEWO w sposobach następuiących przysłowia, *Obaczy iakiemi drwami u mnie palą,* to iest: Obiię go głownią drzewa które się o mnie pali, kiedy kto komu odkazuie.

Vous ne sçavez pas de quel bois je me chauffe, c'est à dire *comment j'agit.* Qui sim, ignoras. Qualis homo sim, nescis. *Ter. Nie wiesz iákiemi drwami u mnie palą,* to iest: iák sobie poczynam.

ON DIT en ce mesme sens, *Charger un homme de bois, Luy donner sa provision de bois, Le charger de coups de bastons.* Onerare aliquem fustibus. *Plaut.* MOWIĄ w tymże znaczeniu obłożyć kogo drewnem Dobrzemu drew oddać, Kiymi go zbić.

ON DIT, *Un homme est du bois dont on fait les vieilles, Il est de tous bons accords, Il est complaisant.* Homo omnium horarum, *ou* horarum. *Hor.* MOWIĄ ten człowiek iest z tego drzewa z którego lutnie robią, to iest zgodliwy do wszystkiego, przyiemny da się zażyć do wszystkiego.

ON DIT bassement (*d'un visage pasle & defait*) *C'est un visage de bois flotté.* Cadaverosa facies, f. *Plaut.* MOWIĄ podło o twarz bladey y mizerney, Twarz iák drzewo w tratwach

ON DIT en termes de venerie, *Un bois de cerf,* ou *Corne de cerf.* Cervina corona, n. plur. *Var.* MOWIĄ terminem myśliwskim drzewo ieleńie, álbo rogi ielenie.

C'EST *porter du bois dans la forest, que de vouloir augmenter le nombre des Poëtes.* Non ferae ligna insanus in silvam, si velle implere Poëtarum catervas. *Hor.* JEST to Drwa do lasa wnaić, liczby Wierszopisów przyczyniać.

BOIS-LE-DUC, ou BOLDUC, *)Ville des Païs-Bas dans le Brabant.)* Silva-ducis, *genit.* Silvæ ducis, f. BOLDUK Miasto niższych Niemiec w Brabantskim.

BOISER, V. *act.* (*Couvrir de bois, revestir de menuiserie.*) Ligno, *ou* materiâ vestire, *ou* incrustare, act. acc. *Cic. Var.* DRZEWEM powlec, stolarską robotą co przybrać.

BOISSEAU, subst. masc. (*Sorte de mesure pour le grain & la farine &c.*) Modius, *genit.* modii, m. *Cic.* KORZEC miara pewna ná ziarno mąkę &c.

Demi-boisseau. Semi-modius, *genit.* semi-modii, m. *Colum.* Połkorce połmiary.

Un boisseau & demi. Sesqui-modius, *genit.* sesqui-modii, m. *Cic.* Połtora korca połtory miary.

Qui tient un boisseau, ou Qui est d'un boisseau. Modialis & bue

hoc modiale, adiect. *Plaut.* Korcowy co korzec w sobie trzyma

BOISSELIER, subst. masc. (*Artisan qui fait & qui vend des boisseaux, des seaux & des soufflets.*) Artifex modialis. BĘDNARZ co robi y przedaie korce, konwie, szafliki, miechy.

BOISSON, subst. f. (*Ce qui est propre à boire.*) Potio, genit. potionis, f. Potos, *genit.* potû, m. *Cic.* NAPOY trunek co pić można.

BOITE, subst. f. (*La saison où le vin est bon à boire.*) comme *Ce vin est dans sa boite, Il est bon à boire maintenant.* Nunc potui aptum est hoc vinum. *(*Il n'est pas encore dans sa boite.* Nondum maturum est hoc vinum.) DO picia czas kiedy wino iuż iest do picia dobre, iáko: to wino da się pić iest do picia dobre teraz. *Nie iest ieszcze dobre do picia.

BOITEMENT, subst. masc. (*L'action de boiter, ou démarche d'un boiteux.*) Claudicatio, *genit.* claudicationis, f. *Cic.* KULAWIENIE, chromanie, chod kulawego.

BOITER, V. n. (*Clocher, ne marcher pas droit.*) Claudicare, (claudico, claudicas, claudicavi, claudicatum.) n. *Cic.* CHROMAC kulawieć nie prosto chodzić.

Il boite de sa blessure. Ex vulnere claudicat. *Cic.* Chromieie od rany swego.

Faire boiter. Afferre claudicationem. (dat.) *Colum.* Chromym uczynić.

BOITEUX, m. BOITEUSE, f. adject. (*Qui boite.*) Claudus, clauda, claudum *Cic.* CHROMY kulawy.

M. D'ABLANCOURT a dit au figuré, *Un esprit boiteux.* Claudum ingenium, n. Ingenium non rectum, n. ABLANKUR w oie własnym rozumieniu powiedział umysł náchramaiący.

ON DIT proverbialement *Attendre le boiteux, Attendre l'occasion & la fortune,* (*qui vient toujours tard & lentement comme les boiteux.* Lentám fortunam præstolari. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem czekać ná kulawego, Czekać sposobności y szczęścia ktore záwsze nierychło przychodzi iáko kulawy

BOL, ou BOLUS, subst. masc. terme de Médicine. (*Médicament preparé qui se prend en bol.* Bolus, *genit.* boli, m. *Ter.* KĄSEK Lekarstwa przygotowanie ktore się w kawałkach bierze, *Morsalka.*

BOL-D'ARMENIE, (*Terre medicinale qui vient d'Armenie.*) Rubrica Sinopica, *genit.* rubricæ Sinopicæ, f. KĄSEK Ormiański, Ziemia lekarska pochodząca z Ormiańskiego kraiu (On s'en sert utilement dans les crachemens de sang, contre les venins, pour la dissenterie, pour les rhumes, les catarres, & les ulceres de la bouche. On le tire de certaines cavernes de Cappadoce, & on l'apporte en la ville de Sinope, d'où il a pris son nom.) Záżywáią iey pożytecznie w charchaniu krwią, przeciwko truciznom, ná biegunki, ná katary, ná pryszcze y rany w uściech. Biorą ią z pewnych iáskiń Kappadocyi, y przynoszą do miasta Synopu, skąd też ma náswisko

BOLENA, (*Ville d'Achaïe dans le Peloponnese*) Bolenæ Boienarum, f. plur. BOLENA Miasto Achaiy w Peloponezie.

BOLOGNE *la Grasse,* (*Ville d'Italie dans l'Estat Ecclesiastique avec Archevesché & Université.*) Bononia, *genit.* Bononiæ, f. BONONIA Tłosta, Miasto Włoskie w Państwie Kościelnym z Arcybiskupstwem y Akademią.

Qui est de Bologne la Grasse. Bononiensis & hoc Bononiense, adject. BONONSKI, co iest z Bononiy tłustey.

BOLOGNE, ou BOULOGNE *sur Mer près de la Lyane,* (*Ville Episcopale de Picardie.*) Bononia, ou Bolonia ad mare, *genit.* æ, f. Bononia álbo BULONIA ná morzu blisko Lygony, Miasto Biskupie Pikardyi.

BOLONNOIS, m. BOLONNOISE, f. (*Qui est de Bologne*) Bononiensis & hoc Bononiense. BONONCZYK, BONONKA co iest z bononiy.

Le BOLONNOIS, **ou le* BOULONNOIS. Bononiensis ager, *genit.* Bononiensis agri, m. Bonoński Powiat, Kray.

BOLSENA, (*Ville d'Italie dans la Toscane, elle est aujourd'huy du patrimoine de S. Pierre.*) Vulsinium, *genit.* Volsinii, neut. BOLSENA Miasto Włoskie w Etruryi dziś należy do dziedzictwa Piotra świętego.

BOMBANCE, subst. f. vieux mot & populaire qui signifie *Grand'chere.* *Lautæ epulæ, *genit.* lautarum epularum, f. pl. *Plaut.* BUCZNO słowo stare y pospolite znaczące ocztę wielką

Faire bombance. Lautè epulari. Saliarem in modum epulari. *Cic.* (c'est-à-dire *comme les Saliens, Prestres de Mars.*) Żyć bogato huynie ocztno się częstować to iest iáko Saliowie Kapłani Marsa.

BOMBARDER *une Ville,* V. act. (*Jetter des bombes dans une place, pour la brûler & détruire ses édifices.*) Urbem glandibus ferventibus verberare. act. BOMBARDOWAC, Miasto iákie, Bomby rzucać do miasta iákiego, dla palenia go y psowania domow w nim.

BOMBE, subst. f. (*Grosse grenade de fer aigre, remplie de ferrailles & de poudre à canon.*) Glans ignita, ou fervens. BOMBA Wielka kula z żelaza prostego pełna żelazcow y prochu (On la tire dans un mortier de fonte, & elle enflamme l'endroit où elle tombe & fait de grands desordres en s'écartant) Puszczáią ią z możdzerza lanego, zápala to mieysce gdzie pada, á wielkie szkody czyni rozlatuiąc się.

BOMMEI, (*Place forte du Duché de Gueldres, qui donne son nom à l'Isle de Bommel que forme la Meuse & le Vahal*) *César l'appelle* Insula Batavorum, *genit.* Insulæ Batavorum, f. BOMMEI. Forteca Xięstwa Gueldryi ktora Imię daie Wyspie Bommel ktorą czyni Mozella y Wahal.

BON, m. BONNE, f. adject. (*Qui se dit premierement & éminemment de Dieu.*) Bonus, bona, bonum. *Cic.* DOBRY, DOBRA, co się mowi náypierwey y nádewszystko o Bogo.

Il n'y a que Dieu qui soit bon. Deus solus bonus est. Niemasz tylko Bog iedem dobry.

BON se dit *à l'égard des créatures spirituelles, de ce qui perfectionne leur nature, & qui leur acquiert l'estime des hommes: en ce sens il est opposé à Mauvais.*) *Bon ange.* Bonus angelus. **Mauvais ange.* Malus angelus. **Bon genie.* Bonus genius. **Mauvais genie.* Malus genius. DOBRE mowi się o stworzeniach duchownych o tym co ich odoskonala przyrodzenie, y przysłużcie im powagę u ludzi, w tym rozumieniu przeciwna iest temu co iest złe. Dobry Anioł. *Zły Anioł. *Dobry umysł. *Zły umysł álbo geniusz.

BON se dit aussi (*des Estres corporels, soit hommes, soit animaux, plantes, mineraux & mesme de tout ce qui resulte de l'art.*) *Bon garçon.* Bonus adolescens. **Bon cheval.* Bonus equus. **Bon vin.* Bonum vinum. Vinum bonæ notæ. *Colum.* *Bon pain.* Bonus panis. DOBRY mowi się też o Istnościach cielesnych czyli to ludziách, czyli zwierzętach, drzewach, kruszcach, náwet wszystkim co od ręki ludzkiey y kunsztu pochodzi. *Dobry młodzieniec. *Dobry koń. *Dobre wino. *Dobry chleb.

(Généralement parlant ce mot peut servir d'épithete à tous les substantifs de la Langue.) Ogolnie to słowo służyć może za słowo przydatne do wszystkich istotnych tákiego ięzyka.

BON, (*rare, excellent.*) Bonus. Excellens. Eximius. Egregius, a, um *Cic.* **Un bon esprit.* Bonum, ou excellens ingenium. Vena ingenii benigna. *Ter.* **Bon argent.* Bonus, ou probus nummus *Cic. Plaut.* Argentum probum. *Liv.* **Bonne voix.* *Bonne mémoire.* Bona vox, Bona memoria. *Quint. Cic.* **Bonne nature, Bon temperament.* Natura bona. *Ter.* **Bonne réputation.* Bonum nomen. *Cic.* **Bon courage.* Bonus animus. *Plaut.* DOBRY wyborny wyśmienity. *Wyborny dowcip. *Dobre pieniądze srebro. *Głos dobry, Dobra pamięć. *Dobre przyrodzenie. Dobre pomiarkowanie. *Dobra sława. *Dobre serce.

Un fort bon homme. Multùm, ou valdè bonus vir. *Cic.* **Bon air.* Bonum cœlum. *Catul.* **Bonne couleur.* Bonus color. *Var.* **Bonne cause* Bona causa. *Cic.* Bardzo dobry człowiek. *Dobre zdrowe powietrze. *Dobrá cerá. *Dobrá sprawá.

BON est quelque fois relatif aux choses à quoi il peut servir, (*Propre, utile, avantageux.*) Bonus, a, um, Utilis & hoc utile, Idoneus, idonea, idoneum. DOBRY ma się czasem do rzeczy do ktorych służyć może, zdać się, y być pożytecznym.

Il n'est bon à rien. Ad nullam rem est utilis. *Cic.* * *Il n'est bon ni pour le conseil, ni pour l'execution.* Nec consilio, nec manu valet. Do niczego nie iest dobry, nie zdá się. *Do niczego, ani do rady, áni do wykonania áni go spytać áni mu zlecić.

Ces eaux sont bonnes pour les yeux. Aquæ illæ oculis sunt salubres. *Plin.* Wody te są zdrowe ná oczy.

Le pavot est bon pour faire dormir. Somno aptum est papaver. *Cels.* Mak iest dobry ná sen.

Cette fleur est bonne à teindre les habits. Idoneus tingendis vestibus flos. *Plin.* Ten kwiat iest dobry do farbowania sukien.

Cette herbe est bonne pour la veuë. Ad habendos oculos facit hæc herba. *Plin.* To Ziele iest dobre ná wzrok.

Cela est fort bon à l'estomac, ou pour l'estomac. Stomacho admodum prodest. *Plin.* To iest bardzo dobre ná żołądek, álbo dlá żołądká.

Ce

Ce poisson n'est pas bon à manger. Hic piscis adcibos, ou cibis non admittitur. *Plin.* Ta rybá nie iest dobrá do iedzenia.

Cette fontaine est bonne pour le cerveau. Finis utilis fons infirmo capiti. *Horat.* Ta krynicá iest dobra ná mozg, ná głowę.

Vn poisson frais est bon de quelque façon que vous l'accommodiez, soit à l'étuvée, soit rosti. Piscis recens, quoqun pacto condias, sive patinarium sive assum, habet suavitatem. *Plaut.* Rybá świeżá dobrá iest iak tylko ią nagotuiesz, czyli dusono czy pieczono.

Son vin de Falerne m'a semblé toûjours assez bon pour une hostellerie. Ejus Falernum mibi semper visum est idoneum diversorio. *Cic.* Iego wino Falerńskie zdało mi się zawsze dość dobrę ná karczmę.

Cela est bon contre la retention d'urine, ou pour la retention. Hoc facit ad difficultatem urinæ. *Plin.* To iest dobre na zatrzymanie moczu, od zatrzymaniá moczu.

Bon, ou propre à la guerre. Bonus bello. *Liv.* Dobry sposobny do woyny.

Si je vous suis bon à quelque chose, servez vous de moy. Si quâ in re opera mea tibi utilis esse potest, utere. *Plaut.* Ieżeli ńć się zdam ná co, zażyi usługi moiey.

BON, (*Favorable, heureux.*) Bonus. Secundus. Bonus, a, um. Felix *genit.* felicis. *Cic.* DOBRY, Sprzyiaiący szczęśliwy.

Naviger par un bon vent. Ire vento secundo *Horat.* Secundante vento ire. *Tacit.* Płynąć dobrym wiatrem.

Vn bon succès, Succès heureux, favorable. Felix exitus, *genit.* felicis exitûs, *Horat.* Dobre, szczęśliwe powodzenie.

Bonne-aventure, subst. fœm. (*Rencontre heureuse, favorable*) Felix casus, *genit.* felicis casûs, m. Fortuna felix f. *Cic.* Dobry czas, szczęśliwy trafunek, sprzyiaiący moment.

ON APPELLE, *Dire la bonne-aventure à quelqu'un, (quand par l'inspection des lignes de la main on luy pronostique ses bonnes ou mauvaises fortunes.)* Ex signis manû portendere alicui prospera vel improspera. NAZYWAIĄ dobrą wróżkę komu powiedzieć kiedy z weyrzeniá ná linie ręki wieszczą mu o dobrych álbo złych przygodách iego.

BONNE *année*, (*Année fertile, heureuse.*) Annus felix, *Ov.* Lætus & ferax annus. *Liv.* DOBRY rok, Rok żyzny szczęśliwy.

A LA BONNE *heure*, (*Heureusement.*) Bonis avibus. *abl.* *(la contraire est,* Malis avibus. *Liv.* *A la malheure, Malheureusement.* W DOBRY czas szczęśliwie. *przeciwná iest: w zły czas, nieszczęśliwie.

Cette expression latine est dire de la coustume qu'avoient les Romains de ne rien faire qu'ils n'eussent consulté le vol des oiseaux.) To wyrażenie łacińskie mowi się od zwyczaiu ktory mieli Rzymianie nic nie zaczynać áżby się poradzili lotu ptakow.

BON se dit encore (*de ce qui est franc & sincere.*) Bonus. Sincerus, a, um. (*au Comparatif* Sincerior & hoc sincerius. *Mart.* DOBRY mowi się ieszcze o tym co iest prawdziwe, y szczere.

C'est un bon homme. Homo rectus & naturâ simplex. *Cic.* Dobrego szczerego sercá człowiek.

Faire, ou dire quelque chose à la bonne foy. Bono animo aliquid facere, *ou* dicere. *Plaut.* Czynić albo mowić co dobrym sercem.

Vne bonne conscience. Conscientiá bonâ. *Tacit.* Dobre sumienie.

Celuy-là est bon qui ne se repent point de l'estre par les actions qu'il fait d'un homme de bien & d'un bon naturel. Is probus est quem haud pœnitet quod probus sit & frugis bonæ. *Plaut.* Ten iest dobry, ktoremu nie żal być dobrym, przez sprawy ktore czyni poczciwego człeká, y dobrego umysłu.

ON LE DIT aussi (*de l'habileté.*) comme *C'est une bonne teste, un bon esprit, un bon sens.* Est ingenio bono. *Ter.* Est ipsi sensus peracer. Benè sensetus est. MOWIĄ toż samo o sposobności y poiętności, iako: dobrá głowá, dobry rozum, dobry zmysł, rozeznanie.

BON est souvent augmentatif en bien & en mal. *Vn bon drole, Vn bon drille, Vn bon compagnon, Vn bon éveillé, Vne bonne piece, Vn bon vivant,* pour dire *Vn homme qui aime la joye, la compagnie, qui n'est pas ennemi du plaisir, qui est commode & de tous bons accords.* Omnium lætitiam, omnium voluptatum, & omnium horarû homo. DOBRY, znaczy często większe wyrażenie w złym álbo dobrym. Drobry chłopcá wesoły, Kompanista dobry hulaká, *za miast:* Człowiek kochaiący się w uciechach, W posiedzeniach, ktory nie iest przeciwny krotofilom, ktory się da pociągnąć do wszystkiego y zażyć.

Vn bon fripon, on se sert de *Insignis nebulo*, genit. *insignis nebulonis*, m. *Cic.* Wierutny łotr.

Vn bon scélerat. Homo nequam. Homo nequissimus, Scelus, n. (*seul.*) *Plaut.* **Vn bon gueux.* Alpha penulatorum. *Mar* Hultay doskonały niecnotá. *Nic poczciwego.

Vne bonne peste. Pestis ac pernicies, f. *Cic.* Powietrze zarazá zguba.

BON-AIR, subst. masc. (*Bonne grace, bonne mine, maniere agréable d'agir & de s'habiller.* Elegantia, *genit.* elegantiæ, f. *Cic.* DOBRA postawá przyiemność udatność osoby przystoyność w sprawach y stroiach.

BON-BON, sub. m. terme enfantin, (*Friandises, qu'on donne aux petits enfans pour leur faire apprendre quelque chose, ou pour les appaiser.*) Cupedia, *genit.* cupediæ, f. Cupedia, *genit.* cupediorû, n. pl. *Cic.* DOBRE, Ca Ca, łakotki ktore daią dzieciom dla zachęceniá ich aby się czego nauczyły, álbo żeby ich ukoić.

Comme les maistres, qui veulent apprendre à lire aux enfans, leur donnent des bons-bons Ut blandi doctores dant pueris crustula, ut elementa prima velit discere. *Horat.* Iako nauczyciele ktory chcąc dzieci nauczyć czytać daią im łakotki.

COURIR *le bon bord*, c'est en terme de marine, *Pirater*, Piraticá exercere, *ou* facere. *Cic.* MAIACZYC sobie w naylepszą, to iest terminem żeglarskim rozbiiać koło brzegow.

(On le dit aussi des femmes publiques, qui frequentent les mauvais lieux, *Nequam facere* Petr.) Mowię toż o niewiastach iawnych ktore biegaią ná mieysca złe.

BONNE-BOUCHE, subst. f. au propre, (*La bonté de l'haleine qu'on se procure en mangeant quelque chose d'oderiférant.*) Comendatio halitûs, *genit.* commendationis halitûs, masc. ODDECH zdrowy, dobry, ktory sobie kto sprawuie iedząc co pachnącego.

L'anis fait bonne bouche. Anisum commendat halitum *Plin.* Anyż sprawuie oddech dobry.

BONNE-BOUCHE, au figuré, (*Les choses qu'on reserve en dernier lieu.*) comme. SMACZNY kąsek ktory ná ostatek nachowuią.

Il a gardé, ou *reservé cette nouvelle pour la bonne bouche, pour réiouir & pour faire plaisir.* Voluptatis faciendæ causâ) hunc nuntium reservavit. Tę nowinę zatrzymał ná ostatek áby ucieszył y ukontentował.

BONNE-GRACE, subst. f. (*Agrément d'une personne qui a bonne mine, ou bonne-facon.*) Elegantia, *genit.* elegantiæ, f. *Cic.* Venustas, dignitas, atis, f. *Cic.* PIĘKNOSC grzeczność, składność iakiey osoby ktorá má weyrzenie wdzięczne, y skład piękny.

Il a bonne-grace à cheval. Insidet equo eleganter. *Liv.* **Accompagner une chose de bonne grace & de politesse.* Exornare aliquid gratiâ & venere. *Quint.* Pięknie ná koniu siedzi. *Przydać łączyć do iakiey rzeczy grzeczność, álbo przyiemność.

BONNES-GRACES au plurier: (*L'amitié & la bienveillance de quelqu'un.*) comme *Je me recommande à vos bonnes graces, (Je vous demande la continuation de vostre bienveillance.)* Copio tuam gratiam. Peto tuam gratiam. *Plaut.* ŁASKA przyiaźń życzliwość czyiá, iako: oddaię się łasce, proszę o dalszą życzliwość.

Mettre quelqu'un dans les bonnes-graces d'un autre. Ponere aliquem in gratiam apud alterum. *Cic.* **Négliger les bonnes-graces d'une personne.* Negligere gratiam alicujus, *Plaut.* **Acquerir, gagner les bonnes-graces de quelqu'un.* Conciliare alicujus gratiam sibi. *Cic.* **Recevoir dans ses bonnes-graces.* Recipere in gratiam. *Cic.* **Entretenir les bonnes-graces d'une personne.* Retinere alicujus gratiam. *Cic.* Wprowadzić kogo, wprawić go w łaskę czyią. *Niedbać, nie stać o łaskę czyią. *Pozyskać z iednać sobie łaskę u kogo. *Przyiąć przypuścić do łaski swoiey. *Utrzymywać się w łasce czyiey.

ON DIT aussi, *Vous avez bonne-grace de vous mêler de cette affaire! (tant dans le sérieux, que dans l'ironie.)* Lepidum sanè caput, qui te huic rei admisceat! *Ter.* MOWIĄ: właśnie ci przystoyno mięszać się do tego! *tak do prawdy mowięc, iako y żartem.*

BONNE-FORTUNE, subst. f. (*se dit non seulement de l'élévation de quelqu'un en biens & en honneurs, mais aussi des rencontres favorables & avantageuses qui arrivent dans la vie.*) Prospera, *ou* secunda fortuna, *genit.* prospera, *ou* secundæ fortunæ,

tunæ,f.*C'eſt un homme à bonnes-fortunes.Bonorum fortunarum homo. DOBRE ſzczęście mowi ſię, nie tylko o podwyżſzeniu czyim na fortunie y honorze, ále też o przygodach wesołych y pożytecznych ktore ſię trafiaią w życiu, *Jeſt to człowiek dobrego ſzczęścia.

BON-HOMME,(*parlant d'un vray homme de bien.*)Homo multùm,*ou* valdè bonus.*Cic.* Homo ſanctiſſimus. *Phad.* **Parlant d'un vieillard, qui ne peut faire de mal.* Bonus homo. **Parlant d'un homme ſimple, qui ne ſonge à aucune malice.*Vir bonus & ſimplex.*Cic.*Homo minimè malus.CZŁOWIEK dobry akcny mowiąc o Człowieku prawdziwie poczciwym. *Mowiąc o ſtarcu ktory nie może złego uczynić. *Mowiąc o proſtaczku ktory o niczym złym nie myśli.

BON-JOUR, ſubſt. maſc. comme *Donner le bon-jour à quelqu'un,* (*Luy ſouhaiter une heureuſe journée.*) Salvere jubere aliquem,(jubeo,jubes,juſſi,juſſum.)neut.*Ter Plaut.Cic.* DOBRY DZIEN, iako dać powiedzieć dobry dzień komu życzyć mu dnia dobrego.

*Il vouloit qu'on luy vint ſouhaiter le bon-jour tous les matins.*Salvere ſibi manè dici jubeat. *Suet.* Chciał áby mu co-rano dobry dzień powiadać przychodzili.

BON-JOUR ſedit abſolument,(*lors qu'on rencontre quelqu'un.*)Salve.Salvus ſis.*Ter.Plaut.**(le contraire eſt,Adieu,bon ſoir,* (*lors qu'on le quitte.*) Vale. Valeas. *Cic.* Dobry dzień mowi ſię po penſtu ſpotkawſzy kogo.**przeciwna ieſt:*Bywaj zdrow, zoſtań z Bogiem, Dobra noc, odchodząc od niego.

BONNE-MAIN, ſubſt.f. (*Main propre à bien eſcrire & à bien réuſſir dans les arts.*) Docta,*ou* perita manus,*genit* doctæ,*ou* peritæ manûs,f. DOBRA RĘKA ręka do piſania, y do dokazania w konſztach.

ON DIT, (*en jugeant d'un livre, d'un tableau ou de quelque autre ouvrage.*) *Il vient d'une bonne-main.* Hoc opus eſt docti & periti artificis. MOWIĄ ſędząc o kſiędze, malowaniu albo inſzey robocie; wyſzło to od dobrey ręki.

ON DIT encore qu' *Une affaire eſt en bonne-main,* pour dire qu'*Elle eſt entre les mains d'un bon juge, bien éclairé & intègre.* Res bono judice ſecanda, *ou* dirimenda eſt. MOWIĄ ieſzcze że ſprawa iaka ieſt w dobrych ręku to ieſt: że ieſt w ręku ſędziego ſprawiedliwego y rozſądnego.

BONNE-MAISON,ſubſt.f.(*Famille noble & riche.*) Familia clara, *genit.* familiæ claræ, f. DOBRY DOM zacny Imię ſzlachetne y bogate.

Il eſt de bonne-maiſon. Ampliſſimâ familiâ natus eſt. *Cic.* Jeſt dobrego domu.

ON DIT d'un jeune homme, *Il a eſté traité en enfant de bonne-maiſon,* pour dire, *On ne luy a pas ſouffert la moindre faute.On l'a corrigé comme il faut.* Egregiè exceptus eſt.*Cic.* MOWIĄ o młodym, wychowano go iáko dziecię domu dobrego, to ieſt: nic mu nie przepuſzczano, ſtrofowano karczono go iák należy.

BON-MOT,ſubſt.maſc. (*Quelque trait ſentencieux,* ou *Une bonne rencontre.*) Bonum dictum, *genit.* boni dicti, neut. Effatum, *genit.* effati,n. *Cic.* POWIESC dobra, co dowcipnie powiedziano, álbo co ſię udało pięknie powiedzieć z okoliczności iakiey.

BON.VISAGE,ſubſt maſ. (*ſignifie non ſeulement un Viſage ſain,mais auſſi un Accueil favorable,Témoignage qu'on donne à ſes amis par un viſage gay & ouvert qu'ils ſont les bienvenus.*) Benignus vultus & hilaris, *genit.* benigni vultûs & hilaris,m.*Liv.* DOBRA twarz,znaczy nietylko zdrową cerę,ále też przyięcie dobre,Oświadczenie affektu przyiaciołom uczynione twarzą weſołą y miłą pokazuiąc że ſą wdzięczni u nas goście.

BON'Interiectio, pour faire une ironie en ſe moquant, *Vous me menacez, Bon je ne vous crains point.* Mihi minaris ſcilicet,verbis minis tuis minimè moveor.**Bon,Courage.*Eia age,Macte animo. BA Y bardzo,lekce co ważąc y w żart obracaiąc; Grozisz mi, Ba y bardzo nieboię ſię. *Nużeſz daleyże, lepiey.

MON BON,terme,de careſſes,pour dire *Mon cher.*Mi cariſſime. **Ma bonne,Ma chere.*Mea cariſſima.*Ter.* Mea. *ſoul.* MOIE DOBRO,termin pieſzczoty,zamiaſt: moy dobry,moy naymilſzy, moiá naymilſzá, moia kochana.

BON,eſt quelquefois ſubſtantif. **Le bon de l'affaire,*c'eſt à dire *L'avantage qu'on y trouve,* Quod in hac re optimum eſt. DOBRE czaſem ieſt,Imię iſtotne. *Co dobrego co naylepſzego w tey rzeczy, to ieſt to co w niey pożytecznego ſię znayduie.

Il y a du bon & du mauvais dans cét ouvrage. Eſt aliquid boni & aliquid pravi in hoc opere. Ieſt y dobre y złe w tey robocie.

*Cét homme là a bien du bon,*ou *de bonnes qualitez.* Vir ille ploribus ingenii dotibus ornatus eſt. Ten człowiek ma wiele dobrego,wiele dobrych przymiotow.

ON DIT auſſi qu'*Un homme a du bon,*ou *de revenant bon dans quelque maniment de deniers.*Reſtat illi aliquid lucri ex vectigalibus publicis. MOWIĄ też że człowiek ma coś zá zyſk z tego,álbo że mu ſię coś dobrego okroi w wydawaniu iakim pieniędzy.

ON DIT, *Noſtre armée a eu du bon ou de l'avantage de tous les coſtez ſur l'armée ennemie.* Noſtri omnibus partibus ſuperiores fuerunt.*Caſ.* MOWIĄ: Woyſko naſze miało dobre ſzczęście,wſzędzie gorę nád woyſkiem nieprzyiacielſkim.

Trouver ſon bon, ou *ſon avantage.* (*Trouver un parti plus avantageux qu'on n'avoit auparavant.*) (Conditionem meliorem nancisci.*Cic.* Znaleść dobrą ſwoię,ſzczęście ſwoie,co dla ſiebie lepſzego niż przedtym.

BON ſe dit abſolument & adverbialement, comme *Boire du bon,*ou *du meilleur,*on ſous-entend *vin.*Melioris notæ vino uti, DOBRE mowi ſię ſamo przez ſię y przyſłownie,iako pić dobre,álbo co naylepſze *domyślaią ſię* wino.

*Il fait bien vivre en ce païs là,*pour dire *Les vivres y ſont à grand marché.* Benè & facilè vivitur in hac regione. Dobrze tam żyć w tym kraiu,to ieſt że tania tam ieſt żywność.

TENIR BON,c'eſt *Se défendre avec courage, reſiſter contre.*Obſiſtere,*ou* Perſiſtere,) ſubſiſto,is,ſubſtiti,ſubſtitum.)n. dat.*Ter.Caſ.Cic.Liv.* DOBRZE ſię trzymać trzymać ſię mocno, odpor naleźycie dawać.

Tenir bon contre les ennemis. Impetum hoſtium ſuſtinere. *Cic.* Dobrze placu doſtawać przeciwko nieprzyiaciołom.

Nous tinſmes bon un mois dans la place. Obnixi per menſem hoſtium impetum in arce excepimus.*Liv.* Wytrzymaliśmy dobrze przez mieſiąc w fortecy.

Il croyoit qu'il eſtoit aisé de tenir bon dans cette Iſle avec des vaiſſeaux & des vivres,& d'y tirer la guerre en longueur. In inſulâ frumento navibuſque comparatis bellum duci non difficile exiſtimabat *Cæſ.* Rozumiał że łatwo to wytrzymać przeciwko nieprzyiacielowi,y okrętami y żywnościami,woynę dłużey pociągnąć.

TENIR BON *contre quelqu'un,* (*Luy reſiſter, s'oppoſer à luy tenir teſte.*) Obſiſtere,*ou* Reſiſtere alicui.*Cic.* WYTRZYMYWAC przeciwko komu niedać ſię,dawać mu odpor ſprzeciwiać mu ſię mocno.

TENIR BON,(*Ne ſe point relaſcher de ce qu'on a reſolu & entrepris.*)In propoſito, ſuſceptoque conſilio perſeverare, n.*Cic.* NIEUSTĘPOWAC, trwać ſtatecznie w przedſięwzięciu y tym co ſię zaczęło.

FAIRE BON *pour quelqu'un,* (*Promettre de payer pour luy.*)Repreſentare ab aliquo,act. *Cic.* RĘCZYC zá kogo obiecuiąc że zapłaci.

TOUVER BON, (*Prendre gout à quelque choſe.*) comme *Je trouve le vin bon* Sapit vinum palato. *Colum.* MIEC co zá dobre, ſmak waięć do czego, iako wino to mi ſię zdaie dobre.

Il trouva parfaitement bon le pain bis qu'il mangea. Nihil ipſi viſum eo pane cibario jucundius. *Cic.* Chleb poſledni ktory iadł zdawał mu ſię barzo dobry.

Il ne trouve rien de bon. Nulli ſapiunt illi cibi. Nic mu ſię dobrego nie zdaie.

TROUVER BON,(*Approuver, gouſter une choſe.*)Probare, *ou* approbare,(o,as,avi,atum.) act *Cic.* MIEC zá wdzięczne nie mieć zá złe ále przyiąć co y zá miłe poczytać.

*Je trouvay cela fort bon alors.*Placuit tum id mihi,n. *Ter.* Ná ten czas mi ſię to bardzo dobrze widziało.

Je trouve bon vos railleries, Je les prends en bonne part. Tuos jocos in bonam partem accipio. Tuis jocis non offendor. *Cic.* Przyimuię záwdzięczanę żarty twoie, biore ie ná dobrą ſtronę.

ON DIT qu'*Il fait bon avec quelqu'un,* pour dire qu'*On fait fortune avec luy.* Rem noſtram facimus,*ou* benè ſtabilimus cum illo.Benè nobis eſt cum illo. MOWIĄ Dobrze z nim,to ieſt: że z nim trzymaiąc nie ſtraci kie zyſka.

ON DIT, *Il y fait bon,* pour dire *L'occaſion eſt belle.* Belliſſima occaſio.*Petr.*MOWIĄ dobrze teraz, to ieſt czas potemu.

Il fait bon ſemer, le temps eſt propre pour ſemer, ou pour les ſemail-

semailles. Tempus idoneum ad sementem. *Cic.Liv.* Dobrze teraz fiać, to iest: czas iest dobry do fiania álbo ná záfiewki

TOUT DE BON, (*Sérieusement, sans se mocquer.*) Serió. adv.*Ter.*Extra jocum.*Remoto joco.*Cic.* CALE dobrze, doprawdy, bez żartu.

Tout de bon,(*Veritablement, sans déguisement.*)Bonâ fide. abl.Ex animo.*Ter.*Do prawdy nie zmyslaiąc żart oá ftronę

*Il est fasché tout de bon.*Ex animo dolet *Tert.* Do prawdy fię gniewa.

BON,*nous voila aux mains.*Benè eft,ou optimè eft,manus conferimos.*Ter.* DOBRZE, fproboymy fię.

Bon, pour me faire battre? Ut fcilicet vapolem? Ba y dobrze, áby mię pobito.

Bon,le voilà pris. Bene fanè captus eft.*Ter.* Dobrze, złapał fię, mamy go wręku.

*Bon,c'est bien répondre,on ne peut pas mieux.*Optimè qoidem Nihil melios. Dobrze, piękna odpowiedź, o e można lepiey.

Bon,Courage,cela va bien. Eia age,rectè, ou bellè rei procedit. Dobrze daley ienn, ieſzcze lepiey.

BON fe dit proverbialement en ces phrases. *A tout bon compte revenir, Compter de nouveau avec quelqu'un.* Rationes iterùm putare cum aliquo.*Cic.*DOBRZE mowi fię przyflowiem w tych fpofobach, oá nowe fię z kim zoowu dobrze záchować.

Les bons maistres sont les bons valets. Uti domini, itidem fervi (*on sous-entend* funt.)*Plaut.* Dobtay Panowie dobrych flug czynią.

Faire bonne mine à mauvais jeu, pour dire *Ne pas faire paroistre le chagrin qu'on a dans l'ame, Cacher ses mauvaises affaires, sa douleur, son affliction.* Diffimolare coras. Corde dolorem premere.*Cic.Virg.* Dobrą poftawę pokazać chociaż gra álbo fzczęście ladaco, nie wydawać żalo álbo fmutku ktory kto w fercu mieć może, Taić złe powodzenie fwoie żal fwoy fmotek.

*Faire bonne mine & mauvais jeu,*c'eft à dire *Caresser quelqu'un en apparence, & luy brasser quelque meschante affaire.* Alicoi fubdole & fallaci voltu blanditi,& pernicicm illi machinari. Dobrze fię komo ftawić ná pozor á źle mo ná kartować to ieſt: oá pozor z kim fobie łagodnie pocaynać á źle mo iákie knować.

Contre fortune bon cœur, poor dire, *Avez de la fermeté & du courage dans les disgraces & les adversitez.* Fortia pectora opponire rebos adverfis. *Hor.* Durate vos adverfis fortunæ temperus.*Virg.* Dobry umyſł w złym razie. Miey ftałe ferce y omyſł udważny w nieſzczęściach y przeciwnościach.

A BON ENTENDEUR *falut,* (*quand on fait quelque reproche ou reprimande à quelqu'un en paroles couvertes.*)Qoidqoid dico,tibi dico.*Ter.* Motato nomine de te fabola narratur. *Hor.* *Ce que je dis, je le dis pour vous, C'est à vous que je parle.* KTO dobrze rozumie ná zdrowie, kiedy kto ftrofoie álbo komu przymawia ſłowy pod pokrywkę, co mowię, do ciebie mowię.

*J'ay bon pied,bon œil,*poor dire *Je suis sain & vigoureux.* Peroix fum pedibos, & oculis valeo.*Plaut.* Mam dobrę nogę dobre oko to ieſt zdrow ieſtem y czerſtwy.

A BON CHAT, *bon rat, Bien attaqué, bien défendu.* Par pari reſpoodeas.*Ter.*Paria verba,paribus fobjicere. *Répondez comme on vous aura parlé.* DOBREMU Kotowi Dobry fzczor, iakie pomaga Bog tákie boday zdrow,odpowiedź iák cię pytaią.

METTRE *quelqu'un sur le bon pied, Establir sa fortune, le faire paroistre dans le monde avec éclat.*) Bene aliquem collocare.*Cic.* POSTAWIC kogo dobrze na nogi, fzczęście iego poftanowić, pokazać go światu pięknie.

METTRE *quelqu'un sur le bon pied,* (*Le dresser,le mettre en estat d'obéir, & de ne point contrarier, le rendre parfaitement soûmis à ce que nous voulons.* Pingere aliquem ad foom arbitrium & nutum.*Cic.* POSTAWIC kogo ná dobrey drodze,wyćwiczyć go,fobie wprawić go áby był pofłuſzny áni fię fprzeciwiał, zupełnie go podległym uczynić woli fwoiey.

ON DIT qo'*Un homme n'est bon à rien, N'est bon qu'à noyer, N'est bon ni à rostir ni à bouillir.* Prorfos inotilis eft homo. *Plaut.* MOWIĄ Ten człowiek do niczego nie ieſt dobry, nie zda fię tylko ná to żeby go otopić,áni pieczono áni warzono nie niewart.

Un bon avertissement en vaut deux. Bis monet qui femel monet. *Celuy qui avertit une fois, avertit deux.* *Sat eft femel monoiffe. *Il suffit d'avertir une fois.* Jedna dobra przeſtroga ftoi zá dwie ten co raz nápomni iakby dwa razy oápomniał.*Dofyć raz przeſtrzedz.

ON DIT, *Vous ne tirerez rien de luy que par le bon bout,* pour dire,*Vous n'en aurez rien que par la force.* Nihil ab eo nifi vi,qoidqoam aofcres. MOWIĄ nic z nim nie wſkoraſz chyba dobrym końcem,nic nie będzieſz miał z niego chyba przez gwałt.

TOUT *cela est bel & bon,mais l'argent vaut mieux,*(*à ceux qui apportent des raisons & des excuses pour ne point payer.*) Bona fanè verba,fed præfens pecunia melior. WSZYSTKO to piękne y dobre ále lepſze pieniądze, (do tych co rzeczy y wymowki przynoſzą aby nie zápłacili.

BONACE, fobft.f. (*Le calme de la mer,quand le vent est abatu,ou à cessé.*)Malacia.*genit.*malaciæ,f.*Cic.* CISZA ufpokoienie morza, kiedy wiatry uftaią y ucifzą fię.

Ce vent amene la bonace. Hic ventus tranquillitatem facit. *Plaut.* Tęn wiatr prowadzi zá fobę ocifzenie.

Il survint tant d'un coup une si grande bonace,que nos vaisseaux ne purent démarer. Tanta fubitò malacia & tranquillitas extitit,ut naves fe loco movere non potoerit. *Caf.* Tak nagle wielkie náftąpiło ucifzenie że fię okręty naſze ruſzyć álbo odwinąć nie mogły.

BONASSE,adject.m.&f.mot volgaire.(*Qui est bon, simple & facile.*) Bonus,bona,bonom. Facilis & hoc facile. adject. *Cic.* DOBRUCH, ſłowo pofpolite to ieſt dobry fzczery, y dobrowolny.

*Il est bonasse.*Eft animo leni & humano.Dobruch,z niego dobrowolny.

BOND,fubft.mafc.*on prononce* bon *ne faisant point sonner le* d. (*Réflexion, rejaillissement que fait quelque corps dur en tombant avec violence sur un autre corps dur.*) Repercoffus, *genit.* repercuſsûs, mafc. *Plin.* ODBICIE ſkok odſkoczenia rzeczy iákiey twardey oderzywſzy fię o rzecz iofzą tákże twardę.

*Le boulet rejaillit sur luy d'un bond qu'il fit.*Impetu refracto in illom refilit globus. Kola odbiwſzy fię ná niego odſkoczyła.

BOND, (*Saut en l'air, que font les chevres & les autres animaux bondissants.*) Saltos, *genit.* faltûs,m. SUSY, ſkoki, pląſy do gory ktore czynię kozy y inſze zwierzęta wyſkakuiąc fobie.

PRENDRE *une bale au bond.* Salientem pilam excipere. *Sen* *Et par metaphore, *Prendre la bale au bond, Prendre le temps juste & l'occasion aux cheveux (comme l'on parle familierement.*) Oblatam occafionem tenere, *ou* capere,*ou* opprimere. *Cic. Plaut.* PIŁĘ gdy od ſkoczy z ziemi ochwycić *Y niewłaśnie* uchwycić piłę gdy ſkoczy:wziąć czas właśnie do czego, y okazyę ochwycić zá włofy gdy fię poda iáko potocznie mowią.

ON DIT aoffi qu' *Un homme a fait faux-bond,* (*lors qu'il a fait banqueroute.*)Decoxit rem credltoribus.*Cette fille a fait faux-bond à son honneur.* Hæc virgo fui corporis oforam fecit. MOWIĄ też że człowiek ſkoczył z gory oá łeb kiedy zbankrutuie.*Dziewka przeſkoczka.

BONDE,fubft.f. (*Piece de bois dont on ferme l'ouverture d'une écluse,* ou *un estang.*) Obtoramentum ligneum,i,n. *Plin.* TAMA fztuka drzewa do zátykania upoftu,grobli,álbo ftawo.

ON DIT figurément,(*Lascher la bonde à ses soupirs,à ses passions,*poor dire*Les laisser aller,ou agir librement.*)Laxare fufpiria. *Claud.* Copidinibos laxar dare. MOWIĄ niewłaſnie Tamę álbo opuſt otworzyć żalom namiętnościom fwoim, dać im wolność.

BONDIR.V.neot (*Faire des bonds.*)Salire, (falio,falis,falli,*ou* faloi,faltum.) Sobfultare,fubfoltas,fubfultavi, fubfultatom.)n. *Cic.Plaut.* WYSKAKIWAC ſkoki czynić pląſać

Les canards bondissent dans l'eau. Saliont in aqoâ anates. *Var.* Kaczki pląſaię ná wodzie.

ON DIT au figuré,*Cela me fait bondir,*ou *soulever le cœur.* Id mihi naofeam movet, *ou* facit. *Cic.* MOWIĄ *niewłaſnie:* Od tego fię ferce we moie przewraca, zwila.

*Le cœur me bondit,quand je vois du fromage.*Salit mihi cor, cùm video cafeum. Cafeus mihi facit naufeam. *Cic.* Serce fię we mnie przewraca zwila kiedy fer obaczę.

ON DIT figorément,*Le cœur me bondit de joye.* Mihi cor falit præ gaadio. MOWIĄ *niewłaſnie:* Serce mi ſkacze od radości.

BONDISSANT, m. BONDISSANTE, f. (*Qui bondit.*) Saliens, *genit.* salientis, omn. gen. *Virg.* PLĄSAIĄCY, PLĄSAIĄCA, skacący.

BONDISSEMENT, subst. m. (*Qui ne se dit que du soulevement du cœur, qui vient de quelque dégoust.*) Nausea, *genit.* nauseæ, f. *Cic.* CKLIWOSC awiianie co się nie mowi, tylko o wzruszenio serca ktore się przytrafia z obrzydzenia tákiego

BONDON, subst. masc. (*Ce qui sert à boucher un tonneau.*) Obturamentum, neut. *Plin.* SZPUNT do zátykania beczek.

BONDONNER, V. act. (*Boucher avec un bondon.*) Obturare, act. acc. *Plaut.* ZASZPUNTOWAC zatkać szpontem.

BONHEUR, subst. masc. (*Félicité parfaite, possession d'un bien qui ne laisse rien à souhaiter.*) Felicitas, *genit.* felicitatis, f. *Cic.* Summum bonum, *genit.* summi boni, n. SZCZĘSCIE Szczęśliwość doskonała, dostąpienie dobra ze wszystkim do ktorego nic więcey nie dostaie.

Les hommes ne sçauroient jouïr d'un bonheur parfait, que dans le ciel. Summa hominum felicitas, in cœlo speranda est. Ludzie nie mogą zażywać szczęścia doskonáłego chyba w niebie.

BONHEUR se dit aussi en cette vie, *Des bonneurs, des richesses, des plaisirs & de tout ce qui contribuë à la rendre agréable.* Felicitas, *genit.* felicitatis, f. Bonum, *genit.* boni, n. *Cic.* SZCZĘSCIE się też mowi w tym życiu, o godnościach bogactwach, y o wszystkim co życie miłe czyni.

Le bonheur de la vie est traversé de mille déplaisirs. Vitæ felicitas pluribus molestiis interpellatur. Szczęście życia tego przeplatane iest tysiącznemi niesmakami.

BONHEUR se dit aussi *Des Rencontres & du Hazard.* Prospera, *ou* secunda, *ou* bona fortuna. SZCZĘSCIE się też mowi o przypadkach y trafonkach.

Il a du bonheur; Il est heureux. Utitur prosperâ fortunâ. *Cic.* Ma szczęście, iest szczęśliwy szczęści mu się.

Cét homme a joué de grand bonheur d'estre eschapé des pieges qu'on luy avoit tendu. Felici sanè fortunâ usus est qui ex insidiis sibi paratis evaserit. Wielkie tego człowieka szczęście było, że uszedł zásadzek ktore ná niego zgotowano.

BONHEUR se dit aussi *en termes de compliments par exaggération,* comme *Depuis que j'ay eu le bonheur de vous écrire.* Ex quo ad te scripsi. SZCZĘSCIE się też mowi przez ludzkość y poszanowanie, táko: Od tego czasu jákom miał szczęście pisać do ciebie.

BONIFIER, V. act. mot bas & populaire, (*Rendre meilleur.*) Meliorare, (melioro, melioras, melioravi, melioratum.) act. acc. *Ulp.* POLEPSZYC poprawić słowo podłe y pospolite

Cela bonifiera vostre sausse. Id faciet condimentum tuum meliusculum. To ci poprawi iuszkę.

BONN, (*Ville d'Allemagne sur le Rhin au dessus de Cologne*) Bonna, *genit.* Bonnæ, f. BONNA Miasto Niemieckie nad Rhenem po nad Kolnem.

BONNE, *Ville d'Afrique, dont S. Augustin a esté Evesque.*) Hippo, *genit.* Hipponis, m. Hippo Regius, *genit.* Hipponis Regii, m. BONNA Miasto w Afryce gdzie S. Augustyn był Biskupem, *Hippona.*

Qui est de Bonne, Hipponensis & hoc Hipponense. adject. Co iest z Bonoy Hiponeńczyk.

BONNEMENT, adv. (*D'une maniere bonne & sincere.*) Simpliciter. *Cic.* Sine fuco & fallaciis. *Cic.* SZCZERZE prawdziwie w sposob dobry y rzetelny.

BONNEMENT, (*marque quelquefois de l'incertitude.*) comme *Je ne sçay pas bonnement cela, Je ne le sçay pas bien.* Non id planè scio. *Plaut.* DOBRZE, prawie, znaczy czasem niepewność, táko: tego prawie álbo dobrze álbo doskonale niewiem.

BONNET, subst. masc. (*Ce qui sert à couvrir la teste.*) Pileus, *genit.* pilei, m. *Colum. Aul-Gel.* CZAPKA co służy do nákrycia głowy.

Bonnet quarré. Pileus quadratus, *ou* Pileum quadratum. Czapka o czterech rogach

Bonnet de nuit. Pileus nocturnus. Czapka nocna.

Petit bonnet. Pileolus, *genit.* pileoli, m. *Colum.* Czapeczka.

Bonnet de peau de beste en casque. Galerus, *genit.* galeri, m. *Virg.* Kapuza, czapka z skory bydlęcey ná kształt przyłbicy

Qui porte un bonnet sur la teste. Pileatus, a, um. *Liv.* Czapkę maiący na głowie.

ON DIT figurément, *On a opiné du bonnet, Cette affaire a passé du bonnet,* (*Lorsque tout le monde est de mesme avis, ou qu'on opine sans raisonner & selon le sentiment de ceux qui ont déja opiné.*) Huic rei nutu omnes assensi sunt ad unum. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* zgodzili się czapki zdiąwszy, kiedy wszyscy są iednego zdania, álbo że kto zgadza się na co z drugiemi co przed nim mowili.

Opiner du bonnet, (*Suivre le sentiment de ceux qui ont opiné les premiers.*) Nutu sententiam dicere. *Czapką zdanie swoie doć,* iść zá zdaniem inszych ktorzy pierwszy mowili.

ON DIT proverbialement, *Un homme a mis son bonnet de travers,* pour dire, *Il est chagrin & il ne sçait à qui il en a, ou à qui il en veut.* Ira morosus est, ut unumquemque jurgio adoriatur. MOWIĄ przysłowiem, *Człowiek ten nábakier czapkę nosi,* Zły iest, á nie wie ná kogo, y o co.

ON DIT, *Un homme a la teste près du bonnet,* pour dire, *Il est aisé à se mettre en colere.* Facilis, *ou* celer irascitur. Cerebrosus est. *Hor.* MOWIĄ *Człowiek ten ma głowę przy czapie,* to iest: łatwiośieńko się rozgniewa.

(Façon de parler basse.) Przysłowie podłe.

ON DIT aussi (*de trois personnes liées étroitement d'amitié & toûjours de mesme sentiment.*) *Ce sont trois testes en un bonnet.* Tria capita, & una mens idemque animus. MOWIĄ o kilku osobach ścisłą przyiaźnię z sobą złączonych, y záwsze iednego zdania, *Trzy głowy á iedna czapka.*

BONNETER, V. act. terme bas & du discours familier. (*Solliciter quelqu'un en le saluant & luy faisant la reverence toûjours le chapeau bas.*) Salutationibus, *ou* obsequiis prehensare. *Cic.* CZAPKOWAC, słowo podłe y mowy potoczney kogo nymować záwsze mu się kłoniaiąc czapkę przednim trzymaiąc.

BONNETERIE, subst. f. *on prononce* bonetrie. (*La profession de Bonnetier.*) Pileorum & tibialium textura. CZAPNICTWO Rzemiosło czapek robienie.

BONNETIER, subst. masc. *on prononce* bonetier. (*Celuy qui fait & qui vend des bonnets & des bas.*) Pileorum & tibialium textor, *genit.* textoris, m. CZAPNIK ten co czapki robi y przedaie lob pończochy.

BONTE', subst. f. (*Attribut de la Divinité.*) Bonitas divina, *genit.* bonitatis divinæ, f. *Cic.* Dobroć Przymiot Bostwa.

BONTE', (*Qualité de ce qui est bon dans chaque corps.*) Bonitas, *genit.* bonitatis, f. *Cic.* **La bonté des terres.* Bonitas agrorum. *Cic.* **Bonté de la terre.* Bonitas soli. *Quint.* *ou* terræ. *Lucr.* **Bonté de la voix.* Bonitas vocis. *Cic.* **Bonté de l'esprit.* Ingenii bonitas. *Cic.* **La bonté des mots Latins.* Verborum latinorum bonitas. *Cic.* DOBROC własność chwalebna każdey rzeczy. *Dobroć gruntow rol. *Dobroć pola roli, *Dobroć głosu. *Dobroć dowcipu. *Dobroć słow łacińskich.

BONTE' se dit en morale, (*de la douceur & de l'honnesteté qu'on a pour quelqu'un.*) Humanitas, *genit.* atis, f. DOBROC mowi się zwyczaynie o łaskawości y ludzkości ktorą kto komu oświadcza.

Il m'a écrit que vous avez eu la bonté de recevoir ses excuses. Pro tuâ humanitate, se tibi purgatum esse scribit. *Cic.* Pisał mi żeś z łaskawości swoiey raczył przyiąć wymowkę iego.

J'attends cette grace de vostre bonté. Hanc abs te gratiam viro optimo & humanissimo expecto. *Cic.* Czekam tego z łaski twoiey.

Ayez s'il vous plaist la bonté de m'écouter. Pro tuâ (amabo) humanitate ausculta me. *Cic.* Proszę o tę łaskę chciey mię wysłuchać.

BONTE' se dit encore figurément pour (*l'inclination qu'on a d'assister son prochain, & de luy faire du bien, & le bien qu'on luy fait.*) Bonitas. Benignitas, *genit.* atis, f. *Cic.* *Officia. Merita, *genit.* orum, n. pl. *Cic.* DOBROC się ieszcze mowi *niewłaśnie* zá skłonność do poratowania bliźniego, y onemu dobrze czynienia, y zá dobroczynność ktora się mu świadczy.

Je vous suis bien obligé de toutes vos bontez. Ob tua in me beneficia maximam à me inisti gratiam. *Ter.* Bardzom ci obowiązany zá wszystkie dobroczynności.

En vain vous voudrez me soulager par vos bontez, lorsque je seray extrémement vieux. Frustrà me senio debilem adjuvare nitetur bonitas tua. *Phæd.* Już to próżno mi dobroczynność swoię świadczyć zechcesz kiedy się iuż zstarzeię.

Je suis assez riche par vos bontez, & au delà mesme de mes esperances. Satis superque me tua benignitas ditavit. *Horat.* Dosyć mam z dobroczynności twoiey, y nád spodziewanie moie.

BONTE' se dit, (*des actions, & est opposé à Malice.*) comme *Cét homme est plein, ou rempli de bonté, C'est la bonté mesme.* Singulari bonitate præditus est, & ipsa bonitas. DOBROC

mowi

mawi ſię o uczynkach yieſt przeciwna żinści, iáko: Ten człowiek ieſt pełen dobroci, ieſt ſama dobroć.

IL SIGNIFIE de plus (*Simplicité, bêtiſe*) comme *Cét homme s'eſt ruiné par ſa trop grande bonté.* Bonum quod habebat, nimiâ humanitate (*ou* per comitatem) diſperdidit. *Plaut.* ZNACZY oád co proſtactwo nikczemność, iáko: Ten człowiek ſię ſtracił przez dobrownlność ſwoię zbytecaną.

BONTE' ſe dit encore (*des ſimples Civilitez*) comme *Vous aurez la bonté de luy faire tenir ma lettre.* Velis (amabo) mictere ad illum meas litteras. DOBROC mawi ſię ieſzcze o ludzkości poſpolitey, iáko będzieſz miał tę dobroć ábyś mu oddał liſt moy.

BORAX, ſubſt. maſc. (*Mineral qui ſert à ſouder l'or.* Chryſocolla, *genit.* æ, f. *Plin.* KLEY ognisty do lutowania złota Borax.

BORD, ſubſt. maſc. on prononce bor. (*L'extrémité des choſes, ce qui termine.*) Ora, *genit.* oræ, f. *Cic.* BRZEG Kray rzeczy iak iey gdzie ſię kończy.

BORD, ou *le rivage de la mer.* Litus, *genit.* litoris, n. *Cic.* BRZEG álbo Ląd morſki.

Qui ſe tient ſur le bord de la mer. Litoreus, litorea, litoreum. *Mart.* Pobrzeżny nádbrzeżny co ſię nád brzegiem trzyma.

Une maiſon conſtruite au bord, ou ſur le bord de la mer. Litorea domus, *genit.* litoreæ domûs, f. *Mart.* Dom Domoſtwo ná brzegu morſkim álbo nád brzegami poſtawione.

Fortereſſe baſtie ſur le bord de la mer. Litorea arx, *gen* litoreæ arcis, f. *Stat.* Forteca nád brzegiem morſkim poſtawiona.

BORD *d'une riviere, d'un lac, d'un eſtang.* Ripa, *genit.* ripæ, f. *Cic.* Litus, *genit.* litoris, n. *Cic.* BRZEG rzeczny, ieziora, ſtawu.

BORD *d'une fontaine.* Margo, *genit.* marginis, maſc. *Var.* BRZEG Krynicany.

BORD *elevé d'une riviere.* Crepido, *genit.* crépidinis, f. *Column.* *(C'eſt auſſi *Le bord d'un précipice.*)* *Le bord d'un foſſé.* Labrum, *genit.* labri, n. *Cæſ.* BRZEG rowu brzegu rzecznego.* Jeſt też to brzeg przerwy, y brzeg przepaści.

BORD *d'une robe,* (*Ce qui ſert à la border.*) Limbus, *genit.* limbi, m. Inſtita, *genit.* inſtitæ, f. *Virg.* BRZEG bramu u ſzaty do obłożenia iey pokraiach, obłoga.

BORD en terme de marine ſignifie (*un Navire.*) Navis, *genit.* navis, f. Navigium, *genit.* navigii, n. *Petr.* **Je me rendis à ſon bord.* Navem illius conſcendi. *Cic.* BRZEG terminem żeglarſkim znaczy okręt. *Wſiadłem ná brzeg iego, na ſtatek iego.*

ARRIVER *au bord,* (*Prendre terre.*) Ad litus appellere, (appello, appellis, appuli, appulſum.) *Quint.* Przybić przyſtawić dolądu przypłynąć przylądować.

Mettre à bord les navires. Naves appellere. *Cic.* Przybić okrętami ſtatkami do brzegu.

ON DIT proverbialement & figurément, *Un homme eſt ſur le bord du précipice,* pour dire, *Il eſt en danger de faire une grande chute.* In præcipiti eſt. *Celſ.* MOWIĄ przyſłowiem, y *niewłaśnie*: Człowiek ten ieſt nád brzegiem przepaści ſwoiey, *to ieſt*: Jeſt w niebeſpieczeńſtwie wielkiego upadku.

ON DIT d'un homme fort âgé, *Il eſt ſur le bord de ſa foſſe,* pour dire, *Il eſt vieux & près de mourir.* Capularis ſenex, m. *Plaut.* MOWIĄ o człowieku barzo ſtarym ſtoi nád brzegiem mogiły ſwoiey, *to ieſt*: ſtary ieſt y bliſki śmierci.

ON DIT encore d'un malade, *Il a la mort ſur le bord des levres,* ou *Il eſt près d'expirer.* In præcipi i eſt ægrotus. *Celſ.* MOWIĄ ieſzcze o chorym, Má śmierć ná ſamym brzegu ná wargach *álbo* bliſki ieſt ſkonania.

ON DIT auſſi, *Avoir une choſe ſur le bord,* ou *ſur le bout des levres,* (*quand on a de la peine à nommer une choſe à un certain moment, qu'on nomme facilement quelque moment après.*) comme *J'avois ſon nom ſur le bord des levres.* Verſabatur mihi illius nomen in labris primoribus. *Plaut.* MOWIĄ też mieć rzecz iákę ná końcu ięzyka, ná wargach, kiedy nie można ſobie zárаз przypomnieć iák ſię co zowie, co wkrotce potym przypomniawſzy ſobie mianniemy, iáko: *Miałem Imię iego ná końcu ięzyka.*

ON DIT pareillement, *Boire à rouges bords, à pleins verres.* Potare plenis cantharis. *Plaut.* MOWIĄ też z brzegami pełne wypiiać, ná ſię brzegi zámoczą.

(On parle ainſi dans le familier parmi les gens qui aiment la ioye.) Tak ſię mowi poufale między temi co łobią poſiedzenia, ochodki.

BORDAGE, ſubſt. maſc. (*Planches qui couvrent les coſtez du navire en dehors.*) Margines navium, maſc. & fœm. pl. BRZEGI, krańce, tarcice ktore okrywaią boki okrętu álbo ſtatku zwierzchu.

BORDE', m. BORDE'E, f. part. paſſ. *Qui a un bord, (parlant d'un veſtement.)* Limbo circumdatus, a, um. BRAMOWANY obłożony co ma obłogę pobrzegach mowiąc o ſzatach.

Robe blanche bordée de pourpre. Prætexta, *genit.* prætextæ, f *Cic.* (*il faut ſous-entendre* Toga, *qu'on peut exprimer.*) Szata biała bramowana purporą.

(Les Citoyens Romains portoient cette robe juſqu'à l'âge de 17. ans: leurs Preſtres & leurs Magiſtras la portoient auſſi aux jeux public.) Obywatele Rzymſcy noſili tą ſzatę aż do 17. lat wieku ſwego Kapłani ich, y urząd brali ią też ná ſię pod czas igrzyſk publicznych.

BORDE'E, ſubſt. f. (*Pieces d'artillerie, qui ſont le long des coſtez d'un vaiſſeau,*) comme *Ce Capitaine laſcha ſa bordée contre l'ennemi* Imperator ille ab uno navigii latere ignita tormenta diſploſit in hoſtem STRONA, bok ſztuki armaty rozſtawione po iedney ſtronie okrętu; iako: Ten wodzwyſtrzelił z iedney ſtrony okrętu ná nieprzyiaciela.

BORDEL, ſubſt. m. (*Lieu infame & de proſtitution.*) Lupanar, *genit.* lupanaris, neut. *Catul.* Luſtrum, *genit.* luſtri, neut. *Cic.* BURDEL, Dom nierządny, zamtuz mieyſce niepoczciwe.

Hanter les bordels. Luſtrari, (luſtror, luſtraris, luſtratus ſum.) depon *Plaut.* Uczęſzczać chodzić do Zamtuzá.

BORDELIER, ſubſt. maſc. (*Coureur de bordels,* ou *Qui hante les bordels.*) Ganeo, *genit.* ganeonis, m. *Cic.* ZAMTUZNIK co po zamtuzach biegá.

BORDER, V. act. (*Mettre quelque choſe le long des extrémitez d'une autre.*) Circumfundere, *Hirt.* BRAMOWAC okładkę dawać około brzegow iakiey rzeczy.

Une plaine de quatre lieues, bordée d'une longue chaîne de montagnes en forme d'amphiteatre. Campus planitie patens millia paſſuum quindecim, quem jugum montium cingit, & veluti theatri ſpeciem efficit. *Hirt.* Rowniná ná cztery mila opaſaná ciągłemi goraml nakſztałt placu widoko.

Il borda les murailles de canons Diſpoſuit tormenta in muris. *Cæſ.* Ponaſtawiał armatę po murach.

(C'eſtoit proprement des Machines de guerre anciennes, car on n'avoit point encore l'invention des Canons du temps de Céſar.) Były to właśnie ſztuki Woienne dawnych, bo ieſzcze armatá niebyłá wynaleziona zá czaſow Cezárá.

Les chemins eſtoient bordez de ſoldats Secundum iter milites erant circumfuſi. Drogi były poſtawiane żołnierzami.

BORDER *un habit,* (*Mettre, ou coudre un bord deſſus.*) Veſtem limbo circumdare, (circumdo, circumdas, circumdedi, circumdatum.) act. *Ovid.* OBŁOGĘ dać na ſukni, kraie iey czym obłożyć obſzyć.

Sa veſte eſtoit bordée d'or. Aureus limbus obibat chalamydem. *Ovid* Szatá iego ſpodniá byłá złotem obſzyta.

Border d'argent quelque vaſe. Circumcludere vas argento là abris. *Cæſ.* Oprawić w ſrebro dać ná naczynie iakie.

Border de pierres. Lapidibus ſtatuminare. act. acc. *Plin.* Kamieńmi obłożyć utwierdzić.

BORDEREAU, ſubſt. maſc. (*Petit papier, où les Banquiers écrivent les eſpeces des monnoyes qu'ils donnent.*) Scheda. Schedula, *genit.* æ, f. *Plin.* KARTECZKA, brzeżek papieru gdzie Bankierże piſzą iakie pieniądze dali.

BORDURE, ſubſt. f. (*Ce qui garnit, ce qui ſoutient, ou ce qui orne les bords d'une choſe.*) Limbus, *genit.* limbi, m. *Virg.* OBŁOGA, oprawa, to co ſtroi wſpierá, álbo ozdabiá brzegi iakiey rzeczy.

BORDURE ſe dit particulierement (*du quadre dans lequel on met un tableau.*) Pluteus, *genit.* plutei, m. *(*Ciceron appella* Pluteale ſigilum, *Une petite ſtatuë, qui eſt dans une bordure.*) OBŁOGA ſię oſobliwie mowi o ramach w ktorych oſadzaią obraz iaki. *Cycero nazywá małá oſobká w ramy oprawná.

Donner une bordure à un tableau. Tabellam marginare. act. *Liv.* Ramy dać koło obrazu.

BORDURE *d'une parterre.* Pulvinorum hortenſium buxea, *ou* buxeus margo, (*les bordures eſtant ordinairement de buïs.*) SADZENIE w koło kwatery bukſzpanem ponieważ w ogrodach o koło kwater zwyczaynie bukſzpan ſadzą.

BOREAL, m. BORE'ALE, f. adiect. (*Septentrional, qui eſt du Septentrion.*) Boreus, Borea, Boreum. *Ovid.* POŁNOCNY

BORGNE, adiect. m. & f. (*Qui n'a qu'un œil.*) Cocles, *gen.* coclitis. *Plin.* IEDNOOKI, co tylko iedno má oko.

Borgne qui a perdu un œil par accident. Lafcus, *genit.* lufci, m. *Cic.* Siepy iedno oki, ktory iedno oko przypadkiem utrócił.

Borgne soit de naiſſance, ou par accident. Unoculus, *a*, um. *Plaut.* Iedno oki czyli od urodzenia, czyli z przypadku.

ON DIT proverbialement, *Un compte borgne, (qui eſt oppoſé à rond.)* Impar numerus, *genit.* numeri imparis, m. *Plin.* MOWIĄ przyſłowiem liczbá ślepá, álbo *liczbe* ktoremu ieſt przeciwne *cetno* liczba rowne.

ON DIT, *Faire des contes borgnes*, pour dire *Reciter des fables & des contes de vieilles.* Aniles narrare fabulas. BABSKIE wieści, álbo bayki prawić.

Changer ſon cheval borgne en un aveugle, (Faire un mauvais troc.) Malè permutare. *Plin.* Wymieniáć niedo-widá ná ślepego, złe mieny, ſtrácić ná frymarku

BORGNESSE, ſubſt. f. *(Femme qui n'a qu'un œil.)* Mulier cocles, *genit.* mulieris coclitis, f. Lafca, *genit.* æ, f. Altero oculo capta, *ou* orba, *æ*, f. *Mart.* IEDNO oka niewiaſtá o iedaym oku.

(Il ne se dit que par injure) Nie mowi ſię chybá przez oręganie

BORNE, ſubſt. f. *(Pierre plantée dans un champ pour en marquer les limites.)* Terminalis lapis, *genit.* terminalis lápidis, m. *Plin.* GRANICZNY miedzowy kamień, kopiec.

BORNES au pluriel, *(Limites.)* Limites, *genit.* limitum, m. Termini, *genit.* terminorum, m. plur. *Cic.* GRANICE w liczbie więkſzey, kopce.

Eſtendre les bornes d'un empire. Fine. imperii propagare, *ou* proferre. *Cic.* Pomknąć rozſzerzyć granice Páńſtwá iakiego.

BORNES, au figuré, dans ces façons de parler, *Donner des bornes plus eſtroites à ſes eſpérances, & ne s'attendre point au lendemain.* Spem longam reſecare quàm minimè credulum poſtero. *Hor.* GRANICE *niewłáśnie* w tych rozumieniach. Granice ſzczupleyſze położyć nadzieiom ſwoim, y nieczekać ná do iutrá.

Donner des bornes à ſon ambition. Certos ambitionis fines ſibi conſtituere. *Cic.* **A ſa méchanceté.* Ponere modum ſuæ nequitiæ. *Horat.* **Sortir des bornes de la raiſon.* Tranſcendere rationis fines. Granice położyć ſwoiey wynioſłości. *Złości ſwoiey. * Wybiegáć z granic, álbo zá granice rozumu wypadać.

Je paſſe les bornes que je m'eſtois preſcrites. Excedit animus, quem propoſui terminum. *Phæd.* Wychodzę z granic ktorem ſobie był założył.

Celuy qui a une fois paſſé les bornes de la pudeur, porte l'impudence & l'effronterie juſques dans l'excès. Qui ſemel verecundiæ fines tranſiit, eum benè & naviter impudentem eſſe oportet. *Cic.* Ten co raz wyſzedł z granic wſtydu, niewſtyd y bezczelność coraz daley aż do zbytku poprowadzi.

Il ne ſort jamais des bornes qu'il s'eſt preſcrites. Extra cancellos quos ipſe circumdedit, nunquam egreditur. *Cic.* Nie wychodzi nigdy z granic ktore ſobie założył.

C'eſtoit un eſprit vaſte & ſans bornes. Erat ipſi immenſum & ingens ingenium. *Hor.* Rozum to był wielki y nieograniczony.

L'ambition d'Alexandre n'avoit point de bornes, eſtoit ſans bornes. Immenſa erat interminata Alexandri ambitio. Wynioſłość Alexandra byłá bez granic y bez kreſu.

Qui *n'a point de bornes, (Qui n'eſt point limité.)* Interminatus, a, um. *Cic.* Co granic niemá, nieokreślony.

QUI *n'a point de bornes dans ſa durée.* Infinitus, a, ũ. *Cic.* CO ſnie-má granic áni końcá bytności ſwoiey y trwania nieſkończony.

QUI *n'a point de bornes dans ſes deſirs, ni dans ſes plaiſirs.* In deſideriis & voluptatibus immenſus, *ou* infinitus, a, um. *Cic.* CO niemá granic chciwości y uciech ſwoich.

BORNER, V. act. *(Mettre des bornes à un champ &c.)* Terminos pangere, (pango, is, pepigi, *ou* panxi pactum.) act. dat. *Cic.* ROZGRANICZAC granice znaczać w polach między rolami.

BORNER ſe dit au figuré, comme *Donner des bornes à ſon ambition, Borner ſon ambition. ſes deſirs.* Ponere, *ou* figere ambitioni, deſideriis modum. OGRANICZYC mowi ſię *niewłáśnie* iako położyć granice wynioſłości ſwoiey, ograniczyć wynioſłość ſwoię chciwość ſwoię.

Borner l'amitié. Fines in amicitiâ conſtituere. *Cic.* Granice położyć przyiaźni.

Qui borne ſes deſirs au ſeul néceſſaire, ne court point les mers orageuſes. Deſiderans quod ſatis eſt, non ſollicitat æſtuoſum mare. *Hor.* Kto chciwość ſwoię określił ograniczył ſamą potrzebą, nie puſzczá ſię ná morze nawałności pełne.

LE BORYSTHENE, aujourd'huy *le Nieper, (Fleuve de Pologne, qui ſe va décharger dans le Pont-Euxin, ou Mer Noire.)* Boryſthenes, *genit.* Boryſthenis, maſc. DNIEPR Rzeká Polſka ktora płynie y wpada w czarne morze.

BOSNIE, *(Province de la Turquie en Europe.)* Boſnia, *gen.* Boſniæ, f. BOSNYA Prowincyá Turecká w Europie.

LE BOSPHORE *de Thrace.* Boſphorus Thracius, *genit.* Boſphori Thracii, maſc. MORZE ciaſne ściśnione Tracyi.

(On l'appelle maintenant les *Dardanelles*, ou la *Détroit de Conſtantinople.*) Zowią dziś Dardanelle, álbo uście Carogrodzkie.

BOSPHORE CIMMERIEN, ou *le Détroit de Caffa, (qui fait la communication du Pont-Euxin avec le Palus Méotides.)* Boſphoros Cimmerios, i, m. MORZE CIASNE Cymmeryiſkie álbo uście Kaffy ktore łączy morze czarne z morzem álbo Ieziorem Tatarſkim.

BOSQUET, ſubſt. maſc. *(Petit Bois, qu'on éleve dans les jardins des maiſons de plaiſance.)* Nemus, *genit.* nemoris, neut. Silvula, *genit.* ſilvulæ, f. GAIK, Laſek drzewin ſadzonych ktory zapuſzczáią w ogrodach Pałacow wieyſkich krotofilnych.

BOSSAGE, ſubſt. maſc. plur. *(Pierres non taillées qu'on laiſſe en batiſſant pour y tailler quelques ouvrages de ſculpture.)* Eminentiæ, *genit.* eminentiarum, f. plur. *Vitr.* PROSTE kamienie nie rznięte ktore zoſtawuią wyſtawuiąc gmachy dla rznięciá ná nich iakiey roboty ſnycerſkiey.

BOSSE, ſubſt. f. *(Tumeur qui vient au dos & à l'eſtomac.)* Gibbus, *gen.* gibbi, m. *Juv.* GARB wypukłość ktorá ſię przydaie ná plecach, y w pierſiach.

Les chameaux ont deux boſſes ſur le dos. Tubera bina in dorſo habent cameli. *Plin.* Wielbłądy maią dwá garby ná grzbiecie.

BOSSE *qui vient naturellement à l'érable.* Broſcum, *genit.* bruſci, n. *Plin.* SŁOIE z przyrodzeniá w iaworach y klonach.

BOSSE *ou* BOSSETE *qui eſt au milieu d'un bouclier.* Umbo, *genit* umbonis, m. *Virg.* PUKIEL we ſrzodku z tarczy.

BOSSE *qui commence à s'élever à la teſte des animaux, (lorſque les cornes commencent à pouſſer.)* Subula, *genit.* ſubulæ, f. *Mart.* GUZ ktory ſię pokazuie ná głowie zwierząt kiedy im rogi wychodzić zaczynáią.

Petite boſſe. Tuberculum, *genit.* tuberculi, n. *Plin.* Garbek.

BOSSE, dans la Sculpture, *(Bas relief, ou plein relief.)* Eminentia, *genit.* eminentiæ, f. *Cic.* WYPUKŁOSC wydatniá robotá ſnycerſká rycie wydatne pełne.

Ouvrages en boſſe. Ectypa, *genit.* ectyporum, neut. plur. *Plin.* Robotá ſnycerſká wydatniá rznięcie głębokie.

Ouvrages de demie boſſe. Proſtypa, *genit.* proſtyporum, n. plur. *Plin.* Robotá ſnycerſká ſrzednio wydatna, rznięcie miałkie, nie głębokie.

Statuë, ou Image en boſſe. Statua, *genit.* ſtatuæ, f. Signum, *genit* ſigni, n. *Cic.* Obraz poſąg wyrzynany.

BOSSETTE, ſubſt f. *(Petite boſſe de fonte, en forme de nombril, qu'on met ſur les livres pour les fermer.)* Umbilicus, *genit.* umbilici, m. *Hor.* GUZIK lany zakatałt groſzka do zamykaniá kſięgi, rozwiązká.

BOSSU, m. BOSSUË, f. *(Qui a une boſſe.)* Gibber, gibbera, giberum. *Suet.* GARBATY, GARBATA, co garb má.

BOSSUER, V. act. *(Faire une boſſe à de la vaiſſelle &c.)* Depravare, (depravo, depravas, depravavi, depravaram.) act. acc. *(Seneque a dit* Depravare hominum *en ce ſens pour Rendre un homme boſſu.)* ZKRZYWIC, Pogarbić naczynie iakie, Sczęká pow edział człeká przekrzywić przełamać.

BOT, adject. m. comme *Un pied bot, (Un homme qui a le pied mal tourné, & qui a de la peine à s'en ſervir.* (Atta, *genit.* attæ, m. *Feſt.* KULA, ná palcach nogi włoczący, człowiek co má nogę niedołężną.

BOTANIQUE, adject. & ſubſt. f. *(C'eſt la partie de la Médecine qui s'applique à connoiſtre les ſimples & leurs qualitez)* Botanica, æ. f. Ars herbaria, *genit.* artis herbariæ, f. *Plin.* NAUKA o ziołach zielnictwo, część nauki lekarſkiey bawiącą ſię o koło poznawaniá zioł y ich właſności.

Un Médecin botanique, ou ſelon quelques-uns *un* BOTANISTE. Botanicus. Zielnik lekarz.

BOTTE, ſubſt. f. *(Eſpece de fagot de plusieurs choſes de meſme nature liées enſemble.)* Faſciculus, *genit.* faſciculi, m. *Colum.* PĘK, Snopek, wiązanká, wielo rzeczy iednogoſa gatunku, wkupę związanych.

Botte d'échalas, de foin, de paille. Faſciculus pedamentorum, fœni, ſtraminis. *Plin. Colum.* Pęk tyczy, wiązanka ſianá, pęk ſłomy. BOT-

BOTTE en terme d'escrime, (*Coup qu'on porte à quelqu' un avec le fleuret.*)Perltio,*genit*.peritionis,fœm.*Cic*.RAZ termiæcm szermierki, oderáenie dotkniecie dane komo floretem,btonią tycerskiego ćwiczeniá; sayteh.

Porter une botte à quelqu'un. Aliquem petere,(peto,petis, petii,petitum.)*act*. Sztych dać komu.

BOTTE,(*Sorte de Chanfure qui couvre toute la jambe jusques au genou.*)Ocrea, *genit* ocrea,f.*Liv* BUT, sposob obawia ná całą nogę aż do kolana.

ON DIT proverbialement *Accoler la botte à quelqu'un*, (*Luy faire des caresses basses & interessées.*) Blandè & submissè sub palpari alicoi.dep.*Plaut*. MOWIĄ przysłowiem boty komu wycierać,niskie mu posługi y podchlebstwá czynić z interesu.

BOTTÉ,m.BOTTÉE,f. part.pass.& adject. (*Qui a des bottes.*)Ocreatus,a,am. W BUTACH,ten ta co má boty ná nogach.

SE BOTTER,V.act.(*Se mettre des bottes.*) Ocreas induere,(induo,indois,indoitom.)act.*Liv*. BOTY brać,wdziewać sobie.

Botter quelqu'un.Alicui ocreas indoere. *Liv*. Boty komo wdziewać.

BOTTELAGE,subst.masc.(*L'action de faire & de lier des bottes.*)In fasciculos colligatio,*genit*.onis,fœm. WIĄZANIE snopkow snopow pękow.

BOTTELER,V.act. (*Faire, on mettre en bottes.*)In fasciculos colligare.act.acc.*Colum*. WIĄZAC w snopy &c

BOTTINE,subst.f.(*Botte legere.*)Ocrea levior,*genit*.ocreæ levioris,f. BUTECZKI lekkie buciki.

BOUC,subst.masc.(*Le masle d'une chevre.* Hircqoos,onHircus,*genit*.hirci,m.*Hor*.*Cic*.Caper,*genit*.capri,m.*Var*.KOZIEŁ stadoik.

Un bouc chastré.Caper,*genit*.capti,m. *selon Martial*. Kuzioł cawstrowy.

DE BOUC,*ou* Hircinos,a,om.*Plin*. KOZŁOWY.

Barbe de bouc. Aruncos.*genit*.arinci,m.*Plin*. Kozłá brodá.

Qui sent le bouc,oo *le bouquin*, (*Odeur forte & tres désagreable.*)Hircosus,hircosa,hircosom. Parkotem śmierdzący, co kozłem śmierdzi trąci, smrod tęgi y bardzo nieprzyiemny.

(Horace a dit *Gravis hircus hirsutis cubat inalis*.c'est à dire,*Il sent le bouquin*,ou *le gousset*; *Plus lascif qu'un bouc*,pour exprimer un bomme fort adonné aux plaisirs de la chair. *Lascivior hirco*, genit. *lascivioris hirco*.) Horacyosa mowi parkotem trąci, álbo machęrzyną; Rospostnieyfzy iotnicy, sży od kozłá,chcąc wyrzaić człeká bardzo wdanego w cielesność.

BOUCAN,subst.masc.(*Mauvais lieu*) Lupanar, *genit*.lupanaris,o.*Catul*. NIEPOCZCIWE mieysce, Burdel.

BOUCANNER,V.act.(*Faire sécher du poisson & de la chair au soleil ou à la cheminée, comme font les Sauvages, & ceux qui font un voyage de long cours.*) Infumare, (infumo,as,avi, atum,) act. WĘDZIC sosayć Ryby álbo mięso ná wietrze álbo w kominie,iako czynią dzicy ludzie, álbo ci co w dalekę fię podrożę.

BOUCHAIN, (*Ville du Comté de Haynaut, sur l'Escaut*) Bochanium,ii,n. BOCHEN, Miasto Hrabstwá Hannoniy nad Skaldą rzeką.

BOUCHE,subst. f. (*Ouverture qui est dans le visage de l' homme, qui luy sert à parler & à manger.*)Os, *genit*. oris,n. Bucca *gen*.buccæ,f.*Cic*.USTA,Gębá otwarte mieysce w twarzy ludzkiey służące do mowieniá y iedzeniá.

Une bouche bien fenduë. Scitè dictom os. Ustá dobrze wycięte.

Un bouche fenduë,trop fenduë,trop grande.Vastiùs dictom os.Ustá szerokie, zbyt więcięte, wielkie.

Il faut prendre garde de ne pas trop ouvrir la bouche.Cavendom ust ne immodicos biatos rictom distendat. *Quint*. Przestrzegać trzebá áby nie barzo ostá otwierać.

Ouvrir la bouche. Diducere, on distendere rictom. *Juv*. *Quint*. Otwierać ostá,gębę.

Tordre la bouche,(*Faire la grimace.*)Distroquereos.*Plaut*. Ducere os.*Ter*. Skrzywić,wykraywiać gębę.

Il a la bouche petite, les yeux fort noirs & le teint brun. Est ore parvo,oculis pernigris,aqoilo colore.*Plaut*.Má ustá małe,oczy czarne,á płeć czarnlawą.

ON DIT, *Ecrivez moy tout ce qui vous viendra à la bouche*. Quod tibi in buccam venerit,ad me scribe,*Cic*.MOWIĄ napisz mi wszystko co ci śliná do gęby przyniesie.

Il a toûjours ce mot à la bouche. Frequenter illod verbom osorpat.*Cic*. Zawsze má to słowo w gębie w ościech.

Je l'ay appris de sa propre bouche,ou *de luy-mesme*. Ab ipso id,onaccepi.*Cic*, Mam to, wiem o tym z iego własnych ost, od niego samego.

J'aime mieux vous dire le reste de bouche,que de vous l' écrire,De reliquo malo loqoi tecum, qoàm scribere.*Cic*.Wolę ci ostatak ustaie powiedzić, niżeli oapisać.

Je vous diray le reste de bouche.Cætera coram.*Cic*. Ostatek ostnie opowiem.

ON DIT encore,*Je n'ose plus ouvrir la bouche à cette heure,ou dire le moindre mot*Nihil jam mutire aodco.*Ter*. MOWIĄ iesacze Iuż teraz y gęby oie śmiem otworzyć, álbo naymnieysac słowo mymowić.

Vous m'avez fermé la bouche d'un seul mot. Verbo ono me elinguem reddidisti.*Cic*.Zamknąłeś mi gębę iednym słowem

ON DIT, *Faire la petite bouche*,(*Affecter de faire paroistre qu'on a la bouche petite.*)Os contrabere,on coarctare. *(*Faire paroistre qu'on est petit Mangeur,& qu'on est délicat au choix des viandes.*)Tangere cibos dente superbo,act. *Hor* MOWIĄ ustá zbierać, małą gębę stroić gąbkę stulać. *Pokazywać że mało co iadamy,álbo żeśmy przywykli do czegoś lepszego, *Przebarszczać*.

ON DIT figorement en ce sens, *Il n'en fait pas la petite bouche*.(*Il le dit por tout,il ne s'en cache point.*)Idapertè fert. *Liv*. MOWIĄ *niewłaśnie:* całą gębą o tym powiado, nie tai się z tym.

Qui a une grande bouche. Bucculentos,a,om. *Plaut*. Pyskaty gębaty co ma wielką gębę.

BOUCHE se met aossi pour *Les personnes qu'il faut nourrir*. comme *J'ay vingt bouches à nourrir tous les jours sans compter les chiens*.Vigiori ventres pasco & canes *Petr*. GĘBA kładzie się też ná osoby,ktore żywić trzeba, iáko: mam dwadzieścia gąb żywić codzień, psow nierachuiąc.

Nous sommes trente bouches à table, ou *trente personnes*. Triceoi convivn discumbimus. Jesteśmy traydzieści gąb do stołu, traydzieści osob.

Il fut résolu au plus de voix qu'on mettroit debors toutes les bouches inutiles pour la guerre. Constitoont ut qoi valetudine aut ætate inutiles sunt bello,oppido cedant.*Cæs*.Większą liczbą głosow stanęło, áby kazać ustąpić wszystkim gębom,(*osoby*) ktore się do woyny nie zdadzą.

EN CE SENS on appelle *Dépense de bouche*, (*Celle qu'on fait pour se nourrir.*) Sumtus cibarios. W TYM rozumieniu nazywaią wydatek álbo wychod na gębę,to co wychodzi ná wikt.

LES OFFICIERS *de la Bouche chez le Roy*,(*sont ceux qui luy apprestent à manger.*) Coqui regii, *genit* coqoorom regiorum,m plor URZĘDNICY gęby,stołu,kuchni u Krola, ci co Krolowi ieść gotoią.

ALLER *à la bouche*, c'est à dire *aux Cuisines du Roy*. Ad culinam regiam ire. CHODZIC do kuchni, do stołu Krolewskiego, żyć z kuchni Krolewskiey.

Vin de la bouche du Roy,(*Vin que le Roy boit.*) Vinum regium. Wino gęby Krolewskiey, ktore Krol, piia.

AVOIR *bouche à Cour*, pour dire *Estre nourri aux tables du Roy*. Jus rectæ cœnæ habere apod Regem. Regiis mensis accumbere. MIEC stoł u Dworu,to iest: Być strawowanym kosztem Krolewskim.

J'ay bouche à cour & un cheval entretenu. Rex me alit,& eqoos me portat. *Her*.Mam stoł u dworu,y obrok ná konia

ON DIT parlant d'un goormand, *Il est sur sa bouche*, (*Il est aspre à sa bouche.*) Abdomini natus. *Cic*. MOWIĄ o obżartym wszystek iest około gęby swoiey.

Moderer sa bouche. Golæ temperare,n. *Plin*-*Jun*. Uiąć gębie.

ON DIT qu'*Un chose fait bonne bouche*, (*quand après l' avoir mangée, il nous en reste quelque goût dans la bouche.*) Id soave os efficit. *Plin*. MOWIĄ że rzecz iáka naprawia usta,kiedy ziadszy ią zapach iáki nám w ościech po oney zostaie.

GARDER une *chose pour la bonne bouche*, (*Garder la meilleure chose, pour la servir la derniere.*) Optimo ferculo claudere conviviom. *Mart*. SCHOWAC co ná ostatek ná wety, náylepszą rzecz zátrzymać, áby ią ná końcu dać ná stoł.

Il a gardé ces fruits pour la bonne bouche, (*pour la fin du repas.*) Hos froctus secudis mensis apponendos reservavit.

Scho-

Schowaſ te owoce ná wety, ná kuniec obiadu.

FLUX *de bouche*, dans les maladies veneriennes,(*La ſalivation*) Salivarius lentor. PŁYNIENIE śliny z gęby w chorobach ſzpetnych: *Syliwacya.*

Flux de bouche.(parlant de ceux qui parlent trop.) Nimius ſermo, *genit.* nimii ſermonis, m. Płynie z uſt, mowiąc o tych co ſiła mowią.

FERMER *la bouche à quelqu'un,(lors qu'on luy défend de parler.)* Occludere alicui linguam. *Plaut.* *(*lors qu'on luy coupe la parole.)* Os loquentis opprimere. *Ovid. Cic.* *(*lors qu'on luy apporte des raiſons ſi convainquantes, qu'il ne ſçauroit y répondre.)* Reſponſiones omnes ſuis rationibus alicui eripere. *Cic.* ZAMKNĄC gębę komu kiedy mu zabronią mowić. *kiedy mu mowę przerwą. *kiedy mu ták przekonywaiące dowody przywodzą, że nie ma co ná to odpowiedzieć.

BOUCHE ſe dit au figuré eu morale, comme *La valeur trouve facilement des bouches éloquentes en ſa faveur.* Facilè ſibi fœcundirarem virtus arguram invenit. *Plaut.* GĘBA, Uſta, mowi ſię *niewłaśnie, y obrazownie:* iáko, Dzielność znáyduie łatwo wymowne uſta dla ſiebie.

Les playes d'un homme aſſaſſiné ſont autant de bouches qui crient vengeance. Quot vulnera occiſi hominis, totidem ora vindictam ſonant. Rany człeka zábitego ſą tyle uſt otwartych ktore o zemſtę wołaią.

BOUCHE *d'un four, ou la Gueule de four.* Præfurnium, *genit.* præfurnii, n. *Cat.* CZELUSCIE u pieca.

BOUCHE ſe dit *Des ouvertures (par leſquelles les fleuves ſe déchargent dans la mer.)* Os, *genit.* oris, n. *Le Nil a ſept bouches* Septem diſcurrit in ora Nilus *Virg.* USTA álbo uście mowi ſię o otwarciach ktorędy rzeki wpadaią w morze. *Nil ma ſiedm uſt.

LA BOUCHE *d'un ſac.* Sacculi os. *Juv.* *La bouche d'un cheval.* Os equi. *Ovid. Hor.* WIERZCH wora z ktorey ſtrony go záwięzuią y rozwięzuią *Gęba pyſk u koniá.

Un cheval qui eſt fort en bouche. Durior oris equus. *Ovid.* Koń twardouſty.

EN CE SENS on dit figurément, *Qui n'a ni bouche ni éperon*, pour dire, *Qui ne ſçait ni parler ni agir.* Motus & iners homo. W TYM rozumieniu mowią niewłaśnie, *áni on z gęby áni z oſtrogi*, to ieſt: nie umie áni mowić, áni czynić

ON DIT au contraire, *Un homme fort en bouche*, & populairement *fort en gueule,(quand il eſt outrageux en paroles & en injures.)* Petulans & injurioſus homo. *Cic.* MOWIĄ zaś przeciwnie, człowieka tego ſtraszna gęba, álbo po poſpolitemu pyſk okrutny, kiedy ieſt zelżywy w ſłowach y łaianiu.

BOUCHE ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Vous dites cela de bouche, mais le cœur n'y touche,(en parlant de celuy qui ne parle pas comme il penſe.)* Id ore tenus, nec vero ex animo. GĘBA ſię mowi przyſłowiem: w tych ſpoſobach mowienia, mowiſz to uſtami, ále ſerce o tym nie wie, mowiąc o tym co nie ták mowi, iák myśli.

ON DIT, *Faire venir l'eau à la bouche à quelqu'un* pour dire *Exciter dans luy l'appetit de manger d'une viande.* Excitare alicui appetentiam alicujus cibi. *Plin.* *Luy faire naiſtre le deſir, ou l'envie d'une choſe.* Iucure e alicui alicujus rei deſiderio. *Hor.* WZBUDZIĆ w kim apetyt do iedzenia czego. *Chęć albo pragnienie do czego.

Traiter quelqu'un bouche que veux-tu, pour dire *Luy donner tout ce qu'il peut ſouhaiter de manger.* Omni obſoniorum genere paſcere aliquem. act. Częſtować kogo co tylko gęba pomyśli dać mu co záchce

Manger une viande de broc en bouche, pour dire *ſortant de la broche, ou toute chaude.* Ab igne cibos mandere. Nicić kąſki proſto z rożna do gęby, to ieſt: gorące proſto od ognia.

ON DIT auſſi d'un indiſcret, *Il dit tout ce qu'il ſçait, C'eſt St. Jean bouche d'or.* Non ſcit tacere. Plenus rimarum eſt hac & illac perfluit. *Ter.* MOWIĄ też o niepomiarkowanym człeku wſzyſtko wymowi co tylko wie gęba iák rzeſzoto nic w ſobie nie zatrzyma.

BOUCHE *couſuë*, *(pour recommander le ſecret d'une choſe à quelqu'un.* St. preme labia digito. Sis alter Harpocrates. *Plaut.* GĘBĘ zaſzyć zalecić komu ſekret w czym.

(Harpocrate eſtoit eſtimé le Dieu du Silence, & on le repréſentoit ayant un doigt ſur la bouche, pour marquer qu'il falloit ſe taire.) Harpokratesá miano zá Boga milczenia, y wyrażano go trzymaiącego palec ná gębie, ná znák że milczyć należy.

BOUCHÉE, ſubſt. f. (*Morceau qu'on met à ſa bouche, lors qu'on mange.)* Bolus, *genit.* boli, m. *Ter.* KĄSEK to co náraz do gęby włożyć iedząc.

BOUCHÉ, m. BOUCHÉE, f. (*Fermé avec quelque choſe.)* Clauſus. Obſtructus, a, um. ZATKANY, ZATKANA, czym z wierzchu záwarty.

Bouché d'un bouchon. Obturatus, obturata, obturatum. *Plin.* Zátkany czopem.

BOUCHER, V. act. (*Fermer, clorre.*) Claudere. Occludere, (cludo, cludis, cluſi, cluſum.) *Cic. Caſ. Liv.* ZATKAC, zamknąć, záſtawić.

L'enceinte des chariots bouchoit les paſſages par où on pouvoit s'enfuir. Circumjecta vehicula ſeperant abitus. *Tacit.* Opaſanie wozow w koło dane zámykało przeyścia ktorędy uciekać można.

BOUCHER, (*étoupper, fermer bien.*) Obturare, (obturo, obturas, obturavi, obturatum.) act. acc. *Plaut.* ZATYKAC dobrze zwierzchu opatrzyć zámknięciem.

On bouchoit anciennement les bouteilles avec de la poix, ou du plaſtre, pour empeſcher que le vin ne s'évaporaſt. Lagenæ picabuntur olim,(*ou* gypſo illinebantur.) ne anima vini reconditi exſpiraret. *Petr.* Zátykano z dawna flaſze ſmołą, álbo gipſem áby wino nie wietrzało.

Lors qu'il va coucher il bouche bien la gueule de ſon ſoufflet, de crainte qu'il ne perde du vent pendant qu'il dort. Cum it dormitum follem obſtringit ad gulam, ne quid animæ amittat dormiens. *Plaut.* Kiedy idzie ſpać záryka dobrze rurkę miecha áby wiatr z niego nie wyſzedł gdy on ſpi.

ON DIT figurément, *Boucher à quelqu'un le chemin qui conduit aux honneurs.(L'empeſcher d'y arriver.)* Obſepire viam adipiſcendi honores. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie zágrodzić komu drogę do ſzczęścia, przeſzkodzić mu do niego.

SE BOUCHER *les yeux*, pour dire *Ne vouloir point voir*, ou *Faire ſemblant de ne point voir quelque choſe, la diſſimuler.* Dejicere oculos à re aliquâ. Conniuere in re aliqua. *Cic.* ZATKAC ſobie oczy, to ieſt: niechcieć widzieć, álbo pokazywać iákobyśmy czego nie widzieli, przezierać.

Se boucher les oreilles, Ne vouloir point écouter les plaintes, ni les remontrances. Surdas aures præbere querimoniis & admonitionibus. Aures claudere ad querimonias. *Cic.* Zátkać ſobie uszy, niechcieć ſłuchać ſkarg, álbo doniesienia iákiego

Se boucher les oreilles à la verité. Claudere aures veritati *Cic.* Zatkać ſobie uszy przed prawdą.

ON DIT encore figurément, *Boucher un trou, (Acquiter quelque dette.)* Alicui diſſolvere. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze zatkać dziurę, długu iákiego zbyć.

ON DIT proverbialement, *Boucher la bouteille*, pour dire *Prendre un morceau de pain après avoir beu, (de peur de ſentir le vin)* Vini hauſtus froſtulo panis claudere. MOWIĄ przyſłowiem zátkać wino, Przeieść kawałek chleba nápiwſzy ſię áby nie czuć było wina.

ON DIT figurément, qu'*Un homme a l'eſprit bouché.* (*quand il eſt peu intelligent, il a la conception dure & tardive*) Eſt ingenio tardo. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: Człowiek zátkanego rozumu, kiedy ieſt mało poięty, kiedy mu dowcip tępy, y trudny do poięcia.

BOUCHER, ſubſt maſc. *on ne fait point ſonner la derniere conſonne en prononçant ce mot*, un bouché. (*Qui tuë des beſtes & en vend la chair.*) Lanius, *genit.* lanii, m. *Cic. Ter.* RZEZNIK niewyraża ſię r oſtatnie w tym ſłowie. Ten co biie bydło y mięſo z niego przedaie.

DE BOUCHER, (*Qui concerne le boucher.*) Lanionius, lanionia, lanionium. *Suet.* RZEZNICZY, Rzeźnicki.

Un eſtable de boucher. Menſa lanionia, æ, f. *Suet.* Jatka Rzeźnicka, ſtoł rzeźniczy.

BOUCHERE, ſubſt f. (*Celle qui vend de la viande.*) Quæ carnes vendit. *La femme du Boucher.* Uxor lanii, f. RZEZNICZKA co mięſo przedaie. *Zona Rzeźnika.

BOUCHERIE, ſubſt. f. (*Tuerie, écorcherie, Lieu où l'on tuë les animaux*) Laniena, *gen* lanienæ, f *Plaut.* SZLACHTUZ Rzeź mieyſce gdzie bydło biią Rzeźnicy warſztat.

BOUCHERIE, (*Lieu où l'on vend de la viande.*) Macellum carnarium, i, n. *Cic.* JATKA mieyſce gdzie mięſo przedaią.

BOUCHERIE ſe dit figurément, (*d'un grand Maſſacre d'hommes, d'une grande defaite.*) Cædes, *genit.* cædis, f Strages, *genit.* ſtragis, f. *Cic.* JATKA Rzeź mowi ſię niewłaśnie: o znacznym mordzie, klęſce ludzi y z nieſieniu.

Il fit une eſtrange boucherie, ou un grand carnage des ennemis. In-

Ingentes hostium strages fecit. *Cic.* Ná iárkę ná rzeź straszną podał nieprzyiaciela.

Exposer des soldats à la boucherie. Milites ad aterram & cruentam cædem exponere. Wydáć woysko ná iatki.

BOUCHON, subst. masc. (*Ce qui sert à boucher quelque chose.*) Obturamentum, *genit.* obturamenti, n. *Plin.* CZOP, czopek to co służy do zátykania czego.

Bouchon fait de liege. Obturamentum subereum. **Bouchon d'étoupper.* Stupeum obturamentum. Czop korkowy. *Czop pacześny.

BOUCHON *de Taverne,* (*Signe qu'on met à une maison pour montrer qu'on y vend du vin, ou de la biere.*) Hædera, Hæredæ. ZNAK przed szynkownym domem wiszący ná znák że tám przedaią wino álbo piwo, wiecha, wieniec, &c.

(Il est fait ordinairement de Lierre, de Houx, ou de Cyprès, *Hedera, Aquifolium,* ou *Cupressus.*) Zwyczaynie bywa z Bluszczu, z Ostrokrzewu, álbo z Sabiny.

BOUCHON *de paille,* ou *de foin,* (*avec quoy on panse un cheval & on le frotte après l'avoir étrillé.*) Stramineus seu feneus peniculus, *genit.* straminei seu fenei peniculi, masc. GARSC słomy, álbo siana ktorą konia opatruią y ścieraią zdrapawszy go wprzody.

BOUCHONNER *un cheval,* V. act. (*Le frotter avec un bouchon.*) Stramineo peniculo equum defricare, (defrico, defricas, defricui, defrictum.) act. acc. ZETRZEC konia wytrzeć go wiechciem.

BOUCHONNER, (*Mettre en bouchon, chiffonner.*) Rugare, (rugo, rugas, rugavi, rugatum.) act. acc. *Plaut.* ZWINĄC w wiecheć, zmięć,

Elle secoua sa robe, qui estoit toute bouchonnée, ou *chiffonnée contre terre, & entra brusquement dans un petit temple.* Excussit vexatam vestem, raptimque in ædem iactavit. *Petr.* Wytrzęsłá suknię swoię ktora byłá wszystka pomięta od ziemi, y weszłá nágle do Kościołá iednego,

BOUCHONNER *quelqu'un* au figuré, pour *Caresser.* Attrectare aliquem, (attrecto, attrectas, attrectavi, attrectatum.) act. *Plaut.* MIĘTOSIC kogo *niewłaśnie:* Gnieść się z nim.

BOUCLE, subst, f. *Espece d'anneau de metal servant à divers usages.*) Annulus, ou Orbiculus, *genit.* i, m. PRZECZKA sposob kolcow z kruszcu iákiego służąca do rożney potrzeby

Boucle avec un bardillon. Annulus, instructus, m. Przęczka z trzpieniem.

BOUCLES *d'oreilles.* Inauris, *genit.* inauris, f. *Plin.* KOLCZYKI ná uszy.

BOUCLES *de cheveux frisez en rond & par anneaux.* Cirri, *genit.* cirrorum, m. pl. *Cic.* PIERSCIONKI w włosach pozwiianych w kołka.

BOUCLES, (*qu'on met aux portes pour heurter.*) Orbiculi ferrei, quibus fores pulsantur, m. pl. KOŁKA ktore zawieszaią u drzwi do kołatania.

BOUCLER, V. act. (*Fermer avec une boucle ou plusieurs*) Annulis fibulatis adstringere, act. acc. ZAPIĄC ná przęczkę álbo ná przęczki.

BOUCLER *une cavallé, une jument,* (*en luy fermant la nature avec une boucle pour l'empescher de concevoir.*) Equam fibulare, ou infibulare, act. *Colum.* SPIĄC klacz, bydlę, zamknąwszy ią kolcem áby się stanowić nie mogłá.

BOUCLER *les cheveux,* (*Les mettre par boucles.*) In orbes crines sinuare. *Claud.* W KOŁKA w pierścionki włosy zwiiać

Des cheveux bouclez avec le peigne. Flexæ pectine comæ, f. pl. *Petr.* Włosy grzebieniem trefione.

BOUCLER, subst. masc. (*Arme dont les anciens soldats se couvroient le corps en combattant.*) Clypeus, *genit.* clypei, m. Scutum, *genit.* scuti, n. *Cas.* Parma, *genit.* parmæ, f. *Liv.* PUKLERZ Pelz tarcza, pawęza broń ktorę dawni żołnierze okrywali ciało swoie biiąc się.

(A proprement parler ces trois mots Latins signifient trois sortes de Bouclièrs differents dans les anciens Auteurs. *Clypeus,* estoit un Bouclier rond & d'airain pour l'ordinaire, qui servoit aux gens de pied. *Parma* estoit aussi un Bouclier rond, mais plus petit & de cuir fort: *Scutum* estoit un Bouclier de bois quarré plus long que large; néanmoins on les confond, & on les prend l'un pour l'autre, selon la remarque d'Alde-Manuce le Jeune.) Właśnie mowiąc te trzy názwiska Łacińskie znáczą troiáki rodzay Tarczy dawnych Pisarzow. Puklerz álbo Pelz był tarcza okrągła miedziana zwyczaynie służąca piechocie, Pawęza była tákże tarcza ále mnieysza, y ze skory tęgiey, Tarcza była z drzewa czworograniasta dłuższa niż szersza, iednákże ie zamieniaią y biorą iedno zá drugie: iáko uważa Aldus Manucyusz młody.

BOUCLIER *à l'usage des Amazones,* (*qui avoit la figure d'une feuille de lierre selon Xenophon; ou d'une feuille de figuier d'Inde, selon Pline; ou d'une demi-lune, selon Virgile*) Pelta, *genit.* peltæ, f. *Virg.* TARCZA pawęza według zażywania Amazonek ktora miáła kształt liścia bluszczowego, według Xenofonta, álbo figowego figi Indyiskiey, według Pliniusza, álbo poł-xiężyca, według Wirgiliusza.

BOUCLIER (*dont se servoient les anciens Espagnols.*) Cetra, *genit.* cetræ, f. *Liv.* TARCZA pawęza ktorey zażywali dawni Hiszpani.

ARMÉ *d'un bouclier.* Clypeatus, a, um. *Plaut.* Parmatus, a, um. *Liv.* Scutatus, a, um. *Cic.* Peltatus, a, um. Peltastes, *genit.* peltastæ, m. Cetratus, a, um. *Liv.* UZBROIONY Tarczą Puklerznik, pawęzny.

Petit bouclier. Parmula, *genit.* parmulæ, f. *Cic.* Tarczka máła

BOUCLIER au figuré pour *toute sorte de défense & de protection,* comme *Hector fut comme le bouclier de Troye.* Hector fuit defensor & propugnator urbis Trojanæ. *Cic.* TARCZA Puklerz niewłaśnie zá wszelką obronę y ochronę, iáko Hektor był niby puklerzem Troy.

Il s'est fait un bouclier de sa vertu. Sua virtute veluti clypeo tectus est. Suâ se virtute involvit. *Cic.* Wziął sobie zá Puklerz cnotę swoię.

J'ay toujours regardé ces préceptes comme un bouclier pour défendre ma vie. Isthæc præcepta mihi semper habui vitæ meæ tegumentum. *Plaut.* Zawszem ia iego przestrogi miał zá Puklerz y Tarczę w życiu moim.

ON DIT figurément, *Une levée de bouclier,* pour dire *Une entreprise, qui semble d'abord quelque chose de grand, mais qui demeure sans effet.* Inceptum specie præclarum, sed vanum & inutile. MOWIĄ *niewłaśnie:* Jest to iedno do tarczy się porwanie Impreza ktora się zaraz zdaie coś wielkiego ále iest bez skutku.

Faire une levée de bouclier. Magnum aliquod opus incœptare. Porwać się z tarczą, porwać się ná co, y ustać.

Voilà sans doûte une belle levée de bouclier. Magnum sanè & egregium molimen, sed irritum. *(*On peut rendre cette façon de parler par ce Proverbe.* Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus, *Les montagnes enfanterent, & il en naquit une petite souris:* Mons parturiebat immanes gemitus ciens, eratque in terris summa expectatio, at murem pepe it. *Phæd.*) Porwał się iak lew, ustał iák mucha. *Może toż samo wyrazić tym przysłowiem łacińskim, Przyszło gorom porodzić, y porodziły myszkę.

BOUCON, subst. masc. (*Breuvage empoisonné.*) Toxicum, *genit.* toxici, n. *Phæd.* TRUNEK trucianą záprawny.

Boire, ou *avaler le boucon.* Bibere toxicum. *Prop.* Wypić połknąć truciznę.

Donner un boucon à quelqu'un. Infundere alicui venenum. *Cic.* Podać komu truciżny.

IL SE DIT figurement (*de ceux à qui on fait souffrir quelque chose de fort fascheux sans se plaindre.*) comme *Il a sur sa famme en adultere: mais il a fait sagement d'avaler le boucon sans bruit.* Uxorem in adulterio deprehendit, sed sapienter quidem fecit, hausto illo tacitè dedecoris poculo, (ou qui hoc dedecus tacitè sustinuerit.) MOWI się niewłaśnie o tych ktorym co bardzo przykrego zádaiemy á y uskarżyć się nie dopuszczamy, iáko: Zástał żonę swoie ná uczynku, ale mądrze sobie postąpił że to połknął bez hałasu.

BOUDER, V. n. (*Témoigner par son silence & par sa mauvaise humeur, qu'on est fasché d'une chose, sans se plaindre, ni en vouloir dire la cause.*) Tacito corde premere de re aliquâ dolorem, (premo, is, pressi, pressum.) act. DĄSAC się pokazywać milczeniem y gniewną postawą że się gniewamy o co, bez nárzekania, y oświadczenia przyczyny dla czego.

Bouder contre quelqu'un, Luy faire la mine. Turgere alicui *Plaut.* Dąsać się ná kogo, postawę przykrą mu pokazywać

(Mot bas, populaire & enfantin.) Słowo podłe pospolstwa y dziecinne.

BOUDEUR, m. BOUDEUSE, f. (*Celuy, ou celle qui boude.*) Qui, ou quæ turget. DĄSAL, DĄSALKA, ten álbo ta co się dąsa.

(Mot rare & du vulgaire.) Słowo rzadkie y pospolite.

BOUDIN, subst. masc. (*Boyau de porc rempli de sang & de graisse.*) Borellus & Botulus, *genit.* i, m. *Mart.* KISZKA wieprzowa nápełniona krwią y tłustością.

Qui

Qui fait & vend du boudin. Botularius, *genit.* botularii, m. *Suet.* Ten co robi y przedaie kiłaki.

BOUE, subst. f. (*Crotte, ordure, terre detrempée avec de l'eau*) Lutum. Cœnum. *genit.* i, *n.* *Cic.* BŁOTO plugastwo śmiecie ziemia wodą rozczyniona.

L'homme est fait de boue. Fictus ex argillâ & loto homulus. *Cic.* Człowiek iest z błota zrobiony.

Se veautrer dans la boue. In luto volutari. pass. *Cic.* Walać się w błocie.

Qui est de boue. Luteus, lutea, luteum. *Ovid.* Co iest z błota błocisty błotnisty.

Qui se tient dans la boue, (parlant de certains poissons.) Lutarius, lutaria, lutarium. Co się w błocie chowa błotnisty mowiąc o niektorych rybach.

Ouvrage fait de boue. Opus luteum. *Ovid.* Robota z błota lepianka pulepa.

Il est tout couvert, ou tout plein de boue. Totus est lutulentum *Cic.* Wszystek iest okryty błotem pełen błota.

Se changer en boue. Lutescere, (lutesko, is, n. *Colum.* Obrocić się w błoto.

Enduire de boue. Lutare, (luto, lutas, lutavi, lutatum) act. acc. Luto oblinere, act. acc. *Cat.* Kalać namazywać lepić oblepiać błotem.

BOUË, (*Pus que rend une playe*) Sanies, *genit.* saniei, f. *Cicer.* BŁOTO ropa ktorą z siebie rana wydaie otok.

ON DIT figurement. *Une ame, ou un homme de boue.* Homo lutum & sordes. Stercoreus homo. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie: Dusza albo człowiek iak z błota.

Il regarde son bien comme de la boue. Bona sua pro stercore habet. *Plaut.* Ma swoie dobra za błoto.

La fortune met auiourd'huy des personnes sur le throne, & demain dans la boue. Fortuna nunc hus evehit, nunc illos deprimit. Szczęście dziś ludzi sadza na tronie, a iutro ich spycha w błoto.

Ce prince a tiré ce favori de la boue. c'est à dire *d'une estat bas & abiect.* Ex imâ hunc principes ad amplissimam evexit. *Petr.* Ten Pan tego człowieka z błota wyprowadził, to iest z stanu podłego y wzgardzonego.

ON DIT proverbialement, *Une maison qui n'est que de boue & de crachat,* pour dire *Une maison qui n'est pas bien bastie.* Malè fundatæ ædes. *genit.* malè fundatarum ædium, f. pl. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem: Dom tak cale iest z błota y z gliny zá dom ladaiako stawiany.

BOUEUX, m. BOUEUSE, f. adiect. (*Qui est couvert de boue*) Lotousus. Cœnos. *Cic. Colum.* BŁOTNISTY, BŁOTNISTA, błotem okryty.

BOUEUX, (*Sali de boue.*) Cœno oblitus, a, um. *Cic. Plaut.* BŁOTNISTY, błotem splugawiony.

BOUEUR, subst. masc. (*Vuidangeur, qui enleve les boues d'une ville.*) Stercurarius. Lutarius, *genit.* ii, masc. BŁOTNIK, Karownik, co ulicę czyści y błoto wywozi z miasta.

BOUFFE, subst. f. (*Legere agitation de l'air & passagere, qui semble venir d'un souffle de bouche.*) Venti flatus, *gen. t.* vaporis, m. *Cic.* ZIONIENIE para, lekkie ruszenie powietrza y przemiiaiące ktore się zdaie pochodzić iako od tchnienia parą.

BOUFFEE *de fiévre.* Febris tentatio, *genit.* tentationis, fæm. OZIONIENIE febry, ograżka.

BOUFFER, V. act. (*Enfler les joues.*) Inflare ambas buccas, (inflo, inflas, inflavi, inflatum.) act. *Hor.* NADĄC gębę.

Le vent fait bouffer les voilles. Carbasus inflatur austro. *Virg.* Wiatr rozdyma żagle.

BOUFFER, neut. se dit au figuré, (*de la vanité & de la colere.*) Turgere, Turgescere. neut. NADYMAC, mowi się niewłaśnie o pysznośći y gniewie.

(Ce mot en François est bas & populaire.) To słowo w Francuskim iest podłe y pospulstwa

Il bouffe contre moy Totus mihi turget. *Plin.* Jacet in fermento. *Plaut.* Tumet iracundiâ. Proflat iras. *Plin.* Nadyma się przeciwko mnie.

Il bouffe d'ambition, de vanité. Ambitione, aut superbiâ tumet, *ou* inflatur. Nadyma się pysznością y wyniosłością.

BOUFFI, m. BOUFFIE, f. part. pass. (*Enflé.*) Tumidus. Inflatus, a, um. *Cic.* NADĘTY, NADĘTA.

Estre bouffi. Tumere *Ovid.* Być nadętym.

Il a les yeux bouffi. Turgidis est oculis, *Plaut.* Ma oczy opuchłe nabrzmiałe.

Un membre bouffi. Membrum tumidum ac turgidum. *Cic.* *Des levres bouffies.* Labra turgida, n. pl. *Mart.* Członek nabrzmiały. *Wargi wzdęte nabrzmiałe.

Celuy qui est tout bouffi & tout passe des excès de la bonne chere, ne trouve plus de goût à rien. Qui pinguis est vitiis & albus, nihil eum juvat. *Hor.* Ten co wszystek nabrzmiał y pobladł od zbytkow obżarstwa nienaydzuie iuż więcey w niczym smaku.

Il est fort bouffi. Vastiûs tumet. *Cels.* Bardzo nadęty nabrzmiały hardy.

ON DIT au figuré, *Il a le cœur bouffi de colere.* Ira tumidus est. Bile jecur tumet. *Hor.* MOWIĄ niewłaśnie, ma se ce nadęte nabrzmiałe od gniewu.

Un esprit bouffi d'orgueil. Inflatus & tumens animus. *Cic.* Umysł nadęty pychą.

BOUFFISSURE, subst. f. (*Enflure.*) Tumor, *genit.* tumoris, m. Inflatio, *genit.* inflationis, f. *qui se dit aussi au figuré.* NABRZMIAŁOSC nadętość wzdęcie co się też mowi niewłaśnie

BOUFFON, subst. masc. (*Comedien, Farceur qui divertit le public par ses plaisanteries.*) Mimus, *genit.* mimi, m. *Cic.* KUGLARZ trefniś krotofilnik co żartami swemi wszystkim rozrywkę czyni.

BOUFFON, (*Qui fait profession de faire rire le monde par ses bons mots hors du théatre.*) Scurra, *genit.* scurræ, m. *Cic.* Sannio, *genit.* sannionis, m. *Cic.* BŁAZEN, Smieszek, Trefniś ktory się puścił na takie życie aby do śmiechu pobudzał ludzi powieściami swemi.

Un bouffon celebre par ses bons mots. Scurta notos urbano sale. *Phæd.* Trefniś sławny powieściami swemi.

Un bouffon fort divertissant. Non parùm facetus scurra. *Cic.* Trefniś bardzo śmieszny.

Faire le metier de bouffon. Scurrari, (scurror, scurraris, scurratus sum.) depon. Scurriliter ludere *Plin. Jun.* Błaznować, śmiesznkować, trefnictwem się bawić.

BOUFFON, m. BOUFFONNE, f, est. quelquefois adjectif. (*Plaisant.*) Scurrilis & hoc scurile. adject SMIESZNY, SMIESZNA,

Une humeur bouffonne. Scurrilis indoles, *genit.* scurrilis indolis, f. *Un conte bouffon.* Scurrilis fabula, æ, fœm. Humor śmieszny żartobliwy, powieść śmieszna.

Cela est bouffon. Hoc scurrile est. To iest śmieszna.

BOUFFONNER, V. n. (*Plaisanter, faire des actions bouffonnes sur le théatre pour divertir le peuple, ou dans les compagnies par enjouement pour le mesme sujet.*) Scurrari, (scurror, scurraris, scurratus sum.) depon. *Hor.* KUGLOWAC kuglarstwo śmieszne udawać dla rozrywki ludu na placu widowisk, albo w posiedzeniach dla tegoż rozweselenia ludzi.

BOUFFONNRIE *de théatre,* subst. f. Scenika dicacitas, *genit.* scenicæ dicacitatis, f. *Quint.* KUGLARSTWO na widowiskach.

BOUFFONNERIE *hors du théatre.* Scurrilis jocus. *genit.* scurrilis joci, m. Scurrilis dicacitas, f. *Cic.* BŁAZNOWANIE śmieszkowanie gdzieindziey nie na widowiskach.

BOUGE, subst. m. (*Petite Chambre,* ou *Garderobe pour coucher un valet.*) Cella, *genit* cellæ, f. *Cic.* KOMORA kąt izdebka albo izdebka sypialna dla sługi.

BOUGEOIR, subst. m. *ou prononce* boujoir. *Chandelier plat avec un long manche, où l'on met bougie.*) Candelabrum cum manubrio. SWICZNIK Lichtarz płaski z długą rączką do stawiania świecy.

BOUGER, V. n. (*Se remuer, changer de lieu.*) Se movere. RUSZAC się z mieysca odmieniać się z mieysca,

(Ce Verbe François ne s'employe guere qu'avec la particule négative.) To Słowo Francuskie nie mowi się prawie chyba z niepozwalaniem.

S'ils ne sont pas encore partis, ils n'ont que faire de bouger. Si nondum profecti sunt, nihil est quòd se moveat. *Cic.* Jeżeli ieszcze nie poiechali nie maią czego się ruszać.

Ne bougez point delà. Nusquam te vestigio moveris. *Liv.* Nieruszay się z tamtąd.

ON DIT par civilité, *Ne bougez, ne vous bougez pas.* Maneas velim. *Plaut. Ter.* MOWIĄ przez ludzkość, prosząc się nie ruszać.

ON DIT par menaces, *Si tu bouges tant soit peu.* Si tu ex isto loco digitum transversum excesseris. *Plaut.* MOWIĄ grożąc: Tylko się rusz.

BOUGER, (*Demeurer en un lieu, y estre continuellement & assidûment.*) Sedere, n. Tenere se, act. SIEDZIEC na mieyscu ustawicznie nie się ruszyć.

Ne

Ne bouger du logis. Tenere se domi. *Cic.* *Ne bouger d'une place.* Te ere se loco. *Cic.* Siedzieć doma, w domu. Nie ruszyć się z mieysca.

Je ne bouge d'icy, Je ne vas nulle part. Pedem nusquam. *Ter.* Siedzę tu áni się z mieysca ruszę nigdzie nie chodzę.

Il n'a point bougé d'avec moy, il a toûjours esté avec moy. Assiduus mecum fuit. *Cic.* Nie ruszył się nigdzie odemnie, záwsze był przy mnie.

Il soûtient qu'il n'a bougé d'auprès de vous, qu'il ne vous a pas quitté le moins du monde, ou d'un moment. Negat unquam se k re pedem discessisse. *Cic.* Twierdzi że się nie ruszył od ciebie że cię nie odstąpił y ná krok, *álbo ná* moment.

Il ne bouge de ses héritages. Assiduus est in prædiis. *Il ne bouge de l'estude.* In studiis assiduus. *Cic.* Ani się ruszy z dobr swoich. *Ani się ruszy od náuk.

BOUGETTE, subst. f. (*Petit sac, ou Bourse à mettre de l'argent, que les voyageurs portent à l'arçon de la selle, ou sur la crouppe de leurs chevaux.*) Bulga, genit. bulgæ, f. Hippupera, genit. hippuperæ, f. *Sen.* TŁOMOCZEK Torbeczka sakiewki kalета ná pieniądze ktorą podrożni w troki zawięzuią przy kulbace, álbo ná zadzie ná koniu.

BOUGIE, subst. f. (*Chandelle de cire.*) Candela cerea, genit. candelæ cereæ, f. SWIECA Woskowa.

ON APPELLE aussi BOUGIE, (*une tres petite chandelle de cire.*) Filium, ou Xylium modicè ceratum, genit fili, ou xylini modicè cerati, n. NAZYWAIĄ tymże imieniem świeczkę małęką iák nitka woskiem powleczoną.

Pain de bougie. Fili incerati messa, ou massula, genit. æ, f. Stoczek.

Faire de la bougie. Filum seul (ou filum xylinum) cerare, ou incerare, (cero, ceras, ceravi, ceratum.) act. *Colum.* Swiece Stoczki robić.

Femme qui vend de petites bougies. Ceratio, genit. cerariæ, f. *Plaut.* Swiecaarka co świece, stoczki przedaie.

Qui fait de la bougie. Ceratius, genit. cerarii, masc. *Cic.* Swiecznik co świece robi y stoczki.

BOUGIER, V. act. (*Enduire de cire une étoffe coupée qui est sujette à s'effiler, ce qui se fait avec une petite bougie allumée.*) Cerâ, ou circumliniere, act. acc *Cic* WOSKIEM nápuścić brzeg materyi ktora się strzępi co się czyni stoczkiem zápalonym.

BOURACAN, subst. m. (*Toile forte & gommée*) Bucaranum & Buchiranum, genit i, n. *mot de la basse latinité.* DRELICH płotno tęgie y kleiune, *Słowo podłey łaciny.*

BOUILLANT, m. BOUILLANTE, f. part. act. & adiectif. (*Qui bout.*) Fervens, geni. ferventis, omn. gen. WRZĄCY, WRZĄCA, co wre.

De l'eau bouillante. Fervens aqua, genit. ferventis aquæ, f. *Cic.* Woda wrząca.

BOUILLANT se dit aussi au figuré. *Un homme bouillant, Un esprit bouillant.* Fervidi animi vir. *Liv.* WRZĄCY mówi się też *niewłaśnie:* Człowiek wrzący, Umysł wrzący gorący.

Je suis bouillant de mon naturel. Sum naturâ caldus. *Petr.* Jestem gorączka z przyrodzenia.

ON DIT aussi, *Les bouillans,* & mieux *les bouillons de l'âge.* Ætatis fervor, genit. fervoris, m. *Cic.* MOWIĄ wrzący wiek, y *lepiey* gorącość wieku burzenie się.

BOUILLI, m. BOUILLIE, f. Elixus, elixa, elixum. *Plaut.* GOTOWANY warzony warzona.

Je vaux mieux bouilli que roti. Elixus sum suavior, quàm assos. *Plaut.* Lepszym iest warzony niż pieczony.

La mesme viande est plus nourrissante bouillie que rotie. Idem cibus magis alit jurulentus quàm assus. *Plin.* Jednuszę mięso pożytek większy daie warzone niż pieczone.

BOUILLI *dans quelque liqueur.* Cum aliquo liquore infervefactus. *Colum.* WARZONY w iákim soku.

LE BOUILLI, ou *La chair bouillie.* Elixum, genit. elixi, n. *Hor.* WARZONE mięso.

Mesler le bouilli avec le roti. Miscere elixa assis. *Hor.* Mięszać warzone z pieczystym.

BOUILLIE, subst. f. (*Nourriture des petits enfans qui se fait avec du lait & de la farine.* Puls, genit. pultis, f. Pulticula, genit. pulticulæ, f. *Plin.* KASZKA dziecinna, papka dla dzieci ktorą gotuią z mleka y mąki.

Donner de la bouillie à un petit enfant. Pulticulam infanti dare. In os infantis indare, ou ingerere pulticulam. Dać kaszkę dziecięciu.

Grand mangeur de bouillie. Pultiphagus, genit pultiphagi, m. *Plaut.* Wielki ziadacz kaszki,

BOUILLIR, V. n. (*Se rarefier, soit par la chaleur naturelle de la fermentation, soit par un feu actuel.* Bullire. *Cat. Her.* *Le pot bout.* Olla fervet. *Petr.* WREC rozrzedzać się czyli to przez ciepło przyrodzone czyli przez kiśnienie námięknienie, czyli przez ogień y Garnek wrę.

Quand tout cela aura bien bouilli avec des herbes hachées, vous y verserez de la plus excellente huile. Huc ubi confusum herbis sectis inferbuerit, addes insuper oleum. *Cels.* Kiedy to wszystko uwre z ziołami posiekanemi náleiesz náyprzedniejszey oliwy.

Commencer à bouillir. Suffervesieri, (suffervesio, suffervesis, suffervefactus sum.) pass. *Plin.* Záwierać, rzeząc się gotowoć.

Faire bouillir. Fervefacere, act, acc. *Cat. Colum.* Warzyć gotować.

Faire bouillir, ou cuire une chose dans quelque liqueur. Coquere. act acc *Plin. Colum.* *ex oleo aliquid coquere. *Plin.* *Faire bouillir une chose dans l'huile.*) Warzyć álbo gotować co w soku iákim, *Gotować co w oliwie.

Faire bouillir quelqueur jusques à la diminution de la troisiéme ou quatriéme partie. Liquorem aliquem ad tertias aut quartas decoquere. **Jusques à la moitié,* ad dimidias. Warzyć sok aż go ubędzie trzecia, lub czwarta część. *Aż do połowy.

Vous les ferez bouillir à petit feu, ou sur un feu lent l'espace de deux heures. Duarum horarum spatio igni lento elixentur *Apit.* Gotować będziesz ná lekkim ogniu, álbo ná wolnym ogniu przez dwie godziny.

ON DIT figurément, (*des gens courageux & ardents.*) que *Le sang leur bout dans les veines.* Sanguis in venis æstuat, ou fervet. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* o ludziach odważnych y gorących, Że krew im wre w żyłach.

Espargne ce jeune homme, le sang luy bout dans les veines, montre toy le plus sage. Parce huic adolescentulo, sanguis illi fervet, tu melior esto. *Petr.* Wybacz temu młodzikowi, krew mu wre w żyłach, ty się pokaż rozumnieyszym nád niego.

ON DIT proverbialement & populairement, *Il me semble qu'on me bout du lait, lors qu'on me dit cela,* pour dire, *On me repait de vains amusemens qui ne me satisfont pas.* Cùm hæc audio, meras ineptias audire mihi videor. *Hæc quæ loque is, meras nugas, tramas putridas, & cassam glandem existima. *Plaut.* *Ce que vous me dites, croyez que ce sont des bagatelles, des tumes pourries, & un gland vuide.* MOWIĄ przysłowiem y pospolitemu, Jákbym mleko przewarzano kiedy mi to powiadaią: Karmią mię próżnemi nádzieiami, ktore mię nie násycą. *To co mi prawisz wierz że to się iedne fraszki, zgniłe pakuły, y czcza żołądź.

ON DIT d'un profit journalier, *Cela fait bouillir la marmite.* Id facit ut olla fervet. MOWIĄ o zárobku codziennym, y żárn garnek uwre.

Il faut avoir soin de faire bouillir la marmite. Culinæ studiosi esse debemus. *Hor.* Trzeba się postarać áby co było w garku uwarzyć do garka włożyć.

BOUILLON, subst. masc. (*Bouteille qui vient sur la surface des choses échauffées, soit par la fermentation naturelle, soit par le feu.*) Bulla, genit bullæ, f. *Var.* Globus, genit globi, m. *Ovid* BANKI Bulki wzwieranie ktore się czyni ná wierzchu rzeczy gorących się czyli to przez kiśnienie przyrodzone, czyli przez ogień.

Un bouillon de sang. Sanguinis globus. *Ovid.* *Un bouillon d'eau.* Bullans aqua, genit. bullantis aquæ, f *Plin* *Eau qui fait des bouillons.* Wzwieranie krwie. *Wzwieranie wody, *Woda ktora wzwiera.

L'eau sort de la roche à gros bouillon. E rupe aqua erumpit, ou scaturit undantibus globis. Woda wypada ze skały wielkiemi wałami.

Bouillon qui s'éleve dans les ruisseaux, lors qu'il pleut. Bulla, genit. bullæ, f. *Var.* Bulki bańki ktore się robią ná wodzie gdy deszcz pada.

BOUILLON se dit aussi (*des Etoffes qui sortent avec enflure sur un habit.*) Crispatum & undatum segmentum, i, n. WODNO wzorzysta materya.

ON DIT figurément, *Il faut arrester les bouillons de la colere.* Iræ æstus frangendi sunt. MOWIĄ niewłaśnie trzeba hamować gniew wrzący.

LES BOUILLONS *de l'âge,* (*lors que le sang bout dans les veines dans le temps de la jeunesse.*) Ætatis fervor, genit. ætatis

ris ſervoris, m. *Cic.* BURZĄCY ſię wiek, kiedy krew wre w żyłach czaſu młodości.

BOUILON ſe dit auſſi (*de la liqueur, ou du ſuc des viandes, ou des herbes.*) Jus, *genit.* juris, n. *Cic.* Sorbillum, *genit.* ſorbilli, n. *Plaut.* MOWI ſię o Juſzce álbo roſole y polewce mięſney álbo ziół.

Un petit bouillon. Juſculum, *genit.* juſculi, n. *Catul.* Polewka, roſołek, juſzka.

Prendre un bouillon tiede. Jus tepidum ligurire. *Hor.* Polewkę brać zwolnioną.

Il ne vit que de bouillons. Sorbitionibus vivit. *Celſ.* Nie żyie tylko ſamemi polewkami.

Il ne falloit pas vous donner un bouillon, ayant un méchant eſtomac. Jus tibi dandum non fuit. *Cic.* cùm malum ſtomachum haberes.) Nietrzeba ci było dawać roſołu gdyż maſz żołądek zły.

BOUILLON BLANC, *ou* BOUILLON MASLE, (*Plante médecinale, qui eſt combuſtible & peut ſervir de flambeau.*) Verbaſcum album, *genit.* verbaſci, n. *Plin* **Bouillon noir, ou Bouillon femelle.* Verbaſcum nigrum, neut. **Bouillon ſauvage.* Verbaſcum ſilveſtre, n. KNOTNICA álbo Gorayknot biały, ſamiec ziele lekarſkie ktore ſię pali ktore może ſłużyć do kagańcow miaſto knotow. *Knotnica ſamica. *Knotnica leśna ſzałba.

BOUILLON, (*Duché dans la Seigneurie de l'Eveſché de Liege.*) Bullionium, ii, n. BULLION Xięſtwo Biſkupſtwa Leodyiſkiego.

BOUILLONNEMENT, ſubſt. maſc. (*Fermentation d'une liqueur qui ſort par bouillons.*) Fervor, *gen.* fervoris, m. Æſtus, *genit* æſtûs, m. *Cic.* KIPIENIE wybieganie rzeczy iákiey burzącey ſię.

BOUILLONNER, V. neut. (*Sortir par bouillons.*) Æſtuare, Fervere. n. KIPIEC wybiegać w gotowaniu ſię.

BOUILLONNER. (*Prendre ſouvent des bouillons.*) Sorbillare jus. ROSOŁKOWAC, czeſto brać roſoły.

BOVIGNES, *ou* BOUVIGNES, (*Ville des Païs-Bas dans le Comté de Namur, ſur la rive gauche de la Meuſe.*) Bovinæ, *genit.* Bovinarum, f. pl. BOWINY Miaſto niżſzych niemiec w Hrabſtwie Namurſkim, po lewey ſtronie Mozelli.

BOVINO, (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples.*) Bovinum, *genit.* Bovini, n. BOWINO Miaſto Włoſkie w Krolestwie Neapolitańſkim.

BOUIS, *plus uſité* BUIS, ſubſt. m. (*Arbre dont le bois eſt fort dur & ſec*) Buxum, *genit.* i, n. *Virg.* BUKSZPAN Drzewo bardzo twarde y ſuche.

De bouis. Buxeus, buxea, buxeum. *Colum.* Bukſzpanowy.

Bocage de bouis. Buxetum, *genit.* buxeti, neut. *Mart.* Gaik Bukſzpanowy.

Qui porte du bouis. Buxifer, buxifera, buxiferum. *Catul.* Bukſzpanorodny.

BOUIS, eſt auſſi *Un inſtrument de cordonnier* (*qui eſt fait d'un morceau de bouis, & qui ſert à polir les talons des ſouliers*) Buxeum Inſtrumentum, (quo calceorum calces poliuntur.) i, neut. BUKSZPAN ieſt inſtrument ſzewſki z ſztuki bukſzpanu zrobiony do glancowania korkow u trzewikow *Galant.*

ON DIT figurément en ce ſens, *Donner le bouis*, pour dire *Farder une choſe*; (*La regratter, la polir pour la faire paroiſtre plus belle.*) Interpolare, act. acc. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* w tym rozumieniu dać glanc odnowić iaką rzecz przykraſić przyfarbować oſkrobać pulerować áby ſię pięknièy wydawała.

Qui donne le bouis aux choſes. Interpolator, *gen.* interpolatoris, maſc. Glancownik ten co poleruie rzeczy iakie.

(Expreſſion populaire.) Mowa poſpolſtwa.

BOULANGER, ſubſt. maſc. *on prononce* boulangé. *Qui fait & vend du pain.*) Piſtor, *genit.* piſtoris, m. PIEKARZ ten co chleb piecze y przedaie.

BOULANGERE, ſubſt. fœm. (*Femme qui fait & vend du pain.*) Piſtrix, *genit.* piſtricis, f. PIEKARKA tá co chleb robi y przedaie.

DE BOULANGER. Piſtorius, piſtoria, piſtorium. *Plin.* PIEKARSKI.

BOULANGERIE, ſubſt. f. (*Le métier de Boulanger.*) Ars piſtoria, *genit.* artis piſtoriæ, f. PIEKARSTWO kunſzt Piekarſki.

BOULANGERIE, (*Le lieu où l'on paiſtrit le pain.*) Piſtrina, *gen.* piſtrinæ, f. *Suet.* PIEKARNIA, mieyſce kędy chleb robią.

BOULANGER *le pain*, V. act. (*Faire le pain.*) Panes facere. **Le paiſtrir.*) Panem depſere, (depſo, is, depſui, act. *Cat.* **Cuire le pain.* Coquere panem, act. *Plin* CHLEB robić. *Roſczyniać ná chleb gnieść ciaſto. *piec chleb.

BOULE, ſubſt. f. (*Corps ſolide & rond de tous les coſtez.*) Globus, *genit.* globi, m. *Cic.* KULA rzecz grontowna y okrągła zewſząd.

Petite boule. Globulus, *genit.* globuli, m. *Plin.* Kulká máłá kulá.

Jouër à la boule. Rotare, *ou* verſare globum. Grać w kulki w Bocaki.

Aller à l'appuy de la boule, (*Jouër une boule qui en appuye une autre, en ſorte qu'on ne la puiſſe tirer.*) Globom adminiculare. act. *ou* adminiculari dep. *Colum. Cic.* Przybyć ná poparcie Bocaki, wydać tak kulkę że inſzą ſobą podeprze tak że iey ruſzyć niemożná.

ON DIT figurement *Venir à l'appuy de la boule*, pour dire *Soûtenir quelqu'un, l'appuier dans une choſe.* Ferre alicui ſuppetias. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie Przybyć ná poparcie bocaki, to ieſt utrzymywać kogo y weſprzeć w czym.

Allez le joindre le premier, je viendray à l'appuy de la boule, pour vous ſoûtenir en cas de beſoin. Nunc prior adito tu, ego in ſubſidiis hic ero ſuccenturiatus, *Ter. Phorm.* Poſtaw ſię przy nim bliſko, á iá prawidę ná poparcie bocaki ábyś ſię utrzymał ieśli tego będzie potrzeba.

BOULE-VEUË, comme *Faire une choſe à la boule-veuë*, pour dire *à tout hazard & d'une maniere incertaine.* Temerè & inconſideratè rem agere *Cic.* NADOMYSŁ, Napamięć czynić rzecz iaką, ná ſzczęście; czy ſię uda: czy nie udá.

Dire les choſes à la boule-veuë, ſans réfléxion, inconſiderement. Temerè & inconſideranter omnia effutire. *Cic.* Gadać co ślina do gęby przynieſie bez uwagi y rozmyſłu.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme tient pied à boule*, pour dire qu'*Il ne quitte point ſon travail.* Aſſidet operi. **Il tient pied à boule à l'eſtude*, Aſſiduus eſt in ſtudiis. *Cicer.* MOWIĄ przyſłowiem człowiek ſtoi uſtwicznie ná kuli, to ieſt nieodſtępuie pracy w uſtawicznym ieſt obrocie. * Stoi nad kolą nad ſferą, uſtawiczny w nauce.

BOULEAU, ſubſt. maſc. (*Arbre fort connu, dont on fait des balais.*) Betula, *genit.* betulæ, f. *Plin.* BROZA, Brzezioá drzewo bardzo wiadome z ktorego robią miotły.

BOULET, ſubſt. maſc. (*Groſſe bale de fer, ou de fonte, qu'on met dans des canons & dans des mortiers.*) Globus ferreus, *ou* æneus. KULA wielká gałká żelazná álbo odlewaná ktorą w puſzczaią w działá y w moździerze.

Des Boulets rouges. Glandes fervéntes, *ou* ignitæ. Kule czerwone ogniſte.

BOULEVART, ſubſt. maſc. (*Gros Baſtion comme on l'appelle en termes de guerre, ſorte de fortification qui eſt de terre rapportée, & reveſtuë quelquefois de pierres de taille.*) Agger, *gen.* aggeris, m. Wał ſypany z ziemi, Baſtion iako po woyſkowemu zowią czaſem też kamieniem cioſanym wymurowany

ON DIT figurément, *On fit un boulevart de corps morts qu'on amaſſa de tous coſtez.* Ex congeſtis cadaveribus aggere factus eſt. *Flor. Rom.* MOWIĄ niewłaśnie: Zrobiono wał z trupow zewſząd pozbieranych.

BOULEVERSEMENT, ſubſt. m. *on prononce* boolverſement (*Renverſement de (quelque édifice.*) Everſio. Demolitio. Diſturbatio *genit.* onis, f. *Cic.* OBALENIE, wywrocenie gmachu iakiego.

BOULEVERSEMENT, (*Grand changement qui arrive dans les choſes.* (Everſio, Inverſio, *gen.* tionis, f. *Cic.* *Ce remede a fait un grand bouleverſement dans tout mon corps.* Illud remedium perturbationes multas commovit in meo corpore. WYWROCENIE, Zburzenie, odmianá wielká ktora ſię trafiá w rzeczach. To lekarſtwo barzo wielkie w ciele moim wzburzenie uczyniło.

BOULEVERSER, V. act. *on prononce* boulverſer, (*Renverſer un édifice.*) Evertere, *ou* Subvertere. OBALIC, Wywrocić gmach iaki zburzyć.

BOULEVERSER ſe dit figurement pour *Mettre en deſordre, en confuſion.* Turbare. Diſturbare, Evertere. *Cic.* ZBURZYC wywrocić mowi ſię niewłaśnie, zaś zamięſzać.

Les grandes afflictions luy ont bouleverſé l'eſprit. ingentes calamitates hunc de mente deturbarunt. *Cic.* Wielkie utrapieniá przewrociły mu rozum.

Les haines & les diſſenſions ont bouleverſé toute la ville. Odiis atque diſſidiis civitas funditùs everſa eſt. *Cic.* Nienawiśći y niezgody całe miaſto pomięſzały. *La*

La banqueroute d'un tel a bouleverſé les affaires de tous ſes aſſociez. Diſturbario rationam illius hominis,diſturbavit,es ſociorum. Upadek tego á tego wſzyſtkich ſpolnikow iego rzeczy pomięſzał.

*Il a bouleverſé tous pour ſon agrandiſſement.*Conſta rorbavit, ut fortunam ſuam amplificaret & augeret. Wſzyſtko pomięſzał ſzukaiąc wyniesienia włáſnego.

BOULIMIE,ſubſt.f.terme de medicine.(*Maladie qui cauſe un appétit deſordonné.*) Inextincta fames,f *Ovid.* BULIMIA apetyt zbytni łaknienie uſtawiczne nienaſycenie choroba.

BOULIN, ſubſt. maſc. (*Petit trou,ou logette qu'on diſpoſe autour d'un colombier,pour y loger des pigeons.*) Colombarium, *genit.*columbarii,o.*Var.* DZIURY przegrody w gołembnikach dla ſadzania gołębi.

*Boulins faits de terre.*Columbaria fictilia.*genit.*columbariorum,o.plur. *Col.* Garki dla gołębi álbo naczynia gliniane pozawieſzane.

BOULINE,ſubſt.f.terme de mariae.(*Corde ammarée vers le milieu de chaque côté d'une voile, qui luy fait prendre le vent de coſté, quand on ne l'a pas en pouppe.*)Velam obliquè obtentorum, *genit.*veli obliquè obtenti,n. LINA Sznur przyprawiony od ſrzodka a każdey ſtrony żagla ktory go zawiatrem obiſca zboku kędy go nie maią z przodu okrętu.

Aller à la bouline,(*Prendre le vent de biais.*) Obliquo velo ferri, (feror, ferris, latus ſum.) paſſ. *Virg.* Zboku wiatr waiąc bakiciować.

BOULINER, pour dire *Biaiſer dans les affaires.*Non rectè agere quærere ambages in tractandis negotiis. BAKIEROWAC wybiegow ſzukać kręcić w ſprawach.

(Façon de parler rare,) Spoſob mowienia rzadki.

BOULINGRIN, ſubſt. maſc. mot Anglois.(*Jardin verd & orné de palliſadas, & parterres de gazon.*) Hortulus arboribus conſitus, voloptaris & amœnitaris causâ paratas, *m.* OGRODEK zielony okracony y w kwatery a murawy dane wykſztałtowany.

BOULON, ſobſt. maſc. (*Groſſe cheville de fer,qui a une teſte ronde.*)Fibula ferrea,æ,f ANKRA gruba zwora żelazna w głowie okrągła.

BOUQUER,n.ſe dit figurément (*des choſes qu'on eſt contraint de faire par violence.*) comme *il luy a fallu bouquer, Il a eſté contraint de le faire.*Coactus fuit id facere. MUSIC być przymuſzonym do czego, iako: Muſiał uſtąpić muſiał to uczynić.

Il la fit bouquer devant cette ville, Il rendit tout ſon feu & ſes travaux inutiles. Ad hanc urbem, fregit illius impetum, *Caſ.* Przymuſił go przed tym miaſtem dokazał że wſzyſtek ogień iego, y praca ná nic ſię niezdały.

Faire bouquer quelqu'un, (*Le contraindre à une choſe.*) Aliquem ad aliquid cogere,act.*Cic.* Przymuſić kogo do czego

BOUQUESPINE,ſubſt.maſc.(*Arbriſſeau qu'on appelle autrement* NOIR-PRUN, *qui porte une graine médecinale & purgativa.*) Spina cervina,*genit.*ſpinæ cervinæ, f. Rhamnus, *genit.* Rhamni,f.BODŁAK Ziele inaczey oſet czarny ktore wydaie ziarnka lekarſkie y czyſzczące.

BOUQUET *de fleurs liées enſemble*, ſobſt. maſc, Florum faſciculus, *genit.* florum faſciculi,m. ROWNIANKA, ſnopek kwiatow związanych w kupę.

Faire un bouquet. Nectere flores, (necto, nectis,nexui,nexum.)act. *Hor.* Kwiaty wiązać w rowniankę.

Porter un bouquet au nez. Floram faſciculam ad nares admovere.*Cic.* Przytykać kwiaty do noſa.

ON DIT, *Donner le bouquet à quelqu'un,*(*quand on l'invite à donner un bal ou un repas à une compagnie.*) Choreas aut epulas indicere alicui.° *Rendre le bouquet,* (*quand on s'acquite de ſon devoir en cela.*)Officium hac in re præſtare.MOWIĄ rowniankę komu podać, kiedy go zapraſzaią w koley áby dał ucztę álbo ochotę ſprawił kompaniy iákiey. °Oddać rowniankę kiedy kto czyni zadoſyć powinności ſwoiey w tey mierze.

BOUQUETIERE,ſubſt.f.*on prononce* bouqtiere.(*Celle qui fait des bouquets de fleurs & des couronnes.*Quæ nectit flores, Coronaria.*genit.* coronariæ,f. *Plin.* TA co kwiaty wyrabia álbo rownianki z kwiatow y wieńce.

BOUQETIN, ſubſt.maſc. (*Bouc ſauvage qui eſt une eſpece de chamois.*)Ibex,*genit.*ibicis,m.*Plin.* KOZIEŁ dziki.

BOUQUIN,ſubſt.maſc.(*Vieux bouc.*) Hircus,*genit.*hirci, maſc.*Hor.* KOZLISKO ſtare Cap.

ON APPELLE figurement, *Un vieux Bouquin,*(*Un homme puant & laſcif, qui a paſſé ſa vie dans la debauche.*) Senex ſordidus & hircinâ libidine fetens. *Apul.* NAZYWAIĄ *niewłaśnie* : Stary kozioł człowieká ſmrodliwego, ktory życie ſwoie ná roſpaście ſtrawił.

BOUQUINS, (*Vieux livres qui ſentent le relent.*) Carioſi codices ſitum redolens. STARE Księgi ſpleśniałe Ktore czuć zbutwiáłością.

CORNET A BOUQUIN,ſubſt.maſc.(*c'eſtoit autrefois une grande flûte de paiſan.*)Buccinum,*genit.*buccini,n.*Plin.* KOZI ROG,była to przedtym trąbá chłopſká,wielká.

BOUQUINER,V.act. (*Rechercher & feuilleter de vieux livres,ou de vieux bouquins.*)carioſos libros evolvere. SZPERAC ſzukać po księgach ſtarych zbutwiałych.

BOURACAN, ſubſt.m. *on diſoit autrefois* BARRACAN. (*Sorte d'étoffe tiſſuë de poil de chévra.*) Pannus cilicinos,i, maſc. BURAKAN przedtym mowiono Barakan Materya tęga przędziona z wełny kozicy.

BOURASQUE,ſubſt.f. (*Tempeſte ſoudaine & violente ſur mer ou ſur terre.*)Procella, *genit.*procellæ,f *Cic.* ZAWIERUCHA zawierucha náwałność nagła y gwałtowna ná morzu álbo na ziemi.

J'ay toûjours eſtimé voſtre frere un grand perſonnage, particulierement depuis que j'ay veu qu'il eſt quaſi le ſeul parmi tant de bourraſques, que je voye au port. Fratrem tuum ſemper magnum hominem duxi, ſed imprimis quòd his tempeſtatibus eſt propè ſolus in portu. *Cic.* Záwſzem iá Brata twego miał zá wielkiego człeka, zwłaſzcza od tego czaſu iakom obaczył że on prawie ſam ieſt ná lędzie między temi náwałnościami ktore widzę.

BOURASQUE ſe dit auſſi *d'une émotion populaire qui dure peu.*)Motus civicos, *genit* motûs civici,m. *Her.* ZAWIERUCHA ſię zá mowi o rozruchu poſpolitym nie długo trwaiącym.

BOURASQUE au figuré ſe dit (*des emportemens & des ſaillies violentes d'un homme bourru.*) comme *Il a eſſuyé toutes ſes bourraſques & ſon humeur chagrine.* Illius impetos omnes & moroſitates tulit, ou ſuſtinoit. ZAWIERUCHA ſię zá mowi o człowieku cholerycznym nápaſtnym,y popędliwym, iako: wytrzymał wſzyſtkie iego zawieruchy y humor iego gniewliwy.

BOURBE,ſubſt.f.(*Crotte épaiſſe comme celle des eaux croupies.*) Cœnum, *genit.* cœni,n.*Cic.* BAGNO, Kałużá, błoto gęſte iáko wod zſiadłych.

*Un poiſſon qui vit dans la bourbe.*Lutenſis, *ou* lotarius piſcis,maſc. *Plin* Ryba co w błocie żyie.

Il eſt tombé dans la bourbe. Merſus limo hæret. *Phed.* Wpadł w kałużę.

BOURBELIER,ſubſt.maſc,terme de chaſſe, (*qui ſe dit de la partie du ſanglier qu'aux autres animaux on nomme poitrine.*) Apri ſamen, *genit.*ſaminis,n.*Plin.* WYMIĘ co ſię mowi o tey części dzika ktora ſię u inſzych náżywa piers.

BOURBEUX,m.BOURBEUSE,f.adject.(*Plein de bourbe*) Cœnoſus.Lutulentus,Limoſus,a,um.*Cic.* BŁOTNISTY Bagniſty pełen błota.

BOURBIER,ſubſt.maſc, (*Lieu rempli de bourbe.*)Lacuna cœnoſa.*Cic.* KAŁUZA Bagno.

ON DIT figurément, *J'avertiray voſtre pere afin qu'il vous retire promptement du bourbier où vous allez vous jetter.* Patri faciam palàm ut te ex lutolento cœno properè eliciat foràs. *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Przeſtrzegę Oyca twego áby cię prędko odwiodł od tey kałuży w ktorą lezieſz.

BOURBIER ſe dit (*des embarras d'affaires,d'où on a peine de ſe tirer.*) comme *Eſtre toûjours dans le meſme embarras, ſe trouver toûjours dans le meſme bourbier.* In eodem luto hæſitare.*Ter.* KAŁUZA ſię mowi o trudnościach zábaw z ktorych z ciężkością wyniść kto może, iáko: Zoſtawać záwſze w tychże trudnościach,záwſze ſię w teyże kałuży znaydować

BOURBIER, (*où ſe veautrent les pourceaux, la Bauge.*) Volutabrum, *genit.*volutabri,n.*Virg.* BŁOTO mieyſce walania gdzie ſię walaią wieprze, kałuża,

BOURBON L'ANCY, (*Ville & Chaſteau en Bourgogne.*) Borbonium Anſelminum. BORBON ANCY Miaſto y Zámek w Burgundyi.

BOURBON L'ARCHAMBAUT,(*Ville capitale du Bourbonnois.*)Borbonium Archambaldi,n. BORBON ARSZAMBALD Miaſto głowne Borbońſkiego kraio.

LE BOURBONNOIS, (*Province de France.*) Borbonius ager. BORBONIA Prowincya Francyi.

BOURBOURG, (*Ville de Flandres.*) Burburgum, *genit.* Burburgi,n. BURBURG Miasto Flandryi.

BOURDE, subst.f. (*Mensonge dont on se sert pour s'excuser, ou pour se divertir de la credulité des autres.*) Commentum, *genit.* commenti, neut. OSZUSTWO Kłamstwo ná żart ktorego kto zażywa álbo się wymawiaiąc álbo kogo co łatwo uwierzyć może zwodząc.

Donner des bourdes. Confingere & aliquid comminisci. Bayki prawić oszustwa zmyślać, zadawać co.

Donneur des bourdes. Sycophanta, *genit.* sycophantæ, m. *Plaut.* Fraat oszust szalbierz kłamca.

Plein de bourdes. Commentitius,a,um. *Cic.* Pełen kłamstw

BOURDEAUX, (*Ville capitale de la Guyenne où il y a un Archevesché, un Parlement & une Université.*) Burdegala & Burdigala, *gen.* æ,f. BURDEGALA Miasto głowne Akwitaniy gdzie iest Arcybiskupstwo, Parlament, y Akademia.

BOURDELOIS,m. (*Celuy qui est de Bourdeaux.*) Burdigalensis, *genit.* Burdigalensis,m. BURDEGALCZYK Ten co iest z Burdegali.

BURDELOISE,f. (*Celle qui est de Bourdeaux.*) Burdigalensis, *genit.* Burdigalensis,f. BURDEGALKA Ta co iest z Burdegali.

LE BOURDELOIS, ou LA VRAIE GUYENNE, (*Païs autour de Bourdeaux.*) Burdigalensis ager, *genit.* Burdigalensis agri,m. BURDEGALIA prawdziwa Akwitania kray około Burdegali.

BOURDEUR, subst. masc. (*Donneur de bourdes.*) De ce mot corrumpu on a fait le Proverbe, *Autant pour le brodeur*, au lieu de dire *pour le bourdeur.* OSZUST kłamca szalbierz od tego słowa zepsowanego uczyniono przysłowie: Tyle albo tak wiele dla Pasamonnika, zámiast dla oszusta.

BOURDON, subst. masc. (*Baston fait au tour à l'usage des pelerins qui vont à S. Jacques.*) Peregrinantium baculum, *genit.* baculi,n. LASKA toczona Pielgrzymska, pielgrzymow idących do S. Jakuba.

BOURDON est aussi (*une grosse Mouche Guespe, qui fait beaucoup de bruit en volant.*) Fucus, *genit.* fuci,m. *Virg.* JEST też to wielka Mucha Osa, trąd, álbo tramiel co wiele hałasu czyni lataiąc.

BOURDON est aussi (*Un jeu de l'orgue, qui fait la basse, qui a le son le plus creux, & qui a les plus gros tuyaux.*) Tuborum soni gravioris & depressioris ordo. JEST też to Bas w organach co ma głos naygłębszy, y piszczałkę naygrubszą

FAUX BOURDON, (*Musique simple qui se chante note contre note.*) Rudior & depressus musicorũ concentus. CHORAŁ Muzyka prosta co się śpiewa nota na notą.

ON DIT proverbialement, *Planter le bourdon en un lieu, (y establir sa demeure.)* Sedem alicubi ponere. MOWIĄ przysłowiem: Záłożyć sobie gdzie siedlisko.

BOURDONNEMENT, subst. masc. (*Bruit sourd que font les bourdons & les abeilles.*) Fremitus, *genit.* ûs.m. *Colum.* BRZĘCZENIE, Dzwonienie ciche ktore czynią Trądy y pszczoły.

ON LE DIT aussi (*De ce bruit confus que font les hommes qui murmurent.*) Murmur, *genit.* murmuris,n. *Colum.* TOZ MOWIĄ o szemraniu niewyraźnym ludzi mruczących.

ON APPELLE aussi *Un bourdonnement d'oreilles, (qui est un commencement de surdité.)* Aurium tinnimentum, *genit.* aurium tinnimenti,n. *Plaut.* NAZYWAIĄ Dzwonienie w uszach co iest początkiem głuchoty.

BOURDONNER, V.a. (*Faire un bruit sourd, tel que font les bourdons & les mouches à miel.*) Strepere, (strepo,is,strepui, strepitum.)n. *Plin.* BRZĘCZYC Dzwonić iák muchy ábo pszczoły.

Trois jours avant, ou environ, que les abeilles sortent de leurs ruches, on les entend bourdonner comme des soldats qui décampent. Ferè ante triduum, quam eruptionem facturæ sint apes, velut militaria signa moventium tumultus ac murmur exoritur. *Var.* Trzydni przedtym niż się pszczoły wyroią z ulow słychać że dzwonią iáko woysko kiedy się ma ruszać.

Lorsque les abeilles sont sur le point de s'envoler, ou qu'elles commencent de le faire, elles bourdonnent plus fort qu'auparavant. Antè quàm evolaturæ sint apes, aut etiam incœperunt, consonant vehementiùs. *Var.* Kiedy pszczoły iuż maią wylecieć álbo zá wylátywać záczynaią dzwonią barziey niż przedtym.

BOURDONNER se dit figurément (*d'un murmure, ou de quelque bruit confus.*) Strepere, (strepo, strepis, strepui, strepitum.)n. *Cic.* BRZĘCZYC, Gruchać mowi się niewłaśnie: o szemraniu iákim, álbo ogłosce niewyraźney.

BOURG, subst. masc. *on prononce* bour (*Un lieu qui n'est ni ville ni village, mais qui tient le milieu.*) Pagus Vicus, *genit.* i,m. *Hor. Cic.* MIASTECZKO co nie iest ani miasto, áni wieś ále śrzednie między obiemá.

Habitant d'un bourg. Vicanus, Paganus, *genit.* i, masc. *Cic.* Obywatel miasteczká mieszczanek.

Habitant d'un bourg. Vicana. Pagana, *genit.* æ, fœm. Obywatelká miasteczká mieszczká.

Qui appartient au bourg. Paganus, pagana, paganum. *Prop.* MIEYSKI, Mieszczański.

FAUX-BOURG. Suburbium, *genit.* suburbii,n. PRZEDMIESCIE.

Vous avez icy près dans le Faux-bourg un peu de terre que vous affermez, donnez luy en la jouissance. Agelli est hic sub urbe paululum quod locitas, huic des qui fruatur. *Ter.* Masz tu ná przedmieściu niektore grunta ktore arenduiesz, puść mu ie w dzierżawę.

BOURG-EN-BRESSE, (*Ville capitale de Bresse.*) Burgus, *genit.* Burgi, ou fœm. BURG, Miasto głowne Bressyi.

Qui est de Bourg-en-Bresse. Burgensis & hoc Burgense, adject. *genit* Burgensis, *pour tous les genres.* Co iest z Burgá z Bressyi.

BOURG-LA-REINE, (*Bourg de l'Isle de France, à une lieuë de Paris.*) Reginoburgus,i.fœm. REGINOBURG, Miasto Wyspá Francyi z milę od Paryżá.

BOURG-St-ANDIOL, (*Ville du Vivarez.*) Burgus Andeolii, masc. BURGANDEOL, Miasto Wywarcyskiego kraio.

BOURGADE, subst. f. (*Petit Bourg.*) Parvus vicus. MIASTECZKO małe mieścina.

De bourgade en bourgade. Pagatim. adv. *Liv.* Od miasteczká do miasteczká.

BOURGEOIS, subst. m. *on prononce* bourjois. (*Nom collectif, pour dire Les habitans d'une ville.*) Cives, *genit.* civium, *Cic.* MIESZCZANIE Imię zbieralne, to iest: obywatele miastá

BOURGEOIS, se dit (*De chaque habitant particulier.*) Civis, *genit.* civis, *Cic* MIESZCZANIN się mowi o káżdym obywatelu z osobná.

Receu bourgeois de Paris. Ascriptus Parisious. * (*Ciceron a dit* Ascriptus Heracliensis, *Receu Bourgeois d'Héraclée.*) Przyięty mieszczaninem Paryskim. *Cicero powiedział przyięty mieszczaninem Heraklei.

BOURGEOISE subst. f. *on prononce* bourjoise. (*Citoyenne d'une ville.*) Civis, *genit.* civis,f. MIESZCZKA obywatelká, miastá iakiego.

ON DIT, (*en parlant d'un homme, ou d'un femme peu polis*) *Il a l'humeur, ou les manieres bourgeoises.* Insulsæ urbanitatis homo. MOWIĄ o mężczyznie álbo białogłowie mało obyczaynych, ma obyczaie mieyskie.

Cela est bourgeois. Hoc insulsam urbanitatem sapit. To iest po mieysku.

BOURGEOISEMENT, adv. *on prononce* bourjoisement, (*en Bourgeois.*) More civico. PO MIEYSKU.

BOURGEOISIE, subst. f. *on prononce* bourjoisie. (*Les Bourgeois d'une ville.*) Civitas, *genit.* civitatis, f. *Cic.* MIASTO Mieszczanie miastá iakiego.

BOUREOISIE, ou *le droit de bourgeoisie.* Civitas *genit.* civitatis, *Cic.* MIEYSKIE, prawo mieyskie.

Avoir le droit de bourgeoisie. Jouïr des privileges des bourgeois d'une ville. Habere civitatem. *Cic.* Mieć mieyskie, zażywać praw y przywileiow Mieszczan miastá iakiego.

Accorder, donner à quelqu'un le droit de bourgeoisie. Ascisere aliquem civem. *Cic.* Pozwolić dać komu prawo mieyskie.

Perdre le droit de bourgeoisie. Jure civitatis excidere. Abalienari jure civium. *Cic.* *Inter ærarios referri. *Cic.* Comme qui diroit *Estre mis à la taille.* Utracić mieyskie prawo. *Jakoby kto rzekł, między pospolstwem być taksowany.

Oster à quelqu'un le droit de bourgeoisie, l'en priver. Eripere, alicui civitatem. *Cic.* Odiąć odebrać komu mieyskie.

Obtenir le droit de bourgeoisie. Adipisci, ou consequi civitatem. *Cic.* Otrzymać mieyskie.

BOURGEON *de vigne*, subst. m. *on prononce* bourjon. (*Bouton qui pousse à la vigne.*) Gemmá, *genit.* gemmæ, f. PĄCZKI winne, listki ktore wypuszczá winoicá.

BOURGEON, (*Bouton qui vient au visage.*) Papula, *genit.* papulæ, f. *Plin.* KROSTKI, ktore się ná twarzy robią.

BOURGEONNER, V. neut. *on prononce* bourjonner. (*Pousser*

ſ… des bourgeons.) Gemmare, (gemmo, gemmas, gemmavi, gemmatum.) *Colum.* PĄCZKI wypuſzczać rozwiiać ſię.

BOURGEONNE', m. BOURGEONNE'E, f, (*Plein de boutons, parlant du viſage.*) Pupulis exaſperatus, a, um. KROSTAWY, KROSTAWA, peſen kroſt mowiąc o twarzy.

Il a le nez tout bourgeonné. Eſt tuberoſiſſimæ frontis. *Pla.* Má nos wſzyſtek kroſtami obſypany ſayſzkowary.

BOURGES, (*Ville Archiepiſcopale & capitale du Berry.*) Bitoriga, *genit.* Bitorigæ, f. BITURYGA, Miaſto Arcybiſkupie głowne Batreyſkiey Prowincyi.

Peuples du Dioceſe de Bourges. Bitoriges Cubi. *genit.* Biturigum Cuborum, m. plor. Ludzie Dieczyi Bituryckiey Bourygowie.

Qui eſt de Bourges. Bituricenſis. Bitnryżanin co ieſt z Biturygi.

BOURGMESTRE, ou *Maiſtre du Bourg*, ſubſt. m. Conſul, *genit.* Conſalis, m. BURMISTRZ rządcá miaſtá miaſteczká. (Ce mot eſt d'uſage en Flandres, en Hollande & en Allemagne, c'eſt comme le premier Magiſtrat d'une ville, qui donne des ordres pour le gouvernement, la juſtice & la police, comme autrefois les Conſuls à Rome. *On prononce l'*s *dans ce mot*) To ſłowo ieſt w używaniu w Flandryi, Hollandyi, y Niemczech, ieſt to iakoby pierwſzy urząd w mieście ktory roſkazuie co do rządu miaſtá ſprawiedliwości, y porządku należy iako przedtym Konſulowie w Rzymie. *Wymawiá ſię* ſ w tym ſłowie.

BOURGOGNE. Burgundia, *genit.* Burgandiæ, f. BURGUNDIA.

(Province de France, qui a eu autrefois titre de Royaume, & puis celuy de Duché-Pairie. C'eſt proprement la Baſſe Bourgogne qui a pour Capitale Dijon, *Burgundia Inferior:* la haute Bourgogne, *ou* le Comté de Bourgogne, *ou* la Franche-Comté, *Burgundia Superior*, ou *Burgundia Comitatus*, genit. *Comitatûs*, m.) Prowincya Francuſká, ktorą niegdyś zwano Krolestwem, a potym Xięſtwo-Rowności. Ieſt to właśnie niſka Burgundya ktorá ma głowne miaſto Diwion. Wyżſza Burgundyá álbo Hrabſtwo Burgundyiſkie, álbo wolne Hrabſtwo

BOURGUIGNON, m. BOURGUIGNONE, f. adject. (*Celuy, ou Celle qui eſt du Duché de Bourgogne.*) Burgundio, Burgundionis. BURGUNDYICZYK, BURGUNDYIKA, ten álbo tá co ieſt z Xięſtwá Burgundyi.

BOURGUIGNON *de la Franche-Comté*. Sequanus Burgundio, m. *Bourguignonne de la Franche-Comté*, Sequana Burgondio, f. BURGUNDYICZYK, Burgundyiká, od ſekwany co ieſt z Hrabſtwá wolnego Burgundyiſkiego.

BOURGIGNOTE, ſubſt. f. (*eſpece de Caſque, ou de Salade.*) Galea, æ, f. SPOSOB Szyſzaka przylbicy, ábo ſałaty.

BOURRADE, ſubſt. f. (*Atteinte que les chiens donnent à un liévre, quand au lieu de le prendre, ils n'attrapent qu'un peu de ſa bourre, ou de ſon poil.*) Tomenti leporis avulſio, fœm. OBRCANIE uſzczknienie ktore pſy czynią zaiącowi kiedy miaſto tego żeby go ugoniły tylko ſzerci iego co urwą.

BOURRADE ſe dit au figuré, (*d'une attaque, d'un coup qu'on porte à quelqu'un, ſoit en le frappant, ou pluſtôt en le raillant & écrivant contre luy.*) Vellicatio, *genit.* vellicationis, f. *Suet.* OBROCENIE uſzczknienie mowi ſię niewłaśnie o napáści álbo godzeniu ná kogo czyli co biiąc ná niego, á zaczey żartuiąc álbo piſząc przeciwko niemu.

Donner une bourrade, ou des bourrades à quelqu'un. Aliquem lancinare. *Cicer.* ou vellicare. *Plaut.* Obracać kogo przez żarty wziąć go ná obroty.

BOURRE, ſubſt, f. (*Poil de pluſieurs animaux, qui ſert à garnir des choſes, des ſelles & des matelas.*) Tomentum. *genit.* tomenti, n. *Suet.* PILSN, Szerść wielu zwierząt ſłużącá do wyściełaniá ſiodłow krzeſeł y materacow.

BOURRE, (*Couverture qui paroiſt ſur le bourgeon de la vigne, avant que la feuille ſorte, qui eſt comme de la bourre.*) Barra *genit.* borræ, f. MECH odzienie ktore ſię pokazuie ná pączkach latorośli pierwey niżeli liście wypuści podobne do włoſia.

BOURRE ſe dit figurement en morale (*de tout ce qui eſt groſſier dans quelque ouvrage de proſe ou de vers, par une métaphore tirée (des garnitures de chaiſes, qui ſont mal conditionées, quand on y met de la bourre au lieu de crin.*) comme *Il y a de beaux endroits dans ce livre, mais il y a auſſi bien de la bourre.* Et multa laudanda ſunt in hoc libro, & multa reprehendenda. Flait ille liber luculentus, eſt tamen quod tollere velles. *Il y a dans ce poëme beaucoup de méchans vers, mais il y en a auſſi beaucoup de bons & à imiter.* PILSN ſię mowi niewłaśnie y co do obyczaiow o wſzyſtkim co ieſt proſte w piśmie iakim tak nie wierſzem iako y wierſzem, praca podobieńſtwo wzięte od robieniá kraſeł ktore nie dobrey roboty bywaią kiedy ie wyściełaią pilśnią miaſto włoſia, *Jako:* Są piękne mieyſca w tym piśmie ále też wiele ieſt pilśni. W tym Rytmie ieſt wiele wierſzy ladaiakich, ále też ieſt ich wiele godnych náśladowania.

BOURREAU, ſubſt. maſc. *on prononce* bourrau. (*Executeur de la juſtice.*) Carnifex. *Cic.* KAT ten co ſprawiedliwość wykonywa uprawca.

ON APPELLE auſſi BOURREAU, (*Celuy qui eſt ſanguinaire, cruel & ſans pitié.*) Crudelis. m. *Cic.* NAZYWAIĄ też Katem tego ktory ieſt okrutny y krwi pragnący.

ON LE DIT encore figurément *des remords de la conſcience.*) comme *Un criminel porte toûjours ſon bourreau avec luy.* Animus tortor ſontem ſemper exerceiat. MOWIĄ też ſumn *niewłaśnie:* o zgryzliwościach ſumnienia, iáko: Zbrodaień záwſze z ſobą ma kata ſwego.

BOURREE, ſubſt. f. (*Petit fagot de bois fort menu, qui fait un feu prompt & de peu de durée.*) Faſcis virgultorum & ſtramentorum, m *Caſ.* CHRUST pęczek rozg barzo cienkich z ktorego ogień prędki ále krotko trwaiący.

BOURRELER, V. act. *on prononce* bouler. (*Tourmenter.*) Cruciare. Torquere, *Cic. Ter.* TRAPIC, Męczyć, dręczyć.

ON DIT figurément, *Eſtre bourrellé en ſa conſcience, Avoir ſa conſciance bourrelée.* Excruciari animi conſcientiâ. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Być odręczonym od właſnego ſumnienia, mieć ſumnienie udręczone.

BOURRELET, ſubſt. maſc *on prononce* bourlet, (*Eſpece de cordon rond que les Docteurs portoient anciennement ſur leurs chapperons, & que portent encore aujourd'huy les Avocats Généraux des Parlements.*) Circulus, *genit.* circuli, m. KOŁKO, ſznurek okrągły ktory zdawności Doktorowie noſili ná kapach ſwoich, y ktory ieſzcze teraz noſzą Generalni Patronowie Parlamentow, to ieſt: Sądow głownych.

BOURRELET, (*dont les femmes ſe coëffont pour ſoûtenir & arranger leurs cheveux, & qui ſert à ſe mettre ſur une chaiſe percée.*) Circulus tomento fartus, m. KOŁKO wyściełane do ſtroiu białogłowſkiego y układania włoſow ná głowie, y do ſiadania ná ſtolec.

BOURRELET, (*qu'on met ſur la teſte pour porter plus facilement quelque choſe deſſus, comme les Laitieres à Paris.*) Ceſticillus, *genit.* ceſticilli, m. *Feſt.* KOŁKO ktore kładą ná głowę dla łatwieyſzego dźwigania czego ná nim iáko Mleczarki Paryſkie.

BOURRELIER, ſubſt. m. *on prononce* bourlier. (*Artiſan qui fait des harnois de chevaux, garnis de bourre.*) Helciarius, *genit.* helciarii, m. *Apul* SIEDLARZ rzemieślnik co chomąta robi ná konie wyściełane pilśnią.

BOURRER, V. act. (*Garnir, ou remplir de bourre.*) Tomento farcire. *Plin.* WYSCIEŁAC pilśnią, nárykać.

ON DIT familierement parmi le peuple, *Je me ſuis bourré le ventre comme il faut dans ce feſtin.* In his epulis explevi ventrem meum. *Cic.* MOWIĄ między poſpolſtwem wytkałem wyſtałem ſobie brzuch należycie ná tym bankiecie.

BOURRER ſe dit proprement (*des chiens qui bourrent les lievres en les chaſſant, lors qu'ils n'emportent que de leur bourre, ou poil.*) Vellere tomentum leporis, act. *Plaut.* OBRACAC uſzczknąć urwać mowi ſię właśnie o pſach kiedy gonią zá zaiącem tylko ſzerci ich pyſkiem urwą.

ON DIT par metaphore *Bourrer quelqu'un*, (*Le battre, luy donner pluſieurs coups.*) Crebris ictibus aliquem verberare, cædo, is, cecidi, cæſum: impeto, impetis, impetivi, impetitum.) *Bourrer quelqu'un, (dans la diſpute, dans des écrits.)* Aliquem lancinare, ou vellicare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *Je l'ay bourré comme il faut.* Verbis illum protelavi. *Ter.* MOWIĄ *niewłaśnie:* obracać ſzarpnąć urwać kogo, zbić go dać mu plag kilkanaście. Obracać kogo w wſporze, w piſmach. Obracałam go należycie.

BOURRIQUE, ſubſt. f. (*Meſchante beſte de voiture.*) Iniquæ mentis aſellus, *genit*, aſelli, m. *Hor.* HETKA wywłoka, bydlę ladaco do iazdy.

BOURROCHE, ſubſt. f. (*Herbe potagere, que les Medecins appellent* Bourrache, *& que Matthiole dit eſtre la meſme choſe que noſtre* bugloſſe.) Bugloſſos, *genit.* bugloſſi. *Plin.* MIODUNKA Wołowy ięzyk ziele kuchenne Doktorowie nazywaią Burak, á Matyolus powiada że ieſt toż ſamo co náſza miodnuka.

BOURRU,m. BOURRUË,f. (*Extravagant, bizarre, qui a des manieres extravantes.*) Morosus, morosa, morosum. *Hor.* NIEOBYCZAYNY, oiedogodny, dziwak, co ma obyczaie dziwackie.

Il est d'un naturel bourru. Morosæ est indolis. Mirabilites morosus est. *Cic.* Jest przyrodzenia dziwackiego, niedogodnego

VIN BOURRU, (*Vin qu'on empesche de bouillir & qui est trouble.*) Vinum lene & fæculentum. WINO niedogodne wino ktoremu wyrobić oiedadzą y iest mętne.

MOINE-BOURRU, (*Latin, Loup-garou.*) Versipellis, is, m. *Plaut.* WILKOŁEK.

(Horace appelle en Latin *Lémures*, genit. *lémuram, m. pl.* des Esprits malins qui courent la nuit sous des figures épouvantables. Horacyusz nazywa poczwary nocne, strachy a tych duchow ktore biegaią w nocy pod postaciami strasznemi.

BOURSE, subst. f. (*Petit sac de cuir à mettre de l'argent.*) Cromena. *Hor.* Sacculus. *Mart.* Marsupium. *Plaut.* Loculus. *Var.* WACEK, Mieszek, Kiesa, Kalera, Worek mały skowany ná pieniądze,

Vn avare porte toûjours sa bourse & tout ce qu'il a d'argent avec luy. Il mange, il couche, il se baigne avec sa bourse: toutes ses esperances sont dans sa bourse, & sa vie est liée à sa bourse. Avarus bulgam & quidquid habet nummorum, ipse habet secum. Cum bulgâ cœnat, dormit, lavit: omnia spes hominis in unâ bulgâ est, & hac devincta est vita. *Lucil.* Łakomiec wszędzie worek ma z sobą y co tylko ma pieniędzy przy sobie nosi, iada, sypia, kąpie się z workiem swoim, wszystkie nádzieie iego są u niego w worku, y życie iego zawisło od worka

Petite bourse. Locellus, *genit.* locelli, m. *Mart.* Mieszek mały kieska.

BOURSE se dit aussi (*de l'argent, ou des richesses de quelqu'un.*) comme *Avoir la bourse bien ferrée, l'avoir bien garnie d'argent.* Benè nummatum habere marsupium. *Plaut.* WOREK się mowi niewłaśnie zapieniądze, álbo dostarki zawie, mieć worek dobrze kowany, dobrze opatrzony pieniędzmi.

Il n'a rien dans sa bourse, Nihil habet in loculis. *Hor.* Nic nie ma w worku.

Manier la bourse de quelqu'un. Rem alicujus administrare, *Cic.* Workiem czyim rządzić, szkatułą.

Aider quelqu'un de sa bourse. Re aliquem juvare. *Ter.* Ære suo aliquem levare. Dopomoc komu workiem własnym szkatułą.

Demander la bourse à quelqu'un. Alicui aurum poscere, *Phæd.* Worek sobie kazać oddać komu.

Vuider la bourse de quelqu'un. Aliquem exenterare. *Suet.* °*Luy couper la bourse.* Cromenam alicujus pertundere, ou secare. *Plaut.* Wyprożnić worek komu. °Urznąć mu kiesę,

Il a toûjours eu sa bourse ouverte pour ses amis. Nunquam clausa fuit in amicos illius benignitas. *Ter.* Záwsze miał kiesę szkatułę otwartą dla przyiacioł.

Faire de la depense selon sa bourse. Pro re suâ sumtus facere. *Cic.* Pomiarkowanie według worka swego wydawać.

COUPEUR *de bourse.* Sector zonarius, *genit.* sectoris zonarii, m. *Plaut.* RZEZIMIESZEK.

BOURSE *comme,* (*Societé de personnes où les droits & les émolumens sont mis & partagez en commun.*) Societas in quâ jura & emolumenta communia sunt. *Cic.* WOREK pospolity, wspolność osob ktorych prawa y pożytki są wraz złożone y ktore między sobą się dzielą z tego co maią álbo nyskaią.

BOURSE, (*Ce qui enveloppe les fruits & les fleurs.*) Folliculus, *genit.* folliculi, m. *Colum.* WOREK łuska strąk co okrywa kwiaty y owoce.

BOURSE *qui enferme les chastaignes & qui est toute herissée de petits piquans.* Echinus, *genit.* echini, masc. *Plin.* KASZTANOWA łuska wszystka kolcami drobnemi náieżona.

BOURSE *qui enferme les testicules.* Scrotum, *genit.* scroti, n. *Cels.* WOREK mosznoy co iądra w sobie zámyka.

BOURSE *de College,* (*Certain revenu affecté dans un College pour faire estudier quelque pauvre enfant.*) Pensio annua, *genit.* pensionis annuæ, f. °*On dit communément* Bursa, *genit.* bursæ, fœm. NAZNACZONY w szkołach dochod ná naukę iákich ubogich dzieci. °Názywaią pospolicie *Bursa.*

BOURSE dans certaines provinces se dit pour *Le lieu du change où l'on négocie les billets.* Forum argentarium, *genit.* fori argentarii, neut. *Plaut.* °(*on l'appelle* LA PLACE, *ou* LE CHANGE.) BURSA w niektorych prowincyach, Bank gdzie wekslami handluią. °názywaią Bankietnia.

(Ce mot vient de ce que dans la ville de Bruges, (où fut la premiere Place des Marchands appellée Bourse.) sur le couronnement du Portail d'un grand Hôtel il y avoit trois Bourses gravées.) To słowo pochodzi stąd iż w mieście Biturydze gdzie naypierwsze było mieysce kupcow názwanych Bursa, nád szczytem odrzwi, wielkiego iednego gmachu były trzy worki ryte.

BOURSE *de pasteur,* (*Petite herbe qu'on appelle autrement* Tabouret.) Bursa pastoris, *genit.* bursæ pastoris, f. TASZNIK álbo Taszka ziele inaczey nazywaią Tabulka.

BOURSEAU *ou* BOURSAUT, subst. masc. (*Espece de saule*) Fatua salix, *genit.* fatuæ salicis, fœm. IWA witwina rodzay wierzby.

BOURSIER *d'un college,* subst. m. (*Celuy qui est pourveu d'une Bourse.*) Alumnus, *genit.* alumni, m. °(*On le nomme communément.* Bursarius, *genit.* bursarii, m. WYCHOWANIEC Ten co z Bursy szkolney ma wychowanie y opatrzenie swoie. °Nazywaią pospolicie Bursak.

BOURSIER, (*Faiseur de bourses.*) Zonarius, ii, m. TASZNIK, Ten co mieszki taszki robi.

BOURSILLER, V. n. (*Fournir sa quotte part d'une somme nécessaire ou de quelque dépense.*) In commune conferre aliquid. *Plaut.* TASZKOWAC dać z worka swego cząstkę swoię nákładu iakiego potrzebnego álbo kosztu.

(Mot bas & d'usage parmi la populace.) Słowo podłe między pospolstwem używane.

BOURSIN, subst. m. (*Couche de terre qui se trouve sur la pierre qu'on tire de la carriere.*) Lapidis crusta, æ, f. GRUDA, przywara ziemi ktora się znayduie na głazach ktore z szyba wykopuią.

BOURSON, *ou* BOURSERON, subst, m. (*Petite poche attachée à la ceinture d'une culotte.*) Locellus, *genit.* locelli, m. *Mart.* Taszka kieszonka mała u pasa w spodnich.

BOURSOUFFLÉ, m. BOURSOUFFLÉE, f. adject. & part. pass. (*Bouffi, enflé.*) Tumidus. Inflatus. *Plin.* NADĘTY nábrzmiały.

BOURSOUFFLER, V. act. (*Enfler de vent.*) Sufflatione tumefacere. act. acc. NADYMAC wiatrem, wzdąć.

SE BOURSOUFFLER, (*S'enfler, comme la paste dans le four.*) Tumescere, (tumesco, tumescis, tumui, *sans supin*) neut. NADYMAC się, rosnąć iak ciasto w dzieży.

BOURSOUFFLURE, subst. f. (*Enflure.*) Tumor, *genit.* tumoris, m. NADĘCIE Nabrzmiałość.

BOUSE, subst. f. (*Fiente de bœuf ou de vache.*) Bocerda, *genit.* bucertæ, fœm. *Plin.* GNOY Wołowy álbo krowi, krowieniec.

BOUSILLAGE, subst. m. (*Bastiment fait avec de la terre & de la paille.*) Lutum paleatum, *genit.* luti paleati, n. *Colum.* LEPIANKA Chatá, lepiona z gliny y słomy.

BOUSILLER, V. act. (*Faire un mur de terre paitrie avec de la paille.*) Ædes, *ou* murum ex luto paleato conficere. act. LEPIC oblepiać ścianę lepiankę stawiać.

ON DIT au figuré, *Vn ouvrage bousillé,* (*qui est mal-fait.*) Inelaboratum & infabrè factum opus, n. MOWIĄ niewłaśnie robota lepiona ladaiako zrobiona.

ON DIT proverbialement & par mepris (*d'un logis basti de méchants materiaux, ou d'un ouvrage mal fait.*) *Ces maisons sont bousillées.* Malè confectæ, *ou* materiatæ ædes, fœm. pl. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem y przez wzgardę o Domostwie stawianym z ladaiakiey materyi. álbo o robocie iakiey. Te domy są kleconé.

BOUSSOLE, subst. f (*Cadran de mer où il y a une aiguille aimantée.*) Pyxis nautica, Buxula, f, KOMPAS wodny morski, gdzie iest iglicá magnesowaná.

BOUT, subst. m. (*L'extremité d'une chose, ce qui la termine.*) Extremum, *ou* Ultimum. *Cic. Cæs.* KONIEC iakiey rzeczy gdzie się kończy.

Le bout d'une ruë. Ultima platea, æ, f. *Ter.* °*Le bout d'une forest.* Ultima silva, æ, f. *Liv.* °*Le bout du mast.* Ima mali pars, f. *Vitr.* °*Le bout d'un cercle,* Circuli extremitas, atis, f. *Plin.* °*Le bout d'une robe.* Extremum tunicæ, n. °*Les bouts des solives.* Tignorum capita, n. pl. *Cæs.* Koniec ulicy. °Koniec boru. °Masztow odziemek. °Koniec cerklá. °Koniec, kray sukny. °Koniec belkow, głowa.

Vne chose aportée du bout du monde. Res ex ultimis terris accersita. *Cic.* Rzecz przywieziona od końcá świata.

Envoyer quelqu'un au bout du monde. Mandare aliquem in ultimas terras. *Cic.* Posłać kogo na koniec świata.

Vous

Vous demeurez au bout du monde, pour dire *fort loin*, *à l'extremité de la ville*. Longissimè habitas. *Hor.* Mieszkasz ná końcu świata, toiest bardzo daleko ná koncu miastá.

Enfoncez vos greffes par le bout que vous aurez ratissé. Eo autem fine, quâ adrasens, surculos demittito. *Colum.* Gałązki wsadzay z tego końca z ktoregoś oberżnął, oskrobał.

BOUT *de la mamelle* (*que l'enfant tette.*) Papilla, *genit.* papillæ, *f. Plin.* BRODAWKA u piersi, cycek ktory dziecię ssie.

BOUT, (*Fin.*) Finis, *genit.* finis, *m. Cic.* Koniec.

Vous ne verrez jamais le bout, ou la fin de ce procès. Illius litis nullos finis erit. Nie obaczysz nigdy końcá tey sprawy.

Nous ne sommes pas encore au bout de nos maux. Tot malorum nostrorum nondum finis. *Petr.* Ieszcze to nie koniec nieszczęściá naszego.

Vous n'estes pas encore au bout, Vous en souffrirez bien d'autres, je n'en demeureray pas là à vostre égard. Non sat pœnarum dedisti mihi, amplius ergo. Ieszcze to nie koniec dlá ciebie, ieszcze więcey znosić musisz, nie to koniec z tobą uczynię, nie ná tym przestanę.

Je suis au bout de mon Consulat, ou *sur la fin de mon Consulat*. In exitu est meus Consulatus. *Cic.* Iestem ná końcu urzędu mego, kończy się moy urząd.

Au bout de l'année. Exeunte anno, abl. *Cic.* Na końcu roku.

ON APPELLE *Haut bout*, pour dire *les places plus honorables à table*, ou *dans les assemblées*. Summus locus. *(*Le contraire* Imus, *ou* infimus, *ou* ultimus locus, *Le bas bout.*) *Plaut.* NAZYWAIĄ wyższy koniec, to iest mieysce poczesne gdnieysze o stołu, y w posiedzeniach. *Przeciwna iest niższe mieysce, ostatnie.

Il avoit le haut bout à table. Accumbebat superior, *ou* in summo. *Plaut. Cic.* Miał pierwsze mieysce u stołu.

ON DIT figurement en ce sens, *La sagesse tient aujourd'huy le haut bout.* Sapientia primas nunc tenet. MOWIĄ *niewłaśnie*: dziś Mądrość ma pierwsze mieysce.

Tenir le haut bout chez quelqu'un, (*Estre le premier dans son estime.*) Priores partes habere apud aliquem. *Ter.* Trzymać pierwsze mieysce u kogo, być ná pierwszym w poważe u niego.

BOUT, adverbialement dans ces façons suivantes, *De bout en bout, D'un bout à l'autre:* comme *Aller d'un bout à l'autre dans un navire.* A poppi ad proram ire. A prorâ ad puppim ire. KONIEC przysłowiem w tych następuiących sposobach od końca do końca iáko od iednego końca do drugiego chodzić, w okręcie.

Il m'a conté toute l'affaire d'un bout à l'autre, depuis le commencement jusques à la fin. Rem omnem mihi narravit ordine *Ter.* wszystko mi od końca do końca powiedział.

J'ay leu vostre lettre d'un bout à l'autre. Perlegi literas tuas. *Cic.* Przeczytałem list twoy od końca do końca.

J'ay parcouru ce Livre d'un bout à l'autre. Hunc totum Librum evolvi. Przebiegłem przeczytałem tę Księgę od końca do końca od deski do deski.

VENIR *à bout d'une entreprise*, (*l'achever heureusement.*) Assequi propositum, (assequor, assequeris, assecutus sum.) dep. SKONCZYC szczęśliwie rzecz iáką przed się wziętą.

Je ne desavoueray pas que pour venir à bout de mes desseins, j'ay malgré moy feint & dissimulé bien des choses. Nonquam diffitebor multum me, ut ad effectum horum consiliorum pervenirem, & simulasse invitum & dissimulasse. *Cic.* Nie zaprę się iem wiele rzeczy udał y nieuważał abym do końca przyszedł zámysłow moich.

Je viendray aisement à bout du reste. Mihi reliqua erunt expedita. *Cic.* Reszty łatwo dokażę.

Mener, ou *pousser une affaire à bout.* Rem conficere, *ou* perficere. *Cic. Plaut.* Przywieść przyprowadzić rzecz do końca dotrzeć do końca.

Venir à bout de quelqu'un, (*Le reduire & le mettre dans son devoir*, ou *dans le bon chemin.*) Castigare, *ou* corrigere aliquem ad frugem. *Plaut.* Dokazać ná ostatek czego nádkim, zwyciężyć go y do własney powinności, ná prawą drogę ná prowadzić.

L'argent vient à bout de tout. Nihil tam munitum quod non expugnari pecuniâ possit. *Cicer.* Pieniądze do szczętu wszystkiego dokażą.

POUSSER *quelqu'un à bout*, (*Le mettre à bout, le reduire à l'extrémité*) Ad incitas aliquem redigere. KOGO do ostatniey przywieść.

(*Incita* vient de *Cieo*, (*moveo*) parce que ceux qui jouënt aux Dames, estant poussez jusques aux derniers rangs, ne peuvent plus se remuer. Lucilius a dit *ad Incita*, on sous-entend *loca.*) Do ostatniey się mowi bo ci co graią w warcaby będąc do ostatniey linii zápędzeni, daley się ruszyć nie mogą.

Mettre quelqu'un à bout, ou *le mettre à quia*, comme l'on parle populairement, (*Luy souffler toutes ses raisons dans une dispute*) Vincere & expugnare aliquem. *Cic.* Do ostatniey kogo przywieść álbo przywieść go do *wiec-dla-tego*, iáko pospolitemu mowią, zdmuchnąć mu wszystkie iego dowody w sporze iakicy.

Vous me mettez à bout, je ne sçay plus que vous répondre. Vincis, nihil est mihi quod tibi respondeam. Przywiodziesz mnie do ostatniey, iuż nie wiem co mam odpowiedzieć.

Mettre la patience de quelqu'un à bout, (*La lasser, l'épuiser.*) Patientiam alicujus vincere, *ou* exhaurire. Przyprowadzić cierpliwość czyię do ostatniey, zmordować ią wysilić ią

Vos desordres ont mis ma patience à bout. Victa est vitiis mea patientia. *Ovid.* Twoia rospusta przywiodła cierpliwość moię do ostatniey.

POUSSER *une fille à bout, la porter à consentir au mal.* Conficere virginem. *Cic.* PRZYPROWADZIC pannę iáką do ostatniey, przywieść ią do zezwolenia ná złe.

BOUT se dit proverbialement en ces phrases. KONIEC się mowi przysłowiem w te sposoby.

ON DIT qu'*Un homme est au bout de son rolet*, (*quand il ne sçait plus que dire ni que faire.*) Incertus est quid agat vel quid dicat MOWIĄ iuż mu przyszło do ostatniey do końca kiedy kto już nie wie co ma czynić álbo mowić.

Il est au bout de son rolet, (*il a épuisé toutes ses ruses.*) Nihil est illi technarum amplius. Już mu przyszło do ostatniey, iuż mu sztuk niestało.

Il fait des fautes à chaque bout de champ. Singulis ferè momentis labitur. Co stąpi to się potknie co moment co nowego zrobi.

Il manque à tout bout de champ, pour dire *La mémoire luy manque très souvent.* Cespitat, *ou* labat nonnunquam illius memoria. *Cic.* Co słowo to stanie, pamięć go często odbiega.

J'avois tout-à l'heure son nom sur le bout des levres. Versabatur mihi modò illius nomen labris primoribus. *Plaut.* Dopieruseńko miałem Imię iego ná końcu ięzyka.

Goûter une science du bout des levres, (*y estudier legerement & comme en passant.*) Primis ut dicitur labris scientiam aliquam attingere. *Cic.* Końcem ięzyka tylko liznąć náuki iákiey, uczyć się iey po lekku y iákoby mimo iazdem.

Un avare n'est heureux, que par le bout des doigts dont il compte son argent. Avarus extremis solùm digitis, quibus nummos numerat, sibi beatus videtur. Łakomiec tylko ná końcu palcow ma się zá szczęśliwego, bo niemi rachuie pieniądze.

Toucher une chose du bout du doigt, (*en estre fort proche.*) Aliquid attingere extremis digitis. *Cicer.* Dotykać się czego końcem palca, palcem, być tego barzo bliskim.

(Dans le sens naturel & figuré.) W wyrozumieniu właśnym, y niewłaśnym.

Nous touchons du bout du doigt au printemps, (*Nous en sommes fort proche.*) Apperit jam ver. *Catul.* Już się końcem palca, palcem tykamy wiosny, barzo iey blisko iesteśmy.

ON DIT d'un escolier qu'*Il sçait sa leçon sur le bout du doigt*, (*quand il la sçait fort bien.*) Apprimè callet lectionem. Benè memoriter tenet lectionem. MOWIĄ o studencie że umie lekcyą swoię ná palcach, ná końcu palcow, kiedy ią bardzo dobrze umie.

ON DIT qu'*Un mot est demouré au bout de la plume*, (*quand on a oublié de l'escrire.*) Extremo calamo hæsit illud verbum. MOWIĄ że iákie słowo zostało się ná końcu piora kiedy go zápomniano w pisaniu.

ON DIT, *Tenir le bon bout de son costé*, pour dire *Conserver toûjours l'avantage de la possession d'une chose.* Sibi meliorem partem servare. MOWIĄ trzymać záwsze zá dobry koniec z swey strony, to iest: záwsze otrzymywać się przy possessyi iákiey rzeczy.

Si vous l'avez, vous ne l'aurez que par le bon bout, qu'après avoir bien plaidé & contesté. Id non auferes nisi post multa jurgia & altercationes. Jeżeli dokażesz, nie dokażesz chyba z wielką trudnością mocno się prawuiąc y kłócąc.

ON DIT, *Brûler la chandelle par les deux bouts*, (*lors qu'un homme est mauvais ménager, qu'il jouë & qu'il aime les plaisirs.*)

plaiſirs.)Rem decoquere aleâ & libidinibos. MOWIĄ świecę palić z obu końcow, kiedy kto ieſt nie goſpodarny bawiący ſię grą y roſpuſtą.

ON DIT encore, qu'*Il faut finir par quelque bout*, pour dire qu'*Il faut mourir d'une maniere ou d'autre*. Debemus nos morti noſtraque. *Hor.* MOWIĄ ieſzcze trzeba przecię przyiść do końca iákiego, to ieſt: trzeba umrzeć czy to tym czy tym ſpoſobem.

BOUT *de l'an*,(*Service que l'on fait pour un défunt aubout de l'annéè de ſa mort.*)Funebre ſacrum anno ab alicujus morte, *genit.* funebris ſacri,n. ROCZNICA Nabożeńſtwo zá umarłego w rok kiedy, rok przychodzi po śmierci iego. *Aniwerſarz.*

BASTON *à deux bouts.* Baculus hinc & inde cuſpidatus, *genit.*baculi hinc & indè cuſpidati,m. KIY odwoch konc cb

BOUTADE, ſubſt. f. (*Caprice, tranſport d'eſprit qui ſe fait ſans raiſon, avec impétuoſité.*) Impetus, *genit.*impetûs,m.*Cic.* PĄD popędliwość, porywczość, wzruſzenie umyſło bez przyczyny, z nagłością.

(Il ſe prend en bonne & en mauvaiſe part.) Bierze ſię w zły y dobry ſpoſob.

ON DIT en bonne part, *Ce Poëte a des boutades pleines d'eſprit*, ou *a des ſaillies*, Poeta iſte habet impetus quoſdam ingenioſos,Inſtinctus habet ingenioſos hic Poeta. MOWIĄ w dobry ſpoſob ten Wierſzopis ma zapędy ſwoie pełne dowcipu.

ON DIT en mauvaiſe part,*Il n'agit que par boutades, par fougues, par caprices.* Cæco & præcipiti impetu agit omnia. MOWIĄ w zły ſpoſob; nic nie czyni tylko przez popędliwość, przez porywczość,przez fantazyą.

On dit qu'il prit une boutade à ſon frere de tuër ſon ennemy. Cepiſſe impetum frater ferebatur occidendi hoſtem. *Tacit.* Powiadaią że Brata iego przyſzła fantazya zabić nieprzyiaciela ſwego.

BOUTE-FEU,ſubſt.m.(*Incendiaire,qui met le feu en quelque lieu.*) Incendarius, *genit.* incendarii,m. *Tacit.* POZOG, zápalacz ktory ogień zápuſzcza w mieyſcu iákim.

BOUTE-FEU ſe dit figurément (*de celuy qui ſuſcite une ſédition,une guerre civile,*ou *quelque diviſion.*)Seditionis fax, f.*Cic.* POZOG mowi ſię niewłaśnie otym co wſzczyna bunt woynę domową, álbo iákie niezgody.

Les yeux ſont les boute-feux de la concupiſcence. Oculi ſunt Illices voluptatis.*Cic.* Oczy ſą to pożogi pożądliwości.

(Remarquez qu'au Plurier on ne met point d's dans ce mot,& qu'on écrit *des Boute-feux.*) Miarkuy że w większey liczbie niekładą *s* w tym ſłowie ále ſię piſze bez niego.

BOUTE-HORS,ſubſt.m. (*Facilité d'exprimer ſes penſées, de faire connoiſtre ſon mérite & ſon ſçavoir dans les compagnies.*) Expedita ſermonis facilitas. *Cic.* WYMOWNOSC udarność łatwość wyrażenia myśli ſwoich, Oświadczenia zacności ſwoiey, náuki zálecenia ſię w poſiedzeniach.

Il eſt aſſez ſçavant, mais il n'a point de boute-hors,(*mais il ne peut faire paroiſtre ſa ſcience.*) Sat doctus eſt ſed ſuam depromere, ſcientiam non valet. Jeſt dość uczony ále nie ma wymowy nie umie ſię wydać z náuką ſwoią.

(Ce mot n'eſt pas tout à fait du bel uſage, mais il ſe dit dans le familier.) To ſłowo nie uwſzyſtkim ieſt przednie w używaniu, zażywaią go iednak w mowie potoczney.

ON DIT proverbialement, *Ces gens jouent à boute-hors*, (*Ils ſont concurrens en faveur,& ils taſchent à ſe détruire l'un l'autre.*)Illi ſe ſe mutuo expellere,*ou* dejicere,*ou* deturbare nituntur. MOWIĄ przyſłowiem ci ludzie graią o lepſzą kto ſwoie lepiey uda: obadwa ſię ſtaraią o łaſkę y uſiłuią zgubić ieden drugiego.

BOUTEILLE, ſubſt. f. *Vaiſſeau portatif dont on ſe ſert à metre diverſes liqueurs.*) Lagena, *genit.*lagenæ,f.*Cic.* FLASZA naczynie noſzone, do rożnych nápoiow.

Petite bouteille. Laguncula, *genit.*lagunculæ,fœm.*Colum.* Flaſzka mała.

*Bouteille de terre.*Teſta, *gen.*teſtæ,f.*Hor.* Flaſza gliniana

Bouteille qui mérite d'eſtre débouchée en un jour de rejouiſſance Teſta digna moveri bono die. *Hor.*Flaſza godna áby ią odetkać odſrubować w dzień ochoty.

*Au lieu de livres,vous voyez des bouteilles cachetées avec de la poix ſur leſquelles il y a des écriteaux.*Pro libris videas litteratas fictiles pice ſignatas.*Plaut.* Miaſto kſiąg widzieć popieczętowane ſmołą flaſze z nápiſami.

Il y avoit un écriteau aux bouteilles où l'on voyoit de quelle année eſtoit le vin. Schedium erat affixum ampullis,cui inſcripta ætas vini. *Petr.*Bywał nápis ná Flaſzach áby wiedziano ktorego roku było wino.

On apporta de groſſes bouteilles de verre bien bouchées avec du plaſtre, du goulot deſquelles pendoient des écriteaux avec ces mots VIN DE FALERNE DE CENT ANS.Allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo, FALERNUM ANNORUM CENTUM. *Petr.* Przynieſiono wielkie flaſze ſzklanne dobrze zátkane gipſem, od ktorych ſzyiek wiſiały nápiſy z temi ſłowy. WINO FALERNSKIE STOLETNIE.

BOUTEILLE ſe dit auſſi (*du vin qu'on y met.*) comme *Il aime la bouteille,*(*il aime le vin,il aime à boire.*) Vino deditus,*ou* devotus eſt,*Cic.Phad.* FLASZA ſię też mowi o trunku ktory w nię leią, iáko: lubi flaſzkę, bankę, lubi wino, rád ſię napiie.

Qui a la charge, ou le ſoin des bouteilles, ou du vin. Qui præficitur Cado vini. *Plaut.* Ten ktory ma ſtaranie około wina, piwniczny.

BOUTEILLE ſe dit encore (*de celle qui ſe forme ſur la ſuperficie de l'eau,* ou *de quelque autre liqueur.*) Bulla, *genit.* bullæ,f. *Var. Celſ.* BANKA ſię teſz też mowi o tey co ſię robi ná wodzie, álbo iákim inſzym trunku.

Former des bouteilles ſur l'eau, ou ſur les liqueurs. Bullare, (bullo, bullas, bullavi, bullatum.) neut.act. *Celſ.* Bánki ná wodzie czynić, álbo na trunku.

DES POIRES *qui ont la forme de bouteilles.* Pyra ampullacea, *genit.*pyrorum ampullaceorum,n. plur. GRUSZKI, ktore ſą okſztałt banick.

QUI FAIT *des bouteilles.* Ampullarius, *genit.* ampullarii m. *Plaut.* TEN co flaſze robi.

BOUTE-SELLE,ſubſt.m.Terme de guerre, (*Signal qu'on donne aux Cavaliers pour monter à cheval.*Signum equitationis, *genit.* ſigni equitationis,f. POBUDKA trwoga termin woyſkowy znak ktory daią iezdnym do wſiadania ná koń.

On ſonne le boute-ſelle. Equitatio imperatur. Trąbią ná pobudkę ná trwogę do koni.

BOUTE-TOUT-CUIRE, ſubſt.m.mot bas & populaire, (*Un gourmand qui trouve tout bon.*)Omnium eſcarum homo, maſc. CO NA PLACU to nieprzyiaciel ſłowo podłe y poſpolite, Obżarruch co wſzyſtko ma za dobre.

BOUTIQUE,ſubſt.f.(*Lieu où les marchands expoſent leurs marchandiſes.*) Taberna, *genit.*tabernæ,f.*Cic.* SKLEP mieyſce gdzie kupcy towary ná przedaż wyſtawuią.

Lever boutique. Tabernam inſtructam mercibus aperire. Otworzyć ſklep.

Qui tient boutique. Tabernarius, *genit.* tabernarii,m.*Cic.* Co ſklep trzyma.

BOUTIQUE, (*Ouvroir, attelier d'artiſans.*) comme *Boutique de Fripier.* Veſtium promercalium officina, *genit.*veſtium promercalium officinæ,f.*Suet.* *Boutique de Chauderonnier.* Æraria officina,æ,f.*Suet.* *De Cordonnier.* Sutrina, *genit.* ſutrinæ,f.*Liv.* *De Charpentier, d'un Menuiſier.* Fabrica materiaria,*ou* lignaria,æ,f. *Plin.* *De Parfumeur.* Unguentaria taberna,æ,f.*Suet.* *De Libraire.* Libraria taberna,æ,f.*Cic.* *De Barbier.* Tonſtrina, *genit* tonſtrinæ,f. *De Changeur* Argentaria, *genit.*argentariæ,f.*Plaut.* *d'Orfévre.* Aurificina, *genit.* aurificinæ,f. *Plin.* *d'Apothicaire.* Medicinæ, *genit.*medicinarum,f.pl. Pharmacopolium, *genit.*pharmacopolii,neut. *De Papetier où l'on fait le papier.* Chartaria officina,æ, f. *Plin.* SKLEP Kram iátka rzemieślnikow: iáko: Kram tandeta ná ſuknie,ſklep Kotlarſki.*Jatka Szewſka. *Warſztat Cieſielſki. *Stolarſki *Słoykarſki Kram. *Kſięgarſki. *Cyrolicki Dom. *Wekſlarſki *Złotnicki.*Aptekarſki ſklep.*Papierniczy gdzie papier robią.

ON DIT populairement, *C'eſt une boutique d'apothicaire,* (*parlant de celuy qui eſt toûjours dans les remedes.*) Medicamentis nimis utitur. MOWIĄ poſpolicie ieſt to ſklep Aptekarſki, mowiąc o tym co uſtawicznie ieſt w lekarſtwach.

BOUTIQUE *à mettre du poiſſon, qui eſt ſur les rivieres.* Piſcina loculata, *genit.*piſcinæ loculatæ,f.*Var.* SKRZYNIA Sadz ná ryby wyſtawiony ná wodzie.

BOUTIS *du ſanglier*, ſubſt. m. (*La marque de ſon groüin ſur la terre.*)Aprugni roſtri veſtigium, *genit* ii,neut. SLAD Trop Dzika znak ryty pyſkiem iego na drodze.

BOUTOIR,ſubſt.m.terme de chaſſe. (*Le bout du groüin d'un ſanglier.*)Apri roſtrum, *genit.*apri roſtri,n. RYIŁO termin myśliwſki, pyſk Dzika.

BOUTON,ſubſt.m.(*Le bourgeon de la vigne & des arbres à fruit.*)

à fruit.) Gemma, *genit.* gemmæ, f. *Cic.* PĄK Pączek winniey albo inszego drzewa owocorodnego.

BOUTON *de rose* Rosæ alabastrus. *Bouton qui enveloppe une fleur.* Folliculus, i, m. *Colum.* PĄKI ná róży, gałuszka ktorą kwiat ieſt uwiniony.

BOUTONS *qui viennent au visage de chaleur, ou de trop boire* Papulæ, *genit.* papularum, f. pl. *Plin.* KROSTY ktore ſię na twarzy czynią z gorącości, álbo z pijaństwa zbytniego

BOUTON *de feu.* (*dont se servent les Chirurgiens.*) Cauterium, *genit.* cauterii, n. *Celſ.* GAŁKA ognista ktorey záżywaią Cyrulicy, żegadło.

BOUTONS *à mettre sur les habits.* Globuli, *gen.* globulorum, m. pl. *(S'ils sont d'or, d'argent, de soye.* Globuli auro, argento, bombyce texti, *ou* operti. *S'ils sont d'argent & d'or metal* Globuli auro & argento solido facti.) GUZY, guziki do ſukien. *Jeśli ſą złote, srebrne, iedwabne. *Jeśli ſą srebrne złote odlewane.

ON DIT figurément, *Serrer le bouton à quelqu'un, (Le tenir en bride, & le presser comme il faut.)* Urgere, *ou* premere aliquem. MOWIĄ przysłowiem ciasno kogo zápiąć, trzymać go krotko ná wodzy, nálegać nániego náleżycie.

Sa robe ne tient qu'à un bouton, (Il la quittera facilement.) Togam haud invitus exuet. Nie trzyma ſię ná nim ſukniá tylko ná iednym guziku, łatwo ią zrzuci,

LA BOUTONNE, (*Riviere de Poitou qui se joint à la Charente, à S. Jean d'Angels.*) Vultunia, *ou* Vultonia, *genit.* æ, m. & f. BUTONNA Rzeka Piktawii ktora wpada w Karanton.

BOUTONNER, V. n. (*Pousser des boutons, parlant des arbres*) Gemmare, (gemmo, gemmas, gemmavi, gemmatum.) Gemmascere, (gemmasco, gemmascis.) n. Florum alabastrus emittere, (emitto, is, emiſi, emiſſum.) act. acc. WYPUSZCZAC pączki mowiąc o drzewach.

BOUTONNER, (*Fermer avec des boutons,*) Globulis aliquid astringere, *ou* constringere, (stringo, stringis, strinxi, strictum) act. acc. ZAPINAC ná guzy.

BOUTONNÉ, (*parlant d'un visage plein de boutons.*) Papulis exaratus, a, um. KROSTAWY mowiąc o twarzy pełney krost.

BOUTONNIERE, ſubſt. f. (*Petite fente qu'on fait à un pourpoint, ou à quelque casaque pour y passer un bouton.*) Fiſſura, *genit.* fiſſuræ, f. DZIURKA ná guziki w ſukniach.

BOUTONNIER, ſubſt. m. (*Artisan qui fait des boutons pour mettre aux habits.*) Qui globulos (aureos, *ou* bombycinos) tegit. GUZIKARZ co guzy do ſukien robi.

BOUTURE, ſubſt. f. (*Le bout d'une plante, ou de quelque arbrisseau qu'on plante sans racine.*) Talea, Taleola. Clavula & Clavola, *genit.* æ, f. *Var. Colum.* LATOROSL zraz do ſadzenia bez korzenia.

BOUVERIE, ſubſt. f. (*Estable à mettre des beufs,*) Bubile, *genit* bubilis, n. *Phæd.* WOŁOWNIA, ſtaynia ná woły.

BOUVIER, ſubſt m. (*Qui a soin des beufs.*) Bubulcus, *genit,* bubulci, m. *Phæd.* POGANIACZ wołowiec co ma ſtaranie o wołech.

Estre bouvier. Bubulcitari, (bubulcitor, aris, atus ſum.) depon. *Plaut.* Być wołowcem.

BOUVIER, (*Signe céleste* Bootes, *genit.* Bootæ, maſc. *Cic.* WOZNICA niebieski, znák, gwiazda ná niebie.

BOUVILLON, ſubſt. m. (*Jeune beuf.*) Juvencus, *genit.* juvenci, m. *Virg.* WOŁEK młody ciołak.

BOUYS, *ou* BOUIS. Buxus, *genit.* buxi, f. BUKSZPAN.

BOYAU, ſubſt, m. (*Conduit, ou tuyau dans le corps des animaux, par où la grosse matiere sort des corps.*) Intestinum, *genit.* intestini, n. *Cic.* Intestinus, i, m. *Plin.* KISZKA ielito w ciele ludzkim y bydlęcym ktorędy grube materya wychodzi (On appelle *les Boyaux* en Medecine *les Intestins.*) Zowią kiszki po Lekarskiemu wnętrznośći.

Le gros boyau, le boyau culier. Omaſum, *genit.* omaſi, n. Jejunum, *genit.* jejuni, n. Jejunum intestinum, i, n. *Hor. Celſ.* Kiszka cheza, kątna, oſtatnia, dolna, odbytowa.

CORDE *de boyau, (corde faite de boyau.)* Fides ex intestinis, *genit.* fidie ex intestinis, f. STRONY kręcone z kiszek.

DESCENTE *de boyau, (C'est un boyau qui tombe dans les bourses)* Ilium procidentia, *gen.* ilium procidentiæ, f. *Plin.* WYPUKLINA, kiſ, kiedy wnętrznośći wpadáią w macherzynę.

ON DIT proverbialement qu'*Il a toûjours dix aunes de boyaux vuides,* pour exprimer *Un homme qui a toujours bon appetit.* Semper eſurit. *Plaut,* MOWIĄ przysłowiem Ma záwsze dziesięć łokci kiszki czczey, mowiąc o tym co ma záwsze dobry apetyt.

Elle pensa vuider tripes & boyaux. Penè intestina vomuit. *Petr.* Máło flakow y kiszek z siebie nie wytraciła.

J'ay reservé un boyau vuide pour mettre les restes des restes dans mon ventre Reliqui in ventre cellæ uni locum ubi reliquiarum reliquias reconderem. *Plaut.* Zostawiłem sobie iednę kiszkę prożną ábym wszystkie ostatki ostatkow tam schował.

BRABANÇON, maſc. (*Celuy qui est de Brabant.*) Brabantinus, *genit.* Brabantini, maſc. BRABANCZYK Ten co ieſt z Brabancyi.

BRABANÇONNE, f. (*Celle qui est de Brabant.*) Brabantina, *genit.* Brabantinæ, f. BRABANKA Ta co z Brabancyi.

LE BRABANT, (*Province des Païs-Bas dont Louvain est la capitale.*) Brabantia, *genit.* Brabantiæ, f. BRABANCYA, Prowincya niższych Niemiec ktorego ſtołeczne ieſt Łowań.

BRACELET, ſubſt m. (*Ornement de metal, ou de diamants qu'on met au bras.*) Brachiale, *genit.* brachialis, n. *Plin.* Armilla, *genit* armillæ, f. *Petr.* MANELKA ſtroy z kruszcu álbo dyamentow, ktory ná rękę kładą, náramiennik.

Petit bracelet. Brachiolum, *genit.* brachioli, neut. *Catul.* Manelka máła.

BRACCIAN, (*Petite ville d'Italie, dans le Patrimoine de S. Pierre.*) Braccianum, *genit.* Bracciani, n. Arcenum, *genit.* Arceni, n. BRAKCIANO miasteczko Włoskie dziedzictwa S Piotra.

BRAGANCE, *ou* BERGANÇA, (*Ville de Portugal.*) Brigantia, *genit.* Brigantiæ, f. BRAGANCYA Miasto Portugaliy

DE BRAGANCE. Brigantinus, a, um. BRAGANCZYK z Bragancyi.

BRAGUES, *ou* BRAGA, (*Ville de Portugal sur la riviere de de Cavado.*) Braccara & Bragara, *genit* æ, f. BRAGA álbo BRAKARA, Miasto Portugalskie nad rzeka Kawedą.

DE BRAGUES. Bracarensis & hoc bracarense. adiect. *gen.* Bracarensis *Pour tous les genres.* BRAKAREYCZYK, z BRAKARY,

BRAILLER, V. neut. (*Parler beaucoup & fort haut & sans rien dire de bon.*) Blaterare. *Hor.* Deblaterare, (blatero, blateras, blateravi, blateratum.) Blatire, (blatio, blatis.) n. *Plaut.* BLAZGONIC, gadać wiele, y głośno, á nie do rzeczy.

BAILLEUR, ſubſt. m. (*Qui parle & qui crie sans raison*) Blatero, *gen.* blateronis, m. *Aul. Gel.* BLAZGON co gada woła ladaco.

BRAILLEUSE, ſubſt. f. (*Une femme qui parle & qui crie sans cesse.*) Quæ cum clamore blaterat. *Hor.* HAŁASNICA Białogłowá co gadá y woła bez przestánku.

BRAIRE, V. neut. *Terme dont on se sert pour exprimer le cri des asnes.*) Rudere, (rudo, rudis, rudi.) neut. *Ovid.* RYCZYC słowo ktorego zażywaią na wyrażenie głosu oślego.

BRAIRE se dit auſſi (*des cris importuns & excessifs qu'on fait d'une voix rude & desagreable.*) Vociferari, (vocifero, vociferas, vociferatus ſum.) depon. *Plaut.* RYCZYC ſię też mowi o wołaniu uprzykrzonym y zbytnim, ktore kto czyni głosem przykrym y nieprzyiemnym.

LE BRAIRE, ou *le cri d'un asne,* Ruditus, *genit.* ruditûs, m. RYK, Krzyk osłá.

BRAISE, ſubſt. f. (*Charbon allumé.*) Pruna, *genit.* prunæ, f. *Horat.* ZARZEWIE węgle goraiące.

BRAN, ſubſt. maſc. (*Excrement de l'homme.*) Merda, *genit.* merdæ, f. Stercus, *genit.* ſtercoris, n. *Hor. Juv.* GNOY łayno człowiecze.

BRAN *de Judas* se dit (*des taches de rousseur qui viennent au visage.*) Lenticulæ, *genit.* lenticularum, f. pl. *Celſ.* Piegi plamki rudawe ktore ſię robią ná twarzy.

BRAN *de vin,* (*Eau de vie faite de la lie de vin.*) Aqua vitæ, *genit.* aquæ vitæ, f. BRANT winny wodka z lagru winnego robiona.

BRANCARD, ſubſt. m. *on prononce* brancar. (*Espece de litiere portative.*) Arcera, *genit.* arceræ, f. *Aul-Gel.* Lectica, *genit.* lecticæ, f. KOLASA kryta, Lektyka noszona.

BRANCHAGE, ſubſt. m. (*Nom collectif qui se dit en general de toutes les petites branches d'un arbre.*) Ramalia, *genit.* ramalium, neut. plur. *Ovid.* GAŁĘZIE gałęzi puszczánie imię zbieralne záwszystkie gałęzie drzewa iákiego.

BRANCHE, ſubſt. f. (*Jet de bois qu'un arbre pousse.*) Ramus, *genit.* rami, m. *Cic.* GAŁĄZ wyrasczenie ktore drzewo z siebie czyni młodych latorośli.

Petite

Petite branche. Ramolus, *genit.* ramoli, m. *Cic.* Gałęźka mała.

Branche d'olivier & de palmier. Termes, *genit.* termitis, m. Gałąźka a liściem y owocem orwana oliwna álbo palmowa

Qui a beaucoup de branches. Ramoſus, ramoſa, ramoſum. *Plin.* Gałęziſty co ma wiele gałęzi.

Qui a beaucoup de petites branches. Ramuloſus, ramuloſa, ramuloſum. Gałęziſty roſochaty co ma wiele drobnych gałęźek.

BRANCHE URSINE, ſubſt. f. (*Herbe appellée, Acanthe.*) Acanthus, *genit.* acanthi, m. *Virg.* BARSZCZ Ziele.

De branche urſine. Acanthinus, acanthina, acanthinum. *Plin.* BARSZCZOWY.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme eſt comme l'oiſeau ſur la branche,* (*quand il n'a point de fortune certaine, ni d'eſtat aſſuré.*) Incertus ſortis. MOWIĄ przyſłowiem że człowiek ieſt iák ptak ná gałęzi, *na powietrzu*, kiedy nie ma fortuny áni ſiedliſka pewnego.

ON DIT d'un orateur qu'*Il ſaute de branche en branche,* (*quand il paſſe d'un diſcours à l'autre.*) Orator iſte de curſu digreditur in oratione. *Cic.* MOWIĄ o Mowcy ſkacze z gałązki ná gałązkę, kiedy od iedney rzeczy do drugiey idzie w mowieniu

BRANCHER, V. neut. (*Se poſer ſur les branches d'un arbre, parlant des oiſeaux.*) Conſidere ramis arborum, neut. *Virg.* SIEDZIEC ná gałęziach ná drzewie mowiąc o ptaſtwie.

BRANCHER *quelqu'un*, V. act. (*Pendre un ſoldat, ou un vagabond à une branche d'arbre.*) Aliquem de arbore ſuſpendere. *Cic.* NA GAŁĄZ kogo oddać, obwieſić żołnierza, álbo błąkacza iakiego ná drzewie.

BRANCHU, BRANCHUË, f. (*Qui a bien des branches.*) Ramoſus, ramoſa, ramoſum. *Plin.* GAŁĘZISTY, GAŁĘZISTA, co ma wiele gałęzi.

BRANDEBOURG, (*Marquiſat & Electorat de l'Empire.*) Marchia Brandeburgenſis, f. *Et la ville qui eſt au milieu du Pays, ſe nomme* Brandeburgum, *ou* Brennobrogum: *genit.* i, n. BRANDEBURGIA zgorzelce Margrabſtwo y Elektorſtwo Ceſarſtwa Niemieckiego, y miaſto wpoſrzodku kraiu ktore zowią Brandeburg.

BRANDEBOURG, ou L'ISLE VULCAIN (*de la mer des Indes.*) Inſula Vulcani, *genit.* Inſulæ Vulcani, f. BRANDEBURG álbo wyſpa Wulkanowa morza Indiyſkiego.

(On l'appelle ainſi à cauſe qu'elle vomit ſouvent des feux comme le mont Etna.) Tak názywaią że czeſto ognie z ſiebie wyrzuca iáko Etna gora.

BRANDEBOURG, ſubſt. m. (*Groſſe Caſaque venuë à la mode de ce pays-la.*) Gauſapa, æ, f. BRANDEBURA ſzata gruhiańſka ktora weſzła w zwyczay od tamtego kraio.

BRANDILLEMENT, ſubſt. m. (*L'action de ſe brandiller & de s'agiter çà & là.*) Agitatio. Jactatio, *genit.* onis, fœm. CHYBOTANIE tam y ſam kołyſanie.

SE BRANDILLER, V. act. (*S'agiter, ſe mouvoir çà & là.*) Corpus huc & illuc agitare. *Hygin.* CHYBOTAC ſię tám y ſam, kołyſać ſię.

BRANDILLOIRE, ſubſt. f. (*Corde qui ſert à ſe brandiller.*) Funis quo quis huc illuc jactatur. KOŁYSKA ſznur do kołyſania ſię chyborka.

ON DIT proverbialement, *Enlever quelqu'un tout brandi,* c'eſt à dire *à vive force, tout d'un coup.* Tollere, (tollo, is, ſuſtuli ſublatum.) act. acc. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem porwać kogo cale nim áżtrząſoąwſzy, to ieſt gwałtem zewſzyſtkiey mocy.

BRANDON, ſubſt. m. (*Flambeau de paille qu'on allume la nuit.*) Straminea fax, *genit.* stramineæ facis, f. SŁOMIANNY kaganiec álbo pochodnia, ktorą w nocy zápalaią.

BRANDON, en terme de Palais, (*Ce ſont des pannonceaux de paille qu'on met ſur des terres ſaiſies.*) Faſcis ſtramineus, *genit.* faſcis straminei, m. TERMINEM prawnym zowią też zawiązaną ſłomę ná tyce ktorą záznaczaią grunta odebrane.

BRANSLANT, m. BRANSLANTE, f. (*Qui branſle.*) Nutans, *genit.* nutantis, omn. gen. *Tacit.* CHWIEIĄCY ſię, CHWIEIĄCA.

BRANSLE, ſubſt. m. *ou prononce & on peut écrire* BRANLE, (*Mouvement.*) Motus, *genit.* motûs, m. Motio. *Cic. Colum.* CHWIANIE wzruſzenie.

Donner le branle à quelque machine, (*La faire aller, luy donner le mouvement.*) Movere, *ou* ciere machinam. Ruſzyć iaką ſztukę żeby ſzło, dać iey poruſzenie.

BRANLE, (*Sorte de Danſe où pluſieurs perſonnes danſent en rond en ſe tenant par la main, & ſe donnant un branle avec des pas concertés.*) Orbis ſaltatorius, *genit.* orbis ſaltatorii, m. *Cic.* TANIEC w koło wielu oſob zá ręce ſię trzymaiących y ſkaczących w takt.

Danſer un branle. Orbem ſaltatorium verſare. *Cic.* Tańcować w koło, ſkakać.

Ce ſera vous qui menerez le branle parmy elles. To inter eas reſtim ductans ſaltabis. *Ter.* Ty będzieſz záwodził tániec w koło między niemi.

(Cette expreſſion nous mene aiſément à croire que dans ce temps là, quand pluſieurs perſonnes danſoient un branle, elles avoient un cordon qu'elles tenoient, & qu'on diſoit de celle qui marchoit la premiere, qu'elle menoit le cordon, *Reſtim ducebat.*) To wyrażenie wiedzie nas łatwo do wierzenia, że ná ten czas kiedy kilka oſob tańcowáło w koło, miały ſznur ktorego ſię trzymały, á o tey co pierwſza ſzła, mowiono że ſznur záwodziła.

BRANLE ſe dit figurément, (*lors qu'on donne du mouvement aux choſes, ou qu'on les met en train.*) Motus, *genit.* motûs, m. Motio, *genit.* motionis, f. *Cic.* RUSZENIE mowi ſię niewłaśnie gdy rzeczom dáiemy poruſzenie że idą trybem ſwoim.

Voſtre conſeil a donné le branle à mon eſprit, & m'a tiré de mon irréſolution. Magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationem conſilium tuum *Cic.* Rada twoia wzruſzyła moy umyſł, y wyprowadziła mnie z wątpliwości moiey.

C'eſt luy qui a donné le branle à tout cela. Harum omnium rerum ille auctor & impulſor fuit. *Cic.* On ieſt co to wſzyſtko poruſzył.

Donner le branle aux affaires. Res movere, *ou* promovere, *Cic.* Ruſzyć ſprawy, uczynić áby poſzły trybem ſwoim.

Tandis que l'eſprit de l'homme eſt incertain, le moindre branle le fait pancher d'un coſté, ou d'autre. Dum in dubio eſt animus, paulo momento illuc impellitur. *Ter.* Kiedy umyſł ludzki ieſt wątpliwy, náymnieyſze wzruſzenie nákłoni go ná iednę ſtronę lub ná drugą.

ON DIT encore, *Sa fortune eſt bien en branle.* (*Sa fortune vacille.*) Nutat illius fortuna. *Liv.* *La victoire eſt en branle.* Nutat victoria. *Plin. Jun.* MOWIĄ ieſzcze dużo ſię záchwiało ſzczęście iego, waży ſię ſzwankuie. *Chwieie ſię waży ſię zwycięſtwo.

QUI *mene le branle,* Præſultor, *genit.* præſultoris, m. Choragus, *genit.* choragi, m. *Suet.* TANECZNIK co w tańcu rey álbo koło prowadzi.

BRANSLEMENT, ſubſt. m. *on prononce & on écrit auſſi* BRANLEMENT. (*L'action de branler, vacillation.*) Nutatio. Vacillatio, *genit.* onis, f. CHWIANIE ſię ważenie.

Il accordoit le branlement de ſon corps avec le ſon de ſa voix, Nec abſoni à voce motus erant. *Liv.* Zgadzał ruſzanie ciała według tonu głoſu.

Il a approuvé mon diſcours par un branlement de teſte. Nutu, *ou* nutatione orationem meam probavit. Pochwalił mowę moię, głową ruſzywſzy.

BRANLEMENT *de dents.* Dentium mobilitas, *genit.* dentium mobilitatis, f. *Plin.* CHWIANIE zębow.

BRANSLER, *on prononce & on écrit auſſi* BRANLER, V. act. (*Agiter, remuer.*) Movere, Agere, Agitare. Jactare, act. acc. *Cic.* Ruſzać wzruſzać poruſzać.

Se branler, s'agiter. Se movere. Se agere. Ruſzać ſię poruſzać.

BRANLER, (*Vaciller, eſtre preſt de tomber.* Vacillare, Labare, (labo, as, *Cic. Ter.* CHWIAC ſię, náchylać ſię do upadku, ſzwankować.

Le baſtiment branle. Labat ædificium. Nutat domus. Ædes labant. *Hor.* Budynek ſię chwieie.

Affermir une maiſon qui branle. Labantes ædes reficere. *Hor.* Poprawić utwierdzić Budynek chwieiący ſię.

Les dents luy branlent. Dentes illi moventur, *ou* labant. Zęby mu ſię chwieią.

Il y avoit plus d'une heure que pluſieurs perſonnes s'efforçoient de renverſer la ſtatuë, cependant elle ne branloit ni d'un coſté ni d'autre. Horâ ampliùs jam in demoliendo ſigno permulti homines moliebantur, illud interea nullâ lababat ex parte *Cic.* WIĘCEY niż godzina była iáko kilka oſob uſiłowały obalić ſtatuę iednakże áni ná tę áni ná tę ſtronę ſię nie zachwiała.

BRANLER ſe dit figurément pour *Chanceler, eſtre irréſolu dans les choſes, ne tenir pas ferme contre l'ennemi.* Nutare, Titubare. Vacillare. Fluctuare. *Cic.* CHWIAC ſię mowi

ſię

ſię niewłaśnie zá ważyć ſię być wątpliwym y nie odważnym na co, nie mocno ſtać przeciw nieprzyiaciełowi.

Branler dans une affaire,(manquer de résolution.) Fluctuare in re aliquâ. *Cic.* Chwiać ſię w rzeczy iákiey ważyć ſię nie mieć odwagi.

Si-tôt qu' Hostus eut esté tué, l'armée Romaine branla. Ut Hostus cecidit, confeſtim Romana inclinatur acies *Liv.* Jak tylko Hoſtus zginął woyſko ſię Rzymſkie záchwiáło.

Une armée qui branle. Acies labans,ou vacillans.*Tacit.Cic.* Woyſko ſáwánkuiące náchylone yáchwiane.

Les esprits branlent. Animi nucant.*Stat.* Umyſły ſię wnęą chwieią.

Si la fortune vient à branler dans le combat, il vaut mieux y périr que prendre la fuite. Si fortuna nutabit, in prælio potius, quàm in fugâ,mortem oppetere neceſſe eſt. *Liv.* Jeżeli ſię szczęście záchwieie lepiey zginąć ná placu niż z placu uciekáć.

On combattit trois heures, sans qu' on branlaſt ni d'un costé ni d' autre. Tribus horis pugnatum eſt neutrò inclinante pugna. *Liv.* Trzy godziny bitwa trwáłá áni z tey áni z owey ſtrony ſię nie záchwiawſzy.

BRAQUE, *ou* BRAC, ſubſt. m. (*Espece de chien de chaſſe, qui eſt bon queſteur & de haut nez.*) Braccus canis ſagaci nare, *genit.* bracci canis,m. PIES łowczy węchem śledzący zwierzą, iáko ogar, wyżeł.

BRAQUEMENT, ſubſt. m. (*L'action de braquer quelque machine de guerre.*) Libramentum, *genit.* libramenti,n. *Tacit.* RYCHTOWANIE, proſtowánie ſztuki iákiey woienney.

BRAQUER *le canon*,V.act. (*Le pointer ſur certaine ligne, pour le faire tirer où l'on veut.*) Tormenta bellica librare,(libro,libras,libravi,libratum.) PROSTOWAĆ Armatę wyrychtowáć proſto według liniy iákiey dla trafienia gdzie ſię zmierza.

BRAS,ſubſt.m. (*Partie du corps de l' homme qui aboutit d'un coſté à l'épaule, & de l' autre à la main*) Brachium, *genit.* brachii,n. *Cic.* RAMIĘ część ciáła ludzkiego z iedney ſtrony kończąca ſię u łopatki, z drugiey u ręki.

De bras, (qui concerne le bras.) Brachialis & hoc brachiale, *genit.* brachialis *pour tous les genres.* *Plin.* Ramienny ramieniowy.

Le nerf du bras. Nervus brachialis,*Plaut.* Zyłá ramieniowa

Petit bras. Brachiolum, *genit.* brachioli,n. *Catul.* Ramionko

Qui a les bras forts,qui a les bras nerveux. Lacertoſus, lacertoſa, lacertoſum. *Cic.* Barczyſty co ma ramiona mocne żyłowáte

Qui a des bras. Brachiatus, brachiata, brachiatum. *Colum.* (*parlant de la vigne ou treille,qui a comme des bras.*) Ramieniſty mowiąc o winnicy podwiązaney ktora ma iákoby ramiona.

A tour de bras. Alternis brachiis,abl.*Plin.* ná zmian raz po raz ramionami.

A force de bras. Multorum molimine & niſu,abl.*Liv.* Siłą ze wſzyſtkiey mocy robiąc ramionami.

Demeurer les bras croiſez ſans rien faire. Compreſſis manibus ſedere.*Liv.* Siedzieć záłożywſzy ręce ná krzyż nic nie robić

Il eſt mort dans mes bras, ou entre mes bras. In complexu meo vitam dedit. *Cic.* Umarł ná ręku moich álbo między rękami memi.

Arracher les enfans d'entre les bras de leurs parens. Filios è ou è complexu parentum abſtrahere. *Cic.Liv.* Wydzieráć dzieci z rąk rodzicow.

Recevoir quelqu' un à bras ouverts, avec de grands embraſſemens. Sinu complexuque aliquem recipere. *Cic.* Przyiąć kogo otwartemi rękami, z wielkiemi ściſkaniami.

BRAS ſe dit figurément en ces façons de parler: *Tirer quelqu'un d'entre les bras de la mort,* pour dire *Le tirer d'une dangereuſe maladie.* E faucibus fati aliquem eripere. *Cicer.* RAMIĘ Ręka mowi ſię *niewłaśnie*: w tych ſpoſobach: wyrwáć kogo z rąk śmierci, wyprowadzić go z choroby niebeſpieczney.

Tendre les bras à quelqu'un, pour dire *L'aider, luy preſter comme l'on dit la main.* Tendere alicui adjutrices manus.*Cic.* Wyciągnąć rękę do kogo, podáć mu rękę, to ieſt: dopomoc mu iáko poſpolicie mowią.

J'ay honte de ne pas tendre les bras à celuy,qui m'a ſecouru autrefois. Pudet me deeſſe illius ſaluti, qui non defuit meæ. *Cic.* Wſtyd mnie nie podáć ręki temu ktory mi był pomocą przedtym.

Avoir toutes les affaires de la République ſur les bras, en eſtre chargé. Omnia Reipublicæ negotia curare. *Cic.* Mieć ná ramionach ſwoich ná głowie wſzyſtkie ſprawy Rzeczypoſpolitey, mieć ie ná ſobie zwane.

Avoir pluſieurs affaires fort accablantes ſur les bras. Operoſis negotiis implicari. *Cic.* Mieć wiele ſpraw bárdzo przykrych ná głowie.

Avoir pluſieurs ennemis ſur les bras. Multis hoſtibus laborare *Cic.* Mieć razem do czynienia z wielą nieprzyiacioł.

S'attirer ſur les bras tout le monde pour ennemi. Inimicitias hominum in ſe ſuſcipere. *Cic.* Sciągnąć ná ſiebie obruszyć cáły świat, wſzyſtkich ſobie nieprzyiacielmi uczynić.

Se jetter entre les bras de quelqu'un,réclamer ſa protection, y avoir recours. Opem & auxilium alicujus implorare. *Cic.* Uciec ſię do kogo y w ręce ſię iego w opiekę oddáć.

Nous nous jettons entre vos bras, faites de nous ce qu'il vous plaira. Nos tibi permittimus, quid vis de nobis ſtatue *Ter.* Oddaiemy ſię rzucamy w ręce twoie czyń z námi co ſię podoba

C'eſt ſon bras droit. In omni re hunc habet adjutorem & miniſtrum.*Cic.* Iego to prawa ręka.

Il ſe fie ſur ſes bras, ſur ſa force, ſur ſon crédit. Fidit brachiis ſuis. Ufa rękom ſwoim mocy ſwoiey powadze ſwoiey.

Il a ſix enfans ſur les bras, pour dire *Il eſt chargé de ſix enfans.* Sex liberos nutricandos curat. Ma ſześcioro dzieci ná głowie ſwoiey, ſześcinrgiem dzieci ieſt obciążony.

ON DIT qu'*Un homme n'a que ſes bras,* pour dire qu'*Il ne vit que de ſon travail,Il n'a ni rente ni revenu.* Quærit victum opere faciendo.Corpus alit opere exercendo. MOWIĄ Ten człowiek nie ma tylko ręce ſwoie,to ieſt: że z rąk z pracy ceylku rąk ſwoich żyie, nie ma áni dobr, áni żadnego dochodu.

BRAS ſignifie encore figurément *Pouvoir, puiſſance,(parlant de Dieu.)* Potentia,*genit.* potentiæ,f. Poteſtas,*genit.* poteſtatis,f.*Cic.* comme *Le bras de Dieu s'appeſantit ſur les meſchants.* Manus Dei premit improbos. RAMIĘ znaczy ieſzcze moc Władzą mowiąc o Bogu,iako:Ramię ręká Boſká ciężká ieſt ná złych.

Il s'eſt jetté entre les bras de Dieu. In ſinum Dei confugit. *Cic.* Porzucił ſię oddał ſię w ręce Boſkie.

BRAS ſe dit auſſi *des autres Puiſſances*: comme *Les Rois ont les bras bien longs,(leur pouvoir s'étend loin.)* Regum poteſtas latiſſimè patet. RAMIĘ mowi ſię ieſzcze o inszych władzach,iako: Ramię,ręka Krolow daleko doſięga,ich władzá rozciąga ſię dalcko.

BRAS SECULIER, ſe dit *de la puiſſance temporelle & laïque.* Poteſtas civilis,f. Auctoritas civilis,f. RAMIĘ SWIECKIE mowi ſię o władzy świeckiey zwierzchności.

Implorer le bras ſéculier. Fidem publicam advocare.*Phad.* Wzywáć ramieniá świeckiego.

Livrer quelqu'un au bras ſéculier. Puniendum aliquem tradere civili magiſtratui Oddać kogo ramieniowi świeckiemu.

BRAS ſe dit auſſi *de la mer & des rivieres,(quand leurs eaux ſe ſéparent & font un petit canal.)* Maris, ou fluminis brachium,*genit.* brachii,n.*Cic.Liv.* RAMIĘ mowi ſię tez o morzu y rzekach kiedy ſię dzielą na małe odnogi.

BRAS DE MER, *ou Détroit.* Fretum,*genit.* freti,n. *Cic.* Æſtuarium,*gen.* æſtuarii,n *Caſ.* ODNOGA MORSKA, álbo zatoká, wylewá.

BRAS DE St.GEORGE, ou *Détroit de Gallipoli.* Helleſpontus, *genit.* Helleſponti,m. ODNOGA,Gallipoli zatoká Swięto Ierſká.

BRAS ſe dit pareillement *Des choſes qui ont quelque reſſemblance avec le bras*: comme. RAMIĘ ſię mowi także o rzeczach iakie podobieńſtwo do ramion maiących.

Les bras d'une chaiſe. Sellæ brachia, Ramioná, poręcze u krzesłá.

Un chandelier à bras, (qu'on applique contre les murailles, & qui a la figure d'un bras.) Brachiatum candelabrum. Lichtarze z ręcakami ktore przybiiaią po ścianach y maią podobieńſtwo z ramieniem.

Moulin a bras,(qu'on tourne avec les bras.) Molætrina verſatilis,*genit.* molætrinæ verſatilis,fœm. *Catul.* Młyn ręczny, żarná, gdzie rękami mielą.

BRASER, V.act. (*Souder le fer, ou joindre deux pieces enſemble.*) Feruminare. Aglutinare, (o,as,avi, atum.) act.acc. *Plin.* SPAIAC żelazo ſzynką do ſztuki nitowáć.

BRASIER, ſubſt. maſc. (*Feu bien allumé & à demi conſumé.*) Ardentes prunæ. WĘGLE żarzyſte w pół przepalone.

BRASIER, (*Sorte de grand réchaud qu'on remplit de braiſe allu-*

allumée.)Ignitabulum, *genit.* ignitabuli, n. FAIERKA patelniá w ktorą węgle fypią.

BRASSART, fubſt. m. (*Arme défenſive, qui couvre le bras.*) Armilla, *genit.* armillæ, f. *Liv.* NARAMIENNIK męſki żołnierſki do okrycia ramienia,

(L'Infanterie Suiſſe porte encore des braſarts.) Piechotá ſzwaycarſká ieſzcze noſi naramieniki.

Qui porte des braſſarts. Armillatus, armilata, armilatum. *Prop.* W naramienoik przybrany.

BRASSE, fubſt. f. (*Sorte de meſure, qui comprend la longeur de deux bras eſtendus.*) Orgya, *genit.* orgyiæ, SĄZEN miará długości obodwoch ramion wyciągnionych.

BRASSE'E, fubſt. f. (*Autant qu'on peut embraſſer d'une choſe avec les deux bras.*) comme *Une braſſée de foin.* Quantum fœni utriuſque brachii complexu poteſt contineri. BRZEMIĘ Tyle ile kto może zagarnąć obiema rękami do kupy iako brzemię fiana.

BRASSER, V. act. (*Remuer quelque liqueur à force de bras*) Tuditare, (tudito, tuditas, tuditavi, tuditatum, act. acc. *Var.* ROBIC mięſzać rzecz iaką mocno rękami.

Braſſer de la biere, (*Agiter & remuer fortement la liqueur avec de grandes perches pour la meſler avec l'orge & le houblon.*)Coquere cervisiam. Robić gotować warzyć piwo mięſzać mocno wioſłami ná kadzi áby ſię z ſłodem y chmielem zmięſzało.

BRASSER ſignifie figurément, *Faire quelque conſpiration,* ou *machine pour trahir,* ou *perdre quelqu'un* Machinari, ou Architectari, Moliri. *Cic. Plaut.* WARZYC znaczy *niewłaśnie* uczynić iakie ſpiknienie, álbo zmowę dla zdradzenia kogo lub zgobienia.

Braſſer quelque choſe contre la vie d'une perſonne. Moliri aliquid de vitâ alicujus. *Cic.* Warzyć co przeciwko życiu czyiemu knować.

Qui a braſſé toute l'affaire. Totius rei architectus. *Plaut.* Ten en náwarzył wſzyſtkiego tego

BRASSERIE, fubſt. f. (*Lieu où l'on fait la biere.*) Bracina, *genit.* bracinæ, f. Braſeria, *genit.* braſſeriæ, f. *mots de la baſſe latinité.* BROWAR piwowarnia gdzie piwo robię ſłowá podłey łaciny.

BRASSEUR *de biere,* fubſt. m. (*Qui braſſe, ou qui fait de la biere.*) Cerviſiæ coctor, *genit.* cerviſiæ coctoris, m. Piwowar mielcarz co gotuie, robi piwo.

BRASSIERES, fubſt. f. (*Chemiſette de nuit, à l'uſage des femmes, qui eſt fort étroite, & qu'elles mettent dans leurs bras.*) Subucula, *genit.* ſubuculæ, fœm. *Horat.* SERDAK Koſzulká ciaſna nocná Białogłowſká, ciaſnochá.

ON DIT proverbialement qu'*Une perſonne eſt en braſſieres,* (*lors qu'elle n'a pas ſes coudées franches, & qu'elle eſt geſnée & contrainte.*)Coangaſtatus, *ou* Coarctatus eſt, nec illi, quid ſentiat, loqui liberum eſt. MOWIĄ przyſłowiem że oſobá iaká ieſt w ciaſnoſci, kiedy niemoże, wolno ſobie począć, y że ieſt iako przymuſzoná y ściśnioná.

BRASSIN, fubſt. m. (*Grande chaudiere où les Braſſeurs font cuire leur biere.*)Braxatorium, *genit.* braxatorii, n. *mot de la baſſe latinité.* Kocioł gdzie piwowarowie piwo warzą.

BRAVACHE, fubſt. m. mot vieux. (*Fanfaron ſur le fait de la valeur, faux brave.*)Plenus gloriarum, *genit.* pleni gloriarum, m. *Plaut.* BRAWURA Darmochwał.

BRAVADE, fubſt. f. (*Menace d'un fanfaron.*) on le dit mieux au plurier *Bravades.* Jactatio, *genit.* jactationis, f. *Cic.* BRAWURA przegrażanie ſię odkazywanie proźne lepiey ſię mowi w większey liczbie *Brawury.*

BRAVE, adject. m. & f. (*Qui fait toutes choſes d'une maniere brave & honneſte.*)Elegans, *genit.* elegantis, omn. gen. Honeſtus, honeſta, honeſtum. *Terent.* ZACNY, Grzeczny co wſzyſtko zacnie czyni.

Vous me parlez là d'un brave homme. Hominem elegantem mihi narras. *Ter.* O iakimſi to zacnym człeku mi powiadaſz

BRAVE en guerre, (*Vaillant, généreux, qui affronte les perils.*)Vir ſtrenuus & magnanimus, *genit.* viri ſtrenui & magnanimi, m. *Cic.* ODWAZNEGO, rezolutnego ſercá człowiek ktory niebeſpieczeńſtwá lekce waży.

C'eſt l'ordinaire du peuple de paroiſtre chez eux auſſi braves que des lions, & d'eſtre auſſi laches que des renards lors qu'ils ſont éloignez. Nunc populos eſt domi leones, foras vulpes. *Petr.* Zwyczayná to poſpolſtwu odwagę iak lew pokazywać u ſiebie, á bać ſię iak tchorz gdy ſię gdzie indziey pokażą.

BRAVE ſignifie auſſi *Bien veſtu, bien propre.* Benè cultus, benè culta, benè cultum. ZNACZY też ſtroyny dobrze ubrany chędogo kolo ſiebie ſię noſzący.

Vous le faites trop brave. Veſtitu nimio indulges. *Terent.* Názbyt go grzecznym robiſz zbytnie ſtroiąc.

BRAVEMENT, adv. (*Bien.*) Benè. Egregiè. adv. *Cicer.* ZACNIE dobrze.

BRAVEMENT, (*Courageuſement.*) Strenuè. Fortiter. adv. *Cic.* ZACNIE odważnie.

BRAVER, V. act. (*Choquer, mepriſer quelqu'un, le traitter de haut en bas*)Frontè ſuperba aliquem deſpicere, act. *Cic.* GARDZIC kim znieważać kogo zniecześcić wzgardliwie z kim ſobie y hardzie poczynać.

BRAVER ſe dit figurément (*en choſes morales*) comme *Braver la mort, la pauvreté, les richeſſes.* Mortem, paupertatem, divitias excelſo animo deſpicere. *Cic.* GARDZIC mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow, iako: Gardzic lekce ważyć śmierć, uboſtwo, doſtatki.

BRAVERIE, fubſt. f (*Superfluité, ou excés dans les parures du corps.*) Nimius cultus. *Ter.* ZBYTEK w ſtroiach.

BRAVOURE, fubſt f (*Vaillance*) Strenuitas, *genit.* ſtrenuitatis. *Cic.* ODWAGA Męſtwo, śmiałości dowod nadzwyczayny.

Il a de la Bravoure, Il eſt brave. Vir fortis ad pericola. *Cic.* Ma w ſobie męſtwo, odwagę, ſerce.

BRAVOURE, (*Action de generoſité extraordinaire.*) Strenuum facinus, *genit.* ſtrenui facinoris, neut. PRZEWAGA dzieło niepoſpolitey odwagi.

BRAVOURE, (*fauſſe générosité, faux courage.*) Inanis, ou frivola iactatio, *genit.* inanis, ou frivolæ jactationis, fœm. SERDYT, prozna y fałſzywa rezolutność.

BRAY *ſur Seine,* (*Ville & Abbaye de la Brie Champenoiſe.*) Broium ad Sequanam, *genit.* Brai, n. BRAIA nád Sekwaną Miaſto y Opactwo, Bryiſkiego powiatu Kampaniy.

BRAYE, fubſt. f. (*Couche de linge qu'on met ſous les petits enfans de peur qu'ils ne ſe gaſtent.*) Panicalus, i, maſc. PŁAT powiak ſzmaty ktore podkładaią pod małe dzieci áby ſię nienáruſzyły.

BRAYEMENT, fubſt. m. *ou* LE BRAIRE, (*le cry d'un aſne.*)Ruditus, ûs, m. RYK albo ryczenie krzyk oſła.

BRAYER, fubſt. m. (*Sorte de bandage pour ſoûtenir les deſcentes de boyeux.*) Faſcia, *genit.* faſciæ, f. *Celſ.* OBWIĄSŁO, podwiązanie ná opádnienie wnętrzności.

BRAYETTE, fubſt. fœm. (*Fente qui eſt au devant d'un haut de chauſſe*) Sinus, *genit.* ſinûs, m. *Petr.* ROSPOR w ſpodnicy, álbo w ubiorach.

BRAZZA, *ou* LA BRAZZA, (*Iſle de la mer Adriatique ſur la coſte de Dalmatie, qui eſt aux Vénitiens.*) Brachia, *ou* Bratiia, *genit.* æ, f. BRADZA, Wyſpá morza Adryatſkiego ko ſtronie Dalmacyi należąca do Wenetow.

BRE'ANT, fubſt. m. (*Oiſeau dont le plumage eſt d'un vert brun.*)Anthus, *genit* anthi, m. KONIK ptak.

BREBIS, fubſt. f. (*La femelle du Bélier, animal à quatre pieds couvert de laine*)Ovis, *genit.* ovis, f. *Cic.* OWCA ſamicá baraná, zwierzę o czterech nogach odziane wełną.

Troupeau de brebis. Ovium grex, *gen.* gregis ovium, m. *Virg.* Gromadá owiec, trzodá.

De brebis, ou *qui concerne les brebis.* Ovillus, ovilla, ovillum. *Liv.* Owczy co należy do owiec.

Eſtable à brebis. Ovile, *genit.* ovilis. *Colum.* Owczarniá ſzopá oborá ná owce.

ON DIT par maniere de proverbe, *Qui ſe fait brebis, le loup le mange.* Nimia ſimplicitas, dolis facilè opprimitur. MOWIĄ przyſłowiem kto ſię owcą robi wilk go zie

Vous avez donné la brebis à garder au loup. Ovem lupo commiſiſti. *Terent.* Dałeś owcę ná chowanie wilkowi.

BRE'CHE, fubſt. f. (*Rupture de quelque partie d'une cloture, ſoit qu'elle ſe faſſe par violence, ou par caducité*)Ruina, *gen.* ruinæ, f. *Cic.* OBALENIE, Walenie, upadek gwałtowny zamknięcia iakiego, czyli ſiłą, czyli dobrowolnie.

Faire bréche aux murailles d'une ville, Muri partem diruere. Walić mury miaſtá iakiego.

Une bréche raiſonnable pour donner l'aſſaut. Idonea irruptioni ruina. Obaliná doſtateczna do wpadnienia wmiaſto.

Aller à la breche, ou *Monter à la breche,* Urbem ſubire, quà parte murus fecit ruinam. Skoczyć przez obaliny wmiaſto.

Défendre la breche. Dirutam muri Bronić obalin.

Réparer la breche. Dirutam muri partem reficere. Naprawiać obalioy.

BRE-

BRECHE se dit *Des diminutions qui arrivent à plusieurs choses*, comme *Cette succession a reparé les breches de son patrimoine.* Hac hereditate res illius parria refecta est. OBALI-NA usczerbek mowi się o uszkodzeniu różnych rzeczy, jako: to dziedzictwo oycayftey iego stronę nágrodziło uszczerbek.

Quelle breche ce goulu a fait au lard, & à la tetine de vache? Quantam labem larido hic intulit helluo, quantam sumini absumedinem? *Plaut.* Jaką szkodę ten obżarłuch oczynił w słoninie, y wymieniu krowim.

BRECHE se dit figurément (*en choses morales.*) comme *Faire breche aux loix.* Leges labefactere. *Cicer.* SZKODA, uszczerbek mowi się niewłaściwie w rzeczach co do obyczaiow, iákoś uczynić uszczerbek prawa.

Faire breche à la réputation de quelqu'un, l'entamer. Existimationi alicujus labem inferre. *Cic. Liv.* Uszczerbek sławy czyiey uczynić, náruszyć iey.

Faire breche à son honneur. Inurere pudori suo maculam. *Liv.* Uszczerbek poczciwości swoiey wstydowi swemu uczynić.

BRECHE-DENT, adject. m. & f. (*A qui il manque des dents par devant.*) Primoribus dentibus mutilus, mutila, mutilum. SZCZERBAK, szczerbaty człowiek w zębach, z przodu.

BRECHET, *& selon quelques-uns.* BRICHET, subst. masc. (*Le devant de la poitrine.*) Thorax, *genit.* thoracis, m. *Cels.* MOSTEK przodek piersi.

BRECHIN, (*Ville d'Allemagne dans le Royaume de Boheme.*) Brechynium, *genit.* Brechynii, n. BRECZYN Miasto Niemieckie w Czechach.

BREDA, (*Ville & Baronie des Païs-Bas sur la riviere de Mercke.*) Breda, *genit.* Bredæ, f. BREDA Miasto y Barońſtwo niskich Niemiec nad rzeką Merką.

Qui est de breda. Bredanus, a, um. Bredanin co ieſt z Bredy

BREDOUILLEMENT, subst. m. (*L'action de bredouiller.*) Linguæ hæsitantia, ou præcipitatio. *Cic. Sen.* BLEKOTANIE momotanie prędkomowność.

BREDOUILLER, V. neut. (*Parler avec difficulté, ou trop viste.*) Indistinctè & confusè, loqui. *Plaut.* BLEKOTAC w mowie mowić álbo z trudnością, álbo zbyt prędko.

BREDOUILLEUR, m. BREDOUILLEUSE, f. (*Qui bredouille en parlant.*) Qui, ou quæ est blæsæ & inexplanatæ linguæ. BLEKOT momot prędkomowny.

BREF, m. BREVE, f. adject. (*Qui est court & depend d'estendue*) Brevis & hoc breve. *Cic.* KROTKI mało co rozciągły.

Faire une syllabe breve. Contrahere syllabam. *Quint.* Skracać sylabę iáką.

Qui parle bref. Inexplanatæ linguæ homo. *Plin.* Prędkomowny co prędko niewyraźnie mowi.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme sçait les longues & les breves d'une affaire*, pour dire qu'*Il en sçait toutes les particularitez & tout le détail.* Rei alicujus apices novit. MOWIĄ przysłowiem że Człowiek wie w szerz y w zdłuż rzecz iáką, to ieſt: że wie wszystkie iey osobliwości y okoliczności.

ON DIT encore, *Faire observer à quelqu'un les longues & les breves*, pour dire *Luy faire exécuter ponctuellement tout ce qu'on luy avoit prescrit.* Ad amussim imperata ab aliquo exigere. MOWIĄ iefacze kazać komu przestrzegać tak krotkie iák długie, kazać mu wykonać co do náymnieyszego wszystko co mu opisałą.

BREF *du Pape*, (*Lettre que le Pape adresse aux Rois & aux Princes.*) Papæ diploma. BREWE Papieskie, Listy ktore Papież pisze do Krolow y Panow.

BREF, (*Calendrier Ecclesiastique, qui contient l'ordre pour reciter l'Office divin.*) Divini officii ordo. KROTKIE opisanie porządku dla duchownych co do odprawowania godzin Kapłańskich.

BREF, adverbe. (*En un mot.*) Uno verbo, ablat. *Cic.* KROTKO, przysłowie, iednym słowem.

En bref, (dans peu de temps.) Intra breve tempus. *Cicer.* W krotce, w krotkim czasie.

BREHAIGNE, adject. f. (*Sterile, parlant des animaux femelles qui ne peuvent point concevoir.*) JAŁOWA niepłodna mowiąc o zwierzętach samicach ktore nie mogą zaſtąpić.

BRELAN, subst. m. (*Académie de jeu.*) Ludus lusionis, *genit.* ludi lusionis, m. *Cic.* GRA náuka o grach rożnych Dom grow rożnych.

Il y a dans cette maison un brelan continuel. Domus ista aleatoribus semper referta est. W tym domu ustawiczne kosterstwo

BRELANDIER, subst. m. (*Qui frequente les brelans.*) Alea-

ator. *Cic.* KOSTERA co oczęszcza na gry.

BRENE, (*Païs qui fait partie de la Touraine & du Berry*) Brennensis ager, m. BRENA Kray częścią Torreny częścią Baru.

BRENEUX, m. BRENEUSE, f. C. catus, a, um. Merdâ infectus. *Cic.* KALANIEC zakalany, zakalana, zaſrydany fr.la

LE BRESIL, (*Grand païs dans l'Amerique méridionale.*) Brasilia, *genit.* Brasiliæ, f. BREZYLIA Wielki kray w Ameryce południowey.

BRESIL, (*Bois rouge, fort dur qui a esté apporté du Bresil.*) Brasilicum lignum, *genit.* brasilici ligni, neut. DRZEWO Brezylskie czerwone y bardzo twarde.

BRESLAW, *sur l'Oder*, (*Ville d'Allemagne, capitale de Silesie.*) Vratislavia, *genit.* Vratislaviæ, f. WROCŁAW nad Odrą Miasto Niemieckie głowne Śląská.

BRESME, ou BRESMEN, *en prononce* BRÊME, ou BRÊMEN, *pronon ant le premier e long*, (*Ville Anseatique sur le Veser dans la basse Saxe.*) Brema, *genit.* Bremæ, f. BREMA wymawia się e pierwsze przedłużáiąc, Miasto Anſtyckie nad Wezer rzeką w niższey Saxoniy.

BREME, (*Poisson de mer qui a le corps fort large, qui a le dos de plusieur couleurs, les costes argentées, & le ventre de couleur de lait.*) Aurata, *genit.* auratæ, fœm. ZŁOTOBREM ryba morska szeroka barzo w sobie, rożnych farb ná grzbiecie, boki srebrzyste, brzuch biały.

(C'est aussi le nom d'une poisson d'eau douce qui ressemble assez à une Carpe, mais qui est plus plat, & qui a de plus grandes écailles, *Bremia*, genit. *bremiæ*, f.) Ieſt też to nazwisko ryby rzeczney, dosyć podobnych do Karpi ále płászczeyszych y łuski wiekszey *Ieżdż.*

LA BRESSE, (*Province de France entre les rivieres de Saone, de Seille, du Rhosne & d'Ains*) Bressia, *genit.* Bressiæ, f. BRESSYA Prowincya Francuska między rzekami Sekwaną y Sellą Rodanem y Enſą.

Qui est de la Bresse. Bressianus, a, um. Bressyanin co ieſt z Bressyi.

BRESSE, (*Ville de Lombardie sur le Gorzo près de la Mela.*) Brixia *genit* Brixiæ, f. BRYXIA, Miasto Lambardyi nad Gorczą blisko Meli.

Qui est de Bresse, la ville. Brixianus, a, um. Bryxyanin co ieſt z miastá Bryxyi.

BREST *sur mer*, (*Ville de Bretagne avec un excellent port où les vaisseaux sont toûjours à flot.*) Brivates portus Gesobrivate, *genit.* Gesobrivates, f. Brestum, *genit* Bresti, neut. BRESTA nad morzem Miasto Brytaniy z wyśmienitym Portem gdzie okręty są zawsze ná wodzie.

BRETAGNE, *la Grande*, ou *La Grande Bretagne*, (*La plus grande Isle de l'Europe, comprenant l'Angleterre & l'Ecosse*) Britania, *genit.* Britaniæ, f. *Cæs.* Britania major, *genit.* Britaniæ maioris, f. BRYTANIA wielká álbo wielká Brytaniá naywiększa, wyspá całey Europy zawieraiąca w sobie Anglią y Szkocyą.

Qui est de la Grande Bretagne. Brytanous, a, um. Brytańczyk co ieſt z Wielkiey Brytaniy.

Qui appartient à la Grande Bretagne. Britanicus, a, um. Brytański co należy do wielkiey Brytaniy.

BRETAGNE, (*Grande Province de France, avec titre de Duché, on l'appelle* BRETAGNE ARMORIQUE, Britania Aremorica & Armorica, ou minor. BRYTANIA, Prowincyá wielká Francyi z tytułem Xięstwá nazywaią ią Brytaniá Aremoryka.

BRETAUDER *un cheval*, V. act. (*Luy couper les oreilles.*) Equum auribus mutilare. BACHMATOWAC Koniá, urznąć mu uszy.

(Ce mot veut dire aussi *Chastrer*, ou *Couper quelqu'un*; en Latin *Castrare.* Voyez COUPER, CHASTRER.) To słowo znaczy też wałaszyć álbo urznąć.

BRETEUIL. (*Ville de Picardie.*) Bretollium, li, n. BRETOL Miasto Pikardyi.

BRETON, subst. m. (*Celuy qui est de la petite Bretagne.*) Brito, *genit* Britonis, masc. Armoricus, ci, masc. BRETON ten co ieſt z małey Brytaniy.

• BRETONNE, subst. f. (*Celle qui est de la Bretagne Armorique.*) Mulier Brito, ou Armorica. f. BRETANKA, tá co ieſt z małey Brytaniy.

BRETTE, subst, f. (*Longue Epée.*) Machera, æ, f. KORD miecz, długá szpadá.

BRETTEILLE, subst. f. (*Corde, ou Sangle qui sert pour por-*

ier la hette.)Cingolu.n,i,n. PASYRAMIĄCZKA Sznur álbo rzemicu dlá oo∫zeniá ko∫zá.

ON DIT populairement, *Il en a par dessus les bretelles*, (*Il a trop bû.*)Est viuo madidus,eu obrueus.**Il a plus de mal qu'il n'en peut porter*. Mole malorum obruitur. MOWIĄ po pospolitemu má po nad camiączká (piʃ nád to) * Má więcey złego,niżeli unieść może.

BRETTEUR,subst.m.mot de mépris,(*Celuy qui porte une brette.*) Machærâ accinctus,a,um. DO KORDA przypásany,ten co z kordem chodzi,ssuwu wagardy.

BREVET, subst.m. (*Acte expedié par un Secretaire d Estat,qui porte la concession d'une grace, ou d un don que le Roy a fait à quelqu'un.*) Diploma regium.*genit*.regii diplumatis, neut. PRZYWILEY, List Krolewski pisany przez ktorego Sekretarzá Kancellaryi, maiący w sobie pozwolenie iakiey łaski álbo daru od Królá.

BREVIAIRE, subst. masc. (*Livre qui contient l'Office divin, qu'on recite tous les jours dans l Eglise.*)Breviarium, *genit* breviarii,n. BREWIARZ, Księgá maiącá w sobie godziny Kapłańskie ktore codziennie odprawuią w Kościele.

BREUVAGE,*ou* BRUVAGE, subst.m. (*Liqueur qui sert de boisson.*)Potio, *genit*.potionis,f. *Cic. Hor.* TRUNEK rzecz ciekącá ssużącá do napoiu.

Donner un breuvage pour quelque maladie. Dare potui aliquoid ad aliquem morbum. *Plin.* Dać tronek iáki ná iaką chorobę.

UN BRUVAGE *d'amour, ou Philtre.* Amoris poculum. *Horat.* TRUNEK miłośniczy,czary w trunku ná ziednanie miłości o kogo.

Petit breuvage.Potiuncula,*genit*.potiunculæ,f.*Suet.* Truneczek.

BRIANÇON,(*Ville dans les montagnes de Dauphiné, capitale du Briançonois.*)Brigantium,*gen*.Brigantii,neut. BRYgant miasto w gorach Delfinatu głowne Brygantyiskiego powiatu.

De Briencon.Brigantinus,a,um, Brygantyu z Bryganta.

BRIARE, (*Ville du Gastenois sur la Loire, renommée per son Canal.*)Brivodutom. BRYAR, MiastoWastynu nad Ligerą rzeką.sławne Kanałem swoim.

BRIBE,subst.f.(*Morceau de pain,ou de viande,*)Frustum, *ou* Frustulum,*genit*.i,n.*Cic. Plaut.* SZTUKA partyká kawał chlebá álbo mięsá.

BRICOLE *contre un mur*, subst. f. (*Reflection oblique contre une muraille.*)Obliqua in parietem impactio.*genit*.impactionis obliquæ,f. UDERZENIE o ścianę ukośne.

BRICOLE *de Porteurs de chaise*, (*Morceaux de cuir attachez ensemble, qui passent dans les deux bâtons de la chaise*) Ciogolom, *genit* cingnli,n.*Plin.* PASY Drążnikow,rzemienie ktore ná oba końce drąggow zakładaią.

BRICOLE se dit au figuré, pour *Une tromperie qu'on fait à quelqu'un,(quand on agit avec luy par des voyes obliques & indirectes.*)Techna,*genit*.technæ,f.*Plant.* UKOS,niewłaśnie mowi się zá osankanie kogo n nim sobie postępoiąc sztukami á nie poprostu.

(Terme bas & populaire.) Termin prosty y pospolity.)

*Ce valet est un grand menteur,il me donne tousjours quelque bricole,quelque détour.*Servos ille graphicè mendax est,technis me semper deludit.Ten sługá iest wielki szalbierz,zawsze mi co naukoś odá, wykręt iaki znaydzie.

BRICOLER *une balle*,V.act. (*La pousser obliquement pour la faire aller en quelque endroit par reflection.*) Pilam obliquè in parietem impingere. UKOSNIE piłę rzucać, wydać ią nie prosto áby gdzie indziey trafiła odbiwszy się.

BRICOLER se dit figurement,pour *N'aller pas droit dans les affaires,(user de déguisement pour amuser & tromper quelqu'un.*) Frostratione aliquem eludere. act. UKOSNIE sobie postępować mowi się niewłaśnie, iść wykrętámi nie poprostu w rzeczach, zażywać sposobow áby kogo zabawić y oszukać.

(Façon de parler vulgaire.) Sposob mowieniá między pospolstwem.

BRIDE,subst.f.(*Assortement de baudes de cuir & de fer propres à tenir la teste d'un cheval sujette & obéissante*)Frenum, *genit*. freni,neut. *Virg.*Frena, *genit*. frenorum,n. WĘDZIDŁA.Munsztok rzeczą z rzemieniá y sztuk żelaznych zrobioná służąca do trzymaniá głowy końskiey ná wodzy posłusznie.

(Par le mot de *Bride* nous entendons un composé de resnes & de mors: *Frenum* signifie proprement le *Mors*, ou le *Frein*, & *Habene* les *Resnes*; mais en Latin nous mettons une partie pour le tout. Przez to słowo rozumiemy właśnie rzecz złożoną z cuglow y munsztuká przez wędzidłá rozumi się żelazo, á przez Cugle rzemienie,álu w łacińskim bierze się iedno zá drugie.

Serrer la bride,ou *Tenir la bride courte*. Habenas adducere, *Cic.* Skrucić cuglow, trzymać cugle krotko.

Tenir bride en main,Retenir son cheval,(l'empescher de courir.) Equum inhibere. *Quint. Curt.* Trzymać cugle w ręku Wstrzymywać konciá niedać mu się rozbiegać.

Donner,ou *lascher la bride à un cheval.* Equo habenas remittere.*Cic.* Puścić cugle koniowi, wypuścić koniowi.

Tenir la bride courte à un cheval. Angustis habenis equum compescere.*Catul.* Krotko trzymać cugle koniowi.

Oster la bride aux chevaux. Detrahere equis frenos. *Liv.* Zdiąć wędzidłá koniowi, wykiełznać go.

Un cheval qui n'a point de bride Liber equus habenis.*Vir.* Koń nie ukiełzany nie ouzdany.

ALLER,ou *Courir à toutes brides.*Effusis habenis currere. BIEŻEC, Cogle wszystkie puściwszy koniowi we wszytkim pędzie.

Courir à bride abbattuë sur l'ennemi. Effusissimis habenis hostem invadere.*Liv.* Cugle puściwszy za nieprzyiacielem w pogoń iść.

Il épouventa l'ennemi qui venoit à luy à toutes brides. Effusè invehentem se se hostem absterruit.*Liv.*Odstraszył nieprzyiaciela ktory ná niego wewszystkim pędzie leciał

BRIDE se dit figurement *De tout ce qui arreste, qui borne la puissance de quelqu'un, & qui le retient dans son devoir.* Frenum,i, n. *Cic.* CUGLE Wędzidło mowi się niewłaśnie o wszystkim co hamuie, ukracá władzą czyią, y utrzymuie w powinności.

Nos soldats ont plus besoin de bride dans les combacs pour les retenir, que d'éperons pour les exciter. Magis deterrendi sunt & continendi milites à periculosissimis dimicationibus,quàm incitandi ad pugnam. *Hirt.* Zołnierze nási bárziey potrzebuią cuglow w potrzebie żeby ich utrzymać á niżeli ostrog; żeby ich pobudzać.

L'un a besoin de bride & l'autre d'éperons. Alter frenis eget, alter calcaribus. *Cicer.* Jednemu trzeba cuglow, á drugiemu ostrogi.

(Ciceron parle en cet endroit de deux enfans,dont l'un avoit besoin d'estre retenu & moderé; & l'autre d'estre poussé.) Cycero ná tym mieyscu mowi o dwoch dzieciach z ktorych ieden potrzebował pomiarkowania y utrzymania, á drugi popędzenia.

Donner une bride à une trop grande licence. Injicere frena vaganti licentiæ. *Hor.* Wędzidła dać zbyteczney wolności.

Lascher la bride à ses passions In omni libidine se effundere. *Cic.* Puścić cugle nierządom swoim.

Tenir la bride courte à quelqu'un, le retenir, le tenir court. Arctè contentèque habere aliquem. *Ter.* Krotko cugle komu trzymać, trzymać go ná wodzy.

Mettre la bride sur le cou à quelqu'un.(le laisser à luy mesme, luy donner toute sorte de liberté.) Omnem licentiam alicui dare. *Cic.* Porzucić komu cugle ná karku zostawić go, puścić go ná wolą, dać mu wszelką wolność.

Tenir la bride haute à quelqu'un. Aliquem coercere, Compescere, act.acc. Trzymać cugle wysoko, tęgo komu.

*Tenir quelqu'un en bride,(le retenir dans la sujetion, l'empescher de s'élever.)*Continere aliquem & regere.*Cic.* Trzymać kogo w wędzidle,trzymać go w pokorze,niedać mu brykać.

Donner une bride à son courage. Compescere animum frenis.*Hor.* Odwagę swoię mieć ná wodzy.

ON DIT proverbialement *Lascher la bride à son imagination, se laisser aller à des pensées,outrées & tout à fait extraordinaires.* Ad insulsas cogitationes abripi. MOWIĄ przysłowiem Puścić cugle imaginacyi swoiey, puścić się w myśli dziwne y nie podobne.

Aller,ou *marcher bride en main dans une affaire*,pour dire *Agir lentement & prudement dans une affaire.* Lentè & cautè rem agere. Postępować sobie álbo iść cugle w ręku trzymaiąc w rzeczy iákiey, to iest: Zwolna sobie postępować, y uważnie w rzeczy iákiey.

ON DIT aussi *Hocher la bride à quelqu'un*,pour dire *Sonder ses intentions pour sçavoir s'il voudroit faire une chose, qu'on ne luy a pas demandée ouvertement.* Animum alicujus tentare,

re, *on* explorare. *Cæſ.Cic.* MOWIĄ też ruſzyć cuglami zá kogo, to ieſt: dochodzić iego woli ieżeli zechce co uczynić o co mu wyraźnie nie mowiono.

BRIDER, V.act. (*Mettre, ou donner la bride à un cheval*) Equum frenare, *au* infrenare, act.acc. *Celſ.Liv.* OUZDAC konia.

Se laiſſer brider. Recipere frena. *Cic.* Dać ſię oozdać.

L'homme contraignit le cheval à ſe laiſſer brider. Homo coegit equum frenos invitum pati. *Phad.* Człowiek przymuſił konia że ſię dał ouzdać.

BRIDER ſignifie figurement, *Tenir quelqu'un en bride, en ſujetion, (l'arreſter, le retenir.)* Continere. OUZDAC okiełznać znaczy niewłaśnie trzymać kogo w podległości.

Cette fortreſſe bride toute la province. Arx illa totam provinciam in officio retinet. *Cic.* Ta forteca trzyma w podległości cały kray.

Les peuples ſont bridez par les loix. Populi legibus frenantur, *ou* coercentur. *Hor.Cic.* Lud ieſt okiełznany prawami.

Brider fortement quelqu'un par une obligation. Concludere aliquem in anguſtiſſimam formulam ſponſionis. *Cicer.* Mocno kogo związáć danym zá ſiebie obowiązkiem.

ON DIT proverbialement qu'*Une affaire eſt ſellée & bridée*, pour dire, *Elle eſt concluë & arreſtée.* Fixum ac ratum. MOWIĄ przyſłowiem, Ze rzecz iáka iuż okulbaczona y okiełznana, to ieſt: Już zákończona y uſtanowiona.

ON DIT encore, *La beccaſſe eſt bridée*, pour dire *On a engagé quelqu'un dans une méchante affaire. & on l'a trompé.* In tricas conjectus eſt. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze pardwa ieſt uſidlona, to ieſt: wprowadzono kogo w złę rzecz, y oſzukano.

BRIDES A VEAUX, (*Vaines raiſons qui perſuadent les ſots, & dont ſe moquent les gens éclairez.*) Nugæ. Ineptiæ, gen.arum, f.pl. *Cic.* MUNSZTUKI ná cielętá, prożne racye ktoremi ſię głupi uwodzą, ále ſię z nich śmieią ludzie rozumni.

LA BRIE, (*Païs entre la Seine & la Marne, dont Provins eſt la capitale.*) Bria, *genit* Briæ, f. BRYA Kray między Sekwaną y Marną ktorego Prowin ieſt głowne miaſto.

BRIE-COMTE-ROBERT, (*Petite ville de la Brie proche la riviere d'Iere.*) Bria Comitis-Roberti, *gen.* Briæ, f. BRYA-GRAF-ROBERT miaſteczko Bryi nád rzekę Jerą.

BRIEG ſur l'Oder, (*Ville d'Allemagne en Siléſie entre Breſlaw & Oppelen.* (Brega, *genit.* Bregæ, fœm. BRYG álbo Brzeg nád Odrę miaſto Niemieckie w Sląſku między Wrocławiem y Opawą.

BRIEL, (*Ville & Port de mer de Hollande à l'embouchure de la Meuſe.*) Briellium, *genit.* Briellii, *n.* BRYL Miaſto y Port morſki w Holandyi przy uściu Mozelli.

BRIENNE *ſur Aube*, (*Comté & Ville en Champagne.*) Brienna, æ, f. BRIENNA nád Albę Hrabſtwo y Miaſto Kampaniy.

St. BRIEU, *ou* BRIEUX, (*Ville Epiſcopale dans la haute Bretagne entre les rivieres de Trieu & d'Arguenon.*) Briocum, Brioci, n. BRIOK Miaſto Biſkupie wyżſzey Britaniy między rzekami Tryew y Argeną.

Qui eſt de ſaint Brieu. Briocenſis & hoc Briocenſe, *genit.* Briocenſis *pour tous les genres.* Bryoczanin co ieſt z Bryoku

BRIEVEMENT, adv. (*En peu de mots.*) Breviter. adv. Paucis abl. *Cic.* KROTKO w krotkich słowach.

Dire une choſe brievement & en peu de paroles. Preſsè, *ou* compreheusè loqui. *Cicer.* Krotko w krotkich słowach co powiedzieć.

BRIEVETE, ſubſt. f. (*Petite eſtenduë.*) Brevitas, *genit.* brevitatis, f. *Cic.* KROTKOSC, mały przeciąg.

On dit mieux en François *Brieveté*, que *Breveté* que la pluſpart des bons Auteurs rejettent.) Lepiey ſię mowi w Francuſkim *Brieveté* niż *Breveté* ktore większa część dobrych Autorow odrzuca.

BRIFFER, V.act. mot bas. (*Manger goulûment.*) Vorare. act. acc. *Cic.* ZRZEC słowo podłe ieść łakomo.

BRIGADE, ſubſt. f. (*Troupes détachées d'un corps d'armée, ou d'un regiment.*) Caterva. Centuria, *genit.* æ, f. Cohors, *genit.* cohortis, f. *Cic.* POŁK część ludzi od woyſka oddzielona

BRIGADIER, ſubſt. m. (*Chef d'une brigade, qui la commande.*) Centuriæ ductor, *genit.* centuriæ ductoris, m. POŁKOWNIK ten co ma władzę nád połkiem.

BRIGAND, ſubſt. m. (*Voleur de grands chemins.*) Graſſator, *genis*, graſſatoris, m. *Cic.* Rozboynik po drogach.

BRIGANDAGE, ſubſt. maſc. (*Volerie à main armée.*) Graſſatio, Latrocinium, Latrocinatio, f. *Cic.* ROZBOY z kupami ſwywolnemi.

BRIGANDAGE ſe dit auſſi *de toute ſortes de voleries & d'exactions de droits illegitimes.* Latrocinium, *genit.* latrocinii, n. *Cic.* ROZBOY ſię też mowi o wſzelkim gwałcie y wydzierſtwie bezprawnym.

BRIGANDER, V.neut. (*Voler ſur les grands chemins à main armée.*) Graſſari, (graſſor, graſſaris, graſſatus. ſum.) *Cic.* ROZBIIAC podrogach z kupami ſwywolnemi zbroynemi. (Mot peu uſité en noſtre Langue.) Słowo mało używane w ięzyku Francuſkim.

BRIGANDINE, ſubſt. f. (*Cotte de maille dont les ſoldats & les voleurs ſe ſervoient anciennement.*) Lorica conſerta hamis, *genit.* loricæ conſertæ hamis, f. *Virg.* PANCERZ odzienie żelazne ktorego żołnierze y rozboynicy używali zdawna.

BRIGANTIN, ſubſt. m. (*Petit vaiſſeau de courſe armé en guerre.*) Myoparo, m. *Cic.* Navis prædatoria, *Liv.* Piratica navis, f. *Quint. Hor. Suet.* BARKA morſkich náiezdnikow zbroyna.

BRIGNOLE, (*Ville de Provence.*) Brinonia, *genit.* æ, f. BRYNIOLA Miaſto Prowencyi.

BRIGNOLE, f. (*Sorte de prune qu'on ſeche & qui vient de la ville de Brignole.*) Brinolium prunum, *genit.* i, neut. BRYNIOLE gatunek śliw ſuſzonych ktore pochodzą z Bryniolí miaſta.

BRIGUE, ſubſt. f. (*L'action de briguer une charge, ou une dignité.*) Ambitus, m. Prenſatio, f. *Cic.* ZABIEGANIE doſtoieńſtwa álbo urzędu.

La brigue ſeule a lieu aujourd'huy pour monter aux charges, & non pas le mérite ni la vertu, ou *Les charges ſe donnent aujourd'huy à la brigue, & non pas à la vertu, ni aux mérites.* Ambitioni ſolùm & prenſationibus, non virtuti ac meritis honores hocce tempore tribuuntur. Zábieganie ſamo dziś ma mieyſce w poſtępowaniu ná urzędy á nie záſługa álbo cnota, Albo, Dziś doſtoieńſtwa oddaią zábiegaiącym, á nie záſłużonym y cnocie.

Il fit une loy contre les brigues. Legem ambitûs tulit. *Cic.* Prawo poſtanowił przeciwko zábieganiu doſtoieńſtw.

Conduire une brigue. Gubernare petitionem alicujus. *Cic.* Prowadzić zábieganie doſtoieńſtw, kierować nim.

BRIGUER, V.act. (*Rechercher les charges en faiſant des ſoumiſſions, & des careſſes extraordinaires à ceux dont elles dépendent,*) Ambire, act. acc. *Cic.* ZABIEGAC doſtoieńſtwu ſzukać urzędow przez uniżoności y podchlebſtwa oſobliwie ku tym od ktorych záwiſły.

Briguer quelqu'un. Prenſare aliquem. *Liv.* Uymować ſobie kogo.

(Parce que ceux qui briguoient les charges à Rome, avoient accouſtumé de prendre la main droite des perſonnes qu'ils prioient de leur eſtre favorables dans la pourſuite des charges.) Gdyż ci co zábiegali doſtoieńſtw w Rzymie mieli zwyczay bráć zá rękę prawą tych ktorych proſili áby ná nich byli łáſkawi w ſtaraniu ſię o urzędy.

Eſtre condamné d'avoir brigué. Damnari ambitûs. *Cicer.* Być oſądzonym o zábieganie doſtoieńſtwa.

Briguer de la réputation. Sibi famam quærere, act. *Quint.* Szukáć ſobie ſławy y ſtaráć ſię o nię.

BRIGUEUR *de ſucceſſions*, ſubſt. m. (*Celuy qui brigue les ſucceſſions.*) Heredipeta, *genit.* heredipetæ, m. *Petr.* SZUKAC zábiegać o dziedzictwa. Ten co zábiega o dziedzictwa.

BRILLANT, m. BRILLANTE, f. (*Qui brille.*) Fulgens. Splendens. Lucens, *genit.* entis omn. gen. *Cic.* * *Des yeux brillans.* Oculi fulgentes, m. pl. *Hor.* IASNIEIĄCY, IASNIEIĄCA, Iſkrzęcy ſię. *Oczy iaśnieięce, iſkrzęce ſię.

Un chien qui a les yeux brillants. Canis oculis acri lumine radiantibus. *Colum.* Pies co ma oczy iſkrzęce.

ON DIT au figuré, *Un eſprit brillant.* Ingenium ſplendidum. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie rozum iaſny świetły.

Il a un eſprit brillant. Eſt arguti ingenii homo. Elucet ingenium in eo. *Cic.* Iaśnieięcego dowcipu rozumu człowiek.

BRILLANT, ſubſt. m. Splendor. Fulgor, *genit.* oris. m. *Cic.* IASNOSC, Blaſk.

Le brillant d'une émeraude. Lux ſmaragdi, f. *Lucr.* Blaſk ſzmaragu.

ON DIT au figuré, *Il a beaucoup de brillant dans la converſation,* (*Il y fait paroiſtre pluſieurs beaux traits d'eſprit.*)

Splendet maximè in colloquiis. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Iáśnieie bardzo w poſiedzeniach wydaie ſię iaſność rozumu iego w poſiedzeniach.

Il a quelque brillant, mais dans le fond ſon eſprit n'eſt rien. Lucet aliquâ ex parte, ſed revera infelix eſt illius ingenium. Ma blaſk iakiś ále w rzeczy ſamey rozum iego ieſt nic.

Des eſprits qui n'ont point de brillant. Sine lumine animi. *Colum.* Umyſły ktore żadney iaſności nie maią.

Les faux brillans du monde, les faux eclats des choſes de ce monde. Falſus rerum caducarum ſplendor. Prożny rzeczy świátowych blaſk prożna okazałość rzeczy znikomych.

Il y a une infinité de faux brillans dans ſes ouvrages. Fucata ſunt multis ineptiis illius opera. *Cicer.* Nieſkończona moc ieſt prożnych blaſkow w iego piſmach.

BRILLER, V. neut. (*Jetter, de la lumiere, ou la réfléchir.*) Fulgere. Refulgere. JASNIEC, iſkrzyć ſię rzucać światło albo go oddawać.

Il avoit veu briller quantité de lumieres pendant la nuit dans une tour voiſine. Turrim vicino ſitam collucere per noctem crebris luminibus animadverterat. *Tacit.* Widział że iaśni ſo wiele świateł przez noc w wieży iedney bliſkiey.

La Lune brille d'une lumiere eſtrangere. Luce aliena lucet Luna. *Cic.* Xiężyć iaśnieie obcym światłem.

BRILLER ſe dit figurement *De ce qui a de l'éclat & du brillant.* Fulgere. Splendere. Splendeſcere. Lucere. Elucere. Enitere, (eniteo, enites, enitui, *ſans ſupin.*) n. *Cic. Hor.* IASNIEC mowi ſię niewłaśnie o tym co ma blaſk y coś wydatnego.

L'excellence & la grandeur d'une ame brille, éclate davantage dans le mépris des richeſſes. Elucet maximè animi excellentia magnitudoque in deſpiciendis opibus. *Cic.* Zacność y wielkość umyſłu iaśniey wydaie ſię y bardziey w pogardzie doſtatkow.

Le diſcours de Craſſus brilloit davantage. Craſſi magis enitebat oratio. *Cic.* Mowa Kraſſego bardziey iaśniała.

La vertu brille d'une gloire toute pure. Lucet maximè ac ſplendet virtus. *Cic.* Cnota iaśnieie ſławą ſzczerą.

Il brille de ſes propres lumieres ſans emprumenter celle de ſes charges. A propriâ virtute, non à ſuâ dignitate ſplendorem trahit. Iaśnieie właſnym światłem nie ſzukaiąc iaſności z urzędow ſwoich.

Je ne prétends pas décrier le poëme de voſtre ami. J'avouë qu'on y voit briller quelque beau mot, qu'on y trouve par-cy par-là de beaux vers; mais cela ne ſuffit pas pour eſtimer tout le poëme. Non inſector carmen tui amici, neque diffiteor in eo quædam verba emicare, verſus eſſe quoſdam concinniores, unum & alterum, ſed non id ſatis ut totum opus laudetur. *Hor.* Niechcę przyganiać wierſzom przyiaciela twego przyznaię że widzieć w nim niektore piękne słowa ktore ſię wydaią, tam y owdzie napadnieſz piękne wierſze, ále to nie doſyć áby cały wierſz poważano.

Il brille dans la converſation & s'y fait admirer par mille traits d'eſprit. In congreſſibus quotidianis elucet maximè illius ingenium. Lumen ingenii elucet in congreſſibus quotidianis & omnium admirationem ad ſe rapit. *Cic.* Iaśnieie w poſiedzeniach, y czyni ſobie podziwienie u wſzyſtkich przez tyſiączne dowcipu dowody.

BRIMBALER, V. act. (*Branler en deçà & en delà, parlant des cloches.*) Huc & illuc agitare, ou jactare, (ro, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* KIWAC ſię, rozkołyſać ſię, po tey y po tey ſtronie mowiąc o dzwonach.

(Mot bas: on le dit auſſi de ceux qui agitent leurs jambes & & leurs bras niaiſement & avec indecence, *Pedes, & brachia indecorè jactare.*) Słowo podłe, mowią toż o tych co nogami kiwaią álbo rękami nieprzyſtoynie.

BRIMBORIONS, m. pl. (*Terme de mépris, qui ſert à exprimer des curioſitez légeres & de tres peu de valeur.*) Quiſquilliæ, quiſquillarū nugæ nugarū, f. pl. *Perſ.* CZACZKA fraſzki słowo pogardy dla wyrażenia rzeczy ciekawych podłych y mało co wartych.

BRIN, ſubſt. m. (*Petite branche d'une plante, ou menu jet de jonc, de cheveux.*) Ramulus, *genit.* ramuli, m. Ramuſculus, *genit.* i, m. *Var. Plin.* Coliculus, *genit.* coliculi, m. *Colum.* ODROBINA zdzieblo mieſzek latorośla drzewa, ſitowia włoſow.

BRINDES, (*Ville du Royaume de Naples dans la terre d'Otrante.*) Brundiſium, *genit.* Brundiſii, neut. ou Brondnſium *Cicer.* BRYNDA álbo brunduz, Miaſto Neapolſkie w ziemi Otranto.

DE BRINDES. Brunduſinus & Brondnſinus, a, um. *Cic.* BRYNDYANIN Brunduzanin.

BROCHE, ſubſt f. (*Gateau.*) Placenta, æ, f. KOŁACZ, Placek.

BRIOUDE, (*Ville d'Auvergne ſur l'Allier.*) Brivas, *genit.* Brivati, neut. BRYUDA, Miaſto Alwernyi nad Allierem.

DE BRIOUDE. Brivatenſis & hoc brivatenſe, adject. BRYUDANIN.

BRIQUE, ſubſt. f. (*Morceau de terre cuite dans un fourneau.*) Later, *genit.* lateris, m. *Cic.* CEGŁA ſztuka gliny paloney w piecu.

Brique durcie & ſechéa ſans feu. Crudus later. *Vitr.* Cegła ſuſzona bez ognia, ſurowa.

Petite brique. Laterculus, *genit.* laterculi, maſc. *Colum.* Cegiełka.

DE BRIQUE. Lateritus, lateritia, lateritium. *Plin.* CEGLANY z Cegły.

Muraille de brique. Lateritius paries. *Plin.* Sciana z cegły.

Lieu où l'on fait des briques, (une Briqueterie, ou Tuillerie.) Lateraria, *gen* laterariæ, f. *Plin.* Mieyſce cegielnia gdzie cegłę álbo Dachowke robią.

Faire de la brique. Lateres ducere. *Vitr.* **Faire cuire de la brique.* Lateres in fornacem coquere. *Catul.* Cegłę robić. *Cegłę wypalać.

BRIQUETIER, ſubſt. m. (*Qui moule des briques.*) Figulus, *genit.* figuli, m. CEGLARZ, STRYCHARZ co cegłę robi.

BRIQUERAS, ou BRIQUERASCO, (*Bourg conſiderable d'Italie en Piémont à cinq lieuës de Pignerol.*) Briqueraſcum, *genit.* Briqueraſci, n. BRYKERASK Miaſteczko znaczne Włoſkie w Piemoncie, dwie mile od Pinierolu.

BRISAC, ou BRISSAC, (*Ville & forteresse d'Allemagne ſur le Rhin dans le Briſgaw en Alſace.*) Briſacum, *gen.* Briſaci, n. BRYZAK Miáſto y forteca Niemiecka nad Renem w Bryſgawſkim w Alzacyi.

BRISANS. ſubſt. m. pl. (*Rochers dans la mer à fleur d'eau où ſe briſent les vaiſſeaux.*) Scopuli, *genit.* ſcopulorum, m. plur. *Caſ.* SKAŁY pod wodne rowno z wodą álbo z wody wyglądaiące ná morzu gdzie ſię rozbiiaią okręty.

Une mer pleine de briſans. Scopuloſum mare, *Plin.* Morze ſkał pełne.

BRISEES, ſubſt. f. plur. terme de chaſſe. (*Marques que laiſſe un chaſſeur dans un chemin où a paſſé le gibier, qui ſont ordinairement des branches d'arbres qu'il coupe & jette ſur le chemin.*) Virgulta, *genit.* virgultorum, n. pl. SZLAK terminu myśliwſki ślad ktory po ſobie zoſtawuie myśliwiec, ktorędy przechodził zwierz ktory ieſt zwyczaynie gałęzie ktore kruſzy ucina, y rzuca po drodze.

Faire des briſées en un lieu. Facere ramorum veſtigia in aliquo loco. *Cic.* Łomiu w mieyſcu iakim ná robić.

ON DIT figurément, *Aller, ou marcher ſur les briſées de quelqu'un,* pour dire *Suivre ſes traces, imiter ſon exemple.* Inſiſtere, au Ingredi veſtigiis alicujus. *Quint. Cic.* MOWIĄ niewłaśnie Iść, chodzić zá łomem czyim, to ieſt: w iego ślady wſtępować iść zá przykładem iego.

Reprendre ſes premieres briſées, (Recommuencer à vivre ſelon ſes premieres manieres.) Ad ingenium redire. *Ter.* Wrocić ſię do łomu ſwego pierwſzego, zacząć znowu żyć według dawnego zwyczaiu ſwego.

Prendre d'autres briſées. Vertere artes. *Tacit.* Inſzą drogę ſię udać.

La fortune m'a contraint de prendre d'autres briſées. Artes meas vertere coegit fortuna. Szczęście mi kazało zá ioſzym puścić ſię łomem inſzą drogą pyść.

Retourner ſur ſes briſées, (Tenir le meſme chemin.) Idem iter relegere. *Stat.* Wrocić ſię ná łom ſwoy, tegoż ſamego ſzlaku ſię trzymać.

Reprendre ſes premieres briſées, (Retourner à ſon ſujet.) Eò regredi unde facta eſt digreſſio. Eò redire unde aberraverat oratio. *Cic.* Wrocić ſię do pierwſzego łomu ſwego, wrocić ſię w mowie do pierwſzey materyi.

BRISEMENT, ſubſt. m. (*Rupture d'une choſe avec éclat.*) Fractura, *genit.* fracturæ, f. *Plin.* Effractura, *genit.* effracturæ, f. *Paul-Juriſc.* ZŁOMANIE ſkruſzenie czego z trzaſkiem.

BRISEMENT *du cœur, (dans un langage figuré.)* Cordis tritura. SKRUSZENIE ſerca: *mowiąc niewłaśnie.*

BRISER, V. act. (*Rompre avec violence & en faiſant des éclats.*) Frangere. Rumpere, act. acc. *Cic. Plaut.* ŁOMAC, kruſzyć strzaſkać z śiłę y z hałaſem.

Briſer

Brifer menu & par petits morceaux. Comminuere, act. acc. *Cic.* Złomać pokruſzyć ná drobne kawałki.

BRISER hyperboliquement ſignifie, *Meurtrir, rompre de coups, de laſſitude & de quelque ahente,* Contundere, Conterere, act. acc. *Cic.* POŁOMAC, pogruchotać, *przez zbyt wyrażenie:* ánaczy atłuc, zbić, awalić plagami, zmordowaniem álbo iákim opadoieniem.

Il m'a briſé de coups. Ictibus me contudit. *Cic.* Potłukł mnie plagami.

La goute briſe les jointures. Chiragra contundit articulos. *Cic.* Chiragra ſąmie ſtawy.

Il eſt briſé de travail. Labore fracta, ou contuſa membra gerit. *Hor. Lucr.* Od pracy ieſt iák abity.

Il a briſé ſon vaiſſeau. Fregit navem. *Terent.* Zgruchotał ſwoy okręt.

Son vaiſſeau s'eſt venu briſer contre des rochers. Navis illiſa eſt ſaxis. *Plin.* Rozbił ſię okręt iego o ſkały.

Les flots ſe viennent briſer contre le rivage. Fluctus illiduntur ad litus. *Quint.* Rozbiiáią ſię fale o brzeg.

BRISER ſe dit figurément (*en choſes morales.*) Frangere. Rompere. Abrumpere, act. acc. ŁAMAC kruſzyć mowi ſię niewłaśnie en do obrazaniow.

Cét homme a briſé ſes fers, pour dire *Il s'eſt délivré de l'eſclavage de ſes paſſions.* Se à libidinibus ſuis in libertatem vindicavit. *Cic.* Ten Człowiek potłukł kaydany ſwoie, *toieſt:* uwolnił ſię od niewoli ſwoich namiętnosci.

La fortune eſt trop légere & trop foible pour n'eſtre pas briſée par un eſprit ferme, de meſme que les flots de la mer ſont briſez par des rochers. Fortuna levis & imbecilla ab animo firmo & gravi, tanquam fluctus à ſaxo frangitur. *Cic.* Fortuna abyt lekka y ſłaba ieſt áby ſię rozbić oiemiała o umyſł ſtały, ták właśnie iáko fale morſkie rozbiiáią ſię o ſkały.

Briſer la colere de quelqu'un, ſon impetuoſité. Iras alicujus, eu impetum contundere. *Hor.* Złamać gniew czyi, popędliwość iego.

BRISER ſe dit abſolument, (*quand on veut interrompre, ou faire taire quelqu'un qui dit des choſes deſagréables, & qui peuvent faire naiſtre quelque querelle.*) comme *Briſons là deſſus, n'en parlons pas davantage.* Sed de his ſatis. *Plaut.* ZŁĄMAC mowi ſię ſamo przez ſię kiedy kto chce áby poprzeſtano mowy iákiey nie przyiemney, y aktorey urość mogła kłotnia iaka; *Jako:* Złammy ná tym nie gadaymy więcey o tym.

UNE PORTE BRISÉE, ou *Porte à deux battans.* Valvæ, genit. f. pl. *Cic.* DRZWI łąmane, ná dwie ſtrony ſię otwieraiące.

BRISGAW, ou BRISGOU, (*Païs d'Allemagne entre le Rhin & la Foreſt Noire, Fribourg en eſt la capitale.*) Briſgovia & Briſgoia, *genit.* æ, f. BRYZGOW kray Niemiecki między Rhenem y Czarnym laſem, Friburg ieſt głowne iego miaſto

BRISTOL, (*Ville d'Angleterre commune à deux Provinces, Sommerſet & Gloceſter.*) Briſtolium, *genit.* Briſtolii, neut. BRYSTOL Miaſto Angielſkie poſpolite dwoch Prowincyi, to ieſt: Somerzet y Glokeſter.

BRITANNIQUE, adj. (*De la Grande Bretagne.*) Britannicus, a, um. BRYTANNICKI, Wielkiey Brytanniy.

BRIVE, (*Ville de Limouſin.*) Briva, *genit.* Brivæ. f. BRYWA Miaſto Lemowiku.

BRYXEN, (*Ville d'Allemagne dans le Tyrol.*) Brixina, *genit* Brixinæ, f. BRYXNA Miaſto Niemieckie w Tyrolu.

BROC, ſubſt. m. (*Vaiſſeau à mettre du vin &c.*) Obba, *genit.* obbæ, f. *Var.* °OEnophorum, *genit.* œnophori, n. *Cic. Mart.* BANIA dzban naczynie ná wino &c.

(Ce dernier mot ne ſe dit que d'un Broc à vin.) To oſtatnie ſłowo nie mowi ſię tylko o Bani ná wino.

BROCARD, ſubſt. m. (*Terme injurieux & ſatyrique.*) Cavillum. *Suet. Mart.* TYKT przymowka zełżywa y uſczypliwa

Donner des brocards à tout le monde. Omnes conviciis proſcindere. *Plaut.* Tykty dawać wſzyſtkim, łżyć każdego

ON APPELLE *Brocards de Droit,* (*Les premieres maximes du Droit.*) Juris elementa, n. plur. NAZYWAIĄ Przyſłowia prawne pierwſze wyroki nauki prawa.

BROCARD, (*Jeune cerf.*) Junior cervus, m. *Plin.* JELONEK młody.

BROCARDER, V. act. (*Piquer quelqu'un par un mot ſatyrique.*) Dicere alicui convicium, act. *Plaut.* PRZYMOWIC komu uſczknąć tyktem uraźliwym.

Brocarder quelqu'un en ſa preſence. Verberare convicio os alicujus. *Cic.* W oczy komu nágadać zełżyć źnieważyć ſłowy

Qui brocarde de tous le monde. Dicax in omnes, m. *Cic.* Co każdego ięzykiem obiedzie.

BROCAT, ſubſt. m. (*Etoffe tiſſuë toute d'or, ou d'argent, & quelquefois de ſoye.*) Textile aureum, argenteum, ſericum. MATERYA tkana wſzyſtka áz złotu ſrebra à czaſem iedwabiu złotogłow złotoliro ſrebrnlito.

BROCATELLE, ſubſt. f. (*Etoffe faite de cotton, ou de groſſe ſoye; il y en a auſſi toute de ſoye & de laine.*) Pannus xylino, ou bombicino filio contextus. *Plin.* BROKATELA, Materya robiona z bawełny álbo grubego iedwabiu, znáyduie ſię też cała iedwabna, álbo włoczkowa.

BROCHE, ſubſt. f. (*Inſtrument ſervant à la cuiſine, pour roſtir la viande.*) Veru. *Virg.* ROZEN ſtatek kuchenny ſłużący do pieczenia mięſa.

Mettre à la broche, ou en broche, Coucher de la viande au feu. Carnem verubus figere. Záłknąć ná rożen, przyſtawić pieczyſtę do ognia.

Tourner la broche. Carnem verubus transfixam verſare ad prunas. Obracać rożen pieczenią ná rożnie.

BROCHE *d'une Serrure,* Veruum, *genit.* verui, n. SERCE w kłodce w zamku.

BROCHES, ou *les défenſes d'un ſanglier.* Aprugni dentes exerti, m. pl. *Plin.* ROZNY álbo kły dzika.

BROCHES. (*Les cornes d'un chevreuil.*) Capreæ cornua, *genit* cornuum, n. pl. ROZNY álbo rożki ielonka.

ON DIT figurement & proverbialement, *Couper la broche à quelque different, à quelque procès.* Cauſam jurgii præcidere, ou ſecare. *Cic. Hor.* MOWIĄ niewłaśnie y przyſłowiem: Q. erżnąć rożen w kłotni iakiey álbo prawie.

BROCHÉE, ſubſt. f. (*Broche pleine de viandes.*) Veru extis ardentibus plenum, n. *Petr.* ROZEN pełen mięſa.

BROCHER, V. act. ſignifie *Paſſer de l'or, de l'argent, de la ſoye & de la laine dans des étoffes.* Aurum, argentum &c. intexere, act. dat. *Plin.* WYSZYWAC, tkać, robić złotem ſrebrem iedwabiem włoczką materye.

Brocher des lettres ſur des habits. Intexere litteras veſtibus *Plin.* Wyſzywać litery ná ſzatach.

Des robes brochées d'or. Intertextæ auro veſtes. *Quint.* Suknie złotem ſzyte wyſzywane.

BROCHER ſe dit pour *Travailler negligemment & à la haſte à quelque ouvrage.* Aliquod opus facere negligenter & perſunctoriè. SZYC mowi ſię robić niedbale y nágle około iákiey roboty.

Des vers brochez. Incompti, verſus, m. pl. *Hor.* Wierſze łatane niedbale piſane.

BROCHET, ſubſt. m. (*Poiſſon d'eau douce.*) Lucius, m. *Auſon.* SZCZUPAK ryba rzeczna.

BROCHETON, ſubſt. m. (*Petit brochet.*) Luciolus, m. SZCZUPACZEK.

BROCHETTE, ſubſt. f. (*Petite broche.*) Veruculum, i, n. ROZENEK.

BRODEQUIN, ſubſt. m. (*Chauſſure à l'antique, eſpece de botine qui couvre le milieu de la jambe.*) Cothurnus, *genit.* cothurni, m. *Cic.* OBUWIE ſtaroświeckie nákſztałt bucika ná śrzod nogi.

Qui chauſſe des brodequins. Cothurnatus, a, um. *Ovid.* Obuty w obowie do połnogi.

(Cette chauſſure étoit d'uſage aux Acteurs de Tragedie, & meſme ſelon Seneque le Philoſophe, *Cothurnus* ſe prend au figuré, pour *le Stile des Tragédies.*) To obuwie było w zażywaniu oſobom co Tragedye, to ieſt ſmutne wierſze śpiewali ná placu widoku publicznego, y według Seneki Filozofa bierze ſię zá ſam Styl tych wierſzy.

ON DIT figurement & en poëſie, *Chauſſer le cothurne,* pour dire *Enfler ſon ſtile, l'élever.* Cothurnum induere. MOWIĄ niewłaśnie u Rymotworcow *wyſokie obuwie brać* Nadąć ſtyl ſwoy y wyſoko go podnieść.

Eſope paroiſt avec de nouveaux cothurnes (*Il enfle ſon ſtile.*) In cothurnis prodit Æſopus novis. *Phæd.* Ezop w nowym wyſokim obuwiu ſię pokazuie Styl ſwoy podnoſi.

BRODEQUINS, (*Sorte de ſupplice.*) Cothurni (quibus nocentium crura premuntur.) KATOWSKIE buty, męka.

(On donne les Brodequins à un criminel qui n'avouë point ſon crime, ni ſes complices; & ce ſupplice ſe fait aux jambes avec des ais forts qui les ſerrent, & des coins.) Daią te boty ná nogi złoczyńcy ktory ſię przyznać niechce, áni ſwoich pomocnikow, á to ſię dzieie deſkami mocnemi ktore kliná-mi wbiiáią mu ná nogi.

BRODER, V. act. (*Enricher un ouvrage de diverses figures qu'on fait à l'aiguille.*) Textili opere pingere. *Cic.* WYSZYWAĆ w rużne wzory bogate igłą robione.

Des vestemens brodez d'or & d'argent, ou des vestemens en broderie. Illusa auro vestes. *Virg.* Suknie złotem y srebrem wyszywane, *álbo* Suknie wyszywane haftowane.

BRODER se dit figurément *des embellissemens qu'on ajoute à quelque sujet.* Illuminare & pingere orationem. *Cic.* TOŻ się mowi niewłaśnie o ozdobach mowie iakiey przydanych.

BRODERIE, subst. f. (*Ouvrage de brodeur.*) Acu pictum opus, *genit.* acu picti operis, n. HAFTOWANIE wyszywanie robota hastarska.

BRODEUR, subst. m. (*Celuy qui brode.*) Phrygio. HAFTARZ ten co wyszywa haftuie.

BRODEUSE, subst. f. (*Celle qui brode.*) Mulier phrygio, f. HAFTARKA wyszywaczka.

Le métier de brodeur. Phrygionum ars. Haftarska sztuka.

(On appelle en Latin les Brodeurs *Phrygiones*, parce que l'invention de la broderie est attribuée aux Phrygiens; mais la plupart veulent que le mot de *Brodeur* vienne de *Broder*, à cause des enrichissemens qu'on mettoit sur les bords des habits; d'où les Latins les ont aussi appellez *Limbularii*.) Zowią Haftarzow w łacińskim Frygiyczykami, bo Haftarski kunszt Frygianom przypisuią, ale wielo rozumieią że Haftarz słowo pochodzi od bramowania dla bogatych okładek ktore po wierzchu dawano ná sukniach zkąd ich Łacinnicy názywali *Bramarnikami.*

BRONCHER, V. n. (*Mettre le pied à faux, se heurter en marchant.*) Pedem offendere ad lapidem, *ou* ad cespitem, act. *Colum.* POTKNĄĆ się ale npak stąpić oderzyć o co nogę chodząc.

Un cheval qui bronche, qui est sujet à broncher, qui n'a pas le pied ferme. Equus offensator. *Plin.* Koń potkliwy co się potyka upada na nogi słabych nog.

Ce qui fait broncher, ce qui sert de pierre d'achoppement. Offendiculum. *Plin.-Jun.* To o co się potknąć można, przeszkoda, záwada, obraza.

BRONCHER, (*Faillir, manquer, faire une faute.*) In aliquâ re offendere. *Cic.* POTKNĄĆ się upaść pobłądzić w czym

Qui est-ce qui est assez clair-voyant pour ne point broncher parmi de si grandes obscuritez? Quis est tam linceus, qui in tantis tenebris, nihil offendat? *Cic.* A ktoż iest ták obiaśniony żeby się nie potknął w tych ciemnościach.

(Lyncée estoit un des Argonautes, qui avoit des yeux fort perçans, ou d'un Linx, loup cervier qui avoit pareillement de fort bons yeux, d'où Horace a dit *Linceis oculis aliquid contemplari.*) Lynce był iedeo z Argonautow ktory miał wzrok bardzo bystry, álbo ostrowidza, ktory miał także bardzo dobre oczy skąd Horacyusz mowi *Oczami ostrowidza ná co patrzać.*

Il bronchoit à chaque parole. Ad singula verba cespitabat. *Quint.* Potykał się zá każdym słowem.

ON DIT proverbialement, *Il n'y a si bon cheval qui ne bronche*, pour dire qu'*Il n'y a personne qui ne soit sujet à faillir & à faire des fautes.* A culpâ nemo abest *Cic.* *on *par un proverbe latin.* Quandoque bonos dormitat Homerus, *Quelquefois Homere dort.* MOWIĄ *przysłowiem*: nie masz ták konia dobrego żeby się nie potknął, to iest: nie masz nikogo ktoryby nie był podległy omyłkom y pobłądzeniu. *álbo przez przysłowie łacińskie, *czasem* y Homerus się zdrzyma

BRONZE, subst. m. & f. (*Alliage des métaux, dont le principal est le cuivre fondu.*) Æs, *genit.* æris, n. *Plin.* MOSIĄDZ złączenie kruszcow z ktorych przednieyszy iest miedź topiona.

De bronze, Fait de bronze. Æneus, a, um. *Cic.* Mosiężny mosiądzowy z mosiądzu zrobiony.

Une statue de bronze. Statua ænea, *gen.* æ, f. *Cic.* Posąg mosiężny.

Jetter des figures en bronze. Ducere statuas ex ære. *Virg.* Robić osoby mosiężne.

Graver sur le bronze. Incidere in æs, *ou* in ære. *Liv. Cic.* Rznąć rysować ná mosiądzu.

Myron avoit presque trouvé le secret d'animer les figures des hommes & des animaux qu'il jettait en bronze. Myron pene hominum animas, ferarumque ære comprehendebat. *Petr.* Miron wynalazł prawie sekret że iak żywe odlewał postaci ludzkie y zwierząt z mosiądzu.

BRONZE *de fonte.* Æs fusile. *Colum.* *Bronze qui souffre le marteau.* Æs ductile. *Plin.* MOSIĄDZ topiony, odlewany, śpiża. *Mosiądz wybiany młotem.

BRONZER, V. act. (*Peindre de couleur de bronze.*) Æris colore aliquid inficere, act. W MOSIĄDZ malować.

BRONZÉ. Æri concolor, *genit.* æri coloris, omn. gen. Æris colore infectus, a, um. MOSIĄDZOWEGO albo miedzianey farby.

BROQUETTE, subst. f. (*Petit clou.*) Clavulus, i, masc. *Var.* CWIECZEK.

BROSSAILLES, *ou* BROUSSAILLES, subst. f. pl. (*Arbrisseaux sauvages qui sont venus sans planter & qui sont fort touffus.*) Frutera. *Cic.* **Si ce ne sont que des épines & des ronces, on pourra se servir avec Columelle de* Vepreta. KRZAKI krzewie krzewina dzikie chrosty ktore się rodzą bez sadzenia, y są bardzo gęste. *Jeżeli nie są tylko same głogi y ciernie może názwáć z kolomelą cierniska.

Lieu rempli de brossailles. Locus Fruticosus, *ou* fruticosus, a, um. *Plin.* Mieysce pełne krzewiny krzewiste.

BROSSE, subst. f. (*Assemblage de petites verges de jonc délié, ou de crin.*) Scopul , *genit.* scopulæ, f. *Colum.* SZCZOTKA miotełka zebranie do kupy wielu drobnych rószczek sitowia álbo szczecin lub włosow końskich.

BROSSER, V. act. (*Nettoyer avec une brosse.*) Scopulâ, act. acc. *Colum.* CHĘDOŻYĆ szczotką.

BROSSER signifie aussi, (*Courir à travers les bois & pais de broussailles & de brossailles.*) Silvas & fruticeta pererrare. ZNACZY też biegać po lasach krzewinach y cierniskach.

LE BROUAGE, (*Pais de Xaintonge.*) Brougium, ii, neut. BRUAZ Kray Santoński.

BROUEE, subst. f. (*Petite pluye, ou nuage, qui est de peu de durée.*) Pluviæ tenues, pl. *Virg.* SZRZON mały deszczek álbo mgła krotko trwaiąca.

ON DIT aussi *Prendre une brouée de feu*, pour dire, *Se chauffer légerement & en passant, Bruler l'ame d'un fagot, (comme l'on parle dans le discours familier.)* Leviter calefacere se. *Plaut.* MOWIĄ też lekko się zagrzać przechodząc, spalić pęczek patykow drobnych iáko mowią potocznie.

BROUET, subst. m. (*Bouillon fait de lait, de sucre & d'œufs, qu'on porte aux nouvelles mariées parmi le peuple, le lendemain de leurs noces.*) Ius lacte, saccharo & ovis conditum. POLEWKA z mleka cukru y iaiec ktorą niosą nowożeńcom między pospolstwem názaiutrz po weselu.

BROUETTE, subst, f. (*Petite charrette, qui n'a qu'une roue, & qu'un homme pousse devant soy, comme les Vinaigriers à Paris.*) Vechiculum unâ rotâ instructum & manu trusatile. TACZKI kary o iednym kołku ktore przed sobą człowiek ieden popycha, iáko Octownicy w Paryżu.

ON APPELLE ironiquement BROUETTES, (*ces petites Chaises qui sont traisnées par des hommes qu'on nomme des* VINAIGRETTES) Vehiculum trusatile, n. **Parlant des Carrosses mal propres & mal attelez, qu'on nomme vulgairement* FIACRES. Cisium, *genit.* cisii, n. Sarracum, *genit.* sarraci, neut. NAZYWAIĄ ná pośmiewisko taczki, małe wozki ciągnione ludzmi názwane octnice. *Jako też mowiąc o karetach nie przystoynych y z ladaiakim porządkiem ktore názywaią pospolicie Rydwan álbo kolasa.

BROUETTER *quelqu'un*, V. act. (*Le traisner dans ces petites Chaises.*) Cisio aliquem trahere. act. TACZAC kogo w takach go wozić.

BROUILLAMINI, subst. m. (*Terre rouge & visqueuse naturellement séche, qui se trouve dans les mines de fer, & qui est souveraine contre toutes sortes de venins.*) Bolus armenicus, *genit.* boli armenici, masc. RUBRYKA glinka ziemia czerwona y lipka z przyrodzenia sucha ktorą znayduią w gorach żelaznych powszechna ná wszelkie trucizny.

BROUILLAMINI, mot burlesque pour dire *Embarras, obscurité.* comme *Il y a bien du brouillamini dans cette affaire (elle est fort obscure & fort embarrassée.* Hæc res est valdè intricata. KOROWODY, słowo żartowne ná miast kłopoie trudności, iáko wiele w tey sprawie iest korowodow iest bardzo záwiła y trudna.

BROUILLARD, subst. m. (*Vapeurs épaisses que le soleil éleve de la terre, & qu'il n'a pas la force de résoudre ni de dissiper.*) Nebula. *Sen.* MGŁA ktorą słońce podnosi od ziemi, á nie może iey strawić áni rozpędzić.

Il y a bien du brouillard dans l'air. Nebulosus est aer. *Plin.* Wielka mgła iest napowietrzu.

Quand le brouillard fut abbatu, ou *dissipé par la chaleur*

du

du soleil, & que le jour parut. Cùm calescente sole dispulsa nebula aparuisset diem. *Cas.* Gdy mgła opadła à słońce się pokazało.

Les rivieres sont couvertes de brouillards. Caligant amnes. *Colum.* Rzeki są okryte mgłami.

Dissiper, abbatre le brouillard. Dispellere nebulam. *Plin. Stat.* Rospędzić, ná doł mgłę spędzić.

Le brouillard estoit plus épais dans la plaine que sur les montagnes. Nebula campo, quàm montibus densior. *Liv.* Mgła była gęstsza ná rowninach niżeli ná gorach.

PAPIER BROUILLARD, (*Papier sans colle, qui boit l'encre*) Bibula charta. PAPIER niekleiny przebiiaiący.

BROUILLEMENT, subst. m. (*Meslange, confusion.*) Confusio. Perturbatio, *genit.* onis, f. *Cic.* POMIESZANIE kłocenia zámięszanie.

(Mot d'un rare usage en nostre Langue.) Słowo rzadko używanie w Francuskim.

BROUILLER, V. act. (*Mesler plusieurs choses ensemble.*) Miscere. Permiscere, Confundere, act. acc. *Cic. Plaut.* POMIESZAC wiele rzeczy razem.

BROUILLER, (*Confondre, ne garder aucun ordre dans ses paroles.*) Verbis præposteris quædam pronuntiare. *Cic.* MIESZAC żadnego porządku w mowie nie trzymać.

C'est un esprit brouillé & confus, (*qui s'explique mal.* Permistè & confusè omnia loquitur. *Cic. de Inv. Rhet.* Jest to rozum pomięszany y nierozwiązany ktory się nie dobrze wyraża.

BROUILLER, (*Causer du trouble & de la division dans un Estat, dans une famille, parmi les personnes.* Turbare. Perturbare, act. acc. *Cic.* MIESZAC, zámięszanie y niesnaski czynić w Páństwie iákim w Domu, álbo między iákiemi osobami.

Il brouille bien des choses, & remuë bien des machines Plurimas res turbat & machinas movet. *Plaut.* Wiele rzeczy kłoci mięsza y sztuk wiele porusza.

L'insolence née de la trop grande liberté brouille toute la ville, y met le trouble & le desordre. Procax libertas civitatem miscuit. *Phæd.* Rospusta ktora się rodzi z zbyt wielkiey wolności mięsza miasto cáłe y kłotnie á nie rząd w nie wprowadza.

Il commença dès lors à brouiller, & à concevoir de plus grands desseins. Plurima tum miscere cœpit & majora concupiscere. *Cornel-Nep.* Już za ten czas záczynał mięszać, y większe iákieś brać nádzieie.

Nous aurons toûiours mille sujets de nous brouiller. Mille causæ nos quotidiè collident. *Petr.* Záwsze tysiąc przyczyn kłocenia się mieć będziemy.

N'avez vous point de honte, qu'un homme à vostre âge se soit brouillé avec un enfant? Non te pudet eá quâ es ætate cum puero suscepisse inimicitias? *Ter.* Niewstydzisz że się w tym wieku z dzieckiem się kłocić.

Ils sont fort brouillés ensemble. Inimicitias, *ou* simultates inter se habent, *ou* gerunt. *Cic.* Bardzo się pokłocili z sobą.

Les enfans se brouillent pour des bagatelles. Pro re levi iras inter se gerunt pueri. *Ter.* Dzieci się kłocą o fráſzki.

BROUILLER *la cervelle à quelqu'un,* (*La luy troubler.*) Invertere alicui cerebrum. GŁOWĘ komu rozum zákłocić pomięszać.

Il a la cervelle brouillée. Cerebro laborat. Ceritus est. *Plaut* Ma mozg pomięszany.

(Cette derniere façon de parler vient de ce que dans les Sacrifices de Cerès on contrefaisoit le furieux.) Ten ostatni sposob mowienia pochodzi ztąd iż przy ofiarach Cerery wyzáwano szalonego.

BROUILLER *une affaire,* (*L'embarrasser.*) Invertere negotium aliquod. *Cic.* ZAKŁOCIC rzecz iaką zátrudnić ią.

ON DIT proverbialement, *Les cartes sont bien brouillées,* (*lors qu'il y a quelque guerre civile, quelque grande querelle entre deux partis, qu'on ne voit pas pouvoir estre de longtemps accommodée.*) Iræ jam factæ sunt ampliores. *Ter.* MOWIĄ przysłowiem Karty są potężnie pomięszane, kiedy iest woyna domowa álbo wielka kłotnia między dwiema stronami ktore się nie łatwo y nie prędko pogodzą.

BROUILLERIE, subst. f. (*Trouble.*) Perturbatio, *genit.* perturbationis, f. *Cic.* KŁOTNIA zamięszanie.

On cherche de nouveaux sujets de brouillerie. Novarum perturbationum causæ quæruntur. *Cicer.* Szukaią nowych przyczyn kłotni.

Il n'y a aucune brouillerie dans l'Estat Nihil turbatur in Republicá. *Cic.* Niemász żadnego zámięszania w Páństwie.

BROUILLERIE, (*Dissension, division.*) Dissidium, Dissensio, *Cic. Ter.* Simultates, *genit.* simultatum, f. plur. KŁOTNIA niezgoda roztyrk niesnaski.

Il y a de la brouillerie entre eux, ils sont brouillez. Sunt in simultate *Cic* Kłotnia iest między niemi, pokłocili się.

BROUILLON, comme subst. masc. (*Remuant, qui tasche de brouiller les personnes & les choses.*) Turbator. Perturbator, *genit.* oris, m. *Liv.* KŁOTNIK, niespokoyny ktory zámięszanie czyni rzeczy y osob.

BROUILLON, (*Estourdi, qui aime à brouiller.*) Præceps animi, m. *Virg.* WICHER kręrogłow co rad kłoci.

BROUILLONNE, subst. f. (*Femme qui aime à brouiller.*) Perturbatrix, *genit.* perturbatricis, f. *Cic.* Novarum rerum cupiens. *Tacit.* Ad novas res prona. Novis rebus proclivis, f. *Tacit.* KŁOTNICA niespokoyna Niewiasta co kłocić rada.

BROUILLONNE, (*Estourdie.*) Mulier præceps, *genit.* mulieris præcipitis, f. BAŁAMUTNICA głupia kobieta.

BROUILLON, ou PAPIER BROUILLON, (*sur quoy on écrit une chose avant que de la mettre au net.* Adversaria, *genit.* adversariorum, n. pl. *Cic.* PIERWSZE pismo proiekt pierwsze złożenie czego wprzod niż się zá czyste przepisze należycie.

BROUIR, V. act. terme d'agriculture, (*qui se dit de la bruine & de la gelée qui gaste les boutons des arbres & des vignes & qui les brûle lors que le soleil vient à paroistre.*) Torrere, (torreo, torres, torrui, tostum.) act. acc. *Virg.* PALIC piec słowo gospodarskie co się mowi o szrzeżodze y mrozach ktore psnią pączki ná drzewach y winnicach y one palą gdy słońce się pokaże.

BROUT, subst. m. (*Pasture que les bestes fauves trouvent dans les jeunes taillis & qu'ils broutent.*) Brustus, *genit.* brusti, f. *mot de la basse latinité.* Pastio (quæ fit ex bruscia seu dumetis) *seu* pastionis, f. WRZOS pasza ktorą dzikie zwierzę znáyduie w młodym wzroście y ktorą strzyże zębami.

Beste de brout. Fera pascens, *genit.* feræ pascentis, fœm. Bydle pasące się, co iest ná paszy.

BROUT se dit aussi *des écailles de noix vertes qui servent aux Teinturieres.* Viridis nucis cortex, *genit.* viridis nucis corticis, m. & f. *Tibul.* ŁUSKI orzechow zielonych służących farbierzom.

BROUTER, V. act. (*Paistre l'herbe dans les prez, manger le brout dans les forests, comme les daims, cerfs &c.*) Pastum morsu carpere, act. *Cic.* JESC trawę ná łąkach wzrosty po lasach iáko Danicle Jelenie &c.

ON DIT proverbialement, *Là où la vache est attachée, il faut qu'elle broute,* pour dire qu' *Il faut demeurer attaché à sa profession.* Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. *Cic.* MOWIĄ *przysłowiem* tam gdzie krowa stoi niech się páie, to iest niech każdy swego stanu pilnuie.

ON DIT, (*de ceux qui ont du cœur.*) *Ils aimeroient mieux brouter l'herbe, que de demander l'aumosne.* Mallent herbam pascere, quàm mendicando vivere. *Ovid.* MOWIĄ o tych co maią serce, wolałby chwastem żyć, niż żebrać iałmużny.

ON DIT, (*d'un homme adroit & intelligent.*) *L'herbe sera bien courte, s'il ne trouve de quoy brouter,* pour dire qu' *Il trouvera bien le moyen de gagner sa vie.* Inopia licèt alios presserit, inveniet ille facilè qui vitam alat, *ou* sustentet. MOWIĄ o człowieku obrotnym y sprawnym; *Musiałaby być trawa bardzo mała żeby nie miał iey dostać:* to iest znáydzie on czym żyć.

BROUTILLES, subst. f. pl. (*Menuës branches qui servent à faire des fagots.* Ramusculi, orum, m. plur. GAŁĄZKI patyki z ktorych pęczki álbo wiązki drew robią.

BROYEMENT, subst. m. (*L'action de broyer.*) Tritura, *genit.* trituræ, f. *Colum.* TARCIE młoćba tłuczenie.

BROYER, V. act. (*Briser menu.*) Terere, Conterere, act. acc. *Plin.* UTŁUC drobno utrzeć.

Broyer parmi. Interere. act. Wetrzeć wkruszyć między uwiercić.

Estant broyé avec le miel, il purifie les ulceres. Contritum ex melle purgat ulcera. *Plin.* Będąc uwierciany z miodem czyści wrzody.

Broyer du poivre dans un mortier de bouïs. Terere, *ou* disterere piper molá buxeá. *Petr. Cat.* Wiercieć pieprz w tarce drewnianey.

BROYEUR, subst. m. (*Celuy qui broye.*) Tritor, *genit.* tritoris,

ris, maſc. *Plin.* WIERCAK Ten co wierci.

BRU, ſubſt.f. (*Belle-fille.*) Nurus, *genit.* nurûs,fœm.*Cic.* SYNOWA.

(C'eſt un terme d'alliance relatif au pere & à la mere d'un fils, à l'égard deſquels la femme qu'il a épouſée s'appelle leur *Bru* ou leur *Belle-fille.*) Jeſt tu ſłowo ſpowinowacenia względem oyca y matki ſyna iakiego, względem ktorych żona iego nazywa ſię ich Synowa.

BRUANT, ſubſt. m, (*Petit oiſeau d'un plumage jaune & gris.*)Acthus, *genit.* acthi,m. KONIK ptak pierza żołtego y ſzarego.

BRUGES, (*Ville épiſcopale des Païs-bas en Flandres.*) Brugæ, *genit.* Brugarum,f.pl. BRUGA MIASTO Biſkupie niſkich Niemiec we Flandryi.

DE BRUGES. Brugenſis & hoc Brugenſe, *genit.* Brugenſis *pour tous les genres.* BRUGENCZYK z Brugi.

BRUGNON *mieux que* BRIGNON, ſubſt. m. (*Sorte de peſche.*)Perſicum duracinum,i,n. BRZOSKWINIA twarda.

BRUINE, ſubſt. f. *ou* BROUINE, ſubſt. f. (*Petite pluye froide & dangereuſe pour les grains.*) Pruina, *genit.* pruinæ, f. Uredo, *genit.* uredinis,f. *Plin.* SZRZON deſzcz droboy zimny ſzkodliwy urodzaiom ſtrzeżoga.

Il tombe une petite bruine. Levis pruina dilabitur. *Petr.* Pada ſtrzeżnga droboa.

BRUINER, V.n.comme *Il bruine,*(*Il tombe de la bruine.*) Pruina cadit. SZRZON ſtrzeżoga idzie.

BRUIRE, V. n. (*Faire un bruit ſemblable au bruiſſement des flots de la mer agitée.*)Fremere,n.*Cic.* SZUMIEC hałas ſzumu wydawać podobny ſalom morſkim ſkołatanym.

Les oreilles me bruiſſent. Aures mibi tinniunt.*Cat.* Szumi mi w uſzach.

On entendoit bruïre le vent. Venti fremebant immani murmure. *Ovid.* Słychać było ſzum wiatru.

BRUISSEMENT,ſubſt.m.(*Certain bruit,tintoin qui frappe les oreilles.*)Tinnitus,Tinnimentum.*Plin.* SZUM dzwonienie w uſzach.

Le bruiſſement des flots de la mer. Maris murmurantis fremitus,*m.* Murmur maris,n.*Cic.* Szum fali morſkich.

Le bruiſſement des vents. Ventoſum murmur. Ventorum murmur.*Virg.* Szum wiatrow.

BRUIT,ſubſt.m. (*Amas de pluſieurs ſons confus.*) Sonus, *genit.*ſoni.*Cic.* HAŁAS zebranie wielo głoſow razem pomieſzanych.

Bruit des trompettes. Tubarum clangor.*Virg.* °*Bruit ſouterrain.* Terræ mugitus. *Cic.* °*Bruit,* (*certain ſon que rendent les roues mal graiſſées, le fer chaud qu'on plonge dans l'eau froide, les cordages des navires qu'on bande, les fleches,ou les pierres lancées dans l'air,une ſcie qu'on lime.*)Stridor, *genit.* ſtridoris,m.*Cic.* °*Bruit,*(*certain ſon d'une porte qu'on ouvre*) Forium crepitus *Plaut.*°*Bruit,*(*certain ſon que rendent les ſables & les cailloux.*) Suſurus, *genit.*ſuſurri,m. *Hor.* Murmur, *genit.*murmoris, n. *Horat.Virg.* °*Bruit* (*qu'on fait des pieds en marchant.*) Pedum ſtrepitus,*ou* ſonitus.*Cic.Virg.* °*Bruit, ou le Bourdonnement* (*des abeilles & des autres inſectes bruyants.*)Sonus. Fremitus. Murmur *Colum.Var.* °*Bruit,*(*petillement du laurier qu'on jette dans le feu.*)Crepitus,*genit.*crepitûs,m. *Liv.* °*Bruit des coups de fouet.* Plagarum crepitus,ûs, m.*Cic.*°*Bruit,*ou *Cliquetis des armes*(*en les frappant l'une contre.*)Armorum crepitus,ûs,m. *Plin.* °*Bruit de voix confuſes* (*qui ſe fait dans les aſſemblées ou dans le Barreau.*)Strepitus, ou fremitus,ûs,m. Murmur,n. *Cic.* °*Bruit, Fracas*(*d'une choſe qui ſe rompt.*) Fragor, *genit.*fragoris,m. *Liv. Plin.* °*Bruit* (*que fait un vent en ſortant du corps.*) Crepitus,ûs.m. °*Bruit* (*que font les aigles en volant & les oyes.*) Clangor, *genit.* clangoris,m. *Cic.Colum.* Ogłos trąb dzwięk. °Głos pod ziemny. °Głos pewny hałas ktory zſiebie wydaią koła źle naſmarowane ſkrzypiąc,żelazo rozpalone w wodę zimną wpuſzczone ſzumiąc, Liny okrętowe kiedy ią przywiązuią trzeſzcząc, Strzały ałbo kamienie rzucone na powietrzu ſzeleſzcząc,piłá kiedy ią oſtrzą. °Skrzypanie drzwi, ſzeleſt liści na drzewie od wiatru,ſzum wody álbo ſzmer po kamykach bieżącego potoku álbo w piaſkach. °Tupanie tętnieni nog w chodzeniu. °Dzwonie brzęczenie pſzczoł,lub inſzego owadu latającego. °Trzaſkanie drzewá rzuconego w ogien. °Klaſkanie plaſk od plag,ſzaſtanie od ſmagania °Brząkanie dzwonienie żelazá iedno o drugie uderzywſzy. Wrzawá hałas głoſow rożnych razem pomieſzanych iako bywá w poſiedzeniach álbo ná Sądach. °Łoskot,puk,trzaſk rzeczy iakiey ktorá ſię łamie. °Trzaśnienie przez opuſzczenie wiatru przyrodzonego, puk wiatru z ciała wychodzącego. ° Hałas krzczanie gęganie Orłow álbo gęſi lecących.

Faire du bruit,(*Mener du bruit.*)Strepere. Fremere. Concrepare. *Plin.Ovid.* Hałaſawać, hałas czynić, prowadzić.

BRUIT, (*Tintamarre,trouble.*)Tumultus, *genit.*tumoltûs. *Ter.Cic.* ROZRUCH,Zgiełk hałas.

FAIRE *du bruit pour peu de choſe.* In re levi ingentem tumultum facere. *Plaut.* HAŁAS czynić o małą rzecz

° FAIRE *du bruit à une perſonne qui parle,* (*Le troubler.*) Dicenti obſtrepere,o.*Cic.* PRZESZKADZAC komu mowiącemu,hałaſuiąc.

Pourquoy faites-vous tant de bruit devant noſtre porte? Quid tumultuaris ante ædes? *Plaut.* Czemu tak hałaſuieſz przed wrotami naſzemi.

Vous allez entendre beau bruit. Tum turbæ fient. *Terent.* Uſłyſzyſz należyty hałas.

Tout retentit du bruit. Perſonant omnia tumultu. *Liv.* Wſzytko pełne hałaſu zgiełku.

Je n'aime point le bruit. Turbas non amo. *Ter.* Nielubię hałaſu.

BRUIT, (*Diviſion, diſſenſion, qui arrive entre les perſonnes*) Rixæ, *genit* rixarum,f pl. *Cic.Ter.* HAŁAS, Kłotnie nieſnáſki ktore ſię trafiáią międzi, oſobami ſwary.

Avoir du bruit avec quelqu'un. Cum aliquo rixari.dep. *Liv* Mieć hałas z kim, kłotnią.

Ils avoient commencé d'avoir du bruit enſemble. Jam tum inceperat turba inter eos, *Ter.* Zaczęli ſię kłocić między ſobą

BRUIT ſe dit figurément *de la réputation bonne ou mauvaiſe.* Fama, *genit.* famæ,f. Nomen, *genit.* nominis,n. *Cic.* OGŁOS, Ogłoſka ſię mowi niewłaśnie o ſławie złey álbo dobrey.

Avoir mauvais bruit, ou mauvaiſe réputation. Malè audire. *Cic.* Mieć złą ogłoſkę o ſobie źle ſłychać o ſobie.

Vous avez mauvais bruit parmi le peuple. Malè tibi dicitur in vulgus. *Plaut.* Zle o tobie ſłychać między ludźmi.

Il a eu quelque bruit dans le monde & quelque eſtime. Aliquod nomen decuſque geſſit inter homines. *Virg.* Miał iakąś ogłoſkę o ſobie między ludźmi, y nieco poważenia.

BRUIT ſe dit auſſi *des diſcours & des nouvelles qui courent & dont on s'entretient dans le monde.* Rumor, *genit.* rumoris, m. Fama, *genit.* famæ, fœm. *Cic.* Słychać ſię też mowi o nowinach o tym co powiadaią między ludźmi y oczym ludzie mowią.

Faire courir, répendre, ſemer des bruits. Rumores ferere, ru ſparger. act. *Cic.* Rozſiewać puſzczać wieści.

Le bruit court par-tout de cela. Illud percrebuit omnium ſermone. *Cic.* Wſzędzie tego pełno ſłychać.

Le bruit court que vous avez une méchante langue. Rumor ait malæ te eſſe linguæ. *Mart.* Słychać, pełno tego że maſz ięzyk zły.

Il eſtoit venu je ne ſçay quel bruit. Pervaſerat, ou inceſſerat rumor. *Tacit.* Przyſzła niewiem co za wieść.

On fait courir de vous des bruits faſcheux. Graves de te rumores ſparſi ſunt. *Cic.* Puſzczaią o tobie ogłoſki nieprzyiemne

Il eſt meſlé dans les bruits de la ville. Verſatur in pervagato ſermone civitatis. *Cic.* Po kolędzie go ſobie obnoſzą wzięto go ná ięzyki po mieście.

Il en a eſté quelque bruit. Aliquid ſermonis fuit hac de re. *Cic.* Coś o tym ſłychać było.

Un bruit incertain, dont on ne ſçait point l'auteur. Rumor ſine auctore. *Cic.* Wieść nie pewná ktorey niewiedzieć ſkąd wyſzła od kogo.

Ayant répandu par tout de fort mauvais bruits. Diſſipatis improbiſſimis rumoribus. *Cic.* Wſzędzie poſiewſzy złe bardzo wieści.

Le bruit eſt que. Rumor eſt. *Ter.* Aiunt. *Cic.* Słychać że:

Petit bruit d'une choſe. Rumuſculus, *genit.* rumuſculi, m. *Cic.* Ogłoſká o czym.

A PETIT BRUIT, façon de parler adverbiale pour dire, (*Secretement, doucement.*) Placidè. adv. *Plaut.* POWOLI POMALU, ſpoſob przyſłowia, cicho łagodnie.

BRULABLE, m. & f. (*Qui merite d'eſtre brulé.*) Cremandus,a,um. *Plin.* OGNIA ſpalenia godzien.

BRULANT, m. BRULANTE, f. participe actif *du verbe* BRULER. Urens, *genit.* urentis, omn. gen. Comburens, *genit.* *Cic.* PALĄCY, PARZĄCY, PARZĄCA, od ſłowá palić.

BRULANT participe en ſignification neutre,(*Qui brule, qui eſt en feu, qui eſt extrémement chaud.*) Ardens. Flagrans. *Virg.*

Virg. PAŁAIĄCY bardzo rozpalony co iest iak ogien.

Vn soleil fort brulant. Flagrantissimus sol. *Plin.* Słońce bardzo pałaiące.

ON DIT au figuré, *Brulant de désir, d'envie, de colere.* Ardens, ou flagrans desiderio, invidiâ, irâ. *Cic.* *°Brulant pour les lettres.* Literarum amore flagrans. *Quint.* MOWIĄ *niewłaśnie:* pałaiący żądzą, zazdrością gniewem. °Pałaiący do nauk.

BRULE',m. BRULE'E, fœm. part pass. Ustus. Adustus. Combustus. Exustus. Crematus,a, um, *Cicer*, SPALONY, SPALONA, Sparzony, spieczony.

Brulé autour. Ambustus, a,um. *Plin. Jun.* °*Brulé par le beat.* Præustus. *Virg.* Opalony dokoła. °Spalony przypalony z końca.

Qui a le teint brulé d'un voyage. Quid est adustioris coloris ex recenti viâ. *Liv.* Opalony ogorzały na płci z podroży.

Demi-brulé Semi-ustus. *Cic. Suet.* Wpoł spalony.

BRULEMENT, subst. masc. (*L'action de bruler.*) Ustio. Crematio. Exustio. PALENIE.

BRULER, V. act. (*en parlant du feu qui brule & consume les choses.*) Urere. *Cic. Liv.* PALIC mowiąc o ogniu palącym y trawiącym rzecz iaką.

Bruler, ou *faire bruler.* Comburere. Deurere. *Cic.* *Bruler quelqu'un vif.* Vivum aliquem comburere. Spalić, kazać spalić, żywo kogo spalić.

BRULER, (*se dit du soleil, qui par sa chaleur brule le visage & les herbes; & aussi de la gelée & d'un vent froid qui brule le bourgeon de la vigne, & des arbres.*) Adurere. *Var.* Torrere, act. accus. *Cic.* SPALIC, Opalić, mowi się o słońcu ktore gorącem swoim opala twarz y zioła, także też o mrozie, y wietrze zimnym ktory opala pączki winniey y drzew.

La fiévre brule les entrailles. Viscere exurit febris. *Mart.* *°Estre brulé de l'ardeur du soleil.* Solis ardore torreri. *Cicer.* *°De soif.* Siti torreri *Lucr.* °*La chaleur du soleil brule, le froid brule.* Adurit solis calor, adurit frigus. *Virg.* Gorącość pali wnętrzności °Być spalonym od słońca. °Od pragnienia, słońce gorącem dopieka, mroz dopieka parzy.

BRULER en signification passive, *Estre en feu, estre embrazé.* Flagrare. Deflagrare. Conflagrare. *Liv. Plin.* GOREC być w ogniu być rozpalonym.

BRULER signifie en un sens figuré, *Estre agité de quelque violente passion d'amour, d'ambition, de haine, de colere,* &c. Ardere. Flagrare. Conflagrare. neut. Uri. GOREC, w wyrozumieniu niewłasnym znaczy być wzruszonym gwałtowną iaką namiętnością miłości, wyniosłości, gniewu.

Bruler d'amour pour quelq'un. Alicujus amore ardere. *Cic.* Pałać miłością do kogo.

Quoique Venus vous domine elle vous brule d'un feu honneste & ne vous donne que de belles inclinations. Quæ recunque domat Venus non erubescendis adurit ignibus, & semper amore ingenuo peccas. *Horat.* Lubo ci Wenus panuie iednakże cię przystoynym tylko ogniem zagrzewa, y same tylko piękne żądze w Tobie wznieca.

Bruler d'amour pour l'histoire. Ardere studio historiæ. °*Du desir de trouver la vérité.* Ardere studio veri reperiendi. Pałać miłością ku historyi. °Pałac chęcią dościa prawdy.

Bruler d'avarice. Ardere, ou fervere avaritiâ. *Cic.* Pałać łakomstwem.

Bruler d'envie de voir quelqu'un. Ardere aliquem videre. *Plin-Jun.* °*Bruler d'envie de se venger.* Ardere ad ulciscendum. *Cæs.* Pałaiącym pragnieniem kogo pragnąć oglądać Pałać zemstą.

Tout le monde brule d'envie de reprendre les actions & les paroles d'autruy, & il ne se trouve jamais que leur bouche soit assez grande, ni leur langue assez prompte. Ad reprehendenda aliena dicta & facta ardet omnibus animus, vix satis apertum os aut lingua prompta videtur. *Salust.* Wszyscy iak naypalić do uwłaczania sprawom y mowom cudzym, y nigdy im się nie zdaie aby ich gęba na to była dość im otwarta albo ięzyk dosyć prędki.

Estre brulé par la cupidité, ou *Bruler de cupidité.* Inflammari incendiis cupiditatum. *Cic.* Pałać chciwością.

ON DIT *Bruler les yeux à quelqu'un*, pour dire, *Faire en sa presence une chose qu'on sçait luy devoir faire de la peine & luy estre desagréable.* Urere aliquem. *Terent.* MOWIĄ w ypiekać oczy komu, czynić przednim co takowego comu jest nieprzyiemno y przykro.

(Cette metaphore est tirée de la coustume des Princes Orientaux, qui aveugleat leurs cadets, en leur mettant un fer chaud auprès des yeux.) To podobieństwo iest wzięte od zwyczaiu Monarchow Wschodnich, ktorzy oslepiaią młodszych swoich żelazo gorące im do oczu przykładaiąc.

ON DIT encore, *Bruler de l'encens devant quelqu'un.* pour dire *l'Idolatrer & le flatter demesurement, en l'encensant toûjours par des louanges outrées.* Blanda tura alicui dare. *Tibul.* MOWIĄ iesacze Palić kadziło przedkim. to iest Balwochwalnie go prawie szanować podchlebstwy niezmiernemi kadząc go ustawicznie zbytecznemi chwalbami.

BRULER se dit proverbialement en ces manieres de parler. *Il s'est venu bruler à la chandelle, (quand quelqu'un est sorti d'un lieu où il estoit en seureté, pour se venir faire prendre.)* Indicio suo ut sorex periit. *Plaut.* PARZYC, palić mowi się przysłowiem w tych następuiących sposobach: Przyszedł się sparzyć o świecy, kiedy kto wyidzie skąd gdzie był bespiecznie, tam się pokazuiąc gdzie go schwytać mogą.

BRULER *la chandelle par les deux bouts*, pour dire, *Faire des dépenses de plusieurs manieres qui ruinent bien-tost un homme.* Variis modis rem ablimare. *Hor.* PALIC, Swiecę z obu końcow, kosztá czynić y wydatki zbytnie ktore do upadku przywodzą.

J'en viendray à bout, ou j'y bruleray mes livres, pour dire, *Je poursuivray l'affaire avec la derniere opiniastreté.* Rem istam perrendam naviter, aut nullus ero. Albo dokażę albo Księgi swoie popalę: to iest będę się o to starał aż do ostatniey.

L'ACTION *de bruler.* Ustio. Exustio, *genit.* onis, f. *Cat.* Crematio, *genit.* onis, f. *Plin.* Palenie.

CELUY *qui bruloit les corps morts.* Ustor, *genit.* ustoris, m. *Catul.* PALACZ ten co palił ciała umarłych u dawnych.

LE LIEU *à Rome où on bruloit les corps.* Ustrina, *genit.* ustrinæ, f. *Plin.* ZGLISZCZE, Zgorzelisko, ognisko kędy u Rzymian palono ciała umarłych.

BRULOT, subst. masc. (*Vaisseau de guerre sur mer rempli de feux d'artifice pour bruler les vaisseaux ennemis.*) Incendiaria navis. Navis ad incendendum præparata, f. *Cæs.* OKRĘT ognisty wniczny, okręt napełniony ogniami misternemi, dla zapalenia okrętow nieprzyiacielskich.

Il mit le feu avec quarante brulots & consuma cinq galeres, le feu ayant pris aux deux extrémitez. Quadraginta oneraria naves præparatas ad incendium immisit, & flammâ ab utroque cornu comprehensâ, naves sunt combustæ quinque. *Cæs.* Ogień zapuścił czterdziestą ognistemi okrętami y spalił pięć Galerow gdy z obu kuńcow ogień się zaiął.

BRULURE, subst. f. (*endroit brulé.*) Ambusta, *genit.* ambustorum, n. pl. *Plin.* SPARZELINA mieysce sparzone.

L'eau de plantin est bonne pour les brulures. Ambusta sanantur plantagine. *Plin.* Woda babczana dobra iest od sparzeliny.

Les brulures d'eau chaude ne s'élevent point en cloches, lors qu'on met aussi-tôt un œuf dessus. Ambusta aquis, si statim ovo occupentur, pustulas non sentiunt. *Plin.* Sparzenie wody gorącey nieczyni bąbelow ieżeli zaraz przyłożysz iaie na to.

Le ius de la racine d'asphodele cuite guérit les brulures. Decocta radicis asphodeli succus ambusta emendat. *Plin.* Sok z korzenia złotogłowowego gotowany goi sparzeliny.

La cendre de figuier empesche les coutures des brulures. Ambustis cicatricem tenuissimam obducit cinis fici. *Plin.* Popioł figowy niedopuszcza szwow po sparzelinach.

Une noix de galle empesche la cuisson des brulures. Ambusta se dat nucleus gallæ. *Plin.* Gałka galasu broni bolu sparzeliny.

BRUN, m. BRUNE, f. adject. (*Couleur sombre & obscure, qui tire sur le noir.*) Fuscus. Aquilus, a, um. SNIADY, SNIADA, płci ciemney idącey na czarniawą.

Qui est vestu de brun. Bœticatus, bœticata, bœticatum. *Mart.* Ubrany czarniawo.

BRUN se dit aussi (*des personnes qui n'ont pas la peau fort blanche.*) Fuscus, fusca, fuscum. SNIADY się też mowi o osobach ktore nie maią płci bardzo białey.

ON DIT, *Le temps est brun.* Dies fuscatur. *Val-Flacc.* MOWIĄ czas iest szarawy ciemny.

LE BRUN *de la nuit* se dit sur mer, pour *l'obscurité de la nuit.* Obscurum noctis. *Lucr* CIEMNOSC nocy na morzu

LA BRUNE, (*Le temps entre le soleil couché & la nuit.*) Vesper, pl. *Cic. Solin.* MROK wieczor czas między zachodem słońca y nocą szara poświata.

Sur la Brune, ſur le ſoir, (entre chien & loup. Flexo in Primâ veſperi. *Liv.* Primo veſpere. *Caſ.* Dubiâ luce. *Ovid.* Pod mrok pod wieczur.

BRONDUSE, *aujourd'huy* BRINDES, (*Ville de Calabre en Italie, & capitale des Salantins.* Brunduſium, ii, n. *Cicer.* BRUNDUZ álbo BRYNDA Miáſto Kalabryi Wewłoſzech głowne Salantynow.

BRUNET, m. BRUNETTE, f. (*Qui eſt un peu brun.*) Subniher, ſubnigra, ſubnigrum. *Plin.* CZARNIAWY, CZARNIAWA co ieſt trochy śniade.

BRUNIR, V. act. (*Rendre brun.*) Fuſcare. act. acc. *Ovid.* CZERNIC oniedzieć.

BRUNIR, (*Polir l'or & l'argent avec le bruniſſoir.*) Polire. Expolire. *Plin. Stat.* POLEROWAC, glancowáć złoto ſrebro Glancownikiem.

BRUNISSEUR, ſubſt. maſc. (*Celuy qui brunit l'or & l'argent avec le bruniſſoir.*) Polio, *genit.* polionis, maſc. *Firm.* GLANCOWNIK, Ten co glancuie chędoży złoto, ſrebro, glancownikiem.

BRUNISSURE, ſubſt. f. *ou* BRUNISSEMENT, ſubſt. m. (*Le poli qu'on donne à l'argent avec le bruniſſoir.*) Politura, *genit.* polituræ, f. *Plin.* GLANC ktory daią złotu, ſrebru, glancownikiem.

BRUNISSOIR, ſubſt. m. (*Outil qui ſert à polir des métaux &c.*) Inſtrumentum (quo poliuntur metalla, &c.) GLANCOWNIK ſtatek ſłużący do polerowania kruſzcow.

BRUNSWIC, (*Ville capitale du Duché de meſme nom en la baſſe Saxe.*) Brunſvicum, *genit.* Brunſvici, neut. BRUNSWIK Miáſto głowne Xięſtwa tegoż Imienia w niżſzey Saxoniy.

BRUSC, ſubſt. m. (*Myrte ſauvage.*) Myrtus ſilveſtris, *genit.* myrti ſilveſtris. OSTROKRZEW Myrt leśny.

BRUSQUE, adject. m. & f. (*Prompt, vif, impétueux.*) Acer & præceps in agendo, *genit.* acris & præcipitis. *Cic.* POPĘDLIWY gorący przykry.

Il eſt un peu trop bruſque & plus franc qu'on ne voudroit. Truculentior eſt atque plus æquo liber. *Hor.* Trochy ieſt ábyt popędliwy, y rzetelnieyſzy niżeliby ſobie życzono.

Il a la repartie bruſque. Acriter reponit. *Juv.* Jeſt w odpowiedzi popędliwy przykry.

BRUSQUEMENT, adv. (*D'une maniere bruſque.*) Aſperè adv. *Cic.* POPĘDLIWIE nágle przykro.

Les ennemis donnerent ſi bruſquement que noſtre cavaleria plia. Vi adeò præcipiti hoſtes impetum fecerunt in noſtrum equitatum, neme ut conſiſteret. *Caſ.* Ták przykro nátarł nieprzyiaciel że iazda naſza zwiozła ſię.

BRUSQUERIE, ſubſt. f. (*Saillie d'une humeur emportée & violente.*) Acris & vehementis animi incitatio, m. *Cic.* POPĘDLIWOSC wypadnienie z popędliwością y gniewem.

Je ne m'accommode point de vos bruſqueries, (Vos bruſqueries ne me plaiſent point) Tuos animi præcipites impetus non fero. Nie zdaią mi ſię popędliwości twoie, niepodobaią mi ſię.

BRUSQUER, V. act. (*Faire inſulte de paroles ou autrement à quelqu'un, luy répondre, ou luy parler d'une maniere bruſque & peu civile.*) Truciter & ſubaſperè aliquem habere. OBRAZIC kogo ſłowami popędliwemi álbo inaczey, odpowiadać álbo mowić popędliwie y bez ludzkości.

BRUT, m. BRUTE, f. adject. (*Qui n'eſt point encore poli ni taillé. (parlant des pierres, des diamants, & de choſes ſemblables.)* Crudus, cruda, crudum. Impulitus, impulita, impulitum. *Plin. Cic.* PROSTY, PROSTA, co ieſzcze nie ieſt polerowáne áni tznięte mowiąc o kamieniach dyamentach y rzeczach podobnych.

BRUT, m. BRUTE, adject. m. & f. (*Sauvage.*) Brutus, bruta, brutum. *Hor.* BEZROZUMNY. BEZROZUMNA.

Les beſtes brutes. Bruta animalia. *Cic.* Bezrozumne beſtye.

ON DIT au figuré, *C'eſt une beſte brute*, pour dire *Un ſtupide.* Immanis, *ou* fera bellula, f. MOWIĄ *niewłaśnie* ieſt to bezrozumne bydlę, to ieſt głupi.

BRUTAL, maſc. BRUTALE, f. (*Qui convient à une beſte brute*) Belluinus. *Cic.* BESTYALSKI, BESTYALSKA co przyſtoi beſtyi bezrozumney.

ON DIT figurément, *Un homme brutal, (Qui agit plus en beſte qu'en homme.)* Ferus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Cżłowiek dziki beſtyalſki o tym ktory barziey iák bydlę niż iák Cżłowiek ſobie poczyna.

Il eſt brutal dans ſes plaiſirs. In voluptatibus belluarum more volutatur. Beſtyalſko żyie w roſkoſzach ſwoich.

Il eſt brutal, (Il rompt en viſiere aux gens, il ne garde point de meſure.) Truculentus eſt & ferox. *Cic. Plaut.* Dziki żadnego względu niema ná nikogo każdemu gotow do oczu ſkoczyć.

Un eſprit brutal. Ferum ingenium. Belluina indoles. Umyſł dziki.

BRUTALEMENT, adv. (*D'une maniere brutale.*) Belluino, *ou* ferino ritu. abl. DZIKO Po beſtyalſku.

BRUTALEMENT, (*en eſtourdi.*) Stulidè & truculenter. adverb. Głupie y iák bydlę bezrozumne.

BRUTALITE, ſubſt. f. (*Action d'un brutal.*) Immanitas. Feritas, *genit.* atis, f. *Cic.* DZIKOSC beſtyalność.

Il a la brutalité des animaux ſous la figure d'un homme. Feritas & immanitas belluæ ineſt ipſi in figurâ hominibus. *Cic.* Ma w ſobie dzikość beſtyi pod poſtawą ludzką.

BRUTALITE, (*Stupidité*) Stupiditas, *genit.* atis, f. Stupor, *genit.* ſtuporis, m *Cic.* GŁUPSTWO.

LES BRUTIENS, (*Anciens peuple. qui occupoient l'extrémité de l'Italie proche du Phare de Meſſine.* Brutii, *genit.* Brutiorum, m. plur. BRUCYANIE dawny lud ktory ná końcu Włochow kray trzymali bliſko Latarni Meſſyni.

BRUSSELLES, *ou* BRUXELLES, (*Ville du Duché de Brabant, la reſidence ordinaire du Gouverneur pour le Roy d'Eſpagne dans les Païs-Bas.*) Bruxellæ, *genit.* Bruxellarum, f. plur. BRUXEL Miáſto Xięſtwa Brabanſkiego, ſtolica zwyczayna ſprawcy zá Krola Hiſzpańſkiego w niżſzych niemczech.

Qui eſt de Bruxelles. Bruxellenſis & hoc Bruxellenſe, *genit.* Bruxellenſis *pour tous les genres.* Bruxelſki Bruxelczyk co ieſt z Bruxel.

BRUYANT, m. BRUYANTE, f. part. act. (*Qui fait un bruit ſourd, comme les mouches & les flots de la mer*) Stridens, *genit.* ſtridens, omn. gen. BRZECZĄCY, Szumieiący co czyni hałas cichy iáko muchy y ſale morſkie.

BRUYERE, ſubſt. f. (*C'eſt un nom géneral qu'on donne à pluſieurs petits arbriſſeaux ſauvages, qui viennent ſans culture, dont l'on fait des balais & des vergettes.*) Erice, *genit.* erices, f. *Plin.* CHROST Wrzos imię ogolne ktore daią wielom drobnym drzewinom dzikim ſamorodnym á ktorych robią miotły y miotełki.

De Bruyere. Ericæus, ericæa, ericæum. *Plin.* Chróściany wrzoſowy.

BUBE, ſubſt. f. (*Petite élevure, ou bouton qui s'éleve ſur la peau.*) Puſtula, *genit.* puſtulæ, f. Puſula, *genit.* puſulæ, f. *Colum.* PRYSZCZ bąbel ná ciele.

BUBON, ſubſt. m. (*Tumeur, un peſte qui vient aux émonctoires du corps humain, à l'aine & ſous les aiſſelles.*) Bubo peſtilens. *Fernel.* Carbunculus. *Plin.* DYMIENICA guz powierzne ktore ſię przydaie ná gruczołowatych mieyſcach ciáła ludzkiego w łonie, y pod pachami.

BUCHE, ſubſt. f. (*Piece de gros bois à bruler.*) Truncus, Caudex. *Aul-Gel.* KŁODA pień kłoć ſztuka drzewa grubego na opał.

ON DIT au figuré, *Je ſuis une vraye buche, Je n'ay pas non plus d'eſprit qu'une buche* Sum ſtipes, *ou* truncus, *ou* caudex. *Ter. Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie ieſtem właſny pień, nie mam rozumu iák kłoć.

(Maniere de parler familiere.) Spoſob mowienia pouſały

BUCHER, ſubſt. m. (*Lieu où l'on ſerre le bois.*) Cella lignaria, *genit.* cellæ lignariæ, f. DRWALNIA gdzie drwa chowáią komora.

BUCHER *Funebre,* (*Pile de bois qu'on dreſſoit anciennement pour bruler les corps.*) Pyra. *Cic.* ZGLISZCZE pogrzebowe, Stos drew ktory układano u dawnych dla palenia trupow.

Appartenant au Bucher. Buſtuarius, a, um. Grobowy pogrzebowy ſtoſowy.

(Ce mot Latin ſe dit principalement des Gladiateurs qu'on faiſoit combattre auprés du Bucher, lors qu'on brûloit les corps des Grands de Rome.) To ſłowo łacińſkie mowi ſię náybardziey o ſzermierzach ktorym ſzermować kazano przy ſtoſie kędy palono ciała zacnych w Rzymie.

BUCHERON, ſubſt. m. (*Qui coupe & qui façonne le bois dans les foreſts.*) Faber lignarius, (*c'eſt proprement un Menuiſier.*)°(*ce ſont les valets qui alloient au bois pour une armée.*) °Materiarius, *ii, m.* (*c'eſt proprement un Charpentier.*) TRACZ cieśla co ścina drzewo y obrabia w leſiech to ieſt właśnie ſtolara. °Drewnicy odrębnicy czeladź co chodzi po drwa dla woyſka. °Cieśla właśnie.

BU-

BUCHETTE, ſubſt. f. (*Diminutif de Buche.*) Cremium. KŁODKA pieniek klocek.

BUCOLIQUES, ſubſt. f. pl. (*Petites hardes de peu de conſequence.*) Quiſquiliæ, plur. *Feſt.* GAŁGANY manatki ſaaty mało co warte, rupiecie.

BUCOLIQUES, (*Sorte de vers où l'on fait parler des bergers, & où l'on traitte de l'agriculture.*) Bucolica, *genit.* bucolicorum, n. pl. (*on ſous-entend.* carmina.) *Ovid.* WIERSZE w ktorych paſtuſzkow rozmawiaiących o goſpodarſtwie y wieyſkich rzeczach wyrażaią.

BUDE, (*Ville de Hongrie ſur le Danube, & la capitale de ce Royaume.*) Buda, *genit.* Budæ, f. BUDA Miaſto Węgierſkie nad Dunaiem ſtołeczne tego Krulestwa.

BUDOA, (*Ville de Dalmatie aux Venitiens ſur la mer.*) Butua, *genit* Butuæ, f. BUDOA Miaſto Dalmacyi náleżące do Wenetow nád morzem.

BUE'E, ſubſt. f. vieux mot pour dire *La leſſive.* Lixivia, *genit.* lixiviæ, f. *Plin.* Stare ſłowo miaſto Ług.

BUFFET, ſubſt. m. (*C'eſtoit autrefois une Armoire à deux étages où l'on mettoit la vaiſſelle d'argent, les pots & les verres pour ſervir à table.*) Abacus. *Vitr.* SŁUZBA ſtołowa przedtym bywała ſzafa o dwoch połkach gdzie ſtawiano náczynia ſrebrne, garki, ſzkła ſłużące do ſtołu, kredens.

BUFFET ſe dit auſſi *De la vaiſſelle d'argent, qu'on dreſſe ſur le buffet,* (*qui eſt aujourd'huy une grande table longue*) Vaſa argentea, *genit.* vaſorum argenteorum, n. pl. *Horat.* *ſi c'eſt de la vaiſſelle d'argent.* *Vaſa ſtannea, *genit.* vaſorum ſtanneorum, n. pl. *ſi c'eſt de l'eſtain.* *Vaſa fictilia, *genit.* vaſorum fictilium, n. plur. *ſi c'eſt ſeulement de la terre.* SŁUZBA ſtołowa mowi ſię też o ſrebrze ktore ſtawiaią ná kredenſie á to ieſt teraz ſtoł wielki długi. Jeżeli ſą náczynia ſrebrne. *Jeżeli ſą cynowe. *Jeżeli tylko gliniane.

On voit des tables dreſſées & des buffets de vaiſſelle d'argent. Triclinia ſtrata videre licuit, & magnum argenti pondus expoſitum. *Caſ.* Widzieć było ſtoły nákryte y kredenſe ſrebrne.

Triclinia ſignifient *Trois Lits*, parce que les Anciens ſe couchoient pour prendre leurs repas.) Łożka trzy znáczy bo dawni leżący iádali koło ſtołow.

BUFLE, ſubſt. m. (*Beuf ſauvage.*) Bubalus. *Mart.* ZUBR dziki woł, Tur.

(Pline dit que *Bubalus* eſt le nom que donnoient les Anciens à un animal d'Afrique qui reſſembloit plus à un Veau ou à un Cerf, qu'à un Bufle; néanmoins on trouve *Bubalus* pour un *Bufle* dans le Livre des Spectacles attribué à Martial) Pliniuſz powiada że *Bubalus* było nazwiſko ktore dawni dawali zwierzowi iednemu Afryki ktory był podobnieyſzy do Ŀuſia álbo ielenia niż do żubra, iednakże znáydoie ſię położone zá żubra w Księgach widowiſk ktore przyznaią Marcyaliſzowi.

BUFLE, ou *La peau du bufle.* Bovis feri corium. n. ŁOSIA ſkora czyli Zubrza, álbo Bawoła.

Collet, ou *Colletin de bufle,* (*fait de ſa peau paſſée & preparée.*) E bovis feri corio thorax. *Plin.* Kaftan łoſi łoſica z ſkory łoſiey wyprawney y zámſzowaney zrobiona.

ON DIT populairement, *Repaſſer le bufle à quelqu'un,* pour dire *Le battre comme il faut.* Alicui lumbos fuſte dolare. *Hor. Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem wyprawić komu łoſicę to ieſt zbić go náleżycie.

BUGEY, (*Petit païs entre le Rhoſne, la riviere d'Ains, & le Comté de Bourgogne, dont la Capitale eſt Bellay.*) Bugivenſis tractus. BUGIW Powiat niewielki między Rodanem y rzeką Enſą, y Hrabſtwem Burgundyiſkim, ktorego ſtolica ieſt Bellay.

BUGLOSE, ſubſt. f. (*Herbe potagere.*) Bugloſſos. *Plin.* WOŁOWY ięzyk ziele kochenne.

BUISART, ou BUSART, ſubſt. m. (*Oiſeau de proye.*) Buteo. *Plin.* JASTRZĄB ptak gończy.

BUISSON, ſubſt. m. (*Arbriſſeau épineux.*) Dumus, *genit.* dumi, m. Rubus, *genit.* rubi. CIERNIE cierniſko.

Un lieu rempli de buiſſons. Dumetum. Vepretum. *Colum. Cic. Virg.* Mieyſce pełne cierniſka.

BUISSONNIER, m. BUISSONNIERE, f. (*Pareſſeux qui ſe va repoſer derriere un buiſſon, au lieu de travailler.*) Deſes, *genit.* deſidis, omn. gen. *Cic.* LEZUCH gnuſny co tylko zá krzakiem by leżał miaſto roboty.

ON DIT proverbialement, *Faire l'Eſcole buiſſonniere,* pour dire, *Aller jouër au lieu d'aller en claſſe.* Frangere diem ludo. MOWIĄ przyſłowiem: Zá Szkołą náuki pilnować; Igrać ſobie ná ſzkułą, biegaiąc, miaſto náuki pilnowania.

BULBE, ſubſt. f. (*Racine de diverſes plantes ſemblable à l'oignon, comme des lys, des narciſſes.*) Bulbus. *Plin.* CYBULA korzeń rożnych ziół podobny do cybuli, iáko liliy nárcyſſow.

LA BULGARIE, ou *la Baſſe Myſie,* autrefois *Royaume.* Bulgaria. BUŁGARYA, Myzya niżſza przedtym Krolestwo

BULGARE, adject. m. & f. (*Qui eſt de Bulgarie.*) Bulgarus Bulgara, Bulgarum. BUŁGAR co ieſt z Bułgaryi.

BULLE, ſubſt. f. (*Expedition de Lettres en Chancelerie Romaine.*) Bulla, *genit.* bullæ, f. (*mot conſacré dans les deux Langues.*) BULA, BULLA, Liſt Papieſkiey káncelaryi w Rzymie ſłowo poświęcone w każdym z tych ięzykow.

(La Bulle n'eſt proprement que le ſeau ou le plomb pendant à quelque Acte; c'eſtoit anciennement un ornement de ceux qui triomphoient, & les jeunes enfans Romains en portoient auſſi pour les aiguillonner à la vertu. Elle ſignifie auſſi les ſeaux attachez aux patentes & lettres des Princes.) Bulla właśnie nie ieſt tylko pieczęć w ołowiu wiſząca u Piſma iakiego z dawności była też iedną z ozdob zwycięzcow, y młodź Rzymſka noſiła ie dla pobudki do cnoty znaczy też pieczęci wiſzące u liſtow Xiążąt y Krolow.

BULLE d'or eſt une Ordonnance de Charles IV. Empereur, qui eſtoit ſcellée d'un ſeau d'or qui y eſt attaché, *Bulla aurea, æ, fœm.* BULLA złota ieſt oſtawá iedná Karolá IV. Ceſarzá maiącá złotą pieczęć wiſzącą.

Les Bulles d'or ont eſté en uſage chez les Empereurs d'Orient, & l'on s'en ſervoit dans les actes de grande conſequence. Te Bulle álbo pieczęci złote były w używaniu u Ceſarzow wſchodnich y zażywano ich w ſprawach bardzo poważnych.

BULLETIN, ſubſt. m. (*Petit billet que les Echevins ou Magiſtrats d'une ville donnent pour loger des ſoldats* &c.) Litteræ ædilitiæ. KARTKI, Goſpodne álbo kwater karteczki ktore Sędźkowie álbo urząd mieyſki daie dla goſpod naznaczenia żołnierzom.

BUPRESTE, ſubſt. f. (*Mouche ſemblable à la Cantharide*) Bupreſtis, *genit.* bupreſtis, m. & f. *Plin.* PASKUDNIK robak zarażący krowką.

(Cet inſecte venimeux fait tellement enfler les beufs, lors que par hazard ils en avallent en paiſſant l'herbe, qu'ils en crevent: Elle fait les meſmes effets aux hommes.) Ten owad zaraźliwy tak odymá bydlętá kiedy ſię trafi że go połknie ktore z trawą że zaraz od tego zdycha, co ſię y ludziom trafia.

BURAT, ſubſt. m. & BURE, ſubſt. f. (*Etoffe faite d'une laine fort groſſiere.*) Pannus craſſiore lanâ contextus. GUNIA Sukno robione z wełny bardzo proſtey, koc.

BUREAU, ſubſt. m. *on prononce* burau. (*Groſſe étoffe faite de laine, qui eſt la meſme choſe que la Bure, ſi non que c'eſt un drap plus fort.*) Borra, *genit.* æ. fœm. FAKLAK toż ſamo co gunia tylko że mocnieyſze.

BUREAU, (*Eſpece de pupitre garni de bure verte.*) Pluteus panno viridi coopertus. PULPIT ſtoł ſtolik piſarſki ſuknem zielonym obity.

(Les Préſidens ont un Bureau devant eux, ſur lequel les Rapporteurs mettent les Pieces d'un procès qu'ils rapportent à la Chambre: & de là ſont venuës ces façons de parler dans noſtre langue. Náywyżſi ſędziowie maią taki ſtolik przed ſobą, na ktorym przed niemi kładą Rzecznicy papiery do ſpraw należące ktore udnoſzą do ſądowey izby y ztąd w Francuſkim poſzły te ſpoſoby mowienia.

Donner le Bureau à un Juge, (*Luy permettre de rapporter une affaire.*) Dare locum cognitori cauſam referendi coram judicibus. Położyć papiery ná ſtole przed ſędzią.

Avoir le Bureau. Occupare pluteum Curiæ. Mieć mieyſce ſędziowſkie, być ſędzią.

Mettre un procès ſur le Bureau. Litem inſtructam inducere in medium. *Plin. Jun.* Sprawę wywodzić u ſtolika przed ſądem.

Mon procès eſt ſur Bureau. Jam inſtituta eſt cauſæ meæ diſceptatio. Sprawa moia ſię ſądzi, ieſt ná kobiercu.

* *Sçavoir l'air, ou le vent du Bureau.* Judicum ſenſum & mentem tenere. Wiedzieć iáki dekret iákie zdanie iáki ſąd puszka w ſprawie.

Sonder l'air du Bureau, (*Preſſentir les ſentimens des Juges qui ont commencé de travailler ſur une affaire.*) Tentare quæ ſit

ſir mens judicum de ſe aliquâ. Dochodzić wywiadywać ſię iakie ieſt zdanie Sędziow w ſprawie.

Le vent du Bureau n'eſt pas bon pour vous. Tibi judices non fouent. Nie dobrze ná ciebie wieie od ſtolikâ ſędziow.

C'eſt jour de Bureau, le Bureau ſe tient aujourd'huy, (Il y a aſſemblée.) Habetur hodie conventus. Dziś ieſt dzień ſądu dziś ſądy trzymaią, álbo będą, álbo maią być, záſiadać będą ſędziowie.

BUREAU D'ADRESSE, (*Lieu où l'on adreſſe toutes les nouvelles des païs étrangers, & dont on compoſe la Gazette.*) Ædes mercuriales. MIEYSCE nowin wieści gdzie zewſząd wieści z cudzych kraiow donoſzą y gdzie gazetę układaią.

BUREAU *des changeurs & banquiers.* Menſæ trapezitarum, f. plur. BANK Mieyſce wekslow.

BUREAU DES AIDES, (*où l'on recoit les impoſts qu'on paye au Prince.*) Portorium, Pluteus publicanorum. KOMORA mieyſce gdzie oddaią podarki ktore płacą do ſkarbu Cło

BUREAU *des Treſoriers, (le lieu où ils s'aſſemblent.)* Quæſtorum ærariorum Curia. MIEYSCE gdzie ſię ſchodzą y zaſiadaią ſkarbowi.

BURELLES, ſubſt. f. pl. terme de blaſon. (*Faſces dans l'Eſcu.*) Faſciæ minutæ, arum, f. pl. PASY, Paſki, termin herbarſki paſki w Tarczy.

Un Eſcu BURRELÉ. Scutum faſciis minutis diſtinctum. i, neut. Tarczá w paſki.

BURETTE, ſubſt. f. (*Petit vaiſſeau à mettre du vin & de l'eau.*) Urceolus. *Colum.* KRUZYK naczynie pomierne ná wino karafinká, ámpułká.

BURGAW, (*Pais d'Allemagne dans la Suabe.*) Burgavia. BURGAW, Kray Niemiecki w Szwabiy.

BURGOS, (*Ville Archiepiſcopale & capitale de Caſtille la Vieille.*) Burgi: *genit.* Burgorum, m. pl. BURGOS, Miaſto Arcybiſkupie głowne Kaſtyliy ſtárey.

BURIC, *ou* BUDERICK, (*Ville d'Allemagne ſur le Rhin, dans le Duché de Cleves.*) Buricum. BURYK, Miaſto Niemieckie nad Rhenem w Xięſtwie Kliwiy.

BURIN, ſubſt. m. (*Outil de graveur.*) Cælum, *genit.* cæli, n. *Var. Quint.* DŁOTO narzędzie ſztycharza rylec.

BURINER, V. act. abſolu, (*Graver avec le burin.*) Cælare, *Cic.* DŁOTOWAC, Dłotem rznąć ryć.

Il a excellé dans l'art de buriner, ou de graver ſur l'or. In auro cælando inclaruit. *Plin.* Wſławił ſię w ſztuce rznięciá ná złocie y ná ſrebrze.

BURLESQUE, adject. m. & f. (*Plaiſant, divertiſſant.*) Mimicus. Jocoſus, a, um. Jocularius, jocularia, jocularium. Jocularis & hoc joculare. *genit.* jocularis *pour tous les genres. Cic. Hor. Phad.* ZARTOWNY, Smieſzny roztywce ſłużący koglarſki ſzyderſki.

Vers burleſques. Mimici & joculares verſus. Wierſze żartowne.

(*M. Scarron a excellé dans cette ſorte de poëſie.*) Skaron wſławił ſię w tym rodzaiu wierſzy.

LE BURLESQUE. *ou Le Stile burleſque.*) Jocularis dictio. ZARTOWNE z wyśmiewaniem piſmo.

BURLESQUEMENT, adv. (*D'une maniere burleſque.*) Jöculariter. *Plin.* Jocosè. adv. *Cic.* NAMIEWNIE, żartownie ſzyderſko.

BURSE, *ou* PRUSE, (*Ville d'Anatolie en Aſie au deſſous du mont Olympe, autrefois capitale de Bithynie.*) Pruſa ad Olympum. BURSA, Miaſto Natoliy w Azyi pod gorą Olympu niegdyś ſtołeczne Bityniy.

BUSE, ſubſt. f. (*Sorte d'oiſeau de proye.*) Buſio, *genit.* buſionis. KROGULCZYK, Kobus Ptak do polá gończy.

BUSQUE, *ou* BUSC, ſubſt. m. (*Petite lame d'yvoire, ou de baleine, que les femmes mettent ſous leur corps, pour les tenir droites.*) Aſſulus pectoralis. TRZASKA, ZATYCZKA Słoniowey koſci álbo rogowá białogłowſká w ſznorowkach dlá trzymaniá ſię proſto.

BUSQUER *fortune*, V. act. (*Chercher à faire fortune.*) Omnibus modis indagare fortunam. act. SZUKAC ſzczęściá.

(Ce verbe n'eſt d'uſage qu'en cette ſignification.) To ſłowo nie ieſt w używániu chybá w tym rozumieniu.

BUSTE, ſubſt. m. (*Statuë à demi corps.*) Hermes, *genit.* hermæ, m. OSOBA, w poł, Poſąg popas rznięty álbo kowany z kamieniá.

(Quoique en Peinture on puiſſe dire d'une figure, *Il n'en paroiſt que le Buſte*, comme d'un Portrait à demi-corps, ocanmoins cela ne s'appelle pas ordinairement *un Buſte*, ce mot étant déterminé & propre à ce qui eſt de relief, & de ſculpture.) Chociaſz w malowaniach może ſię mowić o obrazie iakim nie widać go tylko *poſąg*, iako o obrazach po pas álbo do w poł tylko malowanych, iednakże to poſpolicie nie zowie ſię poſągiem, gdyż to ſłowo ſłuży włáśnie rzeczom wyrznanym álbo cioſanym.

BUT, ſubſt. m. (*Point, marqué où l'on viſe.*) Scopus. Meta. *Liv. Cic.* CEL, Punkt znak gdzie kto zmierza.

ON DIT au figuré, *Aller au but*, ou *au point déciſif d'un procés.* Caput rei alicujus attingere. MOWIĄ niewłáśnie, Zmierzáć do celu álbo do punktu właſnego ſprawy iakiey.

J'ay eſté le but de tous les traits de la conjuration, tout a porté ſur moy. In me omnia tela conjurationis adhæſerunt. *Cic.* Iam był ná celu wſzyſtkiego ſpikoieniá, co żywo na mnie zmierzało.

Il eſt le but de l'envie & l'écueil des envieux. Eſt invidiæ ſcopus, invidorumque ſcopulus. On ieſt ná celu zazdrości, y ſkopuł zazdroſnych.

ON DIT adverbialement, *But à but*, pour dire, *D'une maniere égale.* Æquâ conditione. abl. MOWIĄ przyſłowiem Cel w cel, to ieſt proſto rowno.

Nous ſommes but à but, Nous ſommes à deux de jeu. Jam pares ſumus. *Plaut.* Ieſteśmy cel w cel, rowna gra.

DE BUT EN BLANC, (*Follement, temerairement.*) Temerè. adv. Nullo adhibito conſilio. abl. Inconſideratè. adv. *Cic.* Z CELU w bok, głupie, lekomyślnie.

BUT, (*La Fin qu'on ſe propoſe.*) Scopus. Finis. *Cic.* CEL-Koniec ktory ſobie kto zamierzy.

Le but des fables eſt de corriger les hommes. Nihil aliud quidquam per fabulas quæritur, quàm ut corrigatur error mortalium. *Phad.* Cel baiek ieſt poprawá ludzi.

Il n'a pour but que ſon intereſt. Suis ſolùm inſervit commodis. Nie má inſzego celu tylko właſny zyſk.

Tous leurs deſſeins n'ont d'autre but que la guerre. Omnia illorum conſilia ad bellum ſpectant. *Cic.* Wſzyſtkie ich zamyſły inſzego celu nie maią tylko woynę.

C'eſt le but de tous mes deſſeins. Eo ſpectant mea conſilia. *Cic.* Ten ieſt cel wſzyſtkich zamyſłow moich.

BUTIN, ſubſt. m. (*Tout ce qu'on prend ſur les ennemis.*) Præda, *Cic.* Zdobycz wſzyſtko co ſię bierze nieprzyiacielowi.

La part du butin (qui appartenoit au Géneral de l'armée Romaine.) Manubiæ. *Aſcon-Ped.* Część zdobyczy ktorá náleżáłá wodzowi Rzymſkiemu.

Faire du butin. Prædam facere. *Cic.* Zdobycz mieć.

Il fit un grand butin d'hommes & de bétail. Magno pecoris atque hominum numero potitur. *Caſ.* Wielką zdobycz wziął ludzi y bydła,

BUTINER, V. act. abſolu. (*Faire du butin.*) Prædari. *Cic.* ZDOBYCZĄ, Łupieſtwem ſię bawić.

L'eſpérance d'enlever & de butiner les aveugla. Spes rapiendi atque prædandi occæcavit eorum animos. *Cic.* Nadzieiá pládrowániá y zdobyczy ich zaślepiłá.

BUTOR, ſubſt. m. (*Eſpece de héron marqué de taches rouſſes, en forme d'étoiles.*) IASTRZĄB wielki cętkowány ná kſztałt gwiazdek czapla.

ON DIT figurément (*d'un homme ſtupide & mal-adroit.*) *C'eſt un gros butor.* Stolidus eſt & potùm dexter. (*parce que cét oiſeau eſt fort mal-adroit.*) MOWIĄ o człowieku głupim y niezręcznym właſny iaſtrząb, bo ten ptak ieſt bárzo niezręczny.

BUTRINTO, (*Petite Place ſur la coſte de l'Epire aux Venitiens.*) Buthrotum. BUTRINT, Forteczká w ſtroniech Epiru Wenetow.

BUTTE, ſubſt. f. (*Petit tertre, lieu élevé, petite éminence.*) Tumulus, *genit.* tumuli, m. *Virg.* MOGIŁA, Kopiec ziemie trochy wyſypaná ku gorze.

BUTTE *où l'on viſe.* Meta, *genit.* metæ, f. *Cic.* CEL, gdzie kto zmierzá.

Eſtre en butte à l'envie, à la médiſance, à la calomnie. Invidiæ, maledicentiæ, calumniæ objici. *Cic.* Być ná celu zazdrości, potwarzy, obmowy.

BUTTER, V. act. (*Toucher au but.*) Metam contingere. *Hor.* ZMIERZAC do celu, trafiać.

BUTTER ſe dit figurément, (*Tendre à quelque choſe.*) Aliquid, *ou* ad aliquid ſpectare. *Cic.* TRAFIAC, Zmierzáć do celu mowi ſię niewłáśnie zá zmierzać ciągnąć do czego.

BUYRE, ſubſt. f. vieux mot. (*Sorte de cruche.*) Hydria, *gen.* hy-

hydrræ,f. Urceus, *genit.*orcei,*masc.eulum.* WIADRO, Cebra,Kruż ſtate ſłowo.

BYSANCE,(*Ville ſituée ſur le Boſphore de Thrace*,aujourd'huy *Conſtantinople.*) Byzantiom, *genit.* Byzantii, neor. CAROGROD, Miaſto nad morzem Ciaſnym Tracyi dziś nowią Konſtantynopol.

B YSANTYN,m. BYSANTINE,f. Byzantinus, Byzantina, *Byzantinum.* CAROGRODZKI, CAROGRODZANIN,Carogrodzaaká.

C. çA. CAB.

C'Troiſiéme lettre de l'Alphabet,qui ſe prononce differement; à l'ordinaire comme an K: mais qoand devant les voyelles *a*, *o*,& *u*,il a une petite virgole deſſoos,que les Eſpagools appellent *Cedille* & les Imprimeurs ç à queuë, on le prononce comme une *S*: & meſme devant les voyelles *i* & *e*, toûjonrs comme une *ſ*. C, Trzecia litera Obiecadłá wymawiá ſię toánie zwyczaynie iako K: ále kiedy przed literami *a*, *o*, *y u*, má ogonek od ſpodu ktory Hiſzpani zowię *roſaczeka*, á Drukarzc ç z ogonkiem wymawia ſię iako *S*: y nawet przed literami *i*, *y e*, zawſae brzmi iak *ſ*.

C,chea les Anciens eſtoic une lettre numetale,qui ſignifiuit *Cent* ſuivant ce vers, *Non plus quàm centū C litterem fertur habere* C u dawnych była litera liczby znaczęcá *Sto* według tego wierſzá.

Quo ſi l'on mettoit un tiret deſſus C̅, elle marquoit *Cent mille*. Ieżeli zaś nad nią linią ykę pociąguiono C̅. ona czyło ſtotyſięcy.

Eſtaot miſe ſeale, elle ſignifie chea les Juriſconſultes *Cadice*,ou *Conſule*;& quand on la marque double CC,elle veut dire *Conſulibus*. Gdy ſię ſamo kładaie znaczy oprawnych *Codice* álbo *Conſule* á kiedy ſię kładą dwá CC.znaczy *Conſulibus*

çA, adverbe qui marque le temps & le lieu. Z tę ſtronę przyſłowie znaczęcc czas y mieyſce.

Qui eſt au deça,oo *en deça des Alpes.* Ciſ-Alpinus, ciſ-Alpina, ciſ-Alpinum. *Cic.* Co ieſt a tę ſtronę gor Alpes.

Qui eſt,ou *qui babite deça*,ou *en deça le Rhin.* Ciſ-Rhenanus,ciſ-Rbenana, ciſ-Rheoaoum.*Caſ.* Co ieſt albo mięſaká z tę ſtronę Renu.

Ceux qui ſont deça le Rhin,oo *au deca du Rhin.*Qui citra Rbcoum ſunt.*Caſ.* Ci co mięſzkaią po nad Rencm,

*Qui eſt au daça du l'Euphrate.*Qui cis Eaphratcm eſt.Co ieſt z tę ſtronę Eufrates racki.

*La Gaole qui eſt en deça.*Gallia citerior. Francyá po zagoraiá,

*Les uns ſont allez de ça,les autres de là.*Alii buc,alii illoc tranſmigraront. Iedni poſzli wrę ſtronę drudzy w tamię.

Ils s'enfuyoient qui çà qui là. Alii alió diffugiebant. Uciekali kto tam, kto ſam.

Il eſt errant çà & là, ou *deçà, delà*, c'eſt à dire *en divers lieux.*Errat huc & illuc. Błąka ſię tuła tu y owdzie.

Si vous venez par deça.c'eſt à dire *en uas quartiers*.Si hue venias. Si hue veneris. Ieżeli powrocisz tędy to ieſt w náſzę ſtronę.

çA,OR çA ſe dit pour encourager,& ſignifie *Sus donc.* Age. Agedam. *Cic.Ter.* *(au pluriel*, Agite, Agitedum.*Plaut.* *Liv*) *Eia.*Ter* Eia verò age.*Plaut.* NUZESZ mowi ſię pobudzaięc aachęcaiąc.

(quelquefois *Age* ſe met avec la premiere perſonoe do plurier, *Age omittamus iſta.* ça ne parlons plus de cela. D'autrefois *Age* ſe trouve avec une troiſiéme perſonne du ſingulier,comme dans Tite Live. ça que le plus brave qui ſoit dans Rome paroiſſe maintenant pour combattre *Quem nunc Roma fortiſſimum virum habet,procedat agedum ad pugnam.*) Nużeſz, czaſem ſię kładzie z pierwſzą oſobą : Nużeſz nie mowmy więcey o tym, czaſem z trzecią oſobą liczby poiedynczey iako u *Tytá Liwinſza* Nożeſz niech nay rozolutnieyſzy co może być w Rzymie pokaże ſię teraz do ſpotkaniá.

Vieus ça. Adcſdom.*Ter.* Poydá ſam.

ON DIT aoſſi, *ça ça lavons, mettons nous à table*: Agite, date aqoam manibus,accumbamus.*Plaut.* MOWIĄ też nu nu myimy ſię, ſiadnymy do ſtołu.

CABALE,ſobſt.f.(*Science ſecrette que les Hebreux prétendent avoir par tradition & révélation divine,par laquelle ils expliquent tous les myſteres de la divinité & toutes les opérations de la nature.*) Ocolta & arcana Hebrnorum diſciplina, *Cabala, *genit.*cabalæ,f. *mot Hébreu.* KABALA,Naaká taiemná ktorą Zydzi udaią że maią przez podanie y obiawienie Boſkie przez ktorą wykładaią wſzyſtkie taiemnice Boſkie y wſzyſtkie ſkutki przyrodzone. * Kabałá ſłowo Hebrayſkie.

CAB.

CABALE,(*Pratique ſecrette entre certaines perſonnes ſoit pour briguer les charges*,ou *pour quelque conſpiration.*)Coitio, *genit.* coitionis,f. Conſpiratio. Conſociatio, *genit.* onis,f. *Cic.* KABAŁA ſztuki ſpoſoby ſkryte między niektoremi ludźmi czyli w zabieganiu doſtoieńſtwa, czyli w zmowie y ſpikniemiu iákim.

Faire cabale contre quelqu'un pour luy enlever ſes biens. De bonis alicujus coire. *Cic.* Kabałę uczynić ná kogo áby go zdobr wyzuć.

CABALE,(*Faction, parti.*)Factio, *genit.*factionis,f.*Phad.* KABAŁA zmowa ſpiknienie.

*Il eſt de la cabale.*De grege illo eſt.*Phad.*Jeſt z tey ſtrony, z tey ſekty, tey fakcyi.

Il ſe fit pluſieurs cabales dans la ville, pluſieurs factions. Maltæ factionum partes in civitate conſpiraront. *Phad.* Kilka ſtron kilka fakcyi ſię pokazało w mieście.

CABALER, V. n. (*Faire des cabales.*) Coitionem facere. *Cic.Suet.* KABAŁY czynić, ſtrony fakcyey wſzczyniać ſpikać ſię.

CABALER, (*Faire une conjuration*, oo *une conſpiration.*) Conſpirare contrà aliquem. *Cic.* SPIKNĄC ſię ſprzyſiądz.

*On avoit cabalé contre luy.*Conſpiratum eſt in eum.*Suet.* Sprzyſiężono ſię ſpiknięto ná niego.

CABALEUR,ſubſt.m.(*Celuy qui cabale.*)Factioſus,factioſa,factioſum.*Cic*, NIESPOKOYNY buntownik.

CABALISTE,ſubſt.m.(*Celuy qui ſçait la cabale des Juifs.*) Qui novit occultam Judæorum ſcientiam, KABALISTA, ten co kabałę żydowſką náukę umie.

CABANE, ſubſt.f. (*Hutte, chaumiere, petite maiſonnette couverte de chaume, pour loger les pauvres.*)Caſa. CHATA chałupa ſłomą poſzyta ná mieſzkanie obogich.

Le pauvre en ſa cabane où le chaume le couvre, Eſt ſujet à ſes loix, (de la mort.) *Et la garde qui veille aux barrieres du Louvre, N'en défend pas nos Rois. Malb.* Mors æquo pulſat pede paoperum tabernas,Regumque turres. *Hor.* c'eſt à dire *La mort n'épargne perſonne, elle attaque auſſi bien le pauvre dans ſa cabane, que les Rois dans leurs Palais.* Ubogich w chacie ſwoicy w pokryciu ſnopkowym pod ſwe prawa bierze (*to ieſt śmierć.*)Y wartá co pilnuie zaporow zámkowych Krolow w tym nic oſtrzeże, To ieſt śmierć nikomu nieprzepuści nápada ták ná ubogiego w chacie iák ná Krolow w Pałacach.

PETITE CABANE. Caſula, *genit.* caſulæ,f. *Plin.* CHATKA chałupka.

CABARET, ſubſt.m. (*Lieu où l'on vend du vin en détail & à pot*)Caupona.*Plaut.* KARCZMA Goſpoda dom ſzynkowny gdzie wino przedaią całkiem y ná garce.

CABARET,(*où l'on donne à manger & à boire comme dans les Tavernes, dans les Gargotes & dans les Hoſteleries.*) Popina. *Cic. Plaut.* GOSPODA gościnna gdzie ieść daią iáko w Auſteryach, Garkuchniach, kuchniach mieyſkich.

Il faut que je m'en aille au cabaret pour y vuider les plats & les pots. In popinam divertendum eſt mihi, lances detergam omnes,omneſque trullos hauriam.*Plaut.* Muſzę poyść do Garkuchni dla wyprzątania garkow y miſz.

Il aime le Cabaret,la Gargote. Popinat. *Hor.* Rad chodzi do karczmy ná goſpody.

CABARET *borgne*,(*Un méchant cabaret,qui eſt obſcur,mal propre & mal ſervi.*)Tenebricoſa popina, æ,f.*Cic.*Nigra popina & ſordida,æ,f.*Mart.*Immunda popina,æ,f.*Hor.* PLUGAWA nieczyſta niechędoga goſpoda dom gościnny ladaiaki nie wygodny.

CABARET,(*où on loge & où l'on mange, Hoſtelerie.*)Taberna diverſoria. *Plaut.* DOM gościnny gdzie ſtawaią y popaſuią.

Je m'en vas loger au troiſiéme cabaret hors de la porte. Ego divortor,extra portam huc in tabernam tertiam.*Plaut.* Stanę w trzeciej goſpodzie zá bramą.

Petit cabaret où l'on vend ſeulement du vin. Cauponula, *genit.*

*genit.*cauponulæ,f. *Cic.* Szynk Dom szynkowny gdzie tylko winn przedaią.

Frequentation, ou hantise du cabaret où l'on boit & l'on mange. Popinatio. *Aul-Gel.* Uczęszczanie do karczem.

Qui hante les cabarets où l'on boit & l'on mange. Popino, *Hor.* Piiak co w karczmie ustawicznie przesiaduie.

Faire, ou tenir cabaret, (Vendre simplement du vin à pot.) Cauponiam artem exercere. Szynk trzymać szynkować na garce.

DE CABARET *où l'on boit à pot.* Cauponius,a,um. *Plaut.* KARCZEMNY.

Un garçon de cabaret. Puer cauponius. *Plaut.* Szynkarz chłopiec co szynkuie w karczmie.

De cabaret où l'on boit & mange. Popinalis & hoc popinale *Colum.* Kuchta chłopiec co posługuie w garkuchni.

CABARET, *(Espece de nard sauvage.)* Asarum. *Plin.* KOPYTNIK ziela rodzay nardu dzikiego.

CABARETIER, subst. m. *(Qui vend du vin à pot, & en détail.)* Caupo. *Cic.* KARCZMARZ Gościnny gospodarz co przedaie trunki na garce winiarz.

CABARETIER, *(Qui donne à boire & à manger.)* Popino,onis,m. *Hor.* GARKUCHNIARZ co garkuchnię trzyma

CABARETIER, *(Hostelier, qui loge & donne à manger.)* Tabernarius,ii,m. *Cal. ad Cic.* GOSCINNY Gospodarz co mieszkanie y stół trzyma dla gości.

CABARETIERE, subst. f. *(Celle qui vend du vin à pot.)* Copa, æ, f. *Virg.* GOSCINNA co wino na garce przedaie.

CABAS, subst. m. *(Petit panier de jonc où l'on met des figues seches.)* Fiscina. Fiscella. *Cic. Ascon-Ped.* KOSZYK sitowy na figi suche.

CABINET, subst. m. *(Petite piece d'un appartement.)* Conclava. *Ter.* POKOIK osobny w mieszkaniu iakim.

CABINET *d'Estude, (Lieu où l'on se retire pour estudier.)* Museum, i, n. *Var.* POKOIK do nauk gdzie się idzie osobno dla bawienia się nauką iaką.

CABINET *de conversation. (où l'on s'entretient de sciences & de nouvelles.)* Exhedra,æ,f. *Cic.* POKOIK do rozmawiania o naukach albo nowinach.

CABINET *de tableaux & d'autres curiositez* Tablinum,i, neut. *Vitr. Petr.* POKOIK Obrazow, y inszych ciekawości.

CABINET, *(Sorte d'Armoire à plusieurs tiroirs, où l'on serre plusieurs choses.)* Armarium, ii, n. *si c'est une armoire; sinon on dira.* Cimeliarchium, *gen.* ii, n. *mot grec.* SZAFA z wielą szufladami na schowanie rożnych rzeczy ieżeli iest szafa, ieżeli zaś pokoik z szafami w ścianach można nazwać skarbczyk albo lamuz.

CABINET *d'un jardin, (Couvert de verdure, de vigne, ou de chevrefeuille. pour se reposer en esté & se mettre à l'abri du soleil, &c.)* Nobilarium. *Plin.* CHŁODNIK w ogrodzie malowny dla spocznienia zacie y schronienia się od słońca.

CABINET se dit figurément pour *ce qui se passe & se dit en secret dans les cabinets des Rois & dans leurs conseils secrets touchant les affaires d'Estat.* Secreta, ou arcana consilia, orum, n. pl. POKOY mowi się *niewłaśnie:* ale to co się mowi y dzieie skrycie w pokoiach Krolewskich y radach ich taiemnych względem spraw Rzeczypospolitey.

Charles-Quint n'estoit pas grand guerrier, mais c'étoit un grand homme de Cabinet. Carolus-Quintus, non bellator quidem, sed vir multi consilii & prudentiæ. Karol piąty niebył wielkim żołnierzem, ale był wielkim człekiem co do rady pokoiowey.

Ce courtisan sçait tous les secrets & les intrigues du Cabinet. Hic aulicus arcana Regni consilia, & artes novit. Ten człowiek Dworski wie wszystkie taiemnice rady pokoiowey.

ON DIT d'un jurisconsulte qui ne sçait pas plaider, *Il est habile dans le cabinet & point dans la plaidoirie.* Ille juris peritus optimus est consultor, sed nescit agere causas. MOWIĄ o rzeczniku prawnym ktory nie umie stawać w sprawach, Dobry iest do rady, ale nie do stawania w sprawach.

Un homme de cabinet, & qui aime les lettres & les livres. Doctrinarum studiosus. *Cic.* Człowiek nauki kochaiący y niemi się zabawiaiący.

CABLE, subst. m. *plus usité que* CHABLE, *(Tres gros cordage qui sert dans les navires.)* Rudens, *genit.* rudentis. LINA okrętna żaglowa gruba.

CABOCHE, subst. f. *(Teste de l'homme.)* Caput, *genit.* capitis, n. *Cic.* ŁEB głowa ludzka.

(Mot populaire qui se dit quelquefois dans le familier.) Słowo potoczne ktore się mowi czasem w poufałości.

CABOCHARD, m. CABOCHARDE, f. adject. *(Testu, opiniastre.)* Capitio, onis, m. *Plaut.* Cerebrosus,a,um. *Hor.* ŁBISTY zaderewisty, oparty.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe pospolstwa.

SE CABRER, V. neut. *(qui se dit des chevaux qui se dressent sur les pieds de derriere.)* Priores pedes in aera subrigere. act. WSPINAC się co się mowi o koniach co na nogach zadnich stawaią, przedniemi się wspiąwszy do gory.

SE CABRER se dit figurément pour, *(S'offenser & se mettre en colere de quelque chose qu'on a dit.)* Efferri se iracundiâ. *Cic.* WSPINAC Się, mowi się *niewłaśnie:* Zarozgniewać się o co kto powie.

Il se cabre pour le moindre mot. Vel minimo effertur. *Cic.* Wespnie się o ladą słowko.

CABRIL, ou CABRI *comme en provence*, subst. m. *(Jeune chevreau.)* Capreolus, i, m. *Colum.* KOZIEŁEK młode koźlę.

CABRIOLE, ou CAPRIOLE, subst. f. *(Saut leger que font les danseurs.)* Arguta saltatio. KOZIEŁEK skok lekki w tańcu

CABRIOLER, V. n. *(S'élever de terre en sautant & frisant ses pas en retombant.)* Crebris argutiis pedes vibrare. KOZIEŁKI wyskakiwać do gory nogi zbieraiąc y znowu stawaiąc na nich.

CABUS, ou CHOU CABUS, subst. m. *(Chou pommé.)* Caulis capitatus. *Colum.* GŁOWIASTA Kapusta.

CACA, subst. m. *(Ordure.)* Sordes, *genit.* sordium, f. plur. Merda, æ, f. *Hor.* ŁAYNO, Gnoy, Kaka.

(Mot des petits enfans.) Słowo dzieci małych.

CACADE, subst. f. *(Décharge du ventre.)* Ciborum onus. *Plin.* WYPROZNIC się, srłnąć.

(Mot de discours familier.) Słowo mowy potoczney.

Faire une cacade. Ciborum onus ejicere. Stolec odbywać, paskudzić, kakać.

CACADE se dit aussi figurément *du mauvais succès de quelque folle entreprise qu'on s'estoit vanté de faire réussir.* Ineptum, ou infelix susceptum. KAKNĄC się też mowi *niewłaśnie:* o złym skutku iakiego szalonego przedsięwzięcia o ktorym się kto przechwalał że go dokaże.

Ce capitaine a fait là une vilaine cacade. Hic dux magna se factorum minatus est, extricavit nihil. Ten wodz sapetnie się pokakał, srznął.

CACHE, subst. f. *(Lieu propre à se cacher.)* Latebra, æ, f. *Cic.* SKRYTOSC miejsca sposobne do schronienia się.

CACHÉ, m. CACHÉE, f. part. pass. Latens, entis, omn. *Cic. Hor.* SKRYTY, SKRYTA.

Argent caché. Nummi suppressi, orum, m. pl. SKRYTE pieniądze.

CACHÉ. *(Occulte, couvert, en parlant d'un chemin, d'un dessein, d'une entreprise.)* Abditus Occultus. Abstrusus, a, um. SKRYTY, schowany, zakryty, ukryty; mowiąc o drodze o przedsięwzięciu iakim.

Une volonté cachée. Abdita voluntas & retusa. *Cic.* Wola skryta.

CACHÉ, *(Couvert, dissimulé.)* Tectus. Occultus. Abstrusus, *Cic.* SKRYTY, okryty, chytry.

Il est fort caché dans ses paroles. Tectissimus est in dicendo. *Cic.* Skryty iest bardzo w słowach.

Ils sont cachez aux estrangers. Tecti ad alienos. *Tac.* Skryci są przed obcemi.

Un homme caché, dissimulé. Abstrusus homo. *Tacit.* *Une convoitise plus cachée.* Tectior cupiditas. *Cic.* Człowiek skryty nieszczery. *Żądza skrytsza.

Il y a du plaisir dans la recherche des choses les plus cachées. Indagatio rerum occultissimorum habet oblectationem. *Cic.* Jest iakieś upodabanie w dochodzeniu rzeczy skrytych.

ESTRE *caché*, ou *Se tenir caché en quelque lieu.* Latere, (lateo, lates, latui. *Cic. Cæs.* CHOWAC się ukrywać się kędy.

CACHER, V. act. *(Mettre une personne, ou quelque chose en un lieu secret, où il ne puisse estre veu ni trouvé par d'autres.)* Tegere, Occultare, Occulere, Abdere, *Cic. Hor. Plaut.* CHOWAC kryć kłaść kogo albo co, kędyby go znaleźć nie można ani widzieć.

Il cacha le corps du vieillard dans les marais. Corpus senile paludibus occultavit. *Cic.* Schował ciało starca w bagnach.

Se cacher. Abdere se & contegere. *Cic. Cæs.* Kryć się, chować się.

Il se cacha dans les forests voisines. Se in proximas silvas abdidit. *Cæs.* Schował się w lasach bliskich.

Se cacher derriere quelqu'un. Obtegere se corpore alicujus. *Cic.* Chować się za kim.

Se cacher de quelqu'un, se dérober de luy. Se alicui subducere. *Petr.* Chować się przedki n kryć się przednim.

CACHER, (*Voiler, déguiser.*) Tegere. Obtegere. *Hor. Tacit.* KRYC pokrywać odawać inaczey.

Cacher ses vices sous de beaux discours. Verbis decoris obvolvere vitia. *Horat.* Pokrywać występki swoie piękoemi słowami.

Dieu par son infinie sagesse a caché l'avenir dans une profonde obscurité. Deus prudens futuri temporis exitum caliginosâ nocte pressit. *Hor.* Bog nieskonczoną mądrością swoią zakrył przyszłe rzeczy, w głębokiey ciemnośći.

Plus il travailloit à se cacher, & plus la renommée faisoit éclater sa gloire. Quantò occultior, tantò plus famæ adeptus. *Tacit.* Im się bardziey okrywał tym bardziey sławá głośiłá imię iego.

Les longues années & tout ce qui est diforme en une femme se doit cacher sous l'or & la pourpre. Purpurâ & auro occultanda ætas, & quidquid turpe molieri. *Plaut.* Wiek podeszły y wszytko co szpeci matronę pokryć trzebá złotem y ztrojami.

Cacher ses desseins à quelqu'un. Expertem consiliorum aliquem habere *Liv.* Ukrywać przedkim zamysły swoie.

Estre fort caché dans ses sentiments Abditos gerere sensus. *Sen.* Być bardzo skrytym w zdaniu swoim.

Un tres grand esprit estoit caché sous un corps négligé. Ingenium ingens sub corpore inculto latet. *Horat.* Wielki bardzo rozom ukryty był pod nikczemną osobą.

Cacher sa fuite, ou le dessein qu'on a de s'enfuir. Occultare fugam. *Cæs.* Pokrywać ucieczkę swoię álbo myśl ktorą ktorą kto má uciekać.

Un méchant souhaite toûjours de se pouvoir cacher, il veut passer pour un homme juste & saint, & couvre d'épaisses tenébres ses crimes, mettant au devant de ses tromperies un nuage obscur. Scelestus optat semper fallere, vult justus & sanctus haberi, noctem peccatis & nubem fraudibus objicit. *Horat.* Zły pragnie, zawsze się ukrywać, chce być mianym zá człowieká poczciwego y święrego, y pokrywá grubemi cieniami zbrodnie swoie, stawiaiąc mgłę ciemną przed zdradami swemi.

Cacher son esprit, ne le point faire paroistre. Ingenium celare. *Hor.* °*Sa douleur, ne la point faire paroistre.* Premere corde dolorem. *Virg.* Dowcip rozom swoy ukrywać, niepokazywać go. °Zal swoy niewydaiąc się z nim.

Le naturel de chacun est caché & couvert sous les voiles de la dissimulation. Multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura. *Cicer.* Przyrodzenie każdego iest zakryte y zasłonione pod zasłoną odawania.

SE CACHER, (*Fuir, ou éviter d'estre connu.*) Se occulere, se tegere. *Horat.* KRYC SIĘ, Taić się, strzedz się żeby niebyć poznanym.

Vous n'entreprenez rien qui ne puisse estre caché. Nihil moliris, quod mihi latere valeat. *Cic.* Nic nie uczynisz coby się przedemną taić miało.

ON DIT proverbialement, *Cacher son jeu*, (*Ne pas faire paroistre son adresse en jouant, afin d'y engager les autres.*) Artem, ou peritiam ludendi regere MOWIĄ przysłowiem niepokazywać gry swoiey nie wydawać swoiey umieiętności w grze, áby drugich zwabić

ON DIT en ce sens au figuré, *Cacher son jeu, ses pensées, ses desseins, (les dissimuler.)* Animum, cogitationes & consilia occultare *Cic.* MOWIĄ w tymże rozumieniu niewłaśnie, nie pokazywać gry swoiey pokrywać zamysły swoie co inszego odaiąc.

CACHET, subst. m. (*Petit sceau qui porte une graveure de quelques armes, ou chiffres.*) Signum, i, n. Sigillum, i, n. *Plaut.* PIECZĄTKA, maiącá ná sobie.rzniecie herbu iakiego Cyfry.

Il y a sur ce cachet un Soleil levant tiré par quatre chevaux. In signo inest Sol oriens cum quadrigis. *Plaut.* Iest ná tey pieczątce słońce wschodzące ciągnione czteremá końmi,

LETTRE DE CACHET, (*C'est une lettre cachetée du cachet du Roy & signée d'un Secretaire d'Estat.*) Diploma regium. *Cic.* LIST Krolewski pod pieczęcią; zapieczętowany pieczęcią pokoiową Krolewską, y podpisany przez iakiego Sekretarzá Dworu.

CACHETER, V. act. (*Appliquer un cachet sur une lettre.*) Signare. Obsignare. *Plaut. Cic.* ZAPIECZĘTOWAC pieczątke przyłożyć ná list iaki.

Il m'a rendu vos lettres cachetées fidelement. Integris signis literas mihi tuas reddidit, *Cic.* Oddał mi listy twoie dobrze zapieczętowane.

Cela est cacheté de vostre cachet. Tuo signo id obsignatum est *Plaut.* To iest twnią pieczątką zapieczętowane

Donnez moy de la cire & du lin, fermez la lettre & la cachetez. Cedo ceram & linum, age, obliga, obsigna. *Plaut.* Day mi wosk y len, złoż list y zapieczętuy.

CACHETTE, subst. f. (*Cache, lieu où l'on se cache.*) Latibulum, i, n. Latebræ, æ, f. *Cic.* SKRYTOSC, schowanie, skrytka mieysce gdzie się kto chowa.

EN CACHETTE, adverbe. (*D'une maniere cachée & secrette, en secret, à la dérobée.*) Occultè. Absconditè. Latenter Secretò. Clam. Clanculum. Clandestinè adv. *Cic.* PO KRYOMU potaiemnie skrycie ukradkiem.

CACHOT, subst. m. (*Lieu obscur & estroit dans les prisons, où l'on met les criminels.*) Crypta, æ, f. *Juv. Lucan.* WIEZIENIE turma mieysce ciasne y ciemne doł pod ziemią w wieży kędy sadzaią zbrodniow.

CACOCHYME, adject. m. & f. (*Plein de mauvaises humeurs*) Vitiosis humoribus redundans, *gen.* redundantis, omn. gen. PEŁEN złych wilgoci w sobie.

(Mot de medicine.) Słowo lekarskie.

Un corps cacochyme. Corpus mali habitûs, *genit.* corporis &c. n. *Cels.* Ciało pełne złych wilgoci.

ON DIT figurément, *Un esprit cacochyme, une humeur cacochyme*, pour dire *Un fantasque, un bourru.* Morosus & difficilis homo. *Horat.* MOWIĄ niewłaśnie człowiek pełen złych humorow to iest fantastyk dziwak niedogodziwy.

CACOCHYMIE, subst. f. (*Mauvaise habitude du corps.*) Corporis mala habitudo. *Cels.* WILGOTNOSCI zbytek w ciele, złe pomiarkowanie ciała.

(Terme de medicine.) Słowo lekarskie.

CACOPHONIE, subst. f. (*Rudesse de deux syllabes qui font un son desagréable.* Sonus asper. MOWA przykra przykrość dwoch sylab dźwięku niewdzięcznego,

CADAVRE, subst. m. (*Corps mort.*) Cadaver, eris, n. *Cic.* TRUP, ciało umarłe.

Il a un visage de cadavre, ou d'un mort. Est ipsi cadaverosa facies. *Plaut.* Ma twarz iák trup, álbo iák umarły.

CADEAUX, subst. m. pl. (*Grands traits de plume & fort hardis que font les Maistres Escrevains pour orner leur écriture.*) Linearum interse implexarum circumductiones, onum, f. pl. Linearum volumina, *genit.* linearum voluminum, n. pl. ZAWOD Zawodzenie piorem pociągnione y bardzo znaczne ktore czynią doskonali w pisaniu dla przyozdobienia pisania swego.

CADEAUX se dit aussi *des repas, ou des collations qu'on donne hors de chez soy*, Comessatio, onis, f. *Plaut.* TOZ się mowi o podwieczorkach ktore kto sprawuie nie u siebie w domu ále gdzie indziey.

CADENAC, (*Petite ville du Quercy sur la riviere de Lot.*) Uxelludunum, i, n. Cadenacum, i, n. KADENAK miasteczko Kwerkeraku nád rzeką Lotem.

CADENAS ou CADENAT, subst. m. (*Serrure mobile & portative.*) Cadenatium. (*mots de la basse latinité.*) KŁOTKA zamek ruchomy y do noszenia, słowo podłey łaciny.

CADENASSER, V. act. (*Mettre un Cadenas.*) Catenatâ serâ illigare. KŁOTKĘ dać do czego, ná kłotkę zámykać.

CADENCE, subst. f. *on prononce* cadance. (*Mesure juste & agréable que l'on garde dans le chant, dans la danse & dans le discours.*) Numerus. Modus, i, m. Mensura, æ, f. *Cic.* MIARA słuszna y wdzięczna ktorą zachowuią w śpiewaniu, tańcowaniu, y mowieniu.

Qui a de la cadence, qui est nombreux, (parlant d'un discours.) Numerosus, a, um. Numerosè cadens, entis, omn. gen. *Cic. Quint.* Co ma miarę mowi co mowie.

Faire un discours qui ait de la cadence. Numerosè fundere, ou dicere orationem. *Cic.* Mowę z pomiarem słow pisać.

Garder une certaine cadence dans la prose, évitant toutefois de faire des vers. In solutâ oratione, modum & numerum servare, & versum effugere. *Cic.* Záchowac pewną miarę w mowie ciągłey strzegąc się iednak áby wierszami niegadać.

Un geste fait avec cadence, avec mesure. Gestus numerosus, m. *Ovid.* Jest uczyniony w miarę, iednostaynie

Garder la cadence en chantant. Canere in cantu numeros. *Cic.* Chować miarę takt wśpiewaniu.

Danser en cadence. Ludere, ou saltare in numerum. *Virg.* Tańcować w miarę w takt.

Sortir de cadence,ou *hors de cadence*.Extra nomerom faltando se movere.*Cic.*Wyniść a miary miary taktu oie przestr egac.

Avec cadence.Numerusè.adv.*Cic.* Z miarą w takt.

CADENCE e dit figurément *des justes mesures qu'on observe dans les choses morales:* comme, *Cet homme fait toutes ses actions avec une si juste cadence,qu'on n'y sçauroit trouver à redire.* Ita prndenter & accuratè conctà agit,ot minimè culpandus fit. MIARA się muwi wrzecnach co do obyczaiow, iakos Ten człowiek wszystkie sprawy swoie ták w miarą czyni że nie masn co przyganić.

CADENE, subst.f. vieux mot poor *Chaisne*. Catena,æ,f. *Cic.* STARE Słowo zn Łańcuch.

CADET,m.CADETTE,f adject.(*Le plus jeune des freres, la plus jeune des sœurs.*)Nato minor.*Cic.*MŁODSZY,MŁODSZA, z braci álbo siostr.

Ils sont tous mes cadets, (parlant d'un aisné qui a plusieurs freres,) & celui-cy est le plus jeune de tous, oo *est le cadet de tous.* Fratres mei sunt omnes natu minores, hic verò omnium minimus. Wszyscy są młodsi odemnie mowiąc o bracia starszym maiącym kilku braci.

Le pere estoit accompagné de son cadet. Patrem mioor natu filius cumitabatur. Ociec był a młodszym swoim.

*Il a retenu son fils aisné auprès de luy & a envoyé ses deux cadets à la guerre.*Filium majorem oatu secum retiooit,minores & juniores duos misit ad bellum. Zostawił przysobie starszego a dwoch młodszych synow posłał ná woynę.

CADETE,subst.f. (*Jeune sœur, à l'égard d'une aisnée.*) Soror natu minor Soror adolescentior,f. MŁODSZA Siostrá względem starszey.

CADIS, on CALIS, (*Isle & ville Episcopale d'Espagne sur la coste occidentale d'Andalousie,avec un bon port de mer, au nord du détroit de Gibraltar.*)Gades,ium,f.plur.*Cic.*GADES Wyspa y miasto Biskupic Hiszpańskie oá stronach zachodnich Andaluzyi zdobrym Portem morskim ku nordowi nad toki Gibraltaru.

Qui est de Cadis.Gaditanos,a,um.*Cic.* Gadytanin.

CADRAN,subst.masc.(*Quadre*,oo *Table où sont décrites les beures.*) Tabula in ooa horæ describuntur. KOMPAS,

CADRAN *Solaire*.Horologium sciatericum.*Plin.*KOMPAS Słonecany.

*Que les Dieux confondent l'inventeur des heures & des cadrans: Je puis dire que des mon enfance mon ventre m'estoit un cadran beaucoup plus seur & plus fidele que tous les cadrans du monde.*Ut illum Dii perdant qui primos horas reperit & primas statuit solarium,nam me pueru uterus hic erat solarium molto istorum omnium optimum & verissimom.*Pla.* Niech Bug pułumi tych co godziny y kompasy wymyślili, mogę mowić że od młodości moicy żołądek moy był mi kompasem lepszym nad wszytkie naświecie kompasy,

CADUC,m.CADUQUE,f.adject.(*Qui est près de tomber, de vieillesse & de caducité.*)Caducus,a,om.*Plin.* UPADKU bliski od starości álbo słabości.

*Un corps caduc,infirme.*Caducum & iofirmum corpos.*Cic.* Ciało słabe niedołężne.

CADUC,(*Fragile,perissable*)Caducus.Fragilis & hoc fragile, *gen.*t.is.*Cic.* NIETRWAŁY,Przemiiaiący.

Tout est caduc sur la terre & sujet au changement horsmis la vertu. Caduca omnia & mobilia prnter virtutem. *Cicer.* Wszytko iest nie trwałe ná świecie y przemianom podległe prócz cnoty.

*Les richesses,la santé, les honneurs sont des biens caducs & incertains.*Caduca & incerta sunt divitiæ,valetudo,honores. *Cic.* Dostatki zdrowie godności są to dobrá nietrwałe y nie pewne.

LE MAL-CADUC,(*Le haut-mal.*) Morbos cadocos,i,m. *Apul.* KADUK,Chorobá wielka.

(Cette derniere expression vient de ce que celoy qui tomboit de ce mal dans les assemblées autrefois à Rome,les rompoit.) To ostatnie wyraźenie z tąd idzie ác kiedy kto wpadł w wielką chorubę ná Seymie w Rzymie tym samym seym rwał.

Qui tombe du mal caduc,qui y est sujet. Comitialis homo, *Plin.* Skłonny do wielkiey choroby, kto iest tey podległy

CADUCE'E,subst.m. (*Baston entortillé de deux serpents.*) Caduceus,i,m.*Var.* Caduceum,i,n. *Apul.* LASKA,Dwomá wężami upleciona.

(Le Caducee etoit la Verge que Mercure portoit en sa maio,avec laquelle il eodormoit les hommes & ressuscitoit les morts,seloo les Poëtes.Ta Laská była ktorą Merkuryusz wrące swoiey nosił,ktorą usypiał ludzi,y umarłych wskrzeszał według Poetow.

Chez les Romains ceux qoi dénonçoient la guerre s'appelloient *Feciales*;& ceux qui alloient faire la paix,s'appelloient *Caduceatores*,m.plur.*Cic.*parce qu'ils portoient un caducee en leur maio.) U Raymian, Tych co wypowiadali woynę nwano:*Heroldami: álbo woźnemi*.tych zaś co ogłaszali pokoy nwaoo *Postami*. bo laskę poselską w ręku mieli.

CADUCITE',subst.f,(*Estat de ce qui menace ruine.*)Seniom, ii, neut. SŁABOSC, skłonność do upadko.

Cette maison est tombee de caducité. Illæ ædes senio collapsæ snot. Ten dom napadł obalił się od starości.

Il est mort de caducité,on *de vieillesse*. Senio extinctus est. *Cic.* Umarł od starości.

*Caducité de l'âge,(Age cadue.)*Declioata ætas.*Quint.*Wiek podeszły stary.

CAEN on *prononce* Cao,(*Ville de Normandie sur la riviere d'Oone,capitale de la Basse Normandie.*)Cadomum,i,n. KAEN, Miasto Normanij oad rzekę Orną głowne niższey Normanii.

Qui est de Caen. Cadomensis & hoc Cadomanse, *genit.* is. Kaencayk.

Quelques Geographes croyent que la ville de *Caen*, répond à l'ancien *Breviodurns,i, f.*de César.) Niektorzy krajopisowie rozumicią że Kaen miasto iest roń co dawny Brewiodur Cezará.

CAFFARD,m.CAPFARDE,f. (*Bigot;hypocrite.*) Falsus Dei cultor, *genit.* falsi Dei cultoris, m. NABOZNIK, álbo NABOZNICA,zmyślona.

Il se dit particulierement des geos qoi font leurs affaires sous prétexte de religioo,eo abusant de la simplicité & de la confiance des autres,) Mowi się uszczypliwie u tych co swego do kazuią pod pozorem religii, wiary prostoty y drogich paaśe zazywaiąc.

CAFFARDERIE,subst.f.(*Hypocrisie.*)Simulata,ou larvata pictas. BAŁAMUCTWO w nabożeństwie zmyślonym.

(Mot bas & injurieux.) Słown podłe y uraźliwe.

CAFFE',subst.m. (*Espece de feve qui croist dans l'Arabie Heureuse.*) Fabula, æ, f. (quæ asportatur ex Arabiâ felici.) KAFFA rodzay bobu ktory się rodzi w Arabiy szczęśliwey

CAFFE',(*Sorte de breuvage qu'on fait avec ces féves bruslées & mises en poudre,& qui se boit chaud.*)Sorbitio fabagina. KAFFA trunek ktory robią z tych ziarnek palonych y na proch u mielonych y ktore ciepło piią.

Un CAFFE', (*Lieu où l'on va prendre du caffé en boisson & d'autres liqueurs chaudes.*)Thermopolium,ii,n.*Petr.*KAFARNIA mieysce gdzie ná kaffę chodzą lub ná inne ciepłe trunki.

(Anciennement le lieu où l'on vendoit des liqueurs chaudes á Rome,s'appelloit ainsi.) Zdawna mieysce gdzie tronki ciepłe szynkowano w Rzymie ták się nazywało.

Establir un caffé. Thremopolium instruere,*Plaut.* Kaffarnią wystawić otworzyć.

CAFFETIERE, subst.f.(*Espece de coquemart dans lequel on prépare la boisson du caffé.*) Cucumella,æ,f. *Ulp.* DZBANEK, kociełek, statek náczynie do kaffy.

LA CAFRERIE,ou *le païs des* CAFRES,(*qui sont au Midi de l'Afrique.*) Cafrorum regio. KAFFRA álbo kray Kafrow ktorzy są na południu Afryki.

LES CAFRES, (*Peuples de la Cafrerie en Afrique.* Cafri. KAFROWIE Naród Kafry w Afryce.

CAGE, subst.f. (*ou l'on met des oiseaux.*) Cavea, æ,f. *Cic.* KLATKA ná ptaki.

CAGE *d'osier* (*à mettre devant les fenestres,espece de jalousie.*)Transcooa.*Salust.*KRATKA firowiana z pręcia po przed okna.

CAGE en terme de marine, (*Espece d'eschauguette d'osier faite en forme de cage au haut du mast d'un navire: on l'appelle* GABIE *sur la mer Mediterranée,&* HUNE *sur l'Ocean*) Corbula. KOSZ ná maszcie okrętowym, strażnica.

ON DIT figurément, *Mettre quelqu'un en cage*,pour dire *le mettre en prison*. Includere aliquem io caveam, on in carcerem. *Cic.* MOWIĄ niewłaściwie wsadzić kogo do klatki,to iest wsadzić go do więzienia.

CAGLI,*ou* CAGLIO,(*Ville d'Italie dans le Duché d'Urbin*) Callium,ii,o. KALI Miasto Włoskie w Xięstwie Urbino.

CA-

CAGLIARI, (*Ville capitale de l'Isle Sardaigne.*) Calaris, is, fœm. KALARI Miasto głowne Sardyńskiey Wyspy.

Qui est de Cagliari. Calaritanus, a, um. Kalarytański Kalarytanin co iest z Kalary.

CAGNARD, m. CAGNARDE, f. mot bas & populaire, (*Faineant, paresseux qui ne quitte point le coin du feu.*) Deses, genit. desidis, omn. gen. PIECUCH, Kopciuch słowo podłe y pospolstwa. Znáczące człeka gnuśnego coby tylko zá piecem siedział.

CAGNARDER, vieux mot. s'ACCAGNARDER, V. n. (*S'accoustumer à la faineantise & à demeurer au coin du feu sans rien faire.*) Desidiam sequi. PIECUCHEM Kopciuchem się stać nikczemnieć.

CAGNEUX, m. CAGNEUSE, f. (*Qui a les jambes tournées en dedans.*) Varus, a, um. *Hor.* KRZYWONOGI co nogi ma wewnątrz obrocone iak koszki rozkraczone.

CAGOT, m. CAGOTTE, f. adject. (*Faux devot & fausse devote, qui affecte de tromper sous de fausses apparences de pieté*) Larvatus pietatis cultor. NABOZNIK, álbo nábożnica ná pozór co zmyśla y oszukuie postacią zmyśloną.

CAGOTERIE, subst. f. ou CAGOTISME, subst. m. (*Fausse dévotion.*) Larvata, ou adumbrata pietas. ZMYSLONE Nábożeństwo na udanie.

Il tira de luy de grandes sommes d'argent par son cagotisme, ou par ses cagoteries. Hac fictá pietate ab ipso extorsit ingentem pecuniam. Wyciągnął od niego wielkie pieniądze swoim Nábożnictwem udánym.

CAHORS, (*Ville épiscopale & capitale du Quercy sur le Lot.*) Cadurcum. KADURK Miasto Biskupie y głowne Kwerkeraku nád Lotem.

(Plusieurs sçavans Geographes font voir que Cahors répond parfaitement à l'ancien *Vexellodunum*, & *diolindum*, *i*, *neut.* de César.) Wielu uczonych Krainopisow dowodzą że Kadurk cale iest tož co dawny Uxlodun y Diolind Cezora

Qui est de Cahors. Cadurcensis & hoc Cadurcense, *genit.* is. Kadurczanin co iest z Kadurku.

CAHOT, subst. m. (*Secousse qu'on ressent dans une voiture par l'inégalité du terrain.*) Succussus. *Cic.* TRZĘSIENIE ktore się czuć daie iádąc po drodze nie rowney.

CAHOTER, V. act. absolu, (*Donner des cahots*) Subcussare, (subcusso, as, avi, atum (act. acc TRZĄSC trzęsienie czynić

ESTRE CAHOTÉ. Succussibus vexari, pass. BYC ztrzęsionym.

CAHUTTE, subst. f. (*Petite loge, ou cabane*) Casula, æ, f. *Juv.* CHATKA Chałupka.

CAIETTE, (*Ville & Port d'Italie.*) Caieta, æ, f. KAJETA, Miasto y Port Włoski.

CAILLE, subst. f. (*Oiseau passager.*) Coturnix, icis, f. *Ovid.* PRZEPIORKA ptak czasowy.

CAILLETEAU, subst. m. *on prononce* caitau. (*Le petit d'une caille.*) Coturnicis pullus. PRZEPIORCZĘ młode od przepiorki.

CAILLÉ, m. CAILLÉE, f. part. pass. (*Qui est pris & caillée, parlant du lait.*) Coagulatus, a, um. *Var. Plin.* ZSIADŁY, ścięty, y zgęsły mowiąc o mleku.

DU CAILLÉ, ou *Du lait caillé.* Coactum. MLEKO zsiadłe.

SE CAILLER, V. n. (*Se prendre, en parlant du lait ou d'autre chose semblable.*) Cogi, pass. Concrescere, n. *Colum.* ZSIADAC się mowiąc o mleku y tym podobnych rzeczach.

Faire cailler, ou faire prendre du lait. Lac cogere, coagulare, *ou* glaciare. *Aul-Gel.* Kwasić mleko zlewać go áby się zsiadło.

CAILLETTE, subst. f. (*Ventricule des animaux.*) Scrotum, i, n. *Cels.* ZOŁĄDEK zwierząt.

CAILLOU, subst. m. (*Petite pierre dure.*) Silex, *genit.* silicis. *Virg.* KRZEMYK kamień mały twardy.

Petit caillou. Calculus, i, m *Cic.* Krzemyk mały kamyczek

Plein de petits cailloux. Calculus, a, um. *Colum.* Krzemienisty pełen krzemykow.

DE CAILLOU, ou *Dur comme un caillou.* Siliceus, a, um. *Cat.* KRZEMIENNY álbo twardy iák krzemień.

CAIMAND, m. CAIMANDE, f. (*Mendiant, qui demande l'aumosne.*) Mendicus, Mendica. DZIAD żebrak co iałmużny prosi.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo podłe y potoczne.

CAIMANDER, V. act. (*Mendier.*) Mendicare Rogare stipem. ZEBRAC.

CAJOLER, V. act. il se dit originairement au propre (*des petits enfans, qui apprennent à parler.*) Garrire, (garrio, is, ivi, itum.) neut. *Cicer.* ZNACZY náypierwey właśnie szczeplenie dzieci małych przemawiać się uczących.

CAJOLER signifie maintenant, *Caresser quelqu'un, (afin d'attraper de luy quelque chose par des flatteries & des complaisances interessées.*) Alicui blandiri Subpalperi alicui. *Cic.* TERAZ znáczy podchlebiać komu, záchodzić na kogo áby co od niego złapać podchlebianiem pieszczeniem y mileniem się dla potrzeby własney.

Il faut à droit & à gauche cajoler les vieillards pour les engager à vous faire leur heritier. Captes ubique testamenta senum Trzeba ze wszystkich miar podchlebiać starcom záchodzić ná nich áby cię uczynili dziedzicem swoim.

CAJOLER se dit plus particulierement (*à l'égard des femmes & des filles ausquelles on fait l'amour & dont on tache de surprendre les faveurs à force de leur dire des douceurs & des flatteries.*) Procari mulieres. *Cic.* MOWI się záś osobliwie względem niewiast, y Panien ktorym się kto zaleca, y pieści facięścia saukaiąc, pieszczoty im prawiąc.

ON DIT aussi *Cajoler son vin, (l'égayer par quelque petite chanson avant que de boire)* Vinum suave facere. *Petr.* MOWIĄ też popieścić się z winem, rozweselić się piosnką iaką wprzod niż się go ná pije.

CAJOLERIE, subst. f. (*Flatteries pour gagner l'amitié de quelqu'un & en obtenir ce qu'on desire.*) Blanditiæ, arum, f. plur. *Cicer.* PODCHLEBSTWA pieszczoty dla pozyskania przyiaźni czyiey y dokazania czego kto pragnie.

Il a tiré de l'argent de luy par ses cajoleries. Expressit ab illo nummulos suis blanditiis. *Cic.* Pieniędzy od niego dostał pochlebstwem.

CAJOLEUR, m. CAJOLEUSE, f. adject. (*Flatteur.*) Blandidicus, a, um. Blandiloquentulus, a, um. *Plaut.* PODCHLEBNIK, PODCHLEBNICA.

CAIRE, ou LE GRAND CAIRE *sur le Nil, (Ville capitale de l'Egipte.*) Cairus, i, fœm. KAIR álbo wielki Kair nád Nilem Miasto głowne Egyptu.

(Les Caldéens l'ont nommé *Alchabir*, & d'autres *Alcair.*) Chałdeyczycy názywaią Achabir, insi Alkair.

CAISSE, subst. (*Espece de coffre à serrer de l'argent & choses semblables.*) Capsa. Arca, æ, fœm *Cic.* KUFER nákształt skrzyni szkatuła do schowania pieniędzy y tym podobnych rzeczy.

Si je te laisse approcher de ma caisse, ou de mes coffres. Si te ad meas capsas admisero. *Cic.* Jeżeli ci dam przystąpić do szkatuły moiey, álbo do kufrow moich.

CAISSE *à mettre des arbres.* Arboris arca, æ, f. SKRZYNIA na sadzenie drzew.

CAISSE, (*Tambour.*) Tympanum, i, n. *Virg.* BĘBEN.

Battre la caisse, Battre le tambour. Tympanum quatere act. *Ovid.* Bić w bęben.

Qui bat la caisse, ou le tambour. Tympanotryba, æ, m. *Plaut* Dobosz co w bęben biie.

ON DIT proverbialement, BANDER *la caisse*, pour dire *S'en aller, décamper.* Timpanum rendere act. MOWIĄ przysłowiem nápinać náwięcywać bęben: *wybierać się precz.*

CAISSIER, subst. m. (*Celuy qui tient la caisse d'un banquier. ou des gens d'affaires.*) Capsarius. PODSKARBI ten co trzyma pieniądze bankierzow, álbo skarbowych.

CAISSON, subst. m. (*Grande caisse.*) Capsa, æ, f. *Cic.* KUFER wielka szkatuła.

LA CALABRE, (*Province d'Italie dans le Royaume de Naples.*) Calabria, æ, f. *Hor.* KALABRYA kray Włoski w Krolestwie Neapolitańskim.

(Elle se divise en Citerieure & en Ulterieure.) Dzieli się ná Kalabrią zte stronę gor y ztamtę.

CALABROIS, m. (*Celuy qui est de Calabre.*) Calaber, bri m. *Hor.* TEN co iest z Kálabryi Kalabryiczyk.

CALABROISE, f. (*Celle qui est de Calabre.*) Calabra, æ, f *Ovid.* KALABRYIKA tá co iest z Kalabryi.

De Calabre, (parlant des choses.) Calaber, Calabra, Calabrum. *Colum.* KALABRYISKI mowiąc o rzeczach.

CALAHORRE, (*Ville d'Espagne dans Castille la Vieille sur l'Ebre.*) Calaguris, is, f. KALAGORA Miasto Hiszpańi w Kastyliy Starey nád Ebrem.

(Quintilien & Prudence estoient de cette ville.) Kwintylian, y Prudencyusz byli z tego miasta.

De Calahorre. Calaguritanus, a, um. Kalagurytanin.

CALAIS,*Ville & port de mer en Picardie.*) Caletum Calesium. KALET Miasto y Port morski w Pikardyi.

Qui est de Calais, ou CALE'SIEN,m. Caletensis,is, masc. Calesiensis,is,m. Kaletanin ten co iest a Kaletu.

Celle qui est de Calais, ou CALE'SIENNE. Caletensis,is,f. Kaletanka ta co iest a Kaletu.

DE CALAIS, Caletensis & hoc Caletense,adject. KALETENSKI.

CALAMENT, sobst.m. *on prononce* calamant. (*Espece de poulliot sauvage.*)Nepeta,æ,f.*Plin.* LEBIOTKA rodzay poleiu dzikiego.

CALAMINE, ou VILLE DE St.THOMAS (*sur le Détroit de Caramandel.*) Calamina,æ,fœm. KALAMINA álbo Miasto S.Tomasza na Zundzie Koromandoli.

CALAMINE,f.(*Mineral*,ou *fer fossile qu'on mesle avec le cuivre, pour le rendre jaune.*) Cadmia, au Cadmea,æ,f. *Plin.* TUCYA, mosiężna ruda, mioera álbo ruda ktorą kopią y mięszaię a miedzią áby ią żołtą uczynić.

CALAMITE', subst.f. (*Desastre, misère publique.*) Calamitas,atis,f. NIESZCZĘSLIWOSC, Utrapienie powszechne

(Ce mot Latin vient de *Calamus*, le *Tuyau du bled*, que la gresle brise & rompt.Le mot de*Calamité* ne se dit plus gueres en François,que des malheurs publics.) To słowo łacinskie pochodzi od zdźbła álbo słomy zboża ktorą grad krusay y łamie, to słowo *nie* mowi się w francuskim chyba o nieszczęściu publicznym.

CALAMITEUX,m. CALAMITEUSE,f. (*Infortuné, misérable.*) Calamitosus, a, um. *Cic.* NIESZCZĘSLIWY, Utrapiony nędzny.

(Il ne se dit gueres que des temps de trouble & de guerre, qu'on appelle *Temps calamiteux.*) Nie mowi się prawie chyba o czasach zamięszania woiennego ktore názywaią *czasy nieszczęśliwe.*

CALATAYUD,(*Ville d'Arragon en Espagne.*)Bilbilis,is,f. KALATAYUD Miasto Arragońskie w Hiszpaniy.

*De Calatayud.*Bilbilatanos,a,um. Z Kaladayndu.

CALATRAVA,(*Ville de Castille la Neuve*)Calatrava,æ, fœm. KALATRAWA Miasto Nowey Kastyliy.

(Elle est célebre pour les Chevaliers de l'Ordre de Calatrava.) Sławne iest Kawalerami Zákonu Kalatrawy.

CALCE'DOINE,(*Ville de l'Asie Mineure, sur le Bosphore, vis à vis de Constantinople.*) Chalcedon, unis,f. KALCEDONA Miasto Azyi Mnieyszey nád Ciasnym morzem przeciwko Konstantynopola.

*De Chalcédoine.*Chalcedonius,a,um. Z Kalcedoniy.

CALCEDOINE, subst. f. (*Pierre précieuse.*) Chalcedonius lapis. KALCEDONIA Kamień drogi.

CALCINER, V.act. (*Reduire les metaux en poudre,en les faisant brûler au feu.*) Lapides, ou metalla igni torrere. NA proch spalić kruszcze w ogniu,albo rudę.

(C'est un terme de Chymie.) Jest to termin Chymiczny,

CALCUL, subst. m. (*Pierre qui se forme dans les reins*) Calculus,i,m. *Plin. Cels.* KAMIEN co się robi w nerkach.

CALCUL,(*Supputation des sommes qui se faisoient avec de petites pierres,au lieu de jettons.*) Calculus,i,m.Computatio, onis,f.*Plin.* Rachunek somowanie pieniędzy co się czyniło małemi kamyczkami miasto liczmanow.

Faire la calcul de, (*Supputer.*) Calculum ponere. *Calam.* Zrachować rachunek,uczynić Z: porachować.

ON DIT proverbialement,*Se tromper en son calcul,(quand on s'abuse dans ses proiets.*)In consiliis capiendis errare.MOWIĄ przysłowiem pomylić się w liczbie,kiedy się kto zawiedzie w zamyslach swoich, źle się porachować.

CALCULER,V.act.(*Compter,supputer*) Calculom ponere,Rationem,au calculos sobducere.*Cic.* RACHOWAC,Rachunki czynić.

Il calcule sans cesse,& renouvelle tous les jours son testament. Sedet quotidie ad rationes suas, tabulasque testamenti omnibus diebus reoovat *Petr.* Rachuie ustawicznie y testament codzień odnawia poprawia.

CALCULATEUR,subst.m. (*Qui calcule.*) Ratiocinator, oris,mas *Colum.* RACHOWNIK ten co rachunek udbierá.

CALDAIQUE,adject.m.& f.(*De Caldée*,ou *des Caldéens.*) Chaldaicus,a,um.*Cic.* KALDEYSKI.

LA CALDE'E, *aujourd'huy* CALDAR,(*Province d'Asie dans l'Assyrie,entre l'Euphrate,le Tigre & le Golphe Persique*) Chaldæa,æ,f.Chaldæorum regio,onis,f. KALDEA dziś Kaldar Prowincya Azyi w Assyryi między Eufratezem,Tygrysem, y odnogą Perską.

CALDE'EN,sobst.m.(*Celuy qui est Caldée.*) Chaldæus, i, m.*Cic.* KALDEYCZYK ten co iest z kaldey.

CALDE'ENNE,subst.f.(*Celle qui est de Caldée.*)Chaldæa, æ,f.*Cic.* KALDEYKA tá co iest z kaldei.

*Les Caldéens ont excellé par dessus tous dans la connaissance des astres.*Chaldæi cognitione astrorum antecelloeriut.*Cic* Kaldeyczykowie przeszli wszystkich w nauce gwiazdarskiey.

CALE,subst.f.*ou* FOND DE CALE, (*Le lieu le plus bas d'un vaisseau.*)Pars navis inferior,f.*Petr.* STEK SPODEK w obręcie mieysce naynizsze,

CALE,(*Une sorte de coeffure,à l'usage des Villageoises de la Brie.*) Calantica, æ,f. *Cic.* CZAPKA niewieścia prostá, zawicie ktorey wieyskie kobiety zażywaią w Bryiskim.

CALE,*C'est aussi un morceau de bois fort mince,ou une escaille de pierre qu'on met entre deux pierres pour les afermir.*) Assula,æ,f. *Vitr.* KLINIK, Trzaská kawałek drewná cienki álbo kamienia ktory w prawuią między dwá kamienie áby ie zaklinić.

CALE, (*Action par laquelle on plonge un infame dans la mer.*) In mare immersio,onis,f. UTOPIENIE, Niecnoty w morzu.

Qui a merité la cale. In mare immersabilis. Godzien áby go utopić.

(A Marseille & à Bourdeaux les Maqueraux & les Garces sont condamnez à la cale & à estre baignez dans la mer, & pour cela on les enferme nuds en chemise dans une cage de fer,& on les plonge plusieurs fois dans la mer. Les Alemands ont pratiqué cette sorte de supplice contre les infames & les faineans, comme le témoigne Tacite.) W Marsyliy Rufianie y Rufianki są skazani ná utopienie y skąpanie w morzu, y dla tego ich nago w koszuli zamykaią w klatce żelazney y kilká kroć ich nurzaią w morzu. Niemcy teyże kary zażywali przeciwko sprośnikom,y gnośnikom iáko pisze Tacyt

CALEBASSE,*ou* CALBASSE *comme il faut prononcer*,sub. f.(*Courges*)Cucurbita,æ,f.*Plin.* TYKWA.

ON DIT proverbialement, *Tromper la calbasse*, pour dire *Tromper son campagnon, Boire le vin qui est dans la calbasse.* Fucum facere comiti *Cic.* MOWIĄ przysłowiem,Odrwić tykwę, miasto oszukać swego towarzyszá, wypić wino co iest w tykwie.

CALECHE, sobst.f. (*Sorte de petit carrosse coupé fort leger.*) Pileotum, *i*, neut. *Liv.* KOLASKA nakształt karetki w poł robioney bardzo letkiey.

CALEÇON,sobst.m.*on prononce* calson.(*Vestement qui couvre les cuisses,& qu'on met sur la chair nuë.*)Interiora feminalia, *genit.* interiorum feminalium,n.plur. SPODNIE,ubranie ná udá,ktore ná gołe ciało kładą.

CALEÇON(*que portoient autrefois à Rome les lutteurs pour cacher leurs parties honteuses.*) Campestre, is, n. *Horat.* UBRANIE,Zapaśnikow ktore niegdyś nosili w Rzymie zapaśnicy dlá pokryciá wstydliwego ciałá.

CALENDES,ou KALENDES,subst.pl.*on prononce* calandes.(*C'est ainsi que les Romains nommoient le premier jour de chaque Mois.*) Kalendæ,*ou* Calendæ,arum.f.pl. *Cic.* PIERWSZY Dzień każdego miesiącá iako Rzymianie nazywali *Kalendy.*

ON DIT proverbialement, *Renvoyer quelqu'un aux Calendes Grecques*,pour dire,*Le mettre à un temps qui n'arrivera jamais, (parce que les Grecs n'ont point de Calendes.)* Ad Calendas Græcas. MOWIĄ przysłowiem, Odesłać kogo aż do Kalendow Greckich, to iest odesłać go do takiego czasu ktory nigdy nie będzie, bo Grecy niemaią żadnych Kalendow.

CALENDRE,ou CALENDRE,*comme on prononce*,subst. f. (*Machine à presser les draps les toiles, pour les rendre plus lissés & plus polis.*)Prelum, (quo panni & telæ densantur & levigantur.) PRASA ná sukná y, płotná áby ie gęstsze, y gładsze uczynić.

CALENDRE,(*Charenson,petit ver qui ronge le bled.*)Curculio, *Plaut.* ROBAK w życie co żyto toczy.

CALENDRER,ou CALANDRER,*du drap,de la toile*,V. act.(*Les mettre sous la calendre.*) Panum,*ou* telas densare & levigare. WZIĄC w prasę sokno álbo płotno ściskać ie w prasie prasować.

CALENDRIER,*ou* CALANDRIER,*comme on le prononce.* subst. masc. (*Almanach qui contient l'ordre des jours & des festes de l'année.*)Fasti,orum,m.plur.*Cic.*KALENDARZ Regestr dni y świąt rocznych.

L'on

(L'on peut voir les Remarques que j'ay faites dans mon Dictionnaire des Antiquitez, ſur le CALENDRIER des anciens Romains, où j'ay mis tous leurs Jeux & leurs Céremonies.) Może obaczyć uwagi ktore napiſał Donet w Dykcyonarzu ſwoim o ſtarożytnościach, ná KALENDARZ dawnych Rzymian gdzie wſzyſtkie ich igrzyſka y obrządki położył.

CALER, V.act. terme de marine, (*Amener, ou baiſſer les voiles d'un vaiſſeau.*) Vela demittere, act. *Horat.* Sciągnąć, ſpuścić żagle od okrętu, zwinąć.

Les matelots effrayez courutent chacun à leur manœuvre & calerent les voiles, pour les dérober à la violence de la tempeſte. Nautæ trepidantes ad officin discurrunt, & vela tempeſtati ſubducunt. *Petr.* Żeglarze ſtrwożeni biegli każdy do powinności ſwoiey y zwinęli żagle, áby ie ſchronić od gwałtowney nawałności.

ON DIT en ce ſens figurement, *Caler la voile,* (*Plier, s'humilier, ſi cer d ux.*) Submiſſiùs ſe gerere, Vela contrahere, act. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *nie właśnie:* Zwinąć żagle, złożyć z domy, uniżyć ſię upokorzyć.

CALER *des pierres.* (*Mettre une cale entre des pierres pour les affermir davantage.*) Aſſulâ lapides arictùs retinere. act. ZAKLINIAC kamienie, kliny między nie wprawiać áby ie utwierdzić bardziey.

CALER *des noix,* ſignifie auſſi *Oſter la premiere peau des noix vertes.* Noces decorticare. *(*on dit mieux ce me ſemble, E'CALER des noix.*) ŁUPIC orzechy pierwſzą ſkorę zieloną z nich zdeymować. *Lepiey ſię zdami ſię mowi obłupiać

CALFATER *des vaiſſeaux,* V.act, (*Boucher bien les fentes & les ouvertur s d'un vaiſſeau, le radoub-r.*) Naves reficere. *Horat.* UTYKAC okręty, ſzpary w nich dobrze zatykać y otwarte miejſcá zaprawiać, naprawiać, kirować.

CALFATEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui radoube un vaiſſeau.*) Refector *Suet.* TEN co okręt náprawuie.

CALFEUTRER, V.act. (*Boucher bien les fentes de quelque lieu.*) Hiantia committere Obturare. act. accuſ. *Plin. Ju.* UTYKAC, Dobrze ſkałki, ſzpary mieyſcá iakiego.

Je me ſuis calfeutré comme il faut dans mon cabinet. Conclavis mei rimas explevi omnes. Poutykałem ściany iakom mogł naylepiey komory ſwoiey,

CALIBRE, ſubſt.m. (*Ouverture d'une piece d'artillerie & de toute autre arme à feu.*) Os, *genit.* oris, n. DZIURA otwor ſztuki armatney, y każdey ſtrzelby ogniſtey.

CALIBRE en architecture, ſignifie *Volume, groſſeur.* comme *Deux colomnes de meſme calibre, ou même groſſeur.* Duæ columnæ paris amplitudinis. W ARCHITEKTURZE znaczy miąższąc grubość, iako: Dwá ſłupy rowne iedney miąższości.

CALIBRE chez les Charpentiers & Menuſiers. *Ais qui a une entaille d'un angle rentrant & qui eſt droit.* Amoſſis, is, f. *Vitr.* U CIESLOW y Stolarzow znaczy węgielnicę prawidłu urzynane rogato tępo, á proſte.

CALICE, ſubſt.m. (*Couppe pour boire.*) Calix, icis, m. *Hor.* KIELICH, Czará do picia

(Il ne ſe dit que pour marquer la Couppe qui ſert dans nos Sacrez Myſteres.) Nie mowi ſię tylko wyrażaiąc kielich ktory ſłuży w zbawiennych naſzych taiemnicach.

LES JARDINIERS FLEURISTES appellent auſſi *Le calice d'une Tulippe, des Imperiales & des autres fleurs.* Calix, icis, m. *Plin.* OGRODNICY KWIATNI. Nazywaią głowki rozwinione Tulipanow, Imperiałow y inſzych kwiatow kielichamy.

CALIGINEUX, m. CALIGINEUSE, f. adject. vieux. (*Obſcur, ténébreux.*) Caliginoſus, a, um. *Cic.* CIEMNY, CIEMNA

CALLOSITE', ſubſt. f. (*Petit calus qui ſe fait en quelque partie de la peau.*) Calloſitas, atis, f. *Scrib. Larg.* ODRĘTWIAŁOSC, Stwardnienie ktore ſię przydaie kędy ná ſkorze

Des ulceres pleins de calloſitez Calloſa ulcera, *genit.* calloſorum ulcerum, n. plur *Plin. Celſ.* Wrzody pełne twardości.

CALLEUX, m. CALLEUSE, f. adject. (*Qui a des calus.*) Calloſus, a, um. *Celſ.* STWARDNIAŁY, ZDRĘTWIAŁY.

CALMAR, (*Ville de Suede.*) Calmaria, æ, f. KALMAR, Miaſto ſzwedzkie

CALME, adject. m. & f. (*Tranquille, qui n'eſt point ému ni agité.*) Pacatus Placidus. Tranquillus, a, um. *Cic.* CICHY, ſpokoyny co nie ieſt wzruſzony áni pomięſzany.

La mer calme Pacatum mare. *Horat.* Morze ſpokoyne.

CALME ſe dit figurement (*d'un homme qui n'eſt point ému ni agité d'aucune paſſion.*) Placidus. Tranquillus. Sedatus, a, um. *Horat.* SPOKOYNY ſię mowi niewłaśnie o człowieku żadną namiętnością nie pomięſzanym.

Eſcrire d'un eſprit calme Sedatiore animo ſcribere. *Cic.* Piſać umyſłem ſpokoynym.

CALME, comme un ſubſtantif m. (*Tranquillité.*) Tranquillitas, atis, f. *Caſ.* SPOKOYNOSC ciſzá.

Le calme a retenu noſtre vaiſſeau. Tranquillitas tenuit navem. *Petr.* Ciſzá zatrzymała naſz okręt.

Il fait un grand calme, ou un temps calme. Tranquillum eſt. *Plaut.* Wielká ciſzá ieſt na dworze, ſpokoyna pogoda.

Le calme de la mer. Maris tranqualitas. *Cic.* Malacia, æ, f. *Caſ.* Spokoyność morzá.

Partir par un grand calme. Magnâ tranquillitate proficiſci. Wyiechać pod czas barzo ſpokoyny.

CALME ſe dit auſſi *de l'eſprit,* (*la tranquillité de l'eſprit.*) Animi ſedatio, onis, f. SPOKOYNOSC ſię też mowi o umyśle, ſpokoyność umyſłu.

Il eſt d'un tres grand calme, Son eſprit eſt dans un tres grand calme. Tranquilliſſimus eſt illius animus. *Cic.* Wielce ieſt ſpokoyny bardzo ſpokoynego umyſłu.

CALMER, V.act. (*Tranquilliſer, rendre tranquille, donner le calme.*) Tranquillum reddere. act. acc. *Cic.* UCISZYC, Uſpokoić ſpokoynym uczynić ukoić.

Calmer les flots. Componere fluctus, act. *Virg.* Uſpokoić fale

SE CALMER, (*Devenir calme.*) Tranquillare. Sedari, (or, aris atus ſum.) Uſpokoić ſię, ſtać ſię ſpokoynym.

La mer ſe calme, ou devient calme, en y jettant de l'huile. Mare tranquillatur oleo *Plin.* Morze ſię uſpokaia, ſtaie ſię ſpokoynym, oliwy w nie wpuściwſzy.

CALMER ſe dit au figuré, (*Appaiſer quelqu'un.*) Tranquillare. Sedare, act. acc. *Cic.* USPOKOIC mowi ſię, niewłaśnie Ukoić kogo.

Calmer un eſprit, le remettre dans le calme. Animum alicujus in tranquillo ac tuto ſiſtere. *Plaut.* Ukoić umyſł, wrocić go do ſpokoyności.

Calmer ſon reſſentiment. Compeſcere mentem. *Hor.* **Calmer quelqu'un qui eſt en colere.* Tranquillum aliquem facere ex irato. *Plaut.* Uſpokoić niechęć ſwoię. *Ukoić kogo w gniewie będącego.

Il a calmé tant ce deſordre. Eam ſeditionem in tranquillum contulit. *Plaut.* Wſzyſtek ten rozruch uſpokoił.

CALOMNIATEUR, ſubſt.m (*Qui impoſe un crime à quelqu'un.*) Columniator, oris, m. *Cic.* POTWARCA co zadaie komu zbrodnią iaką.

Faire paſſer quelqu'un pour un calomniateur Imponere alicui calumniæ perſonam. *Cic.* Kogo zá Potwarcę udawać.

CALOMNIATRICE, ſubſt.f. (*Celle qui calomnie.*) Calumniatrix, icis, f. POTWARLIWA białogłowa, taco potwarza

CALOMNIE, ſubſt.f. (*Fauſſe accuſation, faux crime dont on accuſe un autre.*) Calumnia, æ, f. *Cic.* POTWARZ fałſzywe udanie, obwinienie kogo w czym.

CALOMNIER, V.act. (*Accuſer fauſſement quelqu'un, luy impoſer un faux crime.*) Calumniari, (nior, aris, atus ſum.) depon. acc POTWARZAC fałſzywie udawać kogo zadawać mu zmyślony wyſtępek.

Calomnier quelqu'un en ſecret. Secretis criminationibus aliquem infamare *Tacit.* Potwarz ná kogo kłáść potaiemnie

CALOMNIEUX, m. CALOMNIEUSE, f. adject. (*Qui contient des calomnies.*) Calumnioſus, a, um. *Vlp.* POTWARLIWY, POTWARLIWA, co w ſobie potwarz ma.

CALOMNIEUSEMENT, adverb. (*Fauſſement.*) Calumnioſè *Pap* POTWARLIWIE, fałſzywie.

CALONIERE, ou CANONIERE, ſubſt, f. (*Petit tuyau de ſureau, en forme de ſarbatane.*) Tubulus ſambuceus, i, m. PUKAWKA ze bzu, ná kſztałt Dmuchawki.

CALOTTE, ſubſt.f. (*Petit bonnet de cuir ou de laine.* Pileolus, i, m. *Colum.* JAMUŁKA czapeczka mała ſkorzana lub wełniana.

CALOTTIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des calottes.*) Pileorum artifex, *genit.* artificis, m. CZAPNIK.

CALQUER, V.act. (*Contre-tirer un deſſein ſur une muraille &c. pour en prendre les meſmes traits*) Ichnographiam (alicujus ædificii) exprimere. MODEL Gruntu iakiego wziąć ryſunek zrobić.

LE CALVAIRE, (*Mont ſur le quel N.S. a eſté crucifié.*) Mons Calvarius, *genit.* Montis Calvarii, m. KALWARYA, Gora ná ktorey Zbawiciel náſz był ukrzyżowany.

C'eſtoit un Tertre proche de Jeruſalem, comme la Botte de

Montmartre l'eſt de Paris.) Była to mogiła bliſka Jerozolimy tak iako mogiła Męczennikow ieſt bliſko Paryża.

CALVILLE, *ou* POMME DE CALVILLE, ſubſt. f. (*Sorte de fruit fort tendre qui eſt rouge par la pleure, & qui eſt meſme rouge en une partie de la chair.*) Malum purpureum, i, neut. *Colum.* JABŁKA krwawe czerwone po wierzchu y wewnątrz owoc bardzo kruchy.

CALVITIE, ſubſt. f. (*Cheute des cheveux qui ne peuvent plus revenir.*) Calvities, iei, f. *Cic.* ŁYSINA, opadnienie włoſow ktore ſię więcey wrocić nie mogą.

CALUS, ſubſt. m. (*Durillon qui vient aux mains d'un grand travail, & aux pieds de trop marcher.*) Callus, i, m. Callum, i, n. *Cic.* ODROBIENIE, oddeptanie ſkora twarda ná ręku od pracy álbo ná nogach od deptania od chodzenia.

ON DIT figurément *Une longue accouſtumance a formé un calus ſur mon cœur.* Diuturna conſuetudo callum obduxit ſtomacho meo. *Cic.* MOWIĄ *niewłáśnie:* długim zwyczaiem otwardniało mi ſerce.

CAMAIEU, ſubſt. maſc. (*On appelle ainſi en France les Agathes ſur leſquelles ſe trouvent pluſieurs figures ou repréſentations de païſages & autres choſes par un jeu de la nature*) Achates (in quo figuræ videntur non impreſſæ, ſed ingenitæ) AGAT w rożne wzory kamień, ták nazywáią Agaty we Francyi ktore wydáią rożne podobieńſtwa ná ſobie pol, drzew domoſtw potrafione z przyrodzenia.

(Les Lapidaires donnent encore ce nom à l'Onyx, & aux autres Pierres précieuſes taillées en creux,) Kamiennicy to imię dáią ieſzcze Onyxom y inſzym kamieniom drogim wydrożanym.

CAMAIEU ſe dit auſſi *d'un deſſein fait par un peintre, où il n'employe qu'une ſeule couleur.* Imago monochromatos. MALOWANIE iedney maści.

Peindre en camaieu. Singulis coloribus pingere. *Plin.* Monochromata pingere. Malować iedną tylko farbą.

CAMAIL, ſubſt. m. (*Sorte de couverture de teſte à l'uſage des Eveſques & des Preſtres.*) Epomis, idis, f. Humerale, it, n. *Paul-Juriſc.* ou *bien.* Camelaucius, ii, maſc. (*mot de la baſſe latinité.*) MUCET ná głowę, ktorego zażywáią Biſkupi y Xiężá.

(Ce mot vient de *Cap de maille:* car il eſt certain qu'il y avoit autrefois des couvertures de teſte faites de mailles. On peut encore ſe ſervir de *Capitium, ii, neut.*) To ſłowo pochodzi od kaptura a kolcow bo pewna ieſt że były zdawna pokrycia ná głowę robione z kolcow może ieſzcze zażyć ſłowa kaptur.

CAMARADE, adject. m. & f. (*Celuy, ou Celle en general, avec qui on a quelque ſocieté.*) Socius, ii, maſc. *Cic.* Socia, æ, f. SPOLNIK ten álbo ta ogolnie z kim kto ma iáką ſpołeczność, towarzyſtwo.

CAMARADE en guerre, (*Qui eſt d'une meſme chambre, qui fait chambrée avec un autre.*) Commilito, onis, m. *Caſ.* Contubernalis, is, m. *Caſ.* TOWARZYSZ wſpołmieſzkaniec ten z ktorym kto ſię ſpołkaie w mieſzkaniu.

CAMARADE *d'eſclavage*, (*Qui ſert avec un meſme maiſtre.*) Conſervus, i, m. *Ter.* TOWARZYSZ niewoli co z drogim ſpolnie ſłuży w niewoli Panu iednemu.

CAMARADE *de debauche*, (*Avec lequel on boit & mange, & l'on ſe divertit.*) Compotor, oris, m. *Plaut.* TOWARZYSZ roſpuſty z kim kto ie y piie y roſpuſtnie.

CAMARADE *de voyage.* Comes itineris. *Cic.* TOWARZYSZ drogi.

CAMARADE, (*Qui travaille dans un attelier ſous un meſme maiſtre.*) Operum ſocius, ii, m. *Hor.* TOWARZYSZ co robi w tymże warſztacie pod iednymże Mayſtrem.

CAMARD, m. CAMARDE, f. (*Qui a le nez plat & enfoncé*) Simus, a, um. PLASKONOSY, PLASKONOSA, co ma nos wklęſły.

CAMBOUIS, ſubſt. m. (*Vieux oing.*) Canubium, *genit*, ii, n. MAZ ſtara, álbo omaſta.

CAMBRAY, (*Ville archiepiſcopale & capitale du Cambreſis ſur l'Eſcaut.*) Cameracum, i, n. KAMERAK Miaſto Arcybiſkupie y głowne Kambrezyiſkiego Kraiu.

Qui eſt de Cambray. Cameracenſis & hoc Cameracenſe. Kambrezanin co ieſt z Kambrezo álbo z Kameraku.

LE CAMBRESIS, (*Le païs aux environs de Cambray dans les Païs-Bas Catholiques.*) Cameracenſis ager. KAMBREZYISKI Kray okolica Kambreau Niżſzych Niemiec Katolickich.

CAM.

CAMBRÉ, m. CAMBRÉE, f. part. paſſ. parmi les artiſans (*Creux & concave.*) Curvus, a, um. *Plin. Ovid.* ZAKRZYWIONY, zżwiły rogow zakrzywionych obłąkowaty, między rzemieśnikami.

CAMBRER, V. n. (*Qui ne ſe dit gueres qu'avec le pronom perſonnel du bois qui ſe dejette.*) Curvari, (curvor, aris, atus ſum.) paſſ. OBŁĄKOWATO ſtrugać co ſię kładzie zawſze nazwiſkiem drzewa ktore tak zákrzywiáią w ſtaniecciu.

CAMBRER, V. act. (*Former en voute.*) Concamerare, (concamero, as, avi, atum.) *Plin.* SKLEPIC obłąkowato dawać.

CAMBRIGE, (*Ville & Comté du Royaume d'Angleterre*) Cantabrigia, æ, f. KAMBRIGA Miaſto y Hrabſtwo Angielſkiego Krolestwa.

CAMBRURE, ſubſt. f. (*L'eſtat d'une choſe cambrée.*) Curvata, æ, f. Curvamen, inis, n. *Ovid.* OBŁĄKOWATOSC zákrzywienie rzeczy iákiey, gruba.

CAMÉLEON, ſubſt. m. (*Petit animal des Indes fait à peu près comme un lézard, ſi ce n'eſt qu'il a la teſte plus groſſe & la queu plus longue.*) Chamæleon, ontis, m. *Plin.* KAMELEON beſtyika máła Indyi nakſztałt iáſzczurki tylko że ma głowę większą, y ogon dłuższy.

(Cet animal paroiſt de diverſes couleurs ſelon la poſition de l'air, ou des choſes dont on l'approche: d'où vient qu'on a dit d'un homme inconſtant & changeant, qu'*Il eſt un vray cameleon*, & en Latin *Ad omnem auram mobilis.*) Ta beſtyika rożney ſię wydaie farby według położenia powietrza, álbo tych rzeczy do ktorych ią zbliżą ſkąd powiedaiano o człowieku niejednoſtaynym y odmiennym że ieſt właſny kamelon.

CAMELOT, ſubſt. m. (*Etoffe faite de poil de chévre ou de bouc.*) Contextum caprinum, i, n. KAMLOT Materya z kameli to ieſt z wełny koźley robiona.

CAMELOT *gauffré*, ou *ondé.* Pannus è villis hircinis undulatus. KAMLOT w wodę robiony.

CAMÉRIER, ou CHAMBRIER, m. (*Maiſtre de la Chambre.*) Cubicularius, ii, m. *Cic.* PODKOMORZY Pokoiowy.

Le primier mot François ſe dit dans l'Italie à Rome chez le Pape & les Cardinaux, & le ſecond ſe dit dans les Chapitres, & ces mots ſont bornez à ces ſignifications.) Pierwſze ſłowo Francuſkie mowi ſię we Włoſzech w Rzymie u Papieża y Kardynałow, a drugie mowi ſię w kapitułach, y te ſłowá ſą okreſlone do tego znaczenia.

CAMERINO, (*Ville d'Italie, autrefois dans l'Ombrie & aujourd'huy dans la Marche d'Ancone.*) Camarinum, *ou* Camerinum, i, n. KAMERYNO, Miaſto Włoſkie niegdyś w Umbryi á teraz w Marchiy Ankońſkiey.

CAMERLINGUE, ſubſt. m. (*Cardinal qui régit l'Eſtat de l'Egliſe pendant la vacance du Saint Siége.*) Cubiculariorum decurio, onis, m. *Suet.* KAMERLING, Kardynał co rządzi Państwem Kościelnym podczas prożney ſtolice Apoſtolſkiey.

C'eſt l'Officier le plus éminent de la Cour de Rome, parce que tout le bien du Pape eſt adminiſtré par la Chambre dont il eſt le Preſident: Le Siege vacant, il fait battre monnoye & publie des Edits.) Ieſt to urzędnik nayznakomitſzy Dworu Rzymſkiego gdyż wſzyſtkiemi dobrami Papieſkiemi rządzi ta kamera ktorey on ieſt Prezydentem, á po śmierci Papieſkiey, on każe bić pieniądze, y wydaie nakazy.

CAMION, ſubſt. m. (*Petite eſpingle fort deliée.*) Acicula, æ, f. *Laur. Val.* SZPILECZKA, Bardzo máła.

CAMISSADE, ſubſt. f. terme de guerre, (*C'eſt une attaque qu'on fait par ſurpriſe la nuit, ou vers le point du jour, au temps qu'on prend d'ordinaire ſa chemiſe.*) Nocturna & antelucana oppugnatio. *Tacit.* NOCNE álbo na świtaniu uderzenie nieſpodziane na nieprzyiaciela w ten czas kiedy zwyczaynie koſzulę ná ſię ludzie biorą.

Donner une camiſade à une place. Nocte & antelucano tempore arcem, *ou* urbem oppugnare. *Cic.* W nocy ná miaſto álbo fortecę uderzyć.

CAMISOLE, ſubſt. f. (*Petit veſtement qu'on met entre la chemiſe & le pourpoint.*) Subucula. Interula, æ, f. *Hor. Tertul.* KAMIZELKA, Spodnia ſukniá, między koſzulą y wierzchnią.

CAMOMILLE, ſubſt. f. (*Herbe odoriférante, dont on fait de l'huile.*) Anthemis, idis. RUMIEN, Ziele pachnące z ktorego oleiek robią.

CAMOUFLET, *ou* CHAUMOUFLET, ſubſt. m. (*Fumée qu'on ſouffle au nez d'un homme qui ſommeille, par le moyen d'un cornet de papier allumé par un bout.*) Nidor fumidi cucul-

li

li chartacei (ia nares alicujus dormientis afflatus. FINFA, Dym pufacmoy w nos drzymiącemu czlekowi przez papier awiniony w trąbkę y nákońcu zapalony wątki w nos pufaczone

Donner un camouflet à quelq'un qui dort. Alicui dormienti fumum afflare. Finfę wątki w nos komu wprawiać.

CAMP, fubſt. m. (*Grand terrain où une armée plante le piquet pour ſe loger ſous des tentes & des huttes.*) Campus, i, m. *Tacit. Cic. Caſ.* OBOZ, Plac wielki gdzie woyſko iakiemu ſzachownicę zatykaią dlá ſtanowiſká pod namiotami y ſzałaſami.

CAMP *d'eſté, où l'on campe l'eſté.*) Æſtiva, orum, n. plur. *Cic.* OBOZ, podczas latá ſtanowiſko ná latu.

CAMP *d'hiver, où l'on campe l'hiver.* Hiberna, orum, n. pl. *Cic. Caſ.* OBOZ podczas źimy ſtanowiſko ná zimę.

UN CAMP *fixe & fortifié.* Stativa caſtra, orum, n. pl. *Cic.* STANOWISKO pewne, y obronne.

CAMP *volant, (petite armée qui campe tantoſt en un lieu & tantoſt en un autre.)* Expedita manus. f. *Cic.* LEKKIE chorągwie ktore pewnego ſtanowiſká nie maią ále y tu y owdzie ſtáwaią.

DU CAMP, (*qui concerne le camp.*) Caſtrenſis & hoc caſtrenſe, *genit.* is. Obozowy

Meſtre de camp. Militum, aut militaris Tribunus. **Marechal de camp.* Caſtrorum præfectus. Marſzałek woyſkowy. *Oboźny

Qui prend les dimenſions d'un camp. Caſtrorum metator, oris, a. *Cic.* Ten co rozmierza mieyſce ná oboz.

Aſſeoir un camp. Ponere caſtra. Obozem ſię położyć.

Ayant choiſi un lieu propre pour aſſeoir ſon camp. Loco caſtris idoneo capto. *Caſ.* Obrawſzy mieyſce ſpoſobne dla położenia obozu ſwego.

Enlever le camp des ennemis. Exuere hoſtem campis. *Tacit.* **S'en rendre maiſtre.* Potiri caſtris hoſtium. *Caſ.* Oboz zabrać nieprzyiacielowi. *Opanować go.

Se tenir dans ſons camp. Caſtris ſe tenere, *ou* ſe continere. *Caſ.* Zoſtawać trzymáć ſię w obozie.

CAMPAGNA, (*Ville du Royaume de Naples dans la Principauté Ulterieure.*) Campagna, æ, f. KAMPANIA, Miaſto Kroleſtwa Neapolitańſkiego w Xięſtwie zatamtę ſtronę gor.

CAMPAGNARD, fubſt. m. (*Un homme de campagne, de province, un Provincial.*) Provincialis, is, m. *Cic.* Ruris incola, æ, m. *Cic.* WIESNIAK człowiek ze wſi álbo z Prowencyi.

CAMPAGNARDE, fubſt. f. (*Celle qui eſt de province & qui vit dans la campagne, une Provinciale.*) Provincialis mulier, f. Ruris incola, æ, f. *Cic.* WIESNIARKA ta co ieſt z Prowencyi, y na wſi mieſzka.

CAMPAGNE, fubſt. f. (*Plaine, grande eſtenduë d'un païs plat & uni.*) Campus, i, m. Campi patentes. *Cic.* POLE rownlun obſzerna przeſtronność kraiu, rowna y płáſk

De vaſtes campagnes, des campagnes à perte de veuë. Spatia immenſa camporum. *Cicer.* Obſzerne wielkie pola ktorych okiem nieprzeyrzy.

Céſar crut qu'il luy ſeroit plus avantageux de tenir la campagne. Hanc ſibi Cæſar commodiſſimam belli rationem judicavit, uti ſemper eſſet in itineribus. *Caſ.* Cezar ſądził że mu pożyteczanieyſza będzie w polu ſię trzymać.

Les ennemis ſont en aſſez grand nombre pour tenir la campagne & garder les paſſages ſans dégarnir leur camp. Poteſt hoſtis & vagari & vias obſidere, & caſtris ſatis præſidii relinquere. *Caſ.* Nieprzyiaciel ieſt dość w wielkiey liczbie że y wypadać może w pole, y paſow pilnować, y obozu ſwego przez to nie odkryie.

LA CAMPAGNE, (*Les champs.*) Rus, *genit.* ruris, n. *Cic.* WIES, pola, grunta.

Maiſon de campagne, ou Maiſon des champs. Rus, n. Villa, æ, f. *Cic. Ter.* Dom, Dwor, Pałac wieyſki dla rozrywki.

Il eſt chez luy à ſa maiſon de campagne. Ruri apud ſe eſt. *Cic.* Jeſt u ſiebie we wſi.

Je tiré cet avantage de ma maiſon des champs qui eſt proche d'icy, que je ne ſuis jamais las ni de la ville ni de la campagne. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi, ut neque agri neque urbis tædium me unquam percipiat. *Ter.* Ten mam pożytek z wioſki tu bliſkiey że mi ſię nigdy nieſprzykrzy, áni miaſto, áni wieś.

Un habit de campagne. Ruſtica veſtis fem. Szata odzienie ubior ſtroy wieyſki.

Aller à la campagne. Rurare, (ruro, as, avi, atum.) n. *Plaut.* Ruſticari. dep. *Cic.* Jechać na wieś wieyſki żywot prowadzić

Pendant que les gens ſont à la campagne. Dum ruſticantur homines. *Cic.* Czas kiedy ludzie ná wſiach ſiedzą.

LA CAMPAGNE *de Rome.* Campania, æ, f. *Cic.* KAMPANIA Rzymſka.

LES BIENS *de campagne.* Res ruſticæ, f. pl. *Cic.* WIEYSKIE dobra, pożytki, urodzaie.

CAMPAGNE en terme de guerre, *eſt le Temps de chaque année, pendant lequel on tient des troupes en campagne,* & en cette ſignification on dit *Commencer, Ouvrir la campagne.* Conſurgere ad bellum. neut. *Liv.* Ire in bella. *Ovid.* POLE terminem woyſkowym znaczy porę roku każdego przez ktorą trzymaią woyſko w polu, y w tym rozumieniu ſię mowi, wynić w pole, otworzyć pole.

On commença cette année la campagne par la priſe d'une forte ville. Eo anno belli initium ductum eſt ab expugnatione oppidi validiſſimi. Záczęto pole tego roku przez odebranie miaſta potężnego.

Mettre une armée en campagne. Educere exercitum in expeditionem. *Liv.* Wyprowadzić woyſko w pole.

Il leur commanda de ſe mettre en campagne. Expediri ſ ab bellum jubet. *Tacit.* Kazał im w pole wychodzić.

CAMPAGNE ſe dit auſſi pour *Les Années qu'on fait la guerre.* Stipendium, ii, n. *Caſ.* POLE ſię też bierze zá lata ktore kto rachuie ná woynie.

Il a fait une campagne. Unum emeritus eſt ſtipendium. *Plaut.* Jedno pole odprawił.

Cette légion a déja fait huit campagnes. Octavo jam ſtipendio functa eſt legio. *Caſ.* Ten pułk iuż ośm razy pole odbył

Cét Officier a quinze campagnes, ou quinze années de ſervice. Quindecim ſtipendia meruit, *ou* fecit. *Cic. Liv.* Ten Urzędnik woyſkowy (*Officyer*) ma pietnaście lat ſłużby.

EN CETTE SIGNIFICATION, on le dit encore pour deſigner *Une certaine année où l'on a fait quelque notable Expedition de guerre.* comme *La Campagne de Cambray nous fut fort heureuſe.* Expeditio Cameracenſis nobis proſperè ceſſit W TYM rozumieniu mowi ſię ieſzcze wyrażaiąc rok pewny w ktory znaczną iáką potrzebę woienną odprawiono. iáko: Potrzeba Kambrezyiſka była nam ſzczęśliwa, álbo pole Kambrezyiſkie &c.

Sur la fin de la campagne Céſar mena ſon armée contre ceux de Terouanne. Cæſar exactâ æſtate in Morinos exercitum ducit. *Caſ.* Ku końcowi woyny kiedy ſię pole kończyć miało tego roku, Cezar woyſko ſwoie poprowadził ná Terowanow

BATTRE *la Campagne, ou l'eſtrade, (parlant d'un camp volant qui fait ſes courſes çà & là dans le païs ennemi.)* Excurſiones facere in terram hoſtilem. *Cic.* BIEGAC po polu mowi ſię o lekkich chorągwiach, ktore podiazduią tu y owdzie przeciwko nieprzyiacielowi.

CEUX *qui battent la campagne.* Excurſores, orum, m. plur. *Cic.* PODIAZDOWI.

ON DIT figurément en cette ſignification, *Battre la campagne, (parlant d'un Orateur qui dit quantité de choſes inutiles, qui n'ont point de rapport au ſujet.)* Excurrere. n. Divagari, (vagor, aris, atus ſum.) depon. *Cic.* MOWIĄ też niewłaśnie o Mowcy ktory wiele rzeczy niepotrzebnych prawi nie náleżących nie do tego co ſobie do mowienia założył.

ON DIT encore, *Mettre tous nos amis en campagne pour ſolliciter quelque affaire, Employer leur crédit.* Omnes amicos ſollicitos habere pro re noſtrâ. MOWIĄ ieſzcze wſzyſtkich przyiacioł ſwoich wyprowadzić álbo ſtawić w polu, álbo wyprawić w pole ſtaraiąc ſię o co, ich powagi zażyć.

ON DIT (*parlant d'un homme prompt & colere.*) *Si-tôt qu'on luy dit le moindre mot, le voilà en campagne,* ou *le voilà aux champs.* Vel minimo verbo irâ excandeſcit. *Cic. Liv.* MOWIĄ o człeku popędliwym y gniewnym zá lada ſłowkiem iuż ci go maſz w polu, iuż gotow do boiu.

ON DIT, *Il a quelque affaire en campagne.* Eſt illi aliquid quod gerat. MOWIĄ ma coś ná placu, do czynienia.

CAMPANE, fubſt. f. (*Creſpine de ſoye, d'or & d'argent.*) Fimbria ſerica, aurea, argentea, æ, f. KAMPANKA brzeg koronka z iedwabiu, ze ſrebra, lub z złota.

CAMPANE, en Architecture, (*Corps du Chapiteau Corinthien appellé par les ouvriers Tambour.*) Campana, æ, f. KORONKA ná wierzchu ſłupow Korynthkiego kształtu ktorą robotnicy nazywaią Taraban.

LA CAMPANIE, (*Province de l'ancienne Italie, qui fait une partie de la Terre de Labour & de la Principauté Citérieure dans le Royaume de Naples.*) Campania, æ, f. KAMPANIA Prowincya dawnych Włoch ktora ieſt część Ter-

tyiawora y Xięſtwa z tę ſtronę w Kroleſtwie Neapolitańſkim

Qui eſt de la Campanie. Campanos,a,om. *Cic.* Kampananin co icit a Kampaniy.

CAMPEMENT, ſobſt.m. (*L'action de camper.*) Caſtrorum poſitio,onis,f. POŁOZENIE oboau, ſtanie obozem, oboa ſtoiący, rozłoczony, koczuiący.

CAMPER, V. act. (*Aſſeoir un camp.*) Caſtra ponere,(pono, ponis,poſui,poſitum.) *Caſ. Cic.* Stawiać,rozłoayć oboa, rozkocaować ſię.

Camper vis à vis les ennemis. Conferre caſtra caſtris hoſtiom. *Caſ.* Stawic,poſtawić,rozłokye oboz,koczować ná przeciwko nieprayiaciela.

Les deux armées campoient vis à vis l'une de l'autre. Urerqua exercitus è regione caſtris caſtra ponebat. *Caſ.* Obadwa woyſka koczowały nkpzeciwko ſobie.

Nous campaſmes au pied de la montagne. Radicibus montis caſtra fecimus. *Cic.* Koczowaliſmy pod gorą.

Ayant appris des priſonniers où l'ennemi s'eſtoit campé. Ubi ea captivis cognovit quo in loco hoſtium copiæ conſediſſent. *Caſ.* Doſtawſzy ięzyka od niewolnikow kędy nieprzyiaciel koczoie.

CAMPER, ou SE CAMPER, ſe dit figurément (*de ceux qui ſe viennent placer hardiment en quelque lieu.*) Sedem ponere, ou figere,(figo,figis,fixi,fixū.) act. ROZKOCZOWAC ſię mowi ſię niewłaśnie o tych co ſobie beſpiecznie kędy ſtaną.

CAMPHRE, ſubſt. m. (*Eſpece de gomme qui diſtille d'un arbre qui croiſt aux Indes dans les montagnes maritimes.*) Camphora, ou Caphura, æ, f. KAMFORA rodzay gummy ktora ciecze z drzew pewnych w Indyi roſnących w gorach pomorſkich.

CAMPOS, ſobſt. m. terme d'eſcolier. (*Jour auquel on n'eſtudie point & qu'il eſt permis de ſe divertir.*) Ludendi licentia,æ,f. POLE, rekreacya ſtudentſka, dzień ſpoczynku od náuk w ktory wolno ſię rozerwać.

Nous avions campos à cauſe d'un jour de feſte. Dies ſolemnis arctaverat ludum (*pour* ſtudiū) *Petr.* Mieliſmy pole dla święta

CAMUS, m. CAMUSE, f. (*Qui a le nez court, creux & enfoncé.*) Simus Reſimos,a,um. *Virg. Colum.* Silo,onis,m. *Plin.* PLASKONOSY co ma nos mały płaſki y wklęſły.

Un peu camus. Subſimus, a, um. *Var.* Noſa płaſkawego przyklęſłego.

ON DIT proverbialement, *Un homme eſt bien camus, On l'a rendu bien camus*, poor dire, *Il a eſté trompé, Il eſt tout honteux.* Benè deluſus eſt. *Plaut.* MOWIĄ przyſłowiem temu człowiekowi dobrze noſa prayrarto, to ieſt oſzukano go, wſtyd go.

LE CANADA, ou LA NOUVELLE FRANCE, (*Grand païs de l'Amérique Septentrionale.*) Canada,æ,f. Nova Francia,æ,f. KANADA Nowa Francya kray Wielki Ameryki połnocney.

CANADOIS, ſobſt.m. (*Celuy qui eſt né en Canada.*) Canadeoſis,is,m. KANADANIN ten co ieſt a kanady rodem.

CANADOISE, f. (*Celle qui eſt de Canada.*) Canadenſis,is,f. KANADANKA ta co ieſt a Kanady.

CANAILLE, ſubſt.f. (*Gens de néant.*) Fæx, ou ſex populi. *Cic. Ter.* *Canalicolæ,arum,m.pl. *Plaut.* (Qui circa canales fori conſiſtebant, *Qui habitoient proche des canaux.*) HULTAYSTWO, nic dobrego, ladaco, drużyna, co koło rynſztokow álbo drużyny mięſzkali.

CANAL, ſubſt.m. (*Le lit d'une riviere, d'un ruiſſeau: on dit* CANAUX *au plurier.*) Alveus,i,m. *Quint.* *Canalis,is. ŁOZE rzeki, koryto, kanał.

CANAL ſe dit *des Conduits artificiels qu'on creuſe dans les terres.* Canalis, is, m. *Ceſ.* KANAŁ ſię też mowi o rowach kopanych w ziemi dla prowadzenia álbo ſpadku wody.

CANAL en Maçonnerie, (*pour conduire des eaux*) Canalis ſtructilis,is,m. *Vitr.* KANAŁ murowany dla prowadzenia wody.

CANAL, en architecture, *ſe dit d'une partie du chapiteau Ionique, qui eſt un petit creux en forme de canal.* Canaliculos, i,m. *Vitr.* TOZ w architekturze ak rowki ktore daią o wierzchu kapitelow kolumn Joniekiego kſztałtu.

CANAL, (*Tuyau de plomb qui reçoit les eaux des toits.*) Stillicidium, ii, n. *Vitr.* RYNNA, rura, ołowiana w ktorą woda a dachow ſpada.

ON DIT en terme de marine, *Les Galeres font canal, (lors qu'elles s'eloignent de la terre.)* Triremes provehuntur in altum. *Plaut.* MOWIĄ po żeglarſku ſtatki ſtrogę czyoią, kiedy ſię od lądu oddalaią.

PETIT CANAL. Canaliculos,i,m. *Vitr.* Canalicula, æ,f. *Celſ.* KANAŁEK rynſztok mały.

DE CANAL, Canalitius,a,om. *Plin.* KANAŁOWY.

Fait en forme de canal. Canaliculatus, a, um. *Plin.* Na kſztałt kanału robiony.

CANAL ſe dit figorement dans les manieres ſuivantes. *C'eſt le canal de toutes les graces, Toutes les graces viennent de la.* Ex illo tanquam ex fonte beneficia praſluunt. KANAŁ ſię mowi niewłaśnie w naſtępuiących ſpoſobach: ieſt kanałem wſzyſtkich łaſk wſzyſtkie łaſki z tamtąd idą.

Il eſt entré par le bon canal à la Cour. Secondis ventis aolam ingreſſus eſt. Wſzedł do dworu ſzczęśliwie, dobrą wodą

LE CANAL DE CONSTANTINOPLE. Propontis, idis, f. KANAŁ morze Carogrodzkie.

LE CANAL DE VENISE. Mare Adriaticum. KANAŁ morze Weneckie.

CANAPE', ſubſt.m. (*Eſpece de chaiſe à dos fort large où il peut s'aſſeoir deux perſonnes fort à l'aiſe: quelques-uns l'appellent* SOPHA: *c'eſt ce que les Latins appelloient* Biſelliū.) KANAPA, ſpoſob ławy do ſiedzenia ktora tył do oparcia ma bardzo ſzeroki, gdzie dwoch bardzo wygodnie ſiedzieć może, niektorzy nazywaią ZOFA: to ieſt co łacinniey zowią ſtołek nádwoch

CANARD, ſubſt.m. (*Oiſeau aquatique & domeſtique, qui eſt le maſle de la cane.*) Anas,atis,f. *Cic.* KACZOR, Ptak wodny domowy ſamiec od kaczki.

Canard ſauvage. Anas fera. Kaczor dziki.

DE CANARD. Anatinos,a,om. *Plaut.* KACZOROWY.

Je voudrois avoir l'avantage des canards, de ſortir de l'eau ſans eſtre mouillé. Utinam anatinâ uterer fortunâ, ut cùm exiviſſem ex aquâ, arerem tamen. *Plaut.* Radbym miał to ſzczęście co kaczor ábym mogł a wody wyniść á nie zmoknąć.

ON DIT proverbialement, *Donner des canards à quelqu'un, (luy en faire accroire, luy en impoſer.)* Alicui verba dare. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem, Naści, álbo dać komu kaczork, odawać mu co, zwieść go.

CANARDER *quelqu'un*, V. act. (*Tirer ſur luy quelque coup de fuſil en ſecret & ſans eſtre apperceu, de meſme qu'on tire les canards ſauvages.*) Aliquem clàm fiſtulâ ferreâ petere. POTAIEMNIE, Zdradą ná kogo ſię zaſadzić, álbo też wyſtrzelić do niego z boku tak żeby poſtrzedz niemożná tak iak do kaczek dzikich ſtrzelaią.

CANARIES, (*Sept Iſles à l'Occident de l'Afrique, tres fertiles & abondantes de toutes choſes néceſſaires à la vie.*) Inſulæ Fortunatæ, *arum,f.pl. KANARYISKIE, Wyſpy ſiedm wyſp ná zachodney ſtronie Afryki bardzo urodzayne y obfituiące wewſzytko co do życiá ieſt potrzebnego.

(La principale de ces Iſles ſe nomme Canarie, & a communiqué ſon nom à toutes les autres, *Canaria, æ, f.* Elles ſont ſituees à l'oppoſite du Royaume de Maroc.) Przednieyſzá z tych wyſp zowie ſię Kanaryk y ſwoie imię nadła wſzyſtkim inſzym, maią położenie naprzeciwko Krolcſtwá Maroku.

Un CANARIE, ou *un Serin de Canarie.* Canarienſis paſſer. KANAREK, Czyż álbo wrobel Kanaryiſki.

CANCELLER, V. act. terme de pratique, pour dire *Barrer une obligation, ou quelque acte en faiſant des traits deſſus.* Cancellare, (lo,as,avi,atum.) act.acc. *Ulp.* PRZEKREZLAC w kratkę, ſłowo prawne, glozować iakie piſmo, kartę, pioren linie ponim ciągnąć.

CANCER, ſobſt. m. (*Sorte de maladie qui vient dans les chairs & qui les ronge peu à peu, qui reſſemble au poiſſon appelle Cancre, ou Cancer,*) Cancer,cri,m. *Plin. Cat.* RAK, choroba ktora ſię wdaie w ciało żrąc ie po mało podobna do ryby nazwaney rak.

CANCER eſt auſſi *Un des Signes du Zodiaque, (qui fait le ſolſtice d'Eſté le 21. de Juin)* Cancer,cri,m. *Cic.* RAK, ieſt też ieden z znakow Niebieſkich gdzie bywa przeſilenie dniá y nocy, dniá 21. Czerwcá

CANCER, ſubſt.m. (*Ecreviſſe de mer, d'eſtang & de riviere.*) Cancer,cri,m. *Plin.* Cancer,cris,m. *dans Lucrece.* RAK, Morſki iezierny, y rzeczny.

CANCRE *fiſtuleux, ou plein de trous comme une éponge.* Fiſtuloſus cancer, *genit.* fiſtuloſi canceri,m. *Catul.* DZIURKOWATY iák gębka.

CANCRE ſe dit proverbialement (*d'un homme fort pauvre & mépriſable.*) Canalicola,æ,m. *Plaut.* (Pauper qui circa canalem fori conſiſtebat.) Homo nihili. *Plaut.* RAK ſię mowi przyſłowiem o człeku nędznym y bardzo podłym chudy Pachołek.

ON

ON DIT auſſi, *C'eſt un Cancre, un Vilain, qui n'eſt point liberal.* Sordidus eſt ac fœdè tenax. MOWIĄ tez ieſt to rak zmindak co nie ieſt boyny.

CANDELABRE, ſubſt. m. *C'eſt un grand Chandelier de ſale à pluſieurs branches fait à la maniere des anciens.*) Candelabrum, bri, n. Candelabrum ramoſum, i, n. *Cic.* Lychnuchus penſilis, *genit.* lychnuchi penſilis, m. LICHTARZ O kilku promieniach do izby ſtołowey poſtaroświecku robiony.

CANDEUR, ſubſt. f. (*Blancheur eclatante comme du marbre & de la neige.*) Candor, oris, m. BIAŁOSC bardzo iaſna y wyſoka iako marmuru, y śniegu.

(Il se dit tres rarement au prop e; mais ſeulement au figuré.) Rzadko bardzo ſię mowi w własnym rozumieniu ale tylko w niewłaſnym.

CANDEUR, (*Bonté ſincere, franchiſe d'ame.*) Candor, ris, m. *Ovid.* SZCZEROSC proſtota ſercá rzetelność.

Avec candeur, avec ſincérité. Candidè. adv. *Cic.* Szczerze rzetelnie.

CANDIDAT, ſubſt. m. (*Celuy qui briguoit les Magiſtratures anciennement à Rome.*) Candidatus, ti, m. *Cic.* KANDYDAT ten co ſię ſtarał o urząd a dawna w Rzymie.

(Ce mot vient du Latin *Candidus*, car ceux qui briguoient anciennement à Rome les Magiſtratures eſtoient appellez *Candidati*, de la Robe blanche qu'ils portoient dans la pourſuite qu'ils faiſoient des charges.) To ſłowo pochodzi od ſłowá Łacińſkiego *Candidus Biały* bo ci co a dawná w Rzymie oa urząd ſię piąli na ywali ſię Kandydaci od ſzaty białey w ktorey chodzili poki ſię ná urząd w praſzali.

CANDIDE, adject. m. & f. (*Franc, ſincere, qui aime la vérité.*) Candidus, a, um, *Hor.* Pectora candidus. *Ovid.* Anima candidior, f. *Hor.* SZCZERY rzetelny proſty w prawdzie ſię kochaiący

Une vie candide & innocente. Vita candida. *Cic.* Zycie proſte y niewinne.

Un eſprit candide. Ingenium candidum. *Hor.* Umyſł ſzczery proſty.

CANDIDEMENT, adv. (*Sincerement.*) Candidè. adv. *Cœl. ad Cic.* SZCZERZE.

CANDIE, *Iſle & Royaume de l'Europe dans la Mediterranée à l'entrée de l'Archipel.*) Creta, æ, fœm. Crete, es, f. *Geor.* *(*on la nommoit autrefois* L'ISLE DE CRETE.) KANDYA Wyſpá y Kroleſtwo w Europie na morzu ſrzodziemnym ná ſamym wſtępie morza Europeyſkiego nazywano przedtym Wyſpa Kreteńſka.

CANDIE, (*Ville tres forte de l'Iſle de Candie, qui appartient au Turc depuis* 1669.) Candia, æ. f. KANDYA, Miaſto potężne Wyſpy Kreteńſkiey álbo Kretyoſi, należące do Turká od roku 1669.

DE CANDIE, Creticus, a, um. *Hor.* Cretenſis & hoc Cretenſe, adiect. *genit* is. KRETENSKI.

CANDIOT, ſubſt. m. (*Qui eſt de l'Iſle de Candie.*) Cres, *gen.* Cretis, m. (*au plurier* Cretes, *genit.* Cretum, m. pl.) KRETKRETENCZYK Kandyotá. ten co ieſt z Kandyi.

CANDIOTE, ſubſt. fœm. (*Celle qui eſt de Candie.*) Creſſa, æ, f. *Ovid.* KANDYANKA, Kreteńká tá co ieſt z Kandyi.

CANE, ſubſt. f. (*Oiſeau domeſtique.*) Anas, atis, fœm. *Cicer.* KACZKA, Ptak domowy.

CANE, ou CHIEN BARBET, (*qui va à l'eau après les canes.*) Canis villoſus, *genit.* canis villoſi, maſc. PIES, Kudłá co ná wodę idzie po kaczki.

ON DIT proverbialement, *Faire la cane*, (*Reculer par timidité dans les entrepriſes.*) Metu ſubtrahere ſe periculo. *Cic.* A ſuſcepto abire. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem kaczego zażyć cofać ſię z boiaźni w nieboſpiecznych przedſięwzięciach.

LA CANE'E, *Ville d'l'Iſle de Candie.*) Cydon, onis, f. KANA, Miaſto Wyſpy Kandyiſkiey.

(Elle eſt au Turc depuis 1645.) Należy do Turká od roku 1645.

DE LA CANE'E. Cydonius, a, um. *Ovid.* KANEYSKI, Kaneyczyk.

CANELLE, *ou* CANNELLE, ſubſt. f. (*Ecorce odoriferante d'un petit arbriſſeau, qui vient dans l'Iſle de Ceylan.*) Caſia, æ, f. *Plin.* CYNAMON, Skorká pachnąca drzewká iednego małego w Wyſpie Ceylan.

(On nomme auſſi l'Arbriſſeau *Caſia* en Latin. Ce n'eſt point *Cinnamum*, ni *Cinnamomum*, comme Solin, Saumoiſe & Voſſius le prétendent, quoique cet arbriſſeau ſoit ſelon Theophraſte une eſpece de Cinnamome qui reſſemble au Poivrier.) NAZYWAIĄ to drzewko w Łacińſkim Kaſya co nie ieſt Cynamon iako Solin, Somez, y Woſſ powiadaią, lubo to drzewko według Teofraſtá ieſt rodzay Cynamonu, podobne do pieprzowego drzewá.

CANELIE, (*Fontaine, ou tuyau d'un tonneau.*) Fiſtula, æ, f. Epiſtomium, ii, n. CZOP, Kurek ſraubowany u beczki.

CANETTE, ſubſt. f. (*Petite cane.*) Anaticula, æ, f. fœm. *Cic.* KACZKA, Mała Cyranká.

CANETILLE, ſubſt. f. (*Eſpece de bouillon de ſoye &c. ſur les habits.*) Spiræ, arum, f. plur. *Orbiculi, orum, m. plur. KWIATY, Sztoki iedwabne wydatne ná ſukniach.

(On y joint l'adjectif de la metiere, *Aurei*, s'ils ſont d'or; *Argentei*, s'ils ſont d'argent, *&c.*) Przydaią imioná z czego ſą iako złote ſrebrne ieżeli ſą ze ſrebra. &c.

CANEVAS, ſubſt. m. (*Toile à travailler en tapiſſerie*) Cannabacea tela, æ, f. Cannabina, æ, f, *Colum.* KANWA. Płotno rzadkie ogrzebne do roboty wyſzywoney.

ON APPELLE figurément, (*Le tiſſu de quelque ouvrage d'eſprit.*) *le* CANEVAS *d'un ouvrage.* comme *Mon ouvrage n'eſt tout au plus que du canevas que vous couvrirez de voſtre or & de voſtre ſoye.* Opus meum tantùm eſt elaboratum craſsâ minervâ, quod tu perpolies & ornabis. NAZYWAIĄ Niewłaśnie pracę iaką głowy ludzkiey KANWĄ do roboty: iako moia praca nie ieſt naywięcey tylko kanwá, ktorą ty przyozdobiſz złotemi wzorami ſwemi y ſrebrnemi.

GANGRENE, ſubſt. f. (*Chair morte & livide qui arrive à une partie du corps deſtituée d'eſprits.*) Gangrena, æ, f. *Plin.* GANGRENA, Ciało obumarłe y ſine ktorá ſię przydaie w części ciáłá próżney od Duchow ożywiaiących.

On dit auſſi *Gangraine* par un *G.*) Mowi ſię też Gangrená przez *G.*

CANGRENE', m. CANGRE'NEE, f. (*Où il y a la cangrene.*) Gangrenâ vitiatus, a, um. *Celſ.* GANGRENĄ zarażony.

CANGRENER, V. neut. qui ſe dit avec le pronom perſonnel. *Voilà un bras qui commence à ſe cangrener.* Brachium gangrænâ jam jam vitiatur. ZARAZAC gangreną, iako oto ramię ktore zaczyná ſię zarażać gangreną.

CANICULAIRE, adject. m. & f. (*Il ſe dit des jours pendant leſquels la Canicule domine, ſçavoir depuis le* 24. *de Juillet juſques au* 25. *d'Aouſt.*) Canicularis & hoc caniculare, adject. *genit.* is. KANIKUŁA, pſie dni przez ktore pſiá gwiazdá ná niebie panuie, to ieſt od 24. Lipcá aż do 25. Sierpniá.

Les jours caniculaires. Dies caniculares. Rabioſi ſigna temporis, n. pl. *Hor.* Pſie dni.

CANICULE, ſubſt. f. *Conſtellation céleſte qui a deux eſtoiles*) Canis, is, com. gen. *Hor.* Canicula æ, f. *Cic.* Caniculæ ſidus, *genit.* Caniculæ ſideris, n. *Plin.* Minuſculus canis. *gen.* minuſculi canis, m. *Vitr.* KANIKUŁA, pſiá gwiazda ná niebie o dwoch gwiazdach.

Les chaleurs de la canicule. Æſtus caniculæ, *genit.* æſtus caniculæ, m. *Hor.* Gorącá kanikuły.

CANIF, *on prononce* GANIF, ſubſt. m. (*Petit morceau d'acier fort tranchant, garni d'un petit manche, dont on taille les plumes.*) Canipulus, i, m. Scalpellum, i, n. SCYZORYK nożyk do pior, ſtali kawałek bardzo oſtry, oprawny w rękoieść, ktorym piorá robią.

CANIN, m. CANINE, f. adject. (*De chien.*) Caninus, a, um. *Plaut.* PSI, PSIA, Sobaczy.

Faim canine, (*Une faim extraordinaire, qu'on ne peut raſſaſier.*) Phagedæna, æ, f. *Plin.* Fames inextincta, *genit.* famis inextinctæ, f. Inſatiabilis fames, f. Fames canina, f. Inexplebilis ciborum aviditas, *genit.* inexplebilis aviditatis, f. Wilcza chorobá, chęć do iedzenia nienaſycona.

Les dents canines, (*Dents pointuës, telles que celles des chiens.*) Dentes canini, *genit.* dentium caninorum, m. pl. *Plin.* Pſie zęby kończate *iako* u pſow.

CANNAYE, ſubſt. f. (*Lieu planté de cannes, ou de roſeaux*) Arundinetum, i, n. *Plin.* Canetum, i, n. *Pallad.* TRZCIA, mieyſce zaſadzone trzciną.

CANNE, ſubſt. f (*Roſeau.*) Canna, æ, f. Arundo, dinis, fœm. *Liv.* Calamus, i, m. *Plin.* TRZCINA.

CANNE *de ſucre*, (*qu'on plante dans les Indes, & dont la moëlle ſert à faire le ſucre.*) Sacchari arundo, fœm. TRZCINA cukrowá, ktorą ſadzą w Indyi á miazga iey ſłuży do cukru robieniá.

DE CANNE, (*qui eſt fait de canne.*) Canneus. Arundineus a, um. *Colum. Virg.* TRZCINOWY z trzciny zrobiony.

Abondant en cannes. Arundinosns,a,um. *Cat.* Traciaiasty, traciny pełny.

CANNE, (*Sorte de mesure, dont ont on se sert en plusieurs villes de commerce.*) Arondinea mensura,æ,fœm. MIARA, z Trzciny zrobiona ktorey zażywaią w wielo miastach.

CANNES, (*Bourg celebre dans l'histoire par la sanglante defaite des Romains par Annibal.*) Cannæ, arom, f. plur. KANNA, Miasteczko sławne w Historyi dla zniesienia Rzymianow przez Annibala.

La journée, ou la bataille de Cannes. Cannensis pugna, *gen.* Cannensis pugnæ, f. *Cic.* Potrzeba poryoaka Kanneyska.

CANNELE, m. CANNELEE. f. part pass. (*Qui a des cannelures & comme de petits canaux.*) Caoaliculatus,a,um. Striatus,a,um. *Plin. Vitr.* FUGOWATY, LASKOWY, Stryfiasty

CANNELER une colomne, ou autre chose, V. act. (*Tailler de petits canaux du haut en bas du fust d'une colomne.*) Striare, (strio,as,avi,atum.) act. acc. *Vitr.* LASKOWAC słup iaki rznąć go w rowki wydrożane od gory do dołu po całym słupie do koła.

CANNELURE, subst. f. (*Cavité ronde qu'on fait dans une colomne, le long d'un pilastre, ou d'un morceau d'architecture, pour luy servir d'ornement.*) Striatura, æ, f. *Vitr.* LASKOWANIE, Stryfowanie po słupie iakim czynione albo sztuce budowania dla ozdoby.

CANNULE, subst. f. (*Petit tuyau que les Chirugiens laissent dans les playes qu'ils n'oseroient fermer, parce qu'elles suppurent toûjours.*) Fistula,æ,f. *Plin.* RURKA, Kanelka ktorą Cerulicy zostawuią w ranie iakiey nie śmiejąc iey zamknąć dla otoko ktory odchodzi ustawicznie.

CANNULE se dit aussi du *Tuyau qu'on met à un tonneau.* Epistomium,ii,n. CZOP, Kurek ktory wprawoią do beczki.

CANON, subst. m. (*Regle.*) Canon, onis,m. Regola,æ,f. PRAWO opisane Kanon.

(De la vient le *Canon de Messe*, parce qu'il contient la regle qu'il faut exactement observer pour consacrer le Corps & le Sang de J.C. *Canon Missæ*, genit. *Canonis Missæ*, (*quia in eo est legitima Sacramenti confectio.*) Ztąd idzie Kanon we Mszy bo ma w sobie opisanie ktore trzeba doskonale zachować dla poświęcenia Ciała y Krwi Pańskiey.

LES CANONS *des Conciles*, (*Les Decrets sur les choses de foy & touchant la discipline, faits par l'Eglise assemblée*) Conciliorum Canones, Conciliorum decreta. KANONY, Zborow ustawy o rzeczach do wiary należących y do obyczaiow albo karności Kościelney czynione przez Kościoł zgromadzony.

LE DROIT CANON, *ou* CANONIQUE, (*La Science des Canons.*) Jus canonicum. PRAWO, Duchowne Nauka prawa Kościelnego.

CANON est aussi *Un Catalogue des Livres Sacrés, ou des Saints,* (*qui ont esté reconnus pour tels dans l'Eglise.*) Catalogos Sacrorum Librorum & Sanctorum, (quorum meminit Ecclesia.) REGESTR, Ksiąg y osob Swiętych ktore Kościoł uznaie.

CANON en terme de guerre, (*Piece d'Artillerie, ou Arme à feu de fer, ou de fonte, pour battre les villes en ruine.*) Tormentom bellicum,i,n. ARMATA Działo strzelba ognista z żelaza albo ze spiży, do rażenia miast do szturmu.

Canon de fonte. Æneum tormentum. Działo lane spiżowe

Canon de fer. Ferreum tormentum,i,o. Działo żelazne.

L'ame d'un canon, ou creux. Cavum tormenti. **La Bouche, ou l'entrée d'un canon.* Tormenti os. **La lumiere du canon trou qu'on remplit de poudre fine, & par où on met le feu.* Foramen per quod tormentum disploditur. **Affut, ou le fust du canon.* Lignea compages tormenti. **La culasse du canon, (cette partie massive qui termine le canon.)* Extrema pars tormenti Rura w Armacie. *Dziura w Armacie. *Zapał u Armaty, Dziura ktorą zasypuią prochem cienkim y ogień przykładaią. *Laweta pod armatą. *Głowa Armaty.

Volée de canon. Tormentorum emissio. Strzelenie z Armaty.

Charger un canon, (y mettre de la poudre & des boulets.) Sulphuratum pulverem & globos ferreos in tormentum immittere. Nabiiać armatę, prochem y kulmi.

Braquer, ou pointer le canon. Tormentum bellicum aliquo dirigere. **Tirer le canon.* Tormentum bellicum displodere. **Battre une ville à coups de canons.* Urbem tormentis bellicis verberare. Prostowac armatę. *Zapalić wystrzelić armatę *Razić miasto, bić do miasta z armat.

CANON *d'un Mousquet, ou de quelque autre arme à feu.* Tubus,i,m. Fistula, *genit.* fistulæ, f. *Plin.* RURA u muszkietu albo inszey strzelby.

CANON *Musical,* (*le sommier soutenant les conduits qui portent le vent d'un tuyau à l'autre, en un jeu d'Orgues.*) Canon musicus. *Vitr.* RURMUS w organach ktorędy wiatr chodzi do piszczałek.

CANONADE, subst. f. (*Coup de Canon.*) Tormenti bellici emissio,onis,f. BICIE z armaty uderzenie z armaty.

CANONER, V. act. (*Battre à coups de canons.*) Tormentis bellicis verberare, *ou* oppugnare, *ou* quatere. BIC wywracać co strzelaniem z armaty.

CANONIAL, m. CANONIALE, f. adject. (*Qui appartient à un Chanoine.*) Canonicus,a,um. **Maison canoniale, (la demeure d'un Chanoine.* Ædes canonicæ. *Prieres, ou les Heures canoniales.* Preces canonicæ. KANONICZY KANONICZE co należy do Kanonika iakiego. *Mieszkanie Kanonicze, Pacierze godziny Kapłańskie.

CANONICAT, subst. m. (*Prébende, titre d'un benefice de Chanoine.*) Canonicatus. (*mot consacreu.*) KANONIA tytuł nadanie na Kanonika słowo poświęcone.

CANONICAT, (*Le revenu annuel d'un Chanoine.*) Fructus canonicus. KANONIA dochod na Kanonika roczny.

CANONIER, subst. m. (*Celuy qui pointe & qui tire le canon*) Tormentorum librator. PUSZKARZ ten co Armatę prostuie y wystrzela.

CANONIERE, subst. f. (*Embrasure dans une muraille pour tirer le canon.*) Fenestra ad tormenta mittenda. STRZELNICA w murach na wystawienie działa.

CANONIQUE, adject. m. & f. (*Régulier, légitime.*) Legitimus,a,um, *Cic.* PORZĄDNY sprawiedliwy słuszny według prawa.

CANONIQUEMENT, adv. (*Régulierement, légitimement*) Legitimè. *Cic.* PORZĄDNIE prawnie, słusznie, dobrze, według prawa.

CANONIZATION, subst. f. (*l'action de mettre quelqu'un au nombre des Saints.*) Alicujus in numerum Sanctorum relatio. KANONIZACYA policzenie kogo między Swiętych

CANONIZER, V. act. (*Mettre quelqu'un au nombre des Saints.*) Inter Sanctos aliquem referre. *Cic.* POLICZYC, policzać wpisać kogo w regestr Swiętych.

Estre canonizé. Ascribi numini. *Plin.* Być policzonym między Swiętych.

(Dans les premiers temps de l'Eglise, lorsque quelqu'un avoit vécu saintement ou souffert le martire, on l'inseroit dans le Canon de la Messe, & c'estoit la maniere de l'Eglise de canoniser les Saints: aujourd'huy on fait d'autres cérémonies.) Pierwszych czasow na początku Kościoła kiedy kto życie skończył świątobliwie, albo męczeństwo podiął wpisywano Imię iego w Kanonie Mszalnym y ten był sposob ktorego zażywał Kościoł Kanonizowania kogo, albo między SS. policzenia Dziś inszych zażywaią obrządkow.

CANONISTE, subst. m. (*Docteur en Droit Canon.*) Juris canonici peritus. NAUCZYCIEL prawa Duchownego.

CANOPE, (*Ville d'Egypte à l'embouchure du Nil avec un golphe de mesme nom.*) Canopa,æ,f. KANOP Miasto Egiptu przy uściu Nila z zatoką tegoż Imienia.

CANOSA *sur l'Ofante,* (*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples, & la terre de Bary.*) Canosa,æ,f. Canosium,ii,*n.* *Horat.* KANOSA nad Ofantem Miasto Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim ziemi Barskiey.

CANOT, subst. m. (*Petit bateau à l'usage des Sauvages.*) Linter, tris, masc. CZOŁN mała łodka używania dzikich ludzi.

CANTHARIDE, subst. f. (*Mouche venimeuse, qui s'engendre sur le fresne & qui est verte & luisante.*) Cantharis, idis, f. KANTARYDA Mucha iadowita ktora się rodzi na Jesionie lśni się y iest zielona.

CANTIQUE, subst. m. (*Chant spirituel, qui est fait en l'honneur de Dieu.*) Canticum, ci,n. *Cic.* PIESN, Pienie duchowne na chwałę Bogu.

(Le Cantique des Cantiques est un des Livres Canoniques de Salomon, dans lequel en termes allégoriques est figurée l'union de J.C. avec son Eglise, & il est ainsi nommé parce que c'est un Cantique par excellence, *Cantica, orum,* n. plur.) Pienie Pieniow iest iedna z ksiąg przyznanych Salomona w ktorey pod słowami podobieństw iest wyrażone złączenie Chrystusa z Kościołem y iest tak nazwana bo to iest Pienie przednieysze ze wszystkich.

CAN-

CANTON, subst. m. (*Quartier d'une ville consideré en tant qu'il est separé du reste de la ville.*) Regio, onis, f. *Plin.* STRONA, Powiat część miastá wzięta osobno od miastu.

Je l'ay cherché par tous les Cantons de la ville. (on dit mieux) *par toute la ville.* Urbis regiones singulas percepta-vi, ut illum quærerem. *Plaut.* Szukałem go powszystkich stronach álbo cięściach miastá, lepiey się mowi po całym mieście.

CANTON se dit aussi (*d'un petit païs qui a un gouvernement particulier,*)& en ce sens on dit *Les treize Cantons des Suisses,*(*qui forment chacun une République.*)Tredecim Helvetiorum pagi, *genit.* pagorum, m. pl. *Cæs.* POWIAT też się mowi o Kraio małym osobno się rządzącym, y w tym rozumieniu się mowi. Trzynaście Powiatow szwaycárskich, z ktorych káżdy czyni Rzeczpospolitą.

CANTONNER, V. neut. qui ne se dit guere qu'avec le pronom personnel, *Se cantonner,* (*Se retrancher, se fortifier dans quelque canton.*)In angulum (*ou* in tutum locum) se recipere. *Cic.* ZAMKNĄC się gdzie na ustroniu chronić się kędy y osadzić.

SE CANTONNER *ensemble,* (*S'attrouper en quelque lieu.*) In aliquem locum coire. *Cic.* KUPIC się, Schodzić się kędy do kupy y osadzać się kędy kupami.

(Mot du discours familier.) Słowo mowy potoczney.

CANTORBERY, *ou* CANTORBIE, (*Ville d'Angleterre.*) Cantuaria, æ, f. KANTORBIA, KANTUARYA, Miasto, Angielskie.

CANUSE, (*Ville d'Italie sur l'Aufide.*) Canosium, ii, neut. *Hor.* KANUZ, Miasto Włoskie nad Ofidem.

CAP, subst. m. mot. gascon qui signifie *La Teste,* & qui ne se dit qu'en cette phrase, *Il est armé de pied en cap,* ou *depuis la teste jusques aux pieds* Cataphractus miles, *genit.* cataphracti militis, m. *Liv.* Continuo ferro tectus, *a, um. Tacit.* SŁOWO, Waskońskie znaczące głowę, y nie mowi się tylko w tym wyrażeniu uzbroiony iest od stop do głowy.

CAP, (*Promontoire,* ou *pointe de terre qui avance dans la mer.*)Promontorium, ii, n. *Cic.* GORA nad morską, grunt klinem w morze wchodzący. Klin ná morzu.

CAP DE BONNE ESPERENCE, (*Promontoire d'Afrique sur la coste des Cafres*)Caput bonæ Spei. KLIN DOBREY Otuchy, Grunt klinem w morze w chodzący Affryki ku stronie Kafrow.

CAPABLE, adjectif. m. & f. (*Qui peut contenir beaucoup de monde,* ou *de choses.*) Capax, acis, omn. gen. *Ovid.* PRZESTWORNY, Obszerny wielki gdzie wiele zmieścić się może ludzi lub rzeczy.

Un cirque capable de contenir bien du peuple. Circus populi capax. *Ovid.* Koło mieysce gdzie się wiele umieścić może.

CAPABLE se dit figurement en ce sens, (*des fonctions de l'ame, entant qu'elle peut contenir,* ou *embrasser plusieurs connoissances*) comme *Une ame capable de plusieurs connoissances.* Mens multarum disciplinarum capax. SPOSOBNY, pojętny obeymujący mowi się *niewłaśnie:* O siłach Duszy ilo może wiele pojąć y objąć wiadomości, iako: Umysł sposobny do wielu nauk.

CAPABLE se dit aussi (*des dispositions qui se trouvent dans l'esprit pour estre propre à recevoir les sciences.*) Capax, acis. SPOSOBNY, Pojętny mowi się też o sprawności umysłu do nauk pojęci.

Un jeune homme en un âge capable des sciences. Juvenis eâ ætate, qua intellectum disciplinarum capere potest. Młody człowiek w wieku sposobnym do nauk.

Le sage estime celuy-là seulement capable de regner, qui regarde d'un œil dédaigneux les tresors de la terre. Sapiens defert illi regnum qui ingentes acervos auri spectat oculo irretorto. *Hor.* Mądry tego tylko godnym Panowania sądzi ktory wzgardą patrzy ná wszystkie skarby ziemskie.

Cette femme est fort capable de garder un secret. Capacissima omnis secreti mulier. *Plin. Jun.* Ta białogłowá bardzo iest sposobná do zachowania sekretu.

Il est capable de tous les emplois que vous luy voudrez donner. Ad omnem rem docilis est. *Cic.* Sposobny iest do wszystkiego co mu tylko zlecić zechcesz.

Comme je ne connois point d'homme au monde plus capable de donner de bonnes instructions à la jeunesse, je vous prie de souffrir que mes enfans demeurent chez vous, afin qu'ils puissent entendre vos discours, & c'est le meilleur héritage que je leur puisse laisser. Cùm tu sis solus in orbe terrarum qui præceptis salubribus instruere juvenes quotidie possis, relinquere velis meus pueros in domo, ut te loquentem audiant, & hac sola potest hereditas juvenibus dari. *Patr.* Nieznaiąc ná świecie nikogo sposobnieyszego do dania dobrey nauki młodym, proszę ábyś pozwolił, áby dzieci moie mięszkali u ciebie, áby się przysłuchać mogli to ie, y tá iest naylepszá sukcessya ktorą im zostawić mogę.

CAPABLE, (*Sçavant, qui a de l'esprit & du sçavoir.*) Doctus. Capax. *Cic. Ovid.* UCZONY, Godny człowiek co ma dowcip y wielką naukę.

CAPABLE, (*Qui peut quelque chose.*) Qui aliquid valet. SPOSOBNY ktory może co, podobien do czego.

Il n'est pas capable d'une si grande resolution. Tanta audere non potest. Niepodobien on do tak wielkiey przewagi.

Il n'est pas capable de si hautes connoissances, son esprit ne sçauroit aller là. Id ab illius intelligentiâ sensuque disjunctum est. *Cic.* Niesposobny on do tak wysokich nauk, nie dosięże tum rozum iego.

CAPABLE se dit en mesme sens (*des qualitez qui sont requises en quelques personnes par les loix, ou les coustumes pour faire une chose.*) comme *Par le Droit Romain un Eunuque, un Impuber ne sont pas capables de faire un testament.* Jore Romano, Eunuchus aut Impubes testamenti factionem non habent. *Cic.* SPOSOBNY Zdolny w tym rozumieniu się mowi o przymiotach potrzebnych y ktorych wyciąga prawo álbo zwyczay do czego. Iako, prawem Rzymskim Trzebieniec, y dziecię nie są sposobni testament czynić.

Un âge capable des charges. Munerum capax ætas. *Des honneurs.* Honorum. *Plin. Tacit.* Wiek sposobny do Urzędow do godności.

Sitôt que la jeunesse estoit capable de porter les armes, elle apprenoit la discipline militaire. Juventus simul ac belli patiens erat, militiam discebat. *Salust.* Jak prędko młodź była zdolna do noszenia broni uczyła się ćwiczenia woyskowego.

CAPABLE se dit phisiquement (*des choses qui ont de la force pour résister aux poids & aux efforts de quelqu'un ou des choses.*)comme *Une garnison de mille hommes dans cette place est capable de résister à une armée.* Mille hominum præsidio munitum oppidum exercitui obsistere potest. ZDOLNY, właśnie się mowi o rzeczach ktore maią moc sprzeciwić się y odpor dać usiłowaniu czynieniu álbo inszey rzeczy, iáko: Osadzonych ná obronę tysiąc ludzi w tey fortecy zdolni są dać odpor woysku całemu.

Cette colomne n'est point capable de soûtenir un si grand fardeau. Hæc columna est impar tanto oneri ferendo. Ten slup tez filar nie zdolny iest utrzymać taki ciężar.

CAPABLE peut aussi signifier *Suffisant,* comme *Ce remede estoit capable de vous tuër.* Illo remedio vita tibi tolli poterat. SPOSOBNY może też znaczyć dostateczny, iáko: To lekarstwo iest sposobne cię zábić.

CAPABLEMENT, adv. (*D'une maniere capable.*) Docte & erudite, Perite & scienter. adv. *Cic.* SPOSOBNIE zdolnie.

CAPACCIO, (*Ville d'Italie dans la Principauté Citerieure au Royaume de Naples.*) Caput Aqueum. KAPACIO Miasto Włoskie w Xięstwie z tę stronę gor Neapola.

CAPACITE', subst. f. (*Estenduë d'un lieu, ce qui peut contenir quelque chose.*)Capacitas Amplitudo. *Plin. Colum.* OBSZERNOSC mieysca ktore może co zmieścić.

CAPACITE' se dit figurément pour *l'Estenduë, la portée de l'esprit.* Captus, ûs, m. Facultas, atis. *Cic.* OBIĘTNOSC, się mowi oiewłaśnie za poiętność bystrość dowcipu.

Selon ma capacité. Pro modo ingenii. *Cic.* Pro meo captu *Quint.* Według zdolności moiey, według poiętności moiey

CAPACITE', (*Suffisance, sçavoir.*) Intelligentia, æ, f. *Cic.* Ingenium, ii, neut. *Cic.* ZDOLNOSC, sprawność, rozum, dowcip.

Avoir une grande capacité, Avoir beaucoup de capacité, (*Estre fort capable.*)Præclarâ esse eruditione & doctrinâ. *Cic.* Mieć wielki rozum dowcip, Mieć wiele rozumu, Być bardzo dowcipnym.

CAPARAÇON, *on prononce* CAPARASSON, subst. masc. (*Couverture qu'on met sus les chevaux.*) Stragulum. Stratum, i, n. *Cic.* °(instrati auro alipedes. *Virg.* *Des chevaux caparaçonnés d'or, qui ont des couvertures d'or.*) DEK, Dywdyk: Stroy ná konia nákrycie. °Konie pod złotemi dekami.

CAPARAÇONNER, *ou* CAPARASSONNER *comme on le doit prononcer,* V. act. (*Couvrir un cheval d'un caparaçon.*) Sternere equum. DEKIEM konia nákryć.

Vn cheval caparaſonné. Eqnus phaleratos,i,m.*Liv.* Koń pod dekiem.

CAPE,ſubſt.fœm. *on prononce l'a long dans ce mot.* (*Gros manteau de campagne ayant un coqueluchon qu'on met dans ſa teſte.*)Tegillum,i,n.*Plaut.* PŁASC podrożny z kapturem ná głowę,oponcza,w tym ſłowie *a* ſię przedłuża wymawiaiąc

CAPE, (*Morceau d'étoffe dont les femmes ſe couvrent la teſte pendant la pluye.*) Capitium. Capiri, neot. *Feſt.* KAPTUR Białogłowſki ná głowę od deſzczu.

CAPE en termes de marine, (*C'eſt la grande Voile qu'on met au grand maſt.*) Magnum velum,i,neut. ZAGIEL,płachta wielká u maſztu wielkiego.

CAPE ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Rire ſous cape.*In ſtomacho ridere.In ſinu ſuo gaudere.*Cic.* KAPTUR ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: rośmieć ſię w koptor, śmiać ſię w ſobie.

Il n'a que la cape & l'eſpée,il n'a point de bien que ſa teſte & ſon eſpée. Nihil illi eſt præter caput & gladium. Nie má nic tylko ſzpadę y kaptur niemá żadnych dobr.

CAPELINE.ſubſt.f (*Sorte de chapeau fait de paille à larges bords & de forme baſſe pour ſe garantir du ſoleil.*)Petaſus,i,m.*Plaut.* KAPELUSZ ſłomiany ſzeroki od ſłońcá.

(C'eſt le Chapeau qu'on donne à Mercure.)Ten ieſt kapeluſz ktory Merkuryuſzowi przypiſuią.

LACAPELLE.(*Forteresſe de France dans la Tierache,vers les frontieres de Haynaut en Picardie.*)Capella,æ,f. KAPELA, Forteca Francyi w Tyraſcyi ku granicom Hennoniy w Pikardii.

CAPENDU,*ou* COURT-PENDU,ſubſt.m.(*Sorte de pomme qui a la queuë fort courte.*) Malum curtipendulum.*Plin.* IABŁKO,o krotkim bárdzo ogonku.

CAPILLAIRE,ſubſt m.(*Herbe dont il y a cinq ſortes principales,dont on fait du ſyrop pour le rhume,qui ſont* Adiantum album,*Capillaire de Montpellier*; Adiantum nigrum, *le vulgaire,le Polytrichon,le Ceterach*;Salva via *nommée auſſi* Ruta muraria: *on y ajoûte* Lingua cervina, *la Scolopendre: le* Capilli Veneris *en fait la principale eſpece.* KAPILARYA Włoſki, ziele pięciorakiego gatunku przedniego z ktorego robią ulepy ná kaſzel,á te ſą Kapilaryá álbo Włoſki białe, Włoſki czarne, poſpolite Włoſki złote, Rząſa ſkalná przydaią Ieleni ſzczaw,y ſtonogowiec, ſame zaś włoſki álbo kapilaryá ieſt przedni tego ziela rodzay.

Syrop capillaire. Syrupus ex adianto & capillis Veneris, *genit.*ſyrupi,m. Ulepek kapilerowy.

CAPILLAIRES au plurier, ſe dit en Anatomie,*des petites Veines déliées comme les cheveux.* Fibræ venarum. KAPILLERY ſię mowi w Anatomiy o żyłkach cienkich iák włoſki.

CAPILLATURE, ſobſt.f.terme des botaniques, (*parlant des racines déliées des plantes.*) Capillamenta, orum,n plur. *Plin* WŁOSKI po Herbarſku álbo włoſkowatość o korzonkach drobniuchnych ziół.

CAPILOTADE, ſubſt.f. (*Sauſſe qu'on fait à des reſtes de volailles dépecées*)Minutal,alis,neut. *Juv.* POTRAWKA Bigos záprawny z podrobkow korzych kapłonich.

Faire une capilotade. Minutal reliquiarum facere.Podroby ná potrawkę záprowić.

ON DIT figurément & vulgairement, *Mettre quelqu'un en capilotade,* pour dire,*Déchirer ſa réputation, la mettre en pieces.* Famam alicujus lacerare,(lacero,as,avi,atum.)*Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* kogo ná bigos wydać, ſzarpać Imię iego y ſławę ná ſztuki.

CAPITAINE,ſubſt.m. (*Chef,ou General d'armée.*) Dux, *genit.* ducis,m. Imperator, oris,m. *Cic.* HETMAN Głowa woyſka wodz.

Capitaine qui commande une compagnie de ſoldats ſoit à pied, ou à cheval. Centurio,onis,m.*Cic.* Ordinis doctor,oris, m *Liv.* Kapitan co ma ſtarſzeńſtwo nád rotą pieſzych nád chorągwią álbo nád hufcem konnych.

*Capitaine d'Infanterie.*Peditum præfectus,i,m. **De Cavalerie.* Equitum magiſter. KAPITAN ſtarſzy nád piechotą. *Rotmiſtrz nád konnemi.

CAPITAINE COLONEL *d'un regiment.*Primipili centurio.*Cæſ.* PUŁKOWNIK, Pułku iákiego ſtarſzy.

CAPITAINE DES GARDES,(*Officier qui commande une des quatre Compagnies des Gardes à cheval.*) Prætorii præfectus,i,m. Prætorianorum dux, *genit.* ducis,m. KAPITAN gwardyi, Urzędnik woyſkowy krory ma ſtarſzeńſtwo nad iedną chorągwią z czterech chorągwi warty konney.

CAPITAINE AUX GARDES,(*Officier qui commande une des trente compagnies d'infanterie, qui compoſent le regiment des Gardes Françoiſes.*)Centurio,onis,m. KAPITAN gwardyi ſtarſzy nad iedną z trzydzieſtu chorągwi warty pieſzey z ktorych ieſt złożony Pułk gwardyi Francuſkiey.

(Chaque Compagnie eſt ordinairement de cent hommes. *Il eſt bon de remarquer qu'on dit *Capitaine des Gardes,* lors qu'on parle des Gardes du Corps; & que l'on dit *Capitaine aux Gardes,* quand on veut parler des ſoldats aux gardes.) Każda chorągiew ma zwyczaynie ludzi ſto, *Trzeba uważać że ſię zowie Kapitan gwardyi, kiedy ieſt mowa o gwardyi ciało álbo oſoby Krolewſkiey, á záś zowie ſię Kapitan w gwardyi kiedy ieſt mowa o żołnierzach ná warcie.

CAPITAINE DE VAISSEAU.Navis præfectus,i,m. KAPITAN ſtarſzy ná okręcie.

CAPITAINE DE CHEVAUX-LEGERS. Expeditæ leviter armatorum equitum turmæ præfectus. KAPITAN Lekkiey iazdy.

CAPITAINE DES CHASSES. Venatiunum præfectus,i, maſc. KAPITAN Myśliwcow álbo ſtrzelcow.

CABITAINE DES MAISONS ROYALES. Baſilicarum, *ou* ædium regiarum præfectus,i,m. KAPITAN Pałacow Krolewſkich.

CAPITAINE DES PORTS.Portuum maritimorum præfectus,i,m. KAPITAN Portow,ſtarſzy nád Portami.

CAPITAINE DES CORSAIRES. Archipirata,æ,m. **Des voleurs.*Latronum dux.*Cic.* KAPITAN Morſkich náiezdnikow. *rozboynikow Herſzt.

CAPITAINE,*ou* LE CHEF *d'une entrepriſe.* Dux, *genit.* ducis,m.*Cic,*Auctor, *genit.*oris m. Princeps, *genit.*principis, maſc. WODZ,głowa,Herſzt imprezy iákiey.

CAPITAINERIE, ſubſt. f. (*La Charge du Capitaine des chaſſes.*) Venatica præfectura, æ, f. **La maiſon du Capitaine des chaſſes.* Ædes præfecti venatici,*genit.* ædium,f.pl. KAPITAŃSTWO Urząd Kapitana ſtrzelcow..*Mięſzkanie kapitana ſtrzelcow.

CAPITAL,m. CAPITALE,f.adject. (*Principal,le chef & comme la teſte.*) Caput, *genit.*capitis,n. GŁOWNY wolny náypierwſzy y iákoby głowa.

*Paris eſt la capitale, ou la ville Capitale du Royaume de France.*Lutetia caput imperii Gallorum.Lutetia urbs princeps regni Gallorum. Paryż ieſt głowne miaſto Państwa Francuſkiego.

Socrate faiſoit ſon étude capitale de la Morale. Socrates Morali diſciplinæ operam dabat præcipuam. Sokrateſa náuka náygłownieyſza było o obyczaiach.

CAPITAL, (*Qui regarde la vie,où il va de la vie.*)Capitalis & hoc capitale, *genit.*is. **Vn crime capital, où il va de la vie* Crimen capitale,neut. **Vn ennemi capital.* Hoſtis capitalis, m. *Cic.* GŁOWNY co ſię tycze życia, álbo gdzie idzie o życie.*Głowny kryminał gdzie idzie o życie. *Głowny nieprzyiaciel.

Accuſer quelqu'un d'un crime capital, qui mérite la mort. Accuſare aliquem capitis, *ou* rei capitalis (*on ſous-entent* crimine) *Cic.* Oſkarżyć donieść kogo o głowny kryminał gdzie idzie o życie.

CAPITALE, (*Lettre capitale, ou majuſcule, qui ſe met au commencement d'un mot, Grande Lettre*) Maximæ litteræ, arum,f.plur.*Cic.* GŁOWNA Litera, litera więkſza co ſię z początku piſze.

CAPITAL mis comme on ſubſtantif.(*Le fond d'une rente.*) Caput, *genit.* capitis,n. Sors,*genit.* ſortis,f.*Ter.* KAPITAŁ fonduſz dochodu iákiego.

*Je ſuis en danger de perdre mon capital,*ou *mon principal.* De ſorte nunc venio in dubium. *Ter.* Jeſtem w niebeſpieczeńſtwie utracić ſwoy kapitał álbo ſummę.

*Je fais mon capital de vous obeir.*Imprimis ſtudeo tibi auſcultare Mam ſobie zá náypierwſzą rzecz być poſłuſznym roſkazom twoim.

LA CAPITANATE,(*Province de la Pouille dans le Royaume de Naples.*) Capitanata,æ,f.(*le mont Gargan y eſt ſitué.*) KAPITANATA Prowincya Apuliy w Kroleſtwie Neapolitańſkim, Gora Garganu tam ieſt położona.

CAPITANE, ſubſt.f. *La principale galera d'une eſcadre, qui eſt montée par le commandant.*) Navis prætoria, *genit.*navis prætoriæ,f.*Liv.* HETMANSKA Nawa.

CAPITATION, ſubſt.f.(*Impoſition par teſte dans les preſ-*
ſants

sants besoins de l'Estat.) Æs quod exigitur in capita, *genit.* æris,n. POGŁOWNE Podatek od każdey głowy w wielkiey potrzebie Rzeczypospolitey.

Payer la capitation. Æs pro capite dere. *Plaut.* Pogłowne płacić.

Mettre, ou *imposer la capitation.* In capita singulas æs imperare *Cæs.* Pogłowne nákładać

CAPITOLE, subst.m. (*Quartier de l'ancienne Rome, où il y avoit un Temple de Jupiter surnommé* CAPITOLIN, *de ce lieu*) Capitolium,ii, neut. *Cic.* KAPITOL mieysce w starym Rzymie gdzie był Kościoł Jowisza przezwanego Kapitolińskim od tego mieysca.

(Il fut ainsi appellé *à Capite,* parce qu'on y trouva la teste d'un homme, lors que Tarquin le Superbe en ietta les fondemens. *On a aussi donné le nom de *Capitole* aux principaux Temples des Colonies des Romains.) Tak był nazwany ten Zámek od Głowy, bo głowę ludzką tam nálezioño kiedy Tarkwiniusz pyszny zákładał go zgrunto. *Kapitolem też zwano przednieysze Bałwochwalnia Rzymskich osad

CAPITULAIRE, adject.m.&.f. (*Qui se fait & se passe dans un Chapitre,* ou *Qui est d'un Chapitre.*) Capitularis & hoc capitulare, adject. *genit.*is. KAPITULNY co się dzieie y stanowi przez Kapitułę.

Acte capitulaire. Decretum capitulare. **Manse capitulaire.* Reditus capitulares. Ustawa Kapituły. *Dochod Kapituły.

LES CAPITULAIRES (*de Charlemagne, de Louïs le Débonnaire, de Charles le Chauve.*) Sanctiones, onum, f. plur. Capitularia, rium, n. pl. USTAWY Karola wielkiego, Ludwika pobożnego, Karola Łysego.

(Ce sont plusieurs Articles des Loix tant Ecclesiastiques que Civiles, qui ont été faits par nos Rois dans l'Assemblée des Estats generaux, par l'autorité des Princes, de la Noblesse, & du Peuple On leur a donné ce nom, parce qu'elles estoient distinguées par sections & par chapitres) Są to wielorakie Artykuły Praw tak Duchownych iako y świeckich, ustawione przez Krolow ná ziázdach walnych powagą Panow, Szlachty, y pospolstwa, názwano ich Kapituły, bo były rozłożone ná pargrafy, y rozdziały.

CAPITULAIREMENT, adv. (*Dans l'assemblée du Chapitre*) Plenis Canonicorum comitiis, abl. KAPITULNIE ná zgromadzeniu Kapituły.

CAPITULANT, m. CAPITULANTE, f. part. act. (*Qui a droit d'entrer en Chapitre & d'y donner sa voix*) Qui jus habet suffragii in comitiis Canonicorum. KAPITULARNY, KAPITULARNA, co ma głos y mieysce ná Kapitule.

CAPITULATION, subst. f. (*Traitté entre les assiégez & les assiégeans pour la reddition d'une place.*) Pactio. Conditio, onis, f. NAMOWA umowa między oblężonemi y temi co oblegli o oddanie fortecy iákiey.

En venir à une capitulation. Venire ad bellicas pactiones. Przyiść do námowy.

Ne vouloir point entendre à aucune capitulation. Omnes conditiones recusare. *Phad.* Niechcieć słyszeć o żadney námowie.

Tenir la capitulation. Stare pactis conditionibus. *Cic.* Trzymać zachować umowę.

CAPITULER, V.n. (*Traitter avec les assiégeants de la reddition d'une place sous certaines conditions.*) Ad pactionem venire descendere neut. *Cic. Liv.* NAMAWIAC się z oblężeńcámi o oddaniu miasta iákiego, pod pewnemi warunkami

Il capitula avec les Chefs des Celtiberiens moyennant une grande somme d'argent, qu'ils retireroient leurs troupes Pacificitur magnâ mercede cum Celtiberorum Principibus, ut copias abducant. *Liv.* Námowę uczynił z Starszyną Celtyberow że mieli odstąpić z woyskiem zá wielką summę pieniędzy.

CAPITULER *avec quelqu'un d'une chose,* (*Transiger avec luy.*) De re aliquâ transigere cum aliquo Convenire cum aliquo de re aliquâ. NAMOWIC się z kim o co umowić się z nim, dociekać czego.

CAPO *d'Istria.* Justinopolis, is, f. Ægida caput Istriæ, *genit.* f. KAPO Distrya.

(Elle est située sur la mer Adriatique.) Miasto nad morzem Weneckim.

CAPONNIERE, subst. f. terme de Fortification. (*Logement couvert & creusé dans le fond d'un fossé.*) Crypta subterranea, æ, f. WYCIECZKA termin fortecźny szyia podziemna z mieszkaniem krytym, w szańcu iákim.

CAPORAL, subst. m. (*Un bas Officier d'une compagnie d'infanterie, qui commande une escouade.*) Optio, onis, m. *Vir.* KAPRAL, dziesiątnik, starszy nád strażą albo wartą.

CAPOT, subst. m. (*Habillement que mettent les Chevaliers lors qu'ils sont receus dans l'ordre du S. Esprit.*) Humerale, Humeralis, n. KAPA Stroy Kawalerow ktory kładą ná siebie gdy bywaią przyimowani do Orederu S. Ducha.

C'est une espece de Cape ancienne & qui aboutit par devant en forme d'un Scapulaire arrondi.) Jest to nákształt Kapy dawney ktora z przodu się kończy nákształt szkaplerza okrągło.

CAPOT, terme du jeu de piquet, (*qui se dit quand on ne leve pas une carte en jouant.*) comme *Il a esté capot.* Nullum tulit punctum. KAPOT, maciak, termin gry názwaney pikieta, kiedy y iedney gracz karty nie zábiie grąiąc, iákoz dał mu Kapot, dał mu maćka.

CAPOUE, (*Ville Archiépiscopale d'Italie en la terre de Labour*) Capua, æ, f. *Cic.* KAPUA Miasto Arcybiskupie Włoskie w terralawora.

Qui est de Capouë. Capuanus, a, um. Kapuenie co iest z Kapui.

CAPPADOCE, (*Grand païs de l'Asie Mineure, qui a eu autrefois titre de Royaume.*) Capadocia, æ, f. KAPADOCYA wielki kray mnieyszey Azyi ktory przedtym miał tytuł Krolestwa.

CAPPADOCIEN, masc. CAPPADOCIENNE, f (*Celuy & celle qui est de Capadoce.*) Capadox, ocis, *Cic.* KAPADOCYANIN, KAPADOCYANKA, ten álbo ta co iest z Kapadocyi.

DE CAPPADOCE. Cappadocius, a, um. *Cic.* KAPADOCKI.

CAPRE'E, ou CAPRI, (*Isle du Royaume de Naples dans la mer de Toscane vis-à-vis de Puzzol.*) Caprea, æ, f. KAPRI Wyspa Krolestwa Neapolitańskiego ná morzu Toskańskim przeciwko Puzolo.

(Cette Isle est fameuse par les débauches & le long séjour de Tibére.) Ta wyspa iest sławna wszeczeństwemi y długim tam bawieniem Tyberyusza.

CAPRE, subst. f. (*Petit fruit vert qu'on confit dans le vinaigre & qu'on mange en salade, & qu'on met dans les sausses*) Capparis, is, f. *Cels.* KAPARY owoc mały zielony ktory w occie zmoczą y ná sałatę iedzą, y w iuszki kładą.

CAPRICE, subst. m. (*Déreglement d'esprit, boutade, bisarrerie d'humeur.*) Morositas, atis, f. *Cic.* NIEOBYCZAYNOSC, przykrość, nieiednostayność umysłu, niedogodliwość, dziwactwo.

Faire une chose plustôt par caprice que par une meure délibération. Impetu quodam animi potiùs, quàm cogitatione aliquid facere. *Cic.* Czynić co bardziey przez dziwaczność umysłu, niż przez słuszny namysł.

Je n'ay que faire d'essuyer tous ses caprices. Non est quòd morosos illius animi Impetus sustineam. Nic mi po tym wszystkie iego znosić dziwactwa.

CAPRICE se dit aussi *des pieces de Poësie & de peinture,* (*qui réussissent plustôt par la force du génie & de l'imagination, que par l'observation des regles de l'art*) comme *Ce Peintre fait des ouvrages de caprice sans s'attacher aux regles de l'art, ni suivre les originaux.* Hic pictor artem & manum dirigit ad species quæ ipsius in mente insident, non ad regulas artis neque ad exemplaria. RZECZ z kopyta nagle czyniona wlot osobliwie w Wierszach y malowaniu, kiedy się czyni bardziey przez dowcipu bystrość y umysłu, niż przez zachowanie opisania nauki, iáko: ten malarz maluie nádomysł, z prędkości nie wiążąc się do kunsztu áni do przednich wizerunkow.

CAPRICE, (*Légereté d'esprit, inconstance.*) Animi levitas. *Cic.* LEKKOSC umysłu porywczość płochość.

CAPRICIEUX, m. CAPRICIEUSE, f. adject. (*Sujet à des caprices.*) Morosus, a, um. Difficilis & hoc difficile, adject. *genit.* is, *Cic.* DZIWACKIEGO umysłu.

(Il se dit des hommes & des animaux.) Mowi się o ludziach y bydlętach.

CAPRICIEUX, (*Opiniastre.*) Pervicax. *Cic.* ZACIĘTY, Uporny, krnąbrny.

CAPRICIEUX, (*Inconstant, léger.*) Levis & hoc leve. *Cic.* PŁOCHY niestateczny.

La fortune est capricieuse. Varia est fortuna. *Cic.* Fortuna iest niestateczna.

CAPRICORNE, subst. m. (*L'un des douze Signes du Zodiaque, qui fait le Solstice d'hiver, & dans lequel le soleil entre*

le 20. de Decembre.) Capricornus,i,m. KOZIOROZIEC ieden z dwunasto znakow niebieskich w ktorym bywa przesilenie dnia z nocą zimowe, á w ten słońce wchodzi 22. grudnia.

CAPRIER, subst.m. *(Arbre qui porte des capres.)* Capparis, is,f.*Celum.* KAPAROWE Drzewo, co Kapary rodzi.

CAPRIOLE, subst.f. *(Saut en l'air.)* Agilis in sublime saltus. KOZIELEK skok w gorę.

CAPRIOLER, V.o. *(Faire des sauts en l'air.)* Agili saltu sein sublime tollere. KOZIEŁKI do gory skakać.

CAPSE, subst.f. *(Petite boëte où les Docteurs &c. mettent leurs suffrages.)* Pyxidicola. Capsula,æ,f. SKRZYNECZKA kędy wota kładą Doktorowie.

CAPSULE, subst.fœm. terme de Chymie & d'Anatomie, *(Membrane, ou tunique des veines.)* Capsula,æ,fmm. *Plin.* BŁONKA okrywaiąca żyły.

(C'est aussi chez les Botanistes ce qui envelope la graine des plantes.) Toż iest u Zielnikow szupina álbo plewa co pokrywa ziarno.

CAPTER, V.act. vieux mot escorché du latin, *(Gagner la bienveillance de ses auditeurs.)* Captare benevolentiam, (capto,as,avi,atum.) act. *Cic.* CHWYTAC nymować dobrą chęć do słuchania słuchaczow swoich, kaptować, stare słowo z łacińskiego udarte.

(Mot bas & ironique.) Słowo podłe y ná śmiech.

CAPTIEUX, m. CAPTIEUSE, f. adject. *(Trompeur, sophistique.)* Captiosus,a,um. Fallax, acis, omn.gen. *Cic.* ZAWODNY omylny oszukniący łatczny.

(Il se dit particulierement des raisonnemens faux. Osobliwie się mowi o dowodach fałszywych.

Interroger quelq'un d'une maniere captieuse. Aliquem captiosè interrogare. *Cic.* Pytać kogo fatocznie frantowsko.

Cette proposition n'a rien de captieux. Hæc sententia nihil habet captionis. *Cic.* Ta mowa to zdanie nic nie w sobie nie zawodnego.

CAPTIEUSEMENT, adv. *(D'une maniere captieuse.)* Captiosè. adv. *Cic.* CHYTRZE, fatucznie.

CAPTIF, m. CAPTIVE, f. adject. *(Esclave pris par des Infideles, ou par des Corsaires.)* Captivus,a,um. *Cic.* NIEWOLNIK Brániec wzięty przez niewiernych, albo morskich nájezdnikow.

Mener quelqu'un captif en triomphe. Ducere aliquem captivum in triumpho. Niewolnikow prowadzić w zwycięstwie.

Racheter les captifs des ennemis. Redimere captivos ab hostibus. *Cic.* Wykupować niewolnikow od nieprzyiacioł.

CAPTIF se dit aussi *de celuy qui est dans la sujettion, & qui n'est pas libre de faire ce qu'il veut, qui est gesné.* Captivus,a,um. *Cic.* NIEWOLNIK się też mowi o tym co iest w poddaństwie y niewolno mu czynić co chce, to iest przymuszony przyniewolony.

Je suis captif, je n'oserois dire mon sentiment, ma pensée. Non possum corde libero fabulari. *Plaut.* Jestem ják niewolnik nie mogę wymowić co chce.

CAPTIVER, V.act. *(Faire des captifs.)* ne se dit point dans nostre langue, nonobstant l'aurorité de M. l'Abbé Furetiere dans son Dictionnaire. NIEWOLNIKA w niewolą brać chwytać Kaptywować nie mowi się w ięzyku Francuskim mimo zdanie J. X. Foretyerego w swoim Dykcyonarzu.

CAPTIVER, *(Assujettir, engager.)* Capere Tenere. Detinere, act.acc. *Cic.* ZNIEWOLAC, podbić, wdać w co, wprawić

Un bon Prince captive la volonté de ses sujets. Bonus Princeps subditorum captat volantates. *Cic.* Dobry Pan zaiewala sobie chęć poddanych swoich.

CAPTIVER, *(Assujettir, contrainder à faire une chose.)* Astringere ad aliquid Cogere, act.acc. *Cic.* PRZYNIEWOLIC przymusić do czego.

SE CAPTIVER, *(Se contraindre, s'assujettir à une chose.)* comme *Il aime trop ses plaisirs, il ne sçauroit se captiver.* Nimis voluptatibus indulget, cogere se non potest. PRZYMUSIC się do czego, iáko: Bardzo się kocha w uczesach swoich nie może się przyniewolić.

Je ne sçaurois me captiver à faire cela. In animum inducere nequeo, ut id faciam. Nie mogę tego przewieść ná sobie ábym to uczynił.

CAPTIVER *quelqu'un, (Luy donner peu, ou point du tout de liberté.)* Arctè contenicque aliquem habere. *Cicer. Ter.* PRZYNIEWOLIC kogo mało co albo nic mu nie dać wolności.

CAPTIVITE', subst.f. *(Esclavage.)* Captivitas. *Plin.* Servitus. *Cic.* NIEWOLA poddaństwo.

Tirer quelqu'un d'une longue captivité. Levare aliquem longo servitio. *Hor.* Wyprowadzić kogo z długiey niewoli.

Mettre en captivité. Adducere aliquem in servitutem, *Cic.* Wprawić zárowadzić kogo w niewolą.

CAPTIVITE' signifie aussi *Sujettion, empire tyrannique & rude.* Servitium,ii,n. Servitus, utis, f. *Hor. Phad.* NIEWOLA znaczy też Tyrańskie y ciężkie panowanie.

Les Princes d'Orient tiennent leurs sujets sous une dure captivité. Principes Orientis duro servitio subditos premunt. *Virg.* Panowie wschodni trzymaią poddánych swoich w ciężkiey niewoli.

Ils pleurent leur triste captivité. Tristem flent servitutem. *Phad.* Opłakuię żałosną niewolę swoię.

CAPTURE, subst.fœm. *(La prise d'une personne, ou d'une chose.)* Captura,æ,f. Comprehensio,onis,f. *Cicer.* ŁAPANIE chwytanie wzięcie osoby álbo rzeczy iákiey.

(Mot d'usage parmi les Sergents.) Słowo náywane między wartę.

Faire une capture, (Prendre quelqu'un.) Aliquem comprehendere, (do,dis,di,sum.) Capere, (capio, capis, cepi, captum.) act.acc. *Cic.* Łapać kogo, uchwytać, wziąć wsadzić.

CAPUCHON ou CAPUCE, subst. m. *(Froc des Moines, dont ils ont la teste couverte.)* Cucullus,i,m. *Juv.* KAPTUR sałyk mnichow ktorym głowę nákrywaią.

CAQUE, subst.m. *(Petit baril qui tient le quart d'un muid)* Cadus,i,m. *Plaut.* CWIERTOWKA Baryłe miara trzymaiąca Cwierć beczki.

ON DIT proverbialement & populairement, *La caque sent toûjours le harang,* pour dire qu'*On se sent toûjours de la bassesse de sa naissance à quelque fortune qu'on soit élevé* Cadus halecis servet diu odorem.* *Horace a dit à peu près en ce sens,* Servabit odorem testa diu. MOWIĄ przysłowiem baryła zawsze trąci śledziem, to iest: że podłość urodzenia zawsze się wyda w iákimkolwiek szczęściu kto być może. *Horacyusz w tym prawie wyrozumieniu powiedział czego skorupa náwre tym długo trąci.

ON DIT aussi, *(parlant de ceux qui sont fort pressez dans un lieu estroit.) Ils sont pressez comme des harangs dans une caque.* Premitur pede pes & tergore tergus. *Verg.* MOWIĄ u tych co są w wielkiey ciasności kędy się ściśnieni iak śledzie w Baryle, *w beczce.*

(Façon de parler basse & triviale.) Sposob mowienie prosty y pospolity.

CAQUET, subst.m. *(Abondance de paroles vaines, Babil.)* Loquacitas. Garrulitas, *Cic.* GADATLIWOSC, świegotliwość, mowliwość nie potrzebna.

ON DIT proverbialement & figurement, *Rabattre, ou rabaisser le caquet de quelqu'un,* pour dire *Rabaisser son orgueil.* Frangere alicojus lopuacitatum. *Cic. Phad.* MOWIĄ przysłowiem y niewłaśnie: Poskromić komu gębkę, to iest Upokorzyć hardość iego.

ON DIT, *(d'une personne qui promet beaucoup, sans se mettre en peine d'effectuer ses promesses.) Cét homme n'a que du caquet, ou du babil.* Multa pollicetur, extricat nihil. *Phad.* MOWIĄ o tym co wiele obiecuie á nie myśli o tym żeby dotrzymał; Tego człowieka tylko gęba.

CAQUETS, *(Rapports indiscrets qu'on fait les uns des autres.)* Loquacitas Maledicentia. *Cic.* PLOTKI nieważne obmowy iednych o drugich.

Je vous prie de ne me point mesler dans vos caquets. Ne me admisceas tuis maledicentiis. Proszę cię ábyś mnie w twoie plotki niemieszał.

Je n'ay que faire de vos caquets. Apage sis maledicam istam tuam garrulitatem. Nic mi po twoich plotkach.

On fait des caquets de cette fille. Multa mala dicuntur in illam virginem. *Plaut.* Gadaią plotę o tey Pannie.

CAQUETER, V.n. *(se dit au propre de ce bruit que font les poules, quand elles veulent pondre.)* Glocire, (glocio, is.) n. *Col.* GDAKAC mowi się właśnie o głosie kokoszy kiedy ma iáie znieść.

CAQUETER, *(Causer, jaser, parler beaucoup, sans rien dire de solide, comme font la plupart des femmes.)* Garrire, Loquitari. GDAKAC, gadać, wiele mowić á nic potym iáko czynią pospolicie białogłowy.

CAQUETEUR, subst.m. *(Qui caquete, qui jase.)* Loquax, Garrulus. PLOTUCH, gaduła, co wiele gada.

CAQUETEUSE, subst.f. *(Celle qui parle beaucoup.)* Garru-

ru Iu,

rula,æ,f.Loquax molier.*Her.* PLOTKA rośprawnica ta co wiele gada, mowi.

CAR,(*Conjonction causative,qui rend raison de ce qui a esté avancé.*)Nam.Namque.Enim.*Cic.* BO, álbowiem,Koninnkcya daiąca przyczynę tego co się pierwey powiedaiało.

CARABIN,subst.m.(*Cavalier armé d'une carabine.*)Sclopetarius eques (qui Carabinus vocatur.) *genit.* sclopetarii æquitis,m. KARABINNIK żołnierz Karabinem uzbroiony.

CARABINE, subst.f. (*Arme à feu.*) Sclopeti genus,(quod vulgò carabina dicitur.) æ. KARABIN strzelba ognista.

CARACOL,subst.m.*quelques-uns le disent fœm. & écrivent* CARACOLE, (*C'est un mouvement que fait le cavalier en demi rond,ou demi tour à gauche ou à droit en changeant de main.*) Equestris in gyrum procursio. WPRAWĄ, álbo w lewą, zufsenie się ktoro czyni konny żołnierz w poł kołka w prawą lub w lewą odmieniaiąc rękę ná ktorey stał.

*Faire des caracols.*Equum circumagere.Equum in orbem agere,(ago,agis,egi,actū.)*Quint-Curt.* Procorsu agere equū. act.*Stat.* W prawą lub w lewą oá koniu się w poł kołka obrocić.

CARACOLER se dit figurément, pour *Biaiser dans les affaires,ne marcher pas droit.* Sycophantiosè agere in rebus. W PRAWĄ y w lewą kręcić, nierzetelnio sobie wsprawach postępować.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo podłe mowy potocznoey.

CARACTERE,subst.m. (*Certaine figure qu'on trace sur le papier, sur l'airain, sur le marbre, avec le plumd, le burin,la ciseau.*) Character,characteris.m.*Col.*Littera,æ,f.*Cic.*PISMO charakter pewne litery wyrażone ná papierze, ná Miedzi, ná Marmurze, piorem, rylcem, scyzorykiem.

*Cela est gravé en gros caracteres.*Illud incisum est maximis litteris.*Cic.* To iest wielkiemi literami wyrznięte.

CARACTERE se dit aussi *de la maniere dont chacun forme ses lettres.*Manus,ûs,f.Littera,æ,f. PISMO charakter się też mowi o kształcie iákim kto pisze, *Ręka.*

J'aimois la caractere,l'écriture,ou la main d'Alexis, parce qu'il approchoit fort du vostre. Alexidis manum amabam, quòd tam propè accedebat ad similitudinem litteræ tuæ.*Cic.* Podobała mi się ręka álbo charakter Aleyda bo bardzo był podobny do twego.

*On introduisit Statilius qui reconnut son caractere & son cachet.*Introductus Statilius,cognovit manum & signum suum. *Cic.* W prowadzono Statyliusza ktory się do ręki swoiey przyznał y do pieczątki.

CARACTERE se dit encore *de certaines marques & empreintes (dont les anciens marquoient leurs esclaves sur le front, ou les criminels, pour les faire reconnoistre.)* Littera, æ,f.Inscriptio, onis,f. Stigma, matis,n. *Petr.* CHARAKTER się iesżcze mowi o pewnych piętnach y znákach ktoremi dawni znaczyli niewolnikow swoich ná czele, álbo zbrodniow; dla poznaki.

*Il nous fit à tous deux de grandes lettres sur le front,& traça distinctement sur nos joues les caracteres dont on marque ordinairement les esclaves deserteurs.*Implevit frontem utriusque ingentibus litteris & notum fugitivorum epigramma per totam faciem duxit. *Petr.* Obodwom nam wypiętnował wielkie litery ná czele y wyrzził osobno ná licu náfzym charaktery ktoremi znáczą niewolnikow zbiegłych.

CARACTERE, (*Genie, esprit particulier d'une personne.*) Character,eris,m. Ingenium,ii,n. Color, oris,m. *Cic. Phad.* CHARAKTER,umysł przymiot własny osoby iákicy.

Chacun a son caractere particulier. Suus cuique est color proprius.*Phad.* Każdy ma swoy przymiot swoy charakter osobliwy.

Donnér fidelement à chacun son caractere. Quemque fideliter ex primere reddere. *Cic. Plin.* Każdego wiernio opisać według iego przymiotu.

*Ce Poëte donne à chacun son caractere.*Poeta ille reddit unicuique personæ convenientia. *Hor.* Teo Poeta każdego opisuie według przymiotu iemo przyzwoitego.

Les voilà bien tous deux dans leurs caracteres! Quàm uterque est similis sui! *Terent.* Otoż obadwa właśnie według przymiotow swoich wyrażeni.

Il a le caractere de son pere,qui est d'estre sage. Ingenium patris habet,quod sapit. *Plaut.* Ma charakter Oyca swego, to iest być rozumnym.

Soûtenir le caractere d'un pere avare. Tueri partes patris attenti nimis ad res suas. *Hor.* Záchować przymiot Oyca skąpego.

*Voilà mon caractere.*Sic est character.*Var.*Sic sum.Sic est ingenium.*Ter.* Ten iest moy umysł, ten charakter.

*Rendre les caracteres.*Rendre personas.Opisywać ludzkie obyczaie, przymioty.

CARACTERE se dit *des qualitez invisibles qu'on respecte en ceux qui ont des charges.*Character,eris,m. CHARAKTER się mowi o przymiotach niepodpadaiących pod zmysły ktore szanuiemy w tych co są ná iakich urzędach.

*Cét homme soûtient bien son caractere.*Suam personam bellè sustinet. Teo człowiek utrzymuie dobrze swoy charakter zacność swoią.

Cela est indigne de vostre caractere. Id alienum est à tuâ dignitate. Ta rzecz niegodna iest charakteru twego.

*Rendre l'honneur dou au caractere de quelqu'un,c'est à dire à sa qualité.*Meritis aliquem honoribus pro munere impertire,ou afficere. Oddać poszanowanie ozleżyte według zacności każdego

CARACTERIZER,V.act. (*Marquer, décrire le caractere de chacun,ou leurs inclinations.*) Notare.Designare, Pingere formam & characterem cujusque hominis. *Cicer.* CHARAKTERYZOWAC, opisować każdego podług przymiotow iego.

CARAFFE,subst.f.(*Bouteille de verre à long col.*)Lagena, cum colli longitudine, fœm.*Phad.* KARAFKA bańka szklanna z szyią długą.

CARAMANIE,ou L'ANCIENNE CILICIE,(*Province d'Asie.*) Cilicia,æ,f. KARAMANIA dawna Cylicya, Prowincya Azyi.

CARAMIT,(*Ville d'Asie dans la Mésopotamie,ou Diarbec*) Amida,æ,f. KARAMIT Miasto Azyi w Mezopotamiy álbo Diarbeko.

CARAT,subst.m.(*Certain degré d'affinage,ou de titre qu'on donne à l'or & à l'argent.*) Certa auri & argenti coctio. KARAT, niektore stopnie proby złota y srebra.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme est badin à vingquatre carats,* pour dire qu'*Il est extrémmement badin.*Pergraphicus nugator. MOWIĄ przysłowiem, że człowiek iest śmieszny ná dwadzieścia cztery karatow, to iest: że bardzo iest śmieszny.

(Expression basse & familiere.) Mowa podła y potoczna

CARAVANNE,subst.f.(*Assemblée que font en Orient les marchands & les voyageurs pour marcher de compagnie,à cause des bandits & des voleurs.*) (Mercatorum, viatorum) coacta manus. KARAWANA złączenie się kupcow y podrożnych w wschodnich kraiach, áby z sobą w towarzystwie puścili się w drogę, dla bespieczeństwa od rozboynikow.

ON APPELLE aussi CARAVANNES, (*Les Campagnes sur mer que les Chevaliers de Malte font pendant leur noviciat contre les Turcs & les Pirates.*) Equitum Melitensium navales expeditiones. NAZYWAIĄ też Karawanami, potyczki álbo podiazdy ktore czynią Kawalerowie Maltańscy pod czas Nowicyatu swego przeciwko Turkom y morskim rozboynikom.

CARAVELLE, subst. f. (*Vaisseau de mer rond à voiles.*) Auriti veli lembus. OKRĄGŁY okręt morski z żaglami.

(On l'appelle à oreilles de liévre,parce que ses voiles en ont la figure. Názywaią o zaięczych uchach, bo żagle iego ten kształt maią.

CARBONNADE, subst.f.mot gascon, (*Morceau de viande rostie sur les charbons.*) Super carbones caro tosta, *genit* carnis tostæ,f. MIĘSA kawał ná węglu opiekany.

CARCAN, subst. m. vieux mot qui signifioit *Un Collier, ou une chaisne garnie de pierreries que les femmes portoient à leur col.* Torques, ou Torquis. ŁANCUCH arkan stare słowo znaczące kołnierz albo łańcuch drogiemi kamieńmi przybrany ktory białogłowy nosili ná szyi.

CARCAN est maintenant *un genre de Supplice,(qu'on fait souffrir aux banqueroutiers & à d'autres malfaicteurs,en leur mettant un collier de fer au cou & les attachant à un potence dans un carrefour.)* Collaria,æ,f.*Plaut.*Ferrum collare.*Var.* ARKAN teraz znaczy karanie ktore zadaią bankrutom y infamym złoczyńcom daiąc im żelazny kołnierz ná szyię, y przywięzuiąc ich tak do słupa po ulicach: *kuna żelazna.*

*Mettre,attacher quelqu'un au carcan.*Ferro collari aliquem ad palum astringere. act. Aliquem catadimiare. act. *Spart.* Wsadzić kogo do kuny.

CARCASSE,subst.f. (*Squelete,corps d'un animal mort & dessecbé*

deffeché.)Forma offea, *genit.*formæ offeæ,f.*Ovid.*Offea compages, *genit.*offeæ compagis,f KOSCI z ciała opadłe śmierć

CARCASSE se dit figotement *des personnes devenuës fort maigres soit par maladies ou de vieillesse, & qui n'ont que la peau collée sur les os.*Offeus,a,om.*Plant* SMIERC,się mowi niewłaśnie o osobach bardno zcięczonych od choroby álbo starości,y ktorych tylko skora ń kości.

Je n'ay plus que la carcasse. Totus som ossa atque pellis. Niemasz mię tylko skora á kości.

Cette guenon vient icy faire parade de sa carcasse. Venit hùo cum exornatis suis ossibus clurinum genus.*Plant*. MAŁPA, tá tu przychodzi swoim się kierkurem pokazować.

CARCASSE, *Espece de Bombe dans l'Artilerie, composée de plusieurs cercles de fer en forme d'une carcasse, qu'on remplit de grenades & de ferrailles.*) Tormentom circulis ferreis compactum & fartum ignibus,i,neut. KARKASSA;Ksztalt Bomby w Zbroiowni zkilku obręczy żelaznych złożoná nákształt żeber w ciele ktorą nakładaią granatami y zielezami

CARCASSONNE,*sur l'Aude*,(*Ville en Languedoc.*) Carcasso,onis,f. *Ptol.* KARKASSONA ond Odą Miasto Okcytanii.

*De Carcassonne.*Carcassonensis & boc Carcasonense.Z Karkassony.

CARDAMOME, subst.m. (*Plante & graine médecinale fort aromatique.*) Cardamonom,i,n. *Plin* RAYSKIE Ziarnká,Kardyban ziele y niarnká lekarskie, y bardzo korzenne. (On l'appelle autrement *Graine de Paradis.*) Inaczey zowią ziarnká Rayskie.

CARDE,subst.f.(*Coste de poirde.*)Tener betæ caulis.GŁĄBY kapusty młodey.

*Carde d'artichaut.*Tener cioaræ caulis,m. *Plin.* Karczochy młode.

CARDE est aussi *un Peigne fait de plusieurs petites pointes pressées & recourbées, de fil de fer, à carder la laine & la soye.* Ferreus pecten. *Juv.*GRĘPLA,Szczotká do wełny,grzebień drociany z drotow gęsto kącaystych y zakrzywionych do wybiiania wełny y iedwabiu.

CARDEMENT,subst.m (*L'action de carder.*) Carminatio,onis,f *Plin.* WYBIANIE Wełny.

CARDER,V.act.(*Démesler les poils de la bourre avec un peigne de carde*) Carminare,act accuf.*Plin.* WYBIAC wełnę

L'action de carder,ou LE CARDAGE,subst.m.Carminatio,onis f.*Plin.* Wybianie.

CARDEUR,subst.m.(*Celuy qui carde la laine.*)Qui lanam carminat. WYBIACZ wełny.

CARDIAQUE,adiect.m. & f (*Qui est bon pour le cœur.*) comme *Un remede cardiaque.* Ad cordis dolores efficax remedium,n.SERDECZNY, Dobry ná serce, iako lekarstwo serdeczne.

CARDINAL,m.CARDINALE, f. adject. (*Principal, sur qui quelque chose roule.*) Præcipuus, a,om,Id in quo aliqoid vertitur.*Cic.* GŁOWNY,GŁOWNA,Przedni ná ktorym co się obraca.

LES QUATRE VENTS CARDINAUX,(*sont* SOLANUS, *qui souffle du costé du Levant équinoctial:* AUSTER *du costé du Midy:* FAVONIUS *du costé du Couchant équinoctial; &* SEPTENTRIO *du costé de l'Aquilon.*) Sunt quatuor Venti (Solanus,Auster,Favonius,Septentrio)*Vitr.*CZTERY WIATRY GŁOWNE są: Wi tr wschodowy prawy, Wiatr połodniowy prawy średni, Wiatr zachodny prawy, Wiatr pułnocny prawy.

LES QUATRE VERTUS CARDINALES,(*sont la* PRUDENCE,*la* JUSTICE, *la* FORCE *& la* TEMPERANCE.) Quatuor Virtutes morales præcipuæ,) Prudentia, Justitia, Fortitudo,Temperantia.)CZTERY CNOTY GŁOWNE są: Rostropność, Sprawiedliwość, Męstwo, Wstrzemięźliwość.

CARDINAL,subst.m. (*Un des Prestres, ou Diacres de l'Eglise Romaine,qui elisent le Pape comme leur Evesque, & le Chef de toute l'Eglise,lors que le Siége de Rome est vacant*) Cardinalis,is,m.KARDYNAŁ, ieden z Duchownych Kapłanow álbo Dyakonow Kościoła Rzymskiego ktorzy obieraią Papieża zá swego Biskopá,y głowę całego Kościołá, kiedy Stolicá Rzymska wakoie.

(Les Cardinaux dans leur premiere institution n'estoient autre chose que les Prestres principaux ou les Curez des Paroisses de Rome. Le pape Nicolas II. ordonna que le Pape seroit seulement esleu par les Cardinaux,au lieu qu'auparavant il l'estoit par tout le Clergé de Rome.) Kardynałowie zpierwszego postanowienia swego nie inszego niebyli tylko głowni Plebani Parafiy Rzymskich, Nikołay II. Papież postanowił áby Papież niebył obierany tylko przez kardynałow á zaś przedtym bywał obierany przez wszystkie duchowieństwo Rzymskie.

CARDINALAT,subst.m.(*La dignité de Cardinal.*)Cardinalatus,ûs,m.(*mot consacré.*)KARDYNALSTWO,Godność kardynalská.

CARDON *d'Espagne*,sub.m. (*qui vient dans les iardins.*) Cardnos sativus,i,m. OSET Włoski álbo Hispański ktory się rodzi w ogrodach.

CARDONE, (*Ville en Catalogne.*) Cardona, æ,f. KARDONA,Miasto w Karolonii.

CARENE,subst.f proprement (*La quille d'un vaisseau,ou la piece de bois qui est au fond sur laquelle se fait tout l'assemblage; mais ce mot signifie aujourd'huy Tout le creux du navire*)Carina,æ,f *Cæs.*GRUNT nawy właśnie,álbo drzewa sztuka od ktorey całego okrętu idzie złożenie,ále to słowo dziś znaczy całe dno nawy.

*Fait en forme de la carene d'un vaisseau.*Carinatus,a,um. *Plin.* Wypukło robiony, nákształt dna okrętu.

CARENER, V. act. (*Donner carene au navire, le mettre sur le costé pour le radouber & luy donner le suif.*)Ungere carinam. UTYKAC okręt od dna zásmarowywać szpary w doie nawy ná bok ią náládzie położywszy.

CARENTAN,(*Ville de Normandie dans le Coutantin sur la Douve.*)Carentom,i,n. KARENTAN Miasto Normandiy w Konstancyeńskim nad Duwą.

LA CARENTONE, (*Riviere de la Haute Normandie.*) Carcotona,æ,f.

CARESME, *on prononce* CARÊME, subst. masc. (*Les quarante jours de jeusne & d'abstinence devant Pasques.*) Jejunium dierum quadraginta, *genit.* jejunii,n.Carnisprivium, Carnisprivii, neut. POST Czterdziestodniowy przed Wielką nocą.

Le Caresme se fait par l'Eglise à l'imitation des quarante jours de jeusne de J.C.dans le desert.) Post odprawuie Kościoł ná pamiątkę Czterdziesto dni posto Chrystusa Pána ná puszczy.

CARESME pour *les Sermons qui se preschent en Caresme.* Quadragesimales conciones. POST kazania całego posto.

CARESME-PRENANT,subst.m. (*Le jour du Mardigras, qui précede le Caresme.*) Hilaria,orum. *Cic.* MIĘSOPUST tłusty Wtorek, poprzedzaiący post.

On a appellé ce jour dans la basse latinité *Carnivora,æ,f.* à cause que ce jour-là on consume tout ce qui reste de chair.) Nazywaią ten dzień podłą łaciną ostatki, bo weń wszystko co tylko zostaie mięsa ziadaią.

CARESSANT,m. CARESSANTE,f. part. act. & adject. Blandiens,entis,omn.gen.Blandus,a,um. PODCHLEBNY, PODCHLEBUIĄCY,pieszczący.

D'une maniere caressante. Blandè. *Cic.* Blandidiret. adv. *Plaut.* Łagudnie, podchlebnie.

Il est fort caressant,ou d'une humeur fort caressante. Homo est natura blandientis. Bardzo iest podchlebny łagodny.

CARESSE, subst.fœm.(*Comme celles qu'on fait aux petits enfans.*) Blanditiæ,arom,f pl. *Cic.* PIESZCZOTY cieckaoie iákie czynią dzieciom małym.

Des caresses basses & de valet. Verniles blanditiæ. *Tacit.* Pieszczoty podłe parobcze.

Tirer de l'argent de quelqu'un par des caresses. Exprimere nummolos blanditiis ab aliquo. *Cicer.* Wypieścić u kogo pieniądze, przez pieszczoty pieniędzy u kogo dostać.

*Vendre ses caresses.*Vendere blanditias.*Tibul.*Vendere amplexos.*Petr.* Przedawać pieszczoty swoie.

CARESSE, (*Témoignage d'une amitié tendre qu'on a pour une personne.*)Amoris,ou benevolentiæ blanda significatio,*ou Cic.* OSWIADCZENIE, affektu oprzeymego komo.

Il m'a fait mille caresses en arrivant. Advenientem blandè & benignè me excepit. Mille blanditiis me habuit advenientem. Tysiąc mi przyiaźni uprzeymości oświadczył przyiechawszy.

CARESSER,V. act. (*Faire des caresses.*) Alicoi blandiri, *Cic*, *Plaut.* PIESCIC się z kim.

CARESSER *quelqu'un*(*Luy témoigner bien de l'affection & de la tendresse.*) Vultu, oculis, verbis alicui benevolentiam significare.nêt.*Cic.* OSWIADCZAC,komu wielką przychylność y uprzeymość.

CARESSER *une fille (en signification obscene.)* Virginem attrectare. *Plaut.* NIERZĄD płodzić.

CARFAGNANA, *(Vallée d'Italie dans le mont Apennin & de l'Estat de Florence.)* Carferaniana,æ,f. KARFANIANA Dolina Włoska w gorach Apenninu Państwa Florentskiego.

CARFOUR, subst. m. *(Place dans une ville.)* RYNEK mieysce publiczne w mieście.

CARIE, subst.f. *(Maladie des os & des dents, qui les corrompt & qui les mange.)* Caries, ici,f. *Ovid.* PROCHNIENIE zaraza kości y zębow ktora ie psuie y trawi.

CARIE' ,m. CARIE'E,f. part.pass. *(parlant des os & des dents gastez.)* Cariosus,a,um. *Colum. Cels.* SPROCHNIAŁY SPROCHNIAŁA, mowiąc o kościach y o zębach zepsowanych.

CARIER,V.act. *(qui se dit des dents & des os qui se gastent & se pourrissent.)* Infestare aliquid carie. act. *Colum.* PROCHNIEC co się mowi o zębach y kościach psuiących się.

SE CARIER. Trahere, *ou* sentire cariem. *Plin.* PROCHNIENIE sprochnieć.

CARIE, *(Province de l'Asie Mineure.)* Caria,æ,f. *Cicer.* KARYA Prowincya Azyi mnieyszey.

CARIENS, *(Peuples de la Carie.)* Cares, *genit.* Carum, *dat.* Caribus; m.plur. *Virg.* KARYICZYKOWIE, Karyanie narod Karyi.

DE CARIE Carius, *ou* Caricus,a,um. *Stat.* KARYICZYK

CARIAGNAN, *(Ville de Piémont.)* Carinianum,i, neut. KARYNIAN Miasto Piemontu.

CARILLON, subst. m. *(Son des cloches agréable & harmonieux.)* Numerosus & modulatus æris campani sonitus. DZWONKOW małych igranie wdzięczne y melodyine.

CARILLON se dit aussi *(du bruit & des crieries que font les femmes & les harangeres à quelqu'un ou devant sa porte)* Convicium Pipulum,i,n. *Plaut.* TOZ się mowi o hałasie y wrzasku białogłow śledziarek albo przekupek ktory czynią ná kogo álbo przed wrotami czyiemi.

(Mot populaire.) Słowo pospolstwa

Il luy a fait un beau carillon devant sa porte. Fecit convicium ante illius ædes. *Ter.* Pipulo hunc distulit. *Plaut.* Nawrzeszczał mu nákrzyczał przededrzwiami.

CARILLONNER,V.n.absolu. *(Sonner les cloches en carillon & avec harmonie.)* Æra campanum argutè & modulate, pulsare. DZWONKI poruszyć áby grały.

CARILLONNEUR, subst.m. *(Celuy qui carillonne.)* Æris campani ad numerum, pulsator. ZEGARNIK co zegaru pilnuie y dzwonkow graiąc ch.

CARINTHIE, *(Province d'Allemagne.)* Carinthia, æ, f. KARYNTYA Prowincya Niemiecka

CARIOLE, subst.f. *(Petite voiture à deux roues.)* Carruca, æ,f. KARA, woz o dwoch kołkach, biedka.

CARLILE, *(Ville d'Angleterre sur les frontieres d'Ecosse.)* Carleolum, i, n. KARLIL Miasto Angielskie nád granicą Szkocyi.

CARMANIE, *(Province de l'ancien Royaume de Perse, aujourd'huy* Kerman.) Carmania.a,f. *Plin.* KARMANIA, Prowincya dawnego Krolestwa Perskiego dzisiay Kerman.

Qui est de Carmanie. Carmanus,a,um. Karmanin co iest z Karmaniy.

CARMEL, *(Montagne de la Palestine, fameuse par la residence du Prophete Elie.)* Carmelus,i,m. *Tacit.* KARMEL Gora Palestyny sławna mieszkaniem Eliasza Proroka.

CARMIN, subst.m. *(Couleur d'un rouge fort vif.)* Minium ii,n. *Plin.* MINIA wysoki kolor czerwony

CARMINATIF, masc. CARMINATIVE,f. adject. *(Qui chasse les vents du ventre.* Tormina discutiens,entis,omn.gen. ROZPĘDZAIĄCY co wiatry przyrodzone w żołądku rozpędza.

CARNACIER,m. CARNACIERE,f. adject. *(Qui se nourrit de chair.)* Carnivorus, a, um. *Plin.* ZARŁOCZNY na mięso, chciwy drapieżny.

(En ce sens il se dit seulement des animaux farouches comme des Lions, des Loups & des Oiseaux de proye.) W tym rozumieniu nie mowi się tylko o dzikich bestyach iáko Lwach Wilkach y ptakach.

CARNACIER se dit aussi *(d'un homme, qui mange beaucoup de chair.)* Carnarius homo. MOWI się też o człowieku obżartuchu co wiele ie mięsa.

CARNAGE, subst.m. *(Grande tuërie, massacre d'hommes & d'animaux.)* Strages,gis,f. *Cic.* Internecio,onis,f. *Cic.* PORAZKA zaboy y wielka strata ludzi álbo bydląt.

Vivre dans le carnage & de carnage. In cæde atque ex cæde vivere. *Cic.* Zyć w záboystwie y záboystwem.

Faire un grand carnage. Stragem edere. *Cic. ou* dare. *Liv.* Wielki mord álbo záboy uczynić.

CARNATION, subst. f. terme de peinture *(qui se dit de toutes les parties d'un tableau en géneral, qui representent de la chair, qui sont nuës & sans draperie.)* Carnosus candor. *Plin.* GOLIZNY słowo malarskie co się mowi o wszystkich częściach obrazu iákiego ciało wyrażaiące nágie y bez odzienia.

Faire une carnation. Nudam corporis partem suis nativis coloribus exprimere. Golizny dawać ná obrazie, malować nagie ciała przyrodzonemi farbami.

CARNAVAL, subst.m. *(Temps de joye & de bonne chere, qui se compte depuis les Rois jusqu'au Caresme.)* Bacchanalia *Plaut.* Geniales dies. KARNAWAŁ Zápust Czas uciech y uczty rachuiąc od Krolow aż do Postu.

Faire le carnaval. Geniales ferias Dionysia, *ou* hilaria agitare. *Plaut. Ter.* Zapustować.

CARNE, subst.f. *(Angle pointu d'une table &c.)* Angulatus mucro. ROG, Kraniec kończaty stołu.

CARNET, subst. masc. terme de Negoce, *(Petit Livre-journal.)* Adversaria, orum,n.pl. REGESTR dziennik kupiecki.

CARNIOLE, *(Province d'Allemagne.)* Carniola,æ,fœm. KARNIOLA Prowincya Niemiecka.

CARNOSITE' ,subst.f. *(Excrescence de chair qui se forme dans la verge, & qui bouche les conduits de l'urine.)* Caruncula,æ,f. *Cic.* CIAŁO ciskawka wyrastaiąca w członku zátykaiąca ucie uryny.

CAROGNE, subst.f. *(Terme injurieux qui se dit entre les femmes de basse condition, qui est le même que* CHAROGNE, *Puante, sale, vilaine.)* Stercus, *genit.* stercoris,n. Sordes, *genit.* sordiū,f.pl. Cœnū,i,n. *Plaut.* Smierdziałka smrodliwa słowo uszczypliwe co się mowi między białogłowami podłego stanu, toż samo co ścierw zdechlina.

CAROLUS, subst.m. *(Monnoye hors d'usage, qui valoit dix deniers.)* Caroleus,ei,m. *(on sous-entend* nummus.) KAROL Moneta ktora wyszła zużywania ważąca dziesięć pocżwornych groszy.

ON DIT proverbialement d'un homme riche, *Il a bien des carolus.* Multarum rerum dives. *Hor.* MOWIĄ przysłowiem o człowieku bogatym, ma wiele Karolusow.

CARONCULES, subst.f. terme de Médeci n. *(Ce sont de petites chairs glanduleuses.)* Carunculæ,arum,f.pl. *Cels.* GRUCZOŁKI termin Doktorski.

CAROTTE, subst.f. *(Racine qu'on mange au potage, qui est une espece de panais.)* Pastinaca,æ,f. *Plin.* MARCHEW, Pasternak głuchy.

CARPE, subst. f. *(Poisson d'eau douce fort commun.)* Cyprinus,i,m. *Plin.* KARP ryba rzeczna bardzo znaioma.

CARPENTRAS. *on prononce.* carpantras, *(Ville episcopale du Comtat d'Avignon.)* Carpentoracte Meminorum. *Plin.* KARPENTRAK Miasto Biskupie Hrabstwa Aweniomu.

Qui est de Carpentras Carpentoractensis. Karpentranin co iest z Karpentraku.

CARQUOIS, subst. m. *(Estuy à mettre des fléches qu'on porte sur l'epaule.)* Pharetra,æ,f, *Virg.* *Coritus,a,um. *Ovid.* SAYDAK, sztuciec álbo pochwa ná strzały, ktory náramieniu noszą.

Qui porte un carquois. Pharetratus,a, um. *Ovid.* Saydaczny w saydak przybrany.

CARRA, *(Ville de Mesopotamie sur un fleuve de mesme nom.)* Carræ,arum,f.pl. *Lucan.* KARRA Miasto Mezopotamii nád rzeką tegoż imienia.

(Elle a esté fameuse par la défaite de Crassus, & par la mort de l'Empereur Caracalla) Sławne było zniesieniem Krassego, y śmiercią Karakalli Cesarza.

CARRAFE, subst.f. *(Certain bocal de verre.)* Lagena,æ,f. PEWNE naczynie szklane flasza.

CARRE' ,m. CARRE'E,f. adject. *(Qui est de figure carrée, qui a quatre angles droits.)* Quadratus,a,um. *Cic.* CZWOROGRANIASTY kształtu czworograniastego co ma gran cztery prostych.

ON DIT figurement, *Un homme carré, (qui est d'une taille renforcée & bien fournie.)* Homo quadrato corpore. *Cels. Suet.*

Suet. MOWIĄ człowiek czworograniasty, co iest w zroftu u siadłego a osoby swoiey y mocny.

UN CARRE', (*Vne figuré carrée.*) Quadratum,i,n. *Vitr.* CZWARTOWANIE czworgranie.

Faire un carré. Quadratum describere. Czworgranie zrobić.

Vn carré en lozange. Quadratum paribus lateribus sed duobus acutis. Czworogranie rownych stron, ále dwoch kończystych.

Vne terre qui a cent pieds en carré. Agellus quadratus. *Vitr.* Grunt co ma czterdzieści stop w szerz y w zdłuż.

Pied en carré. Pedes quadratus. *Celum.* Stopa w szerz y w zdłuż.

Vn carré barlong,(qui est plus long que large.) Quadratum longius, quàm latius. *Colum.* Czworogranie obdłuższe co iest dłuższe niż szersze.

CARREAU, subst.m. *on prononce* carrau. (*Pavé de terre cuite, carré, & dont on pave les chambres.*) Latereulus quadratus,i,m. *Cæs.* POSADZKA z cegły paloney czworograniasta ktorą wysadzaią izby.

Petit carreau. Laterculus quadratus,m. *Cic.* Mała posadzka

Carreau de figure ronde. Later rotundus,m. *Carreau à six pans.* Later hexagonos. *A huit pans.* Octogonus,i,m. *Carreau à lozange.* Later paribus lateribus, sed duobus augulis acutis. Posadzka okrągła. *Posadzka o sześciu graniach. *O ośmiu graniach. *W kwadrat kończysto dawana

CARREAU se dit aussi (*du pavé de la ruë, & mesme de la terre qui est hors des maisons.*) comme *Mettre des meubles sur le carreau,(les jetter hors du logis.)* Foràs projicere supellectilem. POSADZKA się też mowi o Bruku, y o ziemi ná domami ná ulicy, iáko: wyrzucić ruchomości ná bruk, wyrzucić ie z domu

Il l'a mis sur le carreau. Hunc foràs ejecit. Wyrzucił go ná bruk ná dwor.

JETTER *quelqu'un sur le carreau, (Le tuer sur la place.)* Morti sternere aliquem. *Virg.* POŁOZYC kogo ná bruku zabić go ná mieyscu

ON DIT proverbialement en ce sens, *Mettre du cœur sur le carreau,* pour dire *Vomir, rendre gorge.* Vomere, (o,is,ui, itum.) neut. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu przysłowiem, Wnętrze ná bruku położyć, to iest ublwać się ná ulicy.

CARREAU, (*Coussin remplì de plumes qu'on met sur des chaises & sous les genoux, pour estre plus commodement.*) Pulvinus,i,m. *Plaut.* Poduszka pierzem wypchana ktorą kładą ná stołkach y pod kolana dla wygody.

Attendez que je vous donne un carreau. Mane, pulvinum. *Plaut.* Poczekay aż ci dam poduszkę.

CARREAU *de jardin, Espace quarré.*) Area, æ, f. *Colum.* KWATERA w ogrodzie.

(Un jardin est ordinairement divisé en plusieurs carreaux, & les carreaux ont plusieurs planches. qu'on appelle en Latin *Pulvini.*) Ogrod zwyczaynie iest podzielony ná kilka kwater á kwatery ná grzędy ktore w łacińskim zowią poduszki, álbo wały.

CARREAU *de la foudre,(Le trait ou la pierre qu'on croit estre dans la foudre qui blesse & qui tuë.)* Fulmen, *genit.* inis, neut, *Cic.* KAMIEN piorunowy pocisk o ktorym rozumieią że iest w piorunie y ktory rani, y zabiia

CARREAU, (*Fer avec quoy les tailleurs applanissent les coutures des habits en les pressant.*) Ferrum quo sarcinatores suturas premunt & coæquant, neut. ZELAZO krawieckie ktorym szewy gładzą prasuiąc.

ON DIT proverbialement & par mépris, *C'est un valet de carreau.* Servus nihili. *Plaut.* MOWIĄ wzgardliwie wsządzie ná ulicy tákiego dostanie, iest to sługa brukowy.

CARREFOUR, *on prononce* CARFOUR, subst.m. (*Endroit dans une ville où se croisent diverses ruës.*) Compitum,i,n. *Cic.* PRZECZNICE rozstanie ulic mieysce w mieście gdzie się rożne ulice schodzą Trez.

DE CARREFOUR, (*touchant les carrefours.*) Compitalitius,a,um. *Cic.* TRETOWY pospolity

Il ordonna qu'on ornast deux fois l'an les Lares des carrefours au printemps & en esté, ou des fleurs printannieres & d'esté. Compitales Lares ornare bis anno instituit, vernis floribus & æstivis. *Suet.* Postanowił áby dwa razy do roku strojili Bałwochwalnie po ulicach tretowych ná wiosnę y w lecie, álbo kwiatami wiosny y lata.

Des jeux des carrefours. Compitalitii ludi,orum,m.pl. *Cic.* Igrzyska tretowe co się na rostaynych mieyscach odprawiały

Les festes des carrefours. Compitalia, & Compitalitia,orum, n.pl. *Cic.* **Le jour dans lequel on faisoit ces festes.* Compitalitius dies,m. *Cic.* Swięta tretowe. *Dni w ktore te święta odprawowano.

CARRELAGE, subst.m. *on prononce* Carlage. (*L'action de carreler ou de paver une chambre.*) Stratura, æ,f. *Suet.* POSADZKOWANIE dawanie posadzki w izbie.

CARRELER, V.act. *on prononce* carler. (*Paver une chambre de carreaux.*) Laterculis sternere. POSADZKĘ dać w izbie.

CARRELER signifie aussi, (*Racommoder des souliers, y remettre des semelles.*) Suppingere soccos,(suppingo,is,pegi, pactum.) act. Fulmenta soccis suppingere. *Plaut.* ZNACZY też podszycie dawać albo łatać podeszwy u obuwia.

(On dit mieux en François, *Ressemeler des souliers,* y remettre des semelles.) Lepiey się mowi w Francuskim podeszwy dawać.

CARRELET,m, subst,m. *on prononce* carlet, (*Grosse aiguille à quatre carnes ou costez.*) Quadrata acus, *genit.* quadratæ acûs.f. IGŁA wielka o czterech graniach.

CARELET, (*Poisson de mer fort plat.*) Scombrus,i,m. *Plin.* JASZCZUR, wrzeciennica ryba morska bardzo płaska.

CARRELEUR, subst.m. *on prononce* Carleur, (*Qui carrele & pave les chambres.*) Qui lateribus loca sternit. POKŁADACZ posadzki Brukarz.

CARRELURE, subst.f. *on prononce* carlure, (*L'action de carreler une chambre.*) Stratura è lateribus. POKŁAD pościełanie posadzki brukowanie.

CARRELURE *de souliers.* Suppactum solum corio. ŁATANIE, poprawianie trzewikow.

CARRELURE *de ventre* se dit populairement, pour dire *Vn bon repas que fait un goinfre ou un parasite.* comme *J'ay pris une bonne carrelure de ventre.* Habeo in stomacho confidentiam. *Plaut (Plaute a dit* Sumsi in ventre confidentiam. *Je me suis bien bourré le ventre, J'ay pris une bonne carrelure de ventre)* POKŁAD wysłanie brzucha mowi się potocznie zá dobry obiad ktory czyni iáki pasorzyt. iáko dobrzem sobie wysłał brzuch Plautus powiedział dobrzem sobie wypchał brzuch y wysłał wyłożył.

(Cette maniere de parler est basse & populaire: M.D'Ablancourt s'en est servi dans la traduction de Lucien, faisant parler un Savetier.) Ten sposob mowienia iest podły y pospolstwa Ablankur go użył tłomacząc Lucyana, gdzie szewca partacza mowiącego wyraża.

CARRER, V. act. (*Faire quarré.*) ne se dit point dans le sens naturel; mais on dit bien ECARER, ou ECARIER une piece de bois, la faire quarrée. KWADRATOWAC nie mowi się w wyrozumieniu własnym; ále się dobrze mowi wydać w kwadrat, álbo w kostkę rznąć drzewo, w kwadrat dawać

ON DIT avec le pronom personel *Se carrer,* pour dire *Marcher avec affectation & les mains sur les costez.* Ansatum ambulare. *Plaut.* MOWIĄ wziąwszy się pod boki chodzić, chodzić dumnie y z wytwornością rospierać się.

CARRIER, subst.m. *on prononce* carrié, (*Homme de journée, qui tire de la pierre des carrieres.*) Latomus. *Plin.* KAMIENNIK Człowiek ná dzień zgodzony ktory kamienie wycina y dobywa z gor kamiennych.

CARRIERE, subst. f. (*Lieu d'où l'on tire de la pierre ou du marbre.*) Latomia & Latumia, æ,f. *Cicer.* GORA gdzie dostaią kamieni álbo marmuru.

CARRIERE *de marbre.* Marmorea latumia,æ,f. GORA marmurowa, szyb marmurowy.

Carriere de grez, (Vne Gresserie.) Silicea latumia,æ, f. Gora Krzemienna, szyb Krzemienny.

CARRIERE signifie aussi (*L'estendue d'un champ où l'on peut pousser un cheval.*) Campus,i,m. *Cic.* Curriculum, i, neut. Stadium, ii, neut. ZNACZY też błonie iákie w polu gdzie konia wypuścić może, plac záwodniczy, stáianie, záwod.

CARRIERE en termes de manege signifie *Vn lieu fermé de barrieres où on entre pour courir la bague & à cheval.* Hippodromus,i,m. *Plin-Jun.* Curriculum,i,n. *Hor.* ZNACZY też mieysce álbo plac gonitwy, w rycerskiey szkoły rozumieniu, mieysce opasane w koło kobylicami gdzie wiezdzaią dla biegania do pierścienia álbo nakonia.

Il y en a qui se plaisent de se voir tout couverts de poussiere après avoir couru dans la carriere aux jeux Olympiques. Sunt quos juvat curriculo pulverem Olympicum collegisse. *Hor.* Są ktorzy maią upodobanie widzieć się cale okrytych od ka-

rzu

rzu nábiegawſzy ſię w záwodzie igrzyſk Olympiackich.

Donner carriere à un cheval,(le laiſſer courir.) Admittere equum *Cic.* Wypuśćić koniowi, dać mu biegać.

Celuy qui court dans la carriere,(ſoit à pied, ſoit à cheval) Curſor,oris,m.*Cic.* *Celuy qui y court ſeulement à pied.* Stadiodromus,i,m.*Plin.* Ten co biega w záwodzie cayli ná koniu cayli pieſzo.*Ten co pieſzo biega záwodnik.

*Le bout de la carriere.*Calx, *genit.*calcis,f. Meta,æ,f.*Sen.* Meta kres w záwodzie.

CARRIERE ſe dit figurément en ce ſens *du cours de la vie,& des fonctions dans les quelles on la paſſe.*Curriculum,i,n.Curſus,ûs,m. *Cic.* ZAWOD ſię mowi w tym rozumieniu o biegu życia, y zábaw w ktorym ie kto pędzi.

Achever, fournir heureuſement ſa carriere, (achever heureuſement ſa vie. Curſum vitæ,feliciter conficere.*Cic.* Skończyć ſczęśliwie ſwoy záwod, ſkończyć bieg życia.

Je ſuis preſque au bout de ma carriere. Mihi quidem ætas acta eſt fermè.*Plaut.* Jeſtem prawie u kreſu biegu, záwodu mego.

CARRIERE ſe dit auſſi figurement *d'un beau ſujet,d'une belle matiere où l'on peut s'exercer à eſcrire & à diſcourir.* Campus,i,m,*Cic.* Materia,æ,f. *Cic.* POLE ſię też mowi niewłaśnie o piekney iakiey okazyi álbo materyi do piſania, mowienia &c.

*Vn grande carriere eſt ouverte à vos louanges.*Magnus campus ad laudes. *Cicer.* Wielkie pole do pochwał twoich ſię otwiera.

Donner carriere à ſon eſprit, (ſe laiſſer emporter à ſon génie, s'eſtendre ſur un ſujet au delà des juſtes bornes, pouſſer un éloge ou une raillerie trop loin.) Dare,*ou* permittere vela ingenio. *Cicer.* Wypuśćić myślom ſwoim, uwieść ſię za myślami ſwemi dalcy nád ſłuſzność o czym piſać pozwolić piorowi w pochwały álbo żarty ſię zbytnie puśćić ná leży.

La fortune n'a point laiſſé de carriere à voſtre vertu. Nullum tibi fors campum dedit, in quo virtus tua poſſet excurrere.*Cic.* Szczęście nie dało pola cnocie twoiey.

ON DIT, *Ces gens ſe donnent carriere, ſe divertiſſent, ſe réjouiſſent comme il faut.* Hi genio indulgent. *Plaut.* MOWIĄ ci ludzie ſobie pozwalaią cieſzą ſię ochutnię do woli.

ON DIT proverbialement,*Faire paſſer carriere à quelqu'un,* pour dire *Luy faire quelque choſe haut à la main,& malgré luy.* Ad aliquid imperiosè & invitè aliquem adducere, adduco,is,xi, ctum.) act. MOWIĄ przyſłowiem wypędzić kogo w pole, wdrć kogo w co poniewolnie, kazać mu iść po ſwoiey woli.

CARROBE, ſubſt.fœm.*ou* CARROUGE. *(Arbre dont les feuilles reſſemblent à celles du freſne, qui fleurit à la fin de l'hiver, & porte ſon fruit à la fin de l'eſté.)* Siliqua,æ,f. *Plin.* SAŁSZA Drzewo ktorego liście ieſionowym podobne kwitnie ná końcu zimy, á owoc ná końcu lata daie.

CARROSSE, ſubſt.m.*(Voiture de commodité pour la ville & pour la campagne.)*Carrus,i,m.*Caſ.* KARETA powoz wygodny w mieście y w podroży.

*Il va dans un caroſſe à quatre chevaux.*Curru quadrigarum vehitur. *Cic.* *A deux chevaux.* Rhedâ duobus equis junctâ vehitur. *Cic.* Jedzie w karecie czterema końmi. *Parę koni.

(On peut encore ſe ſervir de *Biga* au ſingulier,ou de *Bigæ, arum, f. plur.* pour un Caroſſe à deux chevaux.) Może ieſzcze mowić Parka w mnieyſzey liczbie, álbo Parki w więkſzey liczbie ná karetę parokonną.

*Mettre les chevaux au carroſſe.*Jungere equos curru.*Virg.* Záłożyć konie do karety.

*Chevaux de carroſſe.*Equi rhedarii,orum,m.plur.*Var.*Konie kareciane.

CARROSSIER, ſubſt.m. *(Faiſeur de carroſſe.*Carrucarius. Rhedarius,ii,m. KOŁODZIEY, Stalmach wozowy co powozy robi.

(Ces mots dans Ulpien ſignifient proprement un *Cocher,* celuy qui mene le carroſſe.)To ſłowo u Ulpiana znaczy właśnie woźnicę co powozi.

CARROUSEL, ſubſt.m. *(Cavalcade de pluſieurs ſeigneurs ſuperbement veſtus à la maniere des anciens Chevalier,qui ſont diviſez par quadrilles.)* Ludus equeſter & curulis. IGRZYSKO konne rycerſkie iázda walna wielu Panow bogato po dawnemu uſtroionych, podzielonych ná roty.

(Tertullien dans ſon livre des Spectacles attribue l'invention des Carrouſels à Circé,& il veut qu'elle ait eſté la premiere à dreſſer le Cirque,& des courſes en l'honneur du Soleil ſon pere.) Tertulian w ſwoiey Księdze o widowiſkach przypiſuie wynalezienie tych igrzyſk konnych Circei,twierdząc że ona náypierwey koło rycerſkich ieźdźcow wynalazła, y záwody albo iázdy poſtanowiła na cześć ſłońca Oyca ſwego.

CARROUSSE, ſubſt.f.*(Bonne chere qu'on fait en beuvant & en ſe réjouiſſant.)*Compotatio,onis,f.*Cic.* BIESIADA uczta iedząc y piiąc dobrze.

Faire carrouſſe avec ſes amis, bien boire & ſe divertir. Cum amicis largiùs perpotare. Bieſiadować, z przyiacioły ſię cieſzyć.

(Maniere de parler populaire en noſtre Langue.) Słowo mowienia poſpolſtwa w ięzyku francuſkim.

CARRURE, ſubſt. f. *(L'eſtenduë ou l'eſpace d'un carré.)* Quadrum,i,n. PLAC przeſtronność kwadratu, iákiego.

Baſe qui a trois pieds en quarré. Tripedanea in quadrum baſis. Dno ſpodek czego ná cztery ſtopy w kwadrat.

CARTE, ſubſt.f. *(Papier,il n'eſt gueres en uſage que dans cette phraſe.)* comme *Donner la carte blanche à quelqu'un,* pour dire *Luy donner un papier blanc ſigné pour le remplir de ce qui luy plaira.* Pura charta,æ,f. *Vlp.* KARTA papier nie ieſt w używaniu prawie chyba w tym ſpoſobie, iáko: Dać kartę biáłą komu *goły membran*,áby ſobie nápiſał ná nim co zechce.

ON LE DIT auſſi au figuré,pour dire *Se ſoumettre à toutes les conditions qu'on nous voudra donner.* Optio,onis,f.*Plaut.* MOWI ſię też to niewłaśnie zá poddanie ſię wſzelkim warunkom ktore ná nás kto zechce włożyć.

Vous avez la carte blanche. Tua eſt optio. *Plaut.* *Il luy donna la carte blanche.* Optionem illi dedit,*ou* permiſit. *Cic. Quint.* Maſz blankiet ná mnie, kartę daię ná ſiebie,podpiſuię ſię ná wſzyſtko.*Podpiſał mu ſię poddał mu ſię ná wſzyſtko.

CARTE eſt auſſi *Vne grande feuille de papier,(ſur laquelle on a gravé ou deſſiné la repreſentation du monde & de ſes parties.)*Tabula,æ,f. Charta,æ,f. KARTA ieſt też papier wielki wyrażaiący ná ſobie rznięcie álbo ryſunek całego świata y części iego.

CARTE GEOGRAPHIQUE, *(qui contient la deſcription des terres.)* Tabula geographica,æ,f.Terræ in chartâ deſcriptio,onis,f.*Carte Hydrographique (qui contient la deſcription des mers & des eaux.)*Tabula hydrographica,æ,f.*Carte Chorographique, (qui contient la deſcription de quelque païs.)*Tabula aliquam regionem complectens. *Carte topographique, (qui contient la deſcription de quelques lieux particuliers.)*Tabula topographica, æ,f. *Carte marine, (qui marque les coſtes, les ports & les bancs de ſable.)*Tabula nautica,æ,f. KARTA Kraiopiſow maiąca w ſobie opiſanie świata. *Karta opiſania morza y wod.*Karta maiąca opiſanie kraiu iákiego z oſobna. *Karta opiſanie maiąca mieyſca iakiego oſobliwego. *Karta żeglarſka opiſuiąca lądy, porty, y wyſpy.

Sçavoir, ou connoiſtre la carte. Noſcere geographiam. Znać ſię ná karcie, umieć kartę kraiopiſow położenia kraiow.

ET CELA ſe dit non ſeulement au propre *(de ceux qui ſçavent la Géographie.)* mais plus ſouvent au figuré*(de ceux qui connoiſſent le train & les intrigues de la Cour, le train des affaires d'un Eſtat & les ſecrets des familles)*Noſſe mores & ingenia hominum.*Ter.* *Sçavoir la carte.* A TO ſię nie tylko mowi właśnie o tym co ſię zna ná opiſaniu kraiow, y ich położeniu, ále też częściey niewłaśnie o tych co ſię znáią z gruntu ná ſztukach y obrotach dworu,iák idą ſprawy Páńſtwa iákiego,y táiemnice poſtronne domowe *Znáć ſię ná karcie*

CARTE ſignifie auſſi *Vn corps fait de pluſieurs feuilles de papier collées enſemble.*Charta ſpiſſior. KARTA znáczy kilka kart papieru razem grubo ſkleionych.

ON DIT en ce ſens *de petits morceaux de carte marqués de pluſieurs points & figures dont on jouë.*Folia luſoria,orum n.pl.*Jouer aux cartes.* Foliis pictis ludere. **Battre les cartes pour les meſler enſemble.* Folia luſoria verberando miſcere. MOWIĄ w tym rozumieniu zowiąc kartami kawałki kart kleionych y rozmaitemi znakami oznaczonych do gry ſłużących.*Grać w karty.*Mieſzać taſować karty

ON DIT figurément en ce ſens, que *Les cartes ſont bien brouillées dans un Eſtat ou dans une Cour, (lors qu'il y a des troubles & des affaires fort difficiles à accommoder.)* Permiſta & turbata, ſunt omnia in republicâ. MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu karty ſię bardzo pomięſzały w Páńſtwie iákim,

iákim, álbo u dworo iákiego, kiedy ſą námięſzania y ſprawy bardzo trodne do uſpokoiqnia.

CARTEL, ſubſt.m. (*Ecrit par lequel on appelle quelqu'un en duel.* Libellus citatorius, (ad ſingulare certameo.) KARTECZKA wyzywaiąc ná poiedynek.

CARTHAGE, (*Ville autrefois celebre qui a tenu teſte fort long-temps aux Romains.*) Carthago, inis, f. *Cic.* KARTAGINA Miáſto niegdyś ſławne, ktore ſię bardzo długo ſprzeciwiało Rzymowi.

CARTHAGINOIS, ſubſt. m. (*Celuy qui eſt de Carthage.*) Pœnus, i, maſc. Carthaginenſis & hoc Carthaginenſe. adject. KARTHAGENCZYK ten co ieſt z Kartaginy.

CARTHAGINOISE, ſubſt. f. Carthaginenſis mulier, fœm. KARTAGENKA.

DE CARTHAGE, (*Qui concerne les Carthaginois.*) Punicus, a, um. *Cic.* Punicanus, a, um. *Cic.* (*On dit* Bellum punicum. *Cic. La guerre de Carthage*, ou *contre les Carthaginois*, ou *la guerre Punique.* *Sagum punicum. *Hor. Une caſaque à la Carthaginoiſe.* *Lectulus Punicanus. *Cic. Un lit à la Carthaginoiſe*) KRRTAGENSKI, Woyna Kartageńſka, álbo przeciw Kartageńczykom. *Pancerz Kartageńſki. *Łożko Kartageńſkie.

CARTHAGENE, (*Ville d'Eſpagne ſur la mediterranée dans le Royaume de Murcie.*) Carthago nova, *genit.* Carthaginis novæ, f. KARTAGENA Miáſto Hiſzpańſkie ná morzu śrzodziemnym w Krulestwie Murcyi.

CARTIER, ſubſt. m. (*Qui fait des cartes.*) Chartarius, ii, m. KARTARZ co karty robi.

CARTIER, ou *la quatrième partie d'un tout.* Voyez Quartier. CWIERC czwarta część wſzyſtkiego.

CARTIER, (*Quelque partie d'une ville.*) Voyez Quartier. KWATERA część ſtrona iáka miáſta mięſzkanie.

CARTILAGE, ſubſt. m. terme d'anatomie. (*C'eſt une partie ſimilaire du corps entre la chair & les os.*) Cartilago, ginis, f. *Celſ.* CHRZĄSTKA termin anatomiy część iednoſtayna ciáła między mięſem, á kośćiami.

De Cartilage. Cartilagineus, a, um. *Plin.* Chrząſtkowy.

CARTILAGINEUX, m. CARTILAGINEUSE, f. (*Plein de cartilages.*) Cartilaginoſus, a, um. *Plin.* CHRZĄSTKOWATY.

CARTON, ſubſt. m. (*Groſſe carte faite avec du papier collé ou du papier haché & ſeché dans la preſſe.*) Spiſſior, ou denſior charta, *genit.* ſpiſſioris, ou denſioris chartæ, f. KARTA gruba kleiona z kart zlepionych álbo papieru pokraianego y w praſie ściśnionego.

CARTONNER *un livre*, V. act. (*Le couvrir de carton.*) Chartá denſiori compingere librum. OKŁADKĘ dawać ná Kſiążę oprawę.

CARTONNIER, ſubſt. m. (*Qui fait du carton.*) Spiſſiorum chartarum compactor, oris, m. KSIĘGARZ co klei okładki papierowe.

CARTOUCHE, ſubſt. m. (*C'eſt un rouleau de carte, au milieu duquel on met quelque inſcription.*) Voluta, æ, f. Helix, icis, f. *Vitr.* KARTA papier zwiniony z nápiſem iákim we śrzodku.

(Ce mot François eſt maſculin parmi les ouvriers, & dans le langage ordinaire il eſt féminin.) To słowo Francuzkie ieſt rodzaiu męſkiego między rzemieślnikami, á białogłowſkiego w mowie potocznej.

CARTULAIRE, ſubſt. m. (*Livre des anciens Monaſteres où l'on marquoit les choſes les plus mémorables du Monaſtere.*) Chartula, æ, f. KSIĘGA dawnych Klaſztorow gdzie piſano co oſobliwſzego y do pamięci traſić ſię mogło w Klaſztorach.

CARYATIDES, ſubſt. f. plurier. (*Statuës en forme de femmes honneſtement veſtuës, qui ſervent de pilaſtres ou de colomnes dans les baſtimens.*) Caryatides, idum, f. plur. *Stolatæ. *Vitr.* POSĄGI białogłowſkie przyſtoynie odziane ſłużące zá pilaſtry álbo ſłupy w Architekturze, *Karyanki.*

(Les Cariates peuples de Carie, ville du Peloponneſe, ayant eſté defaits par les Grecs, leurs femmes furent emmenées captives; & les Architectes de ce temps-là, pour éterniſer leur ignominie, en firent des ornemens d'Architecture, & les mirent au lieu de colomnes pour ſoûtenir des Saillies ou Balcons: celles qui portoient des paniers ou corbeilles ſur leur teſte, étoient appellées *Canephora*, & *Ciſtifera.*) Karyanie narod Karyi miáſta Peloponezu będąc zbici od Grekow Białogłowy ich w niewolą zábrano; á Architekci czáſow owych ná wieczną pamiątkę tey ich ochydy, brali ſobie z nich kſztałty ná ozdobienie fabryk, y ſtawiali te kſztałty miáſto ſłupow do podpierania gzemſow álbo gankow, te ktore ná głowie miały koſzyki álbo koſze názwane były koſznice, álbo koſz nioſące.

CAS, ſubſt. m. (*Accident arrivé par la fortune.*) Caſus, ûs, m. *Cicer.* PRZYPADEK przygoda traf ſzczęścia.

PAR *cas fortuit*, *Par haſard.* Caſu. abl. Fortuitò. adv. *Cic.* SZCZĘSCIEM, przypadkiem, trafunkiem.

EN *ce cas*, ou *Lorſque cela arrive.* In hoc caſu. *Celſ.* W ten czas, gdy ſię to przytrafi.

CAS, (*Eſtime que l'on fait d'une perſonne & des choſes.*) Æſtimatio, onis, f. *Cic.* POWAZANIE ſzacunek iák kto ſobie co waży.

Faire cas de quelqu'un, l'eſtimer, le conſiderer. Magni facere. Magni pendere aliquem: *D'une choſe*, rem aliquam. act. Ważyć ſobie kogo poważać go, poważać ſobie rzecz iaką.

On fait cas de l'écorce pour les médicamens. Corticis ad medicamenta pretium eſt. *Plin.* Poważaią ſkorkę dla lekarſtwá.

Ce peuple ne fait aucun cas des lettres; l'éloquence en eſt bannie, la temperance & les bonnes mœurs n'y ſont aucunement eſtimées, ni recompenſées. Apud hos populos literarum ſtudia non celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas, ſanctique mores laudibus ad fructum perveniunt. *Petr.* Ten narod znoic ſobie waży nauki, wymowá u nich ieſt wywołaná, wſtrzemięźliwość y poczciwe obyczaie nie nienáją áni nadgrody niemaią.

Il ne fait pas de cas de ſa parole. Fidem parvi pendit. Za nic ſobie waży dane słowo.

CAS *de conſcience.* De moribus quæſtio, onis, f. PYTANIE w zględem ſumienia.

Réſoudre un cas de conſcience. Rem ad conſcientiam pertinentem ſolvere. Odpowiadać ná pytanie w zględem ſumienia.

Enſeigner les cas de conſcience. Moralem Theologiam tractare. Uczyc nauki obyczayney co do ſumienia.

CAS, pour *une action.* Facinus, *genit.* facinoris, n. **C'eſt un vilain cas, une vilaine action.* Turpe facinus, n. *Cic.* **Un cas pendable, qui merite la corde*, ou *la mort.* Crimen capitale. TRAF przypadek miáſto uczynku *ſzpetny to przypadek godzien obieſzenia, wart ſtryczká, álbo śmierci.

CAS en termes de Grammaire (*ſe dit de la différente inflexion des Noms.*) Caſus, ûs, m. *Quint.* PRZYDATEK Spadek w Grammatyce ſię mowi o rozmaitym nakłonieniu słow.

LES Noms ont ſix cas; ſçavoir 1. LE NOMINATIF qui vient du verbe *Nominare*, *Nommer*, & marque directement la choſe, par *le*, *la*, *les*, 2. LE GENITIF, qui vient de *Gignere*, *Engendrer*, ſert à former les autres Cas, & ſe connoiſt par *de*, *du*, *des*, précédé d'un ſubſtantif. 3. LE DATIF, qui vient de, *Dare*, *Donner*, marque à quoy la choſe ou l'action a rapport & ſe connoiſt par *à*, *au*, *aux*, 4. L'ACCUSATIF, qui vient d'*Accuſare*, *Accuſer*, marque le ſujet où paſſe l'action, & ſe connoiſt par *le*, *la*, *les*, précédé d'un Verbe. 5. LE VOCATIF, qui vient de *Vocare*, *Appeller*, ſe connoiſt par *ô* qui eſt quelquefois ſous-entendu, & ſert pour parler à quelqu'un 6. L'ABLATIF, qui vient d'*Auferre*, *Oſter*, & ſe connoiſt par *de*, *du*, *des*, *par avec*, précedez d'un Adjectif ou d'un Verbe.) Imiona álbo Názwiſká máią ſześć ſpadkow; to ieſt 1. MIANUIĄCY od słowá miánuię 2. RODZĄCY od słowá rodzić ſłużący do inſzych ſpadkow robienia 3. DAWAIĄCY od oddawania znaczy do czego co należy y poznaie ſię z tego pytánia komu 4. OSKARZAIĄCY, od oſkarżania znaczy kogo álbo co czynić, kiedy poprzedzone od słowá, á poznaie ſię przez *go*, *ię*, *ich*, 5. WZYWAIĄCY, od wzywać poznaie ſię przez *ó* ktorego ſię czáſem doroźumieć, y ſłuży mowiąc do kogo. 6. ODBIERAIĄCY, od odbierać, y poznie ſię przez, *od*, *tego tym*, *przez*, *z kim*, *zaczym*, gdy go poprzedza imię przydatkowe álbo słowo,

CAS ſe dit adverbialement en ces phraſes. *En tout cas, au moins, du moins.* Certè. Saltem. adverb. **En tout cas*, pour *Quoy qu'il arrive.* *Cic.* CO ſię trafi, mowi ſię przysłowiem w te ſpoſoby, Naoſtatek, przynaymniey, áby, *Ná oſtatek będź co bądź.

EN *cas*, ou *Au cas que cela arrive.* Si id evenerit. Ieżeli ieśli to ták ſię trafi, padnie.

EN *ce cas-là j'agirois de la ſorte.* Tali in re ita me gererem NA ten czas tak bym ſobie poſtąpił.

POSONS *le cas que cela ſoit ainſi*, ou *Je veux que cela ſoit ainſi.* Fac ita eſſe. Eſto. *Cic.* POMYSLMY daymy to że ták będzie, że ták padnie, niech ták padnie.

EN

EN *cas de fruits*, pour *Quant aux fruits, je n'en mange point de cruds.* Quod autem ad fructos, crodis noo utor. CO do owocow tych nie iàdam surowych.

CASAL, (*Ville capitale du Mont-ferrat sur le Pô, qu'on appelle* CASAL St. VAS, *pour la distinguer du* GRAND CASAL *qui est dans le Duché de Modene, & d'un autre dans la Principauté de Landi.*) Casale sancti Evasii, n. KAZAL Miasto glowne Mont-Ferratu nàd Padem ktore ozywaią KAZAL S: Ewaziy dla roznicy od wielkiego Kazalu, ktory iest w Xięstwie Mutyneńskim, y od inszego ktore iest w Xięstwie Landi.

CASANIER, subst. m. (*Qui ne bouge du coin du feu, faineant, paresseux.*) Casarios, ii, m. *Fest.* DOMATOR piecuch co się z domo nie wychyli, gnoioy, leżuch.

CASANIERE, subst. f. (*Celle qui ne bouge du coin du feu.*) Casaria. Focaria, æ, f. *Ulp.* DOMATORKA.

CASAQUE, subst. f. Sagum, i, n. *Cic.* SZATA krotka żołnierska Saiao.

(Ces mots signifioient proprement une *Casaque*, que les Romains portoient en guerre, mais comme elle n'est point differente parmi nous de ces anciennes Casaques; on s'en peut servir sans scrupole, puisque mesme Columelle appelle les Sayes ou Casaques des païsans *Saga*, & que l'Auteur des Rhetoriques à Herennius se sert de *Chlamis*, parlant d'un jouëur de luth vestu de cet habillement.) Te słowa znaczą właśnie szatę żołnierską ktorey Rzymianie zażywali ná woynie, ále że u nas się nie rozni od Saianow, może go zażyć bez trudności ponieważ y Kolomella názywa sukmany wieśniakow proste *Saianami*, à Autor Krasomowstwa do Herenniosza názywa *abiorem* mowiąc o lutniście ták obranym.

Petite casaque, ou CASAQUIN. Sagulum, i, neut. Saianek kawtanik zwierzchni katanka.

Vestu d'une casaque. Sagatus. *Cic. Suet.* Ubrany w saian.

ON DIT figurément *Tourner Casaque*, (*Changer de parti.*) Ab aliquo deficere, desciscere. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie, barkę obrocić, odmienić się y odać ná inszą stronę, odstąpi-wszy kogo.

CASCADE, subst. f. (*Cheute d'eau de haut en bas.*) Præceps aquæ lapsus. SPADEK wody z gory ná dnł po stopniach.

CASE subst. f. (*Petite cabane.*) Casa, æ, f. *Cic.* Chata mała chałupa.

CASEMATE, subst. f. terme fortification, (*Ce qu'on appelle autrement.* PLACE BASSE, *ou* FLANC BAS.) Ima crypta ad latera propugnaculorum. ZIEMIANKA termin twierdzy co inaczey zowią twierdza dolna.

CASPIENNE, *ou* LA MER CASPIENNE, *dans l'Asie.* Mare Caspium. MORZE Chwaleńskie Azyańskie.

CASQUE, subst. m. (*Armure de teste, ou Heaume.*) Galea, æ, f. *Cic.* SZYSZAK, Zbroia ná głowę álbo Przyłbica.

ON DIT populairement, *Ce vin donne dans le casque*, pour, *donne dans le teste.* Hoc vino icitur caput. MOWIĄ przysłowiem to wino lezie w przyłbicę, miasto w głowę.

CASSADE, subst. f. (*Bourde qu'on invente pour se défaire d'une personne & de ses importunitez.*) Stropha, æ, f. *Cic.* WYKRĘT, wybieg sztuka wynaleziona dla zbycia się kogo y iego náprzykrzenia.

Donner des cassades à quelqu'un. Aliquem ludere dep. acc. *Plaut.* Kogo sztuką zbywać gładko.

CASSANO, (*Ville du Royaume de Naples dans la Calabre citerieure.*) Cassanum, i, neut. KASSANO Miasto Krolestwa Neapolitańskiego w Kalabryi z tę stronę gor.

CASSANT, m. CASSANTE, f. adject. *voyez* FRAGILE. Fragilis, is *Cic.* SŁABY stłuczeniu łatwo podległy.

CASSATION *d'une loy*, subst. f. Legis abrogatio, onis, f. ZNIESIENIE prawa.

CAS, m. CASSE, f. adject. (*Cassé.*) Cassus, a, um. °*Une voix cassé.* Vox cassa, *ou* fusca, *ou* obtusa, *ou* obscura, fœm. *Quint.* STŁUCZONY, głuchy, niegłośny. °Głos niski głuchy słaby

Ce vaisseau sonne cas. Vas illud obtusè sonat. To náczynie źle dzwoni, iák stłuczone.

CASSE, subst. fœm. (*L'action de casser un Officier.*) comme *Donner de la cassé à un Officier*, (*Le casser aux gages, le démettre de sa charge.*) Aliquem ab aliquo monere ejicere. ZŁOZENIE z urzędu Urzędnika iákiego Woyskowego złożyć z urzędu iákiego Officyera, wymazać go z regestru z ższług.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y pospolite.

CASSE, subst. f. (*Fruit qui vient aux Indes, & qui est pur atif.*) Casia, casiæ. KASSYA owoc ktory się rodzi w Indyach y iest czyszczącey.

(Les Anciens ont appelle *Casse* un bois aromatique, qui estoit une espece de Cinnamome, car la Casse dont nous usons pour remede leur a esté inconnuë.) Dawni názywali Kassyą drzewo iedno korzenne ktore było rodzay Cynamonu, bo Kassya ktorey my teraz zażywamy w lekach była im nie znaioma.

CASSE, (*C'est le partie d'une écritoire, où l'on met les plumes*) Graphiarium, ii, n. *Mart.* PIORNIK przy kałamarzu ná pior schowanie.

CASSE, en termes d'Imprimerie, (*est une espece de grande Boëte plate divisée en plusieurs cassetins où l'on met les lettres.*) Capsa, æ, f. KASZTA Drukarska szufladа wielka płaska podzielona w komorki małe gdzie litery kładą.

CASSÉ, m. CASSÉE, f. part. pass. *du verbe* CASSER. Fractus. *Cic. Hor.* STŁUCZONY, STŁUCZONA, od słowa tłuc

Cassé de vieillesse. Ætate & senio confectos. *Cic.* Nádwątlony od starości.

Cassé de travail, de fatigue. Molro labore fractos. *Hor. Cic.* Nádweręzony od pracy od trudo.

CASSE, (*Annulé, parlant d'une Loy.*) Abrogatus. Rescissus, a, um. ZNIESIONY, mowiąc o prawie.

CASSEL, *ou* KESSEL, (*Ville d'Allemagne dans la Franconie, capitale du Langraviat de Hesse.*) Castellum Cattorum. KASSEL albo KESSEL Miasto Niemieckie w Frankoniy głowne Landgrawstwa Hesseyskiego.

CASSEL, *ou* MONT CASSEL, (*Petite Ville des Païs-Bas en Flandre à quatre lieuës de Bergue saint Vinox.*) Castellum Morinorum. KASSEL álbo Gora Kassel małe miasto niższych Niemiec we Flandryi o cztery mile od Berg Winox.

CASSE-NOIX, m. *ou* CASSE-NOISETTE, m. (*Petit instrument en forme de tenailles qui sert à casser des noix.*) Nucifrangibolum. DZIADEK naczynie do tłuczenia orzechow nákształt kleszczy.

CASSER, V. act. (*Rompre, briser, fracasser.*) Frangere, Confringere, act. acc. *Cic. Ter.* TŁUC, gruchotać psować.

Je crains qu'il ne soit tombé & qu'il ne se soit cassé quelque membre. Vereor ne uspiam ceciderit aut perfregerit aliqoid. *Ter.* Boię się żeby nie upadł y nie złomał potłukł się gdzie.

Casser des pots sur la teste de quelqu'un. Frangere ollas in caput alicujos. *Plaut.* Tłuc garki komo o głowę.

Casser des noix. Frangere, *ou* conficere noces. Orzechy tłuc

La dent se casse sous le davier. Dens sob forfice conficitur. *Cels.* Ząb się łamie pod kleszczami.

CASSER, (*Egruger, réduire en parties menuës.*) Frangere in micas. *Plin.* TŁUC, słoc, ná drobne cząstki, ná proch, ná kawałki zetrzeć.

Casser les mottes de terre. Frangere glebas. *Virg.* Rozbiiać bryły ziemi

CASSER, (*Licencier des soldats, des troupes.*) Dimittere milites act. *Cic.* ZWIIAC woysko, odprawiać.

Casser un Officier, (*Supprimer sa charge, l'en démettre.*) Ab officio aliqoem dimittere. *Cicer.* Złożyć Urzędnika iákiego woyskowego, stąd iego zwieść.

César cassa quelques Enseignes, qui n'avoient pas bien fait leur devoir. Nonnullos signiferos Cæsar loco movit. *Cas. ou* exauctoravit. *Liv.* Cezar złożył niektorych chorążych co swoiey powinności nie dobrze czynili.

Un soldat cassé. Exauctoratus miles. *Liv.* Odprawiony ze służby żołnierz.

CASSER, (*Annuler une loy, un testament, le rendre nul.*) Abrogare. *Plin-Jun.* ZNIESC prawo, testament iáki, nie ważnym go uczynić.

ON Dit proverbialement, *Il est cassé aux gages chez moy*, pour dire *J'ay rompu societé avec luy & tout commerce.* Dissiloit gratia illios apud me. MOWIĄ przysłowiem: Odprawiłem go od siebie, wypowiedziałem mu myto: to iest rozbrat z nim uczyniłem.

CASSE-TESTE, subst. m. (*Ce vin est un casse-teste, un casse-poitrine.*) Icitur caput, *ou* stomachos hoc vino. °*Horace a dit* Ictum vino caput, *parlant d'un vin qui donne à la teste.* TRĄCI ŁEP, wino trąci łep, trupi głową męczy żołądek. °Horacyusz powiedział wino w głowę biiące mowiąc o winie tęgim

CASSEROLE, subst. f. (*Plat de cuivre fort profond & à petit bord.*) Ænea paroposis. RĄDEL naczynie miedziane głębokie z wązkiemi brzegami.

CASSERON, subst. m. (*Espece de poisson volant.*) Loligo, ginis, f. *Var.* PŁAW lataiący

CASSETTE, subst. f. (*Petit coffre portatif où on enferme ce qu'on*

qu'en a de plus précieux.) Capsa, Capsæ, fœm. *Cic.* Arcula, au Capsula,æ,fœm. *Catal.Cicer.* **Cassette de nuit où l'on met ses besognes de nuit.* Arcula noctorna, æ, fœm. KAŁAMARZ Szkatołka ſkrzyneczká do noſzeniá, w ktorey chowaią co kro mk naydroższego. * Szkatułá nocná ná chowanie potrzeb nocnych.

Qui fait des cassettes Arcularios,ii,m.*Plant.* Skrzynkarz co ſzkatoły robi.

CASSETIN,ſobſt.m,terme d'imprimerie,*C'est un des petits carrez qui divisent une Casse d'Imprimerie,où l'on met les lettres.)* Locolus, Loculi, maſc. Locolamentum,i,n.*Var.Vitr.* KOMORKI po Drukarſku,kropki ná krore podzieloná ieſt kaſetá do liter rozkładaniá.

CASSIDOINE,ſubſt.f. *Pierre minérale & précieuse,qui a des veines de plusieurs couleurs,dont on fait des vases qui sont fort estimez.)* Murrha,n,f.MIROWY kamień kruſzcowy drogi maiący żyły rożnych kolorow z ktorego robię naczyniá ktore bardzo ſzacuią.

CASSIN,ou MONT CASSIN,(*Celebre Abbaye d'Italie dans le Royaume de Naples,& une ville de même nom au pied de cette montagne.)*Mons Caſſinus,*genit.*montis Caſſini,m.*Caſſinum i,n. *pour la ville.* KASSYN, GORA KASSYNU,ſławne Opactwo Włoſkie w Koleſtwie Neapólitańſkim,y miáſto tegoż imieniá pod tą gorą.

CASSINE,ſubſt.f.(*Petite Case,ou Cabane.)*Caſa,æ,f.*Cicer.* CHATA,Chałupká,máłá Budá.

CASSIOPE'E, f. (*Constellation céleste qui est dans la partie boréale du ciel.)*Caſſiopeia,æ,f.*Vitr.*Caſſiopriæ ſimolacrű,cti, n.*Vitr* GWIAZD złożenie ná niebie ná ſtronie pułnocny

CASSOLLETTE,ſubſt.f. (*Petit vaisseau où l'on fait brûler des pastilles & des odeurs agréables.)*Anthepſa odoraria,ou nnguentaria,æ,f. KADZIDEŁ wdzięcznych,Kadzielniczká

ON DIT ironiquement,*Voilà une estrange cassolette!(quand on sent quelque chose de fort mauvais.)* Fodos ſanè & gravis odor! m. *Cels.* MOWIĄ żartem dziwne to kadzidło! kiedy kto poczuie co bardzo nieſforemnego.

CASSONNADE,ou CASTONNADE,ſobſt.f. (*Sucre qu'on vend en morceaux ou en poudre,qui n'a pas eu sa derniere perfection.)*Saccharom nondum expurgatum,i,neut. CUKIER praſty ſzary niedorobiony ktory ſztukami álbo miałko tłuczony przedaią.

(Le premier mot eſt plus uſité en noſtre Langue.) Pierwſze ſłowo ieſt zwyczaynieyſze w Francuſkim.

CASTAGNETTES, ſobſt. f. (*Instrument composé de deux petits ronds de bois creusez, dont les concavitez se mettent l'une sur l'autre,qu'on attache aux deux pouces des doigts,& qu'on bat de temps en temps avec le doigt du milieu pour marquer les mouvemens & les cadences en dansant.)*Crumata,arű, n.pl.*Mart* BRZĘKADŁO, Inſtrument z dwoch kawałkow drzewá okrągłych, wydrożanych ktore ſię iedno ná drugim kładzie złobkowato, á przywiązawſzy do obudwu wielkich palcow u rąk á ſrzednim palcem ná nich raz wraz przebiiaiąc wyraża ſię takt w tańcowaniu.

CASTEL A MARE,ou CASTEL A MARE DI STABIA, (*Ville du Royame de Naples dans la terre de Labour.)*Stabiæ, arum,f.pl. KASZTEL álbo Sztabiá miaſto Króleſtwá Neapolitańſkiego w Tarralawora,

CASTEL A MARE DELLABRUCCA,(*Ville du Royaume de Naples dans la Principauté exterieure.)*Velia,Veliæ,fœm. KASZTEL Abrocy Miaſto Króleſtwa Neapliorańſkiego w Xięſtwie zzę ſtroną gor.

CASTEL ARAGONENSE,(*Ville de l'Isle de Sardaigne*) Caſtrom Aragoneoſe. KASZTEL Aragoniy Miaſto Wyſpy Sardyńſkiey.

CASTEL DEL VOLTURNO,au CASTEL A MAR DI BOTORNO. (*Bourg d'Italie dans le Royaume de Naples.)* Vulturnum,i,n. KASZTEL Woltorno Miaſteczko Włoſkie Króleſtwa Neapolitańſkiego.

CASTELNAU D'ARRY, (*Ville de Languedoc.)* Caſtellom Arianorom,*genit.* Caſtelli Arianorom,n. Caſtellavium Auracium,ii,n. KASZTELNODARY Miaſto Okcitanoiy.

CASTILLE,(*Royaume en Europe vers le milieu de l'Espagne; elle est divisée en Vieille & en Nouvelle.)* Caſtella & Caſtilla. KASTYLIA Króleſtwo Europeyſkie ku poſrzodkowi Hiſzpaniy dzieli ſię ná Starą y Nową.

(Burgos eſt la capitale de l'Ancienne Caſtille,& Tolede de la Nouvelle.) Burgos ieſt głowne Miaſto Starey Kaſtyliy,á Toled Nowey.

CASTILLAN,ſubſt.m.(*Qui est de Castille.)* Caſtellanus,i, Celtiber,beri. KASTYLANIN co ieſt z Kaſtyliy.

CASTILLANE,ſubſt,f.(*Celle qui est de Castille*)Caſtellana, Caſtellann. KASTYLANKA ta co ieſt z Kaſtyliy.

CASTILLE,ſubſt.f.terme popolaire,(*qui signifie des Querelles légeres ou de petites riottes, qui arrivent entre les personnes qui vivent ensemble.)*Rixa,æ,f.Jurgiom,ii,neot.*Cicer.* KŁOTNIE ſłowo poſpolite znaczące małe przemowienia y ſprzeciwnośei trafiaiące ſię między oſobami ktore wkupie z ſobą żyię.

CASTOR,ſobſt.m.(*Animal amphibie.)* Fiber,*genit.*fibri, m.*Plin.* BOBR zwierzę oboięrne to ieſt wodno ziemne.

DE CASTOR. Fibrinus,a, om. **Peau de castor.* Fibrina pellis.*Plin.* BOBROWY. *Skora Bobrowa.

UN CASTOR, (*Chapeau de Castor.)* Fibrinus pileus,i,m. BOBR,Kapeluſz Bobrowy.

CASTORE'E,ſobſt.f.ou LE CASTOREUM,(*Médicament composé de la liqueur qui est enfermée dans les bourses du castor*) Caſtorom,ei,n.*Plin.* BOBROWY Stroy oleiek Lekarſtwo z ſoku ktory ſię znáyduie w moſznách Bobra.

CASTRAME'TATION, ſubſt.f. (*Campement,ou l'action de camper.)* Caſtramentatio, onis,f. POŁOZENIE oboza, obozowanie, koczowanie.

CASTRES,(*Ville du haut Languedoc sur la riviere d'Agout*) Caſtrum Albienſium, *genit.*Caſtri Albienſium,n. KASTRY Miaſto wyżſzey Okcytaniy nád Agudem rzeką.

*Qui est de Castres.*Caſtrenſis & hoc Caſtrenſe. *genit.*is.Kaſtronin co ieſt z Kaſtrow.

CASUEL,m.CASUELLE.f.adj.(*Qui arrive fortuitement.)* Fortoitus,a,um. *Cicer.* PRZYPADKOWY co trafunkiem przypadnie.

LE CASUEL, ou *le revenu casuel d'un Benefice.* Fortoitus proventos,*genit.* fortuiti proventűs, m. PRZYPADKI, gratki, dochody przypadkowe,Plebaniy iákiey *ſtułowe.*

LES PARTIES CASUELLES. Fortoitus proventus,maſc. ZYSKI, dochody przypadkowe.

CASUELLEMENT, adv.(*D'une maniere casuelle, fortuitement.)* Caſu. abl. Fortuitò. adv.*Cic.* PRZYPADKIEM z przypadko.

CASUISTE,ſubſt.m.(*Qui enseigne la Theologie Morale.)* Moralis Theologus. KAZISTA co náukę daie o obyczaiach według Boga, Teolog co do obyczayney náuki.

(Il faut prononcer *Casuiste*, & non pas *Casuïte* comme la plusparr.) Trzeba mowić Kazuiſte á nie Kaznit.

CATACOMBES,ou CATATOMBES,ſubſt.f.pl. Catatumbæ,arum,f.pl. PIECZARY.

(Lieu ſous terre proche de Rome, où l'on croit que les Chrétiens ſe retiroient durant la perſécution,& y enterroient les Martyrs. CATACOMBES eſt maintenant le ploſen oſage en François.) Pieczary ſklepy podziemne bliſko Rzyma mieyſce gdzie powiedaią że ſię Chrześcianie zbraniali y Męczennikow grzebli, Katakomby ſię zwyczaynicy mowi.

CATADOUPES,ou CATADUPES, ſubſt.m.& f.pl. (*Les Cataractes du Nil, lieux où le Nil tombe de dessus des rochers escarpez avec un bruit effroyable,qui rend sourds les habitans des lieux d'alentour.)* Catadopa,orum,n pl.*Cic.* PROGI ná rzekach ſpadek wod z ſzumem y hałaſem oſobliwie ná Nila mieyſca kędy Nil leci z ſkał przerwanych z hałaſem ſtraſznym ktory ogłoſza mięſzkańcow okolicznych.

CATAFALQUE,ſubſt.m,(*Representation d'un Cercueil.)* Tumolos inanis,*genit.*tumoli inanis,m.*Virg.* GROB wyſtawiony koſztownie,Katafalk Pogrzebowy,żałobne budowanie.

(Les peintres & les Sculpteurs appellent ainſi la Repreſentation d'un Tombeau élevé dans les Pompes funebres: le mot vient de l'Italien *Catafalco* qui ſignifie *Echaffaut.)* Malarze, y Snycerze tak zowią widowiſko pogrzebowe wyſtawione ná wſpaniałych pogrzebach, á to ſłowo pochodzi z Włoſkiego *Katafalke* co znaczy ruchome budowanie.

CATALAN,ſobſt.m.(*Qui est de Catalogne.)* Catalanos,i, maſc. KATALANIN ten co ieſt z Kataloniy.

CATALANNE,ſubſt.f.(*Celle qui est de Catalogne.)* Catalana,æ,f. KATALANKA ta co ieſt z Kataloniy.

CATALOGNE, (*Province d'Espagne, dont Barcelonne est la capitale.)*Catalania,ou Catalaonia,æ,f. Gorhalaoia,æ,ſœm. KATALONIA Kray Hiſzpaniy ktorey Barcellona ieſt Stolica

CATALOGUE,ſubſt.maſc.(*Liste & memoire qui contient plusieurs nom des personnes & des choses.)* Index, gen. indicis, *Cic.* REGESTR wypis Imion oſob y rzeczy dla pamięci.

CATANE, (*Ville de Sicilie à l'embouchure de la riviere*

Ju-

Judicello sur un golphe qui porte son nom.) Catina, æ, f. *Plin.* KATANA Miasto Sycyliy przy Usciu rzeki Daiudicello nád Zatoką tegoż Imienia.

(Le voisinage du mont Etna luy est fort préjudiciable à cause de ses frequents embrasemens.) Bliskość gory Etny bardzo mu iest szkodliwe dla częstych ogniow ktore wyrzuca

De Catane. Catanensis,a,um. Katananin.

CATANZARO,(*Ville d'Italie dans le Royaume de Naples en la Calabre ultérieure.*) Catacium,li, neut. KATANCAR Miasto Włoskie Krolestwa Neapolitańskiego w Kalabryi dalszey álbo z támtę stronę gor.

CATAPLASME, subst. m. terme de medécine. (*C'est un remede extérieur & topique qu'on met sur quelque partie du corps.*)Cataplasma,atis,n.*Cels.* PLASTER, mieyscowe lekarstwo powierzchowna ktore przykładaią náiákę część ciała

CATAPULTE. subst. f. (*Machine de guerre dont se servoient les Anciens à lancer des javelots.*) Catapulta,æ,f.*Virt.* KUSZA, woienna sztuka, ktorey záżywali dawni do wypuszczania Bełtow.

CATARACTE, subst. f. (*Taye qui vient sur la prunelle de l'œil.*)Oculi suffusio,onis,f. *Cels.* OKA záłánie, álbo záslonienie, Błonka ktora się czyni na źrzenicy w oku, *Katarakta*

CATARACTES au plurier (*se dit d'une grande abondance d'eau qui tombe de dessus un rocher fort élevé avec un grand bruit.*) Cataractes,æ,m. *Plin.* KATARAKTY się też názywáią znáczne upusty álbo spadki wod spadaiących z skał wysokich z wielkim hałasem.

CATASTROPHE, subst.f.terme de poësie,(*c'est la révolution qui se fait dans un poëme dramatique,& qui le termine.*) Catastrophe Tristis fabulæ exitus. ODMIANA, przemiana, termin Rymotworski, ostatnia część wierszapoważnego ktory się kończy szczęścia przemianę.

CATE'CHISER. V. act. (*Enseigner les premiers élemens de la Religion.*) Fidei Christianæ elementa docere. act. acc. KATECHIZOWAC náuczać pierwszych prawd Wiary S.

CATE'CHISME, subst.m. *on prononce l'e.* (*Les premiers élemens de la Religion.*)Fidei Christianæ elementa,orum,n. plur. Christiana institutio, *genit.* Christianæ institutionis,f. KATECHIZM wyraża się z. pierwsze początki Wiary S.

CATECHISME,(*Petit livre,qui contient les principes de la Religion Chrétienne.*) Doctrinæ Christianæ libellus,i,masc. KATECHIZM Księżeczka náuczaiąca pierwszych początkow Wiary S. Náuka Chrześciańska.

CATE'CHISTE,subst.m.*on prononce l'e.*(*Qui enseigne le Catechisme.*) Doctrinæ Christianæ doctor. oris, m. KATECHISTA Náuczyciel pierwszych początkow Wiary S.

CATE'CHUMENE,m. & f.adject *on prononce* catecumene (*Qui se fait instruire des Mysteres de la Foy,& des principaux préceptes de la Religion,avant que de recevoir le Baptesme.*) Doctrinæ Christianæ discipulus.*Doctrinæ Christianæ discipula. *parlant d'une femme Catecumene.* *Catecumenus,i, m. & Catecumene,æ,f. KATECHUMEN mowi się Katekumen Chrztu czekaiący y do niego się gotuiący daiąc się náuczać Táiemnic Wiary, y praw Chrześciańskich przed przyięciem Chrztu S. *Katechumenka gotuiąca się do Chrztu mowiąc o białogłowie.

CATE'GORIE,subst.f.terme de Logique, (*Prédicament, certain ordre dans lequel les Philosophes enferment toutes choses.*) Prædicamentum,i,neut. OGOLNE wszystkich rzeczy w rodzain każdym przyzwoite mianowanie y położenie porządne, w ktorym Filozofowie wszystko zámykaią.

VOUS N'ESTES *pas de nostre Catégorie, vous vous moquez des discours que nous faisons nous autres pauvres ignorans: nous sçavons que vos grandes études vous ont rendu éloquent.* Non es nostræ fasciæ, & ideó pauperum verba derides: scimus te præ literis facundum esse. *Petr.* NIE NASZEGO iesteś porządku, żártuiesz sobie z nászych rozmow, iáko ubogich prostaczkow, wiemy że wielkie náuki twoie wymownym cię czynię.

CATEGORIQUEMENT, adv. (*D'une maniere catégorique & précise.*)Præcisè ad.*Cic.* RZETELNIE wyraźnie.

CATELET,(*Petite ville en Picardie sur l'Escaut.*)Castelletum,i,n. KATLET miasteczko w Pikardyi nád Skaldem

CATERRE, subst.m. (*Fluxion, distillation d'humeurs sur le visage ou sur la gorge.*) Destillatio. *Cic.* KATAR spadek ściekanie wilgotności do twarzy álbo do gardła.

Balbus m'a écrit qu'il est tourmenté d'un si grand caterre, qu'il ne sçauroit parler. Balbus ad me scripsit tantá se epiphorá oppressum, ut loqui non posset. *Cic.* Balbus mi pisze że táki go katar trapi iż mowić nie może.

CATERREUX,m. CATERREUSE,f. (*Sujet aux caterres & aux fluxions.*) Distillationibus, *ou* epiphoris obnoxius,a,um. KATAROM często podległy.

CATHARTIQUE,adject.m.& f.terme de Médecine, (*qui se dit des remedes & potions purgatives.*)Purgans,antis,omn. gen. *Ovid.* CZYSZCZĄCY termin lekarski co się mowi o lekarstwach wywodzących *purguiących.*

CATHE'DRALE,adject.f. *l'Eglise Cathédrale*, ou *la Cathédrale*,(*La principale Eglise d'un Diocese où réside l'Evesque.*)Cathedralis Ecclesia. KATEDRA Kościoł Katedralny álbo náyprzednieyszy y głowny Dieceziyi iákiey kędy mięszka Biskup.

CATOLIQUE, adject.m.& f.(*Universel, general.*)Catholicus,a,um. KATOLICKI, Powszechny ogolny.

LA FOY CATHOLIQUE,(*La Foy universelle de l'Eglise*) Fides Catholica, *genit.* fidei Catholicæ,f.*La Religion Catholique,l'Eglise Catholique.* Religio Catholica, Ecclesia Catholica WIARA Katolicka, powszechna całego Kościoła. *Relija, Kościoł Katolicki.

Un CATHOLIQUE,subst.m.(*Qui fait profession de la Foy Catholique.*) Catholicus,i,m. **Une* CATHOLIQUE, subst.f. (*Celle qui professe la Foy Catholique.*) Catholica, æ, f. Qui & quæ profitens Fidem Catholicam. KATOLIK co w Wiarę Katolicką wyznaie.*Katoliczka ta co Wiarę powszechną wyznaie.

EN CATIMINI,adv. (*Secretement, d'une maniere cachée & sans bruit.*) Clàm & placidè, adv. Suspenso gradu. ablat. POKĄTNIE cicho skrycie po cichu bez hałasu niewydaiąc się

CATIR, V.act. (*Presser le drap, le rendre uni & luisant.*) Pannum premere & facere splendidum. PRASOWAC, gładzić, glancować sukno.

(Terme de l'Art.) Słowo Kunsztu.

CATOPTRIQUE,subst.f.(*Science qui considere la veuë en tant qu'elle réfléchit.*) Catoprica, æ, f. NAUKA uważaiąca wzrok ile się w patrzeniu odbiia, álbo ogląda.

CAVAILLON,(*Ville de Provence dans le Comté Venaissin, près de la Durance.*) Cabellio, onis,f. KAWALON Miasto Prowencyi w Hrabstwie Wenezyiskim blisko Durancyi.

De Cavaillon. Cabellionensis & hoc Cabellionense. adject genit is. Kawalonanin.

CAVALCADE,subst.f.(*Marche pompeuse de plusieurs gens à cheval pour accompagner. & honorer quelque Prince.*) Solemnis equitatio, *gen.* solemnis equitationis,f.*Plin.* JAZDA poważna wielu osob ná koniach dla prowadzenia y czci Páne iákiego *Kawalkada.*

CAVALE, subst.f. (*Jument, la femelle du Cheval.*) Equa, æ.f.*Plin.* KOBYŁA, Klacz, samica od Konie.

CAVALERIE,subst.f.(*Corps de gens à cheval.*)Equitatus, ûs,*Cic.Cæs.* KONNI, iázda konna, gromada ludzi konnych.

Il a bien de la cavalerie, il est fort en cavalerie. Equitatum habet maximum. *Cic.* Ma wiele iázdy moc, ma w konnych

Mettre la cavalerie sur les aisles. Locare equites pro cornibus. *Quint.* Stawiać iezdę, álbo iezdnych ná skrzydłach.

Mener la cavalerie au combat. Inducere equites in pugnam *Liv.* Prowadzić iezdnych do boiu do potrzeby.

Un combat de cavalerie. Equestre prælium. *Cæs.* Pugna equestris. Potyczka bitwa konnych.

Ayant receu quelque cavalerie & infanterie. Acceptá peditum, equitumque modicá manu. *Tacit.* Odebrawszy trochę piechoty y iázdy.

La cavalerie estoit sur les aisles. Pro cornibus eques astiterat. *Tacit.* Jezda była ná skrzydłach.

CAVALIER,m. CAVALIERE,f. comme *Il a la mine cavaliere.* Equitis frontem habet. RYCERSKIEGO obliczа weyrzenia, żołnierz ná weyrzeniu, odważny, bespieczny.

Traitter quelqu'un d'une maniere cavaliere, c'est à dire *peu civilement & de haut en bas.* Superbè ac ferociter habere aliquem. Obchodzić się z kim nie grzecznie lekce go sobie ważyć

IL SE PREND quelquefois adverbialement, *Il fait des vers à la cavaliere*, c'est à dire *qui sont fort meschants.* Incultos & malè natos versus facit. *Cic.* CZASEM się bierze przysłowiem: wiersze składa po żołniersku, to iest: bardzo złe

CAVALIER, subst. m. (*Soldat qui sert & qui combat à cheval dans les armées.*) Eques, *genit.* equitis. m. *Cic.* JEZDZIEC co konno służy woynę y konno się potyka w woysku

CAVALIER se dit *de tout homme qui est à cheval.* Eques, *genit.*

*genit.*equitis,m.*Cic.* JEZDNY ieżdzicć mowi się o każdym człowieku ná koniu ieżdżącym.

CAVALIER en terme de fortification, (*Espece de terrasse, ou Plate-forme élevée par dessus les remparts d'une ville.*) agger, *genit.*aggeris,m. SZANIEC wał po nád mury mieyskie sypany.

CAVALIEREMENT. adv.(*D'une maniere civile & galante.*) Lepidè. Venustè. Comiter. adv. *Cic.* PRZYSTOYNIE gácnie grzecznie.

IL SE PREND quelquefois en mauvaise part, pour *Incivilement & brusquement* (*comme font les gens de guerre.*) Inurbanè Durè. *Cic.* BIERZE się czásem w zły sposob, iáko grubiáńsko, przykro, nieprzyiemnie iáko czynią woyskowi.

LE CAUCASE,(*Montagne de l'Asie, fameuse dans la Fable par supplice de Promethée.*) Caucasus,i,m.*Virg.* KAUKAZ, Gora sławna w Azyi męką Prometeusza

CAUDEBEC,(*Ville de Normandie dans le Païs de Caux.*) Calidobecum,ci,n. KODBEK Miasto Normandyi w Kraiu Kodow.

Qui est de Caudebec. Calidobecas, i, m. *Calidobeca,æ.f. *parlant d'une femme.* Kodbekanin. *Kodbekanka mowiąc o białogłowie.

CAVE, subst.f. (*Lieu bas & sous-terrain.*) Crypta,æ,f.Cavum,i,n.*Plin.* PIWNICA mieysce dolne y podziemne.

CAVE,(*Lieu ou l'on met le vin.*) Cella,æ,f.Cella vinaria, æ,f *Plaut.C'est proprement* UN CELLIER. PIWNICA gdzie wino wstawiaią.

Cave voutée. Crypta,æ,f.*Juv.* Sklep, piwnica sklepiona.

CAVE, adject.m.& f.(*Creux.*) Cavus.*Cic.* PIWNICA, doł Loch.

VEINE CAVE, (*qui se dit de la plus grosse de toutes les veines & qui estend ses rameaux presque par toutes les parties du corps.*) Vena cava, *genit.*venæ cavæ,f.*Cic.* ZYŁA CZCZA náywiększa żyła zewszystkich ktora rozpuszcza odnogi od siebie prawie po wszystkim ciele.

CAVEAU subst.m. (*Petite cave voutée.*)Crypta,æ,fœm. SKLEPIK mała piwniczka sklepiona.

CAVÉ, m. CAVÉE, f.(*Creusé.*)Cavatus. Excavatus,a,um. *Virg.Cic.* WYKOPANY, Lochowaty.

CAVER, V.act.(*Creuser petit à petit.*) Cavare. *Liv.* Excavare *Plin.* (cavo,as,cavavi,cavatum.) act. acc. KOPAC dobywać po troszę

CAVERNE, subst. f. (*Grand creux qui se trouve fait naturellement & sans art sous quelque montagne.*) Caverna,æ,f. Spelunca,æ,f. Specus,ûs.m. & f. JASKINIA. iáma, Loch, gruba, wielka znáyduiąca się z przyrodzenia á nie robiona w gorze iákiey.

On dit *Specus densus*, une Caverne sombre, *Specus ultima*, le fonds d'une Caverne *Cic. Hor.*) Mowią iáskinia ciemna, y iáskini głąb, álbo głębokość.

CAVERNEUX, m. CAVERNEUSE, f. terme de médecine, (*parlant des nerfs où s'enferment plusieurs esprits.*)Cavernosus, a,um.*Plin.* LOCHOWATY, termin lekarski, mowiąc o żyłach suchych w ktorych, się záwiera wiele duchow.

CAVESSON, *ou* CAVEÇON, subst.m.(*Espece de Bride qui serre & contraint le cheval.*)Lupatum.*Solin.* KAWECAN, munsztuk, uzda utrzymuiąca y przymuszaiąca konia.

CAVILLATION. subst. f. terme de l'Escole. (*Argument faux & sophistique.*) Cavillatio,onis,f. *Quint.* WYKRĘT, słowo Szkolne dowod fałszywy y wykrętarski.

CAVITÉ, subst.f.(*Creux, ou Vuide*)Cavum, *genit.*cavi,n. **La cavité d'un ulcere.* Ulceris sinus.*Cels.* LOCH, doł, gruba głębokość. *Głębokość rany.

CAUSE, subst.f.(*Ce qui produit un effet.*)Causa,æ,*Cic.*Caussa,æ,f. *selon Quint.* PRZYCZYNA co skutek iaki wydaie.

CAUSE en termes des Philosophes. *Cause Efficiente, (qui produit quelque chose.* Res & ratio Efficiens. *Cic.* **Cause Materielle*, c'est à dire *la matiere de quoy l'on fait quelque chose.* Materia,æ,*Cic.* **Cause Formelle,(c'est le changement qui resulte d'une action dans le sujet, comme l'ame raisonnable dans l'homme, & la figure qu'on donne aux métaux.)* Forma, æ, f. **Cause Finale, (la fin que l'agent se propose & le motif qui le fait agir.)* Finis,is,m. Causa propter quam aliquid fit. **Cause Physique, (qui produit un effet sensible & corporel.)* Causa Physica,æ,f. **Cause Exemplaire, (le patron ou l'idée sur laquelle on forme le dessein d'un ouvrage.)* Exemplar,aris,neut. Idea,æ, f.*Sen.* **Cause Morale, (qui produit un effet réel, mais dans les choses morales.)* Causa Moralis,fœm. PPZYCZYNA *terminami Filozofij:* Przyczyna sprawuiąca ktora co sprawuie, czyni, wyprowadza. *Przyczyna materyalna z ktorey co robią. *Przyczyna istotna to iest przemiana álbo przeistoczenie w rzeczy iákiey sprawione, iáko Dusza rozumna w człowieku, y kształt ktory daią kruszcom. *Przyczyna dla ktorey się co czyni, to iest koniec ktory sobie kto záłoży czyniąc co, y pobudka ktora go do czynienia wiedzie. *Przyczyna rzetelna iáwna ktora wywodzi skutek oczywisty podzmysły podpadaiący y powierzchowny. *Przyczyna w zorowa kształt y wzor ná ktory się co robi. *Przyczyna obyczayna ktora wywodzi skutek rzetelny, ále w rzeczach do obyczaiow náleżących.

CAUSE,(*Sujet, occasion, motif, raison.*) Causa,æ.f. Occasio, onis,f.*Cic.* PRZYCZYNA, pobudka, powod, do czego okazya

Estre cause d'un scandale, d'une querelle ou de la fortune de quelqu'un, pour dire *en fournir les occasions, les moyens.* Esse causam scandali, jurgii, fortunæ alicujus. *Phæd.* Być przyczyną zgorszenia, zwady, álbo szczęścia czyiego.

Estre cause de la mort de quelqu'un. Alicui esse causam mortis.*Cic.* Być przyczyną śmierci czyiey.

Vostre femme n'est point la cause de tout cecy, Ce n'est point sa faute. Nullam de his rebus commeruit culpam uxor tua. *Ter.* Zona twoia nie iest tego wszystkiego okazyą niewinna temu.

Je suis la cause de son mariage. Effeci illius nuptias. *Ter.* Jam iest przyczyną iego ożenienia.

Vous estes la cause, ou *Vous avez esté cause de sa condamnation.* In causa fuisti damnationis. *Quint.* Ty ieśteś przyczyną tyś dał powod potępienia iego.

Vous en estes la cause. Injuriâ tuâ factum est. *Plaut.* Tyś tego iest przyczyną.

Cela a esté cause que j'ay esté refusé. Repulsam mihi attulit hæc res.*Cic.* To było przyczyną że mię odrzucono.

Ce n'est pas sans cause, sans raison. Non pol temerè est. Non sine causâ.*Ter.Cic.* Nie bez przyczyny, nie darmo.

Je vous le dis, afin que vous n'en pretendiez cause d'ignorance, ou pour que vous ne puissiez alléguer vostre ignorance pour raison. Tibi dico ut sis sciens.*Ter.* Mowię ci to żebyś się niewymawiał niewiadomością, álbo żebyś sobie zá przyczynę nie brał niewiadomości.

Appeller quelqu'un en justice pour cause d'injures. De injuriis, appellare hominem.*Cic.* Pozwać kogo do prawa o szkalowanie.

SES HEIRITIERS & *ayants cause*, (*Formule de Droit.*) Heredes & illi ad quos res tum pertinebit. *Paul-Jurisc.* DZIEDZICE y prawo maiący, Formuła prawa.

Des gens sont cause que nous sommes en different. Quidam faciunt apertè quòd rixemur. *Quint.* Ludzie winni że się kłociemy, żeśmy w poroźnieniu z sobą.

CAUSE,(*Procès.*)Causa,æ,f.Lis. *genit.*litis,f.*Cic.* KAUZA sprawa prawo.

Une bonne cause. Bona causa. **Le contraire est*, Mala, ou improba causa, *Une mauvaise cause.* *Dubia causa, *Une cause douteuse.* *Anceps, *ou* perplexa causa, *Une cause embarassée.* *Parùm verecunda causa. *Une cause honteuse. Quint.* Controversia intractabilis, *ou* ambagiosa & sinuosa, *Une cause embrouillée dont on ne se peut tirer, une cause embarrassée.* Dobra sprawa. **przeciwna iest:* Zła sprawa. *Wątpliwa sprawa. *Zawiła sprawa. *Brzydka sprawa sromotna. *Sprawa zámięszana powikłana z ktorey się wyplątać trudno.

Faire d'une mauvaise cause une bonne. Jus ex injuriâ facere. Ze złey sprawy dobrą zrobić.

S'appuyer sur la bonté de sa cause. Causæ fidere, *ou* confidere.*Cic.* **S'endormir en sa cause.(la négliger, ne la point solliciter.)* Indormire causæ.*Cic.* **Estre en danger de perdre sa cause.* Periclitari causâ. *Quint.* **Avoir une bonne cause.* Bonam causam habere.*Cic.(le contraire est* Causâ laborare.*Cic. Avoir une mauvaise cause.)* **Défendre*, ou *plaider une cause.* Agere causam. *Cic. Hor. Quint.* **Donner gain de cause à quelqu'un.* Tradere causam alicui.*Ter.* **Gagner sa cause.* Vincere *Ovid. (le contraire est,* Cadere causâ, *Cic. Perdre sa cause.)* Ufać słuszności sprawy swoiey. *Spać zásypiać sprawy swoiey zániedbywać oney. *Być w niebespieczeństwie przegrania sprawy. *Mieć dobrą sprawę. **przeciwna iest:* Mieć złą sprawę. *Bronić stawać w sprawie. *Dać sprawę wygrać komu. *Wygrać sprawę. *przeciwna iest:* Przegrać sprawę.

Il a toujours emporté, ou gagné de mauvaises causes, & a succombé dans les bonnes, ou il les a perduës. Causas malas sem-

ſemper obtinoit, in optimis concidit. *Cicer.* Záwſze on złe ſprawy wygrał, à dobre popraegrywał.

Intervenir dans une cauſe. Accedere, *ou* adire ad caoſam. *Cic.* Wuiść w ſprawę iáką.

Prendre le fait & la cauſe de quelqu'un. Suſcipere cauſam alicuius. *Cic.* Litem alicuius ſuam facere. *Cic.* Waląć ná ſię rzecz ſprawę cayią, ná ſwoię ią mieć właſną.

Mettre quelqu'un en cauſe,(le rendre partie au procès.) Vocare aliquem in litem. Wciąguąć kogo w ſprawę do prawa w powodowey álbo obwinioney ſtronie pociąguąć.

CAUSES *d'Appel.* Provocationum cauſæ,arum,fœm.plor. SPRAWY Apelacyine.

Donner ſes cauſes d'oppoſition. Intercesſionis cauſas edere. Dać przyczyny ſwoiey ſprzeciwności.

Aſſigner quelqu'un pour dire ſes cauſes d'oppoſition. Intercesſionis edendæ causâ diem dicere alicoi. Pozwać kogo áby ſię ſprawił co ma ná przeciw.

(Termes du Palais.) Terminy Sądowe.

A CAUSE *de moy,(pour l'amour de moy.) A cauſe de luy, (pour l'amour de luy.)* Mei, *ou* illius causâ. *Cic.* DLA mnie dla miłości moiey, dla niego dla miłości iego.

A CAUSE *de cela.* Propterea.adv.*Cic.* DLA tego,dla tey przyczyny.

C'eſt à cauſe de cela que, ou C'eſt pour cette cauſe que. Eâ de causâ.Ideò. Dla tego ieſt że, álbo ztąd ieſt że.

Je ne puis camper à cauſe de la ſaiſon. Caſtra propres anni tempos facere non posſum. *Cic.* Nie mogę obozować dla pory.

ON SE SERT *(dans les Requeſtes, Arreſts, Edits, Déclarations.)* de cette formule, A CES CAUSES, *(pour commencer le diſpoſitif de l'Acte.)* His de caoſis. ZAZYWAIĄ w memoryałach, Dekretach, Edyktach, Deklaracyach tey formuły: *Dla tych przyczyn* przyſtępuiąc do dalſzego wyrażenia rzeczy

CAUSER, V. act. *Eſtre cauſe, produire quelque effet.)* Aliquid facere, Creare, Producere, act. acc. *Cicer.* BYC przyczyną wywodzić, co uczynić, ſprawić.

Cauſer de la douleur à quelqu'un. Inurere dolorem animo alicujos.*Cic.* **Cauſer des pertes à quelqu'un.* Creare alicui ærumnas. *Plaut.* *Un devoyement d'eſtomac,* Disſolotionem ſtomachi. *Plin.* **Cauſer la ruine, la perte de quelqu'un, en eſtre cauſe.* Perniciem,alicui afferre.*Cic.* *Caſ.* *Du dommage,* Calamitatem, *ou* cladem.*Cic.* **Cauſer, ou exciter du ſommeil.* Inducere ſonnum alicui.*Cic.* *La peſte.* Peſtilentiam. *Du ſcrupule,* religionem. *Une maladie,* Morbom. *De l'inquiétude,* Sollicitudinem. *Des ſéditions,* Seditiones.*Cic.* **Cauſer un endormiſſement.* Torporem obducere, *Plin.* Być przyczyną boleści żalo komu. *Być przyczyną przykrości komu. *Sprawić biegunkę. *Być przyczyną upadku zguby czyicy. *Szkody czyicy. *Przywodzić ſprawować ſen, powietrze, ſkrupoł, chorobę, nieſpokoyność, rozruchy bunty. *Sprawić ſpiączkę.

Il le ſupplia de ne luy point cauſer une ſi ſenſible affliction. Orare cœpit ne tantum ſibi luctum impoſtaret. *Phed.* Proſił go áby mu tak przykrey dolegliwości nieczynił.

CAUSER, V. neut. *(S'entretenir de choſes familieres & peu importantes.)* Pabulari.Confabulari,(fabulor,aris,atus,ſum.) depon. *Plaut.* *Cic.* ROZMAWIAC gadać puuſale o rzeczach potocznych, małey uwagi.

Cauſer enſemble. Inter ſe fabulari. *Ter.* Rozmawiać między ſobą.

Pendant que nous nous amuſames à cauſer, nous les avons laiſſés derriere. Interea dom ſermones cædimus, illæ ſunt relictæ ponè. *Ter.* Gdy ſię bawiemy rozmawiaiąc zoſtawiłyśmy io za ſobą.

(Cette maniere de parler eſt aſſez remarquable *Cadere ſermones*, pour *Fendre des diſcours, s'entretenir par des diſcours interrompus*, comme il arrive dans l'entretien où tantoſt l'un parle & puis l'autre.) Ten ſpoſob mowienia ieſt dość uwagi godny przerywać mowę zabawiać ſię rozmowami ná przerywkę iako ſię trafiá w poſiedzeniach gdzie raz ten drugi raz ten mowi.

CAUSER ſignifie encore *(Babiller, parler ſans fin & indiſcretement.)* Garrire, (io.is,ivi,itum. *Hor.* *Plaut.* ZNACZY ieſzcze gadać y pleść bez końcá y uwagi.

Elle cauſe comme une pie borgne, quand elle a la teſte ſur le chevet. Pica pulvinaris eſt, garrit. *Petr.* Gadá iak ſroká ſlepa kiedy głowę má ná poduſzce.

Tu as cauſé à tous les voiſins que je donnois un grand mariage à ma fille. Deblaterasti jam vicinis omnibos me meæ filiæ dotem grandem daturum. *Plaut.* Popletłeś przed wszyſtkiemi ſąſiadami żem wielkie poſag gotował dlá córki.

CAUSER ſe dit auſſi pour *Parler mal,* comme *Cette femme a une mauvaiſe langue, on en cauſe, on en parle mal.* Eſt malæ linguæ iſta mulier. Malo rumore differtur iſta molier. GADAC znaczy też źle mowić, iako: ta Białagłowá má złe ięzyki, gadaią o niey, źle o niey mowią.

CAUSER, ſubſt. m. *(Celuy qui parle trop, ou qui parle indiſcretement.)* Garrollus,i,m. *Ter.* *Cic.* GADUŁA co wiele álbo nieuważnie mowi, Blazgoń.

CAUSEUSE, ſubſt. ſ. *(Celle qui parle trop.)* Garrola, æ, f. GADUŁA tá co wiele, álbo nieoważnie mowi

CAUSTIQUE, adject. m. & f. *(Qui a la vertu de bruler, qui eſt corroſif.)* Cauſticus,a,om. *Plin.* Adoreus. *Celſ.* PALĄCY, gryzący.

ON DIT figurément & familierement, *C'eſt un homme cauſtique, (qui eſt mordant & injurieux, & qui emporte la piece.)* Mordax. Contumelioſos. *Cic.* MOWIĄ potocznie: kąſaiący to człowiek, gorącaká popędliwy ktory, prędko urwie kogo

CAUT, m. CAUTE, f adject. vieux mot, *(Fin, ruſé.)* Catus, a,um. *Ci.* Aſturus. Verſutus, Vafer. *Cic.* *Plaut.* FRANT, Obrotny, Oſtrożny, ſtare ſłowo.

CAUTELE, ſubſt. f. *(Précaution.)* Cautela,æ,f. OSTROZNOSC, przeſtrogá.

(Ce mot n'eſt d'uſage qu'en Droit Canonique, quand on parle des Abſolutions *à cautele,* qu'on prend pour ſe mettre en ſureté de conſcience.) To ſłowo nie ieſt w używaniu chybá wprawie duchownym gdy ſię mowi o rozgrzeſzeniach przez oſtrożność áby mieć beſpieczne ſumnienie.

CAUTELEUX, m. CAUTELEUSE, ſ. *(Sujet à ſurprendre par quelque fineſſe ou mauvais artifice.)* Fraudulentus,a,um. *Cic.* Verſipellis. Subdolus,a,um. *Cic.* PRANTOWSKI ſztuczny zdradliwy podchwytliwy.

(Ce mot eſt vieux en noſtre Langue.) To ſłowo ieſt ſtare w Francuſkim.

CAUTELEUSEMENT, adv. *(D'une maniere fine & cauteleuſe.)* Subdolè. Fraudulenter. adv. *Cic.* ZDRADLIWIE, chytrze.

(Vieux mot en François.) Stare ſłowo Francuſkie.

CAUTERE, ſubſt. m. terme de Chirurgie. *(Remede brulant dont on ſe ſert pour guerir quelque ulcere.)* Cauterium, ii, n. *Plin.* Lapis cauſticus, *genit.* lapidis cauſtici, m. Lapis adurens, *gen.* lapidis adurentis, m. KAUTERYUM, Naczynie lekarſkie palące ktorego używaią dla uleczeniá iakiego wrzodu. Zegadło.

CAUTERE ſignifie encore *L'ouverture que fait dans les chairs le bouton de feu, ou la pierre infernale.* Inuſta cauterio plaga. KAUTERYUM znaczy ieſzcze dziurę ktorą w ciele czyni żegadło, álbo kolká ogniſtá, wypalaiąc álbo kamień piekielny.

CAUTERIZER, V. act. *(Appliquer un cautere en quelque partie du corps.)* Adurere cauterio aliquam corporis partem, *Cicer.* KAUTERYZOWAC, Wypalać żegadłem dziurę gdzie ná ciele.

CAUTION, ſubſt. fœ. *(Pleige, Répondant, qui s'oblige pour quelqu'un.)* Præs, *genit.* prædis, m. Vas, *genit.* vadis, m. Sponſor, oris, m. *Cic.* *Hor.* *(en matiere civile & criminelle.)* RĘKOYMIA, Zaręcznik w ſprawie potoczney y głowney.

CAUTION, *(Aſſurance qu'on donne ou que l'on prend.* Cautio, onis, f. *Cic.* RĘKOIEMSTWO obowiązek zárękа dana álbo wzięta.

Donner caution, ou une caution. Prædem dare. Satiſdare, (ſatiſdo, das, dedi, datum.) *Cic.* Rękoymię álbo zárękę komu dać

On a donné des cautions & des terres au peuple pour aſſurance. Cautum eſt populo prædibus & prædiis. *Cic.* Dano rękoymią y grunta poſpolſtwu dla pewności.

Se faire, ſe rendre caution pour quelqu'un. Sponſorem pro aliquo fieri. *Cic.* Rękoymią brać ná ſiebie zá kogo zaręczyć ſię zá kogo, ſtáwiać ſię zá kogo.

Donner caution en cas de dommage. Satiſdare damni infecti *(on ſous-entend* nomine.) *Cic.* Ręczyć zá ſzkodę.

Donner caution de payer ce qui ſera jugé. Judicatum ſolvi ſatiſdare. *Cicer.* Ręczyć o zápłacenie tego co będzie przyſądzono.

S'il a beſoin de caution en cette affaire, ayez la bonté de luy en faire trouver à qui je ſerviray de garant. Si quid ſatiſdandum erit, cures ut ſatiſdetor fide meâ. *Cic.* Jeżeli záręki będzie potrzebował w tey ſprawie racz ſię mu dopomóc áby ią ználazł ná Imię moie.

Donner caution de se représenter en personne. Cavere capite. *Plin.* Ręczyć obiecuiąc się stawić w osobie swoiey.

Recevoir des cautions. Accipere prædes. *Cic.* Rękoymią brać od kogo przyimować.

Décharger une caution. Fidem vadia sponsorisque expedire. Od rękoiemstwa uwolnić.

Qu'il prenne telle caution d'eux qu'il voudra. Ab illis caveat quemadmodum velit. *Cic.* Niech takie zaręki od nich weźmie iákie chce.

Celuy qui se fait caution avec un autre. Consponsor, oris, m. *Cic.* Ten co wspolnie z drugim ręczy.

Une arriere caution, (Celuy qui sert de caution à une autre) Compræs, *gen.* compprædis, m. *Fest.* Społrękoymia ten co iest rękoymią inszemu rękoymy.

CAUTION est aussi une maniere de parler dans la conversation. *Cette nouvelle est vraye, j'en suis caution.* Verus nontius est, do fidem: *Je vous en asseure, je vous en donne ma parole.* RĘCZĘ iest też sposob mowienia w posiedzeniu, *iáko:* ta nowina iest prawdziwa, záto ręczę.

ON DIT proverbialement d'un grand hableur, *Tout ce qu'il dit est sujet à caution.* Quidquid dicit, id præstandum aliorum fide. MOWIĄ przysłowiem o wielkim furfancie: Wszystko co powiada rękoymii potrzebuie.

CAUTIONNEMENT, subst. m. (*Acte par lequel on se rend caution pour quelqu'un.*) Satisdatio, onis, f. *Cic.* ZARĘCZENIE Rękoiemstwo ktorym kto ręczy zákogo.

CAUTIONNER, V. act. (*Se rendre caution pour quelqu'un, répondre pour luy.*) Pro aliquo prædem fieri. RĘCZYC, za kogo stawiać się w odpowiedzi zá niego.

Cautionner quelqu'un en matiere criminelle. Vadem pro aliquo fieri. *Cicer.* Rękoymią się stawić zá kogo w sprawie głowney.

CAUX, (*Païs en Normandie, dont Caudebec est la capitale*) Caletensis ager. KODY Kray w Normandyi ktorego Kodbek iest głowne miasta.

Qui est du païs de Caux. Caletensis & hoc Caletense, adject. Kodanin co iest z kraiu Kodow.

CAYER, subst. masc. (*Feuille de papier pliée en quatre.*) Chartæ folium in se quater replicatum. PAPIERU arkosa we czworo złożony.

CAYEU, subst. m. (*Le reietton d'un oignon de fleur.*) Bulbulus, i, m. *Pallad.* CYBULKA młoda kwiatow.

CAZERNE, subst. f. (*Petite chambre bastie sur un rempart d'une ville, pour loger les soldats de la garnison.*) Tugurium, ii, n. *Virg.* MIESZKANIA stawiane po wałach mieyskich dla żołnierzy.

CE, Pronom demonstratif, du Masculin genre, qui se dit d'une personne ou d'une chose presente ou comme presente, *Hic, Hæc, Hoc,* genit. *Hujus;* datif *Huic,* pour tous les genres; acc. *Hunc, Hanc Hoc,* n. Ten zá imię pokazuiące rodzaiu męskiego co się mowi o osobie iákiey álbo rzeczy obecney álbo iák obecney.

(Si le mot substantif qui suit, commence par une voyelle ou par une *H,* qui n'est point consonne ou aspirée, on dit pour le Masculin *Cet,* comme *Cet homme,* en Latin *Hic homo:* Pour le Feminin, on met *Cette,* comme *Cette femme,* en Latin *Hæc mulier.* Le pluriel, *Ces* est Masculin & Feminin: car on dit également, *Ces livres,* en Latin *Hi libri; Ces villes,* en Latin *Hæc oppida.*) Jeżeli słowo istotne nástępuiące záczyna się od wspołbrzmi, czy álbo litery *H.* ile kiedy nie iest wspołbrzmiącą álbo mocno tchnioną mowi się zá rodzay Męski w Francuskim *Cet* iako *Cet homme* ten człowiek. W Białogłowskim kładą *Cette* iáko: *Cette femme* ta Białogłowa W większey liczbie *Ces* iest ták Męskie iáko Białogłowskie bo iednakowo mowią Te księgi, iáko Te miasta.

Ce que l'on dit communément est vray, qu'il faut qu'un menteur ait bonne mémoire. Verum est illud, quod vulgò dicitur, mendacem memorem esse oportere. *Quint.* To co pospolicie mowią iest prawda, że kłamcy náybardziey potrzeba dobrey pamięci.

Ce que j'estime plus que tout le reste, est la parole que mon fils m'a donnée. Illud mihi multò maximum est, quod mihi pollicitus est gnatus. *Ter.* To co nádewszystko ważę iest słowo dane mi od syna mego.

Ce qui est vieux a esté autrefois neuf. Quæ vetera nunc sunt, fuerunt olim nova. *Quint.* To co iest stare było kiedyś nowe

L'avare manque aussi bien de ce qu'il a, que de ce qu'il n'a pas. Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet. *Quint.* Skąpemu ták tego niedostaie co ma iak tego co nie ma.

Il m'a remercié de ce que je luy avois donné ce conseil. Mihi quòd id dedissem consilium, egit gratias. *Terent.* Podziękował mi żem mu dał tę radę.

Ayant sceu qu'ils avoient ce dessein, pourquoy ne l'as-tu pas aussi tôt dit à Pamphile? Cùm intellegeres, id consilii capere, cur non dixisti extemplo Pamphilo? *Ter.* Wiedząc że on otym myśli, zá czemuś tego zaraz niepowiedział Pamfilemu.

CE QUE ou CE QUI entre deux verbes. *Je viens voir ce que fait Pamphile.* Proviso quid agat Pamphilus. *Terent.* TO CO między dwomá słowami: Przychodzę obaczyć to co Pamfili czyni.

Pense t-il à ce qu'il dit? Se repent il de ce qu'il a fait? Num cogitat quid dicat? Num piget facti? *Terent.* Czy myśli on o tym co wymowił? czy żáłuie tego co uczynił.

CE, après la conjonction ET. *Pour lors la douleur s'empare de l'ame, & ce d'autant plus facilement qu'elle se trouve déja émuë du mesme mouvement qui est propre à cette passion.* Tum dolor invadit animum, idque eò faciliùs, quòd jam eodem motu cietur, qui perturbationis proprius est. TO po Y Natenczas żal opanuie serce, y to tym łatwiey że już iest wzruszone tym co iest właśne tey passyi.

CE, devant le Verbe Substantif, *C'est vous mesme que je cherche,* Te ipsum quærito. *C'est vous mesme à qui je veux parler,* Te ipsum volo. *Ter.* TO przed Słowem Istotnym Ty to iesteś sam ktorego szukam, Ty to iesteś do ktorego chcę mowić.

C'est un homme du vieux temps, de cette probité & loyauté d'autrefois. Antiquâ homo virtute & fide. *Terent.* Starych to czasow iest człowiek poczciwości y sprawiedliwości dawnych wiekow.

C'est moy qui sens le premier nos maux, C'est moy qui sçais le premier toutes choses. Primus sentio mala nostra, primus rescisco omnia. *Ter.* Ia to iestem ktorego naypierwey dolega złe nasze, Ia to iestem co naypierwey o wszytkim się dowiem.

Je viens sçavoir si c'est vous ou eux qui resvent. Id viso, tu-ne, an illi insaniant. *Ter.* Przychodzę dowiedzić się, czy tobie, czy im się przyśniło.

C'est à vous que je parle. Te alloquor. *Ter.* Ty to iesteś do kogo mowię.

CE après le Verbe Substantif, *Est-ce moy que vous cherchez?* Me-ne quæris? *Ter.* TO po Słowie Istotnym. Jáźli to iestem kogo szukasz.

Est-ce moy qui remuë tout cecy? Ego istæc moveo? *Terent.* Jáźli to iestem com to wszystko poruszył.

Est-ce ainsi que? Y także to iest.

A CE QU'ON DIT, (*A ce que l'on dit, comme l'on dit.*) Ut aiunt, Ut ferunt. Ut dicitur. Ut rumor est. *Cic. Plaut. Te.* Iak to prawią, iak powiadaią, iak to słychać.

A ce que j'ay ouy dire. Ut audivi. Ut accepi. *Cic.* Iakom słyszał.

C'EST POURQUOY. Quocirca. Quamobrem. Quare. *Cic.* DLACZEGO więc dlá tego, przeto.

C'EST A DIRE. Hoc est. Id est. TO IEST.

Le Senat se devoit assembler aujourd'huy, c'est à dire le premier jour d'Octobre. Senatus hodiè futurus erat, id est Calendis Octobris, ou Octobribus. *Cic.* Senat dziś miał zasiádać to iest pierwszego Października.

C'est *tout un.* Perindè est. *Cic.* Wszystko to iedno.

Qu'il vienne, ou qu'il ne vienne pas, ce m'est tout un. Si veniat perindè mihi erit, atque si non veniat. przydzie, álbo nie przyidzie, wszystko mi to iedno.

Ce n'est pas que je doute de vostre fidelité, (Je ne dis point cela, doutant de vostre fidelité.) Non eò dico quò mihi veniat in dubium fides tua. *Terent.* Nie to żebym miał wątpić o wierności twoiey, nieżebym o twey wierności powątpiwał.

CEANS, terme demonstratif du lieu où l'on est, qui se joint avec les Verbes de repos & de mouvement. TUTAY termin pokazuiący mieysce gdzie kto iest a słowami spoczynku y ruszenia.

CEANS, (*en ce logis, avec les Verbes de repos.*) Hic. In his ædibus. TUTAY w tym domu a słowami spoczywania.

CEANS, (*avec les Verbes de mouvement.*) Huc intrò, In hanc domum. *Ter. Plaut.* TUTAY a słowami ruszenia.

CEANS, (*avec les Verbes de mouvement d'un lieu en un autre.*) Hinc à nobis. Ex his ædibus. *Ter.* TU a tąd słowami ruszenia z mieysca na insze.

EC

CECY,Hoc, *gnit.* hujus.*dat.*huic. TO.

*Cecy est louable,cecy est blasmable.*Huc laudi est,hoc vitio datur.*Ter.* To ieſt chwalebna to naganna,

CEDER,V.act.(*Transporter un droit à une autre personne*) Cedere. act. acc. USTĄPIC przeniesć prawo iakie na inszą osobę.

ON DIT en ce sens,De jure cedere alicui.*Cic.* Jus cedere. *Scav.*Bonis cedere. *Quint. Ceder ses biens.* *Cedere villâ creditoribus. *Suet. Ceder, abandonner sa maison de campagne à ses creantiers.* *Usum fructum alicui cedere.*Vlp.Céder l'usufruit.* *Possessiune cedere. *Liv. Ceder la possession.* MOWIĄ w tym wyrozumieniu Uſtąpić prawá dobr. *Uſtąpić ze wſi dłużnikom; Uſtąpić dochodu, Uſtąpic dzierżawy.

CEDER signifie aussi,*Laisser, quitter, abandonner quelque chose pour un temps ou par civilité.* Cedere. USTĄPIC zaniechać czego na czas przez ludzkość.

Il m'a cedé sa maison. Cessit mihi ædes suas. Uſtąpił mi domu ſwego.

Je cederois de bon cœur toutes les richesses aux autres,pourveu que je puisse vivre de cette maniere sans aucun trouble. Libenter omnibus omnes opes concesserim, si mihi liceat vi nullâ interpellante,isto modo vivere.*Cic.* Uſtąpiłbym chętnie wſzyſtkich bogactw inſzym, ábym tylko iak mogł żyć bez wſzelkiey kłotni.

Je vous cede les arts dans lesquels vous excellez. Omnes tuas artes, quibus tu magnus es, tibi concedo.*Cic.* Uſtępuię ci wſzyſtkich náuk w ktorych wielce ſłyniesz.

CEDER, (*Obéir, déferer, ne pas contester.*) Alicui in re aliquâ cedere,ou concedere. *Cic.* USTĄPIC być posłusznym znáć ſię nátym co komu należy, nie ſprzeciwiać ſię

*Ceder au temps.*Tempori cedere.*Cic.* Uſtąpić czaſowi.

Nos soldats ne le cedoient à l'ennemy nien force,nien courage,mais ils manquoient de chefs & de fortune. Noſtri milites erant & virtute & numero pugnandi pares,tamen & à duce & à fortunâ deserebantur.*Cæs.* Woyſko náſze nieprzyiacielowi nieuſtępowáło w niczym,áni w męſtwie, áni w odwadze, lubo wodza y ſczęścia nie było.

Je vous cede la premiere place parmi les orateurs. Primas tibi in dicendo partes concedo. *Cic.* Uſtępuię ci pierwſzego mieyſca między mowcami

Je vous le cede, je ne veux pas contester avec vous. Tibi cedo, fascesque submitto. *Cic.* Uſtępuię niechcę ſię ſprzeciwiać tobie.

Ceder ses honneurs & sa réputation à un autre. Cedere honore & nomine suo alteri.*Plin-Jun.* *Ceder à la religion,s'y soûmettre.* Religioni cedere. *Cic.* Uſtąpić godności y ſławy ſwoiey drugiemu.*Uſtąpić Religiy, wierze, poddać ſię iey.

Il ne luy cede en rien. Nihil illi cedit. *Cic.* W niczym mu nie uſtępuie.

Je ne le cede à personne, pour avoir esté plus sensible aux malheurs de la Republique. Nemini concedo, qui majorem ex pernicie Reipublicæ molestiam traxerit. *Cicer.* Nikomu nie uſtępuię áby miał być dotkliwſzy ná nieſzczęśliwości Rzeczypoſpolitey.

CEDILLE,subst.f.terme emprunté de l'Espagnol,*Cedilla* pour signifier un petit *s* renversé qu'un met au dessousdu *ç*, quand on luy veut donner le son de l'*S* devant les voyelles *a, o, u*, comme *Glaçon*, pour *glasson*: *Maçon*, pour *Masson*. CEDUŁA słowo wzięte od Hiſzpańſkiego *Cedilla* dla wyrażenia ogonka *s* przewroconego ná ſpodzie *ç* kiedy go chcą wymáwiáć iák *S.* przed ſamogłoſkámi ſięczemi literami *a o u* iáko *Glaçon* ſople lodowate zá *glasson*, *Maçon* Mularz zá *Masson*.

CEDRE,subst.m.(*Arbre dont le bois est oderiférant & incorruptible.*) Cedrus,dri,f.*Plin.* CEDR Drzewo pachnące y nieſkażytelne.

Grand cedre, comme ceux du mont Liban. Cedros major,f. *Plin.* Wielki cedr iáko ná gorze Libanu.

Le fruit du cedre. Cedri malum, Nux. Jábłko cedrowe owoc cedrowy.

*Liqueur qui coule du cedre.*Cedrium,ii,Cedri succus,i.*Plin.* Cedrowy ſok co z cedru płynie.

*Huile de cedre.*Cedrelæon,i,n.*Plin.* Cedrowy oleiek.

*Poix que l'on tire du grand cedre en le brulant.*Cedria,æ,f. *Plin.* Cedrowa żywica z cedru wielkiego palona ſmoła.

DE CEDRE.Cedrinus,a,um.*Plin.* CEDROWY.

Des livres frottez de l'huile de cedre. Cedrati libri,orum, m.pl.*Plin.* (*ce qui les conserve des vers.*) Kśięgi cedrowane ná záchowanie od molow.

CE DULE, sobst.f. (*Ecrit, obligation signée de sa main.*) Chirographi cautio. *Cic.* Syngrapha. *Cic.* CEDUŁA, Kartá zobowiązek nápiſánie ná ſiebie dany ręką ſwoią.

CEILAN,(*Isle des Indes en Asie.*) Ceilanus,i,f. CEYLAN Oſtrow, Wyſpa Indyiſka w Azyi.

CEINDRE,V.act.(*Mettre autour quelque chose qui lie & qui serre.*) Cingere. Præcingere. *Cic.* OPASAC otoczyć do koła co dáć co wiąże y ściſka.

*Se ceindre d'une espée.*Cingere se gladio. *Liv.* Przypaſáć ſię do oręża, ſzabli, miecza, ſzpady.

CEINDRE signifie encore *Environner,enfermer,entourer.* Cingere.Præcingere.*Cic.Cæs.* OPASAC znaczy ieſzcze okoliczyć otoczyć zámknąć w około.

*La ville estoit ceinte de la riviere,ou environnée de la riviere.*Urbs fluvio cingebatur. *Cæs.* Miaſto było rzeką opaſáne álbo otoczone rzeką.

*Le port est ceint & enfermé dans la ville.*Cingitur & concluditur urbe portus. *Cic.* Port ieſt otoczony y zamkniony w mieście.

CEINT,m. CEINTE,f. (*Environné, entouré.*) Cinctus,a,um.*Cic.* OPASANY, otoczony.

CEINTRE,subst.m. *on écrit aussi* cintre. (*Arcade de bois pour bastir des voutes.*) Arcus ligneus subjectus fornici dum struitur. BUKSZTELE do ſtawiania ſklepienia.

CEINTRER,V.act.*on écrit aussi* cintrer.(*Mettre un cointre pour construire une voute.*) Arcum ligneum struendo fornici subjicere. BUKSZTELE dować do ſklepienia bukſztelować.

CEINTURE,ubst.f.(*Ce qu'on met autour des reins pour se ceindre.*)Cingulus,Cingulum.*Cic.* PAS opaſánie koło lędźwi opaſuiąc ſię.

*Petite ceinture.*Zonula,æ,f.*Catul.* Paſek.

*Mettre une ceinture.*Cinctu cingere. **Le contraire est*,Cinctu solvere.*Plin.* *Oster une ceinture.* Opaſowáć. **Przeciwna iest:* Roſpaſowáć.

ON DIT métaphoriquement,*La rate me fait comme une espece de ceinture quand je marche.* Quasi zonâ liene cinctus ambulo. *Plaut.* MOWIĄ niewłáśnie śledziona iák pas mię ciśnie gdy chodzę.

ON DIT proverbialement,*Une personne est toûjours penduë à la ceinture d'une autre*,pour dire *Elle est toûjours avec elle, & elle ne la quitte point.* Lateri illius semper adhæret. *Liv.* MOWIĄ przyſłowiem záwſze mu u paſá wiſi to ieſt záwſze z nim ieſt y nigdy go nie odſtępuie.

Il sera toûjours pendu à vostre ceinture. Habebis ad latus servulum. *Petr.* Záwſze ci będzie wiſiał u paſa.

Bonne renommée vaut mieux que ceinture dorée. Bona fama divitiis præstat. Lepſza ieſt ſławá, niż złoto opaſánie.

CEINTURIER, subst.m. (*Qui fait des ceintures.*) Zonarius,ii,m. *Cic.* PASAMONNIK Samoklera co paſy robi.

CEINTURON,subst.m. (*Ceinture de cuir pour porter une épée.*) Balteus minor, Cinctulus. *Plaut.* PENDENT pas ſkorzany u ſzpady.

CELA, Pronom demonstratif & indéclinable qui se dit d'une chose qu'on montre. (*Cette chose.*)Id Illud,Hoc. TO, zá ſłowo pokazuiące co ſię mowi o rzeczy ktorą pokazuią, Ta rzecz To.

Je me souviens de cela. Ejus rei, ou illius rei memini. Pamiętam to, o tym.

*Il n'y a rien de semblable à cela.*Nihil rei simile est. Nie máſz nic podobnego temu álbo, do tego.

Cela vaut fait. Factum puta. *Id præstabo, *Je le feray.* To warto. Ják by ſię ſtało.

CELADON,subst. m.(*Couleur verte qui tire sur le blanc*) Color thalassinus.SELEDYNOWY kolor,zielony iáſny kolor ciągnący ná biały.

CE LE BRATION, sobst.fœm. (*L'action de célébrer une feste.*) Celebratio, onis,f. *Cic.* SWIĘCENIE odprawowanie Swięta.

CE LE BRE, adject.m. & f. (*Qui se fait avec célébrité, Solemnel.*) Celeber, celebris, celebre. UROCZYSTY co ſię z uroczyſtością odprawuie

CE LE BRE, (*Fameux,renommé,'qui a de la réputation.*) Celebris. Famosus.Clarus,a,um.*Cic.Tacit.* SŁAWNY, głośny zacny.

*Fort célébre dans la Grammaire.*Celeberrimus arte grammaticâ,*ou* in arte grammaticâ.*Plin.*Bardzo ſławny w Grammatyce.

Rendré quelqu'un célèbre. Clarare aliquem. *Cic. Hor.* Clarum aliqnem reddere. *Cic.* Sławnym kogo ucaynić, wsławić.

Il s'est rendu célèbre dans la graveure d'or. Ioclaruit in auro cælando. *Plin.* Wsławił się w rznięciu na złocie.

Il s'est rendu fort célèbre par sa maniere d'enseigner. Docendi genere maximè inclaruit. *Suet.* Wsławił się sposobem swoim uczenia.

Se rendre célèbre à boire. Se ipsum celebrare mero. *Ovid.* Wsławić się w piciu.

CE'LE'BRER, V. act. (*Solemniser, fester, faire une feste.*) Celebrare. Concelebrare. act. acc. *Ludos, & diem festum agere, ou agitare. *Cic. Faire des jeux & un jour de feste.* SWIĘCIC Swięto. *Igrzyska y dni Uroczyste odprawieć.

Célébrer le jour de la naissance de quelqu'un. Natalē alicujos celebrare. *Plin-Jun.* *Les noces.* Solemnia nuptiarum celebrare *Tacit.* Nuptias celebrare *Liv.* *La victoire.* Victoriam celebrare. *Cas.* Uroczystość dzień narodzenia czyiego obchodzić. *Wesele. *Zwycięstwo.

ON DIT CE'LE'BRER, pour *Dire la Messe.* Sacra celebrare Sacra facere Facere. *mis seul. Cic.* MOWIĄ odprawiać, mszą mieć Celebrować.

CE'LE'BRITE, subst. f. (*Pompe, magnificence.*) Celebritas, atis, f. *La célébrité des jeux.* Lodorum celebritas, f. *Cic.* *Des noces.* Nuptiarum solemnia. *Tacit.* *Des funerailles.* Diei supremi celebritas, f *Cic.* Funerum solemnia. *Tacit.* UROCZYSTOSC, okazałość, wspaniałość. *Uroczystość Igrzysk. *Wesela. *Pogrzebu.

CE'LE'BRITE', (*Renom réputation.*) Celebritas Nomen. *Cic.* SŁAWA, ogłos.

CELER, V. act. (*Cacher, tenir secret & caché.*) Celare Obtegere aliquid. *Cic. Plaut.* TAIC, kryć co, pokrywać, chować

Je ne vous celeray rien de ce que je sçay. Nihil reticebo quod sciam. *Plaut.* Nie zataię nic przed tobą, z tego co wiem

A ne vous rien celer, Pour ne vous, rien celer ni cacher. Ne quid te celem *Ter.* Abym przed tobą nic nie utaił.

ON DIT qu'*Un homme se fait celer,* (*quand il fait dire qu'il n'est pas chez luy.*) Domi abesse mentitur. MOWIĄ kiedy kto osobie powiadać nie każe, kaze się taić kiedy każe powiadać że go niema w domu.

CELERI, subst. m. (*Herbe bonne à manger en salade.*) Apium Macedonicum, i, n. SELERY Ziele dobre do iedzenia w sałacie.

(On l'appelle autrement. *Persil de Macédoine.* Nazywaią inaczey Pietruszka Macedońska Opich.

CE'LERITE', subst. f. (*Promptitude, diligence.*) Celeritas, *Cas.* Celeritudo. *Var.* PRĘTKOSC, ochota pilność.

Cette guerre demande célérité, & si on y en eût apporté, elle seroit deja finie. Opos est celeritate in hoc bello, quâ si essemus osi, bellum nullum haberemos. *Cic.* Ta woyna potrzebuie prędkości, y gdyby iey zażyto iużby była skończona

CELESTE, adject. m. & f. (*Qui tient quelque chose des cieux.*) Cælestis & hoc cæleste, *genit.* cælestis *pour tous les genres. Cic.* NIEBIESKI co ma coś od Nieba.

Les regions célestes. Regiones cælestes. *Tacit.* Plagæ cælestes. Kraie, strony niebieskie, części nieba.

Les Intelligences célestes. Intelligentiæ cælestes, f. pl. Niebieskie Duchy.

ON APPELLE aussi *la gloire celeste, la béatitude éternelle.* Glorie cælestis. *Les esprits célestes.* Animi cælestes. *Virg.* Cælites, *Plin.* ZOWIĄ też chwała niebieska, błogosławiceństwo wieczne, Dusze niebieskie.

CE'LESTE se dit aussi *de tout ce qui est parfait & excellent, & qui vient de la grace du Ciel & d'enhaut.* EN CE SENS on dit *Une sagesse céleste.* Sapientia cælestis. *Hor.* *Un homme celeste & divin.* Vir cælestis. *Cic. Quint.* NIEBIESKI się też mowi o wszystkim co iest doskonałe y na wybor y cokolwiek od nieba z łaski pochodzi z wysokości: W tym wyrozumieniu mowią: Mądrość niebieska. *Człowiek niebieski y Boski.

CE'LESYRIE, (*Troisiéme partie de l'ancienne Syrie.*) Syria Cœle, *genit.* Syriæ Cœles, f. *Plin.* CELEZYRYA Trzecia część dawney Syryi.

CE'LIAQUE, subst. f. terme de médecine, (*C'est une maladie, ou espece de flux de ventre dans lequel on rend ses excrement en forme de chyle ou de cresme.*) Cœliacus morbus. *Plaut.* WODNOTOK choroba albo ciekączka żołądka w ktorey odhyt tylko śliną albo pianą odchodzi.

CE'LIBAT, subst. m. (*Estat d'un homme qui vit hors le mariage.*) Vita cœlebs. BEZZENSTWO.

Qui est dans le célibat. Cœlebs. *genit.* cœlibis, m. & f. *Cic.* Bezżenice.

Vivre dans le célibat. Vitam cœlibem agere. Bezżeński życie stan prowadzić.

CELLERIER, subst. m. mot d'usage dans les Monasteres pour *Celuy qui a soin des provisions d'un Convent.* Cellarius, ii, m. Obsonator, ori, m. *Plaut.* KANAPARZ słowo zażywane w Klasztorach Mnichow, ten co ma staranie o żywności Klasztorney.

CELLERIERE, subst. fœm. (*Celle qui a soin des provisions d'un Monastere de Filles.*) Cellaria, Cellariæ, fœm. KANAPARKA.

CELLIER, subst. m. (*Lieu où l'on serre les provisions d'une maison, le vin, le bois &c.*) Cellarium, ii, n. Cella, æ, f. *Cic.* *Cellier ou l'on met l'huile.* Cella olearia, æ, f. *Le cellier où l'on met le vin.* Cella vinaria, æ, f. *Cic.* Apotheca, æ, f. *Plin.* PIWNICA sklep schowanie na potrzeby domowe. *Piwnica, sklep na oliwę. *Piwnica winna piwno.

CELLULE, subst. f. (*Petite chambre où couchent les Religieux dans un Convent.*) Cella, æ, f. Cellola, æ. f. *Cic. Suet. Ter.* CELA, Komorka, Izdebka gdzie Zakonnicy sypiaią w Klasztorach.

CELLULES se dit aussi *des petites divisions qui se trouvent dans les ruches des mouches à miel où elles se retirent.* Cellæ, arum, f. plur. *Virg.* KOMORKA się też mowi o dziurkach ktore się znayduią w ulach gdzie się pszczoły schraniaią.

CELTES, (*Peuples de l'ancienne Gaule.*) Celtæ, arum, m. pl *Cas.* CELTOWIE Narod dawney Francyi.

CELTIBERIE, (*Païs de l'ancienne Espagne Torraconnoise.*) Celtiberia, æ, f. CELTYBERYA Kray Hiszpanii Tarakońskiey.

CELTIBERIENS, (*Peuples de la Celtiberie.*) Celtiberi, orum, m. pl. *Mart.* CELTYBEROWIE Narod krain Celtyberyi.

CELTIQUE, adject. comme *La Gaule Celtique.* Gallia Celtia, æ, f. CELTYCZNA Francya.

CELUY, m. CELLE, f. *au plurier* CEUX, m. CELLES, f. (*Pronoms demonstratifs qui signifient la mesme chose que* CE.) Ille, illa, illud, *genit.* illius; *dat.* illi. *Is, ea, id. *genit.* ejus; *dat.* ei. TEN, TA, w większey liczbie Ci, Ta, imiona pokazuiące znaczące toż samo co *To.*

Vous voyez le temple de la vertu, & celuy de l'honneur. Vides virtutis templum, vides honoris. *Cic.* Widzisz Kościoł cnoty y Kościoł Godności.

Ceux du party de César. Qui stant à partibus Cæsaris. Cæsariani. *Cic.* Ci co są z strony Cezara.

Les biens du pere, ceux de la mere. Res paternæ atque maternæ. *Horat.* Dobra Oyczyste Macierzyste.

CELUY-LA, m. CELLE-LA, f. Is, ea, id. TEN TAM, TA TAM.

CE'NACLE, subst. m. (*Sale à manger chez les anciens, qui estoit au haut du logis.*) Cœnaculom, i, n. WIECZERNIK, Sala do iadania u dawnych ktora bywała na gorze w domach

(Mot qui est d'usage en nostre langue seulement pour marquer la Sale où N. S. J. C. fit la derniere Céne ou le dernier soupér avec ses Disciples.) Słowo ktorego nie zażywaią w Francuskim chyba wyrażaiąc Salą ową gdzie Zbawiciel Nasz Jezus Chrystus ostatnią wieczerzą czynił z Uczniami swemi.

CENDRE, subst. f. *on prononce* sandre. (*La matiere terrestre qui reste du bois ou autres matiéres combustibles, quand elles ont esté consumées par le feu.*) Cinis, *genit.* cineris, m. *Horat.* POPIOŁ materya ziemska ktora zostaie od drzewa albo inszey rzeczy spaloney kiedy ią ogień strawi.

Cendre chaude. Favilla, æ, f. *Plin.* Perzyna popioł gorący, żarzew.

ON DIT, *Se revestir de sac & de cendres.* Cooperiri cilicio & cinere, *pour dire, Faire penitence, se mortifier.* MOWIĄ worem y popiołem się pokrywać, to iest Martwić się pokutę czynić.

(Parce qu'autrefois les Hébreux metoient de la cendre sur leurs testes dans les desolations publiques.) Bo przedtym Zydzi sypali popioł na głowy swoie pod czas utrapienia albo pokuty publiczney.

CENDRE se dit aussi *de ce qui reste des morts, après qu'on en a consumé les corps par le feu.* Cinis *singulier,* ou Cineres *plurier.* POPIOŁ się też mowi o tym co zostaie z umarłych po spaleniu ciał ich.

Il ne

Il ne faut point troubler les cendres des morts. Non est inurendus dolor cineri atque ossibus alicujus (mortui) *Cic. pour dire Troubler leur repos, flétrir leur mémoire.* Nie trzeba mięszać popiołow umarłych, to iest nie trzeba tykać ich spoczynka, áni náruszać ich pamiątki.

CENDRES BENIES, (*qu'on met sur la teste des Chrétiens au commencement du Caresme.*) Sacri cineres, *genit.* sacrorum cinerum, m. pl. POPIOŁ Swięcony, popielec ktory posypuią ná głowy Chrześcian ná początku posta.

Le jour des Cendres, (*qu'on prend des cendres s. la teste dans l'Eglise Catholique.*) Sacrorum cinerum dies, m. Popielec, dzień popielcowy, w ktory popioł ná głowę biorą w Kościele powszechnym.

CENDRE', m. CENDRE'E, f. (*De couleur de cendre,*) Cinereus. POPIELATY, POPIELATA, Koloru popielawego

CENDREUX, m. CENDREUSE, f. (*Couvert de cendre.*) Cinere aspersus, *ou* conspersus, *ou* respersus, a, um. POPIOŁEM osypany zákurzony.

CENDRIER, subst. m. *on prononce* sandrier. (*Celuy qui fait des cendres.*) Cinerarius, ii, m. POPIELNIK, Potaszník ten co popioł, potasze robi.

CENDRIERE, subst. f. (*Celle qui fait des cendres & qui en trafique.*) Cineraria, æ, f. POTASZNICA ta co potasze robi y niemi handlaie.

CE'NE, subst. fœm. Cœna, & Cena, æ, f. WIECZERZA.

(Ce mot se dit seulement en nostre Langue, pour dire le dernier Souper que fit J.C. avec ses Disciples, & dans lequel il institua le Sacrement de son Corps.) To słowo Francuskie się tylko mowi o ostatniey wieczerzy ktorę czynił J. Chrystus z Uczniami swemi, ná ktorey postanowił Sakrament Ciała swego.

CENGLE, subst. f. *on prononce* SANGLE. Cingulum, i, n. PAS.

CE'NOBITE, subst. m. (*Religieux, qui vit dans un Couvent*) Cenobita, æ, m. ZAKONNIK co żyie w konwencie iakim.

CE'NOTAPHE, subst. m. (*Vain tombeau, monument dressé à la gloire de quelque illustre mort.*) Honorarius tumulus, Cenotaphium, *Vlp.* GROB prożny, z ozdobami wystawiony ná cześć iakiego zacnego umarłego.

CENS, subst. m. *on prononce* saan. (*Rente seigneuriale & fonciere d'un héritage envers le Seigneur de fief.*) Census, ûs, *Cic.* CZYNSZ dochod Páński z gruntu ktory ná grunt iest włożony do płacenia Panu dziedzicznemu gruntu.

CENSE, subst. f. *on prononce* sanse. (*Férme, meterie.*) Villa, æ, f. *Cic.* WIOSKA, folwark.

(Mot d'usage en quelques Provinces.) Słowo używane w niektorych Prowincyach.

CENSIER, subst. m. *on prononce* sansier. (*Fermier.*) Villicus i, m. *Var.* Arędarz.

CENSIERE, subst. f. (*Fermiere, la femme d'un Fermier.*) Villica, æ, f. *Colum.* AREDARKA.

(Mots d'usage en certaines Provinces.) Słowo używane w niektorych Prowincyach.

UN SEIGNEUR CENSIER, (*qui a droit de cens.*) Qui jus habet solarii vectigalis, m. *Dans le droit.* PAN czynszowny co má prawo odbierania czynszow w prawie.

Un fond censier, (*qui paye cens & rente.*) Fundus vectigalis. Grunt czynszuiący czynszowy co czynszowy dochod płaci.

CENSIVE, subst. f. *on prononce* sansive. (*Droit seigneurial*) Solarium jus & mancipium. CZYNSZOWANIE Prawo dziedziczne Prawa.

CENSE', m. CENSE'E, f. part. pass. Habitus. Existimatus, a, um. ROZUMIANY, MIANY, Mniemany, mniemaná.

CENSER, *on prononce* sanser. *Ce verbe n'est point en usage à l'Actif, mais on dit.* MNIEMAC to słowo nie zażywa się u Francuzow w wyrozumieniu czynienia, ále się mowi.

ESTRE CENSE', (*Estre tenu, reputé, estimé.*) Censeri Existimari. *Cic.* BYC MIANYM, rozumianym.

Il est censé complice de ce meurtre. Hujus cædis participes conscios censetur. Jest miany zá pomocniká tego zaboystwá

CENSEUR, subst. m. *on prononce* sanseur. (*C'étoit autrefois un des premiers Magistrats de la République Romaine, qui avoit le soin de l'interest public, & de la correction des mœurs.*) Censor, oris, m. Magister morum, m. Præfectus moribus, m. Magister disciplinæ & severitatis censor, m. *Cic.* Sanctissimus censor, m. *Quint.* STROZ obyczaiow y obyczaynośći. Był to przedtym ieden z naypierwszych urzędow Rzymskiey Rzeczypospolitey, ktory miał pieczą o dobru publicznym y poprawie obyczaiow.

Les Censeurs faisoient le dénombrement des biens du Peuple Romain, de leur âge, de leurs enfans & de leurs familles; ils veilloient à la conservation des Temples, des Chemins, des Eaux, du Tresor public, & des Tributs; ils partageoient le Peuple en Tribus. Ils veilloient à la sainteté des mœurs, & empeschoient de garder le celibat, & qu'on ne deshonorast le Senat: *Censores Populi censiu, avitates, soboles, familias, pecuniasque censento; Urbis Templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor; Populique partes in Tribus distribuunto, cœlibes esse prohibento, mores Populi regunto, probrum in Senatu ne relinquunto.* Cic. 3. de leg. 6. & 9.) Ci Strożowie popisy czynili dobr ludu Rzymskiego, wieku ich, y dzieci ich y familiy, przestrzegali zachowania Bałwochwalnie, drog, wod, skarbu pospolitego, y poborow, dzielili lud ná Cechy, á strzegli przystoynośći obyczaiow, zabrániali bezżeństwa, y żeby się iákie nieuszanowanie nie stało Senatowi.

CENSEUR se dit aussi *d'un homme critique,* (*qui a coustume de reprendre & de blasmer les actions & les ouvrages d'autruy.*) Censor & castigator, oris, masc. *Cic.* CENZOR się też mowi o człowieku ktory rad przygania y strofuie sprawy álbo pisma cudze.

Je l'ay prié d'examiner mon ouvrage en censeur sévere. Petii ab illo, ut judicium rationemque censoriam teneret in opus meum. *Cic.* Prosiłem go áby rostrząsał pisma moie iáko cenzor surowy.

Ne soyez point mon censeur, ne me reprenez point avec force. Ne sis mihi patruus. *Hor.* Nie bądź moim cenzorem nie przygániay mi ták mocno.

(Cette expression est figurée, & vient de ce que parmi les Romains les oncles avoient un grand empire sur leurs Neveux, & comme ils avoient bien de la séverité pour eux de là vient que le mesme Horace dit de ceux qui apprehendoient les vives reprehensions, *Patruæ metuentes verbera linguæ. Hor.* To wyrażenie iest niewłaśne; y idzie ztąd, że w Rzymie stryiowie mieli wielką zwierzchność nád synowcami swemi, á że też byli ná nich bardzo ostremi, ztąd idzie to co Horacyusz mowi o tych co się ostrego strofowania obawiali.

DE CENSEUR. Censorius, a, um. *Cic.* CENZOROWY karczący, przyganiaiący.

Qui a esté censeur. Homo censorius. *Cic.* Ten co był ná urzędzie Cenzorá.

Estre censeur. Censuram agere. *Ovid.* Być ná urzędzie Cenzorá.

CENSURE, subst. f. *on prononce* sansure. (*Magistrature considerable dans l'Empire Romain.*) Censura, æ, fœm. CENZURA, Urząd strażnika obyczaynośći, znaczny u Rzymian.

CENSURE, (*Réprehension, critique.*) Censura. Reprehensio Correctio. *Cic.* CENZURA, Przyganá, poprawienie strofowanie karcenie.

Mettre quelqu'un à la censure. Aliquem censuræ subjicere. Wziąć kogo ná cęzurę ná obroty.

La censure n'attaque que les innocens. Vexat censura columbas. *Jav.* (c'est à dire *On punit les colombes, oiseau doux & chaste.*) Przyganá nie padá tylko ná niewinnych, to iest karzą gołębie łaskawe y czyste ptaszyny.

Encourir la censure de tout le monde. Incurrere in omnium reprehensionem. *Cic.* Paść ná przygánę u wszystkich.

CENSURE (*Jugement que l'on porte des ouvrages d'autruy.*) Censura, æ, f. *Vel-Patercul.* CENZURA, Zdanie ktore kto daie o pismach cudzych.

CENSURES *Ecclesiastiques,* (*Les menaces que fait l'Eglise des peines qui sont encouruës si l'on contrevient à ses loix, comme l'interdiction, l'excommunication.*) Censuræ ecclesiasticæ, arum, fœm. plur. CENZURY Kościelne, Kary ktoremi Kościoł grozi, y w ktore w padaią ci co prawá Kościelne gwałcą, iako zakazanie obrządkow Kościelnych publicznych, klątwá.

CENSURER, V. act. *on prononce* sansurer. (*Réprendre, critiquer une chose.*) Reprehendere, Carpere, Notare. *Cic.* CENZUROWAC, Przyganiać strofować poprawiać co.

Ils ne s'occupent qu'à censurer les plus honnestes gens. Nec quidquam possunt nisi meliores carpere. *Phad.* Nie bawią się tylko przyganiaiąc naypoczciwszym ludziom

Censurer, un livre. Librum damnare. Potępiać księgę iaką álbo iey przyganiać poprawiać pism.

CENT, terme numeral masculin, (*Nombre quarré de dix multiplié par luy mesme.*) Centum. *Cic.* STO słowo liczby,

licaba powtorzoná przez dziesięć dziesiątkow.

CENT se met tres souvent en François pour *Vn nombre incertain*. Multa, Sexcenena, orom. n. plur. STO kładzie się bardzo cząsto w Francuskim ná liczbę niepewną.

Il adit cent choses là dessus. Molta in eam tem congessit. Sto rzeczy ná to powiedział.

(Les Latins se servent auffi de *Centum* en ce sens; comme Horace a dit *Puer centum artium*, un jeune homme qui sçait cent belles choses. Łacinnicy też w tym rozumieniu zażywáią słowá *Sto* iako Horacyusz powiedział, młody człowiek Sto nauk, Sto pięknych wiadomości maiący.

On peut rapporter cent & cent choses de cette nature. Sexcenta licet ejus modi proferre. *Cic.* Sto y drugie rzeczy by takich można powiedzić.

J'aurois cent choses à dire, si j'avois le loisir. Sexcentena sont quæ memorem, si sit otium. *Plaut.* Mogłbym ná to sto rzeczy mowic gdyby mi czas pozwolił.

Faites moy plustôt cent procès. Sexcenta potiùs mihi scribito dicas. *Ter.* Raczey mi sto pozwow wyday.

(Le nombre de Cent se marque dans le Chiffre Romain par la premiere lettre du mot *Centum*, c'est à dire par un C, & en Chiffre Arabe 100.) Sto w łacinskim wyraża się kościelną álbo Rzymską liczbą przez pierwszą literę tego słowá *Centum*, to iest przez C, liczbą arabską pisze się 100.

(On ajoute une s au mot *Cent* quand on parle de plusieurs *Cents*; ou bien l'on met une *s* au lieu du *t*, *Cens*. Mais lorsque *Cent* est mis pour *Centiéme*, il ne prend point d'*S*, quoi qu'il se rencontre souvent un autre Nombre devant, qui semble le faire du plurier, comme dans les dattes d'années, *l'An mil six cens*, d'autant qu'alors il est mis pour *six-centiéme*, ainsi que dans le Latin; il en est de mesme dans cette phrase, *C'est un des Cent Suisses du Roy*, où l'on ne met point d'*s*, parce qu'il n'y en a veritablement qu'un Cent.) W Francuskim pisze się *s* ná końcu kiedy o kilka set się mowi albo też *s* ná końcu się pisze miasto *t* ále kiedy to słowo znaczy setny tedy nie kładzie się *S*. ná końcu chociaż cząsto się kładzie przednim insza liczba ktora zdaie się go czynić większey liczby, iako w datowaniu Lat, Rok Tysiąc-*Sześćset*, ile że się ná ten czas bierze zá Sześć-setny iako w łacinskim, toż iest o tym wyrażeniu: *Iest to ieden z Stu Szwaycarow Krolewskich*, gdzie się nie kładzie *s*, ná końcu bo tylko w prawdzie ich tylko iedno Sto iest.

Les composés de *Centum* se declinent & se marquent ainsi, *Deux cens.* Ducenti, *Cicer.* Duceni, *Tit. Liv. Colum.* *CC. *chiffre Romain.* 200. *chiffre Arabe*, Słowá złożone od słowá sto nakłániáią się y piszą ták dwieście. *CC. liczbą Rzymską kościelną, 200. liczbą Arabską.

Trois. Trecenti, *Cic.* Treceni, *Liv. Colum.* *CC. *chiffre Romaine* 300. *chiffre Arabe.* Trzy stá *CCC. liczbą Rzymską, kościelną, 300. Arabską.

Quatre cens. Quadringinti Quatringeni. *Cic.* CCCC. *chiffre Romain*, 400 *chiffre Arabe.* Cztery stá. *CCCC. Kościelną Rzymską, 400. Arabską.

Cinq cens. Quingenti, Quingeni. *Cic.* *D. *ou* IↃ. *chiffre Rom* *500, *chiffre Arabe*, Pięć set. **D* álbo *IↃ*. Rzymską kościelną. 500. Arabską.

Six cens. Sexcenti, sexcentæ, sexcenta. Sexceni. *Cic.* Sexcenteni. *Colum.* *DC. *ou* IↃD. *chiffre Rom.* 600. *chiffre Arabe*. Sześć set. **DC.* álbo *IↃD*. Rzymską Kościelną 600. Arabską.

Sept cens. Septingenti. *Liv.* *DCC. *ou* IↃCC. *chiffre Romain*, 700. *chiffre Arabe.* Siedm set. **DCC.* álbo *IↃCC.* Rzymską, 700. Arabską.

Huit cens. Octingenti, *Cic.* *CCC. *ou* IↃCCC. *chiffre Romain*, 900. *chiffre Arabe.* Ośm set. **DCCC.* álbo *IↃCCC*, Rzymską, 800. Arabską.

Neuf cens. Nongenti. *Cic.* Noningenti. *Colum.* *DCCCC. *ou* IↃCCCC. *chiffre Romain*, 900. *chiffre Arabe*, Dziewięć set. *DCCCC.* álbo *IↃCCCC.* Rzymską, 900. Arabską.

CENT FOIS. Centies. **Deux cens fois.* Ducenties. **Trois cens fois.* Trecenties. **Quatre cens fois.* Quatringenties. **Cinq cens fois* Quingenties. **Six cens fois.* Sexcenties. *Cicer.* **Sept cens fois.* Septingenties. **Huit cens fois.* Octingenties. *Ascon. Ped.* *Neuf cens fois.* Noningenties. *(adverbes.) Vitr.* STO RAZY. *Dwieście razy. *Trzysta razy. *Czterysta razy. *Pięćset razy *Sześćset razy. *Siedmset razy. *Ośmset razy *Dziewięćset razy.

CENT *à la fois.* Centum, *ou* centeni simul. **Deux cens à la fois.* Ducenti simul, STO razem. *Dwieście razem.

DE CENT. Centenarius, a, om. **Vn troupeau de cent bestes.* Centenarius grex. *Var.* **Le poids de cent livres.* Centenarium pondus. *Plin.* O STU. *Trzodá gromadá stado ustu sztuk bydła, *Cetnar waga o stu funtach.

De deux cens. Ducenarius, a, om. **Le poids de deux cens livres*, Ducenarium pondus, *Plin.* **Vn bassin qui pesoit cinq cens livres.* Quingenaria lanx, f. *Plin.* Dwocetnarowy. *Waga dwoch set fontow. *Miednicá ważąca pięć set funtow.

Qui a cent testes Centiceps. *Hor.* **Qui a cent mains.* Centimanus. **Qui a cent pieds.* Centipes. *Plin.* **Insecte à cent pieds.* Centipeda. *Plin.* **Froment à cent grains.* Triticum centigranum, i, neut. *Plin.* **Rose à cent feuilles.* Rosa centifolia, æ, f. *Plin.* O stu głowach, sto głow maiący. *O stu rękach storąk. *Owad o sto nogach, stonog. Zboże usto ziarnach. *Roża o stu listkach.

Piece de monnoye ancienne qui valoit cent asses. Centussis, is, m. *Pers.* Moneta dawna ważąca sto groszy.

Le poids de cent livres. Centumpondium. *Plaut.* Waga sto funtow.

CENT *fois autant*, Centies tantum, *ou on l'exprime par l'adverbe.* Centuplicatò *Plin*, STORAZY tyle, mowi się też przysłownie *stokrotnie*.

CENTAINE, subst. f. *on prononce* santaine. *(Cent.)* Centum *Vne centaine de pieces d'or.* Centum nummi. **Vne centaine d'hommes.* Centum homines. STO. *Iedno sto czerwonych złotych. *Iedno sto ludzi.

CENTAINE, pour dire *Beaucoup*, (*Vn nombre indeterminé.*) comme *Il y a tant d'oiseaux en ce lieu là qu'on les prend à centaine ou par centaine.* Illic tanta est aviculatum multitudo, ut centenæ capiantur. STAMI, Wiele bardzo, liczbá nie pewna, iáko: Tak wiele iest ptastwá ná tym mieyscu że ie stami łapáią, po sto razem chwytáią.

Par centaine. Centum adv. *Cic.* Po sto, stami.

CENTAURE, m. f. *on prononce* santore. *Monstre fabuleux de l'Antiquité.*) Centaurus. Hipocentaurus. *Cic.* MIĘSZANIEC, Poczwora dawnych baieczna, koń y człowiek,

DE CENTAURE, ou *Qui concerne le Centaure.* Centaureus, a, um. *Hor.* Centauricus, a, um. *Stat.* POTWORNY, Mięszancowy, konno, człowieczy.

CENTAURE'E, subst. fœm. *on prononce* santorée. (*Herbe, dont il y a deux especes, la grande & la petite centaurée.*) Centaureum. IASIENIEC ziele centorzya, ktora iest dwoiaka, większa y mnieysza centurzya,

CENTENAIRE, adject. m. & f. *on prononce* sentenaire. (*De cent*) Centenarius a, um. *Var.* CENTNAROWY setny.

CENTENIER, subst. m. *on prononce* santenier. (*Capitaine de cent hommes d'armes.*) Centurio, onis, masc. *Cic.* SETNIK, Urzędnik woyskowy nad stem ludzi.

CENTIESME *ou* CENTIE'ME, adj. m. & f. (*on prononce* santiéme.) Centesimus. *Plaut.* **Deux-centieme.* Ducentessimus. **Trois-centiesme.* Trecentesimus. **Quatre-centiesme.* Quadringentesimus. **Cinq-centiesme.* Quingentesimus. **Six-centiesme.* Sexcentesimus. **Sept-centiesme.* Septingentesimus. **Huit-centiesme.* Octingentesimus. **Neuf-centiesme.* Nongentesimus, a, um. SETNY. *Dwusetny. *Trzechsetny. *Czterechsetny. *Pięćsetny. *Sześćsetny. *Siedmsetny. *Ośmsetny. Dziewięćsetny.

LE CENTIESME, (*Impost du centiesme denier sur les marchandises.*) Centesima, æ, f. *Tacit.* SETNY, podatek setnego grosza ná towarach.

Le peuple desira d'estre déchargé de l'impost du centiesme qui avoit esté mis pendant les guerres civiles. Populus deprecabatur centesimam rerum venalium bellis civilibus institutam, tolli. *Tacit.* Pospolstwo żądało áby zniesiono setny grosz ktory był uchwalony ná towarach pod czas woien domowych.

CENTINODIA, *ou* RENOUE'E, f. (*Herbe medecinale.*) Sanguinaria, æ, f. *Cels.* STORYSZ ziele lekarskie

CENTON, subst. m. *on prononce* santon. (*Sorte de poësie composée de vers de plusieurs Poëtes ou passages joints ensemble.*) Cento, onis, m. *Cic.* LATANINA, wiersz złożony z wierszow rożnych Wierszopisow, álbo mieysc z nich kawałkami połączonych.

(Ce mot vient du mot Latin *Cento*, qui signifie un manteau fait de cent pieces raportées.) To słowo pochodzi z Łacińskiego łata, álbo łachmana, co znácży suknią zrobioną z rożnych kawałkow pozszywanych.

CENTRAL, m, CENTRALE, fœm. (*on prononce* santral.)

comme

comme *Le feu central.* Centralis ignis, *genit.* centralis ignis, m. *Plin.* POSRZODKOWY, iáko ogień pośrzodkowy w śrzodek biiący.

(Ce mot n'est d'usage en nôtre Langue, qu'en cette phrase de Chymie.) To słowo nie iest w używaniu w Francuskim procz tego iednego wyrażenia Chymiy.

CENTRE, subst. m. *on prononce* santre. (*Le point qui est au milieu d'un globe, ou d'un cercle.*) Centrum. *Plin.* SRZEDNI punkt w okrągu iákim sam środek czego.

La terre est comme un point au milieu du monde, qu'ils appellent centre. Terra in medio mundi sita instar quod *centre* illi vocant. *Cic.* Ziemia iest iák środni punkt w pośrzodku całego świata, ktory nazywaią centrum.

CENTRE se dit aussi *d'une ville capitale située au milieu d'un Estat ou d'une Province.* Umbilicus, i, m. *Liv.* SRZEDNI punkt mowi się też o mieście iákim stołecznym w samym pośrzodku Państwa iákiego álbo kraiu.

Le centre de la Grece. Umbilicus Græciæ. *Liv.* Srzedni punkt Grecyi.

CENTRE se dit figurément *d'un Lieu où se trouvent tous les plaisirs & toutes les commodités de la vie.* Locus voluptatum ac deliciarum plenus, i, masc. CENTR się też mowi o mieyscu iákim kędy się znayduią wszystkie uciechy y wygody do życia służące.

Quand un yvrogne est au cabaret, il est dans son centre. Ubi ebriosus est in caoponâ, tum sibi videtur beatus. Piianica w karczmie kiedy iest, iest iáko w centrze swoim.

Vous estes au centre de toutes les nouvelles & de toutes les sciences. Romorez omnes istuc deferontur, ibique scientiæ omnes florent. Znáyduiesz w pośrodku samym wszystkich wiadomości, y nauk.

CENTUMVIRS, subst. m. pl. *on prononce* santonvirs. (*Corps de Gens de Justice à Rome, qui fut composé d'abord de cent cinq hommes, ensuite il fut beaucoup augmenté jusques à cent quatre-vingts, qu'on appella toûjours* CENTUMVIRS.) Centumviri, *genit.* Centumvirorum, masc. pl. *Cic.* *(*On dit au singulier* Centumvir, *genit.* centumviri, m. *Liv. parlant d'un de ces cent Juges.*) STO MĘZOW zgromadzenie urzędowych osob w Rzymie ktorych było zrazu sto pięć osob, potym przyczyniono ich wiele, aż do stu osmdziesiąt, zwano iednak nawsze stomężow, mowi się też w mnieyszey liczbie stomąż mowiąc o iednym z tych sto mężow. *Ławnicy Ławnik.*

CENTUMVIRAL, m. CENTUMVIRALE, f. adiect. (*Qui concerne les Centumvirs.*) Centumviralis. *Cic.* STOMĘZOWY, Ławnicey.

CENTUPLE, subst. m. *on prononce* santople. (*Centfois autant.*) Centies rantùm. *Plin.* STOKROTNY.

CENTURIE, subst. f. *on prononce* santurie. (*Bande de cent hommes.*) Centoria, æ, f. *Cic.* STO, Setnik ludzi rota.

Par centuries. Centoriatim, adv. Per centurias. *Cic.* Stami po sto.

Ranger, ou distribuer le peuple par centuries. Centuriare, Centuriatim describere. *Cic. Liv.* Popisować ludzi, rotami, stami

ON DIT Centuriata comitia, *Cic. Des assemblées du peuple, non point par tribus, mais par centuries.* *(*On dit aussi* Centuriatæ leges, *Cicer. Les loix faites par le peuple distribué par centaines.*) NAZYWAIĄ seymy stokrotne, n ziazdach pospolitych nie całemi powiatami, ále po sto ludzi z każdego powiatu. *Mowią też stokrotne praws o prawach pustoowionych pospolstwu przez zgromadzone po sto osob uposiatow.

CENTURION, subst. m. *on prononce* santurion.) *Capitaine d'une centurie, ou de cent hommes.*) Centurio, onis, m. *Cicer.* SETNIK, Starszy nád rotą stu ludzi.

L'office de centurion. Centuriatus, ûs, m. Centurionatus, ûs, m. *Tacit.* Setnikostwo.

CEP, subst. m. (*Souche, pied de vigne.*) Vitis, is, f. *Colum.* Vinea Truncus. *Colum.* LATOROSL Winna macica drzewo winne.

CEPS se dit au plurier, *Des fers qu'on met aux pieds des criminels.* Compedes, *genit.* compedum, f. plur. OKOW kaydany żelazne ná nogi złoczyńcow.

(Ce mot est vieux dans nostre Langue en cette signification) To słowo iest stare w ięzyku Francoskim w tym rozumieniu

CEPENDANT, adv. *on prononce* cepsndant. (*Pendant ce temps. là* Interim. Interea. adv. *Cic.* TYM Czasem.

CEPENDANT, (*Toutefois.*) Et tamen. **Il veut devenir sçavant, cependant il n'estudie point.* Vult fieri doctus, nec tamen studet. TYM Czasem przecię iednak. *Chce być uczonym, tym czasom przecię się nie uczy.

CE'PHALIQUE, adiect. m. & f. terme de Medecine. (*De la teste.*) Cephalicus. GŁOWNY, termin lekarski.

La veine céphalique, (qui est un rameau de la veine axillaire.) Vena cephalica, æ, fœm. Zyła głowna, ktora idzie od żyły podpachowey.

ON LE DIT aussi (*des remedes qui sont bons pour fortifier le cerveau.*) Capiti utilis & hoc oilu. TOZ się mowi o lekarstwach słożących do umocnienia głowy.

CERASTES, subst. masc. (*Espece de serpent qu'on appelle* CORNU.) Cerastes, æ, m. *Plin.* ZMIIA gadziny rodzay rogaty

CERAT, subst. m. (*Espece d'onguent fait de cire & d'huile.*) Ceratum, i, n. *Cels.* PLASTR maść woskowa, z oliwy y wosku robiona.

CERBERE, subst. m. (*Chien à trois testes, que les Poëtes ont feint estre commis à la garde des Enfers.*) Cerberus, i, m. *Virg.* CERBER pies piekielny o trzech głowach o ktorym Poetowie baiali że był postawiony ná warcie przed piekłem.

CERCEAU, subst. m. *on prononce* cerſau, (*Cercle dont on relie les tonneaux.*) Circulus, i, m. *Cic.* OBRĘCZE do pobiiania beczek.

CERCELLE, ou CERCERELLE, subst. f. (*Sorte d'oiseau de riviere, qui est fort delicat à manger.*) Querquedula. *Colum.* CYRANKA, Ptak wodny bardzo smaczny do iedzenia.

CERCLE, subst. m. (*Ligne tirée en rond.*) Circulus, i, masc. Orbis, is, m. *Cic.* OKRĄG, Linia w okrąg w kołko wiedziona

En cercle. Circulatim, adv. *Suet.* W okrąg, w kołko, w koło

De cercle. Circularis, is, m. & f. Circulare, is, neut. *Bud.* Okrągowy, kołkowy, kołowy.

CERCLE se dit aussi *d'une assemblée qui se fait chez la Reine où les Dames se tiennent en rond autour d'elle.* Matronarum circulus apud Reginam. KOŁO się też mowi o ziazdach u Krolowy gdzie się Panie znayduią w koło, nicy będące

(Ciceron prend ce mot pour une Assemblée de personnes polies & sçavantes qui s'entretiennent, *Circulus, i, masc. Consessus, ûs, m. Cic.*) Cycero to słowo koło bierze zá zgromadzenie ludzi wypolerowanych y uczonych w posiedzeniu z sobą rozmawiaiących.

On parle avec plus de liberté dans les cercles ou dans les festins qu'auparavant. in circolis sermo liberior. *Cic.* Bespieczniey ná kołach mowią álbo w posiedzeniach niżeli przedtym

Se retirer du cercle. De circulo se subducere *Cic.* Wyniść z koła.

LES CERCLES *d'Alemagne, (Les diverses Provinces & Principautez de l'Empire.* Provinciæ Imperii. KOŁA Cyrkuły Niemieckie rzesze ich y Prowincye ná ktore się dzielą

(La division de l'Empire en dix Cercles a esté establi par Maximilien premier, & confirmée par Charles Quint dans la Diette de Nuremberg en 1528.) Podzielenie Cesarskiego Państwa ná dziesięć cyrkułow álbo Prowincyi lub kołu stanęło zá Maximiliana pierwszego, á potwierdzone iest od Karola piątego ná seymie Noremberskim Roku 1528.

CERCUEIL, subst. m. (*Biere où l'on met un corps mort.*) Feretrum, i, *n. Plin,* TRUMNA Mary grob ná pochowanie umarłego.

CE'REMONIAL, subst. m. (*Livre où est contenu l'ordre des ceremonies.*) Ritualis liber. OBRZĄDKOWE Księgi Ajenda opisanie obrządkow.

CE'REMONIAL, masc. (*qui fait* CE'RE'MONIAUX *au plurier,*) CE'RE'MONIALE, f. (*comme des préceptes cérémoniaux, des loix cérémoniales.*) Ritualis & hoc rituale, *genit.* ritualis. OBRZĄDKOWY, OBRZĄDKOWA iáko ustawy y przykazania obrządkowe.

CE'RE'MONIE, subst. f. (*Assemblage de certaines actions qui servent à rendre une chose plus magnifique.*) Cæremoniæ, *ou* Cærimoniæ Ritos, ûs, m. *Cic.* OBRZĄDKI spraw, niektorych zebranie ktore służą do dania okazałości y powagi rzeczy iákiey *Ceremonie.*

CE'RE'MONIE se dit *des déférences qu'on se fait les uns aux autres par honnesteté & civilité.* Urbana & honesta agendi ratio. CEREMONIE się też mowi o uszanowaniu y ustępowaniu ktore międzу sobą ludzie ieden drugiemu dla ludzkości y uszanowania czynią.

Vous faites trop de cérémonies. Nimis ragifverenter. Názbyt ludzkości wiele przestrzegasz.

Habit de cérémonie. Solemnis vestis. Szata stroy poważny od święta.

 La

Le Senat en habit de cérémonie. Festo coltu Senatos. *Tacit.* Senat w ſtroiu odświętnym.

Maiſtre des cérémonies. Deſignatos,oris,m. *Plaut.* Starſzy nád obrządkami, y do porządku czynienia.

CE'RE'MONIEUX, m. CE'RE'MONIEUSE, f. adject. (*Qui fait beaucoup de céremonies, qui eſt importun à force de vouloir faire trop d'honneur.*) Nimius comitaris affectator. *Cic.* WYTWORNY w ludzkości co ceremoniy przeſtrzega aż do nápraykrzenia.

Sans céremonies, (*Familierement, ſimplement.*) Familiatiter adv. Bez ceremoniy bez wymyſłuw poufale po przyiacialſku.

CERF, ſobſt.m. (*Animal ſauvage.*) Cervos. *Cic.* JELEN zwierz dziki.

Jeune cerf (*qu'on appelle* BROCARD.) Cervus bimulos Subulo. Jelonek młody.

DE CERF. Cervinus,a,um. *Plin.* JELENI.

Cornes de cerf. Cervi cornua. *Phad.* Jelenie rogi.

CERF-VOLANT, ſubſt.m. (*Eſpece d'eſcarbot, ou d'inſecte volant, qui a des cornes dentelées & mobiles.*) Scarabæus lucanus. *Plin.* JELONEK robak, owad lataiący co ma rogi ząbkowate y ruchome.

CERF VOLANT, (*Boſtons croiſez ſur quoy on colle du papier, & que les enfans font voler en l'air.*) Virgæ decuſſatæ & chartis tectæ. JELEN lataiący albo ptak dziecinny, ktory dzieci ſobie dwa pręty złożywſzy na krzyż y papierem pokleiwſzy na wiatr puſzczaią aby po powietrzu latał.

CERFEUIL, ſubſt.m. (*Herbe de jardin fort ſalutaire.*) Carefolium,ii,n. *Plin.* TRZEBULA, álbo trybula ziele ogrodowe bardzo zdrowe.

CE'RICO, (*Iſle prés de la Morée.*) Cythera. *Plin.* CERYKO, oſtrow bliſko Morei.

CERISAYE, ſubſt.f. (*Lieu planté de ceriſiers.*) Ceraſetum, i,neut. MIEYSCE wiſzniami zaſadzone.

CERISE, ſubſt f. (*Fruit du ceriſier.*) Ceraſum,i,neut. *Plin.* WISZNIA Owoc wiſzni drzewa.

CERISIER, ſubſt.m. (*Arbre qui porte des ceriſes.*) Ceraſus, i,f. *Plin.* WISZNIA Drzewo co wiſznie rodzi.

Ceriſier nain. Chamæceraſus,i,f. *Plin.* Wiſznia karzeł.

CERNE ſubſt.m. (*Cercle ou ligne tirée en rond.*) Circulus, i,m. *Cic.* OKRĄG linia wkoło ciągniona, kołko.

CERNEAU, ſubſt.m. *on prononce* cernau. (*Fruit de la noix qu'on cerne avec un couteau.*) Juglandium nucleus è viridi putamine eductus. ORZECH młody nożem z zieloney łupiny dobyty.

CERNER *des noix,* V.act. (*Faire des cerneaux.*) Virides juglandes cultro enucleare. ORZECHY dobywać, młode orzechy wyłupować.

CERTAIN, m. CERTAINE, f. adject. (*Conſtant, véritable, aſſuré.*) Certus,a,um. *Cic.* Indubitatos. *Quint.* PEWNY, PEWNA dowodny prawdziwy.

On le croit pour certain. Pro certo creditur. *Saluſt.* Maią to zápewne.

Tenez cela pour auſſi certain que tous les oracles d'Apollon. Illud tanquam ex oraculo Apollinis editum puta. Trzymay to za rzecz tak pewną iak wſzyſtkie Appollinowe wyroki.

Je le ſçay pour certain. Id certò ſcio. *Cic.* Wiem to zápewne

CERTAIN, (*Fixé, déterminé, précis.*) Certus,a,um. PEWNY, ſtateczny, iſtny, poſtanowiony.

Un certain temps de l'année. Certum anni tempus. *Plin.* Pewny czas roku.

CERTAIN pour *Un quidam,* ou *quelqu'un.* Quidam, quædam, quoddam. *Cic.* PEWNY człowiek, ktoś, niektory.

Il y a de certains défauts dont il n'y a perſonne qui ne ſe défaſſe. Sunt quædam vitia, quæ nemo eſt quin libentes fugiat *Cic.* Są niektore wyſtępki ktorych nikogo niemaſz żeby nie rad ich pozbyć.

ON DIT qu'*Il ne faut jamais quitter le certain pour l'incertain.* Certum pro incerto deſerere non oportet. POWIADAIĄ że nigdy nietrzeba opuſzczać pewne zá niepewne.

CERTAINEMENT, adv. (*Certes, aſſurement.*) Certè. Sanè. ZAPEWNE, záiſte pewnie że.

CERTAINEMENT, (*Avec certitude, aſſurement.*) Certè. Certò. *Cic.* ZAPEWNIE bez wątpienia.

CERTES, adv. (*Aſſurement, en vérité.*) Certè. *Hercule. Herclè. *Cic,* (comme qui diroit *Par Hercules.*) ZAPEWNE, záprawdę, prawdziwie, iákoby kto mowił, przez Herkuleſa Boſtwo.

(Formules Latines anciennes pour affirmer les choſes.) Spoſoby ſtare łacińſkie twierdzące o czym.

CERTIFICAT, ſubſt. maſc. (*Ecrit faiſant foy de quelque choſe.*) Scriptum teſtimonium,i,n. Scripta teſtificatio, *genit.* ſcriptæ teſtificationis,f. DOWOD na piſmie karta ná świadectwo oczym ná piſmie dana.

Donner un certificat. Scripto teſtari. dep. Dać świadectwo ná piſmie o czym.

CERTIFICAT *de mort.* Apodixis defunctoria. *Petr.* DOWOD na piſmie o śmierci czyiey

CERTIFIER, V.act. (*Rendre témoignage de la verité d'une choſe.*) Teſtari Teſtificari. *Cic.* UPEWNIC świadectwo dać z pewności iákiey rzeczy.

CERTITUDE, ſubſt. f. (*Aſſurance que nous avons d'une choſe.*) Explorata certa rei cognitio, *Cic.* PEWNOSC upewnienie, ktore mamy o czym.

Avec certitude. Certò. **Avec plus de certitude.* Certius. **Avec une tres grande certitude.* Certiſſimè. adv. *Cic.* Z pewnością. *Z większą pewnością. *Z náywiększą pewnością.

CERVEAU, ſubſt.m. *on prononce* cervau. (*Subſtance moilleuſe & blanche enfermée dans le crane de la teſte de l'homme*) Cerebrum,i,neut. *Plin.* MOZG Treść wilgotna y biała zámkniona w czaſzce głowy ludzkiey.

PETIT CERVEAU, *ou* CERVELET. Cerebellum,i,neut. *Plin.* MOSZCZEK, mały mozg.

ON DIT figurément qu'*Un homme a le cerveau creux,* ou *le cerveau vuide* (*quand il eſt un peu fou.*) Cerebro laborat. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie człowiek ma mozg západły, álbo puſty, kiedy trochę ieſt ſzalony.

CERVELAS, ſubſt.m. (*Boudin,* ou *Sauciſſon gros & court rempli de chair de pourceau, aſſaiſonné avec beaucoup de ſel & d'épices.*) Botellus. *Mart.* *SALSESON* Kiſzka krotka gruba mięſem wieprzowym nádziana, ſolą y korzeńmi bardzo przyprawna.

CERVELLE, ſubſt. f. (*Subſtance molle enfermée dans la teſte de l'animal.*) Cerebrum,i,n. *Ovid.* MOZG treść miętka zawarta w głowie bydląt.

Faire ſauter la cervelle à quelqu'un. Excutere alieni cerebrum. *Ter.* Mozg komu wytrącić z głowy, uderzyć go że mu mozg wyſkoczy.

Voila un beau viſage, c'eſt dommage qu'il n'ait point de cervelle. Quanta ſpecies, cerebrum non habet. *Phad.* Piękna urodą, ſzkoda że mozgu nie maſz.

CERVELLE ſe dit figurément *de l'eſprit & du jugement.* Cerebrum,i,n. MOZG ſię też mowi niewłaśnie o rozumie y rozſądku.

Qui a une bonne cervelle, une bonne teſte. Felix cerebri. *Hor.* *Un bon eſprit.* **Un homme ſans cervelle,* (*qui n'a point d'eſprit.*) Infelix cerebri, *par imitation d'Horace.* Cucurbita,æ, fœm. *Petr.* (*car les citrouilles ſont creuſes.*) Ten co ma mozg dobry, dobrą głowę rozum dobry. *Człowiek bez mozgu, ktory rozumu nie ma, dynia, gdyż dynie ſą prożne.

Avoir la cervelle renverſée, ou *la glande pineale tournée, avoir l'eſprit mal fait,* ou *de travers,* ou *en eſcharpe.* Sanæ mentis non eſſe. *Cic.* Mieć mozg przewrocony, álbo nádoł, mieć nábakier rozum źle ułożony krzywo opak.

Il a la cervelle brouillée. Matæus eſt. *Petr. du mot grec mateos d'où l'Italien a fait* MATTO, *qui veut dire un* FOU. Pomięſzanego rozumu, od słowa greckiego Mateos ſkąd Włoch nazywa Matto, co znáczy głupi.

Il n'y a qu'elle de tous mes domeſtiques qui n'a point la cervelle troublée. Hæc ſola meorum familiarium mentem ſanam geſtat. *Plaut.* Ona tylko ieſt między wſzyſtkiemi ſługami memi co nie ma mozgu pomięſzanego.

Qui a une meſchante cervelle, (*qui a la cervelle mal faite.*) Cui putidum eſt cerebrum. *Hor.* Co ma zły mozg, mozg źle ułożony.

Renverſer la cervelle à quelqu'un, (*le faire devenir fou.*) Aliquem ad inſaniam adigere. *Ter.* Przewrocić komu mozg w głowie, ſzalonym go uczynić.

ON DIT proverbialement, *Mettre quelqu'un en cervelle,* (*le mettre en peine, en inquiétude.*) Alieni ſollicitudinem afferre. *Cic.* MOWIĄ dać komu w mozgownice dać mu do myślenia trudność mu y nieſpokoyność zádać.

Tenir quelqu'un en cervelle, en inquietude. Aliquem ſollicitum habere. *Cic.* Trzymać kogo w utrapieniu áni mu odetchnąć nie dać.

CERVOISE, ſobſt. f. (*Boiſſon faite de bled & d'orge avec*

le houblon.) Cervisia, æ, f. *Plin.* PIWO Trunek zrobiony z zboża ięczmienia z chmielem.

CE'RUSE, subst. f. (*Blanc d'Espagne*, ou *Blanc de plomb, dont on fait du fard.*) Cerussa, æ, f. *Plant.* BIELIDŁO Hiszpańskie álbo Banieckz z ktorego robią farbiezkę.

Fardé avec de la céruse, ou *du blanc d'Espagne*. Cerossatus, a, um. *Cic.* Bielony bielidłem.

CE'SARE'E, (*Ville de Cappadoce.*) Cæsarea, æ, f. CEZAREA Miasto Kapadocyi.

(Comme il y a plusieurs Villes de ce nom, on pourra ajoûter *Cæsarea Cappadociæ*. *Césarée de Palestine, *Cæsarea Palæstina.*) Aże wiele iest Miast tego imienia tedy może przydać Cezarea Kapadocyi, Cezarea Palestyny.

CESENE, (*Ville Episcopale de la Romagne en Italie.*) Cæsena, æ, f. *Plin.* CEZENA Miasto Biskupie Romanii we Włoszech.

Qui est de Cesene. Cæsenas, atis, com. gen. Cezenanin co iest z Ceseny.

CESSANT, m. CESSANTE, f. part. act. & adject. comme *Toutes affaires cessantes*. Relictis rebus omnibus, ablat. *Cicer.* USTAWAIĄCY, USTAWAIĄCA, iáko Wszystkich spraw poprzestawszy.

CESSATION, subst. f. (*Discontinuation, interruption.*) Cessatio. Intermissio. *Cic.* PRZESTAWANIE, ustawanie przerywanie.

CESSE, subst f. *le mesme*. Intermissio, onis, f. Intermissus, ûs, m. *Cic. Plin.* USTANEK toż samo.

Sans cesse, sans intermission. Sine ullâ intermissione. *Cicer.* Bez ustanku bez odpoczynku.

Il n'a point eu de cesse, qu'il ne l'ait fait sortir. Non priùs cessavit, quàm illum extruserit foràs. Nie ustał áż poki go precz nie ruszył.

CESSER, V. act. & neutre. (*Discontinuer, interrompre, arrester le cours d'une chose.*) Cessare, intermittere. *Cic. Liv.* PRZESTAC, ustać, przerwać, zátrzymać bieg rzeczy iakiey.

Cesser de faire la guerre Desistere bello. *Liv.* Absistere bello. *Tacit.* Ab armis conquiescere. *Cic.* *Cesser de combatre*. Przestać, woyny.* Poprzestać bić się.

Ne point cesser de travailler & d'estudier. Non cessare in opere & studio. Niepoprzestawać pracy, náuki.

Il ne cesse point de parler. Loquendi nullum finem facit. *Cic.* *Cessez de parler de cela*. Abstine jam sermonem de rebus istis. *Plaut.* Nie przestaie gadać. *Przestań gadać o tym.

Il ne cesse point de médire de nous. Non cessat de nobis detrahere. *Cic.* Nieprzestaie zle gadać o nas.

La nuit fit cesser l'attaque. Finem oppugnandi nox attulit. *Cæs.* Noc kazała poprzestać szturmu.

Cessez de vous fascher contre luy. Desine ei succensere. *Cic.* Poprzestań gniewać się na niego.

Si je vous eusse esté voir, j'aurois fait cesser vos irresolutions. Si ad te venissem, omnem tuam cunctationem discussissem. *Cic.* Gdybym był poszedł widzieć się z tobę ustałoby było nierozmyślenie twoie.

Cessez vos plaintes efféminées. Desine mollium tandem querelarum. *Horat.* Poprzestań że tych kobiecych nárackania twoich.

Ce fut le premier qu'on cessa d'appeller Papisius. Is primus est Papisius vocari desitus. *Cic.* Ten pierwszy był co go Papiayoszem zwać przestali.

Les pluyes avoient cessé. Imbres desierant. *Ovid.* Deszcze były ustały.

Faire cesser un bruit. Tumultum comprimere. *Cic.* **Une sedition*. Seditionem. *Tacit.* Hałas usyokoić. *Bunt úśmierzyć.

Il le fit cesser au milieu de son discours. Sermonem illius medium abrupit. *Tacit.* Zástanowił go poprzestać mo kazał w posrzodku mowy iego.

CESSION, subst, f. (*Transport, abandonnement qu'on fait d'une chose à quelqu'un.*) Cessio. *Cic.* USTĄPIENIE, przeniesienie prawa, odstępienie czego komu.

Faire cession de son droit à quelqu'un. Alicui jure suo. *Cic.* Ustąpienie prawa swego wlewek prawa swego komu uczynić

FAIRE CESSION, (*Abandonner tous ses biens à ses créanciers.*) De suis bonis omnibus creditoribus suis cedere. *Cicer. Liv.* USTĄPIC wszystkich dobr swoich dłużnikom swoim.

(La cession emporte note d'infamie & oblige à porter un bonnet verd dans sa poche.) To ustąpienie pociąga zá sobę niesławę y táki ma nosić czapkę zieloną w kieszeni swoiey.

CESSIONNAIRE, subst. m. (*Celuy qui fait cession.*) Qui de suis bonis cedit. USTĘPUIĄCY Ten co ustąpienie prawa czyni.

CESTE, subst. m. (*Ceinture que les Poëtes & les Peintres attribuent à Venus & à Junon.*) Cestus. *Mart.* PAS ktory Poetowie y Malarze przydaią Wenerze y Junonie.

(C'estoit chez les Anciens la ceinture que le mary délioit à son épouse la premiere nuit de ses noces.) Był to u dawnych pas ktory mąż onie rozpasywał pierwszey nocy po ślubie.

CESTE est aussi *Un gros gantelet de cuir garni de lames de plomb, (dont se servoient les Athletes qui combattoient à coups de poing dans les jeux publics.)* Cæstus. IEST też to pas szeroki rzemienny blachami ołowianemi okryty ktorego záżywali zápaśnicy ktorzy się pięściami bili w igrzyskach publicznych.

CE'SURE, subst. f. terme poëtique, (*Repos qu'on trouve au milieu d'un vers.*) Cæsura, æ, f. *Quint.* PAUZA spoczynek we srzodku wiersza znáydoiący się.

CE'T. m. CETTE, f. (*Pronom demonstratif.* Hic, hæc, hoc. TEN, TA, zá słowo pokazuiące.

(On met *Cet* devant un mot masculin qui commence par une voyelle; mais on met *Ce* devant une consonne.) Kładą *Cet* przed Imieniem męskiego rodzaiu ktore się záczyna od litery samoprzez się brzmiącey, á zaś *Ce* przed współbrzmiącemi.

CE'TERAC, subst. m. (*Plante qui ressemble à la scolopendre, & qui croist sur les murailles.*) Asplenum. *Plin.* OZANKA ziele podobne do słonogowcu po murach rosnące.

CE'VENES, (*Montagnes entre l'Aquitaine & la Gaule Narbonnoise des Anciens.*) Gebenna, æ, f. *Cæs.* CEWENNY, gory między Okcytanią y Francyą Narbońską dawnych

CEUTA, (*Ville & Chasteau d'Afrique sur le Detroit de Gibraltar, aux Espagnols.*) *les Romains la nommoient* Civitas, & *Pomponius Mela l'appelle* Septa. CEUTA Miasto y Zámek Afryki nád międzymorzem Gibraltaru Hiszpanow Rzymianie názywali Miasto á Pomponius Mela zowie Parkanami.

CHABLAIS, (*Province de Savoye:*) *les Romains avoient des haras de chevaux dans cette Province, qui fut nommée*. Provincia equestris & caballica. KABALLA Prowincya Sabandyi Rzymianie w niey trzymali stada skąd ię zwano kray koński y klacz.

CHABLIS, (*Ville de Bourgogne, fameuse pour ses bons vins*) Cabliacum, ci, n, SZABLIS Miasto Burguńskie sławne w wina

CHABOT, subst. masc. (*Poisson de riviere qui a une grosse teste.*) Gobius capitatus Capito. *Cat.* KIEŁB ryba rzeczna z dużą głową

CHACUN, m. CHACUNE, f. adject. (*Pronom qui singularise les choses & les personnes.*) Quisque, quæque, quodque. *Cic.* KAZDY, KAZDA, zá słowo w osobności rzecz każdą znáczące y osoby.

Ce qui est utile à chacun en particulier, l'est aussi à tous en général. Eadem est utilitas uniuscujusque, & universorum. *Cicer* To co káżdemu z osobna iest pożyteczne, iest też pożyteczne dla wszystkich w ogolności.

Je vous remercie chacun en particulier & tous en general. Vobis singulis ago gratias, & universis. Dziękuię wszystkim w obec y káżdemu z osobna.

CHAGRIN, subst. m. (*Fascherie, peine d'esprit, tristesse, mécontentement.*) Mœror, Ægritudo, Offensa. *Cicer.* **Si ce chagrin est avec inquietude*. Sollicitudo, inis, f. Molestia, æ, f. **Si le chagrin est accompagné d'ennuy, ou de dégoust*. Anxietas Angor Anxietudo. *Cic.* SMUTEK, frasunek, gniew, nieukontentowanie uraza ná umyśle. *Jeżeli ten smutek iest z niespokoynością. Frasunek, troska.* Jeżeli iest z niesmakiem y tęsknicę złączony, Ckliwość, utrapienie, frasowliwość.

Les chagrins domestiques. Offensiones domesticæ. *Var.* Troski domowe kłopoty turbacye.

C'est un chagrin de deux ou trois jours, & cela passera. Hæc sollicitudo bidui aut tridui est posteà abscedet. *Ter.* Frasunek to ná dwa álbo trzy dni, y minie się to kłopot.

Causer, ou *donner du chagrin à quelqu'un, luy faire du chagrin*. Facere, ou creare alicui molestiam. *Cic.* Záfrasować kogo zásmucić utrapić.

Le chagrin le ronge, le tuë, le fait mourir. Absumitur curâ. Conficitur cordis Coquit eum cura. *Cic.* Frasunek go gryzie, trawi zábija do śmierci przywodzi.

J'ay le chagrin de me voir à la fleur de mon âge accablé par

par vous des incommoditez d'une vieilleſſe décrepite. Mibi eſt ægrè qoòd traducam annos primo florentes vigore, ſeneċtæque ultimæ mihi laſſitudinem imponis. *Petr.* Tu mię trapi że w kwitnęcym wicku moim widaç ſię być ucisnionym od ciebie dolegliwościami ſtarości zgrzybiałey.

J'entredans tous vos ehagrins, je partage avec vous tous vos ehagrins. Quod tibi eſt ægrè, idem mihi eſt dividiæ. *Plaut.* Wchodzę we wſzyſtkie utrapienia twoie, oiemi ſię u tobą daielę.

Toutes ſortes de ehagrins me dévorent. Moltiplex cura me exercitum habet. *Plaut.* Wſelakie utrapienia mię trawią.

Prendre des ehagrins. Suſcipere ægritudines. *Cic.* Być w utrapieniu wziąć ie oá ſię.

Il ſe fait des ehagrins de tout, Tout luy fait de la peine. Stomachatur omnia, *Cic.* O wſzyſtko ſię gniewa każdá rzec go dolega.

Chaſſer, oſter le ehagrin, le diſſiper. Curas adimere Eripere curam. *Celſ.* Roſpędzić ſmurek odiąć roſproſzyć.

Diminuer le ehagrin. Elevare, ou exteouare ægritudinem. *Cic.* Umoieyſzyć ſmutko.

Supprimer ſon ehagrin l'étouffer. Premere, ou ſuprimere ægritudinem. *Cic. Virg.* Utaić przytłumić żal ſwoy.

Se laiſſer aller au chagrin. Se totum ægritudini dedere. *Cic.* Puścić ſię w żale w ſmutek.

J'ay reconnu vos ehagrins & voſtre joye dans les diverſes rencontres de ma vie. Penitùs perſpexi iu meis variis temporibus & ſollicitudines & lætitias tuas. *Cic.* Poznałem żale twoie y weſela w rożnych przypadkach życiá mego.

Il n'a point de chagrin dans l'eſprit. Ab omoi moleſtiâ vacuus eſt. *Cic.* Nicma żadnego fraſunku na myśli.

CHAGRIN, m. CHAGRINE, fem. adject. (*Qui a de l'ennuy.*) Mæſtus. Anxius. Sollicitus. Moroſus, a, um. *Cic. Ter.* SMUTNY, ZAŁOSNY ſtrapiony ſtrapioná co má co przykrego.

Qui eſt chagrin de la gloire d'autury. Anxius gloriæ alicujus. *Liv.* Ten co ieſt żáłoſny o cudzą ſławę.

Chagrin en ſoy meſme. Ex animo ſollicitos. *Plaut.* Zgryźliwy, ſtrapiony zrzędny w ſobie ſamym.

La vieilleſſe nous rend chagrins, ou de mauvaiſe humeur. Amariores nos facit ſeneċtus. *Cicer.* Starość nas zrzędnemi zgryźliwemi, czyni y niedogodliwego omyſłu.

Il eſt chagrin. Anxio animo eſt. *Cic.* Załoſny, ieſt ſtrapiony, zgryźliwy.

CHAGRIN, ou CHAGRAIN, ſubſt. m. (*Cuir d'un certain poiſſon, qui eſt fort dur & d'un beau grain.*) Squali corium. JASZCZUR Skora ryby pewney bardzo twarda y groſzku piękuego.

CHAGRINER, V. aċt. (*Cauſer, faire du chagrin à quelqu'un.*) Moleſtiam, ou mœrorem, ou ſollicitudinem, ou curam alicui afferre. *Cic.* Zaſmocić, otrapić, przykrość komu zádać.

SE CHAGRINER. Angi animo. *Cic.* TRAPIC ſię ſmucić gryść ſię.

Ne chagrinez point les gens de lettres, de peur qu'ils ne vous chagrinent à leur tour. Noli moleſtus eſſe omninò litteris, ne tibi majorem exhibeant moleſtiam. *Phed.* Nic trap ludzi uczonych áby cię wzaiemnie nie utrapili.

Il ſe ehagrine de ſes diſgraces. Suis incommodis angitur. *Cic.* Trapi ſię dla ſwoich nieſzczęśliwości.

CHAIR, ſubſt. f. (*Partie de l'animal engendrée du ſang.*) Caro. CIAŁO część bydląt ſpłodzona ze krwi.

Chair vive. Caro viva. *Chair morte.* Caro emortua. *Celſ.* *Chair de veau,* ou ſimplement *Du veau.* Vitolina caro. *Chair de mouton, ou du mouton, comme l'on parle.* Ovilla, ou vervecina caro. *De cochon, ou de porc.* Suilla, ou porcina caro. *De beuf.* Bubula caro. *De ſanglier,* Aprugna caro, f. *Cic. Plin.* Zywe ciało mięſo. *Martwe ciało. *Mięſo cielęce cielęcina. *Baranie, baranina iáko mowią, baran. *Wieprzowe świnina. *Wołowe. *Dzicze.

Chair bouillie, ou *Du bouilli.* Caro elixa. *Plaut. Celſ.* Warzone mięſo warzyſte.

Chair roſtie, ou *Du roſti.* Aſſa caro. *Celſ.* *Chair fricaſſée.* Caro fricta. Pieczone mięſo, pieczyſte. *Smażone.

Chair fraiſche, ou d'animaux fraiſchement tuez. Caro recens. *Plin.* *Chair ſalée.* Caro ſalſa. *Chair fumée.* Caro infumata. *Plaut.* Mięſo świeże z bydlęcia świeżo zábitego, *Mięſo ſolone. *Mięſo wędzone.

Manger de la chair, (ſe nourrir de chair, vivre de chair.) Carne veſci. *Carnes eſſe. Jeść mięſo żyć mięſem.

QUI EST *de chair,* Carneus, a, um. *Plin.* MIĘSISTY co z mięſa ieſt.

Qui vit de chair. Carnivorus, a, um, *Plin.* Mięſoiad co mięſo rad iada.

CHAIR ſe dit auſſi *des poiſſons & des fruits.* Caro. **La chair de vipere.* Viperea carnes. *Ovid.* MIĘSO ſię też mowi o rybach y owocach. *Mięſo gadziny.

La chair de melons. Peponum caro. *Plin.* **La chair de courge.* Cucurbitæ caro. *Plin.* Mięſo melonu, *Mięſo korby.

LIEU *où l'on garde la chair dans un logis.* Carnarium. *Col.* MIĘſiarnia, mieyſce gdzie mięſo chowaią w domu.

LIEU *ou l'on vend la chair, la Boucherie.* Carnarium. *Plaut.* JATKA Mięſiarnia mieyſce gdzie mięſo przedaią w iatkach

LA CHAIR, (*Le corps oppoſé à l'eſprit.*) Corpus Caro. CIAŁO przeciwne Duchowi.

ON DIT, *Mortifier ſa chair, ou ſon corps.* Corpus domare, ou affligere. *Cic.* MOWIĄ martwić ciało ſwoie.

LA CHAIR, ou *les plaiſirs de la chair, ou du corps.* Voluptates ad corpus pertinentes. *Cic.* Libidines, inum, f. plur. *Cic.* CIAŁO roſkoſzy cieleſne álbo ciała.

Si j'aimois les plaiſirs de la chair. Si libidinoſa eſſem. *Petr.* (*parlant d'une femme.*) Gdybym ſię kochała w roſkoſzach cieleſnych mowiąc o białogłowie.

CHARCUTIER, ſubſt. m. (*Qui vend de la chair de porc.*) Porcinarius. *Plaut.* Ten co wieprzowe mięſo przedaie.

CHAIRE, ſubſt. f. (*Siege élevé d'où l'on fait une harangue, ou une prédication.*) Suggeſtum, ti, n. Suggeſtus, ûs, m. *Cic. Plin* KATEDRA Ambona Mieyſce wydatne gdzie kazanie álbo mowę iáką prawią.

ON DIT figorement *l'Eloquence de la Caire,* pour *l'Eloquence des Predicateurs.* Sacrorum Oratorum eloquentia, æ, f. MOWIĄ niewłaśnie wymowa Ambony zá wymowę Kaznodzieyſką.

Il a eu les meilleures chaires de Paris. In celebrioribus Ædibus ſacris Lutetiæ conciones habuit. Miał náyſławnieyſze Ambony Paryſkie.

Il a obtenu une chaire de Profeſſeur Royal. Regius Profeſſor renuntiatus eſt. Otrzymał katedrę Nauczyciela Krolewſkiego.

CHAISE, ſubſt. f. (*où l'on s'aſſied.*) Cathedra Sella. *Cicer.* STOŁEK krzeſło do ſiedzenia.

CHAISE *à porteurs.* Sella, & *quelquefois* Cathedra, æ, f. KRZESŁO lektyká do noſzenia.

PORTEURS *de chaiſe.* Lecticarii, iorum, m. plur. DRĄZNICY pacholcy do noſzenia lektyki.

ALLER *en chaiſe, ou ſe faire porter en chaiſe.* Geſtatoriâ ſellâ deferri. *Suet. Tacit.* JECHAC w lektyce poyść w lektyce, álbo kázać ſię zánieść,

CHAISE CURULE *ornée d'yvoire (que les grands Magiſtrats Romains avoient droit de faire porter.)* Sella Curulis, f. *Cic.* KRZESŁO poważne z ſłoniowey kości ktore Senatorowie Rzymſcy mieli prawo aby przed niemi nieſiono.

CHAISE *à bras, (qu'une perſonne traiſne avec les mains.)* Chiramaxium, ii, neut. *Petr.* WOZEK rękami popychany w ktorym ſię ſam człowiek ſiedzące wozi z mieyſca ná mieyſce

CHAISE PERCÉE, ou *Chaiſe de commodité (pour les grands beſoins de la vie.)* Sella familiaris, ou familiarica, f. *Var.* STOLEC z dziurą od wygody ná wielką potrzebę.

CHAISE *roulante.* Ciſium, ii, n. *Cic.* WOZEK potoczny.

CHAISNE, ſubſt. f. *on prononce* CHAINE. (*Piece de fer compoſée de pluſieurs anneaux.*) Catena, æ, f. *Cic.* ŁANCUCH ſztuka żelazna z wielu ogniw złożona.

Petite chaiſne. Catella, æ, f. *Liv.* Łáncuſzek mały.

Chaine d'or, (qu'on porte pour ornement.) Catena aurea. *Plin. Hor. Liv.* Łáncuch złoty ktory ná ozdobę od ſtroia noſzą.

METTRE *quelqu'un à la chaiſne.* Alicui catenas injicere. *Liv.* W ŁANCUCH kogo wſadzić.

Il eſt à la chaiſne. Datus eſt ad catenas. Siedzi w łáncuchu

La chaiſne partira cette année. Sontes catenati in remum proficiſcentor hoc anno. Więźniowie popłyną tego roku

CHAISNE *de montagnes, (une longue ſuite de montagnes comme enchaiſnées les unes avec les autres.)* Continui & perpetui montes Continuatio ſerieſque montium, f. *Cic.* ŁANCUCH wiązanie opáſanie gor ciągłych po ſobie idących iákoby łáncuchem iedná zá drugę.

CHAISNE ſe dit figorément en morale *de tout eſclavage & ſoumiſſion d'eſprit ou de corps.* Jugum, Jugi, neut. *Cicer.*

ŁAN-

ŁANCUCH się mowi niewłaśnie y co do obrzezłow o wszelkiey niewoli y poddaństwie umysłu álbo ciała.

Ces peuples ont brisé leurs chaisnes. Hi populi excosserunt, *ou* dejecerunt jugum à ceruicibus suis. *Cic.* Te národy zerwáły pętá swoie.

CHAISNE se dit aussi *des choses qui ont de la suite, & qui en attirent beaucoup d'autres.* comme *Vne grande chaisne de malheurs affligent cette famille.* Immensâ malorum serie hæc familia vexatur. ŁANCUCH się też mowi o rzeczach ciągnących się po sobie y ktore zá sobą wiele inszych pociągaią, Jako Łáńcuchem się álbo pasmem nieszczęścia w tym domu ciągną.

CHAISNE se dit encore *des fils estendus en long sur le mêtier d'un tisserand.* Subtemen. *Ter.* °*Vne servante faisoit la chaisne.* Ancillula subtemen nebat. *Ter.* ŁANCUCH mowi się ieszcze o osnowie álbo prządzy snowaney wadłusz y awiianey ná wał tkacki. °Służebnica iedna przędzę snowała.

CHAISNETTE, subst. f. *on prononce* CHAINETTE. (*Petite chaisne.*) Catenula, æ, f *Lev.* ŁANCZUSZEK.

CHAISNON, subst. m. *on prononce* CHAINON. (*Anneau d'une chaisne.*) Annulus, i, m. OGNIWO w łáńcuchu.

CHALAND, subst. m. (*Bateau plat & long qui descend sur la Marne.*) Cymba, æ, fœm. STATEK płáski długi ktorym płyną po Marnie rzece.

PAIN CHALAND, *ou* PAIN BOURGEOIS. Autopyrus. panis. CHLEB średni pospolity.

(Il a esté appellé *Pain Chaland*, à cause qu'il vient par bateaux nommez Chalands, de Corbeil, et de Ville Nauve Saint George à Paris.) Zowią go chleb statkowy w Francuskim bo ná statkach przychodzi z Korbiy y Nowego Miasta w Paryżu

CHALAND, m. CHALANDE, f. adject. (*Celuy, ou celle qui a accoustumé d'acheter à un mesme marchand.* Qui, *ou* quæ ab aliquo mercatore emere solet mercimonia. TEN, álbo TA, co zawsze u iednego kupca kupuie handluie.

Il a bien des chalands. Emtores frequentes ad eum ventitant. Ma wiele kupcow do siebie.

CHALANDISE, subst. f. (*Les pratiques d'un Marchand, ceux qui se fournissent chez luy.*) comme *J'ay sa chalandise.* De me emit merces. HANDEL. Kupiecka sprawa y tych co u niego odbywaią, iákoz u mnie biera kupnie.

Il n'aura plus ma chalandise. De illo nihil emam ampliùs. Już u niego więcey nic nie kupię.

CHALCEDOINE, *ou* CHARCEDOINE, subst. f. (*Espece d'agathe d'une couleur tirant sur le jaune.* Charcedonius lapis *Plin.* KALCEDON rodzay agatu farby ciągnącey ná żołte

CHALCEDOINE, (*Ville d'Asie en Bithynie sur le Bosphore, ou Canal de la mer Noire, vis à vis de Constantinople.*) Chalcedon, onis, f. KALCEDONIA Miasto Azyi w Bithynii nád ciasnym morzem álbo kanáłem czarnego morza ná przeciwko Konstantynopola.

CHALEUR, subst. f. (*Sentiment qui resulte de l'action & du mouvement des petits atomes de feu.* Calor, oris, m. *Cicer.* Caldor, oris, m. *Var.* CIEPŁO gorącość To co się czuć daie pochodząc z dzielności y poruszenia małąkich atomow ognia.

Chaleur du soleil, du feu. Calor Æstus. *Cic.* Ciepło gorącość słoneczna, ciepło gorącość ognia.

Pendant les grandes chaleurs de l'Esté, pendant le grand chaud. Æstivo fervore. *Plin.* Podczas wielkich upałow lata, podczas wielkiego gorąca.

Il y a beaucoup de chaleur dans l'air, l'air est fort chaud. Aer multo calore admistus est. *Cic.* Wielka gorącość iest ná dworze wielki upał.

La chaleur se passe. Remittit se calor. *Cic.* Miia gorącość.

Qui ne peut souffrir la chaleur, ni le chaud. Impatiens coloris. *Ovid.* Ten co nie może znieść gorąca áni upału.

Estre brulé de la grande chaleur du soleil. Nimio solis ardore torreri. Być spalonym od wielkiego opału słonecznego.

Estre incommodé de la chaleur ou du grand chaud. Laborare æstu. *Colum.* Przykrość czuć upałow álbo wielkiego gorąca.

Vne terre brulée de la chaleur du Soleil. Torrens æstu terra. *Colum.* Ziemia przepalona od upałow słonecznych.

Empescher la trop grande chaleur du Soleil. Nimios solis ardores defendere. *Cicer.* Niedopuścić wielkich upałow słonecznych.

Je suis tout en chaleur. Totus æstuo. *Plaut.* Wszystek iestem w upale w ogniu.

La chaleur de la fiévre. Febris æstus. *Cic.* Upał gorączki.

CHALEUR, (*Ardeur à faire les choses.*) Ardor. Fervor. Calor, oris, masc. GORĄCOSC, chciwość, chęć do czynienia czego.

Il sert ses amis avec chaleur. Multo ardore ac studio suis inservit amicis. *Cic* Służy przyiaciołom swoim gorąco.

Il souhaite l'affaire avec chaleur. Ardenter id cupit. *Cicer.* Gorąco tego pragnie.

Se mettre en chaleur, s'animer, s'eschauffer. Incalescere Exardescere. o. Zápalić się, zágrzać się, rozgorzeć.

Qui est dans la chaleur, ou dans le feu de la colere. Irâ incensus, a, um. *Cic.* Ten co iest w upale gniewu.

Il a quelquefois des chaleurs de foye, ou des emportemens qui durent peu. Impetu animi nonnunquam abripitur, sed non diutino. Czasem go zápalczywość weźmie álbo popędliwość ktora mało co trwa.

CHALEUR se dit *des femelles des animaux, (lors qu'elles demandent le masle.) Estre en chaleur, Estre chaude.* Catulire, (catulio, catulis.) n. *Var.* (*qui se dit proprement des chiennes à l'égard des chiens.*) GORĄCO mowi się o samicach bestyi kiedy się bestwią do samcow, Grzać się, ciekać się, co się właśnie mowi o sobakach względem psow.

CHALEUREUX, m. CHALEUREUSE, f. adject. (*Qui a de la chaleur.*) comme *Les vieillards ne sont gueres chaloureux.* Non admodum habent senes vivum calorem. GORĄCY, GORĄCA, co ma gorącość w sobie, iako: Starzy nie bardzo są gorący.

(Cet Adjectif n'est gueres d'usage en nostre Langue, que dans cette phrase.) To słowo przydatne prawie nie iest w używaniu w Francuskim ięzyku oprocz w tym sposobie mowienia.

CHALIT, subst. m. (*Bois de lit.*) Lectus, i, m. Lecti compages, gis, f. DRZEWO łożkowe, łożko, ramy ná łożko.

CHALONS, *ou* CHAALONS *sur Marne*, (*Ville Episcopale en Champagne.*) Catalaunum, i, n. KATALON nád Marną Miasto Biskupie w Szampaniy.

Qui est de Chalons sur Marne. Catalaunensis. Katalonnanin co iest z katalonu nád Marną.

CHALON, *ou* CHAALONS *sur Saône*, (*Ville Episcopale de Bourgogne.*) Cabillonum, i, neut. KABILON nád Sekwaną Miasto Biskupie w Burgundyi.

Qui est de Chalon sur Saône. Cabillonensis. Kabilonnnin co iest z Kabilonu nád Sekwaną.

CHALOUPPE, subst. f. (*Petit vaisseau de mer destiné au service des grands vaisseaux.*) Lembus, i, masc. Speculatorium návigium, ii, n. *Florus. Rom.* ŁODZ, Statek mały náznaczony dla pomocy wielkich okrętow.

CHALUMEAU, subst. m. *on prononce* chalumau. (*Tuyau de bled.*) Calamus, *ou* Culmus, i, m. *Colum.* TRZCIA źdabło słoma zboża.

CHALUMEAU se dit aussi *D'un instrument de musique champestre composé d'un ou de plusieurs tuyaux de bled.* Calamus, i, m. Avena, æ, f. *Virg.* TRZCINA się też mowi o fuiarce wieyskiey z iednego álbo kilku zdziebeł złożoney.

Vous chantez une chanson champestre sur vostre chalumeau Silvestrem tenui musam meditaris avenâ. *Virg.* Wygrywasz piosnkę wieyską ná fuiarce swoiey.

CHAMADE, subst. f. terme de guerre, (*C'est une certaine maniere de battre le tambour, ou de sonner de la trompette pour signe qu'on veut capituler.*) Signum tympani, *ou* buccinæ ad colloquium. UDERZENIE do námowy o poddaniu się sposob bicia w bęben álbo trąbienia ná znák námowienia się o poddaniu.

Battre la chamade. Tubæ signo evocare ad colloquium. Uderzyć w bębny do námowy.

CHAMÆLEON BLANC, subst. m. (*Plante médicinale qu'on appelle aussi* CARLINE, *qui est douce & aromatique.*) Chamelæon albus. RUMIEN biały ziele lekarskie ktorą też zowią lepczyca wdzięczne y wonne.

CHAMÆLEON NOIR, *qu'on appelle autrement* CHARDONNETTE, (*qui a les feuilles semblables à l'Artichaut.*) Chamælcon niger. RUMIEN czarny álbo bronáruy ináczey zowią Ostropest co ma liście podobne Karczochom.

CHAMAILLER, V. n. (*Se battre contre un ennemi armé de toutes pieces, & frapper reciproquement sur les armes des uns & des autres.*) Confligere. *Cic.* PASOWAC się, potykać się, z nieprzyiacielem iezeli miia nieprzyiacielowi ále ábroynym we wszystką, broń o broń uderzać ieden z drugim.

CHAMAILLER *ensemble*. Ictus miscere cum aliquo. *Tacit*. *Chamailler avec quelqu'un*. PASOWAC się z drugim w targańica z sobę poyść.

CHAMAILLIS, subst.m. (*L'action de chamailler*.) Conflictus, Conflictatio. *Cic*. TARGANIEC bitwa pasowanie się z kim.

CHAMARRER, V act. (*Mettre du passement, ou du galon sur un habit*.) Vestem (segmentis, ou auro) distinguere. OKŁADAC Suknie pasamonami álbo złotem lub srebrem haftować

Des vestemens chamarrez. Vestes segmentatæ. *Plaut*. Suknie z obłogami álbo haftowane.

Qui porte un habit chamarré. Segmentatus, a, um. *Mart*. Ten co w haftowanych sukniach álbo w sukniach z obłogą chodzi.

CHAMARURE, subst.f. (*Ornement d'habits fait avec du passement, ou de la broderie*.) Segmenta, orum, neut.plur. *Plin*. OBŁOGA haftowanie sukien passamonami álbo haftem.

CHAMBELLAN, subst.m. (*Grand Maistre de la Chambre du Roy, & le premier Officier de la Couronne de France*.) Sacri cubiculi præpositus. PODKOMORZY Wielki Ochmistrz Pokoiu krolewskiego y náypierwszy Urzędnik Korony Francuskiey.

(La charge de Chambellan nous est décrite par Corrippus Afriquain en ces termes. Urząd Podkomorzego iest opisana przez Koryppa Afrykańskiego w te słowa.

> *Conservare domum, sanctumque intrare cubile,*
> *Internas munire fores, vestesque parare.*
> Strzeda Domu, y Pańskiego w chodzić do pokoiu,
> Drzwi wewnątrz obwarować, y pilnować stroiu.

Cet Officier avoit aussi le nom de *Cubicularius* ou de *Domesticus Regis*, au commencement de nostre Monarchie, ayant la charge d'habiller & de deshabiller le Roy, de faire son lit, & de coucher dans sa chambre: & c'est aujourd'huy la fonction des premiers Valets de Chambre.) Ten Urzędnik miał też Imię Pokoiowego álbo Domownika Krola ná początku Monarchiy Francuskiey, maiąc powinność ubierać, y rozbierać Krola łożko iego słać, y sypiać w pokoiu iego, á dziś to iest powinność pierwszych Izdebnych sług.

CHAMBERY, (*Ville capitale de Savoye sur la petite riviere d'Orbanne*.) Camberiacum, ci, n. Camberium, ii, n. Cameriacum, ci, n. SZAMBERY Miasto głowne Sabandyi nád rzeką Orbanną.

(Quelques Geographes donnent le nom de *Civaro, onis, f.* à Chambery.) Niektory Krayopisowie názywaią Ciwaro miasto Szambery.

Qui est de Chambery. Camberiacensis & hoc Camberiacense. adject. Szamberyanin ten co iest z Szambery.

CHAMBORT, (*Château royal dans le Blaisois*.) Camboritum, i, n. SZAMBOR Zámek Krolewski w Blezeyskim.

CHAMBRANLE, subst.m. (*Ornement de menniserie, ou de pierre qu'on met autour des chambres & des cheminées*.) Antepagmenta. *Vitr*. ODRZWI, Snycerską robotą álbo kamieniarką koło odrzwi y kominow ozdobnie dane.

CHAMBRE, subst.f. (*Membre d'un logis, qui fait partie d'un appartement*.) Camera. *Cic*. (*les chambres estoient autrefois voutées*.) Conclave. *Cic*. Izba część mięszkania w domu. Izby bywały przedtym sklepione.

CHAMBRE *où l'on couche*. Cubiculum, i, n. *Cic*. Thalamus i, m. *Virg*. IZBA sypialnia, łożnica.

CHAMBRE *secrete & reculée dans le derriere d'un logis*, Cella, æ, f. *Cic*. IZBA nátylná ná ustroniu schowanie.

CHAMBRE *de louage, Chambre garnie*. Meritorium cœnaculum, i, neut. IZBA do náięcia, Izba porządnie w sprzęty ubrana náiemna.

Loger en chambre garnie, (*Donner à loger*.) Cœnaculariam facere. *Ulp*. Naymować mięszkania, trzymać nánaiem gotowe mięszkanie.

Loger en chambre garnie, (*y habiter*.) Meritorium cubiculum habitare. Mięszkać w mięszkaniach przybranych náiemnych.

CHAMBRE *où l'on mange*. Cœnaculum. *Plin*. *Jun*. OEcus, i, m. *Vitr*. IZBA iadalnia.

CHAMBRE *où l'on reçoit les hostes*. Hospitale cubiculum. IZBA Gościnna do przyimowania gości.

CHAMBRE *du pilote* (*dans un navire*.) Magistri diæta, æ, fœm. *Petr*. IZBA, Buda, szyprowska nastatku.

CHAMBRE s'employe aussi (*en parlant des valets qui rendent service à la chambre, & de quelques utensiles qui y servent aux necessitez de la vie*.) comme *Homme*, ou *Valet de chambre*. Cubicularius, ii, m. *Cic*. IZBA álbo izdebna kłádzie się też mowiąc o czeladzi ktora w izbie posługnie, y o niektorych statkach álbo sprzętach izbie służących y potrzebom życia iako człowiek álbo sługa izdebny.

Fille, ou *Femme de chambre*. Ancilla cubicularia. Panna, álbo Białogłowa izdebna.

Robe de chambre. Nocturna vestis, *gausap*. nocturna vestis, f. *Hor*. Szata izdebna sypialna.

Pot de chambre. Matula, ou Matella, æ, fœm. *Plaut*. *Mart*. Náczynie izdebne wodne, urynał.

Nous nous sommes hastez de faire les chambres & de nettoyer par tout. Lectis sternendis, munditiisque apparandis studuimus. *Plaut*. Spieszyliśmy z oporządzeniem izb y z uprzątnieniem wszędzie.

CHAMBRE se dit par excellence (*de la Chambre du Roy, & des Officiers qui y servent, & des meubles qui y sont destinez*.) comme *Les premiers Gentils-hommes de la Chambre*. Primicerii sacri cubiculi. *Cassiod*. IZBA Pokoy się mowi przez wybor o Pokoiu Krolewskim y Urzędnikach tám służących y sprzętach do niego náleżących: iáko, Pierwsi Pokoiowi Krola.

Premier valet de chambre. Decurio cubiculariorum. *Suet*. Starszy nád izdebnemi álbo szatnemi Krolewskiemi.

Valet de chambre, (*chez le Roy*.) Cubicularius, ii, m. *Cic*. Izdebny szatny Krolewski.

Huissiers de la chambre, (*qui sont à la porte de la chambre du Roy*.) Qui astant ad foros cubiculi regii. Odźwierni Krolewscy co przy drzwiach pokoiu Krolewskiego stawaią.

Page de la chambre. Ephebus cubicularius, i, m. Młodzianic izdebni álbo pokoiowi.

CHAMBRE signifie quelquefois *Un lieu caché & retiré*. comme *Estre en chambre, travailler en chambre*, (*parlant de certains ouvriers qui ne sont point en boutique*.) Intra privatos parietes operari. IZBA znáczy czasem mieysce skryte y osobne, iáko: Być w izbie, robić co w izbie mowiąc o niektorych rzemieślnikach ktorzy nie w sklepie siedzą.

CHAMBRE se dit aussi de plusieurs Jurisdictions où on rend la justice en chaque Parlement. IZBA się też mowi o urzędowych mieyscach gdzie ná sądy zasiadaią y sprawy sądzą w każdym Trybunale.

LA GRAND'CHAMBRE, (*qu'on appelle autrement* CHAMBRE DES AUDIENCES.) Primarium centumviralis Senatûs tribunal. WIELKA izba inaczey nazywaią izba słuchania spraw.

Conseillers de la Grand'Chambre. Senatores primarii tribunalis. Radni Panowie wielkiey izby sądowcy.

CHAMBRE DE LA TOURNELLE, (*où se jugent les procès criminels, qui est ainsi appellée, parce que les conseillers des autres Chambres du Parlement y vont tour à tour*.) Rerum capitalium summum tribunal, n. IZBA sądow koleynych kędy sądzą sprawy głowne tak nazwana, bo Radni Panowie innych izb sądowych tam zasiadaią koleyno.

Conseiller à la Tournelle. Rerum capitalium Senator. Radny Pan izby sądow koleynych.

LES CHAMBRES DES ENQUÊTES, (*qui jugent des procès par écrit*.) Inquisitorum curia. Izba Inkwizycyi gdzie sądzą sprawy ná piśmie.

Conseillier aux Enquestes. Inquisitor. Inkwizytor.

CHAMBRE DES VACATIONS, (*où l'on juge pendant les vacations, des matieres provisoires*.) Justitii curia. Izby sądow wywołanych, gdzie się sądy odprawiaią podczas wywołania sądow, inszych spraw wczesnego opatrzenia.

CHAMBRE DES COMPTES, (*est une Cour souveraine où se rendent & s'examinent tous les comptes des deniers royaux*) Rationum regiarum, (*ou* fisci) curia. IZBA Skarbowa álbo spraw iest sąd naywyższy gdzie oddaią y rostrząsaią wszytkie rachunki pieniędzy krolewskich.

Les Officiers de la Chambre des Comptes, (*qui sont les Maistres des Comptes, les Correcteurs des Comptes, les Auditeurs des Comptes*.) Rationum regiarum, (*ou* rerum ad fiscum pertinentium) supremi judices. Urzędnici Izby albo sądow skarbowych ktorzy są Rachmistrze, Poprawiacze, rachunkow, y słuchacze rachunkow.

CAUSES, ou *Procès ou se jugent les chambres assemblées*. Causæ comitiales. SPRAWY Walne ktore się sądzą na Trybunałach álbo izbach sądow razem zasiadaiących.

LES CHAMBRES *assemblées*. Consessus universæ curiæ SĄDY zagaione wszystkich urzędow zasiadaiących razem.

AR-

ARRESTS DONNEZ *les chambres aſſemblées.* Decreta comitialia. DEKRETA wydane od ſądow walnych zahadaiących, álbo Dekreta Trybunalſkie ſądow głownych.

CHAMBRE ſe dit auſſi *des Juriſdictions extraordinaires eſtablies par des Commiſſions du Roy pour un certain temps.* comme *La Chambre de Juſtice, (où l'on juge des malverſations dans l'adminiſtration des finances)* Curia exactionum, f. IZBA ſię rzá mowi o ſądach nadzwyczaynych ktore Krol ſtanowi dla iakich ſpraw oſobliwych ná iaki czas, iako Izba álbo ſądy ſprawiedliwości, gdzie ſądzą ukrzywdzenia w ſprawowaniu ſkarbu.

Chambre ardente,(où l'on juge des empoiſonnemens.) Veneficiorū curia, f. Izba álbo ſądy ogniſte gdzie ſądzą czarownictwa

ON DIT proverbialement, *Un homme a des chambres vuides, Il a des chambres à louer dans la tête,* pour dire, *Il eſt extravagant, il a peu de cervelle, il a la teſte légere.* Infelix eſt cerebri. *Horat.* MOWIĄ przyſłowiem: Człowiek u ktorego izby puſtkami ſtoią *álbo* má izby ná náiem w głowie, to ieſt dziwak małoco má muagu, puſta głowá.

CHAMBRE'E, ſubſt. f. (*Nom collectif qui ſe dit de ceux qui ſont & qui logent dans une meſme chambre.*) Contubernium. *Cicer.* SPOŁ mieſzkanie w iedney izbie.

Qui eſt d'une meſme chambre, en terme de guerre, *(qui fait chambrée avec un autre.)* Conturbernalis. *Cic.* Towarzyſz termin woyſkowy, iednego hufca.

Faire chambrée. Veſti contubernium facere. *Petr.* Towarzyſzyć ſpołkować w mięſzkaniu.

CHAMBRER, V. neut. terme de guerre, *(Loger enſemble ſous une meſme tente,* ou *en une meſme baraque,* ou *caſerne.* Veſti contuberniom facere. *Petr.* POD iednym namiotem, koszarą, nakryciem mieſzkać.

CHAMBRETTE, ſubſt, f. *(Petite chambre.)* Cellula, æ, f. *Plin.* IZDEBKA.

CHAMBRIER, ſubſt. m. *(C'eſt un Officier chez les Moines & dans les Chapitres qui a le ſoin du revenu & des affaires du Chapitre)* Camerarius. m. SKLEPOWY urzędnik u mnichow y w Kapitułach, co má ſtaranie o dochodach y potrzebach kapituły.

CHAMBRIERE, ſubſt. f *(Servante qui nétoye la chambre)* Ancilla cubicularia, æ, f. IZDEBNA, ſłużbiſta do izb, dziewká.

(Mot de mépris dans noſtre Langue.) Słowo wzgardy w ięzyku Francuſkim.

CHAMBRIERE, *(Un long fouët fait d'une large courroye de cuir.)* Scutica, æ, f. *Horat.* TRZEPACZKA bica długi a ſzerokiego rzemienia zrobiony.

CHAMBRILLON, ſubſt. f. *(Petite ſervante fort mal-propre.)* Quaſillaria, æ, f. *Petr.* SZORTUCH dziewczyſko bardzo niechludne.

(Mot de Mépris dans noſtre Langue.) Słowo wzgardy w ięzyko Francuſkim.

CHAMEAU, ſubſt. m. *on prononce* chamao. *(Animal de voiture, qui eſt fort commun au s l'Orient.)* Camelus. *Solin. Liv.* WIELBŁĄD bydlą do iazdy bardzo poſpolite w wſchodnich kraiach.

De chameau Camelinos. *Plin.* Wielbłądzy.

CHAMELIER, ſubſt. m. (*Qui penſe & conduit des chameaux.*) Camelarius. *Arcad.* WIELBŁĄDNIK, c koło wielbłądow chodzi, y one prowadzi.

* CHAMOIS, ſubſt. m. *(Chevre ſauvage qui habite ſur le plus haut des montagnes.)* Rupicapra. *Plin.* KOZA dzika co ná ſkałach naywyżſzych ſię znayduie.

CHAMOIS, ou *Peau de chamois.* Rupicapræ pellis. SKORA kozy dzikiey.

CHAMP, ſubſt. m. *on prononce* chan *ſans faire ſonner le p, & prononçant l'm comme une n.* *(Piece de terre qu'on laboure.)* Ager. *Cic.* POLE, Rola około ktorey robią nie wymawia ſię *w* Francuſkim *p,* ná końcu á *m* brzmi iako *n.*

Petit champ. Agellus. Rolka.

DES CHAMPS, *(qui concerne les champs.)* Agrarius. *Cic.* ROLNICZY.

CHAMP *labouré,(où il n'y a rien de ſemé.)* Arvum. *Var.* ROLA uprawna nie ſiana.

Champ labouré & enſemenſé. Sata, ocum, n. plur. ROLA zaſiana.

Champ qu'on laboure pour la premiere fois au Printemps, & qu'on laiſſe repoſer juſques à l'Automne. Vervactum. *Plin.* Odłog ruſzany ná wiosnę pierwſzy raz, y ktory tak leży aż do ieſieni.

Champ qu'on laiſſe repoſer de deux années l'une. Novalis ager. *Virg.* Ugor pole ktore odpoczywá co drugi rok.

Champ qu'on laboure & qu'on fait porter toutes les années. Reſtibilis ager. *Var.* Rola co rok rodząca.

Champ cultivé. Cultus ager. **(Le contraire eſt* Incultus ager. *Cic.* *Champ qui n'eſt point cultivé.)* Rola uprawná, przeciwná ieſt rola nietykana zaniedbaná.

Champ fertile. Ager fertilis. **(Le contraire eſt* Ager Infelix. *Virg.* *Un champ ſterile.* Rola urodzayna. *Przeciwna ieſt rola nieurodzayna.

Champ qui ne porte preſque plus rien. Ager iciunos & exilis, **Un champ qui ne porte plus, qui eſt uſé.* Ager effœtus. *Virg.* Effetum ſolum. **Un champ qui n'a encore rien porté.* Rudis ager. Rola chuda co prawie nic nie wydaie z ſiebie. *Rola wyſilona co iuż nic nie rodzi cale. *Puſtka na ktorey ſię ieſzcze nic nie rodziło odłog.

LES CHAMPS, ou *La Campagne.(ce qui eſt hors des villes)* Rus. POLA Wſie, to co ieſt za miaſtem.

Maiſon des champs. Villa, æ, f. Rura. *Cicer.* Wioſka Folwark mięſzkanie wieyſkie.

Ils ſont venus à leur maiſon des champs. In ſua rura venerunt. *Cic.* Przybyli do wioſki ſwoiey.

Aller aux champs. Rus petere. *Cic.* Iść iechać ná wieś, do wſi.

Paſſer quelque temps aux champs Ruſticari. *Cic.* Bawić ſię goſpodarſtwem, wieyſki żywot ná czas iaki prowadzić.

Lors que les hommes ſont allez aux champs. Ubi ruri curant homines. *Plaut.* Gdy ludzie po wſiach ſiedzą, álbo na wieś wyieżdżaią.

Une femme des champs. Ruſtica & ruſticana mulier. Wieśniaczká.

ON DIT proverbialement, *Un homme a un œil aux champs & l'autre à la ville,* pour dire, *Il eſt fort vigilant & fort clair-voyant.* Hic homo habet centum oculos. *Phed.* MOWIĄ przyſłowiem: Ten człowiek má iedno oko ná wſi, á drugie w mieście, álbo u dworu, to ieſt, ieſt bardzo czuyny przezorny

ON DIT auſſi, *Un homme court les champs, court les ruës,* pour dire *Il eſt fou.* Ceritus eſt. *Cic.* MOWIĄ też biega po polach pod ulicach, to ieſt oſzalał.

ON DIT encore, *Il ſe met aux champs, il s'emporte de colere pour la moindre choſe.* Efferrur iracundiâ pro re minimâ. MOWIĄ ieſzcze: wypada w pole, rozgniewa ſię o lada rzecz

Mettre quelqu'un aux champs, le faire emporter. Stomachum ac bilem alicui movere. *Cic.* W pole kogo wywieść, do gniewu go przywieść.

ON DIT pareillement, *Donner la clef des champs à quelqu'un, (le mettre en liberté, le laiſſer aller.)* Abeundi copiam & facultatem alicui dare. *Cic.* MOWIĄ też dać komu klucze w pole, to ieſt puścić go wolno dać mu precz poyść.

CHAMP ſe dit quelquefois *d'une place publique, qui a de l'eſtendue & qui eſt unie.* Campus. **Le champ de Mars (Place de l'ancienne Rome.)* Campus Martius. *Hor.* **Le Champ de Flore.* Flora campus. *Cic.* POLE ſię mowi czaſem o placu iakim poſpolitym obſzernym, y rownym. *Pole Marſa plac w ſtarym Rzymie *Pole Flory.

CHAMP en terme de guerre ſignifie *Le lieu où ſe donne quelque bataille.* Campus, i, m. *Virg.* Pole po woyſkowemu znaczy mieyſce gdzie bitwę iaką wydaią.

Ils demeurerent maiſtres du champ de bataille, ils gagnerent le champ de bataille des ennemis. Potiti ſunt campo hoſtium. Pola panami zoſtali, wygrali odebrali pole nieprzyiaciołom, pole nad niemi otrzymali.

Il mourut ſur le champ de bataille. In prælio cecidit. *Cic.* Pole ſ umarł ná placu

CAMP ſe dit au figuré *des ſujets & des matieres, où les Orateurs peuvent exercer leur éloquence* Campus, Materies. *Cic.* POLE ſię mowi, niewłaśnie, o rzeczach y okolicznościach gdzie mowcy mogą z ſwoią ſię obſzerniey rozſzerzyć wymową.

Cet hiſtorien a un beau champ pour louer ſon héros. Hiſtoriricus magnum habet campum ad laudem herois ſui. *Pli. Jun* Ten Hiſtoryk ma piękne pole do pochwał Rycerza ſwego.

J'ay un beau champ, ou une belle occaſion de me venger de luy. Nactus ſum ultionis amplam occaſionem. *Cic.* Mam piękne pole álbo okazyą do wemſzczenia ſię.

Un beau champ pour diſcourir. Latiſſimus dicendi campus. *Cic.* Obſzerne do mowienia pole.

ON DIT en terme de guerre, *Battre aux champs,* pour dire

re Battre la marche pour décamper. Signum profectionie dare. MOWIĄ po woyskowemu zatrębić w pole, do ruszenia obozu.

LES CHAMPS *Elysées*, ou *Elisiens* (*dont Virgile fait la description dans le 6. liv. de son Enéide,*) *le séjour des Bienheureux selon les Poëtes.* Campi Elysii, *Virg.* POLA Elyzeyskie ktore wirgiliusz opisuie w 6. księdze Eneidy swoiey. Ray błogosławionych według Poetow.

SUR LE CHAMP, (*Sur l'heure, dans le moment.*) Extemplo. E vestigio. Illicò. Continuò. Statim. In ipso temporis articulo. *Cic.* WLOT, zaraz, w tym punkcie.

Parler, ou discourir sur le champ. Dicere ex tempore. *Cicer.* Mowić albo rozmawiać o czym do razu.

Discours fait sur le champ. Extemporalis oratio. *Quint.* Mowa oczym do razu, bez przygotowania.

Facilité de parler sur le champ. Facilitas extemporalis. *Quint.* Łatwość mowienia do razu niegotuiąc się.

Il avoit le Latin & le Grec si à commandement, qu'il pouvoit faire sur le champ des discours en l'une & en l'autre Langue. Latinæ Græcæque linguæ erat promptus & facilis ad extemporalitatem usque. *Suet.* Tak doskonały był w ięzyku Łacinskim y Greckim że do razu mogł mowę mieć w tym álbo owym ięzyku niegotuiąc się.

Prendre conseil sur le champ. Consilium ex tempore capere *Cic.* Do razu w tym punkcie rádę wziąć iáką.

CHAMP, (*de l'Ecu, ou d'une Tapisserie.*) Area, æ, f. POLE w Herbie álbo w tarczy álbo tło w obiciu.

A TOUS BOUTS DE CHAMP, (*A tous momens.*) In singula momenta. *Il hésite à tous bouts de champ.* Petmè continenter cespirat illius memoria. CO MOMENT co raz. *Co raz co stąpi to się potknie, álbo ro stanie.

CHAMPAGNE, (*Province de France, dont Troyes est la capitale.*) Campania, æ, f. SZAMPANIA Prowincya Francuzka ktorey, Troki iest stołeczne.

CHAMPENOIS, m. (*Celuy qui est de Champagne.*) Campanus, i, m. SZAMPANIANIN ten to iest z Szampaniy.

CHAMPENOISE, f. (*Celle qui est de Campagne.*) Campana, æ, fœm. SZAMPANIANKA ta co iest z Szampaniy.

CHAMPART, subst. m. (*Droit qu'un Seigneur a de prendre sur les champs de sa seigneurie, la dixiéme, treziéme ou quinziéme gerbe dans les moissons de ses tenanciers.*) Decumanus ager, *genit.* decumani agri, m. *Cic.* ZAGONOWE Prawo ktore ma Pan odbierania z rol dziedzicznych swoich dziesięty trzynasty álbo piętnasty snop od dzierżawcow.

CHAMPESTRE, adject. m. & f. *on prononce* CHAMPêTRE *élevant fort le premier* e. (*Des champs, de la campagne.*) Campestris & hoc campestre. *Cicer.* POLONY wymawia się e. pierwsze w Francuzkim bardzo wyraźnie rolnicey wieyski.

CHAMPIGNON, subst. m. (*Petit fruit qui vient de luy mesme sans semer & en tres peu de temps.*) Fungus, i, m. *Hor.* Boletus, i, m. *Juv.* GRZYB owoc mały ktory się sam przez się rodzi bez siania y w krotkim czasie.

Les meilleurs champignons sont ceux des prez. Pratensibus fungis optima est natura. *Hor.* Náylepsze grzyby się z łęk zbierane.

Assaisonner des champignons. Boletos condire. *Juv.* Przyprawiać záprawiać grzyby.

CHAMPIGNON *d'une lampe, ou d'une chandelle,* (*Le haut de la mesche, quand elle est consumée, qui paroist comme un petit champignon.*) Fungus, i. m. *Virg.* GRZYBEK w lampie albo u świecy wierzch knota spalonego, ktory się wydaie iáko grzybek iaki.

DE CHAMPIGNON. Funginus, a, um. *Plaut.* GRZYBOWY.

ON DIT au figuré, *Il est de la nature du champignon,* (*Il est venu tout en une nuit,* c'est à dire *Il a fait fortune tout d'un coup.*) Fungino genere est, subitò crevit de nihilo. MOWIĄ niewłaśnie: z rodzaiu iest grzybow, nágle urosł przez noc iednę, to iest: niespodzianie y nagle do szczęścia przyszedł.

CHAMPION, subst. (*Homme de guerre brave & genereux, qui soûtient une querelle par les voyes d'honneurs.*) Bellator, Pugnator. *Cic.* ŻOŁNIERZ, Walecznik rycerz serca pięknego co drogami poczciwemi y z honorem dochodzi swego, Junak.

(Ce mot se dit bien en Poësie, & est ironique dans la prose.) To słowo służy w wierszu, á w mowie inszey iest ná pośmiech

CHANCE, subst. f. (*Premier coup de dez qu'on jette pour en faire jouër un autre.*) Primi tesserarum jactûs fortuita puncta. RZUCENIE, Padnienie kostki rozrucaiąc się przed grą.

CHANCE signifie aussi *Coup heureux, rencontre avantageuse & fortune.* Sors, Fortuna, Felix casus, *Cic.* RZUCENIE kostki álbo padnienie znacay też wypadek iáki szczęśliwy y niespodziany.

Cet homme est en chance, est en bonheur. Aspirat ipsi fortuna. *Cic.* Temu człowiekowi szczęśliwie kostka pada, powodzi mu się szczęśliwie szczęście mu służy.

La chance a voulu, le hazard a voulu qu'il a trouvé une bourse. Casu & fortuito crumenam repetit. Los sprawił szczęście chciało, że ználazł worek.

La chance tourne. Mutat fortuna. *Liv.* Mutatur fortuna. *Plaut.* Losy się odmieniaią.

La chance estoit deja tournée. Jam fortuna verterat. *Liv.* Już się losy były odmieniły.

CHANCEL, subst. m. (*Une partie du Chœur d'une Eglise, qui est entre le maistre Autel & la balustrade qui le ferme.*) Cancellum. SZRANKI mieysce okreszone álbo ogrodzone część choru Kościelnego między wielkim ołtarzem, y kratę ktora ie zámyka.

CHANCELANT. m. CHANCELANTE, f. adject. (*Qui n'est pas ferme & assuré.*) Titubans. Labans. Vacillans. *Cicer. Quint.* POTACZAIĄCY, się co nie iest pewny, y mocny.

Chancelant d'avoir beu. Ex vino vacillans. *Quint.* Potaczaiący się od piiaństwa.

ON DIT au figuré *Un Royaume chancelant.* Labans imperium. *Claud.* MOWIĄ niewłaśnie Krolestwo chwiciące się

Soûtenir la fortune chancelante du peuple Romain. Labantem fortunam populi Romani sustinere. *Liv.* Wesprzeć zachwiane ludu Rzymskiego szczęście.

Un esprit chancelant. Titubans animus *Plaut. Liv.* **Une armée chancelante,* (*qui n'est pas ferme pour son Prince.*) Exercitus vacillans. *Tacit.* Umysł chwiciący się ważący się. *Woysko chwiciące się ważące się, ktore nie iest stałe ná stronę Pana swego.

CHANCELEMENT, subst. m. (*Démarche chancelante, & qui n'est point ferme ni assurée.*) Titubantia. *Suet.* Titubatio. *Quint. Sen.* POTACZANIE się, zátaczanie się, chod nie mocny y niebespieczny.

CHANCELER, V. n. (*Branler, n'estre pas ferme ni assuré.*) Titubare. Vacillare. *Ovid. Cic.* POTACZAC się zataczać się chwiać się niebyć pewnym y stateczym.

Chanceler d'avoir trop beu. Vacillare ex vino. *Quint.* Zátaczać się nápiwszy się zbyteczenie.

Il chancele & marche en penchant tout le corps des deux costez. Vacillat toto corpore in utramque partem. *Cic.* Zátacza się y chodzi ná obie strony się wszystek ważąc.

Il chancele d'avoir beu & d'avoir dormi. Titubat mero somnoque gravis. *Ovid* Zátacza się nápiwszy się y rozespawszy.

CHANCELER, se dit figurément *de ceux qui sont incertains, & qui ne sont pas fermes dans leurs sentimens.* Animo titubare. *Cic.* Fluctuare, ou Animo fluctuare. *Cic. Liv.* POTACZAC się mowi się niewłaśnie o tych co nie są stali y nie odważni w zdaniu swoim.

Chanceler en parlant, (*ne pas parler avec assez de fermeté, se couper en parlant.*) Titubanter & inconstanter loqui. *Auct. ad Heren.* Sermone labare. *Plin.* Potykać się w mowieniu, nie mowić bespiecznie y odważnie aż iąkać się mowiąc.

La mémoire chancele. Memoria labat. *Cicer.* Pamięć się potyka.

Sa fidelité & son courage ne chancela point le moins du monde dans mon affaire. In meâ causâ, hujus fides, virtus nunquam contremuit. *Cic.* Wierność iego y odwaga niezachwiała się áni potknęła bynaymniey w sprawie moiey.

CHANCELLERIE, subst. f. (*Lieu où se scellent les Lettres Royaux, les Arrests & les Provisions des Offices.*) Officina diplomatica, æ, f. KANCELARYA mieysce gdzie pieczętnią listy Krolewskie, Dekreta, y przywileie ná urzędy.

CHANCELIER, subst. m. (*Premier Officier de la Couronne en ce qui regarde la justice, & qui est le Chef de tous les Conseils.*) Quæstor Principis candidatus. Quæstor sacri Palatii. KANCLERZ pierwszy Urzędnik Koronny co do Sprawiedliwości náleży, y ktory iest głową wszystkich rad sądowych.

(Le *Cancellarius* dans l'Empire Romain n'estoit pas le mesme que celuy que nous appellons aujourd'huy Chancelier, qui est le mesme pour les fonctions & pour la dignité que

celu

celuy qu'ilzappellnient, *Quaſtor Principis candidatus*, ou *Quaſtor ſacri Palatii*, de qui dependoient les Secretaires & les Maiſtres des Requeſtes, ou enfin *Referendarius*, ou *Comes diſpoſitionum*, qui gardoit l'anneao, le cachet ou le ſeau du Prince, comme le dit Gregnire de Toura. Le *Cancellarius* do l'Empire Romain eſtoit un Officier de peu de conſequence, comme il paroiſt dans le Numerian de Vopiſcus, au lieu quo le *Quaſtor ſacri Palatii* eſtoit l'Aſſeſſeur de l'Empereur & grand Juriſconſulte, comme en parle l'Empereur dans Caſſiodore, *Talem aportet eſſe Quaſtrem, qualem portare Principis deceat imaginem, adeſſe debet ſcientia juris.* Il l'appelle de plus *la voix & l'oracle de ſa Langue*, car il dreſſoit les Edits & Ordonnances, & les Reglemens qu'il falloit obſerver & mettre à exécution, il ſouſcrivoit tous les Actes d'importance, ſans quoy ils ne pouuoient eſtre publiez. Les Empereurs ſignoient les Minutes par ces 4. lettres, A. A. M. D. c'eſt à dire AUGUSTUS MANU DIVINà, & le Chancelier mettoit au bas *Subſcripſi*. Quand cet Officier marchoit par les ruës, un Huiſſier portoit des faiſceaux devant luy, & le Peuple faiſoit des acclamations, l'appellant le Pere de l'Empire. On portoit auſſi les marques de ſa dignité, qui eſtoient entre autres un buffet couvert d'un tapis ſur lequel il y avoit un livre, & au milieu l'image du Prince, avec un rouleau d'Ordonnances; l'Empereur luy donnoit les titres de *Sublimitas & Magnificentia tea.*) Kanclera w Páńſtwie Rzymſkim nie ten był co tu ſię opiſuie, y ieſt właśnie ten co do urzędu y godności ktorego oni nazywali Sędzią náywyżſzym nádwornym, do ktorego władzy należeli ſekretarze y ſtarſi nád ſupplikami álbo náoſtatek Referendarz lub Namieſtnik władzy Krolewſkiey, ktory trzymał u ſiebie pierścień ſygnet álbo pieczęć Krolewſką iáko o tym piſze Grzegorz Turońſki. Kanclerz zaś Państwa Rzymſkiego był urzędnik nie tak wielkiey powagi iáko ſię pokazuie w Numeryanie Wopiska, ále Sędzia Náywyżſzy zádworny záſiadał z ſamym Ceſarzem, bardzo biegły w prawie był iáko o nim mowi Ceſarz u Kaſſyodora; Takim powinien być Kanclerz iáko temu należy ktory godnie na ſobie noſi y wyraża obraz ſamego Pana, u niego wiadomość prawa, a nád to náżywa go Głoſem ſwoim y oſt ſwoich wyrokiem. Gdyż on Mandaty y Uſtawy układał y Uniwerſały y to wſzyſtko co zachowywać wſzyſcy mieli y do ſkutku przywieść. On też ſię podpiſywał ná wſzyſtkich poważnych iakich rzeczach á bez tego nie mogły być wydane y ogłoſzone. Ceſarze podpiſywali papiery ſobie podane temi czterema litteramí, A. A. M. D. to ieſt AUGUST z RĘKI BOSKIEY á Kanclerz ná ſpodzie przydawał *Podpiſałem* kiedy ten Urzędnik ſzedł po mieście przed nim urzędowy ſługa iedenchodził nioſąc Laſkę, á poſpolſtwo okrzyki czyniło názywaiąc go Oycem Páńſtwa całego, noſzono też znaki urzędu iego iáko między inſzemi kredenz nakryty kobiercem ná ktorym była księga, á náſrzodku Obraz Ceſarza, y kilka kart uſtaw zwinionych, Ceſarz mu dawał Tytuł: *Zácność y Wſpaniałość Twoia.*

CHANCELIER *des Vniverſitez, (eſt un Commis du Pape pour donner la benediction Apoſtolique aux Licenciez des quatre Facultez, ſçavoir des Arts, de la Theologie, du Droit Canon, & de la Medicine.*) Univerſitatis Cancellarius, ii, maſc. KANCLERZ w Akademiach ieſt poſtanowiony od Papieża dla dania Błogoſławieństwa Apoſtolſkiego tym ktorzy ſię wywyżſzą we czterech głownych náukach, to ieſt Konſzrow, wyzwolonych, Teologii, Prawa Duchownego, y Lekarſkiey nauki.

CHANCEUX, m. CHANCEUSE, f. adject. (*Qui eſt heureux, qui a de la bonne fortune.*) Fortunatus, a, um. *Cic.* Felix, icis, omn. gen. *Cic.* SZCZĘŚLIWY komu loſy ſzczęśliwe ſprzyiaią.

CHANCEUX ſe dit auſſi en mauvaiſe part, *Il eſt chanceux à ſe caſſer la iambe.* Malo fato cecidit & perfregit ſibi crura. SZCZĘŚLIWY ſię też bierze w zły ſpoſob, iáko: ſzczęśliwy ieſt, álbo má ſzczęście do upadnienia y nogi złománia.

CHANCRE, ſubſt. m. (*Vlcere malin qui ronge les chairs, & qui eſt cauſé ſouvent par un mal vénérien.*) Cancer, *genit.* cancri, m. *Catul.* Carcinoma, atis. *Plin.* KANCER wrzod ziadliwy trawiący ciało, á często ſię przydaie z chroby wſzeteczney.

Avoir un chancre. Occupari laborare fvedi cancro. **Remedier à un chancre.* Obſiſtere cancro. *Calſ.* Mieć kancer. *Leczyć ná kancer.

CHANCRE, (*Poiſſon, eſpece d'écreviſſe.*) Cancer, *genit.* cancri *m Plin.* RAK.

ON DIT proverbialement d'un goulu, *Il mange comme un chancre.* Venter vorax. *Ovid.* MOWIĄ przyſłowiem o obżartym, żrze iáko kancer.

CHANCREUX, m. CHANCREUSE, f. adject. comme *l'ulcere chancreux.* Ulcus ſerpens & corrodens. KANCEROWANY, Kancerowany kancerujący iako wrzod kancerujący.

CHANDELEUR, ſubſt. f. (*Feſte de la Purification de la ſainte Vierge, qu'on celebre dans l'Egliſe le 2. de Février.*) Purificatio beatæ Mariæ. GROMNICA Święto Oczyſzczenia N. M. P. ktore obchodzi Kościoł 2. Lutego.

(Parce qu'on porte des cierges ce jour là qui repreſentent que J. C. eſt la lumiere du Monde.) Gdyż tego dnia gromnice noſzą wyrażaiąca że Chryſtus Jezus ieſt światłością świata.

CHANDELIER, ſubſt. m. (*Vtenſile qui ſert à mettre une chandelle.*) Candelabrum, bri, n. *Cic.* LICHTARZ ſprzęt ſłużący do ſtawiania świecy.

CHANDELIER *à branche, (qu'on pend au plancher.)* Candelabrum brachiatum penſile. LICHTARZ z promieniami ktory wieſzaią u połapu Luſtr.

CHANDELIER *à mettre contre une muraille.* Candelabrum quod parieti affigitur. LICHTARZ ktory do ściany przybiiaią.

Petit chandelier bas. Humile candelabrum. Mały niſki lichtarzyk.

CHANDELIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend de la chandelle.*) Candelarum opifex. SWIECARZ co robi y przedaie świece.

CHANDELLE, ſubſt. f. (*Compoſition de ſuif fondu ou de cire, qu'on fait prendre autour d'une meche, & qui ſert à éclairer.*) Candela, æ, f. *Plin.* SWIECA rzecz złożona z łoiu álbo woſku roztopionego w ktory maczaią knot aby ſię go do końca chwycił, y służy do świecenia.

Chandelle de ſuif. Candela è ſebo, ou è ſevo. *Apul.* Swieca łoiowa.

Chandelle de cire. Candela cerea, æ, f. Swieca woſkowa.

(Les Chandelles qu'on brule dans les Egliſes ſont de pure cire, & s'appellent *Cierges*, & chez les Grands Seigneurs elles s'appellent *Bougies*, & lors qu'elles ſont de ſuif, elles ſe nomment ſimplement *Chandelles*; on dit pourtant quelquefois des *Chandelles de cire.*) Swiece ktore palą w Kościele ſą z woſku ſzczerego y názywaią ie *Sierż* w Francuſkim, u wielkich Panow zowią *Bużi* á kiedy ſą łoiowe názywaią poproſtu świece, iednakże mowią czaſem świece woſkowe.

Faire de la chandelle. Candelas ſebare. *Colum.* Swiece robić.

CHANDELLE ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Cette fille n'eſt belle qu'à la chandelle.* Eſt illi nocturna facies *Petr.* SWIECA ſię mowi przyſłowiem w naſtępuiącey ſpoſob: Ta Panna nie ieſt piękna chyba przy świecy.

ON DIT auſſi des choſes fort peu importantes, que *Le ieu ne vaut pas la chandelle, (Il y a plus à perdre qu'à gagner.)* Plus ex inde diſpendii quàm lucri. MOWIĄ też o rzec ach bardzo mało wartych: Gra świecy nie warta, więcey ſtraty niż zyſku żal ſię Boże świecy.

ON DIT encore (*d'un homme qui fait dépenſe d'un coſté, & ſa femme de l'autre.*) *Ils brulent la chandelle par les deux bouts.* Ab marito & ab uxore res perit. MOWIĄ ieſzcze o człowieku ktory z iedney ſtrony wydaie y traci, á żona iego z drugiey, Palą świece z obu końcow.

CHANGE, ſubſt. m. (*Echange, troc d'une choſe pour une autre.*) Commutatio. Permutatio, onis, f. *Cic.* ZAMIANA mienianie wymienianie rzeczy iedney zá drugą.

(Change ſe dit proprement d'un troc de meuble: *Eſchange* ſe dit des heritages: & *Permutation* ſe dit d'un benefice contre un autre. W ięzyku Francuſkim wymienianie ſię mowi właśnie o mienianiu ſprzętu iákiego, Zámiana ſię mowi o dziedzictwie álbo dobrach, á pomienianie mowi ſię o Plebaniach.

Je n'ay pas perdu au change. Hæc commutatio mihi fraudi non fuit. Nie ſtraciłem nie mieniaiąc ſię.

CHANGE ſignifie auſſi *Le Commerce d'argent, quand on le remet pour le faire tenir en un lieu éloigné de celuy où l'on eſt.* Permutatio, onis, f. *Cic.* MIENIANIE wekſel mowi ſię o handlowaniu y przeſyłaniu pieniędzy kiedy kto liczy pieniądze, áby były oddane w dalekim iákim mieyſcu od tego, gdzie ſię ználduie.

Je feray peu de temps à Rome, pour y toucher une lettre de change que j'y dois recevoir. Per paucos dies Romæ commorabor, dum accipio pecuniam quæ mihi ex publicâ permutatione debetur. *Cic.* Krotko ſię zábawię w Rzymie czekaiąc ná kartę pieniężną ktorą mam odebrać. *Ná wekſel.*

Envoyer de l'argent à Athenes par lettre de change. Permutare pecuniam Athenas. *Cic.* Odſyłać pieniądze do Aten przez kartę pieniężną, *przez wekſel.*

CHANGE, (*le profit qu'un Banquier tire de l'argent qu'il fait tenir.*) Collibus,i, m. Permutatæ pecuniæ uſura,æ,f. Emolumentum,i,n. *Cicer.* WEKSLOWE, zyſk od pieniędzy ktory bankierz bierze licząc pieniądze przez wekſel.

Faire tenir ou envoyer de l'argent par lettre de change à quelqu'un en payant le change. Collybo pecuniam alicui mittere, *ou* curare. *Bud.* Poſyłać komu pieniądze przez kartę pieniężną przez wekſel zápłaciwſzy wekſlowe.

LETTRE DE CHANGE. Reſcriptum permutatæ pecuniæ ab alio ſolvendæ. WEKSEL, karta ná pieniądze zámienione.

Ce Banquier m'a fait tenir à Lyon mille écus par lettre de change. Hic menſarius ſuo chirographo mille nummos Lugduni juſſit mihi numerari. Ten Bankierz dał mi ná tyſiąc talerow do Lugdunu wekſel.

LA PLACE *du change.* Forum argentarium,i,n. Argentariæ,arum,f.pl. *Plaut.* PLAC Kambierſki Wekſlarſki.

Le lieu où ſe fait le change, la Banque. Menſa, æ, f. *Cic.* Kambiernia, wekſlarnia kram mieyſce zmieniania pieniędzy.

CHANGE en termes de venerie, (*quand des chiens qui pourſuivoient un cerf ou quelque gibier, le quittent pour courir après un autre qui ſe preſente.*) In ſectando cervo, canũ erratio, onis,f. NA przeláy terminem myſliwſkim: kiedy pſy ktore gonily Jelenia albo iákiego zwierza tamtego porzucą á zá inſzym gonią co ſię dopiero ruſzy.

Garder le change du cerf, c'eſt en venerie, (*ne prendre pas le change.*) Canes ab omni alio cervo abſtinere, quàm quem ſectantur. **Prendre le change,* c'eſt au contraire *Chaſſer un autre cerf que celuy qui a eſté lancé.* Alium cervum ſectari, *ou* perſequi, quàm qui fuit excitatus. Trzymać trop zwierza nie gonić na przeláy. *Gonić ná przeláy, gonić zá inſzym zwierzem ktory ſię pokaże á nie zatym ktory był wyſtraſzony.

Les chiens prennent ſouvent le change du cerf. Canes ſæpè elapſi adventitium cervum perſequuntur. Pſy częſto na przeláy Jelenia gonią.

EN CE SENS on dit figurément qu'*Un homme a pris le change,* (*quand on luy a fait quitter quelque bonne affaire, pour en pourſuivre une moindre.*) Unum quid melius & uberius dimittit, ut quid vilius ſectetur. W TYM rozumieniu mowią człowiek poſzedł ná przeláy kiedy odſtąpi co dobrego á ná czym mnieyſzym ſię poſci.

PRENDRE *le change,* (*ſe tromper.*) Errare. Aberrare, (*o, as,avi,atum,*)n. OMYLIĆ ſię, oſzukać ſię.

Il eſt aiſé de luy donner le change, ou *de luy faire prendre le change dans la diſpute.* A re propoſitâ facile eſt illum abduci, *ou* avocari. Łatwo go oſzukać zwieść w wſporze.

Il a fait tout ſon poſſible dans cette diſpute pour donner le change à ſon adverſaire. In hac concertatione pro viribus fecit, ut adverſarium aliò traduceret. Wſzyſtko co tylko mogł czynił ná tey wſporce, áby przeciwnika ſwego uwiodł, y w oſzukanie wprawił.

Donner le change aux ennemis. (*faire ſemblant d'attaquer une place, & en attaquer une autre.*) Hoſtes deludere, dum illam modò & aliam urbem oppugnare fingimus. Oſzukać nieprzyiaciela pokazuiąc niby że ſię uderza ná iákie miaſto, á uderzyć na inſze. *Fintę uczynić.*

ON DIT proverbialement, *Rendre le change à quelqu'un,* (*luy donner ſon change, luy rendre la pareille, luy repliquer fortement.*) Verbum verbo, par pari reſpondere alicui. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem oddać to za to, wet zá wet komu, oddáć mu za ſwe.

CHANGÉ, m. CHANGÉE, f. part. paſſ. Mutatus. Immutatus,a,um. *Cic.* ODMIENNY, ODMIENNA, Odmieniony.

CHANGEANT, maſc. CHANGEANTE, f. (*on prononce chanjant,*) Part. act. (*Qui change ſouvent.*) Mutans, antis, omn. gen. *Cic.* ODMIENNY, ODMIENNA, mieniący co ſię częſto mieni.

Couleur changeante, (*qui change ſelon divers aſpects du ſoleil & de la lumiere.*) Color varians. Farba mieniąca co ſię mieni według rożnego poyrzenia ſłońca, lub świurła.

ON LE DIT figurement *de ce qui eſt inconſtant & variable.* Mobilis & hoc mobile. *Cic.* MOWIĄ też niewłaśnie o tym co ieſt odmienne y nieſtateczne.

Il n'y a rien de plus changeant que l'eſprit de la femme. Varium & mutabile ſemper fœmina. *Virg.* Nie maſz nic odmiennieyſzego nád umyſł Białogłowſki.

Le vulgaire eſt fort changeant. Mobiles vulgi animi. *Liv.* **Changeant pour la moindre eſperance.* Ad omnem auram ſpei mobilis. *Liv.* Poſpolſtwo bardzo ieſt odmienne. *Odmienny zá lada nadzieią.

Une vie changeante. Varia & commutabilis vitæ ratio. *Cic.* Zycie nieſtateczne nieiednoſtayność odmienność życia.

CHANGEMENT, ſubſt. m. (*Transformation, alteration d'un corps, qui ſe convertit en autre.*) Mutatio. Immutatio. Transfiguratio,onis,f. *Cic. Plin.* ODMIANA, przewrocenie przemiana rzeczy iákiey w inſzą.

Le changement de la femme de Loth en ſtatuë de ſel, pour avoir regardé derriere elle, fut une punition divine. Lothi conjux, poſt ſe reſpectans, in ſtatuam ſalis fuit mutata à Deo propter vetitum. Przemiana żony Lotowey w bałwan ſoli, dla tego że ſię obeyrzała záſobą, było karą Boſką.

CHANGEMENT ſe dit *des choſes accidentelles.* Mutatio. Immutatio. Permutatio. Converſio. Inclinatio, onis, f. *Cicer.* ODMIANA mowi ſię o rzeczach przypadkowych.

Un changement de lieu & non point d'eſprit. Loci non ingenii mutatio. *Cic.* **Changement des eſprits & volontez.* Voluntatum & animorum inclinatio. *Cic.* Commutatio animorum & voluntatum. *Cæſ.* Odmiana mieyſca ále nie umyſłu. *Odmiana zdania y chcenia.

Changemens dans les affaires & dans les eſprits. Converſio rerum & animorum. *Cic.* Odmiana w rzeczach y umyſłach.

CHANGEMENT *de mœurs, de vie.* Morum mutatio. Vitæ commutatio. Commutatum vitæ genus, *gen.* commutati vitæ generis,n. *Cic.* Odmiana obyczaiow y życia.

Le changement de deſſein eſt un port aſſuré pour celuy qui ſe repent. Conſilii mutatio optimus eſt portus pœnitenti. *Cicer.* Odmiana imprezy ieſt port beſpieczny dla tego ktory czego żáłuie.

Ces nouvelles ont cauſé de grands changemens dans les eſprits. His nuntiis homines alii facti ſunt. *Cicer.* Te wieści wielką odmianę ſprawiły w umyſłach w ludziach.

LE CHANGEMENT *des ſaiſons ſe fait par l'approche ou l'éloignement des aſtres.* Converſiones, commutationeſque tempeſtatum cæli fiunt acceſſu ſtellarum & receſſu. *Cicer.* ODMIANA pory czáſow dzieie ſię przez oddalenie albo zbliżenie Planet.

SUJET *au changement, ſujet à changer.* Mutabilis. *(*Le contraire eſt* Immutabilis. *Cic. Qui n'eſt point ſujet au changement.*) ODMIENNY, ſkłonny do odmiany. *przeciwna ieſt nieodmienny, co ſię nigdy nie odmienia.

CHANGEMENT, (*Varieté, diverſité.*) Varietas. Diverſitas atis,f. ODMIANA rożność odmienność.

Aimer le changement. Novis rebus, (*ou* varietate) capi, *ou* delectari. *Cic.* Kochać ſię w odmianach.

Le changement réjouït l'eſprit. Reficit animos ac reparat varietas. *Quint.* Odmiany rozrywkę czynią umyſłowi.

CHANGER, V. act. (*Transformer, transfigurer, faire paſſer d'une nature à une autre.*) Mutare, Transformare. Transfigurare. *Cicer.* PRZEMIENIAC, przeiſtaczać, przerabiać iedno przyrodzenie ná inſze.

Se changer en une autre figure. Mutare ſe in formam alterius. Przemienić ſię ná inſzą poſtać.

Toute l'eau de l'étang ſe change en ſel. Totum ſtagnum abit in ſalem. *Plin.* Wſzyſtka woda ſtawu przemienia ſię w ſol.

Il me va changer depuis la teſte juſques aux pied & me paiſtrir tout de nouveau. Homo me interpolabit, meumque os finget denuò. *Plaut.* Przemieni mię od ſtop do głowy y cale mię inne ey ulepi.

CHANGER ſe dit auſſi *des choſes accidentelles & paſſageres,* comme *Le vent de Midy ſe changea tout d'un coup en un vent d'Occident.* Auſter in Africum ſtatim ſe vertit. *Cæſ.* PRZEMIENIĆ mowi ſię też o rzeczach przypadkowych, iako: Wiatr południowy nágle ſię przemienił ná záchodni.

Changer de logis, (*en prendre un autre que celuy qu'on a, aller demeurer ailleurs.*) Ædes mutare. In alias ædes immigrare. *Cic.* Odmienić mieſzkanie, inſze ſobie mieſzkanie naleść nie to ktore kto ma, gdzie indziey ſię przenieść.

Changer de place en place. Sedem mutare ex ſede. *Plin.* Odmieniać ſię z mieyſca ná mieyſce.

Se changer d'heure en heure. In horas mutari. *Hor.* Odmieniać ſię co godzina.

Le raiſin commence à changer de couleur, ou *à tourner.* Uvæ variant. *Colum.* Winogrady odmieniaią farbę, álbo rápalaią ſię.

Il ſe vit changé dans ſon miroir. In ſpeculo ſe vidit alterum. *Hor.* Obaczył ſię zmienionym w zwierciedle.

Son teint en changeant change ſon viſage & le rend hideux. Color mutatus vertit eum in faciem hiſpidam. *Hor.* Płeć mu ſię odmieniaiąc odmienia mu twarz y czyni go brzydkim.

Les

Les plus mauvais temps sont ceux qui changent souvent. Pessimæ sunc tempestates, que variant maxime. *Cels.* Náygorsze sę czasy te ktore się często mienią.

CHANGER,(*Echanger,troquer une chose contre une autre*) Rem aliâ re,*ou* permutare,*ou* commutare.*Cic. Hor.Saluſt.***On dit* Merces mutare,*ou* permutare. *Plin Troquer des marchandises.* MIENIAC, zamieniać, wymieniać iedno ná drugie. *Mowią námieniać towary.

ON DIT au figuré,*Je ne changerois pas mon repos pour tous les tresors du monde.* Non mutarem otia divitiis Arabum. *Hor.*Regnare nolim,ut non sim liber mihi.*Phad.* MOWIĄ niezamieniłbym się zá pokoy mny ná wszystkie skarby świata całego.

(En effet la liberté est preferáble á tous les tresors & á tous les royaumes.) Zapewne wolność lepsza iest nad wszystkie skarby y Krolestwa.

CHANGER *de discours, tenir un autre discours.* Sermonem aliò traducere,*ou* transferre, *ou* convertere. *Cic.* ODMIENIC z owę obrocić mowę do czego inszego.

Il courut jour & nuit luy en porter la nouvelle, changeant de chevaux pour aller plus viste. Continuato & die & noctu itinere, atque mutatis ad celeritatem jumentis ad eum contendit, ut id nuntiaret.*Caſ.* Bieżał dniem y nocą z tą nowiną do niego odmieniaiąc coraz konie dla prędszego pospiechu.

Changer un habit de paix en celuy de guerre. Mutare prætextam paludamento.*Plin-Jun.* **Changer d'habit avec quelqu'un.* Mutare vestem cum aliquo. *Liv.* **Ils ont changé de nom entre eux.*Inter se nomina permutarunt.*Plaut.***Changer de maitre.* Dominos permutare. *Hor.* Odmienić stroy pokoy w stroy woienny. *Mienić się ná suknie z kim. *Pomieniali się między sobą ná Imiona. *Odmienić się w Pana.

CHANGER se dit figurement en morale,(*Quitter ses inclinations, en prendre d'autre.* Mutare. Demutare.Immutare. *Cic. Plaut.* **Changer de vie.* Mutare vitæ genus. *Phad.* **De mœurs.* Mores mutare,*ou* immutare.*Ter.Cic.***D'esprit.*Sibi ingenium novum inducere.*Liv.* **De maniere de faire.* De suo more decedere. *Cic.* ODMIENIC mowi się niewłaśnie co do obyczaiow,porzucić skłonności swoie á insze wziąć ná siebie *Odmienić życie.*Obyczaie.*Umysł. *Sposob postępowania sobie.

*Il est tout à fait changé d'humeur & d'esprit.*Immutatis est moribus atque ingenio. *Plaut.* Cale się odmienił umysłem y humorem.

*Il est tout changé,il est tout autre, il n'est plus le mesme qu'il estoit auparavant.*Immutatus est prorsùs.*Cic.* Wszystek się odmienił cale iest inszy iuż nie ten co był przedtym.

Changer d'inclination,ou d'une passion amoureuse. Amorem suum aliò transferre *Cic.Ter.* Odmienić kochanie swoie.

On ne change point d'inclination pour changer de païs. Nemo se fugit e patriæ. *Horat.* Nie odmienia się człowiek w obyczaie chociasz się odmieni w kraie.

*Changer d'avis,de sentiment,d'opinion.*Sententiam,opinionem mutare. *Cil.* Odmienić zdanie radę przedsięwzięcie.

Changer d'avis en quelque point. Quibusdam in sententiis paulum se immutare.*Cic.* Odmienić zdanie w punkcie iakim

Il a changé de dessein,parce qu'il voit que je ne change point d'inclination. Id mutavit, quoniam me immutatum videt. *Ter.*Odmienił impreze swoię bo widział żem nie odmieniał skłonności moich.

*Contraindre quelqu'un à changer de sentiment.*De sententiâ detrudere aliquem.*Cic.* Przymusić kogo áby zdanie swoie odmienił,

Qu'on dise ce qu'on voudra je ne changeray point de sentiment. Dicat quod quisque vult,ego de sententiâ non demovebor.*Plaut.* Niech mowią co chcą,zdania mego nie odmienię.

La fortune ne vous a point changé. Nihil ipso te fortuna mutavit.*Plin.Jun.* Szczęście cię nie odmieniło.

Changer avec la fortune. Ad motum fortunæ se movere.*Caſ.* Odmieniać się z szczęściem,

La fortune change en un instant la face des choses. Fortuna parvis momentis magnas rerum commutationes efficit. *Caſ* Szczęście w momencie postać rzeczy odmienia.

La face de la ville estoit changée Immutata erat urbis facies.*Salust.* Postać miasta odmieniona była.

Je ne puis pas me changer, ou comme l'on dit dans le familier,*Me refondre,me refaire.* Non queo immutari. *Terent.* Me ipsum revertere non possum.*Cic.* Nie mogę się odmienić albo iak mowią pospolie przerobić, przelać inaczey. 4 Bbbb

CHANGER,(*Varier diversifier.*) Mutare. Variare. *Cicer.* **changer sa voix.* Variare,*ou* mutare vocem. *Cic.* ODMIENIAC mienić rożnie. *mienić głos.

Changer de voluptez Variare voluptates.*Cic.*Mieniać roskoszy.

ON DIT proverbialement,*Il change du blanc au noir,(parlant d'une personne qui passe d'une vie fort honneste à une vie tres libertine.)* Frugi vitam deserit & libidinosam sequitur. MOWIĄ przysłowiem odmienia się z białego ná czarne mowiąc o osobie iakiey ktora od życia bardzo przystoynego idzie ná życie bardzo rospustne.

CHANGER *de batterie,(Employer d'autres moyens que ceux dont on s'est servi.)* Aliam inire agendi rationem. **Cela ne nous a pas réüssi, nous changerons de batterie, nous prendrons d'autres voyes.*Hâc non successit, aliâ aggrediemur viâ. *Ter.* ODMIENIC SZANC inszych sposobow zażyć niż tektorych się przedtym zażywało. *To nam się nie udało stracemy w inszą, inakszą drogą poydziemy.

CHANGEUR,subst.m.(*Qui fait le change.*)Mensarius,ii, Collybistes,tæ,m.Trapezita,æ,m. *Plaut.*ODMIENIACZ bankierz monetnik przekupień pieniędzy.

CHANOINE,subst.m. *(Celuy qui possede une prébende, ou un certain revenu affecté pour psalmodier & faire l'office divin.)* Canonicus,i,m.Sportulans Frater. KANONIK ten co trzyma dzinę,albo dochod iaki naznaczony ná śpiewanie y odprawowanie godzin kapłańskich.

(La plus ancienne institution des Chanoines se trouve dans Gregoire de Tours,qui nous apprend que Baudouin Archeveque de Tours en institua le premier un College dans son Eglise du temps du Roy Clotaire I,y On les appella Chanoines, non seulement à cause de la pension qui leur estoit assignée, & qu'on appelloit *Canon*,ce qu'en vieux François on appelloit *Provende*, d'où ils ont esté appellez *Sportulantes fratres*; mais aussi parce qu'on leur donna des regles canoniques, selon lesquelles ils estoient obligez de vivre, *eò quòd canonicas regulas arctiùs observare tenebantur.*dit Yves de Chartres.Les Chanoines de N. D.de Paris s'appelloient dans leur origine, *Fratres famulantes Beata Maria.*) Naydawnieysze postanowienie kanonikow znaydnie się w Grzegorzu Turoneńskim ktory uczy że Baldwin Arcybiskup Turoneński postanowił pierwszy iedno Kanonikow zgromadzenie przy Kościele swoim zá czasow Krola Klotarinsza I. Nazwani są Kanonikami nie tylko dla dochodu ktory im był náznaczony á nazywano ten dochod *Kanon*, a po starośw iecku *Prebenda*, skąd ich też zwano *Płatni Bracia*,álereż żeim opisano ustawy według ktorych żyć mieli, *przeto że prawo Duchowne ściśley zachowáć byli powinni:* mowi Iwo Karnoteński. Kanonicy Panny Maryi Paryscy z początku zwali się, *Bracia służący Nayświętszey Maryi.*

CHANOINIE,subst.f.ou CHANONICAT,subst.m. *(Benefice d'un Chanoine.)* Canonicatus, *genit.* canonicatûs,masc. KANONIA.

CHANOINESSE, subst. f. (*Fille qui possede une prébende affectée à des Filles par sa fondation.*)Canonica,æ,f. KANONICZKA Dama trzymaiąca dochod naznaczony Białogłowom z Fundacyi swoiey.

CHANSI,masc. CHANSIE,f.part.paſſ.(*Moisi.*) Mucidus, Rancidus,a,um. SPLESNIAŁY, zbutwiały zatęchły.

SE CHANSIR, V.n. (*Se corrompre,par trop d'humidité.*) Mucorem contrahere.*Plin.* SPLESNIEC zepsuć się od zbytniey wilgoci.

CHANSISSURE, subst. f. (*Corruption qui vient sur la surface des choses humides, comme certaine peau, ou barbe qui vient sur les confitures, quand elles ne sont pas assez cuites.*) Mucor,oris,m.Situs,ûs,m, *Celum.* PLESN zepsowanie ktore się przydaie zwierzchu ná rzeczach iáko skorka iaka, álbo mech ktory się robi ná smażonych słodko rzeczach kiedy nie są dosmażone.

CHANSON,subst.f.(*Petite piece de Vers qu'on met en air pour chanter.*) Cantilena. *Cic.* Cantio. *Plaut.* PIESN sztuka Wierszy nutowanych do śpiewania.

*Une petite chanson.*Cantiuncula,æ,f.*Cic.* Piosnka.

*Chanson bouffonne,*ou *badine.*Canticum mimicum,i,n.*Petr.* **Chanson bachique,* ou *Chanson à boire.* Bacchica cantilena. **Chanson lugubre & plaintive.*Cantilena lugubris.Nenia,æ,f. *Horat.* Piosnka smieszna żartobliwa. *Piosnka Bachusowa Karczemna,przy zapiianiu.*Piosnka smutna żałobna.

(Ce dernier mot est Hebreu & Syriaque,& il signifie propre-

prement

prement ce que les Pleureuses chantoient aux enteremens des morts. Les Anciens n'ont pas encore laissé de se servir de ce mot pour toutes sortes de Chansons badines, comme Arnobe appelle *Nenia*, les chansons que les nourrices chantoient pour endormir les petits enfans. Ce qu'on peut voir encore dans Horace *Puerorum nenia*, une chanson d'enfans.) To ostatnie słowo iest Hebrayskie y Syryackie, znaczące właśnie to co płaczki nżięte wywodziły podczas pogrzebow nad umarłym. Dawni przecię tego słowa zażywali znácząc wszelkie piosnki wesołe, iáko Arnobiusz Nankami zowie piosnki ktore Mamki dzieciom spiewaią dla uśpienia ich, co też może iaszcze widzieć w Horacyuszu: *Nanka Dziecinna* álbo piosnka dla dzieci.

Chanson nuptiale. Carmen nuptiale Thalassio Hymenæus. Weselna Pieśń.

(Dans le Mariage des Romains on chantoit *Thalassio*, ou *Talassio*; & c'est le ravissement des Sabines qui a donné lieu à cette coutume. Dans le mariage des Grecs on cantoit l'Hymenée. Ná Weselach Rzymianow spiewano pieśń záczynaiąca się od słowa *Talassio* á porwanie Sabinek okazyą dało do tego zwyczaiu, ná weselach Grekow spiewano Hymeneusa.

Chanson lascive & impudique. Canticum obscœnum Fescenninum carmen. Pieśń rospustna y niewstydliwa.

(Les Vers lascifs ont esté appellez *Versus Fescennini*, parce que les premiers furent faits dans Fescennium ville de la Campanie.) Pieśni rospustne zowią w łacińskim pieśni álbo wierse Fescyńskie bo w mieście Kampańskim Fescyn názwanym náypierwey takie pieśni spiewano.

Des danses aux chansons. Choreæ cantatrices. *Claud.* Tańca po gánsach spiewanych.

CHANSON se dit aussi *de toutes sortes de vains propos, & de raisons frivoles & fabuleuses.* Nugæ. Fabulæ, arum, f. pl. *Ter.* PIESN álbo Piosnka się też mowi o wszelkich prożnych zá-wodach, dowodach ladaiakich y baykach prożnych.

CHANSONS *que tout cela.* Nugæ. Fabulæ. *Ter.* PIOSNKA to wszystko bayka.

(On le dit aussi de ce qu'on repete plusieurs fois.) Mowią też o tym co często powtarzaią.

Vous me rebattez toûjours la mesme chanson, vous dites toûjours la mesme chose Cantilenam eandem canis. *Ter.* Záwsze mi tęż piosnkę spiewasz, wszystko mi iedno prawisz.

CHANSONNETTE, subst. f. (*Petite chanson.*) Cantiuncula, æ, f. *Cic.* PIOSNECZKA.

CHANT, subst. m. (*Modulation de la voix, qui éleve ou qui baisse les tons de la prononciation.*) Cantus, ûs, masc. *Cic.* SPIEWANIE, Nucenie głosu ktore wynosi álbo aniża ton w wymawianiu.

PLAIN-CHANT, ou *Chant Grégorien* (*dont on se sert dans l'Eglise.*) Planus & simplex canendi modus. PROSTE y iednostayne spiewanie álbo pienia Gregoryańskie ktorego záżywaią w Kosciele.

Chant musical, (*composé de divers accords.*) Musicus concentus. Pienia muzycane złożone z rożnych nut y głosow zgadzanych.

ON APPELLE aussi *le* CHANT *des oiseaux,* (*les differens sons & inflexions de la voix des oiseaux.*) Avium cantus. *Cic.* ZOWIĄ też spiewania ptakow rożne głosy y głosow ich wydania.

ON DIT, *Dés le chant du coq,* pour dire *De grand matin.* Sub galli cantum, *Hor.* MOWIĄ o pianiu kurow, o kurach, bardzo rano.

CHANTS *lugubres.* Cantus lugubres. *Hor. Sen.* *Le contraire est* Festivi cantus. *Claud.* *Chants joyeux.* PIENIE smutne, żáłobne, okropne. *Przeciwna iest Pienie wesoła, radosne.

CHANT signifie aussi *La mesme chose que Chanson, Cantique, ou une piece de Poësie qui se peut chanter.* Cantilena, æ, f. Canticum, i, n. *Cic,* PIENIE znaczy też toż samo co pieśń, spiewanie, álbo wiersz Rymotworski ktory spiewać można.

Chant nuptial, (*Piece de Vers composé en l'honneur du mariage, Epithalame.*) Epithalamium Carmen nuptiale. Pienie weselne sztuka Wierszami pisana ná uczczenie Małżeńskich god.

Chant de victoire, (*Chant triomphal.*) Epinicium, ii, neut. Pienie zwycięskie.

Chant funebre, (*Piece de Vers composée sur la mort de quelqu'un*) Epicedium Nenia. Pienie żałobne pogrzebowe, sztuka wierszami pisana o śmierci czyiey.

CHANTEAU *de pain.* subst. masc. Panis angulus, ii, masc. SKRAWKA chleba z boku.

(On appelle ainsi cette partie qu'on coupe en entamant le pain benit, & qu'on envoya à celuy qui l'a rendu ou qui le doit rendre.) Tak názywaią tę sztukę ktorą skrawaią záczynáiąc chleb poświęcony, y ktorą obsyłaią tego co nim kogo obesłał, álbo ma obsyłać.

CHANTER, V. act. (*Faire par art diverses inflexions de voix.*) Canere Cantare. *Cic.* SPIEWAC kunsztownie rożne głosy wydawać.

Chanter le plain chant. Planis ac simplicibus modis canere. **La musique.* Ad harmoniam canere. *Cic.* Spiewać proste y iednostayne spiewanie. *Spiewać z nut muzyki.

Chanter ensemble, ou *de concert.* Concinere. *Cicer.* Spiewać razem wspolnie y zgodnie.

Chanter avec un chalumeau. Avenis structis cantare. *Ovid.* **Chanter avec la flute,* Canere ad tibiam. *Cic.* **Chanter sur la lyre les louanges de quelqu'un.* Canere ad citharam laudes alicujus. *Quint.* **Chanter devant la porte de sa maistresse, luy donner une sérénade.* Cantare ad limen amicæ. *Ovid.* **Chanter le Te Deum pour une victoire.* Pæana, ou epinicium canare. Lætum Pæana canere ob victoriam. Spiewać grać ná piszczałce owsianey. *Wyspiewywać wygrywać ná flecie. *Wyspiewywać wygrywać ná lutni pochwały czyie. *Spiewánia czynić przed drzwiami nałożnicy swoiey, spiawania iey sprawdzić *Spiewać *Te Deum* ná podziękowanie Bogu zá zwycięstwo.

Chanter des chansons. Canere carmen, ou cantica. *Cic.* **Chanter aux intermedes,* ou *aux entr'actes.* Intercinere, (intercino, cinis, cinui, *sans supin.*) n. *Hor* **Chanter des paroles sur les instrumens de musique.* Sociare verba nervis *Ovid.* Spiewać pieśni. *Spiewać między aktami komedyi. *Wygrywac spiewaiąc text na instrumentach muzyeznych.

Chanter bien, ou *harmonieusement, avec harmonie.* Ad harmoniam canere. *Cic.* (**Le contraire est* Malè, ou absurdè canere, *Chanter mal.*) **Chanter de la gorge,* ou *du gosier.* Fundere cantus gutture. *Cic.* Spiewać dobrze gładko wdzięcznie. *Przeciwna iest Zle nieprzyiemnie spiewać. *Z gardła spiewać gorgi stroić.

CHANTER, (*Publier, célebrer les louanges de quelqu'un*) Canere Dicere laudes alicujus. *Cic.* WYSPIEWYWAC głosić wysławiać chwały czyie.

ON DIT qu'*Un criminel a chanté à la question,* pour dire qu'*Il a trop parlé, il a tout découvert.* Confessus est crimen quæstione adhibitâ. MOWIĄ że złoczyńca spiewał álbo wyspiewał ná mękach, to iest: wiele nápowiedał, wszystko wydał.

CHANTER se dit proverbialement en ces phrases, *Il chante toûjours la mesme chanson,* (*c'est la chanson du ricochet, toûjours la mesme chose.*) Cantilenam eandem canit. *Ter.* SPIEWAC mowi się przysłowiem w te sposoby: záwsze iednę piosnkę spiewa: *álbo* iest to pieśń starego skorupki, záwsze iedno.

Il luy chantera toûjours cela aux oreilles tant qu'il vivera. Id ei dum vivet ad aurem obganniet. *Plaut.* Záwsze mu o tym spiewać będzie poki żyć będzie.

ON DIT (*de ceux qui ont découvert quelque secret.*) *Il faut que quelqu'un ait chanté,* ou *jasé.* Aliquis rem extulit. *Cicer.* MOWIĄ o tych co doszli iakiego sekretu, musiał to ktoś wyspiewać, álbo wypleść.

CHANTER *la gamme à quelqu'un,* comme l'on parle populairement, *le reprendre asprement d'une chose.* Exagitare aliquem pergraviter. *Cic.* ZASPIEWAC bassem komu iáko potocznie mowią, strofować go surowo oco.

Chanter pouille, Chanter goguettes. Chanter des injures à quelqu'un, pour dire *Le quereller en face, luy dire de grosses injures.* Pipulo aliquem differe. Verberare convicio os alicujus. *Plaut. Cic.* Záspiewać komu o złym zákomlnem, szkalować go śeláyć w oczy, grubemi słowy nań nástąpić.

ON DIT par dérision, *C'est bien chanter, c'est bien dit!* Egregié scilicet! *Scilicet! MOWIĄ przez pośmiewisko A pięknie spiewasz! właśnie dobrze.

ON DIT encore, *Chanter la palinodie,* pour dire *Se retracter de ce qu'on a dit.* Palinodiam canare. *Cic.* MOWIĄ ieszcze odspiewywać, odwoływać falsz zdany, odszczekiwać to co się niegodziwie powiedziało.

PAIN *en chante-, pain azyme,* ou *sans levain,* (*dont on se sert dans les divins Mysteres.*) Azymus panis, *genit.* panis azymi, masc. HOSTYE opłatki chleb bez kwasu ktorego záżywaią w Swiętych taiemnicach.

MAISTRE *à chanter,* (*qui apprend à chanter aux autres.*)

Qui artem canendi docet. TEN co ſpiewać uczy inſzych.

CHANTERELLE, ſubſt. f. (*La corde la plus deliée d'un luth & des inſtrumens à cordes, qui rend un ſon aigu & clair.*) Vocalis chorda Chorda, cantatrix. *Tibul. Claud.* KWINTA ſtrona naycienſza ná lutni y inſzych inſtrumentach ktore ſą a ſtronámi wydaiąca bramicnie głoſne, y azyſte.

CHANTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui chante.*) Cantator, oris, m. *Mart.* SPIEWAK, Ten co ſpiewa.

CHANTEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui chante.*) Cantatrix, icis, SPIEWACZKA, Ta co ſpiewa.

CHANTIER, ſubſt. m. (*Lieu où l'on met le bois en pile pour le vendre.*) Area in quâ ſtrues lignorum venalium eriguntur, *genit.* areæ, *f.* LĄD, Plac gdzie układaią Drzewo ſtuſami do przedania.

CHANTIER, (*Piece de bois qu'on met ſous les muids de vin.*) Canterius, ii, m. *Vitr.* LEGAR ſztuka drzewa ktorą pod kadziami winnemi kładą.

CHANTRE, ſubſt. m. (*Celuy qui chante dans un chœur d'Egliſe.*) Cantor, oris, m. *Hor.* SPIEWAK Kantor Kościelny co w chorze ſpiewa w Kościele.

(C'eſt auſſi le nom d'une Dignité dans les Chapitres, qui regle le chant dans l'Egliſe, le premier des Chantres, *Cantorum Præfectus*, il portoit anciennement un Baſton pour s'appuyer, fait en bec de corbin qu'on appelloit *Scipio*, qui eſt encore en uſage dans quelques Egliſes Cathedrales, & ce Baſton eſtoit convert d'une ſimple feuille d'argent; ils le portent maintenant élevé comme la Croſſe des Eveſques.) Ieſt też to imię Prałata w kapitołach ktory rządzi ſpiewaniem Kościelnym, ſtarſzy nad ſpiewakami chodził przedtym z laſką wyſoką zakrzywioną nakſztałt orlego dziuba, dlá podpierania ſię, co iaſzcze ieſt w używaniu w niektorych Katedralnych, á ná tey laſce była proſta blaſzka ſrebrna, teraz noſzą go podnoſzony nakſztałt Paſtorała Biſkopiego.

CHANTRERIE, ſubſt. f. (*Office de chantre.*) Cantorum præfectura, æ, f. KANTORSTWO kantorya urząd ſpiewania.

CHANVRE, ſubſt. m. (*Plante qui porte pour graine le chenevi.*) Cannabis, is, f. *Var.* KONOPIE ziele ktore ziarnka noſi konopne.

Du chanvre roui, (qu'on a laiſſé tremper dans l'eau.) Cannabis fluviata. *Plin.* Konopie moczone gnoione w wodzie.

Une corde de chanvre. Tosta cannabis. *Perſ.* Funis cannabinus, *Colum.* Poſtronek konopny.

De chanvre. Cannabaceos & Cannabinus. *Colum.* Konopny z konopi.

CHAOS, *on prononce* CAOS, ſubſt. m. (*Confuſion, meſlange de tous les élemens.*) Chaos, n. MIĘSZANINA, Pomięſzanie wſzyſtkich żywiołow.

CHAOS ſe dit figurément *de ce qui eſt confus & brouillé.* Rudis indigeſtaque moles, *genit.* rudis indigeſtæque molis, f. *Ovid.* * *Les affaires de cette famille ſont un chaos, tant elles ſont confuſes.* Res iſtius familiæ permixtæ ſunt & confuſæ. POMIĘSZANIE ſię mowi *niewłaśnie* otym co ieſt zmięſzane y pokłocone. *Sprawy intereſu tego domu ſą iedną mięſzaniną tak ſą zakłocone.

CHAPE, ſubſt. f. *on prononce* CHÂPE. (*Ornement d'Egliſe que portent les Chantres, & que les Anciens appelloient* PLUVIAL.) Sacra trabea, æ, f. Veſtis pluvialis, is, f. KAPA ſtroy Kościelny ktorą noſzą Kantorowie, y dawni zwali opończá álbo płaſzcz od deſzczu.

(*Trabea* ſignifie trois ſortes de Robes, celle dont on revêtoit les Figures des Dieux, celle des Rois & des Conſuls, & celle des Augures.) Słowo łacińſkie *trabea Płaſzcz* znaczy ſtroy troiaki, to ieſt Poſągow Bożyſzcz, Krolow y Radnych naywyżſzych Rądcow Rzymſkich, y Wieſzczkow

Qui porte une chape. Trabeatus, a, um. W ſtroy Bogow, Krolow, álbo wieſzczkow przybrany.

CHAPE *d'alembic.* Penula, æ, fœm. *Virg.* NAKRYWKA, Czapka Garncowa álbo od garncá.

CHAPEAU, ſubſt. m. *on prononce* chapau. (*Couverture de teſte pour les hommes avec des bords pour ſe défendre du ſoleil & de la pluye.*) Capellum, i, neut. *mot de la baſſe latinité.* Petaſus, i, m. *Plaut.* KAPELUSZ nakrycie głowy męſkie z brzegami dla zaſłonienia ſię od ſłońcá, y deſzczu *Słowo podłey łaciny.*

(Les mots *Pileus, i,* maſc. *Pileum.* neut. & *Cauſia, æ,* fœm. ſignifient proprement un Bonnet comme ceux que nous portons la nuit, ou comme ceux des Matelots: & le mot *Galerus* eſt un Bonnet de peau de beſte en forme de caſque. Ces mots neanmoins ſe peuvent prendre pour nos Chapeaux, puiſque ces Bonnets anciens couvroient la teſte comme nos Chapeaux.) Te słowa *Czapka Zawoy* znaczą właśnie czapkę iaką bierzemy zwyczaynie na noc, álbo iaką noſzą mayćkowie á zaś słowo kołpak znaczy właśnie czapkę z ſkorzaną álbo furrzaną ále ſię mogą brać zá czapkę ponieważ to wſzytko ieſt nakrycie głowy.

Qui a un chapeau. Petaſatus, a, um. *Cic.* Pileatus, a, um. *Liv.* Co má capeluſz, czapkę na głowie.

ON DIT, *Mettre la main au chapeau, donner un coup de chapeau, oſter ſon chapeau,* pour dire *Se découvrir pour ſaluer quelqu'un.* Tollere petaſum, ou pileum. Aperire caput, aliquem ſalutandi causâ. MOWIĄ pociągnąć ſię do czapki álbo kapeluſza, uchylić czapki, kapeluſza, zdiąć czapkę, kapeluſz, to ieſt odkryć głowę kłaniać ſię komu.

CHAPEAU *de fleurs, (une Couronne qu'on met ſur la teſte)* Corona florea, æ, f. *Plaut.* CZAPKA z kwiatow kapeluſz, wianiec na głowę włożony z kwiecia zrobiony.

CHAPEAU ſignifie dans l'uſage du monde. *Un homme* comme *Il y avoit pluſieurs femmes & pas un ſeul chapeau,* pour dire *Un ſeul homme.* Mulieres multæ aderant, nullus vir erat. CZAPKA, Kapeluſz ze zwyczaiu ludzkiego znaczy męſczyznę, iako było kilkanaście Pań ale żadney niebyło czapki, albo kapeluſza, to ieſt żadnego męſczyzny.

CHAPELAIN, ſubſt. m. (*Qui deſſert une Chapelle.*) Capellanus, i, m. (*mot de la baſſe latinité.*) KAPELAN co ſłuży przy kaplicy iakiey, ſłowo podłey łaciny.

(On pourroit ſe ſervir du mot Latin *Flamen*, qui eſtoit un Chapelain des fauſſes Divinitez; car les Romains diſoient *Flamen Dialis*, le Chapelain de Jupiter; & ainſi on pouroit appeller un Chapelain de ſainte Anne, *Flamen ſanctæ Annæ* &c. Mogłby zażyć słowá Kapłan álbo Kſiądz iako zwano kapłánow fałſzywych Bożyſzcz, gdyż Rzymianie mowili Kapłan Iowiſza, y tak można by mowić Kapłan Swiętey Anny &c.

CHAPELLE, ſubſt. f. (*Petite Egliſe, qui n'eſt ni Paroiſſe ni Prieuré.*) Ædicula, æ, f. Sacellum, i, n. *Cic.* Káplica Kościołek mały co nie ieſt Parafią áni Proboſtwem

Chapelle domeſtique. Lararium, ii, neut. Sacrarium domeſticum, i, neut. Kaplica domowa.

ON DIT auſſi de quelques Princes, (*comme du Pape, de l'Empereur & du Roy d'Eſpagne*) *Tenir chapelle, Aſſiſter à l'Office divin avec cérémonie.* Adeſſe Sacris cum pompâ. MOWIĄ też o niektorych Monarchach iako o Papieżu, Ceſarzu, y Krola Hiszpańſkim; Trzymać kaplicę to ieſt znaydować ná nabożeńſtwie z obrzędami publicznemi.

CHAPELLE ſe dit encore *de l'argenterie & des ornemens qui ſervent aux divins Myſteres.* Sacra ſupellex argentea, *ou* aurea. KAPLICA ſię ieſzcze mowi o ſrzebrze y ſtroiach należących do Tajemnic Swiętych.

ON DIT *la* CHAPPELLE *du Roy,* pour dire *les Chapelains & la Muſique* Miniſtri & cantores Sacelli Regii. MOWIĄ KAPLICA Krolewſká to ieſt Kapellani y muzyka.

Grand-maiſtre de la Chapelle du Roy. Præcentor regius. Naywyżſzy ſtarſzy kaplicy Krolewſkiey.

CHAPELLE, ou *le couvercle d'un alembic.* Clibanus, i, m. *Bur.* CZAPKA álbo Kapeluſz na garnice.

CHAPELER, V. act. (*Oſter légerement la ſurface de la crouſte d'un petit pain.*) Cruſta panis diſtringere. SKORKĘ chlebá lekko z wierzcho tarką zebrać.

CHAPELET, ſubſt. m. (*Pluſieurs grains enfilez ſur leſquels l'on dit le* Pater *& l'*Ave Maria.) Teſſeræ precariæ, arum f. plur. KORONKA kilkanaście ziarnek náwleczonych na ktorych mowią Oycze naſz y Zdrowaś Marya.

CHAPELIER, ſubſt. m. (*Ouvrier qui fait & vend des chapeaux.*) Petaſorum opifex, propola. KAPELUSZNIK, Czapnik rzemieślnik co robi y przedaie kapeluſze álbo czapki.

CHAPELURE, ſubſt. f. (*Ce qu'on enleve de deſſus le pain en le chapelant.*) Cruſtarum ſtricturæ, arum, fœm. plur. OKRUSZYNY z zdiętey tarką ſkorki chleba.

CHAPERON, ſubſt. m. *on prononce* chapron. (*Couverture de teſte à l'uſage des hommes & des femmes.*) Capitium, ii, neut. Tegmen capitis, *genit.* tegminis capitis, neut. *vulgò* Capero, onis, m. KAPTUR nakrycie głowy tak męſkie iako białowſkie.

Le Chaperon à l'uſage des hommes eſtoit une coëffure de drap bordée de fourrure pardevant, & qui avoit une longue queuë par derriere. Depuis ils l'ont porté ſur l'épaule gauche,

che, & les Chanoines sur le bras. On l'appelle donc aujourd'huy en Latin *Humerale,is*, neut. *Epomis,idis*, fœm. Kaptur męski było nakrycie nagłowę sukienne futrem obłożone z przodu a długim końcem z tyłu potym toż nosili na barku lewym à kanonicy naramieniu nazywaią tedy daiś po łacinie Numerał albo naramiennik.

Chaperon fourré. Humerale pelliculatum. Kaptur podszyty.

CHAPERON *à l'usage des femmes*. Tegmen capitis mulieris. KAPTUR iakiego białogłowy zażywaią.

ON APPELLE *Une vielle femme, Un grandchaperon, (sous la conduite de laquelle on met les jeunes filles*)comme *Il n'est pas honneste à des filles de s'aller promener, si elles n'ont quelque Dame qui leur serve de chaperon.* Nec decet virgines ire deambulatum, nisi annosâ aliquâ muliere comite. NAZYWAIĄ starą białogłowę, wielki kaptur, pod ktorey rządoddaią młode panienki: *jako*, nieprzystoi młodym panienkom na przechadzką się bawić ieżeli niemasz przy nich pani iakiey ktora by im służyła iako kaptur zá zasłonę.

CHAPERON en termes de Fauconneire, *est un morceau de cuir dont on couvre la teste des oiseaux*. Cucullus, i, masc. KAPTUR po myśliwsku iest sztuká skory ktorą nakrywaią głowę ptaká.

CHAPERON en Maçonnerie, *(ce qui couvre une muraille.)* Corona, Lorica, æ, f. *Vitr*. KAPTUR álbo kapa po mularsku to co nakrywá ścianę zwierzchu.

CHAPERONNER, V. act. *on prononce* chapronner. (*Couvrir la teste d'un chaperon.*) Capitio operire caput. ZAKAPTURZYC, kapturem głowę nakryć.

CHAPERONNER *un Muraille* Murum loricâ tegere. BLANKI dawac po murze.

ON DIT figurément CHAPERONER *quelqu'un, Le bonnetter, luy faire bien des reverences, luy donner bien des coups de chapeau pour attrapper quelque chose de luy.*) Aliquem obsequiis, cultu, prensationibus sibi demereri. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie kapturować komu, czapkować wiele mu ukłonow czynić ustawicznie mu się kapeluszem kłaniać áby co odniego uchwycić.

CHAPIER, subst. m. (*Chantre, qui porte la chape dans l'Eglise.*) Cantor trabeatus, *genit.* cantoris trabeati, masc. KAPNIK śpiewak w kapie Kościelney.

CHAPITEAU, subst. m. *on prononce* chapitau. (*Ornement d'architecture, qui fait partie du haut d'une colomne.*) Capitellum & Capitulum, i, neut. Epistylium, ii, n. *Vitr*. KAPITELA o dobá w budowaniu oągłowek u wierzchu słupow.

CHAPITRE, subst. masc. (*Corps de Chanoines, qui desservent une Eglise soit Cathedrale ou Collegiale*) Canonicorum collegium conventus, ûs, m. KAPITUŁA całe zebranie pospolitość wszystkich Kanonikow służących Kościołowi iakiemu Katedralnemu albo kolejackiemu.

CHAPITRE, (*Le lieu où les Chanoines & les Moines s'assemblent à certains jours.*) Capitulum, i, n. KAPITULARZ mieysce kędy się schodzą Kanonicy y Mnisey pewnych dni.

CHAPITRE, (*l'Assemblée mesme des Chanoines & des Moines.*) Canonicorum conventus consessus. *Cic.* KAPITUŁA, zgromadzenie samo, schadzká, zjechanie się zebranie Kanonikow álbo Mnichow.

CHAPITRE dans un sens figuré, (*Réprimande, correction qu'on fait aux Chanoines & aux Moines en plein Chapitre touchant les mœurs & la discipline.*) Reprehensio. Castigatio. Animadversio. *Cic.* KAPITUŁA w rozumieniu niewłaśnym karczenie strofowanie napomnienie dane Kanonikom y Mnichom w zupełnym zgromadzeniu ich, względem oby zaiow y karności.

On luy a donné le Chapitre, Il a eu le Chapitre, On l'a réprimendé en plein Chapitre, c'est à dire *dans l'assemblée des Chanoines & en leur présence.* Plenis comitiis Cannnicorum castigatione & objurgatione dignus habitus est. *Cic.* Dano mu kapitułę wziął kapitułę napomniano go w kapitularzu zupełnym to iest przy wszystkich w obecności.

CHAPITRE, (*Division de quelque ouvrage d'esprit, afin que les matieres soient plus distinguées & moins confuses.*) Caput. *Cornel-Cels.* ROZDZIAŁ, Rodzielenie pisma iakiego y rzeczy, rozobná, áby każda była osobno w nim y bez pomięszania

CHAPITRE se dit figurement (*de certaines matieres particulieres dont on parle.*) comme *Quand il est sur ce chapitre, il ne se peut taire, il ne peut finir.* Ubi incidit sermo de re istâ, tacere non potest. *Cic.* ROZDZIAŁ się też mowi w Francuskim o niektorych rzeczach a osobna o ktorych się mowi: *tobe* kiedy w padnie w ten rozdział, kiedy mu do tego a tego przyidzie álbo o tym á o tym, niemoże zamilknąć, nie wie kiedy ma kończyć.

Après que nous eusmes parlé de plusieurs choses, on vint enfin sur son chapitre. Postquam incidere nobis varii sermones, tandem de illo sermonem habaimus. *Cic.* Gdyśmy o rozmaitych rzeczach mowili przyszło też y o nim mowic.

Je suis tombé sur ce chapitre sans y penser, je suis venu à parler de cela. Insperanti mihi cecidit ut in istum sermonem delaberer, *ou* inciderem. *Cic.* Wpadłem w to nie myśląc przyszło mi mowić o tym.

Il ne faut pas le croire sur vostre chapitre, ou sur votre sujet. Non est audiendus de té. Nietrzebá mu wierzyć o tobie, w zględem ciebie.

Il entend le chapitre des sausses, pour dire *Il entend bien à faire des sausses.* Peritus est condiendi cibos. Zna się ná iuszkach, zna się na tym iak co przyprawić.

CHAPITRER *Quelqu'un*, V. act. (*Réprimander, chastier un Chanoine, ou un Moine en plein chapitre, & generalement une personne inferieure par son superieur.*) Reprehendere. Castigare. Objurgare. *Cic.* KAPITUŁOWAC kogo karcayć skarać Kanonika álbo Mnicha w zupełnym kapitularzu przy wszystkich, y ogolnie niższemu przez starszego dane pomnienie.

CHAPON, subst. masc. (*Coq qu'on fait engraisser après l'avoir chastré.*) Capus. *Ver.* Capo. *Mart.* KAPŁON, Kogut ktorego karmię okapłoniwszy.

CHAPONNEAU, subst. m. (*Jeune chapon.*) Junior capus. KAPŁUNEK, Młody kápłun.

CHAPONNER, V. act. (*Chastrer un coq pour l'engraisser.*) Castrare gallum in saginam, (castro, as, avi, atum.) act. KAPŁONIC koguty do karmienia.

CHAQUE, (*Pronom qui est masculin & feminin, & qui sert à singulariser les choses & les personnes.*) Quisque, quæque, quodque, *ou* quidque. *Singuli, singulæ, singula. KAZDY każda, zaimię tak męskiego iak białowskiego rodzaiu służące do wyrażenia rzeczy a osobna.

Chaque année, ou Tous les ans. Uno quoque anno. Singulis annis. abl. *Cic.* Każdego roku co rok.

CHAR, subst. masc. *Espece de throne roulant, qui sert aux triomphes & aux entrées des Rois.*) Currus, ûs, m *Cic.* WOZ zwycięzki wspaniało przybrany nakształt tronu służący do okazałości zwycięskiego álbo Krolewskiego wiazdu.

CHARANSON, subst. masc. (*Calendre, insecte qui ronge le bled.*) Curculio, onis, m. *Plaut.* ROBAK w życie.

LA CHARANTE, (*Riviere qui prend sa source dans le Limousin, qui passe au dessous d'Angoulesme & de Xaintes, & se jette dans l'Ocean vis à vis l'Isle d'Oleron.*) Carantonus, ni, m. KARANTONA rzeka ktora się poczyna w Lemowickim Kraiu płynie pod Engolizmą y Sentą, y wpada w wielkie morze na przeciwko wyspy Oleron nazwaney.

CHARBON, subst. m, (*Bois à demi brulé.*) Carbo. **Charbon rouge, ardent, ou allumé.* Carbo candens. *Cic.* WĘGIEL drzewo w poł przepalone. *Węgle zarzyste czerwone rospalone.

Denis le Tyran apprehendant les rasoirs des barbiers, se bruloit les cheveux avec des charbons rouges. Cultros metuens Dionysius tonsorios, candente carbone sibiadurebat capillum. *Cicer.* Doniayusz Tyran boiąc się brzytew cerulickich przypalał sobie brodę węglikami zarzystemi.

Je le rendray aussi brulée & aussi noire qu'un charbon. Tam excoctam reddam atque atram, quàm carbo est. *Ter.* Na węgiel czarny ię spalę, czarną uczynię iak węgiel.

Faire du charbon. De lingo carbones coquere. *Cat.* Węgle robić palić.

Vendre du charbon, en faire trafic. Carbonarium negotium exercere. *Plin.* Węglami kupczyć, handel węglami prowadzic.

CHARBON *de terre fort noir, & qui sert aux forges des ouvriers qui travaillent le fer.* Carbo fossilis, *genit.* carbonis fossilis, masc. WĘGIEL a ziemi kopany palony bardzo czarny służący w kuźnicach kuznikom koło rudy żelazney robiącym

Noircir avec du charbon. Carbone denigrare. *Plin.* **Dessiner avec le charbon.* Carbone delineare. *Plin.* Węglem uczernić. *Węglami rysować.

CHARBON *de peste, (Tumeur, ou pustule qui vient aux parties glanduleuses du corps humain.*) Carbunculus, i, m. *Plin.* DYMIENICE morowe guzy, álbo krosty ktore się przydaią w częściach gruczołowatych ciała ludzkiego. ON

ON DIT dans une signification figurée, *Marquer une chose funeste avec du charbon.* Carbone notare aliquid. *Le contraire est* Cretâ, *ou* álbo lapillo diem notare, *Marquer un jour heureux avec du blanc.* MOWIĄ w wyrozumieniu nie właſnym; *Znaczyć węglem rzecz nieſzczęśliwą.* *Przeciwna ieſt, znaczyć iaſnym álbo białym charakterem dzień iaki ſzczęśliwy.

(Les Anciens obſervoient cette couſtume.) Dawni ten zwyczay zachowywali.

ON DIT encore par maniere de proverbe (*de ceux qui ſont trompez dans leurs eſpérances.*) *Les dieux nous avoient eſté favorables, mais la malignité du deſtin nous a fait trouver, comme l'on dit, du charbon au lieu d'un tréſor.* Superûm voluntas favit, ſed fato invido, carbonem, ut aiunt, pro theſauro invenimus *Phad*, MOWIĄ ieſzcze przysłowiem o tych ktorych nadzieia omyliła; Bogowie nám ſprzyiali, ále przeciwność loſu ſprawiła żeśmy iako mowią miaſto ſkárbu ná węgle trafili.

CHARBONNER, V.act. (*Noircir avec du charbon.*) Carbone denigrare. *Plin.* WĘGLEM co poczernić pomazać.

CHARBONNIER, ſubſt.m. (*Celuy qui fait & qui vend du charbon.*) Carbonarius, ii, m. *Plaut.* WĘGLARZ ten co pali y przedaie węgle.

CHARBONNIERE, ſubſt.f. (*Lieu où l'on cuit le charbon dans les foreſts.*) Fornax carbonaria. WĘGLARNIA mieyſce gdzie węgle palą w laſach.

CHARCUTER, V.act. (*Hacher, ou couper la viande malproprement, comme les païſans.*) Diſſecare malè. PO partacku ladaiako mięſo pokraiać porzezać.

CHARDON, ſubſt.m. (*Herbe piquante & épineuſe.*) Carduus, ui, m. *Virg.* OSET ziele cierniſte y kolące.

CHARDON *à carder*, ou *Chardon à foulon.* Carduus fullorum, m. Dipſacos, aci, ſ. *Plin.* GRĘPLA do wyczeſywania wełny grzebień Pilśniarſki.

CHARDON *benit*, (*Herbe medecinale.*) Carduus benedictus, i, m. OSET Włoſki, ziele lekarſkie.

CHARDON *Noſtre-Dame* ou *Argentin* (*que Matthiole appelle Epine blanche*, ou *Chardon d'aſnes.*) Leucacantha, æ, f. Mariæ carduus, i, m. OSTROPEST ziele.

CHARDONNIERE, ſubſt. f. (*Terre ſemée de chardons.*) Carduetum, i, n. *Pallat.* OSETNIK, Pole oſtem poſiane.

CHARDONNERET, ſubſt.m. (*Petit oiſeau agréable par la beauté de ſon plumage & par ſon chant.*) Carduelis, is, f. Acanthis, idis, f. *Plin.* SZCZYGIEL ptaſzek mały piękny z pierza ſwego y głoſu.

(On parle mal quand on dit *Chardonnet* en nôtre Langue) Zle ten mowi w Francuſkim kto mowi *Szardonet.*

CHARGE, ſubſt.f. *Poids, fardeau, faix.*) Onus, *genit.* oneris, n. Pondus, *genit.* ponderis, neut *Cic.* CIĘZAR, ładownie.

Beſte de charge, beſte de voiture. Jumentum clitellarium, doſſuarium. *Var.* Sacrinarium jumentum. *Caſ. Plin.* Bydlę pod ciężary bydlę wozowe iuczne.

Cette muraille ne peut porter aucune charge. Iſte paries non ſe onerari patitur. *Vitr.* Ta ściana żadnego ciężaru unieść ſie może.

Succomber ſous la charge. Cedere oneri. *Plin.* Upadać uſtawać, pod ciężarem.

Il porte une grande charge ſur ſon dos. Gravius dorſo onus ſubit. *Hor.* Wielki ciężar na ſobie nośi, na grzbiecie, na plecach.

Des vaiſſeaux de charge, qui ſervent à porter des munitions & des marchandiſes. Naves onerariæ. *Caſ.* Statki ładowne ktore prowadzą żywności y towary.

ON DIT en ce ſens figurement, *C'eſt une charge fort peſante que quatre-vingts ans ſur la teſte, c'eſt un lourd fardeau.* Ætas octoginta annorum eſt mala merx tergo. *Plaut.* *(*Terence a dit.* Paupertas onus eſt & miſerum & grave, *La pauvreté eſt une mauvaiſe charge.*) MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: wielki to ciężar na głowie lat ośmdzieśiąt wieku ciężki to tłomok, zły towar. *Terencyuſz mowi, uboſtwo zły towar.

Eſtre à charge quelqu'un, luy eſtre incommode. Oneri eſſe alicui. *Cic.* Być ciężkim komu, ciężyć mu, naprzykrzać mu ſię.

Comme je connois ſa retenuë, je croy qu'il ne vous ſera point du tout à charge. Ut ejus modeſtiam cognovi, gravis tibi nullâ in re erit. *Cic.* Znaiąc ſkromność iego rozumiem że cale niebędzie ci ciężkim.

Il eſt à charge par-tout. Ubique pergravis habetur. *Tacitus.* Wſzędzie y wſzyſtkim ieſt ciężki.

Cette ville eſt fort incommodée, à cauſe des grandes charges qu'elle a. Hæc urbs maximis oneribus preſſa eſt. *Cic.* To miaſto ieſt bardzo uciśnione, dla wielkich podatkow ktoremi ieſt przeładowane.

Cet homme a bien de la charge ſur les bras, il a bien de la famille. Eſt ipſa ampla familia alenda & ſuſtendanda. Ten człowiek má wielki ciężar ná ramionach, na głowie ſwoiey, ma wiele domownikow żywić.

On met de nouvelles charges ſur les peuples durant la guerre. Nova onera, ou vectigalia, populis imponuntur belli tempore. *Cicer.* Nowe podatki nakładaią na lud podczas woyny.

Je ſuis faſché de vous eſtre tant à charge. Tibi tanto ſumtui eſſe mihi moleſtum eſt. *Plaut.* c'eſt à dire *que vous faſſiez tant de dépenſes pour l'amour de moy.* Bardzo mi żal tego że ci ſię naprzykrzam, że ci tak ciężki ieſtem, to ieſt że tyle dla mnie koſztu podeymuieſz.

CHARGE, (*Employ, dignité, magiſtrature, office, qui chargent toûjours & incommodent ceux qui les poſſedent.*) Munus. Onus. *Cicer.* URZĄD, Godność doſtoieńſtwo ktore zawſze ciężą y naprzykrzą ſię temu ktory ie na ſobie má.

CHARGE *de chevalier du guet.* Præfectura vigilium, *gen.* præfecturæ, fœm. *Tacit.* URZĄD, Starſzego nad ſtrażami, ſtrażniczy.

ENTRER *en charge.* Inire munus aliquod (*ou* aliquem magiſtratum.) *Cic.* *Sortir de charge.* Abire magiſtratu. **Se défaire, ſe démettre d'une charge.* Abdicare magiſtratum. Abdicare ſe magiſtratu. *Cic.* WNISC w urzędy. *Wynijść z urzędu *Złożyć urząd ſwoy.

Eſtre en charge. Magiſtratum habere, *ou* gerere. *Cic.* Być ná urzędzie.

Faire bien ſa charge, s'en acquiter dignement, en remplir tous les devoirs, toutes les obligations. Munere ſuo rectè perfungi. *Cic.* Munus publicum pro dignitate tueri, *ou* ſuſtinere. *Cic.* Godnie ſprawować ſwoy urząd, pełniąc wſzyſtkie iego części, y powinności.

Qui a paſſé par les charges. Honoribus uſus, *ou* perfunctus, a, um. *Cic.* Ktory przez urzędy przeſzedł.

Faire la charge d'un autre en ſon abſence. Alterius abſentis munus obire, *ou* ſuſtinere. *Cic.* Urząd cudzy zá kogo iużſzego odprawować, w niebytności iego.

LA CHARGE *de conſul.* Conſulatus, ûs, maſc. **De Préteur.* Prætura, æ, f. *D'Edile.* Ædilitas, atis, f. **De Cenſeur.* Cenſura, æ, f. *Cic.* URZĄD Naywyżſzego Radcy. *Naywyżſzego Sędziego. *Budowniczego álbo Podwoiewodzego. *Naywyżſzego Przeſtrzegacza obyczaynośći y karnośći.

CHARGE, (*Devoir, obligation.*) Munus, *genit.* muneris, n. Partes, *genit.* partium, f. plur. *Cic.* Officium, ii, *n.* *Cic.* URZĄD Powinność obowiązek.

C'eſt voſtre charge, C'eſt voſtre devoir. Tui muneris eſt Tuum eſt munus, *ou* officium. *Cic.* Twoia to powinność, twoy urząd, twoia rzecz.

CHARGE, (*Commiſſion, ordre qu'on donne à quelqu'un de faire une choſe.*) Provincia, æ, f. *Ter.* Negotium, ii, n. Pars, *gen.* partis, f. Cura, æ, f. *Cic.* URZĄD zlecony komu, powinność ná kogo włożona

Ceſar m'a donné charge de ne laiſſer ſortir perſonne d'Italie. Partes Cæſar mihi has impoſuit, ne quem omninò diſcedere ex Italiâ patiar. *Caſ.* Cezar mi zlecił urząd, abym nikomu wynijść z Włoch niedopuſzczał.

On donna charge aux Ediles de faire faire garde la nuit autour des temples. Datur negotium Ædilibus, ut nocte vigilias agerent ad ædes ſacras. *Cicer.* Roſkazano Budowniczym, áby ſtraż trzymali w nocy około Bałwochwalnic.

Vous avez pris là une charge, ou *un employ bien difficile.* Duram provinciam ſuſcepiſti. *Ter.* Wziąłeś ná ſiebie urząd, powinność bardzo trudną.

Si vous voulez qu'on ait bien ſoin de quelque choſe, vous n'avez qu'à en donner la charge à cét homme là. Huic mandes, ſi quid rectè curatum velis. *Terent.* Jeżeli chceſz áby wielką pilność miano około czego, temu człowiekowi to zleć.

CHARGE. (*Condition.*) Lex, *genit.* legis, f. Conditio, onis, f. UMOWA warunek kondycya.

A la charge de ou *que.* Eâ lege, ut. Eâ conditione. Pod tą kondycyą że álbo áby.

Je vous donne cela à la charge, ou *à condition que.* Id tibi do eâ lege. *ou* eâ conditione. Daię ci to pod tą kondicyą umową ábyś.

CHARGES au plurier, (*Crimes, dépoſitions dont on charge un accuſé.* Criminationes, onis. f. pl. Crimina, *genit.* criminum. neut. pl. *Cic.* OBWINIENIA zárzuty wyczynione świádectwo przeciwko złoczyńcy iákiemu złożone.

Envoyer les charges & informations. Mittere criminationes & inquiſitiones. Poſłáć zárzuty, y winowania.

Interroger un accuſé ſur les charges & informations. Reum interrogare ex elogio. *Bud.* Pytać obwinionego áby ſię ſprawił o zarzuty y winowania przeciwko niemu złożone.

CHARGE, (*Attaque, combat.*) Aggreſſio, onis. f. Impetus, ûs, m. *Cic.* POTRZEBA, potyczka, bitwa ſprawa.

Sonner la charge. Signum pugnæ dare. *Tacit.* Uderzyć do potrzeby, dać znak do ſprawy.

Aller à la charge. Incurrere in hoſtem. *Caſ. Cicer.* Iść do prawy, uderzyć ná nieprzyiaciela wſtępnym boiem.

Revenir, ou retourner à la charge, (Recommencer le combat) Redire ad hoſtem *Cic.* Prælium redintegrare *Caſ.* Wrocić ſię do ſprawy, do bitwy, znowu ſię potykać.

ON DIT figurement en cette ſignification, *Retourner à la charge, (faire de nouvelles inſtances pour obtenir une choſe dont on a eſté refuſé)* Rem denuò efflagitare Dare pugnam denuò *Terent.* MOWIĄ niewłaśnie w tym rozumieniu Wrocić ſię do ſprawy, znowu ſię potykać, nowe znowu ſtarania czynić áby dokazáć tego, álbo doſtąpić, co nas pierwey omyliło.

CHARGE, (*La quantité de poudre qu'il faut pour charger une arme à feu*) Certus pulveris tormentarii modus. ŁADUNEK miara wiele prochu trzeba do nábicia ſtrzelby.

Ce canon porte vingt livres de charge. Illud tormentum bellicum oneratur pulveris ſulphurati libris viginti. Ta armata dwadzieścia funtow bierze w ſiebie.

CHARGEANT, m. (*on prononce* charjant) CHARGEANTE, f. Onerans. Gravans, antis. omn. gen. CIĘŻĄCY, Uciążáiący, Obciążaiący, Obciążaiąca.

CHARGEANT en un ſens figuré, *Accablant, incommode.* Gravis & hoc grave. Moleſtus, a, um. *Cic.* CIĘŻĄCY w rozumieniu niewłaſnym uciſkaiący, náprzykrzony, uciąźliwy.

Une viande chargeante, qui charge l'eſtomac. Gravis cibus. *Cic.* Strawa rzecz do iedzenia ciężąca żołądkowi.

Une odeur qui charge la teſte, qui l'appeſantit. Odor aggravans capita. *Plin.* Zápach ciężący głowie, przykry, co ciężkość głowy czyni.

CHARGÉ, m. CHARGÉE, f. part. paſſ. Re aliquâ onuſtus Oneratus, a, um. *Cic.* OBCIĄŻONY, OBCIĄŻONA, Łádowny, nałádowany.

Vaiſſeau chargé de bled. Frumento onuſta navis. **De butin* Prædâ. *Cic. Liv.* Statek ładowny zbożem. *Nałádowany zdobyczą.

CHARGÉ *de viande & de vin, (qui a trop beu & trop mangé.)* Onuſtus cibo & vino *Cicer.* **De cuiſine, qui eſt gros & gras.* Ventrioſus, i, m. *Plaut* OBCIĄŻONY, przeładowany iedzeniem y piciem, co zbytecznie iádł y pił. *Nałádował zkuchni co ieſt gruby y tłuſty.

ON DIT. *Chargé d'eſperance d'une récompenſe.* Præmiorum ſpe onuſtus, ou oneratus. *Cic.* MOWIĄ nádzieiami odpłaty obłożony, tyle maiący obietnic że mu aż cięży.

Un temps fort chargé, fort noir. Tempus nebuloſum, ou turbulentum. *Cic.* Czas bardzo záſępiony, ciemny, mglisty pochmurny mgłami zewſząd obrocony.

Une couleur chargée. Color ſatur. *Plin.* Farba zbyt nie przebrana.

CHARGER, V. act. (*Mettre un fardeau ſur quelqu'un, ou ſur quelque animal.*) Re aliquâ aliquem onerare. *Onus alicui imponere. *Caſ.* ŁADOWAC wkładać ciężar iáki ná kogo álbo ná bydlę iakie.

Charger les beſtes de ſomme. Extollere onera in jumenta. *Var.* Sarcinas imponere jumentis. *Plaut.* Walić ciężary ná bydlęta podwodne kłáść iuki.

Je chargeay des vaiſſeaux de vin & de lard. Oneravi naves vinis & lardis. *Petr.* Ładowałem ſtatki winem y ſłoniną

Il acheta un navire de trois cens tonneaux qu'il chargea de marchandiſes Navem paravit metretas quæ trecentas tolleret, in eamque merces plurimas impoſuit *Plaut.* Kupił ſtatek o trzech ſet beczkach ktory náładował towarami

Eſtre trop chargé. Premi, ou opprimi onere *Cic.* Być przeładowanym.

CHARGER, *Rendre, rapporter beaucoup, parlant des arbres & des moiſſons*) Reddere, Ferre. Afferre. *Colum. Plin.* OBRODZIC zárodzić wydawać prayność wiele owocow obradzać mowiąc o drzewach, y zbożach.

Cet arbre charge beaucoup, rapporte beaucoup de fruit. Hæc arbor multos fructus affert, ou producit. *Colum.* To Drzewo obradza, obſypuie, wiele bardzo owocow rodzi.

Lors que la moiſſon eſt abondante autre part, mon champ charge moins. Cùm alibi meſſis frumenti maxima eſt, ager meus reddit minùs. *Plaut.* Kiedy gdzieindziey obfity ieſt urodzay, moie pole mniey obradza.

Les branches d'arbres ſont chargées de fruit. Fructu induuntur palmites arborum. *Colum.* Gałęzie ſię uginaią pod owocem, obſypane ſą owocem.

L'olivier ne charge pas tous les ans. Olea non continuis annis fructum affert. *Colum.* Oliwnik nie każdego roku obradza

Les vignes ſont chargées de raiſins. Uvis induunt ſe vineæ. *Colum.* **La terre eſt chargée de moiſſons.* Induitur ſegetibus terra. *Plin-Jun.* Winnice obrodziły iágodami. *Pola obrodziły zbożami.

CHARGER dans un ſens figuré, (*Accabler quelqu'un.*) Onerare. Cumulare. act. *Cicer.* OBŁADOWAC w niewłaſnym rozumieniu, nágodzić komu czego, nádać, obłożyć czym.

Charger quelqu'un de biens, de bienfaits, d'honneurs, de louanges. Bonis, muneribus, honoribus, laudibus, onerare, *ou* cumulare, *ou* extollere aliquem, act. *Cic.* Nágodzić komu łaſk, dobrodzieyſtw, dobr, chwały, ſławy.

Charger quelqu'un d'injures, de malédictions, d'opprobres, d'affronts. Onerare aliquem injuriis, maledictis, probris, contumeliis. *Cic. Hor Plaut.* Nágodzić komu ſzczypliwości złorzeczeńſtwa, obelgi, hańby.

Charger quelqu'un d'envie. Invidiam alicui conflare. *Cicer.* **Charger le peuple d'impoſts.* Populum vectigalibus onerare. *Plin Jun.* **Trop charger le peuple.* Nimium oneris plebi imponere. **Charger ſon eſtomac de viande.* Cibis onerare ſtomachum. Sumere nimiùm cibi *Cic.* **Charger quelqu'un de coups de poings & de pieds.* Incurſare aliquem pugnis & calcibus. neur. *Plaut* Zwalić zazdrość na kogo. *Obciążyć lud podatkami, nałożyć podatki na lud. *Zbytecznie lud obciążać. *Przeładować żołądek iadłem, zbić kogo pięściami y zdeptać nogami.

Eſtre chargé de dettes. Ære alieno premi, (premor, premeris, preſſus ſum.) paſſ. *Cic.* Być obciążonym długami.

ON DIT encore dans le meſme ſens, *Charger quelqu'un d'un crime, l'en accuſer.* Crimine aliquem onerare. *Plaut.* Premere aliquem crimine. MOWIĄ w tymże rozumieniu obkryć kogo winą, álbo obwinić go o kryminał.

Les témoins le chargent & le déchargent. Teſtes premunt reum & ſublevant. *Plin-Jun.* Swiadkowie go obwiniaią y ochraniaią.

CHARGER *l'ennemi, (Donner deſſus.)* Aggredi hoſtem Invadere Impreſſionem, *ou* impetum facere in hoſtem. *Caſ. Cic* Wpaść, uderzyć na nieprzyiaciela.

Charger l'ennemy en queuë. Noviſſimos hoſtes, *ou* noviſſimum hoſtium agmen premere. *Caſ* Terga hoſtium impugnare *Liv.* Napaść uderzyć ztyłu na odwod nieprzyiacioł.

CHARGER *une arme à feu, (y mettre de la poudre & du plomb)* Fiſtulam ferream, *ou* tormentum bellicum, pulvere tormentario & glandibus farcire. NABIC ſtrzelbę prochu y ołowiu w nię wſypać.

ON DIT, *Charger ſes comptes d'une ſomme la mettre, la coucher dans ſes comptes, l'enregiſtrer.* Onerare rationes aliquâ pecuniæ ſummâ. *Cic.* MOWIĄ ná ſwoy regeſtr ſummę iaką wziąć, wpiſać ią w rachunki ſwoie

Charger ſa memoire de quelque hiſtoire. Aliquam hiſtoriam mandare memoriæ. *Cic.* Wpamięć ſobie hiſtoryą iaką wziąć

CHARGER, (*Donner charge & commiſſion de faire une choſe.*) Aliquid alicui mandare. *ou* demandare. *Cic. Ter. Liv.* ZLECIC, Zlecenie komu dać áby co uczynił.

(S'il ſuit un *de* avec un Infinitif François, on exprime ordinairement ce *de* par *ut* avec un Subjonctif: comme. Ieżeli potym ſłowie zlecić w Francuſkim náſtępuie artykuł *de* a ſłowem w ſpoſobie nieokryślonym wyrażaią zwyczaynie to *de* przez *áby*, iáko.

Il m'a chargé de vous ſaluer. Mihi mandavit ut te ſalutarem. Juſſit ſalvere. *Cic.* Zlecił mi ábym ci ſię kłaniał.

Je te charge d'avoir ſoin des bouteilles. Te lagenis præficio. *Plaut.* Zlecam ci ſtaranie o flaſzach, abyś miał ſtaranie około ſzklá.

SE CHARGER *d'une choſe, ou d'une perſonne, (en prendre le ſoin.)* Alicujus curam ſuſcipere. *Colum.* Wziąć na ſiebie rzecz iaką, oſobę iaką, ſtaranie mieć o niey. *Il*

Il s'est chargé d'écrire les actions d'Auguste, & a entrepris de consacrer l'histoire de ses guerres à l'immortalité. Sumsit sibi scribere res gestas Augusti, & bella diffundere in ævum. *Hor.* Wziął ná siebie opisánie dzieł Augusta, y podiął się podáć álbo poświęcić woyny iego pamiątce nieśmiertelney.

Je m'en charge, soyez en repos de ce costé là. Ad me, *ou* in me recipio, jam quiesce. *Cic. Ter.* Biorę to ná się możesz się ná tym uspokoić.

Il s'en est chargé à ses & fortunes. Salvum id fore recepit suis periculis. Wziął to ná siebie iub zysk lub strata iego w tym wina.

Il s'est chargé de faire tout cela. Omnia se facturum recepit *Cic.* Wziął ná siebie, że to wszystko zrobi.

Un heritier est chargé, est tenu de payer les dettes d'une succession Heres tenetur nomina solvere, *ou* præstare alicujus hereditatis. Dziedzicowi náleży opłacać dziedzictwo z długow.

ON DIT populairement (*d'un homme qui grossit*, ou *dont le ventre grossit,*) *Il charge sur le devant*, ou *Il bastit sur le devant.* Ventriosus fit. *Plaut.* MOWIĄ potocznie o cáłowieku ktory grubicie, ktory tyie, y w brzuch rośnie, Ładuie z przodu, buduie z przodu.

CHARGEUR, subst. masc. (*Officier de Ville qui est sur les Ports pour charger le bois dans des charrettes.* Qui congerit, *ou* componit (ligna aut fœnum) in vehiculo. NAKŁADACZ, Sługa mieyski ná portach będący ktory ma urząd nákłádáć drew ná fury.

CHARIAGE, subst. m. (*Salaire qu'on paye pour la voiture de bois* &c.) Pro vecturâ sálarium, ii, n. *Plin.* Furowe, podwodne, płaca od fury drew &c.

CHARIOT, subst. m. (*Voiture à quatre rouës, qui n'a qu'un timon.*) Carrus. i, m. *Cæs.* Currus, ûs, m. WOZ, powoz o czterech kołach a o iednym dyszlu.

CHARIOT *à quatre chevaux,* ou *tiré par quatre chevaux.* Quadriga, æ. *Cic.* WOZ o czterech koniach ktory cztery konie ciągną do ktorego cztery konie záprzęgaią.

Chariot armé de faulx, (*dont on se servoit anciennement dans les combats.*) Covinus, i, m. *Sil-Ital.* Woz kosami do koła uzbroiony iákiego z dawna ná woynach używali.

(Celuy qui combattoit de dessus ce chariot s'appelloit *Covinarius, ii, m. Tacit.* Ten co się potykał ná tym wozie używał się kosowy.

Conduire un chariot. Aurigare. *Suet.* Wozić wozem.

Qui conduit un chariot. Aurigator. *Suet.* Woźnica.

La conduite, ou *l'action de conduire un chariot.* Aurigatio. *Suet.* Woznictwo, powożenie.

CHARITABLE, adject. m. & f. (*Bien-faisant, secourable.*) Beneficus. Benignus. Benevolus. *Cic. Ter.* DOBROCZYNNY, Uczynny, użyty, chętliwy.

CHARITABLEMENT, adv. (*D'une maniere charitable.*) Benignè. Benevolè. adv. *Cic.* DOBROCZYNNIE, Uczynnie, chętnie.

CHARITE', subst. f. (*L'une des trois vertus Théologales, qui consiste à aimer Dieu de tout son cœur, & son prochain comme soy mesme. Elle est l'ame de toutes les vertus.*) Charitas, atis, f. mm. Amor Dei & proximi MIŁOSC iedna z trzech cnot Teologicznych ktora ná tym záwisła áby Boga kocháć z całego serca á bliźniego iáko siebie samego. A ona iest duszą wszystkich cnot.

CHARITE', (*Bonté, tendresse qu'on a à soulager les pauvres & les miserables.*) Beneficentia, Benignitas, Benevolentia *Cic.* MIŁOSIERDZIE, Litość, skłonność serca, ktorą kto ma do politowania nád ubogiemi, y poratowania onych, y nędznych.

Avoir de la charité pour quelqu'un. Charitate & amore complecti aliquē. Mieć miłosierdzie nád kim miłość do kogo

CHARITE', (*L'aumosne que les pauvres demendent aux riches*) As, *genit* assis, m. MIŁOSIERDZIE, iałmużna ktorey ubodzy proszą u dostatnieyszych.

Celuy qui avoit fait naufrage portoit le triste tableau de son infortune, pour se procurer quelque secours en demandant la charité. Naufragus fractâ rate, pictâ se tuetur tempestate, assem rogando. *Stat.* Ten co był nározbił nosił żałosny obraz swego nieszczęścia, szukaiąc pomocy iákiey y żebrząc iałmużny.

ON DIT à contre sens, (*quand on médit d'une personne, & qu'on luy impute quelque mal.*) *Je sçay toutes les charitez qu'on m'a prestées,* ou *tous les mauvais offices qu'on m'a rendus depuis la mort de César.* Nota mibi sunt, quæ in me post Cæsaris mortem contulerint. Nota sunt mihi omnia quæ de me sparserunt à morte Cæsaris. *Cicer.* MOWIĄ w przeciwnym rozumieniu, kiedy kto źle gada o kim, y co złego mu przypisuie: Wiem iá co ná mnie náprawili od śmierci Cezara, wiem iákie ich ku mnie serce, y iak mi się przysłużyli od śmierci Cezara.

ON DIT encore proverbialement, *Charité bien ordonnée commence par soy mesme.* Proximus sum egomet mibi. *Ter.* *Je suis le plus proche à moy mesme.* MOWIĄ ieszcze przysłowiem: Miłość porządna záczyna się od siebie samego: Jam sobie samemu nâybliższy.

LA CHARITE', (*Ville & Prieuré du Nivernois sur la Loire.*) Charitas, atis. MIŁOSC Miasto y Przeorstwo Niwerniy nád Ligerą.

CHARIVARI, subst. m. (*Bruit qu'on fait la nuit, meslé de huées & au son des utensiles de cuisine à la porte de vieilles gens qui se sont rémariez.*) Tumultuosus & clamosus sonitus, *genit.* tumultuosi & clamosi sonitûs. *Plaut.* Hałas, Łoskot nocny szyderski, z wrzaskiem zmięszany, y z trzaskiem álbo dzwonieniem w náczyniu kuchenne, ktory czynią przed wrotami lub drzwiami starych ludzi kiedy znowu w małżeństwo idą

Faire un charivari devant la porte de quelqu'un. Vociferatione, stridulisque conviciis ante ædes proscindere, *ou* differre aliquem *Plaut.* Hałas z szyderstwem czynić przededrzwiami czyiemi.

CHARLATAN, subst. m. (*Vendeur de fausse thériaque, faux médecin qui monte sur le théatre pour débiter de méchantes drogues.*) Circulator. *Cels.* Circumforaneus pharmacopola. *Cic.* CIARLATAN Oszust, przedaiący fałszywą dryakiew, fałszywy doktor, co ná plac widoku wstąpiwszy ladaiákie lekarstwa ludziom udaie.

CHARLATAN, (*Enjoleur, flateur.*) Palpator. *Plaut.* Veteratot. *Ter.* PODCHLEBCA Szalbierz.

De charlatan. Circulatorius. *Quint.* Szalbierski, Oszustowski.

CHARLATANER *quelqu'un,* V. act. mot bas, (*Enjoler, tromper quelqu'un, en luy disant des douceurs.*) Blandis verbis & magnidicis mendaciis circumducere aliquem. *Plaut.* ZMAMIC zbłądzić kogo, odrwić go pozorne mu rzeczy prawiąc

CHARLATANERIE, subst. f. (*Persuasion artificieuse par des paroles & des promesses.* Verbosæ strophæ. *Phad.* OSZUSTOSTWO, Zmanienie szuczne słowy y obietnicami kształtnemi.

Il acquit beaucoup de réputation par ses charlataneries. Sibi famam acquisivit verbosis strophis. *Phad.* Wielkie imię sobie uczynił przez oszustostwa swoie.

CHARLEMONT, (*Ville des Païs-Bas dans le Comté de Namur bastie par Charles-Quint.*) Carolomontiū, ii, n. KARLOMONT Miasto niższych niemiec w Hrabstwie Nemurskim założone od Karola piątego Cesarza

CHARLEROY, (*Ville des Païs-Bas situé e sur une bauteur près de la Sambre à cinq lieuës de Namur.*) Caroloregium, ii, neut. KARLOREG Miasto niższych Niemiec położone ná gorze blisko Sombry o pięć mil od Nemutu.

CHARLEVILLE, (*Ville sur la Meuse au Septemtrion de la Champagne.*) Carolopolis, is, f. KARLOPOL Miasto nád Mozelą od północy Szampaniy.

CHARMANT, m. CHARMANTE, f. adject. (*Qui a des charmes, des attraits.*) Lepidus. Venustus. *Cic.* MIŁY prawiemny powabny co ma w sobie wdzięk, powaby, przyiemność.

Il est charmant à table. Suavis est in convictu. *Petr.* Miły iest w posiedzeniu.

Une fille qui a les mœurs charmantes. Virgo lepidis moribus. *Cic.* Panna ktorey obyczaie są pełne przyiemności

Une beauté charmante. Eximia pulchritudo. Excellens formæ pulchritudo. *Cic.* *Des discours charmants.* Suaves, & blandi sermones. *Cic.* Uroda dziwna. *Mowy dziwnie piękne.

Il estoit charmant dans ses railleries, (il y avoit de la beauté dans ses railleries.) In jocando lepos erat. *Cicer.* Miły był w żartach swoich, coś pięknego było w żartach iego.

CHARME, subst. m. (*Enchantement.*) Cantio, Fascinatio, onis, f. *Cic. Plin.* Carmen. *Virg.* CZARY.

Faire un charme Componere cantus. *Tibul.* Czary czynić.

Délivrer quelqu'un de la passion de l'amour par des charmes. Solvere amores cantibus. *Tibul.* Uwolnić kogo od passyi miłości czarami.

CHARME, (*Attrait.*) Illecebra. Lenocinium. *Cic.* Illicium. *Var.* POWAB, wdzięk, ponęta.

La vertu a des charmes pour nous attirer au veritable honneur. Suis nos illecebris trabit virtus ad verum decus. *Cicer.* Cnota ma powaby dla pociągnienia nás do szczęścia prawdziwego.

Les charmes des vices. Vitiorum delinimenta. *Tacit.* Powaby ponęty przyſudy złe grzechowe.

CHARME,(*Arbre.*) Carpinus,i,fœm.*Colum.* TRZMIEL Drzewo.

De charme, ou *de bois de charme.* Carpineus,a, um. *Plin.* Trzmielowy, z trzmieliny

CHARMER, V. act. (*Enchanter, produire quelque effet surprenant par la puissance des charmes*, ou *du démon.*)Cantare.Incantare,Fascinare.*Virg. Hor.* OCZAROWAC,Omamić skutek iáki dziwny wyprowadzić przez moc czarow álbo czarta

Charmer un sort. Devotare sortes. *Plaut.* Oczarować los.

CHARMER se dit au figuré pour *Faire*,ou *dire des choses qui plaisent & qui ravissent d'admiration.* Allicere. Illicere. Pellicere.*Cic.* OCZAROWAC,Omamić mowi się niewłaśnie zá miast czynić álbo mowić tákie rzeczy ktore się podobaią, y podziwienie czynią.

Charmer un auditeur par la beauté d'un discours. Allicere, Permulcere aures assistenrium. *Quint.* Słuchacza w podziwienie wprawić, pięknością mowy swoiey.

Charmer les ennuis de la solitude par la lecture des Poëtes. Solitudines ruris Poetarum lectione eblondiri. *Colum.* Oszukać tęskność osobności, czytaniem Wierszow.

Il dit des choses qui charment & qui enlevent. Ea loquitur quæ mulcent animos & rapiunt admiratione.*Cic.* Takie rzeczy powiada ktore dziwnie się podobaią y porywaią każdego

Je ne vois rien qui soit plus capable de charmer mes ennuis & mes meux que vostre conversation & vôtre amitié. Major mihi levatio afferri nulla potest, quàm conjunctio necessitudinis, sermonumque nostrorum. *Cicer.* Nic nie widzę coby mogło tęsknoty moie y troski uśmierzyć iáko posiedzenie y rozmawianie z tobą.

Se laisser charmer par le vice & la volupté. Vitiorum illecebris, cupiditatumque lenociniis pellici ac deliniri,aut capi.*Cic.* Dać się złudzić występkom y rozpuście.

Estre charmé par l'eclat del or. Astupere auri fulgore.*Stat.* Być złudzonym od blasku złotego.

CHARMILLE, subst.f. (*Plant de charme dont on fait des palissades.*)Carpinea semina, TRZMIELINA sadzona z ktorey palowania robią.

CHARMOYE, subst. f. (*Plant de charmes qu'on éleve.*) Carpinetum,i, neut. TRZMIELINA mieysce tremieliną sadzone ktore chowaią.

CHARNAGE, subst.m. (*Le temps de l'année dans lequel on mange de la chair.*)Tempus anni quo carnibus vesci licet MIĘSNE dni, czas w roku kiedy mięso iedzą.

CHARNEL,m.CHARNELLE,f.adject.(*De la chair*)Carneus,a,um. CIELESNY, CIELESNA, od ciała.

ON DIT,*Cet homme est charnel,Il aime les plaisirs charnels*, ou *les plaisirs de la chair.* Libidinosus homo. *Cic.* MOWIĄ ten człowiek iest cielesny, kocha się w roskoszach cielesnych.

Un plaisir charnel. Libidinosa voluptas. *Cic.* Uciecha cielesna.

Il a eu une connoissance charnelle avec cette femme, il l'a connuë charnellement. Usuram corporis illius mulieris cepit. *Il a eu habitude charnelle avec elle.* Consuevit eum illâ. *Plaut. Ter.* CIELESNIE obcował z tą osobą, cielesność z nią płodził.*W nałog cielesności z nią wszedł.

CHARNELLEMENT, adv. (*D'une maniere charnelle.*) Libidinosè.adv.*Cic.*CIELESNIE.

CHARNEUX, m. CHARNEUSE, f. (*Composé de chair.*) Carnosus.*Solin.* CIELESNY, CIELESNA, złożony z ciała.

CHARNIER, subst.masc. (*Lieu où l'on entassoit les os des morts.*) Ossuarium.*Ulp.* KOSNICA mieysce gdzie składano kości umarłych.

CHARNIERE,subst.f.(*Morceaux de fer ou d'autre métal, qui s'enclavent l'un dans l'autre avec une riveure qui les traverse.*)Verticuli,orum,m.pl. *Vitr.* WARTACZKA sztuczki żelazne lub inszego kruszcu iedne ná drugie záchodzące n Oską ktora przez nie przez srzodek przechodzi. *Szarnier.*

CHARNU,m.CHARNUË,f adject. *Qui a bien de la chair*) Carnosus. Carnulentus. Torosus, a, um. *Colum.* CIELISTY, CIELISTA, Mięsisty co ma wiele ciała ná sobie asiadły.

(On ne pourroit pas bien dire *corpulentum brachium*, ou bras charnu,mais bien *Lacertosum*,ou *musculosum brachium.* *Colum.*) Nie dobrze by się mowiło ramię cieliste, ále lepiey Ramię barczyste żyłowate.

CHARNURE, subst. f. (*La chair de l'homme & des animaux.*)Caro.*Cels.* CIELISTOSC, tuszа,ciało ludzi y bydląt.

CHAROGNE,subst.f. (*Corps mort & puant.*)Cadaver,Cadaver tetrum,n.*Cic.* SCIERW zdechły y zgniły.

LE CHAROLOIS,(*Païs du Duché de Bourgogne.*Carolesinum,ii,n. KAROLEZ Kray Xięstwa Burgundyiskiego.

CHARPENTE,(*on prononce* charpante)subst.f. (*Gros bois dont on construit les bastimens.*) Materia, æ,f. Materies, iei,f. *Vitr.* DRZEWO budowne do budowania obrabiane.

La charpente d'un édifice. Materiaria structura.*Vitr.* Ciesielska robota budynku álbo domu iakiego drzewo budowne.

CHARPENTERIE, subst.f. *on prononce* chapentrie .(*La charpente d'un bâtiment.*) CIESIELSKA robota w budowaniu.

CHARPENTERIE, ou *le métier de Charpentier.* Materiatura,æ, f. *Virg.* CIESIELSWO ciesiołka Rzemiosło ciesielskie.

CHARPENTIER,subst.m.*on prononce* Charpantier. (*Ouvrier qui taille & qui assemble la charpente.*) Materiarius,ii, m.*Plaut.*CIESLA rzemieślnik,co obrabia drzewo y obrabiane składa.

CHARPENTER,(*on prononce*)V.act.charpanter. *Mot d'un rare usage dans le sens naturel: mais dans le figuré on le dit de ce qui est mal coupé.*)comme *Ce tailleur a charpenté mon étoffe.* Hic sutor malè pannum dissecuit. CIESAC, ciesielstwem obrabiać słowo rzadko zażywane w Francuskim co do rozumienia właśnego; ále w niewłaśnym mowi się za to co iest źle kraiane nie gładko, iako : ten krawiec porzezał pociosał mi materyą moię.

Ce Chirurgien est un ignorant, il a charpenté le bras de ce malade. Chirurgus iste dilaceravit brachium saucii istius.Ten cerulik nic nieumie, pociosał rękę tego chorego.

CHARPIE,subst.f. *Quelques-uns disent* CHARPI, au m. (*Filets de vielle taile qui servent à faire des tentes & des plumaceaux pour panser des playes.*)Linamentum,i,neut*Cels.*Linamentum carptum,volumque.i,neut. FLEYTUCH mech z płotna skrobanego álbo płotno dotre nici nanitki szarpane ná knory do opatrzenia ran.

Metre de la charpie dans une play. Linamentum dare in plagam.*Cels.* Fleytuch w ranę włożyć.

CHARRETTE,subst.f. (*Voiture montée sur deux rouës.*) Plaustrum & Plostrum,i,neut. *Cic.Cæs.* WOZEK na dwoch kołkach, kara.

ON APPELLE proverbialement, (*Un homme fanfaron & qui se fait tout blanc de son espée.*) *Un avalleur de charrette ferrée.* Thraso,onis,masc. *Plaut.* NAZYWAIĄ przysłowiem człowieka ktory się iunaczy y kordyaczy, wielki wozow kowanych połykacz.

CHARRETEE,subst.f.(*Ce que peut contenir une charrette, soit de bois ou de foin* &c.) Vehes,his,fœm. *Colum.* FURA to co może się włożyć na woz drew siana &c.

CHARRIAGE,subst.m.(*Le charray,la voiture.*)Vectura, æ,f.*Cic.Plaut.* Wożba.

CHARRIER,V.act.(*Voiturer,mener par charray.*)Vehere, Vectare.Exportare, (o,as,avi,atum.(act.acc.*Cic.Horat.* FURAMI wozić.

CHARRIER, (*parlant des rivieres qui charrient des glaçons.*)Glaciem vectare.ZASZOROWAC pędzić zatykać mowiąc o rzekach ktore kry pędzą y niemi zatykaią mieysca iakie.

ON DIT proverbialement,*Charrier droit*,(*ne point faire de faux pas,avoir une conduite sage & reglée.*)Rectum vitæ cursum instituere. MOWIĄ przysłowiem prostą drogą pędzić nie potknąć się, postępować sobie prosto y porządnie.

CHARRON,subst.m. (*Qui fait des charrettes* &c.) Carpentarius. STALMACH kołodziey co wozy robi.

Chevaux de charroy. Equi vectarii,m.plur.*Var.* Konie wozowe.

CHARRUE,subst. f. (*Instrument avec quoy on laboure la terre.*)Aratrum,i,neut.*Cic.* PŁUG do orania roli.

Manche d'une charuë. Bura.Stiva,æ,fœm.*Virg.* **La coutre de la charruë.* Arari dens Dentale,is,n.*Virg.* Rosocha u pługa. *Kroy u pługa.

Le soc d'une charruë. Vomer,eris,ou Vomis,is,masc.*Virg.* Lemiesz u pługa.

ON DIT proverbialement, *Mettre la charuë devant les boeufs*,

bouts, pour dire *Changer l'ordre naturel des choſes, & mettre au commencement ce qui devroit eſtre à la fin.* Præpoſterè agere omnia. MOWIĄ przyſłowiem: zaprzęgz pług przed wołmi to ieſt odmienić porządek rzeczy przyrodzony, á to naypierwey kłáść co miáło być ná oſtatku.

ON DIT encore, *C'eſt une charruë mal attellée,* (*parlant des gens qui eſtant lieu d'intereſts & par quelque ſocieté s'accordent mal enſemble.*) Sunt ſocietate inter ſe diſcordes. MOWIĄ ieſzcze nieſprzęgłe iatnmo mowiąc o ludziach ktorych ieden intereſſ wſpolny wiąże w ſtanie iakim ale ſię z ſobą niezgadzáią.

CHARTIER, ſubſt. m. (*Qui mene une charette.*) Ploſtrarius. Carrucarius, ii, m. *Vlp.* WOZNICA ten co powozi.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt ſi bon chartier qui ne verſe*, pour dire qu'*Il n'y a point d'homme ſi ſage qui ne faſſe quelque faute en ſa vie.* Nemo mortalium omnibus horis ſapit. *Plin.* Aliquando bonus dormitat Homerus. MOWIĄ przyſłowiem niemaſz tak dobrego woźnicy ktoryby nie wywrocił kiedy, to ieſt niemáſz człowieka iak mądrego ktoryby kiedy w życiu ſwoim nie pobłądził.

CHARTRES, (*Ville épiſcopale de la Beauce.*) Carnutum, i, n. *Cæſ.* KARNOT Miaſto Biſkupie w Beocyi.

CHARTRE, ſubſt. f. ce mot ſignifioit anciennement *une Priſon.* Carcer, eris, m. *Cic.* KUCZA to ſłowo z dawna znaczyło więzienie.

LA CHARTRE, (*Petite ville du bas Vendoſmois ſur le Loir*) Carcer, ceris, maſc. KARNOT małe miaſteczko, niżſzego Wandomu nad Ligerą.

LA CHARTRE ſe dit *d'une maladie, qui fait tomber en langueur, & qui deſſeche toute l'habitude du corps.* Tabes. *Celſ.* Tapitudo. *Plin.* SUCHOTY, Choroba ktore ſłabi, y wſzyſtkie ciało trawi y wycieńcza.

Eſtre en chartre. Atrophiâ laborare. Tabe confici. *Celſ. Ov.* Być w ſuchotach.

Qui eſt en chartre. Atrophus, a, um. *Plin.* Suchotnik co ieſt w ſuchotach.

CHARTRES, f. (*Vieux titres & papiers qui concernent un eſtat, ou des familles.*) Inſtrumenta Monumenta, orum. *Plin.* Veteres chartæ. KARTY, papiery, prawa dawne ſłużące państwu iakiemu, álbo domowi.

TRESOR *des chartres,* (*Lieu voûté où l'on met les titres & papiers qui concernent une famille.*) Tablinum. Tabularium. *Plin.* SKARBIEC mieyſce ſklepione na papierow álbo prawnych kárt złożenie y ſchowanie, kancellarya.

CHARTRIER, (*Celuy qui garde les chartres.*) Tabularius. *Tacit.* PODSKARBI od praw, ten co ma pod kluczem ſwoim prawne papiery cale, Sekretarz, piſarz, Kanclerz.

LA CHARTREUSE, (*Montagne affreuſe du Dauphiné aſſez proche de Grenoble où ſaint Bruno ſe retira & fonda ſon Ordre.*) Charthuſia, iæ, f. KARTUZYA gora ſtraſzna Delfinatu dość bliſko Gracyanopolu gdzie S. Bruno ſię oddalił, y poſtanowił ſwoy Zakon.

CHARTRIN, ou *le païs Chartrin,* (*La vray Beauce, Province de France.*) Carnotenſis, ou Carnutenſis ager. maſc. KARNOTENSKA Kraina, prawdziwa Beocya Prowincya Francuſka.

Qui eſt du païs Chartrin. Carnutenſis & hoc Carnutenſe. adject. Karnotanin, álbo Karnotanka, ten álbo ta co ieſt z Karnotańſkiego.

CHARVI, ou CARVI, ſubſt. m. (*Herbe.*) Leontice, es, f. *Plin.* MIJOSNA ziele.

CHASSE, ſubſt. fœm. ou éleve la premiere ſyllabe. (*Caiſſe, ou Coffre où l'on enferme ordinairement les reliques des Saints*) Theca. Capſa. Ferculum. *Cicer.* SZKATUŁA wymawia ſię podnoſząc w głoſie literę *a* w Francuſkim, ſkrzynka pudło gdzie zwyczaynie zamykaią relikwie SS.

Châſſe des vaiſſeaux pour les conſerver. Vaſorum theca. *Cic.* Puzdro ná náczynia na ſchowanie naczynie.

CHASSE, ſubſt. f. ou abbaiſſe la premiere ſyllabe. (*Pourſuite qu'on fait du gibier &c.* (Venatus. Venatio. *Cic.* POLOWANIE zniża ſię głos wymawiaiąc *a* w Francuſkim, gonienie zwierza.

Vivre de ſa chaſſe, ou du gibier qu'on tuë à la chaſſe. Venatu vivere. *Plin.* Alimenta arcu expedire. *Tacit.* Zyć z polowania z zwierzyny ktorą kto uſzczawa poluiąc.

La chaſſe aux oiſeaux, Aucupatio. Aucupium. neut. *Quint.* Myśliſtwo ptaſzę.

La chaſſe eſt un exercice de tous temps en uſage, qui eſt bon pour la ſanté & pour rendre le corps agile. Venatio ſolemne viris opus, utile vitæ membris. *Horat.* Polowanie ieſt zabawa wſzelkiego czaſu dobra dla zdrowia, y ciału pomocna do zartkości.

DE LA CHASSE. Venaticus. *Cic.* Venatorius. *Celſ.* ŁOWCZY myśliwſki, do pola.

CHIEN *de chaſſe.* Canis venaticus. *Cic.* PIES myśliwſki do pola.

EQUIPAGE *de chaſſe.* Venatorum. inſtrumentum. *Plin. Jun.* MYSLIWSTWO porządek do polowania.

ON DIT figurement, *Donner la chaſſe à quelqu'un,* (*Le pourſuivre, le tourmenter.*) Exagitare & probè erſare aliquem *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie* ſzczwać ná kogo, prześladować go, trapić go, obracać gu.

Donner la chaſſe aux ennemis, (*les obliger de fuir & de ſe retirer.*) Hoſtes fugare. In fugam hoſtes convertere. Spłoſzyć nieprzyiaciela, ſpędzić go ſpola, podſzadami go płoſzyć, urywać.

CHASSE, (*au jeu de paume eſt une chute de la balle à un certain endroit du jeu.*) Meta, æ, f. POLE w graniu piły znaczy mieyſce pewne we grze gdzie piła upadnie.

ON DIT en ce ſens, *Remarquez bien cette chaſſe, ou l'action que vous avez faite.* Illud notate & attendite. W TYM rozumieniu w tey grze mowią: uważayże dobrze to pole; to ieſt to coś zrobił.

CHASSE', m. CHASSE'E, f. Part. paſſ. (*Mis dehors.*) Expulſus, a, um. WYPĘDZONY, WYRUGOWANY precz.

CHASSE-AVANT, ſubſt. m. (*Celuy qui conduit & fait marcher les ouvriers dans les grands attelıers.*) Operum inſtitor. *Tacit.* PRZODOWNIK ten co za ſobą drugim przy wielkiey robocie przodkuie áby zanim poſpieſzali.

CHASSE-MARE'E, ſubſt. m. (*Voiturier de poiſſons.*) Qui piſces, marinos advehit quadrupedante canterio. *Plaut.* RYBOŁOW co Ryby furami wozi.

CHASSER, V. act. (*Pourſuivre les beſtes à la chaſſe.*) Venari, dep. acc. *Cic. Phed.* POLOWAC, Gonić zwierze poluiąc.

Chaſſer un lievre aux chiens courants. Canibus venari leporem. *Un ſanglier.* Aprum. *Cic.* Szczwać pſami zaiąca. *Dzika

Chaſſer aux oiſeaux. Aves aucupari captare. Aucupium exercere. act. chwtać łapać ptaki.

CHASSER, (*Mettre dehors, faire en aller, ou ſortir d'un lieu.*) Aliquem alicunde, ou ex aliquo loco pellere Depellere. Expellere. Ejicere. Exigere. Exterminare Deturbare. act. *Geor.* WYPEDZIC, Wygnać wyrugować ſkąd, na dwor wyſotować, wyſadzić z mieyſca iakiego.

Chaſſer de la poſſeſſion d'un bien. Exturbare aliquem ex poſſeſſionibus. *Cic.* Wypędzić kogo, wyrugować, ruſzyć z dobr.

Chaſſer les ennemis. Fugare hoſtes. *Cic.* *La garniſon.* Dejicere præſidium. *Cæſ.* Wypędzić ſpędzić nieprzyiaciela, *Żołnierzy oſadzonych na obronę z fortecy.

CHASSER, (*Diſſiper, oſter, faire en aller.*) Tollere. Abigere. Diſcutere. Pellere. *Cic.* WYPĘDZIC, roſproſzyć, roſpędzić, rozegnać, oddalić, precz kazać.

CHASSER, (*Diſſiper, guérir toutes les maladies des nerfs.*) Elidere, ou expellere nervorum morbos. *Horat.* Odpędzić roſpedzić wſzyſtkie choroby żył.

Chaſſer le chagrin de ſon eſprit. Exturbare ex animo ægritudinem. *Plaut.* Wypędzić, wyrugować ſmutek z ſwoiey myśli.

Les richeſſes ne peuvent chaſſer les inquiétudes de l'eſprit. Divitiæ non ſubmovent tumultus mentis. *Horat.* Bogactwa niemogą wyrugować, niepokoiu z myśli.

Cette herbe chaſſe le venin. Hæc herba abigit venenum. *Plin.* To ziele odpędza truciznę.

Cela chaſſe l'yvreſſe. Id diſcutit ebrietatem. *Plin.* To rozpędza piiaństwo.

Chaſſer de ſoy la pareſſe. Amovere à ſe ſegnitiem. *Plaut.* Odpędzić od ſiebie leniſtwo, zrzucić z ſiebie gnuſność.

Chaſſer le froid en faiſant bon feu. Diſſolvere frigus largè reponendo ligna ſuper foco. *Horat.* Wypędzić zimno, paląc dobry ogien.

CHASSER, (*Conduire, mener devant ſoy le bétail.*) Agere. Ducere. act. acc. *Virg.* Pędzić przed ſobą prowadząc bydło.

ON DIT proverbialement, *Chaſſer de race,* (*quand on a les meſmes inclinations que ſes pere & mere.*) Patriſſare, (patriſſo, patriſſas.) n. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim: polować z rodu ſwego, kiedy kto ma ſkłonności Oyca y matki ſwoiey.

CHASSEUR, ſubſt. m. (*Qui aime la chaſſe.*) Venator, oris, maſc.

masc. MYSLIWY kochaiący się w polowaniu,w myśliſtwie

Chaſſeur,qui chaſſe actuellement. Venans, antis, Myśliwiec co się myśliſtwem bawi.

CHASSERESSE,*ou* CHASSEUSE,ſubſt.f. (*Celle qui chaſſe.*) Venatrix,icis.*Virg.* ŁOWCZYNA ta co poluie.

CHASSIE, ſubſt. f. (*Humidité viſqueuſe & pituiteuſe qui ſort par les yeux.*) Gramia.*Plin.* OCZNY gnoy,wilgoć lipka y śliniawa co oczu wychodzi.

CHASSIE, (*Maladie des yeux.*) Lippitudo. *Cic.* OCZU płynienie choroba.

CHASSIEUX,m. CHASSIEUSE,f.adject. (*Qui a les yeux pleins de chaſſie.*) Lippus,a,um.*Cic.* Gramioſus. *Hor.* OCZU ciekących człowiek, álbo oczu zagnoionych pełnych plugaſtwa nieochędożonych.

*Eſtrechaſſieux.*Lippire, *Cic.*neut. Płynienie oczu cierpieć.

J'avois les yeux chaſſieux & maintenant je les ay fort beaux Oculi mei pleni erant ſordium,(*ou* lemæ in oculis erant) ſplendent jam mihi. *Plaut.Plin.* Miałem oczy ciekące á teraz ie mam bardzo czyſte

CHASSIS,ſubſt.m.(en elevant la premiere ſyllabe.) (*Ouvrage de menuiſerie diviſé en pluſieurs quarreaux qu'on garnit de verre ou de papier.*) Lignei cancelli (vitro, *ou* chartâ obducti) RAMY wymawia się w Francuſkim podnoſząc głos w pierwſzey ſylabie robota ſtolarſka na kilká ſztuk Kwadratowych podzielona,oprawiona w ſzkło álbo w papier.

CHASSIS *d'un tableau*, ou *d'une table.*) Lignea regularum compages. RAMY koło obrazu álbo koło ſtołu brzegi.

CHASTAIGNE,ſubſt.f.*on prononce*.CHÂTAIGNE.(*Fruit fort connu & fort commun.*) Caſtanea,eæ,*Virg.* KASZTAN, owoc bardzo znaiomy, y bardzo pospolity

BOURSE *piquante qui renferme les chaſtaignes.* Echinatus calix, *genit.* echinati calicis, maſc. *Plin.* ŁUPINA koląca z wierzchnia w ktorey się zamyka kaſztan.

CHASTAIGNE *d'eau*,(*Plante qui a des feuilles ſemblables au pourpier, & qui cache ſes eſpines.*) Tribulus ſilveſtris, *ou* aquaticus. KOTEWKI, Orzechy wodne álbo kolące ziele maiące liści podobne do złotoſzy z ſkrytemi bodźcami

CHASTAIGNIER,ſubſt,m.*on prononce* CHÂTAIGNIER (*Arbre qui produit des chaſtaignes.*)Caſtenea,eæ,f.*Col.* KASZTAN,drzewo kaſztanorodne.

CHASTAIGNERAYE,ſubſt.f.*on prononce*CHÂTAIGNERAIE (*Lieu planté de chaſtagniers*)Caſtanetum. *Colum.* KASZTANOWY Laſek mieyſce kaſztanami zaſadzone.

CHASTAIN, adject. m.& ſubſt. *on prononce* CHÂTAIN. (*Couleur de chaſtaigne.*) Caſtaneus color. KASZTANOWATY,koloru kaſztanowego,kaſztanowy.

CHASTE,adject.m.& f.(*Pur,qui n'eſt point corrompu.*)Caſtus. Purus. Pudicus. Incorruptus. *Cic.* CZYSTY,Chędogi,nieſkażony.

Qui a des mœurs chaſtes, & qui eſt plein de pudeur, Caſtus moribus & integer pudore. *Mart.* Co ma obyczaie czyſte y ieſt pełen wſtydu.

Il n'y a rien de plus chaſte que ce jeune homme Caſtius nihil illo adoleſcente. *Cic.* Nic niemaſz czyſtſzego nadtego młodzieńca.

CHASTE ſe dit au figuré (*de la diction.*) *Un diſcours chaſte.* Caſta & pudica oratio. CZYSTY się mowi *niewłaśnie* o mowie: Mowa czyſta.

CHASTEMENT,adverb. (*D'une maniere chaſte.*) Caſtè. Purè. *Cic.* CZYSTO, chędogo.

CHASTETE',ſubſt.f. (*Vertu chrétienne & morale par laquelle on s'abſtient des plaiſirs de la chair.*) Caſtitas,atis,fœm Caſtimonia,æ,f. *Cic.* CZYSTOSC cnota chrześciańſka co do obyczaiow przez ktorą się kto wſtrzymuie od roſkoſzy cieleſnych.

(On ne dit pas bien au figuré *La chaſteté du langage*,quoique M.Coſtar diſe *la chaſteté du ſtile.*) Niedobrze się mowi niewłaśnie w Francuſkim *Czyſtość ięzyka*, chociaſz *Koſtar* napiſał,czyſtość wymowy.

CHASTEAU,ſubſt.m.*on prononce* châtau. (*Maiſon de défenſe*,ou *Forterceſſe.*)Caſtellum.Caſtrum.*Cic.* ZAMEK mieyſce do obrony, álbo twierdza, forteca.

*Ceux qui demeurent dans un chaſteau.*Caſtellani.*Liv.* Ci co w zamku mieſzkaią,zamkowi.

*De chaſteau.*Caſtellanus,a,um.*Liv.* Zamkowy.

ON DIT proverbialement,*Baſtir*,ou *faire des chaſteaux en Eſpagne*, pour dire *Se repaiſtre de chimeres & de vaines imaginations.* Cogitationibus inanibus animum paſcere. In ſummâ inanitate verſari. Inania cogitare ac meditari. *Cicer.* MOWIĄ *przyſłowiem* Wyſtawiać Zámki w Hiſzpaniy,to ieſt proźnemi myślami ſobie záprzątnąć głowę, y paść się dziwnemi nadzieiami.

(Parce qu'en Eſpagne les Grands habitent les villes & ne font point baſtir de Chaſteaux à la campagne; d'autres font venir ce proverbe de plus loin,& diſent que Cecilius Metellus ayant bloqué la ville de Trebie au Royaume d'Arragon, fut obligé d'en lever le ſiege; mais qu'il fit baſtir des chaſteaux par toute la province, ſans qu'on ſceût à quel deſſein, car il les abandonnoit les uns aprés les autres. Ainſi ayant beaucoup rodé çà & là dans le païs,il revint ſur les Trebiens qui avoient negligé de ſe tenir ſur leurs gardes & les força: de ſorte qu'en ce ſens, *faire des chaſteaux en Eſpagne*, c'eſt méditer quelque deſſein, & faire des choſes qui paroiſſent inutiles,mais qui dans la ſuite peuvent ſervir,*Grandia animo meditari*, ou *Res magnas in mente inſtruere & agitare*, Plaut Il y en a quelques uns qui font venir ce proverbe des Maures, qui en l'an 700. eſtant paſſez en Eſpagne, y baſtirent pluſieurs chaſteaux pour s'y pouvoir maintenir: de ſorte que quand on dit *Baſtir des chaſteaux en Eſpagne* (où il y en a déja aſſez) on veut dire faire une choſe ridicule & tout-à-fait inutile, comme de porter de l'eau à la riviere.) Bo w Hiſzpaniy Wielcy Panowie mieſzkaią po miaſtach, y zámkow nie wyſtawuią ſobie w dobrach ſwoich we wſiach. Inſi záś daley ieſzcze początek prowadzą tego przyſłowia, y powiedaią że Cecyliuſz Metelluſz opaſawſzy miaſto Trebią w Króleſtwie Arragońſkim, muſiał odſtąpić od oblężenia iego; ále tylko kazał po całym owym Kraiu zámki ſtáwiać, tá [illegible]e niewiedziano ná iáką impręzę;bo ieden zá drugim opuſzczał; záczym wiele zam y ſam krążywſzy po owym kraiu, wrocił znowu ná Trebiow,ktorzy się nie mieli ná oſtrożności,y doſtał ich: á ták w tym rozumieniu to przyſłowie *Stawiać zamki w Hiſzpaniy*, ieſt zámyślać dokąd,y o czym, á czynić tym czaſem co inſzego co się cale niepotrzebne być zdaie,ále co się zdać może zá czaſem. Są niektorzy co to przyſłowie powiadaią że wyſzło od Maurow ktorzy w Roku 700. przeſzedſzy do Hiſzpaniy,wyſtawili tam zámkow kilkanaście á [illegible] się mogli tamże utrzymać; á ták kiedy kto mowi: *Stawiać zámki w Hiſzpaniy* kędy ich iuż ieſt doſyć,znáczy toż.co czynić rzecz śmiechu godną y cale niepotrzebnę,iáko noſić wodę do rzeki.

CHASTEAU-DUN, (*Ville ſur le Loir, capitale du Comté de Dunois*)Caſtrodunum,i,n. KASZTELDUN Miaſto nád rzeką Ligerę głowne Hrabſtwa Duńſkiego.

CHASTEAU-GONTHIER,(*Ville d'Anjou.*)Caſtrum Gontheri,n. KASZTEL GĄTYE Miaſto Andegaweńſkie.

CHASTEAU-THIERRY,(*Ville du gouvernement general de Champagne ſur la Marne.*) Theodorici caſtrum, i, neut. KASZTELTYERY Miaſto Generalney gubernatoryi Szampańſkiey nád Marnę.

CHASTEAU-REGNAULT,(*Comté & ville de Touraine.*) Caſtrū Reginaldi,n. KASZTELRENALD Hrabſtwo y miaſto Turreny.

CHASTEAU-ROUX,(*Duché,Pairie & Ville de Berry ſur l'Indre.*) Caſtrum Rodulphium,i,n. KASZTELRU, Xięſtwo Rowność, álbo Pierſzeńſtwo, y Miaſto nád Indurą.

CHASTEL-ERAUD, (*Ville de Poiton ſur la Vienne.*)Caſtrum Eraldi,neut. KASZTELERO Miaſto Piktawſkie nád Wigenną.

CHASTELLAIN,ſubſt.m.ou *Seigneur Chaſtelain.*(*on prononce* Châtelain.)Caſtellanus,i,maſc. KASZTELLAN, Pan Kaſztelu.

CHASTELET,ſubſt.maſc.*on prononce* CHÂTELET.(*Lieu à Paris en forme d'un Chaſteau armé de tours,où l'on enferme des priſonniers & où on rend la juſtice.*) Caſtelletum,i, neut. KASZTEL mieyſce w paryżu nákſztałt Zamku otoczone wieżami kędy zámykaią więźniow, y ſądy odprawuią.

CHASTIABLE,adject.m. & f.*on prononce* CHÂTIABLE. (*Qui mérite chaſtiment.*)Caſtigabilis & hoc caſtigabile.*Plaut.* KARANIA godny.

CHASTIE',m. CHASTIE'E,f.part.paſſ. Caſtigatus,a,um. *Cic.* SKARANY, SKARANA.

CHASTIER,V.act.*on prononce* CHÂTIER.(*Punir ceux qui ont manqué.*) Caſtigare, Punire, In aliquem animadvertere. KARAC, ſkarać tych co wykroczyli.

Les guerres chaſtient & corrigent les excès du peuple. Luxum populi carpere ſolent bella. *Plin.* Woyny karzą y náprawuią zbytki poſpolſtwa.

Je

Je cray qu'il eſt important pour le bien de l'Eſtat, & qu'il eſt meſme néceſſaire que la meſchanceté de nos ennemis ſoit enfin chaſtiée, & qu'on ne ſouffre pas qu'elle augmente par l'impunité. Inimicorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, non ſolùm utile regno, ſed etiam neceſſarium eſſe exiſtimo. *Cic.* Trzymam że wiele ná tym należy dobru poſpolitemu, y owſzem że tego potrzeba, áby złość nieprzyiaciół náſzych byłá náoſtatek pokarana, y áby iey niedopuſzczano pomnażáć ſię przez niekarność.

CHASTIER ſe dit au figuré, pour *Corriger un ouvrage d'eſprit, (le purger de ce qu'il peut y avoir de mauvais.)* Ad unguem caſtigare opus aliquod. *Hor.* SKARAC mowi ſię *niewłaśnie:* w Francuſkim miaſto poprawić dzieło iákie rozumu oprzątáiąc ie y czyſzcząc z tego wſzyſtkiego co w nim może być złego.

Vn ſtile chaſtié. Limatus ſtilus, i, m. Lim[illegible]tum [illegible]cendi genus, n. *Cic.* Wymowa poprawna, doſkonała.

Celuy qui chaſtie. Caſtigator, oris, m. *Cic.* Karzący ten co karze ſtrofuie poprawuie czego.

CHASTIMENT, ſubſt. m. *on prononce* châtimant. *(L'action de chaſtier)* Caſtigatio, onis, fœm. Animadverſio, onis, f. *Cicer.* SKARANIE ſtrofowanie poprawianie.

CHASTIMENT, *(La peine qu'on fait ſouffrir pour quelque faute.)* Pœna, æ, f. *Cic.* Supplicium, ii, n. SKARANIE kaźń komu zadana za winę iáką.

Digne de chaſtiment, Qui merite le chaſtiment. Pœnâ, *ou* caſtigatione dignus, a, um. *Cicer.* Godny ſkarania poprawy, co záſłużył ná karę.

CHASTRÉ, *on prononce* CHâTRÉ, m. CHASTRÉE, f. part. paſſ. Caſtratus, a, um. TRZEBIONY, rzezany.

Vn chaſtré, un homme qu'on a coupé. Ademtæ, *ou* exciſæ virilitatis homo. *Tacit.* Trzebieniec rzezaniec.

Vn homme chaſtré de nature, qui vient au monde ſans teſticules. Spado, onis. *Mart.* Trzebieniec człowiek z urodzenia táki

Plus effeminé qu'un chaſtré. Spadone eviratior. *Mart.* Bardziey zniewieściały niż trzebieniec.

CHASTRER, V. act. *on prononce* CHâTRER. *(Couper, retrancher les teſticules aux animaux maſles.)* Caſtrare Evirare, *Plaut.* Reſcindere, *ou* reſecare virilia alicui. act. TRZEBIC czyścić zwierzęta, álbo bydlęta ſamce.

Chaſtrer pour empeſcher d'avoir lignée Caſtrare in ſterilitatem. *Plin.* Otrzebić, áby przeſzkodzić do mnożenia

CHASTRER ſe dit auſſi *(des femmes.)* Fibulare, (fibulo, as, avi, atum.) act. acc. *Colum.* TRZEBIC mowi ſię y o białogłowach.

(Athenée reporte que le Roy Andremirit fut le premier qui fit chatrer des femmes. Heſychius & Suidas diſent que Gyges fit la meſme choſe. Dalechamp dit ſur ce paſſage d'Athenée que c'eſtoit ſimplement les boucler, comme l'on fait les cavales.) Ateneuſz piſze że Krol Andramit był pierwſzy ktory białogłowy trzebić kazał. Hezychiuſz y Suidas powiadaią że Gyges toż ſamo czynił. Daleſzam powiada ná to mieyſce Ateneuſza że to było tylko poproſtu ie zamknąć iáko czynią klaczom.

CHASTRER ſe dit figurément *des arbres & des choſes dont on retranche quelque partie, ou ce qui nuit.)* Caſtrare. Reſcindere. *Colum.* °*Chaſtrer les arbres, en couper quelques branches.* Caſtrare arbores. °*Les vignes* Vites, *Cat.* OBRZYNAC mowi ſię też o drzewach y inſzych rzeczach od ktorych część iáką obcinaią okrzeſuią álbo to co ieſt ſzkodliwe o. °Okrzeſywać obcinać drzewa. °Winnice.

CHASTRER *des ruches, (en oſter une partie des gâteaux de cira.)* Alveos caſtrare, Favos ſuccidere. *Colum.* Podbierać ule, część plaſtrow odbierać.

L'action de chaſtrer. Caſtratio, onis, f. Caſtratura, æ, f. *Plin.* Rzezanie, trzebienie, czyſzczenie.

CHASUBLE, ſubſt. m. & f. Planeta, æ, f. ORNAT.

CHASUBLIER, ſubſt. m. *(Qui fait des chaſubles & autres ornemens d'Egliſe.)* Caſularum & aliorum ornamentorum artifex. KRAWIEC co robi Ornaty y inſze aparaty Kościelne

CHAT, ſubſt. m. CHATTE, f. *(Le maſle & la femelle.)* Feles, *ou* Felis, f. *Aulu-Gelle dit* Ælurus, i, maſc. KOT, KOTKA, ſamiec, y ſamica, obi

CHAT ſe dit proverbialement en ces façons de parler, *Jetter le chat aux jambes à quelqu'un,* pour dire *Le vouloir rendre coupable de la faute d'un autre.* Alienjus culpam in alium conferre. *Cicer. Plaut.* KOT ſię mowi *przyſłowiem* w tych mowienia ſpoſobach, Rzucić kota komu na nogi, to ieſt: złożyć ná niego winę cudzą.

ON DIT auſſi, *Il s'eſt ſervi de la patte du chat pour tirer les marrons du feu,* pour dire *Il s'eſt ſervi du miniſtere de quelqu'un pour faire une affaire avantageuſe.* Lucrum fecit ope alienâ. MOWIĄ też: użył łapki kociey dla wybrania kaſztanow z ognia: to ieſt użył kogo inſzego ná dokazanie ſwego pożytku włáſnego.

ON DIT auſſi *A bon chat, bon rat, (Bien attaqué, bien défendu.)* Verbum verbo, Par pari reſpondere. *Ter.* MOWIĄ też ná dobrego kota dobry ſzczur, álbo trafił táki ná tákiego, y ten dobrze náſtępuie y ten ſię dobrze broni.

ON DIT encore, *Il ne faut pas réveiller le chat qui dort,* pour dire *Il faut laiſſer en repos ceux qui nous peuvent faire du mal.* Noli irritare cra[illegible]er. *Plaut.* MOWIĄ ieſzcze nie budzić kota kiedy ſpi, to ieſt, zoſtawić tych w pokoiu, ktorzy nám ſzkodzić mogą.

ON DIT *Acheter chat en poche,* pour dire *Acheter quelque choſe ſans la voir.* Pretium avellere, antequam merx oſtendatur. *Hor.* MOWIĄ, kupić kota w kieſzeni, w worze, kupować co niewidząc.

Il l'eſpie comme le chat fait la ſouris. Illum obſervat, ut feles murem. Pilnuie czatuie ná niego, iák kot ná myſz.

Tout à la franche marguerite ſans faire de la chatte mitte. pour dire *Sans déguiſement, ſans diſſimulation.* Non fucatè aut diſſimulanter. adv. *Cic.* Wſzyſtko po proſtu bez zdrady, nie tak iáko kot co chowa pazory: bez chytrości bez przyſady.

CHATER, V. act. *(Faire des petits chats, parlant d'une chatte qui met bas)* Felinos catulos producere. *Hor.* KOCIC ſię, kocięta położyć, mowiąc o kotce kocącey ſię.

CHATER, *(Eſtre friand.)* Catillare, neut. *Plaut.* NA łakotki być łakomym.

CHAT HUANT, ſubſt. m. *(Oiſeau de nuit.)* Bubo, onis, *maſculin pour la terminaiſon; néanmoins Virgile le fait Feminin, le rapportant à* Avis. SOWA nocny Ptak.

CHATON, ſubſt. m. *(Le petit d'une chatte.)* Felis catulus. *Phed.* Felina proles. *Celſ.* KOCIĘ, małe od kotki.

CHATON *d'un anneau, où l'on enchaſſe la pierre ou le diamant.* Pala. Funda, æ, f. *Cic.* KASZT, oprawa, głowa od pierścienia, gdzie oſadzaią kamień, álbo dyament.

CHATONS, ou *La fleur des noyers & des coudriers.* Panicula, arum, f. plur. Nucamenta, orum, neut. plur. *Plin.* RZĘSA Orzechow y Leſzczyny

[C]HATOUILLEMENT, ſubſt. m. *(Action par laquelle on chatouille.)* Titillatio. *Cic.* Titillatus. ŁECHTANIE kogo.

CHATOUILLER, V. act. *(Toucher legerement quelqu'un en quelque partie du corps.)* Titillare. *Cicer.* ŁECHTAC lekko kogo po ciele dotykać.

Chatouiller tant ſoit peu. Tractim tangere. *Plaut.* Łechtnąć z nienacka.

CHATOUILLER au figuré, *(Donner du plaiſir.)* comme *La gloire chatouille les hommes.* Titillat gloria homines. *Hor.* ŁECHTAC *niewłaśnie:* upodobanie czynić, iáko: ſława łechce ludzi.

Il chatouille les oreilles par ſes beaux diſcours. Blandis ſermonibus aures titillat. *Cic. Plaut.* Łechce uſzy piękną wymową ſwoią

CHATOUILLEUX, maſc. CHATOUILLEUSE, f. adiect. *(Qui ne peut ſupporter qu'on le chatouille.)* Titillationis impatiens. ŁECHCYWY, Łechliwy, co nie może cierpieć łechtania

ON DIT figurement, *Vne affaire chatouilleuſe, (quand elle eſt delicate & difficile à manier.)* Lubricum negotium & periculoſum, i, neut. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* rzecz łechliwa, o ſprawie iakiey ktorey ſię dotknąć trudnością.

ON DIT auſſi, *Il eſt fort chatouilleux ſur le point d'honneur, ſur la conſcience,* pour dire *Il y eſt fort délicat, il ne ſouffre point qu'on le viole le moins du monde.* Honorem, *ou* conſcientiam violari, *ou* lædi ne minimùm quidem patitur. *Cicer.* MOWIĄ bardzo ieſt łechliwy co do honoru, co do ſumienia, to ieſt bardzo tkliwy, w tey mierze tknąć ſię nie da.

CHAUD, maſc. CHAUDE, f. adject. *(Qui a de la chaleur.)* Caldus. *Vitr.* Calidus. *Cic.* CIEPŁY, CIEPŁA, gorący, gorąca, co ma gorącość w ſobie.

Fort chaud. Fervidus. *Cic.* Bardzo gorący

De l'eau chaude. Calda *ſeul, ou* Calda aqua. Aqua calida. *Celſ. Mart. Juv.* °Aqua fervens. *Cic.* *De l'eau bouillante.* Woda ciepła gorąca. °Wrząca woda.

Eſtre chaud. Calere, neut. *Plaut.* Być ciepłym gorącym.

Eſtre fort chaud. Fervere. neut. *Ovid.* Być bardzo gorącym

 De-

Devenir chaud. Calescere. Concalescere. Incalescere, neut. *Cic. Ter.* Zagrzewać, się grzać się.

Vn air chaud, ou *boullant.* Torridus aer. *Prop.* Æstuosum cœlum. *Colum.* °*Vn païs chaud.* Æstuosa regio. *Hor.* °*Vne chambre chaude.* Æstuosum cubiculum. *Cels.* Powietrze rozpalone goraiące. °Kray ciepły gorący. °Izba ciepła.

ON DIT, *Le poivre est chaud, brulant.* Aliquid ignei caloris inest in pipere. °*Du vin chaud, qui a de la chaleur.* Igniti us vinum. *Aul-Gel.* °*Fiévre chaude.* Ardens febris. *Cels.* MOWIĄ pieprz iest gorący zapala. °Wino gorące co ma ogień w sobie. °Febra gorąca.

ON DIT aussi *Vn jeune homme chaud & bouillant de son naturel.* Pervidi animi juvenis. MOWIĄ też młodzieniec gorący y iako war, iak ogień, z przyrodzenia.

CHAUD, subst. m. (*La chaleur.*) Calor. Ardor. Fervor. Æstus, m. *Cic.* CIEPŁO opał gorącość.

Durant le plus grand chaud de l'Esté, (durant les grandes chaleurs.) Maximis caloribus. *Cicer.* Podczas náywiększego ciepłu álbo gorąca lata, podczas wielkich upałow.

Avoir grand chaud, étouffer de chaud. Æstuare, neut. Æsto fervere. *Juv. Cic.* Gorąco mieć, ledwie tchnąć od gorąca.

Il commence à faire chaud. Tempus jam incalescit. *Colum.* °*Il fait fort chaud,* ou *Il fait grand chaud.* Vehemens est calor. *Cic.* Cœlum est æstuosum. *Colum.* Zaczyna być ciepło ociepla się, °Bardzo iest gorąco. Wielkie iest gorąco.

Il faut supporter le chaud & le froid. Calores & frigora perpetienda sunt. *Cic.* Trzeba ponosić gorąco y zimno.

Nous nous reposames trois heures pour éviter le chaud. Vitandi caloris causâ tres horas acquievimus. *Cic.* Spoczywaliśmy trzy godziny, unikaiąc gorąca.

Se rafraischir dans l'eau par un grand chaud. Solari æstum fluviis. *Hor.* Chłodzić się w wodzie kąpiąc się pod czas wielkiego gorąca.

ON DIT, *Il fera chaud en cette occasion,* pour dire, *Il y fera dangereux.* In hac occasione multum erit periculi. °*Le combat fut chaud, (on y combattit fortement & chaudement.)* Acerrimè, ac maximè pugnatum est, *Plaut.* MOWIĄ będzie tam gorąco, w tey okoliczności, to iest: Będzie tam niebezpieczno. °Bitwa sprawa była gorąca, to iest mocno, y gorąco się bili.

ON DIT proverbialement, *Tomber de fiévre en chaud mal,* pour dire *d'un petit malheur, tomber dans un plus grand.* Eminimo malo in aliud gravius incidere. °*Je suis tombé de fiévre en chaud mal.* Incidi in Scillam cupiens vitare Charybdim. MOWIĄ wpaść z Febry w gorączkę, to iest z iednego mnieyszego złego wpaść w drugie gorsze. °Wpadłem z Febry w gorączkę, *trafiłem zdeszczu pod rynnę.*

ON DIT qu'*Vn homme souffle le froid & le chaud,* pour dire qu'*Il dit du bien & du mal des mesmes personnes.* Uno eodemque ore modò laudat, modò vituperat aliquem. MOWIĄ Temu człowiekowi y ciepło y zimno zgęby idzie, to iest: y ale y dobrze o tychże osobach mowi.

ON DIT aussi qu'*Il faut battre le fer tandis qu'il est chaud,* pour dire qu'*Il ne faut pas laisser refroidir une affaire.* Nihil est, nisi dum calet, hoc agitur. *Ter.* MOWIĄ też wrenczas żelazo bić, kiedy iest gorące, to iest: nie trzeba dać ochłodnąć sprawie iakiey.

A LA CHAUDE, (*d'une maniere prompte & précipitée.*) Præcipitanter. Primo æstu, ou impetu. *Liv.* GORĄCO, prędko, popędliwie.

CHAUDEMENT, adverbe qu'on employe dans un sens naturel. *Vous estes ici bien chaudement, cette chambre est bonne & bien chaude, on n'y sent point de froid.* Tepidissimo cubiculo habitas. °*Il faut tenir ce malade bien chaudement.* Calidis fomentis prohibendum est frigus ab hoc ægro. CIEPŁO przysłowie, ktore się bierze w rozumieniu włásnym przyrodzonym, iako bardzo tu ciepło mięszkasz, dobra to izba, y bardzo ciepła, nie czuć tu zimna. °Trzeba tego chorego bardzo ciepło trzymać.

Je me suis tenu bien chaudement cét hiver. Multo igne depoli à me frigus hac hieme. *Horat.* Trzymałem się bardzo ciepło tey zimy.

CHAUDEMENT dans sens figuré, *Avec chaleur, avec ardeur.* Ardenter. Ferventer. Ardenti studio. *Cic.* CIEPŁO, Gorąco, *niewłaśnie* gorliwie usilnie.

CHAUDERON, *on prononce* CHAUDRON, subst. masc. (*Vtensile de cuisine de cuivre,* ou *de fer.* Lebes. ° KOCIOŁ miedziak náczynie kuchenne miedziane álbo żelazne.

CHAUDERONNIER, *on prononce* CHAUDRONNIER, subst. m. (*Artisan qui vend des chauderons & autre batterie de cuisine.* Vasorum æreorum faber. KOTLARZ co przedaie kotły, y insze náczynia kuchenne miedziane.

CHAUDIERE, subst. f. *Grand vase d'airain.*) Cortina, æ, f. PANEW, Wielkie naczynie miedziane.

CHAUFFAGE, subst. m. (*Provision de bois à brusler pour son année.*) Annona lignaria. OPAŁ, przygotowanie drew do palenia na rok.

Avoir droit de chauffage dans une forest, (Avoir droit d'y faire couper du bois pour sa provision.) Jus lignationis, ou lignandi habere in silvâ. Mieć wrąb wolny w lesie, mieć wolność w lesie ścinać drzewo na opał.

CHAUFFE', m. CHAUFFE'E, f. part. pass. Calefactus, ou Calfactus. ZAGRZANY, ZAGRZANA.

CHAUFFE-CIRE, subst. m. (*Officier de la Chancelerie qui amollit & prépare la cire pour seeler des patentes.*) Obsignator diplomatorius. PIECZĘTARZ urzędnik kancelaryi ktory wosk miękczy y gotuie na pieczętowanie papierow.

CHAUFFER, ou FAIRE CHAUFFER, V. act. (*Rendre chaud.*) Calefacere, ou Calfacere. *Plaut. Hor.* GRZAC, ZAGRZEWAC, ZAPALIC, Ciepłym gorącym uczynić.

Se chauffer auprès du feu, ou *au feu.* Ad ignem, ou ad focum se calefacere. Ad ignem calefieri. *Cic.* Grzać się przy ogniu.

Je donneray ordre qu'on chauffe le bain, ou *Je feray chauffer le bain.* Balineum calefieri jubebo. *Cic.* Każę zapalić w łaźni; zagrzać wody, nagotować kąpiel, álbo wannę.

Je vous conseille de vous bien chauffer. Camino luculento utendum censeo. *Cic.* Życzę dobrze się zagrzać.

SE CHAUFFER *au soleil,* ou comme l'on parle populairement, *Se chauffer aux dépens du bon Dieu.* Apricatione calefacere *Cic.* GRZAC się na słońcu, álbo iako się mowi potocznie, grzać się, kiedy Pan Bog zapali, kiedy ciepło ná dworze.

ON DIT proverbialement, *Il verra de quel bois je me chauffe,* pour dire *Qu'l homme je suis.* Sentiet qui vir sim.) *Phad.* MOWIĄ przysłowiem, Obaczy on iakiemi drwami oman palą, to iest com za człowiek.

Allez luy dire cela, & vous chauffez au coin de son feu, pour dire *Je vous défie de luy aller dire en face une chose qui le doit choquer.* Id illi venias exprobratum in os, & assideas ad focum. Poydź ieno powiedz mu to á stań potym u kominiego y grzey się: to iest niedokażesz tego abyś poszedł w oczy mu to mowił co go obrazić może.

CHAUFFERRTTE, subst. f. *on prononce* CHAUFFRETTE. (*Sorte de petit réchaud fort bas.*) Ignitabulum. PAIERKA, Piecyk ruchomy do zagrzewania.

CHAUFFOIR, subst. m. (*Chambre commune où il y a d'ordinaire un poële, & où une Communauté se va chauffer.*) Hypocaustum, i, n. *Stat.* GRZALNIA, Izba napalona, co polita dla wszystkich, gdzie iest piec y gdzie zgromadzenie iakie idzie dla zagrzania się.

CHAUFOUR. subst. m. (*Four à chaux & où l'on cuit la pierre à chaux.*) Calcaria fornax. *Plin.* HUTA wapienna, piec kędy kamienie wapienne wypalaią.

CHAUFOURNIER, subst, m. (*Qui cuit la chaux.*) Calcarius. *Plin. Cat.* WAPIENNIK, co wapno pali

CHAUME, subst-m. (*Tuyau du bled qui reste dans un champ après la moisson*) Stipula. æ, f. *Ter.* Colmus. *Cic.* ZDZBŁO słomu pozostała w polu po żęciu zboż, rzyszko.

CHAUMER, V. act. (*Arracher le chaume.*) Stipulam colligere *Terent.* RZYSKA wycinać, wyrywać.

CHAUMIERE, subst. f. on disoit autrefois UNE CHAUMINE, (*Petite maison couverte de chaume.*) Casa stipulâ contecta, Tugurium. *Cic.* CHATA, Chałupa słomą pokryta.

CHAUMONT, (*Ville du Bassigny dans le Gouvernement de Champagne.*) Calvomontium, ii, n. SZOMONT, Miasto Bassigniaku w Gubernatoryi Szampaniy.

(Il y a un Chateau de ce nom dans le Vexin François) Iest Zamek tegoż imienia w Wexynie Francuskim.

CHAUNE, ou CHAULNE, (*Duché en Picardie.*) Calniacum. SZON Xięstwo w Pikardyi.

CHAUNI, ou CHAULNI, (*Ville de Picardie.*) Calviacum. SZONI, Miasto Pikardyi.

CHAUSSE, subst, f. ou BAS DE CHAUSSE, (*Ce qu'on met sur la iambe pour la couvrir.*) Tibiale, Tibialia, ium, *Suet.* PONCZOCHA to co się wdziewa na goleń dla okrycia.

BAS DE CHAUSSES (*à l'usage des soldats Romains.*) Caligæ, arum, f. plur. *Suet.* OBOW Zołnierski, starożwiecki u Rzymian.

(C esto-

(C'eſtoit comme une eſpece de Botines, qui couvroient les pieds juſques au gras de la jambe, & qui ſe fermoient avec des boucles ou un lacet.) Było to nakſztałt bocikow okrywaiącech nogi aż po pęgę álbo łytkę, zapinano ná przęczkę álbo ſznurowane taſmą.

HAUT-DE-CHAUSSES, (*Cullotte que les François portent aujourd'huy.*) Bracæ & Braccæ, arum, f. plur. *Tacit.* UBRANIE Spodnie, pludry ktore dziś Francuzi noſzą.

ON DIT proverbialement, *Il eſt ſi pauvre qu'il n'a pas des chauſſes.* Adeò pauper nudis ut pedibus ambulet. MOWIĄ przyſłowiem tak ieſt ubogi że y ſpodnich, álbo żegaci niema.

ON DIT (*d'un jeune homme qui eſt hors d'âge de chaſtiment.*) *Il a la clef de ſes chauſſes.* Exceſſit illi ætas ea magiſterio *Plaut.* Manum ferulæ ſubduxit. *Juv.* MOWIĄ o młodym wyroſtku ktory iuż wyroſł z plag, ma klucz od ſpodnich ſwoich.

CHAUSSE'，m CHAUSSE'E, f. Part paſſ. Calceatus, a, um. OBUTY. OBUTA.

CHAUSSE'E, ſubſt. f (*Conſtruction, ou maſſe faite de pierres, ou de terre graſſe bien battuë.*) Agger. *Caſ.* Moles. *Cic.* GROBLA, Wał, ſzaniec z kamieni gliny y ziemi dobrze ubitey.

Faire une chauſſée. Aggerem jacere *Caſ.* Molem fluctibus opponere. *Cic.* Groblę, wał, ſypać ubijać, utykać.

Faire une chauſſée le long d'une riviere. Ripam munire molibus *Plin.* Groblę dawać w zdłuż po nadrzeką.

CHAUSSEPIED, ſubſt. m. (*Morceau de cuir qui ſert pour chauſſer des ſouliers.*) Corium quo calcei inducuntur. RZEMIEN do záuwania na nogę trzewikow.

CHAUSSER, V. act. & n. (*Mettre des ſouliers aux pieds.*) Calceare *Si l'on veut exprimer la chauſſure on dira* Calceare aliquem ſoccis. *Plin.* OBUWAC trzewiki na nogi, záuwać. *Jeżeli kto chce wyrazić obuwie może mowić obuwać kogo w buty, buty komu wzuwać.

Se laiſſer chauſſer à quelqu'un. Calceandos pedes alicui committere. *Phad.* Kazać ſię komu obuwać.

Pendant qu'on luy faiſoit la cour, il ſe chauſſoit & s'habilloit. Dum ſalutabatur, & calceabat ipſe ſe & amiciebat. *Suet.* Gdy do niego ſię zieżdżali on ſię obuwał y ubierał.

Se chauſſer, (Mettre des ſouliers à ſes pieds.) In pedes ſoleas induere. Obuwać ſię, trzewiki wzuwać na nogi.

CHAUSSER *quelqu'un (Luy mettre ſes bas de chauſſe.)* Tibialia, ou femoralia alicui induere. OBUWAC kogo wdziewać mu ponczochy. &c.

Se chauſſer, en ce ſens, *Prendre ſes bas.* Tibialia ſibi Induere. Obuwać ſię w tymże rozumieniu pończochy wdziewać,

ON DIT figurement, *Chauſſer les eſperons aux troupes ennemies,* pour dire *Les purſuivre vivement, les obliger à ſe ſervir de leurs eſperons pour fuir plus viſte.* Hoſtes acriter inſequi. Inſectari & urgere hoſtes. *Cic.* MOWIĄ niewłáśnie, oſtrogi przypiąć nieprzyiacielowi, potężnie go gonić, tak że oſtrogami konie kłoć muſzą dla uciekania prędſzego.

CHAUSSER *les arbres, (Mettre au pied des arbres la terre qu'on en avoit oſté pendant l'hyver.)* Accumulare. Adobruere arbores. aggerare. *Colum.* OKOPYWAC drzewa, ziemię koło korzenia ſypac, ktorą ná zimę odkopano.

SE CHAUSSER *une opinion dans la teſte, (Se la mettre bien avant.)* Mentem aliquâ opinione imbuere *Cic.* OBUCWać ſobie zdanie iakie na głowę, nabić ſobie mocno głowę iakim zdaniem.

ON DIT encore dans le diſcours familier, *Cét homme n'eſt pas aiſé à chauſſer,* pour dire qu'*Il n'eſt pas aiſé à gouverner.* Non ette facili tractari poteſt hic homo. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze poufale, niełatwo go obuć. To ieſt nie da ſię ſobą rządzić.

CHAUSSE-TRAPES, ſubſt. f. Murex ferreus, *genit.* muricis ferrei, *m* *Quint-Curt.* KOTEWKI żelazne.

(Ce ſont quatre pointes de fer diſpoſées de telle ſorte qu'il y en a toûjours trois qui portent à terre & une qui demeure de bout On en ſeme pluſieurs dans un champ par où doit paſſer la cavalerie, afin qu'elles ſe fichent dans les pieds des chevaux. Są to żelaza o czterech końcach oſtrych, tak zrobione że zawſze trzy oſtrzami ku ziemi, á czwarte wzgorę wyſtawione, ſieią álbo rzucaią takich kotewek wiele po polu, y drodze, ktorędy iazda ma przechodzić áby nogi końſkie ſię kaleczyły.

CHAUSSETTE, ſubſt. f. (*Bas de toile qu'on met par deſſous les bas.*) Interiora tibialia. SPODNIE ponczochy płocienne ná ktore wdziewaią ponczochę.

CHAUSSETTIER DRAPPIER, ſubſt. m. (*C'eſt un marchand de draps de laine, qui fait des bas.*) Tibialium ſarcinator, oris, m. PONCZOSNIK, SZTAMETNIK, Kupiec ſztametowy co ponczochy robi.

CHAUSSON, ſubſt. m. (*Ce qui ſert à couvrir le bas du pied qu'on met dans les ſouliers ſous les chauſſes; on en fait de laine, de linge, de cotun &c.*) Calceolus (laneus, lineus, xylinus.) i, maſc. SZKARPETKI to co ſłuży do nakrycia ſamey nogi ktora w chodzi w trzewik, y zażywaią ich pod ponczochą a bywaią z płotna z wełny z bawełny. &c,

CHAUSSON eſt auſſi (*une eſpece de Souliers, plats & ſans talon, dont la ſemelle eſt de feutre.*) Udo, onis, maſc. *Mart. Vlp.* KAPCIE Meſzty nákſztałt ſzkarpetek albo obuwia le.. iego płáſkie y bez korkow z podeſzwą pilśnianą.

CHAUSSURE, ſubſt. f. *Mot general qui comprend tout ce qui ſert à couvrir les pieds, comme les ſouliers, pantouffles &c.)* Calceamentum, i, n. Calceamen, aminis, n. *Plin.* OBUWIE ſłowo ogolne znacz ce każdą rzecz ſłużącą do obuwenia y wdziania na nogę, iako trzewiki, pantofle &c.

Ce qu'on donne pour s'entretenir de chauſſure. Calcearium, ii, n. *Plin.* Obuwne to co daią na obuwie czeladzi, áby ſobie buty &c. ſprawowali.

ON DIT proverbialement, qu'*Un homme a trouvé chauſſure à ſon pied,* pour dire qu'*Il a trouvé une perſonne qui luy convient & qui eſt de ſon humeur.* Par ingenium nactus eſt. Hominem invenit, qui congruit cum illius moribus, ou qui congruit cum illo natura & moribus. *Cic. Ter.* MOWIĄ przyſłowiem iz człowiek iaki znalazł obuwie właśnie na ſwoią nogę. To ieſt, że napadł na takiego z ktorym ſię zgodzi, y ktory ieſt z nim iedney myśli; trafił ſwoy na ſwego.

ON LE DIT auſſi (*d'un ennemi, quand on l'a trouvé d'égale force.*) *Cét homme eſt un grand chicanneur, mais il a trouvé chauſſure à ſon pied,* pour dire qu'*Il a affaire à un homme qui en ſçait autant que luy.* Litigioſus ille quidam, ſed parem nactus eſt adverſarium. Æquè litigioſum nactus eſt, ou reperit adverſarium. Et fragili quærens illidere dentem, Offendet ſolido. TOZ MOWIĄ o nieprzyiacielu kiedy go kto wrownych ſiłach napadnie. Ten człowiek ieſt wielki pieniacz ále też trafił na ſwego, to ieſt iż ma do czynienia z takim ktory tyle potrafi co y on.

CHAUVE, adject. m. & f. (*Qui a la teſte dégarnie de cheveux.*) Calvus, va, vum. Pilis defectus, a, um. *Cic. Phad.* ŁYSY ktoremu z głowy włoſy opadły.

Chauve par devant. Præcalvus. Recalvus. Recalvaſter, ſtri, m. *Suet. Plaut.* Łyſy na czele tylko, álbo z przodu głowy.

Eſtre chauve. Calvere, (calveo.) *n. Plin.* *Devenir chauve,* Calveſcere. n. *Plin.* Calvefieri. *Var.* Bydź łyſym Łyſieć. *Ołyſieć

ON DIT figurément que *L'occaſion a des cheveux par devant & qu'elle eſt chauve par derriere,* pour dire que *Quand elle ſe preſente à nous il ne la faut pas laiſſer échapper, n'y ayant plus moyen de la reprendre.* Occaſio primâ ſui parte comoſa, poſteriori parte calva; quam ſi occuparis, te eas; elapſam ſemel, non ipſe Jupiter poſſit reprehendere. *Phad.* MOWIĄ niewłáśnie że okazya od czoła má włoſy, ále z tyłu ieſt łyſa, to ieſt że kiedy ſię nam podaie, nietreba iey chybiać ále ſię iey chwycić zaraz, bo iuż niemaſz ſpoſobu żeby ſię wrociła.

CHAUVE-SOURIS, ſubſt. f. (*Petit oiſeau nocturne, dont les aiſles au lieu de plumes ſont de peau.*) Veſpertilio, onis, maſc. *Plin.* NIETOPERZ nocny ptak, ktore ſkrzydła miaſto piór ſą z błonek.

CHAUVETE, & *mieux* CALVITIE, ſubſt. f. (*Une teſte chauve.*) Calvitium, ii. *n. Cic.* *(Calvities *eſt ſans autorité.*) LYSINA.

CHAUX, ſubſt. f. (*Pierre cuite au feu.*) Calx. *Cic.* *De la chaux vive.* Calx viva. *Vitr.* WAPNO kamien palony w ogniu. *Wapno nie zgaſzone.

Four à chaux. Calcaria fornax. *Plin.* Wapiennia, piec do palenia wapna.

Maiſon baſtie à chaux & à ſable. Ædificium arenâ & calce conſtructum. Dom z wapna y piaſku ſtawiany.

DE CHAUX. Calcarius, a, um. *Plin.* WAPIENNY.

Faire cuire de la chaux. Calcem coquere *Catul.* Wapno palić.

Qui fait cuire de la chaux. Calcarius. *Catul.* Wapiennik.

Eteindre de la chaux dans l'eau. Calcem reſtinguere, ou extinguere. *Vitr.* Calcem macerare. *Plin.* Zalewać wapno wodą, gaſić wapno.

La

La foſſe, ou *le baſſin où l'on eſteint la chaux*. Lacus,ûs,m. Mortarium,ii,n. *Vitr.* Doł do zalewania wapna, ſkrzynia albo grubá do roczyniania,álbo do moczenia wapna.

Pierre de chaux vive. Calcis gleba,æ,f. *Plin.* Bałwan wapna niegaſzonego.

ON DIT qu'*Vn traitté eſt fait à chaux & à aiment*, pour dire qu'*On y a mis toutes les conditions eſſentielles pour le rendre inviolable.* Pactio ſolemnibus verbis abſoluta,ideoque firma & ſtabilis,f. MOWIĄ że przymierze iakie ieſt z wapná y kamieni uczynione, to ieſt że wſzyſtkie należyte warunki iſtotne,ſą w nim dołożone,áby go nienaruſzonym uczynić.

CHEF,ſubſt.m.vieux mot qui ſignifioit *la Teſte*.Caput.*Cic* Głowa: ſtare ſłowo w Francuſkim znaczące głowę

(Il ſe dit maintenant dans ces expreſſions figurées.) Teraz ſię mowi w te ſpoſoby *niewłaśnie*.

CHEF,(*Le premier,le plus conſidérable*.)Caput,neut. Princeps. Coryphæus. Dux *Cic.* Głowa przodek,nayznacznieyſzy nayprzed nieyſzy, Pryncypał, Herſzt,Wodz.

Chef d'armée. Caput exercitûs.Dux. *Cic.* Głowa, Wodz w woyſku.

Zenon eſt le chef des Stoïciens. Stoicorum princeps Zeno. *Cic.* Zenon ieſt głową Stoikow.

Chef de parti. Dux partium. *Tacit.* Głowa,Wodz,Pryncypał ſtron,álbo ſprawy iakiey.

Chef d'Office chez les Princes. Tricliniarches,chæ,m.*Petr.* Starſzy ſtołowy,álbo ſtolnik krolewſki, koronny. Trukses.

CHEF, (*Article.*) Caput, n. °*Répondre à tous les chefs d'accuſation.* Ad ſingula accuſationis capita reſpondere,*ou* dicere. GŁOWNY punkt. °Odpowiedzieć na wſzytkie głowne ponkta zarzutu iakiego.

CHEF-D'œUVRE ſubſt.m.*on prononce* ché-d'œuvre.(*Ouvrage d'un artiſan qui veut montrer ce qu'il ſçait faire dans quelque art.*)Artis ſpecimen.*Plaut.* Artis tyrocinium,ii,n. *Juſ.* POCZĄTEK, Pierwſza robota,głowna przednia robota. Robota rzemieślnika iakiego ktory chce pokazać co umie w kunſzcie iakim.

Faire ſon chef d'œuvre. Artis ſpecimen edere. Pierwſzą robotę ſwoię w iakim kunſzcie pokazać.

ON DIT figurement,*C'eſt un chef-d'œuvre*, pour dire *Cét ouvrage eſt excellent.* Opus perfectam & elaboratam. MOWIĄ *niewłaśnie*: Głowna to álbo przednia robota, to ieſt robota wyborna wyśmienita y naydoskonalſza.

CHEF ſe dit auſſi (*d'une perſonne particuliere.*)comme *De ſon chef,*(*de luy meſme, de ſa teſte*) A ſe. De ſuo, Marte proprio. E cerebro ſuo. GŁOWA ſię też mowi oſobliwie o oſobie iakiey,iako z głowy ſwoiey, z własnego domyſła,a ſiebie ſamego.

CHEGROS, ſubſt.m. (*Filet enduit de poix avec lequel les Cordonniers & les Bourreliers couſent leurs ouvrages.*) Filum ſutorium,neut. Filum ſubulare Filum picatum. DRATWA Nići naſmalane, ktoremi ſzewcy y miechownicy ſzyią robotę ſwoię.

CHELIDOINE,ſubſt.f.(*Eclaire,herbe,plante medecinale. Il y en a de deux ſortes.*) °*La grande chelidoine.*Chelidonium majus. °*La petite chelidoine.*Chelidonium minus,n.*Plin.*CELIDONIA, ziele lekarſkie,dwoiakiego rodzaiu ieſt °To ieſt Celidonia więkſza. °Celidonia mnieyſza.

CHELLES,(*Abbaye de l'Iſle de France.*) Calæ,arum,f. pl. SZEL,Opactwo Wyſpy Francuſkiey.

CHEMIN,ſubſt.m. (*Paſſage qui eſt au public pour aller d'un lieu a un autre.*) Via,æ,f. Iter, *genit.* itineris,n.*Cic.* DROGA,Gościniec poſpolity do iechania z iednego mieyſca drugie

Le grand chemin,le chemin public. Via publica.via militaris. *Plaut Cic.* Via regia.*Digeſt.* Walny gościniec, bity,torowny poſpolity.

Le droit chemin. Via recta. °*Chemin de traverſe.* Via tranſverſa,f. *Cic.* Semita, æ,f. *Cic.* Droga proſta. °Droga poprzeczna, ściezka.

Chemin battu,frequenté, par où il paſſe bien du monde. Via trita,f Tritum iter,n.*Cic.* Via frequens,f.*Catul.* Via celebris,f. °*Chemin abregé,raccourcy, plus court.* Iter brevius,neut. *Plin.* Viæ compendium. *Plin.* Droga bita torowna po ktorey wiele ludzi poſpolicie iedzie. °Droga krotſza.

Chemin par mer. maris via,f. *Ovid.* °*Par terre* Terrena via,f. *Vlp.* Droga przez morze álbo morzem. °Droga ziemią álbo lądem.

Chemins rompus par où l'on ne peut paſſer,Chemins impratiquables. Itinera interrupta & impervia,n.pl.*Tulit.* Droga popſowana ktorą przeiechać nie można, droga powybiiana.

Chemin rompus dont on ne ſe ſçauroit tirer à cauſe des pluyes & du mauvais temps. Inexplicabiles,*ou* inextricabiles viæ continuis imbribus,f.pl.*Liv.Plin.* Droga zapadła İgnąca z ktorey wybrnąć nie można dla deſzczow, y niepogod.

Chemin fourchu où deux chemins aboutiſſent. Bivia via. Via ambigua,f. Via quæ ſe ſcindit in partes. *Virg.* Bivium,ii,n. °*S'il y a trois chemins on dira* Trivium, ii, *neut.* °*S'il y en a quatre.* Quadrivium,ii,n.*Cic.* Droga rozſtayna,gdzie ſię dwie drogi ſchodzą. °Jeżeli ieſt trzy drogi. °albo cztery tedy mowi ſię krzyżowe drogi.

Chemin haut. Via ſublimis, f. °*Chemin bas.* Via declivis,f. *Ovid.* Droga gorzyſta. °Droga ſpadziſta.

Chemin ferré, (*dont le fonds eſt dur & ſolide.*) Strata via,f. Droga kowana twarda iák po ſtole rowna.

Chemin pierreux. Saxoſa via,fœm. *Prop.* Droga kamieniſta krzemieniſta.

Chemin couvert. Umbroſa via,fœm. °*Chemin découvert.* Via aperta,f.*Cic.* Iter patens,n. *Horat.* Droga ſkryta. °Droga iáwna otwarta.

Je vois combien il faut de jours pour faire ce chemin. Video quot dierum via ſit. Widzę wiele dni trzeba ná tę drogę,áby tę drogę odprawić.

Il n'y a pas grand chemin de l'un à l'autre. Non longè diſtant. Nie daleka droga od iednego do drugiego.

Aller ſon chemin. Ire viam. Abire viam. *Plaut.* Jść ſwoią drogą.

Se mettre en chemin. Viam carpere,Iter ingredi,Dare ſe in viam. Viæ ſe committere.*Cic.* Puścić ſię w drogę, wyiechać w drogę,ruſzyć ſię w drogę.

Abréger chemin,ou *ſon chemin* Efficere iter brevius.*Phad.* Skrocić ſobią drogę, umnieyſzyć ſobie drogi.

Continuer ſon chemin. Non intermittere iter. *Caſ.* Dalſzą drogę kończyc.

Faire un beau chemin. Concinnare viam. *Plaut.* Dobrze iechać,uiechać wiele w drodze.

Il s'offrit honneſtement de me montrer le chemin. Viam mihi humaniſſimè monſtravit, *ou* commonſtravit. *Plaut. Cicer.* Ofiarował mi ſię ochotnie do pokazania drogi.

Se détourner du chemin. Declinare de viâ. Decedere de viâ. *Cic.* Ziechać z drogi umyślnie, zbłądzić z drogi.

Se détourner de ſon chemin pour aller faire quelque viſite. Deflectere ex itinere ad aliquem inviſendum. *Suet.* Ziechać z drogi umyślnie dla náwiedzenia kogo.

Détourner quelqu'un du droit chemin, (*Le faire écarter de ſon chemin.* Aliquem de viâ deducere. *Cic.* Sprowadzić kogo z proſtey drogi, áby zbłądził.

CHEMIN ſe dit figurement. *Des voyes, des diſpoſitions & des moyens (dont on ſe ſert pour parvenir à quelque fin & réüſſir dans ſes deſſeins.)* Via,æ,f. Iter, *genit.* itineris,n. Modus,i,m. Ratio,onis,f. *Cic.* Droga ſię mowi niewłaśnie o drogach ſpoſobach radach ktorych ktoś zażywa áby przyiść do iákiego końca y ſwego dokazać.

Il s'eſt ouvert un chemin pour augmenter ſes richeſſes. Eam ſibi viam patefecit ad opes amplificandas.*Cic.* Otworzył ſobie drogę do fortuny, do przyczynienia bogactw

Vn chemin facile pour arriver aux honneurs. Iter pronum ad honores. *Plin. Jun.* Droga łatwa dla doyścia do godności.

Aller toûjours ſon chemin, (*Continuer ce qu'on a entrepris.*) Curſum eundem tenere. *Cicer.* Iść záwſze ſwoię drogą, kończyć to co ſię przed ſię wzięło.

Se faire,ou *ſe frayer un chemin à une grande réputation.* Inſtruere ſibi iter ad bonam famam.*Cicer.* Uczynić, uprzątnąć utorować ſobie drogę, do wielkiey ſławy.

Je ne fais que luy frayer le chemin à voſtre connoiſſance. Huic ego tantummodò aditum ad tuam cognitionem patefacio. *Cicer.* Tylko mu toruię drogę, czynię drogę do znáiomości z tobą.

COUPER *chemin à une maladie*, pour dire *La prévenir,en empeſcher le cours.* Venienti morbo occurrere. *Perſ.* °*Couper chemin à des procès.* Secare lites, Auferre,*ou* incidere lites. *Hor. Cic.* PRZECIĄC zágrodzić drogę chorobie, záſtanowić zátrzymać iey bieg. °Zágrodzić drogę prawnym kłotniom.

METTRE *un homme en beau chemin*, (*luy applanir le chemin*, pour dire *Luy lever les obſtacles & les difficultez.*) Planum aliquid alicui facere. Præſtare alicui faciliorē viam ad aliquid. *Quint.* Ná dobrą drogę człeka náprowadzić: przetorować mu drogę, trudności y przeſzkody mu uprzątnąć do czego.

IN-

ENSEIGNER, *montrer à quelqu'un le chemin pour parvenir à la connoissance des beaux arts.* Tradere alicui viam optimarum artium. *Cic.* POKAZAC komu drogę do náuk.

IL EST *demeuré en beau chemin,* pour dire qu'*Il a abandonné une entreprise qui estoit sur le point de réüssir.* Planum & expeditum aliquod inceptum abjecit, *ou* deposuit, *ou* deseruit. *Cic.* W SRZOD drogi ustał, to iest: Opuścił impreszę do ktorey dokazania iuż blisko był.

ON DIT qu'*Vn homme est rentré dans le bon chemin,* (*lors qu'il quitte une vie licencieuse pour bien vivre.*) Recepit se ad frugem bonam. Factus est frugi bonæ. *Ter. Plaut.* MOWIĄ że człowiek iáki wrocił się ná dobrą drogę, kiedy opuszcza życie rospustne, z áczyna żyć dobrze.

Se mettre hors du droit, ou *du bon chemin,* Deflectere de recto. *Cic.* Wynidź z drogi dobrey álbo zmylić z prostey drogi

Il prend un mauvais chemin, ou comme l'on parle dans le familier, *le chemin de la greve.* Malam viam ingreditur. Abit in maximam malam crucem. *Plaut.* Złą drogą się puszcza, álbo iáko mowią potocznie, puszcza się drogą ku szubienicy.

TENIR *le mesme chemin d'un autre, suivre ses manieres de faire.* Ire itineribus alibuius. *Cic.* Insistere vestigiis alienis. *Quint.* Mores alicujus persequi. *Plaut.* ISC tą drogą ktorą kto inszy, zá iego torem się puścić náśladować go iák sobie postępuie, w iego ślady wstępować.

CHEMIN se dit en ces manieres de parler proverbiales, *Il est toujours par voye & par chemin,* (*Il n'est jamais au logis, il va toûjours ça & là.*) Semper foris est. Nusquam est ferè domi DROGA się mowi w te sposoby mowienia *przysłowiem:* Ustawicznie iest w drogach, y wpodrożach (nigdy go w domu nie masz, záwsze tam y sam ieździ.)

ON DIT en menaçant quelqu'un, *Je te meneray par un chemin où il n'y aura point de pierres,* pour dire, *Je te feray marcher droit, je te traitteray avec un tel excès de rigueur, que tout moyen de te défendre te sera osté.* Te durè & inclementer, *ou* districtè habebo. *Tacit.* MOWIĄ grożąc komu: poprowadzę cię drogą kędy kamieni nie będzie, to iest poprowadzę cię prosto, y ták uymę że się nie będziesz miał czym bronić.

ON DIT encore en menaçant, *Il me trouvera toûjours à son chemin,* (*Je luy feray tous les obstacles imaginables en tout ce qu'il entreprendra.*) Semper illi obsistam. Illius fortunæ cursum inhibebo. *Salust.* MOWIĄ ieszcze grożąc, záwsze ná mnie w káżdey drodze nápadnie, to iest: Wszędzie mu y do wszystkiego gdzie się zárzuci przeszkodzę.

ON DIT qu'*Vn homme va son grand chemin, son droit chemin,* pour dire qu'*Il agit franchement & sans user de finesse ni de supercherie.* Viam rectam & simplicem in agendo tenet, *ou* sequitur. MOWIĄ że człowiek idzie sobie wielkim bitym gościńcem, to iest: szczerze sobie postępuie bez figlow y wykrętow.

CHEMIN se dit en maniere d'adverbe, *Chemin faisant, par occasion,* Occasione datâ. In transitu. *Quint.* PODRODZE mimoiazdem niespodzianie.

Tout d'un chemin, pour dire *Tout d'un train, en mesme temps.* Simul. Unà. adv. Eâdem operâ. abl. *Cic.* Zá iedną drogą, za iednym záwodem, pospoło, wkupie razem.

CHEMIN DE S. JACQUES, (*Trace blanche qui paroist dans la moyenne région de l'air, que les Anciens ont appellée la Voye lactée.*) Via lactea, æ, f. DROGA mleczna szlad biały ktory się pokazuie ná srzedniey krainie powietrza ták od dawnych názwana.

CHEMINÉE, subst. f. (*Lieu où l'on fait du feu dans les maisons.*) Focus, ci, m. Caminus, i, m. *Cic.* KOMIN, ogniszko mieysce gdzie ogień palą w domu.

(Il est constant que les Anciens avoient des Cheminées dans leurs logis pour y faire du feu, car nous lisons dans Suetone que la chambre de Vitellius fut brulée, le feu ayant pris à la cheminée. Martial se sert de *Fumarium, ii, neut.* pour dire une Cheminée.) Jasna rzecz iest że Dawni miewali kominy w domach swoich dla palenia ognia, bo czytamy w Swetoniuszu że pokoy Witelliusza zgorzał, ogień się záiąwszy w kominie, Marcyalisz názywa Dymnik, miasto komina.

Tuyau de la cheminée. Camini spiraculum, i, n. Dymnik, Rura, Trąba, Szyia ktorędy dym wychodzi z komina.

Vitruve fait voir que les cheminées des Anciens n'estoient point faites comme les nostres.) Witrywiusz dowodzi że kominy u dawnych nie tákie były iákie są u nas.

CHEMINER, V. n. (*Aller, marcher par les chemins.*) Iter habere, *ou* facere. *Cic.* ISC, chodzić, postępować w drodze.

Cheminer à pied, aller, marcher à pied. Ingredi iter pedibus. *Cic. Quint.* **A cheval.* Iter facere equo. *Cic. En voiture,* vehiculis. *Plin. Juv.* **Par terre, par mer.* Iter habere terrâ, mari. Pieszo chodzić. *Konno iechać. Powozem. *Lądem, morzem.

Ayant cheminé trois jours, (*Ayant fait trois jours de chemin*) Cùm tridui viam processisset. *Cæs.* Traydni drogi odprawiwszy.

Cheminer jour & nuit, (*Continuer son chemin jour & nuit.*) Continuare iter die ac nocte. *Cæs.* Jechać iść w drodze dzień y noc, bez przestanku dniem, y nocą iechać.

CHEMISE, subst. f. (*Vestement qu'on met sur la peau du corp..*) Intusium, ii, n. *Var.* Indusium, ii, n. Subucula, æ, f. KOSZULA odzienie ktore kładą ná gołe ciało.

Chemise de nuit. Interula dormitoria. Tunica nocturna, f. Koszula sypialna, nocna

ON DIT proverbialement, *La chemise nous touche de plus près que l'habit.* Tunica propior est pallio. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem: bliższa koszula ciała, niż sukuia.

ON DIT qu'*Vn homme n'a pas une chemise à mettre à son dos,* pour dire qu'*Il est fort pauvre.* Egentissimus est. Eget maximè. *Cicer.* MOWIĄ ten człowiek nie ma koszuli żeby wdział ná grzbiet, to iest: Ze bardzo iest ubogi.

ON DIT pareillement qu'*Il mangera jusques à sa chemise dans la poursuite d'une affaire,* pour dire qu'*Il y mangera tout son bien.* Perteudet rem istam naviter adassem ultimum: MOWIĄ tákże: straci wszystko aż do koszuli w sprawie, to iest: Straci cała fortunę.

CHEMISETTE, subst. f. (*Partie du vestement qui va jusqu'à la ceinture.*) Inducula, æ, f. KOSZULKA, część koszuli, popas tylko.

CHENET, subst. m. (*Vtensile servant dans les cheminées pour soûtenir le bois.*) Fulmentum focarium, i, n. Subices focarii, *genit.* subicum focariorum, m. plur. WILKI żelazne kuchenne, álbo do kominow ná ktorych drzewo leży.

CHENEVI, subst. m. (*Petite graine à donner aux oiseaux*) Semen cannabinum. *Colum.* SIEMIĘ konopne, ziarnka drobne ktore ptastwu daią.

CHENEVIERE, subst. f. (*Lieu semé de chenevi pour faire venir du chanvre.*) Cannabaria, æ, f. KONOPNYM násieniem mieysce zásiane.

CHENEVOTTE, subst. f. (*Tuyau de la plante de chenevi.*) Calamus cannabinus, i, m. PIEN, álbo pręt konopny.

CHENIL, subst. m. *on prononce* cheni, (*Lieu où on loge des chiens, & particulierement ceux de chasse.*) Canum venaticorum stabulum. *genit.* canum venaticorum stabuli, n. PSIARNIA mieysce dla psow osobliwie psow polowych.

CHENILLE, subst. f. (*Insecte venimeux du genre des vers, qui ronge les feuilles des arbres.*) Eruca, æ, f. Campe, es, item. *Colum.* LISZKA gąsienica owad zámzliwy z rodzaiu robactw ktory psuie liście ná drzewach.

CHENU, m. CHENUë, f. vieux mot qui signifie *Blanc de vieillesse.* Canus. a, um. *Horat.* SIWY od starości. słowo stare.

CHEOIR, V. neut. *on prononce* choit. (*Tomber.*) Cadere. *n. Voyez* TOMBER. UPADAC obalić się.

Il chet de la pluye. Cadit imber. *Cic.* Pada deszcz.

CHEOIR signifie aussi *Diminuer de credit ou de fortune.* Cadere. Ruere. UPASC, znáczy też podupáść ná szczęściu fortunie.

L'élevation des grands ne sert qu'à les faire cheoir de plus haut. Potentes tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant. *Horat.* Podwyższenie wielkich ludzi nie służy się tylko na to áby bardziey z wysoka upadli.

Il ne court pas un grand danger, car il ne peut pas cheoir de bien haut. Magnum non adibit periculum, altè enim cadere non potest. *Cic.* Niewielki strach koło niego, nie z bardzo wysoka upadnie.

Son credit est cheu. Gratia illius cecidit. Powaga iego upadła

Il est cheu en pauvreté, pour dire *Il est devenu pauvre.* In paupertatem cecidit. Wpadł w nędzę, w ubostwo.

(Le verbe TOMBER est plus d'usage.) Słowo Francuskie *Tomber* iest bardziey w zażywaniu.

CHER, m. CHERE, f. adject. (*Qui est précieux & de grande valeur.*) Carus, a, um. *Cic.* KOSZTOWNY, KOSZTOWNA drogi y wielkiego waloru.

Ce n'est point trop cher d'en donner trois cens pistoles. Non est trecentis minis cara: (*il parle d'une esclave.*) *Plaut.* Nie drogo to bardzo trzysta grzywien dać zá nię. mowi o iedney niewolnicy.

Les vivres sont chers. Annona cara est. *Cic.* Zywność iest droga.

Il est né dans la chere année. Per annonam caram natus est. *Plaut.* Urodził się drogiego roku.

Il a acheté cette maison plus cher de la moitié qu'elle ne vaut. Emit domum propè dimidio carius, quàm constabat. *Cic.* Kupił ten dom połowę drożey niż wart iest; nią się stoi.

Je demande du poisson, ils me le font trop cher. Rogito pisces, indicant caros. *Plaut.* Pytam się o ryby, drogo bardzo mi ie czynią.

CHER se dit figurement (*des personnes pour lesquelles on a de la tendresse & de l'amitié.*) Carus, a, um. *Cicer.* DROGI, miły mowi się o osobach do ktorych kto ma przyiaźń.

Il m'est cher. Carus mihi est. *Cic.* Drogi mi iest, miły mi iest

Aprés vous, il n'y a personne qui me soit plus cher que luy. Cùm à te discessi, nemo mihi illo carior est. *Cic.* Potobie nie niemam droższego nad niego.

ON DIT aussi, *Mon cher, Ma cher.* Mi, Mea. *Plaut. Ter.* MOWIĄ też moy miły, moy drogi, moy kochany, moia kochana.

CHER se dit aussi adverbialement, *Il fait cher vivre à Paris.* CarèLutetiæ vivitur. DROGO się też mowi przysłowiem Drogo iest żyć w Paryżu.

Ma facilité me coustera cher. Magno mihi hæc facilitas stabit. Szczęście moie drogo mię kosztować będzie.

Cette victoire cousta bien cher aux Carthaginois. Multorum sanguine ea Pœnis victoria stetit. *Liv.* To zwycięstwo drogo przyszło Kartagińczaykom, drogo ie przypłacili.

LE CHER, (*Riviere du Limousin, qui se rend dans la Loire au dessous de Tours.*) Caros, i, m. SZER, Rzeka Lemowickiego kraia, ktora w pada w Ligerę pod Turonem.

CHRCHE, m. CHERCHÉE, f. part. pass. Quæsitus, a, um. *Cic.* SZUKANY, SZUKANA.

CHERCHER, V. act. (*Apporter la diligence nécessaire pour trouver ce dont on a besoin.*) Disquirere. Exquirere. Perquirere, act. acc. *Cic.* SZUKAC, pilności przyłożyć aby znaleść to co nam potrzeba.

Chercher le gibier à la piste. Feras vestigare, *ou* investigare, Odorari, dep. acc. Szukać sałakować, zwierza, śledzić.

Chercher quelqu'un pour le tuer. Quærere aliquem ad necem. *Cicer.* Szukać, kogo, szlakować zàkim na zabicie.

Chercher un sujet de faire éclat. Causam quærere, quomodo aliquid insigne fiat. *Ter.* °*Chercher à se faire rire.* Risus sibi quærere. *Horat.* Szukać okazyi áby się a czym pokazać. °Szukać sobie pośmiewiska.

Un homme qui est tombé dans un grand péril cherche de s'en retirer en y jettant les autres. Homo qui venit in magnum periculum, effugium quærit reperire alterius malo. *Phæd.* Człowiek ktory w padł w wielkie niebespieczeństwo, szukaiakoby z niego się wydźwignąć insaych w nie wtrącaiąc.

SE FAIRE *chercher*, comme °*Prenez garde que vous ne vous fassiez chercher lors que j'auray besoin de vous.* Vide ne in quæstione mihi sis; quando accersam. *Ter.* Vide ne sis mihi inquisitioni *Plaut.* DAC się szukać, iáko: Patrzayże ábyś się nie dał szukać, gdy mi cię trzeba będzie.

J'ay demeuré exprès au logis, afin que vous ne me fissiez point chercher. Tibi ne quæstioni essem, domi consultò remansi. *Terent.* Umyślnie m się w domu został, kbyś mię niekazał szukać.

Chercher noise, chercher querelle, ou des inimitiez. Jurgii, querelæ, inimicitiarum causam quærere. *Liv.* Szukać napaści, kłotni, zwady, okazyi.

ON DIT *Chercher sa vie*, pourdire *Gueuser, mendier.* Victum quærere, *ou* quæritare. Mendicare. *Juv.* °*& figurément* Mendicare sibi malum. *Plaut. Chercher malheur.* MOWIĄ szukać pożywienia, miasto żebrać. °Y niewłaściwie: szukać nieszczęścia.

CHERCHER *de la gloire.* Quærere gloriam. °*Les bonnes graces de quelqu'un.* Locum gratiæ apud aliquem quærere. *Liv.* SZUKAC sławy. °Łaski przyiaźni, u kogo.

Chercher de l'argent à interest, ou à usure. Argentum quærere mutuum. *Plaut.* Szukać pieniędzy na interes na lichwę

Cercher à faire fortune. Opes quærere. Szukać, tenmnać fortuny.

Il se cherche soy mesme dans tout ce qu'il fait, ou Il estudie ses avantages, son profit. Rebus suis, commodis, inservit, *ou* studet. *Cic.* Szuka siebie samego we wszystkim co tylko czyni, *álbo* Upatruie pożytku własnego, zysko własnego.

CHERCHER se dit proverbialement en ces façons suivantes, *Chercher quelqu'un à pied & à cheval, par mer & par terre*, pour dire, *Prendre tous les soins imaginables à le chercher.* Terrá marique conquirere, ou perquirere aliquem. Diligenter investigare aliquem. *Cic.* Szukac mowi się przysłowiem w te sposoby nástępuiące, szukać kogo konno, y pieszo, lądem, y morzem, to iest wszelkiego staraniá przyłożyć szukáiąc go.

Il cherche midy où il n'est qu'onze heures, pour marquer qu'°*Un homme est un écornifleur* Parasiticam cœnam quærit. Szuká południá o iedenastey godzinie, to iest pokázuiąc że człowiek iáki iest pásorzyt.

CHERCHER *une aiguille dans une botte de foin.* (*parlant d'une chose qui est égarée, & qu'on a de la peine à trouver.*) Acum in meta fœni quærere. Rem repertu difficilem quærere. SZUKAC igły w wiązani siána, mowiąc o rzeczy iákiey ktorá się záwieruszyłá, y ktorą z trudnością znaleść.

Le bien cherche le bien, pour dire que *Plus on est riche, & plus on a le moyen de s'enrichir.* Divitiis divitiæ accrescunt. Dostatek szuka dostatku, to iest: im kto bogatszy tym ma więcey sposobow zbogacenia się ieszcze.

CHERCHEUR, m. CHERCHEUSE, f. adject. (*Celuy & celle qui cherche.*) Inquisitor. Indagator. Vestigator. *Cicer. Colum.* SZUKAIĄCY, ten, álbo ta co szuka.

(Ce mot ne se dit gueres qu'en mauvaise part, comme. To słowo prawie się nie mowi chyba w zły sposob.

Un chercheur de franches lippées, c'est à dire *Un écornifleur, un parasite.* Parasitus Alienæ mensæ affecla, Alienâ quadra vivens. *Hor.* Cudzego komina szukaiący, pasorzyt, co po cudzych obiadach rad chodzi darmoiad.

UN CHERCHEUR *de barbet*, pour dire *Un filou qui s'introduit dans les maisons sous pretexte de chercher un petit chien* Levator, oris, m. *Petr.* SZUKAIĄCY czego niezgubił, złodziey ktory po domach przepatruie, pod pozorem szukania czego.

CHERCHEUR *de pierre philosophale, Souffleur, Chimiste* Chymicus, ci, masc. SZUKAIĄCY kamienia Filozoficznego, Dmuchacz, Alchimista.

CHERCHEUR *de successions.* Hereditatum captator. Heredipeta, æ, m. *Petr.* DZIEDZICTWA zàbiegacz.

CHERE, subst. f. (*Accueil gracieux, reception favorable, bon visage.* Vultus blandus & hilaris, Blanditiæ, arum, f. plur. *Cic.* MIŁOSC, przyiemność, łagodność; miłe przyięcie twarz wesoła.

Quand on revoit un amy qu'on a cru mort, on ne sçait quelle chere ou quelles caresses luy faire. Blanditias omnes effundimus in amicum, quem inter mortuos numerabamus. Kiedy kto ogląda przyiaciela ktorego iuż miał záumarłego nie wie sam z iáką uprzeymością a iáką radością go ma przyiąć.

CHERE se dit aussi par extension (*des chiens*) pour signifier *les caresses qu'ils font à leurs maistres.* Canum blanditiæ, f. plur. MIŁOSC się też mowi y opsach zá łaszenia się ich kręcaynią do Panow swoich.

CHERE se dit particulierement *Des repas qu'on donne à ses amis & à ses hostes.* Victus, ûs, m. Mensa, æ, f. *Cicer Hor* POCZESNA się mowi osobliwie o częstowaniu ktore kto czyni záprosiwszy przyiacioł swoich ochota uczta przyiacielska

Un homme de bonne chere, de grande chere, qui aime à faire bonne chere. Lautarum mensarum assecla, clæ, m. *Cic.* Człowiek ktory rad dobrze zieść bogato żyie z dostatkiem wielkim stoł trzyma.

Aimer la bonne chere, ou à faire bonne chere Liberales cœnas, *ou* lautissimas epulas amare & sectari. Lautè victum & elegantè colere. Kochać się w obiadach wyśmienitych żyć dobrze

Faire bonne chere, (faire grande chere, se bien traitter, avoir toûjours bonne table.) Epulari lautè, *ou* pulchrè, *ou* opiparè. *PlautCic.* Zyć dobrze, strawować się bogato, mieć záwsze stoł dobry.

Je n'ay jamais fait si bonne chere de ma vie, ni à si peu de frais. Minore dispendio nusquam beaè fui. *Plaut.* Nigdym w życiu moim tak dobrze nie iadł, y o tak małym koszcie.

FAIRE *bonne chere, ou grande chere à ses amis, (les bien regaler, les bien traitter.* Amicis cœnam conquisitissimis epulis exstruere. *Cicer.* °*Le contraire est* Parcè & asperè aliquem tractare. *Ter. Faire mauvaise chere à quelqu'un.* CZĘSTOWAC wybornie przyiacioł swoich °*przeciwna iest* Ubogo y lada iako przyiąć, álbo częstować.

Vous nous avez fait si bonne chere & si proprement, que nous n'en perdrons jamais le souvenir. Ita in prandio nos lepidè ac nitidè accepisti, ut semper meminerimus. *Plaut.* Tak nas

nas dobrze y pięknie częstował że tego nigdy niezapomniemy

Faire mauvaise chere, ou maigre chere, ne se pas bien traiter. Victitare miseris modis. *Plaut.* Parcè victitare. Zyć mizernie, po chudopacholsku, ubogo.

Il luy avoit fait fort mauvaise chere, son avarice le portant à un tel excès de vilenie, qu'il se dénioit les choses les plus necessaires à la vie. Mensâ siccâ & sterili illum exceperat, adeò quippè sordibus erat, ut etiam quæ fuer vitæ necessaria sibi denegaret. *Petr.* Bardzo go mizernie przyiął y ieść mu dał ubogo, gdyż skąpstwo do tey go nikczemności przywodzi że sobie y nayporzebnieyszych do życia rzeczy żałuie.

C'est un homme de grande chere. Vir est maximæ escæ. *Plaut.* Człowiek który dobrze ie, y wiele.

ON DIT par maniere de compliment, *Excusez s'il vous plaist la mauvaise chere que vous avez faite.* Oro veniam dapibus. *Ovid.* MOWIĄ przez ludzkość: Przepraszam prosząc o wybaczenie, żeś tak ubogi y podły obiad.

CHERBOURG, (*Ville de la basse Normandie dans le Contantin.*) Charaburgus, gi, f. SZARBURG Miasto Normandyi w Konstancyeńskim.

CHEREMENT, adv. (*D'une maniere chere.*) Carè Magno pretio. DROGO, kosztownie.

CHEREMENT, (*Tendrement, avec bien de la tendresse.*) Carè. Cariùs Carissimè. Amanter. Amantiùs. Amantissimè. adv. *Cic.* Studiosissimè. adv. *Cic.* MILE uprzeymie zwielką uprzeymością.

CHE'RI, masc. CHE'RIE, f. Part. pass. Carus, a, um. *avec un datif.* *Voyez* CHE'RIR. KOCHANY, KOCHANA.

CHE'RIR, V. act. (*Aimer tendrement.*) Carum habere aliquem. *Cic. Caf.* KOCHAC uprzeymie wielce.

Lors qu'on chérissoit la vertu sans déguisement, les sciences & les arts paroissoient dans leur perfection, & l'on voyoit une émulation qui obligeoit les hommes à travailler pour la postérité. Cùm unica virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines, ne quid profuturum seculis diu lateret. *Petr.* Kiedy kochano uprzeymie y niezmyślenie cnotę, nauki y kunszta widzieć było w doskonałości swoiey, y była w ludziach usilność ktora ich prowadziła do pracowania dla potomności.

CHE'RONE'E, (*Ville de Thrace.*) Chæronea, æ, f. CHERONEA Miasto Tracyi.

LA CHERSONNESE, *on prononce* Kersonnese (*Peninsule, ou Presqu'Isle qui est environnée des eaux de la mer, & qui ne tient à la terre que par un petit détroit; il y a deux Chersonneses.*) *La Chersonnese de Thrace sur la mer de Gallipoli.* Thracia Chersonesus. *La Chersonnese Taurique.* Chersonesus Taurica. KERZONEZ Połwyspa ktora iest oblana wodami morskiami à z lądem się nietrzyma tylko iednym iężykiem ziemi. Dwoiaki iest Kerzonez, Kerzonez Tracyi na morzu Galipoli *Y* Kerzonez Tauryki.

CHERTE', subst. f. (*Prix extraordinaire des vivres & des autres choses.*) Caritas, atis, f. Gravitas, atis, f. *Tacit.* Difficultas, atis, f. DROGOSC, koszt nadzwyczayny żywności y inszych rzeczy.

Les vivres sont venus abondans par la cherté. Cibaria facta sunt uberiora caritate. *Cicer.* Zywności bardzo przybyło dla drogości.

La cherté des vivres augmente. Annona ingravescit. *Cicer.* Drogości przybywa coraz większa iest drogość.

CHERVY, subst. m. (*Racine bonne à manger.*) Siser. *Colum.* MARCHEW, Jarzyna dobra do iedzenia.

CHESNAYE, subst. f. (*Lieu planté de bois de chesne.*) Quercetum, ti, n. *Her.* DĘBINA, miaysce sadzone dębami.

CHESNE, subst. m. *on prononce* CHêNE. (*Arbre dont il y a plusieurs especes.*) Quercus, ûs, f. *Cicer.* Dąb Drzewo ktorego iest wiele rodzaiow.

DE CHESNE. Quernus & Querneus Quercinus, a, um. *Virg. Colum. Suet.* DĘBOWY.

CHESNE *appellé* ROUVRE, (*qui porte particulierement la noix de galle.*) Robur, *genit.* roboris, n. *Plin.* DĄB ktory gałasy wydaie.

(C'est celuy qui est le plus dur de tous les chesnes.) Ten naytwardsze na drzewo ze wszystkich dembow.

CHESNE VERD, *ou* L'YEUSE. Ilex, *genit.* ilicis, f. *Virg.* ILM, Dąb zielony, álbo Więzożołd.

(Il porte la graine d'écarlate.) Wydaie ziarnka szkarłatne.

DE CHESNE VERD. Iliceus. Ilignus, a, um. *Colum.* Ilignus, a, um. *Plaut.* ILMOWY Więzożołdowy.

Un lieu planté de chesnes verds, ou d'yeuses. Ilicetum, i, neut. *Mart.* Mieysce zasadzone Ilmami, Ilmowina.

CHESNEAU, subst. m. (*Jeune chesne qu'on laisse sur pied dans les ventes.*) Junior quercus, *gen.* junioris quercûs, f. Dębinka młoda ktorą na pniu zostawuią w przedawaniu.

CHESNEAU, (*Canal, ou gouttiere où toutes les eaux de la couverture d'un logis vont tomber.*) Colliquiæ, arum, f. pl. *Vitr.* RYNNA Dachowa, ściek gdzie wszystkie wody z dachow domu iakiego spadek maią.

CHE'TIF, m. CHE'TIVE, f. adject. (*Qui est de peu de valeur.*) Vilis & hoc vile. PODŁY nikczemny, co mało co warc

Je suis le plus chétif de tous les hommes. Sum nullius pretii. *Plaut.* Jestem naynikczemnieyszy ze wszystkich ludzi.

CHE'TIVEMENT, adv. (*D'une maniere chétive & vile.*) Viliter. Viliùs. Vilissimè. adv. *Cic.* PODŁO, ladaiako, nikczemnie

CHEVAL, subst. m. (*Animal à quatre pieds, qui hennit.*) Equus, *genit.* equi, m. *Cic.* *Caballus, i, m. *Hor.* *dit d'un cheval qu'on méprise.* KON bydlę o czterech nogach ktore rży. *Szkapa się mowi o koniu przez wzgardę.

(On dit au plurier *Chevaux.*) W większey liczbie się mowi konie.

Petit cheval. Equuleus, *ou* Equulus, i, m. *Cic.* Konik mały koń.

CHEVAL NAIN, (*Bidet.*) Mannus, ni, m. *Hor.* Pumilus, equus, i, m. ZMUDZINEK podiezdek.

CHEVAL se nomme diversement suivant son poil, son usage, ses vices & ses maladies. KON się nazywa rozmaicie według sierci, używania, nárowow, y kalectw.

ON DIT, *Un cheval blanc.* Equus albus. *Ovid.* **Cheval alezan, ou alezan brulé.* Equus ruber, *ou* russeus, *Colum.* **Cheval bay, qui est marqué de rouge en divers endroits.* Equus badius. *Ver.* Equus Phœniceus *Aul-Gel.* **Bay clair.* Equus coloris Phœnicei dilutioris. **Bay brun, ou chatain.* Equus coloris Phœnicei saturioris. **Cheval gris pommelé.* Equus cinerei coloris scutulie distinctus. **Cheval laubette, de couleur de poil de loup.* Equus lupini coloris. **De couleur de cerf.* Cervini coloris. **De poil de rat.* Murini coloris. **Isabelle.* Melini coloris. **Cheval balesan, (qui a les quatre pieds blancs.)* Equus quatuor pedibus albis. **Blanc luisant.* Equus candidus. **Blanc sale, ou soupe de lait.* Equus albidus. **Noir luisant.* Ater cum splendore. **Noir sale, ou moreau.* Ater, Niger, Pullus. **Teste de more.* Equus atro capite. **Aubere, grisatre, ayant de grandes taches noires.* Equus coloris leucophæi grandibus maculis nigris distinctus. **Gris.* Equus leucophæus. **Gris d'asne.* Equus gilvus, *ou* cinereus. **Truité, marqué de petites taches à la façon des truites saumonées.* Equus guttatus. *Pallad.* **Cheval pie.* Equus nigro & albo picarum in morem distinctus. **Cheval vereu, qui a un œil different de l'autre.* Equus cujus alter oculis, alteri dissimulis est. **Cheval rou, meslé de rouge & de blanc.* Pilis albis & rubris persparsus equus. MOWIĄ koń biały. *Koń gniady iasno gniady. *Koń cisawy. *Iasno cisawy. *Ciemno kasztanowaty. *Siwo iabłkowity. *Koń wilczaty. *Kosiowaty. *Myszaty. *Izabelowy. *Koń co wszystkie cztery nogi ma białe. *Masłowaty. *Jasnobiały *Ciemno biały. *Kary. *Szpakowaty. *Koń co czarną ma głowę. *Szaro srokaty. *Popielaty. *Płowy. *Cętkowany. *Tarantowaty *Srokaty. *Koń co ma oko iedne rożne od drugiego. *Koń goreayczkowaty

CHEVAL selon son usage ON DIT, *Cheval de bagage.* Equus sarcinarius, *ou* dossuarius. *Var.* Jumentum, ti, n. *Caf.* **Cheval de guerre. Cheval de bataille.* Bellator equus. *Virg.* **Cheval de louage.* Equus conductitius. *Var.* Jumentum meritorium. **Cheval de selle.* Victorius equus. **Cheval de charrey.* Jugalis equus, *ou* Jugalis *mis seul.* Jumentum plaustrarium. **Cheval de carosse.* Equus carrucarius. *Vlp.* **Cheval de haras* Admissarius equus, *ou* armentitius. *Var.* **Cheval de voiture.* Equus ad vecturam idoneus. *Var.* **Cheval de poste.* Veredus, i, m. *Mart.* (*c'est aussi un Cheval de chasse*) Equus publicus. **Cheval de trait, ou d'attellage.* Jugarorius equus. *Var.* **Cheval qui va l'amble.* Tolutarius equus. *Sen.* **Cheval de pas, ou qui va le pas.* Gradarius equus. *Lucil.* **Qui va le trot.* Succussator, *ou* succussor equus. *Lucil.* **Cheval hongre* Canterius, ii, m. *Cic.* Koń według używania nazywa się, koń roboczy ciężarowy. *Koń żołnierski woienny. *Koń do naięcia. *Koń podsiodło. *Koń wozowy. *Koń karczowy cugowy. *Koń stadny ociec *Pod wodny. *Koń pocztarski álbo koń wierzchowy. *Koń sprzężayny. *Kłusak, koń co kłusem chodzi. *Koń stępak co stępią chodzi. *Kroczak koń ciężko noszący. *Koń wałach.

CHEVAL ſelon ſes bonnes qualitez & ſes défauts. *Cheval qui a la bouche bonne.* Equus ore morigero, qui habenis obſequitur. **Cheval fort en bouche.* Refractarius equus & duri oris. **Cheval qui n'eſt point dompté.* Equus intractatus. Indomitus equus *Cic.* **Cheval qui ſe couche.* Cubitor equus. Sternax equus. *Colum.* **Qui bronche.* Equus offenſator. *Quinſ* Ceſpitator equus. *Virg.* **Qui rué & qui regimbe.* Equus calcitroſus. *Colum.* Equus calcitro. *Var.* **Qui a les eſtrevmr.* Equus ſuffraginoſus *Colum.* **Cheval retif.* Equus retractans. **Cheval ombrageux.* Equus meticuloſus, ou pavidus. *Virg.* **Des chevaux maigres.* Equi macie corrupti. *Caſ.* **Chevaux qui ſont ſans frein.* Infrenati equi. *Liv.* **Cheval pouſſif.* Equus anhelator, ou ſuſpirioſus. *Plin.* Koń co do cnot ſwoich, lub kalectwa, koń miętkiego pyſka. *Koń twardouſty. *Koń nieieżdżony, nieułażdżany, nieſiadany. *Koń co ſię kładzie, co ma zaciąg arżaiący. *Koń potkliwy nie pewny na nogi. *Koń biiący nogami, co przodkiem biie, y zadem wierzga. * Koń włogawy na poślednie nogi opadaiący, przeguby, álbo ſtawy chore maiący *Koń twardouſtny ſprzeciwny. *Koń lękliwy. *Konie chude. *nie ouzdane. *Koń dychawiczny.

UN BEL *homme*, ou *Vn homme de cheval.* Scitè, ou belle eudeditus in equo. *Cic.* CZŁOWIEK piękny álbo ktoremu pięknie na koniu.

BON LOGIS *à pied & à cheval* (*Hoſtelerie où peuvent loger les gens de pied & de cheval.*) Diverſorium, ubi commodè equites & pedites diverti poſſunt. DOBRY goſciniec dla pieſzych y konnych, kędy wygodnie y z ludźmi y z końmi ſtanąć może.

ALLER *à cheval.* Equo, ou in equo vehi. Equitare. *Cic.* KONNO iechać.

Se tenir à cheval. Hærere in equo. *Cic.* Siedzić na koniu.

Eſtre bien à cheval. Equo ſcitè inſidere. *Cic.* Dobrze ſię trzymać na koniu, dobrze na koniu ſiedzić.

Dreſſer un cheval qui eſt encore jeune. Fingere equum tenerâ cervice docilem. *Hor.* Ujeżdżać konia młodego.

Manier bien un cheval. Imperitare equo. *Hor.* Dobrze zażywać konia.

Mettre quelqu'un à cheval. Tollere aliquem in equum. *Cic.* Wſadzić kogo na konia.

Tenir la bride à un cheval. Suſtinere equum. *Cic.* Trzymać cugle koniowi.

Païs où l'on va aiſément à cheval. Locus equitabilis. *Liv.* Kray gdzie konno dobrze ieździć.

DE CHEVAL. Equinus, a, um. *Horat.* Equeſter & Equeſtris. KONSKI.

Medecin de chevaux, un Maréchal. Equarius medicus. *Val. Max.* Konował, doktor dla koni.

CHEVAL *ſauvage.* Ferus equus, i, m. *Plin.* KON dziki.

CHEVAL *de riviere,* (*tels que ſont ceux du nil,*) *ſorte de poiſſon aſſez ſemblable à un cheval.* Hippopotamus, i, m. *Plin.* KON wodny rzeczny iáko konie nilowe, rodzay ryby dosyć do konia podobney.

CHEVAL *marin.* Hippocampus, i, m. *Plin.* KON morſki.

De cheval marin. Hippocampinus, a, um. *Plin.* Końſki morſki.

CHEVAL *de Friſe*, ou HERISSON, (*Sorte de barriere faite d'une poutre armée de fer, ou de pieux armez de fer.*) Ericius, ou Hericius, ii, maſc. *Caſ.* KOBYLENIE oſękowate ogrodzenie z kłodziu, álbo z palow żelazem nabiianych.

CHEVAUX LEGERES, (*Gens de cheval légerement armez*) Levis armaturæ equites, m. plur. LETKIE konie, iazda letka, konni ludzie letko uzbroieni.

(On dit au ſingulier *un Chevau leger.*) Mowią w mnieyſzey liczbie letki żołnierz álbo letki zaciąg, letko zbroyny

Compagnie de Chevaux legeres. Expedita levis armaturæ turma, *genit.* æ, f. Chorągiew letkich ludzi, álbo koni.

Combat à cheval. Equeſtre prælium, *genit.* equeſtris prælii, n. Equeſtris pugna, *genit.* equeſtris pugnæ, f. Bitwa konna.

Deux chevaux attelez de front. Biga, æ, f. *Suet.* Bigæ, arum, f. pl. *Virg.* **Quatre chevaux attelez de front.* Quadrijuges equi, m. pl. *Virg.* **Chariot attelé à quatre chevaux.* Quadrigæ, arum. f. pl. **Six chevaux attelez de front.* Sejuges, gum. Para koni parka, dwa konie zaprzężone z przodu. *Cztery konie zaprzężone z przodu. *Woz czterema końmi. *Sześć koni zaprzężonych z przodu.

CHEVAL ſe dit proverbialement en ces phraſes, *Il a changé ſon cheval borgne en un aveugle,* pour dire qu'*Il a fait un mauvais troc, ou un mauvais échange.* Iniquam permutationem rei pretioſæ cum re viliſſimâ fecit. *Cic.* KON ſię mowi *przyſłowiem:* w te ſpoſoby, wymieniał ślepego ná iedno oko zá ślepego ná obie, to ieſt: źle ſię mieniał, zły frymark uczynił.

ON DIT qu'*Vn homme eſt mal à cheval,* pour dire qu'*Il n'eſt pas bien dans ſes affaires, Il eſt proche de ſa ruine.* Res illius inclinata eſt ac propè jacens. *Cic.* MOWIĄ że człowiek iáki źle ſiedzi ná koniu, to ieſt: Nie dobrze mu ſię powodzi, bliſki ieſt upadku.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme fait le cheval eſchappé,* (*quand il eſt libertin, emporté & incorrigible.*) Indomitus eſt & infrenatus. *Cic.* MOWIĄ też człowiek iáko koń wyuzdany ſobie poczyna kiedy ieſt roſpuſtny zły, y nieupamiętany.

ON DIT encore qu'*Vn homme monte ſur ſes grands chevaux,* pour dire qu'*Il parle d'un ton hautain.* Vehementer & imperioſè loquitur. *Cicer.* Nimis imperioſus eſt. *Plaut.* MOWIĄ też w Francuſkim że człowiek wſiada na konie roſłe, to ieſt: Zuchwale y dumno mowi y poſtępuie ſobie.

ON DIT pareillement qu'*Il eſt bon cheval de trompette, il ne s'étonne pas du bruit,* (*lors qu'il ne craint ni la colere, ni les menaces de quelqu'un*) Neque minis, neque clamoribus movetur. MOWIĄ też oſtrzelany to koń, obukany, niezlęknie ſię zgiełku, kiedy kto nie dba ná czyi gniew, áni na groźby.

ON APPELLE (*un homme fort groſſier & ſtupide.*) *Vn cheval de caroſſe*, ou *Vn cheval de baſt.* Bardus & ſtupidus. *Cic.* NAZYWAIĄ człowieka bardzo grubiańſkiego y durnego koniem karecianem, álbo koniem iucznym.

Cet homme parle à cheval, Il parle en maiſtre, ou *d'un ton d'autorité.* Cum imperio loquitur. **Vous parlez bien en maiſtre qui que vous ſoyez.* Satis pro imperio quiſquis es? *Ter.* (ou *ſous-entend* loqueris.) Ten człowiek z konia mowi, to ieſt gorno roſkazuiąc, z hardością, Bardzo to gornie rozprawuieſz ktożkolwiek ieſteś.

CHEVALER, V. act. ſignifie *Etayer une maiſon, un mur qu'on reprend par deſſous œuvre.* Ædes fulcimentis ſuſtinere, (*tineo, tines, tinui, tentum. act. acc.* PODPIERAC podpory dawać ścian iákiego domoſtwa, álbo ściany od ſpodu podpierać podważywſzy y ſłuzuiąc.

CHEVALERIE, ſubſt, f. *l'Ordre des Chevaliers.*) Equitum ordo, *genit* ordinis, m. Equeſter ordo, *genit.* equeſtris ordinis, m. *Cic.* KAWALERSKI Rycerſki ſtan zákon kawalerow

CHEVAL, ſubſt. m. (*Sorte de machine à tourmenter les criminels.*) Equuleus, ei, m. *Cic.* KOBYLICA ſztuka do ciągnienie złoczyńcow.

(Chez les Anciens c'eſtoit une eſpece de ſupplice ou de torture, qui n'eſtoit autre choſe qu'un Cheval de bois fait en dos d'aſne, qui avoit un angle fort pointu ſur lequel on mettoit le patient, auquel on attachoit des poids aux pieds; on en voit encore dans les Corps de garde des citadelles.) U Dawnych była to męka, álbo kara: to ieſt koń z drzewa zrobiony z grzbietem oſtrym bardzo, ná ktorym ſadzano tego ktorego męczyć miano, przywiązawſzy mu do nog wagi ciężkie, widzieć toż ſamo ieſzcze w kordygardach w fortecach.

CHEVALET, (*Etaye pour ſoûtenir les baſtimens qu'on veut reprendre par deſſous œuvre.*) Fulcimentum, i, neut. STRZAŁA w budowaniu, podpora od ſpodu dana dla utrzymania budynku y ścian wſparcia.

CHEVALET, (*Piece de bois qu'on poſe à plomb ſur la table des inſtrumens de muſique, pour en ſoûtenir les cordes.*) Caballus, li, maſc. Ponticulus, li, maſ. (*parce qu'il porte les cordes, comme un cheval fait un homme; & qu'il eſt fait en petit pont*) PODSTAWEK, Konik, moſtek, ſztuczka drzewá ktorą ſtawią rowno na inſtrumentach muzycznych dla podpierániá ſtron. *Konik*, bo dźwiga na ſobie ſtrony iako koń noſi człowieká, y że ieſt zrobiony nakſztałt moſtku obłąkowato.

CHEVALIER ROMAIN, ſubſt. m. (*Le ſecond degré de nobleſſe parmi les Romains, qui ſuivoit celuy des Senateurs.*) Eques, *genit.* equitis, m. *Cic.* RYCERZ ſzlachcic Rzymſki, drugi ſtopień zacności między Rzymianami ktory naſtępował po Senatorach.

Faire quelqu'un Chevalier Romain. Attribuere alicui equum. *Caſ.* Paſować kogo na Rycerſtwo, ſzlachcicem go czynić.

CHEVELIER, (*Le premier degré d'honneur de l'ancienne milice, qu'on donnoit avec certaines cérémonies, à ceux qui avoient fait quelque exploit ſignalé qui les diſtinguoit des autres*

gens

gens de guerre.)Eques, *genit.*equitis,m. RYCERZ Pierwſzy ſtopień zacnośći u dawnych w woyſku,ktory zdawna z pewnemi obrzędkami dawano tym ktorzy znacaney iakiey odwagi do kazali przez co ſię od inſzych żołnierzy różnili.

CHEVALIER eſt auſſi, *Celuy qui eſt receu dans quelque Ordre militaire inſtitué par quelque Roy ou Prince avec certaines regles & marques d'honneur & de diſtinction.* comme *Chevalier de l'Ordre du ſaint Eſprit en France*,ou *Chevalier des ordres du Roy*,ou *Cordon bleu*,*(parce qu'ils portent la Croix de l'Ordre attachée à un cordon bleu fort large)*Eques torquatus, *gen.* equitis torquati,m. RYCERZ álbo kawaler ieſt też ten ktorego przyimuią do znaku iakiego Rycerſkiego poſtanowionego od Krola ktorego álbo Xiążęcia z pewnemi opiſanemi uſtawami,y znakami zacnośći y rożnicy od inſzych,iako: Kawaler znaku Ducha Swiętego we Francyi, álbo Kawaler znaku Krolewſkiego,álbo znaku błękitnego,bo noſzą Krzyż Ryceſki zawieſzony na wſtędze błękitney bardzo ſzerokiey

CHEVALIER *de S Jean de Jeruſalem*,*Chevalier de Rhodes*,aujourd'huy *Chevalier de Malte*.Eques ſancti Joannis Hieroſolymitani.Eques Rhodius Eques Melitenſis.KAWALER znaku S.Iana Ierozolimſkiego,Kawales Rodyiſki, dziś zowią Kawaler Maltańſki.

CHEVALIER *de S.Louïs*,*(qui porte une Croix attachée à un cordon rouge.)* Eques ſancti Ludovici. KAWALER znaku S.Ludwika,ktory noſi Krzyż Kawalerſki na wſtędze czerwoney.

CHEVALIER eſt auſſi *Celuy qui donne la main à la Reine pour marcher*,& on l'appelle *Son Chevalier d'honneur*.Eques honorarius. KAWALER ieſt też ten ktory podaie rękę Krolowey do chodzenia,y zowią go Kawaler Krolowey od powagi.

CHAVALIER eſt auſſi *Celuy qui commande les Archers qui font la garde de nuit à Paris*, on l'appelle *Chevalier du guet*.Vigilium præfectus,ti,m.*Tacit.* KAWALER zowie ſię też ten ktory ma komendę nad ſtrażą co po mieście Paryſkim w nocy chodzi zowią Kawaler álbo ſtarſzy nad ſtrażą Runtową.

*La charge de Chevalier du guet.*Vigilium præfectura.*Tacit.* Strażnikoſtwo urząd ſtarſzego nad ſtrażą nocną.

ON APPELLE dans le burleſque,*Chevalier d'induſtrie*,pour dire *Un filou*, *Un eſcroc*, *(qui ne ſubſiſte que par ſes fourberies & tours d'adreſſe.)* Planus & levator. *Petr.* MOWIĄ w opacznym rozumieniu Kawaler od dowcipu, to ieſt Pilut oſzuſt,ktory nie żyie tylko ſurfanteryą,obrotem y ſztukami.

CHEVAUCHÉE,ſubſt.f.(*Viſite que font à cheval certains Officiers par le devoir de leur charge*, comme *les Eſlus*, *les Treſoriers de France* &c)Equitatio,Obequitatio.*Cic.* OBIEZDZANIE,Doieżdżanie ktore czynią z powinności niektorzy urzędnicy, iako Poborcy,y ſkarbnikowie Francuzcy:

CHEVAUCHER,V.act. vieux mot qui ſignifioit autrefois,*Aller à cheval.* Equitare. OBIEZDZAC ſtare ſłowo ktore znaczyło ieżdżać na koniu.

(Ce mot eſt hors d'uſage, à cauſe d'un ſens obſcene qu'on luy a donné.)To ſłowo nie ieſt w zażywaniu dla nieprzyſtoynego rozumienia w ktorym go biorą.

CHEVECIER,ſubſt. m. (*Celuy qui eſt le chef,qui a la premiere dignité dans pluſieurs Egliſes collegiales.*)Caput.Capicerius. PRZEDNI,Głowny,ten co ieſt głową álbo pierwſzym Prałatem naypierwſzą godność maięcy w kilku Kościołach kolegiackich.

CHEVELU,m,CHEVELUË,f.adject.*(Qui a de longs cheveux.)* Comatus,Capillatus,a,um. KOSMATY,KOSMACZ Długowłoſy.

(C'eſt une épithete qu'on donne à un de nos Rois,Clodion le Chevelu,*Clodio Comatus*.On le dit auſſi des Cometes qui paroiſſent comme avec de longs cheveux. & *Comata Gallia*, la Gaule Cheveluë, dont les peuples portoient de longs cheveux. Les Jardiniers appellent les petites racines des plantes & des arbriſſeaux,le Chevelu,*Capillamenta,orum*,n,plur.*Colu*) Ieſt to nazwiſko dane iednemu z krolow Francuſkich: Kłodyon Koſmacz, álbo długowłoſy. toż mowią o kometach ktore ſię pokazuią iakoby z długiemi włoſami,y Francya długowłoſa álbo włochata, ktorey narody noſili długie włoſy. Ogrodnicy nazywaią koſmacinami,włochacinami, drobne korzonki ziół y drzewek.

CHEVELURE,ſubſt.f.(*Toute le poil qui couvre la teſte.*) Coma Crines,nium,Cæſaries.*Cic.* Włoſy, na głowie całey włoſy.

Fauſſe chevelure, (*Perruque.*) Coma adoptiva, ou aſcititia Sutile capillamentum. Włoſy przyprawne, peruka.

ON DIT auſſi *la Chevelure des arbres & des plantes.*Capillamenta radicum,ou feminum,n.pl.*Colum.* MOWIĄ też włochaciny,álbo koſmaciny, drzewek y ziół od korzenia.

CHEVESCHE,ſubſt.f. *on prononce* CHEVÊCHE, (*Eſpece d'oiſeau nocturne de mauvais augre.*) Noctua,Ulula,æ, *Plin.* PUSZCZYK, puhacz ptak nocny nie dobrego znaku.

CHEVESTRE,*on prononce* CHEVÊTRE, ſubſt.m. vieux mot.(*Licou.*) Capiſtrum,tri,n.*Var.* OGŁOWKA, ſtare ſłowo, Uździenica.

CHEVET,ſubſt.m.(*Oreiller long & rond rempli de plumes, ſur lequel on met ſa teſte dans le lit, on l'appelle autrement Traverſin.*) Cervical,alis,n. *Juv.* WAŁ, Poduſzka długa okrągła pierzem naſypana pod głowy w łóżku inaczey zowią wezgłowie poprzeczne.

ON APPELLE,*Une eſpée de chevet*,*Un ami brave & prompt à nous ſervir & à nous défendre en toutes occaſions.* Amicus ad manum. NAZYWAIĄ ſzpadą przy wezgłowku, Przyiaciela serca odważnego, y gotowego do uſłużenia y obrony w każdey okazyi.

ON LE DIT auſſi *des choſes qui nous ſont familieres*,comme *Horace eſt ſon eſpée de chevet*,*(il le lit jour & nuit.)*Evolvit die ac nocte Horatium. MOWIĄ też o rzeczach w ktore ſię kto bardzo y poſpolicie wzwyczai,iáko: Horacyuſz ieſt u niego właśnie iak ſzpada przy wezgłowiu,czyta go dzień y noc

CHEVEU,ſubſt.m.*qui fait au plurier* CHEVEUX. (*Poils longs & déliez qui couvrent la teſte des hommes & des femmes.*) Capillus Crinis Pilus. *Cicer.* WŁOS wſzelaki długi y cienki ukrywaiący głowę męſzczyzn y białogłow.

LES CHEVEUX, *la Chevelure* Capilli,orum,m.plur.Crines, nium,m.pl. WŁOSY, Włoſie.

(On ſe ſert auſſi ſouvent de *Capillus* au ſingulier, comme Ciceron,*Ipſe verò compoſito ac delibuto capillo*,Avant les cheveux bien peignez & parfumez de parfums liquides,d'eſſences,comme anciennement,On ſe ſert auſſi de la meſme façon de *Crinis* au ſingulier, ſoit en vers ſoit en proſe, *Crinem*, ou *barbam promittere.* *Tacit.* Laiſſer croiſtre ſes cheveux & ſa barbe.) Mowi ſię często włos w mnieyſzey liczbie iáko Cycero: maiąc włos dobrze roczeſány y záprawiony wonnemi oleykami iako u dawnych, Mowi ſię tymże ſpoſobem Włos w mnieyſzey liczbie czyli w wierſzu czyli w mowie, Włos, y brodę zápuścić.

Qui porte les cheveux fort longs. Comatus. *Mart.* Intonſus. *Plin.* Ten co bardzo długie włoſy noſi, Długowłoſy.

*Cheveux eſpars.*Paſſus capillus.*Ter.*Paſſi crines.*Virg.* **Cheveux longs.* Promiſſus capillus. *Liv.* **Cheveux mal peignez, mal arrangez.* Horridus, ou horrens capillus. *Cic.* *Plin-Jun.* **(le contraire eſt* Compti crines. *Hor.* *(Cheveux bien peignez, bien ajuſtez.)* Włoſy rozpuſzczone. *Włoſy długie. *Włoſy zániedbane niewyczeſana źle ułożone. **przeciwna ieſt* Włoſy dobrze roczeſane, dobrze ułożone.

Cheveux blancs & qui griſonnent. Albi capilli.Cani capilli. Cani *ſeul* *Hor.*Candidi crines.*Val-Flac.***Cheveux poudrez & parfumez.*Pulvere ſparſi & odorati capilli. *Hor.* Włoſy białe świecięce.*Włoſy proſzkiem białym,to ieſt pudrem poſypane y oleykim záprawione.

Cheveux friſez naturellement,Crines ingenio ſuo flexi.*Petr.* **Cheveux friſez avec le fer.* Coma calamiſtrata. **Treſſe ou flocons de cheveux.* Cirri Cincinni. Włoſy z przyrodzenia kędzierzawe.*Włoſy trefione żelazem.*Kędziory, kędzierze, kędziorki.

Faux cheveux,(*Perruque*,Empti crines.*Ovid.* Włoſy przyprawne Peruka.

(Ovide parle en cet endroit des fauſſes coëffures des femmes.Il y avoit pareillement de faux cheveux pour les hommes, car Suetone rapporte que Caligula prenoit une Perruque ou de faux cheveux pour ſe déguiſer,quand il alloit dans les mauvais lieux, *Ganeas atque adulteria capillamento celatus & veſte longâ noctibus obibat.* Suet.) Owidyuſz ná tym mieyſcu mowi o przyprawnych włoſach białychgłow, były także przyprawiane włoſy dla męſzczyzn, gdyż Swetoniuſz piſze że Kaligula, brał przyprawiane włoſy, dla niepoznaki kiedy ſzedł ná złe mieyſca.

Faire les cheveux à quelqu'un. Alicui capillum tondere. *Cic.* Poprawiać komu włoſow, ſtrzyda mu włoſy.

Se faire faire les cheveux,*ſe faire couper les cheveux.*Tonſori operam dare. *Suet.* Poprawiać ſobie włoſow, kazać ſię ſtrzydz.

Prendre quelqu'un par les cheveux, se jetter à ses cheveux. Involare in capillum alicujus. *Ter.* Porwać kogo zá włosy, rzucić się mu ná czuprynę.

CHEVEUX se dit *des petites racines, ou filaments des plantes.* Capillamenta, orum, n. pl. *Plin.* WŁOSKI albo włochaciny się mowi o drobnych korzonkach ziół.

ON DIT parlant ((*d'une chose qui fait horreur.* (*Cela me fait dresser les cheveux à la teste.* Arrigu atur horrore comæ. *Virg.* MOWIĄ o tym co strach álbo okropność iákę czyni, od tego mi włosy wstáią ná głowie.

ON DIT qu'*Il faut prendre l'occasion aux cheveux,* pour dire qu'*Il ne la faut pas laisser échapper.* Oblata occasio tenenda est. *Cic.* MOWIĄ trzeba okazyę chwytać zá włosy, to iest: nie dać iey ubieżeć.

ON DIT encore (*d'un passage, ou d'une comparaison, lors qu'ils ne viennement pas naturellement au sujet, qu'ils sont tirez de trop loin.*) *Tirer quelque chose par les cheveux.* Longiùs, *ou* aliùs arcessere, *ou* petere aliquid. MOWIĄ ieśacze o rzeczy iakiey, álbo przyrownaniu ktore nie do rzeczy się stosuie, ále z daleka iest náciągnione: Ciągnąć co zá włosy.

CHEVILLE, subst. f. (*Petit morceau de fer, ou de bois qui sert a tenir un assemblage.*) Fibula, æ, f. Clavus, vi, m. *Vitr. Cas.* ZWORA Cwiek tybel sztuczka żelazna albo drewniana trzymaiąca w kupie rzeczy iákie złożone.

Cheville qui tient deux ais ensemble. Subscus, udis, f. *Vit.* Spąga wiążąca wraz dwie deski złożone.

CHEVILLE *du pied,* (*Eminence qui est en la partie inférieure de l'os de la jambe, les Médecins l'appellent.* MALLEOLE.) Malleolus, oli, m. *Fernel.* KOSTKA u nogi wydatnia kość u dolney części nogi Doktorowie nazywaią młotek.

CHEVILLE *d'un aviron.* Scalmus, mi, m. Stropha, æ, f. *Cic. Vitr.* WIOSŁOWY gozdź.

CHEVILLE *d'un instrument à cordes, avec laquelle on bande les cordes.* Claviculus, i, m. *Vac.* KOŁEK instrumentu do grania, ktorym náciągaią strony.

CHEVILLE *dans un vers,* (*c'est un mot qui ne sert qu'à remplir la mesure du vers*) Inane numerorum complementum. *Cic.* ŁATKA w wierszu słowo ktore tylko służy do dopełnienia wiersza.

CHEVILLE se dit proverbialement en ces façons de parler, *Autant de trous que de chevilles,* pour dire qu'*Il trouvera des raisons, des distinctio pour se défendre de toutes les objections qu'on luy pourra faire.* Quidquid objeceris diluet, *ou* solvet. KOŁEK gozdź się mowi przysłowiem w te sposoby. *Ile dziur tyle kołkow,* to iest: znaydzie on racye ná wszystko, y potrafi ná wszystkie zárzuty się obrocić y odpowiedzieć.

ON DIT aussi (*d'un homme que la fortune a élevé.*) *Le voila bien, il ne faut plus qu'une cheville pour le bien tenir.* Hunc sustulit fortuna, sed sufflaminanda est. MOWIĄ o człeku ktorego szczęście wyniosło, Już tedy mu dobrze, tylko mu ćwieka trzeba żeby go przytwierdzieć.

CHEVILLÉ, m. CHEVILLÉE, f. part. pass. Fibulatus, a, um. Fibulis conjunctus, a, um. *Cas.* PRZYBITY, związany przytwierdzony, zbity, spoiony.

CHEVILLER, V. act. (*Attacher avec des chevilles.*) Fibulare *Cas.* ZBIJAC do kupy spaiać tyblować.

CHEVILLEURES *de teste Cerf,* subst. f. pl. (*qui se dit des cornichons qui viennent au bois du Cerf.* Ramulus, li, m. KOLANKA ná głowie ieleniey, gałązki ná ktore się dzieli rog ieleni.

CHEVIR, mot populaire & d'un rare usage. (*Estre maistre, Jouïr d'une personne, ou d'une chose.*) Re aliquâ potiri. POŻYC słowo proste pospolstwa rzadko używane, być Panem osiągnąć opanować dostać czego cieszyć się czym dostąpić zażywać osoby álbo rzeczy iákiey.

CHEVRE, subst. f. (*Animal domestique qui donne du lait, dont on use pour medecine.*) Capra, æ, f. *Plin.* *C'est la femelle du bouc.* KOZA, Bydlę domowe co mleko daie á zażywaią go ná lekarstwo, samica od kozła.

Chevre sauvage. Fera capra Capella. *Colum.* Koza dzika, skalna.

DE CHEVRE. Caprinus, a, um. **Poil de chevre.* Lana caprina. *Hor.* **Peau de chevre.* Pellis caprina. *Cic.* **Lait de chevre.* Caprinum lac, n. *Plin.* KOZI, Kozia wełna. *Koźla skora álbo kozłowa. *Kozie mleko.

CHEVRE est aussi *Une machine dont se servent les Architectes pour elever des pierres & des poutres.* Capreolus. *Colum.* KOZŁY są też bunty ktorych zażywaią budownicy dla dźwigania kamieni, y balkow.

Qui a les pieds de chevre. Capripes. *Prop.* Kozio-nogi, co ma nogi-kozie.

Barbe de chevre, Aruncus, ci, m. *Plin.* Kozia broda.

Estable à chevres. Caprile, illis, n. *Colum.* Kozlarnia, obora ná kozy.

CHEVREAU, subst. m. *ou* CABRIL, (*Le petit d'une chevre.*) Capreolus *Colum.* KOZLĘ, Skoczek, małe od kozy.

Petit chevreau. Hœdilius. Hœdulus. *Plaut. Juven.* Koźlątko małe.

De chevreau. Hœdinus. *Cic.* Koźlęcy.

CHEVREFEUILLE, subst. m. (*Arbrisseau qui jette des fleurs fort odoriferantes.*) Caprifolium. *Plin.* KOZI powoy, ziele ktore z siebie wydaie liście bardzo pachniące.

CHEVRETTE, subst. f. (*Petit chenet.*) Canteriolus, i, masc. SOSZKA, żerdka, żerdź poprzeczna.

CHEVREUIL, subst. masc. (*Beste fauve & sauvage, qui vit dans les bois.*) Capreolus, oli, masc. *Colum.* Capra, æ, f. *Var.* SARN zwierzę dzikie co żyie w lasach.

CHEVRIER, subst. m. (*Qui garde & éleve des chevres.*) Caprarius, ii, m. *Var.* KOZLARZ, Koziarz pastuch od koz.

CHEVRON, subst. m. (*Piece de bois de sciage.*) Capreolus, oli, m. *Vitr.* Canterius, ii, m. *Vitr.* KOZŁY do piłowania drew.

CHEVROTER, V. neut. terme populaire (*S'impatienter, se mettre en colere, prendre la chevre.*) Uri. *Terent.* Stomachari. KOZŁY stawiać, słowo pospolite, gniewać się, kozła postawić.

CHEVROTIN, subst. m. (*Petit Chevreau.*) Capreolus. *Var* SARNIĘ, Koźlę.

CHEVROTIN. (*Peau de chevreau préparée.*) Pellicula hœdina, f. *Cicer.* KOZŁOWA skorka wyprawna, Kurdwan.

CHEUTE, subst. f. *ou prononce* CHUTE. (*L'action de cheoir.*) Lapsus. Lapsio. Prolapsio. Ruina. *Cic. Suet.* UPADEK upadnienie.

CHEUTE *d'eau.* Præceps aquæ lapsus. *Claud.* SPADEK wody.

CHEUTE *des cheveux.* Capitis defluvium. *Plin.* OPADANIE włosow.

CHEUTE se dit aussi *de la décadence des grandeurs de ce monde, & des biens de la fortune.* Lapsus. Casus, ûs, m. UPADEK się też mowi o upadku okazałości, y szczęścia świtowego.

La cheute de Séjan est un bel exemple pour tous les favoris Sejani casus magnum est documentum omnibus Principum amicis. *Tacit.* Upadek Sciana iest piękny przykład dla wszytkich ktorym szczegulniey łaska Pańska sprzyia

Ce marchand ne se relevera jamais de sa cheute. Hic mercator mersis rebus, nunquam emerget. Ten kupiec tak podupadł że nigdy oiepowstanie.

CHEUTE signifie aussi *Cadance, harmonie,* (*qui se fait à la fin d'une periode, d'une epigramme.*) *La cheute de cette epigramme est heureuse.* Illud epigramma definit, *ou* cadit feliciter. SPADEK znaczy też zakończenię gładko y wdzięcznie peryodu álbo wiersza iakiego, wiersza tego koniec szczęśliwie wypada.

ON DIT (*d'un malade vieux & languisant.*) *Il s'en ira à la cheute des feuilles,* pour dire *en Automne.* Cadentibus foliis, cadet hic æger. MOWIĄ o chorym starym y słabieiącym poydzie z listopadem, to iest na iesień.

CHEZ, Préposition qui marque le lieu, la demeure de quelqu'un. U PREPOZYCYA znacząca mieysce, mieszkanie czyis

Je suis chez luy comme chez moy. Sic sum apud eum tanquam domi meæ. *Cic.* **Chez César.* Domi, *ou* in domo Cæsaris. Apud Cæsarem. Jestem u niego tak iak u siebie. *U Cezara.

Il est venu chez moy. Ad me venit. *Ter* **Il est résolu de venir aujourd'huy chez moy.* Is hodie venturum ad me constituit domum. *Ter.* Przyszedł do mnie. *Postanowił dziś przyść do mnie, álbo być u mnie.

DE CHEZ avec les verbes *Venir, sortir.* OD z słowami przyiść, wyniść.

Vous m'avez chassé de chez moy. Me domo meâ expulisti. Wygnałeś mnie z Domu mego.

Il sort de chez luy. Aba se egreditur foras. *Plaut.* Wychodzi od siebie.

CHEZ se prend quelquefois substantivement, comme *Il n'est rien tel que d'avoir un chez soy,* ou *une demeure qui soit à soy.* Nihil melius, quàm sedem certam habere. U KŁADZIE się czasem w Francuskim zá słowo istotne iako, nia

masa

[illegible] tákowego iáko mieć swoy własny kącik, mieszkać u siebie, mieć swoie własne mięszkanie.

CHICANE, subst. f. (*Procedures artificieuses dont on se sert en plaidant.*) Litigatorum artes subdolæ. Cavillationes. *Vlp.* WYKRĘTY wybiegi sztuki prawne ktorych záżywaią prawuiący się.

CHICANE se dit aussi *des Sophismes & autres subtilitez qui immortalisent les disputes & obscurcissent la vérité.* Cavillationes. Fallaces conclusiunculæ. *Cic.* WYKRĘTY, wybiegi mowi się też o subtelnych obrotach ktore nieśmiertelne czynią wsporki, á prawdę zaciemniaią.

CHICANER, V. neut. (*Faire des chicanes qui allongent les procès & qui offusquent la vérité.*) Cavillationes adhibere. WYKRĘTAMI narabiać ktore awłokę czynią w sprawie, á ćmią prawdę.

Chicaner une personne, ou *ses paroles*; V. act. (*Luy faire de la peine sur tout, le harceler.*) Viriligare. *Plin.* Przeciwiać się komu, obracać go, przekory mu czynić we wszystkim.

CHICANER, (*Faire de la peine.*) Molestum & odiosum esse alicui. *Plaut.* SPRZECIWIAC się komu, na złe mu robić przykrość mu zadawać.

Ce visage me chicane, me fait de la peine. Michi odiosus est. *Plaut.* Ta twarz mi się sprzeciwia, przykra mi iest.

CHICANERIE, subst. f. (*Tour de chicane.*) Techna, æ, fœm. *Cic.* SZTUKI, Figle obroty frantowskie, podejścia chytre.

CHICANEUR, m. (*Qui use de chicanes.*) Versutus & fraudulentus litigator. SZTUCZNY, Frantowski, Chytry co sztukami frantowskiemi narabia.

CHICANEUR, *Qui aime les procés.* Homo litigiosus, m. *Cic.* PIENIACZ Kłotnik co się rad y w sądach kłoci.

CHICANEUR. (*Qui se plaist à disputer & à chicaner.*) Vitilitigator. *Catul.* PRZEKORA co się sprzeciwiać y przekomarzać lubi.

CHICANEUSE, subst. f. Litigatrix. *Suet.* PIENIACZKA Kłotnica.

CHICHE, adject. m. & f. (*Avare, qui craint la dépense, qui se plaist à épargner.*) Parcus. Tenax. *Plaut.* *Cic.* SKNERA, Skąpiec co nie rad wydáie, rad oszczędza.

Fort chiche. Præparcus. Triparcus, a, um. *Plaut.* *Plin.* Bardzo skąpy, sknerowaty.

Chiche de sa peine. Parcus operâ. *Plaut.* *(Le contraire est largus operâ suâ. *Plaut.* *Qui n'est point chiche de sa peine.*) Oszczędny w pracy swoiey. *Przeciwnu nie oszczędzaiący pracy swoiey.

CHICHE, ou POIS CHICHE. Cicer. *Hor.* WYKA, WYCZKA groszek.

CHICHEMENT, adv. (*D'une maniere chiche & avare.*) Parce. Restricte. adv. *Cic.* SKĄPO oszczędnie sknerowato.

CHICHETE, subst. f. (*Avarice épargne excessive.*) Nimia parsimonia. Tenacitas. *Liv.* SKĄPOSC, Sknerowatość zbytnia oszczędność.

CHICOREE, subst. f. (*Endive qu'on mange en salade.*) Intybus. Intubum. *Colum.* ENDYWIA, Szczerbak ziele ktore iedzą w sałacie.

CHICOREE *sauvage.* Intubus erraticus. SZCZERBAK polny, podrożnik ziele.

DE CHICOREE. Intibaceus. *Plin.* PODROZNIKOWY

CHICOT, subst. m. (*Reste de dent ou de racine.*) Radix recisa. PNIAK, Ostatek zęba álbo korzenia iakiego lub inszey iakiey rzeczy ogryzek, ułomek.

CHIEN, subst. m. (*Animal domestique.*) Canis. PIES bestya domowa.

CHIEN *d'attache.* Canis catenarius. *Petr.* *Chien de chasse.* Canis venaticus. *Colum.* *Chien de berger*, Pastoralis, ou pecuarius canis. *Colum.* *Chien dogue.* Molossus canis. *Hor.* *Chien de basse-cour.* Villaticus canis. *Colum.* *Chien courtaut.* Quadratus canis. *Colum.* *Chien de bon nez.* Canis naribus acer. *Ovi.* *Chien de bonne gueule.* Vigilax canis. *Colum.* *Chien de boucher.* Laniarius canis. *Suet.* *Chien courant.* Canis celer, ou cursor. *Chien couchant.* Cubitor canis. *Chien de Demoiselle*, ou *Petit chien de manchon.* Melitæus canis. PIES wiązany łańcuchowy. *Pies myśliwski, *Pies pasterzy, owczarski *Pies brytan. *Pies stroż folwarczny. *Pies mops. *Pies łowczy węchu dobrego. *Pies czuyny, ciekawy, szczekacz. *Pies od iatki rzeźnickiey. *Chart pies prętkonogi. *Pies legawy. *Piesczek mały dla damy do zękawka.

CHIEN de mer. (*Poisson.*) Marinus, genit. canis marini, m. *Varr.* PIES morski ryba.

CHIEN *celeste*, *Constellation, qui est de deux sortes, le grand Chien qu'on nomme autrement* Sirius, *ou* Canis major; *& le petit Chien qu'on nomme autrement la canicule*, Canicula. PIES niebieski gwiazda psia, ktora iest dwoiaka, to iest gwiazda psia większa, y gwiazda psia mnieysza álbo *Kanikula.*

ON APPELLE CERBERE, *le chien à trois testes*, (*que les Poëtes ont feint estre commis à la garde des Enfers.*) Cerberus triceps. NAZYWAIĄ *Cerber* psa o trzech głowach okrutnym Poetowie prawią że iest postawiony na warcie przed piekłem.

CHIEN se dit aussi *par injure & pour reprocher à quelqu'un ses défauts.* Canis. *Ter.* PIES mowi się też o takogo przez obelgę lub komo wyrzucając iego winę.

ON APPELLE *un Chien de valet*, *un mauvais valet.* Servus nequam. MOWIĘ psi sługa álbo pieski, to iest: sługa zły ladaco.

ON NOMME aussi *une femme paillarde*, *une chienne chaude.* Lupa meretrix. *Plaut.* NAZYWAIĄ też niewiastę nierządną: suką gorącą.

PETIT *chien.* Catulus, i, m. PSIĘ, szczenię.

DE CHIEN. Caninus, a, um. *Plin.* PSI.

Les Petits d'un chienne. Catuli, orum, m. plur. *Phæ.* SZCZENIĘTA od suki.

ENTRE *chien & loup*, c'est à dire *Sur la brune.* Crepusculo. Luce dubiâ. abl. *Phæd.* *Sen.* POD wieczor gdy iuż szara poświata.

ROMPRE *les chiens*, (*Se dit de la faute d'un Piqueur, lors qu'il passe à travers les chiens pendant qu'ils courent & ainsi les rompt.*) Obturbare canes. ZRAZENIE psow mowi się o płochości doieżdżacza kiedy wpadnie między psy gończe y one zrazi.

ON DIT figurement en cette signification; *Rompre les chiens*, *interrompre quelqu'un qui dit quelque chose de desavantageux à un autre.* Abrumpere, ou interrumpere odiosum sermonem. *Cic.* *Cæs.* MOWIĄ w tym rozumieniu *nieważnie* zraźić psy, to iest przerwać komu mowę źle mowiącemu o drugim.

CHIEN se dit proverbialement en ces manieres de parler. *C'est S. Roch & son chien*, (*parlant de deux amis qui sont toujours ensemble, & qui ne se quittent point.*) Canis assecla, mas. Comes individuus. Fidus Achates. PIES mowi się przysłowiem w te sposoby iest to S. Roch z psem swoim, mowiąc o dwoch osobach ktore są z sobą w przyiaźni á nigdy się nieodstępią.

ON DIT (*d'un flateur hypocryte.*) *Il fait bien le chien couchant.* Caudam jactat canino rito. MOWIĄ o podchlebcy chytrym: Układa sáś się iak pies legawy.

ON DIT (*de deux ennemis.*) *Leurs chiens ne chassent point ensemble.* Non convenit illis. *Catul.* Non congruunt. *(*Et par un proverbe de l'Evangile.* Non coutuntur Judæi Samaritanis, *les Juifs traittoient les Samaritains d'heretiques, ainsi ils n'avoient aucun commerce ensemble.*) *Nullius rei inter illios usus consociatur. *Phæd.* MOWIĄ o dwoch nieprzyiacielach, psy ich nie poluią razem. *Y przysłowiem Ewangelii: *Zydzi nie obcuią z Samarytany.* Zydzi mieli Samarytanow za Kacerniki, zaczym też znimi nic do czynienia nie mieli.

ON DIT, *Jetter un os à la gueule d'un chien pour le faire taire.* Os mittere cani ne latret pro re domini sui *Phæd.* Objecto munere velle linguam alicui præcludere. *Phæd.* MOWIĄ: Rzucić psu kość w pysk áby nie szczekał.

(Cette Phrase a lieu au figuré, pour dire Faire un present à quelqu'un pour l'empescher de crier & de troubler quelque affaire.) Teo sposob mowienia ma mieysce w rozumieniu niewłasnym: to iest, dać komu co áby mu zatkać gębę żeby nie gadał y niesprzeciwiał się rzeczy iakiey.

ON DIT (*de ceux qui font des menaces & des imprecations inutiles:*) *Ce sont des gens qui aboyent à la Lune.* Lunam allatrant. Potentes incassum allatrare. MOWIĄ o tych co się odgrażaią y wiele gadaią álbo gębuią są to ludzie co szczekaią na Xiężyc.

C'EST *un chien d'attache, il ne sort point & ne quitte point son travail.* Quasi canis catenarius domi desidet totos dies, & operi assidet. IEST to pies na uwiązaniu, niewyrusy się nigdzie stopą nie odstąpi od roboty swoiey.

CHIEN, (*d'arme à feu.*) Rostrum, tri, neut. KUREK u strzelby.

CHIEN-DENT, subst. m. (*Herbe qui jette plusieurs racines, & qui trace sur terre.*) Gramen, genit. graminis, n. *Plin.* TRAWA ziele o wielu korzonkach szerzące się po ziemi: murawa.

DE CHIEN-DENT. Gramineus,a,um. *Plin.* TRAWNY z trawy trawiasty morawisny.

ON DIT provetbialement *C'est le chien-dent, C'est ce qui donnera le plus de peine.* Hoc opus, hic labor est. *Virg.* MOWIĄ przysłowiem tu to perz, to iest co się naybardziey naprzykrzy tu to sęk.

CHIENNE, subst. f. (*La femelle d'un chien.*) Canis,is, fœm. *Phed.* SUKA, samka od psa.

CHIENNER, V. neut. & act. (*Faire de petits chiens.*) Catulos edere. *Phed.* SZCZENIC się, szczenięta położyć.

CHIER, V. neut. (*Rendre ses excremens.*) Cacare, (caco,as, avi,atum.) neut. Ventrem, *ou* alvum exonerare, *ou* evacuare, (o, ar, avi, atum.) act. *Cels. Plin.* PASKUDZIC, Kakać, wyprożniać się.

Avoir envie de chier. Cacaturire, (turio,turis,turivi.) neut. *Mart.* Chcieć ná stolec.

CHIEUR, m, CHIEUSE, f. (*Celuy & celle qui chie.*) Cacator, oris. SRAL, SRALA, ten álbo ta co kaka.

CHIEURE, subst. f. *on prononce* CHIURE. (*Excrement des mouches qu'elles mettent sur la viande, d'ou naissent des vers.*) Muscæ excrementum, i. n. PŁUGASTWO Smrodzenie much ktore ná mięsie zostawuią skąd się rodzą robaki.

CHIFFON, (*Vieux morceau d'étoffe, ou de linge.*) Pannucia, æ, fœm. *Petr.* PŁATEK, gałgan, stary iaka kawałek iaki materyi starey álbo chusty.

CHIFFONIER, subst. m. (*Céluy qui va ramasser des chiffons dans les ruës*) Qui per vicos quisquilias scrutatur & colligit. Pannucius,ii,m. TEN co zbiera płatki gałgány stare po ulicach.

CHIFFONNIERE, subst. f. (*Celle qui ramasse des chiffons & de haillons.*) Quæ quisquilias scrutatur & colligit. Pannucia, æ, f. TA co zbiera płatki po ulicach.

CHIFFONNER, V. act. (*Friper, bouchonner un habit, ou du linge.*) Rogis vexare, *ou* deformare vestes. act. *Tibul. Petr.* POMIĄC, pognieść, pomarszczyć suknią álbo chusty.

Son manteau est chiffonné Rogat palliolum. *Plaut.* PŁASZCZ iego iest pomięty pugnieciony.

Elle se leva & secoua sa robe, qui estoit toute chiffonnée d'avoir esté contre terre. Surrexit & excussit vexatam solo vestem. *Petr.* Wstała y suknią swoią strząsnęła ktora była wszystka pomięta od siedzenia ná ziemi.

Je chiffonnay mes draps à force de me remuër. Torom metum frequenti tractatione vexavi. *Petr.* Pomiąłem, pogniotłem calc pr ścieradła od wiercenia się.

CHIFFRE, subst. masc. (*Caractere qui sert à exprimer les nombres.*) Numeri nota, æ, f. Nota arithmetica, æ, f. LICZBA charakter do wyrażenia liczby.

(Le Chiffre Romain se marque par certaines lettres de l'Alphabet, comme C, D, I, L, M, V, X. Le Chiffre des Grecs se marque par des lettres de l'Alphabet Grec, *Alpha, Vita*, c'est à dire 1, 2. &c Le Chiffre Arabe, *ou* vulgaire est ainsi figuré, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.) Liczba Rzymska álbo kościelna wyraża się niektoremi literami obiecadła iako C, D, I, L, M, V, X. Liczba Grecka wyraża się literami obiecadła greckiego *Alpha Vita*, to iest: 1, 2. Liczba Arabska pospolita tak się wyraża: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

CHIFFRE *composé de lettres entre-lacées, (qu'on grave sur des cachets.)* Litterarum notæ implicitæ. CYFFRA z liter związanych złożona iakie wyrażaią ná pieczątkach:

Ecrire en chiffre, ou par chiffre. Characteribus, *ou* notis arithmeticis litteras exarare. Pisać cyfframi álbo w cyffry.

CHIFFRES, (*Ecriture secrette.*) Arcanæ, *ou* occultæ notæ. CYFFRA, pismo taiemne.

(L'origine du Chiffre Romain vient de ce qu'on a compté d'abord par les doigts, de sorte que pour marquer les quatre premiers nombres, on s'est servi des I, qui les représentent, & pour le cinquiéme on s'est servi d'un V, qui représente le Pouce faisant un angle avec l'Index, & pour le dixiéme une X. qui est un double V dont il y en a un renversé, le Cent fut marqué par sa capitale C. de mesme le Mille par sa capitale M. A l'égard de L qui signifie Cinquante, & du D qui signifie Cinq cens, on s'en est servi, parce que ces caracteres estoient la moitié d'un C, ou d'une M en lettres Gothiques. Les Arabes reconnoissent qu'ils ont receu leurs chiffres des Indiens, & ils les appellent figures Indiennes. On a commencé à compter par ces figures seulement du temps des Sarrasins; & on croit que Planudes qui voit sur la fin du 13. siecle est le premier des Chrétiens qui se soit servi de Chiffres.) Początek liczby Rzymskiey álbo Kościelney z tąd idzie że zrazu rachowano przez palce, tak tedy dla wyrażenia czterech pierwszych liczby poiedynczych wzięto litere *I.* ktora ia wyraża a na wyrażenie piątey liczby wzięto literę *V.* ktora wyraża palec wielki u ręki wągieł składaiący z palcem skazuiącym, á ná dziesiątą liczbę wzięto *X.* co iest podwoyne *V* z ktorych iedno iest wspak álbo do gory zdołu obrocone. Sto znáczono przez literę początkową tego słowa łacińskim *C.* iáko y tysiąc przez literę *M.* od ktorey się zaczyna łacińskim. Co zaś do *L* ktore znaczy piędziesiąt y *D* ktore znaczy pięćset zażywano ich bo te litery znaczyły połową sta álbo tysiąca w charakterze Gotyckim. Arabowie przyznaią że liczbę swoię maią od Indyanow, y názywaią ie Figury álbo charaktery Indyiskie. Rachować zaczęto temi charakterami u Arabow dopiero za czasow Saracenow, y mniemaią że Planudes niciáki ktory żył ná końcu wieku 13. iest pierwszy z Chrześcian ktory tákiey liczby záżywał.

CHIFERER, V. act. (*Marquer de chiffres les pages d'un livre.*) Numeris arithmeticis notare libri paginas. LICZBĘ dawać po brzegach ná kartach w księdze iákiey.

CHIFFRER, (*Supputer une somme au bas des pages d'un compte, d'un memoire.*) Supputare rationes. *Plaut.* LICZBĘ sumować zebrać porachowawszy liczbę całkową zewszystkim ná spodzie ná karcie iákiego rachunku álbo regestru.

CHIGNON *du coû*, subst. m. (*Partie de derriere du coû où sont les vertebres qui joignent le dos à la teste.*) Cervix, icis, f. *Plin.* KARK zádnia część szyi gdzie są pacierza álbo obroty ktoremi się łączy grzbiet z głową.

(Ce nom selon les Grammairiens est toûjours singulier pour dire le Chignon du coû, mais pour signifier l'Orgueil & l'Opiniastreté, il est pluriel. Cette distinction qui est marquée mesme par Servius, est sans raison; car selon le témoignage de Varron & de Quintilien, Hortensius fut le premier qui dit *Cervicem* au singulier, & avant luy l'on disoit toûjours *Cervices*, en l'une & en l'autre signification, comme en effet on le trouve toûjours en ce nombre, non seulement dans Caton, mais aussi dans Ciceron & les autres.) To imię według Grammatykow iest záwsze mnieyszey álbo poiedyńczey liczby, kiedy znaczy włáśnie kark u szyi, ále znacząc niewłaśnie hardość y zácietość iest, większey liczby. Ta iednak rożność ktorą oznáża nawet Serwiusz, iest bez racyi gdyż według świadectwa Warrona y Kwintyliana, Hortensiusz był pierwszy ktory powiedział *Kark* w mnieyszey liczbie, a przed nim zawsze mowiono *Karki* w tym y tamtym rozumieniu iákoż też znayduie się w tey liczbie nie tylko w Katonie, ále y w Cyceronie, y w inszych.

CHIMERE, subst. f. (*Monstre fabuleux que les Poëtes ont feint avoir la teste d'un lion, le ventre d'une chevre, & la queue d'un serpent.*) Chimera, æ, f. *Cic.* HYMERA Potwora bajeczna o ktorey prawili Poetowie że miała głowę *Lwa* środek *Kozy*, á ogon *Smoczy*.

CHIMERE se dit figurément (*des vaines imaginations qu'on se met dans l'esprit, des monstres qu'on se forge pour les combattre, & generalement de tout ce qui n'est point réel & solide.*) Somnia Delirantium. Figmenta, orum, neut. pl, commenta. Terricolamenta. Portenta. Monstra. HYMERA się mowi niewłaśnie o prożnych imaginacyach ktoremi kto sobie záprząta myśl; strachy y widowiska ktore kto sobie przed sobą wystawuie przeciwko nim walcząc, nadziei bez fundamentu słusznego, ktore kto sobie zákłada, y ogolnie wszystko co nie iest w rzeczy samey álbo nie iest gruntowne.

Les hommes sont sujets à se remplir l'esprit de chiméres. Vanis & inanibus cogitationibus animum suum inficiunt. Ludzie są skłonni zaprzątać sobie álbo napełniać głowę hymerami.

CHIMERES *que tout cela.* Somnia. *Ter.* *Il se repaist l'esprit de chimeres.* Inanibus pascitur HYMERY to wszystko, bayki, prożność ni to ni-owo. *Pasie swoy umysł Hymerami

Se mettre mille chimeres dans l'esprit Sibi monstra & portenta fingere. Inanes visiones habere. *Cic.* Tysiącznemi hymerami głowę sobie nabić.

CHIMERIQUE, adject. m. & f. (*Qui n'est point réel, & qui ne subsiste que dans l'imagination.*) Vanus, a, um. Inanis & hoc inane, adject. *genit.* is Commentitius,a,um. *Cic.* HYMERYCZNY prożny co nie iest w rzeczy samey, ále tylko się roi w Imaginacyi.

CHINA *ou* CINA, subst. f. (*Racine fort renommée qu'on apporte en Espagne des parties meridionales des Indes.*) Cina,

Cinæ,

Cina, fœm. CHINA korzeń bardzo sławny ktory przywożą do Hiszpaniy od stron południowych z Indyi.

(On la préfere au gayac: elle guerit autrefois l'Empereur Charles-Quint de la sciatique.) Przekładaią go nad drzewo gayak: y tym korzeniem uzdrowiony został niegdyś Karol piąty na scyatykę.

LA CHINE, (*Royaume d'Asie.*) Sinense Imperium Sinarum regnum. CHINA Krolestwo Azyi.

CHINFRENEAU, subst. m. mot populaire, (*Coup qu'on reçoit à la teste soit en se heurtant par hasard, soit en se battant*) Ictus, ûs, m. *Plaut.* ŁAPIGUZ słowo potoczne uderzenie w głowę álbo uderzywszy się o co z przypadku, álbo biiąc się.

CHINOIS, m. CHINOISE, f. (*Celuy, ou celle qui est de la Chine.*) Sina, æ, masc. Sinensis & hoc Sinense, adject. CHIŃCZYK, Chiński, Chinczka, ten álbo ta co iest z chiny.

La langue Chinoise. Lingua Sinensis. Język Chiński.

CHINON, (*Ville de Touraine sur la Vienne.*) Cäino, onis, f. SZYNO Miasto Turreńs nád Wigenną.

CHINQUER, V. n. terme populaire, (*Boire par excès en choquant les verres & se portant force santez pour s'exciter à boire.*) Invitare se in cœnâ largius. *Suet.* HULAC zápiiać podpiiać sobie słowo potoczne, pić zbytecznie szklenice o szklenice uderzaiąc á ieden zá drugiego zdrowie spełniaiąc dla pobudzenia się do picia *Chłyštać.*

CHIO *ou* Kio, (*Isle de l'Archipel.*) Chios, *genit.* Chii, f. *Plin.* CHIO álbo Kio Wyspa na morzu Greckim álbo śrzodziemnym.

DE CHIO. Chius, a, um. *Cic.* Z WYSPY Chio.

CHIOURME, subst. f. (*Les Forçats qui montent une galere*) Remiges, igum, m. pl. *Cas.* RUDELNICY, brańcy ktorych zábieraią do robienia wiosłami ná galerach, niewolnik wiosłowy.

Malgré la resistance des ennemis nous ne laissames pas de rendre nostre chiourme complette. Delectum remigum magnâ hostium contumaciâ satis celeriter habuimus. *Cicer.* Lubo z wielką sprzeciwnością nieprzyiaciela prędcież dokazaliśmy żeśmy mieli spełna liczbę robotnikow naszych wiosłowych.

Qui commande la chiourme. Præfectus remigum. *Tacit.* Starszy nád robotnikami wiosłowemi, sternik.

CHIQUENAUDE, subst. f. (*Petit coup qui se donne en laschant avec effort le doigt du milieu après l'avoir serré contre le pouce.*) Talitrum, tri, n. *Suet.* SZCZUDŁEK uderzenie wypuszczaiąc silnie palec średni przyciśniony do palca wielkiego.

Donner une chiquenaude au front. Talitro frontem alicujus percutere, *ou* vulnerare. *Suet.* Dać szczudłek w czoło.

Il avoit les doigts si forts, qu'il blessoit d'une chiquenaude la teste d'un jeune homme. Articulis ita firmis, ut caput adolescentis talitro vulneraret. *Suet.* Ták mocny był w palcach że szczudłkiem iednym ranił w głowę młodzieńca.

CHIRAGRE, subst. m. *on prononce* kiragre. (*Gouteux, qui a la goutte aux mains.*) Chirager Arthriticus. *Cicer.* CHIRAGRYK łamanie w stawach cierpiący.

CHIROGRAPHE, subst. masc. *on prononce* kirographe. (*Seing de sa propre main.*) Chirographus Chirographum. *Cic.* CYROGRAFF podpis własney ręki, ręczna karta.

CHIROGRAPHAIRE, subst. m. (*Créancier dont la dette n'est fondée que sur un billet sous seing privé.*) Chirographarius, ii, m. *Ulp.* CYROGRAFNIK Dłużnik ktory nie ma innego dowodu na dług procz ręczney karty prostey.

CHIROMANCE *ou* CHIROMANCIE, subst. f. *on prononce* kiromancie. (*Divination qui se fait par l'inspection des lignes de la main.*) Chiromantia, æ, f. Divinatio ex inspectione manuum. WRÓŻENIE z ręki patrząc ná rożne linie po rękach.

CHIROMANCIEN, m. CHIROMANCIENNE, f (*Celuy ou celle qui sçait la chiromantie.*) Chiromantis. WROZEK, WROZKA, co Wróży z patrzania ná ręce.

CHIRURGIE, subst. f. (*Troisiéme partie de la médicine, qui consiste dans les operations qui se font de la main pour guérrir les playes du corps humain.*) Chirurgia. *Cic.* Ars sanandi vulnera, f. Ea medicinæ pars quæ manu curat. *Cels.* CHYRURGIA, Cerulicka náuka trzecia część nauki lekarskiey ktora zawisła ná robieniu rękami około uleczenia ran w ciele ludzkim.

CHIRURGIEN, subst. m. (*Celuy qui sçait la Chirurgie.*) Chirurgus. *Mart.* Vulnerum medicus. CHYRURG Cerulik ten co się Cerulictwem bawi.

DE CHIRURGIEN. Chirurgicus, a, um. *Hygin.* CYRULICKI.

CHOC, subst. m. (*Rencontre des deux corps qui se heurtent avec violence.*) Collisio, onis, f. *Cic.* TRĄCENIE, potkanie dwoch rzeczy ktore się o siebie mocno uderzaią.

Le choc des armes. Armorum incussus, *ou* conflictus. *Tacit. Cic.* **Le choc des flots.* Fluctum confligium. *Solin.* **Des nuées.* Nubium conflictus, ûs, m. *Cic.* Uderzenie tęgiej żelazney broni szczęk, brzęk. *Uderzenie fali. *Uderzenie, obłokow między sobą.

Le choc de deux armées. Infestus duorum exercituum congressus, *genit.* infesti congressûs, masc. Uderzenie się woysk dwoch o siebie potkanie.

Le premier choc est le plus rude. Prima coitio est acerrima. *Ter.* Pierwsze spotkanie iest náytęższe.

Soûtenir le choc des ennemis. Impetum hostium sustinere, *ou* excipere. *Cic.* Wytrzymać impet nieprzyiacioł.

CHOCAILLER, V. n. terme populaire, (*qui se dit des petites gens, comme des crieuses de vieux chapeaux, qui s'enyvrent dans de petits trous de cabaret sur le cû d'un tonneau.*) Apud tenebricosas popinas popinari deron. *Jul. Capit.* PODPIIAC sobie co się mowi o podłych osobach, iáko o wendetarkach co z staremi rzeczami chodzą wołaiąc ná przedai, ktore gdziekolwiek w lada szynkowney dziurze sobie podpiiaią.

CHOCAILLON, subst. f. (*Yvrognesse de basse condition, crieuse de vieux chapeaux qui boit le vin pur dans un meschant cabaret.*) Merobiba & Multibiba, æ, f *Plaut.* PIIACZEK piiaczka podłego stanu, wendetarka starzyzny co sobie podpiia w lada szynku.

(Terme populaire & bas en François.) Słowo między pospolstwem y podłey Francuzczyzny.

CHOCOLATE, subst. masc. (*Confection dont la base & la principale drogue est le cacao, fruit d'un arbre qui croist en Mexique.*) Confectura ex cacao & aliis medicamentis. CZOKOLATA Konfekt ktorego treść y grunt iest *Kakao* owoc drzewa pewnego ktore się w Mexyku rodzi.

CHOEUR, subst. m. *on prononce* keur. (*Plusieurs personnes qui chantent ensemble de concert.*) Cantum, *ou* cantorum chorus. *Sen. Juv.* CHOR kilkanaście osob razem iednostaynie śpiewaiących.

CHEUR dans les anciens Tragedies. (*Troupe d'Acteurs qui y faisoient des recits & des moralitez.*) Chorus, i, masc. *Hor.* CHUR w dawnych Traiedyach; zebranie osob Mowiących y obyczaie strofuiących.

ENFANS DE CHœUR, (*sont de jeunes enfans qui servent à chanter le dessus dans les Chœurs de Musique, & aux Ministres des Autels.*) Pueri chori. DZIECI chorowe, młode dziatki ktore śpiewaią wyższe wiersze ná churze w muzyce, y służą do mszy przy ołtarzu.

CHœUR signifie aussi (*la plus considérable partie de nos Temples, où sont placez les Chantres & les Prestres, & où les Laïques ne doivent point entrer.*) Cella sanctior, Chorus, i. m. CHUR znaczy też náypowáżnieyszą część Kościołow nászych, gdzie mieysce swoie maią Kantorowie y Xięża, á Swieccy tam wchodzić niepowinni.

CHOISEUIL, (*Duché du Gouvernement de Champagne.*) Casolium. ii, n. KAZOL Xięstwo Gubernatorzyi Szampańskiey

CHOISI, masc CHOISIE, f. part. pass. Lectus. Delectus. Electus, a, um. *Cic.* WYBRANY, WYBRANA, wyborny, wyborna.

Orner son discours de mots bien choisis. Electissimis verbis ornare orationem. *Cicer.* Ozdabiać mowę swoię słowami dobrze wybranemi, wybornemi słowami.

Des enfans choisis des plus nobles familles. Pueri ex elegantissimis familiis lecti. *Cic.* Dzieci wybrane z náyzacnieyszych family

Avoir choisi quelqu'un à sa fantaisie. Judicio suo delectum habere aliquem. *Cicer.* Mieć kogo obranego, dobranego do myśli swoiey.

CHOISIR, V. act. (*Faire choix d'une chose ou de quelque personne parmi d'autres.*) Legere. Eligere. Seligere. act. acc. *Cic.* OBRAC, wybrać rzecz iáką álbo osobę między inszemi.

Il faut toûjours choisir des sujets qui ne soient pas au dessus de nos forces, & pour lors on ne manquera ni d'ordre, ni d'expressions. Sumenda est materia æqua viribus, & tunc nec facundia, nec lucidus ordo te deseret. *Hor.* Trzeba záwsze obráć sobie rzecz do mowienia ktoraby nie była nád siły násze, á ná ten czas nie będzie schodziło áni ná porządku áni ná słowach.

CHOISIR, (*Faire option d'une chose plustôt qued'une autre*) Eli-

gere act.aca. *Optionem facere. Cicer. Quint. WYBIERAC wybieranie ucaynić między dwiema rzeczami iedney rzeczy nad drugą.

Donner à choisir. Darco ptionem. *Cic.* Dać ná wolne wybranie.

C'est à vous à choisir, prenez de deux conditions celle qui vous plaira le plus. Optio hæc tua est, utram harum vis conditionum accipe. *Plaut.* Twoia rzecz obrać obierz sobie z tego dwoyga iedno co się bardziey podoba.

CHOIX, subst. m. (*Jugement par lequel on donne una préference à une chose sur une autre.*) Lectio. Electio Electus. Delectus. *Cic.* OBRANIE, wybranie, zdanie ktorym kto iedną rzecz przekłada nad drugą.

Le choix des mots. Verborum delectus. *Cic.* Obranie wybranie słow.

Sans aucun choix. Sine ullo delectu. *Cicer.* Bez wszelkiego obierania, bez uwagi.

Faire choix. (*Choisir.*) Eligere. Seligere, (ligo, ligis, legi, lectum.) act. acc. *Cicer.* Obierać, obranie uczynić, obrać sobie. CHOIX, (*Option.*) Optio, onis, f. *Cic.* OBRANIE, wybranie.

CHOMMABLE, adiect. m. & f. *Jour commable, Jour de feste.* Festus dies. *Cic.* DZIEN Swięty, Swięto, dzień wolny od robot.

CHOMMER *les festes,* V. act. Dies festos agere. *Cicer.* SWIĘCIC Swięta.

CHOMMER, (*Ne rien faire.*) Cessare & nihil agere. *Cic.* Vacare studiis. Vacuum esse operum. (Vacuus, a, um.) *Horat.* WOLNY dzień mieć, nic nie robić, wytchnąć od robot.

CHOPINE, subst. f. (*Mesure des choses seches & liquides, qui tient la moitié d'une pinta de Paris.*) Duplex hemina. MIARA y waga rzeczy suchych y mokrych trzymaiąca połszostaka Paryskiego, *poł kwarty.*

CHOPINER, V. n. mot bas & populaire. (*Boire chopine à chopine.*) Potitare. *Plaut.* FLASZKĄ się bawić, słowo podłe y pospolite flaszka po flaszce wypiiać.

CHOPPER, V. neut. (*Heurter du pied contre quelque chose, broncher.*) Pedem ad aliquid offendere, (offendo, dis, di, sum.) *ou* offensare, (offenso, as, avi, atum.) act. *Ovid. Quint.* OBRAZIC, záwadzić uderzyć nogą o co, potknąć się.

CHOPPER se dit figurément & signifie *Faillir.* Offendere neut. POTKNĄC się mowi się niewłaśnie y znaczy *pobłądzić pomylić się.*

Il n'y a personne assez clair-voyant qui ne choppe dans de si épaisses tenebres. Nullus est tam linceus qui tantis tenebris nihil offendat. *Cic.* Nic masz nikogo tak przezornego ktoryby się niepotknął w takich ciemnościach,

CHOQUANT, m. CHOQUANTE, f. part. act. & adject. (*Dans le sens figuré se dit de ce qui offense & qui blesse.*) Odiosus. *Cic.* *Des paroles choquántes, injurieuses.* Verba contumeliosa. **Des paroles choquantes qui sont dures & rudes à l'oreille.* Verba quæ aures offendunt, *ou* lædunt. *Auct. ad Heren.* **Des paroles choquantes, sales & malhonestes.* Obscœna verba, n. pl. *Cic.* OBRAZLIWY, uraźliwy, przykry w rozumieniu niewłaśnym mowi się o tym co obraża y przykrość czyni słowa uraźliwe. *słowa obraźliwe, przykre nieznośne y nieprzyiemne. *Słowa urażaiące, plugawe, y uieuczciwe.

Cela a quelque chose de choquant. Id habet aliquid offensionis. *Cic.* **Parler d'une maniere choquante.* Odiosè & putidè dicere. *Cic.* (*parlant d'un Orateur.*) To ma coś uraźliwego, przykrego w sobie. *mowić przykro y obraźliwie: *mowiąc o mowcy iákim.*

CHOQUER, V. act. & neut. (*Heurter avec violence.*) Concurrere Confligere, Congredi, Collidere, n. *Cic. Liv.* UDERZYC iedno o drugie. trącić mocno, spotkać się.

Les deux armées se choquerent d'une grande violence. Vehementer duo exercitus conflixerunt, *ou* concurrerunt. *Liv.* Obadwa woyska uderzyły się o siebie bardzo gwałtownie.

CHOQUER, (*Blesser, offenser quelqu'un.*) Offendere, Lædere, Pungere, act. acc. *Cic.* UDERZYC, obrazić, urazić kogo tknąć go mocno.

Mon esprit est choqué de plusieurs choses, ou *Plusieurs choses me choquent.* Animus meus multis rebus offenditor. *Cicer.* Umysł moy wielą rzeczamy iest obrażony, álbo uraża się o wiele rzeczy.

Ne choquer personne. Neminem offendere. *Ter.* Nieurażać nikogo.

Je n'ay jamais rien fait ni dit pour choquer sa réputation. Nihil feci unquam neque dixi, quod contra illius existimationem esse vellem. *Cic.* Nigdym nic nie czynił áni mowił coby obraziło powagę iego.

Il estoit choqué qu'on fist quelque piece sur luy, si ce n'estoit par d'habiles gens & d'un stile serieux. Componi aliquid de se, nisi & serio & à præstantissimis viris, offendebatur. *Suet.* Urażił się kiedy co o nim pisano, ebyba poważnie y przez ludzi zacnych.

Il est dangereux, ou *Il ne fait pas bon choquer les puissances,* ou *les grands.* Offensa potentium periculosa. *Quint.* Niebespieczna rzecz, álbo szkodn urażać możnych álbo wielkich ludzi.

CHOROBATE, subst. m. *on prononce* korobate. (*Espece de niveau dont se servoient les anciens, composé d'une double équierre.*) Chorobates, tæ, masc. *Vitr.* WĘGIELNICA ktorey záżywali starzy od dwoch srzoduwagach.

CHOROGRAPHIE, subst. f. *on prononce* korographie. (*La science qui apprend à faire une carte particuliare d'une Province.*) Choragraphia, æ, f. Descriptio regionis ac alicujus loci. *Vitr.* NAUKA opisánia karty kraiu iákiego w szczegulności

CHORUS, subst. m. *on prononce* korus. *Terme Latin dont on se sert dans les réjouissances de table, quand quelqu'un a chanté un couplet de chanson, il invite les autres à le répeter en disant, Allons choras.* Eia agite, iterare canticum. *Phad.* W KOLEY, Koleią, Słowo ktorego zażywaią przy ochorach stołowych, kiedy ieden piosnkę záśpiewawszy záprasza drugich áby toż powtorzyli mowiąc: w koley, daley nużesz koleią.

CHOSE, subst. f. (*Nom general qu'on donne à tout ce qui est en la nature.*) Res, *genit.* rei, f. RZECZ imię powszechne tego wszystkiego co się znayduie ná świecie.

C'est une chose fascheuse qu'un loup dans la bergerie. Triste lupus stabulis. (*on sous entend* Triste negotium. Okropna to rzecz álbo strasżna to rzecz wilk w oborze.

C'est une grande chose qui merite qu'on y pense. Magnum quid & multæ cogitationis. *Cic.* Wielka to rzecz, godna áby o niey pomyślić.

CHOSE signifie aussi *Affaire, action.* Res. Negotium. *Cicer.* RZECZ znaczy też sprawę, zabawę.

La chose, ou l'affaire ira bien. Res feliciter cadet. *Cic.* Rzecz álbo sprawa dobrze powdzie.

La chose parle d'elle mesme, ou *L'affaire parle d'elle mesme* Res per se loquitur. *Voilà l'estat des choses.* Res sunt in eo statu. Rzecz sama od siebie mowi, o sobie mowi, powiada. *W tym stanie są rzeczy.

ON DIT, *Je vous recomande cela sur toutes choses.* Imprimis id tibi commendo. MOWIĄ, Zalecam ci to nadewszystko, nad wszystkie rzeczy.

CHOUX, subst. m. (*Plante potagere.*) Brassica, cæ, f. Caulis, is, m. *Cic.* KAPUSTA kuchenne ziele Brzoskiew.

CHOUX *cabus,* ou *Chou pommé.* Caulis capitatus, m. Brassica capitata, f. *Var.* KAPUSTA głowiasta.

CHOUX *frisé, Choux de Milan.* Brassica Apiana, æ, f. *Plinius.* Brassica crispa, f. KAPUSTA kędzierzawa, kapusta Włoska.

CHOUX *verd, Choux à coste.* Crambe, es, f. *Plin.* KAPUSTA zielona nieskładana, jarmuż.

Rejetton, ou *tendron de Choux.* Cyma, æ, f. Cyma, atys, neut. *Col.* Podczos liście młode kapuściane.

CHOUX, (*que font les Patissiers.*) Globuli pistorii, orum, m. pl. CIASTO w kapostę robione álbo ná kapuście.

CHOUCAS ou CHOUCAS, subst. m. (*Espece de cornaille grise, qui a le bec & les pieds rouges.*) Graculus, li, m. *Phad.* KAWKA, álbo soyka.

CHOUETTE, subst. f. (*Oiseaux de nuit.*) Noctua, æ, f. *Plant.* SOWA, ptak nocny.

De chouëtte. Noctuinos, a, um. *Pla.* Sowi.

Il a des yeux de chouëtte. Noctuinis est oculis. *Plant.* Ma sowie oczy, sowich ocan iest.

CHOYER, V. act. (*Traiter, manier delicatement une chose.*) Lenà manu tractare aliquid act. acc. *Cic.* SZANOWAC, Ostrożnie się czego dotykać, álbo ostrożnie się z czym obchodzić piastować.

Il se fatigue beaucoup, il devroit un peu se choyer davantage. Nimis laborat, sibi parcere deberet. *Terent.* Nazbyt pracuie zbyteczną sobie pracę czyni trzeba by mu się trochę lepiey szanować.

Dans une grande famine il faut choyer les provisions, il les faut ménager, ou *épargner.* Summâ in fame, annonæ parcendum est. Podczas wielkiego głodu trzeba szanować żywności trzeba iey oszczędzać, skąpić.

Choyer sa réputation. Suæ famæ parcere. *Prop.* Szanować sławy imienia powagi swoiey.

CHRES-

CHRESME, ſubſt.m. *on prononce* CHRÊME, (*Huile conſacrée dont. on ſe ſert au Bapteſme.*) Sacrum chriſma, *genit.* ſacri chriſmatis, neut. KRZYZMO, Oley poświęcany ktorego zażywaią do krztu.

CHRESTIEN, m. CHRESTIENNE, f. adject. (*on prononce* chrétien.) (*Qui profeſſe la Religion de Jeſus-Chriſt.*) Chriſtianus. Chriſtiana. CHRZESCIANIN, KRZESCIANIN, Chrześcianka, Krześcianka, co wyznaie wiarę Iezuſa Chryſtuſa.

CHRESTIENNEMENT, adv. *on prononce* CHRETIENNEMENT. (*En chrétien.*) Chriſtiano ritu. Chriſtianum in morem. PO CHRZESCIANSKU.

CHRESTIENTE', ſubſt. f. (*Le païs où l'on fait profeſſion de la Religion Chrétienne.*) Chriſtianus orbis. CHRZESCIANSTWO kray kędy Chryſtuſową Wiarę wyznaią.

CHRISTIANISME, ſubſt. m. (*La Religion Chrétienne.*) Chriſtiana Religio. CHRZESCIANSTWO, Wiara Chrześciańſka.

(On prononce les deux *S* dans ce mot.) Oboie *S* w tym ſłowie Francuſkim ſię wymawia.

CHROMATIQUE, adiect m. & f. terme de Muſique. (*Le ſecond genre de Muſique, qui abonde en demi-tons.*) Chromaticus, a, um. *Vitr.* KROMATYCZNA część Muzyki ktora maiąca w ſobie wiele poł-tonow.

(Il a eſté appellé de ce nom, á cauſe que les Grecs le marquoient avec des caracteres de couleur, qu'ils appellent *Chroma.*) Tak ſię nazywa, gdyż Grecy noty w tey części muzyki, piſali charakterami farbowanemi, ktorą oni nazywaią *Kroma* to ieſt *farba.*

La muſique chromatique produit plus de douceur & de délicateſſe, en ſerrant les intervalles des tons avec beaucoup d'art. Chroma ſubtili ſolertiá ac crebritate modulorum ſuaviorem habet delectationem. *Vitr.* Muzyka kromatyczna ſprawuie więkſzą przyiemność, y głatkość ubieraiąc głoſy wielkim kunſztem, y wdziękiem.

CHRONIQUE, ſubſt. f. (*Hiſtoire ſelon l'ordre des temps.*) Chronica, orum. *Plin.* Libri chronici. *Aul-Gel.* Annales. *Cic.* KRONIKA, Hiſtorya według porządku czaſow.

(On ne le dit gueres que des vieilles hiſtoires.) Niemowi ſię rzadko chyba o dzieiach dawnych.

ON APPELLE *La chronique ſcandaleuſe, les médiſances & les mauvais bruits qui courent de quelqu'un dans le monde.* Mali rumores qui de aliquo feruntur. pl. *Cic.* Malus rumor. NAZYWAIĄ kroniką ſapetną; obmowiſka y to co złe o kim ſłychać między ludźmi.

ON APPELLE *Maladie chronique, Maladie invetérée, qui dure long-temps.* Morbus chronicus, i, maſc. *Celſ.* CHOROBA zaſtarzała ktora długo wytrzymuie.

CHRONIQUEUR, ſubſt. m. (*Qui a écrit des chroniques.*) Chronicorum ſcriptor, oris, m. KRONIKARZ, co napiſał kronikę.

Ce terme eſt vieux & ironique.) To ſłowo ieſt ſtare y wyśmiewaiące.

CHRONOLOGIE, ſubſt. f. (*Doctrine des temps.*) Chronologius. Chronographus. Temporum hiſtoria. NAUKA o czaſiech opiſanie porządku wiekow y dzieiow w nich.

CHRONOLOGIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à la Chronologie.*) Chronologicus. KRONICZNY, co należy do Kronik álbo opiſania wiekow y czaſow.

CHRONOLOGISTE, ſueſt m. ou CHRONOLOGUE, ſub m. (*Celuy qui ſçait ou écrit l'hiſtoire des temps.*) Rationarii temporum ſcriptor, oris, m. TEN co umnie álbo opiſnie porządek wiekow y czaſow.

CHRYSOCOLLE, ſubſt. f. (*Soudure de l'or & des autres métaux.*) Chryſocolla, æ, f. Auri glutinum, ni, neut. *Plin.* GLEYTA, Piana od złota y inſzych kruſzcow w topieniu odchodząca, ſalak złota.

CHRYSOLITHE, ſubſt. fœm. (*Pierre précieuſe & transparente, de couleur d'or meſlée de verd avec un fon vif.*) Chryſolithus. CHRYZOLIT kamień drogi, przezrocyſty, farby złotey mieſzoney zielono, iaſności żywey.

CHUCHETER, V. neut. (*Parler bas à quelqu'un.*) Alicui inſuſurare, (ſurro, as, avi, atum.) n. *Cic.* SZEPTAC cicho do kogo mowić.

CHUT, (*terme populaire dont on ſe ſert pour faire taire quelqu'un.*) St. (*indéclinable,*) *Riant.* Pax. *Terent.* CYT ſłowo poſpolite cicho komu roſkazuiąc.

CHYLE, ſubſt. m. (*Suc blanc qui ſe fait dans le eſtomac, des viandes qu'on mange.*) Chylus, i, m. *Fernel.* MIAZGA, Sok biały w ktory ſię obracaią w żołądku potrawy ktore iemy.

CHYMIE, ſubſt. f. (*Science qui fait ſes operations ſur tous les corps naturels.*) Chymia, æ, f. *mot. grec.* CHYMIA nauka ktora doświadczenia czyni ciekawe, ná każdey materyalney rzeczy przyrodzoney.

CHYMIQUE, adiect. m. & f. (*Qui concerne la Chymie.*) Chymicus, *a*, um. CHYMCZNY należący do Chymii.

CHYMISTE, ſubſt. m. (*Qui fait la Chymie.*) Chymicus, ci, maſc. CHYMIK, co ſię Chymią bawi.

CHYRPE, (*Iſle de la mer méditerrannée.*) Cyprus, pri, f. *Cic* CYPR, Wyſpa morza ſrzodziemnego.

DE CHYPRE. Cyprius, a, um. *Hor.* CYPRYISKI.

CHYPRIOT, m. (*Celuy qui eſt de l'Iſle de Chypre.*) Cyprius, ii, m. *CHYPRIOTE, f. (*Celle qui eſt de Chypre.*) Cypria, æ, f. *Cic.* CYPRYICZYK ten co ieſt z Cypru Wyſpy. *Cypryika ta co ieſt z tey wyſpy.

CIBOIRE, ſubſt. m. (*Sorte de vaſe chez les Egyptiens; aujourd'huy ce mot eſt uniquement conſacré pour le Vaſe où l'on met dans l'Egliſe les ſaintes hoſtes.*) Sacra pyxis. *Ciborium ii, n. ou Cibotium, ii, n. (*qui eſt d'Horace pour marquer ce Vaſe ancien.*) CYBORYA pewne naczynie u Egipcyanow, dziś to ſłowo ieſt poświęcone iedynie do wyrażenia tego naczynia poważnego kędy chowaią w kościele Hoſtye Swięte.

CIBOULE, CIBOULETTE, ſubſt. f. Gethyon. CEBULA, CEBULKA mała.

CICATRICE, ſubſt. f. (*Petite couture, ou élevation de la chair calleuſe, qui ſe fait ſur la peau après qu'une plaie eſt guerie.*) Cicatrix, icis, f. BLIZNA ſzew álbo nadroſłość na ciele twarda co ſię robi na ſkorze po ranie zagoioney

Petite cicatrice. Cicatricula, æ, f. *Celſ.* Bliznecaka.

La plaie vient, ou tend à cicatrice. Tendit ad cicatricem vulnus. *Celſ.* Ducitur cicatria. *Ovid.* Rana ſię iuż ma ku bliźnie.

La cicatrice ſe fait. Coit cicatrix. *Plaut.* Blizna ſię robi zaraſta.

CICATRICE ſe dit figurément *des plaies qui ſont faites à la réputation d'une perſonne.* Cicatria, icis, fœm. *Cic.* BLIZNA ſię niewłaśnie mowi o krzywdzie uczynioney honorowi, álbo ſławie czyiey.

Il ne reſte pas la moindre cicatrice à un cœur, où il y a une bleſſure ſi profonde Etiamſi ingens fuerit vulnus, cicatrix non eſt. *Petr.* Iuż tam żadną blizną niezarośnie żadana w ſercu tak głęboko rana.

La cicatrice n'eſt pas encore refermée. Nondum obducta cicatria. *Cic.* Ieſzcze blizna nie zaroſła.

Renouveller une cicatrice. Refricare cicatricem. *Cic.* Odnowić bliznę, rozranić.

CICATRISER *une plaie*, V. act. (*La fermer.*) Obducere vulneri ciacatricem. *Cic.* ZAMYKAC, Zawodnić ranę blizną.

Qui eſt cicatriſé. Cicatricoſus, a, um. *Plaut.* Szramowaty.

CICEROLLE, ſubſt. f. (*Eſpece de pois chiches.*) Cicera, æ, f. *Plin.* CIECIORKA dzika cieciorzaca groch płonny.

CICLAMEN, ſubſt. m. (*Plante odoriférante qui eſt miſe au rang des poiſons par Matthiole.*) Cyclaminus, i, GDULA ziemna, świniak ziele pachniące, ktore Matyol między truciznami rachuie.

CIDRE, ſubſt. maſc. (*Boiſſon faite avec du ius de pommes ou de poires pilées.*) Pomoſa potio. IABŁECZNIK trunek robiony z ſoku iabłek tłuczonych álbo gruſzek.

(En Normandie le cidre de pommes s'appelle du *Pommé*; celuy de poires, du *Peiré*,) W Normandyi z iabłek trunek nazywaią iabłecznik, á trunek z gruſzek gruſzecznikiem zowią.

CIEL, ſubſt. m. *au Plurier* LES CIEUX, m. (*Region étherée au deſſus de l'élémentaire, dans la quelle ſe meuvent tous les aſtres.*) Cœlum, *ou* Cœlum, i, n. Templum cœli, n. *Cœrulum templum, i, n *pour les Poëtes.* NIEBO część powietrzna nad Elementami, kędy ſię obracaią wſzyſtkie planety y gwiazdy.

CIEL EMPYRE'E, (*qu'on croit aſtre le ſéjour des Bien-heureux.*) Cœlum. Sedes beatæ. Sedes beatorum. *Cic.* NIEBO EMPIREYSKIE o ktorym trzymaią że ieſt mieſzkanie Swiętych.

Mettre quelqu'un dans le Ciel. (*Le mettre au nombre des Bienheureux.*) Aſcribere aſſerere aliquem Cœlo. *Ovid.* Policzyć kogo w niebie, policzyć go między SS.

CIEL, ſe prend auſſi pour *Dieu meſme*, pour *Sa providence*, pour *Sa juſtice.* Ainſi on dit que *Le Ciel eſt offenſé.* Cœlum, *ou* Deus offenditur. NIEBO ſię bierze za Boga za opatrzność Iego y ſprawiedliwość, ták ſię mowi że zagniewane ieſt Niebo

Graces au Ciel, pour dire *Graces à Dieu.* Dei gratiâ. **Que le Ciel vous beniſſe, vous faſſe proſperer.* Secundus ſit tibi Deus Dzięka Niebu, miaſto dzięka Bogu. *Niech cię Niebo błogoſławi, niech ci ſzczęści.

Le Ciel m'eſt temoin, pour dire *Dieu m'eſt témoin.* Teſtor Deum. Swiadkiem mi ieſt Niebo, miaſto Bog mi ieſt świadek.

C'eſt un coup du Ciel, ou un effet extraordinaire de la bonté de Dieu Hic digitus Dei. Niebo to ſprawiło, zdarzyło, Bog to zdarzył iego to dobroci ſprawa.

CIEL en termes d'Aſtrologie ſignifie *Les Influences des Aſtres*, ainſi on dit *Il eut en naiſſant le Ciel favorable, (les Aſtres benins ont preſidé à ſa naiſſance.)* Dextro ſidere editus eſt *Stat.* * (*Le contraire eſt* Maligno ſidere editus. Fatis invidis, ou malo genio, natus. *Qui a eu le Ciel contraire en naiſſant.*) Niebo według gwiazdarſkiey nauki znaczy ſkutki obrotow niebieſkich; y tak mowią, miał rodząc ſię Niebo łaſkawe Planety ſprzyiazne naſiadały nad urodzeniem iego. * *Przeciwna ceſt*: Przeciwne mu było Niebo kiedy ſię rodził.

En cette année le Ciel fut d'airain, pour dire qu'*Il fut dur & rigoureux à la terre, à cauſe des peſtes & de la famine.* Hoc anno Cœlum fuit æneum. W tym roku Niebo było nieużyte, to ieſt że było ciężkie y ſurowe dla ziemi przez powietrza y głod.

CIEL ſe prend auſſi pour *l'Air.* Aer Æther, *Cic.* NIEBO ſię też bierze za powietrze.

La roſée du Ciel. Ros cœli. **Le Ciel eſt ſerein*, pour dire *l'Air eſt ſerein* Sudum cœlum. Serenum cœlum. Roſa Niebieſka. * Niebo ieſt pogodne, miaſto powietrze ieſt pogodne.

CIEL *d'un lit.* Lecti cœlum. **Le ciel de la carriere, (le haut d'une carriere.)* Lapidicinæ cœlum. * *Le Ciel de la teſte, le Crane.* Cœlum capitis, n. *Plin.* WIERZCH w gorze nad łożkiem. * Sklep ſtrop w kamieniey gorze. * Czaſzka wierzch głowy.

(Dans cette ſignification on dit au Plurier *Ciels* & non pas *Cieux.*) W tym wyrozumieniu oſtatnim większey liczbie mowić trzeba *Ciels* à nie *Cieux* w francuſkim.

CIEL ſe dit proverbialement en ces manieres de parler. *Si le Ciel tomboit, il y auroit bien des alouëttes priſes.* Quid ſi nunc cœlum ruat, multæ caperentur alaudæ. NIEBO ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby mowienia, gdyby niebo upadło wiele by ſię ſkowronkow nałapało.

(Ce qui ſe dit pour ſe moquer de ceux qui cherchent des précautions contre des accidens qui n'arriveront iamais.) Co ſię mowi śmieiąc ſię z tych, ktorzy zabiegaią temu co ſię nigdy nietrafi.

Il éleve cét homme-là juſques au Ciel, juſques au troiſiéme Ciel. Hunc ad Cœlum efferr. Wynoſi tego człowieka aż pod niebioſa, aż do trzeciego nieba.

ON DIT auſſi qu'*Il ne voit ni ciel ni terre, (parlant d'un homme qui eſt aveugle, ou qui eſt dans une grande obſcurité.)* Cæcus eſt, nihil planè videt. **On ne voit ni ciel ni terre.* Spiſſima nox eſt. *Petr.* **Il remue ciel & terre*, pour dire *Il fait tous les efforts poſſibles pour faire réüſſir une affaire.* Omnem movet lapidem Nihil intentatum relinquit. Omnes terras, omnia maria movet. *Cic.* MOWIĄ też nie widzi áni nieba áni ziemi, o człeku ktory ieſt ślepy, álbo ktory w wielkich ciemnościach zoſtaie *Nie widać nieba áni ziemi. *Niebo y ziemię poruſza, to ieſt: wſzyſtkiemi ſiłami ſię ſtara áby dokazać rzeczy iakiey.

DU CIEL. Cœleſtis & hoc cœleſte, adj. *genit.* is. *Cic.* NIEBIESKI.

CIERGE, ſubſt. m. (*Chandelle de cire.*) Cereus, ei, m. *Cic.* WOSKOWA świeca.

CIERGIER, *ou pluſtot* CIRIER, ſubſt. m. (*Qui fait & vend des cierges.*) Ceratius, ii, m. *Cic.* SWIECARZ álbo raczey woſkownik co świece woſkowe robi y przedaie.

CIGALE, ſubſt. f. (*Inſecte qui vole & fait grand bruit en eſté dans la campagne.*) Cicada, æ, f. *Phæd.* KONIK robak owad lataiący z hałaſem lecie po polu.

CIGOGNE, ſubſt. f. (*Oiſeau qui a le bec & les jambes longues & rouges, & qui vit d'inſectes.*) Ciconia, æ, f. *Plin.* BOCIAN ptak co ma nos y nogi długie czerwone á żyie gádzinami.

ON APPELLE proverbialement *des Contes de la Cigogne, des Contes faits à plaiſir, dont on amuſe les petits enfans.* Fabulæ aniles. *Cic.* NAZYWAIĄ przyſłowiem Bayki o bocianie powieści zmyślone na uciechę dla bawienia dzieci.

CIGOGNE, (*Machine à tirer de l'eau.*) Tolleno, onis, m. *Plaut.* ZURAW ſtudzienny, ſztuka do ciągnienia wody.

CIGUE, ſubſt. f. (*Herbe aſſez ſemblable au perſil, c'eſt un poiſon qui eſteint la chaleur naturelle.*) Cicuta, æ, f. *Hor.* SWINIA weſz, ziele doſyć podobne pietruſzce, truciżna gaſząca całe ciepło przyrodzone.

(Les Atheniens contraignoient les criminels de boire de la ciguë pour les faire mourir, ce qu'ils firent à Socrate.) Ateńczykowie przymuſzali złoczyńcow áby pili to ziele y tak umierali, co też uczynili Sokratesowi.

CILICE, ſubſt. maſc. (*Eſpece de petit ſcapulaire tiſſu de crin & de poil de chevre.*) Cilicium. *Cicer.* WŁOSIENICA na kſztałt ſzkaplerza, rzecz dziana z końſkiego włoſia y koziey wełny.

CILICIE, (*Province de l'Aſie Mineur.*) Cilicia, æ, f. *Cic.* CYLICYA Prowincya Azyi mnieyſzey.

De Cilicie. Ciliciensis & hoc Ciliciense, adj. *genit.* is. Z Cylicyi.

CILICIEN, m. CILICIENNE, ſubſt. f. adject. (*Celuy, ou celle qui eſt de Cilicie.*) Cilix, *genit.* Cilicis, com gen. *Horat.* TEN álbo ta co ieſt z Cylicyi.

CILLER *les yeux*, V. act. (*Remuer les paupieres.*) Movere oculos, *ou* palpebras. *act.* MRUGAC oczami, ruſzać niemi.

CIMARRE, ſubſt. f. (*Sorte de longue robe.*) Palla, æ, f. *Auct. ad Heren.* CZAMARA ſzata poważna długa.

CIMBRES, (*Peuples de la Germanie.*) Cimbri, brorum, m. pl. *Tacit.* CYMBROWIE narod niemiecki.

Un Cimbre. Cimber, bri, m. Cymbranin.

CIMBRIQUE, adject. *Cherſoneſe Cimbrique, (aujourd'huy le Jutland en Danemark.)* Cherſoneſus Cimbrica. CYMBRYCKI, Kerzonez Cymbrycki dziś zowią Jutland w Daniy.

CIME, ſubſt. f. (*Ce qui eſt le plus élevé dans un baſtiment.*) Cacumen Faſtigium Culmen. *Cic. Liv.* SZCZYT to co ieſt naywyżey wywiedzione w budowaniu.

CIMENT, ſubſt. m. (*Mortier propre à lier les pierres dans les baſtimens, fait de chaux & de tuiles pilées.*) Arenatum. Arenatum. *Vitr.* Intrita. *Plin.* Wapno rozczynione rzecz ſłużąca do wiązania kamieni w ſtawianiu Domu iákiego, z wapna y dachowek tłuczonych.

Ouvrage fait avec le ciment. Signinum opus. *Plin.* Robota z wapna rozczyniarego.

ON DIT figurément, *La vertu eſt le meilleur ciment qui puiſſe lier les amis enſemble.* Nihil firmius virtute ad conjungendos amicorum animos. *Cic.* MOWIĄ że cnota ieſt náymocnieyſzy związek dla złączenia przyiacioł.

CIMENTER, V. act. *on prononce* cimanter. (*Lier ioindre avec le ciment.*) Signinum opus facere. LEPIC mocno co álbo ſkleiać łączyć ſpaiać murować.

CIMENTER ſe dit auſſi au figuré (*en parlant de ce qui lie & affermit une choſe.*) comme *Cimenter la paix.* Coagmentare pacem. **Cimenter l'amitié.* Conglutinare amicitias. *Cicer.*

LEPIC kleić mowi ſię niewłaśnie: o tym co wiąże y umacnia iaką rzecz, iáko: ſkleiać álbo kleić pokoy. *Skleiać przyiaźń záwrzeć pokoy &c.

Noſtre differente maniere de vivre n'a pas permi de cimenter nos volontez. Vitæ diſſimilitudo non eſt paſſa voluntates noſtras conglutinari *Cic.* Rożność obyczaiow naſzych niedopuściła abyśmy z ſobą przyiaźń zawarli.

CIMENTER *un amour impudique par un mariage.* Meretricios amores nuptiis conglutinare. *Ter.* SKLEIC miłość nierządną małżeńſtwem.

CIMETERRE. ſubſt. m. (*Sorte de coutelas.*) Acinaces, cis, m. *Hor.* Gladius falcatus, ii, m. *Ovid.* NOZ mieczyk u paſa wiſzący, Andżar turecki.

CIMETIERE, ſubſt. maſc. (*Lieu où l'on enterre les morts.*) Cœmeterium. Sepulchretum, i, n. *Cic.* CMENTARZ mieyſce gdzie umarłych chowaią.

Cimetiere des pauvres. Sepulchrum commune miseræ plebis. *Hor.* Cmentarz ubogich.

CIMIER, ſubſt. maſc. (*Piece de chair levée ſur le dos d'un cerf, ou d'un beuf*) Lumbus, (cervinus, *ou* bubulus) POLEDZWICA ſztuka od lędźwi wołu álbo ielenia.

CIMIER *d'un casque, (ce qui eſt au haut du caſque.)* Apex m. *Virg.* SZYSZAKOWY wierzch, Hełm.

CINAMOME, ſubſt. m. (*Arbriſſeau qui reſſemble aſſez à la cannelle.*) Cinamonum. *Plin.* CYNAMON drzewo.

CINGA, (*Riviere d'Eſpagne dans le Royaume d'Arragon, qui prend ſa ſource aux monts Pyrenées, & ſe joint à la Segra, & ſe rend dans l'Ebro.*) Cinga, æ, maſc. & f. CYNGA rzeka Hi-

Hiſzpańſkie w Kroleſtwie Arragońſkim ktora ſwoy początek bierze a gur Pyreneyſkich łącay ſię a Segrą y wpada w Eber

CINGLER, V.n.& act. (*Naviger en pleine mer avec un vent favorable.*) Paſſis velis & vento ſecundo ferri.paſſ. PĘDZIC po morzu wiatrami dobrze ſłużącemi.

Le vent cingle & fouëtte le viſage. Ventus verberat vultum. *Plin.* Wiatr ſiecze, tnie po twarzy w oczy.

On luy cingloit les yeux avec des verges. Virgis oculi verberabantur. *Cic.* Cięto go w oczy rozgami.

CINNABRE, ſubſt.maſc.(*Couleur fort rouge, Vermillon.*) Cinnabaris. *Plin.* Minium Purpuriſſa. *Plaut.* CYNOBER farba bardzo czerwona iaſna.

CINQ-EGLISES, (*Ville de Hongrie.*) Quinque Eccleſiæ. PIĘC KOSCIOŁOW Miaſto Węgierſkie.

CINQ, (*terme numeral qui eſt le ſecond des nombres impairs, qui ſe marque ainſi en chiffre Romain V, & en Arabe 5.*) Quinque. *Cic.* PIĘC ſłowo liczby druga liczba między nierownemi liczbami ták ſię piſze Rzymſką álbo Kościelną liczbą *V.* á liczbą Arabſką ták 5.

DE CINQ, *ou du nombre de cinq.* Quinarius, a,um. *Plin.* PIĄTY popiętny.

De cinq ans. Quinquennis. *Hor.* Pięcioletni.

Qui ſe fait tous les cinq ans. Quinquennalis. *Plin.* Co bywa co pięć lat.

L'âge de cinq ans. Quinquennis,ûs,m. *Plin.* Wiek pięciu lat.

L'eſpace de cinq ans. Quinquennium,ii,n. *Cic.* Czas pięciu lat.

De cinq mois. Quinqueneſtris. *Var.* Pięć mieſięczny.

De cinq livres. Quinquelibralis. *Colum.* Pięć funtowy.

Galere à cinq rames par banc. Quinqueremis. *Cic.* Statek o pięciu wioſłach a każdey ſtrony álbo ławy.

Qui a cinq pouces de hauteur, ou de largeur. Quincuncialis *Plin.* Wyſoki álbo ſzeroki ná pięć cali

Qui eſt plié en cinq doubles. Quincuplex. *Mart.* Złożony w pięcioro.

Cinq fois autant. Quinquies tantùm. Pięć razy tyle.

Cinq cens. Quingenti Quingeni. *Cic.* Pięć ſet.

Qui eſt de cinq cens, ou Qui contient cinq cens. Quingenarius. *Plin.* Pięć ſetny co trzyma pięć ſet.

Cinq-centiéme Quingenteſimus. Pięć ſetny.

CINQUANTAINE, ſubſt. ſ. *ou* CINQUANTE, (*qu'on marque en chiffre Romain par un L, & en Arabe 50.*) Quinquaginta. *Cicer.* PIĘDZIESIĄT wyraża ſię liczbą Rzymſką przez literę *L,* Arabſką 50.

Cinquante & un, Cinquante deux, Cinquante trois. Unus & quinquaginta, Duo & quinquaginta, Tres & quinquaginta &c. Piędzieſiąt y ieden, y dwa, y trzy.

Cinquante fois. Quinquagiès adv. *Colum.* Piędzieſiąt razy.

DE CINQUANTE, ou *Qui contient cinquante.* Quinquagenarius. PIĘDZIESIĄTNY co trzyma piędzieſiat.

Cinquante & uniéme. Quinquageſimus primus. *Primus & quinquageſimus. &.) *Cinquante deuxiéme.* Quinquageſimus ſecundus. Secundus & quinquageſimus. Piędzieſiąty pierwſzy. *Piędzieſiąty drugi.

CINQUANTIEME, adject.maſc & ſ. (*Nombre d'ordre.*) Quinquageſimus. *Cic.* PIĘDZIESĄTY liczba porządkowa.

CINQUIEME, adject. (*Nombre d'ordre.*) Quintus,a,um. *Cic.* PIĄTY liczba porządkowa.

Pour la cinquiéme fois. Quintùm adv. *Liv.* Po piąty raz.

Qui eſt au cinquiéme rang. Quintanus,a,um. *Plin.* Co ieſt w piątym rzędzie.

CINQUIEMEMENT, adv. (*En cinquiéme lieu.*) Quinto loco Quintò adv. POPIĄTE.

CIRAGE, ſubſt. maſc. (*Application de la cire ſur quelque ouvrage.*) Ceratura. *Colum.* WOSKOWANIE nacieranie woſkiem rzeczy iakiey.

CIRCONCIRE, V. act. (*Retrancher le prépuce, ou ce qui couvre le bout du membre viril.*) Circumcidere. *Liv.* OBRZEZAC uberznąć kapturek álbo ſkorkę okrywaiącą członek

Un CIRCONCIS, (*à qui on a coupé le prépuce, comme autrefois aux Juifs ſelon l'ordre de Dieu.*) Lecutitus. *Mart.* Verpus. *Catul.* Apella. *Hor.* OBRZEZANIEC ktoremu odięto obrzezek iáko niegdy u żydow z roſkazania Boſkiego.

CIRCONCISION, ſubſt.ſ. (*Ceremonie de la Religion Judaïque qui ſe pratiquoit en retranchant le prépuce qui couvre le bout de la verge.*) Circumciſio. *Lact.* OBRZEZANIE obrządek wiary żydowſkiey ktora ſię odprawowała odcinaiąc ſkorkę ná końcu członka.

(*C'eſtoit le remede du Peché originel aux Juifs; & aux Chreſtiens le Bapteſme, qui eſt un Sacrement de la Loy nouvelle.*) Było to uleczenie grzechu pierworodnego u żydow, iako między chrześcianami chrzeſt ktory ieſt Sakrament nowego teſtamentu.

ON DIT au figuré, *la circonciſion du cœur,* (*le retranchement des deſirs du cœur.*) Cordis deſideriorum reſectio. **Des oreilles.* Aurium reſectio. **Des levres.* Labiorum reſectio. MOWIĄ *niewłaśnie:* Obrzezanie ſerca, okrzeſanie żądzy złych ſerca ludzkiego. *Obrzezanie uſzu. *Uſt.

CIRCONFERENCE, ſubſt.ſ. (*La ſurface qui termine une figure ronde.*) Circumferentia, æ, ſ. *Apul.* OKOLICA okoliczenie do koła rzeczy iakiey w okrąg.

CIRCONLOCUTION, ſubſt. ſ. (*lors qu'on employe pluſieurs paroles pour exprimer ce qui ſe pourroit dire en peu de paroles.*) Circumlocutio, onis,ſ. *Quint.* Verborum circuitio, onis,ſ. *Ter.* OGRODKA kiedy kilką ſłow okryſlamy to coby ſię krotſzemi ſłowy inaczey wyrazić mogło.

CIRCONSPECT,m. CIRCONSPECTE,ſ.adject. (*Aviſé, prudent, ceiny, ou celle qui regarde bien ce qu'il fait.*) Circumſpectus. *Cornel.Celſ.* Conſideratus. *Cic.* OSTROZNY Baczny uważny ten álbo ta co dobrze uważa to co czyni.

CIRCONSPECTION, ſubſt. ſ. (*Conſideration, grande attention ſur les choſes.*) Circumſpectio, Conſideratio,onis,ſ. *Cic.* OSTROZNOSC uwaga roſtropność.

Avec circonſpection. Circumſpectè Conſideratè. *Cic.* *Circumſpectiùs.adv. *Avec plus de circonſpection.* Oſtrożnie uważnie baczenie. *Uważniey oſtrożniey.

Paroles dites avec circonſpection Verba circumſpecta. *Ovid* Słowa wymowione z uwagą ſłowa uważne.

Qui n'a point de circonſpection, (qui agit ſans circonſpection ou inconſiderement.) Inconſiderans. Inconſideratus. Inconſultus. *Cic.* Ktory ieſt bez uwagi, co czyni co nierozmyślnie bez uwagi.

CIRCONSTANCE, ſubſt.ſ. (*Les particularitez d'une action.*) Circumſtantiæ. *Quint.* Rerum adjoncta. *Cic.* OKOLICZNOSC, Oſobliwości rzeczy iákiey.

CIRCONSTANCIER, V.act. (*Marquer bien toutes les circonſtances d'une action, les particularitez.*) Rei alicujus adjuncta recenſere. *Cic.* Z OKOLICZNOSCIAMI wſzyſtkiemi zoſobna náleżycie rzecz iáką opiſać wyrazić.

CIRCONVALLATION, ſubſt. ſ. (*Ligne, ou grand foſſé qu'on fait autour d'un camp.*) Circumductio. *Vitr.* OKOPANIE w koło Row álbo okop prowadzony do koła oboru iákiego otoczenie oſzańcowanie.

Faire une circonvallation. Vallo & foſſâ cingere. *Cic.* OKOPAC okop dać w koło otoczyć oſzańcować.

CIRCONVENIR, V.act.terme de palais. (*Surprendre quelqu'un dans quelque acte.*) Circumvenire. *Cic.* PODEYSC podſtępem ſłowo prawne oszukać kogo w ſprawie iákiey.

CIRCONVENTION, ſubſt.ſ. *on prononce* circonvantion. (*Tromperie, ſurpriſe faite dans un traité.*) Captio *Plaut.* PODEYSCIE, podſtęp, uſzukanie, zdrada uczyniona komu w ugodzie iákiey, albo umowie.

CIRCONVOISIN, m. CIRCONVOISINE, ſ. adject. (*Qui eſt aux environs.*) Circumvicinus,a,um. Vicinus. Propinquus. Finitimus,a,um. *Cic.* OKOLICZNY ſąſiedzki.

Des lieux circonvoiſins d'une ville. Circumjecta urbi loca, n.pl. *Liv.* Okolice Miaſta iákiego, mieyſca okoliczne.

CIRCUIT, ſubſt.m. (*Tour de quelque choſe de grande eſtendue.*) Circuitus. *Cic.* OKRĄZENIE, obwod, okoliczenie, obſzerna w koło rzeczy iákiey okolica.

CIRCUIT ſe dit figurément (*de certains détours qu'on prend pour expliquer une choſe.* Circuitio. *Ter.* Circuitus. *Cic.* OKOLICZENIE bierze ſię niewłaśnie, o niektorych oſtrożnościach ſłow ktorych kto zażywa dla wyrażenia czego *Ogrodzenie* ogrodka.

Il s'eſt expliqué clairement, Il n'a point uſé de longs circuits. Apertè rem ipſam loquutus eſt, nil il circuitione uſus eſt. *Ter.* Wymowił ſię wyraźnie bez ogrodki wſzelkiey.

CIRCULAIRE, adject.m.& ſ. (*Qui ſe meut en rond.*) Orbicus,a,um. *Var.* In orbem, *ou* in circulum flexus. *Cic.* OKRĄGŁY w koło w okrąg dany, álbo w koło idący.

Mouvement circulaire. Motus orbicus. *Var.* Toczenie ſię w koło do koła.

LETTRE CIRCULAIRE, (*eſt une meſme lettre dont on fait l'adreſſe à pluſieurs perſonnes qui ont intereſt en la meſme affaire.*) Exemplo eodem litteræ ad plurimos ſcriptæ. *Cicer.*

KOLEYNY list, iedenże list do wielu posłany koleyno ktoray do tegoż samego należą.

CIRCULAIREMENT, adverb. (*En rond.*) In orbem. *Liv.* KOLEYNO w koło.

CIRCULATION, subst. f. se dit en Médecine (*du mouvement que fait le sang qui coule continuellement des arteres dans les veines, & des veines dans les arteres.*) Sanguinis circulatio, onis, f. CYRKULACYA się mowi po lekarsku o obrocie krwi ustawicznym y biegu po żyłach a iednych do drugich.

CIRCULER, V. n. (*Se mouvoir en rond.*) In orbem, *ou* in gyrum moveri. BIEŻEC iść w okrąg w koło do koła.

CIRCULER, (*en parlant du sang dans les veines.*) Circulari. *Colum.* Bieżeć wkoło po wszystkich żyłach mowiąc o krwi

CIRE, subst. f. (*Ouvrage des abeilles.*) Cera, æ, f. *Cic.* WOSK robota pszczoł.

Cire jaune, ou *Cire vierge*. Cera flava, æ, fœm. *Ovid.* *Cire blanche*. Cera alba, *Plin.* *Cire rouge*. Cerula miniata. *Cicer.* Wosk żołty. *Wosk biały. *Wosk czerwony.

FAIRE *de la cire*, (*parlant des abeilles.*) Ceras facere. Ceras fingere. *Colum. Plin.* ROBIC wosk mowiąc o pszczołach.

Marquer de cire rouge Miniatâ cerulâ notare. *Cic.* Czerwonym woskiem náznaczyć.

Frotter de cire à l'entour. Circumlinire cerâ. *Cic.* Woskiem dokoła nácierać.

Faire des figures en cire. Fingere in ceris. *Cic.* Osobki z wosku robić.

Des pots enduits de cire. Illita ceris pocula. *Ovid.* Dzbanki woszczone woskowane.

CIRE D'ESPAGNE *à cacheter des lettres*, autrement appellée *Lacque*. Cera sigillaris. WOSK Hiszpański, iak do pieczętowania listow.

DE CIRE. Cereus, a, um. *Plin.* WOSKOWY.

Une figure de cire. Effigies, *ou* imago cerea, f. *Cicer.* Osobka woskowa.

De couleur de cire. Cerinus. *Plin.* Woskowy kolor.

Faire de la cire. Ceras facere. *Colum.* Robić wosk.

ouvrier en cire, ou CIRIER. Cerarius. Woskownik.

CIRE se dit proverbialement en ces phrases. *Il est jaune comme de la cire, Il a la jaunisse.* Ictericus est. *Plin.* WOSK się mowi przysłowiem w te sposoby: *Żołty iest iak wosk, ná żołtaczkę choruie.*

ON DIT d'un homme qui maigrit beaucoup, *Il fond comme la cire au soleil.* Tabescit sicut cera solis radiis. MOWIĄ o człowieku ktory znacznie chudoie; *Topnieie iák wosk od słońca.*

Il est comme une cire molle, dont on fait ce qu'on veut. Cereus bonum vel in malum flecti. *Miętki iak wosk ulepi zeń ktoś co zechce.*

CIRÉ, m. CIRÉE, f. part. pass. & adiect. (*Enduit, ou frotté de cire.*) Ceratus. *Cic.* WOSKOWANY, Woszczony powleczony albo nácierany woskiem náwoszczyć.

CIRER, V. act. (*Frotter, ou enduire de cire.*) Cerare. Incerare. *Colum. Juv.* Cerâ circumlinere. *Cicer.* WOSKOWAC, smarować, nácierać woskiem.

CIROESNE, *ou* CIROÉNE, subst. m. (*Emplâtre dure & solide, qu'on applique sur quelque partie du corps.*) Ceroutum, ti, neut. *Plin.* CEROT Aptekarski plastr twardy y tęgi ktory przykładaią ná iáką część ciała.

CIRON, subst. m. (*Sorte de vermisseau qui s'engendre sous la peau de l'homme* Minutissimus vermiculus, i, m. ROBACZY co się w ciele lodzkim pod skorą rodzą.

CIRQUE, subst. m. (*Grand bastiment de figure ronde ou ovale, qu'on faisoit chez les anciens pour donner des spectacles au peuple.*) Circus, ci, m. *Cic.* KOŁO Wielkie, gmach budowany w okrąg, w koło, albo w okrąg obdłużny iákie stawiano u dawnych dla pospolstwa patrzącego ná widowiska.

On voit encore des vestiges des Cirques, tant à Rome qu'à Nismes, & autres lieux. Les Romains n'eurent au commencement point d'autre Cirque pour leurs courses, que le bord du Tybre d'un costé, & une palissade d'épés droites de l'autre. Tranquin fit le premier qui fit bastir à Rome un Cirque entre le mont Aventin & le Palais. Il estoit long de 2205. pieds, & large de 960; ce qui le fit appeller le grand Cirque. Widać ieszcze ślady tych gmachow w Rzymie y Nemawzie y po inszych mieyscach. Rzymianie z razu nie mieli inszego koła ná gonitwy swoie tylko brzegi Tybrowe z iedney strony á z drugiey szranki albo ogrodzenie z szpad prosto stawianych. Tarkwiniusz był pierwszy ktory kazał wystawić Gmach w koło między Gorą Awentynem y Pałacem w zdłuż 2205. stop á w szerz 960. skąd go názwano wielkie koło.

DU CIRQUE. Circensis & hoc Circense, adiect. *genit.* is. *Cic.* *Circenses ludi. *Cic.* *Les jeux qui se donnoient dans le Cirque.* KOŁOWY co należy do [illegible] igrzysk widokow albo gonitw. *Igrzyska ktore się odprawowali w kole widokow.

CIRURE, subst. f. (*Composition de cire.*) Ceratura, æ, f. *Colum.* WOSKOWANIE Woszczenie, Dzienie z wosku.

CISAILLES, subst. f. pl. (*Fort gros ciseaux.*) Forfices, cum, f. plur. NOZYCE wielkie.

CIS-ALPIN, m. CIS-ALPINE, f. (*Qui est en deçà les Alpes.*) Cis-Alpinus, a, um. *Plin.* ZAGORNY po zá gory Alpes.

CISEAU, subst. m. *on prononce* cisau. (*Instrument de fer tranchant par le bout, à l'usage des menuisiers & des maçons.*) Fabrile scalprum. DŁOTO rylec stałek żelazny wkońcu ostry według używania stolarzow, y mularzow.

CISEAUX au plurier signifie *Un instrument composé de deux petits couteaux attachez ensemble avec un cloux rivé, qui coupent en les joignant l'un contre l'autre.* Forfices. NOZYCZKI znaczy rzecz złożoną z dwoch nożykow złączonych do kupy ćwieczkiem śrubowanym, do krainania służąc iedno ku drugiemu ściskaiąc.

Petits ciseaux. Forficulæ, arum, f. pl. *Plin.* Nożyczki małe.

CISELER, *ou* CIZELER, V. act. (*Couper, tailler, graver delicatement avec le ciseau.*) Sclapere, Cælare. *Cicer.* RZNĄC wyrzynać gładko rylcem albo dłotem.

CISELURE, *ou* CIZELURE, subst. f. (*Graveure, travail qu'on fait avec le ciseau.*) Cælatura. Sclaptura, æ, fœm. *Plin.* RZNIĘCIE wyrzynanie; robota snycerska rylcem albo dłotem rzeźbinna.

CISTEAUX, *ou* CITEAUX, comme on prononce, (*Abbaye du Duché de Bourgogne.*) Cistercium, ii, n. CYSTERCYA, Opactwo w Xięstwie Burgundyiskim.

De Citeaux. Cisterciensis. Cysterski.

CISTERNE, *on dit* CITERNE, subst. f. (*Reservoir d'eau de pluye.*) Cisterna. *Colum.* STUDNIA powszechnie ladaiaka doł gdzie się zbiega woda deszczowa ná schowanie iey.

De cisterne. Cisterninus, a, um. *Colum.* Studzienny.

CISTERON, *ou* SISTERON, (*Ville Episcopale de Provence.*) Segesterco, nis, f. CISTERON Miasto Biskupie w Prowencyi

CISTRE, *ou* SISTRE, subst. m. (*Instrument dont les cordes sont de leton, qui a presque la figure d'un Luth.*) Cistrum, tri, neut. CYTRA instrument do grania ktorego strony są z drotu mosiężne, prawie podobne do Lutni.

(On croit qu'Amphion a esté inventeur du chant avec le cistre.) Powiadaią że Amfion był wynalezcą grania y śpiewania ná cytrze.

CITADELLE, subst. f. (*Forteresse.*) Arx. *Cicer.* ZAMEK Forteca twierdza.

CITATION, subst. f. (*Assignation devant un Juge Ecclesiastique pour une affaire qui regarde l'Eglise.*) Citatio. POZWANIE náznaczenie dnia stawienia się przed sędzią duchownym w sprawie do duchownego sądu należącey.

CITATION *de quelque Auteur*, ou *de quelque passage.* Loci alicuius ex scriptore prolatio. PRZYTOCZENIE przywodzenie Autora iákiego, albo mieysca iákiego z ksiąg.

CITÉ, subst. f. (*Ville fermée de murs.*) Civitas. *Liv.* MIASTO otoczone y zamknione murami.

CITER, V. act. (*Assigner quelqu'un devant un Juge, le mander, le faire venir.*) In jus vocare aliquem. POZWAC kogo do sądu náznaczyć mu dzień lub czas stawienia się przed sądem.

CITER, (*Alléguer un Auteur.*) Auctorem citare. *Liv.* ou laudare *Cic.* PRZYTACZAC przywodzić Autora iákiego.

CITERIEUR, m. CITERIEURE, f. adiect. (*Qui est en deçà, de vostre costé, plus près de nous.*) Citerior & hoc citerius. Z TĘ stronę od nas bliżey nas

CITOYEN, m. CITOYENNE, f. (*Habitant & habitante d'une ville.*) Civis. *Cic.* MIESZCZANIN, Mieszczka, mieszkanice w mieście iákim, obywatel albo obywatelka.

CITRE, subst. m. (*Arbre d'Afrique, du bois duquel on fait des ouvrages de menuiserie.*) Citrus, tri, f. *Plin.* CYTR Drzewo Afryki z ktorego robią roboty stolarskie &c.

De citre. Citreus, a, um. Cytrowy.

Une table de bois de citre, (ou *de cet arbre que les Anciens appelloient* Citrus.) Mensa citrea. *Plin.* Stoł z drzewa cytrowego lub z tego ktore dawni názywali Cytrem.

CITRON,

CITRON, subst. m. (*Fruit de couleur jaune & qui a un jus acide.*) Pomum citreum, i, n. *Pallad.* CYTRYNA owoc koloru żołtego soku kwaśnego.

DE CITRON. Cittinus, a, um. *Plin.* CYTRYNOWY.

CITRONNIER, subst. m. (*Arbre qui porte les citrons.*) Citrus, tri, *Plin.* CYTRYNA, Drzewo cytrynowe co cytryny rodzi.

CITRONNE', m. CITRONNE'E, f. adject. (*Meslé de citron.*) Citrino succo medicatus, a, um. CYTRYNĄ zaprawny.

CITROUILLE, subst. f. (*Gros fruit qui vient sur terre.*) Citrina cucurbita, æ, f. DYNIA, Bania owoc wielki co się po ziemi rodzi y rośnie.

CIVETTE, subst. f. (*Petit animal sauvage qui ressemble assez à un chat.*) Feles odorata. ZYBET zwierzątko dzikie dosyć podobne do kota.

CIVETTE, (*Le parfum qu'on tire de la civette.*) Zibettum, i, n. ZYBET pachnący balsam zybetowy.

(C'est une liqueur odorante qu'on fait sortir d'un grand nombre de glandes, qui sont entre les deux tuniques des poches de la civette.) Iesto sok wonny ktory wyciskuią z iądorek ktore są między obiema błonkami moszen Zybetowych.

CIVIE'RE, subst. f. (*Petit brancard que deux hommes portent à bras.*) Brachiatacrates. fœm. NOSZE kosz ktory dwoch ludzi nosi.

CIVIL, m. CIVILE, f. adject. (*Qui regarde les Citoyens.*) Civilis & hoc civile. *Cic.* MIEYSKI co należy do Mieszczan.

Guerre civile, guerre entre les citoyens. Bellum civile. *Cæs.* Woyna domowa, wnętrzna, woyna między obywatelami.

Loy civile, qui concerne les citoyens. Lex civilis, fœm. *Cic.* Prawo mieskie ktore należy do mieszczan.

LE DROIT CIVIL. *ou* LES LOIX ROMAINES, (*qu'on a receuës en plusieurs endroits de l'Europe, il est opposé au Droit Canon & au Droit Municipal*) Jus civile. *Hor.* PRAWO świeckie albo prawa Rzymskie przyięte na wielu mieyscach w Europie, rożni się od prawa Duchownego, y prawa Mieyskiego.

(Tribonian a fait une compilation du Droit Civil par l'ordre de Justinien, il est composé du Digeste, du Code, des Nouvelles & des Instituts: & c'est ce qu'on appelle le Corps Civil, *Corpus civile.*) Trebonian zebranie uczynił prawa Swieckiego z rozkazu Iustyniana, złożone iest z *Dygestu*, z *Kodexu* z *Nowellow* y z *Instytutow*, y to iest co nazywaią *Corpus* albo Zebranie całe Swieckiego Prawa.

Procès civil. Ordinaria causa, *ou* lis. Sprawa zwyczayna potoczna.

JUGE *Civil.* Judex ordinarius. SĘDZIA zwyczayny spraw potocznych.

LIEUTENANT *Civil.* Prætor urbanus, masc. WOYT Mieyski.

ON APPELLE *Une mort civile,* (*qui emporte un retranchement de la societé civile, comme une condamnation aux galeres.*) Mors civilis NAZYWAIĄ Smierć polityczna tę ktora odłącza od iakiego obcowania z ludźmi, iako skazanie na galery.

CIVIL, (*Affable, courtois, honneste, comme sont ordinairement les habitans des villes.*) Civilis & humanus. Urbanus. Officiosus *Cic.* LUDZKI, przyiemny, grzeczny ochoczy iako zwyczaynie są ludzie mieyscy.

Se montrer civil. Agere se civilem. *Suet.* **Un homme civil.* Urbanæ frontis homo. *Hor.* Ludzkim się pokazać.

CIVILEMENT, adv. (*Selon le Droit civil,* ou *comme doit un citoyen.*) Civiliter. adv. *Cic.* PRAWNIE według prawa iako powinien obywatel się sprawować.

CIVILEMENT, (*Avec civilité, honnestement.*) Comiter. Humaniter. Officiosè. adv. *Cic.* LUDZKO przyiemnie, przystoynie.

CIVILISER *quelqu'un,* (*Le rendre civil & honneste, luy apprendre le monde & les manieres d'y vivre.*) Civilem & urbanum aliquem reddere. *Cic.* LUDZKICH obyczaiow kogo nauczać poludzku żyć sprawować się iak ludzie.

CIVILITE', subst. f. (*Maniere d'agir honneste dans le monde.*) Civilitas, atis, f. *Quint. Suet.* Humanitas, atis, f. *Cic.* LUDZKOSC, Obyczayność w postępowaniu sobie z ludźmi.

CIVILITEZ au pluriel, se dit pour *Compliments qu'on fait à une personne,* comme *Il m'a fait mille civilitez.* Comiter ac benignè me excepit. *Ovid.* LUDZKOSC ktorą kto komu oświadcza, iako tysiąc mi ludzkości oświadczył.

Faites luy bien mes civilitez, Saluez-le de ma part. Benignè & comiter illum saluta. *Cic.* Proszę mu się kłaniać odemnie

CIVILITE', (*Livre qui traite de la civilité.*) Civilitatis liber LUDZKOSC obyczayność księga ktora pisze o ludzkości o obyczayności.

CIVIQUE, adject. m. & f. (*qui se dit des Couronnes de chesne, qu'on donnoit autrefois à Rome à ceux qui dans la guerre avoient sauvé la vie à un citoyen.*) Civicus, a, um. *comme* Corona civica, *Une couronne civique* *Civica donare aliquē. *Quint.* *Donner la couronne civique à quelqu'un.* MIEYSKA korona co się mowi o wieńcu z dębiny uwitym, ktory u Rzymian dawano temu ktory podczas woyny, obywatela iakiego wybawił. *Dać komu mieyską koronę.

CIVITA-BUSELLA, (*Ville d'Italie, dans le Royaume de Naples en l'Abruzze citérieure*) Bucellum, i, neut. BUCELL Miasto Krolestwa Neapolitańskiego w Abruzzo z tę stronę gor

CIVITA-VECCHIA, (*Ville & Port de mer dans l'Etat Ecclesiastique, près les Confins du Duché de Castro.*) Centum cellæ, Civitas Vetus. CIVITA VEKIA, Miasto y Port morski w Państwie Koscielnym blisko granic Xięstwa Kastro.

CLABAUD, subst. m. (*Chien à grandes oreilles pendantes.*) Auritus canis. PIES z wielkiemi uszami wiszącemy.

CLABAUDER, V. neut. (*Abboyer fortement, comme font les chiens clabauds.*) Vehementer latrare. *Petr.* SZCZEKAC mocno iako czynią psy o długich uszach.

CLABAUDER se dit au figuré, (*de ceux qui crient hautement & qui ne disent rien de solide.*) Vociferari. *Cic.* TOZ się mowi w Francuskim o tych co wołaią y hałasuią a nic słusznego nie prawią.

LE CLAIN, (*Riviere qui passe à Poitiers & se jette dans la Vienne proche de Chatelerand.*) Clanus, *ou* Clenus, i, m. KLEN Rzeka ktora przechodzi pod Piktawem á w pada w Wiennę blisko Kasztelro.

CLAIR, m, CLAIRE, f. adject. (*Qui est plein de lumiere, qui est lumineux, parlant du soleil & des autres astres.*) Clarus, a, um. *Cic. Hor.* Lucidus, a, um. *Ovid. Hor* IASNY co iest pełen światłości mowiąc o słońcu y inszych planetach.

CLAIR, (*Qui reçoit beaucoup de lumiere, & qui est opposé à obscur.*) Clarus. Lucidus. Nitidus. Illustris & hoc illustre. IASNY ktory bierze wiele światła a iest przeciwny ciemności.

Une nuit claire. Nox lucida *Theit.* Noc iasna.

Une chambre bien claire, qui reçoit bien du jour. Conclave lucidum *Cels.* Conclave plurimis illustratum fenestris, (*comme qui diroit, Une chambre bien percée*) Izba pokoy iasny ktory wiele w sobie ma widoku, iako by kto mowił pokoy dobrze poprzeriiany.

Demeurer dans une maison bien claire. Ædificio lucido habitare *Cels.* Mieszkać w domu bardzo widnym.

CLAIR, (*Transparant, diaphane comme le verre, le crystal.*) Perlucidus, *ou* Pellucidus, a, um. IASNY przezroczysty iako szkło, y kryształ.

Vestu d'une étoffe fort claire. Amictu pellucenti circumlatus. *Ovid.* W przezroczystą bardzo, albo w świetną materyą ustroiony.

CLAIR, (*Qui n'est point trouble. parlant de l'eau & des autres liqueurs.*) Limpidus. Perspicuus, a, um. IASNY czysty co nie iest mętny mowiąc o wodzie y inszych likworach.

CLAIR, (*parlant du son & de la voix.*) Clarus. Limpidus, a, um. *Cic.* **Une voix claire & sonore.* Limpida vox & sonora **Un son clair.* Sonus clarus i, m. *Lucr.* CZYSTY, mowiąc o głosie. *głos czysty y donośny. *Dzwięk czysty.

CLAIR, (*Qui n'est point épais ni semé dru.*) Rarus, a, um. *Col. Virg.* *Cheveux clairs* Rari capili, m. pl. *Plin. Jun.* IASNY, rzadki co nie iest gęsty ani zasypany, włos czysty, rzadki.

Un champ clair semé Rarè consitus ager. *Colum.* Rola niezasypana obrzednie siana.

CLAIR se dit au figuré, (*Qui est évident, manifeste.*) Clarus Manifestus Evidens. *Cic.* IASNY się mowi niewłaśnie o tym co iest iawne oczywiste.

Il luy a fait voir cela plus clair que le jour en plein midy. Id meridianâ luce clarius ostendit. Iaśniey mu to pokazał niż dzień w południe.

ON DIT qu'*Un droit est clair,* pour dire qu'*Il est évident.* Jus clarum & evidens. MOWIĄ że prawo iakie iest iasne, to iest że iest oczywiste.

ON DIT que *Les affaires d'un homme sont claires, Elles ne sont point embarrassées.* Expedita sunt Illius negotia *Cic.* **Son bien est clair, Il n'est point embrouillé, Il est net & liquide.* Ex-

 pedi-

peditæ ſoot illius res,nec intricatæ. MOWIĄ że intereſſa czy że ſą iaſne to ieſt nie ſą pomięſzane. *Dobra iego, ſobſtancya iego ieſt czyſta,nie zakłocona, czyſta y oczywiſta.

ON DIT qu'*Vn homme a l'eſprit clair*,(*lors qu'il eſt net & pénétrant,& qu'il decouvre la vérité atravers pluſieurs obſcuritez.*) Ingenio eſt perſpicaci & acuto in indigandâ veritate. MOWIĄ że człowiek ma dowcip iaſny to ieſt czyſty y byſtry odkrywaiąc prawdę po między wielą ciemności.

C'eſt un homme qui voit clair dans les affaires,(*qui en pénetre le fonds.*) Homo ad res perſpicax & acutus. *Ter.* Jeſt to człowiek przenikaiącego rozumu w rzeczach, ktory aż do gruntu wſzyſtko przenika w każdey rzeczy.

Ils voyent beaucoup plus clair dans les affaires des autres que dans les leurs propres. Aliena meliùs vident & dijudicant, quàm ſua. *Ter.* Lepiey widzą y przenikaią w cudzych intereſſach niżeli w własnych.

CLAIR ſe dit auſſi abſolument & adverbialement: comme *Il fait clair, Il fait jour.* Dies eſt. Luceſcit. *Cic. Ter.* JASNO widno przyſłowie: iáko iuż iaſno iuż widno,to ieſt iuż dzień

On voit cela à clair,pour dire *Nettement & ſans obſcurité.* Illud clarè & perſpicuè videtur. *Cic.* Jaśnie to widzieć, to ieſt doſkonale bez cienia wſzelkiego iawnie ná oko.

Il luy a dit cela clair & net, ou *tout clair & tout net, tout franchement.* Id apertè nec diſſimulanter dixit. Jáśnie y czyſto mu to powiedział, to ieſt ſzczerze y po proſtu.

Il ne voit pas bien clair, (*Il n'a pas la veue bonne.*) Non clarè oculis videt. *Plaut.* Nie iaſno widzi, nie ma wzroku dobrego y czyſtego.

CLAIR ſe dit proverbialement en cette façon de parler, *Vous ne ferez que de l'eau toute claire*, (*parlant de celuy qui entreprend ce qui eſt au-de-là de ſes forces.*) Incaſſum deſudabis. *Cic.* JASNY czyſty ſię mowi przyſłowiem w ten ſpoſob Niedokażeſz chyba czyſtą wodę zrobić, ná tego ktory ſię zabiera do czego nád ſiły właſne.

CLAIREMENT,adv. (*Evidemment, manifeſtement.*) Clarè Non obſcurè. Perſpicuè. Manifeſtò.adv. *Cic.* JASNIE iawnie dowodnie oczywiście wyraźnie.

Parler clairement, (*ſe faire entendre aiſément.*) Clarè, *ou* dilucidè, *ou* planè, *ou* explicatè, *ou* enocleatè dicere. *Cicer.* Mowić iaśnie iawnie łatwo do zrozumienia, wyraźnie.

Dire clairement une choſe, ſans rien diſſimuler. Aliquid apertè nec diſſimulanter dicere. *Cic.* Powiedzieć wyraźnie co nic nie ogradzaiąc.

CLAIRET,maſc comme *Vin clairet, rouge paillet.* Rubellum vinum,i,n. *Mart.* WINO białawe.

CLAIRETTE au feminin,au EAU CLAIRETTE, (*ſe dit de l'eau de vie dans laquelle on a mis des ceriſes & du ſucre.*) Claretum,ti,n. WODA álbo wodka przyprawna wiſaniami y cukrem, Klaret.

CLAIRON,ſubſt.m. (*Eſpece de trompette qui rend un ſon aigu.*) Acutioris ſoni tuba. TRĄBA woienna,waltorn,klaryn.

CLAIR-VOYANT, maſc. CLAIR-VOYANTE,f. adject. (*Celuy & celle qui a la veuë fort bonne & pénetrante.*) Homo acerrimi viſûs. Homo acribus oculis. *Plin.* *Homo lyncis oculis. *Hor.* *Qui a des yeux de Lynx*,(*qui eſt un animal d'une veuë fort perçante, ſelon les Naturaliſtes*) OSTROWIDZ oſtrego byſtrego oka, Ten álbo ta co ma wzrok tęgi y bardzo przenikaiący. *Co ma oczy oſtrowidza, ieſt to zwierz bardzo tęgiego wzroku y przenikaiącego.

CLAIR-VOYANT ſe dit au figuré (*de celuy qui a une grande pénetration d'eſprit en toutes choſes.*) Perſpicax & acutus, Rerum, Qui plurimùm videt in rebus. *Cic. Phad.* BYSTREGO wzroku w Francuſkim ſię mowi o tym co ma dowcip bardzo przenikaiący we wſzyſtkim.

Eſtre fort clair-voyant dans les défauts d'autruy,& aveugle dans les ſiens. Acutùm cernere in alicujus vitiis, in ſuis cæcùm. *Her.* Być bardzo byſtrego wzroku w cudzych defektach á ſlepym w własnych.

CLAMESY, (*Ville du Nivernois.*) Clameneiacum,ci,neut. KLAMECY Miaſto Niwernienſkiey Prowincyi.

CLAMEUR,ſubſt.f.(*Grand cry.*)Clamor,oris. WRZASK krzyk wielki.

CLAMEUR *de Haro*, (*Plainte qu'on fait en implorant le ſecours du public contre quelque violence.*) Queritatus. WOŁANIE gwałtu, krzyk wzywaiąc pomocy y ratunku publicznego przeciwko gwałtowi.

CLANDESTIN,m.CLANDESTINE,f. adject.(*Secret,caché, qui eſt fait en cachette & à l'inſçeu.*) Clandeſtinus. *Cic.* Occultus. POTAIEMNY ſkryty utaiony kryomy.

CLANDESTINEMENT,adv. (*D'une maniere ſecrette & clandeſtine.*)Clandeſtinè *Plaut.* Clanculùm. *Ter.* Clam.Occultè.adv. *Cic.* POTAIEMNIE Skrycie po kryomu.

CLANDESTINITE',ſubſt.f.terme de Palais.(*Ce qui rend un mariage clandeſtin.*)Matrimonium occultum.Clandeſtinæ nuptiæ. POTAIEMNOSC przez co ſtaie ſię małżeńſtwo potaiemne kryome.

CLAPIER,ſubſt.m.(*Terriers,ou trous dans les garennes où ſe retirent les lapins.*)Coniculus. *Phad.* DOŁY, lochy gdzie ſię chowaią kroliki w zwierzyńcu.

CLAQUE, ſubſt.f. mot bas. (*Coup qu'on donne du plat de la main & qui rend un petit ſon.*) Palmæ extentæ percuſſio, onis,f. *Cic.* ou percuſſus,ûs,m. *Plin.* KLASK, plaſk, ſłowo podłe uderzgnie dłonią ręki z plaśnieniem.

CLAQUE DENT,ſubſt.m. (*ſe dit des perſonnes,& ſignifie un gueux preſque tout nud,qui claque des dents pour émouvoir à compaſſion.*) Mendicus,ci,m. KLASKANIE zębami mowi ſię o oſobach y znaczy mizeraka iákiego hołotę prawie ktory zębami dzwoni áby do miłoſierdzia pobudził.

(Mot fort bas & populaire.) Słowo bardzo podłe y poſpolite.

CLAQUEMENT,ſubſt.m.(*Bruit des choſes qui claquent, comme les dents, les mains*, &c.) Crepitus,ûs,m. *Cic.* KLASKANIE hałas rzeczy ktore klaſkaią iáko zębow rąk.&c.

CLAQUER,V.neut.(*Frapper l'air d'une maniere propre à rendre quelque ſon.*)Crepare. *Plaut. Hor.* KLASKAC klaſnąć plaſnąć.

Claquer des dents. Dentibus crepare. *Perſ. Plaut.* *Faire claquer un fouet en l'agitant dans l'air.* Scuticâ, ou flagello crepitum ac ſonum facere aut excitare. **Claquer des mains.* Manibus plaudere *Cic.* Klaſkać rękami dzwonić rękami. *Klaſkać biczem po powietrzu. *Plaſkać rękami.

ON DIT figurément, *Il fait bien claquer ſon fouët, Il fait bruit,il ſe ſignale.* Sibi nomen facit. *Liv.* **Il fait claquer ſon fouet.*(ſe dit en mauvaiſe part) pour *Il fait bien l'entendre, il ſe prévaut de ſon credit & de ſon autorité* Gloriando & prædicatione ſe effert. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Toż klaſka biczem potężnie to ieſt daie ſię ſłyſzeć áby onim wiedziano. *álbo klaſka biczem potężnie pokazuie ſię áż coś umie, rozumie że go zá coś mieć będą.

(Expreſſion Françoiſe populaire & du diſcours familier.) Wyrażenie Francuſkie poſpolite y mowy poufałey.

CLAQUET,ou CLIQUET, ſubſt. m. (*Petite latte de bois qui ſert à la tremie d'un moulin qui fait bien du bruit.*)Crepitaculum molare. NAPLATACZ deſeczka mała we młynie ſłożąca do papszycy ktora wielki hałas czyni.

CLARIFIER, V. act. (*Rendre claire & nette quelque liqueur.*) Clarificare. *Plin.* KLAROWAC czyſty, y przezroczyſty iáki likwor uczynić.

CLARINE, ſubſt. f. (*Eſpece de ſonnette qu'on met au col des vaches.* Tintinnabulum,li,n. *Juv.* DZWONEK zawieſzony naſzyi krow.

CLARTE', ſubſt.f. (*Lumiere, éclat.*) Claritas,atis,f. *Plin.* Splendor,oris,m. *Plaut.* Fulgor,oris,m. *Cic.* JASNOSC światłość blaſk.

CLARTE',(*Eclat d'une choſe polie.*) Nitor Splendor. *Auct. ad Heren.* JASNOSC blaſk rzeczy iákiey polerowaney.

CLARTE', (*Lumiere.*) comme *Nous n'avions point de clarté,de lumiere.* Nulla fax in præſidio nobis erat. *Petr.* **Apportez de la clarté, de la lumiere.* Affer lucernam, *ou* lumen. *Phad.* JASNOSC światło, niemieliśmy żadnego światła. *Przynieś światło.

CLARTE' *de l'eau.* Limpitudo aquæ. *Plin.* **La clarté de la veue.* Claritas viſûs, *ou* oculorum. **De la voix.* Vocis claritas. *Plin.* JASNOSC wody. *Jaſność wzroku. *Czyſtość głoſu.

Jetter, rendre beaucoup de clarté, ou *de lumiere.* Irradiare, Splendere, Splendeſcere. *Plin.* Wiele rzucać wydawać iáſności światła.

CLARTE' ſe dit figurément (*de ce qui a beaucoup d'éclat & de netteté.*) Perſpicuitas. *Cic.* (*parlant d'un diſcours ou de l'eſprit.*) JASNOSC ſię mowi niewłaśnie o tym co ma wiele ozdoby y poloru: mowiąc o wymowie.

CLASSE,ſubſt.f.(*Diſtinction des perſonnes & des choſes ſelon leur rang & leur mérite.*) Claſſis. *Cic.* RZĄD porządek rozdzielenie rzeczy y oſob ná części według ſtopnia ich y zacności.

Servius Tullius diſtribua le Peuple Romain en cinq claſſes,

&

& ceux de la cinquiéme estoient le menu peuple. Distribuit Populum Rom. in quinque classes Servius Tullius, & quintæ classis homines dicebantur infimi & pauperiores, homines nullius auctoritatis. *Cic.* Serwiusz Tullus rozdzielił lud Rzymski ná pięć części álbo stopni, á w ostatnim był drobny lud, álbo proste pospolstwo.

CLASSE se di *des distinctions qu'on fait entre les Escoliers qu'on distribuë en plusieurs classes.* Classis, is, f. *Quint.* Schola, æ, f. RZĄD Część się mowi o rożności szkoł dzieci uczących się ktorych dzielą ná rożne szkoły.

(Il y a ordinairement trois Classes de Grammaire, sixiéme, cinquiéme & quatriéme; deux d'humanités, troisiéme & seconde; une de Rhetorique qui est la premiere, & deux de Philosophie.) Zwyczaynie iest trzy szkoły Grammatyki, to iest *szosta, piąta, y czwarta,* dwie náuk wyzwolonych, to iest *trzecia y wtora;* iedna Retoryki albo wymowy ktora iest pierwsza: y dwie Filozofii.

CLASSE se dit aussi *du corps des Escoliers,* comme *Toute la classe s'est revoltée contre le Maistre,* c'est à dire *Tous les escoliers.* Omnes discipuli in magistrum rebellarunt. SZKOŁA się też mowi o wszystkich studentach iedney iákiey szkoły, iako cała szkoła się zbuntowała przeciwko nauczycielowi swemu, to iest Wszyscy uczniowie.

Durant mes classes, (dans le temps de mes estudes, du temps que j'allois en classe.) Studiorum tempore. Podczas szkoł moich, zá moich szkoł, kiedym się uczył w szkołach, kiedym chodził do szkoł.

CLASSIQUE, adject. m. & f. qui ne se dit que *des Auteurs qu'on lit dans les classes.* Classici Scriptores. *Aul. Gel.* SZKOLNI Záwołani Autorowie, ktorych w szkołach czytaią.

CLAVEAU, subst. m. (*Maladie qui arrive aux brebis, & qui les fait perir.*) Clavola. *Col.* KROSTY zarazie záraza ná owce ná ktorą zdychaią.

CLAVESSIN, subst. masc. (*Instrument de musique dont on jouë en touchant un clavier.*) Organum majus fidibus intentum. KLAWIKORD Klawicymbał instrument muzyczny z klawiaturą y stronami do grania.

CLAVETTE, subst. f. (*Petit morceau de fer pointu & plat.*) Cuneus. *Vitr.* KLINIK satuczka żelazna kończasta.

CLAVIER, subst. m. (*Rangée de touches sur quoy on jouë de l'orgue, appuyant les doigts dessus.*) Organi musici pinnæ KLAWIATURA rząd taniętu u organ na ktorym graią palcami przyciskaiąc.

CLAVIER *à mettre des clefs.* Claviarium, ii, n. KOŁKO do zawieszania kluczy.

CLAUSE, subst. f. (*Stipulation particuliere de quelque traité, ou contrat.*) Clausula. *Cic.* KLAUZULA umowa álbo warunek osobliwy w prawie iereu iakim.

CLAUSEMBOURG, (*Ville de transilvanie.*) Claudiopolis, KLAUDIOPOL, Miasto Siedmiogrodzkie.

CLAUSTRAL, m. CLAUSTRALE, f. (*De Cloistre.*) Cœnobiticus. KLASZTORNY, KLASZTORNA.

CLAYE, subst. f. (*Ouvrage qui se fait d'osier, à plusieurs usages.*) Corates, tis, f. PLECIONKA krata, robota z rokiciny do rozmaitegu zażywania.

DE CLAYES, Cratitius, a, um. *Vitr.* KRACIASTY.

Couvrir de Clayes. Cratire, (cratio,) act. acc. *Plin.* Okracić kratą zamknąć.

Clayes à porter le fumier. Crates stercorariæ, f. pl. *Catul.* Gnoiowki kosz do gnoiu wynoszenia.

Des toits faits de clayes, ou avec des clayes. Cratibus tecta facta. *Liv.* Dachy kracone.

CLAYON, subst. m. (*Rond d'osier à l'usage des patissiers.*) Cratitius orbis. CIASTO w kratkę iak ie pasztetnicy robią.

CLEF, *on prononce* CLE', subst. f. (*Ce qui sert à ouvrir les portes & à les fermer.*) Clavis, is, f. KLUCZ do zamykania y otwierania drzwi.

Estre sous la clef, ou fermé sous la clé. Sub clavi esse. *Var.* Być pod kluczem, álbo zamkniony za kluczem.

Il m'enferma & tira la clef de la porte aprés luy. Me inclusit, raptimque clavem post se sompsit. *Petr.* Zamknął mię y wyiął klucz ze drzwi za sobą aprętkości.

La grosse clef d'un logis. Clavis laconica. *Plaut.* Wielki klucz od wrot, álbo od kamieniey.

LA CLEF *d'une voute, ce qui la ferme.* Testudinis conclusum. *Vitr.* KLUCZ od sklepu zamkaięcie.

CLEF se dit encore (*des principes qui donnent ouverture & & facilité d'entrer en quelque connoissance.*) Via ad scientiam aditus, ûs. KLUCZ się mowi ieszcze o początkach ktore ułatwiaią y otwieraią poięcie iakiey rzeczy.

CLEF se dit au figuré (*des villes fortes, qui sont sur les frontieres d'un Royaume, & qui en défendent l'entrée.*) Regni claustrum. *Cicer.* KLUCZ się mowi niewłaśnie u miastach obronnych na pogranicu państwa iakiego, y ktore przeyścia nie dopuszczaią.

CLEMENCE, subst. f. *on prononce* clemence. (*Douceur, misericorde dont on use envers les criminels.*) Clementia. ŁASKAWOSC, Łagodność miłosierdzie politowanie nad przewinionemi, álbo winowaycami.

User de clemence. Uti clementia. *Cic.* Łaskawością sobie postąpić, łaskawości zażyć.

Avec clemence, avec douceur. Clementer. *Cic.* Łaskawie, litościwie.

CLEMENT, (*on prononce* clemant.) m. CLEMENTE, fœm. adject. (*Doux, misericordieux.*) Clemens. *Cic.* ŁASKAWY, łaskawa, litościwy.

(Ce mot vieillit, & ne se dit qu'au masculin.) To słowo w Francuskim starzeie się y nie mowi się tylko w męskim rodzaiu.

CLEMENTINES, subst. f. pl. *on prononce* clementines, (*C'est la partie du Droit Canon composée de la Constitution du Pape Clement V.*) Clementinæ Constitutiones. KLEMENTYNY iest to część prawa Duchownego ktora iest złożona z ustaw Klemensa V. Papieża.

CLEPSYDRE, f. (*Horloge d'eau.*) Clepsydra. *Cic.* KLEPSYDRA ciekący zegar.

CLERC, subst. m. *on prononce* clerc, *qui signifioit en vieux Gaulois un homme de lettres.* Vir literatus. *Cic.* *Le contraire* Vir illiteratus. *Un homme qui n'est pas un grand clerc.* CZŁOWIEK uczony staroświecką Francuszczyzną. *Przeciwna iest niedouczony, niebardzo uczony.

CLERC se prend aussi pour *Un apprenti, & pour celuy qui ne sçait pas son métier.* Homo rudis ac tiro. *Cic.* ZNACZY też żaka, ucznia w kunszcie iakim y takiego ktory ieszcze w kunszcie iakim iest nowy y nie douczony.

CLERC *tonsuré.* Clericus, ci, m. KLERYK strzyżony na duchowieństwo.

CLERC *de Procureur & des autres Officiers de justice.* Scriba. **Clercs du greffe.* Actorum conscriptores. AIENT. Pisarek Patrona lub inszych urzędnikow sądowych. * Ci co piszą w grodzie, Kancelarystowie.

ON DIT proverbialement, *Faire un pas de clerc, Faire une fausse démarche, ou quelque faute par ignorance.* Errare. Allucinari. *Cicer.* TO przysłowie Francuskie znaczy pomylić się iako czynią ci co są nowotni w iakim rzemieśle álbo kunszcie.

CLERICATURE, subst. f. (*La dignité de Clerc tonsuré.*) Clerici dignitas. KLERYCKI stan stopień tego ktory iest na klerycki postrzyżony.

CLERGE', subst. m. (*Assemblée ou le corps des Ecclesiastiques.*) Cleri, ordo. DUCHOWIENSTWO, Zebranie duchownych osob.

CLERI, (*Ville de l'Orleannois.*) Cleriacum. KLERYAK, Miasto Orleanenskie.

CLERMONT, (*Ville capitale & Episcopale d'Auvergne.*) Claromontium in Arvernis. *Sidon. Apoll.* KLERMONT, Miasto głowne y Biskupie Arwenii.

De Clermont en Auvergne Claromontanus, (in Arvernis.) Klermontski w Arwernii, *álbo* klermontanin.

CLERMONT *en Bauvoisis,* (*Ville de Picardie qui est du gouvernement de l'Isle France.*) Claromontium in Belluvacis KLERMONT w Belowaceańskim, Miasto Pikardyi, należące do Gubernatoryi Wyspy Francuskiey.

De Clermont en Beauvoisis. Claromontanus, (In Bellovacis) Klermontski z Belowaceńskiego, *álbo* Klermontanin.

CLERMONT *en Argonne,* (*Ville dans le Duché de Bar & du Diocese de Verdun.*) Claromontium in Virdunis. KLERMONT w Argonnie, Miasto w Xięstwie Barskim Dyecezyi Werduńskiey.

Qui est de Clermont en Argonne. Claromontanus, a, um. Klermontański z Argonny, *álbo* Klermuntanin.

CLERVAUX, (*Ville du Comté de Bourgogne, & Abbaye en Champagne.*) Clara-Vallis. KLARWAL, Miasto Hrabstwa Burgundyiskiego y Opactwo w Szampanii.

CLEVES, (*Ville capitale du Duché de mesme nom entre la Meuse & le Rhin.*) Clivia. KLIWIA, Miasto głowne Xięstwa

ſtwa rezoâ Imienia między Mozą y Rhenem rzekami.

CLIENT, m. CLIENTE, (*on prononce* cliant.) Cliens, entis, m. *Cic.* PODPADAIĄCY pod kogo, rękodayny rękodayna.

(C'eſtoit chez les Romains un pauvre Citoyen qui ſe mettoit ſous la protection d'une perſonne puiſſante & accréditée, qu'il appelloit par relation ſon Patron Ce patron aſſiſtoit le Client dans ſes beſoins, & le Client donnoit ſon ſuffrage au Patron, quand il briguoit quelque Magiſtratore.) Rękodayni u Rzymian byli oboday obywatele ktoray ſię ociekali do zaſzczytu y łaſki możnego iakiego Pana y powagi wiele maiącego, ktorego zwali ſwoim Opiekunem álbo Obrońcą, ten we wſzytkich potrzebach podeymował ſwoich rękodaynych, á rękodayni głoſy ſwoie dawali Obrońcy kiedy ſią ſtarał o urząd iaki.

CLIENT ſe dit maintement d'un *Plaideur*, (*qui a mis ſa cauſe entre les mains d'un Avocat pour le defendre.*) Cliens, entis. TERAZ klientem álbo pod Obrońcą będącym, ieſt ten ktory Patronowi iakiemu odda ſprawę ſwoię y prawne obrony.

CLIENTELLE, ſubſt. f. *on prononce* cliantelle. (*Protection que les grands Seigneurs de Rome donnoient aux pauvres Citoyens.*) Clientela. *Cic.* OBRONA, Opieka ktorą wielcy Panowie Rzymſcy dawali ubogim obywatelom. *Protekcya*

CLIGNEMENT, ſubſt. m. (*Mouvement des paupieres de l'œil qu'on ferme à demi.*) Nictatio. *Plin.* MRUGNIENIE, mruganie powiek oczu, mrużenie oka

CLIGNE-MUSETTE, ſubſt. f. (*Jeu auquel un de la compagnie ayant les yeux bandez, en fermez cherche les autres.*) Veſtigatoris a dabatæ ludicrum. SLEPA babka gra gdzie ieden w poſrzedzeniu maiąc oczy zawiązane ſzuka drugich.

CLIGNER, V. act. (*Fermer l'œil à demi.*) Connivere. *Plt.* MRUZYC oczy.

Je n'ay point cligné l'œil toute nuit. Hac nocte ſomnum non vidi oculis meis *Ter.* Nie zmrużyłem oka tey nocy.

CLIGNOTER, V. neut. (*Mouvoir ſouvent les paupieres.*) Nictare. Nictari. *Plaut.* MRUGAC oczami, często po mrugiwać.

CLIMACTERIQUE, m. & f. *on prononce* climaterique *Année climacterique, Année dangereuſe à paſſer, comme l'année 49, 56 & 63.*) Tempus climactericum. *Plin.* Annus climactericus. *Aul. Gel.* KLIMAKTERYCZNY rok podeyrzany, niebeſpieczny do przeżycia iako ſą 49, 56, 63.

CLIMAT, ſubſt. m. (*Differente ſituation où l'on ſe trouve à l'égard du Ciel & du Soleil*) Clima. KRAY świata gdzie ſię kto rozmaicie znayduie względem obrotow niebieſkich álbo ſłońca y położenia nieba

CLIN *d'œil*, ſubſt. m. (*L'action de cligner les yeux.*) Nictatio, *Plin.* MRUGANIE, mrugnienie oka.

Faire ſigne d'un clin d'œil à quelqu'un. Alicui nictare *Pla* Dać znać komu mrugnieniem oka.

ON DIT *Dans un clin d'œil*, (*En un moment*) Puncto temporis Uno ictu oculi. abl. MOWIĄ we mgnieniu oka, w momencie.

CLIO, (*L'une des neuf Muſes ſelon les Poëtes, qui avoit le ſoin d'écrire les grandes actions des Heros.*) Clio, ientis cliûs. KLYO iedna z dziewięciu Muz według Poetow ktorey zabawa była piſać dzieła wielkich Bohatyrow.

CLIQUETIS, ſubſt. m. (*Bruit des armes en ſe choquant.*) Armorum ſonitus. TENTEN, Brzęk ſzczęk broni biiąc ſię, y oderzaiąc iedna u drugą.

CLIQUETTE, ſubſt. f. (*Inſtrument fait de deux os ou de deux morceaux de bois qu'on bat les uns contre les autres*) Crepitaculum. KLEKOTKA rzecz zrobiona z dwoch koſci álbo dwoch ſztuk drzewa ktore iednę o drogą oderzaią.

CLOAQUE, ſubſt. m. (*Egout dans lequel s'écoulent les immondices*) Cloaca. *Cic.* WYCHOD ściek ſpadek gdzie ściekaią plugaſtwa.

CLOCHE, ſubſt. f. (*Piece de métal qui eſt ſuſpenduë, qu'on ſonne pour appeller les Peuples à l'Egliſe, ou pour quelque réjouiſſance publique.*) Cloca. DZWON ſztoka kruſzcu wiſząca w ktorą dzwonią dla zwołania ludzi do Kościoła álbo ná iáką uciechę powſzechną.

La cloche ſonne. Æs ſonat. Æs campanum ſonat. Dzwon dzwoni.

CLOCHE, (*Vaiſſeau qui a la figure d'une cloche.*) Teſtu, n. *Cloche de fer, de fonte.* Teſto ferreum. *De verre.* Teſtu vitreum. *Catal. Plin.* DZWON Okręt ktory ieſt nákſztalt dzwona. *Dzwon żelazny *dzwon odlewany. *dzwon ſzklanny

CLOCHE, (*Petites veſſies, ou ampoulles pleines de ſéroſitez, qui s'élevent aux pieds & aux mains, le trop de travail, ou de trop marcher.*) Puſtula, æ, f. *Juv.* ODCISKI, odtręty, ſkorka odrobiona álbo oddeptana iáko ſię przydaie ná ręku álbo ná nogach od wielkiego robienia álbo chodzenia.

CLOCHE s'employe proverbialement en ces phraſes. *Il eſt temps de fondre la cloche*, c'eſt à dire, *De finir une affaire, de prendre ſa derniere réſolution.* Jam tempus eſt rem iſtam conficere. *Plaut.* DZWON ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby: *już też czas odlać Dzwon:* to ieſt czas co ſkończyć wziąć oſtatnią rezolucyą.

Il eſt eſtourdi, & penaut comme un fondeur de cloches, c'eſt à dire, *Il eſt confus & muet*, (*lors qu'une affaire, qui pouvoit eſtre bonne, a mal reüſſi à quelqu'un par ſa faute.*) Totus ſtupet, quòd res ſuâ culpâ præter ſpem evenerit. *Zdumiał ſię y zalęknął iák ten co dzwony odlewa:* Kiedy rzecz iáká ktora mogła dobrze poyść źle ſię uda komu przez właſną winę.

ON DIT, *Faire ſonner la groſſe Cloche, Faire parler le maiſtre, ou celuy qui a l'autorité d'une choſe* Domini auctoritatem advocare. MOWIĄ *zadzwonić w wielki dzwon*, to ieſt udać ſię w czym do Pana, álbo do tego ktory ma moc roſkazać y zwierzchność.

CLOCHER, ſubſt. m. *on prononce* cloché. (*Baſtiment fort élevé, ou une tour où l'on met les cloches.*) Campanile, lis, neut. DZWONNICA budowanie wyſokie álbo wieża gdzie záprowadzaią dzwony y záwieſzaią.

CLOCHER ſe prend auſſi pour *Une paroiſſe, Egliſe.* Ædes ſacra, *Cic* Parochia, *ou* Paræcia, æ, f. DZWONNICA, Dzwony ſię też bierze zá parafią zá Kościoł.

CLOCHER, V. n. (*Boiter, ne marcher pas droit.*) Claudicare *Cic.* KULAWIEC nachramywać niedobrze chodzić.

ON DIT figurément. CLOCHER *dans les affaires*, ou comme l'on parle familierement, (*n'aller pas droit en beſogne*) Claudicare. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie nachramywać w ſprawach, nie poproſtu ále oboiętnie ſobie w nich poczynać.

Ce diſcours cloche. Claudicat oratio. *Cic.* **Cette comparaiſon cloche, Son application n'eſt pas juſte.* En aliquâ parte claudicat comparatio *Cic* Ta mowa chramie, to porownanie chramie to ieſt nie ſtoſuie ſię dobrze z ſtron oboyga.

ON DIT qu'*Il ne faut pas clocher devant les boiteux*, pour dire qu'*Il ne faut pas reprocher à quelqu'un quelque défaut naturel* Noli ſugillare mi erias alicujus. *Petr.* MOWIĄ áe nie trzeba nachramowáć przed kulawym, to ieſt nietrzeba ni komu wyrzucáć ná oczy niedoſkonałości iego.

A CLOCHE PIED, *Qui marche à cloche pied.* Suſpenſo altero pede incedens. O IEDNEY nodze, ten co chodzi o iedney nodze o kuli.

CLOCHETTE, ſubſt. f. (*Petite cloche.*) Parvum Tintinnabulum. *Juv.* Nola. DZWONECZEK, dzwonek mały.

CLOISON, ſubſt. f (*Séparation des chambres faite avec des ais ou de maçonnerie.*) Sepimentum *Cic.* FORSZTOWANIE przepierzenie izby tarcicami álbo murem.

CLOISONNAGE, ſubſt. maſc. *le meſme que* CLOISON. PRZEPIERZENIE toż ſamo.

CLOISTRE, ſubſt. m. *on prononce* CLOITRE. (*Habitation fermée de murailles, où logent les Chanoines & les Religieux.*) Clauſtrum, tri, n. *Horat.* KLASZTOR mieſzkanie opaſane murem gdzie mieſzkaią Kanonicy y Zákonnicy.

CLOISTRE ſe dit particulierement (*d'un quarré de baſtiment compris en quatre galleries, ſous leſquelles on ſe promene*) Periſtylium, ii, n. *Vitr.* KRUZGANEK Filary w koło maiący do przechadzania ſię, budynek ná ſłupach.

CLOISTRER, V. act. *on prononce* CLOITRER. (*Enfermer dans un Cloiſtre*,) Intra clauſtra tenere. *Hor.* ZAMKNĄC do Klaſztoru

CLOPINER, V. neut. (*Marcher avec peine, comme ſi l'on étoit boiteux*) Claudicare, n. Z TRUDNOSCIĄ y zá ledwie chodzić ná nogi iakoby náchramuiąc drepcić.

CLOPORTE, ſubſt. m. (*Inſecte qui a pluſieurs pieds.*) Multipeda. STONOG robak co ma wiele nog.

CLORRE, V. act. (*Fermer, boucher.*) Claudere, act. acc *Cic.* ZAMKNĄC, zátkać zawrzeć.

Clorre les paſſages à quelqu'un pour l'empeſcher de s'enfuir. Fugam alicui claudere. *Liv.* Zamknąć paſy komu áby nie uciekł.

CLORRE eſt quelquefois neutre, comme *Cette porte ne clot pas bien.* Non ſatis clauditur iſta janua. ZAMKNĄC czaſem w Francuſkim ſię kładzie bez wſzelkiego ſpadku, iáko: drzwi nie dobrze ſię zamykaią. CLOR-

CLORRE, act. signifie aussi, (*Faire une enceinte qui enferme quelque lieu, ou espace.*) Circumsepire, Circumdare, act. ZAMKNĄC znaczy też opasanie iakie dać do koła dla zamknięcia mieysca iakiego.

CLORRE se dit aussi figurément, *Clorre une affaire, (la conclure, la terminer.)* Perficere, Finire, Absolvere, Concludere, Terminare, act. acc. *Cic.* ZAMKNĄC się też mowi niewłaśnie: Zamknąć rzecz iaką zakończyć ią zawrzeć.

ON DIT, *Clorre*, ou *fermer la bouche à quelqu'un*, pour dire *l'empescher de parler*. Linguam alicui praecludere. Os occludere. *Plaut.* MOWIĄ zamknąć komu gębę, oiedać mu gadać.

Il m'a clos la bouche par ses raisons, je n'ay pû luy rien répliquer, je suis demeuré muet. Mutum & elinguem me reddidit. *Cic. Plaut.* Zamknął mi gębę racyami swemi, niemiałem mo co odpowiedzieć, zaniemiałem.

CLOS, m. CLOSE, f. adject. (*Qui est fermé.*) Clausus. *Cicer.* *Tenir quelqu'un clos & couvert.* Sartum tectum tenere aliquem. ZAMKNiONY, ZAMKNIONA. *Trzymać kogo w zamknięciu y schowaniu.

ON DIT, *Je n'ay pas clos l'œil*, ou *fermé l'œil de toute la nuit, Je n'ay pû dormir.* Somnum non vidi oculis meis hac nocte. *Ter.* MOWIĄ niezamknąłem oka przez całą noc niemogłem spać.

Se tenir clos & couvert, pour dire, *Ne se plus mêler des affaires, Vivre en repos.* Conferre se à tumultu in otium. Recedere in otia tuta *Cic. Hor.* Trzymać się w zamknięciu y schowaniu, to iest insze się w nic niewdawac, być na ostroniu.

Se tenir clos & couvert, Ne point sortir, Estre en quelque lieu seur. In tuto esse. Trzymać się w dobrym zamknięciu y schowaniu, być gdzie na mieyscu bespiecznym, áni z tamtąd niewychodzić.

LETTRE CLOSE, (*le secret d'une affaire, dans lequel on ne peut penétrer.*) Res occolta, ou arcana, ou impervia. LIST ZAMKNIĘTY, sekret iakiey rzeczy ktorego docieć niemożna

ON DIT encore, *Bouche close, (parlant à celuy à qui on recommande le secret d'une affaire qu'on luy a confiée)* Tene linguam. Sis alter Harpocrates. MOWIĄ miey usta zamknięte, álbo ięzyk za zębami, mowiąc do tego komu kto iaki sekret, zaleca w sprawie iakiey sobie powierzoney.

(Harpocrate estoit le Dieu du silence, & on le representoit tenant on doigt sur sa bouche.) Harpokratesa miano za Boga milczenia y wyrażano go maiącego palec na usta przyłożony.

CLOS, subst. m. (*Enclos, lieu fermé de barres, ou de murailles.*) Claustrum. Sepimentum. *Plin.* Septum. *Colum.* ZAMKNIENIE, oparkanienie, obstawienie, ogrodzenie obmurowanie.

CLOSTURE, subst. f. *on prononce* CLôTURE. (*Ce qui sert à clorre & à fermer.*) Septum Claustrum. Sepimentum. *Cic. Col. Lucr.* ZAMKNIĘCIE, płot, grodza, co służy do zamknięcia.

CLOSTURE *d'un compte, (le Calcul, l'Arresté.)* Clausula. *Sen.* ZAMKNIENIE rachunkow, koniec, to naczym rachunki zostały.

CLOU, subst. m. (*Petit morceau de fer qui sert à attacher, ou à suspendre.*) Clavus. **Un clou à teste* Clavus capitatus. *Var.* **Clou à crochet.* Clavus oncinatus, *ou* Clavus curvus. **Gros clou* Clavus trabalis. *Cic.* CWIEK, Gwoźdź sztuka żelaza służąca do przybiiania, álbo zawieszania. *Cwiek z głowką. *Cwiek haczykowaty. *Cwiek wielki.

Petit clou. Clavulus, li, m. *Var.* Cwieczek.

Attacher un clou à la muraille. Clavum in parietem figere. *Cic. Hor.* *(*La contraire est* Refigere, *ou* revellere clavum. *Plin.* *Arracher un clou.*) Wbić ćwiek w ścianę. *Przeciwna iest: wyrwać, wyciągnąć ćwiek.

Enfoncer un clou dans la muraille. Clavum in parietem adigere. *Plin.* Wbić głębiey ćwiek w ścianę.

FICHER *le clou.* Clavum figere, *ou* pangere. *Horat. Liv.* WSCIBIC ćwiek, włożyć ćwiek, wetknąć.

(Cérémonie qui se pratiquoit ancienement chez les Romains, où pour marquer chaque année le Preteur fichoit un Clou à la muraille du Temple.) Zwyczay ktory się odprawował co rok u Rzymian gdzie znacząc każdy rok, Woyt wtykał ćwiek w ścianę Kościelną.

ON DIT proverbialement, *Je luy ay bien rivé son clou, Je l'ay bien rembarré.* Sat illius retudi superbiam. *Phad.* MOWIĄ przysłowiem wbiłem mu ćwiek dobry, dałem mu do wtenn

Je n'en donnerois pas un clou à soufflet, Je n'en donnerois pas la moindre chose Istud non emam ttivilitio. *Plaut.* Niedałbym za to ćwieczka złamanego, szpilki złamaney, nayniewszey rzeczy bym niedał.

CLOU, (*Sorte d'apostume, ou de petit froncle.*) Clavus. Genus tuberculi, n. *Plin.* WRZOD szyszka w ciele.

CLOU *de girofle.* Caryophylum, li, n. *Plin.* GWOZDZIKI korzenne.

CLOUER, V. act. (*Attacher avec un clou.*) Aliquid clavo figere. *Hor.* Cwiekiem przybić.

Clouër un clou. Figure & pangere clavum. *Livius.* Wbić ćwiek.

Clouër des planches ensemble. Configere tabulas inter se. *Cat.* Zbiiać deski ćwiekami.

CLOUËR se dit figurement, comme *Il est cloué sur les livres.* Caput de tabula non tollit. *Petr.* Assiduus est in literis. *Cic.* **Il est cloué sur son ouvrage.* Operi totus incumbit, *ou* intentus est. PRZYBIIAC mowi się *niewłaśnie* iako: właśnie iak ćwiekiem przybity do ksiąg. *Właśnie iak ćwiekiem przybity przy pracy.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme a cloué la rouë de la fortune, (quand il a rendu sa fortune assurée.)* Fixit clavum rotæ fortunæ. MOWIĄ przysłowiem że człowiek iaki ćwiekiem sobie przytwierdził koło fortuny, kiedy sobie szczęście swoie ubespieczył.

CLOUTIER, subst. m. (*Celuy qui fait des clous.*) Clavorum faber. TEN co ćwieki álbo ćwieczki robi, ćwiecznik.

CLUGNY, (*Abbaye du Duché de Bourgogne.*) Cluniacum, ci, neut. KLUNIAK, Opactwo Xięstwa Burgońskiego.

De Clugny. Cluniacensis & hoc Cluniacense, adject. Kluniacki, kluniaceński.

CLYSTERE, subst. m. (*Lavement, remede qui se donne par le fondement.*) Clyster, reris, m. *Suet.* KRYSTERA, Płokanie lekarstwo co się daie przez stolec.

COACEMENT, subst. m. (*Cri des grenouilles.*) Ranarum clamor, oris, m. *Phad.* KRZEKANIE żab.

COACER, V. n. (*Crier comme les grenouilles.*) Carere, Clamore edere. *Plin. Phad.* KRZECZEC iák żaby.

COADJUTEUR, subst. m. (*Celuy qui aide un autre dans ses fonctions.*) Adjutor. Coadjutor. *Cic.* KOADIUTOR Pomocnik ten co pomaga drugiemu w powinnościach urzędu iego.

COADJUTRICE, subst. f. (*Celle qui aide une autre dans ses fonctions.*) Adjutria. KOADIUTORKA Ta co pomaga drugiey w powinnościach urzędu iey.

COADJUTORERIE, subst. f. (*Qualité de coadjuteur.*) Adjutoris munus. KOADJUTORYA, Urząd pomocnika, *álbo* Urząd pomagania.

COAGULATION, subst. f. (*Action par laquelle le sang ou le lait se fige & se caille.*) Coagulatio. *Plin.* SCINANIE się iáko krew álbo mleko się zsiada y ścina.

COAGULER, V. act. (*Faire prendre, cailler ou figer le lait, le sang.*) Coagulare, act. acc. *Plin.* ZSIADŁE mleko robić, álbo dać się zsiadać mleko, krwi.

COBLENTZ, (*Ville en Allemagne sur le Confluent de la Moselle & du Rhin.*) Confluentia. KOBLENC Miasto Niemieckie tam gdzie się zbiegaią razem Mozela y Rhen.

COCAIGNE, *ou* COCAGNE, subst. f. comme *Un païs de Cocaigne, (où les habitans vivent heureux & sans rien faire.)* Fertile solum, *genit.* fertilis soli, n. ZYZNOSC żyzny, iako kray żyzny gdzie ludzie maią wszystko bez pracy.

(On a nommé le Haut Languedoc, un Païs de Cocaigne, à cause de certains petits pains de pastel, qui ne viennent que dans des terres fertiles, & dont on y fait on fort grand trafic, & cinq ou six recoltes par an.) Nazwano wyższą Okcytanią Kraiem żyzności, dla farbowniku, álbo urzetu: ktory się nierodzi chyba ná bardzo urodzaynych polach, á z tego tam wielki handel prowadzą y dwa álbo trzy razy go zbieraią do roku

COCATRIX, subst. m. (*Espece de Basilic, qui s'engendre dans les cavernes & dans les puits.*) Basiliscus. RODZAY Bazyliszkow ktory się lęże w iáskiniach y studniach.

COCHE, subst. m. (*Sorte de voiture publique à quatre rouës pour aller d'une province en une autre.*) Carpentum viatorium, i, neut. PODROZNA Kareta pospolita na czterech kołach do iazdy w drogę z iednego kraiu do drugiego.

COCHES *d'eau*, ou *par eau.* Epibades, adum, f. plur. *Vlp.* ŁODZ nákryta, powoz wodny.

COCHE, f. (*Entaille qui se fait dans un morceau de bois, pour marquer la quantité de pain ou de vin qu'on a pris.*) Crena, æ, f. *Plin.* KARB nárzynanie ná drewnie dla znáczenia wiele chleba, álbo wina się wzięło.

COCHE, (*Vieille truye fort grasse qui a porté.*) Porca effœta,

ta:æ,f. *Hor.* SWINIA ſtara co ſię proſiła, maciorka.

COCHE-MAR, ſubſt. maſc (*Etouffement qui prend en dormant, causé par des vapeurs de ratte.*) Soppreſſio nocturna. *Plin.* MORA Duſzenie przypadaiące ſpiącemu, pochodzące od wiatrow w śledzionie

COCHENILLE, ſubſt. f. (*Graine d'un arbre qui reſſemble à une eſpece d'yeuſe ou de houx, qui produit la graine d'écarlate.*) Granum inſectorium. Coccinilla, æ, f. SZARŁATNE iagody owoc drzewka álbo raczey chroiściny podobney do więzowodu, á rodzi ziarnka ſzarłatne to ieſt ziarnka Farbierſkie.

(C'eſt auſſi une eſpece de ver apporté des Indes depuis quelques années, dont le ſang fait une belle couleur de pourpre.) Także ſię nazywaią ſzarłatne robaczki ktore niedawnych czaſow z Indyi przynieſiono ktorych krew bardzo piękną ſzarłatną farbę czyni.

COCHER, ſubſt. m. (*Qui conduit un coche ou carroſſe.*) Carpentarius. Eſſedarius, ii, m. Auriga, æ, m *Ovid* Rhedarius, ii, m. *Cic.* WOZNICA powoźnik co woz álbo karetę iaką prowadzi

COCHEVIS, ſubſt. maſc. (*Petit oiſeau de la groſſeur d'une alouëtte.*) Alauda caſſira, æ, f. DZIERLATKA ptaſzek mały wielkości ſkowronka.

COCHIN, (*Royaume & ville dans le païs de Malabar aux Indes Orientales*) Cocinum, i, n. KOSZYN albo koczyn Krolestwo y Miaſto w kraiu Malabarow w Indyach wſchodnich.

LA COCHINCHINE, (*Autrefois Province de la Chine, maintenant Royaume.*) Cocincina, æ, f. KOSZYNCHINA álbo Koczynchyna niegdyś Prowincya Chyny á teraz Kroleſtwo

COCHON, ſubſt. m. (*Animal qu'on engraiſſe & qu'on appelle Pourceau.*) Porcus. Porcellus. *Var. Plaut.* SWINIA beſtya do karmienia ktorą nazywaią wieprz.

Cochon de lait, qui tette encore. Porcus lactens, maſc. *Colum.* *Cochon qui ne tette plus.* Porcus à lacte depulſus. *Var.* Proſię proſiątko. *Proſiniak ſpaſzy.

Cochon engraiſſé. Porcus ſaginatus. *Prop.* Wieprz karmny.

De cochon. Porcinus, a, um. *Plaut.* Wieprzowy.

Qui vend de la chair de cochon Porcinarius, ii, maſc. *Plaut.* Wieprzowiny przekupień, rzeźnik.

L'engrais des cochons. Porculatio, onis, f. *Var.* Wieprzow karmienie.

ON DIT proverbialement (*d'une perſonne qui ne fait que boire & manger.*) *C'eſt un Cochon à l'auge.* Sus in harâ. Pingui omaſo tentus. MOWIĄ przyſłowiem o tym co tylko ie y piie: Jeſt to wieprz w karmniku, álbo w chlewie.

COCHONNÉE, ſubſt. f. (*La quantité de cochons qu'une truye a d'une portée*) Porcinus fœtus. maſc. OPROSZENIE, wiele razem proſiąt ma świnia za iednym oproſzeniem.

COCHONNER, V. act. (*Faire de petits cochons*) Fœtum porcinum ponere. *Phad Plin.* PROSIC ſię, oproſić ſię.

COCTION, ſubſt. f. (*La cuite des aliments ou des humeurs.*) Coctio, onis, f. *Plin.* GOTOWANIE iedzenia, álbo humorow

Faire la coction, (terme de Medecine.) Facere coctionem, *ou* concoctionem. Trawić, czynić konkocyą.

COCU, ſubſt. maſc (*Celuy dont la femme s'abandonne à d'autres.*) Cuculus, li, maſc. Cujus uxor limat caput cum altero. *Plaut.* Curruca, æ, f. *Juv.* (*par alluſion à cet oiſeau qui nourrit les petits d'un autre.*) PIEGZA, ten ktorego żona zdradza, z kim inſzym ſię chowaiąc; ná podobieństwo tego ptaka ktory cudze wyſiada, y karmi.

(Mot bas & de la converſation.) Słowo podłe mowy potoczney.

CODE, ſubſt. m. (*Compilation ou recueil des loix & conſtitutions des Empereurs d'Orient fait par l'ordre de Juſtinien*) Juſtinianus Codex, *genit* Codicis Juſtiniani, m. KSIĘGA zebranie wſzyſtkie praw álbo uſtaw Ceſarzow Wſchodnich maiąca w ſobie; zebrana z roſkazu Juſtyniana Ceſarza.

(Il eſt compris en XII. livres, qui font la ſeconde partie du Droit Romain ou du Droit Ecrit.) Zámyka w ſobie XII. ksiąg, y to ieſt wtora część prawa Rzymſkiego, álbo prawa Swieckiego piſanego.

CODICILLE, ſubſt. m. (*Ecrit par laquel une perſonne déclare ſa derniere volonté.*) Codicillus, li, m. *Vlp.* Kſiążeczki, tábliczki, Piſmo ktorym kto wyraża oſtatnią wolą ſwoię.

COEFFE, ſubſt. fœm. *on prononce* coiffe. (*Couverture legere qu'on met ſur la teſte.*) Capitis leve tegmen. NAKRYCIE lekkie ná głowę, záſłona *kwef.*

Une coëffe de femme. Calautica, æ, f. *Cic.* Reticulum, i, neut. *Juv.* Nákrycie białogłowſkie nágłowę, podwiyka, czepiec, ſiatka, záſłona, *kwef.*

Mettre, ou prendre ſes coëffes. Aptare calanticam capiti. Wdziewać czepiec, ná głowę brać kwef.

COËFFE, (*Peau qui couvre les inteſtins.*) Omentum, ti, n. *Juv.* CZEPEK, ſiatka, błona okrywaiąca wnętrzności.

COËFFE, (*Enveloppe d'un enfant dans le ventre de ſa mere, & dont quelque-uns viennent coeffez en naiſſant.*) Tunica. CZEPIEC przyrodzony błona otaczaiąca płod we wnętrznościach matki, y w ktorey ſię czaſem dzieci rodzą.

ET DE Là on dit qu'*Un enfant eſt né coëffé*, pour dire qu'*Il eſt fortuné & heureux en tout.* Dives admodum & honoribus auctus in cunabulis. *Bud.* Y ZTĄD pochodzi że mowią to dziecię w czepku ſię urodziło, to ieſt: ſzczęśliwy ieſt we wſzyſtkim.

(L'Italien dit *Naſcer veſtito,* ou *Naſci veſtitum.*) Włoch mowi *rodzić ſię odzianym.*

COEFFER, V. act. (*Couvrir, ou parer ſa teſte.*) comme *Cette perruque, ce chapeau vous coëffe bien.* Decet, *ou* convenit tibi hæc cæſaries, hic pileus. UBIERAC ſię ná głowie ſtroić ſię przyſtoynie; iako tá peruka, ten kapeluſz dobrze ci przyſtoi.

Les femmes ſe coëffent de nuit. Mulieres induunt ſe calanticâ nocturnâ. Białogłowy ná noc ſię ná głowie ubieraią.

COËFFER, (*Ajuſter la teſte & les cheveux d'une femme.*) Comere, act. acc. Crines aptare. *Ter.* STROIC ubierać głowę białogłowſką.

SE COËFFER *au miroir.* Ad ſpeculum caput fingere. USTROIC ſię w zwierciedle, álbo przed zwierciadłem.

Les femmes ſe coëffent en rubans. Implicant vittis comas mulieres. *Tibul* *En cheveux.* Crinibus. **En diamants.* Gemmis & unionibus. Białogłowy ſię ſtroią ná głowie w wſtęgi. *W włoſy ſame. *W dyamenty.

COËFFER, ſe dit auſſi *des bouteilles (qu'on bouche bien avec de la filaſſe, du liege, de la poix, du plaſtre, comme anciennement)* Stupâ, ſubere, pice, gypſo, lagenas obturare. *Plaut.* USTROIC mowi ſię w Francuſkim u flaſzach zámiaſt záttkać y dobrze opatrzyć z wierzchu pakułami, korkiem, ſmołą gipſem iako u dawnych.

Il coëffoit des bouteilles qui eſtoient vuides, de peur qu'on ne découvrit qu'il les eût vuidées en cachette. Lagenas inanes obſignabat, ne dicerentur inanes fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ. *Plaut.* Zatykał zaſmalał flaſze prożne, áby nie poznano że ie pokryomu wyprożniał.

COËFFER ſe dit figurément en choſes morales, (*S'enteſter ſe préoccuper en faveur de quelqu'un, ou d'une choſe.*) Aliquem in animum inſtituere, act. *Ter.* STROIC, uſtroić mowi ſię niewłaśnie co do obyczaiow zámiaſt uprzątnąć ſobie co w głowie, o kim, ál o czym.

SE COËFFER *d'une opinion.* Animum opinione imbuere. *Cic. Liv.* USTROIC ſobie uprzątnąć ſobie w głowie zdanie iakie.

Ce vieillard s'eſt coëffé de ſa ſervante. Hic ſenex, in animum ancillam ſuam inſtituit, *ou* ancillæ amore captus eſt. Ten ſtarzec záprzątnął ſobie głowę dziewką ſwoią.

Ce jeune homme s'eſt coëffé d'un froc, il s'eſt fait Religieux, il s'eſt jetté dans un Convent Cucullum hic adoleſcens induit. Ten młodzieniec uſtroił ſobie głowę kapturem, zoſtał mnichem, wſtąpił do Klaſztoru.

COËFFER ſignifie auſſi quelquefois *Enyvrer.* comme *Il l'a coëffé, il l'a enyvré* Hunc vino depoſuit. *Plaut.* USTROIC ſię też mowi zámiaſt upoić, iako uſtroił go, upoił.

Se coëffer, s'enyvrer. Invitare ſe ſe in cœnâ pluſculum. *Plaut.* Uſtroić ſię podpić ſo ie.

ON DIT populairement & figurément, COËFFER *ſa femme comme il faut, (la bien battre, la regaler comme il faut.)* Depexam dare uxorem. *Plaut. Ter.* MOWIĄ potocznie w Francuſkim, uſtroić żonę ſwoię náleżycie, wyczeſać ią pobić ią dobrze, utraktować ią.

COEFFEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui gagne ſa vie à coëffer les Dames.*) Ciniflo, onis, m. *Plaut.* TEN co żyie z tego że ſtroi ná głowie Panie, Kędziornik.

(C'eſtoient des Valets de chambre deſtinez à friſer les cheveux de leurs Maitreſſes, avec des fers qu'ils faiſoient chauffer dans des pots de terre faits exprès, qu'on rempliſſoit de cendres chaudes.) Byli to ſłudzy izdebni od ſtroienia y trefienia włoſow Paniom żelaſkami rozgrzewanemi w gorącym popiele.

COEFFEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui coëffa.*) Comarum ornatrix *Suet.* BIAŁOGŁOWA od ſtroiu.

COEFFURE, ſubſt. f. (*Ornement de teſte.*) Comarum ornatus. STROY ná głowie, ſtroy głowy. CO-

COEUR, ſubſt.m.(*Partie noble de l'animal, qui eſt le principal organe de la faculté vitale, & le principe & le ſiege de la chaleur naturelle.*) Cor, *genit.* cordis, n. *Cic.* SERCE zacna część bydlęcia y zwierząt naypierwſzy inſtrument życia początek y znak ciepła przyrodzonego.

Il a des battemens, ou *des palpitations de cœur*, (*le cœur luy bat, luy palpite.*) Cor illi ſalit, *ou* palpitat, *ou* micat. *Plaut.* **Le meſme a dit* Cor facit artem ludricam, *Le cœur danſe, ſaute.* Serce mu bije cierpi drżenie ſerca bicie. *Toż ſamo ſerce mu ſkacze drga.

Le cœur me fait mal, ſoutenez moy la teſte. Animo malè ſit, contine queſo caput. *Plaut.* Zle mi niá zdrowo trzymać mi głowę.

La chaleur fait manquer le cœur. Anima deficit per æſtum. *Cel.* Od gorącości uſtaie ſłabieie ſerce.

CœUR ſe dit quelquefois pour *l'eſtomac*, ou *la partie où ſe fait la digeſtion qui donne des forces au cœur*, ou *les autres operations.* Cor, n. Stomachus, chi, m. Anima, æ, f. Animus, i, maſc. *Celſ.* SERCE ſię czaſem bierze zá żołądek álbo tę część ktora trawi y ſiłę dodaie ſercu lub inſze ſkotki ſprawuie w nim.

Cette graiſſe luy eſt demeurée, ou *s'eſt ſiſée ſur le cœur*, (*luy a fait bondir le cœur, ſoulever le cœur.*) Iſta pinguedo movit, *ou* excitavit illi ſtomachum. *Plin.* Ta tłuſtość oſiadła mu ná ſercu okrzepła cckliwość mu ná ſercu uczyniła.

Il a de la bile dans l'eſtomac qui luy a fait tirer au cœur, ou *vomir toute la nuit.* Bilis in ſtomacho illi fecit, *ou* invitavit, *ou* movit vomitus. *Plin.* Ma żołć w żołądku ktora mu przez całą noc nudności ſerdeczne y wymioty ſprawiła.

Il luy faut donner quelque choſe, qui luy faſſe revenir le cœur. Aliquo remedio marceſcentem, *ou* ruentem ſtomachum reficere, *ou* recreare oportet. (*ſeſ expreſſions ſont d' Horace.*) Trzeba mu dać co na orzeźwienie ſerca na poſilenie żołądka.

CœUR ſignifie *Vigueur, force, courage.* Animus Virtus, Pectus. *Cic.* SERCE znáczy męſtwo odwagę cnotę.

Un grand cœur. Animus magnus & erectus, Ingens animi. *Tacit.* Ingentis ſpiritûs. *Liv.* Wielkie ſerce wielkiego ſerca człowiek.

Avoir du cœur. Animo forti, *ou* erecto & excelſo eſſe. *Cic.* Być ſerca dobrego.

Vous avez du cœur de la conduite & de la fermeté dans la bonne comme dans la mauvaiſe fortune. Eſt tibi animus rerumque prudens ſecundis temporibus, dubiiſque rectus. *Hor.* Maſz wielkie ſerce ſtałość y męſtwo tak w złey iáko y w dobrey doli.

Donner du cœur à quelqu'un. Dare alicui animum. *Cic.* Serca komu dodawać.

Se faire du cœur. Sibi facere animos. *Liv.* Dodawać ſobie ſerca.

Remetre le cœur au ventre à une perſonne, comme l'on parle populairement, *Luy redonner du cœur.* Revelare alicui animum. *Ter.* Wrocić ſerce komu w wtrącić mu go názad do pierſi iáko pospolicie mowią przywrocić mu iego odwagę.

Témoigner avoir du cœur Speciem animi præ ſe ferre. *Liv.* Pokazywać że kto ma dobre ſerce.

CœUR *laſche*, Abiectus animus. * *Qui n'a point de cœur, qui a le cœur laſche.* Qui animo fractior eſt. *Cic.* SERCE podłe nikczemne. *Człowiek bez ſerca nikczemnego ſerca geniuſzu podłego.

Un cœur de bronze, ou *Un cœur dur & impitoyable, Un cœur de rocher.* Cor ahenum, *ou* lapideum, *genit.* cordis aheni, *ou* lapidei, n. *Stat.* Serce ſkaliſte nieużyte, twarde okrutne.

Il a le cœur bien placé. Huic eſt cor modeſtè ſitum. *Plaut.* Ma ſerce dobrze położone, álbo ułożone.

ON DIT, *Il a le cœur haut & la fortune baſſe.* Altiores geſſit animos, ſed eſt fortunâ humili. *Tacit.* MOWIĄ ma ſerce gorne, ále fortuna uboga.

Pour peu que vous ayez le cœur bien placé, pour peu que vous ayez du ſang aux ongles (comme l'on parle familierement) *vous n'aurez non plus d'eſtime pour luy que pour de la boue.* Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris eum facies, quàm lutum *Petr.* Jeżeli bynaymniey maſz co ſerca álbo krwi w ſobie (*jako poſpolicie mowią*) za błoto niżacz go poczytaſz.

ON DIT proverbialement, *Contre fortune, bon cœur*, pour dire, que *C'eſt dans l'adverſité qu'il faut temoigner plus de cœur & de courage.* Standum eſt contra res adverſas. *Horat.* MOWIĄ w nieſzczęściu nie trzeba tracić ſerca, to ieſt że ſię mężnie y odważnie w złym razie pokazać trzeba.

Perdre cœur. Animo concidere, *Caſ. ou* deficere. *Cic.* Stracić ſerce.

Ils ont manqué de cœur. Defuit illis animus. *Cic.* Serca niebyło, zá ſercu im ſchodziło ſerca nie mieli.

CœUR ſe dit particulierement *de l'eſprit, de l'ame, de l'affection, de la tendreſſe & de la bonne-volonté.* Animus, i, m. Voluntas, atis, f. Studium, ii, n. Mens, Pectus. *Cic.* SERCE ſię oſobliwie mowi o umyśle o Duſzy o żądzy o przychylności do kogo y dobrey chęci.

Vous connoitriez mieux les ſentimens de mon cœur, ſi vous eſtiez à Rome. Tibi multo notior atque illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi Romæ fuiſſes. *Cicer.* Lepieybyś ſerca mego ſzczerość poznał gdybyś był w Rzymie.

Son cœur eſt tout à moy, comme le mien eſt tout à luy. Meus eſt illius animus, quando meus illius eſt. *Ter.* Serce iego całe ieſt moie, tak iáko ſerce moie ieſt całe iego.

Vous vous trompez, ſi vous croyez que je ne ſçache pas ce qui ſe paſſe dans voſtre cœur. Erras, ſi tui animi me ignarum eſſe putas. *Ter.* Mylisz ſię, ieżeli rozumieſz, że nie wiem co ſię w ſercu twoim dzieie.

Un cœur ouvert. Apertus animus. Apertum pectus. *Cicer.* Serce otwarte.

Il a le cœur ouvert, comme l'on parle dans le familier, *Il porte ſon cœur ſur ſes levres.* Apertus eſt illius animus, & totus ſe patefacit. *Cic.* Ma ſerce otwarte iako mowią poſpolicie ſerce w oczach ma, y na ięzyku.

Dire ce qu'on a ſur le cœur, ou *dans l'eſprit, Découvrir ſes penſees.* Intimos animi ſenſus aperire. Animum aperire. Animi ſenſa expromere. Aperire ſe. *Cic. Ter.* Expromere quod ſentias. *Liv.* Expromere pectore conſilia. *Plaut.* Powiedzieć co kto ma na ſercu, álbo w myśli, zwierzyć ſię komu myśli ſwoich.

Ouvrir ſon cœur à quelqu'un, ſe découvrir à luy. Se alicui aperire. Totum ſe alicui patefacere. *Cic.* Detegere ſtomachum. *Plaut.* Otworzyć ſię z ſercem przed kim, odkryć mu ſię całe.

Connoiſtre quelqu'un dans le fonds du cœur, dans l'ame, la connoiſtre intimement. Penitus aliquem cognoſcere. *Cic.* Znać kogo wſkroś aż do ſerca.

Parler cœur à cœur. Aperto pectore colloqui. *Plaut. Cicer.* Mowić poufale z kim z ſzczerego ſerca.

Je dis librement ce que j'ay ſur le cœur. Ut animus eſt, eloquor. *Plaut.* Wymowię álbo powiadam beſpiecznie to co mam na ſercu.

Aimer du fonds du cœur, ou *du meilleur de ſon cœur.* Ex animo ſincereq; diligere. *Cic.* Kochać z całego ſerca.

De bon cœur, de bon cœur, du fonds du cœur. Ex animo. Animo libenti. *Cic.* **Je le feray de bon cœur.* Id faciam lubens, *ou* libenter. *Ter.* *(*Le contraire eſt*, Invito animo. Ægrè. adv. *Cic. A contre-cœur*) Z ſerca, całem ſercem z miłą chęcią. *Uczynię rad z ſerca. *Przeciwna ieſt, nie rad czynię, z oporem, przeciwko chęci ſwoiey.

Sans partager ſon cœur, ni ſes affections. Integro corde. Niedzieląc ſię ſercem ani chęciamy.

Il n'a le cœur qu'à la cuiſine Studio culinæ tenetur. *Cic.* **Il a le cœur à l'eſtude* Studiis tenetur. *Cic.* Serce iego w kuchni wſzyſtkie. *ſerce w naukach.

CœUR ſe dit encore *des autres paſſions de l'ame*, comme *Il ne faut pas tenir*, ou *garder ſon cœur, ſa colere ſon reſſentiment contre ſon ami.* Tenere iram, *ou* iracundiam contra amicum non oportet. *Cic.* SERCE ſię mowi y o inſzych paſſyach. Iako; nietrzeba chować ſerduſzka to ieſt gniewu przeciwko przyiacielowi.

Cét homme eſt à la joye de ſon cœur, ou *comble de ſes deſirs.* Cor illius lætitiâ cumulatur *Cic.* Ten człowiek ieſt w ſerdecznym okontentowaniu, doſzedł mety pragnienia ſwego.

Décharger ſon cœur, déclarer ce qui vous fait de la peine. Quod nos angit, alicui aperire. Ulżyć ſercu ſwemu wymowić ſię z tym co nas dolega.

Décharger ſon cœur contre quelqu'un Omnes acerbitatis virus evomere in aliquem. *Cic.* Wyrzucić przeciwko komu wſzytko co kto ma na ſercu.

Il a le cœur gros, Il eſt fort faſché. Dolet quàm maximè. Totus eſt in fermento *Cic. Plaut.* Serce ma obciążone przeciwko komu, gniewa ſię na kogo niezmiernie.

Il vous fait mal au cœur, il vous faſche de voir une fille mieux ajuſtée que vous. Tibi cor dolet, ſi quam ornatam meliùs re conſpexeris mulierem. *Plaut.* Serce cię boli widzieć oſobę inką lepiey oſtroioną od ſiebie.

Ces paroles me percent le cœur, me tuent. Illæ voces me exanimant. *Terent.* To mi serce rani te słowa mię zabiiaią.

Rire en son cœur, ou en soy mesme. Ridere in stomacho. Gaudere in sinu. *Cic.* Smiac się w duchu w sercu u siebie sam w sobie.

CœUR pour *La memoire*, comme *Apprendre quelque chose par cœur* Discere aliquid memoriter. **Dire, reciter une chose par cœur.* Aliquid memoriter pronuntiare. *Cic.* **Retenir par cœur* Memoriâ aliquid tenere. *Cic.* SERCE za pamięć iako nauczyć się na pamięć. *Mowić, co powiadać. *Umieć napamięć

CœUR, (*Le milieu d'une chose, d'un lieu.*) Umbilicus, ei, m. *Liv.* Medium, ii, n. *Cic.* SERCE, śrzodek czego.

Au cœur de l'Esté. Mediâ æstate. Summâ æstate. *Cic.* **Au cœur de l'hiver*, ou *au milieu de l'hiver.* Frigoribus mediis. abl. *Cic. Virg.* W śrzod lata. *W śrzod zimy.

Le cœur de la Grece, le milieu de la Grece. Umbilicus Græciæ. *Liv.* Srzodek Grecyi.

LE CœUR *de l'Arbre.* Arboris medulla, æ, f. SRZODEK, drzeń Drzewa.

A CœUR, pris adverbialement, comme *Prendre une chose à cœur* Advertere aliquid graviter. *Terent.* * *Tu n'as rien plus à cœur que cela.* Id tibi antiquissimum est. Id maximè tibi est cordi. *Horat.* DO SERCA, w serce, w pamięc, przysłownie wziąć sobie co w pamięć w myśl w uwagę. *Nic niemasz tak bardzo w myśli iako to.

A CœUR *jeun, sans avoir rien pris.* Jejunus, a, um. *Plaut.* NA CZCZO, nic w gębie nie miawszy.

ON APPELLE aussi (*Un bon amy.*) *Mon cœur, Mon petit cœur.* Meum corculum. Mea anima. *Ter. Plaut.* NAZYWAIĄ przyiaciela dobrego moie serce. Moie serdenko.

ON DIT, *Se donner à cœur joyed une chose.* comme *Quand je n'ay rien de bon, je me contente d'un petit repas; mais si-tôt que je treuve de bons morceaux, je m'en donne à cœur joye*, ou pour parler trivialement, *Je m'en donne par les barbes*, ou *par les babines.* Parvula laudo, cùm deficiunt; verùm ubi quid melius & unctius, id totum assumo & devoro. *Hor.* MOWIĄ Pozwollć sobie całym sercem. Iako, kiedy nic niemam dobrego przestaię na małey rzeczy, ále iak na co dobrego trafię pozwolę sobie z duszy z całogo serca, álbo iako potocznie mowią pozwolę sobie poty, po uszy.

COFFIN, subst. m. (*Petite corbeille, ou panier qui sert particulierement à serrer les fruits.*) *Il vient du Latin* Cophinus, i, m. *ou de l'espagnol* Cophino, *qui signifie un Cabas de figues & de raisins.* KOSZYK na frukta, na owoce.

COFFRE, subst. m. (*Meuble en forme de caisse qui se ferme avec un couvercle & une serrure*) Arca, æ, f. *Cic.* SKRZYNIA sprzęt nakształt lady zamykany wiekiem y zamkiem.

Coffre couvert de cuir. Riscus, ci, m. *Ter.* Skrzynka skurą powleczona, macioch kufer baul sepet.

Coffre à serrer les habits. Arca vestiaria, æ, f. *Catul.* Skrzynia na sukien schowanie sepet.

ON DIT qu'*Une fille est laide, mais belle au coffre*, c'est à dire qu'*Elle a une grosse dot.* Deformis naturâ est, sed dote formosa, *ou* formosior. MOWIĄ szpetna iest z urody, ále piękna w szkatule to iest że ma dobry posag.

COFFRE *fort ou ferré.* Arca ferrata, æ, f. *Juv.* SKRZYNIA mocna warowna bespieczna kowana.

LES COFFRES *du Roy*, (*ce sont les recettes des domaines & des revenus du Roy.*) Regium ærarium. Ærarium sanctius. *Cic.* SKRZYNIE Krolewskie, Dochody z Państw y intrat Krolewskich.

ON DIT, *Cette dépense sera sur ses coffres.* Sumptum de suo admittet, *ou* faciet. *Ter.* MOWIĄ odponie za ten koszt iego skrzynia, iego szkatuła.

ON DIT en ce sens (*des pertes qu'on fait tomber sur le dos de quelqu'un.* (*Cela ira sur ses coffres.* In illum recident illi sumtus. WTYMŻE rozumieniu mowią o szkodach ktore nakogo inszego zwalaią, na iego to szkatułę spadnie.

COFFRER, V. act. (*Mettre quelqu'un en prison.*) Incarcerem aliquem detrudere. ZAMKNĄC do skrzynki kogo, wsadzić go do więzienia.

(Ce mot se dit figurement parmi le peuple, comme si l'on enfermoit dans un coffre.) Tak się mowi między pospolstwem o więzniu iak by go do skrzynki schowano.

COFFRET, subst. m. *ou* UN PETIT COFFRE. Arcula. *Cicer.* SKRZYNECZKA.

COGNAC, (*Ville d'Angoumois sur la Charante.*) Conacum. Cum piniacum. KONIAK Miasto w Angolizmeyskim [nad Szarantą.

COGNE'E, subst. f. (*Instrument de fer tranchant ayant un long manche de bois.*) Securis, is, *Cic.* SIEKIERA, Statek żelazny ostry o długim toporzysku drewnianym.

Petite cognee. Securicula, æ, f. *Plin.* Siekierka mała.

COGNE FESTU, subst. m. (*Epithete qu'on donne à celuy qui se donne bien de la peine inutilement ou sans rien avancer*) Multa agendo nihil agens. *Phad.* SIEKIERA rodzi przymowka ktorą w Francuskim daią temu co wszystkiemi do czego usiłuie siłami, á nic nie dokaże.

COGNER, V. act. (*Frapper fortement avec un marteau.*) Tundere. TŁUC uderzyć mocno młotem.

Cogner un clou, pour l'enfoncer. Adigere clavum, act. *Colum.* Bić w ćwiek áby go wbić głębiey.

COGNER *à la porte*, (*Frapper.*) fores pulsare, act. *Plaut.* BIC we drzwi, kołatać wnie.

SE COGNER, (*Se blesser quelque partie du corps.*) Aliquâ corporis partem ad aliquid impingere. *Colum.* UDERZYC się o co, stłuc się gdzie na ciele.

ON DIT, *Il vaudroit autant se cogner la teste contre le mur, que de luy parler.* Surdo verba facis, Surdo loqueris. *Plaut.* *Vous parlez à un sourd.* MOWIĄ: na iedno to wyidzie głową ścianę przebiiać, co do niego mowić.

COGNI, (*Ville de la Lycaonie, aujourd'huy capitale de la Caramanie*) Iconium, ii, n. KONIUM, Miasto Lykaonii po dziśeyszem u Karamanii.

COHERITIER, m. COHERITIERE, f. (*Celuy & celle qui partage une succession avec un autre.*) Coheres. *Plin-Jun.* WSPOŁ DZIEDZIC, WSPOŁ DZIEDZICZKA, ten álbo ta co z kim w chodzi w rowny dział substancyi.

COHORTE, subst. f. (*Troupe de gens de guerre.*) Cohors, *genit.* cohortis, f. PUŁK ludzi woyskowych, pewna liczba.

(C'estoit chez les Romains un corps d'infanterie composé de 500. hommes.) Pułk u Rzymian był złożony z 500. ludzi pieszych.

COHUE, subst. f, vieux mot qui signifioit *L'assemblée des Officiers de justice, qui se tenoit en certains lieux*, aujourd'huy *Une assemblée tumultueuse où il n'y a point d'ordre.* Tumultuosæ conciones. *Cicer.* GIEŁDA stare słowo znaczyło sprawowanie urzędu sądowego, na pewne mieysca, dziś zaś znaczy zebranie ludzi nieporządne pełne zamięszania.

COIGNASSIER, subst masc. (*Arbre qui porte les coings.*) Malus Cydonia. Cotonia. *Colum. Catul.* PIGWA, Pigwowe drzewo.

COING, *ou* COIN, subst. m. (*Fruit du coignassier.*) Cydonium, *ou* Cotoneum malum, i, n *Plin.* PIGWA, owoc pigwowy.

COIN, subst. m. (*Angle.*) Angulus, li, m. *Cic.* Cuneus, nei, m. *Juv.* KĄT, Rog.

Coin de l'œil. Canthus oculi, *genit.* canthi, masc. KĄCIK w oku.

COIN *à fendre du bois*, Cuneus, nei, m. *Cic.* KLIN do łupania drzewa.

COIN *à marquer de la monnoye & de la vaiselle.* Typus. *Plin.* Forma. **Frapper de l'argent ou de la monnoye au coin du Roy.* Argentum signa e typo regio. STĘPEL do znaczenia monety álbo srebra. * Bić monetę pod stęplem Krolewskim.

Petit coin à fendre du bois. Cuneolus, li, m. *Cic.* Klinik mały do drew.

COIT, subst. masc. terme de Médicine, *on prononce* COIT. (*Accouplement du masle avec la femelle.*) Coitus, ûs, masc. *Cic.* ZŁACZENIE, Złaczenie samca z samicą, parzenie się.

COL, *ou* Coû, (*parlant des animaux.*) subst. m. Collum, li, n. *Cic.* **Plaute a dit* Collus, i, *au masculin.* SZYIA u zwierząt

(On dit *le Col* d'un Pourpoint, & non point *le Coû.*) U sukni mowi się kołnierz, nie szyia.

Le devant du coû, la gorge. Fauces, Jugulum, li, n. **Le derriere du coû.* Cervices. *Cic.* PRZODEK szyi gardło. *Tył szyi, kark.

SAUTER *au coû d'une personne pour l'embrasser.* In alicuius amplexus ruere *Sen.* SKOCZYC komu do szyi dla obłapienia.

COUPER *le cou à quelqu'un.* Decollare aliquem. *Suet.* **La langue* Linguam alicui abscindere. *Plaut.* SZYIĘ komu uciąć. *ięzyk urznąć.

ON DIT en medecine, *Le col de la matrice.* Os vulvæ. MOWIĄ w lekarskiey nauce szyia maciczna.

COL, ou *Passage de montagnes*, Fauces, cium, *f. plur. Cæs.* SZYIA álbo wąwoz w gorach.

LA COLCHIDE, (*Païs situé prés le Pont, fertile en venins.*) Colchi, Colchis, idis. *(*les Peuples se nomment aussi* Colchi

chis,m.plur.) KOLCHYDA kray około Pontu obfity w truciznę. *Narod tam etcany się też zowią Kolchowie.

COLCHOS,(*La ville capitale de ce païs.*)Colchos,f.KOLCH miasto głowne tamtego kraiu.

Qui est de Colchos. Colchus,i,m. *Hor.* Kolch ten co iest z Kolchu.

DE COLCHOS. Colchicus,a,um. *Hor.* KOLCHICKI, z kolchu.

COLERA-MORBUS,subst.m.terme de médecine.(*Dégorgement de bile par haut & par bas,qu'on appelle vulgairement Vn trousse-galant.*) Bilis vomitio, ou effusio, onis, f. ZRZUCANIE żołci gorą y dołem choroba rozlania żołci.

Avoir un colera-morbus, ou *un trousse-galant.* Reddere bilem per os. *Cels.* Chorować na rozlanie złoci, żołcią zrucać.

COLERE,subst.f. (*Maladie que Celse a decrite L.4. chap. 11.*) Cholera,æ,f.*Cels.* CHOLERA,Choroba ktorą Celsopisał w ks: 4.Rozdz: 1.

COLERE, subst. f. (*Emotion de l'ame, fougue, impetuosité des animaux, qui les fait emporter contre ce qui les offense.*) Ira,æ,f Iracundia,æ,f. CHOLERA popędliwość umysłu impet w zwierzęcach ktory ich porywa przeciwko temu co ich obraża, gniew,gniewliwość.

A proprement parler *Iracundia* signifie le vice ou l'habitude à la colere, & *Ira* un mouvement ou un acte de colere, cependant ces mots se trouvent confondus dans les Auteurs.) Mowiąc właśnie *gniewliwość* albo *gniewliwość* znaczy nałog gniewania się, gniew zaś znaczy rozgniewanie się iednak te słowa znaiduią się w autorach wzięte iedna zadrugie.

Appaiser,calmer sa colere. Iracundiam reprimere, *ou* continere,*ou* inhibere,*ou* compescere iram. *Ter.Cic.* Ukoić uśmierzyć gniew swoy.

Sa colere s'appaisera. Decedet hæc ira. *Ter.* Ukoi się gniew iego.

S'abstenir de se metre en colere. Abstinere irarum. *Hor.* Frenea poncre iræ. *Juv.* Wstrzymać się od gniewu.

Se laisser aller à la colere. Indulgere iræ. *Liv.* Puścić się w gniew.

Se mettre en colere contre quelqu'un. Alicui irasci, Cum aliquo stomachari. *Cic.* Wpaść w gniew rozgniewać się na kogo.

Se mettre en grande colere. Irâ excandescere. *Cic.* Bardzo potężnie się rozgniewać.

Faire mettre quelqu'un en colere. Stomachum alicui facere, *ou* movere. *Cic.* Irâ aliquem incendere. *Plaut.* Rozgniewać kogo do gniewo przywieść. *Se mettre tout d'un coup en colere.* Excandescere. Irasci. Stomachari,dep. *Cic.* Nagle się rozgniewać, wpaść nagle w gniew.

Avoir de grands emportemens de colere. Irâ æstuare. *Ter.* Wielce być do gniewu popędliwym prętkim.

Il a le cœur bouffi de colere. Cumularur irâ cor. *Cic.* Tumet bile jecur. *Hor.* Serce ma gniewem napełnione,gniewu pełne.

Décharger, jetter sa colere contre quelqu'un. Evomere iram in aliquem. *Ter.* Effundere bilem in aliquem. *Juv.* Wywrzeć na kogo gniew swoy.

S'emporter de colere Irâ efferri.pass. *Cic.* Gniewem być adięty

Il est plus en colere contre vous que contre qui que ce soit. Tibi magis infestus soli est quàm cuiquam. *Ter.* Bardziey się nad wszytkich na ciebie gniewa,bardziey się na ciebie gniewa niż na kogo kolwiek inszego.

Je suis dans une colere horrible. Ardeo,*ou* exardeo iracundiâ. *Cic.Ter.* Iestem w strasznym gniewie.

Je suis en colere contre vous pour cette parole. Irascor tibi istud dictum. *Plaut.* Gniewam się na ciebie o to słowo.

La colere ne me monte pas si viste à la teste,mais aussi on se fait tort d'estre si endurant. Non soleo citò fervere,sed in mollicarne vermes nascuntur. *Petr.* Nie tak się prędko rozgniewam, nie łatwo się albo nierad się gniewem uwodzę, ale też szkoda tak bardzo być cierpliwym.

Les neiges subsistent long-temps sur les terres pierreuses & incultes; mais la moindre playe les fond dans un moment sur celles qui sont cultivées: il en est de mesme en nous de la colere elle s'entretient dans un cœur brutal, & se dissipe facilement dans ceux qui ont appris à la moderer par l'estude de la vertu. Incultis asperisque regionibus diutiùs nives hærent, ast domitâ tellure dilabuntur: similiter in pectoribus ira considit, feras quidem mentes obsidet,eruditas prælabitur. *Petr.* Śniegi długo trwaią na gruncie krzemienistym y nieobrobionym; ale za lada deszczem tąpnieią na polach: toż samo się dzieie u nas z gniewem, trwa długo gniew w sercu grubiańskim, â zaś łatwo niknie w umysłach ćwiczonych do miarkowania popędliwości swoich przez rozum y cnotę.

Quelle colere pourrois-je avoir contre une personne qui ne m'a jamais donné aucun sujet de chagrin; & qui bien loin de cela, a fait tout ce qu'elle a pû pour me plaire. Quibus iris nunc in illam impulsus iniquus sim, quæ nunquam quicquam erga me commerita est quod nollem, & sæpè quod vellem meritam scio. *Terent.* Coż za gniew mogłbym mieć przeciwko temu ktory mi nigdy przyczyny żalu niedał: y owszem wszystko co mogł czynił áby mi się przypodobać.

Faire tout par colere. Omnia facere per iram. *Cic.* Wszystko czynić z gniewu, przez impet y popędliwość.

Qui est prompt à se mettre en colere. Celer irasci *Hor.* Popędliwy prędki do gniewu.

Qui est en colere. Iratus,a,um. *Cic.* Rozgniewany, zágniewany, ten co iest w gniewie.

COLERE, adject.m. & f. (*Bilieux, fougueux & emporté.*) Iracundus Stomachosus. *Cic.Hor.* GNIEWLIWY, cholerczny żołci pełen popędliwy gorączka.

Il est colere de son naturel & fort emporté. Homo iracundus & animi perciti. *Plaut.* Zprzyrodzenia iest choleryk y wielki gorączka.

COLERIQUE,adject.m. & f.comme *Vn temperament colérique, qui porte à la colere.* Animus promptus ad iram. CHOLERYCZNY,postanowienie ciała choleryczne pomiarkowanie osoby ktore do gniewu ciągnie.

COLIFICHET,subst.f. (*Petit morceau de papier, de carte ou de perchemin, découpé avec des ciseaux, representant diverses figures ou desseins*) Membranulæ variæ in varias figuras incisæ. CZACZKA fraszka dziecione rzeczy, osobki z papieru lub parganinu wyrznięte rożne rzeczy albo kształty ich wyrażaiące.

COLIFICHET se dit aussi *des petites choses de peu de valeur.* Quisquiliæ Frivola, orum,n.pl. TOZ się mowi o droboystkich albo rzeczach ktore nie wiele warte.

KOLIOURE, (*Ville du comté de Roussillon.*) Illiberis,is,f. KOLIIUR MIASTo Hrabstwa Rusylonskiego.

COLIQUE,subst.f. (*Maladie des intestins.*) Colicus dolor *Fernel.* KOLKA choroba, kłocie bol w kiszkach.

Avoir la colique. Ex intestino laborare. *Cic.* Kolkę cierpieć

Qui est sujet à la colique. Colicus,a,um. *Plin.* Koliczny co do kolki iest skłonny.

COLISE'E,subst.m.(*Amphitheatre basti autrefois à Rome par Vespasien & dedié par Tite proche le Colosse de Néron.*) Vespasiani amphitheatrum,tri,neut. PLAC widoku, Gmach wystawiony niegdyś w Rzymie przez Wespazyana, á przez Tyta poświęcony przy Kolossie Neronowym.

COLLATERAL,m COLLATERALE,f.adject.(*Qui est à costé.*) Collateralis & hoc collaterale. POBOCZNY co iest ná stronach po bokach.

(Il se dit des vents qui soufflent à costé de ceux qui sont dans les points cardinaux de l'horizon, comme *le Nord-est, Sud-est, Nord-Ouest & Sud-ouest.*) Mowi się o wiatrach ktore wieią z boku tych ktore są ná czterech głownych punktach części świata, iáko: połnocnemu poboczny, wschodowemu poboczny, záchodniemu poboczny, y południowemu poboczny.

Vent collateral. Ventus cardinalis. Wiatr poboczny ze strony.

COLLATERAL, se dit au figuré (*d'un parent qui n'est point au rang des ascendants, mais qui est comme à costé.*) Transverso cognationis gradu junctus, juncta,um. *On dit au plurier* LES COLLATERAUX, Transverso cognationis gradu juncti,m. plur. POBOCZNY mowi się niewłaśnie o krewnym albo krewności ktora nie iest w liniy y porządku prostego pochodzenia ale zboku. *Mowią w większey liczbie Pobocżni,to iest: krewni z liniy poboczney albo poprzeczny

COLLATEUR,subst.m (*Celuy qui confere un benefice,qui y pourvoit.*) Collator, oris,m. KOLATOR ten co podaie ná Plebanią iáką kogo.

COLLATION, subst.f. (*Droit de pouvoir conférer un benefice.*)Collatio,onis,f *Plin.* KOLATORYA, Kolacya,prawo podawania ná plebanią albo inny urząd Kościelny.

COLLATION, *ou* COLLATION, (*Un leger repas qu'on fait les jours de jeusne;au lieu du souper.*) Collatio,onis,f. Cenula,æ,f. KOLACYA lekka wieczerza w dni postne, postny wieczorny.

COLLATION signifie encore *Le repas qu'on fait entre le disner & le souper*. Merenda,*æ*,f. *Comessatio, onis,f. *Plaut.* KOLACYA znaczy ieszcze ucatę álbo biesiadę iąką między obiadem y wieczerzą.

(Ce dernier mot signifie proprement une Collation qu'on fait après souper, qui s'appelle par la bourgeoisie, *Reveillon*, & à la Cour *Medianoche*.) To ostatnie słowo łacińskie znaczy właśnie kolacyą ktorą czynią powieczerzy á to zowią u mieszczan *pobudka* á u dworu połnoc.

COLLATIONNER, V.act. (*Comparer une copie avec l'original, pour voir si elle y est conforme.*) Conferre & comparere descripta cum archetypis, Scripti fidem ad rationem archetipi expendere. STOSOWAC Kopią z oryginałem dla przeyrzenia ieżeli się zgadza iedno z drugim.

COLLATIONNER *les pieces d'un procès*, (*Les vérifier, voir si on les a toutes & s'il n'en manque point.*) Ex indice instrumenta litis recognoscere. WEDŁUG regestru papiery przeyrzeć ieżeli się wszystkie ktore do sprawy należą znayduią.

Copie collationnée à l'orinal. Exscriptum collatum & recognitum. Kopia stosowana według oryginału przeyrzena.

COLLATIONNER, (*Faire la collation les jours de jeûne.*) Cenulam sumere. KOLACYĄ czynić w dni postne.

COLLATIONNER, (*Faire la collation l'après-disné.*) Merendam sumere. *Si c'est après souper*, Comessari, (n essor, eris, atus sum.) dep. *Suet.* KOLACYĄ ucztę sprawiać poobiedzie podwieczorek dać. *álbo powieczeray, pobudkowe, álbo przedpołnocne odprawować.

(On ne fait sonner qu'une *l* dans ces mots, *Colation, Colationner.*) Jedno tylko *l* w tych słowach francuskich się wymawia.

COLLE, subst.f. (*Ce qui sert à joindre & coller des choses ensemble.*) Glutinum. *Plin.* KLEY, klayster co służy do sklejania.

Colle de poisson. Ichthyocolla, *æ*, f. *Plin.* Kazuk rybi kley.

Colle forte, faite avec du cuir de bœuf. Taurinum glutinum, i, n. *Plin.* Kley tęgi a wołowey skory robiony.

COLLECTE, subst.f. (*Levée de taille ou d'autres impositions*) Collecta, *æ*, f. Collectio. *Cic. Var.* POBOR wybieranie podatkow álbo inszych składek.

COLLECTEUR, subst. masc. (*Celuy qui ramasse les tailles.*) Tributorum coactor exactor. *Cic. Cæs.* POBORCA ten co wybiera podatki.

COLLECTIF. m. COLLECTIVE, f. (*Qui designe une multitude.*) Collectivus. ZBIERALNY co mnostwo znaczy.

(Terme de Grammaire.) Termin Gramatycki.

COLLECTION, subst.f. (*Recueil qu'on fait des plus beaux passages des Auteurs.*) Collectio, onis, f. *Cic.* Excerpta, orum, n. pl. *Aul-Gel.* ZEBRANIE naypięknieyszych mieysc z Autorow iakich.

COLLEGE, subst.m. *on prononce* colége. (*Corps, ou societé de personnes.*) Collegium, ii, n. *Cic.* KOLEGIUM zgromadzenie álbo społeczność osob iakich.

COLLEGE, (*Lieu où on enseigne les sciences.*) Gymnasium, ii, Scholæ, arum, fœm. pl. *Cic.* KOLEGIUM mieysce gdzie náuk uczą, szkoły.

COLLEGUE, subst.m. *on prononce* colegue. (*Qui exerce une charge avec un autre.*) Collega, *æ*, m. *Cic.* WSPOŁURZĘDOWY ktory wspolnie z drugim urząd ieki sprawuie.

COLLER, V.act. *on prononce*. coler. (*Faire tenir une chose avec de la colle.*) Glutinare Agglutinare, act. acc. *Plin.* KLEIC kleiem co złączyć do drugiego, przykleieć iedno do drugiego

COLLER au passif signifie *S'attacher fortement à une chose.* Adherescere in rem aliquam. *Cic.* SKLEIC się przykleić się znaczy mocno się zkim złęczyć.

Cet homme est si studieux qu'il semble estre collé sur ses livres Adeò studiosus est, ut caput de tabulâ non tollat. *Petr.* Ten człowiek tak iest pilnuięcy nauk że się zdaie właśnie iakby go przykleił do księgi.

COLLEUR, subst.m. (*Qui colle.*) Glutinator, oris, m. *Cic.* KSIĘZNIK co księgi skleia oprawuie.

COLLET, subst. m. *on prononce* colet. (*Partie d'un pourpoint, qui fait le tour du coû*) Collare, aris, neut. *Var.* KOŁNIERZ część sukni około szyi.

COLLET *à l'usage autrefois des femmes.* Strophium, ii, n. Focale, lis, n. *Quint.* KOŁNIERZ noszenie stroy staroświecki białogłowski a płotna trefionego w koło szyi.

COLLET, (*Rabat à l'usage aujourd'huy des Ecclesiastiques, & des gens de justice lors qu'ils sont en fonction.*) Cæsitium collo ornando linteolum. KOŁNIERZYK iakiego dziś Duchowni y prawie zażywaią kiedy funkcye swoie czynią.

EN CE SENS on appelle, *Un petit collet*, (*un homme qui s'est mis dans la reforme.*) Disciplinæ severioris cultor. *& *aussi d'un hypocrite & faux devot.* Severioris disciplinæ simulator. W TYM rozumieniu nazywaią kołnierzykiem w francuskim ięzyku tych co się do życia Duchownego y ściśleyszego w świeckim stanie udaią. *Jako też obłudnika y zmyślonego nabożnika.

COLLET *de buffle*, (*Sorte de juste-au-corps sans manche.*) E bovis feri corio thorax. KOLET, Katanka álbo kaftan bez rękawow z skory łosiey; łosica.

COLLET *de mouton*, COLLET *de veau.* (*C'est la partie de ces animaux qui est proche le coû.*) Vervecis, *vel* vituli jugulum. GARDŁO baranie, gardło cielęce.

COLLET se prend quelquefois improprement pour *Le coû mesme.* comme *Prendre un homme au collet, se saisir de luy.* In aliquem manus injicere. *Cic.* KOŁNIERZ się czasem bierze niewłaśnie zá szyię szyie álbo kark: iáko, wziąć kogo zá kołniera zá kark to iest uchwytać go.

ON DIT en cette signification, *Presser le collet à quelqu'un*, (*Se battre contre luy.*) Congredi cum aliquo. MOWIĄ w tym rozumieniu zá kołniera poyść z kim bić się á nim szamotać.

PRESTER *le collet à quelqu'un* se dit figurement, pour *luy tenir teste en toutes sortes de disputes.* Pugnam non recusare. POYSC zkim zá kołnierz, to iest ná udry zkim iść we wszystkim mu się przeciwiąc.

Je vous presteray le collet. Veniam quocunque vocaris. *Virg.* Wszędzie ci się stawić gotow iestem.

COLLETER, V.act. (*Se battre corps à corps, se prendre au collet & tascher de se terrasser.*) Luctari. Colluctari. PASSOWAC się z sobą bić się szamotać ieden zdrugim.

COLLIER, subst.m. *on prononce* colier. (*Ornement que les femmes portent à leur coû.*) Torquis, *genit.* torquis, masc. & f. *Cic.* NOSZENIE na szyi białogłowskie z pereł álbo ze złota

COLLIER, ou *filet de perles.* Linea margaritarum. *Scæv.* PERŁY ná szyię sznurek pereł.

COLLIER *de chien armé de clous.* Millus, i, m. Collare è corio cum clavis capitatis. OBROZA ná psa ćwiekami nabita.

COLLIER, (*Ornement particulier que portent les Chevaliers des Ordres militaires.*) Torquis, is, masc. & f. NOSZENIE poważne y bogate ná szyi ktore noszą kawalerowie znakow tákich Rycerskich łancuch Kawalerski znaku Rycerskiego.

COLLIER (*qu'on met aux chevaux de charette & de labour*) Helcium, ii, n. *Apuj.* CHOMONTO ná szyię koniom wozowym álbo robotnym.

EN CE SENS on dit figurément, *Reprendre le collier de misere, Retourner à son travail ordinaire.* Assuetam praestare vicem. Ad suum vestitum redire. *Cic.* W TYM rozumieniu się mowi znowu dać szyię w chomąto, wrocić się do dawney pracy.

COLLIGER, V.act. (*Ramasser, recueillir, extraire.*) Legere. Colligere Excerpere. *Cicer. Ter.* ZBIERAC, zgromadzać gromadzić, skupiać, wybierać.

COLLIGER signifie encore en termes de l'Ecole, *Inferer, conclure d'une chose.* Ex re aliqua aliquid colligere. *Cicer.* WNOSIC co zczego zebrawszy razem wszystkie dowody po szkolnemu mowiąc.

COLLINE, subst.f. *on prononce* coline. (*Petite coste élevée au dessus de la plaine.*) Collis. *Cic.* PAGOREK, mogiła gorecka na rowninie wydatna.

De colline. Collinus. *Colum.* Pagorkowy.

COLLOQUE, subst.m. (*Conference, dispute entre personnes sçavantes.*) Colloquium. ROZMOWA rozmawianie wsporka o czym między uczonemi.

(On ne s'est servi de ce mot, que pour le Colloque de Poissi qui fut fait en l'année 1561. pour réunir les Calvinistes à l'Eglise Romaine; & pour exprimer un ouvrage d'Erasme qu'on appelle les Colloques d'Erasme, ou de Mathurin Cordier.) Tego słowa nie zażywaią tylko mowiąc o námowie álbo rozmowie w Poessy miáney Roku 1561. dla ziednoczenia Kalwinow z Kościołem Rzymskim, álbo też wyrażaiąc księgę Erasma ktorą zowią Rozmowy Erasma, álbo Trynitarza Kordyego.

COLLOQUER, V.act. (*Mettre en ordre & en rang.*) Ordine

dine disponere *Cic.* USTAWIAC porządoie ułożyć układać.

(Terme de Palais.) Słowo prawne.

COLLUDER, V.n. (terme du Palais.) *S'entendre avec la partie qui plaide, au préjudice d'un tiers.* Colludere. *Cicer.* ZMOWĘ námowę mieć porozumiewać się z stroną w sprawie ná szkodą trzeciego. *kondykt* termin prawny.

COLLUSION, subst.f. (*Intelligence entre deux parties qui se jouent d'un tiers.*) Collusio. *Cic.* ZMOWA w sprawie, *kondykt* porozumienie się między dwoma strona ná oszukanie trzeciego.

Découvrir une collusion. Detegere collusionem. *Vlp.* **Faire une chose par collusion.* Facere aliquid per collusionem. *Caj.* Odkryć zmowę. Czynić co przez zmowę.

Qui use de collusion. Collusor, oria, m. *Vlp.* Ten co zmowę czyni co robi, zmowny aktor.

Avec collusion. Collusoriè. adv. *Vlp.* Zmownie.

COLLUSOIRE, adject. m, & f. (*Qui se fait par intelligence, au préjudice d'un autre.*) Collusorius, a, um. ZMOWNY kondyktowy z szkodą trzeciego.

COLLYRE, subst.m. (*Remede externe & liquide bon pour les yeux.*) Collyrium. *Hor.* OCZNE Lekarstwo rzadkie álbo do przemywania lub zakrapiania.

COLMAR, (*Ville de la haute Alsace.*) Colmaria, æ, fœm. KOLMAR Miasto wyższey Alzacyi.

COLOGNE, (*Ville & Archevesché en Allemagne sur le Rhin.*) Colonia Agrippina. f. KOLNO Miasto y Arcybiskupstwo w Niemcech nad Rhenem.

DE COLOGNE. Coloniensis. KOLENSKI Kolenczyk.

Peuples du païs de Cologne. Ubii, iorum. *Cæs.* Kolenczykowie.

COLOMBE, subst.f. (*Oiseau.*) Columba GOŁĄB ptak.

COLOMBIER, subst.m. *ou* COULOMBIER, (*Lieu où l'on nourrit des pigeons ou colombes.*) Columbarium. *Colum.* GOŁĘBNIK, Gołębiniec chowanie ná gołębie.

Les boulins d'un colombier. (*les petits trous dans un colombier où nichent les pigeons.*) Columbaria. *Colum.* Dziury w gołębniku kędy się gołębie lęgą.

COLOMNE, subst. f. (*Pilier rond pour soutenir un bastiment &c.*) Columna. *Cic.* KOLUMNA słup okrągły do wspierania gmachu iákiego.

Petite colomne. Columella. *Cic.* Słupek.

Colomne torse. Columna tortilis. **Colomne cannelée.* Columna striata. *Vitr.* **Colomne de plusieurs pieces.* Columna structilis. *Mart.* Słup kręcony. *Słup wydrożany. *Słup składany.

Soûtenu de colomnes. Columnatus. *Var.* Na słupach wsparty.

PETITE COLOMNE (*qu'on mettoit anciennement sur les tombeaux.*) Stela Columella. *Plin. Cic.* SŁUP nádgrobkowy kamień nágrobny ktory nágrobach stawiano z dawna.

COLOMNE se dit figurément de *Ce qui soutient.* Columen, minis, neut. *Cic.* SŁUP, filar się mowi niewłaśnie o podporze iakiey.

COLON, subst.m. (*Le nom du second des gros boyaux, qu'on appelle Boyau culier.*) Colon, *ou* Colum. i, neut *Cels.* KISZKA stolcowa, odbytowa.

Le vice du colon se guérit avec une alouëtte rotie. Coli vitium efficacissimè sanatur ave galeritâ assâ, in cibo sumta. *Plin.* Nárussenie álbo zepsowanie Kiszki stolcowey uleczone bywa dzierlatką pieczoną.

COLONEL, subst.m. (*Officier d'armée, qui commande un regiment d'infanterie, ou de cavalerie.*) Chiliarchus. *Cornel. Nep.* Legionis Tribunus. PUŁKOWNIK, Urzędnik woyskowy nád pułkiem pieszych álbo konnych.

COLONIE, subst.f. (*Peuplade dans quelque païs estranger*) Colonia. æ, f. *Cic.* OSADA nowa pustego kraiu obcego.

Establir, ou faire des colonies. Colonias constituere. *Cicer.* Osady nowe záprowadzać, stanowić.

Envoyer des colonies. Mittere colonias. *Cic.* Osady nowe posyłać.

DE COLONIE. Colonicus, a, um. *Suet.* OSADNY.

Peuples d'une colonie. Coloni. *Cic.* Lud należący do iákiey osady mieszkańcy.

COLOPHONE, subst.f. (*Marc de la terebentine distillée, dont on frotte l'archet des violons & des violes.*) Terebinthina resina. *Plin.* ZYWICA Terpentynowa przerapiana do smarowania smyczkow.

COLOQUINTE, subst. f. (*Courge sauvage qui a un goût fort amer.*) Colocynthis, idis, f. *Plin.* ZAMORSKIE iábłko dzika bania smaku bardzo gorzkiego.

COLORER, V. act. (*Donner de la couleur.*) Colorare. *Cicer.* Inducere colorem. *Plin.* FARBOWAC, farbę dawać ná co.

COLORER se dit figurément pour *Donner couleur à quelque action.* Colorare aliquid. *Valer-Max.* FARBOWAC mowi się niewłaśnie udawać zdobić swoię rzecz.

COLORIS, subst.m. (*Meslange des couleurs.*) Colores. Colorum varietates. ROZNYCH farb przyprawnych zmięszanie

Donner un beau coloris. Nectere colores. *Virg.* Pięknemi farbami wydać co.

COLOSSAL, m. COLOSSALE, f. (*Qui tient du Colosse, qui est d'une grandeur énorme & extraordinaire.* Colosseus, ea, eum. *Plin.* WIELKI, ogromny, wysoki nad zwyczay iák naywyższy koloss.

Il se fit peindre d'une grandeur colossale. Colosseum se pingi jubet. *Plin.* KAZAŁ się odmalować większym nad wzrost ludzki, wysokości szkaradney.

COLOSSE, subst.m. (*Statuë d'une grandeur démesurée, ou d'une grandeur énorme.* Colossus, i, masc. *Stat.* OBRAZ nad wzrost ludzki odlewany álbo robiony wysokości szkaradney.

COLOSTRE, subst. m. (*Mauvais lait qui vient aux femmes nouvellement accouchées.*) Colostrum. *Plin.* SIARA pierwsze mleko ladaiakie po połogu.

COLPORTEUR, subst. m. (*Marchand qui va vendre ses marchandises par les ruës.*) Circumforaneus propola. TEN co z koszem álbo z skrzynią chodzi ná szyi zawieszoną álbo ná plecach towar po ulicach nosząc y przedaiąc, wendetarz.

COLURE, subst.m. terme d'Astronomie (*qui se dit de deux grands cercles qui passent par les deux poles de la sphére artificielle.*) Colurus. PAS terminem astronomicznym álbo gwiazdarskiey náuki, mowi się o dwoch kołach álbo pasach wielkich ktore przechodzą przez oba bieguny álbo punkty osi niebieskiey ná swerze robioney.

COMAGENE, (*Petit païs dans l'Asie, qui faisoit partie de la Syrie, dont la capitale estoit Samosate sur l'Euphrate.*) Comagenum. Comagene, nes, f. *Plin.* KOMAGENA kray mały w Azyi czyniący część Syryi, ktorego głowne miasto iest Samosata nád Eufraterem rzeką.

COMBAT, subst.m. (*Different qui se vuide par la voye des armes.*) Certamen Pugna Prælium. *Cicer.* BITWA, kłotnia ktora się kończy woyną.

Combat sur terre. Pedestris pugna. *Virg.* **Combat naval.* Navale prælium. *Quint.* Navalis pugna. *Cic.* Bitwa álbo woyna lądem. *Bitwa álbo woyna okrętowa.

Combat singulier, ou entre deux personnes, un duel. Duellum, Singulare certamen. *Plaut.* **Combat à cheval.* Equestris pugna. **Combat à pied.* Pedestris pugna. *Cic.* Bitwa między dwiema osobami poiedynek. *Bitwa okkoniach álbo konnych. *Bitwa pieszych.

Les évenement des combats sont incertains. Incerti sunt pugnarum exitus. *Cic.* Koniec woien iest nie pewny.

Aller, marcher au combat. Ire, *ou* exire in aciem. *Liv. Tacit.* Iść wyniść do boiu w pole.

Donner le combat, en venir aux mains. Certamen edere. *Liv.* Prælium inire. *Cæs.* Pugnam committere. *Cic.* Wydać pole, bitwę nieprzyiacielowi, przyiść do sprawy.

Presenter le combat à quelqu'un. Aliquem ad pugnam provocare. *Cic.* Lacessere. act. *Liv.* Ofiarować bitwę komu wyzywać kogo.

Accepter le combat. Certamen non abnuere. *Liv.* Non detrectare. * (*Le contraire est* Certamen abnuere, *ou* detrectare. *Liv. Tacit. Refuser le combat.*) Przyiąć wypowiedzianą bitwę. *przeciwna iest wymowić się z niey.

Se presenter au combat. Se certamini offere. *Liv.* Stanąć do bitwy ná placu stawić się ná poiedynek do spotkania.

Mettre quelqu'un hors de combat. Aliquem ad pugnam inhabilem, *ou* invalidum vulneribus efficere. Uczynić kogo niesposobnym do bitwy do boiu.

Rétablir le combat. Pugnam, *ou* prælium restituere. *Liv.* Przywracać, szykować znowu pomieszane woysko w boiu.

COMBAT *naval* (*que les Empereurs Romains faisoient autrefois représenter par divertissement.*) Naumachia, æ, f. *Sen.* BITWA, wodna woyna okrętowa ktorą Cesarze Rzymscy zwodzić kazali dla rozrywki.

Le lieu dans le Cirque où se faisoient ces sortes de combats. Naumachia, æ f. *Suet.* Mieysce w placu gonitwy gdzie odprawowano takie igrzyska woienne, zawod.

Ceux qui estoient de ce combat. Naumacharii, iorum, m. pl. *Suet.* Ci co należeli do takiego igrzyska Rycerskiego.

Ce qui cancerne ces cambats. Naumacharius,a,um. *Plin.* To co nàleży du igrzyſta wodney bitwy.

COMBATS *inſtitnez autrefais en Greee & enſuite à Rome, (qni ſervoient aux exercices du corps & aux divertiſſemens du penple.)* Ludi gymnici Certamina athletica. *Plin.* BITWA zàpaſy zàpaśnikow utarczki y paſowanie ſię z ſobą wnyna żartowna poſtanowiuna niegdyś w Grecyi a potym w Rzymie dla ćwiczenia ſię w ſile y dla uciechy poſpulſtwa.

Ceux qui combattoient dans ces jeux s' appelloient. Athletæ. *Cic.* Ci co ſię ćwiczyli w tych igrzyſkach nàzywali ſię zapaśnicy.

COMBAT *à coups de poings, le Pugilat.)* Pugilatio,f. *Cic.* BITWA ſzermierſka pięściami.

Ceux qui cambattoient à coups de poings. Pugiles. *Cic.* Szermierze ci co ſię pięściami między ſobą bili.

COMBAT *de la lutte appellé le Pancrace (où l'on ſe ſervoit de toutes ſes forces pour terraſſer ſon ennemi.)* Pancratium,ii, n. *Prop.* Lucta,æ,f. *Cicer.* PASSOWANIE ſię zàpaſy z ſobą ehodzenie gdzie wſzyſtkiemi śiłami ieden drugiego ſtarał ſię ó ziemię uderzyć,

Ceux qui cambattoient ainſi. Pancratiaſtæ,arum,m.pl. *Aul-Gel.* Ci co ſię tak paſſowali zapaśnicy.

COMBAT *de gladiteurs.* Pugna gladiatoria. *Cic.* BITWA ná miecze ná ſzable.

Le bruit ſe répandit qu'an alloit donner un combat de gladiateurs. Rumor venit datum iri gladiatorium. *Ter* SŁYCHAC było że mieli wydać bitwę ná ſzablę.

COMBAT ſe dit figurement *des choſes ſpirituelles & morales.* Certamen Pugna,æ,f. Certatio. *Cicer.* BITWA, walka, woyna ſię mowi niewłaśnie o rzeczach du umyſłu y do obyczaiow náleżących.

Ils avaient entre eux un grand cambat pour la gloire. Gloriæ maximum certamen inter ipſos erat. *Saluſt.* Wielka była walka o ſławę, wielki ſpor między niemi o ſławę.

Il y a un combat perpetuel entre les qualitez elementaires du chaud cantre le froid, de l'humide contre le ſec. Contrariæ qualitates elementorum depugnant inter ſe, calor & frigus, humidum & ſiccum. Uſtawiczna ieſt walka uſtawiczny ſpor między przymiotami żywiołow, gorąca przeciwku zimnu, wilgoci przeciwko ſuchości.

COMBATTANT,m. COMBATTANTE,f. part. act. Pugnans,antis. BIIĄCY ſię biiąca ſię bitny bitna ſpoſobny du boiu.

UN COMBATTANT. Pugnator,oris,maſc. *Liv.* BITNY, Waleczny, żołnierz iàki.

COMBATTRE,V.act. *(Donner un cambat.)* Certare. Decertare. Pugnare. Depugnare. Dimicare. *Cic. Liv.* BIC ſię ſpotykać ſię mieć ſprawę z nieprzyiacielem.

Cambatre main à main, ou de pied ferme avec l'ennemi. Collato pede cum aliquo congredi. *Liv.* Bić ſię wręcz z nieprzyiacielem kroku nieuſtępuiąc.

Combattre à cheval. Ex equo pugnare. *Cic* Bić ſię na koniu.

COMBATRE ſe dit figurement, *(des choſes ſpirituelles & morales.)* Pugnare. Canfligere. *Cic.* BIC ſię wuiuwać walczyć mowi ſię *niewłaśnie* rozumieniu duchownym.

Combattre cantre ſoy-meſme, ou ſes propres inclinatians. Depugnate cum animo ſuo. *Plaut.* Walczyć przeciwku własnym ſkłunnościom.

Combatre une maladie. Impugnare murbum. *Plin.* Walczyć przeciwku chorobie.

Qui a à combattre avec ces fortes d'eſprits. Quim cum ingeniis conflictatur hujuſmodi. *Ter.* Komu walczyć przychodzi przeciwko takim umyſłom, kto ma doczynienia z takiemi

Combattre quelqu'un en diſputant, cambattre ſes raiſons par d'autres. Aliquem rationibus impugnare, *ou* oppugnare. Alicujus ratiunes aliis rationibus impugnare. Walczyć przeciwkokomu w ſporze, zbiiać iegu dowody inſzemi duwodami.

Les Loix ſe cambattent. Leges confligunt & coliduntur. *Quint.* *Les vents ſe combattent* Confligunt venti. *Virg.* Prawa ſię ſobie ſprzeciwiaią z ſobą walczą, iedno drugie zbiia znoſi. *Wiatry ſię między ſobą przeciwne paſuią.

COMBATU,m. COMBATTUE,f. part paſſ. Jactatus. Agitatus,a,um. *Cic.* ZTRUDZONY, ztrapiony, ſkołatany.

Un eſprit combattu, agité de diverſes penſées. Variis cogitationibus agitatus. *Cic.* Umyſł rożnemi myślami ſtrapiony.

COMBIEN, adverbe de Quantité & d'Interrogation, qui s' exprime en Latin tantoſt par un Adjectif, tantoſt par un Adverbe, & tantoſt par une Conjunctiun. WIELE przyſłowie wielkości y pytawia ktore ſię wyraża w Łacińſkim czaſem Imieniem przydatkowym czaſem przyſłownie, czaſem przez partykułę złączaiącą.

Il s' exprime par *Quot*, lors qu'il ſuit un nom ſubſtantif du plurier: Mowi ſię wiele kiedy naſtępuie imie iako w więkſzey liczbie.

Combien ſont-ils? Combien y en a-t-il? Quot ſunt? Quot ſunt homines? Wiele ich ieſt?

Quot eſtant mis entre deux Verbes veut ordinairement que le dernier ſoit au Subjonctif. Wiele położone między dwoma ſłowami wyciąga tego áby drugie ſłowo było położone w ſpoſobie przyłączaiącym.

Je ne ſçay pas combien ils ſont. Quot ſint neſcio, Niewiem wiele by ich było.

COMBIEN eſtant mis en François devant un Adjectif au genitif, s'exprime par *Quot* en Latin, & l'adjectif ſe met au même cas que le Subſtantif ſuivant. WIELE położone w Francuzkim przed ſłowem przydatkowym w ſpadku rodzącym wyraża ſię przez tę partykułę *quot* wiele po łacinie, a imię przydatkowe kładzie ſię w tymże ſpadku w ktorym ieſt imię Iſtotne naſtępuiąc.

Combien de grands crimes a commis cet homme? Quot & quanta & quam gravia ſcelera perpetravit hic homo? Iak wiele wielkich a brodni popełnił ten człowiek.

Combien de belles actians? Quot præclara facta? Iak wiele zacnych, álbo pięknych dzieł.

COMBIEN, ſuivi d'un ſubſtantif ſingulier, s'exprime quelque fois par *Quantus,a,um*, ou bien par *Quantum* avec un genitif. WIELE kiedy zanim naſtępuie iſtotne imię w mnieyſzey liczbie wyraża ſię czaſem przez iakwielka iak wielki, álbo ili, ila, ile z ſpadkiem rodzącym.

Combien de peine & d'inquietude me donne mon fils? Quantâ me curâ & ſolicitudine afficit gnatus? *Ter.* *Combien devez-vous d'argent?* Quantum eſt æs alienum tuum. *Sçavez-vous combien on a donné d'argent à cet homme?* Scis, quantum huic homini pecuniæ datum ſit. Iak wiele pracy y trudności, álbo iak wielką pracę y trudność mi czyni ſyn moy, iak wiele pieniędzy álbo iak wielkie pieniądze iak wielką ſumę winieneś? *Wieſz że wiele dano pieniędzy temu człowiekowi.

Cambien d'argent. Quantùm pecuniæ. Quanta pecunia. Wiele iak wiele pieniędzy.

COMBIEN s'exprime encore avec les verbes qui ſignifient *Eſtimer, Vendre, Acheter, Importer*, par le genitif. *Quanti* (on ſous-entend *pretii.*) WIELE kładzie ſię z ſłowami: *Szacowania*, álbo *taxowania, przedawania, kupowania*, przez ten ſpadek rodzący *iak wiele* álbo *wielkiego iak wielkiey, Iley.*

Voyez combien je vous eſtime. Vide quanti apud me ſis. *Cic.* *Combien en voulez-vous, Combien vaulez vous le vendre?* Quanti mihi indicas? *Combien avez-vous acheté ce livre?* Quanti emiſti librum? Patrz iak cię wielce poważam, iak wielkiey u mnie ieſteś powagi. *Wiele chceſz za to, iak wiele czyniſz, od czego nie przedaſz, iak drogo kupiłeś tę kſięgę, coś, wieleś dał za nię.

COMBIEN mis devant un Comparatif s'exprime par *Quantò Combien vautil mieux?* Qantò ſatius eſt? WIELE położone przed ſłowem w ſtopniu porownaiącym wyraża ſię przez *iak daleko* iak daleko lepiey.

COMBIEN mis devant le mot de *Grand* ſe rend en Latin par l'adjectif *Quantus,a,um*, ou par *Quàm magnus,a,um.* WIELE przedtym ſłowem wielki wyraża ſię przez *ili* álbo *iak wielki.*

COMBIEN devant un Adjectif ou un Adverbe s'exprime par *Quàm* ou par *Quantùm.* WIELE przed imieniem przydatnem álbo przed przyſłowiem wyraża ſię przez, *iak* álbo *iak wielce.*

Combien il eſt timide! Quàm timidus eſt! Iak ieſt boiaźliwy, álbo iak wielce ieſt boiaźliwy, iak ſię boi.

On ne ſçauroit dire combien ils ſe réjouïſſent. Dici non poteſt quantopere gaudeant. *Cic.* Niemożna wypowiedzić iák ſię raduią.

Combien vaudrait-il mieux que vous fiſſiez effort ſur vous meſme, pour aracher cette affection de voſtre cœur. Quantò ſatius eſt operam te dare, qui iſtum amorem ex animo amoveas. *Ter.* Iak by to daleko lepiey było zebyś nad ſobą tyle dokazał, ten affekt z ſerca ſwego wyrugował.

COMBIEN ſe rend auſſi par une Conjunction. WIELE ſię też wyraża przez Koniunkcyą álbo partykułę złączaiącą.

Cela fait fait connoiſtre cambien ceux qui aiment ſont bizarres & difficiles à contenter. Quam ſint moroſi qui amant, vel

ex

ex hoc intelligi poteſt. *Cic.* To ſamo pokazuie iak dziwni ſą ci co ſię kochaią, y niedogodliwi, álbo iak im trudno dogodzić

COMBIEN *de fois*. Quoties. adv. *Cic.* IAK wiele razy, wiele kroć.

Combien de temps, ou *Pendant combien de temps.* Quandiù. adv. *Cicer.* Iak wiele czaſu, od ktorego czaſu, kiedy.

Dans combien de temps, ou *Quand.* Quando. adv. *Cic.* Za iak wiele czaſu, iak prędko kiedy on iaki czas.

Dans combien de jours. Intra quot dies. Za iak wiele dni.

Combien de temps y a-t'il que? Quam dum? Quam pridem? Iak dawno, iak wiele czaſu, od ktorego czaſu.

COMBIEN PEU *de, (ſuivi d'un ſubſtantif ſingulier.)* Quàm parum *avec un genitif.* *Suivi d'un ſubſtantif du Plurier.* Quã pauci, quàm pauce, quàm pauca. *Avec les verbes.* Eſtimer & Importer *en ſe ſert de*, Quàm pravi. IAK MAŁO: *naczym za ſtempuie* iakie imię iſtotne mnieyſzey liczby z ſpadkiem rodzącym. * *Albo naſtępuie iſtotne imię większey liczby.* * Iak mało *z ſłowami* ſzacować, poważać, należeć

Combien peu d'orateurs. Quàm pauci oratores. Iak mało mowcow.

Combien peu il importe aux hommes. Quàm parvi hominum refert. Iak mało naszym ludziom należy.

COMBINAISON, ſubſt. f. *(Aſſemblage de pluſieurs choſes.)* Conjunctio. Copulatio Complexio. Colligatio, onis, f. *Cic.* *Combinaiſon des nombres.* Numerorum complexio. SKŁADANIE złożenie w raz wielu rzeczy zebrania złączenie. * Złożenie liczb.

COMBINER, V. act. *(Mettre deux à deux.)* Connectere, Componere. Conjungere. SKŁADAC łączyć iedno z drugim dwa a dwa parami.

COMBLE, ſubſt. m. *(Le haut, le faiſte d'un édifice.)* Culmen, Faſtigium. *Vitr.* Cumulus. *Cic. Hor.* SZCZYT wierzchołek naywyższa część zakończenie domu.

Ils élevent des combles en penchant pour faire couler les eaux. Faſtigia faciunt proclinatis tectis, ut ſtillicidia deducant. *Vitr.* Daią ſzczyty pochyło dla ſpadku wody.

COMBLE ſe dit figurement *des choſes qui ſont arrivées au plus haut point où elles peuvent aller.* Culmen Cumulus. Faſtigium. *Cic.* SZCZYT wierzchołek ſię mowi niewłaśnie o rzeczach ktore przyſzły do naywyższego ſtopnia, do iakiego tylko przyiść mogą.

Celuy qui a de pareils ſentimens & qui les met en pratique, eſt arrivé au comble & au plus haut point de la perfection Qui hæc ſentit & facit, perfectus eſt cumuloque virtutis. *Cicer.* Ten co takiemi ſię rządzi myſlami, y one do ſkutku przywodzi przyſzedł do naywyższego ſtopnia doſkonałości.

Il eſt arrivé au comble des honneurs. Ad ſummam dignitatem pervenit, *Cic.* Przyſzedł, ſtanął na naywyższym ſtopniu godności.

Je ſuis au comble de mes deſirs. Votorum compos, factus ſum. *Sen.* Przyſzedłem do kreſu pożądanego chęci moich.

ON DIT, *Ruiner quelqu'un de fonds en comble*, pour dire *Entierement.* Fortunis omnibus aliquem evertere. *Cicer. Plaut.* MOWIĄ zgruntu kogo zruinować ſkrzeteſzam ze wſzyſtkim wniwecz obrocić.

POUR *Comble de malheurs.* Ad ſumam miſeriam. *Ter.* (ſumus, a, um.) NA większe nieſzczęście, na koniec nie ſzczęśliwości.

COMBLE, adject. comme *Un boiſſeau comble.* Supereminente cumulo modius plenus, i, m. WIERZCHEM, a gorą iako miara wierzchowata z gorą.

COMBLÉ, m. COMBLÉE, f. part. & adject. Cumulatus, a, um. *Liv.* WIERZCHOWATY Obdarzony, obdarzona.

COMBLER, V. act. *(Remplir une choſe tout-à fait.)* Cumulare. Complere. *Citer.* WIERZCHEM, Zgorą co ze wſzyſtkim napełnić.

COMBLER ſignifie figurément *Remplir quelqu'un de biens, de bonheurs, de joye, de miſere, de triſteſſe &c.* Cumulare aliquem bonis, honoribus, lætitiâ, miſeriis, dolore, *ou* triſtitiâ. *Cic.* NAPEŁNIC znaczy niewłaśnie obdarzyć kogo dobrodzieyſtwy, powagę mu y uſzanowanie wielkie oświadczać radością go napełnić, nędzą álbo ſmutkiem go utrapić.

Vous m'avez comblé de tant de biens, qu'il ne manque plus que de la modération à ma fortune. Tantùm honorum atque opum in me cumulaſti, ut nihil felicitati meæ deſit, niſi moderatio ejus. *Tacit.* Tyleś na mnie wyſypał dobrodzieyſtw że mi już niedoſtaie tylko ſame ſzczęścia mego pomiarkowania.

Je prie Dieu de combler de bénédictions voſtre magiſtrature. Eum honorem tibi Deum fortunare volo. *Cic.* Proſzę Boga áby urząd twoy napełnił błogosławieństwem.

Combler quelqu'un de joye Cumulare aliquem gaudio. *Cicer.* *De biens.* Cumulare aliquem bonis. *Cic.* Napełnić kogo radością. *Dobrodzieyſtwy.

Je prie le Ciel de combler le Roy de félicité. Regi feliciter dico. *Petr.* Proſzę Boga áby Krola napełnił ſzczęściem.

COMBUSTIBLE, adject. m. & f. *(Qui brûle aiſément.)* *Une matiere combuſtible.* Materia quæ facilè ignem concipit. PRĘDKI, Łatwy do palenia ſię.

COMBUSTION, ſubſt. f. *(Diviſion, diſſenſion, trouble.)* comme *Mettre tout en combuſtion, Mettre le deſordre par-tout & la confuſion.* Permiſcere & confundere omnia act. *Cic.* POŻARY, Roſterki, niezgoda, zamięſzanie, iako, wſzyſtko iednym pożarem zniſzczyć zamięſzaniem, y kłotniami wſzyſtko napełnić.

Il aime mieux tout mettre en combuſtion, que de ſouffrir quelque diminution de ſon autorité. Omnia permiſcere mavult, quàm imperium dimittere. *Cuſ.* Woli wſzyſtko zamięſzać á niżeli naymnieyſzy uſzczerbek ſwoiey powagi cierpieć.

COME, *(Ville du Milaneis.* Comum, i, neut. *Carol.* KOM, Miaſto Mediolanu.

Lac de Come. Lacus Larius, *genit.* Lacûs Larii, maſc. Iezioro Komu.

COMÉDIE, ſubſt. f. *(Piece de théatre compoſée avec art, en proſe ou en vers, pour repreſenter quelque action humaine.)* Comœdia. *Cic.* KOMEDYA, Sztuka na placu widoku wydana dowcipnie, wierſzem, álbo mową bez wierſzow, dla wyrażenia iakiey ſprawy ludzkiey.

Une comédie où les mœurs ſont bien repreſentées, quoy qu'elle ſoit ſans grace & ſans art, divertit davantage le peuple, que les pieces où il n'y a que de beaux vers, qui ne diſent rien, & qui n'ont que du ſon. Fabula rectè morata, nullius tamen veneris, & ſine arte, validiùs oblectat populum, quam verſus inopes rerum & nugæ canoræ. *Hor.* Komedya w ktorey obyczaie ludzkie ſą dobrze wyrażone, chociaż żadney przyiemności y ſztuki w ſobie niema, większą rozrywkę czyni ludziom niżeli te ſztuki gdzie tylko piękny wierſz ſię znaydnie, proźny rzecz y ſam tylko głos znaczący.

Faire, ou *jouer la comédie.* Agere comœdiam. *Ter.* Komedyą wyprawiać.

La comédie a eſté ſifflée, n'a point eſté trouvée belle. Fabula cecidit. *(Le contraire eſt* Stetit fabula. *La comédie a plu, a eſté reçeuë.)* *Horat. Terent.* Wyśmiano komedyą, niepodobała ſię. *przeciwna ieſt: Dobrze przyięta od wſzyſtkich komedya.

Une comédie pleine de plaiſanteries. Jocorum referta comœdia. *Citer.* Komedya pełna żartow.

COMÉDIE ſe dit par extenſion *(de toute action plaiſante ou ridicule.)* comme *Il nous a donné la comédie là de dans.* Nobis iocus ludos præbuit. *Ter.* KOMEDYA ſię też mowi o wſzelkiey ſprawie ludzkiey uciesznej, álbo śmieſzney, iako Komedyą nam w tym uczynił.

Il me ſemble que je ſuis à la comédie, quand je les entends parler de la ſorte. Ludere eos diens, itidem ut ſi in comœdiis. *Terent.* Zdaie mi ſię że on iakiey komedyi ieſtem kiedy ich tak ſłyſzę mowiących.

Il ioué la comédie, Il uſe de diſſimulation. Agit comœdiam. Komedyą odprawuie: inaczey ſię udaie niżeli ieſt w ſamey rzeczy.

COMÉDIEN, m. COMEDIENNE, f. *Celuy, ou celle qui joüe une comédie, Acteur, ou Actrice de comédie.)* Comœdus Actor. *tout ſimplement.* Actor comicus, m. *Cic.* AKTOR, AKTORKA, Komedyant, Komedyantka.

COMÉDIEN ſe dit figurément *(d'un hypocrite qui ioué tout le monde, qui ſe maſque & ſe contrefait en tout.)* Perſonatus homo. KOMEDYANT mowi ſię *niewłaśnie:* Zaobłudnika co oſzukuie wſzyſtkich co ſię udaie, y zdobi ſwoię rzecz inaczey we wſzyſtkim.

C'eſt une vraye comédienne. Verè perſonata mulier. Prawdziwa komedyantka.

EN COMÉDIEN, *(à la façon des Comédiens.)* Comicè. Comœdice. *Cic. Plaut.* PO KOMEDYANTSKU.

COMESTIBLE, adject. m. & f. *(Qui ſe peut manger.)* Edulis & hoc edule. *Hor.* JADALNY, álbo co ſię iada, co ieść można.

COMETE, ſubſt. f. *(Eſpece de Phénomene qui paroiſt comme une étoile chevelue.* Cometes, tæ, m. *Cic.* KOMETA zia-

wienie ná Niebie ktore ſię pokaznie iáko gwiázda rozerwebrana.

COMIDIE, an NICOMEDIE, (*Ville de Bithynie.*) Nicomedia, æ, f. NIKOMEDYA Miaſto Bityniy.

COMINGES, (*Païs de Gaſcogne.*) Convenarum territorium. KOMINGA Kray w Waſkoniy.

S, BERTRAND DE COMINGES, (*Ville épiſcopale.*) Convenæ, arum, f. pl. KOMINGA Miaſto Biſkupie.

COMIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à la Comedie.*) Comicus, a, um. *Cic.* Mimicus, a, um. *Petr.* °*Un Poëte comique.* Poeta comicus. *Cic.* °*Un ſujet comique.* Res comica. *Hor.* KOMEDYINY, uciesány, rozrywce ſłużący. °Wierſzopis wierſze do rozrywki ſłużące piſzący. °Rzecz, krotofilna.

COMIQUEMENT, adv. (*d'un air comique.*) Comice. adv. *Cic.* KROTOFILNIE, poſtawą krotofilną.

COMITE, ſubſt. m. (*Officier de galere qui commande à la chiourme, qui a le ſoin de faire ramer les forçats.*) Remigum præfectus, ti, m. Celcuſtes, tæ, m. *Bud.* PORUCZNIK nád robotnikami albo niewolnikami ná nkręcie ktory nád niemi ſtoi y pilnuie áby robili, ſtarſzy nad wioſłowemi Dozorca.

COMMANDANT, m. COMMANDANTE, f. (*Qui commande dans une place & dans une armée.*) Præfectus. *Cic.* Imperator. *Cic.* Qui præeſt urbi, *au* exercitui. RZĄDCA ſtarſzy Namieſtnik w fortecy álbo w woyſku.

COMMANDATAIRE, adject. *Un abbé Commandataire,* (*Celuy à qui on a recommandé une abbaye, pour avoir ſoin des biens & des baſtimens, & que les Moines s'acquittent fidelement de leurs obligations.*) Abbas commendatarius. Cujus fidei abbatia demandata eſt. OPAT ktory ma ſobie powierzone Opactwo, y ſtaranie o dobrach y budynkach iego, iákoteż żeby mniſzy pilnie ſwoię powinność czynili.

COMMANDE, ſubſt. f. (*Benefice commis aux ſoins d'une perſonne.*) Beneficii fiducia fidei alicujus commiſſa. KOMENDA Plebania oddana w ſtaranie czyie.

DE COMMANDE, (*Qu'on a commandé de faire.*) Juſſus, a, um. *Cic.* Z ROSKAZU, z zlecenia, co ieſt nákazany.

COMMANDEMENT, ſubſt. m. (*Droit de pouvoir commander.*) Imperium Poteſtas. *Cic.* ROZKAZOWANIE, prawo rozkazowania, władza.

Avoir commandement ſur quelqu'un, avoir drait de luy commander. Jus poteſtatemque alicui imperandi habere. *Cicer.* Mieć władzę nadkim mieć moc roſkazania mu.

Donner à quelqu'un le commandement d'une armée. Aliquem exercitui ducem præficere. *Cic.* Dać komu władzę nad woyſkiem.

On luy donna le commandement general de l'armée, à cauſe de ſon experience dans le meſtier de la guerre. Summum imperium traditum eſt illi propter ſingularem ſcientiam rei militaris. *Caſ.* Oddano mu náywyżſzą władzę nád woyſkiem dla świadomości iego w kunſzcie woiennym, *albo* w ſztuce żołnierſkiey.

Les perſonnes de commandement. Duces. Imperatores. *Cicer.* Starſzyzna w woyſku.

Il parle d'un ton de commandement. Pro imperio loquitur. *Ter.* Mowi ſobie gorno z zwierzchnością y władzą.

COMMANDEMENT, (*Ordre, précepte qu'un ſuperieur fait à un inferieur.*) Mandatum. Juſſum. Præceptum. *Cic.* ROSKAZ uczyniony od ſtarſzego niżſzemu.

J'ay gardé juſques ici exactement vos commandemens. Tua imperia exequutus ſum. *Cic.* Zachowałem pory doſkonale roskazy twoie.

COMMANDEMENT ſe dit auſſi en terme de civilité (*des offres de ſervice qu'on fait à ſes amis.*) comme *J'attends l'honneur de vos commandemens.* Auſculto quid velis. *Terent.* ROSKAZ ſię też mowi przez ludzkość ofiaruiąc ſłużby ſwoie przyiaciołom dobrym. Jako czekam dla ſiebie ſzczęścia roskazu twego.

Je n'ay pas voulu partir ſans aller recevoir l'honneur de vos commandemens. Abire nolui, quin mihi ſi quid velles imperares. Niechciałem odiechać pokibym nie miał ſzczęścia dowiedzieć ſię ieżeli mi czego nie roſkażeſz, álbo ieżeli w czym ſłużyć ſobie nie roſkażeſz.

A COMMANDEMENT, pour dire *A ſa diſpoſition.* comme *Il a la viande & le vin à commandement.* Ciboria & vinum penès illum ſunt. POD mocą, w ſzafunku, iako ma ſpiżarnią y piwnicę w mocy ſwoiey.

COMMANDER, V. act. & n. (*Faire des commandemens, donner des ordres, ordonner, enjoindre.*) Imperare Præcipere. Iubere *Cic.* KAZAĆ, roſkazać.

Vos lettres nous commandent de bien eſperer. Litteræ tuæ rectè ſperare jubent. *Cic.* Liſty twoie każą nam dobrze tuſzyć.

COMMANDER, (*Gouverner abſolument, avoir un empire abſolu ſur les choſes & ſur les perſonnes.*) Imperitare. Præeſſe. ROSKAZYWAĆ, Rządzić, Panować, mieć władzą álbo zwierzchność náywyżſzą nád czym álbo nád kim.

On dit *Imperare Urbi, Imperitare magnis legionibus, Præeſſe exercitui,* Commander à une ville, à des legions, Commander une armée. Mowią Panować w mieście álbo nád miaſtem, nád pułkami, nad woyſkiem.

On dit auſſi *Summo in imperio eſſe,* ou *cum imperio in aliquâ regione. Cic.* Commander dans un païs.) Mowią też naywyżſzą władzą álbo zwierzchność mieć w krainie iákim.

Il commandoit abſolument dans tout le païs. Erat ſummo cum imperio in his regionibus. *Cic.* Naywyżſzą władzę álbo zwierzchność miał w całym kraiu.

Qui commande une armée. Imperator, *Cic.* Hetman nád woyſkiem.

ON DIT en ce ſens figurement, *Commander à ſes convoitiſes, à ſa douleur.* Imperare cupiditatibus. *Cic.* dolori. *Plin.* MOWIĄ w tym rozumieniu rządzić ſwemi namiętnościami, roſkazać żalowi ſwemu.

Il eſt bien difficile de ſe commander dans une proſpérité de peu de durée. Difficile eſt temperare felicitati, quâ te non putes diu uſurum. *Tacit.* Trudno ſię pomiarkować w ſzczęściu, o ktorym wiemy że go niedługo będzie.

Qui ſçait ſe commander. Sibi inperioſus. *Hor.* Kto umie ſiebie ſamego miarkować.

COMMANDER, (*Donner ordre de faire une choſe, la preſcrire.*) Imperare, *ou* præcipere aliquid. *Cic.* ROSKAZAĆ áby co ſię ſtało.

Commander aux villes de donner des oſtages, de fournir de la cavalerie Imperare obſides, equites civitatibus. *Caſ.* °*De fournir de l'argent pour la chiourme.* Pecuniam in remiges imperare. *Cic.* Roſkazać do miaſt áby dały zakładow, áby wyprawiły iezdnych. °áby złożyli pieniądze na robotnikow wioſłowych.

Commander de prendre les armes. Imperare arma. *Caſ.* Kazać do broni.

On commanda à chaque cenſeur de fournir trois cens deniers pour la ſtatue du Préteur. Singulis cenſoribus denarii treceni ad ſtatuam Prætoria imperati ſunt. *Cic.* Nakazano każdemu Poborcy, áby po trzyſta poczwornych złożyli na poſąg Sędziego.

J'ay pris des valets pour me ſervir, & non pas pour me commander. Servientes ſervitute ego ſervos introduxi mihi, non qui mihi imperent. *Plaut.* Przyiąłem ſługi na to áby mi ſłużyli nie żeby mi roſkazywali.

Vous n'avez qu'à commander, je ſuis tout diſpoſé à vous obéir. Quid vis impera, imperium exequar. *Plaut.* Roſkaż tylko ia ſłużyć cale gotowem.

Il comande à ſes gens de ne point toucher à leurs perſonnes, ni à aucune choſe qui leur apartient. Militibus ſuis juſſit, ne qui eorum violarentur, neu quid ſui deſiderarent. *Caſ.* Roſkazał ſwym ludziom áby ani ich oſob ani rzeczy w niczym nic tykali.

COMMANDER ſe dit encore (*en parlant de l'avantage que donne quelque éminence pour battre une ville.*) comme *La ville eſt commandée d'une montagne.* Urbi mons inſidet, *ou* imminet Monti urbs ſubjacet, *ou* ſubjecta eſt. ROSKAZYWAĆ mowi ſię jeſzcze w Francuſkim o gorach ktore ſą w koło ponad miaſtem iakim, á z nich ſpoſobność mieć miaſto iakie; iako, miaſto ieſt pod gorą iedną, álbo gorę iedną ma nad ſobą to miaſto.

Le chemin eſtoit étroit & difficile, & un chariot à peine y pouvait paſſer. & il eſtait commandé par une haute montagne, de ſorte qu'on pouvait avec peu de forces en empeſcher le paſſage à toute une armée. Angustum & difficile iter, quo vix ſingulâ carri ducerentur, mons autem altiſſimus impendebat, ut facilè perpauci prohibere eſſent. *Caſ.* Droga była ciaſna y ciężka tak że ledwie podwoda iedna zmieścić ſię mogła, a miała nad ſobą wyſoką gorę, tak że można było małą śiłą zabronić przeyścia całemu woyſku.

Refuſer de faire ce qu'on nous commande. Imperium alicujus detrectare. *Curt.* Zbraniać ſię czynić to co nam każą.

Je me ſouviens de ce que vous nous avez commandé. Imperium tuum eſt apud nos. *Plaut.* Pamiętam o tym coś nam roſkazał.

COMMANDER ſignifie encore (*Donner charge à un artiſan de faire quelque beſogne.*) comma *Il a commandé un habit au tailleur*. Sarcinatori juſſit veſtem ſibi concinare, ou conficere. * *Des ſouliers au cordonnier.* Sutori ſoccos. *Plaut. Cic.* ROSKAZAC ſię też mowi alecić rzemieśnikowi iakiemu a-by ro czego nam potrzeba zrobił, iako, roſkazać do krawca u ſuknie, *do Szewca o trzewiki.

ON DIT, *Commander à baguette*, pour dire *Hautement*. Diſtrictè imparare. ROSKAZOWAC. ſurowo gorno.

COMMANDERIE, ſubſt. f. (*Bénefice que poſſedent dans les Ordres les Chevaliers de Malthe.*) Equitum Melitenſium beneficium, cii, *n*. KOMMENDARYA Dochod ktory trzymaią Kawalerowia Maltańſcy w zakonach.

COMMANDEUR, ſubſt. m. (*Qui eſt pourveu d'une Commanderie dans l'Ordre de Malthe.*) Melitenſis Commendator. KOMMENDATOR co ma kommendaryą ſobie oddaną w Zakonie Kawalerow Maltańſkieh.

Commandeur des ordres du Roy. Regiorum ordinum Commendator. KOMMEDATOR álbo ſtarſzy znaku Kawalerſkiego Krolewſkiego.

COMME adverbe qui ſert à comparer, (*Ainſi, de meſme, tout ainſi que, Comme ſi.*) Sicut. Sicuti. Ut. Velut. Veluti. Quaſi. Perinde atque &c. *Ter.* JAKO przyſłowie ſłużące do porownania właśnie iak, tak iako.

Je l'ay élevé comme mon propre fils. Illum haboi quaſi aſſet ex me natus. * *Je l'aime comme mon frere.* Hunc amo, iuxta ac ſi meus frater eſſet. *Cic.* Wychowałem go iako ſyna ſwego włáſnego. *Kocham go iák brata.

Comme l'on dit. Ut dicitur. Ut aiunt. *Plaut. Cic.* Jako mowią, iák powiadaią.

Je ſors de ce monde comme d'une hoſtellerie. Ex vitâ iſtâ diſcedo, tanquam ex hoſpitio. *Cicer.* Wychodzę z tego świata iák z gościeńca.

Vaillant comme un autre Mars. Mars alter. *Liv.* Waleczny iáko Mars drugi.

COMME eſt auſſi un adverbe de temps. *Il arriva comme nous ſortions de ſouper*, ou *de table*, ou *comme nous nous levions de table.* Poſt cœnam venit. *Cicer.* JAKO znáczy też zaz. Przyiechał iákośmy wſtawali od ſtołu.

Comme on le menoit au ſupplice. Dans le temps qu'on le menoit au ſupplice. Cùm ad ſupplicium duceretur *Cornel. Nep.* Jak go prowadzono ná ſtracenia w ten czas kiedy go prowadzono.

IL SERT auſſi pour la narration, *Je vas raconter à mon pere comme la choſe s'eſt paſſée*, c'eſt à dire *de la maniere qu'elle s'eſt paſſée.* Rem patri, ut ut eſt geſta Indicabo. *Tereat.* SŁUZY też dla doniesienia komu czego: Opowiem oycu iák ſię rzecz miała, to ieſt iák ſię co ſtało.

COMME eſt auſſi une eſpece de ſuppoſition. *Comme il eſt conſtant qu'il faut aimer Dieu.* Ut Deus amandus eſt. JAKO znaczy też rzecz korą ktomu zepewaną: Jako to ieſt rzecz pewna że trzeba kochać Boga.

COMME'MORATION, ſubſt. f. terme de religion & de Breviaire, (*Mémoire, ſouvenir qu'on fait de quelque Saint ou de la férie.*) Commemoratio. PAMIĄTKA przypomnienie ſłowo w Kościele Mſzale Kościelnym y Brewiarzu znaczy modlitwę ktorą czynią wſpominaiąc ktorego Swiętego álbo dnieá proſty—kez święta.

COMMENCEMENT, ſubſt. m. (*on prononce* commancemant.) (*Naiſſance, principe.*) Principium, Initium. *Cic.* POCZĄTEK.

COMMENCEMENT ſe dit auſſi (*de ce qui paroiſt d'abord en chaque ſujet ou matiere.*) Initium. Principium. Exordium. *Cic.* POCZĄTEK zácręcie iákieykolwiek rzeczy.

DU COMMENCEMENT, *Dès le commencement.* Primò. Initio. Ab initio. *Cic.* OD POCZĄTKU, od záczęcia.

Au commencement du printemps. Ineunte vere. *Cic.* **De l'Eſté.* Primâ æſtate. *Celſ.* **De l'automne.* Primo autumno. *Col.* **De l'hiver.* Primâ hieme. *Celſ.* Ná początku wioſny. *Lata. *Jeſieni. *Zimy.

Dès le commencement de cet empire. Jam inde è principio hujus imperii. *Cic.* Od ſamego początku tego Państwa.

Pleut à Dieu que vous euſſiez eſté de cét avis dés le commencement. Utinam à primo ita tibi eſſet viſum. *Cic.* Daſby to Bog żebyś był tego zdania zaraz ná początku.

Les commencemens vous ſont favorables. Habeot tibi benè principia. *Ter.* Początki ci dość ſprzyiaią, ſą ſzczęśliwe.

Ecrivez moy comme ont eſté les commencements. Ut ſe initia dederiat, ad me perſcribas. *Cic.* Napiſz mi iák ſię záczeło iákie był y początki, iák było zrazu.

Le commencement d'un diſcours. Orationis exordium, ii, n. Exorſus, ûs, m. *Cic.* Zaczęcie mowy iákiey.

Il n'y a ni commencement ni fin, ou comma l'on parle proverbialement. *Il n'y a ni ſel ni ſauſſe à ce que vous dites.* Neque caput, nec pes ſermonis apparet. *Cic.* Nie maſz ani początko, ani końca: álbo iak przyſłowiem mowią: ani ſoli ani zaprawy nie maſz w tym co mowiſz.

Le commencement de quelque bel ouvrage. Præclari operis inceptio. *Cic.* Záczęcia początek iakiey piękney roboty.

Les commencemens de quelque art, ou ſcience Alicujus artis, ou ſcientiæ prima rudimenta. *Cicer.* Záczęcie początki náuki iákicy álbo kunſztu.

ON DIT figurement, (*Le commencement de la vertu, c'eſt de fuir le vice; & le premier degré de la ſageſſe, c'eſt de n'avoir plus de folie.* Virtus eſt fugere vitium, & ſapientia prima caruiſſe ſtultitiâ. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Początek cnoty ieſt chronić ſię wyſtępko, y pierwſzy ſtopień mądrości ieſt przeſtać ſzaleć.

Ce furent là les commencemens de ma réputation. Ab his fontibus profluxi ad hominum famam. *Cic.* Te były początki ſławy, álbo imienia mego.

Je dois le commencement de ma fortune au Prince, comme j'en dois le progrès aux Princes ſes enfans. Fortuna mea inchoata eſt à Principe, à filiis autem aucta eſt & longiùs provecta. *Tacit.* Początki ſzczęścia mego Krolowi, á dalſzy poſtępek w nim Krolewicom winienem.

Ce fut là le commencement de ma fortune. Hoc fuit peculii mei fermentum. *Petr.* Ten był początek fortuny moiey.

COMMENCER, (*on prononce* commancer.) V. act. (*Donner le principe, la naiſſance, le commencement à quelque choſe.*) Inchoare. *Cic. Ter.* Aggredi. Ordiri. ZACZĄC co zaczynać dać pochop iakiey rzeczy.

Qui a bien commencé, a fait plus de la moitié de l'ouvrage. Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. *Her.* **Nous avons mal commencé, C'eſt mal commencer.* Malè poſuimus initia. *Cic.* Kto dobrze záczął właśnie iákby większą połowę rzeczy dokazał. *Zleśmy záczęli, Nie dobre to początki.

Commencer par une choſe. Ex re aliqua initium ducere. *Cic. Cel.* Záczęć od czego.

Commencer à parler, Entrer en diſcours. Orationem, ou in orationem ingredi. *Cic.* **A eſtudier.* Studia ingredi. *Quint.* Záczęć mowić w niść w mowę. *Záczęć ſię uczyć.

Commencer le combat contre l'ennemi. Initium cum hoſte confligendi facere. *Cic.* Záczęć potrzebę, rzecz, bitwę z nieprzyiacielem.

On a commencé à nous conſulter ſur les affaires publiques. De republicâ conſuli cœpti ſumus. *Cicer.* Záczęto ſię nás radzić w publicznych ſprawach.

Il commença une vie que la miſere des temps & l'audace des hommes rendirent depuis fort celebre. Formam vitæ iniit, quam poſteà celebrem miſeriæ temporum & audacia hominum fecerunt. *Tacit.* Zaczął ſpoſob życia, ktory nieſzczęśliwość czaſow ápotym zuchwałość ludzka bardzo ſławne uczyniła.

Ils avoient commencé d'exercer leur magiſtrature. Magiſtratum occœperant. *Tacit.* ou inierant. *Cic.* Záczęli byli ſwoy urząd ſprawować.

COMMENCER, (*Attaquer le premier quelqu'un.*) Aggredi. ZACZĄC, záczepić pierwſzy kogo.

C'eſt luy qui a commencé, qui m'attaqué le premier. Primus me aggreſſus eſt. On zaczął on mię pierwſzy záczepił.

COMMENCER ſe dit auſſi (*des maiſtres en toutes ſortes d'arts, qui donnent les premieres leçons à des eſcoliers.*) Inſtitutio & primis præceptis aliquem erudire. *Cicer. Liv.* ZACZĄC záczynać mowi ſię też o náuczycielach w każdy nauce kiedy záczynaią pierwſze nauki dawać uczniom ſwoim.

ON DIT au manege, *Commencer un cheval*, (*Luy donner ſes premieres leçons.*) Equum cervice tenerâ primò fingere. MOWIĄ w Rycerſkiey ſzkole záczęć konia, uczedząc go zaraz go záczęć wprawiać.

COMMENSAL, maſc. COMMENSALE, f. adject. (*on prononce* commenſal.) (*Celuy, ou celle qui a bouche en cour chez les Princes, ou qui mange avec quelqu'un.*) Convictor, Sodalis. *Hor.* STOŁOWNIK Ten álbo ta co ma ſtoł u dworu, álbo co ſiada z kim do ſtołu.

COMMENSALITE', (*on prononce* commanſalitè.) ſubſt. f. (*Droit*

(*Droit de bouche à la Cour chez les Princes.*)Convictus,ûs,m. *Cic.* Stoł u Dworu.

COMMENT,(*on prononce* comant.) adverbe.)*De quelque maniere.*) Quomodò.Quo-modo. Quî.Quâ ratione.Ut. JAK iakim sposobem.

Comment vous portez-vous.?Ut vales? Quomodò te habes? *Comment le sçavez-vous?* Quî scis? *Ter.* Jek się masz. *Jek to wiesz.

Vous sçavez que je vous fais part de mes secrets. Scis mea consilia ut tibi credam omnia?*Ter.* Wiesz iák ci się zwierzam we wszystkim.

COMMENTAIRE, (*on prononce* commantaire.)subst.m. (*Explication d'un Auteur qui est obscur.*)Commentarius.*Suet.* Commentarium. *Quint.* Interpretatio. Explanatio.*Cic.* KOMENTARZ wykład obiaśnienie ułatwienie Autora, Księgi iakiey, pisma iakiego trudnego.

Faire des commentaires sur un Auteur. Conficere, *ou* scribere,*ou* componere commentarios in aliquem auctorem.*Suet.* Wykłady obiaśniania pisać na księgę iáką.

Lire les commentaire. d'Aristote. Legere commentarios Aristotelicos. *Cic.* Czytać wykłady obiaśnienia ksiąg Arystotelesowych.

LES COMMENTAIRES *de César*, (*histoires écrites par César, des guerres civiles & de la guerre des Gaules.*) Commentarii Cæsaris,m.pl. *Cic.* WYKŁADY obiaśnienia księgi Cezara, dzieie ktore pisał Cezar o woynach domowych, y o woynie Francuskiey.

*Petit commentaire.*Commentariolum,i,n.*Cic.* Mała księga obiaśnienia.

Laisser un commentaire, ou une histoire abregée de ses faits & gestes. Rerum suarum commentariom relinquere,*ou* conficere, *ou* scribere. *Cic. Plin. Jun.* Zostawić pismo z obiaśnieniem krotkim álbo Historyą życia y spraw swoich.

COMMENTAIRE, (*Addition qu'on fait de sa teste, glose qu'on donne aux actions d'autruy.*) Maligne & málitiosa, *ou* perversa interpretatio,f. OPACZNE tłumaczenie spraw cudzych.

Il fait des commentaires sur tout, (Il glose sur tout.) Addit & affingit malitiosas rebus omnibus interpretationes. Wykłady na wszystko czyni, wszystko tłumaczy inaczey.

COMMANTATEUR,(*on prononce* commentateur.)subst. masc (*Interprete d'un Auteur.*) Alicujus scriptoris interpres. *Cic.* WYKŁADACZ księgi iakiey.

COMMENTER. V. act. *on prononce* commanter. (*Interpreter, expliquer quelque Auteur.*) Aliquem scriptorem Explicare, Commentariis illustrare. *Cicer.* WYKŁADAC obiaśniać, tłumaczyć księgę iáką, Autora iákiego.

COMMENTER signifie aussi en mauvaise part, (*Ajouter à la vérité d'une chose, la déguiser, la tourner à sa maniere.*) Perversè aliquid interpretari. Invertere aliquid maligná interpretaratione. TŁUMACZYC bierze się też w zły sposob, to iest przydać co do czego, odać co obrocić wziąć ináczey.

COMMERCE,subst.masc. (*Négoce, trafic d'argent, ou de marchandises.*) Commercium,ii,neut.*Cic.* HANDEL pieniędzmi álbo towarami.

Il m'a aidé dans mon commerce, où j'ay gagné deux fois le double.) Me in mercimoniis juvit, & lucris co-duplicavit rem meam.*Plaut.* Pomogł mi w handlu moim gdziem dwa razy wedwoynasob zarobił.

Comme on n'en a jamais assez, je me mis le commerce en teste. Nemini nihil satis est,concupivi negotiari. *Petr.* Ják to nigdy nikt nie ma dosyć,záprzątnąłem sobie hendlem głowę

Dans une seule course je gagney cinquante mille écus, après cela je me retiray du commerce. Uno cursu centies sestertium corrotundavi, posteà sustuli me de negotiatione.*Petr.* Jedną żeglugą zárobiłem pięćdziesiąt tysięcy taleron, z tęk handlu poprzestałem.

Je ne veux plus faire le commerce. Nolo negotiom meum egere *Petr.* Już niechcę handlem się bawić.

COMMERCE se prend en mauvaise part poor *Un vilain négoce, une frequentation illicite.* Commerciom,ii,n. Usus,ûs, m.*Cic.*Consuetudo,inis,f.*Cic.* ZNACZY też społeczność álbo społkowanie się złe, wszeteczne y niegodziwe uczęszczanie álbo záchowanie.

Il a un mauvais commerce avec toutes les femmes. Adulter est omniom cubiculorum.*Cic.* Ma złą społeczność ze wszystkiemi niewiastemi.

Il a eu un commerce secret avec cette fille. Consuevit cum illâ virgine clanculum. *Plaut.* Ma złe zachowanie z tą Panną.

Rentrer en commerce avec une fille. Veterem rationem cum aliquâ virgine deducere.*Petr.* Wrocić się do złego społkowania z osobą iáką.

COMMERCE se dit aussi (*de la correspondance & l'intelligence qui est entre les particuliers, soit pour les affaires, soit pour les estudes.*)Commercium,Societas,Consuetudo.*Cic.*SPOŁECZNOSC społkowanie, zachowanie mowi się też o korespondencyi, porozumiewanio się osob partykolarnych czyli co do spraw iákich do siebie należących, czyli co do nauk.

La volupté n'a aucun commerce avec la vertu. Non babet commerciom cum virtute voluptas. *Cicer.* Roskosz żádney społeczności nie ma z cnotą.

Il ne faut point qu'un honneste homme ait aucun commerce avec les meschants. Interdictum est ne bonus cum malefico usum ullius rei consociet.*Phad.* Nietrzeba poczciwemu społkować się z złemi.

COMMERCER, V.*n.* (*Trafiquer, négocier.*) Commercium facere. *Claud.* Mercaturam facere.*Cic.*Negotiari,(negotior,aris, atus sum.)depon.*Cic.* HANDLOWAC.

COMMERE,subst.f. (*Femme, ou Fille qui ont tenu quelque enfant sur les Fonts de Baptesme.*)Parens initialis, *genit.* parentis initialis,f. KUMA ta co do chrztu dziecię trzymała kmotra.

COMMETTRE,V.act.(*Pécher, faillir, faire.*)Admittere. Committere,(mitto,mittis,misi,missum.) Patrare.Perpetrare, (tro,as,avi,atum.) act acc.*Cic.* *Commettre un crime.* Facinus consciscere,(scisco,sciscis,scivi,scitum.) act. Scelere se adstringere, (stringo, stringis,strinxi, strictum) Se alligare scelere, (ligo,as,avi,atum.) act. *Liv.* POPEŁNIC, agrzeszyć, zbłądzić, uczynić.

COMMETTRE,(*Exposer.*) comme *C'est commettre vostre réputation, vostre honneur & vostre repos.* Tua fama & vita in dubium veniet.*Ter.* WYDAC, wystawić, podać, Jest to wydać swoię sławę, imię, pokoy.

SE COMMETTE, (*S'exposer trop.*) Plus nimi se periculis committere.*Cic.* NAZBYT się wydawać álbo podawać w niebespieczeństwo.

Il ne crut pas devoir commettre sa personne pour si peu de chose. Non existimavit sibi subeundum esse discrimen ob rem tam levem.*Cic.* Niezdało mu się dla tak małey rzeczy wydać osobę swoię w niebespieczeństwo.

Se commettre dans quelque querelle. Rixæ se committere. *Ovid.* Wdać się w kłotnią iaką w zwadę.

COMMETRE signifie aussi *Confier une chose ou une personne à la prudence, à la fidelité d'une personne.* Aliqnid,ou aliquem alicui committere,*ou* credere.*Cic.* Oddać zdać znaczy też polecić zlecić powierzyć komu rzecz iaką álbo osobę rosądkowi wierności y poczciwości drugiego.

Se commettre sous la protection de quelqu'un. In tutelam alicujus se committere. *Ter.* Oddać się włáśkę czyią w obronę komu się polecić.

Je vous commets au soin des bouteilles, ou du vin. Te præficio cado. *Plaut.* Oddaię ci piwnicę álbo staranię około wina.

COMMETTRE *deux amis ensemble,*(*les animer, les irriter l'un contre l'autre.*) Committere inter se duos amicos. *Suet.* POKŁOCIC,Powadzić,zwadzić dwoch przyiacioł między sobą.

Je n'ay pas voulu me commettre avec luy. In contentionem cum illo venire nolui.*Cic.* Nie chciałem się powadzić z nim.

COMMETTRE, (*Mettre quelqu'un au lieu & place d'un autre, le substituer.*) In alicujus locum aliquem sufficere. *Liv.* substituere. DAC POSTANOWIC kogo na mieysce inszego

COMMETTRE, (*Employer quelqu'un à quelque négoce.*) Provinciam aliquam alicui dare.*Plaut.Cic.* ZLECIC, Powierzyć komu co zážyć go do czego.

COMMINATOIRE, adject. m. & f.terme de plais *Peine comminatoire.* (*Clause, ou peine apposée dans une Loy, dans un Edit.*) Clausula minax, *genit.* clausulæ minacis, fœm. POGROZKA,Pogrożenie, założenie kary w prawie iakim, álbo dekrecie.

COMMIS,m.COMMISE, fem.part.pass.& adject. (*Fait.*) Commissus.Admissus.Patratus.POPEŁNIONY,POPEŁNIONA,uczyniony uczynkiem

COMMIS,(*Confié.*) Commissus, a,um. ZLECONY powierzony.

COMMIS comme un substantif masculin, (*Celuy à qui on donne quelque commission, ou quelque charge.*) Præfectus, *ou* præ-

prepofitus alicui rei. Cui res commiffa eft. TEN ktemo urząd álbo rzecz iaka zlecona.

COMMIS, (*Celuy qui eſt en la place d'un autre.*) Vicarius *Liv.* Qui alterius vice fungitur. *Quint.* PORUCZNIK namieſtnik ten co na mieyſce inſzego ieſt poſtanowiony.

COMMISERATION, ſubſt. f. (*Compaſſion de la miſere d'autruy.*) Commiſeratio,onis,f.*Cic.* POLITOWANIE,Ubolewanie nad nędzą cudzą.

COMMISSAIRE,ſubſt.m.(*Juge donné extraordinairement pour connoiſtre d'une affaire.*) Recuperator, oris,m. *Cic*, SĘDZIA poſtanowiony nie z urzędu dla ſądzenia ſprawy iakiey

COMMISSAIRE *des guerres*. Armaturæ militaris inſpector. KOMISSARZ woyſkowy do luſtrowania álbo popiſu woyſka

COMMISSAIRE *pour la police de la ville*. Quæſitor,*ou* Inquiſitor rerum civilium. KOMISSARZ co do porządku w mieście ſędzia urzędowy.

ON APPELLE,*Chere de Commiſſaire*,ou *Repas de Commiſſaire*,(*dans le quel on ſert chair & poiſſon.*) Cena in quâ apponuntur carnes & piſces. ZOWIĄ obiad Komiſarſki gdzie razem zaſtawiaią ſtoł z mięſem y z rybami.

Ce Proverbe vient des Commiſſions qui ſe donnoient dans les chambres miparties,où il y avoit des Conſeilliers Catholiques & des Huguenots,& à qui l'on ſervoit & du poiſſon & de la viande, par raiſon de Religion.) To przyſłowie Francuſkie pochodzi od ſądow ktore ſię odprawowały w urzędach wſpolnych złożonych,gdzie przez połowę zaſiadali Radni álbo Sędziowie Katolicy, y Hugonotowie, dla ktorych dawno y z mięſem y z poſtem według rożności wiary ich.

COMMISSAIRE *aux ſaiſies réelles*. Curator & ſequeſter bonorum addictorum. KOMISSARSZ ſekweſtrowy do zabierania rzeczy urzędownie ſekweſtrowanych, aż do rozprawy.

COMMISSAIRE *des vivres*. Annonæ præfectus Frumentarius.*Caſ.* KOMMISSARZ álbo ſtarſzy nad żywnościami.

COMMISSAIRE *de l'artillerie*. Bellicarum machinarum, *ou* armamentorum, curator. KOMMISSAR álbo ſtarſzy armatny álbo nad armatą nad zbroiownią.

COMMISAIRE *des Pauvres*, Pauperum quæſtor ærarius. KOMISSARZ álbo ſtarſzy nad ubogiemi álbo nad ſzpitalnemi dochodami prowizor.

COMMISSION,ſubſt.f.(*Juriſdiction donnée à un Commiſſaire.*) Delegata juriſdictio,f. *Cicer.* KOMISSYA urząd zlecony władza komu zdana.

COMMISSION,(*Charge de faire une choſe.*) Provincia curatio,f.*Cic.* ZLECENIE do czynienia czego.

Avoir commiſſion d'une choſe. Habere alicujus rei procurationem.*Cic.* Mieć zlecenie iakie czego.

Donner comiſſion. Procurationem committere. *Cic.* Zlecić dać zlecenie.

Faire,ou *s'acquiter d'une commiſſion*. Demandatum negotium curare,*ou* conficere. *Cic.* Czynić według zlecenia ſobie danego,urzędowi álbo władzy ſobie zleconey za doſyć czynić.

Se charger d'une comiſſion. Aliquam provinciam ſuſcipere. *Terent.* Przyiąć na ſiebie zlecenie iakie.

COMMISSION,(*Ordre de faire une choſe.*)Mandatum Juſſum,i,neut. ZLECENIE roſkaz czynienia czego.

Je veux m'acquiter auparavant des commiſſions qu'on m'a données. Mandata amicorum amicis tradam. *Plaut.* Chcę pierwey zadoſyć uczynić temu co mi ieſt zlecono.

Il demanda la commiſſion de venir ſaluër le Conſul au point du jour. Illam ſibi officioſam provinciam depopoſcit,ut primâ luce Conſulem ſalutatum veniret. *Cic.* Proſił ſobie o to zlecenie áby Konſulowi co poranek przychodził kłaniać na dobry dzień.

Quelle comiſſion vous a-t-il donnée? Quid ab illo in mandatis habes? *Liv.* Co za zlecenie maſz od niego,co ci zlecił?

Donnez moy cette commiſſion. Da mihi id negotii. Committe mihi rem totam. *Ter.* Zleć mi to daymi to zlecenie.

COMMISSIONNAIRE, ſubſt. m. (*Facteur que tient un Marchand dans les ports*,ou *dans les villes de trafic.*) Inſtitor, oris,m.*Ulp.* FAKTOR,ſprawca,koreſpondent kupiecki ktorego kupiec iaki trzyma ſobie u portow, álbo w miaſtach handlownych.

COMMITTIMUS,ſubſt.m.*Lettres de committimus*,(*Droit ou privilege que le Roy accorde de pouvoir plaider dans une juſtice extraordinaire.*) Regium diploma optandi fori opportunioris, *genit.* regii diplomatis,&c.neut. LIST álbo przywiley Krolewſki dany na ſądzenie ſprawy przed inſzym ſędzią y ſądem, procz urzędowego zwyczaynego.

COMMODE,adject.m. & f. (*Facile,aiſé, qui ne fait point de peine.*) Commodus,a,um. Commodus,a,um. WCZESNY wygodny,miły,przyiemny ktory przykrości nieczyni.

Un homme commode,aiſé,avec,qui l'on vit aiſément.Commodus. Facillimis moribus homo. *Cic. Plaut.* Człowiek miły do pożycia z ktorym żyć miło y obcować.

Il eſtoit d'un naturel commode & facile.Comi facilique naturâ fuit. Był przyrodzenia miłego y przyiemnego.

COMMODE,(*Propre,convenable.*)Comodus.Accommodus Opportunus.*Cic.* **Un temps commode pour la moiſſon*. Accommodata demetendis frugibus tempora. *Cic.* **Une maiſon bien commode,où on eſt bien logé & à ſon aiſe*. Ædes opportunæ, WCZESNY,Wygodny,dobry,przyſtoyny,przyzwoity. *Czas pogodny,dobry do żniwa *Mięſzkanie bardzo wygodne,gdzie dobrze y wygodnie mięſzkać.

COMMODE, ſubſt. fœm. (Certaine coëffure des Femmes de ce ſiecle, qu'elles mettent tout d'un coup ſur leurs tettes, que nous pouvons apeller avec Horace *Altum Caliendrum,i, neut.* WYGODNE ubranie y piękie na głowę białogłowſką tego wieku zażywane ktore razem na głowę kładą.

COMMODEMENT,adv.(*D'une maniere commode.*)Commodè.adv. **Plus commodément*.Commodiùs. **Fort commodément*. Commodiſſimè.adv.*Cic.* WYGODNIE. *Wygodniey. *Bardzo wygodnie.

COMMODEMENT, (*Avec loiſir*, ou comme l'on parle populairement,*à ſon point & aiſement.*) Commodè. Quando, commodum eſt. *Ter. Plaut.* ZWYGODĄ za wſzczęſnością wolnego czaſu.

COMMODITE',ſubſt.f. (*Aiſe, facilité de vivre ſans peine.*) Commoditas, Facilitas. *Cic. Ter.* WYGODA wczeſność życie bez przykrości.

Lors que vous aurez la commodité,*A voſtre commodité*,*Aux heures de voſtre commodité*,*A voſtre loiſir*.Ubi per tempus licebit. *Ter. Plaut.* Kiedy czas pozwoli, iak czas y ſpoſobność pozwoli.

On y trouve toutes les commoditez de la vie.Ibi reperire eſt, quæ ſunt neceſſaria ad vitam,*ou* ad victum.*Cic.* Znaydują ſię tam wſzytkie wygody do życia.

Il aime,il cherche ſes commoditez,ſes aiſes.Suis inſervit commodis. *Plaut. Ter.* Szuka wygod ſwoich lubi ſwoią wygodę.

COMMODITE',(*Utilité,avantage.*)Commoditas.Utilitas atis,f.*Cic.* POZYTEK,Zyſk.

On ne ſçauroit dire combien on retire de commoditez des rivieres & des fleuves. Enumerari non poſſunt fluminum opportunitates. *Cic.* Wypowiedzieć niemożna iak wiele wygod iak wiele pożytkow z rzek odbieramy.

COMMODITE', (*Voiture qu'on trouve pour aller commodément en quelque lieu.*) Vectura,æ,f. Vehiculum,li,n. *Caſ.* WYGODA okazya powoz ktory kto znayduie, áby wygodnie zaiechać ná mieyſce iákie.

J'ay pris une commodité pour vous venir voir. Vecturâ uſus ſum ut te viſiterem. Naiąłem okazyą ábym cię nawiedził.

On trouve tous les jours des commoditez pour Orleans.Quotidiè reperiuntur vecturæ, quibus deducimur Aureliam. Co dzień okazye ſię trafiaią do Orleans.

COMMODITE' ſe dit auſſi *des occaſions favorables qui ſe preſentent*.Opportunitas Occaſio.*Cic.* SPOSOBNOSC ſię też mowi o okazyach podaiących ſię do czego.

A la premiere commodité, A la premiere occaſion. Ut ſe ſe dabit occaſio.*Cic.* Zá náypierwſzą ſpoſobnością, zá náypierwſzą okazyą.

COMMODITEZ ſignifient auſſi *Les biens de la fortune*. comme *Il a marié ſa fille à un homme qui a bien des commoditez*. Dedit gnatam in divitias maximas. *Plaut.* SPOSOB znaczy też dobra fortuny, iáko wydał Corkę ſwoią zá człeka bardzo maiętnego bogatego álbo doſtatniego.

ON APPELLE auſſi *commoditez dans un logis*, (*les aiſements ou l'on va ſe decharger le ventre.*)Latrinæ.*Var.Plaut.* WYGODA ſię też mowi w domu komorka ſpoſobna gdzie ná potrzebę chodzą.

COMMOTION, ſubſt. f. terme de médecine, (*qui ſe dit particulierement des ébranlemens & des atteintes du cerveau.*) Cerebri percuſſus. Cerebri percuſſio. *Plin.* WZDRGNIENIE, Utrzęśnienie, wzruſzenie co ſię w lekarſkiey nauce mowi oſobliwie o wzruſzeniu álbo naruſzeniu mozgu.

COMMUER, V. act. terme de palais, pour (*Changer une peine en une autre.*)Commutare.*Cic.* ZAMIENIC iednę karanie w drugie.

COMMUN,m. COMMUNE,f. adject. (*Qui appartient à tous également.*)Communis & hoc commune. *Cic.* SPOŁECZNY, pospolity, powszechny, co do wszystkich zarowno należy.

Ce malheur nous est commun à tous deux. Communis utriusque nostrum calamitas. *Cic.* To nieszczęście nam oboygu iest spolne.

Vn ennemi commun. Communis hostis. *Cic.* Nieprzyiaciel pospolity.

Vn mur commun, Vn mur mitoyen. Paries intergerinus. *Plin.* Sciana spolna.

*Ils font bourse commune.*Communis est illis fructus muneris sui. *Cicer.* Spolny worek maią, spolny koszt prowadzą y spolnie się zarobkiem dzielą.

COMMUN,(*Vulgaire ordinaire.*) Communis. Vulgaris,& hoc vulgare, *genit.* is. *Cic.* POSPOLITY, prosty, zwyczayny.

*Le droit commun.*Commune jus. *Cic.* °*Le sens commun.*Sensus communis. *Cic.* °*N'avoir pas le sens commun.*Sensu communi planè carere. *Hor.*Prawo pospolite powszechne.°Zmysł, zdanie pospolite.°Niemieć zmysłu pospolitego.

Vn discours commun. Vulgaris sermo. °*Des paroles communes & triviales.*Trivialia verba. *Suet.* °*Vn esprit commun, Vn esprit mediocre.* Mens communis. Ingenium mediocre. *Cicer.* Mowa pospolita potoczna.°Słowa pospolite y potoczne.°Rozum prosty pospolity pomierny.

La nature a produit toutes choses pour l'usage commun de tous les hommes. Omnes res ad communem hominum usum natura genuit. *Cicer.* Przyrodzenie wszystkie rzeczy wydaie dla pospolitey wszystkich wygody, y użytku.

Combattre l'opinion commune. Contra communem opinionem pugnare. *Cic.* Sprzeciwiać się pospolitemu zdaniu.

Cette sorte d'estude n'estoit point commune à toute la Grece, mais particuliere à la ville d'Athenes. Hoc studium non erat commune Greciæ, sed proprium Athenarum. *Cic.* Te nauki nie były pospolite wszystkiey Grecyi ale właśnie miasta Ateńskiego.

LIEU COMMUN,(*Retrait où l'on va aux grands besoins.*) Latrinæ,arum,f. plur. *Suet.* MIEYSCE pospolite osobna komorka gdzie wszyscy chodzą na wielką potrzebę.

ON APPELLE en matiere de litterature, *Des lieux communs,(des recueils qu'on fait sur ce qu'on trouve de plus beau dans les Auteurs pour s'en servir dans l'occasion.)* Loci communes. *Cic.* ZOWIĄ codo nauk, mieysca pospolite nic ktore zdania co naywybornieysze z roznych ksiąg wyięte y spisywane do materyi iakiey służące.

ON DIT, *C'est un bruit commun, (Tout le monde le sçait.)* Pervagata res est & vulgaris nescit. *Cic.* MOWIĄ Wieść to pospolita, pospolicie to słychać, o czym wszyscy wiedzą.

COMMUN mis comme un substantif. *Ce n'est pas un homme du commun, C'est un homme au-dessus du commun.* Non unus est de multis. *Cic.* Non unus est è vulgo. *Quint.* POSPOLITOSC nie pospolity niepospolity człowiek, nad pospolitych ludzi człowiek.

*Il a une vertu qui est au dessus du commun.*Singulari nec vulgari virtute præditus est. Cnota w nim nad ludzi pospolitych

ON DIT, *Tout est commun entre les amis.* Amicorum sunt omnia communia. Est inter amicos omnium rerum communitas. *Cic.* MOWIĄ wszystko iest spolne między przyiaciołmi

Il s'est distingué du commun. A vulgo sejunxit se. °*Il s'est élevé au-dessus du commun.* Assurrexit suprà vulgus.°*C'est un esprit hors du commun.* Extra omnem aleam ingenii positus. *Plin.* Od pospolitych ludzi się wyłączył.°Po nad pospolitych ludzi wygurował.°Niepospolity to dowcip albo umysł.

LE COMMUN mis pour *La pluspart*, pour *La plus grande partie.* Vulgus,gi,n. *Cic.* POSPOLICIE, miasto większa liczba, większa część.

Ce que le commun des valets ont accoustumé de faire. Quod vulgus servorum facere solet. *Ter.* Co pospolicie sługy zwykli czynić.

LE GRAND COMMUN *chez le Roy,(est un nom collectif qui signifie le lieu où les Officiers logent & mangent.)* Communes ædes. *Cic.* WIELKA pospolita sala u Krola mieysce gdzie urzędnicy nadworni mieszkaią y iadaią.

Manger au grand commun. Assidere mensæ communi. Jeść w pospolitości z drugiemi, u stołu pospolitego z drugiemi.

EN COMMUN se dit adverbialement, (*En Communauté.*) In commune *Cic.*° *Mettre en commun.* In commune conferre. °*Vivre en commun.* Habere communitatem vitæ & victûs. *Cic.*° *Faire quelque chose en commun.* Facere aliquid communiter. *Cic.* W POSPOLITOSCI w kupie w zgromadzeniu. °W pospolitey skrzynce albo do pospolitey skrzynki włożyć albo oddać. °Zyć w pospolitości. °Czynić co w społeczności albo społecznie.

ON DIT aussi, *Vivre sur le commun,(lors qu'on va quester un repas de costé & d'autre.)* Mendicatio ab aliis cibo pasci. *Ovid.* MOWIĄ też żyć w pospolitey kuchni, kiedy kto u siebie kuchni nie ma ale tam y sam obiadu szuka.

COMMUNAUTE', subst.f. (*Societé d'hommes ou de femmes qui habitent & qui vivent ensemble.*) Communitas. Societas. Sodalitas. *Cic.* ZGROMADZENIE, społeczność mężczyzn albo białogłow z sobą razem żyiących.

Establir des communautez Sodalitates constituere. *Cic.* Zgromadzenia postanawiać.

Communauté de ville, de païs, de peuples. Commune, nis, n. *Cic.* Civitas, atis, f. *Cic.* *Cas.* Pospolitość miasta albo mieszczan kraiu, narodow.

Des statues dorées par la communauté des Siciliens. Statuæ inauratæ à communi Siciliâ datæ. *Cic.* Osoby złote dane pospolitym Imieniem od Sycylijczykow.

COMMUNAUTE *de biens.* Bonorum communio, onis, f. ou communitas, atis, f. *Cic.* SPOLNOSC Dobr.

Faire communauté de biens. Societatem rerum facere. *Cicer.* Spolność dobr z kim uczynić.

COMMUNE, subst. f. (*Le menu de peuple.*) Plebs Vulgus. *Cic.* GMIN Gminni pospolstwo drobne.

COMMUNES au plurier signifie *Le peuple de la campagne*, comme *On a fait armer les communes.* Rusticani jussi sunt arma sumere. *Cas.* POSPOLSTWO też znaczy wieśniakow. Czernią. Jako: Kazano do broni pospolstwu, zawołano na Czernią.

COMMUNES (pour dire) *les terres*, ou *les pasturages où les les habitans de quelque lieu ou village ont droit de mener paistre leurs bestiaux.* Pascua Ager compascuus. *Cic.* PASTERNIKI grunta łąki albo pasterniki pospolite gdzie każdemu wypędzać wolno na paszą.

COMMUNEMENT, adv. (*Ordinairement.*) Vulgò. adv. *Cic.* POSPOLICIE zwyczaynie.

COMMUNICABLE, adject. m. & . & f. (*Qui se communique, qui se gagne, parlant de quelque mal.*) Contagiosus, a, um. *Cels.* ZARAZLIWY przyrzutny co się przyrzucić może od drugiego mowiąc o iakiey chorobie.

COMMUNICATIF, m. COMMUNICATIVE, f. adject. (*Qui se communique aisement.*) Diffusus, a, um. *Cic.* UDZIELAIĄCY, użyczaiący się łatwo.

LES PHILOSOPHES disent *Le bien est communicatif de soy.* Bonum est sui diffusivum. FILOZOFOWIE powiadaią że dobro się rade udziela.

COMMUNICATION, subst. f. (*l'action par laquelle on fait quelqu'un participant d'une chose.*) Communicatio. *Cicer.* Contagio. Contagium. *Cic.* SPOŁKOWANIE uczęstnictwo prawo spolności na co komu uczynione, albo też zarażenie kogo czym.

COMMUNICATION *de deux rivieres,(Jonction de deux rivieres.)* Fluminum conjunctio Confluens, entis, masc. gen. ŁĄCZENIE się dwoch rzek stykanie się ich z sobą wpadanie iedney w drugą.

La mer Caspienne a communication selon les Anciens avec les autres mers par des conduits sous-terrains. Mare Caspium veterum testimonio cum aliis maribus junctum est subterraneis canalibus. Morze Kaspiyskie albo Astrachańskie, albo chwaleńskie, łączy się z inszemi morzami według dawnych przez podziemne prowadzenia.

ON DIT en guerre, *Lignes de communication, (Fossez par le moyen desquels on va d'un camp en un autre)* Fossæ, quibus ab uno propugnaculo ad aliud iter patet. ROWY przechodne przez ktore z iednego okopu do drugiego przechodzą.

COMMUNICATION, (*Commerce, societé, union.*) Communitas. Societas, atis, f. Commercium, ii, n. *Cic.* *Plaut.* TOWARZYSTWO społkowanie się stowarzyszenie.

Je n'ay aucune communication avec luy. Nulla cum illo mihi est communitas, ou societas. Nullum habeo cum illo commercium. *Cic.* Niemam żadnego z nim społkowania, z nim się cale w niczym niespołkuię.

COMMUNICATION *des pieces d'un procès que les Avocats se communiquent reciproquement.* Instrumentorum litis communicatio. POKAZANIE sobie papierow albo obron pra-

prawnych ktore Patronowie od stron sobie czynią wzaiemnie.

COMMUNIER, V. act. (*Administrer le sacrement de l'Eucharistie.*) Corpus Christi dare. ROZDAWAC Komunią.

COMMUNIER, neut. (*Recevoir le corps de J. C.*) Corpus Christi sumere. PRZYSTĘPOWAC do Nayświętszego Sakramentu.

COMMUNION, subst. f. (*La participation au corps de J. C.*) Communio. KOMUNIA Uczęstnictwo Ciała y krwie Pańskiey.

COMMUNIQUER, V. act. (*Faire participant quelqu'un d'une chose.*) Aliquid cum aliquo communicare. *Cic.* UCZĘSTNIKIEM czego uczynić kogo, zwierzyć mu się wydać mu się z czym.

Communiquer ses louanges à quelqu'un, luy en faire part. Laudes suas cum aliquo participare. *Liv.* *Communiquer son dessein à quelqu'un, luy en faire part.* Aliquem consilii sui participem facere. *Caes.* Consilia sua cum aliquo conferre. *Communiquer sa science.* Copiam scientiæ suæ alicui facere. *Pli. Jun.* *Communiquer à quelqu'un sa douleur, lui en faire part.* Dolorem suum alicui impertire. *Cic.* Wydać się przedkim z pochwałami swemi. *Wydać się przedkim z imprezą iaką zwierzyć mu się zamysłow swoich. * Udzielać komu nauki swoiey *Wydać się przedkim z żalem swoim.

Il m'a communiqué tout ce qui luy faisoit de la peine. Unà mecum communicavit, quibus curâ afficiebatur. *Cic.* Zwierzył mi się we wszytkim tym co go dolegało.

Communiquez moy ce que vous avez inventé, faites moy part de vos inventions. Me imperti quod commentus es. *Plaut.* Powiedz mi coś wymyślił, wynalazł.

La peste, la lepre se communiquement, se donnent, se gagnent aisément, ou se répandent. Pestis, lepræ serpunt, manant, contrahuntur. *Cic. Plin.* Powietrze y świerzb łatwo się przyrzuci, łatwo się szerzy, łatwo się przydaie.

Le feu se communique d'une maison à l'autre. Ignis ab unà domo ad aliam subsilit. *Lucr.* Ogień się szerzy przechodzi od domu do domu.

Le feu s'est déja communiqué à la maison de vostre frere, ou a déja gagné la maison de vostre frere qui estoit proche. Jam proximus ardet domus tui fratris. Iuż ogień posiadł do domu Brata twego, iuż się zaięło u brata twego w domu ktory był bliski.

COMMUNIQUER signifie aussi *Avoir frequentation, intelligence, ou commerce avec quelqu'un.* Habere commercium, ou societatem cum aliquo. *Cic.* ZNACZY też uczęszczać do kogo y mieć z nim zachowanie, w dawać się z kim.

EN CE SENS on dit avec le pronom personnel, qu'*Un homme ne se communique pas, (quand il ne veut pas hanter les autres, ni se découvrir à eux, ou se laisser voir, soit par chagrin, soit par défiance, soit par orgueil.)* Supercilio & morositate quadam ductos non amat sui copiam facere. *Hor. Cic.* W TYM rozumieniu się mowi o kim że się nie rad wdaie z nikim, kiedy się niechce społkować zdrugiemi, ani się wydać przedkim, albo że się nie daie widzieć czyli z żalu, czyli to że niedowierza, czyli przez hardość.

Un Prince ne doit pas trop se communiquer, se faire voir familierement à ses sujets. Princeps non debet se ultrò nimis subditis largiri. *Plaut.* Nie trzeba Panu z poddanemi się bardzo wdawać.

COMMUNIQUER se dit encore *des choses qui ont un passage de l'une à l'autre* comme *Ces deux appartement se communiquent par le moyen d'une galerie,* Pervius est usus harum ædium porticu. IESZCZE się mowi o tym gdzie przeyście iest z iednego do drugiego, iako te dwa pomięszkania się łączą z sobą galeryą przez ktorą z iednego iest przeyście.

Ces deux mers se communiquent. Duo illa maria inter se conjunguntur & confluunt in se. *Plin.* Te dwa morza się łączą z sobą.

COMMUTATIVE, adject. f. qui se dit dans ces mots, *La justice commutative.* Justitia quæ in commutandis rebus versatur. SPRAWIEDLIWOSC ktora zawisła w zamięnianiu rzeczy iakich.

COMPACTE, adject. m. & f. (*Pressé, serré, condensé.*) Compactus. *Var.* Condensus Compressus. *Plin.* SKŁADANY, Spoiony osiadły ściśniony gęsty.

REMARQUEZ dans ce mot comme dans tous les mots qui suivent, que la lettre *M* se prononce comme une *N*, ainsi *Compacte,* &c: comme devant un *B*, ou un *P*. UWAŻ że w tym słowie francuskim iako y we wszytkich następuiących litera *M* w pierwszey sylabie na początku słowa wymawia się iak *N* *Kąpakt* tak przed *B*. iako przed *P*.

COMPAGNE, subst. f. (*Fille qui est amie, ou voisine & familiere avec une autre.*) Socia. Comes. *Ter. Plaut.* TOWARZYSZKA Panna ktora iest w przyiaźni albo w sąsiedztwie dobrym z drugą.

Compagne de servitude, ou d'esclavage. Conserva, æ, f. *Terc.* Społ niewolnica.

COMPAGNIE, subst. f. (*Assemblée de personnes.*) Cœtus. Conventus. *Cic.* Congressus. Circulus. *Cic.* SCHADZKA zebranie ludzi wielu na iedno mieysce.

COMPAGNIE, (*Societé de personnes unies ensemble pour quelque chose que ce soit.*) Societas. *Cicer.* SPOŁECZNOSC ludzi między sobą spolność iakią maiących.

Compagnie de gens qui mangent & boivent ensemble. Sodalitas, sodalitatis. Sodalitium Convictus. *Cic.* Społ stołownicy co spolny stoł maią.

Compagnie de gens qui demeurent & vivent ensemble. Contubernium. *Cic.* Społ mieszkańcy co spolnie mieszkaią z sobą

Cet orateur a eu belle compagnie, c'est à dire *un bel auditoire.* Orator iste magno hominium cœtu dixit. Ten mowca miał pięknych ludzi, to iest pięknego słuchacza.

Aimer la compagnie, ou les compagnies. Hominum frequentiâ & colloquiis delectari. Kochać się w posiedzeniach lubić bywac między ludami.

Il est homme de compagnie. Homo est multorum hominum. (*Terence a dit* est perpaucorum hominum. *Il n'aime pas autrement la compagnie.* In cœtibus est assiduus. Ludzki iest człowiek, rad u siebie miewa gości y sam rad bywa w gościnie albo nie lubi wiele gości.

Il est toûjours en compagnie. In cœtibus est assiduus. Zawsze bywa w posiedzeniach.

Il reçoit tous les jours grande compagnie chez luy. Hominum frequentiâ domus illius quotidie celebratur. *Cic.* Codzień u siebie wiele gości miewa.

Il est venu grande compagnie chez luy pour le saluër, pour luy faire la reverence, pour le congratuler sur sa santé. Magna ad eum confluxit salutantium multitudo, gratulantium de suâ valetudine. *Cic.* Wielu się ziechało do niego dla powitania, y powinszowania zdrowia iego.

Il mange toûjours en compagnie. Quotidie convivatur. *Ter.* Co dzień częstuie gości co dzień n iewa.

Voir & frequenter les compagnies. Circulos consectari. *Cic.* Jeździć, chodzić na posiedzenia.

Frequenter, ou hanter les mauvaises compagnies. Cum improbis societatem inire. *Cic.* Chadzać uczęszczać na złe mieysca na ladaiakie posiedzenia.

Se retirer des compagnies, les fuir, ne point voir le grand monde. Hominum congressus fugere. *Cic.* Uchodzić stronić od ludzi, niebywać u nich, nie widywać się z ludźmi.

Congedier une compagnie. Dimittere cœtum. *Cic.* Pożegnać gości.

Il est en compagnie, Il a compagnie chez luy, on l'est venu visiter, ou manger avec luy. Non solus est, & multi apud illum cœnant. Ma gości u siebie, wielu się ziechało do niego.

COMPAGNIE, (*Celuy qui accompagne.*) Comes, *genit.* comitis, m. *Cic.* *Je l'ay regalé & sa compagnie.* Ei cœnam atque ejus comitibus dedi *Ter.* Ten co z kim się razem znayduie w towarzystwie. *Częstowałem go y tych co z nim byli.

COMPAGNIE, (*Cortege qu'on fait à une personne en l'accompagnant.*) Comitatus, ûs, m. *Cic.* PROWADZENIE kogo ze czcią, orszak.

Faire compagnie à quelqu'un, luy tenir compagnie. Addere se alicui socium. *Cic.* Pożyć z kim dla społeczności, *dla kompaniy.*

Fausser compagnie à quelqu'un, le quitter. Abstrahere se ab alicujus comitatu. *Cic.* Odstąpić kogo, umknąć się od towarzystwa z nim, rozstać się z nim, odstrzygnąć się od kogo.

Il est toute ma compagnie, Je ne suis qu'avec luy. Assiduus est mecum. Solâ illius consuetudine utor. *Cicer.* On iest wszystkie towarzystwo moie, nie mam tylko iego samego. rozbratać się albo kompaniy niedotrzymać.

Se mettre en la compagnie de quelqu'un, se joindre à luy. Alicui se comitem præbere, ou adjungere. *Cic.* Stowarzyszyć się z kim, społkować się.

Prendre quelqu'un en sa compagnie. Aliquem sibi socium adjungere, ou adsciscere. *Caes.* Przyiąć kogo do społeczeństwa do towarzystwa swego.

ON DIT, *Avoir la compagnie charnelle d'une femme*, ou simplement *Avoir la compagnie d'une femme.* Rem habere cum muliere. *Plaut.* MOWIĄ mieć społecznosć cielesną z białogłową, álbo poprostu miewać społecznosć z nią.

COMPAGNIE en termes de negoce & d'affaires *(se dit d'une societé de Marchands, ou des gens d'affaires.)* Societas, atis, f. *Cic.* *Publicanorum societas. *Cic. La compagnie des partisans.* SPOŁECZNOSC się mowi co do kupiectwa y handlu Społecznosć, álbo cech kupiecki.* Społecznosć tych co naymuią dobra pospolite.

COMPAGNIE se dit aussi *(des corps de l'Estat, comme le Parlement, l'Vniversité, la Ville &c.)* Societas, atis, f. Ordo, *genit.* ordinis, m. **Le Parlement.* Amplissimus ordo Senatûs. Amplissima curia, æ, f. **Vniversité.* Universitas, atis, f. Academia, æ, fœm. ZGROMADZENIE zebranie się też mowi, o Stanie Osob publicznych albo urzędowych w Państwie iákim iáko to sądu głownego álbo Trybunału, Akademiy, Miasta. *Trybunał głowny Akademia.

Mander les compagnies. Convocare ordines. *Cic.* Zebrać zwołać stany wszytkie.

Nostre compagnie a resolu. Decretum est à nostro ordine. *Cic.* Stan nasz postanowił.

COMPAGNIE, en termes de guerre, *(Corps de soldats commandez par un Capitaine.)* Cohors, *genit.* cohortis, f, Turma. Caterva, æ, f. *Cic.* CHORĄGIEW po woyskowemu kompania ludzi pułk pod władzą iednego starszego woyskowego.

Compagnie de cavalerie. Equitum turma, æ, f. **De chevaux légers.* Expedita levis armaturæ turma. *Cic.* **Compagnie de cent hommes.* Centuria, æ, f. *Liv.* Chorągiew konnych. *Chorągiew konnych lekkich, chorągiew w ktorey sto ludzi.

Il se sauva avec ceux de sa compagnie. Cum suis turmalibus evasit. *Liv.* Wyszedł z całą chorągwią swoią, salwował się

COMPAGNIE, en termes de chasse, *(se dit des bestes & des oiseaux qui vont en troupes, comme les sangliers & les perdrix* Grex, *genit.* gregis, m. STADO po myśliwsku się mowi, o tych ptastwie y zwierzu ktore kupami chodzi; iako stado kuropatw stado dzikow.

DE COMPAGNIE, *(Ensemble.)* Unà. Simul. Pariter. adv. *Cic.* W KUPIE, razem z sobą.

COMPAGNON, subst. m. *(de voyage, sur terre, sur mer, de travaux, de dangers.)* Socius. *Cic.* Itinerum, navigationum, laborum, periculorum.) TOWARZYSZ drogi lądem, morzem, prac niebespieczenstw.

Compagnon de mon infortune & de mes malheurs. Socius ærumnæ & mali mei. *Plaut.* * *Compagnon de leur bonne & de leur mauvaise fortune.* Prosperarum advarsarumque rerum socius. *Tacit.* **Compagnon d'estude.* Studiorum socius. *Cicer.* TOWARZYSZ niesczęścia y dolegliwosci moich. *Towarzysze w złym y w dobrym razie. *Towarzysz nauk społuczeń.

COMPAGNON *de métier, (qui travaille chez les maitres)* Operarius. Mercenarius Conductitius.. TOWARZYSZ u rzemieśnikow w robocie, czeladnik u maystra iakiego w rzemieśle.

COMPAGNON se dit en ces façons de parler figurées & proverbiales. *C'est un bon compagnon, qui aime bien à rire & à se divertir.* Multùm hilaris & jocosus. TOWARZYSZ rubacha się mowi w te sposoby przysłowia: dobry rubacha do ochoty rad ochocie, y ktoro sili żartowny, wesoły.

FAIRE *le petit compagnon, (lors qu'un homme est glorieux & insolent.)* Plus æquo sibi sumere, *ou* arrogare. *Cic.* BRATAC się z kim y zarowno sobie zuchwale postępować.

FAIRE *pair & compagnon avec quelqu'un, (le traiter d'égal.)* Æquare se cum alio. *Cic.* **Vivre pair & compagnon.* Æquo & pari jure cum aliquo vivere. *Cic.* BRAT á Brat sobie z kim poczynać. *Po bratymstwo z kim zabrać pokumać się.

ON DIT dans le discours familier, *Je l'ay connu qu'il n'estoit encore qu'un petit compagnon. qu'il estoit peu de chose.* Hunc novi, cùm esset adhuc humili ac tenui admodum fortunâ, *ou* cùm esset adhuc rana. *Petr.* (c'est à dire, *lors qu'il n'estoit encore que grenouille.*) MOWIĄ w potoczney mowie znałem go iescze chłopcem kiedy iescze niczym niebył, znałem go iescze żabą.

COMPARABLE, adiect. m. & f. *(Qui peut estre comparé.)* Comparabilis. Comparandus. *Cic.* POROWNANY, Porownana, rownaniu podległy.

Il n'est point comparable à luy. Nec comparandus hic quidem ad illum est. *Ter.* Nie trzeba go rownać z nim.

COMPARAISON, subst. f. *(Raport de deux choses.)* Comparatio. Collatio, onis, f. *Cic.* Æquiparatio, onis, f. *Aul-Gel.* POROWNANIE Stosowanie się dwoch rzeczy do siebie.

On peut faire comparaison de deux biens honnestes, pour sçavoir lequel est le plus honneste. Potest sæpè incidere comparatio duobus honestis, utrum honestius. *Cic.* Porownać można dwie rzeczy dobre y przystoyne, áby zmiarkować ktora z nich iest przystoynieysza.

COMPARAISON se prend quelquefois pour *Egalité, ressemblance*, comme *Faire comparaison avec quelqu'un.* Æquiparare se. *Cic.* POROWNAC czasem się bierze za podobieństwo iako: rownać się z kim być podobnym do niego.

Faire comparaison de ses belles qualitez avec celles d'autruy Æquiparare suas virtutes ad alterius virtutes. *Plaut.* Porownać swoie piękne przymioty z cudzemi.

COMPARAISON est aussi *(une Figure de Rhétorique qui sert à l'ornement & à l'éclaircissement d'un discours.)* Comparatio, onis, f *Cic.* POROWNANIE álbo podobieństwo iest też sposob mowienia Krasomowcow dla ozdoby y objaśnienia mowy iakiey.

EN COMPARAISON. In comparatione. In comparationem *Flor-Rom.* W POROWNANIU

Vous dites peu en comparaison de ce qui arrivera. Parùm, præ ut futurum est, prædicas. *Plaut.* Mało mowisz w porownaniu tego co będzie.

Ils ont estimé peu de chose tous les dangers en comparaison de leur vie. Omnia pericula præ salute suam levia duxerunt. *Cic.* Mało *álbo* lekce ważyli wszytkie niebespieczeństwa w porownaniu z życiem.

Ce n'est rien en comparaison de la nostre. Nihil ad nostram hanc. *Terent.* Nic to w porownaniu z naszą.

Ce n'estoit rien en comparaison du malheur qui nous arriva le lendemain. Nihil acciderat in comparationem cladis diei posteræ. Iescze to nic, w porownaniu niesczęścia ktore się nam na zaiutrz trafiło.

PAR COMPARAISON. Comparando rem cum re. Comparatè. adv. *Cic.* NAPRZYKŁAD.

Sans comparaison. Sine controversiâ. sine dubio. Longè. adv. Bez porownania, nieporownanie, nie rowno.

COMPARATIF, m. COMPARATIVE, f. adject. *(Qui compare.)* Comparativus, a, um. *Cicer.* POROWNAIĄCY, POROWNAIĄCA, co porownywa

COMPARATIF, subst. masc. *(Degré de comparison chez les Grammairiens.)* Comparativus gradus. *Quint.* POROWNAIĄCY, rownaiący stopień porownaiący u Gramatykow

Le Comparatif est un Nom Adjectif qui signifie la qualité de la Chose avec comparaison: & il se connoit en François quand il y a *Plus*, ou *Davantage* devant un Adjectif ou un Adverbe. On met aprés le Comparatif. *que.* Ten stopień iest imię przydatkowe znaczące przymiot iaki z porownaniem á znać go w Francuskim y Polskim kiedy się znaczy więcey álbo bardziey, ktore słowa się w Francuskim kładą przed imieniem przydatkowym w stopniu porownaiącym po tey partykule. *Niż.*

Plus diligent que Pierre. Diligentior Petro, *ou* quàm Petrus. **Plus sçavant que je ne croy.* Doctior quàm credo. Pilnieyszy niż Piotr. *Uczeńszy niż rozumiem.

COMPARER, V. act. *Conférer une chose avec une autre.)* Rem cum re, aliquem alteri componere, conferre. ROWNAC porownać co z nym stosować.

Comparer les crimes de l'un avec ceux de l'autre. Æquare alicujus scelera cum alterius sceleribus. **Comparer Annibal à Philippe.* Æquare Annibali Philippum. *Liv.* **Les paroles avec les actions.* Dicta cum factis componere. *Salust.* Porownać zbrodnie iednego, z zbrodniami drugiego. *Porownać Anibalia z Filipem. *Słowa stosować do uczynkow.

Il ne merite pas de luy estre comparé. Nec comparandus hic quidem ad illum est. *Ter.* Nie wart nie godzien żeby go do niego rownać.

Comparer une copie avec l'original. Conferre descriptionem cum tabulis. *Cic.* Stosować przepisaną rzecz z oryginałem.

COMPAROISTRE, V. neut. *on prononce* COMPAROITRE, *& l'on disoit autrefois* COMPAROIR: *quelques-uns prononcent* comparêtre. *(Se presenter en justice.)* Apud judicem, *ou* in judicium, *ou* judicio, *ou* in Iudicio sistere se. *Cic.* *Vlp.* STAWIC się stanąć do sądu na terminu naznaczony.

Jour marqué pour comparoistre. Vadimonium constitutum. *Cicer.* Dzień naznaczony stawienia się do sądu.

Manquer de comparoistre, Faire défaut. Vadimonium deserere. *Cic.* Niestanąć na termin do sądu.

Faire.

Faire donner des cautions à quelqu'un pour l'obliger de comparoistre. Aliquem vadari. *Cic.* Zaręczyć ręknymią kazać komuś wić że się stawi do sądu.

Ajourne à comparoistre en personne. Præsto adesse jussus. Pozew dać na stawienie się w osobie własney.

COMPARTIMENT, subst. m. (*Distribution d'un tout en ses parties.*) Descriptio. Dimensio, onis, f. *Cic.* PODZIAŁ rozdzielenie całosy iakiey rzeczy na części swoie.

Faire les compartimens d'un jardin. Hortum in areas, ou in pulvinos describere. *Hor.* Ogrod podzielić na kwatery, na grzędy.

COMPARTIMENS, (*Faits de plusieurs couleurs.*) Cerostrotum. *Plin.* Tło w kostkę álbo rogiem z rożnych farb usadzone.

COMPARUTION, subst. f. terme du Palais. (*Présentation en justice.*) Vadimonii obitus, ûs, m. STAWIENIE się, termin sądowy, komparycya do sądu.

COMPAS, subst. m. (*Instrument qui sert à décrire des cercles.*) Circinus, i, m. *Vitr.* CYRKIEL Instrument do rysowania w okrąg.

Mesurer, ou *faire une chose au compas.* Circinare. *Plin.* Cyrklem wymierzyć w koło, álbo co wkoło dać pod cyrkiel.

ON DIT au figuré, *Il fait tout par compas & par mesure.* Compositè & ordinatè omnia facit. **Il marche par compas & par mesure.* Compositè & aptè ambulat. *Colum.* Gradibus compositis ambulat. *Virg.* MOWIĄ niewłaśnie: Wszystko czyni iák pod cyrkiel. *Chodzi stąpa iák pod cyrkiel rowno raz w raz.

COMPASSÉ, m. COMPASSÉE, f. part. pass. (*Mesuré avec le compas.*) Circino descriptus. POD CYRKIEL wymierzony.

ON DIT au figuré, *C'est un homme compassé & reglé en toutes choses.* In omnibus compositus & ordinatus. *Sen.* MOWIĄ niewłaśnie: Człowiek wszystko iák pod cyrkiel czyniący, porządnie, rowno iednostaynie.

Il n'y a rien de plus compassé & de mieux reglé que la nature. Natura nihil est aptius, nihil descriptius. *Cic.* Niemasz nic porządniey okryślonego, iák iest przyrodzenie.

COMPASSER, V. act. (*Mesurer au compas.*) Circinare. Circino describere. Circino dimetiri. *Plin.* CIRKLEM mierzyć według cyrklu opisać.

ON DIT au figuré *Compasser toutes ses actions, les regler.* Dirigere [illegible] ad normam rationis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: ocyrklować wszystkie sprawy swoie, pomiarkować ie.

COMPASSION, subst. f. (*Mouvement de l'ame qui nous porte à avoir pitié des disgraces d'autruy.*) Miseratio. Commiseratio. Misericordia. *Cic.* POLITOWANIE wzruszenie umysłu do użalenia się nad cudzym nieszczęściem.

Avoir compassion de quelqu'un, luy porter compassion. Alicujus misereri. *Cic.* avec l'accusatif. Mieć politowanie nad kim.

Avoir compassion des malheurs d'autruy. Alienam fortunam miseri. *Cic.* Mieć politowanie nad cudzym nieszczęściem.

L'estat où il me vit luy fit compassion, car j'étois crotté jusques aux yeux, & plus pasle que la mort. Ille habitum meum miseratus, quia luto oblitus eram & letho pallidior. *Pet. B.* Stan w ktorym mię obaczył do politowania go pobudził, bom był uszargany po oczy, á blady iák śmierć.

Ils avoient compassion du malheur commun. Commune periculum miserabantur. Żal im było nieszczęścia pospolitego.

Je l'ay veu dans la misere, & j'ay eu compassion de luy. Illum vidi miserum, & me ejus miseritum est. *Plaut.* Widziałem go w biedzie y użaliłem się go.

Je commence à avoir compassion de vostre paresse. Incipit me misereri tuæ pigritiæ. Zaczynam ubolewać nad gnuśnością twoią.

Emouvoir, ou exciter quelqu'un à compassion. Alicujus misericordiam [illegible], act. *Cic.* **Emouvoir les juges à compassion.* Miserabiliter animos judicum permovere. *Cic.* Pobudzić kogo do politowania. *Wzruszyć sędziow do politowania.

FAIRE compassion, ou *Toucher de compassion.* Commovere misericordiam. (avec un datif.) *Quint.* WZRUSZAC do politowania, czynić politowanie.

Digne de compassion. Miseratione, ou misericordiâ dignus. Miserandus. Miserabilis. *Cic.* Godzien politowania.

D'une façon digne de compassion, ou *qui merite compassion.* Miserabiliter. Miserandum in modum. *Cic.* Sposobem godnym politowania, żałośnie.

COMPATIBILITÉ, subst. f. (*Qualité des choses qui ne sont pas contraires, & qui peuvent subsister ensemble.*) Convenientia, æ, f. Non repugnantia, æ, f. *Cic.* ZGODLIWOSC przymiotu rzeczy ktore się zgadzaią z sobą y razem być mogą.

ON DIT figurément *Une compatibilité d'humeurs.* Morum congruentia. *Suet.* MOWIĄ niewłaśnie zgodliwość umysłow.

COMPATIBLE, adject. m. & f. (*Qui peut demeurer avec un autre dans un mesme sujet sans le détruire, comme le sec & le chaud.*) Patibilis & hoc patibile, adject. genit. is. *Cic.* ZGODLIWY co może z drugim się razem znaydować y zostawać wspolnie, iáko suchość y ciepło.

COMPATIBLE se dit au figuré (*des humeurs & des inclinations.*) Congruens. Conveniens, entis, omn. gen. *Cic.* ZGODLIWY mowi się o humorach y chęciach.

Nos humeurs sont compatibles, conviennent ensemble. Congruunt, ou conveniunt mores. *Ter.* Umysły nasze są zgodliwe, zgodzą się z sobą.

COMPATIR, V. n. (*Demeurer ensemble dans un mesme sujet sans se détruire.*) Non inter se repugnare. ZGADZAC się znaydować się razem ieden drugiemu się nie sprzeciwiaiąc.

COMPATIR se dit au figuré pour *Avoir des mœurs & des inclinations qui conviennent.* comme *Nos humeurs compatissent bien ensemble, s'accordent bien.* Congruunt mores. *Cicer.* **Nos humeurs ne peuvent compatir ensemble.* Nobis convenire non potest. *Petr.* ZGADZAC mowi się niewłaśnie o umysłach y skłonnościach, iáko: Zgodzą się z sobą nasze umysły. *Nasze umysły się nie zgodzą z sobą.

COMPATIR, *Estre sensible à la misere d'autruy.* (*Estre touché de ses malheurs.*) Miseriis, ou calamitatibus alicujus commoveri. *Cic.* UBOLEWAC nad nędzą ludzką.

Compatir aux foiblesses d'un ami, Souffrir ses défauts. Peccatis amici indulgere. *Cic.* Znosić niedoskonałości cudze, wybaczyć, umieć wyrozumieć przyiacielowi.

COMPATRIOTE, subst. m. & f. (*Celuy, ou celle qui est d'un mesme païs.*) Popularis. *Cic.* Conterraneus, a, um. *Plin.* ZIOMEK, Ziomka Ten álbo ta co iest z iednego kraiu.

C'est nostre compatriote. Est nostras, atis, omn. gen. **C'est vostre compatriote, (parlant à plusieurs.* Est vestras, atis, omn. gen. Ziomek iest nasz, naszyniec. *Wasz iest ziomek mowiąc do wielu.

COMPENSATION, subst. f. *on prononce* compansation. (*Quand ce qui manque d'un costé est supplée d'un autre.* Compensatio. *Cic.* NAGRODA kiedy to co z iedney strony niedostaie, z drugiey się nagradza.

COMPENSER, V. act. *on prononce* companser. (*Equivaler une chose par une autre.*) Rem unam aliâ re, ou cum aliâ re compensare. *Cic.* NAGRADZAC, iedno drugim wetować.

COMPERE, subst. masc. (*Celuy qui tient un enfant sur les fonts de Baptesme avec une fille.*) Compater. KUM, Kmotr ten co do Chrztu trzyma z kim.

*ON DIT burlesquement (*d'un homme fin & habile dans son métier.*) *C'est un compere* Recoctus scriba. *Hor.* Perpraphicus nugator. *Plaut.* MOWIĄ krotofilnie o człowieku obrotnym y biegłym w rzeczach swoich: Jest to kmotrek.

ON DIT encore, *Tout se fait au ce monde par comperes & par commeres*, c'est à dire *par intrigues & par sollicitations.* Hocce tempore omnia occultis artibus & sollicitationibus conficiuntur. MOWIĄ ieszcze: wszystko się teraz ná świecie dzieie przez kmotry, y przez kumy, to iest: przez inszych zabiegania y namowy.

COMPETENCE, subst. f. *on prononce* competance. (*Qualité qui donne le pouvoir à un juge de juger de quelque different.*) Justa & legitima jurisdictio. WŁASNOSC, Przyzwoitość, przymiot przez ktory sędzia przyzwoitą ma władzą sądzenia sprawy iakiey.

Cette affaire est de vostre compétence. Res ista vertitur in tuo fora. *Plaut.* To sprawa do twego sądu właśnie należy.

COMPETENT, masc. (*on prononce* compétant.) COMPETENTE, f. adject. (*Convenable.*) Conveniens Idoneus. *Cicer.* PRZYZWOITY, PRZYZWOITA, przystoyny.

Juge competent. Judex competens. *Vlp.* Judex legitimus, masc. Sędzia przyzwoity własny iakiey sprawy.

COMPETER, V. n. & d'usage au barreau. (*Appartenir.*) Pertinere, (pertineo, pertines, pertinui, *sans supin.*) neut. *Cic.* NALEZEC.

COMPETITEUR, subst. m. (*Concurrent, celuy qui prétend à un mesme rang, à un mesme employ, à une mesme fortune.*) Competitor, oris, m. *Cic.* SPOŁ proszący konkurent, ten co się razem stara o stopień tenże, álbo urząd, álbo szczęście iákie.

COMPIEGNE, (*Ville dans le Valois du Gouvernement de* l'Isle

l'Isle de France sur l'Oise.)Compendium,ii,n. KĄMPIEN, Miasto Waleayiskie Gubernatoryi Wyspy Fraocuskiey nád Eayą reką.

COMPILATEUR, subst.m. (*Auteur qui a recueilli & ramassé plusieurs ouvrages.*) Qui opera varia collegit. ZBIERACZ ten co pozbierał w iedno rożne pisma y księgi.

COMPILATION, subst. f. (*Recueil de plusieurs ouvrages sur une matiere.*) Collectio,onis,f.*Cic.* ZBIERANINA, wielu rożnych pism álbo dowodow w iedno zebranie.

(*Compilatio* est de Ciceron pour un pillage, je croy qu'on s'en pourroit servir à exprimer ce mot, puisqu'en quelque maniere c'est un pillage que ceramas qu'on fair des Auteurs.) To słowo w Cyceronie znaczy złupienie álbo splądrowanie, mogłby go y w tym rozumieniu zażyć, gdyż swoim sposobem y to iest iedno złupienie álbo splądrowanie ta zbieranina z rożnych Autorow wzięta.

COMPILER, V.act. (*Faire un recueil ou une compilation de plusieurs Auteurs, ou de plusieurs choses tirées de leure ouvrage.*) Colligere. *Cic.* Compilare. *Hor.* ZBIERAC w ma rożne rzeczy álbo zdania do tego służące z rożnych autorow

COMPISSER, V.act. vieux mot. (*Pisser dessus.*) Meiere in aliquid,(meio,meiis,minxi,mictum.)neut. *Hor.* POSZCZAC zlać co szczynami, stare słowo.

COMPLAIGNANT,m. COBPLAIGNANTE,f.(*Celuy,ou celle qui se plaint*)Querena Queribundns.*Virg.Cic.*Querulus. *Mart.* USKARZAIĄCY się, USGARZAIĄCA, ten álbo ta cosię Uskarża, nárzeka.

COMPLAINTE,subst. terme de Palais (*Plainte & Doléance*) Querela, Querimonia,æ,f. *Cic.* ZAŁOBA termin prawny uskarżenie się.

Former une complainte. Conqueri Queritari.*Cic.* Uskarżyć się, skargę donieść álbo złożyć u sądu,

COMPLAIRE, V. n. (*Se rendre complaisant, déferer aux volontés & aux inclinatione de quelqu'un.*) Obsecundare Alicui, ou alicujus voluntati indulgere. *Ter* Alicui supparasitari. *Plaut.* PRZYPODOBAC się komu podchlebnie ustępować mu we wszystkim woli y chęciom iego dogadzaiąc.

Je vous estime le denier des hommes, de vous estre mis en teste de complaire en tout à cét homme. Te esse infra infimos homines puto, qui in animum induxeris huic assentari. *Ter.* Mam cię zá ostatnie o ludzi żeś sobie to uprzątnął w głowie ábyś temu człowiekowi we wszystkim się upodobał.

Se complaire en quelque chose, Avoir de la complaisance en quelque chose. Aliquâ re delectari. *Cic.* Podobać sobie w czym miec w czym upodobanie,

COMPLAISANCE, subst.f. (*Déférence aux sentimens & aux volontez d'autruy*) Obsequium, ii, n. Obsequentia, æ,f. *Cicer. Cas.* DOGADZANIE we wszystkim woli y zdaniu cudzemu.

En ce temps-cy la complaisance se fait des amis, & la verité des ennemis. Hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. *Ter.* Temi czasami czynicmy sobie przyiacioł dogadzaiąc, nieprzyiacioł niedogadzaiąc.

Ils ont quelquefois une complaisance aveugle pour leur esprit. Indulgent ingeniorum suorum voluptati *Quint.* Maią czasem ślepe opodobanie w rozumieniu włásnym.

Celuy qui verra qu'on aura de la complaisance pour ses divertissemens, en aura de son costé pour les vôtres. Suis studiis consentire qui crediderit, laudabit utroque pollice tuum ludum *Hor.* Kto obaczy że mu wyrozumieć y dogadzać umiesz w Jego rozrywkach, Oo też tobie dogadzać będzie y wyrozumie tobie w twoich.

J'ay eu trop de complaisance pour vous. Nimium habui te delicatum. *Plaut.* Názbytem cię pieszczenie trzymał y wolno

Je n'ay point tant de complaisance pour ma femme; si vous en usiez de mesme, nous en serions mieux tous deux, mais vous vous laissez entierement gouverner par elle. Non sum adeò obsequens uxori meæ; quod tu idem si faceres, in rem nostram & tuam id esset, nunc video in illius potestate te esse. *Ter.* Nie pozwalam ia tyle żonie moiey, gdybyś y ty tak czynił z swoią, oboygu by nam lepiey było; ále ty iey bardzo gorę daiesz nad sobą.

Je vous avouë que j'ay une grande complaisance pour mes enfans; mais ma complaisance ne va pas jusqu'à les gaster. Scio ego meis me esse apprimè liberis obsequentem, sed non adeò ut mea facilitas illorum corrumpat animos. *Ter.* Przyznaię że mam wielkie upodobanie w dzieciach moich, ále to nie idzie ták daleko żeby się przez to psowały.

Elle croit indigne d'elle d'avoir quelque complaisance pour ma mere. Se indignam deputat, quæ concedat matri. *Ter.* Ma sobie za rzecz niegodną áby w czym ustąpiła matce moiey.

Je ne vous écris pas cela par complaisance. Non hæc auribus tuis do. *Cic.* Nie piszę tego do ciebie przez podchlebstwo

Un flatteur a une complaisance outrée, il observe avec soin les moindres mouvemens de celuy à qui il fait sa cour, il releve tous ses bons mots & repete toutes ses paroles Adulator in obsequium plus æquo pronus, nutum divitis audit, iterat voces & verba tollit cadentia. *Hor.* Podchlebnik stara się strasznie we wszystkim przymilić y przypodobać, z wielką pilnością uważa wszelkie poruszenie tego komu nadskakuie, każde iego słowko chwali, y powtarza.

J'ay trop de complaisance pour moy, Je me flatte trop. Nimis mihi indulgeo. *Ter.* Názbyt o sobie dobrze trzymam, y podchlebiam sobie samemu.

COMPLAISANT,m. COMPLAISANTE,f. adject. (*Qui tâche de plaire & de se conformer aux inclinations d'autruy.*) Obsequens, entis,omn. gen. Obsequiosus,a,um. Indulgens,entis,omn. gen. dat. *Cic.* PRZYIEMNY, PRZYIEMNA, miły ktory się stara każdemu się podobać, y według myśli dogodzić

S'il ne tient qu'à donner, & à estre complaisant, je ne seray pas des derniere. Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram, (*on sous-entend* partes.) *Ter.* Jeżeli tylko o to idzie áby dawać y dogadzać, nie ostatni będę do tego.

Il est fort complaisant. Mollis est in obseqoium. *Ovid.* Bardzo iest usłużny miły przyiemny.

Faire le complaisant. Supparasitari alicui. *Plaut.* Podchlebstwem się bawić.

Il est complaisant à tout le monde. Omnibus obsequitur. Omnium obsequitur studiis. *Ter.* Ku wszystkim iest usłużny dogadzaiący.

COMPLANT, subst.m. terme d'Agriculture. (*Vigne d'un bon complant*) Vitiarium,ii,n. *Colum.* PŁONNIK termin gospodarski, Winnica na dobrym płonniku sadzona.

COMPLEMENT, subst.m terme de Géometrie. (*Ce qui reste pour remplir le reste d'un quart de cercle.*) Complementum i,n. *Cic.* DOPEŁNIENIE to co zostaie dla do pełnienia czwartey części cyrkułu álbo okrągu.

COMPLET,m. COMPLETTE,f. adject. (*Qui a toutes ses parties*) Completus. Perfectus. Absolutus. ZUPEŁNY, ZUPEŁNA, co ma wszytkie w sobie części w cale.

Cette somme n'est point encore complette. Ea summa nondum completa est. *Cic.* Jeszcze ta summa nie iest zupełna.

Une période complette. Perfectus & completus verborum ambitus, *genit.* perfecti & completi verborum ambitûs,m. *Cic.* Peryod mowa cała zupełna.

Un regiment complet, une legion complette. Justa & plena legio, *genit.* justæ & plenæ legionis,f. Pułk zupełny cały.

COMPLEXION, subst.f. (*Habitude, disposition naturelle du corps.*) Constitutio,onis,f. *Cic. Cels.* POMIARKOWANIE postanowienie osoby, ciała przyrodzenie.

Forte complexion. Corporis firma constitution. *Cic.* Przyrodzenie mocne.

Un corps d'une foible complexion. Infirmum & imbecille corpus. **D'une mauvaise complexion.* Corpus mali habitûs. Ciało słabego przyrodzenia. *Złego pomiarkowania ciało.

Il est devenu d'une mauvaise complexion. Recidit in malum habitum. *Cels.* Stał złego pomiarkowania.

COMPLEXIONNÉ,m. COMPLEXIONNÉE,f. *bien*, ou *mal*, (*Qui est d'une bonne, ou d'une mauvaise constitution.*) Benè, *ou* malè constitutus,a um. *Cic.* POSTANOWIONY, POSTANOWIONA, pomiarkowany co do przyrodzenia ale álbo dobrze.

COMPLICE, adject.m. & f. (*Celuy, ou celle qui a eu part à quelque méchante action.*) Socius. Conscius. Particeps. POMOCNIK ten albo ta co komu do złego dopomagał.

Vous estes complice de ce crime avec luy. Est tibi societas hujus criminis cum illo. *Cicer.* Jesteś pomocnikiem iego w tey zbrodni.

Accuser ses complices. Indicium sociorum profiteri. *Mart. Liv.* Wydać pomocnikow swoich, powołać inszych.

COMPLICITÉ, subst.f. (*Participation au crime de quelqu'un.*) Conscientia,æ,f. *Cic.* POMOCNICTWO w złym.

COMPLIES, subst.f. plur. (*Derniere partie de l'Office du Breviaire, qui se doit dire le soir avant que de se coucher.*) Completorium. KOMPLETA ostatnia część godzin Kapłańskich ktora się odprawuie wieczor przed spoczynkiem.

COM-

COMPLIMENT, subst.m.(*Civilité, ou Honnesteté qu'on fait à quelqu'un, soit en paroles, ou en actions.*) Officiosa verba, orum, n.pl. Officiosa urbanitas, *genit.* officiosæ urbanitatis, f. LUDZKOSC, kłaniánie się, poszanowánie ktore kto komu czyni słowami álbo uczynkiem.

Je n'aime point les lettres où il n'y a que des complimens. Inanis sermo litterarum mihi est injucundus. *Cic.* Nie lubię listow gdzie tylko same są komplementa.

Sourriant à un compliment si naïf. Delectatus ille urbanitate tam stultâ. *Petr.* Uśmiechnąwszy się zá komplement tak prosty.

Faites luy s'il vous plaist mes complimens, ou simplement *Mes complimens, s'il vous plaist.* Officiosè gie illi verbis meis saulutem. *Cic.* Kłaniay mu się proszę odemnie, álbo teź, poprostu, ukłon moy, służby moie.

Treves de complimens, Laissez là tous les complimens. Mitte, *ou* apage istam officiosam urbanitatem. Daymy pokoy tym wszystkim komplementom.

Je ne dis pas cela par compliment, je dis ce que je pense. Non id do tuis auribus, sed veritati. Nie mowię tego przez komplement, mowię tak iak myślę iak trzymam, bez podchlebstwa.

COMPLIMENT est aussi *Un témoignage de joye,* ou *de douleur, (qu'on rend à ses amis, quand il leur est arrivé quelque bonne,* ou *mauvaise fortune.)* Officiosa testificatio, *ou* significatio, *ou* congratulatio. KOMPLEMENT oświadczenie radości álbo żalu, uczynione przyiaciołom w okazyi szczęścia, álbo nieszczęścia ich iakiego.

Faire compliment à quelqu'un sur une chose, (luy témoigner la joye, ou *la douleur qu'on en ressent.)* Gratulari alicui re, *ou* de re rem *Cic.* *On dit* Gratulari adventu, *ou* de adventu, *ou* adventum alicujus. *Cic.* *Faire compliment à quelqu'un sur son arrivée.* Posłać z komplementem do kogo, álbo uczynić mu komplement z oświadczeniem radości álbo żalu naszego. *Mowią też posłać z komplementem do kogo winszuiąc mu szczęśliwego przyiazdu, witaiąc go z drogi.

Faire un compliment de condolance sur la mort de quelqu'un. Mortem, *ou* interitum alicujus officiosè & peramanter condolere. *Cic.* *Il luy envoya des personnes pour luy faire compliment sur son mariage.* Misit qui officiosè & verbis exquisitis nuptias illi gratularentur. **Sur sa santé.* De salute. *Cic.* **Je vous fais compliment sur l'alliance d'un si grand homme.* Gratulor sibi affinitate tanti viri *Cal ad Cic.* Posłać z komplementem żałobnym, álbo uczynić komu komplement żałobny z okazyi śmierci czyiey. *Posłał do niego z komplementem powinszowania małżeńskiego postanowienia. *Z powinszowaniem álbo dowiadywaniem się o zdrowie. *Winszuię spowinowacenia z tak wielkim człowiekiem.

COMPLIMENT est aussi *Une petite Harangue courte & pleine de louanges recherchées, (qu'on fait à des personnes de marque, quand elles passent dans quelque ville.)* Aureola, & laudibus expressa oratiuncula. *Cic.* KOMPLEMENT, mowa krotka z pochwałami wielkiemi ná powitanie osob zacnych przeieżdżaiących ktorędy przez miasta.

COMPLEMENT signifie par antiphrase *Querelle.* comme *Je l'aborderay & luy feray le compliment qu'il mérite.* Adibo atque hominem accipiam quibus dictis meret. *Plaut.* KOMPLEMENT znaczy opacanie, urażenie kogo słowem; Poydę do niego, y takim go komplementem potkam, iakiego godzien

COMLIMENTER, V.act. *on prononce* con plimanter. (*Faire des complimens de joye ou de tristesse sur quelque bonne ou sur quelque mauvaise fortune.*) Aliquem urbanitatis officiis prosequi. *Cic.* OSWIADCZAC się komu przez ludzkość w słowach z radością, żalem, powinszowaniem szczęścia iakiego álbo nieszczęścia.

Il alla le complimenter sur la mort de son pere. Dolorem suum de morte patris, verbis officiosis & familiaribus, ipsi testificatus est. Poszedł mu oświadczyć się z żalem swoim z śmierci oyca iego.

COMPLIMENTER *un Prince.* Aureolam atque familiarem oratinculam habere ad Principem. POWITANIE mowę krotką witaiącą, mieć do Pana iakiego imieniem wszystkich.

COMPLIMENTEUR, subst.m. *on prononce* complimanteur. (*Qui ne se dit qu'en mauvaise part, d'un homme qui se rend importun à force de faire trop de complimens.*) In officiis prustandis salutator importunus & fastidiosus. m. NIEZBYTY naprzykrzony z komplementami y oświadczeniami swemi.

COMPLIQUE', m. COMPLIQUE'E, f. part. pass. (*Qui ne se dit que des maladies, des affaires & des incidens meslez ou joints les uns avec les autres.*) Implicitus, Implicatus, a, um. *Cic.* SPLECIONY záwikłany co się zie mowi chyba o chorobach álbo sprawach y przypadkach pomięszanych, y iedne z drugiemi złączonych.

COMPLOT, subst.m. *Espece de conspiration, dessein de nuire à quelqu'un, concerté secretement entre des personnes.*) Coitio, onis, f. *Cic.* Conspiratio. Conjuratio, onis, f. *Cic.* SPIKNIENIE zmowa zámysł szkodzenia komu skrycie zamowiony między iakiemi osobami.

De complot, Par complot. Compacto. Ex compacto. *Cic.* *Plaut.* Przez spiknienie się, spiknąwszy się.

Faire un complot. Facere coitionem. *Cic.* * *Faire un complot pour accuser quelqu'un.* Coire in accusationem alicujus, *chez les Jurisc.* Spiknąć się. *Spiknąć się, zmowić się ná udanie kogo.

COMPLOTER, V.neut. (*Faire un complot.*) Coire Facere coitionem. *Cic.* SPIKNĄC się.

Comploter de faire perdre les biens à quelqu'un; de luy faire un procès. De bonis alicujus coire, in lites coire. *Cic.* Spiknąć ná zgubienie kogo ná fortunie; ná pieniánie go prawem.

COMPLUTE, vulgairement ALCALA DE HENARES, (*Ville d'Espagne en Castille la Neuve, celebre par son Université.*) Complutum, ti, n. KOMPLUT pospolicie Alkala Miasto Hiszpaniy w nowey Kastyliy sławne Akademią.

COMPONCTION, subst.f. terme de Théologie, (*Une douleur qu'on a dans l'ame d'avoir offensé Dieu.*) Ea peccatis dolor. SKRUCHA termin Teologiczny, żál ná umyśle że kto Boga obraził.

COMPORTEMENT, subst.m. (*La maniere de se conduire.*) POSTEPOWANIE sobie, poczynanie sposob iako sobie kto poczyna.

SE COMPORTER, V.n. (*Conduire ses mœurs, sa vie d'une telle & telle maniere.*) Tali modo, *ou* tali ratione se gerere. POCZYNAC sobie tak, álbo ták w życiu y obyczaiach sobie postępować.

Il est d'un homme moderé de son naturel & cultivé par les sciences, de se comporter de maniere dans une puissance si absoluë, que ceux ausquels il commande n'ayent pas sujet d'en desirer un autre. Permagni hominis est ipsâ naturâ moderati ac doctrina eruditi, sic se adhibere, *ou* sic se gerere, in tantâ potestate, ut nulla alia potestas, iis quibus præsit, desideretur. *Cic.* Pomiarkowanego z umysłu y naukami wypolerowanego człowieka iest własna, ták záżywać náywyższey władzy y zwierzchności áby ci ktorych ma pod sobą nikogo inszego sobie nie życzyli.

Se comporter honnestement. Honestè se gerere. *Cic.* **Sagement, avec sagesse.* Sapienter vitam instituere. *Ter.* Sprawować się postępować sobie przystoynie poczciwie. *rozumnie.

Il se comporta de maniere dans cette charge, qu'il remporta l'approbation de tout le monde. Eo in munere sic se gessit, *ou* sic se tractavit, ut ab omnibus laudaretur. Ták się za tym urzędzie sprawił że od wszystkich ogolnie miał zalecenie.

COMPOSE', m. COMPOSE'E, f. part. pass. (*Fait.*) Factus. Compositus. Concretus. Coalitus, a, um. *Cic.* ZŁOZONY zrobiony.

Ce parfum est composé d'or, ou *Il entre de l'or dans la composition de ce parfum.* Unguentum istud ex auro concretum est. Oleiek ten iest zrobiony ze złotem, álbo w chodzi złoto w robieniu tego oleyku.

Un mot composé. Vox composita. * *Qui est composé de deux mots.* Verbum ex conjunctione factum. *Cic.* Słowo składane. *Składane z dwoch słow.

ON DIT au figuré, *Un visage composé, (qui n'est point naturel.)* Vultus compositus. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie: twarz álbo postawa układana ktora nie iest według przyrodzenia, ále ustroiona, álbo zmyślona.

Qui a un visage composé, pour dire *Un visage modeste, tranquille.* Adolescens modesto spectatus. Ten co iest postawy, układney, to iest skromney spokoyney.

UN COMPOSE', comme un substantif masculin, (*Mélange de diverses choses.*) Coagmentatio & copulatio. *Cic.* ZŁOZENIE pomieszane w iedno rożnych rzeczy.

UN COMPOSE', (*Un meslange de plusieurs drogues.*) Permistio Mistura. *Colum.* ZŁOZENIE pomięszanie rożnych rzeczy lekarskich.

UN COMPOSE', (*Un tout qui a diverses parties.*) Totum ex diversis partibus constans. *Cic.* SKŁAD złożenie całey iakiey rzeczy z części swoich,

L'homme est un composé de deux parties, le corps & l'ame, l'une corporelle & l'autre spirituelle. Homo constat ex duabus partibus, corpore & animâ, quarum una est corporea, altera ab omni materiæ concretione sejuncta. *Cicer.* Człowiek iest istota złożona z dwoch części, z duszy, y ciała, z ktorych iedna iest cielesna, druga duchowna.

ESTRE COMPOSE' de Constari Constare Fieri. *Cic.* Componi. *Plin. Quint.* BYC złożonym. Z.

ON DIT figurément, *Cét homme est tout composé de fourberie & de mensonge, Il n'est que mensonge & fourberie, Un fourbe achevé.* Homo totus ex fraude & mendacio compositus. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie: Ten człowiek wszystek iest złożony z oszukania, y kłamstw, nie iest tylko oszustostwo y szalbierstwo, oszust doskonały.

COMPOSE' se dit en morale (*des assemblées qu'on fait des personnes propres à un mesme dessein.*) comme *Les armées sont composées de sujets qui sont naturels & d'estrangers.* Constati sunt & confecti exercitus ex subditis & advenis. ZŁOZONY się mowi co do obyczaiow o zebraniu osob do iedneyże imprezy służących, iáko: Woyska są złożone z osob z ktorych iedne są swoie, drugie obce.

COMPOSER, V. act. *Faire quelque ouvrage d'esprit.*) Componere Elucubrare Elaborare Scribere. *Cic.* PISAC co rozumnego, księgi &c.

Composer des vers. Carmina condere Carmina pangere. *Cic.* **Une epitaphe en vers.* Versus in ossa componere. *Tibul.* Pisać wiersze, składać. *Krotki nagrobek wierszami.

Composer en prose. Oratione solutâ scribere. *Var.* **Composer en vers.* Versibus scribere. *Cic.* **En Grec, en Latin.* Græcè, Latinè. **En François.* Gallicè. *Cic.* Pisać mową nie wiązaną w wiersze. *Pisać co wierszami. *Po Grecku, po łacinie. *Po Francusku.

Des livres plus mal composez en Latin qu'ils n'étoient en Grec. De malis græcis, Latinè scripta deterius. *Cic.* Księgi gorzey pisane po łacinie, niż były po grecku.

Il s'est mis à composer. ou *à faire des Comédies.* Scripsit fabulam. Ad scribendum se dedit. *Cic.* Jął się pisać, álbo składać komedye.

COMPOSER signifie encore en morale, (*Regler ses mœurs ses actions, ses paroles.*) Componere Fingere. *Cic. Tacit.* UKŁADAC mowi się ieszcze co do obyczaiow, spraw, y słow.

Il composa son visage à la tristesse, Il prit un visage triste. Composuit vultum ad tristitiam. *Tacit.* Ułożył twarz do smutku.

Il se composoit de toutes les manieres, Il prenoit toute sorte de contenance. Exprimebat omnes vultus. *Cic.* Układał się rozmaicie, y wszelką na się brał postawę.

QUELQUEFOIS il se prend en mauvaise part & signifie *Faire l'hypocrite, le Tartuffe, Se déguiser.* comme *Il est toûjours composé & jamais naturel, Il est toûjours masqué.* Fictos semper vultus prætendit. *Quint* Semper fucatus, *ou* larvatus, *ou* personatus est. *Plin. Cic.* CZASEM się bierze w zły sposob y znaczy obłudnikiem się czynić, pokazywać się inaczey niż iest udaiąc, naprzykład zawsze się układa a nigdy się iák iest właśnie w sobie nie pokaże, zawsze maszkarkę nosi.

COMPOSER en termes d'Imprimerie, (*Arranger les lettres d'une copie & les assembler en une forme.*) Fusiles litteras ordinare & digerere. Litterarum typos componere. SKŁADAC terminem Drukarniaaym, układać porządnie po słowku litery z pisma iakiego, álbo *z Exemplarza*, y zbierać ie ná formę.

COMPOSER signifie aussi, *Inventer, ajoûter à la vérité, & mesme mentir.* Comminisci. SKŁADAC znaczy też przykładać nad to iak iest w rzeczy samey y owszem zmyślać.

COMPOSER en Musique, (*Inventer des airs & des accords pour les chanter à plusieurs parties, ou les joüer sur les instrumens.*) Cantus, *ou* modos componere. *Tibul.* SKŁADAC w Muzyce wynaydować rożne tony y nuty, áby ie śpiewać ná rożne części głosami, álbo wygrawać ná instrumentach.

Il a composé des vers pour estre joüez sur le luth. Carmina ad lyram composuit. *Quint.* Złożył wiersze do wygrywania na lutni.

COMPOSER en terme de Guerre, (*Capituler, faire des conditions pour rendre une place.*) De arce, *ou* de urbe dedendâ cum hoste transigere. *Cic. Liv.* UŁOZYC iednać się w umowę wchodzić po woyskowemu o oddanie fortecy iakiey.

Il se dit aussi de tous les traitez & accords qui se font dans les affaires civiles, comme *J'aime mieux qu'on compose de toutes choses avec eux en mon absence.* Me absente omnia cum illis transigi malo. *Cic.* Toż się mowi o wszystkich przymierzach, ugodach w sprawach świeckich, iáko: Wolę że się o wszystko godzą y umowią z niemi w niebytności moiey.

On ne pouvoit composer à moins avec des particuliers. Cum privatis non poterat transigi minore pecuniâ. *Cic.* Nie można się było umowić się zgodzić za mniey z prywatnemi ludźmi.

Il a composé à deux mille sesterces. Pactus est duo millia sestertium. *Mart.* Zgodził się umowił za dwa tysiące groszy.

COMPOSER, subst. m. Terme Ironique. (*Méchant Auteur.*) Ineptus scriptor. PARTACZ wierszopisa ladaiaki.

COMPOSITE, adject. terme d'Architecture, qui ne se dit qu'en cette phrase, *Ordre Composite,* ou *Composé,* (*qui est le plus beau des cinq Ordres des colomnes, dont la corniche est meslée des ornemens en chapiteau Corinthien & de l'Ionique.*) Ordo mistus, *ou* compositus. SKŁADANY słowo Architektoniki co się nie mowi tylko w ten sposob: Porządek składalny álbo składany, iest naypięknieyszy, między pięciorakim porządkiem słupow, gdzie w gzemsowaniu ozdoby kapitelu Koryntskiego y Jonickiego są wraz złączaqne y pomięszane.

COMOSITEUR, subst. m. (*Sçavant Musicien, qui compose des airs & des parties de Musique, soit pour chanter, soit pour joüer sur les instrumens.*) Varietatum & modorum vocum compositor. SKŁADACZ Doskonały Muzykant ktory składa nuty y części muzyki tak ná głosy iák ná instrumenta.

COMPOSITEUR, en termes d'Imprimerie, (*Ouvrier qui arrage les lettres sur une Regle de cuivre, ou de fer, qui rend les lignes de mesme longueur.*) Litterarum fusilium compositor *ou* dispositor, oris, m. SKŁADACZ álbo Zecer ten co zbiera y układa porządnie litery po blaszce miedziáney, álbo żelazney dla rownania wierszy.

(On appelle cette Regle de fer ou de cuivre *Composteur* & *Compositeur;* Il semble cependant qu'il seroit plus correct de l'appeller *Compositoire,* & en Latin *Ferula, a, f.*) Tę blaszkę nazywaią składaczka iednakżeby lepiey było nazwać prawidłu *Winkielak.*

ON APPELLE encore, *Amiable compositeur,* (*celuy qui est un arbitre d'equité auquel on se rapporte pour accommoder une affaire.*) Arbiter qui res componit, (*ou* Qui aversos amicos componit, *Qui reconcilie des amis qui étoient mal ensemble.*) *Cic.* MOWIĄ ieszcze iednacz przyiacielski o tym co iest obrany od stron do zgody się zabieraiących sędzią ugodliwym, ná ktorego zdanie obiedwie strony się zdaią. Roziemca, Jednacz ten co godzi przyiacioł zwaśnionych.

COMPOSITION subst. f. (*Assemblage, ou meslange de plusieurs corps.*) Compositio, onis, f. structura, æ, f. *Cic.* ZŁOZENIE zebranie w raz rożnych rzeczy zmięszanych.

COMPOSITION *d'onguents,* ou *de parfums.* Unguentorum compositio. *Plin.* OLEYKOW álbo maści rożnych robienie.

COMPOSITION se dit *d'une bonne Constitution,* ou *d'une bonne Disposition, d'un bon Temperament.* Benè constitutum corpus. *Cic.* ZŁOZENIE się mowi o dobrym pomiarkowaniu ciała álbo postanowieniu.

COMPOSITION, pour des ouvrages d'esprit, (*L'action de composer un livre, un discours &c.*) Compositio. Scriptio. *Quint. Cic.* PISANIE czego rozumnego.

Ce Poëte a la composition dure. Hic Poeta durus est versus componere. *Horat.* **Des vers durs.* Immodulata poemata. *Hor.* Ten Wierszopisz pisze z trudnością a niegładko niełatwo mu wiersz idzie. *Niegładkie wiersze nieskładne.

SUJET *d'une composition,* (*Matiere qu'on donne pour composer.*) Scribendi argumentum, ti, n. *Cicer.* RZECZ do pisania dana, álbo wzięta.

ON APPELLE aussi COMPOSITION, (*L'ouvrage même qu'on a composé.*) Scriptio, onis, f. NAZYWAIĄ ieszcze pisaniem álbo pismem, rzecz samą napisaną,

Il nous a recité plusieurs ouvrages de sa composition. Multa proprio marte scripta recitavit. *Hor.* Czytał nam kilka sztuk pism swoich.

COMPOSITION en termes d'Imprimerie, (*L'arrangement des lettres dans le Composteur, suivant la Copie de l'ouvrage*) Litterarum fusilium dispositio, *ou* constructio, onis, f. SKŁADANIE liter po drukarsku w winkielaku po prawidle, álbo blaszce według Exemplarza.

Il travaille à la Composition, ou comme l'on parle parmi les Imprimeurs, *Il est à la Casse.* Fusiles litteras disponit & ordinat. Robi składaiąc litery, álbo robi zecerstwo, u Kasaty robi iáko Drukarze mowią

COM-

COMPOSITION, (*Accord, convention.*) Compofitio. Conditio. Pactio. *Cic.* UKŁAD agoda umowa.

Venir à compofition. Venire, *ou* accedere ad pactionem. *Cic.* Przyść do ugody.

Se rendre à compofition. Quibufdam conditionibus, *ou* legibus fe dedere. Ad aliquam conpitionem defcendere. *Cic.* Poddać fię pod pewnemi warunkami, y umową.

C'eft un homme de bonne compofition, avec lequel on s'accommode volontiers. Facilis in pactionem quamlibet defcendere. Człowiek ieft zgodliwy z ktorym fię łatwo zgodzić.

Prendre une ville par compofition. Urbem certis quibufdam conditionibus fe dedentem accipere. Odebrać miafto przez ugodę.

COMPOSTELLE, SAN JAGO DE COMPOSTELLA, (*Ville capitale du Royaume de Galice en Efpagne.*) Compoftella, æ, fœm. KOMPOSTELLA Miafto głowne Galicyi w Hifzpaniy.

COMPOTE, fubft. f. (*Affaifonnement de viandes, qu'on fait cuire dans un pot avec du lard, des épices & d'autres ingrediens.*) Ciborum in ollâ cum larido & pipere conditura. SADZONA potrawa, przyprawa mięfa wgarku z floniną, korzeniami, y infzemi zaprawami.

ON DIT auffi *Une Compote de fruits,* comme *Des pommes à la compote,* ou *Une compote de pommes.* Malorum conditura faccharo foparata, fœm. MOWIĄ też owoce fadzone, iako: Jabłka fadzone albo Dufzone.

COMPREHENSIBLE, adiect. m. & f. (*Qu'on peut comprendre.*) Comprehenfibilis. Quod facilè intelligi & percipi poteft. *Cic.* POIĘTY co poiąć można.

COMPREHENSION, fubft. f. (*Action de l'efprit par laquelle il comprend & conçoit les chofes.*) Comprehenfio. Perceptio, onis, f. *Cicer.* POIĘCIE poymowanie fiła umyfłu przez ktorą rzeczy poymuiemy.

COMPRENDRE, V. act. (*Renfermer, contenir.*) Continere, Complecti. *Cic.* OBIĄĆ zamknąć w fobie, trzymać.

La nature de l'air comprend les étoiles. Stellas complectitur natura ætheris. *Cic.* Powietrze zamyka w fobie gwiazdy.

Le monde comprend toutes chofes dans fon enceinte. Continet mundus omnia fuo complexu. *Cicer.* Swiat wfzyftko w okrągu fowim zamyka albo obeymuie.

Cette feule vertu comprend, ou *renferme toutes les autres.* Hac unâ virtute omnes reliquæ virtutes continentur. *Cicer.* Ta iedna cnota wfzyftkie infze w fobie zamyka.

Ce crime deteftable compernd en foy tous les autres crimes. Deteftando illo crimine fcelera omnia comlpexa funt. *Cicer.* Ten grzech obrzydliwy wfzyftkie infze w fobie zamyka.

ON DIT en ce fens, *Comprendre une chofe en peu de paroles,* pour *La dire en peu de paroles.* Paucifsimis verbis rem comprehendere. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu zamknąć rzecz w krotkich flowach.

ON DIT auffi, *Eftre compris dans un mefme malheur.* Iifdem malis implicari. *Cic.* MOWIĄ być ogarnionym zamknionym w tym że niefczęściu.

Ceux de l'Achaie & de la Béocie furent compris dans le mefme traitté. Fœderi eidem afcripti funt Achæi & Bœotii. *Liv.* Achayczykowie y Beoci w tęż przymierze zawarci byli.

COMPRENDRE fe dit figurement pour *Concevoir les chofes en fon efprit, en avoir l'intelligence.* Comprehendere Capere Concipere, *ou* Percipere. *Cicer.* POIĄĆ mowi fię niewłaśnie za zrozumieć co y w umyśle fą fwoim zmieścić.

SE COMPRENDRE. Percipi. *Cicer.* POYMOWAC fię zrozumieć fię.

Cela ne fe comprend pas, ou *ne fçauroit fe comprendre.* Id in intelligentiam non cadit. *Cic.* To fię niepoymuie, zrozumieć trudno albo poiąć.

COMPRESSE, fubft. f. (*Linge plié en plufieurs doublet qu'on met fur la playe que fait la lancette quand on faigne.*) Penicillum, i, n. *Celf.* CHUSTECZKA w kilkoro złożona dla przyłożenia na rankę y ściśnienia iey po krwi upufczeniu.

Il faut bander le bras, & mettre par deffus une compreffe trempée dans l'eau. Deligandumque brachium fuper-impofito expreffo ex aquâ frigidâ penicillo. *Celf.* Trzeba zawiązać rękę przyłożywfzy chufteczkę w wodzie zmaczaną.

COMPRESSION, fubft. f. (*L'action de comprimer.*) Compreffio. *Vitr.* SCISNIENIE czego do kupy.

Cette boule de plomb allant & venant dans ce canal étroit, fait fortir par fon mouvement l'air enfermé & épaffi par la compreffion de l'air. Pila plumbea decurrendo in auguftias tubulorum, vehementi decurfu per fauces frequentiam cœli compreffione folidatam extrudit. *Vitr.* Kula ołowiana wypadaiąc y wybiegaiąc z rury ciafney wywodzi za fobą powietrze w niey zamknione y zgęśnione przez ściśnienie powietrza.

COMPRIMER, V. act. (*Preffer avec violence.*) Premere. Comprimere. *Plin.* SCISKAC tłoczyć gwałtem.

COMPRIS, m. COMPRISE, f. part. paff. (*Contenu, renfermé.*) Comprehenfus, a, um. Complexus, a, um. *Cic.* ZAMKNIĘTY zawarty znayduiący fię w czym.

COMPRIS *dans quelque traitté.* Alicui fœderi afcriptus. *Liv.* °*Dans quelque malheur.* Aliquo malo irretitus implicitus, a, um. *Cic.* ZAWARTY w przymierzu iakim. °Znayduiący fię w niefczęściu iakim.

Il eft compris dans ce nombre, Il eft de ce nombre. Eft ex eo numero. Zamyka fię znayduie fię w tey liczbie.

COMPRIS, (*Conceu, entendu.*) Comprehenfus. Preceptus, a, um. Animo, *ou* mente. *Cic.* POIĘTY myślą zrozumiany.

COMPROMETRE, V. neut. & act. *on prononce* conprometre *comme s'il y avoit une* n. (*Vouloir fe rapporter de la décifion d'un different, au fentiment de quelqu'un.*) Compromittere, (mitto, mittis, mifi, miffum.) Promiffum facere de re aliquâ. *Cic.* ZDAC fię na fąd na zdanie czyie w fprawie iakiey.

COMPROMETTRE fignifie auffi, *Mettre, expofer fon autorité, fa réputation, fon honneur.* &c. Auctoritatem, famam, honorem in periculum adducere. *Cicer.* PODAC wdać fwoy honor, fławę w niebefpieczeńftwo.

SE COMPROMETTRE *avec quelqu'un,* (*Contefter avec quelque perfonne indigne.*) Venire in controverfiam cum aliquo infimo. *Cic.* WDAWAC fię z kim, fporkę mieć z podłą iaką ofobą.

COMPROMIS, fubft. m. *on prononce* conpromis. (*Traitté par lequel on donne pouvoir à des arbitres qu'on a choifis, de juger & de terminer quelque conteftation.*) Compromiffum, i, neut. *Cicer.* KOMPROMISS Zdanie fię na dobre ludzie na przyiacioł dla zakończenia fprawy iakiey.

Faire, ou paffer un compromis. De re aliquâ compromiffum facere. *Cic.* Zdać fię na fąd przyiacielfki, na kompromifs.

METTRE *une chofe en compromis* fe dit figurément, *La traitter comme une chofe contenfe, & qui eft un fuiet de difpute & de controverfe.* Aliquid in difceptationem, *ou* in controverfiam adducere. PODAC rzecz iaką w wątpliwość.

COMPTABLE, (*ou* contable *comme on doit prononcer.*) adject. m & f. (*Qui eft obligé de rendre compte.*) Qui pecuniarum rationem debet reddere. TEN co ma za co odpowiedzieć albo z czego dać rachunek.

COMPTANT (*on prononce* contant.) m. COMPTANTE, f (*Celuy, ou celle qui compte, qui calcule.*) Computans Numerans. *Plin.* RACHUIĄCY, RACHUIĄCA, ten albo ta co rachunek czyni.

COMPTANT, (*Prefent, qu'on compte fur la table, parlant de l'argent.*) *Argent comptant.* Præfens, *ou* numerata pecunia. *Cic.* GOTOWIZNA, gotowe pieniądze ktore liczą na ftole.

Payer quelqu'un comptant. Præfenti pecuniâ folvere. *Cicer.* Płacić komu gotowizną, liczyć zaraz pieniądze, kłaść pieniądze.

Laiffer en argent comptant trente mille écus. In numerato relinquere triginta nummorum millia. *Plin.* Zoftawić gotowego grofza albo pieniędzy gotowych trzydzieści tyfięcy talerow.

Bailler comptant. Dare in manum. Dać gotowizną wyliczyć do rąk.

ON DIT auffi au figuré, *Payer une perfonne tout comptant,* (*lors qu'on repouffe fur le champ quelque offenfe qui avoit été faite, foit par des coups de main, foit par une prompte & piquante raillerie.*) Offenfam aliquam fibi illatam extemporali dicacitate aut ictibus vindicare. MOWIĄ też *niewłaśnie:* zapłacić komu zaraz gotowizną, kiedy w tym punkcie kto odda za fwoie albo razami albo flowami w żartach ufczypliwych.

COMTE, (*on prononce* conte.) fubft. mafc. (*Dénombrement qui fe fait de plufieurs chofes.*) Numerus, i, m. *Cic.* RACHUNEK liczba porachowanie wielu rzeczy.

Faire le compte des foldats. Numerum militum recenfere. *Liv.* Komput żołnierzy czynić woyfka popis czynić co do liczby, woyfko porachować.

COMPTE, (*Calcul.*) Numerus, i, m. Ratio, onis, f. *Cic.* RACHUNEK, liczba, rachunki.

Le compte eft bon, eft jufte, le compte s'y trouve jufques à

un denier. Comparet argenti ratio. *Ter. Plaut.* Quadrat ratio. *Cic.* °*Le contraire se dit* Non comparet argenti ratio. *Terent.* *Le compte n'y est pas, ne se trouve pas.*) Jest liczba wszystkiego, aż do szeląga dobre sprawiedliwe rachunki są.°Przeciwna iest nie masz nie dostaie w rachunku.

LIVRES *de compte (où l'on couche la recette & la dépense.)* Codex accepti & expensi. *Cic.* Regestra gdzie kto rachunki pisze, wziątku, y wydatku.

Faire, ou dresser son compte. Accepti & expensi rationes inire. *Cic.* Rachunki swoie wygotować albo oddać.

Mettre, ou coucher quelque chose sur ses comptes, ou dans son livre de compte. Aliquid in rationes inducere. *Cicer.* W rachunkach swoich co położyć, włożyć w swoie rachunki.

Faire ses comptes avec quelqu'un. Cum aliquo rationes putare, conferre. *Cic.* Rachować się z kim.

Rendre ses comptes à quelqu'un. Alicui rationes edere. *Cic.* Oddać komu rachunek albo rachunki swoie.

Un compte fait & arresté, ou comme l'on parle chez les Notaires, *Un compte clos, affiné*, ou *soudé.* Rationes confectæ & consolidatæ. *Ascon. Ped.* Rachunki zakończone albo zamknione wylikwidowane iak mowią w kancellaryi.

Abreger un compte. Conferre in pauca rationes. *Cic.* Skrocić rachunek.

Un compte rond. Quadrans summa. °(*Le contraire est* Excurrens summa, *Un compte rompu.*) Rachunek okrągły rowny °Przeciwne iest rachunek nierowny, urwany.

Faire un compte rond. Rotundare summam. *Hor.* Rowno okrągło się wyrachować.

Je gagnay d'un compte rond deux cens mille écus. Centies sestertium corrotundavi. *Petr.* Rowno albo okrągło rachuiąc zyskałem dwakroć sto tysięcy talerow.

J'ay chargé mon compte du reliqua Reliquum quod erat in rationibus meis retuli. *Cic.* Resztę wziąłem na moy rachunek

Tenir compte & faire recette d'une somme, Mettre, écrire une somme, ou la coucher dans ses comptes, Rationibus, *ou* in rationibus summam aliquam referre. *Cic. Suet.* Na swoy regestr wziąć summę iaką.

Faire en compte. Computare. Calculum imponere. Rationem supputare. Rationem inire. Rationes colligere *Plin. Colum. Plaut.* Rachunek czynić.

Ouïr & examiner un compte Expungere, *ou* dispungere rationes *Papin.* Słuchać rachunkow y one roztrząsać.

ON DIT au figuré, *Je vous tiendray compte de ce que vous ferez pour luy, Je mettray en ligne de compte ce que vous feren pour luy.* Quidquid ejus causâ feceris, ego tibi acceptum referem. *Cicer.* MOWIĄ niewłaśnie: na moy regestr wpiszę wszystko co dla niego uczynisz, na siebie to biorę.

Je mets sur mon compte toutes les obligations qu'il vous aura, tous les bons offices, ou tous les services que vous luy rendrez. Quidquid in eum officii contuleris, id ita accipio, ut in me ipsum te putem contulisse. *Cic.* Na siebie biorę wszystkie obowiązki iego ku tobie y cokolwiek przysługi y życzliwości iemu oświadczysz.

ON DIT, *Vous rendrez compte de tout ce qu'ils auront fait, Vous en répondrez.* Præstabis eorum facta. *Cicer.* MOWIĄ: Będziesz odpowiadał; albo ty odpowiesz za to wszystko, co oni zrobią, na swoy karb to weźmiesz.

C'est pour vostre compte, si vous le perdez Præstabis, si amiseris. Na swoy karb to stracisz ieżli stracisz.

ON DIT encore, *Je n'ay pas trouvé mon compte à la lecture de ce livre.* Nihil mihi profuit hunc legisse librum. MOWIĄ, nie wyszedłem na moy rachunek, tę książkę czytaiąc, Inaczey-em sobie oniey tuszył, czegom inszego się spodziewał.

Vous ne trouverez pas vostre compte avec moy, vous n'aurez pas ce que vous esperez. Te frustrabo spe tuâ. Nie wynidziesz na swoy rachunek ze mną, omylę nadzieię twoię.

ON DIT d'un homme qui gagne & qui prospere, *Il fait bien son compte, il fait bien ses affaires.* Rem suam facit. *Ter.* Lucrum facit. *Plaut.* MOWIĄ: o człowieku który zyskuie y szczęści mu się; wychodzi na swoy rachunek, na swoię liczbę, udaie mu się dobrze we wszystkim.

° *Vous avez vostre compte, vous estes bien dans vos affaires.* Tibi benè est *Ter.* Wychodzisz na swoie, udaie ci się dobrze

COMPTE, (*Estime, consideration.*) comme *Il ne tient non plus compte de son bien, que du fumier.* Bona sua pro stercore habet. *Plaut.* °*Ne pas tenir compte de sa réputation, Ne s'en pas soucier, Ne s'en mettre pas en peine.* Nullo loco habere famam *Ter. Cic.* °*Ne tenir compte de sa liberté.* Projicere libertatem. *Cic.* °*Ne tenir compte de quelqu'un au prix de soy.* Aliquem præ se contemnere. *Cic.* °*Tenir plus de compte de quelqu'un que de la République, en faire plus de cas, le considerer davantage* Præverteret aliquem præ Republicâ. *Plaut.* °*On ne tiendra compte de vous, si vous vous jettez ainsi à la teste.* Tu te vilem feceris, si te ultrò largiere. *Plaut.* °*On ne tient compte de cét Avocat, Il n'est point employé.* Hic patronus friget in foro. *Cic.* RACHUNEK szacunek uwaga: iako nie waży sobie dobra swego tyle dba o nie iak o śmiecie. °Niedbać o imię swoię o sławę, nie tweć o nię. °Nie dbać o wolność. °Nie mieć sobie nizacz drugiego w porownaniu z sobą samym. °Więcey sobie kogo ważyć niżeli Rzeczpospolitą. °Nie będą cię zanic mieli ieżeli się tak sam łatwo podaiesz albo natręcasz. °Nie dbaią o tego Persona, nieużywaią go.

COMPTE se dit adverbialement & proverbialement en ces façons de parler, *A son compte*, ou *Si nous l'en croyons, nous sommes moins que rien* Si illi fides sit, *ou* habeatur, sumus nos nihili, & etiam aliquid minus. RACHUNEK się mowi przysłowiem w takowe sposoby; według iego rachunku, albo Jeżeli iemu wierzyć iesteśmy mniey niż nic.

A ce compte là, Si cela est. Si ita est. Tak kładę, ieżeli to tak iest.

Recevez cela à bon compte, en déduction de ce que je vous dois. Illud accipias de summâ detrahendo. °*Au bout du compte, au pis aller que m'en peut-il arriver?* Ad summum, quid mihi mali evenit? Potrąć to sobie w rachunku możesz to sobie tak wziąć iakbyś już miał u siebie w reiestrze napisane. °Wszystko uważywszy, gdyby też y naygorzey się stać miało nakoniec coż mię potka.

ON DIT qu'*Un homme est bien loin de son compte, (quand il met offerte de quelque marchandise.)* Longè majore pretio res ista comparatur, *ou* habetur, *ou* emitur. *Cette chose s'achette bien plus cher.* MOWIĄ że kto ieszcze iest daleko od liczby albo rachunku kiedy źle podcie za towar iaki targuiąc go, nie po tych pieniądzach to płaci.

ON DIT encore qu'*Un homme est bien loin de son compte, (lors qu'ayant raisonné sur un faux principe, le succés ne répond point à son attente.)* Longè evenire multò intelligis. *Terent.* MOWIĄ ieszcze że kto źle się porachował, kiedy zasadziwszy się na iakim fundamencie fałszywym, skutek omyla nadzieię iego.

ON DIT aussi qu'*Un homme en a pour son compte, (quand il luy arrive quelque perte, ou disgrace, qu'il doit porter.)* In illum cuditur hac faba. *Ter.* MOWIĄ cż ma y on na karb albo za swoie, kiedy mu się szkoda albo nieszczęście iakie trafi ktore ponosić musi.

ON DIT pareillement, *Vous ne trouverez pas vostre compte avec cét homme là, il est plus fort & plus puissant que vous.* Ne te illi committas, tibi enim plurimum præstat. *Cic.* MOWIĄ także, nie wdaway się z tym człowiekiem, nie wynidziesz na swoie z nim, mocnieyszy on iest od ciebie.

FAIRE *son compte, (Avoir dessein)* comme *Je faisois mon compte de partir demain, mais le mauvais temps m'en a empesché.* Statueram cras hinc proficisci, tempestas me detinuit. ZAKŁADAĆ sobie tuszyć sobie, Zakładałem sobie wyiechać iutro, ale mi niepogoda przeszkodziła.

CHAMBRE DES COMPTES, (*Cour souveraine où se rendent les comptes des deniers du Roy*) Rationum regiarum suprema curia. KAMERA Izba albo mieysce gdzie zasiadaią na rachunki skarbowe dochodow Krolewskich.

MAISTRE *des comptes, (Premier officier de la Chambre des comptes)* Rationum regiarum magister, masc. A rationibus. *Senl.* PREZYDENT kamery, starszy nad rachunkami skarbowemi.

AUDITEUR *des comptes, (Officier qui examine les comptes & les quittances des traittans, & en fait le rapport à la Chambre.)* Qui est ab audiendis & expendendis rationibus regiis. PISARZ rachunkow skarbowych, ktory rachunki odbiera od kontrahentow, y one w Izbie skarbowych rachunkow podaie.

CORRECTEUR *des comptes, (qui corrige les erreurs qui se sont glissées dans les comptes.)* Qui est à corrigendis rationibus, si quis error irrepserit. TEN co poprawia omyłki w rachunkach skarbowych.

LIVRES *de comptes, (où les négotians écrivent la recette & la dépense.)* Accepti & expensi codex, *genit.* codicis, *m. Cicer.* REGESTRA skarbowych rachunkow księgi.

Tenir

Tenir les livres de compte. Scribere nomina digesta in codicem. *Cic.* Trzymać regestra skarbowe álbo księgi rachunkow skarbowych.

COMPTE-PAS, subst. m. *on prononce* conte-pas. (*Instrument de Géométrie, qui sert à connoistre combien il y a de pas d'un lieu en un autre.*) Pedometrum, tri, n. INSTRUMENT Geometrycany służący do pomiarkowania wiele iest krokow z iednego mieysca ná drogie.

COMPTER, (*on prononce* conter.) V. act. (*Faire le dénombrement des personnes, ou des choses.*) Numerare. *Plin. Colum.* RACHOWAC liczyć usoby álbo rzeczy.

Il faut compter les ouvriers & les jours. Rationem inire operum operarum & dierum, *Cat.* Rachować trzeba rzemieślnikow y dni.

COMPTER, (*Calculer, supputer, nombrer*) Putare Computare. *Cic.* RACHOWAC rachunki czynić.

Compter par ses doigts, ou sur ses doigts. Digitis, *ou* articulis computare *Suet. Plin.* Rachować na palcach.

Compter avec quelqu'un. Calculum ponere cum aliquo. *Plin-Jun.* Rachować się z kim.

Ils comptent plus de grain qu'ils n'en ont semé. Longè plus imputant feminis jacti, quàm quod severint. *Colum.* Rachuią więcey zboża niż wysiali.

Compter le bled, le vin, l'argent. Putare rationem frumentariam, vinariam, argentariam. *Cat.* Rachować zboże, wino pieniądze.

COMPTER, (*Mettre au nombre, ou parmi, ou entre.*) Numerare numerum ponere. *Cic. Suet.* WRACHOWAC policzyć między.

Compter parmi les Dieux. Referre in Deos, *ou* in numerum Deorum. *Cic. Suet.* °*Parmi, ou entre les Orateurs.* In numerum Oratorum. *Cib.* Policzyć między Bogi. °Między Mowcow.

Compter une chose perdui. In perditis ac desperatis aliquid habere. *Cic.* Rachować álbo mieć co zá rzecz zgubioną, *álbo* zá straconę.

COMPTER *pour rien les personnes & les choses.* Pro nihilo putare, Nihili facere. *Plaut.* Nullo loco habere. *Cic.* MIEC zá nic osoby y rzeczy.

Il n'a compté pour rien tous ses interests, quand il a esté question de me servir. Omnia sibi post putavit esse præ meo commodo. *Ter.* Zánic miał sobie wszystkie swoie interessa kiedy szło o przysługę moię.

Je compte pour rien un service quand il m'est rendu malgré moy. Nullum beneficium duco esse, id quod cui facias, non placet. *Plaut.* Nie mam sobie za nic tákiey przysługi ktorą mi poniewolnie, álbo przeciwko woli moiey czynią.

COMPTER *sur quelqu'un, ou sur une chose,* (*Y faire fond.*) Fidere. Confidere. °Confidere virtuti. *Cas. Compter sur son courage.* °In aliquo. *Hirt. Sur quelqu'un.* °Aliquâ re. *Sur quelque chose.* °Multum naturâ loci confidebant. *Cæs. Ils comptoient beaucoup sur l'assiette, ou la situation du lieu.* ZASADZAC się na czym polegać ná czym, ubespieczyć spuścić się na co. °Ubespieczyć się na odwadze swoiey. °Polegać ná kim ubespieczyć się ná nim spuścić się ná niego. °Spuścić się ná co. °Ubespieczali się álbo ufali bardzo w położenie mieysca.

Vous ne devez pas tellement compter sur moy, que vous vous endormiez, comme si vous n'avi-z rien à faire. Nihil est, quòd in dextram aurem fiduciâ mei dormias, quasi nihil tibi sit agendum. *Plin-Jun.* Nie trzeba się tak spuszczać ná mnie żebyś spał ná to iakobyś nie miał nic do czynienia.

Vous avez raison de compter sur moy. Meritò habuisti fiduciam animi mei. *Plin-Jun.* Masz rzeczą spuścić się na mnie.

Jouissez du temps présent sans compter sur l'avenir. Carpe diem quàm minimum credulus postero *Hor.* Zażywoy chwili, nie spuszczaiąc się ná to co być może potym.

Une armée sur la quelle on ne peut gueres compter, on faire fonds. Minimæ fiduciæ exercitus. *Liv.* Woysku ná ktore się całe bespiecznie spuścić niemożna.

C'est compter sans son hoste. Frustra mecum has rationes deputo. *Ter.* Jest to rachować się bez gospodarza.

ON DIT figurément qu'*Un homme compte ses pas*, pour dire qu'*Il marche gravement & lentement.* Testudineo gradu incedit. Graditur lentè. MOWIĄ *niewłaśnie:* rachuie kroki swoie, stąpa iák a liczby, to iest chodzi poważnie y zwolna.

ON DIT, *Tout compté, tout rabattu.* Circumspectis rebus omnibus, rationibusque subductis. abl. *Cicer.* *Toute deduction faite, après avoir compensé les avantages & les inconveniens des choses,* MOWIĄ wszystko porachowawszy y potrąciwszy wszystko odciągnąwszy, koszta y pożytki rzeczy iákiey pomiarkowawszy.

A compter du jour que. Subductâ ratione temporibus ab eo die, quo. Rachuiąc od dnia ktorego.

COMPTOIR, (*on prononce* contuir.) subst. m. (*Banc, ou bureau fermé sur lequel on compte de l'argent.*) Diribitorium, ii, n. *Plin.* Mensa, æ, f. *Cic.* STOŁ zamykany do rachowania pieniędzy.

Comme j'eus beaucoup gagné, je me retiray du comptoir & je quittay le negoce. Ut rem meam majorem feci, manum de tabulâ, *ou* sustuli me de negotiatione. *Petr.* Zyskawszy wiele poprzestałem dalszego handlowania.

COMPULSER, (*on prononce* conpulser.) V. act. terme de pratique, (*Obliger un Notaire, ou Greffier, de délivrer des actes, dont il garde les minutes.*) Exigere ab actuario exemplum tabularum, quæ sunt penes illum. KOMPULS dać termin prawny, przycisnąć Pisarza, álbo Kancellaryą do wydania papierow służących do sprawy iákiey ktore ma u siebie.

COMPULSOIRE, (*on prononce* conpulsoire.) subst. m. (*Lettre de Chancellerie, pour contraindre les Notaires à delivrer des actes des pieces dont ils ont les minutes.*) Litteræ regiæ, quibus exigitur exemplum tabularum ab actuario. KOMPULS na wydanie aktow.

COMTE, (*on prononce* conte.) subst. m. (*Homme noble qui possede une terre érigée en comte,* Comes, *genit.* comitis, masc. GRAFF Szlachcic maiący maiętność z nádaniem tytułu Hrabstwa.

COMTE', (*on prononce* conté.) subst. m. & *quelquefois* f. (*Titre d'honneur que les Princes donnent à certaines Seigneuries, pour les distinguer des autres.*) Comitatus, ûs, m. HRABSTWA iest też czasem tytuł godności nadany od Krolow maiętnościom iakim dla rozności od drugich.

COMTESSE, (*on prononce* contesse) subst. f. (*Celle qui possede un comté.*) Comes mulier, *genit.* comitis mulieris, f. Comitissa, æ, f. TA co ma Hrabstwo, Hrabina.

CONCA, (*Riviere d'Italie, qui traverse la Romandiole & se jette dans la mer Adriatique.*) Crustumium. Crustumenius. KONKA Rzeka Włoska przechodząca przez Romondyolę, wpadaiąca w morze Włoskie.

CONCASSER, V. act, terme de Pharmacie, (*Casser avec un marteau, ou un pilon des racines* &c.) Terere. Concutere. *Cic.* UTRZEC, uwiercić termin, Aptekarski, utłuc młotkiem, álbo tłuczkiem korzenie iakie.

CONCAVE, adject. m. & f. (*Creux & courbé en dedans.*) Concavus Convexus. *Cic. Virg.* WYDROZANY wewnątrz ze spodu wklęsły álbo západły.

CONCAVE comme un substantif. *Le concave de la Lune.* Concavum Lunæ. (*C'est l'espace où les élemens sont enfermez.*) OKRĄG podmiesięczany, mieysce gdzie żywioły się znayduią.

CONCAVITE', subst. f. (*La figure creuse de quelque chose*) Convexitas. *Plin.* GRUBA złobowatość wklęsłość západłość

Les concavitez des spelonques. Convexæ altitudines speluncarum. *Cic.* Gruby álbo iámy w iaskiniach.

CONCENTRER *une chose avec une autre,* V. act. (*Les unir & les incorporer ensemble de maniere qu'elles n'ayent pour ainsi dire, qu'un mesme centre.*) Rem aliquam cum alterâ cogere SCISNĄC ziednoczyć wraz iedną z drugim ták żeby się niezdawało być tylko iedną rzeczą.

SE CONCENTRER, (*S'unir, s'incorporer, rentrer en dedans, tirer vers le centre.*) In unum veluti corpus cogi, (gor, geris, coactus sum.) pass. Coalescere Coire. °Ad idem centrum permeare. SCISNĄC się złączyć wnijść wewnątrz wskroś się zmięszać, brac się do celu iednego, ścisnąć się do kupy.

La chaleur naturelle se concentre dans le cœur, se retire dans le cœur comme dans son centre. Calor naturalis in cor permeat. Ciepło przyrodzone ściska się do serca ucieka iáko do celu swego.

CONCENTRIQUE. adject. m. & f. (*Qui a un même centre.*) Cui commune est centrum cum re aliâ. (*les Astronomes se servent du mot* Concentricus, a, um.) CO się do iednego mieysca álbo srzodka zbiega Gwiazdarze názywaią *skoncentrowany.*

CONCEPTION, subst. f. (*Action par laquelle l'homme s'engendre dans le ventre de la mere.*) Conceptio, onis, f. Conceptus, ûs, m. *Cicer.* POCZĘCIE záwiązanie płodu w żywocie matki.

LA FESTE *de la Conception de la sainte Vierge.* Conceptio Beatæ Mariæ. (*Le moment auquel elle a été conceuë dans les entrailles de sainte Anne.*) SWIĘTO Poczęcia N. M. P. pierwszy

wszy moment w ktory się poczęła w wnętrznościach Anny S.

CONCEPTION se dit figurément (*de la facilité qu'a l'esprit de comprendre & de concevoir les choses.*) Rerum perceptio, *ou* comprehensio, onis, f. *Cicer.* POIĘCIE się mowi o łatwości dowcipu w poięciu każdey rzeczy.

Il a la conception prompte & facile. Huic mens acris est & vigens. *(*Le contraire est,* Est obtusiore mentis acie. *Il a la conception dure.*) Bystrego poiętnego dowcipu iest. **Przeciwna iest* Tępego poięcia, twardey głowy.

LES CONCEPTIONS *de l'ame.* Animi foetus, num, m. pl. Mentis cogitata, orum, n. pl. Concepta, orum, n. pl. *Cic.* WYNALAZKI dowcipu ludzkiego, myśli koncepty.

Il a de belles conceptions. Acutissimè cogitat. Piękne ma myśli, piękny koncept.

CONCERNANT, m. CONCERNANTE, f. part. act. (*Qui concerne, qui regarde.*) Spectans, antis. NALEŻĄCY, NALEŻĄCA co należy.

CONCERNANT, adverbe & préposition, (*Touchant.*) De. CO się tycze, tykaiąc się, co do.

Il a fait plusieurs loix concernant le mariage. De nuptiis multas leges fecit. **Il m'a donné plusieurs bons avis concernant ma charge.* Multa sapienter me monuit de meo munere. Postanowił kilka praw co do małżeństwa. *Dał mi kilka pięknych przestrog co do urzędu mego.

CONCERNER, V. act. (*Estre de la dépendance de quelque chose, luy appartenir en quelque façon.*) Ad aliquem, *ou* ad aliquid pertinere. *Cicer.* NALEŻEĆ do czego iakim sposobem.

Les choses qui concernent, qui regardent la postérité. Quæ ad posteritatis memoriam pertinent, *ou* spectant. *Cic.* **Cela me concerne.* Hoc ad me attient. *Plaut.* (*Le contraire est,* Id nihil ad me attinet. *Ter.* *Cela ne me concerne en rien.*) To co do potomności należy. *To do mnie należy. *Przeciwna iest* to do mnie nic nie należy.

CONCERT, subst. m. (*Vnion de voix & d'instrumens de Musique.*) Concentus Symphonia, æ, f. *Cic.* KONCERT z rożnych głosow y instrumentow muzyki złożony.

Le bois qui estoit sur le rivage retentissoit des instrumens & des voix de femmes. Lucus ille littoris percrepabat mulierum vocibus cantuque symphoniæ. *Cic.* Odgłos muzyki y głosow śpiewania białogłow oddawał się między drzewami w gaiu pod nad brzegiem.

On le ramenoit du festin parmi les concerts. Reducebatur è convivio cum cantu & symphoniâ. *Cic.* Odprowadzono go z uczty między głosami, a muzyką.

On donnoit un concert dans ces festins, & on y benvoit à grands coups. In iis conviia symphonia canebat, maximisque poculis ministrabatur. *Cic.* Brzmiała muzyka na tey biesiadzie y pili wielkiemi kielichami.

Il se fit là un concert d'yvrognerie & de doctrine. Personabant omnia vocibus ebriorum & doctorum. *Cicer.* Brzmiały tam razem głosy uczonych y piianych.

CONCERT signifie au figuré *l'Accord de plusieurs personnes pour l'exécution de quelque dessein bon ou mauvais.* Consensus. Concentio Consensio, onis. f. Concordia, æ, f. *Cic.* ZNACZY rzecz zgodne spiknienie się álbo zmowienie ná co dobrego álbo złego.

Agir de concert. Concordi voluntate, (*ou* communi consensu) agere. Czynić co zmownie.

Nous sommes de concert en cela. Concordibus animis rem facimus. Conspiramus ad illud faciendum. *Cic.* **Travailler de concert à une affaire.* Concordem operam ad rem conferre. *Cic.* **Cela s'est fait de concert.* Composito, *ou* compacto est factum. Zgodziliśmy na to zgodzamy się ná to. *Zgodnie na co robić, álbo pracować zgodą iednostayną. *To się iednostaynie álbo z umowy iednostayney stało.

CONCERTÉ, m. CONCERTÉE, f. Part. pass. (*Arrêtté, médité.*) Pactus, a, um. Constitutus, a, um. UMOWIONA rzecz, umyślona, postanowiona.

Le jour est concerté. Pacta & constituta est dies. Dzień iest umowiony.

CONCERTER, V. act. (*Faire l'essay, la répetition des pieces qu'on doit jouër dans un concert.*) Prius concinere Præludere. PROBOWAĆ koncertu muzyki ktory ma być grany.

• CONCERT se dit figurément (*en parlant des personnes qui avisent & qui déliberent ensemble des moyens de faire réüssir une chose.*) De re aliquâ consilia conferre. ZMOWA ná co, mowi się o sposobach y radach do dokazania czego ná radzaiąc się.

Nous concertames ce qu'il y avoit à faire. Consilium cepimus, quid esset nobis agendum. *Cæs.* Námowiliśmy się ná radziliśmy się zmowiliśmy się ná to co czynić trzeba.

ON LE DIT (*d'une personne seule, qui raisonne en elle mesme sur l'execution d'une chose.*) *Il a long-temps concerté dans son esprit ce qu'il y avoit à faire, (Il a bien examiné toutes les circonstances de ce dessein avant que de l'entreprendre.)* Diu reputavit secum, *ou* voluravit mente, quid sibi agendum. MOWI się o iakiey osobie ktora z sobą się sama námyśla o czym, Już on dawno u siebie się náradził námyślił co miał czynić, álbo co mu uczynić náleży, roztrząsnął dobrze y zważył wszystkie okoliczności tey rzeczy ná ktorą się zabierał

CONCERTER *une réponse,* (*Consulter quelle réponse l'on fera.*) Deliberare, *ou* consulere, *ou* consultare, quid sit respondendum. NAMYŚLAĆ się náradzać się o odpowiedzi iáką uczynić trzeba.

ON DIT figurément qu'*Vne personne est bien concertée,* pour dire qu'*Elle affecte un certain air de modestie,* que *Toutes ses paroles sont estudiées, affectées & souvent hypocrites.* Benè compositus, a, um. *Quint.* MOWIĄ o iakiey osobie że iest dobrze námyślona, álbo że się dobrze námyśliła y ułożyła w postawie, słowach y zmyślonych wszystkich sprawach swoich wszystko zmyślenie czyniąc.

CONCESSION, subst. f. (*Octroy de quelque grace,*) Concessio, onis, f. *Cic.* NADANIE pozwolenie łaski iákiey.

Par concession. Concessu & beneficio alicujus. *Cic.* Z nadania z przywileiu.

CONCEVABLE, adject. m. & f. (*Qu'on conçoit aisément.*) Comprehensibilis & hoc comprehensibile, adject. *Cic.* POIĘTY co się łatwo poiąć może.

CONCEVOIR, V. act. (*Qui ne se dit que des femmes & des femelles des animaux.*) Concipere. *Cic.* POCZĄĆ mowiąc tylko o białogłowach y samicach zwierząt.

CONCEVOIR se dit figurément, & signifie *Comprendre.* Concipere. Percipere. Animo comprehendere Cogitatione mente complecti *Cic.* POIĄĆ poymować.

Après cela, mortels, concevez de grands desseins, allez avec toutes vos précautions vous disposer à jouir long-temps de vos richesses. Ite nunc, mortales, & magnis cogitationibus pectora implete, ite & opes per mille annos disponite. *Petr.* Teraz tedy śmiertelni ludzie nabiiaycie sobie głowę wielkiemi imprezami zasięgaycie daleko nadzieiami, y na niezamierzone lata zażywać fortun waszych sobie zakładaycie.

CONCEVOIR, (*Penser, imaginer, prendre.*) Concipere. Mente. secum agitare. *Cicer.* **Concevoir de la haine contre les honnestes gens.* Odium in bonos concipere. **Ils ont conceu plusieurs moyens pour voler la République.* Innumerabiles fraudes conceperunt, u Republicam compilarent. *Cic.* MYŚLIĆ umyślić wziąć powziąć. *Wziąć niechęć do poczciwych ludzi. *Umyślili sobie wiele sposobow áby kraść Rzeplitą.

CONCEU, m. CONCEUË, f. part pass. Conceptus, a, um. *Cic.* **Vn enfant conceu.* Conceptus filius, *ou* fetus. POCZĘTY POCZĘTA. *Dziecię poczęte.

CONCEU *dans l'esprit,* (*Entendu, compris.*) Animo comprehensus, a, um. *Cic.* POIĘTY w umyśle zrozumiany.

CONCEU, (*Ecrit.*) Scriptus, a, um. Contextus, a, um. *Cicer.* NAPISANY, ná piśmie ná karcie wyrażony.

Sa lettre estoit conceuë, ou *écrite en des termes fort civils.* Urbanissimis verbis scriptæ erant illius literæ. Jego list iest wyrażony słowami wielkiey ludzkości, álbo iest nápisany z wielką ludzkością.

CONCHE, subst. f. vieux mot qui signifioit autrefois *la bonne,* ou *mauvaise fortune de quelqu'un.* **J'ay veu autrefois cet homme en fort bonne conche, en belle posture.* Vidi aliquando hunc hominem, benè de rebus domesticis constitutum. *Cic.* POSTAWA, stare słowo Francuskie znaczące niegdyś złą álbo dobrą czyią fortunę. *Widziałem tego człowieka przedtym w bardzo dobrey postawie, álbo w piękney posturze.

CONCHES, (*Ville de la Haute Normandie.*) Conchus, chi, fœm. KĄSZ Miasto wyższey Normandyi.

CONCHYLE, subst. m. (*Poisson dont on tire le suc pour teindre en écarlate.*) Conbylium, ii, neut. *Her.* SZARŁATNICZY, pław morski ktorego krew biorą do farbowania szarłatow

CONCIERGE, subst. m. & f. (*Celuy, ou celle qui garde la maison d'un grand Seigneur, ou un château.*) Atriensis, ii, m. & f. Atriensis servus. *Serva atriensis *pour signifier Vne concierge. Petr. Plaut.* *insularius, ii, masc. *Pomp.* WROTNY, Wrotna ten álbo ta co pilnuie Domu Pana wielkiego álbo Pałacu lub zamku.

CONCIERGE *d'une prison*, (*Geolier.*)Ergaftnlarius,ii,m. *Colum* Carcerarius,ii,m.(*Ce mot eſt de Plaute, comme un Adjectif.*) °Qui quæſtum carcerarium facit. *Qui fait la charge de concierge.* WIĘZNIOW niewolnikow ſtroz Teu co ſtraż okolo więźniow odprawuie.

CONCIERGERIE, ſubſt. f. (*La maiſon du concierge d'un Chaſteau*, ou *des maiſons des Prince.*) Atrienſis cella, *genit.* atrienſis cellæ,fœm. STANCYA mięſzkanie wrotnego ro ieſt Dozorcy pałacu álbo zamku iákiego pana odzwiernego.

(On employe rarement ce mot en cette ſignification.)Te-go ſłowa w Francuſkim rzadko zazywaią w tym rozumieniu.

CONCIERGERIE (*Priſon à Paris dans la cour du Palais.*) Carcer Palatinns Publica cuſtodia, *Cic.* WIĘZIENIE publiczne zámkowe w Paryżu.

CONCILE,ſubſt m.(*Aſſemblée des Prélats & des Docteurs, pour déclarer les choſes qui ſont de foy, regler la diſciplme de l'Egliſe,& reformer les abus qui s'y ſont gliſſez*)Concilium, ii,n.*Cic.Her.* Synodus,di,f.*mot grec.* Conventus,ûs,m.*Cicer.* °*Concile écumenique*, ou *general.* OEcumenicum, *ou* generale concilium OEcumenica ſynodus,f °*Concile national,composé des Prélats & des Docteurs d'une nation entiere* Unius nationis, *ou* gentis concilium. Concilium nationale. °*Concile Provincial*, ou *de toute une province.* Concilium provinciale. ZBOR zgromad.enie Prał.tow y Doktorow ná poſtanowienie tego co do wiary należy y karności Kościelney, iako też poprawy obyczaiow. °Zbor powſzechny. °Zbor Narodu iákiego zgromadzenia Prałatow y Doktorow całego iakiego Narodu. °Zbor Prowincyi iákiey cały.

Aſſembler, ou *convoquer un concile.* Concilium cogere, *ou* convocare Indicere conventus. *Liv.* Naznaczyć álbo zgromadzić Zbor.°

Tenir un concile. Habere concilium. Agere conventus. Trzymać odprawować zbor.

(Ces expreſſion ſont de Ceſar & de Tite Live, pour tenir des aſſemblées ou les grands jours.) Te łacińſkie wyrażenia ſą Cezara álbo Tyta Liwiuſza y znaczą Seymować.

CONCILE, pour *Les Peres du Concile.* Concilii Patres.°*Le Concile a ordonné.* Statuerunt Patres concilii. ZBOR zá Ovcow zgromadzonych na zborze iákim,°Zbor poſtanowił, álbo poſtanowili oycowie.

CONCILIABULE,ſubſt.m. (*Aſſemblée de Prelats, qui n'a pas eſté convoquée canoniquement.*) Conciliabulum Conventiculum. ZBORZYSZCZE Zbor nieprawy bezprawnie zgromadzony.

(Ces mots ſont de Plaute pour marquer une petite aſſemblée) Te ſłowa ſą Plauta znaczące ſchadzkę iáką podłą.

CONCILIATEUR,ſubſt.m. (*Celuy qui taſche de concilier, ou d'accommeder les perſonnes enſemble.*) Conciliator,oris,m. *Var.* JEDNACZ rozjemca ten co godzi ſtrony wſpolnie między ſobą.

CONCILIATRICE, ſubſt.f. (*Celle qui concilie.*) Conciliatrix,icis,fœm. *Cic.* JEDNACZKA ta co ſtrony iedna między ſobą.

CONCILIATION, ſubſt.f.(*Action de concilier.*) Conciliatio,onis,f.*Cic.* JEDNANIE ſtron *Komplanacya.*

CONCILIÉ,m. CONCILIÉE,f.part. paſſ.*voyez* CONCILIER. POIEDNANY, POIEDNANA.

CONCILIER, V.act.(*Accorder enſemble.*)Conciliare Conjungere Conſociare. *Cicer. Plyut.* JEDNAC zgadzać łączyć zrem.

La raiſon & le diſcours concilie les hommes entre eux. Conciliat & conjungit inter ſe homines ratio & oratio. *Cic.* Rozum y rozmowa ludzi między ſobą łączą.

SE CONCILIER *l'amitié*, ou *la bien veillance d'une perſonne.* Sibi aliquem conciliare *Cic.* Animum alicujus ſibi conciliare. *Liv.* ZIEDNAC ſobie przyiaźń álbo życzliwość czyią

CONCILIER ſignifie *Accorder des auteurs, des paſſeges, des loix*, (*Faire voir qu'il n'y a point de contrarieté.*)Conciliare, *ou* componere ſcriptores inter ſe, (leges, opiniones.) *Cicer.* ZGADZAC znaczy ſtoſować do ſiebie Autorow álbo piſma iákie lub prawa dla pokazania że ſobie nie ſą przeciwne.

CONCIS,m. CONCISE,f. adject. (*Bref, ſuccinct, qui n'eſt point étendu, parlant du ſtile*, ou *d'un diſcours*) Conciſus, a, um.*Cic.* KROTKI, węzłowaty krotko zebrany nie obſzerny álbo rozwlekły mowiąc o mowie y ſtylu mowienia,

CONCITOYEN,m. CONCITOYENE,f. adject. (*Qui eſt d'une meſme ville.*) Popularis,is,com.gen. *Terent.* ZIOMEK iednegoż miaſta wſpoł obywatel.

CONCLAVE, ſubſt.m. (*Salle à Rome diſtribuée en autant de petites cellules*, ou *appartemens qu'il y a de Cardinaux, où ils s'aſſemblent à la mort du Pape pour en élire un autre à ſa place.*)Conclave,vis,neut. Conclavium,ii.n. ZAMKNIENIE Sala wielka w Rzymie, podzielona ná tyle pokoikow, álbo mięſzkania wiele ieſt Kardynałow, ktorzy ſię tam zieżdżaią po śmierci Papieſkiey, dla obierania inſzego

(Ces mots Latins ſe trouvent dans Ciceron, Terence & Plaute, pour ſignifier Un appartement ſecret dans une maiſon, & ils peuvent fort bien ſignifier le Conclave) Te ſłowa Łacińſkie znayduią ſię w Cyceronie Terenczyuſzu y Plaucie znacząc mięſzkanie iákie ná uſtroniu, y mogą bardzo dobrze znaczyć to zamknienie Kardynałow.

CONCLAVE ſe prend auſſi pour ſignifier *Le College des Cardinaux* (*qui ſont enfermez après la mort d'un Pape pour en élire un autre.*) Cardinales. TOZ ſię bierze zá ſamo zgromadzenie y zebranie Kardynałow ná obranie Papieża nowego.

Il a eſté élen Pape par tout le Conclave. Ab omnibus Cardinalibus Papa fuit renuntiatus,*ou* appellatus. Factus eſt Papa cunctis Cardinalium ſuffragiis. Obrany był Papieżem zgodnie od wſzyſtkich Kardynałow zgromadzonych.

CONCLAVISTE,ſubſt m (*Domeſtique d'un Cardinal, qui s'enferme avec luy dans le Conclave, à la mort d'un Pape.*) Cardinalis contubernalis. POKOIOWY, ſługa Kardynała ktory mu w tym zamknieniu ſłuży po śmierci Papieſkiey.

CONCLUANT,maſc CONCLUANTE,f. part act. (*Qui conclut.*) Concludens. ZAMYKAIĄCY, ZAMYKAIĄCA, ktory zámyka.

CONCLURRE, V.act. & n. (*Finir, achever, terminer.*) Concludere,(cludo,cludis,cluſi,cluſum.)Abſolvere,(ſolvo,ſolvis, ſolvi, ſolutum.) act.acc, *Cic.* ZAMKNĄC ſkończyć zákończyć.

LE JUGE dit au Palais (*à un Avocat qui bat la campagne, & qui ne dit rien à propos pour ſa cauſe.*) *Concluez*, Abſolve. Finis ſit. SĘDZIA ná ſądach Patronowi ktory ni ro ni owo prawi mowić zwykł *kończ wáßeć.*

CONCLURRE ſignifie encore *Arreſter une choſe, (la réſoudre, prometre de l'accomplir.)* Aliquid ſtatuere,*ou* conſtituere, Decernere. *Cicer.* ZNACZY ieſzcze poſtanowić rzecz iáką uczynić.

CONCLURRE en termes de Philoſophie, (*Tirer une conſequence de deux propoſitions*) Ex re aliqua aliquid concludere, *ou* inferre. *Cic.* °*On conclut de là.* Ex his concluditur. *Cic.* KONKLUDOWAC terminem Filozofiy unośić co z dwoch propozycyi. °Z tąd ſię wnoſi.

CONCLURRE en terme de Palais ſignifie (*Propoſer ſa demande, dire en quoy conſiſte ſa prétention.*)comme *Je conclus à ce qu'il ſoit condamné à l'amende & aux dépens* Itaque pronuntiari poſtulo mulctam cum litis ſumptibus. KONKLUZYA kłaść terminem prawnym, znaczy wyrażić to wſprawie czego ſtrona po wſzyſtkich dowodach wywiedzionych chce co wnoſi iáko, Konkluduię áby był ſkazany ná grzywny y koſzta prawne.

Conclure à la mort. Mittere ad mortem. *Cic.* Dekretować ſkazać ná śmierć.

Les juges ont conclu à la queſtion, ou *que l'accuſé auroit la queſtion.* Judices dixerunt ad quæſtionem reum eſſe abripiendum. Sędziowie ſkazali na tortury obwinionego.

Les medecins qui ont veu ce malade ont tous conclu à la mort Medici qui huic ægro ſanando adhibiti ſunt,hunc morti deſtinarunt *Celſ.* Doktorowie wſzyſcy oglądaiący tego chorego powiedzieli że umrzeć muſi.

CONCLU.m CONCLUË,f. part.paſſ.& adject. (*Terminé, fini,achevé,*) Concluſus. Terminatus. *Cicer.* SKONCZONY zákończony.

CONCLU, (*Arreſté, réſolu, déterminé.*) Statutus. Conſtitutus.Decretus,a,um.*Cic.* POSTANOWIONY.

Que cela ſoit donc conclu & arreſté Maneat ergo iſtud.*Cic.* Niechże to ſtanie, álbo ná tym ſtanie, álbo niechże ſię ná tym ſkończy.

CONCLUSION, ſubſt.f. (*La fin d'un diſcours.*) Orationis concluſio Peroratio. *Cic.* KONKLUZYA zákończenie mowy iákiey.

CONCLUSION, (*Conſequence qu'on tire de quelques propoſition.*) Concluſio,onis,f.Illatio,onis,f. *Cic.* KONKLUZYA wnieſiona z iąkich propozycyi.

Tirer une concluſion d'une propoſition. Ex re aliquâ inferre concluſionem. Wnieść co z iákiey propozycyi.

ON DIT adverbialement *Pour conclusion*, pour dire *Enfin bref*. Tandem adv. Ad summum. *Cic.* MOWĄ przysłowiem na koniec, ná ostatek, krotko mowiąc.

ON DIT qu'*Vn homme est ennemi de la conclusion*, qu' *Il ne finit rien.* Nihil absolvit. MOWIĄ nie rad kończy, nic nigdy nie kończy.

CONCOCTION, subst. f. terme de medecine, (*qui se dit des aliments qui se digerent dans l'estomac.*) Concoctio, onis, fœm. *Plin.* *On dit mieux.* COCTION. KONKOKCYA termin doktorski o trawieniu jedzenia w żołądku. Lepiey się mowi Kokcya.

CONCOMBRE, subst. m. (*Plante reptile qui produit un fruit de mesme nom.*) Cucumis. OGOREK ziele poziemi się ciągnące, ktore wydaie owoc tegoż imienia.

CONCOMBRE *sauvage.* Cucumis silvastris. *Plin.* OGOREK dziki polny.

CONCOMITANCE, subst. f. terme de Theologie, (*Accompagnement, union.*) Concomitantia, æ, fœm. SPOŁECZNOSC iedność termin Teologiczny.

(Ce mot est usité par les Auteurs Ecclesiastiques, dans le Mystere de l'Eucharistie.) (Tego słowa zażywaią mowiąc o Taiemnicy nayświętszego Sakramentu.)

CONCORDANCE, subst. f. terme de Grammaire, (*La construction reguliere des noms, en genre, en nombre & en cas.*) Constructio, onis, f. *Cicer.* ZGADZANIE Imion w rodzaiu liczbie y spadku według gramatyki.

CONCORDANCE, (*Dictionaire des mots de la Bible par ordre alphabetique.*) Index biblicus. KONKORDANCYA Księga pewna álbo Dykcyonarz słow wszystkiey Biblii porządkiem obiecadła.

CONCORDAT, subst. m, (*Traité.*) Pactum, i, n. *Cic.* ZGODA, Przymierze, postanowienie zgodne.

CONCORDE, subst f. (*Vnion.*) Concordia, æ, f. Conjunctio, onis, f *Cic.* ZGODA iedność.

CONCOURIR, V. n. (*Agir de concert avec un autre pour produire quelque effet.* Concurrere. Conspirare. *Cic.* ZEYSC się zgodzić się z kim na dokazanie czego, wspolnie dopomagaiąc sobie spiknąć się.

Le peuple Romain concourut à delivrer la République. Populus Romanus ad liberandam Republicam universus conspiravit. *Cicer.* Lud Rzymski spiknął się ná uwolnienie Rzeczypospolitey.

Mille choses concourent à tourmenter mon esprit. Multæ concurrunt opiniones quæ animum exangeant. *Ter.* Tysiąc rzeczy się zebrało ná utrapienie moie ná strapienie umysłu mego.

CONCOURS, subst. m. (*Action reciproque des personnes, ou des choses qui agissent ensemble pour une mesme fin.*) Concursus, ûs, m Concursio, onis, f. *Cic.* *Le concours de la Lune & du Soleil.* Concursio Solis & Lunæ. *Cicer.* *Concours fortuit des atomes*, ou *rencontre fortuite des atomes.* Corpusculorum concursio. *Cic.* *Concours*, ou *rencontre des voyelles.* Vocalium concursus. *Cic.* ZBIEZENIE się wspolnie wielu osob do iednego końca zmierzaiących staranie. *zbieżenie się Słońca y Xiężyca *Trafunkowe atomow álbo prosakow zbieżenie się. *Zbieżenie się liter kilka samo przez się brzmiących wiednym słowie

CONCOURS, (*Amas de plusieurs choses & personnes qui sont assemblées.*) Concursus. ûs, m. *Cic.* ZBIEGANIE się zgromadzenie rzeczy lub osob wielu razem.

Lors que Demosthene haranguoit, il se faisoit un grand concours de toute la Grece pour l'entendre.) Cùm Demosthenes dicturus erat, concursus audiendi causâ ex tota Græciâ fiebant. *Cicer.* Kiedy Demostenes mowił zbiegali się ludzie z całey Grecyi dla słuchania iego.

CONCRETION, subst. f. terme dogmatique. (*Epaississement des corps qui se durcissent.*) Concretio, onis, f. *Cic.* ZRASTANIE się spoienie się zsiadanie.

CONCUBINAGE, subst. masc. (*Habitation d'un garçon & d'une fille qui vivent ensemble comme mary & femme.*) Concubinatus, ûs, m. *Plaut.* NAŁOZNICTWO nierząd spolnie mięszkanie męszczyzny z białogłową iáko mąż z żoną.

CONCUBINAIRE, subst. m. (*Qui abuse d'une femme, qui l'entretien pour ses plaisirs deshonnestes.*) Concubinus. *Hirt.* NAŁOZNIK co nierządu[?] parzay z białogłową wolną.

CONCUBINE, subst. f. (*Femme dont un homme jouït, sans qu'il soit marié avec elle.*) Concubina, æ, *Cic.* NAŁOZNICA co nieczystość z kim płodzi bez małżeństwa.

CONCUBINE *d'un homme marié.* Pellex, licis, f. *Cicer.* NAŁOZNICA cudzołożnica co się trzyma z żonatym.

CONCUPISCENCE, (*on prononce* concupissance.) subst. f. (*Appetit déreglé qui est un reste du peché originel, & qui nous porte au mal.*) Concupiscentia, æ, f. *S. Paul l'appelle.* Fomes peccati Effrenata appetentia, æ, f. *Cic.* POZĄDLIWOSC żądza nieporządna ktora iest skutkiem grzechu pierworodnego ciągnąca nas do złego. *S. Paweł ią názywa podnietą grzechową.

CONCUPISCIBLE, adject. m. & f. *l'Appetit concupiscible*, (*qui nous porte à nous souhaiter du bien.*) Appetitio concupiscens. POZĄDLIWY, część pożądliwa w człowieku ná Duszy, ktora nás wiedzie do pożądania tego co nam iest dobre.

CONCURRENCE, (*on prononce* concurrance.) subst. fœm. (*Prétention réciproque de deux personnes.*) comme *Ils sont en concurrence de cette charge.* Unum idemque munus ambiunt. In petendo magistratu ambo æmoli sunt. KONKURRENCYA wzaiemne dwoch osob o iednosz obieganie się, iáko. ubiegaią się álbo stáraią się obadwa o tenże urząd.

Ils sont en concurrence de la mesme fille, Ils la recherchent tous deux en mariage, Ils sont rivaux. Eadem est amica ambobus. Rivales sunt *Plaut.* Proci sunt *Cic.* Staraią się są w konkurencyi o iedną Damę, stáraią się o nią obadwa w małżeństwo są przeciwnikami międzý sobą, społproszący.

CONCURRENT, (*on prononce* concurrant.) m. CONCURRENTE, f. (*Celuy, ou celle qui a la méme pretension qu'un autre à une charge, ou à un mesme avantage.*) Competitor, oris, m. *Cic.* KONKURENT społzalecnik álbo społproszący Ten, álbo ta co się o iedno stara z drugim o iedenże urząd, álbo dobra iákie.

Il est mon concurrent à l'Empire. Æmultus est imperii. *Ter* On iest moim konkurentem do Cesarstwa.

Estre concurrent avec quelqu'un pour un mesme heritage Alicui hereditatem concurrere. *Papin.* KONKUROWAC z kim o iednoż dziedzictwo.

CONCURRENT *ou Rival en amour.* Rivalis. *Plaut* SPOŁZALETNIK społmiłośnik, przeciwnik w kochaniu.

CONCUSSION, subst. fœm (*Volerie, exaction faite par un Officier public, qui se fait payer de plus gros droits que ceux qui luy sont attribuez.*) Concussio, onis, f. *Vlp.* Repetundarum crimen *Cic. Tacit.* ZDZIERSTWO urzędowne.

Accuser quelqu'un de concussion Accusare aliquem repetundarum, *ou* de repetundis. *Cic.* Donieść kogo o zdzierstwo.

Qui est accusé de concussion. Repetundarum reus, *genit.* rei m. *Cic.* Zdzierca urzędowy oskarżony.

Convaincre quelqu'un de concussion. Terere aliquem repetundarum *Cic.* Dowieść komu zdzierstwo urzędowne.

Qui est convaincu de concussion. Repetundarum compertus, t, m. Przekonany o zdzierstwo urzędowne.

CONCUSSIONNAIRE, subst. m. (*Qui fait des concussions.*) Pecuniarum ultra fas iniquus exactor, *genit.* exactoris iniqui, m. *Quint.* ZDZIERCA urzędowny.

CONDAMNABLE, (*on prononce* condanable, *sans faire sonner l'm.*) adject. m. & f. (*Qui merite d'estre condamné.*) Damnandus. Condemnandus. *Phad.* GODZIEN potępienia.

CONDAMNATION, (*on prononce* condanation.) subst. f. (*Jugement qui condamne.*) Damnatio. *Cic.* SKAZANY przez sąd potępiony osądzony.

Prononcer une condamnation contre quelqu'un. Damnatorium judicium in aliquem dare. *Cicer.* Dekretem kogo skazać potępić.

CONDAMNER, (*on prononce* condaner, *sans faire sonner l'm.*) V. act. (*Prononcer un jugement contre quelqu'un.*) Damnare. Condemnare. *Cicer.* POTĘPIC skazać dekret ná kogo wydać.

Condamner quelqu'un d'un crime. Damnare aliquem sceleris. **De violence, de crime de leze majesté.* Damnare, *ou* condemnare aliquem de vi, de majestate, *ou* majestatis. *Cic.* Osądzić kogo o kryminał o gwałt. *O kryminał głowny przeciwko dostoieństwu Krolewskiemu.

Condamner à payer une somme, ou Condamner à une somme. Damnare summâ. Dekretować osądzić ná zápłacenie sumy.

CONDAMNER *quelqu'un à quelque peine*, Damnare aliquem ad pœnam. **Aux minieres* In metallum damnare. *Plin. Jun.* **A une prison perpetuelle.* Dare æternum in custodiam. *Cicer.* **A netoyer les egouts.* Ad purgationes cloacarum dare. *Plin-Jun.* **Aux galeres.* Ad remû dare. **A l'amende.* Aliquem multâ multare. *Cic.* **A l'exil, ou bannissement.* Exilio damnare. *Suet.* **A mort.* Addicere morti. *Cicer.* Osądzić skazać kogo ná karę iaką. *Ná kopanie kruszczow. *Ná wieczne więzienie.

*Ná

*Nà chędożenie kanałow álbo ſtekow. *Ná galery. *Ná przeſądy álbo grzywoy. *Ná wygnanie álbo wyświecenie. *Ná pilnowanie, álbo poiątcie daikich beſtyi. *Ná śmierć.

Eſtre condamné de peculat. Damnari peculatûs. *De concuſſion.* De pecuniis repetundis. *Eſtre condamné d'avoir brigué.* Ambitûs damnari. *Cicer.* Być oſądzonym o kradzieſz ſkarbu publicznego. *O zdzierſtwo urzędowe. *O nieporządne ſpráwowánie urzędu.

Eſtre condamné d'avoir pris de l'argent. Damnari ſordium. *Plin. Jun.* Bydź oſądzonym o brauie korupcyi.

Eſtre condamné envers quelqu'un. Damnari alicui. *Vlp.* Bydź oſądzonym komu ná co.

Eſtre condamné ſans avoir eſté ouï. Indictâ cauſâ damnari. *Cicer.* Bydź oſądzonym nie bywſzy ſłuchanym.

Qu'il ſoit condamné à ne point boire de vin de vingt jours. Hæc mulcta ei eſto, ut vigioti dies vino careat. *Plaut.* Niech go oſądzą żeby wina nie pił przez dni dwadzieścia.

Qui n'a point eſté condamné. Indemnatus, a, um. *Cic. Plaut.* Nie oſądzony.

CONDAMNER, (*Blaſmer, déſapprouver.*) Vituperare. Arguere. *Cic.* GANIC przyganiać odrzucać.

ON DIT, *Condamner une porte,* (*la fermer, la boucher de maniere qu'on ne la puiſſe plus ouvrir.*) Ita obſtruere & obturare januam ut non poſſit apperiri. ZGUBIC ſtracić drzwi iákie, ták ie záłbić, żeby ich więcey nie otwierano.

CONDE', (*Ville du Comté de Hainaut.*) Condæum, ei, oeut. KĄDE Miaſto Hannonii.

CONDE' *ſur Neran.* Condæum ad Nerallum. KĄDE Miaſto nad Neraką.

CONDENSATION, ſobſt. f. *on prononce* condanſatioo. (*L'action de condenſer & d'epaiſſir une choſe.*) Denſatio, f. *Plin.* ZGĘSNIENIE ściśnienie.

La condenſation de l'air, lors qu'il ſe condenſe & s'épaiſſit. Denſus, ou denſatus aer, m. *Hor.* Zgęśnienie powietrza ściśnienie dokupy.

CONDENSER, V. act. *on prononce* condanſer. (*Rendre plus dur, plus ſolide, ou épaiſſir.*) Denſare, Condenſare *Liv.* ZGĘSCIC ściſnąć uczynić co gruntownieyſze y mocnieyſze.

SE CONDENSER. Denſari. *Var.* GĘSNIEC, gęſnąć.

CONDESCENDANCE, ſubſt. f. *on prononce* condeſſandance. (*Déférence reſpectueuſe qu'un inférieur a pour ſon ſupérieur.*) Obſequium, ii, n. *Cicer.* USŁUżNOSC poſzanowanie uſtępowanie niżſzego wyżſzemu.

CONDESCENDANCE, (*Indulgence d'un ſupérieur pour inférieur, & un ami pour ſon ami.*) Indulgentia, æ, f. *Caſ.* ŁASKAWOSC łáſkawość wyżſzego ku niżſzemu álbo przyiaciela ku przyiacielowi powolność.

Qui a beaucoup de condeſcendance pour ſon pere. Perindulgens in patrem. *Cicer.* Ktory ma wielkie poſzanowanie ku oycu ſwemu.

Uſer de condeſcendance quand il faut. Obſecundare in loco. *Ter.* Zażyć powolności tam gdzie trzeba.

Il a de la condeſcendance pour tout le monde. Ad omnium mores & voluntates accommodatus eſt. Układny y łagodny ku wſzyſtkim dogadzaiący.

CONDESCENDANT, (*on prononce* condeſſandant.) maſc. CONDESCENDANTE. Obſequens. Indulgens. *Cic.* UKŁADNY łagodny uſłużny miły dogodliwy.

CONDESCENDRE, V. n. *on prononce* condeſſandre. (*Déférer au ſentiment d'une perſonne, acquieſcer à ſes volontez.*) Alicui obſequi Indulgere. *Cic.* USTĄPIC z poſzanowaniem drugiemu, z iego zdaniem ſię zgadzać y wolą, wybaczać, dogadzać.

CONDESCENDRE, (*Acquieſcer, ſe rendre aux conditions propoſées.*) Venire, ou deſcendere ad conditiones propoſitas. *Concedere petitioni alicujus, *Condeſcendre à ſa demande.* USTĄPIC, uſpokoić ſię, pozwolić na kondycye podane. *Uczynić co na proźbę czyią.

Faire condeſcendre quelqu'un à ce que l'on veut. Ad voluntatem ſuam aliquem adducere, ou perducere. *Cic.* Nákłonić kogo do woli ſwoiey.

CONDITION, ſubſt. f. (*Eſtat dans la vie dans lequel on eſt né, ou qu'on a embraſſé & choiſi.*) Sors. *Hor.* Conditio Locus. KONDYCYA Stan życia w ktorym ſię kto urodził álbo ktory kto wziął y obrał ſobie.

Perſonne n'eſt content de ſa condition. Nemo ſuâ ſorte contentus vivit. *Hor.* Nikt nie ieſt kontent ſtanem ſwoim.

UN HOMME *de condition, de qualité,* (*qui eſt né de parens illuſtres.*) Vir ſummo loco natus. Summo genere. *Cic. Plaut.* *(*Le contraire eſt* Obſcuro loco natus. Ignobili genere natus. *Cic. Qui eſt de baſſe condion.*) CZŁOWIEK kondycyi zácney urodzony zacnie. *Przeciwna ieſt podłey niſkiey kondycyi, urodzenia człowiek.

Des gens de la derniere condion. Homines infimi. Fex populi. *Cic.* Ignota capita. *Liv.* Ludzie náypodleyſzey oſtatniey kondycyi.

Un homme de ma condition, ou de ma ſorte. Homo mei ordinis. *Ter.* Homo cum quo mihi eſt communitas ordinis. *Cicer.* Człowiek moiey kondycyi moiego ſtanu, urodzenia.

DEMEURER *dans ſa condition.* In propria pelle quieſcere. *Hor.* Suo habitu vitam degere. Quod natura dedit, pati. *Phæd.* TRZYMAC ſię według ſwoiey kondycyi, niepozwalać ſobie więcey nád ſwoy ſtan.

Quoique vous marchiez fierement à cauſe de vos richeſſes, la fortune toutefois ne change point la condition. Licet ſuperbus pecunia ambules, fortuna tamen non mutat genus. *Hor.* Chociaſz ſobie dumno poczynaſz dla twoich bogactw przecięż fortuna kondycyi nieodmieni.

CONDITION, (*Servitude dans laquelle on s'engage.*) Conditio, Servitus. KONDICYA mieyſce, ſłużba ktorą kto przyimuie.

Voſtre condition vous à toûjours eſté tres douce chez moy, parce que vous me ſerviez avec affection. Clemens ſemper apud me tibi fuit ſervitus, quia ſerviebas liberaliter. *Terent.* Służba ci była zawſze miła u mnie, boś ſłużył z chęcią.

Il cherche condition. Servitium quærit. Szuka kondycyi, mieyſca, ſłużby.

Eſtre en condition. Servire. *Plaut. Quint.* Być ná ſłużbie, ná kondycyi.

Sortir de condition. Abire à ſerviendi conditione. *Cicer.* Odſtać od kogo, z ſłużby.

CONDITION, (*Parti, offre que l'on fait.*) Conditio. *Cicer.* KONDYCYA warunek umowa ktorą kto z kim czyni, y ieden drugiemu podaie.

Je vous offre une bonne condition, un bon parti. Conditio Inculenta tibi per me offertur. *Ter.* Ofiaruię ci dobrą kondycyą, rzecz ci dobrą raię.

Accepter, ne point refuſer la condition qu'on nous offre. Uti conditione oblata. *Cic.* Przyiąć kondycyą, nie gardzić kondycyą ſobie ofiarowaną.

C'eſt aux victorieux à donner les conditions de la paix, & aux vaincus de les recevoir. Ferre conditiones pacis, victoris eſt; accipere, victi. *Cic.* Zwyciężcow ieſt podawać Kondycye pokoiu, á zwyciężonych ſą one przyiąć.

CONDITION ſe dit auſſi dans le même ſens (*des clauſes & reſtrictions des traittez & des actes.*) Conditio, f. Lex, *genit.* legis, f. *Cic.* KONDYCYA ſię też mowi w tym że rozumieniu o klauzulach y warunkach Traktatow, y tranſakcyi.

Faire ſocieté avec des peuples a certaines conditions. Certis quibuſdam conditionibus accipere populos in ſocietatem. *Liv.* Uczynić przymierze z narodem iakim pod pewnemi Kondycyami.

A CONDITION *que ou de.* Eâ conditione, ut. Eâ lege, ut. Modò. Dum modò. *Cic.* Pod kondycyą, że *álbo* aby.

CONDITION ſignifie pareillement *Avantage, recompenſe.* comme *Si vous voulez me ſervir en cette affaire, je feray voſtre condition bonne.* Si mihi operam dare hac in re velis, optima tibi erit conditio. ZNACZY też w Francuſkim nagrodę pożytek zyſk komu uczyniony, iáko: ieżeli mi w tym zechceſz oſłużyć niebędzieſz tego żałował, nagrodzić ci ſię to.

CONDITIONNE', maſc. CONDITIONNE'E, f. (*Fait avec condition.*) comme *Un traitté conditionné.* Fœdus cui appoſita eſt aliqua conditio. Pod kondycyą rzecz iáka uczyniona: iáko Traktat pod kondycyą.

ON DIT, *Une marchandiſe bien conditionée,* (*qui eſt bonne, qui n'eſt point défectueuſe.*) Proba, ou integra merx. Towar dobry bez przyganv, zewſzyſtkim należyty.

CONDITIONNEL, m. CONDITIONNELLE, f. adiect. (*Qui eſt ſujet à des charges & conditions.*) comme *Une propoſition conditionnelle.* Sub conditione. Z PRZYDANIEM kondycyi iákiey: iáko propozycya z kondycyą álbo pod kondycyą.

CONDITIONNELLEMENT, adv. (*Sous condition, avec condition.*) Cum conditione. Adiecta conditione. *Conditionaliter. adv. *Paul. Juriſ.* Pod kondycyą, z kondycyą, z przydaniem kondycyi.

CONDOLE'ANCE, subst. f. (*Témoignage que l' on rend à quelqu' un du déplaisir que l' on a du malheur qui luy est arrivé.*) significatio doloris. OSWIADCZENIE żalu swego komu neaynione aokazyi Smntku álbo nieszczęścia ktore się mu trafiło.

Faire un compliment de condoléance sur la mort d' une personne. Significare dolorem perceptum de morte alicujus. Oświadczenie żalu z okazyi śmierci cayiey uczynić.

CONDOM, (*Ville épiscopale de Gascogne.*) Condomum. Condomium. KONDOM Miasto Biskupie waskonii.

DE CONDOM. Condomensis & hoc Condomense, adiect. *genit.* is. KONDOMSKI, álbo Kondomanin, Kondomka co iest a kondomu.

CONDOMOIS, subst. m. (*Païs autour de Condom.*) Condomiensis ager. KONDOMSKIE. Powiat Kray kondomski.

CONDRIEUX, (*Bourg de France, fameux pour ses bons vins.*) Condriacum. Kondryew Miasteczko Francuskie sławne dla przednich win.

Qui est de Condrieux. Condriacus, a, um. Kondryewskia z Kondryewu.

CONDUCTEUR, substantif masculin (*Celuy qui conduit, qui guide.*) Ductor. Deductor *Cic.* Przewodnik ten co prowadzi Komu iest dokąd álbo do czego. Przednik.

CONDUCTEUR *des jeux*, (*qui en a la conduite.*) Choragus, *Plaut.* PRZEWODNIK álbo Przednik w graniu Marszałek tameczny ten co grę álbo taniec pierwszy zawodzi.

CONDUCTEUR *d' une armée.* Dux exercitûs, Ductor, *Cic.* WODZ Herman Woyska.

CONDUCTEUR *d' une affaire, d' une entreprise, d' un ouvrage.* Dux & magister alicujus negotii. *Cic.* TEN ktory w sprawie iakiey álbo imprezezie Rey wodzi, Pryncypał.

CONDUCRTRICE; subst. f. (*Celle qui conduit quelque entreprise.*) Dux. *Virg.* PRZEWODNICZKA w imprezie iákiey.

CONDUIRE, V. act. (*Guider, mener.*) Ducere. Deducere, *Cic.* PROWADZIC przewodnikiem być przeprowadzać odprowadzać.

Je l' ay conduit des yeux, ou *de la veuë*, pour dire *J' ay observé ses pas.* Prosequntus sum hunc oculis abeuntem. *Ovid.* Odprowadzałem go oczami szedłem za nim oczami.

Il ne voit pas à se conduire. Non claré videt oculis, quò se deducat. *Plaut.* Nie widzi, niewie gdzie się ma obrocić w ktorą się udać, iák sobie ma postąpić.

Doner à quelqu'un de quoy se conduire, de quoy faire son voyage. Viaticum alicui dare. *Plaut.* Dać komu sposob áby sobie daley postąpił. Dać komu na drogę.

Dieu vous conduise, Dieu vous veuile bien conduire, Faites bon voyage. Benè ambula. Vade age fausto omine. *Plaut.* Benè tibi sit. Niech P. Bog szczęśliwie prowadzi, szczęśliwa droga.

CONDUIRE signifie dans le mesme sens, *Accompagner quelqu'un par honneur.* Deducere aliquem. act. *Cic. Liv.* Prosequi. *Cic.* Prowadzić znaczy w tymże rozumieniu odprowadzać kogo dla czci y uszanowania.

CONDUIRE, (*Mener devant soy des troupeaux* &c.) Agere, Ducere. *Virg.* Pędzić przed sobą trzodę álbo stado.

Conduire de l' eau, la faire aller en quelque lieu. Aquam ducere. *Cic. Plin. Jun.* Prowadzić wodę dokąd.

Conduire une muraille, un fossé depuis un certain endroit jusques à un autre. Murum, *ou* parietem, *ou* fossam ducere. *Cic. Vitr.* Prowadzić ścianę álbo row iáki od iednego mieysca aż do drugiego.

CONDUIRE pris figurément, *Régir, mener, gouverner.* Regere, Gubernare. Administrare. Tractare. Ducere. Prowadzić wodzić powodować wzięte *niewłaśnie* za miast rządzić kierować po swoiey woli.

Conduire un enfant. (*l' Elever, avoir soin de son éducation.*) Puerum instituere. *Cic.* Rząd mieć nad dzieciękiem iákim co do wychowania.

Conduire & manager les choses avec prudence. Scite & prudenter rem tractare. *Cic.* Prowadzić rzeczy y poczynać sobie z niemi rostropnie.

Conduire une brigue. Gubernare petitionem. *Cic.* * *L'esprit de quelqu'un.* Ingenium alicujus regere. *Cicer.* Rządzić powodować iáką imprezę. * Rządzić kim powodować go.

On aura bien de la peine à conduire la chose jusques à ce temps là, & ce sera mesme un coup de grand hazard. Ut res ista ad id tempus perducatur, magnæ tum diligentiæ est, tum etiam fortunæ. *Cic.* Wielka będzie trudność doprowadzić rzecz álbo pociągnąć ią aż do tego czasu, y to chyba pod wielkim szczęściem.

Vous avez fort mal conduit celuy qu'on a mis entre vos mains. Inconsiliasti eum qui tuæ mandatus est fidei. *Plaut.* Barzo źle dał wychowanie temu ktorego w ręce twoie oddano.

Celuy qui se laisse conduire aveuglément par ses passions vicieuses, & qui prend le faux pour le vray, est un insensé. Quē mala stultitia & inscitia veri cæcum agit, insanus est. *Hor.* Ten co się powodować daie namiętnościom swoim występnym, y fałsz za prawdę bierze iest bezrozumny.

Toutes ces manieres de s' exprimer seroint supportables, si elles conduisoient dans le veritable chemin de l' éloquence, ceux qui tendent à sa perfection. Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent. *Petr.* Wszystkie te sposoby mowienia byłyby ieszcze znośne, gdyby przynaymniey prowadziły na prawdziwą drogę, wymowy tych ktorzy do iey doskonałości ciągną.

ON DIT qu' *Un homme conduit bien sa barque, il fait bien ses affaires, Il menage son bien comme il faut.* Benè rem suam gerit, *ou* administrat. *Cic.* MOWIĄ: Ten człowiek dobrze swoię łodkę prowadzi, to iest umie sobie postąpić y fortuny swoiey ochronić iák potrzeba.

SE CONDUIRE *bien*, ou *mal*, (*Se comporter bien*, ou *mal.*) Benè, *ou* malè se gerere, (gero, geris, gessi, gestum.) act. *Cic.* RZĄDZIC się źle álbo dobrze.

CONDUIT, m. CONDUITE, f. part. pass. Ductus. Deductus. Perductus. PROWADZONY, prowadzona, Wiedziony, przywiedziony.

CONDUIT, subst. m. (*Canal*, ou *Tuyau par où coulent les eaux & autres choses fluides.*) Ductus Meatus. *Cic. Plin.* Row, Rurmus, kanał ktorym woda y insze rzadkie rzeczy płyną.

LE CONDUIT *de l' urine. par où passe l' urine.* Iter urinæ. *Cels.* KANAŁ álbo upust ktorym idzie uryna.

PETIT CONDUIT. Canalicula, æ, f. *Aul. Gel.* Canaliculus. *Vitr.* MAŁY Kanałek, upustek.

CONDUITE, subst. f. (*L'action de celuy qui conduit.*) Ductus. *Cic.* RZĄDZENIE kim.

S' appliquer à la conduite d'une personne. Applicare se ad ductum alicujus. *Cic.* Pilnować doglądać postępkow drugiego.

Prendre la conduite de quelqu'un, s'en charger. Suscipere aliquem regendum. *Cic.* Wziąć ná siebie staranie o postępkach czyich wziąć ná siebie czyie wychowanie.

Il desire que je prenne le mesme soin de sa conduite, que vous avez pris de la mienne. Ita à me formari & institui cupit, ut ego à te. *Plin. Jun.* Pragnę tákie mieć staranie około wychowania iego, iáko twoie było około mego wychowania.

Estre sous la conduite & la direction de quelqu'un Consiliis alicujus regi Sub alicujus imperio esse. *Ces.* Być pod rządem y władzą czyią.

LA CONDUITE *des eaux.* Ductus aquarum. Inductio aquarum. *Cic.* PROWADZENIE wod.

CONDUITE, (*Maniment, administration des choses.*) Administratio. Gubernatio. *Cicer.* RZĄDY kierowanie spraw y rzeczy publicznych opiekowanie się niemi.

N' avoir point le soin & la conduite des affaires. Accuratione & administratione rerum vacare. *Cicer.* **En avoir la conduite.* Res gerere, *ou* administrare, *ou* procurare. Niedbać oto iák sprawy publiczne idą. Niemieć starania o nich, być wolnym od zabaw y starania publicznego Rzeczypospolitey. *Mieć ná sobie urząd starania o sprawach publicznych, Rząd w Rzeczypospolitey, álbo w Państwie iákim około spraw publicznych mieć sobie zlecony.

Donner la conduite d'une chose à quelqu'un. Aliquem rei præficere. *Cic. Plaut.* Zlecić rzecz iáką w rząd komu.

CONDUITE, (*Action, maniere de se conduire & d' agir parmi le monde.*) Agendi ratio, Ratio Agendi modus. *Cic. Ter.* POSTĘPOWANIE sobie sposob iák się kto rządzi y iák sobie postępuie y poczyna na świecie między ludźmi.

Je ne puis assez admirer vostre coduite. Vestram nequeo satis mirari rationem. *Ter.* Niemogę się wydziwić temu co czynisz.

Il n'y a que la difference de sa conduite à la miene qui le choque. Tantummodò dissimilitudo meæ rationis offendit hominem. *Cic.* Jedna tylko obyczaiow álbo postępkow moich rożność od niego iest, ktora go obraża.

Après que j'ay changé de conduite. Postquam mea mutata est ratio. *Cic.* Potym iákom odmienił sposob postępowania sobie.

CON-

CONDUITE *de vie, (manierė de ſe conduire dans la vie.)* Vitæ, *ou* vivendi ratio. *Cic* POSTĘPKI obyczaie ſpoſob po-ſtępowania ſobie iak kto żyie.

CONDUITE,*(Prudence, ſageſſe dans la conduite.)*Prudentia. Solertia. Sapientia, æ, f. *Cic.* ROZUM przezorność w-rządzeniu ſię.

*Il a de la conduite dans les affaires.*Animus prudens rerum *Hor.* Prudens adminiſtrandi. *Cic.* *(*Le contraire eſt* Conſiliis omnibus præceps ac devius. *Cicer. Qui n'a point de conduite, Qui fait toutes choſes étourdiment & de travers.)* Roſtropnie, mądrze, przezornie ſobie wrzeczach idzie, álbo po-czyna, poſtępuie. *przeciwny ieſt* Ktory ladaiako ſobie poczy-na wſzyſtko opak y nieuważnie robi,

Vn homme qui ne manque pas de conduite. Homo non in-callidus. *Cic.* Człowiek ktoremu nieſchodzi nábaczności.

Manquer de conduite. Conſilio & ratione defici. *Cic.* Nie-bacznie nieuważnie ſobie poczynać.

La force ſans conduite ſe ruine d'elle meſme. Vis ſine con-ſilio, ſuâ mole ruit. *Hor.* Męſtwo bez baczności ſamo przez ſię ginie.

Vn homme de grande conduite, (qui a bien de la conduite.) Vir magnâ prudentiâ. *Vn homme ſans conduite, (qui n'en a point du tout.)*Homo inconſultus & temerarius.*Cic.* Człowiek wielkiey baczności bardzo uważny. *Człowiek całe niebaczny ktory użymnieyſzy uwagi nie ma.

Il n'a pas eu toute la conduite qu'il devoit pour ménager ſon bien. Minus cautè & cogitatè rem ſuam tractavit. *Plaut.* Nie miał wſzelkiey baczności iák nálcżało áby był ochronił fortuny ſwoiey.

AVEC CONDUITE. Prudenter. Conſideratè. Cautè. Callidè. adv. *Cic.* *Avec plus de conduite.*Prudentiùs. Conſideratiùs. Callidiùs. *Avec bien de la conduite, ou beaucoup de conduite.* Prudentiſſimè. Conſideratiſſimè. Callidiſſimè. adv. *Cicer.* *Le contraire eſt,* Temerè. Inconſultè. Inconſultò. Inconſideratè. adv. *Cicer. Sans conduite.)* BACZNIE, uważnie, przezornie. *Z większą uwagą. *Z wielką bardzą uwagą z uwagą doſkonałą. *Przeciwna ieſt lekomyślnie bez uwagi.

CONDYLE,ſubſt.m. terme de Medecine. *(Petite éminence ronde de l'os.)* Condylus,li,m. *Mart.* KŁĘBY koniec u kości ſtawowey okrągławy.

(C'eſt le Nom que les Medecins donnent aux nœuds des jointures des os.)Tym Názwiſkiem Francuzi Doktorowie nazywaią te mieyſca gdzie ſię wiążą koſci ſtawowe.

CONDYLOMES, ſubſt.m. *(Rugoſités, ou excroiſſances de chairs ridées.)* Condyloma. SZYSZKI w ciele pomarſzczone. (Ce ſont des rugoſités & des excroiſſances de chair, qui viennent aux muſcles du ſondement & de la matrice.) Są to naroſtki y marſzczaki ktore ſtolcowe y macic ne.

CONE. ſubſt.m terme de Géometrie. *(Corps ſolide qui a un cercle pour ſa baſe, & qui ſe termine en pointe, comme une pomme de pin.)* Conus ni,m. *Cicer.* RZECZ okrągła kończato ku gorze idąca nakſztałt ſzyſzki ſoſnowey.

COFABULATION, ſubſt. f. *(Entretien familier.)* Confabulatio. *Plaut.* ROSPRAWIANIE poſiedzenie rozmowa poufała.

(Ce mot eſt de peu d'uſage dans le ſerieux, & ne ſe dit qu'au burleſque, auſſi bien que ſon Verbe.) To ſłowo rzako ieſt w używaniu mowiąc poważnie, y niezażywaią go chyba żartownie.

CONFABULER, V.n. *(S'entrétenir familierement.)*Confabulari. *Plaut.* ROSPRAWOWAC gadać rozmawiać ſię poufale.

CONFARRE ATION, ſubſt.f. Confarreatio,onis.f.*Cicer.* ZRĘKOWINY Małżeńſkie chlebem ſię dzieląc.

(Cérémonie ancienne des Romains, qui ſe pratiquoit dans certains Mariages, en faiſant manger d'un meſme pain aux Mariez.) Dawny obrządek álbo zwyczay u Rzymian ktorego zażywano ná pewnych ślubach podaiąc Nowożeńcom iedenże chleb obovgu do iedzenia.

CONFECTION, ſubſt.f. *(Action par laquelle on fait quelque choſe.)*Confectio,onis,f *Cic.* Compoſitio,onis,f.Confectura. æ,f.*Plin.* ZROBIENIE robienie czego.

CONFECTION, terme de pharmatie, *(Remede qui eſt de conſiſtance, & électuaire ſolide, compoſé de pluſieurs drogues préciouſes.)* Medica compoſitio. KONFEKT temin zprekarſki rzecz do ziedzenia z rożnych rzeczy lekarſkich ktore wnięchodzą.

CONFE DE RATION, ſubſt.f. *(Alliance entre deux peuples, ou deux Princes.)*Fœdus,Societas.*Cic.* SPRZYMIERZENIE między dwiema Narodami álbo Panami.

*Entrer en confédération avec un peuple.*Cum populo fœdus inire. *Cic. Hirt.* Sprzymierzyć ſię wniść w przymierze z narodem iákim,

CONFE DE RE ,m. CONFE DE RE E,f. part. paſſ. *du verbe inuſité* CONFEDERER,*(Ligué, uni.)*Fœderatus. Fœdere conjunctus. Socius,a,um. *Cic.* ZWIĄZANY, złączony, ſprzymierzony od ſłowa niezażywanego ſprzymierzam.

CONFE RENCE,ſubſt.f.*on prononce* conſérance.*(Comparaiſon pour voir le rapport que les choſes ont enſemble.)* Collatio Contentio.*Plin.* ZNIESIENIE ſtoſowanie iedney rzeczy do drugiey.

CONFE RENCE, *(Entretien qu'on a enſemble.)*Collocutio. Confabulatio Colloquium. *Cic.* ROZMOWA zobopolna między ſobą.

Avoir conférence avec quelqu'un,(Entrer en conférence avec luy.) Cum aliquo conferre, De re aliquâ. *Plaut.* *Rompre les conferences.* Interrumpere colloquia. *Curſ.* Mieć rozmowę z kim, wniść w rozmowę z kim. *Przerwać rozmowy.

CONFE RER, V.act.*(Mettre deux choſes en preſence l'une de l'autre, pour voir le rapport qu'elles ont entre elles.)* Conferre aliquid cum re aliquâ. *Plaut.* STOSOWAC dwie rzeczy iednę do drugiey uważaiąc w czym ſię maią do ſiebie.

CONFERER *une choſe à quelqu'un,* comme *Conferer un benefice eccleſiaſtique.* Beneficium eccleſiaſticum in aliquem. conferre.*Cic. Plaut.* *KONFEROWAC* dać komu co iáko konferować komu Dobrodzieyſtwo Kościelne *Beneficium.*

CONFE RER *avec quelqu'un d'une choſe, (s'entretenir avec luy.)*Conferre. *Plaut.* Colloqui.*Cic.* *KONFEROWAC* Rozmawiać ſię z kim o iákiey rzeczy álbo ſprawie, rozmawiać z kim dla zabawki.

CONFESSE', maſc, CONFESSE'E,f.part.paſſ. *(Avoüé.)* *Voyez* CONFESSER. WYZNANY, WYZNANA.

CONFESSER, V. act. *(Avoüer une choſe, en demeurer d'accord, la reconnoiſtre.)*Fateri Confiteri. WYZNAC co,przyznać ſię do czego, znać co zá prawdę.

Il confeſſe qu'il ne tient ſon bien que de vous, ou qu'il ne tient la vie que de vous. Patrimonium ſuum per te conſtitutum fatetur,*ou* ſalutem ſuam tibi acceptam refert.*Cicer.* Wyznaie że fortuny nie ma od nikogo tylko od ciebie álbo że życia ſwego nie ma od nikogo tylko od ciebie.

*Se confeſſer vaincu.*Se victum fateri.Dare alicui manus.*Cic.* Znać ſię być zwyciężonym.

ON DIT, *Il confeſſe la dette, (il reconnoit qu'il a tort.)* Se errasse confitetur. Agnoſcit debitum. MOWIĄ wyznaie że winien, wyznaie że pobłądził.

On luy a fait confeſſer ſon crime. Extortum eſt ab illo, ut ſcelus fateretur. *Cic.* Przymuſzono go do przyznania ſię.

Ne point confeſſer ce qu'on nous objecte. De objectis non confiteri.*Cic.* Nie przyznać ſię do tego co nam zadaią.

CONFESSER, *(Entendre, ouïr les confeſſions des fideles.)* Peccatorum confeſſiones audire. Alicujus confeſſionem excipere. SPOWIADAC ſłuchać ſpowiedzi wiernych.

SE CONFESSER *à un Prêtre, (luy déclarer ſes péchez.)* Sua peccata Sacerdoti aperire,*ou* pateſacere,*ou* indicare. SPOWIADAC ſię Kapłanowi, wyznać przednim grzechy ſwoie.

ON DIT figurément & proverbialement qu'*Vn homme s'eſt confeſſé au renard, (quand il a fait confidence d'une affaire à un homme qui a intereſt de l'empeſcher.)*Vulpi ſe patefecit. Indicio ſorex periit. MOWIĄ *niewłaśnie, y przyſłowiem:* Wyſpowiedał ſię liſzce, kiedy ſię zwierzy kto czego iákiey oſobie ktora ma intereſs w tym mu przeſzkodzić.

CONFESSEUR,ſubſt.m.*(Celuy qui entend les confeſſions.)* Confeſſarius Qui confitentes audit. Qui confitentibus peccata aures præbet. SPOWIEDNIK Ten co ſłucha ſpowiedzi.

CONFESSION,ſubſt.f.*(Aveu d'un crime.)*Confeſſio,onis, f.*Cic.* WYZNANIE winy,grzechu iákiego ſpowiedź.

Le remede à une faute eſt la confeſſion ou l'aveu qu'on en fait. Siterranti medicina, confeſſio. *Cic.* Lekarſtwo na winę ieſt iey wyznanie.

S'eſtre découvert par des indices & ſa propre confeſſion. Inducii & confeſſionibus ſuis pateſactum eſſe. *Cic.* Wydać ſię przez lica,y włáſne przyznanie.

CONFESSIONAL,ſubſt.m.*(mot d'uſage dans l'egliſe pour ſignifier le lieu où l'on confeſſe les fideles.)* Pœnitentiæ tribunal. SPOWIEDNICA ſłowo nażywane w Kościele wyrażaiąc mieyſce kędy ſpowiedzi ſłuchaią wiernych.

CONFIANCE, subst. (*Esperance, ou assurance qu'on fonde sur quelqu'un*, ou *sur une chose*) Fiducia. *Cic.* UFNOSC bespieczeństwo ktore kto sobie o kim álbo ná kim álbo w czym zákłada.

Confiance présomptueuse, présomption. Fidentia. Confidentia, æ, f. *Cic. Plaut.* Zbyteczne ufanie.

Il ruine la province, dans la confiance qu'il a d'estre appuyé d'un homme tres puissant. Hominem habet præpotentẽ, cujus fiduciâ provinciam spoliat. *Cic.* Wniwecz obraca Kray w nadzieię zbyteczną mocney iakiey protekcyi w ktorą ufa.

Il n'y eut pas un des complices qui se cachât, ou *qui prit la fuite, tant ils eurent de confiance en la foy qu'il leur avoit donnée.* Consciorum nemo aut latuit aut fugit, tantum illis in illius fide fiduciæ fuit. *Liv.* Z pomocnikow żaden ani uciekł ani się schował ták áby tak ufali słowu ktore im dał.

J'ay pris la hardiesse de faire cela dans la confiance que j'ay eue en vostre bonté, Hoc fiduciâ indulgentiæ tuæ non dubitavi facere. *Plin.* Odważyłem się nato w nadzieię łaski twoiey.

Il disoit qu'il ne faisoit rien que dans la confiance que vous le soutiendriez. Ea quæ faciebat, tuâ se fiduciâ facere dicebat. *Cic.* Powiadał że nic nie czynił tylko w nadzieię żeś go miał utrzymać.

Plusieurs ont cru que d'escrire eux mesmes leur vie, c'estoit plustôt l'effet d'une honneste confiance en leur vertu, que d'arrogance ou de vanité. Plerique suam ipsi vitam narrare, fiduciam potiùs morum, quàm arrogantiam arbitrati sunt. *Tacit.* Wielu rozumieli że pisać własne życie swoie, bardziey pochodzi z ufności w Cnocie własney, niż z iákiey chluby álbo prożności.

Parler avec confiance. Fidenter, ou confidenter loqui. *Cic.* Mowić bespiecznie z ufnością.

Mettre sa confiance en quelqu'un, ou une chose. In aliquo, ou alicui confidere. *Cic.* Położyć w kim ufność swoię álbo w czym.

Donner de la confiance à quelqu'un. Afferre alicui confidentiam. *Cel. ad Cic.* * *Perdre la confiance.* Amittere confidentiam. *Plaut.* Dodać komu nadziei, * Stracić nadzieię.

Une personne de confiance, dont on est assuré, à qui on se peut confier. Homo certus & fidus. *Cic.* Osoba pewna poufała ná ktorey się nie zawiedzie

CONFIDEMENT, adv. *on prononce* confidamant. (*Avec confiance.*) Cum fiduciâ. Poufale.

CONFIDAMMENT, (*Hardiment, avec trop d'assurance.*) Confidenter. adverb. *Cicer.* SMIELE Bespiecznie odważnie poufale.

CONFIDENCE, subst. f. *on prononce* confidance. (*Communication de pensées entre des personnes amies.*) Mutua animorum, ou consiliorum declaratio. *Cic.* Poufałość ufanie zwierzanie się myśli swoich komu między przyiaciołmi.

Il est de leur confidence, ou *dans leur confidence.* Forum intimus est consiliis. *Ter.* Jest w ścisłey poufałości z niemi.

Admettre quelqu'un dans sa confidence. Habere, ou facere aliquem omnium sermonum ac consiliorum conscium. *Cic.* Przypuścić kogo do poufałości swoiey.

Faire confidence d'un secret à quelqu'un. Arcani facere aliquem participem. *Cic.* Powierzyć komu sekretu iakiego, álbo zwierzyć mu się czego.

Vous me contraignez par vos injures de vous faire confidence d'une chose qu'on avoit confiée à mon silence & à ma fidelité. Subigis me maledictis tuis, tibi id concredere, quod meæ concreditum est taciturnitati & fidei. *Plaut.* Przywodzisz mię do tego złorzeczeniem twoim żeći się muszę zwierzyć iedney rzeczy, ktorą mi pod sekretem powierzono abym oney niewydawał.

CONFIDENT, masc. **CONFIDENTE**, f. (*on prononce* confidant.) (*Celuy*, ou *celle à qui on confie tous ses secrets*, ou *à qui on ouvre son cœur & declare toutes ses pensées.*) Qui cum arcana & occulta omnia, communia sunt. *Cic.* KONFIDENT Konfidentka, przyiaciel uprzeymy Uprzeyma komu się kto wszystkiego zwierza co ma w sercu y w myśli.

Confident de ses plaisirs. Conscius libidinum. *Tacit.* Konfident do złego Rufian.

CONFIER, V. act. (*Donner avec confiance une chose à quelqu'un, la luy mettre entre les mains.*) Aliquid alicui credere, ou concredere UFAC komu czego, powierzyć mu iakiey rzeczy, do wiernych Iego rąk oddać.

A mesure que j'avois de l'argent je le luy confiois, & jamais il ne m'a donné de défaite pour ne me le pas rendre. Assem, semissem habui, in illius sinum demandavi, nec unquam fefellit usum. *Petr.* Ile tylko mogłem mieć pieniędzy iemum ie zawsze powierzał, a nigdy mi zawodu żadnego nie czynił w oddaniu.

Vous pouvez me confier ce secret en assurance. Deponere potes istud arcanum tutis auribus. *Hor.* Możesz mi się tego sekretu zwierzyć poufale,

On ne doit pas apprehender de confier son secret à celuy, dont on a reconnu la fidelité en luy prestant son argent. Cujus tu fidem in pecuniâ perspexeris, verba ei credere, vereri non debes. *Terent.* Nietrzeba się obawiać przed tym wydać się z sekretem swoim, komu kto powierzył pieniądze swoie.

Confier les sentiments de son cœur à quelqu'un. Credere alicui suum animum. *Ter.* Myśli swoich, álbo z myślami swemi komu się zwierzyć.

SE CONFIER, (*Mettre sa confiance en quelqu'un, en une chose.*) Alicui, in re aliqua fidere, ou confidere. *Cic. Virg.* UFAC położyć w kim nadzieię swoię w iakiey rzeczy.

Se confier en la bonté de sa cause. Causæ confidere. *Ascon. Ped.* Ufać sprawiedliwości sprawy swoiey.

Se confiant trop au beau temps. Cælo sereno nimium confisus. *Virg.* Ufaiąc nazbyt pogodzie.

CONFINER, V. neut. (*Estre proche des bornes de quelque païs, ou d'un lieu.*) comme *Ce païs confine avec l'Ethiopie.* Hæc regio confinis est Æthiopiæ. *Plin.* GRANICZYC, być blisko granic Kraju iákiego. Jáko, ten Kray graniczy z murzynami.

CONFINER, V. act. (*Enfermer, releguer quelqu'un en un lieu.*) Aliquem aliquò relegare, Deportare. *Cic. Plaut.* * *Il s'estoit confiné en Italie.* Se in Italiam compegerat. *Cic.* ODESŁAC oddalić kogo ná dalekie iakie mieysce ná wygnanie, álbo odiechać kędy daleko, sam dobrowolnie się oddalić daleko * Oddalił się był do Włoch.

On l'a confiné dans une prison pour le reste de ses jours. In carcerem æternum detrusus. *Plaut.* Odesłano go do więzienia ná resztę dni Jego.

CONFINS, subst. m. plur. (*Bornes d'un champ.*) Confinia. *Colum. Cic.* GRANICE gruntu iákiego.

CONFIRE, V. act. (*Donner aux fruits, aux fleurs & aux racines, certaines preparations qui les conservent, & qui les rendent plus agreables.*) Condire. **On confit les fruits & les fleurs avec le sucre*, ou *le miel.* Saccharo aut melle fructus condiuntur. **On confit les legumes avec le vinaigre.* Olera aceto condiuntur. *Cic.* SMAZYC owoce, kwiaty, korzenie, Przyprawiać ná długie chowanie. *Smażą owoce y kwiaty w cukrze álbo w miodzie *Przyprawują warzywa w occie.

Qui est bon à confire. Condizaneus, a, um. *Var.* Dobry iest do smażenia, álbo przyprawienia.

Des fruits confits sur l'arbre Fructus plenæ maturitatis. Owoce doyrzałe na drzewie przestałe.

ON DIT figurément, *Il est tout confit en malice.* Graphicè malus. MOWIĄ wszystek iest złością przyprawny.

ON DIT aussi ironiquement & familierement, *Cette femme est toute confite en devotion.* Pietate & religione tota imbuta est. MOWIĄ też żartem y poufale, Ta białogłowa wszystka iest przyprawna nabożeństwami.

CONFIRMATIF, masc. **CONFIRMATIVE**, fœm. adject. (*Qui sert à confirmer*) Confirmans. POTWIERDZAIĄCY, POTWIERDZAIĄCA, co służy do potwierdzania.

CONFIRMATION, subst. f. (*L'action de confirmer quelque nouvelle, ou avcune proposition.*) Confirmatio, onis, f. *Cicer.* POTWIERDZENIE iákiey wiadomości álbo nowiny, álbo propozycyi.

Cette nouvelle a besoin de confirmation. Hic nuntius eget confirmatione. *Cic* **On attend la confirmation du siege de cette ville.* De hujusce urbis obsidione præstolatur confirmatio. Ta wiadomość albo nowina potrzebuie potwierdzenia. *Czekaią potwierdzenia o oblężeniu tego miasta.

LA CONFIRMATION, ou *le Sacrement de confirmation dans l'Eglise*, (*qui est un Sacrement de la Loy nouvelle.*) Confirmatio, onis, f. BIERZMOWANIE Sakrament w Kościele nowego testamentu.

CONFIRMER, V. act. (*Donner de nouvelles preuves, pour affermir une chose*) Firmare, Fidem alicui rei facere. *Cic.* POTWIERDZIC nowe dowody dać na potwierdzenie czego.

Pour confirmer de si heureuses nouvelles, il fit jetter des anneaux d'or à l'entrée de la porte. Ad fidem tam lætarum re-

rum,

rum, e funli in vestibulo curiæ iussit annulos aureos. *Liv.* Na potwierdzenie tak szczęśliwych nowin, złote pierścionki kazał rzucać przededrzwiami.

La vérité de ses paroles se confirme de plus en plus. Dictis illius accrescit fides. *Liv.* Prawda słow iego coraz bardziey á bardziey się potwierdza, słowa iego coraz bardziey się prawdą iszczą.

CONFIRMER, (*Conferer le sacrement de Confirmation.*) Aliquem Sacramento Confirmationis insignire. BIERZMOWAC kogo.

ESTRE CONFIRMÉ, (*Avoir receu la Confirmation.*) Sacramento Confirmationis inaugurari. BYC bierzmowanym.

CONFISCABLE, m. & f. adiect. (*Qui peut estre confisqué.*) Fisco addicendus. NALEZĄCY do Konfiskacyi.

CONFISCATION, subst. f. (*Adjudication des biens de quelqu'un au fisc du Prince.*) Confiscatio. *Plin.* Bonorum alicuius fisco additio. *Flor. Rom.* KONFISZKOWANIE, Przysądzenie dobr czyich ná skarb publiczny zágrabiony.

CONFISEUR, subst. m. (*Qui fait & vend des confitures.*) Fructuum sacharo & melle conditor, oris, m. PRZYPRAWIACZ Ten co smaży w cukrze álbo miodzie y przedaie smażone rzeczy.

CONFISQUÉ, m. CONFISQUÉE, f. part. pass. Confiscatus. *Suet.* KONFISZKOWANY, KONFISZKOWANA.

CONFISQUÉ se dit aussi figurément (*d'une personne ou d'une chose entierement perdue ou ruinée de santé.*) Destinatus ac deploratus. KONFISZKOWANY się też mowi o osobie iákiey ktora cale zdrowie straciła, álbo o rzeczy iákiey cale straconey.

CONFISQUER, V. act. (*Adjuger les biens d'une personne au fisc du Prince.*) Confiscare Addicere bona alicuius fisco. *Suet.* *Cas.* KONFISKOWAC zábrać álbo przysądzić dobra czyie ná skarb publiczny, álbo ná Paná.

CONFIT, m. CONFITE, f. part. pass. *du verbe* CONFIRE. Melle, *ou* saccharo conditus. SMAZONY, SMAZONA, od słowa smażyć.

ON DIT au figuré, *Vostre langue & vos discours semblent estre confits avec la miel & le sucre, mais vos cœurs sont de fiel & de vinaigre.* In melle sunt sitæ linguæ vestræ atque orationes, corda felle sunt lita atque aceto. *Plaut.* MOWIĄ niewłaście słowa y usta cukrowane ále serce żołci pełne y kwasu.

CONFITURE, subst. f. (*Fruit confits.*) Fructuum melle, *ou* saccharo conditura, æ, f. SMAZONE rzeczy owoce kwiaty w cukrze.

Cette confiture fortifie le cœur & fait bonne haleine. Hæc conditura corroborat cor & halitum commendat. *Api.* Ta przyprawa posila serce, y zapach dobry daie ustom.

CONFITURIER, subst. m. (*Marchand qui fait & qui vend des fruits confits.*) Fructuum conditor, oris, m. **Quelques uns l'appellent* CONFISEUR. *On appelle proprement* CONFISEUR, *celuy qui confit actuellement des fruits.* Fructuum conditor, & CONFITURIER, *celuy qui en fait commerce.* Fructuum conditorum propola, æ, m. TEN co cukry albo rzeczy w cukrze smażone lub w miodzie robi y przedaie. *Náżywaią drudzy Cukiernik. Cukiernikiem záś właśnie zowią tego co robi z cukru rzeczy y smaży.

CONFLAGRATION, subst. f. (*Incendie d'une ville.*) Incendium, ii, n. *Cic.* ZAPALENIE Pożar spalenie miasta.

CONFLICT, *on prononce* CONFLIT, subst. masc. (*Choc de plusieurs personnes armées, qui font du bruit avec leurs armes.*) Conflictus Conflictatio. *Cicer.* UDERZENIE woysk o siebie potkanie się, potrzeba, bitwa.

CONFLICT, pour *Un combat, altercation, dispute entre des particuliers.* Altercatio. Disceptatio, onis, f. *Cic.* KŁOTNIA rosterk zwada starcie się między sobą.

CONFLICT se dit particulierement en iustice, (*du different qui survient entre les officiers pour leur Jurisdiction.*) Disceptatio. Concertatio, onis, fœm. SPOR mowi się też álbo walka o sporae między sędziami álbo urzędami o władzą y mieysce *sprzeczka.*

CONFLUENT, subst. m. *on prononce* confluant & conflans, (*L'endroit où deux rivieres se ioignent & meslent leurs eaux.*) Confluens, entis. m. *Cæs.* SCIEK sciekanie się mieysce kędy się dwie rzeki schodzą y w siebie wpadaią.

CONFONDRE, V. act. (*Fondre avec, Mesler, Prendre l'un pour l'autre.*) Confundere Miscere. MIĘSZAC kłocić iedno zádrugie bráć.

(Ce verbe ne se dit point au Propre, en François; mais bien au Figuré.) To słowo się nie mowi w własnym rozumieniu w Francuskim, ále dobrze niewłaśnie.

Confondre le vray avec le faux, la vérité avec la fausseté. Confundere vera falsis. **Le sacré avec le profane.* Sacra miscere profanis. *Horat. Claud.* Pomięszać prawdę z fałszem. *Swięte rzeczy z świeckiemi álbo prożnemi.

CONFONDRE signifie aussi *Se méprendre, prendre l'un pour l'autre.* comme *On confond souvent les deux Séneques.* Erratur sæpè in duobus Senecis. (*Ciceron a dit* Erratur in nomine, *On prend un nom pour l'autre.*) ZNACZY też często omylić się biorąc iedno za drugie; iáko, częstokroć się mylą biorąc iednego Senekę zá drugiego. Cyceron mowi. Mylą się w imieniu, biorąc iedno zá drugie.

Il ne faut pas confondre le droit avec le fait. Quod est juris aliud, aliud quod est facti. *Le droit est different du fait.* Nie trzeba bráć prawa, zá rzecz samą, Insza iest prawo do czynienia czego, á insza uczynek.

Ils se ressemblent si fort, qu'il est aisé de les confondre, ou *de les prendre l'un pour l'autre.* Ita formâ simili sunt, *ou* adeò sunt consimiles, ut internosci non possint. *Plaut.* Tak są bardzo podobni że się łatwo omylić może, *álbo* wziąć iednego zá drugiego.

ON DIT aussi, *Confondre quelqu'un dans la foule,* pour dire *Ne le point distinguer du commun.* Non eximium aliquem habere. *Cicer.* MOWIĄ też kogo w kupę z mieszać z drugiemi, nie czynić mu żadney rożnosci od drugich.

CONFONDRE *quelqu'un,* (*le convaincre, luy fermer la bouche par des raisons fortes & solides.*) Aliquem ratione expugnare, vincere. *Cic.* ZMIĘSZAC kogo, záwstydzić go, przekonać go gębę mu zámknąć mocnemi y słusznemi dowodami.

CONFONDRE, (*Abattre, mettre en desordre, prendre.*) Perturbare, Evertere. *Cic.* POMIĘSZAC pokłocić wniwecz obrocić zgruntu wywrocić, potłumić.

Que les Dieux te confondent. Dii te perdant. *Ter.* Niech cię Bog potłumi.

CONFONDRE se dit aussi (*de ceux qu'on surprend en quelque action honteuse, qui les fait rougir & les couvre de confusion.*) Aliquem rubore, *ou* pudore suffundere. *Plaut.* ZMIĘSZAC mowi się też o tych ktorych záſtaiemy ná iákiey złey sprawie ktorey się záwstydzić muszą.

SE CONFONDRE, (*S'avilir, s'humilier, s'estimer un rien, un néant.*) Se vilem & nihili facere. *Cicer.* ZAWSTYDZIC samego siebie poniżyć się upokorzyć mieć się zá nic.

CONFONDU, m. CONFONDUË, f. part. pass. Confusus, a, um. *Voyez* CONFONDRE *dans la diversité de ses significations.* ZMIESZANY, záwstydzony &c. iáko wyżey w rożnych swoich rozumieniach.

CONFORMATION, subst. f. (*La construction du corps.*) Conformatio. Constructio, onis, f. *Cicer.* KSZTAŁT ułożenie ciała.

CONFORME, adiect. m. & f. (*Qui est de mesme nature,* ou *de mesme qualité.*) Consentaneus. Congruens. PODOBNY iednegoż przyrodzenia álbo własności.

Sa mort fut conforme à sa vie, Il mourut comme il avoit vescu. Ejus more consentanea vitæ fuit. *Cic.* PODOBNA była śmierć iego do życia ták umarł iáko żył.

Conforme à la nature. Naturæ consentaneum. *Cic.* Podobny przyrodzeniu przyzwoity.

Il n'y a personne sur la terre qui ait des sentimens si conformes aux miens. Tam consentientibus mihi sensibus nemo est in terris. *Cic.* Nie masz nikogo ná świecie coby był zdania ták podobnego z moim.

Ce discours estoit fort conforme à vos lettres. Iste sermo valdè congruebat, *ou* congruens erat cum tuis litteris. Ta mowa zgadzała się bardzo z listami twemi *albo* stosowała się do nich.

CONFORMÉMENT, adv. (*D'une maniere conforme.*) Congruenter. Convenienter. adv. *Cicer.* **Vivre conformément aux préceptes de la Philosophie.* Ex præceptis Philosophiæ vitam agere. *Cic.* ZGODNIE, iednostaynie, podobnie. *Zyć według opisania Filozofow y ich zdania.

CONFORMER, V. act. (*Rendre semblable & conforme.*) Conformare Fingere Accommodare. *Cic.* SPOSOBIC kształtować przypodobać iedno do drugiego, podobnym uczynić.

Se conformer à la volonté de quelqu'un. Conformare Fingere se & se accommodare ad alicuius voluntatem. act. *Cic.* **A ses inclinations.* Congruere in mores alicujus. neut. *Liv.* Sposobić się do woli czyiey stosować się do niey. *Do iego chęci skłonności.

Je conformis, je dressois mon esprit, en ma répresentant les grands hommes. Animum ipsâ cogitatione hominum excellentium conformabam. *Cic.* Sposobiłem swoy umysł, stawiaiąc sobie wielkich ludzi na przykład.

CONFORMITE', subst. f. (*Convenance, ressemblance.*) Congruentia. Convenientia. *Cic.* PODOBIENSTWO.

ON DIT, *Conformité de sentimens, d'opinions.* Opinionum consensio, onis, f. *Conformité d'inclinations.* Morum congruentia, æ, f. *Cicer.* MOWIĄ podobieństwo zdania rozumienia. *Podobieństwo skłonności, álbo obyczaiow.

CONFORTATIF, m. CONFORTATIVE, f. (*Qui a la vertu de conforter, ou de fortifier.*) Corroborans. *Suet.* UMACNIAIĄCY, Posilaiący, pokrzepiaiący.

CONFORTER, V. act. (*Fortifier.*) Corroborare. *Cic.* POKRZEPIC umocnić.

CONFRAIRIE, subst. fœm. *on prononce* CONFRERIE. (*Societé de personnes qui s'assemblent pour quelques exercices de dévotion.*) Sodalitas. *Cicer.* Sodalitium. *Cicer.* BRACTWO społeczność osob w iákim nabożeństwie.

Eriger une Confrairie. Sodalitatem instituere. Postanowić iákie bractwo.

CONFRATERNITE', subst. fœm. *La mesme signification.* TOZ samo; Bractwo.

CONFRERE, subst. masc. & f. (*Celuy, ou celle qui est de la mesme Confrairie.*) Sodalis. BRAT ten álbo ta co iest w bractwie.

CONFRERE, (*Qui est d'une mesme Profession, qui exerce une pareille charge qu'un autre.*) Collega, æ, m. *Cic.* KOLEGA ten co iest iednego stanu álbo ten co urząd spolnie a drugim odprawuie.

CONFRONTATION, subst. f. (*L'action de confronter, ou conferer diverses choses entre elles.*) Diversarum rerum inter se collatio. *Cicer.* STOSOWANIE rzeczy kilku rożnych między sobą.

Confrontation des témoins. Testium compositio, onis, f. *Cicer.* Stosowanie świadkow.

CONFRONTER, V. act. (*Mettre deux personnes en présence l'une de l'autre.*) comme *Confronter des temoins avec un accusé.* Cum reo testes componere. *Cic.* STOSOWAC postanowić dwie osoby razem iednę przed drugą, iáko: Stosować świadkow z obwinionym.

CONFRONTER, (*Comparer avec.*) comme *J'ay confronté l'original avec la copie.* Exemplum cum archetypo contuli. STOSOWAC przyrownywać z czym, iáko: Stosowałem kopią z oryginałem.

CONFUS, masc. CONFUSE, f. (*Meslé, brouillé ensemble.*) Confusus. *Liv. Quint.* ZMIESZANY, skłocony wraz.

CONFUS, (*Qui est en désordre, qui n'est pas arrangé.*) Indigestus. Inordinatus. Incompositus, a, um. *Cic. Liv.* POMIESZANY, nieporządny, nieułożony.

CONFUS, (*Obscur, embrouillé.*) Confusus. Obscurus. Intricatus, a, um. *Cic. Plaut.* POMIESZANY, záwikłany, trudny.

ON DIT. *Un discours confus & embrouillé.* Oratio obscura & confusa. *Un esprit confus embrouillé.* Ingenium obscurum & intricatum. MOWIĄ, mowa pomieszana y zawiła. *Rozum pomieszany powikłany.

CONFUS, (*Honteux, couvert de confusion.*) Pudore confusus. Perturbatus. *Ovid.* ZMIESZANY, záwstydzony.

Confus de ce reproche. Inundatus hac objurgatione. *Petr.* Záwstydzony tą przymowką.

Il est confus de son ignorance. Illum pudet suæ inscitiæ. *Cic.* Wstyd go swoiey prostoty.

CONFUSE'MENT, adv. (*D'une maniere confuse.*) Confusè. Permixtè. Permistè. Perturbatè. *Cic.* POMIESZANIE nieporządnie.

CONFUSION, subst. fœm. (*Meslange confus de plusieurs choses.*) Confusio. Permistio, *ou* Permixtio, onis, f. *Cicer.* POMIESZANIE mieszanina kilku rzeczy pospołu.

CONFUSION, (*Trouble, desordre qui arrive dans un Estat, dans une famille.*) Confusio, onis, f. *Cic.* POMIESZANIE zámieszanie rozterki ktore się przytrafiaią w Państwie iákim álbo w domach.

Il met tout en confusion. Turbavit & omnia miscuit. *Cicer.* Wszystko zámieszał, wszystko napełnił zámieszaniem.

Les procès jettent les familles dans la confusion. Litibus turbantur & miscentur familiæ. Prawa zámieszanie wprowadzaią w domach.

CONFUSION se dit encore (*d'une grande multitude de personnes.*) Multitudo, dinis. f. Turba, æ, f. *Cic.* *Il y avoit une grande confusion de monde à son enterrement.* Multa hominum turba sequebatur illius funus. MOWI się też o wielkim tłumie ludzi. *Wielki tłum ludzi był ná iego pogrzebie.

Il a des biens, des richesses en confusion. Illi divitiarum affatim est. *Plaut.* Ma moc bogactw, wielkie mnostwo, dostatek.

Il a tout en confusion. Affatim illi adsunt omnia. Ma moc wszystkiego.

CONFUSION, (*Honte.*) Confusio. *Plin.* WSTYD hańba.

Couvrir quelqu'un de confusion, (luy donner de la confusion.) Incutere alicui pudorem. Okryć kogo wstydem záwstydzić go haniebnie.

Avoir de la confusion. Pudore suffundi. Wstydzić się mieć wstyd.

CONFUTATION, subst. f. terme dogmatique, (*qui se dit d'une réponse, qui détruit un argument.*) Confutatio. *Auct. ad Heren.* ODPOR słowami dany álbo dowodami: słowo náleżące do zbiiania náuki iakiey przeciwney.

(On dit mieux REFUTATION.) Lepiey się mowi zbiiać czyi dowod.

CONFUTER, V. act. (*Détruire les objections d'un adversaire.*) Confutare. *Cic.* ZBIIAC czyi dowod, dać odpor przeciwney iákiey náuce.

(Ce mot ne se dit point, mais bien REFUTER.) To słowo w Francuskim się nie mowi ále się mowi *refuter.*

CONGE, subst. m. (*Mesure ancienne des choses liquides, qui contenoit six sestiers.*) Congius. *Plin.* GARNIEC Miara dawna maiąca w sobie sześć miarek.

Une bouteille qui tient un conge. Fidelia congialis. *Plaut.* *Un baril qui tient un conge.* Congiarius. *Plin.* Flasza garcowa. *Baryłka garcowa.

CONGE', subst. m (*Licence, permission qu'on donne à quelqu'un de faire une chose.*) Permissus Venia Potestas. *Cic.* *Je me sers du congé qu'on m'a donné.* Utor permissu. *Horat.* POZWOLENIE wolność dana komu czynienie czego. *Zażywam pozwolenia sobie danego.

CONGE, (*qu'on donne à un soldat pour toujours.*) Missio. *Liv.* UWOLNIENIE odprawa dana żołnierzowi ná zawsze.

Demander son congé. Missionem efflagitare. *Liv.* *Avoir son congé.* Habere missionem. *Donner congé.* Missionem dare. *Tacit.* Prosić o uwolnienie o odprawę. *Mieć odprawę. *Dać odprawę.

CONGE', (*que l'on donne à un soldat pour un temps.*) Commeatus. *Liv.* *Obtenir son congé.* Commeatus accipere. *Plin.* POZWOLENIE dane żołnierzowi ná czas. *Otrzymać pozwolenie.

Il avoit eu son congé pour tout l'esté Totius æstatis commeatum abstulerat. *Cic.* *Plusieurs soldats quittoient leurs enseignes sans congé.* Multi milites sine commeatibus ob signis dilabebantur. *Liv.* Miał był pozwolenie ná lato całe. *Wiele żołnierzy uchodzili z pod chorągwi álbo z pod znakow swoich bez pozwolenia, nieopowiednie.

CONGE', (*Permission que l'on demande par civilité.*) *Il n'a pas voulu partir sans venir prendre congé de vous.* Te insalutato abire noluit. POZWOLENIE ktore kto bierze z ludzkości opowiedaiąc się, Niechciał odiechać nie opowiedziawszy się.

Aller prendre congé de quelqu'un pour recevoir ses ordres. Adire aliquem, si quid velit. *Cic.* Iść o pozwolenie od kogo odieżdżaiąc dla odebrania roskazow iego pożegnać się.

Nous prismes congé de nos amis. Valere jubemus amicos. *Petr.* Pożegnaliśmy przyiacioł.

CONGE', (*pour sortir d'une maison qu'on tient à bail.*) Commeatus. *Donner congé à un proprietaire par écrit, ou de vive voix.* Commeatum scripto, *ou* voce alicui denunciare. WYPOWIEDZENIE mieszkania komu wystaiąc z domu náiętego, *Opowiedzieć się ze kto wystaie z mieszkenia czyiego, pismem álbo ustnie.

DONNER *congé à quelqu'un de faire quelque chose.* Aliquid faciendi potestatem alicui permittere. DAC pozwolenie komu aby co czynił.

Donner son congé à quelqu'un, (le renvoyer de chez soy.) Aliquem à se dimittere *Cic.* Odprawić kogo od siebie.

CONGE'DIE', m. CONGE'DIE'E, f. part. pass. Dimissus. ODPRAWIONY, ODPRAWIONA.

CONGEDIER, V. act. (*Renvoyer quelqu'un, luy donner congé de se retirer.*) Aliquem dimittere. *Cicer.* ODPRAWIC kogo, odesłać go, dać mu pozwolenie odeyścia.

CON-

CONGEDIER *une armée*, (*la licencier, la renvoyer.*) Exercitum dimittere. *Cic.* Missum facere exercitum. *Cic.* ODPRAWIC woyſko, podziękować woyſko, awinąć ie.

CONGELATION, ſubſt.f. (*L'action par laquelle une choſe eſt congelée.*) Congelatio. *Plin.* ZMARZNIENIE.

CONGELÉ, maſc. CONGELÉE, f. Part.paſſ. Congelatus. ZMARZŁY.

CONGELER, V.act. (*Arreſter le mouvement des choſes liquides par le froid.*) Congelare. MROZIC zámrażać wściągnąć rzecz płynącą, przez zimno.

SE CONGELER. Congelari. *Colum.* MARZNĄC.

CONGLUTINATION, ſubſt.f. (*Attache de deux corps enſemble par des choſes onctueuſes & gluantes.*) Conglutinatio. *Plin.* SKLEIENIE, zlepienie dwoch rzeczy poſpołu czym tłuſtym y lipkim.

CONGLUTINER, V.act. (*Joindre avec quelque choſe de gluant.*) Conglutinare. *Cic.* ZKLEIAC zlepiać czym lipkim.

(Ce mot n'eſt gueres en uſage, que dans le dogmatique.) To ſłowo prawie nie ieſt w záywaniu w Francuſkim chyba co do nauk.

CONGRATULATION, ſubſt.f. (*Temoignage de joye qu'on fait paroiſtre à ſes amis, quand il leur arrive quelque bonheur.*) Gratulatio. *Cicer.* WINSZOWANIE, oświadczenie radości przyiaciołom w ſzczęściu iákim.

CONGRATULER, V.act. (*Faire des compliments de congratulation.*) Aliquid, *ou* aliquâ re, *ou* de re aliquâ gratulari alicui. WINSZOWAC.

(On ſe ſert mieux du verbe FECICITER, que de celuy de *Congratuler.*) Lepiey w Francuſkim záżyć ſłowa *Feliciter* niż *Congratuler.*

CONGRE, ſubſt.m. (*Poiſſon ſemblable à une anguille, dont la chair eſt ferme.*) Conger Congrus. *Plin.* WĘGORZ morſki. Minog ryba podobna węgorzowi mięſa twardego.

CONGREGATION, ſubſt.f (*Aſſemblée de pluſieurs perſonnes qui font corps.*) Congregatio Cœtus *Cic.* **Confrairie.* Sodalitas, atis, f. ZGROMADZENIE wielu oſob ieden ſtan czyniących. *Bractwo.

CONGRES, ſubſt.m. Congreſſus. *Stat.* SCHADZKA złączenie zebranie zgromadzenie.

CONGRU, (*Qui a les qualitez requiſes.*) Congruus Congruens. PRZYZWOITY co ma to wſzyſtko w ſobie co należy.

CONGRUEMENT, adv. (*D'une maniere congruë & à propos.*) Congruenter & aptè. *Cicer.* PRZYZWOICIE, Przyſtoynie.

CONJECTURAL, m. CONJECTURALE, f. adject. (*Qui n'eſt fondé que ſur des conjectures & ſur des apparences.*) Conjecturalis. *Cic.* DOMYSLNY co ſię nie zaſadza tylko ná porozumieniu y pozornym podobieńſtwie.

Des arts conjecturaux. Artes quæ conjecturâ continentur. *Cic.* Náuki domyślne.

CONJECTURALEMENT, adv. (*Par conjectures.*) Ex conjecturâ. *Cic.* DOMYSLNIE, ná domyſł, przez domyſł.

CONJECTURE, ſubſt.f. (*Raiſonnement fondé ſur des probabilitez ſans aucune démonſtration.*) Conjectura. *Cicer.* DOMYSŁ zdanie zaſadzone ná porozumieniu ſamym bez żadnego gruntownego dowodu.

S'appuyer ſur une conjecture. In coniecturâ niti. Zaſadzać ſię ná domyśle ná porozumieniu ſwoim.

Deviner par conjecture. Aſſequi aliquid conjecturâ. *Cicer.* Zgadać ná domyſł.

CONJECTURER, V.act. (*Juger ſur des apparences.*) Conjicere. *Cic* SĄDZIC o czym ná domyſł przez porozumienie.

Autant que je puis conjecturer. Quantum conjicere licet. *Cic.* Ile ſię domyślić mogę, ile rozumieć mogę.

Ne pas bien conjecturer, (*ſe tromper dans ſes conjectures.*) Aberrare conjecturâ. *Cic.* Mylić ſię w rozumieniu ſwoim.

Je conjecture de voſtre gouſt par le mien. De tuo ſtomacho conjecturam facio de meo. *Cic.* Domyślam ſię ſmaku twego z moiego.

Conjecturer du viſage d'une perſonne quelques ſont ſes inclinations. Ex vultu conjecturam facere de moribus. *Cicer.* Domyślać ſię drozumiewać z twarzy co ſą zá ſkłonności czyie.

Conjecturer des mœurs d'une perſonne. Conjecturam facere de moribus alicujus. *Plin-Jun.* Domyślać ſię o obyczaiach czyich.

Vous pouvez conjecturer de cela combien il eſt changé. Ex hoc facere conjecturam potes, quàm ſit emendatus. *Plin-Jun.* Możeſz ſię z tąd domyślić iák ſię dużo odmienił.

CONIMBRE, (*Ville de Portugal.*) Conimbrica, æ, fœm KONIMBR Miaſto Portugalii.

CONJOINDRE, V.act. (*Joindre avec.*) Aliquid alicui rei, *ou* cum re aliquâ jungere, *ou* conjungere. **Il ſe dit auſſi des perſonnes.* Copulare. *Cic.* ŁĄCZYC Złączyć poſpołu. *Mowi ſię y o oſobach.

CONJOINT, m. CONJOINTE, f. (*Qui ſe dit de deux perſonnes mariées.*) Conjunctus, a, um. *Cic.* ZŁĄCZONY, ZŁĄCZONA, mowi ſię o dwoch oſobach w małżeńſtwie będących

CONJOINTEMENT, adv. (*D'une maniere conjointe.*) Conjunctè. Conjunctim. Unà. Simul. Pariter. adv. *Cicer.* POSPOŁU oraz razem.

CONJONCTION, ſubſt.f. (*L'action de joindre avec.*) Conjunctio. Copulatio. *Cic.* ZŁĄCZENIE poſpołu.

CONJONCTURE, ſubſt. f. (*Aſſemblage de pluſieurs circonſtances, qui fait trouver de la facilité dans la reüſſite des affaires.*) Occaſio *Cic.* OKOLICZNOSCI iákich zebranie razem ktore ułatwiaią y pomagaią do dokazania czego *Koniunktura* ſpoſobność.

Dans cette conjoncture il diſſimula l'injure. In hac occaſione diſſimulavit ſilentio acceptam injuriam. *Quint.* W tey okoliczności pokazał iakoby nie był urażony.

SE CONJOUIR, V. n. (*Se réjouïr avec quelqu'un d'une bonne fortune qui luy eſt arrivée.*) Gratulari alicui bonam fortunam. *Cic.* CIESZYC ſię poſpołu z kim z szczęścia iego.

(On dit mieux SE REJOUÏR, ou FELICITER quelqu'un d'une choſe.) Lepiey ſię mowi winſzować komu czego.

CONJOUISSANCE, ſubſt.fœm. (*Compliment qu'on fait à quelqu'un. pour luy témoigner la joye d'un heureux ſuccès.*) Congratulatio Gratulatio. *Cic.* POWINSZOWANIE komu oświadczaiąc radość ſwoię z szczęścia iego.

(Ce mot eſt vieux; & ne ſe dit gueres.) To ſłowo Francuſkim ieſt ſtare y prawie ſię już nie mowi.

CONIQUE, adj.m.& f. *De la figure d'un Cone.*) Turbinatus, a, um. Cono ſimilis & hoc ſimile, *genit* is. KONCZYSTY pochodziſty okrągło ko dołowi.

CONJUGAISON, ſubſt.f. (*Inflexion differente des Verbes.*) Conjugatio, onis, f. *Rhem. Palam.* KONJUGACYA odmienienie ſłowa iednego rozmaite.

Les Verbes François ont auſſi quatre Conjugaiſons; ſçavoir *er* pour la premiere; *ir*, pour la ſeconde; *oir*, pour la troiſieme; & *re* pour la quatriéme.) Słowa Francuſkie cztery maią koniugacye to ieſt kończą ſię na *er* te co ſą pierwſzey, ná *ir* drugiey, oá *oir* trzeciey, á oá *re* czwartey koniugacyi.

CONJUGAL, m. CONJUGALE, f. (*Qui concerne le mariage, ou le mari & la femme.*) Conjugialis & hoc conjugiale. MAŁZENSKI, náleżący do małżeńſtwa, do męża álbo do żony.

CONJUGUER, V. act. (*Donner aux Verbes ſuivant leurs modes ou leurs temps differentes terminaiſons ou caracteres, pour en faciliter la diſtinction.*) Inclinare, *ou* declinare. *Var. Quint.* NAKŁANIAC to ieſt rozmaicie wyrażać ſłowa według ſpoſobow y czaſow ich różności.

CONJURATEUR, ſubſt.m. (*Qui conſpire contre.*) Conjuratus. *Cic.* SPIKNIONY, ſprzyſięgły.

CONJURATEUR, (*Celuy qui conjure les démons.*) Adjutor, oris. ZAKLINAIĄCY Czarty.

CONJURATION, ſubſt.f. (*Conſpiration, cabale, ligue ſecrete.*) Conjuratio Conſpiratio. *Cicer.* SPRZYSIĘZENIE ſię ſpiknienie ſekretne, Praktyka ſkryta, na dokazanie czego.

N'*eſtre point d'une conjuration, n'y avoir aucune part.* Extra conjurationem eſſe. *Cicer.* Nie náleżeć do iákiego ſpikoienia, nie mieć żodney cząſtki w nim.

Faire une conjuration. Conjurationem facere. *Caſ.* Conſpirationem facere. *Liv.* Sprzyſięgnąć ſię, ſpiknąć ſię.

Découvrir une conjuration à quelqu'un. Prodere alicui conjurationem. *Tacit.* Wyiawić odkryć iákie ſpiknienie komu.

La conjuration a eſté découverte. Deprehenſa fuit conjuratio. *Cic.* Obiawiło ſię wyiawiło ſię ſprzyſiężenie.

CONJURATIONS, (*Exorciſmes pour chaſſer les démons & les eſprits malins.*) Adjurationes. ZAKLINANIA złych duchow y wypędzenia.

CONJURER, V.act. & n. (*Conſpirer contre le Prince, ou l'Eſtat.*) Conjurare. Conſpirare. *Suet. Cic.* **On a conjuré contre luy.*) Conjuratum eſt in eum. *Suet.* SPRZYSIĄDZ ſię ſpiknąć ſię przeciwko Panu álbo Páńſtwu. * Sprzyſiężono ſię przeciw niemu.

ON DIT auſſi en ce ſens, *(parlant de choſes moins importantes.)Il a conjuré la ruine de cette famille,il la veut perdre* In roinam iſtius familiæ conjuravit *Claud.* MOWIĄ teź w tym rozumieniu w okazyach mnieyſzych; Poprzyſiągł zgubę iego, zgubę tego domu, imienia; chce go cale zgubić.

CONJURER *les malins eſprits,les demons,(les exorciſer.)* Nequiſſimos ſpiritus adjurare, (juro,as,avi,atum.) act. *Lact.* ZAKLINAC złych duchow wyklinać ich.

Conjurer une tempeſte, (la detourner par des prieres.) Tempeſtatem ſacris precibus averruncare *Liv.Cic.* Zákląc záwieruchę nawałność, odwrocić ią przez modlitwy.

ON DIT au figuré en cette ſignification,*Conjurer la tempeſte,(quand par adreſſe on s'eſt garanti d'un danger éminent.)*A ſe, *ou* à cervicibus ſuis, maluo aliquod depellere. *Cicer. Liv.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie:* Zakląć zawieruchę, to ieſt odwrocić od ſiebie y wyniść z nieſzczęścia iakiego przez ſpoſoby y obrot.

CONJURER ſignifie auſſi, *Prier avec inſtance par tout ce qu'on a de plus cher.*Obteſtari Obſecrare *Cic.Ter.* POPRZYSIĘGAC znaczy też proſić uſilnie przez wſzyſtkie ſpoſoby naymocnieyſze.

LES CONJUREZ. Conjurati. Conjurati. homines. *Cicer.* SPRZYSIĘZENI.

CONNEXION,ſubſt.f. *(Liaiſon de deux choſes, la dépendance de l'une de l'autre.)* Cognatio. Connexio. *Cic.* ZWIĄZANIE, Złączenie.

Quelle connexion peuvent avoir ces choſes avec la nature? Hæc cum naturâ quam cognationem habent? *Cic.* Co za złączenie te rzeczy mieć mogą z przyrodzeniem.

Des choſes qui ont de la connexion, ou *de la connexité les unes avec les autres.* Res inter ſe aptæ & connexæ.*Cic.* Rzeczy ktore maią z ſobą iakie złączenie w przyrodzeniu.

CONNIL, ſubſt m. *on dit* CONIN, *& mieux.*LAPIN.Cuniculus,li,m.*Var.* KROLIK zwierzę.

CONNIVENCE, ſubſt f. *on prononce* connivance. *(Indulgence,* ou *diſſimulation qu'on a pour les fautes d'un inferieur, lors qu'on fait ſemblant de ne pas voir quelque choſe.)* Connivenia. *Aſcon.Ped.* Diſſimulatio.*Cic.* PRZEGLĄDANIE, przebaczanie upadkow czyich kiedy kto pokazuie iákoby niewidział.

CONNIVER,V.n. *(Uſer de connivence, ne faire pas ſemblant de voir les choſes, fermer les yeux deſſus,les diſſimuler.)* Connivere Diſſimulare.*Cic.* PRZEGLĄDAC przebaczać pokazywać iákobyśmy nie widzieli zámknąć oczy ná co.

*Ils connivent aux malheurs de la Republique.*In malis Reipublicæ connivent. *Cic.* Zámykaią oczy ná nieſzczęśliwości Rzeczypoſpolitey.

S'il eût fait quelque faute, tous les gens de bien vouloient qu'on connivaſt, ou *qu'on ne fiſt pas ſemblant de les voir.* Si quid erraſſet, omnes boni convivendum arbitrabantur. *Cicer.* Jeżeli ſię w czym potknął, wſzyſcy baczni chcieli áby mu przebaczono y żeby niepokazowac że to poſtrzeżono.

Dieu ſemble conniver aux crimes des hommes, & en réſerver la punition en un autre temps. Deus immortalis videtur connivere in maximis hominum ſcelesibus, aut pœnas in diem reſervare. *Cic.* Zdzie ſię Bog przebaczac grzechy ludzkie, a karanie ich ná inſzy czas odkładac.

CONNOISSABLE,adject.m & f. *(Qu'on peut connoiſtre.)* Qui dignoſci poteſt. ZNAIOME, co poznać można.

Il eſt tellement changé de ſa maladie, Sa maladie l'a ſi fort changé, qu'il n'eſt pas connoiſſable. Ita morbo immutatus eſt, vix ut dignoſci poſſit Tak ſię odmienił, tak go choroba zmieniła że go nie poznać.

Son viſage & ſes mœurs ſont ſi fort changez,qu'il n'eſt plus connoiſſable. Hujus vultus & mores adeò immutati ſunt, ut idem eſſe qui fuit non dignoſcatur. Tak ſię ná twarzy y obyczaiach odmienił że go ani poznać.

CONNOISSANCE, ſubſt.f. *(L'action de connoiſtre quelque choſe.)* Cognitio *Cic.* ZNAIOMOSC poznanie iákiey rzeczy wiadomość.

La connoiſſance de Dieu eſt naturellement empreinte dans noſtre eſprit. Naturalis atque inſita eſt in animis noſtris Dei notio. *Cic.* Poznanie Boga ieſt z przyrodzenia wyrażone ná umyśle náſzym.

Avoir la connoiſſance d'une choſe. Alcujus rei notitiam, notionem habere. *Quint.Cic.* Mieć znaiomość *álbo* poznanie *álbo* wiadomość iakiey rzeczy.

S'appliquer à la connoiſſance des choſes. In rerum cognitione verſari.*Cic.* Przykładać ſię do poznania iakiey rzeczy.

Souſtraire une choſe à la connoiſſance de quelqu'un. Subtrahere aliquid notitiæ alicujus.*Celſ.* Umknąć rzecz iaką od wiadomości czyiey, áby o tym nie wiedział.

Il faut avoir une parfaite connoiſſance des paſſions. Omnes animorum motus penitùs pernoſcendi ſunt. *Cic.* Trzeba mieć doſkonałą wiadomość álbo doſkonałe poznanie námiętności.

La connoiſſance des choſes à venir. Præſenſio & ſcientia rerum futurarum. Wiadomość rzeczy przyſzłych.

*Avoir la connoiſſance de l'avenir,*ou *des choſes à venir.* Futura prænoſcere.*Cic.* Mieć wiadomość rzeczy przyſzłych,pozoawać ie z daleka widzieć z daleka co ma być.

Eudoxe paſſa ſes jours ſur le haut d'une montagne, pour acquérir la connoiſſance du mouvement des aſtres. Eudoxus in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum cœlique motus deprehenderet.*Petr.* Eudoxus całe życie ſwoie ſtrawił ná wierzchu gory iedney, áby był doſzedł wiadomości o Plánetach y ich biegu.

CONNOISSANCE, *ou* CONNOISSANCES au plurier, *(qui ſe dit generalement de toutes les choſes qui ont paſſé par noſtre eſprit & particulierement des ſciences.)*Doctrina Eruditio,onis. *Cicer.* WIADOMOSC co ſię mowi ogolnie o wſzyſtkim co tylko przeſzło przez umyſł naſz, a mianowicie o náukach.

*Il eſt tres poli dans toutes les belles connoiſſances.*Is eſt omni liberali doctrinâ politiſſimus *Cic.* Bardzo ieſt wypolerowany we wſzyſtkich pięknych wiadomościach.

L'architecture eſt une ſcience qui doit eſtre accompagnée d'une grande diverſité d'etudes & de connoiſſance. Architectura eſt ſcientia pluribus diſciplinis & variis eruditionibus. *Cicer.* Architektura ieſt wiadomość ktora powinna być złączona z wielką liczbą rożnych náuk y wiadomości.

*Les ignorans ont de la peine à comprendre que l'entendement & la mémoire d'un ſeul homme ſoit capable de tant de connoiſſances.*Mirum videtur imperitis hominibus poſſe naturam tantum numerum doctrinarū perdiſcere & memoriâ continere. *Vitr.* Proſtacy poiąć nie mogą iako to ieden rozum y pamięć ludzka może w ſobie pomieścić tak wiele náuk y wiadomości.

CONNOISSANCE *(ſe dit du jugement & de l'eſprit.)*comme *Eſtant tombé malade, il perdit tout d'un coup connoiſſance* Cùm in morbum incidiſſet, mente ſubitò lapſus eſt. *Celſ.* ZNAIOMOSC ſię mowi o rozeznaniu y zmyſłach, iáko: Západſzy ná zdrowiu nagle zmyſły y rozeznanie ſtracił.

CONNOISSANCE,*(ſe dit de quelques diſcuſſions d'affaires entre des particulieres)*comme *Prendre connoiſſance d'une affaire.*Rem,*ou* de re cognoſcere *Cic.***Se réſerver la connoiſſance d'une choſe, En vouloir connoiſtre* Rem cognoſcendam ſibi reſervare. WIADOMOSC ſię czaſem mowi o zważeniu y rozſądzeniu ſprawy iákiey między oſobami prywatnemi. * Jako dowiadować ſię o iakiey ſprawie. *Zachować ſobie ſamemu ſprawę iáką do wiadomości y rozſądzenia.

Cela n'eſt point venu à ma connoiſſance, je n'en ay rien ſceu. De hoc nihil quidquam novi. To nie przyſzło do wiadomości moiey, nic o tym nie wiedziałem.

Cela s'eſt fait ſans que j'en aye eu connoiſſance. Hæc me inſciente.*Vitr.* To ſię ſtało cale bez moiey wiadomości.

Je ne veux pas qu'il entre en connoiſſance de tout ce qui ſe fait chez moy. Ignoret, quæ apud me domi geruntur, volo. Nie chcę żeby wchodził w wiadomość tego wſzyſtkiego co ſię umnie dzieie.

CONNOISSANCE,*(ſe dit encore des perſonnes & des lieux que l'on hante)*Notitia,æ,f. ZNAIOMOSC ſię ieſzcze mowi o oſobach y mieyſcach gdzie kto uczęſzcza.

Noſtre connoiſſance vient de ce que vous avez acheté une terre dans le voiſinage Hæc notitia inter nos eſt, inde adeò, quòd agrum hic in proximo mercatus es.*Ter.* Znáiomość naſza pierwſza poſzła ztąd, żeś kupił maiętność w ſąſiedztwie náſzym.

*Il eſt de mon ancienne connoiſſance, Il y a fort long-temps que nous nous connoiſſons.*Eſt mihi cum illo vetus uſus & conſuetudo. *Cic.* Dawna to moia znaiomość, od dawnych bardzo czaſow ſię znamy.

Il a mille connoiſſances, il connoiſt bien du monde. Pluribus notus eſt & familiaris. Ma tyſiąc znaiomości wiele bardzo zna ludzi.

Faire de nouvelles connoiſſances. Novas amicitias parare. *Cic.* Nowe znaiomości zabierać.

Faire

Faire connoissance avec quelqu'un. Consvetudinem, *ou* familiaritatem cum aliquo jungere. *Cicer.* Zábrać z kim znáiomość.

Renouvelle connoissance avec quelqu'un. Renovare, *ou* reperere cum aliquo pristinam amicitiam. *Cic.* Odnowic dawną znáiomość z kim.

Qui a connoissance du païs. Regionis haud ignarus. *Virg.* Swiadomy znaiomy kraiu.

CONNOISSANCE signifie aussi, *Avoir habitation charnelle avec le sexe.* Virginem nosse. *Ter. Plin.* ZNAIOMOSC znaczy też cielesne záchowanie z kim.

CONNOISSEUR, m. CONNOISSEUSE, f. adject. (*Qui se connoist bien aux choses, qui y est entendu.*) In aliquâ re intelligens. *Cic.* WIADOMY, WIADOMA czego, co się dobrze zna na rzeczach.

CONNOISTRE, *on prononce* CONNOITRE, V. act. (*Avoir une idée dans l'esprit que quelque objet present rapelle.*) Noscere. *dit plus souvent.* Novisse. ZNAC mieć wyobrażenie rzeczy iákiey ná umyśle, ktore nam przytomność iey wraca albo iako zwyczaynie mowią: wiedzieć.

Connoistre quelqu'un de veuë. De facie novisse aliquem. *Ter. Cicer.* **Je le connoissois de veuë.* Familiaris erat oculis meis. *Petr.* Znać kogo z widzenia. *Nie znałem go chyba z widzenia samego.

CONNOISTRE, (*Sçavoir, pénétrer, découvrir jusques au fonds des personnes & des choses*) Cognoscere. Pernoscere. Non ignorare. ZNAC przenikać z gruntu osoby y rzeczy iákie

Je ne vous connois point & je n'ay point envie de vous connoistre. Ego te non novi, neque novisse adeò volo. *Plaut.* Nie znam się, áni znać chcę.

Je le connois aussi bien que je me connois. Tam facilè illum novi, quàm me. *Plaut.* Tak go znam iák siebie samego.

Je le connois comme je vous connois. Novi illum itaquam te. *Plaut.* Ták dobrze go znam iák ciebie.

Je connois parfaitement cet homme là Ejus animum habeo perspectum. *ou* cognitum. *Cic.* Znám doskonale tego człowieka, tę osobę.

Nul ne me connoist. Omnes ignorant me. *Plaut.* Nikt mię nie zna.

Pensez-vous que je ne connoisse, ou que je ne sçache pas le sujet de vos larmes? Ignarum censes tuarum lacrymarum esse me? *Ter.* Myśliss álbo rozumiesz że nie znam przyczyny łez twoich, czego płaczesz.

Crois-tu qu'on ne te connoisse point, & qu'on ne sçache pas ce que tu sçais faire? Etiam-ne credis te ignorari, aut tua facta adeò? *Ter.* Rozumiesz że cię nie znaią, y że nie wiedzą co umiesz.

C'est à moy de travailler à connoistre vos inclinations, & mettre tous mes soins à prevenir vos volontez. Novisse mores me tuos meditatè decet, curamque adhibere, ut prævelim quæ tu velis. *Plaut.* Moia to rzecz znać wolą twoię y uprzedzać ią we wszystkim.

Son discours fait assez connoistre, ou découvre assez son naturel, son esprit, son génie, ses inclinations. Qui sint mores, indicio est ejus oratio. Mowa iego dosyć daie poznać *álbo* pokazuie iego naturę, umysł iego, skłonność, co zacz iest.

CONNOISTRE, (*Voir, sentir, découvrir.*) comme *On ne peut connoistre aujourd'huy un ami fidele, d'avec celuy qui ne l'est pas.* Qui amici, qui infideles sint, hodie nequeos pernoscere. *Plaut.* ZNAC obaczyć uznać odkryć rozeznać, iáko: Nie można temi czasy rozeznać przyiaciela szczerego od tego ktory nie iest taki.

Donner à connoistre, ou Faire connoistre son chagrin, son mécontentement. Ægritudinem animi sui patefacere. *Ter.* **Sa fidelité.* Fidem suam probare *Cic.* **Son sentiment.* Sententiam suam ostendere *Ter.* Dać poznać odkryć oświadczyć wyrazić swoy żal swoie nieupodobanie. *Wierność swoię. *Zdanie swoie

Se faire connoistre, se donner à connoistre, se faire voir, se découvrir, ouvrir son cœur. Se patefacere. Se cognoscendum dare, *ou* præbere. *Cicer.* Dać się poznać, otworzyć się sercem komu, obiawić się odkryć się wydać się.

Se faire connoistre par ses tromperies. Fraudibus suis innotescere neut. *Phæd.* Dać się poznać przez sztuki y zdrady swoie

Se faire connoistre par quelque belle action. Re aliquâ innotescere *Tacit. Cic. Plin.* Dać się poznać przez zácną iáką sprawę wsławić się nią.

*Comme les amis se font connoistre dans l'adversité, je cher*chay tous les moyens imaginables pour aller le trouver. Ut in augustiis amici apparent, per fretum, per terram ego agitavi, quemadmodum ad illum pervenirem. *Petr.* Za przyiaciela poznać w przeciwności, szukałem wszelkiemi sposobami abym mogł być u niego.

CONNOISTRE, (*Avoir connoissance des personnes & des choses.*) Nosse. *Plaut.* ZNAC mieć znaiomość rzeczy y osob.

Connoistre le païs, la province. Non ignarum esse regionum. Znać kray, powiat.

Il connoist bien la mer, il sçait ce que c'est que d'aller sur mer. Maritimis rebus affinis est. *Plaut.* **Le contraire est* Imprudens maris. *Liv.* *Qui ne sçait ce que c'est que d'aller sur mer.*) Zna dobrze morze wie on dobrze co to iest być ná morzu, *álbo* morzem płynąć. **Przeciwna iest*, Nie wiedzieć co to iest być ná morzu, nie świadomy morza.

DONNER *à connoistre*, *ou* *Faire connoistre une chose.* Ostendere Indicare. *Pers.* DAC poznać rzecz iaką dać znáć o niey, oznaymić ią.

CONNOISTRE, (*Avoir l'intelligence des choses, en sçavoir les bonnes & les mauvaises qualitez, en sçavoir bien juger.*) Noscere, *ou* Nosse. ZNAC być świadomym rzeczy wiedzieć dobre y złe ich przymioty, umieć o nich sądzić należycie.

On me demande des choses que je ne connois point, & où je suis tout nouveau. Ea requiruntur à me, quorum sum ignarus atque insolens. Pytaią mię o rzeczy, ktorych nie znam w ktorych iestem cale nowotny, na ktorych się nie znam.

Il se connoissoit parfaitement bien en sculpture & en bronze. Quid insculptum infabrè, & quid fusum durius, callidus erat. Znał się bardzo dobrze na rzniçciu y odlewaniu ze spiży.

Je ne me connois pas bien à cela. Non multùm in rebus istis intelligo. *Cic.* Nie znam się dobrze ná tym.

Qui connoist l'Antiquité & les Auteurs en homme sçavant. Antiquitatis, veterumque scriptorum, litteratè peritus. *Cicer.* **Qui connoist la guerre.* Belli artisque militaris peritus. *Cicer.* **Qui connoist le droit particulier, & le droit public.* Privati & publici juris peritus. *Plin. Jun.* **Qui connoist l'esprit du Prince.* Intelligens Principis. *Plin. Jun.* Ten ktory zna starożytność y Autorow iáko człowiek uczony. *Ten co się zna ná woynie *álbo* ná sztuce, ná nauce woienney. *Ten co się zna ná prawie publicznym, y prywatnym ná Pana.

CONNOISTRE *d'une affaire*, (*Avoir pouvoir de la juger.*) Rem aliquam cognoscere, *ou* de re aliquâ. *Cicer.* SĄDZIC o sprawie iakiey, mieć prawo rozeznania iey y osądzenia.

Connoistre des differents qui sont entre les particuliers. Disceptare controversias aliquorum. *Cic.* Sądzić o rozroźnieniach między osobami prywatnemi, sądzić sprawy potoczne.

ON DIT, *Il ne se connoist pas à faire plaisir, Il ne sçait ce que c'est que de faire plaisir.* Nescit sibi homines beneficiis demereri. *Cic.* MOWIĄ nie zna się ná tym co to iest przysłużyć się iaką komu uczynić.

ON DIT proverbialement, *Connois-toy toy mesme.* Noveris te ipsum. **Que chacun se connoisse.* Se quisque noscat. *Cicer.* MOWIĄ przysłowiem znay się ná sobie samym. *Niech się każdy pozna ná sobie.

CONNU, masc, CONNUË, f. part. pass. *du verbe* CONNOISTRE. Notus. Cognitus. *Cic.* ZNAIOMY, ZNAIOMA, znaczny

Un homme d'une vertu connuë. Homo virtute cognitâ. *Cic.* **Un homme connu dans l'une & l'autre fortune par plusieurs marques de vertu & de bonté* In utrâque fortunâ cognitus homo, multis signis & virtutis & humanitatis. **Connu de tout le monde pour sa meschanceté & pour ses vices.* Notus omnibus improbitate & vitiis *Cic.* Człowiek cnoty znaiomey, iáwney świadomey. *Człowiek y w tym y w tym szczęściu doświadczony przez dobroć y cnotę. *Znaiomy całemu światu dla swoich złości y występkow.

Des choses qui sont connuës de tout le monde. Res omnibus notæ atque manifestæ. *Cic.* Rzeczy wiadome całemu światu.

CONQUE subst. f. (*Sorte de grande coquille.*) Concha, æ, f. *Plin.* KONCHA skorupa wielka.

CONQUERANT, subst. m. (*Grand Capitaine, qui a conquis des Royaumes & des Provinces, qui s'est rendu illustre par ses conquestes.*) Orbis, *ou* populorum domitor. *Liv.* Gentium victor. Urbium & populorum domator *Cic. Tibul.* ZWYCIĘZCA waleczny wielki żołnierz wodz ktory się wsławił ná woynach podbiwszy Państwa y kraie.

Grand Conquerant, grand Capitaine. Summus imperator. *Cic.* **Les grands conquerants n'ont en veuë que la victoire.* Summis imperatoribus, *ou* ducibus una proposita est victoria. Wielki

ki zwycięzca wodz sławny. *Wieley zwycięzcy nic maią w myśli nic więcey procz zwycięstwa y sławy.

CONQUE'RANTE, subst f. (*Celle qui fait des conquestes, soit en guerre, comme Amastris, Reine des Amazones; soit en amours.*) Domitrix,icis,f. *Plin.* Victrix,icis,f. *Cic.* ZWYCIĘZCA Ta ktora zwycięstw dokazuie czyli ná woynie iáko Amastrys Krolowa Amazonek, czyli w miłości.

CONQUE'RIR, V. act. (*Se rendre maistre d'un païs, d'un Royaume, à main armée.*) Sub potestatem redigere, *ou* subigere. *Imperio adjicere Domare, *Cic. Liv.* PODBIC sobie opanować Państwo iákie broonią y mocą.

CONQUE'RIR se dit figurement en choses morales. *Un Prince doit travailler à conquérir les cœurs de ses sujets.* Princeps debet studere demerendis subditorum animis. PODDAC zniewolić mowi się niewłaśnie co do obyczaiow. Pan powinien się starać áby sobie poddał, zniewolił, pozyskał serca poddanych

CONQUESTE, *on prononce* CONQUÊTE, subst. f. (*Ce qui a esté conquis.*) Bella quæsita, *ou* parta, orum. neut. plur. *Cicer.* PODBITE zawoiowane przez woynę y moc nábyte.

Il a fait la conqueste de toute l'Europe. Totam Europam imperio suo adjecit. *Cicer.* Podbił sobie záwoiował cáłą Europę.

Il estendit ses conquestes au delà du Rhin. Ultra Rhenum Imperium suum propagavit, *ou* extendit, *ou* protulit. *Liv. Ovid.* Zwycięstwa swoie pomknął aż po zá Rhen.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme vit comme en païs de conqueste*, pour dire qu'*Il vit avec insolence, & maltraitte les habitans.* Dura imperia exercet in incolas. *Virg.* MOWIĄ przysłowiem że człowiek iaki żyie iáko w kraiu záwoiowanym to iest poczyna sobie rozpustnie, y źle się obchodzące z obywatelami wiele sobie pozwalaiąc w kraiu iákim.

CONQUEST, *on prononce* CONQUÊT. subst. m. terme de pratique, (*C'est un bien acquis pendant la communauté entre un mari & une femme.*) Bona quæsita Bona parta. NABYTE termin Prawny, dobra nábyte po ślubie przez osoby w stanie małżeńskiem wspolnie żyiące.

CONQUI, masc. CONQUISE, f. adject. & part. pass. *du verbe* CONQUERIR. Quæsitus. Partus. Adeptus. *Cic.* Nabyty nabyta.

CONSACRER, V. act. (*Dédier, rendre une chose sainte de prophane qu'elle estoit auparavant*, ou simplement *la benir*) Dicare. Dedicare, Sacrare. Inaugurare. *Cic. Liv.* POSWIĘCIC uczynić rzecz iáką poświęconą z Swiatowey, álbo też pobłogosławić rzecz iáką.

CONSACRER UN PRESTRE. Flaminem, *ou* sacerdotem inaugurare. *Liv.* POSWIĘCIC ná Xiędza ná Kapłaństwo.

Les Romains consacroient des temples à leurs Empereurs & à leurs fausses divinitez. Romani dedicabant templa imperatoribus & diis suis. Rzymianie poświęcali, stawiali Kościoły Cesarzom swoim, y fałszywym Bożyszczom,

Consacrer une statuë à qu-lqu'un. Alicui statuam consecrare. *Cic. ou* ponere. *Phæd.* Poświęcić postawić Osobę iáką Komu.

ON DIT figurement, *Consacrer la memoire de son nom.* Consecrare memoriam nominis sui. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: poświęcić pamiątkę Jmienia swego.

Consacrer la memoire d'une personne par toutes sortes de monuments. rendre sa mémoire immortelle Consecrare aliquem omni genere monimentorum. *Cic.* Poświęcić imię czyie wszelkiemi pamiątkami, Pamiątkę mu nieśmiertelną uczynić.

Il s'est chargé d'écrire les actions de LOUIS LE GRAND, *& de consacrer à l'immortalité l'histoire de ses guerres & de ses traitez de paix.* Sibi sumsit scribere res gestas LUDOVICI MAGNI, & in longum ævum diffundere bella & paces. *Horace parlant d'Auguste.* Podiął się pisać Dzieła Ludwika Wielkiego y poświęcić nieśmiertelney pamięci Historyą Woien y Przymierza pokoiu od niego czynionych, Horacyusz mowiąc o Auguście.

SE CONSACRER, (*Se dévouër entierement pour quelqu'un.*) Se alicui devovere. *Cic.* Se alicui addicere. *Liv Cic.* POSWIĘCIC się Ofiarowac się cale dlá kogo.

Nous devons mourir pour nostre patrie, & employer & consacrer tous nos biens pour elle. Pro patriâ mori debemus, cique nos totos dedere, & in eâ nostra omnia ponere & quasi consecrare. *Cic.* Powinnismy zá Oyczyznę umierać, y wszystko dlá niey wydać y Ofiarować.

Nous luy avons consacré corps & ame. Corpora animasque illi religiosè addicimus. *Petr.* Oddaliśmy my mu ciało y Duszę.

CONSACRER signifie encore, *Déterminer quelque chose à un certain usage.*) comme *J'ay mis à part une certaine somme d'argent, que j'ay consacrée pour avoir des livres.* Aliquam pecuniæ summam in libros seposui. Poświęcić znaczy ieszcze náznaczyć co y odłączyć ná iednę rzecz z osobna. Jáko, odłożyłem nastronę pewną sumę pieniędzy ktorą ná same Ksiąg nabycie poświęciłem.

CONSACRER *le pain & le vin* (*dans nos divins Mysteres*) *au corps & au sang de Jesus-Christ.* Efficere corpus & sanguinem Christi verbis quibusdam divinis & sacris. Poświęcić Chleb y wino w Ofierze nászey, ná Ciało y Krew Chrystusa Jezusa.

CONSAGUIN, m. CONSANGUINE, f. adject. (*Issu d'un mesme sang.*) Consanguineus, a, um. *Cic.* KREWNY z iedney Krwi pochodzący.

(Terme du Barreau.) Słowo Fracuskie prawne.

CONSANGUINITE', subst. (*Parenté, liaison qui est entre des personnes sorties d'un mesme sang.*) Consaguinitas, atis, f. *Liv.* Cognatio, onis, f. *Cic.* KREWNOSC spowinowacenie złączenie między Osobami z iedney krwi idącymi

CONSCIENCE, subst. f. *on prononce* cosiance. (*Témoignage, ou jugement secret de l'ame raisonnable, qui donne l'approbation aux actions naturellement bonnes, & qui luy reproche les mauvaises.*) Conscientia, æ, fœm. *Cic.* Sumnienie świadectwo álbo rozsądek wnętrzny Ducha rozumnego pochwalaiące sprawy dobre, y strofuiące złe.

On ne doit jamàis s'éloigner le moins du monde de ce que la conscience & la raison nous dicte. In omni vitâ suâ quemque à rectâ conscientiâ transversum unguem non oportet discedere. *Cic.* (comme qui diroit *d'un travers de doigt, le moins du monde.*)

Nigdy się by w naymnieyszey rzeczy od tego oddalać nie trzeba co nám sumnienie radzi, iákoby kto mowił bynaymniey, áni cal ieden.

J'estime plus le témoignage de ma conscience que tous les discours des hommes. Mea mihi conscientia pluris est, quàm omnium sermo. *Cic.* Więcey sobie ważę świadectwo sumnienia własnego, aniżeli wszystkie mowy ludzkie.

La bonne conscience est la plus grande consolation qu'on puisse avoir dans les disgraces de cette vie. Conscientia rectæ voluntatis, maxima est consolatio rerum incommodarum. *Cic.* Dobre sumnienie iest naywiększą pociechą we wszystkich przeciwnościach życia tego.

Ma conscience ne me reproche rien, je ne me sens coupable de rien. Nihil mihi sum conscius. *Cicer.* W niczym mię nie strofuie sumnienie, w niczym się, *álbo* do niczego się nie znam nie czuię.

Estre seur de sa conscience. Conscientiæ fide non commoveri. *Cicer.* Być pewnym sumnienia swego.

Pourveu que ma conscience n'y soit point engagée. Quod sine peccato meo fiat. *Cic.* Byleby niewdać sumnienia mego.

Vous ne pouvez faire cela en conscience. Id sine peccato facere non potes. Nie możesz tego sumnienie, *álbo* według sumnienia uczynić.

Qui a une bonne conscience. Æqui bonique observantissimus & justitiæ cultor insignis. * (*Le contraire est* Homo nequissimus & nullius fidei, *Un homme sans conscience & méchant.*) Sumienny, * *Przeciwna iest*: bez sumienny ladaco.

Je ne le puis faire en conscience. Neque me satis piè posse arbitror. *Terent.* Nie mogę tego sumiennie uczynić.

C'est pour nous comme un mur d'airain, d'avoir la conscience nette, & rien qui nous fasse pâlir Hic murus aheneus esto, nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ. *Horat.* To nam powinno być zá puklerz y ścianę miedzianą, że się do niczego nieczuiemy.

PENSER *à sa conscience, la sonder, l'examiner.* Quæstionem de se habere. Percontari se. *Cic.* Excutere se. MYSLIC o sumnieniu swoim wniść w nie roztrząsnąć go, sam się z sobą porachować.

CONSCIENCE, (*Les remords, ou les reproches de la conscience.*) Conscientiæ Stimuli, Morsus. *Cic.* SUMNIENIE, zgryźliwość y strofowanie własnego sumnienia

Chacun est épouvanté par ses mauvaises pensées, & par les remords de sa conscience. Quemque suæ malæ cogitationes, conscientiæque animi terrent. *Cic.* Każdego własne trapi strofuiące sumnienie.

CONSCIENCE, (*Scrupule.*) Religio, onis, f. *Cic.* Scrupulus, i, masc. SZKRUPUŁ, ruszenie sumnienia.

Faire conscience d'une chose. Religioni habere rem aliquam.

quam. Religioſum habere aliqoid. Szkrupoł mieć w czym ſumnienie ſobie uczynić w czym.

C'eſt conſcience de faire cela. Religioſum eſt id facere. *Liv.* * *J'en fais conſcience.* Id religio eſt mihi. *Ter.* * *Je ne fais point conſcience de cela.* Religio mihi non eſt, quominus id faciam. *Cic.* * *Quelques-uns firent conſcience de paſſer outre ce jour-la.* Quoſdam etiam religio cœpit ulteriùs eodem die conandi. *Cic.* Sumnięnie ieſt to czynić. *Mam w tym ſomnienie * Nieruſza mnie w tym ſomnienie bez ſzkrupoło ieſtem w tym *niektorzy za rzecz ſumienną mieli dalcy tego dnia ſobie pozwolić.

Faire conſcience à quelqu'un d' une choſe, (luy en faire ſcrupule.) Offerre alicui religionem. *Cic.* Szkrupuł; ſumnienie komu w czym oczynić.

EN CONSCIENCE, (*En bonne foy.*) Bonâ fide. Rectâ conſcientiâ. abl. POD ſumnienem, pocaciwie.

En conſcience, (en vérité.) Verè. Certè. Profectò. Medius fidius. adv. *Cic.* Pod ſomnieniem, poprawdzie.

CONSCIENCIEUX, m. (*on prononce* Conſiancieux.) CONSCIENCIEUSE, f. adject. (*Celuy, ou celle qui a une bonne conſcience, qui ne veut rien faire dont ſa conſcience puiſſe eſtre chargée.*) Juſtus. Integer Æqui bonique obſervantiſſimus, & juſtitiæ cultor inſignis. SUMIENNY ſumienna. Ten álbo a co má dobre ſumnienie, co nie niechce czynić z obciążeniem ſumnienia włáſnego.

CONSCIENCIEUSEMENT. adv. (*En conſcience.*) Bonâ fide. Rectâ conſcientiâ. abl. *Cic.* SUMIENNIE, pod ſumnieniem.

CONSECUTIF, m. CONSECUTIVE, f. adject. (*Qui ſuit après, qui eſt de ſuite.*) Sequens. Conſequens Subſequens *Cic.* * *Trois jours conſecutifs.* Tribus diebus continuis. *Cic.* NASTĘPUIĄCY naſtępuiąca * Przez trzy dni naſtępuiące po ſobie, *álbo* uſtawiczne.

CONSECUTIVEMENT, adv. (*De ſuite.*) Continuè. Continuò. Continenter adv. *Cic.* RAZ, po raz, iedno zadrugim.

CONSEIL, ſubſt. m. (*Avis qu'on prend, ou qu'on donne.*) Conſilium, ii, n. *Cic.* RADA wzięta, álbo dana.

Je vous ay toûjours crû de fort bon conſeil, & pour vous & pour les autres. Semper judicavi in te, & in capiendo conſilio, prudentiam ſummam eſſe: & in dando, fidem. *Cic.* Znałem w Tobie zawſze dobrą radę y dlá ſiebie y dla drugich.

Il eſt de bon conſeil. Homo multi conſilii eſt & optimi. *Cic.* Człowiek ieſt dobrey, y zdrowy rady.

Je vous donne le meſme conſeil, que je prends pour moy meſme. Tibi idem conſilii do, quod mihimet ipſi. *Cic.* Tę ſamę ći radę daię ktorey zażywam dlá ſiebie.

Ne vous laiſſez point aller à des conſeils étrangers; il n'y a perſonne qui vous puiſſe ſi bien conſeiller que vous meſme; vous ne ferez jamais de faute, ſi vous vous croyez. Ne te auſerant aliorum conſilia; nemo eſt qui ſapientius tibi ſuadere poſſit te ipſo; nunquam labêre, ſi te audies. *Cicer.* Nie uwodź ſię za obcą radą, nikt ći lepiey radzić nie może iák ty ſam ſobie, nigdy nie pobłądziſz, ieśli ſobie ſamemu uwierzyſz.

Il n'y a ni meſure, ni conſeil à prendre dans cete affaire. Ea res in ſe neque conſilium, neque modum habet. *Ter.* Ani miary, ani rady tu wziąć nie podobna.

C'eſt un homme de conſeil & de reſolution. Vir & conſilii magni & virtutis. *Caſ.* Człowiek to ieſt y do rady dobry y do ſkutku.

Demander conſeil à quelqu'un. Conſilium ab aliquo petere *Cic.* Proſić kogo o radę.

C'eſt une affaire qui demande conſeil. Conſilii res eſt. *Cic.* Jeſt to rzecz ktora potrzebuie rady.

Donner conſeil à quelqu'un. Alicui conſilium dare. *Cic.* Juvare aliquem conſilio. *Plaut.* Dać poradę komu, poradzić komu.

Prendre conſeil de quelqu'un. Capere conſilium ab aliquo. Adhibere aliquem in conſilium. *Cic.* * *Il ne prend conſeil que de ſa teſte,* Se ſolum adhibet in conſilium. *Cicer.* * *Prendre conſeil ſur le champ.* In ipſo negotio conſilium capere. Wziąć radę zaſięgnąć rady od kogo *Nie bierze rady tylko od ſiebie ſamego, ſwoiey ſię tylko włáſney głowy radzi *W tym punkcie wziąć przed ſię *álbo* a naleść radę, poradzić ſobie.

Prendre conſeil, aviſer de quel coſté on ira. Ponere conſilium cui nos regioni credemus. *Petr.* Radzić ſię náradzać ſię gdzie y iak ſię obrocić.

Il prit un conſeil fort rusé. Conſilium molitæ calliditatis init *Ovid.* Wziął przed ſię radę bardzo frantowſką.

Faire quelque choſe par le conſeil d'un autre. Ex alicujus conſilio aliquid facere. *Cic.* * *Il ne fera rien ſans mon conſeil, que par mon conſeil.* Nihil faciet me inconſulto. Nihil niſi de meo conſilio faciet. Czynić co za radą cudzą *albo* z cudzey rady. *Nic nie uczyni bez rady moiey, chyba zá moią poradą.

CELUY *qui donne conſeil.* Conſultor, oris. m. *Var.* Conſiliarius, ii, m. TEN co radzi, Radźca.

CONSEIL, (*Aſſemblée de perſonnes pour juger & déliberer des affaires.*) Conſilium, ii, n. *Cic.* RADA zgromadzenie ludzi ná pomyślenie y uáradzenie ſię w ſprawie iákiey.

Aſſembler le conſeil. Cogere conſilium. Vocare. *Cic. Ovid. Caſ.* * *Indiquer le conſeil.* Indicere conſilium. *Liv.* * *Tenir conſeil.* Habere conſilium. *Cic.* * *Renvoyer, congédier le conſeil.* Dimittere conſilium. *Cic.* Zebrać zwołać zgromadzić radę. *Złożyć radę. *Trzymać radę. *Pożegnać radę, podziękować radzie zgromadzoney.

GRAND CONSEIL, (*Juriſdiction ſouveraine, établie par Charles VIII l'an 1402.*) Senatus Principis peregrinus. Senatus caſtrenſis & viatorius maſc. Majus, ou amplius Conſilium. WIELKA rada urząd naywyżſzy we Francyi poſtanowiony przez Karola VIII. Roku 1402. *Sąd zadworny.*

(Il eſt compoſé de huit Preſidens tous Maiſtres des Requeſtes, & de 54. Conſeillers, qui ſervent par ſemeſtre Ils ſuivoient autrefois la Cour.) Ta rada złożona ieſt z ośmiu Prezydentow z ktorych każdy ieſt Kanclerzem, y 54. Radnych ktorzy co połroka záſiadaią. Jeździli przedtym wſzędzie zá dworem.

CONSEIL PRIVE', ou DES PARTIES, (*eſt un autre Conſeil compoſé de Conſeillers d'Eſtat & de Maiſtres des Requeſtes.*) Privatum Conſilium. RADA oſobna, álbo poſtronna ieſt inſzy ſąd álbo rada złożony z Radnych Páńſtwa y Kanclerzow.

CONSEIL D'ENHAUT. Sanctius interiuſque Conſilium. RADA głowna.

(C'eſt où le Roy preſide en perſonne.) Jeſt ta gdzie ſam Krol záſiada w oſobie ſwoiey.

CONSEIL D'ESTAT. Conſilium de rebus ad regnum pertinentibus. RADA Walna o rzeczach Rzeczypoſpolitey.

CONSEIL *de Guerre & de Marine.* De rebus bellicis & maritimis conſilium. RADA Woyſkowa o woynie lądem lub morzem, o handlach.

CONSEIL *des Finances.* Conſilium de ærario Principis. RADA Skarbowa.

CONSEIL *de Ville, (où préſide le Prevoſt des Marchands, des Conſeillers de ville, & des Echevins.)* Conſilium de rebus urbanis. Conſilium ædilitium, ii, neut. RADA Mieyſka gdzie záſiadaią ſtarſi urzędo mieyſkiego kopieckiego, Raycow y Ławnikow.

CONSEIL ſe dit (*d'une ſimple conſultation d'Avocats, ou de Medecins.*) Conſilium. * *Aller au conſeil d'Avocats.* Conſulere patronos. * *Demander, ou appeller du conſeil dans quelque maladie dangereuſe.* Vocare conſilium, *ou* medicos in conſilium. * *J'en veux communiquer à mon conſeil.* Id volo communicare cum meo conſilio. RADA ſię mowi y o oſobney radzie Patronow w ſprawie, y Doktorow o zdrowiu chorego iákiego. *Iść ná radę z Patronami. *Sprowadzić radę Doktorow w iákiey chorobie niebeſpieczney. *Chcę ſię z radą moią rozmowić, znieść.

CONSEIL ſignifie quelquefois (*Réſolution.*) comme *Le conſeil en eſt pris,* c'eſt à dire *L'affaire eſt concluë & arreſtée.* Conſtitutum eſt conſilium. RADA znaczy czaſem poſtanowienie, iáko: Rada iná ieſt wzięta, *to ieſt*: Ná tym ſtanęło.

CONSEILLER, V. act. (*Donner conſeil, ou avis à quelqu'un.*) Alicui conſilium dare. RADZIC, poradzić komu.

Je vous conſeille de faire tout ce que vous pourrez pour vous remettre bien avec ce Corps. Ego tibi ſum auctor, ut quibus rebus poſſis, eum tibi Ordinem reconcilies. *Cic.* Radzęć czynić co możeſz ábyś ſię z tym ſtanem pogodził, poiednał.

Me conſeillez-vous cela? Id ne eſtis auctores mihi? *Terent.* * *C'eſt moy qui luy ai conſeillé cela.* Auctor illi ſum de hac re. *Plaut.* Radziſz mi to. *Jam mu poradził áby to uczynił.

J'ay été conſeillé de le faire. Ut id facerem, conſilium mihi datum eſt. Poradzono mi ábym to uczynił.

SE CONSEILLER *à quelqu'un, (luy demander conſeil d'une choſe.)* Aliquem de re aliquâ conſulere, (ſulo, ſulis, ſului, ſultum.) *Cic.* NARADZIC ſię z kim, pytać go, proſić go o radę w iákiey rzeczy.

OFFICE, *charge de Conſeiller.* Senatorium munus, *genit.* ſena-

ſenatorii muneris.n *Cic.* URZAD Radny.

CONSENTANT, m. CONSENTANTE, f. part.act. & adject. Conſentiens. ZEZWALAIĄCY, ZEZWALAIĄCA.

CONSENTEMENT, ſubſt.m. *on prononce* conſantemant. (*Acquieſcement de la volonté à une choſe.*) Aſſenſus. Conſenſus. *Cic.* ZEZWOLENIE woli przyſtauie dobrowolne na co.

Il a donné ſon conſentement à ce mariage. Has approbavit & laudavit nuptias. Zezwolił ná to małżeńſtwo.

CONSENTEMENT, (*Accord, union de ſentimens.*) Conſenſus, ûs, m. Conſenſio, onis, f. *Cicer.* ZGODA zobopolna iedność zdania.

Le conſentement des Compagnies fut partagé. Divulſus Ordinum conſenſus. *Cic.* Zgoda ſtanow była rozerwana.

D'un commun conſentement, d'un commun accord. Omnium conſenſu. *Cic. Ceſ.* Zgodą iednoſtayną.

CONSENTIR, V.act. & neut *on prononce* conſantir. (*Agréer qu'une choſe ſe faſſe, y donner ſon conſentement.*) Alicui rei aſſentire. ZEZWOLIC pozwolić ná co.

On n'a jamais pu le faire conſentir à cela. Eò adduci non potuit, ut huic rei aſſentiretur. *Cic.* Nigdy nie można było go przywieść óby ná to zezwolił.

Tous y ont conſenti ſans en excepter aucun. Omnes huic rei aſſenſi ſunt ad unum. *Cic.* Wſzyſcy ná to pozwolili co do iednego nikogo nie wyiąwſzy.

CONSEQUEMMENT, adverb. *on prononce* conſecamant. (*Par une ſuite neceſſaire.*) Conſequenter Exinde.adv. *Ulp. Cic.* ZATYM.

CONSEQUENCE, ſubſt.f. *on prononce* conſenance. (*Suite des choſes.*) Conſecutio Conſequentia. *Cic.* IDZIE zatym.

Ces conſequences ſont ſi fauſſes, qu'il eſt impoſſible que les propoſitions dont on les tire, ſoient vrayes. Ita falſa ſunt quæ conſequuntur, ut illa è quibus nata ſunt, vera eſſe non poſſint. *Cic.* To co zatym idzie tak ieſt nieſłuſzne, że nie podobna óby to ſkąd pochodzi było prawdziwe.

D'où l'on tire cette conſéquence, que la volupté n'eſt pas le ſouverain bien. Ex quo efficitur, ut voluptas non ſit ſummum bonum. *Cic.* Skąd to naſtępnie że roſkoſz nie ieſt dobro naywyżſze.

CONSE'QUENCE, (*Importance.*) *Une affaire de conſéquence.* Res magni momenti. *Cic.* RZECZ poważna wielkiey uwagi.

Ces choſes ne ſont pas de conſequence. Levia ſunt hæc. *Cic.* Nie wielkie to rzeczy.

Il n'en voit pas aſſez la conſequence, ni les ſuites. Non ſatis animadverſum eſt quo res pertinent. *Cic.* Nie widzi iak wielka to rzecz ieſt y co zatym idzie.

ON DIT, *Faire l'homme de conſéquence, Trancher du grand.* Magnum ſe facere. COS o ſobie trzymać, zakrawać ná Pana.

PAR CONSE'QUENT, ou CONSE'QUEMMENT. Igitur. Ergò. Itaque adeò. **La vie de l'homme de bien eſt louable, & par conſéquent elle eſt honneſte.* Vita laudabilis boni viri, boneſta ergò, quoniam laudabilis. *Cic.* ZATYM. *Życie Człowieka poczciwego ieſt bardzo chwalebne, a zatym ieſt przyſtoynie.

CONSERANS, ou CONZERANS *comme on prononce*, (*Ville épiſcopale de Gaſcogne.*) Conſeranum, i, n. KĄZERAN Miaſto Biſkupie Waſkonii.

CONSERVATEUR ſubſt. maſc. (*Qui conſerve.*) Cuſtos & conſervator. *Cic.* OBRONICIEL Obrońca.

CONSERVATION, ſubſt. f. (*L'action de conſerver.*) Conſervatio. *Cic.* ZACHOWANIE.

La conſervation & la recolte des fruits. Conſervatio & perceptio fructuum *Cic.* Zachowanie y zbieranie Owocow.

CONSERVATION, (*Salut.*) Salus, utis, f. Incolumitas, atis, f. *Cic.* ZACHOWANIE całość zdrowie.

Pompée m'a ſouvent attribué la conſervation de l'Eſtat. Pompeius ſæpè multis verbis mihi ſalutem imperii adjudicavit *Cic* Pompeiuſz często mi przyznawał zachowanie Rzpltey

Eſtre obligé de ſa conſervation à quelqu'un. Incolumitatem habere ab aliquo. *Brut. ad Cic.* Być winnym komu żeśmy zachowani w całości

Ayez ſoin de vôtre conſervation. Da operam tuæ valetudini. *Cic.* Miey ſtaranie o zdrowiu ſwoim.

CONSERVES, ſubſt. f. pl. *Lunettes qui ſervent à conſerver la veuë aux perſonnes qui l'ont tendre.*) Conſpicillum, i, neut. (quo oculorum acies reficitur. OKULARY ſzkłu du czytania dla ochrony oczu ſłabych.

CONSERVE, (*Confiture ſeche avec le ſucre & des ſucs de fleurs, ou d'herbes.*) Intrita roſacea, *ou* violacea cum ſaccharo. ROZA álbo inſze Kwiaty lub zioła ſmażone w cukrze y na ſucho chowane.

CONSERVE, en termes de Marine, (*Se dit des vaiſſeaux qui vont de compagnie ſur mer pour s'eſcorter & ſe défendre des pirates.*) Naves comites, *ou* fœderatæ. OKRĘTY Konwoiowe ná morzu dla beſpieczeńſtwa okrętow kupieckich razem płynących, przeciwko morſkim rozboynikom.

CONSERVER, V.act. (*Avoir ſoin des choſes, pour empeſcher qu'elles ne ſe gaſtent.*) Servare, Conſervare. Tueri. *Cicer.* ZACHOWAC przeſtrzegać pilnie rzeczy óby ſię niepſowały

Conſerver les myrtes de la gelée. Defendre myrtos à frigore. *Virg.* Zachować drzewa mirtowe od mrozu.

Conſerver du vin pour l'arriere ſaiſon. Servare vinum in vetuſtatem. *Colum.* **Les fruits d'eſté ne ſe conſervent point, ne ſont point de garde.* Æſtatis fructus non ferunt vetuſtatem. *Quint.* Chować wino ná dalſzy czas. *Owoce lata nie ſą do chowania.

SE CONSERVER, (*Conſerver ſa ſanté.*) Valetudinem ſuam tueri, *ou* curare, *ou* ſervare. Valetudini operam dare, (do, das, dedi, datum.) Curam valetudinis ſuæ habere, (habeo, habes, habui, habitum.) *Cic.* Suſtentare valetudinem. *Cic.* CHOWAC ſię dobrze przeſtrzegać zdrowia ſwego.

On conſerve ſa ſanté par la diete. Cibi abſtinentiâ defenditur, *ou* ſuſtentatur valetudo. *Celſ.* Záchowuie ſię zdrowie dyetą

Se conſerver, Conſerver ſa vie. Conſulere ſaluti & incolumitati ſuæ *Cic.* Zachować zdrowie ſwoie y życie, przeſtrzegać go.

Il ne ſe conſerve point, Il ne menage point ſa vie, Il ſe hazarde trop. Vitæ haud parcit. *Cicer.* Nie przeſtrzega zdrowia ſwego y życia, nárbyt ſię podaie.

Conſerver ſon bien. Rem ſuam conſervare. *Ter.* **Conſerver ſon credit, ſa réputation, ſon autorité.* Conſervare & retinere gratiam, famam, auctoritatem. **La memoire d'une choſe.* Memoriam alicujus rei. *Cic.* Záchować dobra ſwoie ochraniać fortuny. *Zachować powagę ſwoię, imię ſławę. *Chować w pamięci rzecz táką.

Il a conſervé ſans tache ſa vie & ſa réputation. Vitam famamque tuitus eſt incolumem. *Ter.* Záchował bez zmazy życie y ſławę ſwoię.

ON DIT qu'*Un homme s'eſt conſervé entre deux partis,* pour dire qu'*Il eſt demeuré neutre & également de l'un & de l'autre.* Neutri parti ſtuduit, & utrique amicus. MOWIĄ zachował ſię między dwiema ſtronami to ieſt áni tey áni tey ſię nie narażił ale między obiema był iednoſtayny.

CONSIDE'RABLE, adject.m. & f. (*Digne de conſideration, Remarquable.*) Conſiderandus. Notandus. *Cic.* ZNACZNY, godzien uważenia.

CONSIDE'RABLE, (*Remarquable, illuſtre.*) Notabilis. Inſignis. Spectabilis *Cic.* ZNACZNY Zacny znakomity.

Une perſonne conſiderable pour ſa qualité & pour ſa vertu. Vir genere & virtute ſpectatus, *ou* clarus. *Cic.* Oſoba znakomita z urodzenia y cnoty.

Il n'a rien qui le rende conſidérable, qu'une feinte & artificieuſe mélancolie. Nihil eum commendat præter ſimulatam verſuramque triſtitiam. *Cicer.* Nic nie ma znacznego w ſobie tylko zmyśloną y chytrą melancholią.

CONSIDE'RATION, ſubſt f. (*L'action de conſidérer & de contempler les choſes.*) Conſideratio, Contemplatio. *Cic.* UWAGA uważanie y przypatrowanie ſię rzeczom.

Cela merite quelque conſidération, ou *eſt digne de quelque conſideration.* Illud aliquâ conſideratione eſt dignum. *Cic.* To godne ieſt uwagi.

Il fait toutes choſes avec conſidération, réflexion, prudence. Quidquid agit, conſideratè agit. *Cicer.* Wſzyſtko z uwagą rozumnie y mądrze czyni.

Il n'a point de conſidération, Il agit ſans réflexion & ſans prudence. Homo inconſideratus. Bez uwagi y rozumu poſtępuie.

CONSIDE'RATION, (*Eſtime, rang.*) Locus, ci, m. Nomen, *genit.* nominis, neut. *Cicer.* POWAGA, Imie, zacność, ſtopień.

Je ſçay quelle conſidération vous avez pour luy, En quelle conſidération il eſt auprès de vous, ou *Combien vous le conſiderez.* Quo loco ſit apud te, *ou* quanti illum facias. *Cic.* Wiem w iakiey powadze ieſt u ciebie, w iakim go maſz poważeniu

Un homme de conſidération, un homme de marque. Spectatus, *ou* ſpectatiſſimus vir. Clarus & illuſtris. *Cic.* Oſoba znaczna powagi wielkiey.

CONSIDE'RATION,(*Egard.*)Ratio,onis,f.*Cir.* **N'avoir consideration pour qui que ce soit, N'avoir point d'égard pour qui que ce soit.* Nullius habere rationem.*Cic.* UWAGA wzgląd *Niemieć względo ná nikogo ná świecie.

A la considération de. Causâ.abl. Dla, gwoli.

A vostre considération, pour l'amour de vous. Tuâ causâ.abl. *Cic.* Dle ciebie,gwoli tobie.

Par beaucoup de considération. Multis de causis. *Cic.* Dle wieln przyczyn e wielu miar.

CONSIDE'RANT,masc. CONSIDE'RANTE,f. part.act. (*Regardant attentivement.*)Considerans. UWAZAIĄCY pilnie się wpatruiący.

CONSIDE'RANT, (*Circonspect, qui prend garde & examine toutes les circonstances d'une action.*) Consideratus, Circonspectus. *Cicer.* UWAZNY, ostrożny, ná wszystkie okoliczności obrot y oko maiący.

Il n'y a personne plus considérant que luy, qui ait plus d'égards & de circonspection. Nemo illo considerarior. *Cicer.* Niemasz nikogo uważnieyszego nád niego, ktoryby miał większą przezorność y ostrożność.

CONSIDERE'MENT,adv. (*Avec considération.*)Considerate.*Cic.* UWAZNIE, baeznie.

CONSIDERE',m. CONSIDE'RE'E,f. part. pass. & adject. Consideratus. Circumspectus,a,om. *Cic. Suet. Cels.* **Tout bien considéré, veu & examiné.* Circumspectis, ou perpensis rebus omnibus.*Cic.* UWAZYWSZY. *Wszystko dobrze zważywszy y umiarkowawszy.

CONSIDE'RE',(*Prudent,avisé,*)Consideratus.Circumspectus.*Cic.* UWAZNY, przezorny, rostropny.

CONSIDE'RE',(*Illustre par ses belles qualitez.*) Spectatus ZNACZNY,dle pięknych przymiotow swoich.

CONSIDE'RER, V.act (*Regarder avec attention, contempler quelque chose.*) Considerare. Spectare.*Cicer.* UWAZAC, przypatrować się czemu a pilnością.

Considérer des yeux, Regarder attentivement une chose. Aliquid attente intueri,(tueor,tueris,tuitus sum.)*ou* Contemplari dep.*Cic.* Uważać oczami pilnie na co patrzać oczyma.

CONSIDE'RER,(*Peser les choses,les bien examiner.*)Videre animo Considerare. Perpendere. *Cic.* UWAZAC rzeczy dobrze zważyć emiarkować.

Considérer bien toutes choses. Omnia circumspicere.*Cic.Ter.* Uważyć dobrze wszystko, elbo każdą rzecz.

CONSIDE'RER *quelqu'un,* (*L'avoir en considération, en estime.*) Magni facere aliquem. *Cic.* POWAZAC sobie kogo.

Considérer quelqu'un non pas pour son bien, mais pour sa vertu. Spectare aliquem ex bonâ vitâ, non ex censu. *Cicer.* Poważeć kogo nie z fortuny ále z cnoty.

Il est fort considéré de sa compagnie, ou *dans sa compagnie.* Apod suos sodales, multi nominis est & multi pretii. Wielką powagę ma między swoiemi álbo u swoich.

CONSIDE'RER, (*Avoir des égards*) Rationem alicujus habere.Spectere aliquem *Cic.* **Sans considérer qui que ce soit.* Nullus habitâratione. abl. *Cicer.* WZGLĄD miec y uwagę. *Bez względu wszelkiego ná nikogo.

Personne ne nous considère. Nemo nos respicit. *Ter.* Nikt na nas nie ma względu uwagi.

Considérer la volonté d'une personne. Spectare voluntatem alicujus.*Cic.* Mieć wzgląd na wolą czyią.

CONSIGNATION,subst f. (*L'action de consigner.*)Depositio,*Vlp.* ZŁOZENIE u kogo oddanie komu czego.

CONSIGNATION, (*Ce qu'on consigne, ce qu'on met en dépost.*) Depositum.Res deposita.*Cic.* RZECZ złożona u kogo oddena do schowania komu.

RECEVEUR *des Consignations,* (*celuy entre les mains duquel se fait la consignation d'une somme d'argent.*) Sequester, trie.*Cic. Plaut.* Depositorum custos. Depositarius.*Vlp.* SKŁADNIK, ten u kogo składaią do schowania pieniądze. &c.

CONSIGNER,V.act.(*Déposer, mettre une chose entre les mains de quelqu'un.*) Apud aliquem aliquid deponere. *Cicer.* ZŁOZYC u kogo álbo w ręku czyich rzecz iáką do schowania.

CONSISTENCE,subst.f.*on prononce* consistance.(*Estat permanent des choses.*) Stabilitas. Firmitas. STAŁOSC gruntowność rzeczy iakich.

Son corps a pris sa consistence. Plenum est corpus & firmatum. *Horat.* Est firmo corpore.*Cicer.* Stanął w porze swoiey względem ciała.

CONSISTENCE se dit en figuré, comme *Les choses du monde n'ont point de consistence, ne sont point solides ni de durée.* Res humanæ fluxæ sunt & caducæ. STAŁOSC się mowi niewłasnie: iáko, rzeczy ziemskie żadney nie maią stałości są nietrwałe.

CONSISTER *en quelque chose.* V.neut. (*Estre, dépendre.*) In re aliqua consistere.*Cic* **Toute leur espérance consiste en cela* Consistit spes eorum in eâ re *Cas.* **La République consiste en la vie d'un seul homme,* ou *dépend de la vie d'un seul homme.* Reipublicæ salus in unius animâ consistit. *Cicer.* ZAWISNĄC ná czym *álbo* od czego. *Wszystka nádzieie ich ná tym záwisła.*Rzeczpospolita záwisła od życia iednego człeka

CONSISTER signifie encore, *Estre composé de telles & telles parties.* Consistere Contineri, *Cic.* **Cette terre consiste en prez & en bois.* In pratis et silvis illud prædium consistit. ZNACZY iesacze być z czego z iákich części złożonym. *Te maiętność wszystka iest w lasach y łąkach.

ON DIT que *La vertu consiste dans le milieu.* In medio consistit virtus. In medio posita est virtus. (*pour dire qu'Il faut garder en tout une juste médiocrité & ne pas outrer les choses.*) MOWIĄ że cnota zależy ná mierności, to iest że we wszystkim záchować trzeba rozumne pomiarkowanie nic nád to niepozwalaiąc sobie.

CONSISTOIRE, subst.m. (*Conseil que tient quelquefois le l'Pape avec ses Cardinaux, dans la grande Sale du Palais Apostolique de S. Pierre, où se plaident les causes judiciaires, & où se donnement les audiences aux Ambassadeurs des Testes Couronnées & des Princes.*)Consilium & Concilium pontificium. *Cic.* Consistorium. KONSYSTORZ Rade ná ktorey czasem záśiada Papież w wielkiey Sali Pałacu Apostolskiego u S. Piotra w Rzymie kędy się sądzą sprawy, y Audyencye daią Posłom Głow Ukoronowanych.

CONSOLABLE,adject m. & f. (*Qui peut estre consolé, ou qui est capable de consolation.*)Consolabilis & hoc consolabile, adject. *genit.* is. **Cét homme n'est pas consolable, ou est inconsolable.* Inconsolabilis est vir ille. *Ovid.* POCIESZNY, godny pocieszenia. *Ten człowiek żádney pociechy nieprzyimnie.

CONSOLANT,masc.CONSOLANTE,f. (*Qui sert à consoler.*)Consolatorius.*Cic.* CIESZĄCY, pocieszaiący pociszeny.

Des lettres consolantes, ou *Des lettres de consolation.* Consolatoriæ litteræ.*Cic.* Listy pocieszne.

CONSOLATEUR,subst.m.(*Celuy qui console.*)Consolans. *Cic.* POCIESZYCIEL.

CONSOLATRICE,subst,f.(*Celle qui console.*)Consolatrix. *Cic.* POCIESZYCIELKA.

CONSOLATION, subst.f. (*Soulagement, adoucissement de quelque douleur.*) Consolatio. Solatium. *Cicer.* POCIECHA folga ulżenie żalu iákiego.

Une légere consolation, Solatiolum. *Cicer.* Mała pociecha mała ulga.

Il m'a donné une consolation qui est capable d'adoucir au moins ma douleur, si elle ne la peut guérir tout-à-fait. Adhibuit mihi consolationem, quæ levare dolorem potest, si minùs sanare possit.*Cic.* Dał mi pociechę ktora mi może ulżyć przynaymniey żalu mego, ieżeli nie cale go odiąć.

Ne trouver aucune consolation à ses maux. Malorum nullam consolationem invenire.*Cic.* Nie znaydować żadney pociechy utrapieniom swoim.

C'est une grande consolation de n'estre point coupable. Vacare culpâ, magnum est solatium.*Cic.* Wielka to pociecha być niewinnym.

CONSOLER,V.act.(*Soulager la douleur, ou l'affliction de quelqu'un, soit par ses discours, soit par d'autres manieres.*) Solari. Consolari. *Cic.* CIESZYC rozrywać smutek álbo utrapienie czyie, czyli mową, czyli inszym sposobem.

Consoler quelqu'un de la mort d'un amy. De morte amici aliquem consolari. *Cic.* Cieszyć kogo po śmierci przyiaciela.

Se consoler dans son malheur par le témoignage de sa bonne conscience, Conscientiâ optimæ mentis in malo se consolari. *Cic.* Cieszyć się w nieszczęściu świadectwem dobrym własnego sumnienia.

Je me console quand je vous écris & que je lis vos lettres. Acquiesco & scribens ad te & legens tua. *Cic.* *Il est tout consolé quand il vous voit.* In tuo vultu acquiescit. *Cic.* Jest mi to pociechą pisać do ciebie y czytać listy twoie. *Wszystek się uciesz y kiedy cię obaczy.

Je me console quand je songe que je vous ay rendu tous les devoirs que l'amitié & le zele pouvoient exiger de moy. Eâ consolatione sustentor, cum cogito tibi nullum à me emoris, nullum

nullum ſtndii officium defuiſſe. *Cic:* To mi ieſt pociechą ilekroć pomyślę żem ci oddał wſzyſtkie powinności przyiaźni y chęci, ktorey tylko pomnie życzyć ſobie mogłeś.

Je ſuis affligé à un tel point, que rien n'eſt capable de me conſoler. Vinait omnem conſolationem dolor. *Cic.* Takem ſię zaſmucił że nie maſz nic takiego coby mi mogło być pociechą.

Ce qui me conſole, c'eſt que. Illud autem me conſolatur, quód. To co mię cieszy ieſt.

CONSOLES, ſubſt.f.pl. (*Pieces d' Architecture ou de Menuiſerie, qui ſont en ſaillie, & qui ſervent à ſoutenir quelque buſte ou vaſe.*) Anconas Prothyrides. *Vitr.* KROKSZTYNY ſztuki wydane z ścian ná ktorych ſtawiaią oſobki iákie.

CONSOLIDATION, ſubſt. f. terme de chirurgie. (*Reunion des levres d'une playe.*) Orarum vulnaris glutinatio, onis, f. *Celſ.* ZAMKNIENIE rány ſpoienia iey goienia ſię.

CONSOLIDE, ſubſt. f. ou CONSOUDE, comme parlant les Botaniſtes, (*dont il y a trois eſpeces.*) *La grande Conſolide.* Conſolida major. f. * *La petite Conſolide.* Conſolida minor. *Plin.* (*Il y en a une troiſiéme, qu'on nomme* Conſolida regalis, *qui eſt une eſpece de Cumin.*) ZYWOKOST ziela ktora ieſt troiakie, wielki, ſrzedni, á trzeci náżywaią żywokoſt ſkalny.

CONSOLIDER, V. act. (*Réunir, rejoindre les levres d'une playe.*) Glutinare. Conglutinare. *Plin.* ZAMYKAC ſpaiać goić ranę.

SE CONSOLIDER. Solideſcere, (ſolidaſco, *ſans préterit ni ſupin.*) Solidari, (ſolidor, aris, atus ſum, (paſſ. UTWIERDZAC ſię umacniać.

CONSOMMATEUR, ſubſt. maſc. (*Qui achève une choſe.*) Perfector. *Cic.* Ten co dokonywa czego.

CONSOMMATION, ſubſt. f. (*Diſſipation qui ſe fait de vivres & de denrées.*) Abſumedo. *Plaut.* Conſumatio. *Cic.* STRAWNOSC żywności y inſzych rzeczy wiela ich gdzie wychodzi: wydanie, rozproſzenie, zmarnowanie.

(On devroit dire *Conſomtion*; mais l'abus a introduit *Conſommation* dans pluſieurs phraſes.) W Francuſkim mowicby ſię miało *Conſomption*, ále zwyczáiem złym weſzło że mowią *Conſommation*.

CONSOMMATION, ſignifie encore *La fin, la perfection d'un ouvrage.* Conſummatio Perfectio. f. *Cic. Plin.* TOZ słowo znaczy ieſzcze zakończenie doſkonałe roboty álbo ſprawy iákiey.

CONSOMMÉ, m. CONSOMMÉE, f. part. paſſ. & adi. (*Uſé, diſſipé, parlant des vivres & des denrées.*) Conſumtus. *Cic.* STRAWIONY, wyſzaſowany roſproſzony przemarnowany mowiąc o żywnościach.

CONSOMMÉ, (*Achevé, parfait.*) Perfectus. Conſummatus, a, m. (*parlant des perſonnes & des choſes.*) *Colum. Cic.* * Abſolutus, a, um. *Cic. parlant des choſes.* DOSKONAŁY zupełny zakończony zewſzyſtkim, mowiąc o Oſobach y rzeczach.

Une vertu conſommée. Perfecta, cumulataque virtus. *Cic.* Cnota Doſkonała zupełna.

Un homme conſommé dans les ſciences. Plenus & perfectus omni ſcientia. *Cic.* Człowiak doſkonały w naukach.

CONSOMMER, V. act. (*Uſer, diſſiper.*) conſumare, ou abſumare. *Cic. Terent.* STRAWIC zieść wyſzaſowáć wydáć.

(On n'employe gueres ce Verbe que pour *Conſommer les denrées & les proviſions néceſſaires à la vie;* hors ces exemples où le mauvais uſage a prevalu ſur le bon, il faut ſe ſervir de *Conſumer*, quand on veut ſignifier *Détruire.*) Tego słowa francuſkiego *Conſommer* nieużywaią tylko mowiąc o żywnościach y tym podobnych rzeczach, a zaś procz tych przykładow w ktorych zły zwyczay przemogł nad dobry, trzeba zażyć słowa *Conſumer* chcąc wyrazić co zepſowáć, niſzczyć.

CONSOMMER, *Achever, finir.*) Conſummare Abſolvare, Perficere. *Cicer. Colum.* DOKONCZYC doſkonale zewſzyſtkim.

CONSOMPTION eſt auſſi (*une certaine maladie fort commune en Angleterre, cauſée par un ſuc corroſif, qui venant à ſe meſler dans toute la maſſe du ſang, deſſeche comme une eau forte toute les parties du corps, & les conſume peu à peu juſques à la mort.*) Conſumtio Lenta tabes, f. *Cic.* NISZCZENIE álbo ſuchoty choroba bardzo poſpolita w Anglii pochodząca z przyczyny wilgoci ſzczypiącey ktora gdy ſię wmięſza w Krew wſzſtką trawi y ſuſzy iáko ſcrwaſarowa wodka wſzyſtkie części Ciała, y one potroſze niſzczy aż do śmierci.

Il à la maladie de conſomption. Lentâ tabe peréditur. *Cic.* Choruie ná niſzczanie ná ſuchoty.

CONSONANCE, ſubſt. f. terme de muſique, (*Convenance de deux ſons, l'un grave & l'autre aigu.*) Conſonantia *Vitr.* Concentus. *Cic.* GŁOSOW zgadzania niáſzych z wyżſzemi, *melodya.*

On ne peut faire des conſonances ni au troiſiéme, ni au ſixiéme ton. Nec in tertiâ nec in ſextâ ſeda conſonantiæ fieri poſſunt. *Vitr.* Niemożna zgodnych głoſow wydać ani w trzecim ani w ſzoſtym tonie.

CONSONNE, ou CONSONNANTE, ſubſt. f. (*Lettre qui n'a de ſon qu'eſtant jointe à une voyelle.*) Conſonans, antis, f. *Quint.* Conſonans littera, f. *Palem.* DWOY głoſna litera ktora głoſu niewydaia niebrzmi nie może być wyrażona chyba złączona z litarą ſamo przez ſię brzmiącą álbo iednogłoſną.

CONSORT, m. CONSORTE, ſubſt. (*Complice.*) Conſcius. Socius, a, um. *Cic.* POMOCNIK do złego.

(Terme de Barreau.) Termim prawny.

CONSPIRATEUR, ſubſt. m. (*Qui ſe dit de celuy qui forme une conſpiration, ou qui y a part.*) Conſpiratus. Conjuratus, i, m. *Cic.* SPRZYSIĘZONY ten co ſpikuienia iákie czyni álbo do niego należy.

CONSPIRATION, ſubſt. f. (*Union de pluſieurs perſonnes malintentionnées contre l'Eſtat ou contre le Prince.*) Conjuratio. Conſpiratio, onis, f. *Cic.* SPIKNIENIE ſprzyſiężenie złączenie ſię Kilkunaſtu Oſob ná złe o ktorym zamyślaią, przeciwko Pańſtwu, álbo Pánu.

CONSPIRATION ſe prend quelquefois en bonne part, (*& ſe dit de pluſieurs gens bien unis pour le bien.*) Concordia & conſpiratio. *Cic.* SPIKNIENIE bierze ſię czaſem w dobry ſpoſob y mowi ſię o kilkunaſtu Oſobach złączonych y zmowionych między ſobą na dobro iákie.

CONSPIRER, V. act. & neut. (*Se liguer, s'unir enſemble contre quelqu'un.*) In aliquem conſpirare, ou conjurare. SPIKNĄC ſię między ſobą ná kogo ſprzyſiądz ſię.

CONSPIRER ſe prend auſſi en bonne part : comme *Tout le monde a conſpiré à recouvrer la liberté.* Populus univerſus ad libertatem recuperandam conſpiravit. *Cic.* SPIKNĄC ſię zmowić ſię w dobry ſpoſob: Jáko, wſzyſcy ſię ná to ſpikueli, zgodzili, áby wolność odzyſkać.

CONSPIRER *contre la vie de quelqu'un, Conſpirer ſa mort.* Conjurare contra ſalutem alicujus. *Cic.* SPIKNĄC ſię ná życia czyie ná śmierć Jego ná zabicie.

CONSTAMMENT, adverb. (*Avec conſtance, avec fermeté.*) Conſtanter. adv. STALE, ſtatecznie, mocno.

CONSTAMMENT, (*D'une maniere certaine & conſtante.*) Certè. Certiſſimè. adv. *Cic.* JEDNOSTAYNIE, ſtatecznie,

CONSTANCE, ſubſt. f. *Force d'eſprit qui entretient toujours l'ame dans une meſme aſſiette.*) Conſtantia. *Cic.* STATECZNOSC ſtałość umyſłu, utrzymuiąca myśl zawſze w iednymże poſtanowianiu.

C'eſt la marque d'une grande conſtance de ſupporter les accidens facheux de cette vie. Fortis & conſtantis animi eſt non perturbari in rebus aſperis. *Cic.* Znak to ieſt wielkiey ſtateczności znośić przeciwne przypadki życia tego.

Nous fuſmes alors ſi troublez, que toute noſtre conſtance nous abandonna, & que nous commencames au milieu de nos malheurs d'enviſager la mort comme certaine. Tum vero excidit nobis omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere. *Petr.* Tákeśmy byli natenczas pomięſzani że nás wſzelka naſza odeſzła ſtałość, á poczęliſmy w poſrzodku nieſzczęścia naſzego ſpodziewać ſię tylko śmierci ják pewney rzeczy.

Qui a bien de la conſtance. Summâ conſtantiâ homo. *Cic.* Ktory ma wiele ſtałości wſobie.

CONSTANCE, (*Ville d'Alemagne ſituée ſur un lac de ce nom.*) Conſtantia, æ, f. *Cic.* K O N S T A N C Y A Miaſto niemieckie.

Lac de Conſtance. Conſtantiæ lacus, ûs, m. Conſtantienſis lacus, m. Jezioro Konſtancyi.

CONSANT, m. CONSTANTE, f. adject. (*Certain, aſſuré, indubitable.*) Conſtans Certus. Indubitatus, *Cic.* * *Un bruit conſtant.* Rumor conſtans. *Cic.* PEWNY nie wątpliwy nieodmienny * Wiadomość álbo wieść pewna.

Une verité conſtante. Veritas omnibus perſpicua. *Cic.* Prawda pewna, oczywiſta.

Les aſtres ont un cours & un mouvement égal & conſtant. Stellæ curſus habent certos & conſtantes. *Cic.* Gwiazdy, Planety maią bieg porządny, y pewny.

Il eſt

Il e'l conſtant. Perſpicuum eſt conſtatque inter omnes. *Cicer.* Pewna ieſt, álbo jawna to ieſt wiadoma wſzyſtkim.

CONSTANT, (*Ferme, inébranlable.*) Conſtans. *Cic.* STATECZNY ſtały nieporuſzony.

La plus-part des hommes ſont conſtants dans le vice & ne changent point de parti. Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & propoſitum tenet. *Horat.* Náywięcey ludzi ſą ſtateczni w złym y nigdy nieodmienni.

Fort conſtant dans le bien. In rebus optimis conſtantiſſimus. *Cic.* Bardzo ſtateczny w dobrym.

Il eſt ferme & conſtant dans ſa réſolution, Il n'en démord point. Vir eſt fortis & tenax propoſiti. *Hor.* Stateczny y nieporuſzony w przedſięwzięciu ſwoim, áni go uſtąpi.

CONSTANTINOPLE, (*Ville maritime appellée anciennement* BIZANCE, *& depuis* CONSTANTINOPLE, *comme qui diroit Ville de Conſtantin, parce qu'elle fut rebaſtie par luy.*) Conſtantinopolis, is, f. KONSTANTYNOPOL. Miaſto po nad morzem zdawna zwane Carogrod á potym Konſtantynopol, iákoby Miaſto Konſtantyna, bo od niego było znowu poſtawione.

(Elle eſt aujourd'huy la Capitale de l'Empire des Turcs.) Teraz to ieſt Stołeczne miaſto Páńſtwa Turkow.

DE CONSTANTINOPLE. Conſtantinopolitanus, a, um. KONSTANTYNOPOLSKI.

CONSTELATION, ſubſt. f. (*Amas de pluſieurs eſtoiles qui repréſentent quelque figure,* ou *ſigne.*) Sidus, *genit.* ſideris, n. Signum cœleſte, *genit* ſigni cœleſtis, n. *Cic. Hygin.* KONSTELACYA złączenie w raz kilkunaſtu gwiazd ktore wyrażaią poſtać iáką, Płanetą.

Il eſt né ſous une heureuſe conſtellation, ou *planete.* Dextro ſidere editus, a, um. *Stat.* Urodził ſię pod ſzczęśliwą Płanetą.

CONSTER, vieux verbe neutre, & d'uſage ſeulement au barreau. *Il conſte, Il eſt certain.* Conſtat. Certum eſt. *Cic.* JAWNA ieſt oczywiſta ſtare ſłowo Francuſkie ktorego nieużywaią chyba w prawie.

CONSTERNATION, ſubſt. f. (*Perte, abattement de courage par quelque grande affliction,* ou *calamité publique.*) Conſternatio Pavor. *Liv.* Terpidatio. *Liv.* TRWOGA ſtrach utracenie ſił y odwagi dla iákiego wielkiego nieſzczęścia, álbo klęſki publiczney.

Tout eſt rempli de conſternation & de dueil. Plena ſunt omnia timoris & luctûs. *Caſ.* Wſzyſtko trwogi y żałoby pełne álbo ſmutku.

Eſtre dans la conſternation. Conſternari. *Liv.* Trepidare. *Cic.* Być w trwodze.

Jetter la conſternation parmi les ennemis. Hoſtes conſternare. *Liv.* Puścić trwogę między nieprzyiacioł.

On eſt dans une grande conſternation. Trepidatur. Impſeſ. W wielkiey zoſtaią trwodze.

CONSTERNÉ, m. CONSTERNÉE, f. Part. paſſ. Perculſus. Proſtratus. ZATRWOZONY, nylękniony záſtraſzony.

CONSTERNER, V. act. (*Mettre dans la conſternation, jetter dans la conſternation.*) Conſternare *Liv.* ZATRWOZYC.

CONSTIPATION, ſubſt. f. (*Reſſerrement du ventre, quand on a de la peine d'aller à la ſelle.*) Alvi aſtrictio, *ou* ſuppreſſio, *Cic.* ZATWARDZENIE ſpieczenie żołądka ściśnienie kiedy kto trudny ma ſtolec y z ciężkością.

CONSTIPER, V. act. (*Reſſerrer, empeſcher d'aller à la ſelle.*) Alvum aſtringere. ZATWARDZAC, zátwardzenie żołądka ſprawować.

Je ſuis conſtipé. Dura moratur mihi alvus. *Her.* Mam zatwardzenie.

CONSTITUÉ, m. CONSTITUÉE, f. part. paſſ. & adject. (*Eſtabli.*) Conſtitutus. *Cic.* POSTNOWIONY, POSTANOWIONA, uſtanowiony.

Une rente conſtituée. Pecuniæ collocatæ in fundo. Dochod poſtanowiony.

ON DIT, *Un corps bien conſtitué, (lors qu'un homme ſe porte bien & qu'il eſt d'une complexion forte & vigoureuſe.)* Benè conſtitutum corpus. *Cic.* MOWIĄ ciało dobrze poſtanowione, dobre poſtanowienie ciała z przyrodzenia kiedy kto zdrow ieſt y poſtanowienia tęgiego y trwałego.

CONSTITUER, V. act. (*Eſtablir, mettre en un certain eſtat.*) Conſtituere, Collocare, (loco, as, avi, atum.) act. acc. POSTANOWIC uſtawić co iákim ſpoſobem.

Eſtre conſtitué en dignité. In ampliſſimo dignitatis gradu collocari. paſſ. *Cic.* Być poſtanowionym ná godności.

CONSTITUER *quelqu'un priſonnier.* Aliquem in carcerem conſtituere. *Cicer.* POSTANOWIC kogo więzniem.

Conſtituer un procureur, (Luy donner charge d'agir pour ſoy ou ſes affaires.) Procuratorem de aliquâ re conſtituere. *Cic.* Poſtanowić Prokuratora ná mieyſcu ſwoim ktoryby imieniem náſzym w ſprawach czynił.

CONSTITUER ſignifie auſſi *Aſſigner, créer une rente, une penſion.* Conſtituere fœnus, *ou* penſionem. *Ulp.* POSTANOWIC znaczy też náznaczyć dochod iáki, álbo penſyą.

Eſtre bien conſtitué, (Avoir un corps bien fait & d'une bonne complexion.) Benè conſtitutum corpus habere. *Cicer.* Być dobrego poſtanowienia co do pomiarkowania ciała y zdrowia.

CONSTITUTION, ſubſt. f. (*Eſtabliſſement, reglement qui ſe fait parmi les Moines,*) Conſtitutio Conſtitura. *Cic.* Regulæ. KONSTYTUCYA Poſtanowienie praw, uſtawy między Zákonnikami. *Reguła.*

CONSVITUTION *de rentes,* Fœnus, *genit.* fœnoris, n. *Cic.* POSTANOWIENIE dochodow.

Donner, ou *mettre ſon argent à conſtitution.* Dare pecuniam fœnori. *Plaut.* Dać ſwoie pieniądze ná dochod poſtanowiony kędy ná prowizyą.

CONSTITUTION *du corps bonne,* ou *mauvaiſe.* Firma *vel* mala corporis conſtitutio. *Cic.* °*Il eſt d'une bonne conſtitution, Il eſt bien conſtitué.* Eſt ipſi benè corpus conſtitutum. °(*Le contraire eſt* Corpus malè affectum. *Liv.* Corpus mali habitûs. *Celſ. Un corps d'une mauvaiſe conſtitution.*) POSTNOWIENIE, pomiarkowanie ciała przyrodzone dobre álbo złe. °Dobrego ieſt pomiarkowania. °Przeciwna ieſt: Ciało złego pomiarkowania.

CONSTRUCTION, ſubſt. f. (*Fabrique, baſtiment.*) Conſtructio. Ædificatio, onis, f. *Cic.* BUDOWANIE Wyſtawienie iákiego budynku.

Travailler à la conſtruction de quelque fort. Conſtruendo propugnaculo operam dare. Robić około wyſtawienia twierdzy iákiey, *Fortecy.*

La conſtruction, ou *la conformation du corps humain.* Corporis humani conſtructio, *ou* conformatio. *Cic.* Poſtanowienie álbo poſtawa ciała ludzkiego.

CONSTRUCTION *de mots,* ou *l'arrangement.* Verborum ſtructura Conſtructio. UŁOZENIE ſłow y zgadzanie ich między ſobą.

CONSTRUIRE, V. act. (*Baſtir, édifier.*) Conſtruere. Ædificare. *Cic.* WYSTAWIAC, Budować, ſtawiać.

J'ay décampé de deſſus l'Iſere, après avoir conſtruit deux forts à la teſte du pont. Ab Iſara caſtra movi, & pontem quem in Iſarâ feceram, caſtellis duobus ad capita munivi. *Cic.* Ruſzyłem od Izery wyſtawiwſzy dwie fortece nád moſtem.

CONSTRUIRE ſe dit en Grammaire, pour *Arranger les mots ſuivant les regles de la Syntaxe.* Verba, *ou* vocabula conſtruere & ordinare. *Cic.* UKŁADAC mowi ſię w Grammatyce zá ułożenie ſłow między ſobą według opiſania reguł mowienia.

CONSTRUIT, m. CONSTRUITE, f. part. paſſ. Conſtructus. Ædificatus, a, um. *Cic.* WYSTAWIONY, WYSTAWIONA.

CONSUL, ſubſt. m. (*Le ſouverain Magiſtrat dans la République Romaine.*) Conſul, ulis, m. *Cic.* RADNY, náywyżſzy urząd naywyżſzy w Rzeczypoſpolitey Rzymſkiey, *Konſul.*

Elire quelqu'un Conſul. Aliquem conſulem renuntiare, *ou* declarare. *Cic.* Być u Radnego naywyżſzego u Konſula.

Eſtre Conſul. Conſulatum gerere, (gero, geris, geſſi, geſtum.) *Cic.* Być Radnym naywyżſzym, być *Konſulem.*

Qui a eſté Conſul. Vir conſularis, *genit.* viri conſularis, m. Conſulatu perfunctus, i, m. *Plin.* Ten ktory był radnym naywyżſzym.

DE CONSUL. Conſularis & hoc conſulare, *genit.* is. RADZIECKI.

CONSULAIRE, adject. m. & f. *Une famille conſulaire, (dont les anceſtres ont eſté Conſul.)* Familia conſularis. *Cic.* DOM Radziecki ktorego przodkowie byli Radnemi naywyżſzami w Rzymie.

CONSULAT, ſubſt. maſc. (*Dignité de Conſul.*) Conſulatus, ûs, m. *Cic.* RADZIECKA náywyżſza godność. *Konſulat.*

Obtenir le Conſulat. Conſequi Conſulatum. *Cic.* °*Commencer le Conſulat.* Ingredi Conſulatum. *Quint.* *ou* inire. *Caſ.* °*Sortir du Conſulat.* Abire Conſulatu. *Cic.* Otrzymać naywyżſzą godność Radziecką. °Zacząć ſprawować naywyżſzą godność Radziecką. °Skończyć ſprawowanie naywyżſzey godności Radzieckiey.

Durant,

Durant, ou pendant le Consulat de Ciceron. Cicerone consule. Ciceronis consulatu abl. *Cic.* Podczas urzędu náywyższego Radziectwa Cyceronowego.

CONSULTANT, *ou* AVOCAT CONSULTANT, (*que l'on consulte dans des affaires difficiles & épineuses.*) Advocatus de jure consultoribus respondens, m. *Cic.* Juris legumque peritus, i, m. Juris & justitiæ consultus, i, m. *Hor.* PATRON Prawny, człowiek radny, ktory radę daie w prawnych sprawach trudnych y záwiłych.

CONSULTANT, (*Celuy qui consulte.*) Consultor. *Cic.* NARADZAIĄCY się ten co się naradza.

CONSULTATION, subst. f. (*Déliberation sur quelque affaire, sur une maladie*) Consultatio, onis, f. *Cic.* RADA náradzanie się námyślanie się o sposobie iákiey.

Répondre à une consultation. Respondere consultationi. Odpowiedzieć proszącemu o radę.

Il fit une consultation de quatre médecins sur sa maladie. Quatuor medicos adhibuit in consilium de suo morbo. Złożył radę czterech Doktorow o chorobie swoiey.

CONSULTER, V. act. (*Demander conseil, avis sur une chose*) Aliquem de re aliquâ consultare, *ou* consulere. RADZIC się kogo pytać kogo o radę.

Ne consultez point les Astrologues pour sçavoir le jour que vous devez mourir. Ne tentes Babylonios numeros, ut quæras quem finem tibi Deus dedit. *Hor.* Nieradź się Gwiazdarzow dowieduiąc się o dniu śmierci twoiey.

CONSULTER *son miroir* Speculum consulere *Ovid.* PORADZIC się zwierciadła, przeyrzeć się w nim.

Consulter un oracle. Oraculum consulere. *Ovid.* Radzić się wyroku iákiego.

Je m'en vais consulter mes livres, pour y chercher de bons mots & divertissans. Ibo ad libros, & discam de dictis melioribus. *Plaut.* Poydę się poradzę ksiąžek szukaiąc w nich co wesołego y ucieszonego do rozmowy.

Asinius fut d'avis qu'on allast consulter les livres de la Sybille, Censuit Asinius, ut libri Sibyllini adirentur. *Tacit.* Azyniusz był tego zdania áby się poradzono ksiąg Sybillinych.

Sans m'avoir consulté, ou pris mon conseil. Inconsultu meo. *Plaut.* Nieporadziwszy się mnie, nie wziąwszy rady moiey.

CONSULTER, (*Déliberer d'une chose.*) De re aliquâ deliberare. *Cic.* RADZIC się nárádzać się o czym námyślać się.

Il se consulte luy mesme Se in consilium sevocat. *Plaut.* Siebie samego się tylko radzi.

CONSUMÉ, m. CONSUMÉE, f. part pass. (*Usé*) Consumtus. Absumtus. *Cic.* STRAWIONY, Zepsowany.

CONSUMER, V. act. (*Détruire, dissiper, parlant des denrées*) Consumere, Absumere. *Cicer.* STRAWIC, rosproszyć, zmarnować mowiąc o żywności y inszych rzeczach.

Le feu consuma entierement un ouvrage de tant d'années. Tam longi temporis opus incendium consumsit, *ou* hausit. *Liv.* Ogień cále strawił pracą álbo robotę tak wielu lat.

CONSUMER se dit en bonne & mauvaise part, comme *Consumer, employer, mettre ses soins, sa peine, son temps à quelque chose.* In re aliquâ, *ou* in aliquid curam, laborem, tempus consumere, *ou* insumere. *Cic.* *Consumer le jour.* Diem eximere. *Consumer son bien en débauches.* Consumere & effundere bona per luxuriam. *Cicer.* STRAWIC bierze się w zły y dobry sposob, iáko: Strawić álbo łożyć starania swoie, pracę, czas, ná co. *Stracić dzień. *Stracić fortunę ná rospustach zbytkoch.

Se consumer de chagrin Consumi & confici mœrore, *ou* angore. *Cic.* Trawić się smutkiem, żalem.

On consuma toute la nuit à vuider le vaisseau. Nox tota in exinaniendâ navi consumitur. *Cic.* Całą noc strawili wynosząc rzeczy z okrętu.

Qui consume & détruit tout. Confector omnium. Ten co wszystko psuie y niszczy.

CONTAGIEUX, masc. CONTAGIEUSE, f. adject. (*Qui se gagne & se communique, parlant de quelque mal.*) Contagiosus, a, um. *Cels.* *Une fievre contagieuse, qui se gagne.* Febris contagiosa. *Cels.* ZARAZLIWY, ZARAZLIWA, o złym iákim co się y łatwo przydaie. *Gorącaka zarazliwa ktorą się może zarazić.

ON DIT au figuré, *Son malheur a esté contagieux à toute sa famille.* Illius infortunium infestum fuit toti familiæ. MOWIĄ, niewłaśnie; Nieszczęściem swoim Zaraził dom swoy cały, to iest pociągnął wdał cały dom z sobą w iákie nieszczęście.

CONTAGION, subst. f. (*Mal qui se gagne par communication, comme la peste, la verolle &c.*) Contagio Contagium. *Cic. Horat. Plin.* ZARAZA złe co się łatwo przyraźa przez ue estnictwo, iáko powietrze Ospa &c.

CONTAGION se dit absolment (*de la peste.*) Pestis. *Cic.* ZARAZA, poprostu się mowi o powietrzu.

CONTAGION se dit figurement, *des vices qui se gagnent par la fréquentation & par le mauvais exemple.*) Contagio. *Cic.* ZARAZA *nie właśnie* się mowi o występkach, ktorych kto nabywa przez uczęszczanie y obcowanie z kim y zły przykład.

Les débauchez infectent de leur contagion ceux qui les hantent. Qui cum perditis & profligatis vivunt, illorum contagione inficiuntur. Rospustni zarażaią swoią zarazą tych ktorzy z niemi się wdaią.

CONTAMINATION, subst. f. (*Souilleure qu'on contractoit dans la loy Judaïque.*) Spurcitia. *Plin.* ZMAZA nieczystość prawna ktorey w prawie żydowskim podpadali żydzi rozmaicie.

CONTAMINER, V. act. (*Souiller.*) Contaminare. ZMAZAC splugawić.

Ces mots sont vieux & hors d'usage) Te słowa Francuskie są stare y wyszły ze zwyczaiu.

CONTE, subst. m. (*Histoire, recit plaisant.*) Fabula Sermo facetus. *Cic.* BAYKA powieść Ucieszna.

Contes de vieilles. Aniles fabulæ. * *De nourrices.* Nutricularum fabulæ. *Quint.* * *D'enfans.* Pueriles fabulæ. *Stat.* *Contes de table, Propos de table.* Convivales fabulæ. *Tacit.* Bayki Babskie * Bayki mamek * Bayki dziecinne *Bayki powieści stołowe.

FAIRE *des contes à dormir debout*, on *des contes d'enfant, (dont les nourrices bercent les enfans.)* Quidlibet garrire Garrire nugas. *Plaut.* PRAWIC bayki ná ktoreby trzeba stoiąc usnąć. Albo bayki ná ukołysanie małych dzieci.

CONTE signifie aussi. (*Medisance qu'on fait de quelqu'un, quelque histoire qu'on fait de luy à son desavantage.*) Fabulæ, arum, f. pl. * *On fait mille contes de vous.* In fabulis es. *Ter.* BAYKI plotki znaczy złe gadanie o kim, wieści okim roeśianie z iego krzywdą * Tysiąc baiek o tobie prawią.

ON DIT absolument, *Contes que tout cela, Ce sont des contes* Fabulæ! Nugæ! *Ter.* MOWIĄ poprostu iednym słowem Bayki, wszystko to bayki iedne.

CONTEMPLATEUR, subst. m. *on prononce* contanplateur. (*Celuy qui contemple*) Contemplator. *Cic.* PRZYPATRUIĄCY się, bogomyślny.

CONTEMPLATIF, m. CONTEMPLATIVE, f. adject. (*on prononce* contanplatif.) Contemplativus. *Sen.* BOGOMYSLNY rozmyslaiący.

Un CONTEMPLATIF, (*Méditatif, qui médite & qui contemple.*) Qui in rerum contemplatione defixus est. BOGOMYSLNY człowiek.

Une vie contemplative. Vita contemplativa. Vita quæ in rerum contemplatione versatur, *ou* tota est. Zycie Bogomyślne.

CONTEMPLATION, subst. f. *on prononce* contanplation. (*Méditation, application de l'esprit à une chose.*) Contemplatio Meditatio. *Cic.* PRZYPATROWANIE rozważanie przyłożenie myśli do iákiey rzeczy, bogomyślność.

S'addonner à la contemplation des choses, Se mettre à les considérer. In contemplandis perspiciendisque rebus se totum ponere. Udać się na rozważanie rzeczy ná kontemplacyą.

Il est toûjours en contemplation. Semper in meditatione versatus, *Cic.* Zawsze iest w myślach w rozważaniu rzeczy.

CONTEMPLATRICE, subst. f. (*Celle qui contemple.*) Contemplatrix, icis, f. *Cels.* PRZYPATRUIĄCA się rozważaiąca, bogomyślna.

(On dit mieux *Contemplative* en François.) Lepiey w Francuskim się mowi *Contemplative* niż *Contemplatrice.*

CONTEMPLER, V. act. *on prononce* contanpler. (*Attacher son esprit, sa vuë sur quelque objet.*) Contemplare *Staat.* Contemplari. *Cic.* UWAZAC Przypatrować się z uwagą bogomyślnością się bawić wlepić oczy álbo myśl w rzecz iáką.

ON DIT aussi au figuré, *Contempler une chose de tout son esprit, de toute l'attetion de l'esprit.* Contemplari aliquid animo, *ou* omni acie ingenii. *Cic.* MOWIĄ TEZ niewłaśnie ze wszystkich sił myśl nad czym zawiesić.

CONTEMPORAIN, (*on prononce* contanporain.) masc. CONTEMPORAINE, f. (*Qui est de mesme temps.*) Coævus *Qui est ejusdem ætatis & temporis, *Cic.* ROWIENNIK tegoż Wieku żyiący, choć lat nierownych.

CONTEMPTEUR, subst. masc. *on prononce* contemteur. (*Qui méprise.*) Contemtor. *Liv.* GARDZICIEL.

Il ne se dit gueres qu'en cette phrase.) W francuskim się to słowo prawie niemowi chyba w ten nástępuiący sposob.

Les libertins sont contemteurs des loix divines. Legum divinarum contemtores sunt impii homines. Rospustnicy są wzgardzicielami praw Boskich.

CONTEMPTIBLE, *on prononce* contamtible, adj. m. & f. (*Qui est méprisable.*) Contemnendus, a, um. *Cic.* PODŁY wzgardy godny.

(Ces mots François sont vieux & hors d'usage.) Te słowa francuskie są stare y wysały ze zwyczain.

CONTENANCE, subst. f. (*C'est proprement, la Capacité d'un vaisseau, ce qu'il peut contenir.*) Capacitas, atis, f. *Plin.* Obiętność, przestwor Obszerność co w sobie naczynie iákie trzymać może.

CONTENANCE, (*Posture, situation dans laquelle on met son corps.*) Habitus. Status, ûs, m. *Cic.* POSTAWA postać postura skład ułożenie wiakiey kto rzecz iáką postawi.

Il a une belle contenance. Oculis totoque vultu compositus rectè ac bellè est. Piękne má ułożenie wsobie piękny skład.

Qui n'a point de contenance, ou *Qui a mauvaise contenance.* Voltu motuque corporis vastus & agrestis. *Cic.* Ten ktory niema żadnego składu ani układności w sobie.

Il a la contenance d'un homme assuré. Speciem hominis confidentis præbet, *ou* præsefert. *Liv.* * *Il a une contenance modeste.* Est voltu modesto. *Terent.* * *Il a une contenance triste & chagrine.* Vultuosus est & tetricus. Ma postać Człowieka bespiecznego. * Postaci skromney. * Postaci smutney.

Il perdit toute contenance, la parole & l'esprit. Color illi immutatus, vultus, oratio, mens denique excidit. *Cicer.* Wszystek się zmięszał, postać mu się zmieniła, mowę y rozum stracił.

Cette parole luy fit perdre d'abord toute contenance. Adeò vox ista illum perturbavit, ut nec vultus, nec color ei constaret. *Liv.* To słowo go cale zmięszało,

Ce lache s'arresta tout d'un coup perdant toute contenance, sans pouvoir dire aucun mot. Vecors repentè sine suo vultu, sine colore, sine voce constitit. *Cic.* Ten zdrayca stanął iák wryty wszystek się zmięszawszy y słowa nie mogąc przemowić.

Il est fort empesché, ou *embarrassé de sa contenance*, ou *Il a une contenance embarrassée.* Est vultu agresti & in composito. Niezgrabny groby nie grzeczoy.

Epier la contenance, ou *la mine des ennemis.* Hostium motus servare. *Cæs.* Szpiegować każde poruszenie nieprzyiaciela pilno każdy iego jest uważać.

CONTENDANT, m. CONTENDANTE, f. (*on prononce* contandant) *Celuy*, ou *celle qui aspire à une chose, & qui la dispute contre un autre.*) Competitor Rivalis, is, m. ZABIEGAIĄCY Usiłuiący Usiłuiąca doczego wraz z drugim

CONTENIR, V. act. (*Renfermer en soy une certaine quantité*, ou *estendue.*) Continere Capere, Complecti, *Cic.* * *Les annales contiennent l'histoire des temps.* Amplectuntur annales temporum memoriam. **Ce livre contient tant de chapitres.* Hic liber tot capita complectitur. TRZYMAC mieć w sobie tyle álbo tyle. *Kroniki maią w sobie Dzieie czasow wszystkich. *Ta Księga ma w sobie tyle rozdziałow.

CONTENIR se dit figurement, *Regler, modérer, arrester ses mouvemens, ses passions.* Continere. Retinere. Coërcere Cohibere, Compescere, Frenare. *Cic.* UTRZYMAC mowi się niewłaśnie to iest rządzić miarkować wstrzymać popędliwości swoie y passye hamować, poskromić.

Contenir les citoyens dans leur devoir, les retenir. Cives in officio continere, *ou* retinere. *Cic.* Utrzymać obywatelow w ich powinności.

Contenir les esprits par la crainte & par la rigueur des supplices, les retenir. Tenere animos metu & acerbitate pœnarum. *Cic.* Trzymać ludzie przez boiaźn y surowość Karania poskromić ich.

SE CONTENIR, (*S'empescher, s'abstenir d'une chose, comme de dire des injures à quelqu'un.*) Dicta in aliquem continere. *Cic.* Abstinere à maledictis in aliquam. UTRZYMAC się wstrzymać się od czego iáko od złorzeczenia albo zelżenia kogo słowami.

Se contenir absolument, Se contenir dans ses plaisirs salez & honteux. A rebus venereis se abstinere. Se continere in libidinibus. *Cic.* Wstrzymac się *samo przez się* iáko Wstrzymać się od uciech swoich lubieżnych y sprosnych.

Un esprit convaincu de son innocence a de la peine de se contenir, ou *de retenir son ressentiment, lors qu'il se voit persecuté par l'insolence des méchants.* Difficulter continetur spiritus integritatis conscius, cùm à noxiorum insolentiis premitur. *Phæd.* Umysł o swoiey niewinności bespieczny, z trudnością się utrzymać może w żalu swoim, y urazie, ile widząc że na niego zuchwałość złych następuie.

Il ne peut contenir sa joye, sa douleur. Non potest gaudium, dolorem continere, *ou* premere. *Cic.* Nie może utrzymac, utaić radości swoiey, żalu swego.

CONTENT, (*on prononce* contant.) masc CONTENTE, f. adject. (*Satisfait, qui ne desire rien.*) Contentus. *Terent. Horat.* KONTENT co ma zádosyć co przestaie ná czym y nic więcey nie pragnie.

Estre content de sa condition. Suâ sorte esse contentum. Contentum sorte vivere. *Hor.* Być kontent stanem swoim.

L'homme content de sa condition présente ne doit point se soucier de l'avenir. Lætus in præsens animus oderit curare quod ultra est. *Hor.* Człowiek kontent stanem swoim teraznieyszym, o to co nastąpić może dbac niepowinien.

Renvoyer quelqu'un content. Cum bonâ gratiâ aliquem dimittere. *Phæd.* Odesłać odprawić kogo z ukontentowaniem iego.

Estre bien content de soy. Sibi admodum placere. Być bardzo kontent z siebie samego.

N'estre pas content de soy. Sibi displicere. *Cicer.* Niebyć kontent z siebie samego.

Jamais je ne fus moins content de moy mesme, qu'hier. Ego nunquam minùs mihi placui, quàm hesterno die. *Cicer.* Nigdym nie był ták z siebie nie kontent, nigdym się ták ná siebie nie gniewał iako wczoray.

Pour ce point là je suis fort content de moy. In eo veldè me amo. *Cic.* Co do tego punkto, bardzom kontent iest z siebie.

Je me tiens, ou *je m'estime bien content si.* Benè mecum agitur, si. &c. Będę się miał zá szczęśliwego ieżeli.

ON DIT absolument, *J'en suis content* pour *Je le veux, Je le permets, J'y consens.* Fiat. *Ter.* Age fiat. *Ter.* Esto. Per me licet. Volo. *Cic.* MOWIĄ iednym słowem, kontent iestem, przestaię on tym, przystaię, zgoda ná to.

CONTENTEMENT, subst m. *on prononce* contantemant. (*Satisfaction, joye qu'on ressent d'une chose.*) Delectatio. Oblectatio. Oblectamentum. Voluptas. f. *Cic.* UKONTENTOWANIE radość wesele ktore kto ma z czego.

ON DIT proverbialement, *Contentement passe richesses*, pour dire qu'*Une vie tranquille vaut mieux que le tumulte & les grands biens.* Quis suis rebus contentus est, huic maximæ & certissimæ sunt divitiæ. MOWIĄ przysłowiem, ukontentowanie lepsze iest niż bogactwa; to iest że lepiey iest mieć swoy pokoy, niżeli dostatki z kłotniami.

CONTENTEMENT signifie aussi, (*Le payement qu'on donne à un ouvrier pour son travail*) comme *Il a eu deux cent écus pour son travail, mais il trouve que ce n'est pas contentement*, ou *ce n'est pas le bien payer.* Pro opere ducentos nummos abstulit, nec id satis præmii habet. UKONTENTOWANIE, kontentacya znaczy też nágrodę, *álbo* zapłatę robotnikowi daną zá robotę. *Na przykład* Wziął dwieście talerow zá robotę swoią, ále ma to ieszcze za małą Kontentacyą.

CONTENTER, (*on prononce* contanter.) V. act. (*Satisfaire quelqu'un, le rendre content.*) Alicui satisfacere. *Cic.* UKONTENTOWAC kogo uczynić mu zadosyć.

CONTENTER *quelqu'un, Satisfaire son esprit.* Explere aliquem, *ou* animum alicujus. *Cic. Terent.* UKONTENTOWAC kogo, uspokoić go ná umyśle.

CONTENTER *ses creanciers*, (*Les payer.*) Satisfacere creditoribus. *Ter.* UKONTENTOWAC, uspokoić dłużnikow swoich.

Contentez viste cet homme, payez-le. Hunc absolve hominem. *Ter.* Ukontentuy prędko tego człowieka, uspokoy go.

SE CONTENTER, *se satisfaire*. Sibi satisfacere. UKONTENTOWAC się zádosyć sobie uczynić.

Il est difficile à contenter, on ne sçaroit le contenter. Ei satisfieri non potest. *Cic.* Nie można go ukontentować.

En cela je contente tout le monde, & je ne puis me contenter moy mesme. Eâ in re cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio. *Cic.* W tym wszystkich kontentuię, ále siebie samego ukontentować nie mogę.

La nature ſe contente de peu de choſe. Parvo cultu natura contenta eſt. Przyrodzenie kontentuie ſię máłą rzeczą.

Je luy ay permis de ſe contenter quand il eſtoit temps. Dum tempus ad eam rem tulit, ſivi ut animum ſuum expleret. *Ter.* Pozwoliłem mu żeby ſię ucieſzył ukontentował kiedy czas był potemu.

Se contenter de ſon eſtat, de ſa fortune preſente. Sorte ſuâ contentum vivere. *Hor.* Kontentować ſię ſtanem ſwoim ſzczęściem ſwoim.

Se contenter du jugement des ſçavans, & du ſien propre. Sibi canere & muſis. *Cic.* Kontentować ſię tym co ſądzą rozumni, y co ſam kto ſądzi.

Ses valets ne le contentent point. Ei ſe non probant pueri. *Plaut.* Non ſunt ſervi ſatis ex ſententiâ. Nie kontent z ſług ſwoich, z ludzi ſwoich.

Difficile à contenter. Moroſus,a,um. *Cic.* Trudny do ukontentowania, trudno mu dogodzić.

CONTENTER, (*Suffire.*) Satis habere, (beo, bes, bui, bitum.) act. MIEC zadoſyć przeſtac ná czym.

Il ne s'eſt pas contenté de luy dire des injures, mais il l'a encore mal-traitté de coups. Non ſatis habuit hunc probris oneraſſe; quin & pugnis. *Plaut.* Nie doſyć miał na tym ſłowami go zelżyć, ále go ieſzcze y zbił razami.

Il ne ſe contenta pas d'avoir fait cela. Parum habuit hoc feciſſe. *Saluſt.* *Ce fut peu pour luy.* Nie doſyć miał ná tym, Mało to było dla niego.

CONTENTIEUX, maſc. (*on prononce* contancieux.) CONTENTIEUSE, f. (*Litigieux, dont on ſe débat.*) Contentioſus. Litigioſus. Controverſus. *Cicer.* SWARLIWY, Zwadliwy, Zwadliwa, kłotliwy nie zgodliwy.

CONTENTIEUSEMENT, adv. (*Avec grande contention.*) Acerrimè. adv. *Cic.* SWARLIWIE, z wielkiemi zwadami.

CONTENTION, ſubſt. f. *on prononce* contancion. (*Effort qu'on fait, ſoit de la voix, ſoit de l'eſprit.*) Contentio. ſ. Niſus. *Hor.* USILNOSC uſiłowanie ſilenie ſię czyli to głoſem, czyli myśląc.

Un diſcours qui demande bien, ou beaucoup de contention. Oratio magnæ in dicendo contentionis. *Cic.* Mowa ktora potrzebuie wielkiey uſilności.

CONTENTION *de la voix.* Contentio vocis. *(*Le contraire eſt* Remiſſio vocis. *Cicer,* *Abaiſſement de la voix.*. SILENIE natężanie podnieſienie głoſu. **przeciwna ieſt* Spuſzczenie głoſu zniżenie.

Parler avec grande contention. Summâ contentione dicere *Cic.* Mowić potężnym głoſem.

CONTENTION, (*Débat diſpute.*) Contentio. Concertatio. Altercatio. *Cic.* ZWADA ſprzeczka ſwar.

CONTENU, m. CONTENUë, f. part. paſſ. *du verbe* CONTENIR. Complexus. ZAWARTY, zámknięty zámknięta.

CONTENU, ſubſt. m. (*Ce qui eſt contenu.*) Summa. *Cic.* **Le contenu d'une lettre.* Summa litterarum. *Cicer.* TO co ſię w czym zámyka álbo záwiera. *To co ſię zámyka w liście, co liſt w ſobie ma.

CONTER, V. act. (*Raconter, dire.*) Narrare. Recitare. *Cicer.* POWIADAC prawić.

Contez luy l'affaire comme elle s'eſt paſſée. Iſti narrato rem omnem ordine ut factum ſit. *Ter.* Powieda mu rzecz iak ſię ſtała.

CONTER ſignifie auſſi ſimplement, *Faire un conte*, ou *quelque hiſtoire divertiſſante ſoit vraye, ou fauſſe.* Narrare. *Cicer.* POWIADAC znácay też prawić co ucieſznego dla rozrywki prawdali-czy nie prawda.

ON DIT proverbialement, *Conter des fagots.* Narrare fabellas. *Hor.* pour dire *Conter des choſes incroyables.* Incredibilia narrare. PRAWIC o żelaznym wilku, prawić rzeczy niepodobne.

Il en conte de belles, Il conte des fornettes. Nugas garrit. *Ter.* Prawi co mu námyśl przypadnie, co ślina do gęby przynieſie.

ON DIT auſſi, *En conter à une femme; (la cajoler, luy conter fleurettes.)* Dicere blanditias mulieri. *Ovid.* MOWIĄ ieſzcze prawić kobietce iákiey zálecać ſię iey w zły ſpoſob.

UN CONTEUR *de fleurettes.* Blandidicus, ci, maſc. *Plaut.* ZALETNIK.

UN CONTEUR *de fornettes.* Fabulator, oris. m. BAIACZ.

CONTESTABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut contester.*) Quod in contentionem venit. SPORNY o coſię ieſzcze ſprzeczać może co nie ieſt pewny zewſzyſtkim na co można odpowiedzieć.

CONTESTATION, ſubſt. f. (*Diſpute, querelle.*) Contentio. Concertatio. Altercatio. *Cic.* SPORKA, ſprzeczka, zwada.

La plus grande partie du jour ſe paſſe en des conteſtations. Dies magnâ ex parte conſumtus eſt altercationibus. *Cic.* Większa część dnia zeſzła ná ſprzeczkach.

Ils ſont en perpetuelle conteſtation, Ils ont toûjours conteſtation entre eux, comme des femmes. Altercantur ſemper inter ſe, mulierum ritu. *Liv.* W uſtawiczney ſprzeczce ſą z ſobą kłocą ſię uſtawicznie z ſobą y ſwarzą iák baby.

Je n'ay jamais eu la moindre conteſtation avec luy. Nunquam accidit ut cum eo verbo uno concertârim. *Cic.* Żadney ſprzeczki náymnieyſzey z nim nigdy niemiałem.

Nous ne croyons pas qu'il ait aucune conteſtation à l'occaſion de la ſucceſſion. Nullam omninò arbitramur de eâ hereditate controverſiam habiturum. *Cicer.* Nierozumiemy żeby iáka ſprzeczka miała być o tę ſukceſſyą.

IL EST *le premier des Orateurs ſans conteſtation.* Eloquentium omnium eſt facilè princeps. *Cic.* Naypierwſzy ieſt między Mowcami bez wątpienia.

CONTESTE', m CONTESTE'E, f. part. paſſ. Controverſus, a, um. *Cic.* WĄTPLIWY, WĄTPLIWA.

Une choſe conteſtée & ſur laquelle les ſçavants ſont partagez. Res controverſa & plena diſſenſionis inter doctos. *Cic.* Rzecz wątpliwa o ktorą między uczonemi ieſt ſprzeczka ná ktorą ſię nie zgadzaią wſzyſcy ále zdania ſą podzielone iedni ták, drudzy inaczey rozumieią.

CONTESTER, V. act. (*Soûtenir contre, diſputer.*) Cum aliquo contendere. *Cic.* SPRZECZAC ſię ſprzeciwiać ſię ſtawiać ſię ná przeciw czemu.

Conteſter tout, ne laiſſer rien paſſer ſur quoy on ne forme quelque conteſtation. Contendere omnia. *(*On dit encore* Aliquid contendere alicui. *Hor.* Cum aliquo, *ou* contra aliquem. *Cicer.* *Diſputer, ſoûtenir une choſe contre quelqu'un, la luy conteſter.*) Wſzyſtkiemu ſię ſprzeciwiać ná nic nie przyſtać bez ſprzeczki y przeciwności. *Mowią ieſzcze bronić komu czego, niedozwalać ná co oprzeć ſię w czym y ſprzeczać.

Conteſter quelque choſe à quelqu'un, ou de quelque choſe avec quelqu'un De re, *ou* ſuper re contendere cum aliquo. *Cic.* Nie pozwalać komu ná co, o rzecz iáko ſię z nim kłocić.

CELUY *qui conteſte.* Diſceptator. *Cic.* **Celle qui conteſte.* Diſceptatrix. *Cicer.* TEN co ſię przegadywa álbo o co z kim ſpiera. *Ta co ſię przegadywa álbo o co z kim ſpiera.

Qui conteſte facilement, Qui aime à conteſter. Litigioſus, a, um. Co ſię rad ſprzecza.

CONTEXTURE, ſubſt. f. (*Tiſſu, ou l'arrangement des parties.*) Contextus *Cic.* Textura. *Lucr.* TKO, tkanie, ſpoienie, kſztałt, ułożenie porządne części iákich.

CONTIGU, m. CONTIGUë, f. adject. terme relatif. (*qui ſe dit des choſes qui ſont ſi proches, qu'elles ſe touchent.*) Alicui rei contiguus. *Cic.* STYKAIĄCY ſię, przyległy.

Ceux du Vivarez ſont contigus des Auvergnats. Helvii Arvernorum fines contingunt. *Cæſ.* Helwiow Kray ſtyka ſię z Arwernami.

CONTIGUITE', ſubſt. f. (*Voiſinage de deux choſes qui ſe joignent:*) Continuitas, atis, f. *Plin.* STYKANIE, ſię przyległość dwoch rzeczy bliſko ſiebie będących.

CONTINENCE, ſubſt. f. *on prononce* continance. (*Vertu par laquelle on s'abſtient des plaiſirs illicites.*) Continentia, æ, f. *Cic.* WSTRZEMIĘZLIWOSC Powściągliwość Cnota przez ktorą Kto wſtrzymuie ſię od roſkoſzy zakazanych.

Avec continence. Continenter. *Cic.* Powściągliwie ſkromnie

CONTINENT, *on prononce* continant.) m. CONTINENT, fem. adject. (*Qui a la vertu de continence.*) Continens, entis, omn. gen. *Ter.* POWSCIĄGLIWY wſtrzęmięźliwy wſtrzemięźliwá powściągliwa.

CONTINENT, ſubſt. m. (*Terre ferme.*) Continens, entis, f. *Plin.* GRUNT, ląd ziemia.

CONTINGENCE, ſubſt. f. *on prononce* continiance. (*Evenement fortuit.*) Eventus fortuitus. TRAFUNEK przypadkowy Przypadek.

CONTINGENCE, comme *l'Angle de contingence.* Contactus, ûs, maſc. DOTKNIENIE dotykanie.

CONTINGENT, (*on prononce* continjant.) maſc. CONTINGENT, f. (*Fortuit.*) Contingens. *Cic.* PRZYPADKOWY przypadkowa trafunkowy ſzczęściem.

CONTINU, m. CONTINUë, f. adject. (*Qui eſt de ſuite, qui n'eſt point interrompu.*) Continuus Continens. *Cic.* USTAWICZNY bezprzeſtanny nieprzeſtanny. *Tro-*

Trois jours continus. Continuo triduo.alb.*Plaut.* Tray dni uſtawiczne.

Diſcours continu. Continens oratio. *Cic.* * *Vn ſomeil continu, qui n'eſt point interrompu.* Somnus continuus. *Celſ.* * *Vn travail continu.* Continuus labor. *Ovid.* Mowa uſtawiczna. *Sen uſtawyczny nieprzerwany. *Praca uſtawiczna.

EN TERME de Medecine on appelle, *Fievre continue, (celle qui agite toûjours un malade, & qui ne luy donne point de relaſche.)* Febris continua.*Celſ.* PO LEKARSKU mowią: Gorączka uſtawiczna, co bezprzeſtannie trapi chorego y ſpoczynku mu nieda.

CONTINU,ſubſt.m. (*Corps eſtendu dont les parties ne ſont point diviſées.*) Continuum, ni, n. **Le continu eſt diviſible en pluſieurs parties ſelon les Philoſophes.* Continuum in plures ſecatur partes, ſecundum Philoſophos. CIĄGŁOSC rzeczy iákiey wciąż idącey ktorey części od ſiebie ſię niedzielą ále iedna z drugiey płynie álbo ſię ciągnie. * Ciągła rzecz dzielić ſię może na rożne części według Filozofow.

Les Philoſophes diviſent la quantité en continuë & diſcrete. Quantita dividitur à Philoſophis, inter continuam & diſcretam. Filozofowie wielość lub wielkość dzielą ná ciągłą y rozdzieloną.

CONTINUATION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on continuë une meſme façon de faire.*) Continuatio, onis, f. *Cic.* **Vne longue continuation, une longue ſuite de paroles.* Longa verborum continuatio. *Cic.* PROWADZENIE daley czego nieprzeſtáiące dokończenie. * Wielka ſłow wielu za ſobą idących uſtawiczność.

CONTINUATION, ou *Prolongation d'une charge.* Muneris prorogatio f.*Cic.* POTWIERDZENIE dalſze na urzędzie.

ON DIT par compliment, *Je vous demande la continuation de voſtre amitié*, ou *que vous continuiez de m'aimer.* Peto abs te ut me amare pergas, *ou* perſeveres *Cicer.* MOWIĄ przez komplement proſzę o dalſzą nie odmienną przyiaźń, álbo żebyś mi dalſzy ſwoy affekt ſtatecznie záchowáć raczył

CONTINUE, ſubſt. f. qui n'eſt d'uſage que dans ces expreſſions, *La continuë l'emporte.* Labor continens omnia vincit, *ou* ſuperat. *Caſ.* USTAWICZNA co ſię nie mowi chyba w ten ſpoſob: Uſtawiczna praca náoſtatek dokaże.

A LA CONTINUË, *A la fin, Après bien du temps.* Poſt multum temporis. NA OSTATEK przez uſtawiczną, koniecznie, koniecznie.

CONTINUEL, m. CONTINUELLE, f. adject. (*Qui a une durée ſans interruption.*) Continuus Perpetuus. Aſſiduus,a,um. USTAWICZNY co trwa bez przeſtanku.

Vne pluye continuelle. Imber aſſiduus. *Liv.* Deſzcz uſtawiczny.

Il avoit des guerres continuelles. Aſſidua bella gerebat. *Cic.* **Vn ſoin continuel.* Aſſidua & perpetua cura. *Cic.* Miał woyny uſtawiczne. *Staranie uſtawiczne.

CONTINUELLEMENT, adv. (*Sans ceſſe, ſans diſcontinuer*) Continenter. Aſſiduè. Sine intermiſſione. *Cicer.* USTAWICZNIE bez przeſtanku, nieuſtaiąc.

Les Belges ont continuellement la guerre avec les Allemands, ou *leur font continuellement la guerre.* Belgæ cum Germanis continenter bellum gerunt. *Caſ.* Belgowie uſtawiczną maią woynę z Niemcami, *álbo* uſtawicznie z niemi woiuią.

Il joue continuellement. Operam aſſiduam dat ludis. *Lucr.* Uſtawicznie grą ſię bawi.

Il a eſté continuellement avec moy, ou *toûjours avec moy.* Aſſiduus mecum fuit. *Cic.* Uſtawicznie záwſze był zemną.

Travailler continuellement, ou *jour & nuit à quelque ouvrage.* Diem & noctem opus aliquod continuare. *Caſ.* Robić uſtawicznie dzień y noc około czego.

CONTINUER, V. act. (*Eſtendre une choſe davantage.*) Continuare. *Liv. Cic.* NIEUSTAWAC, nieprzeſtawać, daley rzecz iaką prowadzić rozſzerzać pociągnąć.

Continuer des maiſons le long des murailles. Continuare domos mœnibus. *Liv.* Daley domoſtwa ſtawiać po wzdłuż murow.

CONTINUER ſe dit auſſi à l'égard du temps, & ſignifie *Proroger,* ou *prolonger le temps d'une charge, d'un employ.* Alicui munus prorogare Continuare alicui magiſtratum. *Cic. Liv.* DALEY pociągnąć przedłużyć mowi ſię też co do czaſu, iáko przedłużyć czas iákiego urzędu.

CONTINUER ſignifie auſſi *Pourſuivre, perſiſter de faire une choſe.* Continuare. Pergere. *Cic. Plaut.* Znaczy ieſzcze daley toż ſamo kończyć.

Continuer le meſme genre de vie qu'on a embraſſé. Eandem tenere viam quam inſtitueris. *Cicer.* **Continuer ſon entrepriſe.* Inceptа perſequi. *Liv.* **Continuer ſon chemin.* Iter continuare. Iter pergere *Cicer.* **Continuer d'appliquer ſon eſprit à une choſe.* Inſiſtere mente & animo in rem aliquam *Caſ.* **Continuer de boire.* Pocula ducere. *Prop.* **Continuer les arrerages,* ou *de payer les arrerages.* Uſuras ducere. *Cic.* **Continuer toûjours à bien faire.* Inſiſtere veſtigiis laudum ſuarum. *Liv.* Daley kończyć álbo prowadzić tenże ſpoſob życia iáki kto obrał.*Kończyć przedſięwziętą Impreżę.*Kończyć dalſzą drogę.*Kończyć umyſłu ſwego dalſze do czego przykładanie. *Pić daley.*Płacić dalſze zaległe raty. *Kończyć daley chwalebnie czynić.

Si vous continuez de me faſcher. Si moleſtus mihi pergis eſſe. *Ter.* Jeżeli mię daley gniewać będzieſz.

Il a continué la débauche deux jours & deux nuits. Biduo duabuſque noctibus perpotationem continuavit. *Plin-Jun.* Dwa dni y dwie nocy bez przeſtanku piiaňſtwem ſię bawił.

Ils continuent de couper les vivres à nos ſoldats. Commeatibus noſtros intercludere inſiſtunt, *Caſ.* Daley ieſzcze woyſku naſzemu żywności tamuią.

Continuez de m'aimer comme vous avez fait juſques icy. Perge me amare ut hactenus feciſti. *Cic.* Nieodmiennie daley mię kochay iakoś dotąd czynił.

CONTINUITE, ſubſt. fœm. (*Liaiſon, enchaiſnement d'une choſe avec une autre.*) Continuatio, onis, f. *Cic.* Continuitas, atis. f *Plin.* NIEROZDZIELNOSC złączenie ciągłość iákiey rzeczy iáko łańcuchem ſię ciągnącey.

CONTORSION, ſubſt. fœm. (*L'action par laquelle on tord quelque membre du corps.*) Contorſio. Diſtorſio, onis ſœm. *Cic.* Skrzywienie iákiey części ciała, nákrzywienie wykręcanie.

ON DIT au figuré, *Contorſion qu'on donne à un diſcours.* Contorſiones orationis. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie nákrzywienie mowy nákłonienie iey rozmaite nakręcenie.

Il eſt plus difficile de ſçavoir donner des contorſions à un diſcours, que de ſçavoir le lever & le coucher des aſtres. Majus eſt hos contorſiones orationis, quàm ſignorum ortus obituſque perdiſcere. *Cic.* Trudnieyſza ieſt rzecz te nakłonienia przywoire dać mowie iákiey, ániżeli poznać wſchod Planet y ich zachod.

CONTOUR, ſubſt. m. (*Circuit, tour.*) Circuitus, ûs, m. *Plin.* Ambitus, ûs, maſc *Cicer.* OKRĄZENIE, Obieg, koło dokoła obwod okrąg.

CONTOURNE', m. CONTOURNE'E. f. part. paſſ. & adject. (*Tourné vers quelque lieu.*) Converſus. Obverſus, a, um. *Hor.* OBROCONY ku ſtronie álbo mieyſcu iákim.

CONTOURNEMENT, ſubſt. m. comme *Le contournement des volutes (en Architecture.)* Volutarum flexura, æ, f. *Vitr.* OBIEG okręgow termin Architektury Gzemſow okrągłość.

LE CONTOURNEMENT *de la veſſie.* Converſio veſicæ. *Plin.* OBWOD Pęcherzyny.

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

LE CONTOURNEMENT, ou *la contorſion de la bouche.* Oris diſtortio NAKRZYWIENIE Uſt.

CONTOURNER, V act. (*Tourner.*) Convertere. Obvertere, (verto, tis, ti, ſum.) act. acc. *Plin.* OKRĄZYC obrocić obtoczyć dokoła.

SE CONTOURNER *comme un furieux,* (*Faire des contorſions.*) Ora & oculos diſtorquere. *Hor.* WYKRZYWIAC ſię iák opętany.

CONTRACT, *on prononce* CONTRAT, ſubſt. m. (*Pacte qui ſe fait entre certaines perſonnes.*) Pactio. Conventio. *Cic.* KONTRAKT, umowa, zgoda, ktora ſtawa między pewnemi oſobami.

CONTRAT *de mariage.* Contractus, ûs, m. *Vlp.* Tabula nuptialis. KONTRAKT Slubny.

CONTRACTER, V. act. (*Faire un contract, une paction, une convention avec quelqu'un.*) Cum aliquo aliquid contrahere. *Cicer.* SKONTRAKTOWAC uczynić kontrakt zgodę umowę z kim.

Contracter amitié alliance avec une perſonne. Amicitiam, fœdus cum aliquo contrahere, *ou* inire. *Cicer.* Skontraktować zabrać przyiaźń przymierze z iáką oſobą.

CONTRACTER, (*Gagner, ſe procurer du bien & du mal.*) *Contracter des dettes.* Æs alienum contrahere. *Cicer.* ZACIĄGNĄC nabyć doſtać ſobie co złego álbo dobrego, Zaciągnąć długow.

Contracter quelque maladie. Morbum concipere contrahere. *Plin.* Nabyć iákiey choroby doſtać iey zachorować.

CONTRACTION, ſubſt. f. (*Retreciſſement des nerfs.*) Nervorum contractio, onis, f. *Plin.* SKURCZENIE żył, kurcz.

CONTRACTION, figure de Grammaire, (*Réduction de deux ſyllabes en une.*) Contractio, f. *Quint.* SKROCENIE *według Grammatyki* dwoch ſylab w iedne zebranie.

CONTRACTURE, ſubſt. f. terme d'Architecture, (*qui ſe dit du retreciſſement, ou diminution qui ſe fait dans les colomnes.*) Contractura, (in ſcapis columnarum quâ gracileſcunt.) æ, f. *Vitr.* ZWĘZENIE ściągnienie termin Architektury o pochodziſtości ſłupow węży ku gorze niż udołu.

CONTRADICTION, ſuſt. f. (*Contrarieté de ſentimens & de paroles.*) Diſcrepantia, *ou* repugnantia, æ, f. *Cic.* SPRZECIWNOSC zdania álbo ſłow.

Ne voyez-vous pas qu'il y de la contradiction à ce que vous dites, ou *Ce que vous dites implique contradiction?* Pugnantia te loqui non vides? Czy nie widziſz co za ſprzeciwność ieſt w tym co powiadaſz, przeciwne rzeczy prawiſz.

Un eſprit de contradiction. Rixarum amans. Duch ſprzeciwności.

On n'aime pas les eſprits de contradiction, ou *les eſprits contrariants.* Adverſus homo nemini placet. Nie lubią duchow ſprzeciwności, nie lubią tych co ſię wſzyſtkiemu radzi ſprzeciwiaią.

Il a un eſprit de contradiction. Contendit contra omnes, *Cic.* Ma ducha ſprzeciwności.

Il y a de la contradiction en cecy. Hoc ſecum pugnat. *Cicer.* Sprzeciwność w tym ſię znayduie, *álbo* ieſt w tym ſprzeciwność.

CONTRADICTOIRE, adject. m. & f. (*Où il y a de la contradiction, de la contrarieté.*) Secum pugnans. A ſe diſcrepans, antis, omn. gen. SPRZECIWNY ſprzeciwiaiący ſię gdzie ieſt iaka przeciwność.

ARREST CONTRADICTOIRE, (*Arreſt rendu après que parties ont été ouïes.*) Judicium auditis partibus conſtitutum, *genit.* judicii conſtituti, neut. SĄD po wyſłuchaniu ſtron naprzeciwko ſobie mowiących y dowodach ich przeciwnych; z *oczywiſtey.*

CONTRADICTOIREMENT, adv. Contrariè. adv. Contrario ac pugnante ſenſu, abl.

Ces deux propoſitions ſont contradictoirement oppoſées. Hæ duæ ſententiæ, inter ſe contrariæ ſunt, *ou* inter ſe pugnant. Te dwie propozycye ſprzeciwiaią ſię ſobie ſą przeciwne iedna drugiey.

CONTRAINDRE, V. act. (*Obliger, forcer quelqu'un à une choſe.*) Aliquem cogere adigere compellere. *Cic.* PRZYMUSIC ſiłować kogo do czego przyniewolić.

Contraindre quelqu'un de s'aller pendre. Compellere aliquem ad laqueum. *Plin.* **De ſe faire mourir.* In mortem compellere. *Quint.* * *De haïr & d'avoir de l'inimitié.* Odium ſimulatus alicui imponere. *Cicer.* Przymuſić kogo żeby ſię obwieſił, przywieść go do roſpaczy. *Żeby ſię zábił, żeby ſobie śmierć zadał, ná życiu ſobie ſamego ſzkodził. *żeby nienawidział kogo y wſzedł z nim w nieprzyiaźń, w niechęć.

Contraindre de dire la vérité. Extorquere ob aliquo veritatem. **Contraindre de quitter ſon erreur.* Errorem alicui extorquere. *Cic.* Przymuſić do wyznania prawdy. *Przymuſić do odſtąpienia błędu.

Je vous écriray mon ſentiment, puiſque vous m'y contraignez. Coactu tuo ſcribam quæ ſentio. *Cic.* Napiſzę ci zdanie moie, ponieważ mię do tego przymuſzaſz.

Celuy qui fait ſon devoir par la crainte, ſe contraint un peu, lors qu'il croit que s'il fait quelque faute, il ſera découvert. Malo coactus qui ſuum officium facit, dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet. Ten co z boiaźni powinność ſwoię czyni przymuſza ſię do niey, obawiaiąc ſię áby gdy co wykroczy nie był wydany.

SE CONTRAINDRE *ſoy meſme, Forcer ſon naturel.* Sibi leges imponere. Sibi imperare. *Cicer.* PRZYMUSZAC ſiebie ſamego, przyrodzenie ſwoie zniewalać.

Comme la ſterilité du ſujet le contraignoit, l'empeſchoit de s'étendre, de donner l'eſſort à ſon eſprit. Cùm anguſtia materiæ curſum ingenii premeret. *Cic.* Ze ſczupłość materyi ściſkać mu ſię kazała, nie pozwalaiąc mu obſzerniey ſię rozwodzić, y wypuścić myślom ſwoim.

SE CONTRAINDRE, (*ſe geſner pour l'amour de quelqu'un.*) Alicujus cauſâ cogere ſe. PRZYMUSIC ſię gwałt ſobie uczynić dla przyiaźni czyiey.

Je ne parle jamais de moy, que je n'y ſois contraint. Nunquam de me, niſi coactus, dicam. *Cic.* Nie mowię nigdy o ſobie chyba żemię przymuſzą *álbo* chyba muſzę chyba przymuſzony.

CONTRAINT, m, CONTRAINTE, f. adject. part. Coactus. PRZYMUSZONY, PRZYMUSZONA.

ON DIT figurément, *Il eſt toûjours contraint, & jamais naturel, Il a des manieres contraintes & geſnées.* Non eſt illi libera, ſed aſtricta agendi ratio. MOWIĄ nie właśnie zawſze ieſt przymuſzony, zmyślony nic nigdy naturalnie nie czyni, nie mowi.

Un ſtile contraint, Un ſtile geſné. Stilus aſtrictior. *Cic.* Styl mowienia ſilony, przymuſzony.

Il eſt contraint dans ſes ſouliers. Uritur calceis. *Hor.* **Dans ſes habits.* Premitur veſtibus. Ciaſno mu w trzewikach. *Sukniach.

Il eſt contraint dans ſa propre grandeur, dans ſon élevation. Sui ipſi magnitudo oneri eſt. Anguſtatur ſuâ dignitate. Sáma mu wielkość iego y godność przymus czyni, ieſt mu przyniewoleniem.

Voſtre diſcours eſt contraint & trop ſerré. Anguſtior, *ou* aſtrictior eſt tua oratio. *Cic.* Przymuſzona ieſt názbyt mowa twoia

CONTRAINTE, ſubſt. f. (*Violence qu'on fait à quelqu'un.*) Coactus. Vis. *Cicer.* PRZYMUS przyniewolenie gwałt komu uczyniony.

Uſer de contrainte, de force. Alicui vim adhibere. *Cic.* Zażyć muſu, gwałtu, mocy.

Faire une choſe par contrainte. Adverſante naturâ aliquid facere. *Cic.* Czynić co z muſu, gwałtem.

J'ay fait cela par contrainte. Vi neceſſitate coactus id feci. *Cic.* Uczyniłem to z muſu, z przymuſzenia.

CONTRAINTE *dans le ſtile, dans un diſcours.* Orationis, ſtili anguſtia, æ, f. Anguſtiæ, arum, f. pl. PRZYMUSZANIE ſię ſilenie w ſtylu, w mowie.

Son ſtile eſt libre & ſans contrainte. Ejus oratio liberè fluit, ne uſquam aſtrictior. *Cic.* Styl iego wolny y bez muſu.

Il vit ſans contrainte. Vivit ſuopte ingenio, *ou* ſuâptè naturâ. Zyie bez przymuſu według myśli y woli ſwoiey.

CONTRAIRE, adject. m. & f. (*Oppoſé.*) Contrarius. Oppoſitus Adverſus. Alienus, a, um. PRZECIWNY, náprzeciwny.

Vous ſemblez mener une vie contraire à la premiere. Videris ire contraire vitæ priori. *Juv.* Zdaieſz ſię prowadzić życie przeciwne pierwſzemu.

Il n'y a rien de plus contraire à la ſageſſe, que la colere & la précipitation compagnes inſeparables de la folie. Nihil eſt contrarium magis ſapientiæ, quàm ira ac præpropera feſtinatio ſtultitiæ atque imprudentiæ comites. *Cicer.* Nie maſz nic przeciwnego rozumowi iáko gniew y popędliwość álbo prędkość ktora ieſt towarzyſzką nie rozdzielną głupſtwa.

Les vices ſont contraires aux vertus. Vitia virtutibus, *ou* virtutum ſunt contraria. *Cic.* Winy ſą przeciwne cnotom.

Ce ſont deux choſes bien contraires, que d'eſtre heureux, & d'eſtre accablé de maux. Illud vehementer repugnat eſſe beatum, & multis oppreſſum doloribus. *Cicer.* Są to dwie rzeczy bardzo przeciwne być ſzczęśliwym y być uciśnionym zewſząd dolegliwościami.

Cela eſt contraire à mon genie. Alienum illud eſt ingenio meo. **A ma dignité.* Alienum à dignitate *Cic.* **A mes manieres de faire* Alienum inſtitutis meis. *Cic.* **A mon amour.* Alienum ab amore meo. *Quint.* **A noſtre amitié.* Alienum amicitiâ noſtrâ. *Cic.* To ieſt przeciwna *álbo* przeciwko humorowi memu. *Moiey godności. *Memu zwyczaiowi. *Memu kochaniu. *Naſzey przyiaźni.

CONTRAIRE, (*Ennemy nuiſible*) Contrarius Infenſus. Infeſtus. Inimicus. Adverſus. Nocivus, *Cicer.* PRZECIWNIK przeciwny, nieprzyiaciel ſzkodliwy.

Tout m'eſt contraire en cette affaire, J'ay tout contraire Hac in re mihi adverſa ſunt omnia & infenſa. Utor hac in re diis iratis. *Cic. Plaut.* Wſzyſtko mi ſię ſprzeciwia w tey ſprawie, wſzyſtko mi ieſt przeciwne.

Nous avons eu le temps contraire. Tempeſtate adverſâ uſi ſumus *Ter.* Mieliśmy czas, pogodę przeciwną.

Le vent du ſeptentrion eſt contraire à ceux qui viennent d'Athenes par mer. Hic ventus à ſeptentrionibus oriens adverſum tenet Athenis proficiſcentibus. *Cornel. Nep.* Wiatr połnocny przeciwny ieſt tym co od Athen morzem płyną.

Rien n'eſt plus contraire & plus nuiſible à la ſanté, que de trop boire. Nihil eſt ſanitati multo vino nocentius. Nie maſz nic przeciwnieyſzego y ſzkodliwſzego zdrowiu, iáko zbytnie piiáńſtwo.

Eſtre repouſſé par les vents contraires. Ventis flantibus rejici.

jiei. *Cic.* Być odtrąconym odepchnionym przeciwnemi wiatrami.

Eſtre contraire, Se montrer contraire à quelqu'un. Alicui adverſari. *Cic.* Być przeciwnym, pokazać ſię przeciwnym komu

AU CONTRAIRE, adv. (*D'une maniere oppoſée.*) Contrà. adv. E contrario. *Cic.* Z PRZECIWNEY ſtrony, przeciwnie, opak.

Tout eſt arrivé au contraire de ce qu'on nous avoit dit. Omnia contrà ac dicta ſunt, evenerunt. *Cic.* Wſzyſtko ſię przeciwnie ſtało inaczey niż nam powiadano.

CONTRARIANT, m. CONTRARIANTE, f. (*Qui dit, ou fait tout le contraire de ce qu'on deſire*) Adverſans. Repugnans, antis. Repugnax. *Cicer.* SPRZECIWNY, Opaczny co wſzyſtko opak mowi y czyni inaczey niżeli kto życzy.

Une femme contrariante, d'une humeur contrariante, (qui ſe plaiſt à contrarier.) Mulier adverſatrix. *Ter.* *Repugnax eſt. *Cic. Elle eſt contrariante.* Sprzeciwna białogłowa. *Sprzeciwna ieſt rada, ſię ſprzeciwia.

CONTRARIER, V. act. (*Aller contre quelqu'un, ou quelque choſe, luy eſtre contraire, s'oppoſer à luy.*) Alicui adverſari *Cic.* SPRZECIWIAC ſię komu álbo iákiey rzeczy być iey przeciwnym.

Je ne veux pas contrarier voſtre ſentiment. Nolo adverſari tuam ſententiam. *Plaut.* Niechcę ſię ſprzeciwiać zdaniu twemu

SE CONTRARIER, (*Se contredire.*) Secum pugnare. *Cic.* SPRZECIWIAC ſię ſobie ſamemu przeczyć nie zgadzać ſię a ſobą.

CONTRARIETE', ſubſt. f. (*Combat, oppoſition des choſes contraires.*) Diſcrepantia. Repugnantia, æ, f. *Cicer.* PRZECIWNOSC rzeczy ſobie przeciwnych ſpor.

Lors qu'il paroiſt de la contrarieté l'honeſte & l'utile. Cùm pugnare videtur cum honeſto, id quod videtur eſſe utile. Kiedy ſię przeciwność pokaże między tym co ieſt przyſtoyne, á tym co pożyteczne.

CONTRASTE, ſubſt. m. Status, habitûs, ſitûs, geſtûs, varietas, atis, f. POSTAC, kſztałt, ſtroy, jeſt.

(C'eſt dans la Peinture & l'Architecture la differente poſition des figures, qui donnent de la varieté dans un tableau par les differentes attitudes.) W malowaniu y Architekturze rozmaite położenie álbo poſtawa oſob ktora rozmaitość czyni w obrazie przez rożnych poſtur wyrażenia.

CONTRASTER, V. act. terme de Peinture. (*Varier les attitudes des figures.*) Statum, habitum, ſitum, geſtum variare. ROZMAITE y odmienne wydawać poſtury w malowaniu.

CONTRAVENTION, ſubſt. f. *on prononce* contravantion. (*Violement d'un traité en quelques chefs.*) Legis, *ou* edicti violatio, onis. f. ZGWAŁCENIE, złamanie przymierza kontraktu iákiego w iákim punkcie kontrawencya kontraktowi.

Il eſt en contravention. In culpâ eſt. On kontrawencyą uczynił.

Il aujoûta une peine à cette loy en cas de contravention. Pœnam ad junxit huic legi, contra obtrectatores legis. Náznaczył karę przy tym prawie, ktoby go przeſtąpił.

CONTRE prépoſition. Contra. Adversùs. Adversùm. *Cic.* PRZECIW KO.

Ariſtote eſt le premier qui a inventé la maniere de diſputer pour & contre ſur quelque ſujet. Ariſtotele principe de ſingulis rebus in utramque partem dicendi exercitatio eſt inſtituta. *Cic.* Aryſtoteles był pierwſzy ktory podał ſpoſob ſporki ná tę y ná owę ſtronę *álbo* ná obie ſtrony o iákiey rzeczy.

Contra l'attente de chacun. Contra omnium expectationem. *Cic.* Inaczey niż ſię ſpodziewano, mimo wſzyſtkich czekanie

Cela fait contre moy. Contra me eſt tea. *Cic.* To ieſt ná mnie przeciwko mnie.

CONTRE ſignifie auſſi *Au préjudice, ſans avoir égard.* Contra. *acc.* Nullâ habitâ ratione. abl. **Vous avez fait cela contre mes regles, au préjudice de mes regles.* Contra diſciplinam rem geſſiſti. *Plaut.* PRZECIWKO znaczy też nie uważaiąc ná nie, nie maiąc względu. *Uczyniłeś to przeciwko opiſaniu memu.

Vous parlez contre vous meſme. Adversùm te fabulere. *Plaut.* Mowiſz przeciwko ſobie ſamemu.

CONTRE ſe dit auſſi en choſes morales. comme *Il a dit cela contre ſa penſée, ou au plus loin de ſa penſée.* Contra mentem ſuam id dixit. PRZECIWKO mowi ſię też co do obyczaiow iáko: powiedział to przeciwko zdaniu ſwemu, álbo więcey powiedział niż myśli.

CONTRE ſignifie encore *le voiſinage.* Contra. Juxta. PRZECIWKO znaczy ieſzcze ſąmſiedztwo.

Il eſt logé tout contre vous. Juxta te proximè eſt. *Plaut.* Zaraz mięſzka przeciwko tobie to ieſt wedle w podle ciebie.

CONTRE ſe met auſſi comme un ſubſtantif. *Il ſoûtient le pour & le contre.* Idem ait, idem negat In utramque partem diſputat. PRZECIWKO ſię też kładzie iak Imię. Iſtotne; trzyma za y przeciwko, ná obie ſtrony

CONTRE entre auſſi dans la compoſition de pluſieurs mots de noſtre langue, dont voicy les principaux. , W Francuſkim w chodzi w złożenie rożnych ſłow ta partykuła, z ktorych przednieyſze tu ſię kładą.

CONTRE-BALANCER, V. act. proprement, (*Peſer une choſe contre une autre.*) & il ne ſe dit point dans le ſens naturel, mais bien dans le figuré, *Mettre en balance, (comparer une choſe à une autre.)* comme *Je veux qu'un bon ami, comme il eſt juſte, contrebalance mes vices avec mes vertus.* Amicus dulcia, ut eſt æquum, cum meis vitiis bona mea compenſet volo. *Hor.* WAZYC iedno przeciwko drugiemu ważąc iedno przeciwko drugiemu ná wagę co ſię nie mowi chyba co do obyczaiow y *niewłaśnie:* Wziąć ná wagę, zważyć iedno wedle drugiego, naprzykład: Rad bym żeby iáki dobry przyiaciel, iáko to ieſt ſłuſzna wziął ná wagę álbo zważył ná ſzali wyſtępki moie przeciwko cnotom moim.

Son bonheur a contre-balancé, ou égalé ſa vaillance. Cum virtute fortunam adæquavit. *Cicer.* Szczęście iego ná rowney wadze było z męſtwem iego rownało ſię z ſercem iego.

CONTRE BANDE, ſubſt. f. comme *Marchandiſe de contrebande, (dont le débit eſt défendu par le Prince.)* Vetita, *ou* interdicta merx. TOWAR zákazany pod przepadkiem y karą

ON DIT figurément, *C'eſt un ſentiment de contre-bande, qui n'eſt point receu, & dont on ne doit pas convenir.* Mala & improba ſententia exploſa ab omnibus, æ, fœm. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie ieſt to zdanie nákſztałt Towaru zakazanego, ktorego áni trzymać áni nábywać ſię niegodzi: ná ktore pozwalać nie należy.

CONTRE-BATTERIE, ſubſt. f. (*Batterie que l'on fait en guerre, pour oppoſer à celle des ennemis.*) Tormenta bellica, hoſtium tormentis oppoſita. WAŁY ſypane przeciwko wałom nieprzyiacielſkim dla ſtawienia Armaty y rychtowania.

CONTRE-BATTERIE dans le figuré (*ſe dit quand on oppoſe ruſe à ruſe, credit à credit, intrigues à intrigues.*) *Faire une contre-batterie.* Fallaciam aliam ab hoſtium fallaciis moliri. Auctoritatem & gratiam, auctoritati & gratiæ aliorum opponere. act. SZTUKA ná ſztukę, moc ná moc, rada ná radę, zdrada ná zdradę.

CONTRECARRER *quelqu'un*, V. act. (*S'oppoſer à luy, le contredire.*) Alicui adverſari, (for, aris, atus ſum.) dep. *Cic.* **Contrecarrer les deſſeins de quelqu'un.* Alicujus conſiliis adverſari. *Cicer.* SPRZECIWIAC ſię komu przeſzkadzać mu do czego. *Przeſzkodzić imprerom czyim.

CONTRE-CHANGE, ſubſt. m. (*Change mutuel.*) Mutua permutatio. FRYMARK pomienianie ſię wzaiemne, ſztychowanie ſię.

EN CONTRE CHANGE, (*Reciproquement.*) Vieiſſim. adv. *Cic.* WZAIEMNIE, wet zá wet, to zá to.

CONTRE-CHARME, ſubſt. maſc. (*Charme qui empeſche l'effet d'un autre charme,*) Scientius carmen. ODCZYNIENIE czarow, czary ná czary.

CONTRECOEUR *de cheminée*, ſubſt. m. (*Plaque de fer, ou de fonte qu'on met au milieu de la cheminée.*) Tabula ad focum appoſita, æ, fem. . BLACHA żelazna álbo odlewana do komina.

A CONTRE-CœUR, adv. (*A regret, avec chagrin.*) Iniquo animo ac repugnance. *Cicer.* PRZECIWKO ſercu niechętnie poniewoli gwałtem z oporem. *

CONTRECOUP, ſubſt. m. (*Coup dont on reſſent la douleur dans la partie oppoſée à celle qui a receu le coup.*) Repercuſſus, ûs, m. *Plin.* ODBICIE bolenie ná drugiey ſtronie przeciwko tey gdzie ſię uderzenie ſtało.

CONTRECOUP ſe dit figurément (*d'un malheur qui retombe par reflexion ſur une perſonne.*) comme *Quand un favori eſt diſgracié, toutes ſes creatures s'en ſentent par un contrecoup.* Alicujus potentis exitium ad fautorum illius capita pertinet. NIESZCZĘSCIE ktorego ſię nie iednemu ále wſzyſtkim ktorzy do kogo náleżą doſtaie, iáko; kiedy ktory wiernek wypadnie z łáſki páńſkiey wſzyſtkie iego kreatury poczuć muſzą ten iego upadek.

Il craignoit que l'évenement d'une guériſon peu heureuſe, ne

ne retombaſt ſur luy par un contrecoup. Metuebat ne in ipſius caput parùm proſperæ curationis recideret eventus. *Curt.* Obawiał ſię áby ſkutek kuracyi nie zewſzyſtkim pomyślny ná niego ſię nie obalił z drugiemi.

CONTREDIRE, V. act. (*Contrarier, quelqu'un.*) Alicui adverſari refragari. *Cic.* PRZECZYC komu ſprzeciwiać mu ſię.

CONTREDIRE en termes du Barreau, (*Refuter une production de ſon adverſaire.*) Tabulas & auctoritates contradicere *Cic.* MOWIC od przeciwney ſtrony termin prawny, Zbiiać dowody ſtrony drugiey.

SE CONTREDIRE, (*Se contrarier.*) Secum pugnare. Pugnantia loqui. dep. SOBIE ſamemu przeciwić ſię, nie zgadzać ſię z ſobą raz ták, drugi co inſzego przeciwnie prawić.

Ces choſes ſe contrediſent. Hæc inter ſe pugnant, *ou* repugnant. *Cic.* **Mon ſentiment ſe contredit.* Sententia mea ſecum pugnat. *Hor.* Te rzeczy z ſobą ſię nie zgadzaią: iedno ſię do drugiego nie ſtoſuie, iedno drugie znoſi abiia. *Zdanie moie właſne ſię nie zgadza w ſobie.

La nature contredit à de ſemblables ſoupçons. Reclamitat iſtius modi ſuſpicionibus ipſa natura. *Cic.* Sama natura ſprzeciwia ſię takim rozumieniom, takiemu mniemaniu rozum ſię przeciwi.

CONTREDISANT, m. CONTREDISANTE, f. part. act. & adject. (*Qui ſe plaiſt à contredire.*) Contradicens. omn geo. *Cic.* **C'eſt un eſprit contrediſant* Repugnax eſt. *Cic.* RAD ſię ſprzeciwiać, rada ſię ſprzeciwiać. *Ieſt to umyſł ſprzeciwny.

CONTREDIT, m. CONTREDITE, f. part. paſſ. & adject. Contradictus, a, um. SPRZECIWIANIE ſię ſprzeciwność.

CONTREDIT, ſubſt. m. (*Allegation contraire.*) Controverſia, æ, f. *Cic.* INSZYCH dowodow naprzeciwko iákiey rzeczy pokazanie.

Il eſt ſans contredit le plus ſçavant homme de ſon ſiecle. Sine controverſiâ eſt in litteris facilè princeps. **Au gré de tout le monde.* Libentiſſimis omnibus. *Cic.* Jeſt bez przeciwności bez wątpienia, náyuczeńſzy człowiek wieku ſwego. *Według zdania iednoſtaynego wſzyſtkich za wolą zgodą wſzyſtkich iednoſtayną.

CONTREDITS, (*Repliques aux moyens & aux raiſons d'une partie adverſe.*) Contradicta. *Quint.* ODPOWIEDZI repliki ná dowody y racye ſtrony przeciwney.

Donner des contredits contre la depoſition des témoins. Teſtibus ſcripto obtrectare Inſtrumenta litis & argumenta diſſolvere. act. *Cic.* Replikę dawać przeciwko temu co świadkowie zeznali.

CONTRÉE, ſubſt. f. (*Païs.*) Regio. Tractus. *Cicer.* KRAY ſtrona kraina.

CONTREFAIRE, V. act. (*Imiter, taſcher à rendre ſemblable.*) Fingere. Effingere, (fingo, fingis, finxi, fictum.) Exprimere, (primo, promis, preſſi, preſſum.) Reddere, (reddo, reddis, reddidi, redditum.) act. acc. Imitari, (Imitor, aris, atus ſum.) dep. acc. Efficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. acc. *Cic. Caſ.* NASLADOWAC czego chcieć odać co na podobieńſtwo drugiego podrzeźniać, przeiąć.

Ils contrefont ſi bien nos ouvrages, qu'on diroit que les leurs ſont les originaux & les noſtres les copies. Ipſi ea quæ à nobis fieri vident, ita efficiunt, ut noſtri illorum opera imitati videantur. *Caſ.* Ták dobrze naśladoią álbo przeymuią naſzą roborę, że ich za orygináły á naſzą za kopią wziąć by można.

Contrefaire la démarche d'une perſonne. Inceſſum alicuius exprimere. *Ovid.* Podrzeźniać komu w chodzeniu, udawać go w chodzeniu.

Il le contrefait parfaitement bien. Omnes illius vultus exprimit. *Cic.* Bardzo go dobrze udaie.

CONTREFAIRE, (*Déguiſer, faire ſemblant, feindre.*) Fingere. Simolare *Cic.* UDAWAC, pokazywać niby, zmyślać.

Il contrefait le fou. Aſſimulat ſe inſanire. *Plaut.* Udaie ſzalonego, udaie ſię zá ſzalonego, zmyśla ſię nim.

Il contrefait le malade. Morbum ſimulat.) Zmyśla chorobę udaie ſię za chorego zmyśla ſię czyni ſię chorym.

SE CONTREFAIRE, (*Se déguiſer, ſe maſquer.*) Aliam perſonam ferre. *Cic.* UDAC ſię za co inſzego nie iak w ſamey rzeczy.

Il ſe contrefait, (il fait l'homme de bien.) Perſonam viri boni ſuſcipit, *ou* induit *Cicer.* **Il contrefait le joyeux, quand il eſt triſte.* Jocum fingit triſti mente. *Tibul.* Zmyśla ſię udaie ſię za co poczciwego. *Pokazuie że kontent choć mu niemiło.

Il ſe contrefait, (Il fait le ſévere.) Severos vultos induit. *Mart.* Pokazuie ſię niby złym.

CONTREFAIRE, (*Falſifier, altérer des ſignatures, des actes.*) Aſſimulare, *ou* adulterare Imitando adulterare. act. acc. *Tacit. Cic.* FAŁSZOWAC zmyślać rękę, álbo akta, álbo podpiſy.

Contrefaire la ſignature de quelqu'un. Chirographum, *ou* manum alicujus imitari. *Cic.* Zmyślić rękę czyią.

CONTREFAIT, maſc CONTREFAITE, f. adject. (*Imité.*) Imitatione expreſſus. ZMYSLONY, udany, fałſzowany ná podobieńſtwo drugiego wyſtawinny.

CONTREFAIT, (*Femt.*) Fictus, Ementitus Simulatus. *Cic.* ZMYSLONY, udany.

CONTREFAIT, (*Difforme, mal-fait, de corps & d'eſprit.*) Diſtortus. Deformis & hoc deforme. NIE Grzeczny, nie piękny ſzpetny, brzydki co do oſoby, y rozumu niezgrabny.

CONTRE-FICHES, ſubſt. f. pl. Capreoli, orum, m. pl. *Vitr.* BUNTY w budowaniu, krokwienie, wiązanie.

(Ce ſont deux pieces de bois, qui en arboutent ou lient d'autres, comme il y en a d'ordinaire dans la charpente des couvertures.) Są to krokwy ktore z inſzemi ſię wiążą iákie zwyczaynie ciesielſką roborą wyſtawuią pod dachy.

CONTRE-FORT, ſubſt m. (*Arc boutant, appuy des murs, ou des terraſſes, qui ſont ſujettes à la pouſſée.*) Anteris, idis, f. Eriſma. *Vitr.* ZASTRZAŁ w budowaniu, álbo podpora u grobli dana dla ſporu y mocy.

CONTRE-JOUR, ſubſt. maſc. (*Jour, ou lumiere oppoſée à quelque choſe, qui la fait paroiſtre déſavantageuſement*) Adverſum lumen, *genit.* adverſi luminis, n. SWIATŁO przeciwne iákiey rzeczy dla ktorego źle ſię rzecz wydaie.

CONTRE-MAISTRE, ſubſt. m. dans la Marine, (*Celuy qui a ſoin de viſiter un vaiſſeau & de le faire agréer, & d'examiner s'il eſt garny des apparaux néceſſaires pour le voyage.*) Proreta, æ, m. *Plaut.* STARSZY nad okrętami co do żeglarki, ktory ma urząd opatrywania okrętow, y przyimowania ich, uważaiąc ieżeli maią wſzyſtkie porządki potrzebne do drogi ná morzu.

CONTRE-MANDEMENT, ſubſt. m. (*Mandement contraire à celuy qu'on avoit envoyé, revocation d'un ordre.*) Mandatum aliud à priori mandato. ODWOŁANIE roſkazu iákiego danego, Ordynans przeciwny pierwſzemu. *Kontra-order.*

CONTRE-MANDER, V. act. (*Envoyer à celuy qu'on avoit mandé un ordre contraire, un contre-mandement.*) Aliud ac juſſum fuerat demandare. POSŁAC inſzą dyſpozycyą komu przeciwną tey ktorą mu pierwey dano.

On luy avoit donné ordre de revenir, mais on l'a contremandé, ou on luy a mandé de demeurer. Juſſus fuerat huc reverti, ſed juſſus eſt iterùm ſubſiſtere. Poſłano mu dyſpozycyą áby ſię wracał, ale mu znowu ordynans dano áby zoſtał na mieyſcu.

CONTRE-MARCHE, ſubſt. f (*quand on fait marcher vers une route contraire à celle qu'on avoit commencée*) Regreſſus, ûs, Regreſſio *Cic.* COFNIENIE ſię wrocenie ſię ná zad a drogi w ktorą ſię kto zapuścił.

Il fit faire une contre-marche à ſes ſoldats. Suos regredi iubet. Kazał ſię woyſku álbo żołnierzom z drogi znowu wrocić ná mieyſce.

CONTRE-MARQUE, ſubſt f. (*Marque qu'on fait ſur un ballot, ou ſur de la vaiſſelle d'argent.*) Diverſa nota à primâ. ZNAK álbo pieczęć iedna przeciwko drugiey ná pakach albo ſrebrze.

CONTRE-MARQUER, V. act. (*Appoſer, mettre une ſeconde marque.*) Aliam notam à primâ apponere, *ou* inſcribere. ZNAK albo pieczęć iednę przeciwko drugiey náczym dawnć

CONTRE MINE, ſubſt. f. (*Mine qu'on fait pour éventer celles des ennemis.*) Cuniculus tranſverſos. MINA przeciwko minie podkop przeciwko podkopom nieprzyiacielſkim.

Tryphon Architecte d'Alexandrie s'aviſa de faire pluſieurs contre-mines, qui paſſoient par deſſous les remparts, environ la longueur d'un trait d'arc. Trypho Alexandrinus Architectus intra murum plures ſpecus contra hoſtium ſpecus deſignavit, & progrediebantur extra murum dontaxat citra ſagittæ emiſſionem. *Vitr.* Tryfon Architek Alexandryiſki domyślił ſię dać kilka podkopow náprzeciwnych po podwałami, każdy długi ná ſtrzelenie złuku.

CONTRE-MINER, V. act. (*Faire des contre-mines.*) Hoſtium cuniculos tranſverſis cuniculis excipere. *Liv.* PODKOPY nieprzyiacielſkie przeciwnemi podkopami przeymować przerzynać.

CON-

CONTRE-MONT. adverbe. (*En haut.*) Sursùm. Sursùm versùs *Colum.* POD gorę do gory.

Aller contre-mont, ou *contre le cours de l'eau.* Adverso flumine, *Virg.* Iść pod gorę, álbo pod wodę, przeciwko wodzie.

CONTRE-MUR, subst. m. (*Petit mur qu'on applique à un autre pour le fortifier.*) Humilis paries adiunctus parieti intergerino. PODMUROWANIE Mur niższy od spodu dany przy ścianie dla podpory.

CONTRE-MURER, V. act. (*Faire un contre-mur.*) Humilem parietem adjungere parieti intergerino. PODMUROWAC, dac podmurowanie.

CONTRE-ORDRE, subst. m. Mandatum ab alio diversum. ROSKAZ przeciwny pierwszemu, *kontraorder.*

CONTRE PESER, V. act. (*Peser autant qu'une autre chose.*) Æquè ponderare cum re aliquâ. WAZYC rowno ná szali iedno przeciwko drugiemu.

Deux mille livres de plumes contre-pesent a deux mille livres de plomb. Bis mille pondo plumæ æquè ponderant, cum bis mille pondo plumbi. Dwa tysiące funtow pierza tyle *álbo* rowno ważą co dwa tysiące funtow ołowiu.

II. SE DIT aussi au figuré, (*de ce qui est d'égal mérite & valeur.*) comme *Les services que je vous ay rendus contre pesent à tous les dons que vous m'avez faits.* Mea in te officia æquant omnia dona quæ in me contulisti. MOWI się tez *niewłaśnie*: o tym co iest rownego szacunku y waloru, naprzykład, Przysługi ktorem ci świadczył rowno ly ważyły ná szalę wzięte ze wszystkiemi łaskami ktoreś mi uczynił.

CONTREPIED, subst, m. en Venerie, comme *Prendre le contrepied de la beste.* Adversis pedum vestigiis feram insectari PRZECIWKO śladowi zwierza tropić.

CONTREPIED se dit au figuré pour (*le contraire.*) *Vous avez pris le contrepied de ce que j'ay dit.* Aliter ac dixi, illud accepisti OPAK-ES wziął y przeciwnie com mowił przeciwko tropowi poszedłeś nie za tropem.

Il prend le contrepied en tout, Il prend tout à rebours. Peiorem in partem omnia accipit. Wszystko ná opak bierze *álbo* tłomaczy, álbo rozumie.

Il est si bourru, qu'il fait toûjours le contrepied de ce qu'on luy dit. Adeò morosus est & difficilis, ut contrarium ac jusseris agat. Ták iest dziwny że zawsze opak uczyni nie iák mu mowią.

CONTREPOIDS, subst. m. (*Ce qui est mis pour contrepeser.*) Sacoma Æquipondium. *Vitr.* GWICHTY do wagi y ważenia

Les abeilles prennent de petites pierres pour leur servir de contrepoids dans une tempeste. Apes, si procella cooriatur, apprehensi ponduſculo lapilli se librant. *Plin.* Pszczoły kamuszki ná się biorą to iest ziarnka żwiru dla wagi sobie uczynienia przeciwko nawałnościum y wichrom.

CONTREPOIDS, (*dont se servent les danseurs de corde.* Libramentum. *Plin.* WAGA ktorey zażywaią kuglarze tań) cuiąc po sznurze.

CONTREPOIDS *d'une horloge.* Horologii libramentum. *Plin.* WAGI u zegara.

CONTREPOIDS se dit au figuré, comme *Ce magistrat tient les affaires de l'estat dans un juste contrepoids.* Hic magistratus æquis ponderibus tractat res publicas. WAGA się mowi *niewłaśnie*: náprzykład: Ten urzędnik trzyma sprawy Rzeczypospolitey ná rowney wadze

CONTREPOIL, subst. m. (*quand on prend le poil à rebours.*) *Se peigner à contrepoil.* Adverso capillo pectinem ducere. PODWŁOS kiedy kto przeciwko włosom bierze, iáko czesać się pod włos.

ON DIT au figuré, *Un esprit à contrepoil, Un esprit malfait*, ou *de travers.* Homo moribus incompositis & morosis. MOWIĄ też *niewłaśnie*: umysł pod włos idący niedobrze pomiarkowany ná opak rozum, na bakier w głowie.

Prendre une chose à contrepoil, à rebours. Rem contra accipere, quàm par sit. Wziąć rzecz iáką pod włos, opak.

Prendre quelqu'un à contrepoil, Le prendre à rebours. Tempore lævo & adverso interpellare aliquem. *Horat.* Nie w zły czas trafić do kogo.

SE CONTREPOINTER *les uns & les autres*, V. act. (*Se choquer par des injures & des paroles aigres.*) Se invicem dicteriis lacessere *Cic.* Przeciwić się ieden drugiemu przemawiać się między sobą łżyć się słowami ladaiakiemi.

CONTREPOISON, subst. m. (*Antidote*, ou *preservatif contre le poison.*) Antidotum, Antidotus, i, m. *Cels. Aul-Gel.* PRZECIWKO truciźnie lekarstwo.

CONTRESCARPE, subst. f. Acclivis margo, declivis crepido. KONTRASZKARPA, brzeg pochodzisto dany.

(En terme de Fortification, c'est le talus ou la pente du Fossé qui regarde la place) W FORTYFIKACYI iest to spadek wału a tey strony od Fortecy.

CONTRE-SCEL, subst. m. (*Second seau ajouté au premier.*) Sigillum sigillo ex adverso appositum. PIECZĘC ná pieczęć iedna przy drugiey dana.

CONTRE-SCELLER, V. act. (*Appliquer le contre-seau.*) Adversum sigillo sigillum apponere. PIECZĘC przeciwko pieczęci kłaść.

CONTRESENS, subst. m. (*Sens tout contraire, & opposé au bon*) Sensus contrarius. PRZECIWKO rozumowi przeciwko myśli, tłomaczenie czego cale przeciwne zdrowemu zdaniu.

Donner un contresens aux paroles de quelqu'un. Alicuius verba in contrarium sensum detorquere. Opacznie przeciwnie tłomaczyć álbo brać słowa czyie.

ON EMPLOYE ce mot le plus souvent adverbialement. *Cét homme a l'esprit mal fait, il prend tout à contre-sens.* In diversum cuncta interpretatur. *Quint.* TE słowo w Francuskim bierze się częściey przysłownie, iako Ten człowiek przeciwnego iest umysłu wszystko na opak bierze, y rozumi, albo opacznie bierze &c.

Mon rapporteur a pris mon affaire à contresens, Il luy a donné un mauvais tour. Cognitor causæ rem meam, in peiorem partem interpretatus est. Moy Prokurator wziął sprawę moię ná opak, źle ią cale obrocił.

Nous donnons souvent un contresens aux bonnes qualitez de nos amis. Virtutes amicorum sæpè invertimus. *Horat.* Często opaczne daiemy tłomaczenie dobrym przymiotom przyiaciuł naszych.

CONTRE-SEING, subst. m. (*Seing ajouté à un seing.*) Chirographum chirographo adjunctum. PODPIS po podpisie álbo podpis ná podpis podpis drugiey ręki.

CONTRE-SIGNER, V. act. (*Signer un ordre, une patente avec son maistre.*) Subsignare. PODPISAC co przy podpisie wyższym Pańskim.

CONTRETEMPS, subst, m. *on prononce* contretan. (*Temps mal propre pour faire une chose.*) Alienum tempus. *Cic.* CZAS zły przeciwny niedobry do czego.

Faire une chose à contretemps. Præpostere, *ou* iniquo tempore, cuncta agere. *Cic.* Czynic rzecz iaką nie swego czasu w zły czas.

Prenez garde que vous n'arriviez à contretemps. Considera, *ou* vide ne in alienissimum tempus cadat adventus tuus. *Cic.* Uważay żebyś nie na zły czas trafił.

Cette rencontre est pour vous un contretemps fâcheux. Illud sanè tempus rebus tuis alienissimum est. Ten przypadek iest ci bardzo przeciwny iest ci bardzo nie na czas.

Nous ne devons pas nous fascher lors qu'on nous vient trouver à contretemps. Non debemus irasci intempestivè accedentibus. Nic trzeba nam się gniewać choćby kto w zły czas do nas przyszedł, álbo czasu nie sposobnego.

FAIRE *un contretemps en dansant.* Extra numerum saltare. *Cicer.* W TANCOWANIU nie po nucie krok ieden lub drugi uczynić umyślnie.

CONTRE-TIRER, V. act. *Copier un dessein, un tableau, en observant les mesmes traits & les mesmes mesures.*) Picturam ex alterâ exprimere. PRZEMALOWAC iedno na przeciwko drugiemu raz wraz wszystkie lineamenta y miarę obserwuiąc, przekopiować iedno z drugiego.

CONTREVENANT, m. **CONTREVENANTE**, f. part. act. & adject. (*Celuy*, ou *celle qui contrevient à quelque ordre.*) *Il ordonna sous peine de la vie aux contrevenants.* Capitis pœnam iis, qui non paruerint, constituere. *Cæs.* CZYNIĄCY przeciwko ten álbo ta co przeciwko roskazowi czyiemu czyni. Roskazał pod gardłem tym ktoryby przeciwko temu czynili.

CONTREVENIR *à, au, aux*, V. neut. (*Faire le contraire de ce qu'on a promis.*) Leges, statuta, præcepta, pactionem, fœdus, Violare. *Hor. Cic.* CZYNIC przeciwko ná przeciwko czemu álbo komu, czynić mimo to co się obiecało.

CONTREVENT, subst m. (*Grand volet qui s'ouvre en dehors, & qui a toute la hauteur de la Fenestre.*) Asseres, *ou* asserculi compactiles fenestris objecti. OKIENNICE zedwora się otwieraiace rowney wysokości a oknami.

CONTRIBUER, V. act. (*Fournir sa part d'une imposition.*

ou *d' une dépense commune.*) Aliquid contribuere, Conferre, *Cic.* SKŁADAC się przykładać się oddać swoię część podatku publicznego, oà skarb pospolity.

Je n'ay pû rien contribuer à l'excellence de vôtre naturel, que quelques estudes nourries à l'ombre, qui sont devenuës illustres par vostre nom, plustôt que par mon mérite. Nihil ad præclaram illam tuam indolem conferre potui, præter umbratilia studia, quæ nominis tui claritate potius, quàm meâ illuxerunt. *Tacit.* Niemogłem niczym się przyłożyć do zacności dowcipu twego, przez niektorych nauk w cieniu y nà ustroniu prywatnym nabytych, ktore od Jmienia twego raczey splendoru nabyły, niżeli odemnie.

Elle n'avoit rien qui contribuast à relever sa beauté. Nihil ipsi erat adiumenti ad pulchritudinem. *Terent.* Nie niemiała coby mogła przydać do urody swoiey.

Ce chagrin a beaucoup contribué à sa mort, à sa maladie. Hæc animi ægritudo multum fecit ad mortem, ad morbum. Ta turbacya ten kłopot wiele się przyłożył do śmierci Jego àlbo do choroby.

Contribuer à la fortune de quelqu'un. Adjuvare alicuius fortunam. Przyłożyć się do fortuny czyiey pomoc komu do szczęścia do fortuny.

FAIRE CONTRIBUER *un païs, le mettre sous contribution.* Regioni tributum imperare. *Cæs.* PODATKI nałożyć na Kray iaki.

Qui contribuë sa part de quelque chose. Collator, oris, m. *Plaut.* Ten co się przykłada nà co àlbo doczego.

Sepulture à laquelle plusieurs ont contribué. Collatitia sepultura. *Quint.* Pogrzeb składany, nà ktory się kilku składaią.

CONTRIBUTION. subst. f. (*Payement que chacun fait de la part qu'il doit porter d'une imposition, ou d'une dépense.*) Pecuniæ contributio *Liv.* PODATEK Kontrybucya co każdy płaci według tego iako na kogo nałożą.

Mettre tout un païs sous contribution. Toti regioni tributum imponere. *Cæs. ou* pecuniam imponere. *Cic.* Cały Kray iaki do podadkowania przymusić, włożyć podatki na kray cały.

Lever des contributions. Tributa cogere colligere. *Cic.* Wybierać podatki.

CONTRISTER. V. act. (*Donner du chagrin, causer de la tristesse.*) Contristare *Cel. ad Cic.* ZASMUCIC zadać utrapienie.

SE CONTRISTER, (*S'affliger.*) Tristitiæ, *ou* dolori se dare. *Plin.* SMUCIC się, trapić się, frasować się.

CONTRIT, m. CONTRITE, f. adject. (*Touché d'une vive douleur de ses égaremens*) De erratis suis ex animo dolens Dolens errata. *Cic.* SKRUSZONY skruszona zdięty żalem dożywego za swoie obłąkania.

CONTRITION, subst. f. (*Regret veritable, une douleur vive qu'on ressent de quelque faute commise contre Dieu.*) Acerbus dolor de erratis suis. SKRUCHA żal prawdziwy boleść żywa ktorą kto czuie w sobie że Boga obraził grzechem.

CONTROLLE, subst. m. (*Registre double qu'on tient des expeditions, pour en assurer davantage la conservation & la vérité.*) Antigraphum *dans le Droit.* * Commentarium. *Cic.* REGESTR nadwie rzęce pisany dlà bespieczeństwa.

CONTROLLER, V. act. (*Tenir un controlle, enregistrer des actes de finance, ou de justice.*) Describere acta in antigrapho, *ou* in commentariis. REIESTRA trzymać sądowe àlbo skarbowe co do pieniędzy.

CONTROLLER, (*Examiner les actions d'autruy, les critiquer, y trouver à redire, les censurer, les syndiquer.*) Aliorum facta carpere. *Cic.* PRZYGANIAC cenzurować w rzeczy wybierać zdrugieh.

Il a controllé mes écrits. Scripta mea nasutè distrinxit. *Phæd.* Pogluzował y cenzurował pisma moie

CONTROLLEUR, subst. m (*Celuy qui tient un controlle.*) Inspector rationum. *Plin.* PISARZ Kancellaryi iakiey trzymaiący regestra àlbo akta lub księgi.

CONTROLLEUR *general des Finances.* Ærarii regii præfectus. NAYWYZSZY Pisarz skarbowy.

CONTROLLEUR *des Bastimens* Regiarum ædium inspector. NAYWYZSZY Pisarz Fabryk Krolewskich, Naywyższy budowniczy

CONTROLLEUR *des vivres.* Agoranomus. *Plaut.* PODWOIEWODZY, Starszy nad żywnościami.

CONTROLLEUR, (*Censeur, critique des actions d'autruy.*) Castigator Censor. *Cicer Plaut.* PODPATRUIĄCY cudzych obyczaiow, przyganiaiący każdemu.

CONTROVERSE, subst. f. terme de dogmatique. (*Dispute sur une chose qui n'est pas certaine.*) Controversia. *Cic.* SPOR sprzeczka wątpliwość o czym, przemawianie się o co, dyspnta Kontrowersya termin do nàuki należący.

C'est un point de controverse. Res est controversa. Nà to nie wszyscy się zgadzaią, iest sporka o tym, rożnie o tym trzymaią.

CONTROVERSÉ, m. CONTROVERSÉE, f. (*Disputé, ou ce dont on dispute.*) Controversus, a, um. *Cic.* WĄTPLIWY WĄTPLIWA.

C'est une chose controversée, & qui partage les esprits des sçavants. Res est controversa & plena dissensionis inter doctos. *Cic.* Rzecz to iest wątpliwa o ktorey wątpią ktora dzieli między sobą rozumnych ludzi zdania na dwoie.

CONTROVERSISTE, subst. m (*Qui fait la controverse, ou qui écrit des disputes touchant les dogmes de foy.* Controversiarum de rebus fidei scriptor. Dirimendarum controversiarum de fide peritus. KONTROWERSISTA ten co naucza, àlbo pisze o tym o co być może sprzeczka àlbo wątpliwość iaka co do wiary.

CONTROUVÉ, m. CONTROUVÉE, fœm. part pass. (*Inventé*) Fictus Confictus Commentitius. *Cic.* WYNALEZIONY wyszukany wymyslony.

CONTROUVER, V. act. (*Inventer quelque calomnie, quelque imposture*) Fingere. Confingere. Comminisci. *Cic.* WYSZUKAC iaką kalumnią imposturę talsz.

CONTUMACE, subst. f. (*Refus qu'on fait de se presenter en justice.*) Contumacia. NIE stawienie się do sądu, unikanie stawienia się u sądu *Kontumacya.*

Il a esté condamné par contumace, faute d'avoir comparu à l'assignation. Iudicatus est reus per detrectationem judicii, & per desertos vadimonii dies. (*dans le Droit*) Położono nà nim kontumacyą że się niechciał stawić do sądu dla nie kompa rycyi u sądu (*w prawie.*)

(Il se dit au Civil & au Criminel.) Mowi się tak w potocznych iako y głownych sprawach àlbo kryminalnych.

CONTUMACER, V. act. (*Donner les assignations, faire les publications & procedures necessaires pour convaincre un homme de contumace & du refus de se presenter en justice.*) Judicare aliquem reum per desertos vadimonii dies. act. SĄDZIC nà kontumacyą.

CONTUMELIE, subst. f. (*Vne vilaine injure & un honteux affront.*) Contumelia, æ, f *Cic.* OBELGA zelżywy zarzut.

(Vieux mot & hors d'usage.) Stare słowo w Francuskim y nie zażywane.

CONTUMELIEUX, masc. CONTUMELIEUSE, f. adject. Contumeliosus. *Cic.* ZELZYWY, ZELZYWA.

(Vieux mot & hors d'usage.) Słowo Francuskie stare y ktorego iuż nie zażywaią

CONTUS, m CONTUSE, f. terme de Chirurgie, (*Meurtry, froissé.*) Contusus. *Lucr.* STŁUCZONY, STŁUCZONA Zbity zgruchotany termin francuski cerulicki.

CONTUSION, subst f. terme de Chirurgie, (*Meurtrissure de la chair, qui se fait par des coups de bastons, ou par quelque cheute.*) Contusio. *Cels.* STTUCZENIE z uderzenia albo upadku. Termin Francuski Cerulicki.

CONTY, (*Principauté en Picardie.*) Contiacum. KONTY Xięstwo w Pikardzi.

CONVAINCRE, V. act. (*Persuader quelqu'un d'une chose par des raisons évidentes & demonstratives.*) Convincere. *Cic.* PRZEKONAC Konwinkować kogo dowodami iawnemi y oczywistemi.

Convaincre quelqu'un de faux, ou de fausseté & de légereté. Convincere, *ou* arguere aliquem falsi & levitatis. *Cicer. Liv.* Przekonać kogo o fałsz o lekkomyślność dowieść mu tego.

CONVAINCU, m. CONVAINCUë, f. part. pass. Convictus. Evictus. *Cic.* PRZEKONANY, PRZEKONANA, przewiedziony prawem.

Convaincu de maléfice. Convinctus maleficii. *Cic.* **De crimes évidents.* Manifestis criminibus convictus. *Cic.* **De mensonge.* Manifestus mendacii. Przekonany o czary. *O kryminały iawne. *O kłamstwo.

Convaincu par le témoignage de ses propres témoins. Suis testibus convictus. *Cic.* Przekonany świadkami własnemi.

CONVAINQUANT, m. CONVAINQUANTE, f. adject. (*Evident, démonstratif.*) Evidens. OCZYWISTY iawny, niezbity konwinkuiący.

CONVALESCENCE, subst. f. *on prononce* convalessance.

(*Re-*

(*Retour en santé.*)A morbo (*ou* ab adversâ valetudine.)recreatio. *Plin.* OZDROWIENIE wzmaganie się przychodzenie do zdrowia potrosze.

Revenir en convalescence, Estre convalescent. Ex morbo convalescere. E morbo recreari. *Cicer. Liv.* Przychodzić do zdrowia.

CONVALESCENT,m (*on prononce* convalessant.) CONVALESCENTE,f. (*Qui retourne en santé.*) Ex morbo convalescens. *Cic.* PRZYCHODZĄCY do zdrowia powracaiący się do zdrowia.

CONVENABLE,adject.m.& f.(*Qui est propre & qui convient aux personnes & aux choses.*) Conveniens. Congruens, entis. PRZYSTOYNY, przyzwoity, osobom, albo rzeczom.

J'ay cru cela fort convenable à la tranquillité de vostre siecle. Seculi tui tranquillitati convenientissimum esse putavi. *Plin-Jun.* Rozumiałem to za rzecz bardzo przyzwoitą spokoyności wieku twego.

Peu convenable à la vie rustique. Alienissimum vitæ rusticæ. *Colum.* Mało przyzwoity życiu wieyskiemu.

Propre & convenable à nos estudes. Aptum & congruens nostris studiis.*Cic.* Przyzwoity, właśnie przystoyny naszym naukom, zabawom.

CONVENABLEMENT,adv.(*D'une maniere convenable*) Convenienter. Congruenter. Aptè. adv. *Cic.* PRZYZWOICIE, przystoynie.

CONVENANCE,subst.f.terme relatif (*Proportion,rapport ressemblance que deux choses ont ensemble*)Convenientia.*Cic.* STOSOWANIE się zgadzanie się zgodliwość przyzwoitość iedney rzeczy do drugiey.

CONVENANCE *de mœurs.* Morum congruentia. *Suet.* ZGODLIWOSC podobieństwo obyczaiow iednego do drugiego.

CONVENIR, V. n. (*Avouër, estre du mesme sentiment.*) Convenire. Congruere.*Cic.* ZGADZAC się na co, być iednegoż zdania przyznać co przystac na co.

Tout le monde convient de cela. Consensus in eo est mortalium. *Plin.* Wszystek swiat się na to zgadza.

Nous ne convenons point ensemble, Nous sommes de differens sentiments. Dissentit inter me & te. *Horat.* Niezgadzamy się między sobą iesteśmy zdania rożnego.

CONVENIR, (*S'accorder.*) Convenire. Consentire. *Cic. Terent.* *On convient du lieu,du temps.* Tempus & locus convenit *Liv.* ZGADZAC się. *Zgadzaią się na mieysce y czas.

On estoit convenu de la paix à ces conditions. In eas conditiones pax convenerat. *Liv.* Zgodzili się na pokoy pod temi Kondycyami.

CONVENIR, (*Estre sortable, ou convenable,bien seant.*) Convenire Congruere. Quadrare. *Cic. Horat.* PRZYSTOIC, być przyzwoitym.

Le travail ne convient point à nostre âge. Alienus ab ætate nostrâ labor. Praca nieprzystoi wiekowi naszemu,nieprzystoi nam w tym wieku.

Cela ne convient point au sage. Id alienum à sapiente *Cic.* **Il convient à un jeune homme d'étudier* Est adolescentis studere. To nie przystoi mądremu. * Przystoi młodemu człowiekowi się uczyć.

Il ne convient point à une mesme personne d'avoir du mépris pour l'argent, & en mesme temps de la cupidité. Cadere non videtur in eundem & contemtus pecuniæ, & cupiditas. *Quint.* Nie przyzwoita iest iedneyże Osobie lekce sobie ważyć pieniądze,przezwzgardę y onych pragnąć przez chciwość.

CONVENIR se dit impersonellement pour *Il faut, Il est à propos.* comme *Il convient faire part de nos biens à ceux qui sont pauvres.* Convenit, *ou* opus est de re nostrâ familiari indigentibus impertiri *Cic.* PROSTOC mowi się samo za trzeba należy; iako,przystoi abyśmy udzielali dobr naszych ubogim.

Il convient déduire la dépense. Oportet sumtus deducere. *Cic* Trzeba wydatek odciągnąć.

CONVENU, m. CONVENUë, f. part. pass. Conventus, a, um. *comme* Pax conventa. *Salust.* *une paix dont on est convenu.* ZGODZONE pokoy na ktory się zgodzono.

Ils sont convenus entre eux de cette affaire. De hac re inter illos convenit. *Cic.* Zgodzieli się między sobą oto.

CONVENTICULE, subst. m. *on prononce* convanticule. (*Petite assemblée.*) Conciliabulum. *Plaut.* SCHADZKA.

CONVENTION, subst. f. *on prononce* convantion. (*Accord, pacte, traité.*) Conventum.-Partium Pactio,*Cic.* ZGODA zjednanie się, umowa, zmowa, kontrakt.

Faire une convention avec quelqu'un. Cum aliquo pacisci. Cum aliquo pactionem facere.*Cicer.* *Garder,observer les conventions.* Pacta servare.Conventis stare.*Cic.* ZMOWĘ umowę zgodę z kim uczynić.Dochować dotrzymać zgody umowy

CONVENTIONS *matrimoniales.* Nuptiales pactiones. Sponsalitiæ conventiones. KONTRAKTY Małżeńskie.

Cette femme s'est tenuë à ses conventions matrimoniales. Stetit ista mulier pactionibus nuptialibus. Ta Matrona dotrzymała swoich kontraktow małżeńskich.

CONVENTUEL,m. CONVENTUELLE,f. (*on prononce* convantuel.)(*Qui appartient au Convent.* Cœnobiticus,a,um. KONWENTSKI co należy do Konwentu to iest do Klasztoru mnichow.

CONVERS,m.CONVERSE,f.(*Frere lai,ou Sœur qui sert dans les Convents*) Frater famulans. Soror famulans. KONWERS, KONWERSKA, Braciszek albo siostra laiczka na posługę klasztorną przyięta albo przyięty.

(Ce mot vient du Latin *Conversus*,parce que c'estoit autrefois des personnes du monde, qui se retiroient dans les Monasteres pour y faire penitence servant les autres. Quelques Auteurs les ont nommes *Fratres barbati*, parce qu'ils laissoient croistre leur barbe.ce qui se pratique encore parmi les Freres Lazaristes, & chez les Chartreux.) To słowo pochodzi z łacińskiego *Conversus* co znaczy nawrocony gdyż ci konwersowie co ich teraz laikami w Klasztorach zowią, były osoby nawrocone od świata, ktore szły do Klasztorow aby tam pokutę czyniły służąc drugim. Niektorzy Autorowie ich zwali *Bracia brodaci* bo zapuszczali brody swoie co się dotąd zachowuie między Bracią Lazarystow y Kartuzow.

CONVERSATION, subst. f. (*Entretien familier qu'on a avec ses amis dans les visites & dans les promenades.*) Conversatio, onis *Quint.* Collocutio.Congressus.*Cic.* KONWERSACYA posiedzenie y rozmowienie poufałe z przyiacioł[illegible] nawiedzaiąc się,albo na przechadzkach.

Un homme d'une agréable conversation. Amœnissimi sermonis homo.*(*Le contraire est* Homo amari sermonis. *Horat.* *Qui a la conversation desagreable.*) Człowiek bardzo przyiemny w konwersacyi. *Przeciwna iest Człowiek niemiły przykry w konwersacyi.

Il a une conversation si douce & si charmante, qu'on ne s'ennuye jamais de l'entendre. Tanta est in homine jucunditas, & tantus sermonis lepor, illum ut audire neminem tædeat. Tak miłą ma y przyiemną konwersacyą że się nigdy nie stęskni z nim mowić, albo nigdy się nie sprzykrzy go słuchać

Entrer en conversation avec quelqu'un. In alicujus congressum colloquiumque venire.*Cic.* Wniść w konwersacyą z kim

Donner,ou fournir matiere de conversation. Serere colloquia cum aliquo. *Liv.* Dać okazyą materyą do konwersacyi,

Cette nouvelle faisoit le sujet de toutes les conversations de la ville. Una in totâ civitate fabula erat. *Petr.* Ta nowina była materyą wszystkich konwersacyi w mieście o tym ieduym wszędzie mowiono.

Faire conversation avec un ami,s'entretenir avec luy. Confabulari cum aliquo. Bawić się konwersacyą z przyiacielem, bawić się z nim rozmawiaiąc.

Se mesler dans la conversation. Immiscere se colloquiis. *Liv.* Wdać się w mięszać się w konwersacyą.

Chercher matiere de conversation. Quærere sermonem. *Ter.* Szukać materyi, okazyi do mowienia, albo do rozmowy.

Nostre conversation fut sur divers sujets, ou porta sur divers sujets. Inciderunt nobis varii sermones. *Catul.* Rozmowa nasza była o rożnych rzeczach, mowiliśmy w rożnych materyach.

La conversation venant à languir. Ubi friget sermo. *Terent.* Cùm moritur sermo. *Cic.* Gdy iuż ustawała konwersacya, gdy iuż nie stawało o czym mowić.

CONVERSER, V.n. (*Vivre,& parler familierement avec quelqu'un.*) Uti aliquo familiariter *Cic.* Cum aliquo vivere familiariter & colloqui. KONWERSOWAC obcować bawić się y rozmawiać poufale z kim.

Il ne converse qu'avec ses livres. Libris delectatur. *Cicer.* Nie konwersuie nie bawi się tylko z księgami swemi.

CONVERSION, subst, f. (*Transmutation, changement de quelque estre*) Conversio. Mutatio. Transformatio. *Cic.* NAWROCENIE przemiana odmiana iakiey rzeczy.

CONVERSION se dit dans la Morale pour *Un changement de vie.* Vitæ, *ou* morum mutatio, *ou* commutatio. *Cicer.*

NAWROCENIE mowi się co do obyczaiow za odmianę życia.

CONVERSION *à la foy*. Ab inanium Deorum cultu ad probam fidem transitus. NAWROCENIE się do wiary.

CONVERTIR, V. act. (*Transmuer, faire changer de nature à quelque corps.*) Aliquid in aliud convertere. *Cicer.* PRZEWROCIC, przerobic, przemienić rzecz iaką ná inszą obrocić w co inszego.

Lors que les vapeurs de la terre se seront converties en nuées. Cùm in nubem se induerint terræ anhelitus. *Cic.* Gdy wapory ziemie obtoczą się we mgły.

L'eau de mer se convertit en sel Aqua maris abit in salem. *Plin.* Woda morska obraca się w sol.

Le feu convertit le bois en cendres. Lignum igne vertitur in cineres. Ogien obraca drzewo w popioł.

ON DIT en sens figurement, *Tous vos grands desseins se sont convertis en fumée & cendres.* Ingentia tua consilia, in fumum & cinerem abierunt *Cic.* W TYM rozumieniu mowią *niewłasnie:* wszystkie twoie wielkie imprezy obrociły się álbo poszły w dym y w popioł.

CONVERTIR se dit figurement en choses morales, pour dire *Remettre les devoyez dans la bonne voye, leur faire changer de mœurs & de créance.* Alienius mores mutare, *ou* immutare. *Ter. Cic.* Ad bonam frugem aliquem reducere. NAWROCIC mowi się do obyczaiow *niewłasnie*: Przywieść obłąkanych ná drogę dobrą sprawić w nich odmianę obyczaiow y życia.

SE CONVERTIR, (*Quitter ses vices, se corriger*) Ad bonam frugem se recipere *Cic.* Immutare se *Plaut.* NAWROCIC się porzucić występki swoie poprawić się.

CONVERTIR *un payen à la vraye foy.* Ad Dei cultum & fidem aliquem revocare. NAWROCIC Poganina do wiary prawdziwey.

Convertir un heretique, (luy faire quitter ses erreurs, & le remener dans le sein de l'Eglise.) Pravis opinionibus imbutū Catholicæ Religioni restituere. Nawrocić heretyka przywieść go do porzucenia błędow przyprowadzić go ná łono Kościoła prawowiernego.

SE CONVERTIR, (*parlant d'un Payen, quitter le culte des idoles pour embrasser la Religion de J. C.*) Repudiato falsorum Numinum cultu Christo nomen dare act. Abiectis gentilium erroribus ad Christianam fidem transire. NAWROCIC się mowiąco poganinie iakim porzucic Bałwochwalstwo przyimuiąc wiarę Chrystusową.

SE CONVERTIR, (*parlant d'un Hérétique.*) Perversas hæreticorum opiniones repudiare. NAWROCIC się mowiąc o heretyku.

CONVEXE, adiect. m, & f. (*Parlant de la surface exterieure d'un corps*) Gibbus. *Cels* Convexus. *Virg.* OBŁĄCZYSTOSC strona iakiey rzeczy z wierzchu okrągłey á z spodu wklęsłey.

Le crane de l'homme est concave par dedans, & convexe par de hors. Calvaria hominis ex interiori parte concava, extrinsecus gibba. *Cels.* Czaszka głowy ludzkiey iest z wierzchu okrągła á wewnątrz wklęsła.

CONVEXITÉ, subst. f. (*Superficie extérieure d'un globe.*) Exterior globi superficies. OBŁĄCZYSTOSC strona z wierzchnia kuli iakiey lub inney rzeczy okrągłey.

CONVICTION, subst. f (*Preuve claire & évidente d'une vérité qu'on avoit deniée.*) Certissimum argumentum. *Cicer.* KONWIKCYA Dowod niezbity w rzeczy iákiey ktorey kto przeczy.

CONVIÉ, m. CONVIÉE, f. (*Celuy & celle qui est convié, ou invité à quelque repas.*) Conviva. *Cicer.* ZAPROSZONY, ZAPROSZONA, kędy ná obiad w gościnę.

CONVIER, V. act. (*Inviter à quelque repas.*) Invitare, *ou* vocare aliquem ad epulas, *ou* ad cœnam, (o, as, avi, atum,) act. *Cic. Terent.* ZAPROSIC kędy ná kolacyą.

Il m'a convié d'aller manger chez luy. Me invitavit domum ad prandium. *Cic.* Me convivam vocavit. *Plaut.* Záprosił mię ná obiad do siebie.

Je vous convie de venir demeurer chez moy. Invito te tecto ac domo meâ *Cic.* Invito te in hospitium, *ou* hospitio. *Liv.* Záprászam do siebie stancé u mnie.

Celuy qui convie, ou *qui prie un autre à manger.* Convivator. oris, m. *Liv* Vocator, oris, masc. *Mart.* Ten co zaprasza do siebie ná obiad.

CONVIER, (*Exciter, animer quelqu'un à une chose.*) Invitare *Cic.* ZAPRASZAC zachęcać do czego.

CONVIVE, adject. m. & f. *car on dit* UN CONVIVE, & UNE CONVIVE, (*qui mange avec un autre.*) Conviva. *Cic.* GOSC u stołu ten albo ta co u kogo iest u stołu.

CONVOCATION, subst. f. (*L'action de convoquer une assemblée.*) Convocatio, onis, f. *Cic.* KONWOKACYA zebranie zwołanie zgromadzenia iakiego álbo ziazdu.

CONVOITER, V. act. (*Desirer ardement le bien d'autruy.*) Concupiscere *Cic.* Alicujus rei cupiditate teneri. POZĄDAC gorąco pragnąc dobra cudzego.

CONVOITEUX, m. CONVOITEUSE, f. adject. mot qui est vieux dans la langue, (*Désireux d'une chose.*) Rei alicujus cupidus Appetens. POZĄDLIWY, POZĄDLIWA, chciwy łakomy ná co cudzego, słowo stare w ięzyku Francuskim.

CONVOITISE, subst. fœm. (*Desir, concupiscence.*) Cupiditas Cupido. POZĄDLIWOSC, Chciwość pragnienie czego albo cudzego.

Commander à ses convoitises. Imperare cupiditatibus. *Cicer.* Panować nad pożądliwościami swemi, umieć ie rządzić, y umiarkować.

CONVOLER, V. n. qui ne se dit qu'en cette phrase, *Convoler en secondes noces.* Se in alteras nuptias coniicere. *Ter.* Secundò nubere, *parlant d'une femme.* Secundò ducere uxorem, *parlant d'un homme qui se remarie pour la seconde fois.* LECIEC spieszyć się bieżec, co się nie mowi w Francuskim chyba w ten sposob spieszyć pospieszyć się bieżec powtornie zá mąż mowiąc o białogłowie ktora zá drugiego męża idzie, *álbo* pospieszyć się bieżec do ożenienia powtornego, mowiąc o mężczyznie ktory bierze drugą żonę.

CONVOQUER, V. act. (*Mander, assembler, faire venir.*) Vocare. Convocare *Cic. Cæs.* ZEBRAC, Zgromadzić, zwołać, sprowadzić ziazd iáki nákazać.

Convoquer les Etats. Indicere conventus. *Liv.* Ziazd Stanom naznaczyć ogłosić seym złożyć.

Il convoqua les Etats en armes. Ordines armatos indixit. *Cæs.* Złożył seym konny.

CONVOY, subst. masc. (*Compagnie qu'on fait par honneur à quelqu'un, escorte qu'on donne pour seureté*) Comitatus, ûs, m. *Cic.* KONWOY prowadzenie kogo dla powagi álbo też dla bespieczeństwa.

CONVOY *d'argent, de vivres, de munitions, (se dit lors qu'on les fait accompagner par un corps de gens de guerre, pour les défendre des insultes des ennemis.)* Commeatus. *Cæs. Plaut.* KONWOY álbo konwoiowanie pieniędzy żywności, amunicyi, przydanie żołnierzy dla bespiecznego tych rzeczy prowadzenia, y obrony od wszelkiey napaści.

Couper les convoys aux ennemis. Intercludere hostes commeatibus. *Cæs* **Les empescher.* Includere inimicis commeatum. *Plaut.* Przerznąć konwoie prowianty nieprzyiacielskie. *Przeszkadzać bronic im przeyścia.

Surprendre les convoys des ennemis. Hostium commeatus intercipere. *Cæs.* Napaść ná konwoie nieprzyiacielskie zabrać ie.

CONVOY *d'argent.* Argentarius commeatus. *Plaut.* KONWOY pieniężny.

CONVOY *d'enterrement, (c'est la compagnie de ceux qui assistent à un enterrement.)* Funus. Exequiæ. *Ter.* KONWOY pogrzebowy prowadzenie ciała do pochowania.

Accompagner un convoy. Exequias cohonestari. *Cic. ou* ducere. *Plin.* Znáydować się z drugimi na prowadzeniu ciała.

CONVOYER, V. act. (*Accompagner par honneur ou pour seureté.*) Deducere. *Cicer.* KONWOIOWAC prowadzic dla powagi, álbo bespieczeństwa służyć komu w prowadzeniu.

(Ce mot est d'un rare usage dans la langue. To słowo w Francuskim rzadko bardzo iest w używaniu.

CONVULSIF, m CONVULSIVE, f. adject. terme de Medecine. (*Qui cause des convulsions & des retiremens de nerfs.*) Convulsus. *Plin.* **Un poux convulsif* Pulsus convulsus. KONWULSYE czyniący, álbo w konwulsyach będący, termin Lekarski o tym co sprawuie konwulsye y cofnienie żył suchych *Puls z konwulsyami przerywany.

Mouvement convulsif. Motus, qui nervorum convulsione cietur. Poruszenie z konwulsyami.

CONVULSION, subst. f. terme de Médecine. (*Retirement des nerfs ou des muscles.*) Convulsio. *Plin.* Distentio Contractio. *Cels. Plin.* KONWULSYE słowo Lekarskie skurczenie żył albo muszkulow w ciele.

COOPÉRATEUR, subst. m. (*Agent naturel, ou surnaturel, qui agit avec un autre.*) Simul agens. *Sc.* POMAGAIĄCY, współczyniący przyrodzona álbo nád przyrodzona pomoc od kogo do czynienia czego.

COOPE'RATION, subst. f. (*Action de deux agents, qui contribuent à un mesme effet.*) Mutuæ operæ collatio Opera collata. POMOC Sprawa dwoch razem sobie pomagaiących y wspołecznie czyniących dla zrobienia czego.

COOPE'RER, V. n. (*Joindre son action à celle d'un autre, pour produire quelque effet.*) Simul agere. Mutuam operam ad aliquid conferre *Cicer.* DOPOMAGAC złączyc się z kim do zrobienia, albo dokazania czego.

COPEAU, subst masc. *on prononce* copau. (*Menu bois qu'on retranche & qu'on rogne d'une grande piece*) Assula. *Plin.* Calamentum. *Colum.* WIORY, trzaski od drzewa szczepki, drobne szczepane z wielkiey sztuki drzewa.

COPIE, subst. f. (*Minute, brouillon, ou premier projet d'un acte qu'on dresse & qu'on met au net.*) Exemplum. Descriptio. *Cic.* KOPIA proiekt pierwszy raz rzecz iaka pisana do poprawienia y przepisania na czysto.

Prendre copie par les mains d'un gréfier. Ab actis descriptum auferre. Kopią czego wziąć z kancellaryi.

Un écrit dont on a fait plusieurs copies. Scriptum plusibus exemplis. *Ovid.* Pismo na wiele rąk rospisac na rożne kopie

COPIE, se dit aussi (*de l'imitation qu'on fait d'un original, & se dit particulierement des tableaux, des desseins, & des ouvrages de litterature.*) Exemplum Exemplar *Cic.* KOPIA się też mowi o naśladowaniu y przeniesieniu na drugą rękę oryginału iakiego, á mowi się osobliwie o obrazach, Ryssunkach, y pismach albo księgach do nauk należących.

COPIE en termes de Libraires & d'Imprimeurs, (*est le manuscrit & l'original d'un livre pour imprimer*) Descriptum opus, *gen.* descripti operis, n. EXEMPLARZ po Drukarsku albo Introligatorsku iest oryginał księgi do drukowania albo oprawy

COPIE', m. COPIE'E, f. Part pass. Descriptus, a, um. *Cicer.* PRZEPISANY, PRZEPISANA, na drugą rękę.

COPIER, V. act. (*Transcrire un acte, un livre, un discours, En faire un double*) Actum, *ou* librum describere, *ou* exscribere, *ou* transcribere *Cic.* KOPIOWAC, przekopiować, przepisać papier iaki, tranzakcyą, instrument, księgę, mowę na drugą rękę napisać.

COPIER, (*Imiter, prendre pour patron.*) comme *Copier un tableau sur un autre.* Tabulam aliquam pingendo imitari. Picturam ex alterâ exprimere Expingere. KOPIOWAC naśladować wziąć za model: iako kopiować obraz.

COPIER signifie aussi *Contrefaire les manieres, les gestes d'une personne pour la rendre ridicule.* Exprimere, *ou* reddere aliquem, *ou* agendi modos. *Cicer.* KOPIOWAC znaczy też podrzeźniać y pokazywać cudze manicry y gesta na pośmiech

COPIEUX, masc COPIEUSE, f. adject. (*Qui est abundant.*) Copiosus Abundans Uber. OBFITY, OBFITA co nbfituie.

COPIEUSEMENT, adv. (*Abondamment.*) Copiosè. Abundanter. *Cic.* OBFICIE.

COPISTE, subst m. (*Qui décrit une lettre &c*) Librarius, ii, m. *Cic.* Antigrapharius. *Plin.* KOPISTA ten co przepisuie listy, pisarek.

COPISTE. (*Qui ne fait que copier un tableau.*) Imitator, oris, m. *Virg.* KOPISTA Malarz co tylko na drugą rękę maluie.

COPISTE, (*Qui copie les ouvrages d'autruy & se les attribue.*) Plagiarius. KOPISTA co cudze pisma księgi &c. Przepisuie, á sobie ie przywłaszcza. Złodziey.

COPPENHAGUE, (*Ville de l'Isle de Zeeland, & Capitale du Royaume de Dannemarck.*) Hafnia, æ, f. KOPENHAG Miasto Wyspy Zelandyi Głowne Krolestwa Duńskiego.

COPULATIF, masc. COPULATIVE, f. adject. (*Qui sert à lier.*) Copulans. Connexivus. *Aul-Gel.* ŁĄCZĄCY, ŁĄCZĄCA, wiążący, służący do związania, złączaiący.

COQ, subst. m. (*Oiseau domestique, qui est le masle d'une Poule.*) Gallus. *Cic.* KUR, Kogut, Ptak domowy, samiec od kokoszy.

(Quelques-uns écrivent *Coc*, d'autres *Cocq*, le plus grand nombre est pour *Coq*) W Francuskim insi piszą *Coc* insi *Cocq* ale naywięcey piszą *Coq.*

COQ *d'Inde.* Gallus Indicus, i, m. INDYK, Kur Indyiski.

COQ *de Paroisse* signifie au figuré, *Le premier, le plus considerable d'un village.* Vici ales, *genit.* alitis m. *C'est le coq du village,* pour dire *Le premier, le plus considerable du village.* FRANCUSKIM przysłowiem zowią, kokot całey parafii. Tego co iest nayznacznieyszoi y pierwszym we wsi między chłopami. Jest to kokot całey Parafii albo wsi to iest ten ktorego albo o ktorym naywięcey we wsi słychać.

COQ A L' ASNE, subst. m. (*Un propos rompu, dont la suite n'a aucun rapport au commencement, comme si quelqu'un parlant de son coq, venoit tout d'un coup à parler de son asne, dont il n'est pas question.*) Sermo à proposito alienus. *Cic.* OD koguta do Osła, troie niewidy, mowa w ktorey się iedno drugiego nietrzyma właśnie iakby kto zacząwszy coś prawić o Kogucie konczył o Ośle o ktorym rzecz nie była.

Faire un coq à l'asne. Aliquid alienum ab re propositâ dicere. Prawić troie niewidy nic do rzeczy.

Vous faites un Coq à l'asne. Quæ dicis, nec caput, nec pedes habent. *Cic.* Prawisz troie nie widy nic do rzeczy.

DU COQ, (*Herbe.*) Costus, i, f. Costum, i, n. ZENISZEK ziele ogrodowe.

COQUE, subst f. (*Ecorce dure d'une noix, d'un œuf &c.*) Putamen *Cic.* Testa. *Plaut.* SKORUPA łupina twarda na orzechu na iaiu &c.

COQUE *de limaçon.* Cochleæ testa *Colum.* *De ver à soye.* Bombycis tunica, æ, f. SKORUPA ślimakowa. *Skorupa na robaku iedwabnym.

DES œUFS *à la Coque, (qu'on avalle tout d'un coup.)* Ova sorbilia *Cels.* JAYCA w skorupach, miętkie ktore razem połykaią.

COQUELICOT, subst. m. (*Fleur rouge en forme de pavot simple, qui croist dans les bleds, on l'appelle autrement* PONCEAU.) Papaver erraticum. POLNY mak dziki co w zbożach rośnie.

COQUELOURDE, subst. f. (*Espece de plante, qu'on appelle en Latin*) Anemone, es, f. ZAWILEC ziele.

COQUELUCHE, subst. f. (*Gros rhume.*) Cucullatus morbus. KATAR bardzo ciężki.

COQUELUCHON, subst. m. (*Froc à l'usage des Moines, dont ils couvrent leurs testes*) Cucullus, i, m. *Juv.* KAPTUR Kapica, Kaptur Mniski ktorym nakrywaią głowe.

COQUEMAR, subst m. (*Ustensile de cuisine, fait de terre, ou des metaux.*) Cucuma, f. *Mart.* KOCIEŁ garnice naczynie kuchenne gliniane albo z Kruszcu iakiego.

COQUERELLES, subst f. (*Espece de Solanum fait comme des bourses; qui renferment un grain rouge de la grosseur d'un anis de Verdun.*) Halicacabum, i, neut. MIECHUNKI ziele gatunek psinki na kształt Mieszkow w ktorych się zamykaią ziarnka czerwone wielkości Kminu Kramnego.

COQUET, subst. m. (*Qui est galant, & qui cherche à se faire aimer des Dames par des galanteries & des douceurs.*) Qui palpationibus & blandidiciis dictis, *ou* amatoriis sermonibus, procat mulieres omnes. Procus, ci, masc. ZALETNIK nieucciwy, szyrza gach co się kobietom zaleca y one zwodzi bałamuci.

COQUETTE. subst. f. (*Dame qui tasche de gagner les hommes par ses affeteries.*) Oculis & blanditiis venans viros, Mœcha, æ, f. *Phad.* FRYERKA zalotna białogłowa, niewstydliwa bezecna ktora chłopow do siebie przyłudza wdzięcząc się

COQUETER, V. neut. & act. (*Se plaire à cajoler les dames, faire l'amour en divers endroits.*) Omnes procare mulieres blanditiis. ZALOTAMI się bawić białogłowy rożne zwodzić bałamucić.

(Mot familier.) Słowo potoczne.

COQUETER, (*Parlant des dames.*) Oculis ac lenociniis suis venari viros. *Phad.* NIEWSTYDU parzyć mowiąc o białogłowie wdzięcznemi oczami chłopow zwabiać.

COQUETERIE. subst. f. (*Affectation de plaire, dessein de se faire aimer*) Lenocinium. *Plaut.* LUBIEZNOSC.

COQUETIER, subst. m. (*Marchand qui amene à Paris des œufs en coque & du beurre.*) Qui ova & butyrum desert (Lutetiam) quadrupedante cantherio. PRZEKUPIEN co Jayca y masło do miasta Paryża prowadzi na przedaż.

(Ces derniers mots sont de Plaute, parlant des Chasses-marée.) Te ostatnie słowa łacinskie są Plauta mowiąc o szragach.

COQUETIER, (*Petit vase servant à table, pour mettre un œuf à la coque.*) Cochleare. *Petr.* SOLNICZKA naczynie małe stołowe nastawanie iaia w skorupie będącego.

COQUILLAGE, subst. m. terme collectif. (*Poissons testacés, couverts d'un écaille dure & toute d'une piece.*) Conchylia, iorum, n. plur *Cicer.* MAŁZE pław morski skorupiasty wszystek iedną gładką skorupą á twardą okryty.

COQUILLE, subst. f. (*Couverture de quelques poissons.*) Concha, æ, f. *Cic.* KONCHA skorupa niektorych ryb.

COQUILLE *d'œuf.* Ovi putamen Testa. **Coquille d'un limaçon.* Testa limacis. *Plaut.* SKORUPA od iaia. Skorupa ślimakowa.

æ, m. *Juv.* POWROZOBIEGUN, knglerz powrozowy.

ON DIT proverbialement & figurément, *Avoir deux cordes à son arc, Avoir divers moyens de faire réüssir une affaire.* Duplici spe uti. *Ter.* MOWIĄ przysłowiem Francuskim mieć dwie cięciwy przyłuku to iest mieć rożne sposoby do dokazania czego choć się ieden nie uda to drugi.

CORDE *à monter des instruments de Musique* Chorda. Nervus. *Cic.* STRONY do nawięzywania instrumentow Muzycznych.

Vne lyre montée de ses cordes. Lyra nervis intenta. *Quint.* Lutnia nawiązana y nastroiona.

L'union des cordes. Concordia nervorum. *Quint.* Zgadzanie się stron.

Ils touchent les cordes de la main droite, & en pincent d'autres de la gauche. Alios nervos dextrâ percutiunt, alios lævâ trahunt. Tykaią iedne strony prawą ręką k lewą przebieraią ná drugich, *álbo* przyciskaią szczypią drugie.

Les cordes resonnent comme elles sont touchées. Sonant ita in fidibus nervi ut à digitis sunt pulsi. *Cic.* Strony tak graią iak kto na nich przebiera.

Lieu où l'on apprend à jouër des instrumens à cordes. Ludus fidicinius *Plaut.* Gdzie uczą grać nà Instrumentach stronami nawiązanych, iáko ná lutni skrzypczach &c.

CORDE signifie aussi *Le supplice, la potence, (parce qu'on y étrangle les criminels avec une corde.)* Restis. *Plaut.* Laqueus *Cic.* POWROZ *álbo* postronek znaczy też stracenie szubienicę, bo na niey postronkiem duszą winowaycow.

Il a mérité la corde, ou d'estre pendu. Crucem meruit. Godzien iść ná powroz, álbo wisieć.

Il file sa corde. Sibi exitum exitialem parat. *Cic.* Suit aliquid capiti suo. *Ter.* Powroz ná własną szyię kręci.

Il est échappé de la corde, ou du gibet. Evasit ex aliquo magno malo. Uszedł powroza álbo szybienicy.

Il y va de la corde. Agitur de capite. *Cic.* Idzie o powroz, o szyię, o gardło.

Mettre la corde au cou à un criminel. Sonei laqueum injicere. *Liv.* Powroz założyć ná szyię winowaycy.

Se mettre la corde au coû s'étrangler, se pendre. Collum in laqueum inserere. *Cic.* Samemu sobie ná szyię postronek zádziergnąć álbo się zádusić obwiesić.

Se mettre la corde au coû, Se jetter dans quelque grand malheur. Induere se in laqueum. Samemu sobie postronek włożyć nà szyię, Dobrowolnie samochcąc wpaść w iákie wielkie nieszczęście, *kiy ná się podać.*

Vn homme de sac & de corde, (Vn pendard qui merite d'estre noyé, enfermé dans un sac comme autrefois les Parricides à Rome, ou d'estre pendu à un gibet.) Furcifer, feri, m. Scelератus, i, masc. *Ter. Plaut.* Wisielec haltay ladaco wielkie, co niewart tylko áby go w wor z głową zawiązawszy utopić iáko przedtym w Rzymie czyniono oycoboycom, álbo áby go ná szubienicę záprowadzono.

CORDE se dit aussi à la paume *(de celle qui est tenduë au milieu du jeu.)* Funis, is, m. LINA álbo sznur w granin piły.

La bale a frisé la corde. Pila stringit funem. Piła tknęła się sznura, poszdnurze posała *álbo* ledwie co po sznurze uszła.

ON SE SERT de ces mêmes phrases en un sens figuré pour dire qu'*Vn homme a frisé la corde, il a failli d'estre condamné, à perdre son procès, à estre pendu.* Vix ex judicio evasit. *Cicer.* TYCHZE expressyi záżywáią *niewłaśnie:* Mowiąc że człowiek iáki iuż się był dotknął postronka álbo powroza, iuż źle było koło niego, tylko też co ledwo go na gardło nie osądzono o włosek nie przegrał, o włosek go nie obwieszono, ledwie co uszedł, ledwie uskrobał.

ON DIT encore figurément *Toucher la grosse corde, (quand on parle d'une chose qui touche vivement celuy à qui on parle.)* Illud tangere, quod maximè cordi dolet. Tangere ulcus. *Terent.* MOWIĄ ieszcze niewłaśnie ruszyć strony naygłownieyszey álbo nayważnieyszey, kiedy kto w mowie dotknie tego co kogo naybardziey boli co nàywięcey czuie y co mu nayprzykrzeysza; tknąć kogo do żywego.

Il ne faut pas toucher cette corde-là pour dire *Il ne faut pas parler de cela.* Ne refrices obductam cicatricem *Cic.* *Noli movere Camarinam, etenim præstat non tangere *Eras.* Nie trzeba tey strony tykać, *to iest* Nie trzeba o tym wspominać.

(Ce Proverbe vient d'un Lac en Sicile près de Syracuse, qui étoit fort puant.) To łacińskie przysłowie pochodzi od iezioro iednego w Sycylii blisko Syrakuzy ktore było bardzo śmierdzące iákby kto mowił: nie tykay czegoś żeby nie śmierdziało

CORDE *de bois, (certaine mesure de bois à brûler, qui se mesuroit autrefois avec une corde.)* Ligni strues. WIĄZKA drew, pewna miara drew ná opał ktore ná wiązki przedaią. Albo też postronek drew, że postronkiem niegdyś drzewo odmierzano na opał go wydaiąc.

ON APPELLE, *Du bois de corde, (celuy qui se mesuroit avec une corde, aujourd'huy dans une membrure.)* Funale lignum. ZOWIĄ drzewo postronkowe to ktore wydaiąc postronkiem odmierzano, Dziś ná szczapy, polana, klocki, ná rzęcze, sążnie, pręty, laski.

CORDEAU, subst. m, ou CORDELETTE, subst. f. *(Petite corde menuë.)* Funiculus. *Cic.* SZNUREK sznureczek.

CORDEAU *de charpentier, de masson, de jardinier.* Linea. *Cic. Vitr.* SZNUR ciesielski dłuż, mularski pion, Ogrodniczy do rozmierzenia Kwater y robienia grzędow, sznur grzędowy.

Au Cordeau, ou *A la ligne.* Lineâ. abl. Pod sznur, według sznura. Pod lenią rowno po sznurze.

CORDELIERE, subst. f. *(Petits filets de soye qui servent de colier.)* Funiculi bombycini, orum, m. pl. * *(Si la cordeliere étoit de fil d'or, on pourroit luy donner le nom de* Muræna, æ. fœm.) SZNURKI na szyię robione z iedwabiu. * Jeżeliby były ze złota możnaby ie nazwać manela ná szyię bogata álbo łańcuszek.

CORDELLE, subst. f. qui ne se dit qu'en mauvaise part, *(d'une societé de gens perdus & debauchez.) C'est un homme de sa cordelle.* Ejusdem farinæ Nemo. TEGOZ łancucha, co się niemowi zhyba wały sposob, iáko tegoż łancucha ogniwo, ieyże bandy ladaiakich ludzi Kompan,

CORDELLER, V, act. *(Tortiller comme une corde.)* Torquere. KRĘCIC zwiać napowrozy.

CORDER, V. act. *(Tordre du fil, ou de l'étouppe pour faire de la corde.)* Torquere, Nectere. *Plin.* POWROZY robić kręcić nici álbo włokno iák powroz.

CORDER *du bois, (Mensurer du bois dans une membrure.)* Componere ligna in mensurâ. WYMIERZAC układać drwa ná sznury ná pręty, ná sążnie &c.

SE CORDER, *(Devenir en corde & en bois comme certaines racines.)* Indurescere. Obdurescere. *Plin.* ZDREWNIEC stwardnieć, skołowacić iako nie ktore iarzyny.

Vne racine cordée. Lignosa radix. *Plin.* Korzeń zdrewniały skołowaciały naprzykład pietruszczczony &c.

CORDIAL, m. CORDIALE, f. adject. *(Qui est bon pour le cœur, pour le fortifier.)* Cor confirmans & corroborans, antis, omn. gen. Cordi utilis & hoc utile. Cordi conveniens, entis, omn. gen. Cordi auxilians, auxiliantis, omn. gen. *Plin.* KORDYAŁ, co dobre iest ná Serce na posilenie Serca, posielaiący. Serce, pomocny sercu.

CORDIAUX, subst. m. plur. *(Remedes bons pour le cœur.)* Remedia quæ cordi auxiliantur. Remedium efficax, *ou* præsens contra cordis dolores, *genit.* remedii efficacis, *ou* præsentis, &c. neut, KORDYAŁY lekarstwa posilaiące serce, pomocne sercu.

CORDIAL se dit figurément, *(Ami qui parle franchement & du fonds de cœur)* Amicus ex animo. *Cic.* SERDECZNY, przyiaciel co z szczerego serca mowi.

CORDIALEMENT, adv. *(Du fonds du cœur, d'une maniere franche & cordiale.)* Ex animo. Ex toto pectore. *Cic.* SERDECZNIE, z szczerego serca, szczerym sercem.

CORDIALITE', subst. f. *(Affection cordiale.)* Amor verus, nec fictus. SERDECZNE kochanie.

CORDIER, subst. m. *(Celuy qui fait des cordes & qui les vent.)* Restiarius Restio. POWROZNIK, co powrozy robi y przedaie.

CORDON, subst. m. *(Petite corde.)* Funiculus. *Cic.* Resticula. *Vitr.* POWROZEK sznurek.

CORDON *de chapeau.* Torulus *Plaut.* Petasi cingulum tortile. SZNUREK taśma od Kapelusza.

CORDON *de muraille.* Muri corona, æ, f. *Vitr.* GZEMS u wierzchu sciany.

CORDON BLEU, subst. m. *(Marque de Chevalerie en France.)* Vitta cærulea. * *Quelquefois on entend par ce mot de* CORDON BLEU, *la personne qui a esté faite Chevalier du S. Esprit.* Eques torquatus. WSTĘGA modra błękitna znak rycerski we Francyi.*Czasem też przez to słowo, *Wstęga błękitna* znaczy się sama Osoba ktora ten order álbo znak Rycerski Ducha S. nosi.

CORDONNER, V. act. *(Tortiller plusieurs fils ensemble.)* Torquere Texere. *Cic.* PLESC kręcić nici ná sznurki zwiiać,

CORDONNERIE, subst. f. (*L'art de faire des souliers.*) Sutrina, æ, f. (*on sous entend* ars.) *Plin.* Sutrinum, i, n. *Sen.* SZEWSTWO szewski Kunszt rzemiosło robienia trzewikow butow.

Ruë *de la cordonnerie,(où il y a plusieurs boutiques de Cordonniers.)* Via sutrina. *P.ant.* Ulica szewska gdzie kilku nastu szewcow mieszka.

CORDONNIER, subst. m. (*Qui fait des souliers.*) Sutor, oris, m. *Phad. Hor.* Calcearios. *Plant.* SZEWC co buty, trzewiki robi gdzie iatki szewskie.

, DE CORDONNIER. Sutrinus, *Plin.* ° *Boutique de Cordonnier.* Taberna sutrina. °*Un garçon cordonnier.* Sutrinæ tabernæ alumnus. *Petr.* SZEWCKI. °Jatka szewcka warsztat szewski. °Szewczyk, ucżeń szewskiego rzemiosła.

CORDOUE,(*Ville d'Andalousie en Espagne.*)Corduba. *Cic.* KORDU álbo Korduba Miasto Andaluzyi w Hiszpaniy.

Qui est de Cordouë. Cordubensis & hoc Cordubense. Kordubeński, Kordubeńczyk co iest z korduby.

CORFOU, (*Isle & ville de la mer Ionienne près les costes de la Romelie, & unie à la République de Venise.*) Corcyra. *Cic.* KORFU albo Korcyra Wyspa y Miasto morza Greckiego blisko brzegow Romelii przyłączona do Rzeczypospolitey Weneckiey.

Qui est de Corfou. Corcyræus, a, um. *Cic.* Korcyrànio.

CORIACE, adject. m. & f. (*Qui est dur qui se tire en mangeant comme du cuir.*) Coriaceus. ŁYKOWATY co iest twardy y ciągnie się iak skora w iedzeniu.

Cette poule est dure & coriace. Hæc gallina responsat dura palato *Hor.* Ta kura iest twarda, y łykowata.

CORIANDRE, subst. f. (*Herbe aromatique, qui porte une graine de mesme nom.*) Coriandrum. *Colum.* KOLENDRA ziele korzenne wydaiące z siebie nasienie tegoż imienia.

CORINTHE, (*Ville de l'Achaïe dans le Peloponnese & sur l'Isthme, auquel elle donne son nom. on la nomme* Bimaris *Entre deux mers, à cause de sa situation; car elle est justement au haut du Peloponnese, dans ce détroit, entre le Golphe Saronique, qui est de la mer Egée, & le Golphe de Corinthe, qui est de la mer d'Ionie.*) Corinthus, thi, f. *Cic.* KORYNT Miasto Achaii w Peloponezie nad ciasnym morzem ktoremu daie nazwisko, zowie się między morskie to iest między dwoma morzami, a to dla położenia swego, bo właśnie iest w gorze Peloponezu na teyże odnodze między zatoką Saroniką, ktora iest morza Europeyskiego, y zatoką Koryntską, ktora iest morza Greckiego.

CORINTHIEN. m. (*Celuy qui est de Corinthe.*) Corinthius, ii, m. °CORINTHIENNE, f. (*Celle qui est de Corinthe.*) Corinthia, æ, f. *Cic.* KORYNTYANIN ten co iest z Koryntu. °Koryntyanka, ta co iest z Koryntu.

DE CORINTHE, (*parlant des personnes & des choses.*) Corinthius & Corinthiacus, a, um. *Plin.* KORYNTSKI mowiąc o osobach y rzeczach.

L'ORDRE CORINTHIEN, (*en Architecture.*) Ordo Corinthius. *Vitr.* PORZĄDEK kształt Koryntski w Architekturze.

CORIPHE'E, *ou* CORYPHE'E, subst. m. (*Le premier, le plus considérable dans quelque art, ou profession.*) Coryphæus. Primus. HERSZT Pryncypał ten ktory rey wodzi w czym álbo między drugiemi.

CORLIEU, *ou* COURLIS, subst. m. (*Oiseau de riviere gris & marqué de taches rouges & noires, qui a le bec long & courbe.*) Clorius. Corlinus. Corlivus, i, m. ŁEPEK ptak nád wodami siemieniowaty álbo szary pierza mienionego mieyscami czarno z czerwonym nosa długiego zákrzywionego.

CORME, subst. m. (*Fruit fort acide & acre.*) Sorbum, bi, n. *Colum.* JARZĘBINA owoc, iagody bardzo przykre.

CORMIER, subst. m (*Arbre qui porte des cormes.*) Sorbus, bi, f *Colum.* JARZĘBINA Drzewo.

CORMORAN, subst. m. (*Oiseau aquatique, qui approche de la figure du corbeau. il a le bec long & le pied plat, on l'appelle* CORBEAU PESCHEUR.) Corvus aquaticus. *Plin.* CZAPLA Ptak wodny podobny krukowi nosa długiego nog płaskich názywaia go inaczey rybak; álbo kruk wodny.

CORNALINE. subst. foem. (*Pierre précieuse qui n'est pas transparente.*) Onyx corneola. *Mart.* KARNIOL kamień drogi nie przezroczysty.

De cornaline. Onychinus, a, um. *Plin.* Karniolowy z karniolow kamieni.

CORNARD, subst. masc. (*Cocu, celuy dont la femme est infidelle.*) Curruca, æ, f. *Juv.* PIEGZA, kukoł, ten ktoremu żona iest nie wierna.

(*Mot bas & du peuple.*) Słowo podłe y pospolstwa.

CORNE, subst. f. (*Partie dure que plusieurs animaux ont à la teste & aux pieds.*) Cornu Cornua, *genit.* cornuum, *dat.* cornibus, n. *Cicer.* ROG, część ciała twarda ktorą zwierzęta po większey części maią ná głowie y nogach.

Bestes à cornes, ou *Troupeau de bestes à cornes,*(*Un troupeau de beufs, de vaches, ou de chevres.*) Cornutæ bestiæ. *Plaut.* Cornigera animantia. *Plin.* Bydło rogate, álbo stado bydła rogatego, iako stado wołow, krow, koż.

Petite corne Corniculum, i, n. *Plin.* Rożek mały.

Corne du pied des chevaux. Ungula, æ, f. *Cic.* Kopyto rog u nogi końskiey.

Qui n'a qu'une corne. Unicornis & hoc unicorne. °*Qui en a deux.* Bicornis & hoc bicorne, adject. °*Qui en a trois.* Tricornis & hoc tricorne, adject. *Plin.* Jednorożec co iest o iednym tylko rogu. °O dwoch rogach dwa rogi maiący. °O trzech rogach trzy rogi maiący.

Un cheval qui a la corne du pied usée. Equus cui subtritæ sunt ungulæ. *Plaut.* Koń co ma rog u nogi wytarty álbo kopyto małe wychodzone.

DE CORNE. Corneus, a, um. *Cic.* ROGOWY, dereniowy

Qui approche de la dureté de la corne Corneolus. *Cic.* Twardy iak rog, rogowaty.

Devenir dur comme de la corne. Cornescere. *Plin.* Zwardnieć iák rog rogowacieć.

Qui a des cornes. Corniger, gera, gerum. *Plin.* Rogaty.

Qui a les pieds de corne. Cornipes, pedis. *Virg.* Rogonogi kopyta u nogi maiący.

CORNE *d'un cerf*, ou *le bois du cerf.* Cervi cornua, n. pl. *Phad.* ROGI Jelenie.

CORNE *d'abondance*, en termes de Poësie, (*Est une corne d'où sortoient toutes choses qu'on pouvoit souhaiter, par un privilege que Jupiter donna à sa nourrice, qu'on a feint avoir esté Amalthée.*) Cornu-copia, æ, f. *Hor.* Rog obfitości, *według Poetow;* Jest rog z ktorego wszystko szło co sobie kto mogł życzyć y pragnąć z przywileiu od Jowisza danego mamce swoiey o ktorey powiadano że była koza názwana Amaltea.

(Le vray de cette Fable, est qu'il y a un Terroir en Libye, en forme de la corne d'un beuf, fort fertile en vins & en fruits exquis, qui fut donné par le Roy Ammon à sa fille Amalthée, qu'on a feint avoir esté Nourrice de Jupiter.) Prawdziwe wyrozumienie tey bayki iest, że się w Libiy znayduie kray formę maiący Rogu wołowego, bardzo żyzny w wina y owoce wyborne, ktory Krol Ammon dał corce swoiey Amaltei o ktorey baiano że była Mamką Jowisza.

CORNE en termes de l'Ecriture, (*Honneur, gloire, exaltation.*) Splendor, oris, m Gloria, æ, f *Cic.* ROG terminem Pisma Swiętego zacność, sława, wywyższenie ná co.

Moyse parut avec des cornes, qui estoient des rayons de lumiere, lors qu'il descendit de la montagne de Sinaï. Moyses visus est radiis solaribus splendidus, cum à colloquio divino descenderet. Moyżesz pokazał się z rogami ktore były promienie iasne a skroni iego wychodzące, kiedy schodził z gory Synai.

ON DIT presque en ce sens qu'*Un homme leve maintenant les cornes*, *qu'Il commence à montrer les cornes*, (*quand il revient en honneur, en crédit, en autorité, après avoir essuyé quelque mauvaise fortune.*) Efferre caput. *Petr.* Extollit caput & se erigit. *Cic.* MOWIĄ w tym prawie rozumieniu, że dopiero człowiek rogi pokazuie, że ie poczyna podnosić po iákim poniżeniu y nieszczęściu.

CORNE se dit en un sens tout contraire pour (*Marquer quelque honte, ou quelque infamie.*) comme *Tout le monde luy fait les cornes, Le montre au doigt.* Digito monstratur. *Hor.* ROG się mowi w przeciwnym cale rozumieniu, oznaymuiąc komu obelgę iáką y ochydę *Jako*, Cały świat rogami mu się stawia, palcem go sobie pokazuią.

ET C'EST en ce sens qu'on dit *Planter les cornes à un homme*, (*quand on le deshonore par un mauvais commerce qu'on a avec sa femme, & qu'on le fait cocu.*) Figere alicui cornua. Consuescere cum aliena muliere. *Plaut.* Y W TYM TO rozumieniu mowią; *rogi komu przyprawić.* Ochydziwszy go nieprzyzwoitym chowaniem z żoną iego w stanie małżeńskim, y piegżą go uczyniwszy.

Il heurte de la corne, donnez vous de garde. Cornu ferit, tu tibi caveto. *Hor.* Biie rogiem, strzeż się.

ON

ON DIT d'un Satyrique,(*qui a donné quelque trait piquant à quelqu'un.*)*Il luy a donné un coup de corne.*Maledictis hunc fixit. *Cicer.* MOWIĄ o Statyryku ktory kogo uszczypliwie piorem ciął, trącił go rogiem.

CORNE DE CERF, (*Sorte d'herbe qui se mange en salade.*) Coronopus.Cornu cervinum. WRONIA-NOGA ziele sałaciane do iedzenia, ielenie rogi.

CORNE'E, subst. fœm. (*Tunique de l'œil qui est dure & transparente comme de la corne.*) Cornea tunica,æ,f. ROGOWA Błonka w oku twarda y przezroczysta iak rog.

CORNEILLE, subst.f. (*Oiseau de la couleur du corbeau.*) Cornix.*Cic.* WRONA czarna ptak podobien farbą do kruka *Petite corneille.*Cornicula.*Hor.* Kawka.

Corneille emmantelée, (est celle qui est en partie noire, en partie grise.) Cornix partim atra, partim leucophæa. Wrona prosta naszka częścią czarna częścią iasna.

ON DIT figurément d'un Auteur, (*qui a fait quelque ouvrage en ramassant & en dérobant les pensées des autres.*)*C'est la Corneille d'Esope*, ou *la Corneille d'Horace*, (*qui se trouva sans plume,quand les autres oiseaux eurent repris celles,qu'elle leur avoit derobées pour se parer.*) Æsopeia cornix, quæ gloriatur alienis bonis. *Phad.* MOWIĄ *niewłaśnie:* o Autorze iákim ktory co nápisał tu y owdzie pochwytawszy y poabierawszy cudze; Własna kawka Ezopowa, álbo sroka Horacyuszowa ktora się zostałá goła bez pierza, kiedy insze ptaki, swoie odebrały, ktore u nich była pobrała dla ustroienia się.

CORNE-MUSE,subst.f.(*Instrument rustique,dont se servent les Bergers dans leur solitude.*)Symphoniacus uter, *genit.*symphoniaci utris,masc. Utriculus,i,m.*Plin.* KOBZA, dudy, instrument do grania prosty chłopski, dutki pastusze multanki.

Qui joue de la Corne-muse. Utricularius,ii,m. *Suet.* Duda co gra ná dudach na multankach.

CORNER, V.act. (*Sonner du cors à la chasse pour rappeller les chiens.*)Cornua sonare *Hor.* TRĄBIC w rog ná polowaniu ná psow áby ich zebrać.

CORNER se dit par extension (*de ce qu'on va dire & rapporter par-tout avec bruit.*) Deblaterare.*Plaut.* TRĄBIC się mowi obszerniey, o tym co kto zámyśla wszędzie ogłosić y rozsławić.

ON DIT absolument que *Les oreilles cornent à quelqu'un.* Tinniunt illi aures. MOWIĄ po prostu dzwoni, trąbi komu w uszach, szumi.

Les oreilles vous ont bien corné en vostre absence, car on a bien parlé de vous. Tibi absenti tinnierunt aures, plurimus enim de te sermo fuit. Musiałoci bardzo dzwonić w uszach przez ten czas iák cię tu nie było, bo tu bardzo o tobie gadano.

ON DIT encore que *La viande corne, (quand elle commence à se corrompre & à sentir mauvais.)* Caro corrumpitur, MIĘSO ktore się záczyna psować, tęchnąć.

CORNET,subst.m. (*Petit corps de chasse.*)Buccina.Cornu. TRĄBKA myśliwska.

CORNET *à bouquin,*(*Instrument de musique,qui sert à soutenir un grand chœur,*) Symphoniacum, *ou* musicum cornu. TRĄBA wielka muzykantska do choru.

Qui joue du cornet à bouquin. Symphoniacus cornicen,m. Trębacz.

CORNET *à jouér aux dez.* Pyrgus. *Hor.* Fritillus. *Sen.* TRĄBKA kostkowa puszka, kubek do grania y rzucania kości rogowy.

CORNET *de papier (à mettre des épices.)* Chartaceus cucullus. TRĄBKA papierowa z papieru zwiniona do sypania czego.

CORNET *d'écritoire (à mettre de l'encre,)* Scriptorium cornu. KALAMARZ rogowy.

CORNETTE,subst.f.Nocturna calyptra.*(parce qu'on s'en sert la nuit.)* KORNET nocny,ktorego ná noc zażywaią sypialne ná głowę y stroy.

(Ce mot se disoit autrefois de toute sorte d'habillement de teste, & on appelloit *Cornette* de Moines, leur capuchon;*Cornette* d'Avocats & de Docteurs, le Chaperon qu'ils portoient autrefois sur leur teste, & qui formoit comme deux petites cornes. Il ne se dit plus maintenant en langage ordinaire,que des Coëffes de linge que les Femmes mettent sur leurs testes) To słowo przed tym się mowiło o wszelkim ná głowę ubraniu álbo nákryciu, y ták mowiono kornet Mniski za kaptur,kornet Jurystowski y Doktorski kaptur ktory przedtym brali ná głowę ná formę dwoch rożkow. Teraz zwyczaynie się nie mowi chyba o stroiu płociennym ktore białogłowy ná głowę biorą.

CORNETTE en termes de Guerre, (*est un estendart de la Cavalerie, qui est quarré,& qui se porte au bout d'une lance.*) Vexillum. PROPORZEC chorągiew znaczek Kawaleryi czworograniasty iezdnych ná końcu dzidy.

CORNETTE, subst.masc. (*Celuy qui porte l'estendart de la compagnie.*) Vexillarius,ii,m. *Liv.* PROPORNIK Chorąży ten co proporzec chorągwiany nosi.

CORNETTE se prend aussi quelquefois pour (*la compagnie entiere, qui marche sous la Cornette.*) Turma. *Cic.* Equitum vexilla. CHORĄGIEW się też bierze zá całą Kompanią ktora pod chorągwią zostaie.

*On leve trente cornettes de cavalerie.*Triginta equitum vexilla conscribuntur. Werbuią trzydzieści chorągwi konnych

CORNETTE en termes de marine,(*est le pavillon du Chef d'Escadre.*) Navale vexillum. *Claud.* PROPORZEC starszego okrętowego ná morzu bandera.

CORNICHE,subst.f.en Architecture,(*est la plus haute partie & le dernier ornement d'une colomne.*)Corona.*Vitr.* KORNEZY Zanięcie *álbo* floryzowanie ugory dane wkoło słupo w ozdobienie słupow od wierzchu

CORNICHON,subst.masc. (*Petite corne,qui ne commence qu'à pousser.*) Corniculum. SĘCZEK, Kiełek rogu dopiero się kolącego u bydląt.

CORNICHONS,(*Petits concombres avortez & racornis.*) Tortus cucumis.*Virg.* OGORKI anikłe zaraz iák się pokażą

CORNIER,m. CORNIERE,f.adject.(*Qui fait l'angle,ou l'encoignure d'un bastiment.*) Angulatus. Angularis. NAROZNY, Węgielny w budowaniu.

*Une pierre corniere (en Architecture.)*Lapis angularis. Kamień węgielny w Architekturze.

CORNIERE, subst.f. (*Jointure de deux pentes d'un toit.*) Angulata compluviorum commissura. KOZŁY wiązane w budowaniu dla złączenia obudwu stron dachow,

CORNOUAILLE, (*Ville de la Basse Bretagne.*)Curiosulitæ,arum,f. plur. *Cæs.* KORNUAL Miasto niższey Brytaniy.

CORNOUAILLE,(*Comté du Royaume d'Angleterre.*)Cornubia. KORNUAL Hrabstwo Krolestwa Angielskiego.

CORNOUILLE,subst.f. (*Fruit rouge & acide, qui meurit au mois de Septembre.*Cornum,ni,neut. *Hor.* DERENOWA iagoda, owoc czerwony kwaśny ktory dochodzi w miesiącu Wrześniu.

CORNOUILLIER, subst m. (*Arbre qui porte des cornouilles.*)Cornus. *Virg.* DEREN Drzewo dereniowe.

CORNU,masc.CORNUë,f.(*Qui a des cornes.*) Cornutus. *Var.*Corniger.*Plin.* ROGATY, ROGATA,co ma rogi.

CORNUE,subst.f.en termes de Chymie, (*c'est un vaisseau de verre, qui a un col recourbé, auquel on joint un recipient qu'on met dans l'eau.*) Cornuta ampulla,æ,fœm. ALEMBIK Chymistow z recypientem w wodzie.

CORPORAL,subst.m. terme Ecclesiastique, (*C'est un linge bien fort propre, sur lequel on met l'Hostie au Sacrifice de la Messe.*) Linteum corporale. KORPORAŁ, rąbek poświęcony bardzo czysty ná ktorym kładą Hostyą w Ofierze Mszy S.

(Mot consacré en cette signification.) Słowo poświęcone w tym rozumieniu.

CORPOREL,m.CORPREOLLE,fœm. adject. (*Qui a un corps.*) Corporeus. Corporatus. *Cic.* Corporalis.*Sen.* CIELESNY do ciała należący ciało maiący.

Possession corporelle & réelle. Corporalis possessio, f. Possessya rzetelna.

LES PLAISIRS *corporels.* Corporis voluptates, *genit.* corporis voluptatum, f. pl. *Cic.* UCIECHY cielesne, roskoszy.

CORPORELLEMENT, adv. (*Réellement, à la maniere des corps.*) Corporum more Reipsâ, Reverâ. abl. RZETELNIE Osobiście według ciała.

CORPS, subst, m. *on prononce* cors. (*Substance solide & palpable, composée suivant les Peripateticiens de matiere & de forme: suivant les Epicuriens d'atomes entrelassez; & plus raisonnablement suivant les Philosophes modernes, d'acide & d'alcalis.*) Corpus, *genit.* corporis, n. *Cic.* CIAŁO Istota gruntowna y dotykalna, złożona według Perypatetykow z materyi y formy : á według Epikureyczykow z drobniuchnych Atomow między sobą spoionych, á nawłaśniey według nowotnych Filozofow z Kisnących, y niekisnących cząstek.

(Ce mot se dit de l'homme, des animaux, des élemens, & de

de tous les estres corporels.) To słowo się mowi o ludziach, zwierzętach, bydlętach, żywiołach, Jstotach materyalnych.

CORPS, (*A l'égard des animaux, se dit de ce qui est opposé à l'ame.*) Corpus, n. *Cic.* CIAŁO co do zwierząt mowi się przeciwko temu co iest Duchem.

PETIT CORPS. Corpusculum. *Cic.* CIAŁKO, małe ciało.

Le stature, ou *la taille du corps*, (*qui comprend la longueur, largeur & profondeur.*) Corporis statura. *Cic.* Statura Corporatura Corporatio. *Colum.* Statura wzrost Osobistość ciała zamykająca wsobie wysokość, szerokość grubość álbo miąszerość.

(Ces derniers mots se disent des hommes & des bestes.) Mowi się o ludziach statura, Osobistość; o bydlętach zaś wielkość, małość, insza, rosłość &c.

Devenir corps, (*se former en un corps, prendre la consistance d'un corps.*) Corporari, *Plin.* Stać się ciałem, obrocić się w ciało.

DU CORPS, ou *Qui concerne le corps.* Corporeus Corporalis. CIELESNY należący do ciała.

Les défauts du corps. Vitia corporalia. *Sen.* **Les pestes du corps.* Pestes corporeæ. *Cic.* **Les voluptez du corps.* Corporeæ, ou corporis voluptates. Niedoskonałości, ułomności, niedołężności ciała. * Zarazy ciała. * Roskoszy ciała.

Qui a un corps, qui est corporel. Corporeus. *(*Le contraire est* Incorporeus. *Cic.* Incorporalis *Qui n'a point de corps.*) Cielesny materyalny co iest z ciała. *Przeciwna iest, bezcielny co nie iest z ciała, co niema ciała.

Qui a un gros corps. Corpulentus, a, um. *Plaut.* Cielisty ciała siła maiący, żyłowity

CORPS MORT, *un Cadavre.* Cadaver, eris, neut. *Cic.* TRUP CIAŁO umarłe.

ON DIT qu' *Un homme n'est pas traistre à son corps*, qu' *Il traitte bien son corps*, qu' *Il fait bonne chere*, qu' *Il est delicat & sensuel.* Curat se molliter. Sibi benè facit. *Plaut.* Corpori ervit. *Terent.* *Cic.* *(*Au contraire* ON DIT qu' *Un homme est ennemy de son corps, lors qu'il l'afflige, le maltraitte & le macère par des jeusnes & des austeritez.*) Evenerat corpus jejuniis & pœnis. *Cels.* MOWIĄ nie iest zdrayca ciała twego, dogadza sobie, pieści ciało własne y delikatno chowa. * Przeciwnie mowią. Jest nieprzyiacielem ciała swego kiedy go trapi źle się obchodzi, maceruie postami y ostrościami.

ON DIT qu' *Une fille a fait folie de son corps*, qu' *Elle n'a pas esté chaste* qu' *Elle s'est abandonnée.* Corpus suum vulgavit. *Plaut.* MOWIĄ o pannie iakiey że szaleństwo uczyniła z ciała swego, to iest nie dochowała czystości wydała się ná cielesność.

Rendre un corps ferme & robuste par une bonne nourriture. Firmare corpus athletico victu. *Cels.* * *Rendre un corps plus dispos, plus alaigre.* Reddere corpus expeditius. *Cels.* Ciało mocne y krzepkie uczynić prostym wiktem. * Ciało sposobnieysze, raźnieysze uczynić.

Faire corps neuf, (*se restablir en santé après une grande maladie, & avoir jetté toutes les mauvaises humeurs.* Renovare corpus. Nowego ciała nabieraé, przychodzić do siebie podługiey iakiey chorobie wszystkich pozbywszy złych humorow.

ON DIT du corps, (*parlant de ses qualitez bonnes*, ou *mauvaises.*) *Un bon corps, Un corps bien constitué, Une bonne constitution de corps.* Benè constitutum corpus. *Cic.* **Le contraire est* corpus mali habitûs *Cicer.* *Un corps mal sain, Un corps maleficié.*) MOWIĄ o ciele y iego dobrych álbo złych przymiotach, Ciało dobre, zdrowe, dobrey Konstytucyi, álbo pomiarkowania. **A przeciwnie* Ciało niezdrowe, słabey Konstytucyi, chorowite.

Un corps sans ame, Un corps mort. Exanime, *ou* exanimum corpus. *Quint.* Ciało bez Duszy, umarłe nieżywe.

Des corps durs au travil, (*qui supportent aisément le travail.*) Ferentia laborum corpora. *Tacit.* *(*Le contraire*, Intolerantissima laborum corpora. *Liv.* *Des corps qui ne peuvent supporter le travail.*) Ciało trwałe wytrzymałe tęgie do pracy. * *Przeciwna iest* słabe niemocne do pracy ciało.

Un corps usé, épuisé. Corpus effœtum. *Ovid.* Exsuccum corpus. *Petr.* * *Un corps qui a changé de temperament.* Corpus motum à statu. *Cic.* Ciało wysilone, wyrobione, wyniszczone. *Ciało odmienionego inszego temperamentu *álbo* pomiarkowania ktore się w temperamencie swoim odmieniło.

ON DIT, *Je reponds pour luy corps pour corps.* Præsto me pro illo capitis periculo. MOWIĄ Ręczę za niego Osobą własną swoią.

S'obliger par corps de representer un criminel. Nexu corporis teneri sontem repræsentare (*dans le Droit.*) Obligować się osobiście stawić Winowaycę pod niebespieczeństwem Osoby własney: termin prawny.

Combattre à corps Collato pede inter se dimicare, *ou* præliari, depon. *Liv.* Wręcz się sam a sam z kim bić potkać się z sobą.

Se jetter à corps perdu sur quelqu'un. Omni nisu, *ou* impetu corporis in aliquem irruere. *Tacit.* Wszelką siłą ná kogo się rzucić,

S'obliger corps & biens. Capite & fortunis cavere, n. *Plin.* Zápisać się ná osobie swoiey y dobrach.

Prendre quelqu'un au corps, (*Se saisir de luy, le mettre prisonnier*) In aliquem manum injicere. act. *Cicer.* Złapać kogo, schwytać, dać wsadzić do więzienia.

Decerner une prise de corps contre quelqu'un. Statuere & decernere comprehensionem alicujus. Wydać kogo y skazać ná schwytanie, ná wolne łapanie y więzienie.

CORPS, (*se dit des habits & des armes qui servent à couvrir cette partie du corps qui va du coû jusques à la ceinture.*) comme *Un corps de Pourpoint, Un corps de cuirasse*, (*sans les armures des bras & des cuisses.*) Thorax, acis, m, *Plin.* SUKNIE, odzienie. suknie stanu, zbroia ná ciało samo po stan bez ná ramiennikow, y nábiodrkow.

CORPS, (*se dit des choses qui ont plus de force, de consistance, de solidité que d'autres qui ne laissent pas d'estre corporelles.*) comme *Un vin qui a bien du corps.* Vinum ingentium virium *Cels.* (*Le contraire est* Vinum nullarum virium. *Cicer.* *Vin qui n'a point de corps.*) **Une couleur qui a du corps.* Color plenus, *ou* satur. *Plin.* (*Le contraire est* Color evanidus, *ou* Dilutus color *Plin.*) **Un drap qui a du corps.* Pannus crassæ texturæ. (*Le contraire*, Pannus tenuis texturæ. *Un drap qui n'a point de corps.*) CIAŁO w Francuskim bierze się zá moc tęgość żywość, mięsistość. Jáko, *Wino moc tęgość w sobie maiące*, á záś przeciwnie: *Wino* słabiuchne wolne niemocne. **Kolor albo farba mocna tęga żywa*, á przeciwnie: *Farba słaba blada.* Sukno mięsiste, *á przeciwnie*: Sukno wiotkie słabe.

CORPS se dit encore (*d'un bastiment, soit qu'il soit separé, ou joint*) * *S'il est separé*, *ou* Ara ædes. *genit.* ædium, f. plur Domus, ûs, f. *Cicer.* **S'il est joint à d'autres bastimens qui luy servent d'ailes, on se servira d'* Ædium regio. CIAŁO w Francuskim się mowi zá całe domostwo iákie álbo zá mieszkania całe, zá pałac cały w sobie álbo w budowaniach czyli złączonych czyli oddzielonych od siebie. *Jeżeli iest a osobna sam w sobie to mowią Pałac álbo Dwor &c. Sam w sobie. *Jeżeli zaś iest złączony z drugiem; iako po bokach iego są niby skrzydła to mowią skrzydła Pałacu, Dworu &c. álbo boki, strony.

Une maison qui a trois corps de logis. Domus tribus membris, *ou* regionibus distincta. Dom we trzy części stawiany to iest sam w sobie y z bokow dwa skrzydła stykaiące się z sobą maiący.

CORPS signifie (*Nombre de personnes, qui forment une compagnie, une assemblée.*) Corpus, n. Ordo, *genit.* ordinis, m. *Cic.* CIAŁO także w Francuskim znáczy pewną liczbę osob czyniących zgromadzenie iakie álbo kompanią, lub pewnego stanu ludzi zebranie całe w sobie.

Le corps des Sénateurs. Senatorius ordo, Senatorum ordo. **Le corps de la Noblesse.* Nobilium ordo. *Cicer.* **Le corps de l'Université.* Universitas ordo. Senat cały w sobie. *Szlacheckі álbo Rycerski stan cały w sobie, Szlachta wszystka. *Akademia cała w sobie.

Le Senat en corps. Senatus universus. *Cic.* Senat wszystek zebrany razem.

Ceux-cy touchez de cét affront s'en vinrent plaindre à César en corps. Hi illis rebus permoti universi Cæsarem adierunt, palàmque sunt questi. *Cæs.* Ci urażeni tą obelgą wszyscy wraz poszli się uskarżyć o to przed Cesarzem.

Retrancher quelqu'un du corps du Sénat. Senatorum ordine movere. *Plin.* Odsądzić kogo od Senatu.

Les corps de l'Estat. Regni ordines. **Le corps du Clergé.* Cleri ordo. Rzeczpospolita stany Koronne álbo Państwa iákiego. *Stan Duchowny, Duchowieństwo całe w sobie.

Ceux qui descendoient des Sabins vouloient qu'on creast un Roy de leur corps. Oriundi ab Sabinis, sui corporis Regem creari volebant. *Liv.* Ci co szli z Sabinow chcieli z siebie z swego rodu álbo stanu mieć Krola.

CORPS en termes de Guere, (*Une assemblée de plusieurs soldats, qui marchent ensemble sous un Chef.*) Exercitus, ûs,

Acies.

Acies. *Cic. Plaut.* TERMINEM Woyſkowym znaczy zebranie iákie Zołnierey zoſtáiących pod iednymże wodzem *Korpus.*

Vn Corps d'Infanterie. Peditum agmen Pedeſter exercitus, Peditatus, ûs. *Plaut. Tacit.* **Vn corps de Cavalerie.* Equitatus, ûs. *Cic.* Piechotę wſzyſtka w ſobie, *Infanteryi Korpus* * Kawalerya iazda, *Korpus* iezdnych álbo *Kawaleryi.*

LE CORPS *de bataille.* Media acies,f. * *Corps de reſerve.* Subſidium, *Caſ.* Legiones ſubſidiariæ, f. plur. *Caſ. Liv.* WOYSKO ſrodo wpoſrodku nè czele będące. Czoło. *Woyſkoná odwodzie od przypadku álbo potrzeby, *Korpus rozerwy.*

Ils diviſerent leurs troupes en deux corps. Bifariem diviſerant copias. *Liv.* Rozdzielili Woyſka ſwoie ná dwoie.

Il en voya le lendemain la cavalerie & l'infanterie diviſée en trois corps. Tripartitò equires, pedireſque miſit. *Caſ.* Poſłał ná zajutrz Jazdę y piechotę ná troie rozdzieliwſzy.

De vieux corps. Legiones veteranæ, narum. *Tacit.* Stary żołnierz, ſtare Woyſka dawne zaſłużone doświadczone. Dawne zaciągi.

S'il y a guerre, j'auray la conduite de quelque corps d'armée. Sin erit bellum, video me certis legionibus præfuturum. *Cic.* Jeżeli będzie woyne będę miał pod ſobą Część iaką woyſka.

CORPS *de garde.* Excubiæ, arum,f. pl. *Cic.* Excubitores, orum, m. pl. *Caſ.* WARTY ſtraż.

Ils paſſerent juſques au corps de garde le plus proche des retranchemens. In ſtationem pro vallo locatam evecti ſunt. *Liv.* Przeſzli aż do wart po pod ſamemi ſzancami.

GARDES *du Corps.* Latrones regii *Plaut.* WARTA przy boku Krolewſkim, ſtraż Oſoby Pańſkiey warta Krolewſka.

CORPS ſe dit auſſi (*de plusieurs ouvrages de meſme nature, qui ont eſté recueillis, joints & reliez enſemble.*) Corpus. neut. *Cicer.* TOZ ſię w Francuſkim mowi o zebraniu w iedno roźnych piſm do tegoż należących y wraz oprawnych.

Réduire en un corps parfait & accompli quelque ſcience. Alicujus diſciplinæ corpus ad perfectam ordinationem perducere. *Vitr.* Zebrać doſkonale w iedno porządne złożenie całą iaką naukę.

Calliſthene a fait un corps ſeparé de la guerre de Troye, de la ſuite de ſes autres hiſtoires. Caliſthenes Troicum bellum à perpetuis ſuis hiſtoriis ſeparavit. *Cicer.* Kaliſtenes oſobne zebranie napiſał o woynie Troiańſkich, oſobno od inſzych hiſtoryi ſwoiey.

On pourra faire un petit corps d'hiſtoire de la conjuration, qu'on pourra conduire juſques à mon retour d'exil. A principio conjurationis uſque ad reditum noſtrum, modicum quoddam corpus confici poterit. *Cic.* Można będzie uczynić małe iákie zebranie hiſtoryi o ſprzyſiężeniu ſię, prowadząc ią aż do mego powrotu z wygnania.

Si vous eſtes dans le ſentiment de détacher du corps de voſtre hiſtoire cette partie de mes aventures, vous me ferez plaiſir. Si in hac ſententiâ fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, ſecernas hanc partem eventorum meorum, benè mecum egeris. *Cic.* Jeżeli zechceſz od inſzych wſzyſtkich piſm twoich odłączyć tę część moich przypadkow y co ſię mnie w nich tycze bardzo mi wielką łaſkę uczyniſz.

Faire un corps de pluſieurs matieres differentes. In ſpeciem unius corporis res diverſiſſimas colligere. *Quint.* Zebrać w iedno rożne materye.

Le corps d'un diſcours. Orationis contextus, ûs, maſc. *Cicer.* Treść mowy iakiey.

LE CORPS CANONIQUE, (*Recueil des Canons de l'Egliſe fait par Gracien.*) Corpus juris canonici. **Le Corps du Droit Civil* (*eſt composé du Digeſte, du Code & des Inſtitutes.*) Corpus civile. Corpus juris civilis. ZEBRANIE Prawa Duchownego, zebranie uſtaw Kośćielnych uczynione przez Gracyana. *Zebranie Prawa świeckiego ieſt złożone z kśiąg náſtępuiących; Digeſtum Kodex, y Inſtytucye.

ON DIT figurément, *Voir ce qu'un homme a dans le corps,* pour dire, *Taſcher à découvrir ſes ſentimens, luy taſter le pouls.* Expiſcari ſenſus alicujus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Obaczyć co ſię w kogo w ciele iego dzieie, co ſię w nim dzieie dochodzić co w myśli, pomacać mu pulſow.

ON DIT adverbialement, *Prendre un homme à faux de corps,* ou *au faux du corps.* Medium aliquem complecti. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem ścisnąć kogo álbo trafić go w ſłabiznę.

CORPULENCE, ſubſt. f. *on prononce* corpulance (*Le volume du corps, ſa groſſeur, ſa largeur, ſa hauteur.*) Corpulentia. Corporatura, æ, f. *Plin. Colum.* Corporatio, onis, f. *Col.* WZROST ciała mięſiſtość, grubość, ſzerokość, zſiadłość, wyſokość.

CORPUSCULE, ſubſt. m. (*Atome, petit corps, ou petite partie du corps.*) Corpuſculum, li, n. *Cic.* PROSZEK drobniuchna rzecz, atom.

CORRECT, m. CORRECTE, f. adject. (*Où il n'y a point de faute.*) Correctus. Emendatus. Caſtigatus. Expurgatus, a, um. *Cic. Hor.* *(*Le contraire eſt* Mendoſus. *Plin.* POPRAWNY gdzie myłki niemaſz. **Przeciwna ieſt*: Pełen omyłek.

CORRECTEMENT, adv. (*D'une maniere correcte.*) Emendatè. adv, *Cic.* POPRAWNIE, bez omyłkow.

CORRECTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui corrige.*) Corrector. Caſtigator. Emendator. *Cic.* TEN co poprawnie, poprawiacz.

CORRECTEUR *des Comptes,* (*Officier de la Chambre des Comptes qui corrige les comptes des Traitans & des gens d'affaires.*) Emendator rationum regiarum, m. PISARZ Skarbowy co regeſtra ſkarbowe czyſto y z omyłkow poprawne trzyma

CORRECTEUR *d'Imprimerie,* (*qui corrige les fautes que font les Imprimeurs qui ſont à la caſſe.*) Corrector typographicus, m. POPRAWIACZ rzeczy z druku wychodzących co do omyłek drukarſkich.

CORRECTIF, ſubſt. maſc. (*Ce qui ſert à corriger & à temperer les qualitez trop violentes ou mauvaiſes des remedes.*) Temperamentum Temperatio Temperatura. *Plin.* USMIERZAIĄCY co poprawuie y miarkuie własności zbyt gwałtowne álbo złe iákich lekarſtw.

Le vin eſt le correctif de ce remede. Iſtud remedium vino temperatur. Wino uśmierzaiące ieſt to lekarſtwo.

CORRECTIF, (*dont on uſe quand on dit quelque choſe de trop rude & de trop libre.*) comme *Ce mot ne ſe peut dire civilement ſans correctif.* Hæc vox uſurpari non poteſt, niſi præfato honore. Z OGRODKĄ, ogrodka, zè uczciwością kiedy kto muſi co wymowić przykrego y oſtrego álbo mniey przyſtoynego: iáko, to ſłowo wymowić ſię nie da bez ogrodki, álbo to chyba z ogrodką wyrazić nie podobne.

CORRECTION, ſubſt. f. (*L'action de corriger.*) Correctio. Emendatio. Reprehenſio, onis, f *Cic.* POPRAWIANIE ſtrofowanie.

CORRECTION, (*Le chaſtiment ſoit de paroles, ou autrement.*) Animadverſio & caſtigatio, onis, f. *Cic.* KARCZENIE ſkaranie ſłowy álbo inſzym ſpoſobem.

Faire correction à quelqu'un ſur ſa pareſſe. Caſtigare, ou increpere alicujus ſegnitiem. Strofować kogo karczyć go o lenistwo w czym.

Mettre quelqu'un à la correction. Caſtigandum aliquem tradere. ODDAC kogo ná mieyſce poprawy, nè korrekcyą.

ON DIT adverbialement, SAUF CORRECTION, *Sauf le reſpect que je vous dois,* (*maniere de parler civile dont on ſe ſert, lors qu'on eſt obligé de dire quelque choſe de choquant, de trop dur & de trop libre devant des perſonnes à qui on doit du reſpect.*) Honos ſit auribus. *Salvo tuo honore. Præfato honore. Bonk tuâ venia. *Cicer. Ter.* MOWIĄ przyſłowiem *zá pozwoleniem, zá przeproszeniem, nieubliżaiąc powinnego reſpektu ktory należy,* albo *ktorym powinien,* Terminy ludzkości ktorych záżywaią kiedy co kto muſi wymowić uraźliwego, przykrego, álbo beſpiecznieyſzego przed oſobami poważnemi y zacnemi.

CORRESPONDANCE, ſubſt. f. (*Accord entre deux perſonnes, convenance entre deux choſes.*) Conſenſus, ûs, m. Conſenſio, onis, f. *Cicer.* STOSOWANIE ſię iednego do drugiego.

CORRESPONDANCE, (*Societé de négoce entre pluſieurs perſonnes, qui demeurent en divers lieux.*) Inter abſentes mutue negotiorum ratio & procuratio. KORRESPONDENCYA znoſzenie ſię w ſprawach oſob rożnych daleko od ſiebie w rożnych mieyſcach zoſtaiących.

CORRESPONDANT, ſubſt. m. Abſentis negotiorum procurator, oris, m. **Il eſt mon correſpondant.* Is procurat mea negotia. *Cic.* KORRESPONDENT. *On ieſt moim korreſpondentem.

CORRESPONDRE, V. neut. (*Avoir relation & commerce avec quelqu'un qui eſt éloigné, ou abſent.*) Alicujus abſentis procurare negotia, act. *Cicer.* KORRESPONDOWAC znośić ſię z kim nieprzytomnym przez liſty.

CORRESPONDRE, (*Répondre reciproquement & d'un meſme eſprit & volonté, à l'affection qu'on nous porte.*) Alicui in amore reſpondere. KORRESPONDOWAC wzaiemnie umyſłem y chęcią przyiaźni ktorą kto ma do nas.

Ploût à Dieu que vous puſſiez correſpondre à l'amitié que j'ay

j'ay pour vous. Urinam mihi amore, *ou* in amore reſponderes. *Cic.* Day Boże abyś mogł korreſpondować moiey przyiaźni ku tobie.

Je ne croy pas pouvoir correſpondre à de ſi grands bienfaits, que par un ſouvenir éternel. Tantis tuis officiis non videor mihi reſpondere poſſe, niſi memoriâ teneam. *Cic.* NIE rozumiem ábym mogł kiedy korreſpondowáć inaczey tak wielkim Dobrodzieyſtwom chyba wieczną y uſtawiczną pamięcią.

La fortune a correſpondu à mes vœux en voſtre faveur. Tuis in rebus meis optaris fortuna reſpondit. *Cic.* Szczęście z moim zgodziło ſię ku tobie ſprzyianiem.

Voſtre vertu ne correſpond point à l'opinion qu'on en avoit conceuë. Tua virtus opinioni hominum reſpondet. *Cicer.* Nie korreſponduie cnota twoia, tey ktorą o tobie miano nadziei, *álbo* opiniy.

CORRESPONDRE, (*Se rapporter, eſtre ſemblable.*) Reſpondere: *comme* CORRESPONDRE *à la nobleſſe de ſes Anceſtres.* Nobilitati Majorum reſpondere *Quint.* KORRESPONDOWAC być podobnym rownać ſię ſtoſowáć ſię; iáko: Korreſpondować życiem zácnośći przodkow ſwoich.

Le reſte correſpond, ou *ſe rapport aux paroles de vôtre mere.* Dictis reſpondent cætera matris. *Virg.* Reſzta ſtoſuie ſię do ſłow matki twoiey.

La quatriéme corde correſpond, ou *ſe rapporte à la ſeptiéme.* Quarta chorda ad ſeptimam reſpondet. *Var.* Czwarta ſtrona korreſponduie z ſiodmą z nią ſię zgadza.

CORRESPONDRE ſignifie encore *Aboutir.* °*Il y a ſix allées dans ce bois qui ſe correſpondent.* Sex ambulationes in hac ſilvâ ſe invicem proſpectant. KORRESPONDOWAC znaczy ieſzcze ſchodzić ſię z ſobą.' Jeſt ſześć drog, álbo ulic w tym leſie ktore ſię z ſobą ſchodzą.

CORRIDOR, ſubſt. maſc. (*Chemin couvert dans une place fortifiée, qui eſt ſur le bord du foſſé en dehors, qui fait tout le tour des fortifications de la place.*) Via propter foſſam terreo aggere tecta. ULICA álbo droga kryta pod Fortecą od brzegu pod wałami zewnątrz dana do koła cáłey fortecy.

CORRIDOR, eſt auſſi (*Une longue allée dans un baſtiment, qui conduit à pluſieurs chambres dégagées l'une de l'autre.*) Ad multa conclavia uſus pervius. KURRYTARZ długa ſień w budowaniu iákim prowadząca do kilku izb oſobnych iedna od drugiey.

CORRIGÉ, m. CORRIGÉE, f. Part. paſſ. Emendatus. Correctus. POPRAWNY, POPRAWNA, poprawiony.

CORRIGER, V. act. (*Réformer une choſe défectueuſe.*) Corrigere. Emendare. Caſtigare. *Cic. Ter.* POPRAWIAC rzecz iáką niedoſkonáłą.

Corriger quelqu'un & le rendre meilleur. Corrigere aliquem ad frugem. *Plaut.* Poprawić kogo lepſzym go uczynić do poprawy go przywieść.

Se corriger. Ad bonam frugem ſe recipere. *Cicer.* Poprawić ſiebie ſamego, poprawić ſię.

Corriger un ouvrage, (*en oſter les fautes.*) Repurgare opus, Emendare vitia, *ou* errata alicujus. *Plin.* Caſtigare opus. *Horat.* Poprawiać roboty iákiey co w niey niedoſkonáłego poprawuiąc

Il a beaucoup corrigé ſa maniere d'écrire, ou *Il s'eſt beaucoup corrigé dans ſa maniere d'ecrire.* Longè ſe caſtigavit in ſuâ ſcribendi ratione, ſe ipſe correxit. Bardzo ſię poprawił w piſániu, dużo poprawił ſpoſobu piſánia ſwego.

Quand quelqu'un lit un ouvrage à un véritble ami, il luy doit dire franchement, Corrigez cela & cela; que ſi on aime à ſoûtenir ſes fautes, il faut s'épargner une peine inutile. Quando quis recitat opus amico, dicat illi ſincerè, Corrige hoc & hoc; ſi defendere delictum malit, non ampliùs operam ſumat inanem. *Hor.* Kiedy kto czyta piſma ſwoie prawdziwemu iakiemu przyiacielowi trzeba mu ſczerze mowić popraw to á to, ále kiedy kto lubi ochraniać błędy y omyłki ſwoie, ná ten czas nie trzeba ſobie tey nie potrzeby pracy zádawać.

CORRIGER, (*Punir, chaſtier.*) Caſtigare. Punire. POPRAWIAC karczyć ſtroſować karać.

CORRIGIBLE, adiect. m. & f. (*Qui ſe peut corriger.*) Caſtigabilis. *Plaut.* Emendandus. KARNY o ktorym nadzieia że ſię poprawi.

CORRIVAL, ſubſt. maſc. vieux mot, qui ſignifioit originairement, (*Celuy qui tiroit de l'eau d'une meſme ſource qu'un autre.*) Depuis on l'a dit de (*ceux qui ont les meſmes prétentions de gloire & d'amour.*) Corrivalis, is, m. *Quint.* TO ſłowo zdawna w francuſkim znaczyło tego co z drugim z iednego mieyſca wodę bierał. Ale potym go wzięto znaczące tych co do iedneyże rzeczy pretenduią ták co do ſławy iáko y w kochaniu.

CORROBORATIF, m. CORROBORATIVE, f. adiect. terme de Medecine. (*Qui fortifie.*) Corroborans. UMACNIAIĄCY utwierdzaiący termin w francuſkim lekarſki.

CORROBORER. V. act. terme de Medecine. (*Fortifier.*) Corroborare. *Plin.* UMACNIAC utwierdzać pokrzepiać termin francuſki lekarſki.

CORRODER, V. act. terme de Medecine. (*Ronger petit à petit.*) Corrodere. *Cic.* GRYSC potroſze y powoli termin w francuſkim lekarſki wygryzać.

CORROMPRE, V. act. (*Altérer la nature d'une choſe en l'empirant.*) Corrumpere, Vitiare, Depravare. *Cic.* PSOWAC naruſzyć przyrodzenie iakiey rzeczy gorſzą ią czyniąc Zepſować, ſkazić.

Une eau renfermée ſe corrompt aiſément. Aqua concluſa facilè corrumpitur. *Cic.* Woda zamknięta łatwo ſię pſuie.

Les fruits ſe corrompent & ſe gaſtent, lors qu'ils ne ſont plus à l'arbre. Ægrotant fructus & poma ipſa per ſeſe ſine arbore. *Plin.* Owoce ſię łatwo pſuią kiedy iuż nie ſą ná drzewie, kiedy ſą oberwane, zebrane będąc z drzewa.

CORROMPRE, (*Vitier, dépraver, dérégler.*) Corrumpere. Vitiare. Depravare. act. acc. Pravis moribus aliquem inficere, (ficio, ficis, feci, fectum.) act. *Cic.* ZEPSOWAC Kogo zgorſzyć go, nauczyć go y wprawić w co złego.

Corrompre quelqu'un, & de bon le rendre mauvais. Corrumpere aliquem ex optimo. *Plaut.* *Corrompre ſon eſprit, ſes mœurs* Animum & mimores corrumpere, *ou* depravare. *Cicer.* Zepſować kogo z dobrego złym go y ladaco uczynić. 'Umyſł ſwoy zárazić czym, obyczaie ſwoie w złe odmienić, mieć zepſowany umyſł, obyczaie.

Les mœurs ſe corrompent de jour en jour, & on ne ſçauroit plus diſtinguer les vrais d'avec les faux amis. Mores deteriores increbreſcunt, nec qui amici, qui infideles ſint pernoſcas. *Plaut.* Mores in pejus ruunt quotidie, nec &c. Pſnią ſię obyczaie codziennie, y iuż rozeznać niemożna prawdziwych od fałſzywych y zmyślonych przyiacioł.

Il s'eſt fait une occupation de ſa pareſſe, & s'eſt laiſſé corrompre à ſes proſperitez. Nugari cœpit, & æquâ fortunâ in vitium lapſus eſt. Zabawkę ſobie czyni z gnuſności ſwoiey, y ſzczęście iego go pſnie.

CORROMPRE *une fille.* Virgini illudere. *Tacit.* Virgini pudorem extorquere. *Petr.* ZGWAŁCIC pannę ochydzić ią zeſromocić, wſtydu ią pozbawić, zwieść ią.

Noſtre ſiecle fécond en crimes a corrumpu les mariages. Fecunda culpæ ſecula inquinarunt nuptias. *Tacit.* Wiek naſz obfity w niecnoty iuż y małżeńſtwa pogwałcił, pokaził.

Taſcher de corrompre une fille Attentare pudicitiam puellæ. *Ulp.* Naſtępować ná poczciwość panienki iákiey, kuſić ſię áby ią zwieść, wſtydu pozbawić.

Corrompre un juge par argent. Judicem largitione, pecuniâ, pretio corrumpere. Judicis fidem pretio labefactare. *Cic.* °*Taſcher de corrompre ſa fidelité.* Attentare fidem alicujus *Cic.* °*Taſcher de corrompre quelqu'un par argent.* Pecuniâ aliquem oppugnare. *Cic.* Przedarować przekupić ſędziego pieniędzmi. °Starać ſię wierność czyią przepłacić. 'Starać ſię przekupić kogo.

Se laiſſer aiſement corrompre par argent. Pretio habere addictam fidem. *Cic.* Dać ſię łatwo przekupić dać ſię uiąć pieniędzmi.

Juge qui ſe laiſſe corrompre. Judex nummarius. *Cic.* Sędzia ſkrzynkowy, podarunkowy, przedayny. Sędzia co ſię daie przekupić pieniędzmi.

CORROMPU, m. CORROMPUË, f. adiect. (*Vitié gaſté.*) Corruptus. Vitiatus. Depravatus. ZEPSOWANY, ZEPSOWANA, ſkażony zgwałcony.

Un ſang corrompu. Sanguis corruptus, *ou* vitioſus. *Celſ.* °(*Le contraire eſt* Sanguis integer. *Celſ.* *Un ſang qui n'eſt point corrompu.*) °*Un air corrompu.* Aer vitiatus. Corruptus. Krew zepſowana.' przeciwna ieſt krew zdrowa nie zepſowana. °Powietrze zepſowane, zarażone.

CORROMPU en ſens Moral, (*Déreglé.*) Corruptus. Vitiatus. Depravatus. ZEPSOWANY w rozumieniu co do obyczaiow zły nierządny nie porządny.

Des mœurs corrompuës. Mores corrupti, depravatique. *Cic.* °*Une fille corrompuë.* Vitiata, *ou* corrupta virgo. *Cic.* Obyczaie zepſowane złe ladaiakie. °Panna zgwałcona ſkażona.

Ce paſſage de Ciceron eſt corrompu, alteré, gaſté. Corruptus, *ou* depravatus eſt hoc in loco Cicero. To mieyſce ten text Cycerona

cerona ieſt odmieniony ale wypiſany popſowany.

CORROSIF,m. CORROSIVE,f adject. (*Qui ronge, qui dévore.* Rodens.*Celſ.* *'Vn medicament corroſif.* Rodens medicamentum,n *Celſ.* GRYZĄCY, ſzkodliwy. *Gryzące ſaczypiącc lekarſtwo.

CORROSION, ſubſt.f. (*Action de ce qui corrode.*) Roſio, GRYZIENIE.

(Termes de Medecine.) Terminy lekarſkie.

CORRUPTEUR, ſubſt.m. (*Celuy qui corrompt les autres.*) Corruptor.*Cic.* PSOTNIK, Pſotliwy ten co pſuie drugich.

CORRUPTIBILITE',ſubſt.f. (*Qualité des corps, qui leur donne des principes de corruption.*) Corruptionis principia. SKAZYTELNOSC przymiot ciał dla ktorego ſą podległe zepſowaniu.

CORRUPTIBLE, aeject.m. & f. (*Qui ſe peut corrompre.*) Corruptioni obnonius. SKAZYTELNY, ſłaby ſkazie podległy y zepſowaniu.

CORRUPTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle une choſe ſe corrompt.*) Corruptio.*Cicer.* SKAZYTELNOSC Skazenie zepſowanie praca ktore ſię co pſuie.

CORRUPTION, (*Ordures, matieres corrompuës.*) Sordes Res corruptæ. ZBUTWIAŁOSC agniliana zepſowanie gnoy plugaſtwo.

Il y a des animaux qui ne vivent que de corruption. Pleraque animalia corruptis rebus vivunt. Są tákie zwierzęta co nieżyią tylko zgniliżną.

CORRUPTRICE, ſubſt. f. (*Celle qui corrompt.*) Corruptrix, icis, f. *Cic.* PSOTNICA pſotliwa ta co pſuie.

CORSAGE, ſubſt.m.terme populaire,qui ſignifie (*la taille d'une perſonne.*) Corporatura *Colum.* Statura. *Plin.* OSOBISTOSC oſoba waroſt Uroda oſoby całey ſkładuosc ſkładciała.

Qui a un beau 'corſage, qui a un corps bien taillé, ni trop gros, ni trop maigre. Quadratus,a, um. *Celſ.* Qui corpore eſt ſtaturâ neque gracili, neque obeſâ. Co ma piękną w ſobie ſkładnosc, piękny ſkład ciała áni otyły áni zbyt chudy.

CORSAIRE, ſubſt. m. *Pirate, eſcumeur de mer, celuy qui court les mers avec un vaiſſeau armé, ſans aucune commiſſion, pour voler les Marchands.*) Pirata Prædo maritimus. *Cic.* ROZBOYNIK Morſki ktory po morzu plądruie y okręty kupieckie nápada y rabuie.

Faire le métier de corſaire. Piraticam facere. *Cic.* Rozboiem rabunkiem po morzu ſię bawic.

DE CORSAIRE. Piraticus, a, um. ROZBOYNICZY.

ON APPELLE figurement CORSAIRES, (*ceux qui vendent trop cher leurs marchandiſes,ou qui exigent de plus grands droits qu'il ne leur eſt deu, qui rançonnent ceux qui ſont obligez de paſſer leurs mains.*) Aſper exactor. *Quint.* NAZYWAIĄ niewłáſnie rozboynikami tych co nazbyt drogo przedaią towary ſwoie, álbo zdzieraią y wyciągaią cła nad powinnosc. Ktorzy ſię opłacać y okupować każą tym co koło nich przechadzaią.

CORSE, (*Iſle de la mer méditerranée.*) Corsica, æ,f.*Plin.* KORSYKA Wyſpa Morza ſrzodziemniego.

LES CORSES, ou *les habitans de l'Iſle de Corſe.* Corſi, orum, m. plur. *Plin.* KORSOWIE Korſykani obywatele wyſpy Korſyki.

Qui concerne les Corſes. Corſicus, a, um. *Plin.* Korſykańſki

CORSELET, ſubſt. m. (*Cuiraſſe.*) Lorica, æ, f. Thorax, acis, m. *Plin.* PANCERZ.

CORSET, ſubſt. m. (*Petit corps ſans manche à l'uſage des femmes.*) Thorax. *Plin.* KAFTANIK, Korſet bez rękawow iáko białogłowy zażywaią.

CORTEGE,ſubſt m. (*Compagnie qu'on fait à quelque Prince, qu'on accompagne par honneur.*) Honorificus comitatus. KONWOY Komitywa Jazda dlá aſſyſtencyi y poważnego prowadzenia Pana iakiego. Wiaad.

CORTONE, (*Ville de Toſcane.*) Cortona. KORTONA Miaſto Florencyi.

CORVE'E,*ou* COURVE'E,ſubſt f.(*Redevance corporelle qu'on doit à un Seigneur pour quelque droit,ou héritage qu'on tient de luy.*) Operarum præbitio. POWINNOSC ktorą kto z oſoby ſwoiey powinien Pánu z Dziedzicznych dobr Jego. Máńſtwo'podatek, wyſługa, pańſczyzna.

ON DIT proverbialement, *C'eſt une corvée pour moy que de l'aller voir.* Hunc convenire, mihi eſt labor operoſus ac moleſtus. MOWIĄ przyſłowiem Cięſzka to ná mnie pańſczyzna álbo powinnosc bywać u niego.

CORYPHE'E, ſubſt.m. (*Le premier, le chef d'un corps, ou de quelque ſecte.*) Coryphæus, Coryphæi, maſc. *Cicer* HERSZT pryncypał przywodzca, głowa Kompanii iákiey. álbo ſekty. Ten ktory Rey wodzi kędy wczym, álbo między pewnemi iákiemi oſobami.

Eſtant à Athenes j'allois écouter Zenon,que noſtre ami Philon appelloit le Coryphée des Epicuriens. Zenonem quem Philo noſter Coryphæum appellare Epicureorum ſolebat; cùm Athenis eſſem, audiebam frequenter. *Cic.* Będąc w Atenach chodziłem ſłuchać Zenona, o ktorym przyiaciel náſz Filo powiadał że Rey wodził między Epikureyczykami.

COSAQUES, (*Peuples de la baſſe Volinie en Pologne,qui habitent vers l'embouchure du Boryſthene, & ſur le bord de la mer noire.*) Coſaci, orum, maſc. plur. KOZACY Narod ná ukrainie mieſzkaiący po nad Dnieſtrem y morzem Czarnym.

COSMOGRAPHE, ſubſt.m. (*Qui enſeigne la ſtructure du Monde.*) Qui mundum deſcribit. Coſmographus,phi, maſc. TEN uczy nauki Opiſania y położenia roznych ſtron świata *Koſmograf.*

(Ce dernier mot ne ſe trouve ni en Latin,ni en Grec, non plus que *Coſmographia.*) Te oſtatnie ſłowo to ieſt *Coſmographus* áni włacinſkim áni w greckim ſię nieznayduie, iáko też y to *Koſmografia.*

COSMOGRAPHIE, ſubſt. f. (*Science qui enſeigne la deſcription du Monde.*) Mundi deſcriptio,onis, fœm. KOSMOGRAFIA Nauka opiſania Swiata.

COSMOGRAPHIQUE. adject. m. & f. (*Qui concerne la Coſmographie*) Ad Mundi deſcriptionem pertinens,entis omn. gen. Coſmographicus, a,um. KOSMOGRAFICKI należący do koſmografii náuki opiſania świata.

COSSE,*ou* COSSAS,ſubſt.m.(*Gouſſe qui enveloppe les pois, les féves & les autres légumes.*)Siliqua,quæ,f.*Plin.* STRĄK Łupina łuſkwa w ktorey groch, bob &c. ſię zamyka.

COSSON, ſubſt.m. (*Charencon, calendre, ver qui gaſte les bleds.*)Curculio,onis,m.*Var.* ROBAK w życie,co żyto toczy y pſuie.

Se COSSER, V.n. (*en parlant des agneaux & des moutons qui ſe heurtent du front en ſe battant l'un contre l'autre.*) Conitcare. Cornibus in ſe invicem arietare.n. *Cicer.* TRYKAC ſię rogami igrać iáko czynią Barani bodąc ſię rożkami między ſobą.

COSSU,m.COSSUë,f. (*parlant des legumes qui ont bien de coſſes.*) Siliquis abundans. STRĄCZYSTY mowiąc o grochu &c. co wiele ſtrączkow ma w ſobie.

ON DIT populairement, (*parlant d'un homme qui eſt fort riche.*)*Il eſt bien coſſu.* Benè peculiatus,*ou* nummatus eſt. *Plaut.* MOWIĄ potocznie w Francuſkim o człowieku bardzo pieniężnym, Bardzo ieſt ſtrączyſty.

COSTE,*on prononce* CôTE.ſubſt.f. terme d'Anatomie, (*Os long & menu qui forme les parois de l'eſtomac*, &c.) Coſta, æ, f. *Celſ.* KOSC pierſiowa.

*Qui a des coſtes.*Coſtatus,a,um.*Var.* Kościſty.

COSTES,*ou le rivage de la mer.* Litus. Ora maritima,æ,f. *Cic.Plin.* BRZEG,ląd morſki álbo rzeki iákiey, Strony kray.

Nous ſommes arrivez ſur vos coſtes Veſtris adnavimus oris. *Virg.* Przypłynęliśmy ná brzeg wáſz, w wáſze ſtrony.

ON DIT,*Un baſtiment à demie côte, qui eſt ſur le penchant d'une montagne.* Ædes in declivi poſitæ. BUDOWANIE nakośnie dane ktore ieſt ſpadziſto dane ná gorze iákiey:

COSTE',*on prononce* CôTE', ſubſt.m. (*Partie du corps humain qui eſt ſous les bras depuis les hanches juſques aux épaules.*) Latus.*Cic.* BOK boki część ciała ludzkiego pod ramionami od lędźwi aż do łopatek.

DE COSTE'. Lateralis & hoc laterale, adject. *genit.* is. *Mal de coſté*, Lateris dolor. Lateralis dolor, oris, maſc. *Cic.* BOKOWY, od bokow, poboczny, Bolenie bokow.

Il luy prit un mal de coſté en parlant. Latus ei dicenti condoluit. *Cicer.* Bokow bolenie go nápadło podczas mowy, w mowieniu, w gadaniu.

Il tomba de ſon cheval & ſe bleſſa fort le coſté. Ex equo cecidit, & latus offendit vehementer. *Cic.* *Craſſus mourut d'un mal de coſté* Craſſus lateris dolore conſumtus eſt.*Cic.* Spadł z końia y bardzo ſobie bok ſtłukł. * Kraſſus umarł ná bokow bolenie.

COSTE', (*ſe dit par relation au corps humain, de tout ce qui eſt à droit & à gauche.*) Latus, neut. *Cic.* BOK ſię mowi względem ciała ludzkiego,o wſzyſtkim co ieſt ná prawey álbo lewey ſtronie,

Marcher à costé d'une personne, ou *coste à coste de luy*. Alicujus lateri adhærere. *Liv.* Chodzić o bok z kim álbo bok o bok z nim iść.

Il est toujours à mes costés, Il ne me quitte point. A me, ou à latere meo nunquam discedit *Cic.* Tuż zawsze przy mnie iest, nigdy mię nieodstąpi, przy boku moim zawsze iest.

Marcher les mains sur les costez, ou *aux costez*. Subnixis alis se inferre. Chodzić wziąwszy się pod boki hardo a fan czyrą.

Il tenoit ses costez de rire, ou *à force de rire*. Risu dissolvebat ilia. *Petro.* Trzymał się zá boki od śmiechu.

DE COSTE', (*Obliquement.*) Obliquè, adv. *Cic.* Z BOKU a strony nieprosto ukośnie.

COSTE' signifie *Un certain lieu qu'on désigne par relation aux costez du corps humain.* Latus, neut. *Cic.* *Les costez d'une Isle.* Latera insulæ. *Cic.* BOK znaczy pewne mieysce względem ciała ludzkiego, *Jako boki, strony, brzegi Wyspy.

Je voyois bien que nous ne devions pas prendre ce costé-là acause d'Antoine. Intelligebam non esse nobis illas partes tenendas propter Antonium. *Cicer.* Widziałem dobrze że nie w tę stronę, *nie na ten bok* nám się bráć trzeba było Dla Antoninsza.

DU COSTE' (*à la question* unde *se rend aussi par les prépositions* à ou ab.) *Du costé de l'Orient.* Ab Oriente. *Cicer.* *Du costé gauche.* De parte sinistrâ. *Plin.* *On accourt de tous les costez pour esteindre cét incendie.* Concurritur undique ad commune incendium restinguendum *Cicer.* Z, od, na pytanie skąd, od wschodu od wschodniey strony. *Z lewey strony. *Biegną zewszystkich stron áby ten ogień ugasić.

Il courut de costé & d'autre par un tres mauvais chemin. Cursavit huc & illuc viâ deterrimâ, *Cic.* Biegał y tu y owdzie przez złą bardzo drogę.

Nous avons à craindre du costé de la noblesse. A nobilitate periculum nobis impendet. *Cic.* Trzeba nam się obawiać a strony szlachty.

ON SE SERT *de la préposition* ad, *lors que* DU COSTE' *signifie*, VERS *ou* DEVERS, comme *Le soleil fléchit sa course du costé du Septentrion, & du coste du Midy*, c'est à dire *vers le Septentrion & vers le Midy.* Sol cursum suum inflectit tum ad Septentrionem, tum ad Meridiem. *Cic.* ZAZYWAIĄ *prepozycyi ku* álbo *ad* kiedy *z strony* znaczy ku iakiey stronie. Náprzykład, słońce bieg swoy obraca ku połnocy, *álbo* ná połnoc y ku południowi álbo ná południe.

Aller d'un autre costé. Aliorsùm ire. *Plaut.* *Du costé droit, ou à droit, à main droite.* Dextrorsùm abire. *Du costé gauche.* Sinistrorsùm, *Cicer. Hor.* Iść ná inszą stronę *álbo* ku inszey stronie, *álbo* w inszą stronę. *Wprawą stronę *álbo* ręke. *Po lewey stronie, *álbo* w prawą, w lewą.

D'un costé ou d'autre. Utrinque. In utramque partem. Hinc & hinc. *Cic.* Czy z tey czy z o wey strony.

Du costé qu'est le vent. Utcunque est ventus. *Plaut.* Z tę stronę gdzie wiatr,

DE TOUS COSTEZ, (*à la question* ubi.) Ubique. *(*à la question* unde.) Undique. *(*à la question* quò.) Quoquoversum. *à la question* quà.) Hac illac. WSZĘDZIE, *ná to pytanie* gdzie. **Ná pytanie* skąd zewsząd. **Na pytanie* dokąd gdzie kolwiek dokąd kolwiek **Na pytanie* ktorędy, tędy tamtędy.

DE CE COSTE'-CY. (*à la question* ubi.) Hic. *(*à la question* unde.) Hinc *(*à la question* quà.) Hac. NA TEY stronie *na pytanie* gdzie. **ná pytanie* skąd z tey strony. **na pytanie* dokąd: ná tę stronę **na pytanie* ktorędy: tą stroną.

D'UN AUTRE COSTE'. (*à la question* ubi.) Alibi. *(*à la question* unde.) Aliundè. *(*à la question* quò.) Aliorsùm. *(*à la question* quà.) Aliâ viâ. ablat. Z INSZEY strony *napytanie* gdzie, gdzie indziey. *ná pytanie *skąd*, skąd inád. *ná pytanie *dokąd* dokąd inád.

D'UN COSTE' *& d'autre*, (*à la question* ubi.) Hic, illic. *(*à la question* unde.) Hinc, illinc. *(*à la question* quò.) Huc, illuc. *(*à la question* quà.) Hac, illac. Z ROZNYCH stron y z tey y z tey strony *ná pytanie* gdzie tam y owdzie. *ná pytanie *skąd* z tąd y z owąd. **na pytanie ktorędy* tędy owędy.

DE QUEL COTE' ?Quò? W KTORĄ stronę.

De quelque costé que. Quocunque. W ktorąkolwiek stronę

COSTE' signifie figurément (*Le party & la faveur.*) comme *Estre du costé de quelqu'un, estre de son parti, tenir son parti.* Stare ad aliquo, ou à partibus alicujus. *Cic.* **Avoir quelqu'un de son costé.* Habere aliquem a partibus. *Tacit.* STRONA znaczy niewłaśnie partyą sprzyianie, iáko: być na czyiey stronie trzymać iego stronę. *Mieć kogo ná swoiey stronie álbo ná swoię stronę álbo po sobie

Ils estoient du costé des Romains. Romanæ partis erant. *Liv* Był na stronie Rzymian.

Se mettre, ou passer du costé de quelqu'un. Descendere, ou transire in partes alicujus. *Tacit.* **Je crains pour nostre costé, pour nostre parti.* Nostræ parti timeo. *Cicer. Ter.* Przeyść álbo poyść ná czyię stronę. *Boię się o naszę stronę.

COSTE' se dit encore au figuré (*des manieres de regarder & de concevoir les choses.*) Pars, *genit.* partis, f. *Cicer.* STRONA się ieszcze mowi *niewłaśnie*: o tym iák kto sobie co bierze, álbo tłomaczy.

Les envieux ne regardent jamais les avantages des autres du bon costé. Lividi limis oculis semper aspiciunt aliorum commoda, *Cicer.* Zazdrośni ná złą stronę zawsze biorą pożytki drugich.

Tourner son esprit de tous les costez. In omnes partes versare animum. *Liv.* Obrocić się umysłem myślą ná wszystkie strony

Tourner les témoins de tous les costez. Versare testes. Obracać świadkow ná wszystkie strony.

Je ne sçay de quel costé me tourner. Quò me vertam, nescio. *Ter.* **Il ne sçavoit de quel coste se tourner.* Quò se verteret non habebat. *Cic.* Niewiem w ktorą stronę się udać. Niewiedział w ktorą stronę się udać.

Ils s'en alloient chacun chez soy, les uns d'un costé, les autres d'un autre. Suam quisque ibant diversi domum. *Plaut.* Szli każdy do siebie ieden w tę, drugi w tamtę stronę każdy w swoię.

ON DIT encore au figuré, *Mettre quelqu'un sur le costé, (l'enyvrer.)* Deponere aliquem vino. *Plaut.* MOWIĄ ieszcze *niewłaśnie*: położyć kogo ná bok, spoić go.

UN FILS *du costé gauche*, pour dire *Un bastard.* Spurius, ii, m *Ter.* SYN nieprawy, bękart.

COSTEAU, subst. m. *on prononce* CôTEAU *en elevant l'o.* (*Petite élevation de terre en forme de colline.*) Collis, is f. *Cic.* PAGOREK gorka.

COSTELETTE, *on prononce* CôTELETTE, *en faisant l'o long*, subst. f. (*Une petite coste.* Parva costa, æ, f. ZEBERKO niewymawia się *s* w Francuskim ále się *e* przedłuża w tym słowie.

COSTOYER, *on prononce* CôTOYER. V. act. (*Marcher à costé d'une personne.* Cingere alicujus latus, (cingo, cingis, cinxi, cinctum) act. *Ovid.* OBOK Kogo chodzić.

COSTOYER signifie aussi *Marcher le long d'une coste, ou le long de quelque lieu.* Littus legere. *Liv.* Oras maritimas legere. ZNACZY też krążyć około brzegu albo lądu iakiego iák brzeg długi wedle niego płynąć granicami iechać.

Après avoir costoyé toute la coste voisine. Proximo latere lecto. *Tacit.* Krążywszy około wszystkich brzegow pobliższych.

Costoyer les montagnes. Krążyć w koło gor.

COTE, adject. & subst. f. (*Partie d'un tout qui est divisé pour en distribuer à chacun sa quote-part, soit pour le gain, soit pour la perte*) Quota pars. KWOTA część czego całego podzielonego ná kilku ná każdego kwotę a osobna naznaczaiące to iest część Jego, lub co do zysku, lub co do straty.

COTHURNE, subst. m. (*C'est une espece de Soulier, ou de Patin élevé par des semelles de liege, dont se servoient les anciens Acteurs de tragédie sur la scene, pour paroistre de plus belle taille.*) Cothurnus, in, masc. *Cic.* OBUWIE ná nogę staroświeckie álbo patynek wysoki ná korkach ktorego osobliwie zażywali Aktorowie dawni ná Trajedyach, áby się wyższego wzrostu pokazali.

(Il couvroit le gras de la jambe, & estoit lié sous le genou.) Okrywały pęgę y podwiązywano ie pod Kolanem.

COTHURNE se dit figurément (*du stile pompeux & tragique.*) *Esope a chaussé le cothurne.* In cothurnis novis prodit Æsopus. *Phæd.* C'est à dire *a changé sa maniere de s'exprimer, ou son stile.* ZNACZY też niewłaśnie mowę wysoką wspaniałą álbo wiersz poważny iákiego w traiedyach zażywaią. *Ezop na wysokich Karkach* álbo w poważnym stroiu to iest odmiennego stylu nie swoim własnym y zwyczaynym.

Chausser le cothurne, (S'enfler.) Magnum loqui nitique cothurno. *Horat.* Wysoko patrzyć, gornie sobie y dumno poczynać hardzieć.

Mettre bas le cothurne, abaisser son stile. Vertere stilum. *Horat.* Spuścić z hardości, niżey y skromniey mowić.

COTIGNAC, subst. masc. (*Confiture, ou paste de coins* (Cotonea sacchâro condita. SER pigwowy Pigwy smażone w Cukrze.

CO-

COTILLON, *ou* COTILLON, ſubſt. m. diminutif de COTTE, (*Petite juppe, ou Cotte de deſſous.*) Crocotula, æ, f. *Plaut.* SPODNICA ſpodniczka, mała ſpodnia ſpodnica ſzata białogłowſka.

ON DIT en parlant d'un homme debauché, qu'*Il aime le cotill.n*, qu'*Il aime fort la fille.* Puellarius eſt. *Petr.* Scortorum eſt cupiens. *Tacit.* MOWIĄ o człowieku roſpuſtnym kocha ſię w ſpodniczce, klbo lubi podwikę, to ieſt Lubieżny ieſt jurny do płci białogłowſkiey.

COTISATION, ſubſt. f. (*Sa part d'une ſomme à laquelle on eſt taxé.*) Quota, *ou* juſta pars, tis, f. KWOTĘ ſwoię zapłacić ták iák na kogo náznaczono, álbo ná iak wiele kogo otaxowano.

COTISER, V. act. (*Marquer à chacun la quantité de ce qu'il doit payer d'une ſomme qui eſt à lever ſur une communauté.*) Imponere, *ou* imperare ſuam cuique partem ſtipendii. *Cic.* NAZNACZYC ná każdego klbo nałożyć wiele ma zapłacić od ſiebie iákiego podarku poſpolitego.

On cotiſa les Cenſeurs à payer trois cens deniers pour la ſtatuë du Preteur. Singulis Cenſoribus denarii treceni ad ſtatuam Prætoris imperati ſunt. *Cc.* Náznaczono ná Cenzorow Trzyſta groſzy zapłacić ná Statuę Woytowſką.

Se cotiſer ſoy meſme. Sibi aliquam pecuniæ ſummam imperare. Ná ſiebie ſamego włożyć wiele ma zapłacić oſądzić ſię na iáką ſummę.

COTITE', ſubſt. fem. (*Sa cote part d'une ſomme.*) Quota pars. *Ovid.* KWOTA iák wiele ná kogo przypada iákiego podarku, klbo powinnośći.

COTON, ſubſt. m. (*Subſtance humide qu'on trouve dans des gouſſes d'une plante qui provient d'une graine de la groſſeur d'un petit pois; quand le fruit en eſt meur, il devient blanc comme de la neige, & c'eſt là qu'eſt contenu le coton qui ſe file, & dont on fait de belles toiles.*) Goſſipii, *ou* xyli bombyx. BAWEŁNA, wilgotność znayduiąca ſię wſtrąkach ziela pewnego ktore ſię rodzi z naſienia podobnego do ziarna grochu drobnego; *a* kiedy Owoc iego ieſt doyrzały ſtaie ſię białą iák śnieg á tam znayduie ſię bawełna ktorą potym prządą y bardzo przednie płotna *z* niey robią.

Toile de coton. Tela è filo xylino texta. Płotno bawałniane, bagazya.

COTON ſedit auſſi (*du duvet qui vient ſur quelques fruits, & au viſage des jeunes gens avant l'âge de puberté.*) Lanugo. *Colum.* BAWEŁNA w Francuſkim mowi ſię też o meſzku ktory bywa ná niektorych owocach y *na* twarzy młodych oſob przed zaraſtaniem

COTONNE', m. COTONNE'E, fœm. (*Qui eſt rempli de coton, où l'on a mis du coton.*) Xylino filo fartus, a, um. BAWEŁNIANY bawełną wyſłany.

COTONNE' ſe dit (*de certaines étoffes que l'on voit parſemées de petits floccons de coton.*) Flocculis lanuginoſiis perſperſus. KUTNEROWATY mowi ſię o niektorych materyach wełniſtych to ieſt kutner po ſobie maiących.

COTONNEUX, m. COTONNEUSE, f. adject. (*parlant de certains fruits dont la peau eſt couverte d'une eſpece de mouſſe, qui reſſemble au coton.*) Lanuginoſus. *Plin.* WEŁNISTY, WEŁNISTA, koſmaty mowiąc o niektorych owocach ktore mech klbo perz po ſobie maią podobny wełnie álbo bawełnie.

COTONNER, V. act. (*Mettre du coton dans quelque choſe pour la rendre plus molle & plus douce.*) Xylino filo farcire. BAWEŁNĄ wyściełać albo wyłożyć co álbo wypchać bawełną rzecz iáką dla miękkośći y wygody.

COTONNER ſignifie auſſi *Commencer à ſe couvrir de duvet.* Lanugine veſtiri. *Plin.* ZARASTAC na twarzy y ciele mchem, włoſami, puchem.

COTONNIER, ſubſt. m. (*Plante qui porte le coton.*) Goſſipion, Xylum. *Plin.* BAWEŁNIANY krzak ná ktorym ſię rodzi bawełna. Bawełniany chroſt.

DE COTONNIER. Xylinus, a, um. *Plin.* BAWEŁNIANY co do chroſtu bawełnę rodzącego.

COTRET, ſubſt. maſc. (*Menu bois court & relié avec des hares.*) Coſtretum. WIĄZKI ſzczywa drobnych trzaſeczek ſmolnych witkami powiązanych albo ſtyczkami.

(Ce nom a eſté donné à cette eſpece de bois, parce qu'il eſt venu de la Foreſt de Villiers Coſtrets.) Po Francuſku ták názwane *cotres*, bo z laſa Wilie kotres naywięcey te wiązki prowadzą.

COTTE. ſubſt. f. (*Partie du veſtement des femmes, qui s'attache à leur ceinture, & qui deſcend juſques au bas.*) Crocota, æ, f. *Cicer.* SPODNICA, białogłowſka ſuknia od paſa *aż* ku ziemi.

COTTE *de maille, ou* JACQUE *de maille,* (*Armure en forme de chémiſette tiſſuë de pluſieurs petits anneaux de fer.*) Lorica hamis conſerta. *Virg.* PANCERZ żołnierſki ſtroy ná kſztałt koſzulki z wielu kolcow żelaznych.

COTTE *d'armes, ou* HOQUETON, (*Habit de guerre à l'uſage des Romains.*) Paludamentum. *Liv.* Sagum. *Cic.* SZATA żołnierſka kaftan katanka ktorą na wierzchu ná zbroi noſzą *Koſica.*

COTTE en termes de Palais, (*eſt une lettre, ou un chiffre qu'on met au dos d'une piece mentionnée en un inventaire.*) Nota, æ, f. PIECZĘC znak z urzędu álbo mocą urzędową położony na wierzchu rzeczy regeſtrowanych pod rożnemi literami klbo znakami.

Cette piece eſt produite ſous la cotte B. Inſtrumentum prolatum ſub notâ B. Tę rzecz álbo ten papier wyięty ieſt pod literą *B.*

COTTER, V. act. (*Marquer une piece au dos d'une lettre de l'alphabet, ou d'un chiffre.*) Notare. Inſcribere. ZNAKOWAC rzeczy z wierzchu literami, klbo liczbą, lub inſzemi znakami.

COTTER ſignifie auſſi *Citer, marquer préciſement un paſſage d'un Auteur.* Scriptoris alicujus verba afferre, *ou* proferre, Citare. PRZYWODZIC przytaczać właśnie mianowicie mieyſce y piſmo álbo text iakiego Autora.

COTTERIE, ſubſt. f. (*Troupe, ou ſocieté de quelques Bourgeois qui ſe hantent familierement, jouent & mangent ordinairement enſemble.*) Sodalitium. *Cic.* BURSA ſekta ſpolnictwo złączenie ſię kilku Mieſzczan kompania ktorzy ſię z ſobą w iedney ſekcie trzymaią u ſiebie przebywaią wzaiemnie ſię cieſzą iadaią grywaią poſpolicie z ſobą.

Ils ſont de la meſme cotterie. Sunt ſodales. Sunt combibones Jedna to ſekta iedney ſą burſy *z* ſobą iednego cechu. Cechowi ſą z ſobą.

COTYLE, ſubſt. m. terme de Médecine, (*qui ſe dit des cavitez des os, ou emboëtures.*) Acetabulum, li, n. *Plin.* STAWOWYCH kośći końce, dołkowate termin lekarſki.

COTYLEDON, ſubſt. m. terme d'Anatomie, (*qui ſe dit de l'orifice des venes hypograſtiques, ou ombilicales, qui entrent dans le corps & dans le cons de la matrice.*) Acetabula, orum, n pl. *Plin.* ŻYŁY maciczne termin Anatomiczny.

COTYLEDON, (*Plante qu'on appelle le Nombril de Venus*) Umbilicus Veneris, ci, m. ROZŁOG ziele od podobieńſtwa do pępkow człowieczych.

COU, ſubſt. maſc *on diſoit autrefois* COL, qui n'eſt plus en uſage qu'en quelques phraſes, (*C'eſt la partie du corps humain, qui eſt entre la teſte & le tronc du corps.*) Collum, i, n. *Cic.* **On trouve* Collus, im. *dans Plaute.* **Le derriere du cou, ou le chignon du coû s'appelle en latin* Cervix, icis, f. **Le creux qui eſt entre la premiere & la ſeconde vertebre, s'appelle la Nuque, & en latin.* Foſſa, æ, f. SZYIA część ciała ludzkiego między głową y tułowem w francuſkim przedtym mowiono y piſano *le col,* co iuż wyſzło *z* wyczaiu y nie mowi ſię tylko *cou* ſzyia *Tylnia część ſzyi náżywa ſię *kark,* a dziura álbo dołek między pierwſzym y drugim obrotem álbo kręgiem náżywaią grdyca.

ON DIT qu'*Un homme s'eſt rompu le coû,* pour dire qu'*Il s'eſt bleſſé, encore que ce ſoit en toute autre partie que le coû.* Fregit, *ou* perfregit ſibi aliquid. *Cic.* MOWIĄ że kto ſzyię złamał kiedy ſzkodliwie upadnie choć inſzą część á nie kark ſtłucze.

ET EN CE SENS on dit figurément (*de la fortune, des affaires.*) *Ce Marchand s'eſt rompu le coû, s'eſt ruiné.* Peſſundedit ſe. *Liv.* Y W TYM rozumieniu mowi ſię *niewłaśnie* o ſzczęściu y powodzeniu rożnym: Ten kupiec ſzyię złamał to ieſt zbankrutował upadł ná wſzyſtkim

Rompre le coû à une affaire, pour dire *Y apporter des obſtacles, l'empeſcher de réüſſir.* Suſceptum negotium interpellare. Intervertere Rem aliquam remorari. *Cic. Ceſ.* Złamać ſzyię iákiey rzeczy, przeſzkody iey wielkie czynić niedopuścić iey kby ſię ſtać mogła.

ON DIT auſſi, *Sauter au coû de quelqu'un,* pour dire *Le baiſer, le careſſer.* Aliquem amplecti, *ou* complecti. *Cic.* MOWIĄ też ſkoczyć do ſzyi komu, u całować go u śćiſkać.

Coû ſe dit encore par reſſemblance (*de pluſieurs choſes longues, menuës & étroites.* (*Le coû d'une bouteille.* Lagenæ collum. *Phad.* Szyia ſię też przez podobieńſtwo o wielu rzeczach

czach długich cienkich y wąſkich, ſzyia u flaſzy.

ON DIT pareillement *(pour aſſurer une choſe.)* *Je veux avoir le coû coupé* pour dire *Je gagerois ma teſte à couper.* Diſperëam Perdat me Iupiter, ſi, *&c.* MOWIĄ także potwierdzaiąc co, ſzyię moię zá to dam, álbo dam ſobie ſzyię uciąć ieżeli nie tak &c.

ON DIT qu'*Un homme a pris ſes jambes à ſon coû,* pour dire qu'*Il s'en eſt allé,* qu'*Il eſt parti.* Se in viam dedit. *Cicer.* MOWIĄ w Francuſkim wziął nogi na ſzyię zamiaſt poſzedł precz, poiachał.

ON DIT *(d'une mere qui flatte trop ſes enfans, & leur permet toutes choſes.)* qu'*Elle leur met la corde au coû.* Collum obſtringit liberis. *Plaut.* MOWIĄ o matce ktora zbytecznie pieści dzieci y wſzyſtkiego im pozwala: *Ze im ná ſzyię poſtronek zákłada* albo kręci.

COUARD, m. COUARDE, f. adj. *(Qui manque de hardieſſe, qui a de la lacheté & de la poltronnerie.)* Ignavus. Vecors. *Cic.* TCHORZ boiaźliwy co ſerca y odwagi żadney nie ma.

(Mot bas & populairement.) Słowo podłe y poſpolite.

COUARDISE, ſubſt. f. *(Timidité, poltronnerie.)* Ignavia, Vecordia, æ, f. *Cic.* TCHORZOSTWO boiaźliwość.

(Vieux mot & du peuple.) Stare ſłowo y poſpolite.

COUCHANT, comme un ſubſtantif. *Le couchant, le Soleil couchant.* Sol occidens Occideur, m. *ſeni.* ZACHOD. *Zachod Słońca, ſłońce zachodzące.

Chien couchant (pour chaſſer à la perdrix.) Canis cubitor. Pies legawy do pola ná kuropatwy.

ON DIT au figuré, *Faire le chien couchant devant quelqu'un, ramper devant luy faire des ſoumiſſions baſſes & interreſſees.* Alicui ſubpalpari. *Plaut.* Jactare caudam ante aliquem. *Perſ.* MOWIĄ ſzaſzkować, komu układać ſię przednim, podło mu ſię y nikczemnie uniżać czołgać ſię przednim iák pies legawy dla dokazania czego.

ON DIT qu'*On adore pluſtôt le ſoleil levant, que le couchant,* pour dire qu'*On s'attache pluſtôt à la fortune des jeunes Princes, qu'à celle des vieux.* Faveturt magis naſcenti, quam occidenti Soli. MOWIĄ że ſię raczey kłaniaią ſłońcu wſchodzącemu, niżeli záchodzącemu, to ieſt że ſię więcey ludzi wiąże do ſzczęścia młodych Panow niżeli ſtarych.

COUCHE, ſubſt. f. *(Bois de lit ſur quoy on couche.)* Lectus, ti. Legowiſko, łożko drewniane ná ktorym legaią.

ON DIT en ce ſens au figuré, qu'*Une femme a ſouillé ſa couche, ſon lit, (quand elle y a introduit un autre homme que ſon mari.)* Læſit thalamum. Violavit toros. *Ovid. Sen.* W TYM rozumieniu mowią że: Białogłowa iáka zmazała łoże ſwoie, wprowadziwſzy do łożka inſzego męſzczyznę procz męża właſnego.

COUCHE *de jardin.* Pulvinus, ni, m. *Colum.* INSPEKTY w ogrodach ułożone, kwatery ſypane.

COUCHE eſt auſſi *Un enduit de couleurs qu'on met ſur de la toile, ou du bois.* Coloris inductio. GRUNT farba dana ná drzewie albo ná płotnie.

On n'a mis encore ſur cette toile que la premiere couche. Huic linteo primi colores inducti ſunt. Dopiero grunt pierwſzy dano ná tym płotnie.

COUCHE ſignifie auſſi *L'enfantement.* Partus *Cic.* POŁOG

Femme qui eſt en couche. Puerpera, æ, f. *Tar.* Białogłowa w połogu, Położnica

Le temps qu'une femme eſt en couche. Puerperium. *Plaut.* Czas połogu leżenia połog.

Elle eſt en couche. Puerperio cubat *Plaut.* Eſt puerpera. Jeſt w połogu, leży połog odprawuie.

Le temps de ſes couches eſt proche, Elle eſt preſte d'accoucher. Propè iſtat partus. *Ter.* Bliſka ieſt połogu.

Elle eſt encore indiſpoſée de ſes couches. Puerperio adhuc ægra eſt. *Plaut.* Jeſzcze ſłaba ieſt po połogu.

Une fauſſe couche. Abortus. Abortio. *Cic.* Poronienie płodu niechcące.

Faire une fauſſe couche. Abortum facere, aut pari. *Plin.* Poronić.

Eſtre en danger de faire une fauſſe couche. Abortu periclitari. *Celſ.* Być w niebeſpieczeńſtwie poronienia.

COUCHE, *(Enduit de mortier, ou de ſtuc.)* Corium, ii, neut. Cruſta, æ, f *Vitr.* POŁEPA, tynk marmurowanie.

Lors qu'on aura appliqué trois couches de mortier & de marbre ſur les murs. Cum tribus coriis arenæ & item marmore ſolidati parietes fuerint. *Vitr.* Kiedy trzy razy tynk dadzą z piaſku y marmuru tłuczonego ná ściany, álbo trzecie marmurowanie.

Si l'on ne mettoit qu'une couche de mortier & de ſable, & une de marbre pilé, l'enduit ſeroit trop mince. Si unum corium arenæ, & unum minuti marmoris eſſet inductum, tectorium eſſet nimis tenue. *Vitr.* Gdyby tylko ieden dano tynk z piaſku y marmuru ná proch ſtłuczonego tynk by był bardzo ſłaby.

COUCHE eſt auſſi *Un linge double qu'on met aux enfans pour recevoir leurs ordures.* Linteolum. CHUSTA ktorą pod dziecięciem kładą dla ochędoſtwa, álbo ktorą pod nie kładą pewiiaiąc.

COUCHÉ, m. COUCHÉE, f. part. paſſ. Cubans. Recubans Recumbens. Jacens. LEŻĄCY, LEŻĄCA.

Eſtre couché, eſtre au lit. In lecto jacere. *Cic.* Leżeć być w łożku.

Eſtre couché à terre tout de ſon long. Humi jacere. *Cic.* Leżeć ná ziemi iák długi.

COUCHÉ, *(parlant des aſtres.)* *Après le Soleil couché.* Poſt Solis occaſum. Zachod mowiąc o ſłońcu, po zachodzie Słońca.

Ils arriverent icy à ſoleil couché. Huc advenerunt poſt Solis occaſum. Przyiechali na záchodzie ſłońca, albo ku záchodowi álbo przed ſamym záchodem ſłońca rowno z zachodem.

COUCHÉE, ſubſt. f. *(Giſte, lieu où l'on couche en voyage.)* Manſio *Suet.* Diverſorum. *Plaut.* NOCLEG mieyſce noclegu w drodze.

A la premiere couchée. Ad primam manſionem. *Suet.* Ná pierwſzym noclegu.

Il y a huit couchées, ou huit giſtes de l'Arabie heureuſe, à cette haute montagne. Manſionibus octo diſtat regio turrifera à monte excelſo. *Plin.* Ośm noclegow ieſt od Arabii ſzczęśliwey, do tey gory.

COUCHER, V. act. & neut. *(Eſtendre en long, mettre en terre.)* Sternere, Proſternere, Deponere. *Colum.* KŁAŚC układać położyć ná ziemi rozłożyć po ziemi ſłać poſłać.

Coucher une plante, ou la vigne. Deprimere plantam Vineam in terram proſternere. *Colum.* Położyć zioła, winnicę álbo latoroſl na ziemi, rozeſłać nagiąc drzewko ku ziemi.

ON DIT auſſi *Coucher au feu,* pour dire *Coucher la broche devant le feu pour faire roſtir la viande.* Apponere carnes ad ignem. *Plaut.* MOWIĄ też założyć przyſtawić do ognia pieczenia, mięſo áby ſię gotowało.

COUCHER ſignifie *Abbatre ce qui eſt élevé pour le mettre à fleur de terre.* Dejicere. Proſternere. act. acc. **Il faut coucher par terre ces arbres* Hæ arbores humi ſunt proſternendæ. POŁOZYC obalić rowno z ziemią, co z wierzchu zrzucić wywrocić z gruntu. *Trzeba te drzewa poobalać wywrocic powycinać.

EN CE SENS on dit qu'*Un lutteur a couché ſon homme par terre,* qu'*Un combattant a couché ſon ennemi par terre,* qu'*Il l'a couché ſur le carreau.* Luctator hoſtem ferro proſtravit. *Sil-Ital.* Proſtravit humi corpus inimici. *Liv.* W TYM rozumieniu mowią, położyć ná ziemi obalić pałuiąc ſię z kim y ſzamotaiąc. Położyć nieprzyiaciela ná placu w potyczce álbo potrzebie położyć go na mieyſcu.

ON DIT encore en cette ſignification, *Coucher une bouteille ſur le coſté,* pour dire *La vuider.* Lagenam epotare, aut exhaurire. *Liv.* MOWIĄ ieſzcze w tymże rozumieniu, położyć flaſzkę ná bok, to ieſt wyprożnić ią.

COUCHER, *(Diſpoſer une arme à feu pour la tirer.)* comme *Coucher ſon ennemi en joue.* Dirigere telum in hoſtem. *Horat.* MIERZYC ſtrzelbą do czego álbo do kogo álbo w co: mierzyć do nieprzyiaciela proſto.

EN CE SENS on le dit au figuré, *(de ceux qui viſent à quelque choſe avantageuſe, quils taſchent d'obtenir.)* *Il y a long-temps que ce jeune homme couche en jouë cette fille, qu'il la veut épouſer.* Jam diu eſt ex quo adoleſcens animum adjecit ad hanc virginem. *Ter.* W TYMZE rozumieniu mowi ſię *niewłaśnie:* o tych co zmierzaią do ſzczęścia ſwego iákiego, ſtaraiąc ſię áby go doſtąpić. Już to dawno iák ten kawaler zmierza do tey Panny, chce ſię znią poſtanowić.

Il couche en jouë cette charge. Dirigit artes ſuas ad illud munus habendum. Zmierza do tego urzędu, do ktorego pretenduie.

COUCHER, *(Mettre au lit, aider à quelqu'un à la deshabiller pour ſe mettre au lit.)* Aliquem in lecto collocare componere. *Ter. Plaut.* POŁOZYC układáć kogo w łożku pomoc mu ſię rozebrać do ſpania.

COUCHER, ou *Eſtre couché.* Cubare. Recubare. Jacere in lecto. *Cic. Plaut.* LEZYC, położyć ſię.

Cou-

Coucher sur le ventre, ou *sur le visage*. Cubare in faciem. *Juv.* Toto corpore in vultus sterni. *Stat.* °*Coucher sur le dos, le ventre en haut.* Cubare supinum *Juv.* °*Sur le costé.* Cubare in latera. Leżeć ná brzuchu, ná twarz leżeć. °Leżeć ná wznak brzuchem do gory. °Leżeć na bok.

Coucher à part. Secubare. *Liv.* °*Coucher entre deux.* Interjacere. *Liv.* °*Coucher de hors.* Foris pernoctare, *Ter.* Abnoctare. *Sen.* Leżyć osobno. °Leżyć we srzodku między dwoma. °Leżyć ná dworze, álbo nocować nie wdomu gdzie indziey.

Il ne couchoit que sur la paille à l'âge de quatre-vingts ans. Annos octoginta natus stramentis incubabat. *Her.* Nie legał nie sypiał tylko ná słomie w ośmdziesiąt lat wieku swego.

ON DIT en ce sens *Coucher à la belle étoile*, ou *à l'enseigne de la Lune*. Sub dio pernoctare. *Horat.* MOWIĄ w tym rozumieniu, leżyć álbo nocować pod niebem ná dworze, ná miesiącu.

Il coucha chez un de ses amis. Apud aliquem ex amicis mansit. *Suet.* Nocował u iednego z przyiaciół swoich.

Coucher dans un mesme lit avec un autre. Vesti contubernium facere. *Petr.* Leżyć w iednymże łożku a drugim sypiać z kim.

COUCHER, (*Avoir habitation charnelle avec une fille*, ou *une femme.*) Cum virgine cubare. *Cic.* °Cum aliquâ muliere consuescere. neut. *Plaut.* SYPIAC mieć cielesne zachowanie z Panną lub białogłową.

Coucher avec la femme d'autruy. Cubile alienjus inire. *Cic.* Sypiać z cudzą żoną.

S'aller coucher. Ire dormitum. Se conferre dormitum. *Cic.* °*Il s'est allé coucher sans souper.* Incœnatus ivit cubitum. *Plat.* Iść spać. °poszedł spać nie iadszy.

Estre couché au lit fort malade. Graviter jacere. °*Estre couché sur l'herbe.* In herbâ recumbere. Leżyć bardzo chorym, °Leżyć ná trawie.

SE COUCHER, (*parlant du soleil & des astres, quand ils disparoissent de dessus nostre horizon.*) Occidere. °*Le soleil, les astres se couchent.* Sol occidit, occidunt astra. *Cic.* ZACHODZIC mowiąc u słońcu y gwiazdach, kiedy nikną ná naszym horyzoncie. °Słońce y gwiazdy zachodzą.

Le soleil estant presque couché. Sole jam ferè occiduo. *Aul-Gell.* Słońce prawie zaszedszy

COUCHER se dit aussi (*des enduits de couleurs qu'on étend sur toutes sortes de choses.*) Colores inducere. *Plin.* POŁOZYC Grunt farbę dawać ná jákiey kolwiek rzeczy.

COUCHER signifie encore *Mettre au jeu*, (*parce qu'en effet on couche, on étend l'argent sur une table & sur une carte.*) Deponere. Conferre. acc. POŁOZYC stawiać pieniądze we grze, bo zaprawdę kładą ie ná stole álbo ná karcie.

Coucher dix écus sur une carte. In unum folium lusorium denos nummos deponere. Stawić dziesięć talerow ná karcie.

Ce jeune homme ne demande pas moins qu'une fille avec cent mille écus en mariage, c'est coucher gros. Hic adolescens vult nubere in divitias maximas, nimium sanè postulat. Ten kawaler nie pretenduie mniey iáko Panny y sto tysięcy talerow posagu. Drogo bardzo, álbo wysoko kładzie, álbo zákłada.

COUCHER se dit figurement (*des choses spirituelles, des écritures du stile*) comme *Il couche bien par écrit*, *Il écrit poliment.* Concinnè, *ou* eleganter, *ou* puritè scribit. *Cic.* POŁOZYC kłaść co do rzeczy do umysłu należących w pisaniu stylu, iáko pięknie każdą rzecz w pisaniu kładzie, wyraża.

COUCHER, ou *Rédiger par écrit.* Aliquid mandare scriptis. *Cic.* NA PISMIE podać napisać pismem po dać położyć.

Coucher par écrit le discours de quelqu'un. Memoriæ, *ou* literis, *ou* monumentis prodere sermonem alicujus. *Cic.* Ná piśmie, podać, napisać mowę czyią.

COUCHER signifie aussi *Employer, comprendre dans un acte, dans un testament.* Exprimere, Digerere. *Cic.* °*L'arrest est couché en ces termes.* Senatûs consultum his verbis expressum est. ZNACZY ieszcze położyć, wyrazić co w testamencie w Instrumencie iákim pisanym. °w Dekrecie ták iest położono

Coucher par son testament. Cavere testamento. *Cic.* Położyć w testamencie, obwarować testamentem.

Coucher dans ses comptes. Rationibus inferre. *Cic.* Położyć w Rachunkach swoich.

Coucher au chapitre des dons qu'on a receus du Prince. Expensum ferre liberalitati Principis. *Plin. Jun.* Położyć w Regestrze w liczbie inszych łask odebranych od Pana.

Coucher une sentence obscurement. Formas rerum judicatarum ambiguè & perplexè scribere. Położyć napisać Dekret nie wyraźnie.

Avoir couché par ordre toutes ses dettes dans son journal. Nomina sua in codicem accepti & expensi digesta habere. *Cic.* Położyć porządnie wszystkie długi swoie w dzienniku álbo codziennym regestrze swoim.

ON DIT en ce sens qu'*Un homme est couché sur l'Estat* pour dire qu'*Il a esté mis & employé sur l'Estat, sur le catalogue de ceux qui doivent estre payez de pensions & de quelque appointemens.* Illius nomen in rationes Regis munificas relatum est. W tym rozumieniu mowią że człowiek iáki iest położony w Reiestrze skarbowym Rzeczypospolitey kiedy ma w skarbie pensyą, álbo zapłatę iáką.

Coucher quelqu'un sur l'Estat. Alicuius nomen in rationes stipendiarias Regis referre. Wpisać kogo w Rejestr skarbowy, położyć go w Pensyonarzu.

LE COUCHER, *ou* LE COUCHE' (*comme on le prononce.*) subst. m. (*Action de se coucher.*) Cubitus. Cubatus, ûs, m. *Plin.* KŁADZENIE się kładzenie do spania wieczor noc.

Il est tous les jours au couché du Roy. Regi cubanti assiduus est. Jest przytomny codzień kiedy się Krol kładzie.

COUCHETTE, subst. f. (*Petit lit sans piliers & sans ciel.*) Lectu Grabatus. *Cic. Mart.* ŁOZECZKO máłe bez oparcia y wierzchu postanie.

Un bon coucheur, qui dort tranquillement. Tranquille dormiens, entis, omn. gen. Leżuch ospalec co spi twardo áni się ruszy.

COUCOU, subst. m. (*Oiseau dont le nom est exprimé par son cri, qui va pondre dans le nid des autres oiseaux.*) Cuculus, li, m. *Hor.* KUKUŁKA ptak ktory imię swoie głosem wyraża, á iayca znosi w gniazdzie cudzym.

COUCY COUCY, adv. (*Tellement quellement.*) Utcunque. °Quoquo modo. abl. JAKO TAKO.

(Façon de parler basse & populaire.) Sposob mowienia podły y pospolity.

COUDE, subst. m. (*Pli que fait le bras.*) Cubitus, i, masc. *Plaut. Cels.* ŁOKIEC w złożeniu ramienia.

COUDE'E, subst. fem (*Mesure dont les anciens se servoient, & sur-tout les Hebreux, qui estoit composée d'un pied & quatre doigts.*) Cubitus, ti, m. *Cæs.* Sesquipes. *Colum.* ŁOKIEC miara u dawnych osobliwie u żydow, maiąca w sobie stopę y cztery cale.

Qui est d'une coudée, ou *Qui a une coudée.* Cubitalis & hoc cubitale, adject. *genit.* is. *Plin.* Łokciowy ná łokieć.

Il n'a jamais plus de deux coudées de haut. Proceritas intra bina cubita subsistit. *Plin.* Nigdy nie iest wyższy nad dwa łokcie.

Sa tige est haute d'une coudée, & quelquefois de deux. Caulis ejus cubitalis & sæpè duorum cubitorum. *Plin.* Kłącze iego wysokie iest ná łokieć á czasem na dwa.

Une petite tour, qui n'a pas moins de douze coudées de large. Turricula lata non minus cubita duodena. *Vitr.* Wieżyczka mała ktora nie ma do koła szerokości więcey nád łokci dwanaście.

ON DIT qu'*Ils n'ont pas plus de huit coudées de haut.* Octonûm cubitorum esse dicuntur. *Plin.* POWIADAIĄ że nie maią więcey nad oim łokci wysokości.

ON DIT figurement, *Il a ses coudées franches, Il n'est point gesné, ni embarassé, Il fait ce qu'il veut.* Liberius vivendi est illi potestas. *Ter.* WOLNY czyni co mu się podoba, ma gdzie się rozeprzeć.

COUDOYER, V. act. (*Choquer quelqu'un en le poussant avec le coude.*) Cubito aliquem pulsare. ŁOKCIEM kogo potrącić popchnąć.

COUDRAYE, subst. f. (*Lieu planté de coudriers.*) Coriletum, ti, n. *Ovid.* LESZCZYNA mięysce leszczyną zasadzone.

COUDRE, *ou* COUDRIER, subst. m. (*Arbre qui porte les noisettes.*) Corilus, li, f. *Virg.* LESZCZYNA Drzewo co orzechy laskowe rodzi.

De coudre, ou *de coudrier.* Colurnus, a, um. *Cat.* Leszczynowy Laskowy.

COUDRE, V. act. (*Joindre delicatement une chose à une autre.*) Suere. *Var.* SZYC łączyć gładko iedno z drugim.

Coudre ensemble, rejoindre les levres d'une playe. Committere oras plagæ suturis. *Cels.* Zszywać ranę iáką do kupy.

On coud la peau avec du fil passé dans une aiguille. Cutis acu filum ducente transsuitur. *Cels.* Zszywaią skorę nicią záwleczoną przez igłę.

Coudre des pieces d'or dans la doublure d'un vieu manteau. Nummos aureos in pannis tunicæ detritæ intus consuere. *Petr.*

Zaſzywać czerwone złote, w podſzewce pod ſtarym płaſzczem.

COUDRE ſe dit figurement (*des paſſages d'Auteurs, & des Hiſtoires qu'on ajoute dans les ouvrages pour les allonger, ou les égayer.*) Arrexere hiſtorias. *Cic.* POZSZYWAC mowi ſię niewłaśnie o rożnych textach Autorow y Hiſtoryi zebranych w mowie iákiey dlá przedłużenia Jey, álbo obiaśnienia.

ON DIT en ce ſens proverbialement, *Il faut coudre la peau du renard avec celle du lion*, pour dire que *Ce n'eſt pas aſſez d'employer la force contre nos ennemis, mais encore la ruſe & l'adreſſe.* Non vi tantum, ſed etiam aſtu agendum, eſt depugnandum cum hoſte. Cutis vulpina conſuenda eſt cum cute leonis. W TYM że wyrażeniu mowią francuzi trzeba aſzyć do kupy liſie futro ze lwią ſkorą, to ieſt że niedoſyć ieſt ſiły użyć ná nieprzyiaciela, ále trzeba go y ſztuką y ſpoſobem.

COUENE, ſubſt. f. (*Groſſe peau qu'on leve de deſſus le lard d'un cochon.*) Suis cutis, tis, fœm. *Cic.* SZPERKA ſkora gruba ktorą ze ſłoniny zdeymuią.

COULAMMENT, adv. (*D'une maniere fluide & coulante.*) comme *Cet orateur parle coulamment & nettement.* loquitur. fluidè. *Cic* PŁYNĄC iakby płynął, iáko temu mowcy słowa piękne płyną.

(Il ne ſe dit que des paroles qui n'ont rien de rude à l'oreille, qui viennent abondamment & naturellement à la ſuite les unes des autres.) Mowi ſię tylko o ſamych słowach ktore nic przykrego nie maią wſobie y ktore iedne zá drugiemi idą naturalnie y z wielką łatwością.

COULANT, COULANTE, f. part. act. (*Qui eſt fluide.*) Fluens, entis, omn gen Fluidus, a, um. *Cic.* CIEKĄCY, CIEKĄCA, płynący upływny.

COULANT, (*Qui eſt doux qui n'eſt pas rude.*) *Un vin coulant, qui eſt bien agréable à boire.* Lene vinum. n. *Terent.* PŁYNĄCY, przyiemny, miły, wino płynące, przyiemne do picia.

ON DIT figurément (*des paroles & du ſtile.*) comme *Un diſcours coulant.* Liberè fluens oratio. *Cic.* **Des vers coulants*, Faciles verſus. MOWIĄ też *niewłaśnie:* o słowach y mowie iako mowa płynąca. *Wierſze płynące,

Un COULANT *garni de diamants.* ſubſt m. Nodus margaritarum currax, *genit.* nodi curracis, m. KULANT, Kleynot Dyamentami ſadzony.

COULEMENT, ſubſt. m. (*Flux d'une choſe liquide*) Fluxio *Cic.* **Un coulement de ſang.* Fluxio ſanguinis. *Cic.* PŁYNIENIE, Cieczenie rzeczy iákiey rzadkiey. *Płynienie cieczenie krwi.

COULER, V. act. & neut. (*Se mouvoir avec fluidité, qui ſe dit du cours ordinaire des eaux.*) Fluere Manare. Decurrere. *Cic. Phed.* PŁYNĄC iáko zwyczaynie wody płyną.

Couler autour, ou à l'entour. Circumfluere. *Plin.* **Couler vers quelque lieu.* Affluere. *Colum Plin.* **Couler de tous coſtez.* Diffluere *Lucr.* **Couler en bas.* Defluere. *Virg.* Perfluere. *Terent.* **Couler deſſous*, ou *au deſſous.* Subterfluere. *Plin.* **Couler dedans.* Influere. *Plin.* **Couler entre deux* Interfluere. Intermeare *Plin.* **Couler par deſſus.* Superfluere. **Couler auprès.* Præterlabi. *Sen.* **Couler enſemble.* Confluere. *Plin.* Płynąć do koła *Płynąć do kogo ku czemu. *Płynąć zewſząd. *Płynąć nadoł, *Płynąć ſpodem álbo ze ſpodu. *Pływać wewnątrz, płynąć we śrzodku po między dwiema. *Płynąć po wierzchu. *Płynąć przy, álbo bliſko álbo przez. *Płynąć razem ſchodzić ſię wraz z ſobą.

Quand le Pactole ne couleroit que pour vous. Tibi licet fluat Pactolus. *Horat.* (*Quand vous poſſederiez toutes les richeſſes du monde.*) Gdyby tylko dla ciebie Paktole płynęły, gdybyś ſam miał wſzyſtkie doſtatki ná świecie.

(Le Pactole qui eſt fleuve de Lydie rouloit autrefois une eſpece de ſablon d'or, ce qui faiſoit en partie la prodigieuſe richeſſe du Roy Créſus; d'ou vient qu'on dit en proverbe (*Tibi Pactolus fluit*, Le Pactole coule pour vous, c'eſt à dire Vous avez autant d'or que Créſus.) Paktol Rzeka Lidyi ſzorowała przedtym z ſiebie złoty piaſek ſkąd pochodziła część nie mała niepoiętych bogactw Krezuſa Krola Lidyiſkiego; ſkąd też przyſłowiem mowią Paktol dla ciebie płynie maſz tyle złota co Krezus.

Faire couler l'eau dans les chemins. Deducere aquam in vias. *Cat.* Wodę prowadzić áby płynęła po drogach.

COULER, (*Paſſer, filtrer, rendre clair & plus liquide.*) Colare. Percolare. *Plin.* CEDZIC przecedzać klarować, przez chuſtę, álbo przez worek przepuſzczać.

Ils coulent, ou font couler ces choſes à travers des paniers de jonc. In junceis fiſcellis ea percolant. *Colum.* Przecedzaią to przez przetaki ſitowiane.

COULER ſe dit auſſi (*des humeurs & des ſucs enfermez dans les corps animez.*) Fluere. Manare. Permanare. *Cic.* PŁYNĄC ſączyć ſię ciec mowiąc ſię o humorow zawartych w ciele.

Le ſang coule dans les veines. Sanguis per venas fluit. *Cic.* **Le ſang ne coule plus.* Conquieſcit ſanguis. *Celſ.* Krew płynie w żyłach. *Krew iuż nie płynie nie idzie.

La ſueur meſlée avec le fard luy couloit du front comme des ruiſſeaux. Perfluebant per frontem acaciæ rivi *Petr.* Pot pomięſzany z malowidłem ściekał iey z czoła ſtrumieniami.

Laiſſer couler des larmes. Profundere lacrymas. *Cicer.* Dać wolno łzom bieżyć.

Ils ne pouvoient s'empeſcher de laiſſer couler des larmes de joye. Non continebant præ gaudio lacrymas. *Caſ.* Nie mogli ſię wſtrzymać z radości od łez.

La ſueur luy couloit de tout le corps. Manabat ſudor è toto corpore. *Lucr.* Pot z niego ciekł, álbo płynął, po wſzyſtkim ciele.

Les larmes luy couloient des yeux en abondance. Plurima lacryma illi manabat. *Hor.* Profundebat lacrymas. *Cic.* Łzy mu płynęły obficie z oczu.

COULER, (*Faire entrer goutte à goutte.*) Immittere. Infundere. SĄCZYC kroplami co poſzczać kropla zá kroplą.

On luy coula de l'or fondu dans la bouche. Liquidum aurum in rictum oris infuſum eſt. *Flor. Rom.* Lano mu złoto roztopione w gardło.

COULER, ou COULER *à fond des vaiſſeaux.* Naves mergere, demergere. *Caſ. Ovid. Juſt.* TOPIC okręty nátapiać ie pogrążać ná dno.

On coula trois de nos vaiſſeaux à fond. Tres è noſtris navibus deprimuntur. *Hirt.* Zátopiono nám trzy okręty.

ON DIT figurément en ces, *Couler quelqu'un à fond, le perdre entierement.* Mergere aliquem. *Horat.* **Le ruiner entierement, luy oſter tous ſes biens.* Aliquem peſſumdare. MOWIĄ *niewłaśnie:* pogrążyć kogo do gruntu álbo na dno, to ieſt cale go zgubić, ná wſzyſtkim go zniſzczyć.

Il eſt coulé à fond. Fluctibus fortunæ merſus eſt. Pogrążony ieſt ze wſzyſtkim.

COULER ſe dit (*du temps & des plaiſirs qui paſſent.*) Effluere. *Cic.* UPŁYWAC mowiſię o czaſie y uciechach ktore przemiiaią.

L'age coule. Ætas effluit. *Cic.* Labuntur anni. *Horat.* Wiek płynie, upływa, uchodzi.

Il a veu couler ſes plus belles années parmi le trouble & les diſſenſions publiques. Inter civiles diſcordias & motus turbulentos florentem ætatem duxit. *Tacit.* Widział iako mu náyczerſtwieyſze náylepſze láta upłynęły, zeſzły w pośrzod zamięſzania y roſtyrkow publicznych.

Ils laiſſent couler les premieres heures de la nuit ſous pretexte de traitter, & de ſe vouloir rendre. Tractandis conditionibus & ſimulatione deditionis extrahunt primum noctis tempus. *Caſ.* Dali upłynąć naypierwſzym godzinom nocy pod pozorem namowy y poddania ſię.

Il faut couler ce temps-cy le mieux que nous pourrons. Quàm æquiori animo poterimus, hæc tempora nobis toleranda ſunt. *Quint.* Trzeba przepędzić ten czas iák náylepiey możemy, przebyć go, przetrawić.

COULER, (*Penetrer, entrer inſenſiblement, parlant de l'air & du vent*) Permeare Permanare. *Cic.* Penetrare. PRZENIKAC wchodzić przechodzić nieznacznie mowiąc o powietrzu y wietrze.

SE COULER, (*Se gliſſer, entrer inſenſiblement.*) Immittere ſe, Irrepere. Perrepere. *Cic.* WEMKNĄC ſię wniść wſunąc ſię gładko y nieznacznie.

Je me coulay parmi la foule. Immiſi me in turbam. *Plaut.* Wemknąłem ſię międzey tłumem.

Ils ſe coulerent ſans bruit ſur le milieu de la nuit juſques aux retranchemens. Mediâ nocte ad campeſtres munitiones ſilentio accedunt *Caſ.* Podemknęli ſię podſunęli cicho w śrzod nocy aż pod wały.

Ce domeſtique s'eſt coulé adroitement dans cette maiſon. His famulus in hanc irrepſit familiam. *Cic.* Ten ſługa (*domowy*) gładko ſię wemknął do tego domu.

Il a coulé ſa main ſubtilement dans ma poche & m'a enlevé ma bourſe. Manum in meam peram caurè immiſit, & crumenam mihi ſubripuit. Wſunął mi gładko rękę ſwoię do kieſzeni, y worek mi wymknął.

Il a

Il a fait couler son nom dans le livre des Censeurs. Irrepsit in censum. *Cic.* Podsunął wemknął Imię swoię w księgi Censorow. *Dozorcow obyczaiow.*

Son nom s'est coulé dans le testament des riches. In locupletum testamenta nomen ejus irrepsit. *Cic.* Wesało wemknęło się Imię iego w testamenta bogatych.

ON DIT, *La vigne à coulé cette année.* Uvarum acini rotatione defluxerunt hoc anno. MOWIĄ winnice ściekły tego roku, álbo spłynęły álbo opadły.

COULER se dit figurément (*du discours, du stile & des opinions.*) Fluere, n. *Cic.* PŁYNĄC *niewłaśnie*: o mowie, stylu, zdaniach.

Les vers de ce Poëte coulent de source, c'est à dire *Ce Poëte travaille de génie.* Istius Poetæ versus proprio marte fluunt. Wiersze tego Poety płyną z samego źrzodła, to iest Pisze z głowy własney.

Il couloit de la bouche de Nestor une éloquence plus douce que le miel. Ex linguâ Nestoris melle dulcior fluebat oratio. *Cic.* Płynęła z ust Nestora mowa słodsza niż kanar.

Il y a mille superstitions qui se sont coulées dans les esprits du peuple. Mille superstitiones invaserunt animos vulgi. *Cic.* Tysiąc zabobonow zagęściło się u pospolstwa w umyśle.

COULER en terme de danse signifie *Porter sa jambe doucement, légerement & à fleur de terre.* Radere terram pedibus PŁYNĄC terminem tanecznym znaczy gładko nogę posuwać y zlekka po samym wierzchu ziemi.

Il tomba, l'eschelle ayant coulé de dessous luy. Cùm se scala subduxisset; lapsus est. Upadł gdy się drabina podnim usunęła.

COULEUR, subst. f. (*Lumiere réfléchie & modifiée selon la disposition des corps, qui les fait paroistre bleus, jaunes & rouges &c.*) Color, oris, m. *Cic.* KOLOR światło obiiaiące się y umiarkowane według położenia rzeczy iákiey, ktore ie wydaie błękitne álbo żołte álbo czerwone &c.

COULEUR se dit encore (*des corps solides, & des drogues qui servent aux peintres*) Color Pigmentum, ti, n. *Cic.* KOLOR się iescze mowi ofarbach ktore są rzeczy twarde w sobie y dotykalne służące malarzom.

COULEUR *naturelle.* Nativus color. *Plin.* *(*Le contraire est* Compositus color. *Vitr. Couleur artificielle.*) FARBA kolor barwa przyrodzona. *przeciwna iest Kolor zmyślony zrobiony kunsztem.

Il y a des couleurs qu'on tire de la terre, il y en a d'autres qui se font par artifice. Colores alii sunt, qui per se procreantur, nonnulli ex mixtionum temperaturis compositi perficiuntur. *Vitr.* Są farby ktore z ziemi wykopuią samorodne, są też y robione.

Qui est d'une seule couleur. Unicolor, oris, omn. gen. *Plin.* **Un tableau peint d'une seule couleur,* ou *peint en camayeu.* Monochroma. *Vitr.* Jedney farby iednego koloru. *Malowanie iedney farby álbo iedną farbą obraz robiony.

Qui est de deux couleurs. Bicolor. *Plin.* **De plusieurs couleurs.* Multicolor. *Plin.* Dwoistey farby. *Wielu kolorow, wielorakiey farby.

Qui est de diverses couleurs. Versicolor, Discolor. *Cic.* Varius Rozmaitey farby, pstry, pstrzony.

Qui a perdu sa couleur. Decolor. *Plin.* Decoloratu. *Cicer.* Straconey farby, ktory farbę stracił, spełzły.

COULEUR *blanche.* Color albus. **Blanche comme neige.* Niveus. *Cic.* **Blanche comme un cygne.* Olorinus. *Plin.* **Blanche comme lait.* Lacteus. *Plin.* **Blanche comme l'écume.* Spumeus. *Plin.* FARBA álbo kolor biały. *Biały iák śnieg. *Biały iák łabęć. *Biały iák mleko. *Biały iák piana.

COULEUR *noire.* Color ater. **D'un noir luisant comme le corbeau.* Coracinus, a, um. *Vitr.* **Couleur brune.* Fuscus. **Couleur rousse.* Fulvus. Mustelinus. *Virg. Terent.* KOLOR czarny. *Czarny iák Krok połyskuiący się. *Śniady czarniawy ciemny. *Rudy piegaty.

COULEUR *grise.* Leucophæus, a, um. **Grise cendrée.* Cinereus. *Plin.* **D'un gris de fer.* Ferrugineus, a, um. **D'un gris tanné.* Cervinus, a, um. *Plin.* KOLOR szary. *Popielaty myszaty. *Stalowy. *Sarni.

COULEUR *bleuë.* Cymatylis. Venetus. Cyaneus, a, um. *Plin.* **D'un bleu turquin.* Cæruleus, a, um. *Virg.* KOLOR błękitny modry szafirowy. *Błękitny niebieski.

COULEUR *verte.* Herbidus. Prasinus. *Ovid.* **Couleur de pourpre.* Color purpureus. *Virg.* **Jaune.* Flavus. **Jaune doré.* Rutilus. Fulvus. Aureus. **Jaune foncé.* Croceus. Luteus. *Plin.* **Tirant sur le jaune.* Languescens color in luteum. *Plin.* **Couleur rouge.* Ruber Puniceus. *Plin.* **Couleur violette.* Ianthinus. Violaceus. Amethystinus. *Plin.* KOLOR zielony trawiasty. *Kolor purpurowy. *Zołty. *Zołtogorący. *Szafranowy żołto czerwony. *Zołtawy. *Czerwony. *Fioletowy.

Couleur vive & gaye. Color floridus vividus. *Plin.* *(*Le contraire est* Color surdus, *ou* austerus, *ou* nubilus. *Plin.* *Couleur sombre.*) Kolor żywy y wesoły. **Przeciwna iest*: Kolor ciemny.

Couleur chargée, foncée. Color satur. *Ovid.* *(*Le contraire est* Dilutus color, *Couleur lavée.*) Kolor tęgi. * *Przeciwna*: Kolor słaby rozczyniony mdły.

Couleur qui dure long temps, qui ne se défait point. Color pertinax. *Plin.* *(*Le contraire est Couleur passée.* Obsoletus color. *Celum.* Kolor trwały mocny co długo trwa niepłanący. **Przeciwna:* Kolor pełaniący łatwo, co łatwo ginie.

DONNER *couleur à une chose.* Rem colorare. POŁOZYC farbę ná iáką rzecz malować co.

Coucher, ou *mettre des couleurs sur un tableau.* Colorem inducere picturæ. *Cic.* Kłaść farby ná obraz.

Unir les couleurs. Nectere colores. *Virg.* **Laver les couleurs.* Eluere colores. *Quint.* Łączyć farby między sobą. *Zmywać farbę.

COULEUR se dit (*de la disposition du teint, du visage & des chairs.*) Color, oris, m. *Cic.* KOLOR się mowi o cerze ná twarzy, y ná ciele.

Conserver sa couleur par les exercices du corps. Tueri colorem exercitatione corporis. *Cic.* Cerę zachować robotami powierzchownemi co do ciała dla zdrowia.

Il est haut en couleur. Coloratam frontem habet. *Plaut.* Bardzo czerwony, wysokiey cery.

La plus grande partie des femmes ne laissent pas à leurs corps le peu voir de prendre quelque couleur de luy mesme, car elles rougissent leurs joues & cirent toute leur peau. Pleræque mulieres corporibus suis non relinquunt potestatem coloris capiendi, nam buccas rubrica, cerâ omne corpus intingunt sibi. *Plaut.* Większa część białych głow nigdy nie pozwolą ciału swemu wziąć ná się cery iákiey przyrodzoney, bo rumienią li ce, y naciéraią wszystkę skorę swoię.

N'avoir point de couleur, Estre pasle & défait. Sine colore consistere. *Cic.* Niemieć cery, być bladym zmarniałym.

Changer à tous momens de couleur. Mutare frequentissimè vultum. *Petr.* Mienić cerę co moment.

Faire revenir la couleur. Colori reddere: act. acc. Przywrocić do cery.

Reprendre couleur. Recipere colorem. *Quint.* Wrocić się do cery.

Il ne change point de couleur, ni de visage. Constat ei color & vultus. *Liv.* Nie odmienia nie cery, áni urody.

COULEURS, (*Ornemens d'éloquence.*) Colores orationis. *Cic. Quint.* KOLORY ozdoby w mowie.

COULEUR, (*Prétexte.*) Color Prætextus. *Cic.* KOLOR, pretext, pokrywka, pozor.

Sous couleur d'amitié. Specie amicitiæ. abl. *Liv.* Pod Kolorem przyiaźni.

Il mit ses vaisseaux en mer sous couleur de les éprouver. Per causam exercendorum remigum naves prodire jussit. *Cæs.* Wysłał okręty swoie ná morze pod pretextem sprobowania ich.

Donner couleur à un crime. Rationem turpitudini obtendere. *Plin-Jun.* Dáć pozor iakiey zbrodni.

La prospérité sert de couleur aux crimes. Secundæ res mirè sunt vitiis obtentui. *Salust.* Szczęście służy ná pozor zbrodniom.

Sous couleurs de demander de l'argent. Per speciem exigendæ pecuniæ. *Cæs.* Pod pozorem wybierania pieniędzy.

LES PASLES COULEURS, (*la jaunisse.*) Arquatus morbus Morbus regius. *Cels.* ZOŁTACZKA, żołta choroba.

Qui a les pasles couleurs. Ictericus. *Jun.* Zołtaczkę cierpiący

Fille qui a les pasles couleurs. Icterica, cæ, f. *Juv.* Panna żołtą chorobę maiąca.

LES GENS *de couleurs,* ou *de livrée,* (*les Pages, les Laquais &c.*) Segmentati homines. *Mart.* LUDZIE Barwiani Czeladzi do barwy náleżącą, w barwie służący ludzie iáko Pażiowie Lokaie &c.

COULEVRE'E, subst. f. (*Plante rampante qui s'étend fort loin, dont il y a deux especes, une blanche & une noire.*) Vitis alba, ou nigra. *Plin.* PRZESTĘP ziele ktore się pnie po ziemi y daleko rozchodzi chwytaiąc się się lada rzeczy y krzewiąc; dwoiaki iest biały, y czarny.

COULEVRINE, ſubſt. fem. (*Piece d'artillerie fort longue.*) Tormentum bellicum. KOLUBRYNA ſztuka armatna długa.

COULEUVRE, ſubſt. f. (*Serpent qui a la figure d'une anguille.*) Coluber. *Virg.* Colubra. *Celſ.* WĄŻ poſpolity.

Couleuvre qui vit dans l'eau. Enchydrys. *Plin.* Enhydrus. *Solin.* Wąż wodny.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a bien avallé des couleuvres,* (*lors qu'on a dit, ou fait devant luy pluſieurs choſes faſcheuſes qu'il ſe peut appliquer, ayant eſté obligé de cacher le déplaiſir qu'il en avoit.*) Multa injurioſè in ſe dicta alto corde preſſit. MOWIĄ że kto wiele wężow połknął kiedy ſię ná patrzył álbo ná ſłuchał rożnych nieſmakow ktore ſtrawic muſiał niewydaiąc ſię z nie ukontentowaniem ſwoim.

COULIS, ſubſt. m. (*Jus de viande qu'on fait couler par le ſas, ou par une eſtamine.*) Jus carnium colatum. JUSZKA przez worek álbo ſito cedzona z mięſa gotowanego.

VENT COULIS, ſubſt. m. (*Air qui paſſe à travers quelques fentes.*) Ventus per rimam immiſſus. WIATR co przez ſzpary iakie przechodzi.

COULISSE, ſubſt. f. (*Rainure dans laquelle eſt enfermé un chaſſis.*) Canalis, is, m. *Vitr.* FUGA w ktorey co ieſt oſadzono rowek. Kaſzt.

PORTE COULISSE, (*Herſe ſarrazine, ou cataracte.*) Cataracta porta, æ, f. STAWIDŁO Upuſt do wody.

COULOIR, ſubſt. maſc. LEY, Leiek.

COULOIRE, ſubſt. f. (*Sorte de ſas à couler des liqueurs.*) Colum. *Virg.* CEDZIWOREK durſzlak do przecedzenia czego.

COULPE, ſubſt. f. (*Péché, ce qui eſt criminel devant Dieu.*) Culpa. WINA grzech, co ieſt z obrazą Boſką.

COULURE, ſubſt. f. (*qui ſe dit de la vigne, quand la fleur de la vigne au lieu de ſe nouer à la grappe, s'en détache & coule à terre.*) Rotatio. *Colum.* OPADANIE winnic, kiedy kwiat winny nie wiąże ſię w grona, ále opada ná ziemię.

COUP, ſubſt. m. (*on prononce un cou ſans faire ſonner le* p.) (*Mouvement violent d'un corps grave & ſolide, qui tombe ſur un autre & qui le frappe.*) Ictus. *Cicer.* Plaga. *Virg.* RAZ Uderzenie, *niewymawia ſię P.* w tym ſłowie Francuſkim nákońcu.

Donner un coup, ou des coups de baſton à quelqu'un. Fuſtem alicui impingere. *Caſ. ad Cicer.* **Vn coup de poing.* Pugnis aliquem cædere. *Cicer. Plaut.* Dać komu kiymi, zbić go kiiem. *Uderzyć go pięścią, ſuchemi razami zbić.

Rouër quelqu'un de coups. Fuſtibus malè multare aliquem. *Cic.* Zbić go kiymi ſtłuc go kiymi ná miazgę.

COUP (*Bleſſure, playe.*) Ictus. Vulnus. Plaga. *Cicer.* UDERZENIE abicie ſiniec zażenie.

Il luy a porté, ou donné un coup mortel. Mortiferum vulnus illi inflixit. *Cic. Liv.* Ranił go śmiertelnie, ranę mu śmiertelną zadał.

Il receut un coup à la teſte. Ictus eſt caput. *Horat.* Raniony ieſt w głowę.

Vn coup de canon luy fit ſauter la cervelle. Emiſſo tormento bellico excuſſum eſt ipſi cerebrum. Armatna kula mu głowę ſtrzaſkała y mozg mu ſię rozpryſnął od niey

Ayant manqué ſon coup ſur un des courtiſans de Porſenna. Fruſtrato circa purpuratum Porſennæ ictu. *Flor. Rom.* Omyliwſzy ſię y trafiwſzy w iednego z Dworſkich Porſeny.

COUP ſe dit figurement dans les expreſſions ſuivantes. *Vn coup de vent enleva mon ennemi, & le précipita au fond de la mer, d'où eſtant revenu, le tourbillon luy fit faire quelques tours, & un gouffre l'engloutit.* Illum ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit atque hauſit. *Petr.* RAZ ſię w Francuſkim mowi *niewłaſnie*: w tych expreſſyach: wiatr nagły porwał nieprzyiaciela mego, y pogrążył go ná dno morſkie, ſkąd wypłynąwſzy znowu nim wicher kilka razy zákręcił, y topiel go pochłonęła.

Vn grand coup de vent emporta noſtre vaiſſeau contre des rochers. Venti impetu abrepta fuit noſtra navis & ad ſcopulos impacta. *Liv.* Wiatr potężny uderzywſzy ná náſz okręt zániosł nas ná ſkały.

Ce coup de malheur luy a renverſé l'eſprit. Ictu calamitatis pulſus eſt ipſius animi ſtatus. *Cicer.* Ten raz nieſzczęśliwy mozg mu w głowie przewrocił.

Vous venez de me donner le coup de la mort. Me modò ad mortem dediſti. *Plaut.* Smiertelny raz teraz mi zadałeś, teraz eś mię zabił.

Cet arreſt fut pour moy un coup de foudre. Fulminatus hac pronuntiatione ſui. *Petr.* Ten wyrok był mi właśnie iák uderzenie piorunu.

Quand ce favory apprit ſa diſgrace, ce fut un coup de maſſue pour luy, Ce fut un coup de foudre qui l'abbatit. Hoc audito infortunio graviter perculſus fuit. Jak prędko ten faworyt dowiedział ſię o tym że z łaſki wypadł, tak to mu było *iak by mu pałką w łep dano,* iákby piorunem był uderzony.

Eſtre touché d'un coup, ou d'un revers de fortune. Vulnere fortunæ graviſſimo percuti. *Cic.* Być rażonym od nieſzczęścia

Vous m'avez toûjours fait paroiſtre dans vos lettres un grand courage au deſſus de tous les coups de la fortune. Tuis litteris magnum animum mihi ſemper oſtendiſti ad omnes caſus fortunæ ferendos conſtantem atque paratum. *Cic.* Záwſześ mi w liſtach twoich wielkie ſerce pokazywał, na wſzyſtkie zámachy iakiekolwiek fortuny.

Ne me chagrinez point, autrement vous pourrez éprouver quelque coup de ma teſte. Ne me facias ringentem, alioqnin experieris cerebrum meum. *Petr.* Nie gnieway mię żeby ci to ná złe raz nie wyſzło, y obaczyſz co umiem.

COUP. (*Affaire, action, entrepriſe.*) *C'eut eſté un beau coup pour nous, ſi nous fuſſions venus à bout de nos deſſeins.* Non magnum quid feciſſimus, ſi potuiſſemus, quo contendebamus, pervenire *Cic.* RAZ, zámach, przedſięwzięcie, impreza, zámyſł piękna by rzecz była dla nás gdybyśmy byli ſwoich zámyſłow dokazali.

Il ne laiſſa point eſchapper l'occaſion de faire quelque beau coup. Occaſionem rei bene gerendæ non dimiſit. *Cic.* Nie dał upłynąć okazyi uczynienia czego znácznego.

Ce ſera un grand coup, ou une grande affaire pour moy, ſi je me puis tirer d'icy bagues ſauves. Triumpho, ſi licet me latere tecto abſcedere. *Terent.* Wielkiey rzeczy dokażę, ieżeli z tego wynidę ná ſucho, álbo w całości bez ſzkody, obronną ręką.

Vn coup de neceſſité & de deſeſpoir rétablit le combat. Neceſſitate & deſperatione prælium inſtauratum & renovatum. *Cæſ.* Oſtatnia potrzeba, y roſpacz przywrociła bitwę.

Faire un mauvais coup. Capitale facinus facere, *ou* admittere, *ou* patrare. *Cic.* Ná wielkie złe ſię odważyć, bardzo wielkie ladaco zrobić.

COUP ſe dit (*des actions qui ſe font promptement.*) comme *Donner un coup de chapeau à quelqu'un, luy oſter le chapeau, le ſaluër.* Tollere alicui pileum. RAZ w Francuſkim ſię mowi o tych ſprawach co ſię prędko dzieią, iáko Raz uchylić kapeluſza przedkim, ruſzyć kapeluſza miiaiąc, y kłaniaiąc ſię.

Ce valet entend juſques au moindre coup d'œil. Hic verna miniſteriis ad nutus heriles aptus eſt. *Horat.* Ten ſługa zna każde oka páńſkiego ſkinienie.

ON DIT (*d'un homme qui ne prend point de parti.*) qu'*Il n'eſt là que pour juger des coups.* A neutrâ parte ſtat. MOWIĄ o tym co ſię ná żadną ſtronę nie deklaruie: patrzy iák rzecz padnie na ktorą ſtronę.

COUP ſignifie (*Tour ſubtil, adreſſe, promptitude à faire une choſe.*) *Cét homme vous a trompé, ce ſont là de ſes coups ordinaires.* Ab illo fruſtratus es, ſic ſolet agere. RAZ ſztuka obrot ſztuczny prędkość w uczynieniu czego. Ten człowiek cię odrwił, iego to zwyczayne ſztuki.

Ce coupeur de bourſe a bien-tôt fait ſon coup. Sector ille zonarius citò pertudit crumenam Ten rzezimieſzek prędko ſwego, álbo ſwey ſztuki dokazał.

Voilà un coup d'un fin matois En facinus cati & aſtuti hominis. *Cic.* O toż ſztuka, ćwika ſtarego.

COUP ſe dit auſſi (*des actions heroïques, hardies & extraordinaires, ſoit en bien, ſoit en mal.*) *La priſe de la Rochelle fut un coup d'eſtat.* Rupellæ expugnatio imperio Gallorum ſaluti fuit. RAZ w Francuſkim ſię mowi o ſprawach wielkich rycerſkich odważnych, w złym y dobrym: odebranie ſkałki fortecy, był raz od ktorego álbo zguba álbo záchowanie Páńſtwa całego zawiſło.

La victoire que nous remportâmes fut un coup de teſte du General. Victoria quam habuimus, ſapientiæ & virtuti ducis debetur. Zwycięſtwo odebrane ieſt ſprawą właſney głowy náſzego Wodza.

COUP ſe dit auſſi (*des accidens extraordinaires, qui ſont des effets de la Providence, de la fortune, ou du hazard.*) *La mort de Henry IV. fut un grand coup de malheur pour la France.* Henrici quarti mors, fatale quid fuit & exitiale imperio Gallorum. RAZ ſię mowi też o ſkutkach y wypadkach niezwyczaynych Zrządzenia Boſkiego álbo trafunkowych, śmierć Henryka IV. Ciężki to bardzo raz był ná Francyą.

Le ſuccès de la battaile gagnée par Charles Martel, contre les Sarraſins, fut un coup du Ciel. Secundum prælium, quo

usua

nſua eſt Carolus Martellus contra Sarracenos, à Deo potiſſimùm eſt conſequutus. Szczęśliwe wygranie batalii przez Karola Martella przeciwko Saracenom było rodzieło całe ſamego Nieba.

C'eſt un coup de maiſtre. Hoc artis eſt opus. To ſztuka Pańſka dzieło to nie poſpolite.

COUP s'employe (*en toutes ſortes de jeux.*) Jactus, ûs, m, Bolus, li, m. *Plaut.* RAZ ſię mowi w grach wſzelkich rzucenie wyrzucenie wygranie

Vn coup de dez. Teſſeræ jactus. *Liv.* °*Il a fait un beau coup de dez.* Benè & efeliciter jecit talos. *Plaut.* °*Il a fait un beau coup de carte.* Dextetè luſit. Rzucenie kości. °Piękną kość wyrzucił. °Piękną kartę wygrał.

COUP ſe dit figurément (*des attaques qu'on donne dans le diſcours.*) *Cette femme donne toûjours quelque coup de bec,* ou *de dent à ſa rivale.* Maledico ſemper dente hæc mulier rivalem carpit. *Hor. Plin.* RAZ ſię mowi o przycinkach w mowie. Ta białogłowa zawſze tnie w czym ſwoię przeciwnicę.

Ce ſatirique donne toûjours quelque coup de pinceau à ſon ennemi en paſſant. Satiricus iſte deſirmat ſemper inimicum per tranſennam. Ten Satyryk zawſze mimoiazdem tnie ſwego nieprzyiaciela.

ON DIT en Morale qu'*Vne choſe porte coup*, pour dire qu'*Elle eſt importante*, qu'*Elle tire à conſéquence.* Res maximi momenti. MOWIĄ co do obyczaiow że rzecz iáka ná co ſię zánoſi, czyni zámach ná co pociągnie co zá ſobą, *nie będzie bez konyry* godna uwagi.

Toutes ſes paroles portent coup, ou *ſont autant d'oracles.* Quot verba illius, tot effata. Wſzyſtkie iego ſłowa godne uwagi, niepoydą ná daremno, żadne z nich proźno nie padnie, ſą iáko wyroki iákie.

COUP ſe dit dans ces façons de parler. *C'eſt un coup ſeur, Cela arrivera certainement.* Id certo eveniet. RAZ ſię mowi w náſtępuiące ſpoſoby, Jeſt to raz nie odbity, ná to nie chybi zapewne być muſi.

Il faut attendre le coup. Vis fati expectanda eſt. Trzeba czekać końca, iák rzecz padnie.

Je ſuis ſeur de mon coup. (dans on ſens naturel.) *Je ſuis ſeur de viſer au but,* ou *de gagner au jeu.* Non deerrabit ictus *Plin.* Palmam auferam in ludo. Pewien ieſtem tego razu: *w wyrozumieniu właſnym,* znáczy pewien ieſtem że nie chybię *álbo* że wygram.

ON DIT au figuré, *Je ſuis ſeur de mon coup, Je ſuis ſeur de réuſſir dans ce que j'entreprends.* Id auferam quod volo Ad optatum finem rem perducam. MOWIĄ też *niewłáśnie:* pewien ieſtem że nie chybię *to ieſt:* że mi ſię uda to co zámyſlam.

Manquer le coup, ou *ſon coup* (dans le naturel.) *Ne pas tirer droit au but,* ou *Perdre au jeu.* Scopum non attingere, Aberrare à ſcopo. *Cic.* Chybić odſtrzelić ſię od zámierzonego celu, *w rozumieniu właſnym,* nie trafić do celu, przegrać.

Manquer le coup, ou *ſon coup* (*au figuré.*) Propoſitum non aſſequi. *Cic.* Chybić *niewłáśnie:* Omylić ſię ná zdaniu álbo w impreźie ſwoiey, być záwiedzionym.

Faire d'une pierre deux coups, (*Faire deux choſes par meſme moyen.* Duos parietes de eâdem fideliâ dealbare. *Cic.* Dwa razy trafić zá iednym ciśnieniem ſtrzeleniem. Dwoch rzeczy dokázać razem zá iednym zawodem.

COUP ſe prend adverbialement dans ces manieres de parler *Venir après coup.* poſt tempus venire. *Plaut.* RAZ przyſłowiem ſię mowi w te ſpoſoby náſtępniące: Przyść *po razie,* po ſprawie po harapie.

Vouloir revenir après coup, Vouloir qu'on juge une choſe jugée. Actum agere. *Ter.* Chcieć ſię ſądzić po ſprawie.

A chaque coup qu'il beuvoit. Ad ſingulos hauſtus. Zá káżdym razem iák pił, ile razy pił.

Boire à petits coups, ou *de petits coups.* Exiguis bibere hauſtibus. *Plaut.* Pić po razu po troſze raz po raz pomałęku popiiać

On le manda coup ſur coup. Continuis mandatis, iterùm ac ſæpiùs, idque continenter, accitus, *ou* accerſitus eſt. Ráz po raz po niego poſyłano.

C'eſt à ce coup que tu es pris. Nunc demum, captus es. Teraz cię złapał, teraz cię mam teraześ wpadł w łapkę.

TOUT A COUP, ou *Tout d'un coup, Subitement.* Continuò Subitò Repentè. adv. *Cic.* NAGLE nieſpodziánie razem.

Pour ce coup, à ce coup, je me ſuis réjouy, c'eſt à dire *En cette occaſion j'ay ſenti de la joye.* In hac occaſione exilui gaudio. *Cic.* Co ná ten raz co w ten czas ucieſzyłem ſię, wyſkoczyłem od radości.

Encore un coup, encore une fois. Iterùm. Rurſùm. Rurſùs. adv. *Cic.* Jeſzcze raz.

Les malheurs luy arrivent coup ſur coup. Malum poſt aliud illi accidit. Nieſzczęścia na niego raz po raz ná padaią.

COUPABLE, adject. m. & f. *& quelquefois mis comme un ſubſt. m. & f. dans le diſcours.* Sons Nocens. *Cicer.* WINOWAYCA zbrodzień.

Je ſçay en ma conſcience que je ne ſuis point coupable de ce crime. Me abeſſe ob hac culpâ certò ſcio. *Cic.* Sumnienie mi świadkiem żem w tym niewinien, że ſię do tego nieczuię.

N'eſtre nullement coupable. Abeſſe à culpâ. *Cic.* Cale nie być winnym.

Qui ne ſe ſent coupable de rien. Mens benè conſcia. Nil ſibi conſcius. *Hor.* Ten co ſię nie czuie winnym w niczym.

Se rendre coupable de larcin. Furti ſe aſtringere. *Plaut.* Stać ſię winnym kradzieży.

Les innocens ſont punis pour les coupables. Innocentes pro nocentibus, pœnas pendunt. *Caſ.* Niewinnych karzą zá winnych.

COUPEAU, ſubſt. m. (*Le ſommet d'une montagne.*) Cacumen, Jugum. Vertex. *Cic.* WIERZCHOŁEK gory iákiey.

(Ce mot eſt vieux en noſtre Langue, & ne ſe dit qu'en Poëſie.) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y nie mowi ſię chyba w Wierſzu.

COUPEAU *& mieux* COPEAU, (*Eclat de bois que font les Charpentiers en coupant leur bois.*) Secamentum. *Plin.* Aſſula. *Plaut.* WIORY ktore padáią przy obrabianiu drzewa.

COUPELLE, ſubſt. f. (*Petit vaiſſeau de terre pour eſſayer l'or & l'argent.*) Vaſculum in quo aurum aut argentum excoquitur. KAPELA naczynie gliniane dla probowania złota y ſrebra u złotnikow.

ON DIT, *Paſſer un homme par la coupelle,* (*quand il a ſubi un tres ſevere examen.*) Alicujus periculum facere diſtrictè in aliquâ ſcientiâ. *Terent.* °(*Quand il a eſté bien ſaigné & bien purgé dans une maladie.*) Multa ſangvinis emiſſione, multiſque potionibus ægrum aliquem curare. MOWIĄ też przepuścić kogo przez Kapelę, to ieſt ſurowo ſię z nim obeyść, y ściśle porachować. °Albo kiedy go w chorobie iákiey lekarſtwami y Krwi puſzczaniem mocno wypoleruią.

COUPEROSE, ſubſt. f. *on prononce* couproſe. (*Vitriol, mineral qui ſe trouve dans les mines de cuivre.*) Calchantum. *Celſ.* KOPEREWAS odmiot ſamorodny kruſzczowy znayduiący ſię w rudach miedzianych.

COUPEROSÉ, m. COUPEROSÉE, f. (*on prononce* couproſé.) (*Qui a le viſage rempli de boutons & de couture.*) Qui eſt tuberoſiſſimæ frontis. *Plaut.* KROSTAWY trędowaty y pokarbowaney twarzy.

COUPLE, ſubſt. f. & m. (*Lien avec lequel on attache les chiens de chaſſe deux à deux.*) Copula. *Ovid.* Jugum. *Cicer.* SMYCZ ná ktorey wiążą charty parami.

COUPLE ſe dit auſſi *de deux chiens attachez enſemble,* & en cette ſignification il eſt ordinairement *maſculin.* Par, Bini. SMYCZ ſię też mowi o ſtrze pſow parą związanych w tym zaś rozumieniu w francuſkim ieſt zawſze męſkiego rodzaio.

Vn couple de pigeons. Par columbarum. *Ovid.* °*Vn couple d'aigles.* Jugum aquilarum. *Plin.* °*Vn couple d'œufs.* Bina ova. Para gołębi. °Para orłow. °Para iáiec.

COUPLER *les chiens,* V. act. (*Les attacher deux à deux.*) Copulâ canes jungere. act. SWOROWAC pſy, parami ná ſmycz ie brać.

COUPLET, ſubſt. m. (*Stance de chanſons,* ou *Strophe.*) Strophe. WIERSZE ſtrofami piſany do ſpiewania.

COUPPE, ſubſt. f. (*Séparation d'un corps ſolide & continu en pluſieurs parties.*) Cæſio. *Plin.* RĄBANIE ná części podzielenie ná ſztuk kilka rzeczy iákiey.

Vn bois qui eſt en couppe. Cædua ſilva, æ, f. *Plin.* WRĘBNY las.

COUPPE-GORGE, ſubſt. m. (*Lieu où l'on vole & où on aſſaſſine les gens.*) Cædibus locus infamis. ROZBOY mieyſce niebeſpieczne gdzie rozbiiaią y zabijaią.

ON DIT figurément, *Ce cabaret, cette hoſtellerie eſt un vray couppe-gorge,* (*On y rançonne les gens.*) Hæc popina, *ou* iſta taberna diverſoria, exactionibus eſt infamis. MOWIĄ niewłáśnie tá Auſterya ieſt właſny rozboy gdzie zdzieraią z podrożnych, y każdą rzecz przepłacić trzeba.

COUPPE-JARRET, ſubſt. m. (*Bretteur, aſſaſſin.*) Sicarius. *Cic.* MĘŻOBOYCA ktory znaymu zabiia, záſadnik ná życie.

COUPPE, ſubſt. f. (*Taſſe ronde qui ſert à boire.*) Patera. *Cic.* Calix.

Calix. CZARA, okrągłe na czynie do picia.

(Ce mot est noble & reservé aux choses sacrées, & au stile sublime.) To słowo iest wyborne y samym tylko rzeczom świętym, álbo mowie poważney á nie potoczney służące.

COUPPER, *ou* COUPER, V. act. (*Séparer avec un instrument tranchant.*) Secare. Putare. Cædere Scindere. *Cic.* RĄBAC kraiać żelazem álbo czym ostrym rznąć siekać ciąć.

COUPPER, ou *Scier les bleds.* Fruges, *ou* frumenta metere. *Cic. Hor.* ŻĄC zboże, á żynać.

Coupper des arbres. Cædere arbores. *Cic.* Scinać drzewa wycinać.

COUPPER *ce qu'il y a de trop & de superflu aux arbres.* Frondare arbores. *Colum.* **Coupper le haut des arbres.* Attondere. Decacuminare arbores. *Plin.* **Coupper par cy par là les branches aux arbres, les élaguer.* Interlucare arbores. *Plin.* OBCINAC Drzewa z zbytnich gałęzi. *Z wierzchu drzewa rownać obcinaiąc. *Przerzedzić tu y owdzie gałęzie w szpalerze drzew obcinaiąc dlá światła.

Coupper les viandes. Scindere, *ou* lacerare, *ou* carpere obsonia. *Petr.* Krajać mięso, rąbać, zarębywać.

Coupper & rogner d'une chose. Mutilare. *Terent.* Urznąc uszczknąć czego, uszczerbić.

COUPER *un homme, le chastrer.* Secare aliquem. *Plaut.* URZNĄC człeka, rzezańcem go uczynić obrzezać.

SE COUPPER, (*Se chastrer.*) Amputare sibi genitalia. *Plin.* URZNĄC samego siebie, rzezańcem się zrobić, obrzezać się.

Coupper, ou rogner les ongles. Subsecare ungues. *Tibul.* Urzynać álbo obrzynać paznokcie.

Couper par le milieu. Interscindere. *Plin.* **Couper en pieces, ou par morceaux.* Concidere. Frustillatim. *Plin.* **Couper tout à l'entour.* Circumsecare. Circumcidere. *Colum.* Przerznąć przez srzodek. *Pokraiać ná sztuki porąbać. *Oberznąć co do koła, okroić.

COUPPER, (*Fendre, ouvrir la terre en labourant.*) Terram sulcare. *Colum.* KRAIAC ziemię, orać wskiby żeby położyć.

Il faut que je prenne garde qu'on ne me couppe ma bourse. Ne quis pertundat mihi crumenam cautio est. *Plaut.* Idzie mi tu o to bardzo, áby mi nie urznięto trzosa.

Se faire coupper les cheveux. Tonsori operam dare. *Suet.* Kazać sobie włosow uciąć, strzyda się.

J'apprends qu'il n'est pas permis de se faire coupper ni les ongles ni cheveux sur mer, si ce n'est dans quelque tempeste. Audio non licere cuiquam mortalium in navi neque unques neque capillos deponere, nisi cùm pelago ventus irascitur. *Petr.* Słyszę że nie wolno kazać sobie áni włosow strzydz áni paznokci obrzynać ná morzu chyba pod czas náwałności iákiey.

Fais toy coupper cette langue babillarde. Jube tibi istam prætruncari linguam largiloquam. *Plaut.* Day sobie uznąć ten ięzyk świegotliwy.

Se faire coupper les veines. Sibi abrumpere, *ou* exsolvere venas. *Tacit.* Dać sobie żyły pootwierać pokraiać.

COUPER *la gorge à quelqu'un, (L'égorger dans le sens naturel.)* Aliquem jugulare. *Cic.* GARDŁO poderznąć komu zarznąć go właśnie.

ON DIT en ce sens au figuré, *Il a couppé la gorge à mes enfans & à moy.* Jugulavit me & totam familiam. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Zábił mię ná wszystkim y z dziećmi, zgubił mię.

On couppe la gorge aux enfans, quand on les laisse vivre dans le libertinage. Nimiâ licentiâ necantur adolescentes. Zábiia ten dzieci swoie kto im rozpusty pozwala.

Le juge a couppé la gorge à cette pauvre veuve, par la perte de son procès. Judex pessundedit hanc viduam, cùm tradidit causam adversario. Sędzia zgubił tę ubogą wdowę kazawszy iey przegrać tę sprawę.

Il se couppe la gorge par ses paroles, & par son propre aveu. Jugulat se suis verbis & suâ confessione. *Cic.* Zgubił się sam swoią mową, swoim świadectwem wyznaniem własnym.

Se coupper dans ses réponses. Non sibi constare. *Cic.* Niciednostaynie odpowiadać, raz ták drugi raz ináczey.

Ils ne se sont point encore couppez. Cohærent dicta inter se. *Cic.* Jeszcze iednostaynie prawią.

Coupper, pour dire *Abréger.* Paucis dicere. Krotko skończyć

Couper un raisonnement, (Le serrer pour luy donner plus de force) Ratiocinium contrahere *Cic.* *(*Le contraire est* Dilatare, *l'Estendre.*) Skrocić dowod iáki áby go mocniey wyrazić przeciwnie zaś Rozszerzać się z dowodami.

Il faut coupper cette période en deux, pour rendre la pensée plus claire & plus vive. Secanda, *ou* dividenda est bipartitò periodus, quò mens auctoris sit perspicacior & acutior. Trzeba przeciąć *rozdzielić* ten peryod ná dwoie áby myśl swoię lepiey obiaśnić y żywiey wyrazić

COUPPEZ *par là, c'est le plus court.* Hac ito, efficies tuum iter brevius. TNIY idź tamtędy tá náykrotsza droga.

COUPPER *la parole à quelqu'un.* Interrumpere alicujus sermonem. act *Liv.* PRZERYWAC mowę komu.

Je ne couppe jamais la parole quand quelqu'un parle. Non sum alteri obloquutor. *Plaut.* Nigdy nieprzerywam mowy kiedy kto mowi.

La douleur & les soupirs luy couppoient la voix, pour dire *l'empeschoient de parler, interrompoient son discours.* Dolor, suspiria, singultus vocem intercludebant *Cic.* Żal y wzdychania słowa mu przerywały, to iest: mowić mu niepozwalały.

COUPPER *chemin, (Mettre quelque obstacle au passage de quelqu'un.)* Itinera intercludere, (cludo, dis, si, sum.) act. *Cæs.* ZAWAŁIC zástąpić komu drogę przeszkodzić mu bronić mu przeyścia, passy pozástępować, przeciąć.

Il craignit qu'on ne luy couppast chemin pour la retraitte. Veritus est. Ne fugâ intercluderetur. *Cic.* Bał się áby mu nie zastąpiono od ucieczki.

EN CE SENS on dit *Coupper les vivres à une ville, a son ennemi, (quand on tient les passages, par où les vivres pourroient entrer.)* Commeatum urbi intercludere. *Plaut.* Intercludere urbem commeatibus. *Cæs.* Frumento, *ou* re frumentariâ prohibere hostes. *Cæs.* W TYM rozumieniu się mowi przerznąć żywności miastu iákiemu, álbo nieprzyiacielowi, kiedy kto passy zastąpi ktorędy podwody z żywnościami przechodzą.

ON DIT en cette signification au figuré, *Coupper chemin aux séditions.* Vias omnes seditionum intercludere. *Cic.* TAK się też mowi przerznąć bunty, zábieżeć buntom

On a tellement couppé chemin aux desordres, que nous ne craignons plus aucun danger. Ita compressum est hoc malum ut ab omni periculo tuti videamur. *Cic.* Ták dobrze zábieżono zámięszaniu, że się iuż żadnego niebespieczeństwa nie obawiamy.

Un bon juge couppe chemin aux procès. Lites secantur bono judice. *Hor.* Sędzia sprawiedliwy zábiega wszelkim kłotniom w prawie.

Coupper la racine aux passion. Libidines resecare radicitùs. *Cic.* Eradere voluptatem è pectore. *Hor.* Wykorzeniać námiętności.

ON DIT encore par maniere de proverbe, *Coupper bras & jambe à quelqu'un,* pour dire *Luy faire toutes sortes de mauvais traittement.* Omnibus incommodis aliquem vexare, (vexo, as, avi, atum.) *ou* affligere, (fligo, gis, xi, tum.) act. MOWIĄ ieszcze iákoby przysłowiem, ręce y nogi poobcinać, wszelką przykrość iáka być może mu zádawać.

Coupper la bourse à quelqu'un. Aliquid ab aliquo extorquere. *Plaut.* Trzos urznąć komu.

COUPPER signifie *Diviser.* Dividere. *Cic. Hor.* PRZERZYNAC znaczy też dzielić.

L'Apennin est une chaisne de montagnes qui couppe toute l'Italie. Apenninus, continui montes dividunt totam Italiam Apennin iest przeciąg gor ktore przerzynaią całe Włochy.

Ce sont des montagnes couppées par une vallée couverte d'arbres. Montes valle opacâ dissociantur. *Horat.* Są to gory przerznięte doliną ciemną.

COUPPER *les cartes, quand on les separe, àprès les avoir battuës & meslées ensemble.* Dividere folia lusoria. ZBIERAC karty zmięszawszy ie wprzody dobrze między sobą.

COUPPÉ, masc. COUPPÉE, f. part. pass. & adject. Cæsus. Abscissus. Excisus. Amputatus. UCIĘTY, urznięty rznięty.

ON DIT, *Un homme couppé,* ou *Un homme chastré.* Vir exsectus. *Lucan.* RZEZANIEC kastrat.

ON DIT encore *Un stile couppé, Un stile Laconique, court.* Stilus concisus. Oratio concisa. *Cic.* STYL ucinany ucinkowy krotki Łakoński.

COUPPERET, (*on prononce* couppret.) subst. masc. (*Instrument tranchant, à l'usage des bouchers & de la cuisine.*) Ascia. TOPOR Rzeźniczy kuchenny siekacz.

COUPPEUR, *ou* COUPEUR, subst. m. (*Celuy qui couppe.*) Sector. Scissor, oris, m. *Petr.* SIEKACZ ten co kraie tnie.

CE MOT ne se dit gueres que (*de ceux & de celles qui coup-*

couppent les raisins dans les vignes au temps de la vendange.) Vindemiator, oris,m. Legulus,i,m. *Colum.* °*On dira parlant d'une femme.* Legula, æ,f. *Une couppeuse.* TO Słowo Francuskie nie mowi się tylko o tych co obieraią wino w winnicach obrzynaiąc grona pod czas winobrania. °o Białogłowie mowiąc *ubieraczka.*

Coupper de bourse. Crumenisecа,cæ,m. Rzezimieszek.

COUPPEURE, *on prononce* COUPURE,subst.f. (*L'action de coupper.*) Cæsio.Incisio.Scissura. *Plin.Colum.* RZNIĘCIE, urzynanie nárznięcie.

COUPPOIR,subst.masc. (*Outil de fer trachant, dont on se sert dans le fabrique des monnoyes.*)Incisorium,ii,neut. SCYZORYK Mincarski ktorego záżywaią w mennicach.

COUPOLLE, subst.f. terme d'Architecture venu d'Italie. (*C'est le haut du Dome d'une Eglise,rond, fait en forme d'une couppe renversée.*) Cupula,læ,f. Tholus.*Virg.* KOPUŁA termin Architektory ná wierzchu dachu okrągło dana ták czara wywrocona. *Makownica.*

COUR, subst.f. (*Terrain enfermé de murs & à découvert, qui fait partie d'un logis.*) Area,æ,f.*Var.* PODWORZE plac prożny do koła zámknięciem npartzony część Domu czyniący zwierzchu otwarty.

Cour interieure, environnée de corps de logis. Cavædium. *Plin-Jun.* Podworko wewnętrzne zewsząd dokoła zábudowane.

PETITE *cour d'un logis.*Areola.*Plin-Jun.*PODWORKO małe.

Cour d'une metairie, ou *Basse cour.* Chors, *genit.* chortis,f. *Mart.* Cors,tis,fœm. *Var.* Kurnik podworze dla drobiu folwarkowe.

De basse cour, ou *de la basse cour.* Chortalis,m. & f. chortale, neut. adject. *genit. is. Colum.* Folwarkowy kędy kury y inszy drob trzymaią.

COUR, (*Lieu où habite un Roy*, ou *un Prince souverain.*) Aula, Regia. *Cic.*. DWOR mieysce kędy mieszka Krol iaki álbo Xiążę udzielny.

Aller souvent à la Cour. Aulam frequentare. °*Suivre la Cour, Vivre à la Cour.* In aulâ versari. Bywać często u Dworu. °Jezdzić zá Dworem, żyć u Dworu.

Un homme de Cour, Un courtisan. Aulicus. *Cornel-Nep.* Dworski człowiek.

DE LA COUR,ou *Qui appartient à la Cour.*Aulicus.*Suet.* DWORSKI co náleży do Dworu nádworny, zádworny.

Les dames de la Cour. Aulicæ mulieres. Damy Panie y Panny Dworskie.

COUR signifie aussi (*Toute la Famille Royale, & les Officiers qui sont à la suite du Prince.*) Aula. DWOR znaczy Familią całą Krolewską y Urzędnikow u Dworu Krolewskiego y tych co záwsze Dworowi assystuią.

COUR se prend quelquefois pour (*le corps de l'Etat que le Prince represente.*) comme *Il y a une haine cachée & invetérée entre la Cour de France & la Cour d'Angleterre.* Gerunt Galli cum Anglis simultates obscuras & antiquas. Dwor się cza'eta bierze za Państwo całe ktore wyraża w osobie swoiey Krol; iáko, Jest nienawiść skryta y zástarzała, między Dworem Francuskim, y Dworem Angielskim.

COUR signifie *Le Roy & son conseil.* comme *Il est venu un ordre de la Cour de donner combat.* A Rege prælium demandatum est. DWOR znaczy Krola y Radę iego; iáko, Przyszedł Ordynans odedworu áby wydać bataliią.

Faire sa cour au Prince. In cultu Principis se præbere assiduum. Służyć assystować Panu.

Il évite de faire sa cour aux Grands. Vitat superba potentiorum limina. *Horat.* Strzeże się bywać u wielkich Panow.

Il fait sans cesse sa cour aux Grands. Circumvolitat potentiorum limina.*Colum.* Ustawicznie służby swoie oddaie wielkim Panom záwsze u nich bywa o łaskę się ich staraiąc.

Il avoit passé sa jeunesse dans Rome à faire la cour aux Ministres. Insignes amicitias Romæ ambitiosè coluerat. *Tacit.* Strawił młody wiek swoy w Rzymie służąc ustawicznie Ministrom.

Nous faisons nostre cour tous les matins. Manè salutamus. *Cic.* Co rano ná pokoiach bywamy dla oświadczenia służby nászey Panu.

Faire la cour aux richesses & à la fortune d'une personne. Fortunā & divitias alicujus ambire, *ou* aucupari donis & pleniori obsequio. Służyć kłaniać się szczęściu y dostatkom czyim.

Faire la cour à quelqu'un. Observare & aliquem colere. *Cic.* Nadsługiwać, nádskakiwać komu, świecić mu.

COUR *de gens de justice.*Curia.Senatus.*Cic.* RADA walna sądowa.

Cour souveraine, Summus senatus. °*Cour subalterne.* Inferior curia. Sąd naywyższy. °Sądy niższe z apelacyą.

*Cour de Parlement.*Supremus Senatus Suprema curia. °*Cour des Aides.* Rei tributariæ summum tribunal. Suprema rei tributariæ curia,f. Sądy Parlamentowy. °Sąd skarbowy.

Cour des Monnoyes. Monetalis curia,f. Sąd Menniczny.

TOUTE LA COUR *s'est assemblée, Tout le Parlement s'est assemblé.*Consilium universum iniit curia. WSZYSTKA rada się zebrała,wszystek Parlament się zgromadził zasiadał.

En pleine Cour, en plein Parlement. Palam curiæ consessu coronâque. W zupełney radzie, w zupełnym Parlamencie.

Se rapporter à la Cour. Rem totam Curiæ permittere. Zdać się ná sąd ná sprawiedliwość.

La Cour dit qu'il a esté mal jugé. Curia sententiam pro nullâ habendam esse censuit & indocendam. Trybunał rzekł że źle nsądzono, skassował Dekret.

COURAGE, subst m. (*Ardeur, vivacité, fureur de l'ame qui fait entreprendre des choses hardies sans crainte des perils.*) Ardor. Mentis furor, oris,m. Animus,i,m.*Plin.* ODWAGA Ochota serca, podeymuiąc się śmiało rzeczy wielkich nie lękaiąc się niebespieczeństwa.

(En ce sens il se dit des animaux, aussi bien que des hommes.) W Tym rozumieniu mowić się może y o zwierzętach álbo bydlętach.

COURAGE est aussi une *Vertu qui éleve l'ame, qui la porte à mépriser les dangers, quand il y a des occasions d'exercer sa vaillance, quand il y a lieu de montrer sa constance & sa fermeté.* Animus,i,m.Virtus, utis,f. *Cicer.* ODWAGA Męstwo Cnota dodaiąca serca do lekce ważenia niebespieczeństw, kiedy się podaie okazya dokazania odwagi iákiey, oświadczenia stałości y męstwa.

Un grand courage. Magnus & erectus animus. Altus animus. °(*Le contraire est* Parvus, *ou* demissus animus. Pusillus animus. *Un courage bas & rampént.*) Cic. Wielkie męstwo *praeciwna iest* Małe serce podły animusz.

GRANDEUR *de courage.* Animi excelsitas, atis,f. Animi altitudo, *ou* magnitudo, dinis, f. Magnanimitas, atis, f. *Cic.* °(*Le contraire est* Animi demissio, *ou* Pusillus animus. *Cicer. Bassesse de courage.*)WIELKOSC wspaniałość umysłu.°*Praeciwna iest* Podłość nikczemność serca.

AVOIR *du courage.* Habere animum. Magno & erecto animo esse. *Cic.* Mieć serca dosyć.

Avoir bon courage & bonne espérance. Confidere animo & spe. *Cas.* Mieć dobrą otuchę.

Avez bon courage, ou simplement *Bon courage.* Bonum habe animum. Fac bono animo sis. *Plaut.* Fac habeas fortem animum. *Cic.* Ufay nietrać serca.

*Avoir un courage de femme.*Muliebrem animum gerere.*Cic.* Mieć serce niewieście, babskie.

Je vous ay fait voir mon courage; mais pour mon esprit tel qu'il est,la longue servitude l'a empesché de paroistre. Animum tibi meum probavi,ingenium certè diutina servitus, qualecunque est, minus quam erat,passa est videri. *Cic.* Pokazałem ci animusz moy,ále co do rozumu iákikolwiek iest w sobie,długa niewola wydać mi się z nim niepozwala.

Prenez courage,ce qui ne dépend que de vous: le temps menera ce qui dépend de la fortune; & nôtre prévoyance le menagera. Fortem fac animum habeas quod est in uno te: quæ sunt in fortunâ temporibus regentur, & consiliis nostris providebuntur. *Cic.* Nie trać serca bo to od ciebie tylko zawisło á zaś co zawisło od szczęścia,czas sam dokaże, y nasza do tego pomoże przezorność.

Prenez un courage, qui réponde à vos entreprises. Mentes dignas cœptis insumite.*Stat.* Weźmiy serce ktoreby się zgadzało z imprezą o ktorey zamyślasz.

Donner du courage à quelqu'un. Dare alicui animum. *Cic. Liv.* Serca komu dodawać.

Relever le courage à quelqu'un. Alicui animum erigere.*Cic.* Odwagi serca komu dodać.

Ayant repris courage,ils recommencent le combat & reviennent à la charge. Cùm animos collegissent, restituitur pugna. *Liv.* Serca znowu nabrawszy wracaią się do bitwy.

Perdre courage, (se décourager. Animum despondere.*Liv.* Stracić serce ochotę,dać się ustraszyć.

Ils n'ont point manqué de troupes, mais ils ont manqué de cou-

courage. Animus illis, non copiæ defuerunt. *Cic.* Nie ſebodziło im ná ludziach, ále ná ſercu.

Faire perdre courage à quelqu'un, (luy abbattre le courage, le décourager.) Alicujus animum debilitare, *ou* frangere. *Cic.* Stracić komu ſerce do czego odwagę mu oſłabić uſtraſzyć go.

Se laiſſer abbattre le courage. Animum contrahere, *ou* demittere. *Cic.* Dáć ſię uſtraſzyć.

Qui a perdu courage. Lapſus animi. *Plaut.* Ten co ſerce ſtracił y odwagę.

COURAGE ſe dit abſolument (*pour exhorter quelqu'un à faire une choſe.*) Macte. *Cic.* Eia agite. *Plaut.* DALEY, nużeſz śmiało, zachęcaiąc kogo do czego y ſercu mu wzym y ochoty dodaiąc.

COURAGEUX, m. COURAGEUSE, ſ. adiect. (*Qui a du courage.*) Animoſus. Magnanimus. *Cic.* ODWAZNY ODWAZNA wſpaniały.

C'eſt la marque d'un eſprit ferme & courageux de ne ſe point troubler dans les choſes difficiles. Fortis & conſtantis animi eſt non perturbari in rebus aſperis. *Cic.* Znak to ieſt umyſłu ſtałego y odważnego, nie mięſzać ſię w przeciwnościach.

COURAGEUSEMENT, adv. (*Avec courage.*) Animosè. adv. Magno animo. abl. Fortiter. adv. *Cic.* ODWAZNIE śmiało.

COURAMMENT, adv. *Tout courant.* (*ſans héſiter, ſans s'arreſter.*) Expeditè. Facilè. adv. *Cic.* WCIĄZ nie ſtawaiąc, ani ſię zaiąkaiąc.

COURANT, m. COURANTE, f. part. act. *du verbe* COURIR. Currens, entis, omn. gen. *Cicer.* BIEZĄCY bieżąca od słowa biegać biegnący.

COURANT, (*Coulant, parlant des eaux.*) car on dit *Un courant d'eau, Une eau courante.* Unda currens. *(*Le contraire eſt* Reſes aqua *genit.* aquæ reſidis, f. *Une eau qui ne court point, Eau croupie.*) BIEZĄCY Cieknący płynący mowiąc o wodach bo ſię mowi Potok wody, woda bieżąca. **Przeciwna zaś ieſt:* woda Stoiąca.

ANNE'E *courante, Année preſente.* Annus qui nunc volvitur. **Le mois courant.* Menſis qui nunc agitur. ROK teraźnieyſzy idący. *Mieśiąc teraźnieyſzy.

Chien courant. Curſor canis. Pies gończy.

EN COURANT, (*à la haſte.*) Curſim Raptim. adv. *Cic.* BIEGNĄC ſpieſzno co prędzey mimoiazdom w dopadki.

MONNOYE *courante,* ou *qui a cours dans un Royaume.* Moneta uſualis. MONETA zwyczayna ktora idzie gdzie w Páńſtwie iákim, ordynaryina moneta.

Un COURANT *d'eau*, ſubſt. m. Profluens. *Cic. Liv.* POTOK.

Suivre le courant de l'eau, ſe laiſſer aller au courant. Secundo amne, *ou* flumine ferri. Jść zá wodą, puścić ſię zá wodą.

ON DIT au figuré, *Le courant du monde, la maniere ordinaire dont on vit dans le monde.* Communis & vulgaris uſus & conſuetudo vivendi. MOWIĄ *niewłaśnie:* iák bieg świata tego nieśie to ieſt iák ſię zwyczaynie ná świecie dzieie.

Suivre le courant du monde, (*Se laiſſer aller,* ou *entraiſner au courant.*) Uſu & conſuetudine vulgari abripi. Jść za drugiemi, tam gdzie drudzy idą, y iák ſobie poſtępnią, ták czynić.

COURBE, adject, m. & f. (*Qui n'eſt pas de droite ligne.*) Curvus. *Cic.* *Une ligne courbe.* Curva linea. KRZYWY co nie ieſt proſty w linią linia krzywa.

COURBE', m. COURBE'E, f. part. paſſ. & adject. Curvatus. *Cic.* SKRZYWIONY SKRZYWIONA.

COURBE', (*Panché.*) Pandus, Repandus. Cernuus. *Cic. Virg.* KRZYWY ukośny náchylony ſpadziſty.

Courbé ſous le faix des années. Corpore toto ob ſenium curvatus. *Stat.* Skrzywiony od ſtarości, náchylony.

Il eſt toûjours courbé ſur les livres. Libris ſemper incumbit. Caput de tabulà non tollit. *Petr.* Zawſze nachylony nad Kśięgami ſiedzi.

COURBEMENT, ſubſt. m. (*L'action de courber.*) Curvatio. Inflexio *Colum. Cic.* KRZYWIENIE wykrzywianie.

COURBER, V. act. (*Rendre courbe.*) Curvare. Incurvare Inflectere *Virg. Caſ.* KRZYWIC nákrzywiać.

SE COURBER. Curvari. Incurvari, (vor, aris, atus ſum,) paſſ. *Plin. Stat* Se curvare. SKRZYWIC ſię.

COURBETTE, ſubſt. ſ. (*Aller à courbettes, en parlant d'un cheval.*) Surrectis alternatim ac depreſſis cruribus numerosè incedere. neut. KORWETAMI iść mowiąc o koniu.

ON DIT figurément, *Mener un homme à courbettes,* (*Le faire aller à courbettes, le gourmander & luy faire faire les choſes de hauteur.*) Imperioſe tractare aliquem. *Tacit.* MOWIĄ niewłaśnie kazać komu chodzić w korwety, po ſwoiey woli go ſobie zażywać iák ſię podoba.

COURBURE, ſubſt. f. (*Qualité de la choſe courbée.*) Curvatura. *Vitr.* KRZYWOSC krzywizna zakrzywienie.

COUREUR, ſubſt. m. (*Leger à la courſe, qui couroit dans les jeux.* Curſor, oris, m. *Cic.* Stadiodromus, i, m. *Plin.* BIEGUN letki dobiegania, záwodnik co w záwodzie biegiwał.

COUREUR, (*Vagabond.* Erro, onis, m. *Horat.* BIEGUN włoczęga, powſinoga, błąkacz.

COUREUR, *ou* AVANT, COUREUR (*dans les armées, qui va aux nouvelles & à la découverte des ennemis.*) Excurſor. *Cic.* Explorator. *Cic.* SZPIEG, czaty.

COUREUSE, ſubſt. ſ. (*Femme qui aime à courir çà & là, qui n'arreſte gueres a ſon logis.*) Mulier concurſans, *genit.* mulieris concurſantis, ſ. BIEGUNKA białowa co w Domu niepoſiedzi ale uſtawicznie biega tu y owdzie.

COUREUSE ſignifie plus communément *Une femme qui vit dans une infame proſtitution, qui ſe donne à tout venant,* UNE COUREUSE *de pont-neuf, de rempart, une coureuſe de guilledou.* Scortum diobolarium. *Plaut.* SŁOWO to francuſkie poſpoliciey u nich znaczy Białogłowę nierządną co wſzędzie za chłopami biega, wſzetecznica iawna.

COURGE ſubſt ſ. (*Plante rampante de la nature des citrouilles*) Cucurbita, æ, f. *Plin.* TYKWA owoc poziemi ſię pnący rodzaiu Bani.

COURIER, ſubſt. m. (*Poſtillon qui fait le meſtier de courre la poſte.*) Curſor publicus, *genit.* curſoris publici, m. *Cic.* POCZTARZ, pocztarczyk, co z pocztą biega, kuryer, umyślny poſłaniec, goniec.

COURIR, & *quelquefois* COURRE *dans de certaines phraſes que l'uſage a autoriſées, & qu'on trouvera ſous* COURIR. Currere *Cic.* BIEGAC, bieżeć.

Courir en quelque lieu, (*y aller en courant & à la haſte.*) Aliquò accurrere. Bieżeć ná iakie mieyſce ſpieſzno, lecieć kędy.

Courir de tous les coſtez, ou de coſté & d'autre. Circumcurrere. *Cic.* Biegać powſzyſtkich ſtronach, wſzędzie y tu y owdzie.

Courir de haut en bas, Courir en deſcendant. Decurrere. *Liv.* Biegać zgory na doł, zbiegać ná doł.

Courir en foule Concurrere. *Cic.* Zbiegac ſię kupami.

Courir devant. Præcurrere. *Terent. Cic.* Ubieżyć pierwey.

Courir juſques au quelque lieu. Percurro. Przybieżeć dobieżyć aż na iakie mieyſce.

Courir, ou *courre le cerf, le lievre.* Cervum, *ou* leporem venari. *Cic.* Gonić za ieleniem, albo ielenia, zaiąca.

COURIR, *ou* COURRE *la poſte.* Incitato equo currere. **La bague.* Equeſtri decurſione certare. *Liv.* BIEGAC, albo bieżyć pocztą. *Biegać dupierścienia.

S'exercer à la courſe, ou *à courir.* Curſu ſe exercere. Cwiczyć w bieganiu álbo w biegu.

Courir au devant de quelqu'un. Concurrere alicui obviam. *Ter.* Bieżeć naprzeciw komu.

Courir les mers. Currere æquor. *Virg.* Biegać po morzach.

Il courut jour & nuit luy en porter la nouvelle, changeant de chevaux pour aller plus viſte. Continuato & nocte & die itinere, atque mutatis ad celeritatem jumentis, ad eum contendit, ut iſtud nunciaret. *Caſ.* Biegł nocą y dniem tę mu nowinę donoſząc, odmieniaiąc konie dla prędſzego poſpiechu.

Je n'en puis plus d'avoir couru, ou *Je ſuis tout eſſoufflé & hors d'haleine d'avoir couru.* Ex curſurà anhelitum duco. *Plaut.* Już też nie mogę od biegania wſzyſtekem ſię zdyſzał ledwie tchnę od biegania.

Courir ſur quelqu'un, Faire des courſes ſur les ennemis. In aliquem, in hoſtes irruere, n. Impetum facere. *Cic. Liv.* Nápadać ná kogo, wypadać podiazdami ná nieprzyiaciela.

Courir dans le païs ennemi. Hoſtiles terras percurrere, *ou* percurſare. *Caſ. ou* excurrere. *Liv* **Courir les mers pour pirater,* (*comme font les corſaires.*) Mare infeſtum habere. *Cic.* **Courir le païs, voyager, peleriner.* Regiones peragrare. Peregrinari. *Cic.* Plądrować kray nieprzyiacielſki. *Rozbiiać po morzu táko morſcy naieżdnicy. *Biegac po kraiu ieżdzic po świecie, pielgrzymować.

COURIR *les tables,* (*Faire le paraſite & l'écorniſleur, aller chercher un repas çà & là.*) Percurrere menſas. Omnium menſarum eſſe aſſeclam. *Cicer.* **Courir toute la nuit les mauvais lieux en habit d'eſclave pour ſe déguiſer.* Lupanaria veſte ſervili

vili in dissimulationem suspercrrare, (o,as,avi, atum- *Tacit.* BIEGAC po obiadach; pasorzytem się czynić wąchać tam y sam cudaych kominow. *Biegać po mieysćach podeyrzanych całą noc przebrawszy się dla nie poznaki.

On vit courir les paroles, ou *les billets doux, & tous ces petits présents, qui tiennent lieu d'une grande faveur à un amant.* Litteræ amatoriæ & munuscula mutuò commeatunt. *Cic.* Biegły karteczki listki y te wszystkie podarunki ktore zalotniey maią sobie za szczęście naywiększe.

Donner à courir à quelqu'un. Exercere aliquem. *Terent.* Dać komu dość do czynienia.

COURIR, *(se répandre, parlant d'un bruit,* ou *d'une nouvelle.)* comme *Le bruit court, Il court un bruit, On fait courir le bruit que les ennemis ont esté battus.* Rumor spargitur & sparsus est, hostes profligatos fuisse. *Cic.* LATAC, za miast szczaye się mowiąc o tym co słychać iáko Wieści lataią, puszczono wieść iákoby miano pobić nieprzyiacioł.

Faire courir un bruit, Famam, *ou* rumorem spargere. *Cic.* Puścić wieść iaką.

Faire courir une santé, pour dire *La faire boire à la ronde.* Alicui propinare in orbem. Zdrowie czyie w koley puścić, koleią ná nie pić.

Il court de mauvais bruits de César. Non belli sunt rumores de Cæsare. *Cic.* Złe nowiny ale słychać o Cezarze.

COURIR dans le figuré, *Courir après un héritage.* Inhiare hereditatem. *Plaut.* *Après les honneurs & les biens de cette vie.* Ambire, *ou* persequi honores, bona. *Cic.* BIEZYC ubiegać się niewłaśnie, ubiegać się do dziedzictwa. *Ubiegać się zá honorami, y dobrami doczesnemi.

Courir à la servitude. Ruere in servitutem. *Tacit.* Biegnąć do niewoli lecić w niewolą.

Il court à l'Hospital, à sa ruine, pour dire qu'*Il gouverne mal ses affaires.* Detruditur ad mendicitatem. *Plaut.* Spieszy się do kruchty, do szpitala do upadku y ruiny własney, ale się rządzi w swoich interessach.

ON DIT qu'*Un homme a bien couru des fortunes en sa vie,* qu'*Il a bien essuyé des perils, des dangers.* Multa & varia discrimina subiit. *Cicer.* ROZNEGO y rozmaitego zażył szczęścia w tym życiu nie o iedno się niebespieczeństwo otarł

Il court bien des maladies, Les maladies sont communes. Ingruont morbi. *Plin.* Panuią rozmaite choroby, choroby są pospolite wiele bardzo chorob panuie.

Courir au devant de la fortune, qui nous tend les bras, ou *qui nous rit.* Blandienti fortunæ occurrere. *Tacit.* Bieżyć do szczęścia ktore się do nas garnie, álbo kiedy się do nás uśmiecha.

Courir une mesme fortune. In eâdem esse navi. *Cic.* W rownyra álbo w tymże być niebespieczeństwie, w tey toni ná teyże szali się ważyć.

Tous les honnestes gens courent la mesme fortune. Una navis est bonorum omnium. *Cicer.* (comme qui diroit *sont tous dans un mesme vaisseau, dans un mesme danger.*) Wszyscy poczciwi iednakowe szczęście maią czemusz niebespieczeństwu podpadaią iákoby kto mowił ná iedneyże szali są położeni.

Il court risque de perdre ses biens & sa vie. Fortunæ & vita illius veniunt in discrimen. *Cicer.* Jest w niebespieczeństwie utraty życia y fortuny.

Courir quelque risque, ou *fortune.* Adire periculum, *ou* discrimen, *ou* fortunam. *Cic.* Być w iákim niebespieczeństwie wdać się w nie.

COURIR *les ruës, (comme font les faineans.)* Per compita, *ou* per plateas vagari. BIEGAC po mieście po ulicach iáko prożnicy, błąkać się.

COURIR *les ruës, (estre furieux & insensé.)* Pro cerito circumferri. *Plaut.* BIEGAC po ulicach iák szalony.

COURIR *un livre, Le lire en courant.* Raptim librum perlegere. PRZEBIEZEC iáką księgę czytaiąc ią ná prętce, utywczą naprędce.

COURIR *sur le marché de quelqu'un, (vouloir donner davantage d'une chose qu'on marchande.)* Liceri contra aliquem. *Cicer.* PODKUPOWAC kogo, podłożyć postąpić co w targu podeyść kogo w kupnie.

Courir sur les desseins, ou *sur les brisées de quelqu'un.* Alterius consiliis intervenire. Ubieżyć kogo w impreziá, pomięszać mu zámysły y szyki.

COURIR, *(Se traisner, parlant des insectes & des vermines.)* *Les poux courent sur luy.* Pedes repunt super illum. BIEGAC chodzić mowiąc o robactwie y owadzie, Robactwo wszy po nim biegaią.

COURIR, *(Estre d'usage, avoir cours, estre receu, parlant des monnoyes.)* In usu esse. JSC być w używaniu mowiąc o monetach.

COURIR se dit *(du temps.)* *L'année qui court.* Annus vertens. *Le mois qui court.* Mensis vertens. ISC bieżeć mowiąc o czasie rok idący bieżący. *Miesiąc bieżący, idący.

La rente court depuis un tel jour. Ab eo die ducitur usura. *Cic.* *La rente court toûjours.* Procedit usura. *(Le contraire est* Consistit usura. *La rente ne court plus.)* *Cicer.* Prowizya, Czynsz, idzie od tego dnia. *Prowizya záwsze idzie, *przeciwna iest: Prowizya ustała, iuż więcey niecidzie.

ON DIT qu'*Un homme court sa dixiéme année.* Decurrit annum decimum. CZŁOWIEK ktory dziesiąty rok odprawuie, idzie mu ná dziesiąty rok.

COURU, m. COURUë, f. part. pass. & adject. *(Brigué, recherché.)* Ambitus. SZUKANY usilnie o co się bardzo ubiegaią.

COURLIS, *ou* COURLIEU, subst. masc. *(Espece d'oiseau aquatique, qui a un grand bec façonné en faucille.)* Clorius, ii, masc. *Plin.* ŁYSZCZAK, płaskonos ptak wodny.

COURONNE, subst. f. *(Ornement que les Rois mettent sur leur teste, pour marque de leur pouvoir absolu.)* Corona, æ. f. *Cic.* KORONA stroy ná Krolewską głowę ná znak powagi y władzy náywyższey.

Petite couronne. Corolla, æ, f. Strophiola, æ, f. *Plin.* Korona mała łubek.

Couronne de fleurs. Corona florea. *Plaut.* Serta, orum, neut. plur. *Cic.* Korona z kwiecia wieniec.

Couronne de laurier. Laurea, æ, f. *Cic.* *(on sous-entend* corona*)* Wieniec Laurowy zwycięski.

Femme qui fait des couronnes, une Bouquetiere. Coronaria, æ, f. *Plin.* Wieńczarka co wieńce z kwiatow wiie.

DE COURONNE. Coronarius, a, um. *Cic.* WIENCOWY

Fleurs, herbes dont on fait des couronnes. Coronamenta, orum, n. pl. *Plin.* Wieńcowe kwiaty ziołá.

COURONNE se met pour *La qualité de Souverain, le Royaume.* Regnum. Imperium, i, n. *Cic.* KORONA się bierze zá dostoieństwo Krolewskie, za Krolestwo Państwo całe.

Charles-quint renonça à la Couronne, abdiqua le Royaume, quitta le Royaume. Carolus-quintus abdicavit imperium. *Cic.* Karol piąty złożył Koronę porzucił Krolestwo.

Il y a guerre entre les deux Couronnes, la France & l'Allemagne. Bellum intercedit inter Galliam & Germaniam. Woyna iest między dwiema Koronami, Francyą y Niemcami

Les droits de la Couronne. Regni jura, *genit.* regni jurium, neut. pl. *Les meubles de la Couronne.* Regia supellex, *genit.* regiæ supellectilis. f. Prawa náleżące do Korony, sprzęty, skarby, kleynoty náleżące do Krolestwa álbo Państwa iakiego publiczne, Krolewskie Insygnia.

Il a rendu de bons services à la Couronne, à l'Estat. De regno optimè meritus est. *Cicer.* Znaczne przysługi uczynił Państwu, Oyczyznie, Rzeczypospolitey, Koronie, znaczne ma zasługi w Oyczyznie.

COURONNÉ, m. COURONNÉE, f. part. pass. & adject. *(Qui porte une couronne.)* Coronatus. KORONOWANY, KORONOWANA co nosi Koronę.

LES TESTES COURONNÉES, *(les Rois.)* Reges. GŁOWY Ukoronowane, krołowie.

COURONNEMENT, subst. m. *(L'action de couronner une personne, de luy mettre la couronne sur la teste.)* Coronæ impositio, onis. f. KORONACYA włożenie Korony ná głowę námaszczenie ná Krolestwo.

COURONNEMENT *de chapiteaux des colomnes, (en Architecture.)* Corona, æ, f. *Vitr.* GZEMSY słupow rzezanie w Architekturze.

ON DIT au figuré, *Couronnement* pour *la Perfection, (la derniere main qu'on met à quelque ouvrage.)* Coronis, idis, f. *Mart.* MOWIĄ niewłaśnie: ukoronowanie zá dokończenie zupełne rzeczy iákiey.

Mettre la derniere main & comme le couronnement à un ouvrage. Operi tanquam fastigium imponere. *Cic.* Zákończyć do końca szczęśliwie przywieść rzecz iáką, dzieło iákie

COURONNER, V. act. *(Donner une couronne, la mettre sur la teste.)* Coronare. *Plin.* Coronam dare. *Cic.* KORONOWAC włożyć Koronę ná głowę.

Se couronner. Vincire tempora coronâ. *Her.* Koronować się

ON DIT en figuré, *Couronner la vertu de quelqu'un.* Alicujus virtutem coronare. *'Sa patience.* Patientiam alicujus. MOWIĄ *niewłaśnie*: Ukoronować cnotę czyię.'Cierpliwość czyię.

COURROUCE', masc. COURROUCE'E, f. part. pass. & adject. (*Irrité.*) Iratus. Offensus,a,um, *Cic.* ZAGNIEWANY, rozgniewany, obrażony, urażony.

COURROUCER, V. act. (*Irriter, mettre quelqu'un en colere*) Facere aliquem iratum *Cic.* ROZGNIEWAC kogo obrazić go

SE COURROUCER, (*Se mettre en colere.*) Colligere iram *Horat.* ROZGNIEWAC się obrazić się, kiedy się komu na gniew zbiera.

COURROUX, subst. masc. (*Mouvement impetueux de colere*) Ira. Iracundia,æ,f. *Cic.* GNIEW popędliwość gniewu, zapalenie się gniewem.

(Ces mots se disent rarement aujourd'huy, on s'en sert quelquefois en Poesie, & mesme en prose, mais en raillant) Te słowa Francuskie bardzo rzadka teraz są w używaniu chyba w wierszu u Poetow y wmowie bez wiersza y to żartuiąc.

COURROYE, subst. f. (*Laniere de cuir, morceau qui est coupé en longueur.*) Corrigia,æ,f. *Cic.* RZEMIEN krajany wzdłuż, rzemyk, podwiązka.

ON DIT en proverbe, *Faire du cuir d'autruy large courroye, Estre liberal de ce qui ne vous coûte rien.* De alieno corio ludere. MOWIĄ przysłowiem z cudzey skory szerokie pasy krajać, szczodry z cudzego, co go nic kosztuie,

COURROY, ou CORROY, sub. m. (*La derniere façon qu'on donne aux cuirs, en les foulant avec les pieds.*) Corredium, ou Corrodium. Subactio, onis, f. *Vitr.* DEPTANIE skor wyprawiaiąc ie.

COURROY signifie aussi (*De la terre glaise, batuë & paitrie, dont on enduit les bassins pour tenir l'eau.*) Argilla subacta, æ, f. *Plin.* GLINA wyprawna zduńska ktorą naczynia wylepiaią ná wodę.

COURROYER, ou CORROYER, V. act. (*Donner la derniere préparation aux cuirs, après qu'ils ont esté tannez, en les foulant & les amolissant.*) Subigere coria. *Vitr.* DEPTAC skury ostatnią im wyprawę, dawáć po garbowaniu depcąc ie nogami dlá miękkości y ostatniey wyprawy.

CORROYER *le fer,* (*Le battre à chaud sortant de la forge, l'estendre & le plier plusieurs fois sous le marteau.*) Ferrum candens tundendo subigere. BIC młotami ściąwszy z ognia wyciągaiąc go y składaiąc według potrzeby pod młotem.

Corroyer le bois, c'est *Le raboter & l'équarrir à l'equerre.* Lignum dolare. act. Obrabiać drzewo rowno gu toporem pod sznur obcinaiąc.

CORROYER *le mortier,* c'est *Mesler la chaux & le sable par le moyen du rabot.* Subigere arenatum bacillorum subactionibus. *Vitr.* GRACOWAC wapno z piaskiem zmięszawszy gracą wskrzyni.

COURROYEU, ou CORROYEUR, subst. m. (*Celuy qui prépare les cuirs, qui les amollit, qui les graisse.*) Coriarius,ii, m, *Plin.* Subactarius coriarius. GARBARZ skor.

COURS, subst. m. (*Espace qu'on traverse par un mouvement progressif.*) On LE DIT premierement (*des mouvemens ordinaires & reglez par la nature.* (*Le cours du Soleil.* Cursus Solis. *Cicer.* BIEG przeciąg zawod ktory kto idąc uyść może. Naypierwey się mowi o biegu zwyczaynym y przyrodzonym rzeczy ná świecie, Bieg słońca.

La planete de Jupiter, qui fait son cours entre Mars & Saturne, le fait plus grand que Mars, & moins grand que Saturne. Jovis, inter Martis & Saturni circinationem currens, maiorem quàm Mercurius, minorem quàm Saturnus cursum pervolat. *Vitr.* Planeta Jowisz ktory Bieg swoy ma między Marsem, y Saturnem, dłużey bieg swoy odprawuie niż Mars, á kroccy niż Saturn.

Le cours des rivieres. Fluminum cursus. *Cic.* Bieg rzek.

La Saone a un cours si lent, que l'œil à peine peut voir de quel costé elle coule. Tam incredibili lenitate fluit Arar, ut oculis in utram partem fluat, judicari non possit. *Cæs.* Soana ták leniwy bieg ma że ledwie oko postrzedz może w ktorą stronę bieży.

L'Euphrate fait son cours en Occident. Euphrates decurrit ad Solis occasum. *Plin.* Eufrates bieży ná zachod.

Détourner les cours de rivieres. Derivare flumen. *Plaut.* ou avertere. *Cic. Cæs.* Odwrocić rzeki, bieg ich w inszą stronę obrocić.

C'est un déreglement d'estomac qui fait le cours de ventre. Ea solutione stomachi, fit cita alvus. *Cels.* Z zepsowania żołądka bywaią biegunki.

Le cours des fievres. Febrium circuitus. *Cels.* *'Sa maladie aura un long cours,* ou *Sa maladie sera longue,* ou *sera de durée.* Morbus illius in longum durabit. Bieg przeciąg gorączki czas przez ktory trwaią gorączki. 'Przedłuży mu się tá choroba ná długą mu się chorobę zanosi.

Voyage de long cours sur mer. Longa navigatio. *Cic.* Długa podroż na morzu, długa wielka żegluga.

LE COURS *de la vie.* Vitæ cursus. *Cic. Lucr.* BIEG ZYCIA.

Achever le cours de sa vie. Vitæ cursum implere. *Plin.* Skończyć bieg życia.

COURS se dit aussi (*du temps raisonnable qu'on employe dans la vie pour apprendre les sciences.*) Cursus, Curriculum studiorum. BIEG się też mowi o czasie przyzwoitym ktory kto trawi w naukach.

Il a fait son cours d'estude, Il a achevé ses estudes. Cursum studiorum confecit. Skończył bieg swoy w naukach skończył nauki swoie, wyszedł z nauk, ze szkoł.

Un COURS CIVIL, (*Recueil des loix compilé par l'ordre de Justinien.*) Corpus Civile. '*Un Cours Canonique,* (*Recueil du droit canon compilé par Gratien.*) Corpus Canonicum. BIEG prawney náuki. Zebranie prawney náuki swieckiey, z rozkazu Justyniana Cesarza. 'Bieg prawney náuki Duchowney, zabranie praw Duchownych przez Gracyana.

COURS se dit figurement en ces expressions. *Il a couppé le cours aux discours qu'on tenoit de luy.* Eos sermones, qui de ipso erant, repressit. *Cic.* BIEG się mowi nie właśnie w tych sposobach, nie dał daley bieżyć plotkom ktore o nim rozsiewano.

Arrester le cours d'une affaire. Sustentare, ou sustinere rem. *Cic.* Bieg sprawy iakiey zatamować, zátrzymać ią w biegu, áby daley nieszła zastanowic.

Vous voyez le cours, le train des affaires, & quel en sera l'évenement. Perspicis qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. *Cic.* Widzisz dobrze iáki bieg rzeczy y dokąd idą álbo ná iáki koniec wynidą.

Arrester le cours du mal. Inhibere, ou reprimere malum. *Cic.* Zástanowić złe w biegu aby się nie szerzyło.

Vous avez sceu vous gouverner selon le cours du marché. Scisti uti foro, *Ter.* Umiałeś się miarkować według targu.

COURS se dit (*de ce qui est à la mode & receu dans l'usage.*) *La pourpre avoit cours en ce temps là.* Purpura vigebat eo tempore. *Plin.* BIEG w Francuskim mowi się o tym co iest w używaniu, w modzie, Purpury zażywano na ten czas.

Cette monnoye a cours en France. Hæc moneta in usu est, ou recipitur in Galliâ. Ta moneta idzie we Francyi, iest tam w zażywaniu.

Donner cours à un ouvrage, luy donner de la réputation. Celebritatem & nomen dare operi. Dać bieg księdze iákiey álbo pismu iakiemu, wsławić ie między ludźmi.

Cette discipline n'a plus de cours, n'est plus d'usage, ou en usage parmi les gens de guerre. Exolevit illa disciplina inter bellatores. *Tacit.* Już taka nie idzie w woysku, iuż tego niezażywaią wyszło zzwyczaiu z mody.

Cette raison a eu cours jusques à nous. Viguit usque ad nostram ætatem hæc ratio. *Cicer.* Tak o tym rozumiano aż do naszych czasow, to zdanie, to mniemanie, rozumienie trwało aż do nas.

COURSE, subst. f. (*L'action de courir.*) Cursus. *Cic.* '*Leger & viste à la course.* Pedibus celer. *Virg.* BIEG bieganie. 'Prędki chybki letki do biegania.

Un vaisseau de course, Un bon voilier. Cursoria navis. Okręt letki prędki, Poczcowy.

Prendre sa course. Cursum capessere. *Plaut.* Inire cursum. *Cic.* Bieg zacząć, puszczać się w zawod.

Faire une course. Curiculum unum facere. *Plaut.* Bieg ieden odprawić.

COURSE, (*Irruption dans le païs ennemi pour ravager.*) Decursio. Excursio, onis. *Cic.* WPADANIE w kray nieprzyiacielski podiazdami dla niszczenia kraiu.

Un chemin mauvais à cause des courses des Barbares. Infesta excursionibus Barbarorum via. *Cic.* Droga zła za ustawicznych napaści nieprzyiacioł.

Faire des courses dans le païs ennemi. Excursiones facere in agrum hostilem. Agros hostiles incursare. *Liv.* '*Faire souvent*

cent des courses, ou des courses frequentes. Incursitare. n. *Sen.* Wpadać w kray nieprzyiacielſki, podiazdami go nápaſtować. *Częſtemi podiazdami wpadać.

COUSIER, *Cheval coursier, un Coureur (Cheval bon pour la course.)* Veredus, di, m. KON wierzchowy iezdny.

Vn vaiſſeau coursier, qui va en course. Curſoria navis. *Sidon. Apol.* Okręt podiazdowy letki.

COURT, m. COURTE, f. adject. terme relatif. (*Corps qui eſt moins eſtendu en longueur qu'un autre.*) Brevis & hoc breve, adject. KROTKI co nie rowney ieſt długości z drugim.

Le chemin le plus court. Brevior, *ou* compendioſior via. *Cic.* Droga naykrotſza.

COURT, (*Qui n'eſt pas de longue durée, parlant du temps & de la vie*) Brevis & hoc breve. *Cic.* KROTKI nie długo trwały mowiąc o czaſie, y życiu.

La vie eſt courte. Brevis eſt vita. *Cic.* Krotkie ieſt życie.

Souvenez vous que la vie eſt courte. Vive memor, quàm brevis ſis ævi. *Hor.* Pamiętay na krotkość życia.

Les nuits ſont plus courtes en hiver. Hyeme ſunt dies contractiores. *Cic.* Dni ſą krotſze zimie.

COURT ſe dit (*des beſoins & des choſes qui nous manquent.*) comme *Il eſt court d'argent.* Eſt ipſi inopia rei pecuniariæ. *Cicer.* KROTKO ſię mowi o nie doſtatku iákiey rzeczy potrzebney, iáko krotko u niego pieniędzy, o małe ich nieſtaie ich.

COURT ſe dit figurement (*des choſes ſpirituelles & morales.*) *Cét homme a l'intelligance courte, a des veuës courtes.* Non moltùm intelligit in rebus. KROTKI ſię mowi *niewłaśnie:* o rzeczach do omyſło náleżących, y do obyczaynych, Ten człowiek krotkiego miałkiego ieſt rozomu, nie daleko widzi, krotkiey ieſt przezorności.

J'ay la memoire fort courte. Deficit me memoria. *Cicer.* Mam pamięć bardzo krotką.

Voulant eſtre court, je me rends obſcur. Dum brevis eſſe laboro, obſcurus fio. *Horat.* Chcąc ſkracać ſtaię ſię niezrozomianym.

Vn diſcours court. Sermo brevis. Oratio conciſa. *Plaut. Cic.* Mowa krotka.

COURT, adverbe dans ces expreſſions ſuivantes. *Il eſt demeuré court, Il n'a ſceu que répondre.* Obmutuit totos. *Ter.* KROTKO ſkrociło ſię; w náſtępuiących ſpoſobach Urwało mu ſię ſkrociło, Nie przyſzło mu co odpowiedzieć.

Il eſt demeuré tout court en cet endroit de ſon diſcours. Mediâ in oratione memoria illum defecit. *Cicer.* Urwało mu ſię w tym punkcie ſtanął zápomniawſzy ſię w mowie.

Cette parole l'arreſta tout court. Hoc verbum illum repreſſit. *Il arreſta tout court.* Conſtitit Subſtit. *Cicer.* Stanął ná to słowo iak wryty ſtanął záraz ná to słowo. *Stanął nágle álbo uſtał.

Tenir la jeuneſſe de court, Ne luy donner pas troup de liberté Pueritiam habere arctiùs. *Cic.* Trzymać młodych krotko, nie pozwalać im wiele.

Il luy a répondu tout court & tout net, qu'il n'en feroit rien. Pernegavit id ſe facturum. *Plaut.* **Je me retirois tout court chez moy.* Me rectà domum recipiebam. Odpowiedział mu krotko y okrągło że z tego nic nie będzie. *Odſzedłem zaraz niebawiąc do ſiebie proſto.

Pour faire court, Pour abréger, Pour dire en peu de mots. Ut brevi dicam. Ut brevi expediam. Ne multa dicam, *ou* loquar.) *Cic. Ter. Plaut.* Krotko mowiąc, ſkracaiąc, niebawiąc

COURT ſe dit proverbialement en ces façons de parler: comme *Les plus courtes folies ſont les meilleures*, c'eſt à dire que *C'eſt une ſageſſe de ſe retirer d'une mauvaiſe affaire où l'on s'eſt engagé.* Multùm ſapit, qui non diu deſipit. KROTKI ſię mowi przyſłowiem w te ſpoſoby mowienia, iáko: naykrotſze ſzaleńſtwo ieſt naylepſze, to ieſt: Mądrego to ieſt wyniść y coſnąć ſię z złego w ktore ſię kto wdał poprawić tego co ſię źle zaczęło.

ON DIT, *Sçavoir le court & le long d'une affaire*, pour dire *En avoir découvert toutes les particularitez.* Omnem rem noſſe penitùs. WIDZIEC y krotko y długo rzecz iaką, wſkroś ią wiedzieć, ze wſzyſtkiemi okolicznościami.

ON DIT, *Le plus court pour vous eſt de ne vous point meſler de cela.* Expeditius tibi erit te rebus iſtis non admiſcere. MOWIĄ naykrotſza droga dla ciebie nie wdawać ſię w to.

TIRER *à la courte paille,* (*quand on met la deciſion d'une choſe au hazard & au ſort.*) Sorti rem aliquam permittere. ROZGRYWAC ſię ná ſzczęście o co, ná ktorą ſię ſtronę więcey álbo mniey urwie, rozrywaiąc co o iáki zákład.

Il a eſté pendu haut & court, pour dire que *Son procès luy a eſté bien-tôt fait, & qu'on l'a pendu au premier arbre.* Brevi diſcipulus datus eſt cruci. *Plaut.* Krotko y prędko go obieſzono, to ieſt prędko go oſądzono, y nie ſzukaiąc ſzubienicy ná naypierwſzey gałęzi powieſzono.

ON DIT auſſi (*d'un homme, qui n'a pas aſſez de force & de credit, pour réuſſir dans quelque entrepriſe.*) *Mon credit s'eſt trouvé court.* Victa eſt auctoritas mea. *Cic.* MOWIĄ też o tym ktory nie ma tyle ſił y powagi áby czego dokazał, krotki álbo koſy ia do tego, nie dokażę mało w tym ná ſamey powadze moiey.

COURTAGE, ſubſt. m. (*Métier de celuy qui s'entremet de faire vendre des marchandiſes, ou de quelque autre négoce.*) Inſtitorium, ii, n. TANDETA, Wendeta, Kramarſtwo, przekupowanie.

COURTAGE ſignifie *Le droit, le ſalaire,* (*qu'on donne à ceux qui exercent le courtage.*) Inſtitoris ſalarium, ii, neut. TANDETNE, Kramne, ſklepowe, kramne zápłata.

COURTAUD, m COURTAUDE, f. adject. Curtus, a, um. Breviculus, a, um. **Vn homme courtaud.* Homo brevioris ſtaturæ. KUSY, mały, poziomy niſkiego małego wzroſtu.

ON DIT proverbialement, *Eſtriller & frotter quelqu'un en chien courtaud.* Fuſte dolare aliquem. *Plaut.* Egregiè aliquem verberare. MOWIĄ przyſłowiem wyſmarować kogo iak kortę, wyciąć mu kurtę.

COURT-BOUILLON, ſubſt. m. (*Maniere de faire cuire certains poiſſons.*) Garum, i, n. *Mart.* *Garum piperatum. *Petr. Vn court-bouillon poivré.* RYBY roſołowe, na prędce ugotowane. *Roſołowe do pieprzo.

COURTE-POINTE, ſobſt. f. (*Couverture de lit fort ample, qui eſt piquée.*) Stragulum acu punctum, i, neut. KOŁDRA wyſzywana, przeſzywana *pikowana.*

COURTIER, ſubſt. m. (*Qui procure le débit des marchandiſes.*) Proxeneta. *Mart.* KRAMARZ przekupień wendetara

COURTINE, ſobſt. f. terme de fortification. (*C'eſt la partie du mur, ou du rempart, qui eſt entre deux baſtions.*) Cortina, æ, f. KORTYNA termin forteczny ściana między dwoma Baſtyonami, álbo ná wale między koſzami.

COURTINE ſignifie auſſi (*Les rideaux d'un lit.*) Cortina, æ, f. Lecti velum, i, n. KORTYNA znaczy też záſłony wiſzące przed łożkiem, opona.

(Il eſt vieux en François dans cette ſignification.) Stare to słowo w Franeuſkim w tym rozumieniu.

COURTISAN, ſubſt. m. (*Homme de cour, qui eſt à la ſuite du Roy.*) Aulicus, ci, m. *Suet.* DWORSKI, Dworſki człowiek co ná dworze Krolewſkim ſłuży.

COURTISAN ſe dit auſſi (*de ceux qui rendent des aſſiduitez, qui ſont leur cour aux grands Seigneurs, pour en obtenir quelque avantage.*) Salutatores. *Cicer.* DWORSCY ſię też zowią ci, ktorzy ſłużą wielkim Panom, y o ich łáſkę ſię ſtaraią.

COURTISANE, ſobſt. f. terme honneſte dont on nomme, *Celle qui vit en Italie de ſes proſtitutions.* Meretrix. *Ter. Cic.* PUBLICZNA nierządnica Włoſka.

COURTISER, V. act. (*Flatter, careſſer quelqu'un, pour en tirer du profit.*) Perofficiosè & peramanter obſervare aliquem *Cicer.* Alicui ſuppalpari. *Plaut.* NADSKAKIWAC komu, świecić, bakować, áby czego doſtać od niego.

COURTOIS, m. COURTOISE, f. adject. (*Civil, qui a les manieres civiles & obligeantes, qui fait un accueil doux & gracieux à tout le monde.*) Concinnus. Humanus. Blandus. Comis. LUDZKI, grzeczny, miły, co ſię z każdym pięknie obchodzi każdego mile przyimuie y wſzyſtkim przyiemnie ſię ſtawia, *Vezeciesel.*

Jamais homme ne fut plus courtois. Nemo unquam ſuavitate conditior. *Cicer.* Nigdym nie znał człowieka większey ludzkości większego uczciciela.

Il n'eſt courtois qu'à ſes amis. Concinnus amicis. *Horat.* Nie ieſt ludzki tylko dla przyiacioł.

COURTOISEMENT, adv. (*Civilement, obligeamment.*) Comiter. Urbanè. Honeſtè. adv. *Cic.* LUDZKO, mile, łáſkawie, grzecznie.

COURTOISIE, ſubſt. f. (*Honneſteté.*) Comitas. Humanitas. *Cic.* LUDZKOSC, grzeczność.

Donnez luy des marques de voſtre courtoiſie. Expromc benignum ex te ingenium. *Plaut.* Oświadcz mu ludzkość ſwoię.

(Tous ces mots ne font plus du bel usage dans nostre Langue.) Wszystkie te słowa Francuskie już nie są dobrego używania.

COURTRAY, (*Ville du Comté de Flandres.*) Corteriacum, Cortracum. KURTRE albo Kurtrak Miesto Hrabstwa Flandryi.

§ COURVE'E, *ou* CORVE'E, subst. f. (*Travail dû à un Seigneur par ses sujets*) Operorum præbitio, onis, f. *Vlp.* PANSZCZYZNA, robocizna náleżąca Panu od poddanych.

COURVETTE, subst. f. terme de Marine, (*C'est une espece de barque longue qui n'a qu'un mast & un petit trinquet, qui va à voiles & à rames*) Navis speculatoria. Navigium speculatorium. *Cus.* BAT Morski álbo łodź morska o iednym maszcie y żoglu ná przedzie, żaglem y wiosłami idące do szatowania lub przeparrywania drogi y bespieczeństwa.

COUSIN, m COUSINE, subst. f. terme relatif & de parenté, (*qui se dit de ceux qui sont issus des deux freres, ou des deux sœurs.*) Consanguineus. Ex eodem genere. CIOTECZNY stryieczny krewność między temi co idą od dwoch Braci, álbo siostr.

COUSIN GERMAIN, (*Enfans des deux freres.*) Patruelis frater. *Cicer. Liv.* Patruclis. *Suet.* STRYIECZNI rodzeni, Dzieci od dwoe braci.

Il est mon cousin germain. Frater meus patruelis est. *Cicer.* Jest moy stryieczny rodzony.

COUSIN GERMAIN, *Enfant des deux sœurs.*) Consobrinus, i m. *Cic.* CIOTECZNI rodzeni, Dzieci od dwoch siostr.

COUSIN GERMAIN, (*Fils du frere & de la sœur*) Amitinus, i, m. WUIECZNY Syn Brata y Siostry.

COUSINE GERMAINE, (*Fille des deux freres.*) Soror patruelis. *Papin.* STRYIECZNA rodzona. Corka od dwoch Braci.

COUSINE GERMAINE, (*Fille des deux sœurs.*) Consobrina, æ, f, CIOTECZNA rodzona, Corka od dwoch siostr.

COUSINE *issuë de germain.* Sobrina, æ, f. WUIECZNA idąca od rodzonego Brata y Siostry.

COUSIN est aussi un terme d'honneur, (*que les Rois donnent aux Princes de leur sang, aux Ambassadeurs & aux principales Personnes de leurs Estats, qu'ils veulent honorer*) Cognatus. Amicus, i, m. ZNACZY też powinowaty tytuł poważny ktory Krolowie daią Xiążętom krwi swoiey, Posłom postronnym, y Zacnieyszym Osobom w Państwie swoim, dla powagi ich.

COUSIN, (*Insecte volant qui pique avec grande douleur, & qui incommode fort.*) Culex malus, *genit.* culicis mali, m. *Hor.* Culex tinnulus, *genit.* culicis tinnuli, masc. KOMOR owad latáiący ktory o wielkim bolem kąsa, y bardzo dokucza

COUSIN signifie aussi *Un chanteau long fait avec du beurre & des œufs, qu'on envoye à ses bons amis, quand on rend le pain beni dans l'Eglise.* Amica placenta. KOŁACZ placek przyiacielski, ktorym się przyiaciele między sobą obsyłaią.

COUSINAGE, subst. masc. (*La parenté.*) Cognatio. *Cicer.* KREWNOSC Powinowactwo.

COUSINER, V. neut. (*Se dire cousins, ou parents.*) Nomen cognationis inter se usurpare. KREWNEMI się názywać bratać się, álbo bratać sobie, daiąc sobie wzaiemnie między sobą tytuł Braci.

COUSSIN, subst m. (*Espece d'oreiller, ou de carreau.*) Pulvinus. *Plaut. Cic.* PODUSZKA wezgłowie.

Petit coussin. Pulvillus. *Hor.* Wezgłowek.

Attendez que je vous donne un coussin. Mane pulvinum. *Plaut.* Poczekay zaraz ci podam wezgłowie.

COUST, *ou* COûT *comme on prononce*, subst. m. (*Prix de la chose qu'on achete, ou la dépense que l'on fait pour l'acheter.*) Sumtus, ûs, m. Impensa, æ, f. Dispendium, ii, neut. *Plaut. Cic.* KOSZT cena rzeczy iákiey kuploney, álbo poczemu ią przedaią, y wiele zá nią dano.

ON DIT en droit, *Frais & loyaux cousts.* Pretii justa corollarii, & accessiones. *Bud.* MOWIĄ w prawie wydatki y unkoszta Prawne.

COUSTANCES, *ou* COûTANCE comme on prononce. (*Ville episcopale de la basse Normandie.*) Constantia castra constantia. KUTANS albo konstancya miasto niższey Normanii.

Qui est de Coustances. Constantiensis, m. & hoc Constantiense, adject. Konstancyenski o Konstancyi.

LE COUSTAN, *ou* LE COûTANTIN. Constantiensis ager, *genit.* Constantiensis agri, m. KONSTANCYENSKI Powiat.

CONSTANT, *ou* COûTANT *comme il se doit prononcer.* adject. m. *Donner une chose au prix coûtant, ou pour le prix coûtant.* Rem tantidem emtam tradere alteri. *Ter.* PRZEDAC komu rzecz bez zarobku zá swoie własne pieniądze, zo tyle wiele się dało.

COUSTER, *ou* COûTER, *comme il faut le prononcer.* V. neut. (*Valoir certain prix, estre acheté certain prix.*) Constare. KOSTOWAC iák wiele co Kosztuie.

Cela couste bien cher. Id stat magno pretio. *Horat.* *Il ne me coûte rien.* Gratis constat. *Il me coûte tres peu de chose.* Vilissimè constat. *Cic.* To drogo bardzo drogo kosztuie. *Nie mię nie kosztuie. *Bardzo mało mię kosztuie.

Ce livre me coûte presque la moitié moins que le vôtre. Propè dimidio minoris mihi constat liber, quam tuus. *Cicer.* Ta księga prawie połową mniey mię kosztuie niż twoia.

Acheter au denier ce qui en vaut mille. Emere denario, quod mille sit denariûm. *Cic.* Kupić zá grosz co się stoi *albo* co warto tysiąc.

Son équipage de guerre luy a beaucoup cousté, il a bien dépensé pour son équipage. Fecit magnum sumtum in apparatum bellicum, *ou* in supellectilem bellicam. *Cic.* Wyprawa Jego Woienna, Porządek żołnierski bardzo go wiele kosztował, wiele bardzo wydał ná porządek żołnierski.

Nous n'avons rien cousté, On n'a fait aucune depense pour nous. Nullus sumtus factus est in nos. *Cic.* Nicesmy nikogo niekosztowali nie ná nás niewydaną.

ON DIT figurement, *L'éloquence couste quelque chose, & en travaillant aux affaires d'autrui, on ne fait pas les siennes.* Multo sumptu & sudore paratur eloquentia, & alienis non suis desudat negotiis. MOWIĄ *niewłaśnie:* Mowa wiele kosztuie, á cudzemi interessami się zaprzątnąwszy, nikt swoich nie pilnuie.

Cette victoire cousta le sang & la vie à plusieurs Carthaginois. Multorum sanguine ac vulneribus ea Pœnis victoria stetit. *Liv.* To zwycięstwo kosztowało krwie wiele y nie ieden z kartageńczykow życie zá nie położył.

Cette temerité luy cousta cher. Istius temeritatis pœnas dedit acerbissimas. * *Cette parole luy cousta la vie.* Verbum istud summo illi exitio fuit. *Cic.* Zapłacił dobrze tę lekkomyślność. *Tego słowa przypłacił życiem.

Quand il faut servir mes amis, rien ne me couste. Nihil pretio parco, amico dum subveniam, *ou* opituler. Gdzie idzie o przysługę dla przyiaciela, nie ná koszt nie uważam.

COUSTUME, *ou* COûTUME *comme on prononce*, subst. f (*Train de vie ordinaire, maniere d'agir.*) Usus. Consuetudo, f. Mos. *Cic.* ZWYCZAY sposob życia codzienny, obyczay.

C'est la coustume de chercher les honneurs par le crime. Petere honores per flagitia, more fit. *Plaut.* Jest to zwyczay szukać honorow przez zbrodnie.

Par coustume, suivant, ou selon la coûtume, ou maniere de faire. More. Moribus. Pro more & consuetudine. *Cic. Ter. Horat.* Przez zwyczay, według zwyczaiu, iák zwyczaynie.

Comme j'ay de coustume.) More meo. *Cic.* *Contre la coustume.* Præter morem, *ou* consuetudinem. * *Faire contre la coustume d'un peuple.* Discedere à populi consuetudine. Jáko mam zwyczay, iák zwyczaynie czynię. *Przeciwko zwyczaiowi. *Przeciwko zwyczaiowi narodu iákiego uczynić.

Ce n'est pas ma coustume, je n'ay pas accoustumé cela. Non est meæ consuetudinis. *Cic.* *C'est la coustume d'aujourd'huy.* Ita nunc viget mos. In more est. Mos est. Nie iest to moy zwyczay, nie mam tego w zwyczaiu. *Jaki iest teraz zwyczay.

AVOIR *coustume, Avoir de coustume.* Consuescere, (suesco, suescis, suevi) Solere, (soleo, solitus sum.) n. MIEC zwyczay, mieć co w zwyczaiu.

Amener, introduire une nouvelle coustume. Novum morem *ou* novam consuetudinem inducere tuere. *Cic. Suet. Quint.* Wprowadzać nowy zwyczay.

Ramener une ancienne coustume, la remettre en usage, ou sur pied. Morem referre, *ou* revocare. Intermissum morem reducere. *Cic.* * *Faire passer une chose en coustume.* Aliquid in morem inducere, *ou* perducere. *Cic.* *Garder, ou entretenir une coustume.* Consuetudinem, *ou* institutum tenere. *Cic.* * *Quitter, laisser là une coûtume, s'en défaire.* Desciscere à consuetudine. Intermittere cosuetudinem. *Cic.* *Rompre une coustume.* Solvere morem. *Liv.* *En dispenser.* Solvere aliquem consuetudine. * *La coustume n'est plus.* Discessit mos. *Plin.* Wrocić dawny zwyczay przywrocić go znowu. * Wprowadzić

dzić co w zwyczay. *Zachowywać zwyczay iáki. *Porzucić zarzucić zaniechać zwyczay iáki. *Przerwać zwyczay iáki. *Uwolnić kogo od niego. *Już niemaſz zwyczaiu.

COUSTUMES *d'un païs, d'un peuple.* Jus moribus conſtitutum. *Cic.* PRAWA zwyczaiem wprowadzone w narodzie iakim álbo mieyſcu.

Faire une choſe contre les us & couſtumes. Contra morem & conſuetudinem civilem aliquid facere. Czynić co przeciwko prawom y zwyczaiom.

COUSTUMIER, *on prononce* COûTUMIER, m. COûTUMIERE, Solitus. Suetus. Conſuetus. *Cic. Terent.* **Je ſuis couſtumier de mentir,* & mieux *J'ay couſtume de mentir, C'eſt ma couſtume de mentir.* Si mendacium dixero, ſolens meo more fecero, *Plaut.* ZWYCZAYNY zwyczayna. * Jeſtem zwyczayny do kłamſtwa, á lepiey ieſtem wzwyczaiony w kłamſtwo, mam zwyczay kłamać.

COUSTUMIER, ſubſt. m. *ou* LA COUSTUME, (*Volume où ſont contenuës les couſtumes d'un païs.*) Civilium inſtitutorum codex, ZWYCZAIOW opiſanie, Księga opiſuiąca zwyczaie Kraju, álbo mieyſca iákiego.

COUSU, m. COUSUë, f. part. paſſ. & adiect. *du verbe* COUDRE. Sutus, a, um. *Cic.* Conſutus. SZYTY ſzyta, od Tego słowa ſzyć, zſzywany.

ON DIT (*d'un homme qui a le viſage fort maigre, & qui a la peau collée ſur les os.*) qu'*Il a le viſage couſu,* ou *les joües toutes couſuës.* Eſt ore macilento. MOWIĄ o człowieku bardzo chudym ktorego tylko ſkora á kości, má twarz pozſzywaną ná marſzczki zebrane lice.

ON DIT auſſi au familier qu'*Un homme eſt tout couſu de piſtoles,* pour dire qu'*Il eſt tres riche.* Benè nummatus eſt. *Plaut.* MOWIĄ też potocznie: Wſzyſtek obſzyty w talery w Czerwieńce *to jeſt*: bardzo bogaty.

ON DIT populairement, *Des fineſſes couſuës de fil blanc,* pour dire *Des fineſſes groſſieres & aiſées à voir.* Vitrea rechna. MOWIĄ też figle białemi niciami zſzywane, to ieſt ſztoki grubiańſkie proſte ktore poſtrzedz łatwo.

ON DIT encore, *Bouche couſuë,* (*pour recommander le ſecret d'une choſe.*) Tace. Taceas, Sile. Sileas. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze, ſłuchay, zaſzywſzy uſta álbo proſzę áby ſobie uſta zaſzyć, zalecaiąc komu ſekret.

COUTEAU, ſubſt. m. *on prononce* couteau. (*Inſtrument pour couper.*) Culter. *Plaut.* Cultrum. *Prop. Horat.* NOZ inſtrument do kraiania.

Couteau de cuiſine. Cultrum coquinarum. *Hor.* **Couteau de chaſſeur.* Culter venatorius. *Mart.* Noż wielki kuchenny. *Noż myśliwſki.

Petit couteau. Cultellus, li, m. *Hor.* Nożyk, mały noż.

ON DIT figurément, *Voila une jeuneſſe miſe en bonne main, n'eſt ce pas proprement un couteau que vous luy avez donné pour ſe coupper la gorge, d'avoir mis de l'argent entre les mains d'un jeune homme, pour entretenir ſes debauches & accroiſtre ſa faineantiſe?* Ædepol adoleſcentem fidei mandatum malæ, dediſti hoc pacto ei gladium, qui ſe occideret, cum dediſti adoleſcenti in manus argentum qui exædificaret ſuam inchoatam ignaviam. *Plaut.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Otoż młodzik wdobre ręce oddany, właśnieśmu dał noż wręce żby ſobie ſzyię poderznął, daiąc mu pieniądze w ręce áby ſwoiey dogodził roſpuście y gnuśności.

Il luy a mis le couteau à la gorge pour luy faire avouër cela. Extorſit ab illo ut id fateretur. **Cette nouvelle luy a mis le couteau dans le cœur,* on *s'a eſté un coup de couteau pour luy.* Intremuit poſt hunc nuntium attonitus. *Petr.* Noż mu do gardła przyłożył aby mu ſię przyznał w tym. *Ta nowina go przeraziła iákby go nożem pchnął w ſerce.

ON DIT auſſi que *Des gens aiguiſent leurs couteaux,* pour dire qu'*Ils ſe préparent à ſe battre, à ſe quereller.* Acuunt gladios. Ad manus & ad pugnam veniunt. MOWIĄ: ci ludzie oſtrzą noże między ſobą to ieſt że ſię zanoſi między niemi ná kłotnią na bitwę.

ON DIT encore que *Deux hommes ſont aux eſpées & aux couteaux,* ou *ſont à couteaux tirez,* pour dire qu'*Ils ſont ennemis jurez,* qu'*Ils ſont preſts à ſe battre & à ſe dire des injures.* Mutuis jam conviciis inter ſe digladiantur. *Cic.* MOWIĄ też przyſzło im do ſzpad y do nożow to ieſt ſą ſobie nieprzyiaciele pokłocili ſię między ſobą, gotowi ſię bić

ON DIT populairement qu'*Un homme eſt un couteau de tripiere.* (*lors qu'il dit du bien & du mal de la meſme perſonne.*) Homo bilinguis. *Phed.* MOWIĄ poſpolicie w Francuſkim, własny noż do obierania flakow, kiedy zá obie ſtrony, y zle y dobrze o tym ſamym mowi, po naſzemu, *y ſtrzyże y goli, y ciepło y zimno z gęby mu idzie.*

COUTELAT, ſubſt. m. (*Eſpée de fin acier.*) Acinaces, cis, m. *Hor.* ANDZAR turecki, noż ſtalowy, Demeſzka ſzabla, mieczyk polowy podrożny bułatowy.

COUTELIER, ſubſt. m. (*Qui fait des couteaux.*) Cultrorum faber. NOZOWNIK co noże robi.

COUTELIERE, ſubſt. f. (*Etuy à mettre des couteaux.*) Cultorum theca, cæ, f. NOZENKI, pochwy ná noż, puzdro.

COUTIL, ſubſt. m. *on prononce* couti. (*Toile faite de fil fort délié & fort preſſé, dont on fait des lits de plume.*) Culcita, æ, f. *mieux que* Culcitra. DRELICH płotno z nici bardzo cienkich gęſte ktore naſypuią pierzem ná poſłanie.

COUTRE, ſubſt. m. (*Grande plaque de fer attachée à une charruë.*) Aratri culter. *Plin.* KROY Pługowy.

COUTURE, ſubſt. f. (*L'union de deux choſes qu'on aſſemble avec de la ſoye ou du fil.*) Sutura, æ, f. *Liv.* SZEW złączenie dwoch części do ſiebie iedwabiem álbo niciami.

COUTURE ſe dit auſſi *de la cicatrice des playes qui reſte ſur la peau.* Cicatrix. *Cicer.* SZEW, rana záſzyta álbo zroſła zwierzcha na ciele, blizna.

ON DIT figurément qu'*Une armée a eſté défaite à platte couture,* pour dire *entierement.* Exercitus funditus deletus. *Cic. Liv.* WOYSKO zniesione do ſzczętu co do iednego do oſtatniego ściegu.

COUTURE, pour *l'art de coudre.* Ars conſuendarum & concinnandarum veſtium. SZWACTWO ſzwackie rzemiosło Krawiectwo.

Elle travaille en couture, ou *de la couture, Elle eſt couturiere.* Concinnat & conſuit veſtes. Krawiectwo robi, ſzwacką ieſt.

Elle apprend la couture. Diſcit artem conſuendarum veſtium. Uczyć ſię ſzyć.

COUTURIER, ſubſt. m. (*Tailleur.*) Sarcinator. *Pul. Juriſc.* SZWACZ Krawiec.

COUTURIERE, ſubſt. f. Sarcinatrix. *Var.* SZWACZKA Krawczyna.

COUVE'E, ſubſt. f. (*Aſſemblage d'œufs, qu'une poule couve*) Unius incubatus. LĄG ieden naſadki iayca razem pod kokoſz ſadzone do wyſiedzenia.

COUVE'E, (*Les petits qui ſont d'une meſme couvée.*) Pullatio. *Colum.* JEDNO wyſiedzenie, kurczęta razem wylęgłe a pod iedney kokoſzy iednym lągiem, álbo iednego lągu.

COUVENT, ſubſt. m. (*Monaſtere de Religieux de l'un & de l'autre ſexe.*) Monaſterium. Cœnobium, ii, n. KONWENT Zákon Mnichow álbo Mniſzek.

COUVENT, (*Le corps & la Communauté des Religieux.*) Conventus, ûs m. KONWENT zgromadzenie całe Zákonnikow iednego Klaſztora.

(Ce mot ſe prend auſſi pour le Lieu ou vivent les Religieux. On prononçoit autrefois *Convent,* mais l'uſage eſt maintenant pour *Couvent,* l'*n* ne s'eſt conſervée que dans les dérivez *Conventuel* &c.) To słowo ſię bierze zá ſamo mieyſce álbo Klaſztor kędy mieſzkaią Zákonnicy, przedtym w Francuſkim mowiono y piſano *Convent* ále teraz zwyczaynie ſię mowić *Couvent* á zaś *n.* zoſtało ſię tylko w słowie pochodzącym *Conventuel* &c.

La Meſſe conventuelle. Conventûs ſacrum, i, n. Konwentualna Mſza dla zgromadzenia.

COUVER, V. act. (*qui ne ſe dit que des femelles des oiſeaux qui ſe tiennent ſur leurs œufs.*) Ova, ou ovis incubare. *Var. Colum. Petr.* SIEDZIEC ná iaycach, co ſię mowi o ſamych ſamiczkach ptaſtwa na gniazdzie ſiedzących, y młode wyſiadaiących.

Mettre couver une poule, ou la faire couver. Gallinæ ova ſupponere. *Cic.* Poſadzić kurę ná iaycach, álbo podłożyć iaiec pod nię naſadzić.

J'apprehende que ces œufs ne ſoient couvis, ou *couvés, voyons s'ils ſont encore bons à manger à la coque.* Metuo ne jam ova concepta ſint, tentemus num adhuc ſorbilia ſint. *Petr.* Boię ſię áby ſię te iayca niepozawiązywały ſprobuymy czy ieſzcze ſię ieść zdadzą.

Une poule qui couve. Gallina incubans. Gallina mater, f. *Colum.* Kura ſtara náſadka álbo noina, co ſię noſi.

L'action de couver. Incubatus. Incubatio. *Plin.* Siedzenie ná iaycach wyſiadanie kurcząt.

ON DIT par comparaiſon, *Couver quelqu'un des yeux,*

(*quand on regarde attentivement une personne, pour qui on à de la tendresse.*) In oculis gestare. *Cic.* MIEC oczy ustawicenie wlepione w kogo z kochania oczu z niego nigdy nie spuścić wsadzie się nanim patrzyć, właśnie iakby go miał wylęgnąć oczami.

COUVER se dit au figuré (*des choses qui sont cachées quelque temps, & qui viennent à éclorre avec éclat.*) Concipere Coquere. *Colum. Cic.* *(*On dit* Concipere morbum. *Colum. Couver une maladie.* Bellum coquere. *Liv. Couver une guerre.* Magnum scelus concipere. *Cic. Couver quelque grand crime.*) LĘGNĄC się, lężyć się, kluć się mowi się w Francuskim o tym co iest do czasu zakryte á potym zarem się iawnie pokaże. *Mowią kluie się choroba, kluie się woyna, kluie się coś za, álbo iákiś wielki kryminał.

COUVERCLE, subst. masc (*Ce qui sert à couvrir quelque vaisseau.*) Operculum, li, n. *Plin.* NAKRYWKA nakrywadło denko do nakrywania iákiego naczynia. Wierzch.

COUVERT, masc. COUVERTE, f. adiect. & part. Tectus. Opertus. *Cic.* NAKRYTY, NAKRYTA.

Toute la ville est couverte en terrasse contre les incendies. Incendio urbs tuta est, quòd ædificia tecta sunt pavimentis. *Hirt.* Wszystkie dachy w mieście ziemią są nakryte od ognia.

COUVERT, (*Obscur, ténebreux, parlant de l'air & du temps.*) Tectus. Obscurus. Nubilus, a, um. *Cicer.* *Le ciel est couvert.* Nubilus est aer. *Cic.* Obscurus aer. Cœlum obscorum. *Virg.* CZAS ciemny, mglisty, niepogodny, pochmurny. *Niebo iest álbo powietrze dzień nie pogodny nie iasny.

COVERT, (*Ombragé, où il y a bien de l'ombre.*) Tectus. Umbrosus. Opacus. Opertus. CIEMNY, cienisty, gdzie cienia iest dosyć.

Une allée couverte. Ambulatio opaca, *ou* umbrosa, *genit,* ambulationis umbrosæ, *ou* opacæ, f. Ambulacrum umbrosum, i, n. *(*Le contraire est* Hypæthra ambulatio. *Vitr. Une allée decouverte.*) Ciemna ulica w ogrodzie szpaler kryty. *przeciwna iest, ulica iasna odkryty szpaler.

Je n'ay point vu de lieu plus couvert en esté. Edo locum æstate umbrosiorem vidi nunquam. *Cic.* Nie widziałem mieysca cienistszego, w lecie álbo gdzieby był większy cień przez lato.

COUVERT, (*Caché.*) Cæcus, a, um. *Colum.* *Un feu couvert.* Ignis cæcus. *Virg.* ZAKRYTY skryty taiony. *Ogień skryty.

COUVERT se dit figurément en ce sens (*d'un homme caché & dissimulé.*) Tectos. Abstrusus. Qui est reconditâ naturâ. *Cic. Tacit.* ZAKRYTY w tymże rozumieniu się mowi, o człowieku skrytym y nieszczerym.

Il est fort couvert dans ses discours. Tectissimus est in dicendo. *Cic.* Bardzo iest skryty w mowie.

Servir quelqu'un à plats couverts, (comme on fait chez le Roy. Opertaoca fercula alicui apponere. Zastawiać stoł z przykrywadłami námisach iák u stołow Pańskich czynią.

ON DIT aussi au figuré, *Servir quelqu'un à plats couverts,* pour dire *Luy faire mystere de quelque chose, Luy cacher une parti du secret d'une affaire.* Multa celare aliquem de re aliquâ & astutè reticere. *Cic.* ZASTAWIC przed kogo nákryte połmiski *niewłaśnie,* to iest niewyiawiać mu się ze wszystkim, taić się z czym przed nim.

Dire une chose en paroles couvertes. Tecto sermone dicere aliquid. *Ovid.* Mowić o czym niewyraźnie słowami krytemi álbo pod pokrywką pod figurami.

Je vous ay écrit en couverts. Tectis verbis ad te scripsi. *Cic.* *(*Le contraire est* apertissimis verbis. *Cic. Fort clairement.* Pisałem ci słowami krytemi *Cyfframi* pod figurami. *Przeciwna iest pisałem bardzo wyraźnie.

ON APPELLE aussi *Mots couverts, (Des paroles honnestes, qui en font entendre de sales & d'obscures.*) Tecta verba. *Cic.* NAZYWAIĄ też kryte słowa, álbo pod pokrywką, słowa przystoyne pod ktoremi domyśliwać się nieprzystoyoych y nie wyraźnych.

COUTERT, (*Vestu, revestu.*) Tectus. Indotus. Vestitus. *Cic.* *Il y a des animaux couverts de cuir; d'autres de plumes, & quelques uns d'écailles.* Animantium aliæ coriis tectæ sunt; plumâ alias; alias squamâ videmus obductas. *Cic.* *Il est bien couvert, ou bien habillé.* Bene & eleganter vestitus est. *Cicer.* NAKRYTY, okryty odziany. *Są zwierzęta álbo bydlęta samą tylko skorą okryte, insze pierzem, insze skorupą y łuskwą. *Dobrze odziany, pięknie ubrany.

COUVERT, (*Plein, chargé.*) Plenus. Opertus. Onustus. *Cic.* OKRYTY pełny z wierzchem z gurą.

Il est tout couvert de poussiere & de sueur. Spacsus pulvere & sudore multo defluit. *Phad.* *La place publique étois couverte des corps des citoyens Romains qu'on avoit massacrés la nuit.* Forum corporibus civium Romanorum cæde nocturnâ constratum erat. *Liv.* *Une table bien couverte de viandes* Conquisitissimis cibis onerata mensa. *Cic.* Wszystek okryty kurzawą y potem. *Rynek okryty był trupami obywatelow Rzymskich w nocy pozabiianych. *Stoł zależycie zastawiony, połmiski okryte.

ON DIT en ce sens au figuré, *Un homme couvert de crimes* Coopertus sceleribus. *Cicer.* Cumulatissimus scelerum. *Plaut.* *De miseres.* Miseriis. *Salust.* *De vers satyrique.* Famosis versibus. *Hor.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Człowiek okryty zbrodniami. *Mizeryą. *Paszkwilami.

Couvert de gloire. Circumfluens & cumulatus gloriâ. *Cic.* Okryty sławą.

COUVERT se dit aussi (*des teintures fortes & foncées, qui tirent sur l'obscur*) comme *Un bleu couvert, un bleu foncé.* Cæruleus color nubilus, *ou* surdus, *ou* fuscus, *ou* satur. *Plin.* *Du vin couvert, du vin noir, du gros vin.* Vinum atrum, i, n. *Plaut.* KOLOR maść farba przesana tęga ktora się ciemno wydaie kolor błękitny ciemny granatowy. *Wino czerwone ciemne, wino czarne.

COUVERT comme un substantif masculin, *Lieu à couvert, (Abri)* Locus opacus, i, m. Locorum opaca, orum, n. pl. *Virg.* MIEYSCE kryte z wierzchu opatrzone.

Ils se retirerent à couvert de leurs murailles. Sub murum se receperunt. *Cæs.* Schronili się pod ścianę pod dachy.

Mettre les mytres à couvert du froid. Defendere myrtos à frigore. *Virg.* *Se mettre à couvert de la pluye.* Vitare imbres. *Lucr.* Myrtowe drzewa przed zimnem pochować álbo pozasłaniać. *Schować się schronić się przed deszczem.

ON DIT en ce sens au figuré, *Mettre quelqu'un à couvert de la violence des ennemis.* Sartum & rectum conservare aliquem. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie, schronić kogo álbo zasłonić od napaści nieprzyiacioł.

Il a épousé cette fille pour mettre son honneur à couvert. Duxit hanc virginem, ut factam ipsi injuriam contegeret. *Ter.* Ożenił się z tą osobą aby pokrył iey ochdę.

Se mettre à couvert de la calomnie par des contes divertissants. Pictis jocis eludere calumniam. *Phad.* Żartami śmiesznemi zbywać obelgi.

Il a mis son bien à couvert sous des noms empruntez. Obductis nominibus bona sua in tutum recepit. Ochronił dobra swoie pod cudzemi imionami.

Qui est à couvert des ennemis. Tutus ab hostibus. *Des dangers.* Tutus adversùs pericula. *Cæs. Cicer.* Bespieczny od nieprzyiacioł. *Od niebespieczeństw od przygod.

COUVERT signifie aussi *Le logement où l'on se retire.* Tectum, i, n. *Cic.* POKRYCIE, dach schronienie gdzie kto się schrania, abo mieszka.

Je ne sçay où je pourray avoir le couvert. Quo loco tectus sim, nescio. *Plaut.* *Donner le couvert à quelqu'un.* Recipere aliquem in tectum. *Plaut.* *Donnez le couvert & toute l'assistance possible à celuy qui vous rendera ma lettre.* Operam atque hospitium perhibe ei, qui tibi meas tabulas afferet. *Plaut.* Niewiem gdzie będę mogł schronienie pod dach. *Przyiąć kogo pod swoy dach do domu swego, dać mu o siebie schronienie. *Day schronienie u siebie, y wszelką pomoc temu, ktory ci listy moie odda.

COUVERT signifie encore (*La nappe, la couverture de la table, comme serviette, assiette, cuilliere, couteau & fourchette.*) *Mettre le couvert.* Mensam apponere. *Faites mettre le couvert pour nous.* Apponite mensam. *Plaut.* NAKRYCIE oznaczy ieszcze obrus nakrycie do stołu, iáko: Serwety, talerze, łyszki, noże, widelce, grabki. Nákryć do stołu. *Każ nakryć do stołu dla nas.

Apportez encore un couvert, c'est à dire *Assiette, & serviette &c.* Cœnaticum adhuc unum instrumentum oppone. Przynieście ieszcze dla iedney osoby nákrycie, to iest talerz y serwetę &c.

Sa table est de douze couverts, douze personnes mangent à sa table. Duodecim discumbunt mensis. *Stat.* Stoł iego iest ná dwánaście osob, dwunástu siada do stołu.

COUVERTEMENT, adv. (*D'une maniere couverte, secrette & cachée.*) Tectè. Occultè. *Tectius Occultius. *Plus couvertement. Cic.* *Tectissimè. Occultissimè. *Fort couvertement.* SKRYCIE, potaiemnie. *Skryciey. *Nayskryciey.

COUVERTEMENT, *en paroles convertes.* Tectis verbis, abl. *Cic.* SKRYCIE ſłowami ſkrytemi.

COUVERTURE, ſubſt.f. (*Tout ce qui ſert à couvrir généralement quelque choſe.*) Tegmen Tegumen Tegumentum Operimentum. *Plin.* NAKRYCIE przykrywadło powſzechnie ná wſzelką rzecz ſłużącą do nakrycia.

COUVERTURE *d'une maiſon.* Tectum,i,neut.*Cic.* NAKRYCIE domu dach.

Ces couvertures ne ſuffiſent point pour les mauvais temps d'hiver. Per hibernas tempeſtates tecta iſta non poſſunt imbres ſuſtinere. *Vitr.* To nakrycie ten dach nie ieſt doſyc na niepogody zimowe.

COUVERTURE, (*Enveloppe, ce qui ſert à envelopper.*) Integumentum Segeſtre.*Var.* NAKRYCIE,dek,obwicie, co ſłuży do obwiania.

Couverture de lit, ou *de mulets.* Stragulum,i,neut.Lodix, icis,f. *Juv.* Kołdra na łożko,Dera ná konie, koc,nakrycie.

COUVERTURE ſe dit figurément & ſignifie, *Prétexte, couleur pour déguiſer un deſſein & pallier une faute.* Tegumentum. Integumentum. Involucrum. Velum,i, neut. *Cicer.* POKRYCIE álbo pokrywka mowi ſię *niewłaśnie:* y znaczy pozor udanie ináczey niż ieſt, płaſzczyk y zaſłona winy iakiey.

Chercher des couvertures à ſes crimes. Quetere flagitiorum tegumenta,*Cic.*Szukać płaſzczyka zaſłony wyſtępkom ſwoim.

Il ne vous eſt pas permis de vous ſervir plus long-temps de cette couverture pour cacher tant de vices. Frontis tibi integumento ad occultanda tanta vitia diutiùs uti non licet. Już pod tą pokrywką, pod tym płaſzczykiem pod tą záſłoną dáley grzeſzyć nie będzieſz.

COUVERTURIER, ſubſt.m. (*Qui fait des couvertures.*) Stragulorum textor, oris, m. TEN co kołdry robi *Szwacz.*

COUVRE-CHEF, *ou* COUVRE-CHE',ſubſt.m.(*Coëffure des femmes de village.*)Rica,æ,f.*Var.* ZAWICIE białogłowſkie chuſta na głowę niewiaſt wieyſkich.

COUVREUR,ſubſt.m (*Qui couvre les maiſons.*) Scandularius,ii,m.(*proprement, Qui les couvre de bardeaux en forme de tuiles.*) DACHOWNIK co dachy daie na domach zwyczaynie cieśla co z gontow nákſztałt dachowki dachy daie.

COUVRIR, V. act. (*Mettre une converture ſur quelque choſe.*) Tegere. Operire. *Cic.* NAKRYWAC nakrycia dać na co álbo położyć.

Ils couvrirent le toit de mortier & de brique. Summam contabulationem, lateribus, lutoque conſtraverunt. *Caſ.* Nákryli dachy dachowką wapnem podrzucaną.

Couvrir de peaux les boucliers. Induere ſcuta pellibus.*Caſ.* Tarcze w ſkorę oprawiać.

Faites vous bien couvrir, ſi vous ſuez, vous vous en porterez beaucoup mieux. Jube ſis te operiri, beatus eris, ſi ſudaveris. *Plaut.* Każ ſię dobrze nakryć ieżeli ſię zapociſz adozwy daleko będzieſz.

COUVRIR *de marbre*, (*Enduire, incruſter, reveſtir une muraille de marbre.*) Parieti cruſtam marmoream inducere. *Vitr.*NAKRYC pokryć powlec marmurem, kamieniami ściany iaką.

Couvrir les pommes de cire, ou de plaſtre pour les garder. Cruſtare mala gypſo aut cerâ. *Plin.* Woſkować álbo gipſować iabłka y inſze owoce dla chowania.

Les murailles du temple eſtoient couvertes, ou revêtuës par dedans d'un lambris. Interiores templi parieres tabulis veſtiebantur. *Vitr.* Sciany Kościelne wewnątrz były powlekane futrowane ſnycerſką robotą.

Qui couvre & enduit les murailles de marbre,ou *de plaſtre.* Cruſtarius,ii.m.*Plin.* Tector,oris,m. *Var.* Snycerz co futrowanie daie, rzemieślnik Kamieniarz co ściany pokrywa, kamieniem álbo gipſem.

Couvrir des foſſes de maniere qu'on ne les puiſſe point appercevoir. Obcecare foſſas. *Colum.* Slepe foſſy dawać to ieſt kryte rowy kopać áby ich niepoſtrzeżono.

COUVRIR, (*Voiler, mettre une couverture*, ou *un voile.*) Velare.*Cic.*°*Il faut couvrir les tableaux,de peur que le grand air & la pouſſiere ne les gaſtent.* Velandæ ſunt pictæ tabellæ, ne apertiori aere ac pulvere deterantur.*Vitr.* NAKRYC okryć záſłonić. °Trzeba zaſłaniać obrazy, áby ich wilgoć y kurzawa niepſowała.

On ne le peut faire couvrir quelque froid qu'il faſſe. Nullo frigore adducitur, ut operto ſit capite. *Cicer.* Nie można go námowić áby głowę nákrył choć w naywiękſze zimno.

SE COUVRIR, (*Se voiler, mettre ſon chapeau.*) Caput tegere.*Cic.* °*Se couvrir d'un habit.* Corpus veſte tegere. *Tib.* NAKRYC głowę, wdziać czapkę kapeluſz &c. °Odziać ſię włożyć co ná ſiebie, wdziać ſuknie.

COUVRIR, (*Veſtir,orner.*) Veſtire.*Cic.* *Le lierre couvre la muraille.* Hedera conveſtit muros. *Cicer.* °*Les prez ſont couverts d'herbes.* Conveſtiuntur herbis prata.*Cic.* UBRAC uſtroić pokryć bluſzcz pokrywaią ściany. ° Łąki trawą pokryte odziane.

COUVRIR ſe dit auſſi (*des animaux qui s'accouplent pour la génération.*) Feminam inire. *Var. Plin.* NAKRYWAC mowi ſię y beſtyach kiedy ſię parzą z ſobą dla przychowku.

Un eſtalon qui n'eſt pas bon pour couvrir les cavales. Admiſſarius iners in venerem. *Colum.* Ogier nie dobry do klacz.

COUVRIR en termes de guerre ſignifie, *Mettre quelque corps devant ſoy pour ſe défendre.* Tegere.Munire.°*Il couvrit ſon aile gauche d'une chaiſne de montagnes.* Siniſtrum cornu continuis montibus texit.*Caſ.* ZASŁONIC po woyſkowemu znaczy ſtawiać co przed ſobą dla obrony. °Záſłonil lewe ſkrzydło ſwoie gorami ciągłemi.

COUVRIR ſe dit hyperboliquement (*de ce qui eſt en abondance & en quantité pour remplir.*)comme *Les vignes s'étendent & couvrent tout un grand païs.* Vineæ porriguntur,unamque faciem longè lateque contexunt. *Plin-Jun.* ZASŁANIAC mowi ſię przez nadmiarę o tym czego gdzie ieſt doſtatkiem wielkim, y pełno, iako: Winnice ſię ſzerzą y zaſłaniaią kray wſzyſtek álbo okrywaią.

Xerxès couvrit la terre de ſoldats. Militibus Xerxes terram implevit, *ou* complevit. Xerxes ziemię okrył woyſkami ſwemi.

La gloire de ſon nom a couvert toute la terre. Implevit orbem terrarum nominis illius gloria.*Cic.* °*Il revint du combat tout couvert de ſang & de pouſſiere.* Sparſus ſanguine ac pulvere rediit ex prælio.Sława Imienia iego rozeſzła ſię po wſzyſtkim świecie. °Wrocił ſię z potrzeby wſzyſtek krwią y kurzawą okryty.

COUVRIR, (*Remplir, charger.*) Onerare. Maculare,(o, as,avi, atum.) act. acc. °*Une laſche action couvre un homme d'infamie.* Turpe factum inurit homini infamiam. *Cicer.* OKRYC oſzpecić zeſromocić obciążyć. ° Brzydka akcya okrywa wſtydem człowieka.

COVRIR ſignifie encore figurement *Cacher, diſſimuler, dérober à la connoiſſance des hommes.* Tegere. Obtegere.Occultare. *Cic.* °*Couvrir ſa laideur par la pureté & l'innocence de ſes mœurs.* Faciem turpem bonis moribus vincere. *Phæd.* °*Les meſchants couvrent leurs vices d'épaiſſes ténébres, & mettent toûjours quelque nuage au devant de leurs tromperies.* Mali objiciunt noctem peccatis, & fraudibus nubem. *Horat.* °*Couvrir & déguiſer ſa cupidité.* Tegere ac velare cupiditatem.*Cic.*°*Couvrir ſa laſcheté d'une vie privée & particuliere* Ignaviam ſuam tenebrarum ac parietum cuſtodiis tegere.*Cic.* °*Couvrir ſon ſentiment, ne ſe point ouvrir, couvrir ſon jeu, diſſimuler ſes ſentimens & ſes deſſeins.* Tegere ſuam ſententiam *ou* ſua conſilia. *Cic.* POKRYWAC znaczy ieſzcze niewłaśnie taić przed ludźmi niewydawać ſię z czym. °Pokryć nieurodę ſwnię przyſtoynością życia y obyczaiow niewinnością. °Zli zawſze cienia ſzukaią dla pokrycia zbrodni ſwoich y záwſze iák za mgłę chowaią ſwoie oſzukania. °Pokrywać y niewydawać ſię z chciwością ſwoią. °Pokrywać leboſtwo ſwoie życiem oſobnym y domatorſkim. °Pokrywać zdanie ſwoie niewydawać ſię z nim niepokazywać gry ſwoiey,to ieſt co kto myśli y do czego zmierza, álbo iákiego ieſt zdania.

Se couvrir d'un nom de quelqu'un pour conduire quelque intrigue. Adumbrare aliquem, (bro,as,avi, atum.) act. *Cicer.* Pokryć ſię Imieniem cudzym áby intrygę iáką prowadzić, pod cudzym Imieniem co wyrabiać.

COUVRIR *quelqu'un*,(*Obſcurcir ſa gloire,luy faire ombre*) Alicujus famam obſcurare.*Cic.* °*Vous avez couvert, obſcurci de profondes ténébres la gloire de vos anceſtres, par l'infamie de voſtre vie.* Tu tuis majoribus vitâ, quam turpiter egiſti, offudiſti tenebras. *Cicer.* ZASŁONIC co kogo záćmić, záſłoniłeś grubym cieniem ſławę przodkow ſwoich nieſławą życia właſnego.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Se couvrir du ſac mouillé*, (*Apporter de vaines excuſes, ſe ſervir de pretextes frivoles.*) Vana & inſulſa cauſari. MOWIĄ w tym rozumieniu przyſłowiem záſłonić ſię pajęczyną,prożne wymowki y racye dawać pretextow lekkich ſzukać.

COUVRIR signifie aussi *Mettre le couvert*, Voyez COUVERT. °*Ce magistrat fait toûjours bien couvrir sa table, On y sert bien des plats.* Istius magistratûs mensa plurimis ferculis oneratur. NAKRYC znaczy nákrywanie do stołu álbo záſtawienie. °Ten urzędnik stoł ma bardzo dobry, záwsze u niego ieść bardzo pięknie y dobrze zaſtawiaią.

COY, m. COYE, f. adiect. (*Qui n'a aucun mouvement, ni agitation.*) Quietus, a, um Tranquillus, a, um. *Cic.* SPOKOYNY co się nic nie rosza.

(Cet Adjectif François n'est gueres en usage au feminin.) To słowo Francuskie cale nie iest w używaniu w rodzaiu Białogłowskim.

Ce lieu est bien coy. Hic locus est quietis & tranquillitatis plenissimus. *Cic.* °*Il fait un temps bien coy.* Tranquillum est. *Plaut.* To mieysce iest bardzo spokoyne, ciche. °Bardzo cicho y spokoynie iest na dworze

COYAUX, subst m. pl. terme de Charpenterie. (*Bouts de chevrons qui conduisent la couverture jusqu'à l'extremité de l'entablement.*) Deliquiæ, arum, f. plur. *Vitr.* KONCE krokiew álbo wiązanie zwierzchu aż do połowy dla położenia dachu. Krokwy.

COYON, subst, m. (*Lasche, poltron.*) Ignavus, a, um. Vecors, dis, omn gen. *Cic.* NIKCZEMNIK ladaco kuion tchorz (Mot populaire & bas.) Słowo proste y pospolstwa.

COYONNER, V. act. (*Faire souffrir à quelqu'un des indignitez, luy reprocher sa lascheté, son infamie.*) Alicui ignaviam, *ou* verecundiam objicere. *Cic.* ZBŁAZNIC kogo ochydzic a szydzić.

(Mot vulgaire & bas.) Słowo potoczne y podłe.

COYONNERIE, subst. f. (*Lascheté, poltronnerie.*) Ignavia. Vecordia, æ. f. *Cicer.* BŁAZENSTWA nikczemności podłości.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y potoczne.

CRABE, subst. f. (*Espece d'écrevisse amphibie.*) Carabus, bi, m. *Plin.* RAK wodnoziemny prędkonogi.

CRACHAT, subst. masc. (*Excrement qu'on vuide par la bouche, salive épaissie.*) Sputum, i, n. *Cels.* PLWOCINY co odchodzi przez usta ślina gęsta.

ON DIT qu'*Une maison n'est bastie que de bouë & de crachat, (quand elle est bastie de méchants materiaux.)* Ædes malè materiatæ. *Cicer.* MOWIĄ że dom iaki nie iest tylko z błota y śliny kiedy iest stawiany a złych materyałow.

CRACHEMENT, subst. m. (*Evacuation de la salive par la bouche.*) Exscreatio. *Plin.* Screatus. *Ter.* °*Crachement de sang.* Sanguinis exspuitio. PLUCIE, plwanie odchodzenie śliny. °Plucie krwią.

CRACHER, V. act. (*Vuider par la bouche la salive.*) Spuere. Despuere. Exspuere. °*Cracher le sang.* Sanguinem sputare, *ou* exscreare. PLUC plwać. °Pluć krwią.

La moutarde fait cracher aisément. Exscreationes faciles facit in cibo sumptum sinapi. *Plin.* °*Cela fait cracher les ulceres des poumons* Id pulmonum vitia exscreabilia facit. *Plin.* Gorczyca rosprawiona, musztarda sprawuie łacwe śliny *álbo* flegmy odchodzenie. °To wyprowadza wrzody przez ślinę z płuc.

Cracher sur quelqu'un. Conspuere aliquem. *Plaut.* Pluć *álbo* plunąć ná kogo popluć go *álbo* oplunąć.

CRACHER *au nez* se dit figurément, (*d'une grande injure qu'on fait à quelqu'un*) Spuere in os alicuius. PLUNĄC przed nos álbo w oczy, znaczy niewłaśnie wielką obelgę komu uczynioną.

Cracher contre les mœurs de quelqu'un, c'est à dire *Les avoir en aversion.* Despuere in mores alicuius *Pers.* Pluć na obyczaie czyie, mieć ie w nienawiści, brzydzić się niemi.

ON DIT encore, *Cracher contre soy mesme, se faire du tort.* In sinum suum conspuere. *Petr.* MOWIĄ ieszcze oplunąć siebie samego, krzywdę sobie uczynić.

CRACHER se dit (*des choses qui sortent de la bouche mal à propos.*) *Il a craché & vomi plusieurs injures contre sa patrie* Multa dicteria effudit, *ou* projecit in partiam. °*Il a craché beaucoup de Grec & de Latin dans son discours.* Multa Græcè & Latinè effutivit loquendo. WYPLUNĄC mowi się o tym co nieuważnie w mowie z ust wychodzi. álbo się nieuważnie wymowi. °Wyplunął, wyzionął wiele słow iadaiakich przeciwko oyczyźnie swoiey. °Naplwał Greczyzny y Łaciny w mowie swoiey.

(Ces expressions sont basses & ironiques.) Te expressye są podłe y urągaiące,

CRACHEUR, m. CRACHEUSE, f. adiect. (*Celuy & celle qui crache.*) Sputator. Screator. PLWACZ, PLWACZKA.

CRACHOTER, V. iteratif. (*Cracher peu & souvent,*) Sputare. *Plaut.* POPLUWAC często, strzykać śliny.

CRACOVIE, (*Ville capitale & episcopale de la haute Pologne.*) Cracovia, æ, f. KRAKOW Miasto stołeczne z Biskupstwem w Polszcze.

Qui est de Cracovie. Cracoviensis & hoc Cracoviense, adject. Krakowianin co iest z Krakowa.

CRAIGNANT, masc. CRAIGNANTE. Timens. Metuens BOIĄCY się boiaca się.

CRAINDRE, V. act. (*Avoir peur, appréhendes.*) Timere. Metuere. *Cic.* BAC się obawiać się lękać się.

Craindre pour quelqu'un. Metuere, *ou* timere alicui. *Plaut.* De aliquo formidare. *Cic.* °*Je crains plus pour vous que pour moy.* Non tam de meâ, quàm de tuâ salute timeo. *Cic.* Bać się o kogo *álbo* zá kogo. °Boię się bardziey o ciebie niż o siebie samego.

Craindre que quelqu'unne nous fasse du mal. Ab aliquo timere, *ou* metuere. *Cicer.* Bać się áby nam kto co złego nie uczynił.

Craindre son ombre, Avoir peur de tout. Metuere umbram *Cic.* Timere omnia. *Ter.* Bać się cienia swego, bać się wszystkiego.

Faire craindre quelqu'un, luy donner de la crainte. Facere alicui metum. *Cic. Liv. Quint.* Zástraszyć kogo nástraszyć go áby się bał.

Se faire craindre. Terrori, *ou* timori esse. *Liv.* Strasznym się uczynić, sprawić dokazać áby się nás bano.

Craindre de faire une chose, en faire scrupule, ou *conscience.* Religioni habere rem aliquam. *Cic.* Bać się co uczynić, skrupuł mieć w tym ná sumnieniu.

CRAINDRE *quelqu'un*, (*le respecter, comme Dieu*, ou *ses parens.*) Aliquem revereri. BAC się kogo szanować go, iáko Boga y Rodzicow.

Craindre fort. Pavere. Expavescere. Pertimescere. neut. *Cic.* Bać się straśznie, potężnie.

Qui est à craindre, ou *qu'on doit craindre.* Timendus. Metuendus. Formidandus. *Cicer. Liv.* Ktorego się bać trzeba, álbo obawiać.

CRAINT, m. CRAINTE, f. Part. pass. & adject. (*Qui est apprehendé.*) Formidatus, a, um. *Hor.* KTOREGO się boią, straszny.

Qui ne craint point les dangers. Fortis ad pericula. *Cic.* Nieustraszony, co się nieboi nie lęká nie bespieczeństw.

CRAINTE, subst. f. (*Mouvement de l'ame qui nous fait appréhender un mal qui nous menance.*) Timor. Terror. Pavor, oris, m. Formido, f. Metus. *Cic.* °*Je suis toujours en crainte.* In metu sum. Semper timeo. *Plaut.* °*Donner de la crainte à quelqu'un, (le faire craindre.)* Alicui metum incutere, *ou* afferre. *Cic.* °(*Le contraire est.* Liberare aliquem metu. *Quint.* Pellere alicui metum. *Cic.* °*Délivrer quelqu'un de crainte, luy oster la crainte, le mettre hors de crainte.*) BOIAZN wzruszenie ná umyśle ktorym się obawiamy złego czego. °Zawszem iest w boiaźni, zawsze się boię. °Boiaźni strachu kogo nabawić. °*Przeciwna iest.* °Uwolnić kogo od strachu od boiaźni.

Chasser la crainte. Pellere metum. *Cic.* °*Mettre bas toute crainte.* Metum, *ou* timorem ponere, *ou* deponere, *ou* omittere. *Cic.* °*Revenir*, ou *se remettre de sa crainte.* Colligere se ex timore. *Cæs.* Odpędzić oddalić boiaźń. °Złożyć wszelką boiaźń. °Przyiść do siebie z przeszłego strachu.

SANS CRAINTE. Impavidè. Intrepidè. adv. *Cic.* BEZ boiaźni śmiało odważnie bespiecznie.

DE CRAINTE, ou *Crainte de*, ou *que.* Ne. ZBOIAZNI áby nie obawiaiąc się.

CRAINTIF, m. CRAINTIVE, f. adiect. (*Timide, qui se laisse aller aisément à la crainte.*) Meticulosus. Formidolosus. Timidus. Pavidus. *Cic.* BOIAZLIWY BOIAZLIWA co się łatwo ulęknie zastraszy lękliwy.

CRAMOISY, m. CRAMOISIE, f. adject. (*C'est en general une excellente teinture qui conserve sa couleur, malgré les injures du temps; les couleurs cramoisies sont celle qui se font avec de la cochenille.* Coccus tinctorius. KARMAZYNOWY KARMAZYNOWA Karmazyn szarłat Kolor wyborny, ktory się zachowuie w całości ná wszelkie niepogody ten kolor robią szarłatem, álbo Czerwcem.

CRAMPE, subst. fem. (*Espece de goute, qui prend dans les* join-

jointures du corps.)Convulsionis species qua pedum manuumque digiti extenduntur vel contrahuntur summo dolore, sed brevi. KURCZ choroba.

CRAMPON, subst. m. (*Piece de fer, qui a les extremitez recourbét.*) Fibula unea, æ, f. *Cæs.* KLAMRA instrument żelazny zakraywiony ná końcach.

CRAMPONNER, V. act. *Attacher avec un crampon.*) Fibulâ uneâ aliquid constringere. KLAMRĄ przybić, zaklamrować.

ON DIT populairement, *Il a l'ame cramponnée dans le corps,* (*Il a la vie dure.*) Est multæ vitæ. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie*: zaklamtowana Dusza w ciele, mocney natury.

CRANE, subst. m. terme d'Anatomie, (*C'est l'os de la teste, qui enferme le cerveau.*) Calva, Calvaria. *Cels.* CZASZKA kość głowna podktorą mozg zamknięty.

CRAN, subst. masc. (*Hoche, entailleure.*) Crena, æ, fœm. WRĄB Cios nárzynanie nácięcie násiekanie.

CRAPAUD, *on prononce* CRAPAU, subst. m. (*Espece d'insecte venimeux.*) Bufo. *Virg.* ZABA ropucha ziemna iadowita.

Crapaud verdier,(*c'est le plus dangereux.*) Rana palustris. *Plin.* Zaba ná bagniskach nákrapiana zielono nayiadowitsza.

CRAPAUDINE, subst. fem. (*Pierre précieuse, qu'on dit se trouver dans la teste d'un vieux crapaud.* (Batrachites. *Plin.* ZABINIEC kamień drogi ktory powiadią że się znayduie w głowie żaby starey.

CRAPULE, subst. f. (*Continuelle débauche de vin, qui cause une grande pesanteur de teste.*) Crapula. *Plaut.* PIIANSTWO, głowybolenie od piiaństwa ustawicznego.

CRAPULER, V. neut. populaire. (*Boire continuellement.*) Assiduè potare. *Hor, Plaut.* PIANSTWEM się ustawicznie bawić.

CRAQUELIN, subst. m. (*Sorte de patisserie fort seche & qui craque.*) Crustulum, li, n. *Horat.* SUCHAREK ciasto wypieczone bardzo kruche ktore chrupa łamiąc go.

CRAQUEMENT, subst. m. (*Bruit des choses dures & seches*)Creditus.TRZASK chrup rzeczy twardych y kruchych.

CRAQUER, V .neut. (*Faire crac, causer un craquement.*) Crepare. *Plaut. Juv.* TRZASKAC chrup uczynić trzasnąć.

Faire craquer ses doigts. Concrepare digitis. *Plaut. Cicer.* Concrepare digitos, *Petr.* Trzaskać palcami łamiąc palce u rąk.

Craquer des dents. Crepitare dentibus. *Pers.* Crepare dentibus. *Plaut.* Trzaskać zębami dzwonić zębami.

CRAQUETER, V. iteratif. (*Craquer souvent.*) Crepitare. *Plaut.* POTRZASKIWAC często.

CRASSE, m. & f, adj. terme de Medecine. (*Espais, grossier, visqueux.*) Crassus, a, um. *Cic.* GRUBY, lipki, gęsty.

ON DIT figurement *Une ignorance crasse, Une ignorance grossiere.* Supina ignorantia. *Vlp.* Crassa ignorantia. MOWIĄ *niewłaśnie* gruba niewiadomość.

CRASSE, subst. f. (*Ordure qui vient sur la peau.*) Squallor, *ou* Squalos. Pædor Illuvies. *Var. Ter.* BRUD plugastwo ná ciele.

Crasse qui tombe de la teste en peignant. Furfures. *Plin.* Porrigo. *Plin. Hor.* Brud z głowy cześząc iák otręby spadaiący proch kurz.

Une teste sale dont on n'a point fait tomber la crasse. Impexâ porrigine fœdum caput. *Horar.* Głowa brudu pełna niewyczesana nieczysta.

CRASSE se prend aussi pour *La mal propreté. Il y a des gens qui aiment la crasse, la mal-proprete.* Sunt qui squallore delectantur. BRUD niechlnystwo nieochędostwo, są co się w nieochędostwie kochaią.

ON DIT figurement, *Vivre dans la crasse & sans politesse.* Horridè atque incultè vivere. *Cic.* *Oster la crasse de son siecle.* Detergere squallorem rudis seculi. *Quint.* *Il s'est defait de la crasse du College.* Exuit Scholæ illuviem. MOWIĄ nie wlaśnie żyć w niechluystwie, bez ochędostwa. *Niechluystwo wieku swego zrzucić z siebie oddalić. * Pozbył nieochlnyności szkolney, dziecinney.

CRASSEUX, m. CRASSEUSE, f. adject. (*Plein de crasse & d'ordure.*) Squallidus. *Cic.* NIECHLUY, niechluyny pełen plugastwa y nieochędostwa.

CRASSEUX, (*Mal-propre, vilain.*) Sordidus,a, um. *Cic.* Sordidulus, a, um. *Plaut.* *Il a un air crasseux.* Sordidulus est. *Plat.* BRZYDKI nieochędożny nieochludny

CRAVATTE, subst. m. (*Espece de cheval qui vient de Croatie en Allemagne, qui est fort viste.*) Equus Croata. KON z Kroacyi bardzo prędki y rączy koń szybki.

CRAVATTE, subst. f. (*Espece de collet qui se noüe autour du coû.*) Focale,is,n. *Quint.* KOŁNIERZ chusta na obwinienie szyi. *krawat Halsstuch.*

CRAYE, *ou* CRAIE, subst. f. (*Pierre blanche & tendre.*) Creta. *Pl-a.* Cretula. *Cic.* KREDA kamień biały miękki do pisania.

Qui est fait, ou basti de craye. Cretaceus,a,um. *Plin.* Kredziany, z kredy robiony.

Blanchi de craye. Creatus,a, um. *Cicer.* Kredą pobielany kretowany.

Terre où il y a bien de la craye. Cretosus,a,um. *Plin.* Kreciany grunt gdzie wiele iest kredy.

ON DIT chez le Roy, *Il est logé à la craye,* c'est à dire que *Le mareschal des logis luy a marqué avec de la craye une telle maison pour habiter.* Hospitiorum designator cretâ notavit ædes illi habitandas. MOWIĄ u Dworu ma kredkę to iest że ma zapisaną ná siebie gospodę z urzędu dworskiego *ex officio* od stanowniczego nadwornego.

CRAYON,subst.masc. (*Pierre, ou minéral qui sert à marquer.*) *S'il est blanc,* ou *de craye, on dira.* Creta,æ,f.*S'il est rouge,* Purpurissum,i,neut. *Plaus.* *S'il est noir.* Carbo, onis, m.*Plin.* *S'il est de mine de plomb,*on dira* Stilus plumbeus, i,masc.*S'il est de sangaine,on dira.* Stilus ex hæmatite usto. *S'il est de charbon.* Stilus ex carbone. OŁOWEK do pisania álbo znaczenia kamienny lub kruszczowy. Jeżeli iest biały álbo z kredy, zowią *kredka.* *Jeżeli czerwony *Rubryka.* *Jeżeli z ołowiu ołowek. *Jeżeli krwawnikowy *krwawnik.* *Jeżeli z węgla,węglik pisarski.

Tirer des lignes avec le crayon. Ducere lineas plumbo,usto hæmotire, *ou* carbone. Linie ciągnąć ołowkiem &c.

CRAYON signifie *Une ébauche, un portrait imparfait de quelque chose, tracé sur le papier.* Deformatio, onis,f. *Var.* Adumbratio, onis,f. *Cic.* ZNACZY ieszcze rysunek pierwszy prosty ná karcie.

CRAYON se dit figurement en ce sens, (*Des descriptions qu'on fait par le discours, soit des personnes, soit des choses.*) comme *Il a fait un leger crayon de cét homme là.* Leviter hunc hominem adumbravit. RYSUNEK się mowi niewłaśnie w tym rozumieniu to iest o opisaniu mowy álbo obyczaiow cudzych. Rysunek prosty uczynił tey osoby odrysował ią odmalował po prostu go okryślił.

CRAYON signifie aussi *Les portraits & les desseins qu'on fait avec le crayon.* Opus rubrica, *ou* carbone adumbratum. RYSUNKI abrysy ołowkiem kreślone, rysowanie.

CRAYONNER,V.act. (*Marquer avec le crayon.*)Cretâ, *ou* carbone notare. *Horat.* KREDĄ popisać álbo ołowkiem naznaczyć porysować.

CRAYONNER signifie aussi *Ebaucher un ouvrage,le croquer, le dessigner grossierement.* Adumbrare. Delineare. *Plin.* RYSUNEK pierwszy prosty czego uczynić.

CRE'ANCE,subst.f.ce mot signifie tantost (*les Articles de nostre foy.*) Fides, dei, fœm. Fidei articuli. *Il ne sçait pas sa créance.* Fidei elementa nescit. WIARA to słowo znaczy raz punkta álbo artykuły wiary. *Nieumie artykułow wiary, katechizmu.

TANTOST il signifie *Une dette crée sur autruy.*Creditum, ei,n. *Quint.* DRUGI raz znaczy dochod iaki komu postanowiony ná kim álbo ná czym.

IL SIGNIFIE aussi,*Un ordre par écrit dont est porteur celuy qui n'a qu'une instruction de bouche,afin qu'on ajoute foy à ce qu'il dira.* Epistola fiduciaria. ZNACZY tákże kredens álbo świadectwo na pismie dane Posłowi z ustnym zleceniem wyprawionemu áby mu wiara była dana w tym o co mowić będzie, list świadeczny.

Donner créance à un mensonge. Facere mendacio fidem. *Flor-Rom.* Dać wiarę kłamstwu.

LETTRES *de créance,* (*que donne un Banquier pour servir de lettre de change.*) Litteræ facientes fidem ad pecuniam ab alio accipiendam. LIST świadeczny od Bankierza ná pieniędzy odebranie gdzieindziey.

GENS *de créance, Gens de confiance, Personnes affidées qu'on envoye en quelque lieu pour porter quelques nouvelles, ou pour traitter de quelque affaire.* Certi & fidi homines. *Liv.* OSOBY wierne poufałe pewne ktore posyłaią dokąd z wiadomością iáką y upewnieniem o czym, álbo dla traktowania sprawy iakiey.

CRE'ANCE, (*L'estime & l'autorité que s'acquiert un homme sur les esprits pour se faire croire*) Fides Auctoritas. *Cic.* °*Qui donnera créance, qui ajoutera foy à ce que nous dirons?* Quis habebit dicentibus fidem? *Petr.* *Avoir beaucoup de créance & d'autorité parmi le peuple.* Valere auctnritate apud populum. *Cicer.* °*Il est surprenant combien le rapport de cét homme trouva de créance dans les esprits.* Mirum quantum illi vito nuntianti hæc, fides fuerit. *Liv.* KREDYT, powaga osoby iakiey ktory ma iáko wiary godzien wszędzie y u kaźdego. °kto temu da wiarę kto uwierzy temu co mowić będziemy. Mieć wielki kredyt wiele kredytu, powagi u pospolstwa. °Dziwna rzecz iáko powieść tego człowieka znalazła wiele kredytu u ludzi.

Vous avez peu de créance, ou de croyance en moy. Parùm stat mihi fides apud te. *Plaut.* Malo mi usaiz, wierzysz, niedowierzasz mi.

CRE'ANCE, (*Opinion, pensée.*) Opinio. Mens. *Cic.* WIARA rozumienie mniemanie zdanie.

CRE'ANCIER, subst. m. (*Celuy qui a presté & à qui l'on doit.*) Creditor *Cicer.* DŁUZNIK ten co poźyczył komu y winnn mu się *kredytor.*

CRE'ANCIERE, subst. f. (*Celle qui a presté & à qui l'on doit.*) Creditrix. *Paul. Juris.* DŁUZNICZKA kredytorka.

CRE'ATEUR, subst. m. qui au propre ne se dit que (*de Dieu seul, qui a tiré tous les estres du néant.*) Creator, oris. STWORCA o Bogu samym ktory wszystkie istoty wyprowadził z niczego.

ON DIT au figuré, *Il est créateur de sa fortune.* Suam sibi debet fortunam. Ex se natus est. MOWIĄ niewłaśnie: On swego szczęścia sam iest Tworcą.

CRE'ATION, subst. f. (*L'action de tirer quelque chose du néant.*) *La création du Monde.* Mundi procreatio *Cicer.* °*Depuis la création du monde.* Ab orbe condito. *Cicer. Liv.* STWARZANIE wyprowadzenie rzeczy z niczego. Stworzenie świata. °Od stworzenia świata.

CRE'ATION se dit d'une maniere plus générale (*des nouveaux établissemens, des droits & des charges.*) Creatio, onis, f. *comme* Creatio Magistratûs. *Cic.* *Création des Magistrat.* STWORZENIE w rozumieniu obszernieyszym nowe postanowienie praw urzędow dochodow iáko Postanowienie urzędu

Il fit casser ces nobles de nouvelle création, à cause de certaines personnes sordides, qui vendoient ces graces. Propter quosdam sordidos homines, qui beneficia vendebant, tabulam in quâ nobilium novorum nomina incisa erant, revelli jussit. *Tacit.* °*Ciceron a dit* Nova nomina civitate donatorum incisa, revelli jussit, *ou* abradi imperavit. Znioſł szlachtę nową, álbo nowo postanowioną dla niektorych osob łakomych ktorzy przedawali prawo na szlachectwo.

Un impost de nouvelle création. Novum vectigal, *genit.* novi vectigalis, n. Podatek nowo uchwalony postanowiony.

CRE'ATURE, subst. fœm. (*Tout estre qui a esté créé du néant.*) Res creatæ. *Cicer.* STWORZENIE wszystko co iest z niczego stworzone.

CRE'ATURE signifie aussi, *Une personne individuelle & particuliere, & particulierement la femme.* °*Helene a esté la plus belle créature de son siecle.* Helena sui ævi præstantissima mulier. STWORZENIE ludzkie poiedyńcze osoba iedna z osobna iedno stworzenie, zwłaszcza białogłowa. °Helena była naypięknieysze stworzenie ludzkie, swego czasu naypięknieysza osoba wieku swego.

CRE'ATURE signifie figurément, (*Celuy qui est attaché & dévoué à une personne pour quelque avantage qu'il en espere.*) Cliens. °*Se faire sous main des créatures, engager les gens dans ses interests.* Sibi aliquem devincire largitionibus, *ou* spe præmiorum *Cic.* KREATURA niewłaśnie ten ktory iest przywiązany do kogo, dla swego poźytku własnego ktory ma od niego álbo mieć się spodziewa. Rękodaymy. °Czynić sobie potaiemnie kreatury, przyiacioł sobie robić ná swoię stronę ich przeciągaiąc y sobie obowiązuiąc: nymować sobie wielu na swą stronę.

Il marchoit accompagné d'un grand nombre de ses créatures Magno eorum quos sibi devinxerat numero stipatus incedebat. *Cic.* Chodził zawsze maiąc przy sobie wielu przyiacioł, wielkie *sekwito.*

CRE'CERELLE, subst. f. (*Oiseau de proye de couleur fauve & de race d'epervier, qui fait son nid dans les vieilles tours*) Cenchris, idis, f. *Plin.* PUSTUŁKA ptak rodzaiu iastrzębiego pierza rudawego zwyczaynie lęże w starych murach álbo wieżach pustych.

CRE'CHE. subst. f. (*Mangeoire où l'on met le foin & l'avoine pour les animaux.*) Præsepe Præsepium. *Colum. Apul.* ŻŁOB iasła gdzie ieść daią y siano zakładaią dla bydląt.

CRECY *sur l'Anthie,* (*Bourg de Picardie.*) Carisiacum ci, n. KRESY álbo Karyzyak nad Antyą rzeką miasto Pikardyi.

CRE'DENCE. subst. f. *ou prononce* crédance. (*Petite table où l'on met ce qui sert à l'autel.*) Abacus, ci, masc. *Vitr.* KREDENS stolik służba Ołtarzowa naczyniami do Mszy náleżącemi.

CRE'DIBILITE', subst. f. (*Disposition qu'on a à croire.*) Credibilitas, atis, f. DO wierzenia podobieństwo, co podobne do wierzenia.

CRE'DIT, subst. m. (*Croyance, estime qu'on s'acquiert dans le public, ou dans l'esprit des gens, par son merite.*) Fides, Gratia Auctoritas. *Cic.* KREDYT powaga u ludzi, wiara między ludzmi, przyiaźń.

Mon crédit se trouva court. Victa est auctoritas mea. *Cic.* Powaga moia nie starczyła.

C'est un homme de crédit, ou qui a bien du crédit. Homo multæ auctoritatis & gratiæ. *Cic.* °*Avoir du crédit.* Auctoritatem & gratiam habere. *Cicer.* Człowiek wielkiego kredytu wielkiey powagi. °Mieć kredyt powagę, moc wiele.

J'employeray ce que j'auray de crédit auprès de luy pour vous servir. Quidquid valebo apud illum auctoritate *vel* gratiâ, tibi valebo. *Cic.* °*Son crédit diminue.* Consenescit ejus auctoritas *vel* gratia. Wszystko co będę mogł uczynię ábym ci się u niego przysłużył, wszystkim kredytem moim iáki być może służyć będę. °Powaga iego kredyt upada ustaie.

Mettre quelqu'un en crédit, luy donner du crédit & de la réputation. Adducere aliquem in existimationem. *Quint. Cic.* °*Perdre son crédit.* Labefacere fidem suam. *Suet.* Kredyt komu uczynić w bić go w kredyt w powagę, Imię mu oczynić. Stracić swoy kredyt.

Abbatre le crédit de quelqu'un, (le ruiner entierement.) Convellere gratiam alicujus *Cic.* °*Se mettre en crédit.* Sibi famam acquirere. *Phæd.* Auctoritatem sibi comparare. *Cæs.* °*Estre en crédit.* Auctoritate valere. nent. *Cic.* Stracić komu kredyt, zruynować go w kredycie °W kredyt się w prowadzić, uczynić sobie kredyt. °Być w kredycie, mieć kredyt,

Qui a perdu son crédit. Lapsus fidei. *Plin.* Straconego kredytu człowiek.

En lever tout le crédit à quelqu'un. Eripere alicui totum favorem *Petr.* Zruinować kogo cale w łasce w powadze.

CRE'DIT se dit plus ordinairement dans le commerce (*de ce prest mutuel, qui se fait d'argent & de marchandise sur la réputation de la probité & de la solvabilité de celuy qui achete.*) Fides, dei, f *Plaut.* KREDYT zwyczayniey się mowi o poźyczaniu, álbo braniu ná kredyt sposobem poźyczanym pieniędzy towarow ná imię swoie y rzetelność, y że ten co bierze iest dostatni y że może zápłacić y nię záwiedzie, á wierzyć mu można.

Il perd son bien & son crédit. Res ipsi & fides perit. *Plaut.* °*J'ay perdu mon crédit chez mon ami.* Neque apud amicum mihi jam quicquam creditur. *Plaut.* °*Le credit est mort, ou est perdu.* Fides de foro sublata est. *Plaut.* °*Entretenir son crédit.* Fidem suam tueri. *Cicer.* °*Il m'a donné des souliers à crédit.* Credidit mihi calceos °*Faire crédit de sa marchandise, la donner sans argent.* Aliquid dare fide alicujus. °*Acheter à crédit.* Emere suâ fide. °*Vendre à crédit.* Vendere fide alicujus. *Plaut.* Traci fortunę y kredyt. °Straciłem swoy kredyt u przyiaciela. °Kredyt umarł, zginął. °Záchować swoy kredyt. °Dał mi trzewiki ná kredyt. °Dawać ná kredyt swoy towar, wierzyć komu towaru, ze sklepu swego. °Brać ná kredyt. °Przedawać ná kredyt.

CRE'DULE, adject. m. & f. (*Qui croit facilement.*) Credulus. *Cic.* PRĘDKO łatwo wierzący, lekkowierny.

CRE'DULITE', subst. f. (*Facilité qu'on a à croire.*) Credulitas. *Cic.* PRĘDKIE wierzanie.

La crédulité est plutôt une erreur, qu'une faute, & les plus gens de bien en sont susceptibles. Credulitas error est, magis quàm culpa, & quidem in optimi cujusque viri mentem facillimè irrepit. *Cic.* Prędko wierzyć raczey iest omyłka niż wina y ludzie naypoczciwsi naybardziey temu podlegaią.

CRE'ER, V. act. (*Tirer du néant, faire quelque chose de rien.*) Creare. Procreare. *Cic.* STWARZAC z niczego wyprowadzać, z niczego rzecz iáką uczynić.

CREIL *sur l'Oise,* (*Ville du Gouvernement de l'Isle de France.*) Creolium, ii, n. KREL álbo Kreol nad Ezyą Miasto Gubernatoryi Wyspy Francyi.

CRE-

CRE' MAILLERE, ou CREMILLERE, subst. f. (*Instrument de fer à plusieurs crans, qu'on attache dans la cheminée pour pendre la marmitte.*) Cramacularia, æ, f. ZELAZO do zawieszania kotła kuchennego nad ogniem.

CRE' MASTERES, *ou* SUSPENSOIRES, adject. plur. terme d'Anatomie (*dont on nomme les deux muscles qui tiennent les genitoires suspendües dans les bourses.* (Cremasteres. pl. (*mot grec.*) *Colum.* ZYŁY ná których iądra zwierząt wiszą w mosznach.

CRE' MONE, (*Ville du Milanez.*) Cremona, æ, f. *Virg.* KREMONA Miasto Medyolańskiego Państwa.

Qui est de Crémone. Cremonensis. Kremończyk co iest z Kremony.

CRE' NEAU, subst. m. (*Entaillure faite au haut d'un parapet, ou d'une muraille.*) Crenæ. Pinnæ. *Liv.* BLANKI kramzansy wyrzynanie w murach u wierzchu.

CRENELER, V. act. (*Faire des creneaux aux tours & aux murailles.*) Crenis, *ou* pinnis muri fastigium distinguere. BLANKOWAC Blanki dawać po wierzchu murow y wieżow

CREPUSCULE, subst. m. (*L'intervalle de jour qui précede le coucher du soleil.*) Crepusculum, ii, n. *Phæd.* WIECZOR Szara poświata przed záchodem Słońca álbo po záchodzie.

CRESME, *ou* CRéME, subst. f. (*La partie la plus épaisse & la plus légere du lait, dont se fait le beurre.*) Spuma lactis Pingue lactis, neut. SMIETANA część mleka naytłustsza y naylekſza z ktorey masło robią.

CRESME, (*Le jus des herbes & des plantes.*) Cremor. *Cels. Cat.* SOK ziół.

IL SE DIT encore (*de la graisse d'une affaire, de ce qu'il y a de meilleur & de plus fructueux.*) *Il en a eu toute la cresme.* Quidquid erat in eâ re optimum abstulit. MOWI się ieszcze o tym co naylepszego iest w rzeczy iákiey, iáko: śmietana sama ma się dostała,

ON DIT encore parlant d'un ouvrage, *ou* d'une personne, *Ce n'est que de la cresme fouettée,* (*lors qu'on n'y trouve que de belles paroles, de belles apparences, & au fond rien de solide*) Homo speciosus verbis, re inanis, *Tacit.* MOWIĄ ieszcze o robocie iákiey, piśmie mowie nrodzie osoby iákiey, álbo y samey osobie co do iey charakteru: piana to sama, kiedy się w niey tylko iakiś pozor znayduie piękny y słowa, á nie w samey rzeczy.

CRESPE, *ou* CRéPE, subst. m. (*Etoffe claire faite de soye cruë & gommée.*) Pannus bombycinus tenuis & crispæ texturæ. KREPA materia cienka przezroczysta z iedwabiu surowego, gumowanego.

CRESPER, *ou* CRéPER, V. act. (*Friser.*) Crispare. *Plin.* STRZĘPIC, kędzierawić.

CRESPIN, *ou* CRE' PIN, subst. m. (*Nom d'un saint qui est venu en usage dans cette façon de parler.*) *Il porte tout son saint crespin avec luy.* Sua secum sunt cuncta. *Phæd.* KRYSPIN Imię Swiętego iednego ktore weszło w przysłowie u Francuzow tákie, wszystkiego Swiętego Kryśpina swego z sobą zábrał, ze wszystkim się wybrał, álbo zábrał.

IL SE DIT au propre (*de tous les outils qu'un garçon Cordonnier porte avec luy, quand il bat la semelle, & qu'il va travailler chez les maistres dans les villes.*) Sutoria instrumenta, orum, n. pl. WŁASNIE znaczy szewca podrożnego ze wszystkim warsztatem y narzędziem swoim od miasta do miasta dlá roboty chodzącego.

ON DIT encore, *Il a perdu tout son saint crespin, tout son vaillant.* Elavit se bonis omnibus. *Plaut.* MOWIĄ w tymże wyrażeniu wszystko co miał stracił.

CRESPINE, *ou* CRE' PINE, subst. f. (*Frange tissuë à maille par en haut.*) Reticulata supernè fimbria, æ, fœm. FRANDZLA w siatkę od gory robiona kampanka.

CRESPIR, *ou* CRE' PIR, *Comme on prononce.* V. act. (*Enduire une muraille de chaux, & de sable,* ou *de stuc.*) Parietem trullissare. *Vitr.* WYPRAWIAC ściany wyprawę ná nię dawać wapnem rozczynionym.

CRESPI, *ou* CRE' PI, subst. m. (*Enduit de muraille.*) Arenatum parieti inductum. *Vitr.* WYPRAWA ná ściany z wapna z piaskiem zmięszanego.

CRESPI, *ou* CRE' PI, m. CRE' PIE, f. adj. & Part. pass. Trullissatus. WYPRAWNY WYPAWNA ściana.

CRESPISSEMENT, m. *ou* CRESPISSURE, (*on ne prononce point le premiere s.*) subst. f. (*L'action de crespir une muraille.*) Trullissatio, onis, f. *Vitr.* WYPRAWIANIE. S. pierwsze nie wymawia się w tych słowach francuskich.

CRESPODAILLE, *ou* CRAPODAILLE, (*comme il se prononce.*) subst. f. (*Cresse fort délié dont on fait les voiles des Religieuses, & des coeffes de femme.*) Venius textilis, Nebula bombycina. *Petr.* GAZA krepa bardzo cienka na Zakonne *Welu* y Kwefy białogłowskie.

CRESPON, *ou* CRE' PON, subst. m. (*Etoffe de soye cuite, qui est fort tortillée.*) Pannus tenuis texturæ ex torto bombyce confectus. KREPA materya bardzo się zbiegaiąca do kupy z iedwabiu warzonego.

CRESPU, *ou* CRE' PU, m. CRESPUë, f. adject. (*Frisé, frisoté.*) Crispus. *Plin.* **Vn peu crespu.* Crispulus, um. *Mart.* STRZEPIASTY zbiegaiący się co się zbiega dokupy. *Trochę zbiegaiący się

CRESPY, *ou* CRE' PY *en Valois en l'Isle de France.*) Crepiacum, ci, n. KREPI álbo krespiak w Wależyiskim Miasto głowne Wależyskiego Kraiuna Wyspie Francuskiey.

CRESSELLE, subst. f. (*Instrument de bois qui fait du bruit en tournant la manivelle.*) Crepitaculum, i, neut. GRZEGOTKA Instrument ręczny hałas y łoskot czyniący obracaiąc w koło ręką nieśćią.

(Il est à l'usage de nos Eglises le Jeudy & Vendredy saint, au lieu de cloches.) Zażywaią go w Kościołach w Wielki tydzień Czwartek y piątek miasto Dzwonow.

CRESSON, subst. m. (*Petite herbe fort verte, qui croist sur le bord des sources & des fontaines.*) Nasturtium aquaticum. RZEZUCHA wodna ziele, *Nasturcyum* pospolite.

CRESSON *alenois.* Nasturtium, ii, n. *Plin.* RZEZUCHA *Nasturcyum* zwyczayne ogrodowe.

CREST, (*Ville du Dauphiné située sur la Drome.*) Crestidium. Crestum, i, n. Crista Arnaldi, tæ, f. KRET álbo Krest miasto Delfinatu nad Dromą.

CRESTE, *ou* CRéTE, subst. f. (*Excrescence de chair rouge, qu'ont les coqs sur la teste.*) Crista. *Colum.* GRZEBIEN nagłowie u Kogutow, mięsa wyrosłe czerwone.

CRESTE se dit figurément en choses morales & signifie *Orgueil, superbe.* comme *Vous levez la creste, Vous estes devenus orgueilleux, sous ombre qu'il vous est venu quelque bien.* Quia paululum vobis accessit pecuniæ, sublati animi sunt. *Terent.* **Lever la creste, devenir fier & superbe.* Conspicuum tollere verticem. GRZEBIEN się mowi niewłaśnie co do obyczaiow y znaczy hardość, naprzykład. Już ei to grzebień urosł iuż to hardzieieſz że ei się coś udało. *Grzebienia podnosić stać się hardym zuchwałym.

ON DIT encore, *Il luy a donné sur la creste.* Retudit illius superbiam. *Phæd.* MOWIĄ ieszcze, dał mu po grzebieniu.

CRETE, *aujourd'huy* CANDIE, (*Isle & ville de Turquie.*) Creta, æ, fœm. *Cic.* KRETA dziś kandyą zowią Miasto y wyspa Turecka.

CRETOIS, m. (*Qui est natif de Crete.*) Cres, *genit.* Cretis, m *Cic.* KRETENCZYK rodowity z krety.

CRETOISE, f. (*Celle qui est native de Crete.*) Cressa, æ, f. *Ovid.* KRETENKA rodowita z Krety.

Qui appartient à l'Isle de Crete. Cretensis, m. & f. Cretense, n. adject. Kreteński náleżący do wyspy kreteńskiey.

CREU, subst. m. *on prononce,* CRU, *qui vient du verbe* CROISTRE, (*Fruit,* ou *plante qui a esté élevée,* ou *cultivée sur la terre de quelqu'un.*) comme *Ce vin est de mon cru. Il croist chez moy & dans me terres.* Illud vinum in agro meo nascitur. *Petr.* In meo fundo natum, *ou* genitum est hoc vinum. *Plin.* * *Vin du cru du païs.* Vinum indigena. *Plin.* SWEGO gruntu, siania, szczepienia &c. Jako to wino iest mego szczepienia, umnie się rodzi w moiey maiętności. *Wino Domowe Oyczyste, kraiu swego rodowitego, co się w domu rodzi.

ON DIT figurément en ce sens, *Dites-vous cela de vostre cru, de vostre fonds, de vous mesme?* An id profers ex cerebro tuo, ex tuo ingenio. **Il a fait un poëme de son cru,* ou *de luy mesme sans secours d'autruy.* Suo marte, non alterius adminiculis, poema confecit. *Cic.* W TYM że wyrażeniu się mowi *niewłaśnie* z siebie to mowisz, swoie własne powiadasz? *Wierſze napisał swoie własne, własnym koncептem dowcipem.

CREUE, *ou* CRUE, subst. f. *comme l'on prononce, venant du verbe* CROISTRE, (*Augmentation, accroissement.*) Auctus Accretio. Accessio Incrementum. *Plin.* WZROST od słowa rosnąc, zabranie się w gorę, przyrośnienie, czego przybyło co do wzrostu w zwysz.

Vne grande crue d'eau. Auctus immensus aquarum. **La*

crue des tailles. Tributorum auctio, f. *Tacit.* Przybywanie wielkie wody. *Podwyżſzenie podatkow.

CREU *ou* CRU, (*Qui n'eſt pas cuit.*) Crudus. SUROWY, ſurowa, niedogotowany, niedoſtały.

CREVASSE, ſubſt. f. (*Fente, ouverture, ſéparation qui ſe fait de quelques parties.*) Rima. Fiſſura. *Cicer.* ROSPADLINA, ſzara dziura Ryſa ryſowanie ſię rozſtąpienie.

CREVASSER, V. act. (*Faire des fentes.*) Findere. DZIURAWIC łupać ſzczepać roſzczepać rozłupywać rozwalać.

SE CREVASSER, (*Se fendre.*) Rimas agere Hiare. *Plin.* RYSOWAC ſię roſpadać ſię ſzczepać ſię rozſtępować ſię.

CREVE COEUR, ſubſt. m. (*Dépit qu'on a d'une choſe qu'on voit, & qu'on ſouffre à regret.*) Cordolium. *Plaut.* ZAL ná ſercu zwielką przykrością z czego nie przyiemnego y przeciwnego, *Serce ſię pęka álbo krwie* ná to.

CREVER, V. act. (*Rompre.*) Rumpere. Dirumpere. *Cic. Plaut.* PĘKAC ſię pęknąć roſpęknąć ſię,

Crever les yeux à quelqu'un, (*dans un ſens propre.*) Effodere alicui oculus. *Plaut. Caſ.* Wyłupić oczy komu wrozumieniu właſnym wybrać mu oczy, wykłoć.

ON DIT en ce ſens au figuré, qu'*Vne choſe creve les yeux, & eſt ſi évidente, qu'il eſt impoſſible de ne la pas voir.* Iſta patent luce meridianâ clariùs. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaſnie:* że tá rzecz wykłáa oczy, álbo kole w oczy, to ieſt że ták leſt oczywiſta, że niepodobna iey nie widzieć nie poſtrzedz.

CREVER *les yeux*, dans un ſens figuré, *Aveugler.* Obcæcare, (cæco, as, avi, atum. act. acc. **L'intereſt luy creve les yeux.* Cupido habendi illum obcæcat. *Cic* WYBRAC komu oczy w rozumieniu niewłaſnym zaślepić, *Intereſs mu wybrał oczy, zaślepił go.

ON DIT encore qu'*Il faut que l'apoſtume creve,* pour dire qu'*Vne affaire éclate.* Tempus eſt, ut res fiat palàm. *Ter.* MOWIĄ ieſzcze trzeba áeby ſię wrzod roſpukł, to ieſt czas áeby ſię rzecz iáká ná wierzch wydała.

Vne grenouille voulant trop s'enfler, creva. Rana dum vult ſeſe inflare validius, rupto jacuit corpore. *Phæd.* Zaba nazbyt ſię nadymaiąc na oſtatek ſię roſpukła.

CREVER, (*Eſtre trop plein, regorger.*) Redundare. Diſtendi. **Ces granges crevent de grains.* Horrea diſtenta ſunt frumento. **Ce partiſan creve d'argent.* Hic publicanus pecuniâ redundat. **Il creve de graiſſe.* Dehiſcit præ pinguedine. *Plin.* PĘKAC ſię roſpękać ſię mieć nazbyt czego. *Stodoły ledwie ſię nie pękaią od zboża. *Ten człowiek ledwie ſię nie roſpęknie od pieniędzy. *Ledwie ſię nieroſpęknie nie rozleie od tłuſtości.

CREVER ſignifie auſſi *Se ſaouler, manger par excès;* comme *Je creve d'avoir trop mangé.* Venter meus diſtenditur præ nimio cibo. *Plaut.* PĘKAC ſię roſpęknąć anaczy tez ieść y pić nazbyt, iáko: ludzie ſię nieroſpękną com tyle iadł

Il ſe creve dans les feſtins. In cœnâ cibis ſe ingurgitat. Nimio cibo ſtomachum onerat. *Cic.* Ventrem diſtendit. **Il n'y a que pour eux à ſe crever.* Soli ventres ſuos diſtendunt. *Plaut.* Tak iada że ledwie ſię nie roſpęknie. *Dla nich tylko wſzyſtko ieſt do roſpęku.

Ce reſſouvenir me creve le cœur. Effodit hæc memoria pectus meum. *Cicer.* **Il creve de faim & de ſoif.* Fame & ſiti conficitur, *ou* abſumitur. *Liv.* **Les flots de la mer viennent ſe crever contre le rivage.* Illiduntur fluctus in littus. *Quint.* **Crever de travail.* Laboribus frangere ſe. Ile razy wſpomnę ná to pęka mi ſię ſerce álbo ſerce mi ſię kraie, roſpada. *Zdychaią od głodu y pragnienia. *Fale morſkie rozbiiaią ſię o brzeg. *Pękać ſię od pracy.

CREVER ſignifie de plus, *Mourir de mort violente.* Perire. **Tous les envieux ſont crevez.* Invidi omnes perierunt. **Il vaut mieux crever icy de bonne chere, que de mourir de faim en vous eſtes.* Satius eſt hic cruditate, quàm iſtic fame mori, *ou* perire. *Cicer.* ROSPĘKNĄC ſię znaczy ieſzcze umierać śmiercią gwałtowną. *Wſzyſcy záżdrośni ſię pourroſpukali. *Lepiey tu ſię roſpuknąć od nieſtrawności, niż tam u was od głodu.

ON DIT par maniere d'imprecation, *J'aimerois mieux que tu fuſſes creve'.* Mallem te medium ruptum eſſe. *Plaut.* *Que la peſte me creve, ou me tuë, ſi je ne joue aujourd'huy quelque piece à ce vieillard.* Malo cruciarı percam quàm non illi dem inſidias ſeni. *Plaut.* MOWIĄ w ſpoſob przeklęctwa wolałbym áebyś ſię był roſpukł. *Niech ſię roſpuknę niech mię powietrze zárazi, ieżeli temu Dziadowi dziś ſztuki nie wyrządzę.

CREVER ſe dit figurément (*des paſſions violentes, qui nous font genfler le cœur.*) *Crever de rire.* Riſu diſſolvere ilia *Petr.* **De douleur.* Dirumpi, *ou* divelli dolore. *Cic.* **De dépit.* Diſrumpi. *Cic.* **Il creve dans ſes panneaux* (*comme l'on parle populairement.*) Foditur cor ejus ſtimulo. *Plaut.* PĘKAC ſię mowiemy *niewłaſnie:* o gwałtownych paſſyach, od ktorych nam ſerce bramicie pękać ſię od śmiechu. *Od żalu od boleści. *Od złości, *Roſpukł ſię w ſidłach w łaſnych zginął właſnym ſortelem.

CREUSER, V. act. (*Faire creux.*) Cavare. Fodere. **Creuſer des puits.* Fodere puteos. *Caſ.* **Il fit creuſer des foſſes profondément.* Perduxit foſſas in altitudinem. *Caſ.* KOPAC, wgłąb ſię brać. *Kopać ſtudnie. *Kazał rowy brać głęboko,

ON DIT figurément qu'*Vn homme creuſe ſa foſſe, ſon tombeau,* pour dire qu'*Il avance ſa mort par un excès de travail, ou de debauche.* Maturat, *ou* accelerat ſibi mortem. *Cic. Lucr.* MOWIĄ *niewłaſnie:* Grob ſobie kopie, zbliża ſobie álbo poſpieſza śmierć zbytnią pracą, roſpuſtą.

CREUSER *une affaire* ſignifie encore au figuré, *l'approfondir, ou pénétrer dans le fonds d'une affaire, ou d'une ſcience.* Rem aliquam rimari. *Cic.* **Creuſer ſon eſprit, ou ſon imagination.* Torquere ſpiritum, *ou* ingenium ſuum. GŁĘBIEY macać dochodzić rzeczy iákiey, náuki iákiey. *Mordować trapić głębſzą uwagą myśl ſwnię.

CREUSET, ſubſt. maſc. (*Petit vaiſſeau de terre cuite, à fondre l'or & l'argent au feu.*) Fictile, is, Catillus. KRUZYK gliniane małe náczynie nakſztáłt dołka do topienia złota y ſrebra nád ogniem. *Tygielek,*

CREUX, m. CREUSE, f. adject. (*Profond.*) Altus. Profundus, a, um. *Caſ. Cic.* **Le puits m'a ſemblé moins creux qu'auparavant.* Nimio minùs altus puteus viſus eſt, quàm priùs. *Plaut.* GŁĘBOKI, GŁĘBOKA, Studnia mi ſię zdawała mniey głęboka niż przedtym.

CREUX, (*Concave.*) Cavus, a, um. *Liv.* DZIURA proźna wewnątrz.

CREUX, (*Vuide par dedans.*) Vanus. Vacuus, a, um. Inanis. **Vne noix creuſe* Caſſa nux. PROZNY wewnątrz dziurawy. Orzech prożny, dziurawy.

ON DIT au figuré, *Vn ventre creux.* Venter inanis & vacuus. Jejunus venter. *Hor.* **Vn cerveau creux.* Inane, *ou* vacuum cerebrum. **Des penſées creuſes.* Vana & inania figmenta. Inanes cogitationes. *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie żołądek prożny czczy. *głowa prożna. *Myśli proźne.

ON DIT en ce ſens, *C'eſt un ſonge creux, Vn reſveur.* Ineptias ſomnians. *Cic.* W TYM rozumieniu ſię mowi śni mu ſię prożnych záwſze y ni to ni owo myśli człowiek; co coś głęboko myśli á nić potym,

CREUX, ſubſt. m. *Cavité, vuide, profondeur.*) Cavum, *ou* Cavus, i, n. *Hor.* **Le creux de l'œil.* Receſſus, ûs, maſc. *Plin.* **Le creux de la main.* Cavum manûs, n. Dziura Loch doł głęboko. *Doł w oczach. *Doł w ręce dłoń ſciśniona.

CREUX ſignifie en muſique, *Vne voix qui deſcend fort bas.* **Ce chantre a un beau creux.* Hic cantor vocem habet profundæ altitudinis, BASS głęboki w muzyce ſpuſzczenie głoſu przyierane.

CRI, ſubſt. m. (*Elevation, ou effort de la voix.*) Clamor. WRZASK krzyknienie záwołanie podnieſienie głoſu ſilne.

CRI, (*qu'on fait dans quelque grande douleur, ou dans quelque faſcheux accident.*) Ejulatus. *Cic.* KRZYKNIENIE z bolu, álbo żalu żałoſne zawołanie.

Faire, ou jetter un grand cri. Clamorem edere. Krzyk wielki uczynić.

CRI PUBLIC, (*Ban, publication qui ſe fait hautement.*) Præconium, ii. neut. *Suet.* WYWOŁANIE ogłoſzenie czego publiczne, wołanie ogłaſzaiące co otrąbienie.

Cri des vendeurs de denrées dans les ruës. Rerum venalium præconium per plateas. Wołanie przekupniow po ulicach.

CRIAILLER, V. n. (*Tempeſter, crier ſouvent.*) Clamitare. Vociferari. *Cic. Plaut.* KRZYKAC wrzeſzczeć hałaſować.

Le meilleur parti pour toy ſera de ne point tant criailler devant cette porte. Ante ædes, non feciſſe erit tibi melius convicium. *Ter.* Naylepſza dla ciebie będzie nie tak bardzo krzykać przed temi drzwiami, álbo wrotami hałaſować.

CRIAILLERIE, ſubſt f. (*Bruit & importunité de ceux qui criaillent.*) Vociferatio. Convicium. KRZYKANIE hałaſowanie tych co krzykaią.

CRIAILLEUR, ſubſt. m. (*Qui criaille, qui fait bien du bruit.*)

bruit.) Clamator. Clamosus. *Cic. Quint.* KRZYKACZ hałaśnik wrzeszcz.

CRIAILLEUSE, subst. fœm Oblatratrix, tricis, fœm. *Plaut.* WRZESZCZKA hałaśnica.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y potoczne.

CRIARD, m. CRIARDE, f. adject. *le mesme.* WRZASKLIWY krzykliwy hałaśny toż samo.

CRIBLE, subst. m. (*Instrument à vanner & à nétoyer le bled.*) Cribrum. *Cic.* Incerniculum. *Plin.* SITO, Przetak, młynek ná zboże.

CRIBLER, V. act (*Nétoyer du grain dans un crible.*) Cribrare, Excernere. *Colum. Cat. Plin.* PRZESIEWAC zboże iákie dla chędożenia, ná przetaki ie wziąć, młynkować ie.

CRIBLEUR, subst m. (*Celuy qui crible le bled.*) Qui frumentum cribro incernit. PRZESIEWACZ zboá ten co ie ná przetaki bierze, wysiewiarz.

CRIBLEURE, *ou* CRIBLURE, subst. f. (*Ce qui sort en criblant*) Excretum, ti, n. *Colum.* WYSIEWKI co się a przetako przesieie co odchodzi poślad.

CRIC, subst. m. (*on prononce* cri.) (*Machine qui a plusieurs dents, qui sert à lever des fardeaux.*) Machina densata ad sublevanda onera. WINDA z śrzubą do windowania ciężarow do gory.

CRIEE, subst. f. (*Publication en justice des choses qu'on vend à l'encan & à l'enchere.*) Præconium. *Cicer.* WOŁANIE ná przedaż rzeczy konfiszkowanych álbo ná sákśę publiczną w ziętych.

Mettre les biens de quelqu'un en criée. Bona alicujus præconi, subjicere. *Cic.* Facere bonorum alicujus præconia, act. *Suet.* Wywołać dobra czyie ná przedaż álbo ná sákśę.

UN POURSUIVANT *en criées.* Institor auctionis *Opposant aux criées.* Intercessor auctionarius. STRONA wywoływaiąca ktora ná rym stoi áby dobra czyie wywołano, *Strona broniąca wywołania.

CRIER, V. act. & neut. (*Elever sa voix, jetter, ou pousser des cris.*) Clamare. *Cic.* *Crier souvent.* Clamitare, (to, as, avi, atum.) n. *Crier, parler fort haut.* Clamare, n. Vociferari. *Cic.* *Crier en se plaignant.* Ejulare. *Cic.* *Crier après quelqu'un qui est loin pour l'appeller.* Aliquem inclamare. *Cic.* *Crier à pleine teste.* Vehementer, *ou* summâ consentione clamore. **Crier aux armes.* Ad arma conclamare. *Liv.* **Crier au feu.* Clamare aquas. *Prop.* **Crier à l'aide, au secours.* Inclamare, *ou* implorare auxilium, *Quiritare. n. *Liv.* (comme qui diroit *Implorer le secours des bourgeois.*) **Crier qu'on plie bagage.* Vasa conclamare. *Cas.* WOŁAC krzyczeć. *Wołać ustawicznie, álbo często. *Wołać mowić głośno. *Wołać lamentować nárzekać. *Wołać ná kim a daleka. *Wołać ná wszystek głos. *Wołać ná gwałt do broni. *Wołać ná gwałt dla ognia. *Wołać gwałtu ná pomoc. *Jakoby wołać ná ludzi ná pomoc. Rata gwałtu. *Wołać zátrąbić do ruszenia na zwinięnie obozu.

CRIER *quelqu'un à son de trompe par les carrefours.* Voce præconis aliquem citare. **On l'a crié par trois fois à son de trompe.* Tribus præconiis forensibus nomen absentis inclamatum est. Wywołać kogo trąbą wytrąbić go po ulicach wszystkich przednieyszych; álbo otrębować co lub kogo. *Otrąbiono go álbo wytrąbiono po trzykroć.

CRIER, (*Tempester après quelqu'un.*) Inclamare. Clamitare. Vociferari. *Cic.* KRZYCZEC, wrzeszczyć hałasować zakim

Criez vos gens, c'est eux qui ont tort. Tuos inclama, tui delinquont. *Plaut.* Wrzeszcz wołay ná swoich ludzi oni winni

CRIER se dit figurément (*des choses inanimées qui font du bruit.*) *Les roües crient.* Rotæ strident. **Mes boyaux crient d'inanition.* Mihi inanitate intestina murmorant, *ou* crepant. *Plaut.* **Cela crie vengeance.* Hoc pœnas poscit. *Verg.* KOŁA trzeszczą skrzypią. *Kiszki wnętrzności we mnie wołaią od głodu. *To pomsty woła.

CRIEUR, (*Officier public qui publie les Ordonnances du Prince.*) præco, onis, m. *Suet.* **Estre crieur public, en faire la profession.* Præconium facere. *Suet.* WOZNY Urzędnik publiczny co wywołuie álbo otrębuie co z urzędu. *Być Woźnym.

CRIEUR *des denrées par les ruës.* Rerom venalium clamitator. PRZEKUPIEN co po ulicach z rzeczami przedaynemi woła Tandetnik.

CRIEUR *d'enterrement.* Feralis præco. Funerum indictor. MARSZAŁEK pogrzebowy, żáłobny Skażyciel.

(Ce mot *Designator* est un mot general, & il signifioit autrefois des *Huissiers*, ou *Maistres de cerémonies*, qui marquoient les places dans les Théatres. Il y avoit de ces Officiers à toutes les cerémonies & aux pompes publiques, pour regler la marche & le rang de chacun. Il y en avoit à toutes les funerailles pour regler la marche du convoy. Quand il alloit lever le corps d'un défunt, il estoit accompagné d'une troupe de petits Officiers de funerailles, que Seneque appelle *Libitinarii*, comme estoient anciennement les *Pollinctores*, qui avoient soin de laver & de parfumer le corps du defunt; *Vespillones*, ceux qui le portoient; *Ustores*, ceux qui le brûloient; *Sandapilarii*, ceux qui faisoient les bieres; & *Præficæ mulieres*, des Pleureuses d'enterrement. Tous ces gens la vestus de noir marchoient devant cét Officier, que nous appellons proprement *Designator*, l'Ordonnateur du convoy; & les valets ou petits Officiers s'appelloient du mot de *Libitinarii*, ou *Lictores atri* dans Plaute & dans Horace.) Skażyciel *Marszałek* słowo iest ogolne znaczy powszechnie tego ktory ma zwierzchność, y dyspozycyą aktu álbo publiczney iakiey ceremoniy mieysce każdemu náznaczaiąc na publicznych widokach. Byli bowiem zdawna urzędnicy ná każdey publice, y poważnych sprawach publicznych, áby porządek czynili, y mieysce każdemu według rozności náznaczali. Byli też ná każdym pogrzebie dla porządku czynienia około prowadzenia ciała Marszałkowie, ktorzy kiedy szli áby Trupa iákiego znacznego umarłego wyprowadzić: mieli pewny poczet z sobą ludzi należących do pogrzebu, to iest Pogrzebowych, ktorych Seneka názywa Smiertelnymi álbo *Smiertelnikami.* Jako u dawnych byli; *Pomywacze* do ktorych należało zmyć kadzić y ná mościć Trupa. *Grabarze*, ci co do noszenia ciała należeli. *Palacze*, ci co go według dawnego zwyczain palili ná stus kładąc *Trumiennicy* ci co Trumnę ná popioł y proch spalony robili y *Płaczki* álbo *Wywodnice*, Te ktore zákupowano áby płakały y nucąc wywodziły ná pogrzebach. Wszystko ta assystencya w żáłobie szła przed Marszałkiem náystarszym urzędnikiem pogrzebowym, ktorego Skażycielem názywamy, y porządek czyniącym około prowadzenia ciała. Insi záś słudzy y czeladź aktu pogrzebowego nazywali się *Smiertelnicy* álbo Pogrzebowi, lub też Sludzy żáłobni według Plauta y Horacyusza.

CRIEUSE, (*Celle qui va criant par les ruës des denrées à vendre.*) Quæ promercaria per plateas clamitat. PRZEKUPKA wołaiąca ma na przedaż po ulicach.

CRIME, subst. m. (*Méchante action contre la loy soit naturelle, soit divine, ou civile.*) Crimen. Delictum. Scelus. *Cic.* WINA grzech występek zbrodnia zła akcya przeciwko prawu czyli przyrodzonemu czyli Boskiemu, czyli ludzkiemu.

Crime honteux & infame. Flagitium, ii, n. **Crime capital, qui mérite la mort, ou qu'on punit de mort.* Crimen capitale. Capitis crimen. *Cic.* Kryminał sprośny y niesławny. *Kryminał głowny, co wart stracenia, álbo ktory Zyciem karzą.

C'est un crime capital, où il va de la vie. Ea res capitali noxæ habetur. *Liv.* Kryminał to głowny, gdzie idzie o życie.

Crime de leze Maiesté. Perduellio. *Cic.* **Accuser quelqu'un du crime de leze Majesté.* Actionem perduellionis alicui intendere. *Cic.* Kryminał głowny przeciwko Maiestatowi. *Zadać komu, álbo pozwać go o kryminał głowny przeciw Maiestatowi.

Commettre, ou faire un crime. Crimen admittere. *Cic.* Popełnić kryminał dopuścić się go.

Commettere un crime infame. Flagitium admittere. *Cic. Ter.* **Imposer un crime à quelqu'un, l'en charger.* Alicui crimen inducere, *ou* inferre. *Stat. Cic.* Crimen in aliquem intendere. *Liv.* **Se plonger dans toutes sortes de crimes honteux.* Ingorgitare se in flagitia. *Cic.* **Se purger, se justifier d'un crime dont on est chargé.* Crimen diluere. *Cic.* Popełnić kryminał sprośny osławiaiący. *Zadać komu kryminał włożyć go ná niego obleć go w niego. *Zanurzyć się w szelakich zbrodniach sprośnych. *Oczyścić się z sprośnych zarzutow.

Faire un crime à quelqu'un d'une chose. Crimini, *ou* vitio dare aliquid alicui. *Cic. Ter.* Zadać komu w czym kryminał.

C'estoit un crime à un Senateur de l'ancienne Rome de posseder plus de cinquante arpents de terre. Criminosum, *ou* flagitiosum, *ou* flagitium fuit Senatori, supra quinquaginta jugera possedisse. *Cic. Ter.* Grzech to był Senatorowi w Rzymie dawnym więcey niż piędziesiąt stay gruntu trzymać.

CRIMINEL, m. CRIMINELLE, f. adject. (*Qui concerne les crimes.*) Criminalis. **Une cause criminelle.* Criminalis causa, f. *Ascon-Ped.* Capitis causa, f. *Cic.* **Une affaire criminelle.* Res capitalis. KRYMINALNY, głowny. *Sprawa

wa główna. *Sąd kryminalny gdzie idzie o życie.

LIEUTENANT CRIMINEL. Rerum capitalium prætor. SĘDZIA spraw głownych.

CRIMINEL, (*Dont on fait un crime.*) Criminosus. *Cic.* **Prendre une chose au criminel, (en faire un crime.)* Loco criminis putare aliquit. *Cic.* ** Il pria le Sénat de ne point prendre au criminel les honestes entretient des festins.* Postulavit à Senatu ne convivalium fabularum simplicitas in crimen duceretur. *Tacit.* KRYMINALNY ciężkiego karania godny. * Brać rzecz iáką zá kryminalną zá ciężkiego karania godną mieć co zákryminał. *Prosił Senatu áby zá kryminał niepoczytano stołowe wolne dyskursa rozmowy.

CRIMINEL, m. CRIMINELLE, f. (*Celuy, ou celle qui a commis un crime.*) Nocens, antis, omn. gen. Sons. KRYMINALISTA winowayca Zbrodzien.

CRIMINELLEMENT, adv. (*D'une maniere criminelle.*) Criminaliter. adv. *Vlp.* **Poursuivre quelqu'un criminellement.* Rei capitalis aliquem reum agere. *Cic.* **Proceder criminellement contre quelqu'un.* Capite inquirere in aliquem. *Cic.* JAKO abrodzień kryminalnie. *Kogo iáko zbrodnia ścigać w Sądzie Dochodzić ná nim zbrodni iakiey. *Kryminalnie kogo sądzić.

CRIN, subst. m. (*Long poil qui vient au con & a la queuë des chevaux.*) Juba æ, f. *Cas.* **Qui a du crin.* Jubatus, a, um. *Plaut.* WŁOS końſki długi, grzywa, álbo ogon. *Koń grzywy piękney, álbo co má dosyć grzywy.

CRINIERE, subst. f. (*Le crin, ou poil qui vient au con des cheveux.*) Juba, æ, f. *Plin.* GRZYWA końſka.

CRIQUET, subst. m. (*Petit cheval de peu de valeur.*) Mannulus, i, m. *Mart.* HETKA podlezdek, koń podły.

CRISE, subst. f. (*Symptome qui arrive à un malade dans le cours de sa maladie, par où l'on juge de sa santé, ou de sa mort.*) Crisis, is, fœm. (*mot Grec.*) *Sen.* CHOROBY odmiana rożna w chorym z ktorey sądzą lekarze o zdrowiu álbo śmierci, polepszeniu, álbo pogorszeniu chorego.

Jour de crise, ou *Jour critique.* Dies criticus Dies decretorius, *ou* iudicialis, masc. Dzień krytyczny lekarſki względem rozncy odmiany choroby.

CRISE se dit figurement, comme *Ce proces est dans sa crise, va estre jugé.* Hæc lis est in procinctu. Dień krytyczny, *niewłaśnie*: dzień sprawy przypadaiącey w ktorey ná tę álbo ná tę stronę má być osądzona.

CRISSER, V. neut. *ou* CRITIQUER, (*qui se dit proprement des dents, quand elles font un bruit aigre, lors qu'on les grince*) Stridere, (strido. *Cic.* ZGRZYTAC zębami co się tylko o samych zębach mowi.

CRITIQUE, subst. f. (*L'art de juger des écrits des Anciens.*) Critice. *Quint.* KRYTYKA zdanie rozumnych álbo uczonych ludzi ktore daią o iákiey księdze álbo piśmie, przygana.

CRITIQUE, (*Le jugement que les Critiques portent de quelque ouvrage.*) Censura, æ, f. *Plin. Jun.* KRYTYKA przygana.

CRITQUE, subst. m. (*Celuy qui fait profession de juger des écrits des Anciens.* Criticus. *Cic.* **Soyez s'il vous plaist le Critique de mes discours.* Sis Aristarchus mearum orationum. *Cic.* KRYTYK ten co się bawi rostrząsaniem cudzych pism y ksiąg wydanych przyganiaiąc y uważaiąc w nich co przeciwnego zdaniu zdrowemu y prawowitemu. *Proszę cię bądź krytykiem mow moich zgań co nágannego w nich.

C'est le nom d'un des grands Critiques de l'Antiquité, qu'on donne à ceux qui se meslent de critiquer les ouvrages.) Arystark iest imię iednego z naydoskonalszych krytykow starożytności, ktore daią tym co się wdaią w krytykę cudzych pismow y ksiąg.

Prendre un esprit de critique. Censoris animum sumere. *Hor.* **Il a la critique bonne, Il juge bien & reprend avec raison* Rectè ac scitè de scriptis aliorum judicat. Wziąć na się osobę krytyka. *Dobry iest krytyk, ma zdanie zdrowe rozumne o każdey rzeczy y rozsądnie przygania.

Il est trop critique. Minutiùs & scrupulosiùs scrutatur omnia. *Quint.* Nazbyt przygania wszystkiemu.

S'abandonner à son humeur critique. Naribus uti. *Horat.* Naribus indulgere. *Pers.* Puścić się y podać niedogodliwemu humorowi swemu, álbo przyrodzeniu przygannemu, sprzeciwnemu.

CRITIQUER, V. act. (*Juger d'un ouvrage, en examiner & en corriger les défauts.*) Alicujus scripta censoriâ virgulâ notare. *Quint.* Carpere, Reprehendere, *Cic. Quint.* KRYTYKOWAC przyganiać sądzić o iákim piśmie, examinować w nim niedoskonałości, szukać y uważać w nim co nágannego.

Critiquer tout. Summâ cum libertate cuncta notare, *ou* carpere. *Hor.* Każdey rzeczy wszystkiemu przyganiać.

Se railler des pensées & critiquer l'arrangement & la composition d'un discours. Sententias ridere, ordinemque totius dictionis infamare. *Petr.* Drwić szydzić z myśli, y przyganiać całey mowie.

CROASSENENT, subst. m. (*Le cri des corbeaux.*) Crocitus, Crocitatio. KRAKANIE Krukow.

CROASSER, V. n. (*Crier comme un corbeau.*) Crocitare. *Plaut.* Crocire. *Plaut.* KRAKAC iak krucy wołaią.

CROATIE, *ou* Croatie, (*Province de Silesie en Alemagne.*) Corbavia. Croatia, æ, fœm. KROACYA Prowincya Śląſka w Niemczech.

CROATE, subst. masc. (*Celuy qui est de Croatie.*) Croata. KROAT ten co iest z Kroacyi.

CROC, subst m. (*Instrument qui a plusieurs pointes recourbées.*) Uncus. *Cic.* HAK, Instrument o wielu końcach zákrzywionych.

CROC, (*pour conduire des bateaux sur les rivieres.*) Contus uncinatus. DRĄG laſka przewoźnikow okowana ná końcu

CROC (*pour accrocher les navires sur mer dans un combat naval.*) Harpago, onis, m. *Plaut.* HAK woienny do porywania okrętow na morzu.

CROC *à plusieurs dents de fer* (*à pendre la viande dans une cuisine.*) Instrumentum ferreum multorum uncorum, (quo carnes in carnario suspenduntur.) neut. HAK do zawieszania mięsa w mięsarni, álbo spiżarni.

ON DIT figurément *Pendre une affaire au croc, (ne la pas poursuivre.)* Rem deserere. act. MOWIĄ záwiesić sprawę na haku, niekończyć iey.

Ce procès est pendu au croc. Lis ista quiescit. Sprawa ta wisi.

CROCS, (*Dents pointuës qui viennent aux chiens, &c.*) Unci dentes. KŁY psie, zęby kończyste.

CROCHET, subst. masc. (*Petit croc.*) Uncinus. *Vitr. Cels.* HACZYK.

Garni, ou *armé de crochets.* Uncinatus. Hamatus, a, um. *Cic.* Haczykowaty co iest z haczykami

CROCHETS *à porter des fardeaux.* Ærumna. WIDŁY do na kładania.

CROCHETER, V. act. (*Ouvrir de force un coffre, une serrure.*) Uncino effringere. WYTRYCHEM otwierać zámek iaki.

CROCHETEUR, subst. m. (*Portefaix.*) Bajulus. *Cic.* Sarcinarius. Dossuarius. *Cicer.* DRĄŻNIK chłop do dźwigania ciężarow.

CROCHETEUSE, f. (*Celle qui porte des fardeaux sur ses épaules.*) Dossuaria Sarcinaria. TA co dźwiga co nosi ciężary iákie na sobie drążniczka.

CROCHETEUR *de portes, de serrures.* Effractor, oris, m. *Plaut.* ZŁODZIEY co wyłupuie zamki cudze álbo szkatuły.

CROCHU, m. CROCHUË, f. (*Qui est recourbe & fait en crochet.*) Uncus. Aduncus. Reduncus. **Un nez crochu.* Nasus aduncus. *Hor.* **Des ongles crochus.* Ungues adunci. *Cic.* ZAKRZYWIONY zahaczony. *Nos krzywy kończaty, zakrzywiony ná doł. *Pazury zákrzywione.

CROCHUER, V. act. (*Faire crochu.*) Uncum facere. ZAKRZYWIAC.

(Vieux mot & bas.) Dawne y podłe słowo w Francuſkim

CROCODILE, subst. m. (*C'est une espece de grand lezard amphibie, qui se trouve dans le Nil & dans les Indes.*) Crocodilus. *Cicer.* KROKODYL Rodzay wielkich Jaszczurow wodnoziemnych znayduiących się w Nilu, y w Indyach.

DE CROCODILE. Crocodilinus, a, um. *Plin.* KROKODYLOWY

ON APPELLE *Des larmes de crocodile, (des larmes feintes & trompeuses.)* Lacrymæ crocodilinæ. Fictæ lacrimæ. ŁZY krokodylowe zmyślone, zdradliwe, nieszczere.

CROIRE, V. act. (*Estre persuadé de la vérité d'une chose*). Alicui, *ou* aliquid credere. *Cic.* WIERZYC czemu być przekonanym o iákiey prawdzie.

Croire quelqu'un, croire son témoignage. Alicui credere. Fidem alicui habere. *Cic.* **Je vous en croy.* Tuæ fidei credo. *Plaut.* Wierzyć komu, świadectwu czyiemu dać wiarę. *Wierzę ci.

Croire des sottises. Duci ineptiis & fabulis. *Cic.* Wierzać fraszkom, baykom.

Je

Je vous prie de me croire en ayant esté témoin moy mesme Hoc mihi ut testi velim credas. *Cic.* **Croyez moy j'en jure.* Jurato mihi crede *Cicer.* Proszę mi wierzić bom iest tego świadek oczywisty widziałem ná moie oczy. *Wierzay mi gotowem na to przysiądz.

On croit aisément ce qu'on desire, & l'on s'imagine que son sentiment est celuy des autres. Quæ volumus, credimus libenter, & quæ sentimus, ipsi reliquos sentire putamus. *Cæs.* Zatwo temu wierzamy czego życzemy, y rozumiemy że wszyscy są znami iednego zdania.

Croire de leger. Credere temerè. *Cic.* Lekkomyślnie prędko uwierzyć.

FAIRE CROIRE *quelque chose à quelqu'un, (la luy persuader.)* Aliquid alicui persuadere. *Cic.* WPROWADZIC kogo żeby czemu uwierzył wmowić wiarę w kogo.

Il est plus à croire. Propius est fidem. *Liv.* Podobnieysza iest do wierzenia.

Qui ne croit pas de leger. Homo minùs credulus. *Cic.* Co nie łatwo wierza.

CROIRE, (*Penser, s'imaginer.*) Existimare Putare. Arbitrari. *Cic.* WIERZYC trzymać, rozumieć, myślić.

On dit qu'il viendla plustôt qu'on ne croit, ou *qu'on ne pense.* Ipse opinione celeriùs venturus est *Cic.* **A ce qu'on croit.* Ut opinio est. Ut creditur. Przyiedzie będzie prędzey niż á rozumieią. *Ják rozumieią.

On crut plus de mal qu'il n'y en avoit, comme c'est la coustume. Plura, ut mos est famæ, in deterius credita. *Tacit.* Myśleli rozumieli że więcey iest złego *niż* w samey rzeczy iák to zwyczayna.

CRU, m. CRUë, f. adject. & part. aff. *du verbe* CROIRE, Creditus, a, um. *Tacit.* UWIERZONY uwierzona od słowa wierzę.

CROISADE, subst. f. (*Entreprise d'une guerre sainte contre les infideles par plusieurs peuples liguez ensemble.*) Fœderatum bellum contra infideles. KRUCYATA woyna święta z podnieśieniem Krzyża ná Pogany wielu razem Państw.

CROISEE *de fenestre,* subst. f. (*grande ouverture qu'on laisse dans une muraille.*) Fenestra, æ, f. OKNA w ścianach zostawione ná okna dziury krzyżownice.

CROISEE *de bois en forme de croix,* (*pour boucher cette ouverture.*) Fenestræ scapi inter se transversi. KRZYZOWNICE Drzewiane w oknach.

CROISER, V. act. (*Mettre une chose de travers sur une autre, en sorte qu'elle represente une figure de croix en la coupant, ou traversant.*) Decussare *Co'um.* * *Des lignes qui se croisent.* Lineæ transversæ, f. pl. *Cels.* **Ces chemins se croisent.* Hæ viæ se in transversum secant. *Croiser les bras.* Decussare brachia. NA krzyż położyć co. *Linie krzyżowe ná Krzyż dane. Drogi Krzyżowe. *Ręce ná Krzyż założyć.

ON DIT au figuré, *Demeurer les bras croisez, sans rien faire.* Desidere. *Ter.* Feriari. *Plaut.* STAC założywszy ręce nakrzyż nic nierobiąc.

CROISER (*se dit en justice, pour raver une écriture en traçant dessus des rayes en forme d'une croix.*) Liturâ coërcere scripturam, Delere. WYMAZAC wyglużować.

CROISER signifie aussi en justice, *Marquer une chose d'une croix, pour montrer qu'il y a quelque chose à redire,* ou *a refaire.* comme *Croiser un Arrest pour empescher qu'on ne le délivre.* Paragraphis coërcere. ZNACZYC krzyżykami mieysca iákie w Kśięgach álbo pismie iákim dlá poprawy, álbo odpowiedzi. Krzyż uczynić piorem ná Dekrecie iákim, áby go nie wydawano z ksiąg.

CROISER *les mers,* (*Roder sur les costes, aller & venir ca & là pour les garder,* ou *mesme pour pirater.*) Decurrere maria, Mare infestum habere. act. *Cicer.* JEZDZIC po morzu tám y sam dlá ostrożności portow, álbo rozboiow.

SE CROISER, (*Se liguer ensemble pour un mesme dessein.*) Coire in fœdna. *Cic.* Złączyć się spiknąc się zmowić się ná co złego sprzymierzyć się.

CROISILLON, subst. m. (*Le travers d'une croix.*) Transversum. KRZYZOWNICA drzewo przez śrzodek poprzecz na krzyż dane.

CROISSANCE, subst. f. (*Augmentation qui se fait de la taille,* ou *de la hauteur des animaux & des hommes.*) Accretio. *Cicer, Plin.* ROSNIENIE branie się w gorę co do ciała wzrostu zwierząt y ludzi.

Prendre sa croissance. Augescere incrementis. *Liv.* Rość rozrastać się, zabierać się w wzrost.

LA CROISSANCE *des jours.* Dierum auctus. *Plin.* PRZYBYWANIE dnia.

CROISSANT, masc. CROISSANTE, f. part. act. Crescens, entis. ROSNĄCY, ROSNĄCA.

LE CROISSANT *de la Lune,* (*la nouvelle Lune, qui montre un petit rayon de lumiere aboutissant en pointe.*) Crescens, on nascens Luna. *Hor. Var.* Prima luna. *Ovid.* NOW Xiężyca

CROISTRE, *on prononce* CROITRE, V. n. (*Augmenter en grandeur, en hauteur & en largeur.*) In altitudinem, in latitudinem, incrassitudinem crescere. *Cic. Cels.* ROSNĄC rość rozrastać się w zwysz y w szerz.

Il a creu de trois coudées de haut en trois ans. Adolevit in tria cubita triennio. *Plin.* Ná trzy piędzi go w zwyż przybyło przez trzy lata.

Vn arbre qui ne croist pas fort haut. Non magni incrementi arbor. *Col.* Drzewo ktore nie bardzo wysoko rośnie karłowate

Laisser croistre sa barbe, ses cheveux. Promittere barbam, capillum. *Liv. Plaut.* Zápuścić brodę włosy.

CROISTRE se dit (*des choses qui s'enflent, qui s'augmentent, & qui paroissent plus grandes.*) Crescere. Nasci. Venire. **Les vignes croissent mieux,* ou *viennent mieux en ce païs.* Illic uvæ feliciùs veniunt. *Virg.* **Les fleuves croissent,* ou *s'enflent.* Increscunt flumina. *Ovid.* **Les jours croissent en esté.* Dies æstate crescunt, *ou* fiunt longiores. ROSC się mowi o rzeczach ktore się wzdymaią brzmieią y ktorych przybywa *Winnice lepiey obradzaią w tym kraiu. *Rzeki przybywaią. *Dnia przybywa lecie.

CROISTRE, (*Augmenter, devenir plus fort & plus violent.*) Crescere. neut. Augeri. **Le vent croist, augmente.* Ventus increbrescit. *Cic.* **La fiévre croist, au lieu de diminuer.* Augetur febris, non remittitur. *Cels.* **Les maladies croissent.* Morbi increscunt. *Cels.* ROSC przybywać pomnażać się silić się gwałtownicy. *Wiatr mocniey powstaie. *Gorączka się sili miasto żeby iey ubywało. *Choroby się silą wzmagaią.

CROISTRE se dit en ce sens au figuré, *Croistre en biens, en richesses.* Crescere in multas opes. *Liv.* **La cupidité des richesses croist à mesure qu'elles nous viennent.* Crescit amor nummi, quantum ipsa crescit pecunia. *Juv.* **Le mal croissoit tous les jours, & se fortifioit de telle sorte, que j'apprehendois que les seditions n'alterassent le repos de la ville.* Manabat illud malum urbanum, & ita corroboratur, ut & urbi & otio diffiderem. *Cicer.* **Les mauvaises mœurs sont creuës, comme les meschantes herbes.* Succreverunt mali mores, quasi herba irrigua. *Plaut.* ROSC w fortunę w bogactwa. *Rośnie chciwość im więcey przybywa dostatkow. *Tak się to złe wzmagało codzień bardziey y zmacniało żem się obawiał áby bunty niepomięszały pokoiu wnętrznego. *Złe nałogi rosną iák ladaiakie zioła.

ON DIT (*d'un homme de néant qui a fait grande fortune.*) *Il a creu comme un champignon tout en une nuit.* Subitò crevit fungi instar in divitias maximas. MOWIĄ o tym apowstał y urosł z niczego urosł iák grzyb o iedney nocy.

CROISURE, subst. f. (*Les fils d'une étoffe qui se croisent.*) Fila transversa, orum, n. plur. NICI poprzeczne w materyi iákiey krzyżowey roboty.

CROIX, subst. fœm. (*Piece de charpente composée de deux morceaux de bois, dont l'un traverse & coupe l'autre ordinairement à angles droits.*) Crux, *genit.* crucis. KRZYZ sztuka drzewa z dwoch kawałow poprzecznie rowno złożonych.

(Elle servoit autrefois de supplice aux Malfaicteurs & aux Esclaves, & on les y pendoit: J. C. a voulu y estre attaché pour nous racheter de nos péchez, ayant choisi par un excès de bonté pour les hommes ce supplice qui estoit le plus ignominieux parmi les Romains.) Służył przedtym Krzyż zá karę zbrodniow winowaycow y niewolnikow, ktorych ná krzyżach wieszano. Chrystus Jezus raczył ná krzyżu być przybitym dla dokupienia nászego, obrawszy sobie z miłości ku ludziom tę karę ktora była nasromotnieysza u Rzymian.

CROIX *de S. André, traversée de biais.* Crux decussata, f. KRZYZ S. Jędrzeia, ukośny krzyż.

Attacher, mettre quelqu'un en croix, le pendre. In crucem aliquem agere, ou tollere. Affigere. *Plin.* Przybić powiesić kogo ná krzyżu, ukrzyżować go.

CROIX se dit figurement, (*Peine, affliction, tourment.*) Crux, *genit.* crucis, fœm. Cruciamentum. *Cic. Plaut. Terent.* KRZYZ niewłaśnie utrapienie dolegliwość.

ON DIT, *Quel prenez vous? Croix,* ou *Pile?* Quid eligis? Caput ne, an lilia? CO obierasz cerno czy licho, rzucaiąc się w grze.

Jes-

Jetter à Croix & à Pile. Jacere calculum, *ou* nummum. Rozrucać się w grze cetno czy licho.

ON DIT figurément, *Jetter à croix, ou à pile,* pour *Mettre une chose au hazard.* Jacere omnem aleam. *Suet.* RZUCIC kość podać rzecz czy cetno czy licho puścić się ná szczęście.

CROQUER, V. act. & neut. (*Manger quelque chose de sec & de dur, qui fait du bruit en le mangeant.*) Frangere. *Les amendier à la prasline croquent sous les dents.* Sub dentibus crepitant amygdalæ. CHRUPAĆ, chrzęścić, skrzechotać, iedząc co suchego y kruchego co chrupa w zębach *Migdały prażone chrupaią w zębach.

CROQUER au figuré se dit populairement, *Il a croqué tout son bien, Il l'a tout mangé.* Abligurivit bona sua. *Plaut* SCHRUPAŁ całą fortunę swoię, ziadł przeciadł ią przemarnował wszystko.

CROQUER en peinture signifie *Tracer à la haste sur le papier les premiers traits d'un dessein.* Rudiore manu aliquod opus delineare. *Plin.* GRUBO y po prostu pędzlem pierwsze malowanie albo rysunek wyrazić.

ON LE DIT (*des vers ou ce sens & de tous les ouvrages d'esprit.*) *Cet ouvrage n'est que croqué.* Adumbratum opus, neque politum neque limatum. O KAZDY rzeczy do piero zácżętey álbo rozpoczętey. Dopiero grunt pierwszy rzucony.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme a esté long-temps à croquer le marmot à une porte,* pour dire qu'*On l'a fait long-temps attendre.* Diu prastolatus est ante ædes, *ou* ante fores. Długo musiał czekać przededrzwiami.

(Ce Proverbe vient des compagnons Peintres, qui tracoient sur les murailles quelques marmousets, *ou* traits grossiers de quelque figure, en s'amusant.) Przysłowie Francuskie od malarczykow ktorzy bawiąc się, kocakodany proste malowali po ścianach.

CROQUET, subst. m. (*Pain d'épice fort mince & fort sec, qui croque sous les dents en le mangeant*) Mellitum crustulum, i, n. PIERNICZKI suchę twarde y kruche ktore chrupaią w zębach sucharki.

Qui vend du croquet. Crustularius, ii, m. *Sen.* Piernikarz co pierniczki sucharki przedaie.

CROQUIGNOLE, subst. f. (*Chiquenaude,* ou *nazarde.*) Talitrum, tri, n. *Suet.* SZCZUDŁEK w nos.

Donner une croquignole à un enfant. Caput pueri talitro vulnerare, *Suet.* Dać szczudłka w nos dziecięciu.

CROSSE, subst. f. (*Baston Episcopal,* ou *d'Abbé.*) Pedum pontificium. PASTORAŁ Biskupi, Opaci.

CROSSE, (*Baston crochu,* ou *recourbé par le bout, avec lequel les enfans jouënt en biver pour s'échauffer.*) Baculus recurvus. LASKI zakrzywione na końcu ktoremi graią dzieci zimie dla zagrzania się.

CROSSER, V. act. (*Pousser une bale avec la crosse.*) Adunco, *ou* recurvo bacillo pilam pellere. LASKĄ piłę popchnąć.

CROSSER *quelqu'un* pris figurément, *Le traitter avec mépris, n'en faire aucun cas.* Nihili facere aliquem. *Cic.* POPYCHAĆ kogo a błotem go smięsać na nie go mieć. (Mot bas & populaire.) Słowo podłe y pospolite.

CROSSETTE, subst. f. (*Branche de vigne taillée.*) Malleolus. *Colum.* LATOROSL do sadzenia zraz.

CROTTE, subst. f. (*Ordure, boüe.*) Lutum. *Cic.* BŁOTO plugastwo śmiecie gnoy.

CROTTE se dit aussi (*des excremens des animaux, comme les crottes de lievre, de brebis, de cerf & de pigeon.*) *Crotte de pigeon.* Fimus columbinus, i, m. *Fimus ovillus, *Crotte de brebis.* *Stercus columbinum. *Colum. Crotte de pigeon.* GNOY roznych zwierząt y bydląt, zaięcze bobki, Kozie bobki *Owczy gnoy, Jeleni. *Gołębi.

CROTTÉ, m. CROTTÉE, f. adject. *Sali de boüe.*) Lutosus Cœno oblitus. UBŁOCONY uwalany w błocie zaszargany.

CROTTER, V. act. (*Gaster, salir de crotte.*) Luto aliquem aspergere. Luto inficere. BŁOTEM álbo w błocie zwalać zaszargać.

Qui est moüillé & crotté. Imbre, lutoque aspersus. *Hor.* Zmokły y uszargany.

ON APPELLE *un* POETE CROTTÉ, *un méchant Poëte.* Pessimus, *ou* miser Poëta. *Catul.* POETA Wierszopis zaszargany ladaiaki.

CROTONE, (*Ville d'Italie.*) Croton, *ou* Croto. KROTONA Miasto Włoskie.

CROTONIATE, (*Qui est de Crotone.*) Crotoniates, *æ.* *Petr.* KROTONCZYK co iest z krotony.

CROULEMENT, subst. m. (*Le commencement d'un tremblement de terre.*) Succussus, ûs, m. *Cic.* TRZĘSIENIA ziemi początek wstrząśnienie zadrzenie.

CROULER, V. neut. vieux mot, (*qui ne s'employe qu'en parlant des tremblemens de terre.*) comme *La terre croule sous mes pieds, s'affaisse.* Terra sub pedibus fatiscit. ZADRZEĆ wstrząsnąć się co się mowi tylko o trzęsieniach ziemie; iak: ziemia się wzruszyła wstrząsła podemną.

CROULER signifie aussi *Secouër un arbre, (pour en faire tomber les fruits.)* Succutere arborem. TRZĘŚĆ drzewo otrząsaiąc zniego owoce.

CROUPION, subst. m. (*Os pointu qui est à l'extrémité de l'epine du dos & proche le fondement.*) Uropigium, ii, n. *Mart.* KUPER kość kończysta nakońcu krzyża blisko odbytu kość kuprzasta

CROUPION, (*parlant des oiseaux.*) Clunis, is, m. & f. *Il se servir des ramiers dont on avoit osté le croupion.* Ponì jussit palumbes sine clue. *Hor.* KUPER co do ptastwa. *Dano Drozdy kupry od nich poodhierawszy.

CROUPI, m. COUPIE. f. part. pass. & adject. *Vue eau croupie.* Aqua reses. STOIĄCY STOIĄCA woda zatęchła zasmiardła, woda ktora się zastała.

CROUPIR, V. neut. (*Se corompere, faute de mouvement.*) Stagnare, Residere. *Virg. Plin.* ZATECHNĄĆ się zasmierdzić się, zastać się, zepsuć się dla nieodchodu.

Lieu où l'eau croupit. Locus pigrum continens humorem. *Colum.* Doł gdzie się woda zastawa.

CROUPIR se dit figurement, comme *Croupir dans l'oisiveté.* Desidere. Residere *Ter.* Desidiâ & otio marcescere. *Liv.* *Croupir dans la haine.* Residere in odiis. n. *Plaut.* ZASMIERDZIĆ się niewlásnic, iáko zaśmierdzić się wgnuśności *Zatęchnąć się w zawziętości.

CROUPISSANT, m. CROUPISSANTE, f. part. act. Stagnans. ZASMIERDZIAŁY zaśmierdły zasmiardła.

CROUPPE, subst. f. (*La partie du derriere du cheval.*) Clunis. *Juv. Hor.* KRZYŻ, u konia tył.

CROUPPE se dit aussi (*du parlant d'une montagne.*) Dorsum. Tergum, i, n. *Hor.* *Un toict en croupe.* Testudinatum rectum, i, n. *Vitr.* SPADEK pochyły gory. *Dach w kopułę dany.

A CROUPPETONS, adv. (*D'une maniere accroupie.*) *Estre à crouppetons.* Residere in clunes. *Plin.* SIEDZIEC na zadnich nogach.

CROUPPIER, subst. m. (*Associé au jeu.*) Socius, ii, m. KOSTERA wspolnik graczow w grze leskicy.

CROUPPIERE, subst. f. (*Longe de cuir, qui passe au dessus de la queuë d'un cheval.*) Postilena, æ, f. *Plaut.* PODOGONIE końskie.

ON DIT en ce sens au figuré, *Tailler des crouppieres à quelqu'un,* pour dire *Luy faire des affaires, luy donner bien de l'exercice.* Negotium alicui facessere. *Cicer. Terent.* WYCIAĆ komu podogonie licha mu wiele narobić.

CROUSTE, *ou prononce* CROÛTE, subst. f. (*Partie exterieure dure de la paste,* &c.) Crusta, æ, f. *Plin.* SKORKA wierzchnia od chleba twarda.

CROUSTE *d'une playe.* Crusta, æ, f. *Enlever la crouste d'un ulcere sans l'écorcher.* Resolvere crustas puras. *Cels.* SKORUPA na wrzodzie. *Zedrzeć skorupę z wrzodu nierozdrażniwszy go.

CROUSTE, ou *Revestement des murailles,* (*soit de marbre, ou de stuc.*) Crustæ parietum, f. plur. TYNK pokład posadzka ścian, marmurowa álbo gipsowa wysadzanie ścian.

Petite crouste. Crustula, æ, f. *Apul.* Sucharek skurka mała.

Qui a bien de la crouste. Crustosus. Crustatus, a, um. *Plin.* Skorupisty, wysadzany.

CROUSTILLE, subst. f. (*Petite croûte.*) Crustula. *Apul.* SKORKA.

CROUSTILLER, V. neut. mot populaire, *Beuvoter en mangeant des croustes.* Rodendo crustas pitissare. *Ter.* SKORKI macraiąc popiiać.

CROUSTILLEUX, m. CROUSTILLEUSE, f. terme populaire & vieux qui se dit ironiquement, (*de ceux dont on admire la sottise & l'extravagance.*) Ridiculè facetus, a, um. *Cic.* BŁAZENEK słowo stare pospolite na wyśmianie tego ktorego głupstwu y błażeństwu się dziwuią.

CROYABLE, adject. m. & f. (*Qui merite qu'on le croye.*) Cre-

Credibilis, & hoc credibile. *Cic.* GODNY wiary.

CROYANCE, ſubſt. f. (*Ce qu'on doit croire dans une Religion qu'on profeſſe*) Credenda, nrum, n. plur. Fides. WIARA co wierzyć trzeba w wierze iákiey kturą kto wyznaie.

CROYANCE, (*Opinion qu'on s'eſt miſe dans la teſte.*) Opinio, nnis. *Cic.* **Il eſt dans cette croyance.* In eâ eſt opinione. *Cic.* WIARA zdanie uprzątnione wgłowie, mniemanie, rozumienie. *Jeſt w tym rozumieniu, ieſt tey wiary.

CROYANCE, (*Confiance.*) WIARA ufność.

CRU, m. CRUë, f. (*Qui n'eſt point cuit.*) Crudus. *Celſ.* **Ademi cru.* Semicrudus. *Colum.* SUROWY SUROWA co nie ieſt gotowany. *Wpoł ſurowy.

Il rend les alimens tout crus, ſans eſtre digerez. Crudus, *ou* cruda alvus illi fluit. *Celſ.* Oddaie przez ſtolce ſurowe wſzyſtko nie nie ſtrawiwſzy.

Du cuir cru, qui n'eſt point tanné ni préparé. Crudum corium, ii, neue. Skora niewyprawna proſta.

CRU pris dans le figuré, (*ſe dit pour ce qui eſt dur, cruel & faſcheux.* Durus. Acerbus, a, um. *Cic.* **Il luy fit une réponſe fort cruë, fort dure.* Acerbè, *ou* durè, illi reſpondit. **Cela eſt bien cru, bien dur, bien fâcheux.* Illud peracerbum eſt. *Cic.* SUROWY *niewłaśnie* Przykry, Okrutny, uraźliwy *Odpowiedział mu bardzo ſurowo przykro y oſtro. Przykra to rzecz bardzo Oſtra ſurowa y markotna.

ON DIT auſſi (*d'un ouvrage d'eſprit.*) qu'*Il eſt encore tout cru & indigeſte.* Rude, indigeſtumque opus. MOWIĄ też o pracy iákiey głowy ludzkiey że ieſzcze cale ieſt ſurowiueńka, nieſporządzona nie wygotowana.

CRUMENT, adv. (*Durement.*) Durè. Acerbè. SUROWO, oſtro, przykro.

A CRU ſe dit adverbialement, comme *Chauſſer un bas à cru, ſans chauſſette par deſſous.* Tibialia nudo pede inducere, *ou* induere. WDZIAC pończochę ná gołą nogę bez ſzkarperek.

CRUAUTE', ſubſt. f. (*Qualité de l'eſprit, qui ſe plaiſt à faire du mal.*) Crudelitas. Feritas. Immanitas. Inhumanitas, *Cic.* Sævitia. *Cic.* OKRUTNOSC upodobanie w dokuczaniu komu y złości wyrządzanin, nieludzkość,. Dzikość.

Inhumanitas ſe dit des hommes, & *Feritas* des hommes & des animaux.) Nieludzkość co do okrucieńſtwa mowi ſię o ludziach, Dzikość u beſtyach y ludziach.

La cruauté de nos ennemis n'a point eſté raſſaſiée par nos malheurs. Inimicorum crudelitas noſtrá calamitate non eſt ſatiata. *Cic.* Okrucieńſtwo nieprzyiacioł naſzych, nie náſycilo ſię nieſzczęściem naſzym.

Déchirer quelqu'un par toutes ſortes de cruautez. Omni crudelitate aliquem lacerare. *Cic.* *Vſer de cruauté envers quelqu'un.* Adhibere crudelitatem in aliquem. *Cic.* Dokuczać doymować komu wſzelakim okrucieńſtwem, Zażyć wſzelkiego okrucieńſtwa ná kogo.

CRUAUTE' ſignifie quelquefois *Une choſe odieuſe & faſcheuſe.* (*C'eſt une cruauté de ne ſe pas divertir par un ſi beau temps.*) Odioſum & moleſtum eſt, animum non relaxare tam ſudo tempore. OKRUCIENSTWO znaczy czaſem rzecz przykrą y niemiłą, okrutna to rzecz nie uciesżyć ſię pod ták piekny czas.

IL SIGNIFIE auſſi ſimplement *Dommage*, comme *C'eſt une cruauté d'abattre ce bois.* Hanc excidere ſilvam damnnſum eſt. ZNACZY też po proſtu ſzkodę iáką: Okrucieńſtwo ſzkoda ieſt te Drzewa wycinać.

AVEC CRUAUTE', *inhumainement.* Inhumanè. adv. Crudeliter. *Cic.* OKRUTNIE nie ludzkim ſpoſobem.

CRUCHE, ſubſt. f. (*Vaiſſeau de terre*, ou *de grez à mettre de l'eau.*) Hydria Urceus. **Petite cruche* Urceolus. *Colum.* DZBAN dzbanek gliniany, álbo Kamienny ná wodę. *Dzbanuſzek mały.

CRUCHE ſignifie figurément, *Un homme beſte & ſtupide, qui ne raiſonne point.* Stolidus & bardus gomo. *Cic.* DZBAN znaczy *niewłaśnie:* Człowieka głupiego nierozumnego co nie niema rozumu.

CRUCHE'E, ſubſt. f. *Cruche pleine d'eau*, ou *d'autre liqueur.*) Urna (aquâ) replera, æ, fœm. DZBAN pełen wody álbo Inſzego likworu.

CRUCHERIE, ſubſt. f. (*Certaine ſtupidité ſur les choſes.*) Supiditas Fatnitas. *Cic.* GŁUPSTWO tępość nierozeznanie wczym.

(Mot nouveau & du ſtile bas & familier.) Słowo w francuſkim nowe podłego y poſpolitego dyſkurſu.

CRUCIFIMENT, ſubſt. m. (*L'action d'attacher à une croix*, ou *à un gibet.*) De cruce ſuſpendium. *Cic.* UKRZYZOWANIE.

CRUCIFIER, V. act. (*Attacher à une croix, pendre à une potence.*) Crucifigere. *Plin.* In crucem tollere Cruci aliquem dare. act. *Cic.* *Hor.* *Plaut.* UKRZYZOWAC.

CRUCIFIER ſe dit figurement (*des perſonnes qui crucifient leurs paſſions par des auſteritez*, ou *autrement.*) Libidines, *ou* mentem conſtringere *ou* domare. *Cic.* UKRZYZOWAC *niewłaśnie:* ſię mowi otych co złe żądze y námiętności ſwoie nieporządne w ſobie martwią oſtrościami.

ON DIT qu'*Un homme ſe feroit crucifier pour ſes amis.* Vitam, *ou* animam profunderet, *ou* daret pro amicis. *Cic* **Il ſe feroit crucifier pour de l'argent.* Aleam omnem, *ou* cruciatum ſubiret, *ou* perferret pecuniæ causâ. *Colum.* *Cic.* DAŁBY ſię ukrzyżować dlá przyiaciela, umęczyć. *Dałby ſię ukrzyżować umęczyć dla pieniędzy.

CRUCIFIE', m. CRUCIFIE'E, f. part. paſſ. Crucifixus, a, um. *Suet.* UKRZYZOWANY, UKRZYZOWANA.

CRUCIFIX, ſubſt. m. (*L'image de J.C. en croix.*) Chriſti de cruce pendentis effigies. KRUCIFIX Męka Páńſka wyobrażenie Chryſtuſa ukrzyżowanego.

CRUDITE', ſubſt. f. (*Qualité de ce qui eſt cru & indigeſte.*) comme *La crudité des fruits.* Cruditas atis, f. *Plin.* SUROWIZNA Surowość ná przykład ſurowizna owocow.

CRUDITE', *Indigeſtion.* Cruditas, atis, f. *Cic.* **Qui a des cruditez.* Homo crudus, *ou* crudior. *Cicer.* SUROWIZNA nieſtrawność. *Ten co czuie nieſtrawność.

CRUDITE' ſe dit auſſi au figuré, (*des diſcours faſcheux & déſobligeants.*) comme *Cet homme eſt incivil, il dit beaucoup de cruditez aux gens, des paroles qui ne ſont aſſaiſonnées d'aucun adouciſſement.* Sermonis eſt ingrati & odioſi. SUROWOSC *niewłaśnie:* przykrość nie przyiemność. Naprzykład Ten człowiek ieſt grubian wiele rzeczy przykrych y ſurowych mowi, ſłowa żadną nie przyprawuie łagodnoſcią.

CRUEL, maſc. CRUELLE, f. adject. (*Barbare, inhumain.*) Crudelis & hoc crudele. Sævus. Ferus. Inhumanus. Durus. Acerbus. OKRUTNY nieludzki dziki.

Un homme d'une hardieſſe & d'une cruauté incroyable. Homo audaciâ importunitate incredibili. *Cic.* **Un autre Cyclope beaucoup plus cruel.* Cyclops alter multò importunior. **Un homme fort cruel.* Omni diritate atque immanitate teterrimus. *Cic.* **On dit auſſi* Neronior, (*parce que Néron fut un monſtre en cruauté, ayant fait mourir ſa mere, ſa femme, & ſes meilleurs amis.*) Człowiek zuchwalſtwa y okrucieńſtwa niepoiętego. *Drugi Cyklop daleko okrutnieyſzy. *Człowiek dziwnie okrutny. *Mowią też Neronowaty gdyż Neron był cud ieden okrucieńſtwa zámordowawſzy, włáſną matkę, żonę, y naylepſzych przyiacioł.

CRUEL ſe dit (*des choſes douloureuſes & faſcheuſes.*) Crudelis. Durus. **Un deſtin cruel le perſecute après la mort* Dura ſati miſeria poſt obitum hunc perſequitur. *Phed.* **Il fait un cruel chaud aujourd'huy.* Aer inſanè æſtet. OKRUTNY rzecz okrutna o rzeczach załoſnych y przykrych. *Los okrutny, álbo wyrok okrutny y po śmierci go trapi, y po śmierci pokoiu mu nie daie. *Okrutne dziś gorąco.

ON DIT qu'*Une femme n'a pas eſté cruelle à quelqu'un*, (*quand elle luy a accordé les dernieres faveurs.*) Hæc mulier non fuit erga illum auſteræ & pertinacis pudicitiæ. *Ovid.* MOWIĄ o białogłowie, że nie ſtawiła ſię komu okrutną, kiedy mu ſię ſtała powolną do reſzty.

CRUELLEMENT, adv. (*D'une maniere cruelle.*) Crudeliter. Inhumaniter. Atrociter. *Cic.* OKRUTNIE ſtraſznie, okrutnym ſpoſobem.

CRUEMENT, *ou* CRûMENT, adverbe. (*D'une maniere cruë, rude, incivile.*) Auſterè. Parùm comiter. adv. *Cicer.* SUROWO oſtro nieprzyiemnie grubiańſko.

CRYSTAL, ſubſt. m. (*Pierre de roche blanche & tranſparente comme le diamant, mais qui n'en a pas la dureté, ni le feu.*) Cryſtallus, li f. Cryſtallum, li, n. *Plin.* KRZYSZTAŁ kamień ſkalny biały przezroczyſty iáko dyament, ále ktory nie ma takiey twardości, áni iáſności.

DE CRYSTAL. Cryſtallinus, a, um. *Plin.* KRZYSZTAŁOWY.

CRYSTALIN, m. CRYSTALLINE, f. adject. (*Pur, clair & tranſparent comme du cryſtal.*) Limpidus, a, um. *Col.* KRZYSZTALNY czyſty iáſny przezroczyſty iák kryſztał.

CRYSTALLIN en termes d'Optique, (*eſt une humeur épaiſſe*

épaisse en forme de petite boule posée au milieu de l'œil, dans laquelle se fait la refraction des rayons de la lumiere.) Humor crystallinus. KRZYSTALNY, humor iest w oko gęsty iáko gałeczka malenka w srzodku samym położona gdzie się obiiaią promienie od świátła.

CU, *ou* CUL, subst. m. (*Ouverture extérieure du dernier boyau par où l'animal rend ses excrements, qu'on appelle Anus ou le Fondement en nostre langue*) Culus, i, m. *Phad.* Anus. Podex *Cels. Juv. Eer.* ODBYT, odbytowa dziora stolcowey kiszki kątney álbo otwor, przez ktory hydlęta się wyprożniaią á zowie się po nászemu stolec.

Cû se prend aussi pour *Le derriere, les fesses.* Nates, tium, f. pl. *Hor.* Clunes, nium, m & f pl. *Plaut.* BIERZE się też y mowi zá zádek álbo pośladkowe częśći.

Cû se dit figurément (*du fonds, ou de la partie inferieure d'une chose.*) comme *Le cû d'un sac, le cû d'un verre, d'une bouteille.* Fundum sacci. Fundus fundum vitreæ ampullæ Fundola. *Var.* Mowi się y bierze *niewłaśnie:* w Francuskim zá spodek dno y dolną częśc rzeczy iákiey: spodek woro, spodek szklanki, spodek flászy.

Mettre un tonneau sur le cû. Vertere cadum, *Plaut.* Postáwić beczkę dnem dogory.

ON APPELLE *Un cû de basse fosse,* (*le lieu le mieux gardé & le plus resserré d'une prison.*) Imum, *ou* fundum carceris. **Cû de Convent.* Arctior in Monasterio & secretior locus, m. WIEZA ná dole, ná gruncie samym tarasa. *Kąt ostatni Klasztoru skryte mieysce.

Cû *de Sac* signifie *Un bout de rue qui n'a d'entrée & d'issuë que d'un costé.* Angiportum non pervium. *Var.* Ulica ná ciasny kąt ulicy z ktorego wyśćia nie masz tylko iedną stroną.

Cû DE JATTE, (*Homme impotent, qui n'a ni iambes ni cuisses dont il se puisse aider, & qui marche enfermé dans une jatte de bois.*) Iners membris super clunes gradiens, *genit,* inertis membria gradientis super clunes, m. UŁOMNY kaleka niedołęga co się ná zadku czołgaiąc chodzi.

Cû *d'asne, Espece de poisson autrement nommé, Ortie de mer.*) Urtica rubra, æ, f. Pokrzywa morska, Ryba.

Cû se dit proverbialement en ces façons de parler, *Il est demeuré entre deux selles le cû à terre,* pour dire qu'*Il a manqué deux occasions de profiter.* Duplici spe lapsus est. *C. f.* Usiadł zadkiem na ziemi między dwoma stołkami: przysłowie znaczące że kto miawszy wczesność y sposobność dobrą chybił dwoch dobrych okazyi.

ON DIT qu'*Un homme est à cû,* pour dire qu'*Il n'en peut plus, Il est ruiné sans ressource.* Res illius sunt accisæ. *Cicer.* USIADŁ ná zadku, podupadł ná wszystkim.

CE PROVERBE se dit encore (*de celuy qu'on a convaincu dans une dispute, & qui ne sçait plus que dire, ni que répondre.*) *Il est à cû.* Victus silet. TOZ się mowi o tym kogo przegadano w wsporze iakiey ták że nie ma co odpowiedzieć; usiadł.

ON DIT (*de celuy qui n'ose poursuivre une affaire après l'avoir entreprise avec bravade,*) qu'*Il a montré le cû* Turpiter incœpto abiit, *ou* abstitit. *Liv.* MOWIĄ też Tył podał oszedł niedokazawszy tego ná co się porwał.

ON APPELLE un petit homme, *Un bout de cû.* Nanus, i, m. *Juv.* Pomilio, onis, m. *Colum.* CZŁOWIEK po zadek, álbo zádzik iednym słowem o człowieku wzrostu bardzo máłego y upośledzonego.

CUBE, subst. masc. (*Carré solide en tout en sens comme un Dé.*) Cubus, i. *Vitr.* KWADRAT czworograniasta figura w kostkę ze wszystkich stron rowna, iák kostka.

CUBIQUE, adject. (*Carré en tout sens.*) Ex omni parte quadratus, a, um. KWADRATOWY ze wszystkich stron rowny.

CUCURBITE, subst. f. (terme de Chymie.) *Vaisseau pour distiller.*) Cucurbita, æ, f. (*à cause que le vaisseau ressemble à une courge.*) TYKIEW Alembik chimiczny nakształt tykwy

CUEILLETTE, subst. f. (*Recolte des bleds, des fruits.*) Collectio, onis, f. *Var.* ZBIERANIE zboż owocow.

CUEILLEUR, subst. m. (*Celuy qui cueille.*) Legulus, i, m. *Var.* (*ce mot se dit proprement de celuy qui cueille les olives & les raisins.*) *Qui fructus decerpit, ex arboribus. TEN co obrywa zrywa owoce z drzew a właszcza oliwki, álbo winogrona

CUEILLIR, V. act. (*Faire la recolte de fruits, les détacher de dessus les arbres.*) Legere. Deligere. Colligere. Carpere. Decerpere. *Tibal.* **Il faut cueillir les olives avec la main.* Olea distringenda est. *Colum.* ZBIERAC owoce zdrzew obrywać ná chowanie. *Trzeba oliwki zrywać rękami.

CUEILLIR se dit figurément en choses morales, comme *Cueillir le fruit de ses bonnes actions.* Fructum ex præclaris suis factis colligere perceptum.) **Cueillir une moisson de malheurs.* Metere messem malorum. *Plaut.* ZBIERAC *niewłaśnie.* iáko zbierać owoc dobrych swoich uczynkow. *Zbierać całe zniwo nieszczęśliwośći.

CUEILLOIR, subst. m. (*Panier à cueillir des fruits.*) Fiscina. Sporta, æ, f. KOSZ do zbierania owocow.

CUENCE, (*Ville de la nouvelle Castille.*) Concha, æ, fœm. KWENCA Miasto nowey Kastyliy.

CUJAVIE, (*Province de Pologne & ville Episcopale de mesme nom.*) Cujavia, æ, f. KUIAWY Prowincya álbo Woiewodztwo Polskie z miastem y Biskupstwem tegoż imienia.

CUILLER, *ou* CUILLERE, subst. f. (*Utensile à manger du potage.*) Cochlear. Cochleare. *Mart.* ŁYSZKA służąca do iedzenia rosołow.

CUILLER *à pot.* Majus cochlear. ŁYSZKA wielka, warząchew do garka.

CUILLERÉE, subst. fœm. *ou* UNE CUILLER *pleine de bouillon.* Juris plenum cochleare, n. ŁYSZKA rosołu iedna.

CUIR, subst. m. (*Peau de animaux.*) Corium, ii, n. Pellis, is, f. Tergus, eris, n. *Cic Plin.* **Apprester les cuirs.* Coria perficere, *Plin.* SKORA z hydląt. *Wyprawiać skory.

Qui appreste les cuirs, un tanneur, corroyeur. Coriarius, ii, m. *Plin.* Garbarz co skory wyprawuie garbnie.

Qui est entre cuir & chair. Intercus, utis, adject. *Cicer.* Międzyskorni záskorni.

Un remede propre pour l'eau qui est entre cuir & chair, ou pour diminuer l'hydropisie, ou l'enflure. Remedium ad aquam intercutem *Cic.* Lekarstwo nż wodę záskurnią ná puchlinę.

DE CUIR Coriaceus, ca, eum. *Apul.* SKORZANY.

CUIR BOUILLI, (*Cuir préparé, qu'on fait bouillir avec plusieurs gommes & colles*) Corium multis medicaminibus medicatum. SKORY gotowane prze warzane gumowane.

ON DIT figurément, *Rire entre cuir & chair,* pour *Rire en soy mesme.* In sinu suo, *ou* in stomacho suo ridere. *Cicer.* SMIAC się w sobie samym.

ON APPELLE, *Un visage de cuir bouilli, Un visage extremement laid.* Cadaverosa facies, f. *Plaut.* TWARZ álbo uroda iak skora gotowana, bardzo brzydka.

CUIRASSE, subst. f. (*Arme defensive qui couvre l'estomac & le dos.*) Lorica, æ, f. *C. f.* KIRYSS zbroia żelazna ná piersi y na plecy.

CUIRASSIER, subst m. (*Armé d'une cuirasse.*) Loricatus. *Liv.* KIRYSSNIK Zbroyny żołnierz.

CUIRE, V. act. & neut. (*Donner aux aliments une préparation convenable par le moyen de la chaleur, pour les rendre plus faciles à digérer*) Coquere. *Cic.* GOTOWAC rzeczy do iedzenia służące dla prędszego strawienia.

CUIRE, *ou* FAIRE CUIRE *quelque chose.* Aliquid coquere. *Plaut. Var.* **Faire cuire parfaitement.* Aliquid excoquere, *ou* percoquere. *Plaut. Plin.* **Cuire des briques, ou faire cuire des briques dans le fourneau.* Coquere lateres in fornace **Cuir dans l'eau.* Aliquid aquâ ferventi incoquere. **Dans l'huile* Coquere aliquid ex oleo. *Cels.* GOTOWAC co. *Ugotować co dobrze uwarzyć. *Wypalać cegłę w piecu. *Gotować co w wodzie, gotować co w oleiu, smażyć, álbo w oliwie.

Les grands parmi les Parthes font cuire des grains de citron avec leurs aliments, afin d'avoir l'haleine plus douce. Medici mali grana Parthorum Proceres incoquunt esculentis commendandi halitûs gratiâ. *Plin.* Panowie u Tatarow Cytrynowe ziarka lub skorki w potrawach sobie każą gotować dla zapachu ust.

Ce boulanger cuit deux fois le jour, ou cuit du pain. Coquit panem bis in die. *Plaut.* Ten piekarz dwa razy ná dzień piecze álbo chleb piecze.

Cuire à la maison Domi conficere, *ou* excoquere panem. Piec u siebie chleb w domu.

CUIRE signifie aussi *Digérer les viandes dans l'estomac.* Digerere. Coquere, *Cic.* TRAWIC w żołądku.

Le soleil cuit les fruits. Sol coquit fructus. *Var.* **Des fruits cuits au soleil.* Cocti solibus fructus. *Plin.* Od słońca dościgaią, zrzeią owoce. *Owoce doszłe ná słońcu.

Une viande facile à cuire, à digérer. Ad coquendum facillimos cibus. *Cicer.* Potrawa lekka do strawienia, łatwa, strawna.

CUIRE, (*Causer une cuisson.*) Urere. Adurere, (uro, uris, ussi,

uſti, uſtum.) act. acc. *Cicer. Plin.* **Les coups de verges me cuiſent.* Uror virgis. *Horat.* **La playe me cuit.* Urit me vulnus. *Cels.* DOPIEKAC dokuczać. *Rozgi mie pieką po ſkorze. *Rana mię piecze boli.

CUIRE ſe dit figurément en cette ſignification, (*De mauvaiſes affaires qui font de la peine & du chagrin.*) Urere. act. accus. **Cela me cuit, me fait de la peine.* Urit me illud. Id me coquit. Id me malè habet. *Cic. Ter.* ** Il vous en cuira de luy avoir dit des injures.* Huic maledixiſſe,tibi dolebit. *Plaut.* DOPIEKAC dogarać dokuczać u dolegliwościach iàkich bardzo duymuiącyeh. *To mi dupieka ro mi ieſt bardze przykro. *Będzieſz tego żałuwał przybolcieſz tego coś przeciwku niemu mowił.

ON DIT qu'*Vn homme n'a pas la teſte bien cuite*, pour dire qu'*Il eſt un peu fou.* Infelix eſt cerebri. MOWIĄ że człowiek iàki ieſt głuwy niedowarzoney niedoyrzałego zmyſłu czegoś mu niedoſtaie przy głupi.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme a pain cuit*, pour dire qu'*Il a du bien acquis*, qu'*Il ſe peut paſſer de travailler.* In ſuis nummis multus eſt. *Cic.* Multa bona habet. *Plaut* MA ebleb gotowy: Ma doſyć fortuny nabytey iuż mu koło niey pracować y ſtarać ſię nie trzeba.

CUISANT, (*Qui cauſe de la cuiſſon.*) Urens, entis, omn. gen. Acer, acris, acre, adject. Acerbus,a,um. *Cic.* **Vn froid cuiſant.* Frigus acre. n. *Lucr.* **Vne douleur cuiſante.* Dolor acerbus. *Cic.* BOLESNY przykry dulegliwy párzący dokuczaiący dopiekaiący, doymaiący. *Zimnu przeymuiące. przykre bardzo aż parzy. *Bol bardzo przykry.

CUISINE, ſubſt. fœm. (*Lieu dans un logis où l'on cuit & prépare à manger.*) Culina,æ,f. *Cic. Plaut.* KUCHNIA mieyſce w dumu gdzie ieść gotuią.

Vtenſiles de cuiſine. Coquinaria vaſa. *Plin.* Kuchenne naczynie.

CUISINE, ou *l'art de faire la cuiſine & d'appreſter à manger.* Ars coquinaria, *genit.* artis coquioariæ, f. KUCHARSTWO kunſzt kneharſki gotowania ieść.

Je ne trouve point de plus mauvaiſe cuiſine que la mienne. Nihil quicquam me juvat, quod edo dumi. *Plaut.* NIEWIDZĘ gorſzych kueharzow iàk u mnie.

Il n'y a point de cuiſine aujourd'huy. Nun coquetur hodie. *Plaut.* Dziś niegotuią, niemaſz dziś kuchni.

Entendre, ſçavoir bien la cuiſine. Artem coquinariam perfectè callere. Znać ſię dobrze ná kucharſtwie.

Faire la cuiſine. Coquinariam exercere. ** Aller faire la cuiſine.* Coquinatum ire. *Plaut.* Kucharſtwem ſię bawić. *Kucharſtwo robić.

ON DIT qu'*Vn homme eſt fort chargé de cuiſine*; pour dire qu'*Il eſt fort gras*, & qu'*Il a un gros ventre.* Eſt ventre craſſo & prominentiore. *Petr.* MOWIĄ, kuebnia mu zbytecznie ciężyż, otyły ieſt bardzo.

CUISINIER, ſubſt. m. (*Celuy qui fait la cuiſine.*) Coquus, qui, m. *Cic.* **Maiſtre cuiſinier.* Archimagirus. *Juv.* KUCHARZ. *Kuchmiſtrz.

CUISINIER *de bal, de foire, de village.* Coquos nundinalis, m. *Plaut.* KUCHARZ gośćinny, targowy álbo iarmarkowy, wieyſki.

J'avouë que je ſuis un cuiſinier bien cher, mais auſſi je travaille bien, & le travail vaut l'argent. Fateor me eſſe coquum cariſſimum, verum pro pretio facio, ut opera appareat. *Plaut.* Prawda żem drogi Kucharz ále też robię należycie, á robota warta pieniędzy.

CUISINIERE, ſubſt. f. (*Celle qui fait la cuiſine.*) Coqua. *Horat.* KUCHARKA.

CUISSART, ſobſt. m. (*Arme défenſive qui couvre les cuiſſes.*) Feminis tegmen. NABIODRKI żelazne od abroi.

CUISSE, ſubſt. f. (*Membre du corps, qui s'étend depuis la hanche juſques au genou.*) Femur, *genit.* femoris, neut. *Cic.* UDO część ciała od kłębow aż do kolana.

Le haut de la cuiſſe, ou *la hanche.* Coxa, æ, f. Coxendix, icis, f. *Suet.* biodra, Kłąb.

CUISSON, ſobſt. f. (*L'action de chaleur, qui ſert à cuire.*) Coctura, æ, f. *Colum.* WARZENIE pieczenie gotowanie.

CUISSON ſe dit auſſi au paſſif *de l'inflammation que cauſe quelque playe*, ou *bruſlure.* Uredo, inis, f. *Plin.* DOPIEKANIE parzenie boł rany.

CUISTRE, ſubſt. m. (*Valet de College.*) Famulus, i, m. Servus, i, m. SŁUGA Klaſzturny.

CUIT, m. CUITE, f. part. paſſ. Coctus, a, um. *Prop.* UGOTOWANY ugotowana.

Brique cuite au four. Later coctus. *Vitr.* Cegła wypalona wpiecu.

CUIVRE, ſubſt.m. (*Airain, metal.*) Cyprium æs. MIEDZ kruſzec kupr.

CULASSE, ſubſt. f. (*Le cû, ou l'extrémité d'une arme à feu, comme d'un canon, d'un fuſil.*) Fiſtulæ ferreæ funda. RURA u ſtrzelby.

CULBUTE, ſubſt. f. (*Cheute d'une perſonne la teſte en bas.*) Sublatis pedibus in caput prolapſio. KOZIEŁKA wywrocenie.

CULBUTER, V. act. (*Faire tomber, renverſer quelqu'un de haut en bas.*) Aliquem pronum, ou præcipitem in caput agere. WYWRACAC kogo, koziełki mu kazać czynić.

CULBUTER *tout*, (*Renverſer tout.*) Invertere, ou pervertere omnia. *Cic.* WYWROCIC wſzyſtku zgruntu pomięſzać przewrocić.

CULBUTER *quelqu'un*, (*Lui faire faire la culbute, ruiner.*) Pervertere aliquem. *Cic.* ZRUINOWAC kogo ná wſzyſtkim przeſzkodzić mu du czego.

CULIER, ou LE BOYAU CULIER, (*Gros boyau que les Médecins appellent Colon.*) Inteſtinum (quod Ile dicitur.) KISZKA kątna, odhytowa, ſtolcowa.

CULOTTE, ſubſt. f. (*Eſpece de Haut de chauſſe, eſtroit & ferré.*) Femorale aſtrictius. SPODNIE pludry.

CULTE, ſubſt. m. (*Honneur religieux qu'on rend à la Divinité.*) Cultus, ûs, m. *Cic.* CZESC Bogu należąca Chwała Boſka.

CULTIVÉ, m. CULTIVÉE, f. part. paſſ. & adject. Cultus. *Cic.* **Vn champ qui n'eſt point cultivé.* Incultus ager, nullâ ex parte cultus. *Cic.* ORANY uprawny kupaoy oiezadziczały niezależały nie zapuſtoſzały. * Rola zaniedbana zadziczała ſpuſtoſzała.

CULTIVÉ ſe dit figurément (*de l'eſprit & des mœurs.*) *Les letres ne ſont point cultivées dans cette ville.* In hac urbe non celebrantur litterarum ſtudia. *Petr.* Conticeſcunt artes. *Cic.* **Vn eſprit cultivé.* Cultus animus. Cultum ingenium. *Cic.* CWICZONY polur maiący codo umyſłu y obyczaiow, nauki ſą zaniedbane w tym Pańſtwie, nie cwiczą ſię wnich niemaią żadnego poloru. *Umyſł cwiczony, polur piękny maiący.

Vn homme bien cultivé, bien poli. Excultus homo. *Plut.* Człowiek pięknego poloru, doſkonałego cwiczenia.

CULTIVER, V. act. (*Labourer la terre.*) Colere. Excolere. *Cic.* ORAC uprawiać ziemię.

CULTIVER ſe dit auſſi (*des arbres & des plantes dont on a ſoin*) Colere, ou excolere plantas, arbores. *Cic.* OKOŁO drzew ſtaranie y ſzczepow.

CULTIVER ſe dit figurément (*en choſes morales.*) Colere. Excolere. *Phad.* **Cultiver les mœurs des jeunes hommes.* Mores adoleſcentorum excolere. *Quint.* CWICZENIE dawać co du obyczaiow. *Cwiczenie dać codo obyczaiow młodym. Polor im dać.

ON DIT en ce ſens, *Cultiver l'amitié*, ou *la bien veillance d'une perſonne*, pour dire *Prendre ſoin de ſe la conſerver par des ſoins, des aſſiduitez & des ſervices.* Colere amicitiam, ou benevolentiam. *Cic.* **Cultiver quelqu'un, luy faire la cour.* Colere aliquem. *Cic.* STARAC ſię u przyiazn o łaſkę czyią uſilnego przyłożyć ſtarania áby ia ſobie zachować uſtawicznuścią y przyſługami ſwemi. *Bywać częſto u kogo uczęſzczać do niego.

CULTURE, ſubſt. f. (*L'action de cultiver.*) Cultura, æ, f. Cultio, onis, f. *Cic.*

CUMES, (*Ville de l'ancienne Campanie & maintenant de la Terre de Labour.*) Cumæ, arum, f. plur. KUMY Miaſto niegdyś kompanii: á teraz Terralawory.

DE CUMES. Comanos, a, um. *Cic.* KUMEYCZYK.

CUMIN, ſubſt. m. (*Plante qu'on ſeme, & qui eſt aſſez ſemblable au fenouïl.*) Cuminum, ni, n. *Plaut. Horat.* KMIN ziele ktore ſieią dość podobne do kopru.

CUPIDE, adject. m. & f. vieux mot qui ſignifie *Deſireux.* Cupidus. *Cicer.* CHCIWY ſłowo ſtare francuſkie.

CUPIDITÉ, ſubſt f. (*Convoitiſe, deſir.*) Cupiditas. CHCIWOSC Żądza pożądliwość.

Enflammer, allumer la cupidité de quelqu'un. Incendere alicujus cupiditatem. *Cic.* Zapalić żądzę czyią, wzbudzić ią.

CURABLE, adject. m. & f. (*Qui ſe peut guerir.*) Sanabilis & hoc ſanabile, adject. *Cic.* CO MOZE być uleczony uzdrowiony.

CURAGE, ſubſt. f. (*Eſpece d'herbe qu'on appelle Poivre d'eau.*)

d'eau.) Piper aquaticum. RDEST albo wodny piepr? ziele.

CURAGE, subst. m. (*L'action de curer une riviere, un égout.*) Cloacarum purgatio. SZLAMOWANIE ehędożenie Jezior stawnw kloaknw.

CURATELLE, subst. f. (*La charge de curateur.*) Curatio. Procnmtin. f. *Vlp.* OPIEKA nàd kim *Kuratela.*

Mettre quelqu'un en curatelle. Ad agnatos & gentiles aliquem deducere. *Var.* Committere alicui curam bonorum alicujus. Oddać kogo w kuratelę álbo komo knratelę nád kim wiedać.

CURATEUR, subst. m. (*Qui a soin des biens d'un pupile, ou de quelqu'un, qui est en demence.*) Curaror. *Justin. Fest.* OPIEKUN co ma staranie o dobrach dziecięcia Jakiego ndomarłego w wiekn niedoskonałym, lub też nierozumnego w kn doskonałym.

CURE *d'une maladie*, subst. f. (*La guérison d'une maladie.*) Cumtion, onis, f. *Cic.* • *Vne cure aisée & facile* Expedita Curatio. *Cic.* • *Cette cure va bien.* Rectè procedit curatio. *Cic.* LEKOWANIE ehoroby leki. Zleczenie wyelczenie. •Lekowanie łatwe. •Dobrze idą leki.

CURE, (*Benefice à charge d'ames.*) Parœcia, æ, f. PLEBANIA *Beneficium* Dobrodzieystwo Kościelne nadane z powinnością stamnia nkoło dusz.

CURE, subst. m. (*Celuy qui a le soin des ames, qui est de drait divin & establi de J.C. en la personne des septantes Disciples, paur la conduite des fideles, sous le gouvernement general des Evesques.*) Pastor, ncis, m. Parochus, chi, m. PLEBAN ten co ma w parafii iakiey staranie Dusz sobie zlecone, Postanowienie Plebanow iest mocą prawa Boskiego w postanowieniu siedmiudziesiąt Uczniow od Chrystusa dlá rządzenia wiernych pod władzą powszechną Biskupow.

CURE DENT, subst. m. (*Petit instrument pour nettoyer les dents.*) Dentiscalpium *Mart.* Spina, æ, f. *Petr.* INSTRUMENT naprzykład Pioro do zębow. Ość.

• [illegible]RE', m. CURE'E, f. part. pass, (*Purgé, nettoyé.*) Expurgatus. UZDROWIONY ULECZONY *wyknrowany.*

CURE-OREILLE, subst. m. (*Petit instrument paur se nettoyer les oreilles.*) Auciscalpium, ii, neut. *Mart.* JNSTRUMENT dn ehędożenia Uszu łyżeczka.

CURE'E subst. f. terme de Venerie. (*Ce sont les entrailles de la beste qu'on donne aux chiens après la chasse.*) Viscerațio, onis, f. ODPRAWA termin myśliwski Jelita wypatroszonego zwierza ktnre psom daią po uszczwaniu.

CURER, V. act. (*Nettoyer.*) Purgare. Expurgare. *Catul.* *Curer un fossé.* Fossam luto & terrâ expedire. *Suet.* CHĘDOZYC czyścić szlamować. •Wyszlamować row.

CURER *ses dents*, ou *se curer les dents.* Sibi dentes purgare. *Cels.* ZĘBY sobie chędożyć wykałać.

CUREUR *de puits, de riviere*, subst. m. Purgator putearius, *Plin.* Purgator amnium. •*Cureur d'égouts.* Cloacarum pugator. •*Cureur de privez.* Foricarum purgator. RURNIK co má stamnie około studzień y Rur ehędożenia. •Grabarz do ehędożenia rowow. •Złotnicy nocni Umiatacze y szlamownicy wychodkow.

CURIAL, m. CURIALE, f. *Qui concerne le Curé.*) Curialis & *dans le Code.* PLEBANSI FARSKI.

CURIE, subst. f. (*Portion d'une Tribu chez Romains.*) Curia, æ, f. *Cic.* CECH Część pospolstwa.

CURIEUSEMENT, adv. (*Avec une curieuse recherche.*) Studiosè. adv. Magno studio. alb. *Cic.* CIEKAWIE z eiekawym stamniem.

CURIEUSEMENT, (*Avec grand desir de sçavoir.*) Curiosè. adv. *Cic.* CIEKAWIE z wielkim pragnieniem, usilną ehęcią dowiedzenia się.

CURIEUX, m. CURIEUSE, f. adject. (*Qui veut tout sçavoir.*) Curiosus. Studiosus, a, um. *Cic.* CIEKAWY CIEKAWA co ehee wszystkn wiedzieć.

Il n'ast point curieux de sa chevelure. In capite comendo incuriosus. *Suet.* Niedba n włosy swoie.

CURIEUX en mauvaise part, (*pour exprimer un homme qui veut sçavoir ce qui ne le regarde point.*) Coriosus & percontator, m. *Cic.* CIEKAWY w zły sposob, Dworny co się wdaie w to co mu nie náleży.

Les gens curieux sont grands parleurs. Percontator garrulns idem est. *Ter.* Dworni ludzie zawsze są bardzo rozmowni.

CURIOSITE', subst. f. (*Curieuse recherche des sciences.*) Studiosa indagatio, *genit.* studiosæ indagationis, f. CIEKAWOSC badanie się dochodzeoie bystre nauk.

CURIOSITE', (*Envie de sçavoir ce qui ne nous regarde point.*) Curiositas, atis, f. *Cic.* DWORNOSC ciekawosc wiedzieć co do nas nie náleży.

CURLANDE, *Province entre la Suede & la Pologne.*) Cuclandia, æ, f. KURLANDYA kray między Szwecyą y Polską

CURULE, adject. *Chaise curule*, (*à l'usage des Senateurs Romains.*) Sella curulis, *genit.* Krzesło Senatorskie,

CUSTODE, subst. f. (*Rideau d'un lit.*) Aulæum, i, neut. ZASłONA łożkowa pamwan.

ON DIT en Justice, *Donner le fouët sous la custode à un criminel*, c'est à dire *En secret, pour luy épargner la honte.* Sub aulæo plectere sontem. MOWIĄ w *prawie* wysmagać złoczyńcę pod zasłnną, plagi dać złoczyńcy sekretnie to iest skrycie dla uyścia oebydy.

CUVE, subst. f. (*Grand vaisseau à mettre cuver la vendange*) Cupa. *Var.* Labrum vinarium. Lacus, ûs. m. *Colum.* KUFA Wanna kadź wielka ná winobranie y wyrabianie wina álbn tłoczenie.

ON DIT *Un fossé à fonds de cuve*, (*Fossé escarpé, qui n'est point en talus.*) Fossa detectis lateribus. *Cas.* ROW, Fossa głęboko y prosto w głąb wybrana odkryta.

Faire tirer deux fossez à fonds de cuve. Fassam duplicem lateribus directis deprimi jubere. *Cas.* Wybieme rowy głębokie odkryte.

PETITE CUVE. Labellum, i, neut. *Cic.* PRZYKADEK.

ON DIT, *Manger à fond de cuve*, (*Se remplir, se regorger de viande.*) Ingurgitare, au explere se eibis ad satietatem. *Cic.* JESC zbyteczoie lać álbo tkać w siebie po gardło.

CUVE'E, subst. f. (*La quantité de vin que tient une cuve en une fois.*) Plenum vindemiâ labrom, i, neut. KADZ wina miara iedna wiele mzem być może wina wytłoczonego.

ON DIT figurément, *De la même cuvée*, ou *De même nature.* Ex eodem fonte. MOWIĄ niewłaśnie, Teyże kadzi tegoż gatunkn.

CUVER, V. act. & neut. *ou* FAIRE CUVER, (*Laisser cuver la vendange ou le vin dans la cuve.*) Mustum in cupis finere effervescere. •*Le vin a cuvé.* Efferbuit vinum. •*Le vin cuve.* Spumat plenis labris vindemia. *Virg.* WINU dać wyrobić ná kadzi. •Wyrobiło wino. •Robi wino.

CUVER *son vin*, se dit an figuré (*d'un homme qui ayant trop beu, va dormir paur laisser passer son yvresse,*) Crapulam, *ou* vinum edormiscere, *ou* exhalare. *Plaut. Cicer. Terent.* •*Aller cuver son vin.* Edormiscere vinum. *Ter* •*Je m'en vais au logis pour cuver le vin, dont j'ay plus bû que je ne voulais* Abeo hioc in ædes nostras, ut edormiscam banc crapnlam, quam potavi, præter animi, quàm libuit, sententiam. *Plaut.* WYSZUMAC się pn piiaństwie wyspać się. •Poyść się wyszumać. •Poydę do domu wyszumac się bom się nápił nád wolą.

J'ay bien dormi & cuvé mon vin. Somno sepelivi nmnem & obdormivi crapulam. *Plaut.* Wyspałem się dobrze, y wyszumałem.

CUVETTE, subst. f. (*Petit vaisseau qu'on met dans la Sale à manger.*) Labellum, i, n. *Plin.* WANIENKA w izbie stołowey iádalney kredensowa.

CUVIER, subst. masc. (*Vaisseau dans lequel on coule la lessive.*) Cupa, æ, f. SZAFLIK do pomywania z ługu statkow

CY, adverbe de lieu & de temps, (*Icy.*) •Hic jacet. *Icy repose.* TU Teraz słowo mieysca y czasu. •Tu leży.

CY se joint avec le pronom demoostratif, *Celuy-cy.* Hic homo. TEN tu álbo Ten to.

CY-*après.* Postea. Deinde. Deinceps. *Cic.* •*Cy-devant.* Antè. Suprà. Superius. adv. POTYM. •Przedtym.

CYATHE, subst. m. (*Sorte de mesure des choses liquides.*) Cyathus, i, m. *Plin.* KWATERKA miam rzeczy mokrych.

Cyathus signifie aussi en Latin un Verre, une Tasse, un Gobelet en general.) Znaczy też kieliszek szklankę kubek.

CYCLADES, *ou* LES CYCLADES, (*dans la mer Egée, ou l'Archipel.*) Cyclades. *Cic.* WYSPY Cykladyiskie ná morzu Greckim.

CYCLE, subst. m. *du Soleil*. terme du comput ecclesiastique, (*Revolution de 28. années, après, lesquelles toutes les lettres dominicales reviennent dans le mesme ordre.*) Solis cyclus, i, masc. KOŁO słoneczne okolenie álbo obchod lat dwudziestu oimin po ktoryeh w kalendarzu znowu swoim porządkiem wracaią się litery Tygodniowe y Niedzielne, termin Kościelney liczby.

CYCLE *de la Lune*, ou *Nombre d'or*, (*C'est une revolution* de

de 19. années, après leſquelles la Lune recommence à faire les meſmes lunaiſons.) Lunæ cyclus, i, m. KOŁO Mieſięczne, álbo złota liczba, okolenie álbo obchod dziewiętnaſtu lat po ktorych Xiężyc znowu ſwoy bieg záczyna wracaiąc ſię do pierwſzego.

CYCLOPE, ſubſt. m. (*Nom que les Poëtes ont donné à des Habitans de Sicile, qu'ils ont feint eſtre les Forgerons de Vulcain.*) Cyclops, opis, m. *Virg.* CYKLOPOWIE Nazwiſko ktore Poetowie dali Sycyliyczykom nazywaiąc ich kowalami kuźni Wolkanowey.

DE CYCLOPE. Cyclopeus, a, um. *Virg.* CYKLOPOWY.

CYGNE, ſubſt. m. Cycnus, i, m. Olor, oris, m. *Cic. Virg.* ŁABĘC.

(Le Cygne eſt un gros oiſeau aquatique fort blanc, (excepté quand il eſt jeune.) & qui a le col long & droit. L'Erreur populaire que les Cygnes chantent melodieuſement quand ils ſont près de mourir, fait donner ce nom aux Poëtes, qu'on appelle les Cygnes du Parnaſſe, ſur-tout en parlant de leurs derniers ouvrages.) Ptak wodny wielki, bardzo biały procz młodości, ſzyie długiey y proſtey. Poſpolita omyłka iákoby łabęć miał ſpiewać przed śmiercią, ieſt okazyą że Poetow poſpolicie zowią Łabędziami Gory Parnaſſowey zwłaſzcza o oſtatnich ich rytmach y piſmach mowiąc.

DE CYGNE. Cycneus, a, um. Olorinus, a, um. *Cic. Virg.* ŁABĘCI.

CYLINDRE, ſubſt. maſc. (*Gros rouleau de bois qu'on fait paſſer ſur un champ, pour en caſſer les mottes, ou pour unir une place.*) Cylindrus, maſc. Columna teres, rotatu facilis. WAŁEK, wał grube drzewo toku okrągłego do wałkowania álbo rownania rzeczy iákich.

CYLINDRIQUE, adjeſt. m. & f. (*Qui a la figure d'un Cylindre.*) Cylindraceus, a, um. *Plin.* WAŁKOWY okrągły.

CYMAISE, ſubſt. f. (*La partie la plus haute des corniches.*) Cymatium, ii, neut. Undola, æ, fœm. *Vitr.* KAPITELOW eſy wierzchy ſame lambrowane.

CYMBALE, ſubſt. f. (*Inſtrument de muſique.*) Cymbalum, li, n. *Cic.* CYMBAŁ Muzyka.

Jouër des cymbales. Cymbala quatere. Grać ná Cymbałach.

Qui jouë des cymbales. Cymbaliſta, æ, m. *Apul.* *Parlant d'une femme.* Cymbaliſtria, æ, f. *Petr.* Cymbaliſta Muzykant *Cymbaliſtina Brzękaczka.

CYME, ſubſt. f. (*Tige des choux & des herbes.*) Cyma, atis, neut. *Colum.* PODCZOS od kapuſty lub inſzych iarzyn oberwane liście ze ſpodu od głąba.

CYNIQUE, ſubſt. m. (*Ancien Philoſophe qui mépriſoit tout & crioit après tout le monde.*) Cynicus, ci, m. *Cicer.* CYNIK dawnych Filozofow ſekta ktorzy wſzyſtkim gardzili, y wſzyſtkim przyganiali.

CYNOCEPHALE, ſubſt. m. Cynocephalus, li, m. PSIOGŁOWY zwierz, koczkodan.

(Eſpece de Singe qui a une teſte de chien.) Małpow rodzay z pſią głową.

CYNOSURE, ſubſt. f. (*Etoile polaire.*) Cynoſura. *Cicer.* GWIAZDA żeglarſka, woz niebieſki.

CYPRES, ſubſt. m. (*Arbre aſſez connu, qui eſt le ſymbole de la mort.*) Cupreſſus, ſi, f. *Plin.* CYPRYSS drzewo doſyć znáiome ktore ieſt wizerunkiem śmierci.

DE CYPRE'S. Cupreſſus, a, um. Cupreſſinus, a, um. *Liv. Colum.* CYPRYSSOWY.

Lieu planté de cyprès. Cupreſſetum, ti, n. *Cic.* Cypryſſowy gaik.

CYRENE, (*Ville de Libye.*) Cyrene, es, f. *Plin.* Cyrenæ, arum, f. plur. CYRENA Miaſto Libii.

CYRENE'EN, m. (*Celuy qui eſt de Cyrene.*) Cyreneus, i, m. CYRENE'ENNE, f. (*Celle qui eſt de Cyrene.*) Cyrenea, æ, fœm. *Cic.* CYRENEYCZYK, CYRENEYKA.

DE CYRENE. Cyrenenſis, maſc. & f. & hoc Cyrenenſe, adjeſt. *Cic.* CYRENEYSKI.

CYRENAIQUE, ſubſt. f. (*Province dont Cyrene eſtoit la capitale.*) Cyrenaica, æ, f. *Plin.* CYRENAIKA Kray ktorego Cyrena było miaſto głowne.

Philoſophie Cyrénaique, (*Secte de Philoſophes, dont Ariſtippe fut le chef.*) Cyrenaica Philoſophia. *Cic.* Cyrenaikow Sekta Filozofow ktorych Wodz był Aryſtyp.

LES CYRYNAIQUES, (*Les Philoſophes de cette ſecte.*) Cyrenaici. *Cic.* CYRENAICY Filozofowie tey ſekty.

CYTISE, ſubſt. m. (*Arbriſſeau.*) Cytiſus. *Colum. Plin.* Cytiſum. *Ver.* SZCZODRZENIEC chruſcina.

CYZIQUE, (*Ville d'Aſie.*) Cyzicus. Cyzicum. *Vitr. Plin.* CYZIKA Miaſto Azyi.

DE CYZIQUE. Cyzicenus, a, um. *Cic.* CYZYCKI.

D.

D Quatriéme lettre de l'Alphabet François, & la troiſiéme des conſonnes. Cette lettre n'eſt qu'une diminution du *T.* ſelon Quintilien, & c'eſt pour cela qu'on les trouve ſouvent mis l'un pour l'autre, *At* pour *Ad*, *Set* pour *Sed*, *Haut* pour *Haud:* auſſi Quintilien ſe moque de ceux qui font difficulté d'écrire indifferemment l'un pour l'autre, puis qu'on les trouve dans les anciennes Inſcriptions, & ailleurs. Toutes les fois que le *D* eſt à la fin d'un mot, & que le ſuivant commence par une voyelle, ou une *H* non aſpirée, nous le prononçons comme un *T*, & nous diſons par exemple *Grant eſprit, Grant homme,* quoique nous écrivions *Grand homme.* Ce qui vient de ce que noſtre Langue doit toûjours ſoûtenir beaucoup plus fort les conſonnes finales devant les voyelles ſuivantes, qu'ailleurs. D Czwarta litera obiecadła trzecia u dwoygłoſnych, według kwintyliana ieſt tylko odmianą litery T. iakoż często iedna zá drugą ſię kładzie włacińſkim y polſkim iáko ieſtem zá ieſdem. Y Kwintylian śmieie ſię z tych co trudność ſobie czynią áby iedney zá drugą nie piſali ponieważ w dawnych łacińſkich Napiſach y gdzieindziey iedna zá drugą położona znayduie ſię: Jle razy w Francuſkim D litera ná końcu ſłowa iákiego ſię piſze á náſtępuiące ſłowo zaczynaiące ſię od litery H them mocnym niewymaiącey ſię álbo od wokali tedy wymawia ſię to D, iák T. náprzykład wymawia ſię *grant homme* wielki człowiek lubo ſię piſze *grand homme* To záś pochodzi ztąd że w pronuncyacyi Francuſkiego Języka, że Dwoygłoſne litery álbo konſony ktore ſą oſtatnie ná końcu ſamym ſłow przed náſtępniącemi literami ſamo przez ſię brzmiącemi trzeba wytrzymywać wymawiaiąc wyraźniey niż winſzych ſłowach.

D, ſe met ſeul pour ſignifier tout un mot dans les anciennes Inſcriptions. D ſamo ſię kładzie w dawnych Inſkrypcyach łacińſkich za cáłe iákie ſłowo.

D.C.A. DIVUS, CÆSAR AUGUSTUS. *D. JUNIUS, BRUTUS pour DECIUS JUNIUS BRUTUS. D.C.A. DIVUS, CÆSAR. AUGUSTUS. *D. JUNIUS, BRUTUS zá DECYUSZ JUNIUS BRUTUS,

D, eſt auſſi un caractere de chiffre Romain, qui ſignifie *Cinq cens,* ce qui vient de ce que le *D.* eſt la moitié de l'*M,* en caractere gothique, qui ſignifioit *Mille.* *Si l'on met au-deſſus un tiret, il ſe prend alors pour *Cinq mille.* D. Jeſt też liczba Rzymſka znacząca 500. á to dlá tego że D, ieſt poł M, w gotyckim piſmie ktore znaczy 1000. * Jeśli nad D. położy ſię liniyka np. D. znaczy 5000.

DA, on écrivoit autrefois DEA. Interjection qui ſert à augmenter l'affirmation ou la dénegation. C'eſt un terme populaire, *Si fait da, Non fait da.* Profecto BA. álbo Ba y; dlá tym mocnieyſzego potwierdzenia czego álbo przeczenia, ſłowo potoczne: Ba y bardzo, ba pewnie, Ba nie.

D'ABONDANT, adverb. (*De plus, outre cela.*) Præterea. Inſuper. NAD to Do tego.

(Ce mot a vieilli.) To ſłowo zeſtarzało ſię w Francuſkim.

D'ABORD, adv. (*Auſſi-tôt.*) Statim. Continuò. adv. ZARAZ do razu.

D'ABORD QUE, (*Auſſi-tôt que.*) Statim atque. *Cic.* ZARAZ iák tylko.

DACE, (*Grand Païs de l'ancienne Europe, qui comprend aujourd'huy la Moldavie la Tranſilvanie, & la Valachie.*) Dacia, æ, fœm. DACYA Kray wielki dawny Europeyſki ktory dziś má w ſobie mołtany, ſiedmiogrodzany, wołochy.

Qui eſt de Dace, ou *Un* DACE. Dacus Dacicus Dacius *Juv.* *Une Dace.* Daca. Dacica. Dacia, æ, f. Dák, Deńczyk, co ieſt z Dacyi. *Denka to ieſt z Dacyi.

DAGUE, ſubſt. f. (*Poignard.*) Sica, æ, Pugio. *Cic.* MIECZYK Puinał ſztylet.

DAGUE, en terme de Venerie, (*Le premier bois des jeunes cerfs qu'on appelle* BROCARDS.) Ferulæ, arum, f. pl. *Plin.* KOLANKO pierwſze rogu Jeleniego, Jelonka ktoremu ſię rog pierwſzy dopiero kole.

DAGUET, subst. masc. terme de Venerie, (*Jeune cerf qui a sa premiere teste, qui pousse son premier bois.*) Subulo, onis, m *Plin.* JELONEK młody ktoremu dopiero się kolą rożki pierwsze.

DAIGNER, V. neut. (*Vouloir bien faire une chose pour honorer quelqu'un, ou luy faire quelque faveur.*) Dignari. *Hor.* RACZYC co u czynić dlá kogo świadcząc co dlá niego.

Cultu Deorum & honore dignari. Estre jugé digne du culte & des honneurs qu'on rend aux Dieux.) Być uraczonym czcią y poszanowaniem Bogom samym należytym.

Il n'a pas daigné me regarder. Ne aspectu quidem suo me dignatus est. * *Il a bien daigné me mettre au nombre de ses amis.* Is me amicum non est dedignatus. *Ovid.* Nieraczył ná mnie y weyrzeć. *Raczył mnie policzyć między przyiacioł swoich, w reiestr przyiacioł swoich położyć.

DAIM, *on prononce* dain. subst. m. (*Beste sauvage.*) Dama, æ. KOZA dikie zwierzę.

Il y a des daims masles & des daims femelles. Damæ mares, damæ fœminæ. *Plin.* Są kozy dzikie samce y samice.

DAIS, subst, m. (*Meuble précieux qui sert de parade & de titre d'honneur chez les Princes.*) Umbella, æ, f. Umbraculum, i, neut. BALDAKIN sprzęt bogaty służący do parady, y czci oświadczenia u Xiążąt y Monarchow.

DALLE, subst f. (*Tranche, ou morceau de poisson, comme de saumon & d alose*) Offa, Ofella, æ, f. DZWONO sztuka ryby iáko łosośa &c.

DALMATE, subst m. (*Qui est de Dalmatie.*) Dalmata, æ, f. DALMATA ten co iest z Dalmacyi.

(Ce mot est Masculin pour la construction, & Commun pour sa signification.) Tu słowo iest rodzaiu męskiego co do kunstrukcyi, á znáczy y mężczyznę y białogłowę.

DALMATIE, (*Grand Païs de l'Europe le long de la mer Adriatique, ou Golphe de Venise.*) Dalmatia, æ, f. *Vat. ad Cic.* DALMACYA Wielki Kray Europeyski po nád morzem Adryatyckim álbo Odnogą Wenecką.

DE DALMATIE Dalmaticus, a, um. *Suet.* Z DALMACYI

DALMATIQUE subst f (*Vestement aujourd'huy des Dincres & Soudiacres qui servent à l'Eglise.*) Dalmatica, æ, f. *mot consacré.* DALMATYKA stroy Dyakonow y Pod Dyakonow Kościelny kiedy służą przy Ołtarzu.

(L'usage en est venu de Dalmatie.) Wprowadzono Jey modę z Dalmacyi.

DAM, subst. m. (*Dommage*) Damnum, i, n. *Cic.* **A ton dam.* Cum magno tuo malo. *Plaut.* SZKODA krzywda. *Z twoią szkodą ná twą szkodę.

(Il n'est d'usage qu'en cette phrase.) Tu słowo Francuskie nie iest w używaniu tylko w przerzeczonym sposobie.

(Les Théologiens usent de ce mot pour exprimer la *Peine des damnez*, qui consiste principalement dans la privation de la veuë de Dieu, & ils distinguent deux peine, que souffrent les réprouvez dans les Enfers, la peine du *Dam*, & la peine du *Sang*, qui consiste dans les tourments que les réprouvez endurent. *Pœna quâ quis post mortem à Dei conspectu excluditur.*) Teologowie tego słowa zażywaią dla wyrażenia karania potępionych, ktore náybardziey náleży na oddaleniu widzenia Boskiego, y dzielą na dwoie karanie ktore potępieńcy ponoszą w piekle to iest *ná karanie álbo mękę szkody, y karanie álbo mękę zmysłu*, to iest męki ktore potępieńcy ná wszystkich zmysłach y siłach tak co do ciała iáko y co do duszy wiekuiście ponosić muszą.

DAMAS, (*Ville de Syrie, aujourd'huy la capitale de la Phénicie.*) Damascus, ci, f. *Plin.* DAMASK Miasto Syryi głowne Fenicyi.

DE DAMAS Damascenus. *Plin* DAMASCEN z Damasku.

ON APPELLE, *Prunes de Damas.* Pruna damascena. pl. *Mart.* *(*parce qu'elles ont esté apportées de ce païs là.*) **Raisins de Damas.* Racemi damasceni, orum, masc. plur. (*pour la mesme raison.*) ZOWIĄ śliwy Damasceny. *Bo z kraiu tamtego są przeniesione do nas. *Wino Damasceńskie latorośle wino tamtego kraiu dla teyże przyczyny.

DAMAS, subst. m. (*Etoffe de soye qui se faisoit à Damas, sur la quelle on voit des figures, ou des fleurs tracées.*) Damasceni operis pannus bombicinus. ADAMASZEK Materya iedwabna robiona przedtym w Damasku, ná ktorey osoby y kwiaty są wyrażone.

DAMAS CAFFART, (*est un Damas dont les trames sont de fil, ou de fleuret, & les chaisnes de soye.*) Damasceni operis pannus partim lineus partim bombycinus, i, masc. TOLADAMASZEK z iedwiabiu y nici robiona materya.

DAMASQUINER, V. act. (*Tailler & cizeler le fer, & y faire diverses figures & ornements.*) Damasceno encausto opus distinguere. DEMESZKOWAC żelazo bułatować w wzory różne

DAMASQUINURE, subst. fœm. (*Ouvrage damasquiné.*) Opus damasceno encausto distinctum, neut. BUŁAT, Bułatowanie.

DAMASSÉ, m. DAMASSÉE, f. part. pass. (*Où il y a des figures comme au Damas.*) DAMASZKOWANY wzorzysto iák Adamaszek robiony.

DAMASSER *du linge*, V. act. (*Le figurer comme du Damas*) Damasceno opere fingere lintea. act. ROBIC płotno w Adamaszek.

DAME, subst f (*Maitresse à l'egard des domestiques.*) Domina. Hera, æ, f. *Cic. Ter.* PANI co do czeladzi y sług domowych.

DAME, (*Celle à qui quelque terre appartient.*) Domina. PANI co do Maiętności.

DAME, *Femme de qualité.*) **Si c'est une Princesse.* Princeps femina. **Si elle est au-dessous, on dira.* Illustris femina, *ou* matrona, æ, f. *Cic.* PANI zacna osoba iáka. *Lub Xiężna. *Lub inna Pani wielka, zacna Matrona.

DAME (*est encore un titre d'honneur chez la Reine & chez les Princesses.*) *Dame d'honneur.* Honoraria Reginæ assecla, æ, f. **Dame d'atour,* (*celle qui prend soin de la parer.*) Reginæ ornatrix. **Dame du palais,* (*Dame du lit*) Palatio, *au* cubili matrona præfecta. PANIE y Panny álbo Damy Dworskie u Krolowey y Xiężnych, Damy poważne od powagi. *Damy od stroiu, ktore przy gotowalni służą do stroiu y ubierania Pani. *Damy Pokoiowe o porządku pokoiu Pańskiego staranie maiące y posłaniu łoszka.

DAME, (*Titre qu'on donne à la Sainte Vierge.*) Nostra domina. *EN CE SENS *c'est quelquefois un terme admiratif, & qui sert d'interjection au petit peuple.* NOSTRE DAME, *ou* TRE-DAME *par abbreviation.* Papæ. *Plaut.* (*Dame c'est vostre faute, Dame je n'entends pas cela.*) Ob. Ohe. PANI Nasza tytuł ktory daiemy Nayiw: Pannie. *W tym rozumieniu znaczy czasem zadziwienie się, iáko drobne pospolstwo często mawia: *Matko Boża,* álbo *tkoś Boża* przez skrocenie słowa. Ba sameś sobie winien, Ba álbo Och tego nierozumiem

DAMES se prend generalement pour (*toutes les femmes d'un estat.*) Fœminæ, arum, fœm. pl. Mulieres, erum, f. pl. *Cic.* DAMY ogolnie wszystka płeć białogłowska w Państwie álbo kraiu iákim.

DAMES se dit aussi (*en plusieurs sortes de jeux.*) Reginæ, arum, f. plur. DAMY w rożnych grach.

(Aux cartes on dit le Roy, la Dame.) Krol Krolowa w kartach.

DAMES *à jouër.* Scrupi, orum, masc pl. *Cic.* **Au singulier* Scrupos, *Une dame.* **Jouër aux dames.* Scrupis ludere. *Cic.* DAMY do grania, bierki, szachy. *W mnieyszey liczbie Dama szach ieden. *Grać w szachy.

DAME est encore *Un petit palet rond d'yvoire*, ou *de bois, qui sert à jouër sur un tablier, ou un triquetrac.* Scrupi lusorii, orum, m. plur. WARCAB toczona rzecz z kości słoniowey álbo z drzewa do grania ná tablicy.

DAMER, V. act. terme du jeu des Dames, (*C'est doubler une dame par une autre dame.*) Scrupos geminare. act. DAME nakryć w grze warcabow, ieden warcab ná drugim z wierzchu położyć.

ON DIT proverbialement, *Damer le pion à quelqu'un*, pour dire *Encherir, Avoir avantage sur luy, Le supplanter.* Alicui re aliquâ præstare. *Cicer.* Præstare ingenio aliquem. *Quint.* PIESKA komu zamknąć że się ruszyć nie może z miceysca w Damy graiąc. Przysłowiem Francuskim znaczy záwoiować sobie kogo cale, mieć gorę nad nim.

DAMERET, subst. m. (*Celuy qui affecte trop de propreté pour plaire aux Dames.*) Politulus Nimiæ elegantiæ homo. *Plaut. Cicer.* GALANT ten co się wytwornie stroi áby się umizgał y upodobał kobietkom.

DAMERET signifie aussi (*Celuy qui fait le beau fils, qui est toûjours auprès des dames.* Eductus in nutricatu venerio. *Plaut.* GALANT Kobieciarz co u kobiet rad przesiada.

DAMIER, subst. m. (*Echiquier, tablier divisé en 64. carreaux noirs & blancs, pour jouër aux Dames.*) Alveus lusorius. WARCABNICA szachownica tablica do grania warcabow rozdzielona ná 64. kwadratow białych y czarnych.

DA-

DAMIETTE, (*Ville d'Egipte.*) Damiata. DAMIATA Miasto Egipskie.

(On croit qu'elle a êsté bastie des roines de l'ancien Peluſium.) Rozumicią że to miasto ieſt wyſtawione z obalin dawnego miasta Peluzynm.

Qui eſt de Damiette. Pelusiota,æ, com. gen. Ten co ieſt z Damiaty, Peluzyota.

DAMNABLE, adject. maſc. & f. (*on prononce* danable.) (*Méchant, abominable.*) Damnandus. *Cic.* NAGANNY zły ſkaradny.

DAMNATION, (*on prononce* danotion.) ſubſt. f. (*Peine éternelle de l'Enfer qu'on a méritée par ſa mauvaiſe vie.*) Æternæ pœnæ. Supplicia æterna. POTEMPIENIE męka wiekuiſta w pieklе ná ktorą kto záſluguie złe żyiąc.

ON APPELLE figurément *Une ame damnée, Un méchant homme qui eſt capable de tous les crimes.* Homo nequam, eo peſſimus. ZOWIĄ niewłaſnie: Duſza potempiona, álbo potempieniec, piekielnik człowieka złego niecnotliwego ktory ſię ná wſzyſtko złe gotow odważyć.

ON DIT auſſi *Souffrir comme une ame damnée,* (*Souffrir de tres grandes douleurs, par rapport aux peines des damnez dans les Enfers.*) Maximos cruciatus perferre. *Cic.* MOWIĄ cierpieć iák potempieniec wſzelką biedę y wſzelkie utrapienie bole y męki ponoſić.

Je ſouffre comme une ame damnée. Diſcrucior animi. *Ter.* Cierpię iák w pieklo.

DAMNER, *on prononce* daner, V. act. (*Condamner aux peines éternelles.*) Aliquem ſuppliciis æternis addicere. *Cic.* POTEMPIĆ ſkazáć do piekła ná wieczne męki.

DAMOISEAU, ou DAMOISEL, ſubſt. m. (*Jeune gentilhomme.*) Domicellus,i,m. PANIĘ Panięcko Panicz.

(Ce nom ſe donnoit non ſeulement aux Fils des Chevaliers & des Barons, mais meſme aux Fils des Rois. Ainſi on trouve dans l'Hiſtoire, Damoiſel Pepin, Damoiſel Louis le Gros.) To názwiſko ſię dawało nie tylko dzieciom ſzlacheckim, ále y Krolewſkim ſtąd w Hiſtoryi znaydnie ſię Náyiaśnieyſze Panię Pipin, Náyiaśnieyſze Panię Ludwik gruby.

DAMVILLIERS, (*Ville du Duché de Luxembourg, enclavée dans la Lorraine.*) Damvillerium, ii,n. DAMWILLIER Miaſto Xięſtwa Luxemburſkiego zachodzące w Lotaryngię.

DANDIN, ſubſt. maſc. (*Grand niais qui a une mauvaiſe contenance, & qui porte ſon corps de coſté & d'autre.*) Homo infulſus & ineptus. KIWAŁA głupiec co ſię kiwa ná tę y owę ſtronę ſam nie wie czego.

DANDINER, V. n. (*Porter ſon corps çà, & là, ne ſe tenir pas ferme.*) Ineptire, (io,is,ivi) neut. *Terent.* KIWAC ſię ná tę y owę ſtronę niewiedzieć czego.

DANNEMARK, (*Royaume de l'Europe au Septentrion & ſur la mer Baltique.*) Dania,æ,f. DANIA Krolestwo Europeyſkie ku pułnocy nád morzem Baltyckim.

(C'eſtoit anciennement la demeure des Cimbres & des Teutons.) Dawna to był kray Cymbrow y Teutonow.

Qui eſt de Dannemark, ou qui eſt Danois. Danus, ou Danicus. *Qui eſt de Dannemark,* ou *Danoiſe,* (*parlant d'une femme.*) Dana. Danica. **Le Royaume de Dannemark.* Danicum regnum. *Duńczyk co ieſt z Danii. *Duńka ta co ieſt z Danii mowiąc o białogłowie. *Krolestwo Duńſkie.

DANGER, ſubſt. m. (*Péril, riſque.*) Periculum, i,n. Diſcrimen, inis,n. *Cic.* NIEBESPIECZEŃSTWO ſtrach los.

Eſtre en danger. Periclitari, (clitor, aris,atus ſum.) depon. In periculo eſſe, (ſum, es, fui.) ou verſari, (verſor, aris,atus ſum.) dep. Być w niebeſpieczeńſtwie.

Il n'y a que du danger pour luy, mais pour moy je ne cours aucun riſque. Hujus periculo fit, ego in portu navigo. *Ter.* Nie maſz niebeſpieczeńſtwa chyba dla niego, co dla mnie to bez niego niá maſz.

Je ſuis en danger de perdre ma réputation. Periculum famæ mihi eſt. *Ter.* **De perdre mes biens.* Fortunæ meæ veniunt in diſcrimen. *Cic.* Jeſtem w niebeſpieczeńſtwie utraty ſławy y fortuny.

Il eſt en danger de mort, ou *de mourir.* In periculo mortis eſt. *Celſ.* **D'avoir un cancer.* Periclitatur cancro. *Celſ.* Jeſt w niebeſpieczeńſtwie życia. *Doſtania taka to ieſt żeby mu ſię rak nie wdał w ciało.

Eſtre hors de danger. Abeſſe à periculis. *Cic.* **Il eſt hors de danger, ſon mal n'eſt plus dangereux.* Nullum eſt ipſi periculum. Wynijść z niebeſpieczeńſtwa. *Już wyſzedł z niebeſpieczeńſtwa.

Mettre, expoſer ſa vie en danger. Vitam adducere in extremum. *Tacit.* In diſcrimen vitæ venire. *Se mettre en danger de la vie, de perdre la vie, Mettre ſa vie en danger, l'expoſer pour quelqu'un.* Subire vitæ periculum pro aliquo. *Cic.* Podáć życie ſwoie ná niebeſpieczeńſtwo ná ſzańc wydáć życie ſwoie, wdáć ſię w niebeſpieczeńſtwo utracenia go dla kogo.

Il n'a point fait de difficulté de mettre ſes biens & ſa vie en danger pour mon ſalut. Periculum fortunarum & capitis ſui pro meâ ſalute neglexit. *Cicer.* Nic nie trudnił podáć fortunę y życie ſwoie w niebeſpieczeńſtwo dla zdrowia mego.

Se jetter dans les dangers. Adire pericula. *Cic. Virg.* **Détourner un danger.* Amoliri periculum. *Cicer.* **Le repouſſer.* Propulſare periculum. *Cic.* **Se tirer de danger.* Subtrahere ſe periculo. *Celſ.* **Il le prioit de le tirer d'un ſi grand danger.* Ut ſe tanto periculo eriperet, orabat. *Plin. Jun.* **Eſſuyer de grands dangers ſur mer.* Magnis pelagi periculis defungi. *Virg.* Wdawáć ſię w niebeſpieczeńſtwa. *Odwrocić niebeſpieczeńſtwo iakie. *Oddalić go. *Wybrnąć z niebeſpieczeńſtwa. *Proſił áby go wyprowadził z ták wielkiego niebeſpieczeńſtwa. *Wytrzymać wielkie niebeſpieczeńſtwa ná morzu, otrzeć ſię o nie.

DANGEREUX, m. DANGEREUSE, f. adject. (*Perilleux.*) Periculoſus. Infeſtus. *Cic.* NIEBESPIECZNY NIEBESPIECZNA.

Une foreſt devenuë plus dangereuſe, à cauſe des vols frequents qui s'y font. Saltus frequentioribus latrociniis infeſtior factus. *Cic.* *(*Le contraire eſt* Innoxius ſaltus. *Plin. Foreſt qui n'eſt point dangereuſe.*) Puſzcza niebeſpieczna dla uſtawicznych rozboiow. *Przeciwna ieſt: las pewny beſpieczny.

Vous entreprenez une choſe fort dangereuſe & où il y a du riſque. Periculoſum ac plenum opus aleæ tractas. *Hor.* NA RZECZ niebeſpieczną ſię odważaſz y niepewną.

DANGEREUX, (*Qui eſt à craindre, qui eſt nuiſible.*) Damnoſus, a, um. *Cicer.* **C'eſt un homme dangereux, ne l'approchez pas, car pour ſe faire rire il n'épargne perſonne.* Fœnum habet in cornu, longè fuge, nulli enim parcit, dum ſibi riſum excutiat. *Horat.* NIEBESPIECZNY ktorego ſię obawiáć trzeba. *Niebeſpieczny to Człowiek niewdaway ſię z nim bo dla ſwoiey uciechy nikomu nieprzepuści.

(Cette maniere de parler eſt metaphorique, & vient de ce qu'anciennement on eſtoit obligé de mettre du foin aux cornes d'un taureau furieux, pour avertir de ſe donner de garde de ſa rencontre, & pour que le maiſtre du beuf ne payaſt le dommage porté par la loy des douze Tables.) Te ſpoſob mowienia w łacinſkim pochodzi z tąd iż zdawna powinien był każdy ſiano założyć ná rogi bydlęciu ſzalonego, dla przeſtrogi, áby ſzkody niezapłacił ktoreby tákie bydlę uczynić mogło, gdyby ten co ieſt Panem iego nie oſtrzegł tym znakiem według Opiſania praw Tablic Dwunaſtu.

ON APPELLE encore *Un homme dangereux,* (*Celuy qui médit de ſon amy en ſon abſence, & qui ne le défend pas contre les médiſances qu'on fait de luy.*) Hic niger eſt qui abſentem amicum rodit, & qui alio culpante non defendit. *Hor.* ZOWIĄ też Człowiekiem niebeſpiecznym tego ktory źle mowi zaoczy o kim o tym zwłaſzcza z ktorym ſię dobrze chowa, álbo tego nie broni kiedy o nim za oczy źle gadaią.

(*Niger* Noir, c'eſt à dire *Plein de venin;* le noir eſtant chez les Romains d'un funeſte augure, & le blanc au contraire tres heureux.) Czarny to ieſt pełen iadu ſkrytego czarne bowiem Rzymianie, mieli za zły znák á zaś białe zá znák bardzo dobry.

DANGEREUSEMENT, adv. (*Avec danger.*) Periculosè, adv. Cum periculo. *Cic.* NIEBESPIECZNIE.

DANS, (*Prépoſition de temps & de lieu.*) In, *qui veut ordinairement l'Ablatif, lors qu'il n'y a point de mouvement d'un lieu en un autre, & l'Accuſatif, lors qu'on marque quelque mouvement.* *Deambulare in foro. *Se promener dans la place publique.* *Fundo volvuntur in imo. *Ils vont au fonds.* W NA prepozycya czaſu y mieyſca. Ta w łacińſkim zwyczaynie ſię kładzie z ſpadkiem odbieraiącym kiedykolwiek nie ieſt mowa o ruſzeniu ſię z mieyſca ná mieyſce, á zás z Oſkarżaiącym kiedy ieſt mowa o ruſzeniu ſię z mieyſca ná mieyſce. *Chodzić ná rynku, w rynku. *Toczą ſię ná dnie.

(Parce que le mouvement ne ſe fait pas d'un lieu en un autre, mais dans un meſme lieu.) Bo lubo ieſt mowa o ruſzaniu ſię iednak nie z mieyſca iednego ná drugie, ále ná tymże mieyſcu.

Le fleuve Xanthe pourroit ſe décharger dans la mer. Evol-

veie ſe poſſet in mare Xanthus. Xantus rzeka mogła wpadać w morze.

(L'on met l'Accuſatif, parceque l'on marque le changement de lieu) Tu ſię kładzie ſpadek oſkarzaiący bo ſię znaczy ruſzenie z mieyſca iednego ná inſze.

On trouve auſſi la Prépoſition *In* avec l'Accuſatif, où il n'y a point de mouvement, comme Manuce & Sanctius le remarquent: *Eſſe in magnum honorem. Ter.* Eſtre en grand honneur. *In tabulas perſcribere. Cic.* Ecrire dans les regiſtres. *Lignea ſolea in pedes induta. Cic.* Des ſabots dans les pieds. * On le trouve meſme avec un Ablatif ou il y a du mouvement, *Venit in Senatu*, Il eſt venu dans le Senat ou au Senat; & de là ſans doute eſt venu que l'on trouve pluſieurs Verbes, qui gouvernent l'Accuſatif & l'Ablatif avec *In*, car l'on trouve dans Tite-Live, *Incidere in aes*, & dans Ciceron, *in aere: Abdere ſe in tenebris*, ou *in domum. Cic.* Se cacher dans les tenebres ou dans ſa maiſon. *In occultum. Caeſ.* Se cacher dans l'obſcurité.) Znáyduie ſię też ta prepozycya w łacińſkim z ſpadkiem oſkarzaiącym lubo nie znaczy ſię żadne ruſzanie z mieyſca ná mieyſce iáko Manuci y Sankeyuſz grammatycy uważaią. iáko: być w wielkim honorze, álbo w wielkim ſzczęściu w Księgi potomne zapiſać álbo w regieſtra. Trepki ná nogi wdziane. *Y owſzem iák że w łacińſkim znayduie ſię z padkiem odbieraiącym, tám gdzie ſię znaczy iákie ruſzenie, przybył w Senacie, álbo do ſenatu ſkąd też y słow wiele łacińſkich z tey prepozycyi złożonych znayduie ſię położone raz z Oſkarzaiącym drugi raz z odbieraiącym ſpadkiem a tąż powtorzoną prepozycyą gdyż znaydzieſz w Liwiuſzu Rznąć ná miedzi, á w Cyceronie rznąć ná miedź ſchowáć ſię w cień, álbo w cieniu, w dom, álbo w domu w ſkrytości ſię ukryć.

DANS ſe dit en pluſieurs occaſions, *Il eſt dans le deſſein, dans la volonté de ſe marier.* Vult ducere uxorem. *Cic.* **Il donne dans voſtre ſentiment, dans voſtre opinion.* Tecum ſentit. *Cic.* W w Francuſkim mowi ſię w wielu okazyach ieſt w intencyi w myśli poſtanowienia ſię: má wolą ſię poſtanowić. *Przypada álbo wpada ná zdanie twoie.

DANS, (*pour marquer l'eſpace du temps.*) Intra *avec l'accuſatif.* **Dans trois jours.* Intra triduum. Triduo, abl. *Cic.* **Dans vingt jours.* Intra viginti dies. Intra viceſimum diem. *Liv. Plut.* * *Navigation qui ſe fait dans quatre jours.* Quatridui navigatio. *Plin.* W ZNACZĄC przeciąg czaſu iák długo, w łacińſkim między, w polſkim za álbo we trzy dni, w trzech dniach zá trzy dni. *W dwudzieſtu dniach we dwadzieścia dni álbo zá dni dwadzieścia. *Drogi wodą płynąc cztery: álbo we cztery dni zá cztery dni wodą płynąc.

DANSE, ſubſt. f. (*L'action de danſer & de marcher en cadence*) Saltatio. *Cic.* * *Danſe en rond.* Orbis ſaltatorius, *genit.* orbis ſaltatorii, m. *Cic.* **Danſe armée.* ou *la Pyrrhique.* Pyrrhicha *Suet.* Saltatio armata. TANIEC chodzenie w miarę według muzyki. *Taniec w koło, koleyny. *Taniec. Rycerſki zbroynych álbo, Pirriczny.

(Pline ſemble mettre de la diſtinction entre la Danſe armée, & la Danſe Pyrrhique; lors qu'il nous dit que les Curetes inventerent la Danſe armée, & Pyrrhus la Pyrrhique; mais Voſſius nous apprend que c'eſt la meſme choſe, & que toute la difference conſiſte en ce que les Curetes la pratiquerent groſſierement, & que Pyrrhus la perfectionna.) Pliniuſz zdaie ſię iákąś rożność kłaść między táńcem zbroynym Rycerſkim, y między Pirriczným powiadaiąc że kuretowie wymyślili taniec Rycerſki zbroyny, á zaś Pirrus tániec Pirryczny, ále Woſſiuſz naucza że to ieſt iedenże ſam tanice á wſzyſtka w tym tylko rożność że Kuretowie táńcowali ten tániec po proſtu, á zaś Pirrus go duſkonaley opiſał.

Danſe aux chanſons. Cantatria chorea, f. *Claud.* **Mener la danſe.* Ducere choreas. *Ovid.* * *Celuy qui mene la danſe.* Praeſultor, oris, m. *Cic.* Taniec po głoſach ſpiewany. *Prowadzić rey w tańcu. * Marſzałek taneczny.

La danſe eſt le dernier des excès dans les grandes débauches, qui ſuivent d'ordinaire les repas que l'on fait dans quelque lieu agreable à heure indue. Intempeſtivi convivii, amoeni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. *Cicer.* Taniec oſtatni ieſt zbytek w wielkich ochotach ktory náſtępuie zwyczaynie wſtawſzy od ſtołu po uczcie ſkończoney ná mieyſcu iákim weſołym godziny poźney y nieprzyzwoitey.

Academie de danſe, (*Lieu où l'on apprend à danſer.*) Ludus ſaltatorius, i, m. Akademia Tańcuiących; ſzkoła gdzie Tańcow uczą.

ON DIT proverbialement & figurément, *Commencer la danſe*, pour dire *Eſtre le premier attaqué, ſoit en guerre*, ou *en proces.* Primò incipiere bellum, *ou* litem. MOWIĄ przyſłowiem y niewłaśnie, zaczynać iáki táníec, być pochopem y pierwſzym do czego w woynie, lub ſprawie iákiey.

Entrer dans la danſe, pour dire *S'y meſler, s'y embarraſſer*, (*quand l'affaire eſt commencée.*) Ingredi in bellum, in litem. *Cic.* Wniść w iáki táníec, wmięſzać ſię w iáką ſprawę od kogo zaczętą.

DANSER, V. neut. (*Se plier & ſe relever en cadence.*) Saltare, Tripudiáre. *Cic.* **Danſer un branle.* Saltatorium orbem verſare. *Cic.* **Danſer ſur la corde.* Per extentum funem ire. *Hor.* **Danſer en chantant les louanges d'une perſonne.* Saltare laudes alicuius. *Plin. Jun.* TANCOWAC ſkakać w miarę, rożną chybić ciała według taktu grania y muzyki wydaiąc. * Tańcować kołem zá ręce ſię wziąwſzy do koła. *Tańcować po ſznurze. *Tańcować pochwały czyie ſpiewaiąc, pochwały czyie wyſpiewuiąc.

Il le prioit de vouloir repreſenter le Cyclope Polypheme en danſant. Rogabat uti ſaltaret paſtorem Cyclopa. *Hor.* **Il ſe met à danſer, ſi-tôt qu'il a la teſte échauffée des fumées du vin, & que les lampes luy paroiſſent doubles.* Saltat ille, ut ſemel acceſſit fervor icto capiti, & numerus lucernis. *Hor.* **On ne danſe point quand on n'a point bû, à moins qu'on ne ſoit fou, ni quand on eſt ſeul.* Nemo ſaltat ſobrius, niſi fortè inſanit, neque in ſolitudine, neque in convivio moderato atque honeſto. *Cic.* Proſił go áby mu w tańcu wyraził Cyklopa Poliſema. *Tańcuie iák tylko ſobie głowę winem zágrzeie, y kiedy mu ſię światła w oczach dwoią. *Nikt nie tańcuie trzeźwy chyba o ſzalawſzy, áni ſam ieden będąc.

MAISTRE *à danſer*, ou *Maiſtre de danſe.* Saltandi magiſter. TANC-MISTRZ.

Qui apprend à danſer. Ludi ſaltatorii diſcipulus, i, maſc. Ten co ſię uczy tańcować.

ON DIT proverbialement, *Faire bien danſer quelqu'un*, pour dire *Le menacer de luy donner bien de l'exercice.* Exercere probè aliquem. *Ter. Cic.* MOWIĄ przyſłowiem francuzi: Kazać komu ſię nátańcować, to ieſt wiele mu przykrości y pracy zádać, ná obroty go ſobie wziąć, álbo mu tym odgrażać, náprzykład: nátańcuieſz mi ſię.

ON DIT auſſi (*d'un homme qui entre dans une méchante affaire.*) qu'*Il en danſera*, pour dire qu'*Il luy en coutera bien.* Multis ſumptibus mactabitur, *ou* multabitur. MOWIĄ też o tym co ſię wdaie w złą ſprawę, Nátańcuie ſię nie pomału, to ieſt poczuie y przyboleie tego wytchnie mu ſą to.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme ne ſçait plus ſur quel pied danſer*, pour dire qu'*Il ne ſçait plus où trouver de quoy vivre, ni de quel bois faire fleche.* Non habet unde victū quaeritet, *ou* quaerat. *Ter.* MOWIĄ też niewie ná ktorą nogę wyſkoczyć, to ieſt w ktorą ſtronę ſię udać czym żyć, álbo z kąd czego wziąć co czynić: Francuzi mowią z iákiego drzewa ſtrzałę uſtrugać.

ON DIT auſſi qu'*Vn homme danſe un branle de ſortir*, (*quand il s'en eſt allé de quelque lieu.*) Abiit, exceſſit, evaſit. *Cicer.* MOWIĄ też wypadł z koła w tańcu, umknął, uciekł poſzedł.

ON DIT qu'*Vn homme paye les violons, & que les autres danſent.* Ille ſolvit fidicinibus praemium, dum alii ſaltant. MOWIĄ on płaci muzykę, a drudzy tańcuią.

DANSEUR, ſubſt. m. (*Qui danſe.*) Saltator. *Cic.* TANECZNIK ten co tańcuie.

DANSEUR *de corde.* Funambulus. *Ter.* Petauriſta. POWROZOBIEGUN co ná linie tańcuie.

DANSEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui danſe.*) Saltatrix. *Cic.* TANECZNICA.

DANSEUSE *de corde.* Funambula, *ae*, f. TA co po linie biega

DANTZICK, (*Ville hanſeatique, capitale de la Pruſſe Royale.*) Dantiſcum. Gedanum. GDANSK Miaſto Anſeatyczne to ieſt ſprzymierzone, głowne Pruſs Koronnych.

LE DANUBE, (*Fleuve, l'Iſter des Anciens, qui prend ſa ſource dans la Suabe, traverſe la Baviere, l'Autriche, la Hongrie & la Servie, & ſe jette par ſix canaux dans la mer Noire.*) Danubius, ii, m. *Ovid.* Iſter, tri. maſc. *Pom-Mel.* DUNAY Rzeka ktora ſię poczyna w Swewii przechodzi przez Bawaryą, Rakuſy, Węgry, Serby y wpada ſześcią korytami w czarne morze.

D'APRES, ſorte d'adverbe & de prépoſition, (*qui eſt un terme de peinture.*) *Peindre d'après Titien.* Ad exemplum Titiani pingere. PO KIM malować álbo kopiować termin ma-

larſki, kopiować obrazy po Tycyanio Malarzu.

DARD, ſubſt. m. (*Sorte d'arme de trait qu'on jette avec la main.*) Jaculum,li,n.*Cic.* POCISK, broń, ſtrzała pociſkowa Darda.

DARD eſt auſſi *Vn petit poiſſon de riviere qu'on appelle Vendoiſe.* Jaculus,m. *Plin*, STRZELEC ryba rzeczna.

DARDER, V.act. (*Jetter un dard avec la main.*) Jaculari. CISKAC Pociſki, ziwodzić ſtrzały do celu z ręki wyrzucone.

DARDER, (*Frapper d'un dard.*) Jaculo ferire. POCISKIEM razić.

DARDEUR,ſubſt.m.(*Qui darde.*)Jaculator. *Juv.*STRZELEC Ciſkacz żołnierz pociſkowy.

DARDANELLES,(*Deux Chaſteaux ſur le Bras de S.George*, ou *le Détroit de Gallipoli.*) Dardanellæ, arum,f. plur. DARDANELLE dwie Fortece ná morzu álbo odnodze Gallipoli.

(L'un eſt ſitué ſur les ruines de l'ancien Seſtos du coſté de l'Europe, & l'autre ſur celles d'Abydos du coſté de l'Aſie.) Jedna ieſt wyſtawiona ná obalinach dawnego miáſta Seſtos od Europy, á druga ná ruinach dawnego Abidu od Azyi.

DARIOLE,ſubſt f (*Sorte de petit Flanc.*) Parva ſeriblita, æ,fœm. KOŁACZEK.

DARIQUE, ſubſt. maſc. (*Monnoye d'or battuë en Aſie.*) Daricus. CZERWONY Złoty Grecki.

(Le darique valoit deux drachmes Attiques, ou 13. livres, 5. ſols, monnoye de France.) Ważył dwie dragmy Artyckie Liwrow trzynaście pięć pieniążkow Francuſkich álbo naſzych połtora czerwonego złotego.

DARTRE, ſubſt. f. (*Maladie du cuir, qui rend la peau galeuſe & farineuſe,& qui cauſe de grandes démangeaiſons.*) Lichen. Impetigo. *Plin.* LISZAY Liſzaiec świerzb choroba bardzo ſzpetna świerzbiąca po ciele y ſkorze.

DATIF, ſubſt.m. terme de Grammaire, (*c'eſt le troiſiéme Cas de la declinaiſon du Nom.*) Dativus. *Quint. Var.* ODDAWAIĄCY termin Grammatyki znaczący trzeci ſpadek deklinacyi Imion.

DATTAIRE, *ou* DATAIRE, ſubſt. maſc. (*Officier le plus conſiderable de la Chancelerie Romaine.*) Datarius, ii,m. *mot conſacré.*Qui inſeribit diem & annum Curiæ Romanæ reſcriptis. DATARYUSZ Urzędnik y Dygnitarz náyznacznieyſzy ſzy Kancellaryi Rzymſkiey.

DATTE, *ou* DATE, ſubſt.f. (*Marque du jour, de l'année & du lieu où quelque acte eſt paſſé.*) Dies ſcripta, *ou* aſcripta. DATA Dnia y roku y mieyſca wyrażenie kiedy y gdzie piſanie dane iakie álbo ákt uczyniony.

Voſtre lettre eſtoit de plus vieille datte, que celle de Céſar, Antiquior dies in tuis erat aſcripta litteris, quàm in Cæſaris. *Cic.* Liſt twoy ſtarſzey dawnieyſzey był daty niż Cezara.

Je les attends dans trois jours de la datte des preſentes. Triduo cùm has dabam litteras, illos expecto. *Cic.* Czekam ich za trzy dni od daty teraźnieyſzey.

Il n'y avoit point de datte à voſtre lettre,Voſtre lettre eſtoit ſans datte & ſans cachet. Nec ſignum tuum in epiſtolâ, nec dies erat appoſitus. *Cicer.* Nie było daty w liście twoim, liſt twoy był bez daty y bez pieczęci.

Vne lettre de fraiche datte. Litteræ recens ſcriptæ, *ou* datæ. Recens epiſtola. *(*Le contraire eſt* Litteræ antiquiores, *Vne lettre de vieille datte.*) Liſt świeżey daty. **Przeciwna* Liſt dawney daty.

DATTER, V act. (*Mettre la datte à une lettre*,ou *à quelque acte*)Dare Scribere,*ou* aſcribere diem *Cic.* DATOWAC datę nápiſać w liście álbo Inſtrumencie iákim nápiſanym.

DATTE,(*Le fruit du palmier, qui eſt une eſpece de prune.*) Palmula. *Val.* Palmæ pomum. *Plin.* DAKTYL owoc Palmowy.

DAVANTAGE,adv. (*Plus.*) Magis.Amplius. adv.*Cicer.* **Je ne dis rien davantage.* Nihil amplius dico.*Cicer.* **Je n'eſtime perſonne davantage que luy*, ou *plus que luy.* Omnium hominum neminem pluris facio. WIĘCEY, bardziey. *Nie mowię nic więcey. *Nie poważam nikogo bardziey nád niego

DAUBE, ſubſt.f. (*Cuiſſon d'une viande qu'on fait bouillir avec du vin, du lard & des épices.*) Condim caru lardo, vino & aromatis. DUSZENINA ſpoſob gotowania mięſa iákiego z winem ſłoniną y korzeniem duſząc.

DAUBER, V.act. (*Battre ſur le dos d'une perſonne à coups de poings.*) Contundere aliquem pugnis. PIĘŚCIAMI kogo wywalić porłue pięścią w plecy uderzyć.

DAUBER ſignifie figurément & populairement. *Médire de quelqu'un,(le railler en ſon abſence.)* Maledictis lacerare, *ou* proſcindere.act.acc. *Terent. Plaut. Cic.* ZŁE uſzczypliwie o kim zá oczy mowić.

DAUCUS, ſubſt.maſc (*Plante qu'on appelle* CAROTTE.) Daucus officinarum. MARCHEW polna, ptaſze gniazdo, świniak ziele.

DAVIER,ſubſt.m. (*Inſtrument de Chirurgie, qui ſert pour arracher les dents.*) Forfex. *Celſ.* Forceps. KLESZCZE Cerulickie do wyrywania zębow.

DAUPHIN,ſubſt.m.(*Poiſſon de mer.*) Delphinus,i,m.*Cic.* DELFIN ryba morſka.

DAUPHIN, (*Conſtellation qui conſiſte en dix étoiles.*) Delphinus *Var.*DELFIN gwiazda zdzieſięciu złożona ná Niebie

DAUPHIN, (*eſt le titre qu'on donne en France au Fils aiſné du Roy de France, à cauſe du Dauphiné, qui fut donné à cette condition par Humbert Dauphin de Viennois en 1343. ſous le regne de Philipe de Valois.*) Delphinus, i, m. DELFIN álbo Dofin, ieſt tytuł ktory daią we Francyi Synowi ſtarſzemu Krola Francuſkiego,á to dla Delfinatu darowanego Xięſtwa tą kondycyą przez Humberiego Dofina Wienneyſkiego w Roku 1343. Zá Panowania Filipa Walezyuſza.

LE DAUPHINE', (*Province de France.*) Delphinatus. DELFINAT, álbo Dofinat Prowincya Francyi.

Qui eſt de Dauphiné. Delphinas. Delfinanin ten co ieſt z Delfinatu.

D'AUTANT QUE, adv. (*Parceque.*) Quia. Quod.Quoniam.adv. JLE że, przezto że, dla tegoż.

D'AUTANT *plus que* Eò magis quod. TYM bardziey że

DE, (*Particule qui eſt le marque du Genitif des Noms en noſtre Langue.*) comme *Le fils de Pierre, de Jaques.* Filius Petri, Jacobi. Z, *De* Partykuła álbo Artykuł Francuſki znaczący w Francuſkim Imion ſpadek wtory to ieſt ſpadek rodzący. Syn Piotra, Jakuba.

ON DIT auſſi *Il eſt né de bon lieu.* Summo loco natus. **Né d'un eſprit doux.* Natus animo leni. *Ter.* **Il s'eſt fait de luy meſme, il eſt auteur de ſa fortune.* Natus ex ſe ſe. *Cicer.* **Je tiens cela de luy.* Accepi id ab illo. MOWIĄ też urodził ſię z dobrego domu, dobrze urodzony, zacnie. *Z urodzenia łaſkawy łagodny miły przyiemny. *Z ſiebie ſamego powſtał ſam ſzczęścia ſwego autorem. *To mam od niego.

Il eſt allé de Paris, à Lyon. Profectus eſt Lutetiâ, Lugdunum. Z Paryża do Lyonu wyiechał.

De cent ans en cent ans Singulis centum annis. **Cela eſt diſtant de cent lieuës.* Illud centum leucis diſtat. **Il eſt mort de pleureſie.* Lateria dolore conſumtus eſt. **Cela eſt de bon or.* Illud eſt ex optimo auro. Od ſtu lat do ſtu lat. *To ieſt daleko z tąd o ſto mil. *Umarł ná pleurę (bokow bol z zapalenia błony.) *To ieſt z dobrego złota.

DE, DU, DES, entre deux Subſtantifs ſignifians diverſes choſes, s'exprime par un Genitif. *DE, DV, DES*, partykuły y artykuły Francuſkie położone między dwoma Imionami iſtotnemi rożne rzeczy znáczącemi wyrażaią ſię przez ſpadek rodzący: w łacińſkim y polſkim.

L'amour de la vertu. Amor virtutis. Miłość cnoty.

Entre deux Noms ſignifians meſme choſe, c'eſt à dire *De* ſignifiant *Qui eſt*, veut les deux Noms au meſme Cas. Między dwoma zaś Imionami iedną rzecz znaczącemi kiedy ta Francuſka partykuła *De* znaczy *ktory ieſt* tedy obadwa Imiona w iednymże kładą ſię ſpadku.

La ville de Rome. Urbs Roma. Miaſto Rzym: *nie Rzymu*

DE, ſuivi d'un Infinitif François, & precedé d'un Subſtantif ou d'un Adjectif qui gouverne le Genitif, veut un Gerondif en *di.* *DE* partykuła po ktorey náſtępuie infinityw álbo słowo w ſpoſobie nieſkończonym w Francuſkim przed, ktorym kładzie ſię Imię przydatkowe, ktore po ſobie powinno mieć ſpadek rodzący,wyraża ſię w łacińſkim y polſkim przez ſpoſob názwany Gerondiw w łacińſkim ná di álbo w polſkim przez infinityw.

Deſireux d'apprendre. Cupidus diſcendi. Pragnący náuczenia ſię,*álbo w polſkim* pragnący náuczyć ſię.

Entre deux Verbes, *De* s'exprime par un Infinitif. Między dwoma słowa *De* w Francuſkim położone wyraża ſię przez infinityw.

Je ſouhaite de ſçavoir. Cupio ſcire. Pragnę wiedzieć.

DE ſignifiant *De ce que, Parceque,* s'exprime par *Quòd,* ou par *Quippe qui, Quippe quæ, Quippe quod,* avec un Subjunctif. *De* partykuła Francuſka znácząca gdyż, ponieważ, bo: wyraża ſię przez teź ſame partykuły w łacińſkim ále w polſkim przez infinitiw.

Il n'est pas sage de mentir. Non est sapiens quòd,*eu* quippe qui, mentiatur. Nie rozumna iest rzecz kłamać.

Signifiant *à cause de*, il s'exprime par *Propter* avec l'Accusatif. Kiedy ta partykuła znaczy *dla* wyraża się przez też partykułę álbo propozycyą álbo *z* w polskim.

Je te loue de ta modestie. Te laudo propter tuam modestiam. Chwalę cię dla, *álbo* z twoiey skromności.

Signifiant *En*, il s'exprime par le Gerondif en *do* avec *in*. Znaczące *w* wyraża się w łacińskim przez Gerondiw na *do* się kończące, á w Polskim przez też preprzycyą *w u* słowem w sposobie Gerondywa trzecim álbo wtorym bez prepozycyi w

Il prend plaisir de lire. In legendo voluptatem habet. Delectatur in legendo. Ma upodobanie w czytaniu, álbo czytaiąc.

Signifiant *Touchant*, il s'exprime par *De* & un Ablatif. Znacząc *względem*, wyraża się w łacińskim y polskim przez propozycyę o.

Nous avons parlé de vous. De te sumus locuti. Mowiliśmy o tobie.

Signifiant *De la part*, il s'axprime par *A* ou *Ab*. Znácząc *od* wyraża się przez tęż prepozycyą *od*.

Je vous apporte des lettres de vostre pere. Tibi affero literas à patre. Przynoszę ci álbo oddaię list od.oyca twego.

Marquant la *Matiere*, il s'exprime par *E*, ou *Ex* avec l'Ablatif. Znáczące materyą z czego álbo *u* ktorey co iest, wyraża się przez prepozycyą *Z u* spadkiem odbieraiącym álbo w Polskim bez prepozycyi zgadzaiąc Imię istotne z przydatkowym.

Une coupe d'or. Poculum ex auro. Czara ze złota, *álbo* czara złota.

Marquant la *Maniere*, l'*Instrument*, il s'exprime par l'Ablatif sans préposition. Znácząc sposob álbo instrument wyraża się przez spadek odbieraiący bez żadney prepozycyi.

Frapper de la main. Percutere manu. Uderzyć ręką.

DE marquant le *Temps*, s'exprime par l'Ablatif sans préposition; mais s'il signifie *Depuis*, il s'exprime par *A* ou *Ab* avec l'Ablatif. ZNACZĄC czas wyraża się przez spadek odbieraiący a prepozycyą *Z*. Ale kiedy znaczy od iák dawnego czasu: to się wyraża przez spadek od bieraiący z prepozycyą *od*.

De deux jours l'un. Alternis diebus. Z Dwoch dni Jednego co drugi dzień.

Du jour d'hier, ou *Depuis hier.* Ab hesternâ die. Od wczoray od dnia wczorayszego.

DE après un Verbe & suivi d'un Substantif, veut le Cas du Verbe. KIEDY się w Francuskim kładzie po słowie, á po sobie ma słowo istotne to się wyraża wspadku właśnym ktore powinno mieć pierwsze słowo po ktorym się kładzie náprzykład.

Avoir des livres. Habere libros. Mieć Xięgi.

DE aprés le Verbe Passif s'exprime par *A*, ou *Ab* avec l'Ablatif. Po słowie Ktore iest Passivum wyraża się w łacińskim przez prepozycye *A* álbo *Ab* w polskim przez prepozycyą *od* naprzykład.

Je suis aimé de mon pere. Amor à patre meo. Jestem kochany od oyca mego.

Suivi d'une chose inanimée, il s'exprima par l'Ablatif sans préposinion. Kiedy się po niey kładzie z imieniem rzeczy iákiey nieżyiącey, wyraża się przez spadek oddalaiący bez prepozycyi náprzykład.

Accablé de miseres. Pressus miseriis Przywalony przyciśniony nieszczęśliwościami, biedą.

DE marquant le *Lieu*, à la question *Unde*, s'exprime par l'Ablatif sans préposition, s'il est fui vide *Domus*, de *Rus*, ou d'un Nom propre de Ville; autrement il s'exprime par la préposition *E*, ou *Ex*, avec l'Ablatif. Znacząc mieysce ná pytanie skąd wyraża się przez spadek oddalaiący bez prepozycyi, ieżeli są nazwiska własne Miast, álbo też te Imiona *Dom*, *Wieś*, ieżeli zaś są názwiska inszych mieysc á nie miast, álbo Domu, lub Wsi, to się wyraża przez tenże spadek oddalaiący *u* tą prepozycyą *Z*. iáko y w polskim.

Je reviens de la maison. Redeo domo. **Des champs.* Rure (*& non pas* ruri,) **De Paris.* Lutetiâ. Powracam z Domu. *Ze Wsi. *Z Paryża.

Il revient de classe. Redit è scholâ. **d'Italie.* Ex Italiâ. Powraca ze szkoły. **u* Włoch.

DE', subst. masc. (*Petit cube d'os, ou d'yvoire, marqué de points differents en six faces.*) Tessera. *Terent.* Talus *Cicer.* KOSTKA Kwadrat z kości prostey lub słoniowey ko ci znáczoncy punktami rozmaitemi ná sześcin graniach.

Le jeu de dez. Tesserarum ludus. **Coup de dez.* Tesserarum jactus, ûs, m. **Jouër aux dez.* Tesseris ludere. *Ter.* Gra kostek. *Urzucenie kostek. *Grać w kostki.

CORNET *à jouër aux dez.* Pyrgus. *Hor.* Fritillus. **Table sur quoy on jouë aux dez.* Alveus lusorius. PUSZKA Kubek od kostek wyrzucania. *Warcabnica do grania. Kostek.

Il faut tenir dans la vie la mesme conduite que dans le jeu de dez, s'il arrive que vous n'ameniez pas le point qu'il vous faut, c'est à vous à corriger par vostre adresse ce que le hazard a fait. Ita Vita est hominum, quasi cùm ludas tesseris, si illud quod maximè opus est, jactu non cadit, illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas. *Ter.* Toż samo w tym życia czynić trzeba co w kostki graiąc, ieżeli nie urzucisz dobrey, popraw się drugi raz, y nagrodź to co źle trafunkiem padło.

DE' se dit figurément en ces façons de parler, *Il a tenu le dé*, (*Il s'est rendu maistre d'une conversation, & il y a voulu parler toujours.*) Solus detinuit sermone cœtum hominum, Solus occupawit colloquium. **Rompre le dé*, (*interrompre quelqu'un. Rompre son propos, Luy couper la parole & parler.*) Intercipere medium sermonem. *Quint.* **Quitter le dé*, pour dire *Quitter la partie*, ou *Donner gagné à celuy qui dispute une chose.* Cedare alicui, seseque submittere in ra aliquâ. *Cic.* **Flatter le dé*, pour dire *Ne pas parler franchement & librement d'une chose.* Rem aliquam fuco mentiri. *Quint.* **Le Dé en est jetté*, pour dire *La résolution en est prise.* Jacta est alea. *Ter.* KOSTKA się mowi *niewłaśnie:* w te sposoby. Kostka z ręku iego nie wyszła: to iest pierwsze mieysce miał zawsze y gorę nad inszemi w posiedzeniu, ustawicznie y sam tylko mowił. *Przerwać komu kostkę: przerywać mowę komu pomięszać dyskurs iego. *Ustąpić kostek, dać zawygrana, álbo ustąpić komu czego w iákiey sporze. *Mięszać kostki nieszczerze w czym sobie postępować álbo mowić. *Padła kostka *to iest* stało się, rezolucya wzięta.

DE' en termes d'Architecture, (*est un cube de pierre qu'on met sous les pieds d'une statuë pour l'élever.*) Cubus, i, masc. *Vitr.* POSTUMENT kamienny pod osobami rzniętemi dla podpierania ich.

DE' signifie (*Un petit morceau de cuivre, ou d'argent avec plusieurs petis trous pour coudre en linge.*) Digitale, is, n. *Var.* NAPARSTEK srebrny álbo miedziany do szycia.

DE'BACLE, subst. f. (*L'action de débarasser les ports.*) Remotio impedimentorum à portubus. ODBICIE od brzegu dla rumu uczynienia u lądu, odłożenie prożnych statkow, álbo łodzi.

DE'BACLE se dit aussi par extension, (*de la rupture des glaces, qui se fait tout à coup, lorsque les rivieres ont esté prises long-temps*) Amnium gelu concretorum subita solutio. PUSZCZENIE lodow na rzekach wielkich kiedy się kra rusza po zimie.

DE'BACLER signifie aussi, *Oster les barres des portes & des fenestres.* Luxare, au relaxare repagula portarum, (laxo, as, avi, atum.) act. *Colum.* SKLEPY po otwierać, zapory drągi od drzwi y okirn odeymuiąc.

DE'BAGOULER, V. act. (*Vomir, dégueuler.*) Vomere, (vomo, mis, mui, mitum,) n, *Cic.* RZYGAC *zrzucać* bluć.

(Terme bas & populaire.) Słowo podłe między pospolstwem.

IL SE DIT plus souvent au figuré pour, *Dire indiscretement tout ce que l'on sçait.* Deblaterare. *Plaut.* Effutire. *Terent.* MOWI się częściey niewłaśnie zámiast gadać ladaco co tylko ślina do gęby przyniesie wszystko wypleść co kto wie.

(Ce verbe n'est d'usage qua parmi la populace.) To słowo nie iest używane chyba między pospolstwem.

DE'BALLER, *ou* DES-EMBALLER, V. act. (*Défaire, ouvrir une balle de marchandises.*) Colligatas, eu complicatas merces solvere. PO OTWIERAC paki kupieckie porozwięzywać towary.

DE'BANDADE, subst, f. qui ne se dit plus qu'adverbialement en cette phrase, *Vivre à la débandade, Vivre dans le libertinage & sans discipline.* Licenter, vivere. *Cic.* Dissolutè. HALASPAS, Swywola, rospusta, co się w Francuskim nic nic mowi procz w ten ieden sposob: Zyć halaspasem puściwszy się ná wszystko złe bez karności w rospuście.

Les soldats vont à la debandade. Dispersi sunt & palati peraptos milites *Liv.* Halaspasem chodzą żołnierze.

DE'BANDE', m. DE'BANDE'E, fem. (*Qui n'est plus bandé, ni tendu.*) Retensus. Laxus, Luxatus. Remissus. Solutus.

lutus. *pour le ſens propre & figuré.* ROSPASANY ROSPUSZCZONY rozwiozły wolny ſpuſzczony ták w włáſnym iáko y niewłáſnym rozumieniu.

DE'BANDER, V. act. (*Oſter la bande d'une playe, délier ce qui eſt bandé.*) Solvere, Laxare. Remittere. *Phad. Cic. Her.* ODWINĄC ranę, rozwiązać co ieſt związnego roſpnicić ſpuścić.

Eſope mit un jour un arc débandé au milieu du chemin. Æſopus arcum retenſum in media poſuit viâ. *Phad.* Ezop położył raz łuk ſpuſzczony ná drodze.

Vous romprez bien toſt voſtre arc, ſi vous le tenez toûjours bandé, mais ſi vous le débandez, il vous ſera utile, lors que vous voudrez vous en ſervir. Citò rumpes arcum, ſi tenſum ſemper habueris, at ſi laxâris, cum voles, erit tibi utilis. *Phad.* Zmocuieſz álbo złamieſz łuk y pryſnąć ci muſi kiedy go záwſze napięty y natężony trzymać będzieſz, ále ſpuściwſzy go będzieć pożyteczny y zażyieſz go czáſu potrzeby.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Debander ſon eſprit,* ou *Se débander l'eſprit, ſe relaſcher du travail.* Animum remittere. *Cic.* Relaxare animos & dare ſe jucunditati *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu Rozerwać ſię ucieſzyć Zábawić, dać myslom ſwoim rozrywkę.

SE DE'BANDER, (*Quitter un party,* ou *une compagnie où l'on eſt enrollé*) A ſignis diſcedere. A caſtris dilabi. *Cic.* •*Les ſoldats ſe ſont débandez dans la campagne.* Per agros ſunt palati milites. *Liv.* Paſſim & ſine ſignis errant milites. ODSTRYCHNĄC ſię od drugich oderwać ſię od tey kompanii do ktorey kto należy, z pod znaku wyiechać. •Roſtrychnęli ſię żołnierze wpolu ieden tám drugi ſam kożdy w ſwoię.

SE DE'BANDER ſe dit figurément (*du froid & de la gelée, quand le temps ſe détend.*) *Le froid ſe débande.* Remittit ſe frigus. *Tibul.* CZAS wolnieie ták co do gorąca iáko y co do zimna álbo mrozu.

DE'BARRASSE', m. DE'BARRASSE'E, fem. part. paſſ. (*Qui n'a plus d'embarras.*) Expeditus. Solutus. Vacuus. Otioſus, a, um. *Cic.* WOLNY UWOLNIONY.

Je reviens au logis l'eſprit libre & debarraſſé. Defecato animo domum revertor. *Plaut* Powracam do domu máiąc myśl ſpokoyną y wolną głowę.

DE'BARRASSER, *ou* DESEMBARRASSER, V. act. (*Oſter, tirer d'embarras.*) Expedire, Explicare. UWOLNIC OSWOBODZIC.

SE DE'BARRASSER, (*Se tirer,* ou *s'oſter d'embarras.*) Se explicare. Se expedire. Se diſſolvere. •*Je me ſuis débarraſſé de cette affaire.* Me ab hoc negotio expedivi. *Cic.* •*Lorſque je ſeray débarraſſé, je vous iray voir.* Ubi me expedivero, ou me diſſolvero, te conveniam. •*Vous cherchez à vous débarraſſer de moy.* Quæris à me diſcedere. *Hor.* •*Avoir l'eſprit débarraſſé des affaires.* Vacare à negotiis. *Phad.* •*Je me ſuis entirement débarraſſé l'eſprit.* Animum vacuum feci. *Cic.* UWOLNIC ſię od kłotni y trudnoſci. •Uwolniłem ſię od tey ſprawy. •Ják wolny będę, iák ſię uwolnię nawiedzę cię. •Chceſz ſię mnie zbyć uwolnić ſię odemnie. •Mieć umyśł wolny od wſzyſtkiego. •Jużem też wſzyſtkiego zbył zgłowy głowę mam cale wolną.

En voulant ſe débarraſſer, il s'embarraſſe davantage. Dum expedire ſe ſe vult, induit. *Cic.* Chcąc ſię uwolnić wyplątać bardziey ſię wikła.

DE'BARBOUILLER, V. act. (*Oſter la craſſe du viſage & des mains.*) Sordes eluere. *Plin.* ZMYC ſpłukać obmyć brud zrąk y z twarzy.

DE'BARDAGE, ſubſt m. (*Action par laquelle on décharge un bateau de ſes marchandiſes qu'on met à terre.*) Mercium in terram deportatio. WYŁOZENIE towarow na brzeg.

DE'BARDER, V. act. (*Décharger un bateau de bois, ou d'autre marchandiſe & l'apporter ſur le rivage.*) Merces, ou mercimonia in terram deportare. WYŁOZYC wynoſić towary ná brzeg.

DE'BARDEUR, ſubſt. m. (*Officier de ville ſur les ports, qui décharge les bateaux.*) Qui merces è navibus deportat in terram. STRAZNIK przy wykładaniu towarow.

DE'BARQUEMENT, ſubſt. m. (*Deſcente, ſortie à terre d'un vaiſſeau.*) Exſcenſus. Exſcenſio. *Liv.* WYSIĄDZENIE ná ląd z ſtatku iákiego.

DE'BARQUER, V. n. (*Sortir hors du vaiſſeau, deſcendre à terre.*) Exſcenſionem facere in terram. WYSIADAC ná ląd ze ſtatku.

DE'BARQUER *une armée,* V. act. (*La mettre à terre.*) Copias in terram exponere. *Liv.* WYSIADA woyſko z okrętow ná ląd.

DE'BARRER, V. act. (*Oſter les barres d'un porte, d'une feneſtre.*) Repagula à foribus, ou feneſtris convellere. *Cicer.* ODŁOZYC odiąć drągi y zápory od wrot okien &c.

DE'BASTER *un aſne,* V. act. (*Oſter le baſt à quelque beſte de charge.*) Clitellas aſino detrahere. ROZSIODŁAC rozkulbaczyć oſła konia &c.

DE'BAT, ſubſt. m. (*Conteſtation, contention, diſpute.*) Contentio. Concertatio. *Cic.* •*Nous n'aurons aucun débat,* ou *aucune diſpute ſur cela.* Nulla controverſia mihi tecum erit. *Cic.* •*Eſtre en débat ſur le point d'honneur.* Contendere de honore. *Cic.* •*Appaiſer les débats.* Controverſias dirimere. *ou* ſedare. SPORKA kłotnia rożność zdania *Kontrowerſya.* •Niebędziemy mieć żadney ſprzeczki o to, kłocić o to ſię niebędziemy. •Kłocić ſię o punkt honoru. •Godzić uſpokaiać kłotnie.

DE'BATS en termes de Palais, (*Eſcritures qu'on fournit ſur chaque conteſtation des articles d'un compte.*) Exarata ſcripto contentiones, f. plur. OBRONY ſtron wzaiemne; papiery ná papiery, dowody ná dowody, między ſtronami roſpieraiącemi ſię w prawie álbo w rachunkae.

ON DIT en proverbe, *Entre eux le débat.* Ipſi viderint. MOWIĄ przyſłowiem: Niech ſię z ſobą ſprobuią, do nich ta kłotnia

DE'BATTRE, V. act. (*Conteſter, diſputer.*) Aliquid, ou de re aliquâ cum aliquo contendere. KŁOCIC ſię ſpierać ſię z kim ſprzecząć ſię o co.

SE DE'BATTRE *avec quelqu'un,* (*en criant & tempeſtant contre luy.*) Cum aliquo altercari. *Caſ.* KŁOCIC ſię o co z kim ſwarzyć ſię ſpierać ſię z kim o co wołaiąc hałaſuiąc.

SE DE'BATTRE, (*Se tourmenter, s'agiter fort, comme fait un malade qui ſe meurt, ou qui ſouffre de grandes douleurs.*) Vehementer agitari. Convelli. *Celſ.* PASSOWAC ſię mocno iáko konaiący ſię paſuie z bolami tęſknicami y mdłoſciami.

Il ſe debattit fort, ou *extraordinairement avant que de mourir.* Antequam vitam exhalaret, corpus concuſſit motibus inſolitis. *Celſ.* Paſſował ſię ſtraſznie z ſobą przed ſkonaniem.

DE'BATTU, maſc. DE'BATTUë, f. part. paſſ. (*Conteſté.*) Agitatus. Controverſus, a, um. *Voyez* DE'BATTRE. RZECZ o ktorą ſię rożnie ná tę y ná owę ſtronę ſprzeczano.

DE'BAUCHE, ſubſt. f. (*Mot pris en une ſignification générale pour une vie licencieuſe & débordée dans toutes ſortes de plaiſirs.*) Liberior vivendi licentia. *Cic.* ROSPUSTA zbytek wſzelki ſwywola życie roſpuſtne.

DE'BAUCHE (*dans le boire & le manger, dans l'excès de la table & du vin.*) Perpotatio. Commeſſatio. Helluatio. *Cic. Plaut.* •*Faire la débauche (en ce ſens.)* Perpotare. *Horat.* •*Nous avons ſouvent fait la débauche enſemble.* Sæpè diem mero fregimus *Hor.* •*Paſſer la nuit dans la débauche à boire, & à faire des dépenſes exceſſives en feſtins.* Trahere noctem per vinolentiam. *Tacit.* Perpotare totam noctem. *Suet.* Luxuriari, (or, aris, atus ſum.) dep. *Plaut.* •*Des débauches de nuit.* Bacchationes nocturnæ, f. pl. *Cicer.* PIJANSTWO obżarſtwo zbytki ſtołowe. •Zbytkować rozgardyaſz ſtroić hultaić ſię. •Ochotkami ſię bawić. •Nieraześmy ochotowali z ſobą. •Nocy trawić ná zbytkach y koſztach wielkich ná ochotach. •Ochotki nocne, piiatyki.

DE'BAUCHE, (*dans les plaiſirs des honneſtes & illicites.*) Flagitioſæ ac perditæ libidines. •*Il ne quittoit rien de ſes débauches.* Nihil è libidinibus omittebat. *Tacit.* •*Il eſt perdu de débauches.* Vino luſtriſque confectus eſt, *Cic.* Aſſiduis libidinibus rupit ſua membra. *Prop.* •*Paſſer ſa vie dans toutes ſortes de débauches.* In omni genere libidinum terere vitam. *Cicer.* •*Un homme infame pour ſes débauches.* Omnium libidinum maculis notatiſſimus. •*Il s'eſt perdu de reputation par ſes débauches.* Suis libidinibus famam perdidit. *Plaut.* ROSPUSTA Swywola co do roſkoſzy ſromotnych, cielesność. •Nie ſwoich cielesnoſci niepoprzeſtawał. •Wniwecz ſię obroćił przez roſpuſty, wyſechł od roſpuſty y zmarniał. •Pędzić życie w wſzelakich roſpuſtach. •Człowiek nieſławny roſpuſtami. •Oſławił ſię roſpuſtami ſwemi, podał ſię na ochydę.

Lieu de débauche, maiſon de débauche, où l'on vit dans toute ſorte de diſſolution. Ganea. *Cicer.* Burdel mieyſce wſzelkiey roſpuſty.

DE'BAUCHE ſe prend quelquefois en bonne part, (*d'une petite réjouiſſance qui ſe fait de temps en temps entre honneſtes gens, comme d'un repas, d'une promenade, d'une partie de divertiſſement.*) *Nous avons fait une débauche, nous avons ſoupé enſem-*

ensemble. Exhilaravimus nos, unà cœnavimus. OCHOTA w dobry sposob pewnych czasow przystoyna między osobami przystoynemi iako częstuiąc, się przechadzki, y rozrywki sobie czyniąc. Ochotę mieliśmy z sobą, częstowaliśmy się.

Ils mangerent à souper un poulet par débauche. Exhilarandi se causâ pullum gallinaceum cœnaruae. Ziedli ná wieczerzą kurczę przez ochotę.

DE'BAUCHE se dit aussi (*de ce qui se fait au delà de l'ordinaire.*) *Cét homme est fort sobre, & c'est une débauche pour luy de bavre un demi--setier de vin.* Sicelssimus, et temperantissimus est, nimium est illi haurire heminam vini. OCHOTA się mowi o tym co kto czyni nád swoy zwyczay; Człowiek to bardzo trzeźwy, Już to u niego wielka ochota poł szklanki wina wypić.

DE'BAUCHE',m. DE'BAUCHE'E, f.part.pass. & subst. (*Qu'on a corrompu.*) Corruptus,a,um.In nequitiam abductus ZEPSOWANY zgorszony zhultaiony.

DE'BAUCHE', (*comme un substantif.*) Perditus. Deperditus. Dissolutus Discinctus nepos.*Cic.Har.Petr.* HULTAY ladaco rospustnik.

DE'BAUCHE' *au jeu,* (*Qui jouë avec excès.*) Pernox aleator. *Cic.* KARTOWNIK szuler kostera gracz.

DE'BAUCHE' *pour le cabaret,* (*Qui aime le cabaret, qui y est toûjours.*) Popino. *Cic.* Comessator. *Hor.* PIIAK piianica żarłok obżerca co wszystko w karczmie przesiedzi.

DE'BAUCHE' *pour le sexe,* (*Qui aime trop le sexe,* ou comme l'on dit populairement.*Qui aime le cotillon*) Immodicus libidinis. Ganeo. *Cic.* ZALOTNIK, iurliwy do kobiet Nierządnik co się kocha w podwice.

DE'BAUCHE' *en toutes sortes de débauches, de vin, de femmes &c.* Homo omnium libidinum maculis notatus. *Cic,* HULTAY rospustnik wierutny wszeteczny.

DE'BAUCHE'E, (*parlant du sexe*) Meretrix.Lupa *Cic.* Scortum. *Plaut.* Vaga,æ,f.*Ovid.* NIERZĄDNICA mowiąc o płci ladaco niecnota.

DE'BAUCHER, V.act. (*Corrompre, jetter dans le vice.*) Corrumpere. Depravare. *Cic. Ter.* Pravis moribus imbuere. *Cic.* GORSZYC psować kogo hultaić go.

SE DE'BAUCHER, (*Se jetter dans la débauche.*) Se corrumpere. *Plaut.* Vitam omni intemperantiæ addicere. *Cic.* HULTAIC się,psować się.

DE'BAUCHER signifie aussi *Persuader à quelqu'un de changer de maistre, de parti, l'éloigner de son devoir, l'empescher de travailler. Cic.* Solicitare aliquem. act. *Cic.* ZNACZY sługi od kogo odmawiać, przemawiać namawiać hechtać ná bardość wiadzać.

DE'BAUCHER signifie encore, (*Faire faire à quelqu'un une chose qu'il n'a pas accoustumé de faire.*) *J'ay débauché mon ami, Je l'ay emmené à la promenade.* Deduxi amicum deambulatum. **Débauchez vous, venez aux champs avec moy.* Velis amabo rusticari mecum. ZNACZY iesżcze kogo przeciwko zwyczaiowi iego ná co námowić. Rozrywkęm uczynił przyiacielowi memu,ná mowiłem go ná przechadzkę. *Rozerwiy się wyiedamy ná wieś.

DE'BAUCHER se dit figurément en choses morales, *Les esprits se débauchent comme les corps.* Depravantur ingenia sicut & corpora.*Cic.* PSOWAC mowi się też w duchownym rozumieniu co do obyczaiow; Umysły się psuią, nie same zmysły.

Celuy qui débauche la jeunesse, qui la porte au mal, Corrupteur de jeunesse. Juventutis corruptor (& Corruptrix,icis, f. *pour Celle qui débauche la jeunesse. Cic.*) Człowiek ktory młodź gorszy psuie, skaziciel młodych ludzi,niewiasta. Psotnik, psotnica.

Voila le corrupteur de nos deux enfans. Eccum adest corruptela communis nostrûm liberûm. Otoż niecnota co nám dzieci popsował y pogorszył; z hultaił.

DEBIFFER, V.act. (*Gaster, mettre en desordre l'estomac par trop de nourriture.*) Stomachum dissolvere. *Plin.* PSOWAC się potrawą iáką álbo zbytnim iedzeniem, żołądek sobie zepsować struć się.

Estant encore tout débiffé des viandes du jour précedent. Marcescente adhuc stomacho pridiani cibi onere. *Suet.* *Tout débiffé d'avoir beu & veillé.* Languidus vino, vigiliisque. *Cic.* *Il a l'estomac tout débiffé.* Languenti est stomacho. Wszystek iesżcze będąc słaby od wczorayszego obżarcia. Niezdrowy odpiaństwa przez całą noc y niespania. *Żołądek má wszystek zepsowany.

DE'BILE,adject.m.& f. (*Foible, sans force, languissant.*) Debilis, Imbecillis. Infirmus. *Cic.* Languidus. *Cic.* SŁABY mdły bez siły.

Il est naturellement débile, ou *d'une santé fort débile, fort foible.* Valetudine & naturâ imbecillior. *Cic.* *Un estomac débile.* Infirmus, *ou* imbecillus stomachus. *Cels.* *Une veuë débile.* Infirmitas oculorum. *Plin-Jun.* Z przyrodzenia, (z natury) iest słaby, zdrowia bardzo słabego. *Żołądek słaby. *Wzrok słaby.

DE'BILE se dit figurément (*de l'esprit.*) comme *Un esprit débile, qui est foible & simple.* Imbecille ingenium, n.*Plin-Jun.* **Les enfans ont l'esprit débile & foible.*Pueri infirmum animum gerunt. SŁABY rozum, miałki. *Dzieci słabego, y miałkiego są rozumu.

DE'BILEMENT, adv. (*Foiblement.*) Debiliter. adv.*Cic.* SŁABO nie tęgo niemocno.

DE'BILITE',subst.f. (*Foiblesse de quelque partie du corps.*) Debilitas Infirmitas. **Débilité du corps.* Infirmitas corporis, f. *Cic.* **Des yeux.* Oculorum infirmitas. *Plin-Jun.* **Des forces.* Virium infirmitas. *Cels.* **De santé.* Valetudinis infirmitas. **D'estomac.* Infirmus stomachus, m. *Cels.* SŁABOSC ná ciele lub częśći iego iákiey. *Słabość ciała. *Oczu. *Sił. *Zdrowia. *Żołądka.

DE'BILITE' se dit au figuré (*de la foiblesse de l'esprit.*) Animi debilitas. SŁABOSC rozumu dowcipu,

DE'BILITER, V. act. (*Affoiblir, rendre foible.*) Debilitare. *Cic. Plaut.* **Estre débilité,* ou *affoibli de maladie.* Debilitari morbo. pass. *Cels.* OSŁABIC słabym mdłym niemocnym uczynić. *Być osłabionym chorobą.

DE'BILLER, V. act. mot d'usage parmi les Mariniers. (*Détacher les chevaux qui tirent les bateaux sur les rivieres.*) Disjungere equos à navibus. WYŁOZYC konie ktore ciągną statki po wodzie.

DE'BIT, subst. m. (*Vente facile & fréquente de quelque marchandise.*) Facilis & expedita mercium venditio. *Cicer.* **Une marchandise de debit.* Vendibilis merx. *(*Le contraire est* Merx invendibilis. *Plaut. Marchandise qui n'est point de débit, qui ne se vend point.*) **Le marchand a eu un promt débit de sa marchandise.* Facilè emptorem invenit. *Plaut.* POKUP ná towar,częsty y łatwy odbyt rzeczy iákiey przedayney. *Towar pokupny. *Przeciwna iest: towar niepokupayny ktory z rzadka się kupiec trafi.*Kupiec miał prędki odbyt ná swoy towar.

DE'BIT, pris figurément en ce sens, *Il a un beau débit, Il parle bien & aisement.* Facilis & expeditus vir ad dicendum. *Cic.* PIĘKNY mowca, co pięknie y łatwo każdą rzecz wymowi.

DE'BITER, V. act. (*Vendre promptement & facilement une marchandise.*) Facilè vendere. Distrahere. *Cic.* **Il débitoit de faux antidote.* Falso nomine antidotum venditabat. *Phad.* SPRZEDAC łatwo towar iáki. *Sprzedawał zbywał fałszywe lekarstwa.

DE'BITER pris figurement, (*Parler bien, reciter agréablement une histoire, ou un conte.*) Scitè & facilè loqui, *ou* dicere, *ou* narrare. **Débiter des mensonges.* Proferre mendacia. **De faux bruits.* Falso rumores spargare. *Cic.* PIĘKNIE y gładko co wymowić, powiadać rozsławiać rozgłaszać. *Plotki siać. *Nowiny wieści rozsiwać.

Il n'avoit point encore debité ces sottises. Nondum efflaverat istas nugas. *Petr.* Jesżcze tych swoich baykow niebył rozsiał.

DE'BITER signifie encore *Exploiter du bois dans une forest, dans un attelier.* Ligna, *ou* arbores in varium opus cædere, (cædo, is, cecidi, cæsum.) *ou* scindere, (scindo, is, scidi, scissum.) *ou* dissecare, (co, as, secui, sectum.) act. *Plin.* SCINAC obrabiać drzewo w lesie álbo ná warsztacie.

(Terme de l'Art,) Słowo Rzemiesła.

DE'BITEUR, subst. m. qui ne se dit dans le sens naturel qu'en cette phrase, *Débiteur de nouvelles.* Famigerator m. *Plaut.* NOWINIARZ baiarz.

DE'BITEUR, subst. m. (*Celuy qui doit à un autre.*) Debitor, oris, m. DŁUZNIK ten co winien drugiemu.

(Qui vient du verbe *Devoir,* & non pas de *Débiter.* To słowo francuskie pochodzi od *Devoir* być winien, ánie od *Debiter* wydawać rozgłaszać.

C'est un débiteur solvable. Bonum nomen existimatur.*Cic.* **Il est de mes debiteurs.* Est in meis nominibus. *Cic.* Dobry pewny dłużnik má z czego zapłacić. *Jest z moich dłużnikow.

DE'BI-

DE' BITRICE, subst. f. *du verbe* DEVOIR. (*Celle qui doit.*) Quæ debet. DŁUZNICZKA tá co winna komu dług.

DE' BLAY, subst. m. terme populaire qui signifie *Dégagement, défaite d'une personne, ou d'une chose qui importune & qui est à charge.* Expeditio ab aliquo. ZBYCIE zbywanie się kogo álbo czego ciężkiego słowo pospolite.

DE' BLAYER, V. act. (*Se défaire d'un importun, ou d'une chose onereuse.*) Expedire ab aliquo, *ou* à re aliquá. act. acc. ZBYC się kogo natręta álbo czego przykrego.

(Il s'est dit originairement des marchands de blé, qui s'étoient defait du ble qui embarrassoit les greniers.) Poszło słowo to francuskie od przekupniow zboż: kiedy swoie zboże pozbywali, ktore im zawalało gory w domach.

DE' BOETEMENT, subst. m. (*Qui arrive lors qu'un os sort de sa place.*) Ossis de suá sede depulsio. **Déboëtement des membres.* Luxata membra. WYBICIE wywinienie kości z stawu swego. *Ruszenie, wybicie członkow iákich.

DE' BOETER, V. act. (*Disloquer un os.*) Os de suá sede movere, Luxare acc. *Cels.* **Un membre déboëté.* Luxatum, *ou* eluxatum membrum. *Plin.* WYBIC kość iáką ze stawu z mieysca swego. *Członek wybity.

DE' BOIRE, subst. m. (*Mauvais goût qui reste en la bouche, après avoir beu quelque liqueur des-agreable.*) Injucundus sapor. GORZKOSC niesmak w ustiech skosztowawszy co nieprzyiemnego.

DE' BOIRE se dit figurement. *(*des chagrins qui restent après le mauvais succès d'une affaire.*) *Ce fut un déboire pour moy.* Hoc mihi acerbissimum fuit. *Cic.* GORZKOSC *niewłaśnie* o żalu ktory zostaie kiedy się komu co niepowiedzie. *Gorzko mi to było.

DE' BONDER *un étang.* V. act. (*Lever la bonde d'un étang, ou d'une écluse.*) Stagni obturamentum tollere. UPUST otworzyć w stawach, rowach, tamę ruszyć wyrwać.

SE DE' BONDER, (*se dit en parlant des eaux qui s'épandent avec violence par les ouvertures qu'elles trouvent.*) Erumpere, Exundare, Effundi. *Cic.* WYRYWA groble woda wypada przez upust.

ON DIT aussi que *Le peuple se débonde, (quand il sort en foule & en confusion hors de la ville.)* Erumpit populus extra urbem. WYPADA pospolstwo zá miasto tłumem.

Expression basse & populaire.) Expressya w francuskim podła, y pospolstwa.

DE' BONDER se dit encore en ce sens parlant des humeurs du corps. *Quand la bile se débonde, elle fait de grands maux dans le corps.* Ubi redundat bilis, morbi nascuntur. *Cic.* WYLEWAC ieszcze się mowi w tym rozumieniu o humorach wciele ludzkim. Kiedy się żołć rozleie, *álbo* kiedy żołć wyleie wiele złego czyni w ciele ludzkim.

DE' BONDER se dit figurément en ces façons de parler, *Une haine cachée s'est enfin débondée sur les biens de tous les honnestes gens.* Odia occulta in fortunas optimi cujusque erupерunt. *Cic.* **Ses yeux se débonderent en larmes.* In lacrymas effusus est. *Tacit.* WYLEWAC *niewłaśnie*: w náſtępuiące sposoby: Záwziętość skryta náostatek się wylała ná fortuny wszystkich poczciwych. *Wylały się ná łzy oczy iego, rzuciły się mu łzy z oczu.

SE DE' BONDER *contre quelqu'un,* (*Faire éclater sa colere contre luy.*) Erumpere stomachum in aliquem. *Cic.* **Après s'estre tenu quelque temps, il se débonda & déchargea son cœur.* Tacitus aliquantulum in has voces tandem erupit, & omne acerbitatis virus evomuit. WYSFOROWAC się, wypaść z gniewem ná kogo. *Milczawszy przez czas nie iáki ná ostatek wypadł żal zatamowany w sercu.

(Expressions basses.) Expressye w Francuskim podłe.

DE' BONDONNER, V. act. (*Oster le bondon d'un tonneau.*) Obturamentum auferre. ODETKAC Beczkę, szpunta ruszyć

DE' BONNAIRE, adject. masc. & f. *on prononce* DE' BONAIRE, (*Doux, gracieux.*) Bonus. *Cic.* DOBRY. Łáskawy.

(Ce mot a vieilli dans la langue, & ne se dit gueres que dans cette expression, LOUIS LE DEBONNAIRE, ou le Pieux, Roy de France, Fils de Charlemagne.) To słowo w Francuskim się zestarzało, ani się mowi chyba w tey expressyi: Ludwik Łáskawy, álbo Pobożny Krol Francuski, Syn Karola Wielkiego.

DE' BONNAIREMENT, adv. (*Avec grande douceur.*) Benignè. adv. ŁASKAWIE, *z* wielką dobrocią.

DE' BONNAIRETE', subst. f. (*Bonté, douceur, benignité.*) Lenitas. Bonitas, atis, f. *Cic.* DOBROC, Łáskawość.

(Mot rare dans l'usage.) Słowo Francuskie rzadko używane.

DE' BORD *de cerveau,* subst. m. se dit par les Médecins pour *Debordement.* Profusior humorum è cerebro effluentia, f. KATAR, spadanie humorow ściekanie z głowy od mozgu

Un débord de bile. Bilis eruptio, onis, f. Rozlanie żołci.

DE' BORDE', m. DE' BORDE' E, f. part. pass. *Répandu par dessus les bords, parlant des fleuves & des rivieres.*) Exundans. WYLANE rzeki z brzegow.

DE' BORDE' dans le figuré, (*Répandu dans les débauches.*) Profligatus ac perditus homo. *Quint.* ROZLANIE *niewłaśnie:* Wylanie się ná wszelką rospustę: rospasanie się ná złe.

DE' BORDER *un habit.* V. act. (*En oster le bord.*) Dissuere vittas vesti assutas. *Ovid.* ODPRUC kray od sukni.

DE' BORDER, (*Sortir hors, avancer au delà.*) Eminere. Prominere. *Cas.* Extare. **Les poutres débordoient.* Trabes eminebant. *Cas.* **Ils firent déborder les poutres par-delà les murs.* Eminentiores trabes & longiores quàm parietes erant, effecerunt. *Cas.* WYNISC zá. *Wychodziły belki. *Wydali belki końcami zaiciany.

DE' BORDER, (*Passer pardessus, sortir de son lit, parlant des rivieres.*) Exundare. *Plin. Cic. Liv.* WYLEWAC zá brzegi, z brzegow, z łoża swego y grobli wypadać mowiąc o wodach y rzekach.

Le Nil déborde, ou se déborde. Effert se alveo Nilus. *Plin.* **Le Tibre se déborda jusques à douze fois cette année & couvrit le champ de Mars.* Tiberis duodecies eo anno campum Martium inundavit. *Liv.* Nil wylewa. *Tyber wylewał po dwanaście razy tego roku, y zalał *álbo* zátopił pole Marsowe.

La bile se déborde souvent. Redundat sæpè bilis. *Cic.* Żołć często wylewa, często się rozleie.

SE DE' BORDER se dit figurément en ce mesme sens, (*des passions vicieuses dans lesquelles on se répand sans moderation.*) In omnem libidinem se effundere. *Cic.* WYLAC się *niewłaśnie:* w tym rozumieniu o złych nałogach y rospustach na ktore się kto puszcza niepomiarkowanie.

Une vie débordée & licencieuse. Vita flagitiosa, *ou* dedita flagitiis. **Mener une vie débordée.* Licentiùs ac liberiùs vivere. Życie ná wszystkie rospusty rozlane. *Prowadzić życie rospasane ná wszystko.

SE DE' BORDER, *Sortir en foule d'un lieu.*) Effundere se. *Cic.* **Toute la ville se déborda pour aller au devant de luy.* Civitas omnis obviam ei effusa est. *Liv.* TŁUMEM skąd wypadać. *Całe miasto wyszło tłumem náprzeciwko niemu, ná spotkanie iego.

Expression basse.) Expressya podła w Francuskim.

DE' BORDEMENT, subst. masc. (*Inondation des rivieres qui sortent hors de leur lit.*) Exundatio, Inundatio. *Cic. Plin.* WYLANIE rzek za brzegi.

Après que le Nil eut cessé ses débordemens, & se fut retiré dans son lit. Ubi Nilus sedavit diluvia, & se sibi reddit. *Pomp. Mel.* Potym iák opadł Nil, y wrocił się w brzegi swoie.

DE' BORDEMENT se dit (*des humeurs, qui tombent sur quelque partie du corps & l'affligent.*) Humorum exundatium effluentia, æ, f. *ou* redundatio, onis, f. **Débordement de pituite.* Impetus pituitæ, m, *ou* effusio, onis, f. *Cels.* **De bile.* Suffusio bilis, f. *Plin.* ROZLANIE humorow w ciele ludzkim. *Rozlanie flegmy. *Żołci.

DE' BORDEMENT signifie au figuré, *Dissolution, épanchement de l'ame dans la débauche.* Dissoluti mores, fœm. **Il fit plusieurs bonnes loix pour réprimer le débordement du siecle, qui se répandoit dans toutes sortes de vices.* Pronum in omnia mala & in luxuriam fluens seculum gravibus legibus coercuit. *Flor. Rom.* WYLANIE *niewłaśnie:* Wylanie się ná wszelką rospustę. *Wiele praw postanowił ná ściągnienie wieku ná wszelką rospustę wylanego.

DE' BOTTER, V. act. (*Oster les bottes de quelqu'un.*) Adimere pedibus ocreas. *Plaut.* WYZUC rozzuć kogo z botow.

SE DE' BOTTER, (*Oster ses bottes.*) Ocreas exuere. ROZZUC się, zdiąć sobie buty.

DE' BOUCHER, V. act. (*Oster le bouchon.*) Relinere. Recludare. *Plaut.* Obturamentum detrahere. ODETKAC czopek wyiąć odlepić.

DE' BOUCHER *ce qui est bouché & encombré.* Quod obstructum est patefacere, act. acc. **Il a le ventre plein, il le faut déboucher par des remedes relaxatifs.* Astrictus est illi

venter, illum ſolvere oportet mollibus remediis. *Celſ. Plin.* OTWORZYC odſzrubować co ieſt záſzrubowane, odetkać co ieſt zátkáne. *Ma żołądek, pełny zatkany: trzeba go odetkać lekarſtwami laxuiącemi.

DE'BOUCLER, V. act. (*Parlant d'une cavale qu'on avoit fermée.*) Diffibulare, act. acc. *Stat.* ODPIĄC otworzyc klacz zamknięta.

DE'BOUCLER *une perruque qu'on avoit miſe par boucles.* Cirros diſſolvere. act. ROSZCZESAC włoſy, perukę w pierścionki zwinione.

DE'BOURBER, V. act. (*Oſter, tirer de la bourbe.*) Cœno educere, extrahere. OCHĘDOZYC z błota wywlec wyciągnąc.

Faire débourber le poiſſon, (le mettre dans l'eau claire pour le laiſſer dégorger.) Sinere piſcem ludere in aquâ (& cœnum exſpuere.) *Ter.* OCZYSCIC ryby w czyſtą wodę ie wpuściwſzy áby z ſiebie plugaſtwo wyrzucíły.

DE'BOURRER, V. act. en propre ſignifie *Oſter la bourre.* Tomentum extrahere. POSTRZYGAC właśnie ſukno z wełny.

Ce verbe n'eſt d'uſage qu'en figuré, & ſignifie. To ſłowo Francuſkie nie ieſt w używaniu tylko w rozumieniu niewłaſnym y znaczy.

Apprendre à vivre à quelqu'un, le dreſſer, le façonner dans le monde, le débourrer. Mollire, ou ſubigere aliquem. Alicujus ingenium mollire. NAUCZYĆ kogo żyć ná świecie polerować go (wyćwiczyć, poſtrzygać go.)

Il commence à ſe débourrer, ou *Son eſprit commence à ſe débourrer.* Adoleſcit, ou ſubigitur illius ratio, ou ingenium. **Ciceron dit* Subactum ingenium, *Un eſprit débourré.* Zaczyna przychodzić do poloru. *Cyceron náżywa rozum ćwiczony

DE'BOURSEMENT, ſubſt. maſc. (*Payement qu'on fait de l'argent de ſa bourſe.*) A ſe pecuniæ numeratio, ou dinumeratio, onis, fœm. ZAPŁATA Koſzt, wydatek z worka właſnego.

DE'BOURSE', m. DE'BOURSE'E, f. part. paſſ. Numeratus. Impenſus, a, um. *Cic.* ZAPŁACONY wydany wyliczony.

Ce mot eſt quelquefois mis comme un ſubſtantif dans le diſcours.) To ſłowo czaſem w dyſkurſie znaczy iſtotne imię wydatek, koſzt.

Il faut luy rendre ſon débourſé, ou l'argent qu'il a débourſé. Impenſa pecunia eſt ipſi numeranda. Trzeba mu koſzt wrocic

DE'BOURSER, V. act. (*Tirer de l'argent de ſa bourſe.*) Pecuniam de ſuo numerare. *Cic. Liv.* **Je ne veux pas que vous débourſiez un ſoû* Ego nolo dare te quidpiam. *Plaut.* **Il a trouvé le moyen de faire bien ſes affaires ſans rien débourſer.* Quæſtum ſibi inſtituit ſine impendio. *Cic.* **Rendre le débourſé juſques à un ſoû.* Ad aſſem impendium reddere. *Plin.* WYDAWAC pieniądze z kieſzeni ſwoiey z worka ſwego. *Niechcę żebyś áby ſzeląg miał wydać. *Znalazł ſpoſob wſzyſtko ſobie zrobić nic nie wydawſzy. *Wrocić koſzt co do ſzeląga

DEBOUT, adv. (*D'une maniere droite, ſur pieds, à plomb.*) Stans. **Eſtre debout ſur un pied.* Stans pede in uno. *Horat.* **Eſtre debout, ſe tenir debout.* Stare. *Horat.* **Eſtre debout en preſence de quelqu'un.* In conſpectu alicuius aſtare. PROSTO ſtoiąc. *Stoiąc ná iedney nodze. *Stać. *Stać przed kim.

DEBOUT ſe dit (*de ceux qui ne ſont point couchez, mais qui ſe portent bien.*) comme *Cet homme a eſté long-temps alité, il eſt maintenant debout.* Lecto diu fuit affixus, melius jam ſe habet. ZDROWY co nie leży co wſtał z choroby. *Po długiey chorobie powſtał.

ON DIT abſolument (*à un homme qu'on éveille à la haſte.*) *Debout, debout, qu'on ſe leve, il eſt déja grand jour.* Surge, ſurge, ou expergiſcere tandem, jam multum dies eſt. BUDZAC kogo: wſtań wſtań już dzien wielki.

ON DIT (*des baſtimens qui ſubſiſtent encore.*) qu'*Ils ſont encore debout.* Stant adhuc. MOWIĄ o budynkach ktore ieſzcze trwaią: ieſzcze ſtoią

DEBOUT ſe dit figurément (*parlant des perſonnes qui ſe ſoûtiennent au milieu des diſgraces de la fortune ſans en eſtre abbatus.*) Stare. Animis, ou animo ſtare. *Cicer. Catul.* STAC niewłaśnie: wpośrzod niebeſpieczeńſtwa, niezachwiać ſię, niedać ſię niemi obalić, być nie wzruſzonego ſtałego umyſłu.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme ne ſçauroit tomber que debout, (quand il eſt tellement appuyé d'amis, de credit, qu'il ne ſçauroit jamais manquer.)* Merges profundo, pulchrior eveniet. (*Plongez le dans l'eau, il en deviendra plus beau.*) *Hor.* Semper emerget ex mendicitate. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem: niepadaie chyba ná nogi, o tym co ma co ma ſzczęście y przyiacioł wiele y wſzyſtko mu ſię zawſze udaie; wrzuciſz go w wodę pięknieyſzy wypłynie.

ON APPELLE, *Des contes à dormir debout, des contes ennuyeux, (qui font envie de dormir tout debout.)* Nugæ aniles. *Terent.* BAYKI ná ktoreby ſtoiący uſnął, dyſkurſy táką tęſkność czyniące że y ſtoiąc ſpać ſię chce ſłuchaiące ich

DE'BOUTER, V. act. terme de Palais, (*Rejetter la requeſte de quelqu'un, la demande qu'il fait en juſtice, le débouter de ſes prétentions, de ſes eſperances.*) De ſuâ ſpe aliquem dejicere. SPASC z Rejeſtru prawny termin.

Débouter quelqu'un de ſa demande. Aliquem actione ſuâ excludere. Spuścić ſprawę czyią z rejeſtru.

Eſtre débouté, par fins de non recevoir. Cadere, ou excidere formulâ. *Cic.* Nieprzyznać komu rejeſtru w ſprawie, być oſądzonym o regeſtr nieprzyzwoity o wpis zły w regeſtr nienależyty.

DE'BOUTONNE', m. DE'BOUTONNE'E, f. part. paſſ. ROSPINANY ROSPINANA odpięty.

ON DIT populairement, *Manger à ventre déboutonné.* Ingurgitare ſe cibis. *Cic.* Nimio cibo diſtendere ventrem. *Plaut.* * *Rire à ventre déboutonné, Rire de toute ſa force.* Solvi riſu. JESC aż do roſpięcia ſzpinki, obżarſtwo zbytnie czynić. *Smiać ſię do roſpuku ze wſzyſtkiey mocy.

DE'BOUTONNER *ſon pourpoint.* V. act. Aſtrictum globulis thoracem laxare act. ODPINAC ſię roſpiąć ſuknią.

SE DE'BRAILLER, V. act. (*Se découvrir l'eſtomac avec indécence*) Pectus inhoneſte nudare. ODKRYC ſię pierſi obnażywſzy nieprzyſtoynie

DE'BRIDER, V. act. (*Oſter la bride à un cheval.*) Equo frenos detrahere. *Liv.* WYKIEŁZNAC konie.

Nous avons fait dix lieuës ſans débrider, tout d'une traitte. Unâ & continenti equitatione, decem leucas confecimus. Dzieſięć mil ujechaliśmy nie wykiełznawſzy.

DE'BRIDER ſe dit figurément (*en parlant de pluſieurs ouvrages qu'on fait ſans diſcontinuation.*) Uno continuoque labore, opus exigere. act. NIEWYKIEŁZNAWSZY, *niewłaśnie:* Bez przeſtanku, bez odpoczynku, co kończyć.

DE'BRIDER ſe dit populairement (*de pluſieurs choſes qu'on fait à la haſte.*) Depruperare. *Plaut.* SPIESZYC ſię ná dorywczu co czynić.

Quelque bon repas qu'on ſerve à ces goinfres, ils l'ont bientôt débridé. Quidquid eſcarum apponitur his hellunonibus, citò abſumitur. Cokolwiek tym żarłokom daſz wnet to pożrą prędzey niż konia wykiełznać może.

DE'BRIS, ſubſt. maſc. (*Ruines d'édifices.*) Ruinæ. Rudera. OBALINY. Rumy upadaiących domow, gruzy.

DE'BRIS ſe dit plus particulierement (*des vaiſſeaux qui périſſent ſur mer par une tempeſte.*) Naufragium. *Cicer.* **Ramaſſer les debris d'un naufrage.* Legere, ou colligere, fractæ navis reliquias. OSOBLIWIE ſię mowi y znacży okręty y ich rozbicie ná morzu. *Zbierać reſzty ſztuki rozbitego okrętu

Les vaiſſeaux des ennemis ayant eſté fracaſſez couvrirent toute la mer du débris de leur naufrage. Laceratæ hoſtium rates pelagus naufragio ſuo operuerunt. *Flor. Rom.* Okręty nieprzyiacielſkie poroſtracane wzcy nawałności ſztukami y kawałami ſwemi wſzyſtkie brzegi.

DE'BRIS ſe dit figurément en choſes morales. *Voilà ce que j'ay ſauvé du débris de ma fortune.* Hæ bonorum meorum ſunt reliquiæ. *Plaut.* KAWAŁ reſzta niewłaśnie co do obyczaiow. Otoſz oſtatni kawałek, reſzta fortuny moiey ktorąm mogł wyrwać z nieſzczęścia toni.

Laiſſer fortifier ſon ennemi du débris de ſon autorité. Fractæ auctoritatis reliquiis vires hoſti addere. DAC ſię zmocnić nieprzyiacielowi reſztą powagi ſwoiey.

DE'BROUILLEMENT, ſubſt. m. (*Action par laquelle on démeſle, on débrouille une choſe.*) Explicatio. *Cic.* WYWIKŁANIE rozplątanie czego zawikłanego y pomieſzanego

DE'BROUILLER, V. act. (*Oſter la confuſion, mettre l'ordre dans les choſes.*) Explicare. *Cicer.* **J'ay débrouillé mes affaires qui eſtoient embrouillées & confuſes.* Res meas impeditas expedivi. **Les ſçavants ont bien débrouillé les Auteurs Latins.* Docti Scriptoribus Latinis multam lucem attulerunt. WYWIKŁAC roſplątać wywieść rzeczy pomięſzane. *Wyprowadzić pomięſzane mchonki. *Wywikłałem pomięſzane Intereſſa moie. *Uczeni dobrze piſma Łacińſkie obiaśnili.

DE'BROUILLER, (*Demeſler quelqu'un parmi la foule.*)

In

In turbâ aliquem agnoſcere. *Débrouiller une intrigue.* ROZEZNAC kogo między wielą w gminie. *Rozeznać intrygę iáką, dociec iey, dochodzić iey.

DE' BRUTALISER, V. act. (*Humaniſer une perſonne, de brutale qu'elle eſtoit auparavant.*) Aliquem è ferinis moribus ad humanitatem traducere. *Cic.* OGŁASKAC kogo od dzikości do ludzkości go przyprowadzić.

DE' BRUTIR *une glace de miroir*, V.act.(*En oſter ce qu'il y a de brut & de rude, commencer à la polir.*) Speculi cryſtallum levigare, WYPOLEROWAC wygładzić ſzkło ná zwierciadło zacząc ie polerować.

DE' BOUCHER, V.neut terme de Venerie. *Le même que-* DE' BUSQUER, V.neut.(*Faire Sortir la bete du bois, parlant de betes ſauvages.*) comme *Dés que le loup eut débuſqué, les chiens d'abord furent après.* Ut lupus ex latibulis nemoroſis erupit, canes inſequuti ſunt. RUSZYC z mieſca pokazać ſię co do zwierza w polowaniu iák ſię prędko wilk ruſzył iák ſię pokazał zgęſtwy zaraz iák prędko zwierzyły pſy zá nim goniły.

DE' BUSQUER, V.act. ſignifie auſſi, *Faire ſortir la beſte fauve de ſa bauge*, ou *de ſon lit.* Feram è latibulo exigere. WYSTRASZYC zwierza z gęſtwy, z łożyſka ſwego z kniei ruſzyć.

DE' BUSQUER ſe prend figurément pour dire, *Oſter quelqu'un d'un lieu*, ou *de quelque charge*, ou *employ pour ſe mettre en ſa place.* Aliquem è loco detrudere. *Il m'a débuſqué de ma charge.* Expulit me magiſtratu, *ou* dignitate. RUSZYC z kniei kogo, *niewłaśnie*: ruſzyć go z mieyſca z urzędu áby ſię na mieyſcu iego poſtawić. *Ruſzył mię z urzędu.

DE' BUT, ſubſt.m. dans le ſens propre & naturel, (*Marque qu'on peut mirer & abbatre facilement une choſe, & la ietter loin du but.*) & en ce ſens on dit qu'*Une choſe eſt en beau début.* Id à ſcopo facile dimoveri poteſt. CO może łatwo zbić z terminu, y od mety zamierzoney odſtrzelić, tak mowią: tę rzecz łatwo bardzo zbić z terminu.

DE' BUT ſe dit figurément (*de toutes les entrepriſes, de toutes les affaires qu'on commence, des diſcours, des ouvrages.*) Exorſus,ûs,m. Initium. Principium. Inceptum,i,n. Inceptio, onis,f. *Cic.* *Le début de ce livre eſt beau, Il commence bien.* Præclari operis inceptio. *Cicer.* *Un début ſi gaillard ne me plut point.* Non me delectavit tam curioſum principium. *Petr.* POCZĄTEK zaczęcie każdey rzeczy mowy ſprawy y roboty. *Początek tey kſięgi ieſt piękny, pięknie ſię zaczyna. *Ták śmieſzne zaczęcie nie cieſzyło mię.

DE' BUTER, V.act.& neut. (*Détourner, rejetter d'auprès du but.*) A ſcopo rejicere, *ou* repellere, *ou* removere. act. ZBIC z terminu, odſtrzelić oddalić od celu zámierzonego.

DE' BUTER, (*Commencer de parler.*) Exordiri. *Cic.* ZACZYNAC mowę od czego,

Il débuta d'abord, ou *Il commença d'abord ſon diſcours par ce beau trait de Socrate.* A præclarâ illâ Socratis ſententiâ fecit initium. *Cicer.* *Je ne ſçay par où débuter.* Neſcio quod principium capiam. *Ter.* Zácżął zaraz mowę ſwoię od tych słow pięknych Sokrateſowych. *Niewiem ſkąd, od czego záczęć.

DE' BUTER ſe dit ironiquement en ce ſens (*de ceux qui ſont; ou qui parlent mal à propos.*) *Voilà bien débuter, Il commence bien.* Egregiè ſanè inceptat? POCZĄC, przez żart mowi ſię o kim co nie do rzeczy co pleść zaczyna: Dobry początek: Pięknie zaczął!

DEçA', AU DEçA', DE DEçA', (*Prépoſition qui marque un lieu plus proche de nous qu'un autre qui en eſt ſéparé.* Cis. Citra. *Liv.* *Au deçà du mont Taurus.* Cis taurum. *De deçà l'Euphrate.* Cis Euphratem. *Cicer.* *Ceux qui ſont au deçà du Rhin*, ou *deçà le Rhin.* Qui ſunt citra Rhenum. *Caſ.* *Qui ſont deçà les Alpes.* Ciſalpini. *Caſ.* ZTĘ STRONĘ od nas bliżey. *Z tę ſtronę gory Taurus názwaney. Z tę ſtronę rzeki Eufratez. *Ci co mięſzkaią z tę ſtronę Renu. *Z tę ſtronę gor Alpes mieſzkáiący.

DEçA' eſt plus ordinairement (*un Adverbe de temps & de lieu oppoſé à delà.*) *Tournez vous deçà vers moy.* Reſpice ad me. *Ter.* *Les nouvelles de deçà.* Quæ hic geruntur. *Cic.* *Aller tantoſt deçà & tantoſt dela.* Ultrò citroque commeare. *Cic.* CZĘSCIEY znáczy *tu ſam* co do czaſu y mieyſca obroć ſię ſam, álbo tu do mnie. *Nowiny tu ſam, tuteyſze. *Chodzić tam y ſam.

ON DIT (*d'un inconſtant.*) qu'*Il eſt tantoſt deçà & tantoſt delà*, qu'*Il incline tantoſt pour une choſe & tantoſt pour une autre.* Modò ad unâ, modò ab aliâ parte ſtat. MOWIĄ o nieſtatku iakim: *y tam, y ſam* to ieſt raz a tym drugi raz z inſzym trzyma raz tak drugi raz inaczey

DE' CACHETER, V.act. (*Oſter, rompre le cachet, ouvrir une lettre.*) Reſignare. *Cic.* ODPIECZĘTOWAC odiąć odedrzeć pieczątkę oderwać ią otworzyć liſt

DE' CADE. ſubſt.f. (*Ouvrage composé de dix livres.*) Decas. *L'hiſtoire de Tite-Live eſt composée par décades.* Livius libris hiſtoricos ſuos decadas dixit. DZIESIĄTEK Kſiąg, *Hiſtorya Tyta Liwiuſza piſana ieſt dzieſiątkami kſiąg.

DE' CADENCE, ſubſt. m. *on prononce* décadance. (*Chute, ruine éminente.*) Ruina impendens. *genit.* ruinæ impendentis,f. *Son baſtiment tombe en décadence.* Ædes labant. *Virg.* UPADEK znaczny. *Domoſtwo iego ſię wali.

DE' CADENCE ſe dit figurément, *La décadence de l'Empire.* Imperii occaſus,ûs,m. *Cic.* UPADEK Państwa Rzymſkiego.

Son bien s'en va en décadence. Delabitur illi res familiaris *Cicer.* Res illius pereunt. *Les mœurs vont en décadence, ſe perdent, ſe corrompent.* Eunt præcipites mores. *Liv.* *Toutes les choſes du monde vont en décadence.* Omnia terrena peſſum abeunt. Fortuna iego leci do upadku. *Obyczaie upadaią gorſzą ſię pſuią. *Wſzyſtkie rzeczy świątowe upadaią.

DE' CAISSER, V. act. terme de Jardinier, (*Tirer quelque arbriſſeau de ſa caiſſe.*) Plantas ſuis è caſpulis extrahere. act. OPRZĄTNĄC drzewa z koſzow, z koſza ie dobyć y ſamo nie oplecione zoſtawić iák czynią ogrodnicy.

DE' CAGONE, ſubſt.m.(*Qui a dix angles.*) Decagonus,a,um *Hygin.* O DZIESIĄCIU graniach álbo rogach dzieſięćgraniaſty

DE' CALOGUE, ſubſt. maſc. (*Les dix Commandemens de Dieu gravez ſur deux tables données Moyſe.*) Decem Dei præcepta, Decalogos. DZIESIĘCIORO Boſkich przykazań ná dwoch tablicach dane Moyżeſzowi.

DE' CAMPEMENT, ſubſt.m. (*La levée d'un camp.*) Caſtrorum motio,onis,f. RUSZENIE obozu z mieyſca, zwinienie obozu.

DE' CAMPER, V. n. (*Lever le camp, mettre une armée en marche pour luy faire changer de poſte.*) Caſtra movere. *Caſ.* RUSZYC oboz zwinąć oboz ná inſze ſtanowiſko z woyſkiem całym ruſzyć.

ON DIT dans le diſcours familier, *Faire décamper quelqu'un*, (*luy faire quitter la place.*) Aliquem loco movere. *Je l'ay fait décamper.* Hunc abire coegi. RUSZYC kogo z mieyſca ſpłoſzyć go ſpędzić z placu. *Ruſzyłem go zmieyſca ſpędziłem go zplacu.

DE' CANAT, ſubſt. maſc. (*La dignité de Doyen dans une compagnie.*) Decani munus, *ou* officium,n. DZIEKANSTWO godność Dziekańſka álbo Starſzego między drugiemi.

DE' CANISER, V.n. (*Faire l'office de Doyen.*) Decanum agere. act. DZIEKANIC, Urząd Dziekańſki ſprawować.

DE' CAPITER, V.act. (*Couper la teſte à quelqu'un.*) Caput alicui amputare. *Cic. Liv.* Aliquem decollare. *Suet.* SCIĄC kogo, głowę mu uciąć.

ESTRE DE' CAPITE', Securi ſubjici. Securi cervices ſubjicere. *Liv. Cic.* BYC Ściętym.

DE' CARRELER, V. act. (*Oſter les carreaux d'une ſale, d'une chambre.*) Quadratos lateres auferre. act. DOBYWAC poſadzkę w ſali iákiey, álbo pokoiu.

DE' CATONISER, V. act. (*Oſter à quelqu'un de ſa ſeverité.*) Durum Catonem exuere. Tribuere alicui humanitatem *Cic.* OGŁASKAC kogo ułagodzić rozruchać udobruchać.

(Mot nouveau, & employé par M. Scaron avec un correctif.) Słowo Francuſkie nowe ktorego zażywa Skaron ále z poprawką.

DE' CEDE', m. DE' CEDE' E, f. part. paſſ. (*Qui eſt mort.*) Defunctus. Vitâ defunctus. *Cic.* ZESZŁY umarły.

DE' CEDER, V.n. (*Mourir.*) Decedere. *Cic.* De vitâ decedere.n. *Cic.* Fungi vitâ. *Papin.* ZEYSC z tego świata umrzeć.

SE DE' CEINDRE, V. act. (*Oſter ſa ceinture.*) Diſcingi. *Mart.* ROSPASAC ſię.

DE' CELEMENT, ſubſt. m. (*L'action de réveler quelque choſe ſecrete.*) Arcanorum proditio. *Plin. Ter.* OBIAWIENIE wyiawienie odkrycie ſekretu wydanie.

DE' CELER, V.act. (*Divulguer, déclarer quelque ſecret.*) Prodere. Indicare. Aperire. Patefacere. *Cicer.* *Déceler ſes complices.* Sceleris conſcios prodere, *ou* indicare. *Cic.* WYIAWIC wydać rozgłoſić iáki ſekret. *Wydać pomocnikow ſwoich, powołać drugich.

DE CEMBRE, fubft. mafc. *on prononce* deſſambre. (*Le dernier Mois de l'Anneé, ſelon noſtre ſupputation, dans lequel le Soleil entre dans le Capricorne, & fait le ſolſtice d'hiver.*) December, bris, mafc. *on ſous-entend* menſis.) *Cic.* GRUDZIEN oſtatni Mieſiąc roku według naſzey liczby ktorego ſłońce wchodzi w Koziorożca y bywa porownanie dnia z nocą zimowe.

C'étoit le Sixiéme Mois de l'Année des Romains qui la commençoient au mois de Mars) Był to ſzoſty mieſiąc u Rzymian, ktorzy rok záczynali w Marcu.

(Horace a dit *Vtere libertate decembri*, Uſez de la liberté permiſe au mois de Decembre, c'eſt-à-dire aux Saturnales, où les E'claves avoient la liberté de tout dire à leurs Maiſtres,ſans qu'ils oſaſſent s'en faſcher.) Horacyuſa mowią zażyć wolności grudniowey to ieſt pozwoloney wolności w grudniu podczas igrzyſk Saturnowych; kiedy poddanym y niewolnikom, wſzyſtko ſię godziło mowić w oczy Panom ſwoim co tylko im ſię podobało, á Panowie nie śmieli im nic odpowiedaieć ani záto co mowić.

DECEMVIR, ſubſt.m. *on prononce* deſſamvir. (*Magiſtrat chez les Romains qui fut créé pour donner des loix au peuple avec la ſouveraine autorité.*)Decemvir,decemviri. DZIESIEC mężow,urząd u Rzymian poſtanowiony a naywyżſzą władzą ſtanowienia praw ludowi.

DE DECEMVIR. Decemviralis,mafc. & f. le, neut. *Cic.* DZIESIĘC mężowy.

DECEMVIRAT,ſubſt.m.(*La magiſtrature des Decemvirs.*) Decemv ratus,ûs,m. *Cic.* URZĄD dzieſięć mężow.

DE'CENCE, ſubſt,f. *on prononce* déſſance. (*Bienſéance.*) Decorum *Cic.* Decentia. PRZYSTOYNOSC piękność.

DE'CEMMENT,adv. *on prononce* deſſament. (*Avec décence, avec bien ſéance.*) Decorè.Decenter. *Cicer.* Venuſtè. *Cic.* PRZYSTOYNIE pięknie.

DE'CENT, (*on prononce* déſſant.) m. DE'CENTE,f. adject. (*Qui eſt dans la bien ſéance,* ou *de la bien-ſéance.*)Decens. Decorus.*Cic.* PRZYSTOYNY Piękny Przyſtoyny.

Eſtre décent, eſtre bien-ſeant. Decere. *Cic.* Być przyſtoynym przyſtoić.

DE'CERNER, V. act. (*Ordonner une choſe.*) Decernere, (cerno, cernis, crevi, cretum,) act.acc. *Cic.* STANOWIC co poſtanowić rozkazać.

DE'CERENR ſe dit auſſi (*des ordonnances & des décrets qui ſe font dans des aſſemblées.*) comme *Décerner un décret de priſe de corps contre quelqu'un.* Decernere carcerem contra aliquem.*Cic.* POSTANOWIC znaczy też wydać Dekret naprzykład wydać kaptywacyą,imanie na kogo. Wieżą kogo ſkarać,

Décerner qu'on faſſe le procès à un criminel. Quæſtionem contra aliquem decernere. *Caſ,* Wydać ſąd na zbrodnia ſkazać go ná ſąd dać go do ſądu.

DE'CES,ſubſt.m. (*La mort, le trépas d'une perſonne.*)Deceſſus. Obitus. Mors. *Cicer.* ZEYSCIE z tego świata śmierć oſoby iakiey.

DE'CEU, ou DE çû, m. DECEUë, f. part.paſſ. *du verbe.* DE'CEVOIR. (*Trompé, abuſé adroitement*) Deceptus *Cicer.* ZWIEDZIONY od ſłowa zwodzę oſzukany gładko kſztałtnie odrwiony.

DE'CEVANT, m. DE'CEVANTE, f. (*Propre à tromper.*) Decipiens Fallax. *Cic.* ZAWODNY ZWODZIECKI omylny, oſzukuiący, zdradliwy.

DE'CEVOIR,V. act. (*Tromper adroitement, abuſer.*)Decipere *Cic.*ZAWIESC zwieść gładko oſzukać zdradzić odrwić

DE'CHAISNE', ou DE'CHAINE',m.DE'CHAISNE'E, f. part. paſſ. (*Qui n'eſt plus enchaiſné*) Catenis ſolutus ac liber,ou expeditus, ODKOWANY ROSKUTY z łańcucha ſpuſzczony.

DE'CHAISNEMENT, ou DE'CHAINEMENT, ſubſt. m. (*Emportement de colere, de haine, & de médiſance contre quelqu'un.*) Effrenata, ou immoderata maledicendi licentia, æ, fœm. ZŁOSC WYUZDANA przeciwko komu.

On eſt dans un déchaiſnement horrible contre luy. Omnes illum aſpere inſectantur. Wſzyſcy ná niego ſtraſznie powſtaią, wrą ná niego wſzyſcy, co żywo przeciwko niemu.

DE'CHAISNER, ou DECHAISNER, V. act. (*Oſter les chaiſnes à quelqu'un,*ou *les rompre.*) Ex catenâ aliquem ſolvere. *Plat.*E vinculis aliquem eximere.*Cic.* ZŁANCUCHA kogo ſpuścić, roskuć z kaydan, rozwiązać z pętać.

SE DECHAISNER, (*Rompre ſes chaiſnes, parlant des beſtes qui ſont enchaiſnées.*) Catenam abrumpere, (rumpo, rumpis, rupi, ruptum.) **Parlant d'un homme, on dira* Abrumpere ſibi vincula. *Liv.* Z ŁANCUCHA ſię zdiąć zerwać mowią obeſtyach nałańcuchu ſtoiących. *Mowiąc záś o Człowieku mowi ſię zerwać rozerwać pęta álbo więzy ſwoie, rozbić kaydany.

SE DECHAINER ſignifie auſſi *S'emporter de colere contre quelqu'un,médire de luy,en dire beaucoup de mal ſans aucune retenuë.*In aliquem ſævire. *Liv.* In aliquem inclementer invehi. *Cic Liv. Tacit.* NIEPOHAMOWANIE powſtać przeciwko komu,y ná niego naſtępować wiele złego ná niego mowić złorzeczyć bez miary.

Les meſchants ſe déchaiſnent contre voſtre nom, ou *le déchirent par leurs mauvais diſcours.* Incurrunt mali in tuum nomen.*Cic.* Zli ná Jmię twoie powſtaią, ſzarpią co ięzykiem.

Quand il reconnoiſtra que tout le monde eſt déchainé contre luy. Cum ſe omnium ſermonibus ſentiet vapulare. *Cic.* **Quand tout l'enfer ſe déchaineroit contre vous, vous n'avez rien à craindre.* Etſi in te Inferna monſtra irruant, nihil eſt quod reformides. * *Les vents eſtoient dechaiſnez.* Sæviebant venti. *Virg.* Kiedy obaczy że cały świat ná iego powſtał. *Gdyby piekło całe powſtało ná ciebie niemaſz ſię czego obawiać. *Wiatry bardzo panowały.

DECHALANDER, V. act. (*Oſter, debaucher, faire perdre les chalands à un marchand.*) Emtores ab alicujus tabernâ avertere. ODWROCIC komu kupcow, ludzi ze ſklepu.

DECHANTER,V. neut. (*Changer d'avis & d'opinion.*) Mutare ſententiam. Aliter ſentire. **Il eſt maintenant de cet avis, mais quand il aura approfondi l'affaire il aura bien à dechanter.* Ejus eſt jam opinionis, ou nunc ineâ eſt ſententiâ, ſed cùm rem penitus perſpexerit, aliter ſentiet. INACZEY ſpiewać. poprawić zdania. *Teraz on ták mowi, ále iák ſię lepiey roſpatrzy we wſzyſtkim inaczey ſpiewać będzie.

(Terme du diſcours familier.) Słowo dyſkurſu poutnego,

Il a acheté ſon bled vingt ecus, mais quand il le voudra vendre, il trouvera bien à dechanter, car il eſt bien ravalé de prix. Frumentum emit viginti nummos, ſed ubi vendere volet, vilius multò fiet pretium. Kupił żyto po dzieſięciu tálerach, ále iák mu ſie przyidzie przedawać inaczey zaſpiewac muſi, bo bardzo ſpadło z ceny.

(Terme populaire.) Słowo poſpolite.

DE'CHARGE, ſubſt fœm. (*Action par laquelle on oſte un poids,* ou *un fardeau qui peſe.*) Ponderis alicujus detractio. ZDIECIE ciężarow zrzucenie z ſiebie álbo z kogo.

DE'CHARGE ſe dit auſſi (*d'une voire où l'on décharge les immondices d'une ville.*) Purgamentorum urbis receptaculum,i,n. *Liv.* KANAŁ mieyſki,ſtek,ściek gdzie wſzyſtkie plugaſtwa ſpadaią.

DE'CHARGE *d'un baſſin de fontaine, par où l'eau du baſſin s'écoule.* Aquarum receptaculum,i,n. KONCHA w fontanach gdzie woda graiąca ma ſwoy ſpadek.

DE'CHARGE *des mauvaiſes humeurs.* Humorum detractio. *Plin.* **Décharge de ſang.* Sanguinis detractio. *Plin.* ZBYWANIE ſzkodliwych humorow z ciała przez lekarſtwo. *Zbywanie krwi, krwi puſzczenie dobrowolne, álbo umyślne

DE'CHARGE *d'armes à feu,* ou *de trait.* Armorum, ou telorum emiſſio. onis,f. *Cic.* **Plus ces machines ſont bandées, plus leurs décharges ſont violentes.* Eò graviores emiſſiones habent, quò ſunt contenta vehementiùs.*Cic.* **On fit une décharge de tout le canon.*Omnia tormenta bellica diſploſa ſunt. Omnium tormentorum bellicorum emiſſiones factæ ſont. **Ils font leurs decharges ſur luy, ſans luy donner le loiſir de ſe retirer.* In eum tela conjiciunt, neque dant regrediendi facultatem.*Caſ.* **Après avoir fait leur décharge, ils ſe retirerenet à leurs gros.*Conjectis telis, ad ſuos ſe receperunt.*Liv.* WYSTRZELENIE Strzelby ogniſtey, álbo łuku. *Im bardziey nápięte tym mocniey ſtrzelaią. *Strzelano wydano ognia ze wſzyſtkich armat. *Uſtawicznie do niego ſtrzelaią nie daiąc mu y czaſu umknąć ſię. *Wyſtrzeliwſzy uciekli do ſwoich.

DE'CHARGE, (*Soulagement.*) Allevatio.*Cic.* **Cela vaà la décharge, ou au ſoulagement du peuple.* Illud eſt levamento plebi. *Cic.* **Payer à la décharge de quelqu'un* Pro aliquo ſolvere.*Cic.* UWOLNIENIE folga ulżenie To będzie z pofolgowaniem dla poddanych,dla ludu.*Zápłacić za kogo áby mu ulżyć.

DE'CHARGE *de quelque impoſt,* ou *de quelque ſervitude.* Vectigalis immunitas. *Ulp.* **Ses réponſes vont à la décharge du criminel.* Suis reſponſis culpam à ſonte removet. *Cicer.*

ZNIE-

ZNIESIENIE podatku iákiego álbo powinnośći poddanych. *Odpowiedź na obronę ſtrony obwinioney.

DE'CHARGE, (*Quittance par laquelle on eſt déchargé d'une dette*, ou *d'une obligation.*) Soluti debiti cautio. KWIT z długu, z kerey ná ſię daney.

DE'CHARGER, V. act. (*Oſter un fardeau, diminuer la charge & le poids.*) Exonerare. *Plin.* *'*Ils camperent ſur une haute montagne ſans décharger leur bagage.* Supra excelſum montem caſtra ponunt, neque jumentis unera deponunt. *Caſ.* ULZYC ciężaru iákiego. *Stanęli ná wyſokiey gorze wozow y taborow ſwoich nie ruſzywſzy.

DE'CHARGER *un vaiſſeau*, (*En mettre dehors les marchandiſes.*) Merces è navi expromere. *Plaut. Cic.* WYŁOZYC towary ze ſtatku.

DE'CHARGER, (*Retrancher, jetter dehors ce qui nuit.*) Exonerare. act. acc. *'Décharger un arbre qui a trop de branches.* Collucare arborem. *'Le vomiſſement décharge l'eſtomac.* Vomitus allevat ſtomachum. *'Décharger ſon ventre.* Exonerare ventrem. *Mart.* *'Il eſt allé décharger ſon ventre.* Petiit ſeceſſum. UWOLNIC wyrzucić z ſiebie co cięży y przykrość czyni. *Okaſtrować drzewo ktore ma wiele gałęzi. *Womit ulżywa żołądkowi. *Wyprożniać ſię przez ſtulec. *Puſzedł ná ſtulec.

DE'CHARGER, (*Exemter, délivrer.*) Aliquem (ab onere aliquo, *ou* è vectigali) ſulvere, *ou* abſulvere. *Cicer.* *'Décharger les pauvres & charger les riches.* Onera inclinare à pauperibus in divites. *Liv.* *'Il les fit decharger de toutes ſortes d'impoſts.* De vectigalibus eos eximi curavit. *'Il déchargea les locataires du louage des maiſons pendant la guerre.* Mercedes habitationum annuas conductoribus donavit, *ou* remiſit temporibus belli. *Caſ. Cicer.* UWOLNIC poſolgować ulżyć libertowáć. *Puſolgować ubożſzym, á włożyć ná bogatſzych. *Uwolnił ich od wſzyſtkich podatkow. *Uwolnił arendarzow od płacenia naymu pod czas woyny.

SE DE'CHARGER *d'une faute & en charger un autre.* Culpam à ſe in alium derivare. *Cic.* ZWALIC z ſiebie ná kogo inſzego winę.

Se décharger d'un crime. A ſe crimen amovere, *ou* removere. *Liv.* *ou* excurere. *Quint.* Se extra crimen ponere. A ſe crimen amuliri. *Cic.* *'Décharger quelqu'un par ſon témoignage* Sublevare aliquem ſuo teſtimonio. *Cic.* *'Décharger quelqu'un de l'envie, & s'en charger.* Ab aliquo removere invidiam, & in ſe trajicere. *Ovid. Cic.* *'Eſtre déchargé à pur & à plein de quelque. faute.* Eximi noxæ. paſſ. *Liv.* OCZYSCIC ſię z zárzutow. *Uwolnić kogo świadectwem ſwoim. *Ná ſiebie inwidyą obrocić odwrociwſzy ią od kogo inſzego. *Być zupełnie uwolnionym y oczyſzczonym z zárzutow iákich y winy zadaney wywieść ſię zupełnie.

SE DE'CHARGER *l'eſprit de quelque chagrin.* Miſeriam aliquam ex animo expuere. *Ter.* UWOLNIC ſobie głowę od myśli iákich y kłopotu.

Décharger quelqu'un du ſoin des affaires. Demovere aliquem rerum curâ. *Tacit.* Removere aliquem à negotiis. *Cic.* *'Je me décharge du ſoin de cette affaire ſur vous.* Curam hujuſce rei tibi committo. *Cic.* ZRZUCIC z głowy kłupot. *Ná ciebie ſkładam to ſtaranie.

DE'CHARGER ſignifie encore, *Faire une décharge (d'armes à feu*, ou *de coups de baſtons.)* Mittere. Emittere. Explodere. *'On déchargea le canon à ſon arrivée.* Tormenta bellica illius adventu exploſa ſunt. *'Il luy déchargea pluſieurs coups de baſton ſur la teſte.* Plurimos ictus in caput illius ingeſſit. *Ter.* WYSTRZELIC, ſtrzelbę kiymy zwalić, zbić. *Wyſtrzelono Działa, bito zdział ná przyiazd iego. *Kilkanaście razy dał mu kiiem po głowie.

SE DE'CHARGER ſe dit (*de l'écoulement des rivieres.*) Influere. *'Le Nil ſe décharge par pluſieurs bouches dans la mer d'Egypte.* Evomit ſe Nilus multis faucibus in Ægyptium mare. *'Le Danube ſe décharge par ſix embouchures dans la mer de Pont.* Evolvitur in Pontum ſex fluminibus Danubius. *Plin.* *'Cette riviere ſe décharge dans la mer Atlantique.* Effunditur amnis iſte in mare Atlanticum. *Plin.* WPADAC u rzekach mowiąc ktore płyną y wpadaią w ſiebie. *Nil wpada kilkonaſtą korytami w morze Egipſkie. *Dunay wpada ſześćią korytami w Morze Pontyckie. *Tá rzeka wpada w morze Atlantyckie.

DE'CHARGER ſe dit figurément en ce ſens, *Décharger ſa colere contre quelqu'un.* Erumpere ſtomachum in aliquem. Iracundiâ erumpere in aliquem. *Cic. Caſ.* *'Il déchargea ſa colere ſur trente vaiſſeaux, & les brûla tous avec les pilotes & les matelots.* In triginta naves iracundiâ erupit, omneſque incendit eodemque igne nautas, naviumque dominos interfecit. *Caſ.* WYRZUCIC, obrocić złość ſwoię ná kogo. *Obrocił gniew ſwoy y zemścił ſię ná trzydzieſtu okrętach ktore ze wſzyſtkiemi robotnikami y ſtyrnikami palił.

Décharger ſon cœur contre quelqu'un, (*Luy dire tout ce qu'on a ſur le cœur contre luy.*) Omne acerbitatis virus evomere in aliquem. *Cic.* Wyrzucić z ſerca co kto ma do kogo ze wſzyſtkim ſię komu co kto przeciwko komu má wymowić.

ON DIT auſſi *Décharger ſon cœur à quelqu'un*, (*S'ouvrir à luy.*) Animum ſuum alicui aperire. *Cic.* MOWIĄ ieſzcze wymowić ſię przedkim, wydać mu ſię z czym, wyiawić mu ſię w tym co myślemy z ſercem mu ſię otworzyć.

SE DE'CHARGER ſe dit (*des couleurs & des étoffes qui perdent de leur vivacité.*) Evaneſcere, neut. PŁOWIEIE pełznie kolor ná materyach ſuknach.

ON DIT auſſi en ce ſens que *Le temps ſe décharge*, (*quand il pleut après que le ciel eſt demeuré long-temps couvert.*) Cœlum fit liquidius actis imbribus. Cælum repurgatur acto imbre. ROSPUSZCZAC ná deſzcz niebo pochmurne.

DE'CHARGER, ſubſt. m. (*Officier ſur les ports, qui décharge les marchandiſes, & les porte à bord.*) Mercimoniorum exonerator Exportator. STRAZNIK co pilnuie towarow kiedy ie wykładaią ná ląd.

DE'CHARMER, V. act. (*Défaire un charme qu'on a donné à quelqu'un*, ou bien *quelque enchantement.*) Aliquem incantamentis illigatum, ſolvere. *Recantare. *Repercutere ab aliquo faſcinationes. *Plin.* ODCZAROWAC odczyniać uczynek iáki przez czary komu uczyniony.

DE'CHARNER, V. act. (*Oſter la chair de deſſus les os.*) Oſſa carne nudare. *Quint.* ODBIERAC mięſo od kości.

DE'CHARNER ſe dit auſſi figurement (*du ſtile, d'une langue, & d'un diſcours entier, le deſſecher, le dépouiller d'agrémens & d'ornemens.*) *Elegantiâ ſtilus exanguis, *ou* macilentus, *ou* enervis. Enervata, *ou* Jejuna oratio. Exilis oratio. *Cic.* *'Un diſcours décharné.* NIEWYMOWNIE mowić piſać powiadać co. * Mowa bez ukraſy wſzelkiey y ozdob ſucha, czcza, bez ſmaku, y wdzięku wſzelkiego.

UN HOMME *decharné*, (*Qui eſt fort maigre, qui n'a que la peau & les os.*) Macilentus. *Plaut. Cic.* Totus oſſa atque pellis. *Plaut.* CZŁOWIEK wſzyſtek z ciała opadły co go tylko ſkura á kości, chudy iák ſzczepa.

Il a le viſage fort décharné. Vultus eſt miſer miſerâ macritudine. *Plaut.* Twarzy ieſt bardzo wychudłey mizerny ná twarzy.

DE'CHARPIR, V. act. mot bas en cette ſignification pour *Séparer deux perſonnes qui ſe battent.* Colluctantes disjungere, (go, gis, xi, ctum.) Divellere colluctantes à ſe invicem. ROZERWAC dwoch biiących ſię z ſobą. Słowo podłe Francuſkie w tym rozumieniu.

SE DE'CHARPIR *de quelqu'un*, (*Se tirer de ſes mains.*) Extricare ſe ab aliquo. *Cic.* WYRWAC ſię komu z rąk, wymknąć mu ſię, wykręcić mu ſię z mocy iego.

DE'CHAUSSE', m. DE'CHAUSSE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Sans chauſſes & ſouliers.*) Diſcalceatus. Excalceatus, a, um. *Suet. Plaut.* BOSSY bez trzewikow butow y pończoch

DE'CHAUSSE', (*parlant de la vigne & des arbres.*) Ablaqueatus, a, um. *Colum.* OD KOPANY od korzenia mowiąc o drzewach y winogradach.

DE'CHAUSSEMENT, ſubſt. m. qui ne ſe dit que (*quand on parle des arbres qu'on déchauſſe pendant l'hiver.*) Ablaqueatio, onis, f. *Colum.* ODKOPYWANIE drzew od korzenia ná zimę mowiąc o drzewach.

DE'CHAUSSER, V. act. (*Oſter les chauſſes & les ſouliers.*) Diſcalceare. Excalceare. *Plaut.* ROZZUC kogo rozbierać go od nog

DE'CHAUSSER *les arbres*, (*En oſter la terre d'alentour, pendant l'hiver.*) Arbores ablaqueare. *Colum.* ODKOPAC drzewa z ziemi od korzenia na zimę.

DE'CHAUSSER *les dents* Circumſcalpere dentes. *Plin.* ZĘBY chędożyć, zdzieraiąc z nich oſkomę.

DE'CHET, ſubſt. m. (*Diminution.*) Deceſſio. Diminutio. Imminutio, onis, f. *Cic.* STRATA umnieyſzenie deceś ſzkoda

ON DIT en ce ſens, *Sa vertu a receu beaucoup de déchet.* Virtus ipſius plurimùm imminuta eſt. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu nie właśnie wielki miał deceś ná cnocie ſwoiey wielką ſzkodę. Odwaga męſtwo ſiła cnota upadła.

DE'CHET *d'or*,ou *d'argent*, (*lors qu'on le fond*,ou *qu'on le brûle*.) Auri argentive intertimentum,i,n. *Liv.* ZGUBA strata złota álbo srebra wiele go ginie kiedy go topią álbo palą

DE'CHEU,*ou* DE'CHU,m.DE'CHEUë,f.part. & adject. Lapsus. Dejectus. Repulsus,a,um. **Déchen de son esperance*. Spe dejectus, *ou* repulsus. *Cas.* UPADŁY, Upośledziony, omylony. *Ktorego nádzieie upadły.

DE'CHEVELER,V.act. *Décoëffer une femme en luy faisant violence*.) Comas mulieris dejicere, (jicio, cis, jeci, iectum.) *ou* disturbare, (bo,as,avi,atum.)act. **Une femme déchevelée*.Mulier disjecta comas.*Ovid.*Passis capillis mulier. ROSTARGAC włosy ná głowie bez ogłowy gwałtem. *Zerwać icy co ná głowie niewiasta rozstargana.

DE'CHEVESTRER, *ou* DE'CHCVETRER, *comme on prononce*,V.act.(*Oster le chevestre d'une beste de somme.*)Iumento capistrum eximere. WYPŁOZYC z iárzma woły,zdiąć chomato koniowi, kaganiec odiąć bestyi iákiey.

DE'CHIFFREMENT, subst. m. (*L'action de déchiffrer des lettres.*) Litterarum occultis notis exararum explicatio, onis,f. DECYFFROWANIE listow, wyczytanie listow cyframi pisanych, pisma iákiego taiemnego dochodzenie.

DE'CHIFFRER.V.act. (*Trouver l'alphabet d'un chiffre, en l'explication d'une lettre écrite en chiffres.*) Literas occultis notis exaratas explicare. DECYFFROWAC list;znaleść klucz do przeczytania listu cyfrowanego.

DE'CHIFFRER signifie aussi *Lire un titre*, ou *un acte dont l'écriture est ancienne*. ou *à demi effacée*, ou *mal écrite*. Characteres veteres diuturnitate temporis penè deletos legere & explicare. DECYFFROWAC zgadnąć wyczytać pisma iákie dawno z staroświecka y niewyraźnie pisane álbo pogluzowane

DE'CHIFFRER se dit figurément pour dire, *Pénetrer dans le fonds d'une affaire fort difficile, la débrouiller*.In rem intricatissimam intrare. *C.c.* ET AUSSI *Expliquer ce qu'il y a de plus obscur*, ou *de plus subtil dans un Auteur, dans une science*. Abstrusa quæque & maximè recondita & intricata expedire, *ou* explicare. DECYFFROWAC, Przeniknąć wskroś rzecz iáką trudną; wytłomaczyć co być może náysubtelnieyszego nayskrytszego y náytrudnieyszego w rzeczy iakiey álbo Autorze, álbo náuce.

DE'CHIFFRER signifie encore *Démesler, découvrir ce qui est secret & inconnu à plusieurs*. Detegere. Patefacere. Aperire. *(*En parlant des personnes* il signifie *Faire connoistre les défauts de quelqu'un, & quelquefois ses bonnes qualitez*.) Alicujus vitam, *ou* mores probè describere. Aliquem depingere suis coloribus. DECYFFROWAC Dochodzić docieć tego co inszym iest niewiadomo y táyno. *Decyffrować zná iáką osobę iest, Odkryć icy przymioty obyczaie złe lub dobre.

(Il ne se dit gueres en François qu'en manvaise part.)Nie mowi się w tym ostatnim rozumieniu w Francuskim chyba w zły sposob.

DE'CHIFFREUR, subst. m. (*Celuy qui déchiffre des lettres.*)Qui litteras notis arithmeticis scriptas explicat,*ou* evolvit. TEN co listy y pisma taiemne wyczytuie y ná sekretnych cyffrach się rozumieie.

DE'CHIQUETER,V.act.(*Coupper menu, tailladér.*)Concidere.Incidere,(cido,is,cidi,cisom.)act.acc.*Cas.***Déchiquerer jusques au vif.* Concidere usque ad sanum corpus.*Cels.*KRAIAC ná drobne kawałki posiekać; kraiać do żywego.

DE'CHIQUETURE,subst.f. (*Découpeure.*) Incisura. Incisio. *Colum.* NASIFKANIE cięcie nácięcie nárznięcie karb.

DE'CHIREMENT,subst.m. (*Action de mettre en pieces.*) Scissura,æ,f. Laceratio,onis,f. ROZDZIERANIE rozdarcie.

(Ce mot est plus en usage au figuré: car on dit. To słowo Francuskie náywięcey się bierze niewłaśnie gdyż się mowi.

Déchirement du cœur, Déchirement de conscience. Cordis laceratio. Discissum cor. Stimulus conscientiæ.*Cic.* Rozdzieranie serca,szarpanie katowanie sumnienia iákoby komu serce álbo sumienie rozdzierano ná sztuki.

DE'CHIRER, V.act.(*Mettre en pieces.*)Lacerare.Laniare. Dilacerare Dilaniare.*Cic.* **Il m'a déchiré, ou fendu la levre* Discidit labrum. *Ter.* **Déchirer de verges.* Virgis conscindere, *ou* lacerare.*Liv.Plaut.* ROZDZIERAC drzeć ná sztuki. *Rozdarł mi wargę, rozciął mi álbo przeciął mi wargę. *Zedrzeć rozgi o kogo, oznąć rozgami oznięty rozgami ścięty skaleczony od rozg.

DE'CHIRER se dit figurément des choses spirituelles & morales, *Agiter, tourmenter par des mouvemens differents.* Lacerare. Dilacerare. Dilaniare. * *L'ambition déchire le cœur des ambitieux.* Ambitio ambitiosorum cor lacerat. **Oreste se sentit déchirer par de cruels remords de sa conscience.* Oresten angore conscientiæ scelerisque cruciatu torqueri. ROZDZIERAC szarpać *niewłaśnie cudo obyczaiow*: roznemi passyami mięszać. *Ambicya rozdziera serce pyszoego. *Orestes czuł się bardzo strapionym strasznymi sumnienia zgryzotami.

DE'CHIRER signifie de plus, *Partager, diviser, ruiner desoler.* Miscere. Perturbare. Lacerare. Dilacerare. **Les ambitions barbares déchirerent l'empire & le mirent en pieces.* Barbaræ nationes lacerarunt imperium, & discerpserunt. *Cic.* ROZDIERAC rozrywać szarpać znaczy nadto podzielić zrujnować spustoszyć. * Narody grube rozerwały między siebie Państwo Rzymskie, y ná sztuki podzielili rozszarpały

DE'CHIRER se dit an figuré (*des personnes dont on dit du mal, & qu'on dechire par des medisances,* on *des calomnies.*) Lacerare aliquem incesto ore. *Cic.* Dente Theonino aliqnem rodere, *ou* circumrodere. *Hor.* SZARPAC niewłaśnie, zle okim mowić y sławymu uymować.

(Theon estoit un fameux calomniateur, ce qui a donné lien à cette expression Latine.) Theon był sławny obmowca y łzyciel skąd expressya łacińska zębem theonowym kogo sięgać.

Déchirer quelqu'un par des injures. Lacerare aliquem probris. *Liv.* Verborum contumeliis lacerare. *Cic.* Conviciis aliquem proscindere. *Suet.* Mordere aliquem opprobriis. *Horat.* Lacessere aliquem injuriâ. *Cic.* Łżyć kogo szkaradnie słowami spotwarzyć, czci nánim nie zostawić.

DE'CHIRE', m. DE'CHIRE'E,f. part. adject. Laceratur. Laniatus,a,um. *Cic.* PODARTY POSZARPANY skatowany strapiony.

Estre déchiré de douleur. Lacerari dolore. *Cic.* **Je suis déchiré de chagrin.* Lacerat me mœror meus. **Je suis déchiré par les remords de ma conscience.* Me conscientiæ stimulant.*Cic.* Srapiony żałością. * Serce skatowane stargane żalem smutkiem. *Sumnienie skatowane zgryźliwością.

DE'CHIRURE, subst. f. (*Rupture de quelque habit.&c. Accroc*) Scissura. *Plin.* ROZDARCIE sukni, zawadziwszy o co rozdarcie.

DE'CHOIR, V. neut. (*Diminuer de biens, de crédit, de faveur, de santé.*) **Dechoir de sa premiere fortune, de riche & puissant qu'on estoit, devenir pauvre.* Ab excitatâ fortunâ, ad inclinatam & propè jacentem desciscere. *Cic.* UPASC ná dobrach fortunie, powadze łasce zdrowiu. *Upaść ná pierwszey fortunie z bogatego y wielmożnego stać się ubogim mizerakiem.

Il est bien déchu de sa premiere grandeur. Dignitate pristinâ dejectus est. Znacznie podupadł álbo upadł ná przeszłym szczęściu swoim.

Il est déchu de son crédit, Son crédit est bien diminué. Diminuta est illius gratia. *Liv. Cic.* Upadł ná powadze upadła powaga Jego.

Déchoir de son esperance. Cadere, *ou* decidere, *ou* excidere spe, à spe, de spe. *Ter. Liv.* Spe frustrari. pass. *Cic.* Upadły nadzieie iego, álbo omylonym być wnadziei swoiey.

DE'CIDER, V. act. (*Juger souverainement & avec autorité.*) Judicare. Pronuntiare. *Cic. Quint.* **Décider d'une chose separement.* Scorsum de re aliquâ pronuntiare. *Quint.* SĄDZIC stanowić z naywiższą władzą oczym. * Stanowić co o iakiey sprawie z osobna.

DE'CIDER se dit aussi pour *Terminer, vuider quelque question, quelque different.* Decidere. *Cic.* **Ce jour doit décider nos differents.* Hic dies de nostris controversiis dijudicabit. *Cæs.* **Je vous laisse décider de mon sort.* Sortem meam tibi permitto. **Des affaires decidees.* Decisa negotia, orum, n. plur. *Horat.* STANOWIC znaczy też zakończyć kłotnią iaką álbo sprzeczkę. *Ten dień zakończyć ma, postanowić co o kłotniach naszych álbo ktore są między námi. *Oddaię losy moie ná ręce twoie,ábyś co się podoba o mnie y dalszym szczęściu moim postanowił. *Sprawy zakonczone,

Ne decider point une question,(la laisser indécise.) Rem in medio relinquere. Nic nie stanowić o rzeczy iákiey zostawić ią zawieszoną.

DE'CIMATEUR, subst. m. (*Celuy à qui appartiennent les decimes d'un païs.*) Cui addicta sunt decimæ. *Cic,* Cui jus est in decimis. DZIESIĘCINNIK tęn komu należy odbierać dziesięcinę.

DE'CIMER, V. act. (*Faire tirer au sort chaque dixiéme soldat, en prendre de dix un pour le faire mourir.*) Decimare. *Tacit.* DZIESIĄTKOWAC Losy dać ná woysko y co dziesiątego żołnierza karać ná życiu.

(Terme de l'ancienne Milice Romaine,qui pour punir les Legions entieres, qui avoient manqué à leur devoir, faisoit mourir chaque dixiéme soldat pour donner exemple aux autres, aprés les avoir fait tous tirer au sort.) Termin żołnierski dawnego woyska Rzymskiego ktorzy maiąc karać całe pułki ktore w swoiey powinności wykroczyły co dziesiątego żołnierza tracili ná każdego pierwey losy rzuciwszy.

DE'CIMES, subst. f. plur. (*Ancien droit que les Rois ont levé sur les Ecclesiastiques dans les grands besoins de l'Estat, ou dans quelque guerre sainte.*) Decimæ, *ou* Decumæ, arum,f. plur. DZIESIĘCINA dawny pobor ktory Krolowie odbierali od duchownych w ostatnich potrzebach Państwa całego, álbo ná iáką woynę świętą.

(Ce mot Latin dans Ciceron signifie la dixiéme partie des fruits de la terre & de ses biens, qu'on payoit.) To słowo znaczy dziesiątą część dochodow y krescencyi z dobr swoich ktorą płacono.

Il ne donneroit pas davantage que la décime. Se plus decumâ non daturum. *Cic.* Niemiał dać więcey iák dziesięcinę.

DE'CISIF,m. DE'CISIVE,f.adject. (*Qui décide.*) Decretorius, a, um. *Quint.* °*Vn combat décisif, qui décide d'une guerre.* Decretoria pugna,æ,f. *Quint.* PEWNY, nieodmienny, nieodwołany, surowy, ostatni, walny, decyduiący. °Batalia walna ktora o całey woynie álbo ná tę álbo ná owę stronę ma postanowić.

Le point décisif d'une cause. Causæ cardo, *genit.* cardinis, m. *Quint.* PUNKT walny náygłownieyszy o co idzie y ná czym cała rzecz záwisła w sprawie iákiey.

ON DIT d'un homme qu' *Il est décisif*, qu'*Il a un esprit décisif.* Modo decretorio, *ou* præcisè decernit & judicat. MOWIĄ o człowieku iákim ostrym y sorowym że iest wszystko według swego zdanie decyduiący nieżartuie.

DE'CISION,subst.f.(*Loy d'un superieur qu'on doit suivre.*) Decisio, onis, fœm. *Cic.* Decretum. Placitum,i,n. *Cic. Plin.* ROSPRAWA Dekret urzędowny álbo postanowienie starszego ktorego słuchać náleży.

DE'CISION, (*Préjugé, avantage qu'on tire de quelque piece dans un procès.*) *Cette piece fait la décision de mon procès.* Illud instrumentum litem judicat secundùm me. TEN dokument o całey sprawie decyduie decyzyą czyni całey tey sprawy.

DE'CISIVEMENT, adv. (*D'une maniere décisive.*) Præcisè.adv Modo decretorio.abl. DECYDUIĄC stanowiąc.

DE'CLAMATEUR, subst. m. (*Qui s'exerce à bien prononcer un discours.*) Declamator, oris, m. *Cic.* MOWCA co się wprawuie w mowienie,co się ćwiczy áby dobrze y głosem náleżytym wymowił.

DE'CLAMATEUR signifie aussi *Vn orateur, qui traitte des questions sur des faits inventez à plaisir.* (*comme a fait Quintilien.*) Declamator. *Petr.* MOWCA co mowi o takich materyach ktore ná obie strony y broni, y gani, álbo co rożne sprawy umyślne wymyślone dla zábawy swoiey broni iákoby w nich stawał raz zá tą drugi raz zá tą stroną mowiąc y od obudwoch stawaiąc.

DE'CLAMATION,subst.f.(*Discours prononcé en public.*) Declamatio, onis, f. *Cic.* °*Exercer les jeunes gens à composer des déclamations.* Exercere juvenes declamationibus. MOWA miana publicznie przed walnym słuchaczem. °Cwiczyć młodych w udaniu mow publicznych.

DE'CLAMATION, (*Invective qu'on fait contre les personnes & les vices.*) In aliquem, *ou* in vitia, invectio,onis. *Liv. Cic.* POWSTANIE mową przeciwko iákim występkom náftępowanie ná co mową, álbo ná kogo.

DE'CLAMATOIR, adject. masc. & f. (*Qui appartient, ou qui regarde la déclamation.*) Declamatorius,a,um. *Cic. Quint.* KRASOMOWSKI.

DE'CLAMER,V.act. & neut. (*Reciter quelque chose en public d'un ton d'orateur, s'exercer à parler.*) Declamare. *Cic.* MOWIC mieć mowę iáką publiczną ćwiczyć się w mowie.

Déclamer souvent. Declamitare, (to,as,avi,atum.neut. *Cic.* Często mowy miewać.

DE'CLAMER signifie aussi *S'emporter contre quelqu'un, & contre ses vices, en parler avec emportement.* In aliquem declamare, Invehi, Aliquem insectari, *Cic.* POWSTAC mową z hałasem ná kogo strofuiąc y przyganiaiąc występkom iákim lub osobom z popędliwością.

DE'CLARATION, subst. f. (*L'action de déclarer & faire entendre une chose.*) Declaratio. Significatio. Denuntiatio, onis,f. *Cic.* WYRAZENIE czego deklaracya.

DE'CLARATION *de son bien* (*qu'on donnoit autrefois aux Censeurs dans l'Empire Romain.*) Census subscriptio, *ou* professio,onis,f. *Cic.* °*Donner une declaration de ses biens aux Censeurs.* Bona sua Censoribus profiteri.dep. *Cic.* PODANIE na piśmie substancyi swoiey całey:deklaracya fortuny y dochodow swoich, iáko to zdawna w Rzymie Cenzorom każdy iák wiele miał fortuny ná piśmie podawał. °Podać ná rejestrze dobra swoie.

DE'CLARATION, (*Lettres patentes du Prince par lesquelles il déclare quelle a esté sa volonté sur l'execution d'un Edit.*) Explicatio, onis, f. *Cic.* Alicujus edicti interpretatio, onis,f. DEKLARACYA List Krolewski z wyrażeniem woli Pańskiey w sprawie iákiey: álbo wykładaniem iákiego punktu prawa.

DE'CLARATION *de dépens, dommages & interests,* (*est un mémoire qu'on donne par articles des frais faits en un procès, ou des dommages qu'on a soufferts.*) Impendiorum litis enumeratio. °*Donner une déclaration de dépens.* Nomina litis impensorum edere in codicillo. PODANIE rejestrem szkod wydatkow kosztow &c. Ná prawo iákie łożonych. °Podać rejestrem kosztu.

DE'CLARE',m. DE'CLARE'E,f. part.pass. Declaratus. Significatus. DEKLAROWANY; wyrażony, doniesiony, upowiedziany.

DE'CLARER, V. act. (*faire connoitre, apprendre au public sa volonté, parlant des Roys & des Souverains.*) Declarare. Significare. Denuntiare. *Cic.* DEKLAROWAC obwieścić publicznie podać dowiadomości, wiadomo uczynić wolą Krolow álbo Panow udzielnych.

DE'CLARER se dit aussi des particuliers, (*qui font connoitre leurs secrets, & qui les confient.*) Credere alicui arcana sua. *Cic.* DEKLAROWAC mowiąc o rzeczach partykularnych, wyiawić się z czym, wydać się komu zwierzyć się komu sekretu iákiego przyznać się wypowiedzieć.

On donne la question aux criminels pour leur faire déclarer leurs complices. Abripiuntur in quæstionem sontes, ut conscios sceleris indicent. Biorą ná męki złoczyńcow winowayców áby wydali pomocnikow swoich.

DE'CLARER, (*Découvrir ses sentimens, ses pensées.*) Animi sensa, *ou* cogitationes suas, declarare, *ou* aperire. *Cicer.* WYIAWIC się, wydać się, zwierzyć się myśli swoich zdania swego.

Déclarer une guerre ouverte à quelqu'un. Bellum apertum alicui iodicere. *Cic.* Wypowiedzieć iawnie woynę komu.

Se Déclarer ennemi de quelqu'un. Se in aliquem adversarium intendere. *Cass. ad Cic.* °*Se déclarer le Défenseur des Provinces,* Se Provinciarum defensorem profiteri. *Cicer.* °*Se déclarer pour quelqu'un,* ou *en faveur de quelqu'un.* Profiteri alicui studium suum. Favere alicui. °*Tout le pays s'est déclaré pour César.* Tota regio stat à Cæsare. *Cicer.* °*Il ne s'est declaré pour personne, Il est demeuré neutre.* Neutri favere voluit. Neutras partes amplexus est. °*Ce qui est arrivé à mon Collegue m'apprend en quel hasard se met un bon Citoyen, qui se déclare trop tôt avant que d'être prest.* Præmatura denontiatio boni civis imparati, quàm periculosa sit, ex casu collegæ vidi. *Cic.* °*il semoit partout ces discours sans se déclarer.* Omnia loca hic replebat sermonibus, neque se in ullam partem movebat. *Cas.* Wypowiedzieć nieprzyiaźń komu, opowiedzieć mu się nieprzyiacielem, °Opowiedzieć się obrońcą kraiu. °Opowiadać się przy kim álbo zá kim. °Wszystek kray opowiedział się przy Cesarze. °Zá nikim się nie opowiada nie trzyma z nikim, oboiętnym iest. °To co się przydało koledze memu, nauczyło na iáki los się podaie ten ktory się opowiada názbyt wcześnie, nie maiąc ieszcze gotowości. °Wszędzie takie rozsiewał mowy zá nikim się nie opowiedaiąc ná żadną stronę.

DE'CLARER *ses biens au Censeur,ou faire une déclaration.* Bona sua apud Censorem profiteri. *Cic.* OPOWIEDZIEC się z forenną swoią przed Cenzorem.

SE DE'CLARER se dit aussi en Medecine pour *Paroitre, se faire connoitre,* (*en parlant des maladies.*) *Le mal s'est déclaré, La fiévre s'est déclarée en fiévre continuë.* Febris continua, *ou* assidua evasit. DEKLAROWAC się co do ná-

uki lekarſkiey, pokazać ſię wydać ſię, ná wierzch,dać ſię po-znać, mowiąc o chorobach. Choroba ſię pokazała. Gorączka ſię wydała uſtawiczną nienſtanną.

DE'CLIN, ſubſt. m. (*Abaiſſement, Diminution.*) Declinatio.Inclinatio.*Plin.* SCHYŁEK umnieyſzenie ubywanie náchylenie do oſtarka ſchod.

Le Déclin de la Lune. Decreſceotia Lunæ. Schod Xiężyca

LE DE'CLIN *de l âge, de la vie.* Ingraveſcens ætas.*Cic.* Declinata ætas.*Quint.* SCHYŁEK życia, wieku.

Le Déclin du jour. Declinans dies. *Cic.* Vergens dies.*Sen.* *Le jour eſt ſur ſon déclin.* Declinat in veſperum dies.*Colum.* Schyłek dnia. *Dzień ieſt ná ſchyłku.

L'hiver étoit ſur ſon déclin. Hiems jam præcipitaverat. *Caſ.* Zima była na ſchyłku iuż ſchodziła.

LE DE CLIN *de la maladie.*Seneſcens morbus.*Cic.*SCHYŁEK choroby, koniec.

*La fiévre eſt ſur ſon déclin.*Febris declinat.*Calſ.* Gorączka ſchodzi omiia.

LE DE'CLIN *d'un Empire.* Imperii ſenectus, nis, fœm. *Flor. Rom.* Vergens imperium,n. PANSTWO ná ſchyłku upadaiące náchylone do upadku.

DE CLINAISON,ſubſt.f. en terme d'Aſtronomie eſt.*L'éloignement des Aſtres de l'Equateur.* Declinatio, onis, fœm. DEKLINACYA co do gwiazd: obrot gwiazd ná niebie daleko od Ekwatora, to ieſt od koła niebieſkiego gdzie bywa porownanie dnia z nocą.

DE'CLINAISON, en Grammaire, (*Inflexion des Noms ſelon leurs divers Cas.*) Declinatio, onis,f. Declinatus,ûs,m. Inclinatio, onis, f.*Var.* DEKLINACYA co do Grammatyki nachylanie Imion rozmaite co do oſtatnich ſylab.

· DE CLINATOIRE, adject. & ſubſt m. (*Exception propoſée par un défendeur,qui n'eſt pas aſſigné par devant un Juge competent.*) Exceptio. OCHRONA prawna wybiianie ſię z prawa nie uznaiąc forum to ieſt ſąd iaki zá przyzwoity oſobie lub ſprawie nieznaiąc.

DE'CLINER,V.n.(*Diminuer, s'abaiſſer, pencher vers la fin.*) Declinare. Inclinare. Vergere. *Il décline ſur l'âge.* Annis vergit. *Tacit.* *Le jour décline, baiſſe.* Declinat in veſperum dies. *Colum.* *Le malade décline, ou va en déclinant.* Morbus ſe inclinat. *Cicer.* *Ce malade décline tous les jours.* Hic æger ruit,*ou* vergit in interitum. *Ses affaires commencent à décliner.* Res illius dilabuntur, *ou* retrò ſluunt. *Cicer.* NACHYLIC ſię ku dołowi álbo do oſtatka ku końcowi, Nachyla ſię ku latom ku ſtarości. *Dzień ſię nachyla. *Choroba omiia umnieyſza ſię. *Ten chory co dzień ſię chyli do końca. *Intereſſa iego poczynaią ſię náchylać.

DE CLINER, (*eſquiver, tâcher d'éviter.*) Declinare Defugere. Effugere.*Cic.* UNIKNĄC, uchronić ſię, ſchronić ſię od czego.

Décliner une Juriſdiction. Juriſdictionis fundamenta ſubducunt. Uchronić ſię wybić ſię z ſądu czyiego nieuznaiac go.

DE'CLORRE,V.act. (*Rompre une clôture, ouvrir ce qui eſt clos*) Recludere. ODEMKNĄC otworzyć odedrzeć co zawartego, rozgrodzić.

DE CLOUER, V. act. (*Oſter les clouds.*) Refigere,(figo. figis,fixi,fixum.)act.acc.*Cic.* ODERWAC odbić ćwieki wyciągać wybiiać oddzierać.

DE'COCHEMENT, ſubſt. m. (*L'action de décocher une fléche.*) Emiſſio,onis,f.*Cic.* WYPUSZCZENIE ſtrzały z łuku

DE'COCHER, V. act. (*Tirer une fléche, lâcher un trait d'arbaleſtre.*) Emittere. Torquere. *Cicer.* Vibrare. WYPUSCIC ſtrzałę z łuku, wyſtrzelić z kuſzy.

DE'COCTION, ſubſt. f. (*Cuiſſon de plusieurs herbes, dont on fait des remedes.*) Decoctum,i,neut. Decoctura,æ,f. *Plin.* DEKOKT wywarzenie ziół roźnych ná trunek dla chorego.

DE COEFFER,V.act.(*Oſter la coëffe,qui couvre la teſte.*) Capitis tegmen eximere. ROZEBRAC z głowy.

ON DIT,*Décoëffer des bouteilles.* Lagenas relinere.FLASZKI wyſuſzać odtykać.

DE COLLER, V. act. (*Détacher ce qui eſt collé.*) Deglutinare. Reglutinare.*Plin.Catul.* ODLEPIAC co zlepionego.

DE'COLLER, (*Oſter la teſte de deſſus les épaules.*) Decollare. SCINAC, głowę uciąć, głowę zdiąć z karku.

DE'COLORE',m. DE'COLORE'E,f. prt. paſſ. Decoloratus,a,um. ZMIENIONY ſpłowiały co do farby álbo cery ſpełzły eblakowany.

DE COLORER,V.act. (*ſaire perdre la couleur.*)Decolorare. FARBE płowac mienić tracić.

SE DE'COLORER,(*Se ternir, perdre ſa couleur.*)Decolorari,(or,aris,atus ſum.) paſſ,Colorem amittere,(mitto,is,amiſi,amiſſum)*ou* perdere,(do,perdis,perdidi,perditum.)act.*Ovid* SPEŁZNĄC ogorzeć farbę cerę barwę ſtracić.

DE'COMBRER,V.act. (*Oſter les décombres, ou les ordures qui bouchent quelque canal.*) Erudetare. *Colum.* Ruderibus purgare locum. act. ODTYKAC czyścić ochędożyć rury kanały z plugaſtwa y śmieci.

DE'COMBRES, ſubſt m. plur. (*Platras, gravois, démolitions qui reſtent d'un baſtiment.*) Vetera rudera. *Vitr.* GRUZY ſztuki kawały od budowania, wiory śmiecie &c.

Un champ où l'on a mis les décombres. Ruderatus ager. *Plin.* *Une terre dont on a en levé les décombres.* Ruderatum *Var.* *Lieu rempli de décombres.* Rudetum. *Catul.* Gnoy śmiecie náwoz,pole wywiezione gruzem. *Pole z gruzow ochędożone. *Gruzowate pole gruzu pełne.

DE'COMPTE, ſubſt.m. *on prononce* Déconte. (*Somme à déduire.*) Summæ alicujus deductio, onis, f *Cicer.* Subductio, onis,f. SUMMA do odrachowania do odciągnienia.

DE'COMPTER, V.act. *on prononce* Deconter. (*Déduire, rabattre ce qu'on a avancé.* De ſummâ deducere. *Cicer.* ODRACHOWAC odciągnąć z tego, co ſię náddało.

DE'ÇONCERTER, V. act. proprement (*Gâter, troubler un concert.*) Concentum vocum turbare, (bo,as,avi,atum.(act. POMIESZAC muzykę.

DE CONCERTER ſe dit figurément (*de ce qui trouble & renverſe tous les projets qu'on avoit faits.*) Turbare. Diſturbare. Perturbare. *Cic.* *Déconcerter une armée.* Aciem turbare. *Liv.* *Il déconcerta tous les deſſeins de ſon ennemy.* Hoſtconſilia diſturbavit *Cic.* *Cette diſgrace ne le déconcer a point* Hoc caſu non fuit fractus. *Cicer.* *Je ne vis jamais un homme plus déconcerté.* Nunquam vidi hominem perturbatiorem. *Cic.* *Il repodit ſans ſe déconcerter.* Interritus ſibique conſtans reſpondit. *Un viſage qui n'eſt point déconcerté.* Vultus interritus. *Quint.* POMIESZAC wſzyſtkie ſzyki y układy do czego uczynione. *Pomieſzać woyſko ſzyki połamać. *Wſzyſtkie imprezy nieprzyiacielſkie pomieſzał. *To nieſzczęście go cale nie zmięſzało. *Niewidziałem nigdy człeka bardziey pomięſzanego. *Odpowiedział nic ſię niezmięſzawſzy. *Twarz nic niezmięſzana.

DE'CONFIRE, V. act. dans le figuré, comme *Déconfire une armée,(la défaire à plates-coutures, ou entierrment.)* Exercitum fundere Exſcindere proſternere. *Cic.* ZNIESC woyſko ſkreteſzem, wpień wyciąć.

(Ce mot a vieilli dans nôtre Langue, & ne ſe dit point dans le ſens naturel) To słowo ſtarzeie ſię w francuſkim,áni ſię mowi w rozumieniu właſnym.

DE'CONFIT,m. DE'CONFITE, f. Part. paſſ. (*Défait.*) Fuſus Stratus. Profligatus. *Cic.* ZNIESIONY ZNIESIONA Woyſko znieſione ſkreteſzem, w pień wycięte.

DE'CONFITURE, ſubſt. f. (*Déroute generale.*) Clades, Strages *Cic.* ZNIESIENIE ze wſzyſtkim całego woyſka klęſka.

DE'CONFORT, ſubſt.maſc.vieux mot. (*Découragement, abattement d'eſprit.*) Animi abjectio.f. *Cic.* ZWĄTPIENIE ſtracenie ochoty y ſerca.

DE'CONFORTER, V. act. (*Déſoler, abattre l'eſprit de quelqu'un, par quelque diſgrace, ou quelque mauvaiſe nouvelle*) Animum debilitare frangere,*ou* infringere *Cic.* STRACIC komu ſerce ánimuſz fantazyą przez iákim nieſzczęſcie, álbo złą nowinę.

SE DE'CONFORTER. Animis concidere. n. Animum abjicere. *Cic.* *Cette nouvelle m'a tout déconforté.* Animum deſpondi hoc nuncio. *Cic.* ZWĄTPIC ſtracić ſerce ochotę. *Tá nowina mię cale zmieſzała, ochotę mi odięła pomięſzała, ánimuſz ſerce mi ſtraciła.

DE'CONSEILLER,V. act. (*Ne pas conſeiller une choſe, la diſſuader.*) Aliquid alicui diſſuadere. *Cic.* *Il avoit déconſeillé le départ.* Profectionis auctor non fuerat. *Caſ.* ODRADZAC co komu,nieradzić mu iákiey rzeczy. Odradzał odiazd.

DE'CONTENANCE', maſc. DE'CONTENANCE'E, f. part. paſſ. (*Qui n'a point de contenance.*) Inconcinnus Incompoſitus. NIEGRZECZNY NIEPRZYSTOYNIE ſię trzymaiący y noſzący nieporządny, nieſkładny.

DE'CONTENANCER,V. act. (*Faire perdre contenance à quelqu'un, le rendre tout interdit & confus.le déconcerter.*) Aliquem de ſtatu mentis convellere *Cic.* *Il m'a décontenancé par ſes diſcours.* Me ſuis dictis protelavit.*Ter.* *Il eſt tout décontenancé, il a perdu toute contenance.* Non conſtat ei color

neque

neque vultus. *Liv.* POMIĘSZAC kogo. * Pomięszał mię mową swoią. * Wszystek iest pomięszany.

DE'CONVENUE, f.vieux mot, qui signifie *Disgrace, fâcheuse aventure.* Calamitas,,atis, f. Infortunium, ii,n. *Cicer.* PRZYGODA. Stare słowo francuskie ktore znaczy nieszczęście iákie, szkodę, utrapienie.

DE'CORATEUR, subst.m. (*Qui fait les décorations pour les theatres.*) Choragus. Scenæ instructor. TEN co przygotowanie czyni y ubiera mieysce widokow, komedyi salę.

DE'CORATION, subst.f. *De theatre.* Choragium. *Plaut. Vitr.* Scenæ instructus. *Cic.* Exornatio Apparatus, ûs, m. PRZYBRANIE sali komedyiney y placu widoku ustroienie ubieranie przygotowanie.

DE'CORER, V. act. (*Orner, parer.*) Decorare. Ornare. *Cic.* UBIERAC przybierać stroić sale.

DE'CORUM, subst. m. (*Bienseance.*) Decorum,l,in. *Cic.* PRZYSTOYNE, przystoyność przyzwoitość.

(Ce mot Latin est devenu François, & on dit dans le familier, Garder le decorum.*Tenere decus.Cic.*) ZACHOWAC przystoyność wewszystkim.

DE'COUCHER, V. act. & neut. (*Coucher hors de chez soy.*) Foris cubare, pernoctare. *Ter.* *Prendre le lit de quelqu'un.* Lecto depellere. act. acc. NIESPAC w domu u siebie. *Kogo z pościeli iego wypędzić sam się w niey kładąc, ná łożku cudzym się układć.

SE DE'COUCHER, (*Quitter son lit, & le donner à un autre.*) Lectum alicui cedere. USTĄPIC łożka pościeli swoiey komu inszemu.

DE'COUDRE, V.act.(*Defaire ce qui est cousu.*) Dissuere. Resuere. *Suet.* PRUC rospatać to co iest szytego rozszyć.

ON DIT au figuré, *Les affaires commencent à se découdre, à se ruiner.* Res dilabuntur. *Salust.* MOWIĄ *niewłaśnie*: rozszywaią się interessa słabicią upadaią.

ON DIT aussi populairement & proverbialement, *Il en faut découdre,(Il faut se battre.)* Res ad arma deducenda est. Decertandum est. MOWIĄ *przysłowiem:* trzeba się rozszyć trzeba się pobić pokłocić poroznic z sobą.

DE'COUSU, m. DE'COUSUE, f. part. pass. Dissutus. *Des affaires décousües,(Des affaires ruïnées & en desordre.)* Res accisæ, *ou* inclinatæ. *Cic.* ROZSZYTY ROZSZYTA rosproty. *Interessa cale rozsayte rozerwane popsowane pomięszane.

DE'COULEMENT, subst. m. (*Mouvement d'une chose liquide qui coule.* Effluvium Effluentia.*Tacit.* Fluxus. SCIEKANIE spływanie spadek opadnienie.

DE'COULER, V.neut. (*Couler lentement & goute à goute.*) Fluere. Defluere. **Il decoule beaucoup d'influences de la Lune pour la nourriture des animaux.* Multa è Lunâ defluunt quibus animantes aluntur.*Cic.* SCIEKAC powoli kropla zákroplą. *Wiele od Xiężyca spływa influencyi ná pożywienie zwierząt.

DE'COUPLER, V.act. (*Détacher les chiens qui sont attachez ensemble.*) Canes disparare.*Var.* ROZŁĄCZAC, psy złączone.

DE'COUPPER, V. act. (*Diviser en plusieurs morceaux.*) In frusta secare. act. acc. *Var.* ROZKRAWAC pokraiać ná kilka Części.

ON DIT aussi, *Découpper un habit, y faire plusieurs découppures pour l'ornement.* Variis incisuris ornare vestem.) act. WYKRAWAC sukinę dlá stroiu wystrzygać.

DE'COUPPEUR, subst. m. (*Qui découppe des étoffes.*) Peritus incidendi artifex. Wystrzygacz co suknie wystrzyga.

DE'COUPPURE, subst. f. (*Taillade faite sur des étoffes.*) Incisio Incisura. *Colum.* WYSTRZYGANIE', materyi.

DE'COURAGE', m. D'COURAGE'E, f. part. pass. (*Qui a perdu courage.*) Fractus animo. *Cic.* TEN CO serce stracił y ochotę, straconego serca człowiek.

DE'COURAGEMENT, subst. m. (*Abattement de courage & de cœur.*) Animi abjectio. *Cic.* STRACENIE serca ochoty fantazyi.

DE'COURAGER, V. act. (*Oster faire perdre courage, ou le courage.*)Alicujus animum frangere.*Cic.*STRACIC serce komu y ochotę do czego.

SE DE'COURAGER. Animum abjicere. *Cic. Caf. Ter. Plaut.* STRACIC serce do czego

DE'COURS, subst. m. (*Diminution de la lumiere de la Lune.*) comme *la Lune est en décours.* Luna decrescit. *Var.* SCHOD ubywanie księżyca, naprzykład księżyca ubywa, iest na schodzie ná ostatniey kwadrze księżyc.

DE'COUSURE, subst. f. (*L'endroit decousu de quelque etoffe.*) Disjunctio. Dissolutio. ROSPOR mieysce rosprote w materyi iákiey.

DE'COUVERT, m. DECOUVERTE, f. adject. (*Qui n'est point couvert.*) Apertus.Patens.*Cic.* **Le Ciel est decouvert de tous les côtez.* Cœlum ex omni parte patens & apertum. *Cic.* **Une allée decouverte.* Subdialis ambulatio. *Plin.* **Des lieux decouverts.* Aperta hypæthraque loca.*Vitr.* ODKRYTY, ODKRYTA. *Niebo zewszystkich stron iest odkryte. *Ulica sapaler odkryty. Mieysca odkryte iawne

A DE'COUVERT. In aperto. In propatulo. *Cic.* ODKRYCIE, iáwnie.

DE'COUVERT,(*Dont on a ôté la couverture.*) Detectus. Retectus. *Virg. Liv.* ODKRYTY bez nakrycia bez dachu.

DE'COUVERT au figuré, (*Decelé, manifesté.*) Detectus. Manifestus. *Cic.* * *L'affaire est decouverte.* Res palam est. *Plaut.* ODKRYTY wydany wyiawiony. *Rzecz się wydała.

DE'COUVERT, (*Trouvé.*) Inventus. Compertus. Repertus. *Cic.* **Des Isles nouvellement decouvertes.* Insulæ non ita pridem comperta. *Plin.* ODKRYTY znaleziony. *Wyspy nowo znalezinne, odkryte niedawno.

DE'COUVERTE, subst. f. (*Action par laquelle on decouvre.*) comme *Envoyer à la decouverte des ennemis.* Mittere qui explorent consilia hostium. *Caf.* **Envoyer à la decouverte d'un pays.* Præmittere aliquos ad explorandam regionem. WYWIADY szpiegi, naprzykład posłać ná wywiady, dlá ięzyka o nieprzyiacielu. *Wysłać ná szpiegi ná wyszpiegowanie kraju iakiego ná wypatrzenie.

Ceux qui vont à la decouverte. Speculatores. Exploratores, orum, m. plur. *Caf.* Sapiegowie.

DE'COUVERTE, (*L'action de trouver quelque chose de nouveau dans les Arts & dans les Sciences.*) Inventio. *Cic.* * *Faire de nouvelles decouvertes dans les Arts & dans les Sciences.* Novis inventis Artes, *ou* Sciencias locupletare. ZNALEZIENIE czego nowego w naukach iákich, álbo Kunsztach. Wynalazek nowy, *Nowe wynalazki czynić dochodzić czego nowego wnaukach álbo kunsztach.

DE'COUVERTE, (*qu'on fait des personnes qui trament quelque mauvais dessein.*) Deprehensio, f. *Cic.* DOYSCIE odkrycie, doścignienie, postrzeżenie osob iákich ktore coś między sobą knnią y oczym szkodliwym zamyślaią.

DE'COUVERTE, (*qu'on fait des choses cachées.*) Patefactio. *Cic.* WYIAWIENIE wydanie czego skrytego.

DE'COUVRIR, V. act. (*Oster la couverture qui couvre quelque chose.*) Detegere. Retegere. *Plaut. Var.* ODKRYC zdiąć nákrycie z czego odetkać.

DE'COUVRIR, (*Oster les toits qui couvrent les maisons.*) Tecto nudare. ODKRYC dachy *u* deymować ná Domach adzierać.

Le vent a decouvert toute ma maison de campagne, & en a enlevé toutes les tuiles, elle est percée à jour de tous les côtez. Ventus detexit villam, & omnes de tecto tegulas deturbavit, illustriorem fecit, fenestrasque indidit. *Plaut.* Wiatr pozdierał pozrywał wszykę dachowkę ná dworze moim we wsi. zewszystkich stron Dach przeziera.

SE DE'COUVRIR, (*Oster son chapeau pour saluër quelqu'un.*) Aperire, *ou* detegere caput. **Se découvrir l'estomac ou le corps.* Denudari à pectore. pass. Nudare corpus. *Cic.* **Je me suis découvert trop tôt, j'ay quitté mes habits.* Justo citiùs amictum rejeci de corpore. **Découvrir les os, les décharner, pour voir s'ils ne sont point cariez* Ossa exuere. *Virg.* ODKRYC głowę zdiąć czapkę witaiąc się zkim, kłaniaiąc się komu. *Piersi álbo ciało odkryć, obnażyć. *Bardzom się prętko álbo ná abytem się prędko rozebrał. *Odkryć aż do kości áby obaczyć ieżeli się niepsuią.

DE'COUVRIR, (*manifester ce qui est caché, le faire voir, le mettre en évidence.*) Facere palàm. *Plaut.* Detegere. act. acc. **Découvrir une conjuration.* Indicare conjurationem. *Cic.* *ou* de conjuratione. *Salust.* **Découvrir, donner à connoître ses desseins à quelqu'un.* Perspicua sua consilia alicui facere. *Cic.* **Le temps & la verité découvriront l'erreur.* Tempus & veritas errorem discutiet. *Cic.* * *Découvrir un crime qui a été caché.* Extrahere scelus aliquod in lucem ex occultis tenebris. *Liv.* **Son crime est découvert.* Nudatum est illius scelus. *Liv.* * *J'ay fait comme la souris, je me suis découvert par mon babil.* Egomet meo indicio miser quasi sorex perii. *Ter.* ODKRYC wydać wyiawić co zakrytego ná oko pokazać. *Odkryć spisek iáki, spiknienie sprzysiężenie fakcyą.

*Odkrye fę komu wydać fię z myslami fwemi. *Czas y prawda odkryią błąd. *Objawić fkryty iaki kryminał. *Kryminał iego fię wydał. *Wydałem fię iak myfzpifkiem włafnym.

DE'COURIR, (*Voir, appercevoir.*) Videre Deprehendere. *Cic. Ter.* *Je n'ay pû découvrir le deffein des ennemis.* Hoftium confilia cognofcere non potui. *Hirt.* *Si je puis découvrir aujourd'huy que tu médites quelque fourberie pour empécher que ce mariage ne fe faffe.* Si fenfero te hodie quicquam fallaciæ in his nuptiis conari, quomions fiant. *Ter.* *Découvrir un homme de loin.* Hominem videre procul. *Cic.* *La verité decouvre le fait.* Res apparet. *Ter.* Res ipfa iodicat, *Les foldats qui étoient en embufcade fe découvrirent trop tôt.* Milites in infidiis collocati fe celerius aperuerunt. ODKRYC poftrzedz obaczyć. *Niemogłem poftrzedz odkryć imprezy nieprzyiacioł. *Jeżeli dziś obaczę że n iakich fztukach zamyślafz dlà przefzkodzenia temu małżeńftwu. *Poftrzedz kogo z daleka. *Nà okn fię rzecz fama wydaie. *Ci co byli w zafadzkach nazbyt fię prędko pokazali.

SE DE'COUVRIR fe dit figurément en chofes morales, *Decouvrir fon cœur à quelqu'un, Se découvrir à luy.* Se alicui patefacere, *ou* oftendere. Animum oftendere. *Cic Ter.* ODKRYC fię *niewłoinie* Odkryć fię komu z fercem z myślami fwemi mu fię wydać.

DE'COUVRIR fignifie encore, *Trouver quelquechofe de nouveau, (en faire la decouverte.)* Aliquid adinvenire. *Cic.* ODKRYC docieć czego doyść wynaleść co nowego y pierwfzy raz dochodzić.

DE'CRASSER, V. act. (*Ofter la craffe du corps.*) Sordes corporis eluere. Padorem exuere *Plin Tacit. Colum.* OCHĘDOZYC z brudu obmyć oczyścić.

ON DIT au figuré, *Decraffer quelqu'un, (Luy ofter la craffe de la Province & du College, le polir & cultiver fon efprit.)* Detergere fqualorem alicujus. Detergere mores alicujus. *Il s'eft fort decraffé depuis qu'il eft avec vous.* Ex quo apud te eft, mores fuos rudes & agreftes polivit, *ou* expolivit. WYPOLEROWAC kogo ochroftać wykrzefać go z wieyfkich albo fzkolnych manier do poloru go fpofobić. *Wykrzefał fię bardzo y ochroftał od tego czafu iak ieft u ciebie.

DE'CREDITE', m. DE'CREDITE'E, f. part. paff. *Voyez* DE'CREDITER. Imminutus exiftimatione, *ou* gratia. TEN CO wypadł z kredytu z łafki z powagi z fzczęścia.

DE'CREDITEMENT, fubft. m. Gratiæ, *ou* auctoritatis minutio, *ou* imminutio, onis, f. TRACENIE komu łafki u kogo ruynowanie go w affekcie, powadze.

DE'CREDITER *quelqu'un*, V. act. (*Lui faire perdre le credit & la réputation.*) Fidem, gratiam, auctoritatem alicui detrahere. *Cic.* TRACIC komu łafkę powagę Imię, pfować ferce komu do niego zruinować go w affekcie ná Imieniu go y powadze nifzczyć.

SE DE'CREDITER, (*Perdre fon crédit.*) Exiftimationem, *ou* fidem perdere, *ou* amittere. *Cic.* OSŁAWIC fię upaść ná imięniu, ftracić u ludzi dobre imię, ochydzić fię.

Il s'eft fort décredité, *ou* *Il eft décredité dans les efprits.* Pasva eft illi fides apud omnes. *Tacit.* Bardzo fię ufławił ochydził u wfzyftkich.

DE'CREPIT. m. DE'CRE'PITE, f. adject. (*Qui eft fort vieux, qui s'en va mourir, qui n'a plus qu'un fouffle.*) Senio confectus Decrepitus. *Cic.* ZGRZYBIAŁY ZGRZYBIAŁA bardzo ftary co ieft bliżfzy famego świata niż tego: Ktory ledwie ziaie ledwie co ma tchu w fobie ktoremu tylko raz ziepnąć do śmierci.

Le Verbe *Decrepare* veut dire Eftre à fon dernier fouffle. Cela fe dit d'une Bougie, qui en mourans fait un petit bruit, & pour cette raifon on appelle les Vieillards *Decrepitos*, pour dire qu'ils n'ont plus qu'un fouffle ou qu'un point de vie. On appelloit auffi les Vieillards fexagenaires qui n'avoient plus droit de fuffrage, *Depontani*, parce qu'à cet âge on ne les laiffoit plus paffer fur les ponts par où les Tribus alloient donner leur voix.) Słowo łacińfkie *Decrepare* znaczy iuż ledwie ziepać iàk fkrzeczek, álbo być na fkrzeczku, co fię mowi o świecy ktora iuż fię ná famym końcu dopalaiąc dofzczętu niby fkrzeknie, dla tey tedy racyi ftarych nazywaią w łacińfkim *Decrepitos* to ieft iakoby im tylko raz ziepnąć było do śmierci. Nazywano też ftarych fześćdziefiątletnich ktorzy iuż niemieli prawa wotowania w Senacie: *Depontani* w łacińfkim; co znaczy *od fądzenia od moftu* Bo ci co do tey ftarości przyfzli iuż ich niepufzczano przez mofty, przez ktore gromady gminnych fzły dla wotowania w radzie.

Age décrépit, ou *L'extrême vieilleffe.* Ætas decrepita. Summa ætas, f. *Cic.* Wiek zgrzybiały ftarość oftatnia.

DE'CREPITER, V. act. ON DIT proverbialement & baffement, *Faire décrépiter quelqu'un*, (*Le faire enrager.*) Urere, *ou* excruciare aliquem. act. *Ter.* NA ZŁOSC komu robić do oftatniey złości go przywieść.

DE'CREPITUDE, fubft. f. (*Age décrépit*, ou *Vieilleffe decrépite.*) Ætas fumma. ZGRZYBIAŁOSC.

(Mot de peu d'ufage dans noftre Langue.) Słowo w Francuzkim rzadko zażywane.

DE'CRET, fubft. m. (*Arrefté, refolution.*) Decretum, i, n. *Cic.* WYROK uftawa uchwała *Dekret fentencya* fkazanie.

Les faints Décrets, les Canons des Conciles. Sanctiffima jura. Swięte uftawy Kanony zborow Kościelnych.

DE'CRET *de prife de corps*, (*Ordonnance du juge pour arrefter quelqu'un & le mettre en prifon.*) Comprehenfio hominis decreta. DEKRET kaptywacyi ná złapanie wfadzenie

DE'CRETALES, fubft. f. plur. (*Referits des Papes qui jugent quelque queftion de Droit Ecclefiaftique*) Decreta Pontificum. Decretales epiftolæ. DEKRETAŁY álbo lifty Dekretalne, odpify y uftawy Papieżow rezolwuiące iaką trudność w prawie Kościelnym.

(Les Decretales compofent le fecond volume du Droit Canon.) Dekretalne lifty fą ktore czynią drugi Tom prawa Duchownego.

DE'CRETER, V. act. (*Faire un décret, une ordonnance.*) Decretum facere Aliquid decernere. *Cic.* POSTANOWIC uftawę iáką uczynić.

(Ce Verbe en ce fens eft d'un rare ufage; mais il fe dit pour *Decreter une prife de corps contre quelqu'un. Ordonner qu'il fera pris & appréhendé au corps dans le ftile du Barreau.*) Comprehendendum aliquem decernere *On décreto un adjournement perfonnel contre les accufez.* Vocati qui arguebantur. *Tacit.* To flowo w tym rozumieniu rzadko biorą Francuzi àle fię mowi Dekretować ná kaptywacyą kogo ofądzić fkazać go ná fchwytanie wfadzenie &c. Według ftylu prawnego. *Kazano fię ftawić ofobiście ofobą właſną do fądu ftanąć.

DE'CRETER *les biens d'une perfonne*, (*Les mettre en décret.*) Subjicere præconis voci bona alienjus. *Cic.* OSĄDZIC wzdać ná konfifkacyą Dobra czyie.

DE'CRIE', m. DE'CRIE'E, f. adject. au figuré. (*Perdu de reputation.*) Infamis. Exiftimatione damnatus. *Cic.* NIESŁAWNY ofławiony.

Des hommes entierement décriez pour leurs vices. Omnium fcelerum flagitiorumque maculis notiffimi. *Cicer.* Ludzie całe ofławieni niecnotami fwemi.

DE'CRIE', (*Dont l'ufage eft defendu, qui n'eft plus en ufage.*) Vetitus Prohibitus. *Cic.* WYWOŁANY zakazany ktorego już fię zażywać niegodzi wytrąbiony.

DE'CRIER, V act. (*Defendre par un cry public l'ufage de certaines.*) Alicujus rei ufum interdicere. *Suet. Cic.* WYWOŁAC wytrąbić.

DE'CRIER fignifie figurément, *Ofter l'honeur & la réputation à quelqu'un.* Aliquem diffamare, *ou* infamare. *Quint. Plin-Jun.* Alicui notam infamiæ inurere. *Cic.* OSŁAWIC ochydzić kogo u ludzi ſławę mu odiąć fzkodzić mu ná dobrey ſławie zefromocić kogo między ludźmi.

Eftre décrié. Malè audire. Infamià flagare, *ou* laborare. *Cic.* *Vous eftes décrié de tout le monde.* Malè dicitur tibi vulgo in fermonibus *Plaut.* Być ofławionym. *U wfzyftkich ieftes w ochydzie w niefławie w fromocie.

Un homme décrié pour fes vices. Vitiis atque omni dedecore infamis. *Cic.* CZŁOWIEK dla wyftępkow ofławiony.

L'adverfité décrie les gens de bien. Res adverfæ bonos detrectant. *Saluft.* Przeciwność ohydzi naypoczciwfzych.

Sa conduite eft tout à fait décriée Ejus agendi ratio in infamiam vocata eft. *Afcon. Ped.* Poftępki iego wfzędzie y całe go ofławiaią ohydzą.

Il s'eftoit décrié fous Neron. Famam læferat fub Nerone. *Plin-Jun.* Ofławił fię był za Nerona.

DE'CRIRE, V act. (*Mettre au net une groffe, une copie.*) Defcribere. Transfcribere. Exfcribere. *Cic.* PRZEPISAC czyfto co.

DE'CRIRE fignifie auffi *Figurer, reprefenter par le pinceau, par la plume & le difcours une chofe avec toutes fes circonftances, ou quelque perfonne.* Defcribere. Pingere. Reprefentare. *Cic.* * *Décrire le génie d'une perfonne par certaines marques.* Naturam alicujus certis fignis defcribere. *Cic.* O-

PISAC

PISAC rzecz iąką y wyrazić ze wszystkiemi okolicznościami odmalować pędzlem, okryslić plorem rzecz albo Osobę iąką. * Przyrodzenie, Umysł, albo geniusz czyi opisać pewnemi znakami.

Décrire en vers une baille. Pugnam versibus eximere, *ou* scribere. *Cic.* Opisać wierszem woynę iąką albo birwę.

DE'CROCHER, V.act. (*Détacher quelque chose d'un crochet.*) Uncino aliquid expedire. ZDIĄC rzecz z haczyka, albo z cwicka.

DE'CROIRE, V. act. (*Ne pas croire.*) Negare, (go, as, avi, atum.) act. act. acc. NIEDOWIERZAC wiary niedać.

(L'usage de ce Verbe est fort borné: il ne se dit que par antithese, pour exprimer l'incertitude de l'opinion, *Je ne la croy, ni ne la décroy.* Zażywanie rego słowa w francuskim iest okryślone y niemowi się prawie chyba chąc wyrazić wątpliwość zdania náprzykład: *Ani wierzę á nie niewierzę.*

DE'CROISSANCE, subst. fœm. & DE'CROISSEMENT, subst.m. (*Diminution.*) Decrescentia. Decrementum, i, neut. *Aul-Gell.* UBYWANIE, umnieyszenie, schod.

DE'CROISTRE, *ou* DE'CROITRE, V. *n.* (*Diminuer de hauteur & de quantité.*) Decrescere. Minui, Imminui. UBYWAC umnieyszać się, poniżać się, maleć drobnieć, zmnieyszać się wzrostem, albo czego ubywa.

Les jours décraissent. Dies decrescunt. *Plin.* *Les Rivieres décroissent, diminuent.* Decrescunt flumina. *Hor.* Dnia ubywa. *Rzeki opadaią, wody ubywaią.

DE'CROTTER, V.act. (*Oster la crotte des souliers & des habits, &c.*) Detergere. Purgare crebro fricatu. *Ses habits,* Vestem conspersam luto; *Ses souliers,* Soleas. WYTRZEC z błota soknią, trzewiki ochędożyć.

DE'CROTTOIRE, subst. f. (*Petite brosse à décrotter les habits & les souliers.*) Peniculus setis asper. SZCZOTKA do chędożenia sukien trzewików.

DE'CRY, subst. m. (*Défense faite à son de trompe, ou par les crieurs, de l'usage de certaines choses.*) Interdictum prohibitorium. *Vlp.* WYWOŁANIE wytrąbienie, albo wołaniem albo trąbieniem rzeczy iakich zażywanie wytrębuiąc, przez woźnego.

DE'CRY, (*Mauvaise réputation.*) Mala fama, æ, f. *Ter.* Infamia, æ, f. *Cic.* NIESŁAWA ochyda.

(Mot qui ne se dit point en ce sens dans nostre Langue.) To słowo w tym rozumieniu się nie mowi w Francuskim.

DE'DRY se dit aussi *De la diminution de la valeur des choses pour l'usage, (parce qu'on n'en fait plus de cas.)* Pretii imminutio. SPADNIENIE z ceny kiedy rzecz iaka spadnie z ceny, y iuż nie iest tak droga ták pokupna iák była.

DE'CURIE, subst. fœm. (*Dix personnes rangées sous un Chef.*) Decuria, æ, fœm. *Cic.* DZIESIĄTEK osob pod iednym starszym.

(Les Soldats Romains estoient rangez par décuries.) Żołnierze Rzymscy szykowali się Dziesiątkami.

Assembler, ou distribuer le peuple par décuries, ou les cavaliers. Decuriare, (o, as, avi, atum.) act.acc. *Cicer. Liv.* DZIESIĄTKAMI lud rzędować, albo konnych.

Division par décuries. Decuriatio, onis, fœm. *Liv.* DZIESIĄTKAMI szykowanie, rzędowanie, zwoływanie, zbieranie: rospisowanie, popis.

DE'CURION, subst. m. (*Chef d'une décurie, qui commande à dix hommes.*) Decurio, onis, m. *Cic.* DZIESIĄTNIK Starszy nád dziesiątkiem iednym w Woysku.

(On donnoit aussi ce nom à certains Magistrats des Villes Municipales de l'Empire Romain, *Decuriones, onum,* masc. plur. *Cicer.* Dziesiątkami też zwano pewnych urzędnikow Gminnych w niektorych Miastach wolnych Państwa Rzymskiego.

DE'DAIGNER, V.act. (*Ne tenir compte d'une personne, ou d'une chose, la mepriser.*) Dedignari. Fastidire. *Hor. Liv.* Aversari. *Liv.* *Dédaigner les prieres de quelqu'un.* Aversari preces alicujus. Fastidire alicujus preces. *Liv. Plaut.* *Il dédaigne de lire ces sortes d'ouvrages.* Hoc jocorum genus legere fastidit. *Phad.* *Il me dédaigne.* Fastidit mei. *Plaut.* Mihi facit fastum. *Patr.* *Il meprise toutes les viandes horsmis le paon.* Fastidit omnia præter pavonem. *Hor.* GARDZIC, pogardzać nizacz sobie nie mieć kogo albo czego: Cknić sobie w czym abrzydzić sobie co. *Gardzić modlitwami prośbami czyiemi. *Nie raczy náwet y czytać ksiąg takich. *Gardzi sobie mną znieważa mię nizacz mię nie ma. *Wszystkim się brzydzi iedzeniem procz Pawia samego.

DE'DAIGNEUX, m. DE'DAIGNEUSE, f. adject. (*Méprisant.*) Fastidiosus. Fastosus. (*& non pas* Fastuosus.) *Cic. Ovid.* *Paroissez dédaigneux, comme ne vous en souciant pas.* Fac te fastidii plenum, quasi non lubeat. *Plaut.* GARDZĄCY lekce ważący drugich ckliwy pyszny nachwały. *Pokaż że niedbasz, y iákobyś o to niestał.

DE'DAIGNEUSEMENT, adv. (*Avec dédain.*) Fastidiosè. Superbè. adv. *Cic.* HARDO, Wyniosło dumno z pogardą

DE'DAIN, subst.m. (*Mépris plein de fierté.*) Fastidium, ii, n. *Cic.* *Parler avec dédain.* Fastidiosè dicere. *Cicer.* DUMA z pogardą. *Mowić dumnie z pogardą czyią do kogo.

DE'DALE, subst. m. (*C'est le synonyme de Labyrinthe, à cause que Dedal en fut l'inventeur.*) Dædalis. Dædala tecta. *Lucr.* LABIRYNT od Dedala nieiákiego wynoleziony.

DEDANS, cette Particule est ordinairement un Adverbe en nostre Langue, & une Préposition, aussi bien que *Dehors, Dessous & Dessus;* en Latin, *In, Intrà, Intrò, Intùs.* W WEWNĄTRZ zá, wewnątrz pod. nad. prepozycye y adwerby Francuskie.

Le danger est au dedans. Intùs est periculum. *Ce qui est au dedans du corps.* Quæ sunt intùs in corpore. *Je vous connois dedans & dehors, Je vous connois parfaitement.* Te intùs & in cute novi. *Cachez vostre douleur au dedans.* Abde introrsùs dolorem. *Sen.* *Quand il sera sorti de là dedans.* Ubi ille exierit intùs, *Plaut.* *Faites venir quelqu'un de là dedans.* Evoca aliquem Intùs. *Plaut.* Wewnątrz iest niebespieczeństwo. *To co iest w ciele wewnątrz. *Znám cię wskroś zwierzchu y wewnątrz. *Pokryi żal swoy utay go wewnątrz *Kiedy ztamtąd wynidzie. *Niech tam kto ztam tąd przyidzie

LE DEDANS, subst.m (*L'interieur.*) comme *Le dedans de la Grande Bretogne.* Britanniæ pars interior. *Cæs.* WNĘTRZNY, wnętrzna, wnętrznie będący, wnętrzności Krolestwa głęboko zá granice w Państwo iákie Brytania wnętrzna, kray niepograniczny.

Si nous avons bien soin de regler le dehors, ou l'exterieur, nous ne negligerons point le dedans, ou l'interieur. Si ea que sunt in luce & in oculis hominum, aptè componere & concinnare curæ nobis est, cur quæ sunt intùs in animo negligemus? *L'homme de bien a plus soin du dedans que du dehors.* Vir bonus animum accuratiùs excolit, quàm corpus. Jeżeli powierzchownie dobrze się złożyć chcemy tego co wewnątrz w nas iest zániedbywać nie mamy. * Poczciwy człowiek bardziey tego pilnuie co iest wnętrznie, niż to co iest powierzchownie.

PAR DEDANS, *& par dehors.* Intrinsecùs, & exteriùs, *Colum.* WEWNĄTRZ y zewnątrz albo y zwierzchu.

ON DIT au Manege qu'*On a mis dedans,* pour dire qu'*On a enlevé la bague avec la lance.* Annulus ablatus est. TRAFIC do pierscienia Lancą w kołko samo we srzodek uderzyć biegaiąc ná koniu do pierścienia.

ON DIT aussi figurément, *Il donne dedans tout ce qu'on luy propose.* Cuilibet sententiæ accedit. *Tacit.* LEKOMYSLNY Płochy co mu powiesz w to uwierzy.

DE'DICACE, subst.fœm. (*Consecration d'une Eglise, d'un Temple.*) Ædis sacræ dedicatio. inauguratio. POSWIĄCANIE Kościoła.

LA DE'DICACE, (*Jour anniversaire de la Dédicace, qu'on celebre toutes les années.*) Ædis consecratæ anniversarius dies. KIERMASZ roczoica poświęcania Kościoła.

DE'DICACE, (*Epistre préliminaire d'un livre adressée à celuy auquel on le dédie.*) Dedicatio. Consecratio. Nuncupatio. *Plin.* PRZEMOWA przypisuiąc komu co: list przypisny

DE'DICATOIRE, adject. qui ne se dit qu'en cette phrase, *Epistre dedicatoire.* (*Celle qui contient la dédicace d'un ouvrage.*) Nuncupatoria. *Coss.* LIST przypisuiący przypisny.

DE'DIER, V. act. (*Consacrer une Eglise.*) Ædem sacram dicare, *ou* dedicare. *Cic. Liv.* *Ceux de Smyrne dédierent un Temple à Homere.* Smyrnæi delubrum Homero dedicaverunt. *Cicer.* POSWIĘCAC Kościoł. *Smyrnowie wystawili y poświęcili kościoł Homerowi.

DE'DIER *un livre à quelqu'un,* (*Luy offrir pour luy faire honneur.*) Dedicare, *ou* nuncupare librum alicui. *Plin.* PRZYPISAC Księgę komu, ofiarować pod Imieniem Jego dla powagi y czci iego.

Je vous dédie mon livre pour rendre honneur à vôtre mérite. Librum meum honori dedico & meritis tuis. *Phad.* Ofiaruię ci tę księgę áżebym powinną cześć oddał godności twoiey

ON DIT aussi, *Il s'est dédié entierement à l'estude des bel-*

les lettres. Se addixit & consecravit studiis litterarum. MOWIĄ ieszcze cale się poświęcił uczonym zabawom.

DE'DIRE, V.act. (*Ne se pas tenir à la parole qu'on a donnée pour nous d'une chose.*) Alicujus dictû, ou pactû repudiare. Quæ alter nostro nomine promisit, præstare nolle. COFNĄC słowo dane niedotrzymać obiecanego słowa, zaprzeć się tego co się imieniem naszym przyrzekło.

SE DE'DIRE, (*Ne pas tenir sa parole, sa promesse.*) Non stare conventis. ZAPRZEC się niedotrzymać obiecanego słowa.

Se dédire de son marché, (*Ne le vouloir plus tenir.*) Ab emtione abire. *Cic.* Ludificari locationem. *Liv.* Zraeić się z targu niechcieć dotrzymać targu.

SE DE'DIRE, (*lors qu'on a dit une chose fausse & qu'on s'est trompé.*) Quod dictum est revocare. Fateri se esse mentitum. ODWOŁYWAC co kto fałszywie powiedział, álbo udał.

SE DE'DIRE, (*Dire le contraire de ce qu'on a dit.*) Recantare. *Her.* ODSZCZEKIWAC.

Après m'estre dédit des injures que j'avois dites. Recantatio opprobriis. *Hor.* **Je ne me dédis jamais de ce que j'ay dit.* Quod semel dixi, haud demuto. *Plaut.* Odszczekawszy to com był naprawił. *Nigdy nie cofam słowa mego.

ON DIT absolument, *Il n'y a plus lieu de s'en dédire, de reculer,* (*quand on est une fois engagé dans quelque affaire epineuse, d'où on ne peut se retirer sans des-honneur.*) Non est quòd detrectes, ou defugias periculum. *Cas.* MOWIĄ pospolicie iuż to nie czas się cofnąć, kiedy się kto wda w co trudnego, skąd się cofnąć nie może bez ohydy własney.

SE DE'DIRE *de ses anciennes maximes,* (*Ne les plus tenir, ni suivre.*) Demutare mores. *Plaut.* A pristinâ consuetudine. *Cic.* ODSTAPIC dawnego zdania y zwyczaiu swego iuż zá nim nie iść, ani się nim rządzić. Odmienić się od tego co przedtym było.

DE'DIT, subst.m. (*Peine stipulée dans un marché, ou dans un contract, contre celuy qui ne voudra pas l'executer.*) Pœna lata, æ, f. WARUNEK prawny, winy opisane w kontrakcie álbo umowie iákiey, przeciwko stronie ktoraby niedotrzymała; Zarçki &c.

Au dédit de deux cens écus, c'est à dire que *Celuy* (*qui ne voudra point acquiescer à un jugement payera deux cens écus.* Qui non stabit judicato, solvet nummos ducentos. *Petr.* Pod zákłádą, álbo warunkiem w niedotrzymaniu sta mierow, *álbo tysiąc grzywien.*

DE'DOMMAGEMENT, (*on prononce* dédomagemant.) subst.m. (*Reparation du dommage qu'on a souffert, ou qu'on a causé.*) Damni reparatio. NADGRODZENIE szkody álbo nádgroda.

DE'DOMMAGER, V.act. (*Reparer le dommage, ou quelque perte.*) Damnum alicui illatum sarcire, ou resarcire. *Colum Cic.* **Il m'offrit de me dedommager de la perte de mon livre.* Jacturæ libri pensionem mihi obtulit. *Petr.* **Il se mit en devoir de se dédommager d'une plaisante maniere.* Mercedem jacturæ sic festivè aggressus est. *Petr.* **Se dedommager de quelque perte qu'on a faite.* Acceptum detrimentum sarcire. NADGRODZIC wrocić szkodę. *Ofiarował mi nádgrodzić stracenie księgi moiey. *Smieszny sposob nádgrody dla siebie wymyślił. *Nádgrodzić sobie szkodę ktorą kto poniosł.

DE'DORER, V. act. (*Oster la dorure de dessus quelque chose.*) Aurum alieni rei illitum detergere. ODZŁOCIC, pozłotę z czego zdiąć.

DE'DOUBLER *un habit,* V. act. (*Oster la doublure d'un habit.*) Assutum interiùs vesti panum dissuere. ODPRUC wypruć podszewkę z pod czego náprzykład z pod sukni, odiąć podszewkę.

DE'DUCTION, subst. f. (*Narration particularisée d'un fait.*) Narratio. Expositio, onis, f. *Cic.* **La simple déduction du fait fera connoistre la vérite.* Simplex rei prout gesta est expositio, veritatem declarabit. *Cic.* WYWODZENIE opowiedanie czego. *Sama proste wywiedzenie rzeczy, prawdę pokaże

DE'DUCTION, (*Soustraction.*) Decessio, Deductio, onis, f. *Cicer. Sen.* **Toute déduction faite.* Deductis omnibus. **Faire une déduction d'une somme.* Decessionem de summâ facere. *Cic.* ODCIĄGNIENIE potrącenie. *Wszystko potrąciwszy. *Potrącić co w summie, álbo z sommy iákiey.

DE'DUIRE, V.act. (*Raconter quelque fait particulier, ou une histoire par le menu.*) Enarrare. Exponere. *Cic.* **Il déduisit ses raisons fort au long.* Rationes suas fusiùs exposuit. *Cic.* **Déduire les moyens d'une cause, ou d'un procès.* Omnia causæ argumenta, firmamentaque enumerare & complecti. *Bud.* Wywodzić powiadać opowiadać rzecz iaką iák się stała. *Rozwodził się y wywiodł racye swoie bardzo obszernie. *Wywodzić dokumenta sprawy iákiey.

DE'DUIRE signifie aussi *Soustraire, diminuer, retrancher d'une somme.* De summâ aliquid deducere. *Liv Cic.* POTRĄCAC odciągać co do rachunku z summ.

DE'DUIT, m. DE'DUITE, f. (*Raconté.*) Expositus, a, um. *Cic.* WYWIEDZIONY obszernie opowiedziany.

DE'ESSE, subst.f. (*Une Divinité du sexe feminin.*) Dea, ou Diva, *Cic.* BOGINI Bostwo płci białogłowskiey.

DE'FAILLANCE, subst. f. (*Pamoison, évanouissement.*) Defectio, *Suet.* Animæ defectio. *Cels.* MDŁOSC słabość omdlewanie.

DE'FAILLANCE, (*Manquement de force.*) Languor virium. Debilitatio. *Cic.* OSŁABIENIE ustanie sił.

Il faut toûjours fermer la veine avant que le malade tombe en defaillance. Semper antè finis faciendus, quàm anima deficiat. *Cels.* **Tomber en défaillance, s'évanouir.* Linqui animo. *Quint.* Záwsze trzeba żyłę zámknąć záſtanowić, nim osłabicie chory. *Zemdleć w paść w mdłości.

DE'FAILLANT, m. DE'FAILLANTE, f. adject. (*Qui fait defaut en justice.*) Desertor causæ, masc. **Il fut defaillant.* Citatus non respondit, *Cic.* TEN co nie staie do prawa álbo stanąwszy nie starczy mu dowodow. *Nie stało mu dowodow.

DE'FAILLIR, V. n. (*Manquer de force.*) Defici viribus. **Je defaus* Deficior viribus. *Cic.* SŁABIEC osłabieć. *Słabieię

DE'FAILLIR, (*S'évanouir, tomber en pamoison.*) Linqui animo. *Quint-Curt.* **Il defaillit entre ses bras.* In illius complexu, reliquit eum animus. *Cas.* MDLEC omdleć zemdleć mdleię omdlewam. *Zemdlał w ręku iego.

SE DE'FASCHER. V.act. (*S'appaiser.*) Iram ponere, ou remittere. act. PRZESTAC się gniewać, Uspokoić się w gniewie.

Il est fasché, il aura la peine de se desfâscher. Iratus est, item remittere, si velit. *Cic.* GNIEWA się niech że się sam przestanie gniewać niech się odgniewa; niech się sam przeprosi

(Ce Verbe n'est gueres en usage, que dans cette expression familiere.) To słowo Francuskie nie iest używane chyba w tey iedney expressyi poufałey.

DE'FAIRE, V. act. (*Détruire ce qui est fait.*) Evertere. Demoliri. *Cic.* ODROBIC, zepsować to co się zrobiło.

DE'FAIRE *un nœud,* (*le délier.*) Nodum solvere. ROZWIĄZAC Węzeł iáki.

Defaire un tissu, un paquet de lettres, l'ouvrir. Textum dissolvere. *Hor.* Fasciculum epistolarum solvere, ou resignare *Cic.* **Un paquet de hardes.* Sarcinas expedire, ou depromere. ROZWINĄC rozpleść przędzę álbo co splecionego rozmotać motki. *Listy rozpieczętować. *Pęk rzeczy álbo pakę rozpakować,

DE'FAIRE, (*Détraire quelque chose.*) Infectum reddere, ou facere aliquid. *Plin.* ZEPSOWAC co rozrobić odczynić.

Un pere trop indulgent defait ce qu'un maistre a fait. Pater nimis indulgens, quidquid doctor astruit, relaxat. *Cic.* **Dans les grandes assemblées où chacun dit son avis, l'un se plaist à defaire l'avis d'un autre.* In amplissimis comitiis, ubi quisque sententiam suam dicit, alterum juvat consilia confringere. *Cicer.* Ociec zbytecznie kochaiący dzieci; psuie to y odrabia co náuczyciel zrobił. * W wszelkich posiedzeniach, gdzie każdy swoie zdanie prawi, ieden drugiego zdanie chce przełomać y zepsować.

DE'FAIRE *sa chambre,* (*La déranger.*) Cubiculi ordinem invertere. *Cic.* ROZPRZĄTNĄC pokoy, swoy obicie stołki krzesła &c. powynosić.

Defaire ce qui est fait. Infectum facere. *Plin.* Zepsować to co się stało.

Defaire son lit à force de se remuer. Torum vexare frequenti tractione. *Petr.* Posłanie łożko popsować ustawicznie się ná nim ruszaiąc.

DEFAIRE *un homme,* (*Le faire mourir.*) De medio tollere aliquem. *Cic.* ZABIC człowieka, zgubić go stracić go.

Se Defaire soy même. Sibi violentas manus afferre. *Cic.* **Il se defit de soy par le poison.* Veneno se sustulit. *Cic.* Zábić siebie samego. * Zabił się trucizny sobie zadawszy.

DE'FAIRE *une armée.* Fundere ac delere exercitum; profligare. *Cic. Liv.* ZNIESC woysko całe.

Le Victorieux portant au bout d'un javelot la teste du Roy

defaiſoit les ennemis par la terreur de ſa mort. Caput abſciſſum ſpiculo victor getens terrore cæſi regis hoſtes fundebat. *Cic.* **Il eût été defait, ſi l'on ſe fût hâté.* Opprimi potuit, ſi celeritas adhibita eſſet. *Cic.* Zwycięſcy ná końcu Dźidy noſząc utkoioną głowę Krulewſką znoſili całe woyſko przeſtrachem śmierci Paná ſwego. *Znieſiony byłby gdyby ſię poſpieſzono.

SE DE'FAIRE *d'un homme, (le renvoyer.)* Aliquem amovere. *Ter.* A ſe removere, *ou* dimittere. act. *Cic.* ZBYC ſię iákiego człeka, odeſłać go od ſiebie.

Se Defaire de quelqu'un qui nous eſt incommode, s'en debaraſſer. Se ab aliquo moleſto expedire, *ou* extricare. *Cic.* **Se defaire d'une femme de mauvaiſe vie.* Se avellere à meretrice, *ou* avelli, *(paſſif.) Ter.* Zbyć ſię kogo bardzo naprzykrzonego. *Porzucić nierządnice, niewiaſtę złego życia.

SE DE'FAIRE, *(Quitter, laiſſer là.)* Se ab re aliquâ removere, *ou* abducere, *ou* expedire. *Cic.* ** Se defaire des embaras du ſiécle.* A ſeculi incommodis, *ou* multiplicibus negotiis ſe expedire, *ou* ſe extricare. *Cic.* **Se defaire d'un defaut.* Vitium aliquod ponere. *Cic.* *ou* exuere. *Tacit.* **Il ne s'étoit pas encore défait de ces ſottiſes.* Nondum has Ineptias depoſuerat. *Cic.* **Defaites vous de cette humeur bilieuſe, & ſoyez gay & content.* Omitte tuam iſtam iracundiam, & hilarem ac lubentem te fac. *Ter.* ** Je me ſuis preſque defait de mes anciennes habitudes.* In me ægrotant artes antiquæ. *Plaut.* **Je veux bien me defaire de cette moleſſe, & j'avoüe que je donne trop à mes plaiſirs.* Ejicienda mihi eſt hæc mollitia animi, nimis me indulgeo. *Ter.* **Il s'eſt defait de ſon chagrin.* Abdicavit ſe à languoribus & moleſtiis. *Cic.* ODDALIC ſię porzucić odſtąpić. *Oddalić ſię od kłopoi światowych. *Zbyć iákiey niedoſkonałości, iakiey wady pozbyć. *Ieſzcze niebył pozbył błazeńſtw ſwoich. *Porzuć te gorzki humorá badź weſoły y kontent. * Iużem też prawie pozbył wſzyſtkich dawnych nałogow ſwoich. *Chcę ſię cale oddalić od tey pieſzczoty, y przyznaię że názbyt pozwalam ſobie wczaſuw y wygod. *Pozbył żalu ſwego.

SE DE'FAIRE *d'une charge.* Magiſtratum deponere. *Cic.* **Se défaire de ſon metier, quitter ſa profeſſion.* Removere ſe ab arte ſuâ. *Cic.* Artem deſinere. *Suet.* ** La gloire eſt la derniere choſe, dont les Sages ont peine à ſe défaire.* Cupido gloriæ noviſſima Sapientibus exuitur. *Tacit.* ODDALIC ſię od Urzędu porzucić go y zrzucić z ſiebie. *Porzucić rzemioſło ſwoie. * Sława oſtatnia ieſt rzecz ktorey zacni ludzie z trudnością pozbywaią.

SE DE'FAIRE, *(Se démonter, ſe déconcerter, ſe déferrer.)* come *Ce jeune homme a été défait au premier mot que je luy ai dit.* Primo verbo hunc juvenem protelavi. *Ter.* ZMIESZAC ſię pomięſzać poalterować rozgniewać ſię: naprzykład: Ten młodzieniec za iednym ſłowem odemnie uſłyſzanym wſzyſtek ſię pomięſzał rozgniewał.

DE'FAIRE ſignifie encore, *Effacer par un plus grand éclat.* Delere, (deleo, es, delevi, deletum.) act. accuſ. **Les Dames n'aiment point d'avoir de belles ſuivantes qui les défaſſent.* Dominæ ancillas formoſas non amant, ne illarum ſplendore diluatur & obſcuretur illarum forma. GASIC co mniey pozornego czym pozornieyſzym. * Pánie nie lubią mieć zá ſobą piękne ſługi, ktoreby ich uzode gaſiły.

DE'FAIT, maſc. DE'FAITE, f. part. paſſ. *(Battu, vaincu, parlant d'une armée)* Cæſus. Fuſus. Profligatus. *Cicer.* ZNIESIONY zbity ná głowę mowiąc o woyſku.

DE'FAIT, *(Paſle, qui a mauvais viſage.)* Pelidus, a, um. **Il s'eſt levé tout défait d'une grand repas.* Pallidus deſurgit dubiâ cœnâ. *Hor.* ** Sa maladie l'a bien défait ou changé.* Morbus vultum ipſius mutavit. *Cic.* ZMARNIAŁY z bladły wynędzniały. *Wſtał od wielkiey bieſiady wſzyſtek pobladły. *Dużo zmarniał w tey chorobie.

DE'FAIT, *ou* ET DE FAIT, *(En effet.)* Reverâ. Et re quidem ipsâ. ZAISTE zaprawdę do prawdy.

DE'FAITE, ſubſt. f. *D'une armée.* Strages, *ou* clades exercitûs. ** Il apprit la défaite de ſon armée.* Deletum, *ou* cæſum exercitum reſcivit. ZNIESIENIE woyſka. *Dowiedział ſię o klęſce woyſka ſwego.

DE'FAITE, *(Excuſe qui a quelque apparence.)* Speciosa excuſatio. *Cic. Ter.* **Enfin vous avez trouvé une défaite.* Tandem cauſa inventa eſt. *Ter.* ** Voila vos défaites ordinaires.* Has cauſas ſoles prætendere, *ou* adhibere. ** Chercher des défaites.* Quærere cauſas. ** Se ſervir de défaites.* Cauſis uti. *Prop.* WYMOWKA pozorna áby ſię zbyć. *Náoſtatek znalazłeś pozorną racyą, álbo pozor. *Teto ſą twoie zwyczayne wymowki. *Szukać pozornych racyi. *Zażywać pozornych racyi v wymowe.

DE'FAITE *d'une marchandiſe, (lorſqu'on la vend & qu'on en a le debit.)* ** Ce marchand a eu une bonne défaite de ſa marchandiſe.* Mercator opportunum merciſe xactum invenit. *Quint.* TOWAR pokupny łatwy do zbycia ktorego wiele odchodzi y prędko ze ſklepu. *Ten kupiec miał wielki pokup ná ſwoy towar.

DE'FALQUER, V. act. *(Rabattre, déduire d'une ſomme.)* De ſummâ deducere. *Cic.* ODCIĄC potrącić od ſummy iákiey.

DE'FAUT, ſubſt. maſc. *(Imperfection, ſoit du corps, ou de l'eſprit.)* Vitium, ii, n. *Cic.* Menda. *Ovid.* Nævus. *Plaut.* ** Il n'y a aucun défaut ni aux murailles, ni à la couverture.* Nihil eſt in parietibus aut in tecto vitii. *Cic.* **Son corps n'avoit pas le moindre défaut.* In toto corpore nuſquam menda fuit. **Un enfant qui a quelque défaut en ſon corps, ou quelque marque.* Inſignis, *ou* inſignitus puer, m. *Plaut.* WADA przywara niedoſkonałość ták co do ciała iáko y co do rozumu álbo umyſłu. *Niemaſz żadney wady żadney przygany áni co do murow ánico do Dachow. *Zadney naymnieyſzey wady niebyło ná ciele. *Dziecię co má iáką wadę znáczną ná ciele álbo znamię.

Les femmes couvrent les défauts de leurs corps avec le fard. Mulieres corporis nævos fuco occulunt. *Plaut.* ** Un viſage plein de défauts.* Facies mendoſa. *Ovid.* Białogłowy barwiczką pokrywaią wady urody ſwoiey. *Twarz pełna przygany.

DE'FAUT *(pour l'eſprit.)* Vitium, ii, n. **Il a deux défauts, que s'il ne les avoit point, il ſeroit parfait & accompli.* Duo habet vitia, quæ ſi non haberet, eſſet omnium numerorum. *Petr.* **Perſonne ne naiſt ſans défauts, le plus parfait eſt celuy qui en a le moins.* Sine vitiis nemo naſcitur, optimus ille eſt, qui minimis urgetur. *Hor.* **Il n'a en luy que des défauts médiocres, & il eſt comme ces perſonnes qui ne laiſſent pas d'eſtre belles, quoiqu'on remarque ſur leurs viſages de petites taches.* Vitiis mediocribus ac paucis mendoſa eſt illius natura, velut ſi egregio corpore nævos inſperſos reprehendas. *Hor.* **Les femmes ont bien des defauts; mais le plus conſiderable eſt la grande complaiſance qu'elles ont pour elles-mêmes, & l'extrême envie de plaire aux hommes.* Multa ſunt mulierum vitia, ſed hoc è multis maximum, cùm ſibi nimis placeant. *Plaut.* **Il a les yeux fermez ſur ſes propres defauts, & ne les a ouverts que ſur les defauts d'autruy.* Sua prævidet vitia oculis inunctis, & in amicorum vitiis cernit acutùm. *Hor.* ** Examinez vous vous-même pour voir ſi la nature n'a point fait naître quelque défaut avec vous.* Concute te ipſum, numque tibi vitium natura in ſeverit vide. *Hor.* **Je ſuis exemt de ces défauts.* Ab illis vitiis ego ſanus ſum. *Hor.* **Voila quel fut ſon defaut.* In hoc fuit vitioſus. *Hor.* **Les défauts d'une Maitreſſe echapent à un Amant aveugle par ſa paſſion, & ſouvent il les prend pour des perfections.* Turpia amicæ vitia amatorem cæcum decipiunt, aut etiam hæc ipſa delectant. *Hor.* ** Elle a un defaut naturel qui la rend laide.* Aliquo naturali vitio formam exexcat. *Petr.* WADA co umyſł. * Má dwie wady ktorych gdyby nie miał był by bez ále doſkały cale, *Nikt ſię nie urodził bey wady iákiey, ten naydoſkonelſzy ieſt, kto ich má naymniey. * Nie má w ſobie tylko wady pomierne y ieſt właśnie iák owe oſoby ktore nie przeſtaią być piękne, chociaż plamki iákie máią ná twarzy. *Białogłowy maią rożne wady, ále nâywiękſza tá ieſt że maią wielkie upodobanie w ſobie y wtym áby ſię Męſzczyznom podobały. *Zámknął oczy ná właſne niedoſkonałości ſwoie y nie otwiera ich tylko ná cudze. *Patrz ſiebie ſamego, y obacz ieżeli iákiey z przyrodzenia nie maſz do ſiebie wady *Niemam tey wady do ſiebie. *Ta była iego wada. *Nikt nie widzi wady w tym co z zaślepieniem kocha y owſzem ſame defekta ma zá doſkonałości. *Ma iákąś wadę przyrodzoną ktora ią ſzpetną czyni.

Se dire ſes défauts à ſoy même. Sua ſibi loqui vitia. *Plaut.* **Il n'eſt pas obſtiné dans ſes défauts.* Non eſt pugnax vitiis. *Cic.* **Souvent voulant éviter un défaut, on ſe jette dans un autre.* Dum vitant vitium, in contraria currunt. *Hor.* Sobie ſamemu wady ſwoie wyrzucać. *Nie ieſt uparty w niedoſkonałościach ſwoich. *Częſto chcąc iedney niedoſkonałości ſię uſtrzedz wpadamy w drugą.

DE'FAUT, *(Manquement, beſoin.)* Defectus. Penuria.

*Dé-

ſ Omm

Défaut de mémoire. Memoriæ defectus. *Défaut de conseil.* Penuria consilii. *Plin.* *Défaut de viande.* Cibi penuria. *Lucr.* NIEDOSTATEK, Potrzeba. * Słabość pamięci. * Niedostaie rady. *Niedostatek wiktu.

DE'FAUT, *(parlant des chiens de chasse, qui ont perdu la piste de la beste.)* Erratio canum in vestigatione feræ, fœm. WIATRU ſtracenie mowiąc o pſach gonczych ktore tracą wiatr álbo ślad zá zwierzem.

Mettre les chiens en défaut. Canes eludere. *Phad.* Stracić wiatr pſom.

Estre en défaut. Aberrare, (o,as,avi,atum,)neut. Zbłądzić wiatr ſtracić.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Mettre quelqu'un en défaut, (luy rompre ses mesures, luy faire perdre ses veuës.)* Frangere, *ou* diſſolvere, *ou* evertere alicujus conſilia. *Cic.* *NIEWŁASNIE:* wiatr komu ſtracić, pomięſzać mu ſzyki, áby nie trafił gdzie y dokąd zmierzał.

DE'FAUT en Juſtice ſe dit *(lorsqu'on ne comparoit point à l'assignation.)* Vadimonium deſertum. Vadimonium non obitum. *Cic.* NIESTAWIENIE ſię na termin do prawa.

Faire défaut. Deſerere vadimonium. Non obire vadimonium. *Cic.* *Condamner quelqu'un par defaut.* Eremodiciam dare. Cauſam deſertam dare. *Bud.* *Rabattre un défaut.* Eremodicium circumſcribere. *Bud.* Nieſtawić ſię ná termin do ſądu. *Zdać kogo proſtym zdawaniem dla nieſtawienia ſię ná termin. *Areſztowánie ſprawy wzdáncy z proſtego rejeſtru.

AU DE'FAUT, *(Au lieu de, à la place de.)* comme *Au défaut de la force, il faut avoir recours à la ruse.* Cùm vires deſunt, ad artes eſt recurrendum. ZA MIAST, na mieyſce, miáſto, *Naprzykład:* Zá miaſt, álbo miáſto śiły trzeba záżyć ſztuki.

ON DIT proverbialement que *Chacun porte sa besace où il met ses défauts derriere le dos, & ceux d'autrui par devant.* Peras impoſuit nobis Jupiter duas, propriis vitiis repletam poſt tergum dedit, alienis ante pectus ſuſpendit gravem. *Phad.* MOWIĄ przyſłowiem, każdy ſwoie ſakiewki nosi za ſobą á kładzie cudze defekta z przodu, á właſne zárzuca na plecy zá oczy.

DE'FECTION, ſubſt. f. *(Abandonnement d'un parti.)* Defectio, onis, *f.* *Liv.* ODSTĄPIENIE zdradzenie ſtrony iákiey.

ON DIT en Aſtrologie *Défection du Soleil, Eclipse.* Defectio Solis, f. *Cic.* ZAĆMIENIE ſłońca, álbo Xiężyca zaćmienie.

DE'FECTUEUX, maſc. DE'FECTUEUSE, f. *(Qui a des défauts.)* Vitioſus. Mendoſus, a, um. *Cicer. Ovid.* NIEDOSKONAŁY NIEDOSKONAŁA.

DE'FECTUEUX, *(A qui il manque quelque chose.)* Imperfectus. Mancus, a, um. *Cic.* NIEDOSTATECZNY ktoremu czegoś brakuie.

DE'FECTUOSITE', ſubſt. fœm. *(Vice, défaut.)* Vitium. Mendum, i, n. *Cic.* NIEDOSKONAŁOSC wada.

DE'FENDEUR, ſubſt. m. *on prononce* defandeur. *(Celuy qui se défend en Justice.)* Reus. Defenſor. *Cicer.* STRONA obwiniona co ſię broni u ſądu ſtrona zápozwana.

DE'FENDRE, V. act. *on prononce* defandre. *(Parler pour quelqu'un.)* Defendere. *Cic.* BRONIC ſtawąc mowić od kogo.

Défendre quelqu'un, le proteger. Tueri. Tutari. Protegere. Alicui patrocinari. *Cic.* *Défendre la frontiere contre les courses des ennemis.* Fines imperii ab incurſionibus hoſtium tueri. *Cic.* *Defendre sa vie & sa réputation.* Caput & famam defendere. *Ses biens.* Fortunas ſuas. *Défendre le fait d'une personne.* Præſtare, tuerique factum alicujus. *Cic.* Bronić kogo záſzczycać go obroną ſwoią. *Bronić granic od inkurſyi nieprzyiacielſkich. *Bronić życia y ſławy ſwoiey. *Fortun ſwoich. *Bronić ſprawy czyiey.

DE'FENDRE *quelqu'un, Défendre sa cause, (Plaider pour luy.)* Alicui patrocinari. Pro aliquo dicere. *Cicer.* STAWAC od kogo w ſprawie.

Quand on ne se sent point coupable, on doit être hardi à défendre hautement son innocence. Qui non deliquit, decet audacem eſſe, pro ſe confidenter & proterve loqui. *Plaut.* Kto ſię czuie niewinnym śmiały ma być co wbronieniu niewinności ſwoiey.

SE DE'FENDRE *d'une chose, (S'en justifier, l'éloigner de soy.)* Rem à ſe removere, *ou* propulſare. *Petr.* A ſe culpam avertere. *Cic.* BRONIC ſię ſtawać przy niewinnosci y ſłuszności ſwoiey: Oczyścić ſię z zárzutow, wymierzać ſię komu.

Se défendre de quelque méchante action, disant qu'on l'a fait par sottise. Deprecari odium ſummæ improbitatis, excuſatione ſummæ ſtultitiæ. *Cic.* *Permettre à quelqu'un de se justifier.* Dare alicui defenſionem. *Cic.* Dare alicui purgandi locum. Bronić ſię niewiadomością álbo nieoſtrożnością y nieuwagą. *Pozwolić komu áby ſię bronił, przypuścić kogo do obrony.

Se défendre contre quelqu'un, luy resister, luy tenir teste. Se contra aliquem vindicare forti dextrâ. *Phad.* Bronić ſię komu niedać mu ſię nastawać przeciwko niemu, okoniem mu ſię ſtawić, ſprzeciwić ſię mu.

DE'FENDRE, *(Interdire une chose, ne vouloir point qu'on la fasse.)* Vetare Inhibere. Prohibere. Interdicere. BRONIC czego záhraniać zákazywać niedopuſzczać.

On a accoûtumé de défendre l'administration des biens des peres & meres à ceux qui les dissipent. Male rem gerentibus, bonis paternis interdici ſolet. *Cic.* *Il défendit par un Edit qu'on ne fit aucune traitte de bled, hors du pays.* Vetuit edicto, ne ex regione frumentum exportaretur. *Cic.* *Défendre aux farceurs de monter sur le théâtre.* Interdicere ſcenam hiſtrionibus. *Suet.* *Nous voulons toûjours tout ce qui nous est défendu, & nous desirons ce qu'on nous refuse.* Nitimur ſemper in vetitum & negata cupimus. *Ovid.* *Je vous défends ma maison.* Interdico tibi domo meâ. *Liv.* *Il n'est point défendu de dire la verité en riant.* Ridentem, verum dicere, nihil vetat. *Horat.* *Il défendit à ses gens de leur toucher, ni à leurs biens.* Militibus ſuis juſſit, ne qui eorum violarentur, ne quid ſui deſideraretur. *Cæs.* Poſpolicie niedopuſzczaią záwiadować dobrami dziedzicznemi utratnikom. *Zákazał wyrokiem, Edyktem áby ani fury zboża z kraiu niewywożono. *Zákazać kuglarzom komedyi wyprawować. *Zawſze tego pragniemy czego zakazuią, y tego chcemy bardziey czego bronią. *Zakazuię ci ábyś w domu moim niepostał. *Nie ieſt rzecz zábroniona każdemu prawdę żartem powiedzieć. *Zákazał ludziom ſwoim áby ich oſob y dobr nietykali.

DE'FENDRE, *(Garantir, empêcher d'une chose.)* Defendere. *Défendre les myrtes de la gelée.* Defendere myrtos à frigore. *Virg.* *On défend les fleurs, ou les garantit de l'hiver avec de la paille.* Stramento flores ab hieme proteguntur. *Plin.* *Se défendre des caresses de quelqu'un, les rejetter.* Rejicere ſe à blanditiis alicujus. *Petr.* *Se défendre des ardeurs du Soleil.* Defendere Solis ardores. BRONIC záſłonić ochronić co od czego. *Záſłonić mirtowe drzewa od mrozu. *Záſłaniaią kwiaty od zimy ſłomą. *Strzedz ſię pieſzczot czyich bronić ſię od nich. *Schronić ſię od upałow ſłonecznych.

Je ne puis me défendre de servir mon ami dans l'occasion. Amico non poſſum officia non præſtare, ubi opus eſt. *Je n'ay pu me dispenser de prendre ce soin.* Quin hanc curam ſuſciperem, recuſare non potui. *Je ne puis me défendre, ou m'empêcher de vous obéir.* Tibi imperium detrectare haud licuit. Nie mogę ná ſobie przewieść áby nie świadczył uſługi moiey przyiacielowi w okazyi. *Nie mogłem ſię zbronić ábym tego ſtarania nie wziął na ſiebie. *Nie mogę ſię zbronić ábym rozkazow twoich nie ſłuchał.

DE'FENDU, m. DE'FENDUE, f. part. paſſ. *(on prononce défandu.)* *(Protegé.)* Defenſus, a, um. *Cic.* OBRONIONY, OBRONIONA, záſzczycony.

DE'FENDU, *(Prohibé, interdit.)* Vetitus. Prohibitus. Interdictus, a, um. *Cic Suet.* ZABRONIONY Zákazany.

Un plaisir défendu Interdicta voluptas. *Horat.* *Les jeux de hasard défendus par les loix.* Alea vetita legibus. *Hor.* ROSKOSZ uciecha zakazana. *Gry koſterſkie zakazane prawem.

DE'FENSE, ſubſt. f. *on prononce* defance. *(Action par laquelle on se defend & l'on resiste à la force.)* Defenſio, onis, f. *Cic.* *Entreprendre la defense de quelqu'un.* Suſcipere alicujus defenſionem. *Cic.* *Mettre toute sa defense dans les termes de la loy.* Conſtituere præſidia ſua in arce legis. *Cic.* *Estre oui dans ses defenses.* Ad cauſam dicendam admitti. *Cic.* *Se couper dans ses defenses, parler contre soy en se voulant defendre.* Suo gladio defenſionem ſuam conficere. *Cicer.* BRONIENIE ſię przeciwko gwałtowi y mocy. *Wziąć na ſię bronienie kogo. *Wſzyſtkę ſwoię obronę ná prawie záſadzić. Być ſłuchanym w obronach ſwoich. *Nieſtoſownie mowić ná obronę ſwoię raz ták drugi raz inaczey właſnem dokumentem y obronami ſię pokonáć.

La defense de l'innocence que la malice des hommes accable se fait jour quelque fois. Innocentiæ defenſio multorum improbitate intercluſa, aliquando reſpirat. *Cic.* Niewinność ktorą ludzie chcą przytłumić ſama ſię częſtokroć obroni y ná wierzch wyda.

DE-

DE'FENSE, (*résistance qu'on fait, lorsqu'on est attaqué.*) Defensio,onis,f. •*Dites à vôtre frere qu'il mette nôtre maison en état de défense.* Domus ut propugnacula & præsidium habeat, dic fratri tuo. *Cicer.* •*Il a tué tous ceux qui se mettoient en défense.* Vim parantes occidit. *Liv.* •*Il ne leur donna pas le temps de se mettre en défense.* Ne quàm minimum spatii ad se armandos dedit. *Cæs.* OBRONA od nápaści ostrożność. •Mow bratu áby się miał w domu ná obronie y ostrożności. •Wszystkich pozabiiał ktorzy się bronić chcieli. •Niedał im czasu aby y do broni skoczyli.

Nous mettons tous nos soins à la défense de la ville. Totam curam in urbis defensionem intendimus. *Liv.* Wszystkie starania nasze obracamy ná obronę miasta.

DE'FENSES au plusieurs se dit en guerre (*de tout ce qui sert à la défense d'une place, comme bastions, demi-lunes, &c.*) Munitiones, onum,f. plur. Munimenta. Propugnacula. Præsidia. *Cic. Cæs.* •*Ils se présenterent aux défenses.* In munitionibus consistere ausi sunt. *Cæs.* •*Personne ne paroit aux défenses* Nemo tuetur propugnacula. *Cæs.* •*Tirer en bas les défenses, les renverser.* Destruere munitiones. *Cæs.* OBRONY w większey liczbie, mowi się w woysku o tym wszystkim co służy do bronienia fortecy iákiey. Náprzykład baszty szańce wały &c. •Pokazali się ná wałach. •Nie widać nikogo ná wałach. •Popsować wały z fossami, poobalać obrony, fortyfikacye popsować.

DE'FENSE, (*Empeschement de faire une chose.*) Interdictum *Plaut.* •*Les chefs firent faire défense sur peine de la vie, de quitter son rang.* Duces pronuntiari jusserunt, ne quis ab loco discederet. *Cæs.* •*Il fit défense aux Comédiens de plus monter sur le théâtre.* Interdixit histrionibus scenam. *Suet.* •*On fit défense, on défendit au peuple d'Antium de se mettre en mer.* Interdictum fuit mare Antiati populo. *Liv.* •*Faire inhibitions & défenses.* Edicto vetare. ZABRONIENIE, zákazanie czego. •Starszyzna zákaz wydali pod gardłem áby się żaden z mieysca nieruszył. •Zákazał komedyantom áby więcey nie postali ná scenie. •Ancyotom Zákazane było morze. Zákazać y ostrzedz surowo.

DE'FENSES *d'un sanglier*, (*Deux grandes dents qui avancent & qui leur sortent de la gueule, avec lesquelles ils se défendent.*) Exerti dentes *Plin.* Apri dentes falcarii. KŁY u dzika ktore mu z pyska wychodzą y ktoremi sie broni.

DE'FENSEUR, subst.m. *on prononce* défanseur. (*Protecteur.*) Defensor. Propugnator. *Cic.* •*Se rendre un courageux défenseur de la liberté.* Præstare se propugnatorem acerrimum libertatis. *Brut. ad Cic.* OBRONCA. •Stać się odważnym obrońcą wolności.

DE'FENSIVE, adject.f. & *quelquefois* substantif. *Les armes défensives & offensives,* (*avec lesquelles on se défend & l'on attaque.*) Arma ad tegendum & ad nocendum. *Cicer.* BRON zaczepna y odporna, to iest ktorey záżywaią álbo nástępuiąc ná kogo álbo odpor czyniąc nástępuiącemu y broniąc samych siebie.

Il avoit résolu de demeurer sur la défensive, ou de s'y tenir. Constituerat signa inferentibus resistere. *Cæs.* Postanowił się tylko bronić, á nie záczepiać.

(*Défensif* pour le masculin n'est pas en usage.) To słowo w Francuskim w rodzaiu męskim się nie mowi.

DE'FERENCE, subst.f. *on prononce* déferance. (*Respect, soumission d'esprit.*) *Déférence aux volontez & aux sentiment de quelqu'un.* Reverentia. Observantia,æ,f. Obsequium,ii,n. *Cic. Ter.* POSZANOWANIE, ustępowanie komu szanuiąc zdanie y wolą iego.

J'ay eu des déférences pour vous, dont je ne me repentiray jamais. Tribui tantum sibi, quàm me tribuisse nunquam pœnitebit. *Cic.* Miałem to poszanowanie ku tobie ktorego nigdy żałować nie będę

Avoir de la déference pour la volonté d'une personne. Voluntati alicujus obsequi. *Cic.* •*Elle a eu toujours de la déference pour vous en tout.* Semper tibi fuis morigera in rebus omnibus. *Terent.* •*Je n'ay pas eu pour vos préceptes toute la déference que je devois avoir.* Præceptis tuis non satis parui. *Cic.* •*Il veut qu'on ait de la deference même pour ses extravagances.* Vult etiam, ut assentiamus ipsius deliramentis. Ustępować komu, chodzić za wolą iego. •Zawsze szła zá wolą swoią we wszystkim. •Nie ważyłem sobie rozkazow twoich ták iákom był powinien. •Chce żeby mu ustępowano ná wet wymysłom y nieuwadze Jego, áby mu we wszystkim ustąpic, wszystko choć też nie do rzeczy pochwalić

DE'FERER, V. neut. (*Avoir de la soumission & de la deference pour quelqu'un, pour ses sentimens, se ranger à son avis.*) Alicui obsequi. *Cic.* Alicui morigerari. *Ter.* Colere, (colo,is,colui,cultum.) Observare aliquem. USTĘPOWAC komu ulegać mu, ustępować zdaniu Jego, trzymać z nim.

Je defere à vôtre jugement. Sto judicio tuo. Tibi assentior. *Cic.* Ustępuię zdaniu twoiemu.

DE'FE'RER, (*Acquiescer à l'appel.*) Intercessioni parere. *Cic.* DOPUSCIC pozwolić apelacyi.

DE'FE'RER, V.act. (*Donner, accorder une chose à quelqu'un.*) Aliquid deferre. *Cic.* USTĄPIC Dać co komu.

Déférer le premier rang à quelqu'un. Primas alicui deferre, concedere. *Cic.* •*Le triomphe.* Triumphum alicui deferre. *Cic.* Ustąpić pierwszego mieysca komu. Ustąpić zwycięstwa komu dać mu zá wygraną ustąpić wygraney.

DE'FE'RER, (*Dénoncer quelqu'un au Juge.*) Alicujus nomen deferre ad judices. DONIESC kogo do sądu.

DE'FERMER, V.act. (*Tirer hors ce qui est enfermé.*) Solvere. Expedire, (dio, is, ivi, itum.) Extrahere. ODEMKNĄC otworzyć co zámkniętego, wypuścić z zámknięcia, dobyć z zámknięcia.

DE'FERRER *ce qui est ferré*, V.act. Ferro aliquid exarmare. •*Deferrer un cheval.* Equo soleas eximere, *ou* detrahere. ODKOWAC, odkuć co okutego. •Odkuć konia odiąć mu podkowy.

Un cheval déferré. Equus discalceatus. *Suet.* Koń odkuty, bez podkow, bosy.

DE'FERRER se dit figurément pour *Démonter une personne, le deformer dans la dispute.* Exarmare aliquem. *Stat.* ZAWOIOWAC kogo, wszystkie iego racye zbić w sporze iákiey.

Il se déferre aisement, il se trouble. Turbatur vultu & voce Łatwo go zmięszać.

DE'FI, *ou* DEFFI, subst. m. (*Provocation, appel au combat.*) Provocatio,onis,f. *Cic.* •*Faire un défi à quelqu'un.* Provocare aliquem. Vocare ad pugnam. *Liv.* WYZWANIE ná poiedynek. •Wyzwać kogo ná poiedynek.

J'accepte le défi. Cedo provocationi. Veniam quocunque vocaris. *Virg.* Stawię się ná poiedynek ná mieysce náznáczone.

UN CARTEL *de défi.* Scheda provocatoria,æ,f. Libellus provocatorius,i,m. KARTKA wyzywaiąc ná poiedynek.

DE'FIANCE, subst. fœm. (*Soupçon qu'on a, crainte d'être trompé.*) Diffidentia,æ,f. *Cic.* •*Entrer en défiance des esprits.* Diffidere ingeniis. *Cic.* •*Je commençay d'entrer en quelque sorte de defiance.* Cœpi subdiffidere. *Cic.* •*Avec défiance.* Diffidenter adv. •*J'ay appris par vos lettres que vous aviez eu quelque défiance de mon frere.* Ex tuis litteris cognovi, tibi fratrem meum falsò suspectum fuisse. *Cicer.* PODEYRZLIWOSC niedowierzanie boiaźń żeby nie być oszukanym. •Nie dowierzać nie ufać komu. •Zácząłem się iákoś obawiać y nie iákoś mię podeyrzenie niechętność brała. •Nic poufnie nie śmiało z boiaźnią nieszczerze. •Widzę z listow swoich że iákoś nie dowierzasz bratu memu, iákieś masz o nim powątpiewanie.

DE'FIANT, m. DE'FIANTE, f. adject. part. (*Soupçonneux, embrageux.*) Diffidens. Suspiciosus. *Cicer.* Suspicax. *Tacit.* •*Se défiant de ses affaires.* Diffidens rebus suis. PODEYRZLIWY niewierzący. •Ostrożny niechętny niedowierza interessom swoim.

Il est défiant, c'est un esprit défiant. Suspiciosus est. *Cicer.* •*Qui est défiant de soy-même.* Sibi ipsi diffidens. *Cic.* PODEYRZLIWY. •Ten co samemu sobie niewierzy.

DE'FIER, *ou* DEFFIER, V. act. (*Faire un défi, provoquer, exciter à une chose.*) Aliquem ad aliquid vocare, *ou* provocare. •*On dit* Provocare aliquem ad ludum, *ou* in aleam, *Défier quelqu'un au jeu.* •*Il me défie au combat.* Minimo me provocat. *Hor.* WYZYWAC kogo ná co. •Wyzywać kogo ná grę. •Wyzywać ná spotkanie się ná poiedynek, w zápaśki o lepszą ná wycinki.

Il m'a défié à chanter. Cantatum me provocavis. *Terent.* Wyzwał mie ná głosy do śpiewania kto lepiey záśpiewa.

Je vous défie à qui fera mieux des vers de nous deux. Experiamur quis possis meliores condere versus. •*Ils commencérent à défier les Barbares d'entrer.* Nutu vocibusque hostes vocare cœperunt, si introire vellent. *Cæs.* Wyzywać kogo ná wiersze, kto lepiey nápisze. •Zaczęli wyzywać nieprzyiaciol, áby do nich przyszli.

Je vous défie d'expliquer cette enigme. Solve, *ou* interpretare hoc ænigma, eris mihi magnus Apollo. Niezgadniesz mi tego, tey gadki.

SE DE'FIER, (*n'être pas assuré d'une personne, ou d'une chose.*) Diffidere. *Cic.* *Se défier de soy-même.* Sibi diffidere. *Plaut.* De se diffidere. *Cic.* **De sa memoire.* Memoriæ diffidere. *Quint.* **Des esprits.* Ingeniis diffidere. *Cic.* NIE wierzyć, nie ufać czemu albo komu wątpić oczym. *Nie ufać nie wierzyć sobie samemu. *Nie wierzyć pamięci swoiey. *Nie ufać umysłom.

Il faut prendre garde dans la vie, à qui on se doit fier, & de qui on se doit défier. In omni vita considerandum est, quibus credas, quos caveas. *Cic.* Trzeba uważać w tym życiu komu ufać y komu nie ufać.

SE DE'FIER, (*Se douter.*) **Je me suis toûjours bien défié que cela arriveroit ainsi.* Suspicabar id ita futurum. WĄTPIC, nie ufać nie trzymać o czym nie rozumieć obawiać się. *Zawszem ia się obawiał tego áby to nie było.

Je ne me serois jamais défié qu'il m'eût joué un si vilain tour. Nihil simile ab illo expectassem. Tam improbè mecum actum, haud credidissem. Nigdybym się był nie spodziewał żeby mi tę sztukę miał wyrządzić.

DE'FIGURE', m. DE'FIGURE'E. f. part. pass. (*Gâté, en parlant d'une figure, ou du visage.*) Deformatus. *Cic.* Deturpatus. *Suet.* ZEPSOWANY ZESZPECZONY co do twarzy albo Osoby.

DE'FIGURER, V. act. (*Changer, gâter la forme ou la figure.*) Turpare. Deturpare. ZEPSOWAC zeszpecić co do twarzy álbo osoby.

Vos dents jaunes, les rides de vôtre visage & vos cheveux blancs vous défigurent. Te luridi dentes, te rugæ & cani capilli turpant. *Hor.* Zęby zbniwiałe lice zmarszczone, włosy osiwiałe cię oszpeciły.

DE'FILE', subst. m. (*Chemin étroit où l'on ne va qu'un à un.*) Via angusta. *Quint-Curt.* **Passer des défilez.* Iter habere per angusta viarum. **Il l'attira dans un défilé.* In angustias illum elicuit. *Cæs.* **Il fit passer ses troupes par un défilé.* Per angustias traduxit copias. *Cæs.* **Il l'obligea de combattre dans un défilé.* Angustias transeundo confligere coegit. *Cæs.* PASS ciasny przeprawa gdzie tylko ieden zá drugim iść może *Przechodzić przez passy y ciasne przeprawy wąskie. *Wprowadził go w ciasne mieysca. *Przeprowadził woyska swoie przez ciasności *Przywiódł go że się spotkać musiał w ciasnych mieyscach w ciasnościach.

DE'FILER, V. act. (*Défaire de la toile, ou quelque étoffe, en oster les fils.*) Telam, *ou* pannum filatim distrahere. ROSPRZĄSC co uprzędzionego po nitce wyciągaine rozstrzępić

SE DE'FILER, (*en parlant d'une étoffe.*) Filatim solvi. STRZĘPIC się wystrzępiać się mowiąc o materyi iákiey.

ON DIT en ce sens figurément, *Le chapelet se défile.* (*parlant de gens liez ensemble d'amitié, ou qui meurent, ou qui se dé-unissent.*) Divelluntur, *ou* disiunguntur à se invicem. PRZYSŁOWIEM Francuskim mowią, *paciorki się rwą* u osobach iakich przyiaźnią álbo krewnością złączonych kiedy mrą, álbo się między sobą kłocą y rożnią.

DE'FILER, V. n. en termes de guerre, (*se dit des soldats qui sont obligez d'aller à la file & l'un après l'autre, pour se mettre en marche.*) comme *On fit défiler l'armée.* Continuatâ serie exercitus processit. **Il défila le long de la coste.* Secundum litus iter habuit. **Il fit défiler les troupes du petit camp dans le grand.* Ex majoribus castris, in minora transduxit copias. *Cæs.* RUSZYC się porządnie mowiąc o woysku ktore záczyna się z mieysca ruszać w porządnym szyku ciągnąć dokąd. Kazano ciągnąć woysku porządnie. *Ruszył z woyskiem y szedł po nád brzegiem. *Kázał ciągnąć woysku z małego do wielkiego obozu.

DE'FILER, (*Passer par des lieux fort étroits par où l'on ne peut aller qu'à la file.*) Per angustias viarum, *ou* per angusta, iter habere, *ou* facere. *Cicer.* CIĄGNĄC ieden zá drugim w mieyscach y przeprawach ciasnych.

Ils furent contraints de défiler entre deux montagnes pour se sauver. Per montium angustias, iter habere coacti sunt, ut vitam servarent incolumem. Musieli ciągnąć w gory, áby z życiem uszli.

DE'FINIR, V. act. (*Déterminer.*) Statuere. Constituere. POSTANOWIC rzecz ná czym albo co ustanowić opisać.

DE'FINIR en termes de Logique, signifie, *Expliquer la nature d'une chose, faire voir son genre & sa difference.* Definire. *Cic.* *Quint.* Definitione propriam vim alicuius rei exprimere. OPISAC wyrazić istotę iákiey rzeczy co do rodzaiu y rożności od inszych.

DE'FINITEUR, subst. masc. (*Conseiller du Géneral, ou du Superieur.*) Definitor, oris, m. Consultor, oris, m. DEFINITOR urząd zákonny, rada Przełożonego.

(Terme d'usage dans l'Ordre de S. François.) Termin zażywany w Zakonie S. Franciszka.

DE'FINITIF, m. DE'FINITIVE, f. adiect. (*Qui termine.*) Definitivus, a, um. *Cic.* POSTANOWIENIE ostatnie ná czym rzecz ma stanąć, y co ma koniec iaki czemu uczynić

ON DIT au palais. *Juger une chose en definitive.* Rem ultimâ cognitione judicare. OSĄDZIC sprawę w náywyższym sądzie głownym.

DE'FINITION, subst. fœm. (*Courte & claire explication de la nature d'une chose qui est comme cachée & envelopée sous un mot.*) Finitio. Definitio. *Quint.* *Cicer.* Rei alicujus brevis explicatio. DEFINICYA opisanie krotkie y iasne istoty iákiey rzeczy, ktora iest iákoby zamknięta w słowie iednym.

DE'FINITIVENENT, adv. (*Décisivement.*) Decidendo. Ultimùm. adv. OSTATNIĄ władzą, sądem náywyższym, Dekretem ostatnim.

DE'FLEURIR, V. n. (*Perdre sa fleur, parlant des arbres.*) Deflorescere. *Plin.* **L'arbre défleurit.* Deflorer flos arboris. *Catul.* OKWITNĄC opaść z kwiatu mowiąc o drzewach. *Drzewo okwita, opada z kwiatu.

DE'FLORATION, subst. f. (*L'action par laquelle on ôte la virginité à une fille.*) Fluis. Vitiatio, onis. f. ZGWAŁCENIE Panny, kwiatu panieńskiego pozbawienie wstydu.

DE'FLORER, V. act. (*Oster la fleur de la virginité à une fille.*) Devirginare, *ou* Depudicare virginem. *Ter.* ZGWAŁCIC Pannę, pozbawić ia kwiatu panieńskiego wstydu.

(Mot d'usage parmi les Matrones & en Medecine.) Słowo zázywane między Matronami y Lekarzami.

DE'FONCER, V. act. (*Oster le fond à un tonneau.*) Dolio fundum eximere, (eximo, is, exemi, exemtum.) *ou* excutere, (cutio, is, cussi, cussum.) act. WYBIC dno z beczki.

DE'FRAYER, V. act. (*Payer la dépense de quelqu'un.*) Sumtus alicui suppeditare, *ou* subministrare. *Cic.* **Je vous défrayerai de vôtre voyage.* Viaticum tibi dabo *Plaut.* ZASTĄPIC koszta zá kogo uwolnić go od kosztu iákiego y wydatku *Zapłacę ci zá drogę że cię nie będzie kosztowała.

Ils ordonnerent qu'il seroit défrayé. Gratuita ei hospitia decreverunt. *Plin* Kazano go w kosztach podeymować.

DE'FRAYER se dit figurément (*de certaines gens ridicules, qui apprestent à rire aux autres par leurs impertinences & leurs simplicités ridicules.*) comme *Cet homme a défrayé la compagnie, Il a servi de risée.* Præbuit omnibus ridendi occasionem. NA SMIANO się z niego, podał się ná śmiech wszystkim daremnie iák błazen.

DE'FRICHEMENT, subst. m. (*L'action de défricher la terre.*) Rudis & inculti soli cultus, ûs, m. Cultura, æ, f. Cultio, onis. f. *Cic.* UPRAWIANIE roli dobywanie odłogu álbo ugoru álbo nowiny.

DE'FRICHER *une terre*, V. act. (*Cultiver une terre qui est en friche.*) Agrum incultum colere. *Cic.* Rude solum arare. *Var.* DOBYWAC odłogu, albo nowiny, orać odłog.

DE'FRICHER se dit figurement (*des affaires & des sciences qui sont embrouillées, auxquelles on donne quelque éclaircissement.*) Lumen rebus afferre. Res intricatas enodare. *Cic.* NAUKI iákie y sprawy trudne niewłaśnie obiaśnić odkryć.

ON DIT aussi *Défricher un esprit.* Subigere, *ou* excolere ingenium. *Cic.* CWICZENIE pierwsze dać umysłowi iákiemu, wypolerować czyi rozum prosty y nie ćwiczony.

DE'FRISER *les cheveux*, V. act. (*Leur faire perdre la frisure.*) Compositos capillos disiicere. *Ovid.* ROZKRĘCIC włosy kędziory popsować rostrzęść.

DE'FRONCER, V. act. (*Défaire les plis d'un habit.*) Rugas vestis explicare. ROZMARSZCZYC, rozprostować suknie pomarszczone pogniecione.

SE DE'FRONCER se dit au figuré, *Se dérider, oster les rides du front, témoigner de la joye sur son visage.* Caperatam frontem exporrigere. Frontem sollicitam explicare. *Ter.* *Hor.* ROZMARSZCZYC się marszczki z czoła spędzić, pokazać wesołość ná twarzy

DE'FROQUE, subst. f. (*Dépouille d'un moine qui appar-*

tient

ient à l'Abbé; ou *d'un Chevalier de Malthe, qui appartient à l'Ordre.*) Exuviæ, arum, f. pl. Spolium, ii, n. ZWŁOCZYNY fzaty świeckie mnicha ktore nálezą do Opata; álbo z Kawalera Maltańskiego ktore należą do Zákonn tych Kawalerow

DE'FROQUER, V. act. (*Oster le froc à un moine.*) Alicui cucullum eximere, *ou* eripere. act. ZEDRZEC kaptur cákonny komu. álbo fuknie zákonne z niego zdiąć.

SE DE'FROQUER, *ou* comme l'on parle vulgairement *Jetter le froc aux orties.* Cucullum deponere, *ou* abjicere. ZRZUCIC kaptur fam go porzucić, porzucaiąc zákon.

DE'FROQUER fe dit auffi *d'un marchand à qui on enlevé toute sa marchandise, soit en l'achetant*, ou *la luy ostant par violence.*) Merces alicui eripere. *Phad. Cic.* ODRZEC kupca ze wfzyftkiego wfzyftek towar u niego razem zákupiwfzy, eábrać, álbo mu go gwałtem biorąc pozbawić.

Ces goinfres ont défroqué ce vendeur d'huitres à l'écaille, ont vuidé tout son panier. Hi helluones oftrearium oftreis inanem fecerunt. Ci żarłocy wfzyftkie oftrogi eábrali temu przekupniowi oftryg w fkorupach, cały mu kofz ich wyiedli y oftryg go pozbawili.

DE'FRUCTU, fubft. m. terme tirè du Latin, d'ufage en François pour (*le fruit, la menuë dépense, que fait celuy qui dresse sa table à ceux qui font des parties pour quelque repas.*) Bellaria, orum, neut. pl. WETY kofzt ná wety to ieft owoce wetowe.

SE DE'FULER, V. act. (*Oster son chapeau, se découvrir pour saluër quelqu'un.*) Caput aperire. KŁANIAC fię komu kapelufz álbo czapkę przed nim zdeymuiąc czapkować komu (*Mot bas & populaire.*) Słowo podłe y pofpolite.

DE'FUNT, m. DE'FUNTE, f. adiect. (*Qui est mort, qui est trépassé.*) Defunctus. *Quint.* Fato functus. Demortuus, a, um. *Cic.* ZESZŁZ, ZESZŁA umarły.

DE'GAGE', m. DE'GAGE'E, f. part. paff. & adiect. (*Libre de tout engagement.*) Liber. Solutus. Expeditus. *Cicer.* WOLNY od wfzyftkiego.

Esprits purs & dégagez de toute matiere. Mentes ab omni materiæ concretione fepamtæ. *Cic.* Duchy czyfte y wolne od wfzyftkiego do ciała náleżącego.

Avoir la taille dégagée & libre. Commodâ & eleganti effe ftaturâ. **Un gest dégagé, Un geste libre & qui n'est point embarrassé.* Geftus liber & expeditus. **Sa prononciation est dégagée.* Vir eft ad pronuntiandum expeditus. *Cic.* Stan gładki y piękny co do ciała ofoby powierzchowney chybié fkład.*Jeft piękny, jeft wolny nie przymufzony w wyrażeniu mowy jeftami. *Wymowa czyfta nie obrażliwa, niecharliwa.

DE'GAGEMENT, fubft. m. (*Ce qui dégage un lieu*, ou *un appartement, comme les corridors, les montées dérobées* &c.) Pervia tranfitio, *genit.* perviæ tranfitionis, f. *Cic.* Ufus pervius tectorum, *genit.* ufus pervii, m. *Virg.* SIENIE ganki w budowaniu wolne przeyście fchody kryte.

DE'GAGEMENT, (*L'action de retirer une chose qui est engagée*) Rei oppigneratæ redemtio, onis, f. *Plin.* UWOLNIENIE wykupienie záftawy.

DE'GAGEMENT *du corps*, (*à faire ses exercices.*) Libera & expedita agendi ratio, *genit.* liberæ & expeditæ agendi rationis, f. **Il fait ses exercices avec un grand dégagement.* Liberè & expeditè corporis exercitationes conficit. ZRECZNOSC w czynieniu czego y odprawianiu zábaw rycerfkich żołnierfkich. *Zręcznie wfzyftkie żołnierfkie ćwiczenia czyni.

DE'GAGEMENT, (*Liberté*, ou *un estat libre & dégagé de toutes les choses du monde.*) Libertas animi, *genit.* atis, f. *Cic.* * *Il est, il vit dans un grand dégagement pour toutes les choses du monde.* Res humanas defpicit atque infra fe pofitas arbitratur. *Cic.* UWOLNIENIE fię od rzeczy wfzelkich ziemfkich proźnych światowych. *Zyie bez wfzelkiego przywiązania z wielkim oderwaniem ferca od rzeczy ziemfkich.

DE'GAGER, V. act. (*Retirer une chose qu'on avoit mise en gage.*) Rem pignori oppofitam liberare. WYKUPIC záftaw.

ON DIT en ce fens *Degager sa parole, la retirer aprés l'avoir donnée & comme mise en gage.* Fidem fuam liberare. *Sen.* **J'ay degagé ma parole pour vous rendre service.* Diffolvi me, ut tibi operam darem. *Ter.* STAWIC fię w fłowie. *Stawiłem fię w fłowie dlá przyfługi twoiey.

DE'GAGER fignifie auffi, *Retirer quelqu'un d'un lieu dangereux, de quelque mauvais pas, & d'une mauvaise affaire.* Liberare. Solvere. Diffolvere. Expedire. *Cic.* **Il a degagé son fils d'esclavage, Il l'en a retiré.* Expedivit è fervitute filium. *Plaut.* **Il fut tué voulant degager son fils.* Dum circumvento filio interficitur. *Caf.* **Ils degagerent la province qui estoit menacée de plusieurs dangers.* Explicarunt provinciam cinctam undique periculis. *Cicer.* **Se degager de la presse.* Se à turbâ expedire. *Terent.* * *Se degager d'embarras.* Evolvere fe ex turbis. *Terent.* WYPROWADZIC, Wyratować, ofwobodzić kogo z niebefpieczeńftwa z złey iákiey okazyi, z nieszczęścia. * Wyprowadził ofwobodził fyna fwego z niewoli. * Zabity ieft chcąc wyratować fyna fwego. *Wyratowali kray od niebefpieczeńftw ktore zewfząd groźiły. *Wyniść z ścisku z tłumu. * Uwolnić fię od fałołow y trudności.

DE'GAGER fe dit en Architecture, (*parlant d'une maison dont les appartemens sont dagagez.*) Perviis tranfitionibus liberas ædes reddere, act. **Il occupe un appartement bien degagé.* Partem domus femotam ac fejunctam habet. OSOBNE mieszkanie w domu iákim odłączone od drugich. *Stoi wygodnie w Ofobnym od drugich mięfzkaniu.

DE'GAGER fe dit figurément en chofes morales, pour *Défaire*, ou *faire quitter à quelqu'un ses passions.* Expedire, *ou* liberare aliquem à cupiditatibus. **Se dégager de ses passions.* Solvere fe à cupiditatibus. **Des liens du corps.* Liberare fe cuftodiis corporis. *Cic.* **Il se dégagea peu à peu de l'amour de cette femme.* Paulatim elapfus eft huic mulieri. *Ter.* UWOLNIC ofwobodzić kogo od paffyi iego właſnych. *Uwolnić fię od paffyi fwoich. *Od więzow ciała. *Powoli co raz fię od tey białogłowy oddalał.

DE'GAINER, V. act. (*Tirer une espée*, ou *couteau hors du fourreau.*) Enfem, *ou* gladium è vaginâ educere ftringere gladium. *Liv.* DOBYC z pochwow miecza. noża z nożenek.

ON DIT abfolument *Dégainer*, pour *Se battre, ou découdre, (comme l'on parle populairement.)* Præliari. Decertare. DOBYC fzabel bić fię rąbać fię iáko mowią pofpolicie.

SE DE'GANTER, V. act. (*Oster ses gants.*) Chirothecas detrahere. ZDIĄC rękawiczki.

DE'GARNI, m. DE'GARNIE, f. part. paff. (*Dépouillé.*) Spoliatus. Nudus Vacuus & inanis. **Des colines dégarnies d'arbres.* Colles vacui arboribus. *Col.* **Une maison dégarnie.* Nuda & inanis domus abfque fupellectili. *Cic.* **Une ville dégarnie de défenses, qui est sans défenses.* Urbs nuda præfidio. *Cicer.* **Dégarni d'argent.* Nudus nummis. *Hor.* OBRANY, zdarty, złupiony, rozebrany, ogołocony, prożny. *Pagorki prożne ogołocone z drzew. *Dom prożny bez fprzętu wfzelkiego, álbo z wfzelkiego fprzętu obrany. *Miafto ogołocone z obrony, bez obrony. *Obrany z pieniędzy.

DE'GARNIR, V. act. (*Oster ce qui garnissoit un lieu.*) Spoliare. Nudare. Vacuare. *Cicer.* **Dégarnir les costes.* Nudare littora. *Caf.* OBRAC odrzeć ogołocić co z czego. *Ogołocił brzegi.

DE'GARNIR fe dit auffi (*des places de guerre, dont on oste les garnisons & les défenses.*) Spoliare, *ou* nudare urbem milite, propugnaculis, auxiliis. *Stat. Cic.* WYPROWADZIC z miafta ludzi ofadzonych tam ná obronę, e obron ie ogołocić

DE'GARNIR *une table*, (*En oster quelques plats*, ou *quelques mets.*) Quædam fercula è menfis auferre. OGOŁOCIC ftoł pofmifki iákie lub potrawy z niego brać.

SE DE'GARNIR, (*Oster une partie de ses habits.*) Deponere aliquid veftimentorum. *Denudare fe à pectore, *Se dégarnir l'estomac.* ROZEBRAC fię z ftroiow. *Rozebrać fię od pierfi odkryć fię odflonić pierfi.

DE'GAST, (*on prononce* dégat.) fubft. m. (*Ruine, désolation d'un païs faite par les gens de guerre.*) Populatio. Depopulatio. Vaftatio. Vaftitas. *Cicer.* PLĄDROWANIE puftoſzenie kraiu przez woyfko, palenie pfowanie rabowanie fzkody ruiny.

Faire le dégast dans la campagne, ruiner, ravager la campagne. Agros populari, *ou* depopulari. *Cic.* Puftofzyć plądrować folwarki wiofki płokać.

Empescher le dégast à la campagne. Agros à vaftatione defendere. *Liv.* Bronic ruiny puftofzenia po dobrach.

DE'GAST fignifie encore, *Consomtion, dissipation qu'on fait d'une chose.* Prodigentia. *Tacit.* Difperditio. *Cic.* **On fit un gard dégast de vin le respandant sous les tables.* Vinum fub menfas largiùs profufum eft. ROZRUTNOSC marnowanie utratnictwo. *Nápfowali wina bardzo wiele rozlewaiącego pod ftoły.

DE'GEL, fubft. mafc. (*Adoucissement qui résout la glace.*) Glaciei, nivis folutio. ODWILZENIE mrozu odmarzanie.

Il fait du dégel. Regelat, *impers.* Odmarza.

DE'GELER, V.act.n. (*Se diſſoudre, ſe fondre, en parlant de la glace.*) Regelari. *Ovid.* ODMARZAC topnieć taieć odwilżać roſpuſzczać mowiąc o lodzie.

L'eau glacée ſe dégele par le moyen de la chaleur. Aqua frigoribus concreta ſe admiſto calore liquefacta & diplaſpa diffundit *Cic.* Zmarzła woda rozpuſzcza od ciepła.

DE'GELER, V. act. (*Faire degeler.*) Regelare. Solvere glaciem. *Colum. Sen.* ROSPUSZCZAC co zámarzłego odgrzewać.

DE'GENE'RER, V.n. (*S'abaſtardir, devenir moindre en bonté.*) Degenerare. *Virg.* **Les fruits dégénèrent, perdent leur premiere bonté.* Degenerant poma. *Virg.* WYRADZAC ſię pſować ſię. *Owoce ſię wyradzaią dziczeią leśnicią.

DE'GENERER ſe dit figurement (*de tout ce qui change de mal en pis.*) Degenerare. Deſciſcere. comme *Dégénérer de la gravité de ſes peres.* A gravitate paterna degenerare, *ou* deſciſcere. *Cic.* **De leur vertu.* Virtuti majorum non reſpondere. *Cic.* **C'eſt ce qui fait dégénérer les eſprits.* Illud animos degenerat. *Colum.* WYRODZIC ſię odrodzić ſię co do tego wſzyſtkiego co ſię odmienia z złego ná gorſze. iáko: odrodzić ſię od powagi przodkow ſwoich. *Od cnoty ich. *To ieſt przez co dziczeią umyſły.

DE'GE'NE'RER, (*Se changer, ſe tourner.*) Degenerare. Abire, abeo, is, ivi, itum.) Deſinere, (ſino, is, ſii, ſitum.) neut. **La fiévre quarte dégénére ſouvent en hydropiſie.* Quartana in hydropiſim ſæpiſſimè deſinit, *ou* abit. *Celſ.* ODMIENIAC ſię obrocić ſię. *Kwartanna często ſię obraca w puchlinę.

DE'GLUER *un oiſeau qui s'eſt pris à la glu.* V. act. Aviculam viſco impeditam expedire. act. ODERWAC ptaka z lepu zdiąć go z lepu.

DE'GOBILLER, V. act. mot bas & populaire. (*Rendre gorge, vomir.*) Vomere. *Cic.* BLWAC rzygać ſłowo podłe y poſpolite, zrzucać womitować.

DE'GOISER, V.n. ((*qui ſe dit du chant & du ramage des oiſeaux.*) Garrire. *Plin.* SZCZEBIETAC świergolić, mowiąc o ptaſtwie y ich świergoleniu.

DE'GOISER ſe dit au figuré, (*de ceux qui parlent trop & indiſcretement.*) Garrire. *Cic.* Deblaterare. *Plaut.* SZCZEBIETAC mowiąc o tych co wiele nieuważnie gadaią.

DE'GORGEMENT, ſubſt.m. (*Epanchement, écoulement.*) Effuſio. Suffuſio, onis, f. *Cic.* **Il a un dégorgement de bile.* Bilem per os reddit. *Celſ.* WYLANIE rozlanie. *Wylanie żołci, żołć ſię w nim rozlała żołcią zrzuca.

DE'GORGER, V. act. (*Oſter les ordures des tuyaux, ou des conduits qui ſont engorgez.*) Purgare, *ou* expurgare cloacas. *Colum.* CHĘDOZYE' zátkane kanały, álbo rury.

SE DE'GORGER, (*Se répandre, rompre les digues.*) Se effundere. Effluere. *Cic.* **Le Nil ſe dégorge par pluſieurs bouches dans la mer d'Egypte.* Evomit ſe Nilus multis faucibus in Ægyptum mare. *Plin.* WYLAC zá brzegi zá groble tamy poznoſić. Nil ſię wylewa kilką nóciami biegnąc do morza Egipſkiego.

Quand la bile ſe dégorge, elle fait de grands ravages dans un corps. Quando bilis ſe effundit, corporibus plurimùm nocet. Kiedy żołć wylcie wielkie ſzkody czyni w ciele.

DE'GORGER, V. n. ſe dit auſſi (*du poiſſon, quand on le laiſſe nager quelque temps dans l'eau claire pour luy faire perdre un goût de bourbe.*) **Laiſſez dégorger ce poiſſon.* Sinito ludere piſces in aquis. *Ter.* RYBĘ do czyſtey wody puſcić dla oczyſzczenia. *Wſadz tę rybę do wody świeżey dla oczyſzczenia.

DE'GOURDISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action de dégourdir.*) Torporis diſcuſſio, onis, f. CO martwieiącego álbo cierpnącego rozczynić.

DE'GOURDIR, V.act. (*Oſter l'engourdiſſement des membres.*) Torporem membrorum diſcutere. *Celſ.* ROZCIERAC część iáką cierpnącą lub trętwieiącą.

DE'GOURDIR ſignifie auſſi, *Manger goulument & à la haſte.* Vorare. Devorare. *Cic.* JESC łakomo.

Des eſcoliers affamez ont bien-tôt dégourdi un gigot. Scholaſtici famelici citò devorant vervecis femur. Zacy głodni wnet ſprzątneli łopatkę ſkopową.

(Expreſſion baſſe & burleſque.) Expreſſya podła y żartowna.

ON DIT auſſi figurement, *Dégourdir ſon office.* Depropera e officium. MOWIĄ *niewłaśnie:* przetrzepać pacierze ſwoie prędko ie zmowić.

(Expreſſion baſſe & burleſque.) Expreſſya podła y potoczna.

ON DIT encore, qu'*Un homme commence à ſe dégourdir,* (*lors qu'il commence à ſe déniaiſer & à s'éveiller, commence à n'eſtre plus ſi lourd, ni ſi groſſier.*) Torporem mentis excutit. Fit, *ou* evadit callidior, & acutior. PRZYCHODZI do poloru, zaczyna ſię mieć do ludzi wyciera ſię między ludzmi.

(Expreſſion baſſe & familiere.) Expreſſya podła między poſpolſtwem.

DE'GOUST, *ou* DE'GOûT, ſubſt. maſc. (*Averſion qu'un a pour les choſes & les perſonnes en general.*) Faſtidium. Satietas. Nauſea. *Cic. Terent.* NIESMAK ckliwość nieprzyiemność ſprzykrzenie ſobie czego lub kogo obrzydliwość do czego álbo do kogo.

DE'GOUST *qu'on a pour les viandes.* Cibi ſatietas & faſtidium *Cic.* **Il a du dégouſt pour les beautez communes.* Tædet hunc formarum quotidianarum. *Ter.* **Il ſçait parfaitement bien la Langue Greque, mais il a beaucoup de dégouſt pour la Latine.* Perfectus litteris ſed Græcis, faſtidioſus ſanè Latinarum. *Cic.* **Nous ſommes injuſtes de rejetter nos dégouſts ſur un lieu, quand ils ne viennent que de noſtre eſprit qui ne peut jamais ſe fuir luy meſme.* Iniquè culpatur locus aliquis, ut faſtidiorum noſtrorum cauſa, cùm ſit ipſe in culpâ animus, qui nunquam ſe effugit. OBRZYDLIWOSC do iadła. *Niepodołaią nu ſię urody poſpolite. *Umie doſkonale ięzyk Grecki, ále niema ſmaku, upodobania do łacińſkiego. *Niesłuſzna tu rzecz ſkładać nieukontentowania naſze ná mieyſca ktore tylko pochodzą z nas ſamych y umyſłu własnego ktorego ſię nigdzie uſtrzedz niemożemy.

Il a du degouſt pour le monde. Hone ſatietas hominum tenet. *Ter.* Zbrzydził ſobie świat.

Quand le travail & l'exercice auront chaſſé vos dégouſts, vous ne mépriſerez point les viandes les plus viles, lorſque vous mourrez de ſoif & faim. Cùm labor & exercitatio tibi exroderint faſtidia, non ſpernes cibum vilem, ſiccus & inanis. *Hor.* **Oſter le degouſt.* Detrahere, purgare, abigere, abſtergere, deducere, extrudere, levare faſtidium. *Plin. Horat.* **Donner du degouſt d'une choſe.* Adducere alicujus rei tædium. *Plin.* Praca y głod ſmaczne uczyni to wſzyſtko w czym ſobie ckniſz y nieſmakuieſz. *Odięć ſtracić obrzydliwość do czego. *Uczynić obrzydliwość do czego.

DE'GOUSTANT, *on prononce* DE'GOûTANT, m. DE'GOûTANTE, f. part. act. & adject. (*Qui dégouſte.*) Nauſeam, *ou* faſtidium movens. *Hor.* OBRZYDLIWY, OBRZYDLIWA, co obrzydliwość czyni.

Il eſt fort dégouſtant de voir les doigts gras d'un valet marquez ſur un verre, &c. Stomacho movent faſtidia, cùm puer tractavit calicem unctis manibus, &c. *Hor.* Rzecz to bardzo obrzydliwa widzieć palce tłuſte ſługi na ſzklance wyrażone.

DE'GOUSTE', *on prononce* DE'GOûTE', m. DE'GOûTE'E, f. (*Qui n'a point de gouſt.*) Ciborum ſatietate affectus, Quem rerum ſatietas tenet. **Eſtre dégouſté, avoir perdu l'appetit.* Cibos faſtidire. *Hor.* **Tous les hommes ſont dégouſtez de ce qu'ils poſſedent, & avides du bien d'autruy.* Suarum rerum ſatietas eſt mortalibus, alienarumque rerum aviditas. *Plin.* KTORY ſmaku do niczego niema. *Stracić ſmak apetyt chęć do iedzenia. *Wſzyſcy ludzie o ſwoim zápomniawſzy ná cudze tylko oſtrzą appetyt.

DE'GOUSTER, *on prononce* DE'GOûTER, V. act. (*Donner du dégouſt & de l'averſion des choſes & des perſonnes.*) Tædium, *ou* ſatietatem, *ou* faſtidium afferre. *Cic. ou* movere, *ou* creare, *ou* parere. **Certaines perſonnes qui ſont faſchées de l'honneur d'autruy, vous ont quelquefois dégouſté de moy, & m'ont auſſi dégouſté de vous.* Quidam homines laude aliena dolentes, & te nonnumquam à me alienarunt, & me aliquando immutaverunt tibi. *Cic.* OBRZYDZIC zbrzydzić komu co álbo kogo. *Niektore oſoby ktorym ſię ſzczęście cudze niepodoba zbrzydzaili mię czaſem tobie y ciebie mnie obrzydzali.

SE DE'GOUSTER, ou *Eſtre degouſté.* Faſtidire, (dio, is, ivi, itum.) act. acc. **Il eſt dégouſté, Il ne ſçauroit manger & ne trouve rien de bon.* Cibi ſatietate & faſtidio tenetur. *Cic.* Cibos faſtidit. *Hor.* **Cela dégouſte de la viande,* ou *en donne du dégouſt.* Faſtidia cibo affert hæc res. *Colum.* ZECKNIC ſobie co álbo w czym álbo kogo ſtracić ſerce chęć. *Nie ma ſmaku w niczym, ſtracił ſmak do wſzyſtkiego ieść nie niemoże nic mu do ſmaku nie przypada. *To ſmak traci do potraw ckliwość y obrzydzenie ſprawuie.

ON DIT au figuré, *Un pere ne ſe dégouſte jamais des défauts de ſon fils.* Pater faſtidit nunquam gnati vitia. *Cic.* **Il eſtoit*

eſtoit degouſté de luy à cauſe de ſon arrogance. Ipſius arrogantia tædium illi moverat. *Tacit.* **Il commence d'eſtre dégouſté du monde & des affaires.* Satietas hominum & negotii odium illum cœpit. *Tor.* **Il y a de petits eſprits qui font les dégouſtez, & qui pour paroiſtre habiles, trouvent à redire dans le ciel meſme.* Sunt qui ſtultè nauſeant, & ut putentur ſapere, cœlum vituperant. *Phad.* MOWIĄ *niewłaſnie*: Nigdy ſię oycu nie przykrzą wady ſynowſkie. * Obrzydził go ſobie dla iego hardośći y wynioſłośći. *Zaczyna mu ſię przykrzyć ten świat y kłotnie iego. * Są drobni ludzie ktorzy wſzyſtkiemu przyganiaią y áby ich zá coś miano y że ſię znaią ná rzeczy ſmaku nie znayduią nawet y w ſamym niebie.

Vn homme qui ſe dégouſte de tout. Faſtidii delicatiſſimi homo. *Cic.* Człowiek ktoremu nie ośmakuie, ktoremu wſzyſtko idzie w nieſmak.

DE'GOUTTANT, m. DE'GOUTTANTE, f. part. act. (*Qui tombe a goutte.*) Stillans, *Ovid.* SCIEKAIĄCY, ſpadaiący kroplami kropla zá kroplą.

DE'GOUTTER, V. act. n. (*Tomber goutte à goutte.*) Stillare. Diſtillare. Deſtillare. *Colſ. Colum.* **Cet arbre dégoutte de la poix.* Manat picem hæc arbor. *Plin.* **Le ſang luy dégoutte.* Stillat illi ſanguis. SCIEKAC ſpadać kruplami. *Z tego drzewa ciecze ſmoła. *Krew mu ciecze.

On fait dégoutter le ſuc des feuilles dans les oreilles de ceux qui ſont ſourds. Foliorum ſuccus auribus ſurdis inſtillatur. *Plin.* Spuſzczaią ſok z liścia w uſzy tych co ogłuſzeli.

DE'GOUTTER ſe dit figurément (*en parlant de ceux à qui il arrive du bien, ou du mal par le moyen de quelqu'un.*) comme *Quand il pleuvra ſur luy, il dégouttera ſur moy.* Bonum quod illum impluet, mihi quoque impluet. *Plaut.* CIEC mowi ſię *niewłaſnie:* o tych ktorym ſię co dobrego lub złego przydaie wſpolnie. Jáko, Kiedy ná niego deſzcz lać będzie, y ná mnie pociecze.

DE'GRADATION, ſubſt. f. en général, (*lors qu'on prive une perſonne de quelque honneur, ou dignité.*) De honoris gradu dejectio, *ou* depulſio. **Dégradation d'un gentilhomme.* Alicujus ex ordine nobilium rejectio, *ou* depulſio. **Dégradation d'un ſoldat.* De gradu militiæ dejectio. f. ZRZUCENIE z urzędu z godnośći z ſtanu, odſądzenie od godnośći. *Odſądzenie od ſzlachectwa. *Odpędzenie od chorągwi z woyſka wytrąbienie.

DE'GRADATION, (*qui ſe fait dans les bois & dans, les maiſons.*) Silvarum ſtrages. *Sil-Ital.* Villarum detrimenta. Labes. Pernicies. OBALENIE wywroty co do laſow náchylenie upagek co do Domow.

DE'GRADER, V. act. (*Deſtituer quelqu'un d'une charge,* ou *de quelque dignité.*) Aliquem de gradu dejicere. *Cicer.* **Dégrader un ſoldat.* Militem cum ignominiâ exauctorare. ZŁOZYC zrzucić kogo z godnośći z urzędu. *Zołnierza odſądzić odpędzić od chorągwi wytrąbić.

On l'a dégradé de nobleſſe. Ex ordine nobilium depulſus eſt. Inter ærarios relatus eſt. *Cic.* Odſądzono go od ſzlachectwa

DE'GRADER *une foreſt.* Silvam excidere, *ou* cædere. act. **Vne maiſon.* Detrimentum ædibus afferre. WYCINAC laſy las położyć obalić. *Obalić dom iáki.

DE'GRAFFER, V. act. (*Défaire les agraffes.*) Uncinos relaxare. ROSPINAC haftki odpiąć.

DE'GRAISSER, V. act. (*Oſter la graiſſe.*) Adipes alicui detrahere. *Plin.* TŁUSTOSC odbieme ſadło odbierać.

Dégraiſſer un habit. Illutviem veſtis purgare, *ou* depurgare *ou* eluere, *ou* detergere. *Plin.* Suknią z tłuſtośći chędożyć.

DE'GRAISSER, (*Amaigrir.*) Adipem tenuare. *Plin.* **Cette maladie l'a bien dégraiſſé, ou diminué.* Morbo tenuatum eſt Ipſi corpus. *Horat.* **Si vous voulez avoir de la ſanté & des forces, il faut vous dégraiſſer, & vous decharger de vos mauvaiſes humeurs.* Si velis ſanus eſſe ac robuſtus, ſcias tibi tenuandos adipes & humores emittendos. *Quint.* OCHUDZIC *Ta go choroba dużo ſchudziła. *Chceſzli mieć zdrowie y ſiłę trzeba ci ſię ochudzić pozbyć tego ciała y humorow.

DE'GRAISSER *quelqu'un* ſe dit au figuré, pour (*luy oſter de ſes biens.*) Opes alicujus minuere, *ou* comminuere. *Cicer.* OCHUDZIC kogo *niewłaśnie*: Dobr go y maiętnośći pozbawić.

DE'GRAISSEUR, ſubſt maſc. (*Qui dégraiſſe les taches.*) Purgator, oris, m. TEN co ſuknie z plam tłuſtych chędoży.

DE'GRE', ſubſt. m. (*La marche d'un eſcalier.*) Gradus, ûs, m. *Cic.* STOPIEN ſchod.

(Il ſe dit auſſi de tout l'Eſcalier.) Mowi ſią y o całych ſchodach.

DE'GRE', en Aſtrologie, (*ſoit de la longitude, ſoit de la latitude.*) Gradus, ûs, m. *Hygin.* STOPIEN co do Aſtrologiy długośći lub ſzerokośći niebieſkiego koła *gradus.*

DE'GRE' *d'honneur.* Honoris, *ou* dignitatis gradus. *Cic.* **Obtenir les honneurs par degrez.* Gradatim aſſequi honores. *Cic.* **J'avouë que je ne ſuis pas encore arrivé à ce degré de ſageſſe.* Fateor me ad iſtum ſapientiæ gradum nondum veniſſe. *Cic.* STOPIEN godnośći, doſtoieńſtwo. *Poſtempować ſtopniami ná godnośći. * Przyznáię żem ieſzcze nieprzyſzedł do tego ſtopnia doſkonałośći.

DE'GRE' *de conſanguinité.* Cognationis gradus. STOPIEN krewnośći, pokrewieńſtwa.

DE'GRE' DE *juriſdiction.* Provocationum gradatio, & ſcanſilis juris dicendi ratio, onis, f. *Bud.* STOPIEN zwierzchnośći władzy ſądowey niżſzey y wyżſzey iuryſdykcyi.

DE'GRINGOLER, V. act. & n. terme bas & populaire, (*Deſcendre les montées quatre à quatre,* ou *avec grande précipitation.*) Geminatis gradibus raptim, *ou* præcipitanter. deſcendere. SKAKAC po ſchodach po cztery przeſtępuiąc z wielką prędkośćią y nagłośćią.

DE'GROSSI, m. DE'GROSSIE, f. part. paſſ. *Voyez* DE'GROSSIR. OSTRUGANY, ocioſany co z grubſzego

DE'GROSSIR, V. act. (*Oſter le plus gros du bois,* ou *de la pierre, pour l'employer à faire des ouvrages.*) Marmor, *ou* lapidem deformare. *Vitr.* CIOSAC KAMIEN obcinać toporem drzewo do roboty obrabiać co z grubſzego

DE'GUERPIR, V. act. (*Abandonner, quitter un héritage dont on s'étoit emparé.*) Prædium deſerere. A fundo abſcedere. USTĄPIC z dobr ktore kto był zaiechał.

Faire déguerpir d'un héritage. Moribus aliquem de fundo deducere. *Cic.* Kazać komu uſtąpić z dobr przymuſić go áby uſtąpił z nich.

DE'GUERPISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action de déguerpir.*) Abdicatio, onis, f. USTĄPIENIE Z dobr.

DE'GUEULER, V. neut. terme bas & populaire. (*Rendre gorge, vomir.*) Vomere. *Cic.* RZYGAC bluć ſłowo proſte y podłe: zrzucać.

DE'GUISE', m. DE'GUISE'E, f. part. paſſ. & adject. (*Traveſty, maſqué.*) Perſonatus. *Cic.* **Neron couroit les rues déguiſé en eſclave,* ou *en habit d'eſclave.* Nero veſte ſervili in diſſimulationem ſui vicos urbis pererrabat. *Tacit.* **Il envoya dix ſoldats déguiſez en bergers.* Decem milites paſtorum habitu miſit. *Liv.* PRZEBRANY. * Neron biegał po mieśćie przebrawſzy ſię zá niewolnika, zá chłopa. * Poſłał dzieśięciu żołnierzy przebranych zá paſtuchow.

DE'GUISE', (*Caché, diſſimulé.*) Simulatus. *Cic.* SKRYTY nieſzczery.

DE'GUISEMENT, ſubſt. maſc. (*Feinte, diſſimulation.*) Simulatio. Diſſimulatio. *Cic.* SKRYTOSC nieſzczerość pozor udanie.

Avec déguiſement. Simulatè. Diſſimulanter. *Cic.* ** Sans déguiſement.* Sincerè. adv. *Cic.* Skrycie nieſzczerze pod pozorem. *Szczerze bez wſzelkiego pozoru y udania.

DE'GUISER, V. act. *quelqu'un,* (*Luy donner une autre forme, afin de ne le point faire connoître.*) Alienam ſpeciem induere, act. PRZEBRAC kogo dlá nie poznaki.

SE DE'GUISER, (*Se traveſtir.*) Alienam ferre perſonam. *Liv.* PRZEBIERAC ſię Przebrać ſię inaczey.

DE'GUISER, (*Diſſimuler, cacher.*) Simulare. Diſſimulare, Tegere. Fingere. *Cic.* **Déguiſer ſa haine ſous des careſſes trompeuſes.* Velare odium ſubdolis blandimentis. *Tacit.* **Il paroiſſoit avec une gravité Stoique, & la contenance d'un homme de bien, pour mieux déguiſer ſa perfidie.* Habitu Stoïco & ore ad exprimendam imaginem honeſti exercitus, cæterum animo perfidioſus & ſubdolus. *Tacit.* ** Déguiſant ſon eſprit cruel par mille manieres.* Sævum ingenium variis involvens modis. *Phad.* **Déguiſer ſon nom.* Mentiri nomen. *Plaut.* NIESZCZERZE ſobie poſtępować odawać rzecz inaczey zmyślać co powierzchownie y inaczey udawać. * Taić pokrywać zawźiętość pod zmyśloney chęci pozorem. *Pokazował wielką powagę, układność y ſtateczność człowieka ſłuſznego dlá lepſzego pokrycia zdrady ſwoiey. * Pokrywaiąc umyśł okrutny tyśiącznemi ſpoſobami. * Taić ſię *nie* wydawać ſię z Jmieniem ſwoim, pod cudzym Jmieniem ſię udawać.

DEHORS, Adverbe de lieu, (*Hors de maiſon.*) Foris (*en ſignification de repos.*) *Si je ſuis au logis, mon eſprit eſt dehors.* Si domi ſum, foris eſt animus. *Plaut.* *Foras (*en ſignification de mouvement.*) *Jetter quelqu'un dehors.* Foras aliquem proji-

projicere. *Cic.* NIEWDOMU nadworze Jeżelim iá ieſt w Domu myśl moia gdzieindziey ieſt. *Wyrzucić kogo ná dwor precz z Domu.

DE DEHORS. Foris. *Par dehors. En dehors.* Forinſecus. adv. *Colum.* Extrinſecus. adv. *Cic.* ZE Dworu z kąd inąd z wierzchu po wierzchu.

Nous connoiſſons & nous comprenons par les ſens & par l'eſprit les choſes de dehors. Senſibus & animo ea quæ extra ſunt, percipimus atque comprehendimus. *Cic.* Poznawamy zmyſłami, y umyſłem rzeczy powierzchowne.

Un fruit ſemblable aux amandes par dehors. Pomum ſimile amygdalis extrà. *Plin.* Owoc podobny do migdałow z wierzchu.

UN HOMME DE DEHORS, *Un étranger,(qui n'eſt pas de la maiſon.)* Extraneus,a, um. **Une lettre apportée de dehors.* Peregrè allata epiſtola. *Plaut.* * *Faire venir de dehors.* Peregrè accire. *Liv.* **Venir de dehors.* Peregrè venire. *Plaut.* OBCY CZŁOWIEK, nie domowy cudzy. *Liſty obce z inſzych kraiow. *Kazać ſkąd inąd z cudzych Kraiow ſprowadzić. *Pochodzić z cudzych kraiow.

LE DEHORS, (*L'exterieur, l'apparence.*) Species externa, f. POWIERZCHOWNA poſtać, pozor weyrzenie, uroda oſoba.

Nous ne voyons que le dehors des choſes. Nihil præter externam rerum ſpeciem videmus. Niewidziemy, nie uważamy tylko ſamę rzeczy poſtać powierzchowną.

Garder les dehors, ou *les apparences.* Decorum ſervare. Zachować powierzchowną przyſtoyność.

DES PIERRES *qui avancent en dehors.* Lapides eminentes, *ou* prominentes, *ou* extantes, m. pl. KAMIENIE wychodzące wyſtępuiące wydatne.

LES DEHORS *d'une place*, (*tout ce qui eſt hors des murailles pour la défenſe de la place.*) Externa propugnacula. WAŁY ſzańce Baſzty &c. powierzchowne obrony mieyſca iákiego.

Il y a déja long-temps. Jam pridem. Jam diu. adv. *Cic.* Juz dawno ieſt.

DEICIDE, ſubſt. m. Deicida, æ, m. BOGOBOYCA.

(Ce mot n'eſt d'uſage qu'a l'égard des Juifs, qui firent mourir J.C.) Co ſię niemowi chyba o żydach ktorzy zámordowali Chryſtuſa Páná.

DE'JECTION, ſubſt. f. terme de Medecine, (*parlant des excrements qu'on rend.*) Dejectio. *Celſ.* ZRZUCANIE odbył mowiąc o łaynach ludzkich co do lekarſkiey náuki, wyprożnianie ſię.

DE'JEUNE', ſubſt. maſc. (*Petit repas qu'on fait le matin.*) Jentaculum. *Mart. Suet.* SNIADANIE poſiłek iáki máły z raná wzięty

DE'JEUNER, V. neut. (*Faire un petit repas le matin.*) Jentare. *Var.* SNIADANIE ieść.

DE'IFICATION, ſubſt. f. (*Cérémonie des Romains, lorſqu'ils mettoient leurs Empereurs au nombre des Dieux.*) In numerum Deorum aſcriptio, onis, f. UBOSTWIENIE policzenie między Bogi. Ceremonia Pogan między Rzymianami względem Ceſarzow ſwoich.

DE'IFIER, V. act. (*Mette au nombre des Dieux.*) In Deos referre. *Cic. Plin.* POLICZYC między Bogi.

DE'IFIER ſe dit figurement (*de ceux qu'on louë par excès, & qu'on veut faire paſſer pour des Dieux.*) Ad cœlum laudibus extollare aliquem, *Cic.* POROWNAC z Bogami chwalić zbytecznie kogo.

DEISME, ſubſt. maſc. (*Créance en Dieu.*) In Deum unum fides, ei, f. DEIZM wiara wiednego tylko Boga; błąd.

DEISTE, ſubſt. m. (*Qui reconnoit un Dieu.*) Qui Deum unum tantum confiterur. DEISTA ten co ták tylko wierzy.

DEITE', ſubſt f. (*Divinité.*) Deitas. *Aug.* Divinitas. *Plin.* BOSTWO.

DELA, (*Prepoſition & adverbe de lieu & de temps, relatif à Deçà, & qui marque l'eloignement du lieu au du temps au l'on eſt.*) Inde. * *Je reviens dela tout en colere.* Redeo Inde iratus. *Ter.* ZTAMTĄD adwerb, y prepozycya mieyſca y czaſu. *Powracam z tamtąd wſzyſtek w gniewie.

AU DELA, *Par delà* Trans. Ultra. * *Au delà des mers.* Trans maria. **Au delà du Tibre.* Ultra Tiberim. ZTAMTĘ ſtronę: zá. *Zá morzami, po za morza a támtę ſtronę morza. * Zá Tybrem.

Qui eſt au delà des mers. Transmarinus. *Cic.* * *Qui eſt au delà des Alpes.* Transalpinus. **Au delà du Rhin.* Transrhenanus, a, um. *Plin.* **Au delà du Pô.* Transpadanus, a, um. **Au delà du Danube.* Transdanubianus. *Liv.* Zamorſki co ieſt z zamorza álbo za morzem. *Z za gor Alpes. *Z za Renu, álbo zá renem. *Z zá Padu, álbo za Padem. *Z zá Dunaiu álbo zadunaycowy.

Ce mal ſe repandit au delà des Alpes. Hoc malum transcendit Alpes. *Cic.* To złe rozeſzło ſię po za gory Alpes.

DE DELA. Ulterior, & hoc ulterius, adject. * *Le rivage de delà*, ou *de l'autre côté.* Ulterior ripa. *Liv.* * *On le transporte de delà les Alpes.* Trans Alpes uſque transfertur. *Cic.* ZTAMTĘ ſtronę. * Brzeg z tamtę ſtronę. * Przenoſzą aż z zá Alpes, álbo z tamtę ſtronę gor Alpes.

Cela eſt au delà de mes forces, ou *ſurpaſſe mes forces.* Id vires meas excedit, *ou* ſuperat. *Cic.* * *Portons nôtre eſprit au delà.* Intendamus ultrà animum. *Quint.* To ieſt nád moie ſiły, przewyżſza, przenoſi ſiły moie. *Zapuśćmy dáley myśl naſzą puśćmy ſię myślą dáley

Courir deçà & dela. Ultrà citraque pervolare. *Plin.* Biegać tám y ſám.

DE LA, *De cette choſe là.* Inde. Hinc. Ex illâ re. *Cic.* **Il s'en ſuit de là.* Inde ſequitur. *Cic.* ZTĄD. * Ztąd idzie zátym idzie.

DE'LABRE'E, m. DE'LABRE'E, f. part. paſſ. (*Déchiré, mis en pieces.*) Laceratus. *Cic.* PODARTY POSZARPANY ná ſztuki álbo ſztukami popſowany nádwerężony.

ON DIT au figuré, *Des troupes délabrées*, (*qui ſont en mauvais état, en mechant équipage.*) Laceræ copiæ, arum, f. pl. * *Des affaires délabrées.* Res accisæ, f. plur. *Liv.* WOYSKO nadſzarpane oſzarpane nieporządne. *Rzeczy álbo intereſſa nádwerężone nád targane podupadłe.

DE'LABRER, V. act. (*Déchirer, mettre en pieces.*) Lacerare. Dilacerare. *Cic.* SZARPAC ſztukami drzeć.

DE'LABRER ſe dit au figuré (*d'une armé, affaire, d'une maiſon & d'une terre, qui ſont en mauvais état.*) Dilacerare. *Cic.* **La diſcorde a delabré mes affaires.* Res meæ diſcordiâ dilapſæ ſunt. *Saluſt.* **Une réputation délabrée!* Lacerata fama, æ, f. WOYSKO nádwerężyć intereſſa nadwątlić, Dom nadruinować, maiętności fortuny uſzczerbić. *Niezgoda wielką ſzkodę w intereſſach naſzych uczyniła. *Sława nadwerężona uſzczerbiona.

DE'LACER, V. act. (*Defaire un lacet.*) Funiculum laxare. *Ovid.* * *Son armet étant délacé, fit voir ſes cheveux blancs.* Laxatâ caſſide, prodit caniciem. *Claud.* ROZSZNUROWAC. *Rozſznurowawſzy álbo odpiąwſzy ſzyſzak pokazały ſię ſiwe włoſy Jego.

DE'LAISSE, m. DE'LAISSE'E, f. part. paſſ. (*Abandonné.*) Relictus. Derelictus. Deſtitutus. *Cic.* OPUSZCZONY, Porzucony, zoſtawiony, od wſzyſtkich.

DE'LAISSER, V. act. (*Abandonner.*) Linquere. Derelinquere. *Cic. Ter.* **Il l'a délaiſſé dans ſes malheurs.* Hunc dereliquit in malis. *Ter.* OPUSCIC porzucić. *Opuścił go w nieſzczęściu.

DE'LASSEMENT, ſubſt. m. (*Abandonnement.*) Derelictio. Relictio. OPUSZCZENIE.

DE'LAISSEMENT, ſubſt. m. (*Répos qu'on prend après un grand travail, pour ſe délaiſſer.*) Corporis *vel* animi recreatio, *ou* refectio. *Cic.* SPOCZYNEK, odpocznienie, wytchnienie, po wielkiey pracy.

DE'LASSE'; m. DE'LASSE'E, fœm. (*Remis de quelque fatigue.*) Recreatus. Refectus. TEN co ſobie wypoczął po pracy,

DE'LASSER, V. act. (*Faire repoſer quelqu'un, le remettre d'un grand travail.*) Ex labore aliquem. *Cic.* WYTCHNĄC komu po pracy wczas mu uczynić wypocząć mu.

SE DE'LASSER. Tradere ſe quieti. *Cic.* Laſſitudinem ſedare. *Plaut.* SPOCZYWAC odpoczywać ſobie wytchnąć ſobie.

ON DIT au figuré, *Délaſſer l'eſprit*, ou *ſe délaſſer l'eſprit.* Animum recreare. *Cic. Phæd.* **C'eſt le ſeul endroit où je me délaſſe de tous mes chagrins.* Ex omnibus moleſtiis uno in loco conquieſco. *Cic.* WYTCHNĄC umyſłowi zábawiać ſię czym ucieſznym. Ucieſzyć ſię rozrywkę ſobie uczynić. *To iedno ieſt mieyſce gdzie ſobie rozrywkę czynię we wſzyſtkich kłopotach y fraſunkach moich.

DE'LATEUR, ſubſt. m. (*Dénonciateur, accuſateur ſecret.*) Delator. *Tacit.* Index. *Cic.* Quadruplator, oris, m. **Il fait le métier de délateur.* Delationes factitat. *Tacit.* OSKARZYCIEL ten co kogo donoſi potaiemnie inſtygator. Potwarca,

plo-

plotuch, baiacz, *Delator*. *Plotkami się bawi, Instygatorski urząd odprawuie.

DE'LAY, subst m. (*Remise à une autre fois.*) Dilatio. Procrastinatio. *Cic.* ODŁOZENIE do inszego czasu, odkładanie

DE'LAY, (*Retardement.*) Mora. Cunctatio. *Cicer.* OPOZNIENIE, odwłoka, zwłoka.

Sans Délay. Sine morâ. *Cic.* Nic nieodwłocząc, nieodwłocznie niebawiąc zaraz.

DE'LAY (*en termes de procès.*) Vadimonii dilatio. ZWŁOKI prawne co do sądow y spraw, Dylacye.

Demander un délay. Petere dilationem. *Plin. Jun.* *Vn délay de trois jours*. Ia trinundinum comperendinatio. *Ascon. Ped.* Prosić o dylacyą. *Dylacya do trzech dni.

Proroger les délais. Differre vadimonium. *Abreger les délais*. Litium spacia concisiora facere. Dłuższey zwłoki pozwolić, dalszych dylacyi. *Znicić wszystkie zwłoki.

DE'LAYER, V. act. (*Détremper, dans quelque liqueur.*) Diluere. *Cels.* ROZCZYNIC roztworzyć rozmoczyć rozpuścić w likworze iákim.

Délayez une poudre dans du vin. Pulverem vino diluere. *Plin*. Rozczynić proszek w winie.

DE'LAYER ne se dit point pour *Differer, remettre une chose; mais* DILAYER. ODŁOZYC zwłoczyć odkładać co nie mowi się *Delayer* ále *Dilayer* po francusku.

DE'LECTABLE. adject. m. & f. (*Qui donne, ou qui fait du plaisir.*) Jucundus. Delectationem afferens. MIŁY przyiemny, co uciechę y roskosz upodobanie sprawuie.

LE DE'LECTABLE, comme un subst. Delectatio. Dulce. *Hor.* UCIECHA roskosz luboić upodobanie.

Méler l'utile au délectable. Miscere utile dulci. *Hor.* Mięszać pożytek a uciechą.

DELECTATION, subst fœm. (*Plaisir.*) Delectatio. *Cicer.* UCIECHA upodobanie ukontentowanie.

DE'LECTER, V. act. (*Donner du plaisir.*) Delectare. Oblectare. CIESZYC upodobanie ukontentowanie czynić.

SE DELECTER, (*Se plaire dans une chose.*) In re aliquâ delectari. *Cic.* CIESZYC się czym kontentować się roskosz mieć z czego álbo w czym.

DELEGATION, subst. f. (*Commission qu'on donne à quelqu'un.*) Delegatio. *Sen. Phad.* ZLECENIE Kommissa zdany ná kogo.

DE'LE'GUE', subst. m. (*Député.*) Delegatus. Legatus, i. m. POSEŁ zesłany, deputowany, poselstwem wyprawiony.

DE'LE'GUER, V. act. (*Commettre quelqu'un, l'envoyer avec une commission.*) Alicui negotio aliquem delegare. *Cic.* WYSYŁAC náznaczyć kogo z poselstwem iákim wyprawić.

DELFT, (*Ville de Hollande.*) Delfi. DELFT Miásto Holandyi.

DE'LIBE'RATIF, m. DE'LIBE'RATIVE, f. adiect. (*Qui délibére.*) Deliberativus, a, um. *Cic.* *Avoir voix délibérative dans les assemblées*. Habere jus suffragii in comitiis. NARADZAIĄCY się rozmyślaiący się, náradzaniu służący. *Mieć głos w radzie, ná seymie.

DE'LIBE'RATION, subst. f. (*Consultation.*) Deliberatio. f. *Cic.* *Appeller quelqu'un à des délibérations*. Ad deliberationē aliquem adhibere. *Cic.* *Cette affaire demande une délibération* Habet res deliberationem. *Cicer.* *Je n'ay point eu d'affaire d'une plus grande déliberation*. Nihil mihi adhuc accidit, quod majoris consilii esset. *Cic.* RADA, naradzanie się. *Wezwać kogo do rady. *Ta rzecz potrzebuie rozmysłu rozmowienia się uwagi y rady. *Niemiałem rzeczy poważnieyszey, godnieyszey uwagi.

DE'LIBE'RE', m. DE'LIBE'RE'E, f. part. pass. Deliberatus. Constitutus. *Cic.* POSTANOWIONO uradzono.

ON DIT *Vn homme déliberé, résolu*. Alacer. *Cic.* CZŁOWIEK odważny ochotny śmiały.

Il a un air déliberé. Est strenuâ facie. *Plaut.* Ma postáć odważną śmiałą rezolutną.

DE PROPOS *délibéré, de dessein prémédité*. Consultò. Cogitatò. *Cal. ad Cicer.* Ez destinato. *Suet.* ROZMYSLNIE, umyślnie z umysłu.

DE'LIBERE'MENT, adv. (*D'une maniere hardie & résolue.*) Audacter. Strenuè. Confidenter. adv. ODWAZNIE śmiało bespiecznie.

DE'LIBE'RER. V. n. (*Consulter.*) De re aliquâ deliberare, *ou* consulere. *Cic.* *On délibére sur son opposition*. Refertur de illius intercessione. *Cæs.* *On délibére en plein conseil de brûler la Ville de Bourges, ou de la défendre*. Deliberatur de Avarico in communi consilio incendi placeret, an defendi. *Cæs.* *Il faut déliberer davantage*. Ampliùs deliberandum est. *Ter.* NARADZAC się. *Naradzaią się o iego sprzeciwności. *Radzą w radzie zupełney czy spalić miásto Awaryk czy go bronić. *Trzeba się iesżcze daley naradzić.

Qui délibére. Deliberator, oris, m. *Cic.* Rozmyślaiący się.

DE'LICAT, m. DE'LICATE, f. adject. (*Se dit particuliérement du goût.*) Delicatus. *Cic.* *On dit*. Delicati cibi. Exquisiti cibi. *Cic.* Molliculæ escæ. *Plaut.* *Des viandes délicatas, des petits pieds*. *En un mot*, Cupediæ. *Delicatum convivium. *Mart.* *Vn festin délicat*. ROSKOSZNY pieszczony osobliwy wyśmienity co do smaku delikacki. *Potrawy smaczne delikatne nożki muszczki. *Jednym słowem łakotki. *Bankiet wyśmienity delikacki.

Il est délicat en viandes. Elegans est in cibis. *Cic.* *Il fait le délicat dans son manger*. Superbo dente rangit cibos. *Hor.* Je smaczno, wyśmienity stoł ma. *Wymyśla w potrawach w iedzeniu wytworny.

DE'LICAT se dit (*des ouvrages de l'art curieusement & mignardement travaillez.*) Elegans. Politus. Concinnus. Affabre factus. Perfectus, a, um. *C'est un ouvrage fort délicat*. Affabrè omnique artis subtilitate factum opus. OSOBLIWA subtelna delikatna robota. *Robota wyśmienita, wyborna.

DE'LICAT se dit en ce sens (*de ce qui est feible, ou fragile, & qui ne peut pas résister long-temps aux impressions des corps étrangers.*) Delicatus. Tenuis. Fragilis. Tener. DELIKATNY, słaby co się prędko stłucze, y co nie iest wytrzymały ná przeciwności y prace.

Ce pilier est trop délicat, trop feible pour soûtenir ce fardeau. Hæc columna tenuior est, ut possit tantum onus sustinere. Ten słup iest słaby nie zniesie tego cięźaru.

Il est d'une complexion délicate. Est mollis & fœminei corporis. *Plin.* Est illi mollior ac delicatior corporis constitutio. *Vn homme d'une santé délicate*. Tenuï valetudine homo. *Cic.* Słabey delikatney komplexyi co do ciała. *Człowiek zdrowia słabego.

ON LE DIT aussi (*des sens.*) *Vne veuë délicate, Vne veuë feible*. Acies oculorum obtusior. *Cic.* *Oreille délicate, (qui a une grande justesse pour les sons, qui sent les moindres dissonances)* Aures teretes. *Cic.* *Vn nez délicat, (qui juge avec finesse des odeurs.)* Homo acutæ naris. TOZ się mowi y o zmysłach wzrok słaby, tępy, ucho subtelne, bardzo subtelny słuch co każdy ton náymnieyszy rozeznaie y przenika. *Węch mocny dobry subtelny co każdy zapach záraz poczuie.

DE'LICAT se dit figurément. *Vn esprit délicat*. Delicatum & elegans ingenium peracre ingenium. *Cic.* *Vne raillerie délicate*. Jocus elegans. *Cic.* *Vne pensée délicate*. Sententia acuta. *Des vers fort délicats*. Delicatissimi, *ou* molliculi versus. *Catul.* PIĘKNY dowcip wyborny bystry. *Zart subtelny. *Myśl dowcipna, subtelny gładki koncept. *Wiersze bardzo subtelne,

Il est délicat en beauté. Elegans formarum spectator. *Ter.* *Il a le goust délicat pour les choses*. Elegans est in omni judicio. *Cicer.* Znaiący się ná urodach. * Smaku delikatnego iest w każdey rzeczy.

DE'LICAT se dit aussi (*des affaire & des questions qui sont épineuses & difficiles à traitter.*) *C'est une affaire bien délicate, dont il est difficile de se bien démesler sans beaucoup de prudence & de circonspection*. Periculosa res est. Res est multæ prudentiæ & consilii. *Cic.* * *Il ne m'est rien arrivé qui soit plus délicat*. Nihil mihi accidit, quod majoris sit consilii & prudentiæ. *Cic.* DELIKATNY się mowi iesżcze o rzeczach trudnych y záwiłych. Delikatná to sprawa z ktorey trudno wyniść szczęśliwie chyba z wielkim rozeznaniem y ostrożnością. * Nic mi się nic trafiło nigdy trudnieyszego.

DE'LICATEMENT, adv. (*Pour ce qui est du manger.*) Delicatè. Molliter. *Ter.* DELIKATNIE smaczno co do iedzenia.

DE'LICATEMENT, (*Poliment.*) Molliter. Delicatè. Politè, Eleganter. adv. *Cic.* DELIKATNIE przystoynie ładnie pięknie grzecznie.

DE'LICATESSE, subst. f. (*Friandise, dans le manger, &c.*) Subtilis gula. Victûs mollities. *Les vins qui ont trop de feu empeschent la delicatesse du goût*. Fervida vina subtile exsurdant palatum. *Hor* DELIKATNOSC wytworność w iedzeniu. *Wina zbyt tęgie głuszą delikatny smak.

DE'LICATESSE *des ouvrages de l'art*. Operia alicujus teneritas, atis, fœm. *Vitr.* Tenuitas. Concinnitas, atis, fœm.

DELIKATNOSC subtelność co do robot powierzchownych ręcznych cienkość wierzchność.

DE'LICATESSE *des ouvrages d'esprit.* Elegantia, æ, Subtilitas, atis, f. *Cic.* **Il sçait toutes les délicatesses & les beautez de la Langue.* Novit Linguæ elegantias & lepores omnes. **Ceux qu'on éleve de la sorte sont aussi peu capables de parvenir à la délicatesse du goût, qu'il est possible de sentir bon en frequentant la cuisine.* Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapare possunt, quam benè olere, qui in culinâ habitant *Petr.* **Nous avons besoin icy de la délicatesse de vôtre jugement & de vôtre profonde érudition.* Opus est huc limatulo & polituło tuo ingenio & illis interioribus litteris. *Cic.* **C'est un homme, qui a bien de la delicatesse dans son discours.* Vir est oratione maximè limatus, atque subtilis. *Cic.* DELIKATNOSC subtelność co do zabaw umysłowych. *Wszystkę delikatność y ozdoby Języka iakiego umieć. *Ci ktorzy ták są wychowani, ták są podobni áby kiedy przyszli do polotu do wcipu, y smaku dobrego: iáko ten co w kuchni przesiada podobien do tego áby kuchnią nie trącił. *Potrzeba nám tu delikatnego rozsądku twego y głębokiego rozumu y nauki. *Jest to Człowiek ktory má wielki polor y subtelność w mowieniu.

DE'LICATER *quelqu'un*, V. act. (*Le traitter délicatement.*) Molliter curare aliquem. *Ter.* PIESCIC kogo delikatnie go chować.

Se delicater. Molliter ac delicate vivere, *ou* se curare. *Ter.* Pieścić się w pieszczotach żyć.

(Mot bas & du discours familier.) Słowo w Francuskim podłe mowy potoczney.

DE'LICES, subst. f. pl. (*Plaisirs.*) Deliciæ Voluptas. *Cic.* PIESZCZOTY uciechy roskoszy.

Des délices sans grace & sans politesse, Illepidæ & inelegantes deliciæ, Uciechy nieprzyiemne, y grubiańskie pieszczoty.

Mes délices, mes plaisirs. (*Mot de tendresse.*) Mea delicia. *Plaut.* Meæ deliciæ. Mea voluptas. Moia pociecho, moia pieszczoto moie kochanie słowo uprzeymego serca.

(Quoique ce mot soit feminin au pluriel, on ne laisse pas que de dire au singulier *un Delice*, en genre masculin.) Chociasz to słowo w Francuskim iest rodzaiu białogłowskiego w większey liczbie, iednakże w mnieyszey liczbie álbo poiedynczey, może go brać y w męskim rodzaiu w tymże ięzyku; moie pieszczenie.

DELICIEUX, m. DELICIEUSE. f. adject. (*Qui fait plaisir aux sens & à l'esprit.*) Suavis & hoc suave, adject. Jucundus a, um. Delectabilis, m. & f. & hoc delectabile. adject. Voluptuosus, a, um. *Cic. Plin. Jun.* **Viande délicieuse.* Suavissimus cibus. *Cic.* **Vie délicieuse.* Voluptaria, *ou* mollis vita. *Cicer.* WDZIĘCZNY miły bardzo przyiemny smaczny wyśmienity. *Potrawa wyśmienita. *Życie wdzięczne miłe przyiemne roskoszne.

DE'LICIEUSEMENT, adv. (*Avec délice.*) Delicatè. Molliter. adv. *Ter.* WYSMIENICIE bardzo wdzięcznie roskosznie.

DE'LIE', m. DE'LIE'E, f. part. pass. *du verbe* DE'LIER, (*Détaché.*) Solutus. *Cic.* ODWIĄZANY, ODWIĄZANA, od słowa odwięzuię spuszczony, rospętany.

DE'LIE', m. DELIE'E, f. (*Mince, menu.*) Tenuis & hoc tenue. adject. *Virg.* Subtilis & hoc subtile. adject. CIENKI, subtelny.

Fil délié. Filum tenue, *ou* subtile. *Lucr.* Gracile filum. *Mart.* **De la toile déliée.* Tenuis tela. *Virg.* **Une robe fort déliée.* Toga tenuissimo filo texta. *Ovid.* Nić cienka. *Płotno cienkie *Odzienie bardzo cienkie, ktore przezyrzy.

Sa taille est déliée. Est ipsi gracilitas corporis. *Cic.* Stanu iest cienkiego.

ON DIT au figuré, *Un esprit délié, subtil.* Subtile ingenium. Acutum, *ou* acre ingenium *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie w Francuskim dowcip rozwiązany to iest, Subtelny bystry.

DE'LIER, V. act. *Oster un lien, défaire un nœud.*) Solvere. Exsolvere. *Cic.* ODWIĘZAC rozwiązać co związanego węzeł iáki.

DE'LIMENT, subst m. (*L'action de délier.*) Solutio, onis, fœm. ODWIĘZYWANIE rozwięzywanie.

DE'LINQUER, V. n. (*Commettre quelque faute, prévériquer.*) Peccare, (pecco, as, avi, atum.) neut. WYKROCZYC uczynić co złego występek iáki popełnić.

(Terme d'usage au Palais.) Słowo Francuskie w prawie y ná sądach

DE'LIRE. subst, masc. (*Réverie d'un malade qui est en fiévre.*) Deliratio. Delirium. *Cels.* **Tomber en délire.* Mente labi. *Cels.* **Estre en délire*, ou *dans le délire.* Delirare. *Cicer.* Loqui aliena. *Cels.* **Ces choses font passer le délire.* Hæc insaniam tollunt. *Cels.* SZALENSTWO odchodzenie od zmysłow gadanie od rzeczy w chorobie. *Wpaść w szaleństwo. *Szaleć być w szaleństwie: gadać od rzeczy. *To iest zdrowe od szaleństwa, od tego omiia szaleństwo.

Ceux qui sont dans le délire. Quibus mens labat. Quibus mens læsa est. *Cels.* Ci co są w szaleństwie.

DE'LIT, *ou* DE'LICT, subst. m. (*Faute, crime.*) Delictum, i, n. *Cic.* WINA występek zbrodnia.

Estre pris en flagrant delit, ou *sur le fait.* In manifesto scelere deprehendi *Cic.* Być złapanym álbo wziętym ná uczynku, ná samey sprawie.

DE'LIVRANCE, subst. f. terme de pratique, pour *L'action par laquelle on remet des meubles*, ou *quelque legs à quelqu'un.* Traditio Addictio. *Cic.* PODAWANIE podanie dobr tradycya termin prawny, oddanie komu co náleży z ruchomości álbo czego odkazanego przysądzenie.

DE'LIVRANCE, pour *L'action de délivrer quelqu'un d'esclavage, de chagrin, de peine.* Liberatio. *Cic.* OSWOBODZENIE uwolnienie kogo z niewoli z frasunku kłopotu &c.

(On ne se sert guere de ce mot en cette signification.) Niezażywaią prawie w Francuskim tego słowa w tym rozumieniu.

DE'LIVRE', m. DE'LIVRE'E, f. part. pass. (*Ajugé, en termes de pratique.*) Traditus. Addictus, a, um. *Cic.* PODANY, przysądzony terminem prawnym.

DE'LIVRE', (*Mis en liberté, tiré d'esclavage*, ou *de peine.*) Liberatus. *Cic.* OSWOBODZONY uwolniony wybawiony z niewoli, na wolność wyprowadzony.

DE'LIVRER, V. act. (*Donner, ajuger.*) Addicere. Dare. Tribuere. *Cic.* PODAC przyznać przysądzić.

Il a délivré ces terres pour un prix tres modique. Minimo prædia addixit. *Suet.* (*on sous entend.* pretio.) Podał dobra swoie zá bardzo mało cenę.

DE'LIVRER, *Tirer de captivité, mettre quelqu'un en liberté.*) Eximere aliquem è vinculis. *Cic.* ou vinculis. *Plaut* **Délivrer de quelque fardeau.* Eximere alicui onus aliquod. Liberare aliquem onere. *Quint.* OSWOBODZIC z niewoli wyprowadzic ná wolność wybawić z niewoli z więzienia, z kaydan z pętow z więzow. *Uwolnić kogo od ciężkości álbo ciężaru iakiego, zdiąć z niego ciężar iáki.

Délivrer une femme qui est en travail. Levare mulierem partu. *Ovid.* **Se délivrer.* Onus naturæ deponere. *Phæd.* Feliciter parere, *ou* eniti, (pario, is, peperi, partum, act. eniti, (tor, enixa sum. depon.) *Cicer.* **Cette femme s'est délivrée de deux fils tout à la fois*, ou *a accouché de deux enfans masles* Duos virilis sexûs enixa est ista mulier. *Tacit.* **Elle craignoit que vous ne luy fissiez prendre des remedes, pour se délivrer avant terme, & faire périr son fruit.* Metuebat ne sibi persuaderes ut abortioni operam daret, puerumque ut enecaret. *Plaut.* Rodzącą białogłowę uwolnić. *Porodzić, zbyć płodu zlegnąć szczęśliwie. *Ta białogłowa zlegla razem dwoch synow. *Bała się ábyś iey niezadawał iakich lekarstw ná poronienie przed czasem, y zbycie płodu.

DE'LIVRER *de quelque chose en general*, (*comme de chagrin, de crainte* &c.) Re aliquâ, *ou* ab re aliquâ liberare aliquem *Cic.* **Délivrer quelqu'un de crainte.* Eximere aliquem metu. *Plaut.* **De scrupule.* Eximere alicui scrupulum. *Plin. Jun.* Exolvere aliquem religione. *Liv.* **D'inquietude.* Aliquem sollicitudine exolvere. *Plin. Jun.* **De superstition.* Aliquem superstitione levare. *Cic.* **Delivrer une province environnée de dangers.* Provinciam cinctam periculis explicare. *Cic.* **Se délivrer de chagrin.* Laxare sese molestiis. *Cic.* **Se delivrer d'infamie.* Se se infamiâ levare. *Cicer.* UWOLNIC od czego ogolnie iáko to od smutku, boiaźni. *Uwolnić kogo od strachu. *Od skrupułu. *Od niespokoyności. *Od zábobonu. *Uwolnić kray iáki otoczony od niebespieczeństw. *Uwolnić się od żalu. *Uwolnić się od niesławy od ochydy.

DE'LOGEMENT, subst. m. (*Changement de logis, déménagement.*) Migratio. *Cic.* PRZENIESIENIE się z iednego mieszkania gdzieindziey, Rumacya, wyprowadzanie się.

DE'LOGER, V. neut. (*Changer de logis, aller demeurer ailleurs*) Migrare. Demigrare. Domo migrare. *Cicer.* WYPROWADZAC się dokąd.

ON DIT, *Déloger sans trompette*, (*Se retirer sans dire mot.*) Silentio, *ou* tacitè discedere, *ou* abire. MOWIĄ przy-

gu-

ſłowiem wyprowadzić ſię cicho, odeyść ſkąd po kryomu álbo odiechać nie trąbiąc ſekretnie.

DE'LOGER *les annemis d'un poſte*, V.act. (*Les en chaſſer*) Hoſtes ab aliquo loco expellere. *Caſ.* Ruſzyć nieprzyiaciela ſpędzić go z mieyſca.

DE'LOGER, V.n. (*Parlant des ennemis qui ſe retirent.*) Se ſubitò, *ou* repentè proripere. UCIEC z placu chorągiew, obos zwinąć uchodzić mowiąc o woyſku nieprzyiacielſkim.

SE DE'LOGER ſignifie auſſi, *Ceder ſon logement, ſon appartement à quelqu'un.* Accomodare alicui de habitatione. *Cic.* Uſtąpić mięſzkania ſwego komu.

DE'LOYAL, m. DE'LOYALE, f. (*Traiſtre, perfide.*) Infidus. Perfidus. *Cic.* NIEPRAWY zdrayca niepoczciwy.

DELOYAUTE', ſubſt.f. (*Perfidie.*) Perfidia. *Cic.* ZDRADZIECTWO.

DE'LOS, (*Iſle de la mer Egée, de l'Archipel.*) Delos,i,f. *Virg.* DELOS Wyſpa ná morzu.

Qui eſt de Delos. Delius,a,um. *Virg.* Co ieſt z wyſpy Delos

DELPHES, (*Ville anncienne de la Phocide dans l'Achaïe.*) Delphi,orum,m.pl. *Cic.* DELF Miaſto dawne w Achaii.

Qui eſt de Delphes. Delphicus,a,um. *Ovid.* Co ieſt z Delfu miaſta.

DE'LUGE, ſubſt.m. (*Inondation générale dont Dieu punit autrefois le genere humain.*) Diluvium. *Ovid.* POTOP wylanie wody powſzechne po całym świecie ktorym Bog niegdyś ſkarał narod ludzki.

DE'LUGE ſe dit auſſi (*des inondations particulieres, & des débordements qui noyent des païs.*) Diluvium. Diluvies. *Lucr.* Eluvio. Eluvies. *Cic. Plin.* POTOP ſię też mowi o rozlaniu wod w mieyſcu iàkim oſobliwym y zalaniu krain iàkiego.

DE'LUGE ſe dit au figuré (*d'un amas de malheurs.*) Malorum eluvies,f. *Cic.* POTOP *niewłaśnie*: zebranie rożnych nieſzczęśliwości rozlane złego.

DE'MAILLOTER, V.act. *Un enfant qui eſt dans ſon maillot.*) Faſciis involutum infantulum evolvere. ROSPOWIC dziecię z powicia.

DEMAIN, ſubſt.m. (*Le jour d'après celuy où on eſt.*) Dies craſtinus, *genit.* diei craſtini,m, *Cic.* JUTRO, dzień po dzisieyſzym.

Un après demain. Perendinus dies. *Cic.* Poiutrze.

DEMAIN eſt auſſi (*un adverbe de temps.*) Cras, adv. *Cic.* NA ZAIUTRZ adwerb Francuſki czaſu.

Après demain. Perendie. *Cic.* Po iutrze.

DE DEMAIN, un *Qui ſe ſera demain.* Craſtinus,a,um. *Cic.* JUTRZEYSZY co iutro będzie.

D'APRE'S DEMAIN. Perendinus. *Plaut. Cic.* PO POJUTRZEYSZY.

Il ne ſera preſt que pour après demain. In perendinum erit paratus. *Plaut.* Nie będzie gotowy chyba po iutrze.

DE'MANCHER, V.act. (*Oſter le manche à quelque outil.*) Manubrium detrahere. RĘKOIESC odiąć od czego.

DEMANDE, ſubſt.f. Poſtulatio. Petitio, onis,f. Poſtulatum. Petitum,i,n. *Cic. Catul.* PYTANIE prożba żądanie.

Demande faite avec inſtance. Efflagitatio. *Cicer.* Pytanie uſilne, prożba uſilna pilne żądanie.

Demande d'une choſe en juſtice. Petitio. **Voſtre demande eſt raiſonnable.* Jus bonum dicis, *ou* oras, *ou* petis. **Ayant intenté ſa demande pour raiſon de la ſucceſſion de ſon pere qui l'avoit desbérité.* Quum egiſſet lege in hereditatem paternam exheres filius. Dochodzenie czego prawem. *O rzecz ſłuſzną mowiſz, ſłuſzna ieſt ſprawa twoia. *Záczawſzy ſprawę o ſukceſſyą po oycu ſwoim ktory go był wydziedziczył.

DEMANDER, V.act. Aliquid ab aliquo petere. *Cic.* PYTAC ſię o co proſić, żądać czego, potrzebować, pragnąć, chcieć czego od kogo álbo po kim.

Demander quelque choſe inſtamment, ou *avec inſtance & importunité.* Aliquid ab aliquo flagitare, *ou* efflagitare. *Cic.* Proſić o co uſilnie upominać ſię mocno o co.

Je vous demande cette faveur. Te hoc beneficium rogo. *Cic.* **Nous vous demandons tous la paix.* Pacem te poſcimus omnes. *Virg.* **J'ay prié quelqu'un de la compagnie de propoſer le ſujet de la conference.* Popoſci aliquem eorum qui aderant cauſam differendi. *Cic.* Porſzę cie o tę łaſkę. *Wſzyſcy o pokoy cię proſiemy. *Proſiłem kogoś w tym poſiedzeniu áby nam podał materyą rozmowy.

Nous demandâmes tous à boire. Scyphos omnes clamamus *Petr.* Wſzyſcyśmy pić wołali.

Il me demande cela. Hoc à me poſcit. Proſi mię o to.

Je vous demande pardon. Pero à te veniam. *Cic.* *(*On dit auſſi* Peto tibi, *Je demande pour vous.*) Praepraſzam, proſzę o przebaczenie, o wybaczenie. *Mowią też przoſzę ci, álbo proſzę zá tobą.

Demander congé pour les ſoldats. Miſſionem militibus petere. *Tacit.* **Demander pardon d'une faute.* Veniam petere errato. *Cic.* **Demander la paix par pluſieurs ſacrifices.* Pacem expetere multis ſacrificiis. *Plaut.* **Demander la victoire à Dieu.* Expoſcere victoriam à Deo. *Caſ.* **Demander qu'on puniſſe, ou qu'on faſſe mourir quelqu'un.* Depoſcere aliquem ad ſupplicium. *Caſ.* **Demander ſi on n'a rien à nous ordonner, à nous commander, Venir recevoir les commandemens d'une perſonne à qui l'on doit du reſpect.* Depoſcere mandata alicujus. Proſić o odprawę zá żołnierzem. *Proſić o przepuſzczenie winy iàkiey. *Błagać o pokoy rożnemi ofiarami. *Proſić o zwycięſtwo Páua Boga. *Naſtępować inſtygować ná życie komu. *Pytać ſię ieżeli nam nie maią co roſkazać, przyiść dla odebrania roſkazow od kogo komu tàkie należy poſzanowanie

(Civilité qui ſe pratique lors qu'on prend congé de quelque perſonne conſiderable.) Ludzkość ktorą oświadczamy żegnaiąc ſię y odieżdżać maiąc od iàkiey zácney oſoby.

Nous ne demandons rien à perſonne, & perſonne ne nous demande rien. Neque nos quemquam flagitamus, neque nos quiſquam flagitat. *Plaut.* Nieproſiemy o nic nikogo, y nikt nas o nic nie proſi.

Je n'en demande pas davantage: Je voudrois bien voir que vous le fiſſiez? Tantumdem eſt, nihilo peto: Velim quidem ut uno nummo plus petas? *Plaut.* **Demander ſa vie*, ou *l'aumône.* Rogare victum. *Phad.* Nie proſzę o więcey, radbym tylko widział czy tego dokażeſz. *Zebrać pożywienia álbo iáłmużny.

DEMANDER, *Chercher; s'enquerir, requerir, s'enqueſter.*) Quærere. ſciſcitari. Percontare. *Cic.* SZUKAC dowiadywać ſię przepytywać wywiadować ſię pytać ſię o co o kogo.

Si mon mary, ou *quelque autre vient me demander, je ſeray icy dans un moment.* Ego hic ero, ſi vir aut quiſpiam me quæret. *Plaut.* **On me venera demander, quelle affaire avez-vous avec luy?* Roget quis, quid tibi cum illo? *Ter.* **La choſe, le temps, la neceſſité demande cela.* Res, tempus, neceſſitas id poſtulat. *Cicer.* **Demander à quelqu'un ſon avis ſur quelque choſe.* Aliquem ſuper re aliquâ, *ou* de re aliquâ ſententiam rogare. *Cic.* Jeżeli mąż moy álbo kto inſzy tu będzie ſię pytał o mnie, záraz tu zá moment o iedługo powrocę. *Mogą mię pytać co mam z nim do czynienia, co mam do niego. *Rzecz ſama czas y potrzeba tego wyciąga. *Proſić kogo o zdanie iego w iakiey rzeczy, záſiągać rady y zdania czyiego wczym.

DEMANDER, (*Actionner quelqu'un en Juſtice.*) Poſcere. Expoſcere. Poſtulare. **Demander juſtice de quelque violence.* Expoſcere pœnas vis illatæ. **Demander main levée.* Poſtulare, ut jure manûs injectio ſolvatur. **Demander ſon renvoy.* Fori tranſlationem poſtulare, **Demander du répy, du temps pour payer.* Tempus ſolvendæ pecuniæ poſtulare. **Ils demandent du temps pour ſe juſtifier.* Dari ſibi diem ad diluenda crimina poſtulant. *Plin-Jun.* **Demander qu'on faſſe information.* Poſtulare quæſtionem. *Liv.* **Qu'on puniſſe quelqu'un.* Aliquem ad ſupplicium repoſcere. *Virg.* **Demander compte au fermier de l'ouvrage fait.* Ad rationem operum vilicum revocare. *Catul.* **Demander que les eſclaves ſoient appliquez à la queſtion.* Poſtulare ſervos in quæſtionem. *Cic.* POZWAC kogo do ſądu, przypozwać, zapozwać, pozew wydać. *Dochodzić ſzukać ſprawiedliwości w krzywdzie iàkiey. *Nalegać o uwolnienie z więzienia z areſztu. *Nálegać o odeſłanie ſprawy. *Proſić o zwłokę o czas dalſzy do zapłacenia. *Proſić o czas do obrony prawney. *Proſić o inkwizycyą. *Proſić o kary prawne ná kogo. *Słuchać rejeſtrow Urzędnika w maiętności robot y Páńſzczyzny. Proſić áby ná tortury wzięto brańcow.

DEMANDEUR, ſubſt.m. terme de Palais. (*Celuy qui demande.*) Petitor. *Cic.* STRONA powodna w prawie Aktor.

Demandeur incommode. Flagitator. Moleſtus flagitator, *genit.* moleſti flagitatoris,m. Proſzak uprzykrzony niezbyty.

DEMANDERESSE, ſubſt. f. terme de Palais. (*Celle qui demande.*) Petitrix. *Paul. Juriſc.* STRONA powodna w prawie. Aktorka.

DEMANGEAISON, ſubſt. f. (*on prononce* demanjaiſon.) (*Envie de gratter.*) Prurigo. *Colum.* Pruritus. *Plin.* **Les petits limaçons font paſſer les demangeaiſons.* Scabendi deſide-

ria tollunt minutæ cochleæ. *Plin.* SWIERZBIENIE chęć dodrapania się. *Slimaczki máłe są dobre na świerzbienie tracą świerzbienia.

DEMANGEAISON se dit au figuré (*d'une grande envie qu'on a de faire & de dire une chose.*) Immoderatum studium. Amor immoderatur. * *Ce n'est pas tant une demangeaison d' écrire, mais l'amitié qui fait que je vous envoye de longues lettres.* Facit non loquacitas mea, sed benevolentia longiores epistolas. *Cic.* *Il a une si grande demangeason d'écrire.* Tantus amor scribendi hune rapit. *Horat.* SWIERZBIENIE *niewłaśnie* Usilna chęć żądza y pragnienie czynienia czego álbo mowienia. * Nie tak dálece świerzb pisania iako sama przyiaźń sprawuie że ci przydłuższe listy posyłam. *Tak wielką má świerzbiączkę do pisania. *świerzbiączka* słowo podłe y potoczne w Polskim chęć w tym rozumieniu.

DEMANGER, V. neut. (*Avoir envie de se gratter.*) Prurire, Perprurifcere. n. *Plaut.* *Le dos me demange.* Dorsus totus prurit. *Plaut* SWIERZBIEC. * Plecy mię świerzbią.

ON DIT au figuré, *Les dents me demangent, j'ay grande envie de manger.* Dentes pruriunt *Plaut.* * *Les mains me demangent, j'ay grande envie de me battre.* In pugnam prurio. *Juv.* MOWIĄ *niewłasnie:* Zęby mię świerzbią, bardzo mi się ieść chce *Ręce mię świerzbią mam wielką chęć chwycić się kogo bić się z nim.

DE MANTELER *une place*, V. act. (*Détruire, démolir ses fortifications*) Urbis propugnacula, *ou* munitiones dirutere. *Cic.* FORTECĘ ogołocic, wszystkie obrony koło niey pochalać, zruinowac z ziemią zrownać porozwalać zburzyć.

DE'MANTIBULER *la machoire*, V. act. (*Rompre la machoire.*) Perfringere os. Maxillam labefactare. ZĘBY wybić szczękę wytrzcić komu.

(Le Verbe avoit autrefois cette signification au sens propre; mais maintenant il ne se dit qu'au figuré, & au Participe, par le peuple, en parlant d'une chose rompuë & desassemblée) Comme. To słowo Francuskie w tym rozumieniu własnym przedtym to znaczyło, ále teraz się tylko bierze w niewłasnym rozumieniu y to tylko miedzy pospolstwam mowiąc o iákiey rzeczy złamaney stłuczoney ná sztuki, y popsowaney ktorey się części w kupie nie trzymaia iáko.

Cette horloge est démantibulée. Illud horologium luxatum est Ten zegar iest cale popsowany.

DE' MARCHE, subst. f. (*Allure.*) Incessus. Gressus, ûs, m. *Cic.* *Une demarche précipiée.* Citus incessus *Salust.* *Une démarche molle & efféminée.* Fractus incessus. *Quint.* Gressus delicatus & languidus. *Phad.* *Une démarche composée.* Incessus compositus. *Petr.* CHOD ścíe chodzenie postępowanie. *Chod prędki nágły spieszny. *Chod niewieści stąpanie wytworne delikackie. *Chod zmyślony.

Contrefaire la démarche de quelqu'un. Exprimere, *ou* fingere alicujus incessum. *Ovid. Cic.* *Ayant fait une fausse démarche il tomba.* Fallente vestigio cecidit. *Plin Jun.* Podrzeźniać komu w chodzeniu. *Zle stąpiwszy upadł.

DE' MARCHE se dit figurément (*de la conduite d'une personne*) comme *Il a fait une fausse démarche.* Deliravit. Erravit. *Il a fait les premieres démarches.* Prior occupavit. POSTĘPOWANIE krok *niewłaśnie:* mowi się o postepkach czyich iák sobie poczyna iák się sprawuie. Szalenie sobie postąpił; bardzo ladaiaki krok uczynił. Pierwsze kroki uczynił, du tego, był pierwszym początkiem sam.

SE DEMARCHER, V. n. & mot bas. (*Marcher.*) Incedere *Liv.* Gradi, *Virg.* CHODZIC postępować pochadzać sobie słowo podłe.

DE'MARER, V. n. terme de marine. (*Lever les ancres, pour partir d'un port, d'une plage, avec la flux & le retour de la mer.*) Solvere. Navem solvere. act. *Ter. Cic.* RUSZYC od lądu z wodą gdy iey przybywa ná morzu.

Il va faire démarer le vaisseau, le vent étant bon. Soluturus est navim, cum ventus det operam. *Plaut.* Ruszy zaraz maiąc wiatr dobry.

DE' MARER signifie aussi, (*Changer de place.*) Se loco movere, (moveo, moves, movi, motum.) act. *Cic.* *Je ne veux point démarer d'icy.* Inde nusquam pedem moveo. *Liv.* RUSZYC się ná insze mieysce. *Niechcę się zrąd ruszyć.

DE'MARIER, V act. (*Casser, dissoudre un mariage.*) Solvere, *ou* dissolvere matrimonium. ROZWIESC małżeńskie stadło.

SE DE' MARIER. Abire ex matrimonio. *Plaut.* Matrimonium dimittere. *Suet.* ROZWIESC się z żoną z mężem.

DE' MARQUER, V. act. (*Oster une marque ou l'effacer.*) Abolere notas. *Claud.* ZNAK odiąć zmazać znieść, odznáczyć co náznaczonego.

DE'MASQUER, V. act. (*Oster le masque de dessus le visage.*) Personam alicui detrahere. MASZKARKĘ zdiąć z twarzy komu.

SE DE' MASQUER. Os retegere. *Lucan.* Personam deponere. MASZKARKĘ zdiąć z twarzy swoiey, odkryć się.

DE'MASQUER, se dit figurément pour *Faire voir l'hypocrisie & les vices secrets de quelqu'un.* Alicui detrahere larvam. MASZKARKĘ zdiąć *niewłasnie:* mowi się o wydaniu nieszczerości czyiey.

DE'MASTER, V. act. *on prononce* DE' MÂTER, (*Rompre le mast d'un vaisseau.*) Malo navem exarmare. MASZT złamać skruszyć okrętowy.

La tempeste a démasté nôtre vaisseau. Navis nostræ malos tempestas fregit. Náwałność maszt złomała ná okręcie nászym.

DE' MEMBREMENT, subst. m. *on prononce* démambrement. (*L'action de mettre un animal en pieces.*) Laceratio, onis, f. *Cels.* Laniatus, ûs, m. *Cic.* KRAIANIE rąbanie ná sztuki podzielenie ćwiertowanie.

DE' MEMBREMENT, (*Détachement d'une partie d'un corps, pour la joindre à une autre.*) *Il s'est établi plusieurs Monarchies du démembrement de l'Empire Romain.* In varia regna distractum est atque divulsum Imperium Romanum. ROZERWANIE oderwanie sztuki, álbo części iákiey od czego, á przyłączenie do czego inszego. Powstało kilka Monarchiy z rozerwanego ná sztuki Państwa Rzymskiego.

DE' MEMBRER, V. act. (*Détacher, séparer les membres d'un corps.*) Lacerare atque distrahere membra. *Cicer.* *Estre démembré.* Dividi à membris suis. *Ovid.* DZIELIC kráinę ná sztuki. Być ná sztuki podzielonym.

DE'MEMBRER signifie figurément, *Séparer les parties d'un Corps politique, ou d'une Seigneurie.* Dividere. *On a démembré plusieurs Provinces du Parlement de Paris, pour établir d'autres Parlements.* Multæ provinciæ distractæ fuerunt è Senatu Parisiens, ut alii Senatus crearentur. DZIELIC ná sztuki, ná części, Państwo iákie, álbo Dobra. *Oddzielono oderwano wiele Prowincyi od Parlamentu Paryskiego, dla postanowienia inszych Parlamentow.

DE'ME'NAGEMENT, subst. m. (*Changement de logis & transport des meubles.*) Migratio. f. *Cic.* *Je souhaite que vous ayez du contentement de vostre déménagement.* Migrationem feliciter tibi evenire volo. *Cic.* PRZENOSZENIE się z domu gdzie indziey zewszystkim. *Zyczę szczęśliwych przenosin

DE' ME'NAGER, V. n. (*Changer de logis, transporter ses meubles ailleurs.* Domo migrare. *Cicer.* PRZENOSIC się do inszego domu wynosić się skąd z rzeczami zewszystkim.

DE' MENCE, subst. f. *on prononce* démance, (*Folie, aliénation d'esprit.*) Dementia. *Cic.* OSZALENIE, szaleństwo.

SE DE' MENER, V. act. (*Se donner de grands mouvemens s'agiter, se tourmenter beaucoup pour une chose.*) Se se agitare, act. *Cicer.* BIEDZIC się, mordować się, pracować bardzo y usilnie chodzić około czego.

ON DIT (*d'un malade qui tire à la fin.*) qu'*Il se démene beaucoup.* Ægrotus conflictatur. *Cels.* MOWIĄ o chorym ktory kona, bardzo się morduie.

DE'MENTI, (*on prononce* démanti.) subst. m. (*Reproche qu'on fait à quelqu'un d'avoir parlé faussement.*) Prolati mendacii contumeliosa exprobratio. *Il luy donna un démenti.* Illum mendacii arguit. KŁAMSTWO zádane komu, fałsz zádany. *Zádał mu fałsz.

DE'MENTI signifie aussi (*le mauvais succès d'une affaire qu'on a entreprise.*) *Il en a eu le démenti.* Votis, *ou* optatis suis res ista non respondit. * *Je n'en veux pas avoir le démenti.* Istud pertendam naviter. * *Je vois bien que j'en auray le démenti.* Video non licere, ut cœperam, hoc pertendere. *Ter.* To co się komu nie udało nie powiodło ták iák sobie záłożył y obiecował. Nie udało mu się spafzował pomylił się. *Niechcę żeby mię to omyliło. *Widzę dobrze że mię to omyli.

DEMENTIR, (*on prononce* démantir.) V. act. *Reprocher à quelqu'un qu'il a menti* Aliquem mendacii arguere. *Cic.* *Il m'a démenti hardiment.* Me dixisse mendacium audacter contendit. FAŁSZ komu y kłamstwo zádać. *Fałsz mi śmiáło y bespiecznie zádał.

DE' MENTIR signifie aussi, *Nier la vérité d'une chose.*

Insi-

Inficias ire. *Cicer. Terent.* ZAPRZEC prawdę npornie.

S'il me dément, j'ay avec moy l'anneau qu'il perdit. Si inficias ibit, teftis mecum annulus quem amiferat. *Ter.* **Il ne peut pas démentir fa fignature.* Non poteft inficiari fignum. Non poteft non agnofcere fignum. **Il faut démentir fes yeux, fa raifon & le confentement de tous les fiecles, fi l'on veut foûtenir ce fentiment.* Qui fic fentire velit, oculis illum fuis ac rationi & omnibus omnium ætatum hominibus fidem abrogare oportet, Jeżeli fię zaprze mam z fobą pierścień ktory zgubił. *Nie może fię zaprzeć ręki fwoiey podpifu fwego. *Trzeba fię záprzeć oczu fwoich rozumu, y zgodnego zdania wfzyftkich wiekow ktoby chciał fię utrzymać przy takowym rozumieniu.

SE DE'MENTIR fe dit figurément (*des baftimens & autres chofes qui ne demeurent pas fermes dens un mefme eftat.*) comme *Ce baftiment fe dément.* Vitium faciunt ædes. *Cicer.* *(*Le contraire eft* Ædes integræ perfeverant. *Ce baftiment ne fe dément point.* RUINUIE fię ryfuie pfuie fię budowanie iákie. *przeciwna ieft: Mocno ftoi nieporufzenie budowanie Dom, Fabryka.

SE DE'MENTIR *dans fa conduite & dans fa maniere d'agir.* Non fibi conftare. *(*Le contraire eft* Sibi conftare, Sibi convenire. *Cicer.* *Ne fe point démentir.* **Il faut prendre courage, fi vous ne voulez démentir voftre naiffance, voftre éducation, & l'opinion qu'on a de vous.* Forti fis animo magnoque, ita enim natus, ita etiam cognitus. *Cic.* **Vos actions dementent vos paroles.* Aliud agis, aliud loqueris. **Une vie toûjours égale, & qui ne fe dément point.* Æqualitas ac tenor vitæ per omnia confonans fibi. *Sen.* NIESTATKOWAC zawod uczynić rás ták drugi raz inácey fobie poftępować zdradzić sfałfzować, niestałym być. *przeciwna ieft: Stale y ftatecznie záwfze iednego fię trzymać nie zawodnie. *Trzeba ci fię mężnie y odważnie ftawić, ieżeli niechcefz zawodu czynić urodzeniu fwemu, wychowaniu, y rozumieniu ktore maią o tobie. *To co czynifz nie ftofuie fię do tego co powiadafz. *Zycia fpofob záwfze iednoftayny, y nigdy nieodmienny.

DE'ME'RITE, fubft. m. (*Ce qui eft oppofé au mérite, qui demande punition.*) Commiffum. **Je le traiteray felon fes démerites, ou felon fon merite.* Ornatus erit ex fuis virtutibus. *Ter.* WINA, zła záfługa co ieft przeciwne dobrey záflodze, y kary warto. *Poftąpię fobie z nim według záflug iego.

(Mot rare dans l'ufage, fi ce n'eft parmi les Theologiens.) Słowo rzadko używane w Francufkim, chyba między Teologami.

DE'MERITER, V.n. *oppofé à* ME'RITER. **Quand il a fait cette action, il n'a pas cru démériter envers vous, c'eftoit à deffein de vous rendre fervice.* Hoc facto re demereri, potiùs quàm odium mereri tuum exiftimavit. ZLE fię záflużyć. *Kiedy to uczynił nie rozumiał żeby ci fię miał ale zaflużyć y owfzem uczynił to dla przyflugi twoiey.

DEMESLE', fubft. m. *on prononce* DEMÊLE'. (*Different, difpute, contention.* Rixa. *Cic.* SPORKA kłotnia pofwarka, zwadka.

Mille démeflez nous contraindront tous les jours d'en venir aux mains. Mille caufæ nos quotidie collident. *Petr.* **J'ay eu plufieurs grands démêlez avec luy.* Mihi cum illo contentiones multæ & magnæ fuerunt. *Cic.* **Je n'auray aucun démeflé avec vous.* Mihi tecum nihil controverfiæ futurum eft. Tyfiąc kłotni przywiedą nas kiedy że fię pobiiemy. *Miałem wiele y wielkie kłotnie z nim. *Nie będę miał z tobą żadney kłotni.

Oubliant noftre démeflé, je rentrai en grace avec luy, ou *je me remis bien avec luy.* Depofitâ omni offenfâ, cum eo in gratiam redii. *Petr.* **J'ay vecu avec luy fans aucun démeflé* Vixi cum illo fine ullâ animi læfione. Zápomniawfzy kłotni náfzych wroćiłem fię z nim do przyiaźni pogodziłem fię. *Zyłem z nim bez żadney kłotni.

DE'MESLEMENT, fubft. mafc. *on prononce* DE'MÊLEMANT. (*L'action de démefler une chofe.*) Explicatio. Enodatio. *Cic.* ROZMOTANIE rozwianie rozwiązanie czego.

DE'MESLER, V. act. *on prononce* DE'MÊLER. (*Remettre en ordre ce qui eft brouillé & confus.*) Confufa in ordinem adducere. *Cic.* ROZMOTAC rozwiązać co pomotanego.

Démefler ce qui eft noué & meflé. Intricatum extricare. *Cic.* **Il démefla mes cheveux avec fes doigts.* Expedivit crines. *Stat.* Wywikłać co záwiłego, y pomięfzanego. *Wywikłał rozczefał mi włofy palcami fwemi.

DE'MESLER fe dit figurement pour *Débrouiller, débarraffer, éclaircir quelque queftion,* ou *quelque affaire.* Explicare. *Cic.* WYWIKŁAC *niewłaśnie:* obiaśnić.

Se démefler avec bonneur de quelque affaire, S'en tirer, ou *en fortir avec bonneur.* Expedire fe de re aliquâ. *Cic.* **Se démefler fort bien d'un employ, s'en acquitter comme il faut, en remplir tous les devoirs.* Se in aliquâ provinciâ ftrenuè gerere. **Les habiles gens ont bien de la peine à démefler cét endroit d'Horace.* Viri docti in hoc Horatii loco explicando multùm laborant, ou defudant. **Il démeflera aujourd'huy cette intrigue.* Hic hodie expediet hanc doctè fallaciam. *Plaut.* **Je me fuis démeflé de la foule.* Expedivi me ex turbâ. *Ter.* Wywikłać fię wyniść z czego z honorem. *Czynić zádofyć doſkonale y náleżycie urzędowi fwemu. *Doſkonale uczeni ludzie wielką trudność maią w obiaśnieniu tych wierfzy Horaczyufzowych. *Dziś doydzie tych fztuk y tak fkrytych. *Wyciśnąłem fię z tłumu.

DE'MESLER, (*Séparer, diftinguer, reconnoiftre entre plufieurs.*) Difcernere. *Cic. Hor.* **Démefler le vray d'avec le faux, la verité du menfonge.* Difcernere vera à falfis. *Cicer.* **Ce qui eft injufte de ce qui eft jufte.* Iniquum fecernere jufto. *Horat.* **Un homme fage d'avec un fou.* Difcernere ftultum á fapiente *Cic.* **Démefler quelqu'un parmi la foule.* Agnofcere aliquē in turbâ. ROZEZNAC między wielą. *Rozeznać prawdę od fałfzu. *To co flufzna od tego co nie ieft flufzna. *Rozumnego od fzalonego. Rozeznać między wielą kogo w tłumie.

DE'MESLER, (*Vuider, terminer, finir.*) Dirimere. *Cicer.* **Démeflez vos differents, fi vous voulez.* Iras & altercationes tuas dirime, fi vis. *Liv.* **Qu'ils démeflent entre eux leurs differents.* Inter fe tranfigant ipfi. *Ter.* **Démefle les affaires comme il te plaira, pourveu que tu ne m'y mefles point.* Ifthæc tua mifcent, lubet ne me admifceas. *Ter.* ROZWADZAC rozrywać rozdzielać rofprawić fię kończyć. *Rofpraw cie fię z fobą ieśli chcecie. *Niech fię rofprawią. *Rofpraw fię iak chcefz byleś mnie w to nie wprawiał, nie mięfzał.

AVOIR *à démefler avec quelqu'un, Avoir affaire à luy,* Rixari. *Hor.* **Je ne comprends pas ce que vous pouvez avoir à démefler avec moy dans mes conqueftes.* Mihi autem mirum videtur, quid in provinciis quas bello vici, tibi negotii fit. *Caf.* **Qu'avez-vous à démefler avec moy?* Quid tibi eft rei mecum? *Ter.* **Qu'aura-t-il à démefler avec vous?* Quid jurgabit tecum? *Ter.* MIEC co do kogo mieć z nim do czynienia, kłocić fię z nim. *Nie widzę co byś miał do czynienia álbo zá fprawę w kraiach odemnie záwoiowanych *Co mafz do mnie. *Co będzie mogł mieć do ciebie?

DE MESME. Sic. Ita. adv. *Cic.* TAK też, ták.

DE MESME, (*Semblablement.*) Similiter. PODOBNIE zarowno.

DEMESME *que, Tout de mefme que, Tout ainfi que.* Quemadmodum. *Cic.* JAKO to cale ták iako.

DE'MESURE', m. DE'MESURE'E, f. (*Qui eft hors de mefure, exceffif*) Enormis. *Cic.* NIEZMIERNY fzkaradny.

DE'MESURE' fe dit au figuré. *Une cupidité démefurée.* Immenfa cupido. *Cic.* NIEZMIERNY *niewłaśnie:* Niezmierna chęć pragnienie, pożądliwość.

Il eft démefuré en tout. Intemperans eft & immodicus. *Col.* Sakaradny ieft wewfzyftkim, miary, y pomiarkowania nie ma w niczym. Zbyteczny, niepowściągliwy, niepohamowany.

DE'MESURE'MENT, adv. (*Sans mefure.*) Immodicè. *Liv.* NIEZMIERNIE bez końca zbytecznie.

DE'METTRE *un os,* V. act. (*Faire fortir un os hors de fa place.*) Os luxare. **Il a les os démis.* Excidunt illi offa. *Celf.* **Il s'eft démis la jambe.* Crus fibi luxavit. **Il s'eft démis le coude du bras droit.* Huic cobitus dexter excidit. WYWINĄC wybić kość z ftawu fwego. *Ma kości wybite wypadaią mu kości z ftawow. *Wybił wywinął nogę. *Wybił fobie łokieć prawy.

DE'METTRE fignifie auffi *Déftituer, ofter d'une charge, d'un employ.* Aliquem ab aliquo munere dimittere. *Cic.* ZŁOZYC z urzędu.

SE DEMETTRE *d'un charge.* Magiftratu abire. *Cic.* **Se demettre d'une affaire, s'en déporter, ne s'en plus mefler.* Ab aliquo negotio fe removere. *Cic.* ZŁOZYC urząd. *Złożyć z fiebie fprawę iáką, oddalić fię od niey więcey fię w nią nie wdawać.

DE'MEUBLEMENT, fubft. m. (*Tranfport de fes meubles.*) Supellectilis afportatio. *Cicer.* PRZENIESIENIE fprzętow z iednego miyfca ná infze rozebranie izb pokoiow.

DE'MEUBLER, V. act. (*Ofter les meubles d'un logis.*)

Auferre

Auferre ſupellectilem ab ædibus. ROZBIERAC pokoie.

DEMEURANT, m. DEMEURANTE, f. adject. Manens, entis, omn. gen. MIESZKAIĄCY MIESZKAIĄCA.

DEMEURE, ſubſt. f. (*Maiſon, logis où l'on habite.*) Ædes. *Cic.* MIESZKANIE.

Voilà ma demeure. Hic habeo, *ou* habito. O to ieſt moie mięſzkanie gdzie ſtoię.

DEMEURE. (*Sejour pour un temps en quelque lieu.*) Manſio. *Ter. Cic.* MIESZKANIE zábawienie ſię na mieyſcu ná czas; zámieſzkanie ſię bawienie.

DEMEURE en terme du Palais ſignifie *Retard, retardement.* Mora. *Cicer.* **Il eſt en demeure.* Moram facit. ZABAWIENIE ſię zwłoka po prawnemu. *Zwłoczy zwłokę czyni

DEMEURER, V. neut. (*Habiter quelque lieu.*) Manere. *Cic.* **Il demeure icy.* Hic habitat. *Plaut.* **Il demeure au delà du Tibre.* Tenet ſe trans Tiberim. *Tereat.* ** Demeurer à la belle étoile.* Subdio morari. *Horat.* MIESZKAC kędy, ſtac gdzie. *Tu mięſzka, ſtoi. *Stoi zá Tybrem. *Mięſzka pod niebem na dworze.

Aller demeurer quelque part pour la bonté de l'air. Demigrare in loca quædem propter cœli, *ou* aeris bonitatem. *Cicer.* **Aller demeurer des champs à la ville.* Demigrare ex agris in urbem. *Liv.* Przenieść ſię dokąd dla zdrowego powietrza. *Przenieść ſię ze wſi do miaſta.

DEMEURER, (*S'arreſter, reſter quelque temps en un lieu, y ſejourner.*) Manere. Conſiſtere. *Cic.* **Il demeura trois jours à Rome, Il y ſejourna* Romæ conſtitit triduum. *Caſ.* **Il demeura à l'ancre.* Conſtitit ad anchoram. *Caſ.* ** Nous n'avons point de lieu où nous euſſions demeurer.* Ubi conſiſtamus, non habemus. *Caſſ. ad Cic.* BAWIC ſię gdzie záтrzymác ſię iáki czas na iákim mieyſcu; zábawic ſię. *Zabawił ſię trzy dni w Rzymie. * Stał ná kotwicach. * Niemamy mieyſca gdziebyśmy ſtanąć mogli.

Il ne luy eſt demeuré, ou reſté qu'un ſeul fils. Manſit illi unicus natus domi. *Ter.* Nie auſtał mu ſię tylko ieden ſyn ſzczegulnie.

La victoire nous eſt demeurée. Stetit à nobis victoria. *Liv.* **Les fleches demeurent attachées ſur le bouclier.* Hærent in ſcuto tela. *Liv.* Zwycięſtwo ſię przynas Zoſtało. *Strzały zoſtaią utknione ná tarczach.

DEMEUREZ, *demeurez.* Mane, mane. Sta, conſiſte. *Ter.* ZOSTAN zoſtań.

(Terme imperatif, dont on ſe ſert pour faire reſter un homme ſoit pour diſner ou autrement.) Zápraſzaiąc kogo áby ſię zoſtał ná obiad álbo żeby gdzie ſtanął.

ON DIT proverbialement en ce ſens, *Il demeure toûjours dans le meſme bourbier, Il eſt toûjours dans le meſme peine.* In eodem luto ſemper hæſitat. *Ter.* ZAWSZE w teyże kałuży ſgnie, záwſze zoſtaie w teyże trudności.

DEMEURER, (*Héſiter, s'arreſter en parlant.*) Hæſitare. *Cic.* **Il demeuroit à tous momens dans ſon diſcours.* Ceſpirabat memoria. *Liv.* STAWAC zaiąkiwać ſię w mowie. *Co raz ſtawał y záiąkał ſię w mowie ſwoiey, zápomniał ſię.

DEMEURER, (*Eſtre, reſter.*) comme *Je demeuray tout le jour ſans manger.* Eo die ſui impranſus. *Plaut.* **Le blaſme de cette faute luy en demeurera.* In eo culpæ crimen hærebit. *Cic.* **Demeurer, ou eſtre toûjours dans le meſme honneur & le meſme crédit.* Eodem dignitatis & auctoritatis loco ſtare. *Cic.* ZOSTAWAC, być, zoſtałem cały dzień nie iedząc. *Zoſtała ná nim ta wina. *Zoſtawać záwſze w tymże ſzczęściu, powadze.

DEMEURER, (*S'arreſter, perſiſter, perſeverer.*) Perſtare Permanere. Perſevemre. neut. *Cic.* **Il luy eſt demeuré fidele juſques à la mort.* Permanſit in fide. **Demeurer les armes à la main.* Permanere in armis. *Caſ.* ** Dans ſon ſentiment.* Permanere in ſententiâ. *Cic.* **Il eſt de l'homme de ſe tromper; mais il y a de la folie à vouloir demeurer dans ſon erreur.* Errare, cujusvis hominis eſt; in errore verò perſeverare, nullius niſi inſipientis. *Cic.* ** En demeurer au jugement de quelqu'un, s'y tenir.* Judicio alicujus ſtare. *Cic.* **Je demeure toûjours dans la meſme volonté que j'avois pour vous.* In meâ erga te voluntate permaneo. *Cic.* **Cela demeurera ferme & aſſuré.* Firmum immotumque ſedebit. *Virg.* ZOSTAWAC przeſtawać być zawſze. * Był mu zawſze wiernym aż do śmierci. *Być zawſze broń wręku trzymaiąc. * Być zawſze tegoż zdania. *Ludzka to rzecz zbłądzić, ále toieſt ſzalonego chcieć trwać w błędzie y w nim być zawſze. *Stanąć ná całym zdaniu przeſtawać ná nim. *Zawſze w iednakowey ku tobie chęci zoſtaię. *Na tym ſtanie pewnie nieomylnie

DEMEURER ſe dit au figuré en ce ſens, *L'eſprit du ſage demeure toûjours dans une meſme aſſiette.* Sapientis animus ſemper ſibi conſtat. *Horat.* ** Demeurer dans ſa douceur & dans ſon honeſteté.* Conſtare ſuæ humanitati. *Cic.* **Demeurer toûjours le meſme juſques à la fin de ſa vie.* In vitæ perpetuitate conſtare ſibi. *Cic.* ZOSTAWAC *nieodmienie:* Umyſł człowieka rozumnego zawſze w iednakowey zoſtaie iednoſtayności. *Zoſtawać zawſze w łaſkawości y ludzkości ſwoiey. *Zawſze zoſtawać iednakowym áż do końca życia.

DEMEURER *d'accord,* (*Tomber d'accord, convenir des choſes.*) Fateri. Convenire. *Cic.* ** Ils demeurerent d'accord entre eux, que ceux qui ſeroient vaincus dans ce combat, ſe rendroient au vainqueur.* Convenit, uti ſint victi eo prælio, uti victori ſe dederent. *Plaut.* ** Nous ſommes demeurez d'accord du prix.* De pretio convenit. *Quint.* ** Il n'en veut pas demeurer d'accord.* De hoc non convenit. *Quint.* PRZESTAWAC naczym przyſtac ná co zgodnie, zgadzać ſię przyznać co pozwolić ná co. *Zgodzili ſię náro między ſobą áby ci ktorzy w teyokazyi będą zwyciężeni, zwycięſcom ſię w moc poddali. *Zgodziliśmy ſię o cenę. *Niechce przyſtać pozwolić ná to.

DEMEURER *de reſte,* (*Reſter.*) Reſtare. *Cic.* ** Voila la planche qui m'eſt demeurée du reſte de mon naufrage.* Hæc una tabula ex naufragio reſtas. **Je voudrois que vous m'euſſiez invité à ce ſouper, il ne ſeroit rien demeuré de reſte.* Vellem me ad cœnam invitaſſes, reliquiarum nihil fuiſſet. *Cic.* ZOSTAWAC to co zoſtało z czego naoſtatku. *Otoż deſka ktora mi ſię tonącemu zoſtała. *Radbym żebyś mię był ná tę wieczerzą záproſił nic by ſię z niey noſtało.

DEMEURER *en reſte, en reſte, en arriere,* ou *en arrerage, Devoir de reſte.* Reliquari. *Ulp.* POZOSTAC winnym.

DEMEURER ſe dit proverbialement en ces façons de parler. *Demeurer ſur ſon appétit, Manger légerement.* Modicè neque ad ſatietatem edere. *Cic.* ** Demeurer ſur la bonne bouche,* pour dire *Sur ce qui plaiſt & qui eſt agréable.* In jucundo aliquo ſermone conquieſcere. neut. ZOSTAC *przyſłowiem:* Zoſtać przy apetycie niedoiadać do ſytości ále ſkromnie y mało co. *Zoſtać ſię przytym co ſię podoba.

DEMI, m. DEMIE, f. adject. (*Chaque moitié d'une quantité diviſée en deux parties égales.*) Medius. *Cic.* **Demi-boiſſeau.* Dimidius modius. *Liv.* **Celuy qui a bien commencé a à demi fait.* Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. *Horat* POŁ, POŁOWA, rzecz ná dwie części rowne rozdzielona. *Poł miary połkorca. * Ten co dobrze zaczął iákby połowę dokazał.

DEMI entre dans la compoſition de pluſieurs mots ſubſtantifs & adjectifs de la Langue, & alors c'eſt une eſpece de particule, qui n'a ni genre, ni declinaiſon, ni regime. *Quand il eſt devant le mot, on l'exprime par. *Semi.* POŁ w chodzi w złożenie roznych ſłow iſtotnych y przydatnych á ná ten czas ieſt iedną partykułą ktora niema áni rodzaiu áni deklinacyi áni ſpadku żadnego álbo konſtrukcyi. *A kiedy ſię kładzie ná początku przed ſłowem to ſię wyraża w łacińſkim przez partykułę *Semi* w Francuſkim *Demi,* w Polſkim *poł.*

Demi arpent. Semi-jugerum. ** Demi-heure.* Dimidiata hora. *Plaut.* **Demi mois.* Dimidiatus menſis. *Cic.* **Demi-bouc.* Semi-caper. **Demi-beuf.* Semibos. **Demi-ceint.* Semicinctium, ii, n. *Mart.* **Demi-cercle.* Semi-circulus, i, m. *Colum.* **De demi-cercle.* Semi-circularis. **Demi-Dieu.* Semi-Deus. **Demi-homme.* Semi-homo. *Colum.* Semi-vir. **Demi-livre.* Semi-libra. **De demi-livre.* Semi-librali. ** Demi-once.* Semuncia. *Perſ.* ** De demi-once.* Semuncialis. *Plin.* **Demi ſeſtier, (petite meſure, la quatriéme partie de la pinte.)* Hemina. *Plaut.* ** Demi-ton.* Hemitonium, ii, neut *Vit.* Poł ſtaia. * Poł-godziny. Poł-mieſiąca. * Poł-kozy mięſzaniec. Poł-wołu. *Poł-paſa. *Poł-cyrkla. * Poł-cyrklowy. * Poł-Bog. * Poł-człowiek, Poł-mąż. Dziki człowiek, Satyr Pokrzyk. *Poł-funta. *Poł-funtowy. *Poł-uncyi. *Poł-uncyowy. *Poł-kwaterek. *Poł-tonu. Dieзy.

DEMI (*devant les Adjectifs & Participes.*) *Demi-abatu,* m. *Demi-abatue,* f. Semi-proſtratus. *Liv.* **Demi Allemand,* m. *Demi-Allemande,* f. Semi-Germanus, Semi-germana. *Liv.* **Demi-appuyé,* m. *Demi-appuyée,* f. Semi-fultus, a, um. *Mart.* **Demi-appeſanti,* m. *Demi-appeſantie,* f. Semi-gravis. **Demi-armé,* m. *Demi-armée,* f. Semi-ermis adject. *Liv.* **Demi-bouilli,* m. *Demi-bouillie,* f. Semi-lixus. *Liv.* **Demi-broyé,* m. *Demi-broyée,* f. Semi-tritus, a, um. *Colum.* **Demi-*

brulé,

brulé, m. *Demi-brulée*, Semi-uſtulatus, a, um. *Cic.* **Demi-cuit*, m. *Demi-cuite*, f. Semi-coctus. *Plin.* * *Demi-cru*, m. *Demi-cruë*, f. Semi-crudus. *Colum.* **Demi-déchiré*, m. *Demi-déchirée*, f. Semi-lacer. *Ovid.* **Demi-endormi*, m. *Demi-endormie*, f. Semi-ſomnus. *Cic. Liv.* **Demi-enterré*, m. *Demi-enterrée*, f. Semi-ſepultus. *Ovid.* **Demi-fait*, m. *Demi-faite*, f. Semi-factus. *Tacit.* **Demi-fané*, m. *Demi-fanée*, f. Semi-victus. *Colum.* **Demi-formé*, m. *Demi-formée*, f. Semi-formis. **Demi-Grec*, m. *Demi-Grecque*, f. Semi-Græcus. *Var.* **Demi-libre*, adject. m. & f. Semi-liber. *Cic.* **Demi-marin*, m. *Demi-marin*, m. *Demi-marine*, f. Semi-marinus, a, um. *Lucr.* * *Demi-maſle*, adject. Semi-mas. *Var.* **Demi-mort*, m. *Demi-morte*, f. Semi-mortuus. *Catul.* Semivivus. *Cic.* **Demi-mouillé*, m. *Demi-mouillée*, f. Semi-madidus. *Colum.* **Demi-nud*, m. *Demi-nuë*, f. Semi-nudus. *Liv.* **Demi-ouvert*, m. *Demi-ouverte*, f. Semi apertus. *Liv.* *Demi-plein*, m. *Demi-pleine*, f. Semi-plenus. *Cic.* **Demi-rasé*, maſc. *Demi-rasée*, f. Semi-raſus. *Catul.* **Demi-refait*, m. *Demi-refaite*, f. Semi-refectus. *Ovid.* **Demi-renversé ſur le dos*, maſc. *Demi-renversée*, f. Semi-ſupinus. *Ovid.* **Demi-rond*, maſc. *Demi-ronde*, f. Semi-circularis. **Demi-rongé*, m. *Demi-rongée*, fœm. Semeſus. *Hor.* **Demi-ruiné*, m. *Demi-ruinée*, f. Semi-rutus. **Demi-ruſtique*, m. & f. Semi-paganus. *Perſ.* **Demi-ſçavant*, m. *Demi ſçavante*, f. Semi-doctus. *Cic.* **Demi-taillé*, m. *Demi-taillée*, f. Semi-putatus, *Virg.* **Demi-tiré*, m. *Demi-tirée*, f. *(parlant d'un rideau.)* Semi-reductus. *Ovid.* **Demi-vuide*, adject. m. & f. Semi-inanis. *Plin.* **Demi-yvre*, adject. m. & f. Vino Semi-gravis. *Liv.* POŁ przed imionami przydatniemi, y Partycypami. Napoły-zbity. *Poł-niemiec. *Poł-niemka. *Poł-podparty, Podparta. *Poł-cięſzki, Cięſzka. *Poł-uzbrojony Uzbroiona. *Poł-uwarzony, Uwarzona. *Wpoł-praeſchły. *Wpoł-ſpalony. Wpoł-gotowany, Wpoł-ſurowy, Surowa. *Wpoł-przedarty, Przedarta. *Wpoł-ſpiący. *Wpoł-pochowany. * Wpoł-zrobiony, Zrobiona. * Wpoł-zwiędły, Zwiędła. *Wpoł-uformowany Ukſztaltowany Ukſztaltowana. * Poł Greka. *Wpoł-wolny. *Poł-morſki. Poł-męſzczyzny, Hermafrodyt, mieſzaniec. * Wpoł-umarły, Umarła. *Wpoł-zmoczony, przemokły. *Wpoł-nagi, naga. *Wpoł-otwarty. *Poł-pełny. *Poł-ogolony. *Wpoł-oaprawny. *Wpoł-nawznak. Poł-okrągły okrągławy. *Poł-objedzony. *Poł-ſpuſtoſzony. *Poł-grubian. *Wpoł-mądry. *Poł-obcięty, ucięty. *Poł-otwarty odſłoniony mowiąc o záſłonach. *Poł-prożny. *Poł-piiany.

DEMI dans les expreſſions ſuivantes & figurées, *Ne faire les choſes qu'à demi, les faire négligement & ſuperficiellement.* Aliquid molli, *ou* levi brachio agere. *Cic.* * *Faire ſon devoir à demi.* Perſunctoriè munus ſuum implere, *ou* exequi. *Cic.* **Il n'entend ces choſes qu'à demi.* Non multum in iſtis intelligit. *Cic.* **Il entend à demi-mot.* Verbum illi dicere ſat eſt, ex paucis multa *(ou ſous-entend* intelligit.) POŁ-połowa *niewſtaine*: czynić co tylko po połowie niedbale y powierzchownie. *Czynić ſwoy urząd, powinność oiedbale, byle zbyć. *Nierozumie tego ledwie poczęści. *Zrozumie y po poł słowie nietrzeba mu domawiać, xrozumie każdą rzecz dość mu poł słowa.

(Lorſque *Demi* eſt devant le mot, il eſt indeclinable. comme *Demi-heure*, & non pas *Demie-heure*; mais s'il eſt après le mot, il devient adjectif, comme *une heure & demie, Deux heures & demie*, &c. ſans avoir de plurier.) W Francuſkim *Demi* poł kiedy ſię kładzie przed słowem nie deklinuie ſię, âle kiedy ſię kładzie po słowie iákim ſtaie ſię imieniem przydatnim iáko: Połtory godziny. Połtrzeciey godziny; á w więkſzey liczbie nie mowi ſię.

DE'MIS, maſc. DE'MISE, f. *(parlant de quelque partie du corps qui eſt ſortie de ſa place.)* Luxus. Luxatus. *Saluſt.* WYBITY, WYBITA, wywiniony mowiąc o iákiey części ciała a ſtawu wybitey.

DE'MIS *d'une charge.* Motus magiſtratu. *Cicer.* ZŁOZONY zrzucony z urzędu.

DE'MISSION, ſubſt. fœm. *(L'action de ſe démettre d'une charge.)* Abdicatio. *Liv.* **J'aimerois mieux faire une démiſſion de toute ma gloire en vôtre faveur, que de m'attribuer la moindre partie de la voſtre.* Libentiùs omnes meas, ſi modo ſint aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. *Cic.* USTĄPIENIE z urzędu złożenie urzędu. *Wolałbym oſtąpić wſzyſtkiey ſławy moiey, ániżeli Twoią ſobie w naymnieyſzey części przywłaſzczać.

DE'MOCRATIE, ſubſt. f. *(Gouvernement populaire.)* Populare imperium. DEMOKRACYA, Panowanie poſpolſtwa, gdzie poſpolſtwo rządzi, Rząd-poſpolity.

DEMOISELLE, ſubſt. f. *(Fille de bonne extraction.)* Virgo nobilis. PANNA zácna.

DEMOISELLE *ſuivante.* Pediſequa. *Ter.* PANNA ſłużąca ſłużebna.

ON DIT, *Des Demoiſelles à juſte prix, (parlant des filles de joye, des Coureuſes de Pont-neuf.)* Diobolares meretrices, *Plaut.* PANNA nierządnica naiemna publiczna iawna.

DEMOISELLE, *(Inſtrument dont ſe ſervent les Paveurs pour enfoncer les pavez.)* Fiſtuca, æ, f. *(à cauſe que cette machine a deux anſes dont on la tient.)* BABA Taran ſzlachtawa do ubiiania bruku macuga.

DEMOISELLE *de Numidie.* Scops, *genit* ſcopis, f. *Plin.* SOWA ſowka ſiglarz ptak.

(C'eſt un oiſeau rare, de plumage gris; on les appelle ainſi, parce qu'il ſemble qu'elles imitent les geſtes d'une femme, qui affecte d'avoir de la grace dans ſon marcher, dans ſes reverences & dans ſa danſe. Ptak rzadki pierza ſzarego po franeuſku zowią Panna ſowka, dla tego że ſię wdzięczy y ludzkie białogłowſkie jeſta wydaie w chodzeniu, kłanianiu, y tańcu.

DEMOISELLE, *(Eſpece de petit inſecte, qui prend ſa proye en l'air.) Les Latins l'appellent.* Libella. *Plin.* KONIK wodny ſzarańca na wodzie owad.

DE'MOLIR, V. act. *(Abbatre, détruire, ruiner.)* Demoliri. BURZYC zrzucać gmach iáki, rozbierać.

DE'MOLITION, ſubſt. f. *(Deſtruction, ruine.)* Demolitio, onis, f. Everſio. *Cic.* BURZENIE zburzenie wywrocenie.

LES DE'MOLITIONS *d'un édifice, (Pierres, platràs, &c.)* Rudera, erum, n. pl. *Liv.* OBALINY gruzy ſztoki rumy

DE'MON, ſubſt. m. *(Les Anciens ont appellé ainſi certains Eſprits, ou Genies, qui apparoiſſent aux hommes, tantôt pour leur ſervir, & tantôt pour leur nuire.)* Genius, ii, m. (Bonus Genius, *Si c'eſt un bon Démon; &* Malus Genius, *ou* Malignus. *Plaut. Si c'eſt un mauvais Démon.*) Dæmon. *Cic.* DIABŁY ſzatany. Ták názywali Dawni pewne poczwary pokazuiących ſię ludziom álbo dla przysługi, álbo dla ſzkodzenia, Zły duch ieżeli ſzkodzi.

EN CE SENS, les Poëtes ont dit *Le Démon de la guerre.* Mars, *genit.* Martis, maſc. *Le Dieu Mars.* **Le Démon de la Poëſie.* Apollo. *genit.* Apollinis, m. W TYM rozumieniu Poetowie nazywali: Duchem Woiennym Marſa. Duchem Rymotworſkim Apollina.

ON DIT auſſi qu'*Un homme eſt un démon en ſcience, en eſprit.* Scientiſſimus homo. Dæmon. **Un démon en malice.* Omni malitiâ refertiſſimus: MOWIĄ też że człowiek iáki ieſt czart w náuce w rozumie. *Czart w złości.

DE'MON ſelon les Chrétiens *(eſt un Diable ennemi de l'homme, qui a eſté précipité du Ciel aux Enfers, à cauſe de ſon orgueil & de ſa rebellion.)* Malus dæmon. CZART według Chrześcian ieſt to Szatan nieprzyiaciel człowieka y duſzy iego, ſtrącony z Nieba do piekła dla złości y pychy ſwoiey.

DE'MONIAQUE, adiect. m. & f. *(Qui eſt poſſedé du démon.)* Dæmoniacus. OPĘTANY od Czarta.

ON DIT *(d'un homme, ou d'une femme qui tempeſte, qui crie & qui rompt tout dans le logis.) Il fait le démoniaque.* Debacchatur. *Ter.* MOWIĄ o mężu álbo białogłowie ktora hałaſuie w domu y kłoci tłucze: opętany, opętana.

DEMONSTRATIF, m. DEMONSTRATIVE, f. adiect. *(Qui démontre.)* Demonſtrativus. *Cic.* POKAZUIĄCY, POKAZUIĄCA, ktory pokazuie dowod iawny.

Le genre démonſtratif, (qui conſiſte à faire des panegyriques, ou des invectives.) Genus demonſtrativum. *Cic.* (*C'eſt un des trois genres d'Eloquence.*) Spoſob mowy ná pochwałę czyię ieden ze trzech ſpoſobow mow walnych.

ARGUMENT *démonſtratif, Raiſon démonſtrative.* Argumentum demonſtrativum. *Quint.* DOWOD iawny racya oczywiſta.

DEMONSTRATIVEMENT, adv. *(D'une maniere convaincante.)* Perſuaſibiliter. *Quint.* JAWNIE, dowodnie, oczywiście.

DEMONSTRATION, ſubſt. f. *(Raiſonnement convaincant.)* Demonſtratio. *Cic.* JAWNE dowodzenie czego.

DE'MONSTRATION *d'amitié, (témoignage.)* Amicitiæ ſignificatio. *Cic.* OSWIADCZENIE przyiaźni.

DEMONSTRER, *on prononce* DEMONTRER, V. act. & neut. *(Faire voir, faire connoître.)* Oſtendere. Demonſtrare. *Cic.* POKAZAC obiaśnić.

DE'MONSTRER signifie aussi *Donner des marques, des témoignages.* Significare. OSWIADCZAC pokazować.

DE'MONSTRER, (*Faire voir, prouver invinciblement quelque chose.*) Ratione evincere. *Hor.* DOWODZIC czego oczywiście wyraźnie,

DEMONTER, V. act. (*Oster à un cavalier sa monture, son cheval.*) Equun deturbare. *Démonter un cavalier, luy oster son cheval pour le punir.* Equo multare aliquem. ZRUCIC kogo z konia z sadzić go. *Zsadzić a konia żołnierza na ukaranie, odsądzić go od konney służby.

DE'MONTER, (*Désassembler quelque machine.*) Machinæ compagem solvere, ou dissolvere, (vo,vis,solxi, solnum.) act. *Luc Cic.* *Démonter le canon,* (*L'oster de dessus son affust.*) Tormentum bellicum exarmare. *Un vaisseau sur mer.* Exarmare navem. ROZEBRAC co. *Zdiąć armaty z lawetow okręt rozebrać na morzu. *Zbroyny okręt z armaty rozebrać.

DE'MONTER *quelqu'un* se dit figurément, *Rompre tous ses desseins.* Aliquem exrexere. *Plaut.* *Il a un visage qui se démonte, qui change selon l'occasion, tantôt triste, tantôt joyeux.* Vultus compositus, modo tristis, modò lætus. *Cette raison est convaincante pour démonter l'esprit le plus opiniastre.* Hac ratione pertinacissimus animus pervinci, ou evinci potest. *Cette affliction est capable de démonter le plus ferme.* Hoc dolore mens firmior, ou constantior frangi potest. *Il a la cervelle démontée.* Mens illius è suâ sede & è suo statu dimota est. *Cic.* *Cela me démonte.* Hoc me externat. *Catul.* ou consternat, ou perturbat. *Cic.* *Il est démontée, il ne sçait plus où il en est.* Turbatus est, quò se vertat, nescit. *Son esprit se démonte à vis, Il le tourne comme il veut.* Colubrino est ingenio & versipelli. *Plaut.* (*parce qu'une Coulevre se plie comme elle veut.*) POMIĘSZAC komu szyki. *Łarwo się mu mięsza twarz raz wesoła drugi raz smutna. *Ta racya iest mocna dla zmięszania umysłu naybardziey zaciętego. *To nieszczęście pomięszać może umysł naystalszy. *Ma rozum pomięszany. *To mnie mięsza. *Wszystek iest pomięszany nie wie co się z nim daicie. *Umysł iak na śrzubach obrocisz go iak chcesz wiie się iak wąż gdyż wąż się wiie y rozwiia iak tylko chce.

DE'MORDRE, V. neut. ne se dit point pour *Cesser de mordre;* mais bien pour *Ne pas lâcher.* comme *Le chien ne démord jamais de ce qu'il tient en ses dents, Ne quitte jamais sa proye.* Canis apprehensum ore cibum non dimittit. *Phad.* NIEPUSZCZAC, iako: Pies nigdy niepuści zpysła to co raz uchwyci zębami.

DE'MORDRE se dit au figuré pour (*Se relâcher d'un sentiment, d'une entreprise, de quelque résolution.*) Remittere. *Cic.* *Démordre de son droit.* De suo jure remittere. *Cic.* *Il ne démord point de son sentiment.* Nunquam de sententiâ dimovetur. *Cic.* *Qu'on dise ce qu'on voudra, je ne démordray point de mon sentiment.* Dicat quod quisque vult, ego de hac sententiâ non demoverbor. *Plaut.* *Il n'y a pas eu moyen de le faire démordre de la resolution qu'il a prise.* A proposito revocari non potest. *Cic.* *Il est resolu de ne point démordre de son dessein.* Certum est illum obfirmare animum. *Ter.* PUSZCZAC niewłaśnie ustąpić zdania imprezy, przed się wziętego umysłu. *Ustąpić prawa swego. *Nieustępuie zdania swego. *Niech mowią co chcą niepuszczę się tego zdania. *Zadną miarą niemożna go było przywieść aby odstąpił od tego na co się uwziął. *Uwziął się na to aby tego nie ustąpił.

DE MOUVOIR, V. act. (*Mettre quelqu'un hors d'interest pour luy faire abandonner une demande, ou pour ne point plaider.*) Dimovere. *Cic.* *On n'a jamais pû le démouvoir de son dessein.* De suscepto consilio nunquam potuit dimoveri. *Cic.* RUSZYC kogo odwrocić go od czego od sprawy od prawowania się. *Niemożna go było odwrocić od tego.

DE'MUNIR, V. act. (*Oster les munitions qui sont dans une place.*) Munitionibu, ou præsidiis urbem nudare. OGOŁOCIC mieysce z obron iego.

DE'MURER, V. act. (*Ouvrir une porte, une fenestre qu'on avoit murée.*) Fores, ou fenestram aperire patefacere. ODMUROWAC drzwi albo okno zamurowane.

DE'NATTER, V. act. (*Oster la natte d'un lieu.*) Nattam tollere. ODSŁONIC odkryć maty odiąwszy.

DE'NATTER. *les cheveux qu'on avoit nattez.* Capillos detexere. *Stat.* ROSPLESC grzywy koniom rospuścić grzywy.

DE'NATURE', m. DE'NATURE'E, f. adject. (*Qui n'a point de naturel, qui a perdu tous les sentimens de l'humanité.*) Inhumanus. Humanitatis expers. *Cic.* ODRODNY WYRODNY, z przyrodzenia ludzkiego y wszelkiey ludzkości wyzuty.

DENDREMONDE, (*Ville de Flandres.*) Teneramunda. DENDRA Miasto Flandryi.

DE'NE'GATION, subst. f. (*Action par laquelle on dénie en Justice la vérité d'une chose.*) Inficiatio. *Cic.* ZAPIERANIE czego sądownie urzędownie zaparcie.

DE'NI, subst. m. *Le même.* TOZ samo.

DE'NIAISER, V. act. (*Prendre, attrapper finement une chose à quelqu'un qui est simple.*) Aliquid alicui astutè surripere. *Plaut.* SZTUKĄ zażyć prostaczka iakiego.

DE'NIAISER, (*Détromper, rafiner un niais.*) Rudem aliquem & simplicem recoquere. *Mart.* *On luy a fait tant de pieces, qu'il s'est enfin deniaisé.* Tot ludificationibus fuit jactatus, ut cautior & astutior evaserit. WYKRZESAC ochrostać prostaczka iakiego, rozumu go na uczyć. *Tak wiele mu figlow na robili, że się naostatek wykrzesał.

DE'NICHER, V. act. & neut. (*Prendre les oiseaux dans le nid.*) Aves nido detrahere. *Virg.* WYBIERAC ptaki z gniazda.

DE'NICHER, (*Prendre une chose à quelqu'un.*) Aliquid alicui surripere. *Plaut* ZEMKNĄC komu co, ukraść.

ON DIT aussi *Dénicher quelqu'un d'un lieu,* (*L'en faire sortir.*) Exturbare aliquem ex loco. *Plaut.* SPĘDZIC kogu z gniazda ruszyć go skąd.

IL EST DE'NICHE' *de grand matin,* pour dire *Il est sorti de bon matin.* Summo mane abiit domo, ou excessit. *Cic.* WYSZEDŁ z domu bardzo rano.

(Terme du discours familier.) Słowo w francuskim potoczney mowy.

DE'NICHEUR, subst. m. (*Qui déniche des oiseaux, qui les prend au nid.*) Nidorum fur. TEN co ptaki z gniazda wybiera.

ON APPELLE proverbialement, *Dénicheur de fauvetes,* (*Un Chevalier d'industrie, qui va chercher quelque bon nid,* ou *quelque femme qui fasse sa fortune.*) Melioris fortunæ indagator. ZALOTNIK, iurliwy, co szczęścia do kobiet probuie.

DE'NIE', m. DE'NIE'E, f. part. Negatus. *Cic.* ZAPARTY, ZAPARTA.

DE'NIER, V. act.)*Nier une chose.*) Negare. *Cicer. Plaut.* ZAPIERAC czego przeć czego.

DE'NIER signifie encore, *Refuser quelque chose à quelqu'un.* Denegare. *Cic. Cæs.* *Dénier de donner secours à quelqu'un contre un autre, le luy refuser.* Denegare alicui auxilium adversùs alterum. *Cæs.* BRONIC niedopuszczać niepozwalać komu czego. *Wzbraniać się dać komu pomoc na drugiego.

DENIER, subst. masc. (Nom de monnoye ancienne, qui a esté de diverse valeur selon les lieux & les temps. Le premier Denier Romain estoit d'argent du poids d'une drachme, ayant d'un costé l'empreinte de Janus, & de l'autre la figure du vaisseau, qui l'avoit porté en Itale. Originairement le Denier chez les Romains valoit dix *As*, ou quatre Sesterces, dont chacun valoit deux livres & demie, d'où vient qu'il a esté appellé *Denarius*, & qu'on le marquoit avec un X, *Cic.*) SREBRNIK pieniądz nazwisko dawney monety rożnie według rożnych kraiow y czasow ważący. Pieniądz Grosz albo Srebrnik Rzymski naypierwszy był ze srebra ważący dragmę albo dzięgę iednę maiąc z iedney strony na stęplu Janusa a z drugiey strony okręt; na ktorym on do Włoch przypłynął; zrazu zaś u Rzymian Srebrnik ważył dziesięć groszy albo cztery poczwornych z ktorych każdy ważył poł trzecia liwra Francuskiego skąd go nazywano dziesiątkiem albo dziesiętnym y znaczono go w pisaniu liczbą Rzymską. *X.*

La valeur du Denier courant Romain estois, suivant M. Piénud Professeur Royal, de *huit sols & un denier* de notre monnoye. Mais dans l'Ecriture Sainte *Denarius* se prend pour *Siclus*, qui valoit de nôtre monnoye *une Livre douze sols sept deniers;* ainsi *Triginta Argentei*, ou *Denarii*, que N. S. J.C. a esté vendu par Judas, reviennent à la somme de *quarante huit livres, dix sept sols, neuf deniers.* Srebrnik Rzymski zwyczayny według Pienuda Professora Krolewskiego ważył osim groszy Francuskich y pieniązek ieden. Ale w piśmie S. Srebrnik wielki albo Sykiel Zydowski ważący monety Francuskiey liwer ieden dwanaście groszy siedm pieniążkow, to iest nasze stare połtalera niemal, a zatym trzydzieści

áci Srebrnikow álbo dziesiątnych zá ktore Zbawiciel nász był żydom wydany od Judasza, wynoszą ná monetę Francuską czterydzieści ośm liwrow siedemnaście grosay, y dziewięć pieniążkow to iest ná naszą monetę y złote polskie około złotych ośmdziesiąt.

DENIER,(*en France, se dit maintenant d'une petite monnoye de cuivre qui vaut la moitié d'un doublu.*) Denarius Francicus, ii, m. U FRANCUZOW znáczy pieniążek miedziany ważący połpodwoynego

DENIER signifie aussi *Argent en general*, (*en quelque espece*, ou *monnoye qu'il soit.*) *C'est un homme qui sçait bien faire valoir son denier*, ou *son argent*. Hic scite ponit in fœnore nummos. *Horat.* **Cét avare aime le denier*, ou *l'argent*. Hic avarus amat argentum. **Il a donné son denier à interest sous de bonnes assurances.* Cautus nominibus certis ea pendit nummos. *Her.* **Le Roy tire grand denier des imposts.* Ex vectigalibus multos Rex nummos corrogat. *Cic.* **Faire les deniers bons.* Præstare pecuniam. **Cette terre a esté achetée de mes deniers.* Illud prædium meo argento emtum est. *Plaut.* ZNACZY u tychże pieniądze ogolnie iakieszkolwiek czy w złocie czy w srzebrze. Jest to człowiek u ktorego grosz niepoprożnuie. *Ten chciwiec kocha się w groszu. *Dał pieniądze ná interess wziąwszy dobre zastawy. *Krol wielkie pieniądze odbiera z podarkow. *Ręczyć ząręczyć za kogo pieniądze. *Te dobra kupione za moy grosz.

DENIER se dit encore (*du taux du Roy*, ou *du prix de l'argent, qui court à interest.*) Usura, æ, f. **De l'argent au denier vingt.* Pecunia usuris quincuncibus. **Au denier dix-huit.* Usura quincuncibus & semi. **Au denier seize.* Usuris semissibus. **Au denier quatorze.* Usuris septuncibus. **Au denier douze.* Usuris bessibus. **Au denier dix.* Usuris dextantibus, ablat. PROWIZYA interess pozwolony y uchwalony od summ pieniężnych. *Interess po dwadzieścia od sta. *Po ośmnaście. *Po szesnaście. *Po czternaście. *Po dwadzieścia. *Po dziesięć.

LES DENIERS *publics*. Pecunia publica, æ, f. Ærarium, ii, n. *Cic.* SKARB publiczny, pieniądze dochody publiczne.

DENIER A DIEU,(*petite piece de monnoye qu'on donne pour faire une aumone, lorsqu'on loue une maison, ou qu'on fait quelque marché.*) Arrha, æ, f. Arrhabo, onis, m. *Plaut.* **On dit* Arrhabonem dare. *Donner le denier à Dieu.* Arrhabonem accipere, *Recevoir le denier à Dieu.* (*Plaut.*) JAŁMUZNA ktorą kto daie álbo odbiera, przy náięciu álbo kupnie iákim: *Groß Boży*, álbo szeląg.

ON DIT(*d'une personne qui est pauvre.*)q'*Il n'a pas vaillant un denier.* Teruncium non habet. **Rendre jusques au dernier denier.* Ad assem reddere. **Payer jusques au dernier denier.* Solvere ad denarium. *Cic.* MOWIĄ o kim bardzo ubogim nie ma áni szeląga. *Oddać co do ostatniego szeląga. *Zápłacić co do szeląga.

ON DIT par mépris, *C'est un maistre de quatre deniers.* Magister dupondarius, i, m. *Petr.* MOWIĄ przez postpozycyą Pán álbo náuczyciel zá trzy grosze.

DE'NIGRER *quelqu'un*, (vieux mot.)V. act. (*Noircir sa réputation.*) Alicujus famam inquinare. OCZERNIC kogo splamić sławę iego ochydzić, zmazać słowo stare.

DE'NOMBREMENT, subst masc. (*Compte, détail par le menu.*) Descriptio. *Cic.* **Faire le dénombrement des Citoyens.* Censum habere. *Cæs. Cicer.* **Donner le dénombrement de ses biens aux Censeurs.* Prædia Censoribus censere. *Cicer.* **Faire le dénombrement des esclaves selon les quartiers de la ville.* Servorum vicatim totâ urbe celebrare descriptionem. *Cic.* **Le dénombrement de la cavalerie & de l'infanterie.* Equitum peditumve descriptio. POPIS, Wyrachowanie, rachowanie, spisywanie. * Uczynić popis obywatelow. *Uczynić popis dobr swoich y podać do urzędu. *Uczynić popis niewolnikow po wszystkich częściach miasta. *Popis iezdnych y pieszych.

DE'NOMINATIF, m. DE'NOMINATIVE, f. terme de Grammaire. (*Nom qui est dérivé d'un autre.*) Denominativus. MIANUIĄCY Imię nazwisko pochodzące od inszego.

DE'NOMINATION, subst. f. (*Nom qui est imposé à une chose.*) Nuncupatio. *Plin.* MIANO, IMIĘ mianuiące iáką rzecz, nazwisko.

DE'NOMMER, V. act. (*Nommer & comprendre une personne par son nom dans quelque acte.*) Denominare. *Quint.* MIANOWAC nazywać wspomnieć kogo imieniem własnym w iákiey sprawie álbo piśmie.

DE'NONCER, V. act. (*Faire sçavoir par un acte*, ou *cri public ce qu'on veut faire connoitre au peuple.*) Aliquid alicui denuntiare. *Cic. Plaut.* OGŁOSIC kazać obwołać otrąbić co do wiadomości ludowi.

DE'NONCER, (*Déférer quelqu'un au Magistrat, l'accusant de quelque crime.*) Aliquem ad judicem de re aliquâ deferre. *Cicer.* DONIESC kogo do Urzędu o co, oskarżaiąc, odnieść.

DE'NONCIATION, subst. f. (*L'action de dénoncer.*) Denuntiatio. Significatio. f. *Cic.* OGŁOSZENIE, Otrąbienie, obwołanie.

DE'NONCIATION *faite au Juge.* Delatio, onis, f. *Cicer.* DONIESIENIE do sądu *Delacya* odniesienie.

DE'NONCIATEUR, subst. m. (*Delateur en Justice, qui accuse un autre.*) Delator. *Suet.* TEN co do nosi kogo do sądu, Oskarca, *Delator.*

DE'NOTER, V. act. (*Marquer, signifier quelque chose.*) Significare. *Cic.* NAZNACZAC co, znaczyć.

DE'NOTATION, subst. f. (*Désignation de quelque chose.*) Significatio. *Cic.* NAZNACZENIE znáczenie czego.

DE'NOUEMENT, *on prononce* DE'NOÛMENT, subst. m. qui ne se dit qu'au figuré pour *L'explication d'une intrigue*, ou *de quelque piece de Théatre.* Fabulæ solutio, *ou* enodatio. *Cic.* **J'ay sceu tout le dénouëment de l'affaire.* Nodus istius rei fuit mihi expeditus. ROZWIĄZANIE wytłomaczenie gadki bayki akcyi komedyiney, wyiawienie rady iákiey skrytey. *Doszedłem wszystkiego sekretu tey sprawy.

DE'NOUER, V. act. (*Défaire un nœud*, ou *ce qui est noué*) Enodare. ROZWIĄZAC co iest związanego odwięzowáć.

DENOUëR se dit figurément pour *Délier*, comme *Les querelles dénouent*, ou *délient*, ou *rompent peu à peu les nœuds de l'amitié.* Amicorum rixæ sensim amicitias solvunt, *ou* dissuunt. *Cic.* ROZWIĄZAC *niewłaśnie*: Naprzykład sprzeczki rozwięzuią przyiaźń, dzielą przyiacioł y roźnią między sobą rozrywáiąc powoli związek miłości.

DE'NOUëR signifie aussi *Débrouiller une intrigue, le nœud d'une Comédie.* Nodum rei alicujus solvere. ROZWIĄZAC obiaśnić, odkryć intrygę radę iáką taiemną trudność iáką álbo cel do ktorego zmierza akcya iáka komedyina.

SE DE'NOUëR, (*Commencer à croître & à se dégager.*) **Le corps se dénoue.* Corpus crescit. **Il se dénouë.* Fit staturâ procerior & elegantior. ROZWIĘZOWAC się rozrastać się. *Rośnie rozrasta się.

ON DIT *en ce sens au figuré*, *Il se dénouë*, ou *son esprit se dénouë.* Illius ingenium assurgit. *Quint.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie*: Rozwięzuie mu się rozum, otwiera mu się.

DENRE'E, subst. f. *on prononce* danrée. (*Tout ce qui se vend ordinairement dans les marchez pour la provision d'une maison.*) Annona. Olera, pisces, carnes, ligna &c.) ZYWNOSCI y wszystko co ná rynku álbo targu przedaią ná domową potrzebę; iáko iarzyny, ryby, mięso, drwa.

DENRE'E se dit aussi (*d'une méchante marchandise, qui est de rebut.*) Improba merx Quisquiliæ. *Fest.* LADACO towar zły, śmiecie, gnoy wybiorki.

DENSE, (*on prononce* danse.) adject. m. & f. terme Philosophique (*Opposé à Rare.*) Densus. *Horat.* Concretus. *Cic.* GĘSTY ścisły przeciwny temu co iest rzadkie.

DENSITE', subst. f. (*on prononce* dansité.) terme de Physique. (*Qualité d'un corps dense.*) Densitas. *Plin.* GĘSTOSC Scisłość.

DENT, (*on prononce* dant,) subst. f. (*Petit os tres-dur enchassé dans les gencives.*) Dens, *genit.* dentis, masc. *Cic.* ZĄB kostka twarda wprawiona z przyrodzenia w dziąsło.

Les dents de devant. Aversi dentes. *Cic. Plin.* Zęby przednie.

Les quatre dents de devant qui coupent. Incisores, *ou* tomici dentes. **Les dents qu'on appelle machelieres*, ou *Les grosses dents.* Dentes genuini. *Cic.* **Dents qui sortent de la bouche.* Exerti dentes. Brochi dentes. *Var.* **Les dents d'enhaut.* Superiores dentes. *Cels.* **Dents œillieres*, ou *Dents canines.* Dentes canini. *Plin.* Zęby kły cztery po dwa z każdey strony. *Zęby trzonowe wielkie. *Zębatość wyglądanie zębow z gęby. *Zęby gorne. *Zęby psie kły.

Les dents blanches, Belles dents. Candidi dentes. *Cat.* **Dents noires.* Atri dentes. *Horat.* Nigri dentes. *Cels.* **Dents qui deviennent noires.* Nigrescentes dentes. *Plin.* **Dents puantes.* Dentes putridi. *Cic.* **Dents creuses.* Cavi, *ou* concavi dentes.

*(Le

(Le contraire eſt Solidi deutes, *Des dents pleines.)* *Dents puantes & cariées.* Fœtidi & carioſi dentes. *Dents rouillées.* Luridi & ſcabri rubigine dentes. *Ovid.* *Dents pourries.* Dentes putridi. *Cicer.* *Dents qui branlent.* Mobiles deutes. *Plin.* *(Le contraire eſt* Firmi dentes. *Sil. Ital.* *Dents fermes, qui ne branlent point.)* Zęby białe piękne. *Zęby czarne. *Zęby dziąſła gniiące śmiordzące prochniciące. *Zęby ziedzone wydrożone. *Zęby całe zupełne. *Zęby ſpruchniałe. *Zębow pożołkuienie. *Zęby zbutwiałe. *Zębow chwianie. *Zęby mocne nie ſię nie chwieiące.

Le creux des dents. Cava dentium. *Celſ.* *Ebranlement des dents.* Dentium labefactio. *Douleur de dents.* Dentium dolor. *Plin.* Dołki w zębach. *Chwianie zębow. *Bolenie zębow.

Arrachement des dents. Dentium evulſio, f. *Cic.* *Eviter les douleurs des dents* Cavere dolores dentium. Wyrwanie zębow. *Uſtrzedz ſię bolenia zębow.

Arracher les dents. Dentes evellere. *Plin. Celſ.* *Appaiſer les douleurs des dents.* Dolores dentium ſedare. *Plin.* *Les empeſcher* Prohibere dolores. *Les oſter, les faire en aller.* Tollere dolores *Plin.* Wyrywać zęby. *Uſpokoić bolenie zębow. *Niedopuścić bolenia zębow. *Bronić bolenia zębow, oddalić bolenie zębow.

Affermir les dents, les fortifier. Firmare, *ou* confirmare dentes. *Cic.* *Les dents branlent.* Dentes labant. *Blanchir les dents.* Dentibus candorem facere. *Plin.* *Curer, nettoyer les dents.* Circumpurgare dentes. *Celſ.* *La pituite fait creuſer les dents, ou les creuſe.* Cavantur dentes tabe pituitæ. *Plin.* *Caſſer les dents.* Labefacere dentes *Ter.* *Déchauſſer les dents.* Circumſcarificare dentes. *Plin.* *Emouvoir les douleurs de dents, ou le mal de dents.* Irritare dentes. *Celſ.* *Ebranler les dents* Concutere dentes. *Celſ.* *Le Davier empoigne la dent pour l'arracher.* Comprehendit dentem forfex. *Celſ.* *Frotter les dents avec le miel.* Perfricare dentes melle. *Plin. Ovid.* *Laver les dents.* Lavare dentes. *Catul. Plin.* *Limer les dents* Dentes limare. *Celſ.* *Mettre quelque choſe dans le creux de la dent, ou dans une dent creuſe.* Indere aliquid cavernis dentium *Plin.* *Nettoyer les dents avec une plume, ou avec un curedent.* Spinâ dentes perfodere. *Petr.* *La dent ſe rompt ſouvent ſous le davier.* Confringitur dens ſub forfice. *Celſ.* *Les dents tombent.* Cadunt dentes. *Plin.* *Les dents qui ſont tombées reviennent.* Recreſcunt, *ou* renaſcuntur dentes. *La racine de panais fait tomber les dents ſans violence.* Dentes ſine vexatione extrahit radix paſtinacæ. *Plin.* *Les dents s'uſent.* Atteruntur dentes uſu *Plin.* *Vſer les dents l'une contre l'autre.* Fatigare dentem in dente *Ovid.* Utwierdzać zęby. *Zęby ſię chwieią wypadaią. *Bielić zęby. *Chędożyć czyścić zęby wykałaiąc *Flegma kruſzy dziurawi zęby. *Wytłuc zęby wybić. *Oczyścić zęby oſkomę z nich zdeymuiąc. *Pobudzić ſprawić bolenie zębow. *Záchwiać zęby. *Kleſzczami ściſkaią ząb dla wyrwania go. *Smarowac nacierać zęby miodem. *Wymywać zęby. *Pilnikiem zęby rownać piłować. *Włożyć co w ząb dziurawy. *Chędożyć zęby piorkiem álbo ſzpilką od zębow lub ości ą. *Częſto ſię ząb ſkruſzy w kleſzczach. *Zęby padaią wypadaią. *Zęby wypadſzy odraſtaią. *Korzeń paſternakowy ſprawuie że zęby wypadaią bez bolu. *Zęby ſię pſuią wycieraią. *Ząb o ząb wycierać.

Il eſtoit chaſſieux & avoit de fort vilaines dents. Lippus erat & ſordidiſſimis dentibus. *Petr.* Kaprawy był, y zęby miał bardzo plugawe.

Qui a de grandes dents. Dento, onis, m. Dentatus, a, um. *Plaut.* *Qui a de mauvaiſes dents, ou Qui en a pendans la bouche.* Malè dentatus. *Ovid.* Zębaty zębal zębow wielkich. *Rzadkich zębow álbo co ma zęby w gębie zepſowane.

LA VENUë, ou *la pouſſe des dents.* Dentitio. *Plin.* WYPUSZCZANIE puſzczanie zębow.

Celuy à qui les dents viennent. Dentiens, entis, omn. gen. Ten co mu ſię zęby puſzczaią.

DENT *d'un peigne.* Dens pectinis, m. *Dent d'une rouë.* Rotæ dens, *ou* denticulus, m. *Vitr.* ZĘBY grzebieniowe. *Sprychy u koła ząbki.

DENT ſe dit figurément, *Déchirer quelqu'un à belles dents, ou par des médiſances.* Dente maledico aliquem carpere. *Cic.* *Il donne toûjours quelque coup de dent en paſſant.* Mordet, *ou* carpit ſemper aliquem. *Hor.* *Il me mangeroit volontiers à belles dents.* Laniaret me lubens dentibus. *Liv.* ZĄB *niewłaśnie:* Wziąć kogo ná zęby ſzarpać kogo zębami, obmowiſkami go dotykać. *Záwiże komu zębem doymie mimowiedn. *....ſłaby mię zębami.

ON DIT pareillement au figuré, *Eſtre ſur les dents, N'en pouvoir plus, Eſtre épuiſé de forces & de ſanté.* Confici. *Petr.* *Cette promenade m'a mis ſur les dents.* Hæc deambulatio ad languorem me dedit. *Ter.* *Je tombe ſur les dents.* Anima deficit. *Cic. Celſ.* *Vous vous efforcerez de me donner du pain, lorſque je n'auray plus de dents.* Fruſtra adjuvare me bonitas tua nitetur, cùm deſierit in me beneficium eſſe utile. *Phad.* DOGRYZŁOMI, dokuczyć do żywego. Tu przechadzka mi doiadzła do żywego mi dokuczyła. *Uſtaię cale, y ledwie ſię włoczę. *Daſz mi chleba kiedy go iuż ieść nie będę mogł, kiedy mi zęby wypadną.

DENT ſe dit proverbialement dans ces manieres de parler ſuivantes, *Arracher une dent à quelqu'un, Luy tirer quelque ſomme d'argent par force.* Auferre aliquid pecuniæ ab aliquo. *Avoir une dent de lait contre une perſonne, luy en vouloir.* Malè ſe habere erga aliquem. *On prendroit auſſitôt la Lune avec les dents,* pour dire qu'*Vne choſe eſt impoſſible.* Lunam potiùs dentibus arripies, quàm illud perficias. *Montrer les dents à quelqu'un,* pour dire *Luy reſiſter en face, Luy témoigner qu'on ne le craint point.* Obvertere alicui cornua. *Plaut.* *Rire du bout des dents, Rire par force & ſans en avoir envie.* *Cic.* Ridere riſum Sardonium. *Malgré luy, malgré ſes dents.* Illo invito & reluctante, abl. *Cic.* ZĄB *przyſłowiem:* Wyrwać komu ząb trzonowy, w czym mu znacznie dokuczyć ukrzywdzić go gwałtem. *Mieć ząbek ná kogo, być ná niego zawżiętym. *Prędzey by zębami Mięſiąc uchwycił: o rzeczy iákiey niepodobney. *Zęby komu pokazać, znácząc że ſię go nie boiemy, oczywiście mu ſię ſprzeciwić. *Smiać ſię przez zęby to ieſt niechcąc. *Nieuważaiąc ná niego; choć by ſię ſprzeciwiał.

Il n'a pas deſſerré les dents, Il n'a dit mot, Il n'a pas ouvert la bouche. Totus obmutuit. *Phad.* Ani prębąkuął, ſłowa nie przemowił.

DENTÉ, (*on prononce* danté.) m. DENTE'E, f. (*Qui a des dents.*) Dentatus. *Plaut.* ZĘBATY ZEBATA.

DENTELLE, (*on prononce* dantelle.) ſubſt. f. (*Petit paſſement d'or, de ſoye, ou de fil.*) Limbus denticulatus. KORONKI złote iedwabne, niciane.

DENTELE', m. (*on prononce* dantelé.) m. DENTE'E, fem. (*Qui a des dents.*) Denticulatus. *Plin.* ZĄBKOWATY, narzynany, kárbowany.

DENTELEURE, (*on prononce* dantelure.) ſubſt. f. terme d'Architecture. (*Qui repreſente comme des dents, ou des entailleures.*) Denticuli. *Vitr.* ZĄBKI lambry korouka náwzayemnie w budowaniu blanki.

DENTIER, (*on prononce* dantier.) ſubſt. m. (*Rangée de dents.*) Dentium ordo. *Plin.* RZĄD ieden zębow.

DE'NUE', m. DE'NUE'E, fem. part. paſſ. & adject. (*Privé, dépouillé.*) Re aliquâ, *ou* ab re aliquâ nudus. OBNAZONY ngołocony obrany z czego.

Il n'y a rien de plus dénué d'argent que ce Royaume, ni de plus gueux que ſon Roy Nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egentius. *Cic.* *Dénué de parens.* Nudus à propinquis. *Cic.* *Dénué des terres de ſes peres.* Agris patruis nudus *Hor.* Niemaſz nic ták ogołoconego z pieniędzy iák to krolestwo, áni hołoty większego iako ich krol. *Obrany z krewnych, bez krewnych. *Ogołocony z dobr oyczyſtych.

DE'NUEMENT, ſubſt. m. (*Depouillement.*) Spoliatio. *Cic.* OGOŁOCENIE, obranie.

DE'NUER. V. act. qui ne ſe dit qu'au figuré. (*Dépouiller, priver.*) Nudare, Denudare Spoliare. OBNAZYC ogołocić co ſię nie mowi w Francuſkim tylko niewłaśnie to ieſt obrać wyzuć.

Vne ville dénuée de garniſon. Urbs nuda præſidio. *Cicer.* *Vne muraille dénuée de défenſeurs.* Nudatus defenſoribus murus. *Cæſ.* Miaſto bez wart. *Mury bez obrońcow.

Se dénuer, ſe dépouiller de ſes biens. Fortunis ſpoliari. paſſ. *Cicer.* Wyzuć ſię z dobr ſwoich.

DE'PAÏSER, V. act. (*on prononce* dépéiſer.) *Faire ſortir quelqu'un de ſon païs pour le façonner & luy faire connoiſtre les diverſes mœurs des peuples.*) Variis apud diverſas nationes peregrinationibus alicujus ingenium excolere. WYPOLEROWAC kogo, polor komu dać przez peregrinacyą po cudzych kraiach.

DE'PAISER, (*Faire changer quelqu'un de païs, pour luy faire perdre ſes connoiſſances, ou ſes habitudes.*) Amandare aliquem in exteras regiones. *Je me ſuis dépaïſé.* Mutavi ſolum. *Cicer.* DO CUDZYCH Kraiow kogo wyſyłać.

áby

aby domowych własnych pozbył, á cudzych nábył zwyczaiow. Przyzwyczaiłem się między ludzmi.

Il s'est dépaïsé. Fatuos & agrestes mores exuit. *Quint.* Przetarł się między ludzmi, przetarł się, ochrostał się.

DE'PAQUETER, V. act. (*Défaire un paquet de lettres*, ou *de marchandise.*) Fascem, ou fasciculum solvere. *Cic.* ROSPAKOWAC odpakować otworzyć pakier listow lub towarow.

DE'PAREILLER, ou DE'PARIER, V. act. (*Oster le pareil.*) Disparare. ROSPRZĄC rozłączyć.

DE'PARER, V. act. (*Oster l'agrément.*) Deformare. ROZEBRAC z stroiow.

NE PAS DE'PARLER, V. n. (*Ne cesser de praler, parler toujours*) Loqui non desinere. NIE przestać nigdy gadać, gadać ustawicznie, gęba nieustaie.

(Mot du discours familier.) Słowo dyskursu potocznego.

DE'PART, subst. masc. (*Sortie d'un lieu, à dessein de faire voyage.*) Abitio. Profectio. *Cic. Ter. Cas.* ODIAZD z kąd w drogę wyiazd.

Départ de la vie. Discessus è vitâ. *Cic.* Wyście z tego życia, zeyście z świata.

DE'PARTEMENT, subst. masc. (*Partage qui se fait entre plusieurs personnes de leurs fonctions*, ou *de leurs emplois.*) Distributio. *Cic.* *Ce lieu est de mon département.* Hic locus mei est fori. *Quint.* *Les départemens des tailles.* Vectigalium, ou vectigaliorum descriptiones. *Suet.* *Les départemens des troupes en leurs quartiers d'hiver.* Militarium copiarum in hiberna distributio. URZEDOW rozdanie z znaczeniem każdemu swoiey z osobna powinności y władzy. *To mieysce należy do moiey władzy do moiey Jurysdykcyi. *Komory skarbowe gdzie cła wybieraią. Urzędy skarbowe Administratorowie *Superintendenci.* *Stanowiska zimowe, żołnierskie leże.

DE'PARTI, m. DE'PARTIE, f. part. pass. (*Partage.*) Descriptus, a, um. *Cic.* ROZDZIELONY, rozłożony, podzielony, rospisany.

Le Peuple Romain étoit départi selon son bien, son rang & son âge. Populus Romanus descriptus erat censu, ordinibus, ætatibus. *Cic.* Pospolstwo álbo lud Rzymski był rospisany według fortuny, urzędow, y wieku.

DE'PARTIR, V. a. V. (*Partager, distribuer.*) Partiri Dividere. Distribuere. *Cic.* *Il départit douze arpents de terre à chaque soldat.* Descripsit in singulos milites duodena jugera. *Cic.* *Il a départi de ses biens aux pauvres.* De suis bonis indigentibus impertivit. *Cicer.* DZIELIC rozdzielać rozkładać rozdzielić częściami rospisować. *Podwanaście stay gruntu na każdego rospisał żołnierza. *Rozdzielił udzielił podzielił dobra swoie na ubogich.

SE DE'PARTIR, (*Quitter, abandonner une prétention.*) Desistere. *Cic.* *Se départir des propositions qu'on a faites.* A conditionibus suis fugere. n. *Cic.* *De son devoir.* Ab officio discedere. *Cas.* *De sa premiere résolution.* Consilium repudiare. *Ter.* *De ses manieres d'agir.* Deflectere de cursu suarum actionum. *Cal. ad Cicer.* *De sa coustume.* Decedere instituto suo. *Liv.* *Ne se point départir de son sentiment, y demeurer ferme.* Perstare, ou perseverare in sententia. *Cic.* USTĄPIC czego poniechać, odstąpić. *Odstąpić od propozycyi uczynionych. *Zaniechać odstąpić powinności swoiey. *Od pierwszego przedsięwzięcia swego. *Od sposobu postępowania sobie. *Zwyczaiu swego. *Nie odstępować od zdania swego, trwać w nim mocno.

DE'PAVER, V. act. (*Oster le pavé.*) Pavimenta tollere. BRUKI zdeymować, rusać, psować.

DE'PECER, (*on prononce* depser.) V. act. (*Couper par morceaux.*) In frusta scindere. *Petr.* POKRAIAC rozbierać ná sztuki.

DE'PEINDRE, V. act. (*Representer en peinture.*) Pingere, Depingere. *Cic.* ODMALOWAC, kolorami wyrazić.

DE'PEINDRE se dit plus ordinairement (*de ce que nous est representé par le discours*, ou *autrement.*) Describere. *Cic.* ODMALOWAC zwyczayniey w Francuskim się mowi o wyrażeniu czego mową lub inszym sposobem opisuie.

Un peintre ne l'auroit pas mieux dépeint. Non potuit pictor rectiùs describere ejus formam. *Plaut.* *Il les a parfaitement bien dépeints.* Probè illos depinxit. *Terent.* *J'ay choisi quelques fables pour dépeindre mon infortune.* Quasdam in calamitatem meam delegi fabulas. Malam by go lepiey nieodmalował. *Bardzo doskonále ich odmalował. *Obrałem sobie niektore baieczki dla opisania nieszczęścia mego.

DE'PEINT, m. DE'PEINTE, f. part. pass. & adject. Pictus. Depictus. *Cic.* ODMALOWANY, ODMALOWANA

DE'PENDANCE, subst. f. *on prononce* Dépandance. (*Sujetion, inferiorité.*) PODLEGŁOSC co od czego záwisło.

On ne trouve pas de mot Latin pour rendre juste ce mot François, ainsi il faut avoir recours au Verbe & à des circonlocutions. Nie masz w łacińskim słowa własnego przez ktoreby to Francuskie wymcić można ále trzeba zażyć słowa, *záwisło* z określeniem rzeczy lub okoliczności.

Estre dans la dépendance de quelqu'un, Dépendre de luy. Ab aliquo, ou de aliquo, ou è aliquo, ou ex aliquo pendere. *Cic. Hor.* *Il est dans ma dépendance.* Mei juris est & arbitrii. *Il vit dans une entiere dépendance aux ordres de la Providence.* Divinæ Providentiæ se totum permittit, ou subjicit. Podległym być komu, záwisnąć od niego. *Mnie iest podległy, mnie podlega, záwisł odemnie. *Zyie w zupełney podległości, do woli zrządzenia Boskiego.

LES DE'PENDANCES *d'une maison, d'une tere*, (*Ce qui en dépend.*) Appendices. Accessiones. *Cic.* NALEZYTOSCI, przyległości dobr iákich, álbo Dworo iákiego to co náleży do niego w budynkach gruntach, ogrodach, lub ináczey.

DE'PENDANT, m. DE'PENDANTE, f. adject. (*Sujet, inferieur.*) Obnoxius. PODLEGŁY, poddany, náleżący.

DE'PENDRE, (*on prononce.* dépandre.) V. act. (*Détacher ce qui est pendu.*) Aliquod pensile demittere. *Dépendre des jambons.* Pendentes pernas demittere. ZDIĄC, odiąć, odpiąć, zdiąć co wiszącego. *Zdiąć szynki wiszące pozdeymować, pozbierać.

Ma réputation dépend de si peu de chose parmi vous. Tam levi momento mea apud vos fama pendet. *Liv.* *Tout dépend bien souvent des moindres changements de temps; j'en observeray tous les momens, & je ne laisseray passer aucune occasion de vous servir & de vous soulager.* Omnia in temporum inclinationibus sæpè parvis posita sunt; omnia momenta observabo, neque ullum prætermittam tui juvandi aut levandi locum. *Cic.* Od rák małey rzeczy sławá moia záwisła między wami. *Wszystko częstokroć záwisło od náymnieyszey czasu odmiany, záczym każdego przestrzegać będę momentu áni żadney nie opuszczę przysługi moiey y twoiego ukontentowania okazyi.

Vostre vie dépend d'autruy. Tua in alterius manu vita posita est. *Cic.* *Toute la fortune de l'Estat dépend du gain, ou de la perte d'une bataille.* In uno prælio omnis fortuna regni discepat. *Cic.* *Ne dépendre de personne, Ne dépendre que de soi.* Sui juris esse & mancipii. *Cic.* Zycie twoie záwisło od kogo inszego. *Wszystkie szczęście Państwa iákiego záwisło od wygraney álbo przegraney potrzeby iákiey. *Nikomu niebyć podległym. Nie podlegać nikomu procz siebie samego.

ON DIT proverbialement, *Il est à moy à vendre & à dépendre.* In ære meo est. *Cicer.* MOWIĄ przysłowiem woluo mi, ná woli to moiey przedać, wydać stracić iák mi się podoba.

DE'PE'RIR, V. n. (*S'altérer, se gaster, diminuer de valeur & de qualité.*) Deperire. PSOWAC się ginąć niszczeć pogarszać się.

Ce malade dépérit de jour en jour. Hic æger fit deterior in dies. *Cette tere dépérit.* Prædium fit deterius. Temu choremu co dzień się pogarsza. *Ta máiętność te dobra upadaią.

DE'PE'RISSEMENT, subst. masc. (*Corruption, altération d'une chose.*) Detrimentum, ti, n. *Dépérissement de la beauté.* Formæ alteratio. PSOWANIE się niszczenie szkoda iákiey rzeczy ubywanie stracenie. *Uroda ginie miia.

DE'PE'SCHE, ou DE'PêCHE, subst. fœm. (*Soin, diligence qu'on apporte à une affaire.*) Sedula & diligens rei alicujus accuratio. f. *Cic.* POSPIECH pospieszanie spieszność w czym

DE'PESCHE, (*Paquet de lettres qu'on envoye en diligence.*) Epistola Litteræ. *Cic.* LISTY pilne spieszne.

DE'PESCHER, V. act. ou DE'PêCHER. (*Faire viste.*) Festinare. Accelerare. Properare. *Cic.* *Dépescher la besogne.* Opus accelerare. *Stat.* *Dépeschez vous, faites viste, hastez vous.* Propera. Festina. Accelera. Festinare. Properare. Accelerare. POSPIESZAC z czym álbo w czym. *Pospieszać robotę. *Spiesz się, pospieszay, czym prędzey.

DE'PESCHER, (*Expedier quelqu'un*, ou *quelque affaire.*) Expedire. *Cic. Ter.* *Dépeschez moy s'il vous plait.* Absolve me. *Plaut.* *Il a dépesché mon affaire.* Rem meam cito confecit. Expedivit negotium. *Cic.* *Je m'en vas à la place pour dépescher cet homme.* Ibo ad forum, ut hunc absolvam. *Ter.* ODPRAWIC kogo niebawiąc. *Odpraw mię proszę niebaw mię. *Prędko mię odprawił. *Poydę ná rynek odprawić tego człeka.

DE'PESCHER, (*Envoyer en diligence vers quelqu'un*) Ad aliquem festinanter mittere. *Cic.* POSŁAC kogo umyślnego w pilnym iákim interesie do kogo.

ON DIT ayssi *Dépescher quelqu'un, Se hâter de luy aster la vie.* Mortem alicui properare. MOWIĄ też pospieszyć się z kim, niebawiąc życie mu odiąc, śmierc mu pospieszyć.

DE'PESTRER, V. act. (*Dégager quelqu'un, le debarrasser.*) Extricare. *Cic* De luto extricare, *Le tirer d'un bourbier.* UWOLNIC wyprowodzić kogo z czego. Wywlec go z błota

SE DE'PESTRER se dit figurément, (*Se tirer d'embarras, ou de quelque mauvais pas.*) Se extricare. Se expedire. Se explicare. *Cic.* WYBRNĄC *niewłasnie*: z iákiey trudności wynisć, z niebespiecznego kroku się wyratować.

DE'PEUPLEMENT, subst. masc. (*L'action de dépeupler un pays.*) Depopulatio. *Cic.* PUSTOSZENIE kraiu iákiego.

DE'PEUPLER, V. act. (*Rendre une ville, un pays moins peuplé.*) Depopulari. *Valer-Flac.* Urbi solitudinem inferre. *Cicer. Virg.* PUSTOSZYC kray mieysce miasto iákie mniey ludne ie uczynić.

DE'PEUPLER *une vigne.* Vastitatem vineto inferre. PUSTOSZYC winnice.

DE'PILATOIRE, subst. m. (*Certaine drogue qu'on applique sur le corps, pour en faire tomber le poil.*) Dropax, acis. *Mart.* MASC do wyrywania włosow służąca.

DE'PILER, V. act. (*Faire tomber le poil avec le dépilatoire.*) Psilothro pilos decutere. KOSMATOSC; włosy po ciele tracić obrywać maścią ná to sporządzoną.

Qui est dépilé. Depilatus. *Mart.* Bez włosow oberwany z włosow gomoły nie kosmaty.

DE'PIT, subst. m. (*Indignation.*) Stomachus, chi, m. Indignatio, onis, f. *Cic.* *Vne lettre pleine de dépit & de plaintes.* Litteræ stomachosiores. *Cic.* ZŁOSC gniew. Dąsanie się: żal. gniew. *List pełen żalu gniewny.

Crever de dépit. Disrumpi. *Hor.* *Son dépit éclata, parut.* Erupit indignatio. *Quint.* *Faire dépit à quelqu'un.* Alicui stomachum facere. *Cic.* Pękać się od złości. *Wypadł z gniewem. *Ná złość komu robić, gniewać go.

Il falut assembler des Juges en dépit qu'ils en eussent, & les retenir tout de même. Cogendi Iudices inviti, & continendi contra voluntatem. *Cic.* Trzeba było poniewolnie Sędziow sprowadzić, y poniewolnie ich zátrzymać.

En dépit de tout le monde, malgré tout le monde. Invitissimis omnibus. *Cicer.* *Je feray cela en dépit de vous.* Velis, nolis, id faciam. *De dépit, par dépit.* Præ stomacho. Præ indignatione. *Cela me fait grand dépit.* Hoc mihi magno est stomacho. *Cic. Ter.* *En dépit soit fait de vous.* Væ ætati tuæ. Væ capiti tuo! *Plaut.* Ná złość wszystkim. *Uczynię to ná złość tobie. *Przez złość, z iádu y ze złości. *To mię bardzo gniewa, do wielkiey złości mię przywodzi. *Ná złość, choćby ci się nie wiem co stać miało.

DE'PITER, V. act (*Fascher, faire de la peine à quelqu'un.*) Alicui stomachum movere, *ou* facere. *Cic.* GNIEWAC kogo, do złości go przywodzić, rozdraznić go.

SE DE'PITER, (*Se fâcher, s'indigner.*) Stomachari. Indignari. *Vn vieillard se dépite lorsqu'on luy dit quelque chose de dur & de choquant.* Stomachatur senex si quid asperius in illum dicitur. GNIEWAC się rozgniewać roziesć się. *Stary się gniewa, gdy mu co przykrego mowią.

Vn homme qui se dépite aisément. Stomachosus. Indignabundus, a, um. *Horat.* Prędki do gniewu co się łatwo rozgniewa gniewliwy.

DE'PITEUX, m. DE'PITEUSE, fœm. adject. (*mot bas & vulgaire.*) Stomachosus. *Hor. Cic.* GNIEWLIWY, GNIEWLIWA, Dąsal. Niedogodny, zrzędny, słowo podłe y pospolite.

DE'PLACEMENT, subst. m. (*L'action d'oster quelqu'un d'une place.*) E loco depulsio. *Cic.* Ruszenie z mieysca.

DE'PLACER, V. act. *Oster quelque chose d'un lieu.*) Loco movere. *Cic.* RUSZYC kogo álbo co mieysca swego.

ON DIT au figuré, qu'*Vn homme est déplacé*, qu'*Il n'a plus son employ.* De conditione sua dejectus, *ou* depulsus est. Gradu demotus. *Liv.* MOWIĄ *niewłaśnie*: Ruszono go, z mieysca iuż nieiest ná mieyscu.

DE'PLAIRE, V. neut. (*Faire, ou dire quelque chose qui offense & qui choque quelqu'un.*) Alicui displicere. *Cic.* NIEPODOBAC się mowiąc álbo czyniąc co komu iest niemiło, co uraża.

Vn grand parleur déplaist toûjours à un homme chagrin, Molestus & odiosus est garrulus homini moroso. *Hor.* *Je me déplais à moy mesme.* Egomet displiceo mihi. *Cic.* *Ce qui vous déplaist me plaist.* Id tibi ægrè est, quod mihi volupe. *Plaut.* *Cela plaist aux uns & deplaist aux autres.* Hoc aliis placet, aliis displicet. *Plin.* *Se deplaire à quelque chose.* Re aliqua offendi, (dor, deris, sus sum.) pass. *Cic.* *Il n'y a rien qui déplaise dans son discours.* Nihil injucunditatis habet illius oratio. *Cic.* *Je n'ay point eu dessein de vous déplaire.* Tibi gravia esse nolui. *Cic.* *Il se déplaist d'estre si laid.* Illum pœnitet quod deformis natus sit. WIELOMOWNY zawsze się niepodoba niedogodliwemu. *Nie miłom ia sobie samego. *Co ci się podoba, mnie nie miło. *To się iednym podoba, co drugim nie miło. *Obrażać się czym. *Niema nie tá mowa co by się mogło niepodobać. *Nie myślałem nigdy cię urazić. *Sam się obraża szpetnością swoią.

Les arbres se déplaisent, ne viennent pas bien dans ce païs. Arbores hanc regionem respuunt. Nie podobaią sobie drzewa ná tym mieyscu, nie udaią się dobrze.

NE VOUS DE'PLAISE, *Trouvez bon.* (*Façon de parler civile dont on se sert pour adoucir, ou pour excuser quelque chose de dur & de choquant.*) Pace tuâ. Bonâ tuâ venia. Cum bonâ tuâ veniâ. *Cic.* NIE MIEY ZA ZŁE: proszę zá złe nie mieć, przepraszaiąc przez ludzkość w czym nie przyiemnym y przykrym, proszę o wybaczenie, przepraszam.

DE'PLAISANT, m DE'PLAISANTE, f. (*Incommode, fascheux.*) Molestus. PRZYKRY PRZYKRA, nie miły, nie przyiemny cięszki.

Je suis deplaisant de cela, Cela me deplaist. Id ægrè mihi est. Id doleo. *Plaut.* To mi nie miło, obraza mię to, obchodzi mię, Przykrość nieupodobanie mam.

DE'PLAISIR, subst. m. (*Fascherie.*) Molestia. *Cic.* *J'ay bien du deplaisir de sa mort, ou Sa mort m'a causé bien du deplaisir.* Ex illius morte magnum cepi dolorem. *Cicer.* *Avoir du deplaisir d'une meschante action.* Offensione turpitudinis moveri. *Cic.* *J'ay un pareil deplaisir que vous dans l'ame.* Eâdem ægritudo, *ou* idem morbus mihi est in pectore. *Plaut.* *Je veux joindre cette misere à son deplaisir.* In mœrore insuper hanc miseriam illi adjungam, *ou* addam. *Plaut.* *J'ay bien du deplaisir que cét homme me soit eschappé.* Nimio illa res est dividiæ mihi sic illum hominem subterfugisse mihi. *Plaut.* WIELKI mi żal przyniosła śmierć iego bardzo żałnię iey śmierci. *Żałować iákiey złey ákcyi. *Tenże żal z tobą mię trapi, ná sercu toż mię dolega. *Jeszcze y to na większą przykrość mu przydam. *Bardzo tego żałuię że moich rąk uszedł że mi się z rąk wymknął.

Vne femme qui est mal mariée a toûjours assez de déplaisir dehors & chez elle. Malè nuptæ domi & foris ægrè quod sit satis est semper. *Plaut.* *Je ne pouvois jamais recevoir un plus sensible déplaisir.* Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere potuit. *Cic.* *Le deplaisir m'arrache l'ame.* Adimit mihi animam ægritudo. *Plaut.* Białogłowa źle postanowiona má záwsze dosyć przykrości y w domu u siebie y u ludzi. *Niemogła mię nigdy podkáć większa szkoda, większe nieszczęście, większa przykrość, nie mogła mi się w życiu trafić. *Serce mi się kraie od żalu.

DE'PLAISIR se dit aussi (*des mauvais offices qu'on rend aux personnes, & de la peine qu'on leur fait.*) Offensio Injuria. *Cicer.* URAZA obrazenie kogo, przykrość komu y ná złe czyniąc.

Faire deplaisir à quelqu'un. Offensionem alicui inferre. Offerre alicui injuriam. Injugere, *ou* facere alicui injuriam. *Cic. Ter.* Incommodo aliquem afficere. *Cic.* *Empescher qu'on ne fasse quelque deplaisir à soy & aux siens.* Prohibere se & suos ab injuriâ. *Cas.* *Il le pria en l'embrassant tout en larmes, de ne faire aucun deplaisir à son frere.* Multis cum lacrymis obsecrare cœpit, ne quid gravius in fratrem statueret. *Cas.* *Il luy promit qu'on ne luy ferait aucun deplaisir.* Ipsi nihil nociturum iri spopondit. *Cas.* *Il les renvoya sans leur faire aucun deplaisir.* Dimisit eos incolumes. *Cas.* *Je suis aise de cela quelque deplaisir qu'il m'ait fait.* Istud gaudeo, ut erga me meritus est. *Plaut.* Urazić kogo, krzywdę mu uczynić, przykrość zadáć. *Nie dać sobie krzywdy czynić áni swoim. *Prosił go ze łzami, áby żádney przykrości nie czynił Brátu. *Przyrzekł mu że mu nie się przykrego nie stanie. *Odesłał ich bez naymnieszey przykrości. *Cieszę się z tego, chociaż mi się na to nie zásłużył.

DE'PLANTER, V. act. (*Lever, oster un arbre, ou une plante de terre.*) E terrâ deplantare, *ou* explantare, (to, as, avi,

avi, atum.) act. acc. *Colum.* DOBYWAC z korzeniem drzewa, wykopywać z ziemi szczepy.

DE'PLIER, *ou* DE'PLOYER, V. *act.* (*Etendre en long ce qui étoit plié, dérouler.*) Explicare. Evolvere. *Cic.* ROZWINĄC rospuśćić co z winionego.

Déployer les voiles d'un vaisseau. Vela pandere. *Cic.* Explicare vela. *Plaut.* * *Aller à voiles deployées.* Velis passis pervehi. * *Marcher tambour battant & enseignes déployées.* Personantibus tympanis, expausisque velis incedere. Rozwinąć ruspuśćić żagle. *Płynąc rospuśćiwszy żagle. * Wyniść z bębnami álbo biiąc w tarabany, y chorągwie rozwinąwszy.

ON DIT figurément, *Déplier ses bataillons.* Explicare aciem, *ou* agmen. *Liv.* **Comme les montagnes vinrent à s'ouvrir, il déplia peu à peu ses bataillons.* Paulatim laxare se & montium sinus, & majus spatium aperire cœperunt. *Quint. Curs.* ROSPRZESTRZENIAC się rozwinąć szyki niewłaśnie respostrzedz się *z* woyskiem. *Gdzie gory pozwalały powoli rozwiuął ruspvzestrzeniał się z woyskiem.

(*Déplier* est plus en usage que *Déployer*, qui ne l'est gueres que parmi les Poëtes, & en terme de guerre ou de marine.) Rozwinąć pospolicie się mowi w francuskim *Deplier* á zás *Deployer* niemowi się chyba w wierszu, álbo co do chorągwi woyskowych.

ON DIT figurément, *Rire à gorge deployée.* Tullere cachinnum. *Hor. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* śmiać się głuśno bardzo z całego serca, śmiać się ze wszystkiey mocy.

DE'PLIER *son esprit.* Eruditiunem, *ou* intelligentiam suam intendere. *Plin. Cic.* WYRAZIC myśl swoię wysłużyć ią, obszernie się z rozumem swuim rozwodzić.

DE'PLISSER *une robe*, V. *act.* (*En ester les plis.*) Rugas stolæ tullere. ROZMARSZCZYC pognieciuną suknią

DE'PLORABLE, m. & f. adject. (*Qui mérite d'estre pleuré.*) Miserandos. *Cic.* OPŁAKANY, płaczu godny y łez.

DE'PLORABLEMENT, adv. (*D'une maniere deplorable.*) Miserabiliter. *Cic.* OPŁAKANIE żałośuie, okropuie.

DE'PLORE', m. DE'PLORE'E, f. part. pass. Deploratus. *Liv.* OPŁAKANY OPŁAKANA, odżałowany z wątpiony odstradany.

ON DIT au figuré, *Ses affaires estant deplorées*, ou *desesperées.* Deploratis rebus suis. abl. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Opłakane zwątpione odstradane interessa.

DE'PLORER, V. act. (*Pleurer avec vehemence, plaindre beaucoup le malheur d'une personne.*) Deplorare. *Cic.* **Il déplore avec moy ses malheurs.* Conqueritur mecum fortunas suas. *Cic.* * *Déplorant en secret leur triste servitude.* Tacitè gemenres tristem fortunæ vicem. *Phad.* OPŁAKIWAC wielkem żalem ubolewać nád nieszczęściem czyiem. * Opłakuie swmnę nieszczęście swoie. *Opłakuiąc potaiemnie niewolą swoię.

DE'PLUMER, V. act. (*Oster les plumes à un oiseau.*) Pennas eripere. *Phad.* OSKUBAC z pierza, obrywać pierze z ptastwa.

DEPLUS, adv. (*En outre.*) Prætereà. adv. *Voyez* PLUS. NADTO, procz tego, do tego ieszcze.

DE'POLIR, V. act. (*Oster le poly d'une glace*, ou *de l'argent.*) Splendorem auferre, (fero, fers, abstuli, ablatum.) act. dat. POLOR glanc tracić.

DE'PORT, subst. m. (*Le revenu annuel de Benefice.*) Annuus reditus. DOCHOD roczny kościelny.

DE'PORTEMENT, subst. masc. (*Maniere de se conduire dans la vie.* Vitæ ratio. *Cic.* **Il est le maistre de ses déportemens.* Suo sibi more vivit. *Ter.* SPRAWOWANIE się iák się kto sprawuie w życiu y obyczaiach. *Jak chce ták się sprawuie

SE DE'PORTER, V. n. (*Quitter, abandonner une entreprise, s'en desister.*) Re aliquâ absistere. *Cic.* POPRZESTAC czego odstąpić.

Se déporter de faire la guerre. Absistere bello. *Liv. Cic.* **Se déporter de l'envie de bastir.* Deponere ædificationem. *Cicer.* * *De son sentiment.* Desistere à sententiâ, *ou* de sententiâ. *Cic.* * *Il s'est déporté de la demande du triomphe.* Triumphi postulationem abiecit. *Cic.* Poprzestać woyny. *Poprzestać budowania álbo chęci do budowania porzucić. *Poprzestać zdania swego. *Poprzestał żądania wiazdu zwycięskiegu.

DE'POSANT, masc. DE'POSANTE, f. (*Celuy & celle qui dépose & atteste un fait.*) Pro testimuniu dicens. SWIADCZĄCY wyznaiący świadek, składziący.

DE'POSER, V. act. (*Mettre, confier une chose entre les mains de quelqu'un.*) Aliquid apud aliquem deponere. ZŁOZYC co u kogo powierzyć do schowania.

DE'POSER, (*Faire une déposition, porter*, ou *rendre témoignage d'un fait en justice.*) Testimonium, *ou* pro testimuniu dicere. *Cic.* ZŁOZYC świadectwo, świadczyć urzęduwnie, zeznać świadczenie.

DE'POSER, (*Oster quelqu'un d'une charge, l'en dépouiller.*) Magistratum alicui abrogare. *Suet.* ZŁOZYC kogo z urzędu.

DE'POSITAIRE, adject. m. & f. (*Gardien de quelque chose.*) Depositarius. *Vlp.* Sequester. *Cic. Plaut.* TEN ktoremu powierzonu iákich rzeczy du chowania. *Powiernik* do wiernych rąk, Podskarbi. Stroż zá ktorego ręce co oddano, dla pewności y bespieczeństwa.

DE'POSITAIRE *des secrets.* Consiliorum particeps. *Cicer.* STROZ sekretu, rad náyskrytszych y myśli konfident.

DE'POSITION, subst. f. (*Témoignage rendu en justice de la vérité d'un fait.*) Testimonium. *Cic.* **Ils conviennent tous en leurs dépositions.* Conveniunt omnium illorum verba. *Plaut.* SWIADECTWO urzędowne. *Wszyscy się zgadzaią w świadectwach; wszyscy zgodnie świadczą.

DE'POSITION, (*Ce que le témoin a déposé.*) Res pro testimuuio dicta. *Cic.* SWIADECTWO, co świadek powiedział świadcząc.

DE'POSITION *d'un Magistrat.* Magistratûs abrogatio. *Quint.* ZŁOZENIE urzędnika z urzędu.

DE'POSSEDER, V. act. (*Jetter quelqu'un hors de la possession d'une chose.*) Aliquem ex possessiune rei alicujus dimovere. *Cic. Liv.* Z POSSESSYI kogo wyzuć, wypędzić, ruszyć.

DE'SPOST, (*on ne prononce l's.*) subst. m. (*Ce qu'on a mis entre les mains de quelqu'un.*) Depositum. *Cic.* SKŁAD, złożona rzecz du chowania niewymawia *s* w Fraucuskim.

Celuy qui met quelque chose en dépost, Depositor. Ten co złożył co ukugo álbo kędy du schowania

DE'POURVOIR, V. act. (*Dégarnir, oster les provisions & les autres choses nécessaires à la subsistance d'une maison, d'une place.*) Commeatu, *ou* commeatibus nudare. *Cic.* OGOŁOCIC ubrać ze wszystkich potrzeb złupić zedrzeć.

DE'POURVEU, *on prononce* DE'POURVû, masc. DE'POURVEUë, f. part. pass. *du verbe* DE'POURVOIR. Nudus. Nudatus, a, um. *Cic.* **Dépourveu d'amis.* Amicorum inops. *Cic.* **Dépourveu d'argent, de biens.* Nummis nudus. *Horat.* Bonis destitutus. *Cicer.* **De secours.* Inops auxilii. *Liv.* **De conseil.* Consilii inops. *Liv.* **De jugement, d'esprit, de memoire.* Judicio, ingenio, memoriâ nudus, *ou* destitutus. **Une ville dépourveuë de toutes choses.* Civitas ab omnibus rebus vacua atque nuda. *Cic. Cas.* OGOŁOCONY obrany obrana. *Obrany z przyiaciuł. *Z pieniędzy, z dobr. *Z pomocy wszelkiey z rady, z rozumu, z rozsądku, z pamięci. *Miasto obrane ze wszystkiego.

AU DE'POURVEU se dit adverbialement, *A l'improviste.* Improvisò. *Cic.* NIESPODZIANIE, bez wszelkiey gotowości

Prendre quelqu'un au dépourveu. Opprimere aliquem improvisò. *Liv. Cic.* Nápaść ná kogo niespodzianie *raptem.*

DE'PRAVATION, subst. fœm. (*Déreglement du goust, des mœurs*, ou *de la doctrine.*) Depravatio. Corruptio. *Cicer.* ZEPSOWANIE smaku, ubyczaiuw, náuki.

DE'PRAVE', m. DE'PRAVE'E, f. part. pass. & adject. (*Corrumpu.*) Depravatus. Corruptus, a, um. *Cicer.* **Des mœurs dépravées.* Mores corrupti, *ou* depravati, masc. plur. *Cicer.* ZEPSOWANY, Zepsowana, obyczaie.

DEPRAVER, V. act. (*Corrompre, gater le goût, les mœurs & la doctrine.*) Depravare. Vitiare. *Cic.* ZEPSOWAC smak dobry, obyczaie, náuki.

Il a un jugement dépravé. Adulteratum est ipsi judicium. *Cic.* **Estre dépravé dans ses opinions.* Pravis opiniunibus corrumpi. Zepsowane ma zdanie, iest zdania zepsowanego. *Być rozumienia błędnego zepsowanego.

DE'PRE'DATION, subst. f. (*Pillage, pillerie.*) Direptio. RABUNEK Rubież Łupież.

SE DE'PRENDRE, V. act. *on prononce* déprandre. (*Se tirer. se débarrasser lors qu'on est pris.*) Se extricare. DOBYC się wydubyć się z czego uwulnić się wyiąć się.

(Mot bas & d'un rare usage.) Słowu Francuskie podłe y rzadku záżywane.

SE DE'PRENDRE *d'une opinion*, se dit figurément, pour *la quitter, s'en défaire.* Evellere ex animo aliquam opinionem. *Cicer.* PORZUCIC iákie zdanie insze zdanie y myśl wziąć przed się.

DE-

DE'PRESSION, subst.f. mot bas. (*Abaissement, humiliation.*) Abjectio,onis,f. UCISNIENIE poniżenie upokorzenie

DE'PRIER *quelqu'un*. V.act. Rogare aliquem aliud. ODPRASZAC kogo.

DE'RIMER,V.act. (*Abaisser.*) Deprimere. *Cicer.* PONIZYC kogo.

DE'PRISER, V.act. (*Tâcher de diminuer la valeur, ou le mérite d'une chose.*) Deprimere. *Cic. Phad.* UBLIZAC uymować szacunku powagi.

DE'PUCELER,V.act.(*Oster la fleur de la virginité à une fille.*) Depudicare. *Petr. Plaut. Aul.* PANIENSTWA pozbawić zgwałcić.

DE'PUIS, Particule indéclinable, qui est tantôt Préposition, & tantôt Abverbe. *A, Ab, Abhinc, Ex.* OD, odtąd, prepozycya, y *Adwerb* Francuski.

Depuis ce jour là, Depuis un an, Depuis un mois. Ab illo die, ab anno, à mense. **Depuis long-temps* Jam pridem.**Depuis peu de jours* Paucis abhinc diebus.**Depuis que le Monde, Depuis la naissance du Monde.* Ab orbe condito.*Cic.* **Depuis ce jour là le venta eté septentrional.* Ex cà die venti septentrionales fuerunt. **Depuis la teste jusques aux pieds.* Ab imis unguibus usque ad verticem summum. **Depuis mon enfance.* A puero. **Depuis ma plus tendre enfance. Cicer. Colum.* **Six ans depuis la prise de la ville.* Sexennio post urbem captam. Od tego dnia od roku od miesiąca. *Od dawnego czasu. *Od kilka dni. *Od tego czasu iak swiat światem, od początku świata, od skonu świata. *Od tego dnia wiatr był północny. *Od głowy do stop. *Od dzieciństwa mego. *Od naymłodszych lat moich. *W sześć lat od wzięcia miasta.

DEPUIS, (*Adverbe.*) Pôst. Posteà. adv. *Je ne l'ay jamais veu depuis.* Nunquam vidi posteà. *Plaut.* OD odtąd *Adwerb* Francuski. potym Nigdym go nie widział potym.

DEPUIS *quand? Depuis combien de temps?* Quàm dudum? Quàm pridem? adv. OD iak dawno od ktorego czasu.

DE'PUTATION. subst. f. (*Envoy de quelques personnes choisies d'un Corps devers quelqu'un*) Legatio.onis,fœm.*Cic.* POSELSTWO poważne imieniem wielu.

DE'PUTE',m. DE'PUTE'E,f. part.pass. & adject. (*Envoyé vers quelqu'un.*) Legatus.*Cicer.* **Des Deputez.* Legati. *Cic.* POSŁANY, wysłany, wysłana poselstwem álbo w poselstwie wyprawiony. *Posłowie.

DE'PUTER, V.act. (*Envoyer quelqu'un vers un autre.*) Aliquem ad alterum legare. *Cicer.* **Il a été député pour cette affaire.* Delegatus fuit huic negotio. *Colum.* WYSŁAC wyprawić kogo w poselstwie poważnym. *Wysłano go w tey sprawie.

DEQUOY? *De quelque chose?* Quâ de re? **Voila bien dequoy faire tant de bruit?* Ad quid tantopere turberis? O CZYM, zá co, dla czego. *Jest zá co tak się kłocić, y táki hałas czynić.

ON DIT aussi qu'*Un homme a bien dequoy*, pour dire qu'*Il a bien du bien.* Homo copiosus & dives. *Plaut. Cic.* MOWIĄ też ma o czym,to iest ma się dobrze.

Il m'a donné dequoy acheter à souper. Dedit mihi pecuniam in cœnam. Dał mi zá co kupić sobie ieść.

Il travaille pour avoir dequoy vivre. Victum labore quæritat.*Ter.* Pracuie áby miał o czym żyć.

Il n'a pas dequoy payer. Non est solvendo. *Cicer.* Nie ma czym zápłacić.

DE'RACINEMENT,subst.m. (*L'action de déraciner une plante.*) Exstirpatio. *Colum.* WYKORZENIENIE dobywanie z korzeniem.

DE'RACINER, V.act. (*Aracher jusques à la racine.*) Eradicare. Exstirpare. WYKORZENIC wyrywać wypleniać aż do korzenia.

DE'RACINER se dit figurément,(*des passions,& des mauvaises opinions.*) Exstirpare.*Cic.Ter.* **Il faut déraciner de son cœur la cupidité, & s'accoutumer aux plus penibles exercices.* Eradenda sunt pravæ cupidinis elementa, & teneræ mentes asperioribus studiis formandæ sunt. *Hor.* **Déraciner les vices.* Exstirpare & funditùs tollere vitia. *Cicer.* WYKORZENIAC namiętności, złe náuki záraźliwe rozumienia. *Trzeba wykorzeniać z serca swego złe námiętności, á przyzwyczaiać się do trudow. *Wykorzeniać występki złe nałogi.

DE'RAISONNABLE, adject. m. & f. (*Qui est sans raison, qui n'a point de raison.*) Rationis expers. *Cic.* NIEROZUMNY nieuważny bezrozumny.

DE'RAISONNABLE, (*Inique, injuste, qui est contre la raison.*) Iniquus. *Cic.* NIESŁUSZNY bez uwagi niesprawiedliwy nieuważny.

C'est une chose tout à fait déraisonnable, qu'il faille que les pauvres donnent aux riches. Quàm iniquè comparatum est, ut qui minus habent, aliquid addant divitioribus. *Ter.* Cale to niesłuszna áby ubodzy, powinni byli dawać bogatym y maiętnym.

Estre déraisonnable. Rationi adversari. Sprzeciwiać się rozumowi, czynić przeciwko rozumowi.

DE'RAISONNABLEMENT, adv. (*Injustement.*) Iniquè. Injustè.adv. *Cicer.* NIEROZUMNIE niesłusznie niesprawiedliwie nieuwanie.

DE'RANGEMENT,subst.masc. (*Changement qui trouble l'ordre & la disposition des choses.*) Ordo inversus. NIEPORZĄDEK.

Toute sa vie n'est qu'un dérangement continuel. Ordine toto vitæ disconvenit. *Hor.* Całe życie iego iest iednym ustawicznym nieporządkiem.

DE'RANGER,V.act. (*Mettre en confusion & en désordre ce qui est rangé.*) Ordinem invertere. *Cicer.* **Des paroles dérangées.* Inversa verba. *Cic.* POMIĘSZAC porządek czego. *Słowa bez porządku.

ON DIT au figuré, *Un esprit dérangé.* Inordinatum ingenium. **Qui a des mœurs dérangées.* Moribus incompositus. *Quint.* UMYSŁ pomięszany.*Obyczaiow nieporządnych.

DERECHEF,adv.(*Une autre fois.*) Iterum.*Cic.*ZNOWU.

DE'REGLEMENT, subst. masc. (*Désordre qui arrive dans les choses naturelles.*) Perturbatio. Confusio. *Cic.* **Il n'arrive aucun déreglement dans le mouvement des Cieux.* In Cœlo erratio nulla inest. *Cic.* POMIĘSZANIE w rzeczach przyrodzonych. *Zadne nigdy pomięszanie się nietrafia w biegach niebieskich.

Le déreglement des Saisons. Temporum confusio. **Le déreglement du poux.* Inordinatus venarum pulsus, m. Pomięszanie części rocznych y ich pogody. *Pomięszanie pulsu w żyłach.

DE'REGLEMENT *dans les mœurs*, (*Débordement, dissolution dans les mœurs.*) Mores perditi. *Cic.* ZEPSOWANIE obyczaiow.

DE'REGLEMENT *dans les voluptez & les autres plaisirs du corps.* Intemperantia. *Cic.* **Déreglement d'esprit.* Mentis effrenatio. **Il se laisse emporter au déreglement de la langue.* Effertur immoderatione verborum. *Cic.* NIEPORZĄDNE uciechy y rozkoszy cielesne. *Błąd zepsowanego umysłu. *Niepohamowanie ięzyka.

DE'REGLE'MENT, adv. (*D'une maniere dereglé, sans retenuë.*) Immoderatè adv. *Cic.* NIERZĄDNIE swywolnie rozpustnie.

DE'REGLE'MENT, (*Sans regle, confusément.*) Inordinatè. Perturbatè. adv. *Cic.* NIEPORZĄDNIE pomięszanie.

DE'RE'GLER, V. act. (*Troubler l'ordre & l'œconomie des choses.*) *Turbare. Perturbare. *Cic.* MIĘSZAC psować porządek y dobry rząd rzeczy wzruszyć.

Les saisons se déreglent. Inordinato motu labuntur tempora. **Mon horloge est dereglée.* Dissolutum est horologium. **Il a le poux fort dereglé.* Moventur venæ inæqualibus intervallis. *Cels.* CZESCI roku y pory ich się mięszaią. *Zegarek mi się popsuł. *Má puls bardzo pomięszany.

DE'REGLER au figuré, (*Corrompre, dépraverr.*) Depravare. *Cic.* **Il a des mœurs fort dereglées*, ou *Il est dereglé dans ses mœurs.* Dissolutis est ac depravatis moribus. MIĘSZAC *niewłaśnie:* psować. *Jest obyczaiow bardzo zepsowanych; álbo zepsowane má obyczaie.

Les frequentes visites dereglent le train de vie qu'on a pris. Hominum frequenti salutatione, institutum vitæ nostræ genus invertitur. Częste wizyty mięszaią porządek zábáw ktory sobie kto postanowi.

Tout est dereglé, On ne connoît plus rien aux choses. Omnia sunt confusa ac perturbata. *Cic.* Wszystko się pomięszało żádney rzeczy niepoznać.

DE'RIDER *le front*, V.act. Rugas frontis excutere. *Ovid.* ROZMARSZCZYC czoło, weselsze oko pokazać.

SE DE'RIDER. Exporrigere frontem. *Ter. Hor.* WESELSZYM się stawić pokazać się przyiemnieyszym.

DE'RISION, subst.f. (*Moquerie.*) Irrisio. *Cic.* WYSMIANIE szydzenie.

DERIVATION *des mots*, subst.f. (*Leur origine.*) Derivatio. *parmi les Grammairiens.* POCHODZENIE słow iedne z drugich u Gramatykow.

DE'RIVER, V.act. chez les Grammariens. (*Former un mot fur un autre primitif.*) Dedncere nomen ab aliquo. *Ovid.* PROWADZIC ſłowo iednego z drugiego.

DE'RIVER,V.neut. (*Eſtre dérivé, venir.*) Deduci. PO-CHODZIC.

Quelques mots ſont dérivez du Grec. Foote Greco cadnnt quædam verba. *Hor.* Niektore ſłowa pochodzą z Greckiego.

DE'RIVER, V.act. (*Défaire ce qui eſt rivé.*) *Dériver un clou.* Clavum retuſum refigere. WYPROSTOWAC ćwiek zakrzywiony.

DERNIER, maſc. DERNIERE, f. adject. (*Qui eſt dans le lieu le plus bas.*) Ultimus. *Cic.* OSTATNI co ieſt ná oſtatku náyposlednicy, ná ſamym ſpodku.

La derniere condition eſt celle des eſclaves. Eſt infima conditio ſervorum. Oſtatnia náyoſtatnicyſza naypodleyſza kondycyia ieſt poddanych.

Ceux qui tiennent le dernier rang dans une ville. Qui locum civitatis infimom renent. *Cicer.* *Les derniers de tous les hommes.* Proſtremi bomines. *Cic.* Ci co oſtatni ſą w porządku między mięſzczanami. *Nayoſtatnicyſi między wſzyſtkiemi ludźmi.

Rendre les derniers devoirs a quelqu'un. Suprema alicui ſolvere. *Tacit.* Oſtatnią uſługę oddać komu.

Il n'a pas mis la derniere main à ſon ouvrage. Manus extrema non acceſſit operibus ejus. *Cic.* Niedokończył doſkonale kſięgi ſwoiey, álbo roboty álbo pracy iákiey przedſięwziętey.

DE'RNIER, (*pur le pemps.*) Noviſſimus. *Cicer.* *Il n'a point fait de reponſe à mes dernieres lettres.* Meis ultimis literis nihil reſcripſit. *Cic.* OSTATNI co do czaſu. *Nie odpiſał ná liſt moy oſtatni.

Pour la derniere fois. Extremùm. *Cic.* Oſtatni raz.

En dernier lieu. Noviſſimè. adv. *Cic.* Naoſtatku.

DERNIEREMENT, adv. (*Ces jours paſſez.*) Noviſſimè. *Cic.* OSTATNIEMI dniami temi.

DE'ROBE', maſc. DE'ROBE'E, f. part. paſſ. (*Pris par larcin.*) Subreptus. *Plaus.* *Un enfant dérobé.* Subreptitius puer. *Plaut.* KRADZIONY, KRADZIONA, ukradkiem wzięty. *Dzicię podſadzone podłożone ukradkiem podrzucone

DE'ROBE', (*parlant du bétail.*) Furto abactus. *Plin.* *Une choſe dérobée.* Res furtiva. *Quint.* KRADZIONE bydlę. *Rzecz kradziona.

A DES HEURES DE' ROBE'ES, (*temps qu'on prend fur ſes occupations ordinaires.*) Sobciſivis horis. *Cic.* CZAS ukradkiem wzięty, godziny ukradkowe.

A LA DE' ROBE'E, (*En cachete.*) Furtim. *Cic.* UKRADKIEM pokryomu.

Qui ſe fait à la dérobée. Furtivus. Clandeſtinus. *Cic.* Co ſię ukradkiem dzieie, álbo czyni.

DE' ROBER, V.act. (*Prendre quelque choſe à quelqu'un.*) Furari. *Cic.* KRASC waiąć komu co kradzionym ſpoſobem.

Qui eſt enclin à dérober. Furax. *Cic* Rad kradnie, kradnący

L'inclination, le penchant qu'on a à dérober. Furacitas. *Plin.* Kradzieżność chęć, do kradzenia.

Qui eſt accoûtumé à dérober. Furtificus. *Plaut.* Co ma zwyczay kraść.

DE'ROBER ſe dit generalement au figuré (*de tout ce qu'on oſte à quelqu'un.*) Auferre. Intercipere. *Cic.* KRASC ogolnie zá to wſzyſtko co ſię komu odbiera.

Ce qui étoit plus dangereux pour nous, c'eſt que d'épaiſſes ténebres nous avoient dérobé le jour. Quod nobis periculoſius fuit, ſpiſſæ tenebræ repentè locem ſuppreſſerant. *Petr.* Co było naygorſza ieſt że nám gęſte ciemności dzień odbierały.

Agricola ne déroboit jamais la gloire à perſonne; mais ſe rendoit le témoin irréprochable de la valeur de chacun. Agricola nunquam per alios geſta avidos intercepit; ſeu centurio, ſeu præfectus, incorruptum facti teſtem babebant. Agrykola nikomu nigdy ſławy nieodbierał, ále był záwſze świadkiem niepodeyrzanym dzielności każdego.

Dérober ſes vices à la connoiſſance des hommes, les cacher. Vitia occultare. *Cic.* *Dérober ſa mort aux yeux des hommes, la cacher.* Mortem ſoam hominibus occulrare. *Sa fuite aux annemis.* Hoſtibus fugam occultare. *Ceſ.* *Dérobez quelque temps à vos occupations.* Ad tempos ſtudia tua intermitte. *Cic.* *Les richeſſes dérobent ſouvent les louanges qui ne ſont deuës, qu'à la vertu.* Dives arca vetam laodem virtuti debitam ſæpè Intercipit. *Phad.* *Dérober quelqu'un à la fureur des ſoldats.* Furori militum aliqoem ſubtrahere. *Tacit.* Kryć ſię z wadami z wyſtępkami ſwemi. *Smierć ſwoią taić przed ludźmi *Ucieczkę przed nieprzyiacielem ukryć. *Ukraść ſobie iák czas od zabaw ſwoich. *Bogactwa częſtokroć odbieraią tę chwałę ktora ſamey tylko cnocie należy. *Utaić kogo przed záwziętością żołnierſtwa.

Se dérober de quelqu'un, ou de ſa veuë. Se oculis alicujus ſubripere. *Petr.* *Se dérober à la médiſance.* Se pravè diſſamantibus ſubſtrahere. *Tacit.* *Se dérober ſes propres beſoins, ſon néceſſaire.* Denegare ſibi ad vitam neceſſaria. Umknąć ſię komu z oczu, zeyść z oczu. *Umknąć ſię oddalić ſię od obmowiſk y potwarzy. *Samemu ſobie umykać, potrzeb ſwoich y ſobie żałować.

DE'ROGATION, ſubſt. f. (*Dérogation d'une partie d'une loy.*) Derogatio. UBLIZENIE nwłaczanie znieſienie prawa iákiego, uchylenie.

DE'ROGER, V.n. *à une loy,* (*L'abolir en partie.*) Legi, *ou* aliquid de lege, derogare. *Cic.* UCHYLIC prawa iákiego znieść go po części.

DE'ROGER ſignifie encore, *Faire quelque choſe indigne de ſoy, ou de ſon rang.* Aliquid facere ſe indignum. OCHYDZIC ſtan ſwoy y urodzenie, zoieważyć ſamego ſiebie, czyniąc co niegodnego y nieprzyzwoirego ſtanowi ſwemu y kondycyi.

DE' ROUGIR, V.neut. (*Perdre le rouge.*) Ruborem ejicere. *Il dérougit.* (Scat.) Ceſſant ora ſuffundi rubore. NIEWSTYDZIC ſię wſtyd ſtracić. *Wſtydu w oczach niema.

DE'ROUILLER, V.act. (*Oſter la rouille.*) Rubiginem abſtergere. *Sil-Ital.* OCZYSCIC ze rdzy wychędożyć.

DEROUILLER *l'eſprit,* ſe dit figurément, pour *Le décraſſer, le polir.* Ingenium detergere. ROZUM wyćwiczyć wypolerować.

DE' ROULER. V.act. (*Etendre ce qui étoit roulé.*) Aliquid evolvere. ROZWINĄC co zwinionego.

DE' ROUTE, ſobſt. f. *D'une armée.* Fuſio. Perturbatio. Profligatio. *Mettre une armée en déroute.* Fundere, *ou* profligare exercitum. *Cic. Ceſ.* ZNIESIENIE woyſka roſproſzenie. *Roſproſzyć woyſko.

Qui eſt en déroute, (parlant d'une armée.) Fuſus. Profligatus. *Cic.* Roſproſzone woyſko.

DE'ROUTE ſe dit figurément (*du déſordre des affaires.*) Res acciſæ, *ou* prolapſæ. *Cic.* *Mettre les affaires de quelqu'un en déroute.* Fortunas alicujus conturbare. *Cic.* PODUPASC ná wſzyſtkim. *Kogo ná wſzyſtkim zruinować.

DERIERE, ſubſt. m. (*La partie poſtérieure d'un animal.*) Averſa pars. *Cic.* ZADEK, Tył, zad, plecy.

IL SE PREND particuliérement pour *Les feſſes (ſoit des hommes, ou des animaux.)* Clunes. *Horat.* OSOBLIWIE ſię bierze zá zadkowe części rák ludzi iák y bydląt poſladek.

DERIERE, (*Ce qui eſt oppoſé à Devant.*) comme *Le derriere d'une maiſon.* Poſtica pars ædium. *Liv.* TYŁ co ieſt ná zádzie à nie z przodu. Naprzykład tył domu.

Porte de derriere. Poſticum. *Hor.* Tylne drzwi, forta.

Il eſt enfermé par devant, par derriere & en flanc. Tenetur à fronte, à tergo, à lateribos. *Cic.* *Suivre par derriere.* Pone. *Virg.* Opaſany z przodu z tyłu, y ze wſzyſtkich ſtron. *Jść toż za kim.

ON DIT figurément, *Il a toûjours quelque porte de derriere, Il a du derriere, (parlant d'un homme qui n'eſt point ſincere, & qui a toûjours quelque défaite.)* Haud fidei plenus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Záwſze ma iáką fortkę tylną wykrętarz nieſzczery.

DERIERE, (*tantôt Adverbe, & tantôt Prépoſition relative oppoſée à Devant.*) Poſt. Ponè. *Derriere le temple de Caſtor.* Pone ædem Caſtoris. ZA Partykoła przeciwna temu co ieſt *przed.* *Za Kościołem Kaſtora.

Regarder derriere, ou par derriere. Reſpicere. *Cic.* Patrzać zá ſiebie, oglądać ſię w tył.

Ils craignirent qu'on ne prît nos ſoldats par derriere. Ne noſtros poſt tergum adorireneur, timebant. *Ceſ.* *Ils alloient au fourrage & au bois derriere le camp.* Pone caſtra pabulatum & lignatum ibant. *Ceſ.* Bał ſię áby woyſku naſzemo tyłu nie wzięto. *Chodźili ná paſzę, y ná drwa po zá oboz.

DE'S, (*Prépoſition, qui marque le temps.*) A. Ab. E. Ex. OD Prepozycya znacząca czas.

Dès la pointe du jour. Ab aurorâ. *Plaut.* *Dès à preſent.* Jam nunc. *Dès lors, Dès ce temps là.* Jam tum. *Cicer.* Od świto. *Od tego zaraz momentu. *Od owego czaſu.

DE'S QUE, *Sitôt que.* Ut primùm. Simul ut. ZARAZ iák.

DE'-

DE'S-ABUSER, V. act. (*Détromper, tirer quelqu'un de l'erreur dans laquelle il est.*) Errore aliquem levare. *Cic. Hor.* WYPROWADZIC kogo z błędu.

Estre dés-abusé. Errorem deponere. Wyniść z błędu iákiego.

DE'S-ACCORD, subst. m. (*Dés-union des voix & des instrumens.*) Vocum discrepantia. *Cicer.* NIEZGADZANIE się nie zgodne głosy álbo Muzyka.

DE'S-ACCORDER, V. act. *des instrumens de Musique.* Fidium concentum dissolvere. act. NIEZGODNĄ muzykę wydawać, rostroić.

DE'S-ACCOUPLER, V. act. (*Détacher des animaux qui étoient accouplez.*) Abjugare. *On dit mieux en nôtre langue,* DE'COUPLER. ROZŁĄCZAC rosparzyć sparzone bydlęta. *Lepiey się mowi w francuskim *Decoupler.*

DE'S-ACCOUSTUMANCE, *on prononce* DE'S-ACCOÛTUMANCE, subst. f. *Délaissement d'une coûtume.*) Desuetudo. ODZWYCZAIENIE poprzestanie czego odwyknienie.

DE'S-ACCOUSTUME'E, (*Qui a perdu la coûtume de faire une chose*) Ab aliquâ re desuefactus, a, um. *Cic.* **Une chose dont on est dés-accoûtumé.* Desueta res. *Liv.* ODZWYCZAIONY ODZWYCZAIONA co poprzestał czego. *Rzecz od ktorey kto odwykł.

DE'S-ACCOSTUMER *quelqu'un d'une chose*, V. act. *on prononce* DE'S ACCOÛTUMER. Aliquem ab alicujus rei faciendæ consuetudine abducere. *Cic.* ODZWYCZAIC kogo od czego.

SE DE'ACCOUSTUMER. Desuescere. ODWYKNĄC od czego.

Ce dont il faut se dés-accoûtumer. Desuescendus, a, um. *Quint.* To czego trzeba odwykać.

DE'S-AGRE'ABLE, adject. m. & f. (*Qui n'est point agréable au goût.*) Ingratus. **Un fromage dés-agréable au goût.* Ingrati saporis caseus. *Colum.* NIEMIŁY nie przyiemny niewdzięczny co do smaku. *Ser niemiły przykry smakowi.

DE'S-AGRE'ABLE *à la veuë.* Molestus. *Cic.* NIEMIŁY do widzenia, oczom nieprzyiemny.

Tout cela étoit fort dés-agréable à mes yeux. Ista inimicissima oculis meis. *Petr.* Wszystko to bardzo było nie miłe oczom moim bardzo mi było przykro patrzać.

Ce discours a quelque chose de dés-agréable. Aliquid injucunditatis habet oratio. *Cic.* **C'est un homme fort dés-agréable.* Molestus est & acerbus. Ta mowa ma coś przykrego. *Człowiek bardzo przykry sprzeciwny.

DE'S AGRE'ABLEMENT, adv. (*D'une maniere désagréable.*) Molestè. Acerbè. *Cic.* NIEPRZYIEMNIE przykro.

DE'S-AGRE'ER, V. neut. (*Déplaire, choquer la veuë, ou l'esprit.*) Alicui displicere. *Cic.* BYC nie miłym obrazać niepodobać się oczom, pomyśleniu.

DE'S-AGRE'R *une chose*, V. act. (*Ne la pas agréer.*) Aliquid improbare. NIEPRZYIMOWAC iákiey rzeczy sprzeciwność mieć do niey.

DE'S-AGRE'MENT, *on prononce* Dés-agrémant. subst. masc. (*Ce qui n'agrée pas.*) Injucunditas. Insulsitas, atis, fœm. *Cic.* **Il a beaucoup de dés-agrément dans l'humeur. Il a l'humeur fort dés-agréable.* Illepidis est & injucundis moribus. SPRZECIWNOSC co komu nie miło. *Bardzo sprzeciwnego iest humoru.

DE'S AJUSTER, V. act. (*Gâter ce qui est ajusté.*) Turbare, ROZEBRAC co ustroionego popsować.

DE'S-ALTE'RATION, subst. f. (*L'action de dés-alterer.*) Sitis restinctio, onis, f. *Cic.* UGASZENIE pragnienia.

DE'S-ALTE'RER, V. act. (*Esteindre, faire perdre la soif.*) Sitim restinguere. *Cic.* UGASIC gasić pragnienie.

SE DE'S-ALTERER au figuré. **Un avare ne sçauroit se désaltérer au milieu de ses richesses.* Avarus non satiat sitim medias inter opes. **On ne peut jamais dés-altérer la convoitise.* Nunquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis. *Cicer.* **Dés-altere toy du sang, dont tu as toûjours esté si alteré.* Satiare sanguine, quem sitisti. UGASIC się *niewłaśnie:* Łakomiec niemoże ogasić swoiey chciwości między dostatkami. *Nigdy ugasić nie można pożądliwości swoiey. *Násyć się krwi ktorey ták bardzo pragnąłeś.

(Reproche que fit autrefois la Reine des Scythes à Cyrus, en plongeant sa teste dans un tonneau plein de sang.) Urąganie ktore czyniła niegdyś Krolowa Tatarska Cyrusowi wrzucić kazawszy głowę iego w beczkę krwi pełną.

DE'S-ANCRER, V. act. (*Lever l'ancre.*) Solvere ancoras. *Cic.* KOTWICĘ ruszyć, odwadzić.

DE'S-APPLIQUER, V. act. (*Détourner quelqu'un de l'application qu'il a à une chose.*) Aliquem ab aliquo studio avocare. *Cic.* Rozerwanie komu uczynić w zabawach pilnych.

DE'S-APPRENDRE, V. neut. *on prononce* Dés-apprandre. (*Oublier ce qu'on a apris.*) Aliquid dediscere. dep. *Cic.* ODUCZYC się zápomnieć czego co się náuczyło.

DE'S-APPRENDRE *à quelqu'un*, V. act. Aliquid aliquem dedocere. *Cic.* ODUCZYC kogo.

DE'S-APPROPRIATION, subst. f. (*Action par laquelle on se dés-approprie une chose.*) Renuntiatio, onis, f. WYRZECZENIE się własności iákiey, wyzucie się z własnego, wyrok.

SE DE'S-APPROPRIER *une chose*, V. act. (*N'en faire point son propre.*) Proprietati rerum renuntiare. USTĄPIC własności oiemieć zá swoie.

DE'S-APPROUVER, V. act. (*Ne pas approuver.*) Improbare. NIECHWALIC przyganiać.

DE'S-ARÇONNER, V. act. (*Faire perdre les arçons à un cavalier, le démonter, le faire tomber de cheval.*) Aliquem equo dejicere *Liv.* ZRZUCIC z konia Jezdzca iákiego.

DE'S-ARÇONNER pris figurément, pour *Démonter quelqu'un*, (*Le mettre en désordre.*) Aliquem verbis protelare. POMIESZAC kogo, zbić go z termiou.

DE'S-ARGENTER, V. act. *on prononce* Dés-arjanter. (*Oster l'argent d'une chose argentée.*) Argentum detrahere. POSRZEBRZENIE stracić, zdeymować z czego posrzebrzanie.

DE'SARMEMENT, subst. m. (*L'action de mettre bas les armes.*) Ab armis discessio. POŁOZENIE broni, złożenie y oddanie iey.

DE'S-ARMEMENT *des vaisseaux.* Armamentorum è navibus exportatio. ARMATĘ z okrętow sprowadzić zábrać.

DE'S-ARME', m. DE'SARME'E, fem. part. pass. adject. (*Qui n'a point d'armes.*) Inermus. *Cic.* BEZ BRONNY BEZ BRONNA.

DE'S-ARMER, V. neut (*Poser les armes.*) Ab armis discedere. *Cic.* POŁOZYC broń złożyć ią oddać.

DE'S-ARMER *quelqu'un*, V. act. (*Luy oster les armes.*) Aliquem exarmare. *Cæs.* **Dés armer un vaisseau.* Navem exarmare. *Papin.* WYZUC kogo z broni, broń mu zábrać. *Na okręcie Armatę zábrać

DE'S-ARMER se dit figurément pour *Appaiser quelqu'un, qui estoit prest de nous faire du mal.* Exarmare. act. acc. **Son extréme beauté avoit dés armé les matelots, & les avoit obligés par ses seuls regards à luy faire quartier.* Mirabili formâ exarmaverat nautas, cœperatque etiam sine voce sævientes placare. *Petr.* UKOIC kogo ubłagać zawziętość czyią. *Urodą swoią ubłagała żeglarzow y samym weyrzeniem ich zwyciężyła.

Ce que vous venez de me dire me dés-arme & m'appaise entierement. Facilem benevolumque lingua tua me tibi reddidit. *Ter.* **Des prieres si touchantes nous dés-arment.* Inhibemus ferrum post has preces *Petr.* To coś mi dopiero powiedział cale mię przekonało y zniewoliło. *Prośby ták osilne broń nám z ręku wytrąciły.

DE'S-ARRANGER, V. act. (*Confondre ce qui est rangé.*) Inordinare. *Colum. Cic.* POMIĘSZAC porozrucać co porządnie ułożonego.

DE'S-ARROY, subst. m. (*Désordre d'un train, d'un équipage.*) Perturbatio. Confusio, onis, f. **Gens de guerre en dés-arroy.* Fusus & profligatus exercitus. *Cic.* BŁĄKANIE się Rozsypka. *Woysko obłąkane w rozsypkę.

ON DIT figurement, *Mettre quelqu'un, ou son esprit en dés-arroy.* Mentem alicujus turbare, *ou* perturbare. MOWIĄ *niewłaśnie:* Stłumic kogo pomięszać z rozumu go wyprowadzić.

DE'S-ASSEMBLER, V. act. *on prononce* Dés-assambler. (*Séparer les pieces d'un ouvrage d'assemblage.*) Coagmentatum aliquod opus dissolvere. ROZEBRAC, rozrzucić co wystawionego.

DES'-ASSEMBLER, (*Rompre une assemblée de gens convoquez.*) Concionem submovere. *Cic.* POZEGNAC rádę álbo zerwać rospuścić gromadę.

DE'SASTRE, subst. m. (*Infortune, calamité.*) Calamitas. Infelicitas. *Cic. Ovid.* NIESZCZĘSCIE, przygoda złá, utrapienie, nędza, przeciwność.

DE'S-ATTELER *des chevaux de carrosse*, V. act. (*Les oster du carrosse.*) Jumenta, *ou* equos disjungere. *Cic.* WYPRZĄDZ konie.

DE'S-AVANTAGE, subst. m. (*Condition, ou estat moins*

avan-

avantageux.) Deterior, en iniqua conditio. *Cic.* KRZYWDA strata szkoda ná czym szkodowanie.

Combattre avec désavantage. Malè pugnare. *Cicer.* * *La paix a esté concluë à nostre désavantage.* Iniquâ conditione pax facta est. * *Il gagna la victoire malgré le désavantage du lieu.* Loci Iniquitas victoriæ non obstitit. Potykać się z szkodą swoią. * Pokoy zawarto z szkodą naszą. * Dostąpił zwycięstwa chociaż w złym bardzo razie.

DE'S AVANTAGE, (*Perte, dommage, eschec.*) Jactura, æ, f. Clades, is, f. Detrimentum. Incommodum. Damnum, i, n. *Cic.* SZKODA nieszczęście, zły raz klęska.

Il se tenoit resserré dans son camp, sans qu'il eût receu aucun dés-avantage. Castris se tenebat nullâ clade acceptâ. *Liv.* *Ils ne laissairent pas de tenir bon, malgré tous ces desavantages.* Tamen incommodis tot conflictati resistebant. *Cæs.* Siedział zamknięty w obozie swoim żadney nieodebrawszy szkody. * Trzymali się mocno nieuważaiąc ná te wszystkie klęskie y trudności.

Parler au dés-avantage d'une personne. Detrahere de aliquo. *Cic.* Mowić źle okim

DE'S-AVANTAGER *quelqu'un,* V. act. (*Luy faire un moindre avantage qu'à un autre.*) Iniquâ & deteriori conditione agere cum aliquo, quàm cum alio. UKRZYWDZIC kogo, mniey mu świadczyć niż inszemu.

Ce Pere a dés-avantagé son cadet, pour avantager son aisné. Parens iste iniquiori conditione egit cum filio minore natu, ut melius faceret majori. Ociec ukrzywdził młodszego dlá starszego.

DE'S-AVANTAGEUX, m. DE'S-AVANTAGEUSE, f. adject. (*Inique, injuste, qui porte prejudice.*) Iniquus. NIESŁUSZNY NIESPRAWIEDLIWY z krzywdą, przeciwny mły.

Ils commencerent le combat en un lieu fort dés-avantageux. Iniquissimo loco prælium committere cœperunt. *Cæs.* Zaczęli bitwę w mieyscu złym bardzo.

DE'S AVANTAGEUSEMENT, adv. (*D'une maniere des-avantageuse.*) Iniquè. Malè. Malignè. *Cic.* ZLE nieprawie niesłusznie z krzywdą.

DE'S-AVEU, subst. m. (*L'action de nier une chose.*) Negatio. Inficiatio. *Cicer.* NIEPRZYZNAWANIE zápieranie czego wyrzekanie się.

DE'S-AVEUGLER, V. act. (*Oster l'aveuglement.*) Cæcitatem alicujus discutere. OTWORZYC oczy zdiąć sieporę, wyprowadzić zniey.

DE'S-AVOUER, V. act. (*Ne demeurer pas d'accord d'avoir fait, ou dit une chose, la nier.*) Negare. Pernegare. Inficiari. *Cic* ZAPIERAC się nieprzyznawać się.

DE'S AVOUER, (*Ne vouloir point reconnoistre.*) Abnuere. ZAPIERAC się niechcieć się przyznać do kogo.

Auguste dés-avoua Agrippa pour son fils, à cause de son naturel stupide & brutal. Augustus Agrippam od ingenium sordidum & ferox abdicavit. *Suet.* August niechciał przyznać Agryppę zá syna dla iego przyrodzenia głupiego y grubego, wyrzekł się go ząparł się go.

DESCENDANT, masc. DESCENDANTE, f. part. act. (*on prononce* dessandant.) (*Qui descend.*) Descendens. *Cic.* SCHODZĄCY ná doł, spadzisty.

Qui va en descendant. Declivis & hoc declive. *Cæs.* Spadzisty pochodzisty.

LES DESCENDANTS, (*Ceux qui sont nez de nous & qui après nous.*) Posteri. *Cicer.* POTOMNI náśtępni ci co z nás pochodzą y po nas następuią.

LE DESCENDANT *de la marée.* Æstûs marini recessus. *Cic.* USĘMPOWANIE fali morskiey.

DESCENDRE, V. neut. (*on prononce* dessandre.) (*Aller de haut en bas.*) Descendere. **Descendre de cheval.* Equo descendere *Cæs.* **Descendre de dessus un arbre.* Ducere se deorsum de arbore. *Plaut.* **On y descend par degrez.* Gradibus descenditur. *Cic.* SCHODZIC ná doł.*Z siadać z konia.*Skoczyć z drzewa, z niść spuścić się. *Schodzą tam stopniami.

Descendre par eau, suivre le cours de la riviere. Secundo amne defluere. *Quint Curt.* Płynąć zá wodą ná doł.

DESCENDRE *une chose,* V. act. (*La porter ailleurs.*) Aliquid ex edito loco demittere. SPUSCIC co nádoł z gory adiąć

DESCENDRE, V. neut. (*Venir de quelqu'un, en tirer son origine.*) Originem, en ortum ducere. *Hor. Quint.* POCHODZIC iść od kogo co do urodzenia.

Descendu de Chevaliers Romains. Ortus equestri loco. *Cic.* **Descendu des Sabins.* Ab Sabinis oriundus. *Liv.* Idący, pochodzący z Szlachty Rzymskiey. *Pochodzący z Sabinow.

DESCENDRE *dans le détail & dans le particulier des choses.* Ad singula venire. *Quint.* WNISC w rzecz iáką y w iey okoliczności osobne.

DESCENDRE se dit figurément pour *S'abaisser, s'humilier.* comme *Il est descendu dans les petits devoirs de l'amitié.* Inomnia familiaritatis officia descendit. *Plin-Jun.* SPUSCIC się niewłaśnie upokorzyć się uniżyć się. Spuścił się do náymnieyszych usług przyiacielskich.

DESCENTE, subst. f. (*on prononce* dessante.) (*L'action de descendre.*) Descensus, ûs, masc. Descensio, onis, f. *Virg. Plin.* **Faire une descente en terre ferme, & dans le pays ennemi.* In continentem descensionem facere, & in agres hostiles. *Liv.* WYSIADANIE z okrętu. *Wysieść ná ląd w kray nieprzyiacielski.

DESCENTE, (*Le panchant d'une colline.*) Collis declivitas. *Cic.* POCHODZISTOSC spadzistość pagorkow pochyłość.

DESCENTE *de boyaux.* Iliom procidentia, æ, fœm. *Plin.* OPADANIE wnętrzności ntrząśnienie.

DESCEU, *on dit mieux en nôtre langue* A MON INSCEU Me inscio. *Cicer.* BEZ wiadomości moiey, w Francuskim lepiey się mowi *Insceu* niż *desceu.*

DESCRIPTION, subst. f. (*Peinture, représentation d'une chose au naturel.*) Descriptio. OPISANIE czego odmalownie wyrażenie.

DESCRIPTION, (*Définition grossiere d'une chose.*) Descriptio. Definitio, onis, f. *Cic.* OPISANIE proste okryślenie iákiey rzeczy odrysowanie.

DE'S-EMBALER, V. act. *on prononce* désambaler, (*Défaire une marchandise qui est embalée.*) Merces depromere. *Cic.* ROSPAKOWAC paki kupieckie z towarami.

DE'S-EMBARQUER, V. act. *on prononce* désambarquer. (*Retirer d'un vaisseau les marchandises, qu'on y avoit embarquées.* Mercimonia è navibus exportare & in terram exponere. *Liv.* NAZAD wynosić towary z okrętu.

SE DE'S-EMBARQUER, (*Sortir d'un vaisseau.*) Descendese è navi WYSIADAC z okrętu ná ląd ná mieysce.

DE'S-EMBARQUEMENT, subst. m. *on prononce* désambarquemant) (*L'action de retirer les marchandises d'un vaisseau.*) Mercimoniorum è navi exportatio. *Cic.* WYNOSZENIE towarow ołożonych ná okręt.

DE'S-EMPARER *un lieu,* V. act. *on prononce* désamparer. (*Le quitter.*) Deserere locum, (sero, is, serui, sertum,) act. *Cic.* WYNISC ustąpić z mieysca iákiego.

DE'S-EMPLIR, (*on prononce* désamplir.) V. act. (*Vuider ce qui est plein, soit en tout ou en partie.*) Deplere. *Stat. Cat.* ULAC uiąć czego pełnego ubieraiąc poczęści álbo zupełnie wylać.

DE'S-EMPRISONNER, (*on prononce* désamprisonner.) V. act. (*Tirer quelqu'un de prison, le mettre en liberté.*) E custodiâ aliquem emittere. *Cic. Liv.* WYPROWADZIC z więzienia, Wolnym uczynić, wypuścić.

DE'S-ENCHANTER, (*on prononce* désanchanter, V. act. (*Rompre un enchantement.*) Excantare. *Prop.* ODCZAROWAC odrobić odczynić czary.

DE'S-ENDORMIR, (*on prononce* désandormir.) V. act. (*Qui n'est d'usage qu'au participe, en parlant d'un homme à demieveillé.*) Alicui somnos discutere. *Cic.* OCUCIC wybić ze snu. w Francuskim nie mowi się chyba przez partycyp mowiąc o człowieku wpoł obudzonym ze snu.

DE'S-ENFLER, (*on prononce* désanfler.) V. act. (*Oster la cause de l'enfleure, faire dés-enfler.*) Tumorem discutere. PUCHLINE Wyprowadzić.

SE DE'S-ENFLER, V. neut. *ou* SE DE'S-ENFLER. Tenuari. TĘCHNĄC schodzi puchlizna.

DE'S-ENFLEURE, (*on prononce* desanflure.) subst. f. Tumoris remissio. TĘCHNIENIE, odchodzenie puchliny.

DE'S-ENNUYER, (*on prononce* desannuyer.) V. act. (*Chasser l'annuy.*) Alicujus tædium levare. *Cic.* TĘSKNOSCI pozbawić, zabawiać kogo áby nie tęsknił.

SE DE'S-ENNUYER, Relaxare, se, *ou* animum. *Cic.* TĘSKNOSCI zbywać, bawić się czym áby nie tęsknić,

DE'S-ENRUMER, (*on prononce* desanrumer.) V. act. (*Faire perdre le rhûme.*) Gravedinem alicui discutere. LECZYC ná kátár tracić katar.

SE DE'S-ENRHUMER, Capitis gravedine levari. pass. OZDROWIEC y kataru przychodzić dosiebie pozbyć go.

DE'S-ENROLER, (*on prononce* desanroler.) V. act. (*Oster de dessus le role un soldat.*) Militiâ solvere militem. *Tacit.* WYMAZAC z reiestru zołnierza.

DE'S-ENROUER, (*on prononce* desanrouer.) V. act. (*Guerir l'enrouement.*) Raucitatem pellere. NA ochrzypienie lezyć pozbyć chrzypki.

DE'S-ENSEIGNER, (*on prononce* desanseigner.) V. act. (*Enseigner le contraire.*) Dedocere. *Quint.* ODUCZAC.

DE'S ENSEVLIR *un mort.* (*on prononce* Desansevelir.) V. act. Corpus mortuum fasciis solvere. ODGRZESC odkopać dobyć z grobu umarłego.

DE'S-ENSORCELER *quelqu'un.* (*on prononce* desansorceler.) V. act. (*Luy oster le sort qu'on a jetté sur luy.*) Fascinum ab aliquo depellere. act. ODCZAROWAC, odczyniać.

DE'S-ENSORCELEMENT, (*on prononce* desansorcelement.) subst. m. Fascinationis solutio. ODCZYNIANIE czarow.

DE'S ENTESTER, (*on prononce* desantêrer.) V. act. (*Dissuader.*) Dissuadere. *Cic.* ODRADZIC rozmyślić wyiąć komu co zgłowy.

DE'SENYVRER, (*on prononce* desanyvrer.) V. act. (*Faire passer l'yvresse.*) Ebrietatem solvere. *Cels.* OTRZEZWIC wytrzezwić z piiaństwa.

DE'S E'QUIPER *un vaisseau*, V. act. Navigium armamentis spoliare, *ou* nudare. OKRET rozchrać ze wszystkiego, wszystkie obrony y armaię z niego wyprowadzić, zabrać.

DE'SERT, m. DE'SERTE, fœm. adject. Desertus. OPUSZCZONY. OPUSZCZONA, Pusty zostawiony osobny.

UN DE'SERT, (*Un lieu solitaire.*) Locus desertus. *Cic.* PUSTYNIA mieysce osobne puste y bez ludne.

Se retirer dans les déserts. In solitudines secedere. Uchodzić poyść na pustynią.

DE'SERTER, V. act. (*Rendre désert.*) Vastare. *Cic.* PUSTOSZYC spustoszyć,

Il déserta la campagne de Laboureurs, Vastavit agros cultoribus. *Virg.* Spustoszył wsie, ludzi z nich porozganiawszy.

DE'SERTER, (*Quitter. abandonner.*) Deserere. *Cic.* OPUSCIC, odstąpić, odeyść, uciec, odbieżeć uchodzić.

Les soldats désertent tous les jours, ou quittent l'armée. Deserunt exercitum milites. *Cic. Caes.* Zołnierze co dzień uciekaią uchodzą.

Il m'a fait déserter ce lieu, Il me l'a fait abandonner. Coegit me hinc abire, *ou* discedere. *Cic.* Musiałem dla niego opuścić to mieysce, uchodzic z tamtąd.

DE'SERTEUR, subst. m, (*Soldat qui quitte l'armée.*) Desertor. ZBIEG od woyska, od chorągwi, od znaku, z obozu.

Quand j'ay trouvé quelque soldat déserteur, je l'ay puny aussitôt. Si quem militem discedentem nactus sum, supplicio affeci *Cic.* Gdziemkolwiek nápadł ná zbiega záraz go skarał

DE'SERTION, subst f. (*Abandonnement.*) Desertio. *Liv.* UCIEKANIE Uchodzenie odstępowanie.

DE'SESPE'RE'MENT, adv. (*En desesperé.*) Desperanter. adv. *Cic.* ROSPACZNIE, *desperacko.*

DE'SESPE'RE', m. DE'SESPE'RE'E, f. part. pass. & adiect. (*Qui a perdu toute esperance, qui est au désespoir.*) Desperatus. *Cic.* ZWĄTPIONY, ZWĄTPIONA, bez nadziei będący.

Il vous a parlé en homme désesperé. Desperanter tecum locutus est. *Cic.* Mowił z tobą iák ten co o wszystkim zwątpił co wszystkę nádzieię stracił, iák desperat.

DE'SESPE'RE', (*Dont on n'espere plus rien,* ou *De quoy on a perdu toute espérance.*) Desperatus Perditus. *Cic.* ZWĄTPIONY, Zwątpiona: o ktorym álbo o czym wszystkę nádzieię tracą, zgubiony, stracony, przepadły: *zdesperowany,*

Tenir une affaire désperée, ou *pour désesperée.* In perditis ac desperatis aliquod negotium habere. *Cic.* Mieć rzecz iáką za straconą zá zgubioną zá zwątpioną.

Un malade desperé. (*de la santé de qui on désespére.*) Æger cujus jam desperatus morbus est. *Cic.* Chory odstąpiony bez nadziei *zdesperowany* zwątpiony.

Hippocrate défend de donner des remedes à un malade désesperé. Desperatis Hippocrates vetat adhibere medicinam. *Cic.* Hipokrates zakázuie dawać lekarstw choremu zdesperowanemu

DE'SESPE'RER, V. neut. (*Perdre espérance de son salut,* ou *de se sauver.*) Spem deponere. *Hor.* ROSPACZAC o zbawieniu o życiu o zdrowiu &c.

SE DE'SESPE'RER. Sibi, *ou* de se desperare. *Cicer.* °*Il ne faut désesperer de rien.* Nihil desperandum est. *Horat.* °*Désesperer d'acquerir de la sagesse.* Despondere sapientiam. *Colum.* ZWĄTPIC o sobie. °Nie trzeba nigdy rospaczać o niczym. °Zwątpić żeby można kiedy przyiść do rozumu.

DE'SESPE'RER *d'un malade,* (*Ne plus espérer quil revienne en santé.*) Ægri alicujus saluti, *ou* salutem, *ou* de salute desperare. *Cic.* ZWĄTPIC o chorym áby miał przyiść do zdrowia.

DE'SESPERER *quelqu'un,* V. act. (*Le mettre,* ou *le jetter dans le désespoir.*) Alicui spem omnem adimere. *Cic.* °*Vos lettres me désesperent.* Litteræ tuæ me nihil ampliùs sperare jubent. *Cic.* PRZYWIESC kogo do rospaczy. °Listy twoie im desperować każą.

DE'SESPOIR, subst. m. (*Perte de toute espérance.*) Desperatio. *Cicer.* °*Estre au désespoir.* Desperare. *Cicer.* °*Mettre,* ou *jetter quelqu'un dans le desespoir.* Desperationem alicui afferre. *Caes.* °*Cela me met au désespoir, m'afflige fort, me fait bien de la peine.* Id me urit, *ou* excruciat, *ou* angit. °*Ce fut là un coup de désespoir.* Id non sine desperatione factum est. *Caes.* ROSPACZ stracenie wszelkiey nádziei. °Przyiść do rospaczy cale zwątpić. °Przyprowadzić kogo do rospaczy. °To mię do desperacyi przywodzi. °Właśnie się to desperacko stało.

ON DIT, *un* DES-HABILLE', (*Un habit que les femmes de condition portent le matin dans la chambre, avant que de s'ajuster.*) Vestis cubicularis. SUKNIA pokoiowa domowa, w ktorey wielkie Panie chodzą w domu u siebie poki się nie ubierą.

ON LE DIT aussi (*d'un habit de nuit qu'elles prennent quand elles sont des-habillées, pour estre plus à leur aise.*) Nocturna vestis. *Hor.* TOZ się mowi o sukni nocney ktorą ná noc biorą rozebrawszy się dla większey wygody.

DE'S-HABILLER, V. act. (*Oster les habits à quelqu'un, le dépouiller.*) Alicui vestem exuere. *Ter. Plaut.* ROZBIERAC kogo zdeymować suknie komu, zdzierać.

SE DE'S-HABILLER. Deponere vestes. *Ovid.* ROZBIERAC się.

DE'SHABITER, V. act. (*Abandonner un pays, ou une maison.*) Emigrare *Cic. Plin.* WYNIESC się ſąd pustkami zostawiwszy mieysce.

Un pays dés-habité. Deserta regio. f. *Plin.* Kray pusty bez ludny.

DE'S-HABITUER, V. act. (*Dés-accoustumer de faire une chose.*) Aliquem ab alicujus rei faciendæ consuetudine abducere. *Cic.* ODZWYCZAIAC.

SE DE'S HABITUER *d'une chose,* (*Quitter l'habitude qu'on avoit prise.*) Desuescere. *Liv. Var.* ODZWYCZAIAC się od czego.

Ce dont il faut se dés-habituer. Desuescendus, a, um. *Quint.* Czego się trzeba odzwyczaiać.

DES-HASLER, V. act. *on prononce* Dehâler. (*Faire perdre à un visage la noirceur que le Soleil & le grand air luy ont causée.*) Coloratum æstu, *ou* sole vultum decolorare. OGORZELINE spędzać.

SE DES-HALER. Fuscum colorem exuere. OGORZELINY zbywać.

DES-HANCHE', (*on prononce* Déhanché.) masc. DE'S-HANCHE'E, f. (*Qui a les hanches, ou les reins rompus.*) Delumbis. UŁOMNY biodrow nárusżonych.

DES-HARNACHER *un cheval,* V. act. (*on prononce* Déharnacher.) (*Lui oster son harnois.*) Equo stratum detrahere. ROZEBRAC konia zdiąć zniego siodło rozkulbaczyć.

DE'SHE'RITE', m. DE'SHE'RITE'E, f. part. pass. *Voyez* DE'S-HE'RITER. Exheres. *Cic.* WYDZIEDZICZONY WYDZIEDZICZONA.

DE'S-HERITER *quelqu'un.* V. act. (*Le priver d'un heritage.*) Aliquem exheredare. *Cic.* WYDZIEDZICZYC odsądzić wyzuć z dziedzictwa.

DE'S HONNESTE, *ou* DE'S-HONNêTE, adject. m. & f. (*Vilain, contraire à l'honnesteté.*) Inhonestus. *Cicer.* NIEPRZYSTOYNY plugawy nieuczciwy.

DE'S-HONNESTE, (*Impudique.*) Obscœnus. *Cic.* NIEUCZCIWY nieczysty niewstydliwy.

DE'S-HONNESTEMENT, *ou* DES-HONNêTEMENT, adv. (*Contre l'honnesteté.*) Inhoneſtè. adv. *Cic.* NIEPRZYSTOYNIE.

DE'S HONNESTEMENT, (*Impudiquement.*) Imporè. Obscœnè. *Cic.* NIEUCZCIWIE bezwstydnie sromoinie.

DE'-

DE'S-HONNESTETE', *ou* DE'S-HONNêTETE', subst. f. (*Action déshonneste.* Turpe aliquid. NIEPRZYSTOYNOSC, co nieprzystoynego czynić.

DE'S-HONNESTETE', (*Impureté,*) Impudicitia. *Cicer.* NIEUCZCIWOSC niewstyd sromota.

DE'S-HONNEUR, subst, m. (*Ce qui préjudicie à l'honneur.*) Dedecus. *Cic.* HANBA przeciwna rzecz czci, ochyda.

Les hommes sages sont sensibles au dés-honneur, & non pas aux coups de la fortune. Homines sapientes turpitudine non casu commoventur. *Cicer.* **S'exposer à un grand dés-honneur, encourir un grand dés-honneur.* Adire multum dedecoris. *Tacit.* **Faire dés-honneur à ses parents.* Dedecori esse parentibus. *Cicer.* Dedecorare parentes. *Ter.* **Aux lettres & aux sciences.* Dedecori esse litteris ac studiis. *Cicer.* Ludzi rozumnych bardziey dotyka hańba niż nieszczęście. *Podać się ná wielką ochydę. *hanbę wstyd czynić rodzicom swoim. *Naukom.

DE'S-HONNORABLE, *ou* DE'S-HONNORABLE, adject. m. & f. (*Qui cause du dés-honneur.*) Inhonestus. *Cicer.* HANBIĄCY, chydzący, wstydliwy ochydny szpetny.

DE'S-HONNORE, *ou* DE'S-HONORE', masc. DE'S-HONNORE'E, f. part. pass. Inhonoratus. *Cic.* ZHANBIONY zelżony.

DE'S-HONNORER, *ou* DE'S-HONORER, V. act. (*Faire dés-honneur à quelqu'un.*) Aliquem dedecorare. ZAWSTYDZIC nieuszanować zesromocić kogo zhańbić osławić ochydzić

Dés-honnorer quelqu'un d'une maniere à ne s'en pouvoir relever. Inurere æternas alicui maculas, quas reliqua vita eluere non possit. *Cic.* Záwstydzić kogo ná wieki ochydzić.

SE DE'S-HONNORER. Infligere sibi turpitudinem. *Cic.* Aliquid turpe in se admittere. *Cic. Ter.* **Ils dés-honnorent par leurs actions, ceux qu'ils s'efforcent de louër.* Eos lutulant, ou dedecorant, quos collaudant. *Plaut.* **Se dés-honnorer par toutes sortes d'infamies.* Nullo dedecore se abstinere. *Cicer.* SIEBIE samego sromocić. * Tych lżą sprawami ktorych náywięcey chwalą słowami. *Ochydzić się wszelkiemi sprosnościami.

Cela s'appelle se dés-honnorer soy-mesme, que de faire punir un homme qu'on auroit surpris avec sa femme. Hoc est se ipsum traducere, cùm quis pœnas irrogat illi qui deprehensus fuerit cum uxorem delectaret. *Petr.* Siebie samego chydzi, kto szuka kary na tego ktorego zástał z żoną swoią.

DE'S-HONNORER *une fille*, (*Attenter à sa pudicité.*) Pudicitiam virgini eripere. *Cic.* ZESROMOCIC Pannienkę, wstydu ią pozbawić.

DE'S-JA, (*Adverbe de temps. A cette heure, Dés-ce temps-là.*) Jam. JUZ. *Adverb* czasu teraz zaraz.

DE'SIGNATION, subst. f. (*Action par laquelle on désigne & on marque une chose.*) Designatio, onis, f. *Cicer.* WYRAZENIE iákiey rzeczy oznaczenie.

DE'SIGNER, V. act. (*Marquer une personne, ou une chose, faire connoistre qu'elle est celle dont on veut parler.*) Significare. *Cic.* WYRAZIC osobę álbo rzecz ktorey się mowi.

Il désigne souvent cét homme sans le nommer. Illum hominem denotat solummodò non suo nomine appellat. Często wyraża tego człeka choć go nie mianuie.

DE'SIGNER, (*Nommer quelqu'un dans une charge.*) Aliquem magistratum designare. *Cic.* **Ils furent désignez Consuls pour cette année.* Designati sunt Consules in eum annum. *Liv.* NAZNACZYC kogo ná urząd, oddać mu urząd iáki ná godności postanowić. *Náznáczeni byli Konsulami ná ten rok

DE'S-INFATEUR, V. act. (*Détremper quelqu'un qui s'est laissé coëffer, ou infatuër d'un autre homme, ou de quelque opinion.*) Ejicere ex animo, (cio, cis, jeci, jectum.) ou extrudere, ou evellere ex animo act. acc. *Cic. Ter.* WYPROWADZIC z błędu kogo ktory się dał inszemu omamić y uprzątnął sobie co w głowie.

SE DE'S-INFATUËR *de quelqu'un.* Eiicere hominem ex suo animo. *Se dés-infatuër d'une opinion.* Ejicere, ou evellere ex suo animo aliquam opinionem. *Cicer.* WYBIC sobie z głowy co czym sobie myśl kto ná bił y uprzątnął. Sobie samemu co z głowy wybić.

DE'S-INFECTER *un lieu qui est infecté*, V. act. (*En ôter l'infection & la mauvaise odeur*) Infectum & pestilentem aliquem locum purgare. MIEYSCE zárażone od zarazy oczyścić wykadzić.

ON DIT au figuré, *Je suis dés-infecté de cette opinion, J'en suis défait.* Ejeci ex animo hanc opinionem, quæ me infecerat. MOWIĄ niewłaśnie iużem od zarazy tego zdania się uwolnił okurzył.

DE'S-INTERESSE', masc. DE'S-INTERESSE'E, f. part. pass. & adjectif. (*Qui ne se recherche pas soy mesme, qui n'a point d'égard à ses propres interests.*) Qui sui commodi studio non ducitur. *Cicer.* NIEINTERESSOWANY, NIEINTERESSOWANA, co nie szuka swego pożytku áni zysku własnego.

Un amy dés-interessé. Gratuitus amicus. **Une amitié dés-interessée.* Gratuita amicitia. *Cic.* **Estre dés-interessé.* Non attendere ad rem suam. *Terent.* Przyiaciel nie interessowany. *Przyiaźń nie interessowana nic dla swego zysku nic dla pożytku własnego. *Niebyć interessowanym.

Juger des choses avec un esprit dés-interessé. De rebus incorrupte atque integrè judicare. *Cic.* **Qui agit avec un esprit dés-interessé.* Qui in agendo nullâ mercedis spe ducitur. Sądzić o rzeczach bez przywiązania. *Ten co wszystko czyni bez interessu.

DE'S-INTERESSEMENT, subst. m. (*Dégagement de tout interest.*) Suorum commodorum.) neglectus, ûs, masc. NIEPRZYWIAZANIE serca do niczego.

DE'S-INTERESSER, V. act. (*Mettre quelqu'un hors d'interests, hors de peril.*) Extra rem, ou extrà aleam & periculum aliquem ponere. *Cic.* WYPROWADZIC kogo z czego, z rzeczy iákiey z niebespieczeństwa.

DE'SIR, subst. m. (*Souhait, envie d'une chose.*) Desiderium, Cupiditas, Cupido. *Cic. Virg.* PRAGNIENIE żądza chęć usilna do czego.

Adieu l'objet de mes désirs. Valete, mea desideria. *Cic.* Żegnam wás wszystkie lubości moie, żegnam cię pragnienie moio

Le desir de la gloire est la derniere chose, dont le sage se défasse. Novissima etiam gloriæ cupido sapientibus exuitur. *Tacit.* Chciwość sławy ostatnia rzecz iest ktorey rozumny człowiek pozbywa.

Les esprits ont naturellement un désir insatiable de découvrir la verité. Naturâ inest mentibus nostris quædam cupiditas veri videndi. *Cic.* Umysł z przyrodzenia swoiego nie násyconą chciwością szuka prawdy.

Avoir désir d'une chose. Agi alicujus rei desiderio. Uwodzić się chciwością czego pragnąć czego.

DE'SIRABLE, adject. m. & f. (*Souhaitable.*) Desiderabilis. *Cic.* POZĄDANY.

DE'SIRER, V. act. (*Avoir désir d'une chose, la souhaiter.*) Desiderare. *Cic.* Pragnąć życzyć czego.

Ceux qui désirent beaucoup, manquent de bien des choses. Multa desunt multa petentibus. *Hor.* Ci co wiele rzeczy pragną znać że im náwielu schodzi.

DE'SIRER *ardemment une chose*, (*La désirer avec passion, ou passionnément.*) Peteupere. *Cic.* **Estre fort desiré de quelqu'un.* Magno esse alicui desiderio. *Cic.* * *Je ne desire rien pour moy.* Nihil mihi concupisco, *ou* volo. *Cic.* PRAGNĄC goraco. * Być bardzo poządanym upragnionym od kogo. *Niczego dlá siebie nie pragnę.

Faire desirer quelqu'un, le faire regretter. Desiderium alicuius facere, *ou* accendere. *Cic.* Zál pokim wzbudzić y pragnienie iego wzniecić.

DE'SIRER, (*Vouloir, souhaiter une chose de quelqu'un.*) Velle. *Cicer.* CHCIEC po kim żądać czego po kim.

DE'SIREUX, m. DE'SIREUSE, f. (*Qui desire, une chose.*) Rei alicujus, *ou* re aliquâ cupidus. **Desireux de la nouveauté.* Novitatis cupidus. *Quint.* CHCIWY upragniony, pragnący czego. * Pragnący chciwy nowych rzeczy.

Qui est fort desireux de vous voir. Homo appetentissimus tui videndi. *Plin. Jun.* Bardzo pragnący widzenia ciebie.

SE DE'SISTER, V. neut. (*Se départir, ou se déporter d'une chose, l'abandonner.*) Re, *ou* de re desistere. *Cic. Terent.* * Desistere bello, *Se desister de la guerre.* Causâ, *ou* litibus desistere. *Cic. Terent.* * *Desister, ou se desister d'un procès.*) POPRZESTAC czego odstąpić, *Poprzestać woyny. *Poprzestać prawa processu

DE'SISTEMENT, subst. m. (*L'action de se desister d'une chose.*) A re aliquâ discessio, onis, f. **Il m'a donné un desistement par écrit par lequel il se desiste du procès.* Scripto significavit, quòd à litibus desisteret. POPRZESTANIE, Ustąpienie *Dał mi kartę iáko ustępuie prawa, y odalszego kwituie processu

DE'S-LORS, adv. (*Dès ce temps-là.*) Tunc. *Cic.* ZARAZ od tego czasu.

DE'S-OBEIR, V. neut. (*Ne pas obéïr.*) Alicui non obedire. *Cic. Ter Plaut.* NIE słuchać nie być posłusznym.

DE'S OBE'ISSANCE, fubſt. f. (*Action de deſobeïr.*) Imperii detrectatio. *Liv.* NIEPOSŁUSZENSTWO.

DE'S-OBE'ISSANT, m. DE'S-OBE'ISSANTE, f. part. adject. (*Qui dés-obéït.*) Inobſequens. *Sen. Cic.* NIEPOSŁUSZNY NIEPOSŁUSZNA.

DE'S OBLIGEAMMENT, adv. (*on prononce* déſoblijamant.) *D'une maniere deſ-obligeante.* Parùm officioſè. *Cic.* NIEPRZYIEMNIE, przykro.

DE'S OBLIGEANT, (*on prononce* déſoblijant.)m. DE'S-OBLIGEANTE, f. adject. (*Qui des-oblige.*) Inurbanus. *Cic.* PRZYKRY nieobyczayny grubiański.

DE'S-OBLIGER, V. act (*Faire quelque déplaiſir, ou quelque mal honneſteté à quelqu'un, luy rendre de mauvais offices.*) Male de aliquo mereri. *Cic.* OBRAZIC kogo ſobie urazić go przykrość mu uczynić, źle mu ſię zaſłużyć.

DE'SOLATION, ſubſt f. *Ravage, dégaſt.*) *Cic.* **La peſte a mis la deſolation dans toute la province.* Peſtis vaſtitatem toti provinciæ attulit. *Cic.* PUSTOSZENIE ſpuſtoſzenie. *Powietrze ſpuſtoſzyło Kray wſzyſtek.

DE'SOLATION, (*Affliction, triſteſſe.*) Ægritudo Mœror. *Cic.* * *Je ſuis dans une grande deſolation de ſa mort.* Illius mortem mœreo. *Cic.* SMUTEK żal żałość. * W wielkiey ieſtem żałosci z ſmierci Jego.

DE'SOLE', m. DE'SOLE'E, f. part. paſſ. (*Ruiné, ravagé.*) Vaſtatus *Cic Suet.* SPUSZTOSZONY, ZBURZONY.

DE'SOLE'. (*Affligé extrémement.*) Mœſtus. Afflictus. *Cic. Horat.* STRAPIONY, żałoſny bardzo.

DE'SOLER, V. act. (*Ravager.*) Vaſtare. *Cic.* * *Ils ont deſolé mes terres & mes maiſons de campagne.* Vaſtitatem villis, agris intulerunt. *Cic.* PUSTOSZYC. * Spuſtoſzyli wioſki y folwarki moie.

DE'SOLER, (*Affliger fort.*) Aliquem mœrore afficere. *Cic.* **Son malheur me deſole.* Illius calamitas me conficit. *Cic* STRAPIC, zaſmucić.*Nieſzczęście iego mię bardzo trapi.

DE'S OPILER *la rate*, V. act. (*La déboucher lors qu'elle eſt gonflée.*) Lienem turgentem comprimere. ODETKAC śledzionę zatkaną.

DE'S-ORDONNE', m. DE'S-ORDONNE'E, f. part. paſſ & adject. (*Qui eſt mal en ordre.*) Inordinatus. Perturbatus. *Cic.* NIEPORZĄDNY POMIESZANY nieułożony.

DE'S-ORDONNE', (*Déreglé dans ſes mœurs.*) Immoderatus. Diſſolutus. *Cic.* ROZWIOZŁYCH obyczaiow Roſpuſtny,

DE'S-ORDONNE'MENT, adv. (*Avec déreglement.* Immoderè. Diſſolutè. adv. *Cic.* NIEPORZĄDNIE roſpuſtnie.

DE'S ORDONNER, V. act. (*Troubler l'ordre, mettre le deſordre & la confuſion.*) Turbare, Perturbare. *Cic.* POMIESZAC ſkłócić.

DE'SORDRE, ſubſt. m. (*Manque d'ordre, confuſion.*) Confuſio. Perturbatio. *Cic.* NIERZĄD zamięſzanie.

Dans le déſordre de ſes affaires. Confuſis ac perturbatis rebus ſuis. abl. *Cic.* W pomięſzaniu intereſſow ſwoich,

Le déſordre où il eſtoit paroiſſoit ſur ſon viſage. Vultus illius perturbationem animi prodebat. To pomięſzanie Jego w ktorym był, wydawało ſię ná twarzy.

Une armée en déſordre. Incondita acies, f. *Liv.* * *Mettre une armée en déſordre.* Turbare, *ou* diſturbare, *ou* perturbare aciem *Liv. Cic.* Woyſko ſzyki pomięſzane roſproſzone. *Pomięſzać Woyſko ſzyki z mięſzać roſproſzyć.

Il les attaqua tout d'un coup, les ayant ſurpris en déſordre. Subitò inconditos & palantes aggreſſus eſt. Uderzył ná nich nágle zaſtawſzy ich w pomięszaniu y nieporządku.

Elle parut dans un habit negligé & tout en déſordre. Veſtitu erat turpis & horrida. *Ter.* Pokázała ſię niedbale u bráná y cále nie porządnie.

ON DIT figurément en ce ſens, *Mettre quelqu'un en déſordre,* (*Le démonter, le déconcerter, le troubler.*) Turbare. Perturbare. NIEWŁASNIE, pomięſzać zmięſzać kogo.

La veuë du danger épouvanta cét homme & le mit en déſordre. Periculum in præſentiâ & ante oculos propoſitum terruit hominem ac perturbavit. *Cic.* Bliſkie w oczach niebeſpieczeńſtwo cale go pomięſzało y uſtraſzyło.

Il l'a mis en deſordre par ſes reproches. Dictis ſuis hunc protelavit. *Ter.* Zmięſzał go czle to mu wymawiaiąc.

DE'SORDRE, (*Tumulte, trouble, émotion populaire.*) Tumultus. Motus. *Cicer.* POMIESZANIE zámieſzka rozruch, bunt poſpolity.

Apporter, cauſer, faire du déſordre, ou le déſordre. Turbare. movere. *Cic. Liv.* Kłotnie czynić y zámięſzania.

Il eſt arrivé du deſordre chez moy en mon abſence. Abſente nobis turbatum eſt domi. *Ter.* Zámięſzanie ſię ſtało u mnie w domu zá moiey niebytności.

Arreſter, ou faire ceſſer le déſordre. Motus. *ou* turbas ſedare. *Cic.* * *Mettre tout en déſordre, ou le deſordre par tout.* Miſcere & turbare omnia. *Cic.* * *Faire du déſordre dans une aſſemblée.* Miſcere turbas in concionem. *Liv.* Uſpokaiać uśmierzać kłotnie. *Pomięſzać wſzyſtko, wſzyſtko zámięſzać. *Zákłócić kłotnią uczynić w poſiedzeniu, álbo radzie iákiey.

DE'SORDRE, (*Dégaſt, deſtruction.*) Strages. Ruina. Calamitas. *Cicer.* **La tempeſte a fait bien du deſordre parmi les bleds.* Nimbus dedit ſtragem ſatis. *Virg.* SZKODY ruiny puſtki klęſka. *Nawałnica wiele ſzkody uczyniła w zbożach.

DE'SORDRE, (*Déreglement dans les mœurs & dans la vie des particuliers.*) Morum diſſolutio. *Cicer.* ROSPUSTA obyczaiow oſob iákich.

J'aimerois mieux eſtre veuve toute ma vie, que de ſouffrir davantage vos déſordres. Me ætatem viduam eſſe mavelim, (*pour* malim.) quàm iſtæc flagitia tua pati. *Plaut.* **Ce jeune homme eſt, ou vit dans le deſordre.* Flagitioſè vivit. *Cic.* Wolałabym być wdową przez całe życie niżeli tę roſpuſtę twoię cierpieć. *Ten młody człowiek żyie w roſpuście.

DE'S-ORIENTER, V. act. *on prononce* deſorianter. (*Détourner de l'orient, ou des autres points cardinaux de l'horizon.*) Ab oriente ſole denormare aliquem. ODWROCIC álbo obrocić wykierować od wſchodu w inſzą ſtronę álbo od inſzych punktow głownych horyzontu.

Il eſt dé-orienté. Quâ parte cœli ſol oriatur, neſcit. Nie wie gdzie wſchod z ktorey ſtrony.

ON LE DIT plus ſouvent au figuré, comme *Dés-orienter quelqu'un, le troubler, le mettre en état, qu'il ne ſe connoiſſe plus.* Diſturbare aliquem. NIEWŁASNIE często ſię mowi o tym co ták ieſt pomięſzany że nie wie co ſię z nim dzieie.

Quand on parle de loix à un Médecin, il eſt tout dés-orienté. Nec ſe invenit medicus, ubi de legibus agitur. Nie wie Doktor co ſię z nim dzieie kiedy kto z niem o prawie gada. (Terme du diſcours familier.) Termin dyſkurſu potocznego

DE'SORMAIS, adv. (*A l'avenir, doreſnavant.*) In poſterum. *Cic.* ODTĄD.

DE'S OSSE', maſc. DE'S-OSSE'E, f. part. paſſ. Exoſſatus. BEZ KOSCI bez koſz.

DE'S-OSSER, V. act. (*Oſter les os de quelque animal.*) Exoſſare. *Plaut.* **Il dés-oſſe les machoires à coups de poing.* Pugnis os exoſſat hominibus. *Plaut.* KOSCI obierać, álbo potłuc. *Wybiia zęby pięściami.

DE'S-OURDIR, V. act. (*Défaire une toile.*) Telam retexere. *Cic.* ROSPARAC rozrabiać płotno

DESPENS, *ou* DE'PENS, ſubſt. m. plur. (*on prononce* dépans.) *Qui comprend tout ce qu'on a dépenſé à quelque entrepriſe.*) Sumtus. *Cic.* KOSZTA, wydatki, ſpezy ná co łożone, nákłady.

Servir quelqu'un à ſes dépens. Suo cibo alicui ſervire. *Plaut.* **Vivre aux dépens d'autruy.* Alienâ vivere quadrâ. *Horat.* **On fit ſes funerailles aux depens du public.* De publico elatus eſt. *Liv.* Służyć komu koſztem ſwoim. * Żyć o cudzym koſzcie. * Pochowano go koſztem publicznym złożono ſkładkę ná pogrzeb iego.

DESPENS, ſe dit auſſi au figuré, **Il vaut bien mieux ſe faire ſage aux dépens d'autruy, que de donner occaſion aux autres d'eſtre ſages à nos dépens.* Te de aliis quàm alios de te ſuavius eſt fieri doctum. *Plaut.* **Les medecins font des expériences aux dépens de nos vies.* Medici experimenta per mortes noſtras agunt. *Plin.* LEPIEY ſię z cudzego nieſzczęścia uczyć oſtrożności, niżeli żeby ſię inſi z náſzego uczyli. *Doktorowie doświadczenia nabywaią, á my tego życiem przypłacamy.

DESPENS *d'un procés,* (*Les frais qu'il convient faire pour ſe défendre en juſtice.*) Diſpendia. Impendia. *Cicer.* UNKOSZTA prawne wydatki ná prawo.

Les depens, dommages & intereſts. Litis impendia & neceſſiones. **Bailler une declaration de dépens.* Nomina litis impenſarum in codicilio. **Les dépens montent autant & plus que le principal.* Ratio expenſarum prægravat rem judicatam. **Eſtre condamné aux dépens.* Impenſis damnari. **Taxer les depens..* Expenſas, en impenſas æſtimare. **Refondre les dépens.* Rependere ſumtus. Unkoſzta, ſzkody, y prowizye. *Po-

dać

dać reiestrem koszty prawne. *Więcey kosztu niż samey summy przysądzoney. *Być osądzonym ná wrocenie unkosztow. *Otaksowáć unkoszta. *Wrocić unkoszta.

(Toutes ces expressions sont des anciens Jurisconsultes.) Dawnych prawnych ludzi expressye.

DESPENSE', *ou* DE'PENSE'E, (*on prononce* dépansé.) subst. fœm. (*Ce que l'on dépense.*) Sumtus, ûs, m. Impensa, æ, f. *Cic. Ter.* Impendium, ii, n. *Quint.* **Il est de dépense, C'est un homme de dépense.* Homo est impendiosus Sumtuosus est. *Cicer.* **Epargner la dépense.* Parcere impensæ. *Cic.* **Faire de la dépense*, ou *grande dépense*. Ingentes impensas facere. *Cic.* **Faire de la dépense pour l'éducation d'un enfant.* Conferre impendia in educationem pueri. *Quint.* **Faire de la dépense pour une chose.* Facere sumtum in rem. *Ter. Plaut.* **Celuy qui veut gagner doit faire de la dépense.* Qui quærit lucrum, facit sumtum. *Plaut.* **Retrancher toute la dépense des funerailles.* Circumcidere omnem impensam funeris. *Pha.* **Si vous estes résolu d'aller à la provision, je vous prie de faire le moins de dépense que vous pourrez, peu de chose me suffit.* Si certum est tibi ire obsonatum, commodum obsona, ne magno sumtu, mihi quidvis satis est. *Plaut.* **A quoy bon tant de dépense pour l'amour de moy, vous n'y songez pas, il y auroit là à manger pour dix personnes?* Quid opus fuit tanto sumtu nostrâ gratiâ, insanivisti; nam hoc idem hominibus sat erat decem? *Plaut.* **Quand j'aurois tous les tresors de Crésus, je ne pourrois pas fournir ni suffire à la dépense.* Non si Crœsi thesauros haberem, sustinere sumtum possem. *Cic.* **Je n'ay jamais été si bien, & à moins de dépense.* Minore nusquam benè fui dispendio. *Plaut.* WYDATEK co się wydało. *Rozrzutny bardzo szczodry, co rad wydaie lodaiako y niepotrzebnie utratnik. *Ochrániać grosza oszczędnie wydawáć. *Wielkie wydatki czynić kosztowáć się. *Koszt łożyć ná wychowanie dziecięcia. *Koszt łożyć ná co. *Kto chce co zyskać musi kosztu nieżałowáć, musi łożyć. *Odciąć wszelkie koszty ná pogrzeb. *Jeżeli chcesz skupowáć co do pożywienia proszę áby to było znaymnieyszym kosztem, małą się rzeczą obeydę. *Nácoż ták wiele kosztu dla mnie iednego, byłoby tego dosyć dla dziesiącin. *Ggybym miał wszystkie skarby Krezusowe niewystarczyłbym ná tákie koszta. *Nigdym nie miał ták dobrey wygody, ò ták małym kosztem.

Je perdray ma peine, & je seray mal à propos la dépense d'une corde Operam meam luserim, & præter operam restim sumtui fecerim. *Plaut.* Y praca y koszt daremny zá ktory nie sobie nie kupię chyba powroz ná szyię.

Nous vous indemniserons de toute la dépense. Il ne vous en coustera rien. Conferemus nostro sumtu, non tuo. *Plaut.* **Je feray la dépense, car il n'est pas juste que travaillant pour moy, vous déboursiez rien.* Obsonabo, nam id iniquum dare operam mihi, & ad eam operam facere sumtum de tuo. *Plaut.* **On n'a pas fait un sou de dépense pendant que j'ay été dans mon gouvernement.* Nullus teruncius sumtus factus est, me obtinente provinciam. *Cic.* Wrociemy ci wszystek koszt, bierzemy koszt ná siebie nic cię nie będzie kosztowało. *Biorę koszt ná siebie, gdyż to niesłuszno áżebyś robiąc dla mnie, koszt miał podeymowáć. *Szeląga nie wydano zá moich rządow w kraiu.

Faire faire de la dépense à quelqu'un. Sumtum alicui inferre. *Cic.* Przyprowadzić kogo do kosztu.

Demander compte de la dépense. Rationem impendiorum reposcere. *Quint.* **La dépense monte aussi haut que la recette.* Convenit ratio accepti & expensi. **Faire que la dépense excede toûjours la recette.* Nunquam pares paginas facere acceptorũ & expensorum. **Connoistre sa dépense.* Rationes sumtuarias cognoscere. *Cic.* Rachunki odbierać z wydatku rachowáć kogo. *Rowny wydatek z perceptą. *Pokazać że wydatek zawsze przenosi perceptę. *Przeyrzeć się w rachunkach pomiarkowáć reiestra swoie weyrzyć w nie.

DE LA DESPENSE, *Touchant la dépense.* Sumtuarius, a, um. *Cic.* **Loy touchant la dépense*, ou *qui regle les dépenses de chaque particulier.* Lex sumtuaria, f. *Cic.* WYDATKOWY. *Ustawa o wydatkach opisuiąca káżdemu co y wiele ma wydawáć iáki rozchod y koszt prowadzić.

DESPENSE *dans un logis*, (*Le lieu où l'on serre les provisions d'un logis.*) Cella penaria. *Cic.* SZAFARNIA spiżarnia, schowanie domowe ná rzeczy sklep.

DE'PENSE, ou *Vin de dépense*, (*Petit vin fait avec le marc du raisin meslé avec de l'eau, pour faire boire aux valets*) Posca. *Plaut.* LURA podpiwek cienkusz, wino pośledniе z iágod wodą opłokanych czeladne piwo, álbo wino.

DESPENSER, *ou* DE'PENSER, (*on prononce* dépanser.) V. act. (*Faire de la dépense.*) Impendere. *Cic.* **Il dépense à proportion qu'il gagne.* Pro quæstu sumtum facit. *Her.* **Dépenser excessivement.* Prodire sumtu extra modum. *Cic.* **Dépenser tout ce que l'on gagne.* Conterere quæstum. *Plaut.* **Il ne passoit pas pour un prodigue; mais pour un homme qui sçavoit depenser son bien, & qui avoit le gout fin.* Habebatur non ganeo & profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. *Tacit.* WYDAWAC ná co wydatek czynić. *Wydaie pomiarkowawszy dochod. *Wydatek zbyteczny nie pomiarkowany czynić. *Wydać wszystko co się zárobi. *Miano go nie zá utratnego marnotrawcę ále zá rozumnie szczodrego y ktory wiedział gdzie y iák wydawáć y znał się ná tym

Dépenser son bien en folies. Funditare rem. *Plaut.* Utracać dobra swoie marnotrawić.

DESPENSIER, *ou* DE'PENSIER *sans a*, m. DESPENSIERE, f. adject. (*Celuy*, ou *celle qui dépense le bien d'une Communauté.*) Promus condus. SZAFARZ, SZAFARKA, co ma w ręku wydatek y nim szafuie.

DESPENSIER se dit aussi en mauvaise part, pour *Celuy qui fait de folles depenses.* Impendiosus. *Cic.* MRNOTRAWIK rozrutnik marnotrawny.

DESPENSIERE, (*Celle qui dépense mal à propos son bien & en superfluitez.*) Impendiosa. UTRATNA marnotrawna.

DESPOTIQUE, adject. m. & f. comme *Un empire despotique*, ou *absolu.* Summum imperium. *Cic.* DESPOTYCZNE tyrańskie samowładne Panowanie.

DESPOTIQU EMENT, adv. (*Avec un pouvoir absolu.*) Summo cum imperio. DESPOTYCZNIE samowładnie.

DE'SPOUILLE, *on prononce* DE'POUILLE, subst. fœm. (*Vestement, habits, dont on est ordinairement vestu.*) Spolium. Exuviæ. *Cic.* ODZIENIE zwyczayne, zewłoka, łup.

DE'SPOUILLES *opimes.* Spolia opima. *Liv.* OBIERZ łup obfity bogaty.

Un lieu orné des dépouilles de la flotte, & des gens de mer. Exuviis nauticis & classium spoliis locus ornatus. *Cic.* Mieysce przybrane łupami okrętow y obierzą żeglarzow.

DE'SPOUILLE *d'un serpent*, (*La peau qu'il quitte tous les ans, comme aussi la dépouille des autres animaux.*) Exuviæ serpentis. *Virg.* Exuviæ ferarum, f. plur. *Lucr.* SKORA Wężowe zewłoko ktorą co rok z siebie zrzuca, y skora zdarta z każdego inszego zwierza.

DE'SPOUILLE se dit aussi (*de la recolte des bleds & des fruits de la terre.*) Fructuum collecta. *Var.* ZBIERANIE z boż. Zniwo.

DE'SPOUILLE se dit au figuré, *L'homme a laissé sa dépouille mortelle*, pour dire *son corps.* Corpus suum reliquit SMIERTELNE zwłoki, Trup, ciało umarłe zostawione.

(Ce qui se dit en Poësie.) To się mowi w Wierszu.

DE'SPOUILLE *des Anciens*, (*Leurs écrits, leur ouvrages.*) *Se parer des dépouilles des Anciens.* Exornare se veterum operibus, *ou* scriptis. KRADZIEZ, Obierz. Cudzą się żywić. Dawnych Autorow obierzą.

DE'SPOUILLEMENT, subst. m. *on prononce* DE'POUILLEMENT. (*L'action de dépouiller.*) Spoliatio. *Cicer.* Nudatio, *Quint.* ZŁUPIENIE OBRANIE obnażenie odarcie.

DE'SPOUILLE', (*on prononce* DE'POUILLE'.) m. DE'SPOUILLE'E, f. part. pass. Spoliatus. *Cic.* ZŁUPIONY, OBRANY obnożony odarty.

DE'SPOUILLER, *on prononce* DE'POUILLER *quelqu'un de ses habits*, V. act. (*Les luy oster, le dévestir.*) Spoliare aliquem vestitu. *Cic.* ZŁUPIC odrzeć obnażyć z sukien ogołocić obrać rozebrać.

SE DE'SPOUILLER, (*Quitter ses vestemens.*) Exuere se. *Petr.* ROZEBRAC się zdiąć odzienie z siebie.

SE DE'SPOUILLER, (*parlant des serpents qui quittent leurs peaux parmi les espines.*) Exuere vestem in spinis. *Luc.* Exuere senectam. *Plin.* SKORE z rzucić mowiąc o wężu ktory skorę z siebie co rok zrzuca między cierniem.

DE'SPOUILLER se dit figurément en morale (*des choses qu'on nous oste.*) *Dépouiller quelqu'un de sa réputation, de ses biens.* Spoliare aliquem famâ, fortunis, opibus. *Cic.* **Dépouiller quelqu'un de sa dignité.* Spoliare aliquem dignitate. *Cic.* **Accorder la vie à un Prince dépouillé, ce n'est pas tant une faveur qu'un prolongation de misere.* Inopi principi, quantò longiorem vitam, tantò plus supplicii fore. *Tacit.* ZŁUPIC niewłośnie co udrzeć o tym z czego kto kogo wyzuwa obiecaiąc go z tego. Złupić kogo z sławy z dobr. *Złupić

pić kogo z godności *Dać życie Krolowi ze wszystkiego wyzutemu nie iest to łaska, ále przedłużenie nieszczęścia.

Il a dépouillé toute humanité, il s'est dépouillé de toute humanité. Humanitatem, *ou* hominem ex homine exuit. *Cic.* Omnem de se ejecit animum pietatis. *Ter.* **Elle a dépouillé les passions de son sexe.* Sexûs affectus omnes exuit. *Tacit.* **Dépouillé de toute dissimulation.* Evolutus & nudatus integumentis dissimulationis. *Cic.* Wyzuł wszelką ludzkość wyzuł się cale z ludzkości. * Wyzuła się z affektow własnych płci swoiey. *Wyzuwszy wszelką nieszczerość.

SE DE'SPOUILLER *d'une terre qu'on a eu de ses peres.* Exuere se paterno agro. *Liv.* WYZUIC się z maiętności Oyczystey.

DE SPOUILLER se dit aussi (*de la recolte des fruits de la terre qu'on recueille.*) Percipere. *Cic. Hor. Colum. Hor.* * *Il a dépouillé cent boisseaux de bled de ses terres.* Centum modios tritici percepit ex agris. ZBIERAC żniwo. * Zebrał sto korcy Zboża w dobrach swoich.

SE DES-SAISIR *d'une chose qu'on a*, V. act. Aliquid de manibus amittere, *ou* demittere. WYPUSCIC co z rąk swoich puścić.

DES SAISISSEMENT, subst. m. (*L'action de se dessaisir.*) De manibus amissio. PUSZCZENIE wypuszczenie z rąk.

DES SALER *de la chair, ou du poisson qui est salé*, V. act. (*Le faire tremper dans l'eau.*) Carnes, *ou* pisces in aquâ macerare. WYMOCZYC Ryby álbo mięso słone.

UN DES SALE', (*Un homme qui n'est pas niois.*) Vir emunctæ naris *Phæd. Hor.* OCHROSTANY wytarty między ludzmi okrzesany nie fryc.

(*Maniere de parler basse & populaire.*) Podły y potocznego dyskursu sposob.

DE'S SANGLER *un cheval*, V. act. (*En relâcher les sangles.*) Equi cingulum solvere, *ou* laxare. act. ODPIĄC popręgi koniowi.

SE DE'S SAOULER, *ou* SE DE'S SOûLER, V. act. (*Lors qu'on est trop soû, & qu'on a trop beu & mangé.*) Edormire, crapulam. *Ter.* WYSZUMAC się, WYTREWIC się.

DE'SSE'CHEMENT, subst. m. (*Action par laquelle on desséche.*) *Le desséchement des marais.* Exsiccatæ paludes. OSUSZENIE błot, bagnow osuszenie błota.

DE'SSE'CHER, V. act. (*Oster l'humidité.*) Siccare. Exsiccare paludes. *Quint.* *Dessécher les marais.* OSUSZYC. Osuszać bagna.

DESSEIN, subst. m. (*on prononce* dessain.) (*Projet, entreprise.*) Consilium. ZAMYSŁ Impreza.

Avoir de grands desseins en teste, ou dans l'esprit. Magna animo consilia agitare. *Cicer. Liv.* Mieć wielkie zámysły w głowie ná wiele się kusić.

Tels sont les desseins des hommes & telle est l'issuë de leurs grands projets. Hæc sunt consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. *Petr.* Takie są zámysły ludzkie, y ten skutek ich wielkich imprez.

Executer un dessein. Cogitatum, *ou* quod animo intenderamus, perficere. *Cic.* Przyprowadzić do skutku zá zamysł iáki.

DESSEIN, (*Volonté, résolution de faire une chose.*) Animus, i, m. Mens, *genit.* mentis, f. Cogitatio, onis, f. Voluntas, atis, f. Consilium, ii, neut. *Cic.* * *Mon dessein n'est pas de vous chagriner.* Animus non est tibi creare molestiam. * *Mon dessein est, ou J'ay dessein d'aller à ma maison de Tusculum, ensuitte à Arpinum, & de là à Rome pour le premier jour de Juin.* Cogito in Tusculanum deinde. Arpinum: Romam ad Calendas Junias. * *J'ay dessein de voyager.* Consilium est iter facere. *Plaut.* * *Il a fait dessein sur sa vie.* De illius pernicie cogitavit. * *Il avoit dessein de le des-heriter.* Hunc exheredare in animo habebant. * *Il a dessein de vous tromper.* Fraudem tibi cogitat. *Cicer.* MYSL chęć uczynienia czego. *Nie iest to moia mysl obrazić cię. * Myślę, álbo chcę iechać do Folwarku mego w Tuskulu potym do Arpinu, á z tamtąd do Rzymu ná pierwszy dzień Czerwca. * Myślę wyiechać w drogę. * Pomyślił ná życie iego. * Myślił go wydziedziczyć. * Myślił cię oszukać, odrwić.

Je n'ay eu aucun mauvais dessein, & je vous proteste que j'ay agi le plus innocemment & de la meilleure foy du monde. Nec dolum malum consilio adhibui, sed mente simplicissimâ & verâ fide egi. *Petr.* Nie myślałem nic złego y przyrzekem ci żem szedł szczerze.

A DESSEIN, (*Exprès.*) Consultò. UMYSLNIE.

DE DESSEIN *prémedité*, ou *formé*. De industriâ. *Cicer.* UMYSLNIE z umysłu.

A QUEL *dessein, Pour quel dessein.* Quo consilio. *Liv.* DLA czego, iakim umysłem.

DESSEIN *de quelque ouvrage formé dans son esprit.* Cogitatum opus. PROJEKT, pierwsza mysl układ iakiey rzeczy w mysli.

DESSEIN, (*Simple crayon d'une chose.*) Gnomonica deformatio. RYSUNEK prosty abrys.

DESSEIN, ou *Plan d'un bastiment tiré sur le papier tout plat & qui consiste seulement en lignes.* Ichnographia, æ, fœm. *Vitr.* * (*Si la face du bastiment est representée comme elevée de terre, on dira,* Orthographia, æ, f. * (*Si c'est une perspective de la face & des costez du bastiment representez en raccourcy, on dira,* Scænographia, æ, f. *Vitr.* RYSUNEK planta abryss budowania. *Rysunek abrys zwierzchni budowania. *Rysunek abryss stran bokow budowania

LE DESSEIN, ou *L'art de dessigner, ou dessiner.* Graphis, idis, *ou* idos, f. *Plin.* Graphidos scientia. * *Il entend le dessein, il sçait dessiner.* Graphidos peritus est. *Vitr.* RYSOWANIE náuka rysunkow. *Umie rysować zna się ná rysunkach.

DE'S-SELLER *un cheval*, V. act. (*Oster la selle à un cheval.*) Ephippium equo detrahere. ROZSIODŁAC, roskulbaczyć konia.

DE'S SERRER *ce qui est trop serré.* Laxare. Relaxare. *Cic.* ROSPUSCIC rozwiązać pofolgować.

ON DIT que *Le temps se des-serre, (lors que le grand froid se relasche.)* Remittit se frigus *Tibul.* MOWIEMY, folguie czas wolnieie kiedy tęgie zimno y mroz ustaie.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme n'a pas des-serré les dents, (quand il n'a pas dit un mot.)* Totus obmutuit. ZĘBOW nie rozwiązał nie otworzył, nic nie przemowił.

DE'S-SERRE, subst. f. ON DIT proverbialement & populairement qu'*Un homme est dur à la des-serre*, pour dire qu'*Il a de la peine à mettre la main à la bourse & à payer.* Atquè aridus ut pumex, vix ab illo nummum extricas. SKĄPY nieużyty áni go udrzesz gdyby oszkardem kował: mowiemy przysłowiem y potocznie, ma węża w kieszeni.

DE S SSERT, subst. m. (*Le dernier service qu'on met sur une table dans un repas, qui consiste en fruits & en confitures &c.*) Bellaria. *Plaut.* WETY ostatnie danie do stołu owocow y cukrow.

Il fit apporter le dessert. Secundas mensas afferri jussit. *Petr.* Kazano wety dawać.

DE'SSERTE, subst. f. (*Viandes qu'on leve de dessus les tables des Roys & des Princes.*) Fercula quæ supersunt de mensâ regiâ. * *Il mange à la desserte.* De ferculis regis superfluis vitam sustentat. TO co schodzi z stołow Pańskich zebranie *Zyie z tego, álbo tym co zbieraią ze stołu.

DE'S-SERVICE, subst. m. (*Mauvais office qu'on rend à quelqu'un.*) Inurbanum officium, ii, n. PRZYKROSC komu uczyniona, zła przysługa, złe przysłużenie się.

DE'SSERVIR *un Benefice Sacerdotal*, V. act. (*S'acquiter des fonctions qui y sont attachées.*) Fungi muneribus alicuius sacerdotii. SŁUZYC Kościołowi iákiemu, czyniąc powinności urzędu Kapłańskiego przy nim.

DE'S-SERVIR *quelqu'un*, V. act. (*Luy rendre de mauvais offices.*) Malè de aliquo mereri. NIE PRZYSŁUZYC się komu u kogo álbo w czym.

DE'S-SERVIR, (*Oster, lever de dessus la table les viandes & le fruit.*) Mensam auferre. *Plaut.* * *Il fit dés-servir.* Mensam tolli jubet. *Plaut.* ZBIERAC ze stołu. *Kazał zbierać

La table estant dés-servie au son des instrumens. Mundatis ad symphoniam mensis. *Petr.* Gdy zbierano ze stołu przy muzyce graiącey.

DE'SSICCATIF, m. DE'SSICCATIVE, f. adject. (*Qui a la vertu de dessecher.*) Desiccandi vim habens. OSUSZAIĄCY co ma moc suszącą.

DE SSILLER, *ou* DE'CILLER *les yeux*, V. act. (*Les ouvrir, en déprenant les paupieres qui sont comme collées l'une contre l'autre.*) Oculos diducere. ROZWIĄZAC oczy, powieki rozlepić.

ON DIT au figuré, *Il m'a dessillé les yeux de l'esprit sur l'estat malheureux dans le quel j'estois.* Caliginem ab oculis mentis discussit, & miserum in quo versabar statum mihi aperuit. MOWIEMY *niewłasnie*: otworzył mi oczy dla poznania nieszczęśliwego stanu w ktorym zostawałem.

DE'SSINATEUR, subst. m. (*Qui sçait l'art de dessiner.*) Delineandi peritus, i, masc. TEN co umie y uczy rysunkow, Rysownik.

DE-

DE'SSINER, (*Faire, tracer quelque dessein sur le papier.*) Aliquid delineare. *Plin.* RYSOWAC, rysunki czynić kreslić ná karcie.

DE'S-SOLER *un cheval*, V.act. (*Luy ôter la sole du pied.*) Equo ungulam detrahere. KOPYTO zdiąć koniowi zerznąć.

DE'S-SOUDER *ce qui estoit soudé*, V.act. Quod ferruminatum erat dissolvere. ODNITOWAC.

DESSOUS, (Particule qui marque la partie inferieure ou le revers d'une chose. SPODEK spodnia strona álbo strona druga odlewna, álbo lewa przeciwna, spod z drugiey strony.

La guerre est cachée sous le nom de la paix. Sub nomine pacis bellum latet. Woyna się tai pod imieniem pokoiu.

L'on peut soûtenir l'effort en se tenant serré dessous les boucliers Ferre libet subter densâ testudine casus. Można wytrzymać impet pod puklerze się cisnąć.

Les champs qui sont au dessus, ou sous les remparts. Camp. qui subter mœnia sunt. Mieysca podwalne, po pod wałami Podwale.

Platon a placé la colere dans le cœur, & dans les entrail les inferieures les passions voluptueuses. Plato iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit. *Cic.* Platon położył gniew w sercu, á pod wnętrznoiciami niższemi lubieżne żądze.

DESSOUS estant adverbe, *Plus bas.* Infra. Subter. adv. POD niżey *Adwerb.*

Par dessous. Subtùs. adv. *Var.* Subter, *ou* Infrà. *Cic.* °*Faites du feu dessous.* Ignem subdito. *Cat.* °*Retirez le feu du dessous.* Ignem subducito. *Cat.* °*Ils sont au dessous de l'Apennin, ou au pied, qui est la plus saine de toutes les les montagnes.* Apennino saluberrimo montium subjacens. *Plin.* Pod spod, po pod. °Podday ognia pod spod. °Po pod wygarniy ogień od spodu, a pod. °Są niżey gory Apenninu, álbo pod gorą Apenninu, ktora iest ze wszystkich gor náyzdrowsza.

DESSOUS, (*Plus bas en mérite & en qualité.*) Infra. °*Toutes les louanges que je vous puis donner sont toûjours beaucoup au dessous de vostre mérite.* Quidquid de te magnificè dixero, id tua virtus longè superat. *Terent.* °*Il est beaucoup au dessous de luy par ses richesses & pour son esprit.* Is est infrà censum & illius ingenium. *Hor.* °*Vous devez estimer cela au dessous de vous.* Id infra te putare ac judicare debes. *Plin.* °*Ils croyent qu'il estoit au dessous d'eux de se lamenter en public.* Inferius majestate suâ rati, si palam lamentarentur. *Tacit.* NIZSZY w cnocie y zásługach, podleyszy. °Niższe są chwały moie, y podleysze nád zasługi twoie. °Daleko niższy iest od niego w fortunie, y rozumie. °Masz to mieć zá rzecz podłą, y niższą od siebie. °Mieli zá rzecz niską y podłą dla siebie skarżyć y nárzekać publicznie.

LE DESSOUS, subst. m. (*La partie inferieure.*) Pars inferior. SPODEK, dolnia część.

Le dessous de la table.. Mensa infima. Spodek stołu.

DESSUS, il faut dire la mesme chose de cette Particule que de la précedente, qu'elle est tantost Adverbe & tantost Préposition relative opposée à Dessous. Super supra. °*Dessus l'herbe verte.* Super fronde viridi. °*Atticus estoit à table au dessus de moy. & Verrius au dessous.* Suprà me Atticus, infrà me Verrius accubuerat. *Cic.* ° *Il y avoit une cage au dessus de la porte, où une pie saluoit tous ceux qui entroient.* Suprà limen cavea pendebat, in quâ pica intrantes salutabat. *Petr.* NA nad toż się rozumieć má o tey partykule co o przeszłey, że czasem iest *adwerbem* á czasem prepozycyą przeciwną prepozycyi *po:* álbo *pod.* °Ná zielone murawie. °Atticus siedział u stołu wyżey przedemną á Werynsz niżey po mnie. °Była klatka nádedrzwiami w ktorey sroka siedziała co każdego wchodzącego witała.

DESSUS, Adverbe. Suprà, *ou* Insuper. adv. NAD. *adweb*, wyżey.

Ils estoient au dessus de mille & plus. Erant supra mille. ° *Les choses qui sont au dessous & au dessus.* Quæ supra & subter sunt. *Cic.* Było ich tysiąc y więcey. ° Rzeczy ktore wyżey, y niżey, álbo ze spodu y z gory, wyższe, y niższe, wierzchnie y dolnie álbo spodnie.

CY DESSUS, (*Cy devant.*) Anteà. adv. *Cic.* WYZEY przedtym.

Là DESSUS, (*Touchant cela.*) Super hac re. *Cic.* NAD tym, o tym.

PAR DESSUS, (*Outre.*) Præter, (*avec l'accusatif.*) NADTO, Procz tego.

DE DESSUS, (*avec les verbes tomber &c.*) E, *ou* ex. Z ZCZEGO spáść.

LE DESSUS, (*Avantage, superiorité.*) °*Ce Prince a eu le dessus sur ses ennemis.* Princeps ille hostium victor semper extitit. *Hor.* ° *Cette science est au dessus de l'esprit humain, le passe, le surpasse.* Hæc doctrina longè excedit vires humani ingenii. *Cic.* GORA, wierzch, co mieć nád kim álbo nád kogo. ° Ten Krol miał gorę nád nieprzyiaciołmi Tá náuka iest nád rozum ludzki.

Vous avez beau l'abysmer, ou le noyer, il revient toûjours au dessus de l'eau, pour dire *Il se remet toûjours & restablit ses affaires, quelque disgrace qu'il ait.* Merses profundo, pulchrior evenit. *Hor.* °*Il est au dessus des injures de la fortune.* Injurias fortunæ superat. *Cic.* °*Il n'y a personne qui ait le dessus sur vous, Il n'y a personne de vostre rang.* Habes neminem honoris gradu superiorem. *Cic.* ° *Soyons d'autant plus humbles, que nous sommes élevez au dessus des autres.* Quantò superiores sumus, tantò submissiùs nos geramus. *Cic.* ° *Il est au dessus de tout pour l'esprit, Il l'emporte par dessus tout.* Extra omnem ingenii aleam positus. *Plin.* Top go iák chcesz y utopi zawsze on na wierzch wypłynie, to iest zawsze on przyidzie do siebie y porośnie, gdyby niewiem iakie nieszczęście ná niego padło. °Wyższy iest nád nie szczęśliwe przypadki. °Niemász tu nikogo nád ciebie. °Tym się uniżaymy bardziey im wyżey nád inszych iesteśmy. °Má wyższy dowcip nádewszystko, rozumem wszystko zwycięża przechodzi.

Gagner le dessus du vent, Prendre l'avantage. Ventis secundis uti. Wiátr ubieżeć, poprzedzić zawierzuchę szczęśliwie sobie płynąć.

LE DESSUS *des choses*, (*La surface*) Superficies. WIERZCH rzeczy iákich, wierzchnia część.

LE DESSUS, (*La place la plus honorable.*) Locus honoratior. °*Prendre le dessus, (Prendre la place la plus honorable.)* Locum honoratiorem occupare. PIERWSZE mieysce. °Wziąć pierwsze mieysce.

LE DESSUS, en Musique, (*Le son, ou la voix plus claire, & qui se fait mieux entendre.*) Sonus vocis tenuis & accutos, m. *Varr.* Summa vox, *genit.* summæ vocis, f. *Hor.* °*Il fait tantost le dessus & tantost la basse.* Modò summâ voce, modò imâ resonat. GŁOS nay wyższy y náy cienszy w muzyce *Tenor.* °Czasem álbo dopiero Tenorem dopiero bassem się odaywa.

LE DESSUS *d'un Violon, d'une Viole.* Plectrum. SMYCZEK.

LE PAR-DESSUS, (*Le surplus qu'on donne de quelque chose.*) Corollarium. *Cic.* NADDATEK przydatek przysypka wierzch przyczynek Dodatek gora.

LE DESSUS *d'une lettre,* pour dire *La suscription, l'adresse.* Inscriptio *Plin.* WIERZCH ná liście, nápis.

DESTIN, subst. m. *Disposition, enchaisement des choses secondes ordonnées par la Providence.*) Fatum. *Cic.* PRZEZNACZENIE Los wypadek rzeczy stworzonych iedná z drugiey ogniwem się ciągnących a wiecznego z rządzenia Boskiey opatrzności Bieg świata nieodmienny u rządzenia Boskiego.

Il est né sous un mauvais destin, ou sous une mauvaise étoile. Sinistro fato genitus est. *Juv.* Urodził się w złą godzinę.

La prudence est au dessus des destins. Fato prudentia major. *Virg.* Rozum iest nád wszystkie przypadki wyższy.

Je souffriray mon mauvais destin avec intrepidité. Famle exitium corde durato feram. *Phad.* Znośić będę Los moy bez wszelkiey trwogi y pomięszania.

DU DESTIN. Fatalis. *Cic.* Z WYROKU, z rządzenia.

DESTINATION, subst. f. (*Disposition.*) Destinatio. Designatio. ZRZĄDZENIE naznaczenie.

DESTINE'E, subst. f. (*Destin.*) Fatalis vis. *Cic.* °*Vostre vertu a quelque destinée particuliere, puisque vous estes plus heureux sans armes, que les armes à la main.* Fatale nescio quid tuæ virtuti datum; est enim tua toga, armis felicior. *Cic.* LOS zrządzenie moc wyższa. °Dzielność twoia wyższą iákąś moc má w sobie, ponieważ szczęśliwszym iesteś bez broni, niżeli broń w ręku trzymaiąc.

DESTINER, V. act. (*Disposer de faire une chose dans sa pensée, ou en soy mesme.*) Destinare. *Cic.* ° *Destiner quelqu'un à la servitude.* Servitiis destinare aliquem. *Val-Flac.* °*Destiner, déterminer à quelqu'un le jour de se mort.* Destinare alicui diem mortis. *Cic.* POSTANOWIC umyślić co u siebie naznaczyć, ° Naznaczyć kogo álbo posłać w niewolą. °Naznaczyć komu dzień śmierci.

DESTITUABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut destituer, ou démettre d'une charge, d'un employ.*) Munere orbandus.

TEN KTORY ieſt godzien być złożony z urzędu.

DESTITUER, V. act. (*Démettre quelqu'un d'une charge, la luy oster.*) Aliquem magiſtratu, *ou* à magiſtratu depellere. *Cic.* ZŁOZYC kogo z urzędu, odiąć mu urząd.

DESTITUER, (*Délaiſſer.*) Deſtituere accuſ. OPUSCIC porzucić.

Vn homme deſtitué de biens, qui n'a point de biens. Bonis deſtitutus, **De conſeil.* Deſtitutos conſiliis. *Cic.* * *Deſtitué de toutes choſes.* Omnium egenus. *Sil-Ital.* Opuſczony odefortuny co nic niema. *Obrany z rady, bez rady. *Obrany ze wszyſtkiego odpadł od wszyſtkego.

DESTITUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on deſtitue.*) Depulſio. Privatio, onis, f. ZŁOZENIE z urzędu odbranie urzędu.

DESTRUCTEUR, ſubſt. m. (*Qui détruit.*) Everſor. *Cic.* PSOTNIK, co ſzkodę robi, ſzkodnik.

DESTRUCTRICE, ſubſt. f. (*Celle qui detruit.*) Deletrix. *Cic.* PSOTNICA ſzkodnica.

DESTRUCION, ſubſt. f. (*Demolition, renverſement d'édifice.*) Everſio. Demolitio, onis, f. *Cic.* SZKODA zepſowanie czego zrzucenie Budowania Domoſtwa, murow burzenie obalenie.

DESTRUCTION ſe dit figurément pour *Le renverſement d'une république, de la patrie, la ruine des Eſtat & des autres choſes morales,* Reipublicæ, patriæ everſio. *Cic. Liv.* * *Deſtruction des vices.* Vitiorum exſtinctio. * *Cela a cauſé ma deſtruction.* Id mihi fuit excidio. *Cic.* WYWROCENIE rzeczypoſpolitey upadek Jey y zguba. *Zznieſienie wyſtępkow. *To mię zgubiło, to było zguby moiey przyczyną.

DESTRUIRE, *on prononce* DETRUIRE, V. act. (*Renverſer, ruiner, demolir.*) Deſtruere Diruere. *Cic.* ZRZUCIC WYWROCIC obalić zepſuwać walić,

DESTRUIRE dans le ſens figuré (*ſe dit des perſonnes & des choſes.*) * *Le temps detruit & conſume tout.* Vetuſtas omnia conficit & conſumit. *Cic.* PSOWAC obalać *niewłaśnie.* o rzeczach y ludziach. *Wiek wszyſtko trawi y obala.

Détruire quelqu'un de fond en comble, le ruiner entierement. Funditùs evertere ac peſſumdare aliquem. *Cic.* **Tâcher de detruire quelqu'un.* Struere & moliri alicujus perniciem. *Cic.* **Détruire quelqu'un dans l'eſprit d'un autre.* (*Donner de l'averſion pour luy.*) Ex alicujus animo aliquem ejicere. *Liv.* **Les hommes ſont ainſi faits, l'on détruit dans leurs eſprits le reſſentiment des ſervices qu'on leur a rendu, ſi on ne continue à leur en rendre de nouveaux.* Ita comparatum eſt, ut antiqua beneficia ſubvertas, niſi illa poſterioribus cumules. *Plin-Jun.* **Il eſt détruit dans ſon eſprit.* Ex animo illius effluxit. *Cic.* **Il s'eſt détruit luy meſme, il a détruit luy meſme ſa fortune.* Perdidit ſe ac peſſumdedit. *Cic.* **La force ſans conduite ſe détruit d'elle-meſme.* Vis ſine conſilio mole ſuâ ruit. *Hor.* **Detruire les raiſons de ſon adverſaire.* Evertere argumenta adverſarii. *Cic.* Zruinować kogo ſkreteſzem. *Naſtępować na zgubę czyią. *Zruinować kogo w rozumieniu w affekcie w reſpekcie czyiem, obrzydzić kogo na niego, *Tak ſą ludzie, że ginie u nich w myśli pamięć przyſług dawnych ieżeli coraz nowemi przyſługami ſię im nie przypomniſz. *Zruinowany ieſt u niego w łaſce. *Sam ſię zgubił ſam ſwemu nieſzczęściu winien. *Siła bez rządu ſama przez ſię ſię gubi. *Pozbiiać dowody racye przeciwne.

DESTRUIRE *une armée par la faim, & non point par les armes.* Conficere exercitum fame, non armis. *Cic.* **Détruire les loix.* Evertere, *ou* convellere, *ou* labefactare leges. *Cicer.* **Les opinions.* Delere opiniones. KONAC woyſko głodem, à nie mordem. *Wywrocić prawa. *Znieść zdania poznośić.

Qui detruit ſon pays. Patriæ exſtinctor, oris, maſc. *Cicer.* Oyczyzny ſwoiey właſney nieprzyiaciel zdrayca y zguba.

DESTRUIT, (*on prononce* DETRUIT.) m. DESTRUITE, fœm. Deſtructus. Everſus. Extinctus. ZEPSOWANY, obalony, zrzucony, zgubiony, wywrocony.

DES-UNION, ſubſt. f. (*Separation, démembrement.*) Disjunctio. *Cic.* ROZŁĄCZENIE oddzielenie iednego od drugiego,

DES-UNION veut dire auſſi, *Diſſenſion, diſcorde, mésintelligence.* Diſſenſio. *Cic.* **Il y a de la des-union entre eux.* In magnâ ſunt diſſenſione. *Cic.* **Mettre la des-union parmi les amis.* Inter amicos diſſenſionem facere, *ou* commovere. *Cic.* NIEZGODA nieporozumiewanie ſię między ſobą nieſnaſki *Maią nieſnaſki między ſobą. *Nieſnaſki niezgodę ſiać między przyiacioſmi.

DES-UNIR, V. act. (*Séparer, démembrer.*) Disjongere. *Plin.* ROZDZIELAC rozłączać.

DES-UNIR figurément ſignifie *Séparer, diviſer des perſonnes unies enſemble d'amitié.* Disjongere. *Cic.* ROZDZIELAC niewłaśnie, Kłucić między ſobą ludzi y przyiaźń rozrywać między niemi.

DES-UNI, m. DES-UNIE, f. part paſſ. Disjunctus. (*Pour le propre & le figuré.*) Diſſociatus. *Cic.* ROZDZIELONY, rozłączony niezgodny *właśnie, y niewłaśnie.*

DETACHEMENT, ſubſt. m. (*Le contraire d'attachement, quand on n'eſt plus attaché d'affection à une choſe.*) Animus ab aliquâ re alienus. *Cic.* ODERWANIE przeciwna przywiązaniu że kto już nie ieſt z przywiązaniem ſerca do czego.

DETACHEMENT en termes de guerre, (*Soldats détachez, ou ſeparez du corps de l'armée pour quelque expedition.*) Legio ſubducta ab exercitu, fœm. **Il fit un détachement d'une partie de ſa cavalerie, & l'envoya à la pourſuite des fuyards.* Partem equitatûs ſejunxit, ut fugitivos inſequeretur. PODIAZD od woyſka wyſłany. *Wybrał podiazd z Konnych y poſłał ich w pogoń za zbiegłemi.

DETACHER, V. act. (*Délier ce qui eſt attaché.*) Diſſolvere. Exſolvere. *Cic. Plaut.* ODERWAC, odpiąć, odwiązać co, ſpuścić co.

Nous detachâmes noſtre vaiſſeau. Solvimos, *ou* exſolvimus navem. *Plaut.* Odwiązaliśmy ukręty, odcumowaliśmy.

ON DIT abſolument, *Se detacher* pour dire *Defaire ſon haut de chauſſes,* (*lors qu'on veut punir un enfant & luy donner le fouët.*) Solvere braccas. MOWIĄ poproſtu ſpuścić, maiąc karać dziecię plagami.

DETACHER ſignifie figurément, *Quitter les attaches & les affections qu'on a pour les perſonnes & pour les choſes.* Aliquem ab aliquo, *ou* à re aliquâ disjungere. *Terent. Cicer.* ODERWAC od czego obrzydzić komo oddalić go odmowić od kogo albo od czego, odwrocić.

Détacher ſon eſprit & ſes penſees de ſes malheurs, n'y point penſer. Avertere à miſeriis cogitationes ſuas. *Cic.* Odwrocić. oderwać myśl ſwoię od nieſzczęśliwości ſwoich.

SE DETACHER *de quelqu'un,* (*S'en ſéparer.*) Sejongere ſe ab aliquo. Se avellere. *Cic. Ter.* Se à ſocietate alicujus ſejungere. *Cic.* **Se detacher de l'amour des voluptez.* Se avocare, *ou* ſe abſtrahere à voluptatibus. ODERWAC ſię od kogo, rozſtać ſię z nim, przyiaźń z nim rozerwać. *Oderwać ſię od roſkoſzy y uciech.

DETACHER ſignifie auſſi, *Demembrer, ſéparer, prendre en particulier.* Sejungere. Separare. Secernere. *Cic.* **Caliſthene a detaché la guerre de Troye, de ſes autres Hiſtoires, on l'a décrite ſéparément.* Caliſthenes Troicum bellum à perpetuis ſuis Hiſtoriis ſeparavit. *Cic.* **Si vous eſtes dans le ſentiment de détacher du corps de vôtre hiſtoire cette partie de mes avantures, vous me ferez plaiſir.* Si in hac ſententiâ fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis ſecernas hanc partem eventorum meorum, benè mecum egeris. *Cic.* WYŁĄCZYC rozłączyć rozrywać na częsci oſobno co wziąć. *Kaliſtenes od inſzych kſiąg hiſtoryi wyłączył hiſtoryą woien Troiańſkich y oſoboo ią napiſał. *Jeżeli ci ſię zda od całey Hiſtoryi twoiey wyłączyć tę cząſtkę moich przypadkow bardzo mi rzecz miłą uczyniſz.

DETACHER en termes de guerre, (*parlant des ſoldats qu'on tire des compagnies pour quelque expedition militaire, ou de ceux qui ſortent hors de leur rang.*) Subducere, *ou* ſejongere milites ex acie. **Sitôt qu'un cavalier ſe détachoit de ſon rang, il eſtoit inveſti par nos gens.* Ubi eques ex itinere excedebat, ſtatim ab equitatu noſtro excipiebatur & circumveniebatur. *Ceſ.* WYŁĄCZAC wybierać ludzi na podiazd w woyſko albo kiedy ſię ktorzy od ſzyku całego na bok oderwą *Byle tylko ktory na ſtronę od woyſka wyiechał y oſobno ſię pokazał zaraz go naſi ogarneli y zabrali.

Si les cohortes ſe détachoient pour donner, les Numides eſquivoient leur choc par leur viteſſe. Cùm cohortes ex acie procurriſſent, Numidæ integri celeritate impetum noſtrum effugiebant. *Ceſ.* Kiedy ſię roty bynaymniey piſunęły aby na nich oderzyły, zaraz Numidowie z prędkością wielką pierzchali y ochodzili.

DETACHER *un habit,* (*Oſter les taches de deſſus un habit.*) Veſtium maculas eluere. *Plin.* CHĘDOZYC ſuknie z plam.

DETAIL, ſubſt. m. (*Pluſieurs parties ſeparées d'un tout.*) *Il ne vend qu'en detail, Il ne fait que le détail.* Singulas tantum merces venditat. *Aſcon-Ped.* CZĘSCI, kilka ſztuk od

całey

całey rzeczy oddzielone nie przedáie tylko na fztukę á nie całkiem.

DE'TAIL fe dit figurément (*des particularitez & des circonstances d'une affaire.*) Res fingulæ. **Il m'a fait tout le détail de l'affaire.* Rem prout gesta est, mihi fingulatim exposuit, *ou* enarravit. **Je n'entre point dans tout ce détail.* Singula non expendo. *Quint.* **C'est un grand détail à vous faire.* Longa est fingularum rerum enumeratio. OSOBLIWOSCI y okoliczności fzczegulne iákiey rzeczy. *Wfzyftkie mi okoliczności tego wyraził. *Niewchodzę a ofobna w te okoliczności wfzyftkie. *Wieleby okoliczności trzeba wyrazić, wieleby n tym mowić.

EN DE'TAIL. (*En particulier.*) Singulatim. Particulatim. adv. *Cic.* Z OSOBNA.

DE'TAILLER, V. act. (*Diviser en plusieurs parties un tout, comme lorsque les Bouchers détaillent leurs beufs & les coupent par morceaux.*) Secare & dividere in frusta, *ou* in partes. NA SZTUKI podzielić, porąbać na ćwierci iáko czynią rzeźnicy.

DE'TAILLER fe dit figurément pour *Faire un détail des choses.* Singula perfequi dicendo. *Cicer.* Z OSOBNA rzeczy z okolicznościami wfzyftkiemi wyrazić.

DE'TALER, V. act. (*Resserrer les marchandises qu'on a exposées en vente.*) Expositas merces colligere. POSKŁADAC towar rozłożony ná przedafz.

DE'TALER, V. neut. (*Se retirer promptement d'un lieu & avec précipitation.*) Aufugere. *Cic.* **Je l'ay fait detaler plus viste que le vent.* Illum egi in fugam. *Liv.* UMKNĄC uchodzić fkąd nágle, y fzybko uciekać. *Mufiał uciekać prędzey niż wiatr.

(Terme bas & populaire.) Słowo w Francufkim podłe.

DE'TEINDRE. V. act. (*Faire changer de couleur à une chose.*) Colores eluere. *Quint.* PRZEFARBOWAC na infzy kolor, farbę zmyć ftracić.

SE DE'TEINDRE, (*Perdre sa couleur.*) Decolorari, (or, aris, atus fum,) paff. *Calum.* UTRACIC kolor, barwę mienić blakować.

Ce drap s'est déteint. Pannus colorem amifit. To fukno blakuie, zblakowało, traci barwe.

DE'TEINT, m. DE'TEINTE, f. (*Parlant des couleurs.*) Decolor. STRACONEY farby, blakuiący zblakowany, fpełzły, fpłowiały, farby zepfowaney.

DE'TELER, V. act. (*Oster les chevaux d'une charette, ou d'un carosse.*) Equos curru abjungere. WYPRZĄDZ konie z woza z karety.

DE'TENDRE, (*on prononce* détandre.) V. act. (*Parlant d'une chose tenduë & bandée, comme un arc.*) Remittere. *Cic. Phed.* SPUSCIC rzecz tego nápiętą náprzykład łuk.

DE'TENDRE, (*Détacher une chose tenduë, comme une tapisserie, un pavillon.*) Detendere. *Liv.* **Ayant détendu leurs tentes.* Detenfis tabernaculis. abl. *Cæs.* ZDIĄC, pozdeymować, pozbierać, obicia rozciągnione pościanach, pozwiiać. *Pozbierawfzy pozwiiawfzy namioty.

DE'TENTE, *on prononce* détante, fubft. f. (*Ce qui sert à débander une arme à feu.*) Lingula, æ, f. CYNGIEL do fpufzczania záwiedzionego kurka u ftrzelby

DE'TENIR, V. act. (*Retenir, arrester.*) Attinere. Detinere. *Cic.* ZATRZYMAC, przytrzymać.

Détenir quelqu'un en prison. Captivum detinere. *(Compede detinere. *Hor.* *Détenir dans les fers.*) Trzymać kogo w więzieniu. Trzymać w kaydanach.

DE'TENU, masc. DE'TENUë, fœm. Detentus. Retentus. PRZYTRZYMANY zátrzymany.

Estre détenu en prison. Publicâ cuftodiâ attineri. *Tacit.* **Au lit malade de fiévre.* Febri lecto detineri. *Cels.* **Par les vents* Ventis detineri. *Ovid.* **Dans l'esclavage.* Attineri vinculo fervitutis. *Tacit.* Siedzieć w więzieniu w katufey. *Być przytrzymanym ná łożku chorobą gorączką. *Być przytrzymanym wiatrami. *W niewoli.

DE'TENTION, fubft. f. (*on prononce* détantion.) (*Captivité, esclavage*) Captivitas. *Cic.* NIEWOLA przytrzymanie, wfadzenie zatrzymanie.

DE'TENTION *du bien d'autrui,* (*lors qu'on retient ce qui luy appartient.*) Alieni injusta poffeffio. ZATRZYMANIE dobr cudzych niesłuszne.

DE'TENTEUR *du bien d'autruy,* fubft. m. *on prononce* détanteur. (*Injuste possesseur du bien d'autruy.*) Iniquus alicujus boni poffeffor. NIESPRAWIEDLIWY poffeffor cudzego dobra.

DE'TERIORATION, fubft, f. (*Corruption.*) Depravatio. PSOWANIE, zepfowanie, fkażenie.

DE'TE'RIORER, V. act. (*Rendre pire, laisser tomber en ruine.*) Depravare. *Cic.* PSOWAC, zepfować, fkazać.

(Ce mot a vieilli dans Langue.) To słowo zeftarzało fię w ięzyku Francufkim.

DE'TERMINATION, fubft. fœm. (*Résolution prise & arrestee.*) Aliquid conftitutum. *Cic.* POSTANOWIENIE uczynione, co poftanowiono.

DE'TERMINATION *d'un mot à signifier une chose* Addictio verbi ad aliquid fignificandum. POSTANOWIENIE słowa dla znaczenia czego.

DE'TERMINE', masc. DETERMINE'E, f. part. paff. & adject. Statutus. POSTANOWIONY umowiony.

UN DE'TERMINE', (*Un homme hardy, qui ne craint rien.*) Audaciffimus homo. *Cic. Ter.* ZUCHWAŁY ośmielony ná wfzyftko.

Vous connoissez l'insolence du personnage, vous sçavez combien il est determiné. Noftis os hominis, noftis audaciam. Znafz zuchwałość y befpieczeńftwo tego człeka.

DE'TERMINE'MENT, adv. (*Précisément.*) Definitè. adv. *Cic.* WŁASNIE to.

DE'TERMINER, V. act. (*Conclure, faire une décision.*) Statuere. *Cic.* POSTANOWIC co fkonkludować, námowić między fobą y poftanowić.

DE'TERMINER, (*Marquer, fixer un terme, ou un temps*) Definire. *Cicer.* **Déterminer quelqu'un a ce qu'il doit faire.* Definire alicui quid faciat. *Cicer.* **Il a déterminé, on fixé le temps de son départ.* Tempus profectionis fuæ definivit. *Cic.* POSTANOWIC náznaczyć czas iákl. *Przywieść kogo du uczynienia czego. *Naznaczył y poftanowił czas fwego wyiazdu.

SE DE'TERMINER, (*Se résoudre à une chose.*) *Je suis fortement déterminé, ou résolu à cela.* Ego iftud habeo obfirmatum. *Plaut.* **Il s'est determiné, ou Il est déterminé au partage.* Animum adiecit ad nuptias. *Ter.* ODWAZYC fię ná co, poftanowić co u fiebie uczynić. *Mocnom to u fiebie poftanowił. *Poftanowił fię ożenić.

Je n'ay point eu de peine à me déterminer sur le choix. Nec diu hæfitavi in eo deligendo. Bez wfzelkiey trudności y niebawiąc tom u fiebie poftanowił obranie.

DE'TERRER, V. act. (*Exhumer un corps mort qui est enterré.*) Cadaver è terrâ effodere. WYKOPAC wygrzebić, odgrzebać, trupa z ziemi dobyć.

ON DIT proverbialement en ce fens, qu'*Un homme a un visage d'un déterré,* (*lorsqu'il est pasle, & qu'il a un teint livide & plombé.*) Eft illi lurida & cadaverofa facies. *Plaut.* MOWIĄ przyfłowiem: Wygląda iákby go dopiero z grobu dobył blady mizerny iák trup.

DE'TERRER *une chose,* ou *la vérité,* fe dit figurement pour *La découvrir à force de travail & de méditations.* Eruere veritatem. ODKRYC co, dochodzić czego z pracą y długo myśląc dofzukać fię czego.

Je l'ay enfin déterré, j'ay sceu où il demeuroit. Quo loco fe haberet tandem inveni, *ou* reperi. Náoftatek dowiedziałem fię o nim dopytałem fie wynalazłem dofzukałem fię go.

DE'TERSIF, m. DE'TERSIVE, f. adject. (*Qui nettoye.*) Detergens. WYPIERAIĄCY chędożący.

(Terme de Medecine.) Termin Lekarfki.

DE'TESTABLE. adiect. m. & f. (*Qui donne de l'horreur & de l'indignation.*) Deteftabilis. *Hor.* SZKARADNY fprofny brzydki.

ON DIT, *Un vin détestable, Un mauvait vin.* Vinum fubleftiffimum, i, n. *Plaut.* MOWIĄ wino brzydkie.

(Cela fe dit encore de toutes les chofes des-agréables au goût.) Toż w Francufkim o wfzyftkich rzeczach fmaku przykrego y nieprzyiemnego.

DETESTABLEMENT, adv. Deteftandum in modum. BRZYDKO fzkaradnie.

DE'TESTATION, fubft. f. (*Action par laquelle on témoigne l'horreur qu'on a d'une chose.*) Deteftatio. *Plin.* BRZYDZENIE fie nárzekanie.

DE'TESTE', masc. DE'TESTE'E, f. part. paff. Deteftatus. *Hor.* CO JEST w obrzydliwości, ktorego fobie zbrzydzono.

DE'TESTER, V. act. (*Avoir de l'horreur d'une chose.*) Deteftari. **Ayant détesté la malice de cette vieille.* Execratus anûs malitiam. *Petr.* Sævitia eorum abominabatur ab omnibus, *Chacun détestoit leur cruauté.*) BRZYDZIC nieamier-

zmiernie. *Obrzydziwszy sobie złość tey baby. *Okrucieństwo ich wszyscy sobie zbrzydzili.

DE'THRONER *quelqu'un*. V. act. (*L'oster de dessus son thrône.*) Aliquem de solio deturbare. *Cic.* ZŁOZYC z tronu kogo, zrzucić z Krolestwa.

DE'TIRER *du linge*, V. act. (*Pour l'unir & l'empescher d'avoir des rides & plis.*) Linteorum rugas explicare. ROSCIAGAC chusty.

DE'TISER, V. act. (*Lever, oster les tisons du feu.*) Titiones ab igne tollere. POODBIERAC głownie z ognia.

DE'TONATION, subst.f. (*L'action de détonner.*) Absona vocis inflexio. TONU w spiewaniu zmylenie.

DE'TONER, V. neut. (*Ne chanter pas juste, ne pas prendre le ton.*) Absono cantu vocem inflectere. *Tibul.* ZMYLIC ton spiewaiąc.

Qui détonne. Voce absonus. *Cicer.* **Une voix qui détonne.* Absurda, *ou* absona vox. *Cic.* Ten co źle spiewa. *Głos zły co nuty nie dobrze wyraża.

DE'TORDRE, V. act. (*Défaire ce qui est tors.*) Aliquid intortum detorquere. ROSKRĘCIC co skręconego.

SE DE'TORDRE *le pied.* Pedem sibi luxare. *Plin.* WYKRĘCIC nogę.

DE'TORSE, subst.f. Distorsio, onis, f. *Cic.* WYKRĘCONY nákręcony.

DE'TORQUER, terme de l'Escole, V. act. (*Tourner un raisonnement contre celuy avec qui on dispute.*) Retorquere argumentum. OBROCIC racyą cudzą właśną przeciwko niemu samemu, ná odwrot.

DE'TORTILLER *ce qui est tortillé*, V. act. Intortum detorquere. act. acc. ROSPLESC co splecionego, rozkręcić co skręconego, rozmotać co pomotanego.

DE'TOUR, subst.f. (*Ce qui ne va pas en droite ligne, mais qui tourne.*) Diverticulum. *Cic.* WYKRĘTY, wyboie co nie prostą drogą idzie ale kołuie y krąży, krążenie.

Detour d'une riviere. Diverticulum fluminis. *Front.* Krążenie rzeki, zákręty.

Il y a un détour, qui conduit à Arpinas. Flexus est ad iter Arpinas. *Cic.* Zákręt iest ieden co prowadzi do Arpinu.

Il y a moins de détour, on se détourne moins. Minor est erratio. *Ter.* Nie ták wiele krążyć y ubieżdżać trzeba prostsza iest droga, prościey.

Il prit un grand détour pour conduire son armée, sans tenir de route certaine. Magno circuitu nullo certo itinere exercitum duxit. *Curt.* Krążył bardzo z woyskiem áni się iednego pewnego nie trzymał szlaku.

Un chemin plein de detours. Flexuosum iter. *Cic.* Droga kręta nie wertebow pełna.

DE'TOUR se dit figurément (*des tours & des biais qu'on donne aux affaires.*) Diverticulum. *Cic.* KRĄZENIE kręcenie werteby *niewłaśnie* o wymowkach y wykrętach w mowieniu y czynieniu nieszczerze z wybiegami.

Il cherche des détours. Diverticula & anfractus quærit. **Avoir bien des détours.* Anfractus infinitos habere. *Quint.* Szuka wykrętow wybiegow. *Mieć wiele roźnych wybiegow wykrętow.

DE'TOURNE', m. DE'TOURNE'E, f. part. pass. Aversus ODWROCONY, ODWROCONA, zdrożny.

Montagnes détournées. Devii montes, *genit.* deviorum montium, m. pl. *Quint-Curt.* Gory bezdrożne, álbo zdrożne.

Lieux détournez. Loca avia. **Chemins détournez & éloignez du grand chemin.* Itinera avia. *Salust.* Mieysca bezdrożne. *Bezdroża, z iechanie z drogi y bitego gościnca.

DE'TOURNER, V. act. (*Donner un autre cours, tourner ailleurs.*) Alio deflectere. *Cic.* **Il détourna la riviere, il luy donna un autre cours.* Amnem in alienum cursum contorsit. *Cic. Cæs.* OBROCIC odwrocić wykręcić w inszą stronę inaczey gdzieindziey obrocić álbo udać co ná inszą stronę. *Obrocił inaczey rzekę w inszą stronę ią udał.

DE'TOURNER, (*Tourner ailleurs, empescher un coup, ou choses semblables.*) Avertere. *Cic.* **Ils detournoient les faux avec des lacs coulans.* Falces laqueis avertebant. *Cæs.* **Il se detourna un peu pour éviter le coup.* Vitavit ictum parvâ corporis declinatione. *Cicer.* ODWROCIC co, przeszkodzić rzeczy iákiey. *Odwracali kosy záſtawionemi sidłami. *Odwrocił się trochę y uszedł razu owego.

DE'TOURNER *quelqu'un du chemin.* Viâ aliquem divertere. *Plin. Jun.* ZWROCIC kogo z drogi.

Se détourner du chemin, (pour faire honneur à quelqu'un.) Decedere alicui de viâ, *ou* viâ. *Cic. Plaut.* **Il s'est détourné de son chemin pour vous aller voir.* Ad te visendom deflexit. *Suet.* Ziechać z drogi z poszanowania dla kogo, ziechać z drogi. *Ziechał z drogi áby cię nawiedzić.

DE'TOURNER se dit figurément dans les expressions suivantes, *Détourner quelqu'un de ses occupations, de ses affaires.* Ab re aliquâ aliquem interpellare. ODWROCIC przeszkodzić komu w zabawach.

Je vous ay détournez de vos affaires, & cela n'a de rien servi. Vous à vestria negotiis abduxi, neque id processit. *Plaut.* **Il estudie sans estre détourné de personne.* In litteris sine interpellatore versatur. *Cicer.* Przeszkodziłem wam w waszych interessach y zabawach á y to się ná nic nie zdało. *Bawi się náukami áni mu nikt nie przeszkodzi.

Il m'est venu détourner mal à propos. Intempestivê mihi occupato allusit. *Phed.* Przeszkodził mi nie ná czas.

DE'TOURNER, (*Divertir quelqu'un d'une chose, l'empescher d'y songer.*) Aliquem à re aliquâ avocare, *ou* abducere, *ou* abstrahere, *ou* deducere. *Cicer.* ODWROCIC oderwać kogo od czego áby o tym nie myślił.

Détourner quelqu'un du sale amour par des menaces. A meretricio amore aliquem absterrere. Odwrocić kogo od szpetney miłości groźbami.

Détourner ses oreilles des discours obscénes. Torquere aures ab obscenis sermonibus. *Hor.* Odwracać uszy od mow szpetnych.

Il n'a pû estre détourné de faire son devoir d'amy par la peine portée par la loy. Neque legis improbissimæ pœnâ deductus est, quominus amicitiæ jus officiumque præstaret. *Cic.* **Détourner quelqu'un de l'amitié d'un autre.* Avertere hominem ab amicitiâ alterius. *Cus.* **De vouloir defendre un autre.* Mentem alicujus avertere à défensione alterius. *Cic.* **De son sentiment en l'intimidant.* De sententiâ aliquem deterrere. *Cicer.* **De son sentiment, en luy disant de bonnes raisons.* De sententiâ aliquem deducere. **De sa façon de vivre.* De statu vitæ deducere. *Cic* **On ne le peut destourner de cela.* Ab eo deduci non potest. *Cic.* Nie mogły go odwrocić od przysługi przyiácielskiey, kary opisane prawem. *Odwieść kogo od przyiaźni czyiey. *Od wdawania się w bronienie kogo. *Od zdania własnego zastraszywszy. *Od rozumienia iego racyami przekonawszy. *Od postępkow iego. *Nie można go od tego odwrocić álbo odwieść.

DE'TOURNER *quelqu'un du droit chemin.* De cursu recto aliquem depellere. *Horat.* **De la verité, de la droiture.* Deflectere aliquem à veritate, de recto. *Cic.* ODWROCIC sprowadzić kogo z prostey drogi. *Od prawdy od rzetelności.

Détournez vostre esprit de ces tristes pensées, s'il y a moyen, & en prenez d'autres qui soient dignes de vous. Ab hisce rebus animum & cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiscere, quæ digna tuâ personâ sunt. *Cic.* Odwroć umysł od tych okropnych myśli ile można á weźmiy przed się myśli siebie godne.

ON DIT figurément en ce sens, *Détourner son discours, ou changer de propos.* Avertere orationem. *Cic.* OBROCIC się w mowie do czego, inszego mowę obrocić.

Il a détourné adroitement la pensée de l'Auteur. Scriptoris mentem prudenter ac scitè deflexit. **J'ay detourné la conversation.* Sermonem aliò deflexi. *Cic.* **Detourner les deniers public.* Pecuniam publicam avertere. *Cicer.* Bardzo pięknie obrocił myśl autora. *Obrociłem konwersacyą do czego inszego. *Obrocić ná prywatę dochody publiczne.

Dieu veuille détourner ce malheur de dessus nos têtes, ou ce sinistre présage. Quod malum, *ou* quod omen Deus avertat. Bog niech raczy odwrocić to nieszczęście od nás álbo ten znak nieszczęśliwy.

DE'TRACTER, V. act. qui est vieux en nostre langue, (*Dire du mal de quelqu'un, en médire.*) De aliquo, *ou* de alicujus famâ, detrahere. *Cic.* UWŁACZAC obmowiskami, uymować komu sławy (słowo stare w francuskim) toż samo co obmawiać, o kim źle gadać.

L'envie qui est aveugle ne se plaist qu'à détracter des vertus Cæca invidia nec quicquam aliud scit, quàm detractare virtutes. *Liv.* Zazdrość ślepa niema upodobania tylko uwłaczaiąc drugim.

DE'TRACTEUR, subst. m. vieux mot. (*Médisant.*) Maledicus. *Cic.* OBMOWCA, potwarca.

DE'TRACTION, subst.f. vieux mot. (*Médisance.*) Maledictio. Maledicentia. *Cic.* OBMOWISKO obmowa, stare słowo francuskie.

DE'-

DE'TRAQUER, V. act. proprement *Faire perdre à un cheval son allûre, son train, & ses leçons du manege.* Equi incessum corrumpere. ZEPSOWAC konia uczonego co do chodu stąpania y inszych ćwiczenia szkoły rycerskiey, zwydrzyć.

ET FIGURE'MENT, *Détraquer quelqu'un,* (*Luy faire perdre sa maniere honneste de vivre.*) Aliquem depravare. act. *Cic.* NIEWŁASNIE zepsuć kogo zgorszyć go rozhultaić, zwydrzyć go.

(Mot bas & populaire.) Słowo podłe y pospolite.

ON DIT aussi, *Mon horloge se détraque souvent.* Inæquabili motu sæpè discurrit horologium. MOWIĄ też często mi zegarek się psnie zle idzie.

Son estomac est détraqué, ne fait pas bien ses fonctions. Illins dissolutus est stomachus. *Cels.* Żołądek mu nie statknie nie dobrze mu się sprawuie chornie.

DE'TREMPE, (*on prononce* détrampe.) subst. f. (*Peinture, enduit de couleurs délayées avec de l'eau.*) Colores aquâ diluti. WODĄ rozczyniona farba malowanie wodnemi farbami

Tableau en détrempe. Tabella coloribus aquâ dilutis picta. Obraz wodnemi tylko farbami malowany, bez oleiu y pokostu

DE'TREMPE se dit aussi figurément (*d'une chose qui n'est pas de longue durée.*) comme *Un mariage en détrempe,* (*fait à la haste & qui n'est pas solide.*) Infirmæ nuptiæ, plur. *Ter.* CO się dzieie ná prętce nágle *łap cap.* Náprzykład ożenił się łap, cap, nágle y nierozmyślnie.

DE'TREMPER, (*on prononce* detramper.) V. act. *Faire tremper quelque chose dans quelque liqueur.*) Macerare. *Plaut. Cels.* WYMOCZYC moczyć co w czym.

Faire détremper de la saline. Muriatica, *ou* salsamenta macerare in aquâ. *Plaut. Terent.* Wymoczyć w wodzie solone rzeczy.

DE'TREMPER *les couleurs dans l'huile, ou dans l'eau.* Colores oleo, *ou* aquâ diluere. *Cels.* Farbę rozczynić z wodą álbo oleiem.

DE'TRESSE, subst. fœm. (*Resserrement de cœur causé par quelque grande affliction.*) Animi angustia. *Cic.* SCISNIENIE serca od żalu wielkiego.

Estre dans la détresse. Angustiis urgeri. *Cels. Cic.* Być bardzo ściśniony żalem.

Mourir de détresse. Angoribus confici. *Cicer.* Umierać od żalu.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, & se dit rarement, si ce n'est en Poësie.) To słowo zestarzało się w Francuskim y rzadko się mowi y to chyba w wierszu.

DE'TRIMENT, subst. m. mot vieux. (*Perte, dommage.*) Detrimentum. *Cic.* SZKODA uszczerbek strata.

DE'TROIT, subst. m. (*Lieu estroit & serré.*) Angustia, æ, f. *& mieux* Angustiæ. *Cic. Cæs.* CIASNOSCI, wąwozy.

Il fut obligé de passer ces détroits. Per has angustias iter illi fuit habendum. *Cæs.* Musiał się przebierać przez te ciasności.

DE'TROIT, ou *Bras de mer.* Fretum, i, n. *Cic.* ODNOGA morska, przedział ná morzu morze ciasne ściśnione.

DE'TROIT *des Dardanelles,* (*dans l'Hellespont.*) ou *le détroit de Gallipoli.* Fretum Gaditanum. MORZE ciasne Dardanelle pod Gallipoli.

DE'TROMPER, V. act. (*Dés-abuser quelqu'un, luy faire connoître son erreur.*) Errorem alicui eripere. *Cicer. Petr. B.* WYWIESC kogo z błędu, wyprowadzić go z błędu.

SE DE'TROMPER. Errorem deponere. *Cicer.* WYNISC z błędu z oszukania.

DE'TROUSSER, V. act. *Une robe qui est troussée.* Altè cinctas vestes demittere. SPUSCIC suknią podpiętą podkasaną

DE'TROUSSER signifie aussi, *Voler quelqu'un sur les grands chemins, luy emporter tout ce qu'il a de hardes & d'argent.* Vestitu & viatico aliquem spoliare. *Cic. Plin.* OKRASC kogo ná drodze wytrząść go ze wszystkiego.

DE'TROUSSEURS *de gens,* subst. m. pl. (*Voleurs sur les grands chemins qui détroussent les passans.*) Latrones. *Cicer.* ROZBOYNICY co po gościńcach ná drodze rozbiiaią.

DETTE, subst. f. (*Ce qu'on doit.* Debitum, i, n. Nomen. *Cic.* DŁUG co kto winien.

Fausse dette. Falsum æs alienum. *Cicer.* Dług fałszywy zmyślony.

Avoir des dettes, Devoir. Debere. *Cic.* *(*Le contraire est,* In ære alieno nullo esse. *Cic. N'avoir point de dettes, ne rien devoir.*) **Il a bien dettes, Il a des dettes par dessus la teste, Il est noyé de dettes.* In maximo est ære alieno. *Cic. Liv. Ter.* **Il a laissé bien des dettes.* Æs alienum multum reliquit. *Cic.* **Acquitter ses dettes,* ou *s'acquitter,* seul, ou *de ses dettes, les payer.* Æs alienum dissolvere. *Cicer. Plin. Quint.* **Se vendre pour payer ses dettes.* Se ipsum sub hastâ pro ære alieno dissolvendo. *Cic.* Mieć długi być winnym. *Przeciwna iest Nie nie być winien cale nikomu, żadnego długu nie mieć. *Ma długow wiele ná głowie, więcey niż włosow ná głowie przepadł w długach. *Zostawił wiele długow. *Wypłacać długi, spłacić, uspokaiać ie. *Wyprzedać się dla spłacenia długow.

Prendre les dettes d'autruy, s'en charger. Æs alienum alicujus suscipere. *Cic.* Wziąć ná siebie cudze długi.

Contracter, faire des dettes. Nomina facere. *Cic.* Æs alienum contrahere. *Cic.* **Se faire payer de ses dettes.* Nomina exigere. *Cic.* Zaciągać długow, zadłużać się, dłużyć się. *Dochodzić długow swoich.

ON DIT proverbialement, *Avouër,* ou *confesser la dette, Avouër qu'on a tort.* Peccatum, *ou* errorem fateri. WYZNAIĘ żem winien *niewłaśnie* żem z błądził.

DEU, *ou* Dû, m. DEUë, f. part. pass. Debitus. *Cic.* WINNY WINNA powinny powinna.

DE'VALER, V. naut. (*Descendre.*) Descendere, neut. SPUSZCZAC opuszczać się nádoł.

DE'VALER *du vin dans une cave,* V. act. *L'y descendre.*) Demittere vinum in cellam vinariam. OPUSZCZAC wino do piwnicy, wstawiać.

(Mot d'usage pour les Tonneliers.) Słowo Francuskie używane między Drążnikami.

DE'VALISER *quelqu'un,* V. act. (*Le voler.*) Spoliare. Despoliare. *Cic.* OKRASC kogo obrać zrabować go ze wszystkim.

DEVANCEMENT, subst. m. (*Action de devancer.*) Antecessio. POPRZEDZENIE, uprzedzenie.

DEVANCER, V. act. (*Prendre les devants, aller devant.*) Antecedere. Præcurrere. *Cic. Cæs.* **La cavalerie les devança.* Præcurrunt equites. *Cæs.* **Il le devança dans une autre allée, par des détours qu'il sçavoit.* Illum notis flexibus præcurrit in alium xystum. *Phæd.* POPRZEDZAC przodem iść. *Poprzedzała ich iazda. * Poprzedził go w inszey galeryi świadomemi sobie manowcami.

DEVANCER, (*Surpasser en quelque chose.*) Antecedere, *ou* Præcurrere. *Plaut.* PRZODKOWAC przewyższać w czym, zwyciężać.

Devancer quelqu'un en âge, & te âgé que luy. Ætate aliquẽ præcurrere. *Cic.* **Devancer en affection.* Studio aliquem, *ou* alteri antecedere. *Cic.* **L'exercice du corps doit toujours devancer la réfection.* Cibum semper antecedere debet exercitatio. *Cels.* Starszym w leciech być nád kogo, poprzedzać go látami. *Zwyciężać miłością przechodzić. * Zawsze przed iedzeniem poprzedzać powinna iáká robota dlá zdrowia.

DEVANCER se dit figurement pour, *Estre plus excellent en quelque art,* ou *science, L'emporter par dessus.* Alicui, *ou* aliquem re aliquâ antecellere. *Cic.* **L'homme devance tous les animaux.* Homo cæteris animantibus præstat. *Cic.* **Devancer quelqu'un en science.* Præstare alicui scientiâ. *Cic.* **Devancer beaucoup ses égaux.* Interæquales longè præstare. *Cic.* PRZODKOWAC zacnością, náuką nad inszych, celować y mieć gorę, przechodzić. * Człowiek przechodzi wszystkie zwierzęta. *Przechodzić kogo w náuce. *Przechodzić daleko wszystkie rowienniki swoie.

Nos **DEVANCIERS**, subst. m. pl. (*Ceux qui nous ont précedés.*) Majores nostri. PRZODKOWIE náśi, Dáwni przed nami.

(Vieux mot & qui ne se dit qu'au Palais.) Stare słowo w francuskim y ktore się nie mowi procz stylu prawnego.

DEVANT, (*Preposition relative & opposée à Derriere.*) Ante. Ob. **En présence.* Coram. Præ. **Devant les yeux de tout le monde.* Ante oculos omnium. *Cic.* PRZED prepozycya przeciwna względem prepozycyi *za.* *Przedkim, w przytomności. *Przed oczami, álbo przed oczema, w oczach wszystkiego świata.

DEVANT, (*Adverbe, lorsqu'il n'est suivi d'aucun cas qu'il regisse.* Antè. Anteà. Prius. adv. *Cic.* **Nous serons là devant vous.* Prius illi erimus, quàm tu. *Plaut.* * *Devant,* ou *avant que d'aller dormir, Avant que j'aille dormir.* Priusquam me dormitum conferam. *Cic.* PRZED wprzod Adwerby kiedy po sobie niemaią żádnego spadku. *Będziemy tám przed tobą. *Przed spaniem.

PAR DEVANT. A fronte. * *Blessé par devant.* Corpore adverso saucius. WPRZOD oiż się spać kładę oiż spać idę a przodu od czoło. *Raniony z przodu.

Tout DEVANT. E regiooe. Zaraz NAPRZECIWKO.

DE DEVANT *quelqu'un.* (*Hors de sa présence.*) E conspectu alicujos. ZPRZED kogo zá oczy Jego.

LE DEVANT, sobst.m.ou *La partie de devant.* Pors anterior, f. *Vlp. Cels.* PRZODEK. przednia część, stroon.

Les dents de devant. Primores denies. *Cels.* * *Le devant de la teste* Prior capiris pars. *Plin.* Przednie zęby z przodu pierwsze. * Przodek głowy, czoło.

PRENDRE *les devants dans l'esprit de quelqu'un, la prévenir.* Circumvenire oliquem. *Petr. B.* UPRZEDZIC czyi umysł oszukać go, ubieżeć go sobie.

ALLER, *ou marcher devant quelqu'un.* Præcedere. *Virg.* *Va devant, je te suis* Ipræ, sequar. *Ter.* PRZODKOWAC chodzić przodem przedkim. *Idź w przody iá poydę zá tobą.

Qui est, ou *qui se fait devant le jour.* Antelucanus. *Cic.* * *Qui se fait devant midy.* Antemeridianus. *Cic.* Przededniem przed świtem, przedświtny. *Przedpołudniem przedpołudniowy.

ALLER *au devant de quelqu'un.* Ire alieui obriam. *Cic.* ZACHODZIC zabieżeć komu drogę wynisć przeciwko komo.

ALLER *au devant des objections.* Illis occurrere quæ opponi possint. *Cic.* ODPOWIADAC przeciwko zarzutom. albo ná zarzuty, Zabiegać im.

DONNER *quelque chose devant quelqu'un pour le faire profiter, luy avancer un peu d'argent.* Alicui aliquid præ manu dare, unde utatur. *Ter.* ZADAC komu co ná rękę zádátek dáć komu.

LE JOUR DE DEVANT. Pridie. *Cic.* *Ce qui appartient au jour de devant, Ce qui se fait la veille.* Pridianus. *Plin.* DZIEN przedtym. *Toco náleży do dnia przedtym poprzedzaiącego, codniem przedtym czynio. Przesałodniowy.

Il sera comme devant, il continuera son train de vie. Similis sui futurus est. Ták czynić będzie iák przedtym to co y dáwno było u niego toż będzie.

CY DEVANT, *Par cy devant.* Ante hunc diem. *Cic.* *Cy devant, Cy dessus.* Suprà odverb. *Cic.* * *Du quel j'ay parlé cy devant.* Quem suprà desormovi. *Cic.* PRZEDTYM wyżey. * Przedtym. * O ktorym mowiłem wyżey.

DEVANT, ou *avant toutes choses.* Imprimis. adv. *Cicer.* NAPRZOD przed wszystkim, náypierwey.

DEVANT QUE. Antequam. *Cic.* WPRZOD niżeli.

DEVANT-HIER. Nudius tertius. adv. *Cic.* ONEGDAY záwczoray.

DE'VELOPPER, V. act. (*Oster l'enveloppe qui couvre une chose.*) Aliquid evolvere. ODWINĄC rozwinąć co zawinionego. Zawinięcie zdiąć.

DE'VELOPPER se dit figurément pour *Expliquer ce qui est obscur & caché.* Explicare. acc. * *Je ne puis développer l'issue de cette affaire.* Hujus rei exitum non possum evolvere. *Cic.* *Il a développé toute l'intrigue.* Vaframentum omne detexit. * *Développer une difficulté.* Nodum expedire. *Cic.* WYTŁUMACZYC wyłożyć obiaśnić co, Dociec dochodzić. *Niemogę doyść końca tey rzeczy. *Doszedł wszystkiey intrygi. *Doyść iákiey trudności.

DEVENIR, V. neut. (*Estre fait quelque chose.*) Fieri. *Cic.* STAC się, obrocić się w co.

Que deviendray-je? me fiet? *Plaut. Ter.* W coż się obrocę co się ze mną stanie?

Devenir hors de son bon sens. Exire à se. *Cic.* Wynisć a zdrowego rozumo obrocić się w szalonego. Stać się szalonym.

De pauvre devenir riche par de mauvaises voyes. Venire in divitias maximas per flagitia. *Plaut.* Z ubogiego stać się bogatym przez łodziakie drogi.

Devenir homme de bien. Recipere se ad frugem. *Cic.* Stać się człowiekiem poczciwym.

DEVENTER. (*Ville capitale de l'Ovérissel.*) Daventria, æ, fœm. DEWENTR, Miasto głowne Owrysełskie.

DE'VERROUILLER, V. act. (*Ouvrir les verrouils.*) Pessulos laxare. ODMYKAC rygle, zamki wyłupować.

DEVERS, (*Préposition relative au temps, ou au lieu dont on parle.*) Versus, *ou* Versùm. KU prepozycya co do czasu y mieysca.

DE'VESTIR, *ou* SE DE'VESTIR, (*on prononce* DE'VÉTIR.) V. act. (*Oster ses habits, se déshabiller.*) Vestes exuere. ROZBIERAC kogo, suknie zdeymować.

SE DE'VESTIR se dit figurément, pour *Se dessaisir d'un bien qu'on possede.* Exuere se bonis suis. *Cic.* WYZUC się z czego.

DE'VIDER, V. act. (*Mettre du fil, ou de la soye en peloton.*) Filum in orbes glomerare, (o, as, avi, atum.) *act.* ZWIIAC ná kłębek nici, iedwab.

DE'VIDOIR, subst. masc. *Machine à devider.*) Rhombus, i, m. *Ovid.* KŁĘBEK do nawiiania, cewka, wrzeciono.

DEUIL, subst. masc. (*Lamentation.*) Luctus. *Cic.* ZAŁOBA płocz.

DEUIL se dit (*des habits de deuil qu'on porte dans la mort des proches.*) Lugubria plur. *Sen.* ZAŁOBA stroy żáłobny ktory po śmierci krewnych noszą.

Qui est vestu de deuil. Atratus. W żałobie chodzący.

DEUIL set aussi (*des personnes vestuës de deuil qui accompagnent le convoy.*) Atrati, *ou* homines. ZAŁOBNE osoby w żałobie żałobni.

Prendre le deuil. Lugubria, induere. * *Porter le deuil.* Lugubre veste indui * *Quitter le deuil.* Lugubria. Wziąć żáłobę. *Nosić żałobę. *Zdiąć żáłobę, z rzucić żałobę.

DEVIN, subst. masc. (*Qui prédit les choses à venir.*) Vates. WIESZCZEK co przyszłe rzeczy opowiada, wrożek.

Devin qui interprete les songes. Somniorum conjuctor. *Cic* * *Devin qui prédit l'avenir par la consideration du vol, du chant & du manger des oiseaux (comme autrefois à Rome.)* Augur. *Cic. Hor.* *Devin qui prédit par l'inspection des entrailles des animaux.* Haruspex. *Cic.* Ten co sny tłumaczy y zgadywa sennik. *Wrożek co wroży upatruiąc lot prastwo. *Wrożek co wroży z weyrzenia ná trzewa bydlęce.

Aller consulter les Devins, ou *Aller au devin.* Consule hariolos. *Phæd.* Iść wieszczkow szukać, wieszczkow się rádzić.

DEVINE, subst. f. *Celle qui devine l'avenir.*) Vates Mulier fatidica. *Cic.* WIESZCZKA wrożka, widma Bábá.

DEVINER, V. *act.* (*Prédire, pronostiquer l'avenir.*) Divinare, Hariolari. Vaticinari. *Cic.* WROZYC zgadywać przyszłe rzeczy.

Deviner, prévoir les choses par conjecture, ou par quelque pressentiment. Præsagire. *Cic.* Przeczuwać co poznawać widzieć z daleka z iákich okoliczności.

Deviner une enigme, Expliquer le sens d'une enigme. Solvere. Zgadywać gadkę.

ON DIT, *Devinez combien cela m'a cousté.* Conjice, *ou* dic quanto id mihi constitit. ZGADNIY wiele mię to kosztuie com dał zá to.

Qui vous eût deviné là? Quis te hic adesse sensisset? * *Tu devines ma pensée.* Scis quid acturus sim. *Plaut.* * *Vous avez deviné.* Rem attigisti. Ktoby się tu był ciebie spodziewał. *Zgadnąłeś myśl moię. *Zgadłeś.

L'ART *de deviner, la divination.* Divinatio. *Cic.* WIESZCZBA wrożba,

DEVINERESSE, subst. f. *le même que* DEVINE *cy-dessus.* WIESZCZKA, cyganka.

DEVIS, subst. m. (*Entretien familier.*) Confabulatio. f. *Cic.* POSIEDZENIE poufała rozmowa.

(Mot hors d'usage en ce sens, & il n'est d'usage que parmi les Architectes, qui sont des devis des ouvrages de maçonnerie: en Latin, *Designatio, onis, f.* Cic. W tym rozumieniu niemowi się to słowo w francuskim, y nie iest w używaniu chyba między Architektami, ktorzy się rozmawiaią z mularzami o wystawienio czego y rospowiadaią im iák maią co murować.

Faire l'ouvrage selon le devis qu'on en a donné. Opus facere arbitratu & juxta alicujus designationem. Stawiać co według tego iák kto roskazał y rospowiedział.

DE'VISAGER, V. act. (*Défigurer, gâter le visage.*) Involare in faciem alicujus & unguibus secare, *ou* lacerare. TWARZ komu popsować, zranić, zbić splugawić, podrapać pazorami.

DEVISE, subst. f. (*Peinture metaphorique, ou une metaphore peinte & visible, accompagnée d'une courte sentence, qui en est comme l'ame, & qui fait connoître aux personnes intelligentes le corps de la devise.*) Picturæ argumentum, cujus sensus indicatur aut verbo aut brevi sententiâ. MALOWANIE táiemne pod podobieństwem iákąś rzecz wyrażaiące pędzlem álbo rysunkiem, lub rzniçeiem z napisem krotkim á dowcipnym, ktory y wizerunek y rzecz ktora się pod tym wizerunkiem tái wyraża *Dewiza.*

DEVISE, (*Inscription, qui consiste en lettres, ou en un, ou deux*

deux mots.) Inſcriptio. NAPIS literami álbo ſłowem lub dwiema. *Dewiza.*

DEUMENT, *ou* DEUEMENT.udv.(*Legitimement, avec justice.*) Meritò. Jure ac merito. NALEZYCIE ſłuſznie według powinności ſprawiedliwie.

DE'VOILER, V. act. (*Oster le voile qui couvre une choſe.*) Velum, *ou* velamentum alicui rei detrahere. ODSŁONIC co zaſłonionego zaſłonę zdiąć odkryć.

DE'VOILER ſe dit figurément,(*Mettre les choſes cachées en évidence.*) Palàm facere. ODSŁONIC odkryć niewłáśnie obiawić co ſkrytego.

DEVOIR, V. act. (*Avoir des dettes.*) Debere, (beo, bes, debui, debitum.) act.acc.*Cic.* **On me doit autant que je doit.* Nomina concurrunt. *Cicer.* **Il ne doit rien à perſonne.* Omni ære alieno ſolutus. BYC winnym dłużnym, być winien. *Tyle mi winni ilem ia winien. *Nic ni komo nie winien.

Je dois à vôtre bonté cette tranquillité & ce repos, dont je jouïs dans ma vieilleſſe. Omnem tranquillitatem & quietem ſenectutis acceptam refero clementiæ tuæ. *Cicer.* Twoiey łaſce powinienem ten pokoy y wczas ktorego záżywum w ſtarości moiey.

DEVOIR,(*Eſtre obligé de faire une choſe.*) Debere. MUSIEC czynić co z powinności, być powinien.

On doit aimer Dieu. Deus debet amari. Deus amandus eſt. **Il doit aller bien toſt aux champs.* Rus brevi iturus eſt. **Vous devez ſonger à vôtre conſervation.* Debes invigilare ſaluti tuæ. Powinien każdy kochać Boga. Trzeba Boga kochać, mamy Pana Boga kochać. *Ma wyiechać na wieś. *Trzeba ci myślic o zdrowiu ſwoim.

DEU, m DEUë,f. (*Qu'on doit.*) Debitus. *Cic.* WINNY, WINNA co kto winien.

LE DEU,(*Ce qui eſt deu, la dette.* Debitū. Dług to co ſię winno

DEVOIR, ſubſt. m. (*Ce qu'on eſt obligé de faire.*) Officium. POWINNOSC to do czegu kto ieſt obowiązány

C'eſt veſtre devoir. Tuum eſt officium. Tuum eſt munus. Tuæ ſunt partes.*Cic.Ter.* **C'eſt le devoir du Prince.* Eſt Principis. Munus eſt Principis. Twoia to powinność, twoia rzecz *Ta ieſt powinność Krola, to nálcży do niego.

S'acquitter de ſon devoir, Faire ſon devoir. Facere, *ou* præſtare ſuum officium. *Cicer.* **Je vous promets de faire mon devoir à voſtre égard.* Tibi officium meum ſpondeo, *ou* præſtabo, *ou* polliceor. *Cic.* **Faire toute autre choſe que ſon devoir, ne faire rien moins que ſon devoir.* Relictis omnibus officiis, aliud agere. *Horat.* **Le Senat & le Peuple Romain ſont témoins des devoirs d'amitié, dont je me ſuis acquitté en voſtre endroit, c'eſt à vous à juger ſi vous y avez répondu.* Meus in te animus quàm ſingularis officio fuerit, Senatus & Populus Romanus teſtis eſt, tu quàm gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes.*Cic.* Pełnic ſwolę powinność, czynić ią *Slubuię że wſzelką moię ku tobie wypełnic powinność ſprawować ſię będę iák mi náleży. *Cale ſwoiey powinności nie czynić oie pilnować zániedbać by nay mniey oniey nie myślić.*Wſzyſcy mię wyświadczą iákom ci ſię z przyiaźnią moią wſzędzie y wewſzyſtkim gziem był powinien ſtawił álo ty iákoś mi to oddawał ſam oſądź.

Il a fait ſon devoir en mon endroit. Nullum erga me officium prætermiſit. *Cic.* Co powinien był, co mogł to czynił dla mnie, *álbo* w moim intereſſie w tym co do mnie należy.

Manquer à ſon devoir, Ne s'en point acquiter. Officio ſuo deeſſe.*Cic.* Wakroczyć w powinności ſwoiey, nie czynić iey zádoſyć.

Tenir quelqu'un dans le devoir, Luy faire faire ſon devoir Aliquem in officio continere,*ou* retinere. *Cicer.* **Se tenir en ſon devoir.* Officium tueri.*Cic.Ter.* Trzymać kogo w powinności iego, pilnować y przeſtrzegać tego áby ſwoiey powinności zádoſyć czynił. *Pilnować powinności ſwoiey.

Il fut parfait dans tous les devoirs de la vie civile, & entier dans ce qu'il croioit juſte. Conctis vitæ officiis æqualibilis, recti pervicax. *Tacit.* Doſkonały był we wſzyſtkich powinnościach do pożycia ludzkiego náleżących, á záś nie poruſzony co do ſłuſzności y ſprawiedliwości náleżeć rozumiał.

Il eſt reſolu de ſouffrir pluſtôt toute ſorte de tourmens, que de faire rien contre ſon devoir & contre ſa parole. Statuit omnem cruciatum perferre potiùs, quàm ut officium prodat aut fidem. *Cic.* Wſzyſtko wytrzymać gotow oiż poczciwości y ſłowa danego uſtąpić.

RENDRE *ſes devoirs à quelqu'un, Luy rendre ſes civilitez.* (*Maniere civile dont on ſe ſert à l'endroit de quelque grand ſeigneur.*) *Il envoya ſon fils luy rendre ſes devoirs, luy faire la reverence.* Filium ad venerationem cultumque ejus miſit. *Tacit.* **Rendre ſes devoirs à une famille.* Familiam colere, *ou* percolere. *Tacit.* **Se rendre des devoirs reciproques.* Officiis mutuò reſpondere. *Cic.* POWINNOSC ſwoię komu oddać, powinny honor, wyſłał ſyna áby ſwoię powinność mo oddał to ieſt reſpekt honor y poſzanowanie wielkiemu Panu iákiemu náleżące. *Uſługi ſwoie powinne świadczyć domowi iákiemu. *Wzaiemne ſobie uſługi oddawać.

LES DERNIERS DEVOIRS. Juſta. *Cicer.* OSTATNIA uſługa *álbo* poſługa, pogrzeb.

Rendre les derniers devoirs à quelqu'un, ou à ſa memoire. Juſta alicui ſolvere, *ou* facere.*Cic.Hor.* **Je luy ay rendu tous les devoirs vivant & mort.* Et vivo & mortuo omnia officia ei præſtiti.*Cicer.* **Il n'a point rendu les derniers devoirs à ſa mere.* Supremis in matrem officiis defuit.*Tacit.* Oſtatnią komo uſługę oddać *albo* pamiątce iego. *Oddałem mu wſzyſtkie uſługi zá życia y po śmierci. * Nie oddał oſtatniey uſługi matce ſwoiey.

DE'VOLU, m. DE'VOLUë,f. (*Qui eſt acquis par droit.*) Devolutus. SPADKOWY, SPADKOWA, dobra ſpadkowe prawem ná kogo ſpadłe.

(Terme de Droit.) Słowo prawne.

DE'VOLUT,ſubſt.m.(*C'eſt le droit de conférer un bénefice, qui comme vaquant vient au pouvoir du Superieur.*) Jus beneficii conferendi,quod tanquam caducum ad ſuperiorem devolvitur. **Jetter un dévolut ſur un bénefice.* Beneficium petere ab eo, ad quem jus illud conferendi tanquam caducum devolutum eſt. PRAWO nádawania *beneficyum* Kościelnego prawo kolatorſkie ſpadaiące, *álbo* przypadaiące ná kogo, *álbo* ſame *beneficyum* wakniące y przychodzące do mocy kolatora áby komu prawo nánie nádał.*Starać ſię u kolatora ná ktorego kolatorſkie prawo ſpadło o nádanie Kościelnego *beneficyum.*

DE'VOLUTAIRE, ſubſt.m. (*Celuy qui a obtenu un bénefice par dévolut.*) Qui beneficium tanquam caducum impetravit. TEN co odebrał *beneficyum álbo* otrzymał po kim.

Benefice dévolutaire Beneficium ut caducum. *Beneficyum* wakuiące y ſpadaiące po kim.

DE'VORANT, m. DE'VORANTE,f. part.act. Vorans, Devorans.*Plin.* POZERAIĄCY, POZERAIĄCA.

Dévorant, qui mange avec avidité. Vorax. *Cic* Zarłoczny łakomy obżarty co ie porężnie y łakomo.

DE'VORATEUR,ſubſt.*m.* (*Qui dévore les choſes.*) Vorax & belluo.*Cic.* ZARŁAK obżerca piianica.

DE'VORER,V.act.(*Manger goulument & avec avidité.*) Vorare. Devorare. (voro, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* **Je ne mange pas, mais je dévore.* Non edo, verùm ambabos malis expletis voro *Plaut.*ZRZEC ieść łakomo y bardzo chiwie. *Nie iem ále żrę y pożeram

DE'VORER ſe dit figurément,comme *Dévorer ſon patrimonie.* Patria bona glotire. *Cic.* POZRZEC *niewłaśnie:* pozrzeć ſubſtancyą pracieść ſortunę przepić, przebankietować, przehulać.

Dévorer les ſciences. Vorare litteras, **Les paroles de quelqu'un, l'écouter fort attentivement.* Devorare dicta alicujus. *Cic.Plaut.* **Ses plaintes au fond de ſon ame.* Querelas introrſus chortas devorare, *ou* ſupprimere. *Ovid.* **Une charge des yeux.* Ligurire oculis aliquod. *Cic.* Poieść wſzyſtkie nauki. *Ziadł by wſzyſtkie ſłowa iego ták go u pilnością ſłucha. *Połykać w ſobie ſamym żal ſwoy y w ſobie go tłumić ſtrawić w ſobie. *Zieść oczyma rzecz iáką chciwie iey pragnąc.

Un plus grand chagrin me dévore & me réduit aux abbois. Major in præcordiis ſævit dolor,qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit.*Petr.* Większy mię żal trawi, y do oſtatniey przywodzi.

DE'VOT,m. DE'VOTE,f. udject. (*Dévoué tout entier à Dieu.*) Deo devotus. Pius. Sanctus. *Cic.* NABOZNY, NABOZNA, złączony cale u Bogiem.

DE'VOT ſe dit ironiquement pour *Un faux dévot, Un tartuffe,Un mangeur de crucifix,(qui fait ſervir ſa fauſſe pieté à ſa fortune & à ſon ambition.*) Ementitæ, *ou* larvatæ pietatis ſimulator. *Cic.* NABOZNIK *przeu pośmiewiſko* liżi obrazek, zá Swiętami chodzi, wſzyſtkie świątości poiadł áż ſię u niego ſypią. Hipokryta co nábożeńſtwo zmyślu á ſwoie pod tym pretextem wyrabia.

ON LE DIT auſſi (*des femmes.*) *Une fauſſe dévote.* Falſæ & umbratilis pietatis ſimulatrix. *Stat.* TOZ o białogłowach nábożnica *Dewotka.*

DEVOTEMENT, adv. (*Avec bien de la dévotion.*) Piè. Religiosè adv. *Cic.* Z WIELKIM nabożeństwem.

DE'VOTION, subst. f (*Culte sincere & veritable qu'on rend à Dieu.*) Pietas in Deum. NABOZENSTWO cześć powinna y prawdziwa ktorą Bogu oddaiemy, Pobożność.

DE'VOTION se prend pour (*Service, dépendance dans la quelle on est d'une personne.*) *Il est entierement à ma dévotion, Il est tout à moy, Il est prest de me servir en tout.* Hunc mihi addictum, *ou* deditum, *ou* devotum, *ou* obstrictum habeo. *Cic.* POSWIĘCENIE się ná czyie usługi y zupełne oddanie, wszystek mi iest zupełnie oddany y poświęcony, moy iest cale gotow mi we wszystkim służyć.

ON APPELLE aussi *Une fausse dévotion,* (*Celle des faux dévots.*) Fallax imitatio simulatioque pietatis ac sanctitatis, f. *Cic.* ZMYSLONE nabożeństwo nieszczere.

DE'VOUE', m. DE'VOUE'E, f. part. pass. Devotus. *Suet.* POSWIĘCONY, oddany, poddany, uprzeymy, sprzyiazny.

DE'VOUEMENT, (*on prononce* devoumant.) subst. masc. (*Action par la quelle on se dévoue au service de quelqu'un.*) Devotio. ODDANIE się y poświęcenie ná czyią usługę,

SE DE'VOUER *au service de quelqu'un,* V. act. (*Se consacrer à luy.*) Se alicui devovere. *Petr.* ODDAC się poświęcić się komu ná służbę.

DE'VOYE'. m. DE'VOYE'E, f. part pass. & adject. (*Qui est sorti hors de la voye, hors du chemin.*) A viâ deductus. *Cic.* BŁĄDZĄCY, Obłąkany, zdrożny co z drogi ziechał.

DE'VOYE' se dit figurément en ce sens, pour *Un homme qui est sorti du droit chemin, & qui est tombé dans les desordres.* A verâ ratione lapsus. *Lucr.* BŁĄDZĄCY obłąkany *niewłaśnie:* Ten co z drogi dobrey zeszedł á udał się ná rozpustę y nierząd.

DE'VOYE', (*Qui est lasche du ventre.*) Cui cita, *ou* dejecta est alvus. *Cic.* STOLEC częsty *Dyarya* biegunka.

Un estomac dévoyé. Homo solutioris stomachi. *Plin.* Biegunkę maiący żołądek zepsowany.

DE'VOYEMENT, (*on prononce* devoymant.) subst. masc. (*Ventre trop lasche.*) Ventris resolutio. *Cels.* ZEPSOWANIE żołądka.

SE DE'VOYER, V. act. (*Sortir du chemin, s'égarer.*) Declinare de viâ. OBŁĄKAC się zmylić z drogi zbłądzić.

DE'VOYER signifie au figuré, *Faire quitter à quelqu'un le bon chemin, le chemin de la vertu.* De viâ virtutis aliquem deducere. *Cic.* '*Il s'est dévoyé.* Viam virtutis deseruit. *Horat.* ZWIESC kogo ná złe od dobrego do złego go odwodząc. 'Pobłądził popsował się co do obyczaiow.

DE'VOYER *l'estomac.* Solvere stomachum. *Cat.* SOLUCYą żołądka sprawować.

DEUTE'RONOME, subst. m. (*L'un des livres de Moyse, qui est comme une repetition des précédens, & une seconde publication de la Loy.*) Deuteronomium. DEUTERONOMI księga iedna w pismie S. ták nazwana z Moyżeszowych: niby powtorzenie tego co się w przeszłych znáyduie, y ponowienie prawa.

(Ce mot est Grec en l'une & l'autre Langue, qui est composé de *Deuteros* & *nomos,* c'est à dire *secunda lex.*) To słowo iest Greckie w każdym ięzyku złożone z słuwa *Dewteros* y *nomos* to iest: *Drugie álbo powtorne prawo.*

DEUX, (*Nom de nombre.*) Duo, duæ, duo. DWA, Liczba podwoyna.

Vous qui estes deux gouffres & deux écueils de la Republique. Vos geminæ voragines, scopulique Reipublicæ. *Cic.* Wy co iesteście iáko dwie przepaści y rafy niebespieczne w Rzeczypospolitey.

TOUS DEUX. Ambo, ambæ, ambo. *'Tous deux ont esté vaincus.* Horum uterque cecidit victus. *Cic.* *'Ils s'aiment tous deux réciproquement.* Uterque utrique cordi est. *Ter.* OBADWA. 'Obadwa byli zwyciężeni. 'Kochaią się obadwa *albo* oboie w sobie.

LEQUEL *des deux?* (*dans l'interrogation.*) Uter, utra, utrum? *Cic.* KTORY ze dwoch, pytaiąc się.

L'UN *de vous deux.* Vestrûm utervis. *Cic.* *'L'un des deux.* Alter duorum. JEDEN z was dwoch. 'Jeden ze dwoch.

DEUX se marque ainsi en Chiffre Romain II. en Chiffre Arabe 2. DWA pisze się liczbą Rzymską Kościelną ták *II.* á liczbą Arabską prostą ták 2.

ON DIT, *Nous sommes à deux de jeu, Nous n'avons point l'avantage l'un sur l'autre.* Neuter nostrûm alteri præstat. Jam sumus ergo pares. MOWIą obadwaśmy dobrzy rowne szczęście, nie mamy nie ieden nád drugiego.

DEUX FOIS. Bis. adv. Semel atque iterum. *Cic.* *'Ils sont deux fois meilleurs amis qu'auparavant.* Bis tantò sunt amici, quàm prius. *Plaut.* DWA KROC dwa razy. 'Dwa razy lepsi przyiaciele niż byli.

Qui a deux ans, ou *Qui est âgé de deux ans.* Bimus. *Var.* *'Enfant de deux ans.* Puer bimulus. *Catul.* *'Qui a deux pieds.* Bipes. *'Qui parle deux langues.* Bilinguis. *Ennius.* Co ma dwa lata dwulatek. 'Dziecię w drugim roku álbo dwuroczek. 'O dwoch nogach. 'Mowi dwa ięzyki.

Qui a deux cornes, deux couleurs. &c. Bicornis bicolor. O dwoch rogach, dwoistey maści álbo farby.

DEUXIESME, *ou* DEUXIE'ME, adject. m. & f. Secundus, a, um. *'Pour la deuxiéme fois.* Secundò. Iterùm. adv. *Cicer.* WTORY, drugi, powtorny. 'Powtore drugi raz znowu.

DEXTRE, subst. fœm. vieux mot. *Le costé droit.* Dextra. PRAWA ręka strona bok. Stare słowo Francuskie.

DEXTE'RITE', subst. f. (*Adresse à faire les choses.*) Dexteritas. ZRĘCZNOSC sprawność w czynieniu czego.

Qui agit avec dextérité. Sollers. *'Il a une dextérité naturelle à toutes choses.* Ad omnia naturalis est ingenii dexteritas. *Liv.* Zręcznie wszystko czyniący. 'Zręczny sprawny we wszystkim.

DIA, terme populaire (*dont usent les chartiers pour faire avancer leurs chevaux par le droit chemin, comme ils se servent de* HURHAUT *pour le détourner à droit.*) D'où est venue cette phrase figurée & proverbiale, *Il n'entend ni à dia, ni à hurhaut,* pour dire *C'est un brutal, qui n'entend point raison quelque parti qu'on luy propose.* Æquum & bonum non capit. *DE, Wiau:* termin woźnie ná konie wołaiąc żeby szły daley prosto iako też mowią *Od siebie* konie w prawą kieruiąc. Skąd też to przysłowie poszło. Ani *Wio* áni *De* nierozumie, Grubian y prostak ktoremu nic nie poradzisz choćbyś mu náywięcey mowił.

DIABE'TES, subst. m. terme de medecine, (*Sorte de maladie, qui cause une subite éjection d'urine involontaire, si-tôt qu'on a beu.*) Diabetes. URYNY niestrzymanie choroba kiedy zaraz bieży uryna iák prędko się kto nápiie.

(C'EST aussi *Une sorte de siphon* (*dont les deux branches sont enfermées l'une dans l'autre.*) Diabetes siphon dicitur. *Colum.*) TOZ znaczy lewar álbo Hewar iáko zowią do ciągnienia wina z beczki.

DIABLE, subst. m. (*Malin esprit, ennemi de Dieu & des hommes.*) Diabolus. DYABOŁ zły duch nieprzyiaciel Boski y człowieka.

Donner quelqu'un au diable. Ditis aliquem devovere. *Plin.* Przeklinać dyabłami iáko prości y náypodleysi ludzie czynią; kazać komu do dyabła.

Le diable t'emporte, Vas-t-en au diable, (*Sorte de jurement ordinaire parmi la lie du peuple.*) *Vas-t-en à la malheure.* Abi ad Acheruntem. Niech cię dyabli wezmą, idź do dyabła przeklęctwa u ludzi podłych. Idź przepadniy w złą godzinę.

Il a le diable au corps. Larvæ, *ou* intemperiæ eum agitant. Dyaboł go opętał dyabli go rzucaią.

Tirer le diable par la queue, Avoir bien de la peine à vivre. Vix se sustentare. *Cic.* Mieć dyabła nie co, nie mieć o czym żyć Francuzi mowią: *ciągnąć dyabła za ogon.*

Faire le diable à quatre, (*Tempester, avoir de grands emportemens.*) Debacchari. *Ter. Cic.* Hałasować dyabłami przeklinać wielkie hałasy czynić w domu z złością okrutną.

LE PEUPLE se sert du mot de DIABLE en une infinité de phrases, & sur tout (*pour exagerer les choses soit en bien ou en mal.*) comme *Il est vaillant en diable.* Strenuissimus est. *'Sçavant en diable.* Scientissimus. *'Un diable en procés.* Recoctus & vafer litigator. *'C'est un meschant diable.* Est omnium nequissimus. *Cic.* POSPOLSTWO tego słowa záżywa w wielu bardzo potocznych expressyach, zwłaszcza co zbytecznie y nád námiar chcąc wyrazić, ták co do złego, iáko y co do dobrego. *Naprzykład:* Mocny iák dyaboł iák czart. 'Mądry iák dyaboł. 'Jest to dyaboł w prawie. 'Jest to dyaboł nie człek zły człowiek bardzo.

DIABLESSE, subst. f. se dit aussi (*d'une meschante femme, qui tempeste & s'emporte.*) Malis furiis acta. *Hor.* DYABLICA złośliwa Białogłowa hałaśnica.

DIABLEMENT, adverbe. (*Qui sert à augmenter la force d'une expression.*) Multùm. Plurimùm. Valdè. adv. *'Cela est diablement difficile,* ou *fort difficile.* Id difficillimum est. SRODZE strasznie ze dyabły. 'To iest ze dyabły trudne, bardzo ciężkie.

(Ce

(Ce qui ſe dit ſeulement parmi le peuple.) To záś tylko potocznie y między poſpolſtwem mowi.

DIABLERIE, ſubſt. f. (*Sortilege.*) Veneficinm. DYABELSTWO czary.

DIABOLIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient*, ou *qui convient au diable.*) Diabolicus. DYABELSKI Czartowſki.

DIABOLIQUEMENT, adv. (*En diable.*(Diabolicum in morem. DYABELSKO ze dyabły po dyabelſku.

DIACONAT, ſubſt. m. (*Le ſecond des grands Ordres.*) Diaconatus. DYAKONY drugie święcenie z większych przed Kapłońſtwem.

DIACONIE, ſubſt. f. (*Certains hoſpitaux anciennement dans la ville de Rome, gouvernez par des Diacres, où les veuves & les orphelins eſtoient nourris & logez.*) Diaconia. DYAKONIE pewne ſzpitalne Domy zdawna w Rzymie rządzone przez Dyakonow gdzie wdowy y ſieroty mięſzkały y pożywienie miały.

DIACONESSE, ſubſt. f. (*Femme conſacrée au ſervice de l'Egliſe & au culte des Autels, dans la primitive Egliſe.*) Diaconiſſa, æ, fem. DYAKONISSA Matrona poświęcona ná uſługę Kościelną koło Ołtarzow zá pierwſzych Chrześcian.

DIACRE, ſubſt. m. (*Miniſtre qui aſſiſtoit le Preſtre à l'autel & ailleurs, & qui eſtoit le dépoſitaire des aumoſnes des fideles, & qui ſervoit aux tables.*) Diaconus. DYAKON Ten co ná to ſię Święci áby przy Xiędzu aſyſtował we Mſzy, oraz też był Podſkarbiem iałmużn ktore ſkładali wierni dla ubogich, on niemi ſzafował, y ſtołami zawiadował.

DIADESME, *ou* DIADÈME, ſubſt. m. (*Bandeau blanc, ornement de teſte des anciens Roys.*) Diadema. NOSZENIE Krolewſkie bogate ná głowę iákodawni Krolowie ściągaczki bindy purpurowe ná głowie noſili niżeli ieſzcze náſtały koruny.

DIAGONAL, m. DIAGONALE, f. adject. (*Qui va d'un angle à un autre.*) Diagonalis. LINIA od rogu do rogu węgielna, linia ukośnie dana.

Ligne diagonale. Linea diagonalis. Linia ukośna od rogu do rogu ná ukos.

DIALECTE, ſubſt. f. (*Maniere de parler particuliere à une langue.*) Dialectus. MOWA oſobliwa w iákim języku álbo roznoić mowy iednegoż języka y národu.

DIALECTICIEN, ſubſt. m. (*Logicien.*) Dialecticus. *Cicer.* DYALEKTYK Filozof Logik.

En Dialecticien, En Logicien, (*A la façon des Dialecticiens, Selon les regles de la Dialectique.*) Dialecticè. *Cic.* Po Dyalektycku według opiſania y náuki Dyalektyki.

DIALECTIQUE, ſubſt. f. (*Logique, art,* ou *ſcience de bien raiſonner,* ou *de raiſonner juſte.*) Dialectica. *Cicer.* DYALEKTYKA náuka rozumnie y dowodnie o rzeczach mowienia z rozſądkiem ſłuſznym iedno z drugiego dowodząc, iedno wywodząc z drugiego y wnoſząc.

DE LA DIALECTIQUE. Dialecticus. *Cic.* DYALEKTYCZNY, Dyalektycki.

DIALECTIQUEMENT, adv. (*Selon les regles de la Dialectique.*) Dialecticè. *Cic.* DYALEKTYCZNIE według Dyalektyki.

DIALOGUE, ſubſt. m. (*Entretien où pluſieurs perſonnes parlent les uns après les autres.*) Dialogus. *Cicer.* DYALOG Rozmowa kilku oſob między ſobą.

DIALOGISME, ſubſt. m. (*Maniere,* ou *eſpece de dialogue, qui ſe dit des diſcours faits par demandes & par réponſes.*) Sermocinatio. DYALOGIZM, ſpoſob rozmowy przez pytania y odpowiedzi.

DIAMANT, ſubſt. m. (*Pierre précieuſe.*) Adamas. *Virg.* DYAMENT Kamień drogi.

DE DIAMANT. Adamantinus. *Ovid.* DYAMENTOWY

DIAMÉTRAL, m. DIAMÉTRALE, f. Diametros linea. *Vitr.* SRZODEK ſam okręgu ná dwie rowne części dzielącego ſię.

DIAMETRE, ſubſt. m. (*Ligne droite qui traverſe un corps paſſant par le centre.*) Diametros. *Vitr.* LINIA przez ſam ſrzodek okręgu iákiego dana *Linia Dyametralna.*

DIANE, ſubſt. f. (*La quatriéme & la derniere veille de la nuit dans un camp d'armée.*) Quarta vigilia. *Liv.* OSTATNIA ſtraż álbo warta przed świtaniem. Czwarta warta álbo warta po czwartey záraz przed ſamym iuż świtaniem zaprowadzona.

La Diane, le ſignal de l'heure de cette veille. Quartæ vigiliæ ſignum. Pobudka przed świtaniem uderzenie w bębny &c.

Battre la diane, battre le tambour le ſignal de cette veille. Ad quartam vigiliam ſignum dare. Bębnić ná pobudkę, uderzyć pobudkę álbo zátrąbić zrana o świtaniu.

DIAPHANE, adject. m. & f. (*Tranſparent.*) Perlucidus. *Cic.* PRZEZROCZYSTY wſkroś.

DIAPHORETIQUE, adject. m. & f. (*Sudorifique.*) Diaphoreticus, a, um. OTWIERAIĄCY, pocący purguiący *Dyaforetyk.*

(Terme de Medecine.) Termin Lekarſki.

DIAPHRAGME, ſubſt. m. (*Membrane,* ou *muſcle nerveux, qui ſepare l'eſtomac d'avec le bas ventre.*) Tranſverſum ex validâ membrana ſeptum. *Celſ.* BŁONA wewnątrz w ciele poprzeczna ktora dzieli żołądek od kałduna. Oſierdzie, otoczyna, przegroda wnętrzna.

DIARRHÉE, ſubſt. f. (*Flux de ventre.*) Alvi profluvium. *Celſ.* DYRYA biegunka proſta.

Il m'a pris un ſi grand cours de ventre, qu'il ne commence que d'aujourd'huy de s'arreſter. Tanta me *Diarrhya* arripuit, ut hodie primum cœperit conſiſtere. *Cic.* Ták wielka biegunka mię nápadła że dziś dopiero poczyna uſtawać.

DICTAME, ſubſt. maſc. (*Herbe medecinale, propre à faire tomber le fer des playes.*) Dictamnum. *Virg.* DYPTAN Ziele pomocne ná wyciągnienie żelaza z rany álbo z ciała.

DICTATEUR, ſubſt. m. (*Souverain Magiſtrat Romain, qu'on créoit dans les temps difficiles de la République, & dont l'autorité ne duroit qu'un temps.*) Dictator. *Cic.* DYKTATOR, Rządca głowny. Urząd w Rzymię ktory w czaſach trudnych y pomięſzanych ſtanowiono w iednego ręce wſzyſtkie rządy y moc wſzyſtkę oddaiąc do czaſu iákiego.

DE DICTATEUR. Dictatorius, a, um. *Cic.* DYKTATORSKI rządy náywyżſze w Rzecząypoſpolitey maiący.

DICTATURE, ſubſt. f. (*La charge & la dignité de Dictateur.*) Dictatura. *Cic.* GŁOWNY Urząd náywyżſzy w Rzeczypoſpolitey władza ſamo albo iedynowładna.

DICTER, V. act. (*Faire écrire quelque choſe en la prononçant.*) Dictare. **Il luy a dicté ce qu'il devoit dire.* Orationem illi dictavit. *Cicer.* DYKTOWAC powiadać po ſłowie piſzącym. *Podyktował mu co miał mowić.

DICTER ſe dit figurément (*des mouvemens de l'ame, qui nous portent à faire une choſe.*) Dictare. Suadere, (ſuadeo, es, ſuaſi, ſuaſum.) act. acc. *Cicer.* DYKTOWAC niewłáśnie o wnętrznych inſtynktach ktore nas wiodą do czynienia czego.

La raiſon ſemble nous dicter cela. Id ſuadere ratio nobis videtur. *Cic.* Rozum ſam zdaie ſię że nam to dyktuie, to radzi, to pokazuie.

DICTÉE, ſubſt. f. (*Ce que les Maîtres dictent à leurs Eſcoliers.*) Dictata. *Cic.* PISANIE po kim dyktowane.

DICTION, ſubſt. f. (*Façon de s'exprimer dans une Langue.*) Dictio. **S'étudier à la diction,* ou *à bien parler une Langue.* Dictioni operam dare. *Cic.* WYMOWA, mowa ják kto mowi w iákim języku wymowa wymowienia ſpoſob wymawianie. *Uczyć ſię dobrze wymawiać w języku iákim.

DICTIONNAIRE, ſubſt. m. (*Recueil fait en maniere de Catalogue de tous les mots d'une langue par ordre alphabetique.*) Vocabularium. DYKCYONARZ, Wokabularz, Słownik, kſięga ſłow álbo reieſtr ſłow języka iákiego wſzyſtkich porządkiem obiecadła zebranych.

DICTON, ſubſt. m. (*Le prononcé d'une ſentence, le diſpoſitif,*) Placitum. *Cic.* SENTENCYA dekret uchwała uſtawa.

DICTON, (*Sentence, inſcription.*) Inſcriptio. **Proverbe.* Dictum. NAPIS. *Przyſłowie powieść przypowieść.

DICTON, (*Raillerie.*) Lepidum dictum. *Cic.* POWIESC śmieſzna żart przymowka przycinek.

DIDACTIQUE, adject. m. & f. *Stile didactique,* (*qui ſert à enſeigner les ſciences.*) Dicendi genus ad docendum appoſitum. SPOSOB uczenia łatwo y wyrozumiale Mowa wyrozumiała ſłużąca do náuczania náuk iákich.

DIE, (*Ville épiſcopale du Dauphiné.*) Dia. DI Miaſto y Biſkupſtwo w Delfinacie.

Qui eſt de Die. Dienſis. & hoc Dienſe, adject. Dieńſki Dienczyk co ieſt z Di.

DIEPPE, (*Ville de Normandie ſur la mer.*) Dieppa. DIEP Miaſto Normandyi nád morzem.

Qui eſt de Dippe. Dieppenſis. Co ieſt z Diepu.

DIÉRESE, ſubſt. f. figure de Grammaire, (*Diviſion d'une diphthongue en deux ſyllabes.*) Diæreſis. DZIAŁ, rozdzielenie dwoygłośney litery ná dwie. Figura Grammatykalna.

DIESE, *ou* DIESIS, ſubſt. fœm. terme de Muſique. (*C'eſt*

la divifien d'un ton mineur & imparfait.) Diefis. fœm. *Vitr.* DIEZY głofy w muzyce w fpiewaniu poł tony.

DIETTE, fubft. f, (*Regime de vivre, abftinence qu'on fait quelquefois pour fa fanté.*) Diæta.*Cic.* SKROMNOSC w życiu zdrowiu dogadzaiąc, miarkowanie życia *Dieta* nie ieść.

Il y a cinq jours que je fais diette, & qu'il n'eft entré dans mon corps aucune goutte d'eau, ni un morceau de pain. Quinque abhinc diebus abftinax fui aquam in os meum non conjeci, nec micam panis. *Petr.* Już pięć dni iák fię dietą bawię áni kropli áni okrufzyny w oftach nie miałem.

DIETTE eft auffi *Une affemblée,* ou *des cercles de l'Empire,* ou *de la Pologne (pour délibérer des affaires publiques.)* Conventus. SEYM walny całego Páńftwa, ták w Niemczech ftanow y Rzefzy Niemieckiey, iáko y w Polfzcze ftanow Rzeczywofpolitey.

Tenir la diette. Conventus agere. *Caf.* Seym odprawować, trzymać, zgromadzać, zebrać, zwołáć.

DIEU, fubft. m (*Le createur, & le fouverain Maiftre de toutes chofes.*) Deus, *genit.* Dei, m. Supremus mundi arbiter, *genit.* fupremi arbitri, m. Qui nutu regit & orbem temperat. Supremum numen, *genit.* fupremi numinis, neut. *Cic.* BOG Stworca náywyżfzy Pan wfzyftkich rzeczy.

DIEU fe dit abfolument (*des puiffances & des perfonnes heureufes*) comme *Les Roys font les Dieux de la terre.* Reges Dii terræ. BOG mowi fię ofobliwie o Potentatach y fzczęśliwych. Krolowie Panowie fą Bogowie ziemfcy.

ON SE SERT auffi de ce mot (*en parlant des chofes qu'on aime paffionnément.*) *Je vous fais un petit Dieu devant luy.* Facio te apud illum Deum. *Terent.* O TYM w czym fię kto bardzo kocha, zá Bożka cię u niego czynię.

Il fait un Dieu de fon ventre. Huic Deus venter eft. Brzuch fwoy ma zá Bogá.

IL Y A encore une infinité de façons de parler fur ce mot; on dit *Graces à Dieu, Dieu merci.* Dei benignitate. *Liv.* INSZYCH ieft bardzo wiele fpofobow mowienia tym flowem Mowią Bogu dzięka, chwała Bogu.

ON LE DIT auffi à contre fens, *Dieu merci les gens de guerre, je n'ay plus rien.* Militibus gratia, nihil habeo amplius. MOWIĄ też to y w przeciwnym rozumieniu, Chwała Bogu, Panowie żołnierze nie mam też nic.

EN MATIERE de fouhait on dit, *Dieu le veuille, pluft à Dieu.* Dii faciant. Faxit Deus. *Cic.* ZYCZĄC czego, Day Boże, dałby to Bog.

A Dieu ne plaiſe, Dieu m'en garde. Quod Deus avertat. *Ter.* Broń Boże, uchoway mię Boże.

DIEU *vous beniffe* Benefaciat tibi Deus. (*lors qu'on éconduit un pauvre,* ou *que quelqu'un efternue.*) SZCZESC Boże niech Pan Bog fzczęści Panie Boże prowadź niech Pan Bog wfpomoże. Ubogiemu, *álbo* kichaiącemu dobrze życząc.

Dieu aidant, avec l'aide de Dieu, S'il plaift à Dieu. Deo juvante. *Cic.* Deo benevolente. Zá pomocą Bofką, przy pomocy Bofkiey, zá wolą Bożą.

EN MATIERE de conjuration & d'affirmation, *Pour l'amour de Dieu.* Fac mihi hanc gratiam. *Cic.* ZAKLINAIĄC: y twierdząc co; dla miłości Bofkiey.

Je prends Dieu à témoin. Teftor Deum. Bog mi świadek

ADIEU, (*quand deux amis fe feparent.*) Vale. Valeas. *Cic.* SZCZESLIWA droga żegnaiąc Panu Bogu oddaie.

DIEUX *des payens, Les faux-dieux.* Dii gentium. *Cicer.* BOGOWIE pogáńfcy fałfzywi.

Mettre quelqu'un au nombre des Dieux du paganifme. In Deos. Aliquem confecrare. *Cic.* Między Bogi kogo policzyć.

DIFFAMANT, m. DIFFAMANTE, f. (*Qui diffame, qui noircit la réputation.*) Ignominiofus. *Cic.* OSŁAWIAIĄCY, OSŁAWIAIĄCA, Zelżywy.

Un crime fort diffamant. Maculofum nefas. *Hor.* Grzech fzkaradny.

DIFFAMATEUR, fubft. m. (*Qui diffame une perfonne.*) Famæ alicujus obtrectator. *Cic. Plaut.* OBMOWCA zelżywy.

DIFFAMATION, fubft. f. (*L'action de diffamer.*) Famæ obtrectatio. *Cic.* OSŁAWIANIE obmawianie.

DIFFAME', m. DIFFAME'E, f. part. paff. Diffamatus. Infamatus. *Cic.* OSŁAWIONY zelżony.

Eftre diffamé. Infamiâ flagrare. *Cic.* Być w niesławie.

DIFFAMER, V. act. (*Noircir la réputation de quelqu'un.*) Diffamare. Infamare. OSŁAWIAC kogo roznofić go po ludziach.

Il eft diffamé pour jamais. Innfta eft ipfi nota ad ignominiam fempiternam. *Cicer.* Habet ftigma, nec illud nifi Orcus delebit. *Petr.* Ochydzony ná wieki.

DIFFE'REMMENT, (*on prononce* differemment.) adv. *Diverfement.*) Diversè. *Cic.* ROZNIE, rozmaicie.

DIFFE'RENCE, (*on prononce* differance.) fubft. f. (*Diverfité.*) Differentia. *Cic.* ROZNOSC.

La difference des mœurs. Morum diffimilitudo. **Des efprits* Ingeniorum difcrimina. *Quint.* **Des eftudes.* Studiorum diffimilitudo. *Cicer.* Rożność obyczaiow. *Umyfłow dowcipow rozumow. *Nauk y zábaw.

La difference des inclinations fait la difference des mœurs. Dispares mores difparia ftudia fequuntur. *Cic.* Rożność fkłonności czyni rożność obyczaiow.

Il y a de la difference d'un homme ménager à un avare. Parcus difcordat avaro. Jeft wielka rożność między ofzczędnym y fkąpym.

On voit aifément la différence qu'il y a entre la belle raillerie, & celle qui eft indigne d'un homme d'honneur. Facilis eft ingenui, & illiberalis joci diftinctio. *Cic.* Poznać łatwo rożność między żartem przyftoynym, y tym co flufznego człowieka nie zdobi.

Ne faire aucune difference entre les chofes divines & humaines. Divina atque humana promifcua habere. *Saluft.* Żádney rożności nie czynić między rzeczami Świętemi á świeckiemi.

Il y a de la différence entre médire & accufer. Aliud eft maledicere, aliud accufare. Co infzego ieft obmawiać, á co infzego fkarżyć.

DIFFE'RENCIER, (*on prononce* differancier.) V. act. (*Mettre de la difference.*) Rem diftinguere. ROZNIC dzielić rożność czynić między rzeczami.

DIFFE'RENT, m. DIFFE'RENTE, f. adject. (*on prononce* différant.) (*Diffemblable.*) Differens. ROZNY, ROZNA, nierowny niepodobny.

Ils font differents de vifage & d'humeur. Vultu & moribus inter fe funt diffimiles. *Quint.* Niepodobni fą ani z urody áni z humorow.

Les nations font différentes de langage & de mœurs. Inter fe differunt gente linguâ & inftitutis. *Caf.* Narody fię ięzykami y obyczaiami rożnią.

Le pauvre n'eft point différent du riche après la mort, ou ne differe en rien du riche. Æquè mendicus atque unà opulentiffimus cenfetur cenfu apud Acheruntem mortuus. *Plaut.* Ubogi od bogatego nic fię nie rożni po śmierci.

DIFFE'REND, *ou* DIFFE'RENT, fubft. m. (*on prononce* differant.) (*Difpute, contention, débat.*) Diffidium. Contentio. Difceptatio. *Cic.* ZWADKA fprzeczka kłotnia zażycia pofwar nie zgoda nieprzyiaźń.

Eftre en différent d'une chofe. De re aliquâ diffidere. *Cic.* Nie zgadzać fprzeczać fię o co.

Ils ne font en différent que fur un point, & font parfaitement d'accord fur tout le refte. De unâ re folùm diffident, de cæteris mirifice congruunt. *Cicer.* O ieden tylko punkt rzecz między niemi á zupełnie fię ná wfzyftko zgodzili.

Je n'ay aucun different avec luy. Mihi cum eo controverfiæ nihil eft. *Cic.* Nie mam nic do niego.

DIFFE'RER, V. n. (*Eftre different, ou diffemblable.*) Differre. *Cic.* ROZNIC fię.

Voyez en quoy mon opinion différe de la voftre. Vide quid differat inter meam opinionem & tuam. *Cic.* Obacz w czym fię moie zdanie rożni od twego.

DIFFE'RER, V. act, (*Remettre à un autre temps.*) Differre. *Cic.* ODKŁADAC do infzego czafu.

Differer de jour en jour, remettre de jour à autre. Diem ex die protelare. *Tacit.* Odkładać ode dnia do dnia.

On a differé l'affaire jufques au lendemain. In diem pofterum extracta res eft. *Liv.* **Nous avons differé jufques au lendemain à en parler.* Sermonem de eo diftulimus in pofterum. *Cicer.* **Au moins differez de quelques jours, que je m'en puiffe aller quelque part.* Saltem aliquot profer dies, dum proficifcor aliquò. *Ter.* **Le mal n'eft que differé pour un autre temps.* Præfens quod fuerat malum, in diem abiit. *Ter.* Odłożono rzecz aż do jutra. *Odłożyliśmy aż do jutra rozmowić fię o tym. *Przynaymniey do kilku dni odłoż poki ná pewne mieyfce nie doiadę. *Złe tylko fię przewlekło do czafu.

Sans differer. Sine cunctatione. Sine nllâ morâ. *Cic.* Niebawiąc nieodwłocznie.

DIFFICILE, m. & f. adject (*Qui donne de la peine.*) Difficilis. TRUDNY ciężki.

Une

Vne terre difficile à labourer. Solum arduum opere. *Plin.* Ciężki grunt rola twarda.

Fort difficile. Perdifficilis. *Cic.* Bardzo ciężki trudny.

Rien n'est difficile à celuy qui aime. Nihil difficile amanti puto. *Cic.* Nie niemasz trudnego kochaiącemu.

ON DIT, *Difficile à croire.* Difficile ad fidem. *Liv.* **A dire.* Dictu difficile. *Cic.* Difficile dicere. *Cic.* **Vne riviere difficile à passer.* Amnis transitu difficilis. TRUDNY do wierzenia. Do wymowienia. *Rzeka trudna do trzeprawienia.

DIFFICILE, (*Chagrin, mal-aisé à contenter, de mauvaise humeur, qu'on ne sçait comment prendre.*) Difficilis. Morosus. TRUDNY niedogodliwy człowiek wymyślny zrzędny.

La vieillesse nous rend plus difficiles. Amariores nos facit senectus. Starość czynić nas zrzędnemi.

DIFFICILEMENT, adv. (*D'une maniere difficile.*) Difficilè. *Cic. Plin.* TRUDNO a trudnością z ciężkością.

DIFFICULTE', subst. f. (*Peine que donnent les choses.*) Difficultas, atis, f. *Cic.* **D'avoir de l'argent.* Difficultas nummaria. **D'avoir des vivres.* Difficultas annonæ, f. *Cic.* TRUDNOSC ciężkość. *Trudność dostania pięniędzy trudność o grosz. *Trudność o pożywienie.

Difficulté de respirer. Difficultas spirandi. **D'uriner.* Stranguria. (*mot grec.*) *Plin.* **Difficulté d'uriner, (lors qu'on urine avec peine & goutte à goutte.)* Substillum. **Difficulté d'uriner avec douleur & acreté dans la partie.* Dysuria. Trudny ciężki oddech. *Trudność uryny prosta. *Trudność uryny kiedy tylko kapka zá kapką odchodzi. *Trudność uryny z rznięciem y boleniem.

DIFICULTE', (*Question difficile, endroit obscur & malaisé à entendre d'un Auteur.* Obscuritas. *Cic.* TRUDNOSC iak mieysce trudne w autorze iákim.

Cét Auteur est rempli de difficultez. In hoc Scriptore multi sunt loci scopulosi & difficiles. Ten Authór iest pełen trudności.

ON DIT en ce sens, qu'*Vne affaire est sans difficulté*, pour dire qu'*Elle est claire.* Facilis & expedita res est. RZECZ bez żadney trudności, iásna przez się.

On ne peut prendre aucune resolution, où il ne se rencontre quelque grande difficulté. Nihil constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. *Cic.* Nie można nic postanowić nie począć bez wielkiey trudności.

ON DIT, *Chercher des difficultez où il n'y en a point.* Nodum in cirpo quærere. *Terent.* SZUKAC trudności tam gdzie ich nie masz łękać szczawiu szukać.

J'ay une difficulté qui me fait de la peine. Restat mihi scrupulus, qui me male habet. *Ter.* Mam iednę trudność ktora mi się przykrzy.

Vn rehomme à difficultez. Homo scrupulosus. *Plin-Jun.* Skrupulat co w kazdey rzeczy coś widzi trudnego.

DIFFCULTE', (*Démeslé, contestation qu'on a vec une personne.*) Dissidium. *Cic.* TRUDNOSC kłotnia ażyście znim.

Ils ont eu de grandes difficultez, ou de grands démeslez entre eux. Asperrima fuit inter illos contentio. **Il naist des difficultez entre eux.* Nascuntur inter illos dissidia. *Cic.* Mieli wielkie trudności między sobą. *Poczynaią się kłotnie między niemi

FAIRE *difficulté.* Dubitare. NIESMIEC wymawiać się trudnić.

Avoir de la difficulté pour obtenir une chose. Ægrè exorare aliquid ab aliquo. **Ne faites point de difficulté de nous accorder une chose, Accordez nous la volontiers, Permettez nous de l'obtenir.* Unum exorare finite vos. *Plaut.* Mieć trudność w dostaniu czego. *Niechciey trudnić w pozwoleniu nam iedney rzeczy pozwol nam tego, pozwol niech to otrzymamy day się uprosić.

Ce juge tout moderé qu'il fut ne fit point difficulté de le condamner à une prison perpetuelle. Iste judex mitissimus non dubitavit illum æternis tenebris vinculisque mandare. *Cicer.* Ten sędzia lubo bardzo łaskawy bez náymnieyszey trudności, skazał go ná wieczne więzienie.

Je ne feray point difficulté de dire mon sentiment. Non gravabor dicere quid. *Cic.* Powiem zdanie moie z wielką ochotą.

DIFFICULTUEUX, m. DIFFICULTUEUSE, f. adject. (*Qui forme toûjours de nouvelles difficultez dans les choses.*) Scrupulosus. CO zawsze trudnościami nárabia we wszystkim

(Ce mot a vieilli & ne se dit que dans le familier.) To słowo Francuskie się zstarzało y nie mowi się chyba w prostym dyskursie y posiedzeniu.

DIFFORME, adject. m. & f. (*Laid, qui choque la veuë.*) Deformis. BRZYDKI, szpetny ná ktorego patrzać przykro.

Fort difforme, Fort remarquable pour sa laideur. Turpissimus. *Cic.* Bardzo brzydki plugawy.

DIFFORMITE, & DE'FORMITE', subst. f. (*Laideur, irrégularité dans le visage & dans tout le corps.*) Deformitas. *Cic.* BRZYDKOSC szpetność ná twarzy álbo ciele.

Causer de la difformité à quelqu'un. Deformare aliquem. *Virg.* Brzydkim kogo uczynić.

DIFFUS, m. DIFFUSE, f. (*Prolixe, trop estendu.*) Fusus. Diffusus. *Cic.* OBSZERNY rozwiekły.

Vn stile diffus. Genus dicendi redundans. *Cic.* **Vn homme diffus.* Verbosus homo. *Suet.* Styl obszerny. *Człowiek obszernie mowiący.

DIFFUSE'MENT, adv. (*D'une maniere diffuse.*) Fusè. Copiosè. *Cic.* OBSZERNIE szeroce.

DIGERE', m. DIGERE'E. Digestus. Coctus. *Cicer.* STRAWIONY, STRAWIONA.

ON DIT au figuré, *Vne pensée mal digerée.* Indigesta, ou indistincta cogitatio. MYSL nie uważna nierozmyślna,

Vne réponse mal digerée, précipitée, inconsidérée. Inconsiderata responsio, f. Odpowiedź nie uważna nierozmyślna.

DIGERER, V. act. se dit (*de l'action que fait l'estomac pour cuire les aliments & les distribuer par tout le corps.*) Digerere. Coquere. *Cic. Cels. Plin.* TRAWIC mowiąc o żołądku ktory trawi iedzenie y po wszystkim ciele rozsyła posiłek.

Vne viande facile à digerer. Ad concoquendum facillimus cibus. *Cic.* **Des viandes qui ne sont point digerées.* Cibi crudi. *Juv.* **Vn homme dont l'estomac ne digere point.* Homo crudus. *Cic.* Łatwa do strawienia potrawa. *Potrawy niestrawne surowe. *Człowiek ktorego żołądek nie trawi.

ON DIT en ce sens au figuré, *Digerer un conseil.* Digerere, ou perficere consilium. **Digerer une haine.* Concoquere odium. *Cic.* UWAZYC dobrze y rostrząsnąć radę iáką. *Strawić záwziętość.

Je digeray ces coups en vray Spartiate. Ego quidem plagas Spartanâ nobilitate concoxi. *Petr.* Zniosłem te plagi Spartańskim sercem.

(Les Enfans de Lacédemone ou de Sparte souffroient d'être fouëttez, sans se plaindre, devant l'Autel de Diane. Dzieci Lacedemońskie álbo Spartańskie plagi znosili bez płaczu y nárzekania przed Ołtarzem Dyany.

Il a bien de la peine à digerer cét affront. Hanc injuriam concoquere non potest. *Cicer.* **Cela est bien dur à digerer*, ou *de dure digestion.* Hoc pergrave & acerbissimum est toleratu. *Cic.* Niepodobna mu strawić tey obelgi. *Twarda to rzecz do strawienia, nie strawna to rzecz, ścierpieć tego nie podobna.

DIGESTE, subst. masc. (*Volume du Corps du Droit Civil.*) Digesta. PANDEKTY księga prawa świeckiego.

(C'est une compilation que Tribonien fit, suivant l'ordre de l'Empereur Justinien, de tous les Avis & Sentimens des habiles Jurisconsultes sur les difficultez du Droit. Il en a esté fait un Corps, auquel l'Empereur a donné force de Loy, par la Lettre qu'il a mise à la teste de l'Ouvrage, & qui luy sert de Préface. C'est ce qui compose la premiere partie du Droit Romain & du Corps du Droit. On l'appelle autrement *Pandectes* composez de 50. Livres.) Jest to zebranie ktore uczynił Trebonianus z roskazu Justyniana Cesarza, gdzie w iednę księgę zebrał wszystkie Rady y zdania náysławnieyszych w prawie biegłych ludzi, á to zebranie ták uczynione Cesarz potwierdził, zá prawo Listem swoim ktory miasto przemowy ná początku tego Zebrania przydał. Ta iest pierwsza księga Prawa Swieckiego álbo Rzymskiego, ináczey zowią Pandektow ksiąg piędziesiąt.

DIGESTION, subst. f. (*La coction des viandes, & la distribution qui s'en fait dans tout le corps.*) Digestio. Concoctio. *Cels.* **Faire digestion*, ou *la digestion.* Coquere, ou concoquere cibos. *Cic.* **Aider à la digestion*, ou *la digestion.* Concoctionem adjuvare. *Plin.* TRAWIENIE w żołądku. *Trawić. *Pomagać do strawienia.

DIGNE, (*Ville Episcopale en Provence.*) Diniæ. DIN Miasto z Biskupstwem w Prowencyi.

Qui est de Digne. Diniensis & hoc Diniense, adject. Dineński *álbo* Dineńczyk, co iest z Dinu.

DIGNE, adject. & f. (*Qui mérite quelque honneur, louange, ou récompense.*) Laudis & *mieux* laude dignus. **Formez un dessein digne de vostre grandeur.* Suscipe curam & cogitationem dignissimam tuæ virtutis. *Cic.* **Cela n'est pas digne de vous.* Non te dignum fecisti. *Ter.* GODNY chwały, nadgro-

nadgrody. *Pomyśl o tym co godne go ſławy y zacności twoiey. *To nie ieſt rzecz godna ciebie, nie zdobi cię ro.

Se moutrer digne de ſes anceſtres. Præbere, *ou* præſtare ſe dignum majoribus ſuis. *Cic. Hor.* * *Digne de commander.* Imperio dignus. Pokazać ſię godnym przodkow ſwoich. *Godzien Panować.

Il eſt digne d'être aimé. Amore dignus eſt. Godzien kochania, miłości.

Elles ſont dignes d'eſtre eſtimées. Dignæ ſunt quæ æſtimentur. Godne ſą poſzanowania.

Nous ſommes dignes d'être admiré du Roy, on retourne *Nous meſmes dignes que le Roy admire.* Digni ſumus quos Rex miretur. Godni ieſteśmy być w podziwieniu Krola, godni ieſteśmy ktorymby ſię Krol dziwował.

Digne d'eſtre admiré. Admiratione dignus. *Cic.* Godny podziwienia.

DIGNEMENT, adv. (*D'une maniere.*) Dignè. GODNIE zacnie.

DIGNITE', ſubſt. f. *Honneur,*ou *degré d'honneur.*) Dignitas *Cic.* GODNOSC, ſtopień godności doſtoyność.

DIGNITE', (*Charge.*) Munus. *Cic.* GODNOSC urząd.

Eſtre conſtitué en quelque dignité. In ampliſſimo dignitatis gradu collocari. *Cic.* * *Il a obtenu les premires dignitez.* Ampliſſimos dignitatis gradus adeptus eſt. *Cic.* Być na iakiey godności poſtawionym. * Otrzymał pierwſze godności.

DIGNITE', (*Maniere noble avec laquelle on ſoûtient une digni é dont on eſt reveſtu.*) *Il agit avec dignité.* Agit cum dignitate & venuſtate. *Cic.* GODNOSC ſpoſob godny poſtępowania ſobie na iakiem doſtoieńſtwie, powaga godność, poczyna ſobie poważnie, godnie ſobie poſtępuie.

Les marques d'une dignité. Dignitatis inſignia. *Cic.* Znaki godności.

DIGRESSION, ſubſt. f. (*Sortie hors de ſon ſujet.*) Digreſſio. *Cic. Quint.* ODSTĄPIENIE od rzeczy w mowieniu.

Faire des digreſſions en parlant, (*Sortir de ſon ſujet.*) Digredi. *Cic. Plaut.* Odſtępować od rzeczy założoney w mowieniu.

DIGUE, ſubſt. f. (*Chauſſée pour retenir l'eau d'une riviere,* ou *d'un eſtang.*) Moles. *Cic.* TAMA na rzecze. grobla ſypana na rzecze albo ſtawie.

DIGUE ſe dit figurement (*des obſtacles qu'on oppoſe aux paſſions & aux vices.*) Obex. *Liv.* TAMA *niewłaśnie,* o przeſzkodach záſtępuiących Paſſyom y wyſtępkom, Hamulec.

Il faut une forte digue pour arreſter les fougues d'une jeuneſſe libertine. Arctè cohibendæ ſunt effrenatæ adoleſcentium libidines. Trzeba potężney tamy dla zatrzymania porywczości młodości ſwywolney.

DIJON, (*Ville capitale du Duché de Bourgogne, où il y a un Parlement.*) Divio. DIZON Diwion Miaſto głowne Xięſtwa Burgundyiſkiego z Parlamentem.

Qui eſt de Dijon. Divionenſis & hoc Divionenſe, adject. *Parlant du Dioceſe.* * Divonæus, a, um. *Parlant de ceux qui ſont de la Ville.* Dywioneńſki mowiąc o Diecezyi. *Dywiończyk mowiąc o obywatelach.

DILATATION, ſubſt. f. (*Extenſion, raréfaction.*) Dilatatio. Rarefactio, onis, f. (*mots d'uſage parmi les Philoſophes.* **Il ſe fait une dilatation de l'air par le moyen de la chaleur.* Aër rareſcit, *ou* dilatatur calore. *Cic.* WYCIĄGNIENIE przerzedzenie rościągnienie ſłowo francuſkie używane u filozofow. * Powietrze ſię przerzedza przez ciepło, rościąga ſię.

DILATER, V. act. (*Eſtendre, élargir, faire plus grand.*) Dilatare. Extendere. *Colum.* ROSCIĄGNĄC rozſzerzyc większe przeſtrzeńſze uczynić.

Les pores du corps ſe dilatent. Meatus corporis dilatantur. **Le ventricule ſe reſſerre & ſe dilate.* Alvus tum aſtringitur, tum relaxatur. *Cic.* Pory w ciele ſię roſprzeſtrzeniaią. *Zołądek ſię rościąga y ściſka.

DILATER *ſon diſcours, l'eſtendre.* Orationem dilatare. *Cic.* ROZSZERZAC ſię z mową ſzeroce mowić.

DILATER *les bornes de ſon empire.* Imperium proferre. *Cic.* Fines imperii propagare. *Cornel. Nep.* ROZPRZESTRZENIAC granice Państwa ſwego.

(On dit mieux *Eſtendre les bornes.*) Lepiey ſię mowi wyciągnąć granice, albo rozſzerzać.

DILECTION, ſubſt. f. (*Amour, charité.*) Amor. Charitas. *Cic.* MIŁOSC kochanie lubienie ulubienie n przeymość.

DILEMME, ſubſt. m. (*Sorte d'argument, qui après avoir diviſé une propoſition en affirmative, ou négative, fait voir une abſurdité des deux coſtez.*) Complexio. *Cic.* DOWOD na obie ſtrony, oboſtronny dwoiſty w ktorym na co kolwiek kto pozwoli zawſze źle.

DILIGEMMENT, (*on prononce.*) dilijamant.) adv. (*En diligence, promptement.*) Celeriter. Citò. adv. *Cic.* PILNIE ochotnie, raźno prędko.

DILIGEMMENT, (*Avec diligence, avec ſoin & exactitude.*) Diligenter. Studiosè. Accuratè. *Cic.* PILNIE Uſilnie a pilnością y ſtaraniem.

DILIGENCE, (*on prononce* dilijance.) ſubſt. f. (*Célérité.*) Celeritas. PILNOSC ochota prędkość poſpiech.

Il faut faire diligence. Properandum eſt. Trzeba pilności trzeba poſpiechu.

Nous faiſons toute la diligence poſſible. Ita properamus, ut non poſſit magis *Plaut.* Wſzelką ile można czyniemy pilność, iak można ſpieſzemy.

DILIGENCE, (*Soin, exactitude.*) Diligentia. Cura. Sedulitas. *Cic.* PILNOSC uſilność ſtaranie pilne.

DILIGENT, (*on prononce* dilijant.) DILIGENTE, f. adject. *Prompt, viſte*) Celer. PILNY PRĘTKI ochotny.

DILIGENT, (*Soigneux, exact.*) Diligens. PILNY uſilny ſtaranny.

DILIGENTER, (*on prononce* dilijenter.) V. act. (*Haſter.*) Accelerare. *Cic. Ovid.* POSPIESZAC naglić.

Diligenter un ouvrage, (*Le faire promptement.*) Accelerare opus. *Stat.* **Il diligente tout ce qu'il fait.* Quidquid agit, properat omnia. *Plaut.* Poſpieſzać ſię a robotą iaką. *Wſzyſtko w lot prędko czyni.

SE DILIGENTER, (*Faire diligence.*) Diligentiam, *ou* celeritatem adhibere. *Cic.* POSPIESZAC ſię ſpieſzyc ſię.

DILLINGEN, (*Ville d'Alemagne dans la Suabe en deça du Danube.*) Dillinga, æ, f. DILINGA Miaſto Niemieckie w Swewii z tę ſtronę Dunaiu.

DIMANCHE, ſubſt. m. (*Jour du Seigneur.*) Dies Dominicus. NIEDZIELA Dzień Pańſki Święty.

DIMENSION, (*on prononce* dimanſion.) ſubſt. f. (*Meſure.*) Menſura. *Cic.* MIARA rozmiar.

Prendre les dimenſions. Metiri. Rozmierzać.

DIMINUE', m. DIMINUE'E, f. part. paſſ. Minutus. Diminutus. UMNIEYSZONY UMNIEYSZONA.

DIMINUER, V act. (*Rendre moindre.*) Minuere. Imminuere. *Cic.* UMNIEYSZAC zmnieyſzać.

Le prix des vivres n'eſtoit pas beaucoup diminué. Annona haud multùm laxaverat. *Liv.* Nie bardzo ſię było umnieyſzyło drogości nie bardzo było ſtaniało,

Le prix des terres eſt bien diminué. Jacent pretia prædiorum. *Cic. Plin. Jun.* * *Diminuer de ſon revenu.* Extenuare cenſum ſuum. Dobra znacznie ſpadły z Ceny. *Intraty ſobie umnieyſzyć.

DIMINUER, V. neut. (*Devenir moindre.*) Minui. * *Ma ſanté diminue, & ma douleur augmente.* Valetudo decreſcit, accreſcit labor. *Plaut.* **Il diminue à veuë d'œil.* Extenuatur quotidiè. *Cic.* **Son ventre eſt bien diminué.* Receſſit venter. *Plin. Jun.* * *Sa fiévre diminue.* Ejus febris remittit. * *Le grand chaud,* ou *la grande chaleur diminuë.* Calor ſe frangit. * *Les rivieres diminuent.* Decreſcunt flumina. *Hor.* UMNIEYSZYC ſię ubywać. *Zdrowia mi ubywa, a choroba ſię wzmaga. *Ubywa go co dzień marnieie niſzczeie co moment. *Ubyło mu z naczynie brzucha. *Uſtępuie uſtaie gorączka. *Wielkie gorąca uſtaią omiiaią. *Rzeki opadaią.

Des troupes extrémement diminuées & en tres-mauvais équipage. Copiæ extenuatiſſimæ & inopiâ rerum omnium peſſime acceptæ. *Cic.* Woyſko wycięczone y w złym bardzo porządku.

DIMINUER ſe dit figurément, pour *Amoindrir, affoiblir.* Minuere. *&c.* UMNIEYSZAC niewłaśnie uymować ubliżać osłabić uymować.

Diminuer l'autorité, les louanges. Imminuere auctoritatem, laudem. *Cic.* Umnieyſzać uymować powagi chwały.

Diminuer l'atrocité d'un crime. Levare criminis atrocitatem. **Un crime.* Extenuare crimen. *Cic.* Umnieyſzać ſzkaradności iakiego wyſtępku.

Il faut prendre garde que je ne diminuë ſes louanges par la foibleſſe de mon eſprit. Cavendum maximè ne deteram illius laudes culpâ ingenii. *Horat.* Obawiać ſię trzeba abym nie umnieyſzył co z pochał Jego, nieudolnością dowcipu mego.

Cela diminuë beaucoup de ſa gloire. Id de ipſius gloriâ multùm

multùm detrahit. *Cicer.* To bardzo iego umnieyszyło sławę.

DIMINUTION, subst. f. (*Retranchement d'une partie d'une chose.*) Diminutio, Extenuatio. *Cic.* **On dit* Vectigalium diminutio. *Cic.* *Diminution des imposts.* *Extenuatio dignitatis. *Cic.* *Diminution de la dignité.* * Decessio de summà. *Cic.* *Diminution d'une somme.* UMNIEYSZENIE uyma ubranie czego. *Mowią umnieyszenie podatkow. * Uyma godności. *Umnieyszenie summy.

DIMISSOIRE, subst. m. (*Lettres d'un Evesque qui permettent à un Ecclesiastique son diocesain d'estre dans un autre Diocese, ou de prendre les Ordres de quelque autre Evesque.*) Dimissoriæ literæ, arum, f. plur. LIST świadeczny od Biskupa własnego z pozwoleniem Duchowney osobie bawienia się y święcenia w Jnszey Diecezyi u inszego à oie swego Biskupa *Dymissoryalne* Listy. Listy wypuszczaiące z pod władzy swoiey.

DINANT, (*Ville de la Seigneurie de l'Evesché de Liege.*) Dinantium, ii, neut. DINANT Miasto Xięstwa Lodyiskiego Biskupstwa.

DINDON, subst. m. (*Jeune Coq d'Inde.*) Pullus gallinaceus Indicus, i, m. INDYK, Iendyk Kogut iodyski.

DIOCESE, subst. m. (*Estenduë de la Jurisdiction d'un Evesque.*) Diœcesis. DIECEZYA mieysce poki władzy iakiego Biskupa.

DIOCESAIN, m. DIOCESAINE, f. *Qui est d'un Diocese.*) Qui & quæ est ex diœcesi **Evesque Diocesain.* Proprius diœcesis Episcopus. DIECEZANIN DIECEZANKA. *Biskup własny pasterz.

DIOPTRIQUE, subst. f. *Science qui enseigne une partie de l'Optique.*) Dioptrica. *Vitr.* NAUKA o perspektywach.

DIPSADE, subst. f. (*Espece de vipere, dont la morsure & le venin cause une altération sans fin.*) Prester. *Plin.* ZMIIA ktorey ukąszenie bez końca pragnienie sprawuie.

DIPTERE, ou UN TEMPLE DIPTERE, *Qui a deux rangs de colomnes tout au tour.*) Dipterum templum. KOSCIOŁ FILAROWANY filarowanie we dwa rzędy maiący w koło.

DIPHTHONGUE, subst. f. (*Syllabe composée de deux voyelles.*) Diphthongus. DWOYGŁOSNA Litera.

DIRE, V. act. (*Faire connoistre sa pensée aux autres par le moyen de la parole.*) Dicere. *Cic.* POWIADAC mowić.

Dire une chose en peu de paroles, en peu de mots, la dire brièvement, en un mot. Paucis complecti, *Cic.* POWIADAC mowić co w krotkich słowach.

Il ne faut dire qu'un mot à un homme intelligent. Dictum sapienti sat est, *Plaut.* Dość słowo námienić rozumnemu.

Dire souvent un mesme mot. Verbum dictitare. *Cic.* Często iedno słowo powtarzać.

Dire toûjours la mesme chose, Chanter toûjours la mesme chanson. Eandem cantilenam canere. *Ter.* Toż samo ustawicznie prawić, zawsze iednę Piosnkę śpiewać.

Dire ce qu'on a sur le cœur, ou ce qui nous fait peine. Stomachum deiegere. *Plaut.* Powiedzieć wymowić co kto ma ná sercu ná myśli.

Dire à quelqu'un ce que nous voulons qu'il dise. Præire alicui verbis. **Ce que nous voulons qu'il fasse.* Mandare. Powiedzieć komu, y nauczyć go co má mowić, *Co má czynić.

Dire quelque chose à l'oreille. Aliquid in aurem insusurrare. *Cic.* Powiedzieć co do ucha.

Dire tout de bon. Dicere ex animo. *Ter.* **Pour rire.* Dicere joco. *Cic.* Szczerze powiedzieć bez żartu. * Powiedzieć ná żart.

Le cœur me le disoit bien, que je ferois un voyage inutile. Præsagiebat mihi animus, me frustrà iturum. *Plaut.* Serce mi to tuszyło żem miał niepotrzebnie się trudzić w tę drogę.

N'avez-vous plus rien à me dire, Ne me voulez-vous plus rien? Nunquid me vis amplius. *Ter.* Niemasz mi więcey mowić, co powiedzieć, nic potrzebuiesz nie rozkażesz cowięcey.

Aussi-tost dit aussi-tost fait. Dictum ac factum. *Ter.* Jak się prędko rzekło tak się stało.

A dire le vray. Ut verum fatear. *Cic.* Prawdę rzekszy, prawdę mowiąc.

Dire quelque chose de trop fort contre quelqu'un. Dicere aliquid gravius in aliquem. *Ter.* Co wielkiego ná kogo powiedzieć.

ON DIT Aiunt. Ferunt. Fertur. Fama est. POWIADAIĄ mowią prawią głoszą słychać.

Que dira-t-on si vous faites cela? Quis erit rumor populi, si id feceris? *Ser.* Coż będą mowić ieśli to uczynisz.

Qu'avez vous à dire? Quid habes dicere? *Cic.* **On dit cela par-tout.* Jactatur hoc vulgo. *Cæl. ad Cic.* Co masz mowić álbo powiedzieć, coż mowisz co powiadasz. * Wszędzie o tym słychać álbo gadaią.

Que cecy soit dit entre nous deux, sans que luy ni qui que ce soit en sache rien. Arcano tibi ego dico, ne ille ex te sciat, neque alius quisquam. *Plaut.* Niech to będzie między nami áby áni on áni nikt inszy o tym nie wiedział.

A qui le dites-vous, je sçay quelle est vostre vigilance. Vigilantiam tuam mihi narras, novi, notis prædicas? *Terent.* Komuż to powiadasz o tym wiem dawno iáka pilność twoia.

Ne dire rien qui vaille. Ineptè loqui. *Cic.* Prawić nic do rzeczy.

NE RIEN DIRE, (*ne pas parler d'une chose, s'en taire.*) Tacere. *Cicer. Ter.* NIC nie mowić, cicho co trzymać u siebie, milczeniem pokryć.

Je ne dis rien des batailles, ni des sieges de ville. Mitto prælia. Prætereo oppugnationes oppidorum. *Cic.* Nie mowię milczę o bitwach y miast obleżeniach.

Je ne me soucie de quoi qu'on dise de moy, si le monde me siffle, je me ris d'eux, en voyant mon argent dans mon coffre. Populi voces contemno, si me sibilat, at mihi plaudo, dum nummos in arcâ contemplor. *Hor.* Niedbam co ludzie gadaią drwię z tego wszystkiego kiedy mam pieniądze w szkatule.

Je ne puis retenir leur langue, ni empescher qu'ils ne disent ce qu'ils veulent, mais je puis empescher qu'ils ne le disent justement. Quin dicant, non est mihi in manu, meritò ut ne dicant, id est in manu. *Plaut.* Nie mogę przeszkodzić ludziom mowić, nie mogę im zawiązać gęby, álbo mogę do áby to co mowią takie prawda niebyła.

Je luy diray des choses qui luy feront de la peine. Illum probè incommodis dictis angam. *Plaut.* Powiem mu o biesie zá kominem, powiem mu co nie rad będzie słyszał.

C'est bien dit, cela est bien dit, On ne peut mieux. Sapienter dictum.) Dobrze powiedział nie można lepiey. A dobrze!

S'il le sçavoit, il parleroit bien autrement. Si sciret, alia esset oratio. *Ter.* Gdyby wiedział inaczeyby mowił.

DIRE *du bien de quelqu'un.* Benè alicui dicere. *Terent.* DOBRZE o kim mowić.

DIRE *bon-jour à quelqu'un, (le saluer.)* Dicere alicui salvere. *Suet.* Dicere alicui salutem. *Ter.* **Dire adieu à quelqu'un.* Dicere alicui valere, *Suet.* DOBRY dzień komu powiedzieć kłaniać mu się. *Pożegnać kogo żegnać się z kim.

VOULOIR *dire,* (*Signifier.*) **Que veulent dire ces paroles?* Quid verba ista volunt. *Cic.* **Que veut dire cét habit?* Quid sibi hic vestitus quærit? *Ter.* CHCIEC mowić znaczyć. *Co znaczą słowa? Coż to ma znaczyć. * Coż to za stroy.

C'EST à DIRE. Scilicet. Id est. **Ce n'est pas à dire que.* Non continuò. Non idcircò. **Pour avoir défendu un homme de bien, ce n'est pas à dire que vous soyez honneste homme.* Non si virum bonum defendisti, idcircò bonus es. TO JEST. *Nic to iest co. *Nic to iest być poczciwym co bronić poczciwego y przy nim stawać.

Si le cœur vous en dit, si cela vous plaist. Si id tibi cordi est. *Cic.* Jeśli ci to serce tuszy ieśli chcesz y podoba ci się.

DIRE, subst m. (*Le discours.*) Dictum, i, n. *Cic.* POWIESC.

On n'a point d'egard au dire des témoins, s'ils ne sont confrontez. Dictis testium nulla habetur fides, nisi conferantur cum reo. Nieuważaią ná powieści świadkow ieżeli się nie stosuią do siebie.

DIRE, (*Opinion, sentiment.*) *Au dire d'Aristote.* Ut ait, *ou* ut sentit Aristoteles. *Cic.* ZDANIE rozumienie mniemanie, według zdania Arystotelesa.

A son dire il est innocent. Si verbis illius habeas fidem, *ou* si illum audis, nemo illo innocentior. Według tego co powiada iest niewinny.

Au dire des connoisseurs. Judicio, *ou* arbitratu eruditorum. Według zdania rozumnych, świadomych uczonych.

DIRECT, m. DIRECTE, fœm. adject. (*Qui est en ligne droite.*) Directus. *Cic.* PROSTY. Prosto w linii.

DIRECTEMENT, adv. (*En droite ligne.*) Rectà. PROSTO w linię.

DIRECTEUR, subst, m. (*Qui régle, qui dirige.*) Moderator. *Cic.* RZĄDCA *Dyrektor.*

DIRECTION, subst. f. (*Gouvernement, conduite.*) Rectio. *Cic.* RZĄD, władnienie, sporządzanie, powodowanie. *Dyrekcya,* kierowanie.

Eſtre ſaus la direction de qaelqu'ua. Ab aliquo regi. *Cicer.* Byé pod rządem czyiem *pod dyrekcyą.*

Avoir la direction & la conduite d'une choſe. Aliquid regere, *ou* adminiſtrare. Mieć co pod dyrekcyą ſwoią władnąć czym.

DIRECTION *d'intention,* (*lors qu'on ſe propoſe quelque fin honneſte dans une action qui ſeroit mauvaiſe.*) Bona mene *Quint.* PROSTA intencya: kiedy kto dobrym ſercem y proſtą intencyą czyni álbo z proſtoty co złego.

DIRIGER, V. act. (*Conduire, regler.*) Regere. Dirigere. Moderari. *Cic. Hor.* RZĄDZIC kierować Dyrekcyą mieć.

Se charger de diriger quelqu'un. Suſcipere aliquem regendum. *Cic.* Wziąć ná ſiebie dyrekcyą iákiey oſoby.

DIRIMANT, m. DIRIMANTE, f. (*Qui emporte nullité.*) Dirimens. ROZWODZĄCY rozrywaiący znoſzący.

(Terme de Droit Canonique, qui ſe dit de certains Empêchements ou Défauts, qui rendent une choſe nulle.) Termin prawa Duchownego o niektorych przéſzkodach z ktoremi żádna rzecz ważna być nie może.

DISCERNENENT, ſubſt, m. (*L'action de diſcerner.*) Dijudicatio. *Cic.* ROZSĄDZANIE rozważanie rozeznáwanie.

DISCERNEMENT ſe prend ſouvent pour *Le jugement qu'on fait des choſes.* Judicium. *Cic.* ROZEZNANIE rozſądek.

Les animaux ont du diſcernement pour diſtinguer ce qui leur eſt bon, d'avec ce qui leur eſt mauvais Hoc habent animantes, ut noxia ab utilibus diſcernant. Bydlęta umieią rozeznać co im złego ieſt y co dobrego.

Il faut avoir le diſcernement fin, pour s'appercevoir de cela. Peracri judicio opus eſt, ut id perſpiciatur. Trzeba mieć byſtre rozeznanie áby to poſtrzedz.

DISCERNER, V. act. (*Faire le diſcernement d'une choſe d'avec une autre.*) Dignoſcere. Internoſcere. *Cicer.* ROZEZNAC iedno od drugiego.

Diſcerner ce qui eſt juſte, d'avec ce qui ne l'eſt pas. Fas atque nefas diſcernere. *Hor.* *L'apparence de la vérité.* Vera à falſis ſecernere. *Plin.* Rozeznać co ſłuſzna á co nie. *Pozor od prawdy.

On ne diſcerne pas bien la veritable amitié de la fauſſe, s'il n'arrive quelque occaſion, qui faſſe connoitre la fidélité d'un amy, comme le feu fait connoître l'or. Non facilè dijudicatur, *ou* ſecernitur verus amor & fictus, niſi aliquod incidat hujuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic benevolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit. *Cic.* Nie rozeznać zmyſloney przyiaźni od fałſzywey chyba w przygodzie iákiey, iáko ogień probuie złoto.

Diſcerner un artiſan qui entend bien ſon métier d'avec celuy qui ne l'entend point. Diſtinguere peritum artificem ab inſcio *Cic.* Rozeznać Rzemieślnika ſłuſznego od partacza.

DISCIPLE, ſubſt m. & f. Diſcipulus. (*pour un jeune homme.*) *Diſcipula. *pour une fille qui apprend de quelqu'un.* UCZEN, żak młody, w náuce tákiey będący chłopiec. *Dziewczynka Panienka mała w náuce będąca.

Je veux eſtre en cela vôtre diſciple. Te uti in hac re magiſtro volo *Cic.* Chcę być w tym uczniem twoim.

DISCIPLE. (*Elève d'un maître dans quelque art.*) Diſcipulus, i, m. *Plaut.* UCZEN chłopiec w kunſzcie iákim álbo rzemieśle u Mayſtra iakiego.

DISCIPLINABLE, adject. m. & f. (*Capable de diſcipline & d'inſtruction.*) Docilis & hoc docile. *Cic.* POIĘTNY co ſię da náuczyć, karny.

DISCIPLINE, ſubſt. f. (*Art, Science qu'on apprend.*) Diſciplina. *Cic.* NAUKA Kunſzt ćwiczenie ktorego ſię kto uczy

La diſcipline militaire. Scientia militaris, f. *Cicer.* Náuka Rycerſka, kunſztu álbo trybu woiennego.

DISCIPLINE, (*Inſtruction, gouvernement, conduite.*) Diſciplina. Inſtitutio. *Cic.* CWICZENIE. uczenie, wychowanie

Il a eſté ſous ſa diſcipline, il a eſté inſtruit par luy. Ab illo fuit inſtitutus. *Cicer.* *Elevé ſous la ſevere diſcipline de ſon pere.* Severâ patris diſciplinâ eductus. *Tacit.* Był u niego w náuce w Jego wychowaniu. *Wychowany pod ſurowym ćwiczeniem Oyca ſwego.

Mettre quelqu'un ſous la diſcipline d'un autre. Aliquem inſtituendum alteri tradere. Oddać kogo komu ná náukę.

DISCIPLINE. (*Fouët de cordes, ou de chaînettes.*) Flagellum. *Juv. Hor.* DYSCYPLINA z ſznurkow álbo z łańcuſzkow

Qui merite la diſcipline. Dignus ſcuticâ. *Horat.* Godzien dyſcypliny plag, chłoſty.

Se donner, ou *Prendre la diſcipline.* Flagellare corpus ſcuticâ. Dyſciplinę czynić, álbo wziąć dyſcyplinę, wziąć chłoſtę.

Donner la diſcipline. Accipere aliquem verberibus. *Cicer.* *Il eſt tout en ſang d'avoir pris la diſcipline.* Rubet ſcuticâ. *Juv.* Dyſcyplinę komu dać *Wſzyſtek krwią zlany od plag od dyſcypliny.

DISCIPLINER, V. act. (*Regler, faire garder une diſcipline.*) Inſtituere. *Cic.* *Il eſt bien diſcipliné.* Benè inſtitutus eſt. *Des armées bien diſciplinées.* Bonâ diſciplinâ exercitati milites. *Cicer.* CWICZYC wychowáć wyćwiczyć. *Dobrze ćwiczony. *Woyſka dobrze ćwiczone.

DISCONTINUATION, ſubſt. f. (*Ceſſation, interruption d'une choſe.*) Intermiſſio. PRZERWANIE przeſtanie czego

DISCONNTINUE', m. DISCONTINUE'E, f. part. paſſ. Intermiſſus. *Cic.* PRZERWANY, PRZERWANA.

DISCONTINUER, V act. (*Ceſſer, interrompre une choſe.*) Intermittere. Ceſſare. *Cicer.* PRZERWAC co przeſtać czego nie dokończywſzy.

Diſcontinuer d'écrire. Scribendi intercapedinem facere. *Cic.* *Diſcontinuer un ouvrage.* Opus intermittere. *Cæſ.* Ceſſare in opere. *Cic.* *Son devoir.* Officium intermittere. *Une coûtume.* Conſuetudinem intermittere. *Cic.* *Le travail.* Tempus à labore intermittere. *Cæſ.* Przeſtać piſać. *Przeſtać roboty iákiey. *Przeſtać powinnośći ſwoiey. *Zwyczaiu iákiego. *Zábawy iákiey.

Sans diſcontinuer. Sine ullâ intermiſſione. *Cic.* NIEPRZESTAIĄC nieprzeſtannie.

DISCONVENANCE, ſubſt. f. (*Diſproportion.*) Diſcrepantia *Cic.* ROZNOSC, Rożnica, nieproporcya.

DISCONVENIR, V. act. neut. (*Ne pas convenir d'une choſe.*) Diſconvenire. *Cicer.* *Nous diſconvenons entre nous.* Diſconvenit inter me & te. *Hor.* NIEZGADZAC ſię ná co. *Niezgadzamy ſię z ſobą.

(On dit mieux en noſtre langue, *Ne pas convenir.*) W Francuſkim lepiey mowić *Ne pas convenir* niżeli Diſconvenir.

DISCORDANT, m. DISCORDANTE, f. part. (*Qui n'eſt point d'accord.*) Diſcors. *Hor. Cic. Plaut.* *Une voix diſcordante.* Vox diſſona. *Liv.* NIEZGODNY, NIEZGODNA, nieſforny. *Głos niezgodny, niezgadzaiący ſię.

DISCORDER, V. neut. (*N'eſtre point d'accord.*) Diſcordare. NIEZGADZAC ſię.

(Ce verbe eſt d'un rare uſage, ſi ce n'eſt ſon Participe, *Diſcordant,* & on dit mieux *Ne pas s'accorder.*) To ſłowo w Francuſkim nie ieſt w używaniu procz tylko w Partycypie *Diſcordant* niezgadzaiący ſię, á mowi ſię lepiey *Ne pas s'accorder* niżeli *Diſcorder* nie zgadzać ſię.

DISCORDE. ſubſt. f. (*dont les Payens faiſoient une Divinité anciennement.*) Diſcordia. *Hor.* NIEZGODA ktorą zá Boginią mieli dawni Poganie.

DISCDRDE, (*Diſſenſion.*) Diſcordia. *Cic.* NIEZGODA rożność kłotnia ſpor nieſforność nieiedność.

Mettre, ou *ſemer la diſcorde entre les citoyens.* Diſſidium inter cives ſerere concitare. *Cicer.* Niezgodę rozſiewać álbo wprowadzać między obywatelami.

Eſtre en diſcorde. Diſſidere. Być w niezgodzie z kim wporoznieniu.

DISCOUREUR, ſubſt. maſc. (*Qui parle beaucoup & ne dit rien qui vaille.*) Loculeius. *Plaut.* ROSPRAWNIS gaduła gadatliwy roſprawny co gada wiele á nie dorzeczy.

DISCOUREUS, f. Loquacula, æ, f. *Lucr.* ROSPRAWNICA ſzczebiotka gadatliwa.

DISCOURIR, V. neut. (*Parler, s'entretenir d'une choſe.*) De re aliquâ cum aliquo diſſerrere. *Cic.* ROZMAWIAC o czym bawić ſię rozmową.

En diſcourant, (*dans le diſcours, dans l'entretien.*) In ſermone. *Treb. Cic.* In ſermonibus. *Cic.* Rozmawiaiąc, mowiąc, w rozmowie w dyſkurſie.

C'eſt aſſez diſcourir, ſuivez moy & taiſez vous. Orationis ſatis eſt, ſequere me ac tace. *Plaut.* Dość tego roſprawiania podź zámną á milcz.

DISCOURIR ſe prend auſſi en mauvaiſe part pour *Babiller, ne dire rien qui vaille.* Garrire. *Cic.* *Vous ne faites que diſcourir.* Nugas garris. *Cic. Plaut.* ROSPRAWIAC roſprawowáć. *Nic nie czyniſz tylko roſprawiaſz

DISCOURS, ſubſt. m. (*Expreſſions faite de vive voix de ſes penſees.*) Sermo. Oratio. *Cic.* MOWA *Dyſkurs*

(Il ſe dit des Diſcours oratoires auſſi bien que des Entretiens familiers.) Mowi ſię to tak co do mow walnych poważnych kra-

krafomowfkich, iáko teź co do rozmow w pofiedzeniach potocznych.

Son difcours n'a ni commencement ni fin,ni rime ni raifon, (comme l'on dit familierement.) Nec caput nec pes fermonis apparet. *Plaut.* Mowy iego nie mafz áni początku áni końca troie niewidy. (iáko pofpolicie mowią.

Da difcours il paffa à l'effet, il fit ce qu'il dit. Nec aliter fecit ac dixerat. *Petr.* Od flow pofzedł do fkutku, co mowił to y nczynił.

Difcours en l'air, vains & frivoles. Frivoli fermones. *Auct. ad Heren.* Słowa prożne y ná wiatr.

Tous vos beaux difcours s'en iront en fumée. Omnes tui fermones in caffum recident. *Colum.* Wfzyftkie twoie piękne flowa z dymem poydą.

Reprenons le fil de noftre difcours. Eò jam unde digreffi fumus revertamur. *Cic.* **Ces chofes demandent un long difcours.* Hæ multi fermonis funt. *Cic.* **Il arriva que je tombay fans y penfer fur ce difcours.* Infperanti mihi cecidit, ut in iftum fermonem delaberer. Wroćmy do pierwfzego dyfkurfu. *Te rzeczy potrzebuią obfzerney mowy. *Wpadłem w ten dyfkurs niefpodzianie.

Un difcours eftudié, poli, fait avec foin. Oratio accurata. Accuratus fermo. *Cic.* (*Le contraire eft* Inculta, *ou* inelaborata oratio. *Cic. Quint. Un difcours qui n'eft point travaillé.*) **Il a fait un beau difcours.* Præclaram habuit orationem. *Cicer.* Mowa wyborna pracowicie y godnie nápiſana dofkonała. (*przeciwna tej.*) Mowa profta podła uniżona ladaiaka. *Piękną bardzo miał mowę.

Un difcours en profe. Pedeftria oratio. *Cicer.* **Fait fur le champ.* Extemporalis oratio. *Quint.* **Difcours du goût du peuple.* Sermo publici faporis. *Petr.* **Compofer un difcours contre quelqu'un.* Habere orationem contra aliquem. *Cicer.* **Le declamer contre luy.* Evomere orationem in aliquem. *Cicer.* **Compofer des difcours.* Scribere orationes. *Cicer.* Mowa nie wierfzem. * Mowa do razu. * Mowa do fmaku wfzyftkim. *Mowę ná kogo pifać. *Mowę mieć ná kogo. *Mowy pifać.

ON DIT dans la converfation, *(parlant des vaines promeffes qu'on fait.) Difcours que tout cela.* Verba & voces & præterea nihil. MOWIĄ w potoczney mowie y prożnych obietnicach. Wfzyftko to flowa, y mowa daremna.

DISCRET, m. DISCRETE, f. adiect. (*Qui a de la difcretion, Confidéré.*) Confideratus. *Cicer.* UWAZNY, roftropny, oftrożny.

DISCRET fe dit particulierement *(de ceux qui fçavent fe taire & garder un fecret.)* Arcanus homo. UWAZNY: ufobliwie fię mowi o tych ktory umieią milczyć y fekretu dotrzymać *dyfkretnq.*

DISCRETEMENT, adv. (*D'une maniere difcrete.*) Confideratè. *Cic.* UWAZNIE oftrożnie.

DISCRETION, fubft. f. (*Circonfpection, prudence, retenuë dans fes actions.*) Circumfpectio. *Cic.* UWAGA, oftrożność, roftropność rozeznanie pomiarkowanie w fprawach fwoich.

Il a bien de la difcretion. Eft prudens ingenio. *Cicer.* Ma wielkie rozeznanie.

Il eft venu à l'âge de difcrétion. Illius anni ad tefferam venerunt. *Petr.* Przyfzedł do lat rozeznania.

(Maniere de Proverbe qui vient des jeux differents de la vie. Les noix eftoient le jeu des enfans; & les dez celuy des jeunes hommes. Ainfi *Anni ad tefferam venerunt,* Vous eftes an âge de difcretion, de connoiffance. Prayflowie łacińfkie wzięte od grow rożnych, bo orzechy była to gra dla dzieci; á koſci gra młodzieńcow fkąd to ieft przyiść do koftek w łacińfkim, co przyiść do lat rozeznania.

DISCRETION en termes de guerre, comme *Se rendre à difcrétion, (fe rendre au vainqueur fans aucune condition, mais a fa volonté.)* Se fuaque omnia in fidem & poteftatem victoris permittere. PODDAC fię cale zewfzyftkim ná wolą y łafkę nieprzyiacielowi, termin woyfkowy oddać fię ná dyfkrecyą.

Ils craignoient d'eftre maltraittez, s'ils fe rendoient à difcrétion. Permiffo libero arbitrio, ne in corpora fua fævirecur, metuebant. *Liv.* Obawiali fię áby z niemi fobie źle nie poftąpiono gdyby fię im oddali ná wolą.

On laiffe tout cela à voftre difcrétion, à voftre volonté. Totum negotium tibi permittitur. Wfzyftko to ná wolą ná dyfkrecyą twoią oddano.

Vivre à difcretion, (c'eft vivre en honefte homme à une table commune, vivre à table d'honefte.) Aftare menfæ liberæ hofpitis. Być ná ftole gofpodarfkim przyftoynie u kogo.

ON DIT à contre-fens (*des foldats.*) *Vivre à difcrétion, (lors qu'ils vivent en liberté chez leurs hoftes, & qu'il n'y a aucune taxe pour les chofes qu'ils prenent.)* Immoderatè & effusè vivere. *Cic.* PRZECIWNIE mowią o żołnierftwie ktory po gofpodach y karczmach biorą co im fię podoba bez umowy y targu, ná wolą y dyfkrecyą fwoię.

DISCULPER *quelqu'un,* V. act. (*Excufer,* ou *pallier fa faute, l'en juftifier.*) Aliquem culpa liberare. *Cic.* WYMAWIAC kogo z winy, niewinnym udać pokazać ufprawiedliwić oczyścić.

Se difculper auprès de quelqu'un d'un foupçon. Purgare fe alicui de fufpicione. *Ter.* Wymiarzać fię komu z czego fprawować mu fię y ufprawiedliwiać z podeyrzenia iákiego.

Je me difculperay, & je vous retireray au plaftôt du bourbier où vous vous eftes plongé. De me culpam demolibor, *pour* demoliar, & te lutulento cœno properè eliciam foràs. *Plaut.* *ou* extraham. Ufprawiedliwię fię oczyfzczę y ciebie z błota w ktorymeś ugrzązł wyciągnę.

DISCUSSION, fubft. f. (*Examen d'une chofe.*) Diligens & accurata confideratio. *Cic.* ROSTRZĄSANIE czego.

Après une longue difcuffion de l'affaire. Poft maturam & accuratam rei inquifitionem. *Cic.* Po długim roftrząśnieniu rzeczy.

DISCUTER, V. act. (*Examiner une chofe foigneufement.*) Rem attentiùs, *ou* accuratius, *ou* diligentiùs confiderare. *Cic.* ROSTRZĄSAC pilnie co.

DISERT, m. DISERTE, f. adiect. (*Qui a l'élocution libre & belle, éloquent.*) Difertus. Facundus. *Cic.* WYMOWNY, WYMOWNA, co ma piękną wymowę.

(Ce mot a vieilli dans la Langue, comme fon Adverbe.) To flowo zeftarzało fię w języku Francufkim iáko y Adwerb náftępuiący.

DISERTEMENT. Difertè. *Cic.* WYMOWNIE.

DISETTE, fubft. f. (*Manque, ou befoin d'une chofe.*) Penuria. Inopia. *Cicer.* **Difette d'argent.* Argenti inopia. *Caf.* **Difette de bled.* Rei frumentariæ inopia. *Cic.* NIEDOSTATEK brak karyftya; czego niestaie ná czym fchodzi, czego brakuie. *Niedoftatek pieniędzy. *Niedoftatek karyftya zboża

Avoir difette de tout. Egere, *ou* indigere rebus omnibus. Wfzyftkiego braknie.

DISETTEUX, mafc. DISETTEUSE, f. vieux mot & hors d'ufage. (*Qui eft dans le befoin.*) Egentiffimus. *Cic.*) UBOGI, niedoftatni niemaiący fkąd chudy pachołek potrzebny.

DISEUR *de bons mots,* fubft. m. Homo facetus. ZARTOWNY.

DISEUR *de grands mots.* Magnidicus. *Plaut.* WSPANIAŁOMOWNY, chełpliwy, ftoray pięta.

DISEUR *de rien, ou de bagatelles.* Nugator. *Plaut.* BAYproźnomowny co plecie y baie ladaco baiarz.

DISEUR *de nouvelles,* ou NOUVELLISTE. Famigerator. *Plaut.* NOWINIARZ co nowiny roznofi wfzędzie y powiada.

(Ces difeurs de nouvelles fe tenoient autrefois à Rome dans le For ou proche les Palais, comme aujourd'huy au Luxembourg ou au Palais Royal, *Otiofi homines circa Roftra ftatiantes & defidentes rumorum aucupandorum gratiâ,* pour apprendre & y debiter des nouvelles.) Ci nowiniarze a dawna przebywali ná rynku pod ratufzem y około Pałacow chodzili ták iáko teraz we Francyi w Pałacu Krolewfkim Luxemburg názwanym przefiadaią dla dowiadywania fię nowin iákich.

DISEUSE *de bonne aventure.* Hariola. *Plaut.* WROSZKA wiefzczka cyganka.

DISGRACE, fubft. f. (*La perte de la faveur & des bonnes graces de quelque grand Seigneur.*) Offenfa. *Cic.* NIEŁASKA utracenie łafki wypadnienie z łafki, wpadnienie w niełafkę Páná znácznego.

Eftre en la difgrace de fon Prince, avoir perdu fa faveur. Effe in offenfa apud Principem. *Cicer.* Być w niełafce Krolewfkiey, utracić łafkę Pańfką.

Encourir la difgrace de quelqu'un, tomber en fa difgrace. In offenfam alicujus incurrere. *In* offenfionem alicujus cadere. *Cic.* Záciągnąć ná fiebie niełafkę czyię zárobić ná nię, źle fię záfłużyć.

S'attirer la difgrace d'une perfonne, fe mettre en fa difgrace Offenfam alicujus fufcipere. *Plin. Jun.* Záciągnąć ná fię gniew, niełafkę czyię zárobić ná nie łafkę.

DISGRACE, (*Malheur, accident infortune.*) Calamitas. *Cic.* NIESZCZĘSCIE utrapienie kłopot frafunek bieda przeciwność.

Je souffre volontiers ces disgraces, pour n'avoir point honoré mon pere comme je devois. Id mihi haud labori est laborem hunc potiri, quia erga patrem me impiavi. *Plaut.* Ponoszę chętnie te nieszczęścia żem oyca mego niesłuchał tak iakom był powinien.

DISGRACIE', m. DISGRACIE'E, f. (*Qui a perdu la faveur de quelqu'un, qui n'est plus dans ses bonnes graces.*) Qui non est ampliùs in gratiâ cum aliquo. TEN co wypadł z łaski.

DISGRACIE' *de la nature*, (*A qui la nature n'a donné aucun vantage, ni de l'esprit, ni du corps, ni de la fortune.*) Nullus naturæ dotibus, *ou* donis, *ou* præsidiis paratus. *Cicer.* UPOSLEDZONY cale z przyrodzenia, ktoremu natura żadnego talentu niedała ani z urody ani z dowcipu, ani z fortuny.

DISGRACIER *quelqu'un*; V. act. (*Eloigner quelqu'un de sa présence, luy oster sa protection.*) Removere aliquem à se. *Cic.* Z NIEŁASKĄ się komu oświadczyć od łaski go oddalić wyrugować od siebie z oczu serca y myśli.

Il est peu à peu disgracié. Dejicitur familiaritate suetâ. *Tac.* Powoli powoli wypadł z łaski.

DISJOINDRE, V. act. (*Séparer les choses qui sont jointes.*) Disjungere. ROZŁĄCZYC co złączonego rozdzielić od siebie.

DISJOINT, m. DISJOINTE, f. part. pass. Disjunctus. *Cic.* ROZŁĄCZONY, ROZŁĄCZONA, rozdzielony.

DISJONCTION, subst. f. (*Séparation.*) Disjunctio. *Cicer.* ROZŁĄCZENIE rozdzielenie.

DISLOCATION, subst. f. (*Déplacement d'un os, ou d'un membre hors de sa place.*) Ossis, *ou* alicujus membri è suâ sedemotio, onis, f. WYBICIE wywinienie ruszenie z mieysca kości albo ze stawu swego wypadnienie.

DISLOQUE', m. DISLOQUE'E, f. part. pass. (*Qui est mis hors de sa place, parlant d'un os du corps, ou de quelque membre.*) Laxus. Luxatus. *Salust. Plin.* WYBITY z mieysca z stawu ruszony mowiąc o kościach y członkach ludzkich.

DISLOQUER, V. act. (*Faire sortir un os, ou un membre hors de sa place.*) Luxare. Crus. *Cels.* WYBIC ze stawu wywinąć.

Se disloquer. Suis sedibus excidere. n. *Cels.* Moveri sedibus suis. pass. *Cels.* Wypaść ze stawu z mieysca swego

Il s'est disloqué l'épaule. Humerus suo loco non est. Humerus excidit *simplement, ou* è sede excidit. *Cels.* Wybił sobie ramię albo bark.

ON DIT au figuré, *Il a sa raison disloquée*, ou *démontée.* Mente commotus est. *Plin.* MOWIĄ niewłaśnie ma rozum poruszony, pomieszanego rozumu.

DISME, *ou* DIME, subst. f. (*La dixiéme partie des fruits de la terre.*) Decima. *Cic.* DZIESIĘCINA dziesiąta część urodzaiow ziemi.

Une terre qui paye la disme. Decumanus ager, *Cic.* Grunt dziesięcinny.

Payer la disme. Decumas pendere. **Lever les dismes.* Decumas colligere. **Celuy qui leve les dismes*, LE DISMEAR, m. Decumanus, i, m. Dziesięcinę płacić. *Dziesięcinę wytykać. *Wytykacz co dziesięcinę wytyka.

LE DISNE', *ou* DISNER, (*on prononce* DINE'.) subst. m. (*Repas qu'on prend au milieu du jour.*) Prandium. *Cic. Ter.* **Le disné se gaste.* Prandium corrumpitur. *Ter.* **Le disner est prest, vous pouvez vous mettre à table, quand il vous plaira.* Curatum est prandium, ubi lubet, ire licet accubitum. *Plaut.* **Le disner est il bien tost prest?* Quàm mox coctum est prandium? *Plaut.* **Il m'a donné, un excellent disner, Il m'a donné bien a disner, fort delicatement & fort proprement.* Prandium perbonum mihi dedit. **Apprester à disné*, ou *le disné*. Curare, *ou* accurare, *ou* apparare prandium. *Plaut.* **Haster le disner.* Properare prandium. OBIAD posiłek połudnyowy. *Obiad się psuie. *Obiad gotowy wolno siesć do stołu kiedy się podoba. *Czy prędko będzie obiad *abo* ieść. *Dał mi wyśmienity obiad. *Gotować obiad albo na obiad. *Spieszyć się z obiadem

DISNER, (*on prononce* DINER.) V. n. (*Prendre son repas vers le milieu du jour.*) Prandere. *Cicer.* *Prandere luscinias. *Horat.* *Manger à disner des rossignols.* OBIAD ieść obiadować. *Jeść na obiad słowiki.

ON DIT par maniere d'insulte, *Si tu es plus riche que nous, disne, ou souppe deux fois.* Si beatior es, bis prande, *ou* bis cœna. *Petr.* MOWIĄ z urąganiem się: Jeśli sa taki Pan niech że drugi raz obiad raz się naiadszy.

ON DIT encore proverbialement, *Qui s'attend à l'écuelle d'autruy a quelquefois bien mal disné.* Qui spem cœnaticam habet apud aliquem, spes illa sæpè eum decollat, *ou* frustratur. *Plaut.* MOWIĄ także przysłowiem kto miski cudzey patrzy często zle obiaduie.

LA DISNE'E, *ou* DINE'E. f. (*L'Hostellerie où l'on s'arreste en voyage pour disner au milieu du jour.*) Taberna diversoria. POŁUDNIE popas na południe w drodze stanąwszy.

Qui n'a point disné. Impransus. *Plaut.* **Qui a disné.* Pransus. *Cic.* Ten co ieszcze nie iadszy. *Ten co iuż iadszy.

DISPARITE', subst. f. (*Difference, disproportion.*) Differencia. Quod est dispar. *Cic.* ROZNOSC nieproporcya.

DISPAROISTRE, *ou* DISPAROITRE, V. neut. (*Ne plus paroitre.*) Non apparere. Evanescere. *Cic. Virg.* ZNIKNĄC zginąć schować się iuż więcey się nie pokazywać.

J'avois mis un livre sur ma table, mais il a disparu. Librum supra mensam posueram, sed non apparet. Położyłem był księgę u siebie na stole ale widać zniknęła.

DISPENSATEUR, (*on prononce* dispansateur.) subst. masc. (*Celuy qui dispense & distribue.*) Dispensator. *Mart.* SZAFARZ.

DISPENSATRICE, subst. f. (*Celle qui dispense & distribue.*) Dispensatrix. SZAFARKA.

DISPENSATION, (*on prononce* dispansation.) subst. fœm. (*Administration, maniement des choses, la distribution qu'on en fait.*) Dispensatio, onis, f. *Cicer.* SZAFOWANIE, szafunek, szafarstwo, sprawowanie.

DISPENSATION, (*Exemption d'une chose.*) Immunitas, atis, f. *Cic.* **On dit mieux* DISPENSE *en ce sens.* DYSPENSACYA przywiley na pozwolenie czego albo uwolnienie od czego pozwolenie.

DISPENSE, (*on prononce* dispanse.) subst. f. (*Exemption, immunité.*) Immunitas. *Cic.* DYSPENSA prawa uchylenie od prawa wyięcie.

Dispense de la loy. Laxamentum legis, n. *Cic.* Od chowania prawa iakiego uwolnienie.

DISPENSER, (*on prononce* dispanser.) V. act. (*Distribuer, donner.*) Dispensare. Distribuere. *Cic.* SZAFOWAC rozdawać.

DISPENSER, (*Exempter.*) Alienius rei, *ou* ab aliquâ re, immunem aliquem facere. *Cic.* DYSPENSOWAC kogo albo z kim w czym, wyiąć od czego pozwolić, uwolnić.

Nos estudes nous dispensent des charges publiques. Studia nostra vacationem habent publicii muneris. *Cicer.* Nauki nasze od publicznych powinności nas uwalniaią.

Dispenser des loix. Legibus solvere aliquem. *Liv.* **De son serment.* Facere alicui gratiam jusjurandi. *Plaut.* Uwolnić od prawa. *Od przysięgi.

Dispensez-moy, s'il vous plaist, de dire cela. Per tę mihi liceat ab hoc sermone abstinere. Pozwol mi proszę niech o tym nie mowię niech tego nie mowię, nie powiem.

DISPERSE', m. DISPERSE'E, f. part. pass. ROZSYPANY ROZSYPANA, rosproszony.

DISPERSER, V. act. (*Repandre çà & là, de costé & d'autre.*) Spargere. Dispergere. ROZSYPAC rosproszyć tam y sam.

Il dispersa ses troupes dans la Province. Passim per Provinciam milites dispersit. *Cicer.* ou dimisit. *Liv.* Rosproszył rozłożył rozstawił woyska swoie po kraiu.

Dispersez par la compagne & sur les grands chemins. Sparsi per agros & per vias *Liv.* Rosproszeni po polach y drogach.

DISPERSION, subst f. (*L'action de disperser.*) Disjunctio. *Cic.* ROZSYPANIE rosproszenie rozsypka.

Du temps de la dispersion des hommes, (lors de la confusion des langues, que les hommes prirent divers cantons de la terre, pour les habiter.) Tempore hominum in varias orbis partes migrationis. Pod czas rosproszenia narodu ludzkiego po świecie, kiedy za pomięszaniem ięzykow wszyscy się po świecie rozeszli y rosproszyli na rożne mieysca

DISPOSE', masc. DISPOSE'E f. part. pass. (*Préparé, tout prest à faire une chose.*) Ad aliquid paratus. *Cicer.* **Disposé à faire son devoir.* Affectus ad munus faciendum. *Cic.* GOTOWY przygotowany cale na co. *Gotowy do czynienia powinności swoiey.

DISPOSE', (*Rangé, mis par ordre.*) Dispositus. Structus. Ordinatus, a, um. *Cic.* UŁOZONY porządnie.

DISPOSE', (*Bien, ou mal affectionné.*) Malè, *ou* benè affectus, a, um. *Cic.* CHĘTNY albo niechętny chory albo zdrowy dyspozyt zle albo dobrze.

DI-

DISPOSER, V.act. (*Mettre les choſes dans un rang, dans un ordre & dans une ſituation convenable.*) Diſponere. Ordinare. *Cic.* UKŁADAC porządnie, przyſtoynie przygotować nágotować.

Diſpoſer la flotte. Diſponere claſſem. *Celſ.* **Des ſentinelles dans toute la Ville.* Vigilias per urbem. *Liv.* Gotowac nágotować okręty. *Rozſtawic warty po mieście całym.

DISPOSER, (*Ordonner, reſigner.*) comme *Diſpoſer de ſes biens par teſtament.*) De ſuis bonis teſtamento ſtatuere. ROZRZĄDZIC dobra ſwoie rządzić czym, teſtamentem.

Il ne peut pas diſpoſer d'un ſoû. Ne teruncius quidem onus ſuæ poteſtatis eſt. Nie może rządzić oiczym, áni iednego groſza wydać, nie ma áni groſza w mocy ſwoiey.

Vous pouvez diſpoſer de moy & de mes biens comme il vous plaira. Mea operâ, meiſque bonis uti potes pro arbitrio, tanquam tuis. *Plin. Jun.* W mocy twoiey ieſt czynić ze mną y z dobrami memi co ſię podoba czynić.

Il diſpoſe de luy comme il veut, Il en fait ce qu'il veut, Il le tourne comme il luy plaiſt. Ipſum ad nutum ſuum fingit & accommodat. *Cic.* Czyni z nim co chce iak mu ſię podoba ták go zażywa,

DISPOSER, (*Préparer, s'appreſter à faire une choſe.*) Parare. Preparare. *Cic.* GOTOWAC ſię do czego, álbo ná co.

Se diſpoſer à faire voyage. Iter parare. *Caſ.* **A partir.* Profectionem parare. *Caſ.* **A travailler, ou au travail.* Se operi, ad opus accingere. *Virg. Liv.* Gotować ſię w drogę. *Gotować ſię wyiechać. *Do roboty, do pracy do czynienia czego.

DISPOSER ſe dit figurément pour *Préparer, rendre propre* Præparare. GOTOWAC, przygotować, ſpoſubić, nákłonić, ſkłonić.

J'ay eu ſoin de diſpoſer l'eſprit de voſtre frere de la maniere qu'il le doit eſtre à voſtre égard. Mihi curæ fuit, ut tui fratris animus in te eſſet is, qui eſſe deberet. *Cic.* Starałem ſię nákłonić serce brata twego ták iák náleży ku tobie.

Il eſt diſpoſé à la vengeance, Il y eſt porté. Ad vindictam propenſus eſt. *Cic.* Skłonny ieſt do zemſty.

ON DIT, qu'*Un homme a l'eſprit mal diſpoſé pour un autre.* Malè affectus. *Suet.* NIECHĘTNY zle dyſponowany przeciwko komu.

De la maniere que nos eſprits ſont diſpoſez. Prout affecti ſumus. *Cic.* Ták iáko nás myśl uwodzi.

ON LE DIT auſſi (*des corps.*) *Un corps mal diſpoſé.* Corpus malè affectum. *Cic.* CIAŁO niezdrowe.

DISPOSITION, ſubſt.f. (*Ordre, arrangement des choſes.*) Diſpoſitio. Ordinatio. *Cic.* ROSPORZĄDZENIE dyſpozycya

DISPOSITION, (*Affection bonne, ou mauvaiſe du corps & de l'eſprit.*) Affectio. *(*On dit* Affectio aſtrorum, cœli. *La diſpoſition des aſtres, du Ciel.*) **Bonne diſpoſition du corps* Firma corporis affectio. *Cic.* **Mauvaiſe diſpoſition.* Incommoda valetudo. *Cic.* POSTANOWIENIE umyſłu álbo ciała złe, álbo dobre. *Mowią poſtanowienie nieba, powietrza. *Dobre poſtanowienie ciała, zdrowa konſtytucya. *Złe poſtanowienie

Je ſuis en bonne diſpoſition, Je me porte bien. Benè me habeo. Rectè valeo. *Cic. Plaut.* Jeſtem dobrze poſtanowiony, zdrow ieſtem.

DISPOSITION ſe dit auſſi (*du génie & de l'inclination.*) *Il a de la diſpoſition pour les ſciences.* Ad ſciencias aptus. *Cic.* **Il n'a point du tout de diſpoſition pour les lettres.* Alienus prorsùs eſt à muſis, ou à litteris. *Cic.* **J'ay ſondé ſa diſpoſition touchant ce mariage* Tentavi quis eſſet illius animus erga has nuptias. *Ter.* **En quelle diſpoſition eſtes-vous maintenant?* Quo es animo? Quomodò es affectus? *Cic.* DYSPOZYCYA ſkłonność, ſpoſobność. Ma ſpoſobność do náuk. *Żadney całe ſpoſobności nie ma do náuk. *Pomiarkowałem zdanie iego o tym ożenieniu álbo zámęściu. *Jákiego teraz zdania ieſteś, iákiey myśli, co ci ſię zdaie.

DISPOSITION, (*Pouvoir, volonté de faire ce qu'on veut d'une perſonne, ou d'une choſe.*) comme. MOC władza czynienia co ſię podoba z kim, álbo z czym.

Quand tout ſeroit en ma diſpoſition, je ne ſerois pas autre que je ſuis. Si eſſent mihi omnia ſolutiſſima, tamen non alius eſſem, atque nunc ſum. *Cic.* Gdybym miał wſzyſtko w mocy moiey niebyłbym inákſzy niż ieſtem.

Gens qui ſont en noſtre diſpoſition, ou à noſtre main. Operæ. *Cicer.* Ludzie ktorzy ſą w mocy náſzey álbo w ręku naſzych robotniey, ſłudzy czeladź.

DISPOS, adject. maſc. (*Agile, leger.*) Agilis & hoc agile. SPOSPBNY Łatwy ochoczy dziarſki rześki prędki lekki,

(Le Feminin de cet Adjectif n'eſt pas en uſage dans noſtre Langue.) To słowo w ięzyku Francuſkim w rodzaiu Białogłowſkim ſię nie mowi.

DISPROPORTION. ſubſt.f. (*Manque de proportion.*) Neglecta proportio. NIEPROPORCYA nieſkładność, nieksztáłtność rzeczy.

DISPROPORTION, (*Inégalité.*) Inæqualitas, atis, f. *Colum* NIEPROPORCYA nierowność, rożność.

DISPROPORTIONNÉ, m. DISPROPORTIONNÉE, f. part. paſſ. (*Qui n'a point de proportion.*) Proportionem non habens. NIEKSZTAŁTNY nieſkładny, *nieproporcyonalny.*

DISPROPORTIONNÉ, (*Inégal.*) Inæqualis. Diſpar. *Cic.* **Des mouvements diſproportionnez.* Diſpares motus. *Cic.* NIEROWNY rożny nieproporcyonalny. *Nierowne chęci paſſye rożne nie iednakowe.

DISPUTABLE, adject. m & f. (*Problematique, dont on peut diſputer de part & d'autre.*) Diſputabilis. *Sen.* WĄTPLIWY niepewny o ktorym y ná tę y ná tę ſtronę mowić ſię może.

DISPUTE, ſubſt. f. (*Queſtion qu'on agite de part & d'autre.*) Diſputatio. Diſſertatio, onis, f. *Cic.* DYSPUTA.

DISPUTE *entre diverſes perſonnes, (où chacun défend ſon ſentiment.)* Diſputatio. Concertatio. Contentio, onis, fœm. *Cic.* **Diſputes de chaleur, & d'opiniaſtreté.* Concertationum plenæ diſputationes. Concertationes in diſputando pertinaces. *Cic.* WSPORKA ſprzeczka dyſputa między rożnemi ludźmi, gdzie każdy ſwoie utrzymuie zdanie dyſputa gorąca y uporczywa.

DISPUTE, (*Débat, différent ſur quoi que ce ſoit.*) Controverſia. Rixa. Jurgium. Contentio. *Cicer.* **Avoir diſpute avec quelqu'un, Eſtre en diſpute avec luy.* Rixari cum aliquo. *Cicer.* SWAR zwadka kłotnia przemawianie ſię o co. *Przemawiać ſię z kim, mieć zwadkę z nim.

DISPUTER, V. act. (*Conteſter une choſe.*) De re aliquâ diſputare. SPRZECZAC ſię z kim o co.

Diſputer pour & contre de toutes choſes. In contrarias partes de omni re diſputare. *Cic.* Mowić álbo piſać ná obie ſtrony o każdey rzeczy zá, y przeciwko.

Il diſpute ſur rien. Rixator de lanâ caprinâ. *Hor.* Sprzecza ſię o nic niewiedzieć o co.

DISPUTER, (*Quereller, avoir du different.*) Rixari cum aliquo. *Cic.* WADZIC ſię ſprzeczać powadzić ſię z kim poróżnić ſię przemowić ſię.

Diſputer avec chaleur. Magnâ contentione decertare. *Cic.* Wadzić ſię ſprzeczać ſię mocno gorąco.

DISPUTÉ, m. DISPUTÉE, f. part. paſſ. (*Dont on a diſputé.*) Diſputatus. *Cic.* TO o czym ſię dyſputowano.

DISQUE, ſubſt. m. (*Sorte de palet à l'uſage des Anciens, qui eſtoit de pierre, ou de plomb, à quoy les Athletes s'exerçoient.*) Diſcus. *Cic.* KAMIEN ciſkaniu zprocy y we grze ſłużący z krzemienia álbo ołowiu.

Qui s'exerçoit à jetter le diſque. Diſcobolus. *Quint.* Procny, ten co kamienie z procy wyrzucał we grze do mety.

DISQUISITION, ſubſt. fœm. (*Recherche exacte, examen.*) Diſquiſitio. *Cic.* WYWIADYWANIE ſię ſzukanie pilne dowiadywanie ſię,

DISSECTION, ſubſt. f. (*L'action de diſſéquer un corps.*) Inciſio. *Cic.* ROZRZYNANIE, rościnanie, przecinanie, proście ciała.

Faire la diſſection d'un corps mort. Cadaver diſſecare. *Plin.* Otwierać trupa ciało po śmierci.

DISSEMBLABLE, adject. m. & f. (*on prononce* diſſamblable.). (*Qui n'eſt pas ſemblable.*) Diſſimilis. ODMIENNY niepodobny rożny.

DISSENSION, (*on prononce* diſſantion.) ſubſt. f. (*Diſcorde, diviſion, querelle.*) Diſſenſio. *Cicer.* NIESNASKI niezgoda kłotnia niejedność.

Il y a une grande diſſenſion entre eux, Diſſenſio ſumma eſt inter illos. *Cic.* Wielka ieſt między niemi niezgoda.

Parmi les diſſenſions publiques. Inter civiles diſcordias. *Cic.* Między niezgodami publicznemi, *álbo* pod czas niezgod publicznych.

DISSÉQUER, V. act. (*Faire l'anatomie d'un corps mort.*) Secare. *Celſ.* OTWIERAC trupa, rozbierać go po śmierci ná częſtki dla anatomii,

DISSERTATION, ſubſt. f. (*Diſcours, ou traitté ſur quelque matiere.*) Diſſertatio. *Plin. Jun.* MOWA álbo piſanie obſzernie o czym rozumne z dowodami.

DISSIMULATEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui diſſimule.*) Diſſimola-

mulator. *Cic.* OBŁUDNY zmyślaiący nieszczery.

DISSIMULATION, subst. f. (*Deguisement.*) Dissimulatio. *Cic.* OBŁUDNE nieszczere postępowanie.

User de dissimulation. Adhibere dissimulationem. Uti dissimulatione. *Cic.* Nieszczerze isc chytro sobie postępowac.

Avec dissimulation. Dissimulanter, adv. *Cic.* Nieszczerze z chytrosci; obłudnie.

DISSIMULE', (*Un homme dissimulé, couvert.*) Simulator. Homo tectus, *ou* tectissimus. *Cicer.* NIESZCZERY obłudny człowiek, skryty.

Une femme dissimulée. Simulationis artificio erudita. Nieszczera chytra białogłowa.

DISSIMULER, V. act. (*Cacher ce qu'on a dans l'ame, le supprimer & ne faire semblant de rien.*) Simulare. *Cic.* ZMYślac pokrywać zmyślaiąc, nie dać znáć niepokazywać po sobie.

Dissimuler une injure qu'on a receuë. Dissimulare silentio acceptam injuriam *Quint.* *Sa douleur.* Premere corde dolorem. *Virg.* Pokryć urazę niepokazywać po sobie urazy. *Pokrywać żał nie wydawać się z nim.

Il crut qu'il estoit plus avantageux de dissimuler sa haine, jusques à ce que l'affection des soldats fut passée, avec le bruit de cette conqueste. Optimum in præsentia statuit reponere odium, donec impetus famæ & favor exercitûs languesceret. *Tacit.* *Il dissimuloit cela.* Id obscurè ferebat & dissimulabat. *Cic.* Sądził że lepsza iest pokryć niechęć swoię poki by y sława zwycięstwa, y milość woyska nie ochłodła. *Nie pokazywał nic tego po sobie.

DISSIPATEUR, subst. m. (*Qui dissipe & mange son bien.*) Decoctor. *Cic.* UTRATNIK marnotrawnik.

DISSIPATRICE, subst. f. (*Celle qui dissipe ses biens.*) Æris sui prodiga. UTRATNICA marnotrawna.

DISSIPATION, subst. f. (*Dégast, profusion qu'on fait de ses biens mal à propos.*) Dissipatio. *Cic.* Prodigentia. *Tacit.* UTRACANIE fortuny marnotrawstwo, marnowanie.

DISSIPATION *de l'esprit,* (*lors qu'il n'est point attentif à ce qu'il fait, qu'il songe à toute autre chose.*) Mentis aberratio, *ou* avocatio. *Cic.* ROZSYPANIE rostargnienie myśli nieuważaiąc tego co się czyni y mowi ále oczym inszym cale myśląc.

Un esprit dissipé, (*Qui n'est point attentif à ce qu'il fait.*) Vagus & minimè attentus animus. Myśl rostargniona nie uważaiąca tego co się czyni.

Il est fort dissipé par quantité d'affaires. Varietate rerum distringitur *Phad.* Bardzo wielą trudnościami iest rostargniony, rozerwany.

DISSIPER, V. act. (*Détruire une chose en l'écartant çà & là, & la réduisant à rien.*) Dissipare. *Cic.* MARNOWAC co prożno rosprászaiąc.

Le vent de bise dissipe les nuées. Aquilo differt nubila. Wiatr połnocny rospędza chmury.

ON DIT en ce sens, *Dissiper, résoudre quelque humeur.* Dissipare. Digerere. *Cels.* *Le mal se dissipe.* Morbus discutitur. *Cels.* ROSPĘDZAC humory iakie. * Złe choroba roschodzi się.

DISSIPER se dit au figuré en cette signification, comme *Le vin dissipe les chagrins qui rongent l'esprit* Amara curarum vinum dissipat. ROSPĘDZAC *mendaisae* wino rospędza myśli frasobliwe, ktoremi się umysł trapi.

DISSIPER, (*Disperser çà & là.*) Dissipare. Dispergere. *Cic.* ROSPROSZYC rozsypać.

Dissiper & defaire à plate couture l'armée ennemie. Dissipare hostium copias. *Cæs.* Rosproszyć cále woysko nieprzyiacielskie.

Il croyoit avoir assez fait de dissiper les forces qui s'assembloient. Satis habebat convenientes manus dissipare. *Hirt.* Rozumiał że dosyć ná tym rosproszyć siły kupiące się, álbo ktore się zbierały.

ON DIT au figuré en cette signification, *Il a dissipé les tenebres de mon esprit.* Dispulit caliginem ab animo. *Cic.* *Les tenebres de la calomnie.* Tenebras calumniæ dispulit. *Phad.* *La tristesse de mon esprit.* Discussit tristitiam. *L'yvresse.* Ebrietatem discussit. *Plin.* MOWIĄ w tymże znaczeniu *mendaisae* rospędził ciemności umysłu mego. *Ciemności potwarzy. * Frasobliwe myśli moie. *Piiánstwo.

DISSIPER, (*Prodiguer, depenser follement son bien, &c.*) Dissipare. Dilapidare. Decoquere. *Cic. Hor.* MARNOWAC przc marnować przehulać fortunę.

DISSIPER, (*Empescher l'application de l'esprit à une chose.*) Vagum & minimè attentum animum reddere, *ou* facere. ROZERWAC rostargnienie uczynić w zabawie iákiey.

Le grand monde me dissipe. Hominum frequentiâ distrahitur animus. Wielkie kompanie mi rostargnienie czynią.

Il ne faut pas apporter un esprit dissipé pour apprendre les sciences. Distracto, *ou* districto & vaganti animo haud opus est ad disciplinas Nietrzeba z myślą rostargnioną przychodzić do náuk.

Il se dissipe pour la moindre bagatelle, ou *La moindre chose le dissipe.* Nugis abstrahitur, *ou* distrahitur, *ou* avocatur. Ládá rzecz go rozerwie, rostargnie.

QUI SE DISSIPE *aisement.* Dissipabilis & hoc dissipabile, adject. *Cic.* CO się łatwo rostargnie rozsypuie.

DISSOLU, m. DISSOLUE, f. adject, (*Dereglé, débauché.*) Dissolutus. *Cic.* * *Une chanson dissolüe, des discours dissolus.* Obscœna cantio. *Cic.* SWYWOLNY ROSPUSTNY. *Pieśń swywolna, mowy swywolne rospustne sprośne.

DISSOLUBLE, adject. m. & f. (*Qui se peut dissoudre.*) Dissolubilis. *Cic.* CO MOZE być łátwo rozłączony rozwiedziony,

DISSOLUMENT, adv. (*Avec dissolution.*) Intemperanter. *Cic.* SWYWOLNIE rospustnie.

DISSOLUTIF, m. DISSOLUTIVE, f. adject. (*Qui a la vertu de dissoudre.*) Discussoriam vim habens. *Plin.* ROSPEDZAIĄCY co má moc rospędzenia rozczyniaiąc.

UN DISSOLVANT, (*Qui a la vertu de dissoudre.*) *La mesme.* ROSPĘDZAIĄCE lekarstwo.

DISSOLUTION, subst. f. (*Discontinuité, séparation des parties d'un corps.*) Dissolutio. *Cic.* ROZDIELENIE rozwiązanie rozłączenie części od siebie.

La mort est la dissolution de la nature. Mors naturæ dissolutio. *Cic.* Smierć iest rozłączenie ciała od Duszy.

ON DIT au Palais, *La dissolution d'un mariage.* Nuptiarum, *ou* matrimonii dissolutio. *dans Terent.* MOWIĄ w sądach rozłączenie Małżeństwa, rozwod.

DISSOLUTION, (*Déreglement, débauche dans les mœurs.*) *Cic.* Mores dissoluti. *Cic.* ROSPUSTA swywola obyczaiow.

Il vit dans la dissolution. Dissolutis est moribus ac profligaris. Zyie w rospuście.

DISSONANCE, subst. f. (*Faux accord.*) Tonus. dissonus. *Vitr.* GŁOS niezgodny, nie nástroionie.

DISSOUDRE, V. act. (*Diviser les parties unies d'un tout, comme lors qu'on fond les metaux*) Dissolvere. Resolvere. *Cic. Plin.* TOPIC, rostapiać, rosprawiać rospuszczać, náprzykład kruszcze topiąc.

La force du vinaigre dissout les perles & les réduit en bouë. Aceti asperitas usque in tabem margaritas resolvit. *Plin.* **Dissoudre en poudre.* Resolvere in pulverem. *Colum.* * *L'acide de l'estomac dissout les viandes.* Acor stomachi cibos digerit. *Quint.* Tęgość octu rospuszcza perły. * W proch obrocić. *Kwaś w żołądku trawi potrawy.

ON DIT au figuré, *Le temp dissout & détruit toutes choses.* Omnium rerum edax tempus. *Ovid.* CZAS wszystko psuie y trawi.

DISSOUDRE se dit figurément en choses morales, *L'amitié se dissout peu à peu.* Amicitia sensim dissolvitur, *ou* dicitur odiitus, *ou* dissuitur. *Cic.* PRZYIAZN się rozchodzi powoli.

Dissoudre un mariage. Infirmare, *ou* dissolvere matrimonium. *Cic.* Rozwieść rozłączyć Małżeństwo.

DISSOUS, m. DISSOUTE, f. liquatus, liquefactus. *Cicer.* ROSPUSZCZONY ROSTOPIONY.

DISSUADER, V. act. (*Déconseiller une entreprise, ou détourner quelqu'un.*) Aliquid, *ou* de re aliquâ alicui dissuadere. *Cic.* ROZRADZAC odradzać komu co odwracać go od czego.

DISSUASION, subst. f. (*L'action de dissuader.*) Dissuasio. *Cic.* ROZRADZANIE.

(*Mot nouveau & qui n'est pas encore receu par l'usage.*) Słowo nowe francuskie y iescze nie wprowadzone w zwyczay.

DISSYLABE, adject. (*Qui n'a que deux syllabes.*) Disyllabus. O DWOCH sylabach tylko.

DISTANCE, subst. f. *Espace, intervalle, qui est entre deux choses.* Distantia. *Vitr.* ODLEGŁOSC rzeczy iákich od siebie dalekość.

ON DIT au figuré, *Il y a une distance fort grande entre leurs inclinations.* Maxima est inter eos morum studiorumque distantia. *Cic.* MOWIĄ *a ewlaisne* Bardzo dálcko od siebie są ich skłonności, y chęci.

DISTANT.

DISTANT, m. DISTANTE, f. adject. Diſtans. DALEKI odległy.

Ces villes ſont diſtantes l'une de l'autre d'une journée de chemin. Dirimontur oppida unius diei itinere. *Plin-Jun.* Te miáſtá ſą dalekie od ſiebie dzień iázdy.

DISTILLATEUR, ſubſt. m. (*Qui diſtille les ſucs des herbes.*) Qui per diſtillaiionem ſuccos herbarum earmhit. TEN co zioła praży w álembiku y przepuſzcza ná wodki oleyki.

DISTILLATION, ſubſt. f. (*Expreſſion par le fen du ſuc des berbes.*) Sneeorom ex herbis ſtillatiria expreſſio. *(Diſtillatio *ne ſignifie qu'Vne fluxion de cerveau, qui ſe décharge goutte à goutte par le nez.*) PRZEPUSZCZANIE zioł przez álembik. *Dyſtylacya połacinie znáczy tylko katarowy ſpadek z głowy ktory ſię ięczy po kropli przez nos.

DISTILLER des herbes, V. act. (*En tirer le ſuc à l'alembic.*) Succos herbarum ſubjectis ignibus exprimere. DYSTYLOWAC przepuſzczać wyciągać przez álembik.

DISTILLER, V. neut. (*Couler goutte à goutte.*) Stillare. *Liv. Var.* SPADAC ſączyć ſię iść kropla zá kroplą.

L'Afrique diſtille la gomme ammoniaque dans ſes ſables. Africa ammonici laerymam ſtillar in arenis ſnis. *Liv.* Afryka ſok ammoniak ſączy kroplami wpiaſkach ſwoich.

La poix qui diſtille des arbres. Reſina ſtillariria, æ, fœm. *Plin.* Zywica krora ſię ſączy z drzew.

DISTILLER, V. act. ſe dit figurément en momle, *Diſtiller ſon eſprit ſur une choſe, (s'evaporer per une forte application aux choſes.)* Diſſolvere animum, *ou* ingenium. Dyſtylować ſobie mozg nad czym wyſuſzać ſobie głwę mocno o czym myśląc.

DISTINCT, m. DISTINCTE, f. adject. (*Séparé, different.*) Diſtinctus. *Cic.* ROZNY OSOBNY oſobliwy.

ON DIT, *Vne voix diſtincte, claire & nette.* Vox clam & diſtincta. *Cic.* GŁOS wyrażny wydatny wyſoki czyſty.

DISTINCTEMENT, adv. (*Nettement.*) Diſtinctè. adv. *Cic.* WYRAZNIE czyſto z oſobna.

DISTINCTION, ſubſt. f. (*Séparation, difference qu'on met entre les choſes.*) Diſtinctio. *Cic.* *Choix. Delectus. *Cic.* ROZNOSC ktora ſię kładzie między rzeczami. *Obranie wybranie, wyłączenie, wybor.

Sçavoir faire la diſtinction & la différence des choſes. Tenere delectum rerum. *Cic.* Umieć uczynić rożnośc między rzeczami.

DISTINGUER, V. act. *Vne choſe d'avec une autre.* Aliquid ab alio diſtinguere. *Cic.* WYŁĄCZYC iedno od drugiego rozeznać.

DISTINGUER, (*Séparer un homme du commun, le conſidérer d'avantage qu'un autre.*) Diſtinguere, *ou* ſecernere alium ab alio. *Se diſtinguer du peuple.* Secernere ſe à populo. *Hor.* *Eſtre diſtingué du peuple, ou du commun.* A vulgo ſecerni. POWAZAC kogo y ſzanować nád inſzych. * Rożnić ſię od poſpolſtwa. *Być nie poſpolitym pokazować ſię nád inſzych.

Il ſe diſtingue fort des autres per ſon eſprit. A numero aliorum ingenio ſe excerpit. *Hor.* * *Il s'eſt bien diſtingué dans cette campagne par ſon courage & ſes belles actions.* In hac expeditione virtute & præclarè geſtis præ aliis enitnit. *Cic.* Nád inſzych ſię rozumem pokazuie. *Pokazał ſię nád inſzych w tey woyny odwagą y pięknemi ákcyami.

Diſtinguer la vérité du menſonge. Vera à falſis diſtinguere. *Cic.* Rozeznać fałſz od prawdy.

Je ſçay fort bien diſtinguer les gens. Novi benè quid alii aliis præſtent. *Cic.* Umiem dobrze rozeznać ludzi, anám ſię ná nich.

DISTIQUE, ſubſt. m. (*Petite piéce de Poëſie, qui conſiſte en deux vers.*) Diſtichum. *Mart.* DWA tylko wierſze. Dwa wierſzyki. Podwoyne wierſzyki.

Les Diſtiques de Caton ſont remplis d'une belle morale. Diſticha Catonis ſummorum vitorum præcepta complectuntur. Podwoyne wierſzyki katonowe pełne ſą bardzo pięknych przeſtrog co do obyczaiow.

DISTRACTION, ſubſt. f. (*Retranchement, ſéperation, action par laquelle on diſtrait une choſe.* Diſtractio. ROZERWANIE ná ſztuki álbo ná części rzeczy iákiey rozdzielenie, dział podzielenie.

On a fait diſtraction des biens de la ſucceſſion. Diſtracta ſunt hereditaris bona. Rozerwano ná części dziedzictwo, podzielono między wieln, álbo kilku, álbo pomarnowano.

DISTRACTION, (*Inapplication, évagation d'eſprit.*) Mentis evagatio. *Cicer.* ROZERWANIE nieuwaga niepilność umyſłu *dyſtrakcya.*

DISTRAIT, m. DISTRAITE, f. adject. (*Détourné, ſéparé.*) Diſtractus. *Cic.* ROZERWANY co do rzeczy rozdzielony podzielony ná ſztuki.

DISTRAIT, (*Inappliqué.*) Minimè attentus. ROZERWANY co do myśli, nie pilny nie uważny.

DISTRAIRE, V. act. (*Oſter, detourner, retrancher.*) Diſtrahere. *Cicer.* ROZRYWAC ná ſztuki rwać ſztukami marnować.

DISTRAIRE, (*Divertir, detourner quelqu'un d'une choſe.*) Aliquem à re aliquâ avocare. *Cic.* ROZERWAC kogo rozerwanie mu uczynić w myślach co do pilności álbo co do nieciechy iákiey.

Se diſtraire, détourner ſa penſée d'une choſe. A re aliquâ animum avocare. *Cic.* Rozrywać ſię, rozrywkę ſobie czynić, álbo rozerwaoie.

Eſtre diſtrait, Ne ſonger point à ce que l'on fait, Songer à toute autre choſe. Vagari. Evagari. *Cic.* Być rozerwanym co do myśli, niemyśląc nie uważaiąc co ſię czyni myślić cále o czym inſzym.

Il eſt diſtrait, Il penſe à toute autre choſe. Ejus animus peregrè eſt. *Hor.* Rozerwany ieſt, o czym inſzym cale myśli.

DISTRIBUE', m. DISTRIBUE', f. part. paſſ. (*Départi.*) Diſtributus. ROZDANY ROZDANA rozdzielony, káżdemu między wielą podzielony.

DISTRIBUER, V. act. (*Diviſer en pluſieurs parts.*) Dividere. ROZDZIELIC ná kilka części.

Diſtribuer une armée en pluſieus pays. In plures civitates diſtriboere exercitom. *Caſ.* Rozdáieleć porozſyłać Woyſka do roznych kraiow.

Diſtribuer les ſoldats par bandes. In numeros milites diſtribuere. *Plin-Jun.* Dzielić żołnierzy ná kilka partyi.

DISTRIBUER, (*Départir, partager entre pluſieurs.*) Diſtribuere. Dividere. *Cic.* ROZDZIELIC podzielić rozdać między wielu.

Diſtribuer, ou départir le butin également aux ſoldats. Eqnabiliter militibus prædam diſpertiri. *Cic.* * *De l'argent per teſte, ou à chaque homme.* Nummos viris, *ou* in viros dividere. *Plaut.* Rozdzielić zdobycz rowno między woyſko, *Rozdawać pieniądze ná człowicka, álbo ná káżdą oſobę.

DISTRIBUTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui diſtribue.*) Diſtributor, oris. m. *Cic.* Diribitor, oris, m. *ſelon Turnebe.* DZIELCA Podſkarbi ſzafarz ten co dzieli udziela káżdemu co náleży

DISTRIBUTIF, maſc. DISRIBUTIVE, fem. adject. ON DIT en morale, *La juſtice diſtributive, (par laquelle on rend à chacun, ce qui luy appartient.)* Juſtitia ſuum cuique tribuens. DIZELĄCY DZIELĄCA co ſię oſobliwie mowi o ſprawiedliwości; *Sprawiedliwość Dzieląca*: przez ktorą káżdemu udzielnie oddaiemy to comu náleży.

DISTRIBUTION, ſubſt. f. (*Partage d'un tout en parties.*) Diſtributio. *Cic.* ROZDZIELENIE podzielenie dział rzeczy ná części.

DISTRIBUTION *d'argent,* (*Largeſſe qu'on en fait.*) Pecuniæ erogario. *Cic.* ROZDAWANIE pieniędzy rzucaoie ich między poſpolſtwo ſzczodrota hoyność.

Menu:s diſtributions. Stipis ſportularia, *genit.* ſtipis ſportularis, f. Sportulæ, arum, f. plur. Parva ſtips. *Ovid.* Codzienne, drobne wydatki.

DISTRIBUTION *des procez, (Le partage qu'on en fait aux Juges.)* Cauſarum, *ou* litium ſortitio. ORDYNACYA ſądow, ſpraw y ſędziow do káżdey ſprawy náznaczenie.

DISTRICT, ſubſt. maſc. (*Reſſort, eſtenduë de Juriſdiction.*) Juriſdictionis fines. JURYSDYKCYA poki czyia władzá moc y zwierzchność ſię ściąga.

DITHYRAMBE, ſubſt. maſc. (*Hymne à l'honneur du Dieu Bacchus, dont la maniere fut inventée per un nommé* DITHYRAMBUS.) Dithyrambus, i, m. DITYRAMB wierſz álbo pieśń ná cześć Bachuſa, wynáleziona náypierwey przez nie iákiego Jmieniem Dityramba.

(Ce ſont des Vers pleins d'emportemens ou de fureur poëtique, où les regles & les meſures ordinaires ne ſont point obſervées. On appelloit auſſi chez les Grecs Bacchus Dithyrambe, à cauſe qu'il eſtoit né deux fois ſelon la fable, de Semelé & de Jupiter.) Są to wierſze pełne ducha poetyckiego w ktorych nieuważaią zwyczaynego rozmiaru ſylab álbo ſłow. Zwáno też u Grekow ſamego Báchuſa *Dityramb* że ſię dwa rázy rodził iáko báią, z Jowiſza y Semeli.

DIU, (*Forteresse qui est dans une petite Isle des Indes appartenant aux Portugais.*) Dium. DYU Forteca ná wyspie iedney niewielkiey w Jndyach náleżąca do Portugalczykow.

DIVAN, subst. masc. (*Palais, lieu où l'on rend la justice dans les Pays Orientaux.*) Orientalium regionum forum, in quo jus dicitur. DYWAN Páłác sąd y sálá gdzie záfiádaią ná sądy y ná rádę w Páństwach Wschodnich.

DIVERS, m. DIVERSE, f. adject. (*Différent.*) Diversus. Varius. ROZNY ROZNA.

Qui a diverses fantaisies. Animi diversus. *Tacit.* Rożnych fantazyi człowiek.

DIVERSEMENT, adv. (*De diverses façons.*) Diversè. *Cic.* ROZNIE, roznaicie, wszelako.

DIVERSIFIER, V. act. (*Mettre de la varieté dans les choses*) Variare *Cic.* ROZNOSC uczynić między rzeczami.

DIVERSIFIER *son loisir par le travail, Tantost se reposer, & tantost travaillee.* Otium variare labore. *Plin. Jun.* ROZNIE sobie poczynać wnet robić, wnet spoczywać.

Diversifier son discours par de beaux mots & de belles pensées. Orationem variare & distinguere quasi quibusdam verborum sententiarumque insignibus. *Cic.* Rożnemi pięknemi słowami y myślami mowę swoię ozdobić.

DIVERSION, subst. f. terme de Guerre (*qui se dit quand on va attaquer son ennemi en un endroit où il ne s'attend pas, pour l'obliger à rappeller ses forces afin de se défendre*) *Faire diversion. Cas.* Hostem aliò avertere. DYWESYA słowo wyskowe kiedy ná nieprzyiaciela ná iákim mieyscu się obroią gdzie się on nie podziewał y muśi tám się z siłami swemi udać áby się bronił Uczynić dywersyą, siły obrocić, a wrocić nieprzyiacela.

DIVERSITE', subst. f. (*Varieté.*) Diversitas. *Cic.* ROZNOSC.

Diversité des fleurs. Florum varietas. *Plin. Cic.* Rozność kwiatow.

ON DIT, *La diversité des esprits.* Animorum varietas. *Cic.* Ingeniorum discrimina. *Quint.* ROZNOSC ánimuszow niezgodność umysłow.

DIVERTI, m. DIVERTIE, f. part. pass. (*Détourné.*) Abductus. ZWROCONY ZWROCONA.

DIVERTIR, V act. (*Détourner quelqu'un d'un dessein, d'une entreprise.*) Ab re aliquâ aliquē abducere. *Cic.* ODWROCIC odwieść kogo od zámysłu iákiego.

Divertir les malheurs qui nous menacent. Impendentia nobis mala avertere. *Plin.* Odwrocić nieszczęścia ktore nám grożą.

DIVERTIR, (*Détourner, voler, empoeter.*) Auferre. Avertere. *Cic.* *Divertir les deniers publics.* Pecuniam publicam avertere. *Cic.* PORWAC, ná stronę obrocic ukraść. *Obrocić ná swoię stronę dochody publiczne.

DIVERTIR, (*Réjouir, donner & causer de la joye.*) Oblectare. Delectare. *Cic. Plaut.* ROZERWAC ucieszyć zábawić.

SE DIVERTIR, *Se réjouir comme il faut.*) Jucunditati se dare. *Cic. Phad.*) **Se divertir à boire.* Curare genium mero. *Ter. Plaut. Hor.* **Se divertir aux dépens de quelqu'un, en le raillant & se moquant de luy.* Ludos aliquem facere. *Plaut.* CIESZYC się, ochotować, nálcżycie się ucieszyc. *Pić zápiiáć báwić się piiáństwem. *Ucieszyć się z kogo wziąwszy go sobie ná zárciki y drwiny z niego.

DIVERTISSANT, m. DIVERTISSANTE, f. *Réjouissant, qui fait du plaisir.*) Oblectans. Jucundus. Facetus. *Cic.* WESOŁY rozrywaiący uciesżny wesoły.

Un mensonge assez divertissant. Non infacetum mendacium. * *Un homme assez divertissant.* Non infacetus homo. *Cic.* **Des jeux divertissants.* Ludi festivi. *Plaut.* **Discours divertissant.* Sermo festivus. *Plaut.* Kłamstwo Báyká dość smieszna álbo ucieszna. * Człowiek doś uciesżny wesoły. *Gry zábáwne báwiące. *Mowy uciesżne żártobliwe wesołe.

DIVERTISSEMENT, subst. m. (*L'action de detourner les choses & de les derober.*) Abactus. *Plin. Jun.* KRADZIESZ bydłokradztwo záymowanie.

DIVERTISSEMENT, (*Récréation, plaisir qu'on prend aux choses.*) Relaxatio animi. *Cicer.* ROZRYWKA ochota uciecha zábawa wesoła, *rekryecya.*

Celuy qui sera persuadé que vous approuvez ses divertissement, approuvera les vostres à son tour. Qui crediderit te consentire suis studiis, fateor utroque pollice tuum laudabit ludum *Horat.* Ten ktoremu ty iego zábawki y rozrywki chwalisz wzaiemnie y on tobie twoie rozrywki y zábawki pochwali.

Il cherche à se faire un divertissement de tout. Sibi risus undique quærit *Hor.* Ze wszystkiego sobie uciechę y zábawkę czynić się stara.

DIVIN, m. DIVINE, f. adject. (*De Dieu.*) Divinus. *Cicer.* BOSKI, BOSKA.

DIVIN, (*Rare, excellent.*) Divinus, *Cic.* **Un homme divin, ou qui parle divinement bien.* Divinus homo. *Divinum opus. *Cic.* *Un ouvrage divin.* BOSKI zácny wyborny niepospolity. *Człowiek bardzo godny. *Dzieło wyborne wysmienite.

DIVINATION, subst. f. (*L'action de deviner les choses à venir.*) Divinatio. *Cic.* WIESZCZENIE wrożenie przyszłych rzeczy wieszbiarstwo náuka.

DIVINATRICE, subst. fœm. (*Celle qui devine.*) Divina. WIESZCZKA wrożka.

DIVINEMENT, adv. (*Pae l'ordre de Dieu.*) Divinè. Divinitùs. adv *Cic.* Z BOSKIEGO zrządzenia, Boską mocą.

DIVINITE', subst. f. (*L'essence, ou la nature divine.*) Divinitas, tatis, f. *Cic.* BOSTWO Istota Istność Boska.

DIVINITEZ *Payennes*, (*Les dieux des Payens.*) Dii, *gen.* deorum. BOZYSZCZA Pogan.

DIVISE', m. DIVISE'E, f. part. pass. (*Partagé.*) Divisus. ROZDZIELONY, ROZDZIELONA.

DIVISE', *Separé d'avec un autre.* Diversus. *Cicer.* ROZŁĄCZONY oddzielony od drugiego rozrożniony.

Une ville divisée où il y a deux partis, deux factions. Civitas quæ in duas factiones discessit. *Tacit.* Miasto rozrożnione rozdzielone ná fakcye.

DIVISER, V. act. (*Partager.*) Dividere. *Cicer.* DZIELIC rozdzielać ná części.

DIVISER *en plusieurs livres ce qui est renfermé en un volume.* In libros dividere, quæ unico volumine sunt exposita. *Suet.* **Diviser par chapitres une proposition.* Propositionem in membra discerpere. *Cic.* DZIELIC ná kilka ksiąg to co w iedney było zámknione. *Propozycyą ná rozdziały wziąć, ná punkta rozebrać y podzielić.

DIVISER signifie encore *Séparer.* Separare. **La riviere se divise en plusieurs bras, ou fait plusieurs bras.* Amnis in multa brachia funditur. *Plin.* DZIELIC znáczy ieszcze rozdzielać się. *Rzeka się rozdziela ná kilka odnog.

ON DIT figurément en ce sens, *Diviser, separer, mettre le trouble & la division entre les personnes.* Aliquem ab alio dividere. *Cic.* DZIELIC *niewłaśnie:* porożnić między sobą Ludzi kłotnie y porożnienia między niemi uczynić.

DIVISIBLE, adject. m. & f. (*Qui se peut diviser.*) Dividuus, a, um. *Cic.* Quod secari ac dividi potest. ROZDZIELNY co się dzielić może.

DIVISION, subst. f. (*Partage.*) Divisio. Partitio. *Cic.* **Division à l'infini.* In infinitum sectio, onis, f. *Quint.* DZIAŁ dzielenie podział. *Dzielenie bez końca.

DIVISION *d'un discours.* Orationis divisio, *ou* partitio. *Cic.* PODZIELENIE mowy iákiey.

DIVISION, (*Dissension, discorde.*) Dissensio. *Cicer.* **Il est adroit à jetter la division parmi les esprits.* Serendæ in alios discordiæ peritus artifex. *Tacit.* NIEZGODA niesnaski rożnica rosterki *Umie łatwo niezgody y kłotnie czynić między ludźmi.

Le peuple, ou les petits souffrent toûjours de la division des grands. Humiles laborant, ubi potentes dissident. *Phad.* Pospolstwo, ubogi lud záwsze cierpi zá niezgodę Panow.

Ils sont en division. Est inter illos dissensio. *Cic.* Są w porożnieniu między sobą.

Mettre la division parmi le peuple. Discordiam inter cives concitare, *ou* commovere. *Cic.* Niezgody kłotnie czynić między pospolstwem.

DIVORCE, subst. m. (*Séparation du mari d'avec la femme pae més-intelligence.*) Divortium. *Cicer.* ROZWOD rosterki w małżeństwie.

Faire divorce avec sa femme. Discedere ab uxore. *Cic.* Rozwieść się z żoną rozwod z nią uczynić.

Une femme qui a fait divorce avec son mari. Mulier digressa à marito. *Suet.* Rozwodnica Rozwodka białogłowa.

ON DIT figurément, *Il a fait divorce avec la vertu, amolli pae la volupté.* Virtuti nuntium remisit, delinitus illecebris voluptatis. *Cic.* ROZBRAT uczynił z cnotą zmiękczony roskoszą.

DIURETIQUE, adject. m. & f. *Qui ouvre les pores du corps & fait uriner.*) Quod urinam cit. *Cels. Plin.* OTWIERA-

RAIĄCY pory ciała, utyną ruſzaiący, pędzący.

DIURNAL, ſubſt. m. (*Petit livre qui contient les petites heures du Breviaire.*) Diurnarum precum libellus. DIURNAL mała kſiążka mięca w ſobie mnieyſze godziny dzienne kapłańſkie.

DIVULGUE', m. DIVULGUE'E, f. part. paſſ. Vulgatus. ROZGŁOSZONY ogłoſzony rozſławiony.

DIVULGUER, V. act. (*Publier une choſe.*) Vulgare. *Cic.* *Ter.* ROZGŁOSIC co, rozneść roſtrząſnąć.

Divulguer les ſottiſes & les impertinences d'une perſonne. Ineptias alicujus efferre. *Cic.* Bayki ladaco o kim roenieść.

DIX, ſubſt. maſc. (*Premier nombre qui s'écrit avec deux caracteres, en chiffre Arabe, une unité & un zero,* 10. *Et en chiffre Romain avec une lettre double* X.) Decem. *Cic.* *Plin.* DZIESIĘC pierwſza liczba podwoyna ktora ſię Arabſką álbo proſtą liczbą piſze przez iedno y cyfrę: 10. á liczbą Kościelną álbo Rzymſką przez literę *X.*

Le nombre de dix. Numerus denarius, i, m. Decuſſis, is, m. *Vitr.* Dzieſiątek, liczba dzieſięć.

DE DIX ANS. Decennis & hoc decenne, adject. *genit.* is. *Plin.* DZIESIĘTOLETNI.

DIX FOIS AUTANT, *Dix fois double.* Decemplex. DZIESIĘC razy tyle, w Dzieſięciornaſob.

Les Atheniens l'emporterent quoique les ennemis fuſſent dix fois autant, ou dix contre un. In eo prælio tantò plus virtute valuerunt Athenienſes, ut decemplicem numerum hoſtium profligarent *Cornel-Nep.* Ateńczykowie zwyciężyli chociaż nieprzyiaciele w dzieſięciornaſob ich w liczbie przewyżſzali. *álbo* chociaſz dzieſięć rázy licznieyſi byli.

DIX FOIS. Decies, adv. *Cic.* **Dix fois par jour.* Decies in die. *Plaut.* DZISIĘC razy, dzieſięć kroć. *Dzieſięć razy nádzień.

Chariot tiré par dix chevaux de front. Decemjugis currus, m. *Suet.* Woz dzieſięcią koni ciągniony.

DIXIESME, ou DIXIE'ME, adject. m. & f. Decimus. *Cic.* DZIESIĄTY, DZIESIĄTA.

Pour la dixiéme fois. Decimùm. adv. *Liv.* Po dzieſiąty raz.

DIX-SEPT. Decem & ſeptem. *indeclin.* *mieux dit que.* Septemdecim. *Cic.* SIEDEMNASCIE.

Des enfans de ſeize à dix-ſept ans. Pueri annorum ſenûm, ſeptenûmque denûm. *Cic.* Dzieci w ſzeſnaſtym ná ſiedmnaſty rok.

DIX SEPTIESME. Septimus decimus. Decimus & ſeptimus. Decimus ſeptimus, a, um. SIEDMNASTY

DIX SEPT *fois.* Decies & ſepties adv. SIEDMNASCIE.

DIX HUIT. Decem & octo Duodeviginti. *Cic.* OSMNASCIE.

DIX HUITIESME. Decimus octavus. *Celum.* OSMNASTY, OSMNASTA.

DIX HUIT *fois.* Decies & octies. adv. OSMNASCIE razy

DIX NEUF. Decem & novem. Undeviginti. *Cic.* DZIEWIĘTNASCIE.

DIX NEUVIESME. Nonus decimus. *Tacit.* Undevigeſimus DZIEWIĘTNASTY, DZIEWIĘTNASTA.

DIX NEUF *fois.* Decies & novies. adv. DZIEWIĘTNASCIE razy.

DIZAIN, ſubſt. m. (*Ce qui eſt compoſé du nombre de dix.*) Decem numero. *indeclin.* DZIESĄTEK.

DIZEINE, ſubſt. fœm. *le meſme.* DZIESIĄTEK ieden, *też ſamo* dzieſiątka.

DIZENIER, ſubſt. maſc. (*Officier de ville à Paris, qui eſt commis pour avertir ceux de la dizaine des ordres de la ville.*) Decurio. DZIESĄTNIK urząd w mieście.

(C'eſtoit autrefois un Officier de guerre qui commandoit dix cavallers.) Był to przedtym urząd woyſkowy nád dzieſięcią

DIXMUDE, (*Ville du comté de Flandre.*) Diſmada, æ, f. DIZMUDA Miaſto Hrabſtwa Flandryi.

DOBER, V. act. mot bas. (*Frapper ſur le dos.*) Dorſum alicujus percurere. UWALIC kogo zá plecy.

ON DIT figurément, *Dober quelqu'un,* (*Le maltraitter fort de paroles, luy faire outrage.*) Convicio verberare aliquem. *Cic.* WYWALIC zwalić kogo ſłowami zelżywemi.

(Mot bas & popolaire.) Słowo podłe, poſpolſtwa.

DOCILE, adject. m. & f. (*Doux, traitable, propre à recevoir quelques inſtructions.*) Docilis & hoc docile, adject. *Cic.* **Un eſprit docile.* Animus docilis. *Hor.* **Se monſtrer docile.* Se docilem præbere. *Cic.* POIĘTNY, ſkłonny, poſłuſzny, dobry cichy ſkromny pokorny dobrowolny.

DOCILEMENT, adv. (*Avec docilité.*) Cum docilitate. POIĘTNIE, ſkłonnie.

DOCILITE', ſubſt. f. (*Naturel docile.*) Docilitas. *Cicer.* POIĘTNOSC ſkłonność dobre przyrodzenie.

DOCTE, adject. m. & f. (*Sçavant.*) Doctus. *Cic.* UCZONY UCZONA, rozumny.

DOCTEMENT, adv. (*Sçavamment.*) Doctè. Eruditè. Peritè adv. UCZENIE, rozumnie.

DOCTEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui enſeigne les ſciences.*) Doctor. Profeſſor. Magiſter. *Cicer.* DOKTOR ten co náucza wyżſzych nauk.

DOCTEUR, pris generalement, pour (*Celuy qui a obtenu le degré de Docteur dans les Univerſitez.*) comme *Docteur en Theologie,* Sacræ Theologiæ Doctor, *ou* Magiſter. **Docteur en Droit Canon.* Juris Canonici Doctor. **En Droit Civil* Juris Civilis Doctor. **En Droit Canon & Civil.* Utriuſque Juris Doctor. **Docteur en Medecine.* Medicinæ, *ou* Artis medicæ Doctor. **Docteur dans les Arts.* Artium Doctor. DOKTOR ten co ſię Doktorował w Akademii iákiey. *Naprzykład:* Doktor Teoloii. *Doktor Prawa Duchownego. *Doktor prawa Swieckiego. *Doktor prawa oboyga. *Doktor Medycyny. *Doktor náuk wyzwolonych.

Eſtre reçu Docteur. Ad Doctoris gradum promoveri. Zoſtać Doktorem, być dokorowanym doktorować ſię.

DOCTRINE, ſubſt. f. (*Sçavoir, érudition.*) Doctrina, Scientia. *Cic.* NAUKA Mądrość umiętność.

DOCTRINE, ſubſt. m. vieux mot. (*Enſeignement, precepte.*) Documentum. *Cic.* NAUKA ſłowo ſtare Frrneuſkie.

DODINER *quelqu'un,* V. act. (*Le traitter délicatement.*) Molliter curare aliquem. **Se dodiner.* Se curare molliter. Curare cuticulam *Plaut.* *Hor.* CIECKAC ſię z kim pieścić ſię n nim. *Ciećkać ſię z ſobą pieścić ſię.

(*Mot bas & du diſcours familier.*) Słowo podłe potoczney mowy.

DODO, (*Jargon des nourrices pour bercer les petits enfans.*) *Allons dodo, Allons dormir.* Eamus dormitum. **Après avoir beu, dodo.* Quies ſequitur vina. *Ovid.* LULU ſłowo mamek kiedy dzieci chcą uśpić kołyſząc podźmy lulu. *Nápiwſzy ſię luln, ſpać.

DODU, maſc. DODUE, fœm. adject. (*Gras, potelé, douillet.*) Adipoſus & mollis. TŁUSTY, TŁUSTA, ſuſtoch.

DOGE, ſubſt. m. (*Souverain Magiſtrat dela République de Veniſe.*) Venetorum Dux. DOZE Náywyżſzy Urząd Xiążęcy Rzeczypoſpolitey Weneckiey.

DOGMATIQUE, adject. m. & f. (*Qui appartient à quelque ſcience.*) comme *Le ſtile dogmatique,* (*dont on traitte les ſciences, comme les queſtions Academiques de Ciceron.*) Genus orationis ad docendum accommodatum. NAUCZANIU ſłużący. Jáko ſtyl piſania náuczaniu ſłużący, iáko Cycero podał kweſtye Akademickie.

DOGMATIQUEMENT, adv. (*D'une maniere dogmatique.*) Secundum præcepta alicujus ſcientiæ. UCZĄC nauczaiąc twierdząc iaką náukę y trzymaiąc.

DOGMATIZER, V. neut. (*Enſeigner des opinions ſouvent nouvelles.*) Aliquod dogma diſſeminare, act. NAUCZAC iákich mniemania oſobliwych zwłaſzcza nowych y one rozſiewać.

DOGME, ſubſt. m. (*Maxime, axiome, ou principe.*) Dogma. *Cic.* NAUKA zdanie prawda wyrok gruntowny y głowny ná ktorym ſię záſadza iákie zdanie y náuka.

DOGUE, ſubſt. m. (*Gros chien d'Angleterre.*) Moloſſus canis. PIES, Angielſki wielki Brytan Krwawy.

DOYEN, ſubſt. m. (*Le plus ancien de quelque Compagnie, ou Eccleſiaſtique, ou bien Laïque.*) Decanus. DZIEKAN Náyſtarſzy między Duchownemi álbo Swieckiemi iákiego ſtanu y mioyſca.

DOIENNE', ſubſt. m. (*La dignité, ou la charge de Doien.*) Decanatus. DZIEKANIA Dziekańſtwo doſtoyność Dziekańſka.

LADOIRE, (*Il y a deux Rivieres en Piémont nommées ainſi.*) Duria. *Plin.* DURYA dwie Rzeki ſą tego názwiſka w Piemoncie.

DOIGT, (*on prononce* doit.) ſubſt. maſc. *des mains & des pieds.* Digitus, i, m. *Cic.* PALEC n ręki n nogi.

Un petit doigt, (comme les doigts des enfans.) Digitulus, i, maſc. Paluſzek mały iáko u dzieci paluſzki.

Le petit doigt. (le doigt auriculaire.) Minimus, *ou* minuſculus digitus. *Plaut.* **Le doigt qui eſt immediatement devant le*

le petit doigt.¶Digitus annularis. *Plin. (parce qu'on y met un anneau.)* **Le doigt du milieu.* Digitus medius, *ou* infamis. *Mart.***Le doigt proche du pouce.* Index. Salutaris digitus. *Hor. Suet.* **Le gros doigt,* ou *le pouce.* Pollex. *Cicer.* Palec mały ostatni w łacińskim, *uchowy palec.**Palec przy ostatnim pierścieniowy serdeczny że na niego pierścień kładą. *Palec średni albo trzeci u ręki w łacińskim *sromotny* albo *paskudny* albo zbawienny. *Palec wtory u ręki skazujący. *Palec wielki u ręki.

Qui a des doigts. Digitatus. Palczasty, palczysty.

DU DOIGT, ou *Qui concerne le doigt.* Digitalis & hoc digitale *Plin.* PALCOWY do palca nálężący paleczny.

ON DIT, *Un doigt, un pouce d'eau.* Digitus aquæ. *Front.* **Un doigt de vin.* Modicum vini. MOWIĄ palec álbo ná palec wody. *Palec álbo ná palce wina trochę kropla.

DOIGT se dit figurément pour *Puissance.* Comme *Le doigt de Dieu a paru visiblement en cette occasion.* Digitus Dei & auxilium hac in occasione prasto fuit. *(*Le S. Esprit est appellé dans l'Ecriture le Doigt de Dieu*) PALEC się mowi niewłaśnie zá moc. Jáko, Palec Boski álbo ręka Boska się w tey okazyi widomie pokazała. *Ducha Swiętego Pismo S. názywa *Palec Boski*

Il vaut mieux au bout de son doigt, que toy en tout ton corps. Huic pluris est unguis, quàm tu totus es *Petr.* Więcey u niego w palcu iednym niż u ciebie w tobie cáłym.

ON DIT proverbialement (*d'un homme qui a envie de se battre.*) *Les doigts luy démangent.* In pugnam prurit. *Mart.* **Les doigts luy demangent d'écrire.* Gestit scribere. MOWIĄ w Francuskim o tym co mu się chce wybić z kim: *palce go świerzbią.* *Palce mu świerabią do pisania.

Qui a de l'esprit au bout des doigts, qui est fort adroit à toutes choses. Habilis & aptus ad omnia. *Cic.* **C'est mon petit doigt qui me l'a dit,* pour *Je l'ay sceu par une voye secrete & inconnuë.* Viâ cæcâ & occultâ id comperi. Zręczny bardzo y sprawny w ręku do wszystkiego. **Paluszek moy mi to powiedział,* to iest: Dowiedziałem się o tym sekretnie.

Faire toucher une chose au doigt & à l'œil, Faire voir une chose évidemment. Rem subjicere oculis. *Liv.* Palcem wytknąć, palcem oczy wykłoć, dowieść czego oczywiście.

Nous y touchons du bout du doigt, nous en sommes tout contre Propè adest. Palcem się prawie tykamy, iesteśmy bardzo blisko czego.

ON DIT aussi en ce sens, *Il est à deux doigts de la mort.* Non longè abest à morte *Cic.* *Montrer quelqu'un au doigt, Se moquer de luy.* Monstrare aliquem digitis. *Hor.* **Donner sur les doigts à quelqu'un, le reprendre aigrement.* Asperius increpare aliquem. *Cic.* **Il en mordra ses doigts,* ou *il se repentira de ses sottises.* Ineptiarum illum pœnitebit. **Vous avez mis le doigt dessus, Vous l'avez deviné.* Rem acu tetigisti. *Ter.* W TYM ZE rozumieniu mowią: O palec tylko iest od śmierci álbo od zguby od upadku swego. * Palcem sobie kogo pokazywać szydzić z niego. * Dáć po palcach komu, przykro go sfukać zgromić złáiać. * Ukąsi się w palec żałować tego będzie. *Palcemeś się dotknął rzeczy zgádłeś trafiłeś.

ON DIT d'une personne Qu'*elle ne fait œuvre de ses dix doigts,* pour dire qu'*Elle est sans rien faire.* Otiosus desidet totos dies. * *Ce sont les deux doigts de la main (parlant de deux amis qui sont toûjours ensemble, qui sont inséparables.)* Individui amici. Æneas & fidus Achates. * *Ne toucher que du bout du doigt à un genre de vie, n'en faire qu'essayer.* Digitis extremis attingere aliquod vitæ genus. *Cic.* MOWIĄ o kim palcem się do niczego nieruszy. Prożniak prożniaczka. *Właśnie iák pálce u rąk z sobą się trzymaią o Osobach w przyiaźni nierozdzielnych. *Ledwie się palcem czego dopiero dotknąć, dopiero czego probować záczął.

DOITIER, *ou* DOIGTIER, subst. m. (*Ce qui sert à couvrir un doigt.*) Digitale, is, n. *Var.* PALUCH ná PALEC zrobiony od potrzeby.

DOL, subst. masc. Vieux mot. (*Fourberie, tromperie.*) Dolus, i, m. *Cic.* ZDRADA stare słowo francuskie.

DOL, (*Ville Episcopale en Bretagne.*) Dolum. DOL, Miasto y Biskupstwo w Bretanii.

DE DOL. Dolensis & hoc Dolense. DOLSKI.

DOLE, (*Ville de la Franche Comté.*) Dola Sequanorum. DOL. Miasto w Hrabstwie francuskim nád Sekwaną.

De Dole en Franche-Comté. Dolanus ad Sequanam. Dolenin nád Sekwaną.

DOLE'ANCE, subst. f. (*Plainte.*) Querimonia, æ, f. *Cic.* ZAŁOBA użalenie się uskarżanie się.

(Mot trivial & ironique.) Slowo potoczne y ná żart.

DOLENT, (*on prononce* dolant.) m. DOLANTE, f. part. *du Verbe* DOULOIR *inusité.* Dolens. Mœstus. *Cic.* ZAŁOSNY ZAŁOSNA smutny boleiący, ubolewaiący od słowa *boleć* nieużywanego w Francuskim.

DOLER, V. act. (*Unir avec la doloire.*) Dolare. *Cic. Colum.* STRUGAC zestrugiwać gładzić drzewo heblem, Heblować.

DOLOIRE, subst. f. (*Instrument pour unir & applanir le bois.*) Dolabra. *Liv.* HEBEL Instrument do rownania y gładzenia drzewa.

Petit doloire. Dolabella. *Colum.* Hebelek mały.

DOM, subst. m. (*Titre d'honneur emprunté de l'Espagnol, qui signifie* SIEUR, *ou* SEIGNEUR.) Dominus. *Cic.* PAN z Hiszpańskiego *Don*

DOMAINE, subst. m. (*Droit de proprieté qu'on a sur des terres.*) Dominium. *Sen.* PANSTWO właśna zwierzchność nád krajem iakim.

DOMAINE, (*Biens dont on a la proprieté.*) Possessiones. *Cic.* WŁASNOSC maiętności, trzymanie iey właściwą dobra właśne prawu właśnemu podległe.

DOMANIAL, m. DOMANIELE, f. (*Qui concerne le Domaine.*) Ad dominium spectans. PANSKI właśny Pana.

DOMBES, (*Souveraineté en Bresse.*) Dombæ. DOMBY Xięstwo udzielne w Bressyi.

DOME, subst. m. (*Couverture ronde d'un édifice.*) Tholus. *Vitr.* KOPUŁA Dach nákrycie okrągło dane nad domem

DOMESTICITE', subst. f. (*Qualité de domestique.*) Domesticum nomen. DOMOWNICTWO przymiot Domownika domowy.

DOMESTIQUE, adject. m. & f. (*De la maison.*) Domesticus. *Cic.* DOMOWNIK, domowy.

LES DOMESTIQUES, (*Le domestique, la famille.*) Domestici. *Cicer. Phæd.* **Esope estoit le seul domestique qu'eût son maistre*) Æsopus domino solus cùm esset familia *Phed.* DOMOWNICY czeladź domowa sludzy domowi. *Ezop będąc sam tylko ieden z domowych u Pána swego.

DOMESTIQUEMENT, adv. (*D'une maniere domestique & familiere.*) Familiariter. adv. *Cicer.* PO DOMOWEMU poufale.

DOMFRONT, (*Ville de la basse Normandie.*) Domfrontium. DOMFRONT MIASTO niższey Normandyi

DOMICILE, subst m. (*Maison que l'on habite.*) Domicilium *Cicer.* DOMOSTWO Gospoda gdzie kto mięszka mięszkanie

DOMICILIE', m. DOMICILIE'E, f. (*Qui a domicile, ou feu & lieu.*) Certam sedem habens. CO ma Domostwo swoie co ma possessyą swoię, ktorego iest ná czym patrzyć *Possessyonat.*

(Terme de Pratique.) Termin Prawny.

DOMINANT, m. DOMINANTE, f. part. act. & adject. (*Qui domine.*) Dominans. *Cic.* PANUIĄCY, PANUIĄCA, roskazuiący.

ON DIT, (*Un esprit dominant, imperieux.* Imperiosus. *Hor.* UMYSŁ gorny roskazuiący wyniosły hardy.

Sa passion dominante, c'est l'avarice. Avaritia in illum dominatur. Servit avaritiæ. *Cicer.* Passya iego panuiąca iest łakomstwo chciwość.

DOMINATEUR, subst. m. (*Celuy qui domine.*) Dominator. *Cic.* PAN Panuiący.

DOMINATRICE, subst, f. (*Celle qui domine.*) Dominatrix. *Cic.* PANI Panuiąca.

DOMINATION, subst. f. (*Empire, pouvoir souverain.*) Dominatio. Dominatus. *Cicer.* PANOWANIE moc władza náywyższa.

Estre sous la domination de quelqu'un. Sub ditione alicujus esse. *Cæs.* Być pod czyiem Panowaniem.

DOMINER, V. act. & n. (*Commander souverainement.*) Alicui, *ou* in aliquem dominari. PANOWAC nád kim władnąć czym.

Dominer sur ses passions, (s'en rendre le maistre.) In affectibus dominari. *Quint.* Panowáć nád námiętnościami swemi władać niemi nic dawać im gory nád sobą, być Panem affektow swoich.

DOMINER, (*Estre plus élevé, parlant d'un édifice, d'une montagne.*) *Cette montagne domine la Ville, a le dessus sur la Ville.* Hic mons urbi imminet, *ou* imperat. *Cæs.* PANOWAC Być nád czym wyżey, mowiąc o strukturze iákiey, álbo ogo-

rze

ree, Ta gom pannie nád Miaſtem, ieſt nád tym Miaſtem położona; *álbo* Miáſto pod tą gorą leży.

DOMINICAL, m. DOMINICALE, f. adject. Dominicus, a,um. *L'Oraiſon Dominicale, (que N. S. J. C. nous a enſeignée.)* Oratio dominica. PACIERZ Modlitwa Páńſka ktorey nás náuczył Pán y Zbawiciel náſz.

DOMMAGE, ſobſt.m. (*Perte.*) Damnum. Detrementum. *Cic.* SZKODA ſtrata.

Apporter, cauſer du dommage à quelqu'un. Alicul detrimentum afferre. *Cic. Caſ.* Uczynić ſzkodę komu.

Recevoir, ou *ſouffrir du dommage.* Detrimentum capere. *Cic.* Ponośić ſzkodę iáką.

Réparer le dommage. Reſarcire damna. *Cic.* Nádgrodzić wcrowáć ſzkodę.

Donner caution de réparer le dommage. Damni infecti cavere alicui. *Paul. Juſiſt.* Ręczyć ná ſzkodę.

ON DIT, *C'eſt bien dommage qu'il ſoit mort ſi toſt.* Damnum immaturà ejus morte ingens fecimus. *Cic.* **Ce jeune homme eſt fort bien fait, c'eſt dommage qu'il ſoit fripon.* Hic adoleſcens præſtanti eſt formâ, verùm nequiſſimâ indole. MOWIĄ wielka ſzkoda że ták prędko umarł. *Piękny młodzieniec wielka ſzkoda że ladaco.

DOMMAGEABLE, adject. m. & f. (*Nuiſible, qui porte dommage*) Damnoſus. *Ter. Cic. Caſ.* SZKODLIWY.

DOMPTABLE, (*on prononce* doutable.) maſc. & f. adject. (*Qu'on peut dompter.*) Domabilis & hoc domabile. KTOREGO można ukrocić ogłaſkać uśmierzyć uſkromić.

DOMPTE', (*on prononce* donné.) m. DOMPTE'E, fœm. part. paſſ. Domitus. *Cic.* POSKROMIONY podbity pod władzą zawoiowany ukrocony.

DOMPTER, (*on prononce* doncer.) V. act. (*Vaincre, ſe rendre le maiſtre.*) Domare. Edomare. *Cicer. Tibul.* PODBIC záwoiowáć.

DOMPTER ſe dit figurément en morale (*de l'eſprit & des paſſions.*) Animum, *ou* cupidines domare. *Hor.* PODBIC niewłaſnie co do umyſłu y affektow, poſkromić uſkromić uśmierzyć ukrocić záwiciągnąć.

Dompter le courage de quelqu'un. Frangere animum alicujus. *Plaut.* Poſkromić śmiałość álbo beſpieczeńſtwo czyie.

L'envie ne peut eſtre domptée que par la mort. Invidia ſupremo fine domari ſolùm poteſt. *Hor.* Zazdrość nie może być uśmierzona chyba przez śmierć.

Avoir dompté, ou *aſſujetti ſes paſſions.* Domitas habere libidines. *Cic.* Mieć poſkromione paſſye y ułożone.

DOMPTEUR, (*on prononce* donteur.) ſubſt. maſc. (*Celuy qui dompte.*) Domitor. *Cic.* USKROMICIEL zwycięſca.

Celle qui dompte. Domitrix. *Plin.* Tá co uſkramia zwycięża

DON, ſubſt. m. (*Préſent, gratification.*) Donum, i, neut. Munus. *Cic.* DAR podarunek upominek.

DON, (*Largeſſe que les Princes faiſoient anciennement aux ſoldats.*) Donativum. *Suet.* DONATYWA Largicya między woyſko uczyniona.

DON, ou *Préſent de mariage.* Dona nuptialia. *Cic.* PODARUNKI upominki ślubne małżeńſkie zrękowinne.

DON *que faiſoit le Peuple au Prince (à ſon joyeux avenement à l'Empire.)* Coronarium. *Cic.* DANINA podarunek od poddanych oddany Panu przy ſczęśliwym weyściu ná Páńſtwo.

ON DIT au figuré, *Les dons de la nature, (comme l'eſprit, la beauté.)* Dona & munera naturæ, neut. pl. Dotes ingenii, *genit.* dotum, f. pl. *NIEWŁASNIE* Dary przyrodzone tálenta przymioty. iáko Dowcip, uroda.

LE DON, (*Riviere qui ſépare l'Europe de l'Aſie.*) Tanais. *Ber.* DONOEK Rzeka dzieląca Europę od Azyi.

DONATAIRE, ſubſt. m. & f. (*Celuy, ou celle à qui on fait quelque don.*) Donatarius. TEN ktory co darem darowizną odebrał. *Donataryuſz.*

DONATION, ſubſt. f. (*L'action de donner, ou ceder.*) Donatio *Cic.* DAROWIZNA darowanie uſtąpienie.

DONC, *ou* DONCQUES, (*Particule conjonctive qui fait la concluſion d'un raiſonnement.*) Ergo. Igitur. adv. *Cic.* WIĘC zá tym, tedy toć partykuła wnoſząca co dowodnie.

DONJON, ſubſt. m. (*Le principal endroit d'une Citadelle.*) Municiſſimum arcis propugnaculum. TWIERDZA náyobronnieyſze mieyſce w fortecy.

DONNE'E, ſubſt. f. Donativum, i, n. Congiarium, ii, neut. Viſceratio, onis, fœm. DONATYWA Hoyność od Páná álbo Krola poddáńſtwa świadczona.

(Le premier mot eſtoit une largeſſe que les Princes faiſoient autrefois aux Soldats: Le Congiaire eſtoit une diſtribution d'argent que les Empereurs faiſoient au Peuple; & *Viſceratio* eſtoit une diſtribution de chair cruë qu'on faiſoit au Peuple: C'eſt auſſi la Curée que les Chaſſeurs donnent aux chiens, après la priſe de la beſte.) Jeżeli między woyſko, zowią, *Donatywa Largicya.* Jeżeli pieniędzmi, zowią pieniądze między poſpolſtwo rzucone, w łacińſkim. *Congiarium:* jeżeli w żywnościach, zowią chleby álbo obroki ſurowe, w łacińſkim *Viſceratio* ktore też ſłowo oſtatnie łacińſkie znaczy, Odpráwę ktorą pſom álbo chartom dáią myśliwcy.

DONNER, V. act. (*Faire un don à quelqu'un.*) Dare. Donare. *Cic. Plaut.* DAC oddáć darować, podarunek komu uczynić.

Donnez luy cela en main propre. Hoc ipſi tradas in manum *Cicer.* Hoc ipſi facito coram ut tradas in manum. *Plaut.* Day, odday mu to w ręce włáſne.

Je vous la donne en pur don, & je ne vous en demande rien. Hanc tibi dono do, neque repeto pro illâ abs te quicquam pretii. *Terent.* Daię ci ią w podarunku, nic za to niepretenduiac.

DONNER, (*Accorder.*) Dare. Concedere. *Cic.* DAC pozwolić uſtąpić darować.

Vous donnez de bon cœur à l'amitié, ce que vous donneriez aſſurément à la vérité. Amicitiæ das libentes, quod liquidò veritati dares. *Cic.* Daruieſz to przyiaźni cobyś darował prawdzie.

Donner ſon reſſentiment aux intereſts de la République. Privata odia publicis utilitatibus remittere. *Tacit.* Darować żal ſwoy y krzywdę dla dobra Rzeczypoſpolitey.

Donner l'eſté à ſa famille, & l'hiver à ſa charge. Æſtivos menſes rei familiari, hibernos juriſdictioni dare. *Cic.* **Donner quelque choſe à la faveur.* Dare aliquid gratiæ. *Liv.* **A ſa ſanté.* Aliquid valetudini tribuere. *Cic.* Darować láto goſpodarſtwu, á zimę Urzędowi ſwemu. *Pozwolić co łáſce y przyiaźni. *Zdrowiu ſwemu co poſolgować użyczyć.

Il donne tout à ſes plaiſirs. Homo ſanè voluptati obſequens. *Ter.* * *Nous donnerons cela à la conſideration de Pompée.* Dabimus hoc Pompeio. *Cic.* * *Donnez vous à nous pour tout ce jour.* Da te nobis hodie. *Terent.* **Donnez luy ſeulement deux jours.* Biduum ſaltem huic concede. *Ter.* **Donnez cela à ma pudeur.* Dare hoc & concedire pudori meo. *Cic.* Wſzyſtkiego ſwoiey pozwala roſpuście. *Daruymy to Pompejuſzowi. *Dáruy ſię nám dziſiay ná cáły dzień. *Dáruy álbo day mu tylko dwá dni. * Dáruy to wſtydowi memu.

Donner des lettres à lire. Dare literas legendas. Dáć liſty do czytania.

Se faire donner quelque choſe par force. Aliquid ab aliquo extorquere. Kazáć ſobie co dać gwałtem.

DONNER, (*Attribuer.*) Dare. Tribuere. Attribuere. act. accuſ. *Cic.* * *Donner beaucoup à la fortune & au courage.* Multum fortunæ & virtuti tribuere. *Hirt.* **Donner à quelqu'un l'honneur de la défaite de l'armée.* Fugati exercitûs alieni decus dare. *Liv.* **D'avoir ſauvé l'Empire.* Salutem imperii alicui aſcribere. *Cic.* DAC przyznać przypiſać. *Dáć przyznáć wiele ſzczęściu y odwadze. *Przypiſać komu zniesienie woyſka. *Wybawienie Páńſtwa.

Donner à la vertu ce qu'on oſte à la naiſſance. Quantum generi demas, virtutibus addere. *Hor.* Nadgradzać cnotą to czego niedoſtale urodzenia.

DONNER, (*Mettre, employer ſon temps, ſon travail, ſa vie à quelque choſe.*) Operam, laborem, ſtudium, dare. DAC pozwolić trawić czas życie ſiły nácym przykładać ſtarania udać ſię ná co, puścić ſię ná co.

Se donner aux lettres. Accommodare animu litteris. *Quint.* Operam ſtudio accomodare. *Suet.* **A l'hiſtoire.* Dare ſe hiſtoriæ. **Au travail.* Se labori dare. **Au jeu*, ou *dans le jeu.* Ad ludendum ſe dare. *Cic.* **Du bon temps.* Genio indulgere. *Plaut.* Oddać ſię wſzyſtkiego náukom. *Czytaniu Hiſtoryi. *Grze kartom. *Koſterſtwu. *Uciechom.

Donner dans la douceur. Dare ſe ad lenitatem. *Cic.* **Dans l'amour.* Ludum amori dare. *Hor.* * *Dans la joye.* Jucunditati ſe dare. **Dans les plaiſirs.* Dedere ſe delectationi toto animo. *Cic.* Udáć ſię do łáſkáwości. *Wdać ſię w kochanie. *W uciechy. *Puścić ſię w roſkoſzy.

Comme il avoit l'eſprit beau, il donna dans les ſciences les plus profondes. Ingenium illuſtre altioribus ſtudiis admodum dedit. *Tacit.* Ze był pięknego dowcipu, puścił ſię w naygłębſze náuki.

La jeunesse donne trop dans la mollesse, dort jusques à midy, & va chercher à calmer ses chagrins dans la danse & dans la musique. Juventus plus æquo in curandâ cute operata, in medios dormit dies, & ad strepitum citharæ cessatam ducit curam. *Horat.* * *Se donner à la paresse & à la langueur.* Dedere se languori desidiæque. *Cicer.* Młodź się zbytecznie puszcza ná gnuśność y pieszczotę,spi do południa, y idzie rozrywki szukać w Tańcach y muzykach. * Puścić się w lenistwo w ospałstwo w gnuśność.

S'en donner à cœur joye, Aimer les plaisirs. Se totum voluptatibus ingurgitare. *Pete.* Pozwolić sobie do sytu wszystkiego

DONNER, (*Aller jusques au camp des ennemis.*) Usque ad castra excurrere *ou* progredi, *ou* penetrare. * *Il donna jusques à la tranchée & voltiea autour du camp.* Usque ad vallum & fossam procurrit, castrisque obequitavit. *Liv.* PUSCIC się zapuścić się zápędzić się wypadać aż do obozu nieprzyiacielskiego. *Wypadał áż pod szańce, y harcował około sámego obozu.

SE DONNER *à quelqu'un,* (*Se mettre sous sa protection, entrer dans ses interests.*) In fidem & clientelam alicujus se conferre, act. *Cic.* Contribuere se alicui. *Liv.* Se dare alicui. ODDAC się komu poddać się pod protekcyą iego, wdować się zá nim.

Se donner aux ennemis, Se rendre à eux, Se mettre à leur discrétion. Dedere se hostibus. *Plaut. Cæs.* Poddać się nieprzyiaciołom.

DONNER, (*En venir aux mains, combattre*) In hostes irruere. *Ce* UDERZYC ná nieprayiaciela, przyiść do rzeczy y spotkania się.

Toute l'armée donna. Totus exercitus fecit impetum. *Cæs.* * *César fit signe aux troupes de donner, ce qu'elles firent si brusquement, que la cavalerie ennemie plia & s'enfuit jusques aux montagnes.* Cæsar signum dedit militibus, illi concurrunt celeriter, infestisque signis tantâ vi in equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret, omnesque conversi fugâ altissimos montes peterent. *Cæs.* Całe woysko uderzyło. *Cezar dał znak do bitwy woysku ktore ták nátarczywie uderzyło ná nieprzyiacioł że się zwineli, y áż w gory uciekli.

DONNER *dans une chose,* (*Y entrer, s'y jetter.*) In aliquid incurrere, *ou* incidere, *ou* impingere. *Cic.* * *Donner dans la flotte ennemie, s'y jetter.* In classem hostium incurrere. *Cic.* * *Donner sans y penser dans une embuscade.* Incautè intrare insidias. *Cic. Plaut.* * *Donner à travers quelque banc,* ou *quelque écueil caché.* Impingere navem ad scopulos *Quint.* *ou* allidere *Cæs.* * *S'en aller donner de la teste contre quelque pierre* Caput impingere lapidi. *Plin-Jun.* WDAC się w co nápaść ná co wniść w co. *Wpaść w okręty nieprzyiacielskie skoczyć w nie. *Wpaść w zásadzki nieostrożnie. *Nápaść nátrafić ná hak álbo skopnł skryty uderzyć. * Głowę sobie stłuć álbo uderzyć o kamień.

ON DIT en en sens dans le figuré, *Donner dans la bagatelle.* Nugas sequi. * *Dans les plaisirs.* Sectari voluptates. *Cic.* * *Donner dans un sentiment.* Opinionem sequi, *ou* amplecti. *Cicer.* * *Donner dans tout ce qu'on nous dit, le croire.* Fidem omnium sequi. *Cæs.* * *Donner dans le panneau,* ou simplement *Donner dedans, Se laisser attraper.* Inducere se in laqueos. *Cic.* W TYM rozumieniu *niewłaśnie:* Mowią bawić się fraszkami *Bawić się uciechami. *Przypaść ná zdanie iákie. *Wierzać wszystkiemu co tylko kto powie álbo co się tylko usłyszy. *Dać się oszukać dać się złapać wpaść w łapkę w sidła.

ON DIT proverbialement, *C'est se donner de la tête contre le mur, C'est peine perduë.* Oleum & operam perdis. Laterem lavas. *Terent.* Aras littus. Arenæ mandas semina. MOWIĄ przysłowiem Jest głową ścianę przebiać praca to daremna.

(Proverbes Latins *Vous perdez vôtre huile & vôtre peine: Vous lavez une brique: Vous labourez le rivage de la mer: Vous ensemencez des sables.*) Przysłowia łacińskie w tym rozumieniu: Szkoda y oleiu y pracy: Cegłę myiesz, Ląd morski orzesz, Ná piasku sieiesz.

DONNER *le masle à la femelle.* Admittere marem ad concubitum. Mari feminam admovere ad inithm. *Colum. Plin.* PRZYPUSZCZAC spuszczać samce z samicami przypuszczać stadnika.

Le temps qu'on donne le masle à la femelle, Admissura, æ, f. *Var.* Przypuszczania stadnika czas.

L'action par la quelle on donne le masle à la femelle. Admissio, onis f *Var.* Przypuszczanie spuszczanie do siebie samcow z samicami y inszych bestyi.

DONNER dans ces expressions suivantes, *Le vent donne, souffle.* Operam dat ventus. *Pleut* Ventus flat. *Cic.* * *La pluye donne comme il faut,* pour *Il pleut beaucoup.* Imber densissimus decidit. *Tibul.* * *La vigne a bien donné cette année.* Annus uberior & feracior uvis. *Ovid.* * *Le soleil donne icy depuis le matin jusques au soir.* Sol semper hic est à mane ad vesperam. *Plaut.* WIATR wieie záwiewa. *Deszcz leie náleżycie iák cebrem. *Winnice obrodziły w tym roku. *Słonce tu świeci álbo iest záwsze, doie w tę stronę od rana do wieczora.

Les terres se donnent pour rien, se donnent à bas prix. Jacent pretia prædiorum. *Cic.* Dobr dostanie prawie iák zá nic, staniały dobra niedrogo ich dostać spadły

Je n'en donnerois pas un clou à soufflet, Je n'en donnerois pas la moindre chose. Cicum non interduim (*pour* interdederim. *Plaut.* Niedałbym zá to złamaney babki, niedałbym zá to náymnieyszey rzeczy.

DONNER *de la teste tantost d'un costé & tantost d'un autre* Caput huc & illuc jactare. *Virg.* GŁOWĄ raz ná tę drugi raz ná tę stronę kiwać.

Il ne sçait ou donner de la teste. Nescit quò se vertat. Nescit unde victum quærat. *Cic.* Niewie gdzie się obrocić, co począć, do czego się udać, gdzie głową uderzyć.

EN DONNER *à garder, La donner belle, En donner d'une,* (*Imposer, en faire accroire*) Mirificè alicui imponere. *Ter.* Deludere aliquem. *Plaut.* ODRWIC oszukać kogo, dać mu w nos, udać mu co.

EN DONNER *à tout le monde,* (*Railler, dire du mal de chacun en particulier.*) Unumquemque notare, *ou* describere. *Hor.* KAZDEMU dać zá swe, ni kogo nieopuścić, nie przepuścić nikomu.

DONNER *des deux à un cheval, Luy donner de l'éperon.* Equum calcaribus concitare *Liv.* Z OBU stron ostrogami zewrzeć konia kłoć go z obustron.

Je luy en donneray comme il faut, Je l'accommoderay de toutes pieces, je le battray bien. Hunc exornatum dabo. *Plaut. Ter.* Dam iá mu náleżycie, zbiię &c.

Donner fort à faire à quelqu'un. Duras alicui dare. *Terent.* Dać komu do czynienia do myślenia.

DONNER *aide, secours, soulagement,* DAC pomoc radę.

DONNEUR, m. DONNEUSE, fœm. (*Celuy,* ou *celle qui donne.*) Dator; Quæ dat. DAWCA, ten, álbo ta ktora daie.

(Ces mots ne sont d'usage en François qu'en cette phrase familiere) Te słowa Francuskie nie są w używaniu chyba w nástępuiący sposob potocznie mowiąc.

Ce n'est pas un grand donneur, Ce n'est pas une grande donneuse, (*quand on veut taxer quelqu'un de peu de liberalité.*) Non admodum liberalis est. Nie bardzo datny, Nie bardzo rozdatny, nierozdorno przymawiaiąc skąpemu.

DONT, *Particule qui sert d'Article,* ou *de Pronom,* pour *du quel, de laquelle, desquelles,* ou *desquelles & qu'on exprime par.* Qui, quæ, quòd. *genit.* Cujus, *dat.* cui. O ktorym, o ktorey, o ktorych, o czym.

DORADE. subst. fem. (*Poisson de mer, qui a les écailles de diverses couleurs & une queuë fort longue.*) Aurata, æ, fœm. *Plin.* ZŁOTOBREM, pstrąg morski, ryba.

DORCESTER, (*Ville d'Angleterre.*) Dorcestria, æ, fœm. DORKESTRYA Miasto Angielskie.

LA DORDOGNE, (*Riviere qui se jette dans la Garonne*) Duranius. DORDONIA rzeka wpadaiąca w Garonę.

DORDRECHT, (*Ville du Comté de Hollande.*) Dordracum DORDRECHT Miasto Hrabstwa Hollendii.

DORE', m. DORE'E, f. part. pass. & adject. Auratus. *Cic.* ZŁOCISTY pozłocisty.

DORESNAVANT, (*on prononce* dorénavant.) adv. (*Desormais.*) Posthac. Deinceps. In posterum. adv. *Cic.* ODTĄD od tych czas.

DOREUR, subst. masc. (*Qui dore.*) Inaurator. *Jul. Firm* ZŁOTNIK co pozłaca.

DORER, V act. (*Appliquer de l'or en feüille,* ou *moulu sur quelque corps.*) Aurare. *Var.* POZŁACAC złotem w listkach álbo rozczynionym powlekać.

DORER, (*Couvrir d'or.*) Aurare. Inaurare. OZŁOCIC złotem pokryć.

DORER se dit proverbialement en ces façons de parler. *Il sçait dorer la pilule, Il sçait adoucir ce qu'il y a de fâcheux & de rude dans les choses.*) Amara mellitâ dulcedine temperat, *ou* miscet. POZŁACAC przysłowiem: Umie on pozłocić pigułkę, to iest: Osłodzić co przykrego y nieprzyiemnego w nie swoie udać.

(Me.

(Metaphore priſe des Apothiquaires qui envcloppent les pilules, afin de les faire avaller avec moins de repugnance.) Podobienſtwo wzięte od Aptekarzow ktorzy pigułki obwiiaią áby ie wziąć z mnieyſzą przeciwnośćią.

LA DORIDE, (*Païs de l'Achaie dans l'ancienne Grece.*) Doris, idis, f. *Plin.* DORYDA Kráy Achaii w dawney Grecyi.

DORIENS, (*Anciens Peuples de la Doride.* Dores, rum, m. plur. DORYDOWIE. Lud tám tego Kraiu Doryſkiego.

DORIQUE, adiect. m. & f. (*Qui concerne les Doriens.*) Doricus, a, um. *Plin.* **Temple d'un Ordre Dorique.* Ædes Dorica. *Vitr.* DORYCKI co náleży do Doryki. * Kościoł filarowaniem Doryckim ſtawiany.

* DORLOTER, V. act. (*Choyer quelqu'un, le traitter délicatement.*) Molliter. *Plaut.* CIECKAC kogo pieśćić go kołyſać go trzymać go delikaetko.

DORMANT, m. DORMANTE, f. part. (*Qui dort.*) Dormiens. SPIĄCY SPIĄCA.

Eau dormante. Aqua reſes. *Var.* Woda ſtoiąca.

En dormant, pendant le ſommeil. In ſomnis. *Cicer.* Spiące we ſnie.

DORMEUR, ſubſt. m. (*Qui aime à dormir.*) Dormitator. *Cic.* SPIOCH, oſpalec.

DORMEUSE, ſubſt. f. Somniculoſa. SPIOSZKA oſpała.

DORMIR, V. neut. Dormire. *Cic.* SPAC.

Dormir profondément, ou *d'un profond ſommeil.* Arctè, *ou* graviter dormire. *Cic*, Spáć mocno twardym ſnem.

Dormir la graſſe matinée, ou *bien avant dans le jour.* Dormire in multam diem. **Tout le matin.* Totum mane. *Hor.* Spáć długo ná dźień. *Spáć cáłe dopołudnie.

Dormir en aſſurance & ſans inquietude. In utrumque oculum dormire. *Plaut.* **Dormir un ſomme.* Edormiſcere unum ſomnum. *Plaut.* * *Dormir enſemble.* Condormiſcere. *Plaut.* Spáć beſpiecznie ná obie uſzy. * Przeſpáć ſen ieden. *Spáć a ſobą.

Je n'ay point dormi de toute la nuit, ou *Je n'ay pas clos l'œil.* Somnum hac nocte oculis non vidi meis. *Plaut.* Nieſpałem cáłą noc, okam nie zámknął nie miałem ſnu ná oczách.

ALLER *dormir.* Dormitam ſe conferre. *Cic.* JSC ſpáć.

Avoir envie de dormir. Dormitare neut. *Cic.* Chcie ſię ſpáć drzymać.

Empeſcher de dormir, ou *Interrompre le ſommeil.* Somnum auferre. *Horat.* *ou* adimere, *ou* divellere. Niedać ſpáć przerwać ſen.

FAIRE *dormir, Provoquer le ſommeil.* Somnum afferre, *ou* inducere. *Cic.* SEN wzbudzać, pomagać náſpánie ná ſen.

Un remede qui fait dormir. Remedium ſoporiferum. *Celſ.* Lekárſtwo ná ſen ná ſpanie.

Faire ſemblant de dormir. Simulanter dormire. *Plaut.* Czynić ſię ſpiącym pokazywać iákoby kto ſpał

Se mettre à dormir. Se ſomno dare. *Cic.* Kłáść ſię ſpáć zábierać ſię brać ſię do ſpania.

Taſcher de dormir. Somnos captare. *Colum.* Chcieć, uſnąć.

ON DIT figurément, *Laiſſer dormir ſa raiſon, ne s'en point ſervir en certaines occaſions.* Dormitare aliquando. MOWIĄ *niewłaśnie.* Dać uſnąć rozumowi, nie záżywać go w niektorych okázyach.

Laiſſez dormir voſtre colere. Sine ut ira quieſcat. Niech gniew ſpocznie, niech ſię przeſpi.

Une ſageſſe qui dort. Oſcitans & dormitans ſapientia. *Cic.* Drzymiąca mądrość.

ON DIT proverbialement, qu'*Il n'y a point de pire eau que celle qui dort*, pour dire qu'*Il ſe faut deffier de ces gens mornes & taciturnes.* Moroſis & taciturnis hominibus non eſt fidendum. MOWIĄ *niewłaśnie*, niemaſz gorſzy wody iáko tá ktora ſtoi; to ieſt niedowierzać ludziom ſkrytym á cichym.

Il ne faut pas réveiller le chat qui dort, Il ne faut pas réveiller une meſchant affaire qui eſt aſſoupie. Ne obductam cicatricem refrices. *Cic.* *Ne point r'ouvrir une playe refermée.* Niebudź kotá álbo licha kiedy ſpi. Niewznawiay złego ktore ſię iuż uſpokoiło, nie zdzieray ſtrupa ktory przyſechł.

LE DORMIR, ſubſt. m. (*Le ſommeil.*) Somnus, i, m. **Le dormir ne vaut rien après le diſné.* Non eſt bonus ſomnus de prandio. *Plaut.* SEN SPANIE. *Spanie nie ieſt dobre po obiedzie.

DORTOIR, ſubſt. m. (*Lieu dans les Monaſteres où couchent les Religieux, diviſé en pluſieurs cellules.*) Dormitorium. DORMITARZ mieyſce w klaſztorach gdzie ſypiaią Zákonnicy podzielone ná kilkanaśćie. Cell.

DORURE, ſubſt. f. (*Or appliqué.*) Auratura, æ, fœm. *Quint.* POZŁOTA.

DOS, ſubſt. m. (*Partie du corps de l'animal depuis les epaules juſques aux reins, &c.*) Tergum. *Cic.* PLECY grzbiet część ciáłá z tyłu od łopatek áż do lędźwi.

Le dos me demange. Dorſus totus prurit. *Plaut.* Plecy mię świerzbią.

Battre quelqu'un dos & ventre. Egregiè multare aliquem. *Plaut.* Zbić kogo ze wſzyſtkich ſtron y z tyłu y z przodu, zbić go ze wſzyſtkim.

ON DIT au figuré, *Avoir quelqu'un à dos, L'avoir contraire & oppoſé.* Aliquem habere adverſum. *Prop.* **Je l'ay à dos.* Adverſus mihi eſt. *Saluſt.* MOWIĄ *niewłaśnie:* mieć kogo nie po plecach ſwoich, mieć kogo przeciwnego nieprzyiáźnego. *Nie ieſt mi po plecach.

Il a bon dos, Il eſt aſſez riche pour ſupporter cette dépenſe. Has impenſas facile ſuſtinebit, *ou* hæ impenſæ non erunt ipſi graves aut moleſtæ. * *Donner à dos à quelqu'un, Luy eſtre contraire & oppoſé.* Contra aliquem ſtare. *Cic.* Dobrych plecy czuie ſię ná mocy dokázać iego. * Tyłem ſię do kogo obrocić być mu przeciwnym, z tyłu bić ná kogo

Mettre tout ſur le dos de quelqu'un, Se repoſer ſur luy de toutes choſes. Omnia curæ alicujus committere, *ou* credere. Spuśćić ſię ná kogo ze wſzyſtkim, ná niego wſzyſtko złożyć zdáć ſię ze wſzyſtkim.

ON DIT auſſi, *Mettre tout ſur le dos de quelqu'un, Le charger de tout le mal.* Omne malum in aliquem derivare. *Cic.* ZWALIC wſzyſtko ná kogo co do winy y wymowki.

Mettre deux amis dos à dos, Les accommoder ſans aucune peine réciproque. Duos amicos inter ſe componere. *Hor.* Pogodzić przyiacioł międzу ſobą bez krzywdy z ſtron oboyga.

TOURNER *le dos* (dans le ſens naturel.) *S'enfuir, prendre la fuite.* Terga vertere. *Caſ.* TYŁ podać uciekać uchodzić, w rozumieniu właſnym.

Mon vin m'a tourné le dos, Il s'eſt gaſté. Vinum meum evanuit. *Cic.* Wino mi ſię popſowało przewrociło zmieniło.

Tourner le dos à quelqu'un (dans un ſens figuré.) *S'eloigner de luy, l'abandonner, ne le plus regarder.* Ab aliquo ſe avertere. *Cic.* Tyłem ſię do kogo obrocić niedbać o niego odwrocić ſię od niego więcey nie patrzać ná niego.

La fortune luy a tourné le dos. Receſſit ab illo fortuna. *Virg.* Szczęśćie mu álbo do niego ſię tyłem obrociło.

DOSE, ſubſt. f. (*Le poids*, ou *la quantité des drogues qui doivent entrer dans quelque compoſition*, ou *medicament.*) Doſis, Medicæ potionis, *ou* medicamenti, modus. DOZYS miára lekarſtwa ná raz ieden.

DOSSE, ſuſt. fem. (*Groſſe planche.*) Materies, iei, fœm. DESKA gruba bal, dyl.

DOSSIER. ſubſt. m. *d'une chaiſe*, ou *d'un lit.* Scamni, *ou* lecti dorſum, i, neut. TYŁ oparcie z tyłu plecy u krzeſła w głowach u łoſzka. &c.

DOT, ſub. f. (*Somme de deniers q'une fille apporte en mariage.*) Dos, *genit.* dotis, f. *Ter.* POSAG Summa ktorą w poſagu Pánná przynośi w Małżeńſtwie.

Qui n'apporte point de dot. Indota virgo. *Ter.* *Plaut.* Nieposáżna, Pánná bez poſagu.

DE DOT, *Qui concerne la dot.* Dotalis, & hoc dotale, adject. *Cic.* POSAZNY Poſagowy.

DOTÉE, adject. f. (*en parlant d'une femme.*) Dotata, æ, fem. *Plaut.* POSAZNA mowiąc o białogłowie.

DOTER, V. act, (*Aſſigner du bien à une femme en la mariant.*) Dotem conficere mulieri. *Cic.* WYPOSAZYC, poſag náznáczyć.

D'OU', adv. (*De quel lieu.*) Unde. *Cic.* SKĄD a iákiego mieyſca.

DOUAIRE, ſubſt. m. (*Revenu qu'un mary aſſigne à ſa femme après ſa mort.*) Uſus-fructus certæ pecuniæ, qui ſuperſtiti uxori à mariro conceditur. DOCHOD Wdowie náznaczony od męża po śmierci.

DOUAIRIERE, ſubſt. fem. (*Veue qui a l'uſufruit des biens que ſon mary luy a laiſſez en mourant.*) Mulier vidua cui uſus-fructus bonorum mariti conceſſus eſt. PANI Wdowa a dochodem ná dobrach od Mężá zoſtawionym, pozoſtała.

DOUANNE, ſubſt. fem. (*Certain droit qu'on paye pour l'entrée*

l'entrée des marchandises étrangeres dans un Royaume.) Portorium. *Cicer* CŁO Myto ktore płicą od Towarow obcych wchodzącyeh do Páńſtwa.

Payer la douanne d'une chose. Portorium dare de re aliquâ. *Cic.* Zápłacić Cło Myto od czego.

DOUANNE, (*Le lieu où l'on paye la douanne des marchandises.*) Diribitorium. *Plin.* MYTO Komora celna.

DOUANNIER, ſubſt. m. (*Commis à la Douanne.*) Portitor. *Cic.* CELNIK, Piſarz komory celney.

Maiſtre de la Douanne. Magiſter ſcripturæ, m. *Cic.* Piſarz ſkarbowy.

DOUAY, (*Ville du Comté de Flandres avec Evêché & Université.*) Duacum. DUAK Miaſto Flandryi z Biſkupſtwem y Akademią.

DOUBLE, adject. m. &. f. (*Qui vaut deux fois autant.*) Duplex. *Cicer. Plin.* PODWOYNY dwa razy tyle maiący dwoiſty.

Les ſoldats eurent double paye, & double ration de pain. Milites duplici ſtipendio, frumentove donati ſunt. *Cæſ.* Dano żołnierzom podwoyną álbo ſowitą płacę y chleb podwoyny.

ON DIT au figuré, *Vn eſprit double, Vne ame double, Vn cœur double, Vn fourbe.*) Homo bilinguis. *Phed.* MOWIĄ niewłaśnie: Człowiek dwoiſtego ſerca podwoyne dwoiſte ſerce maiący nieſzczery ſzalbierz zdrayca maracz.

LE DOUBLE *comme un Subſtantif*, maſc. Duplum. *Cicer.* DWA RAZY tyle.

Acheter au double. Duplo emere. *Quint.* *Y aller du double.* Ire in duplum. *Cic.* *Eſtre condamné à payer le double.* Dupli condemnari. *Cic.* Kupować dwa razy drożey. *Idzie o dwa razy tyle o drugie tyle. *Kazano zápłacić drugie tyle we dwoynaſob

Vn ſoldat qui reçoit double paye. Duplicicarius miles. *Liv.* Zołniera co podwoyną płacę bierze, ná dwa konie.

Vn drap plié en quatre doubles. Pannus quater inter ſe replicatus. *Celſ.* Sukno we czworo złożone.

LE DOUBLE *d'un écrit.* Apographum. *Cic. Plin.* RZECZ papier inſtrument ná dwie ręce ná drugą rękę piſany. *Duplikatu.*

DOUBLE, (*Deux deniers d'une petite monnoye de France.*) Duplex denarius. PODWOYNY moneta drobna Francuſka.

JOUER *à quitte & à double*, pour dire *Riſquer tout, Mettre tout au haſard.* Aleam omnem jacere. *Suet.* LUB zyſk, lub ſtrata wſzyſtko odważyć.

PAROLES *à double ſens.* Verba ambigua. *Cic.* SŁOWA dwoiſte ná obie ſtrony oboiákie.

Parler à double ſens. Ambiguè loqui. *Cic.* Mowić ná obie ſtrony dwoiako.

DOUBLEMENT, adv. (*En deux façons.*) Dupliciter. *Cic.* DWOIAKO.

DOUBLEMENT. *Au double.* Duplò. adv. *Cic.* PODWOYNIE dwakroć we dwoynáſob.

DOUBLER, V. act. (*Multiplier quelque nombre.*) Duplicare *Plin.* POWTORZYC liczbę iáką.

Doubler les fils, ou les rangs dans une armée. Acies duplicare. *Sil-Ital.* Po dwa rzędy álbo ſzeregi woyſko ſtawiać.

DOUBLER ſignifie quelquefois ſimplement, *Augmenter, renforcer.* Augere. *Cicer.* POWTARZAC pomnażać przyczyniać ſowicie.

Doubler la garde. Stationem, *ou* excubias geminare, *ou* multiplicare. Podwoyne warty ſtawiać dawać warty ſowite.

DOUBLER *le pas, Marcher viſte.* Gradum accelerare. PRĘDKO Iść poſpieſzać kroki.

ON DIT ſur mer, *Doubler un cap, Paſſer au delà du cap.* Promontorium prætervehi, (vehor. veheris, vectus ſum.) paſſ. *ou* prætergredi, (dior, deris, greſſus ſum.) dep. Flectere promontorium. MINĄC port ná morzu, przebyć go.

DOUBLER *un habit.* Veſti alterum pannum intùs aſſuere. PODSZYC ſuknią.

DOUBLER *une bille au jeu du billard.* Globulum geminare. MOCNO wydać gałkę w grze bilaru áby ſię dwa rázy o pały álbo brzegi obiła: *Dublowat.*

DOUBLURE *d'habit*, ſubſt. f. (*Ce qui ſert à le doubler.*) Aſſutus intrinſecùs veſti pannus, i, m. PODSZEWKA u ſukien.

Nous couſuſmes nos deux d'or dans la doublure d'une vieille robe. Aureos pannis tunicæ detritæ intùs conſuimus. *Petr. B.* Pozáſzywaliśmy talery náſze w podſzewkę ſtarey ſukni.

ON DIT proverbialement, *Fin contre fin n'eſt pas bon à faire doublure*, pour dire que *Deux gens qui ſont également fins ne peuvent ſe tromper l'un l'autre.* Veteratores duo vix ſe intervertunt. MOWIĄ przyſłowiem cienkie pod cienkie nie zda ſię ná podſzewkę, to ieſt że kiedy ſrant ná franta trafi obadwa ſobie nic nie uczynią.

DOUCEASTRE, *on prononce* douçatre, adject. m. & fœm. (*Vn peu doux.*) Subdulcis & hoc ſubdulce. *Cic.* SŁODKAWY

DOUCEMENT, adv. (*Avec douceur, agréablement.*) Suaviter. *Cic.* SŁODKO przyiemnie miło.

DOUCEMENT, (*Paiſiblement, ſans aigreur, ſans emportement.*) Placidè. Leniter. *Cicer.* SŁODKO łaſkawie wdzięcznie cicho dobrowolnie.

DOUCEMENT, (*Lentement, ſans précipitation.*) Lentè. *Cic. Ter.* POWOLI Zwolna pomału nie nágle.

DOUCET, m. DOUCETTE, f. adject. comme *Il a la mine doucette & hypocrite.* Vultus illi eſt ad lenitatem compoſitus. PRZYMILAIĄCY ſię: Przymila ſię, zmyśloną ma w ſobie układność y wdzięczenie ſię.

DOUCEUR, ſubſt. f. (*A l'égard du goût, de l'odorat & de l'ouye.*) Dulcedo. Suavitas *Cic.* SŁODKOSC ſłodycz przyiemność łagodność co do zmyſłow ſmaku, powonienia, y ſłuchu.

DOUCEUR *au toucher.* Mollities. *Plin.* PRZYIEMNOSC co do dotknienia miękkość co nie ieſt oſtre y przykre do dotknienia áni chropawe.

DOUCEUR *du langage.* Suaviloquentia. *Cicer.* ŁAGODNOSC w mowieniu.

DOUCEUR *de naturel, d'humeur, de mœurs.* Manſuetudo ŁASKAWOSC łagodność humoru nieſukliwego.

DOUCEUR *de la vie.* Vitæ jucunditas, atis, f *Cic.* *Il aime la douceur de la vie, ou une vie douce.* Vitam urbanam & clementem ſequitur. *Ter.* PRZYIEMNOSC życia wygoda wczeſność. *Lubi wygody wczaſy życie ſpoſobne y wygodne.

DOUCEUR (*d'un pere à l'égard de ſes enfans, d'un maiſtre à l'endroit de ſes domeſtiques.*) Indulgentia. Lenitas. *Cic. Ter.* ŁASKAWOSC Oyca ku dzieciom, Páná ku ſługom.

Prendre quelqu'un par la douceur, & non par la rigueur. Tentare aliquem leniter, potiùs quàm minaciter. *Plaut.* Uiąć kogo łaſkawością, á nie ſurowością.

DOUCEURS au plurier, (*Careſſes, flatteries.*) Verborum. blanditiæ. Lenocinia. *Cicer. Plaut.* PODCHLEBSTWA pieſzczoty.

Dire des douceurs à quelqu'un. Blandiri alicui. *Plaut.* Podchlebſtwa pieſzczoty komu prawić.

DOUCHE, ſubſt. f. *Prendre la douche, (S'aſſeoir ſous la ſource d'une eau minerale, & en recevoir ſur la partie qui eſt affligée.*) Caput, *ou* ſtomachum ſupponere fontibus. *Horat.* KĄPANIE w cieplicach ſiedzieć pod źrzodłem wody mineralney chorą część w niey kąpać.

DOUCINE, ſubſt. f. (*Moulure d'une corniche dans l'Architecture.*) Cymatium *Vitr.* ESSY U Kapitelow w Architekturze.

DOUE', m. DOUE'E, f. part. paſſ. (*Qui a quelque qualité, ou vertu.*) Re aliquâ præditus. *Cic.* OZDOBIONY obdarzony przymiotami iákiemi álbo cnotami.

DOUER, V. act. (*Aſſigner un douaire à une femme.*) Tribuere donationem mulieri nuptias. DOCHODEM opatrzyć ná dobrach Panią wdowę pozoſtałą.

ESTRE *donné des dons & des avantages de la nature & de l'eſprit.* Dotibus naturæ & ingenii ornatum, *ou* inſtructum, *ou* præditum eſſe *Cicer.* BYC obdarzonym obfitować w talenta piękne urody y dowcipu.

DOUILLET, m. DOUILLETTE, f. adject. (*Mollet, doux au toucher.*) Molliculus. *Plaut. Catul.* MIĘTKI, MIĘTKA, wdzięczny przyiemny co do dotknienia łagodny.

DOUILLET ſe dit (*de ceux qui affectent une délicateſſe extraordinaire à l'égard des ſens.*) Homo mollis, & delicatus *Cic.* PIESZCZONY delikacki pieſcioch.

DOUILLETTEMENT, adv. (*Mollement.*) Molliter. Molliùs. Delicatè. MIĘTKO pieſzczono delikacko.

DOULEUR, ſubſt. fœm. (*Sentiment triſte & faſcheux qui bleſſe quelque partie du corps.*) Dolor, oris, m. *Cic.* BOLESC co do ciała, bol iáki ná ciele.

Douleur de teſte. Capitis dolor. *Il a de grandes douleurs de teſte, ou un grand mal de teſte.* Habet capitis dolorem. *Quint.* Bolenie bol głowy. Wielkie ma bolenie głowy.

Douleur de coſté. Lateralis dolor. *Plin.* *Les douleurs de la goutte.* Articulorum dolores. *Cicer.* *Elle ſent les douleurs de l'enfantement.* Laborat è dolore puerpera. *Terent.* *Lors que les

les douleurs ont commencé à luy prendre. Ubi utero exorti dolores. *Plaut.* °*La douleur s'est jettée sur les jambes.* Insidet pedibus dolor. *Plin. Jun.* °*La douleur a passé des temples aux yeux.* Pervenit dolor à temporibus ad oculos. *Cels.* °*Est descenduë dans les entrailles, ou s'y est jettee.* Transierunt dolores ad viscera. *Cels.* Bolenia bokow. °Bolenie podagryczne łamanie w stawach. °Bole rodzenia ią zdeymuią álbo biorą. °Gdy ią bole brały. °Bol wpadł w nogi. °Bol z skroni spadł w oczy. °Bol obrocił się wewnątrz do wnętrzności wpadł.

N'avoir, ou ne sentir aucune douleur. Sensu doloris carere. *Cic.* °*Appaiser la douleur.* Levare dolorem. *Cels.* °*La douleur s'appaise.* Remittit se dolor. *Cels.* °*S'accoustumer à la douleur, s'y faire.* Consuescere dolori. *Plin.* °*La douleur s'augmente.* Intenditur dolor. *Cels.* °*Dissiper la douleur.* Discutere dolorem. *Cels.* °*Les douleurs se passent, s'en vont.* Submoventur dolores. *Cels.* °*Dissimuler sa douleur.* Luctum operire. *Plin. Jun.* °*Etouffer sa douleur.* Premere alto corde dolorem. *Virg.* °*Exciter de la douleur.* Movere, ou commovere, ou excitare dolorem. *Cic. Cels.* °*Estre pressé par quelque grande douleur.* Urgeri gravi dolore. *Cels.* °*La douleur ne cesse point, ne le quitte point, Il n'est point sans douleur.* Non illum dimittit dolor. *Cels.* Nic mieć nie czuć żadnego bolu. °Uśmierza się bol. °Przyzwyczaiać się do bolu. °Powstaie bol mocniey sili się. °Rospędzić bol. °Omiiaią bole ustaią ustępuią. °Pokryć bol niepokazować niewydawać bolu swego. °Wzbudzać bol. °Być ściśniony wielkim iákim bolem. °Bol nie ustaie nieustępuie nic nie folguie.

DOULEUR se dit aussi (*des passions de l'ame, de la tristesse & de quelque fascheux accident.*) Dolor. Mœror. Luctus. Tristitia. *Cic.* °*J'ay eu, j'ay ressenti une extreme douleur de vostre accident.* Summo dolore ex tuo casu fui affectus. *Cic.* °*J'ay eu plus de douleur de son départ, que je n'ay eu de joye de son arrivée.* Plus ægritudinis ex illius abitu, quàm ex adventu voluptatis cepi. *Plaut.* BOLESC żal co do affektow wnętrznych na umyśle, smutek przypadek nieszczęśliwy żałnić. °Wielki żal ucznłem z przypadku twego. °Większyre żał uczuł z odiazdu niżeli była radość z przybycia iego.

Il n'y a point de douleur que le temps n'adoucisse; ou qui ne s'adoucisse avec le temps. Nullus est dolor qui non mitigetur vetustate. *Cic.* Nie masz tákiey przykrości ktoreyby czas nieuspokoił.

Je ressents vostre douleur. Doleo dolorem tuum. *Virg.* °*Sécher de douleur.* Tabescere dolore. *Terent.* °*Communiquer sa douleur à un autre, l'en faire participant.* Impertire dolorem suum alteri. *Cic.* °*Au fort de la douleur.* Inter acerrimos doloris morsus. *Cic.* Boli go twoy żal. °Schnąć od żalu. °Udzielić żalu swego komu, donieść mu go kommunikować go. °W náycięższym y náywiększym żalu.

DOULOUREUX, masc. DOULOUREUSE, f. adiect. (*Fascheux, sensible.*) Acerbus. Luctuosus. *Cic.* DOLEGLIWY przykry ciężki żałosny.

DOULOUREUSEMENT, adv. (*D'une maniere douloureuse.*) Summo cum dolore. *Cicer.* ZAŁOSNIE z wielką boleścią.

DOURLAC, (*Ville capitale du Marquisat de Bade Dourlac, en Allemagne*) Durlacum. DURLAK Miasto Margrabstwa Badeńskiego Bad Durlak w Niemczech.

DOUTE, subst. m. (*Incertitude, agitation d'un esprit, qui ne connoist pas la vérité, & qui ne sçait de quel costé il se doit déterminer.*) Dubitatio. Hæsitatio. *Cic. Liv.* WĄTPLIWOSC niepewność chwianie się umysłu y ważenie ná żadną stronę się nie determinuiąc.

Estre en doute. In ambiguo aut in dubio esse. Fluctuare. Hærere. Ambigere. neut. *Cic.* °*Il a l'esprit rempli de doutes & d'incertitudes.* Dubitatione & obscuritatibus scinditur, ou æstuat illius animus. *Cic.* Zostawać w wątliwości. °Ma umysł pełny wątpliwości y niepewności.

AVEC DOUTE, *Avec incertitude.* Dubitanter. adv. *Cicer.* °*Sans doute, Certainement.* Sine dubitatione, Sine dubio. *Cic.* °*Il est sans doute, Il est hors de doute, Il n'y a point de doute que.*) Non est dubium quin. *Ter.* WĄTPLIWIE pod wątpliwością. °Bez wątpienia zápewne. °Nic wątpi, nic nie wątpi, iest bez wątpienia.

DOUTER, V. neut. (*Estre en doute d'une chose.*) De re aliquâ dubitare. °*Je ne dis pas cela pour que je doute de vostre fidélité.* Non eò dico, quòd mihi veniat in dubium fides tua. *Cicer.* WĄTPIC powątpiwać o czym. °Nie mowię tego dla tego żebym miał powątpiwać o twoiey wierności y rzetelności.

DOUTER, (*Révoquer en doute, faire difficulté de croire.*) Dubitare. Vocare in dubium. WĄTPIC mieć powątpiwanie rzecz zá wątpliwą y niepewną poczytać.

SE DOUTER, (*Pré voir, pressentir, soupçonner.*) Aliquid, ou de re aliquâ suspicari. *Cic. Ter.* °*Mon pere ne se doute-t-il point de cela?* Nunquid patri id subolet. *Ter.* °*De crainte qu'il ne se doute du lieu où j'ay caché mon argent.* Ne præsentiscant aurum ubi est absconditum. *Plaut* PRZECZUWAC domyślać się porozumienie mieć. °Czy się o tym nie domyśla moy ociec. °Zeby się nie domyślił gdziem schował moie pieniądze

DOUTEUX, masc. DOUTEUSE, f. adject. (*De quoy l'on doute.*) Dubius. WĄTPLIWY, WĄTPLIWA, niepewny.

DOUTEUX, (*Incertain, qui n'est pas assuré.*) Incertus. *Cic.* WĄTPLIWY niebespieczny niepewny.

DOUTEUX, (*Ambigu, qui a comme deux visages, ou deux sens.*) Ambiguus. WĄTPLIWY co iest ná obie strony niepewny oboiętny co ná dwie strony dwoiako rozumieć można

DOUVE, subst. f. (*Piece de bois merrain à faire des tonneaux.*) Doliaris asser. KLEPKI ná wątory do beczek robienia

DOUVRES, (*Ville & Port d'Angleterre.*) Dubris, i, fœm. DUWR Miasto y Port Angielski.

Qui est de Douvres. Dubrinus, a, um. Co iest z Dowru.

DOUX, m. DOUCE, f. adject. (*Qui n'est point aigre, ni acide.*) Dulcis & hoc dulce. *Cic.* SŁODKI, SŁODKA.

Doux au goût & à l'odorat. Dulci & hoc dulce. Suavis & hoc suave. °*Le raisin est d'abord aspre au goût, mais il devient doux en meurissant.* Uva primò est peracerba gustatu, deinde maturata dulcescit. *Cicer.* °*Les odeurs douces que jettent les fleurs.* Suavitates odorum quæ afflantur è floribus. *Cic.* Przyiemny smakowi y powonieniu, przyiemnego smaku y zápachu. °Grono winne iest z razu cierpkiego smaku, ále dostaiąc się słodnieie. °Wdzięczne zápachy ktore z siebie kwiaty wydaią.

DOUX *au toucher.* Mollis & hoc molle. PRZYIEMNY miły miętki nieprzykry co do dotknienia.

DOUX, (*Agréable.*) Dulcis. Jucundus. Suavis. *Cicer.* °*Des billets doux.* Amatoriæ litteræ. °*Un son doux.* Sonus dulcis. *Horat.* PRZYIEMNY miły łagodny wdzięczny. °Listeczki Karteczki przyiemne miłosne. °Głos dźwięk wdzięczny.

DOUX, (*Qui a de la douceur, qui n'est point emporté, qui n'est point rude dans ses répréhensions.*) Mitis & hoc mite. Mansuetus. Placidus. °*Il est doux à ses enfans.* Ingenio est leni in liberos. *Ter.* °*Il est fort doux de son naturel.* Lenissimus est naturâ. *Cic.* PRZYIEMNY łaskawy nie ostry nie surowy nie fukliwy w łainiu y nápominaniu. °Łaskawy ku dzieciom °Bardzo łaskawy iest z nátury.

Filer doux, estre humble & soumis devant ses Supérieurs. Submissum se gerere. *Cic.* Pokornie sobie y z submissyą postępować cicho się sprawować spuścić z fantazyi umieć podlegać tam gdzie trzeba tego.

DOUZE, (*Terme numéral.*) Duodecim. (On exprime ce Nombre en Chiffre Romain, ainsi XII. en Chiffre Arabe, 12.) DWANASCIE liczba. Liczbą Rzymską álbo Kościelną piszą XII. à liczbą prostą Arabską 12.

Le nombre de douze. Duodenarius numerus. *Var.* Liczba dwanasta.

Douze fois. Duodecies. adv. Dwanaście razy.

DOUZAINE, subst. f. (*Douze.*) Duodecim. DWANASCIE Dwanaścioro.

DOUZIESME, ou DOUZIE'ME, adject. m. & f. Duodecimus *Tacit.* DWUNASTY, DWUNASTA.

DOUZIE'MEMENT, ou *Pour la douziéme fois.* Duodecimò. PODWANASTE.

DRAGE'E, subst. f. (*Menu plomb.*) Globulus plumbeus, ei, masc. SRZOT ołowiany drobny w ziarnkach.

DRAGE'E, (*Graine, comme anis, coriandre, celeri, &c. qu'on couvre de sucre en forme de menu plomb.*) Anisum saccharo circumtectum. SZROT Cukrowy ziarnka osadzone w cukrze smażone iáko kolendry selerow anyżu &c.

DRAGEON, (*on prononce* drejon.) subst. m. (*Le tendre bourgeon, ou bouton des arbres.*) Gemma, Oculus. *Plin.* PĄKI ná drzewach pączki.

DRAGEON *Fruitier, qui porte du fruit.* Palmes fructuarius, *genit.* palmitis fructuarii, masc. LATOROSL urodzayna owocorodna.

DRAGEON, (*qui ne porte que des feuilles & du bois.*) Palmes pampinarius. *Colum.* LATOROSL co tylko się w liście wybiia nie rodząca owocow.

Production de plusieurs drageons. Fruticatio. *Plin.* Krzewienie się.

Pousser, ou *produire plusieurs drageons.* Fruticare. *Cicer.* Krzewić się.

DRAGMA, subst. f. (*Sorte de monnoye des Athéniens qui valoit le Denier Romain.*) Drachma. *Cic.* DRAGMA moneta Ateńska ważąca grosz Rzymski *Dzigga.*

(C'est aussi le poix de six oboles ou la huitéme partie d'une once. *Cette Monnoye revient à huit sols & un denier de nôtre Monnoye.) Dragma też się zowie pewna miara, dozya, y waga lekarstwa iákiego ważąca sześć pieniążkow álbo ósmą część uncyi. *Dragma álbo dzięga pieniądz Ateński wychodzi ná ośm groszy y ieden pieniążek Francuski prawie iák násze dwa szostaki nie z pełna.

DRAGON, subst m. (*Espece de serpet.*) Draco. *Cic.* SMOK

UN DRAGON, (*Soldat qui marche à cheval & qui combat à pied.*) Miles quem Draconem vocant, m. DRAGUN Zołnierz co konno ieździ, ále w okazyi z konia zsiadszy biie się.

DRAGUE, subst. fem. (*Espece de pinceau dont les Vitriers marquent leur vitre.*) Penicillus vitriarius, i, m. PĘDZEL Szklarski ktorym szklarze szyby znaczą ktore w okna wprawuią.

DRAP, (*on prononce* dra.) subst. m. (*Tissu de laine.*) Pannus. SUKNO rzecz robiona z wełny.

Drap tissu d'or & de soye. Sericus pannus auro intertextus. Złotogłow materya bogata zezłota y iedwabiu.

DRAP, *Linceul fait de toile (dont on couvre un lit.)* Lintea, orum *Mart.* PRZESCIERADŁO z płotna ná posłánie.

ON DIT figurément & ironiquement, *Il m'a mis en beaux draps blancs*, pour dire *Il a fait bien des médisences de moy, Il m'a dépeint de toutes les couleurs.* Me miris depinxit modis. MOWIĄ *niewłaśnie:* w Francuskim położyłci mię w piękne białe prześcieradła, to iest: Ogadał mię oszkalował wszędzie rozniosł.

DRAPEAU, subst. m. (*Petit linge.*) Panniculus, i, m. *Cels.* Linteolum, i, n. MAŁE prześcieradełko chusta szmata płachetka.

DRAPEAU *en guerre (se dit d'une enseigne.)* Vexillum, *Cic.* CHORĄGIEW woyskowa, znák.

DRAPEAU signifie aussi *La charge de celuy qui le porte.* comme *Le Roy luy a donné un drapeau, ou l'a fait enseigne.* Hunc vexillarium Rex fecit, CHORĄGIEW znáczy w Francuskim tego co urząd ma na sobie Chorąstwa. iáko: Krol mu oddał Chorągiew to iest Chorąstwo, ále u nás w polskim ięzyku znáczy ráczey kompanią iáką wakuiącą po Rotmistrzu w Polskim, á po Kápitanie w Cudzoziemskim záciągu.

DRAPPER *une sarge*, V. act. (*La rendre comme un drap.*) Laneum textile densare instar panni. act. SUKIEOKO robić

DRAPPER *un carosse, Le couvrir de drap.*) Panno Rhedam, tegere. SUKNEM obić álbo wybić karetę wewnątrz zwierzchu powlec.

DRAPPER *quelqu'un*, (*Le reprendre, le censurer, luy donner à dos*) Aliquem distringere, (go, gis, strinxi, strictum.) *ou* carpere, (po, pis, psi, ptum.) *ou* vellicare, (ico, as, avi, atum.) act. Emittere aculeos in aliquem. *Phad. Cic.* WZIĄC kogo dobrze w prasę dokuczać mu y surowo się z nim obeyść ták iáko sukiennicy sukno w prasy biorą y postrzygaią.

Drapper les tondus & les balafrez. Dicta in calvos, stigmososque iaculari *Petr.* Przyelnać łysym, y kresowatym.

DRAPPERIE, subst. f. (*L'art de faire des draps.*) Pannorum laneorum textura, æ, f. SUKIEKNNICTWO kunszt sukiennikow sukn robienia.

DRAPPERIE, en termes de peinture. (*Les habits.*) Expressæ coloribus vestes. ODZIENIE stroy malarskim terminem Francuskim ktory malarze daią Ná obrazach.

(On dit en peinture, Que les figures sont bien drappées; & en sculpture, Qu'une drapperie est bien jettée,) Mowią w malarstwie o obrazach że stroy w malowaniu dobrze iest wyrażony, á w snycerstwie że iest dobrze wydany.

DRAPPIER, subst. m. (*Qui fait des draps.*) Pannorum textor. SUKIENNIK co sukna robi.

DRAPPIER, (*Marchand de draps, qui les vend.*) Pannorum propola. SUKIENNIK Kupiec co sukno przedaie.

DRAVE, subst. fem. (*Plante qui est une espece de cresson d'Orient.*) Nasturtium orientale RZEZUCHA Turecka.

LE DRAVE, (*Fleuve d'Allemagne & de Hongrie qui se jette dans le Danube.*) Dravus. DRAWA Rzeka Niemiecka y Węgierska wpadaiąca w Dunay.

DRESDE, (*Ville capitale de Misnie en Allemagne, résidence de l'Electeur de Saxe.*) Dresda, æ, f. DRESDA Miasto Stołeczne Misnii w Niemczech Rezydencyalne Elektora Saskiego.

DRESSER, V. act. (*Elever à plomb une chose couchée.*) Erigere, (go, go, gis, erexi, erectum.) act. acc. *Cicer.* *Dresser des échelles contre les murs.* Erigere scalas ad mœnia. *Cicer.* **Se dresser sur ses pieds.* In pedes erigi. *Quint.* PODNIESC postawić prosto do gory co leżącego. *Stawiać drabiny. *Stanąć prosto ná nogach.

DRESSER, (*Rendre droit ce qui est tortu, ou courbé.*) Dirigere. Corrigere. **Dresser une allée de jardin.* Ambulationem ad lineam dirigere. **L'action de dresser les chemins.* Directio viarum, f. *Vitr.* WYPROSTOWAC co krzywego y zgiętego. *Wyprostować ulice w ogrodzie. *Prostowanie drog

DRESSER, (*Faire, élever, construire.*) Erigere. Ponere. *Phad.* STAWIAC wystawiać.

Les Atheniens dresserent une statuë à Esope. Statuam Æsopo posuerunt Attici. *Phed.* **Ils dresserent une tour à six estages, après avoir laissé des fenestres par-tout pour servir d'embrasures, afin de tirer les machines de guerre.* Sex tabolata extruxerunt, fenestrasque, quibus in locis visum, ad tormenta emittenda, in struendo reliquerunt. *Caf.* Ateńczykowie wystawili statuę Ezopowi. *Wystawili wieżą ná sześć piętr dawszy do koła okna miasto strzelnie do wystrzelania armat y sztuk woiennych.

DRESSER signifie aussi, *Mettre une chose dans l'état, & dans l'ordre ou elle doit estre.* Parare. Apparare. Ornare. acc. *Cicer.* POSTAWIC rzecz iák należy przygotować co iest potrzebnego y iák co należy ustawić porządkiem należyeie.

Dresser un buffet. Argentum exstruere. *Plaut.* **On vit des tables dressées avec des buffets converts de vaisselle d'argent.* Triclinia structa visa sunt, & magnum argenti pondus expositum. *Caf.* **Dresser un festin.* Mensas epulis instruere. *Cicer.* **Dresser son train, son équipage.* Comitatum, ornamenta instruere. *Plaut.* **Son menage.* Domum instruere. *Plaut.* **Un lit.* Lectum sternere. *Ter.* Postawić kredens nágotowáć. *Widzieć było stoły ustawione y kredense srebrne. *Zástawić bankiet. *Oporządzić się koło siebie. *Rosporządzić gospodarstwo. *Wystawić łożko.

Celuy qui a le soin de dresser des lits pour manger. Lectisterniator, oris, masc. Kredencerz do ktorego należy stołową służbę nágotowáć y siedzenia

ON DIT absolument, *Dressez*, pour *Dressez la souppe.* Jus instrue & appone mensis. MOWIĄ iednym słowem zastawiać to iest dawać ieść ná stoł.

ON DIT en ce sens, *Dresser des embusches*, ou *une embuscade à quelqu'un* Struere locum insidiis *Cic. Salust. Liv.* MOWIĄ w tym rozumieniu zastawić zasadzkę ná kogo, zdradę pod nim knować.

Dresser une batterie, ou *plusieurs pieces de canon pour battre une ville.* Tormenta bellica in urbem dirigere. **Dresser l'artillerie sur les remparts.* Tormenta in muris disponere. *Caf.* Wystawić armatę rostawić ią záprowadzić dla szturmawania do miasta iákiego. *Záprowadzać rozstawiać armatę po wałach

Dresser une batterie contre quelqu'un. Luy vouloir faire quelque supercherie, ou *quelque piece.* Fingere fallaciam ad aliquem. *Plaut.* Bateryą ná kogo wystawić, myślić mu sztukę iáką wyrządzić postawić go sobie ná celu rychtować do niego.

Dresser toutes ses pensées à la guerre. Cogitationes suas ad bellum dirigere *Cicer.* **Dresser une action, une accusation, un procès à quelqu'un.* Alicui instruere accusationem, litem, actionem. *Cic.* **Une calomnie.* Calumniam. *Vlp.* **Dresser ses paroles, les arranger comme le peintre fait la diversité des couleurs.* Verba disponere, ut pictores varietatem colorum. *Cic.* Obrocić wszystkie myśli swoie do woyny. *Gotować pozew prawo na kogo. *Obelgę potwarz. *Słowa swoie układać ták iáko malarz rożne układa y dobiera kolory.

DRESSER se dit figurément & signifie, *Instruire, former quelqu'un à une chose, le façonner.* Instituere. Formare. *Cic.* **Il a pris grand soin de le dresser.* Ipsius institutioni operam dedit. *Cicer.* CWICZENIE wychowanie náukę komu dać. *Wielkiego starania przyłożył ná iego wychowanie.

Dresser un cheval. Condocefacere equum. *Cic.* Konia uieżdżać w szkole ryccrskiey.

ON DIT par exaggeration (*d'une chose qui fait horreur.*) *Les cheveux m'en dressent à la teste.* Diriguerunt comæ. *Virg.* MOWIĄ chcąc mocny iaki strach y szkaradną rzecz wyrazić: Włosy mi stawaią *álbo* powstaią ná głowie od tego.

DRILLE, subst,m Miles pannosus audaculus. HOŁOTA Pachoł w ubogim odzieniu serca odważnego.

(On appelle ainsi un soldat mal couvert,mais qui a la mine de se bien battre Ce mot ne se dit que par mepris & par raillerie.) Ták názywalą żołnierza iákiego co prawie nic ná sobie niema á przecięsanrazyą nárabia iákoby miał wszystkich zwoiować. Co się nie mowi chyba przez wzgardę y szydząc.

DRILLER, V. neut. (*Courir viste & alaigrement.*) Alacriter currere, neut. PODRYGOWAC skakać prędko biegaiąc.

(Terme bas & populaire.) Słowo proste pospolite.

DROGUE, subst f. (*Tout ce qu'on employe dans la composition des médicaments & d'autres choses semblables.*) Omnigena materia, (quæ adhiberetur in confecturis medicamentorum, *ou* aromatum. WSZYSTKIE rzeczy ktore wchodzą w lekarstwo iákie álbo záprawę iáką.

DROGUER *quelqu'un*, V. act. (*Luy donner des remedes, ou des médecines.*) Adhibere alicui remedium, medicinam. LEKOWAC kogo.

Se droguer souvent, Prendre souvent des remedes. Frequentioribus uti remediis. *Cic.* Często się lekarstwami apteką bawić

DROGUISTE, subst. m. (*Celuy qui vend toutes sortes de drogues en general, soit pour les remedes, ou autrement.*) Aromatarius. TEN co przedaie rzeczy czyli do lekarstw czyli do zápraw iákich służące, aptekarz álbo korzennik.

DROGUET, subst. m. (*Etoffe tissuë de laine & de fil, ou de fil & de soye.*) Pannus lanâ & filo contextus, *genit.* i, m. DROGET prosty Materya z robiona w poł z włoczki y nici

DROIT, masc. DROITE, f. adject. (*Qui n'est point tortu.*) Rectus. *Plin.* PROSTY, PROSTA, niekrzywy.

Droit, Tiré en droite ligne. Directus. *Cic.* Prosty w linią.

En droit ligne, De droit fil. Directò. *Cic.* Prosto w prost.

DROIT comme un adverbe, *Aller droit en quelque lieu, ou par le droit chemin.* Aliquò rectâ, *ou* viâ rectâ, ire, *ou* pergere. *Cic.* ISC prosto kędy.

Tendre droit en bas. Directò deorsum ferri. *Cic.* Prosto ná doł

ON DIT figurément en ce sens, *Vn esprit droit.* Animus rectus. *Sen.* **Vne intention droite.* Voluntas recta. **Il va droit en besogne, Il ne gauchit point.* Non facit fucum. *Cic.* UMYSŁ prosty szczery. *Intencya prosta. *Poprostu sobie postępuie y szczerze nie strzela ná bok wykrętow nie ana.

DROIT, (*Qui est sur se pieds, qui est debout.*) Rectus. Erectus, a, um Stans, antis, omn. gen. *Cic.* **Il se tient droit.* Stat rectus. STOIĄC stoiący prosto ná nogach swoich.

ON DIT, *Il faut aller droit, ou marcher droit avec luy, Il faut charier droit (comme parle le peuple.)* Rectâ viâ cum illo incedas. TRZEBA z nim poprostu prostą drogą.

LE COSTE' *droit, la droite, la main droite.* Dextrum latus, *genit.* dextri lateris, neut. Dextra, *ou* Dextera, æ, fœm (*ou sous-entend.* manus.) *Cic.* PRAWA strona, ręka, bok prawy

Donner le costé droit, ou *la droite à quelqu'un*, ou simplement *Donner la main à quelqu'un.* Dexteram alicui dare, *ou* cedere. Decedere alicui viâ. *Plant.* DAC prawą rękę komu, álbo iednym słowem dać prawą, Dać rękę komu, ustąpić mu z drogi, a mieysca.

DROIT, subst. m. (*Ce qui est droit & raisonnable, & conforme à la droite raison.*) Jus. *Cic.* PRAWO.

Le Droit naturel. Jus naturale. *Vlp.* **Le Droit divin.* Jus divinum, (*qui a esté establi de Dieu, lequel nous a fait connoistre ses volontez par ses loix.*) **Le Droit humain, ou positif* Jus humanum, (*qui a esté establi par la police des hommes.*) **Le Droit des gens.* Jus gentium. *Vlp.* **Le Droit civil.* Jus civile *Vlp.* (*c'est proprement le Droit Romain contenu dans le Digeste, le Code & les Instituts, où sont les loix Romaines, compilées par l'ordre de Justinien.*) **Le Droit Canon, ou Canonique* Jus canonicum. (*qui est composé de plusieurs Canons des Conciles, des Décisions des Saints Peres & des Papes.*) Prawo przyrodzone. *Prawo Boskie od Boga postanowione w ktorym nám obiawił wolą swoię. *Prawo ludzkie od ludzi położone y postanowione. *Prawo Narodow, w całym narodzie ludzkim powszechne. *Prawo Swieckie iest to własne prawo Rzymskiego Páństwa znáyduiące się w Pandektach, Kodexie, y Instytutach zebrane z roskazu Justyniana Cesarza *Prawo Duchowne złożone z ustaw Kościelnych y Oycow SS. Papieżow.

Maistre de Droit, ou qui enseigne le Droit. Juris interpres. *Cic.* **Habile dans le droit.* Juris coctior. *Plant.* Prawny Náuczyciel Prawa, Doktor prawny. *Biegły w prawie.

DROIT, (*Equité, justice.*) Jus. Rectum, *ou* Æquum. *Cic.* PRAWO słuszność sprawiedliwość.

A droit & à tort. Quo jure, quâve injuriâ. abl. *Ter.* Czy słusznie czy nie słusznie, czy praw, czy krzyw.

Faire droit. Jus dicere. *Liv.* Sprawiedliwość czynić.

DROIT, (*Pouvoir, puissance.*) Jus. neut. **Avoir droit sur quelqu'un.* Habere jus in aliquem. *Lucan.* **Il est en droit de les punir comme il voudra.* Quibus eos mulctari pœnis velit, ipsius jus atque arbitrium est. *Liv.* PRAWO moc władza. *Mieć moc nád kim. *Ma prawo moc postąpić sobie z nim skarać iák mu się podoba.

Le droit de bourgeoisie Romaine. Jus civium. Civitas. *Cic.* Prawo Mieyskie, Miasta Rzymskiego, prawo obywatelne.

Sans préjudice du droit des parties. Sine præjudicio partis utrinsque. **Sauf mon droit & celuy d'autruy.* Quod sine fraude meâ, aliorumque fiat. *Liv.* Bez ukrzywdzenia prawa stron ták żeby to bezprawia stronom żadnego nie czyniło. *Zostawuiąc w cale ták własne moie iáko y cudze prawo.

DROITS, (*Redevances, impositions, salaire accordé & establi.*) Jura. Jus impositivum. POWINNOSC składki podatki czynsze myta cła postanowione.

Droit de péage. Jus portorii, n. *Plant.* Myto, cło, lądowe.

DROITE, subst. f. (*La main droite.*) Dextra, f. PRAWA ręka.

DROITIER, masc. DROITIERE, f. (*Qui agit de la main droite.*) Dexter. PRAWY, PRAWA co prawą rękę czyni.

(Mot populaire & bas.) Słowo proste pospolite.

DROITURE, subst. fœm. (*Adresse directe à une personne.*) comme *Ecrire à quelqu'un en droiture*, ou *directement.* Ad aliquem rectâ scribere. PROSTO Náprzykład prosto do kogo iść udać się pisać.

DROITURE, *Rectitude d'ame qui ne gauchit point dans les choses mais qui va droit.*) Æquitas. Integritas, f. *Cicer.* PROSTOTA szczerość bez wykrętow rzetelność poczciwość.

Il a bien de la droiture. Vir æquus est & integer. Est ipsi mens recta. *Cic.* Wielkiey rzetelności poczciwości.

On ne voit personne dans nos temples, pour demander la droiture de l'esprit & la sagesse; mais bien de la santé & des richesses. Nemo venit in templum, ut mentem à Deo perat & sapientiam, sed potius bonam valetudinem & divitias. *Petr.* Niewidać w Kościołach nászych nikogo; żeby się miał modlić o poczciwość y rzetelność, ále wszyscy o zdrowie proszą y dostatki.

DROMADAIRE, subst. m. (*Espece de chameau qui est extremement viste.*) Dromas camelus. WIELBŁĄD bardzo prędki w nogach.

DROSLE, *ou* DRÔLE, adject. m. & f. mot bas. (*Plaisant, boufon, divertissant.*) Facetus *Cicer.* RUBACHA SMIESZNY figlarz.

ON DIT aussi (*parlant d'un débauché.*) *C'est un bon drosle, un bon compagnon, prest à tout faire.* Vir perditus ac profligatus. TOZ samo znáczy Hulayskiego życia Hulakę co się dá łatwo námowić ná wszystko. Hulaka z niego.

DROSLEMENT, adv. *Voyez* PLAISAMMENT. SMIESZNIE SZTUCZNIE.

DRU, m. DRUë, f. adject. (*Qui est élevé & prest à sortie du nid, parlant des oiseaux.*) *Vn oiseau dru.* Avis matura volatui. PTAKI WGNIAZDIE ná samym wyleceniu z gniazda co iuż máią tyle pierza ná sobie że tylko co z gniazda nie powylatuią.

DRU, (*Epais, touffu.*) Pressus. Densus, a, um. *Cic.* PIERZEM porosły gęsty.

DRU adverbialement mis dans le discours, comme *La neige tombe dru & menu.* Nix densa ac tenuis capit. *Les soldats tombent dru.* Crebri ad terram decidunt milites. *Plaut.* GĘSTO śnieg pada à drobny. *Gęsto żołnierze pádáią.

DRUIDES, subst. m. (*Les Prestres des Aciens Gaulois.*) Druidæ. *Cæs.* DRUIDOWIE dawni Kápłani Francuscy zá pogan.

DRYADES, subst. f. (*Divintez des bois selon les Poëtes.*) Dryades, dum, f. pl. *Virg.* DRYADY Leśne Nimfy álbo Boginie Borowe u Poëtow.

DU, Article du Genitif en François. Il est quelquefois Adverbe & quelquefois Prépositions comme. ARTYKUŁ francuski ktory kłádą z spadkiem rodzącym: á czasem iest Adwerbem w Fráncuskim, czasem prepozycyą iáko.

Du costé de l'Orient. Ab oriente. ** Du fond de l'Arabie.* Ex penitissimâ Arabiâ. *Plant.* **Né du temps de la cherté.*

Per annonam caram natus.*Plaut.* Z ſtrony wſchodniey. *Z głębokiey Arabii. *Urodzony czaſu drożyzny.

DUBLIN, (*Ville capitale du Royaume d'Irlande.*) Dublinum. DUBLIN Miaſtogłowne Kroleſtwa Irlandyi.

DUC, ſubſt. m. (*Nom de dignité.*) Dux, *genit.* ducis, m. XIĄZE tytuł godności.

DUCAL, m. DUCALE, f adject. (*Qui appartient au Duc.*) Ducalis & hoc ducale. adject. XIĄZĘCY.

DUCAT, ſubſt. m. (*Piece de monnoye en Eſpagne.*) Ducatus aureus. DUKAT Czerwony złoty.

(Le Ducat d'argent vaut environ un Ecu; & eceuy d'or vaut environ deux Ecus.) Dukát ſrebrny waży iák tálerbity, á Dukát złoty waży iák dwá tálery.

DUCHE', ſubſt. m. ou fem. (*Qualité de Duc.*) Ducatus. XIĘSTWO godność XIĄZĘCA.

DUCHESSE, ſubſt. f. (*Femme d'un Duc.*) Ducíſſa. XIĘZNA Zoná Xiążęca.

DUCTILE, adject. m. & f. (*Qui ſe tire & s'eſtend, parlant des metaux.*) Ductilis. CIĄGNIONY ciągniący ſię, co ſię dá ciągnąć ciągły mowiąc o kruſzcach.

DUEL, ſubſt. m. (*combat ſingulier d'homme à homme.*) Singulare certamen. POIEDYNEK bitwa ſám ná ſám.

Appeller quelqu'un en duel. Ad ſingulare certamen provocare. **Se battre en duel.* Ad ſingulare certamen cum aliquo deſcendere. Wyzwać kogo ná poiedynek. * Poiedynkować bić ſię w poiedynku.

DUELISTE, ſubſt m. (*Qui ſe plaiſt à ſe battre en duel.*) Ad ſingulare certamen provocator. NAPASNIK wyzywacz wyſiekacz co uſtawicznie ná poiedynki wyzywa

DUIRE, V. act. (*Accoſtumer, apprivoiſer.*) Cicurare acc. *Vir.* OGŁASKAC unoſić nchować.

(Vieux mot & bas.) Stare ſłowo francuſkie podłe.

DUIRE, V. neut. (*Convenir, eſtre propre.*) Decere. n. acc. **Cela me duit, me convient.* Hoc me decet. PRZYSTOIC, zdobić. *To mię zdobi to mi przyſtoi.

DUNA, (*Fleuve de Moſcovie.*) Rubo, onis, m. DUNA ab Dzwina Rzeka Moſkiewſka.

DUNES, ſubſt. f. pl. (*Levées de terre le long du rivage de la mer, pour empeſcher les inondations.*) Aggeres. *Caſ.* DUNY groble ſypane wzdłuż po nád brzegiem morſkim zábiegaiąc zátopom.

DUNKERQUE, (*Ville du Comté de Flandres.*) Dunkerqua. DUNKEKA Miáſto Hrabſtwa Flandryi.

DUNAVERT, (*Chaſteau du Royaume d'Ecoſſe.*) Dunavertum. DUNAWERT Zámek Kroleſtwa ſzkockiego.

DUODENUM, ſubſt. m. (*Boyau qui deſcend tout droit depuis l'orifice du ventricule.*) Duodenum. KISZKA cienka w żołądku proſto idąca długa ná dwanaście calow.

DUPLICITE', ſubſt. f. (*Objet qu'on voit double.*) Imago duplicata. DWOIENIE Dwoiący ſię co ſię dwoi w oczach álbo troi.

DUPLICITE' ſe dit figurément, *Duplicité d'ame, de cœur,* pour *Une amé double, Un cœur double.* Cor fallax & multiplex. DWOISTOSC umyſłu nieſzczerość obłudność.

DUPPE, ſubſt. f. Inſulus. Stopidus. (Ce mot ſe dit de celuy qu'on trompe aiſement, & auquel on en fait bien accroire.) DUDEK głupi co ſię da łatwo odrwić.

Il eſt ſa duppe. Haber eum fruſtratui. *Plaut.* **Cherchez voſtre duppe ailleurs.* Quære peregrinum. *Hor.* Odrwił go, Dudkiem go zrobił. *Szukay ſobie gdzieindziey Dudka ſwego, nie ná ſwegoś tu dudka trafił.

Faire paſſer quelqu'un pour duppe. Imponere alicui. Facere alicui fucum. *Plaut.* W dudki kogo poſtrzydz.

DUPPER *quelqu'un* V. act. (*Le tromper, l'attraper.*) Alicui os ſublinere. ZDEMENTOWAC kogo zá nos go ſobie wodzić, udać mu łatwo każdą rzecz że wſzyſtkiemu uwierzy, omamić go.

Me voila duppé comme il faut. Mihi os eſt ſublitum planè & probè. *Plaut.* Odrwili mię należycie.

DUR, m. DURE, f. adject. (*Qui n'eſt pas tendre.*) Durus, a, um. *Cicer.* TWARDY, TWARDA, łykowaty nie miętki, nie kruchy.

Des raiſins qui ont la peau dure. Duracina uva, æ, f. *Suet.* Jagody twarde, co ſkorkę twardę maią ná ſobie, zimoſtradki

Une poule dure ne ſçauroit ſe manger. Gallina dura reſponſat palato. *Hor.* Twarda kura ieść ſię nie da.

DUR, (*Qui eſt ferme & ſolide.*) Durus, Stolidus. *Plin. Virg.* TWARDY trwały mocny gruntowny.

Coucher ſur la dure, ou *ſur la terre.* Humi cubare. Spać ná twardey ná gołey ziemi.

Devenir dur & ferme. Dureſcere. Solideſcere. *Cic.* Twardnieć zſiadać ſię.

DUR ſe dit figurément pour *Rude, aſpre.* Durus. Aſper. TWARDY niewłaśnie nieſmaczny niewdzięczny, przykry, oſtry.

Un Poëte fort dur, des vers durs. Poeta duriſſimus. *Cicer.* Duri verſus. **Une réponſe dure.* Durum reſponſum. *Hor. Cic.* **Un Auteur dur, qui n'écrit point poliment.* Scriptor ferreus. *Cic.* Wierſzopis y wierſze niewdzięczne. *Odpowiedź przykra oſtra. *Autor niemiły do czytania co niegładko piſze.

DUR, (*Impitoyable, inexorable, inflexible.*) Durus. Dirus. Ferreus. NIEUZYTY nieubłagany ſurowy.

C'eſt un homme dur, plein de luy-même & piquant dans ſes railleries. Durus homo, confidens tumiduſque, & ſermonis amari *Hor.* Człowiek to ieſt przykry wſzyſtek ſam w ſobie uſzczypliwy w żartach ſwoich.

DUR *d'oreille,* (*Qui a l'oreille dure, qui entend dur.*) Surdaſter. *Cic.* TĘPEGO ucha álbo ſłuchu niedosłyſzący.

Il a l'eſprit dur pour apprendre. Hebes. Tępego dowcipu twardy głowy niepoięty co do nánk tędy.

DUR, (*Rude, auſtére.*) Durus. Auſterus. *Cicer.* **Une vie dure.* Aſpera vita. *Terent.* TWARDY oſtry. *Zycie twarde oſtre.

DURABLE, adject. maſc. & fœm. (*Qui dure.*) Durabilis. TRWAŁY.

LA DURANCE, (*Fleuve de Provence.*) Durantia. DURANCYA Rzeka w Prowencyi.

DURANT, Prép. (*Pendant.*) Per. **Durant deux jours.* Per biduum. *Cic.* **Durant tout le jour.* Totu die. *Saluſt.* PODCZAS, przez. *Przez dwa dni. *Przez cały dzień.

Durant que. Pendant que. Dum. Pod ten czas gdy w ten czas gdy, przez ten czas gdy.

DURAZZO, (*Ville d'Albanie.*) Dyrrachium. *Caſ.* DURACCO Miaſto Albanii.

Les peuples de durazzo. Dyrrachini, orum, m. pl. *Cic.* Duraccanie ludzie tameczni.

DURCIR, V. act, & neut. (*Rendre dur.*) Durare, (o, as, avi, atum.) act. acc. *ou* neut. *Colum.* **Durcir la corne des pieds des chevaux.* Durare ungulas. *Colum.* **Les cormes durciſſent le ventre.* Sorba durant ventrem. *Mart.* STWARDZAC zatwardzać. *Kopyta końſkie zátwardzać. *Jagody Jarzębiny zátwardzaia żołądek.

DURE'E, ſubſt f. (*Le temps que dure chaque choſe.*) Spatium. Diuturnitas. *Une paix de longue durée.* Diuturna pax. *Cic.* **Une maladie de longue durée.* Diuturnus morbus. *Cic.* **La durée des temps.* Diuturnitas temporũ. *Cic.* **De la guerre.* Diuturnitas belli. *Caſ.* Długość czas przez ktory y iák długo co trwa Pokoy ná długi czas. *Choroba długa ná długi czas. *Długość czaſow. Długość woyny.

Qui eſt de longue durée. Diuturnus. *Cic.* Trwały wytrzymały co długo trwać może czego ná długi czas będzie długowieczny.

Qui eſt d'une éternelle durée. Æternus. Sempiternus. *Cic.* Wieczny, wiecznie trwały, wieczyſty.

DURE-MERE, ſubſt. f. terme d'Anatomie, (*Membrane qui enveloppe le cerveau.*) Dura mater. *Theod. Gaz.* BŁONKA twarda otaczaiąca mozg.

DUREMENT, adv. (*D'une maniere dure.* Durè. Duriter. Aſperè. *Ter.* TWARDO oſtro przykro ſurowo.

DURER, V. neut. (*Eſtre de durée.* Durare. *Cic.* TRWAC długo wytrwać wytrzymać.

Le feſtin dura bien avant dans la nuit. Ad multam noctem perductum fuit convivium. *Cic.* Ochota trwała długo w noc.

Faire durer la guerre. Bellum ducere. *Cicer.* Przedłużać woynę, dłużey woynę pociągnąć.

ON DIT, *Je ne puis durer dans le logis, je ne puis y reſter.* Nequeo durare in ædibus. *Ter.* MOWIĄ nie mogę wytrwać w domu, nie mogę w nim zoſtać.

Je ne puis durer, tant la fiévre eſt violente. Nequeo durare, adeò febris intenditur. Nie wytrzymam od ciężkiey gorączki.

DURET, m. DURRETTE, f. (*Un peu dur.*) Duriuſculus, a, um. *Plin.* PRZYTWARDY, PRZYTWARDSZY.

DURETE', ſubſt f. (*parlant des choſes ſolides, comme de la pierre, du marbre,* &c.) Durities. *Plin.* TWARDOSC iáko twardość kámieni, marmuru.

DURETE' *d'oreilles.* Auditus gravitas *Plin.* NIEDOSŁYSZENIE, tępość ucha.

DURETE' *des couleurs.* Colorum austeritas. *Plin.* PROSTE Farby grube.

DURETE' se dit au figuré, comme *Dureté dans ses paroles.* Duritia in sermone. *Cic.* OSTRE słowo przykre.

Dureté de cœur. Duritia & durities. *Cic. Ter.* Inhumanitas. *Cic.* Zatwardziałość serca nieużytość.

Je vous diray franchement de luy, ne pouvant rien dissimuler, que c'est un homme qui se plaist à dire des duretez, grand parleur, & aimant à semer la division. De eo verum dicam, duræ buccæ fuit, linguosus, discordia, non homo. *Petr.* Powiem ci rzetelnie iáko nieumiem nic obwiiać, że to iest człowiek ktory rad káżdemu ięzykiem docinać, gęba wielka plotki y niezgody sieie.

Comme il estoit d'un naturel extremement doux, il me réprimanda de dire des duretez à un homme plus âgé que moy: ajoutant que j'oubliois le devoir de l'honnesteté, de paroistre facheux dans un repas que je donnois de bon cœur. Ut erat mitissimus, objurgavit me, quod seniori conviciarer, simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, contumeliâ tollerem. *Petr.* Że był przyrodzenia bardzo łaskawego strofował mię o to żem coś przykrego powiedział starszemu w látá nádemnie: przydaiąc y to żem nieprzestrzegał przystoyności należytey, pokazuiąc się gniewliwym podczas traktamentu ktorym sprawował z dobrey chęci y ochoty.

Avoir de la dureté pour une personne ruinée. Præbere se durum miseræ & afflictæ fortunæ alicujs. *Cic.* Być nieużytym ku podupadłym ná fortunie.

DURILLON, subst. m. (*Cal, ou Calus.*) Callum *Cicer.* OTRĘTWIENIE mártwa skora twarda y otrętwiała narostki.

DUSSELDORP, (*Ville capitale du Duché de Berg sur le Rhin.*) Desseldorpium, ii, n. DUSSELDORP Miasto Stołeczne Xięstwa Berg nád Renem.

DUVET, subst. m. (*La plume la plus molle des oiseaux.*) Mollior avium pluma. PUCH pierze náymiększe u ptastwa.

DUVINA, (*Province de la Moscovie septentrionale.*) Duina, æ, f. DWINA Prowincya w Moskwie.

(C'est aussi le nom d'une Riviere qui arrose ce païs, *Duina, a, f.*) Toż názwisko iest Rzeki iedney w tym tám Kraiu.

DUUMVIR, subst. (*Magistrat d'une Colonie Romaine.*) Duumvir. URZĄD Burmistrzowski w osadach Rzymskich *Duumwir* názwany.

DYNASTIE, subst. f. (*Lignée des Rois qui ont regné l'un après l'autre.*) Dynastia. PANOWANIE Krolow ciągiem ieden po drugim.

DYSSENTERIE, subst. f. (*Flux de ventre, avec du sang & de grandes douleurs.*) Dysenteria. *Cic.* BIEGUNKA krwawa z bolem wielkim.

Avoir la dyssenterie. Dysenteriâ infestari. *Plin.* *J'avois apprehendé la dyssenterie, mais ou le changement d'air, ou le repos d'esprit que je trouve icy, ou peut-estre le déclin du mal qui avoit jetté son feu, m'a soulagé.* Sanè pertimueram, sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipsa fortasse jam senescentis morbi remissio profuisse. *Cicer.* Mieć biegunkę. *Bałem się biegunki ále czyli odmiana mieysca y powietrza, czyli spokoyność myśli ktorey tu záżywam, czyli też sam schyłek choroby ktora się przesiliła folgę mi przyniosł.

Qui a la dyssenterie. Dysentericus, a, um. *Plin.* *Ce remede est bon pour la dyssenterie, ou à ceux qui en sont attaquez.* Illud remedium auxiliatur dysentericis. *Plin.* Biegunkę cierpiący. *To lekarstwo iest dobre ná dyssenteryą y dla tych co ich nápada.

E.

E' subst. masc. Cinquiéme lettre de l'Alphabet, & la seconde des voyelles E. Piąta litera Obiecadła á druga z iednogłośnych samo przez się brzmiących.

Il n'y a guerres de lettre qui reçoive plus de sons differens dans toutes les Langues, que celle cy. Nous en pouvons remarquer particulierement trois dans la nôtre, qui se rencontrent quelquefois en un seul mot, comme *Fermeté*, *Netteté*, *Breveté*. Le premier est un *E.* qu'on nomme *ouvert*, parce qu'il se prononce la bouche ouverte; le second s'appelle ordinairement, *obscur & muet;* parce qu'il a un son plus sourd que les autres: ou *feminin*, parce qu'il sert à former les rimes feminines dans les vers François. Et le troisiéme luy estant opposé, s'appelle un *E, clair*, un *E masculin*, ou mesme un *E fermé*, & celuy cy est souvent marqué d'un petit accent au dessus, pour le distinguer des autres. Nie masz prawie litery ktoraby w każdym ięzyku ták wielą sposobami się wymawiała iako ta: w Francuskim osobliwie troiákie tey litery wyrażenie w mowie miarkować możemy, ktore się częstokroć w iednymże słowie znáyduie iáko *Fermeté*, *Netteté*, *Breveté*. Pierwsze iest *e* ktore zowią *otwarte* że cale otwartą gębą się mowi drugie álbo srzednie názywaią *ciche* niewyrażne głuche, że się tylko wpoł domawia, álbo *białogłowskie* że do kadencyi rodzaiu białogłowskiego w wierszach Francuskich służy. A trzecie temu przeciwne názywaią wyrażne álbo męskie álbo *e zawite* á to częstokroć ma nád sobą akcent álbo kreskę dla dystynkcyi od inszych.

Outre cela nous en avons encore un, qui se prononce comme un A; & qui pourtant devroit plustôt estre appellé un A, puisque la figure n'est qu'accidentelle dans les lettres, comme *Empereur* pour *Ampereur*. Procz tego mámy ieszcze w francuskim iedno *E* ktore się wymawia y brzmi iáko *A* ktoreby raczey *A* názywać się miało, lubo się iáko *E* pisze, bo pronuncyacya czyni literę istotnie á nie figura iáką się pisze ták *Empereur* się pisze zá *Ampereur* iáko się wymáwiá.

Mais pour l'*E plus ouvert*, & *plus étendu*, que mettent encore quelques-uns comme en *Fête*, *Tête*, ou avec une *S*, *Feste*, *Teste*, il doit estre estimé le mesme que le premier en *Breveté*, *Fermeté*, dont il n'est different que de quelque longueur en quantité ou d'accent. Et pourtant nous pouvons réduire tous nos E à trois, ou au plus à quatre, si nous y comprenons aussi celuy qui se prononce comme un A, & ces quatre prononciations differentes se peuvent remarquer en un seul mot, comme *Détèrrement*. Co zaś *e otworzyste* ktore niektorzy piszą z ákcentem daszkowym *ê* á insi bez tego ákcentu ále przydaią po nim w pisaniu *s* ktore się nie wyraża w pronuncyacyi, iest toż samo właśnie *e* ktoreśmy wyżey názwáli *otworzyste* nie rożniąc się chybą przedłużoną nieco pronuncyacyą właśnie iest o ktorym wyżey w słowach *Breveté Fermeté*. Ták tedy wszytkie *e* Francuskie ktore iest wielorakie co do pronuncyacyi do trzech álbo czterech redukować można to iest rachuiąc y to co się w Francuskim wymawia iáko *A*. Ktore to cztery álbo czworakie *E* Francuskie co do pronuncyacyi widzieć razem w tym iednym słowie: *Détèrrement*, *odgrzebanie*, *wygrzebanie*, *odkrycie*.

L'E que nous appellons *long & ouvert* est proprement celuy qui revient à l'*e* des Grecs, & qui en represente parfaitement le son, puis qu'il n'a esté introduit parmi eux que pour marquer un E long disant *Bêta*, comme s'il y avoit *Bêeta*. Ce qui exprime parfaitement le Bêlement des Brebis. To *ê* Francuskie o tworzyste długie w pronuncyacyi wychodzi ná *Veta* greckie ktore u greków wprowadzono dlá wyrażenia *e* długiego, iákoby było *Vêeta* Co doskonale wyraża bekowiec.

Nostre E *fermé* au contraire exprime l'*épsylon* des Grecs, & l'autre qui est *moyen* entre les deux sert à former les rimes feminines dans les vers, comme quand nous disons *Ferme*, *Terme*. Dans les Verbes qui ont un E *Féminin* à la penultiéme de l'Infinitif, comme *Peser*, *Mener*, il se change en un *E ouvert* dans les temps qui finissent par cet *E feminin*, de sorte que l'on dit *cela se pese*, *Il me mene*, comme s'il y avoit *paise*, *maine*; En quoy manquent souvent les Provinciaux, prononçant la premiere dans *Pese*, comme dans *Peser*. Et aux premieres personnes qui finissent par cet E *féminin*, il se change en un E *masculin* dans les Interrogations, à cause du pronom *je* qui suit après, & qui y est joint, lequel a encore un *e feminin*. Ainsi l'on dit *J'aime*, *Je jouë*; mais en interrogeant l'on dit *Joué-je? Aimé-je? Prié-je?* Que si pour faciliter la prononciation dans ces rencontres on vouloit seulement s'accoustumer de mettre quelque petite marque sous l'*E feminin*, comme nous en mettons sous le ç en certains mots, il seroit distingué de l'*E masculin*, qui a sa marque au dessus, & le caractere simple de l'*E* pourroit demeurer, pour celuy que nous appellons *muet* & *obscur*. Et ainsi l'on apporteroit presque sans peine la plus necessaire de toutes les distinctions dans l'orthografe, & en la prononciation de nôtre Langue, puisque nous voyons tous les jours, que non seulement les Estrangers, mais les personnes mesme qui sont versées dans la

Langue, héſitent ſouvent dans la diſtinction de ces deux *E.* Francuſkie zaś *e* niewyraźne álbo záwite wyraża *epſylon* greckie. Szrzednie zaś *e* między tymi dwiema *niewyraźne* ſłużące do kadencyi wierſzow w rodzaiu białogłowſkim naprzykład *Fermé, Terme.* W Tych ſłowach ktore tákie *e niewyraźne* álbo *Białogłowſkie* maią w ſylabie przedoſtatniey infinitywu náprzykład: *peſer mener ciężýć, prowadzić,* to ſię *e* odmienia w otworzyſte w czaſach tych werbow ktore ſię kończą takim *e* niewyraźnym álbo białogłowſkim: A ták mowią *cela ſe peſe To ſię waży; Il me mene* prowadzi mię iákoby ſię piſało *paiſe maine, ai* wymawiaiąc iák *e* wyraźnie. W czym częſto błądzą Prowenczykowie wymawiaiąc *e* w tym ſłowie *peſe* ták iák w infinitywie *peſer* ſię wymawia to ieſt niewyraźnie nieotwarto nie zupełnie y niby w poł tylko. A do tego to *e* białogłowſkie nie wyraźne kiedy ſą ſłowa w pierwſzey oſobie odmienia ſię w *é* męſkie záwite álbo akcentowane zwłaſzcza pytaiąc ſię, á to dla partykuły Francuſkiey *je* ktora po nim w tych pytaniach náſtępuie, y z ſłowem w pierwſzey oſobie położonym ſię łączy: A toż *je* ma ná końcu *e* białogłowſkie niewyraźne; y ták mowią bez pytania *J'ayme,* kocham *Je joue* gram. Ale pytaiąc ſię trzeba mowić. Joué-je. *Gram-że?* Aimé-je *Kocham-że?* Prie-je. *Proſzęż?* Gdyby záś dla łatwieyſzey prononcyacyi w tych okazyach chciano wprowadzić zwyczay położyć tylko znaczek iáki od ſpodu pod tym *e* białogłowſkim iako kładą Francuzi czaſem pod *ç* w niektorych ſłowach, iużby była dyſtynkcya tego *e* białogłowſkiego, od *é* męſkiego ktore ma akcent álbo kreſkę nád ſobą, á *e* białogłowſkie álbo niewyraźne y niezupełne piſałoby ſię ordynaryinie iáko *e* bez wſzelkiego akcentu z wierzchu nád ſobą. A ták uczyniono by bez trudności rożność náypotrzebnieyſzą w ortografii, y prononcyacyi ięzyka Francuſkiego. Gdyż widziemy co dzień że nietylko cudzoziemcy ále y ci ktorzy ſą świadomi ſwego ięzyka zácinaią ſię y mylą w rozeznaniu tych *e* obodwoch.

Les Latins ont auſſi eu leurs differentes prononciations de cette lettre. Ils avoient leur *E long & ouvert,* qui revenoit auſſi á l'*e* des Grecs, & qui pour cela ſe redoubloit même ſouvent, comme on voit dans les medailles & ſur les anciens marbres, *Feelix, Seedes.* W Łacińſkim tákże litera *e* miała ſwoie rozmaite prononcyacye y wyrażenia, Było u nich *e* długie y otworzyſte wychodzące ne *e* greckie ktore też piſywano przez podwoyne *ee* iako widzieć ná pieniądzach álbo medaliach y marmurach dawnych nápiſow *Feelix, Seedes.*

Le ſecond eſtoit comme noſtre *E bref & fermé,* revenant à l'*epſylon* des Grecs; & ces deux differences de l'*E* ſont diſtinctement marquées dans les Anciens. Drugie było iáko *e* Francuſkie krotkie y niewyraźne albo akcentowane wychodzące ná *e, pſylon* greckie á tę dwoiáką rożnicę *e* łacińſkiego á oſobna znaydzieſz u dawnych.

Mais outre cela il y avoit encore une prononciation moyenne entre l'*E* & l'*I*, d'où vient que Varron a remarqué que l'on diſoit *Veam* pour *Viam*; & Quintilien que l'on mettoit un *e* pour un *i* dans *Menerva, Leber, Mageſter.* Donat aſſure qu'à cauſe de l'affinité de ces deux lettres, les Anciens n'ont point fait de difficulté de dire *Heri & Here, Mane & Mani, Veſpere & Veſperi.* Auſſi voyons nous que dans les vieilles inſcriptions on y trouve encore *Navebus, Deana, Ornavet, Exemet.* A záś oprocz tego była ieſzcze iedna prononcyacya tey litery niewyrażaiąca zupełnie ani litery *e* ani litery *i* ále niby przez poł maiąca brzmienie y *e* y *i* ſkąd Warron uważa że ſię piſało y mowiło w łacińſkim *Veam,* zá *Viam.* Y Kwintylian obſerwuie że piſano *e* miaſto *i* w tych ſłowach: *Menerwa, Leber, Mageſter.* Donat záś powiada że dla bliſkości tych obudwu liter ſtarzy zá iedno mawiali *Heri* álbo *Here* wczoray. *Mani* álbo *mane* rano. *Veſpere Veſperi* Wieczor. Jákoż w dawnych nápiſach czytamy ieſzcze: *Navebus, Deana, Ornavet, Exemet.*

Noſtre quatriéme *E* qui ſe met pour *A,* ſe trouvoit auſſi parmi les Latins, d'où vient que Quintilien témoigne que Caton écrivoit indifferemment *Dicam,* ou *Dicem, Faciam,* ou *Faciem.* C'eſt delà auſſi qu'eſt venu qu'on a dit *Balare* pour *Belare,* qui ſe trouve encore dans Varron, *Inceſtus* pour *Incaſtus.* E, chez les Anciens, eſtoit une lettre numerale qui ſignifioit deux cens cinquante. Czwarte też *e* Francuſkie ktore ſię kładzie y brzmi iák *A* znáydowało ſię u łacinnikow, ſkąd Kwintylian świadczy że Katon zárowno piſał *Dicam* álbo *Dicem. Faciam,* álbo *Faciem,* ſkąd też poſzło że mowią *Balare* zá *Belare,* *bekac* iáko ſię znayduie w Warronie, Y *Inceſtus* zá *Incaſtus.* nierządny. E u dawnych znaczyło liczbę dwieście pięćdzieſiąt. W Polſkim tych czaſow dwoiákie tylko *e* mamy to ieſt iedno *proſte,* á drugie *ogonkowate* álbo *ę* z ogonkiem od ſpodu.

EAU, ſubſt. f. (*L'un des quatre Elemens, qui eſt froid & humide de ſa nature.*) Aqua. *Cic.* WODA iedno z Czterech Elementow ktora ieſt zimna y mokra z przyrodzenia ſwego

Ce Nom ſe donne à tous les Corps clairs & liquides qui coulent ſur la terre: To názwiſko ogolnie daią wſzyſtkim rzeczom rzadkim y ciekącym płynącym álbo ſączącym ſię po ziemi.

EAU *vive, Eau de ſource.* Aqua viva. WODA żywa ciekąca zrzodło krynica zdroy.

Eau de mer. Aqua marina. *Cic.* Woda morſka.

Eau de riviere. Aqua fluvialis. Woda rzeczna.

Eau de fontaine. Aqua fontana. *Colum.* Woda zdroiowa.

Eau de ciſterne. Aqua ciſternina, æ, f. *Colum.* Aqua imbri collecta. *Cic.* Collectus imber, *genit.* collecti imbris, m. *Horat.* Woda z zrzodliſk álbo deſzczu w doły y rowy ściekaiąca.

Eau de puits. Aqua puteana. *Colum. Plin.* Woda ſtudzienna

Eau de mareſt. Aqua paluſtris. *Colum.* Woda z Bagniſk a ługowiſk, z brodow.

Eau de lac. Aqua ex lacu. *Celſ.* Woda z Jeziora.

Eau du ciel. Aqua cœleſtis. Woda niebieſka.

Eau de pluye. Aqua pluvia *Cic.* Woda deſzczowa.

Eau douce. Aqua dulcis. Aqua dulcis, f. *Cic.* Woda ſłodka.

Eau dormante. (qui ne coule point.) Aqua pigra. *Plin.* Reſes aqua, f. Stagnans aqua *Var.* Woda ſtoiąca niemaiąca odchodu

Eau de roche. Aqua ſaxoſa è rupe ſaliens. *Plin.* Woda z gor z ſkał ſpadaiąca wytryſkuiąca.

Eau coulante. Fluens, *ou* manans aqua. *Colum.* Woda bieżąca.

Eau qui ne tarit jamais. Jugis aqua. *Cic.* Woda nigdy niewyſychaiąca.

Eau qui eſt fort bonne à boire. Aqua probatiſſima potui. *Colum.* Woda bardzo dobra do picia.

Eau entre cuir & chair. Aqua intercus, f. *Cicer.* Woda záſkornia puchlina.

Eau de la forge d'un mareſchal (où l'on a eſteint le fer rouge.) Aqua a ferrario fabro. *Plaut.* Woda kowalſka w ktorey gaſzą żelazo roſpalone, woda z leſtroku z podbrzuſzcza.

EAU *de neige.* Aqua nivalis, f. *Aul-Gel.* WODA śniegowa z śniegu.

Eau nitreuſe, (qui paſſe par des veines de terre où il y a du nitre.) Aqua nitroſa. *Plin.* Woda ſaletrzyſta przechodząca tam kędy ſię znayduie w ziemi ſaletra.

Eau bitumineuſe, (qui paſſe par des veines de terre où il y a du bitume.) Aqua bituminata. *Plin.* Woda tłuſta kleiowata co przechodzi przez mieyſca kędy kley ieſt w ziemi.

Eau tiede. Tepida aqua. *Ovid.* Woda letnia, wolna wywolniona wylecona.

Eau chaude. Calida aqua, f. *Juv. Celſ.* Woda ciepła.

CONDUIT *d'eau,* ſubſt. maſc. Aquæ ductus, ûs, maſc. *Cic.* RURMUS rurmuſowy row, prowadzenie wody, wodociąg.

BEUVEUR *d'eau.* Aquæ potator, oris, m. *Her.* WODOPOY to rad wody wiele piie.

PORTEUR *d'eau, (qui va porter de l'eau par les maiſons.)* Aquarius. *Plaut.* Aquator. *Cic.* WODNY ſługa mieyſki co wodę po domach roznoſi.

ALLER *par eau en quelque lieu, naviger, voyager ſur la mer, ſur les lacs.* Navigare aliquò. *Cicer.* WODĄ morzem płynąć dokąd

Demander de l'eau pour laver ſes mains. Aquam poſcere ad manus. *Petr.* Wody ná ręce potrzebować do umywania.

Donner de l'eau à laver, ou abſolument *Donner à laver:* Dare aquam manibus. *Plaut.* Podać wody do umywania. Dać do umywania

Aller à l'eau, (parlant des chiens barbets.) Innare aquæ. *Liv.* Jść ná wodę, chodzić ná wodę, mowiąc o pſach pod ruſznicę: y ná wodę.

FAIRE *eau, (parlant d'un vaiſſeau dans lequel l'eau entre.)* Aquam accipere. BRAC wodę náſiąkać mowiąc o ſtatku dziurawym ktory wody nábiera w ſiebie.

QUI TIENT *de la nature de l'eau.* Aquoſus, a, um. *Plin.* WODNISTY.

MAISTRE *des eaux & foreſts.* Qui aquariam & ſilveſtrem habet provinciam. TEN co ma ná ſobie wodniczy urząd ſtarſzy nád laſami y wodami.

Jelner

Jeûner au pain & à l'eau. Vitam pane & aquâ sustentare. Pościć o chlebie y o wodzie.

EAU en particulier se dit *de la pluye,* comme *Ce nuage épais nous menace d'eau,* ou *de pluye.* Impendet pluvia. *Liv.* WODA się osobliwie mowi w Francuskim o deszczu, Ta chmura grozi nam deszczem.

Il tombe de l'eau. Decidit imber. Pluit. *Tibul. Liv.* Pada idzie deszcz.

Demander de l'eau. Implorare aquas coelestes. *Hor.* Prosić o deszcz.

EAU en termes de Phisique se dit (*des humiditez qui sortent des corps, comme l'urine & la sueur.*) Ainsi on dit *Faire de l'eau, pisser.* Meiere. WODA co do Fizyki w sensie przyrodzonym, o wilgociach y humorach z ciała ludzkiego wychodzących, iáko to uryna, pot, y ták mowią iść ná wodę álbo z wodą, to iest ná urynę álbo z uryną.

Avoir envie de faire de l'eau. Micturire. *Juv.* Chcieć się ná wodę chcieć się ná dwor ná urynał z wodą ná potrzebę.

Il sortit de la chambre comme pour faire de l'eau. Extra cellam processit, quasi aquam peteret. *Petr.* Wyszedł z izby iákoby ná dwor z uryną.

Aller faire de l'eau. Ire mictum. *Petr. Cic.* Jść ná dwor z uryną, z wodą.

Il ne peut retenir son eau. Profluit urina naturaliter. *Cels.* Niemoże wstrzymać uryny.

Il est tout en eau, tout en sueur. Jam totus madet. *Petr.* Wszystek iest w wodnie, poci się potężnie.

Après m'estre beaucoup fatigué & mis tout en eau. In cursu fatigatus & sudore madens. *Petr.* Nápracowawszy się ná biegawszy y nápociwszy.

ON DIT, *Fondre en eau.* Liquescere.n. *Virg.* TOPNIEC rospuszczać, puszczać.

EN TERMES de Marine, on dit *Faire de l'eau,* pour dire *Faire aiguade, Faire ses provisions d'eau douce pour un voyage de long cours sur mer.* Aquatum ire. *Caes.* WODY do picia sposobney na morzu płynąc uczynić prowizyą,

Il débarqua quelques matelots pour faire provision d'eau. Aquandi causâ remiges in terram exposuit. *Caes.* Wysłał kilku żeglarzow dla wody.

Ils manquent d'eau. Aquae inopiâ premuntur. *Caes.* Niestaie im wody.

Il fallait aller à l'eau, ou *chercher de l'eau à un trait de javelot.* Aquatio intra teli jactum erat. *Caes.* Trzeba było po wodę chodzić ná strzelenie z łuku.

Mettre un navire à l'eau, le pousser en mer. Deducere navem in mare. Spychać statek álbo okręt ná wodę.

Il avoient de l'eau jusques sur les épaules. Capite solo ex aquâ extabant. Mieli wodę po szyię.

ON DIT en termes hydrauliques, *Conduire les eaux,* pour dire *Les enfermer dans des tuyaux,* ou *canaux.* Deducere, *ou* ducere aquas. *Cic.* WODĘ prowadzić rurami.

Elever les eaux. Erigere aquas. Sursum aquas tollere. In sublime aquas tollere. *Plin.* Podnosić wodę.

UN JET *d'eau.* Aqua saliens. FONTANA woda igraiąca

Faire un jet d'eau, Elever l'eau & la faire jaillir en l'air Aquam salientem facere. Fontany robić dla igrania wod.

UN BOUILLON *d'eau* (*qui ne s'éleve gueres au dessus du tuyau.*) Aqua bullans, *genit.* aquae bullantis, foem. *Plin.* WODA niewysoko wypadaiąca nád ziemią samą.

UNE NAPPE *d'eau.* Aquae mappa. UNE GERBE *d'eau.* Aquae manipulus, i, m. (*quand elle sort & qu'elle fait comme une gerbe de bled.*) OBRUS wodny kłos wodny kiedy w fontanach igraiące woda te rożne figury kunsztownie wydaie w obrus w kłos &c. wyterykuiąc.

BERCEAU *d'eau,* (*quand il y a des jets d'eau à droit & à gauche, qui se courbent en arc par dessus la teste.*) Aquae concameratio, onis, f. ARKADY obręcze kołyski wodne álbo woda wypadaiąca z fontann w Arkadę w obręcze w kołyski.

EN MÉDECINE on appelle *Eaux minerales,* ou *médicinales,* (*qu'on va prendre pour de certaines maladies.*) Aquae medicae, arum. *Claud.* CO DO LEKARSTW názywaią Wody kruszczowe *mineralae* álbo lekarskie, do ktorych ieżdżą áby ich záżywać ná pewne choroby.

ON DIT absolument, *Il est aux eaux.* Est ad aquas. *Cic.* MOWIĄ iednym słowem poiechał do Wod, záżywa wod.

Aller aux eaux, Aller prendre les eaux. Ire potatum aquas medicas. Jechać do wod, záżywać wod, iechać do cieplic ná leki.

EAUX *cordiales pour renforter le coeur.* Aquae cordi salutares. WODKI serdeczne ná posilenie serca.

Eaux céphaliques, bonnes pour les maux de teste. Aquae ad capitis dolores. Wodki głowne, od bolenia głowy.

Eaux ophthalmiques. Aquae ad oculorum morbos. Wodki oczne od oczu bolenia.

Eaux thorachiques. Aquae ad pectoris dolores. Wodki od piersi bolenia.

Eaux hepatiques. Aquae ad dolores hepatis. Wodki śledzionowe, od śledziony bolenia.

EAU FORTE, ou *Eau ardente & caustique.* Aqua stygia. WODKA serwaserowa.

Eaux de la Reine d'Hongrie. Aqua Reginae Hungariae. Wodka Krolowey Węgierskiey.

(C'est une distillation qui se fait au bain de sable, des fleurs de romarin mondées de leur calice, dans l'esprit de vin rectifié.) Jest do Dystylacya ktora się czyni w popiele gorącym, kwiatu rozmarynowanego obranego w Wodce z Wina dobierancy.

Eau imperiale. Aqua medicatissima. *Plin.* Wodka Jmperyał.

(C'est l'eau distillée de noix muscade, écorce de citron, clous de girofle, feuilles de laurier, d'hysope, de thim, de marjolaine, de sauge, de rosmarin, de lavande, de fleurs d'orange) Jest to wodka przepuszczana z gałki muszkatałowey skorek cytrynowych, goździkow, liścia bobcznego, hizopu, szmeru włoskiego álbo tymianu, máieranu, szałwii, rozmarynu, lewandy, y kwiatu pomarańczowego.

Les eaux sulphureuses sont bonnes aux maladies des nerfs. Est autem utilis sulphurata nervis. *Plin.* Wody siarczyste są dobre ná choroby żył suchych.

Eau stiptique. Aqua stiptica. Woda zatwardzaiąca.

(C'est celle qui se fait avec une dissolution de vitriol, de l'alun brûlé & du sucre candi.) Jest tá ktorą dystyluią z koperwasu, z háłunu palonego, y cukru lodowarego.

EAU DE VIE. Aqua vitae. WODKA gorzałka.

(C'est du vin, *ou* de la lie de vin, *ou* de biere, qu'on fait distiller à petit feu dans un alembic.) Jest to wino álbo lágier winnny, álbo drożdże piwa tęgiego dystylowane przez álembik ná wolnym ogniu.

Eau de rose. Aqua rosecea. *Plin.* Wodka rozana.

Eau de chardon benit. Aqua è carduo benedicto. Wodka z źiela kardus benedictus, álbo Bernardynek, nazwanego.

Eau de senteur. Aqua odorata. Woda pachniąca.

Eau beste, ou *Eau benite.* Aqua sacra. *Hor.* Aqua lustralis. Woda święcona.

(C'estoit une eau dont les Payens s'arrosoient après y avoir jetté de la cendre des victimes qu'ils offroient à leurs fausses Divinitez. On a retenu l'usage de l'eau dans l'Eglise pour se purifier, qu'on benit avec des prieres y mêlant du sel. Les Payens avoient pris cette ceremonie des Hebreux. U pogan była to wodá ktorą się oni kropili wrzuciwszy w nię popioł z ofiar bydląt palonych ná część Bałwánow swoich. Záchowano w Kościele zwyczay záżywania wody dlá oczyszczenia duchownego święconey przez modlitwy z przymieszaniem soli Swięconey: Poganie ten obrządek wzięli od żydow.

EN TERMES de jouailliers on appelle *Eau, l'éclat des perles & des diamants.* comme *Une perle d'une belle eau.* Unio exaluminatus. JUBILEROWIE zowią Perły bardzo iasne y czyste, Perłami w ktorych bardzo piękna woda: Perła bardzo glancowna, glancu przedniego.

EAU se dit proverbialement en ces façons de parler, comme. WODA przysłowiem w francuskim.

Un médecin d'eau douce, Un mal habile médecin, qui n'a pour remede que de l'eau douce. Gregarius medicus. Doktor od przysłodzoney wody. Partacz co tylko samą przysłodzoną wodą kurnie.

ON DIT qu'*Un homme a mis de l'eau dans son vin,* pour dire qu'*Il est revenu de son emportement.* Deferbuit irâ. *Cic.* PRZYLAŁ wody do swego wina. Uśmierzył się y pomiarkował w popędliwości y fantazyach swoich

L'EAU *luy en vient à la bouche,* pour dire *Cela luy donne envie d'en taster.* Id illi salivam movet. SLINĘ ná to połyka. Chce mu się tego bardzo, Rádby.

LES EAUX *sont basses,* pour dire qu'*On n'a point de fonds, point d'argent en bourse.* Res angusta domi. *Hor.* WODY álbo rzeki opadły. Niemasz sposobu czym co począć.

FAIRE VENIR *l'eau au moulin,* pour dire *Faire venir du profit & de l'argent à la maison.* Lucris locupletare domum.

mum. OBROCIC wodę ná ſwoie koła, 'ná ſwoy pożytek y ſtronę mieć iákie zárobki.

. NAGER *en grande eau*, pour dire *Eſtre en fortune*. Facillimè ſe agere. *Ter.* PŁYNĄC ſzczęśliwym nurtem, być wſzczęściu.

REVENIR *ſur l'eau*, (*ſe dit d'un homme qu'on croyoit abyſmé, & qui rétablit ſes affaires.*) Ex alto emergere. WYPŁYNĄC, wybrnąć, wyniść znowu ná wodę: mowiąc o tym co go miano zá zginionego y ná wſzyſtkim ſtraconego, á on znowu ſwe intereſſa poſtawił ná nogi.

ON DIT, *Rompre l'eau à quelqu'un*, pour dire *Apporter quelque obſtacle à ſa fortune*. Pedem alicui opponere. *Petr.* POMIĘSZAC wodę (*álbo ſzyki*) komu, przeſzkodzić ſzczęściu y zamyſłom iego.

LAISSER *courir l'eau*, pour dire *Ne ſe point ſoucier comme vont les choſes*. Nihil curare. NIECH płyną rzeki iák płyną, niedbać o to iák rzeczy idą.

BATTRE *l'eau*, pour dire *Travailler inutilement*. In aquâ ſcribere. In aquâ ſementem facere. *Cic.* MŁOCIC wodę, robić pracować ná daremno.

IL NAGE *entre deux eaux*, c'eſt à dire *Il eſt incertain quel party*, ou *quelle opinion il doit ſuivre*. In dubio eſt animus. *Cic.* PUSCIŁ ſię ná dwie wody nie wie kędy y w ktorą ſtronę ſię obrocić, wątpliwy.

PESCHER *en eau trouble*, c'eſt à dire *Profiter des deſordres du temps*, ou *du mauvais eſtat d'une famille*. Comparare ſua commoda ex incommodis alienjus. *Terent.* ŁOWIC w odmęcie, to ieſt w zámięſzaniu, rewolucyi, y kłotniach domowych co zyſkać ná ſwoię ſtronę.

PORTER *de l'eau à la mer*, c'eſt à dire *Donner à quelqu'un des choſes, dont il n'a déja que trop.* Mari aquam addere. WODĘ do Morza álbo do rzeki noſić, to ieſt temu dawać ktory niepotrzebuie, *tłuſty połeć ſmarować.*

TENIR *le bec en l'eau*, c'eſt à dire *Amuſer long-temps une perſonne, ſans luy tenir ce qu'on luy a fait eſperer.* Spe lactare. Producere aliquem. *Ter. Cic.* NADZIEIĄ prożną karmić uwodzić długo.

E'BE'NE, ſubſt. f. (*Bois fort dur, peſant & fort noir.*) Ebenus. Ebenum. HEBAN Drzewo bardzo twarde ciężkie, y bardzo czarne.

D'E'BE'NE, (*Fait de ce bois.*) Ex ebeno. **Toutes les ſtatuës de leurs Dieux ſont d'ébéne.* Quaſcunque Deorum imagines ex ebeno habent. *Solin.* HEBANOWY, z hebanu robiony. *Wſzyſtkie poſągi ich Bogow ſą z Hebanu.

E'BE'NIER, ſubſt maſc. (*L'arbre d'ébéne.*) Ebenus. *Plin.* HEBAN Hebanowe Drzewo.

EBE'NISTE, ſubſt. m. (*Ouvrier qui travaille en ébéne.*) Qui opera ex ebeno conficit. RZEMIeSLNIK co z hebanu robi, Stolarz álbo Tokarz.

E'CAILLE, ſubſt. f. (*De poiſſons.*) Squama. *Plin. Ecaille de tortue.* Teſtudo. *Plin.* ŁUSKWA rybia, kość ſkorupa rog żołwiowy. Żołw.

E'CAILLE ſe dit auſſi (*du poiſſon enfermé dans l'écaille.*) Oſtrea. æ. f. *Var.* Oſtræ. *Cic.* Oſtrea. SKORUPY ſię też mowi o Rybach záwartych w ſkorupie, iáko ſą Oſtrzygi. *Małże.*

E'CAILLES, ou *Eclats de marbre*, ou *de pierre*. Cæmenta marmorea, *ou* lapidea. *Vitr.* MARMUR kamien łamony.

E'CAILLES ſe dit auſſi (*de certaines crouſtes qui ſe détachent des murailles*, ou *d'autres corps.*) Cruſtæ. *Plin.* TYNK Opadaiący kawałkami z ścian, lub z czego inſzego.

Qui eſt couvert d'écailles (*comme les poiſſons & certains animaux.*) Squamoſus *Plin.* ŁUSKOWATY ſkorupiaſty iáko ryby, y niektore zwierzęta.

E'CAILLER, V. act. (*Oſter l'écaille aux poiſſons.*) Deſquamare. *Plaut.* ŁUSKWĘ zdiąć ogolić rybę oſkrobać z łuſkwy.

E'CAILLER *une huiſtre*, (*l'ouvrir & l'oſter de l'écaille.*) Teſtam aperire. Eximere oſtream è teſtâ. OTWORZYC oſtrzygi, wybierać ie z ſkorupy.

S'E'CAILLER, (*Se lever par écailles, comme l'ardoiſſe.*) In tenues laminas ſecari. W KARPIOWĄ łuſkę dawać.

S'E'CAILLER, (*Tomber par écailles & par crouſtes, comme les enduits de plaſtre qui tombent d'humidité.*) Squamatim decidere OPADAC mowiąc o Tynkach z wapna álbo gipſowaniach ktore opadaią od wilgoci.

E'CAILLIER, ſubſt. m. (*Qui crie des huiſtes à l'écaille.*) Qui oſtreas clamitat. TEN co Oſtrzygi ná przeday wołaiąc noſi po mieście, przekupień oſtry.

ECBATANE, (*Ville capitale de Médie.*) Ecbatana *Strab.* *Quint. Curt.* EKBATANA Miaſto ſtołeczne Medii.

ECCLESIASTE, ſubſt. m. (*Nom d'un des livres de l'Ancien Teſtament, attribué à Salomon.*) Eccleſiaſtes. EKLEZYASTES, to ieſt Kaznodzieia, Tytuł Kſięgi iedney Piſma Swiętego ktorą przyznaią Salomonowi.

ECCLESIASTIQUE, adject. maſc. & f. (*Qui appartient à l'Egliſe.*) Eccleſiaſticus, a, um. (*mot conſacré.*) *UN ECCLESIASTIQUE, (*Un Preſtre qui eſt attaché aux autels.*) Diuinis rebus initiatus. KOSCIELNY Duchowny co Kościołowi ſłuży. *Duchowna oſoba, Kapłan poświęcony ołtarzowi y ſłużbie Boſkiey.

L'ECCLESIASTIQUE, ſubſt. m. (*Nom d'un des livres de l'Ecriture Sainte, attribué à Salomon.*) Eccleſiaſticus. EKLEZYASTYK Tytuł Kſięgi iedney Piſma S. ktorą tákże przyznaią Salomonowi.

ECHO, ſubſt. m. (*Son réfléchi par quelque corps.*) Echo. ODGŁOS odblianie głoſu o ſkały gory laſy &c. *Echo.*

E'CLABOUSSER, V. act. terme populaire. (*Faire rejaillir de la bouë au viſage, ou ſur les habits.*) Luto aſpergere. *Cic.* POBRYZGAC, błotem obryznąć, błotem zbryzgać.

E'CLABOUSSURE, ſubſt. f. (*Bouë, ordure qui rejaillit ſur quelqu'un.*) Luti aſperſio. POBRYZGANIE zbryzganie błotem.

Voſtre habit eſt tout plein d'éclabouſſures. Intertincta, ou aſperſa eſt veſtis luto. *Hor.* Suknia twoia wſzyſtka zbryzgana błota pełna.

E'CLAT, ſubſt. m. (*Partie d'un corps dur & ſolide, qui s'en ſepare avec violence, quand il creve & qu'on le briſe.*) Fragmentum. *Plaut.* Schidiæ. TRZASKA, Kawoł, ſztuka wior ułomek.

Cela ſe rompt & s'en va par éclats. Id aſſulatim, *ou* aſſulosè frangitur. *Plaut.* To ſię ná trzaſki y kawałkami łupa.

Faire des éclats. Facere aſſulas. *Plaut.* Trzaſki wiory ſczepki robić, potrzaſkać.

E'CLAT ſe dit auſſi (*du bruit qui s'entend, quand une choſe ſe briſe, ou creve.*) Fragor, oris, maſc. *Virg.* **La nuée creva avec un grand éclat.* Nimbus magno fragore diſſiluit. *Virg.* HAŁAS trzaſk. *Obłok ſię otworzył z wielkim hałaſem y trzaſkiem.

ON DIT auſſi en ce ſens, *Eclats de rire, de joye.* Riſus, *ou* gaudii eruptiones. SMIECH wielki, y radość.

Faire de grands éclats de rire. In riſum effundi. *Petr.* Smiać ſię ná cały głos.

E'CLAT ſe dit auſſi (*des choſe qu'on fait paroiſtre au dehors avec bruit.*) comme *Je n'aime point les éclats*, ou *à faire éclat pour ſi peu de choſe*, Odi rem tam parvam foràs efferre. *Plaut.* **Cette action a fait éclat dans le monde.* Hoc percrebuit omnium ſermonibus. *Cicer.* TRZASK ogłos między ludźmi: Náprzykład: Nie rad trzaſki czynię o tak małe rzeczy, nie lubię między ludźmi rozgłaſzać. *To między ludźmi wielki ogłos uczyniło, pełno tego było.

E'CLAT, (*Lueur, ſplendeur.*) Splendor. Fulgor, oris. maſc. *Cic.* JASNOSC glanc światłość Blaſk.

ON DIT, *L'éclat du ſoleil.* Splendor ſolis. **Des armes.* Armorum fulgor. **De l'argent.* Argenti ſplendor. *Cic. Horat.* JASNOSC Słońca *Glanc broni *Blaſk pieniędzy álbo ſrebra.

Eclatant par ſa vertu, pour ſa vertu, à cauſe de ſa vertu. Splendidus propter virtutem. *Cicer.* **Des actions éclatantes.* Splendida facta. *Hor.* **Un eſprit éclatant.* Splendidum ingenium. **Un nom éclatant.* Splendidum nomen. *Cic.* Jaśnieiący cnotami, álbo dla cnot ſwoich. *Jaſne głośne ſławne uczynki ſprawy. *Dowcip ſławny iáśnieiący. *Jaſne ſławne głośne Imię.

E'CLATER, V. n. (*Se rompre en éclats.*) In aſſulas frangi. *Cic.* POTRZASKAC ſię ná trzaſki ſię połomać.

E'CLATER, (*Faire un bruit éclatant, comme d'une choſe qui fait du bruit.*) Fragorem edere. *Plin.* TRZASK hałas uczynić iák kiedy ſię co trzaſka.

E'CLATER ſe dit en ce ſens au figuré, *Paroiſtre, ſe découvrir.* Erumpere. **Son indignation & ſa fureur éclaterent.* Erupit illius furor & indignatio. *Cicer.* OGŁOSIC ſię dać ſię ſłyſzeć, pokazać ſię wypaść. *Gniew, y záwziętość iego wydała ſię wypadła pokazała ſię wybuchnęła.

Faire éclater ſa joye. Erumpere gaudium. *Terent.* Ogłośić pokazać iáwnie weſele ſwoie radość ſwoię.

Il éclata de rire à une demande ſi ingenuë. Poſt tam frigidum ſchema multum riſit. *Petr.* Rośmiał ſię głośno, ná ták ſzczerą y proſtą prozbę.

Tout

Tout s'connoist & éclate à la fin. Illustrantur & erumpunt omnia. *Cic.* *La conjuration qui avoit esté cachée, éclata.* Conjuratio ex latebris erupit. *Cic.* Każda rzecz się wyiawi y pokaże álbo wyda ná koniec. *Spisek ktory był taiemny wydał się

E'CLATER se dit figurément en cette signification, pour *Briller, avoir de l'éclat.* Fulgere. Splendere. *La vertu éclate.* Lucet, ou splendet, ou fulget virtus. *Cic. Hor.* *Le courage & la fortune du chef éclata dans cette guerre.* In eo bello & virtus & fortuna ducis enituit. *Liv.* WYDAWAC się *niewłaśnie:* Jaśnieć wsławić się. *Cnota iáśnieie. *Serce y szczęście wodza wydało się w okazyi.

Mon peu de naissance a éclaté parmi ces grands noms, qu'on revere depuis tant de siecles. Inter nobiles & longa decora præferentes novitas mea enituit. *Tacit.* Wydało się y pokazáło niskie moie urodzenie, między ták wielą wielkich imion ktore ták dawne wieki poważaią.

E'CLIPSE, subst. f. (*Obscurcissement du Soleil & de la Lune, par l'interposition de la Terre.*) Solis, ou Lunæ defectus. *Cic.* ZACMIENIE Słońca y Xiężyca przez włożenie się ziemi między obiema.

ON DIT figurément (*de ceux qui ont esté long-temps absents, ou cachez.*) qu'*Ils ont fait une longue éclipse.* Diu absuerunt MOWIĄ w Francuskim *niewłaśnie:* o tych co ich długo niewidać, álbo że się długo niewracaią; zászedł zácmieniem.

S'E'CLIPSER, V. neut. (*Souffrir une éclipse, parlant du Soleil & de la Lune.*) Deficere. *Cic.* ZACMIC się mowiąc o słońcu y Xiężycu ćmić się.

La Lune estant au dessous du Soleil, & luy estant opposée, le fait éclipser. Sol occultatur, ou hebetatur Lunâ oppositâ. *Cic.* Xiężyc będąc prosto pod słońcem y ná przeciwko niego sprawnie w słońcu záćmienie.

S'E'CLIPSER se dit figurément pour *Disparoistre, (en parlant d'une personne qui s'est dérobée de quelque lieu.)* Alicundè se subducere. *S'éclipser de la présence de quelqu'un.* ZAYSC záchodzić záćmieniem niewłaśnie: Zniknąć, kryomo potaiemnie skąd się wynieść schronić się nieznocznie. Zniknąć komu z oczu.

E'CLIPTIQUE, subst. f. (*C'est la ligne qui est au milieu du Zodiaque, & qui est le cercle que décrit le Soleil par son mouvement annuel.*) Eclipticus, circulus. CIRKUŁ słońca y inszych Planetow idący przez srzodek pásá niebieskiego. ktory corocznie słońce obchodzi.

E'CLISSE, f. (*Petite moule dans lequel on fait des fromages.*) Forma. TWORZYDŁO forma ná sery.

E'CLISSE, (*Petit ais fort délié que les Chirurgiens mettent à un membre rompu.*) Ferula. *Cels.* ŁUBKI deszczki cienkie w ktore zawięzuią Cyrulicy złamáną kość w ciele.

E'CLISSER, V. act. (*Mettre des éclisses à un membre rompu pour le soûtenir.*) Ferulas fracto membro aptare. W ŁUBKI wziąć.

E'CTIQUE, ou ETIQUE, adject. m. & f. *Fievre étique, (qui consume & desseche peu à peu un corps.)* Febris tabifica. **Devenir étique.* Tabescere GORĄCZKA skryta wnętrzna ustawiczna ktora niszczy y suszy powoli wszystkie ciało. *Schnąć w suchoty w pesć.

Un homme étique. Qui febri tabificâ conficitur. Suchotnik.

E'DENTER, V. act. (*Arracher, rompre, ou casser les dents.*) Edentare. ZĘBOW pozbawić wybić álbo wyrwać álbo wyłamać.

EDESSE, (*Ville de Syrie, ou de Mesopotamie.*) Edessa. EDESSA Miásto Syryi álbo Mezopotamii.

Qui est d'Edesse. Edessenus. Edessenski co iest z Edessy.

E'DIFIANT, m. E'DIFIANTE, f. part. act. (*Qui édifie, qui bastit.*) Ædificator, oris, m. *Cic.* BUDUIACY przykładny.

(Ce mot François en cette signification est de feu M. Pascal, le Ciceron de la Langue Françoise.) To słowo Paskalisa ktory był Cyceron ięzyka Francuskiego.

E'DIFIANT, (*Qui édifie, qui sert d'exemple, qui porte au bien par ses discours & par ses exemples.*) Aliis prælucens bonis moribus & exemplis virtutum. BUDUIĄCY przykładny co do dobrego prowodzi náuką y przykłodami swemi.

Un discours édifiant, ou rempli d'édification. Sermo benè moratus. Mowa pełna zbudowania.

E'DIFICATEUR, subst. m. (*Batisseur.*) Ædificator, oris, m. *Cic.* BUDOWNIK co rad stawia buduie.

(Mot ironique.) Słowo przez żárt.

E'DIFICATION, subst. f. (*L'action de bastir.*) Ædificatio. *Cic.* BUDOWANIE stawianie murowanie.

E'DIFICATION se dit ou figuré pour *Le bon, ou le mauvais exemple.* Exemplum, bonum. ZBUDOWANIE álbo zgorszenie, dobry álbo zły przykład przykładność.

Un homme de grande, ou de bonne édification. Vir singularis exempli. Człowiek wielkiey przykładności.

Les Princes vicieux font plus de mal par la mauvaise édification qu'ils donnent, que par les crimes qu'ils commettent, Vitiosi Principes plus exemplo quàm peccatis nocent. *Cic.* Zli Ponowie więcey złego sprawuią przez zły przykład ktory z siebie dáią, niżeli przez same złe występki ktore czynią.

Un homme de mauvaise édification. Qui aliis malo exemplo est. Złego przykładu człowiek.

E'DIFICE, subst. m. (*Bastiment.*) Ædificium, ii, neut. *Cic.* **Un édifice sous terre.* Ædificium subterraneum. **Un édifice bien percé, bien éclairé.* Ædificium lucidum. *Cicer.* *(Obscurum ædificium. *Cels.* *Un édifice obscur, qui n'est point éclairé.*) BUDYNEK struktura fabryka kamienica Páłác Dwor &c. *Budowanie podźiemne. * Pokoie iásne widne. *Izby pokoie ciemne niewidne.

Petit édifice. Ædificatiuncula, æ, fœm. *Cicer.* Klatka Budyneczek.

E'DIFIER, V. act. (*Bastir.*) Ædificare, Construere. *Cic.* BUDOWAC stawiać wystawiać.

E'DIFIER se dit mieux figurément, pour *Donner bonne exemple, porter à la pieté & à la vertu par de bons exemples.* Prælucere alicui bonis exemplis. *Ter. Cic.* TO słowo Francuskie bardziey się mowi niewłaśnie, o Przykładności y zbudowaniu dobrym przykładem.

Je suis fort édifié de l'action que vous avez faite. Tuum hoc factum probatus mihi maximè. * *Un pere de famille est obligé de bien édifier tous ceux de sa maison.* Pater-familias suum domesticis omnibus prælucere debet probitatis exemplo. Bardzom się zbudował z tego uczynku twego. * Gospodarz powinien być dobrym przykładem wszystkim domowym swoim.

E'DIFIER *mal quelqu'un, (luy donner mauvais exemple.)* Alicui malo exemplo esse. ZGORSZYC kogo złym mu daiąc przykład.

Cela a mal édifié & scandalisé le monde. Id animos hominum offendit. To zgorszyło wszystkich, álbo wszyscy się z tego zgorszyli.

E'DILE, subst. m. (*Magistrat Romain, qui avoit l'intendance des Edifices publics sacrez & profanes, & de l'ordre de la Police, des jeux, des spectacles &c.*) Ædilis, is, masc. *Cicer.* BUDOWNICZY urząd u Rzymian ktorego powinność była mieć dozor o Fabrykach wszystkich publicznych, świętych y świeckich, y o dobrym porządku pospolitym w mieście iáko też o widokach y igrzyskach publicznych u nás Burgrabiowie

(IL y avoit des Ediles Curules, parce qu'ils avoient droit d'avoir la chaise curule garnie d'yvoire, comme les grands Magistrats, *Ædilis Curulis:* Il y en avoit encore d'autres nommez *Ædiles plebeii,* qui estoient pris parmi le peuple, & qui avoient le soin des Poids & des Mesures. Byli u Rzymian Budowniczy krzesłowi bo mieli prawo záśiadać w krzesłach z słoniowey kości z drugiemi urzędnikami wyższemi w Senacie Byli także insi Budowniczy gminni ktorych obierano z gminu pospolitego, y ktorych urząd był doglądać miar y wagi.

E'DILITE', subst. f. (*La charge d'Edile.*) Ædilitas. *Cicer.* BUDOWNICZEGO publicznego urząd.

EDIMBOURG, (*Ville capitale d'Ecosse.*) Edimburgum, i, neut. EDYMBURG Miasto głowne Szkocyi.

E'DIT, ou E'DICT, subst. m. (*Ordonnance d'un souverain.*) Edictum. *Cic.* EDYKT Roskaz Mandat wyrok wici z władzy y urzędu náywyższey zwierzchności do wszystkich poddanych wydane.

Publier un édit. Proponere edictum. *Suet.* Publikować obwołać obwieścić Edykt &c.

E'DITION, subst. fœm. (*Publication d'un ouvrage, d'un livre.*) Editio. *Quint.* WYDANIE publiczne księgi, álbo pisma iákiego.

E'DUCATION, subst f. (*Soin qu'on prend d'élever des enfans & de les instruire.*) Educatio. Institutio, onis, fœm. *Cicer.* WYCHOWANIE, staranie o wychowaniu y náuce dzieci.

Il a eu une bonne éducation, Il a esté bien élevé. Institutus liberaliter educatione fuit. *Cic.* Miał dobre wychowanie, dobrego wychowania.

EFFAçABLE, adject.m. & fœm. (*Qui s'affaçe aisement.*) Delebilis & hoc delebile. CO łatwo zmazać można.

Ce avec quoy on efface. Deletilis & hoc deletile, *genit.* is, *Var.* *Spongia deletilis, *Une éponge dont on efface, ou qui sert à effacer.* *Charta deletitia. *Ulp. Papier qui s'efface aisément.* Zmazuiący ścieraiący wycieraiący. *Gębka wycieraiąca. *Papier tabliczki co się łatwo zmazuią.

EFFACER, V. act. (*Rayer*) Delere. ZMAZAC zgładzić zgasić zetrzeć.

On ne doit pas estre paresseux à effacer, quand on veut écrire des choses, qui puissent estre leuës avec plaisir. Sæpè stilum vertas, si scripturus quæ digna sint voluctis legi. *Hor.* Trzeba często mazać, kto chce co napisać czytania godnego.

Si les destinées eussent conservé ce grand homme jusques à nostre siecle, il effaceroit aujourd'huy beaucoup de choses que nous admirons. Si foret in nostrum ævum delatus vir ille præstantissimus, sibi multa detereret. *Hor.* Gdyby wieczne wyroki były nam do tych czas záchowały aż do nászych wiekow tego wielkiego człowieka, wieleby rzeczy zgluzował zgasił, y zatarł ktorym się teraz ták dziwuiemy.

EFFACER, (*Abolir, mettre en oubli.*) Delere. Obliterare. **Effacer un Arrest du Senat.* Decretum Senatus inducere comme si l'on disoit *Passer la plume par dessus.* ZMAZAC zgładzić wymazać z pamięci znieść. *Zniesc uchwałę Senatu, iákoby: Piorem zgluzować.

ON DIT en ce sens au figuré, *Il a effacé la mauvaise opinion qu'on avoit de luy.* Malam de se opinionem delevit. *Cic.* **Effacer la honte & le des honneur qu'on a receu dans une guerre.* Maculam aliquo bello susceptam delere. *Cic.* **Effacer une gloire acquise.* Partam gloriam expungere, *ou* obliterare. *Plaut.* **Je suis d'avis d'effacer entierement de nos esprits le souvenir de nos dissensions.* Omnem memoriam discordiarum nostrarum sempiterna oblivione delendam esse censeo. *Cicer.* ZGŁADZIĆ zgluzował złe rozumienie ktore o nim miano. *Zgładzie ochydę y hańbę ná woynie iákiey poniesioną. *Zgładzic zgluzować sławę nabytą. *Moia rada ábyśmy cale wygluzowali z pámięci násze niezgody.

EFFACER, (*Obscurcir.*) Obscurare, o, as, avi, atum.) act. acc *Cic.* **L'eclat & la grandeur de son courage efface entierement celuy des autres.* Aliorum virtus obscuratur, *ou* obruitur splendore illius virtutis & magnitudine. *Cic.* ZGLUZOWAC záćmić, przyćmić przytępić przytłumić. *Wielkość męstwa y sława imienia iego gasi y záciera y tłumi wszystkie inszych pochwały.

EFFAçURE, *on prononce* EFFAçURE, subst.f. (*Rature.*) Litura, æ, f. *Cic.* POGLUZOWANIE piorem pozamazywanie

EFFARE', m. EFFARE'E, f. adject. Efferatus. *Cic, Virg.* POMIĘSZANY, POMIĘSZANA.

S'EFFARER, V. neut. *ou* ESTRE EFFARE', (*Paroistre trouble & comme hors de soy.*) Efferari, (or, aris, atus sum.) pass. *Plin.* MIĘSZAC się zmięszać się y iákoby przy sobie y przy zmysłach niebyć.

Il est tout effaré. Attonitus & commotus videtur. Wszystek iest pomięszany.

EFFAROUCHER, V. act. (*Rendre farouche.*) Efferare, (effero, as, avi, atum. act. acc. *Liv.* ZDZICZYC dzikim okrutnym uczynić rozgniewać záiuszyć.

ON DIT au figuré, *Effaroucher les esprits.* Efferare animos. *Liv.* ZAIUSZYC animusze.

S'EFFAROUCHER *pour la moindre chose.* Vel minimo verbo efferari, *ou* perturbari. ROZIESZ się záieść się rozjuszyć się o náymnieyszą rzecz.

EFFECTIF, m. EFFECTIVE, f. adject. (*Réel, positif.*) Verus. Certus. **Cela est effectif.* Id verum est. ISTNY rzeteloy prawdziwy pewny. *To iest pewna.

EFFECTIVEMENT, adv. (*D'une maniere réelle.*) Reverà. Reipsâ. Reap è abl. *Cic.* ISTNIE prawdziwie pewoie rzetelnie nieząwodnie.

EFFECTUER, V. act. (*Mettre une chose à effet*) Efficere. Perficere *Ter.* Do skotku przywieść w skutku pokazać.

Effectuer sa promesse Solvere promissa. *Cicer.* Wykonać w skutku obietnicę swoię.

EFFE'MINER, V. act. (*Rendre lasche & mol comme une femme.*) Effeminare. Enervare *Cæs.* **S'effeminer, ou Devenir efféminé.* Remollescere. *Cæs.* NIEWIESCIUCHEM czynić. *Niewieściuchem się stać zniewieścieć.

Nous efféminons les petits enfans dès le commencement. Infantiam statim deliciis solvimus. *Quint.* **Son esprit n'est pas efféminé comme son corps.* Non est illius mollis & corpori similis animus. *Tacit.* Niewiesciuchami zaraz zpoczątku czyniemy dzieci. *Nie ták zniewieściał u niego umysł, iako ciało

UN EFFEMINE', part. & adject. m. Mollis & delicatus. Enervis. NIEWIESCIUCH.

Des enfans effeminez. Soluti ac fluentes pueri. *Quint.* Fluxi, orum, masc. pl. *Suet.* Dzieci zniewiesciałe, niewieścinchowate.

Une prononciation efféminée. Fracta pronuntiatio. *Plin. Jun.* Wymowa nie męska pieszczona.

EFFERVESCENCE, subst. f. *on prononce* effervessance (*Bouillonnement qui se fait par la chaleur.*) Effervescentia. Ebullitio. *Pers.* WZWIERANIE kipienie burzenie się od gorąca.

EFFET, subst. m. (*Ce qui est produit & qui resulte d'une action.*) Effectus. Effectio. *Cic.* **Les effets de l'art, ce qui est produit par l'art.* Artis effectiones, onum, f. pl *Cic.* SKUTEK to co idzie zá iaką przyczyną. *Skutki konsztu ludzkiego to co kunszt ludzki dokazać może.

EFFET, (*Execution.*) Effectus. Res. *Cic. Ter.* SKUTEK wykonanie rzeczą samą.

Cela est vray, & vous en verrez dans peu les effets. Hoc verum est, reipsâ experière propediem. *Ter.* To iest prawdziwa y wkrotce to w rzeczy samey obaczysz.

Faire voir par effet ce qu'on a dit. Verba ad rem conferre. *Ter.* Skutkiem pokazać to co się rzekło.

Confirmer par les effets la faveur qu'on nous a promise. Beneficium verbis initum, re comprobare. *Ter.* W skutku pokazać łaskę obiecaną, obietnicę skutkiem potwierdzić.

J'ay ressents les effets de vostre bonne volonté. Operâ & factis expertus sum tuam in me benevolentiam. *Plaut.* Doznałem dowodow skutecznych łaski twoiey.

Cela a esté sans effet. Id irritum cecidit. *Cic.* To było bez skutku, z tego nic niebyło.

EN EFFET, *Effectivement.* Reipsâ. Reapse. Revera. *Cic.* W RZECZY Samey, rzeczą samą.

En effet, (*au commencement d'une Periode.*) Et verò. Et quidem. Zaiste záczynaiąc peryod mowy iákiey: miasto *w rzeczy samey.*

EFFETS se dit au plurier (*des biens des particuliers, & particulierement des negotiants.*) Bona, orum, n. pl. *Cic.* TOWARY dobra kupieckie gatunki.

Il a pour mille écus de bons effets. Mille nummos habet in certis bonis. Ma ná tysiąc talerow towaru gatunkow dobrych.

EFFEUILLEMENT, subst. m. (*L'action d'ester les feuilles des arbres.*) Frondatio. *Col.* **L'effeuillement de la vigne.* Pampinatio. *Colum.* OBCINANIE gałęzi strzyżenie drzew w ulicach ogrodowych. *Kastrowanie winnicy obrywanie z liścia.

EFFEUILLER, V. act. (*Oster les feuilles des arbres qui font trop d'ombre, & qui empeschent les fruits de meurir.*) Arboribus folia decerpere. OBRYWAC Liście ktore cień czynią gronom w winnicy przerzedzać winnicę.

Qui effeuille les arbres. Frondator, oris, m. *Virg.* Ogrodnik co około drzew y winnic ma staranie.

EFFICACE, adject. m. & f. (*Qui fait son effet.*) Efficax. SKUTECZNY co swoy skutek czyni.

Des pieres efficaces. Preces efficaces. *Liv.* Prożby modlitwy skuteczne.

Ce remede est tres efficace contre les blessures des flecbes. Contra sagittarum ictus efficacissimum remedium. *Plin.* To lekarstwo bardzo iest skuteczne ná rany od strzał.

ON DIT, *Un homme efficace, (qui execute ce qu'il promet.)* Vir efficax. *Hor.* CZŁOWIEK skuteczny rzetelny.

EFFICACE comme un substantif, *ou* EFICACITE', subst. fœm. Efficacia. *Plin.* SKUTECZNOSC Dzielność.

EFFICACEMENT, adv. (*d'une maniere efficace.*) Efficaciter. *Cic.* SKUTECZNIE.

EFFICIENT, (*on prononce* efficiant.) m. EFFICIENTE, fœm. (*Qui fait effet.*) Efficiens. *Cicer.* SPRAWUIĄCY czyniący sprawuiąca.

EFFIGIE, subst. f. (*Image, ou représentation au naturel.*) Effigies. *Cic.* OBRAZ żywy prawdziwy.

ON APPELLE, *Executer quelqu'un par effigie, (parlant de l'execution d'un criminel condamné, dont on n'a pû faire la capture.)* Somis imaginem cruci affigere. EXEKWOWAC kogo w obrazie mowiąc o Dekretowanym ná śmierć ktorego nie można było złapać.

(On

(On pend un tableau à une potence où est dépeint le criminel, la qualité du supplice & le jugement de condamnation.) Wieszáią ná szubienicy obraz winowaycy z wyrażeniem sądu y kryminału y ná iáką śmierć gu skazano.

EFFIGIER *quelqu'un*, V.act. (*L'executer par effigie.*) *Le mesme.* OBWIESIC w obrazie: *toż samo.*

EFFILER, V.act. (*Oster les fils d'un tissu.*) Filatim dissolvere. Detexere. WYSTRZĘPIAC wyciągać po nitce.

S'EFFILER, (*parlant des étoffes.*) Filatim dissolvi. pass. STRZĘPIC się mowiąc o materyach.

ON DIT (*d'une personne.*) qu'*Elle est effilée*, pour dire qu'*Elle est grande & maigre*, ou *menuë.* Redditus curaturâ junceus, *ou* exilis & macer. *Ovid.* MOWIĄ o Osobie wysokiey cienkiey á chudey ciągnie się do gory cienka iák nitka.

EFFLEURER, V. act. (*Toucher & blesser légerement & superficiellement.*) Stringere, Perstringere. *Quint-Curt.* ZDRASNĄC, lekko bardzo dotknąć y nárușzyć tknąć czego.

La blessure qu'il avoit receuë à la cuisse, n'avoit fait qu'effleurer la peau. Summa duntaxat cutis in femore perstricta erat. *Quint-Curt.* Rana ktorą odebrał w udo ledwie coskorkę tylko z wierzchu zdrasnęła.

EFFLEURER *une matiere*, se dit figurément pour *En traiter légerement.* Aliquid leviter attingere. *Cic Plaut.* **Effleurer quelqu'un d'un coup de poing.* Pugno legere aliquem. *Plaut.* DOTKNĄC czego lekko wdyskursie álbo pisaniu. *Urwać kogo álbo dmsnąć pięścią.

EFFONDRER, V.act. (*Eventer un poisson & des volailles.*) Exenterare. *Ter.* Interanea eximere. SPRAWIAC ryby wypruwiać niby ptastwo &c.

S'EFFONDRER, V.neut. (*S'abysmer, fondre.*) **La terre s'est effondrée.* Desedit terra. *Cic.* ZAPASC się otworzyć się *Ziemia się západła otworzyła.

EFFONDRILLES, subst. m. & plurier. (*Ordures qui se trouvent au fond d'un vaisseau.*) Fæces. Sordes. Purgamenta. *Colum.* STEK błoto plugastwo.

S'EFFORCER, V.neut. (*Employer ses forces à une chose.*) Conari. Contendere. *Cic.* USIŁOWAC siłami o co się stárać silić się kasać się mocno sadzić się.

EFFORT, subst.m. (*Employ violent de ses forces.*) Conatus. Nisus. Conamen. *Cic.* USILNOSC ruszenie gwałtowne sił wszystkich.

Faire effort, ou *des efforts.* Omni ope atque operâ adniti, *ou* eniti. *Cic.* Wielkie usilności czynić wielkiem stáraniem zábiegać o co álbo około czego.

EFFORTS, (*Violence.*) Conatus. Impetus. *Cic.* **Soûtenir les efforts des ennemis.* Hostium conatus, *ou* impetus sustinere. *Cic.* USILNOSC sił gwałt nátarczywość szturm. *Wytrzymać siły szturmy nieprzyiacielskie.

Rompre les efforts des ennemis. Frangere impetum. *Cicer.* **Faire un dernier effort.* Ultima tentare, *ou* experiri. *Cæs.* Złamać siły nieprzyiacielskie. *Ostatnich sił dobywać álbo ruszyć.

EFFRAYE', m. EFFRAYE'E, f. adject. (*Epouvanté.*) Perterritus. *Cic.* ZASTRASZONY ulękniony przestraszony.

EFFRAYER *quelqu'un*, V.act. (*L'épouvanter.*) Aliquem terrere, *ou* exterrere. *Cic.* PRZESTRASZYC kogo.

S'EFFRAYER. Pavescere. Expavescere. STRACHAC się lękać się obawiać się.

L'armée s'effraya. Incidit terror exercitui. *Cæs.* Wszystko zástraszyło się ustraszyło się.

Estre effrayé. Horrore persundi. pass. *Cic.* Być zástraszonym przestraszonym.

EFFRENE', m. EFFRENE'E. fœm. adject. (*Emporté, qui n'est retenu par aucun frein, ni par aucune consideration.*) Effrenatus. *Cic.* **Des convoitises effrénées.* Effrenatæ cupiditates. *Cic.* WYUZDANY, WYUZDANA, żádnym wędzidłem żadną uwagą niepohamowany. *Żądze wyuzdane.

EFFRONTE', m. EFFRONTE'E, f. adject. (*Qui n'a point de pudeur, Impudent.*) Impudens. *Cicer.* BEZ czoła y wstydu.

UN EFFRONTE'. Os impudens. Inverecundæ frontis homo. *Cicer. Suet.* NIEWSTYDNIK zuchwalec sromotnik bezecnik.

Effronté à outrance. Insigniter, *ou* insignitè impudens. *Cic.* Bez wstydu psu oczy przedał.

Quiconque est devenu une fois effronté, il ne faut pas qu'il le soit à demi. Qui semel verecundiæ fines transierit, eum benè & naviter oportet esse impudentem. *Cicer.* Ktokolwiek do tego przyidzie że wstyd raz straci, nie straci go nigdy w poł ále w cale y ze wszystkim.

EFFRONTE'MENT, adv. (*D'une maniere impudente.*) Impudenter. adv. *Cic.* NIEWSTYDLIWIE nieskromnie uzchwale bezecnie.

EFFRONTERIE, subst.f. (*Impudence.*) Impudentia. *Cic.* NIEWSTYD zuchwałość bezecność sromota.

EFFROY, subst.m. (*Frayeur, terreur subite.*) Terror. Pavor *Cic.* PRZESTRASZENIE zlęknienie strach boiaźń.

EFFROYABLE, adject. m. & f. (*Qui donne de l'effroy & de l'épouvante.*) Terribilis. Horribilis. *Cic.* STRASZNY okropny.

EFFROYABLEMENT, adv. Terribilem, *ou* horrendum in modum. STRASZLIWIE.

EFFUSION, subst.f. (*Epanchement de choses liquides.*) Effusio, onis. f. *Cic.* **Faire des effusions de vin, (comme faisoient les Payens en maniere de sacrifice.)* Fundere liquorem de paterâ. *Horat.* WYLANIE olanie odlanie rzeczy mokrych. *Wylewać wina czarami ná ofiarę Bałwanom iáko czynili Poganie.

Cette victoire n'a pas esté sans effusion de sang, ou Cette victoire a couté bien du sang. Non incruenta fuit hæc victoria Multorum sanguine stetit. *Liv.* To zwycięstwo nie było bez wylania krwi, álbo wiele krwie kosztowało.

EFFUSION *de l'ame, (lors qu'elle se répand dans la joye.)* Effusio animi. *Cic.* WYLANIE serca z radości álbo szczerości.

E'GAL, m. E'GALE, f. adject. (*Pareil.*) Æqualis & hoc æquale. ROWNY ROWNA.

(On dit EGAUX au plurier pour le masculin.) Rowni w większey liczbie w rodzaiu męskim.

Si nous avions une science égale à la sienne. Si par in nobis, atque in illo, scientia fuisset. *Cic.* Gdybyśmy mieli náukę rowną iego náuce.

Aller d'egal avec quelqu'un. Se cum aliquo æquare. *Cic.* **Avoir une fortune égale à son mérite.* Adæquare cum virtute fortunam. *Cic.* **Il n'a point d'égal pour l'esprit.* Extra omnem ingenii aleam positus est. *Plin.* Postępować sobie zá rowno z kim. *Mieć fortunę rowną Cnocie y zacności swoiey. *Niema rownego w rozumie.

EGAL, (*Uni, qui n'est point raboteux.*) Æquus, æqua, æquum. Planus, a, um. *Cic.* ROWNY prosty iednostayny.

ON DIT en ce sens au figuré, *Un esprit égal, qui n'a ni hauts ni bas.* Æquus animus. Æqua mens. *Cic.* UMYSŁ rowny zawsze y iednostayny.

ON DIT, *Marcher d'un pas égal.* Pariter, æquabiliterque gradiri. * AU FIGURE', *Suivre toûjours son mesme train.* Eundem in rebus sequi tenorem. POSTĘPOWAC sobie záwsze rownym krokiem. **Niewłaśnie* znaczy Iść sobie záwsze iednakowo y iednostaynie postępować.

ON DIT, *Cela m'est tout égal*, ou *tout de mesme, qu'on me donne du vin*, ou *qu'on ne m'en donne point. Cela m'est tout égal.* Sive vinum mihi detur, sive non, mihi perinde est. TO MI iest zárowno zá iedno, czy dádzą wina czy nie dádzą wszystko mi to zá iedno.

EGAL est quelquefois substantif, *Il faut bien vivre avec ses égaux.* Cum æqualibus benè vivendum est, *ou* benè vivere is. TRZEBA żyć dobrze zgodliwie z rownemi swemi.

A L'EGAL, façon de parler adverbiale & comparative. (*Auprès, au prix.*) Præ **Je ne cheris personne à l'égal de vous*, ou *plus que vous.* Paucos æquè ac te charos habeo. *Cic.* **Il s'estime heureux à égal de nous.* Præ nobis beatus videtur. WPOROWNANIU. *Nieważę sobie nikogo bardziey w porownaniu z Tobą *álbo* ták iák ciebie. *Má się zá szczęśliwego w porownaniu z námi.

E'GALEMENT, adverb. Æquè. Æqualiter. *Cic.* ROWNO zarowno iednakowo.

Il sçait également les deux Langues. Par est in utriusque linguæ facultate. *Cic.* **Ils voyent également la nuit comme le jour*, ou *aussi bien la nuit que le jour.* Noctibus æquè, quàm die cernunt. *Plin.* Umie zárowno obadwa ięzyki. * Widzą zárowno ták w nocy iáko y we dnie.

E'GALER, V. act. (*Rendre*, ou *faire égal.*) Æquare. *Liv.* POROWNAC zrownać.

Egaler le travail, le partager également. Laborem operum æquare justis partibus. *Virg.* Rowno rozdać robotę.

E'GALER *quelqu'un en une chose, (Luy estre égal.)* *Liv.* Parem esse alicui re aliquâ. *Cic.* ZROWNAC komu w czym.

Egaler une chose à une autre. Aliquid cum aliquâ re exæquare. *Cic.* Rownać iedno z drugim iedno do drugiego stosować.

S'égaler à quelqu'un. Æquare se cum alio. *Cic.* Rownać się z kim.

E'GALER, (*Unir, applanir.*) Æquare. ROWNAC co wyrownywać prostować.

EGALITE, subst. f. (*Parité.*) Æqualitas. *Cic.* ROWNOSC iedność.

Egalité de poids. Æquipondium, ii, n. *Vitr.* *Egalité de biens.* Æquatio bonorum. *Cic.* *De merites.* Æquatio meritorum. *Cic.* Rownośc wag gwichtow. *Rownośc dobr fortenu. *Rownośc zasług.

EGALITE' se dit figurément *de l'esprit, de l'ame & de la vie.* Æqua mens. *Cic. Hor.* ROWNOSC niewłaśnie iednostaynosć umysłu, serca skłonności.

Rien ne vous peut donner cette égalité d'ame. Nulla res te ad æquitatem animi potest extollere. *Cic.* Nie ci niamoże dáć tę rownośc y iednostaynośc umysłu.

E'GAYEMENT, subst m. (*Gayeté.*) Hilaritudo. *Cicer.* ROZWESELENIE uweselenie.

E'GAYER, (*on prononce eguéier.*) V. act. (*Réjouïr, donner de la joye.*) Hilarare. Exhilarare, (ro, as, avi, atum.) act.acc.*Colum.Cic.* Hilaritatem alicui afferre. *Plin.* ROZERWAC uweselić rozweselić ucieszyć.

E'GAYER, (*parlant des choses.*) Hilarare. Exhilarare. *Cic.* *Egayer un discours.* Hilaritate orationem conspergere. *Cic.* *Egayer l'esprit, les sens.* Animum, sensus hilarare. *Catul. Cicer.* *Entrée d'un logis bien égayée.* Cavedium hilaratum, ou hilare. *Plin.* ROZWESELIC uweselić. *Rozweselić mowę co wesołego y śmiesznego wnię wmięszawszy. *Uweselić umysł zmysły. *Weście do domu sień albo Facyata bardzo wesoła ze dworu.

S'EGAYER, (*Se réjouïr.*) Hilarescere. *Terent.* UCIESZYC się radować się.

EGE'E, ou LA MER EGE'E, ou L'ARCHIPEL. Ægæum mare. *Cic.* EGEYSKIE MORZE GRECKIE.

EGIDE, subst.m. (*Bouclier que les Poëtes donnent à Jupiter & à Minerve, au milieu duquel paroissoit la teste de Méduse.*) Ægis, idis, f. *qui fait à l'accusatif* ægida. *Virg.* TARCZA Jowisza y Minerwy maiąca westzodku Meduzę álbo głowę matrony z wężami miasto włosow y warkoczow.

EGLANTIER, subst. m. (*Arbrisseau qui porte des roses de hayes.*) Gynosbatos. PŁOMYK ziele kwitnące nákształt roż polnych.

EGLISE, sobst f. (*L'Epouse de J. C.*) Ecclesia, æ, f. KOSCIOŁ Chrystusow prawowierny.

EGLISE, (*L'assemblée des fideles, dont J. C. est le Chef, & les fideles les membres*) Ecclesia Fidelium congregatio, ou cœtus. KOSCIOŁ katolicki zebranie wszystkich wiernych ktorych Chrystus iest głową, á wierni są pod tą głowę członkami.

L'Eglise primitive, l'Eglise naissante après la descente du S. Esprit sur les Apostres Ecclesia nascens. Kościoł poczynaiący się po zstąpieniu Ducha S. ná Apostoły.

L'EGLISE se dit aussi (*des assemblées particulieres des fideles en divers Royaumes & païs, comme l'Eglise Romaine.*) Ecclesia Romana *L'Eglise de France*, ou *l'Eglise Gallicane.* Ecclesia Gallicana, &c. KOSCIOŁ się też mowi o zebraniu wiernych w Páństwie iákim po roznych Krolestwach iáko Kościoł Rzymski. *Kościoł Francuski &c.

EGLISE signifie aussi *Un Temple basti en l'honneur de Dieu sous l'invocation de quelque Saint*, ou *Sainte.* Templum, Ædes sacra. KOSCIOŁ wystawony álbo murowany náchwałę Boską pod wezwaniem Swiętego ktorego álbo Swiętey. Dom Boży Mieysce Swięte.

EGLISE, (*L'ordre Ecclesiastique.*) Clerus. KOSCIOŁ Duchowieństwo stán Duchowny.

Un homme d'Eglise Ecclesiastique. Clericus. *S'il est Prestre on dira.* Sacerdos. Człowiek Osoba Duchowna Jeżeli iest Kápłanem to się názywa Xiądz.

EGLOGUE, subst. f. (*Espece de Poësie pastorale, où l'on fait parler des Bergers, comme a fait Virgile.*) Ecluga, æ, f. *Virg.* WIERSZE Pastusze gdzie Pástuszkowie z sobą wierszami rozmawiaią *Ekloga* iákie pisał Wirgiliusz.

E'GORGER, V. act. (*Couper la gorge.*) Jugulare *Quint, Lucan.* ZARZNĄC gardło poderznąć.

Se laisser égorger. Alicui jugulum dare. *Cic.* Dáć się zárznąć, szyię komu dać pod miecz.

ON DIT au figuré, *Egorger ses passions.* Jugulare cupidines. *Cic.* USMIERZYC Pássye swoie wykorzeniać ie.

S'EGOSILLER, V. neut. (*Crier à pleine teste, de toute sa force jusques à se rompre le gosier.*) Inclamare usque ad ravim. WRZESZCZEC do rozpuku zewszystkiey siły co może.

E'GOUST, ou E'GOUT, subst. masc. (*Econlement des eaux*) Stillicidium *Vitr.* RYNSZTOKI SCIEKI wod ściek.

E'GOUT se dit aussi (*des canaux par où se déchargent les immondices des villes.*) Cloaca. Sentina. *Cic.* KANAŁY mieyskie.

Il a esté condamné à nettoyer les égouts. Ad purgationem cloacarum datus est. *Plin-Jun.* Skázáno go dekretem náchędożenie kánałow.

ON DIT au figuré, *Cette ville est comme l'égout de toutes les ordures du monde.* Urbs ista velut sentina & colluvies totius orbis terrarum. *Cic.* TO Miásto iest iáko ściek wszystkiego plugastwa z cáłego świátá.

E'GOUT en medecine se dit (*des endroits par où se déchargent les humeurs des corps.*) Meatus. *Plin.* KANAŁY meaty w ciele ludzkim przez ktore rożne humory wychodzą.

E'GOUSTER, ou E'GOUTER, V. act. *Les pots & les verres,* (*Ne laisser rien dedans.*) Calices siccare. WYSĄCZAC Dzbanki szklanki áby nie wnich nic zostało.

Faire, ou *laisser égouter un fromage,* (*ou laisser tomber ce qu'il y a de sereux*) Siccare caseum. Dáć osiąknąć serom áby serwatka z niego wyciekła.

Il faut laisser egouter cela après l'avoir tiré de l'eau. Extractum ex aquâ fac illud desiccetur. *Apic.* Trzeba temu dáć osiąknąć iák się z wody wyimie.

EGRATIGNER *le visage,* V. act. (*Faire une déchirure à la peau avec les griffes & les ongles.*) Faciem unguibus secare. *Petr.* PODRAPAC twarz pazurami.

EGRATIGNEURE, ou EGRATIGNURE, subst. fem. (*Playe legere qui se fait sur la peau.*) Cutis laceratio. *Cicer.* ZDRAPANIE PODRAPANIE zdarcie skorki ná ciele.

EGRENER, V. act. (*Faire tomber la graine d'une plante, & le grain d'un épy.*) Grana eximere. ZIARNA násiona z ziół z Zboż dostawać wykruszać

EGRILLARD, m. EGRILLARDE, f. adject. (*Eveillé, subtil, qui entend bien ses interests*) Subtilis Astutus & callidus, adject. *Cic.* FRANT żywy obrotny nie da sobie rękawa uewnąć zna skąd wicie.

EGRUGEOIRE, subst. f. EGRUGEOIR, m. (*Utensile de cuisine, servant à égruger du sucre &c.*) Radula, æ, f. *Colum.* TARKA KUCHENINE náczynie do skrobania cukru.

EGRUGER *du sucre,* V. act. (*Le pulveriser avec la rappe.*) Saccharum (*ou quid simile*) radere. UTRZEC cukru álbo co podobnego ná drobny proszek.

Egruger du sel. Sal modicè infringere. *Colum.* Utrzeć albo utłuc soli.

EGUEER, V. act. (*Tremper du linge sale dans l'eau avant que de le mettre à la lessive.*) Linteа sordida fluenti aquâ eluere. NAMOCZYC chusty brudne do prania przed ługiem.

EGUEULER, V. act. (*Casser le goulean d'une bouteille.*) Collum lagenæ frangere. SZYIKĘ u flaszy utrącić.

EGUIERE, subst. f. (*Pot à mettre de l'eau.*) Aqualis. *Var.* NALEWKA do wody.

* EGYPTE (*Province d'Afrique, autrefois Royaume.*) Ægyptus. *Cic.* EGIPT Prowincya Afryki, niegdyś Krolestwo.

D'EGYPTE. Ægyptius, a, um. *Plin.* EGIPSKI Egipska.

EGYPTIEN, m. (*Celuy qui est d'Egypte.*) Ægyptius, ii, m. *EGYPTIENNE, f. (*Celle qui est d'Egypte.*) Ægiptia. EGIPCYANIN. *EGYPCYANKA.

ELABOURER, V. act. Qui est d'un rare usage, & qui signifie *Travailler une chose avec soin.* Elaborare. *Cic.* WYPRACOWAC rzadko używane słowo znáczące z pilnością co wyrabiać.

ELAGUER, V. act. (*Couper les branches d'un arbre par cy par la qui font trop d'ombre.*) Collucare act. acc. *Colum.* PRZERZEDZANIE spalerow názbyt cienia maiących.

ELAN, subst. m. (*Gros animal sauvage, espece de bufle.*) Alces. *Solin.* ŁOS Dźikie zwierzę wielkie, podobne żubrowi.

ELANS, (*Soupirs.*) Suspiria, orum, n. pl. WZDYCHANIA Jęczenia pokutne.

(Terme de devotion.) Termin nábożny.

E'LANCEMENT, subst.m. (*Mouvement du corps prompt*

&

& violent.) Corporis artuumque projectio, onis, f. *Cic.* WYPUSZCZENIE tęgie y z siłą wyparowanie.

ELANCEMENT signifie aussi *Un point, une douleur aiguë, qui se fait sentir par intervalles, en quelque endroit du corps.* Subitus & acer (doloris) morsus. *Cic.* PARCIA kłocia bole bardzo przenikliwe w ciele.

Il sent de grands élancements dans la teste. Acrioribus doloris morsibus caput pungitur, *ou* tentatur. Wielkie bole cauie w głowie.

E'LANCER, V. neut. (*Poindre, piqnoter, causer, des élancements.*) Pungere. Lancinare. PRZENIKAC przeymować z bolem wielkim.

ELANCER, (*Pousser des cris, faire des élans.*) Ducere suspiria. *Ovid.* WZDYCHAC głośno, Jęczeć.

S'ELANCER, *Se jetter avec impétuosité sur quelqu'un.*) In aliquem invadere. *Cic.* RZUCIC się skoczyć sunąć się zaimperem ná kogo.

S'ELANCER, (*Se jetter avec impetuosité par exempla dans un bateau, dans une maison, dans l'eau.*) Se conjicere in naviculam, in aliquam domum. *Cic.* SKOCZYC rzucić się w łodź, w dom, w wodę.

Il s'élança, on il sortit dehors en s'élançant. Profiliit & veloci saltu se liberavit. *Phad.* Wypadł wyskoczył z impetem ná dwor.

E'LARGIR, V. act. (*Estendre ce qui est pressé & serré.*) Dilatare. *Cic.* **Elargir une playe.* Ampliare plagam. *Cels.* **Elargir la bouche.* Rictum distendere. *Quint.* ROZSZERZYC rozprzestrzenić co ciasnego y ściśnionego. *Rozprzestrzenić ranę. *Rozszerzyć gębę usta.

La rue va en élargissant. Vicus in latitudinem se laxat. *Plin.* Co raz rozszerzaiąc się idzie ulica.

ELARGIR *ses bataillons* (se dit en guerre.) pour dire *Donner plus d'estenduë à ses troupes, afin de les faire paroistre davantage.* Dilatare aciem. *Liv. Quint-Curt.* SZEROKO rozstawić woysko szyki rozciągnąć áby się więcey wydawało.

ELARGIR, ou *estendre son Royaume, Y ajouter de nouvelles Provinces.* Dilatare, *ou* proferre imperium. *Cic.* ROSPRZESTRZENIC Páństwo, pomknąć iego granice nowe nábywaiąc kraie.

ELARGIR *un prisonnier, (la mettre hors des prisons.)* Laxare aliquem custodiâ, *ou* è vinculis. *Cic.* UWOLNIC więźnia z więzienia, wypuścić go ná wolność.

E'LARGISSEMENT, subst. m. (*Dilatation, plus grande estenduë qu'on donne par exempla aux ruës, & aux places publiques.*) Viarum laxitas. *Colum. Cicer.* ROZSZERZENIE rosprzestrzenienie rynkow ulic.

ELARGISSEMENT *d'un prisonnier,* (*qu'on sort des prisons*) Alicujus è custodiâ dimissio, onis. f. UWOLNIENIE więzienia.

E'LARGISSURE, subst. f. (*Augmentation de largeur qu'on ajointa à un habit.*) Amplificatio, onis, f. ROSPRZESTRZENIENIE sukni ciasney rozcieśnienie.

L'ELBE, (*Riviere d'Allemagne qui prend sa source en Boheme.*) Albis, is, m. ELBA Rzeka Niemiecka poczynaiąca się w Czechach.

ELECTEUR, subst. m. (*Celuy qui élit,* ou *qui a droit d'élire.*) Elector. *Auct. ad Heren.* ELEKTOR obieraiący, Ten co ma prawo obierania.

LES PRINCES ELECTEURS *de l'Empire en Allemagna.* Principes Electores, m. pl. XIĄŻĘTA E lektorowie Cesarstwa Niemieckiego.

ELECTRICE, subst. foem. (*Celle qui élit*) Quæ eligit. **La femme d'un Electeur.*) Electoris conjux, *genit.* conjugis, f. ELEKTORKA ta co obiera. *Elektorowa Elektorska żona, Xiężna Elektorka.

ELECTIF, m. ELECTIVE, f. adject. (*Qu'on peut élire,* ou *Qui s'élit.*) Qui, *ou* quæ eligi potest. OBIERALNY, OBIERALNA, co może być obrany co obieraniu podpada.

ELECTION, subst. foem. (*Choix.*) Electio. Delectus. *Cicer.* OBRANIE wybranie.

L'ELECTION, ou *La Cour de l'Election à Paris pour les tailles.* Duum-virorum vectigalium curia, æ, f. Eorum qui tributa describunt, curia. IZBA poborowa gdzie się sądy y rachunki poborowe odprawuią w Paryżu.

ELECTORAL, masc. ELECTORALE, foem. adject. (*Qui concerne l'Electeur.*) Ad Electorem pertinens. ELEKTORALNY, ELEKTORALNA, co náleży do Elekcyi.

ON DIT, *Le Collège Electoral.* Electorum collegium. KOŁO Elektoralne álbo Elektorow Niemieckich Xiążąt.

(Il est composé de huit Electeurs, tant Laïques qu'Ecclesiastiques, qui ont droit d'elire l'Empereur.) Złożone z ośmiu Xiążąt Elektorow częścią Swieckich częścią Duchownych co obieraią Cesarza.

ON DIT, *Son Altesse Electorale,* pour dire *Monsieur l'Electeur.* Princeps Elector. MOWIĄ Jego Elektorska Mć. miasto Elektor Jmć.

ELECTORAT, subst. m. (*La dignité d'Electeur.*) Electoris dignitas. ELEKTORSTWO godność Elektorska.

ELECTUAIRE, subst. m. (*Medicament composé de poudres & d'autres drogues incorporées avec le miel & le sucre.*) Ecligma. KOŁACZEK, Konfekt Aptekarski.

ELE'GAMMENT, (*on prononce* élegamant.) adv. (*Avec élegance.*) Eleganter. *Cic.* PIĘKNIE, przystoynie ozdobnie.

ELE'GANCE, subst. f. (*Politesse du langage & d'un discours.*) Elegantia. *Cic.* PIĘKNOSC co do mowy y dyskursu wyborność.

ELE'GANT, m. ELE'GANTE, f. adject. (*Poly.*) Elegans. *Cic.* WYBORNY piękny.

Un discours élégant. Elegans sermo. Comtus. *Cic.* Mowa piękna wyborna.

E'LE'GIE, sub. f. (*Espece de Poësie qui s'employe dans des sujets tristes & plaintifs.*) Elegia. Elegi, orum. WIERSZ smutny żałosny. *Elegia.*

Petite élégie. Elegidium. *Pers.* Krotki wiersz żałobny.

ELEMENT, (*on prononce* elemant) subst. m. (*Principe physique qui entre en la composition de tous les corps naturels.*) Elementum. *Cicer.* Prima corpora. ZYWIOŁY Elementa z ktorych wszystkie ciała są złożone.

LES E'LEMENTS, ou *les principes des sciences.*) Scientiarum elementa. POCZĄTKI náuk.

Celuy qui montre les premiers elements, ou à lire aux enfans Literatus, Grammatista. *Cic. Hor.* Ten co pierwszych początkow uczy to iest sylabizować y czytać dzieci.

ELEMENT se dit au figuré pour *Plaisir, divertissement, conforme à son génie & à ses inclinations.* Delectatio. **Quand je suis aux champs, je suis dans mon element.* Ruri unice me delecto. **C'est son élement que d'estudier, Il ne se plaist qu'à l'estude.* Libris unicè delectatur. ELEMENT w Francuskim *niewłaśnie*: znaczy to co kogo náywięcey kontentuie. *Kiedy iestem ná wsi zdaie mi się że iestem w Elemencie moim, to iest co mię náybardziey kontentuie. *Jest to iego Element náukami się bawić, tym żyie, tym się kontentuie náybardziey.

E'LEMENTAIRE, (*on prononce* elemantaire.) adject. comme *Le feu élémentaire, l'Element du feu.* Ignis elementum. OGIEN podniebny ieden z żywiołow.

ELEPHANT, subst. masc. (*Le plus grand des animaux à quatre pieds.*) Elephas. *Cicer.* SŁON Náywyższa bestya ze wszystkich czworonogich.

La femelle d'un élephant, ou *une élephant femelle qui est pleine.* Elephantus gravida. *Plaut.* Słoń samica pełna.

D'ELEPHANT. Elephantinus. *Val. Max.* SŁONIOWY do słonia należący, álbo z słoniowey kości.

E'ELEU, *on prononce* ELû, masc. E'LEUë, f. adject. part. Electus. *Cic.* OBRANY, OBRANA.

ELEU, subst. m. (*Officier royal, qui connoist en premiere instance de l'assiette des tailles.*) Tributorum descriptor, oris, masc. SĘDZIA Poborowy co sądzi w pierwszey instancyi.

E'LE'VATION, subst. f. (*L'action d'élever quelque chose en haut.*) Elatio. *Vitr.* PODNIESIENIE Podwyższenie czego.

ELEVATION, (*Construction d'un édifice qu'on éleve.*) Constructio. *Vitr.* PODNOSZENIE stawiánie.

ELEVATION, (*Hauteur.*) Altitudo. *Cic. Plin.* GORKA goreczka pagorek.

ELEVATION *de la voix.* Vocis contentio. *Cicer. Quint.* PODNIESIENIE Głosu.

ELEVATION se dit figurément (*de l'esprit & des ouvrages de l'esprit.*) Ingenii sublimitas. *Cic.* **Des vers d'une grande élevation.* Versus sublimes. *Horat.* Sublimia carmina. *Ovid.* WYSOKOSC dowcipu. *Wysokie bardzo wiersze.

ELEVATION *aux honneurs, aux dignitez & à quelque fortune.* Ad honores, ad dignitates, ad aliquam fortunam promotio, f. *Ascon. Ped.* Wyniesienie ná godności, honory, do szczęścia iákiego.

Je vous dois mon élévation, ma fortune. Fortunam tibi debeo acceptam. **Il a beaucoup contribué à son élévation.* Contulit plurimum ad illius amplitudinem. *Cic.* Tobiem winien

nien wywyższenie moie. *Wiele się przyłożył do wywyższenia iego.

E'LEVE, subst m. en terme de Peinture. (*Qui a appris la peinture d'un Peintre.*) Discipulus. *Plin.* UCZEN w Malarstwie.

(Il se dit aussi des autres Arts.) Co się też mowi y w inszych kunsztach y naukach.

E'LEVE',m. E'LEVE'E,f. part. pass. & adjectif.*du verbe* E'LEVER. (*Haut, exhaussé*) Altus. Celsus Excelsus Editus. *Cic. Hor.* PODNIESIONY, PODNIESIONA, wydatny wysoki w gorę wydany.

Un lieu fort élevé. Præaltus,*ou* præcelsus locus.*Cicer. Liv.* Mieysce bardzo wysokie.

ELEVE', (*Porté en haut.*) Elatus. Sublatus. Levatus, a, um *Liv.* PODNIESIONY wyniesiony w gorę.

ELEVE' figurément, pour *Grand*, (*parlant de l'esprit & du discours.*) Grandis. Sublimis. WYSOKI co do dowcipu y mowy.

ELEVE' *aux honneurs*,ou *poussé dans le monde.* In altissimo gradu collocatus. *Cicer.* WYSOKI w godnościach, y na wysokim stopniu na świecie wysadzony.

ELEVE', (*Instruit, formé.* Eductus. Educatus. Institutus, a,um. *Cic. Terent.* Male educatus.*Cic.* *Mal élevé.* WYCHOWANY co do wychowania ćwiczenia y nauk,źle wychowany

ELEVER, V. act. (*Lever en haut.*) Tollere. Attollere. Erigere *Cic* PODNOSIC do gory.

ON DIT pareillement en ce sens,*Elever quelqu'un, l'élever aux honneurs,* ou *dans le monde.* Provehere ad honores. *Plin Jun* Evehere. *Suet.* MOWIĄ też w tym rozumieniu. Podnieść wynieść kogo na świecie w godności szczęście &c.

Celuy que la gloire a élevé, l'envie l'abbaisse. Quem gloriæ extulit, eundem deprimit invidia. *Cic.* Teo co go szczęście wynosi zazdrość, go poniża.

S'ELEVER, (*Se tirer de la poussiere & du commun des hommes.*) Extollere caput & se erigere.*Cicer.* Z PODŁEGO stanu się wydźwignąć y urość na świecie powstać między ludźmi.

Il s'est élevé de rien. De nihilo crevit. Ab asse crevit. *Petr.* Powstał z niczego.

ON DIT aussi, *Elever quelqu'un au ciel, Luy donner de grandes louanges*) Summis laudibus aliquem ad cœlum extollere *Cic.* MOWIĄ też wynosić kogo aż pod nieba wielkie mu pochwały dawać.

ELEVER signifie encore simplement, *Dresser, ériger.*Erigere. Ponere.*Cic. Phad.* **Elever une statuë à quelqu'un.* Statuere,*ou* ponere alicui statuam.*Cic. Phad.* STAWIAC postawić wystawić. *Stawiać Posąg osobę komu.

ELEVER signifie de plus, *Faire naistre, émouvoir à paroistre.* Tollere. Excitare. Commovere act. acc. **Elever des vagues.* Fluctus tollere. *Virg.* PODNOSIC fale, poruszyć. *Powstaie burza fala.

S'ELEVER, comme *Il s'éleva tout d'un coup une si grande tempeste.* Tam subitò tempestas coorta est.*Cæs.* **Le vent s'éleve.* Surgit, *ou* consurgit ventus. *Virg.* POWSTAŁA nagle tak wielka nawałność. *Wiatr powstaie.

ELEVER, (*Cultiver, nourrir, aider à croistre à un corps vivant, soit animal, soit plante.*) Educere. *Terent.* WYCHOWAC tak co do zwierząt iako do ludzi y szczepow dochować się przychować.

J'ay sceu que les enfans que je mettrois au monde devoient mourir, & je ne les ay élevés que pour cela. Ego quos genui, tum morituros scivi, & ei rei sustuli. *Cic.* Wiedziałem że dzieci ktorem spłodził pomrzeć miały y na tom się tylko ich dochował.

Elever des fleurs. Colere flores. Culturæ florum studere. Sadzić Kwiaty y około nich mieć staranie aby dobrze wychodziły y chowały się.

ON DIT en cette signification au figuré, *Elever bien des enfans, leur donner une bonne éducation.* Ingenuè, *ou* liberaliter educare, *ou* instituere pueros. *Cic.* WTYMZE rozumieniu *niewłaśnie* wychowywać, albo dać wychowanie dobre dzieciom co do obyczaiow y rozumu.

S'ELEVER, (*Se revolter contre ses superieurs.*) Se erigere contumacius contra aliquem. *Stant.* POWSTAC zbuntować się przeciwko zwierzchności.

S'élever contre le déréglement des mœurs. In enormem morum proluviem invehi *Petr.* Powstać na zepsowane obyczaie.

E'LEVURE,*ou* ELEVEURE,subst.f. (*Pustule qui s'éleve sur la peau.*) Pustula. *Plin.* KROSTKA BĄBEL na skorze.

ELIRE, V.act. (*Faire choix.*) Eligere.*Cic.* **Elire quelqu'un à la place d'un autre qui est mort.* In locum demortui aliquem sublegere,*ou* cooptare. *Liv.* **Elire un genre de vie.* Constituere sibi aliquod genus vitæ degendæ.*Cic.* OBIERAC. * Obierać kogo na mieysce zmarłego. * Obrać sobie sposob *albo* stan życia.

ELITE, subst. f. (*Choix.*) Delectus, ûs, m. *Cæs.* **L'élite des troupes, les meilleures troupes, troupes choisies.* Delectus militum. *Cic. Cæs.* **L'élite de la jeunesse.* Juventutis flos. *Cic.* **Gens d'élite.* Delecti viri. *Cic.* WYBOR. *Wybor woyska co naylepsi żołnierze. *Wyborna młodź,wybor młodzi. *Ludzie wybrani wybor ludzi, kilko wybranych.

ON DIT aussi, *L'élite de la marchandise.* Delecta merx. MOWIĄ Brak towaru wybrakowany towar.

ELIXIR, subst. m. (*Extrait,* ou *substance la plus subtile de chaque corps, qui est comme l'essence de l'essence.*) Alexirium. ELIXIER wyciągniona rzecz z każdey rzeczy iakoby Istota Istoty.

(On l'appelle autrement *Quinte essence.*) Inaczey zowią *Piąta essencya.*

ELLE,f. (*Pronom feminin du relatif* LUY.) Illa, *genit.* illius, *dat.* illi. f. ONA *pronom* Francuski Białogłowski od męskiego *On.*

ELLEBORE, subst m. (*Plante médecinale.*) Elleborus. *Hor.* CIEMIERZYCA ziele.

(Il y a de l'Ellebore noir, *Elleborus niger,* & du blanc qu'on nomme *Elleborus albus:* ou *Veratrum nigrum & album.* *Pers. Cels.* Jest ciemierzyca ktorą zowią czarna, iest też ktorą zowią biała.

E'LOCUTION, subst. f. (*La maniere de s'exprimer dans les langues.*) Elocutio. WYMOWA w ktorymkolwiek języku.

Avoir une belle élocution, s'exprimer noblement & en beaux termes. Ornatè & eleganter dicere. *Cic.* Mieć piękną wymowę, pięknie mowić y wybornemi słowy.

E'LOGE, subst. m. (*Louange qu'on donne à quelqu'un.*) Elogium. Præconium. *Cic.* POCHWAŁA komu dana.

Faire l'éloge de quelqu'un, Le louer de ses belles qualitez, ou *pour ses belles qualitez.* Celebrare laudes alicujus.*Cic.* Na pochwałę czyią mowić albo mowę mieć na pochwałę czyią.

E'LOIGNE',m. E'LOIGNE'E,f. part. & adject. Distans, antis, omn. gen. Dissitus. Disjunctus. Remotus, a, um. *Cic.* **Des lieux éloignez les uns des autres.* Loca à se invicem dissita. **Des choses éloignées de nostre temps.* Res à memoriâ nostrâ remotæ. DALEKI, DALEKA, odległy oddalony. *Mieysca dalekie iedne od drugiego. *Rzeczy dalekie od naszey pamięci, od teraźnieyszych czasow.

ELOIGNEMENT, subst.m. (*Distance d'un lieu à un autre.*)Distantia.*Cic.* DALEKOSC odległość oddalenie.

Eloignement du Soleil. Solis abscessus.*Cic.* Dalekość słońca albo oddalenie.

ELOIGNEMENT signifie aussi *Bannissement.* Recessus. Amandatio. *Cic.* ODDALENIE znaczy też odpędzenie odprawienie.

LES E'LOIGNEMENS ou *Le lointain,(en Peinture.)* Abscedentia*V. str.* DALEKOSCI albo perspektywy w obrazach.

ELOIGNEMENT se dit au figuré (*de l'aversion qu'on a pour les personnes & pour les choses.*) Abalienatio,onis,f. *Cic.* ODDALENIE wstręt niechęć do osob albo rzeczy.

ELOIGNER, V. act. *une chose d'une autre,* (*Y mettre de la distance.*) Aliquid à re aliquâ amovere, *ou* removere. *Cic.* **S'éloigner du feu.* Ab igne se removere. ODDALIC iedno od drugiego. *Oddalić się od ognia.

ELOIGNER, (*Envoyer loin.*) Ablegare. Amandare. ODDALIC odesłać daleko.

Estre éloigné dans une isle. Amoveri in insulam. *Tacit.* Być odesłanym abo oddalonym na wyspę iaką.

S'ELOIGNER ou *Estre éloigné.* Abesse. Longius abire.n. ODDALIC się niebywać nieuczęszczać, być dalekim.

Voyez à ne vous pas éloigner à l'heure qu'il est. Tu ut tempus diei est, vide sis ne quo hinc abeas longius. *Terent.* Patrz żebyś się teraz nieoddalał.

ELOIGNER se dit figurément pour *Chasser, rejetter, repousser.* Amoliri. Amovere. Removere. Rejicere. *Cic.* **Eloigner quelqu'un des affaires.* A negotiis publicis aliquem removere. *Cic.* **Eloigner le soupçon qu'on a sur quelqu'un.* Amovere, *ou*

segre-

ſegregare ſuſpicionem ab aliquo. *Plaut.* ODDALIC *niewłaſnie*; Odpędzić odepchnąć odrzucić. *Oddalić kogo od Intereſſow odſadzić. *Odrzucić podeyrzenie o kim.

Heureux celuy qui eſt éloigné des affaires. Beatus ille qui procul negotiis. *Hor.* **Le fortune s'éloigne ſouvent des ſuperbes, s'approche des malheureux.* Abit ſæpè ſuperbis fortuna, & redit miſeris. *Hor.* **Eloigner de ſoy par prieres, ou détourner de ſoy quelque malheur.* Deprecari abs ſe calamitatē *Cic.* **J'ay éloigné de vous tous les malheurs qui vous menaçoient.* Impendentia mala à te removi, *ou* repuli, *ou* rejeci. *Cic.* Szczęśliwy ten kto daleki od ſpraw publicznych. *Szczęście częſtokroć oddala ſię od hardych, á zbliża do nędznych. *Oddalić odwrocić od ſiebie iákie nieſzczęście prozbami. *Oddaliłem od ciebie wſzyſtkie nieſzczęścia ktore ci groziły.

S'ELOIGNER, ou *Eſtre éloigné de quelqu'un, d'humeur & d'inclination.* Disjungi ab aliquo moribus, ſtudiis. BYC od kogo dalekim humorem ſkłonnościami obyczaiami.

ELOIGNER ſe dit *(à l'égard du temps auſſi bien que du lieu.) Retarder.* Differre. Retardare. *Cic.* **Le mauvais temps a éloigné la moiſſon.* Adverſum tempus meſſem diſtulit, *ou* retardavit. ODDALIC co do mieyſca opoźnić co do czaſu odłożyć odwlec. *Niepogody opoźniły żniwa.

S'ELOIGNER, *S'écarter de ſon ſujet*) A propoſito digredi. *Cic.* ODDALIC ſię w mowie od rzeczy założoney.

Nous ſommes éloignez de compte. Non comparet argenti ratio. *Plaut.* Dalekośmy ieſzcze od liczby

Vous eſtes bien éloigné de compte, vous méſoffrez de cette marchandiſe, il faut bien en dire davantage. Hanc mercem pro tali pretio non auferes, addas aliquid. Dalekoś ieſzcze od rachunku, małoś to podał za ten towar powiedz co więcey.

ON DIT en ce ſens au figuré, *Nous ſommes bien éloignés de compte, Nous ne convenons point enſemble, Nous ſommes bien éloignez de ſentimens.* Longè diſſentimus inter nos. *Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie: Niemożemy ſię z ſobą porachować dalekośmy ieſzcze od ſiebie co do zdania, zgody &c.

ELOQUEMMENT, (*on prononce* élocamant.) adv. (*Avec éloquence.*) Facundè. *Plin.* WYMOWNIE.

E'LOQUENCE, (*on prononce* élocance.) ſubſt. f. (*L'art de bien dire.*) Eloquentia. f. *Cic.* WYMOWA.

(Voiey la deſcription que Ciceron nous a donnée de l'Eloquence.) Cycero ták opiſał Wymowę.

L'Eloquence n'eſt autre choſe qu'une ſageſſe qui parle avec abondance, une des principales vertus, la lumiere de l'eſprit, la maitreſſe de toutes choſes, & la compagne de la paix. Nihil eſt aliud Eloquentia, quam copiosè loquens ſapientia, una de ſummis virtutibus, ingenii lumen; domina rerum, & pacis comes. *Cic.* Wymowa nic inſzego nie ieſt tylko mądrość obſzernie mowiąca, iedna z náypierwſzych cnot, światłość umyſłu, panuiąca nád wſzyſtkim, towarzyſka pokoiu.

Il n'y a rien de plus inhumain que de faire ſervir l'éloquence à la perte & à la ruine des bons, elle que la nature ne nous a donnée que pour leur conſervation Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam à naturà ad ſalutem & conſervationem datam, ad bonorum peſtem perniciemque convertere. *Cic.* Nie maſz nic okrutnieyſzego iáko záżywać wymowy ná zgubę y upadek dobrych, ktorą nám nátura dała ná ich obronę y záchowanie.

E'LOQUENT, (*on prononce* élocant.) m. E'LOQUENTE, fœm. (*Qui poſſede l'art de bien dire.*) Eloquens. Facundus. Diſertus. *Cic.* WYMOWNY, WYMOWNA, co pięknie y dobrze mowi.

Il eſtoit le plus éloquent de ſon temps. Iis temporibus omnes eloquentiâ præſtabat. *Cornel. Nep.* **Il eſt éloquent quand il a bû.* Ad vinum diſertus. *Cicer.* **Un diſcours éloquent.* Oratio eloquens. Facundus, *ou* diſertus ſermo. Náywiękſzym był mowcą wieku ſwego. *Wymowny kiedy ſię ná piie. *Mowa bardzo godna poważna zácna doſkonała.

ELVAS, (*Ville de Portugal.*) Elua, æ, f. ELWAZ Miaſto Portugalſkie.

ELUDER, V. act. (*Eviter en détournant*) Declinare. Evitare. *Liv.* UNIKNĄC odwrocić ſchroniwſzy ſię uchronić ſię

ON DIT figurément, *Eluder quelque difficulté* Eludere difficultatem. *Quint.* MOWIĄ niewłaśnie uniknąć iákiey trudności ſchronić ſię od trudności.

Eluder les deſirs de quelqu'un. Deſideria alicujus fruſtrari. *Tacit.* **Les preuves d'un crime.* Sceleris probationes ſubvertere. *Tacit.* Záwieść oſzukać pragnienia czyie. *Zbywać dowody iákiego kryminału.

ELYSIENS, *ou* LES CHAMPS ELYSIENS, *ou* LES CHAMPS ELYSE'ES, (*Le ſejour des bien heureux, ſelon la Fable.*) Elyſium, ii, n. *Virg.* ELIZYISKIE pola Duſz ſzczęśliwych mieſzkanie według baiek.

EMAIL, ſubſt. m. (*Eſpece de verre coloré.*) Encauſtum. *Plin.* SZMELC.

(On dit EMAUX au plurier.) Szmelc w liczbie więkſzey *Peinture en émail* Encauſtice. *Apul.* Malowanie ſzmelcem *Qui eſt peint en émail.* Encauſtus. *Mart.* Malowany podſzmelc.

EMAILLER, V. act. (*Travailler en émail*, ou *peindre avec l'émail.*) Encauſto pingere. SZMELCOWAC robić ſzmelcarſtwo, álbo ſzmalcować podſzmelc.

(Cette ſorte de peinture n'eſt pas proprement noſtre Email; mais une ſorte de peinture au feu.) Nie ieſt to ta robota co Francuzi zowią malowanie pod ſzmelc, ále ieſt raczey malowanie w ogniu palone.

EMAILLEUR, ſubſt. m. (*Qui travaille en émail.*) Encauſtes. *Vitr.* SZMELCARZ, Szmelcownik.

EMAILLEURE, *ou* EMAILLURE, ſubſt. f. (*Application d'email.*) Encauſtice. *Apul.* SZMELCOWANIE.

E'MANATION, ſubſt. f. comme *l'Ame raiſſonnable eſt une émanation de la Divinité.* Anima eſt particula quædam divinitatis. *Cic.* POCHODZENIE náprzykład Duch rozumny ieſt nie iákie pochodzenie Boſtwa.

EMANCIPATION, ſubſt. f. (*La liberté de pouvoir jouïr de ſon bien, parlant d'un enfant mineur.*) Sui ipſius jus & poteſtas. WYPUSZCZENIE Syna ná wolność z pod władzy Oycowſkiey, wyiście z opieki.

EMANCIPER, V. act. (*Mettre un enfant mineur hors de la puiſſance de ſon tuteur, pour luy donner pouvoir de jouir de ſon revenu, & d'agir en juſtice dans ſes affaires.*) Emancipare. WYPUSCIC z opieki ná wolność ták co do dobr záżywania iako y co do inſzych praw.

S'EMANCIPER ſignifie auſſi, *Prendre un peu trop de liberté.* Plus æquo ſibi ſumere. *Cic.* WYPUSCIC ſobie; trochy ſobie nád to pozwolić.

EMANER, V. neut. (*Sortir d'une ſource, en tirer ſon origine.*) Emanare. Oriri. Venire. *Cic.* POCHODZIC wychodzić iść płynąć z źrzodła iákiego.

EMBABOUINER, V. act. (*Amuſer quelqu'un de paroles & de belles promeſſes*) Lactare, (to, as, avi, atum.) *Ter.* Lactare aliquem verbis. Ducere blandidiciis dictis. act. acc. *Plaut.* OSZUKAC zmamić złudzić kogo ſłowami y obietnicami: oczy komu mydlić.

(*Mot bas & du diſcours familier.*) Słowo proſte mowy potoczney.

REMARQUE. On prononce le premier E dans ce mot & dans les ſuivans, comme un A, & l'M comme une N. Cette remarque eſt generale pour les mots ſuivans, juſques au mot *Emeraude.* OBSERWACYA. Wymawia ſię pierwſze *e* w tym ſłowie y w náſtępuiących iáko *a* a m iáko n. ta obſerwacya ieſt generalna dla ſłow Francuſkich tu náſtępuiących aż do ſłowa *Emeraude.*

EMBALAGE, (*on prononce* anbalege.) ſubſt. m. (*L'action d'empaqueter & de faire des balots de marchandiſes.*) Sarcinarum & mercium compactio. UKŁADNIE towarow w paki.

L'EMBALAGE, (*Le ſalaire qu'on paye à un embaleur.*) Salarium. Zápłátá od układania, układne.

EMBALER *des marchandiſes,* V. act. (*En faire des balots.*) Sarcinas, *ou* merces in faſciculos colligare. UKŁADAC pákowáć towary w paki.

EMBALEUR, ſubſt m. *Qui fait des balots, de hardes, ou de marchandiſes.*) Qui ſarcinas, *ou* merces in faſciculum colligat. UKŁADACZ, Pákownik.

EMBARQUEMENT; ſubſt. m. (*L'action de monter ſur un vaiſſeau pour un voyage ſur mer.*) In navem conſcenſio. *Cic.* WSIADANIE ná okręt w drogę ná morze.

EMBARQUEMENT, (*Le prix que l'on donne pour s'embarquer.*) Vectura. *Petr.* WSIADANNE płácá od náięcia okrętu *fraktowe.*

EMBARQUER, V. act. (*Faire mettre,* ou *monter dans un vaiſſeau des troupes, des marchandiſes.*) In navem imponere. *Cic. Petr.* ZAPROWADZAC ná okręty woyſka. Ładować ná okręt towary

S'EMBARQUER, (*Monter ſur un vaiſſeau, Se mettre ſur mer.*) In navem conſcendere. *Cic. Liv. Cornel. Nep.* WSIADAC ná okręt puścić ſię ná morze w drogę álbo wodą.

Nous nous embarquasmes ce jour la apres soupé, par un vent du Sud, ayant eu l'air serein toute la nuit & le jour suivant. Nos eo die cœnati solvimus Austro lenissimo, cœlo sereno nocte illâ & die postero. *Cic.* Wsiedlismy tego dniá po wieczerzy, y puściliśmy się z wiatrem południowym máiąc pogodę cáłą noc, y cáły dzien ná záiutrz.

EMBRARQUER se dit figurement (*des engagemens où l'on entre dans la vie*) Aliquo negotio implicare aliquem, irretire, immiscere *Cic.* PUSZCZANIE się niewłaśnie o rożnych zámysłach y przedsięwzięciach w tym życiu ná ktore się kto udaie, álbo w nie się wdaie.

SEMBARQUER *dans un long discours.* Longiorem instituere sermonem *Cæs.* ZAPUSCIC się ná długi dyskurs.

S'EMBARQUER *temerairement dans quelque affaire,* & comme l'on dit proverbialement *Sans biscuit.* Negotio aliquo minus considerate implicari *Cic.* WDAC się lekkomyślnie w rzecz iáką: nieopatrznie, álbo iáko mowią przysłowiem puścić się ná morze bez wiosła.

S'EMBARQUER *avec une femme,* (*S'engager à l'aimer.*) Adjungere se ad mulierem. *Cic.* WDAC się w rzecz z kobietą iáką mieć z nią swoie zachowanie zákochác się

EMBARRAS, subst m. (*Difficulté, obstacle qu'on rencontre en marchant*) Impedimenta. *Cic.* Obstaculum, i, neut. *Plaut.* PRZESZKODY, trudnosci, záwády.

EMBARRAS *d'un bien de famille.* (*lors qu'il n'est pas net.*) Rei familiaris implicatio *Cic.* TRUDNOSCI domowe względem interessow fortuny zákłucone y.

EMBARRAS se dit figurement (*ou affaires, des chagrins & des inquiétudes de la vie.*) *Il a quitté l'embarras du monde, des affaires.* Mundo vale dixit. **Vous m'avez jetté dans l'embarras.* Me in tricas conjecisti *Plaut.* **Se trouver dans l'embarras de tous les costez.* Omni ex parte laborare. *Hor.* **Je me tireray d'embarras par quelque adresse.* Aliquâ ope me exolvam atque extricabo. **Il est sans embarras d'esprit.* Otiosus est ab animo. *Terent.* TRUDNOSCI niewłáśnie fatoły kłopoty kłotnie stárania niepokoie życia tego doczesnego. Porzucił świetowe kłotnie y trudnosci oddalił się od wszystkiego. *Wdáłes mię w tákie kłotnie. *Ze wszystkich stron mieć tysiąc trudnosci. *Wynidę iá z tych kłotni sztuką iáką. *Nie má żadnego kłopotu nie ma nic ná głowie.

EMBARRASSANT, m. EMBARRASSANTE, f. adject. (*Qui apporte de l'embarras.*) Impediens. Implicans, antis. **L'embarrassant par des réponses incertaines* Incertis implicas responsis. *Liv.* KŁOPOTLIWY KŁOPOTLIWA kłutliwy zatrudniaiący. *Trudnośc mu zadaiąc odpowiedziani niepewnemi, niewyraźnemi,

EMBARRASSANT, (*Incommode, qui fait de la peine.*) Molestus. Incommodus. Negotiosus. *Cic.* TRUDNY przykry, uprzykrzony ciężki.

Une affaire embarrassante. Res negotiosa. *Plaut.* Rzecz trudna uprzykrzona ciężka.

Une femme embarrassante. Incommoda mulier & importuna. *Plaut.* Białogłowa uprzykrzona.

EMBARRASSE', masc. EMBARRASSE'E, f. part. pass. (*Qui est dans l'embarras*) Impeditus. Intricatus. Negotiosus. *Cic.* ZATRUDNIONY ZATRUDNIONA.

EMBARRASSE' *d'affaires.* Distentus, *ou* detentus negotiis, a. *Phæd.* ZATRUDNIONY interessámi, zábáwami.

EMBARRASSE', (*Obscur, difficile, parlant de quelque endroit d'un Auteur*) Intricatus. Difficilis. *Cic. Plaut.* TRUDNY záwiły niezrozumiany mowiąc o mieyscu iákim w Autorze ktorym.

Des affaires embarrassées, Intrigues. Contortæ res, f. plur. *Cic.* **Dire les choses d'une maniere embarrassée,* Contortè aliquid dicere. *Cic.* Zákłocone interessá kłotliwe. *Powiadać co zawiłego zawikłanie co prawić niezrozumianie.

EMBARRASSER, V. act. (*Causer, ou faire de l'embarras à quelqu'un.*) Aliquem distinere Impedire. **Ces soins m'embarassent.* Hæ curæ me impediunt. *Ter.* ZATRUDNIAC kogo, kłucić go, y trudnosci mu zádáwáć. *Te stárania mię zákłucaią, kłocą mię przykrzą mi się.

Je ne fus jamais plus embarrassé de procès. Nunquam à causis fui districtior. *Cic.* Nigdym niebył ták zákłucony prawami.

J'embarrasseray vostre homme, de maniere qu'il ne sçaura de quel costé se tourner. Ita hunc hominem intricatum dabo, ut quà se expediat, nesciat. *Plaut.* Tak go będę kłocił ták go będę obracał że nie będzie wiedział gdzie się udać.

Il est bien embarrassé de sa personne. Incertus est quid agat. *Ter.* Bardzo ma wielką trudność z sobą sámym biedzi się sam z sobą y nie wie co z sobą ma czynić.

S'EMBARRASSER. Implicare se. Inducere se in captiones. *Cic.* Impedire se in plagas. *Plant.* ZAKŁOCIC się zátrudnic sámego siebie wdać się w trudność uwikłac się trudność sobie sámmue uczynic.

Il s'est embarrassé dans des procès où l'on ne voit goutte, où l'on ne connoist rien. Litibus atris implicitus est. *Hor.* Uwikłał się w tákie prawa gdzie nic rozeznać nie można, gdzie áni końca áni początku.

Il s'est allé embarrasser dans ce mariage. Se in his nuptiis impedivit. *Ter.* *ou* se conjecit. *Il s'embarrasse de rien,* ou *pour rien* In otio occupatur. *Phæd.* Uwikłał się záplątał się tym małżeństwem tym ożenieniem. *Kłuci się o ladaco, niewiedzieć o co.

EMBARRASSER, (*Faire de la peine.*) comme *Cét endroit d'Horace embarrasse, fait de la peine à tous les interpretes.* Hic Horatii locus perplexus & incertos habet interpretes. ZATRUDNIAC co do zrozumienia náprzykład: To mieysce w Horacyuszu wszystkim tłumaczom trudność w zrozumieniu czyni.

EMBAUMEMENT, subst, m. (*Drogues dont on embaume les corps.*) Aromaticum condimentum. *Colum.* BALSAMOWANIE ciała po śmierci Balsamy y máści ktoremi ciała nátykaią námasczaią.

EMBAUMER *un mort,* V. act. (*Parfumer son corps avec des drogues aromatiques*) Mortui corpus condire. *Cicer.* **On embauma son corps & il fut mis dans le tombeau des Roys.* Corpus dissectum odoribus conditur, tumuloque regum insertus *Tacit.* BALSAMOWAC trupa. *Balsamowano ciało iego po śmierci, y pochowano w grobie Krołow.

EMBAUMER, (*Rendre, ou repandre une bonne odeur, faire sentir bon, parfumer.*) Gratum diffundere odorem. *Catul.* ZAPACHAMI y wdzięczną wonią ná pełnić, zápach wdzięczny z siebie wydać.

EMBEGUINER, verbe actif & burlesque, proprement *Mettre un beguin, ou des servietes sur la tête, qui ne laissent voir que le visage.* Calantica cooperire caput alicuius. ZAWINAC chustami álbo záwiciem iákim zewszystkim żeby tylko sámę twarz widzieć było pozawiiać się iák baba.

ON DIT figurément S'EMBEGUINER *d'une femme,* (*s'en coiffer, en estre épris.*) Aliquâ muliere capi. ZAPRZĄTNAC sobie głowę kobietą, pokochać się.

EMBELLI, masc. EMBELLIE, f. part. & adject. (*Orné.*) Ornatus. Condecoratus, a, um. *Cic.* PRZYBRANY, przyozdobiony, przyozdobiona.

EMBELLIR, V. act. (*Rendre plus beau, orner.*) Ornare. Decorare. Condecorare. *Cic. Ter. Hor.* PRZYBIERAC stroić przyozdabiać.

Embellir des vases de pierreries. Distinguere gemmis pocula *Cic.* **Un discours en y meslant des sentences.* Distinguere & illustrare orationem sententiis. *Cic.* Przyozdabiać náczynia kleynotami. *Przyozdabiać mowę pięknemi sensami.

EMBELLIR, V. n. (*Devenir plus beau.*) Pulchriorem, *ou* venustiorem fieri. **Je me trouvay embelli.* Commendatior vultus enituit *Petr.* PIĘKNIEC pięknieyszym się stać. *Pięknieyszym się sobie zdawałem.

EMBELLISSEMENT, subst. m. (*Ornement.*) Ornatus. *Cic.* STROIENIE, ubieranie, przyozdobienie

S'EMBERLUCOQUER, mot bas & populaire, V. act. (*Se coiffer d'une opinion, s'en préoccuper tellement l'esprit, qu'on n'en puisse juger sainement, comme si l'on avoit la berlue.*) Offundere caliginem menti suæ, *ou* oculis suis. *Liv.* UPRZĄTNAC sobie we łbie co, słown podłe międzi pospolstwem.

EMBLAVER *une terre,* V. act (*L'ensemencer.*) Campum serere, (sero, is, sevi, satum.) act. *Cæs.* ZASIAC rolę.

(Terme des Laboureurs.) Termin Francuski rolnikow.

EMBLER, V. act. (*Jetter la main subtilement sur une chose & la dérober.*) Furari. *Cic.* ZEMKNĄC, gładko ukraść

(Ce mot est vieux, & on ne le trouve que dans les Commandemens de Dieu, *Le bien d'autruy tu n'embleras ni retiendras aucunement.*) To słowo Francuskie iest stare y nie znayduie się tylko w przykazaniu Boskim, po francusku staroświeckim cudzego nie będziesz brał áni trzymał żadną miarą.

EMBLE'E, subst. f. mot d'usage dans ces expressions. *Prendre une ville d'emblée,* c'est à dire *d'abord.* Urbem primo aditu occupare. *(*Si c'est par force, on dira* Primo impetu; *Si c'est*

c'eſt par ſurpriſe, Improviſo, *en* Ez improviſu.) *Cicer.* ODEBRAC nágle miaſto y nieſpodzianie czyli gwałtem czyli ſztuką y podeyściem.

EMBLÉSME, *ou* EMBLE'ME, ſubſt. f. (*Sorte de peinture ſymbolique.*) Emblema. MALOWANIE pod podobieńſtwem wyrażaiąc rzecz taiemnie.

(Eſpece d'Enigme, *ou* Tableau, qui en repreſentant quelque hiſtoire connuë, avec des paroles au bas, nous apprend quelque moralité. Jeſt to niby gadka maluwana gdzie wyrażaiąc rzecz álbo też hiſtoryą wſzyſtkim wiadomą a nápiſem ná ſpodzie, iáką nám náukę co do obyczaiow daie.

EMBOETEMEMT, ſubſt. m. (*des os.*) Oſſium commiſſura. *Celſ.* SPOIENIE Kości, ſtawy.

EMBOETER, V. act. (*Enchâſſer un os dans un autre, qui luy ſert comme de boëte.*) Os in ſuum acetabulum ponere *Celſ.* WPRAWIC kość du ſtawu ſwego wpędaić ią ná mieyſce ſwoie

EMBOëTER, (*Faire entrer une choſe dans une autre.*) Aliquid in alind immittere. WKLUBOWAC iedun wdrugie

EMBOISER, V. act. Circumvenire aliquem. *Plaut.* ODRWIC kogu oſzukać.

EMBOLISMIQUE, adject. (*Intercalaire.*) Intercalaris. PRZYBYSZOWY, przybycień, przybytni, przeſtępny.

(On ne prononce point le premier E comme un A, dans ce mot.) W tym ſłowie uie wymawia ſię pierwſze E, iáku A ále iák E.

EMBONPOINT, ſubſt. m. (*Bonne & pleine ſanté.*) Bona corporis habitudo, *Cic.* ZUPEŁNOSC ciała rueznoić tucz y cera dobra.

D'où vous eſt venu cet embonpoint? Quu cibo tibi feciſti tantum corporis? *Phæd.* **Il paroiſt avoir trop d'embonpoint.* Corpolentior atque habitior videtur. *Plaut.* **J'ay perdu mon embonpoint.* Corpus amiſi, *Cic.* **Je deviens en fort bon point.* Curpulentior evaſi. Skądże ci ſię ta tucz waięła. *Zdaie ſię mieć názbyt tułuwitości. *Spadłem a ciała. *Przychodzę do ciała.

EMBOUCHER *une flute, une trompette,* V. act. (*Souffler dedans avec ſa bouche*) Tibiam inflare. *Cas. Cicer.* TRĄBIC dąć w trąbę, w piſzczałkę, piſzczeć álbo grać w nię.

EMBOUCHER ſe dit figurément, & ſignifie *Inſtruire quelqu'un de tout ce qu'il doit dire.* Aliquem præcomponere. act. *Plaut.* WŁOZYC komu w gębę wſzyſtko to co ma muwić náuczyć go ſobie, náſtroić y námowić.

Temoins embouchez, à qui on a fait le bec. Teſtes meditati & præcompoſiti. *Ovid.* Swiadkowie umuwni, dudki náſtroione świadkuwie ktorym ięzyki przyprawiono.

(On dit mieux *Aboucher, & s'Aboucher avec quelqu'un.*) W Francuſkim lepiey mowić *aboucher s'aboucher.* znieść ſię z kim y zmowić w tym rozumieniu.

EMBOUCHURE, ſubſt. f. (*L'endroit des rivieres par où elleſſes déchargent dans la mer.*) Os. Oſtium. Fauces. *Cic. Plin.* USCIE rzek ktorędy wpadaią w morze.

L'EMBOUCHURE *d'un port.* Portûs aditus. *Cic.* **L'embouchure d'un verre.* Calicis os. **L'embouchure de quelque inſtrument de muſique.* Organi muſici os. USCIE portu weyście przyſtęp. Uście wierzch ſzklanki kieliſzka ſtrona ktorą nálewać y pić. *Uście ſtroik od oboi, muſztuk od trąby, głowka od fletu, ſtrona od gęby ktorą dla grania inſtrument dęty do uſt przykładamy.

S'EMBOURBER, V. act. (*S'enfoncer dans la bourbe.*) In luto demergi. ULGNĄC w błocie utonąć uwięznąć záwięznąć.

S'EMBOURBER ſe dit figurément (*de ceux qui s'embarraſſent dans quelque affaire d'où ils ne peuvent ſe retirer.*) In difficillima negotia ſe intricare. ULGNĄC niewłaśnie wpaść w iákie wielkie trudności niemogąc z nich wyniść y wybrnąć

ON DIT proverbialement, *Il jure comme un chartier embourbé,* pour dire qu'*Il jure fortement.* Egregiè deierat. MOWIĄ przyſłuwiem: Klnie iáko ſurman gdy w błocie uwięznie klnie ſtraſzuie.

EMBOURRER, V. act. (*Remplir de bourre des chaiſes, ou choſes ſemblables*) Tomento farcire. *Plin.* WYSŁAC pilśią włoſiem krzeſła ſtołki álbo co podobnego.

EMBOURSER, V. act. (*Mettre de l'argent en bourſe.*) In loculos pecuniam, *en* nummos mittere. PIENIĘDZY w worek uáſypnć álbo włożyć.

EMBRASEMENT, ſubſt. m. (*Incendie.*) Incendium, ii, n, Incenſio. *Cic.* Ogień záięcie ognia, zápalenie ſię.

EMBRASEMENT ſe dit au figuré (*des ſéditions, des guerres & des paſſions.*) Belli incendium, (*parlant de guerre.*) *Cic.* Incendium ex amore, (*parlant d'amour.*) *Plaut.* ZAPALENIE ſię záięcie ſię buntu, Woyny, paſſyi záwziętości, miłości, gniewu.

EMBRASER, V. act. (*Mettre en feu.*) Incendere. Succendere. *Cicer.* ZAPALIC podpalic wſzyſtko w ogień obrocić ze wſzyſtkich ſtron ſię záymować ogień podłużyć.

S'EMBARASER, V. n. (*Devenir tout en feu.*) Igneſcere. Incendi. Inflammari. *Cic.* ZAPALIC ſtać ſię wſzyſtek ogniem

S'EMBRASER *d'amour,* ou *de colere.* Incendi amore, irâ. *Cic.* ZAPALIC ſię miłością, álbo gniewem.

EMBRASURES, ſubſt. f. pl. (*Ouvertures dans les murailles, pour pouvoir tirer le canon.*) Feneſtræ ad tormenta mittenda. STRZELNICE dziury álbo okna prożne w ścianach dla wyſtrzelania armat.

EMBRASSADE, ſubſt. f. & EMBRASSEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'embraſſer.*) Amplexus. Complexus, ûs, maſc. *Cic.* OBŁAPIANIE.

Mourir dans les embraſſements de quelqu'un. In complexu alicujus emori. *Cic.* Umierać w obłapieniu w ściśnieniu czyiem, ná ręku czyich, álbo ściſkaiąc kogo.

EMBRASSER, V. act. (*Environner, enfermer dans ſon eſtenduë.*) Complecti. Amplecti. OBEYMOWAC ogarnąć w ſobie otaczać mieć w obſzerności ſwoiey zámykać okrążyć.

Le monde embraſſe toutes choſes. Coercet & continet omnia complexu ſuo mundus. *Cic.* Swiat wſzyſtko w ſobie obeymuie zámyka.

EMBRASSER ſe dit en ce ſens au figuré pour dire *Comprendre, enfermer.* Complecti. dep. Comprehendere. *Cicer.* ZAMYKAC obeymuwać *niewłaśnie.*

La geometrie embraſſe beaucoup de ſciences. Geometria multas ſcientias complectitur. **Cét homme embraſſe de grands deſſeins.* Hic multa grandia mente & animu complectitur. *Cic.* Geometria w ſobie wiele náuk zámyka. *Ten człowiek wiele rzeczy wielkich razem ná ſię bierze wielkich ſię rzeczy podeymuie ná wielkie rzeczy ſię kaſze wielkich rzeczy ſię waży y na nie ſadzi wielkie myśli y imprezy u ſiebie ma ułożone.

EMBRASSER ſignifie auſſi, *Serrer quelqu'un étroitement entre ſes bras en témoignage d'amitié.* Amplecti. Complecti. *Cic.* **Allons au devant de luy pour l'embraſſer.* Ferre adverſum homini occupemus oſculum. *Plaut.* OBŁAPIC ściſnąć mocnu obiema rękami y wſzyſtkim ſobą, y do ſiebie przyciſnąć ná znak przyiaźni, przywitania, *Idźmy náprzeciwko niemu dla przywitania dla ściśnienia.

EMBRASSER ſe dit en morale, *Suivre, tenir une profeſſion,* ou *quelque parti.* Amplecti. Amplexari. *On dit* Artem aliquam. **Avoir embraſſé une opinion.* Comprehenſam animo opinionem habere. *Cic.* PRZYIĄC ſtan iáki, trzymać zá iáką ſtroną. *Przyiąć iáką opinią álbo wiarę: przyſtać ná nię.

ON DIT proverbialement & populairement, *Qui trop embraſſe ne tien rien,* pour dire qu'*Il ne faut pas entreprendre trop de choſes à la fois.* Qui pluribus intendit, nihil extricat. Minor fit ad ſingula ſenſus pluribus intentus. MOWIĄ przyſłowiem: Kto wiele rázem obeymuie máło co álbo nic nieutrzyma: to ieſt, że nietrzeba ſię razem wiele rzeczy podeymować.

EMBRENER, mot bas & populaire, V. act. (*Salir, gaſter d'ordures.*) Merdis inquinare. OPASKUDZIC záſmrodzić ſłuwu podłe poſpolite.

EMBROCHER, V. act. (*Coucher à la broche, Mettre de la viande en broche.*) Veru carnes figere. WŁOZYC ná rożen.

EMBROUILLEMENT, ſubſt. m. (*Confuſion des choſes.*) Confuſio. *Cic.* POMIĘSZANIE zámięſzanie ſkłocenie rzeczy pomatanie zágmarwanie.

EMBROUILLE', m. EMBROUILLE'E, f. part. paſſ. Intricatus. *Plaut.* Perplexus, a, um. *Liv.* ** Une affaire embrouillée.* Intricata res controverſiis. *Cic.* **Un eſprit embrouillé.* Confuſum & obſcurum ingenium. POMIĘSZANY ZMIĘSZANY zmięſzana záwiły. *Sprawa záwiła. * Umyſł zákłucony pomięſzany.

EMBROUILLER, act. (*Mettre de la confuſion & du deſordre, confondre, meſler, embarraſſer.*) Implicare Involvere. Miſcere. *Cic.* **Il a embrouillé l'affaire par mille chanes.* Plurimis tricis rem implicuit. MIĘSZAC pomięſzać zákłucić zatrudnić pomatać. *Pomięſzał ſprawę tyſiącznemi mátactwy.

S'EMBROUILLER, (*S'embaraſſer.*) Re aliquâ ſe ſe implicare. *Cic.* POMATAC ſię, zákłucić ſię, uwikłać ſię.

EMBRYON, ſubſt. m. (*Le petit qui commence à ſe former*

mer dans le ventre de la mere.) Fœtus. Embryon. PŁOD co się dopiero zawięznie wżywocie mátki.

EMBUSCADE, subst f. *ou* EMBUSCHE, subst. f. (*Piege.*) Insidiæ *Cic.* ZASADZKI zdrady.

Donner, ou tomber dans une embuscade. Insidias intrare. *Cæs.* In insidias devenire. *Plaut.* * *Dresser une embuscade à quelqu'un, ou luy dresser des embusches.* Alicui insidiari. *Quint.* Wpaść w zasadzki. *Czynić zásadzki ná kogo.

Mettre quelqu'un en embuscade. In insidiis aliquem locare, *ou* ponere *Cic.* Postawić stawiać zásadzki.

S'EMBUSCHER, V. act. (*parlant des bestes sauves qui se retirent dans les fortides bois.*) In latibulum se abdere & contegere act. *Cic.* KRYC się w kniei mowiąch o Zwierzętac ktore się głębook w kniei chowaią.

(On prononce l'E dans les mots qui suivent comme un E. & non pas comme un A. ainsi W nástempuiących słowach e pierwsze wymawia się iák e otworzyste á nie iák *a*.

EMERAUDE, subst. f (*Pierre précieuse de couleur verte.*) Smaragdus *Plin.* * Virides lapilli, *Des emeraudes.* (*Hor.*) SZMARAG kamień drogi zielony. *Szmaragi.

EMERIL, *ou* EMERY, subst. m. (*Pierre metallique, qui se trouve dans les mines de fer, de cuivre & d'or.*) Smyris. SZERGIEL kámień co się w gorach kruszcowych miedzianych y złotych znayduie.

EMERILLON, subst. m. (*Petit oiseau de proye.*) Æsolo. *Plin.* DREMLIK ptak dziki

S'EMERVEILLER *d'une chose*, V neut. (*En estre surpris & estonné.*) Mirari. Demirari. ZADZIWIC się czemu, dziwować się.

EMESSE, (*Ville de Syrie*) Emesa. EMEZA álbo HAMZA Miasto Syri.

Qui est d'Emesse Emesenus,a,um Emezyiski co iest a Emezy

E'METIQUE, adject. m. & f. (*Remede qui excite le vomissement.*) Stibium. *Plin.* **Vin émetique.* Vinum vomitionem movens,n *Plin.* LEKARSTWO ná womit. *Womitowe wino, záprawne dla pobudzenia womitow.

E'MEU,m E'MEUë f. (*on prononce* E'MU.) Commotus. WZRUSZONY, W. ZRUSZONA

E'MEUT, subst.m. (*Fiente d'oiseau*) Excrementum. *Col.* GNOY ptazy.

E'MEUTE, subst fœm. (*Emotion populaire.*) Turba. *Cic.* BUNT rozruch pospolstwa powstanie tumult.

Faire une émeute, Conciere, *ou* Concire turbas. *Terent.* Bunt uczynić.

EMEUTIR, V. neut. (*parlant des oiseaux qui jettent leurs excrements.*) Fimum egerere. PTAKI paskudzą, z siebie wyrzucaią plugastwa,

E'MIER, V. act. (*Briser menu quelque chose entre les doigts, comme de la mie de pain.*) Friare. *Var.* **Emier dedans, ou sur.* Aliquid insriare rei alieni. *Cat Col.* **Du pain émié, ou émieté.* Panis friatus. ZETRZEC nákruszyć kruszyć między palcami iáko okruszek chleba drobić. *Wdrobić do czego posypać nádrobiwszy *Chleb drobiony podrobiony.

Que l'on peut émier. Friabilis & hoc friabile. *Plin.* Co się da drobić.

E'MINEMMENT, (*on prononce* éminomant.) adv. (*Parfaitement, au souverain degré*) Excellenter. Egregiè. Præclarè. Eximè. *Cic.* WYSMIENICIE wybornie zácnie bardzo wysoce w náywyższym stopniu, Przédnie.

E'MINENCE, (*on prononce* éminance.) subst. f. (*Petit terre, ou lieu un peu élevé.*) Locus editus. Tumulus,i,masc. *Cic.* ZWYSZKA gorka pagorek.

Camper sur une éminence, sur une hauteur. In edito & prealto, *ou* præcelso loco castra ponere. *Cæs.* **Gagner une éminence.* Ascendere tumulum. OBOZEM stać ná gorce iákiey *Wynijść ná gorkę ná pagorek, ubieżeć go áby ná nim a woyskiem stanąć.

LES E'MINENCES *dans la peinture*, (*Ce qui paroist comme de relief.*) Eminentiæ in picturis. *Cic.* WYDATNOSC w malowaniu co się pokazuie iákoby wystaiąc.

E'MINENCE. (*Titre d'honneur qu'on donne à divers particuliers, qui sont revestus de charges & de dignitez dans l'Eglise*) Eminentia. EMINENCYA Tytuł ktory się daie osobom niektorym ná wysokich godnościach duchownych.

E'MINENT, (*on prononce* éminant.) m. EMINENTE, f. adject. (*Elevé au dessus, qui paroit au dessus.*) Eminens. *Cic.* WYSOKI wyższy nád innych przedni wydatni.

E'MINENTISSIME, adject. superl. Eminentissimus,a,um. NAYPRZEDNIEYSZY Náywydatnieyszy.

ON DIT en ce sens, *Un homme éminent en vertu, ou d'une vertu éminence.* Homo præstanti virtute. **En pieté.* Insignis pietate *Virg.* **Eminent en sçavoir.* Litteris doctrinâque præstans vir. *Cic.* **Un esprit fort éminent.* Eminentissimum ingenium. *Particul. Cic.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie*: Człowiek wysokiey cnoty. *Wysokiey pobożności. *Wysokiey náuki. *Dowcip rozum bardzo wysoki.

E'MINENT, (*Qui nous menace.*) comme *Un péril éminent, qui nous menace, qui est prest de tomber sur nous & de nous accabler.* Periculum imminens. *Cic.* BLISKO nástępuiące wiszące nád karkiem niebespieczeństwo.

E'MISSAIRE, subst m. (*Un homme qu'on envoye çà & là pour déconvrir ce qui se passe.*) Emissarius,ii,masc. *Cic.* WYSŁANIEC posłanice gonice.

(*Em* se prononce dans tous les mots suivants comme *Am*, lorsqu'il est suivi d'une consonne; excepté néanmoins *Emmaus* & *Emmerik*, ou *E* quoique suivi d'une consonne se prononce comme *E*, & non comme *A*. Cette remarque est generale pour tous les mots qui commencent par *Em* suivi d'une consonne.) *Em* we wszystkich nástępuiących słowach wyraża się iák *Am* kiedy się piszą dwa *mm* wyiąwszy iednak *Emmaus* y *Emmeryk* gdzie chociaż iest podwoyne *mm* iednakże się wymawia *Em* nie *Am*. Ta obserwaneya iest ogolnie dla wszystkich słow Frencuskich záczynaiących się od *Em* po ktorym nástepuie konsona iáka.

E'MMAIGRIR, V. neut. (*Devenir maigre.*) Macescere, *ou* Macrescere. CHUDNIEC.

EMMAILLOTTER *un enfant*, V. act. (*L'envelopper de langes & le mettre dans un maillot.*) Pannis, *ou* fasciis involvere. *Plaut.* POWIAC Dziecię w powiaki.

EMMANCHER *un outil*, V. act. (*X mettre un manche.*) Manubrio aliquod instrumentum instruere. *Colum.* W TRZONEK oprawić co, rękoieść dać, ná toporzysku osadzić.

EMMANTELLE',m. EMMANTELE'E,f. (*Couvert d'une casaque, ou manteau.*) Chlamydotus. *Cicer.* W PŁASZCZ w opończę uwiniony

(On appelle une corneille emmantelée, celle qui est en partie noire & en partie grise, qui a le col jusques à la moitié du corps different du reste, & d'une figure assez samblable au froc des Minimes) Wrona czarna y popielata nie iednostaynego pierza.

EMMAUS, (*Autrefois Chasteau dans la Judée.*) Emmaus, untis.f. EMMAUS niegdyś Zámeczek w Judzkiey ziemi,

(C'est où les Pelerins reconnurent J. C. à la fraction du pain. *On bastit depuis en sa place une ville nommée *Nicopolis.*) Tam pielgrzymi poznali Pana po zmartwywstaniu w łamaniu chleba. *Wystawiono potym ná tym mieyscu miesto názwane *Nicopolis*,

EMMENER *quelqu'un d'un lieu en un autre*, V. act. Aliquẽ alicundè abducere. *Cic.* ZAPROWadzic prowadzić kogo z iednego mieysca na insze.

EMMENER *quelqu'un par force d'un lieu.* Abripere. *Cic.* **Emmener quelqu'un en prison, ou prisonnier.* Abripere aliquem in vincula. *Cicer.* **En servitude.* In servitutem. *Hirt.* ZAPROWADZIC kogo gwałtem do kąd. *Záprowadzić do więzienia. *Záprowadzić záhrać w niewolą.

Emmener par force le bétail, ou *à la dérobée.* Abigere pecus. *Cic.* Záymować y pędzić bydło gwałtem álbo ukradkiem

EMMENER *par charroy, par voiture, par eau.* Aliquid alicundè exportare. *Liv.* PROWADZIC furami, lądem, wodą.

EMMERIK, (*Ville du Duché de Cleves sur le Rhin.*) Embrica.n. EMMERYK Miasto Xięstwa Kliwil nád Renem.

EMMESNAGEMENT, *ou* EMMENAGEMENT, subst. masc. (*L'action de s'emmesnager.*) Domûs instructio. *Cicer.* WPROWADZENIE się a gospodarskiemi statkami sprzętem y wszystkiemi ruchomościami y rzeczami do kąd.

S'EMMESNAGER, *ou* S'EMMENAGER, V. act. (*Porter des meubles dans un logis, ou fournir des meubles dans un logis.*) Domum supellectili instruere. act. *Plau.*. W PROWADZIC się do kąd álbo sprzęt y rzeczy gospodarskie.

S'EMMENAGER, (*Acheter des meubles pour un logis.*) Comparare supellectilem. KUPOWAC statki gospodarskie sprzęt domowy.

EMMEUBLEMENT, (*Quelques-uns disent.* AMEUBLEMENT.) subst. masc. (*Meubles dont on garnit un logis.*) Instrumentum & supellex. *Cic.* SPRZĘTY domowe, rzeczy do mięszkania służące y do przybrania izb, pokoiow.

Un

Vu emmeublement propre & magnifique. Lauta & magnifica supellex. Sprzęt piękny porządny Pańſki.

S'EMMEUBLER, *Quelques-uns disent.* S'AMEUBLER, V. act. (*Se fournir de meuble.*) Comparare ſibi inſtrumentum & ſupellectilem. *Cic.* NABYWAC ſkupować ſprzęty do przybrania izb pokoiow.

EMMIELLER, V. act. (*Frotter, enduire de miel.*) Mello illinere. *Lucr.* POSMAROWAC miodem, záprawić.

ON DIT au figuré, *Des paroles emmiellées, des paroles douces.* Mellita verba. *Niewłaśnie* ſłowa miodem záprawne ſłodziuchne cukrowe.

S'EMMITOUFLER, V. act. (*S'envelopper & se cacher dans son manteau.*) Se pallio involvere, (vo, vis, volvi, volutum.) act. W PŁASZCZ álbo opończą ſię, ze wſzyſtkim záwinąć zákapturzyć ſię z głową po ſzyię.

(Mot bas & populaire) Słowo podłe y proſte.

EMMUSELER. V. act. (*Mettre une muselière à un animal.*) Capiſtrare. OUZDAC uzdzienicę álbo kaganice włożyć ná pyſk bydlęcia.

(On prononce le premier E comme un E dans les mots suivans,) Wymawiaią *e*, iáko *e*, w ſłowach náſtępuiących.

E'MOLUMENT, ſubſt. m. (*Profit, qui revient d'une charge qu'on exerce.*) Emolumentum. *Cic.* POZYTKI ayſki ktore urząd komu przynoſi.

E'MONCTOIRES, ſubſt. maſc. (*Glandes ſpongieuſes en divers endroits du corps.*) Glandulæ. *Fernel.* GRZUCZOŁY w ciele po rożnych mieyſcach.

E'MONDER *un arbre*, V. act (*Nettoyer, purifier un arbre, en luy retranchant les petites branches ſuperflues.*) Mundare arborem. *Plin.* OKRZESAC drzewo obcinaiąc wilki, y gałązki zbytnie chędożyć ie.

E'MOTTER *un champ*, V. act. (*Caſſer les mottes d'un champ.*) Campum occare. *Var.* BRONOWAC.

E'MOTION, ſubſt. f. (*Agitation.*) Commotio. Permotio. *Cic.* WZRUSZENIE poruſzenie alteracya pomięſzanie.

Legere émotion. Commotiuncula, æ, f. Lekkie wzruſzenie mała alteracya.

Il a de l'émotion, Il a le poux plus émeu & plus agité qu'à l'ordinaire. Eſt illi venarum pulſus frequentior. Ma alteracyą, puls bardziey nád zwyczay poruſzony, częſty nágleyſzy.

LES E'MOTIONS *violentes, de l'ame.* Vehementiores animi concitationes, f. plur. *Cic.* GWAŁTOWNE wzruſzenia affektow álbo myśli.

E'MOTION *populaire.* Populi motus. ROZRUCH Bunt poſpolity.

E'MOUCHER, V. act. (*Chaſſer les mouches qui importunent.*) Muſcas moleſtas abigere. MUCHY ſpędzać zganiać odpędzać

E'MOUDRE. V. act. (*Aiguiſer ſur la meule le taillant des inſtruments tranchants.*) Acuere. Exacuere. *Cic.* OSTRZYC wecować ná kamieniu oſtrze iákie.

E'MOULU, m. E'MOULUë f. part. paſſ. (*Aiguiſé.*) Acutus, *ou* exacutus, a, um. *Plin.* WYOSTRZONY, WYOSTRZONA, wywecowany.

ON DIT proverbialement, *Il eſt tout frais émoulu ſur une matiere*, pour dire qu'*Il l'a eſtudiée depuis peu.* Calet adhuc. Recens eſt ab opere. MOWIĄ przyſłowiem Francuſkim dopiero też co ſię wywecował wykrzeſał w iákiey rzeczy, Dopiero ſię tego uczył, świeżo to pamięta bo nie dawno z tey ſzkoły wyſzedł.

EMOULEUR, ſubſt. m. (*Qui aiguiſe les couteaux ſur la pierre*) Qui cultros acuit. NOZOWNIK co ná kamieniu noże &c. oſtrzy,

E'MOUSSE', maſc. E'MOUSSE'E. f. part. paſſ. (*Rebouché, parlant du taillant d'un ferrement.*) Hebetatus. Obtuſus. PRZYTARTY przytępiony.

ON DIT au figuré, *Vu eſprit émouſſé*, (*Qui a perdu ſon feu & ſa vivacité.*) Retuſum ingenium. NIEWŁASNIE Dowcip przytępiony co ſtracił żywość ſwoię y byſtrość,

E'MOUSSE', (*parlant des arbres dont on a oſté la mouſſe qui vient au pied.*) Emuſcatus. *Colum.* DRZEWO ze mchu ochędożone ktorym poroſło.

E MOUSSER, V. act. (*Reboucher, rabbattre la pointe, le taillant de quelque ferrement.*) Cultriaciem hebetare. *Liv.* TĘPIC przytępiać przytłue oſtrza.

S'E'MOUSSER. Hebetari. *Cicer.* PRZYTĘPIAC ſię, tępieć.

ON DIT au figuré, *La pointe de ſes penſées s'émouſſe pour eſtre trop fine.* Vis cogitationum illius propter ſubtilitatem retunditur. KONCEPT iego tępieie od ſubtelności.

E MOUSSER, (*Oſter la mouſſe des arbres.*) Emuſcare, (co, as, avi, atum.) act. acc. *Colum.* DRZEWA mchem poroſłe chędożyc ze mchu.

E'MOUVOIR, V. act. (*Exciter, cauſer de l'émotion, ou des mouvement.*) Movere. Commovere. Permovere. *Cic.* PORUSZYC wzruſzyć wzbudzić wzniecić.

E'MOUVOIR *à compaſſion, à la pitié.* Miſericordiam commovere. PORUSZYC do politowania.

Emouvoir dans quelqu'un des ſentimens de haine & de compaſſion, (*Luy faire prendre divers mouvemens.*) In omnem affectum movere aliquem. *Quint.* Wzbudzić w kim nienawiść y politowanie, rożne w nim affekta wzniecać.

Il eſt ému de colere. Iracundiâ permotus eſt. Irâ percitus eſt. *Cic.* *Il ne s'émeut de rien.* Nullâ in re commovetur animus. *Terent.* Poruſzony ieſt álbo zdięty gniewem. *Nie go to nieporuſza, nieporuſza niewzruſza ſię tym *álbo* niczym

E'MOUVOIR, (*Exciter du trouble, une ſédition.*) Turbas, *ou* ſeditionem concitare, *ou* commovere. *Cicer.* WZRUSZAC bunt tumult rozruchy czynić.

(On prononce *Em* dans les mots ſuivans comme *Am.*) Wymawiaią *Em* w náſtępuiących ſłowach iáko *Am.*

EMPALER, V. act. (*Faire paſſer un pal, ou un pieu par le milieu du corps d'un homme.*) Per medium hominem, ſtipitem adigere. *Sen.* NA Pal wbić.

(Sorte de ſupplice en uſage du temps de Neron, & dont on ſe ſert aujourd'huy en Turquie.) Kara ktorey záżywano zá czaſow Nerona, á teraz w Turczech ieſzcze záżywaią tego.

EMPAN, ſubſt. m. (*Sorte de meſure d'une main eſtenduë, (qui ſe prend depuis le bout du pouce, juſques au bout du petit doigt.*) Palmus major. *Plin.* PIĘDZ wielka od końca palca małego áż do końca palca wielkiego dobrze wyciągnąwſzy.

Qui eſt d'un empan. Dodrantalis & hoc dodrontale, adject. *Colum.* Piędziowy, ná piędź wielką.

EMPAQUETER; V. act. (*Mettre en un paquet.*) In faſciculum cogere, *Cic.* ZAPAKOWAC w ieden paczek álbo w iednę pakę ułożyć.

S'EMPARER, V. neut. (*Se ſaiſir, ſe rendre le maitre d'une choſe.*) Aliquid occupare. *Phad. Cicer.* OPANOWAC co odebrać wziąć pod moc ſwoię.

S'EMPARER *d'un lieu*, (*S'en rendre le maiſtre.*) Occupare locum, act. acc. *S'emparer d'un Royaume, des bois, d'une citadelle,* Occupare regnum, ſaltus, arcem. *Phad.* OPANOWAC co zábrać poſieść przywłaſzczyć ſobie. *Opanować Krolestwo iákie, Laſy, fortecę zámek.

S'EMPARER ſe dit figurément, (*de l'eſprit & de ce qui le gouverne & le maitreſe.*) Occupare. Invadere. *Cic.* OPANOWAC niewłaśnie co do umyſłu y ſerca.

La cupidité s'eſt emparée de l'eſprit de la pluſpart des hommes. Invaſit cupiditas pleriſque, *ou* pleroſque. *Var. Saluſt.* Chciwość opanowała ſerce y umyſł náywiękſzey części między ludźmi.

EMPASTER, *ou* EMPâTER, V. act. (*Remplir de paſte, ſalir.*) Inquinare. Glutinare. ZAKLAYSTROWAC poklayſtrować ciaſtem ſpaſkudzić zákaliſto.

EMPAULMER, *ou* EMPAUMER, V. act. proprement *Prendre avec la paume la main.* Manu aliquid comprehendere, SCISNĄC w rękę wziąć w garść ręką obiąć uchwycić.

(Mot bas en ce ſens, & il ſe dit mieux au figuré pour. Słowo podłe w tym rozumieniu á lepiey ſię mowi niewłaśnie za.

EMPAUMER *quelqu'un*, (*Se rendre maiſtre de ſon eſprit.*) Ineſcare, Allectare. Prolectare, act. acc. *Plaut. Ter.* *Va, tu ne ſcais pas empaumer les gens.* Neſcis ineſcare homines. *Terent.* UCHWYCIC kogo trzymać go w ręku mieć go w mocy y woli ſwoiey. *Idź precz nie umieſz nie znaſz ſię ná tym iák ludzi uchwycić.

EMPEIGNE *de ſoulier*, ſubſt. f. (*Le cuir de deſſus.*) Obſtragulum, i, n. *Plin.* WIERZCHNIA ſkorka u trzewikow.

EMPEREUR, ſubſt. m. (*Celuy qui a le ſouverain commandement dans un Empire.*) Imperator. *Plin.* CESARZ.

D'EMPEREUR, ou *Qui concerne un Empereur.* Imperatorius. *Plin. Jun.* CESARSKI.

EMPESCHE', m. EMPESCHE'E, f. part. paſſ. & adject. Impeditus, a, um. ZATRUDNIONY, ZATRUDNIONA, zábawny.

Il avoit la langue, ou la parole un peu empeſchée. Linguâ hæſitabat. *Cic.* Miał mowę y ięzyk zátrudniony nie co záiąkliwy miał mowę trudną ciężką.

EMPESCHEMENT, *ou* EMPèCHEMENT, subst. masc. (*Obstacle.*) Impedimentum. *Cic.* °*Il a toûjours mille empeschements.* Plurimis quotidie negotiis, *ou* rebus impeditur, *ou* præpeditur, *ou* distinetur, *ou* retinetur. *Cic.* °*Apporter des empeschements à la paix.* Distinere pacem. *Liv.* °*A son mariage.* Obsistere quominus nuptiæ fiat *Ter.* °*Il a levé tous les empeschements.* Quæ obstabant removit. PRZESZKODA trudność °Záwsze ma tysiąc trudności. °Zátrudniać pokoy. °Małżeństwo ożenienie. °Wszystkie przeszkody uprzątnął.

EMPESCHER, *ou* EMPèCHER, V. act. (*Embarrasser, occuper*) Impedire. Præpedire. Detinere. *Cic. Terent.* PRZESZKADZAC przeszkody czynić zátrudniać, zábawiać.

Je ne suis point empesché, je n'ay rien à faire. Vaco à negotiis. Mihi licet per otium. *Cic. Phad. Plaut.* Nie iestem zábáwny, niemam co do czynienia.

Il fait l'empesché pour rien. Occupatur in otio. *Phad.* °*Ils s'empeschent l'un l'autre.* Sibi sunt impedimento & moræ. *Cic.* Straszenie zábawny niczym, sam nie wie czym. °Przeszkadzają sobie ieden drugiemu.

Empescher qu'elqu'un d'entrer. Arcere aliquem aditu. *Cic.* °*Un malade de manger.* Abstinere ægrum à cibo. *Cic.* Zábraniać przeszkadzać komu weyścia niedopuszczać niedawać. °Choremu iedzenia bronić.

Il m'empesche de dormir la nuit. Menocte desomnem facit. *Petr.* °*S'il ne m'eut empesché, je vous aurois fait de fascheuses affaires.* Nisi ab eo fuissem interpellatus, durius vobis negotium effecissem. *Cic* Nie daie mi spać w nocy. °Gdyby mi niebył przeszkodził, dałbym wam był do czynienia.

Cette muraille empesche la veuë. Hic paries prospectum impedit. *Cæs.* Ta ściana przeszkadza niedopuszcza widoku, światła.

S'EMPèCHER *de.* Tenere. WSTRZYMAC się utrzymać się od czego.

Je ne puis m'empècher de rire. Vix possum tenere risum. *Cic.* Nie mogę się utrzymać od śmiechu.

EMPESER, V. act. (*Mettre de l'empois au linge.*) Amylo lintea imbuere. °*Un linge empesé.* Linteum amylo rigens. KROCHMALIC chusty. °Chusty krochmalne.

ON DIT au figuré *Un esprit empesé, Un esprit roide & tout d'une piece.* Caput prædurum ac rigens. *Quint.* MOWIĄ w Francuskim o upartym, Twordy nieużyty iákby go w krochmalu moczył iákby wszystek był z iedney sztuki zrobiony.

EMPESEUSE, subst. f. (*Celle qui blanchit & empese du linge.*) Quæ amylo lintea imbuit. PRACZKA co pierze z krochmalu.

EMPESTER *un lieu*, V. act. (*l'Infecter de quelque mauvais air*, ou *quelque meschante odeur.*) Locum aliquem infesto aere, *ou* teterrimo aliquo odore, inficere. ZAPOWIETRZYC zárazić mieysce iákie powietrzem álbo smrodem iákim.

EMPESTER, (*Apporter*, ou *causer la peste.*) Pestem importare. *Cic.* °*Un air empeste.* Aer pestilens. Aer tabificus, m. *Plin. Lucan.* ZAPOWIETRZYC powietrze przynieść. °Powietrze zárażone.

EMPESTER se dit figurément, pour *Corrompre, gaster, infecter les esprits par de mauvaises mœurs, par de méchantes opinions, & par la superstition.* Animos pravis moribus, opinionum pravitate, superstitione inficere. ZAPOWIETRZYC zárazić *niewłaśnie* co do złych obyczaiow, błędow y zábobonow.

EMPESTRER, *ou* EMPèTRER, V. act. (*Embarrasser.*) Implicare. Intricare. ZAMATAC ZAGMATWAC uwikłać.

S'EMPESTER, (*S'embarrasser.*) Se intricare. ZAGMATWAC się uwikłać się.

EMPHASE, subst. f. (*Expression forte.*) Emphasis. MOCNE czego z wyrażeniem mocnym, wyraźność wielka.

Qui parle avec emphase. Grandiloquus. *Plaut.* Co wytwornie mowi z wytworną wyraźnością.

EMPHATIQUE, adject. m. & f. comme *Un discours emphatique.* Oratio in quâ significantiora verba adhibentur. MOWA wytworna wytwornie wyraźna.

Un homme emphatique, Qui parle avec emphase. Homo grandiloquus. *Plaut.* Wytworny człowiek w mowieniu z wyraźnością.

EMPHYTEOSE, subst. f. terme de palais. ON DIT *Un bail emphytéose, ou emphytéotique, Bail à longues années.* Emphyteusis. MAIĘTNOSC ná lata, lenność ná dobrach.

EMPIETER, V. neut. terme de Fauconnerie, (*qui se dit de l'oiseau de proye qui prend avec ses serres.*) Prædam unguibus arripere. POCHWYCIC chwytać porwać w szpony wziąć

EMPIETER, (*Usurper le bien d'autruy en mettant le pied dans les héritages.*) In fundo alicujus pedem ponere. *Cic. Colum.* CUDZE sobie przywłaszczyć, nogę wstawić do cudzey maiętności, ná cudze prawo następować.

EMPIFFRER *quelqu'un*, V. act. (*Le souler, luy donner à manger tout son saoul.*) Cibis aliquem ingurgitare. *Cic. Plaut.* OKARMIC kogo nádziać y nátkáć po dziurki.

S'EMPIFFER, (*Se regorger de viandes.*) Cibis se ingurgitare. OBIESC się po dziurki, obeżrzeć się.

(Expression basse & du discours familier.) Słowo podłe mowy potoczney.

EMPILER, V. act. (*Mettre en pile.*) In struem, *ou* in cumulos cogere. STUSY układać, w stusy, álbo stusami kłáść.

EMPIRE, subst. m. (*Monarchie.*) Imperium. *Cic.* PANSTWO Monarchia.

EMPIRE se prend aussi pour *Le temps du regne d'un Prince.* Comme *Sous l'empire d'Auguste.* Imperante Augusto. PANOWANIE, czas Ponowania za Pánowania Augusta.

EMPIRE se dit (*du pouvoir & de l'ascendant qu'on a sur quelqu'un.*) Imperium Potestas. *Cic.* °*Avoir empire sur quelqu'un.* Habere imperium in aliquem. *Cic.* °*Sur ses passions.* Cupiditatibus suis imperare. *Cic.* PANOWANIE zwierzchność moc władza gora nád kim. °Mieć władzą moc nádkim. °Nád namiętnościami swemi.

EMPIRER, V. act. (*Rendre pire & en plus mauvais estat.*) Acerbare. Exacerbare. GORSZYC pogarszać gorszym czynić.

EMPIRER, V. neut. *Le mal empire*, ou *augmente tous les jours.* Ingravescit in dies malum. *Cic.* POGARSZA się co dzień, co dzień gorzey.

ON DIT, *Empirer son marché, (quand on rend sa condition plus mauvaise qu'auparavant.)* Conditionem suam deteriorem, *ou* pejorem facere quàm priùs. POGORSZYC sobie targ, co raz niżey podupaść ná stanie y mieniu swoim.

EMPIRIQUE, adject. *Medecin empirique, (qui n'a que de l'experience dans la cure des maladies.)* Empiricus. MEDYK z doświadczenia, nie z nauki.

(C'est aujourd'huy un mot de mépri) Jest to słowo pogardy wfrancuskim.

EMPLASTRE, *ou* EMPLâTRE, subst. f. terme de Chirurgie. (*Petit morceau de linge enduit d'onguent, qu'on met sur les playes.*) Linteolum cum emplastro. PLASTER CHUSTECZKA násmarowaná maścią ná rány.

EMPLETTE, subst. f. (*Achat de marchandises.*) Mercium, *ou* mercimoniorum coëmtio, onis, f. *Cic.* SKUPOWANIE nakupienie towarow.

EMPLETTE se dit aussi (*des marchandises achetées.*) Coëmtæ merces. °*J'ay fait emplette.* Feci coëmtionem. °*Aller en emplette, Aller acheter des marchandises.* Abire ad mercaturam. *Cic.* TOWAR kupiony. °Nákupiłem Towaru. °Idę álbo iádę dla towaru skupowania.

EMPLIR, V. act. (*Rendre plein de choses liquides.*) Implere. *Cic.* NAPEŁNIC.

EMPLIR se dit figurément, *Emplir l'esprit des jeunes gens de superstition.* Adolescentium animos superstitione implere. *Liv.* °*On dit mieux* REMPLIR. NAPEŁNIC *niewłaśnie* nápełnić młodych zabobonem. °Lepiey się mowi napoić.

EMPLOY, subst. m. (*L'usage bon, ou mauvais qu'on fait des choses.* Usus. ZAZYWANIE używanie dobre álbo złe iákich rzeczy.

EMPLOY, (*Occupation.*) Occupatio. Provincia. *Cic. Ter.* °*Parmi les grands emplois il ne laissoit pas d'estudier.* In maximis occupationibus nunquam intermittebat studia doctrinæ. *Cic.* ZABAWA. °W naywiększych zábáwach niezaniechał nigdy náuk.

EMPLOY, *Commission, charge, affaire.*) Munus. Munia. Officium. Negotium. URZĄD powinność zlecenie

Estre sans employ, N'avoir aucune charge. Ab omni officio & munere vacare. *Cic.* °*Estre dans l'employ.* Aliquod munus sustinere. *Cic.* NIEMIEC żadnego urzędu, być bez wszelkiego urzędu. ° Być ná urzędzie.

EMPLOYER, V. act. (*Occuper quelqu'un, luy donner de l'employ.*) Aliquem occupare. *Cic.* ZAZYC kogo do czego iáką mu dáć zábáwę.

Employer quelqu'un à écrire, Occupare aliquem in scripturâ. *Cic.* °*Ne vous employez point à autre chose.* Ne te

ad

ad aliud occupes negotium. *Plaut.* Záżyć kogo do piſania. *Nie zábawiay ſię niczym inſzym.

S'EMPLOYER, (*S'occuper.*) Alicui rei operam impendere. *Cic.* BAWIC ſię czym.

EMPLOYER, (*Mettre, donner ſa peine, ſes ſoins, ſon argent &c. pour une perſonne,* ou *pour les choſes.*) Tempus, curam, laborem, pecuniam in re aliquâ conſumere, *ou* inſumere. ŁOZYC ſwoię prace ſwoie ſtarania ſwoy koſzt ná co álbo ná kogo obrocić ná co.

Employer ſa peine inutilement. Operam perdere, *ou* ludere. Abuti operâ. *Cic.* *Employer mal ſon tems.* Malè collocare horas ſuas. *Mart.* Ná dáremno pracowáć. *Czas dármo tracić.

Il s'eſt beaucoup employé & bien utilement pour ſes amis. Multam operam & utilem amicis poſuit. *Cic.* *Je m'employe à faire plaiſir à tout le monde.* Me in omnes profundo. *Cic.* Mocno ſię y bardzo pożytecznie zá przyiacielmi wdaie. *Káżdemu chętnie rád ſię przyſłużę.

EMPLOYER *le verd & le ſec* (comme l'on parle dans le familier.) *Faire tous ſes efforts. Mettre tout en œuvre pour &c.* Omni ope atque operâ eniti. *Cic.* WSZYSKICH ſpoſobow ruſzyć dlá dokazania czego.

EMPLOYE, (*Se ſervir.*) Aliquid adhibere. Re aliquâ uti. *Cic.* *Employer le vin pour guerir des malades.* Vinum ſanandis ægrotis adhibere. *Cic.* *La rigueur à l'endroit de ſon fils.* Severitatem in filio. *Cic.* *Employer les derniers remedes.* Ad extrema deſcendere. *Pell. Cic.* BRAC záżywáć wziąć záżywáć winá dlá uzdrowienia chorego. *Záżywáć ſurowośći przeciwko ſynowi. *Záżyć oſtatnich ſpoſobow.

ON DIT proverbialement, *C'eſt bien,* ou *bon employé, C'eſt bien fait, Il a ce qu'il merite, (parlant d'un homme à qui il eſt arrivé quelque diſgrace qu'il a meritée.)* Rectè hoc, par habet. *Cic.* MOWIĄ przyſłowiem: Dobrze mu ták, nie wart, nie godzien lepiey.

EMPOCHER, V. act. (*Mettre en poche.*) In crumenam condere. *Plaut.* W KIESZEN włożyć.

(Mot bas & populaire.) Słowo poſpolite proſte.

EMPOIGNER, V. act. (*Prendre avec la main.*) Manu comprehendere Arripere. *Cic. Plaut.* WZIĄC w rękę porwáć.

EMPOIS, ſubſt. m. (*Colle delicate faite d'amydon.*) Amylum aquâ dilutum. KROCHMAL.

EMPOISONNE', m. EMPOISONNE'E, f. (*Où on a mis du poiſon.*) Venenatus. Veneno imbutus. *Cic.* *Des fleches empoiſonnées.* Sagittæ venenatæ. *Cic.* OTRUTY OTRUTA truciźną záráżony, iádem nápuſzczony. *Strzały iádowite.

EMPOISONNER *quelqu'un,* V. act. (*Luy donner du poiſon.*) Tollere aliquem veneno. act. *Cic.* OTRUC kogo, trucizny mu zádáć.

S'EMPOISONNER, (*Se faire mourir par le poiſon.*) Veneno ſibi mortem conſciſcere. *Cic.* OTRUC ſię, trucizny ſobie ſamemu zádáć.

EMPOISONNER ſe dit auſſi par extenſion (*de ceux qui donnent quelque choſe qui altére la ſanté,* ou *qui bleſſe les ſens.*) comme *On nous a donné de la viande puante, qui a failli à nous empoiſonner.* Appoſita nobis caro putrida, quæ fermè nos necavit. OTRUC ſtruć mowi ſię też ogolniey o tym co ſzkodzi w iedzeniu álbo inaczey ná zdrowiu y obraża zmyſły náprzykład dano nám ſmierdzącego mięſa ktorymeśmy ſię ledwie niepotruli.

EMPOISONNER ſe dit figurément, pour *Infecter quelqu'un de quelque mauvaiſe opinion.* Opinionum pravitate aliquem inficere, *ou* infeſtare. *Cic. Col.* STRUC záráźić *niewłaśnie.* co do nauki iákiey álbo rozumienia błędnego lub podeyrzanego o błąd.

EMPOISONNEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'empoiſonner.*) Veneficium. *Il fut condamné d'empoiſonnement.* Damnatus fuit veneficii. *Tacit.* TRUCIE otrucie. *Skazano go ſądem o zadanie trucizny o trućie.

EMPOISONNEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui empoiſonne.*) Veneficus. TRUCICIEL ten co truie.

EMPOISONNEUSE, ſubſt. f. (*Celle qui empoiſonne.*) Venefica. *Ovid.* TRUCICIELKA.

EMPOISSONNEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'empoiſſonner un eſtang.*) Piſcariæ copiæ in ſtagnum immiſſio. ZARYBIENIE ſadzawki, ſtawu drobnemi rybami.

EMPOISSONNER *un eſtang,* V. act. (*Y jetter du peuple,* ou *de l'alevin.*) Piſcariam copiam in ſtagnum immittere. ZARYBIAC ſadzawkę drobne rybki w nię w rzucaiąc.

EMPORTE', maſc. EMPORTE'E, f. part. paſſ. *du Verbe* EMporter. Aſportatus. *Cic.* UNIESIONY zánieſiony porwany porwana.

ON DIT au figuré, *Un homme emporté, & violent, (qui ſort des bornes de la raiſon.)* Homo ſui impotens & iracundus. *Cic.* Niewłaśnie człowiek popędliwy gniewliwy porywczy.

EMPORTEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'emporter une choſe d'un lieu.*) Aſportatio. ZANIESIENIE porwanie.

(Ce mot ne ſe dit point dans ce ſens naturel, en nôtre Langue.) W tym rozumieniu właſnym nie zażywaią tego słowa Francuſkiego.

ON DIT au figuré, *Emportement, (Mouvement impétueux de l'ame, qui la fait ſortir hors des bornes de la raiſon.)* Animi impotentia. *Cicer.* MOWIĄ záś niewłaśnie Popędliwość porywczość do gniewu.

EMPORTER, V. act. (*Porter, tranſporter une choſe d'un lieu en un autre.*) Tollere. Auferre. Efferre. act. acc. *Cic. Ter.* ZANIESC odnieść wziąć przenieść wynieść co z iednego mieyſca náinſze porwáć.

Emporter dehors. Aſportare. Exportare. *Cicer.* Wynieść precz nádwor.

EMPORTER, (*Ravir, prendre une choſe.*) Tollere. Auferre. Rapere. *Cic.* PORWAC porywáć zábráć.

Emporter l'argent du treſor public. Auferre pecuniam ex ærario. *Cicer.* *Cela emporte tout mon temps.* Id tempus omne meum abſumit. *Cicer.* Zábráć pieniądze ſkarbu publicznego. *To mi wſzyſtek czas zábiera.

ON DIT figurément en ce ſens, *La peſte a emporté bien du monde, Il eſt mort bien du monde de la peſte.* Multi peſte illigati, interemti ſunt. *Cic.* *ou* ſublati ſunt, *ou* perierunt. *Il a eſté emporté d'une fiévre en cinq jours.* Febri intra quinque dies ſublatus eſt. MOWIĄ w tym rozumieniu niewłaśnie, Powietrze zábrało wiele ludzi, wiele pomarło powietrzem. *Gorączka go zábrała w pięciu dniach.

EMPORTER, (*Oſter, chaſſer.*) Auferre Tollere. Diſcutere. *Cic. Hor.* *La ſaignée luy a emporté ſa fievré.* Sanguinis miſſio, *ou* detractio, febrem diſcuſſit. *Le temps emporte le chagrin,* Dies adimit ægritudinem. *Ter.* ODIĄC oddalić odráźić odpędźić roſpędzić rozerwáć. *Krwi upuſzczeniem rozerwano mu gorączkę. *Czas roſpędza fraſunki.

EMPORTER, (*Enlever, entrainer.*) Tollere. Deducere. Arripere. Rapere. *Cic.* *Il fut emporté par le courant ſur le côté gauche du rivage.* Æſtu delatus eſt ad ſiniſtram littoris partem. *Cæſ.* *Noſtre défaite emporte noſtre ſervitude.* Hac clade, mittimur in ſervitutem. *Liv.* PORWAC pociągnąć záwlec zápędźić. *Porwała go fala y zánioſła ná lewą ſtronę brzegu. *Klęſka náſza ciągnie zá ſobą niewolą náſzę.

Eſtre emporté du deſir des louanges. Studio laudis trahi, *ou* duci. *Cic.* Uwodzić ſię chiwością chwały.

Se laiſſer emporter à l'effort de ſon imagination. Vi mentis rapi, *ou* abripi. *Cic.* *Se laiſſer emporter à l'opinion commune.* Abire ad vulgi opinionem. *Cicer.* *Ne vous laiſſez point emporter aux conſeils des autres.* Ne te auferant aliorum conſilia. *Cicer.* Uwodzić ſię zá myślami ſwemi. *Uwodzić ſię zá poſpolitym zdaniem. *Nieday ſię uwodzić radami cudzemi.

EMPORTER, (*Avoir le deſſus, prévaloir.*) Vincere. Præſtare. *Cic.* ZWYCIĘZYC mieć gorę przewyżſzać wygráć.

L'avis de rigueur l'emporta. Vicit ſententia ſeverior. (*Le contraire eſt* Vicit ſententia lenior, *L'avis le plus doux l'emporta.*) *Liv.* Sentencya álbo zdanie ſurowe zwyciężyło. (*przeciwna ieſt: Zwyciężyła ſentencya łáſkawſza.)

L'avis de ceux qui alloient à la mort l'emporta. Prævaluit pars, quæ ſupplicium decernebat. *Tacit.* *L'amour d'une couronne l'emporte par deſſus toutes les paſſions.* Cupido dominandi cunctis affectibus eſt flagrantior. *Tacit.* *De peur que la force de la couſtume ne nous emporte.* Ne æſtus nos conſuetudinis abſorbeat. *Cic.* *Emportez le, puiſque vous le voulez dit-il, en paroles aſſez hautes.* Vincite, inquit, ſi ita vultis, & id alariori voce. *Cæſ.* *Emporter toutes les voix, ou toutes les ſuffrages.* Omnia puncta ferre. *Horat.* *Emporter toutes les voix d'une centurie, d'une tribu.* Ferre centuriam, tribum. *Cicer.* *Emporter une terre par ſentence du Juge.* Vincere judicio fundum & auferre. *Cicer.* Zdanie tych co ná śmierć dekretowali zwyciężyło. *Miłość korony przewyżſza wſzyſtkie paſſye. *Aby potężny nałog gory nie wziął. *Wygraycieſz kiedy chcecie rzekł dość głośno. *Wſzyſtkie głoſy mieć po ſobie. *Wygráć wſzyſtkie głoſy cáłey gromady, wſzyſtkiego Powiatu.

tu. *Wygrać Maiętność przez Dekret.

S'EMPORTER *trop loin dans la poursuite des fuyards.* Cupidiùs fugientes insequi, *ou* instare fugientibus. *Caes.* **Il s'emporta trop avant à poursuivre l'ennemy dans des lieux couverts.* Sequutus est hostem longiùs locis impeditioribus. *Caes.* **L'ardeur de la jeunesse & la fougue de son cheval l'emporta au milieu des ennemis.* Juvenili ardore & ferociâ equi hostibus illatus est *Tacit.* ZAPĘDZIC się daleko goniąc uciekaiących. *Názbyt się daleko zápędził zá nieprzyiacielem w niebespieczne mieysca. *Ogień młodości y bystrość konia zániosła go y zápędziła w śrzod nieprzyiacioł.

S'EMPORTER se dit figurément (*En parlant des violentes agitations de l'ame.*) Efferri. Effervescere. Excandescere. *Petr. Cic.* **S'emporter en parlant.* Effervescere in dicendo. **S'emporter de joye.* Efferre se lætitiâ. *Cic.* **De colere, de haine, de douleur.* Efferri iracundiâ, odio, dolore. *Cicer.* UNIESC się uwieść się co do gwałtownych passyi, zápalić się wybuchnąć. *Unieść się zápalić się w mowieniu. *Unieść się álbo uwieść się radością, gniewem, nienawiścią żalem.

EMPORTER, (*Signifier, vouloir dire.*) *Le mot de volupté emporte deux choses.* Huic verbo (voluptas) duas res subjiciunt. *Cic.* ZNACZYC wyrażać Tu słowo Roskosz znaczy dwie rzeczy.

EMPORTER, (*Peser plus.*) Prægravare, Præponderare. *Suet. Aul Gel* PRZEWAZAC przewyższać ważyć się bardziey ná ktorą stronę.

EMPORTER se dit proverbialement, *Ils ne l'emporteront pas en paradis, Ils ne l'emporteront pas loin, Je les puniray,* ou *Je m'en vengeray.* Haud sic auferent. Non inultum auferent *Ter.* **Autant emporte le vent.* Hæc sunt ludibria ventis Rapidis ludibria ventis. *Virg.* NIEWYDZIE im to ná sucho *Wszystko to prożno y ná wiatr.

EMPOURPRE, m. qui ne se dit qu'au figuré, *Empourpré,* ou *Teint de sang* Sanguine tinctus *Cic.* Cruore perfusus. *Luc.* KRWIĄ zbroczony zafarbowany.

EMPREINDRE, V. act. (*Imprimer quelque figure sur quelque chose.*) Exprimere. Imprimere. *Cic.* WYCISNĄC wybić co ná czym.

EMPREINT, m. EMPREINTE, f part. pass. Impressus. *Cic.* **Le visage de quelqu'un empreint sur de la cire.* Expressâ in cerâ imago alicujus *Plaut.* WYCISNIONY, WYCISNIONA *Twarz wyciśniona ná wosku.

EMPREINT se dit au figuré, pour dire *Marqué, gravé.* Impressus. *Cic.* WYBITY wyciśniony niewłaśnie wyrażony wyryty.

Des connoissances empreintes dans les esprits. Consignatæ in animis notiones. *Cicer.* **Il porte l'allegresse empreinte sur son visage.* Vultu gerit lætitiam. *Cicer.* **Ces dernieres paroles sont demeurées fortement empreintes dans mon esprit.* Scripta illa dicta sunt in animo. *Ter.* Wiadomości wyryte wyrażone ná umyśle. *Niesie ochotę wyrażoną ná twarzy. *Ostatnie te słowa iego głęboko zostały wyryte ná sercu moim.

EMPREINTE, subst. f. (*La marque, ou l'impression d'un cachet.*) Sigilli character. *Colum.* PIECZĘCI wyrażenie.

EMPRESSE', masc EMPRESSE'E, f. part. pass. & adject. (*Qui est affairé, qui a bien des affaires.*) Negotii plenus. SPIESZĄCY się pilnie zábawny zábawna.

Un homme qui fait fort l'empressé. Occupatus in otio. *Phad.* Ten ktory udaie że bardzo zábawny, iákby miał wiele zábaw

EMPRESSEMENT, subst. m. (*Soin, zele.*) In agendo sollicitudo, *ou* festinatio. *Cic.* PILNOSC usilność, staranie usilne ochota życzliwość spieszyć.

Il temoigne bien de l'empressement pour l'affaire. Ardenti sollicitoque studio in rem fertur. **Il me vint trouver avec bien de l'empressement.* Cum anxiâ festinatione ad me venit. Wielką pilność pokazuie w tey sprawie. *Przyszedł do mnie bardzo pilno, z wielką pilnością nágle.

EMPRESSER, V. act. (*Presser quelqu'un.*) Premere, (premo, is, pressi, pressum) act. acc. CISNĄC kogo ucisкać go.

J'ay esté fort empressé, ou pressé à la comédie. In comœdiâ me auguste habui. Bardzom był ściśniony ná komedyi.

S'EMPRESSER, (*Temoigner de l'empressement pour une chose.*) Rem urgere *Cic.* USIŁOWAC usilność swoię y pilność w czym oświadczać nálegać o co.

S'empresser d'aller au devant de quelqu'un. Conari alicui obviam, (conor, aris, atus sum. *on sous-entend* ire.) *Ter.* **S'empresser d'obtenir les bonnes graces de quelqu'un par des presents.* Gratiam alicujus muneribus sollicitare. *Petr.* Pospieszyć się z powitaniem przeciwko komu zábiegáć drogę. *Usilnie się starać o łaskę czyią przez podarunki.

EMPRISONNEMENT, subst. m. Inclusio. *Cic.* WIĘZIENIE, Zámknięcie w więzieniu, wsadzenie do więzienia.

EMPRISONNER, V. act. (*Mettre en prison.*) Aliquem in carcerem, *ou* in vincula dare. *Cic. Plaut.* WSADZIC do więzienia.

Il le fit emprisonner. Publicâ custodiâ attineri jussit. *Tacit.* Kázał go wziąć do więzienia.

EMPRUNT, subst. m. (*L'action d'emprunter de l'argent, ou choses semblables.*) Mutuatio. *Cic.* POZYCZANIE się, pieniądzy lub inszych podobnych rzeczy pożyczanie, branie pożyczanym sposobem.

Il est tous les jours aux emprunts. Res utendas quotidie rogat. Mutuum quotidie rogat. *Plaut.* **Il est dans une maison d'emprunt.* In alienis ædibus habitat. **Il vit d'emprunt.* Mutuo vivit. Ustawicznie co dzień się pożycza. *Mieszka w pożyczanym domu. *Zyie pożyczkami.

EMPRUNTE', m. EMPRUNTE'E, f. Mutuatus. Commodatus. *Cic.* POZYCZONY pożyczany pożyczana.

EMPRUNTER, V. act. (*Demander à crédit.*) Mutuare. *Val. Max.* POZYCZAC, brać ná kredyt.

Emprunter de l'argent. Mutuas pecunias sumere. *Cic. Plaut.* Pożyczać pieniędzy.

Chercher de l'argent à emprunter. Quærere argentum. *Plaut.* Szukać pieniędzy pożyczyć *álbo* ná pożyczenie.

EMPRUNTER se dit figurément (*des choses qu'on prend d'ailleurs.*) Mutuari. Aliundè sumere. *Cicer.* **Emprunter le nom d'autruy pour son avantage.* Nomine alieno ad suos quæstus abuti *Cic.* POZYCZAC *niewłaśnie:* o tym co się skądinąd bierze. *Záżyć imienia cudzego ná zysk y zárobek swoy.

EMPUANTER, V. act. (*Rendre puant & infecte.*) Fœtore implere ZASMRODZIC záśmierdzić, fetorem zárazić.

S'EMPUANTIR. Fœtere. *Mart.* ZASMIERDZIC się.

EMPUANTI, m. EMPUANTIE, f. Putidus. Fetidus. *Cic. Plaut.* ZASMIERDZIAŁY smrodliwy.

L'EMPYRE'E, *ou* LE CIEL EMPYRE'E, m. (*Le Ciel des Bien-heureux.*) Beatorum sedes. NIEBO Náywyższe ktore zowią Empireyskie. Niebo Błogosławionych.

EMS, (*Riviere d'Allemagne.*) Amisius, ii, m. *Plin.* Amisia, æ, f. *Tacit.* EMS Rzeka Niemiecka.

(On prononce les mots suivants, par *E.*) Nástępuiące słowa wymawiaią się przez *e.*

E'MULATEUR, subst m. (*Imitateur, concurrent.*) Æmulator. Æmulus *Cic* NASLEDNIK konkurrent záwistnik.

EMULATION, subst. f. (*Passion qui porte à vouloir faire une chose aussi bien & mieux que les autres.*) Æmulatio. f. *Cic.* PRZESADZANIE się ieden nád drugiego, przepych.

E'MULE, m. Æmulus, i, m. PRZECIWNIK *Emulus.*

(Terme de College qui se dit d'un Ecolier qui occupe une place d'un costé, la quelle répond à une semblable de l'autre costé.) Termin szkolny między studentami ktorzy na przeciwko sobie siedząc certuią o lepszą w náukach y mieyscu.

EN (qu'on prononce *An* dans ses composez.) Cette préposition marque le Lieu, & s'exprime par *In* avec l'accusatif aux Verbes de mouvement; & par *In* avec l'ablatif à ceux de repos: & à la question *Unde,* elle s'exprime par *Hinc, Istinc, Illinc.* W. w Francuskim ta prepozycya wymawia się iáko *An* ták sama przez się iáko y w słowach ktore się z niey skłádaią, znaczy zás mieysce á wyraża się przez *In* po łacinie á przez *Do* po polsku z spadkiem oskarżaiącym, kiedy się znaczy ruszenie dokąd, á przez *In* w łacińskim, á *w* polskim z spadkim oddalaiącym to iest Ablatywem kiedy się znaczy zostawanie álbo bawienie kędy ná mieyscu, á zás kiedy się znaczy ruszenie *skąd* to się w łacińskim wyraża przez *Hinc. &c.* á w polskim przez *Z.*

EN, marquant le Temps s'exprime en Latin par *In,* ou *Intra* avec l'accusatif, & quelquefois par l'ablatif sans préposition. KIEDY też znaczy czas, wyraża się przez *In* lub *Intra* w łacińskim á przez *W* álbo *We* w polskim z spadkiem oskarżaiącym to iest akuzatywem, álbo oddalaiącym to iest ablatywem.

En quatorze ans. Intra annos quatuordecim. **En temps & lieu.* Tempore & loco. **En paix comme en guerre.* Pace & bello. abl. We czternaście lat. *W swym czasie y mieyscu. *Tak w woynie iáko y w pokoiu.

En consideration de nostre amitié. Pro nostrâ amicitiâ. **En punition.* In pœnam. Ná oświadczenie przyiaźni nászey. *Ná ukaranie.

Traitter

Traitter quelqu'un en enfant de bonne maison. Egregiè aliquem accipere, *au* excipere. * *Vivre en fille débauchée.* Meretricio more vivere. Obchodzić się z kim surowo nic mu nieprzepuszczaiąc nic niepozwalaiąc. *Zyć po kurewsku.

L'esprit de l'homme se nourrit en apprenant. Hominis mens discendo alitur. *Cic.* * *En interpretant les loix.* In interpretandis legibus. *Cic.* **En beuvant.* Inter pocula. *Hor.* * *J'ay écrit ces lettres en partant de la province.* Ego de provinciâ decedens, *ou* cùm decederem de provinciâ, has scripsi literas. Umysł ludzki żyie ucząc się. *Tłumacząc prawa. *Pisząc. *Wyieżdzaiąc álbo zieżdzaiąc z urzędu te listy pisałem.

EN, tient souvent lieu du Relatif *Luy*, ou *Elle*, *Ce*, *Cela*. & s'exprime pars *Is*, *ea*, *id*. CZĘSTO też znaczy Relatyw on, ona, to, tá, ten; y przez nie się wyraża.

Si la mémoire me manque, c'est à vous de m'en faire souvenir, ou *souvenir de cela.* Si memoria fortè defecerit, tuum est ut Id suggeras *Cic.* **Je vous en aime davantage.* De eo te amo plurimum, *ou* ob di. Jeżeli zápomog twoia rzecz mi o tym przypominać. *Kocham cię záto tym bárdziey.

(Tous les mots suivants composez de la particule *En*, suivie d'une consonne, (à la reserve du mot *Ennemi*,) se prononcent comme si on écrivoit *An* par un A. C'est une remarque generale pour la prononciation, ainsi le mot *Encan* se prononce *Ancan*, &c.) Wszystkie słowa nástępuiące złożone z partykuły *en* po ktorey nástępuie Konsona iáká wymawiać się máią iáko *An* wyiąwszy to słowo *Ennemi* iest to obserwacya ogolna dlá pronuncyacyi y ták *Encan* wymawia się *Ankan*.

ENCAGER, V. act. (*Mettre en cage.*) Cavea includere. WSADZIC do klátki álbo w Klátkę zámknąć.

ENCAISSER, V. act. (*Mettre des oranzers & autres arbustes dans une caisse.*) Condere capsâ. WSADZIC w kosze w skrzynie w Wázá w náczynie w garki &c. Pomarańcze y insze tym podobne drzewka.

ENCAN, subst. m. (*Vente publique que l'on fait des biens de quelqu'un.*) Auctio, onis, f. *Cic.* PRZEDAZ publiczna dobr obwołanych ná przedaża.

Acheter les biens de quelqu'un à l'encan. Ab hastâ bona alicujus emere *Ascon-Ped.* Kupować Dobra náprzedaż publicznie obwołane.

(C'estoit autrefois la coustume à Rome de planter une pique ou une javeline, lors qu'on vendoit les biens de quelqu'un à l'encan. w Rzymie był przedtym ten zwyczay że pod kopią Dobra obwoływano ná przedaż.

Vendre les biens de quelqu'un à l'encan. Auctionari. *Cas.* Obwołać dobra czyie ná przedaż publiczną Trąbę wydać ná dobra czyie, kázáć ie otrąbić.

ENCANAILLER, (mot bas & du discours familier.) (*Ne banter que de la canaille & des gens de néant.*) Cum fæce civitatis assiduè versari. HULTAIC się z Hultaiami samemi przestawać.

ENCAVER *du vin*, V. act. (*Le mettre dans la cave.*) In apothecam, *ou* in cellam vinariam, *ou* in caveam, cados vini demittere. WSTAWIC spuścić wino do piwnicy.

ENCEINDRE, V. act. (*Entourer, enfermer.*) Cingere. *Cic.* OTOCZYC opasać do koła obwieść, okrążyć.

ENCEINT, m. ENCEINTE, f. part. pass. & adject. (*Entouré, environeé.*) Cinctus, a, um. *Cic. Voyez.* ENVIRONNER. OTOCZONY OTOCZONA opasany.

ON DIT, *Une femme enceinte*, *Une femme grosse.* Mulier gravida. Prægnans. Utero gravis. *Cic. Ter.* BIAŁOGŁOWA ciężarna, w ciąży.

Estre enceinte. Ventrem, *ou* uterum ferre. *Liv. Plin.* Być w ciąży, dzieckiem chodzić.

ENCEINTE, subst. f. (*Le tour, le circuit d'un lieu.*) Ambitus. Circuitus. *Cic.* OKOLICA do koła miejsca iákiego whwod w koło.

ENCENS, subst. m. (*on prononce* ensans.) (*Gomme aromatique qui dégoute d'un arbre de l'Arabie Heureuse.*) Tus. *Cic.* KADZIDŁO, żywica sięcząca się z Drzewa pewnego w Arabii szczęśliwey.

Un grain d'encens. Mica turis. *Plin. Plaut.* Ziarnko kadzidła.

L'arbre d'où découle l'encens. Turis arbor. *Plin.* Kadzidłowe Drzewo z ktorego się kadzidło sięczy.

D'ENCENS. Tureus, a, um. *Colum.* KADZIDŁOWY.

Qui porte, ou *produit l'encens.* Turifer. *Plin.* Kadzidło rodzący kadzidło-rodny.

Bruler de l'encens. Tus incendere. *Cic.* Pálić Kádzidło, kadzić.

ENCENS, se dit figurément (*des louanges excessives qu'on donne à ceux dont on recherche les bonnes graces.*) Laudes. KADZIDŁO niewłaśnie o prożnych y zbytecznych pochwałach, á podchlebnych.

Donner de l'encens à quelqu'un. Profundere alicui laudes plenâ manu. **Il aime l'encens, Il aime qu'on le flatte & qu'on le loue.* Appetit laudes. *Cic.* Nieżałować kadzidła komu. *Rád słucha podchlebstwa *niewłaśnie*: rad kiedy go kadzą.

ENCENSEMENT, (*on prononce* ansansemant.) subst. m. (*L'action d'encenser.*) Suffitus. Suffimen. Suffimentum. *Plin. Ovid.* KADZENIE.

ENECENSER, (*on prononce* ansanser.) V. act. (*Donner de l'encens.*) Tura dare *Tibul.* KADZIC.

Encenser les autels. Tura aris ingerere. *Plin.* Kádzić ołtarze.

ENCENSER se dit au figuré, pour *Louër & flatter continuellement quelqu'un.* Continuis laudibus venerari dicta & facta alicujus. *Ter.* KADZIC w Francuskim niewłaśnie podchlebne chwały komu dawać.

Il encense jusques à ses défauts. Vitiis ipsius etiamnum blanditur. *Eras.* Chwali nawet same wady iego.

Ils s'encensent l'un l'autre. Sibi uterque nectit coronam & se invicem venerantur. *Hor.* Sami się obadwa chwalą.

ENCENSOIR, (*on prononce* ansansoir.) subst. m. (*Instrument propre à donner de l'encens.*) Turibulum. *Cicer.* KADZIELNICA.

ON DIT figurément, *Mettre la main à l'encensoir*, pour dire *Entreprendre sur les droits de l'Eglise.* Manum sacris admovere. *Plin.* FRANCUSKIE przysłowie brać się do kadzielnicy co znáczy wdawać się w prawa y sprawy Duchowne, nástępować ná prawa Kościelne.

ENCHAISNE', (*on prononce* ENCHAINE'.) m. ENCHAISNE'E, f. part. pass. (*Lié de chaisnes.*) Catenatus. *Petr. Cic.* W ŁANCUCHY okuty okuta, Łańcuchami związany.

ENCHAISNE', (*Lié ensemble, comme par une chaisne, parlant des évenemens de la vie, & d'un discours.*) Catenatus Nexus. *Cic.* PASMEM ogniwem się ciągnący iedno zá drugim mowiąc o rożnych przypadkach życia tego y o mowie iákiey.

Les vertus sont comme enchaisnées les unes avec les autres. Virtutes omnes inter se nexæ & jugatæ sunt. *Cic.* Cnoty są właśnie iák ogniwami spoione między sobą.

ENCHAISNEMENT, (*ou* ENCHAINEMENT.) subst. masc. (*Suite, dépendance des choses, l'une de l'autre.*) Series. Connexio. Continuatio. *Cicer.* ZWIĄZEK rzeczy między sobą iedna zá drogą iedna z drugą idących porządkiem.

Il y a un admirable enchaisnement dans les choses. Est admirabilis quædam continuatio seriesque rerum. *Cic.* **Un enchaisnement de travaux.* Catenati labores. *Mart.* Dziwny iest porządek y związek rzeczy między sobą.* Pasmem zá sobą ciągnące się prace trudności.

ENCHAISNER, (*ou* ENCHAINER.) V. act. (*Lier de chaisnes.*) Catenis aliquem constringere. *Cic. Plaut.* OKOWAC związać łańcuchami.

Estre enchaisné. Arctâ servari, *ou* teneri catenâ. *Tibul.* Być w łańcuchu álbo ná łáńcuchu.

ENCHAISNER se dit figurément, comme *Ce Prince a enchaisné la victoire à son char.* Hic Princeps religavit ad currum victoriam. **Enchaisner la fortune, la rendre constante & fixe.* Clavo trabali figere fortunam. OKOWAC Przykować *niewłaśnie*: Ten Monarcha do Karocy swoiey iáboby przykował zwycięstwo. *Przykować do siebie szczęście statecznie ustatkować fortunę.

ENCHANTELER *du vin*, V. act. (*Le mettre sur des chantiers*, ou *sur de longues pieces de bois.*) Vini cadis, *ou* doliis supponere canterios act. NA LEGARACH postawić wino w beczkach, legary dać pod wino.

ENCHANTE', m. ENCHANTE'E, f. part. pass. & adject. Incantatus. Fascinatus. *Plin.* URZECZONY, sczarowany.

ENCHANTEMENT, subst. m. (*Charme, effet procedant d'une puissance magique.*) Incantatio. Fascinatio. Fascinum. *Cic. Hor. Plaut. Colum.* CZARY sczarowanie urzeczenie.

ENCHANTER, V. act. (*User de magie, & d'art diabolique.*) Incantare. Fascinare. *Plaut. Catul.* CZAROWAC oczarować zdyabłem narabiać.

ENCHANTER se dit figurément (*de ceux qui se servent de*

de parolas douces & artificieuſes à quelqu'un, le charmer & le ravir.) Ad ſe aliquem rapere. *Cic.* OCZAROWAC niewłaśnie zá miaſt złudzic podchlebſtwy y wdzięcznemi ſłowami.

Son diſcours m'a enchanté. Oratione illius quaſi voluptate quâdam perſuſus ſum. *Cicer.* Mowa iego niewypowiedzianym podziwieniem mię nápełniła.

Il eſt enchanté de l'amour, des plaiſirs, & des honneurs. Voluptatum & honorum illecebris irretitus eſt. Roſkoſzami y honorami zmamiony uſidlony, zdementowany.

ENCHANTER ſe dit auſſi en ce ſens en mauvaiſe part, *Il l'a enchanté, ou enſorcelé par ces beaux diſcours.* Blandidicis dictis hunc faſcinavit. *Plaut.* OCZAROWAŁ go zmamił urzekł zdementowny wamowami ſwemi.

ENCHANTERIE, ſubſt. f. (*Tromperie.*) Præſtigiæ, arum, f. plur. SZALBIERSTWA kuglarſtwa figle zdrady.

(Mot très rare.) Słowo Francuſkie bardzo rzadkie.

ENCHANTEUR, ſubſt m. (*Celuy qui enchante.*) Præſtigiator *Plaut.* CZAROWNIK ſzalbierz matacz bałamut.

ENCHANTEUSE, ou ENCHANTERESSE, ſubſt. f. (*Celle qui enchante.*) Præſtigiatrix. CZAROWNICA MATACZKA, Bábá báłámutnica.

ENCHARGER, V. act. (*Donner ordre & charge de faire une choſe.*) Aliquid alicui mandare. *Cic.* ZLECIC zdać co ná kogo.

ENCHASSER, (*on prononce* ENCHÂSSER.) V. act. (*Mettre dans dans une châſſe, dans une bordure.*) Includere alicui rei. *Cic.* *Enchâſſer une pierre precieuſe dans le chaton d'un anneau.* Gemmam annuli palæ includere. OPRAWIC OSADZIC w kaſzt. *Oprawić álbo oſadzić kamień drogi w kaſzt pierścieniowy w ſygnecie.

ENCHÂSSER ſe dit figurement, comme *J'ay enchaſſé cette penſée dans mon diſcours.* Hancce mentem incluſi, ea pertexui orationi meæ. *Cic.* OSADZIC oprawić wſadzić niewłaśnie; wſadziłem tę myśl w mowę moię.

ENCHE'RE, ſubſt. f. (*Augmentation du prix d'une choſe qu'on vend à l'encan.*) Licitatio. *Cic.* PODWYZSZENIE podnieśienie Táxy dobr otrąbionych ná przedaż.

ENCHERE, (*Encan.*) Auctio, onis, f. *Cic.* PRZEDAZ dobr publicznie obwołanych.

Mettre quelque choſe à l'enchere, vendre à l'encan, ou à qui en donnera le plus. Alicujus rei auctionem facere. Podać co ná podkup: ná przedaż publicznie, ná wenderę.

Affiche, placard qui avertit d'une enchere. Tabula auctionaria. *Cic.* Wendetarſka Táblica Inwentarz rzeczy ná publiczną przedaż wyſtawionych, álbo obwołanych.

Crieur d'encheres. Auctionarius præco. Woźny álbo wendetnik co obwołuie rzeczy ná przedaż.

Qui concerne les encheres. Auctionarius, a, um. *Cic.* Wendetnik co do wandery náleży.

ON DIT proverbialement, *Porter la folle enchere d'une choſe.* Rei alicujus pœnas dare, *ou* luere. PRZYPŁACIC czego.

J'en porteray la folle enchere. In me cudetur hæc faba. *Ter.* Przypłacę ià tego, przyboleię o moię głowę ſię to licho rozbiie.

(Cette maniere de parler ſignifie proprement, *On briſera ces feves ſur mon dos*, comme on fait aux méchans Cuiſiniers, lorſque les feves ne ſont pas bien cuites.) Ten ſpoſob łacińſkiego przyſłowia znaczy właśnie *ná mnie ten groch zetrą* Ták iáko kucharzowi czynią kiedy grochu nie dogotuie.

ENCHE'RIR, V. act. (*Mettre l'enchere.*) Liceri, (eor, eris, licitus ſum.) Licitari, (ror, aris, atus ſum.) depon. *Cic.* Licitationenem facere. *Quint.* OTASKOWAC cenę położyć narzeczy czyie naprzedaż obwołane

ENCHERIR, (*Augmenter, offrir plus, aller au delà.*) Augere. Inſuper addere. PODKUPOWAC kogo podſadzać poſtąpić nád targ co poddać cudzy.

ENCHERIR, (*Augmenter les choſes, dans un ſens figuré, Dire plus qu'on n'a dit.*) Plus dicere. Augere. *Plin.* PRZYCZYNIAC więcey niż ieſt w ſamey rzeczy, mową udaiąc.

On encherit ſur ce recit. Hæc inflatiùs commemorantur. *Caſ.* Udaią też więcey niż ieſt w ſamey rzeczy.

ENCHERIR, *ou* RENCHERIR, (*Devenir plus cher, augmenter de prix.*) Carius fieri. DROZEIE ZDROZAŁO.

Les vivres encheriſſent. Ingraveſcit annona. *Caſ.* Drożyzna powſtaie.

Faire enchérir les vivres. Cariorem facere annonam. *Var. Cic.* Drożyanę czynię.

ENCHE'RISSEUR, ſubſt. m. (*Celuy qui encherit.*) Licitator, oris, m. *Cic.* *Delivrer au plus offrant & dernier encheriſſeur.* Plurimo licitanti rem addicere. PODKUPNIK. *Temu co więcey da uſtąpić puścić towar.

ENCHEVESTRER *une beſte de voiture,* (*on prononce* ENEHEVÊTRER) V. act. (*luy mettre un cheveſtre.*) Capiſtrare. *Plin.* OUZDAC ogłowkę dać bydlęciu robotnemu.

ENCHIFFRENEMENT, ſubſt m. (*Peſanteur du cerveau.*) Gravedo. *Celſ.* SAPKA katarowy deſcens ná mozgu.

ENCHIFFRENE', m. ENCHIFFRENE'E, f. (*Qui a le cerveau engagé & chargé de pituite.*) Gravedinoſus. *Cic.* SAPKE katar cierpiący.

ENCLAVEMENT *d'une terre dans une autre,* ſubſt. maſc. Agri in alienum ſolum procurſus. ZACHODZENIE gruntow klinami álbo zágonami między cudze.

ENCLAVER, V. act. (*Enfermer dans ſes terres un champ, ou quelque autre choſe.*) Agrum ſuis finibus includere. Mieć cudze grunta záchodzące między ſwemi polami.

Ma terre eſt enclavée dans la voſtre. Meus ager in tuum agrum incurrit. *Cic.* Moie grunta záchodzą między twoiemi

Une ſolive eclavée. Tignum cardinatum. *Vitr.* Balka wcinana wrąb.

ENCLIN, m. ENCLINE, f. adject. (*Porté à une choſe, qui y a du penchant.*) Ad aliquid propenſus. *Cic.* SKŁONNY do czego ſkłonność maiący.

Enclin à une complaiſance outrée. In obſequium plus æquo pronus. *Hor.* Skłonny do náypodleyſzych podchlebſtw.

ENCLINER, V. neut. (*Pancher plus d'un coſté que d'un autre.*) Inclinare Propendere. NAKŁANIAC ſkłaniać ná iedną ſtronę bardziey niż ná drugą.

ENCLOISTRER, *ou* ENCLOITRER, V. act. (*Enfermer dans un cloiſtre.*) Intra clauſtra aliquem tenere. ZAMKNĄC do klaſztora.

ENCLORRE, V. act. (*Enfermer.*) Claudere. Concludere. Includere. ZAMKNĄC.

ENCLORRE, (*Enfermer de hayes.*) Conſepire. Interſepire. *Cic.* ZAMKNĄC oparkanić ogrodzić opłocić.

ENCLOS, m. ENCLOSE, f. adject. (*Enfermé.*) Clauſus. Concluſus. Septus. *Cicer.* ZAMKNIONY, ZAMKNIONA, ogrodzony &c.

ENCLOS, ſubſt. m. (*Un lieu clos & fermé.*) Conſeptum. Clauſum. *Varr. Colum.* ZAMKNIĘCIE ogrodzenie oparkanienie. Parkan, grodza, płot.

ENCLOUER *un cheval en le déferrant,* V. act. Equo clavum in pedem altiùs infigere. *Un cheval encloué.* Equus clavatus. *Un canon encloué.* Tormentum bellicum clavo obſtructum, i, n. ZAGWOZDZIC konia w kowaniu. *Koń zágwozdzony. *Armata zágwoźdzona, zábita.

ENCLOUER *le canon des ennemis,* (*Mettre des clous dans la lumiere pour le rendre inutile.*) Tormenta bellica hoſtium clavis obſtruere. ARMATY nieprzyiacielſkie pozagwoździć.

ENCLOUEURE *d'un canon,* (*on prononce* ENCLOUÛRE.) ſubſt f. Tormenti bellici obſtructio, onis, f. ZAGWOZDZENIE armaty.

ENCLOUEURE ſe dit figurément (*de tout obſtacle, qui empeſche la réuſſite d'une affaire.*) Impedimentum. Obex. Difficultas. Nodus. *Cicer.* ZAGWOZDZENIE zágwoździć mowi ſię *niewłaśnie* o wſzelkich przeſzkodach álbo trudnościach komu zádanych,

ENCLUME, ſubſt. f. (*Groſſe maſſe de fer, qui ſert à battre le fer.*) Incus *Cic.* KOWADŁO kowalſkie.

ON DIT proverbialement, *Eſtre entre l'enclume & le marteau,* pour dire *Avoir à ſouffrir de quelque coſté qu'on ſe tourne.* Utrâque parte æqualiter premi. PRZYSŁOWIEM mowią: Być między kowadłem y młotem ze wſzyſtkich ſtron mieć trudność, gdzie ſię obrocisz.

ENCOGNEURE, (*on prononce* ENCOGNÛRE.) ſubſt. f. (*Coin.*) Angulus *Cic.* *Des encogneures de muraille.* Duorum parietum angulata commiſſura. KĄT, ROG. *Kąty rogi w ścianach, ściany narożne u ſobą ſię ſchodzące *winkle.*

ENCOLEURE, (*on prononce* ENCOLÛRE; *quelques-uns diſent* ENCOULURE.) ſubſt. f. *Profil, l'exterieur d'un animal.*) Facies exterior. POSTAWA POWIERZCHOWNA bydlęcia weyrzenie pozor ſkład kárk barczyſtość.

Ce cheval a l'encolure fort relevée, ou Il le porte beau. Eſt iſti equo cervix ardua. *Hor.* Koń ſkładu karku pięknego.

ENCOMBRER *les rues,* V. act. (*Les embarraſſer des decombres des maiſons.*) Ruderibus vias obſtruere. POZAWALAC ulice gruzami, obalinami, rumami.

EN-

ENCONTRE, fubft. fem. (*Ce qui arrive fortunement.*) Feliciter. Infeliciter adv. TRAF przygoda Trafunek.

(Ce mot eft vieux, & ne fe dit que dans cette expreffion populaire & baffe.) To ſłowo Francuſkie ieſt ſtare y niemowi ſię ebyba w tym przyſłowiu poſpolitym.

De bonne encontre pour moy, Par bon-heur pour moy, ou *De bonne fortune*. Quod mihi feliciter contigit. Trafunkiem dla mnie ſczęściem.

ENCORE, adverbe de temps, (*Jufques à prefent, Jufques à cette heure.*) Ufque adhuc. JESZCZE du tychczas dotąd adwerb czaſu.

ENCORE *une fois*. Iterum. *Cic.* JESZCZE ráz.

ENCORE (*avec une négation.*) Nondum. *Cic.* JESZCZE nie.

ENCORE, (*Outre cela, de plus.*) Præterea. Infuper. JESZCZE procz tego nadto.

MAIS ENCORE, aprés *Non feulement*. Sed etiam. Verùm etiam. *Cic.* ALE TEZ ieſzcze, *po* nietylko.

ENCORE QUE, (*Quoique, bien que.*) Quamquam. Etfi. Tametfi. CHOCIASZ też, lubo.

ENCOURAGER, V. act. (*Animer quelqu'un, luy donner du courage.*) Dare, *ou* facere alicui animos. *Cic. Liv.* OCHOTY przydawać, záchęcać ferca dodać.

S'ENCOURAGER. Se fe adhortari. *Cic.* OCHOTY ſobie między ſobą dodawać, záchęcać ſię, ſerce ſobie czynić.

ENCOURIR, V. act (*S'attirer quelque difgrace, la haine, ou le blafme d'une action.*) In aliquod periculum venire. In offenfionem incurrere. *Cic.* **Encourir la raillerie des hommes.* In urbanitatem facetofam hominum incurrere. *Cic.* WPASC w niełáſkę w ochydę w nágánę. *Paść ná pośmiewiſko ludzkie.

ENCOURTINER *un lit*, V. act. (*L'entourer de courtines, ou de ridaux.*) Velis lectum inftruere. ZASŁONY koło łożka dać.

S'ENCRASSER, V. act. (*Se falir.*) Sordefcere. ZASMOLIC ſię uſmolić umazać uſmarować uſmorukać ubrudzić.

ENCRE, fubft. f. (*Liqueur noire dont on fe fert pour écrire.*) Atramentum. *Cic.* INKAUST atrament do piſania.

ENCRE *d'Imprimerie*. Atramentum librarium. *Vitr.* FARBA Drukarſka inkauſt do drukowania.

Nous nous plaignons que noftre encre eft trop épaiffe, ou *qu'elle ne marque point, parce qu'elle eft trop blanche*, ou *qu'elle coule de la plume & fait des pâtez.* Querimur quòd craffus humor pendeat calamo, quòd Infufâ lymphâ vanefcat fepia, & quòd dilutas geminet fiftula guttas. *Catul.* Skarżemy ſię ná inkauſt kiedy ieſt álbo gęſty bardzo, álbo że blady názbyt y nie znáć go, álbo że rzadki zbytnie y z piorá płynie á żydy robi nápapierze.

ON DIT au figuré, *Une lettre écrite de bonne encre, ou faveur de quelqu'un.* Litteræ accuratè fcriptæ, *Cic.* MOWIĄ niewłaśnie liſt, dobrym inkauſtem piſany, to ieſt Zá kim łaſkawie y ſprzyiáią.

ON LE DIT auffi d'une maniere de menace, *Je luy écriray de bonne encre* Atrocioribus litteris hunc appellabo. TOZ Mowią grożąc nápiſzę mu Inkauſtem dobrym.

ENCRIER, fubft. mafc. (*Cornet à mettre de l'encre.*) Atramentarium *Laur-Val.* KAŁAMARZ ná inkauſt.

ENCROUSTER, V. act. (*Reveftir, ou couvrir une muraille comme d'une croufte, ou d'un enduit.*) Incruftare. *Vitr.* TYNKOWAC tynk tło dawać na ściany ściany powlekać kitować

ENDESVER, (*on prononce* ENDèVER.) V. n. (*Enrager.*) Ringi. **Faire endefver quelqu'un, luy faire de la peine.* Urere aliquem. *Cic.* ZRZEC ſię ze złości ſam w ſobie. *Na złość komu czynić dokuczać mu mocno.

ENDETTE', m. ENDETTE'E. f. part. paff. Æratus. Obæratus. ZADŁUZONY, ZADŁUZONA.

ENDETTER *quelqu'un*, V. act. (*Luy faire contracter des dettes.*) Ære alieno aliquem obftringere. *Brut. ad Cic.* ZADŁUZYC kogo.

S'ENDETTER. Æs alienum cogere, *ou* contrahere. *Cic. Saluft.* ZADŁUZYC ſię.

Venir à s'endetter. Incidere in æs alienum. *Cicer.* Wpáść w długi.

ENDIABLE', m. ENDIABLE'E, f. (*Qui femble eftre poffedé du diable, qui fait l'emporté.*) Atrâ bile percitus. Qui debachatur. *Ter.* OPĘTANY, OPĘTANA, ktory dziwa robi iák opętany.

ENDIVE, fubft. fœm. (*Chicorée, herbe potagere.*) Intubus. *Plin.* MLECZ ziele *Endywia*.

ENDOMMAGEMENT, fubft. mafc. (*Dommage.*) Detrimentum illatum. *Caf. Ter.* USZKODZENIE ukrzywdzenie.

ENDOMMAGER, V. act. (*Caufer du dommage.*) Detrimentum, *ou* damnum alicui facere. *Cic.* USZKODZIC ukrzywdzić.

ENDORMEUR, fubft m. qui n'eft d'ufage que dans cette expreffion. *C'eft un endormeur de mulots, Un enjoleur.* Dormitator, oris, m. *Plaut* SZALBIERZ oſzuſt figlarz.

ENDORMI, mafc. ENDORMIE, f. part. paff. & adject. Somno confopitus, *ou* oppreffus. *Cicer.* Somno torpidus. *Liv.* USPIONY, USPIONA, opaſły opaſła.

ENDORMI, (*Engourdi, parlant des membres du corps.*) Torpens. *Lucr.* USPIONY ścierpły mowiąc o częściach ciała

J'ay le pied droit tout endormi. Mihi pes dexter torpet. Prawa noga ciała mi ścierpła.

ENDORMI, (*Qui a grande envie de dormir.*) Somni plenus. ROZESPAŁY záſpały.

ENDORMI, (*Grand dormeur, qui fe laiffe aller facilement au fommeil.*) Somniculofus. *Cicer.* OSPALEC ſpioch gnuśny.

ENDORMI, fe dit figurément (*d'un homme négligent & pefant, qui n'eft point éveillé.*) Veternu pigrior. *Mart.* OSPAŁY niewłaśnie o gnuśnym leniuchu.

ENDORMIR, V. act. (*Faire dormir, exciter le fommeil.*) Soporare. *Cic.* USYPIAC, záſypiać, do ſnu pobudzać, ſen ſprawować.

S'ENDORMIR. Dare fe fomno Indormire. Obdormifcere. USYPIAC, záſypiać, uſnąć, záſnąć.

ENDORMIR *quelqu'un* fe dit figurément pour *L'amufer, pendant qu'on fait fes affaires.* Ducere aliquem. *Caf.* **Lors qu'il vit qu'on l'endormoit trop long temps* Ubi fe diutiùs duci intellexit. *Caf.* UWODZIC kogo zwodzić go. *Widząc że go długo bardzo zwodzono.

S'ENDORMIR, (*Negliger fes affaires.*) Rebus indormire. *Cic.* SPAC zániedbywać ſpraw ſwoich.

Les ennemis de leur cofté ne s'endormoient pas. Nulla verò hoftibus in gerendis negotiis mora aut cunctatio afferebatur. *Caf.* Nieprzyiaciele z ſtrony ſwoiey nie ſpali.

Je me fuis endormi jufques à prefent, mais il eft temps de me réveiller. Ceffatum eft ufque adhuc, nunc par eft expergifcere. *Ter.* Spałem az to do tych czas, ále czas też ſię ocucić

ENDOSSER *une cuiraffe*, V. act. (*La prendre fur foy, s'en revestir.*) Loricam induere. WZIĄC wdziać zbroią ná ſiebie.

ON DIT figurément en ce fens, *Endoffer le harnois*, pour dire. *Se mettre au travail.* Ad opus fe accingere. *Liv.* BRAC ſię do roboty iákiey.

ENDOSSER *une promeffe, une obligation, (terme de negociant.)* In averfâ chirographi paginâ acceptum referre aliquid. Z TYŁU ná drugiey ſtronie karty zápiſać dług oblig.

ENDROIT, fubft. m. (*Le cofté le plus beau d'une etoffe, qui eft oppofé à l'envers.*) Exterior facies. **Une etoffe à deux endroits.* Pannus fimilem utrinque faciem habens, m. PRAWA ſtrona w materyach y ſuknach przeciwna lewey. *Materya álbo ſukno o dwoch ſtronach.

ON DIT en cette fignification, (*parlant d'un homme.*) *Ce n'eft pas la fon plus bel endroit*, ou *le plus bel endroit de fa vie.* Neque eâ vitæ fuæ parte eft hic confpiciendus. **Vous ne le voyez que par fon mauvais endroit*, ou *par où il eft plein de défauts.* Quâ parte mendofa eft illius natura, non quâ recta, hunc circumfpicis. MOWIĄ niewłaśnie o człowieku nie z tey ſtrony náypięknieу ſię wydaie życie iego. *Upatruieſz w nim y nie widziſz tylko z lewey ſtrony ſame w nim defekta poſtrzegaſz.

ENDROIT, (*Marque, un certain lieu qu'on défigne.*) Locus **Voila un bel endroit, Un beau lieu.* Locus fanè amenus. MIEYSCE pewne. *Mieyſce bardzo zdrowe weſołe.

Plaute a laiffé cet endroit fans y toucher. Plautus eum reliquit locum integrum. *Ter.* **Je fçay cela d'un bon endroit*, ou *de bon lieu.* Ab optimis auctoribus illud accepi. *Cic.* Plautus to mieyſce zoſtawił nie tknąwſzy go. *Wiem to álbo mam to z pewnego mieyſca z pewney powieści, od ſłuſznych ludzi.

ENDROIT fe met quelquefois adverbialement & fignifie *Envers.* Erga. In **Nous devons eftre les mefmes à l'endroit de nos amis, que nous fommes envers nous-mefmes.* Affecti erga amicum fimus eodem modo, quo erga nosmet ipfos. *Cic.* KU WZKLĘDEM. *Tacy mamy być ku inſzym iacy ieſteśmy ku ſobie ſamym.

ENDUIT, m. ENDUITE, f. part. paff. (*Couvert de fluc, de*

plaftre,

*plastre,*ou *de sable.*)Albario opere,gypso,*ou* arenato inductus. *Vitr.* POWLECZONY kitem, gipsem tynkiem, kitowany, gipsowany, tynkowany kit, tynk gips.

ENDUIT,subst.m.(*Revestement des murailles de stuc,*&c.) Albarium, *ou* tectorium opus. *Vitr.* KITOWANIE gipsowanie tynkowanie.

ENDUIRE, V.act. (*Couvrir, revestir une muraille,*ou *chose semblable.*) Arenatum inducere. *Plaut.Vitr.* **Enduire, frotter de poix,*) Aliquid pice illinere. *Plaut.* **De boue.*Delutare. *Cat.* TYNKOWAC kitować &c. *Smołą zalewać zasmalać. *Błotem polepić.

ENDURANT,m. ENDURANTE,f. prat. & adject.(*Patient dans les maux.*) Patiens. **Endurant toutes sortes d'incommoditez.* Omnis incommodi patiens. *Colum.* WYTRZYMAŁY, WYTRZYMAŁA, trwały cierpliwy. *Wytrzymały ná wszystkie niewczasy.

ENDURCI.m. ENDURCIē. (*Fait à une chose.*) Duratus. Induratus. PRZYZWYCZAIONY przywykły nawykły do czego otwardniały ná co.

ENDURCIR, V.act. (*Rendre dur.*) Durare. Edurare. Indurare. *Colum. Plin.* **Les cormes endurcissent le ventre, le resserrent.* Sorba durant ventrem. *Mart.* ZATWARDZAC. *Jarzębina zatwardza żołądek.

S'ENDURCIR, V.act. (*Durcir, devenir dur.*) Durescere. Indurescere. Obdurescere. TWARDNIEC.

S'endurcir tellement aux coups, qu'on ne les sente plus. Inducere duritiem contra sensum. *Plin.* Otwardnieć stać się nieczułym ná razy y plagi.

S'ENDURCIR, (*Se faire, s'accoustumer à une chose par un long usage.*) Concallere. *Cic.* **Nous sommes endurcis à cela.* Ad ista obduruimus, *ou* occalluimus. *Cicer.* OTWARDNIEC otrętwieć ná co przywyknąć do czego. *Jużeśmy ná to otwardnieli iużeśmy do tego przywykli staliśmy nieczułemy.

ENDURCISSEMENT, subst m. qui ne se dit qu'au figuré pour *La dureté de cœur & de conscience à faire pénitence* Animi durities.*Cic.* ZATWARDZIAŁOSC serca do pokuty.

ENDURIR, V. act. (*Souffrir, supporter quelqu'un,*ou *une chose.*) Tolerare. Sustinere. Ferre. *Ter.Cic.* ZNOSIC ponosić ścierpieć wytrzymać co.

Endurer la faim, la soif. Famem, sitim tolerare, *ou* ferre. *Cæs Casul.* Wytrzymać głod pragnienie.

ENEIDE, subst.f. (*Poëme heroïque composé par Virgile,& qui contient les actions d'Enée.*) Æneis, idis, *ou* idos, fœm. ENEIDA Wiersz Rycerski nápisany od Wirgiliusza upisuiące Rycerskie sprawy Eneasza sławnego wodza.

ENERGIE, subst f. (*Force d'un mot, d'un discours.*) Vis, *genit.* vis.*Cic.* WYRAZENIE mocne słow.

ENERGIQUE,adject.m.& f. (*Qui a de l'énergie & de la force.*) Nervosus. Validus. *Cic.* WYRAZNY wyraźliwy.

E'NERGUMENE,adject.m.& f. (*Qui se dit d'un homme & d'une femme possédez du démon.*) A dæmonio agitatus, *ou* vexatus,a,um. OPĘTANY, Opętana.

E'NERVE',m. E'NERVEE,f. part. pass. & adject. proprement, (*Qui est sans nerfs, & sans forces, affoibli.*) Languidus & enervatus. *Cicer. Petr.* OSŁABIONY zerwany żył nádetwanych.

ON DIT figurément *Un discours énervé, qui est sans force* Enervata oratio, *genit.* enervatæ orationis,f. MOWA słaba nic tęga mocy żadney niemaiąca.

E'NERVER,V.act. (*Affoiblir.*) Enervare *Cic.* OSŁABIC náderwać.

E'NERVER se dit au figuré (*des choses.*) **Des expressions enflées, & une vaine cadence énervent toute la force du discours, & il tombe*) Mellitis verborum globulis & inanibus sonis corpus orationis enervatur & cadit. *Petr.* OSŁABIC niewłaśnie: słowa nádęte y prożne kadencye osłabiaią wszystkę siłę mowy,ták że cale upada.

ENFANCE,subst,f. (*Le bas âge des enfants jusques à sept ans,* ou *environ.*) Infantia. Pueritia. *Cic.* DZIECINSTWO dziecinny wiek aż do siedmiu lat álbo około.

Dès l'enfance. Ab infantiâ. A pueritiâ.A puero.**Devenir en enfance.* Repuerascere. *Plaut. Cic.* Od dzieciństwa. *Znowu zdziecinieć.zdziecinieć.

ENFANCE se dit (*d'une maniere simple & puerile d'agir.*) Puerilitas. **C'est une enfance.* Puerile est.*Ter.* DZIECINNA zábáwa,dziecinna to rzecz

ENFANT,subst m.& f.Infans,antis,com.gen. Puer infans. *Cic. Var.* **Si c'est un garcon, on dira.* Pulcher infans, *Un bel enfant.* *Pulchra infans, Bona infans, *Une belle enfant,* (*parlant d'une fille depuis l'âge de sept ans jusques à quatorze.*) DZIECIĘ. *Jeżeli iest chłopiec mowią piękne dziecię. *Piękna dziecina álbo dziewczyna mowiąc o Panience od lat 7. áż do 14. piękne dziewczę

ENFANT, (*parlant d'une fille.*)Puera.Puella.*Cic.* DZIEWCZYNA dziewczynka mała.

ENFANT *né avant terme.* Infans immaturè editus. *Suet.* **Enfant supposé.*Puer subditius. *Quint.***Enfant adoptif.*Puer adoptitius. **Enfant bâtard.* Spurius. Nothus. *Quint.* **Enfant legitime.* Legitimus. *Quint.* DZIECIE przed czasem. *Dziecię znalezione podrzucone. *Dziecię przysposobione.*Bękart poboczne dziecię. *Dziecię własne prawego łoża.

Enfant posthume, né après la mort de son pere. Posthumus. Pogrobek dziecię urodzone po śmierci oyca.

ENFANT, (*à l'égard d'un pere & d'une mere.*) Filius. Natus. SYN dziecię względem Rodzicow syn rodzony.

ENFANS *Bleus*,ENFANS *Rouges*,ENFANS *Gris*,(*sont des pauvres enfans orphelins,qu'on éleve à Paris dans les Hospitaux*) Alimentarii pueri. *Suet.* DZIECI modre, czerwone, szare, są sieroty ktore wychowanie maią w szpitalach w Paryżu.

ENFANT est aussi un terme d'amitié,(*dont on se sert dans le familier.*) comme *Dis moy, mon enfant.* Dic,sodes. *Terent.* Mi puer, dic. **Allons, Enfans, travaillons.* Eia agite. MOIE dziecię termin poufałości náprzykład Moie dziecię powiedz *albo* dziecię słuchay &c. *Robcie dziatki robcie

ENFANS PERDUS, terme de guerre, (*Ceux qui essuyent les premiers coups dans un combat,*ou *à l'attaque d'une place.*) Velites. Rorarii. *Cæs.* STRACONE Dzieci álbo żołnierze ktorzy w pierwszym szyku ná pierwszy ogień są wystawieni w woysku álbo podczas szturmu.

ESTRE *en travail d'enfant.* Parturire. *Ter.* RODZIC.

Elle est hors d'âge d'avoir des enfans. Parere hæc per annos non potest *Plaut.* Już się wyrodziła. wyszła z lat.

D'ENFANT, (*Qui est propre à l'enfance.*) Puerilis & hoc puerile. adject *Cic.* DZIECINNY, Dziecinna, dziecięcy iák dla dziecięcia álbo iák dziecię.

EN ENFANT, *A la façon des enfans, Comme font les enfans.* Pueriliter.*Cic.Phæd* PO dziecięcu,iák dziecko.

ENFANTEMENT,subst.m.(*L'action d'enfanter.*)Partus. *Cic.* RODZENIE.

ENFANTER,V.act. (*Mettre un enfant au monde.*) Parere.*Cic.* URODZIC wydać ná świat powić dziecię.

ENFANTIN, m. ENFANTINE,f. adject. Puerilis & hoc puerile *Cic.* DZIECINNY dziecięcy dziecięca.

ENFARINER,V.act. (*Blanchir de farine.*) Farinâ aspergere. *Plin.* UMĄCZYC ubielić mąką.

S'ENFARINER,(*Se mettre beaucoup de poudre sur la teste & sur les habits, selon la ridicule mode d'aujourd'huy.*) Odoro pulvere caput & vestes aspergere, *ou* conspergere. UMĄCZYC się mąką sobie głowę y suknie zásypać według śmieszney mody teraźnieyszey.

ENFARINER se dit au figuré,pour *Gaster l'esprit de quelqu'un par de vaines & fausses opinions.* Opinionum pravitate aliquem inficere. *Cicer.* GŁOWĘ komu umączyć mowią w Francuskim zá miast nábić mu głowę y uprzątnąć w głowie prożne y ladaiakie opinie.

Il s'est allé enfariner de cette opinion. Opplevit illius animum hæc opinio. *Cic.* Uprzątnął sobie w głowie álbo nábił sobie głowę tym zdaniem

ENFER,*ou* LES ENFERS,subst.m. (*on entend ordinairement un Lieu qui est aux entrailles de la terre,où les meschants sont tourmentez après cette vie.*) Infert.*Cic.* PIEKŁO mieysce podziemne we wnątrz w ziemi gdzie źli karanie y męki ponoszą po śmierci.

(On prononce dans nostre langue l'*r* finale de ce mot.) W tym słowie Francuskim *r* ná końcu się wymawia.

DE L'ENFER,ou *d'Enfer.* Infernus. *Her.* PIEKIELNY Piekielna.

ENFER se dit figurément (*de tout lieu où l'on est resué & où l'on souffre.*)Locus plenus jurgii & laboris. PIEKŁO *niewłaśnie*: o każdym mieyscu ciężkim y uprzykrzonym.

ENFERME',m.ENFERME'E,f.Part.pass. & adject.Conclusus. ZAMKNIONY, ZAMKNIONA, záwarty.

ENFERMER, V. act. (*Mettre dans un lieu d'où l'on ne puisse sortir.*) Concludere, Includere. acc. *Cic.* **Enfermer dehors.* Excludere. **Enfermer à part.* Discludere. *Cic.* ZAMKNĄC

KNĄC wſadzić álbo włożyć zá zámknięcie. *Zámknąć ná dworze. *Zámknąć oſobnu.

Enfermer de bayes. Conſepire.acc.*Cic.* Zámknąć zágrodzić ogrodzić opłocić oparkanić.

Enfermer de toutes parts. Circumcludere.act.acc.*Cic.* Zámknąć zewſzyſtkich ſtron.

On enferma la cavalerie ennemie. Circumfundimr hoſtium equitatus. *Cic.* Zámknięto otoczono iazdę nieprzyiacioł.

Il a fait enfermer ſon fils. In cuſtodiam dedit filium. *Liv.* *Enfermer une choſe ſous la clef.* Subclavi aliquid habere. *Var.* Kázał zámknąć ſyna. *Zámknąć co pod kluczem.

ENFERMER, (*Contenir, comprendre.*) Includere. *Cicer.* ZAMYKAC w ſobie mieć w ſobie.

Enfermer une jolie penſée dans un tour de paroles. Senſum teneriorem verborum ambitu intexere. *Petr.* *Enfermer tous les crimes en un ſeul.* Uno crimine complecti omnia. *Cicer.* Zámknąć piękną myſl w kilku słowach. *Zámknąć wſzyſtkie niecnoty w iedney zbrodni.

ENFERRER ſon ennemi, V. act. (*Le percer d'une eſpée, d'une lance.*) Enſe, lanceâ hoſtem transfigere. *Cicer.* PRZEBIC żelazem nieprzyiaciela ſzpadą mieczem włocznią kopią.

S'ENFERRER, (*Se jetter dans l'epeu de ſon ennemi, s'en percer ſoy-meſme*) In mucronem incurrere. *Cic. Caſ.* WPASC ſam ná żelazo nieprzyiacielſkie.

S'ENFERRER ſe dit figurément, pour *S'engager, s'embarraſſer, donner dans quelque piége.* In laqueum, *ou* in laqueos ſe induere. *Plaut.* *Il s'eſt allé enferrer luy-meſme dans ce qu'il apprehendoit* In id incurrit, *ou* in idipſum ſe induit, quod timebat. *Cic.* *Il s'eſt enferré luy-meſme dans ſes reponſes.* Reſponſionibus ſuis ſe impedivit. *Cic.* WPASC wdać ſię ſam dobrowolnie w nieſzczęście iákie. *Sam wlazł w ten ugleń ktorego ſię obawiał. *Sam ſię uwikłał w odpowiedziach ſwoich.

ENFILADE, ſubſt.ſ. (*Pluſieurs choſes qui vont de ſuite.*) comme *Une enfilade de montagnes.* Continui montes. *Liv.* *Une enfilade de chambres, pluſieurs chambres qui vont l'une dans l'autre.* Cubiculorum continuitas. CIĄGŁOSC rzeczy ciągiem idące po ſobie iáko gory ciągiem idące. *Pokoie ieden z drugiego ſię ciągnące.

ENFILER, V act. (*Paſſer une choſe dans une autre.*) *Enfiler du fil dans une aiguille.* Filum transmittere. *Enfiler des perles.* Margaritas filo trajicere. NAWLEKAC náwlec iedno w drugie nálec nicią igłę. *Náwlekać perły.

Aiguille enfilée de fil. Acus filum ducens. *Celſ.* Igła náwleczona.

ENFILER ſe dit (*de ce qui eſt en droite ligne.*) *Il faut enfiler ce chemin, y entrer, le ſuivre.* Hac iter eſt habendum. ISC álbo iechać proſto.

ENFILER un homme, (*luy paſſer ſon épée au travers du corps.*) Per medium corpus ferrum adigere. *Virg Ovid.* *Il s'eſt enfilé de luy-meſme.* Impedivit ſe ſe in plagas *Plaut.* PRZEBIC kogo. *Sam ſię przebił ſam wpadł ná żelazo ſam ſię zgubił uwikłał uſidlił &c.

ON DIT proverbialement, *Il n'eſt pas là pour enfiler des perles, il a du deſſein.* Non hîc reſtitit abſque causâ. MOWIA przyſłowiem: Nie dla tego tam poſzedł áby paciorki náwlekał, ma coś w myśli nie darmo tam iechał álbo poſzedł.

Il a enfilé la venelle, Proverbe trivial & populaire, pour dire, *Il s'eſt en fuy.* Aufugit. *Cic.* Abiit. Exceſſit. Evaſit. *Cic.* Zwinął chorągiewkę przyſłowie potoczne uciekł.

ENFIN, adv (*A la fin.*) Denique *Cic.* NAOSTATEK.

ENFLAMMÉ, m. ENFLAMMÉE, ſ. (*Mis en feu.*) Incenſus. Inflammatus Ardens, entis *Cic.* *Le viſage enflammé de colère.* Os irâ ardens. *Enflammé de cupidité.* Incenſus, *ou* inflammatus, *ou* ardens cupiditate. W PŁOMIEN wogień obrocony, ſpalony, roſpalony, zápalony, gorący, pałaiący. *Twarz pałaiąca od gniewu. *Zápalony pałaiący żądzą chciwością.

ENFLAMMER, V. act. (*Mettre en feu.*) Incendere. Accendere, *Cic.* ZAPALIC rozpalić.

S'ENFLAMMER, (*S'allumer.*) Flammam concipere. *La playe s'enflamme ſi l'on boit le moins du monde.* Inflammatur, *ou* accenditur vulnus ſi parùm bibitur. *Celſ. Plin.* ZAPALIC ſię roſpalić ſię. *Rany ſię zápalaią bynaymniey tylko cokolwiek ſię nápiieſz.

ENFLAMMER ſe dit figurement, (*de l'émotion des paſſions qu'on excite Echauffer, Irriter.*) Inflammare. Accendere. Incendere. *Cic.* *Je l'ay enflammé contre luy.* Inflammavi Illius animum in eum. *Cic.* *Enflammez le, comme s'il n'eſtoit pas des-ja aſſez en colere.* Inſtiga, ſi non ſatis inſanit. *Terent.* ZAPALIC co do paſſyi waruſzenia wzbudzić podżegać drażnić. *Zápáliłem go przeciwko niemu. *Jeſzcze go podżegay barziey iákoby iuż y bez tego niedość zły był.

S'enflammer de colere. Irâ accendi. Exardere irâ. Zápalić ſię gniewem.

ENFLÉ, m. ENFLÉE, ſ. part. paſſ. dans le ſens naturel & dans le figuré. (*Bouffi.*) Tumidus. Turgidus Inflatus. *Cic.* WZDĘTY NADĘTY nadymany nádymana nápuchły nabrzmiały.

ENFLÉ, *d'orgueil,* ou *de vanité,* (*ſe dit dans le ſens figuré.*) Superbiâ inflatus, *ou* tumens. *Enflé de tant de ſuccès,* Rebus ſecundis ſublatus. *Tacit.* NADĘTY pychą y prożnością *niewłaśnie* ſię mowi. *Nádęty *álbo* Dumny ták wielkim ſzczęściem.

Un diſcours enflé, ampoulé. Oratio quæ turget & inflata eſt. *Auct. ad Heren.* Mowa nádętych słow pełna.

ENFLER, V. act. (*Faire enfler une choſe.*) Inflare. ambas buccas. *Horat.* *Les legumes enflent beaucoup.* Habent inflationem olera. *Cic.* NADYMAC co wzdymać odymać dmąc weń. *Nádymać gębę. *Jarzyny bardzo odymaią.

S'ENFLER. Tumere. *Plin.* *Il eſt fort enflé.* Vaſtius tumet. *Celſ.* PUCHNĄC. *Bardzo opuchł, álbo bardzo ieſt napuchły nabrzmiał nábrzmiały.

La grenouille voulant s'enfler davantage, elle creva. Dum rana vult validius ſe inflare, rupto jacuit corpore. *Phæd.* *La mer s'enfla epouvantablement, & les nuages s'épaiſſiſſant de tous coſtez, obſcurcirent le jour.* Inhorruit, *ou* intumuit mare, & nubes undique adductæ obruêre tenebris diem. *Petr.* Żábá coraz ſię bardziey nádymaiąc roſpukła ſię. *Morze ſtraſzliwie powſtało, á chmury gęſte zewſząd dzień *álbo* iaſność *álbo* widok wſzelki zaćmiły.

ENFLER ſe dit figurement & ſignifie, *Rendre plus vain & plus orgueilleux.* Inflare. *Cic.* *Enfler l'eſperance de quelqu'un.* Inflare ſpem alicujus. *Cic.* *Les richeſſes enflent le cœur.* Faciunt animos divitiæ. *Liv.* *Avoir le cœur enflé.* Inflatum eſſe. NADĄC ná dymać *niewłaśnie* prożnym y dumnieyſzym uczynić. *Nádymać kogo nadzieią. *Bogactwa nádymaią fantazyą. *Być ſerca Dumnego.

S'ENFLER. Efferri. Intumeſcere. *Cic. Ovid.* *S'enfler contre quelqu'un.* Intumeſcere alicui. *Ovid.* *Je l'ay tiré du métier de boulanger, & il s'enfle contre moy comme une grenouille.* De mactrâ illum ſuſtuli, at inflat ſe ſe tanquam rana & in ſinum ſuum. *Petr.* NADYMAC ſię w dumę ſię podnośić. *Nadymać ſię ná kogo. *Od dzieży piekarſkiey go wyniosłem y człekiem uczyniłem, á on ſię odyma przeciwko mnie iák żábá.

ENFLEURE, *ou* ENFLURE, ſubſt. ſ. (*Tumeur.*) Tumor. *Cic.* PUCHLINA.

L'enfleure diminue. Deſidit, *ou* reſidet inflatio. *Celſ.* *Diminuer un peu de l'enfleure.* Minuere aliquid ex tumore. *Celſ.* Puchlina ſchodzi. *Umnieyſzyć trochę, ſpędzić nie co puchlinę.

ON DIT au figuré, *L'enfleure du cœur,* ou *de l'eſprit.* Animi tumor & elatio. *Cic.* HARDOSC Dumność nadętość umysły ſerca.

ENFLEURE *du ſtile.* Elatio atque ſtili altitudo. *Cic.* NADĘTOSC ſtylu co do mow.

ENFONCÉ, m. ENFONCÉE, ſ. Part. paſſ. WBITY, wbita wepchnięty wpędzony, wciśniony, wparowany pogrążony.

ENFONCEMENT, ſubſt, m. (*L'action d'enfoncer.*) Depreſſio. *Vitr.* WBIIANIE wciſkanie wpychanie.

LES ENFOCEMENTS *en peinture,* (*Ce qu'il y a d'enfoncé dans un tableau.*) Abſcedentia. *Vitr.* CIENIE w obrazach perſpektywy.

ENFONCER, V. act. terme de l'Art. (*Mettre un fond à des tonneaux.*) Dolia tabulare. *Plin.* *Enfoncer un lit, Y mettre un fond.* Lectum tabulare. DNA wprawiać u Beczek. *Deſki dáć do łożka ſpodek wprawić.

ENFONCER, (*Mettre dans le fond,* ou *au fond,* ou *ce fond, & bien avant.*) Deprimere. *Cic.* *Enfoncer un clou.* Clavum adigere. *Plin.* POGRĄZYC wepchnąć wbiiáć głęboko. *Wbiiać ćwiek.

On deſcendoit dans l'eau des pieux aiguiſez par le bout avec une machine, & on les enfonçoit avec une hie. Tigna præacuta ab imo, machinationibus immiſſa in flumine defigebantur, fiſtuciſque adigebantur. *Caſ.* Spuſzczali ná wodzie pale zaoſtrzone ná końcu y ubiiali ie Bábą, *álbo* káfárem.

Enfoncer dans l'eau. Flumine mergere. Zánurzyć zátopić w wodzie utopić.

Enfoncer l'épée dans le ventre. Gladium in ventrem immittere. Transverberare ventrem gladio. *Plin.* Szpadę szablę w kim utopić.

ENFONCER, V.neut. (*S'enfoncer, aller au fonds*) Pessum ire, *ou* abire. GRĄZNĄC, západać się, w głąb na dno iść ruinować się psować się osiadać ná dnie.

Le vaisseau enfonça, ou s'enfonça, & fut englouti dans la mer. Navis submersa est & hausta mari. *Cæs. Liv.* Okręt się pogrążył y oronął w morzu.

ENFONCER, *ou* S'ENFONCER, (*Fondre dessous, s'abysmer.*) Desidere, (sido, sedi,) *Cic. Plin. Jun.* **La terre enfonce, ou s'enfonce.* Terra desedit. *Cic.* **Le theatre s'enfonça.* Rimis ingentibus descendit theatrum, *Plin. Jun.* ZAPADAC się rozstąpić się. *Ziemia się západła. *Teatrum się zapadło.

ENFONCER, act. (*Rompre, jetter dedans.*) Frangere. Effringere. Perfringere, (go, gis, fregi, fractum.) act. acc. *Cic. Ter.* WYŁAMAC wytłuc wypchać wysadzić.

Il a enfoncé une porte, on la fera refaire. Fores effregit, restituentur *Terent.* Wysadził Drzwi ale ie naprawią.

Enfoncer les bataillons ennemis. Hostium acies perrumpere. *Tacit. Plin.* Złamać szyki nieprzyiacielskie.

S'ENFONCER, (*Se retirer dans le fond, ou bien avant dans quelque lieu, s'y cacher.*) Se aliquò immergere *Cf.* GŁĘBOKO wniść gdzie schować się skryć się ukryć się głęboko, utopić się zákopać się

Me sentant abatu de fatigue & de chagrin, je me jettay, je m'enfonçay dans le plus épais de la forest. Labore, tristitiâque attritus in tenebrosissimum nemoris latibulum penetravi. *Petr. B.* Czuiąc się spracowanym wszedłem y ukryłem się głęboko na puszczy, *álbo* poszedłem głęboko daleko w las.

ENFONCER se dit figurément, pour *Approfondir une matiere, Aller au fonds* In rem penitùs descendere. n. Rem penetrare. GŁĘBOKO dochodzić rzeczy iákiey.

S'enfoncer dans les voluptez. Immittere se in voluptates. Se immergere in voluptates. *Liv.* **Dans les lettres.* Abdere se litteris. *Cic.* **Dans le chagrin.* Tradere se totum tristitiæ ac mœrori. *Cic.* Utopić się w Roskoszach w swywoli. *W nankach. *W smutku.

Une vallée enfoncée. Reducta vallis. *Horat.* Dolina głęboka západła.

Des yeux enfoncez dans la teste. Oculi concavi. *Cels.* Oculi conditi, m. plur. *Plin.* Oczy głęboko zapadłe w głowie.

ON DIT au figuré, *Un homme enfoncé dans la matiere, Un esprit épais & grossier.* Obtusum, *ou* hebetatum ingenium. *Plin. Jun.* TEMPEGO poięcia y rozumu, podły umysł.

ENFOÇURE, *ou* ENFONCEURE *des tonneaux, d'un lit*, subst. f. Tabulatum, i, n. Tabulatio, onis, f. *Cæs.* DNA u beczek, deski spodek do łożka.

ENFONÇURES, (*Creux, cavitez.*) Recessus. *Quint.* Lacuna. *Var.* LOCHY doły parowy.

Les enfonçures de la bouche. Oris recessus. *Quint.* **L'enfonçure du pavé.* In pavimento lacuna. **Endroit où il y a bien des enfonçures.* Lacunosus locus, i, masc. *Plin.* Wewnątrz w tściech. *Dziury doły powybiiánie wyboie w posadzce bruku *Mieysce wyboiow y dołow pełne.

ENFONDRER, *& mieux* EFFONDRER, V. act. (*Briser, rompre avec effort*) Perrumpere. Effringere. Perfringere. PRZEBIC gwałtem przełamać wyłamać potłuc.

ENFORCIR, V. act. & n. qui se dit souvent avec le pronom personnel (*Rendre, ou devenir plus fort*) *Enforcir son corps par des aliments, ou en prenant de la nourriture.* Cibo corpora firmare. KRZEPIC się w siły, nábywać siły, nowey władzy nábierać, od potraw siły nábierać

ENFOUIR, V. act. (*Enfoncer dans la terre.*) Defodere. Infodere. *Cic.* W KOPAC w grzebać w ziemię y zákopać.

ON DIT au figuré, *Il ne faut pas enfouir les talents de l'esprit que Dieu nous a donnez.* Non sunt premendæ, *ou* obruendæ ingenii dotes, quas à Deo accepimus. *NIEWŁASNIE* nietrzeba zákopywać talętow rozumu ktore mamy od Páná Boga

ENFOURNER, V. act. (*Mettre le pain au four pour la faire cuire*) Panem in furnum immittere. WSADZIC chleb do pieca dla upieczenia.

ENFOURNER se dit figurément (*d'une affaire qu'on commence bien, ou mal.*) Rectè, *ou* perperàm ac perversè rem inceptare. Aggredi, (dior, deris, aggressus sum.) dep. *Cicer.*

**Voila mal enfourné.* Infaustum inceptum. *Plin.* WSADZIC w Francuskim znáczy co zle álbo dobrze począć. *Ládaiakie záczęcie, początek záraz z samego początku nic potym.

ENFREINDRE, (*on prononce* enfraindre.) V. act. (*Rompre, violer une loy, un traitté*, &c.) Infringere. Violare. *Cic.* ZŁAMAC prawo zgwałcić go nárušzyć go.

ENFROQUER, V. act. (*Faire un Moine, luy donner un froc, le jetter dans un Couvent.*) Aliquem cucullo indoere. MNICHEM uczynić w kaptur wsadzić, do kaptura oddać, kaptur włożyć, oblec ná Mnicha

S'ENFROQUER. Cucullo caput suum terere. OBLEC się ná Mnicha.

S'ENFUIR, V. neut. (*Se sauver par la fuite, ou en fuyant.*) Fugere. Aofugere. Diffugere. *Cic.* UCIEC uciekać uchodzić uciekaiąc.

Chercher les moyens de s'enfuir. Explorare fugam. Tentare fugam. **Empescher quelqu'un de s'enfuir.* Claudare alicui fugam. *Liv.* Szukać sposubu iakoby uciec. *Nie dać zábronić komu uciekać, zástąpić mu od ucieczki.

S'enfuir en desordre ayant pris l'épouvante. Consternari in fugam. *Liv.* Uciekać ná łeb od przestrachu.

S'ENFUIR se dit aussi (*des vaisseaux trop pleins.*) Superfluere. Effluere. Diffluere. *Catul.* UCIEKAC co do náczyń názbyt pełnych, kipieć, rozlewać się.

S'ENFUIR, (*Couler par quelque endroit.*) Aufugere. Perfluere. *Plaut. Terent.* **L'eau s'enfuit.* Aufugit aqua. *Plaut.* UCIEKAC wybiegać stronami dziurami rysami szparami cieć sączyć się. *Woda ucieka.

ENFUMÉ, masc. ENFUMÉE, fœm. part. pass. *Voyez* ENFUMER Infumatus. *Cic.* WĘDZONY, WĘDZONA, w kominie w dymie.

ENFUMER, V. act (*Exposer à la fumée.*) Infumare. *Plaut.* WĘDZIC záwiesić w dymie dla wędzenia.

ENGAGEANT, (*on prononce* angajant.) m. ENGAGEANTE, f. part. act. & adject. (*Qui attire à soy.*) *Insinuant.* Alliciens *Cic.* POCIĄGAIĄCY powabny PZYCHĘCAIĄCY przymilny.

Les femmes sont engageantes. Illices sunt mulieres. *Apul.* **Des yeux engageants.* Illices oculi. Powabne są białogłowy. *Oczy powabne.

ENGAGEMENT, subst. m. (*L'action d'engager, ou de donner quelque chose en gage.*) Pignoris obligatio. ZASTAWIENIE danie oddanie czego ná zastaw.

ENGAGEMENT *d'un bien pour un certain temps.* Fiduciarii fundi possessio. *Bud.* **Tenir un héritage par engagement.* Fiduciarium fundum possidere. ZASTAWIENIE dobr do pewnego czasu. *Trzymać dobra zastawą.

ENGAGEMENT, *Liaison, societé d'affaires & d'interests.*) Inita cum aliquo societas. *Cic.* **J'ay des engagements publics & particuliers avec vostre frere.* Privatis & publicis necessitudinibus mihi est implicitus frater tuus. *Plin. Jun.* **J'ay des engagements de longue main avec eux.* Veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt. *Cic.* PRZYIACIELSTWO, stowarzyszenie złączenie interessow spolnictwo obowiązki zmowy zaboролne. *Y publiczne y prywatne mám obowiązki z Bratem twoim. *Z dawnośći, álbo od dawnego czasu nie dopiero mám przyiaźń y obowiązki z niemi.

Les ENGAGEMENTS *qu'on a dans le monde*, (*Les occupations.*) Occupationes Negotia. *Cic.* ZABAWY świátowe Interessa sprawy trudności.

Les engagements du monde. Rerum fluxarum blandimenta. Rozrywki świátowe uciechy krotofile ponęty.

ENGAGÉ, m. ENGAGÉE, f. part. pass. (*Mis en gage.*) Oppignoratus. *Cic. Ter.* ZASTAWIONY ZASTAWIONA zastawny.

ENGAGER, V. act. (*Mettre en gage.*) Pignorare. Oppignorare. *Cic. Ter.* * *On engageoit souvent des livres pour boire.* Libelli etiam pro vino oppignorabantur. *Cic.* ZASTAWIC dáć ná zástaw w zastaw. * Bá y księgi częstokroć zastawiano ná trunek.

ENGAGER signifie aussi *Vendre par un contract pignoratif à faculté de remeré (comme on parle en Droit.)* Fiduciam alicui committere. *Cic.* ZASTAWIC dobra zastawą puśćić dobra komu áż do wykupna iáko w prawie mowią.

S'ENGAGER signifie encore, *S'endetter.* Æs alienum capere. ZADŁUZYC się.

Il s'est engagé jusques aux oreilles, mais ce n'est pas sa faute,

fes

fee affranchis aut pillé tout fon bien. Non puto illum liberos capillos habere, nec fuâ culpâ, fed liberi omnia illius, fua fecerunt. *Petr.* Zádłużył fię po ufáy, ále temu nie winien bo wyzwoleńcy wfzyftkie iego dobra fobie przywłaszczyli.

ENGAGER *fa parole*, on *s'engager de parole, s'obliger.* Promittere, *ou* fpondere aliquid alicui. *Cic.* DAC flowo wdać flowo fwoie, przyrzec co y przyobiecać.

ENGAGER, (*Obliger, porter à une chofe, induire.*) Aliquem ad, *ou* in aliquid ducere, *ou* inducere. *J'ay engagé le fils de mon maiftre dans ce marigage.* In has nuptias conjeci herilem filium. *Terent.* *Voyez à quoy vous m'engagez.* Vide quò me inducas. *Ter.* W FROWADZIC w ciągnąć kogo w co wdać w co do czego. *W prowadziłem fyna Páńskiego w to małżeńftwo. *Patrz w co mię w prowadzafz w co mię wdziefz

S'engager corps & ame à quelqu'un. Corpora animafque alicui religiofiffimè addicere. *Petr.* Obowiązać fię komu duszą y ciałem wdać fię zá nim.

ENGAGER, (*Jetter dans le mal, dans quelque paffion.*) Inducere. Deducere. **Plufieurs fe font laiffez engager dans le crime par l'efperance du gain.* Multos induxit in peccatum pecuniæ fpes. *Cic.* * *S'engager dans les voluptez.* Conftringendum fe tradere libidinibus. *Cic.* WCIĄGNĄC pociągnąć do złego, wdać. *Wielu fię wdali w zbrodnie dla nádziei zyfku. *Wdać fię w rofpuftę udać fię ná fwywolą ná nierządy.

ENGAGER, (*Embarraffer, jetter quelqu'un dans quelque affaire.*) In aliquid aliquem implicare. *Cicer.* **Toute la flotte c'eftoit engagée dans des rochers d'où elle ne put fortir fans une grande perte.* Claffis inter fcopulos detinebatur, è quibus exire non potuit, nifi factâ clade ingenti *Caf.* * *Il s'eft engagé dans de grands embarras.* Se immifit in res turbulentiffimas. *Cic.* WDAC kogo w trudności y kłopoty iákie: *álbo* Wdać fię w nie w pafć w nie. *Wfzyftkie okręty wpadły ná fkały fkąd wyniść nie mogły bez wielkiey ftraty y klęfki. *Wdał fię w wielkie trudności.

ENGARDER, V. act. (*Empefcher de faire une chofe*) Inhibere. Prohibere. NIEDAC niedopufzczać zábronić komu co uczynić.

(Mot d'un rare ufage, fi ce n'eft dans cette expreffion familiere.) Słowo Francufkie rzadko záżywane procz tey iedney expreffyi poufáłey.

Dieu vous engarde, ou *vous préferve de cela.* Quod avertat, *ou* averruncet Deus. Quod abfit. *Cic.* Niech cię Bog broni niech cię zachowa uchowa od tego.

ENGELEURE, *on prononce* ENJELURE, fubft fœm. (*Tumeur qui vient aux mains & aux pieds, de froid.*) Tumor è minimo frigore. ODZIĘBIENIE odmrożenie części iákiey ciáła rąg nog

ENGENCE, (*on prononce* aniance.) fubft. f. (*Race.*) Genus. *Cic.* Seminium. **Des poules d'une belle engence.* Gallinæ ex bono feminio. PLEMIĘ gatunek rodzay gniazdo ląg. *Kurczęta dobrego lągu.

ENGENDRER, V. act. (*Produire les animaux par la voye de la generation.*) Generare Procreare. *Cic Plaut.* PŁODZIC rodzić o ludziach zwierzętach y bydlętach.

ENGENDRER fe dit auffi (*des autres productions de la nature.*) comme *Les metaux s'engendrent dans le fein de la terre.* Excoquuntur, *ou* gignuntur metalla in terræ vifceribus. RODZIC co do inn[ych] rzeczy wydania náprzykład krufzce fię rodzą we wnętrznościach ziemi.

ENGENDRÉ, mafc. ENGENDRÉE, f. Genitus. Semine fatus *Plin.* SPŁODZONY, SPŁODZONA.

QUI *engendra.* Genitor. Sator. Procreator. m. *Cicer. Plaut.* OCIEC Rodzic.

Celle qui engendre. Genitrix Procreatrix, icis, f. *Cic.* Matka.

Qui s'engendre facilement. Generabilis & hoc generabile. *Plin.* To co fię łatwo rodzi.

Qui a la vertu & la force d'engendrer. Genitivus. *Plin.* Rodzący, co rodzić może.

ENGENDRER fe dit figurément (*de ce qui caufe & produit du bien, ou du mal.*) Gignere. Producere. *Cic.* **Engendrer de la pituite.* Pituitam contrahere *Celf.* * *La pefte.* Peftem conferre. *Colum.* * *Des maladies.* Morbos efficere. * *Du dégouft.* Gignere, *ou* parere faftidium. * *Des procès.* Lites facere *Ter.* * *Du chagrin.* Ægritudinem parere. *Plaut.* RODZIC *niewłáśnie* o tym co przynofi y ieft przyczyną czego dobrego álbo złego. *Rodzić flagmę. *Powietrze *Choroby. *Ckliwość czynić. *Kłotnie rodzić. *Záłość fmutek fprawować.

Il n'engendre point de melancholie. Nullâ re angitur. *Cic.* Wefoły nigdy fię niczym nie záfmucł.

ENGEOLLER, (*on prononce* ENJOLER.) V. act. (*Charlataner, tromper quelqu'un par des paroles & des promeffes flatteufes.*) Alicui fucum facere. act. *Plaut.* ODRWIC ofmakać kogo flowami go y obietnicami złudzić.

ENGEOLLEUR, *on prononce* ENJOLEUR, fubft. mafc. (*Celuy qui engeolle.*) Captator. *Juv.* Delinitor, oris, m. *Cic.* OSZUST matacz fzacher fzalbierz

ENGEOLLEUSE, fubft, f. *on prononce* ENJOLEUSE, (*Celle qui engeolle*) Quæ ducſat aliquem OSZUSTKA mataczka

ENGERBER *le bled*, V. act. (*Mettre le bled en gerbes, en faire des gerbes, lorfqu'il eft coupé, & qu'on l'a laiffé javeller.*) Frumentum colligare in manipulos. *Plin.* SNOPY wiązać zboże n ątce y ná pokofie przefuſzone wiązać w fnopy.

ENGERBER fignifie auffi *Ranger des gerbes les unes fur les autres dans une grange.* Frumenti manipulos in horreum componere UKŁADAC w ftodole w gumnie w ſąfieku w pachy fnopy związane z pola do ftodoły.

ENGIN, fubft mafc. (*Machine pour élever, ou foûtenir de gros fardeaux, & generalement toutes fortes de machines de guerre.*) Machina. WINDY Kołowroty y wfzelkie fpofoby fztucznego dźwigania ciężarow do gory.

Un engin à tirer de l'eau. Antlia, æ, fœm. *Mart.* Tolleno, m. *Liv.* Żoraw do ciągnienia wody ze ftudni wodociąg.

ENGLOUTI, m. ENGLOUTIé, f. part. paff. Voratus. Devoratus. POŻARTY, POŻARTA.

ENGLOUTIR, V. act (*Avaller tout d'un coup.*) Vorare. Devorare. *Cic.* POŻRZEC pochłonąć razem.

ENGLOUTIR fe dit figurément, comme *Ce débauché a englouti tout fon patrimoine, l'a mangé tout d'un coup.* Diffolutus illu devoravit, *ou* exhaufit omne patrimonium. *Quint.* POŻRZEC Pochłonąć, ftracić cáłą fortunę, przehulać.

ENGLUER, V. act. (*Enduire, frotter de glu.*) Vifco oblinere. OBLEPIC.

S'ENGLUER. Oblinere fe vifco. *Var.* **Demeurer englué.* In vifco inhærefcere *Cic.* PASC ná lep. *Zoftać ná lepie ulgnąć.

ENGLUER fe dit figurément (*de ceux qui font engagez dans quelque amourette, dont ils ne peuvent fe dépeftrer.*) Amore alicujus inhærere. PASC ná lep iák mucha n niego fię nie mogąc dobyć, o zákochaniu fię z ktorego fię nie można wyplątać chocby rád.

S'ENGORGER, V. act. (*Ne pouvoir couler, parlant des eaux qui font dans une gouttiere*) Obftrui. Obturari. ZATKAC fię mowiąc o wodach w rynnach kanałach turach.

Ce tuyau eft engorgé Canalis obftructus eft, neque iter dat nquis Te rura fię zátkała álbo ieft zátkana.

ON DIT, *S'engorger de viande en prenant par excès, en avoir jufques au nœud de la gorge.* Se cibis ingurgitare. *Cicer.* OBIESC fię obezrzeć fię po dziurki.

ENGOUER, *ou* S'ENGOUER, V. act. (*Boucher les paffages du gofier, ce qui arrive quand on mange goulument quelque morceau de viande trop gros, qu'on a de la peine à avaller*) Avidè vorando eripere fibi refpiramen iterque anima. *Ovid.* ZACHŁYSNĄC fię zádawić fię co łakomo iedząc álbo pijąc.

S'ENGOUER, fe dit figurément, pour dire *Se préoccuper, s'entefter de quelqu'un, ou d'une chofe.* Amore alicujus confuetudineque teneri. *Ter.* TOZ znaczy w Francufkim niewłáśnie uprzątnąć fobie co w myśli y uprzeć fię ná co *záchłyfnąć fię* zádawić fię czym głowę fobie czym nábić

(Mot nouveau & du difcours familier.) Słowo w Francufkim nowe y potocznego dyfkurfu w tym rozumieniu.

Eftre engoué de fon mérite. Teneri fui ipfius ftudio. Wiele o fobie trzymać y rozumieć.

ENGOULER, V. act. (*Avaller tout d'un coup avec avidité.*) Vorare. Devorare, (voro, as, avi, atum) act. acc. *Cicer.* CHŁYSNĄC razem chciwie połknąć.

(Mot bas & populaire) Słowo podłe y profte.

ENGOURDI, m ENGOURDIé, f. part. paff. & adject. Torpens. Torpidus. *Cic.* MARTWY ciętewiały nieczuiący ścierpły.

ENGOURDIR, V. act. (*Endormir, parlant de la main & des pieds.*) Manum, *ou* pedem torpore afficere. OTRĘTWIEC mowiąc o częściach ciáła ręce nodze ścierpnąć.

S'ENGOURDIR. Torpefcere Obtorpefcere. CIERPNĄC trętwieć.

ENGOURDISSEMENT, fubft m. (*L'action d'engourdir.*) Torpor. Torpedo. *Cicer. Saluft.* Stupor & hebetudo fenfûs, motûfque. CIERPNIENIE trętwienie.

ENGRAIS, subst. m. (*L'action d'engraisser de la volaille.*) Saginatio. *Plin.* KARMIENIE tuczenie drobiu.

Mettre les volailles à l'engrais. Conjicere aves in in saginam. *Plaut.* **Les plus grands sont destinez pour l'engrais* Maximus quisque destinatur sarturæ *Colum.* Karmić tuczyć drob *Co większe są naznaczone do karmienia.

ENGRAIS, (*Pasturages où l'on met les bœufs pour les engraisser.*) Pascua. *Hor.* Pastio. **Ils sont tout le jour à l'engrais.* In pastione diem totum sunt. *Var.* PASTWISKO Pasza gdzie karmią woły. *Co dzień są na pasży na pastwie na stayni.

ENGRAIS signifie, *Amandement qu'on met dans les terres.* Stercoratio. GNOIENIE nawoz na pole.

ENGRAIS signifie encore, *Le lieu où l'on met la volaille en mené pour l'angraisser.* Saginarium, *Var.* KARMNIK Koiec.

ENGRAISSE', m. ENGRAISSE E, f. part. pass. KARMNY KARMNA.

ENGRAISSEMENT *le mesme que* ENGRAIS. KARMIENIE TUCZENIE.

ENGRAISSER, V. act. *Rendre gras.*) Saginare. Obesare. *Colum.* Farcire. KARMIC tuczyć.

ENGRAISSER *les terres,* (*Les fumer, y mettre de l'engrais.*) Stercorare agros. GNOIC sprawiać rolą nawozem.

La vesse & les feves engraissent les terres. Vicia & faba stercorant agros. *Colum.* Wyka y bob sprawuią rolą.

s'ENGRAISSER, (*Devenir gras.*) Pinguescere. TYC nabierać ciała.

ENGRAISSER, (*Salir de graisse.*) Adipe inficere. Inquinare *Plin.* TŁUSCIC tłustością zesmarować zmazać splamić.

ENGRANGER *le bled,* V. act. (*Le mettre en grange,* ou *dans la grange.*) Triticum condere *Cic.* ZŁOZYC w stodole zboże y chować zwozić do stodoły.

S'ENGRAVER, V act. (*Estre arresté sur le sable parlant des vaisseaux qui vont sur l'eau*) Ad arenæ scopulos hærere. NA bak wpaść napiasku się zastanowić mowiąc o okrętach albo statkach pływaiących.

S'ENGREGER, V. act. (*Augmenter, empirer, devenir plus mal, parlant d'une playe.*) Acerbari. Ingravescere. POGARSZAC się mowiąc oranie.

ENGRENER, V. act (*Mettre du bled au moulin dans la tremie pour le moudre.*) Infundibulo triticum indere. act. ZASYPAC we mlynie zboże do mielenia do kosza.

ON DIT au figuré, *Il a mal engrené l'affaire, Il l'a mal commencée.* Male rem incœptat. MOWIĄ niewlaśnie źle zasypał, to iest źle zaczął

S'ENGROMMELER, V. act. (*Se former en grumaux, parlant du lait des femmes nouvellement accouchées*) Concrescere, (sco, is, concrevi, cretum) In grumos concrescere. neut. KRUPIEC krupicie w krupki gęsnieć y zbiegać się mowiąc o mleku albo pokarmie położnic świeżo po połogu.

ENGROSSER, V. act. (*Rendre une femme grosse.*) Gravidare. *Cic.* BRZEMIENIA nabawić białogowę.

ENHARDIR, V. act. (*l'h est aspirée.*) (*Donner, inspirer de la hardiesse & de l'assurance*) Animos alicui facere. *Liv.* *ou* addere. *Cic.* OSMIELIC odważyć (h. wtym słowie y wnastępuiących wymawia się mocnem rchem.)

S'ENHARDIR. Animos sumere. *Hor.* OSMIELAC się nabywać odwagi.

ENHARNACHER *un cheval,* V. act. (*l'h est aspirée.*) Sternere equum. *Liv.* UBRAC konia ustroić go w rząd &c.

S'EEHARNACHER se dit populairement pour *Se préparer, s'aiuster à faire une chose.* Se accingere. act. *Cic.* GOTOWAC się na co do czego zabierać się na co.

ENHAUT. (*l'h est aspirée.*) Sursum. adv. *Plin.* NAGORZE na gorę.

D'ENHAUT. Supernè. Z GORY do gory.

ENHAZE', m. ENHAZE E, f. (*l'h est aspirée.*) (*Qui s'empresse, qui fait l'officieux*) Ardelio. *Phæd.* NATRET KRĘCIOCH wścibski co się wewszystko wdaie każdego wita co go wszędzie pełno, iakby się nie nigdzie bez niego obeyść nie mogło.

(Mot bas & vulgaire.) Słowo podłe y pospolite.

ENJAMBEE, subst. f. (*Espace entre les deux iambes étendues.*) Quantum spatii distenta crura complectuntur. KROK szeroki iak szeroko może stąpić nogę od nogi rozszerzywszy.

ENJAMBER *un ruisseau,* V. act. (*Faire un grand pas & avancer beaucoup la jambe pour passer un ruisseau.*) Divaricatis cruribus transilire. PRZESKOCZYC potok szeroko skoczywszy.

ENJAVELER *le bled qui est coupé,* V. act. Demessas fruges in manipulos cogere. W SNOPKI wiązać żyto leżące na garściach.

ENJEU, subst. m. (*L'argent qu'on met au jeu.*) Pecunia quæ à singulis collusoribus in ludo deponitur. STAWKA wgrze pieniądze stawione od graczow.

ENIGMATIQUE, adject. m. & f. (*Qui est obscur, qui tient de l'enigme.*) Obscurus, a, um. Difficilis & hoc difficile, adject. *Cic.* NIEZROZUMIAŁY trudny niepoięty.

ENIGME, subst. f. (*Proposition qu'on donne à deviner.*) Ænigma, atis, neut (*Mot Grec reçu Latin.*) *Cic.* GADKA poniecić trudna do zgadnienia.

ENIGME se dit aussi (*d'un discours peu intelligible.*) *Ce que vous dites est une enigme pour moy, je n'y entends rien.* Istud non intelligo, Davus sum, non Oedipus. *Terent.* (*OEdipe expliqua l'enigma du Sphinx.*) **Il parla par enigmes.* Per ambages, *ou* ambiguè loquitur. TOZ się mowi o iakiey mowie niezrozumianey: to co powiadasz iest właśnie iak gadka dla moie niemogę tego zrozumieć ani zgadnąć O. Edyp wytłumaczył y zgadł gadkę potwory Sfinx nazwaney. *Coś wszystko gadkami y pod podobieństwem mowi.

ENJOINDRE, V act. (*Commander, ordonner sous quelque peine.*) Injungere. *Liv.* ROSKAZAC nakazać kazać przykazać.

ENJOINT, m. ENJOINTE, f. Part. pass. Mandatus. Injunctus. NAKAZANY PRZYKAZANY przykazana.

ENJOLER *quelqu'un,* V. act. (*L'amuser de paroles, le tromper par de belles paroles.*) Ducere aliquem phaleratis dictis, *ou* blandis sermonibus *Ter.* ŁUDZIC kogo zwodzić.

ENJOLEUR, m. ENJOLEUSE, f. ZWODNIK ZWODNICA.

ENJOLIVEMENT, subst. m. (*Ajustement, ornement qui rend une chose jolie.*) Ornatus, Ornamentum. *Cic.* PRZYOZDOBIENIE przybranie przystroienie.

ENJOLIVER, V. act. (*Orner, ajuster, rendre plus joli.*) Ornare. Exornare Decorare. *Cic.* USTROIC przystroić przybrać przyozdobić.

ENJOUEMENT, *ou* ENJOÛMENT, subst. masc. (*Belle humeur, gayeté qui paroist sur le visage & dans les actions*) Festivitas. Hilaritas *Cic.* WESOŁOSC WYDAIĄCA się na twarzy w mowie y czynieniu powierzchownie żartobliwość uciesznosć rozrywka w osobie.

Donner de l'enjoument à la conversations, en y meslant quelques fables agréables. Hilaria colloquia fabulis jucundioribus animare. *Petr.* Uweselić kompanią co uciesznego w dyskursie przytaczaiąc.

ENJOUE', m. ENJOUE'E, f. part. pass. & adject. Hilaris Festivus. Lepidus. Facetus. *Cic.* *Plaut.* WESOŁY UCIESZNY rozrywkę wsobie maiący żartobliwy.

ENLACER, V. act. (*Faire des lacs, passer plusieurs filets l'un dans l'autre.*) Illaqueare. PLĄTAC, zaplątać, motać iedno wdrugie sidła robić.

ENLAIDIR, V. act (*Rendre laid.*) Defurmare. Fœdare. Turpare. OSZPECIC.

ENLAIDIR, V. neut. (*Devenir laid.*) Deformem fieri. **Il est fort enlaidi.* Insignis factus est ad deformitatem. *Cic.* SZPETNIEC zeszpetnić. *Bardzo zeszpetniał.

ENLAIDISSEMENT, subst. m. (*Laideur.*) Fœditas. *Cic.* OSZPECENIE zeszpecenie zeszpetnienie szpetnosć.

ENLEVEMENT, subst. m. (*L'action d'enlever.*) Raptus, ûs, m. *Cic.* PORWANIE.

ENLEVE', m. ENLEVE'E, f. part. pass. Raptus. Sublatus PORWANY PORWANA.

ENLEVER, V. act. (*Lever en haut.*) Attollere. Sursùm tollere. *Cic.* PORWAC do gory wznieść.

ENLEVER, (*Emporter, ravir.*) Rapere. *Cic.* PORWAC brać gwałtem przez moc zabrać.

Enlever l'argent du trésor public. Auferre pecuniam de ærario. *Cic.* ** Des filles pour les violer.* Rapere virgines ad stuprum. *Liv.* Porwać pieniądze ze skarbu publicznego. *Panny na zgwałcenie.

ENLEVER se dit figurément en ce sens, (*Emporter, ravir.*) Rapere. Abripere. Eripere. Auferre. act. acc. *Cic.* PORWAC wydrzeć wyrwać.

Enlever quelqu'un aux mauvais traitemens & aux insultes

ter des hommes. Abripere aliquem contumeliis hominum. *Phœd.* **Enlever quelqu'un à la juſtice*, ou *à la ſeverité des loix.* Eripere aliquem juſtitiæ. * *La mort l'a enlevé, quelque ſoin qu'on ait eu de luy pendent qu'il a eſté au lit.* Elatus eſt vitali lecto ſtragulis bonis. *Petr.* WYRWAC kogo od prześladowania ludzkiego. *Wyrwać kogo z rąk ſprawiedliwości. *Smierć go zábráłá chociaż porwała wſzelkie ſtaranie miano około niego w chorobie.

ENLEVER ſignifie quelquefois ſimplement *Oſter, faire en aller.* Eluere.**Le jus de citron enleve les taches des habits.* Succus citrinus eluit veſtium maculas, *Plin.* ZNACZY czáſem po proſtu odiąć tylku, ſpędzić znieść. *Sok cytrynowy plamy z ſzat ſpędza.

ENLEVER ſe dit encore, (*en parlant des élevûres qui ſe font ſur la peau*, ou *de chaleur*, ou *de coups qu'on donne.*) *Il a le viſage tout enlevé.* Puſulis voltus aſpergitur. MA twarz wſzytkę wzdętą opuchłą nąbrzmiałą od zbicia álbo od gorąca.

Il a la peau toute enlevée de coups de fouët. Verberibus cutis ruptaeſt. *Celſ.* Skorę ma wſzyſtkę ściętą y zſieczoną od plag zbitą nápuchłą nábrzmiałą wzdętą.

ENLEVER ſe dit figurément, pour *Ravir quelqu'un d'admiration*, ou *s'emporter de colere.* Rapere. Efferre. *Cic.* **Si-tôt qu'il commence d'ouvrir la bouche, il enleve ſes auditeurs.* Statim ut loquitur in animis auditorum efficit admirationes. *Cicer.* NIEWŁASNIE podziwieniem edjąc, álbo gniewem. *Ledwie co otworzy uſta záraz w podziwienie bierze ſłuchaczow, podziwienie im czyni, podziwieniem ich nápełnia.

IL S'ENLEVE *pour le moindre mot.* De minimo verbo effertur, *ou* iracundiâ effertur. *Cicer.* ZA LADA ſłowkiem, gniew go zdeymuie gniewem ſię uwodzi. gniew go bierze.

ENLEVEURE, *ou* ENLEVûRE, ſubſt. f. (*Petite tumeur, qui enleve la peau.*) Puſtula. *Plin.* KROSTKA ná ciele.

ENLUMINER, V. act. (*Appliquer des couleurs en détrempe ſur des images.*) Variis coloribus aquâ dilutis illuſtrare. *Moris ſanguineis pingit frontem. *Il enlumine*, ou *Il barbouille ſon viſage avec des mûres noires.* (*Virg.*) ILLUMINOWAC obrazy. *Twarz ſobie morwami poſarbował.

ENLUMINER ſe dit au figuré, comme *La pudeur enlumine agréablement un viſage.* Ornat vultum pudor. *Cic.* WSTYD dziwnie twarz przyozdabia.

ON DIT auſſi qu'*Un viſage eſt* (*bien enluminé*, (*lors qu'il eſt tranſporté de colere & qu'il paroiſt tout en feu.*) Flagrante irâ tumidus vultus. *Claud.* **Enluminé, d'avoir trop beu.* Nimio vino rubens. *Ter.* ZAPALONA twarz gniewem. *Záfarbowana zápalona od piiańſtwa.

ENLUMINEURE, *ou* ENLUMINûRE, ſubſt. f. (*l'Art d'enluminer.*) Ars illuſtrandi imagines, f. NAUKA illuminowania obrazow.

Une enlumineure, Image enluminée. Imago coloribus colluſtrata, f. Obraz illuminowany iáſnemi ſarbami przyozdobiony.

ENNEMI, m. ENNEMIE, f. adject. (*Contraire.*) Inimicus. Iniquus. Infenſus. NIEPRZYIAZNY, NIEPRZYIAZNA, przeciwny záwiſtny nienawiſtny.

(Ce mot eſt le ſeul dans noſtre langue, où l'*En* ſuivi d'une conſonne, ne ſe prononce point comme *An.*) Jedno tylko to ſłowo ſame ieſt w ięzyku Franeuſkim gdzie ſię *En* chociaż zánim náſtępuie drugie *n* nie wymawia iáko *An.*

ENNEMI, abſolument, pour *Un homme ennemi.* Inimicus. Adverſarius, a, um. **En guerre.* Hoſtis. NIEPRZYIACIEL ogolnie nieprzyiazny. *Nieprzyiaciel ná woynie.

Se faire des ennemis. Colligere ſibi inimicos. *Cicer.* Czynić ſobie nieprzyiacioł.

Ennemi juré de ce Royaume. Inimiciſſimus huic imperio. *Cic.* **Se déclarer l'ennemi de quelqu'un.* Indicere inimicitias alicui. *Cic.* Popryſięgły nieprzyiaciel tego Krolcſtwa. *Wypowiedzieć nieprzyiaźń komu ogłoſić ſię mu nieprzyiacielem

ENNEMI ſe dit abſolument, au ſingulier, pour *Une armée ennemie.* Hoſtis. Hoſtis exercitus. *Cic.* **L'ennemi s'eſt emparé de nos murailles.* Hoſtis habet muros. *Virg.* **Avoir ſur les bras des ennemis domeſtiques.* Laborare hoſtibus domeſticis. *Cicer.* NIEPRZYIACIEL ſię mowi w mnieyſzey liczbie o całym woyſku nieprzyiacielſkim. *Nieprzyiaciel iuż mury opanował. *Mieć do czynienia z domowymi nieprzyiaciołmi.

D'ENNEMI. Hoſtilis & hoc hoſtile. adject. *Cic.* **Le pays ennemi.* Hoſtilis terra. *Cicer.* NIEPRZYIACIELSKI. *Kray nieprzyiacielſki.

En ennemi. Hoſtili, *ou* infenſo animo, *Cic.* Po nieprzyiacielſko nieprzyiacielſkim ſpoſobem.

ENNOBLIR, V. act. (*Rendre noble.*) Nobilitate donare. act. OSZLACHCIC ſzlachcicem uczynić prawo dać ſzlachectwa ſzlachectwem darować.

ENNOBLISSEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'ennoblir.*) Hominis plebei in nobiles cooptatio. SZLACHECTWA nádanie prawo ſzlachectwa, *nobilitacya.*

ENNUI, *ou* ENNUY, ſubſt. maſc. (*Chagrin, faſcherie, déplaiſir.*) Satietas. Tædium. Faſtidium. *Horat. Cic, Plin.* **Cét ennui paſſera.* Abſcedet à me hæc ægrimonia. *Plaut.* TĘSKNICA ckliwość obrzydliwość ſmutek nie upodobanie nie okontentowanie. *Przeydzie to nie opodobanie minie ſię.

Avoir de l'ennui. Angi. *Cic.* **Chaſſer l'ennui.* Depellere, *ou* tollere, *ou* detrahere, *ou* ſupprimere ægritudinem. **En cauſer.* Alicui tædium facere. *Cic.* **Devorer ſon ennui.* Devorare tædium. *Quint.* Trapić ſię czym, gryźć ſię o co, przykrzyć ſobie *Oddalać ſmutek. *Sprawować ſmutek álbo przynośić. *Strawić ſmutek w ſobie.

ENNUYANT, m. ENNUYANTE, f. part. act. (*Qui ennuye.*) Faſtidioſus. TĘSKLIWY, przykry niemiły náprzykrzony.

ENNUYE', m. ENNUYE'E, f. part. paſſ. *Voyez* ENNUYER. TĘSKNIĄCY przykrzący ſobie.

ENNUYER *quelqu'un*, V. act. (*Luy cauſer de l'ennui.*) Faſtidium tædium alicui afferre. *Cic.* **Cela m'ennuye beaucoup.* Hæc res multum ſatietatis mihi affert, & faſtidii. **Voſtre entretien m'ennuye.* Tædet me tui ſermonis. *Plaut.* **Il commence à s'ennuyer de ſa femme.* Satietas cum cepit amoris in uxore. *Liv.* **Je ſuis ennuyé des flatteries des Courtiſans.* Pertæſum eſt aſſentationum aulicorum. *Cic.* TĘSKNOSC przykrość komu czynić zdawać. *To mi ſię ſrodze przykrzy. *Kompania twoia konwerſacya mi ſię przykrzy. *Záczyna mu ſię sprzykrzać żona. *Już mi ſię sprzykrzyły te podchlebſtwa Dworſkie.

ENNUYEUX, m. ENNUYEUSE, f. adject. (*Qui ennuye.*) Satietatem, *ou* tædium afferens, Gravis. Odioſus. *Cicer.* **La vieilleſſe eſt ennuyeuſe.* Odioſa, *ou* moleſta eſt & gravis ſenectus. *Cic.* NAPRZYKRZONY, NAPRZYKRZONA, naprzykrzony, przykry niemiły niemiła niewdzięczny nieprzyiemny ciężki. *Starość uprzykrzona.

S'ENONCER, V. act. (*S'expliquer, parler, ſe faire entendre.*) Mentis cogitata enuntiare eloqui. *Cic.* **S'énoncer en bons termes.* Politè & compoſitè loqui. **La noble maniere de s'énoncer eſt pure & ſans fard, & ſe ſoûtient par ſa beauté naturelle ſans eſtre ampoulée.* Grandis oratio non eſt maculoſa nec turgida, ſed naturali pulchritudine exſurgit. *Petr.* WYRAZIC ſię wymowić wyraźnie do zrozumienia. *Wymowić mowić ſłowami należytemi, pięknemi mowić dobrze doſkonale ſłowami przyzwoitemi mowić. *Przyzwoity zácny y piękny mowienia ſpoſob, ieſt czyſty y bez przyſady ſam z ſiebie poważny, bez nádętośći.

E'NONTIATION, ſubſt. f. (*Expreſſion.*) Locutio. Enunciatio. WYMOWA wyrażenie w mowie.

ENORGUEILLIR *quelqu'un*, V. act. (*on prononce* anorgueillir.) (*Le rendre orgueilleux.*) Superbum aliquem facere. *Cic.* NA HARDOSC kogo wſadzić, hardym go y pyſznym czynić, w pychę go wbiiać.

S'ENORGUEILLIR, (*Devenir orgueilleux & fier.*) Superbire. **S'enorgueillir de la victoire.* Victoriâ ſe efferre. **De ſa fortune.* Præbere ſe ſuperbum in fortunis. *Cic.* **Du nom de ſon ayeul.* Nomine avi ſuperbire. *Ovid.* HARDZIEC, w pychę ſię w biiać. *Hardzieć z zwycięſtwa. *Z fortuny. *Z imienia przodkow ſwoich.

E'NORME, adject. m. & f. (*qui paſſe les regles, démeſuré.*) Enormis. *Plin.* SZKARADNY niezmierny ſrogiey wielkości.

ON DIT, *Un crime énorme* au figuré, *Un crime extraordinaire.* Crimen immane, *ou* atrox. *Cic.* SZKARADNY wyſtępek niepoſpolity niezwyczayny.

E'NORME'MENT, adv. (*Démeſurément.*) Extra modum. Præter modum. Supra modum. SZKARADNIE ſrogo okrutnie.

E'NORMITE' *d'un crime*, ſubſt. f. (*Grandeur, excès.*) Sceleris immanitas. *Cicer.* SZKARADNOSC wyſtępku iákiego álbo zbrodni.

S'ENQUE'RIR, V. neut. (*S'enqueſter, s'informer de quelqu'un touchant une choſe.*) Aliquid de aliquo, *ou* ex aliquo anquirere, *ou* exquirere, *ou* inquirere. *Plaut. Cic.* WYWIADOWAC ſię pytać ſię o co kogo wypytywać ſię o co od kogo.

Ne point s'enquérir des affaires d'autruy. Nihil de alieno exquirere, *ou* inquirere. *Cic.* Nie pytać o cudze sprawy interessa.

Qui s'enquiert de tout, (*Qui est fort curieux.*) Curiosus percontator. Ktory się o wszystko pyta o wszystkim wywiaduie bardzo ciekawy.

ENQUESTE, *ou* ENQUÊTE, subst.f. (*Soin, diligence qu'on prend de s'informer d'une chose.*) Inquisitio. Percontatio.f. *Cic.* WYWIADOWANIE się pilne.

Faire enqueste d'une personne. De aliquo inquirere. *Cicer.* Wywiadować się o kim Inkwizycyą czynić.

Faire une enqueste en justice contre quelqu'un. Agere in aliquem Inquisitionem. *Plin.* Wyprowadzać inkwizycyą prawną ná kogo.

ENQUESTES, ou *Les Chambres des Enquestes au Parlement,* (*Celles où l'on juge les procès par écrit.*) Classes Inquisitoriæ, *genit.* classium inquisitoriarum, f. pl. Classes inquisitionum, f. plur. Inquisitionum curia, æ, f. SĄDOWE Izby gdzie Inkwizycye prawne ná piśmie w sprawach wywodzą.

(Il y a cinq Chambres des Enquestes, dont les Conseillers qui les composent sont du corps du Parlement, & montent à la GrandeChambre à leur rang.) Jest tákich pięć Izb, gdzie zásiadaią sędziowie náznaczeni z pośrzodka osob Parlamentowych. A w náywyższey izbie ciż zásiadaią porządkiem swoim

ENQUESTEUR, *ou* ENQUÊTEUR, subst. m. (*Celuy qui fait une enqueste.*) Inquisitor. TEN co Inkwizycyą wywodzi náznaczony do wywiedzenia inkwizycyi sędzia.

S'ENQUESTER, *ou* S'ENQUÊTER, V.n (*S'enquérir.*) Quærere. Exquirere. Inquirere, &c. WYWIADOWAC się dowiadować wypytywać wywodzić inkwizycye.

ENQUIS, m. ENQUISE, f. (*terme du Palais usité dans les Enquestes & Informations.*) Rogatus. *Ter.* SPYTANY, pytany co do inkwizycyi orzędowey prawney.

ENRANCINÉ, m. ENRACINÉE, f. part. pass. (*Qui a pris racine.*) Radicatus *Colum.* WKORZENIONY, WKORZENIONA, co się zákorzenił wkorzenił.

ENRACINÉ se dit figurément, pour *Invétéré.* Inveteratus *Cic.* WKORZENIONY *niewłaśnie:* zástarzały.

Un mal enraciné, qui dure depuis fort long-temps. Malum inveteratum. *Cic.* Złe w korzenione zástarzałe trwaiące od dawnego czasu.

S'ENRACINER, V.neut (*Prendre racine.*) Radicari *Plin.* Agere, *ou* mittere radices. *Cic. Colum,* WKORZENIAC się nábierać się w korzeń.

S'ENRACINER se dit figurément, (*en parlant de quelque mal envieilli.*) Inveterascere, (sco, is, ravi, ratum.) n. *Cic.* **Sa maladie est fort enracinée.* Inveteravit morbus. *Colum.* WKORZENIAC się co do nałogu, choroby, álbo złego iákiego zástarzałego. *Wkorzeniona iest bardzo choroba w nim.

ENRAGÉ, m. ENRAGÉE, f. part pass. & adject (*Qui a la rage.*) Rabidus. Rabiosus. *Cic.* ZAIADŁY záiuszony zážarty, wściekły.

ENRAGER, V. neut. (*Estre pris de la rage, devenir enragé*) Rabidum fieri. *Plin.* ZŁOSCIĄ wielką się zápalić rozjątrzyć się rozezrzeć się

Cela fait enrager les chiens. Hinc canibus rabies venit. *Virg.* Od tego psy się wściekaią.

ENRAGER se dit figurément (*des passions violentes qui vont presque jusques à la fureur.*) Uri Ringi Furere. *Cic.* **Il enrage & vous riez.* Ille ringitur, tu rides *Terent.* TOZ *niewłaśnie:* się mowi o gwałtownych passyach ktore prawie do szaleństwa przywodzą. *On ledwie się nie wściecze od złości, á ty się śmieiesz.

Faire enrager quelqu'un. Cruciare. **Cela me fait enrager.* Id me malè habet. Id me urit, *ou* mordet *Terent.* **Je fais enrager mon homme.* Uro hominem *Ter* **Rendez luy la pareille, afin de le faire enrager.* Tu par pari referto, quod cum remordeat. *Terent.* **Il enrage des grands applaudissements qu'on vous donne.* Infinito tuo plausu disrumpitur, *ou* dirumpitur. *Cic.* **Il a fait une chose, qui me fait enrager, qui me fait de la peine.* Fecit, quod oculi mei doleant. *Ter.* Strásznie kogo gniewać do żywego mu dokuczać. *To mię do ostatniey przywodzi. *Dokuczam człekowi memu do żywego, doymnię mu do żywego. *Odday mu zá swoie niech się wściecze od złości. *Ledwie się nie wściecze od złości że cię ták chwalą. *Uczynił táką rzecz ktora mię do dziwney złości przywodzi.

ENRAGER *pour une chose,* (*Avoir passion enragée de la posséder.*) Ad insaniam concupiscere rem. SZALENIE się czego nápierać álbo passyami pragnąć.

ENRAYER. V. act. (*Passer une piece de bois entre deux roues d'un carrosse, ou d'une charrette, ou les lier avec une corde, pour empescher & retarder leur mouvement à la descente d'une montagne.*) Sufflaminare. *Sen.* ZAHAMOWAC koła z gory iadąc.

ENRAYEURE, *ou* RNRAYURE, subst.f. *L'action d'enrayer.*) Sufflamen. *Juv.* ZAHAMOWANIE łańcuch drąg lina postronek do hamowania,

ENREGISTREMENT, *ou* ENREGITREMENT, subst.m. (*Lors qu'on décrit quelque acte dans les registres.*) Perscriptio, onis, f. *Cic.* **Estre à l'enregistrement d'un Arrest.* Adesse senatûs consulto scribendo. *Cic.* WPISANIE w Rejestr w Księgi ingrossowanie. *Być przy wpisywaniu w księgi.

ENREGISTRER, *ou* ENREGITRER, V. act. (*Inserer, mettre quelque acte dans les registres.*) Aliquid in acta, *ou* in commentarios, *ou* in tabulas publicas referre. *Cic.* WPISAC w księgi w Akta.

ENRHUMÉ, m. ENRHUMÉE, f. part. pass. Gravedine affectus, *ou* tentatus. **Estre enrhumé.* Gravedine rentari. pass. *Suet.* KATAR cierpiący cierpiąca. *Mieć katar.

ENRHUMER, V act. (*Causer, donner le rhume.*) Gravedinem capitis facere. *Plin.* KATAR sprawować katarem zárazić.

S'ENRHUMER *aisément,* V. n. Facilè gravedinem concipere. act. ŁATWO się katarem zárazić łatwo kataru dostać

ENRICHI, m. ENRICHIE, f adject. & part. pass. Ditatus. Locupletatus. ZBOGACONY, ZBOGACONA.

ENRICHIR, V. act. (*Rendre plus riche.*) Ditare. Locupletare. ZBOGACIC ubogacić.

Enrichir un ouvrage de divers ornements. Opus variis emblematibus ornare, *ou* discriminare. * *Enrichir une sale de peintures.* Aulam egregiis picturis locupletare *Cic.* Przyozdobić księgę rożnemi kopersztychami. *Salę obrazami.

S'ENRICHIR. Ditescere. *Cicer.* **Il s'est bien enrichi dans son voyage.* Fortunâ domum auctior rediit. *Petr.* ZBOGACIC się. *Zbogacił się dobrze w podroży swoiey.

ENRICHISSEMENT, subst.m. (*Ornement.*) Ornamenta. *Cic.* PRZYOZDOBIENIA ozdoby.

ENROLLEMENT, subst.m. (*L'action d'enroller.*) Militum conscriptio. ZACIĄGANIE werbowanie záciągi werbunki.

ENROLLER, V. act. (*Mettre,* ou *écrire quelqu'un sur un rolle.*) Conscribere aliquem. ZACIĄGAC spisywać woysko ná rejestr.

ON DIT aussi *Enroller des soldats au service d'un Prince.* Sacramento obligare milites. *Cicer.* ZACIĄGI czynić werbować ná iákiego Krola.

S'ENROLLER, (*Se faire écrire sur le rolle.*) Nomen dare. Nomen profiteri. ZACIĄGNĄC się do służby woyskowey pod znák iáki.

Il s'est enrollé, (*parlant d'un soldat.*) Nomen suum militiæ, *ou* ad militiam dedit. *Liv.* ZACIĄGNĄŁ się między żołnierzy do woyska.

ENROUÉ, m. ENROUÉE, f. (*Qui a la voix rauque & moins nette.*) Raucus. Ravus. *Cic.* **Un peu enroué.* Subraucus. *Cic.* CHRAPLIWY ten co ochrzypiał. *Troche ochrzypiały

Devenir enroué. Raucere. Raucescere. Ochrzypieć chrzypieć.

ENROUER *quelqu'un,* V. act. (*Le rendre rauque.*) Aliquem raucum efficere. CHRAPKĘ chrapliwość czynić.

Il faut demander une chose jusques à s'enrouer, avant qu'on vous la donne. Si quid poscas, ad ravim poscas, priùs quàm quidquam detur *Plaut.* Trzeba się ná prosić ná wołać ledwie nie ochrzypieć wołaiąc, nim ci co podadzą.

Je me suis enroué à force de le demander. Rogitando raucus factus sum. *Plaut.* Jużem y ochrzypiał od proszenia.

ENROUEMENT, (*on prononce* ENROÜMENT.) subst. masc. (*Voix enrouée.*) Raucitas. Ravis. *Cic. Plaut.* OCHRZYPIENIE chrapka.

ENROUILLÉ, m. ENROUILLÉE, f. (*Qui a contracté de la rouille.*) Robiginosus, a, um. *Plaut.* Æruginosus, a, um. *Sen.* ORDZEWIAŁY, ORDZEWIAŁA, zardzewiały.

S'ENROUILLER, V. act. (*Devenir rouillé, contracter de la rouille.*) Rubiginem trahere. *Plin.* ZARDZEWIEC, rdzą záyść záśpecić.

ENROUILLER, (*Faire rouiller du fer.*) Rubiginem ferro obducere. *Plin.* ZARDZEWIEC rdzą záyść

ENSAISINEMENT, subst.m. (*Notification qu'on fait au* Sei-

Seigneur féodal d'un héritage qu'on a acquis dépendant de sa seigneurie.) Contract̃us civilis descriptio & recensio in tabulas domini,f. KONTRAKTU lennośći do kśiąg wpisanie.

ENSAISINER *un contract*, V. act. (*Recevoir un contract d'acquisition & l'écrire sur son papier terrier, après en avoir percu les droits.*) Contractum civilem in censum referre, act. PRZYJĄC Mańśtwo, lennośći do kśiąg po odebraniu powinnośći.

ENSANGLANTE, m. ENSANGLANTE'E, f. part. pass. Cruentus. Cruentatus. *Cicer.* OKRWAWIONY, OKRWAWIONA Krwawy.

ENSANGLANTER, V. act. (*Tacher de sang.*) Aliquid cruentare. *Cic.* OKRWAWIC Krwią zbroczyć.

ENSEIGNE, subst. f. (*Signe, marque pour reconnoistre quelque chose.*) Argumentum. Indicium. *Cic.* ZNAK dla znaczenia czego y dowiedzenia śię.

A bonnes enseignes. Certis indiciis. **A fausses enseignes.* Mentitis indiciis. abl. **A telles enseignes que.* Eo argumenti quòd *avec un Indicatif.* Dowodnie doskonale pewnie. *Niepewnie niedowodnie. *tákim dowodem że, ták dowodnie że.

ENSEIGNE, (*Tableau, ou autre chose qu'on pend aux maison.*) Signum. Insigne. *Cic.* ROZNE znáki ktore przed kamienicami stawiáią álbo wieszáią dla rozeznania.

A l'enseigne de la Lune, c'est à dire *Dehors*, *A la belle étoile.* Sub dio. Sub divo. *Hor.* Ná dworze pod niebem.

ENSEIGNE *de guerre*, (*Drapeau.*) Vexillum. *Cic.* ZNAK chorągiew w woysku.

On commanda aux soldats de se retirer chacun sous son enseigne, à son drapeau. Convenire ad signa jubentur milites. *Cæs.* Kazano żołnierzom áby każdy stawał pod znakiem swoim, álbo u chorągwi.

ENSEIGNE, subst. m. *ou* PORTE-ENSEIGNE, (*Celuy qui porte une enseigne en guerre.*) Signifer. *Cic.* Vexillarius. *Liv.* CHORAZY.

ENSEIGNE se dit (*de la charge, aussi bien que de l'Officier.*) comme *Il a vendu son enseigne*, ou *sa charge d'Enseigne.* Vexillum vendidit. CHORĄSTWO Chorągiew tak co do urzędu táko co do osoby. Przedał chorąstwo swoie.

ENSEIGNEMENT, subst m. (*Instruction.*) Præceptio. *Cic.* **Voilà les enseignemens que vous donnez aux jeunes gens.* Sic instituis adolescentes. *Cic.* NAUKA. *Takie to náuki dcieśz młodym.

ENSEIGNE', m. ENSEIGNE'E, f. part. pass. Doctus. NAUCZONY, NAUCZONA, pokazany.

ENSEIGNER, (*on prononce* anségner.) V. act. (*Indiquer, donner des signes & des marques pour reconnoistre.*) Monstrare. *Cic.* **Cette vieille me l'a enseigné.* Id anus mihi indicium fecit. *Ter.* POKAZAC. *Tá stáruszka mi to pokazała.

ENSEIGNER, (*Instruire.*) Docere. Edocere. **Enseigner à quelqu'un à jouër des instruments à cordes.*) Erudire aliquem artes. POKAZOWAC náuczać. *Pokazować komu ná Instrumentach rożnych uczyć grać ná instrumentach ná skrzypcach

Il enseigne pour de l'argent. Mercede docet. *Cicer.* **Pour rien.* Sine ullâ mercede *Suet.* **Combien son maistre prend-t-il pour enseigner?* Quanti docet hic doctor? *Juv.* Uczy zá pieniądze náymniey śię do uczenia. *Uczy darmo zá nic bez zápłaty, żadney nie bierze nie chce zápłaty. *Wiele bierze od náuki

Apprendre, ou *montrer l'art d'enseigner.* Artem docendi tradere. *Cic.*. Uczyć náuczyć uczyć sposobu uczenia.

ENSEMBLE, (*on prononce* ansamble.) adv. (*L'un avec l'autre.*) Unà. Simul, *Cic.* Conjunctim. adv. RAZEM Wraz.

On perd le sentiment & la vie tout ensemble. Pariter cum vitâ sensus amittitur. *Cic.* Rázem y życiem y zmysły giną.

ENSEMENCER *un champ*, V. act. (*on prononce* ansemancer.) (*Jetter de la semence dans un champ, y semer du bled.*) Agrum serere. ZASIAC rolą, pole posiac.

ENSEVELIR, V. act. (*Envelopper un corps mort d'un linceul.*) Linteis, *ou* sindone involvere. *Cic.* POCHOWAC trupa, uwinąć go w śmiertelne prześcieradło w śmiertelną koszulę.

ESTRE ENSEVELI ou, *accablé sous les ruines.* Opprimi ruinis. *Les autres furent ensevelis sous les ruines de la chambre* Cameræ ruina oppressit cæteros. *Phæd.* BYC PRZYWALONYM, Jnszych obaliny przywaliły.

ENSEVELIR *une chose dans un silence éternel.* Rem æternâ oblivione obruere. *Cic.* **Ensevelir sa douleur.* Sepelire, *ou* premere dolorem. *Virg.* POKRYC co w wiecznym milczeniu álbo milczeniem ná wieki. *Pokrywać żal swoy.

S'ENSEVELIR *tout vivant.* Se vivum sepelire. *Petr.* **S'ensevelir dans la solitude, dans les belles lettres.* Mandare solitudini vitam suam. Abdere se litteris. *Cic.* POCHOWAC śię żywcem. *Zákopać śię głęboko ná osobnośći, utopić śię w náukach.

QUI *ensevelit les morts.* Libitinarius, ii, m. *Ulp.* KOPACZ grabarz co umarłych chowa.

ENSHEIM, (*Ville d'Alsace.*) Enshemum. ENSHEM Miasto Alzacyi.

ENSORCELEMENT, subst. m. (*Charme, malefice.*) Fascinatio. Incantamentum. *Plin.* OCZAROWANIE szczarowanie.

ENSORCELE', m. ENSORCELE'E, f. Veneficio contactus, a, um. *Petr.* Fascinatus. OCZAROWANY OCZAROWANA szczarowany.

ENSORCELER, V. act. (*Jetter un sort ou un malefice sur les personnes, ou sur les choses.*) Fascinare. Incantare. *Plin. Plaut.* OCZAROWAC zámowić osobę álbo rzecz.

ENSOUFFRER *du vin*, V. act. (*Y faire brûler de la meche souffrée pour faire passer les mers au vin.*) Sulphure Vina vaporare. *Plin.* ZAPRAWIC śiarką wina, to iest palić w nim lonty śiarczyste álbo moczone w śiarce knoty dla przeprowadzenia przez morze.

ENSOUFFRER, (*Frotter*, ou *enduire de souffre.*) Sulphure inficere. W SIARCE máczać nátrzeć śiarką.

ENSOUFFRE', m. ENSOUFFRE'E, f. Sulphuratus. *Cels.* SIARKĄ ZAPRAWIONY, śiarczysty.

ENSUIVRE, qui n'est d'usage qu'à la troisiéme personne du singulier. JSC zá tym co śię nie mowi chyba w trzeciey osobie liczby poiedynczey.

Il s'ensuit de là. Inde sequitur. *Cic.* Jdzie zá tym.

Que s'ensuit il de là? Quid inde? Quid tum? Coż zá tym idzie, coż z tego?

ENTACHER, V. act. *ne se dit point pour* TACHER. *Le peuple dit* ENTACHE' *de cette opinion* pour *souillé de cette opinion.* Infectus hac opinionis pravitate. *Liv.* NIE znaczy to słowo francuskie áni śię bierze zá *splamić.* Ale Pospolstwo mowi splamiony tym rozumieniem tym zdaniem zámiast, zárażony.

ENTABLEMENT, subst. m. (*Saillie qui est au haut d'un bastiment.*) Tabulatum. *Vitr.* POKŁAD tarcicami pokrycie z wierzchu nákrycie.

ENTAILLE, subst. f. (*Ouverture qu'on fait à un corps.*) Incisio. Incisura. *Colum.* INCYZYA rznięcie ciała, otworzenie instrumentami Cyrulickiemi uczynione, przerznięcie kędy wciele álbo wiakiey częśći ciała.

ENTAILLER, V. act. (*Faire une entaille.*) Incidere. *Colum.* INCYZYĄ uczynić, rznąć.

ENTAMER, V act. (*Couper ce qui est encore entier.*) Ex integrâ aliquam partem decidere. **Entamer la peau.* Cutem leviter incidere. NAPOCZĄC ukroić z czego całego ieszcze nie poczętego. *Nápocząć trochy skorę.

ON DIT au figuré, *Entamer la réputation de quelqu'un, y faire quelque playe, la blesser.* Famam alicujus lædere. *Plin-Jun.* NIEWŁASNIE nápocząć sławę czyią, nárusżyć ią nszczerbić.

ON DIT aussi, *Entamer un discours, le commencer.* Ad dicendum aggredi. *Cic.* **Il a entamé la parole.* Prior exorsus. Prior incœpit. NAPOCZĄC mowę zácząć dyskurs rozmowę. *Pierwszy mowić zaczął.

ON DIT aussi, *L'affaire n'est point encore entamée, elle est encore en son entier.* In integro adhuc res est. *Cic.* MOWIĄ Jeszcze tá rzecz áni poczęta, ieszcze w swoiey iest całośći.

ENTAMEURE, *ou* ENTAMURE, subst. f. (*Le premier morceau qu'on coupe d'un pain entrier.*) Frustum ex integro pane desectum. PRZYLEPKA, KROMKA z wierzchu pierwsza, napoczynaiąc chleb cały.

ENTANT QUE, adverbe (*qui restraint quelque proposition.*) Prout. Quatenus. Ut. BYLE, ile ieżeli, byle tylko (Kondycya obowięzuiąca do czego.)

ENTASSEMENT, subst. m. (*Action par laquelle on met plusieurs choses en un tas.*) Coacervatio. *Cic.* ZEBRANIE ułożenie iedno ná drugie w kupę ná kupę składanie.

ENTASSER, V. act. (*Mettre en un tas.*) Acervare. Coacervare. Accumulare. SKŁADAC náskładać czego ná kupę.

Entasser du bois, le ranger en pile. Ligna struere. Układać drwa w stosy.

On entasse chez luy des monceaux d'écus. Acervi num-

morum construuntur apud illnm. *Cic.* U niego ná kupy Talery ukladaią.

ENTASSER se dit figurément en choses morales. *Entasser crime sur crime.* Scelusaddere in scelos. *Ovid.* NAKŁADAC walić ná kupę *niewłaśnie.* *Zbrodnia ná zbrodnią grech ná grzech przydawać walić.

ENTE, subst. f. (*Petite portion d'un arbre qu'on fourre dens un autre,*) Insitum. *Plin. Colum.* ZRAZ szczep gałązka rośzeżka z Drzewa szczepiona w Insze drzewo.

L'eau est nuisible à une nouvelle ente. Aqua recenti insito inimica. *Var.* Woda szkodzi nowym szczepom.

L'action d'enter les arbres. Insitio, onis, f. *Cic.* Szczepić drzewa, drzewek szczepienie.

ENTENDEMENT, (*on prononce* antandemant.) subst. masc. (*La partie dominante de l'ame où reside la raison.*) Intellectus, ûs Mens *Cic.* ROZUM, nmysł, część panuiąca w człowieku gdzie iest rozsądek.

ENTENDEMENT, (*Esprit, intelligence.*) Mens. Intelligentia. Judicium. *Cic.* **Il a de l'entendement.* Est intelligenti judicio. *Cic.* ROZUM nmysł Duch ludzki Rozsądek rozeznanie. *Ma rozeznanie má rozum, má rozsądek.

ENTENDRE, (*on prononce* antandre) V. act. (*Ouïr.*) Andire. *Cic.* SŁYSZEC.

Il n'entend pas bien clair, Il entend dur, Il est un peu sourd. Aures hebetes habet. Surdaster est *Cic.* **Les taupes entendent clair.* Liquidiùs audiunt talpæ. *Plin.* Nie słyszy dobrze niedosłyszy iest przygłuchy. *Krety bardzo dobry słuch maią.

ENTENDRE, (*Ouïr, écouter.*) Audire. Accipere. *Quint.* Exandire. act. acc. *Cic. Ter.* **Je parleray fort haut, afin que tout le monde l'entende.* Ut idem omnes exandiant, voceclarissimâ dicam. *Cic.* SŁUCHAC usłyszeć usłuchać wysłuchać posłuchać słyszeć. *Będę głośno mowił áby mię wszyscy słyszeli.

Entendre dire. Audire. Inandire. Accipere. act. acc. *Cic. Plaut.* **Je l'ay entendu dire.* Audivi dicere. *Cic.* Accepi ex auditu. *Ter.* * *On n'entend rien dire de nouveau.* Nihil auditur novi. *Cic.* **Je n'en ay rien entendu dire.* Nihil quicquam de eâ re audivi. *Cic.* Słychać że mowią powiadaią. *Słyszałem o tym. *Niesłychać nie nowego. *Niesłyszałem nic o tym.

ENTENDRE se dit figurément, pour *Concevoir, comprendre.* Concipere. Percipere. Intelligere. SYYSZEC *niewłaśnie:* zá rozumiec poymować.

Vous avez mal entendu ma pensée, vous ne l'avez pas comprise. Non satis mentem meam accepisti. *Virg.* **J'entends assez vostre réponse par vos gestes.* De gestu intelligo quid respondeas. *Cic.* **Ce valet entend jusques au moindre coup d'œil de son maistre.* Hic servus aptus est ministeriis ad omnes nutus heriles. *Horat.* **Se faire entendre.* Mentem suam aperire, *ou* patefacere. *Cic.* **Entendre bien une chose, la concevoir parfaitement.* Tenere aliquid animo comprehensum. *Cicer.* Zleś zrozumiał mysl moię. *Już wiem co chcesz powiedzieć przez same iesta twoie. *Ten sługa zna każde mgnienie oka Pańskiego. *Wyrazić się dać się zrozumieć *explikować się.* *Dobrze bardzo co rozumieć wiedzieć umieć poymować.

ENTENDRE se dit aussi (*de celuy qui sçait tout ce qu'il doit sçavoir dans quelque profession.*) Intelligere aliquid. *Cic.* **Il entend fort bien la guerre,* ou *le métier de la guerre.* Scientiâ militari instructissimus est. *Cicer.* **Personne n'entend mieux que luy à acheter avec avantage de belles maisons.* Unus novit cum lucro mercari egregias domos. *Horat.* **Il ne s'entend à rien.* Rerum omnium rudis est & imperitus. **Il entend la sauce & le ragoust.* Condimenta & gulæ irritamenta opptimè novit, *ou* callet. **Il n'entend point la civilité.* Officii civilis est planè ignarus. *Cicer.* ROZUMIEC się dobrze ná czym znac się ná tym co náleży do stanu iakiego. *Rozumie się dobrze ná woynie ná trybie woiennym. *Nikt lepiey się ná tym nie zná nád niego iáko tanio pięknych kamienic nábyć. *Nie zna się ná niczym prostak. *Zná się ná przysmaczkach dobrego smaku iest. *Nie zna się ná rzeczy nágrzeczności ná polityce na ludzkości

ENTENDRE, V neut. (*S'appliquer à une chose, y donner son application.*) Attendere. **Entendre une chose.* Advertere animū alicui rei. *Tac.* PILNO przestrzegać z pilnością uważnie czego patrzać.

Entendre à l'épargne, ou à épargner. Advertere parcimoniæ *Tacit* Uważnie y rozumnie wydawać przestrzegać oszczędności

ENTENDRE, signifie aussi (*Preter l'oreille & s'accorder à quelque proposition, l'écouter.* Aliquid audire. Ad aliquid descendere. Venire. *Cic. Cæs.* **Ne vouloir point entendre à la paix.* Abnuere pacem. *Tacit.* **Je n'entends plus rien, Je ne veux plus rien écouter.* Nihil audio. *Ter.* SŁUCHAC czego propozycyi sobie uczynioney. *Niechcieć słyszeć o pokoiu. *Już więcey niczego nie słucham, niechcę o niczym słyszeć.

S'ENTENDRE, (*Estre d'intelligence, de concert avec quelqu'un.*) Convenire Congruere. *Cic. Terent.* ROZUMIEC się a kim, porozumieć, się rozumieć z sobą.

Les consuls ne s'entendoient pas bien. Nec inter Consules satis conveniebat *Liv.* Ani Konsulowie sami z sobą się niezrozumieli.

ON DIT en ce sens proverbialement, *Ils s'entendent tous comme larrons en foire,* pour dire *Ils sont d'une grande intelligence pour mal faire.* Omnes compactû rem gerunt, quasi fures in nundinis. *Ter.* MOWIĄ w tym rozumieniu. Rozumieią się wszyscy iák cygani ná iármarku, to iest porozumieli się y zmowili ná złe: *znaią się iák łyse kobyły*

S'ENTENDRE, (*User de collusion, lorsque deux personnes sont d'intelligence pour tromper quelqu'un.*) Cum aliquo colludere, (do, dis, si, sum.) neut. *Cic.* ROZUMIEC się z sobą zmowić się ná kogo trzeciego.

DONNER *à entendre,* (*Faire entendre.*) Patefacere, (facio, is, feci, factum.) Notificare. Indicare, *Cic.* DAC do zrozumienia wyrazić do nieść do wiadomości podać do wiedzenia npowiedzieć oznaymić dać się z czym słyszeć

Il m'a donné à entendre, Il m'a fait entendre que vous ne viendriez pas. Significavit mihi te non esse venturum. *Cicer.* **On vous a fait entendre faussement.* Tibi falsò renuntiatum est *Cic.* **On luy fait entendre tout ce que l'on veut.* Quidquid ipsi narratur, arripit. *Donner à entendre les choses douteuses.* Dubia perspicuis illustrare. *Cic.* Doniosł mi że nie przyidziesz *Zle co opacznie doniesiono. *Wszystko co mu powiedzą n-wierzy. *Obiaśnić co wątpliwego.

ENTENDRE signifie encore, (*Prétendre, avoir intention.*) Velle, (volo, vis, volui.) Contendere. Intendere. *Cic.* **Je vous donne cela, mais j'entends que vous fassiez une telle chose.* Id tibi do, eâ lege, *ou* eâ conditione, ut istud facias. ROZUMIEC znaczy ieszcze chcieć *pretendować* czego. *Daię ci to, ále chcę żebyś to uczynił.

ON DIT absolument, *Cela s'entend bien, Cela s'en va sans dire,* (*quand on suppose une chose qui a accoûtumé de se faire.*) Id scilicet. MOWIĄ. Rozumiem, ták kładę o tym co się zwyczaynie dziać zwykło álbo powinno dziać.

Afin que vous l'entendiez, pour, *Afin que vous le sçachiez.* Ne erres. Ne frustrà sis. *Ter. Plaut.* Abyś wiedział, zrozumiał.

ON DIT par maniere de proverbe, *Chacun fait comme il l'entend.* Suo quisque modo rem gerit. MOWIĄ sposobem przysłowia każdy ták czyni iák rozumie náylepiey.

Je n'y entends point de finesse. Mente simplicissimâ & verâ fide ago. *Petr.* Szczerze mowię, bez żadney zdrady.

ON DIT (*d'un brutal.*) qu'*Il n'entend ni rime, ni raison* qu'*Il n'entend ni à hur-bant,* (*comme l'on parle populairement*) pour dire qu'*On ne luy peut persuader ce qui est juste & raisonnable.*) Neque jus & æquum audit. NIC niesłucha nie niepomoże cokolwick mu mowią Desperat. Zápamiętały niepamiętany grubian.

Il entend le numero, (*se dit des gens fort intelligents en affaires.*) Rerum scientissimus est *Cic.* Zná się ná cyfrach przysłowiem Francuskim mowią o ludziach bardzo ciekawych y bystrego dowcipu.

(Proverbe tiré des Marchands, qui marquent le prix de leurs marchandises, qu'il n'y a qu'eux qui connoissent.) To przysłowie iest wzięte od kupcow, ktorzy táką liczbą y cyframi znáczą co ich towar kosztuie że sami tylko ná tey liczbie się rozumicią.

Cet Avocat a tant d'affaires, qu'il ne sçait à laquelle entendre. Patronus hic tot negotiis districtus est, ut quid primum intendat, nesciat. Ten Patron ma ták wiele spraw że niewie ktorey pilnować.

ENTENDRE *raillerie.* Deridentibus arridere, (deo, des, arrisi, arrisum.) neut. **Il n'entend point raillerie.* Non ridet. Non jocatur. *Plaut.* Jocos non admittit. *Mart.* ZNAC się ná żartach, wybaczyć żartowi, nieurażać się o żárt. *Nie znáć się ná żartach, nie wybaczyć żártu, obrusząć się. *Nie trzeba z nim żártować.

ENTENDU, m. ENTENDUë, f. part. pass. Auditus, a, um. *Cic.* SŁYSZANY, SŁYSZANA.

EN-

ENTENDU, (*Intelligent dans les chose.*) In rebus intelligens, entis. De rebus peritus. *Cicer.* PRZEZORNY biegły świadomy w rzeczach.

ENTENDU, (*Fait avec esprit & dans toutes les regles de l'art.*) (*parlant des choses.*) Perfectus. Absolutus. Affabrè factus. *Cic. Plin.* **Une maison, bastiment bien entendu où toutes les proportions de l'art & de la commodité sont gardées.* Ædes affabrè factæ. DOSKONALE ze wszystkim mowiąc o rzeczach iákich. *Dom doskonały doskonale ze wszystkim wystawiony co do proporcyi bodowania y wygody.

ON DIT Qu'*Un homme fait l'entendu,* (*lorsque sans fondement, il fait le suffisant & le capable dans les choses, & qu'il s'en fait accroire.*) Virtutis expers, verbis jactat gloriam. *Phæd.* **Il fait l'entendu, parce qu'il a les bonnes graces du Prince.* Effertur, *ou* insolescit, quia acceptus est Principi, *ou* apud Principem. *Cas. Plaut* ROZUMIE o sobie coś ma się zá coś rozumie że się zná ná wszystkim prawi o każdey rzeczy iákby się náylepicy znał ná wszystkim. *Rozumie o sobie że on coś iest dla tego że ma łaskę u Pana.

ENTENTE, (*on prononce* antante.) subst. f. (*qui n'est d'usage que dans cette phrase.*) *Un mot à deux ententes,* (*qui a deux sens & deux explications.*) Verbum ambiguum, *ou* ex ambiguo dictum. *Cic.* ROZUMIENIE, co się w Francuskim nie mowi procz w ten sposob słowo iákie dwoiákiego rozumienia co się dwoiako rozumie, y brać może ná dwoie.

ENTER, V. act. (*Mettre un rejetton d'un arbre dans un autre.*) Inserere, (insero, inseris, insevi, insitum.) act. acc. *Colum.* SZCZEPIC drzewka.

L'on peut enter toute sorte de greffe sur toutes sortes d'arbres. Omnis surculus omni arbori inseri potest. *Colum.* **Le poirier ne veut point estre enté sur le chesne.* Non pirum recipit quercus. *Var.* Każde drzewo może szczepić w każde insze. *Grusżki nie można szczepić w dębinę.

ENTER *en bouton.* Arborem inoculare. **L'action d'enter en bouton.* Inoculatio. OKULIZOWAC pączki w sadzać ná skorkę inszego drzewa. *Okulizować drzewa.

On ne peut enter en bouton les arbres qui n'ont point de seve. Non recipiunt inoculationem siccæ arbores aut humoris exigui. *Plin.* Nie można okulizować drzew ktore miazgi niemaią

ENTER *en écusson.* Arborem emplastrare. *Colum.* **On ne peut enter la vigne en écusson.* Vitis non recipit emplastra. **L'action d'enter en écusson.* Emplastratio. WSADZAC przysadzać zrazy urodzaynego drzewa w płonkę. Winnicy álbo winney latorośli wsadzać álbo przysadzać nie można áby się przyięła. *Przysadzanie wsadzanie drzewa alteracya alterowanie

ENTER *en fente.* Trunco leviter fisso calamum inserere. *Colum.* ROZCZEPIWSZY pieniek płonki iákiey szczepić w niego dobre rószczki.

Une serpette pour enter. Securicula insitiva, *æ.* fœm. Noż żelazko dłotko do szczepienia.

Qui sçait enter. Insitor, oris, m. *Plin.* Ten co szczepić umie, ogrodnik.

ENTERINEMENT, subst. masc. (*Ratification des lettres royaux.*) Diplomatis regii approbatio. PODANIE przyięcie do ksiąg listu Przywileiu Uniwersału Krolewskiego wpisanie do aktow do metryki.

ENTERINER, V. act. (*Recevoir, accepter.*) Ratum habere regium diploma. *Enteriner des Letres Royaux.* WPISYWAC zapisać przyimować do aktow álbo podawać Przywiley Krolewski do kancelaryi do metryki.

Enteriner une requeste. Postulationi alicujus subscribere, cessum. *Cic.* Zápisać w metryce instrument iáki. Podpisać Urzędownie memoryał podany.

ENTERREMENT, subst. masc. (*L'action de mettre en terre.*) Humatio. Sepultura, æ, f. *Cic.* SCHOWANIE w ziemi w ziemię zakopywanie pochowanie zágrzebanie.

ENTERREMENT, (*Convoy, funerailles d'un homme qu'on porte en terre.*) Funus. *Cic.* * *Assister à l'enterrement d'une personne.* Exequias alicujus cohonestare. *Cic.* **Mander, convoquer à l'enterrement.* In funus rogare aliquem. *Petr.* POGRZEB. *Być znaydować się ná czyiem pogrzebie. *Zapraszać sprászać ná pogrzeb.

BILLET *d'enterrement.* Apodixis defunctoria, fœm. *Petr.* *(C'est proprement *Un certificat de la mort de quelqu'un.*) KARTKA pogrzebowa list pogrebowy. * List swiadeczny o śmierci czyiey, list żałobny metryka umarłych.

ENTERRER, V. act. (*Mettre en terre.*) Humare. *Colum.* POCHOWAC chować schować w ziemi.

Enterrer un mort. Mortuum humare, *ou* inhumare, *ou* funerare. *Cic.* Pochować umarłego pogrześć go.

ON DIT au figuré, *Enterrer les talents qu'on a, les enfouir.* Obruere dotes ingenii. *NIEWŁASNIE* zákopać tálenta swoie.

ENTESTEMENT, *ou* ENTêTEMENT, subst. masc. (*Opinion à laquelle on est trop attaché, & dont on a peine à se defaire.*) Obstinatio in aliquâ opinione. UPOR UPARTOSC záwziętość zácietość w zdaniu iákim.

ENTESTEMENT, (*Passion forte pour une chose qu'on desire ardemment.*) Alicujus rei voluntas obstinatior. **Il a de l'entestement pour la musique.* Musicæ ardet, *ou* incenditur studio. **Pour la chasse.* Studio pertinaci venationi studet. UWZIĘCIE się usadzenie się uparcie się mocne ná co chęć wielka y skłonność przywiązanie mocne. *Nábił sobie głowę muzyką mocne ma przywiązanie do niey. *Zwielkim iest przywiązaniem do polowania kocha się w polowaniu.

ENTESTEMENT, *Estime trop grande de quelqu'un*, ou *pour une chose.*) Nimia alicujus existimatio. NABIC sobie głowę kim álbo czym, zbytnie y wielkie bardzo o tym u siebie mieć poważenie, trzymać o czym wiele y rozumieć wysoce.

ENTESTEMENT, (*Manie, tout ce qui choque le bon sens, comme il arrive à ceux qui se laissent maîtriser à leurs passions.*) Amentia. Dementia. *Cic.* OSZALENIE odurzenie opanowanie umysłu rozumu y serca, osobliwie kiedy passyą iáką kto zbytecznie y przeciwko rozsądkowi zdrowemu się uwodzi, nią się rządzi y gorę iey nád sobą dáie.

ENTESTER, *ou* ENTêTER, V. act. (*Donner dans la teste, parlant des odeurs & du vin.*) Caput tentare. *Plin.* **Le vin m'a entesté.* Ictum fuit vino caput. *Hor.* ZARAZIC ZAPRZĄTNĄC głowę mowiąc o zápachach y o trunkach. *Záraziło mi wino głowę.

ON DIT figurement, *Entester quelqu'un,* (*Luy donner de l'entestement.*) Obstinatiorem & affirmatiorem aliquem facere in re aliquâ. *Cic.* NABIC komu głowę czym, mocno go ná co násadzić.

Estre entesté pour quelqu'un. Obstinatus benè velle alicui. **Estre entesté contre luy.* Nimium pertinacitet offensum esse alicui. Nábić sobie głowę kim upornie y mocno się zá nim wdawać. *Nábić sobie głowę przeciw komu.

Estre entesté de son merite. Magnificè de se sentire. Nábić sobie głowę sobą samym, mieć się zá coś u siebie, dobrze y wysoce o sobie rozumieć trzymać.

S'ENTESTER *d'une chose*, ou *d'une personne.* Alicujus rei pertinaci studio efferri. *Terence.* NABIC sobie głowę czym, kim, nie myślić o niczym tylko o tym, zátopić się cale w kim, álbo w czym.

ENTHOUSIASME, subst. masc. (*Fureur prophétique qui fait dire des choses surprenantes & tout à fait extraordinaires.*) Divino spiritu afflatus. *Cic.* DUCH wieszczy co osobliwego y niezwyczaynego opowiedaiący, nátchnienie Prorockie.

QUI *a un enthousiasme*, ou *un* ENTHOUSIASTE. Divino spiritu afflatus. NATCHNIONY Duchem wieszczym.

ENTICHE', masc. ENTICHE'E, f. (*Qui commence à se pourrir.*) Vitiosus. *Plaut.* STARY nádpsowany nádbutwiały nádbolały zárażony náruszony.

(Il ne se dit au propre que des fruits.) Te słowa Francuskie nie mowią się właśnie chyba o owocach.

Les fruits deviennent entichez d'eux mesmes, sans estre attachez à l'arbre. Ægrotant & ipsa poma per se, sine arbore. *Plin.* Owoce psuią się same przez się chociasz nie ná drzewie

ENTICHE' se dit figurément (*des personnes, pour marquer quelque défaut.*) comme *Il est entiché d'avarice, d'erreur.* Laborat avaritiâ, errorum pravitate. *Cicer.* NADPSOWANY nádbolały zepsowany náruszony *niewłaśnie* o osobach co do obyczaiow, náruszony skąpstwem, błędem.

(Phrase populaire & basse.) Sposob mowienia prosty y pospolity.

ENTIER, m. ENTIERE, fœm. adject. (*Dont on n'a rien coupé.*) Integer, integra, Integrum. Illibatus. *Cicer.* Intactus. *Quint-Curt.* CAŁY nietykany.

UN CHEVAL *entier, qui n'est point coupé.* Equus cui testiculi non sunt resecti. *(*Le contraire est* Cantherius, ii, masc. *Var. Un cheval hongre.*) KON cały, Ogier nierznięty. *przeciwna iest Koń wałach, rznięty, pokładany.

ON DIT figurément en ce sens, *Laisser une chose en son entier.* Rem integram, & intactam relinquere. *Plin-Jun.* **La chose est encore en son entier.* Adhuc in integro res est.

•*Remettre en son entier, en son premier estat.* In integrum restiuere. *Ter. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* zostawić rzecz nietykaną. •Jeszcze rzecz ieśt w swoiey całości. •Przywrocić rzecz do swoiey całości w cale iák była.

ENTIER, (*Tout,*) Totus. *Cic.* CAŁY wszystek ze wszystkim *Vne année entiere, toute une année.* Annus solidus. *Liv.* Cały rok, rok cały.

ON DIT en ce sens au figuré, *Il s'est montré tout entier à moy, Il m'a découvert son cœur, Il ne m'a rien caché de ses sentimens.* Ostendit se se mihi medullitùs. *Plaut.* •*Se donner tout entier à Dieu.* Se totum Deo addicere, *ou* trahere. *Cicer.* •*Cela demande un homme tout entier, qui ne soit point diverti d'ailleurs.* Id totum, *ou* integrum hominem postulat. CAŁY *niewłaśnie:* cały wszystek mi się odkrył ze wszystkim mi się deklarował nie nietaiąc zwierzył mi się ze wszystkim y wszystkiego. •Oddać się cale całego Bogu. •To potrzebuie całego człeka, człeka nierozerwanego czym inszym.

ENTIER se prend en mauvaise part, pour (*un homme qui veut tout ce qu'il veut, qui est opiniastre dans ce qu'il a résolu.*) Sententiæ pertinax. CAŁY w Francuskim w zły sposob, to ieśt: uparty záwzięty co chce wszystko mieć co mu się tylko záchce uparty w tym ná co się uwziął.

ENTIER, (*Parfait, à qui rien ne manque.*) Perfectus Plenus,a,um. *Cicer.* •*Vne victoire entiere.* Integra victoria. •*Vne pleine & entiere felicité.* Expleta & perfecta felicitas. *Cicer.* CAŁY zupełny ktoremu nic niedostaie ná niczym nie schodzi. •Zupełne zwycięstwo. •*Szczęście zupełne y całe.*

ENTIEREMENT, adv. (*Tout à fait.*) *Cic. Colum.* Planè. Prorsùs. Penitus. Penitùs. adv. *Cic.* •*Ces douleurs s'adoucissent, mais elles ne passent pas entierement.* Dolores leniuntur, sed non ex toto finiuntur. *Cels.* •*Ces maximes ruinent entierement l'amitié.* Præcepta ista funditùs evertunt amicitiam *Cic.* CALE ze wszystkim zgoła. •Te bole uśmierzaią się ale nieustaią cale. •Tákie maxymy ze wszystkim przyiaźń psuią znoszą.

ENTONNER, V. act. *Commencer à chanter.*) Aliis cantando præire. (Intonare *se trouve dans Tite-Live dans cette signification, pour dire, Commencer à parler.*) ZACZĄC śpiewac *intonować* záśpiewać. Intonowac w Liwiuszu w tym rozumieniu znáczy záczą́ć głos, mowę odezwać się.

ENTONNER *un cors de chasse.* Inflare buccinam. *Var.* ZATRĄBIC W Waltorn.

ENTONNER signifie encore, *Verser du vin, &c. dans un tonneau,* Vinum in cados infundere. WINO lać do beczki álbo ciągnąć z kuffy do beczki. Lewarem álbo przez leiek.

ENTONNOIR, subst. m. (*Instrument à entonner du vin dans un tonneau,* ou *dans une bouteille.* Infundibulum,i,neut. *Colum.* LEIEK, Ley służący do nálewania beczek y butlow.

ENTORSE, subst. fœm. (*Détorse.*) Distorsio. *Cic.* •*Il s'est donné une entorse en marchant.* Talum intorsit. *Hirt.* WYKRZYWIENIE, wywinienie. •Wykrzywił wywinął wykręcił sobie nogę w chodzeniu.

ENTORTILLEMENT, subst.m. (*L'action d'entortiller.*) Circumplexus. SPLECIENIE záwikłanie zámotanie pomotanie pokręcenie skręcenie powikłanie.

ENTORTILLER *quelque chose,* V. act. Convolvere. Involvere. *Cic.* POKRĘCIC powikłać spleść poplątać co.

S'ENTORTILLER, (*S'envelopper de son manteau.*) Tegere corpus pallio. Amicire se pallio. *Cic.* UWINĄC się záwinąć obwinąć w płaszcz, w opończą.

S'entortiller, comme font les serpents. Se circumplicare. *Cic.* Skręcić się, zwinąć się iák wąż.

ENTOUR pour A L'ENTOUR. Circa. Circùm. *Cicer.* OKOŁO okolicznie w koło.

ENTOURÉ, m. ENTOURÉ, f. part. (*Environné tout à l'entour.*) Cinctus Circumdatus. OTOCZONY, OTOCZONA, w koło do koła opasany.

ENTOURER, V. act (*Environner.*) Circumdare. *Liv. Cic.* OTACZAC do koła okrążać obwieść obwodzić opasać dać w koło, álbo do koła zámknąć.

Entourer les arbres d'épines de crainte que les bestes ne les rongent. Spinis circummunire. Opleść drzewa szczepy cierniem, áby ie bydło nie gryzło nie psowało zębami.

Il entoura la ville de cinq camps. Quinis castris oppidum circumdedit. *Cæs.* Pięcią obozami do koła opasał miasto.

Il fit entourer le camp d'un rempart. Cinxit castra vallo. *Liv.* Kázał opasać oboz wałem.

ENTRAILLES, subst f plur. (*Intestins.*) Intestina. Viscera. *Cic. Colum.* WNĘTRZNOSCI kiszki ielita trzewie.

Arracher, tirer les entrailles. Extentare. Eviscerare. *Plaut.* Wydzierać wnętrzności, wywnętrzać, wnętrzności wybierać wyimowac, wypaproszyć.

Les Entrailles découpées aux sacrifices. Prosecta. Prosectum *Lucil. Luc.* Okrawki wnętrzności w ofiarach Pogan.

La partie des entrailles qu'on offroit aux sacrifices & qu'on brûloit. Prosicia. Prosicium, f. *Var.* Obrzynki okrawki wnętrzności bydląt spalonych ná ofiarę.

ENTRAILLES se dit figurément pour *La tendresse, la compassion qu'on a pour les miserables & les indigens.* Viscera, erum. •*J'ay les entrailles déchirées de compassion.* Misericordiâ, *ou* miseratione, *ou* commiseratione moveor, *ou* commoveor. *Cic.* WNĘTRZNOSCI niewłaśnie zá miłość litość politowanie ku nędznym y potrzebnym. •Wnętrzności mi się kraią od żalu od politolitowania.

ENTRAISNÉ, m. ENTRAISNÉE, f. part. pass. Abreptus. POCIĄGNIONY. Uwiedziony, gwałtem porwany.

ENTRAISNER, *ou* ENTRAÎNER, V. act. (*Emporter, emmener avec violence.*) Rapere. *Cicer. Plaut.* PORWAC pociągnąć gwałtem.

Entraisner quelqu'un en justice. Rapere aliquem in jus, *ou* ad prætorem *Ter. Plaut.* Pociągnąć kogo do prawa.

ENTRAISNER se dit au figuré. (*Emporter, enlever.*) Rapere. Abripere. Trahere. •*Entraisner quelqu'un dans un mesme malheur.* In eandem calamitatem trahere aliquem. *Cicer.* •*Dans le mal, dans toutes sortes de desordres.* Abducere aliquem ad nequitiam. *Terent.* In omnes libidines trahere. *Cicer.* •*Dans son party, dans la révolte.* In suas partes trahere, ad defectionem. *Tacit. Liv.* •*Dans son sentiment.* In suam sententiam trahere. *Liv.* POCIĄGNĘC porwać *niewłaśnie:* •Pociągnąć kogo w toż nieszczęście •Ná złe ná wszelki nierząd. •Ná swoię stronę, do swoiey strony, fakcyi. •Ná swoie zdanie.

ENTRANT, masc. ENTRANTE, f. part. & adject. (*Qui entre.*) Intrans. *Cic.* WCHODZĄCY, WCHODZĄCA.

ON DIT au figuré, *Vn homme entrant, Vn esprit entrant, qui s'insinue dans les esprits des hommes.* In animos hominum influens. W Francuskim niewłaśnie Wchodzący, wchodząca, miasto przyiemny przypadaiący do serca wszystkim miły.

Vn discours entrant, insinuant. Sermo in aures auditorum influens *Cic.* Mowa przyiemna wdzięczna.

ENTRAVES, subst fœm pl. (*Fers,* ou *liens qu'on met aux pieds.*) Pedicæ. *Liv.* Compedes. *Cicer.* DYBY ná nogi żelaza pęta więzy.

Donner des entraves. Compedes impingere. *Plaut.* •*Donner les entraves à un cheval.* Equo compedes injicere. Pęta dać ná nogi. •Pętać konia.

ENTRE, (*Preposition de temps & de lieu, qui marque la distance & la difference d'une chose d'avec une autre.*) Inter. MIĘDZY Prepozycya czasu y mieysca wyrażaiąca rożność y odległość iedney rzeczy od drugiey.

Entre six ou sept du soir Inter sextam & septimã horam serotinam. *Sen.* Między szostą y siodmą z wieczora.

ENTRE se dit aussi (*pour marquer un lieu précis.*) *Que cela soit dit entre nous.* Quod inter nos dictum sit. *Cic.* •*Cela s'est fait entre quatre yeux, il n'y avoit que deux personnes.* Inter duos idnctũ est. MIĘDZY znaczące mieysce pewne. Niech to będzie między námi rzeczono. •To się stało szczegulnie między czterema oczami nicbyło iedno dwie osoby przytym.

ENTRE marque aussi (*le milieu.*) *Il y a bien de la difference entre un habile homme & un sot.* Stulto intelligens quid interest? *Ter.* •*Le pays qui est entre deux mers.* Regio quæ duo maria interjacet. •*Eau qui est entre cuir & chair.* Aqua intercus. MIĘDZY znáczące co w posrzodku wielka ieśt rożność między błaznem á słusznym człekiem. •Kray między dwoma morzami leżący. •Woda między skornia, záskornia.

Il s'est mis entre deux pour les séparer. Medius inter illos certamen diremit. •*Il ne boit point entre ses repas.* A prandio ad cœnam usque non bibit. Stanął między niemi áby ich rozwadzić. •Nie piia między obiadem y wieczerzą.

L'espace qui est entre deux sillons, ou *au milieu de deux sillons.* Spacium quod sulcis interjacet. *Colum.* •*Cette isle paroist de loin toucher les murailles de la ville, il y a néanmoins une riviere entre deux.* Insula muro urbis conjuncta procul videtur, divisa est tamen antemurali amni. *Liv.* Bruzda między dwoma zágonami. Miedza między dwiema rolami álbo między dwiema polami. •Z daleka zdaie się że mury stykaią się z miastem, ále ieśt rzeká między murami y miastem.

ON

ON DIT, *Entre deux ſoleils, Au milieu du jour.* Medio die. abl. W POŁUDNIE, w ſrzod dnia.

Entre chien & loup, Sur la brune. Crepuſculo. abl. *Phad.* Wieczorem pod wieczor mrokiem.

(Cette Prépoſition ſe joint avec quantité de Verbes de noſtre Langue, & leur donne une nature de Verbes reciproques, en y ajoutant le Pronom *Se.*) Tá prepozycya łączy ſię z wielą ſłowami ſrancuſkiemi y znaczy wzaiemność między rzeczami *a* tą partykułą *álbo*, pronomem ſię, ſiebie.

S'ENTRE-ACCOLLER, V. act. (*S'entre-embraſſer.*) Inter ſe amplexari. *Plaut.* SCISKAC ſię wzaiemnie ściſnąć ſię z ſobą, obłapiać ſię z ſobą.

S'ENTRE-ACCOMPAGNER, V. act. (*Se tenir compagnie l'un à l'autre.*) Se invicem comitari *Cic.* PROWADZIC ſię álbo odprawadzać ſię wzaiemnie być z ſobą chodzić iechać z ſobą w zaiemnie.

S'ENTRE-ACCUSER, V. act. Se invicem accuſare. *Quint.* SKARZCZYC ná ſiebie wzaiemnie zobopolnie.

ENTRE-ACTE, ſubſt. maſc. (*Intermede dans les piéces de Théatre.*) Interſcenium, ii, n. MIĘDZY AKTAMI komedii, co śmieſznego z oſobna dla rozrywki patrzących y ſłuchaiących, udanie. Intermedium.

S'ENTRE-ADVERTIR, (*on prononce* S'ENTRE-AVERTIR.) V. act. Se invicem monere. *Cic.* PRZESTRZEGAC ſię wzaiemnie między ſobą.

S'ENTRE-AIDER, V. act. (*S'aider mutuellement.*) Se mutuo auxilio juvare. act. *Cic.* POMAGAC ſobie wzaiemnie między ſobą.

S'ENTRE-AIMER. Inter ſe amare. Mutuó ſe amare, (amo, as, avi, atum.) act. *Cic.* KOCHAC ſię z ſobą álbo w ſobie wzaiemnie, álbo między ſobą.

S'ENTRE ATTENDRE, V. act. Se invicem expectare. *Cic.* CZEKAC NA SIEBIE, między ſobą ieden ná drugiego, oczekiwać ſię między ſobą.

ENTREBAILLEMENT *des voyelles*, ſubſt. maſc. Hiatus. *Cic.* OTWORZYSTA pronuncyacya wymowa liter iedno głoſnych po ſobie idących.

ENTREBAILLER, V. act. (*Entr'ouvrir une feneſtre, l'ouvrir à demi.*) Semi aperire. OTWORZYC do połowy, álbo troche, drzi okna uchylić.

S'ENTRE-BAISER, V. act. Se invicem oſculari. CAŁOWAC ſię między ſobą wzaiemnie ſię całować z ſobą.

S'ENTE-BATTRE, V. act. & neut. Pugnare inter ſe invicem. BIC ſię między ſobą bić ſię z ſobą z obu ſtron.

S'ENTRE-BLESSER, V. act. (*Se bleſſer l'un l'autre*) Se invicem vulnerare. *Plin. Cic.* RANIC ſię między ſobą z obu ſtron.

S'ENTRE-BROUILLER *enſemble*, V. act. (*parlant de deux amis.*) A ſe invicem diſſidere. *Cic.* POKŁUCIC ſię między ſobą, *álbo* z ſobą mowiąc o przyiaciołach.

S'ENTRE-CARESSER, V. act. (*Se careſſer l'un l'autre.*) Sibi invicem blandiri. PODCHLEBIAC ſobie między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRE-CHAMAILLER, V. neut. Inter ſe confligere. PASSOWAC ſię ſzarpać ſię mocować ſię między ſobą álbo z ſobą.

S'ENTRE-CHERCHER, V. act. Se invicem quærere. SZUKAC ſię ieden drugiego obadwa z ſobą.

S'ENTRE-CHOQUER, V. act. (*qui ſe dit deux armées, ou de deux perſonnes qui ſe choquent, & qui en viennent aux mains.*) Inter ſe collidi. *Cic.* TRĄCIC ſię uderzyć ſię ieden o drugiego uderzyć ſię o ſiebie z obu ſtron mowiąc o woyſku álbo o oſobach ktorym do bitwy przychodzi.

S'ENTRECOUPER *en parlant*, Sermonem abrumpere. PRZERYWAC ſobie mowę w mowieniu.

Des paroles entrecoupées. Verba interrupta. *Cic.* Słowa przerywane niedomawiane.

Un viſage entrecoupé de rides. Vultus rugis exaratus, m. *Flor.* Twarz pomarſzczona.

S'ENTRE-DECHIRER *ſes habits*, V. act. Sibi veſtes mutuó dilacerare. PODRZEC ROZEDRZEC ſobie ſzaty ná ſobie wzaiemnie.

ON DIT au figuré, *S'entre-déchirer par des médiſances.* Lacerare, *ou* diſcindere ſe invicem maledictis. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* ſzarpać Imię ſławę ſwoię wzaiemnie.

S'ENTRE-DEMANDER, V. act. A ſe invicem petere. PYTAC ſię ſiebie między ſobą.

S'ENTRE-DE'PESCHER *des courirs*, V. act. Ultró citróque nuntios inter ſe mittere. *Caſ.* POSYŁAC WZAIEMNIE do ſiebie umyślnych.

S'ENTRE-DE'TRUIRE, V. act. (*Se ruiner l'un l'autre.*) Se invicem deſtruere. NASTĘPOWAC ná ſiebie wzaiemnie y wzaiemnie ſię gubić ieden drugiego.

ENTREDEUX, ſubſt. m. (*L'eſpace qui eſt entre deux choſes.*) Intervallum interjectum. *Cic.* SRZODEK mieyſce między dwiema rzeczami weſrzodku.

Entredeux de morue. Moruæ pars media. **Entredeux des épaules.* Interſcapulium. *Apul.* **Des colomnes.* Intercolumnium, ii, n. *Cic.* **Des chevrons.* Intertignium, ii, n. *Vitr.* **Des chevilles.* Interſcalmium, ii, neut. *Vitr.* **Des nœuds.* Internodium. *Colum.* **Des rangs.* Interdinium. **Des caiſſes.* Interſemineum, ei, n. **Des veines.* Intervenium, ii, n. **Des narines.* Interſepimentum. **Des ſourcils.* Interciliom. *Iſid.* Srzodek przez poł kábloou ſztuka przez poł między łopatkami. *Między ſłupami. *Między Belkami, *álbo* krokwami. *Goździ wiosłowy goździę między ktoremi wiosłem robią. *Między ſtawami przeguba między członkami, kolanka. *Między ſtanami, rzędami. *Między udami mieyſce członek wſtydliwy. * Między żyle, álbo Biel w drzewie między ſmolnemi żyłami. *Między nozdrzami przegroda. *Między brwie.

Qui eſt entre deux. Intermedius. Interjectus, a, um. **Un mur qui eſt entre deux.* Intergerinus paries. *Vitr.* Srzedni Poſrzedni poſzrodkuiący między dwoma. *Sciana weſrzodku ſpolna, poſrzednia.

S'ENTRE-DIRE *adieu*, V. act. Inter ſe vale dicere. *Cic.* ZEGNAC ſię zobopolnie pożegnać ſię z ſobą.

S'entre-dire des injures. Mutuis ſe conſectari, *ou* inſectari maledictis, *ou* conviciis, Szkalować ſię wzaiemnie Beſztać ſię z ſobą.

S'ENTRE-DONNER, V. act. (*Se donner reciproquement.*) Sibi mutuó dare. *Cic.* DODAWAC SOBIE wzaiemnie, zádáwać ſobie.

S'entre-donner du courage. Sibi invicem animos dare, *ou* facere. *Cic.* Dodawać ſobie ochoty.

S'entre-donner de la peine, du chagrin. Sibi invicem moleſtiam facere, *ou* creare. Zádáwáć ſobie wzaiemnie przykrości, czynić ſobie przykrość ná złe wzaiemnie.

ENTRE'E, ſubſt. fem. (*Action d'entrer en quelque lieu.*) Ingreſſio. Introitus. *Cic.* WEYSCIE wniście dokąd.

ENTRE'E, (*L'endroit par où l'on entre en quelque lieu.*) Aditus. Introitus. WEYSCIE ktorędy dokąd wchodzić.

Déſendre à quelqu'un l'entrée de ſon logis. Primo aditu ædium ſuarum quempiam prohibere. *Cic.* Zákázáć komu weyście w dom ſwoy, áby noga iego w domu u nas niepoſtała.

ENTRE'E *qu'on a chez quelqu'un.* Aditus. Admiſſio. *Cic.* WEYSCIE Przyſtęp ktory má kto u kogo do kogo.

Avoir entrée chez quelqu'un. Admitti ad aliquem. *Ter.* **Il a les entrées chez le Roy.* Admittitur ad Regem. Mieć przyſtęp do kogo. *Má záwſze wolny przyſtęp do Krola.

(Il y a trois entrées chez le Roy, la premiere lors que le Roy eſt éveillé, & qu'il eſt encore dans ſon lit, on appelle ceux qui y ſont admis, *Primi amici*, ou *Primæ admiſſionis*: la ſecoode, lorſque le Prince eſt levé, ceux qui y ſont admis, s'appellent, *Secundi amici*, ou *Secundæ admiſſionis*; & les derniers qui entrent avec la Chambre, ſe nomment *Inferiores amici*, & *Ultimæ admiſſionis.*) Troiaki ieſt przyſtęp u Krola pierwſzy iák ſię tylko Krol obudzi y kiedy ieſzcze ieſt włożko, á tych co do tego ſą przypuſzczeni nazywaią. *Naypierwſzy przyſtęp maiący*: Drugi ieſt gdy Krol iuż wſtał á tych ktorzy do tego ſą przypuſzczeni názywaią, Drugi przyſtęp maiący. Oſtatni ktorzy wchodzą z drugiemi rázem ſą oſtatniego álbo powſzechnego álbo poſpolitego przyſtępu osoby.

ENTRE'E ſe dit figurément en ce ſens, *Il n'a point d'entrée, Il n'eſt point admis aux honneurs.* Non eſt ei aditus ad honores. *Cic.* **Il a entrée au conſulat.* Patet ei aditus ad conſulatum. *Cic.* WEYSCIE przyſtęp *niewłaśnie* nie ma przyſtępu: Niemoże przyiść do niczego do żádnego urzędu. *Má przyſtęp do Konſulatu do náywyżſzey godności Radzieckiey Rzymſkiey.

ENTRE'E, (*Commencement.*) Introitus, Ingreſſus. Aditus, Initium. *Cic.* **A l'entrée de l'eſté.* Ineunte æſtate. abl. WEYSIE wſtęp záczęcie záczynánie. *Ná wſtępie lata *ná* záczęciu záráz wſtąpiwſzy w láto.

A l'entrée du printemps. Initio veris. *Tacit.* **Entrée d'un diſcour.*

diſcours. Inltium, *ou* exordium orationis. *Cic.* **Entrée de balet* Saltationis agilis initium. Ná wſtępie wioſny záraz wſtąpiwſzy w wioſnę. *Ná pierwizym wſtępie mowy. *Ná pierwſzym wſtąpie táńca, záraz wſzedſzy w taniec.

ENTRE'E, *de table* (*Ce qui ſe ſert d'abord, ou au commencement du repas.*) Promulſis. *Cicer.* (*les Anciens commencoient leurs repas par du vin miellé & par des œufs.*) PRZED obiednie danie co przed obiadu záczęciem iedzą u ſtołu záſiadſzy dla wzbudzenia apetytu dawni záczynali obiady od ſytki y iaiec.

ENTRE'ES au plurier, ſe dit (*de ce qui ſe paye pour les entrées des danrées qui entrent dans une ville.*) Portorium, Vectigal. **Lever un impoſt ſur l'entrée du vin.* Portorium vini inſtituere. *Cic.* CŁO podarek od wprowadzania towarow. *Poſtanowić podarek od w prowadzania win.

S'ENTRE-ESCRIRE, V.act. Sibi mutuò dare litteras. *Cic.* PISYWAC do ſiebie wzaiemnie.

S'ENTRE ESGORGER, V.act. (*Se couper la gorge l'un à l'autre.*) Se mutuò jugulare. POZARZYNAC ſię obadwa ieden drugiege pozabiiać ſię.

ENTREFAITES, ſubſt.ſ. mot fort uſité avec la prépoſition SUR, comme *Sur ces entrefaites*, c'eſt à dire *Cependant*, ou *Pendant que les choſes ſe paſſent.* Intereà. Hæc dum geruntur. Hoc interim ſpatio. *Cic.* Inter hæc. *Liv.* PODCZAS, między tym w tenczas záczym ſię to dzieie, podczas tego, tymczaſem

S'ENTRE-FASCHER, V. neut. (*Se faſcher l'un contre l'autre.*) Sibi invicem iraſci. *Cicer.* POGNIEWAC ſię z ſobą gniewać ſię z ſobą.

S'ENTRE-FLATTER, V. act. Sibi mutuò palpari, (por, aris, atus ſum.) dep. *Plaut.* PODCHLEBOWAC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE-FOUETTER, V. act. Se invicem verbesibus flagellare *Cic.* BICZOWAC ſię z ſobą.

S'ENTRE FRAPPER, V. act. Se invicem petere mutuis ictibus *Cic.* UDERZYC ſię zobopolnie.

ENTREGENT, ſubſt m. (*Un ſçavoir-faire.*) Scita & elegans agendi ratio, f. Induſtria, æ, f. GRZECZNOSC przyſtoyność przyzwoitość rozeznanie przezorność.

S'ENTRE GRONDER, V.act. Se invicem increpare. *Liv. Plaut.* ŁAIAC ſię wzaiemnie.

S'ENTRE-HAIR, V. act. (*Se haïr l'un l'autre.*) Inter ſe odiſſe. NIENAWIDZIEC ſię nielubić ſię między ſobą

S'ENTRE HANTER, V.act. Se mutuò frequentare. UCZĘSZCZAC chodziwać do ſiebie bywać u ſiebie wzaiemnie.

S'ENTRE HEURTER, V. act. Inter ſe collidi. UDERZYC ſię trącić ſię o ſiebie tozbić ſię iedno o drugie.

S'entre-heurter de front, (comme les beliers.) Inter ſe conſcare.n. *Cic.* Rogami ſię bić igrać iáko barany igraią.

ENTRELACEMENT, ſubſt.m. (*action d'entrelacer.*) Interiectio. Implicatio. PRZEPLATANIE.

ENTRELACER, V act. (*Meſler parmi çà & là.*) Intexere. Illigare, act. acc. *Une ſorte de diſcours où ſont entrelacées toutes les graces d'une Langue.* Dicendi genus, in quo omnes illigantur verborum lepores. *Cic.* PRZEPLATAC mięſzać tam y owdzie. *Mowa w ktorey ſą przeplatane wſzyſtkie ozdoby ięzyka.

ENTRELARDER, V.act. (*Larder de lard par ci par là.*) Carnem lardu per intervalla configere. SZPIKOWAC ſłoniną tu y owdzie, przeſzywać, przetykać.

S'ENTRE-LOUER, V.act. Se mutuis laudibus aſpergere; CHWALIC ſię między ſobą zobopolnie.

ENTRELUIRE, V.n. Internitere *Plin.* Sublucere. Interlucere. *Liv.* Intermicare. PRZEBIIA ſię światło, błyſzczy ſię roświeca roziaśnia ſię.

S'ENTRE MANDER, V. act. Internuntiare. *Liv.* DONOSIC ſobie wzaiemnie

S'ENTRE MANGER, V act. Se invicem vorare. act. POZERAC ſię wzaiemnie zobopolnie między ſobą ſię gryść.

ENTREMESLER, V. act. (*Meſler parmi.*) Intermiſcere. *Liv.* MIĘSZAC między wmięſzać.

ENTREMESLER *parmi de grandes & ſerieuſes occupations quelque divertiſſement.* Diſtinguere graviora opera luſibus jociſque. *Plin.* MIĘSZAC między poważne zábawy iákie rozrywki między poważnemi rzeczami co ucieſznego.

Entremeſler des propos delicats & enjouez parmi une affaire ſerieuse. In re ſeverâ convivio dignum & delicatum inferre ſermonem. *Cic.* W poważney ſprawie co żartobliwego y śmieſznego powiedzieć.

S'entremeſler de quelque guerre. Alicui bello ſe immiſcere. Illigare ſe alicui bello. *Liv.* **S'entremeſler dans une converſation.* Se immiſcere colloquiis. *Liv.* W mięſzać ſię w woynę iáką wdać ſię w nią. *Wmięſzać ſię w konwerſacyą wdać w dyſkurs w rzecz.

ENTREMETS *d'un feſtin*, ſubſt. m. (*Aſſiettes de ragouſts qu'on ſert entre le roſt & le fruit.*) Media conviviis fercula. *Cic.* *Des andouilles fumées qu'on ſert à l'entremets pour remettre les conviez en appetit.* **Horace a dit.* Reficiuntur in morſus hillis.) PRZYSTAWKI ktore między pieczyſtym y wetmmi przynoſzą ná talerzach álbo przyſtawkach małych co do ſtołu daiąe. *Kiſzki, kiełbaſki wędzone dla wzbudzenia apetytu.

ENTREMETTRE *ſon credit, ſon autorité*, V.act. (*L'interpoſer.*) Interponere ſuam gratiam, *ou* auctoritatem. *Cicer.* WŁOZYC wdać powagę ſwoię przyiaźń.

S'ENTREMETTRE *d'une affaire.* Se interponere, *ou* ſe admiſrere alicui negotio. *Cic.* WDAC ſię w ſprawę iáką.

Vous ſerez plus ſagement de ne vous point entremettre de cét accord. Sapientiùs facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones. *Cicer.* Rozumniey lepiey uczyniſz ieżeli ſię nie wdaſz w tę ugodę.

Vouloir s'entremettre de l'affaire d'autruy malgré luy. Accedere, *ou* aſpirare ad cauſam alterius illo invito. *Cic.* Chcieć ſię wdawać w cudze ſprawy intereſſa mimo wolą czyię poniewolnie będąc nie proſzony gwałtem.

Qui s'entremet de tout, Qui de tout ſe meſle. Magnus ardelio. *Phed.* Rerum omnium multum negotioſus, i, m. Intrygant nátręt wścibſki co ſię we wſzyſtko wmięſza y wda w każdą rzecz.

ENTREMETTEUR, ſubſt m. (*Celuy qui s'entremet d'une affaire.*) Sequeſter. *Plaut.* Interpres Internutius. *Cicer.* POSRZEDNIK iednacz roziemca *medyator* między ſtronami.

ENTREMETTEUR *d'un mariage*, (*Celuy qui traitte d'un mariage.*) Nuptiarum conciliator. *Tacit.* DZIEWOSŁĄB ſwat drużba, zerżec, przyiaciel ſtręczący Pannę álbo Kawalera raiący w małżeńſtwo.

ENTREMETTEUSE, ſubſt.ſ. Internuntia, æ, ſ. Conciliatrix, icis, ſ. *Plaut.* DZIEWOSŁĘBICA ſwacka druchna przyiaciołka wdaiąca ſię zá kim zmáwiaiąca parę iáką w małżeńſtwo.

ENTREMISE, ſubſt f. Opem, æ, f. **C'eſt par vôtre entremiſe que j'ay obtenu la liberté de retourner dans mon païs.* Tuâ operâ, *ou* te interprete, feciſti, ut redire mihi liceat in patriam, *ou* ad parentes meos. *Plaut.* WŁOZENIE ſię wſtawienie ſię ſprawa. *Zá twoim włożeniem ſię zá twoią ſprawą zá twoią łaſką otrzymałem pozwolenie wrocić ſię do domu do oyczyzny do krain mego.

Traitter quelque affaire par l'entremiſe de ſes amis. Aliquod negotium per amicos agere. Czynić co przez przyiacioł, zażyć przyiacioł do iákiey ſprawy w iákiey rzeczy w iákim intereſſie, przez przyiacioł robić wyrabiać co

S'ENTRE MOCQUER, V. n. Se invicem irridere. *Ter.* ZARTOWAC drwić z ſiebie.

S'ENTRE-MORDRE, V.act. (*parlant de deux chiens qui ſe battent.*) Mordere ſe ſe invicem. KĄSAC ſię gryść ſię z ſobą záiadać ſię z ſobą mowiąc o pſach.

S'ENTRE MORDRE pris figurément, *Se déchirer l'un l'autre de paroles.* Jurgiis ſe laceſſere. act. *Liv.* GRYSC ſię náiadać ſię z ſobą niewłaśnie co do ſłow ſwarliwych y zełżywych.

S'ENTRE-NUIRE, V.neut. Sibi invicem obſtare. *Quint.* SZKODZIC ſobie wzaiemnie.

S'ENTRE-OBLIGER *l'un l'autre*, V. act. (*Se rendre des ſervices reciproques.*) Officiis inter ſe certare. PRZYSŁUGI ſobie wzaiemne y chęć zobopolną oświadczać.

ENTREOUIR *quelqu'un, ou ſa parole*, V. act. Inaudire aliquem, *ou* alicujus vocem. ZASZŁYSZEC coś máło co ſłyſzeć rozeznać głos czyi.

Il me ſemble l'avoir entreouï. Viſus ſum vocem illius audire. *Ter* Zdáiemi ſię iákbym głos iego ſłyſzał.

ENTREOUVRIR, V.act. (*Ouvrir à demi.*) Semi-aperire. WPOŁ nie cale otworzyć.

S'ENTREOUVRIR, V. neut. (*S'ouvrir, ſe fendre, parlant de la terre, d'un baſtiment, d'un mur.*) Fatiſcere. Hiſcere. Dehiſcere. * *La terre s'entreouvre de chaleur.* Æſtibus hiat terra. *Colum.* OTWORZYC ſię roſpadać ſię ryſować ſię mowiąc o ziemi ścianie budynku západaiącym ſię álbo rozſtępuiącym. *Ziemia ſię pada kraie ſię od gorąca. S'EN-

S'ENTRE-PARLER, V. neut. Inter ſe colloqui. ROZMAWIAC między ſobą wzaiemnie.

S'ENTRE-PIQUER, V. act. Se invicem pungere, (go, gis, pupugi, & punxi *peu en uſage hors ſes composez*, punctum.) act. *Cic.* **S'entre-piquer de paroles.* Mutuis verborum aculeis ſe ſe pungere. KŁOC ſię zobopolnie. *Doymować ſobie ſłowami wzaiemnie.

S'ENTRE-POUSSER, V. act. (*Se pouſſer l'un l'autre.*) Mutuò ſe impellere. PCHAC ſię między ſobą popychać ſię wzaiemnie.

ENTREPRENANT, m. ENTREPRENANTE, f. adject. (*Hardy à entreprendre*) In ſuſcipiendo audax. *Cic.* ODWAŻNY śmiały ODWAŻAIĄCY ſię podeymuiący ſię wiele.

ENTREPRENDRE, V. act. (*Se charger d'une choſe.*) Suſcipere. Aggredi. *Cic.* WZIĄC co ná ſiebie brać ná ſiebie co do dokazania, ważyć ſię czego podaiąc ſię.

Entreprendre la défenſe de quelqu'un. Aliquem ſuſcipere ac tueri. Alicujus defenſionem ſuſcipere. *Cic.* **Entreprendre une cauſe douteuſe.* Aggredi ancipitem cauſam. *Cic.* **Entreprendre,* ou *eſſayer de faire des choſes au deſſus de l'homme, & qui n'appartiennent qu'à Dieu.* Tentare cœleſtia. *Hor.* **Il entreprend plus qu'il ne peut,* ou *au delà de ſon âge & de ſes forces.* Plura ſuſcipit, quàm præſtare valeat. **Entreprendre une guerre.* Suſcipere bellum. *Cic.* Podiąć ſię obrony czyiey. *Podiąć ſię ſprawy wątpliwey. *Podeymować ſię czego nád ludzkie ſiły, y co ieſt właśnie ſamey mocy Boſkiey. *Podeymuie ſię waży ſię nád látá nád ſiły ſwoie. *Podiąć ſię woyny ná woynę ſię odważyć.

Entreprendre, uſurper, oſer. Sumere. Præſumere, (ſumo, is, ſumſi, ſumtum.) act. acc. *Cic.* **Entreprendre de faire le maiſtre.* Perſonam magiſtri ſumere. *Plin.* **Entreprendre l'autorité de juge.* Præſumere partes judicis. *Quint.* **Je n'oſerois entreprendre de donner conſeil à un homme ſage comme vous.* Neque monere te audeo præſtanti prudentiâ virum. *Cic.* Ważyć ſię, śmieć poważać ſię. *Ważyć ſię zá Náucżycielá ſię udawać. *Ważyć ſię przywłaſzczyć ſobie urząd Sędziego. *Nie poważam ſię nie śmiem rády dodawać ták wyſokiego rozumu y rozeznania oſobie.

ENTREPRENDRE *quelqu'un,* (*Se mettre à le gronder, à le quereller.*) Aliquem obiurgare, *ou* increpare. WZIĄC ſobie kogo ná obroty łáiáć zgromić ofukáć. Pozbadać ſobie kogo.

Entreprendre ſur la vie de quelqu'un, ou *à ſa vie.* Vitam alicujus petere. *Cic.* Náſtępować komu ná życie.

Il entreprend ſur mes terres. In agros meos pedem ponit. Náſtępuie ná dobra moie.

ENTREPRENDRE *un baſtiment,* ou *quelque autre ouvrage à prix fait.* Aliquod ædificium, ducere. *Cic.* PODIĄC ſię náiąć ſię álbo náięcie ſię czego zrobić komu.

ENTREPRENUR, ſubſt. m. (*Qui entreprend quelque ouvrage à faire.*) Redemtor. *Cic.* NAYMACZ ktory ſię komu wyſtawić co ogołem ſwym koſztem podeymuie.

S'ENTRE-PRESSER, V. act. Se interpremere, (premo, is, preſſi, preſſum.) act. UCISKAC ſię w zaiemnie ſciſk ſobie miedzy ſobą czynić.

S'ENTRE-PRESTER, *ou* S'ENTRE-PRÉTER, V. act. Sibi mutuo dare. POŻYCZAC ſobie między ſobą wzaiemnie.

ENTREPRIS, m. ENTREPRISE, f. part. paſſ. Suſceptus, a, um. PRZEDSIĘWZIĘTY PRZEDSIĘWZIĘTA podięty, podięta.

ENTREPRIS *de ſes membres,* (*Impotent, paralitique, qui ne s'en peut aider.*) Membris captus. *Cic.* KALEKA ná wſzyſtkich członkach upadły.

Eſtre entrepris de maladie. Implicari morbo, *ou* in morbum *Liv.* **De tous ſes membres.* Capi membris. Być zdięty chorobą. *Być upadłym ná wſzyſtkich członkach.

ENTREPRISE, ſubſt. f. (*de quelque ouvrage à prix fait.*) Operis alicujus redemtio. *Cic.* NAIĘCIE ſię komu podięcie ſię komu roboty iákiey ogołem zgodzoney.

ENTREPRISE, (*L'action d'entreprendre une choſe.*) Alicujus rei ſuſceptio. *Cic.* PODIĘCIE ſię wzięcie álbo branie ná ſiebie.

ENTREPRISE, (*Ce qu'on entreprend, deſſein.*) Cœptum. Suſceptum. *Liv. Ter.* Conſilium. *Caſ.* Auſus. *Prop.* ODWAGA przewaga impreza przedſięwzięcie umyſł przedſięwzięty, Wolá Zámyſł.

Entrepriſe hardie. Inceptum audax. *Plaut.* **Dangereuſe.* Inceptum plenum periculi. *Plin.* **Malheureuſe.* Infauſtum inceptum. *Plin.* Odwaga wielka. *Niebeſpieczna. *Nieſzczęśliwa.

Ces choſes ſont d'une grande entrepriſe. Illa audentiora ſunt. *Quint.* Te rzeczy ſą wielkiey odwagi.

Un homme qui n'eſt pas d'une grande entrepriſe. Anguſti pectoris homo. Człowiek máłego ſerca co ſię nie śmie ná nie odważyć.

Détourner quelqu'un de ſon entrepriſe, de ſon deſſein. Ab incœpto aliquem revocare. Odwrocić kogo od przedſięwziętych zámyſłow.

Laiſſer, ou *quitter ſon entrepriſe.* Incœpto abſiſtere, *ou* abire. *Liv.* Incœpto deſiſtere. *Virg.* Conſilium abjicere. *Cic.* Porzucić zoſtawić poniechać przedſięwzięte zámyſły.

Rompre l'entrepriſe d'une guerre. Diſcutere belli apparatum. *Liv.* Przeſzkodzić przerwać imprezy woienne

ENTRER, V. neut. (*Arriver, parvenir dans un lieu.*) Intrare. Introire. Ingredi. *Cic.* **Entrer dans le païs ennemi.* Fines hoſtium ingredi. *Liv.* **Entrer par force,* ou *de furie dans le logis.* Irrumpere, *ou* in ædes. *Plaut.* **Entrer ſubitement,* ou *tout d'un coup dedans un lieu.* Corripere ſe intrò. *Ter.* WEYSC dokąd przyść przybyć. *Wniść w Kray nie przyiacielſki. *Wniść gwałtem przez gwałt y z hałaſem do domu w paść z gniewem. *Wniść nágle álbo prędko bardzo wpaść wewnątrz do kąd.

Faire entrer quelqu'un dans un lieu. Aliquem intromittere. *Plaut.* **S'aſſurer des chemins pour faire entrer des vivres & des munitions dans une ville.* Munire viam, quâ cibatus commeatuſque tutò in urbem pervenire poſſint. *Plaut.* **Faire entrer une armée dans le païs ennemi.* Exercitum in fines hoſtium introducere. *Cæſ.* Wpuścić kogo dáć mu wniść do kąd wprowadzić go. *Drogi ſobie ubeſpieczyć dlá wprowadzenia żywności y obron do miaſta. *Wprowadzić woyſko w kray nieprzyiacielſki.

Laiſſer entrer le ſoleil, le jour, le froid dans un logis. Admittere diem, ſolem, frigus in ædes. *Plin. Celſ.* **Je veux qu'on ne laiſſe entrer perſonne chez moy en mon abſence.* In ædibus meis, me abſente neminem volo intromitti. *Plaut.* Wpuścić ſłonce światło chłod do Domu. *Chcę áby nikogo niepuſzczano do domu mego w niebytności moiey.

ENTRER ſe dit figurément dans les façons ſuivantes. *Entrer bien avant dans l'amitié des perſonnes par des careſſes.* Immergere ſe blanditiis penitùs in aliquorum conſuetudinem. *Cic.* **Entrer dans une famille par le moyen de l'adoption.* Inſeri per adoptionem familiæ. *Suet.* **Dans le maniment des affaires de la République.* Accedere ad rempublicam. *Cic.* **Dans la familiarité de quelqu'un.* In alicujus familiaritatem intrare. *Cic.* WNISC *niewłaśnie* w ſpoſob náſtępuiący. *Wniść głęboko w przyiaźń podchlebſtwami pieſzczotami. *Wniść w Dom iáki przez przyſpoſobienie, álbo przybranie zá ſyná corkę. *Wniść w dotykanie ſię ſpraw publicznych Rzeczypoſpolitey. *Wniść w poufałość z kim.

ENTRER ſignifie, (*Commencer à faire quelque choſe.*) *Entrer ſur les rangs pour avoir quelque charge.* In procinctu eſſe ad aliquod munus capeſſendum. **Entrer en charge.* Magiſtratum inire. *Cicer.* WNISC znáczy ieſzcze záczą́ć co. Záczynać wchodzić między tych ktorzy ſą bliſko doſtąpienia urzędow iákich. *Wniść w urząd w godność álbo w urzędy w godności

Il ne fait que d'entrer à table, Il ne fait que de ſe mettre à table. Modò diſcubuit menſis. *Stat.* Tylko co uſiadł do ſtołu dopiero co ſiadł do ſtołu.

ENTRER *en ſocieté avec quelqu'un.* Cum aliquo ſocietatem inire. *Cic.* WNISC w ſpolnictwo w towarzyſtwo w ſpołeczność z kim.

ENTRER *dans le ſens de quelqu'un.* Ad ſenſum alicujus penetrare. *Cicer.* **Dans ſon ſentiment, prendre ſon ſentiment.* Alicujus ſententiæ accedere. *Tacit.* WNISC w myśli czyie, domyślić ſię ich. *Wniść w zdanie czyie przypaść ná nie.

ENTRER *en diſcours.* Sermonem inſtituere. Orationem, *ou* in orationem ingredi. *Cic.* **En converſation avec ſon amy.* Cum amico confabulari. **Dans la converſation, ſe meſler de la converſation.* In ſermonem aliquorum ſe inſinuare. *Cicer.* **En diſpute avec quelqu'un.* Diſputationem ingredi cum aliquo. WNISC w mowę. *W rozmowę w *konwerſacyą* z przyiácielem. *Wniść w konwerſacyą w dać ſię w mięſzać ſię w mowę. *W ſprzeczkę z kim.

ENTRER *en colere, en ſoupçon, en défiance.* Iraſci, Incidere, *ou* venire in ſuſpicionem, de aliquo diffidere. *Cic.* WPASC w gniew w podeyrzenie w niedowierzanie o kim.

ENTRER *dans sa cinquantième année.* Annum quinquagesimum attingere. *Le soleil entre dans le signe des poissons.* Sol in pisces transitum facit. *Colum.* *Cette herbe n'entre point dans la composition de ce remede* Hæc gerba non adhibetur in conficiendo hocce remedio. WNISC w pięćdziesiąty rok wieku swego. *Słońce w chodzi w ryby. *To ziele nie wchodzi w tu lekarstwo.

ENTRER *dans une chose, (se la rendre propre.)* comme *Entrer en possession d'un fonds.* In fundi possessionem venire. *Cicer.* WNISC w dobra odebrać ie ná siebie włáśnie *intromissyą* wziąć do nich wniść w possessyą.

ENTRER *dans une affaire.* In rem ingredi. In causam descendere. WCHODZIC wniść w sprawę iáką w rzecz iáką

ENTRER, *(S'insinuer dedans.)* Irrepere. *avec in. Cic.* **La dissimulation entre subtilement dans l'esprit de l'homme,* Irrepit in hominum mentes dissimulatio. *Cic* **Entrer dans le fonds d'une affaire.* Insinuare se in causam Rem à radicibus rimari, (mor, aris, atus sum.) *Cic. Phad.* **Entrer dans les plaisirs & dans les divertissemens de quelqu'un.* Venire in partem voluptatum. WNISC wemknąć się wsunąć się wkraść się. *Wchodzi *álbo* wkrada się skrycie nieszczerość w umysł ludzki. *Wniść głęboko w rzecz. *Wchodzić w rozrywki y uciechy czyie.

S'ENTRE REGARDER, V. act. *(Se regarder l'un l'autre.)* Inter se aspicere. *Cicer.* POGLĄDAC patrzać wzaiemnie ná siebie.

S'ENTRE-RESSEMBLER, V. n. Sibi invicem similes esse. BYC podobnymi do siebie.

S'ENTRE SALUER, V. act. Inter se salutare, (to, as, avi, atum.) *Cicer.* Salutare invicem. **Après qu'ils se furent entre-saluez.* Salute accepiâ redditaque. *Liv.* KŁANIAC się witać się wzaiemnie z sobą. *Powitawszy się z sobą.

S'ENTRE SECOURIR, V. act. Mutuam sibi operam dare. *Cic.* JEDEN drugiego wspomagać wzaiemnie.

S'ENTRE-SUIVRE, V. act. Subsequi. dep. CHODZIC zá sobą następować iść zá sobą.

S'ENTRE SUPPORTER, V. act. *(Se supporter l'un l'autre)* Se ferre invicem act. *Cicer.* ZNOSIC się między sobą wzaiemnie.

S'ENTRETAILLER, V. act. *(S'entrecoupper en marchant, parlant d'un cheval.)* Calces calcibus allidere, *ou* illidere. SCIGAC się w chodzie mowiąc o koniu co się ściga kopytami.

ENTRETAILLURE, subst. fœm. *(Blessure (qu'on se fait quand on s'entretaille en marchant.)* Intertrigo *Colum.* ZATRET noga o nogi trącenie ścigaiąc się w chodzie zátretowanie się.

ENTRETEMPS, subst. m. *(Intervalle de temps entre deux actions.)* Tempus interjectum. Horæ succisivæ. *Cicer.* CZAS przewłoka między iedną y drugą sprawą zábawą wolne godziny

L'entretemps qui se rencontre entre la fin d'une Lune & la nouvelle. Interlunium. *Horat.* Czas zásćia Xiężyca starego á weyścia nowego ná nowiu.

ENTRETENEMENT, subst. m. *(Ce qui sert pour l'entretien d'une personne ou des choses)* Victus & cultus. OPATRZENIE potrzeb co do żywności odzienia &c.

ENTRETENIR, V. act. & réciproque, *(Tenir une chose liée, assemblée)* Continere. Retinere. *Plin. Ovid.* **Cét arcboutant entretient le mur.* Illud erisma murum retinet, ac tuetur. TRZYMAC w kupie w całości w sobie. *Ta podpora ta szkarpa trzyma ścianę

S'ENTRETENIR *ensemble, (en parlant de certaines choses liées.)* Inter se cohærere. TRZYMAC się razem w kupie z sobą.

ENTRETENIR, *(Tenir, conserver en bon estat les lieux, les édifices.)* Sarta tecta habere loca. *Cic.* **Un édifice bien entretenu.* Sartum tectum integrumque ædificium. *Cic.* **Cette femme ne vieillit point, elle s'entretient toûjours belle & fraische* Facies istius mulieris non rugatur, sed flurentior & vividior enitet. ZACHOWAC pilnować przestrzegać trzymać w całości y w porządku mieysca budynki Dachy &c. *Dom w dobrym porządku trzymany. *Tá Mátrona niestarzeie się ále się záwsze pięknie y czerstwo trzyma.

ON DIT au figuré en cette signification, *Entretenir une alliance, une amitié, la paix.* Servare ac tueri fœdus, amicitiam, pacem. *Cic.* **L'honneur, la réputation d'un peuple.* Dignitatem & decus, *ou* nomen populi sustinere. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* záchowywać trzymać utrzymywać przymierze pokoy przyiaźń. *Sławę y honor narodu iákiego.

ENTRETENIR, *(Nourrir, fournir dequoy vivre.)* Alere. *Cic.* **Entretenir des armées.* Alere exercitus. *Cic.* **Il entretient luy seul toute la famille.* Solus omnem familiã sustentat. ZYWIC trzymać ná stole ná kosztcie swoim. *Trzymać woyska. *Sam żywi cáłą familią wszystkich domowych swoich żywi wszyscy tylko ná iego ręce patrzą

S'entretenir du gain de son escole. Scholâ se sustentare. *Suet.* Zyć z tego co się uczące szkoły zárobi.

ENTRETENIR *une femme débauchée, la faire vivre.* Meretrici suppeditare ad victum & ad cultum necessaria. *Cic.* CHOWAC nierządnicę żywić trzymać u kosztcie swoim.

Entretenir une femme debauchée, Estre en mauvais commerce avec elle. Quotidiana consuetudine cum meretrice congredi. *Cas.* **S'entretenir par de mauvaises voyes, en faisant quelque meschant commerce.* Se improbis artibus tenere. *Plaut.* Chować się mieć záchowanie złe z niewiastą nie rządną. *Złemi sposobami żyć y niegodziwemi się báwić y żywić sztukami środkami.

ENTRETENIR, au figuré, *(Nourrir, fomenter.)* Alere. Fovere. **Entretenir quelqu'un de belles espérances.* Spe aliquem lactare. *Ter.* **La guerre.* Bellum alere. *Cic.* **Une maladie.* Alere morbum. *Cic.* **Les forces.* Alere vires. *Cas.* **L'amour.* Amorem alere. *Cic.* **Les douleurs.* Dolores alere, *ou* fovere. *Cic.* **Commerce avec les meschants.* Cum perditis habere commercium, *ou* societatem. * *C'est ce qui les a longtemps entretenus en guerre.* Quæ res eos magno, diuturnoque bello inter se habuit *Sallust.* TRZYMAC utrzymywać záchować, żárzyć, podniecać. Trzymać kogo ná samych pięknych nádzieiach kármić go nádzieiami. *Woynę podniecać. *Chorobę przedłużać. *Siły. *Miłość. *Bol. *Mieć záchowanie z złemi z ládaiákiemi osobami. *To go długo trzymało ná woynie.

ENTRETENU, m. ENTRETENUë, f. part. pass. *Voyez* ENTRETENIR. **Un bastiment bien entretenu.* Sartum tectum ædificium, ii, neut. TRZYMANY TRZYMANA. *Budynek Dom &c. dobrze porządnie trzymany.

ENTRETIEN, subst. m. *(Ce qui sert pour entretenir la dépense.)* *Liv.* Victus & cultus, ûs, m. **Il luy fournit son entretien.* Victum & cultum ipsi præstat. KOSZT wydatek potrzeby co do żywności y odzienia &c *Łoży ná koszt iego ná potrzeby iego

ENTRETIEN se dit aussi *(de la conversation, & du discours familier.)* Sermo Colloquium. *Cic.* ROZMOWY potoczne, konwersacye, posiedzenia.

Il a l'entretien agreable. Lepidi & urbani sermonis est. *(*Le contraire est* Homo sermonis amari. *Hor.* *Qui a l'entretien dés-agréable.*) Jest bardzo miły w posiedzeniu w konwersacyach. *Przeciwna iest· Nie miłe anim posiedzenie.

ENTRETISSU, m. ENTRETISSUë, f. part. pass. *du verbe inusité,* ENTRETISTRE. Intertextus, a, um. *Quint.* PRZEPLATANY, PRZEPLATANA, przetykany od słowa przeplatam ktore w francuskim iest nie używane.

S'ENTRETOUCHER, V act. *(Se toucher, estre contigu.)* Se inter se contingere *Plin.* STYKAC się z sobą.

S'ENTRE-TRAITTER, V act. *(Se traitter, ou se régaler l'un l'autre.)* Mutua convivia habere inter se. act. CZESTOWAC się między sobą zobopolnie wzáiemnie koleią ieden drugiego.

S'ENTRE TUER. V. act. Mutuis vulneribus se invicem conficere. POZABIIAC się wyzabiiać się zobopolnie między sobą.

ENTREVEUE, subst. f. Congressus, ûs, masc. *Cic.* Colloquium, ii, n. *Cas.* **A nostre premiere entreveuë, La premiere fois que nous nous verons.* Primo quoque congressu. abl. *Cic.* NIEOBACZE się z sobą zobopolne, ziechanie się z sobą álbo do siebie. *Zá pierwszym nászym obaczeniem się, iák się znowu z sobą obáczemy, zápierwszym widzeniem się.

ENTREVOIR, V act. *(Voir à demi.)* Parum prospicere. *Cic. Ter.* POSTZEGAC nie zupełnie widzieć ále wpoł tylko doyrzeć postrzedz coś iák przeze mgłę widzieć.

S'ENTRE VOIR, *(Se visiter l'un l'autre.)* Se invisere invicem. WIDYWAC się sobą uczęszczać bywać usiebie.

ENVAHIR, V. act. *(Occuper par force, s'emparer d'une chose par violence.)* Aliquid invadere. *Cic.* OPANOWAC gwałtem co posieść, záiechać náieżdzać naiechać.

ENVELOPPE, subst. f. *(Ce qui sert à envelopper.)* Involucrum. Integumentum *Cic.* ZAWICIE, obwicie powłoka pokrowiec, *Obwolata, kooperta.*

ENVELOPPE', m ENVELOPPE'E, f. part. pass. Involutus. Obvolutus. OBWINIONY, uwiniony, záwiniony, EN-

ENVELLOPPER, V. act. (*Couvrir d'une enveloppe.*) Involvere. Obvolvere. *Cic. Hor.* ZAWINĄC uwinąć obwinąć w záwinienie włożyć.

ENVELOPPER signifie aussi, *Entourer, enfermer.* Circuire, & Circumvenire. OTOCZYC zámknąć do koła opasać.

Les ennemis l'envelopperent. Fuit circumventus ab hostibus. *Salust.* Nie przyiaciele go w koło otoczyli.

ENVELOPPER, signifie aussi, *Embarrasser, impliquer dans une affaire* Impedire. Implicare. *Cic.* **Envelopper dans un mesme danger.* In idem periculum aliquem adducere. **Envelopper dans de meschants proces.* Litibus atris implicitus. *Hor.* UWIKŁAC záplątać wprawić w trudność iáką w dáć. *Uwikłać w toż nieszczęście, wdáć w toż niebiespieczeństwo. *Uwikłać kogo w złe prawa.

ENVELOPPER se dit figurément, pour *Déguiser, cacher, embarrasser, couvrir sous des obscuritez.* Involvere. Obtegere. Tegere. act. acc. **Envelopper sa cupidité.* Tegere & velare cupiditatem suam. *Cic.* ** Sa pensée.* Mentem suam tegere. **Un esprit enveloppé.* Textus & contortus animus. *Cic.* **Dire une chose d'une maniere enveloppée.* Sermone tecto aliquid dicere. *Ovid.* UWINĄC niewłaśnie pokryć udáć tráić pod pozorem iákim. *Pokryć chciwość swoię. * Myśl swoię umysł swoy. *Umysł pokryty nieszczery táiemny. *Powiadać co pod pokrywką niewyraźnie oboiętnie.

ENVENIME', m. ENVENIME'E, f. part. pass. & adj. Venenatus. *Cic.* TRUCIZNĄ záráżony struty strura iádowity.

ON DIT au figuré, *Un esprit envenimé.* Infectus & exulceratus animus. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie* Umysł struty iádowity serce strute iádowite.

ENVENIMER, act. (*Remplir de venin.*) Veneno inficere. *Cic.* TRUCIZNĄ záráżić otruć iádem nápuścić.

S'ENVENIMER, (*parlant d'une blessure, s'augmenter.*) Ingravescere. ZAPALAC się, pogarszać się co do rao.

ENVENIMER se dit figurément, *Envenimer un discours,* ou *les paroles de quelqu'un.* Depravare. Exasperare alicujus verba. **Envenimer les esprits par une mauvaise doctrine.* Inficere hominum mentes venenatâ doctrinâ. MOWĘ słowa cudze złośliwie opaczoie brać y tłomaczyć. *Záráżać umysły náuką złą błędami

ENVERS, (*Préposition relative.*) Erga. Adversùs & adversum. In. **La pieté envers Dieu.* Pietas adversùs. *Cicer.* **La charité envers le prochain.* Charitas erga proximum. KU, do, *prepozycya.* *Pobożność ku Bogu. *Miłość ku bliźniemu.

ENVERS, subst. m. (*Le vilain costé d'une etoffe.*) Panni facies interior. **Un drap qui n'a point d'envers.* Pannos ex utrâque parte speciosior. LEWA zła strona máteryi iákiey. *Sukno máterya co nie ma lewey strony, obstroona materya co ná obie strony nosić się dá.

ENVERS se dit en ce sens au figuré **Nous tournons les belles qualitez de nos amis à l'envers* Nos virtutes ipsas amicorum invertimus. *Hor.* **Prendre tout à l'envers.* Omnia invertere. *Cic.* OPAK opacznie ná opak. *Bierzemy przymioty dobre bliźnich nászych ná opak opacznie tłumaczemy. *Wszystko opacznie ná opak wszystko tłumaczyć.

ENVI, (*Ce qui ne se dit que dans cette expression.*) *A l'envi l'un de l'autre, A qui mieux.* Certatim. adv. *Cic. Phad.* UBIEGAIĄC się ieden przed drugim kto prędzey kto lepiey.

ENVIE, subst. f. (*Chagrin qu'on a de voir les bonnes qualitez, ou la prosperité de son prochain.*) Invidia. Invidentia, æ, fœm. *Cicer.* Livor, oris, m. *Phad.* ZAZDROSC, żal z cudzego szczęścia y powodzenia,

L'envie s'attache à la vertu Livor obtrectat virtuti. *Phad.* In invidiâ est virtus. *Cicer.* **L'envie accompagne toûjours les vivans.* Pascitur in vivis livor *Ovid.* Zázdrość wiąże się do cnoty. *Zazdrość wiąże się záwsze do żyiących.

Porter envie à quelqu'un. Alicui invidere. *Cic.* Zázdrość mieć przeciwko komu zázdrościć komu.

J'aimerois mieux que mes ennemis me portassent envie, que d'en porter à mes ennemis. Mavelim invidere inimicos mihi, quàm me inimicis meis. *Plaut.* Wolałbym żeby mi zázdrościli nieprzyiaciele moi, niżbym iá im zázdrościł.

ENVIE, (*Desir, volonté, & quelquefois fantaisie.*) Studium, ii, n. Ardor, oris, m. Cupido, inis, f. Cupiditas, atis, f. *Cic.* CHĘC, żądza, chciwość, álbo też chętka iáka, ochota.

Il a bonne envie de ma peau. Carnis meæ cupidus est. *Phad.* Ma mocną chęć appetyt ná skorę moię.

AVOIR *envie d'une chose.* **Ils avoient envie de réparer leur deshonneur.* Incesserat eis studium infamiæ sarciendæ. *Cæs.*

CHĘC mieć do czego, chcieć się. *Chęć ich brała álbo ochota áby poprawili wstydu swego sromoty swoiey.

Avoir envie de pisser, de faire de l'eau. Micturire. **Avoir envie de souper.* Cœnaturire. **De dormir.* Dormiturire. **Avoir envie d'acheter.* Emturire. Chcieć się ná urynał ná dwor z wodą ná potrzebę ná urynę. *Chcieć się ieść *Spać *Kupić.

FAIRE *naistre*, ou *venir l'envie à quelqu'un d'une chose.* Rei cupiditatem alicui injicere. *Cic.* WZBUDZIC wzniecić chęć komu do czego.

Passer son envie. Explere animum suum. *Terent.* Explere & satiare animum suum, *ou* suam cupiditatem ac libidinem. *Cic.* **Je vous en feray passer vostre envie.* Tuum istius rei desiderium explebo, *ou* restinguam, *ou* comprimam. Násycić chęć swoię żądzą swoię uspokoić uczynić iey zádosyć. *Uspokoię ia tę chęć twoię, odechce ci się tego.

ENVIE, (*Petit morceau de peau qui s'éleve vers l'extremité des doigts proche l'ongle.*) Reduvia. *Cic.* ZAZDROSCI skorka zádzieraiąca się u palcow u rąk około paznokci.

ENVIEILLIR, V n. (*Devenir vieux.* ou *paroitre vieux.*) Senescere. ZESTARZEC się, starzeć, się starzeię.

ENVIEILLIR, V. act. (*Cette maladie a envieilli cette femme.*) Ista mulier morbo senuit. ZESTARZAŁA się od tey choroby ta białogłowa.

ENVIER, V. act. (*Porter envie.*) Invidere, (invideo, es, invidi, invisum.) *Cic.* ZAZDROSCIC.

Je n'envie point l'opulence des riches, ni leurs honneurs, qu'ils cessent de m'envier ce que je possede. Sibi habeant divitias divites, sibi honores, dum mihi abstineant invidere quæ mea sunt. *Plaut.* Niezázdroszczę dostatkow bogatym áni ich szczęścia, niechże mi nie zázdroszczą tego co mam ubostwa mego.

ESTRE *envié & haï de quelqu'un.* In invidiâ & in odio esse apud aliquem. *Cic.* BYC w zázdrości y nienawiści u kogo

ENVIEUX, m. ENVIEUSE, f. adject. Invidus. Invidiosus. Lividus. *Hor. Cic.* ZAZDROSNY, ZAZDROSNA.

C'est un envieux & un homme médisant qui emporte la piece. Lividus est & mordax. *Hor.* Jest to człowiek zázdrosny złego ięzyka y uszczypliwy.

ENVINE', m. ENVINE'E, f. (*Qui est fourni de vins.*) Vini copiâ abundans. DOBRZE w wino opatrzony, dobrze się w wino maiący, maiąca wina dostatkiem.

(C'est un terme de Marchands de vin, L'un & l'autre se dit d'un vaisseau imbu de vin.) Termin kupcow winiarzow toż się mowi o náczyniu iákim ktoreprzeszło winem.

ENVIRON, préposition. (*Autour.*) Circa. Circiter. **Environ l'equinoxe du printemps.* Circa vernum æquinoctium. *Colum.* **Environ les Ides de Juillet.* Circiter Idus Quintiles. *Cic.* OKOŁO. *Około porownania dnia z nocą ná wiosnę. *Około siodmego dnia Lipca.

LES ENVIRONS *des villes, les Lieux d'alentour.* Loca quæ sont circa urbes. *Cic.* **Aux environs de Capoue.* Circa, *ou* circum Capuam. *Cic.* OKOLICE miasta okoliczne mieysca w koło miasta. *Około álbo w koło Kapuy okolicznie.

ENVIRONNEMENT, subst. m. (*L'action d'environner.*) Circuitio. OKOLICZENIE otoczenie okrążenie opasanie.

ENVIRONNE', masc. ENVIRONNE'E, fœm. part. pass. Cinctus. Circumfosus, a, um. OTOCZONY opasany opasana otoczona.

ENVIRONNER, V. act. *Enfermer tout autour.*) Ambire, Cingere. Circumdare. *Cic. Var.* **Environner l'ennemi.* Hostem circumvenire. OKOLICZYC otoczyć do koła w koło opasać y zámknąć. *Otoczyć opasać nieprzyiaciela.

Une ville environnée de ports. Urbs succincta portubus. *Cic.* Miasto opasane portami, brzegami wiezdnemi.

ENVISAGER, V. act. (*Regarder quelqu'un au visage.*) Aspicere. Intueri. *Cic.* W TWARZ komu patrzyć w oczy mo patrzać, patrzać w twarz.

Un visage qu'on ne peut envisager sans danger. Vultus nimium lubricus aspici. *Horat.* Twarz ná ktorą bez niebespieczeństwa patrzać niemożna.

ENVISAGER se dit figurément, (*Considerer, regarder.*) Aspicere. Intueri. **Envisager la mort & les bourreaux sans s'effrayer.* Siccis oculis & animo intrepido mortem ac tortores intueri. **Envisager une chose sous diverses idées.* Rem diverso aspectu videre, *ou* considerare. **Il a envisagé, ou pris la chose du biais qu'il falloit.* Hanc rem rectâ secum reputavit viâ. *Ter.* NIEWŁAŚNIE patrzać przypatrywać się weyrzeć uważać pilnie y oglądać. *Oglądać śmierć y katow álbo oprawcow

wcow bez przestrachu. *Patrzać ná rzecz iáką rozmaicie n ro- żnych stron y w rożny sposob ią uważać. *Uważył y wniął rzecz w ten sposob tą drogą właśnie iák trzeba było.

E'NUMERATION, subst. fœm. (*Compte de plusieurs chases dont on fait meotion par le menu.* Ennmeratio. *Cic.* WYLI- CZENIE wyrachowanie wieln rzeczy z osobna.

ENVOISINE', m. ENVOISINE'E, f. (*Qui a des voisins.*) *Il est bien envoisiné, Il a de bons voisins.* Est illi eum bonis viciniras. *Cic.* *(*Le contraire est* Ei sunt mali vicini, *Il est mal envoisiné, Il a de meschants voisins.*) SĄSIEDZTWO ma- iący, w dobrym sąsiedztwie będący. 'Przeciwna iest: Zostaie w złym sąsiedztwie, złe ma sąsiady, złe sąsiedztwo, niepoczciwe.

(Mot bas & familier qui se dit en bien & en mal.) Słowo proste y potoczne w Francuskim w zły y dobry sposob.

S'ENVOLER, V n. (*S'enfuir en l'air en volant.*) Avola- re. Evolare. *Cic.* ULECIEC odleciec.

ON DIT an figure, *Son esperance s'est envolée* Spes illina evanuit. *Cic.* MOWIĄ *niewlasnie*: Uleciała odleciała go ná- dzieia odbiegła go zniknęła.

ENVOY, subst. masc. (*L'action d'envoyer*) Missio *Cicer.* POSŁANIE posyłanie wysłanie wysyłanie wyprawienie.

ENVOYE', m. ENVOYE'E, f part. pass. Missus. POSŁA- NY. POSŁANA, wysłany wysłanice, posłaniec posłannik, goniec

UN ENVOYE', (*Personne choisie qu'on envoye vers quel- que Prince, pour luy porter quelque dépêche de la part d'un autre Prince.*) Nuntius, *ou* Internuntius. Poseł osoba wybra- na wysłana do Pana iakiego dla niektorych spraw od drugie- go Pana wyprawiony.

ENVOYER, V. act. (*Dépêcher quelqu'un vers un lieu.*) Mittere. WYSŁAC wysyłać kogo posyłać ná mieysce iákie.

Envoyer vers quelqu'un. Allegare alicui, *ou* ad aliquem *Cic.* *Envoyer en ambassade.* Legatum aliquem ad alium mittere. *Cic.* *Envoyer quelqu'un sous main.* Submittere aliquem. Clàm aliquem mittere. *Envoyer quelqu'un devant.* Præmittere ali- quem. *Cic.* Wysyłać do kogo ná przeciw komu. *Wysyłać w Poselstwie. *Wysłac wyprawić kogo cicho potaiemnie pokry- iomu skrycie niewiadomie, *Posłać kogo wprzody przed sobą.

Envoyer quelqu'un en exil. Aliquem in exilium eiicere, *ou* projicere. *Cic.* *Au bout du monde.* Aliquem in ultimas terras mandare, *ou* amandare. *Cicer.* *En l'autre monde avec trois grains d'arsenic, avec le poison.* Aliquem veneno tollere. *Cic.* Posłać kogo ná wygnanie. *Ná koniec swiata. *Ná tamten świat go wyprawić trucianą.

ENVOYER QUERIR. Aliquem accire. *Cic.* POSŁAC po kogo do siebie.

ENYVREMENT, (*on prononce* anyvremant.) subst. m. (*L'estat d'une personne yvre.*) Ebrietas. Temulentia. f. *Cic. Plin.* PIIANSTWO, stan człeka piianego.

ENYVRER, V, act. (*on prononce* anyvrer.) (*Rendre yvre.*) Inebriare. *Cette herbe enyvre.* Hæc herba temulentiam facit. *Plin.* UPOIC upiiać piianym uczynić opoić. *To ziele iest pi- ianne upia, może się nim upić.

S'ENYURER. Inebriari. *Cic* UPIC się.

Faire enyvrer quelqu'un. Trahere aliquem in vinum, *ou* inebrietatem. *Liv.* Upoić kogo do piiaństwa go przywieść.

Cela empesche de s'enyvrer. Id ebrietatem arcet. To bro- ni od piiaństwa.

ENYURER signifie aussi, *Estourdir quelqu'un.* Alicujus aures obtundere. *Cic.* *Il va venir m'enyvrer de son babil, de son caquet, de ses vains discours.* Suâ loquacitate caput meum obtundet. ROZKLEKTAC komu głowę. *Jdzie áby mi rozklektał głowę rosprawianiem swoim.

ENYVRER se dit aussi an figure, comme *Il est enyvré de sa bonne fortune.* Dulci fortunâ ebrius est. *Hor.* *Il l'a eny- vré de louanges.* Laudibus illum opplevit. Obtudit illum lau- dibus. *S'enyvrer de sa propre grandeur.* Magnitudine suâ ebrium fieri. W FRANCUSKIM mowią *niewłaśni*: Piiany szczęściem swoim *to iest:* Zápamiętały. 'Upoił go podchleb- stwy, *to iest:* Zmamił zdementował. *Piiany nácnością wiel- kością swoią, *to iest:* Niepamiętaiący się zápominaiący się. W Polskim *záś* upiiać się *niewłaśnie* znáczy ubespieczać się ná co bardzo bez fundamentu y nieuważnie.

EOLIE, (*Province de l'ancienne Grece.*) Æolis. *Pam-Mel.* EOLIA Kray dawney Grecyi.

D'Eolie. Æolicus, a, um. Æolius. *Quint. Horat.* Z Eolii, Eolik, Eolicki.

EOLIENS, m. EOLIENNES, subst, f. (*Ceux & celles qui sont d'Eolie*) Æoles. Æolii. *Cicer.* EOLIKOWIE, Eolicy, Eolianie Eolianki ci y te co są n Eoli.

EOLIPILE, subst fœm (*Boule d'airain propre à souffler le feu.*) Æolipila. *Vitr.* ALEMBIK wietrzny do rozdmuchania y rozdymania ognia.

(Cette boule est creuse, ayant une queuë & un fort petit trou. On la echauffe pour rarefier l'air qui est dedans, & puis on la jette dans l'eau, qui remplit l'espace qui est vuide, & y condense l'air par sa froideure Ensuite on approche cette boule du feu, & il en sort un vent fort vehement qui souffle le feu.) Jest to kula miedziana dęta, z rurką y łochem niewiel- kim. Trzeba ią mocno rozgrzać dla rozrzedzenia powietrza w niey záwartego, *a* potym wrzucić w wodę ktora gdy ią nápeł- ni y znowu ściśnie powietrze w niey zimnem swoim postawić ią zátym ná przeciwko ognia, wypada tedy n niey wiatr bar- dzo mocny ktory rozdyma ogień.

E'PACTE, subst. f. (*Difference de l'année lunaire d'avec la solaire*) Epacta, *æ*, f. EPAKTA, roznoić dni biegu roczne- go słonecznego, od dni biegu rocznego Xiężycowego. *Dni po- zostałe w roku po skończonym biegu rocznym Xiężyca.*

(Terme de Comput Ecclesiastique.) Termin liczby kalen- darza Kościelnego.

E'PAMPRER, V. act. (*Oster les pampres de la vigne, qui empeschent de meurir le raisin.*) Pampinare. *Colum.* OBCI- NAC przerzedzać liście winne dla odkrycia gron áby doyrze- wały y dochodziły. *kastrować winnicę.*

(Terme des Vignerons, qui disent aussi Ebourgeonner la vigne.) Termin ogrodnikow y winnicznych robotnikow.

E'PAMPREMENT, subst masc (*L'action d'épamprer.*) Pampinatio, onis, f. *Cic.* OBCINANIE przerzedzanie winnicy

(Cherchez par *Es* les Mots que vous ne trouverez point par *E*, comme.) Szukay pod Es słow ktore nieznaydziesz przez E.

E'PELLER, V. act (*Nommer ses lettres l'une après l'autre pour assembler ses mots.*) Singulas litteras appellare, & sylla- bas connectere. act. SYLABIZOWAC litery do liter składać y złączać ucząc się czytać y słowa składać w czytaniu.

E'PERLAN, subst. masc. (*Petit poisson de mer qui est d'un blanc reluisant & sent la violette.*) Eperlanus. KIEŁB mor- ski rybka mała bardzo iásney białości y fiołkami pachnąca.

E'PHE'ME'RE, adject. m. & f. (*Qui ne dure qu'un jour.*) Ephemerus *Une fievre ephémére qui ne dure qu'un jour.* Fe- bris unius diei. JEDNODNIOWY co tylko trwa ieden dzień *Gorączka iednodzienna co dzień tylko ieden trzyma y omi- ia záraz.

E'PHE'ME'RIDES, subst. f. pl. terme d'Astronomie. (*Ta- bles qui marquent l'etat du Ciel tous les jours à midi.*) Ephe- meris. Ephemerides. *Ad Ephemeridem revertitur. *Cic.* *On a recours aux Ephémérides.* KALENDARZ, Tábliczki dla poznania południa co dzień ná każdym wieysca. *Do Tabli- czek punktu południowego codziennego udaią się.

E'PHESE, (*Ville maritime d'Asie, bastie par les Ioniens sous Andradus fils de Codrus.*) Ephesus. *Horat. Cicer.* EFEZ Miasto w Azyi po nád morzem stawiane przez Jonow Gre- kow ná Androda syna Kodrusowego.

E'PHESIEN, m E'PHE'SIENNE, f. (*Celuy, ou celle qui est d'Ephese.*) Ephesius *Cic.* EFEZYISKI EFEZYISKA Efezyi- czyk Efezyika ten álbo ta co iest z Efezu.

E'PHOD, (*on prononce* E PODE.) subst. masc. (*Habit Sa- cerdotal d'usage parmi les Juifs.*) Superhumerale. NARA- MIENNIK álbo náplecznik stroy Kapłański starozakonny u Zydow.

(C'estoit une espece d'Aube ou de Surplis.) Było to ná- kształt Alby álbo Komży.

E'PHORE, subst. masc. (*Magistrat de Sparte, Estubli pour brider l'autorité des Roys; comme à Rome les Tribuns du Peuple, pour brider celle des Consuls.*) Ephorus. *Cic.* EFOR Urzędnik Spartańskiey Rzeczypospolitey, postanowiony dla ukrocenia zbytniey mocy Krolewskiey; ták iáko Trybunowie Gminnego Ludu w Rzymie byli dla ukrocenia y sprzeciwie- nia się Konsulom, to iest Náywyższym Radźcom, gdy czego przez moc niesłusznie dokazać chcieli.

E'PIDAURE, (*Ville de l'Achaie.*) Epidaurus, i, f. *Strab.* Epidaurum. EPIDOR Miasto Achaii.

E'PIDE'MIE, *ou* E'PIDIMIE, subst. f. (*Mal contagieux, maladie populaire.*) Grassans morbos, *genit.* grassantis morbi, masc. ŁOZNA Choroba záraźliwa y pospolita panuiąca

E'PIDE'MIQUE, adject. m. & f. comme *Une maladie épi- démi-*

démique. Morbus popularis. ŁOZNICA, Choroba pospolita, zárazliwa, y przyrzuena.

E'PIDE'ERME, subst.masc. terme d'Anatomie, (*qui se dit d'une petite peau qui est par dessus la cuir ou la vraye peau.*) Summa cuticula, æ, f. SKORKA z wierzchnia ná skorze prawdziwey Termin Anatomiczny.

E'PIGASTRE, subst.m. terme de Médecine, (*C'est la partie anterieure du bas ventre.*) Abdomen. *Plin.* SŁABIZNA Brzuchowa Termin Lekarski.

E'PIGLOTTE, subst.f. terme de Médecine. (*C'est le couvercle du larinx, fait en forme de petite langue.*) Epiglottis, is, fœm. Z KRTĄNI błonka termin Lekarski.

E'PIGRAMMATISTE, subst masc. (*Qui fait un ouvrage d'épigrammes, comme a fait Martial.*) Epigrammarista, æ, m. WIERSZOPISZ wierszow krotkich dowcipnych iákiemi pisał Marcyalisa.

E'PIGRAMME, subst.f. (*Espece de Poësie courte qui se termine par quelque pointe*, ou *quelque pensée subtile.*) Epigramma. *Cic.* WIERSZ Krotki w kilku álbo kilkunastu wierszach upisuiący co z konceptem dowcipnym á niespodziewanym zákonczaiący.

E'PILEPSIE, subst. f. terme de Médecine. (*Mal caduque, proprement Convulsion de tout le corps & un retirement des nerfs.*) Morbus sonticus. WIELKA Choroba rwanie się wszystkich żył y wstargnienie po wszystkim ciele.

E'PILEPTIQUE, adject m. & f. Sonticus. KADUKIEM álbo wielką chorobą ruszony.

E'PILOGUE, subst m. (*La fin d'un discours.*) Epilogus, i, m Conclusio. Peroratio. *Cic.* KONIEC zákończenie mowy iákiey konkluzya mowy poważney.

E'PILOGUER, V.act. (*Censurer, rechercher curieusement ce qu'il y a de mauvais dans les actions d'autruy.*) Nasuté distringere scripta, *ou* dicta alicuius, (go, gis, distrinxi, districtum.) *Phad* Carpere, (po, pis, psi, ptum.) act.acc. *Cic.*. PRZYGANIAC podstrzegáć ciekawie we wszystkim co się dzieie między ludźmi ná świecie czemu by przyganiać, y uszczaknąć

E'PILOGUEUR, subst. m. (*Celuy qui épilogue.*) Molestus carptor. *Aul-Gell.* POSTRZEGACZ cudzych spraw szpocący przyganiaiący.

E'PIPHANIE, subst.f. (*L'apparition d'une estoile aux trois Roys Mages.*) Apparitio. Manifestatio. Epiphania. SWIĘTO Trzech Kroli. Trzey Krolowie, Ziawienie Páńskie.

E'PIPHONE'ME, subst.f. (*Espece d'exclamation qu'on ajouta souent à la fin d'une narration.*) Epiphonema. Exclamatio sententia. (Tantæ-ne animis cœlestibus iræ? *Quoi donc les Dieux sont-ils si coleres? Les Dieux à cet excès portent ils leur colere?*) WIERSZ z podziwieniem kończący powieść iáką. Także się to y w Bogach gniew wielki znáyduie?

E'PIPLOON, subst.m. terme d'Anatomie (*Coëffe étenduë sur le bas du ventricule & des intestins.*) Omentum, i, n. *Plin.* BŁONA trzewa okrywaiąca pod brzuchową słabizną. *Kałdun* Termin Anatomii.

E'PIRE. (*Province de l'ancienne Grece, entre la mer d'Ionie & l'Achaie.*) Epirus. *Cic.* EPIR Prowincya dawney Grecyi między Morzami Jonii y Achaiy.

E'PIROTE, adject.m & f. *Celuy & celle qui est natif d'Epire.*) Epirota, æ, masc. Epirensis, is, m. & f. *Liv.* EPIROTANIN Epirota, Epirotanka ten álbo ta co iest z Epiru.

E'PISCOPAL, m. EPISCOPALE, f. adject. (*D'Evesque.*) Pontificius. Episcopalis. BISKUPI, BISKUPIA.

E'PISCOPAT, subst. m. (*La dignité d'Evesque.*) Pontificatus, ûs *Cic.* BISKUPSTWO Biskupia Godność.

EPISODE, subst.m. *mieux que* f. (*Histoire*, ou *action détachée qui sert à un Poëte, pour remplir son ouvrage d'une grande diversité d'évenemens singuliers.*) Episodium. Res adventitia & extra argumentum assumata, f. WPADAIĄCA z boku do wiersza powieść: rożnych trafunkow y przypadkow odstąpiwszy rzeczy ktorą sobie wierszopis zá cel obrał.

EPISODIQUE, adject. m. & f. *Une personne épisodique*, (*qui n'est point du sujet du poëme.*) Persona in fabulam extra argumentum inducta. OSOBA wdána z boku, wpadaiąca w wiersz mimo pryncypalnie záłożoney materyi.

EPISTYLE, subst.f. (*Architrave dans un bastiment.*) Epistylium. *Vitr.* KAPITELE słupow snycerskich álbo murowanych nágłowki, makowice.

E'PISTOLAIRE, adject.m. & f. (*Touchant les lettres, les epistres.*) comme *Stile epistolaire, la maniere d'écrire des lettres.* Stylus epistolaris, m. *Mart.* LISTNY Listowy listowny co do listow nálcży styl listowny, sposob pisánie listow.

EPISTRE, *ou* EPITRE, subst.f. (*Lettre missive.*) Epistola. *Cic.* LIST pisany posyłany.

(Ce mot François ne se dit que des Epistres dédicatoires, des Epistres de S. Paul, de Ciceron, de Seneque & de Pline, & on ne le dit point des lettres qu'on envoye à ses amis, si ce n'est ironiquement.) To słowo Francuskie mowi się tylko o przemowach álbo listach przypisnych ná początku księgi iákiey komu przypisaney z druku, o listach S Pawła y innych w Pismie SS. o listach Cyceronowych y Seneki, á záś o inszych listach posyłanych zwyczaynych nie mowi się chyba náśmiech

EPITAPHE, subst.fœm. *mieux que* m. (*Monument qu'on dresse à l'honneur d'un défunt pour en conserver la mémoire, & qui contient une inscription, qui marque le jour de sa mort, & quelque éloge de ses vertus.*) Epitaphium. *Mart.* Elogium tumulo inscriptum. *Suet.* Elogium funebre. *Cic.* Inscriptio. NAGROBEK wystawiony z nápisem ná pamiątkę y pochwałę umarłego z wyrażeniem dnia y roku śmierci iego.

(Le mot *Epitaphium* se trouve dans Ciceron, mais pour un Discours funebre.) Epitafium w Cyceronie znáczy mowę pogrzebową.

EPITHALAME, subst. m. (*Chant nuptial*, ou *Vers à l'occasion de quelque mariage.*) Nuptiale carmen. WIERSZ weselny ślubny, z okazyi Wesela álbo Slubu iákiego.

EPITHETE, subst. f. Epithetum, i, n. *Quint.* SŁOWKO przydatnie chwalące álbo ganiące.

EPITOME, subst.f. (*Un abregé de quelque ouvrage.*) Epitome *Cic.* Compendium. *Quint.* ZEBRANIE skrocenie.

EPITOMER *un ouvrage*, V.act. (*En faire un abregé.*) In epitomen, ponere opus. ZBIERAC krotko księgę iáką.

(Mot nouveau dans nostre Langue.) Słowo nowe w Francuskim iezyku.

EPODE, subst.f. Epodos, *ou* Epodos, i, m. (*quoy qu'il soit de* feminin *dans la remarque suivante.*) KSIĘGA ostatnia po skończonych księgach wierszow lirykow Horacyuszowych álbo tym podobnych.

Horace a intitulé le v. liv. de ses Odes, Livre d'Epodes, *Liber Epódon*, c'est á dire, *Liber versuum epódon*, Livre où chaque grand vers de l'Ode est suivi d'un petit vers, qui finit le sens. Horacyusz piątą księgę wierszow swoich lirykow názwał księga Epodow, to iest księga wierszow gdzie każdy dłuższy wiersz ma po sobie ieden krotszy w ktorym kończy sens cały.

EPOQUE, subst. f. (*Certain point fixe d'où l'on commence à compter les années.*) Æra, æ, f. *Cal.* EPOKA punkt czasu znáczny, od ktorego zaczynaią rachować lata dalsze.

E'QUARRER *des bois*, ou *des solives*, V. act. Ligna quadrare. *Colum.* OBRABIAC drzewo, álbo belki w kostkę.

(On prononce *E'carrer.*) Wymawia się *Ecarrer.*

E'QUATEUR, subst.m. (*Un des grans cercles de la Sphére artificielle, qui divise le globe du monde en deux parties égles: l'une septentrionale, & l'autre meridionale*, ou *communément la Ligne.*) Circulus æquinoctialis. m. *Var.* EKWATOR ieden z wielkich pasow sfery robioney ktory dzieli okrąg świata ná dwie części rowne iedną połnocną drugą południową.

E'QUERRE, (*on prononce* ekerre.) subst. f. (*Instrument de géometrie composé de deux regles, qui sert à tracer & à mesurer des angles droits.*) Norma. WĘGIELNICA.

E'QUESTRE, adject. m. & f. qui ne se dit qu'en ce sens. *Une statuë equestre*, ou *d'un homme à cheval.* Statua equestris. *Cic* OSOBA konna, Posąg osoby ludzkiey ná koniu.

(On prononce *qu* dans les mots suivants comme un *K.*) W nástepuiących słowach francuskich *qu* wymawia się iáko *K.*

EQUILIBRE, subst. f. (*Egale pesanteur de deux corps.*) Æquilibrium, ii, n. *Sen.* **Une chose qui est dans l'équilibre.* Res paribus librata ponderibus. ROWNOSC, waga iedna, szala szal z obustron rowność ná żadną stronę nie przeważaiąca. * Rzecz ná rowney szali będąca, w rowności swoiey. Rowney wagi.

Qui est dans l'équilibre. Æquilibris & hoc æquilibre, adject. *Vitr.* Co iest w rowności.

Mettre une chose en équilibre. Aliquid paribus ponderibus librare. Ná rowną szalę co brać, álbo, postanowić ustánowić co ná rowney szali.

L'action de mettre une chose en équilibre. Libratio. *Vitr.* Ważenie miarkowanie rowności szal.

E'QUINOCTIAL, m. E'QUINOCTIALE, f. adject. Æquinoctialis. *Vitr.* PONOCNY.

E'QUINOXE, subst. m. (*Le temps de l'année où les jours sont égaux aux nuits.*) Æquinoctium. *Cic.* POROWNANIE dnia z nocą.

E'QUIPAGE, subst. m. (*Provision de tout ce qui est necessaire pour voyager.*) Instructus. WYPRAWA w drogę, gotowość sprzęt porządek podrożny.

E'QUIPAGE *de chasse.* Venationis apparatus. *Petr.* PORZĄDEK myśliwski do polowania.

E'QUIPAGE *de vaisseau.* Armamenta nautica. PORZĄDEK okrętowy do żeglowania.

E'QUIPAGE *de guerre.* Belli instrumentum. *Cic.* PORZĄDEK żołnierski woyskowy woienny do woiowania.

QUAND on dit absolument qu'*Un homme a équipage*, ou *un équipage*, on veut dire par là qu'*Il a chevaux, carrosse & domestiques.* Instructus est equis, rhedâ, familiâ. TO słowo Francuskie samo przez się znaczy porządek wozowy do iechania, Człowiek co porządnie ieździ to iest máiący konie káretę ludzi.

Se mettre en équipage. Se rebus ratione suæ conditionis instruere. Sporządzać się porządki sobie rożne sprawowáć według stanu swego.

E'QUIPE'E, subst. f. (*Entreprise belle en apparence, mais qui ne réüssit point*) Præclara molitio, ad speciem, sed irrito conatu. DAREMNY záwod, wielki zámách ná co á prożny y dáremny.

E'QUIPEMENT, subst. m. se dit en terme de Marine (*de l'assortiment qui est nécessaire à la subsistance, à la sureté & à la manœuvre de l'équipage d'un vaisseau*) Armamenta, orum, n. plur. *Plin.* OPORZĄDZENIE okrętu wewszystko co iest potrzebnego do sprzętu, mocy, bespieczeństwa y wystawienia zupełnie porządnie okrętu do żeglugi.

E'QUIPER, V. act. (*Fournir toutes les choses nécessaires pour quelque voyage, ou pour quelque entreprise.*) Aliquem rebus omnibus instruere (ad iter aliquod conficiendum, ad aliquam expeditionem.) °*Equiper d'armes & de canons.* Armis & tormentis instruere. act. acc. OPORZĄDZIC w drogę, porządnie wyprawić wewszystko co do drogi lub inszey imprezy iákiey należy. °Opatrzyć bronią y armatą.

Equiper un vaisseau. Navigium armamentis instruere. *Colum.* Oporządzić okręt woienny wyprawowáć.

S'E'QUIPER. Sibi necessaria comparare ad aliquid. OPORZĄDZIC się sporządzać się co do odzienia y inszych potrzeb domowych.

E'QUITABLE, adject. m. & f. (*Moderé & sage.*) Æquus. Æquabilis. *Cic.* °*Equitable à tous.* Æquabilis inter omnes. *Cic.* SPRAWIEDLIWY słuszny pomiarkowany uważny. °Sprawiedliwy iednakowo dla wszystkich.

E'QUITABLEMENT, adv. (*D'une maniere équitable.*) Æquè. Æquabiliter. adv. *Cic.* SPRAWIEDLIWIE słusznie.

E'QUITE', subst. f. (*Justice.*) Æquitas, atis, f. *Cic.* °*Suivre l'équité.* Æquum & bonum colere. *Plaut.* ° *Avoir l'équité pour soy.* Æquum & bonum habere. °*Parler pour l'équité*, ou *selon l'équité.* Æquum bonum dicere *Ter.* °*Juger selon l'équité.* Judicare ex æquo & bono. *Cic.* SPRAWIEDLIWOSC słuszność. °Jść zá słusznością. ° Mieć słuszność po sobie. °Mowić zá słusznością. °Sądzić według słuszności.

E'QUIVALENT, m. (*on prononce* équivalant.) E'QUIVALENTE, f. (*Qui vaut autant qu'un autre.*) Tantumdem valens ROWNY rownaiący się, wychodzący ná iedno.

E'QUIVOQUE, subst f. (*Mot à deux sens.*) Verbum ex ambiguo dictum. *Cic.* SŁOWO oboiętne obostronne oboiákie co się ná dwoie rozumieć może.

Se servir, ou *user d'équivoques.* Ambiguè loqui *Cic.* Záżywáć słow oboiętnych.

E'QUIVOQUE signifie quelquefois, *Une bévuë, méprise, inadvertance.* Erratio, onis, f. OMYŁKA, omylenie się, nieostrożność niepostrzeżenie się.

E'QUIVOQUE, adject. m. & f. Ambiguus. *Cic.* OBOIĘTNY obostronny &c.

E'QUIVOQUER, V. neut. (*Faire des équivoques.*) Verbis ambiguis uti. OBOIĘTNIE mowić.

S'E'QUIVOQUER, (*Se méprendre, se tromper.*) Allucinari, *ou* hallucinari *Cic.* OMYLIC się wziąć iedno zá drugie, niepostrzedz się.

E'RABLE, subst. m. (*Arbre.*) Acer. KLON klenina drzewo, álbo Jáwor.

D'E'RABLE, ou *de bois d'érable.* Acernus. *Mart.* KLONOWY, Jáworowy.

E'RAFFLER *la peau*, V. act. (*Déchirer la peau avec quelque chose d'aigu.*) Cuticulam lacerare. *Ovid.* ZEDRZEC rozedrzeć skorkę zdrasnąć czym ostrym.

E'RAFFLEURE, *ou* E'RAFFLURE, subst. f. Laceratio. *Cic.* ZDRASNIENIE, ZADRASNIENIE.

E'RECTION, subst. f. (*L'action d'élever.*) Institutio. Constitutio, onis, fœm. POSTAWIENIE, ustanowienie wystawienie stanowienie.

Erection d'une Baronnie en Comté. Postanowienie Báronii, Hrabstwa.

E'RE'SIPELE, subst. f. (*Inflammation sur la surface du corps causée par des humeurs acres.*) Erysipelas. *Cels.* ROZA choroba, zápalenie z wierzchu ná ciele ná iákiey części z ostrych humorow.

ERFORD, (*Ville capitale du Langraviat de Turinge en Allemagne.*) Erfordia, æ, f. ERFORD Miásto głowne Landgrawiatu Turingii w niemczech.

ERGOT, subst. m. (*Ongle de derriere de certains animaux, comme des coqs.*) Calcaria, ium, n. plur. *Colum.* OSTROSZKA pázur żádni, iáko u koguta y niektorych inszych ptakow.

ON DIT populairement & figurément, *Se dresser sur ses ergots*, ou *Monter sur ses grands chevaux*, pour dire *S'emporter avec insolence.* (*parler d'un ton élevé & en maistre.*) Extollere caput & se erigere. *Cic.* NA hardość się wzbiiać, hardzieć.

ERGOTER, V. neut. mot bas & populaire. (*Disputer opiniâtrément contre quelqu'un*) Argutari. Vitilitigare. WADZIC się sprzeczać się o co z kim upornie wárcholić się z kim.

E'RIDAN, (*Fleuve d'Italie qu'on appelle autrement le Pô.*) Eridanus. ERYDAN Rzeka włoska ktorą inaczey zowią Rzeka *Pô.*

E'RIGER, V. act. (*Elever, poser.*) Erigere. Statuere. °*Eriger une terre en Duché.* Prædium titulo Ducatûs insignire. WYSTAWIC stawiáć postanowić. ° Máiętność iáką Xięstwem uczynić, Xiążęcym tytułem nádáć.

ERRANT, m. ERRANTE, f. (*Qui va çà & là.*) Errans. Errabundus. Vagus. *Cic. Hor.* °*Des étoiles errantes.* Stellæ errantes *Cic.* BŁĄKACZ, BŁĘDNY, włoczęga co tám y sam chodzi. °Gwiazdy błąkaiące się, Plánety bieg maiące á nie mieysce...

ON DIT populairement, *C'est un vray Juif errant*, (*parlant d'un homme qui n'est jamais chez luy, qui court toujours çà & là.*) Erro, onis, m. *Hor.* WŁOCZĘGA co go nigdy w Domu nie zástanie iák żyd co się po iármarkach włoczy.

ERRATA, subst m. (*Table des fautes survenuës en l'impression d'un livre.*) Errata. Menda. BŁĘDY omyłki reiestr omyłek drukarskich w Księdze iákiey ná końcu wyrażony.

On ne donne point d's à ce mot au plurier, non plus qu'à celuy d'Opera.) To słowo *errata* francuskie Błędy omyłki pisze się bez *s* w większey liczbie, iáko też słowo *Opera.*

ERRE, subst f. qui ne se dit que dans les phrases suivantes, *Aller grand'erre*, *Aller belle erre*, pour dire *Aller bon train.* Properare, *ou* festinare gradum. *Cic* JSC iechać prędko spieszno bardzo dobrze iechac wiele uiechać, álbo ysć.

LES ERRES *du cerf & des autres bestes de brout*, (*les traces qu'il laisse, par où il passe.*) Cervi vestigia. TROP ieleni álbo inszego zwierza podobnego co trawą żyie.

ERREMENTS, (*on prononce* ermants) subst. m. pl. terme de Palis (*Le dernier état des choses.*) *Reprendre les mesme érrements.* Ad institutum redire. °*Suivre toujours les mesmes errements* Eundem cursum tenere. *Cic.* NACZYM ná ostatku rzecz stanęła náczym co stanęło. Wrocić się do tego ná czymeś y my byli stánęli, ná czym przed tym stanęło. Záwsze sobie iść iednym Trybem.

Reprendre les errements d'un procès. Institutam litem sequi. Sprawę, záczętą daley prozekwować prawo zaczęte kończyć od tą co ná czym stanęła.

ERRER, V neut. (*Voyager sans tenir de route certaine. aller ça & là*) Errare. Vagari. Divagari. *Cic.* BŁĄKAC się tám y sam iádąc nie trzymaiąc się żádney pewney drogi.

ERRER signifie aussi *S'abuser, se tromper, se meprendre.* Errare. Falli. ZBŁĄDZIC omylić się.

ERREUR, subst. f. qui se dit au plurier dans le sens naturel, comme *Les erreurs d'Ulysse*, (*ses longs voyage sur mer.*)

Ulyssis

Ulyſſis errores,orum,m.pl *Cic.* BŁĘDY błąkania ſię Ulyſſe-ſowe w długiey iego peregrynacyi po morzu.

ERREUR, (*Fauſſe opinion qu'on ſe met dans l'eſprit, ſoit par ignorance ou autrement.*) Error.*Cic.* BŁĄD ktorym kto ſobie nábiie głowę, bądź przez niewiadomość bądź inaczey.

Eſtre aveuglé par l'erreur & par la cupidité. Erroribus caecari aut cupiditate. *Cic.* **Tomber dans l'erreur.* Labi in errorem. *Cic.* **Jetter quelqu'un dans l'erreur.* Inducere aliquem in errorem. **Tirer quelqu'un d'erreur.* Liberare aliquem errore. *Cicer.* Być zaślepiony błędem y łakomſtwem. *Wpaść wbłąd.*Wprowadzić kogo wbłąd.*Wyprowadzić kogo z błędu.

ERREUR ſignifie, *quelque faute, en general.* Erratum, i, neut.*Cic.*(*& ſur tout en Arithmetique.*)Car on dit ERREUR *de calcul.*Calculus erroneus. BŁĄD pobłądzenie w czym wykroczenie, a właſzcza w rachunkach,zmylenie,omyłki rachunkowe.

*Faire une erreur de calcul.*Malè rationes ſubducere. Omylić ſię w rachunku.

ERRONNE',m.ERRONNE'E,f.adject. (*Qui eſt faux & qui tient de l'erreur.*) In errorem inducens.Falſus,*Cic.* BŁĘDNY, błędliwy omylny omylaiący fałſzywy.

ERS,ſubſt.m (*Sorte de legume, qui eſt une eſpece de veſce.*) Ervum, *Plin.* GĘSIA wyka, álbo wilczy groch.

ERTE, comme ESTRE *à l'erte,* (*Prendre garde à ſoy & à tout ce qui ſe paſſe, de peur de ſurpriſe.*) Vigilare, (lo, as, avi,atum.) Excubare. **Tenir quelqu'un à l'erte.* Aliquem attentum & ſollicitum habere. *Cic.* PILNOWAĆ być pilnym czuć z pilnością áby co nie przypadło.*Trzymać kogo w czułości y pilności, kazać mu pilnować.

E'RUDITION,ſubſt.f. (*Science, doctrine.*) Eruditio. *Cic.* NAUKA umiejętność.

Une profonde erudition. Altiſſima eruditio. *Quint.* GŁĘBOKA náuka.

ES,eſt moſt une Prépoſition locale,comme *és fauxbourgs* pour *Aux fauxbourgs*;& alors elle s'exprime par *In* avec l'Ablatif lorſqu'il n'y a point de mouvement, & avec l'Accuſatif lorſqu'Il y en a: quand elle eſt jointe au mot *Environs,* on l'exprime par *Circa* avec l'Accuſatif, comme *Circa urbem,* E's environs de la ville. **Es* eſt auſſi une Prépoſition privative, comme dans les Verbes *Esbourgeonner, Esburber:* elle eſt quelquefois augmentative,comme dans *S'Eſlancer,*ſe lancer avec effort. W, na, prepozycya częſtokroć mieyſce, iáko: ná przedmieściach á w ten czas wyraża ſię w łacińſkim przez *In* z ablatywem, nie znacząc ruſzenie ſię z mieyſca, á w polſkim przez ná, á z akuzatywem znácząc ruſzenie ſię z mieyſca. Kiedy w Francuſkim łączy ſię z tym ſłowem *Environ* około wyraża ſię w łacińſkim z tą prepozycyą *Circa* z akuzatywem w około: w około miaſta.*Ta prepozycya w Francuſkim kiedy ſię łączy z ſłowami ktore ſą z niey złączone, czaſem znaczy odjęcie czego iákoż obrywać liście winne zbyteczne,ogolić, brody pozbawić. Czaſem záś znaczy uſilnie z uſilnością iáką co czynić. Sunąć ſię wyſunąć ſię uſilnie y z prędkością.

On eſt averti que dans tous les mots compoſez de cette Prépoſition,l'on ne fait point ſonner l'*S* en les prononçant;mais on éleve ſeulement l'*E,* cette remarque eſt generale pour les mots ſuivants, ou l'on avertira de la prononciation.) Przeſtrzega ſię záś że we wſzyſtkich ſłowach ſkładanych Francuſkich z tey prepozycyi w prononcyacyi *S.* ginie to ieſt nie wymawia ſię ále tylko *E,* głośniey ſię mowić powinno. Ta przeſtroga ieſt ogolna dla wſzyſtkich ſłow náſtępuiących gdzie ſię w prononcyacyi ich przeſtrzeże.

S'ESBAHIR, *prononcez* S'E'BAHIR,V.neut.(*Eſtre ſurpris par quelque choſe d'extraordinaire,qui cauſe de l'eſtonnement & de l'admiration.*) Mirari. *Cic.* Stupere. ZDUMIEĆ ſię zádziwić ſię z záponmnieniem ſię.

(Mot bas & populaire.) Słowo Francuſkie podłe.

ESBAHISSEMENT, *prononcez* E'BAHISSEMENT,ſubſt. m. (*Admiration ſubite, eſtonnement cauſé par quelque choſe d'extraordinaire.*) Miratio. Stupor. *Cicer.* ZDUMIENIE ſię zápomnienie ſię od zdumienia.

ESBARBER, *prononcez* E'BARBER.V.act.(*Raſer,couper la barbe.*) Barbam tondere.*Cic.* OGOLIĆ brody pozbyć álbo pozbawić.

ESBARBER, (*Tondre à l'entour, comme l'on fait les arbuſtes.*) Tondere. *Cic.* CHĘDOŻYĆ Drzewa do koła oſkrobuiąc ze rachu &c.

ESBAT,& *vieux* ESBATS *au plurier,*ſubſt.m.(*prononcez*

E'BATS.) (*Divertiſſements.*) Luſio. Exercitatio ludicra. *Cic.* PLĄSY zábawy igraſzki uciechy.

(Vieux mot Celtique & bas Breton.) Stare ſłowo Celtow, á podłe Bretonow.

Prendre ſes ébats. pour dire *Se rejouir.* Exercitatione ludicrâ delectari,*ou* ſe oblectare.*Cic.* Pląſy ſtroić bawić ſię igráć igraſzki ſtroić cieſzyć ſię.

(Phraſe du diſcours familier.) Spoſob mowienia mowy potoczney.

S'ESBATTRE, *prononcez* S'E'BATTRE, V. neut. (*Se divertir à quelque jeu.*) Ludere. Luſione aliquâ,*ou* exercitatione ludicrâ. BAWIĆ ſię igraſzkami igráć, grą iáką ſię zábawiać.

(Mot du diſcours familier.) Słowo podłe.

ESBAUBI, (*prononcez* E'BAUBI.)m. ESBAUBIE,f.adject. (*Terme populaire & vieux qui ſignifie la meſme choſe qu'ESBAHI, mais d'un ébahiſſement accompagné de trouble.*) Attonitus. Stupefactus,a,um. *Cic.* ZDUMIAŁY z zápomnieniem ſię álc od przeſtrachu iákiego.

ESBAUCHE, *prononcez* E'BAUCHE, ſubſt. f. (*Premier deſſein, ou le premier crayon de quelque ouvrage.*) Adumbratio,*Cic.* PROBA pierwſza czego, proſty ryſunek.

ESBAUCHE',maſc. ESBAUCHE'E,f. (*prononcez* E'BAUCHE'.) Adumbratus. Rudis & hoc rude. *Cic.* PROSTY, dla proby tylko po proſtu dany, rozpoczęty.

ESBAUCHER, *prononcez* E'BAUCHER, V.act. (*Donner la premiere forme à un ouvrage, en faire le premier crayon.*) Adumbrare. Delineare. *Cic.* Inchoare. *Plin.* PROSTĄ probę czego wydać.

E'BAUCHER ſe dit chez les Sculpteurs en pierre & en bois, (*quand ils dégroſſiſſent la pierre & le bois à coups de ciſeaux.*) Lapidem, *ou* lignum deformare. *Vitr.* OKRZESYWAĆ obrabiać drzewo kamienie co do roboty ſnycerſkiey, lub kamieniarſkiey.

ESBLOUIR, *prononcez* E'BLOUIR, V. act. (*Empeſcher l'action de la veuë par une trop vive lumiere qui bleſſe les yeux.*) Oculos, *ou* oculorum aciem perſtringere. *Plaut. Cicer.* RAZIĆ przytłumić przerazić ćmić wzrok zbyteczną iáſnością

Eſtre ébloui. Caligare,(go,as,avi,atum,)n.*Celſ.* Oczy mieć zrażone od światła wielkiego.

ESBLOUIR ſe dit figurément & ſignifie, *Tromper, ſurprendre l'eſprit & les ſens par de fauſſes raiſons, & de fauſſes lumieres.* Preſtringere, *ou* Perſtringere, act. acc. *Cic.* OSZUKAĆ zwieść omamić kogo pozorem iákim zmyślonym, racyami pozornemi

ESBLOUISSEMENT, *prononcez* E'BLOUISSEMENT, ſubſt m. (*Trouble qui ſe fait dans l'action de la veuë, ſoit par une trop vive lumiere, ſoit par des vapeurs, qui viennent des entrailles.*) Oculorum caligo,f.*Plin.* PRZERAZENIE ćmienie w oczach od zbytniey iáſności álbo waporow żołądka.

Cét ébloüiſſement me reprend ſouvent. Crebrò refricat lippitudo,*Cic.* To ćmienie w oczach często mię nápada,często mi ſię wraca.

ESBORGNER, *prononcez* E'BORGNER, V.act. (*Crever un œil à quelqu'un, le rendre borgne, ſoit en luy arrachant un œil, ſoit en le luy crevant.*) Aliquem oculo altero capere. act. *Cic.Liv.* OŚLEPIĆ oko komu, wybić, álbo wyrwać.

ESBOUILLIR, *prononcez* E'BOUILLIR, V. act. & neut. (*Faire évaporer une partie de la liqueur qu'on met ſur le feu.*) *Il faut laiſſer ébouillir cette liqueur à moitié.* Ad mediam partem iſte liquor deferveat oportet. *Apit.* WYGOTOWAĆ niech wywre co ná ogniu. Trzeba áby ſię to wygotowało do połowy.

S'ESBOULER, (*prononcez* S'E'BOULER.) V. n. (*Fondre en bas.*) Collabi. *Plaut.* **Cette terraſſe s'éboule de tous les coſtez.* Hic agger ſolutus undique collabitur,*ou* corruit. GRĄZNĄĆ západać. *Ta grobla ze wſzyſtkich ſtron ſię západa wali ſię grąznie.

ESBOULEMENT, *prononcez* E'BOULEMENT, ſubſt. maſc. (*L'action d'ébouler.*) Dejectio. Lapſio. *Cic.* UPADANIE grąznienie západanie wywrocenie obalenie wálenie ſię.

ESBOURGEONNER, *prononcez* E'BOURGEONNER, V.act. (*Oſter, couper les bourgeons & les nouveaux jets de la vigne & des arbres.*) Pampinare. *Colum.* OBRYWAĆ obcinać przerzedzać winne liście y nowe latorośle kaſtrować

ESBOURGEONNER, *prononcez* E'BOURGEONNEMENT, ſubſt. m. (*L'action d'ébourgeonner la vigne.*) Pampinatio.*Colum.* OBRYWANIE obcinanie winnicy.

ESBRANCHER, *prononcez* E'BRANCHER, V. act. Arboris ramos amputare. *Plin.* OBCINAC gałęzie a drzew drzewa obcinać okrzeſywać.

ESBRANCHEMENT, *prononcez* E'BRANCHEMENT, (*l'Action de coupper les branches des arbres par cy, par là.*) ſubſt m Ramorum amputatio. Intercluſatio. *Plin.* OBCINANIE drzew tom y ſam przerzedzanie rownanie ich.

ESBRANLEMENT, *prononcez* E'BRANLEMENT, ſubſt maſc. (*Secouſſe*) Quaſſus. Concuſſus. Succuſſus. *Cicer.* TRZĘSIENIE, wſtrząśnienie.

Ebranlement des dents. Dentium labefactio. *Plin.* OBRUCHANIE zębow chwianie zębow oſłabienie.

ESBRANLEMENT ſe dit auſſi au figuré, (*de l'ame & du courage qui s'abbat dans les diſgraces.*) Animi labefactio, au conquaſſatio. ZACHWIANIE zádrżenie zátrząśnienie co do umyſłu tr. cąc ſerce y ochotę w przeciwnoſciach.

ESBRANLER, *prononcez* E'BRANLER, V. act. (*Secouër*) Quatere. Concutere. Quaſſare. Conquaſſare. *Cic. Liv.* **Ebranler les murailles à coups de bélier.* Ariete crebro quatere muros. *Liv.* ZATRZĄSNĄC záchwiać czym oſłabić. *Oſłabić mury uſtawicznym tłuczeniem taranami.

ESBRANLER ſe dit au figuré (*des mouvemens que font les perſonnes.*) comme *Ebranler le credit de quelqu'un.* Convellere gratiam alicujus. *Caſ.* au labefactare. **Ebranler la volonté de quelqu'un par ſes paroles.* Pectus alicujus verbis convellere. *Ovid.* **Lorſque l'armée s'ébranloit pour donner.* Cùm movebatur acies, ut incurreret in hoſtes. *Caſ.* **On voyait s'ébranler tout un peuple en nôtre faveur* Ad noſtri defenſionem populus omnis movebatur. ZACHWIAC zátrząſnąc oſłabić *niewłaśnie:* co do oſob oſłabić kredyt czyi, łaſkę u kogo, álbo w łaſce czyiey kogo oſłabić. *Wzruſzyc poruſzyć wolą czyią słowami ſwemi. *Gdy ſię ruſzało woyſko do ſprawy. *Widziec było iako wſzyſtek lud wzruſzył ſię zá nami.

ESBRANLER ſe dit encore figurement, comme *Ebranler que qu'un dans ſa réſolution.* Aliquem labefactare. *Ter.* **Le voila ébranlé pour le moindre mot.* Labaſcit uno verbo victus. *Ter.* ZACHWIAC kogo ieſzcze *niewłaśnie:* co do przedśięwzięcia. *Náymnieyſzym słowkiem ſię záchwiewa

ESBRECHER, *prononcez* E'BRECHER, V. act. (*Faire une breche à un couteau, ou à quelque autre ferrement.*) Gladii aciem ex parte effringere. WYSZCZERBIC ſzczerbę uczynic w nożu ſzabli lub inſzym ſtatku żelaznym.

ESBRENER, *prononcez* E'BRENER, V. act. (*Torcher un enfant qui fait encore ſes ordures ſous luy.*) Inquinatum puerum abſtergere. PODETRZEC dziecię małe ktore ieſzcze pod ſię czyni.

(Mot populaire & bas.) Słowo poſpolite y podłe.

ESBRUITER, *prononcez* E'BRUITER, V. act. (*Répandre une choſe, la divulguer.*) Palàm aliquid facere. **Il ne faut pas laiſſer ébruiter l'affaire.* Res eſt ſilentio premenda. ROZGŁOSIC roznoſić co. *Nie trzeba tego rozgłoſzać.

(Mot du diſcours familier) Słowo dyſkurſu potocznego.

ESBULLITION, *prononcez* E'BULLITION, ſubſt. fœm, (*L'action d'ébouillir.*) **Après une, ou deux ebullitions.* Poſtquam ſemel & iterum ebullierit *Cat.* GOTOWANIE ſię zágotowanie ſię. *Ják ſię raz álbo dwa zágotuie.

EBULLITIONS *de ſang.* Sanguinis eruptiones. *Scrib Larg.* WYRZUCENIE kroſt czerwonych po ciele z gorącości krwi

ESCABEAU, ſubſt. m. *ou* ESCABELLE, ſubſt. fœm. (*Petit ſiege quarré à s'aſſeoir.*) Scabellum. *Cic.* STOŁECZEK niſki do ſiedzenia klęczenia álbo nog podparcia podnożek.

ESCACHER, *prononcez* E'CACHER, V. act. (*Meurtrir, ou briſer en preſſant.*) Terere. Conterere. Obterere. *Liv. Colum.* STŁUC zetrzeć utrzeć drobno ciſnąc.

ESCADRE, ſubſt f. (*Portie d'une armée navale, compoſée d'un nombre de vaiſſeaux de guerre qui vont de conſerve.*) Claſſis. *Virg.* **Chef d'eſcadre,* (*qui commande une eſcadre.*) Qui aliquot navibus præeſt. ESKWADRA: część oſobna okrętow woiennych w pewney liczbie z oſobna wyprawionych dla beſpieczenſtwa iákoby podiazd okrętowy, álbo odwod *Starſzy nad Eſkwadrą.

ESCADRON, ſubſt. maſc. (*Corps de cavalerie.*) Equitum turma. HUFFIEC iezdnych *Szwadron.*

ESCALADE, ſubſt. f. (*L'action d'appliquer des eſchelles contre les murailles d'une place pour monter à l'aſſaut.*) Scalis admotis irruptio. **Monter à l'eſcalade.* Muros irrumpere. *Aſcan. Ped.* PRZYSTAWIANIE drabin do wpadnienia do miaſta przez mury. *Wſkoczyć do miaſta przez mury wpaść po drabinach.

ESCALADER, V. act. (*Monter à l'eſcalade.*) Scalis admotis muros invadere. WPADAC do miaſta po drabinach przyſtawionych.

ESCALE, ſubſt. f. *prononcez* E'CALE. (*Coque, ou couverture d'un œuf, de noix & de pois.*) Putamen. *Plin.* SKORUPA ná jaiu, łupina ná orzechu, ná grochu.

ESCALER, *prononcez* E'CALER, V. act. (*Oſter l'écale.*) Putamen egerere. *Plin.* OBŁUPIAC wyłupywać wyłuſzczać

ESCALIER, ſubſt. m. (*Degré qui ſert à monter, compoſé de marches de pierre, ou de bois.*) Scalæ. Gradus. *Cic.* SCHODY ſtopnie do ſchodzenia y wſtępowania do gory kamienne álbo drewniane.

Eſcalier tout droit. Scalæ directâ graduum ſerie. **Eſcalier dérobé.* Scalæ occultæ. Schody proſto dane. *Schody ſkryte.

ESCALIER *en vis, fait en vis,* (*par où l'on monte en tournoyant.*) Cochlea. **Eſcalier à repos, ou à rampe.* Scalæ interjectis areolis, *ou* ſtationibus diſtinctæ, f. pl. SCHODY kręcone *Schody pochodziſte: ſzerokie ſtopnie maiące że po nich rowno wygodnie chodzić można iák porowney ziemi nie uſtawicznie z iednego ná drugi wſtępuiąc.

ESCAMOTER, terme bas, V. act. (*Voler ſubtilement & d'un tour de main, comme les joueurs de gibeciere.*) Furaci manu aliquid ſubducere. ZEMKNĄC ukręcić gładko ukraść iák rzezimieſzkowie.

ESCAMPATINOS, terme populaire & du diſcours familier, *Faire eſcampatinos,* (*S'enfuir, ſe dérober adroitement & ſubtilement.*) Ab oculis aliquò ſe condere. *Cic.* ZEMKNĄC umknąć gładko uciec y ſchronić ſię.

ESCAPADE, ſubſt f. (*Action d'emportement & de libertinage, une echappée.*) *Il a fait une eſcapade.* De recto deflexit. *Cicer.* WYBIEG roſpuſta, wyrządzenie ſztuki iákiey figla iákiego.

(Mot bas & du diſcours familier.) Słowo w Francuſkim podłe y dyſkurſu potocznego.

ESCARBILLAT, m. ESCARBILLATE, f. adject. terme populaire qui ſignifie, (*Gay, enjoué.*) Hilaris & petulcus. SWYWOLNY weſoły słowo w Francuſkim potoczne.

IL SE PREND quelquefois en mauvaiſe part, pour *l'un homme un peu Eſcroc.* Aſtuſcator. *Aul. Gel.* CZASEM ſię w zły ſpoſob mowi, miaſto ſzalbierz, oſzuſt figlarz zmykacz.

ESCARBOT, ſubſt. m. *Eſpece d'inſecte qu'on nomme en general,* Scarabæus, æi, m. *Plin* OWAD pewny rozmaity ktory ogolnie zowią chrząbąſzczem.

ESCARBOT *licorne,* (*à cauſe qu'il a une corne ſur le nez.*) Scarabæus naſicornis. **Eſcarbot bruiant.* Scarabæus ſonicephalus, (*à cauſe qu'il rend un ſon par le moyen de ſa teſte en la frotant contre ſa queuë.*) *Eſcarbot tortue.* Scarabæus teſtudinatus. **Eſcarbot pourceau,* (*parce qu'il en a le nez.*) Staphylinus ſcarabæus. **Eſcarbot marqué de taches blanches.* Scarabeus falſo. CHRZABĄSZCZ ielonek. *Chrząbąſzcz dzwoniec że latáiąc brzęczy. *Chrząbąſzcz krowka. *Chrząbąſzc świnka co má ryiko iák świnia. *Chrząbąſzcz cętka.

ESCARBOUCLE, ſubſt. f (*Pierre precieuſe, gros rubis, ou grenat rouge.*) Carbunculus. *Plin.* KARBUNKUL Kamień drogi, rubin wielki, álbo granat czerwony.

ESCARBOUILLER, *prononcez* E'CARBOUILLER, V. act. terme populaire qui ne ſe dit qu'en ces phraſes, *Ecarbouiller la cervelle,* pour dire *l'écraſer.* Caput diſcutere. **Une pomme écarbouillée.* Malum contritum. ROZBIC zbić ſtłuc słowo poſpolite francuſkie ktore ſię nie mowi procz w te ſpoſoby. Rozbić głowę mozg rozbić. *Jabko zbite.

ESCARCELLE, ſubſt f. (*Grande bourſe de cuir à l'antique, qui ſe fermoit à reſſort.*) Scarcella. TRZOS, wacek, worek, wielki ſtaroświecki do paſa zamczyſty.

ESCARGOT, ſubſt. m. (*Gros limaçon à coquille blanche.*) Cochlea. *Cic.* Limax. MAŁŻ ślimak wielki w ſkorupie białey

ESCARLATE, *prononcez* E'CARLATE, ſubſt. f. (*Graine d'un arbre qui eſt une eſpece d'yeuſe, ou de houx, qui produit la plus belle des couleurs d'un rouge fort vif.*) Coccum. *Plin.* SZARŁATNE iągody owoc krzewiny pewney podobney do oſtrokrzewu ktore daie náywyżſzą barwę czerwoną.

E'CARLATE, (*Etoffe teinte en ecarlate.*) Coccineus. SZARŁAT Materya ſzarłatney farby.

E'CARLATE, ou *Couleur d'écarlate.* Coccineus color. SZARŁAT kolor ſzarłatny.

Qui eſt couvert, ou veſtu d'écarlate. Coccinatus, a, um. W ſzarłacie ubrany, ſzarłatem odziany.

ESCARMOUCHE, ſubſt. f. (*Leger combat qui ſe fait en*
preſence

presence de deux armées, par des hommes qui s'en détachent.) Velitatio. *Liv.* HARC pierwszy, utarczki pierwsze, zaczepki z obu stron między woyskiem y ochotnikami wypadaiącemi.

ESCARMOUCHER, V. neut. (*Faire une escarmouche.*) Velitari. Procursare. HARCOWAĆ, ucierać się utarczki pierwsze czynić wypadać na ochotnika.

ESCARMOUCHEUR, subst. m. (*Qui va escarmoucher.*) Veles. OCHOTNIK letki żołnierz co na utarczki wypada.

ESCARPE', m. ESCARPE'E, f. part. pass. (*Qui est coupé à plomb.*) Abruptus. Præruptus, a, um. *Cicer. Cæs.* **Une ville escarpée de toutes parts.* Oppidum undique præruptum. **Un rocher escarpé sur le bord de la mer.* Rupes directe eminens in mare. *Cæs.* PRZYKRY prosto w gorę idący albo na doł prosto niepochodzisty niespadzisty. *Miasto na przykrey gorze ze wszystkich stron. *Skała przykra nad brzegiem morskim.

ESCARPER *un fossé*, V. act. (*Elever un fossé en talus, ou à plomb.*) Fossam directam, *ou* declivem facere. SZANIEC sypać prosto nie nie padzisto iak ściana prosta.

ESCARPIN, subst. m. (*Soulier à simple semele fort léger pour danser.*) Crepida. *Suet.* TRZEWIK obuwie lekkie do tańca o iedney podeszwie, Szkarpera do tańca.

ESCARPOLETE, subst. f. (*Jeu où l'on se brandille sur une corde, ou sur une branche d'arbre*) comme *Aller à l'escarpolette.* Oscillatione ludere. *Petr.* KOŁYSKA kołysanie się gra kołysanin się na sznurze na drzewie na desce, albo na drągu iść grać w kołyskę.

ESCARQUILLER, *prononcez* E'CARQUILLER, V. act. (*Faire une ouverture, ou écart.*) Divaricare. *Cic.* ROZCZOŃAĆ, roskraczyć, rozprowadzić rozewrzeć.

ESCARRE, subst. f. terme de Chirurgie. (*C'est une chair morte.*) Crusta. *Cels.* * *Faire tomber l'escarre d'un ulcere.* Ulcus emarginare. *Plin.* STRUP skorupa martwa na ranie albo bliźnie. *Strup skorupę suchą zdiąć z wrzodu albo rany.

ESCARRE se dit figurément (*d'un grand fracas, ou d'une ouverture, qui se fait dans quelque corps.*) comme *Un coup de canon fait une grande escarre dans une armée.* Tormentum bellicum longè dat stragem in exercitu. DZIURA *niewłaśnie Otwor otwarcie* Uderzenie z Działa wielką dziurę czyni w woysku, wielką szkodę.

ESCART, *prononcez* E'CART, subst. m. (*Lieu écarté.*) Locus solus. Secretum. *Cic. Phæd.* OSOBNOSC Ustronie.

Un lieu à l'écart. Locus semotus. *Petr.* **Je me suis retiré à l'écart.* Secessi in locum solum. Mieysce osobne na ustroniu. *Poszedłem na stronę na ustronie.

ON DIT figurément en ce sens, *Avoir des écarts d'esprit.* Evagari animo, (gor, aris, atus sum.) dep. *Quint.* MIEC rozerwany umysł, być myśli rozerwaney zapominać się często.

ESCARTE', m. ESCARTE'E, f. (*on prononce* E'CARTE'.) adject. (*Eloigné, détourné du grand chemin.*) Devius, a, um. **Un chemin écarté.* Iter devium. *Cic.* ZDROZNY, ZDROŻNA, zboczny, od wielkiego bitego gościńca daleki. *Droga zdrożna.

E'CATRE', (*Qui est à l'écart.*) Semotus. Sepositus. Remotus. Secretus. *Cic.* OSOBNY na osobności na ustroniu będący.

ESCARTELE', (*on prononce* E'CARTELE'.) m. ESCARTELE'E, fœm. part. pass. & adiect. (*Déchiré en quatre*) In quatuor partes, distractus. *Cic.* CWIERTOWANY, CWIERTOWANA.

ESCARTELER, *prononcez* E'CARTELER, V. act. (*Mettre en quatre quartiers, tirer à quatre chevaux, parlant d'un criminel de leze-Majesté au premier chef.*) Quadrifariàm, *ou* in quatuor partes, discerpere. *Cicer. Plin.* CWIERTOWAC końmi roztargać, mowiąc o zbrodniu przeciwko Maiestatowi.

E'CARTELER en terme de Blason, signifie *Diviser l'écu en quatre quartiers.* Quadrifariàm scutum dividere. DZIELIC na Czery części pole Herbowne.

ESCARTER, *prononcez* E'CARTER, V. act. (*Ouvrir trop les jambes* &c.) Distendere. Divaricare. *Plin.* ROSKRACZYC ROZŁOZYC bardzo nogi.

E'CARTER, (*Eloigner, chasser de soy.*) A se amovere. Repellere. *Cic.* **Ecarter la foule.* Submovere turbam. *Liv.* Arcere turbam. *Hor.* ODDALIC od siebie odpędzić, odegnać. *Ciebę tłum odganiać rozganiać, nieprzypuszczać, odstręczać niedopuszczać.

S'E'CARTER, (*S'éloigner de son chemin.*) Se declinare extra viam. *Plaut.* Deflectere ex itinere. *Suet.* ODDALAC się od drogi, aiechach zbłądzić zmylić.

S'E'CARTER, se dit en ce sens au figuré, comme *S'écarter de la raison.* Aberrare à regulâ & præscriptione rationis. *Cic.* **S'écarter de son devoir.* Discedere ab officio. *Cic.* **De son sujet.* Proposito, *ou* à proposito aberrare. *Cic.* ODDALAC się ziechać w tym rozumieniu *niewłaśnie*: co do rozumu y zdrowego zdania. *Zdrożyć oddalić się od powinności swoiey. *Od założoney materyi.

ESCAUT, (*Riviere des Pays-Bas, qui prend sa source au Mont S. Martin près du Catelet en Picardie.*) Scaldis. *Cæs.* SKALD Rzeka w niższych niemczech, ktora się poczyna od Gory S. Martin blisko katszletu w Pikardii.

ESCERVELE', (*on prononce* E'CERVELE'.) m. ESCERVELE'E, f. adject. (*Estourdi, qui manque de cervelle & de réflexion.*) Qui cerebrum non habet. BEZ mozgu w głowie szalony odurzały bez rozumu.

ESCHAFFAUDAGE, *prononcez* E'CHAFFAUDAGE, subst. m Tabulati, *ou* tabulatorum constructio. RUSZTOWANIE stawianie rusztowania.

ESCHAFFAUT, *prononcez* E'CHAFFAUT, subst. m. (*Que font les Massons pour élever un bastiment.*) Tabulatum, i neut. RUSZTOWANIE postawione do murowania.

E'CHAFFAUT (*qu'on dresse pour voir quelque spectacle.*) Spectaculum. Pulpitum, forum. *Liv.* PLAC widoku wystawiony. *Teatrum.* Ganki widowisk y dziwowisk publicznych, p oulicach stawiane.

E'CHAFFAUT (*où estoient les Joueurs de Comédie & les Danseurs.*) Orchestra. *Cic.* ŁAWY albo ganek dla graiących Komedyą tańcuiących y śpiewaiących Chor Komedyiny dla Muzyki graiącey na ochotach albo widowiskach publicznych wystawiony.

E'CHAFFAUT, (*qu'on dresse pour faire mourir un criminel.*) Theatridium. Tabulatum. PLAC stracenia złoczyńcy iakiego dla publicznego widoku wystawiony.

ESCAFFAUDER, *prononcez* E'CHAFFAUDER, V. neut. (*Construire des échaffauts pour quelque bastiment.*) Tabulatum construere. RUSZTOWANIE stawiać, dźwać, dla budowania, murowania.

ESCHALAS, *prononcez* E'CHALAS, subst. m. (*Baston pour soûtenir la vigne.*) Pedamen. *Plin.* Statumen. Canterius. *Colum.* LASKOWANIE, żerdzi podpory, tyki, sosaki, koły do podwiązywania winnicy.

Echalas de quartier. Ridica. *Colum.* Tyca. żerdź. koł. krara a żerdzi dana.

Ficher des échalas à la vigne. Impedare vites. *Colum.* Zerdzić utykać tyczyć winnicę kracić.

Tirer les échalas de terre. Pedamenta refigere. *Cic.* **Remanier, ou régaiser les échalas.* Pedamenta retroctare. *Plin-Jun.* Wycingać wyimować tyki. *Odtykać roskracać winnicę.

ESCHALASSER, *prononcez* E'CHALASSER *la vigne*, V. act. *La garnir d'échalas.*) Statuminare, *ou* palare vites. *Colum.* PODWIĘZYWAC natykać winnicę kracić szpalerować.

ESCHALASSEMENT, *prononcez* E'CHALASSEMENT, subst. m. (*L'action de mettre des échalas à une vigne.*) Pedatio. *Colum.* KRACENIE, palowanie, żerdzenie winnicy.

ESCHALOTTE, *prononcez* E'CHALOTTE, subst. fœm. (*Sorte de petit oignon.*) Cæpa setina. *Plin.* CYBULKI małe do potraw rożnych.

ESCHANCRER, *prononcez* E'CHANCRER, V. act. (*Couper comme en demi-cércle.*) Introrsùm incidere. WERZNĄC w głąb, wrzynać.

ESCHANCRURE, *prononcez* E'ECHANCRURE, subst. fœm. (*L'action d'échancrer.*) Introrsùm incisio. WRZYNANIE.

ESCHANGE, *prononcez* E'CHANGE, subst f. (*Troc d'une chose contre une autre.*) Commutatio. Permutatio. *Cicer.* **Echange des prisonniers de guerre.* Captivorum commutatio. *Flor. Rom.* ZAMIENIANIE zamienienie wymienianie mienianie iedno za drugie. *Wymienianie zamienianie niewolnika, brańcow na woynie wziętych.

EN E'CHANGE, signifie quelquefois *D'un autre costé.* **Cet homme a bien de l'érudition, mais en échange il est fort vicieux.* Eruditissimus est, sed vice versâ vitiis scatet. W ZAMIANĘ za to, n drugiey strony. *Ten Człowiek ma wielki rozum, ale też z drugiey strony wielkie iest ladaco.

ESCHANGER, *prononcez* E'CHANGER, V. act. (*Donner une chose pour une autre.*) Commutare. Permutare. *Cic.* ZAMIENIAC wymieniać iedno za drugie.

ESCHANSON, *prononcez* E'CHANSON, subst. m. (*Celuy qui*

qui sert à boire à un Prince.) Pincerna. *Ascon·Ped.* Pocillator. *Plin.* Alicui ministrare pocula. *Cic.* Puer ad cyathum. *Hor.* Qui stat ad cyathum & vinum. *Suet.* A cyathis. PODCZASZY, Trukczaszy. Urzędnik od nápoin podawania Krolowi, od czaszy.

ESCHANTILLON, *prononcez* E'CHANTILLON, subst. masc. (*Monter d'une chose.*) Mercis specimen. *Sen.* PROBKA ná pokazanie czego.

ESCHAPPATOIRE, *prononcez* E'CHAPPATOIRE, subst. fœm. (*Défaite, subterfuge, meschante raison dont on se sert pour se defaire de quelque embarras.*) Effugium. Suffugium. *Quint.* WYBIEG wykręt, zła ladaiaka wymowka áby się tylko z czego wykręcić, uchrona.

Chercher des échappatoires. Diverticula quærere. *Plaut.* °*Il trouvera quelque échappatoire.* Aliquam rimam inveniet. *Plaut.* SZUKAC wykrętow. °Znáydzie on iáki wykręt iáki wybieg.

ESCHAPPE'E, *prononcez* E'CHAPPE'E, subst fœm. (*Emportement d'un jeune homme, libertinage, qui luy fait faire des choses contre son devoir.*) Dictorum atque factorum impotentia. *Cic.* WYBIEG młodości, swywola rospusta obłąkanie się od powinności swoiey, płochość, letkomyślność nieuwaga.

ESCHAPPER, *prononcez* E'CHAPPER, V. act. & n. (*Eviter, se garantir de quelque accident nuisible.*) Aliquod malum vitare. Declinare. *Cicer.* UCHRONIC się uciec uyść czego złego.

E'CHAPPER *d'un mal*, (*Se tirer d'un mal.*) Ex aliquo malo evadere. °*Echapper d'une maladie.* Evadere ex morbo. *Cic. Petr.* °*Echapper à la severité des juges.* De severitate judicis evolare. *Cicer.* °*Il ne pouvoit échapper plus honnestement de l'aveu de son ignorance.* Ex confessione suæ inscitiæ non potuit urbanius elabi *Quint.* WYNIŚC wybrnąć się od złego, wyrwać się wyniść z choroby °Uchronić się uyść surowości sędziow. °Nie mogł przystoyniey, álbo lepiey wyniść, z wyznania prostoty swoiey.

S'E'CHAPPER, (*Se dérober.*) Se subducere. °*S'échapper dans un tumulte.* Elabi inter tumultum *Liv.* SCHRONIC się umknąć się, umknąć wyślizgnąć się uchodzić uciec. °Schronić się w tumulcie.

ON DIT en ce sens au figuré, *Quand on le prend sur le fait, Il s'échappe comme une anguille.* Cùm manifestò tenetur, anguilla est, elabitur. *Plaut.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie.* Kiedy go ná uczynku ná oczywistuy záſtaną, wyśliźnie się, wykręci się iáko wąż.

E'CHAPPER, n. (*Passer de l'esprit, ou de la memoire.*) Fugere. Excidere. Elabi ex animo, è memoriâ. *Cicer.* °*Il luy est échappé quelque menace.* Vox minax ipsi excidit *Tacit.* °*Il m'estoit échappé de vous écrire sur le sujet de César.* De Cæsare fugerat me ad te rescribere. *Cic.* *La memoire luy échappe quelquefois.* Illius nonnunquam memoria fugit *Cic.* °*Rien n'échape à sa connoissance.* Nihil eum fugit, ou prætetit. Nulla res est, quæ hujus viri scientiam fugiat. *Cicer.* WYPASC z pamięci, nieuważnie. °Wypadły mu nie ktore słowa groźne. °Wypadło mi z pamięci nápisać ci o Cezarze. °Wypada mu z pamięci czasem, czasem się zápomina. °Nie masz nic coby nie miał umieć, wiedzieć.

Avant que j'échappe à vostre esprit. Antequam ex animo tuo effluo. *Cic.* Niżeli ci z pámięci wypadnę.

LAISSER *échapper*, (*Laisser passer.*) Dimittere. Prætermittere, (to, is, misi, missum.) *Cic.* °*Je ne laisse aucune occasion de vous louer.* Nullum tui laudandi locum prætermitto. *Cicer.* °*Si vous laissez une fois échapper l'occasion, vous ne la retrouverez jamais.*) Si huic occasioni tempus se subterduxerit, nunquam posteà indipisces. *Plaut.* PUSCIC minąć opuścić. °Żádney nie opuszczam okazyi chwalenia cię. °Jeżeli raz opuścisz okazyą więcey iey nie znáydziesz, nie nátrafisz nie potkasz.

S'E'CHAPPER *en paroles offensantes.* Injuriosius, ou contumeliosius alicui dicere. WYPUSCIC gniewowi popędliwości, wypaść słowami uraźliwemi.

Il s'échappe fort souvent. Sæpè fastum facit. *Petr.* °*Il s'échappe de temps en temps, il retombe dans le vice.* Identidem in vitium delabitur. *Ovid.* Często sobie wypuszcza, więcey sobie pozwala niż trzeba niż náleży. °Czasem nie záwsze sobie pozwala odpada w złe.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme l'échappé belle,* pour dire qu'*Il est échappé d'un grand danger.*) Emersit è magno malo. Parùm abfuit quin sit funeratus. MOWIĄ przysłowiem, *ma szczęście że uszedł* wielkiego nieszczęścia niebespieczeństwa uszedł ledwie nie zginął

ESCHARDE, subst f. *prononcez* E'CHARDE, (*Petite épine, pointe, ou éclat de bois qui entre dans la chair.*) Aculeus ligneus. TRZASKA co západa w ciało, drzazga z drzewa tarń

ESCHARDONNER, V. act. *prononcez* E'CHARDONNER. (*Oster les chardons d'une terre.*) Runcare agrum. *Plin.* WYRYWAC wypiclać chwasty perz.

ESCHARDONNEUR, subst. m. *prononcez* E'CHARDONNEUR, (*Qui arrache les chardons.*) Carduorum runcator. *Colum.* PLEWIARZ PLEWIARKA.

ESCHARDONNEMENT, *prononcez* E'CHARDONNEMENT, subst, m. (*L'action d'échardonner.*) Runcatio. f. *Plin.* PLEWIDŁO.

(Termes d'Agriculture.) Terminy Gospodarskie rolnicze álbo wieyskie.

ESCHARPE, *prononcez* E'CHARPE, subst. f. (*Bande large qui sert à soûtenir quelque membre du corps blessé.*) Fascia Mitella, æ, f. *Cic. Cels.* °*Un bras en écharpe.* Brachium mitellâ involutum. *Cels.* PAS do podwiązania iákiey części ciała, ranioney przepaska ręcznik, chusta, powiiak. °Ręka ná pasie ná ręczniku, na powiaku ná temblaku.

ON DIT en ce sens au figuré, qu'*Un homme a l'esprit en écharpe*, pour dire qu'*Il l'a estropié*, qu'*Il n'a point de jugement, ni de bon sens.* Cerebro laborat *Plaut.* MOWIĄ w tym rozumieniu *niewłaśnie*: Nosi, *albo* ma rozum ná ręczniku, ná pasie, ná powiaku. To iest nie spełna rozumu, rozumu iest ranionego, nie ma rozsądku.

E'CHARPE, (*est une piece de taffetas que les femmes mettent sur leurs testes, pour se garantir de la pluye,* ou *pour se couvrir les épaules quand elles sont en déshabillé.*) Velum nene, NAKRYCIE zásłoná materyalna ná głowę álbo ná barki białogłowskie od deszczu álbo rozebrawszy się.

E'CHARPE est aussi, (*Une grande piece de taffetas, ou d'un tissu, que portent les gens de guerre autour d'eux comme une ceinture, ou comme un baudrier.*) Balteus. PAS Rycerski *szarpa* Zołnierska, z iedwabiu, álbo tkaney materyi ktory nosi około pasa woyskowi.

ESCHARPES en Architecture, (*Ceintures qu'on met aux costez des chapiteaux de la colonne Ionique.*) Baltei, orum, m plur. OPASKA w Architekturze około słupow Jonskiey roboty á'be ksztaltu.

ESCHARPER, *prononcez* E'CHARPER, V. act. (*Donner un coup d'épée de travers sur le visage.*) Transversum aliquem ferire. TWARZ przeciąc poprzecz oczu.

ESCHARS, masc. ESCHARSE, foem. adject. (*prononcez* E'CHARS) mot vieux qui signifie *Mesquin, villain, fort avare.* Præparcus Triparcus. *Plaut.* SKNERA plugawy skąpiec zmindak stare słowo Francuskie.

ESCHARSE'MENT, adv. *prononcez* E'CHARSE'MENT, (*Mesquinement.*) Perparcè. adv. SKNERSTWO sknerowatość zmindactwo.

ESCHASSES, (*prononcez* E'CHASSES) subst. f. plur. (*Bastons qu'on attache à ses pieds pour estre plus élevé en marchant.*) Fallæ. *Var.* DRĄZKI do chodzenia wysoko, álbo przestąpienia przez co.

ESCHAUBOULURES, (*prononcez* E'CHAUBOULURES) subst f. pl. (*Petites élevures qui s'élevent sur la peau, & qui viennent d'un foye fort échauffé*) Papulæ. *Cels.* KROSTY wysypuiące się po ciele z wielkiey gorącości wątroby; pożarnice czerwone, trąd.

ESCHAUBOULE', masc. ESCHAUBOULE'E, f. adject. (*on prononce* E'CHAUBOULE'.) Qui cutem papulis exasperatam habet. *Cels.* °*Estre échauboulé.* Papulis suffundi. *Stat.* KROSTAWY. °Krostami być osypanym, być krostawym, trędowatym.

ESCHAUDE', (*prononcez* E'CHAUDE',) subst. m. (*Morceau de paste bouilli, meslé avec du beurre ou des œufs.*) Crustulum bicorne. CIASTO, Pirożki kluski

ESCHAUDER, *prononcez* E'CHAUDER, V. act. (*Nettoyer avec de l'eau chaude.*) Aquâ calidâ, perfundere. WYPARZYC ukropem, gorącą wodą.

ON DIT proverbialement au figuré, *J'ay esté échaudé, je n'y retourne plus.* Meo periculo sapio. *Cic.* MOWIĄ przysłowiem: sparzyło mię to nie poydę tam więcey.

ON DIT encore proverbialement, *Chat échaudé craint l'eau froide*, pour dire que *Quand un homme a souffert quelque mal, il craint tout ce qui en a l'apparence.* Calidâ perfusus frigi-

frigidam timet. MOWIĄ ieſzcze, kto ſię ná gorącey, *álbo* ná ukropie ſparzy, oá zimną dmucha, człowiek oſtrozniey-ſzy po ſzkodzie.

ESCHAUFFER, *prononcez* E'CHAUFFER, V. act. (*Rondra ebaud.*) Aliquid calefacere. ZAGRZAC rozgrzać.

S'E'CHAUFFER, (*Devenir ebaud.*) Caleſcere. *Plin.* Concaleſcere. Calefieri. *Cic. Var.* ZAGRZEWAC ſię zagrzać ſię grzać ſię.

L'air, ou le temps commence de s'échauffer. Cœlum tepeſcit, *ou* caleſcit. *Plin.* **L'eau s'échauffe lors qu'en met du feu deſſous.* Effervescunt aquæ ſubditis ignibus. *Cic.* Rozgrzewa ſię, ná dworze cieplaie, czas ná dworze cieplcie. *Woda ſię grzeie ognia poddawſzy.

Il a la teſte échauffée des vapeurs du vin. Icto capiti fervor vini acceſſit. *Horat.* Zágrzała mu ſię głowa od wina.

E'CHAUFFER *quelqu'un*, (*L'exciter, l'enflammer à une choſe.*) Incitare. Inſtigare. Inflammare aliquem ad aliquid, *Cic.* ZAGRZAC kogo do czego záchęcić wzbudzić.

S'échauffer en parlant, ou *dans le diſcours.* Effervescere in dicendo. *Cic.* Zápálić ſię w mowieniu.

E'CHAUFFER, *quelqu'un*, (*Luy échauffer la bile, le mettre en colere.*) Alicui bilem commovere. *Cic.* ROZPALIC kogo zápalić go gniewem, goiew w nim rozżarzyć do gniewu kogo przywodzić.

Echauffez-le encore, comme s'il ne l'eſtoit pas des-ja aſſez. Age, ſi hic non ſatis inſonit, inſtiga. *Ter.* **Il s'échauffe aiſément.* Efferveſcit ſtomacho. Iracundiâ exardeſcit. Irâ commovetur, *ou* effertur *Cic.* Excandeſcit. *Petr.* Podniecay go bardziey bo ſię nie dość gniewa. *Gorączka, prędko ſię zápali rozgniewa

C'EST *un vieux proverbe qui dit que la faim & le chagrin de trop attendre échauffent la bile.* Vetus adagium, fames & mora bilem in naſum conciunt. *Plaut.* STARE to przyſłowie od głodu y czekonia złość ſię w człeku zápala, burzy.

QUI *a la vertu d'échauffer, (parlant des aliments & des remedes.)* Vim concalfactoriam habens. ZAGRZEWAIĄCY mowiąc o lekarſtwach y potrawach.

ESCHAUFFAISON, *prononcez* E'CHAUFFAISON, ſubſt terme de medecine. (*Maladie qui arrive pour s'eſtre trop échauffé.*) Æſtus gravior ex nimio labora conceptus. ZAPALENIE gorączka od wielkiey pracy.

ESCHAUGUETTE, *prononcez* E'CHAUGUETTE, ſubſt, fœm. (*Lieu couvert & élevé pour mettre une ſentinelle.*) Specula. *Cic.* STRAZNICA dla oſtrożności y warty wyſoko gdzie dana budka ná ſzelwacha.

ESEHE'ANCE, *prononcez* E'CHE'ANCE, ſubſt. f. (*Terme, ou jour où l'on doit faire une choſe.*) Terminus. **L'échéance du payement.* Dies ſolutionis. *Cic.* TERMIN dzień czas czynienia czego. *Termin płacenia liczenia pieniędzy.

ESCHEC, prononcez ECHEC, mot en Langue Moreſque qui ſignifie, Roy, Seigneur, Xeque Iſmaël, lo Roy d'Iſmaël. Ce mot eſt uſité parmi nous au jeu des Echecs, lors qu'une Piece du jeu de celuy, contre lequel on joue, va à prendre noſtre Roy, ou quelque autre Piece; car pour lors noſtre adverſaire nous dit; Echec, Prenez-garde à voſtre Roy, Couvrez-le, Oſtez le de ſa place: & quand il arrive qu'on ne le peut remuër, ni l'oſter de ſa place, on dit alors *Echec & mat*, comme qui diroit *Xoque meto*, c'eſt à dire *Je mets le Roy à mort:* (*Regem maciu infortunio*) & de là ce mot ſe prend figurément. SZACH Murzyńſkie ſłowo znaczące Krola, Szach, Krol Iſmaela. Tego ſłowa u nas záżywaią graiąc w ſzachy, Kiedy ktora z ſztuk przeciwney ſtrony ma wziąć náſzego Krola, bo w ten czaſz przeciwna ſtrona mowi *Szach* przeſtrzegaiąc áby z Krolem umykać álbo go záſłonić, á kiedy ták go obſaczą że áni go z mieyſca ruszyć áni záſłonić nie można, tedy mowią *Szach met* to ieſt *Krolum uwoiował*, álbo *Koniec Krolowi* á ſtąd też to ſłowo bierze ſię niewłaśnie.

ECHEC, ſubſt. m. *Perte, dommage, infortune.*) Clades, is, f. Infortunium, ii, n. Incommodum. Malum, i, n. **Il a receu un grand échec.* Maximam cladem accepit. *Flor-Rom.* Magnum incommodum accepit. *Ceſ.* **Il luy a donné un grand échec.* Magno illum mactavit infortunio. *Plaut.* **La cavalerie ne receut aucun échec dans le combat* Omnis equitatus ex prælio integer diſceſſit. *Cic.* **Si j'avois eſté à Rome, la République n'auroit receu aucun échec.* Si Romæ adfuiſſem, Reſpublicæ nullum vulnus accepiſſet. *Cic.* SZACH met ſzkoda nieſzczęście klęſka. *Wielką klęſkę poniosł. *Bardzo go poraził. *Jazda álbo Jezdni *Kawalerya* żadney ſzkody nie poniosła w okazyi ocalała. *Gdybym był w Rzymie Rzeczpoſpolita żadney ſzkody by nie poniosła.

ON DIT au figuré en maniere de proverbe, *Donner échec & mat à quelqu'un,* (*Le reduire à la derniere extremité.*) Ad incitas aliquem redigere. *Plaut.* MOWIĄ niewłaśnie y ſpoſobem przyſłowia dać *Szach met* komu; przywieść go do oſtatniey.

ON DIT encore, *Il vous donnera échec & mat en toutes les ſciences.* In omni ſcientiarum genere te facilè ſuperabit, *ou* vincet. MOWIĄ ieſzcze: Da ei ſzach met we wſzyſtkim, we wſzyſtkich náukach, nie wſkorasz z nim nie wyſtarczyſz mu, nie wydołaſz.

C'eſt ce qui vous tient, ou *vous met l'eſprit en échec.* Ex eo animus tibi pendet. *Ter.* *ou* incertus fertur. To ieſt co umyſł twoy trzyma w uſtawicznym loſie y wątpliwości.

E'CHECS, (*Pieces du jeu des échecs.*) Latruculi. *Sen.* **Jouër aux échecs.* Latrunculis ludere. *Sen.* SZACHY pieſki ſztuki rozmaite w grze ſzachow. *Grać w ſzachy.

ESCHELLE, *prononcez* E'CHELLE, ſubſt. f. (*Inſtrument qui ſert à monter.*) Scalæ. *Cic. Saluſt. Ceſ.* DRABINA.

ON DIT proverbialement, *Après cela, il faut tirer l'échelle,* pour dire *Il ne ſe peut rien de mieux.* Nihil ſuprà. *Ter.* MOWIĄ przyſłowiem, Francuſkim *Zátym odſtawić odiąć drabinę:* to ieſt Już ſię ſtało ze wſzyſtkim iák náleży nie można lepiey.

ESCHELON, ſubſt. m. (*prononcez* E'CHELON.) (*Degré d'une échelle.*) Scalarum gradus. *Plin.* SZCZEBEL u drabiny.

ESCHENILLER, *prononcez* E'CHENILLER, V. act. (*Oſter les chenilles des arbres.*) Erucas tollere ab arboribus. ROBAKI gąſienice obierać z drzew.

(Terme d'Agriculture.) Termin goſpodarſki.

ESCHEOIR, V. neut. (*prononcez* E'CHOIR.) (*Arriver, tomber.*) Advenire. Evenire. Obvenire. *Cicer.* **Que chacun conſerve ce qui luy eſt échu en partage.* Quod cuique obtigit in partem, id quiſque teneat. *Cic.* **Cette affaire échet un jour de feſte.* Incurrit hoc negotium die feſto. *Suet.* Przypaść przypadać trafić ſię duſtać ſię komu. *Niech każdy trzyma co mu ſię działem doſtało. *To ſię trafiło álbo przypadło w święto.

ESCHEU, m. ESCHEUë, f. (*on prononce* E'CHEU.) (*Arrivé*) *Il y a voit deux jours d'échus.* Unus & alter dies intercesserat. *Cic.* **Les arrérages ſont échus.* Dies fœnoris exit. PRZESZŁY, PRZESZŁA, co iuż minął. Dwa dni przeſzły minęły, iuż temu dwa dni było minęło. *Termin płacenia dochodow czynſzowych álbo rath minął przeſzedł.

ESCHEVEAU, *prononcez* E'CHEVEAU *de fil*, ou *de ſoye*, ſubſt. m. Orbis filaceus, *ou* bombycinus. KŁĘBEK nici álbo iedwabiu zwiianego.

ESCHEVELE', m. ESCHEVELE'E, f. (*prononcez* ECHEVELE'.) adject. (*Qui a les cheveux épars & pendants, parlant des femmes.*) Mulier crinibus paſſis. *Liv.* WŁOSY rozpuſzczone roczochrane maiący mowiąc o białogłowie.

ESCHEVIN, *prononcez* E'CHEVIN, ſubſt. m. (*Magiſtrat d'une ville pour avoir ſoin des affaires des habitans, de l'entretien & de la décoration d'une ville.*) Ædilis. *Cicer.* ŁAWNIK urzędnik mieyſki.

ESCHEVINAGE, *prononcez* E'CHEVINAGE, ſubſt. m. (*La qualité d'échevin.*) Ædilitas. *Cic.* ŁAWNICTWO.

ESCHIFFRE, *prononcez* E'CHIFFRE, ſubſt. m. *terme d'Architecture.* Scapi ſcalarum, *genet.* ſcaporum, m. plur. *Vitr.* PODMUROWANIE dla ſchodow położenia.

(C'eſt un mur qui ſert de baſe à un eſcalier, qui en ſoûtient la charpente ou les *marches.*) pochyło ściana z obu ſtron dáná ná ktorey leżą ſchody y wſzyſtka ich z drzewa ciaśiołka.

ESCHINE, *prononcez* E'CHINE, ſubſt. f. (*L'épine du dos.*) Dorſi ſpina. *Plin.* PACIERZOWA kość, z pacierzow złożona álbo pacierze wſzyſtkie ogołem w grzbiecie.

ON DIT populairement, *Je t'accommoderay l'échine comme il faut.* Dolabo tibi lumbos fuſte. *Plaut.* *Je repaſſeray ton buſte.* MOWIĄ potocznie: wyſmaruię iá ci pacierze nálczycie. Wyprawię ci ſkorę: wygarbuię ci grzbiet.

ESCHINE, (terme d'Architecture.) Echinus. *Vitr.* (C'eſt un membre ou ornement qui eſt au haut des colomnes Joniques, Corinthiennes & Compoſites, qui reſſemble à de Chaſtaignes) OZDOBIENIE kápitelow y wierzchu ſłupow kſztałtu Jonickiego y mięſzanych ná podobieńſtwo káſztanow álbo inſzych owocow ná wierzchu tych ſłupow dáne.

ESCHINER, *prononcez* E'CHINER, V. act. (*Rompre l'échine à quelqu'un, l'échiner de coups.*) Delumbare aliquem. *Horat.* ZBIC kogo, pacierzo grzbiet mu kiiem potłuc.

(Mot bas en François.) Słowo Francuſkie podłe.

ESCHIQUIER, *prononcez* E'CHIQUIER, ſubſt. maſc.

(*Tablier*

(*Tablier divisé en 64. quorreaux de deux couleues, pour jouër aux Dames.*) Alveus lusorius. *Plin.* WARCABNICA táblica ná 64. kwadratow dwoiakiego koloru podzielona do grania warcabow.

ESCHIQUETE', m. ESCHIQUETE'E, f. (*prononcez* E'CHIQUETE'.) adject. terme de Blason. (*Divisé en Echiquier*) Tessellatus. DANY w szachownicę Termin Herbarski, wysadzany, w kostkę sadzony.

ESCHOPPE, *prononcez* E'CHOPPE, subst. f. (*Petite boutique attachée contre un mur & couverte en appetis.*) Taberna. *Cic.* BUDKA kramniczka przystawiona do ściany iákiey z poł daszkiem z wierzchu záwieszonym.

ESCHOUER, V. act. & n. *prononcez* E'CHOUËR, (*Demeurer arresté sur le sable.*) Allidi arenarum cumulis. **Mais si c'est contre un rocher, on dira* Scopulo *ou* ad scopulum allidi. UDERZYC rostrącić się stanąć osieść oschnąć ná piasku płynąc statkiem. *Ale ieżeli o skałę to się mowi uderzyć, rozbić się

E'CHOUËR se dit figurément (*des entreprises & des desseins, qui ne réüssissent point.*) Improspere, *ou* infeliciter cadere *Cæs.* **Nostre affaire va mal & mon dessein est échoué.* Occisa res est. Hæret negotium. *Plaut.* ROZBIC się rostrącić upaść o Jmprezach nádzieiach zamysłach, ktore się nie udaią y omylaią. *Zle się nám wiedzie, y wszystka moia impreza upadła, Oschła.

ESCIENT, (*on prononce* esciant.) subst. m. (*Pleine connoissance de ce qu'on fait, & de ce qu'on veut faire.*) Videns & sciens. *Cic.* **Il a menti à son escient.* Sciens mentitus est, *ou* splendide. **Je ne le feray pas à mon escient.* Sciens non faciam *Ter.* UMYSLNIE zdrowym y zupełnym rozmysłem chcący, y wiedzący dobrowolnie. *Oczywiście umyślnie zełgał. *Zá pewnie tego dobrowolnie nieuczynię.

A BON ESCIENT, (*Tout de bon, serieusement.*) Ex animo. Seriò.adv. **Louër quelqu'un à bon escient.* Pleno ore laudare aliquem. *Cic.* CALE szczerze prawdziwie z całego serca, szczerym sercem. *Chwalić kogo całą gębą wszech miar

ESCLAIR, *prononcez* E'CLAIR, subst. masc. (*Eclat subit qui précede le tonnerre.*) Fulgur. *Plin.* Fulguratio. *Sen.* **Il fait des éclairs, Il éclaire.* Fulgurat. *Quint.* **S'il vient à faire des éclairs.* Si fulserit. *Cic.* BŁYSNIENIE się błyskawica iásna gramotowa. * Błyskasię. * Jeżeli by się błyskało.

Qui appartient aux éclairs, ou *Touchant les éclairs.* Fulguralis *Cic.* Błyskawiczny.

INTERPRETE *des éclairs.* Fulgurator. *Cic.* WIESZCZEK a niebieskich widokow z błyskawic co opowiedaiący y wrożący.

ESCLAIRCI, m. ESCLAIRCIE, f. (*on prononce* E'CLAIRCI.) adject. & part. pass. Illustratus. OBIASNIONY OBIASNIONA, wyiaśniony.

ESCLAIRCIR, *prononcez* E'CLAIRCIR, V. act. (*Rendre une chose plus claire, parlant du ciel qui est couvert de nuages.*) Aperire diem. ROZIASNIC wyiaśnić mowiąc o niebie okrytym mgłami y chmurami.

Le ciel s'éclaircit, ou *Le temps s'éclaircit.* Dies clarescit. *Liv.* Niebo się wyiaśnia, álbo czas ná pogodę się wyiaśnia.

E'CLAIRCIR, V.n. (*parlant des liqueurs, Devenir claire.*) Liquescere. **Rendre claie.* Clarificare. *Plin.* KLAROWAC się ustawać się wytrybować się mowiąc o trunkach álbo likworach. *Klarować.

On éclaircit le vin avec des œufs de pigeon. Columbino ovo benè colligitur vini limus. *Hor.* Klaruią wino gołębiemi iaiami.

E'CLAIRCIR, V.act. (*Fourbir, parlant de la vaisselle.*) Dare vasa in splendorem. *Plaut.* **Le soc de la charruë s'éclaircit en labourant.* Vomer sulco attritus splendescit. *Virg.* WYCHĘDOZYC wypolerować mowiąc o náczyniach. *Lemiesz poleruie się w robocie.

E'CLAIRCIR *la veuë,* (*La rendre plus nette & plus claire.*) Splendorem oculis afferre. *Plin.* WYIASNIC wyczyścić oczy, wzrok czyścić.

Eclaircir la peau, ou *le cuir.* Cuti nitorem inducere. *Plin.* **Eclaircir la voix.* Splendorem voci afferre. *Plin.* Wyglancować skorę. *Głos czyścić.

E'CLAIRCIR se dit aussi (*des corps qu'on separe les uns des autres, & qu'on laisse à claires voyes, qui donnent plus de passage à la lumiere.*) Disrarare. *Colum.* PRZERZEDZIC rozrzedzać dla światła y widoku.

Eclaircir une forest, (*en coupant des arbres & les élagant.*) Silvam disrarare. *Colum.* Przerzedzić las a gęstwiny.

Eclaircir les rangs d'une armée. Laxare ordines. *Cic.* **Le soldat s'éclaircit.* Miles rarescit. *Sil-Ital.* Phalanx disiicitur. *Cæs.* Przerzedzać szyki w woysku rozprzestrzeniać osłabiać. *Zołniera rzednieie, szyki się się rozrywaią.

Un batallion éclairci. Acies rarior. *Tacit.* Pułk przerzedzony, rzadszy osłabiony.

E'CLAIRCIR se dit figurément. (*des choses spirituelles & morales, & signifie Rendre plus intelligible.*) Rem aliquam illustrare, *ou* dilucidare, *ou* explanare. *Cic.* **Il m'a éclairci de toute l'affaire.* Mihi rem totam explanavit. *Cic.* OBIASNIC co do rozumienia. *Obiaśnił mię dał mi obiaśnienie w tey całey sprawie, w tym wszystkim.

ON DIT proverbialement, que *Le bien d'un homme est bien éclairci, (quand il ne luy en reste plus gueres.)* Comminutæ sunt illius opes ac depressæ. *Cic. Ovid.* PRZEBRAŁO się, iuż nie staie, co do fortuny mowiąc.

ESCLAIRCISSEMENT, subst. m. (*prononcez* E'CLAIRCISSEMENT) *de la veuë* Claritas oculorum. *Plin.* **De l'ouïe* Auditûs solertia. JASNOSC wzroku. *Słuchu.

E'CLAIRCISSEMENT se dit mieux au figuré, & signifie *Explication de ce qui est obscur.* Explicatio. *Cic.* OBIASNIENIE lepiey się mowi *niewłaśnie:* co do zrozumienia, y wyrażenia czego.

E'CLAIRCISSEMENT se dit aussi (*des explications des paroles & des actions, pour sçavoir si on les a faites ou dites avec mauvaise intention.*) comme *Je veux avoir un éclaircissement avec vous sur cela,* ou *m'expliquer avec vous.* Est quod tibi velim explicare. Est quod à te velim mihi explicari OBIASNIENIE co do słow y uczynkow dla poznania iáką intencyą czy złą czy dobrą co się stało álbo mowiło. Naprzykład chcę mieć z tobą w tym obiaśnienie, chcę ci się explikować, álbo żebyś się mi w tym wyexplikował.

C'EST *un homme à éclaircissement,* (*Qui s'offense du moindre mot, & qui en demande raison,* ou *l'explication.*) Homo est qui vel minimo verbo offenditur. CZŁOWIEK z ktorym ustawicznego trzeba obiaśnienia, ktoremu się z każdego słowka wymierzać trzeba. Co go káżda rzecz káżde słowko obchodzi.

ESCLAIRE, *prononcez* E'CLAIRE, subst. f. (*Herbe que l'on nomme* CHE'LIDOINE, *qui est bonne pour la veuë.*) Chelidonia. *Plin.* JASKOŁCZE ziele bardzo dobre y zdrowe ná oczy.

ESCLAIRE', m. ESCLAIRE'E, f. (*on prononce* E'CLAIRE') adject. (*Qui reçoit de la lumiere.*) Luminosus. Lucidus. Illustratus. **Une sale bien éclairée.* Luculentum cœnaculum. *Liv.* JASNY widny widna co ma światła dosyć. *Sala co ma światła dosyć, widna, okien dostatek maiąca.

E'CLAIRE', (*Clair voyant, qui voit clair dans les choses.*) Homo perspicacissimus. In multis rebus, *ou* multarum rerum intelligens, *ou* intelligentissimus. OBIASNIONEGO rozumu przezorny we wszystkich rzeczach.

ESCLAIRER, *prononcez* E'CLAIRER, V. act. (*Répandre de la lumiere.*) Illuminare. Illustrare. **Il éclaira les ruës.* Collustravit lumine vias. *Cic.* OSWIECIC obiaśnić światłość wydać wyiaśnieć. *Pooświecał ulice, drogi.

On croit que la lune est éclairée du soleil. Luna solis lumine collustrari putatur. *Cic.* Rozumieią że Xiężyc oświecony bywa, álbo światłość swoię bierze od słońca.

E'CLAIRER, V.n. Collucere. **Le soleil éclaire le monde.* Collucet mundo sol. OSWIECAC. *Słońce oświeca świat.

E'CLAIRER *quelqu'un,* V.act. (*Porter de la lumiere devant luy.*) Alicui lumen, *ou* facem præferre. *Cic. Plaut.* SWIECIC przed kim światło przed nim nosić.

E'CLAIRER, V. n. se dit aussi absolument (*de ce son passager, qui précede le tonnerre.*) **Il éclaire.* Fulgurat. *Quint.* GRZMIEC Błyskać się *Błyska się grzmi.

E'CLAIRER, V.act. se dit figurement, pour *Répandre des lumiéres dans les esprits.* Lucere. Prælucere. *Cic.* **Il a éclairé l'Eglise de ses lumieres.* Ingenii sui luminibus Ecclesiæ præluxit, *ou* illuxit. OSWIECIC *niewłaśnie:* co do rozumu. *Oświecił Kościoł náuką swoią, *álbo* záiaśniał Kościołowi náuką

E'CLAIRER signifie aussi, *Epier les actions de quelqu'un, (les regarder de prés.)* Aliquem observare. *Cicer.* SZPIEGOWAC kogo pilnować opatrywać podstrzegać go we wszystkich słowach y postępkach.

ESCLANCHE, *prononcez* E'CLANCHE, subst f. (*Partie*

charnuë

charnuë du mouton, qui tient au quartier de derriere.) Coxa vervecina.*(*On l'appelle aussi* GIGOT.) ŁOPATKA ćwiartka zádnia skopowa. *Zowią też udziec barani.

ESCLAVAGE, subst. m. (*Servitude.*) Servitus. *Cic.* NIEWOLA, Poddáństwo.

ESCLAVE, adject. m. & f. (*Captif, qui est reduit sous la puissance d'un maistre, soit par sa naissance, soit par la fortune de la guerre*) Servus, vi, masc. *Serva, æ. f. *pour dire, Une femme esclave.* NIEWOLNIK mocy iákiego Pána poddany czyli to z urodzenia kondycyi, czyli przez woynę. *Niewolnica, poddanka.

Troupe d'esclaves. Servitia, orum. *Cic.* **Il fit soulever les esclaves.* Servitia concitavit. *Cic.* Poddáństwo gromada poddanych. *Zbuntował poddáństwo.

ESCLAVE *fait en guerre.* Captivus *pour un homme.* *Captiva. *pour une femme.* NIEWOLNIK braniec ná woynie. *Niewolnica branka.

ON DIT au figuré, *Estre esclave de ses passions.* Cupiditatibus servire. *Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Być niewolnikiem passyi swoich.

Les loix sont esclaves de la coustume. Leges mori serviunt. *Plaut.* Prawa służą poddane są zwyczaiowi.

EN ESCLAVE, Serviliter. adv. *Cic.* JAK niewolnik, iák poddany, po niewolniczemu.

D'ESCLAVE, ou *Qui concerne les esclaves.* Servilis & hoc servile. adject. *Cic.* NIEWOLNICZY.

ESCLAVON. m. ESCLAVONNE, f. (*Celuy & celle qui est d'Esclavonie.*) Sclavus. Slavus, a, um. Sclavonius, a, um. SŁOAK słowianka.

ESCLAVONIE, (*Partie de la Hongrie, entre la Save & la Drave.*) Sclavonia. SŁOWACKA álbo Słowiáńska Ziemio, Częśé Węgrow kray między Sawą, y Drawą.

ESCLOPE', m. ESCLOPE'E, f. (*on prononce* E'CLOPE'.) adject. (*Qui traîne sa jambe en marchant.*) Claudicans. *Plin.* WŁOGAWY co nogę powłoczy chodząc.

ESCLORRE, *prononcez* E'CLORRE, V. n. (*Naistre, commencer à paraistre au monde, ce qui se dit proprement des fleurs, des oiseaux & des insectes.*) Excludi. Nasci. *Cic.* **Les petits des tortuës éclosent tout seuls.* Testudinum ova nascuntur per se se. *Cic.* WYKLUC się kluć się urodzić się wyniść ná świat zwłaszcza mowiąc o kwiatach ptakach y owadzie. *Żołwięta same się przez się z iáia kluią wychodzą.

E'CLORRE, ou *Faire éclorre,* (*en signification active.*) Excludere. *Cic. Var.* WYLĘGNĄC wysieść.

Il faut trente jours pour faire éclorre les petits poulets, lorsqu'il fait froid. Pullis excludendis triginta diebus opus est, cùm sunt frigora. *Colum.* Trzydzieści dni trzeba dla wylężenia kurcząt kiedy czasy są zimne.

ON DIT au figuré, *Faire éclorre des dissensions.* Facere, ou commovere dissenssiones. *Cicer.* WZNIECAC niezgody wszczynać niesnaski.

ESCLOS, m. ESCLOSE, f. (*on prononce* E'CLOS.) adject. & part. pass. Exclusus Editus. *Colum.* WYLĘZEK wylęgniony, kluick, wyklnty dopiero.

ESCLUSE, *prononcez* E'CLUSE, subst. f. (*Levée de terre pour tenir l'eau.*) Moles. *Cic.* GROBLA Tama sypana y bita dla utrzymania wody.

L'E'CLUSE, (*Ville de Flandre & port de mer, à trois lieuës de Bruges.*) Susa, æ, f. SLUZA Miasto Flandryi y Port morski o trzy mile od Bruże.

ESCOLASTRE, *prononcez* E'COLÂTRE, subst. m. (*Dignité dans une Eglise Cathedrale, qui doit enseigner les jeunes Chanoines.*) Scholasticus. SCHOLASTYK Dostoieństwo *álbo* godność między Duchowieństwem Kościoła Katedralnego ktory powinien uczyć Kanonikow młodszych mieysce.

ESCOLE. (*on prononce* E'COLE.) subst. fem. (*College, lieu public où l'on enseigne les sciences.*) Schola. *Liv.* SZKOŁA Szkoły Kolejum náuk y uczących publicznie.

Ouvrir, ou commencer à tenir école. Ludum docendi aperire *Suet.* Otworzyć szkoły záczynać uczyć publicznie.

Tenir école. Scholas habere. *Cic.* Trzymać mieć szkoły.

E'COLE se dit quelquefois, (*de quelque secte, ou de quelque faculté.*) *L'école de Platon.* Schola Platonis. SZKOŁA czasem się bierze zá iáką sektę álbo náukę z osobna, Szkoła Platona, náuka iego.

E'COLE se dit aussi (*de toute sorte d'instruction.*) ainsi on dit qu'*Un homme est en bonne école,* pour dire qu'*Il est en lieu, où il peut apprendre beaucoup.* Præceptis salubribus instrui potest. *Petr.* **Cet homme ira encore long-temps à vostre école, vous luy en apprendrez.* Te diu loquentem audiet. *Petr.* SZKOŁA się też mowi o wszelkim wychowaniu náuce y ćwiczeniu, y tak mowiemy. Jest w dobrey szkole, iest ná tákim mieyscu gdzie się wiele dobrego náuczyć może. *Jeszcze go trzeba dać długo do szkoły twoiey.

Ils vont tous à la mesme école, Ils sont instruits d'une mesme maniere. In eodem ludo docti, *ou* edocti. *Ter.* Wszyscy do iedney szkoły chodzą álbo chodzili wszyscy się iednegoż náuczyli wszyscy są z iedney szkoły.

E'COLE en termes de manége, (*La leçon que donne l'Ecuyer, tant au Cavalier, qu'au cheval.*) SZKOŁA Rycerska náuka iezdzenia y uiezdzania koni.

E'COLE se dit proverbialement en ces façons de parler, *Il a pris le chemin de l'école,* ou *le chemin des écoliers,* c'est à dire *le plus long.* Iter fecit longius. *Phed.* Ná daleką się zápuścił.

ON DIT qu'*Il a fait l'école buissonniere,* (*lorsqu'un écolier s'en absente pour s'aller divertir.*) Absuit à scholâ. UCZYŁ się zá szkołą w krzewinie, o tym co rad w szkole nie bywa.

MAISTRE *d'école* Ludi magister, stri, m. *Cic.* **Compagnon, ou camarade d'école.* Condiscipulus. *Cic.* MAGISTER szkolny náuczyciel. *Społuczeń, kondyscypuł.

ESCOLIER, *prononcez* E'COLIER, subst. m. (*Celuy qui apprend d'un Maistre.*) Discipulus, Auditor. *Cic.* STUDENT żák uczeń dyscypuł.

ESCOLIE'RE, *prononcez* E'COLIE'RE, subst. f. Discipula. *Plin.* TA co się uczy w szkole.

D'ESCOLIER. Scholasticus, a, um. *Quint.* SZKOLNY.

ESCONDUIRE, *prononcez* E'CONDUIRE, V. act. (*Refuser à quelqu'un ce qu'il demande.*) Abnuere. Abnegare. ODESŁAC odprawić kogo z niczym odmowić co komu.

(Ce mot a vieilli.) To słowo Francuskie się zestarzało.

Il ne devoit pas m'éconduire pour si peu de chose. Non debuit rem tantillam mihi denegare. Nie powinien mi był odmowić ták máłey rzeczy.

ESCOPE, *prononcez* E'COPE, subst. f. (*Pelle creuse à vuider l'eau d'un bateau.*) Ascopa. SZUFLA do wylewania wody ze statku.

ESCOPETTE, subst. f. (*Sorte de carabine ancienne courbée.*) Catapulta recurva, æ, f. KUSZA woienna.

ON DIT populairement, *Une barbe à l'escopette.* Recurva barba. MOWIĄ potocznie, Broda iák kusza iák moryka.

ESCORCE, *prononcez* E'CORCE, subst. f. (*La partie qui couvre les arbres, qui leur sert comme de peau, ou de couverture.*) Cortex. SKORA ná drzewie, kora.

Ecorce de grenade. Mali corium. **Ecorce d'une chastaigne.* Castaneæ corium. *Plin.* Skorka ná iákłku. *Łupina ná Kasztanie.

ON DIT par maniere de proverbe, *Il ne faut point mettre le doigt entre l'écorce & l'arbre,* pour dire *Se commettre entre deux autoritez, entre le mary & la femme.* Ne te admisceas Principum dissidiis, *ou* conjugum rixis. PRZYSŁOWIEM mowią nie kłaść palca między korę y drzewo, *między drzwi:* to iest nie wdaway się między Pánow y ich kłotnie álbo między małżeństwo.

E'CORCE se dit au figuré, pour *L'apparence, la surface & l'exterieur des choses.* Species. **Il ne s'attache qu'à l'écorce.* Specie rerum tenetur. POWIERZCHOWNIE tylko rzeczy uważa y bierze.

ESCORCER, *prononcez* ECORCER, V. act. (*Oster, lever l'écorce des arbres.*) Decorticare *Colum.* ODZIERAC ze skory drzewo, drzeć ze skory.

ESCORCHER, *prononcez* E'CORCHER, V. act. (*Oster, lever la peau.*) Glubere. Deglubere. *Var.* ZE SKORY odrzeć złupić skorę zdiąć z kogo ábo a czego.

On m'écorchera tout vif à coups de verges. Despoliabitur dorsum meum. *Plaut.* Zywcem mię ze skory złupią rozgami.

ON DIT figurément, *Ce discours m'écorche les oreilles.* Ista verba hæc molesta sunt meis auribus. *NIEWŁASNIE* mowią, Ta mowa drze po uszach odziera uszy.

E'CORCHER *une langue,* (*la parler mal & à demi.*) Balbutire linguam, (balbutio, is.) Vitiosè loqui linguam aliquam. ZLE ladaiako ięzykiem iákim mowić álbo w iákim ięzyku.

ON DIT proverbialement, *Ecorcher une anguille par la queuë, Commencer une chose, par où on la doit finir.* Rem præposterè agere. *PRZYSŁOWIEM* mowią: Odzierać węgorza od ogona, od tego záczynać, ná czym kończyć trzeba

 opak

opak co czynić, álbo poczynać.

Il crie devant qu'on l'écorche,(*parlant d'une perſonne qui ſe plaint d'un mal avant qu'il ſoit arrivé.*) Futuris malis iogemit. Krzyczy á ieſzcze go ze ſkory nie drą, mowiąc o iákiey oſobie co nárzeka ná iákie nieſzczęście wprzod oiż ſię ſtánie.

E'CORCHER ſignifie auſſi *Ranconner quelqu'un*, *Exiger de luy de l'argent au de là de l'equité*. Majorem pecuniam quàm res poſtolat ab aliquo acerbiùs exigere. ZDZIERAC znáczy ieſzcze wymagać mocą co nád kim nád ſłuszność co do pieniędzy &c.

ESCORCHERIE, (*prononcez* E'CORCHERIE.) ſubſt. f. (*Lieu où l'on écorche & habille les animaux, dans les Boucheries*, ou *Echaudoirs.*) Laniena. JATKA, Szlachtuz gdzie bydło biią odzieraią ze ſkory y znowu ſkorą powlekaią.

ON APPELLE par exaggération, E'CORCHERIE, (*Une Hoſtellerie où l'on fait payer les choſes davantage qu'elles ne valent.*)Diverſorium ubi nimium æs exigitur. ZOWIĄ przyczyniaiące rzeczy, Szlachtuzem goſcienice álbo goſpodę gdzie nád ſłuszność każdą rzecz przepłacać trzeba dla zdzierſtwa.

ESCORCHEUR,*ou* E'CORCHEUR *d'animaux*, ſubſt.m. (*Qui les écorche, & leur oſte la peau.*) Pellium ſpoliator. RZEZNIK rzeźniczek co bydło biie y oprawoie.

ON APPELLE, (*Ecorcheur*, (*Celuy qui ranconne les paſſants dans les hoſtelleries.*)Aſper & nimius exactor.ZDZIERCA nieſłuſzny, co zludzi zdziera.

ESCORCHURE, *prononcez* E'CORCHURE, ſubſt. fœm. Cutis,*ou* pellis laceratio.ZDARCIE zádarcie ſkory,zdrapanie

E'CORCHURE *du ſiege*,(*lorſqu'on a le derriere écorché.*) Sedis vitia & attritus. *Plin* ZATARCIE w poſladku, w ſtolco

ESCORNER, *ou* E'CORNER *un bœuf*, V. act. (*Rompre une corne.*) Frangere cornu bovis. ROG wyrwać álbo wyłomać wołowi.

ON DIT figurément, *Ecorner une armée*, (*en défaire & en enlever une partie*)Mutilare exercitum.URYWAC woyſko, po częsci go znoſić.

E'CORNER ſe dit figurément, pour *Donner atteinte à quelques droits & privileges* Aliqua jura ex parte infringere. *Tacit.* NARUSZYC prawa álbo przywileie iákie.

ESCORNIFLER, *prononcez* E'CORNIFLER, V. act. & neut. (*Aller diſner chez autruy ſans y eſtre invité, par eſprit de gourmandiſe & d'epargne.*) Paraſitando cibum alienum edere *Plaut*. CUDZYCH obiadow patrzyć przez ſkępſtwo iák czynią paſorzytowie.

ESCORNIFLERIE, *prononcez* E'CORNIFLERIE, ſubſt. fœm. (*L'action d'écorniſler.*) Paraſitatio.*Plaut*. PASORZYCTWO.

ESCORNIFLEUR,*ou* E'CORNIFLEUR,ſubſt.m. Paraſitus. PASORZYT.

ESCORTE, ſubſt. f. (*Troupe de gens armez qui accompagnent quelqu'un*, ou *quelque choſe pour ſa ſeureté & pour le défendre d'inſulte.*) Præſidium. KONWOY dla beſpieczeńſtwa zbroynych.

Il l'envoya ſous une bonne eſcorte. Cum firmo præſidio miſit.*Cæſ.* Wyſłał go pod dobrym konwoiem.

ESCORTE, (*Troupe d'amis, qui accompagnent un autre amy.*) Comitatus. *Cic.* KONWOY dla kompanii przyiacioł orſzak odprowadzanie, komitywa.

(On dit mieux *Faire compagnie à quelqu'un*, que non pas *Luy faire eſcorte.*) Lepiey ſię mowi w kompanii z kim iść álbo aſſyſtować ſłużyć komu, á niżeli konwoiowac go.

ESCORTER, V. act. (*Faire eſcorte aux perſonnes & aux choſes.*)Eſſe Præſidio,*Cæſ.* KONWOIOWAC oſoby y rzeczy

ESCORTER *un ami*, (*l'accompagner pour luy faire honneur, & pour empeſcher qu'on ne luy faſſe quelque inſulte.*) Comitari. KONWOIOWAC, odprowadzac przyiaciela dla powagi y beſpieczeńſtwa iego álbo dla kompanii.

ESCOSSE, *prononcez* E'COSSE, ſubſt. f. (*De pois & de féves* &c)Siliqua.*Virg.*ŁUPINA łuſkwa z grocho z bobu&c.

Venir en écoſſe. Siliquari, (quor,aris,atus ſum.) dep. *Plin.* Strączyć ſię, ſtrączki wypuſzczać.

ESCOSSER, *prononcez* écoſſer *des pois & des feves*, V.act. Purgare fabas *Petr.* WYŁUZAC groch bob odłuzać.

E'COSSE, (*Royaume de la Grande Bretagne, en la partie ſeptentrionale.*) Scotia. SKOCYA Króleſtwo Wielkiey Brytanii w ſtronie połnocney.

ESCOSSOIS, maſc. ESCOSSOISE,f. (*on prononce* E'COSSOIS.) adject. (*Celuy*,ou *celle qui eſt d'Ecoſſe.*) Scotus. Scota. SZKOT, SZKOTKA.

ESCOT, *prononcez* E'COT,ſobſt.m. (*Ce que chaque particulier paye pour ſa part d'un repas.*)Symbola.*Cic. Plaut.*PŁACA część co ná każdego przypadnie płacić zá obiad, álbo od ſtołu, ſkładka.

Donner,ou *payer ſon eſcot.* Symbolam dare. *Ter.* Zápłacić ſkładkę ſwoię, część ſwoię wiele y co ná kogo przypada.

*Nous fiſmes hier partie de manger enſemble, & de payer chacun ſon eſcot.*Heri coivimus in hunc diem, ut de ſymbolis eſſemus. *Terent.* Zmowiliśmy wczoray ábyśmy razem z ſobą ziedli, y każdy ſwoią ſkładkę zápłaci zá ſiebie.

ESCOUADE,ſubſt. f. (*Une partie d'une compagnie d'infanterie.*) Manipulus.*Cæſ.* ROTA zołnierzy pieſzych pułk.

ESCOUFLE, *prononcez* E'COUFLE, ſubſt. f. (*oiſeau de proye qu'on appelle Milan.*) Milvus. KANIA pták drapieżny.

ESCOULEMENT, *prononcez* E'COULEMENT, ſubſt. m. (*Mouvement d'une choſe liquide, qui s'écoule.*) Fluxio. *Plin.* PŁYNIENIE cieczenie wyciekanie ściekanie.

ESCOULER, *prononcez* E'COULER, V. neut. **Faire écouler les eaux*, (*en faiſant des ſaignées*, ou *de petits ruiſſeaux.*) Erivare. *Plin.* Deducere aquas.*Cic.* SCIEKAC. *Sciek uczynić wodzie, brozdy czyniąc álbo ſtrumyki prowadząc.

s'E'COULER, (*Paſſer avec fluidité par quelque canal.*) Effluere. Perfluere. *Plin.* SCIEKAC ſpadać płynąć kánałem iść, przechodzić.

s'E'COULER. (*Se paſſer, parlant du temps & des choſes qui paſſent imperceptiblement.*) Labi *Cic.* **Le temps s'écoule inſenſiblement.* Tempus ſenſim ſine ſenſu fluit,*ou* elabitur, *ou Cic Hor.* PŁYNĄC co do czaſu y rzeczy ktore nieznacznie przemiiaią. *Czas nieznacznie płynie upływa.

s'E'COULER *dans la foule*, ou *parmi la foule*. (*Se dérober, ſe retirer.*) In turbâ exire *Petr.* PRZEPASC w tłumie wpadſzy między ludzi.

ESCOURGE'E, ſubſt. fem. (*Fouët composé de pluſieurs brins de corde*, ou *de pluſieurs lanieres de cuir.*) Scutica.*Plin.* BICZ z ſznurkow álbo rzemykow dyſcyplina.

ESCOURTER, *prononcez* E'COURTER, V. act. (*Rendre plus court.*) Curtare. SKURCZYC, uciąć ſkrocić.

Ecourter un chien, (*luy couper les oreilles & la queuë.*) Demetere caudam & aures cani. Pſu uſzy y ogon uciąć oberżnąć

ESCOUTANT, *prononcez* E'COUTANT, m. E'COUTANTE, f. part act. Audiens. Auſcultans. SŁUCHAIĄCY SŁUCHAIĄCA.

ESCOUTE, *prononcez* E'COUTE, ſubſt. f. (*Tribune* ou *entreſole fermee de jalouſies pour entendre quelque diſpute ſans eſtre veu.*) Exhedra clathrata. GANEK Kracony dlá ſłuchania czego nie będąc widzianym churek.

ESTRE *aux eſcoutes, eſtre à eſcouter.* **N'y a-t-il perſonne icy qui ſoit aux eſcoutes*,ou *qui nous écoute?* Numquis eſt hic alienus noſtris dictis auceps auribus? *Plaut.* PODSŁUCHYWAC być ná podſłuchach. *Czy nie máſz tu kogo coby nás podſłuchywał,

ON DIT figurément, *Eſtre aux eſcoutes, Eſtre attentif & au guet.* Obſervare. *Cic.* *NIEWŁASNIE* być ná podſłuchu, być ná wárcie, ná ſtraży pilnować.

ESCOUTER, *prononcez* E'COUTER, V. act. (*Preſter l'oreille pour entendre.*) Audire. Auſcultare. *Cic.* SŁUCHAC dáć ucho.

Ecoute, dis moy. Eho, dic mihi. **Ecoute, écoute, Syrus.* Heus, heus, Syrus. *Ter. Plaut.* Słyſz ſłuchay powiedzmi. *Słyſz ſłuchay ſłyſzyſz Syruſie.

ESCRAN, *prononcez* E'CRAN, ſubſt. m. (*Qu'on met devant le feu pour ſe garantir de ſa trop grande chaleur.*) Umbraculum, (contra nimium ignis ardorem.) ZASŁONA ktorą ſtawiaią przed ogniem, przed kominem, dlá záſłonienia ſię od wielkiego gorąca álbo upału *Ecran.*

ESCRASER, *prononcez* E'CRASER, V. act. (*Ecacher.*) Aliquid obterere. *Colum.* **Les autres furent écraſez ſous les ruines de la chambre.* Ruina cameræ oppreſſit cæteros.*Phæd.* ZETRZEC ſtłuc zgnieść ná miazgę potłuc. * Inſi przytłuczeni zoſtali ná mieyſcu pod obalinami izby.

ON DIT. *Un nez écraſé*, ou *écaché.* Naſus, eliſus, i, m. NOS Płáſkaty.

ESCREMER, *prononcez* E'CRE'MER, V. act. (*Oſter la creſme, le deſſus du lait*, ou *d'autre liqueur.*) Cremorem, *ou* pingue lactis auferre. SMIETANĘ zbierać z mleka z wierzchu.

E'CREMER *une affaire*, ſe dit au figuré, pour *En tirer les*

les plus clairs deniers, le plus liquide & le meilleur. Quod in re eſt optimum auferre. CO náylepſzego iákoby ſamę śmietanę dlá ſiebie wziąć w iákiey kolwiek rzeczy co náypewnieyſze pieniądze &c.

ESCREVISSE, *prononcez* E'CREVISSE, ſubſt. f. (*Poiſſon teſtacé, eſpece de cancre.*) *Il y a des écreviſſes de riviere qu'on appelle en Latin* Aſtacus fluvialis. *Plin.* *Et écreviſſe de mer.* Aſtacus marinus, i, m. *Plin.* RAK Máłż ſkorupiaſty ſą ráki Rzeczne ktore zowią ráki náſkie, y ráki morſkie.

ON DIT proverbialement qu'*Il va comme une écreviſſe à reculons*, pour dire qu'*Il recule, au lieu d'avancer dans les ſciences.* Incedit retrò quaſi cancer. MOWIĄ przyſłowiem poſtępuie iák rák co raz ná zád, to ieſt miáſto poſtępku w czym nſtępuie y coſa ſię.

LES PINCES *d'une écreviſſe.* Denticulatæ forcipes, f. pl. *Plin.* NOZYCE RAKOWE, nogi, ſzczypce rakowe.

CE QUI *couvre les écreviſſes.* Cruſta, æ, f. *Plin.* SKORUPA rákowa.

S'ESCRIER, *prononcez* S'E'CRIER, V. neut. (*Crier avec ſurpriſe & admiration.*) Exclamare. *Cic.* KRZYKNĄC záwołać nágle wrzaſnąć.

ESCRIME, ſubſt. f. (*L'art de faire des armes.*) Ars armorum ludicra. *Cic.* RYCERSKA náuka záżywania broni y nią robienia: *ſzermierka, ſzermierſtwo.*

Maiſtre d'eſcrime, Maiſtre en fait d'armes. Laniſta. *Cic.* Ten co uczy iák broni umieiętnie y zręcznie záżyć, ják nią robić *ſzermierz, Fechtmiſtrz.*

SALE *d'eſcrime.* Laniſtæ ludus, i, m. SALA Izba náuki Rycerſkiey Sálá Rycerſka do ćwiczenia ſię z bronią.

ESCRIMER, V. n. (*Faire des armes.*) Præpilatis gladiis, inter ſe digladiari UCZYC ſię ćwiczenia rycerſkiego z bronią

S'ESCRIMER ſe dit figurément (*des diſputes qui ſe font dans les eſcoles.*) Contendere, *ou* concertare cum aliquo. ROSPIERAC ſię oco, iáko bywa ná Dyſpputach álbo ſporze ſzkolnym.

ESCRAIN, *prononcez* E'CRIN, ſubſt. m. (*Petit coffre garni à mettre des pierreries.*) Scrinium. *Horat.* SZĄTUŁKA ná kleynoty, ſkrzyneczka z kleynotami pudełko bogate.

ESCRIRE, *prononcez* E'CRIRE, V. act. (*Peindre avec la plume, tracer des lettres.*) Scribere litteras calamo. *Cicer.* Pingere verba. *Cic.* PISAC piorem.

E'CRIRE ſignifie auſſi, *Faire ſçavoir par lettres & s'entretenir avec ſes amis* Scribere alicui. *Cic.* PISAC oznaymować donośić liſtownie, koreſpondować z kim piſywać do kogo.

Ecrire une obligation, un teſtament, l'interrogatoire d'un accuſé. Syngraphom, teſtamentum, quæſtionem conſcribere. Spiſywać, nápiſać *oblig* Kártę, Teſtament, Inkwizycyą zeznanie obwinionego.

E'CRIRE, (*Mettre une inſcription au bas de quelque ſtatuë.*) Scribere. Inſcribere. Subſcribere. *Cic.* NAPIS iáki dáć ná ſpodzie pod poſągiem iákim, podpiſać ná dole.

E'CRIRE, (*Compoſer, faire des ouvrages d'eſprit.*) Scribere. Conſcribere. Componere. Conficere. **Ecrire bien & poliment.* Concinnè & politè ſcribere. **Avec ſoin & bien du jugement.* Accuratè & cogitatè ſcribere. *Cic.* PISAC Kśięgi uczone. *Piſać dobrze y pięknie. *Piſać uważnie pilnie y z wielkim rozſądkiem.

Comme quelques-uns ont écrit, ou laiſſé par écrit. Ut quidam ſcripſerunt. *Cic.* Jáko niektorzy nápiſali, piſali, piſzą, ná piśmie, piſmem zoſtawili podali.

E'CRIRE ſe dit figurément en poëſie. **Son nom eſt écrit au temple de mémoire.* Conſignatum eſt illius nomen ſempiternæ memoriæ. *Cic.* PISAC *niewłaśnie:* *Jmię Jego w Kronikach wieczney pámięci ieſt zápiſane.

Sa malignité eſt écrite, ou peinte ſur ſon viſage. Malitia illius vulto ſcripta legitur. Wypiſane ieſt wyrażona wypiętnowana ná twarzy złośliwość iego.

Encre pour écrire. Atramentum librarium. *Ter.* Inkanſt

ESCRIT, *prononcez* E'CRIT, ſubſt. m. (*Choſe écrite.*) Scriptum, i, n. *Cic.* PISMO rzecz nápiſana.

Haranguer par écrit, ou le papier en main. De ſcripto dicere. *Cic.* Mowić czytaiąc z kárty piſaney.

ESCRITS au plurier ſe dit (*des ouvrages imprimez & non imprimez.*) Scripta, orum, neu. plur. *Cic.* PISMA Kśięgi czyli drukowane czyli niedrukowane.

ESCRITS, (*qu'un maiſtre dicte à ſes écoliers.*) Hypomnemata, atum, neut. pl. Dictata, orum, neut. plur. *Cic.* PISANIE powiadane, piſanie po kim przepowiadaiącym słowo po słowie co piſać dyktowanie.

ESCRITEAU, *prononcez* E'CRITEAU, ſubſt. m. (*Titre, ou inſcription écrite au gros caracteres, qu'on met ſur quelque choſe pour la connoiſtre.*) Scheda. Pittacia. *Petr.* Titulus. *Aul. Gel.* **Je mis auſſi-tôt un écriteau à mon logis.* MAISON à VENDRE. Inſcripſi illicò. ÆDES MERCEDE. *Terent.* ou ÆDES VENALES. NAPIS karta ná czym dla wiadomości, dana záwieſzona. *Záraz położyłem napis ná domie moim *Dom do przedania.*

ESCRITOIRE, *prononcez* E'CRITOIRE, ſubſt. f. (*Etuy où l'on met les plumes, le ganif, &c.*) Calamaria theca. *Suet.* KAŁAMARZ ſzuciec do chowania pior ſcyzoryka &c.

ESCRITURE, *prononcez* E'CRITURE, ſubſt. f. Ce mot ſe dit par excellence *de l'Ecriture Sainte, qui contient l'ancien & le nouveau Teſtament.* Scriptura ſacra. PISMO Swięte Biblia maiąca w ſobie ſtary y nowy Teſtament.

E'CRITURE, (*L'action par laquelle nous formons les lettres.*) Scriptio *Cic.* PISANIE wyrażanie liter piorem.

E'CRITURE, (*La maniere d'écrire & de former des caracteres ſur le papier.*) Manus. *Cic.* PISMO czyie, ręka czyia.

E'CRITURES au plurier ſe dit au Palais (*des écrits que font les Avocats dans les procès.*) Litis inſtrumenta, orum, neut. plur. PISMA pápiery do ſprawy ktore Patronowie podaią ná ſądach dokumenta.

E'CTITURE, ou *l'art d'écrire.* Scribendi ars. f. NAUKA piſania.

ESCRIVAIN, *prononcez* E'CRIVAIN, ſubſt. maſc. (*Qui écrit, qui compoſe des livres.*) Scriptor. *Cic.* PISARZ co piſze y wydaie kśięgi.

E'CRIVAIN ſe dit plus particuliérement (*de Celuy qui eſt receu Maiſtre en l'art d'écrire.*) Scribendi magiſter. *Cic.* TEN co piſać uczy.

E'CRIVAIN, (*Celuy qui écrit, qui copie.*) Scriba. Amanuenſis. *Cic Suet.* PISAREK co piſze w piſanie w kśięgi przepiſuie, człek od piora *mannaliſta.*

ESCROC, ſubſt. m. (*Qui attrappe l'argent par filouterie.*) Æruſcator. *Plaut.* SZALBIERZ filut co pieniędzy ſzalbierſtwem y złemi ſztukami nábywa *wyłży groß.*

ESCROQUER, V. act. (*Tirer de l'argent par filouterie.*) Æruſcare. *Ter Cic.* ZŁEMI nieſłuſznemi figlami y ſzalbierſtwy pieniędzy nábywać.

ESCROU, *prononcez* E'CROU, ſubſt. m. (*Piece de bois, ou de fer, qui ſert à ſerrer la vis d'un preſſoir.*) Striatum receptaculum. KLESZCZE ktore trzymaią ſzrubę w praſie.

ESCROUE, ſubſt. fœm. *prononcez* E'CROUë, (*Regiſtre des Geoliers d'une priſon, où l'on écrit les noms des priſonniers qu'on y amène, le ſujet de leur empriſonnement & à la requeſte de qui.*) Cuſtodis reorum commentarius. *Suet.* REIESTR więźniow, ich Imion, przyczyny zá co ſą wſadzeni do więzienia y od kogo.

ESCROUELLES, *prononcez* ECROUELLES, ſubſt. f. pl. (*Tumeurs ſanguines qui arrivent aux parties glanduleuſes.*) Strumæ, arum, f. plur. *Celſ.* GRUCZOŁY nábiegłe, guzy, záſkornie krwią nábrzmiałe ná rożnych częściach ciała przydaiące ſię zwłaſzcza na gruczołowatych.

ESCROUER, *prononcez* E'CROUëR, V. act. (*Charger le Geolier de la perſonne d'un priſonnier.*) Nomen rei alicuius in commentarium carcerarium inſcribere. act. ZATARASOWAC dać do taraſu wſadzić oddać do więzienia

ESCROUTER, *prononcez* E'CROUTER *un pain,* V. act. (*Oſter la croute d'un pain.*) Cruſtam pani detrahere. act. NA Torce ſkorkę twardą chleba zetrzeć zdiąć zwierzchu.

ESCU, *prononcez* E'CU, ſubſt. m. (*Ancienne arme défenſive faite en forme de bouclier leger, qu'on portoit au bras.*) Scutum. *Caeſ.* TARCZA, pawęza, broń do zaſłoniania ſię Puklerz kołczan kaſkan.

Qui porte un écu. Scutatus. *Cic.* Pawęznik.

E'CU *des armoiries.* Scutum gentilitium. TARCZA álbo pole Herbowne.

E'CU D'OR, (*Piéce de monnoye.*) Nummus aureus, i, m. TALER złoty, Moneta.

E'CU BLANC, (*Valant ſoixante ſols de noſtre monnoye.*) Nummus argenteus, i, m. TALER ſrebrny, zwyczayny Taler Francuſkich o ſześćiudzieſiąt dwoiakow álbo podwoynych groſzy; náſzych według kurrency.

ESCUEIL, *prononcez* E'CUEIL, ſubſt. m. (*Rocher, ou bancs de ſable cachés dans la mer, où les vaiſſeaux periſſent.*) Scopulus. *Cic.* SKAŁA ná morzu pod wodą ſkryta, Hak wodny rafa o ktorą ſię rozbiiaią ſtatki niebeſpieczeńſtwo ná morzu.

E'CUEIL se dit figurément (*des choses dangereuses qui peuvent nous causer quelque perte*, ou *quelque disgrace.*) comme *Le panegirique est l'ecueil des Orateurs.* Scopulosa res & difficilis Oratoribus scribere orationem panegyricam. Niebespieczeństwa wszelkie padnienia ná iákie nieszczęścia; panegiryki są nayniebespiecznieysze y naytrudnieysze mowcom.

Cette place fut l'écueil où se perdit la reputation de ce Général. Illà urbe amissâ illius Imperatoris hæsit fama ad metae. Tá forteca była o ktorą się rozbiła sławá, wodza tego.

ESCUELLE, *prononcez* E'CUELLE, subst. f. (*Espece de plat sans bord à prendre un bouillon.*) Scutula *Mart. Cicer.* CZARA do rosołow, polewek &c. bez brzegow miska.

ESCUELLE'E, *prononcez* E'CUELLE'E, subst. f. (*Ce qu'il tient de liqueur dans une écuelle.*) comme *Une écuellée de bouillon.*) Scutella juris plena, æ, f. CZARA czarka, co trzymać w sobie może czarka zwyczaynie, iáko czarka rosołu.

ESCULER, *prononcez* E'CULER, V. act. (*Corrumpre son soulier par derriere.*) Posteriùs calceos corrumpere. TRZEWIKI, Buty ná nápiętkach popsować.

ESCUME, *prononcez* E'CUME, subst. f. (*Bouillon de l'eau*, ou *de quelque liqueur agitée.*) Spuma. *Ovid.* PIANA z wody poruszoney, szumowiny z zágotowaney.

E'CUME *du fer.* Scoria. *Plin.* ZUZEL żelazna.

E'CUME *de l'argent.* Lithargyrum. *Plin.* ZUZEL srebrna, piana, odmiot od srebra.

E'CUME *de l'airain.* Æris palea, æ, f. *Plin.* ZUZEL miedziana, skwara, odmioty od miedzi.

D'ESCUME. Spumeus. *Plin.* Z PIANY.

ESCUMER, *prononcez* E'CUMER, V. n. (*Jetter de l'écume.*) Spumas agere. *Cic.* PIENIC się.

E'CUMER, V. act. (*Oster l'écume.*) Spumam eximere. ODSZUMOWAC, pianę zdeymować szumowiny zbierać.

E'CUMER signifie encore, *Pirater sur mer, y voler.* Piraticam facere. *Cic.* SZUMOWAC pianę robić w Francuskim znaczy ieszcze rozbiiać po morzu, y náieżdżać.

ESCUMEUR, *prononcez* E'CUMEUR *de marmite*, subst. masc. Ollæ despumator. KUCHTA od szumowania garka álbo kotła.

(Mot bas & populaire.) Słowo w Francuskim podłe y proste

E'CUMEUR *sur mer.* (*Pirate, Corsaire.*) Pirata. *Cicer.* ROZBOYNIK náiezdnik ná morzu.

ESCUMEUX, *prononcez* E'CUMEUX, m. ESCUMEUSE, fœm. adiect. (*Qui jette beaucoup d'écume.*) Spumosus. *Plin.* SPIENIONY, SPIENIONA, Pienisty, pienista.

ESCUMOIRE, *prononcez* E'CUMOIRE, subst. f. (*Espece de grande cuillier percée de plusieurs petits trous pour oster l'écume des liqueurs.*) Ligula multis foraminibus perforata, æ, f. DURSZLAK warząchew do szumowania.

ESCURER, *prononcez* E'CURER, V. act. (*Nettoyer la vaisselle.*) Eluere. Extergere. *Plaut.* CHĘDOZYC náczynie wycierać szorować.

ESCUREUR, subst. masc. *prononcez* E'CUREUR *de puits.* Puteorum curator. **De latrines*, ou *de fosses à privé.* Latrinarum curator. TEN co chędoży studnie rurnik. *Ten co chędoży wychodki, złotnik nocny.

ESCUREUIL, *ou* ESCURIEU, subst. m. (*prononcez* E'CUREUIL.) (*Petit animal sauvage qui a une longue queuë dont il couvre son corps.*) Sciurus. *Plin.* WIEWIORKA.

ESCURIAL, *ou* SAINT LAURENT DE L'ESCURIAL, (*Maison Royale de la Castille en Espagne.*) Sanctus Laurentius in Escuriali, masc. ESKURYAŁ Pałac Krolewski Krolow Hiszpańskich w Kastylii.

ESCURIE, *prononcez* ECURIE, subst. f. (*Lieu à mettre des chevaux.*) Equile stabulum. *Var.* STAYNIA dla koni.

ESCURIE signifie aussi *L'équipage de l'écurie.* Equitium, ii, neut. STAYNIA znaczy też porządek staienny.

ESCUSSON, *prononcez* E'CUSSON. subst. m. (*Ecu chargé d'armoiries.*) Scutum gentilitium, i. n. TARCZA, pole herbowne.

Escusson des arbres. Emplastrum, tri, n. *Colum.* Plastrowanie drzewa szczepienie zrazami wsadzonemi.

ESCUSSONNER, *prononcez* E'CUSSONNER, V. act. (*Greffer en écusson.*) Emplastrare. Inoculare. *Col.* PLASTROWAC drzewa, szczepić zrazami zásadzonemi zá korę *alterować*

ESCUYER, *prononcez* E'CUYER, subst. masc. (*Celuy qui portoit l'écu des Chevaliers & leurs armes dans les tournois.*) Armiger, geri. GERMEK słowo staroświeckie polskie, Pacholik żołnierski, álbo też Rycerski co zá Rycerzem kopią y tarczą nosił w konnych rycerskich igrzyskach.

E'CUYER, (*qui dresse & qui manie bien un cheval.*) Equiso. *Var.* KONIUSZY co do trzymania y uieżdżania koni náleży.

GRAND E'CUYER, (*chez le Roy.*) ou tout court MONSIEUR LE GRAND. Regius armiger, m. WIELKI Koniuszy Koronny w Francuskim zowią krotko *Jmć Pan Wielki.*

(C'est une charge de la Couronne.) Jest to urząd Koronny

E'CUYER *tranchant*, (*qui coupe les viandes à la table des Roys.*) Scissor, Carpus, Carptor. *Petr.* KRAYCZY co do krajania u stołu Krolewskiego należy.

ESCUYER *de cuisine.* Magister coquorum, masc. KUCHMISTRZ starszy, nád kuchnią y kucharzami.

ESDIGUIERES, *ou* LESDIGUIERES, *prononcez* E'DIGUIERES, (*Duché en Dauphiné.*) Diguieria. EDIGWIER Xięstwo w Delfinacie.

ESGARD, *prononcez* E'GARD, subst. masc. (*Consideration pour les personnes & pour les choses.*) Ratio. Respectus. *Cic.* WZGLĄD ná osoby y rzeczy. *Respekt.* uwaga uważność.

Si vous avez quelque egard pour moy. Si quis respectus tibi est mei. *Liv.* **Il n'a d'egard à quoy que ce soit.* Abscindit sibi rerum omnium respectum. *Liv.* Jeżeli masz cokolwiek względu dla mnie álbo ná mnie. *Nie ma względu náymnieyszego ná żadną rzecz.

En égard au temps où nous sommes. Pro istis temporibus Ut nunc est ætas. *Cic.* Wzgląd maiąc ná czasy teraźnieysze.

Celà ne fait rien à mon égard, Cela ne me regarde point. Id nihil ad me. Do względem mnie do mnie nic nie należy, nic to mi niewadzi, nic mi do tego.

ESGAREMENT, *prononcez* E'GAREMENT, subst. masc. (*Erreur où l'on tombe*) Erratio. Error. *Cic.* OBŁĄKANIE się zbłądzenie, błąd w ktory kto wpada.

E'GAREMENT est plus usité au figuré, *L'éloignement de la raison, Erreurs de l'esprit.* Error. Aberratio, onis, f. *Cicer.* **Jetter un esprit dans l'egarement.* Inducere aliquem in errorem. *Cic.* **Tirer quelqu'un de son égarement.* Demere alicui mentis errorem. *Hor.* **Tomber dans l'égarement.* Deferri in errorem, *Cicer.* OBŁĄKANIE się od rozumu pobłądzenie w rozumie. * Wprawić kogo w błąd wprowadzić go w błąd. *Wyprowadzić wywieść kogo z błędu iego. *Wpaść w błąd iáki.

ESGARE', *ou* E'GARE', m. E'GARE'E, fœm. part. pass. & adject. (*Qui est hors du chemin, qui est fourvoyé de son chemin.*) Itinere pererrans, antis, omn. gen. *Quint.* OBŁĄKANY zdrogi ten co zdrogi ziechał, álbo co iest zdrogi sprowadzony.

Des yeux égarez, ou *La veuë égarée.* Oculi errantes. **Un esprit égaré.* Perturbatus & commotus animus. *Cic.* **Un visage égaré*, ou *hagard.* Efferatus & attonitus vultus. *Petr.* Oczy obłąkane pomięszane, wzrok pomięszany. *Rozum umysł pomięszany. *Twarz pomięszana, zmięszana.

ESGARER, *prononcez* E'GARER, V. act. (*qui se dit d'une chose qu'on ne sçauroit trouver, & qui est comme perduë.*) Ignorare. **J'ay égaré ma clef, je ne sçay où je l'ay mise.* Clavem, *ou* clavim ignoro. ZAMIESZAŁO się o rzeczy iakiey ktorey kto szuka á znaleść nie może iákoby zginęła nie wiedzieć gdzie się podziała. *Zámięszał mi się klucz kędyś nie wiem gdziem go podział.

E'GARER *quelqu'un de son chemin*, (*Luy en faire prendre un autre.*) A recto itinere aliquem deducere deflectere, (cto, is, flexi, flexum) act. *Cic.* SPROWADZIC kogo z drogi prostey ná inszą go záprowadzić záwieść, uwieść, zwieść.

S'E'GARER, (*Perdre sa route, prendre un chemin pour un autre, se fourvoyer.*) Aberrare. Deerrare. Declinare de viâ. *Cic.* **Cet enfant s'égara de son pere parmi la foule.* Puer inter homines aberravit à patre. *Petr.* ZBŁĄDZIC ziechać z drogi obłąkać się w drodze iednę drogę wziąć zá drugą. *To dziecię obłąkało się od oyca w tłumie.

S'E'GARER se dit figurément, (*parlant de l'esprit.*) Mente labi. Delirare. Insanire. *Cic.* **Vostre esprit s'égare.* Acumen tuum delirat. *Hor.* ZBŁĄDZIC zmylić obłąkać się *niewlaśnie:* co do rozumu, w głowę záchodzić szaleć. *Rozum twoy się obłąkał, rozum twoy się myli błądzi.

S'E'GARER, (*S'éloigner de la vérité, du droit chemin.*) Deflectere à veritate, *ou* de recto *Cic.* **S'égarer de son sujet* Deerrare à proposito. OBŁĄKAC się zbłądzić od prawdy od słuszności. *Oddalić się od materyi przedsięwziętey.

(Cherchez par E', sans S, tous les Mots que vous ne trouverez pas avec ES. Szukay przez samo *E*, bez *S*, wszystkich słow ktorych nie znaydziesz przez *ES.*

ES-

ESLIME',*ou* E'LIME'F,m. E'LIME'E,f.adject. Tritus,a, WYROBIONY, WYROBIONA, zażywany wytarty.

ESPACE, fubft.m. ce mot figuifie en general, (*L'étendnë d'un lieu*)Spatium *Cc.**(*Ce mot fe dit du Temps & du Lieu.*) Intervallum,i,n. PRZECIĄG co do mieyfca, y czafu, *Dalekość odległość co do mieyica.

L'ESPACE *qui eft entre les veines.*Intervenium. *Vit.* MIĘDZY zyle mieyfca po między żyłami.

L'ESPACE *qui eft entre les rangs dans une armée rangée en bataille.*) Interordinium.*Colum.* MIĘDZY fzykami y fzeregami ufzykowanemi drogi ściefzki, *Luki.*

L'ESPACE *de la vie.* Vitæ curriculum,i,m. *Cic.* PRZECIĄG życia, bieg życia.

(Les Imprimeurs appellent *Efpace* une efpece de lettre qui fert à fepaier les mots, & font ce mot Feminin en François, *Spatium,ii,n.*) Przekładka *ſpacyika* Drukarfka krorą pzedzielaią ſłowa od ſłow w fadzeniu y fkładaniu liter.

ESPACEMENT,fubft.terme d'Architecture,*le mefme qu'*ESPACE. MIĘDZY filarze dalekość iednego od drugiego w Architekrurze.

ESPACER, V. act. (*Garder, obferver les efpaces entre les chofes.*)Intervallis res diftinguere.Oftępować iedno od drugiego dzielić rozdzielać przedzielać oddzielać iedno od drugiego.

ESPADON, fubft mafc. (*Grande & large épée.*) Machæra prævalida. MULTAN miecz wielki y fzeroki.

ESPAGNE, (*Royaume le plus occidental de l'Europe, dont Madrit eft aujourd'huy la capitale; & autrefois Tolede.*) Iberia. Hefperia. Hifpania. HISZPANIA Kroleftwo położone náybardziey ku záchodowi w Europie,krorego ſtołeczne miafto teraz ieft Madryt, á z dawna Toled.

ESPAGNOL, m. (*Celuy qui eft d'Efpagne.*) Iberus. Hifpanus. HISZPAN ten co ieft rodem z Hifzpanii.

ESPAGNOLE, f. (*Celle qui eft d'Efpagne.*) Hifpana. *Cic.* HYSZPANKA.

D'ESPAGNE. Hifpanus. Hifpanienfis.*Cic.* HISZPANSKI

ESPAIS, *prononcez* E'PAIS,m.EPAIS,f. adject. (*Qui a de la folidité.*) Spiffus,a,um.*Virg.* Denfus.Craffus,a,um*Cic.***Une muraille épaiffe.* Craffus paries.*Cat.* **Des buiffons épais.*Denfi fentes.*Virg.***Un corps épais.*Corpus fpiffum,*ou* craffum *Lucr.* GRUBY, miąfzy. *Sciana gruba. *Krzewiny gęfte,zárośle gęftwiny. *Rzecz gęfta iako pſotno fukno nábite, álbo rzecz nie dziurkowata twarda.

E'PAIS, *Groffier, parlant de l'air.*) Craffus aer. *Cicer.* **Des tenebres épaiffes.* Tenebræ fpiffæ.*Cic.* GĘSTY gruby záćkany mowiąc o powietrzu. *Grube ciemności.

E'PAIS, (*parlant d'une chofe liquide, qui s'eft épaiffie.*) Denfus. Concretus. *Virg.* ZGĘSŁY mowiąc o mokrych rzeczach ktore gęśnieią zfiadaią fię.

Matiere épaiffe comme la lie,ou autre chofe femble. Craffamen. Craffamentum. *Colum.* Drożdże gęfte, lagier álbo w podobnego z fiadłe upadłe zgęfłe.

E'PAIS, (*parlant d'un bois fort touffu.*) Silva denfa. *Cicer.* **Faire venir les cheveux épais.* Denfare capillum.*Plin.* GĘSTY las. *Włofy gęfte uczynić.

E'PAIS fe dit encore (*des corps feparez quand ils font ferrez & preffez l'un contre l'autre.*)Denfus Spiffus. **Il fe jetta dans le plus épais des ennemis.* In hoftes denfos fertur. GĘSTY ściſły ieden przy drugim álbo ieden ná drugim. *Rzucił fię gdzie náygęftfzy nieprzyiaciel.

ON DIT figurement, *Un efprit épais & groffier, Un homme épais.* Craffus homo. *Ter.* GRUBY grubiańfki profty umyſł, człowiek gruby proftak.

ESPAISSEUR, *prononcez* E'PAISSEUR, fubft. fœm. *Des chofes.* Denfitas. Spiffitas. Craffitudo. *Plin.* **Il fit faire deux murs de brique de l'épaiffeur,ou épais de fix pieds.* Duos muros lateritios fenum pedum craffitudine extrui juffit.*Cæf.*GRUBOSC rzeczy. *Kazał zrobić dwie ściany murowane z cegły gruboici ná fześć ſtop.

E'PAISSEUR fe dit auffi (*de l'obfcurité de l'air & des lieux.*) Craffitudo aeris. *Cic. ou* denfitas. *Plin.* **Epaiffeur des bois, des forefts.*Denfa nemorum. GĘSTOSC grubość powietrza mgliftość pochmurność. *Gęftwa gęftwina krzewin zárośli, lafow,drzew, Borow.

ESPAISSIR, *prononcez* E'PAISSIR,V.act.(*Rendre,ou faire épais.*) Denfare. Spiffare. *Virg. Plin.* **Epaiffir les rangs d'une armée.* Denfare ordines *Liv.* ZGĘSZCZAC ſtłaczać fkupiać ścifkać do kopy. *Gęfte fzyki dawać, zágęfzczać ścifkać fzyki

S'E'PAISSIR. Coire in denfitatem. Craffefcere, (fco, is.) neot. *Plin.* **L'air s'épaiffit en nuages.* Aer cogitur in nubes. *Cicer.* ZGĘSZCZAC fię gęśnieć, *Chmurzy fię powietrze fię zbiera chmury fię zbiegaią.

La liqueur s'épaiffit. Spiffatur,*ou* condenfatur liquor.*Plin. Colum.* Gęftnicie likwor.

ESPAISSISSEMENT, *prononcez* E'PAISSISSEMENT. Denfatio. Condenfatio.*Plin.* GĘSTNIENIE.

ESPALE,fubft.f. (*Banc le plus proche de la pouppe.*) Sedile puppi proximum. ŁAWKA ná tyle okrętu przy rudlu wiązania náybliżfza.

ESPALIER, fubft. m. terme de Jardinage, (*Treillage où l'on attache des arbres contre les murs d'un jardin.*) Arbores extentæ & muris applicitæ. *Un efpalier d'arbres.* SZPALEROWANIE w ogrodach z drzew rzędem fadzonych robione Szpaler z drzew,łaty álbo żerdzi w kratę dane przy ścianie dla fzpalerow.

ESPAPCHEMENT,*prononcez* E'PANCHEMENT,fubft. mafc. (*Effufion de quelque liqueur.*) Effufio.*Cic.* WYLANIE ulanie rozlanie wylanie cieczenie rzadkiey iákiey rzeczy.

ON DIT figurément,*Epanchement de l'ame devant Dieu.* Effufio animi. *Cicer.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Wylanie ferca przed Bogiem.

ESPANCHER, *prononcez* E'PANCHER, V.act. (*Verfer, ou laiffer répandre quelque liqueur.*) Effundere. Profundere. *Cic.* WYLAC wylewać rozlać likwor jáki.

Epancher çà & là. Difpergere.*Cic.* Rozlewać tam y fam.

ESPANDRE, *prononcez* E'PANDRE,V.act.(*Jetter çà & là.*) Difpergere. Diffeminare,(o,as,avi,atum.) Expandere,(do, dis, pandi, paffum.) act.accuf. *On dit mieux* RE'PANDRE. **Le Nil s'épand dans les campagnes de l'Egypte.* Nilus per agros Ægypti diffunditur. ROZSYPAC, Rofpraſzać tam y fam rozrzucać rozfiewać lepiey w Francufkim fię mowi *Repandre* Rozlewać, wylewać. *Nil rzeka wylewa, rozlewa po polach Egipfkich.

ESPANDU.m. ESPANDUë,f. (*prononcez* E'PANDU,*& mieux* RE'PANDU.) Effufus.*Phad.* WYLANY rozlany ále lepiey w Francufkim *Repandu.*

S'ESPANOUIR, *prononcez* S'E'PANOUïR, V. act. (*en parlant des fleurs,qui s'ouvrent.*) Se fe pandere.*Cic.* **La rofe s'épanouït,ou épanouït.* Rufa fe exolvit, *ou* fe explicat. ROZWIIAC fię rozwinąć fię co do kwiarow. *Roza fię rozwiia.

S'E'PANOUïR figurément, (*en parlant du cœur, lorfqu'il eft dans la joye.*) Diffundi. ROZPŁYWAC od radości co do ferca.

ON DIT familierement en même fens,*Il s'épanouït la rate.* Hilarefcit.*Var.* MOWIĄ *w Francufkim* w tymże rozumieniu, *potocznie słodziona fię w nim rozwiia,* miafto ferce mu fię rozpływa od radości.

ESPANOUI,m.ESPANOUIë,f.(*prononcez* E'PANOUï.) Apertus. Diductus. Expanfus.*Plin.* ROZWINIONY rozwity co do kwiatow.

Un cœur épanouï, (*dit au figuré.*) Hilaris & lætus animus. *Cic.* Serce rozpływaiące fię od radości *niewłaśnie.*

ESPANOUISSEMENT *des fleurs,*(*prononcez* E'PANOUISSEMENT.) fubft.m. Florum explicatio. ROZWIIANIE fię kwiatow.

E'PANOUïSSENENT *du cœur,* (*lorfqu'il eft tranfporté de joye.*) Animi. Exultatio. *Plin. Quint.* ROSPŁYWANIE fię ferca od radości.

ESPARGNANT, *prononcez* E'PARGNANT,m.ESPARGNANTE, f. part. act. & adject. (*Qui épargne, qui eft ménager.*) Parcens. Parcus, OCHRANIAIĄCY, OCHRANIAIĄCA Ofzczędny ofzczędna.

Qui eft trop épargnant. Nimis parcus.*Ter.* Zbyt ofzczędny fkąpy fknerowaty.

ESPARGNE, *prononcez* E'PARGNE,fubft.f. (*Ménagement de fon bien.*) Parcitas. *Cic,* **Appliquer fon efprit à l'épargne.* Advertere animom parfimoniæ. *Tacit.* **Les hommes ne comprennent point combien l'epargne fait un grand revenu.* Non intelligunt homines, quàm magnum vectigal fit parfimonia. *Cic.* **Cela ne s'appelle pas épargne, mais avarice.* Non ifta eft diligentia, fed avaritia. *Cic.* OSZCZĘDNOSC. *Przeftrzegać ofzczędności. *Nieuważaią ludzi iakl dochod czyni ofzczędność. *Nie ieft to ofzczędność ále fkępftwo.

L'E'PARGNE, *ou Le Tréfor de l'Epargne.* Ærarium regium. **Il n'y a point d'argent à l'Epargne.* Incredibiles funt anguftiæ ærarii regii, (*Ciceron a dit* Pecuniæ publicæ.) SKARB Krolewfki, álbo Rzplcey. *Niemafz pieniędzy w fkarbie.

TRE'SORIER *de l'Epargne*. Ærarii regii præfectus. PODSKARBI Koronny, Nadworny.

ESPARGNER, *prononcez* E'PARGNER, V. act. (*Ménager son bien.*) Parsimoniam adhibere. OSZCZĘDZAC OCHRANIAC dobra swego.

E'PARGNER *la dépense*. Impensæ parcere. *Liv.* Sumptui parcere *Cic.* **Il ne s'épargne rien.* Nihil pretio parcit. *Plaut.* OSZCZĘDZAC wydatku, ochraniać pieniędzy oszczędnie wydawać, szanować grosza. *Niczego sobie nie skąpi.

E'PARGNER *le temps & les personnes*, (*Les ménager.*) Tempori parcere. **Je seray bien aise d'épargner tout le temps que je donne à la culture de mes jardins & de mes revenus, pour l'employer à la Philosophie.* Quidquid temporis hortorum & rerum curæ seponitur, in Philosophiam revocabo. *Tacit.* **Epargnez ce jeune homme, le sang luy boat dans les veines; montrez vous le plus sage.* Parce adolescentulo, sanguis illi fervet, tu melior esto. *Petr.* **Epargner sa peine, son travail.* Operæ, labori parcere. *Cic. Ter.* **Je n'ay point épargné ma peine.* Operæ haud fui parcus meæ. *Plaut.* SZANOWAC żałować ochraniać czasu y osob. Wybaczać. *Rádbym ten wszystek czas ochronił dlá Filozofii ktory trawię ná krzątaniu się około ogrodow y zbierania dochodow. *Wybacz temu młodemu Człowiekowi *álbo* temu młodzikowi bądź uważnieyszy bacznieyszy nád niego. *Ochraniać żałować pracy fatygi swoiey. *Nie żáłowałem pracy swoiey.

Je vous prie de m'épargner un peu, de ne me point tant maltraitter. A te deprecor injuriam. *Liv.* **Il n'épargne personne pour se faire rire.* Nulli parcit dum sibi risum excutiat. *Hor.* **Ne point épargner la réputation.* Famæ haud parcere. *Prop.* **Epargner les oreilles chastes.* Auribus pudicis parcere. *Cic.* **Epargnez-moy, Vous dites trop de bien de moy, Vous me louez trop.* Dic parciùs de meis laudibus. *Cic.* Proszę cię zániechay mię y nie ták mną sobie szarzay. *Ni kogo nie ochrania nikomu nieprzepuści byle sobie żárt śmiech uczynić. *Nie ochraniać sławy. *Ochraniać szanować uszy uczciwe, czyste, wstydliwe. *Proszę skromniey o mnie rozumieć nie ták mię chwalić bárdzo.

ESPARGOUTTE, subst. f. (*Espece de plante que quelques-uns appellent Matricaire, d'autres, Apparitoire.*) Aster atticus. GWIAZDECZKI ziele Jáskierki, álbo Jskierki, gáwędá. Ziele dymieniczne.

ESPARPILLEMENT, *prononcez* E'PARPILLEMENT, subst. m. (*L'action d'éparpiller.*) Dispersio. ROZRZUCENIE ROZSYPANIE rozszarpiąc co.

ESPARPILLER *prononcez* E'PARPILLER, V. act. (*Jetter çà & là.*) Dispergere. *Cic.* ROZRZUCAC Rosprószyć rozsypywać rozszarpuiąc rozkładać.

ON DIT figurément & populairement, *S'éparpiller la rate, Se faire rire, Se bien divertir.* Sibi risum excutere. Sibi ludos facere. *Hor.* NASMIAC się ucieszyć się uśmiać się do woli.

ESPARS, *prononcez* E'PARSE, f. adiect. (*Répandu çà & là.*) Sparsus. Dispersus. *Plin.* **Cheveux épars.* Capilli sparsus. ROSPUSZCZONY Rozrzucony Rozsypany rozsypana. *Włosy rozspuszczone rosypane.

ESPARVINS, *prononcez* E'PARVINS, subst m. pl. (*Maladie qui vient aux chevaux & aux beufs au bas du jarret.*) Suffrago, inis, f. *Plin.* CHOROBA w przegubach álbo w przegięciu u nog poślednich bydląt koni y wołow ná poślednie nogi upadanie podbicie się.

ESPATTER, *prononcez* E'PATTER *un verre*, V. act. (*En rompre la patte.*) Scyphi fulcrum frangere. UTŁUC stłuc spodek u kieliszka.

Estre épatté, comme *Les verres de fougere ne sont pas si épattez, ou n'ont pas la patte si large que ceux de crystal.* Vasa vitrea breviori & deductiori fulcro vasis crystalinis. Kieliszki proste álbo szklane nie maią ták spodka obszernego iáko kryształowe.

ON APPELLE en ce sens, *Un nez épaté, un nez large & écaché.* In planum diductæ nares *Suet.* PLASKONOSY nosa płaskatego nozdrzy szerokich nosa wklęsłego.

ESPATULE, subst. f. (*Instrument plat & large par en bas pour étendre des onguents.*) Rudicula. *Cels.* SZPATELA łopatka Cerulicka do rościągania maści ná plasterki.

ESPAULE, *prononcez* E'PAULE, sub. f. (*Partie du corps d'où naist le mouvement du bras de l'homme, & de la jambe de devant dans les animaux à quatre pieds.*) Humerus. (*pour l'épaule de l'homme.*) & Armus. (*pour celle des bestes à quatre pieds.*) *Virg. Hor.* BARK część w ciele skąd idzie rámię w ludziach, á nogi álbo łopatka u bydląt Czwornogich oczyk, z przodu.

Les os larges des épaules que les Anatomistes appellent Omoplates. Scoptula operta. *Cels.* Kości łopatczane, *álbo* łopatkowe.

L'entre deux des épaules. Interscapium, ii, neut. *Hygin.* Między łopatkami.

Porter quelque chose sur ses épaules. Aliquid humeris ferre. *Hor. Cic.* Nośić co ná ramionach, náplecach ná bárkach

E'PAULE se git à la boucherie (*d'un mouton & d'un veau.*) Armus vervecinus, *ou* vitulinus. ŁOPATKA w iátce mowi się o baraninie y cielęcinie.

E'PAULE se dit figurément (*du secours qu'on donne à quelqu'un.*) comme *Prester l'épaule à quelqu'un.* Suppetias alicui ferre. *Cic.* **Ce fardeau est trop lourd pour ses épaules.* Non sufficit tanto ferendo oneri. RAMIĘ bark plecy *niewłaśnie* się mowi o pomocy obronie komu świadczoney. *Plecy trzymać komu, Rámię podać, Bárki podłożyć, przybyć nápomoc. *Cięźki to ciężár ná barki iego.

E'PAULE se dit proverbialement en ces façons de parler, *Porter quelqu'un sur ses épaules, (parlant d'un homme à qui on compatit.)* Ægrè aliquem sustinere. RAMIĘ bárki przysłowiem się mowi w te sposoby: Nośić kogo ná ramionach ná Bárkách włásnych go dźwigać o tym co má nád kim politowanie.

ON LE DIT aussi (*d'un importun.*) *Il m'ennuye si fort, que je le porte sur les épaules.* Hic mihi tanto tædio est, ut illum humeris meis gestare putem. TOŻ się mowi o náprzykrzonym człeku ták mi się przykrzy że mi áż cięży ná barkach ná rámionach.

ON DIT encore, *Pousser le temps avec l'épaule*, pour dire *Differer.* Procrastinare. *Cic.* CORAZ odkładać zwłoczyć od iutra do iutra. *Bárkiem czas od czasu potrącać do czasu.*

On luy a fait voler la teste de dessus les épaules, pour dire *Il a esté décollé.* Cervicibus caput illi abscissum est. *Cic.* Strącono mu *álbo* zleciała mu głowa z kárku, szyia z bárkow, ścięto go.

Il sent l'épaule de mouton. Hircus cubat in alis. Hircum olet. **Regarder quelqu'un par dessus l'épaule, le mépriser.* Despicere aliquem. *Cic.* **Mettre quelqu'un dehors par les épaules, Le chasser honteusement* Turpiter aliquem ejicere. *Plaut.* Kozłem trąci. *Okiem kogo przenośić. *Wytrącić kogo wypchnąć z domu, zá bárki wziąwszy.

ESPAULE'E, *prononcez* E'PAULE'E, subst. f. (*Un quartier de devant d'un mouton, qui comprend le bout saigneux, la poitrine, le quarré & l'épaule.*) Pars vervecis anterior. CWIARTKA łopatka Bárania przednia maiąca w sobie żebra mostek y łopadkę. Przodek barani.

ON DIT, *Faire une chose par épaulée*, c'est à dire *à diverses reprises, & négligemment.* Nisi intermissu aliquid agere. DORYWCZĄ co czynić czásami y niedbale co ráz porzucaiąc y znowu się wracaiąc do tego.

ON DIT, *Un cheval épaulé*, (*qui a l'épaule disloquée.*) Equus armo luxato. KON spleczony, *álbo* co má łopatkę wybitą, lub w oczyku wybity.

ESPAULEMENT, *prononcez* E'PAULEMENT, subst. m. terme de guerre (*C'est une fortification faite à la haste pour se couvrir des traits des ennemis.*) Subitarius agger. SZANIEC usypany náprędkości. Wał z iedney strony dla zasłonienia się.

ESPAULER, *prononcez* E'PAULER, V. act. signifie en guerre, *Faire un épaulement, se couvrir d'un costé.* Se ab unâ parte tegere. **Il avoit épaulé son camp d'un bois, il s'en estoit couvert.* Silvâ ab unâ parte castra muniverat. SZANCOWAC się OSZANCOWAC się z iákiey strony, otoczyć się, zástonić się. *Zástonił swoy oboz z iedney strony lasem.

E'PAULER se dit figurément, pour *Secourir, assister quelqu'un.* Alicui subsidio venire. ZASŁONIC kogo, plecami własnemi go zástąpić obronić.

ESPEAUTRE, *prononcez* E'PAUTRE, subst. f. (*Espece de froment fort estimé autrefois en Italie dont on faisoit la fromentée.*) Zea. *Plin.* ORKISZ, szpelta, łuskna pszenica, bardzo niegdyś wzięta we włoszech z ktorey robiono Tyzany.

ESPECE, subst. f. (*Qui est sous un genre*, comme *Arbre est un genre, & le Chesne, le Poirier, &c. sont des especes.*) Species. *Cic.* GATUNEK co iest pod iákim rodzaiem rzeczy; iáko náprzykład Drzewo iest rodzaiy á gátunek tego gátunku są Dąb, gruszka &c.

ESPECE,

ESPECE, (*Sorte.*)Genus.*Cic.* **Il y a une espece d'hommes, qui sont les bons valets, que je veux corriger, si je puis.* Est ardelionū quædam natio,quos emendare si possum volo.*Phad.* RODZAY gatunek kształt. *Jest pewny rodzay ludzi nátręto do nsing,ktorych bym rad poprawił, ieżeli potrafię.

ESPECE, (*Image, representation.*) Species, iei, f. Imago, inis,f.*Cic.* OBRAZ kształt wizerunek.

*Les songes ne sont que des especes,qui nous restent dans l'imagination,des objets que nous avons veus en veillant.*Eadem est in somniis species eorum, quæ vigilantes vidimus. *Cicer.* Sny są tylko iedne obrazy pozostałe w myśli nászey tych rzeczy ktoreśmy widzieli ná iáwie.

ESPECES, en terme de monnoye, (*Se dit des pieces differentes qui ont cours dans le négoce, comme Ecus, Louis d'or & d'argent*, &c) Nummi, orum, m. pl. PIENIĄDZE idące w iákim kraiu álbo handlu rożne iáko tálery czerwone złote I ui dory to iest podwoyne czerwieńce, srebrna álbo biała rozmaita moneta &c.

Je vous rendray vostre argent en mesmes especes, que vous me l'avez presté.) Tuam pecuniam totidem planè quot dedisti,nummis tibi reddam. W teyże monecie ci oddam pieniądze w ktorey mi pożyczyłeś, táklemisz pieniędami oddam.

ESPECES, se dit (*de toutes sortes de danrées,comme bled, vin,* &c.) Species. *Mart.Jurisc.* GATUNEK o rożnych raeczach,wszelkiego rodzaiu y gatunku,iáko to zbożu winie &c.

ESPE'E, *prononcez* E'PE'E, subst. f. (*Arme offensive qu'on porte au costé.*) Gladius. SZPADA szabla broń ktorą u boku wiszącą noszą.

Epée nuë,ou *tirée*. Gladius vaginâ vacuus. *Cicer.* *(*Le contraire est* Gladius rectus vaginâ. *Her. Une épée dans son fourreau.*) Szpada, szabla broń goła dobyta z pochew. **przeciwna iest*: szpada szabla schowana w pochwy, włożona niedobyta, w pochwach będąca.

Mettre l'épée à la main, ou *tirer l'épée.* Distringere gladium. Educere è vaginâ. *Cicer.* *(*Le contraire est* Recondere gladium in vaginam.*Cicer.* Condere ferrum. *Phad. Remettre l'épée dans le fourreau.*)Porwać się do szpady do szabli,wziąć ią w rękę álbo dobyć iey. *Przeciwna iest: Názad szpadę szablę w pochwy włożyć,schować.

Se donner de l'épée au travers du corps, s'enfoncer l'épée dans le corps. Transfigere se ipsum gladio.*Tacit.* **Faire passer des peuples au fil de l'épée.* Internecione delere. Cæde delere. *Cic.* **Se battre à coups d'épée.* Districtis gladiis pugnare. **S'ouvrir un chemin a la pointe de l'épée.* Ferro viam sibi patefacere.*Tacit.* Przebić samego siebie. *Wpień wyciąć. *Bić się ná szpady ná szable.*Zelazem szpadą szablą sobie drogę uczynić, otworzyć.

Epée de combat. Pugnatorius gladius. *Suet.* **Epée de breteur.*Machæra.*Plaut.* Szabla szpada Rycerska żołnierska, Kawalerska. *Kord Junaka.

E'PE'E signifie aussi *La profession des armes.* Arma. Militia.*Cic.* **Il a pris le parti de l'épée.* Arma,*ou* militiam sequitur. *Tibul.* SZPADA álbo szabla znáczy też stan żołnierski, woyskowy. *Udał się ná żołnierkę woyskową służbę przyiął.

ON DIT (*d'un homme fort brave & vaillant.*) *C'est une bonne épée.* Armis est acerrimus. *Virg.* ZOŁNIERZ Kawaler wielki, Pachołek dobry.

E'PE'E se dit proverbialement en ces manieres suivantes, *Il est vaillant comme l'épée qu'il porte,* pour signifier qu'*Il est fort brave.* Strenuissimus est. *Plaut.* WIELKI Kawaler żołnierz odważny Pachołek wyśmienity.

Il se fait tout blanc de son épée, pour dire qu'*Il se fie sur ses forces, & sur le credit de ses amis pour venir à bout de quelque entreprise* Multùm fidit viribus & gratiâ amicorum. Tylko w szablę swoię w siły swoie w junakieryą y w przyiacioł dufa.

ON DIT, qu'*Un homme n'a que la cappe & l'épée,* pour dire qu'*Il n'a rien,* qu'*Il est fort gueux.* Ensis & penula, & præterea nihil ipsi est. UBOGI mizerak chudy pachołek co tylko kord y kabraczynę *álbo* buskę ma ná sobie.

ON DIT,que *Des personnes sont aux épées & aux couteaux, ou à couteaux tirez,* pour dire qu'*Ils sont tout prests à se battre.* Res ad manus & ad arma inter illos venit. Ad inimicitias apertas venerunt. *Cic.* DO szabel się biorą do szpad się maią gotowi są bić się z sobą.

ON DIT (*d'un homme qui demande les choses avec empressement & sans donner de relasche.*)*qu'Il presse l'épée dans les reins.* Instat.Urget. NALEGA iák z szablą nád karkiem o tym co mocno nálega y wymaga co ná kim.

ESPERANCE,subst.fœm. (*Une des quatre vertus Theologales.*) Spes. NADZIEIA iedna z czterech cnot Teologicznych.

ESPERANCE, (*Prétention mondaine, qui nous fait attendre un bien que nous esperons.*) Spes, *genit.* spei, f. *Cicer.* NADZIEIA świátowa, oczekiwanie szczęścia iákiego doczesnego ná świecie, otucha.

(Les Grammairiens ne donnent point de plurier à ce mot, cependant il se trouve dans Plaute, dans Terence, dans Ciceron & dans Horace &c.) To słowo łacińskie nie ma większey liczby u Grammatykow; iednakże znayduie się w Plaucie, Tereneyuszu, Cyceronie Horacyuszu &c.

Qui est plein; ou *rempli d'esperance.* Plenus spei bonæ.*Cas.* **Un jeune homme fort éloquent & d'une grande esperance,* ou *qui promet beaucoup.* Adolescens ingentis eloquentiæ & spei. *Petr.* Pełen nádziei, dobrey otuchy. *Młody człowiek pięknego wymowy, y wielkiey nádziei po ktorym się wiele spodziewaią, o ktorym u wszystkich wielka nádzieia.

Contre toute esperance. Contra spem. Præter spem. *Liv.* Mimo wszelką nádzieię, przeciwko wszelkiey nádziei, nád spodziewanie.

Qui a perdu toute esperance de vivre. Exspes vitæ. *Tacit.* (*Ce mot n'a point d'autre cas.*) Bez wszelkiey życia dalszego nádziei. To słowo łacińskie *Exspes* bez nádziei inszego spadku nie ma.

Avoir esperance. Spem habere. Teneri spe.*Cic.* Carere, *ou* orbari spe. *Cicer.* *N'avoir point d'esperance.*) **J'ay quelque rayon d'esperance.* Spes mihi subest. *Cic.* **Faire voir sur son visage qu'on a bonne esperance.* Spem vultu simulare. *Virg.* Mieć nádzieię. *Nie mieć nádziei żádney. *Mieć ieszcze iákiś promyk nádziei. *Pokazywać po sobie dobrą nádzieię nádrabiać fantazyą nie tracić serca.

Décheoir de son esperance. Spe labi.*Cas.* Upaść w nádziei stracić nádzieię.

Donner esperanse, ou *de l'esperance.* Spem alicui dare, *ou* facere. *Cic.Cas.* Czynić nádzieię.

Entretenir l'esperance. Alere spem.*Cic.* Trzymać w nádziei.

Oster l'esperance. Alicui spem adimere. *Cic.* Odebrać odiąć stracić nádzieię.

Toute esperance perduë. Omnis spes abscissa, *ou* sublata, *ou* erepta.*Liv.* Wszystka nádzieia zgineła przepadła.

Redonner,ou *r'animer l'esperance.*Redintegrare spem.*Cas.* Przywrocić ożywić nádzieię.

Sans esperance de pardon. Sine spe veniæ. *Cic.* Bez nádziei miłosierdzia, odpuszczenia.

Surpasser l'esperance qu'on a conçuë de nous. Spem omnium superare. *Cic.* Zwyciężyć nádzieie w wszystkich o sobie.

ESPERDU, *prononcez* E'PERDU, m. E'PERDUË, f. adject. (*Qui a l'esprit troublé & égaré.*) Attonitus. Externatus.*Cic. Catul.* SZALONY, SZALONA, co ma umysł náruszony

ESPERDUMENT, adv. *prononcez* E'PERDUMENT, comme *Aimer éperdument quelqu'un jusques à en perdre l'esprit.* Perditè, *ou* efflictim aliquem amare. *Ter.* SZALENIE bez pamięci kochać aż do pomięszania zdrowego rozumu.

ESPE'RER, V.act. (*Pretendre à quelque chose.*) Sperare. *Cic.* SPODZIEWAC się czego, mieć nádzieię, otuchę ufszyć sobie, obiecywać sobie co,

Commencer d'esperer. In spem ingredi. *Cic.* Záczynać się spodziewać.

Les choses inesperées arrivent plustôt que celles qu'on espere. Insperata magis accidunt, quàm quæ speres. *Plaut.* **On ne voit pas qu'il y ait lieu d'esperer rien de meilleur.* Ne spes quidem ulla ostenditur fore melius. *Cic.* Rzeczy niespodziewane prędzey bywaią niżeli te ktorych się spodziewaią. *Nie masz żadnego podobieństwa polepszenia.

Esperer en quelqu'un, ou *en quelque chose, Y mettre*, ou *y fonder ses esperances.* Ponere, *au* reponere spem in aliquo,*ou* in aliquâ re.*Cic.*Pokładać nádzieię swoię w kim,*álbo* w czym

ON N'ESPERE *plus rien, (parlant d'un malade, dont la maladie est desesperée.)* Deploratus est & à medicis destitutus hic æger.*Cic.* JUZ nie masz nádziei mowiąc o chorym odstąpionym.

Tandis qu'on a esperé la paix. Dum in spe pax fuit. *Cicer.* Tym czasem gdy się spodziewano pokoiu.

ESPERON, *prononcez* E'PERON, subst.m. (*Piece de fer qu'un cavalier met à son talon.*) Calcar.*Cic.* **Donner de l'épe-*

peron, ou *des éperons*, ou *Donner des deux*. Equo calcaria adhibere, *ou* admovere. *Cic.* OSTROGA sztuczka żelazna ktorą żołnierz przypina do nápiętka. *Ostrogami zewrzeć konia z obu stron, *álbo* obiema ostrogami żgać konia.

E'PERON *de navire*, *(se dit de la prouë & de la pointe des vaisseaux.)* Navis rostrum. NOS u Naw álbo okrętow przodek okrętu, koniec z przodu.

E'PERON, ou *Pilier*, *Arc-boutant*, Anteris. Erisma. *Vitr.* PODPORA zástrzał w budowaniu murłaty dla podpory dáne od spodu z przodu budynku.

E'PERON *des coqs*, ou *les Ergots*. Galli calcaria. *Colum.* OSTROZKI u koguta.

ON DIT proverbialement & figurément, *Chausser les éperons à une armée*, *La mettre en fuite.* Fugare exercitum. MOWIĄ przysłowiem francuskim, ostrogi przyprawić nieprzyiacielowi *álbo* woysku, Rospędzić go rosprószyć, rozegnać.

L'un a besoin d'éperon, & l'autre de frein pour le retenir. Ille calcaribus, hic frenis eget. *Cic.* Jednemu ostrogi trzeba, á drugiemu wędzidła.

ON DIT *(d'un homme stupide & lent.)* qu'*Il n'a ni bouche, ni éperon*, qu'*Il ne sçait ni aller ni parler.* Iners & ignavus linguâ & manu. Inops verbis & hebes. MOWIĄ o głupim y leniu, ni gęby ni ostrogi: ni be ni me, áni go gdzie posłać áni mu co zlecić: áni on gdzie poyść, áni on co wymowić.

ESPERONNER, *prononcez* E'PERONNER, V. act. *(Chausser des éperons.)* Calcaria aptare ocreis. Instruere ocreas calcaribus. UBRAC w ostrogi wdziać wziąć przypiąć ostrogi. Włożyć ostrogi.

E'PERONNER *un mur*, *(Le soûtenir par des esperons.)* Erismis murum fulcire, (cio, fulcis, fulsi, fulinm.)act.* PODSTAWIAC scianę, zástrzały szkarpy dawać pod nię dla podparcia, podpory dawać.

ESPERONNIER, *prononcez* E'PERONNIER, subst. m. *(Qui fait des éperons.)* Calcarium faber. RZEMIESLNIK co ostrogi robi. *Ostrożnik.*

ESPERVIER, *ou* ESPREVIER, *prononcez* E'PERVIER, subst m. *(Oiseau de proye qui est la femelle du Mouchet.)* Fringillarius. KROGULEC, pták drapieżny samica od Jástrzębia.

E'PERVIER est aussi *(un grand filet de pescheur à prendre du poisson.)* Rete. *Cic.* TOZ słowo francuskie znaczy wielką sieć ná ryby.

ESPI, *prononcez* E'PI, subst. m. *(La partie la plus haute du tuyau de bled, qui renferme le grain.)* Spica. Arista *Ovid.* KŁOS ná zbozu w ktorym.

Des épis plains de grain. Gravidæ aristæ. *Ovid.* Jejunæ aristæ, *des épis maigres*.) **Porter plusieurs épis.* Fruticare pluribus culmis *Colum.* Kłos pełne ziarn, Chude kłosy czcze puste. *Wydawać kilka kłosow.

D'E'PIS, ou *fait d'épis*. Spiceus. *Hor.* KŁOSISTY, kłosowaty kłosiany.

ESPIER, *prononcez* E'PIER, V. neut. *(Venir en épy.)* In spicam crescere. *Ver. plin.* KŁOSIC się.

ESPICES, *prononcez* E'PICES, subst. f. *(Drogues aromatiques, comme poivre muscade &c.)* Aromata. *Colum.* KORZENIE rożne do zápraw iáko pieprz gáłka &c.

Pain d'épices, fait avec des épices & du miel. Panis mellitus, ra. Piernik.

E'PICES se dit *(du salaire des juges pour des procès de rapport, qui se payoient anciennement avec des épices, & maintenant en argent.)* Species. Sportula judiciaria. GRZYWNY sądowe do skrzynki náleżące, w francuskim zowią *korzenie* álbo korzenne, bo przedtym korzeniami płacono, co teraz pieniędzmi płacą.

ESPICER *prononcez* E'PICER *les viandes*, V. act. *(Les assaisonner d'épices.)* Cibos aromatibus, *ou* aromatis condire. ZAPRAWIAC korzeniami potrawy.

ESPICIER, *prononcez* E'PICIER, subst. m. *(Qui vend des Epices.)* Aromatarius. *Bud.* KORZENNIK co korzenie przedaie.

ESPICERIE, *prononcez* E'PICERIE, subst. f. *(Le métier d'épicier.)* Ars aromataria. KORZENICTWO.

E'PICERIES au plurier, pour *Les drogues que vendent les Epiciers.* Aromata. *Colum.* KORZENIE przedayne, korzenny sklep.

ESPIE', *(prononcez* E'PIE'.) m. ESPIE'E, f. part. *du verbe* ESPIER, *venir en épy*. Spicatus. *Plin.* KŁOSZĄCY się KŁOSZĄCA od słowa kłocić się.

E'PIE', part. pass. *du verbe* EPIER, *observer ce qui se passe. Voyez cy-apres.* SPIEGOWANY od słowa szpieguię obacz niżey.

ESPIEGLE, adject. m. & f. *Eveillé, subtil, fripon.*) Alacer & experrectus ante lucem. Astutus. FRANT figlarz oszust ostrożny obrotny, pływacz.

(Mot populaire.) słowo pospolite.

ESPIEGLERIE, subst. f. *(Petites malices.)* Astutia. *Terent.* Strophia. *Mart* SZTUKI frantowskie, wykręty figle, frantostwo

ESPIER, *prononcez* E'PIER, V. act. *(Observer, guetter quelqu'un*, ou *ses actions.)* Observare. *Cicer.* SZPIEGOWAC podpatrywać kogo y sprawy iego.

Epier le temps, l'occasion. Observare & aucupari tempus, occasionem. **Il épioit nostre contenance, & se tenoit caché dans des lieux couverts & montueux.* Itinera nostra servabat, locisque impeditis atque silvestribus se occultabat. *Cæs.* Upatrywać czasu y sposobności. *Uważał gdzie się ruszemy, kryiąc się po mieyscach osobnych y gorzystych.

ESPIERRER, *prononcez* E'PIERRER, V. act. *(Oster les pierres d'un champ.)* Agrum elapidare. *Plin.* KAMIENIE z roli wybierać, czyścić pole z kamieni, dobywać roli.

ESPIEU, *prononcez* E'PIEU, subst. m. *(Sorte d'arme garnie d'un fer par le bout, dont on se sert à la chasse du sanglier.)* Venabulum. *Cic.* OSZCZEP z grotem ná końcu do polowania ná dziki.

ESPINARS, *prononcez* E'PINARS, subst. m. *(Herbe potagere qu'on mange en caresme.)* Spinatia. SZPINAK Ziele do warzy, ktore w postne dni iedzą.

ESPINE, *prononcez* E'PINE, subst. f. *(Sorte d'arbre qui entre les feuilles porte des pointes fort aigues.)* Alba spina, *Colum.* OSET biały, chruścina ktora procz liści, ma ości bardzo kolące.

E'PINE *noire*, ou *Prunier sauvage*. Prunus silvestris. *Colum.* TARNKI ciernie głog.

EPINE *vinette*, ou *Berberix*. Spina appendix. *Plin.* Spina vinetra. BERBERYZ.

E'PINE *du dos de l'homme & des autres animaux*. Spina, æ, f. *Cels.* KOSC pacierzowa grzbietowa u ludzi, y bydląt.

E'PINES se dit figurément au plurier, *(de ce qui est difficile & douloureux*, ou *embarrassant.)* Spinæ. *Cic.* **On trouve en ce monde des épines par tout, des chagrins & des embarras.* Omnia in mundo plena molestiis & spinis. CIERNIE osty mowiemy *niewłaśnie*: o trudnościach y przykrościach w tym życiu. *Wszędzie ná tym świecie ná ciernie trafisz; nápadniesz ná przykrości y dolegliwości.

E'PINE se dit proverbialement dans les manieres suivantes. *Il n'y a point de roses sans épines*, pour dire qu'*Il n'y a point de plaisir sans douleur.* Dolor voluptatum comes. *Petr.* CIERNIE przysłowiem w następuiące sposoby. Nic masz tákiey roży ktoraby była bez ciernia, to iest nie masz ukontentowania takiego ktoreby było bez przysady.

Ce luy est une épine fascheuse au pied. Id eum angit, *ou* urit, an urquet, *ou* cruciat. *Cic. Ter.* To iest iego ciernie ktore go bodzie, to go dolega to go boli.

Il s'est tiré une épine du pied, lors qu'il s'est défait de son ennemi, ou *qu'il s'est débarrassé de cette meschante affaire.* A re molestissimâ se expedivit, cùm hostem occidit. Teraz sobie tarń z nogi wyrwał, kiedy się pozbawił tego nieprzyiaciela, álbo z tego niebespieczeństwa wyszedł.

ON DIT aussi qu'*Un homme est sur les épines, quand il attend.* Anxius est & sollicitus, est moræ impatiens. *Cic.* STOI iák ná cierniach, iák ná szpilkach nie spokoynie czego oczekiwaiąc.

ESPINAYE, subst. f. *prononcez* E'PINAYE, *(Lieu plein*, ou *planté d'épines.)* Spinetum. CIERNISKO.

Plein d'épines. Spinosus. *Cic.* Cierniisty.

Qui porte des épines. Spinifer, era, erum. *Cic.* Cierniorodny co ciernie osty rodzi ostowaty.

Fait d'épines. Spineus, a, um. *Catul.* Cierniowy z ciernia robiony.

ESPINETTE, *prononcez* E'PINETTE, subst. f. *(Instrument de musique à cordes & à clavier.)* Organum fidiculis intentum & Pinnolarum tactu resonans. SZPINET Instrument do grania z stronami y klawiszami, mały klawikord.

ESPINEUX, *prononcez* E'PINEUX, masc. E'PINEUSE, f. adject. *(Qui a des épines.)* Spinosus. CIERNISTY, CIER-

NI-

NISTA, oftowaty kolący dolegliwy przykry niepryiemny.

ESPINGLE.fubft.f. *prononcez* E'PINGLE,(*Petit brin de fer qui fert à attacher.*) Spina & Spinula. SZPILKA do przypinania, kolce.

(Parce qu'on fe fervoit anciennement d'épines,avant l'invention des épingles, dequoy fe fervent encore les païfans. *On fe fert ordinairement d'*Acicula.* Záżywano przedtym kolcow od cierni álbo bodłakow od oftu, nim fzpilki wynaleziono, czego ieszcze záżywaią chłopi. *W łacińfkim zwyczaynie zowią *Acicula.*

E'PINGLES fe dit auffi (*du prefent qu'on fait aux filles & aux femmes, lors qu'elles ont rendu quelque fervice, ou dans la vente de quelque bien.*) Corollarium nummorum. SZPILKOWE ná fzpilki podarunek ktory czynią Pannom álbo Paniom przy kontraktach álbo zá iáką przyflugę· *Rękawiczne.*

ESPINGLE fe dit proverbialement, *Tirer fon épingle du jeu,* pour dire *Retirer les frais & les avances qu'on a faits dans une affaire.*) Se ab aliquo negotio falvis rebus, *ou* vafis fubtrahere, *ou* fubducere. NIESTRACIC wynićć ná fwoie chociafa bez zyfku żadnego wynićć z czego bezftraty y fzkody

ESPINGLIER, *prononcez* E'PINGLIER, fubft. m. (*Qui fait & vend des efpingles.*) Acicularum faber & propola, m. SZPILKARZ co robi fzpilki y przedaie iglarz.

ESPION, fubft.m. (*Celuy qui fait le métier d'obferver ce qui fe fait.*) Explorator. Speculator.m. *Caf.* SZPIEG.

ESPIONNER,V.act. (*Obferver quelqu'un,ou fes actions.*) Obfervare *Cic.* SZPIEGOWAC podpatrywać.

ESPLANADE, fubft. f. (*La glacis d'une place.*) Æquata planities, *genit.* æquatæ planitiei,f. ROWNINA pole, płafk płafzczyzna.

ESPLORER, (*Fondre en pleurs.*) *prononcez* E'PLORER (*on ne fe fert que du Participe de ce Verbe.*)*Il vint tout éploré.* Venit lacrimabundus.*Liv.* ZAPŁAKAC rofpłakać,rozlać fię wełzy łzami fię zalać, w Francufkim nieużywaią tego flowa procz famego partycypu iego, wfzytek zápłakany.

(Le refte n'eft point en ufage.) Infze tego flowa fpofoby w Francufkim nie fą w używaniu.

ESPLOYER, *prononcez* E'PLOYER,verbe actif d'un tres rare ufage, fi ce n'eft dans cette expreffion,*Une aigle à aifles éployées.* Aquila expanfis alis. ROSPOSTRZEC rościągnąć rozwinąć flowo rzadko bardzo używane w Francufkim, y to tylko w tym iednym fpofobie: Orzeł z fkrzydłami rofpoftartemi.

ESPLUCHER, *prononcez* E'PLUCHER,V.act (*Nettoyer, ofter les ordures & ce qui eft à rejetter dans les chofes.*) Purgare. Mundare. *Petr.Colum.* OBIERAC przebierać ofkrobywać co nie ochędożnego ieft około czego.

E'PLUCHER fe dit figurément,pour *Examiner une chofe de près & avec bien de l'exactitude.*Curiosè aliquid excurere, *ou* difcurrere.*Cic.* ROZBIERAC rzecz iáką z wielką pilnością ią uważaiąc.

Eplucher les défauts d'une perfonne. Inquirere alicujus vitia.*Cic.* **Ses difcours.* Everrere fermones alicujus. *Sen.* Rozbierać roftrząfać cudze niedofkonałości. *Cudze flowa mowy

ESPLUCHURES, *prononcez* E'PLUCHURES, fubft. f.pl. (*Ce qu'on rejette d'une chofe.*)Purgamenta.*Liv. Feft.* BRAK śmieci ladaco ofkrobiny odmieciny, wypełki wybiorki

ESPOINTER, *prononcez* E'POINTER, V.act. (*Emouffer la pointe de quelque outil.*) Mucronem reftringere.act. *Plin.* PRZYTĘPIC zátępić przytłoc oftrze álbo koniec iákiego ftaku.

ESPOIR, fubft. mafc. (*Efpérance*) Spes, *genit.* fpei,fœm. NADZIEIA otucha.

(Ce mot eft plus propre en poëfie, qu'en profe.) To flowo Francufkie bardziey flużу do wierfza niżeli do mow.

ESPONGE, *prononcez* E'PONGE,fubft.f. (*Corps leger & fort poreux.*) Spongia. *Mart.* GĘBKA rzecz lekka y bardzo porowata.

Petite éponge. Spongiola. *Plin.* Gębka mała.

Qui eft de la nature de l'éponge, qui eft d'eftre fort poreux. Spongiofus.*Plin.* Gębczafty porowaty dziurkowaty, pulchny

Petits trous d'une éponge. (Spongiæ) fiftulæ.*Plin.* Dziurki w gębce.

Preffer une éponge avec la main, pour en faire fortir l'eau. Plenam aqua fpongiam manu premere & ficcare.*Lucr.* Wycifnąć gębkę w rękach.

ON DIT au figuré,*Paffer l'éponge fur une chofe,*pour dire *L'effacer.* Spongià aliquid delere. *NIEWŁASNIE:* gębką zátrzeć, zmazać co zgładzić.

ESPONTON, fubft.mafc. (*Efpece d'arme, de demi-pique.*) Hafta minor. WŁOCZNIA, fpifa, mała włocznia, poł kopii *Sponton.* Lańca.

ESPOUDRER,*prononcez* E'POUDRER,V.act (*Ofter la poudre,ou la pouffiere de deffus quelque chofe*) Pulverem excutere.*Ovid.* WYKURZYC wychędożyć z kurzu wytrzepać.

S'ESPOUFFER, *prononcez* S'E'POUFFER, V.n. terme bas & populaire, (*S'enfuir en cachette.*) Se fubducere. *Cicer.* UMKNĄC uciec potaiemnie.

ESPOUILLER, *prononcez* E'POUILLER, act. mot bas (*Ofter les poux & la vermine de deffus quelqu'un.*) Pediculis aliquem purgare. ISKAC kogo ze wfzow y infzego robactwa.

ESPOUSAILLES, *prononcez* E'POUSAILLES,fubft.f.pl. (*Ceremonie du mariage.*) Nuptiæ.*Ter.* ZRĘKOWINY zaręczyny záślubiny poślubiny.

Des époufailles, (*Qui concerne le mariage.*) Nuptialis & hoc nuptiale.*Cic.* Slubny wefelny.

ESPOUSE, *prononcez* E'POUSE, fubft. f. (*Fille nouvellement mariée.*)Nova conjux. OBLUBIENICA, Panna młoda co dopiero zá mąż idzie.

ESPOUSE'E, *prononcez* E'POUSE'E, fubft.f.(*La Mariée*) Nova nupta.Sponfa,æ,f. TOZ famo,Panna młoda záślubiona

ESPOUSER, *prononcez* E'POUSER, V.act. (*Prendre une femme, parlant d'un homme qui fe marie.*) Uxorem ducere. act.*Cic.* ZASLUBIC fobie, poiąć zá żonę,żenić fię: mowiąc o mężczyźnie.

E'POUSER, (*parlant d'une fille, qui prend un mari.*)Alicui,*ou* cum aliquo nubere.*Ter.Cic.* ISC zá mąż mowiąc o białogłowie.

E'POUSER *un riche party.* Nubere in divitias maximas. *Plaut.* POYSC zá mąż zá Bogacza, ożenić fię z Bogaczką bardzo dobrze.

Celle qui époufe un vieillard, embraffe la mort. Quæ feni nubit, mortem amplexatur. *Plaut.* Poyść zá mąż zá ftarego, ieft to z śmiercią fię pobrać.

E'POUSER fe dit figurément, pour *S'attacher fortement à un party,le favorifer, prendre les interefts d'une perfonne.*Amplecti,*ou* fequi partes alicujus.dep. *Tacit.* Tutari partes. dep. *Heret.* WDAWAC fię mocno zá kim z przywiązaniem być wielkim do iákiey ftrony, trzymać zá kim y wchodzić we wfzyftko co do niego należy.

N'époufer aucun parti, demeurer neutre. Neutram in partem moveri inclinare. **N'époufer aucun fentiment.* Nulli fententiæ favere.*Cic.* Nie wdawać fię zá żadną ftroną. *Neutralność* chować. *Zá żadnym zdaniem nie iść.

ESPOUSSETER *un habit*, V. act. *prononcez* E'POUSSETER, (*Ofter la poudre des meubles & des habits avec des épouffettes.*) Veftes fcopulâ purgare. Bacillis pulverem è veftimentis excutere. act. WYTRZEPYWAC fuknią wytrzepać wykurzać rzeczy fprzęty fuknie trzepaczkami miotełkami &c. chędożyć.

ON DIT au figuré & populairement,*Epouffetter quelqu'un comme il faut.*Convertere aliquem totum.*Plaut.* *NIEWŁASNIE:* wytrzepać kogo należycie,álbo przetrzepać go dobrze

Il va m'épouffetter de la belle maniere. Me probè, *ou* me egregiè hic converret.*Plaut.* Wytrzepie mię nie ladaiako.

ESPOUSSETTES, *prononcez* Scopula,æ,fœm.*Colum.* MIOTEŁKA do chędożenia fukien,fzczotka trzepaczka.

ESPOUVANTABLE, *prononcez* E'POUVANTABLE, adject. m. & f. (*Qui épouvante.*) Terribilis. Horribilis. *Cic.* STRASZNY fzkaradny fzkaradna.

ESPOUVANTABLEMENT, adv. *prononcez* E'POUVANTABLEMENT, (*D'une maniere épouvantable.*) Terribilem, *ou* horribilem in modum. STRASZNIE fzkaradnie.

ESPOUVANTAIL, *prononcez* E'POUVANTAIL, fubft. mafc.(*Quelque figure grotefque qu'on met dans les jardins & dans les terres pour épouvanter les oifeaux qui viennent manger les fruits.*) Terriculum. *Liv.* STRASZYDŁO opłoch poczwara iaka ktorą ftawiaią w ogrodach, y na polu, dla odftrafzenia ptaftwa od fzkody.

ESPOUVANTE, *prononcez* E'POUVANTE, fubft. f. (*Peur caufée par quelque accident impréveu.*) Terror. *Cic.* PRZESTRASZENIE PRZELĘKNIENIE z iákiego przypadku niefpodzianiego.

Donner de l'épouvante. Terrefacere. *Cic. Plin.* Przeftrafzyć záftrafzyć.

Jetter l'épouvante. Jacere terrores. *Cic.* Strafzyć.

L'épouvante se mit dans l'armée. Invasit terror exercitum. *Liv.* **Prendre l'épouvante sur de faux bruits.* Falsis rumoribus terreri. *Cæs.* Strach pádł ná woyſko, boiaźń ſię w dáłá między woyſko. * Dáć ſię nſtraſzyć záſtraſzyć fałſzywemi, płonnemi wieściami.

ESPOUVANTE', *prononcez* E'POUVANTE',m. E'POUVANTE'E,f. (*Effrayé.*) Territus. Perterritus.*Cic.* PRZESTRASZONY PRZESTRASZONA.

ESPOUVANTER, *prononcez* E'POUVANTER, V. act. (*Faire peur à quelqu'un, luy donner de la terreur.*) Aliquem terrere. *Cic.* PRZESTRASZYC ZASTRASZYC.

S'E POUVANTER, *prendre l'épouvante.* Terreri. Perterreri. *Cic.* ZASTRASZYC ſię przeſtraſzyć ſię uſtraſzyć ſię.

ESPOUX, ſubſt. m. *prononcez* E'POUX. (*Mari.*) Maritus Conjux. MĄZ Máłżonek.

ESPREINDRE, *prononcez* E'PREINDRE,V.act, (*Faire sortir en pressant quelque liqueur.*) Exprimere. *Plin.* WYCISKAC Wyrłaczać, wybiiać.

ESPREINTE, *prononcez* E'PREINTE,ſubſt. f. (*L'action d'épreindre, ou de presser.*) Expreſſio. *Celſ.* WYCISKANIE Wytłaczanie wybiianie.

ESPREINTE, (*Une envie douloureuse d'aller à la selle sans pouvoir rien faire.*) Torſio. SILENIE ſię ná ſtolcu z bolem dáremnie chęć do ſtolca dáremna wydymanie ſię.

ESPREUVE, *prononcez* E'PREUVE, ſubſt. f. (*Experience, tentative, essay qu'on fait d'une chose.*) Tentatio. Periclitatio. *Cic, Liv. Ter.* PROBA doświadczanie czego ſprobowanie.

Nous avons connu l'utilité des herbes, par l'épreuve qu'on en a faite. Herbarum utilitates periclitatione percepimus. *Cic.* **C'est une épreuve de vostre perseverance.* Tentatio eſt tuæ perſeverantiæ. *Liv.* **Faire l'epreuve d'une chose.* Alicujus rei facere periculum. act. *Ter.* Poznalimy pożyteczność ziół z doświadczenia ich. *Jeſt to doświadczanie ſię proba ſtateczności twoiey. *Uczynić probę iakiey rzeczy.

E'PREUVE (*chez les Imprimeurs.*)Specimen. Exemplum. PROBA Drukarſka pierwſze wydanie z praſy dlá przeyrzenia y poprawiania.

ESPRIS, m. ESPRISE, f. (*prononcez* E'PRIS. part. paſſ. *du Verbe inusité* E'PRENDRE. Captus. *Ter.* ZDIĘTY ZDIĘTA od ſłowa francuſkiego nie używanego zdeymować.

ESPRIT, (*Il se dit par excellence de la troisiéme Personne de l'adorable Trinité.*) Spiritus Sanctus. DUCH co ſię nayczelniey mowi ſię o Trzecyoſobie Troycy Przenayświętſzy

ESPRIT ſe dit auſſi (*de la Puissance divine, & de sa communication aux hommes.*) Spiritus Domini. **L'esprit de Dieu estoit porté sur les eaux* Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, **Les Saints ont esté remplis de l'Esprit divin.* Spiritu divino pleni fuerant Sancti. DUCH Boſki moc Boſka y oney udzielenie ludziom. *Duch Páńſki unoſił ſię nád wodami. * Swięci byli nápełnieni Duchem Boſkim, pełni Ducha Bożego.

ESPRIT ſe dit (*de ce qui est incorporel.*) comme *Les Anges sont des purs esprits, des substances incorporelles, des intelligences.* Angeli ſunt meri ſpiritus, ſubſtantiæ ſpiritales & incorporeæ. DUCH o tym co ieſt bez ciała. Aniołowie ſą ſzczere Duchy. Jſtoty bez ciał, ſzczere rozumy.

LES ESPRITS *bien-heureux.* Beatæ mentes. DUCHY Błogoſławione. Duſze Swiętych.

ESPRITS *malins.* Mali ſpiritus. DUCHY złe, zli duchowie czorty.

ESPRIT (*Lutin qui infeste certains lieux.*) Larva, æ, f., Lemures, *genit.* lemurum, m. pl. ** Il se moque des esprits,* Ridet nocturnos lemures. *Hor.* STRACHY nocne, Duſze-przeſzkody ná iákim mieyſcu, *Smiać ſię z ſtrachow nocnych y przeſzkod.

ESPRITS *des trépassez.* Manes. *Virg.* DUSZE zmarłych.

ESPRIT, (*L'ame, qui anime nos corps.*) Animus. Anima. *Cic.* DUCH Duſza ożywiaiąca ciało. Umyſł.

Rendre l'esprit, (*Rendre l'ame.*) Animum agere. Ducha oddać.

Esprit élevé, Une grande ame. Animus excellens, *ou* altus, *ou* erectus, *ou* magnus, *ou* ingens, *ou* ſublimis & elatus. *Cic.* Duch ſzlachetny, wyſoki umyſł, wſpaniały.

Esprit abbatu. Animus afflictus & fractus, *ou* proſtratus. *Cic.* **Esprit inquiet.* Æſtuans animus. *Catul.* Anxius, *ou* ſollicitus animus. *Cic.* Liquidus animus & defecatus. *Plaut.* *Un esprit tranquille, & qui n'a point d'embarras.* ** Esprit ferme & entier.* Firmus, *ou* infractus animus *ou* mobilis *ou* commutabilis animus. *Cic.* *Un esprit inconstant, leger.*) ** Esprit féroce.* Ferox, animus *Plaut. Tacit.* **Intraitable.* Intractabilis. **Insatiable.* Inſatiabilis. *Liv.* **Intemperant.* Intemperans. *Liv.* **Foible.* Infirmus. *Ter.* **Estroit.* Anguſtus *Cic.* **Petit.* Minutus & exiguus. *Juv.* Parvus. *Cic.* Puſillus. *Hor.* **Négligent, nonchalant.* Omiſſus. *Ter.* **Opiniastre.* Pertinax. *Cic.* Obſtinatus. *Liv.* Obfirmatus. *Plaut.* Duch umyſł ſtrapiony, zwątlony upadły. *Umyſł nieſpokoyny. *Umyſł ſpokoyny niezakłucony. * Umyſł mocny ſtały zupełny nieprzełomany. * Nieſtateczny lekki płochy umyſł. * Srogi okrutny umyſł. *Nieużyty nieogłaſkany niedotkliwy. * Nienaſycony. *Niepomiarkowany, niepowściągliwy. * Słaby. *Szczupły. *Małęki. *Gnuſny niedbały. *Uporczywy zacięty Uporny.

Esprit adroit & propre à fourber. Verſutus animus & ingeniatus ad aſtutiam. *Plaut.* **Esprit qui aime la gloire.* Animus gloriæ cupidus. *Cicer.* Chytry umyſł. * Umyſł chciwy ſławy.

Qui est maistre de son esprit. Mentis compos. Suæ mentis homo. *Cic.* * (*Le contraire est,* Non potens mentis. *Sen.*) Umyſł przy ſobie maiący, będący przy dobrym y zdrowym rozmyśle. **Przeciwna iest;* ten co nie ieſt przy ſobie, przy rozumie.

Esprit qui a de l'inclination pour l'estude. Erecta mens circa ſtudia. *Quint.* ** Pour la cuisine.* Animus in patinis. *Ter ou* in culinâ. *Plaut.* Skłonność umyſłu do náuk. * Umyſł ſerce utopione w kuchni w iedzeniu ſamym.

Avoir l'esprit ailleurs, penser à toute autre chose, qu'à ce qu'on nous dit. Alias res agere. Aliud cogitare. *Cic.* Mieć umyſł rozerwany, być umyſłem álbo myślą gdzie indziey, myślić cále oczym inſzym, nie o tym co ſię mowi.

Estre en repos d'esprit, Avoir l'esprit en repos. Conſiſtere animo tranquillo. *Cic.* Mieć ſerce myśl umyſł ſpokoyny, być uſpokoionym w umyśle ſwoim.

Mon esprit ne demeure point dans son assiette ordinaire. Mens mihi non certâ ſede manet. *Hor.* Umyſł ſerce myśli ſię moie mięſzaią, czuię w ſobie iákąś nieſpokoyność, ſerce mi ſię mięſza lęka.

Se mettre bien dans les esprits. Influere in animos. *Tacit. Cic.* Dobrze być u ludzi położonym.

Cela m'a mis l'esprit de travers, me l'a démonté. Me tranſverſum hæc res abſtulit. *Plaut.* ** Mon esprit a toûjours esté le mesme à vostre endroit.* Animus erga te meus, idem fuit. *Cic.* To mi głowę z gruntu przewrociło, to mi wſzyſtek rozum zmięſzało. *Záwſzem iá był iednakowym umyſłem y ſercem dlá ciebie iednoſtaynym.

ESPRIT, (*Entendement, cette faculté de l'ame par laquelle nous comprenons les sciences.*) Mens. Ingenium, ii, n. *Cic.* ROZUM dowcip śiłá duſzna ktorą poymuięmy náuki.

Un grand esprit, Esprit élevé. Summum atque eminens ingenium. *Cic.* **Bel esprit, Esprit rare, éclatant, brillant.* Ingenium excellens, *ou* eximium. *Cic.* ** Esprit vif, perçant, pénetrant, subtil.* Ingenium acutum, acre, peracre. *Cic.* **Esprit bouché.* Ingenium obtuſum. *Cic.* **Esprit agréable, joly.* Ingenium jucundum, *ou* elegans, *ou* politum. *Cic.* **Esprit cultivé.* Cultum & ſubactum ingenium. *Cic.* ** Esprit de feu & fort actif.* Fervens & velox ingenium. *Quint.* ** Esprit lourd & grossier.* Tardum & plumbeum ingenium. ** Esprit indocile.* Indocile ingenium. *Sen.* **Un esprit souple & rampant.* Colubrinum ingenium. *Plaut.* **Esprit médiocre.* Mediocre ingenium. *Cic.* Rozum dowcip wielki wyſoki rozum. *Dowcip piękny oſobliwy, ſławny wyborny. *Dowcip żywy przenikaiący byſtry poiętny ſubtelny. *Rozum álbo dowcip tępy zatkany, záwiązany. *Rozum weſoły, miły rozrywkę w ſobie maiący wypolerowany, rozum pięknego poloru. *Rozum ćwiczony. *Rozum dowcip prędki żywy gorący. * Dowcip gruby proſty rozum. * Umyſł niepoiętny, ſprzeciwny. *Umyſł ułożony pokorny co ſię umie układać ná pozor. *Dowcip rozum pomierny niebardzo wielki.

Qui a beaucoup d'esprit, Qui a bien de l'esprit, Qui a infiniment d'esprit. Ingenio abundans. *Cic.* Co ma wielki rozum co ieſt wielkiego rozumu nieſkończonego rozumu.

Il a un esprit capable des plus hauts emplois. Ingenium quantæcunque fortunæ capax. *Tacit.* Umyſł ſpoſobny do naywyżſzych urzędow y zábaw.

Ceux qui ont beaucoup d'esprit souffrent avec une impatience incroyable, la pesanteur des moins spirituels à concevoir ou beau-

beaucoup de temps, ce qu'ils ont compris d'abord. Quò quisque est solertior, & ingeniosior, hoc dolet iracundiùs & laboriosiùs, quod enim ille celeriter arripuit, id eùm tardè percipi videt, discruciatur. *Cic.* Ci co są prędkiego y bardzo poiętnego dowcipu a wielką przykrością znoszą tych ktorzy leniwo y z trudnością á nie sychło poymuią to co oni do razu zrozumieli

Il n'est qu'esprit depuis les pieds jusques à la teste, Il est tout esprit. Ille quantus quantus est, nihil nisi sapientia est. *Ter.* Rozumu pełny, nic w nim nie masz od stop do głowy tylko wszystko sam rozum.

La nature l'a mis au monde avec un esprit de travers. Sinistra eum in lucem natura expulit. *Phad.* Wydała go natura ná świat a rozumem ná bakier, álbo ná nkoś danym.

Les Grecs ont receu des Muses un bon esprit avec toutes les graces du langage. Graiis ingenium dedit Musa, & ore rotundo loqui. *Hor.* Grecy maią od Muzow dowcip y wszelką mowy gładkość.

Il n'a ni son bien, ni son esprit. Infra censum & ingenium illius est. *Hor.* Nie wyrowna mu áni w fortunie áni w rozumie.

Il avoit bien un autre esprit, qu'il ne faisoit paroistre. Longè alius ingenio erat, quàm cujus simulationem induerat. *Liv.* Był daleko doskonalszego rozumu, niżeli się pokazywał.

Ils sont tous d'un autre esprit, que vous. Illi sunt alio ingenio, atque tu. *Plaut.* Wszyscy oni inszego są umysłu rozumu y serca od ciebie.

Cela est dit avec esprit, il y a de l'esprit à cela. Id sanè ingeniosè dictum. *Petr.* To bardzo rozumnie iest powiedziano, rozum się w tym wydaie, znać w tym rozum.

Cela est d'esprit, Cela est fait avec esprit. Id ingeniosè, ou solerter dictum. *Cic.* Rozumnie się stało mądrze uczyniono.

Il a l'esprit bien fait & bien tourné. Lepidè est ingeniatus. *Plaut.* Piękny ma rozum y dobrze uformowany, z pięknym obrotem.

Ils ont l'esprit si leger & si changeant, que ce qu'ils veulent aujourd'huy, ils ne le veulent plus de main. Ita illis sunt ingenia, quod lubet, non lubet jam id continuò. *Plaut.* Ták są płochego y letkomyślnego umysłu że co dziś chcą názaiutrz záraz im się to znowu nie zdaie nie podoba, dopiero chcą wnet iuż znowu niechcą.

Il est sans esprit, il n'en a non plus qu'une pierre. Non plus habet sapientiæ, quàm lapis. *Plaut.* Bez rozumu człowiek, bez mozgu, tyle ma rozumu w sobie iák pień.

C'est un esprit décisif. Promtus est illi ad decernendum animus *Cic.* Człowiek o wszystkim iák mu się widzi stanowiący ná własnym zdaniu się zásadzaiący, umysłu gornego ná własnym tylko rozumieniu polegaiący co o wszystkim według swego widzi mi się decyduie.

ESPRITS, (*Certaines parties les plus subtiles du sang arteriel.*) Spiritus. *Cels.* DUCHY w suchych żyłach *w arteryach*.

ESPRITS, ou *Sels que les Chimistes tirent des mineraux:* comme *L'esprit de souffre*, *Esprit de nitre*, &c. Spiritus sulphuris, nitri. DUCHY treść sama y moc z rożnych minerow álbo kruszcow przez alchimią wyciągniona, wodki rożne iáko wodka siarczana, wodka saletrzana.

Esprit de vin, Eau de vie rectifiée. Vini spiritus. Duch wodka z wina przepalana, gorzałka wyskok sam, smrowka sama przez się co náwtęższa.

ESPROUVE', *prononcez* E'PROUVE', m. EPROUVE'E, f. part. pass. DOSWIADCZONY, DOSWIADCZONA wyprobowany, probowany.

ESPROUVER, *prononcez* E'PROUVER, V. act. (*Expérimenter, essayer, faire l'épreuve.*) Probare. Tentare. Experiri. *Cic. Ter.* DOSWIADCZAC się dochodzić czego sprobować obaczyć doznać.

Eprouver la force d'un venin sur quelqu'un. Vim veneni in aliquo experiri. *Cic.* °*Le courage & la valeur de chacun.* Quod in unoquoque sit animi ac virtutis periclitari. *Cæs.* °*Eprouver quelqu'un, voir quel il est.* Inspicere aliquem experimentis. *Colum.* °*Vous éprouverez dans les rencontres combien je suis bon ami.* Experière, ou senties, ubi sese dederit occasio, quàm sim amicissimus. Doświadczać sprobować mocy trucizny iákiey ná kim. °Doświadczać męstwa y serca każdego. °Doświadczyć się kogo poznać go obaczyć iáki iest y co zac. °Doznasz przyiaźni moiey iákim iest przyiaciel w okazyach.

J'ay dissimulé exprès, afin de vous éprouver. Eâ gratiâ dissimulavi, ut vos pertentarem. *Terent.* Umyślniem nie nic mowił, ábym was doznał sprobował.

Je voulois éprouver ou voir de quelle maniere vous prendriez la chose. Periclitatus sum animum tuum, quo pacto id ferre induceres. *Plaut.* Chciałem też obaczyć iákbyś to przyiął

Je ne le sçay que pour l'avoir trop éprouvé. Mihi usu venit, hoc scio. *Ter.* Wiem to bo mi się dobrze dało weznaki tegom dobrze świadomy bom náleżycie sprobował.

ESPROUVETTE, *prononcez* E'PROUVETTE, subst. f. (*Sorte de sonde à l'usage des Chirurgiens.*) Specillum. *Cels.* SZPATELA Cerulicka instrument do wpuszczania w ciało dla probowania materyi &c.

ESPUISABLE, *prononcez* E'PUISABLE, adject. m. & f. (*Qui peut être épuisé*) Quod exhauriri potest. CZEGO się przebrać może; co się może wysilić wyczerpać.

ESPUISE', *prononcez* E'PUISE', m. EPUISE'E, Exhaustus WYSILONY, WYSILONA, przebrany wyczerpany osłabiony

ESPUISEMENT, *prononcez* E'PUISEMENT *de force & d'esprits*, subst. f. Exinanitio. *Cic.* Exhaustio. *Serv.* WYSILENIE osłabienie sił y rozumu.

ESPUISER, *prononcez* E'PUISER, V. act. (*Tarir, oster toute l'eau d'un endroit.*) Exhaurire. *Cic. Cæs.* WYBRAC wyczerpać wysuszyć wszystkę wodę kędy.

E'PUISER se dis figurément, (*Ruiner, affoiblir.*) Exhaurire. *Cic.* WYSILIC wysuszyć osłabić.

Le cours de ventre épuise les forces d'un malade. Exhaurit ægrum fluens alvus. *Cels.* Biegunka wyniszcza wszystkie ciało chorego osłabia mdli.

J'ay epuisé toutes les forces de mon esprit & de mon courage. Omnes profudi vires animi ingeniique *Cic.* °*J'ay épuisé tout ce que j'avois de jugement sur cette matiere.* Quidquid habui judicii in dicendo, in illum librum contuli. *Cic.* °*Vous avez épuisé dans vostre ouvrage tous les ornemens d'Aristote.* Tuus liber pigmenta Aristotelis consumsit. *Cic.* °*J'ay épuisé la bonté de mes amis.* Exhausta est benignitas meorum amicorum. *Cic.* °*Ce travail m'a epuisé.* Vires exhausit hic labor. °*Il s'est épuisé à force de donner.* Sterilis est à datis. *Plaut.* Wyniszczyłem wysiliłem wszystek rozum y odwagę wszystkę siłę rozumu y odwagi moiey. °wysiliłem wszystko com mogł mieć rozsądku y rozumu nád tym. ° Wciągnąłeś w księgę twoię wszystkie ozdoby Arystotelesowe. °Jużem też wysilił łaskę przyiacioł moich. °Ta praca mnie w niwecz obrociła. °Wydał się ustawicznie rozdaiąc.

Epuisé par les despenses des ouvrages & des charges. Exhaustus operum ac munerum impensis. *Suet.* °*Epuisé d'argent par des édifices publics.* Exhaustus magnificentiâ publicorum operum. *Liv.* °*Des villes épuisées de biens.* Exhaustæ bonis bonis civitates. °*Un homme épuisé de débauches.* Exsuccus & enectus homo. *Petr. B.* Zruinowany podupadły zniszczony przez ustawiczne koszty budowania, y publiczne urzędy. °Wyniszczony z pieniędzy dla publicznych fabryk. °Miasta wyniszczone ze wszystkiego. °Człowiek wyniszczony wychudły wyschły zmarniały od rospust y swywoli.

ESPURER, *prononcez* E'PURER, V. act. (*Nettoyer, purifier.*) Purgare. Expurgare. *Plin.* CZYSCIC wyczyścić wychędożyć wypolerować.

ON DIT au figuré, *Le juste est épuré par les souffrances, comme l'or dans la fournaise.* Sicut aurum in fornace, sic justus malis repurgatur. MOWIĄ *niewłaśnie:* Sprawiedliwego poleruie dolegliwość, iák ogień złoto czyści.

ESPURGE, *prononcez* E'PURGE, subst. f. (*Herbe médecinale & purgative.*) Catapucia minor. *Plin.* SKOCZEK mnieyszy, ziele purguiące, *katapucya.*

ESPY, *prononcez* E'PY. SPIca. *Cic.* °*Se former*, ou *devenir en épy.* In spicam exire. *Var.* KŁOS. °Kłosić się, kłos wypuszczać.

D'E'PY, ou *Fait d'épis.* Spiceus, a, um. *Hor.* KŁOSIANY z kłosow z robiony.

L'action de ramesser les épis. Spicilegium, ii, n. *Var.* Kłosy zbierać zá kłosami chodzić.

La barbe de l'épy. Arista, arum. °*Un épy qui n'a point de barbe.* Spica mutica. *Var.* °*Epy qui a de la barbe.* Spica vallo aristarum munita. *Cic.* Wąsy ości u kłosow. °Kłos bez ości gładki. °Kłos ościsty nie gładki.

Le haut de l'épy. Frit. (*indeclinable.*) *Var.* °*Le noud qui est au dessous de l'épy.* Urruneum, i, n. *Var.* °*Ce qui enveloppe l'épy.* Frumenti vagina. *Cic.* °*Petite pellicule qui enveloppe chaque grain dans l'épy.* Gluma. *Plin.* Pużyna zámknięcie a wierzchu kłosa mnieysze od ziarnka. °Zdźbło spodek kłosa. °Zdźbła álbo pochwy całego kłosa. °Szupinka błonka co okrywa każde ziarnko w kłosie.

(On prononce dans les mots suivants le *qu* comme un *k.*) W nástępniacych słowach Francuskich *qu* mowi się iáko *k.*

ESQUARRIR, *prononcez* E'QUARRIR, V. act. (*Rendre une piece de bois, ou une pierre quarrée.*) Quadrare. OBRABIAC drzewo w kostkę ciosać drzewo kamien.

ESQUARRISSEMENT, *prononcez* E'QUARRISSEMENT, subst masc. (*L'action d'equarrir.*) Quadratio, onis, f. OBRABIANIE ciosanie drzewa Kamieni.

ESQUARRISSEUR, *prononcez* EQUARRISSEUR, subst. m (*Celuy qui équarrit le bois, ou la pierre.*) Quadratarius. *Sidon-Apoll.* CIESLA, Kamieniara, co drzewo kamienie obrabia

ESQUERRE, *prononcez* E'QUERRE, subst. f. (*Instrument de geometrie pour mesurer un angle droit.*) Norma. *Vitr.* WĘGIELNICA do wymierzania rogu prosto álbo węgła.

Dresser les angles à l'équerre, (*Y appliquer l'équerre, pour voir s'ils sont droits.*) Angulos ad normam respondentes exigere *Vitr.* Według węgielnicy stosowac, po węgielnicy węgielnicą przymierzyć.

ESQUIF, subst. masc. (*Petit vaisseau de mer propre pour le service des grands vaisseaux, qui ne va gueres qu'a rames.*) Scapha. *Cic.* ŁODZ okrętowa co zá okrętem idzie od posługi y wiosłami tylko ná niey robią.

ESQUILLE, subst f. (*Eclat d'un os, qui sort d'une playe.*) Ossis fragmentum *Cels.* KOSC odłupana trzaska od kości złomaney wychodząca.

ESQUINANCIE, subst. f. (*Inflammation de la gorge. M. d'Ablancourt dit* SQUINANCIE.) Angina. *Plin.* SLINOGORZ skwinancya choroba zápalenie w gardle.

Il a une esquinancie. Occupat fauces angor. *Plin.* Ma ślinogorz: choruie ná ślinogorz.

Mourir d'esquinancie. Mori anginâ. *Plaut.* Umrzeć ná ślinogorz.

La poix est bonne, ou est un bon remede contre l'esquinancie. Subvenit, *ou* prodest, *ou* succurrit pix anginis. *Plin.* Smoła iest dobra *álbo* iest dobre lekarstwo ná ślinogorz.

On donne la chrysocolle pour l'esquinancie. Datur chrysocolla in anginâ. *Plin.* Glejtę złotą *álbo* Borax daią ná ślinogorz.

ESQUISSE, subst. f. terme de peinture, (*Dessein croqué, ou fait à la haste; legere ébauche ou le premier crayon d'un ouvrage.*) Adumbratio. ODRYSOWANIE proste nákreślenie ná prędce.

ESQUISSER, V. act. se dit en peinture, pour *Croquer un dessein, faire une legere ébauche.* Adumbrare. Delineare. *Plin.* ODRYSOWAC po prostu ná prędce.

ESQUIVER, V. act. (*Se sauver avec légereté & promptitude.*) Declinare. Vitare. Evitare. *Cicer.* UMKNĄC się uchybić uchronić się schronić się letko y z prędkością uskoczyć się.

J'ay esquivé le coup en me détournant tant soit peu Parvâ corporis declinatione ictum declinavi. *Liv.* UCHRONIŁEM się od razu trochy uskoczywszy się ná bok trochę.

S'ESQUIVER, (*S'eschapper.*) Se subducere. Fugâ elabi. Evadere. *Cic. Cæs. Liv.* UMKNĄC uciec uchodzić.

Faire esquiver quelqu'un. Dare alicui fugam. *Virg.* Dáć komu uciec dopomoc mu áby uszedł.

ESRAILLER, *prononcez* E'RAILLER, V. act. (*Ce verbe se dit des étoffes & des chairs.*) comme *La gaze s'éraille.* Nebula linea diducitur, *ou* diradiatur. **Une épingle eraille la peau.* Spinula diducit cutim. ROZDZIERAC się ROSPROWADZAC się rościągać się zádzierać się strzępić się co się mowi ták o máteryach iáko y o skorach. Gázá się rościąga. *Szpilka rozdziera skorkę.

Un œil éraillé, Un œil rogé, dont la paupiere est trop ouverte par quelque accident. Diductus, *ou* divaricatus oculus. Oko przedarte w ktorym czerwoność widać z iákiego przypadku

ESRAILLURE, *prononcez* E'RAILLURE, subst. f. Laceratio. PRZEDARCIE Zádraśnienie zdraśnienie.

ESRATER, *prononcez* E'RATER, V act. (*Oster la rate.*) Lienem amputare. SLEDZIONĘ wyiąć, wyrznąć.

ESRATER est aussi un terme populaire, qui signifie *Eveiller quelqu'un qui est mélancolique,* (*Le rendre gay & plus alerte.*) Experrectiorem, hilarioremque aliquem facere. ROZRUCHAC rozochocić kogo.

ESRENER, *prononcez* E'RENER, V. act. (*Rompre les reins.*) Aliquem delumbare. *Plin.* Alicui lumbos frangere, (frango, is, fregi, fractum.) *ou* infringere. *Hor.* KRZYZE komu porłuc połomać.

Qui est érené, ou érenée, Qui a les reins rompus. Delumbis. *Plin.* Złomany nárušzony w krzyżách, w biodrach.

ON DIT figurément, *Ma plume est érenée.* Retusus est calamus. PIORO przytępione, wyrobione.

ESSAIN, subst. m. (*Rejetton de jeunes mouches à miel, qui sortent au printemps de leurs ruches, pour en former de nouvelles.*) Apum examen. *Virg.* ROIE pszczoł młodych ná wiosnę z ulow wylatuiących do osádzania w insze ule.

Faire des essains. Examinare. *Colum. Virg.* Roie wydawać, roić się.

ESSANGER, V. act. (*Laver d'abord le linge sale dans l'eau, pour en oster la plus grosse ordure, & particulierement le sang.*) Lintea squalida abluere. WYPŁUKAC z pierwszego y co z większego chusty brudne, osobliwie ze krwi.

ESSARTER une terre, V. act. (*Defricher une terre, ou arracher les racines.*) Stirpitùs extirpare, *ou* purgare agrum, virgultis & arborum radicibus. *Colum.* WYKOPYWAC pole dobywać roli wycinać y z korzeniem wykopywać krzewia.

ESSAY, subst. m. (*Action par laquelle on taste & on fait l'épreuve des choses.*) Periclitatio. *Cic.* PROBA sprobowanie doświadczanie mácanie, skosztownie

Essay des viandes & du vin. Censura ciborrum & vini Prægustatus cibus. **Faire l'essay des viandes & du vin qu'on sert au Roy.* Censuram ciborum & vini in epulas Regis facere *Plin.* Sprobowánie skosztowanie potraw, wina. * Probować kosztuiąc potraw y wina ktore máią być dáne przed Krola.

Qui fait l'essay des viandes. Prægustator *Suet.* Cześnik, Podczaszy, kuchmistrz kredencerz ten co wprzod kosztuie dlá bespieczeństwa co ma być krolowi podane.

ESSAY, (*qu'on fait de ses forces, avant que d'entrer au combat, ou dans le sens figuré, avant que de commencer quelque chose.*) Prolusio. Prælusio. *Cic. Plin-Jun.* UTARCZKI, harce, sprobowánie się, sprobowanie sił między sobą przed wydaniem bitwy, álbo *niewłaśnie* mowiąc sprobowánie sił swoich y sposobności iák się co uda probowanie się wprzod niżeli co poczniemy.

ESSAY, ou *Coup d'essay de ce qu'on sçait faire.* Artis, *ou* doctrinæ specimen. * *Faire son coup d'essay.* Specimen suæ artis dare. PROBA tego co kto umie y może sztuki pokazanie. *Wydánie proby, sztuki w kunszcie iákim wyprawienia,

ESSAY se dit figurément en morale (*des ouvrages d'esprit.*) *Le sçavant M. Nicole a fait de fort beaux Essais de morale.* Eruditissimus Nicolius docta admodum specimina de moribus dedit. WYDANIE ná probę *niewłaśnie* co do pism, Uczony Nikol wydał ná probę bardzo piękne pisma co do obyczaiow.

ESSAY parmi les cabaretiers, se dit (*d'une petite tasse dont ils goustent les vins.*) Parvus crater, ad censuram vini, *genit.* parvi crateris, m. PROBA probka co do szynkarzow szklaneczki máłe ktoremi probuią trunkow.

ILS APPELENT aussi ESSAY, (*des petites bouteilles dans lesquelles ils envoyent du vin pour le gouster.*) Lagnuncula parvula. PROBKAMI też zowią máłe flászeczki w ktorych posyłaią wina rożnych gatunkow do kosztowania y obrania.

ESSAYER, V. (*Faire l'essay, ou une épreuve.*) Tentare. Pertentare. Explorare. *Cic. Tacit.* DOSWIADCZYC sprobować uczynić probę iák się co uda.

Essaier des beufs. Probare boves. *Colum.* **Un habit pour voir s'il est bien fait.* Probare vestem, an nobis deceat, *ou* conveniat. **Des souliers.* Probare calceos, an apti sint nostris pedibus. Sprobować woły. *Sprobować sukni przywdziać ią przymierzyć. *Sprobowac przyzuć buty trzewiki.

Essayer la bonté du pain en le goûtant. Explorare gustu bonitatem panis. *Colum.* Sprobować chleba skosztowac czy dobry.

Essayer le dernier remede. Extrema, *ou* ultima experiri. *Salust. Liv.* Sprobować ostatniego lekarstwa, ostatnich sposobow záżyć.

S'ESSAYER, (*S'éprouver.*) Tentare se. Vires animumque suum experiri. *Colum. Virg.* PROBOWAC się doświadczać się, miarkować się z siłami swemi, u zdolnością swoią, kusić się o co starać się, usiłować.

Il a essayé, ou tasché par ses artifices d'éluder les effets de nostre ressentiment. Artem quæsivit, quâ nostræ animadversionis impetus eluderet. *Petr.* Usiłował y starał się o to iáko by kárania od nás uyść mogł sztuką iáką.

Qui fait l'essay des métaux, Essayeur. Probator. *Cic.* Probierz rozeznawca, rozsądnik ten co probuie kruszcow złotnik &c.

ES-

ESSECK, (*Ville d'Esclavonie.*) Essechia. ESSEK Miásto Słowiańskie.

ESSELIERS, subst m.pl terme d'Architecture. (*Potences.*) Intrpensiva. PRZYPUSTNICE, framugi, termin Architektury: sciana z framugami z arkadami, arkady.

ESSENCE, (*on prononce.*) subst. f. (*La nature des Estres.*) Essentia. Natura. *Cic.* ISTOTA Istnośc każdey rzeczy Przyrodzenie.

(Voicy les paroles de Qnintilien sur le mot d'*Essentia*, Nous avons plusieurs mots nouveaux formez du Grec, comme les mots d'*Ens* & d'*Essentia*; & je ne vois pas pourquoy nous les méprisons tant, & en cela nous nous rendons des juges iniques contre nous mesmes, & nous faisons connoistre la pauvreté de nostre langue, *Multa ex Graco formata nova sunt, ut Ens, Essentia, cur tantopere aspernamur nihil video, nisi quòd iniqui judices adversùs nos sumus, ideóque paupertate sermonis laboramus Quint* Il dit de plus qu'il n'y a point d'autre mot Latin pour exprimer l'*usya* des Grecs, que celuy d *Essentia*: toutefois Ciceron se sert du mot *Natura* pour signifier l'Essence des choses.) Słowa Kwintyliana o tym słowie łacińskim *Essentia* Istota: *Mamy wiele słow nowych z greckiego wziętych, iako są słowa*, Ens, Essentia; *y niewidzę dla czego u nas ták bardzo gardziemy, w czym stawamy się sami przeciwko sobie sędziami niesprawiedliwemi y wydawamy niedostatek nászego ięzyka y iáko ubogi iest w słowa.* Mowi iescze daley że nie masz właśnie słowa łacińskie ktoremby się mogło wyrazić to słowo Greckie *Vzyn* chyba przez toż słowo *Essentia*: Cyceron iednak záżywa tego słowa *przyrodzenie* dla wyrażenia istoty rzeczy.

ESSENCE, (*Esprit, extrait de quelque substance que ce soit.*) Succus subtilissimus. Liquor desecatissimus igne extractus. **Il est parfumé d'essence.* Unguento delibutus. *Phed. Il a apporté toutes sortes d'essences.* Unguenta multigenera multa attulit secum. *Plaut.* ESSENCYA Duch treść moc oleick istota wyciągniona ktoreykolwiek rzeczy. *Olevkami wonnemi się námaścił. Rozmairych náprzynosił oleykow.

ESSENCIER, V act. (*Parfumer les choses, en y répandant des essences*) Perfundere aliquid odoribus. **Des viandes essenciez*, ou *sur lesquelles on a répandu des essences.* Cibi ungento delibuti. NAMASZCZAC nátrzeć násmarować rzeczy oleykami. *Potrawy oleykami przyprawne

ESSENTIEL, *ou* ESSENTIEL, m. ESSENTIELLE, fœm. adject. (*on prononce* essentiel.) (*Qui est de l'essence d'une chose.*) Quod naturæ alicujus rei convenit. ISTOTNY, ISTOTNA co iest istotnie przyrodzona rzeczom.

ON DIT parmi les Jurisconsultes, *Ce mot est essentiel.* Verbum istud necessariò addi debet huic rei. MOWIĄ między Jurzystami ten termin to słowo iest essencyalne trzeba go tu koniecznie włożyć.

Cette piece est essentielle & décisive du procès. Illud instrumentum litis decretorium est. Ten papier iest náypotrzebnieyszy do sprawy y ná ktorym wszystko záwisło.

ESSENTIELLEMENT, adv. (*D'une maniere essentielle.*) Naturâ. ISTOTNIE.

ESSETTE, subst. f. (*Outil de tonnelier.*) Ascia. TOPOREK bednarski.

ESSIEU, subst.m. Axis. *Plin.* Oś.

(C'est la piece des Charrettes & Carosses, qui entre dans le moyeu des Rouës.) Jest to sztuka wozow y karet ná ktorey się obracaią koła y przyruwaią piasty.

ESSIMER, V.act. terme de Fauconnerie, (*Oster la graisse & amaigrir un oiseau de proye.*) Emacíare. OCHUDZAC wychudzać ptaka drapieżnego.

ESSOR, subst. m. (*Air découvert & libre, qui cause de la sécheresse*) Aer apertus & patens. WOLNE powietrze náwierrze náwietrzne mieysce dla suszenia.

Les oiseaux prement l'essor. Aves se libero cœlo permittunt *Quint.* Ptaki ná wolnym powietrzu buiaią.

ON DIT en ce sens au figuré, *Donner l'essor à son esprit.* Dare campum ingenio in quo exultare possit. *Cicer.* WYPUSCIC pozwolić dać pole wybieg wolny rozumowi swemu áby się wolno pokazał.

Prendre l'essor, (*S'élever*, ou *Elever son style en écrivant*) Magnum loqui & niti corburno. *Hor.* Wysoko wylatywać pisząc álbo mowiąc, latać wysoko w pisaniu, w mowieniu pozwolić sobie.

Donner l'essor à son indignation. Vela dare indignationi. *Plin-Jun.* Wypuścić pozwolić gniewowi złości záwziętości swoiey.

PRENDRE *l'essor, s'enfuir.* Evolare. Aufugere. *Cic.* UCIEC ulecieć umknąć.

Prendre l'essor, se donner plus de liberté qu'à l'ordinaira. Animo indulgere. Se indulgere. *Cic. Ter.* Pozwolić sobie nád zwyczay wypuscić sobie.

ESSÒRRER, V.act. (*se dit en parlant du linge qu'on met à l'air pour sécher.*) Lintea aperto & patenti aere siccare. SUSZYC chusty ná wietrze rozwieszać po sznurach nádworze dla suszenia.

ESSORILLER, V.act. (*Coupper les oreilles.*) Mutilare alicui aures. Mutilare aliquem auribus. *Liv.* USZY komu oberznąć.

(ON devroit dire *Essoreiller*, mais l'usage est pour *Essoriller.*) Mowić by się miało w Francuskim *esoreiller* ále zwyczay wprowadził że mowią *esoriller*.

ÈSSOUFFLER, V.n (*Perdre haleine par une forte course*) Ex cursu anhelitum ducere. ZDYSZEC się biegać poki tchu stanie, áż do tchu stracenia.

ESSOUFFLE', m. ESSOUFFLE', f. Part. Anhelus. *Plin.* ZDYSZANY, ZDYSZANA, ten co się udyszał zdyszał.

ESSUY, subst.m. (*Vent*, ou *chaleur qui séche le chemin*, ou *le linge.*) Ventus siccaneus. *Colum.* WIATR suchy wysuszaiący suszący.

Il ne fait point d'essuy. Non spirat ventus siccaneus. Nie wiie żáden suchy wiatr, wiatr nie iest suchy.

ESSUY-MAIN, subst. m. Manutergium. *Isid.* RĘCZNIK do ocierania rąk umywaiąc się.

ESSUYE', masc. ESSUYE'E, fœm.part.pass. UTARTY, UTARTA, otarty.

ESSUYER, V act. (*Passer un linge par dessus un corps mouillé.*) Tergere. Detergere. Extergere. Abstergere. *Plaut. Colum.* UCIERAC ścierać zetrzeć chustą suchą co mokrego.

Essuyez vous, vous estes tout en sueur. Absterge, *ou* deterge tibi sudorem. *Plaut.* Otrzey się wszystek się pocisz wszystek iesteś w pocie.

Il essuya avec le pouce les larmes qui luy couloient des yeux manantes lacrymas pollice detersit. *Petr.* Ocierał palcem łzy z oczu płynące.

ON DIT, *Le vent a essuyé les chemins.* Ventus siccavit, *ou* exsuxit vias. WIATR posuszył osuszył drogi.

ESSUYER, (*Supporter, souffrir.*) Ferre. Perferre. WYTRZYMAC wycierpieć.

J'essuyay trois coups de cordes avec un courage de Spartiate, c'est à dire *Sans me plaindre.* Ego quidem tres plagas Spartank nobilitate concoxi *Petr.* Wytrzymałem trzy plagi postronkami ochotą álbo sercem Spartańskim to iest áni syknąwszy.

(Allusion aux enfans de la ville de Sparte, qui souffroient les coups de fouët, sans se plaindre, devant l'autel de Diaane.) Przymowka do dzieci Spartańskich ktore plagi znosiły bez nárzekania przed ołtarzem Dyany.

Il a essuyé toute honte. Nihil pudet. *Ter.* Posuit pudorem. *Mart* Stracił wszystek wstyd, starł z czoła wstyd otarł.

Essuyer un affront. Injuriam pari, *ou* sustinere. **Une tempeste.* Tempestatem. *Cic.* Wytrzymać obelgę strawić ią. *Wytrzymać niepogodę náwałność.

L'infanterie essuya l'effort de la cavalerie. Impetum equitatûs pedites sustinuerunt. *Liv.* Piechota wytrzymała nátarczywość konnych, *impet kawaleryi.*

Qui a essuyé plusieurs dangers. Periculis plurimis defunctus. Co nie iedno wytrzymał niebespieczeństwo.

EST *la troisiéme personne du verbe.* ESTRE. JEST od słowa iestem.

EST, subst.masc. (*on prononce* este.) (*Nom qu'on donne au vent oriental, qui souffle du costé d'orient.*) Eurus. *Vitr. Colum.* WIATR wschodniemu poboczny ku południowi.

ESTABLE, *prononcez* E'TABLE, subst. f. (*Lieu couvert où l'on retire les bestiaux.*) Stabulum. *Col.* STAYNIA obora ná bydło gdzie konie stawiaią bydło zganiaią.

Etable à beufs. Bubile. *Colum.* Obora ná woły.

Etable à pourceaux. Hara. *Cic.* Chlew ná świnie.

Etable à brebis. Ovile. **A chevres.* Caprile. *Colum.* Obora owczarnia dla owiec. *Ná kozy, kozły, koziarnia.

Valet d'étable. Stabularius, ii, m. *Colum.* Staienny, stadny stadowy parobek.

Mettre les animaux dans l'étable. Pecus stabulare. Zganiać bydło do obory, zámykać bydło w oborze.

ON DIT (*d'un lieu fort mal-propre & puant.*) *Ce n'est pas icy qu'habitent des hommes, mais c'est une étable a cochons.*

ubons. Non homines hîc, sed sues habitare videntur. *Plaut.* MOWIĄ o mieyscu bardzo nie czystym nie porządnym y śmrodliwym. Nie dla ludzi to tu mieszkanie, ále chlew dla świń.

ESTABLAGE, *prononcez* E'TABLAGE, subst. masc. (*Ce qu'on paye pour loger les animaux dans l'estable.*) Stabulatio. *Colum.* OBORNE Stajenne &c Co płacą od obory od stayni

ESTABLY, subst. m. *prononcez* E'TABLY, (*Table qui sert aux ouvriers, particuliérement aux Tailleurs.*) Tabulatum, i, neut. STOŁ wielki krawiecki, warsztat krawiecki.

ESTABLI, *prononcez* E'TABLI, masc. E'TABLIE, f. part. pass. Stabilitus. POSTANOWIONY, POSTANOWIONA, mocno ustanowiony y gruntownie.

ESTABLIR. V. act. *prononcez* E'TABLIR, (*Asseoir sur quelque chose de stable & d'assuré.*) Stabilire. Constabilire. Firmare. *Plaut.* POSTANOWIC stanowić ustanowić postawić utwierdzić gruntownie postawić ugruntować.

E'TABLIR, (*Mettre, poser.*) Ponere. Fundare. Collocare. **Etablir des atteliers pour forger des armes.* Armorum officinas instituere. **Des greniers, ou des magasins en certains lieux.* Constituere horrea certis locis *Caes.* POSTAWIC ustawić wystawić położyć założyć. *Założyć warsztaty ná robienie broni rożney. *Założyć szpichlerze ná mieyscach niektorych.

Etablir un tuteur à des enfans orphelins. Tutorem orbitati filiorum instituere. *Cic.* Postanowić náznaczyć opiekuna sierotom.

ON DIT, *Etablir des loix.* Legem constituere. *Cic.* POSTANAWIAC prawa, stanowić prawa.

ON DIT, *Etablir quelqu'un,* (*Luy donner quelque établissement.*) Stabilire. Collocare. benè vel malè. **La fortune vous a bien étably.* Fortuna te collocavit in amplissimo statu. **Une maison bien établie, qui a de grands biens & de grandes alliances.* Fundatissima familia. *Cic.* **Etablir bien ses affaires.* Rem suam costabilire. *Ter.* **Il est bien établi & fort à son aise.* Benè constitutus est de rebus domesticis. *Cic.* POSTANOWIC kogo źle lub dobrze dać mu iákie postanowienie, postanowienie iákie z nim uczynić. *Fortuna cię szczęśliwie postanowiła *Domy zácne gruntownie y dobrze postanowione, maiące wielkie dobra; y wielkie krewności spowinowacenia *kolligacye.* *Interessa swoie dobrze postanowić. *Dobrze się postanowił, y ma się bardzo dobrze.

Etablir une fille, (*La pourvoir par mariage.*) Collocare alicui filiam suam. *Cic.* **Nous avons bien établi nos affaires par ce mariage.* Bene res nostra collocata est hoc matrimonio. *Plaut.* Postanowić pannę, wydać ią zá mąż. *Dobrześmy postanowili interessa násze przez to małżeństwo.

E'TABLIR, (*Mettre, poser sa demeure en quelque endroit.*) Alicubi sedes, *ou* domicilium ponere, *ou* collocare, *ou* figere, *ou* stabilire. *Cic. Juv.* POSTANOWIC się kędy ná iákim mieyscu w ktorym kráiu, w ktorey stronie mieście osieść.

Il est venu s'établir icy. Huc commigravit. *Plaut. Terent.* Tu się przeniosł, tu osiadł, tu się postanowił.

E'TABILIR *quelqu'un dans l'esprit d'un autre,* se dit figurément, pour *L'y bien mettre.* Constituere aliquem multâ gratiâ apud alium. *Cic.* POŁOZYC kogo *niewłaściwe* dobrze, álbo źle u kogo.

Cette opinion s'est établie dans le monde. Hæc opinio fidem habuit apud omnes; *ou* invaluit. **Le mensonge s'établit mieux que la vérité.* Major est mendacio fides, quàm veritati. **La coûtume s'est établie.* Invaluit consuetudo. *Plin. Jun.* To zdanie weszło potwierdzone iest między ludmi. *Większa wiara kłamstwu niżeli prawdzie, prędzey się fałsz utrzyma niż prawda. *Weszło w zwyczay zwyczaiem stwierdzona rzecz y wprowadzona.

ESTABLISSEMENT, subst. masc. *prononcez* E'TABLISSEMENT, (*Action par laquelle on fonde, ou établit.*) Positio. Constitutio. Collocatio. *Cic.* POSTANOWIENIE Postawienie wystawienie.

Etablissement d'une ville. Vrbis positio. **Des loix.* Legum latio. *Cic.* Postanowienie wystawienie miásta iákiego. *Postanowienie praw.

E'TABLISSEMENT, signifie aussi *Institution.* Constitutio, **L'établissement des Religions.* Constitutio Religionum. *Cic.* POSTANOWIENIE ustanowienie. *Postanowienie rożnych Religii sekt rożnych zákonow.

E'TABLISSEMENT veut dire encore *Fortune,* (*Estat dans lequel un homme est étably*) Res Fortuna. **Se servir d'une chose à l'établissement de sa fortune.* Ad suam potentiam, & dominatum rem aliquam convertere. *Caes.* **Travailler à l'établissement de sa fortune.* Suæ fortunæ, *ou* rebus suis studere. **Il luy doit son établissement.* Suam fortunam illi debet. **Il aida de ses biens à l'établissement de sa fille.* Suis facultatibus in filiæ collocatione adjuvit. *Cic.* **Il a un bel établissement.* In amplissimo statu est collocatus. POSTANOWIENIE, stan, fortuna, szczęście *Zażyć czego dla postanowienia fortuny swoiey. *Powinien mu szczęście swoie. *Dopomogł swoią fortuną do postanowienia corki. *Piękną má fortunę, má się dobrze.

ESTAFIER, subst. m. (*Grand valet de pied.*) A pedibus servus. *Cic.* Stipator. PACHOŁEK, stafir, Pieszy Háyduk.

ESTAFILADE, subst. fem. (*Coup d'épée donné du tranchant.*) Plaga cæsim inflicta. PRZESZRAMOWANIE przecięcie gęby szablą.

ESTAGE, *prononcez* E'TAGE, subst. masc. (*Dans un bastiment, Tout l'éspace qui est depuis le bas, jusques au premier plancher.*) Contignatio. *Caes. Colum.* PIĘTRO w budowaniu to wszystko co iest od dołu áż do pierwszego potapu dolne piętro.

Une tour à six étages. Turris sex tabulatorum. *Caes.* **Un beuf monta de luy mesme jusques au troisiéme étage.* Bos in tertiam contignationem suâ sponte scandit. *Liv.* Wieża o sześciu piętrach. *Woł sam dobrowolnie wszedł áż ná Trzecie piętro.

Poire plusieurs étages. Ædes contabulare. *Caes.* Wystawić kilka pięt ná kilka pięter wystawiać,

ON DIT proverbialement dans le discours familier, *Il est fou à triple étage,* pour dire *Excessivement & au dernier point* Insignites stultus. *Cicer.* **Il est chiche à triple étage.* Triparcus. *Plaut.* MOWIĄ przysłowiem potocznie szalony ná trzy piętra, to iest niezmiernie zupełnie nie można bardziey. *Skąpy sknem ná trzy piętra.

ESTAIM, *on prononce* E'TAIN, (*Sorte de métal blanc.*) Plumbum album CYNA.

POTIER *d'etain,* (*Qui fait de la vaisselle d'estain.*) Vasorum è plumbo candido faber & propola. KONWISSARZ.

ESTAL *& mieux* E'TAU *comme on le prononce,* (*Petite boutique où un Boucher étale.*) Mensa lanionia. *Suet.* JATKA stoł w iátce gdzie mięso w sztukach wykładaią.

ESTALAGE, *prononcez* E'TALAGE, subst. m. (*Montre des marchandises qu'on vend, qu'on expose aux passans.*) Mercium venalium specimen. WYSTAWIENIE Towaru po szafach stołach w Kramie.

ESTALER, V. act. *prononcez* E'TALER, (*Exposer de la marchandise en vente, la mettre à l'étalage, à la veuë du public.*) Exponere. Ostendere. Explicare. Depromere. Producere. acc. *Cic,* *Il étala ce qu'il avoit à vendre.* Ostendit quod habebat venale. **Le paon étale au Printemps sa queuë brillante de mille couleurs.* Pavo vere pictis plumis gemmeam caudam explicat. *Phæd.* **Un certain home vit un singe étalé, ou pendu à l'étau d'un Boucher.* Pendere ad lanium quidam vidit simium. *Phæd.* ROSKŁADAC wykładać wystawiać Towary ná widok dla przechodzących. *Wystawił co było náprzedaż. *Páw ná wiosnę roskłada rozwiia swoy ogon iáśniięcy tysiące farbami. *Pewny człek widział Małpę oprawną wiszącą w iátce u Rzeźnika.

E'TALER se dit figurement (*des choses dont on fait parade, & qu'on expose aux yeux des hommes.*) Ostendere. Ostentare. *Cic.* WYSTAWIAC pokazuiąc się przed ludzmi z czym.

Etaler sa magnificence devant quelqu'un. Luxus suos explicare. *Lucan.* **Sa folie, sa vanité.* Stultitiam, vanitatem ostentare. **Etaler toute son éloquence,* Omnem dicendi supellectilem depromere. **Pour étaler son esprit & faire voir sa mémoire.* Ingenii venditandi & memoriæ ostentandæ causâ. *Auct. ad Heren.* POKAZYWAC się z swoiemi dostatkami przed ludźmi. *Z głupstwem a lekkością swoią. *Zewszystką swoią wymową. *Dla pokazania dowcipu swego, y pamięci.

ESTALEUR, *prononcez* E'TALEUR, subst. m. (*Qui étale de la marchandise.*) Institor. Propola, æ, masc. KUPIEC Kramarz przekupń.

(Ce mot se dit ordinairement d'un pauvre Libraire qui étale des Livres, *ou* bouquins sur les bords d'un pont, *Institor Librarius.*) To słowo w Francuskim ordynarynie się mowi o Ubogim przekupniu álbo kramarzu co księgi álbo szpargały wystawuie kędy w budzie przy moście ná przedaż.

ESTALIER BOUCHER, *prononcez* E'TALIER *boucher,* m. Carnium instructor. CHŁOPIEC Rzeźniczek Czeladnik w iátce.

(Cice-

(Ciceron employe ce mot pour dire celoy qoi accommode les viandes: on fçait que les Eraliera Bouchers coupent la viande, & fe tiennent dans les étaux, pour la debiter au public.) Cycero re flowo bierze zá tego co ieść gotuie: ále wiedzą że Rzeźniczkowie fą ci ktorzy Mięfo zárębuią y ftoią przed ftolnicą w iatce dlá przedaży.

ESTALON, *prononcez* E'TALON, fubft.m. (*Cheval entier, qui fert pour couvrir les cavales.*) Equus admiffarius. *Plaut.* STADNIK koń cáły do preypufzczania do klácz.

E'TALON fignifie (*La mefure publique qu'on a à l' Hoftel de ville, tant pour les poids que pour les mefures.*) Juftus modus, *ou* modolus, (à quo cæteri moduli exiguntur.) MIARA wágá mieyfka rátufzna orzędowa.

ESTALONER, *prononcez* E'TALONNER, V.act. (*Ajufter une mefure & la regler fur l'étalon public.*) Ad publicos juftofque modulos, probare menfuram, *ou* pondos aliquod. MIARĘ wymierzać álbo wagę według miary urzędowney.

ESTAME, fubft.f. comme *Bas d'eftame.* Tibialia lanâ fzbtiliore contexta. SZTAMET włoczka cienka, ponczoehy fzramerowe włoczkowe.

ESTAMER, *prononcez* E'TAMER, V.act. (*Enduire, frotter d'étain par dedans.*) Plombo candido illinere incoqoere. *Plin.* POBIELAC polewać wewnątrz ołowiem.

Des vaiffeaux étamez. Incoctilia. *Plin.* Statki náczynia pobielane wewnątrz ołowiem.

ESTAMINE, *prononcez* E'TAMINE, fobft. fœm. *Petite étoffe fort mince.*) Textum cilicinom, i, n. SITO denko fieiane pleciune z włofin.

ON DIT figurément qu'*Vn homme a paffé par l'étamine, quand il a efté bien purgé dans une maladie.* Multis dolosibus & plurimis medicamentis rentatum fuit illius corpus. MOWIĄ *niewłaśnie*, że człowiek iáki przefzedł przez fito kiedy go dobrze wypurgowano choroba

ON LE DIT aoffi (*de l'efprit qu'on a bien examiné.*) qu'*Il a paffé par l'étamine.* Accuratiffimom factum eft illios doctrinæ periculum. TOZ o wyprobowanym człowieku w nauce ktorego dobrze wyprobowano; y wyexaminowano przefiano go przez fito, był ná pytlu, przepytlowano go.

ESTAMPE, fubft.f. (*Empreinte d'un cachet.*) Signi nota, æ, fœm. RZNIĘCIE pieczątki wypieczętowanie pieczątku wybita.

ESTAMPE fe dit plus particulierement (*d'une taille douce en papier, tirée de quelque planche gravée.*) Imago excufa ex ære. WYBIANE Koperfztychy n blach miedzianych rznięrych.

ESTAMPER, V. act. (*Tirer quelque eftampe.*) Imaginem excudere. WYBIIAC koperfztychy wytłaczać prafą ná papierze álbo materyi n blachy.

ESTAMPES, *prononcez* ETAMPES, (*Ville de France dans la Beauce avec titre de Duché.*) Stampæ, arum, f. plur. STAMPA Miafto Francufkie w Beocvi.

ESTANCHEMENT, *prononcez* E'TANCHEMENT, fubft mafc. (*L'action d'étancher, & d'arrefter par exemple le fang qui coule.*) Sanguinis foppreffio, *ou* reftinctio, onis, fœm. *E'tanchement de la foif.* Sitis reftinctio. *Cic.* ZASTANOWIENIE oftanowienie ofpokoienie, utrzymanie, iáko náprzykład krwi. *Ufpokoienie prabnienia.

ESTANCHER *le fang*, *prononcez* E'TANCHER, V. act. (*L'empefcher de couler, l'arrefter.*) Sanguinem fiftere. *Celf.* ZASTANOWIC oftanowić náprzykład krew płynącą.

Etancher la foif, l'appaifer. Sitim reftinguere. *Virg.* Ugafić pragnienie ufpokoić.

ESTANÇON, *prononcez* E'TANÇON, fubft. m. (*Appuy.*) Foltura, æ, f. *Vitr. Liv.* Fulcimentum, i, n. *Plaut.* *Sé c'eft une poutre, ou une folive dont on appuye une maifon, on fe pourra fervir de* Trabs, *genit.* trabis, f. Tignom, i, n. Tigmm arrectariom, i, n. *Si ce n'eft qu'un foliveau, on fe fervira de.* Tigillum. *Phed.* PODPORY. *Murfaty flupy do podpierania budynku. *Albo flupy mnieyfze podftawiane.

ESTANÇONNER, *prononcez* E'TANÇONNER, V, act. (*Appuyer.*) Folcire. Suffulcire. *Prop.* Adminiculare. *Plin.* PODPIERAC wefprzeć dla otrzymania budynku.

ESTANG, (*prononcez* étan.) fobft. m. (*Refervoir d'eau douce.*) Stagnum. STAW.

ESTANT, *prononcez* E'TANT, *participe du verbo.* ESTRE BĘDĄCY będąc partycyp od flowa *Jeftem.*

(*Etant* joint à un autre Participe s'exprime par *Lorfque*, ou par *Puifque*, & en Latin par *Cùm* avec un Subjonctif: comme. Będący będąc położone w Francufkim n imfzym partycypem wyraża fię przez *ponieważ* álbo przez *kiedy*, *a* w łacińfkim przez *gdy* náprzykład.

Pourquoy méprifez-vous la vertu, eftant eftimé homme de bien? Cur virtutem contemnis, cùm vir probus habearis? Czemu niedbafz o cnotę ponieważ cię maią zá poczciwego *álbo* kiedy cię maią zá kochaiącego poczciwość.

Mais *Etant*, joint à un Nom s'exprime par *Cùm* avec le Subjonctif de *Sum:* Ou bien l'on n'exprime point en Latin *Etant*, & alors l'on fait accorder & le Nom & le Participe qui luy font joints, avec le Nominatif du Verbe, quand *Etant* s'y rapporte; & quand il ne s'y rapporte point, on fe fert de l'Ablatif abfolo: comme. Ale tenże partycyp Francufki *Etant* położone zimieniem iákim, wyraża fię w łacińfkim przez gdy z konjunktywem, toż y w polfkim, álbo też wpolfkim fię wyraża przezpartycyp *będąc*, y to kiedy to flowo *ieftem* należy do imienia położonego w nominatywie przy tym partycypie Francufkim *Etant*, kiedy zaś nie należy flowo ieftem do tego imienia nominatywu, tedy w łacińfkim wyraża fię famo flowo, bez łego *ieftem* álbo *będąc* y kładzie fię w Ablatywie abfolutnym, á záś w polfkim flowo kładzie fię bez gdy y bez będąc ále tylko ná *fzy* álbo ná *ąc* álbo z partykułą *za* z fpadkiem właśnie flowu flużącym: náprzykład.

J'ay fait cela étant enfant. Id feci cùm effem puer. Uczyniłem to gdym był ieszcze dziecięciem, álbo będąc ieszcze dziecięciem, álbo bywfzy ieszcze dziecięciem.

Je partis, mes affaires étant terminées. Confectis meis negotiis profectos fum. Poiechałem zákończywfzy intereffa fwoie.

(L'on peut remarqoer que le Participe *Etant*, n'a ni Feminin ni Pluriel, & que l'on ne dit point *Etante* ni *Etants.*) Francofki ten partycyp *Etant*, *będący:* niema w Francufkim áni rodzaio białogłowfkiego, áni liczby więkfzey, dla tego fię nie mowi w Francufkim w białogłowfkim rodzaio *Etante* áni w więkfzey liczbie *Etans* będący będąca

ESTAPE, *prononcez* E'TAPE, fubft.f. (*Place publique où les marchands de vin font obligez d'apporter leurs vins pour eftre achetez par le peuple.*) Forum vinacium. GIEŁDA gofpoda pofpolita fzynkowna gdzie w niektorych miaftach wino przedawać powinni winiarze fkład winny.

E'TAPE eft la *Fourniture & diftribution de vivres & de fourrage à des foldats qui font en marche.* Annonæ militaris præbitio. PROWIANTY publiczne ná woyfka przechodzące

Donner, ou fournir l'étape aux foldats qui font en marche. Militi prætereunti annonam poblicam præftare. *Hor.* Wydawać płacić oddawać prowianty ná woyfka przechodzące.

ESTAPIER, *prononcez* E'TAPIER, fubft. m. (*Celuy qui fournit l'étape.*) Parochus. *Cicer. Horat.* STARSZY we wfi w mieście &c. wyftawiony do wybierania Prowiantow nákazánych y onych odwożenia álbo odniefienia y oddawania

ESTAT, *prononcez* E'TAT, fubft. m. (*Royaume.*) Imperium. Regnum. *Cic.* *Se mefler de l'Eftat, ou des affaires d'Eftat.* Regnum, *ou* imperiom curare. *Cicer.* *l'Eftat eft fur le penchant de fa ruine.* Ruit imperiom. *Soûtenir l'Eftat chancelant.* Labens imperium fulcire. PANSTWO, Rzeczpofpolita Kroleftwo, rządy. *Wdawać fię w fprawy Rzeczypofpolitey wrządy iey. *Páńftwo náchylone do upadku fwego. *Ratować upadaiące Kroleftwo.

CONSEIL *d'Eftat.* Confilium fanctius. RADA náywyżfza w Páńftwie iákim.

CONSEILLER *d'Eftat.* Regi à fanctioribus confiliis. SENATOR Radny Pán. *Minifter* Rzeczypofpolitey, álbo koronny.

SECRETAIRE *d'Eftat.* Regi à fanctioribus commentariis. SEKRETARZ Páńftwa całego. Koronny Sekretarz.

COUP *d'Eftat.* (*Action, ou réfolution importante à l'Eftat.*) Facinus, *ou* confiliom ad totius regni bonom. WALNY iáki nádfpodziewanie przypadek w Páńftwie iákim, álbo też dzieło lub walna impreza z fzczęściem y flawą całego Páńftwa.

HOMME *d'Eftat.* Vir regni adminiftrandi. CZŁOWIEK Statyfta wielki, wielkiey biegłości y rozeznania w fprawach publicznych Rzeczypofpolitey, człowiek do rady

ESTAT, (*Ordre, rang qui fe trouve dans un Eftat.*) Ordo, *genit.* ordinis, m. *Cic.* STANY w iákim Páńftwie ná ktore fię dzieli to Páńftwo álbo z ktorych złożone iákie Páńftwo.

Les trois Eftats qui compofent un Royaume, (l'Ordre du Clergé, de la Nobleffe & du Peuple, ou le Tiers Eftat.) Triplex

plex Ordo. Tres Ordines, Eccleſiaſticorum, Nobilium, & Popularis. Trzy ſtany z ktorych złożone ieſt Kroleſtwo náprzykład Francuſkie: To ieſt Duchowieńſtwo Szlachta, y poſpolſtwo, w Polſzcze Krol, Senat y Szlachta.

LES ESTATS, ou *l'aſſemblée des Eſtats d'un Royaume.* Ordinum regni conventus, uum, m. plur. Concilium, ii, n. *Cæſ.* STANY Kroleſtwa zgromadzone. Seym, Rada walna, ziazd.

Aſſembler, convoquer les Eſtats de toute la Gaule. Conventus agere. Concilium habere. *Cæſ. Cicer.* Zgromadzić zebrać zwołać ſtany Rzpltey całego Kroleſtwa Seym złożyć.

ESTAT, (*Liſte des officiers de la maiſon des Roys & des Princes.*) Regis, ou Principis familiæ deſcriptio, onis, fœm. DWOR Krolewſki rejeſtr oſob nadwornych u Krola.

On ſera bientôt l'Eſtat de la Maiſon du Roy. Eorum qui è Domo Regiâ ſunt index deſcribetur. Wkrotce zrejeſtruią reieſtr ſpiſzą Dworu Krolewſkiego.

Eſtre couché ſur l'eſtat In familiam regiam adſcriptum eſſe, *Eſtre du nombre des Officiers du Prince.* Być ná rejeſtrze w rejeſtrze Dworu Krolewſkiego, od rejeſtru nádwornych Krolewſkich nálcżeć mieścić ſię w nim y być wpiſanym.

Eſtre couché ſur l'eſtat, Avoir penſion du Prince. Inter beneficiarios Regis numerari. Być ná rejeſtrze ſkarbowym w Penſyonarzu, mieć Penſyą z ſkarbu Krolewſkiego álbo ze ſkarbu publicznego.

ESTAT ſe dit auſſi (*d'un compte & d'un mémoire ſuccint.*) Perſcriptæ rationes. REJETR ktorychkolwiek rzeczy ſpiſany *memoryał informacya* iák ſię co znáyduie.

Eſtat des miſes & des receptes. Expenſi acceptique perſcriptæ rationes. Rejeſtr wziątku y wydatku pięniędzy.

L'eſtat qu'ils donnoient de leurs troupes eſtoit faux, & ils tournoient l'argent à leur profit. Ab iis numeris falſus equitum deſcribatur, quorum ſtipendium avertebant ad ſe. *Cæſ.* Rejeſtr Woyſkowych, Role chorągwiane ktore podawali był fałſzywe, á płacą ná ſwoy pożytek obracali.

ESTAT, (*La ſituation du corps, de l'eſprits,* ou *de la fortune, où ſe trouve perſonne.*) Status Situs, ûs, m. Locus, i, maſc. *Cic.* STAN położenie poſtanowienie co do ciała, álbo co do umyſłu álbo co do ſzczęścia álbo zdrowia w iákim ſię kto znáyduie

En quel eſtat vous trouvez-vous, ou *Comment vous trouvez-vous?* Ut ſe habet valetudo tua? Ut vales? *Cic.* **En quel eſtat eſtes-vous depuis voſtre perte?* Ut ſe habent res tuæ, ex quo jacturam feciſti? Ják ſię maſz. *Ják ſię maſz iák ei ſię wiedzie powodzi od owego nieſzczęścia, upadku, ſzkody twoiey.

Voilà en quel eſtat je ſuis reduit. En quo redactus ſum. *Ter.* Otoż doczegom przyſzedł.

ESTAT, (*Rang, condition.*) Status. Conditio. *Cic.* Sors. *Hor.* STAN, ſtopień, kondycya godność.

Gens du premier eſtat, du premier rang. Magnates. pl. *Cic.* Ludzie náypierwſzey kondycyi, ſtanu, zácne Państwo.

Gens de bas eſtat. Infimi homines. *Cic.* Ludzie podłey kondycyi podłego ſtanu.

Gens de mon eſtat, de ma ſorte. Mei ordinis homines. *Plaut.* Ludzie ſtanu moiego, oſoby moiego gatunku.

Vous luy faites porter trop d'eſtat, Vous l'habillez plus que ſon eſtat ne demande. Supra conditionem exornas. Nád ſtan y kondycyą go noſiſz y ſtroiſz.

Perſonne ne vit content de ſon eſtat. Nemo ſuâ ſorte contus vivit. *Hor.* Nikt nie ieſt kontent ſtanem ſwoim.

FAIRE ESTAT, (*Avoir deſſein, ou envie, Eſtre determiné & réſolu.*) Statuere. Cogitare. Velle. *Cic.* UMYSLIC, zákładać ſobie co, myślić ſpodziewać ſię tuſzyć ſobie o czym, poſtanowić, chcieć.

Je fait eſtat de partir d'icy après demain. Ego hinc perendie cogito. *Cic.* Myślę wyiechać ziąd po iutrze.

FAIRE ESTAT, (*Eſtimer, priſer.*) Magni facere. Magni pendere. act. acc. *Cic.* MIEC zácz, poważać co uważać ſzanować.

Il fait moins d'eſtat de moy que jamais, & ne me rend aucun honneur. Minus minuſque me impendio curat, minuſque impertit honoribus. *Plaut.* Zá nic mię nie ma cale.

On ne fait point d'eſtat de ce que je dis. Nemo meum dictum magni facit. *Plaut.* Nie maią tego zánic ſobie co powiadam co mowię.

Je fais eſtat de voſtre amitié. Plurimi facio tuam amicitiam. Wielce ſobie poważam przyiaźń twoię.

ESTRE *en eſtat, Eſtre preſt & diſpoſé de faire une choſe.*) Ad aliquid eſſe accinctum, ou paratum, ou comparatum. BYC zdolnym ſpoſobnym mocnym gotowym uczynić co.

Il y a des-ja quelques jours, qu'il eſt en eſtat de travailler. Jam aſſuetam præſtare vicem per valetudinem poteſt. Już kilka dni iák robić może.

Il eſt eſtat de ne rien craindre. Non eſt quòd quidquam reformides. W tym ieſt ſtanie iák ieſt położony, w tych ſię znáyduie okolicznościach że może ſię niczego niebáć. *álbo też ſamo przez ſię mowiąc.* Może ſię niczego niebać, niema ſię czego obawiać, niczego ſię może nie obawiać.

Tout eſt en eſtat, Tout eſt preſt. Parata omnia. Wſzyſtko ieſt pogotowiu, wſzyſtko iuż ieſt gotowo, iák należy.

METTRE *quelqu'un en eſtat de n'avoir beſoin de rien.* Eo in ſtatu aliquem conſtituere, ut nullius rei, ou nullâ re indigeat. POSTAWIC kogo w tákim ſtanie ná tákim ſtopniu ſzczęścia że niczego może niepotrzebować, że mu iuż nic więcey niettzeba.

Se mettre en eſtat de faire une choſe. Se ad opus aliquod, ou ad aliquid faciendum accingere, ou comparare. **Vos bienfaits m'ont mis hors d'eſtat de craindre la néceſſité pour le reſte de mes jours.* Tuis auctus beneficiis ad exitum vitæ, non habeo inopiæ timorem. *Vitr.* Zábierać ſię ná co gotować ſię ná co. *Dobrodziyſtwa twoie łáſka twoia ná tym mię poſtanowiła ſtopniu ſzczęścia że doſyć mám ná cáłe życie moie, áni ſię żadnego niedoſtatku nie boię.

Vous me mettez en un tel eſtat, que ie ne ſçay moy-meſme ce que j'ay fait. Eò redigis me, ut quid egerim, egomet neſciam. *Ter.* Do tego mię przywodziſz że ſam niewiem co czynię.

SE METTRE *en eſtat (parlant d'un accuſé qui ſe rend luy-meſme priſonnier pour ſe juſtifier.)* Se ultro in carcem compingere ad purgandum crimen. ZABIERAC ſię ſam dobrowolnie, do obron prawnych mowiąc o iakim obwinionym, ktory ſię ſam podaie w ręce ſprawiedliwośi, áby wywiodł y dokazał niewinność ſwoię.

ESTAU, *prononcez* E'TAU, ſubſt. maſc. *au ſingulier, &* E'TAUX *au plurier,* (*Petite boutique où l'on étale pour vendre.*) Pluteus venalitius BUDA kramnica do rozłożenia towarow náprzedaż ſzopa iákie ná iármárkach ſtawiaią.

E'TAU, (*Ce qui ſert à un Serrurier, pour retenir la matiere ſur laquelle il travaille.*) Forceps, *genit.* forcipis, fœm. & maſc. KLESZCZE ſluſarſkie do trzymania tego około czego robi.

ESTAYE, *prononcez* E'TAYE, ſubſt. fem. (*Piece de bois pour étayer & ſoûtenir quelque baſtiment.*) Fulura. PODPORA ſłupy dane z drzewa dla podparcia budynku iákiego.

ESTAYER, *prononcez* E'TAYER, V. act. (*Eſtançonner.*) Fulcire. PODPIERAC podpory dawać.

ESTE', *prononcez* E'TE', ſubſt. m. (*Une des quatre parties de l'année, qui eſt la plus chaude.*) Æſtas. *Cic* **Au commencement de l'Eſté.* Ineunte æſtate. abl. *Cæſ.* **Au milieu de l'Eſté.* Adultâ æſtate abl. *Tacit.* **Sur la fin de l'Eſté.* Affectâ iám æſtate abl. *Cic.* LATO iedno z czterech części Roku náycieplcyſza. *Wſzedſzy wſtąpiwſzy w lato ná początku láta. *Wpoł w ſrzod látá. *Ná końcu látá.

QUARTIER *d'Eſté,* (*Lieu où logent les gens de guerre pendant l'Eté.*) Æſtiva. *Liv.* LEGOWISKA ſtánowiſka *Kwateri* y leże letnie dlá woyſka.

Paſſer l'Eſté en quelque lieu. Alicubi æſtivare. *Var.* Zábawić przez lato gdzie.

L'Eſté ſe paſſe. Æſtas effluit. *Cic.* Láto mija pomiia.

D'ESTE. Æſtivus, a, um. *Cic.* **Les jours d'Eſté.* Dies æſtivi. **Les chaleurs d'Eſté.* Fervores æſtivi. *Colum.* **Une nuit d'Eſté* Nox æſtiva. *Hor.* LETNI, co lecie bywa, co ná láto bywa. *Dni lecie. *Gorąca upały látá, Noc w lecie.

ESTEIGNOIR, *prononcez* E'TEIGNOIR, ſubſt. maſc. (*Petit inſtrument qui ſert pour éteindre, & qui eſt de figure conique.*) Extinctorium. KAPTUREK do gaſzenia ſwiec w Kościele ná láſce długiey, poſpolicie wytrykus.

ESTEINDRE, *prononcez* E'TEINDRE, V. act. (*parlant du feu qu'on éteuffe & qu'on fait mourir.*) Extinguere. *Cic.* **Eteindre de la chaux.* Calcem extinguere. *Vitr.* GASIC co do ognia zágaſić zágrzebać go y przyduſić w popiele. *Gaſić wápno.

Eteindre la ſoif, l'appaiſer. Reſtinguere ſitim. *Cic.* Gaſić ugaſić pragnienie.

E'TEINDRE, ſe dit figurément pour *Amortir, éteuffer le feu des paſſions.* Extinguere. Reſtinguere. *Cic.* **Eteindre la colere.* Extinguere iracundias. GASIC tłumić paſſye námiętności ſwoie. *Gaſić tłumić uſpokaiać gniew.

Ete-

Eteindre la beauté. Extinguere formam. *Ter.* °*Les bruits, les rumeurs.* Sermones & rumores. °*Sa race.* Genus ſuum. *Plaut.* °*Le feu de ſon eſprit.* Animi calorem. *Cic.* Gaſić zgaſić urodę. °Gaſić nowiny wieści. °Gasnić w kim Dom, konczy ſię. °Wygaſnąć, ochłodnąc co do paſſyi ognia, *impetow* to ieſt popędliwości gorącości; álbo też co do żywości dowcipu &c.

Eteindre la tyrannie. Tyrannidem deſtruere. *Quint.* °*La moindre larme qu'elle tirera de ſes yeux en les frottant, éteindra tout le feu de voſtre colere.* Una lacrymula quam oculos terendo, exprimet, reſtingues te. *Terent.* Zgładzić zgaſić Tyrańſtwo znieść. °Naymnieyſza łezka ktorą wyciśnie z oczu zgaſi wſzyſtek ogień gniewu *álbo* zapalczywości twoiey.

Eteindre la memoire de tous les ſiécles, l'abolir. Memoriam omnium ſeculorum oblivione extinguere. *Cic.* Zgaſić pamiątkę wſzyſtkich wiekow, znieść ią, zgładzić zgubić.

ESTEINT, m. ESTEINTE, f. (*prononcez* ETEINT.) adj. & part. paſſ. Extinctus. °*Noſtre réputation eſt éteinte.* Fortuna noſtri nominis cecidit. *Hor.* °*La memoire de cette action eſtoit des-ja éteinte.* Memoria hujus facti jam propè aboleverat. *Liv.* ZGASŁY, ZGASŁA, zgaſzony. °Naſza ſława zgaſła. °Pamięć dzieła tego już była zgasła.

ESTENDART, (*prononcez* etandar.) ſubſt. m. (*Enſeigne de guerre.*) Vexillum. *Cic.* CHORĄGIEW.

Lever l'etendart, c'eſt *Déclarer la guerre, Se mettre en campagne avec une armée.* Indicere bellum. *Ovid.* Chorągiew podnieść, wypowiedzieć woynę wynisć w pole z woyſkim.

ESTENDRE, (*prononcez* étandre.) V. act. (*Déployer une choſe.*) Extendere. Explicare. *Col. Cic. Plin.* °*Le paon étend ſa queuë.* Pavo gemmeam caudam explicat. *Phæd.* ROZCIĄGNĄC rozpoſtrzeć rozwinąć co rozłożyć. °Paw rozłożył rozwinął ogon.

ON DIT en cette ſignification, *Etendre ſon armée, ſes bataillons, ſes troupes.* Extendere. *Liv. ou* diſtrahere. *Cæſ.* °*Il commença d'étendre ſa cavalerie ſur un grand front.* Suos equites exporrigere cœpit in longitudinem. *Hirt.* °*Il étendit ſes eſcadrons pour nous envelopper.* Turmas explicat, aciemque noſtrorum circuire cœpit. *Cæſ.* °*Etendre ſa flotte.* Explicare naves. *Hirt.* °*Etendre ſon front*, ou *ſe derider.* Exporrigere frontem. *Plaut. Ter.* MOWIĄ w tym rozumieniu rościągnąć woyſka ſwoie pułki chorągwie żołnierzy. °Zaczął od rościągnienia kawaleryi y rozſtawienia ich ná czele wzdłuż daleko bardzo. °Pomknął pułki ſwoie żeby nás otoczyć. °Okręty ſwoie woienne rozſtawić. °Czoło ſwoie rozmarſzczyć.

E'TENDRE, (*Allonger, comme on fait le cuir avec les dents, & les autres choſes.*) Ducere. Producere. *Virg. Mart.* WYCIĄGAC iáko ſkorę wyciągaią zębami &c.

E'TENDRE, (*Coucher, mettre deſſus.*) Sternere. Superſternere. *Col.* °*Etendre deſſous.* Subſternere. *Cat. Cic.* °*On étendit des tapis ſur le pavé.* Tapetibus ſternitur pavimentum. ROZŁOŻYC wyciągnąć rozciągnąć co ná czym roscielać nákryć z wierzchu. °Podeſłać pod co álbo pod czym. °Rościągniono álbo poroźcielano kobierce ná ziemi.

Il eſt étendu le viſage contre terre. Corpore toto in vultus ſternitur. *Stat.* °*Etendre quelqu'un par terre.* Humi ſternere aliquem. *Hor.* Leży twarzą do ziemi rościągniony, álbo leży rościągniony twarzą do ziemi. °Położyć kogo ná ziemi, obalić go; zábić.

E'TENDRE, (*Porter en longueur & en largeur.*) Extendere. Explicare. Promittere. *Liv. Cic.* °*Nul arbre ne s'etend plus loin.* Nulla arbor avidiùs ſe promittit. *Plin. ou* ſe extendit. °*Le figuier étend beaucoup ſes branches dans les Indes.* Diffunditur vaſtis ramis ficus in India. *Plin.* SZERZYC roſprzeſtrzeniać ciągnąć ſię wyciągnąć wybiegać daleko. °Zadne ſię drzewo ták bardzo nie ſzerzy. °Figowe drzewo w Indyach bardzo daleko wypuſzcza gałęzie ſwoie.

Un lac qui s'étend çà & là, en long. Lacus procurrens in longitudinem. *Plin.* Jezioro co daleko idzie tam y ſam w ſzerz y wzdłuż.

Un golphe qui s'étend entre deux mers. Sinus inter duo maria procurrens. *Plin.* °*Le mont Apennin s'étend dans la mer* In mare procurrit Apenninus. *Hor.* °*La foreſt d'Ardennes s'étend depuis le pays de Treves juſques en Hainaut.* Arduenna ſilva à finibus Trevirorum ad Nervios pertinet. *Cæſ. ou* pertingit. Odnoga morſka między dwoma wodami wybiegaiąca, álbo ciągnąca ſię. °Gora Appenninu wybiega do morza y w ſamym ſię morzu ieſzcze ciągnie. °Puſzcza Ardenny, ciągnie ſię od Trewirſkiego aż do Hanonii.

E'TENDRE, (*Porter plus loin.*) Extendere. Protendere. Proferre. Dilatare. Propagare. Promovere. Producere. *Cicer.* °*Etendre les frontieres de ſon Royeume.* Fines imperii proferre, *ou* dilatare, *ou* propagare. *Cic.* WYCIĄGNĄC rozſzerzyć rozprzeſtrzenić pomknąc poſunąć daley. °Wyciągnąc rozſzerzyć pomknąć poſunąć granice ſwego Páńſtwa.

Etendre ſes ſoins juſques à l'année ſuivante. Curas extendere in annum venientem. *Virg.* °*Etendre ſa reputation par de belles actions.* Famam factis extendere. *Hor.* °*Ils étendirent*, ou *porterent leurs eſpérances juſques en Afrique.* In Africam ſpem extenderunt. *Liv.* Sięgać záſięgać ſtarániem ſwoim áż ná rok náſtępuiący. °Rozſławić imię puścić daleko ſławę ſwoię przez wielkie dzieła. °Aż do Afryki záſięgnęły nadzieie ich, áż do Afryki nádzieiámi ſięgáią.

ON DIT en Droit, *Etendre ſa Juriſdiction au delà des bornes.* Proferre juſto longiùs Juriſdictionis fines. *Bud.* °*Etendre une loy d'une eſpece à une autre.* Legis ſanctionem ad alias ſpecies proferre, *ou* extendere, *ou* transferre. *Bud.* MOWIĄ w prawie rościągać roſpościerać władzę ſwoię nád to, daley niż náleży wypadać zá granice ſłuſzności; pozwalać ſobie y przywłaſzczać moc większą niż przynależy. °Ciągnąć prawo iákie náciągać go od iedney okoliczności do drugiey.

S'E'TENDRE, (*Se répandre, aller loin.*) Serpere. Pervadere. Dimanare longiùs. Progredi. *Cic.* °*La calomnie s'étend fort loin.* Serpit longiùs atque progreditur calumnia. *Cic.* °*Ce bruit s'étendit juſques dans les pays éloignez.* Hic rumor pervaſit terras remotas. Hic rumor dimanavit in terras remotas, *ou* diſſeminatus eſt. *Cic.* °*Ce mal s'étendit plus loin qu'on ne s'eſtoit imaginé, non ſeulement par toute l'Italie, mais il alla juſques aux Alpes, & ſe gliſſant ſecretement, il infecta pluſieurs Provinces.* Latiùs opinione diſſeminatum eſt hoc malum, manavit non ſolùm per Italiam, verùm etiam tranſcendit Alpes, & obſcurè ſerpens, multas jam Provincias occupavit. *Cic.* °*Mon eſprit ne s'étend pas*, ou *ne va pas juſques là.* Non id mente attingere, *ou* aſſequi poſſum. °*La veuë ne peut pas s'étendre plus loin.* Intendi acies longiùs non poteſt. *Cicer.* SZERZYC ſię rozchodzić ſię daleko ciągnąć ſię wylewać ſłynąć rozlegać ſię. °Potwarz daleko ſię rozchodzi. °Te wieści rozeſzły áż do kraiow odległych, dalekich. °Daley ſię to złe rozeſzło nád mniemánie, nie tylko przez wſzyſtkie włochy, ále też poſzło áż do Alpow y powoli ſię ſzerząc pozarażało wiele Prowincyi. °Rozum moy *álbo* dowcip moy ták daleko nie ſięga ták daleko nie záchodzi, nie dochodzi tego moy rozum, ieſt to nád poięcie moie. °Daley okiem záſięgnąć niepodobna.

S'E'TENDRE *ſur une matiere, ſur quelque ſujet.*) De re aliquâ, fusè, copiosè, abundanter loqui, *ou* dicere, *ou* differere, *ou* diſputare. *Cic.* °*Nous nous étendiſmes beaucoup ſur l'amour de la patrie.* De charitate erga patriam multa verba fecimus. *Cic.* °*Il s'étendit fort ſur ſon ſujet.* De illo multa verba fecit, *ou* habuit *Cic.* °*Il s'étend trop dans le blaſme & dans la louange.* In vituperatione vel in laude nimius eſt. *Cic.* °*Etendre ſon diſcours.* Dilatare orationem. *Cic.* ROZSZERZAC ſię w iákiey materyi obſzernie o niey traktować mowić piſać. °Szerokośmy álbo obſzernie mowili o miłości oyczyzny. °Mowił o nim wiele y obſzernie. °Obſzernie bardzo gani, y chwali °Rozſzerzać ſię, ſzerzyć ſię z mową.

S'E'TENDRE, ou *Etendre ſes membres, (Les allonger.)* Pandiculari. *Plaut.* WYCIĄGAC ſię rościągać ſię przeciągać ſię, ciągnąć ſię co do ciała wſzyſtkiego poziewaiąc.

ESTENDU, m. ESTENDUë, fœm. part. paſſ. & adject. (*prononcez* étandu.) Protenſus. Latus. SZEROKI daleki obſzerny rościągły rościągniony długi wyciągniony ciągnący ſię

Ce mot a eu depuis une ſignification plus étenduë. Hoc nomen latiùs poſteà patuit. *Cic.* To ſłowo zá czaſem obſzernieyſze miało rozumienie.

ESTENDUE, (*prononcez* étandnë.) ſubſt. f. (*Eſpace d'un lieu.*) Spatium, ii, n. *Cic.* MIEYSCE.

E'TENDUë, (*Grandeur d'un lieu.*) Amplitudo, inis, fœm. *Cic.* °*Etenduë en largeur.* Latitudo. °*En longueur.* Longitudo, inis, f. *Plin.* OBSZERNOSC wielkość przeſtronność długość y ſzerokość mieyſca, placu, iákiego. °Szerokość. °Długość.

Un lieu d'une grande étenduë. Locus longè lateque patens. *Cic.* Mieyſce wielkiey obſzerności.

La vaſte etenduë des campagnes. Camporum immenſitates, atum, f. pl. *Cic.* °*Un héritage d'une grande étenduë.* Latifundium. *Plin.* Okiem nieprzeyrzane pola, grunta niezmierney obſzerności. °Maiętność bardzo wielka, wielce obſzerne daiedziny.

Qui a soixante stades d'étenduë. Amplitudine stadiorum sexaginta. *Plin.* Co ma sto stay obszernosci.

Cette plaine avoit trois mille pas d'étenduë en longueur. Planities millia passuum tria in longitudinem patebat. *Plin.* •*Des toits d'une grande étenduë.* Exspatiantia tecta. neut. pl. *Plin.* Tá rownina miała trzy tysiące krokow długosci. •Dachy szerokie obszerne dáleko wychodzące wybiegaiące.

La bataille aynot trop d'étenduë, il ne pouvoit donner ordre par tout. Propter longitudinem agminis, minùs facilè omnia providere poterat. Ce̓ſ Że się woysko bardzo daleko rosciągneło, nie mogł wszędzie wszystkiego doyrzeć roskazać y rosporządzić

Prendre son étenduë en croissant. In amplitudinem adolescere. *Plin.* Rozrastać się w szerz w wzwysz.

Il a une grande étenduë d'esprit. Magnum est ipsi ingeninm. Ornatus est amplissimo ingenio. •*Une puissance d'une grande étenduë.* Amplissima potestas. Wielkiego iest dowcipa, wielki ma dowcip y nieogarniony. •Moc nieograniczona, moc bardzo obszerna.

ESTERNUEMENT, *prononcez* E'TERNUMENT, subst. masc (*Convulsion du cerveau par laquelle il se décharge de quelques humiditez qui l'incommodent.*) Sternutamentum. *Cic.* Sternutatio. KICHANIE kichnienie, kich wzraszenie się mozgu usilne dla wyrzucenia niektorych wilgoci przeciwnych

ESTERNUER, *prononcez* E'TERNUER, V. n. (*Faire un éternuement.*) Sternutare. KICHNĄC.

Faire éternuer Sternutamentum movere, aut facere. *Plin.* Kichawkę álbo kichanie poruszaiący czyniący.

ESTEU, *prononcez* E'TEU, subst. masc (*Bale à jouër à la longue paume*) Pila, æ, f. *Mart.* Tasa, æ, f. *selon Lipse.* PIŁKA do grania w przebiankę.

ON DIT proverbialement & populairement, *Renvoyer l'éteu,* pour dire *Repliquer,* ou *repousser une injure.* Alicui remaledicere. *Suet.* MOWIĄ przysłowiem y po pospolitemu: *Odbić piłkę nazad,* tu iest: Oddać zaraz zá swoie to zá to wet zá wet, nie borguiąc zápłacić.

Courir après l'éteu. Rem malè dimissam quærere, *Reinsſcber,* ou *quitter ses seuretez.* Utracić chybić dobrey y pewney do czego okazyi.

ESTIMABLE, adject. m. & f. (*Digne d'éstime.*) Æstimabilis & hoc æstimabile, adject. POWAZNY, zácny, godny, wielkiego poważania y szacunku godny.

ESTIMATEUR, subst. m. (*Qui estime les choses, qui juge de leur juste valeur.*) Æstimator. SZACOWNIK szacuiący co szacuie każdą rzecz y zná się ná sprawiedliwym iey walorze co zácz iest y co warta.

ESTIMATION, subst. f. (*Le prix qu'on met aux choses.*) Æstimatio, onis, f. *Cic.* •*Prendre une chose pour l'estimation, pour la prisée.*) In æstimationem aliquid accipere. CENA oszacowanie czego co się warto, taxa otaxowanie, taxowanie. •Wziąć co ná taxę.

ESTIME, subst. f. (*La bonne, ou mauvaise opinion qu'on a du merite d'une personne, ou de quelque chose.*) Existimatio. Locus. *Cic.* POWAGA waga szacunek taxa iák sobie kto co szacuie y waży ale lub dobrze, wysoko, lub podło.

Un homme sans honneur, sans estime, & sans bien. Homo sine honore, sine existimatione & sine censu. *Cic.* Człowiek bez czci, bez wiary, y bez fortuny.

S'acquerir, se faire de l'estime, ou *de la réputation.* Sibi existimationem colligere. Sibi famam comparare. *Cic.* Nábywać powagi, uczynić sobie sławę powagę.

Donner son estime à quelqu'un. Magni facere aliquem. *Cic.* •*Il mérite toute vostre estime.* Dignus est, quem magni facias. Wielce sobie kogo poważać mieć kogo w wielkiey uwadze w wielkim poważaniu. •Godzien iest wszelkiey u ciebie powagi

Estre en grande estime, Estre fort estimé. Existimatione florere. *Cic.* •*Dans quelle estime avez-vous esté auprès de César?* Quem locum apud Cæsarem tenuisti, an obtinuisti? *Cicer.* Być wielce poważnym, wielkiey u kogo powagi. •W iákieyżeś powadze był u Cezara, coś miał u niego zá powagę.

Avoir bonne estime de soy-mesme. De se bene existimare. *Cic* Dobrze o sobie samym rozumieć trzymać mieć się zá coś u siebie.

Avoir quelqu'un en estime, En faire estime, L'estimer. In aliquo loco ponere, aut habere aliquem. *Cicer.* Poważać sobie kogo, ważyć go sobie wielce, *ſtymować.*

Ne faire point d'estime d'une chose. Nullo loco numerare. *Cic.* Zá nic sobie co mieć, zá nic nie ważyć sobie czego.

ESTIME', m. ESTIME'E, f. part. pass. & adject. Æstimatus. *Cic.* POWAZANY, POWAZANA, w powadze w poważeniu w uwadze wielkiey będący.

ESTIMER, V. act. (*Donner le prix & la valeur aux choses.*) Æstimare, (mo, as, avi, atum.) act. acc. *Cic.* OSZACOWAC co otaxować cenę kłaść ná rzeczy.

ESTIMER, (*Avoir en estime, faire cas de quelqu'un,* ou *d'une chose.*) Æstimare *Cic.* POWAZAC sobie co wielce ważyć szanować mieć zácz.

Estimer fort, ou *beaucoup.* Magni, aut magno æstimare. Maximi facere. *Cic.* Wielce poważać, bardzo poważać.

Estimer davantage. pluris facere. *Ter.* •*N'estimer rien une chose.* Rem non facere flocci. Habere flocci. Nauci habere. •*Ne l'estimer pas un cheveu.* Pili non habere. •*Ne l'estimer pas cela (en montrant quelque chose de néant.)* Hujus non æstimare. •*Ne l'estimer pas un liard.* Teruncii non facere. *Cic.* Bardziey poważać. •Zá nic nie mieć. •Nie mieć iey sobie y zá włosek. •Nie mieć sobie zá y to: pokazuiąc co bardzo podłego. •Nie mieć sobie zá złomaną babkę, zá szelągi

Estimer une chose bien au dessous de soy. Infra se putare, ou ducere aliquid. Mieć sobie co zá podłość, zá nikczemność, dla siebie zá rzecz niską, y siebie nie godną.

On n'est estimé qu'autant qu'on a de bien. Tanti sis, quantum habeas. *Hor.* Ják kogo widzą ták go piszą, iák się kto ma ták go też ważą, y kładą u siebie, Tyle tylko wart każdy u ludzi, ile ma.

Ce seroit trop estimer ma vie, que d'exposer tant de valeur & d'affection à de nouveaux dangers. Hunc animum, hanc virtutem vestram periculis objicere, grande vitæ meæ pretium puto *Tacit.* Nie kładę ták wysoko zdrowie moie áni ták życie, sobie ważę ażebym miał tak wielkie serce y męstwo wasze ná nowe niebespieczeństwa dla tego náráżać.

J'estime peu vostre peine. Operam tuam parvi pretii deputo. *Ter.* Zá nic mam tę pracę twoię, mało sobie ią ważę.

Estimer une chose comme de la bouë. Pro stercore aliquid habere. *Plin.* •*N'estimer rien entre les biens que la seule vertu* Nihil ducere in bonis præter virtutem. *Cic.* Mieć sobie co zá błoto, zá smiecie. •Nie mieć sobie zá nic wszykie dostatki procz samey cnoty.

N'estimer personne que soy, ou *au prix de soy.* Ducere præ se neminem. *Cic.* O sobie tylko coś rozumieć wszystkich innszych zá nic nie mieć zá nic poczytać.

Estimer à honneur, à louange. Ducere aliquid honori, laudi. *Salust. Ter.* •*A gloire.* Gloriæ. *Cic.* In gloriâ. *Plin.* Mieć sobie zá honor zá szczęście, zá ozdobę. •Zá zászczyt zá sławę.

Il estime peu les choses par la vérité, & beaucoup par l'opinion. Ex virtute pauca, ex opinione multa æstimat. *Cic.* Nia waży sobie rzeczy według prawdy, ále według udania y rozumienia o nich.

Il est fort estimé à cause de son art. Æstimatur ex artificio *Cic.* Bardzo ma wielkie zálecenie z roboty z rzemiesła a kunsztu swego.

Cet oiseau est fort estimé dans les festins, ou *dans les bonnes tables. On en fait grand cas* In honore mensarum est hæc avis. Maximè commendatur hæc avis in mensis. *Plin.* Tego ptaka álbo te ptaki maią zá náyprzednieyszy specyał u stołow ná bankietach.

On estime beaucoup à Rome le fromage qui vient de Nismes. On en fait grand cas. Laus caseo Romæ ea provinciâ Nemausensi. *Plin.* •*Ce vin n'est estimé que dans les pays.* Consistit auctoritas huic vino intra regionem. *Plin.* Zá náyprzednieyszy ser zá náylepszy maią w Rzymie ser Nemauski. •To wino zá nic gdzie indziey nie maią, w własnym go tylko kraiu gdzie się rodzi wypotrzebować muszą, gdzie indziey go nie poważaią, nie szacuią.

ESTIME, (*Penser, croire.*) Existimare. Credere. Putare. Arbitrari. ROZUMIEC mniemać sądzić mieć zá co trzymać.

Je n'estime pas cela un grand mal. Haud in magno pono discrimine. *Liv.* Nie mam tego zá wielkie nieszczęście.

J'estime qu'on en a bien usé avec luy. Benè actum cum illo puto, aut arbitror. *Cic.* Rozumiem że się dobrze náleżycie z nim obeszli, że sobie postąpiono z nim iák należy.

ESTINCELANT, m ESTINCELANTE, f. part. *prononcez* E'TINCELANT. (*Qui brille, qui jette quelque étincelle de feu & de lumiere.*) Scintillans. Fulgens. *Plin.* JSKRZĄCY się Bláſk światło z siebie iák Jskierki wydaiący.

Des yeux étincelants. Oculi fulgentes. •*Des toits tout étincelants d'or & d'yvoire.* Fulgentia ebore & auro tecta. *Cic.* Oczy Jskry sypiące. •Dáchy od złota y słoniowey kości bláſk rzucaiące. ES-

ESTINCELLE, *prononcez* E'TINCELLE, subst. f. (*Bluette, Particule de feu qui se détache.*) Scintilla, æ, f. *Cic.* JSKRA, SKRA, iskierka ognia.

Une petite étincelle negligée excite souvent un grand feu. Scintillula sæpè contemta excitat magnum incendium. *Cicer.* Máła iskierka zániedbana wielki częstokroć sprawuie pożar.

ON DIT figurement, *En tout cét ouvrage il n'y a pas une étincelle d'esprit, ni de bon sens.* In toto hoc opere nihil ingenii neque sensûs communis elucet. MOWIĄ *niewłaśnie* w tey cáłey Księdze niemasz iskierki iedney rozsądn álbo zdrowego a dania.

ESTINCELLEMENT *des yeux*, (*prononcez* E'TINCELLEMENT.) subst. m. Oculorum flagrantia. *Cic.* JSKRZENIE się oczu.

ESTINCELLER, V. neut. *prononcez* E'TINCELER. (*Briller, jetter du feu & de la lumiere.*) Scintillare, *Plin.* Fulgere. JSKRY sypać, wyrzucać, Jskryć się.

Ses yeux étincellent. Scintillant, *ou* fulgent, *ou* splendent oculi. Oczy mu się iskrzą, a oczu mu skry lecą sypią się.

ESTOC, subst. m. Il signifie originairement, *un Tronc d'arbre*, maintenant on le dit *de la Liaison de parenté, qui vient d'une mesme souche.* Genus, *genit.* generis, neut. Stirps. *Cic.* *Il est noble de son estoc, ou de sa race.* Nobili genere natus. *Cic.* *Il n'a pas un sou de son estoc, ou de ses parents.* De paternis bonis nihil quicquam habuit. PIEN znáczy włáśnie pniak odziemek drzewa, ále teraz mowi się w francuskim o pokrewieństwie y związku powinowactwa álbo rodzinie osob pochodzących z iednego pnia álbo rodu czyli pokolenia. *Jest szlachetnego rodu zacnego urodzenia Nie miał y szeląga fortuny po rodzicach, álbo dziedziczney substancyi.

(Ce mot a vieilli & est bas & populaire.) To słowo francuskie *Estoc* zestarzało się wyszło z zwyczaiu iest podłe y pospolite.

Dites-vous cela de vostre estoc, ou de vostre chef, de vostre teste? An à te id dicis? An id profers de cerebro tuo? Od siebie to mowisz a siebie to samego mowisz.

ESTOC est aussi *un Baston ferré par le bout.* Baculus præferratus. KOSZTUR ná końcu okowany, żelazem osadzona láská.

D'ESTOC *& de taille*, (*de la pointe & du tranchant.*) Punctarim ac cæsim. *Liv.* Y ostrzem y sztychem, y blatem y końcem.

ESTOCADE, subst. f. (*Longue espée, ou brette.*) Ensis prælongus, *genit.* ensis prælongi, m. MIECZ, długa głownia szablan.

PORTER *une estocade à quelqu'un.* Aliquem gladio punctim petere. *Il receut un coup d'estocade dans la cuisse.* Vulnus punctim illatum est femori. SZTYCHEM kogo pchnąć. *Raniony był álbo pchnięty w udo.

ESTOCADER, V. act. (*Donner un coup d'estocade.*) Punctim aliquem petere, *ou* ferire. RANIC kogo pchnięciemi razami.

s'ESTOCADER se dit figurément & dans le familier, (*en dispute.*) Acriter se se maledictis impetere, *ou* sese incessere, *ou* sese lacerare, *Se porter des coups sanglants par des reproches & des accusations reciproques.* WADZIC się z sobą żelżywemi słowami się łżyć między sobą docinać sobie słowami żelżywemi.

ESTOFFE, *prononcez* E'TOFFE, subst. f. (*Matiere dont on fabrique les choses*) Materia. *Ce vase est de bonne étoffe, ou de bon cuivre.* Vas illud ex ære optimo. *Ces souliers sont de bonne étoffe, ou de bon cuir.* Ex optimo corio compacti sunt calcei MATERYA z czego co zrobione iest. *To náczynie iest z dobrey materyi álbo z dobrey miedzi, gliny &c. *Trzewiki z dobrego rzemienia.

E'TOFFE se dit plus particulierement (*des draps & autres tissus de fil, de soye & de laine.*) Pannus laneus, bombycinus, sericus, i, m. MATERYA się osobliwiey mowi o suknach y iedwabnych álbo włoczkowych lub niecianych materyach y gatunkach.

E'TOFFE *se prend aussi pour la condition d'un roturier.* *Gens de moindre étoffe.* Infimæ sortis homines. MATERYA gatunek o kondycyi podłey. *Ludzie podłego gatunku, stanu podłego.

ESTOFFE', m. ESTOFFE', f (*prononcez* E'TOFFE') part. & adj. (*Garni amplement de bonne étoffe & de tout ce qui est necessaire.*) Materiâ copiosè instructus. *Un carrosse bien étoffé, où l'on n'a rien plaint pour le faire ben.* Rheda omni materiâ copiosè instructa. PORZĄDNY PORZĄDNA porządnie zewszystkim należycie sporządzony. *Káreta ze wszystkim należycie sporządzona, porządna bogata.

ESTOFFER, *prononcez* E'TOFFER, V. act. (*Garnir.*) Intertexer. SPORZĄDZAC.

ESTOILE, *prononcez* E'TOILE, subst. f. (*Corps lumineux, qui brille dans les cieux.*) Stella. Astrum. Sidus. *Cic.* GWIAZDA ná Niebie Płaneta.

Etoiles erantes. Stellæ errantes, *ou* vagæ, f. plur. *Cic.* *Etoiles fixes.* Sidera quæ sunt infixa cœlo. Astra quæ sunt infixa certis locis. Stellæ interrantes. *Cic.* Gwiazdy osobno chodzące, swoy obrot własny maiące z osobna nie spolnie z drugiemi, iáko są siedm Płánetow. *Gwazdy wspoł chodzące y rázem iednostaynie wszystkie zá obrotem nieba obracaiące się.

E'TOILE se dit (*d'une exhalaison grosse & enflammée dans la moyenne region de l'air, qui semble tomber en esté.*) Trajectio stellæ *Cic.* CZYSZCZENIE się gwiazd, wilgotność zapalona y przezroczysta, ktora podczas látá zdaie się spadaiąca z nieba. *Exhalacye.*

E'TOILE se dit aussi (*en parlant des influences celestes.*) Sidus, n. Astrum, n. *Stat. Horat.* Natale astrum. *Manil.* GWIAZDA národzenia, álbo żywotosprawna.

Qui est né sous une bonne etoile. Dextro, *ou* amico sidere editus. *Stat. Hor.* *Nous sommes nez sous la mesme étoile.* Nostrum natale astrum, *ou* sidus convenit. Pod dobrą pod szczęśliwą gwiazdą urodzony. *Pod iedną gwiazdą urodzoni.

E'TOILE, (*Petite marque en forme d'etoile, qu'on met dans les livres.*) Asteriscus. *Cic.* GWIAZDECZKA znaczek w księgach dlá znáczenia y odesłania do iákiego wykładu.

ON DIT proverbialement qu'*Un homme est logé à la belle étoile*, qu'*Il couche à la belle etoile*, pour dire qu'*Il n'a point de logement*, qu'*Il couche dehors.* Sub dio moratur. *Hor.* PRZYSŁOWIE: pod niebem mieszka nocuie to iest nie ma gdzie stanąć, nie ma swego mięszkania niema dachu własnego nigdzie.

ESTOILE', m. ESTOILE'E, f. adj. (*prononcez* E'TOILE'.) (*Couvert d'étoiles.*) Stellatus. *Stat.* GWIAZDZISTY gwiazdami osadzony.

ESTOLE, *prononcez* E'TOLE, subst. f. (*Ornement sacerdotal.*) Orarium, ii, n Stola, æ, f. STUŁA Kápłańska, stroy duchowny Kościelny.

ESTOMAC, subst. m. Stomachus. *Hor. Cic.* ŻOŁĄDEK,

Un estomac à jeun. Jejunus stomachus. *Hor.* *Un estomac foible.* Infirmus, *ou* imbecillus stomachus. *Cels.* *Un estomac qui n'en peut plus de n'avoir point mangé.* Ruens stomachus. *Horat.* *Un estomac debise d'avoir trop mangé, qui a des crudités.* Marcescens stomachus pridiani cibi onere. *Suet.* Crudus stomachus. *Un estomac qui a des aigreurs.* Stomachus acida ructans. *Plin.* Żołądek czczy głodny. *Słáby. *Zemdlony ściśniony od głodu. *Słáby od zbytniego iedzenia, niestrawności, y surowiany pełny, przepełniony żołądek. *Żołądek kwasem się oddaiący.

DE'VOYEMENT *d'estomac.* Stomachi dissolutio. *Plin.* *Débilité d'estomac.* Resolutio stomachi. *Cels.* *Douleurs d'estomac, déchirement.* Rosiones stomachi *Plin.* WOLNOSC żołądka częste bieganie, oziębienie. *Słabość żołądka. *Rznięcie żołądka.

Avoir mauvais estomac. Esse languenti stomacho. Esse imbecillo stomacho. *Cel ad Cic. Cels.* *(*Le contraire est* Valere stomacho. *Juv. Avoir bon estomac.*) Mieć słaby niestrowny żołądek, *przeciwna iest* Być mocnego strawnego żołądka. (*Lubo to co, olskim bardziey się mowi niewłaśnie.* o tym ktory nic nieuważa y niema w sobie serca, przywykł z nikczemności swoiey wiele znosić zelżywości y obelg iawnych)

Avoir mal à l'estomac. Laborare stomacho. *Cic.* *Fortifier l'estomac.* Corroborare stomachum. *Plin.* Chorować ná żołądek. *Umacniać posilać żołądek.

La pituite excite des bruits dans l'estomac. Tumultum stomacho fert pituita. *Mor.* Flegma wiatry czyni w żołądku, burzenie porusza.

Du pain & un peu de sel appaise le tumulte de l'estomac. Latrantem stomachum bene lenit cum sale panis. *Horat.* Chleb z solą burzenie żołądka uspokáia

La trop grande abondance de viande travaille beaucoup un estomac foible. Ægrum stomachum sollicitat mala copia. *Hor.* Zbytnie iedzenie y picie mocuie bardzo żołądek słáby.

Les noix de pin appaisent les aigreurs & les douleurs de l'estomac, Acrimoniam stomachi, rosionesque sedant nuclei nucis

nneis pineæ. *Plin.* Sofzki ufpokaiaią żołądka gryzienie y kwafem fię oddawanie.

Le vin rejouït, ou *remet l'eftomac*. Recrearur ftomachus vino. *Plin.* ou reficitur. *Quint.* Wino umacnia pofila żołądek.

Qui eft fujet au mal d'eftomac. Cardiacus. m. Stomachicus, i, m. *Plin-Jun.* Bol żołądka cierpiący fkłonny do bolenia żołądka, częfto západaiącey ná żołądek.

s'ESTOMAQUER, V. neut. (*Se fcandalifer, s'offenfer d'une chofe.*) Stomachari, (or, aris, atus fum.) dep. Re aliquâ offendi, (dor, eris, offenfus.) paff. GNIEWAC fię obruſzać fię ná co.

(Mot bas & populaire.) Słowo francufkie podłe.

ESTONNANT, *prononcez* E'TONNANT. m E'TONNANTE, f. part. act. & adject. Mirandus. Stupendus. *Cic.* DZIWNY DZIWNA Cudowny.

ESTONNE', *prononcez* E'TONNE', m. E'TONNE'E, fem. adj. & part. paff. (*Surpris d'une chofe fascheufe qui fe préfente.*) Attonitus. Stupefactus. *Virg. Cic.* Stupens, entis, omn. gen. Perculfus, a, um. *Cic.* ZADZIWIONY ZDZIWIONY Zadziwiona czym ftrafznym y preciwnym záftrafzony, ulękniony.

E'TONNE', (*Qui eft dans l'admiration d'une chofe extraordinaire*) Stupefactus admiratione. *Cic.* ZDZIWIONY Zádumiały zádumiała z czego nie zwyczaynege niepofpolitego, á ofobliwego

ESTRONNEMENT, *prononcez* E'TONNEMENT, fubft. mafc. (*Suprife à l'abord d'une chofe, qui nous paroift étrange.*) Perturbatio. *Cic.* *Si elle nous épouvante, on fe fervira de Timor. Terror, oris, m. *Si elle nous jette dans l'abatement. Confternatio *Cic.* ZDZIWIENIE Zdziwienie fię nád rzeczą ofobliwą niezwyczayną. *Jeżeli zdziwienie ieft z przeftrachem, to fię mowi Przeftrafzenie ulęknie. *Jeżeli ieft z utraceniem ferca y ochoty, to fię mowi Trwoga, zátrwożenie.

E'TONNEMENT, (*Admiration.*) Admiratio. *Cicer.* PODZIWIENIE.

E'TONNEMENT, (*où le corps fe trouve quand il tombe de haut*, ou *qu'il a receu quelque coup, qui le laiffe fans fentiment.*) Stupor *Cic.* OTRĘTWIENIE, uderzenie zbicie ftłuczenie.

Au grand étonnement de tout le monde. Omnium ftupore & admiratione Stupentibus univerfis, abl. *Cic.* Z wielkim wfzyftkich podziwieniem zdumieniem

ESTONNER, *prononcez* E'TONNER *quelqu'un*, V. act. (*Le furer outre par quelque chofe d'etrange, le troubler,*) Aliquem commovere Perturbare. *Cic.* **L'épouvanter.* Terrere. *Cic.* **Les menaces de Clodius ne m'étonnent pas beaucoup.* Modicè me tangunt Clodii minæ, ou non me terrent. *Cic.* ZDZIWIC kogo podziwienie mu uczynić zmiefzać go czym niefpodziewanym *Przeftrafzyć zátrwożyć przerazić kogo czym *Groźby Klodyufza nie mię nie przeftrafzaią nie mię nie ftrafzą.

ESTRE E'TONNE'. Stupere, (ftupeo, es, ftupui, *fans fupin.*) Obftupere. Stupefcere. *Cicer.* **Il fut étonné de le voir.* Ejus afpectu obftupuit. *Cicer. Virg.* **Luy ayant appris cette mort, il fit l'étonné.* Hac morte auditâ, fe perculfum & attonitum fimulavit. ZDZIWIC fię być zdziwionym, dziwno mi *Dziwno mu było álbo zdziwił fię gdy go obaczył álbo widząc go *Pokazywał niby zádumienie dowiedziawfzy fię o tey śmierci.

Eftre tout étonné d'une chute, ou de quelque grand coup. Attonitum effe aliquo lapfu, *ou* ictu. Stłuc fię y cale fię nieczuć od ftłuczenia, upadku uderzenia.

S'ESTONNER *d'une chofe*, (*En eftre furpris.*) Admirari. Mirari. Demirari. *Cic Ter.* ZDZIWIC fię nád czym zdumiewać fię dziwować fię iákiey rzeczy.

(Le *que* ou *de ce que* s'exprime par *Quod*; & *Si* s'exprime par *Si*; avec un Subjonctif.) *Que*, álbo *de ce que* Francufkie przy tym flowie *Dziwować fię*: wyraża fię w łacinfkim przez partykułę *quod*, w polfkim przez *że*.

Je m'étonne, je fuis furpris de vous voir fi fcrupuleux. Mihi mirum fonè, unde tanta tibi inceffèrit religio. Dziwuie fię dziwno mi to że cię widzę ták ſkrupulatnego.

C'eft un méchant homme qui ne s'étonne de rian. Nequam eft homo atque confidens *Cic.* Ladaco ieft człowiek nic go nie przerazi, nie przeftrafzy, nic mu nie dziwno zuchwały odważny ná wfzyftko złe.

ESTOUFFANT, *prononcez* E'TOUFFANT, m. E'TOUFFANTE, f part act. & adject. (*Qui étouffe & qui empefche la refpiration.*) comme *Un air étouffant.* Aer æftuans. DUSZNY DUSZĄCY, DUSZĄCA, Dufzność czyniący iáko powietrze udfzące gorąca wielkie.

ESTOUFFE', *prononcez* E'TOUFFE', m. E'TOUFFE'E, fœm. Part paff. & adject. Suffocatus. *Cic.* ZADUSZONY uduſzony udawiony zádawiony.

ESTOUFFEMENT, *prononcez* E'TOUFFEMENT, fubft. m. (*L'action d'étouffer.*) Suffocatio. Præfocatio. DUSZNOSC dufzenie dawienie.

ESTOUFFER, *prononcez* E'TOUFFER, V. act. (*Ofter la refpiration, fuffoquer.*) Suffocare. Præfocare. *Cic. Ter. Plaut.* DUSIC udufić zádufić.

E'TOUFFER en fignification neutre, pour *Eftre fuffoqué*, ou *étouffé*. Suffocari, (cor, aris, atus fum.) paff. DUSIC fię.

E'TOUFFER, *act.* fe dit figurément pour *Appaifer, éteindre reprimer.* Premere. Comprimere. Opprimere. Compefcere. UDUSIC zádufić przydufić ukryć utaić przytłumić ufpokoić ugafić zábieżeć zátamować ftamować.

Etouffer le feu de l'efprit dans le vin. Mentis calorem vino obruere. *Petr.* Zátłumić byftrość rozumu piańftwem.

Etouffer la voix, Empefcher de crier. Præludere vocem. *Phæd.* **Les femences de la guerre.* Semina belli opprimere, *ou* extinguere. *Cic.* **Sa douleur, fa colere & les autres paffions.* Extinguere, *ou* reftinguere, *ou* comprimere, dolorem, iram, cupiditates. *Cic. Virg.* Dufić głos nie dać wołać. *Zábiegać woynie y iey początkom. *Dufić w fobie gniew żal y infze paffye w fobie tłumić.

Il a étouffé tous les fentimens d'honneur & d'humanité. Omnem honoris & humanitatis fenfum depofuit. *Cicer.* **Je mettray fi bien le feu aux étouppes, que vous ne pourrez l'étouffer, quand vous fondriez tout en eau.* Hifce dictis iræ incenfum hunc tibi dabo, ut ne extinguas lacrymis, fi extillaveris. *Ter.* Wyzuł wfzelką poczciwość y ludzkość. *Ták dobrze mu ognia poddam że go nie záleiefz gdy byś fię wfzyftek we łzy rozpłynął y rozlał.

E'TOUFFER, *ou* S'E'TOUFFER *de rire.* Solvi rifu. *Hor.* PĘKAC fię od śmiechu.

Qui *étouffe une conjuration, une guerre, un incendie.* Conjurationis, belli, incendii extinctor, oris, *m. Cic.* Ten co tłumi ufpokaia gafi zárazo zżymuiący fię bunt, woynę, pożar, ogień.

ESTOUPPE, *prononcez* E'TOUPPE, fubft. f. (*Ce qu'il y a de plus groffier dans le chanvre.*) Stupa *Liv.* ZGRZEBIE pakuły wyczofki pierwfze grube od konopi.

D'E'TOUPPE Stupeus, a, um. *Virg.* ZGRZEBNY.

Maillet à battre l'étouppe. Malleus ftuparius, i, m. Kiłofy dębowe dotłuczenia konopi álbo lnu z moczydła to ieft z wody wyiąwfzy przed międleniem.

ON DIT figurément, *Mettre le feu aux étouppes*, pour *Exciter, animer quelqu'un* Aliquem inftigare *Ter. Cic.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Podłożyć ognia pod konopie, podbudzać podniecać kogo do gniewu do złości &c podfycać go ná kogo

ESTOUPPER, *prononcez* E'TOUPPER, V. act. *Boucher avec des étouppes & chofes femblables.*) Obturare. Oppilare. Stipare. Obftipare. *Plaut.* ZATYKAC utykać pakułami mchem álbo czym podobnym.

Etoupper les navires de mouffe. Mufci comâ interjectâ navium commiffuris ferruminare textus. *Plin.* Utykać ftatki mchem.

ESTOURDERIE, *prononcez* E'TOURDERIE, fubft. f. mot nouveau *Voyez* IMPRUDENCE. NIEROZUM nieuwaga głupftwo flowo nowe Francufkie obacz: nieroftropność nierozmyfł. niebaczność.

ESTOURDI, *prononcez* E'TOURDI, m. E'TOURDIE, f. adject (*de quelque coup*, ou *de fumées du vin.*) Attonitus Stupefactus aliquo ictu. ODURZONY zdrętwiały zápamiętały wryty nieczuiący fię, zmyfłow ftraconych od wielkiego uderzenia fię ftłuczenia upadku, álbo opicia fię.

E'TOURDI, (*Imprudent, inconfideré, qui fait tout avec précipitation & fans réflexion.*) Inconfideratus. In confultus. Præceps. Incogitans. *Cic Plaut.* NIEUWAZNY niebaczny nierozumny co wfzyftko czyni płocho bez uwagi y rozmyfłu prędki głupi.

A L'ESTOURDI, E'TOURDIMENT, adv. Inconfideratè. Inconfultè. Temerè. Præcipitanter. adv. *Cic.* PŁOCHO lekkomyślnie z prędkości bez uwagi niebacznie nierozmyślnie.

ESTOURDISSEMENT, *prononcez* E'TOURDISSEMENT fubft m. (*Emotion*, ou *quelque déreglement dans le cerveau.*) Attonitæ mentis ftupor. Vertigo. *Plin.* ODURZENIE wnętrzne ná zmyfłach wnętrznych y powierzchownych nizem nágle ich z przypadku iákiego poftradanie y nie czucie fię zá-

wrot

wrot przewrocenie ſię zmyſłow wſzyſtkich, y mozgu w głowie

ESTOURDIR, *prononcez* E'TOURDIR, V. act. (*Cauſer quelque émotion*, ou *quelque trouble dans le cerveau.*) Attonare. Attonitum reddere. ZAWROCIC przewrocić zmyſły komu, y mozg.

Le vin pur étourdit. Merum facit ſtuporem. Merum tentat caput. Wino ſamo przez ſię czyſte bez wody záwraca głowę.

Il fut étourdi du coup. Ictu fuit attonitus. Stracił zmyſły od upadku álbo od uderzenia ſtłuczenia odrętwiał.

E'TOURDIR *quelqu'un, à force de crier*, (*luy rompre la teſte.*) Aliquem, ou aures alicujus, obtundere. **Je ſuis tout étourdi de ſon babil, Il m'en a étourdi*. Suâ garrulitate aures meas oppilavit. Suâ vaniloquentiâ aures meas opplevit. *Plaut.* ZAWROCIC komu głowę od krzyczenia y wołania ná niego uſtawicznym wołaniem zá nim oduszyć go. *Już mi ſię w głowie przewraca od klektania iego, iuż mi głowę roſklektał, roſklektała.

S'ETOURDIR *ſoy-meſme*, (*S'oſter le ſentiment d'une choſe, & ſe tromper en quelque façon.*) Se ipſum perturbare. act. Sibi ipſi perſtrepere. ODRĘTWIEC otwardnieć ná co ſtać ſię nieczułym, nic uważać, okamienieć ná co.

Pourveu qu'on s'étourdiſſe bien ſur tout ce qui fait de la peine. Dum ſibi perſtreſtant, ne animum advertant ad ea quæ ipſis moleſta ſunt. Byleby odrętwieć ná to wſzyſtko co dolega nie uważać y ſtać ſię nieczułym okamienieć.

Les libertins ſont ce qu'ils peuvent pour s'étourdir ſur la verité de la Religion. Impii abſterrere, ou abſtrahere, ou avocare ſe conantur à veritate religionis. Swywolni ludzie rozpuſtnicy wſzyſtko co mogą czynią áby tylko okamienieli y nieczułemi ſię ſtali ná wſzyſtkie wiary y ſumnienia prawdy.

s'E'TOURDIR *ſur la crainte de la mort*. Horrore mortis minime concuti, ou minimè perturbari, ou minimè percelli. OTRĘTWIEC ná boiaźń śmierci, nie obawiać ſię iey nielękać ſię

ESTOURGEON, *prononcez* E'TOURGEON, *ou* E'TURGEON, *ou ſelon d'autres* ESTURGEON, ſubſt. m. (*Poiſſon de mer fort grand & fort eſtimé.*) Acipenſer. *Cic.* Silurus. Turſio. Sturio. JESIOTR.

ESTORNEAU, *prononcez* E'TOURNEAU, ſubſt. m. (*Oiſeau noir & tacheté de gris.*) Sturnus. *Plin.* SZPAK ptak.

ESTRADE, ſubſt. f. (*Chemin public, ou la compagne.*) comme *Battre l'eſtrade, aller à la découverte des ennemis, & battre le pays.*) Per hoſtiles agros diſcurrere. Tentare vias & explorare per hoſtiles agros. GOSCIFNIEC ſzlak, ieździć po ſzlakach náwywiady, dlá ięzyka wyſyłać, podiazdować.

ESTRADE, (*Elevation faite avec des planches, qu'on met ſous un thrône.*) Suggeſtum, i, n. *Var.* STOPNIE, pokład z táreic pod Tron.

ESTRAMAçON, ſubſt. m. (*Coup d'épée en frappant du tranchant.*) Cæſim illata plaga. * *Donner des coups d'eſtramaçons.* Aliquem cæſim percutere. RĄBANE, cięte razy. *Cięrym rázem kogo uderzyć ciętemi rázami kogo poranić, porąbać kogo.

ESTRANGE, *prononcez* E'TRANGE, adiect. & f. (*Extraordinaire, inaccouſtumé.*) Inſolitus. *Cic.* NIEZWYCZAYNY Oſobliwy.

E'TRANGE, (*Etonnant, ſurprenant.*) Mirus. Mirificus, a, um. *Cic.* **Ces choſes ne m'ont pas paru eſtranges.* Hæc mihi nimè mihi miranda acciderunt. DZIWNY cudowny. * To mi ſię nie zdało dziwne, oſobliwe.

ESTRANGEMENT, *prononcez* E'TRANGEMENT, adv. (*Extraordinairement.*) Mirificè. Mirum, ou mirandum in modum. *Cic.* DZIWNIE cudownie niezwycaynie.

Il eſt étrangement fantaſque. Mirabiliter moroſus eſt. *Cic.* Dziwny z niego Dziwak.

ESTRANGER, *prononcez* E'TRANGER, m. E'TRANGERE, f. adiect. (*Qui eſt d'un autre pays.*) Exterus. Extraneus. Externus. Exoticus. Alienigenus. *Cic. Plin.* OBCY Cudzoziemiec.

Les mœurs étrangeres. Mores alienigeni. *Val. Max.* Cudzoziemſkie zwyczaie, obyczaie obce.

Un homme étranger, (qui eſt natif d'un pays éloigné.) Homo longinquus & alienigena. *Cic.* Człowiek obcy cudzoziemiec, obcego dalekiego kraiu nie tuteyſzego rodu.

E'TRANGER, (*qui eſt hors de ſon pays.*) Peregrinus. Advena. Hoſpes *Cicer.* OBCY, pielgrzym, gość, przychodzień.

Parfums qui viennent des pays étrangers. Unguenta exotica, plur. *Plur.* Oleyki maśći zápáchy wonnośći cudzoziemſkie z dalekich obcych kraiow.

Aller dans les pays étrangers. Peregrè abire. Abire in regiones exteras. *Plin.* **Eſtre dans les pays étrangers.* Peregrè eſſe. *Plaut.* * *Faire venir quelqu'un des pays étrangers.* Aliquem peregrè accire. *Liv.* **Retourner des pays étrangers.* Peregrè redire *Cic. Terent.* Jechać do cudzych kraiow. *Być znaydować ſię w cudzych kraiach. *Powracać kogo z Cudzych kraiow. *Powracać wracać ſię z cudzych Kraiow

E'TRANGER, (*Eloigné d'une choſe.*) Alienus, a, um. **Epicure eſt tout à fait étranger dans la phyſique.* Epicurus in phyſicis totus eſt alienus. *Cicer.* DALEKI, ſprzeciwny. *Epikurus ieſt cále ſprzeciwny w Fizyce.

Façon de parler étrangere. Peregrinitas. *Quint.* Mowa z cudzoziemſka.

E'TRANGER, (*Qui n'eſt pas d'une famille.*) Non familiaris, nec domeſticus. OBCY cudzy nie ſwoy nie naſz nie domowy.

ESTRANGER, *prononcez* E'TRANGER, V. (*Chaſſer quelqu'un de quelque lieu, le faire retirer.*) Expellere aliquem ex aliquo loco WYPĘDZIC ODPĘDZIC kogo odegnać wyſorować oddalić.

\• (*Mot populaire.*) Słowo franeuſkie proſte.

s'E'TRANGER *de quelqu'un*, V. neut. (*S'en retirer.*) Avertere animum ab aliquo. *Cic.* ODDALIC ſię od kogo odſtać od niego odwrocić ſię mieć ſerce myśl od niego odwroconą.

ESTRANGLER, *prononcez* E'TRANGLER, V. act. (*Suffoquer, oſter la reſpiration.*) Strangulare. *Cic.* Angere. *Plin.* Alicui gulam laqueo frangere. *Saluſt.* Guttur frangere. *Hor.* Alicui fauces elidere. *Tacit.* Laqueo interimere aliquem. *Hor.* Premere collum laqueo. UDUSIC DUSIC, udawić dawić.

s'E'TRANGLER. Mortem ſibi laqueo conſciſcere. *Cicer.* Se litteram penſilem facere, (*expreſſion comique de Plaute.*) UDUSIC ſię udawić ſam ſiebie, obwieſić ſię.

ON DIT, *Etrangler*, (*lors qu'on eſt travaillé d'eſquinancie*, ou *que quelque corps étranger nous preſſe tellement la gorge, qu'il ſemble qu'on étrangle.*) Suffocari. Faucibus premi. *Cic.* DAWIC ſię álbo duſic ſię mowią o ślinogorzu kiedy kto ná niego choruie, álbo że co wpadnie w gardło iż ſię zdaie iákoby kogo dawiono.

E'TRANGLER ſe dit figorément (*d'une affaire qu'on n'examine pas comme il faut.*) car on dit *Etrangler une affaire.* Non ſuis momentis rem aliquam ponderare. *Cicer.* Non ſatis excutere. Non æquis ponderibus examinare, ou perpendere. Rem non penitùs perſcrutari, & leviter perſtringere. *Cicer. Phaed.* ZAGŁUSZAC zátłumić iáką ſprawę, nie dać iey náleżycie wyprowadzić.

ESTRAPADE, ſubſt. f. (*Supplice des ſoldats, qui n'eſt plus gueres en uſage.*) Supplicii genus, quo miles fune ductario in altum ſublatus, dejicitur per aera, fune detenſo. Militis in altum ductario fune ſublati præceps dejectus, *genit.* præcipitis dejectûs m. KARA żołnierſka z udręczeniem ciężkim, ktora iuż prawie nie ieſt w zwyczaiu.

(On lie les mains derriere le dos à un ſoldat, & on l'éleve avec une corde au haut d'une longue piece de bois, & puis on le laiſſe tomber juſques près de terre, en ſorte que le poids de ſon corps luy fait diſloquer les bras.) Wiążą w tył ręce żołnierzowi, y ciągną go do gory windniąc po ſłupie, á zátym ſpuſzczaią ku ziemi ná doł nágle, rák żo mu z ciężkośći ſię ramiona wykręcaią.

DONNER *l'eſtrapade*, ou ESTRAPADER *un ſoldat* Militem in altum ſublatum ductario fune, illo ſubitò detenſo, dejicere per aera. KNUTOWAC, knuty dawać żołnierzowi.

ON DIT au figuré, *Donner l'eſtrapade à ſon eſprit*, (*Luy donner la torture, ou la geſne.*) Torquere ſpiritum, *ou* ingenium. *Phed.* MORDOWAC męczyć ſobie rozum myśl głowę czym.

ESTRAPONTIN, ſubſt. m. (*Petit lit de navire.*) Stratum nauticum, i, neut. POKŁAD proſty ſtatkowy, ſtatek proſty niezwyczayny komięga: czyli też tratwa, płytwa.

ESTRE, *on prononce* ÊTRE, *en élevant le premier é*, être ſubſt. m. (*L'exiſtence des choſes.*) Quod eſt. *Quint.* Natura, æ, f. *Cic.* **Dieu a donné l'eſtre aux choſes.* Deus finxit, creavit omnia. **Nous ſommes redevables à Dieu de noſtre eſtre.* Quod ſumus à Deo habemus. ISTOTA Iſtność rzeczy. *Bog dał iſtotę rzeczom. *Winniśmy Bogu iſtotę náſzę, to co ieſteśmy.

LES ESTRES *corporels.* Corporalia. **Les incorporels.* Incorporalia. *Sen.* **Les estres animez & les inanimez.* Animantia, & inanimantia. *Sen.* Quæ sunt animata, & quæ animâ carent *Sen.* **Les estres véritables, ou réels.* Quæ verè sont, *ou* existunt. **Les Estres créez* Res creatæ. Res à Deo conditæ, f.pl. ISTOTY ciała maiące *Istoty bez ciał. Istoty żyiące y nie żyiące. *Istoty prawdziwe y rzeczelne. *Istoty stworzono

ESTRES au plurier se dit *(des diverses parties d'un bastiment, des détours qui conduisent à tous ses appartemens.) Il sçait tous les estres du logis.* Novit ædium diverticula & focos. Omnes ædium aditus novit *Petr. B.* WSZYSTKIE kąty y przechody w domu iákim, zná wszystkie przechody y kąty u kogo.

ESTRE, Verbe Substantif & Auxiliaire, qui sert à la conjugaison de tous les Verbes passifs. Qui par conséquent a une infinité de significations, plusieurs inflexions ou manieres de se conjuguer, dont je rapporteray les plus considérables. En Latin on exprime ce Verbe Substantif par *Esse, (sum, es, fui.)* BYC słowo istotne y pomocne ktore służy y pomaga do konjugacyi wszystkich innych słow passywow Francuskich ktore zá tym nieskończone prawie ma znaczenia y rozumienia y rozmaite konjugacye ktore tu co przednieysze się kładą w łacińskim y polskim: *być, iestem, iesteś, byłem, byłam.*

ESTRE se dit premierement *(de ce qui existe réellement.) Estre en vie.* Esse in vitâ. Vivere. *Cic* **Estre en santé.* Valere. **Estre en la fleur de son âge.* Esse ætate integrâ. *Terent.* BYC náprzod co do życia. Być żywym, żyć. *Być zdrowym. *Być w samey porze wieku.

ESTRE se dit aussi *(de ce qui marque quelque domination, ou propriété) Tout est en la main de Dieu.* Omnia sunt in Dei potestate. BYC, iest, co do władzy y mocy, wszystko iest w ręku Boskich, w mocy Boskiey.

Un Stoïque doit estre maistre de ses passions, les doit dominer. Stoicus imperare debet suis cupiditatibus. Filozof Stoikow sekty ma być Panem swoim passyi ma mieć passye ná wodzy y w mocy swoiey.

Je suis entiérement à vous, comme j'y suis obligé. Sum totus vester & esse debeo. *Cic.* **Je suis vous, & vous estes moy.* Ego tuus sum, tu es ego. *Plaut.* Jestem cale twoim iákom powinien być. *Ja iestem tobą, á ty iesteś mną

Croyez que je suis entiérement à vous. Propriè tuum me esse, tibi persuadeas, *ou* in animum inducas. *Cic.* **Vous sçavez que je suis tout à Pompée.* Jam me Pompeii totum esse scis. *Cic.* Wierz mi że iestem cale twoim. *Wiesz że iestem wszystek Pompeiuszow.

Tout ce qui est à vous, est à moy: & tout ce qui est à moy, est à vous. Quod tuum est, meum est: Omne meum, est item tuum. *Plaut.* Wszystko co iest mego iest twoie, á wszystko twoie iest moie.

ESTRE se dit aussi *(de la maniere d'exister dans le monde, & de la situation où l'on s'y trouve)* comme *Estre en faveur.* Gratiâ valere, & authoritate, *ou* auctoritate. *En charge.* Magistratum obire **En puissance.* Esse cum imperio. BYC: co do stanu y sposobu życia álbo powodzenia ná świecie, iáko náprzykład; być w łasce w szczęściu. *W urzędzie ná godności. *Mieć władzą, być wsiłach.

Les enfans sont ce qu'on veut qu'ils soient. Ut quisque vult suum esse, ita est. *Terent.* Dzieci tym są czym kto chce żeby były.

ESTRE se dit aussi *(de la matiere dont une chose est composée.) Cette statuë est d'or.* Statua est ex auro. **Ce tableau est de la main d'un grand maistre.* Hæc tabella manu est periti artificis. BYC co do materyi z czego co iest. Ta osoba ten posąg iest ze złota. *Ten obraz iest wyśmienitey ręki pędzla &c.

ESTRE se dit aussi *(à l'égard des temps & des lieux.) Il est bien tost nuit, il s'en va nuit.* Nox instat. *Salust.* *ou* appetit. *Liv.* Jam advesperascit. *Ter.* BYC co do czasu y mieysca Już iest nie daleko do wieczora, noc nádchodzi.

ON DIT, *Où en est-on de la Comédie, A quel acte, à quelle scene?* Quisnam Comœdiæ actus? **Où en est-on de la prédication, à la premiere, à la seconde partie; à la fin, au commencement?* Quæ concionis pars, an prima, an secunda; incipit ne concio, an ne jam finis? NA CZYM iest komedya co zá akt, scena co się ná niey dzieie. *Co się dzieie ná kazániu co teraz iest na kazaniu czy pierwsza część czy druga czy się záczyna czy kończy, czy początek, czy konkluzya?

EST-CE *luy, ou non?* Est-ne ipsus, an non est? *Ter.* TEN iest czy nie?

Est-ce si grande chose, Y a-t-il tant à faire à oster ces araignées. Quantum esset laboris, tollere hæc aranea? *Phæd.* *ou* quanti esset negotii. *Cic.* Czy wielka to rzecz było te paięczyny poomiatac, posprzątać.

Est-ce que vous n'étudiez pas? Non-ne studes? Nieuczysz się to, álboż to się nieuczysz?

N'est-il pas honteux? Non ne turpe est? Nie wstyd że to álboś to nie wstyd nie sromota.

EST-CE *ainsi que?* Siccine? Y ták że to, á tákże to.

C'EST ESTRE *sage que,* ou *C'est un sage de.* Sapientis est, (erat, fuit, esse.) MĄDREGO to iest rozumnego to iest.

Au lieu du Genitif des Pronoms, on se sert du Neutre: comme. Miasto rodzącego spadku pronomow Francuskich, w łacińskim pronom neutralnie się kładzie á w Polskim mowiemy moia, twoia, &c. rzecz

C'est à moy de parler, & à vous de vous taire. Meum est loqui, & tuum tacere. Moia rzecz gadać, á twoia milczeć.

IL N'EST *plus, il est mort.* E medio abiit. Jam non est. *Cic.* UMARŁ poszedł iuż go nie masz

ESTRECI, *prononcez* E'TRECI, m. E'TRECIE, f. adject. & part. pass. Contractus. SCISNIONY ścieśniony zwężony, skrocony.

ESTRECIR, *prononcez* E'TRECIR, V. act. *(Rendre plus étroit)* Arctare. Coarctare. Coangustare, *Var. Tit. Liv.* Contrahere. SCIESNIAC zwężać.

ESTRECISSEMENT, *prononcez* E'TRECISSEMENT, subst. m. *(L'action d'étrecir.)* Contractio. *Cicer.* SCIESNIANIE zwężenie.

ESTREINDRE *prononcez* E'TREINDRE, V. act. *(Serrer fortement.)* Stringere. Constringere. *Cic.* SCISNĄC mocno do kupy z sobą związać spoić skleić ściśley złączyć.

E'TREINDRE se dit figurement en morale. *Cette double alliance a étreint, a serré l'amitié de ces deux familles.* Duplici illâ societate conglutinata, *ou* constricta est firmiter amicitia, inter utramque familiam. TO podwoyne postanowienie małżeństwo ściśleyszą záwarta przyiaźń oboyga tych domow.

ON DIT proverbialement, *Qui trop embrasse, mal étreint,* pour dire qu'*Il ne faut pas entreprendre plusieurs choses à la fois.* Qui multa suscipit, extricat nihil. MOWIĄ przysłowiem, kto wiele razem záymuie mało co utrzyma; nie trzeba się razem wiele rzeczy podeymować.

ESTREINT, *prononcez* E'TREINT. m. E'TREINTE, f. part. pass. & adject. Constrictus. SCISŁY, SCISŁA, związany związána.

ESTREINTE, *prononcez* E'TREINTE, subst. f. *(L'action d'étreindre.)* Astrictio. *Plin.* ZWIĄZEK obowiązek.

ESTRE'NES, *prononcez* E'TRE'NES, subst. fœm. plur. *(Présent qu'on fait à ses amis le premier jour de l'an.)* Strena, æ, f. *Suet.* KOLĘDA upominek ná szczęśliwym záczęciu roku.

E'TRE'NE parmi les Marchands se dit *(de la premiere marchandise qu'ils vendent chaque jour.) Je ne veux pas refuser mon étréne* Oblatum primâ vice pretium accipio, *ou* non repudio. NA SZCZĘSCIE pierwsze, ná początek po kupiecku zowie się to, co codzień w sklepie przeda náypierwsze ná początku kupiec, á to sobie má zá znák y początek szczęśliwego ná cały dzień odbytu, Dla szczęścia, ná początek niechcę opuszczać targu dla szczęścia, ná początek dla początku dzisieyszego.

ESTRE'NER, *prononcez* E'TRE'NER, V. act. & neut. *(Donner, ou recevoir des étrenes.)* Strenas dare, *ou* accipere. KOLĘDOWAC, kolędę obchodzić dawać odbierać chodzić z kolędą álbo po kolędzie.

(Ce Verbe est de peu d'usage en ce sens; mais il l'est parmi les Marchands, comme. To słowo Francuskie w tym rozumieniu mało iest używanie, ále záżywaią go między kupcami náprzykład.

Etrénez moy, je n'ay encore rien vendu d'aujourd'huy. Eme à me tuo pretio, nihil adhuc vendidi. **Un Marchand est chagrin, quand il se va coucher sans étrénar.* Mercator tristis abit cubitum, cùm nihil mercis vendidit, *ou* nullâ merce venditâ. Uczyń mi początek iesżczem dziś nie nieprzedał. *kupiec smutny spać idzie, kiedy bez początku, ktorego dnia się wieczor kładzie.

ESTRIE', *ou* ESTRIER, *prononcez* E'TRIE', subst. fœm. *(Appuy pour le pied du Cavalier.)* Stapia, æ, f. *qui se trouve dans une vieille Inscription plus ancienne que S. Jerosme.* Stapes, edis, masc. Stapeda, æ, f. Bastipia *dans S. Jerosme pour les*

deux

deux étriers; & dans Budée, Subex pedaneus, *genit.* ſubicis pedanei, m. *Suidas dit.* Scala, æ, f. STRZEMIĘ, ſtrzemiona u ſiodła u kulbak.

ON DIT, *Mettre le pied à l'étrié,* pour dire *Monter à cheval.* Equum conſcendere. *Cic.* NOGI w ſtrzemiona wſtawić ſiadac ná koń.

METTRE *le pied à l'étrié,* ſe dit figurément, *Commencer quelque entrepriſe.* Rem aggredi. ZACZYNAC co nogę w ſtrzemie w ſtawić *niewłaśnie.*

Faire perdre les étriers à un Cavalier, (Le démonter, le mettre hors de combat.) Equo aliquem dejicere. *Liv.* **Le vaincre.* Vincere aliquem. Zrzucić kogo z konia. *Zwyciężyć go

ON DIT auſſi au figuré, *Tenir l'étrié à quelqu'un, (luy aider dans une entrepriſe.)* Suppetias alicui ferre. *Plaut. Caſ.* MOWIĄ też przyſłowiem: Trzymać ſtrzemię komu pomagać mu w czym, dopomagać do czego.

Avoir toûjours le pied à l'étrié, Eſtre toûjours à cheval, toûjours en courſe. Equo ſemper inſidere *Liv.* Nie wyiąć nigdy nog z ſtrzemion uſtawicznie ná koniu pracować.

ESTRILLE, *prononcez* E'TRILLE, ſubſt. fœm. (*Eſpece de peigne de fer à pluſieurs rangs de dents, comme à une ſcie, avec lequel on frotte les chevaux.*) Strigilis. ZGRZEBŁO żelazne, o kilku rzędach zębow iák upiły nárzynanych, do chędożenia koni.

(On s'en ſervoit anciennement à Rome dans les Bains pour oſter la craſſe du corps, & le rendre plus ſouple; mais elles eſtoient plus douces & faites d'une autre maniere que celles d'aujourd'huy.) Záżywali dawul zgrzebłow w łaźniach dla zdrapania ciała, ále inákſze bywały y nie tákie iákie teraz záżywaią dla koni.

ESTRILLER, *prononcez* E'TRILLER, V. act. (*Panſer un cheval avec l'étrille.*) Diſtringere equum. Strigili equum defricare. OCHĘDOZYC konia zgrzebłem zdrapać konia zgrzebłem.

E'TRILLER, ſe dit figurément, pour dire *Frotter quelqu'un comme il faut, l'accommoder de toutes pieces.* Aliquem probè verberibus agere. *Plaut.* **Il ne ſe contenta pas de me faire des reproches, mais il m'étrilla encore de la belle maniere avec la ſangle de ſon ſac, y ajoutant des termes outrageans.* Nec ſe ſolum inter verba continuit, ſed loro de perâ me cœpit non perſunctoriè verberare, adjectis etiam petulantibus verbis. *Petr.* ZDRAPAC kogo ochędożyć go; należycie go zetrzeć. *Nie doſyć mu ná tym że ſię mnie náłaiał nábeſztał, ále mię ieſzcze należycie ochędożył puſzliſkiem przydawſzy do tego wiele ſłow zelżywych.

ESTRIVIERES, *prononcez* E'TRIVIERES, ſubſt. f. plur. (*Sorte de fouët fait de lanieres de cuir.*) Scutica, æ, f. Lorum, i, n. *Hor. Ter.* BICZ z żył wołowych álbo rzemieni zrobiony do ſmagania. *Bykowiec* ſmaganiec.

Donner les étrivieres. Cædere aliquem loris. *Cicer.* **Qui mérite les étrivieres.* Scuticâ dignus. *Horat.* **Il a eu les étrivieres.* Ruber ſcuticâ. *Jaw.* Smaganie komu dać. *Godzien ſmagania. *Był ſmagany.

ESTROIT, *prononcez* E'TROIT, maſc. E'TROITE. fœm adject. (*Qui a peu d'étenduë en largeur.*) Anguſtus. *Cic.* Arctus. CIASNY nie ſzeroki wąſki.

Des chemins étroits. Viæ anguſtæ. Viarum anguſtiæ. Drogi ciaſne ciaſności.

Eſtre logé à l'étroit. Anguſtè habitare. *(*Le contraire eſt* Laxè habitare. *Cic.* *Eſtre logé au large.*) Mieſzkać ciaſno w ciaſności **przeciwna ieſt:* Mieſzkać wygodnie obſzerne mięć mięſzkanie.

Il tenoit Pompée fort à l'étroit, fort ſerré. Anguſtiſſimè Pompeium continebat. *Caſ.* Bardzo bliſko zá Pompeiuſzem záraz náſtępował z woyſkiem niedaiąc mu ſię áni roſkurczyć.

ON DIT figurément, *Je ſuis reduit à l'étroit, J'ay peu de choſe pour vivre.* Res mihi anguſta domi. *Hor.* MOWIĄ *niewłaśnie:* Już też ciaſno koło mnie, nieſtaie mi wątku nie będę miał o czym żyć daley.

ON DIT auſſi *Un eſprit étroit, (qui n'a point une eſtenduë de connoiſance, qui a une intelligence fort ſerrée,* ou *bornée.*) Anguſtum & arctum ingenium, ii, n. *Cicer.* ROZUM ograniczony nie wiele umieiący ſzczupły.

ESTROITEMENT, *prononcez* E'TROITEMENT, adv. (*A l'étroit.*) Arctè. Anguſtè. *Arctiùs. Anguſtiùs, adv. *Plus étroitement.* *Anguſtiſſimè. Arctiſſimè. adv. *Fort étroitement. Cic.* CIASNO. *Ciaśniey. *Náyciaśniey.

ESTRON, *prononcez* E'TRON, ſubſt. maſc. (*Excrement.*) Stercus. *Plin.* ŁAYNA ludzkie grubemi ſztukami przez ſtolec wychodzące.

ESTROPIE', m. ESTROPIE'E, f. adject. (*Qui a perdu l'uſage de quelque membre, qui ne s'en peut plus aider.*) Aliquo membro captus. Membris iners. *Cicer.* KALEKA ná ktorey częſci ciała upadły.

ESTROPIER, V. act. (*Priver quelqu'un de l'uſage de quelque membre.*) Alicujus membrum debilitare. Aliquem aliquo membro privare. Uſu alicujus membri privare. OKALECZYC kogo rękę nogę álbo członek ktory odiąć.

ON DIT au figuré, (*d un extravagant.*) qu'*Il a la cervelle eſtropiée.* Cerebro laborat. *Plaut.* Putidum eſt ipſi cerebrum. *Hor.* MOWIĄ o głupim y nieuważnym okaleczony ná rozumie, álbo cięty w rozum.

ESTUDE, *prononcez* E'TUDE, ſubſt. f. (*Lecture, meditation pour apprendre les ſciences.*) Litterarum ſtudia. *Cic.* UCZENIE ſię czytanie uważanie dla nábycia náuk.

Homme d'eſtude, ou *Qui aime l'eſtude.* Studioſus homo. Studioſus doctrinarum *Plin-Jun.* Vir litteratus. *Cic.* Człowiek w náukach ſię kochaiący, czytaniem kſiąg náukami ſię bawiący

Il eſt ſans eſtude, Il n'a point d'eſtude. Litterarum planè rudis. Nullis litteris vir. Rudis artium homo. *Cic.* Bez náuki proſtak żádney náuki niemaiący nieuk.

Il a fait de bonnes eſtudes, Il a bien eſtudié. Studuit optimis diſciplinis & artibus. *Cic.* Dobrze ſię wyuczył, należycie nauki ſwoie odprawił.

Aimer l'eſtude. Teneri ſtudiis. *Cicer.* **S'addonner, s'appliquer, ſe mettre à l'eſtude.* Conferre ſe ad ſtudia. Incumbere ad ſtudia, *ou* in ſtudia. Afferere ſe ſtudiis. Tradere ſe ſtudiis. *Cic.* Alicui arti ſtudium ſuum dare. In aliquâ arte ſtudium ponere. *Cicer.* Kochać ſię w náukach. *Przykładać ſię do náuk bawić ſię náukami.

Se remettre à l'eſtude. Se, *ou* animum ad ſtudia referre. *Cic.* **On ne tient plus compte des eſtudes, des lettres.* Jacent ſtudia litterarum. *Cic.* Wrocić ſię do náuk. *Już zá nic nie maią náuk.

ESTUDE, *Endroit, réduit, cabinet où l'on eſtudie.*) Muſeum. *Var.* Bibliotheca. *Cic.* GABINET Pokoik oſobny do czytania y bawienia ſię kſięgami. &c.

ESTUDE ſe dit abuſivement, pour *La boutique d'un Notaire,* ou *d'un Procureur, (le lieu où ils travaillent.)* Tabularium. *Cic.* Tablinum. Commentariorum & chirrgraphorum officia, æ f. *Cic.* TO ſłowo Francuſkie zle ſię mowi o Izdebce Piſarza álbo Patrona gdzie ma kſięgi y pápiery prawne, y ná ſprawy ſię gotuie, ále ſię może názwać *kancelarya* Biblioteka.

ESTUDIE', *prononcez* E'TUDIE', *m.* E'TUDIE'E, fœm. adject. & part. Meditatus. Elaboratus. Cogitatus. Accuratus. *Cic.* **Un diſcours étudié.* Elaboratus, *ou* accuratus ſermo. *Cic.* **Des paroles eſtudiées.* Compoſita verba *Saluſt.* Verba meditata & cogitata. **Une douceur qui n'eſt point eſtudiée.* Inaffectata jucunditas. *Cic.* PRACOWITY z pracą z przygotowaniem należytym nápiſany, doſkonále przygotowany. *Mowa z należytym y pilnym przygotowaniem nápiſana. *Słowa wytworne wymyślne. *Łáſkawość nie zmyſlona.

ESTUDIER, *prononcez* E'TUDIER, V. act. (*Apprendre les ſciences*) Studere. Studio litterarum operam dare. act. Studiis vacare. neut. In ſtudio litterarum verſari, dep. Ad aliquam ſcientiam, *ou* artem operam ſuam conferre. In aliquâ arte, *ou* in aliquo ſtudio operam ponere. Ad aliquam artem ſtudium ſuum adhibere, *ou* adjungere. act. *Cicer. Ter.* UCZYC ſię Náuk pilnować.

Eſtudier fort & ferme. Incumbere ad, *ou* in ſtudia. *Cicer.* **Eſtudier ſous quelqu'un.* Aliquem audire. Aliquo uti magiſtro & doctore, dep. *Cic.* Dare operam alicui. *Cic.* **Recommencer à eſtudier ſa Philoſophie ſous quelqu'un.* Studium Philoſophiæ aliquo doctore renovare. *Cic.* Uczyć ſię bardzo pilno y mocno. *Uczyć ſię pod kim. *Znowu zácząć Filozofią pod kim.

Eſtudier tellement quellement, ou *fort legerement.* Studia leviter attingere. *Cic.* Uczyć ſię iáko táko, iák ták bárdzo niewiele máłoco.

On doit moins eſtudier dans la vieilleſſe. Studia contractiora debent eſſe in ſenectute. *Cic.* Ná ſtárość mniey ſię uczyć trzeba, mniey ſię náukami zábáwiać.

ESTUDIER *quelqu'un, ſon humeur, ſes inclinations, ſes ſentimens, ſon gouſt.* Mores, indolem, ingenium, ſenſus alicujus obſervare, *ou* explorare. *Cic.* ZMIARKOWAC uważać zrozumieć kogo to ieſt iego fántazyą, humor, ſkłonności wolą upodobanie.

Estudier le goust d'une personne dans son manger, (*Prendre garde à ce qui luy est plus agreable au goût.*) Quidquid ciborum alicujus palato sapiat sagaciter exquirere. Uważać czyi smak w iedzeniu co lubi co rád iáda.

Elle estudie dans son miroir jusques à ses grimaces. Fingit & accommodat etiamaum ad speculum oris sui depravationes. Przypatruie się sobie y uważa w zwierciedle wszystkie swoie miny, same nawet wykrzywiania się.

s'ESTUDIER, (*Se mettre, s'appliquer à une chose.*) Aliqui rei studere. Operam dare alicui rei. In aliquid incumbere. *Cicer.* *S'estudier à la perte de quelqu'un.* Incumbere ad, *ou* in alicujus perniciem. * *S'estudier à la propreté.* Studere elegantiæ. *A toutes sortes de méchancetez.* Ad omnem malitiam & fraudem versare animum. *Cicer.* *A des amours criminels & incestueux.* Incestos amores meditari. *Horat.* PILNOSCI do czego przykładać wuczać się do czego przykładać się z pilnością do czego starać się pilnie usiłować. *Stárać się o zgubę czyię usiłować o nię czuwać ná nie. *Wprawować się w ochędostwo przestrzegać pilnować go. *Wuczać się wprawować się w wszelakie złości. *W sprosne y wszeteczne kochania.

Les adroits flatteurs, qui sont à la table des grands ne s'estudient, qu'à débiter ce qu'ils jugent estre le plus agreable à la compagnie, & séduisent ainsi les oreilles. Ficti adulatores, cum cenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratissimum auditoribus fore, & sic insidias auribus faciunt. *Petr.* Podchlebnicy chytrzy znáyduiąc się u stołow Páńskich, niestaraią się tylko áby rzeczy co náyprzyiemnieysze prawili y rák łudzili uszy ludzkie y zwodali.

ESTUVE, *prononcez* E'TUVE, subst. f. (*Lieu fermé qu'on échauffe pour provoquer la sueur.*) Vaporarium. Hypocaustum. Laconicum. Sudatorium. Caldarium. *Vitr. Cels. Sen.* Sudatio. *Vitr.* ŁAZNIA zwyczayna domowa *álbo* tez wánná sucha.

ESTUVE'E, *prononcez* E'TUVE'E, subst. f. (*Fricassée de viande, ou entre deux plats.*) Pulmentum. DUSZENIE Gotowanie mięsa álbo ryb duszonych w rądlu rynce, álbo między dwiema połmiskami.

Ce poisson est bon de quelque maniere que vous l'apprestiez, soit à l'estuvée, soit rosti. Hic piscis habet suavitatem quoquo modo condias, vel patinatum, vel assum. *Plaut.* Ta ryba iest bardzo dobra czyli duszona, czyli pieczona.

ESTUVER une playe, V act. *prononcez* E'TUVER, (*Bassiner une playe avec quelque liqueur.*) Vulnus fovere aquâ, vino. *J'étuvay la légere blessure que j'avois à la jambe avec du vinaigre.* Vulnus cruris haud altum aceto diluo. *Petr.* WYMYWAC wyczyścić ránę, octem wodą winem &c. *Wymyłem ránkę ktorąm miał w goleni octem.

ESTUVISTE, *prononcez* E'TUVISTE, subst. m. (*Qui tient des bains & étuves.*) Iatralepta. *Petr.* Balneator. ŁAZIENNIK co łáźnie publicane trzyma dlá wszystkich.

ESTUY, *prononcez* E'TUY, subst. m. (*Boëte pour conserver les choses & empescher qu'elles ne se gâtent.*) Theca. *Var.* Graphiarium. *Mart.* SZTUCIEC sztuczczyk puzderko pokrowiec ná schowanie czego, áby się nie psowało (Jáko) *puzderko ná brzytwy pokrowiec ná księgi, piurnik na piora* náprzykład sztuciec ná rożne sztuczki.

S'ESVANOUIR, *prononcez* S'E'VANOUIR, V. neut. (*Se pasmer, tomber en défaillance, Perdre connoissance.*) Animo linqui. *Il s'évanouït de peur.* Animus illi metu concidit. *Cic.* ZEMDLEC, zmysły stracić od słabości. * Zemdlał od strachu.

S'E'VANOUIR, *Disparoistre soudainement.*) Evanescere. E conspectu se subripere. *Cic. Phad.* ZNIKNĄC nágle, niewiedzieć gdzie się podział.

ON DIT en ce sens au figuré, *Les haines s'évanouïssent.* Odia detumescunt. *Petr.* W TYM rozumieniu mowią: Nienawiści záwziętości zniknęły, álbo nikną.

Sa vie s'est évanouïe sans estre achevée, & la mort est venuë sur luy, lors qu'il l'attendoit le moins, & avant qu'il fut rassasié des choses de ce monde. Imperfecta ipsi elapsa est vita, & nec opinanti mors ad caput astitit, antequam satur & plenus rerum posset discedere. *Hor.* Zniknęło życie iego przed czasem, á śmierć go záskoczyła gdy náymniey o niey nie myślał, niedawszy mu y świata zażyć.

ESVANOUISSEMENT, *prononcez* E'VANOUISSEMENT, subst m. (*Pamoison, defaillant.*) Deliquium, ii, n. *Plaut.* *Il luy a pris un évanouïssement.* Illum animus reliquit. *Cas.* *Il m'a fait revenir de mon évanouïssement.* Mihi ægram animam revocavit. *Quint. Curt.* MDŁOSC Zemdlenie omdlewanie. * Nápádły go mdłości. * Otrzeźwił mię w mdłościach moich rátował mię.

ESVENTRER, (*prononcez* E'VENTRER.) V. act. (*Ouvrir le ventre pour en tirer les intestins.*) Exenterare. Eviscerare. *Ter. Virg.* WYPATROSZYC ptáka, záiąca, sprawiać ryby, wybierać wnętrzności z wołu oprawić.

ON DIT figurément & populairement, *S'éventrer pour quelqu'un*, (*Se tuer, se mettre en quatre pour luy.*) Alicujus causâ rumpere sibi ramices. *Plaut.* Profundere se in aliquem. Omnem curam, labores, industriam impendere in aliquem. *Cic* WYNISZCZYC się dlá kogo, wyikrzyć się dlá niego. Mowa potoczna pospolita.

S'ESVERTUER, *prononcez* S'EVERTUER, V. neut. (*S'efforcer.*) Omnes nervos industriæ contendere. *Cic.* WYSILIC się, ná co wszystkiemi siłami się piąć ná co, dopinać dokazywać czego usilnie.

s'EVERTURE, *Prendre courage*) Sumere animos. *Ovid.* *Evertuez-vous* Macte animo. Macto animi. *Mart. Suet.* *(*au plurier on dire.* Macti animo. Macti animo este. *Stat.* NABIERAC serca sił odwagi ochoty. *Nuzeż, nietrać serca nie to dáley, rzeźwo lepiey że &c.

(Façon de parler populaire.) Mowa potoczna pospolita.

ESULE, subst. f. (*Racine propre à purger les serositez.*) Esula MLECZ ziele służące do czyszczenia ostrości krwi.

ET, (*Conjonction, où l'on ne prononce point le T. ni devant, ni après les voyelles*) Et. Atque. Que. *Benè beateque vivere. *Vivre bien & heureusement.* Y Koniunkcya w ktorey w francuskim nie wymawia się *t.* ná końcu áni przed wokalami, áni po nich. *Żyć dobrze y szczęśliwie; wesoło życie prowadzić.

ET, *s'exprime aussi en Latin par* Cùm, tùm. *ou* Tum *répeté deux fois.* Plurimum valuit apud me tua auctoritas cùm in omni re, tùm in hoc negotio, *Vous avez toujours eu beaucoup d'autorité sur mon esprit en toutes choses, & principalement en cette affaire.* Scripsisti epistolam ad me plenam tum benevolentiæ, tum prudentiæ, *Vous m'avez écrit une lettre pleine d'amitié & de sagesse.* Pártykuła y Francuska wyraża się czasem łacińskim przez partykuły *cum tùm* álbo przez pártykułę *tum* powtorzoną dwa razy; w Polskim nietylko, *ále też y,* álbo *ále y* Wielka była záwsze powaga twoia u mnie nietylko (*álbo*) y winszych wszystkich okázyach ále też y w tey osobliwie. Pisałeś do mnie list pełen y łáskawości y rozsądku (*álbo*) nie tylko łáskawości ále y rozsądku.

ET, au commencement d'une Periode, sert à pousser fortement une chose aprés plusieurs autres. Y, w francuskim y polskim ná początku peryodu iákiego położone służy do mocnego záffektem wyżenia czego.

Et après cela quelqu'un dira. Postea quis dicet. Y po tym wszystkim, ieszcze kto rzecze?

Et ce n'est pas merveille. Nec mirum. Y niedziw, y niedziwno.

(Cherchez par *Es* les mots que vous ne trouverez pas par *E'*, comme Szukay przez *Es* słow francuskich ktorych nieznaydziesz przez *E'*.

E'TERNEL, m. E'TERENELLE, f. adject. (*Qui n'a ni commencement, ni fin*) Æternus Sempiternus. *Cic.* WIECZNY wieczysty co nie má początku áni końca.

E'TERNEL, (*Continuel, qui dure toûjours.*) Æternus. Perpetuus. Continuus, a, um, WIECZNY wiekuisty bez końca záwsze trwaiący.

Si vous voulez que cette alliance soit éternelle, ou dure toûjours. Si perpetuam vis esse hanc affinitatem. *Ter.* Jeżli chcesz áby to złączenie nasze było wiekuiste y záwsze trwało.

E'TERNELLEMENT, adv. (*Durant toute l'éternité.*) Æternum. adv. *Virg.* POWSZYSTKĘ wieczność wiecznie wiekuiście wieki.

E'TERNELLEMENT, (*De toute éternité.*) Ex æterno tempore. Ex omni æternitate Ab infinito tempore. *Cic.* WIECZNIE, od wiekow od wieczności

E'TERNELLEMENT, (*Pour toute l'éternité, continuellement.*) In æternum. *Liv.* In sempiternum tempus. *Cic.* Perpetuò. Perpetuùm. adv. *Cic.* NA WIEKI ná cáłą wieczność wiekuistemi wiekami czasami.

E'TERNISER, V act. (*Rendre éternel.*) Æternare. Æternum facere. WIECZNYM uczynić wiecznością wiekami wsławić.

Le

Le malheur des temps a éternisé la mémoire de cét homme. Hujus viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit. *Cic.* Nieszczęśliwość czásow pámiątkę tego człowieka wiekami wsławiła.

E'TERNITE', subst. f. (*Durée, qui n'a ni commencement, ni fin.*) Æternitas. *Cic.* Æternum, *ou* sempiternum temporis spatium, n. *Cic.* WIECZNOSC co trwa bez początku y bez końca.

De toute éternité. Ex eterno tempore. Ab omni æternitate. Ex omni æternitate. *Cicer.* Od wieczności od wiekow po wszystkie wieki.

Donner l'éternité à quelqu'un. Donare aliquem æternitate. *Plin.* Donare alicui æternitatem. *Cic.* Wiecznością kogo darowáć.

Pour l'éternité. Ad memoriam æternitatis. *Cicer.* Ná wieczność, ná wiekuistą pámięć potomnych wiekow czásow.

E'TE'RODOXE, adject. m. & f. (*Qui est d'une autre opinion, ou d'une autre secte.*) Qui aliam sectam sequitur. INSZEY wiary mniemania rozumienia sekty.

E'TESIES subst. m. pl. *ou* VENTS E'TE'SIENS, (*qui soufflent quarante jours durant, vers la fin de la Canicule.*) Etesiæ, arum, masc. pl. *Cic.* ETEZYE wiatry coroczne názwane z Greckа Etezye: to iest, co rok wieiące przez czterdzieści dni po záczęciu Kanikuły.

(Parce qu'en Grec ce Nom est de la premiere des Simples, qui n'est que des Masculins: aussi Ciceron s'en est servi au Masculin, *Navigatio quæ imminebat in ipsos Etesias.* Il se prend aussi adiectivement, car on trouve dans Lucrece *Etesia flabra Aquilorum.*) To imię Etezye w łacińskim powinno być męskiego rodzaiu bo iest u Grekow pierwszey deklinácyi słow niesklá danych ktore wszystkie są męskiego tylko rodzaiu y Cyceron w męskim rodzaiu ie pisał mowiąc: Zegluga ktora nám przypadła ná same Etezye. Kładzie się też ták imię przydatkowe gdyż mamy w Lukrecym: Etezyiskie powiewanie wiatrow połuocnych.

E'TESTEMENT *des arbres*, subst. masc. *prononcez* E'TêTEMENT, Decacuminatio. *Plin.* SCINANIE wierzchołkow drzew.

E'TESTER, *prononcez* E'TêTER, V. act. (*Coupper la teste, ou le haut des arbres.*) Decacuminare. *Colum.* SCINAC wierzchołki a drzew.

E'THERE'E, *ou* LA REGION E'THERE'E. Æther. Æthereus locus *Cic.* POWIETRZE, niebo.

E'THIOPIE, (*Grand pays de l'Afrique.*) Æthiopia. *Plin.* MURZYNSKI Kray wielki w Afryce.

E'THIOPIEN, subst. m. (*Né en Ethiopie.*) Æthiops, *gen.* Æthiopis, masc. *Plin.* MURZYN urodzony w Murzyńskiey ziemi.

E'THIOPIENNE, f. (*Celle qui est native d'Ethiopie.*) Æthiopis, idis. Æthiopissa *Plin.* MURZYNKA.

E'THIOPIQUE, adject. m. & fœm. (*Appartenant à l'Ethiopie.*) Æthiopicus. *Plin.* MURZYNSKI należący do Murzynow.

E'THIQUE, subst. fœm. (*La Morale d'Aristote.*) Ethica. Ethica. ETYKA obyczaiow dobrych Arystotelesowa nauka.

E'TIQUE, adject. masc. & fœm. (*Maigre & desséché par une fievre qui est dans l'habitude du corps.*) Tabidus. HEKTYK suchotnik wyschły niszczeiący marnieiący od ustawiczney gorączki skrytey w ciele.

Devenir étique. Extabescere. Intabescere. *Colum.* W paść w suchoty.

E'TIQUETTE, subst. f. (*Petit morceau de papier, ou de parchemin qu'on met sur ses marchandises & ailleurs.*) Pittacia, orum. Pittacium. *Petr.* Scheda. Schedula. *Cic.* Sacculorum epigrammata. *Bud.* Titulus. *Petr.* KARTKA z nápisem znáczek ktory zwyczaynie kładą ná towarach, workach lekarstwach &c.

ON DIT, *Juger un procès sur l'étiquette.* Litem non ponderatis momentis diiudicare, *Sans l'aprofonder & sans la veu des pieces.* SĄDZIC sprawę iák się podoba, ná pamięć nie weyrzawszy w nię áni słuchawszy dowodow y nie widziawszy papierow

E'TIQUETTER *un sac* &c. V. act. (*Mettre une étiquette dessus.*) Sacculos inscribere. Titulum apponere sacculo. PONAPISYWAC nápisy kartki znáczki ná wierzchu podawáć.

ETNA, (*Montagne de Sicile, aujourd'huy Le mont Gibel.*) Ætna, æ, f. *Cic.* ETNA Gora w Sycylii dziś názywaią Mongibel.

Du mont Ætna. Ætneus *Cic. Plin.* Etneyski.

(Cette montagne jette quelquefois en l'air, du feu, de gros quartiers de pierre enflammez & bien de la cendre.) Tá gora czásem wybucha ogień ná powietrze sztukami wielkiemi wyrzucaiąc kamienie gorące y popioł záraysky.

ETOLIE, (*Pays de l'Achaïe dans l'ancienne Grece.*) Ætolia. *Cic.* ETOLIA Kray Achaii w dawney Grecyi.

D'ETOLIE. Ætolicus, a, um. *Liv.* Ætolus, a, um. ETOLSKI Etolicki.

(Cherchez par ES les mots que vous ne trouverez point par E'.) Szukay przez *ES* słow, ktorych nie nápadniesz przez *E*

ETYMOLOGIE, subst. f. (*Origine & source des mots des langues.*) Etymologia. *Quint.* Verbi origo. *Quint.* Notatio. Originatio. *Cic.* *Quint.* WYKŁAD słow dochodzenie właszności y początku słowa każdego w iákim ięzyku.

Je vous ay apris l'étymologie du nom de Foy. Docui te, Fides etymon quod haberet. *Cic.* Powiedziałem ci y pokazałem skąd się mowi wiara.

ETYMOLOGIQUE, adject. **Un Dictionnaire etymologique.* Etymorum syllabus, i, m. KSIĘGI wywodzące początki słow skąd się co mowi.

ETYMOLOGISTE, subst. masc. (*Qui sçait l'étymologie des mots.*) Etymologiæ, *ou* etymologices peritus, i, masc. **Qui traitte de l'étymologie des mots.* Qui scrutatur origines verborum. *Var.* Qui exquirit unde verba sunt ducta. *Cicer.* WYKŁADACZ słow, co każde słowo a początku swego od ktorego y skąd pochodzi wywodzić umie. *Ten co pisze o wywodzeniu słow.

EU, (*Ville & Comté de Normandie.*) Augum, i, n. Auga, æ, fœm. AUZ Miasto y Hrabstwo Normandyi.

Qui est de la ville d'Eu. Augensis & hoc Augense, adject. Aużanin co iest z Aużu.

(Cherchez les mots qui commencent par *Ev*, où l'v est consonne, cy-aprés: comme: Szukay niżey słow ktore się záczynaią przez *Ew* náprzykład.

EVACUATION, *& les autres mots où l'V est consonne, Voyez après.* EUXIN &c. EWAKUACYA y insze słowa ktorych *W* iest dwoygłosną literą á nie wokalą, to iest iednogłosną, ktore znáydziesz po tym słowie *EVXIN.*

E'UBE'E, (*Isle, aujourd'huy Negrepont.*) Eubœa, æ, f. *Plin.* NEGROPONT Wyspa Ewboicka.

EUCHARISTIE, subst. f. (*Action de grace.*) Eucharistia, æ, fœm DZIĘKCZYNIENIE Dziękczyniący.

(Il se prend pour l'Auguste Sacrement de nos Autels, qui contient le Corps & le Sang de J. C.) To słowo Francuskie bierze się zá Náyśw: Sakrament Ołtarza prawdziwe Ciało y Krew Chrystusa Jezusa.

EUFRAISE, subst. f. *Herbe qu'on dit estre bonne pour purifier le cerveau & éclaircir la veuë.*) Eufrasia, æ, f. SWIETLIK Ziele, skuteczne do czyszczenia mozgu y uzdrowienia á czyściczyszczenia oczu.

EUGUBE, (*Ville épiscopale dans le Duché d'Urbin en Ombrie.*) Eugubium. EWGUB Miasto a Biskupstwem w Xięstwie Urbinu w Prowincyi Umbryi.

D'EUGUBE. Eugubinus, a, um. EWGUBINSKI.

EUNUQUE, subst. m. (*Qui est coupé.*) Eunuchus. *Ter.* Spado. *Curt.* Ademptæ, *ou* excisæ virilitatis homo. *Quint.* RZEZANIEC Kástrat, Ewnuch, człowiek urznięty. Trzebieniec.

EUPATOIRE, subst. f. (*Herbe.*) Eupatoria. *Plin.* RZEPIK, sadziec, trank, ziele.

EUPHONIE, subst. f. (*Prononciation facile & agreable à l'oreille.*) Vocalitas. *Quint.* Sonus verborum jucundus. DZWIĘK wdzięczne brzmienie głosu.

EUPHORBE, subst. m. (*Herbe.*) Euphorbia. **Le suc de cette herbe.* Euphorbium. *Plin.* EUFORBIUM ziele. *Euforbium sok álbo asiadła miazga tego ziela.

EUPHRATE, subst. m. (*L'un des plus grands fleuves du Monde, aujourd'huy Frat.*) Euphrates. EWFRATES, álbo *Frates* álbo *Frat* Rzeka iedna z náywiększych ná świecie.

(Il prend sa source dans la grande Armenie.) Początek swoy má w Armenii.

EVREUX *sur la riviere d'Iton, (ville episcopale dans la haute Normandie.)* Ebroïcum. Eburonicum. EBROIK Ebruk miasto nád rzeką *Iton*, z Biskupstwem w Normandyi.

Qui est d'Evreux. Ebroïcensis. EBROICKI Ebroicki Ebroiceński.

EURIPE, subst. m. (*Canal entre l'Isle Eubée & la Beotie.*)

 Euri-

Euripus. *Liv.* EURYP rzeka korytem płynącz międzу wyſpą Enboiką y Beocyą.

(On appelle de ce nom des Canaux d'ean pour l'embeliſſement d'un lien de plaiſance, comme les appelle Ciceron, *Euripi, orum.* Eurypami w łácinſkim zowią Kánáły prowadzone do koła pałacow y ogrodow ruwami dlá roazywki.

EURITHMIE, ſubſt. ſ. (*Beauté de l'aſſemblage de toutes les parties d'un édifice.*) Eurithmia. Venuſta ac commoda ædificii ſpecies. PROPORCYA kſztałt ſkładność ſtoſowność przyſtoyność wiela części przyzwoicię międzу ſobą złożonych pochodząca, piękna do oká w budowanin.

EUROPE, ſ. (*La plus conſiderable partie de l'ancien Monde.*) Europa. *Cic.* EUROPA náyznacznieyſza część z trzech dáwnych świata części.

EUROPE'EN, m. EUROPE'ENNE, ſ. adject. (*Qui eſt né en Europe*) Eurupeus. EUROPEYSKI Enropeyezyk Europeyka. *To ſłowo polſkie Europeyczyk &c. táke y Europa lube ſię przez w piſać powinno, á nie przez* Eu; *iednakże niewymawia ſię w prononcyacyi całe w wyraźnie; ále táke y w poł niknie wymawiaiąc; takoby* Europa. *Co tez obſerwowáć trzeba y w náſtępniących ſłowach y náżwiſkach właſnych iáko to Ewrotas, Ewtraapelia Ewxyn* gdzie *w* łączyć trzeba a pierwizą w ſłowie liserą á nie znáſtępuiącą.

EUROTAS, (*Fleuve celebre du Peloponneſe.*) Eurotas, æ, m. *Cic.* *(*on l'appelle aujourd'huy* Baſilipotano.) EWROTAS *rzeka* ſławna Peloponezu. *Dziś zowią Bazylipotamo.

EUTRAPELIE, ſubſt. ſ. (*Vertu qui modere le plaiſir qu'on prend à railler.*) Virtus quæ jocis adbibet modum, ſ. *(*on ſe ſert dans l'Ecole du mot* Eutrapelia, æ, ſ. *qui eſt grec.*) CNOTA oſtrozności w żártach ucząca pomiarkowania w żartowanin y weſołości przyſtoyncy. *Zowią po ſzkolnemu Ewtrapelia z greckiego powściągliwość w żartach álbo ſkromność.

DUX, *plurier du nom ſingulier* LUY. Illi, *genit.* illorum, m plur. ONI liczba więkſza od ſłowa on ona.

EUXIN, *ou* PONT-EUXIN, *Voyez* PONT. EWXYN morze czarne.

EVACUATION, ſubſt. ſ. (*Décharge des humeurs & des excrements des corps.*) Detractio. *Celſ. Plin.* *EWAKVACYA* wyprowadzenie humorow a ciała złych y zbyteczuych.

EVACUATION *d'une ville de guerre,* (*quand on en retire la garniſon*) Præſidiorum ex urbe emiſſio. *Cic.* WYPROWADZENIE żołnierzy ná obronę w mieście oſadzonyeb pod czas woyny *Ewakuacya* miaſta fortecy.

EVACUER, V. act. (*Vuider les mauvaiſes humeurs du corps, les faire ſortir.*) Egerere. Exinanire. *Plin.* Evacuare. *Plin.* Exonerare. Detrahere. *Mart.* WYPROWADZIC złe y zbyteczne a ciała humory.

EVACUER *une place,* (*En retirer les troupes.*) Urbem exinanire. Ab urbe deducere præſidia. Nudare urbem præſidio. *Saluſt. Cic.* WYPROWADZIC woyſko ſwoie, ludzi ſwoich żołnierzy a miaſta pod czas woyny.

EVADER, V. n. (*S'évader, s'eſchapper, s'enfuir.*) Evadere. Aufugere. Evolare. *Cic.* UCIEC, nmknąć nyść.

Faire evader quelqu'un. Dare fugam alicui. *Virg.* Dać uciec konu.

EVAGATION *d'eſprit,* ſubſt. ſ. Mentis, *ou* animi evagatio. OBŁĄKANIE ſię myśli, rozerwanie.

EVALUATION, ſubſt. f. (*Appréciation des choſes ſelon leur valeur.*) Æſtimatio. *Cic.* OSZACOWANIE rzeczy według tego co ſą warte, táxa, otaxowanie.

EVALUER, V. act. (*Apprécier une choſe ſelon ſa valeur.*) Æſtimare. Pretium rei ſtatuere. *Cic. Ter.* OSZACOWAC co otaxować, cenę co czego warto położyć

EVANGELIQUE. Evangelicus, a, um. (*mot conſacré.*) EWANGELICZNY, EWANGELICZNA, ſłowo Kościelne poświęcone

EVANGELISTE, ſubſt. maſc. (*Qui a écrit l'Evangile.*) Evangeliſta. m *(*Qui annonce l'Evangile.*) Evangelii præco. EWANJELISTA Ten co nápiſał Ewangelią Swiętą. **Słowa náſtępnięce polſkie záczynaiąc od tego ſłowa Ewakuacya táko ſię piſzą przez Ew ták ſię y wymawiaią przez E y w zupełne, gdyż w nie łączy ſię w nich w z literą E, ale z náſtępuiącą a E oſobną ſylabę czyni.*

EVANGELISER, V. n. (*Annoncer l'Evangile.*) Prædicare, *ou* annuntiare Evangelium, *ou* legem Dei. EWANJELIĄ opowiadać.

EVANGILE, ſubſt. m. *mieux que* ſ. (*Livre qui contient la doctrine & la Loy de N. S. J. C.*) Evangelium. Sermo res bonas & lætas nuntians, m. EWANJELIA ſłowo to w Franeuſkim ieſt męſkiego rodzaiu á nie białogłowſkiego. Kſięga náuki y prawa Chryſtuſa Pana Zbawiciela náſzego

(Ce mot ſignifie un Preſent dans Ciceron, qu'on faiſoit à celuy qui nous apportoit quelque bonne nouvelle. *O ſuaves epiſtolas, quibus evangelia qua reddam neſcio.* Ciceron écrit ce mot en Grec.) To ſłowo łacińſkie w cyceronie *Ewanjelia* znáczy upominek, podarunek, w nágrodę zá dobrą ſzczęśliwą y weſołą nowinę przynoſzącemu; *O ták wdzięczne liſty, zá ktore nie wiem co zá upominek bym dał.* (Cyceron to ſłowo Greckiemi literami piſze.)

EVAPORATION, ſubſt. f. Vaporatio. *Plin.* Evaporatio. *Sen.* WYWIETRZENIE.

EVAPORE', m. E'VAPORE'E, ſ. part. paſſ. & adject Evanidus *Colum.* WYWIETRZAŁY zwietrzały zwietrzała.

ON DIT au figuré, *Un eſprit évaporé, leger.* Ingenium leve. Homo levis & vanus. PROZNY letkomyślny umyſł iák wiatr puſta głowa.

S'E'VAPORER, (*parlant des eſſences & des eſprits & des eſprits qui ſe diſſipent.*) Evaneſcere. *Ovid.* WIETRZEC wywietrzeć zwietrzec.

IL S'EVAPORE, ou *L'eſprit s'évapore.* In auras vaneſcit ingenium. WIETRZEIE wywietrzał mu rozum pamięć wywietrzał mu zgłowy, głupieie.

EVASE', m. EVASE'E, f. part. paſſ. (*Fort large.*) Latus. Amplus. ROZŁOZYSTY ſzeroki obſzerny rozdziawiony otworzyſty roſpruwadzony.

EVASER, V. act. (*Ouvrir, faire large.*) Diducere. *Cicer.* ROZŁOZYC, roſkładać, rozſzerzać, rozdziawiać, roſprowadzać otworzyć ná oścież.

EVASION, ſubſt. ſ. (*L'action de s'évader, fuite.*) Fuga. *Cic.* UCIECZKA ucieknienie.

EVEILLE', m. E'VEILLE'E, ſ. part. paſſ. & adject. (*Qui ne dort plus*) Experrectus. Expergefactus. A ſomno excitatus. *Cic. Suet.* OBUDZONY, OBUDZONA, co iuż nieſpi ocucocy.

E'VEILLE' ſe dit figurément, pour dire *Un homme actif, & qui n'eſt point endormi.* Promtus & alacer. Erectus & excitatus Cui vegetum ingenium viget in vivido pectore. CZUŁY nie oſpały pilny rzeźwy raźny.

Il eſt bien éveillé quand il s'agit de gagner. Erectior eſt & attentior ad lucrum. **Il a les yeux éveillez.* In oculis hilaritudo eſt. *Plaut.* Czuie on y nie ſpi kiedy idzie o zyſk y u zárobek. *Ma oczy weſołe.

E'VEILLER *quelqu'un qui dort,* V. act. (*Interrompre ſon ſommeil.*) Aliquem è, *ou* ex ſomno excitare. Excitare ſopitum. *Cic. Petr.* Expergefacere aliquem. Excire ſomno, *ou* è ſomno. *Liv.* Suſcitare. E ſomno ſuſcitare *Plaut. Cic.* E quiete ſuſcitare. *Catul.* OBUDZIC ocucić kogo ſpiącego, przerwać mu ſen.

S'E'VEILLER. Expergiſci, dep. E ſomno ſuſcitari. Evigilare. *Suet.* Se expergefacere. *Plaut.* OBUDZIC ſię ocucić ſię porwać ſię ze ſnu.

Eveillez vous. Vigila. *Plaut.* Wſtań, czuy, nie ſpiy, ocuć ſię.

E'VEILLER ſe dit figurément (*d'un eſprit endormi & aſſoupi.*) Veterno aliquem arcere. *Hor.* Animos alicujus excitare. Stimulare & excitare aliquem. Acuere. *Phæd.* **L'âge leur éveillera aſſez l'eſprit ſur cela.* Ætas illos ſatis acuet. *Ter.* **Afin d'éveiller l'eſprit.* Ut acuat ſe ſe diligens induſtria. *Phæd.* OBUDZIC niewłaśnie rozochocić rozruchać. *Z laty rozrucha im ſię myśl dość do tego, przvidaie im to z laty. *Dla rozruchania myśli.

E'VENEMENT, ſubſt. m. (*Iſſue, ſuccès bon, ou mauvais.*) Eventus. Eventum. *Cic.* PRZYPADEK wypadek dobry álbo zły. Powodzenie traſunek.

Les évenements de la fortune ne tombent point ſous la prévoyance des hommes. Ad conſilium caſus non admittitur. *Cic.* **Nous jugeons des deſſeins des hommes par les évenemens.* Conſilia eventis ponderamus. *Cicer.* Przypadkom ludzka rada nie zábieży. *Sądziemy o ludzkich zámyſłach z ſkutku y przypadku.

A tout évenement. Ad omnem eventum. Ut ut res cadat. Utcunque ceciderit. Utcunque erit. *Cicer. Liv.* Tym czaſem bądź co bądź, iák padnie ták padnie.

Un cœur préparé à tout évenement ne perd jamais l'eſperance dans la mauvaiſe fortune, & conſerve toûjours la crainte dans la bonne. Pectus benè præparatum alteram ſortem ſperat infeſtis rebus, & ſecundis metuit. *Hor.* Umyſł ná wſzelkie go-

ruwy

towy przygody, nie traci nigdy nádziei w nieſzczęściu; áni też w ſzczęściu nie ieſt bez boiaźni.

E'VENT, *(prononcez* évant.) ſubſt. maſc. *(Impreſſion de l'air qui change & altere la pluſpart des liqueurs.)* Aeris impreſſio, (quâ liqnores plerique corrumpuntur.) ZWIETRZAŁKI wywietrzenie zwietrzałość co do likworow.

Un vin qui ſent l'évent. Vinum evanidum. Vinum cujus flos, *ou* ſapor evanuit. **Un parfum qui ſent l'évent, qui eſt éventé, qui a eſté long-temps expoſé à l'air ſans eſtre bouché.* Unguentum cujus ſpiritus diffugit. Wino zwietrzałe, co ſię wiatrem, zwietrzałością, zwietrzałkami oddaie. *Maść wywietrzała co długo ſtała nie záткana.

E'VENT ſe dit auſſi *(d'un trou, ou d'une ouverture qu'on laiſſe à un vaiſſeau pour donner paſſage à l'air.)* Spiramentum. Spiramen. *Plin. Stat.* **Donner de l'évent à un tonneau.* Spiramen dolio dare. Ventilare vinum. *Colum.* ODDECH, Oddechowy loch, dla oddechu zoſtawiona dziura, okno piwniczne. *Dać luſſi beczce winn oddech uczynić.

E'VENTAIL, *on prononce* évantail.) ſubſt.m. *(Ce qui ſert à éventer.)* Flabellum,i,n. *Ter.* **Prend cét éventail, & fais luy du vent.* Flabellum cape, & ventulum huic facito. *Terent* WACHLARZ do czynienia wiatru y chłodzenia. *Weźmiy wachlarz y wietrzykiem go ochłodź.

Eventail à chaſſer les mouches. Muſcarium. Wachlarz oganka ná muchy.

(Ce nom fait au plurier *Eventails* & non pas *Eventaux.*) To ſłowo Francuſkie w więkſzey liczbie mowi ſię *Evantails* nie *Evanteaux.*

ON DIT figurément, *Un eſprit éventé*, ou *Un éventé, (qui a la teſte legere, qui eſt évaporé, qui a du vent dans la teſte.)* Ventoſus. Vanus & levis. *Cic. Hor.* NIEWŁASNIE mowią: Wiatr w głowie, głowa puſta prożna lekkomyślny człowiek.

E'VENTER, *(on prononce* évante.) V. act. *(Faire, ou donner du vent.)* Ventilare. *Plin. Suet.* Movere ventum flabello. *Ovid.* WIETRZYC ná wietrze co, álbo też wiatr czynić wiać wywiać.

S'E'VENTER, *(Se rafraiſchir en ſe donnant du vent.)* Sibi ventulum facere. *Terent.* WIETRZYC ſię, chłodzić ſię ná wietrze.

ON DIT en ce ſens, *Eventer la veine, (Faire une legere ſaignée, pour donner de l'air aux humeurs du corps.)* Venam ventilare. PRZEWIETRZYC żyłę ochłodzić ią krwi trochę upościwſzy.

E'VENTER *le gibier, (parlant des chiens qui ſentent le gibier par le moyen du vent & de l'air, qui en portent l'odeur au nez.)* Feram odorari. *Cicer.* ZWIETRZYC álbo wietrzyć zwierza, mowiąc o pſach ktore wiatrem to ieſt węchem zwierza śledzą.

S'E'VENTER, *(parlant du vin, ou de quelque autre liqueur expoſée à l'air ſans eſtre bouchée, qui s'altere & s'aigrit.)* Coaceſcere. WIETRZEC wywietrzeć mowiąc o winie álbo innym likworze wyſtawionym ná dworze bez záткania, gdzie ſię pſuie, kwaśnieie?

Le vin s'évente. Coaceſcit vinum. Ingratum ſaporem contrahit vinum aperto aere expoſitum. Flos vini diffugit, *ou* evaneſcit. Wino wietrzeie, pſnia ſię kwaśnieie.

E'VENTER *une mine des ennemis, (La découvrir.)* Hoſtilem cuniculum adverſo cuniculo difflare. ODKRYC podkopy nieprzyiacielſkie, miny ich podkopane, dochodząc dociec ich.

Après avoir éventé nos mines par des tranchées, ils empeſchoient nos mineurs, avec des pieux aigus par le bout & de la poix toute bouillante, d'approcher de leurs murailles. Apertis noſtris cuniculis, præuſtà & præacutâ materiâ pice fervefactâ morabantur foſſores, mœnibuſque appropinquare prohibebant. *Ceſ.* Odkrywſzy podkopy náſze rowami, nie dopuſzczáli náſzym podkopnikom przyſtępu do murow, kołami oſtremi ich mążąc, y gorącą ſmołą parząc.

E'VENTER, *(Mettre à l'air.)* ſe dit figurément pour *Divulguer, répandre quelque entrepriſe.* Efferre. Proferre. Proferre aliquid in lucem. Facere aliquid palàm. *Ter. Cic.* Vulgare. Divulgare. Evulgare. *Cic.* WIATR mieć o czym, zálećiał mię wiatr o tym, odkryć dowiedzieć ſię czego rozgłoſić rozſławić iáką impreze. Lepiey ſię mowi w Polſkim: *ięzyka doſtać.* Co ſię mowi właśnie w woyſku o wiadomości o nieprzyiacielu powziętey, *niewłaśnie zaś* y w tym ſenſie mowić ſię może doſtałem (álbo) mam ięzyka dowiedziałem ſię czegoś lepiey niżeli, *wiatr mię zálećiał o tym.*

Eventer les deſſeins des ennemis, les découvrir, Eventer la mine. Conſilia hoſtium detegere, *ou* retegere. *Cic. Hor.* Impreзy zámyſły nieprzyiacielſkie pośalakowane, odkryć doyść ich dociec.

E'VENTRER, *(on prononce* évantrer.) *quelque animal*, V. act. *(Luy ouvrir le ventre.)* Exenterare. Eviſcerare. *Virg.* Pectus animalis recudere. *Petr.* WYPATROSZYC dobyć wnętrzności z bydlęcia álbo zwierza iákiego.

ON DIT au figuré, *S'éventrer pour quelqu'un.* Se in aliquem profundere. *Cic.* WYLAC ze wſzyſtkim ná kogo.

E'VERSION, ſubſt.f. *(Deſtruction, renverſement.)* Everſio, onis. Ruina. ZBURZENIE wywrocenie obalenie.

S'E'VERTUER, V.n. *(S'efforcer, employer toutes ſes forces pour faire une choſe.)* Contenere omnibus nervis. Contendere nervos ætatis induſtriæque in re aliquâ. *Cicer.* SILIC ſię uſilności wſzelkiey przyłożyć do czego.

EVESQUE, *on prononce* EVéQUE, ſubſt.m. *(Prélat dans l'Egliſe & Succeſſeur des Apoſtres.)* Pontifex. *Cic. Liv.* Antiſtes. BISKUP Prałat w Kościele, Náſtępca Apoſtołow.

Le mot *Epiſcopus* eſt Grec, & ſignifie dans Ciceron, Qui a l'œil ſur les perſonnes & ſur les lieux, ce qui convient aux Eveſques, de veiller à la conduire univerſelle de la partie du Troupeau de J. C. qui leur eſt confiée par le S. Eſprit. To ſłowo *Epiſcopus* ieſt Greckie, y znáczy w Cyceronie tego ktory ieſt ná ſtraży, y ma ná oku pilnym oſoby y mieyſca wſzyſtkie ſobie powierzone, Co należy do Biſkupow áby czuli y pieczą mieli ogolnie nád cząſtką owieczek Chryſtuſowych ſobie powierzonych, przez Ducha Swiętego.

ON DIT proverbialement, *Devenir d'Eveſque meuſnier.* Ab equis ad aſinos, *proverbe Latin.* **Décheoir de ſon eſtat, & en prendre un moindre.* A præclarâ fortunâ, ad inclinatam & propè jacentem deſciſcere. *Cic.* PRZYSŁOWIEM Francuſkim mowią z Biſkupa młynárz, po naſzemu *z Suffragana poyść ná dragana* to ieſt wypáść z ſzczęścia y ſtopnia godności á ná podleyſzy poyść urząd.

E'VESCHE', *on prononce* EVéCHE', ſubſt.m. *(La dignité d'Eveſque.)* Pontificia dignitas. Pontificium munus. BISKUPIA Godność Biſkupſtwo.

E'VESCHE', *(Le dioceſe, l'eſtenduë de la juriſdiction épiſcopale ſur un certain diſtrict.)* Diœceſis. BISKUPSTWO Diecezya Biſkupa powiat albo kray iego podległy władzy.

L'E'VESCHE', *(Le presbytere, le manoir & la demeure d'un Eveſque.)* Pontificales ædes. Ædes pontificiæ. BISKUPSTWO Rezydencya Pałac mieſzkanie Biſkupa.

Les infules de l'epiſcopat, ou d'Eveſque. Pontificalia inſignia, ium, n. plur. Infuła Biſkupia ſtroie Biſkupiey godności znaki.

E'VICTION, ſubſt. f. *(Terme de Droit, quand on oblige quelqu'un par juſtice de rendre ce qui ne luy appartient pas.)* Evictio. *Ulp.* EWIKCYA, termin prawny właśćizny ſwoiey z cudzych rąk odyſkanie. U *nas* Ewikcya warunek záſtąpienie piſanie ſię ná dobrach iákich ná ubeſpieczenie pewności ſummy iákiey, biorąc odpowiedź ná ſiebie y beſpieczeńſtwo.

E'VIDEMMENT, *(on prononce* évidammat.) adv. *(Clairement.)* Evidenter. *Liv.* Perſpicuè. Manifeſtè. Liquidò. Manifeſtò. adv. *Cic.* OCZYWISCIE iawnie.

E'VIDENCE, *(on prononce* évidance.) ſubſt. f. *(Certitude manifeſte.)* Evidentia, æ, f. *Cic.* OCZYWISTOSC iáwność.

E'VIDENT, *(on prononce* évidant.) m. E'VIDENTE, f. adject. *(Clair, manifeſte.)* Evidens, entis, omn. gen. Perſpicuus. Clarus. Manifeſtus, a, um. *Cic.* *(*On dit au Comparatif* Evidentior & hoc evidentius, Clarior & hoc clarius, Manifeſtior & hoc manifeſtius, Perſpicuior & hoc perſpicuius: *& au Superlatif* Evidentiſſimus, Perſpicuiſſimus, Clariſſimus, Manifeſtiſſimus, a, um.) OCZYWISTY, OCZYWISTA, Jaſny iáwny.

E'VIER, ſubſt.m. *(Canal à faire couler les eaux d'une cuiſine.)* Emiſſarium. *Suet.* RYNSZTOK ściek w kuchni.

E'VINCER, V. act. terme de Droit, *(Obliger quelqu'un par Juſtice à rendre ce dont il s'eſtoit mis en poſſeſſion.)* Ab aliquo rem aliquam evincere. Dejicere aliquem de poſſeſſione alicujus fundi. *Cic.* EWIKCYĄ zápiſywać.

E'VITABLE, adject.m. & f. *(Qu'on peut éviter.)* Evitabilis & hoc evitabile. Quod vitari poteſt. *Ovid.* UCHRONNY czego ſię uchronić może.

E'VITER, V. act. *(Fuir une choſe, s'en garantir.)* Evitare Devitare. Declinare. Defugere. Effugere. *Cic.* UCHRONIC ſię czego uyść czego uſtrzedz ſię czego ſchronić ſię od czego

Evi-

Eviter les injures de la fortune. Fortunæ injurias defugere. *Ce.* **En voulant souvent éviter un defaut on tombe dans un autre qui luy est opposé.* Dum vitant vitium, in contrarium currunt. *Horat.* **Je vous donne le mesme conseil que je prends pour moy, qui est d'éviter la veuë des hommes, puisque nous ne pouvons pas éviter leurs langues.* Tibi idem consilii do, quod mihimet ipsi, ut vitemus oculos hominum, si linguas minùs facilè possumus. *Cicer.* Strzedz się nie szczęścia. *Częstokroć chcąc się uchronić iednego defektu wpadamy w przeciwny. *Tę ci daię radę ktorą się y sam rządzę, to iest że nam trzeba unikać oczu ludzkich, kiedy nie możemy uniknąć ich ięzykow.

EUNUQUE, subst. masc. (*Chastré.*) Eunuchus, chi, m. *Ter.* EWNUCH rzezaniec trzebieniec.

E'VOCATION, subst. f. (*L'action d'évoquer les Démons & les Esprits.*) Manium, *ou* Dæmonum evocatio. WZYWANIE Złych duchow záwołanie ich przez czary.

E'VOCATION, (*L'action d'évoquer une cause d'un Tribunal à un autre.*) Litis ad alios judices translatio. EWOKACYA wyprowadzenie álbo wyciągnienie sprawy do sądu nie przyzwoirego

E'VOLUTION, subst. f. terme militaire, (*Mouvement qui se fait dans les rangs.*) Explicatio. ROZWINIENIE rostawianie szeregow; rożne chorągwi y połkow okazki.

E'VOQUER, V. act. *Les ames des morts*, ou *les démons.* Dæmones, *ou* manes elicere. *Horat.* *ou* evocare. *Plin.* WYWOŁYWAC przez czary Diabły z piekła, álbo Duchy iákie.

E'VOQUER, (*Attirer une cause d'un tribunal en un autre.*) Causam transferre ad aliud tribunal. Judices ejurare & ad alios transferre causam. WYPROWADZIC wyciągnąć pociągnąć sprawę iáką do sądu nieprzyzwoirego.

Evoquer à soy une cause, la retenir. Alicujus causæ cognitionem sibi sumere, *ou* adsciscere. Wziąć álbo zostawić sprawę iáką sobie ná sąd swoy własny.

EVORA, (*Ville archiépiscopale du Portugal.* Ebora, æ, f. EWORA Miásto z Biskupstwem w Portugalii.

EVREUX, (*Ville épiscopale de Normandie.*) Ebroicæ, arum, fœm. plur. EBROIK Miásto z Biskupstwem w Normandii.

Qui est d'Evreux. Ebroïcensis & hoc Ebroïcense. EBROICENSKI Ebroiceńska Ebroiceńskie.

E'VUIDER, V. act. (*Tailler à jour.*) Perforare. PRZEBIC wskroś przedziurawić, przekłuć.

EXACT, m. EXACTE, f. adject. (*Soigneux, qui a de l'exactitude.*) Diligens. *Cic.* PILNY Doskonáły we wszystkim co czyni, usilny starany.

EXACT, (*Fait exactement, parlant des choses.*) Accuratus. um. *Cic.* Z PILNOSCIĄ wszelką doskonale wyśmienicie uczyniony zrobiony.

EXACTEMENT, adv. (*Avec exactitude, soigneusement.*) Accuratè. Diligenter. adv. *Cic.* PILNIE doskonale wyśmienicie.

EXACTEMENT, (*Ponctuellement.*) Præcisè, adv. WŁASNIE w sam czas nieomięszkanie, wlot, záraz w punkt, wtym punkcie.

EXACTEUR, subst. masc. (*Qui exige ce qui ne luy est pas deu.*) Exactor. *Cas.* WYCIĄGACZ zdzierca co wyciska y wyciągana ladaiach to co mu nienależy szarpacz.

EXACTION, subst. f. (*L'action d'exiger au delà de ce qui est deu.*) Exactio. *Cic.* WYCIĄGANIE zdzierstwo, szarpanie.

EXACTITUDE, subst. f. (*Soin, diligence.*) Diligentia. Cura. Accuratio. PILNOSC usilność doskonałość w czynieniu czego staranie pilne.

EXAGGERATION, subst. f. (*Augmention de ce que l'on dit.*) Auxesis. *Ascon. Ped.* PRZYCZYNIANIE czego w mowieniu w powiadaniu *Exajeracya* udanie nád to.

EXAGGE'RER, V. act. (*Augmenter les choses.*) Exaggerare. Augere. Verbis exaggerare, *ou* amplificare. *Cicer.* PRZYCZYNIAC przydawać udawać nád to niż iest w samey rzeczy.

EXALTATION, subst. f. **L'exaltation du Pape*, pour *Son élevation à la Papauté.* Ad Pontificatum Romanum electio, Papæ creatio. WYBRANIE wyniesienie Podniesienie. *Wybranie ná Pápiestwo wywyższenie.

EXALTATION *de la Croix*, (*Feste dans l'Eglise.*) Sanctæ Crucis exaltatio. PODNIESIENIE álbo Podwyższenie Krzyża Swiętego.

EXALTER, V. act. (*Elever.*) Extollere, (tollo, *is*, extuli, elatum.) act acc. PODNOSIC podwyższać wywyższać.

(Ce mot ne se dit point dans le sens naturel.) To słowo w francuskim niemowi się w rozumieniu własnym.

EXALTER, *quelqu'un*, (*Le louer extraordinairement, l'élever au ciel par des louanges extrêmes.*) Honoribus ac laudibus aliquem efferre, *ou* tollere. In cœlum efferre *Cicer.* PODNOSIC wywyższać kogo chwaląc wynosić go áż pod niebiosa.

EXAMEN, subst. m. (*Perquisition, recherche exacte.*) Inquisitio, onis, f. Judicii investigatio. *Fest.* *Inkwizycya, Examen* szukanie bádánie pilne dochodzenie wywiadowanie się urzędowne, szperunek szperanie. Inkwizycyi czynienie, wyprowadzanie.

Examen des témoins. Testium interrogatio, onis, onis, f. Słuchanie Pytanie świadkow *examinowanie* świadkow.

Examen d'un procès. Litis cognitio. Słuchanie stron, sprawy sądzenie, wywodow sądowych słuchanie.

EXAMEN *de quelque ouvrage d'esprit.* Alicujus operis censoria animadversio. Castigatio, *ou* recognitio alicujus operis. Criticum judicium de aliquo opere, *ou* scripto. *EXAMINOWANIE* iákiey Księgi, pisma iákiego dla poprawienia, y rozsądku o nim dániá.

EXAMEN *de sa conscience, de sa vie.* Conscientiæ examen, inis, n. Inquisitio in semetipsum, *ou* in vitam, *ou* in actus vitæ. Dictorum & factorum recognitio, onis, f. *Sen.* *EXAMEN* álbo rachunek sumnienia własnego.

EXAMEN, (*Recherche de la capacité d'une personne.*) Eruditionis, *ou* doctrinæ alicujus periclitatio, Periculum, i. neut. *Cic.* *Ter.* *EXAMEN* z náuki zdolności y dostateczności osoby iákiey.

EXAMINATEUR, subst. masc. (*Enquesteur, Inquisiteur.*) Quæsitor. Inquisitor, oris, m. *Cic.* *EXAMINATOR* Inkwizytor z urzędu, do inkwizycyi náznáczony.

EXAMINATEUR, (*qui examine la capacité d'une personne.*) Alienæ doctrinæ, *ou* eruditionis judex & arbiter. Qui alicujus doctrinæ periculum facit. *Ter.* *EXAMINATOR* co z náuki y zdolności examinuie kogo.

EXAMINER, V. act. (*Considerer une chose, la peser comme il faut.*) Aliquid examinare, (o, as, avi, atum.) *Horat.* *Plin.* *Jun.* Aliquid ponderare, (o, as, avi, atum.) Aliquid expendere, *ou* perpendere, (do, dis, pendi, pensum.) act. *Cicer.* *EXAMINOWAC* uważać co, y o niey to postanowić yosądzić co przystoi

Examiner avec soin la force de tous les mots, leur énergie. Diligenter examinare verborum omnium pondera, *ou* vim. *Cic* Examinować pilno moc wszystkich słow, ich skuteczność y wyraźliwość.

EXAMINER, (*Faire une perquisition exacte des choses, ou des personnes accusées.*) In aliquem inquirere. Aliquid exquirere. De aliquo exquirere *Cicer.* INKWIZYCYĄ wywodzić wyprowadzać, względem iákich rzeczy *álbo* względem osob obwinionych inkwizycyą o kim álbo o czym wyprowadzić.

Examiner quelqu'un de près & ses paroles. Exquirere verba alicujus. *Cic.* **On examine ce qu'il fait & comme il vie.* In eum quid agat, quomodò vivat, inquiritur. *Cic.* **On examine son procès.* Lis ejus cognoscitur. In causæ illius cognitione judices versantur. *Cic.* **Examiner soigneusement les témoins, les tourner de tous les costez.* Expendere, *ou* excutere testes diligenter. *Cic.* MIEC oko ná kogo, uważać go z bliska, szpiegować go podpatrywać y podstrzegać co mowi co czyni. *Podstrzegaią uważaią wszystko co tylko czyni, y iák żyie. *Sądzą iego sprawę zásiadaią ná sprawę iego. *Náleżycie świadkow słuchać obracać ich ze wszystkich stron.

S'EXAMINER *soy-mesme, examiner sa conscience.* In se ipsum inquirere. Facta, dicta, cogitata sua recognoscere. Se ipsum concutere, *ou* excutere. Se ipsum expendere. *Cic.* In se ipsum descendere & conscientiam diligenter perscrutari. Se ipsum expendere. *Cic.* *EXAMINOWAC* się sam sobą porachować się z sumnieniem rachunek sumnienia czynić.

EXAMINER *la capacité d'une personne*, (*Voir ce qu'il sçait, ou ses ouvrages.*) Alicujus doctrinæ periculum facere. Alicujus doctrinam periclitari. Periclitari vires alicujus ingenii. Tentare alicujus eruditionem. EXAMINOWAC kogo co do náuki zdolności dostateczności, álbo księgi iákie dla dania o nich sprawiedliwego rozsądku y zdania.

Examiner les écrits de quelqu'un avec rafinement. Nasutè scripta alicujus distringere, (stringo, gis, strinxi, strictum.) *Phad.* Descriptis alicujus cognoscere. *Cic.* Acri judicio expendere, *ou*

pec-

perpendere fcripta alicujus. *Cic.* Przyganiać fxpocąc álbo poprawuiąc pifma kfięgi cudze w ulcb coby preyganic poftrzegaiąc

EXAMINER, *Vser des habits.* Deterere, (tero,is,trivi,tritum.) act.acc. *°Cet habit eft examiné* Ufu detrita eft hæc veftis. *Quint.* *°Examiner des fouliers.* Deterere calceos. *Plaut.* PRZECHODZIC zedrzeć fuknią wytrzeć ią w chodzeniu y záżywaniu. °Tá fukuia náleżycie fię wytarła, dobrze preetarła wytarła. °Zedrzeć buty trzewiki.

EXAUCEMENT, fubft m. (*Impétration d'une chofe.*) Impetratio. *Cic.* WYSŁUCHANIE w czym uprofzenie otrzymanie niedunuie wyiedunuie czego.

EXAUCER *les prieres de quelqu'un*, V. act. Alicujus preces audire, *ou* exaudire. *Cic.* WYSŁUCHAC proźby czyie.

EXCE'DANT, m. EXCE'DANTE, f. (*Qui excéde d'une plus grande femme*, &c.) Quod excedit. Quod excurrit. *Paul. Jur.* PRZEWYZSZAIĄCY, PRZEWYZSZAIĄCA, przechodzący przenofzący iedno drugie co do fummy álbo liczby y wielości to co zoftaie od czego nád to.

Il luy a donné l'excédant, ou *la femme excédante*, *ce qui reftoit.* Summam quæ excurrebat, dedit. Dał mu to co nád to fię zoftawało rafztę co zbywało, co nád to zefzło

EXCE'DER, V act. (*Surpaffer*) Excedere. Excurrere. Superare. *Cic.* PRZEWYZSZAC, przechodzić przenofić.

La dépenfe excéde la recette, *eft plus grande que la recette* Summa expefi fuperat acceptum, Wydatek przechodzi, przenofi wziątek.

EXCE'DER dans le figuré, *Aller dans l'excès Paffer outre la mefure* Modum in rebus excedere. *Liv.* Finem, *ou* modum tranfire. *Cic.* PRZECHODZIC *niewłaśnie:* zbytkować, przeftępować, wykraczać, nád miarę fobie pozwolić przebrać miarę.

Il s'eft prefcrit des bornes, qu'il n'a point excédées. Certos fibi fines conftituit quos non eft tranfgreffus. *Cic.* Opifał fobie granice ktorych nie przechodził, nie przeftępował.

Excéder, paffer fon pouvoir. Excedere officium. *Plin. Jun.* Pozwalać fobie więcey nád moc fwoię więcey fobie przywłafzczać władzy niż należy.

EXCE'DER *fur quelqu'un*, (*le maltraitter dans l'excès.*) Malè mulcare aliquem ad mortem. *Ter.* Mulcare, *ou* mulctare aliquem. *Petr.* ZBYTECZNIE fzkaradnie fobie z kim poftąpić.

EXCELLEMENT, (*on prononce* excellamant.) adv. (*Avec excellence, d'une maniere excellente.*) Excellenter. *Cic.* Eximiè adv. *Plin.* WYSMIENICIE wybornie zácnie.

EXCELLENCE, (*on prononce* excellance.) fubft. fœm. (*Qualité rare & avantageufe.*) Excellentia. Præftantia, æ, f. *Cic.* *°Excellence, la bonté de l'efprit.* Ingenii præftantia, æ, f. *Cic.* Benigna vena ingenii, f. *Horat.* *°L'excellence, la bonté d'un remede.* Remedii præftantia, æ, f. *Plin.* ZACNOSC wyborność właſność iáka y przymiot ofobliwy. °Wyfoki rozum °Wyborne lekarftwo wyśmienite.

EXCELLENCE, (*Titre d'honneur, qu'on donne aujourd'huy aux Ambaffadeurs, & qui ne fe donnoit autrefois qu'aux Princes.*) Excellentia. ZACNOSC Jáśnie Wielmożność: Tytuł pofzanowania, ktory teraz daią Pofłom, y Hrabiom á przedtym famym tylko dawono Xiążętom.

Par excellence. *°Un Poëte par excellence.* Per excellentiam poeta, *Cic.* Ná wybor. °Wierfzopis Poeta ná wybor, bardzo zácny wielki Poeta.

EXCELLENT, (*on prononce* excellant.) masc EXCELLENTE, f. adject. (*Rare, exquis, qui furpaffe.*) Excellens, Præftans. Eximius Exquifitus. *Cic.* WYBORNY Wyśmienity, wyśmienita ofobliwy nieporownany.

On couvrit les tables de mets fort excellents Menfæ conquifitiffimis epulis extruebantur. *Cic* Záftawiono fto ły, álbo okryto fto ły wyśmienitemi potrawami

EXCELLENT, (*Rare pour l'efprit & les bonnes qualitez*) Præftans. Excellens, tis, omn. gen. Eximius. Egregius, a, um. *Cicer.* *°Un excellent homme.* Vir eximius ac præftans. Excellens & præftans. Animo & virtute excellenti homo. *Cic.* *°Excellent en tout.* Rerum omnium præftantiâ excellens *Cic.* *°Excellent pour la beauté du corps & de l'efprit.* Excellens animo & formâ *Cic.* *°Un femme d'une excellente beauté.* Mulier formâ eximiâ. *Ovid.* Facies eximia mulieris. *Cic.* *°Un efprit excellant*, ou *un excellent efprit.* Eximium, *ou* præftans, *ou* illuftre, *ou* eminens ingenium. *Cic. Quint.* *°Un excelent ouvrage.* Opus eximium, *ou* exquifitum, *ou* præclarum, *ou* egregium. *Cic.* WYBORNY wyśmienity zácny co do rozumu y infzych przymiotow. °Znáczy wielkiey zacności człowiek. °Wyśmienity ze wfzyftkim zácny ze wfzyftkich miar. °Wyborna nieporownana śliczna uroda. °Białogłowa niewypowiedaianey piękności. °Wyfoki dowcip bardzo wielki. °Dzieło wyborne.

EXCELLER, V neut. (*Eftre le premier en quelque art, en quelque fcience, furpaffer les autres*) Aliis, *ou* inter alios, *ou* præter cæteros, *ou* fuper alios, re aliquâ, *ou* in re aliquâ excellere. Antecellere alicui re aliquâ, *ou* aliquem re aliquâ, *ou* aliquem in re aliquâ. *Cicer.* Præftare. Præcellere. Præcedere, alicui, *ou* aliquem re aliquâ. Præire alicui re aliquâ. *Cic.* *°Exceller au-deffus de quelqu'un en fcience, en doctrine.* Litteris doctrinâque præftare aliquem. Scientiâ alicui excellere. *Cicer.* *°Socrate a excellé par deffus tout, pour la beauté du langage & pour fa douceur*, ou *fon honnefteté.* Lepore & humanitate omnibus præftitit Socrates *Cicer.* PRZEWYZSZAC infzych przechodzić w dofkonałości iákiey, w kunfzcie, w náuce. °Przechodzić drugich w umiejętności w mądrości w náukach. °Sokrates przefzedł wfzyftkich przyiemnością y ludzkością álbo grzecznością.

EXCEPTE', adv. (*Horfmis.*) Exceptô. OPROCZ, wyiąwfzy procz.

J'ay fait heureufement mon voyage excepté que quelques-uns de mes gens font tombez malades des grandes chaleurs. Iter commodè explicui, excepto quòd quidam ex meis adverfam valetudinem ferventiffimis æftibus contraxerunt. *Plin. Jun.* Szczęśliwiem podroż odprawił wyiąwfzy tylko niektorych ludzi moich co mi fię pochorowali od wielkich upałow.

Elle n'avoit ni parent, ni amy, ni aucun de fa connoiffance pour affifter aux funerailles, excepté une vieille femme qui eftoit avec elle. Neque ille benevolens, neque notus, neque cognatus extra unam aniculam quifquam aderat, qui funus adjutaret. *Ter.* Nie było ni kogo ni z krewnych ni z przyiacioł coby iey ná tym pogrzebie fłużył wyiąwfzy iednę ftaruſzkę ktora z nią była.

Tous excepté luy. Omnes præter eum. *°Excepté vous.* Extra te unum. *Plaut.* Wfzyfcy procz niego. °Wfzyfcy procz ciebie famego.

EXCEPTER, V. act. (*Ofter du nombre, retrancher.*) Excipere. *Cic. Ter.* *°Il faut que je n'excepte qui que ce foit.* Neminem eximium habeam. *Ter.* WYIĄC co z liczby iákich rzeczy. °Muſzę nie wyimować nikogo.

Sans excepter perfonne. Nemine excepto. abl. Nikogo nie wyiąwfzy, bez *excepcyi.*

EXCEPTION, fubft. f (*Referve.*) Exceptio *Cicer.* *°Sans aucune exception* Sine ullâ exceptione *Cic.* *EXCEPCYA* wyięcie, wyłączenie, bez żádney *excepcyi* nic álbo nikogo nie wyimuiąc nie wyłączaiąc. nie ochraniaiąc.

ON DIT en Droit, *Bailler exception.* Dare exceptionem. EXCEPCYE prawne rozmaite.

Une exception peremtoire. Præfcriptio, quæ jugulum caufæ petit. *°Alleguer exception de prefcription.* Excipere temporis jufti ad ufucapionem lapfum. *chez les Jurifc.* Excepcya prawna po fprawie wywiedzioney dalfzy fąd támuiąca, y Dekretu ferowania nie dopuſzczaiąca. °Założyć excepcyą przepiſanego terminu prawnego, to ieft że iuż termin upadł, że nie w czafie náznáczonym ále po czafie rzecz fię ftała.

EXCE'S, fubft. m. (*Toute action en general, par laquelle on paffe les bornes de la nature & de la raifon.*) Immoderatio, onis, f. Immodeftia, æ, f *Cic.* ZBYTEK zbytkowanie wfzelka rzecz w ktorey przeciwko pomiarkowaniu przyrodzonemu y rozumnemu wykracza fię.

EXCE'S *de débauche* (*en general.*) Intemperantia, æ, f. *Cic.* ZBYTEK zbytkowanie nie wftrzemięźliwość nie pomiarkowanie zbytek, wfzelki ogolnie.

EXCE'S *dans le boire & dans le manger.* Intemperantia in potu & in cibis. Immoderatus potus atque paftus. *Cic.* ZBYTEK, w piiańftwie Piiańftwo, w iedzeniu, obżarftwo.

Qui a beu avec excès. Homo nimius mero. *Hor.* Madidus. *Plaut.* Appotus probè *Plaut.* Matæus *Petr.* Opiły, piany co fię trunkiem zálał podpiły podfzumał fobie.

Il a fait des excès toute fa vie. Fuit intemperantiffimus in omni genere voluptatum. Immodicus fuit libidinis. *Colum.* Zbytki czynił całe życie, przez całe życie fwoie zbytkował, zbytkami fię bawił.

Tous les excès donnent toûjours bien de la peine. Nimia omnia nimium exhibent negotium. *Plaut.* Káżdy zbytek záwfze ciężkość czyni.

Il va toûjours dans l'excès du blafme & de la louange, il

blasme & il loue toûjours avec excès. Nimius est semper aut vituperando aut laudando. Czy chwali czy gani wszystko to bez pomiarkowania.

Cela va dans l'excès. Illud est extra modum. *Cic.* Już też tego názbyt, iuż też tego siła, iuż też to zbytek.

Sa dépense & sa magnificence vont à l'excès. Extra modum sumtu & magnificentiâ prodit. *Cic.* **Il y a de l'excès dans vostre liberalité*, ou *vostre liberalité va à l'excès, est excessive.* Tua liberalitas dissolutior videtur. *Cic.* Koszty iego y hoyność iest nád zámiar nád miarę áż do zbytku. *Zbyteczna hoyność, nie iest to szczodrobliwość ále zbytek, hoynyś áż názbyt. *To ostatnie w polskim bardziey się opacznie bierze, y na żart.*

EXCE'S *de bonté* Nimia bonitas. *Cic.* **Excès de generosité.* Nimius animus *Cic.* *Excès d'amitié.* Incredibilis amor. *Cicer.* ZBYTECZNA dobroć. *Zbyteczna odwaga serce ochota śmiałość. *Zbytek przyiaźni miłości przychylności: nie porownana niepoięta niewypowiedziana miłość.

EXCESSIF, m. EXCESSIVE, f. adject. (*Qui va dans l'excès, qui passe les bornes de la nature & de la raison.*) Nimius Immoderatus. Immodicus. Impensus. Intemperans. *Cic. Lucr.* **Des chaleurs excessives.* Æstus nimii. m. plur. **Excessif dans ses paroles.* Sermonis nimius. *Tacit.* ZBYTECZNY zbytkuiący niepomiarkowany, nád rozum álbo przeciwko rozumowi nád poięcie. *Zbyteczne gorąca, upały. *Niepomiarkowany w słowach w mowieniu nieuważny zbytkuiący więcey sobie niż należy pozwalaiący.

Il est excessif à donner des louanges. In honoribus decernendis nimius est. Zbytecznie chwali, co chwali aż do sprzykrzenia áż do obmierżenia.

Il a acheté les livres de Pythagore un prix excessif. Impenso pretio libros Pythagoricæ disciplinæ emit. *Cic.* Kupił księgi Pitagoresowe bardzo drogo, názbyt drogo, kosztem názbyt wielkim.

EXCESSIF, (*Trop grand.*) Nimius Nimis magnus. *Cic.* **Dépenses excessives.* Infiniti, *ou* nimii sumtus. Nimis magni ac profusi sumtus, m. pl. *Cic.* ZBYTECZNY srogi szkaradny bardzo wielki straszny niewypowiedziany. *Koszty straszne.

EXCESSIVEMENT, adv. (*Avec excès, dans l'excès.*) Nimium. Nimiò. Nimiè. Impensè. Impensò adv. *Cicer. Plaut.* **Excessivement gourmand.* Nimium gulosus. *Mart.* ZBYTNIE zbytecznie. *Zbytecznie niewypowiedzianym sposobem łakomy.

EXCESTER, (*Ville du Royaume d'Angleterre.*) Exonia, æ, fœm. EXCESTER, Exonia, Miasto Angielskie.

EXCITE', m. EXCITE'E, f. part. pass. & adject. (*Poussé, animé à une chose.*) Excitatus. Incitatus. WZBUDZONY pobudzony poruszony poruszona do czego.

EXCITER, V. act. (*Provoquer, causer, produire quelque effet.*) Excitare. Concitare. Movere. Commovere. Concire. Excire, (io, is, ivi, itum.) act. acc. *Cic. Liv.* WZNIECAC co dokazać czego wzruszyć, wzbudzić, sprawić.

Exciter la pituite. Cursus pituitæ movere. *Cels.* Concitare pituitam. **Des fluxions, des catarres.* Concitare gravedines & distillationes. *Cels.* **Une sédition, l'émouvoir.* Seditionem concire. *Ter.* **Une guerre.* Concitare bellum. *Cæs.* **Du trouble.* Turbas concire, *ou* excitare, *ou* commovere. *Terent. Cic.* **La haine, l'envie contre quelqu'un.* Odium, invidiam in aliquem concitare. *Cic.* *A rire.* Concitare, *ou* excitare risum. *Cicer. Liv.* Wzruszać poruszać flagmę. *Sprawować katar spadki humorow katarowych. *Wzbudzać wzniecac bunt. *Woynę. *Zemięszanie czynić. *Nienawiść zázdrość niechęć przeciwko komu. *Do śmiechu pobudzać.

Qui excitent les guerres. Belli concitores, *ou* concitatores, orum, m. pl. *Tacit. Cæs.* **Qui excite une sédition.* Concitator & stimulator seditionis *Cic.* Pozogi woien co woyny wzniecaią. *Kłotnicy buntownicy niespokoyni co bunty rozruchy czynią.

EXCITER, *Animer, porter, pousser à une chose.*) Excitare. Concitare. Inflammare. Stimulare aliquem ad aliquid, *ou* impellere. *Cicer.* Acuere, *ou* exacuere aliquem ad aliquid. *Cicer.* WZBUDZIC pobudzić do czego záchęcić, zápalić.

Exciter à la vertu, à la sagesse Excitare ad virtutem. *Cæs.* Excitare alicui amorem sapientiæ. *Cic.* Pobudzić do cnoty, do poczciwości.

EXCLAMATION, subst. f. (*Elevation de la voix, qu'on fait pour témoigner quelque surprise,* ou *admiration,* ou *indignation,* ou *douleur.*) Exclamatio. *Cic.* KRZYKNIENIE, záwołanie z podziwienia álbo z przestrachu, álbo z gniewu álbo z żalu lub bolu.

EXCLURRE, V. act. (*Rejetter quelqu'un de quelque charge, luy en donner l'exclusion.*) Aliquem à re aliquâ excludere, *ou* repellere, rejicere. **Estre exclus des recompenses & des honneurs.* Excludi premiis & honoribus. *Cic.* *EXKLUDOWAC* niedopuszczać bronić áby nie odrzucić nie pozwalać wyłączać. *Być exkludowanym od nágrod y godności.

EXCLUS, m. EXCLUSE, f. (*& non point* exclue.) Exclusus, a, um. *Cic.* **Il est exclus de donner son suffrage,* ou *sa voix.* Exclusus est suffragio. Privatus est suffragio. *Liv.* Jus non habet ferendi suffragii. EXKLUDOWANY, EXKLUDOWANA, wyłączony, odrzucony. *Exkludowany iest od wotowania, od dawania kreski swoiey, głosu swego, nie ma głosu.

EXCLUSIF, m. EXCLUSIVE, f. (*Qui a la force d'exclurre.*) Exclusorius, a, um. *Ulp.* EXKLUDUIĄCY, EXKLUDUIĄCA.

EXCLUSION, subst. f. (*Il a l'exclusion pour cette charge, Il en est exclus.*) Ab hoc munere capessendo rejectus, *ou* repulsus est. EXKLUZYĄ mu dano od tego urzędu.

Donner l'exclusion. Ab aliquo munere aliquem repellere, *ou* rejicere, *ou* removere. Dać komu exkluzyą.

EXCLUSIVEMENT, adv. *Jusques au mois d'Aoust exclusivement.*) Usque ad ineuntem Augustum præcisè. Aż do Miesiąca Augusta á nie daley.

EXCOMMUNICATION, subst. f. (*Retranchement de la communion des fideles.*) Dira proscriptio. Excommunicatio. *l'Eglise.*) KLĄTWA Kościelna wyłączenie od obcowania y społeczności wiernych.

EXCOMMUNIE', m. EXCOMMUNIE'E, f. Part. pass. & adject. A fidelium cœtu expulsus, *ou* remotus. Excommunicatus. WYKLĘTY WYKLĘTA w Klątwie zostaiący.

EXCOMMUNIER, V. act. (*Retrancher quelqu'un de la communion des fideles.*) Anathemate plectere caput alicujus atque animam sacrare inferis. Sacrare aliquem stygiis intemperiis. Dira statuere in aliquem. Devovere hominis caput. Diris agere aliquem. *Horat.* *Excommunicare aliquem. A fidelium cœtu aliquem removere, *ou* repellere. Sacrificiis interdicere. *Cæs.* Execratione aliquem devincire. *Cic.* Invocare furias alicui. Execrari in caput alicujus. *Liv.* **Lever l'excommunication.* Sacris restituere aliquem. WYKLINAC kogo, klątwę ná kogo wydać, klątwę rzucić, publikować. *Zdiąć klątwę z kogo.

EXCORIATION, subst. f. (*Ecorchure de la peau.*) Cutis laceratio. ODARCIE ze skory.

EXCREMENT, subst. m. (*Ordures qui sortent du corps des animaux.*) Excrementum. *Plin.* GNOY łayna plugastwa prez odbyt sztukami odchodzące.

EXCRESCENCE, (*on prononce* excressance.) subst. fem. (*Chair superfluë.*) Caro adnascens. MIĘSO wyrosłe, dziwe mięso.

EXCROQUER, V. act. (*Attraper, tirer de l'argent de quelqu'un per finesse.*) Aliquem argento & auro emungere. *Plaut.* Ab aliquo argentum æruscare. *Aul. Gel.* WYŁYGAC grosz nákim, oszwabić z grosza sztuką.

EXCROC, subst. m. (*Filou (qui attrappe de l'argent par de mauvaises voyes.*) Æruscator, oris. *Aul-Gel.* Levator. Captator. Captor *Petr.* WYŁZY-grosz. Oszust. Filut.

EXCUSABLE, adject. m. & f. (*Qu'on peut excuser.*) Excusabilis. *Ovid.* WYMOWNY wymowna co mieć może wymowkę.

Ces vices sont en quelque façon excusables. Ista vitia habent aliquid excusationis. *Cic.* **Vous n'estes pas excusable en cela.* In hoc legitimam nullam habes excusationem. *Cic.* Te winy (*álbo*) te wady mogą mieć iáką wymowkę. *Nie masz żádney w tym wymowki, na to wymowki niemasz, nie wymowisz się.

EXCUSE, subst. f. (*Raison par laquelle on tâche de se justifier.*) Excusatio. Causa. *Cic.* **Ils apportent je ne sçay quelle excuse.* Dicunt causam nescio quam. *Ter.* **Prendre son excuse sur le froid.* Frigoris excusatione uti. *Cicer.* **Cela luy oste toute excuse.* Id ipsi omnem eripit, *ou* præcidit excusationem. *Cic.* **Il luy a fait ses excuses.* Se illi excusavit. *Cicer.* WYMOWKA usprawiedliwianie się, wymierzanie się. *Nie wiem co zá wymowki przy wodzą, daią. *Ziemnem się wymawiać. *Ná to już y wymowki niemasz niestaie. *Już mu się wymowił.

ON NE DIT point bien *Demander excuse,* mais bien *Faire ses excuses, Demander pardon d'une chose.* Culpæ, *ou* delicti, *ou* erroris veniam petere, *ou* orare. *Cic.* Se alicui, *ou* apud aliquem excusare. *Cic.* WYMOWIC się w francuskim

ſkim nie mowią. *Demander excuſe (ale) faire excuſe* wymowić ſię komu *a* czego.

Je deſire que vous luy faſſiez mes excuſes. Ei velim me excuſes. Me ei excuſare velis. *Cic.* Proſzę ábyś przeproſił odemnie ábyś mię wymowił.

EXCUSER *quelqu'un*, V. act. (*Le juſtifier de ce dont on l'accuſe.*) Excuſare. Purgare. *Cic.* **Je vous prie de m'excuſer, je mange chez moy.* Excuſatum habeas me rogo, cœno domi. *Mart.* **Excuſez moy ſi je vous dis.* Pace tuâ, *ou* bonâ tuâ veniâ, dixerim. *Cic. Ter.* WYMAWIAC kogo bronić go chroniać. *Przepraſzam u ſiebie ieſt będę. *Przepraſzam ieżeli powiem.

s'EXCUSER *auprès de quelqu'un.* Excuſare ſe alicui, *ou* apud aliquem de re aliquâ. *Cic.* ** D'une faute commiſe.* Se alicui, *ou* apud aliquem, de aliquâ culpâ purgare. *Terent.* Excuſationem culpæ relinquere apud aliquem. *Cic.* ** S'excuſer ſur la maladie.* Morbum excuſare. *Hor.* Morbum, *ou* valetudinem in excuſationem adducere. Afferre, *ou* cauſari morbum, *Cic.* WYMAWIAC ſię komu, (*álbo*) przed kim, z iákiego popełnionego defektu. *Wymawiać ſię chorobą.

s'EXCUSER ſignifie *Refuſer honneſtement de faire quelque choſe.* Se excuſare. ** On m'a prié de ſes nôces, mais je m'en ſuis excuſé.* Invitatus fui ad nuptias, dixi cauſam neſcio quam, quominus irem. ** Il s'excuſe ſur la violence de ſon naturel.* Se excuſat, quòd iracundiâ ſummâ erat. *Caſ.* **Il s'eſt excuſé ſur ſon age.* Ætatem ottulit, *ou* cauſatus eſt. *Cic.* *S'excuſer ſur le temps.* Cauſam conferre in tempus. Temporis excuſatione uti *Cic.* WYMOWIC ſię z czego przyſtoynie. *Proſſono mię ná to weſele ôlem ſię wymowił. *Wymawia ſię cholerą popędliwością ſwoią, że ſię uwiodł imperem. *Wymowił ſię latami, wiekiem ſwoim. *Wymowić ſię czaſem, nieſpoſobnością czaſu.

S'EXCUSER *ſur quelqu'un*, (*Rejetter la faute ſur luy.* Abs ſe culpam in aliquem transferre, *ou* conferre. *Liv.* WYMAWIAC ſię kim ná niego zwalać.

EXE'AT, ſubſt. maſc. (*Permiſſion que donne un Eveſque à un Preſtre de ſortir de ſon Diocceſe.*) Exeundi poteſtas. POZWOLENIE dane od Biſkupa Xiędzu ná przeyście do inſzey Diecezyi.

EXE'CRABLE, adject. m. & f. (*Dont on a horreur, qui doit eſtre en exécration.*) Execrabilis. Deteſtabilis. Execrandus. Abominandus. *Cic. Quint.* SZKARADNY, ſtraſzny okrutny brzydki ſromotny przeklęty ſproſny.

Il a eſté declaré execrable par les Preſtres. Sacerdotes in eum execrati ſunt. *Liv.* Abominatus & ſacer homo. Dirus & deteſtatus. Przeklęty był od Kapłonow.

EXE'CRABLEMENT, adv. (*D'une maniere exécrable.*) Execrandum in modum. SZKARADNIE ſromotnie ſtraſznie ſproſnie.

EXE'CRATION, ſubſt. f. (*Imprécation.*) Execratio, onis, f. *Eſtre en exécration à tout le monde.* Numero impiorum ac ſceleratorum haberi. *Caſ.* WYKLINAC przeklinać. *Być przeklętym u wſzyſtkich.

Avoir quelqu'un en exécration, & le donner à tous les diables. Execrari aliquem & invocare illi furias. *Liv.* Execrari aliquem & malè illi precari. *Cicer.* Przeklinać kogo, klnąc gu czartami.

EXE'CUTER, V. act. (*Accomplir les ordres qu'on a receus.*) Juſſa, *ou* rem mandatam, exſequi, *ou* exequi, (quor, eris, executus ſum.) dep *Cic. Plaut* WYPEŁNIC wykonać roſkozy

EXE'CUTER, (*Accomplir, faire ce qu'on a promis.*) Complere. Implere. Conficere. Efficere promiſſum. *Cic.* Exhibere vocis fidem. *Phad.* DOTRZYMAC ſlowo ſpełnić obietnicę uczynić ſtanąć w ſłowie, ſtawić ſię w ſłowie.

EXE'CUTER *quelqu'un à mort.* Ultimo ſupplicio aliquem afficere. Dedere aliquem ad ſupplicium. Aliquem ſupplicio necare. *Cic* Ad capitale ſupplicium aliquem perducere. STRACIC, kogo śmiercią ſkarać.

Exécuter un creancier, (*Se ſaiſir de ſes meubles.*) Debitorem ſublatâ ſupellectili ad æs alienum exigendum adigere. **Il ne falloit pas l'exécuter, ou le faire exécuter pour ſi peu de choſe.* Tam levi nomine non deboit pignerari. Grabić dłużnika narzeczach go patrzyć *Nie trzeba go było zá táką ſtaſzkę grabić rzeczy mu zábierać w długu.

EXE'CUTEUR, ſubſt. m. (*Qui exécute les ordres d'un ſuperieur.*) Qui mandata exequitur. Mandatorum confector, oris, m. Ten co wykonywa wolą zwierzchności. Sprawca.

EXE'CUTEUR *teſtamentaire.* Teſtomenti curator. m. *Cic.* Arbiter teſtamentarius, m. EXEKUTOR teſtamentu.

EXE'CUTRICE *d'un teſtament*, (*Celle qui l'exécute.*) Arbitra teſtomentaria, æ, f. EXEKUTORKA teſtamentu.

EXE'CUTEUR *de la haute juſtice, un Bourreau.* Carnifex, icis, m. Tortor, oris, m. *Cic.* EXEKUTOR ſprawiedliwości Kat Miſtrz.

EXE'CUTION, ſubſt. f. (*Action par laquelle on exécute.*) Executio. *Cic.* EXEKUCYA wykonanie dokazanie czego.

Il ſe chargea volontiers de l'execution de l'affaire. Executionem ejus negotii lubens ſuſcepit. *Tacit.* **Mettre un deſſein à exécution.* Conſilium exequi. *Ter.* **Il eut part à l'exécution de ce crime.* In ſocietatem ſceleris venit. Ochotnie ná ſiebie wziął exekucyą. *Przywieść do exekucyi przedſięwzięcie iákie. *Wchodził y on w tę ſprawkę w tę niecnotliwą roborkę

UN HOMME *d'exécution.* Homo manu promtus & ſtrenuus. *Tacit.* Navus & ſtrenuus, i, m. **Il n'eſt pas de grande exécution.* Parùm efficax homo. Tardus ad agendum. In agendo lentus. CZŁOWIEK rzetelny co wymowi to uczyni. *Nie bardzo rzetelny, nie dotrzymuiący ſłowa niebardzo ieſt ſłowny

FAIRE *exécution*, ou *une exécution*, *Exécuter un homme à mort.* Dedere aliquem ad ultimum ſupplicium. Extremo ſupplicio afficere. EXEKWOWAC ná śmierć ſkazanego ſądem.

EXEMPLAIRE, (*on prononce* exanplaire.) (*Qui ſert d'exemple.*) Quod eſt ad exemplum. *Plaut.* EXEMPLARZ z czego co robią álbo przeymuią ná inſzą rękę, przykład wzor.

Une vertu exemplaire, qui peut ſervir d'exemple. Virtus quæ eſt ad exemplum. Virtus ſingularis exempli. Cnota przykłodna ktora wſzyſtkim ſłuży zá przykład.

C'eſt un homme exemplaire, qui donne bon exemple. Vitæ & morum exemplar, *ou* exemplum: Vir ſingularis exempli. **Un chaſtiment exemplaire.* Animadverſio in exemplum. Człowiek przykładny, przykładu dobrego. *Karanie przykładne.

EXEMPLAIRE, ſubſt. m. (*Copie d'un livre.*) Exemplum. Exemplar. *Lucr.* Exemplarium. *Plin.* EXEMPLARZ kſięgi iakiey Kſięga iedna.

EXEMPLAIREMENT, adv. (*on prononce* exemplairement.) (*Pour ſervir d'exemple.*) Ad exemplum. PRZYKŁADNIE, dla przykładu

Punir exemplairement quelqu'un. Exemplum in aliquem ſtatuere. *Cic.* Skarać kogo przykładnie.

EXEMPLE, ſubſt. m. (*on prononce* exanple.) (*Action bonne, ou mauvaiſe, qu'on peut imiter, ou fuir.*) Exemplum. Documentum. Diſciplina. Exemplar. *Cic.* **Un exemple de modération dans les voluptez.* Exemplum continentiæ. *Ter.* **C'eſt un exemple pour le reglement de la vie & des mœurs.* Vitæ morumque exemplar. *Horat.* **Une femme d'un rare exemple.* Singularis exempli uxor. *Plin-Jun.* PRZYKŁAD dobry lub zły dla zbudowania náſladowanie lub zgorſzenia. *Przykład powściągliwości w roſkoſzach. *Jeſt to ieden przykład życia y obyczaiow. *Białogłowa rzadkiego, wielkiego oſobliwego przykładu.

On a beaucoup d'exemples conſiderables de ſa clemence & de ſa modération. Clementiæ, civilitatiſque ejus multa documenta ſunt. *Suet* **Vous avez chez vous un exemple que vous pouvez ſuivre.* Domeſticum habes exemplum, quod imitêre. Eſt tibi exemplum domi ad imitandum. *Cic.* **Donner exemple à quelqu'un.* Exemplum præbere alicui. Eſſe alicui exemplo. Præire aliquem exemplo. *Cicer.* Pingere alicui exemplum. *Plaut.* **Prendre exemple ſur quelqu'un*, ou *Prendre quelqu'un pour exemple.* Capere exemplum de aliquo. Ex aliquo exemplum ſumere. *Ter.* Alicujus exemplum imitari. *Plin-Jun. Cic.* Habere aliquem documento. *Cicer.* Aſſumere ſibi aliquem in exemplum. *Quint.* **Propoſer un exemple à ſuivre*, ou *quelqu'un pour exemple.* Proponere alicui exemplar ad imitandum. **Faire une choſe à l'exemple d'un autre, Suivre ſon exemple.* Alterius exemplo aliquid facere. Sequi alterius exemplum. *Cic.* **Si je veux vous propoſer l'exemple des grands hommes, je n'en ay point de plus grand à vous propoſer que vous meſme: Il faut que vous n'imitiez que vous.* Si tibi claros viros proponere velim, neminem habeo clariorem, quàm te ipſum, te imitêre oportet. *Cic.* Wielkie y znáczne mamy przykłady łaſkawości iego y powściągliwości. *Maſz u ſiebie w domu przykład ktory náſladować możeſz. *Dać przykład komu, być komu przykładem. *Brać przykład z kogo, brać ſobie kogo zá przykład. *Dać kogo zá przykład, zá przykład go ſtawiać. *Czynić co zá przykładem iść zá przykładem. *Jeżeli ſzukam iákiego dla ciebie wielkich oſob przykładu nie znáyduię więkſzego nád ciebie ſamego, ſobie ſię tedy, przypatrować maſz, ſiebie ſamego náśladować.

EXEMPLE, (*qu'on rapporte pour appuyer & autoriser une chose.*) Exemplum,i,n. *Cic.* °*Alléguer un exemple* Ponere,*ou* proferre exemplum. Exemplis agere. °*Instruire quelqu'un en luy proposant des exemples.* Sub exemplo aliquem monere. *Plin-Jun.* *Il y a des exemples de ceux qui ont esté guéris de la goute en beuvant du lait d'asnesse.* Sunt inter exempla, *ou* sunt in exemplis,*ou* inveniuntur inter exempla, qui asininum lac bibendo, liberati sunt podagrâ *Cic.* °*Faire voir des exemples de chaque chose.* Uniuscujusque rei exempla subjicere,*ou* supponere.*Cic.* °*Par exemple.* Exempli causâ, *ou* gratiâ. *Cic.* PRZYKŁAD ná dowod czego przywiedziony. °Przytoczyć przykład iáki.°Náuczać kogo przykłády mu przywodząc y przytaczaiąc. °Są przykłády takich ktorzy wyzdrowieli ná pedogrę piiąc mleko oślicy.°Przytaczać przykłády na każdą rzecz °Náprzykład.

EXEMPLE, (*Punition qu'on fait pour l'exemple.*) Exemplum,i,n. *Cicer.* °*Il vendit les citoyens à l'encan pour donner exemple aux autres villes.* Cives omnes voci præconis subjecit, qui aliis urbibus esset exemplo. *Cas.* PRZYKŁAD karanie dla przykładu °Kazał otrąbić ná przedaż w niewolą wszystkich obywatelow, dla przykładu miast inszych.

Faire un exemple de quelqu'un en le punissant. Statuere,*ou* edere exemplum in aliquem. Exempla facere in aliquem.*Cic.* *Ter.* °*Il fit un exemple de son crime sur luy mesme.* Repræsentavit in se pœnam facinoris. *Phed.* °*Sa mort servit d'exemple à la posterité, qu'il ne faut pas se revolter contre son Prince.* Suo exemplo docuit posteros nulli licere subdito in Principem insurgere. *Tacit.* °*C'est un grand exemple de l'instabilité de la fortune, qui éleve tantôt les uns & ensuite les autres.* Magna documenta instabilis fortunæ, summa & ima miscentis. *Tacit.* PRZYKŁAD z kogo uczynić w karaniu. °Uczynił przykład zá zbrodnie swoie ná samym sobie. °Koniec iego był przykładem dla potomności, ná co wychodzi niegodziwe buntowánie się przeciwko Pánu.°Wielki ten przykład nie statecznego szczęścia ktore dopiero iednych wnet znowu drugich wynosi.

EXEMPLE,subst f. en terme d'Ecriture, (*est une ligne,*ou *plusieurs, qu'un maistre trace sur un papier, & qu'il donne à imiter.*) Exemplum,i,neut. °*Donner une exemple à un enfant qui apprend à ecrire.* Præformare litteras infanti. Fingere exemplum. EXEMPLARZ charakter do pisania dla tych co ich pisać uczą, wiersz ieden álbo y dwa dla przykładu a początku nápisane. °Exemplarz álbo charakter nápisać dziecięciu pisać się uczącemu.

EXEMPT,*ou* EXEMT,(*on prononce* exant.)m.EXEMPTE, f. (*Qui n'est point astreint, ni obligé à une chose.*) Immunis & hoc immune. Vacuus Liber. Expers. °*Exemt d'aller à la guerre.* Immunis belli.*Virg.* *ou* militiâ.*Liv.* °*Un esprit exemt de tout chagrin.* Animus vacuus ab omni molestiâ. Expers curæ. *Liv.* *ou* curarum.*Stat.*°*Exemt de travail.* Laborum liber. Expers laboris.*Plaut.* *Hor.*°*De crainte.* Liber metu,*ou* à metu.*Liv.* WOLNY, wyięty, wyięta, wyłączony *Exceptowany* od czego. °Wolny od iścia ná woynę od wyprawy woienney. °Umysł wolny od myśli y frasunku wszelkiego. °Wolny od robot. °Od boiaźni od strachu.

Estre exemt d'aller à la guerre & de toute autre charge. Militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habere. *Plin.* *Estre exemt de faute, d'esclavage.* Eximi noxæ, servitio.*Liv.* °*Je suis exemt de ces défauts.* Ab illis vitiis ego sanus sum. *Horat.* °*Vous deviez estre exemt à vostre âge de ces sortes de vices.* Temperare te istac ætate istis decebat noxiis. Vacuum te decebat istis noxiis. *Plaut.* Być wolnym od wyprawy ná woynę y wszelkiey inszey powinności. °Wolnym być od winy od poddaństwa.°Wolny iestem od tych defektow. °W tym wieku miał byś być wolnym od tych występkow.

On fit des levées dans la ville des exemts & des non exemts. Delectum haberi in urbe sublatis vacationibus jussit. Werbowano w mieście ná głowę wolnych y niewolnych.

EXEMPTER,*ou* EXEMTER,V.act.(*on prononce* exanter) (*Dispenser.*) Re aliquâ,*ou* ex re,*ou* rei alicujus, aliquem eximere. Immunem aliquem facere, *ou* reddere rei alicujus,*ou* re aliquâ. Rei alicujus dare alicui immunitatem. *Cic.* UWOLNIC od czego, wyzwolić.

Il m'a exemté d'une grande peine. Me exemit,*ou* levavit one re & curâ. *Cic.*Uwolnił mię od wielkiey turbacyi wyzwolił mię.

S'exemter d'une faute. Ponere se extra culpam. °*Il s'exemta de répondre.* Ne causam diceret se eripuit.*Cas.* Uwolnić się od winy. °Uwolnił się od odpowiadania.

EXEMPTION,*ou* EXEMTION, subst. fœm. (*on prononce* exam ion.) (*Dispense*) Immunitas,atis,f. Vacatio,onis,f. *Cic.* °*On leur conserva leur exemption, horsmis dans les choses en quoy ils trafiqueient.* Immunitas illis servata est, nisi in iis, quæ vano exercerent. *Tacit.* *Donner exemption de toutes choses.* Dare vacationem omnium rerum. °*User, ou se servir du privilege d'exemption.* Uti vacatione. *Cic.* UWOLNIENIE, wyzwolenie od czego wolność. °Záchowano ich przy wolnościach y przywileiach procz handlow prowadzenia°Dać wolność od wszystkiego. °Záżywać záżywáć się wolnościami swemi.

EXERCÉ,masc. EXERCÉE,f. part. pass. & adject. Exercitus. Exercitatus.*Cic.* in re aliquâ,*ou* ad rem.*Cic.* *Ter.* CWICZONY wyćwiczony w czym wprawiony w co.

EXERCER,V.act. (*Faire à une chose.*) Exercere. *Cic.* *Ter.* °*Exercer son style.* Stylum exercere. *Plin.* °*Sa mémoire.* Memoriam exercere. °*Une charge.* Munus suum administrare. *Ter.* *ou* exsequi.*Cic.* *ou* obire. *Liv.* *Cic.* °*S'exercer à tirer de l'arc.* Arcu se exercere. *Tibul.* WPRAWOWAC w co záprawiać do czego. °Wprawować się w styl (*álbo*) w stylu się ćwiczyć. °Wprawować pamięć swoię ćwiczyć się w pamięci. °Sprawować urząd iáki odprawować go. °Wprawować się w strzelanie z łuku.

S'EXERCER *à la lutte.* Palæstras exercere. *Virg.* °*S'exercer à la course* Ad cursuram se exercere. *Plaut.* °*A monter à cheval.* Equis. °*A cultiver la terre.* In agris. °*A la chasse.* In venando *Cic* WPRAWOWAC się w zápasy. °W bieganie w záwodzie.°Wsadzenie y ieżdżenie ná koniu. °W robienie około roli w rolnictwo. °W polowanie.

S'exercer à plaider. Linguam causis acuere. *Hor.* *ou* exercitatione dicendi.*Cic.* Wprawować w stawanie u sądu w sprawach.

EXERCER, (*Pratiquer, faire quelque profession.*) Exercere, *ou* tractare,*ou* factitare artem aliquam. *Cic.* °*Exercer la Médecine.* Exercere medicinam. *Cic.* *Ter.* Facere medicinam. *Phad.* BAWIC się być czym w stanie iákim. °Bawić się lekarską nauką być Doktorem lekarzem.

Exercer la fonction de quelqu'un. Vice, *ou* vicem alterius fungi. *Hor.* *Suet.* Powinność czyią zá kogo czynić, urząd zá niego odprawować.

EXERCER, (*Faire de la peine, tourmenter.*) Aliquem exercere.*Ter.* *ou* versare *Plaut.* *ou* vexare. *Cic.* °*Il exerça une cruauté insatiable, non seulement à l'endroit des vivans, mais aussi contre les morts.* Crudelitatem insatiabilem exercuit, non solum in vivo, sed in mortuo. *Cic.* *La fortune m'a exercé par divers malheurs.* In variis casibus fortuna me exercuit. *Cicer.* Varie jactatus sum. WYKONYWAC dokazywać czego nád kim z cięzkością iego y udręczeniem obracać kogo. °Dokazywał okrucieństwa nienasyconego, nie tylko nád żywemi ále y nád umarłemi. Doświadczyłem się doznałem ná sobie rożnych obrotow szczęścia.

EXERCICE, subst.m. (*Occupation, travail du corps, ou de l'esprit.*) Exercitatio,onis,f. Exercitium,ii,neut.*Cic.* *Aul. Gel.* °*Le mouvement & l'exercice échauffent nos corps.* Motu & exercitatione corpora nostra recalescunt. *Cic.* °*L'exercice fortifie la mémoire.* Firmatur atque alitur memoria exercitatione. *Cic.* *Quint.* ZABAWA ćwiczenie iákie ták powierzchowne iáko też y umysłowe. °Roboty dla zabáwy powierzchowney rozgrzewaią krew w nás. °Cwiczenie umacnia pamięć.

L'EXERCICE *militaire.* Campestris exercitatio.*Suet.* Meditatio campestris. *Plin.* CWICZENIE żołnierskie wszystkowe zábawy Munsztra, okazka.

LES EXERCICES *des escoles.* Scholarum exercitationes. *Quint.* °*Les exercices de l'esprit.* Exercitationes Ingenii. *Cic.* CWICZENIA zábawy szkolne. °Cwiczenia zábawy umysłowe, co do głowy y dowcipu.

LE LIEU *des exercices.* Academia,æ,f. Gymnasium,ii,neut. °*Faire faire l'exercice aux soldats.* Exercere in armis milites. SZKOŁA, mieysce ćwiczenia rozmaitego, Akademia. °Kázać żołnierzom a bronią swnie ćwiczenia odprawować.

ON DIT ironiquement, *Je te donneray aujourd'huy de l'exercice comme il faut, vieille rosse.* Ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicernium. *Ter.* MOWIĄ przez śmiech wyćwiczę ia cię dziś niezgorzey marchołty iákaś stara.

Il me donne bien de l'exercice, Il me donne de la peine tout mon saoul. Me probè exercet. Mihi molestiam facit, *ou* exhibet. Dziwne mi rzeczy robi, dożywego mi doymuie.

(Dans tous les mots suivants où se trouve une *H*, cette lettre n'est point aspirée, que dans les mots *Exhaussement* & *Ex-*

haus

hausser.) We wszystkich słowach nástępuiących *h* Francuskich litera *h* nie iest thnioną to iest nie wyraża się them ále niknie w prononcyacyi procz tych dwoch słow: *Exhaussement* y *Exhausser* gdzie ią thnąć trzeba y wyrazić w prononcyacyi thnieniem.

EXHALAISON, subst.f. (*Air subtil & spiritueux, qui s'exhale des corps.*) Exhalatio. *Cic.* Aereus spiritus. Halitus. *Quint.* EXALACYA wilgotność para wychodząca z ziemi ná powietrze álbo z ciała paruiący humor.

Exhalaison de la terre. Anhelitus terræ. *Cic.* Paruiące wilgotności humory z ziemi exalacya.

EXHALER, V. act. (*Pousser en l'air quelque vapeur, ou corps subtil.*) Exhalare. Exspirare. *Cicer.* WYPAROWAC thnąć ná powietrze humory álbo wilgoci nieznáczne subtelne

S'EXHALER, (*S'évaporer.*) Evanescere. *Plin.* In fumos abire. neut. WIETRZEC wywietrzeć od słowa wietrzeć co wytchnąć, w parę się obrocić, wyparować.

S'EXHALER se dit figurément, (*parlant de la douleur, & de la colere.*) *La douleur s'exhale par les soupirs.* Suspiriis exhauritur, *au* levatur dolor. Dolor fiendo diffunditur. *Ovid.* Lacrymis dolor discuritur, *au* solvitur. *Cels.* WYTCHNĄC niewłaśnie co dn gniawu wyzionąć wylewać. *Zal się wylewa przez wzdychania,

La colere s'exhale en injures. Ira diffundit maledicendo. Gniew wyzionąć złorzecząc y nárzekaiąc.

EXHAUSSEMENT, subst.m. (*L'action d'élever un bastiment.*) In majorem altitudinem exstructio. PODWYZSZENIE podniesienie budynku iákiego.

EXHAUSSER, V.act. (*Elever bien haut.*) In majorem altitudinem exstruere. Ædificium altius tollere. Extollere Educere. *Cic. Cæs.* PODWYZSZYC podnieść dobrze w gorę.

EXHE'RE'DATION, subst.f. (*Privation d'une herédité.*) Exheredatio. *Quint.* WYDZIEDZICZENIE z dziedzictwa wyzucie odsądzenie od dziedzictwa.

EXHE'RE'DER, V.act. terme de Droit, (*Desheriter, priver un fils de sa succession.*) Exheredare. *Cic.* WYDZIEDZICZYC z dziedzictwa wyzuć odsądzić od dziedzictwa dziedzictwa pozbawić.

EXHIBER, V. act. terme d'usage au Palais, *Montrer les preuves, faire voir les pieces dont on se veut servir dans un procès.*) Exhibere. *Plin. Jun.* PAPIERY kłaść ná stole przed sądem dla dowodow y obron prawnych Produkować dokumenta.

EXHIBITION, subst. f. terme de Palais, (*Représentation des pieces & des titres.*) Exhibitio. *Plin.* POKAZANIE papierow y obron prawnych Produkowanie dokumentow.

EXHORTATION, subst. f. (*Discours pour encourager à une chose.*) Ad aliquid hortatio. Adhortatio. Cohortatio. Exhortatio. *Cic. Plonc. ad Cic.* Hortamen. *Liv.* Hortamentum. *Salust.* Hortatus. *Cic.* POBUDZANIE do czego námowa mowa wzbudzaiąca ochoty dodaiąca.

EXHORTER, V.act. *Pousser, encourager quelqu'un à une chose.*) Ad aliquid aliquem hortari, *ou* adhortari, *ou* cohortari, *ou* exhortari. dep *Cic.* POBUDZAC wzbudzać kogo do czego

Qui exhorte, qui encourage. Adhortator. *Liv.* Pobudźca do czego ochoty dodaiący y serca.

EXHUMATION, subst.f. terme de Palais, (*Action par laquelle on déterre un corps mort.*) Humanorum ossium effossio, onis, f. DOBYWANIE z grobu, z ziemi wygrzebanie trupa álbo ciała iákiego wykopanie Exhumacya czyszczenie grobow.

EXHUMER, V. act. terme de Palais, (*Déterrer un corps mort.*) Humana ossa effodere. Cadaver hominis defossum terrâ eruere. DOBYC z grobu ciało iákie Trupa z grobu wyrzucić Exhumacyą uczynić termin prawny.

EXIGENCE, *on prononce* exijance.) subst.f. (*Ce mot n'est d'usage que dans cette expression.*) *Selon l'exigence des choses* Prout res exigunt. *Selon l'exigence des temps.* Pro ratione temporum. POTRZEBA (to słowo Francuskie nie mowi się tylko w ten sposob.) Według potrzeby *Jak rzecz y czas y okoliczności potrzebować będą: iák potrzeba każe, iák czas pokaże.

EXIGER, V. act. (*Demander son payement, contraindre à payer.*) Exigere. *Cic.* *On exigeoit avec toute sorte de rigueur les sommes imposées.* Acerbissimè imperatæ pecuniæ exigebantur. *Cas.* *Exiger quatre deniers pour chaque bouteille de vin.* Exigere quaternos denarios in singulas amphoras vini. *Cic.* *Il a exigé cela de moy.* Id à me exegit. *Cic.* WYMAGAC wyciągać wybierać przymuszaiąc dopłacenia, *Wymagano z wielkim uciemiężeniem summy záłożone. *Upominać chcieć po cztery szostaki zá każdą flaszkę wina. *Tego się domagał po moie.

FXIGIBLE, adject. masc. & f. (*Qu'on peut exiger.*) Quod exigi potest. CZEGO się może domagać co można wyciągnąć

EXIGU, m. EXIGUë, f. adject. terme dogmatique, *ou* burlesque, (*qui se dit des choses qui sont en petite quantité.*) Exiguus. *Cic.* MAŁY maluśki drobny maluczki, termin w Francuskim álbo nánki obyczayney duchowney, álbo też żartowney mowy rozsmieszaiącey *zuchel kęs*, odrobina mowiąc o iákich rzeczach malękich co do wielości y wielkości.

EXIGUITE', subst.f. (*Petitesse, ou le peu des choses.*) Exiguitas *Cæs.* TROCHA mało nie wiele odrobina omale.

EXIGUEMENT, adv. (*Petitement.*) Exiguè. adv. *Cicer.* SKĄPO trochę omale po odrobinie.

EXIL, subst. m. (*Bannissement.*) Exilium. **Aller en exil.* Ire, *ou* proficisci, *ou* pergere in exilium. *Cicer.* **Estre en exil.* Exulare. *Cic.* WYGNANIE. *Iść poyść ná wygnanie. *Być ná wygnaniu.

EXILE', masc. EXILE'E, f. part. pass. Exul, *genit.* exulis. WYGNANY, WYGNANA, Wygnaniec Wygnanka.

EXILER, V. act. (*Envoyer en exil.*) In exilium agere, *ou* pellere, *ou* depellere, *ou* ejicere. act.acc. Aliquem exilio afficere. *Cic.* In exilium aliquem projicere. *Cic.* WYGNAC ná wygnanie posłać.

Estre exilé. Exulare. Exilio affici. pass. *Cic. Plaut. Terent.* **S'exiler, se bannir soy-mesme.* Exilium sibi consciscere. *Liv.* In exilium voluntarium ire. Być wygnanym. *Poyść sam ná dobrowolne wygnanie, álbo dobrowolnie sam iść ná wygnanie

EXISTANT, masc. EXISTANTE, f. (*Qui est, qui existe.*) Quod existit. Quod est in rerum naturâ. CO iest, istny, istnie będący będąca.

EXISTENCE, (*on prononce* existance.) subst.f. **Les choses qui ont existence.* Res quæ existunt. Quæ sunt reipsâ, *ou* reapse. *Cic.* ISTNOSC rzeczy co do bytności, nie co do Istoty. *Rzeczy ktore maią istnosć co do bytności istnie będące ktore w rzeczy samey są.

Cela prouve clairement l'existence de Dieu. Hæ rationes claré ostendunt Deum esse, *ou* existere. *Cicer.* To oczywiście pokazuie że iest Bog.

EXISTER, V. neut. (*Estre en effet.*) Existere. neut. Esse in rerum naturâ. *Cic.* BYC znáydować się w rzeczy samey istnie

EXODE, subst. m. (*Le second des cinq Livres de Moïse, qui contient la sortie des Israëlites hors d'Egypte.*) Exodus. WYSCIE (álbo) *Exodus* wtora księga pisma świętego z pięciu ksiąg Moyżeszowych, opisuiąca wyiście álbo wyprowadzenie Izralitow z ziemi Egipskiey.

EXORABLE, adject. masc. & f. (*Qui se laisse vaincre par prieres.*) Exorabilis & hoc exorabile. adject *Cic.* UPROSZONY, Uproszona, co się da uprosić ubłagany.

EXORBITAMMENT, adv. (*Avec excès, au delà des régles.*) Enormiter, adv *Plin.* SZKARADNIE straszenie niezmiernie sprośnie zbytecznie.

EXORBITANT, masc. EXORBITANTE, f. adject. (*Qui passe les régles, les bornes ordinaires, qui est au delà de la croyance.*) Enormis & hoc enorme, adject. A sensu communi, *ou* à fide, abhorrens. A rectâ ratione alienus *Cic.* SZKARADNY, Sprosny, straszny niezmierny zbyteczny.

EXORCISME, subst. m. (*Prieres, ou conjurations qu'on fait en exorcisant.*) Exorcismus. (*mot consacré dans l'Eglise.*) EXORCYZM słowo poświęcone Kościelne záklinánie czartow przez modlitwy y święte słowa opisane od Kościoła.

EXORCISTE, subst. m. (*Celuy qui a la puissance de conjurer & de chasser les démons.*) Exorcista. EXORCYSTA záklinacz álbo wyklinacz Czartow.

EXORCISER, V. act. (*Faire des conjurations au nom de Dieu contre le Démon.*) Nequissimos spiritus Dei nomine adjurare. *Lact.* Sacris incantationibus, *au* carminibus fugare dæmones. EXORCYZMOWAC záklinać wyklinać Czarty Imieniem Boskim y mocą.

EXORDE, subst.m. (*Commencement, entrée d'un discours.*) Exordium. Procemium. Principium. Exorsus. Ingressus. *Cic.* POCZĄTEK záczęcie przystęp wstęp do mowy iákiey poważney

EXPE'DIENT, (*on prononce* expédiant.) subst.m. (*Moyen qu'on trouve pour faire réussir une chose, ou pour se tirer d'un mauvais pas.*) Via. Ratio. *Cic.* *Il sçait toutes sortes d'expedients pour avoir de l'argent.* Vias omnes pecuniæ novit, *ou* tenet. *Cic.* SPOSOB sposobność droga wynaleziona do czego dokazania álbo ustrzeżenia się, lub też wyścia z niebespieczeństwa. *Wie zná wszelakie sposoby nábycia pieniędzy.

Il se servent du même expedient pour se défendre. Eadem defen-

defenſionis ratio viaque ab illia tentatur, *Cic.* Tegoż ſpoſobu záżywaią dla obrony ſwoiey.

Vn homme d'expédient. Homo expediti conſilit. *Tacit.* Plenus conſilii. *Plaut.* **Nous trouv:rons quelque expédient dans la ſuite.* Poſtea aliquid videbimus. *Ter.* Człowiek od porady. * Znaydziemy dalcy ſpoſob iáki.

EXPEDIENT, adject. m. (*Avantageux, utile, & meſme quelquefois néceſſaire.*) Commodus. Neceſſarius. Urilis & hoc utile. *Cic.* SPOSOBNY, wygodny, potrzebny, pożyteczny.

IL EST *expédient, Il eſt à propos.* Expedit. Præſtat. Conducit. *Cic.* POTRZEBA-BY, potrzebna-by, traeba-by.

Il eſt plus expédieet. Expeditius eſt. Melius eſt. *Cic.* Potrzebnieyſza-by.

EXPEDIER, V. act. (*Faire bien des choſes en peu de temps, dépeſcher.*) Expedire. Abſolvere. Conficere. *Cic.* **J'ay expédié l'affaire.* Rem confeci, *ou* abſolvi. *Cic.* **Expédiez-moy, dépêchez moy.* Abſolve me. *Ter.* SPRAWIC odprawić zbyć odbyć, wiele rzeczy w krotkim czaſie zrobić. *Jużem odprawił ſprawił odbył tę rzecz tę ſprawę. *Odpraw mię zbądź mię proſzę.

EXPEDIER ſignifie auſſi, *Exécuter quelqu'un promtement à mort.* Citæ morti dare aliquem. *Horat.* Conficere aliquem. WYPRAWIC kogo prędko ná temten świat.

EXPEDITIF, m. EXPEDITIVE, f. (*Parlant d'un homme agiſſant, qui expédie promtement ce qu'il entreprend.*) In exequendis rebus ſtrenuus, *ou* impiger. Navus. *Ovid.* In agendo promtus. *Tac.* PRĘTKI, obrotny ſprawny Łatwy w ſprawieniu albo odprawieniu y odbywaniu każdey rzeczy

EXPEDITION, ſubſt. f. (*Entrepriſe, ou voyage de guerre.*) Expeditio, onis, f. *Caſ.* * *Mener une armée à quelque expédition* Educere exercitum in expeditionem. *Cic.* WYPRAWA wojenna, expedicya wybieranie ſię ná woynę, ruſzenie ſię z woyſkiem. *Do okazyi. *Prowadzi woyſko do okazyi iakiey.

EXPEDITIONS (*Copies des actes qu'on délivre en Juſtice.*) Expedita acta. plur. WYDANIE Dekretu z Ksiąg wyięcie zkſiąg z aktow papierow y prawnych obron.

EXPERIENCE, (*on prononce* experiance.) ſubſt. f. *Eſſay, épreuve réiterée de quelque effet.*) Experientia. Experimentum. Periculum. *Cic. Ter.* DOSWIADCZENIE ſprobowanie rzeczy raz y drugi ich doświadczaiąc Experiencya.

Faire des experiences. Agere experimenta. *Plin.* **Reconnoiſtre par des expériences.* Deprehendere experimentis. *Quint* * *Faire l'expérience d'un remede ſur quelqu'un.* Vim remedii in aliquo experiri. *Cic.* **Il a employé ſa vie à faire une infinité d'expériences pour trouver les proprietez des minéraux, & des ſimples.* Ne lapidum, virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumſit. *Petr.* Czynić doświadczenia. *Uznawać z doswiadczenia álbo doznać z doswiadczenia. *Doświadczyć ſprobować lekarſtwa iákiego ná kim. *Całe życie ſwoie ſtrawił ná dochodzeniu rzeczy rożnych przez rozmaite doświadczenia co do właſności y ſkutkow kruſzcow rożnych y zioł proſtych.

EXPERIENCE, (*Vſage qu'on a des choſes.*) Experientia, æ, f. Uſus, ûs, m. *Cic.* DOSWIADCZENIE świadomość rzeczy biegłość w nich.

Vn Prince d'une longue experience. Princeps longâ experientiâ & uſu rerum exercitatus. **Il a de l'eſprit & de l'expérience.* Valet ingenio, & prætereà habet uſum rerum, *ou* eſt uſu peritus. *Cic.* **Vn jeune homme ſans expérience.* Nullo rerum uſu eductus. Imperitus rerum. *Plaut.* **Avoir l'expérience d'une choſe.* Habere uſum alicujus rei. *Cicer. ou* in re aliquâ. *Cæſ.* **L'expérience eſt la maitreſſe des Arts.* Eſt rerum omnium magiſter uſus. *Caſ.* Pán, Krol, wielkiey y doſkonałey świadomości w rzeczach. *Ma dowcip, á do tego biegłość w rzeczach. * Młody Człowiek nieświadomy rzeczy. *Być świadomym rzeczy. *Swiadomość ieſt miſtrzynią wſzyſtkich kunſztow.

EXPERIMENTAL, m. EXPERIMENTALE, fœm. (*on prononce* experimantal.) (*Qui conſiſte dans l'expérience.*) In uſu & experientiâ poſitus. Uſu comparatus. DOSWIADCZONY, Doświadczona z doświadczenia pochodzący, doświadczeniem nábyty, ná doświadczeniu záſadzaiący ſię.

EXPERIMENTE, m. EXPERIMENTEE, f. (*on prononce* experimanté.) (*Eprouvé.*) Expertus. Probatus, a, um. DOSWIADCZONY, doświadczeniem doznany uznany ſprobowany.

EXPERIMENTE, (*Qui a de l'expérience.*) Experiens, entis, omn. gen. Exercitus. Exercitatus, a, um. *Cic.* **Experimenté dans ſes propres affaires & dans celles des autres.* In rebus ſuis & alterius expertus, *Cicer.* **Vn homme fort expérimenté.* Vir experientiſſimus. Multarum rerum uſum habens, entis, omn. gen. *Cic.* Expertæ induſtriæ homo. SWIADOMY, biegły. *Swiadomy biegły y ſwoich włáſnych y cudzych intereſſow. *Człowiek wielce świadomy wielkiey świadomości.

Il eſt celebre par ſon éloquence, mais peu expérimenté dans la guerre. Vir facundus, ſed belli inexpertus. *Tacit.* Vir plurimâ facundiâ, ſed nullo uſu bellorum exercitatus. **Il n'y avoit perſonne en ce temps là plus expérimenté que luy dans la guerre.* Nemo illâ tempeſtate callipior habebatur, & magis belli expertus. Sławny y wielki mowca, ále mało co woyny świadomy. *Nie było tamtych czaſow świadomſzego woyny nád niego.

EXPERIMENTER, (*on prononce* experimanté.) V. act. (*Eſſayer, éprouver, faire une experience.*) Experiri. Periclitari. Probare. Capere experimentum. *Plin.* DOSWIADCZAC czego, doświadczać ſię czego dochodzić z doświadczenia ſię náuczyć.

EXPERIMENTER, *Apprendre par expérience & par l'uſage.*) Aliquid uſu & experientiâ diſcere. Edoceri experientiâ. DOSWIADCZYC ſię náuczyć ſię z doświadczenia.

EXPERT, m. EXPERTE, f. adject. (*Expérimenté.*) Doctus & expertus. Experiens. *Cic.* SWIADOMY biegły świadoma biegła wiadoma.

EXPIATION, ſubſt. f. (*Satisfaction qu'on fait pour expier un prodige, ou un crime.*) Expiatio. *Cic.* Piamen. Piamentum. *Ovid.* OCZYSZCZENIE nábożne, álbo zábobonne.

Sacrifice d'expiation. Piaculare ſacrificium. Piaculum. Expiatio *Cic.* Ofiara oczyſzczenia obchod.

Faire un ſacrifice d'expiation à l'occaſion de quelque prodige. Prodigium procurare & expiare. Procurationem facere. *Phad Cic.* Ofiary oczyſzczenia obchody y obrzędy czynione od dlá wrocenia widowiſk iákich.

EXPIATOIRE, adject. m. & f. (*Qui ſert à expier.*) Piacularis & hoc piaculare, adject. OCZYSZCZAIĄCY, oczyſzczeniu ſłużący.

EXPIER, V. act. (*Satisfaire pour une choſe.*) Crimen, *ou* ſcelus expiare. *Cic.* Avertere victimâ piaculum. Procurare aliquod oſtentum *Phad.* OCZYSCIC co zgładzić znieść odwrocić obchod ſprawić.

Qui peut eſtre expié. Piabilis & hoc piabile, adject. *Ovid.* *(*Le contraire eſt* Inexpiabilis & hoc inexpiabile, adject. *Qui ne peut eſtre expié.*) *Cic.* Co może być oczyſzczony. *(Przeciwna ieſt) Co nigdy niemoże być oczyſzczony niezgładzony.

EXPIRATION, ſubſt. f. (*Fin du terme accordé & dont on eſt convenu.*) Dies ſolutionis, *genit.* diei, f. *Liv.* **Il n'y a plus que huit jours juſques à l'expiration.*) Inter octo dies, tempus ſolutionis exit. *Plin.* DOCHODZENIE czaſu, płacenia termin. *Już nie maſz tylko oſm dni do terminu.

EXPIRATION, (*Action par laquelle on rend l'air qu'on a inſpiré.*) Spirituum emiſſio. Aſpiratio. Exſpiratio, onis, f. *Cic.* ODETCHNIENIE wytchnienie tchu álbo wiatru w co wpuſzczonego, oddech.

EXPIRER, V. n. (*Eſtre proche de ſa fin, rendre le dernier ſouffle.*) Exſpirare, Animam exſpirare, *ou* efflare. Animam edere, *ou* agere, exhalere, *ou* reddere. *Cic. Liv. Tacit.* DUCHA oddać konać ſkonać umierać umrzeć.

EXPIRER, (*Echeoir, eſtre preſt d'arriver.*) comme *La treve s'en va expier.* Exit induciarum dies, *ou* tempus. *Liv.* **Le terme eſt expiré.* Dies ſolutionis advenit. DOCHODZI termin Dzień czas płacenia wychodzi czas fryſztu, álbo dochodzi wychodzi przymierze. *Już termin przyſzedł czas przyſzedł.

EXPLICABLE, adject. maſc. & f. (*Qu'on peut expliquer.*) Explicabilis & hoc explicabile, adject. *Plin.* ZROZUMIAŁY wypowie wykładny co można zrozumieć.

EXPLICATION, ſubſt. f. (*Interprétation d'une choſe qui a quelque difficulté.*) Explicatio. Explanatio. Interpretatio. Expoſitio. Enodatio. Explicatus. *Cic.* Interpretamentum. *Aul. Gel.* WYTŁUMACZENIE wykład iákiey rzeczy trudney wyrażenie co znáczy.

EXPLIQUER, V. act. (*Donner l'intelligence d'une choſe difficile.*) Explicare. Enodare. Explanare. Exponere. Interpretari. *Cic.* **Expliquer clairement & nettement ſa cauſe aux juges.* Expedire judicibus rem ſuam. *Ter. Cic.* **Expliquer une énigme.* Aperire ænigma. *Plaut.* Solvere, *ou* explicare ænigma *Cic.* TŁUMACZYC wytłumaczyć co, rzecz iaką trudną wyrazić wyłożyć co znáczy, y co ieſt álbo iák ſię má rzecz iáka.

rozu-

rozumieć,iák ieſt. *Wywodzić wyprowadzić wyraźnie ſprawę ſwoię poproſtu przed ſądem. *Wytłumaczyć gadkę iáką.

Qui explique, qui interprete les choſes. Explicator,oris,m. Interpres. *Cic.* *Celle qui explique.* Explicatrix. *Cic.* Tłumacz. *Tłumaczka.

S'EXPLIQUER *avec quelqu'un par lettres.* Adire aliquem per literas. *Plaut.* ZNOSIC ſię z kim liſtownie.

EXPLOIT, ſubſt.maſc. (*Belle action que fait un homme de guerre.*) Præclarum, *ou* inſigne facinus. DZIEŁO ſławne znáczne wiekopomne rycerſkie.

EXPLOIT, (*Aſſignation qu'on donne à quelqu'un pour venir en juſtice.*) Dica,æ,ſ. *Ter.* *Donner un exploit à quelqu'un.* Alicui dicam ſcribere. Vadimonium alicui dicere *Ter.* *Cic.* Libello aliquem citare, *ou* vocare. *Cic.* POZEW do ſądu. *Dać pozew komu.

EXPLOITER, V. act (*Donner, envoyer un exploit.*) Dicam alicui ſcribere. POZYWAC, pozwami obſyłać.

Vn enfant expoſé. Puer expoſitius *Plaut.* Projectus, *ou* projectitius puer. Podrzutek, dziecię podrzucone.

EXPOSER, V.act. (*Mettre de hors & à l'air.*) Exponere. Proferre. *Cic.* *Col.* *Expoſer le foin au ſoleil pour le faire ſecher* Exponere in ſole fenum ut ſiccescat. *Col.* *Vn lieu expoſé au ſoleil.* Expoſitus ſoli locus Locus apricus. *Plin.* *Horat.* WYSTAWIC ná dworze ná wietrze. *Wietrzyć ſuſzyć, nádworze náſłońcu. *Siano ná wietrze áby ſchło náſłońcu, przewracać. *Mieyſce náwietrzne náſłoneczne.

EXPOSER, (*Mettre une choſe en veuë.*) Ante oculos, *ou* ante conſpectum ponere, *ou* exponere, *ou* proponere. Facere palàm. act. acc *Cic.* *Expoſer les larcins de quelqu'un aux yeux des peuples, les faire voir, les mettre en évidence.* Defigere furta alicujus in oculis populi. *Cic* Palàm facere furta alicujus WYSTAWIC co ná widok przedoczy wyſtawić obiawić wyiawić. *Wyiawić przedwſzyſtkim ludem złodzieyſtwa czyie.

EXPOSER *un enfant,* (*L'abandonner.*) Puerum exponere. *Liv.* PODRZUCIC dziecię porzucić go.

Expoſer quelqu'un à l'envie. Adducere aliquem in invidiam. *Cic.* *Nous ſerions moins expoſez à l'envie, que nous ne ſommes.* Nos invidià minore ureremur, quàm urimur. *Plaut.* Wyſtawić podać kogo názazdrość wydać go ná ſztych. *Mnieybyśmy byli wyſtawieni zazdrości niż ieſteśmy.

S'expoſer aux dangers. Se objicere, *ou* ſe offerre periculis. Pericula adire, *ou* ſubire. In pericula ſe inferre. Se periculis committere. *Cic.* Wyſtawić ſię wydać ſię podać ſię ná niebeſpieczeńſtwa.

S'expoſer à la riſée & aux railleries des hommes. Se oſtendere omnium riſui. Deridendum ſe omnibus præbere. *Cicer.* *A tous les malheurs.* Ad omnes caſus ſe objicere *Aux violences des hommes.* Se in impetus hominum objicere. *Cicer.* *Les grandes richeſſes ſont expoſées à de grands perils.* Magno periculo, magnæ ſunt opes obnoxiæ *Phæd.* Wydać ſię podać ſię ná śmiech ludzki. *Ná wſzelkie nieſzczęścia. *Ná záwziętość ludzką. * Wielkie fortuny ná wielkie niebeſpieczeńſtwa ſą podane álbo wyſtawione wielkim niebeſpieczeńſtwom.

Il s'expoſe trop, Il ne ſe menage point, Il va au feu comme un ſimple ſoldat. Nimiùm ſe periculis objicit. Wydaie ſię podaie ſię zbytecznie ná niebeſpieczeńſtwa nie przeſtrzega cale oſoby ſwoiey idzie ná ogień iák proſty żołnierz.

EXPOSER, (*Propoſer, dire, raconter.*) Exponere Proponere. Narrare. Dicere. *Cicer.* *Je n'ay pû expoſer ce que j'avois prémedité pour ma défenſe.* Non potui cogitata proloqui. *Terent.* OPOWIEDZIEC powiadać, wypowiedzieć wyrazić. *Niemogłem powiedzieć wymowić wſzyſtkiego com miał gotowe ná obronę ſwoię.

Il a expoſé l'affaire comme elle s'eſt paſſée. Rem quemadmodum geſta, expoſuit. *Cic.* *Il lay expoſa ſa commiſſion fort rudement.* Mandata illius ferociter edidit. *Tacit.* Opowiedział wyraził rzecz iák ſię miała iák ſię ſtała. *Opowiedział mu z czym przyſzedł, z czym go przyſłano co mu zlecono, bardzo przykro.

EXPOSITION, ſubſt. f. (*Action d'expoſer & de faire voir une choſe.*) Rei alicujus in medium poſitio, onis, fœm. *Colum.* WYSTAWIENIE wydanie ná widok, do widzenia.

Vne maiſon qui eſt en belle expoſition. Benè poſitæ ædes. Kamienica ná pięknym widoku wyſtawiona.

EXPOSITION *d'un enfant.* Expoſitio pueri. Puer expoſitus. *Liv.* PODRZUCENIE dziecka.

EXPOSITION, (*Explication, déclaration de ſa penſée.*) Expoſitio, onis. *Cicer.* *Quint.* Mentis ſignificatio. WYRAZENIE myśli ſwoiey, wydanie ſię z nią.

EXPRE'S, m. EXPRESSE, ſ. adjectivus (*Aſſuré*) Certus. Deſtinatus. PEWNY, PEWNA, umyślny poſłaniec.

Envoyer un exprès, ou *un homme exprès* Certum hominem mittere, *ou* deſtinare. Wyſłać umyślnego.

EXPRE'S, (*Formel, précis.*) *Il fit deffenſes expreſſes à ſes gens de dire qui il eſtoit.* Interdicit omnino ſuis ne, quis ipſe ſit, cuiquam aperiant UMYSLNY, wyraźny z oſobna. *Zákazał umyślnie (álbo) wyraźnie ludziom ſwoim, áby niepowiedali onim kto ieſt, áby go niewydawali.

EXPRE'S, (*Net, certain.*) Clarus. Certus. Indubitatus. Exploratus, *a*, um. *Cicer.* *Son témoignage eſt exprès.* Clarum & certum eſt illius teſtimonium. WYRAZNY iáwny pewny iſtotny. *Swiadectwo iego ieſt wyraźne.

On ne peut rien dire de plus exprès là deſſus. Nihil clarius ſuper eâ re dici poteſt. Nie pewnieyſzego nád to powiedzieć o tym (álbo) mowić ſię niemoże.

EXPRE'S, adverb. (*A deſſein.*) Deditâ, *ou* datâ, operâ. De induſtriâ. *Cicero.* UMYSLNIE z umyſłu.

EXPRESSE'MENT, adverbe. (*Nommement, diſtinctement.*) Expreſsè. Disertè. Diſtinctè. Nominatim. ad verbum. *Cicero,* WYRAZNIE oſobliwie, z oſobna.

EXPRESSIF, m. EXPRESSIVE, fœminum adjectivum. (*Qui explique bien une choſe.*) Significans. Significantius & hoc ſignificantius. *Vn terme plus expreſſif,* Significantius verbum. *Cicero.* *Il eſt expreſſif.* Significanter dicit. *Quint.* WYRAZNY WYRAZLIWY co dobrze rzecz iáką wyraża, co má w ſobie dobre wyrażenie *Słowa wyraźnieyſze wyraźliwſze, mocnicy lepiey co wyrażaiące. *Wyraźliwy wyraźny wyrażaiący ieſt z dobrym wyrażeniem rzecz mowi udale.

EXPRESSION, ſobſtantif. feminin. (*Maniere de s'exprimer*) Elocutio. Explicatio. *Cicero.* Phraſis. *Quint.* Eloquendi genus, Eloquium. *Horatius.* WYRAZANIE ſię ſpoſob mowienia iák ſię kto wyraża mowiąc álbo iák ſię co wyraża iák mowi iák wymawia. *Expreſſya.*

Vne expreſſion douce. Eloquendi ſuavitas, atis, feminin. *Quint.* Melleum eloquium, ii, n. *Auſon.* *Vne expreſſion nette, coulante.* Eloquendi nitor. *Quint.* Liquidum eloquium. *Auſon.* Wymowa miła przyiemna wdzięczna. *Wymowa czyſta płynąca.

Il a l'expreſſion belle, Il s'exprime noblement & en beaux termes. Politè ſenſa ſua dicendo exprimit. Elegantibus verbis ſenſum mentis explicat. *Cicer.* *Son expreſſion n'eſt pas commune.* Minime vulgare eſt ejus dicendi genus. *Quint.* *Il faut éviter les expreſſions baſſes & triviales.* Effugiendum eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate & ſumcudæ voces à plebe ſubmotæ. *Petrus.* *Il n'y a point d'expreſſion aſſez forte pour décrire ſa beauté, car elle ſurpaſſe tout ce qu'on en pourroit dire.* Nulla vox eſt, quæ formam ejus poſſit comprehendere, nam quidquid dixero, minus erit. *Petrus.* Piękną má mowę, pięknie mowi słowami wybornemi, wyborną má wymowę, ślicznie wybornie mowi. * Nie poſpolicie mowi. * Trzeba ſię chronić wyſtrzegać podłych y potocznych mowienia ſpoſobow. *Niemaſz ſłow ták doſkonałych ktoreby mogły wyrázić iey piękność, bo przechodzi wſzelkie wyrażenie.

EXPRIMER, V. act. en terme de Phyſique. (*Extraire, tirer le ſuc des herbes en preſſant.*) Exprimere. *Plinius.* *Exprimer l'huile des olives.* Oleum ex oleis exprimere *Le vin des raiſins.* Vinum ex uvis. WYCISNĄC wyciągnąć wytłoczyć wykręcać ſok eſſencyą treść z ziół tłocząc, wybiiać. * Praſować wytłaczać w praſach oliwę. * Tłoczyć Wino wyciſkać go wydeptywać z iágod.

EXPRIMER, (*Expliquer ſes penſées, décrire bien une choſe.*) Exprimere. * Enuntiare. acc. *Cicer.* *On a inventé les paroles pour exprimer,* ou *rendre les penſées.* Ad ſenſus animi exprimendos oratio reperta eſt. *Cicero.* *Il s'exprime avec facilité.* Facilem habet ſermonem. Expeditè ſe exprimit, *ou* explicat. *Cicero.* WYRAZIC wymowić ſwoie zdanie álbo rzecz iáką. * Słowa ſą znalezione ná to áby ſię przez nie myśl wyraziła, náto ſą słowa, áby przez nie myśl wyrazić. * Łatwo káżdą rzecz wyrazi w słowach, wymowi.

EXPULSER, V. act. (*Chaſſer, pouſſer dehors.*) Expellere, (pello, is, expuli, expulſum.) Exturbare, (bo, as, avi, atum.) Ejicere, (io, is, ejeci, ejectum.) act. acc. *Cicero.* WYPĘDZAC wyrzucać precz, rozpędzać wyganiać rozganiać.

EXPULSION, subst. fæm. (*L'action de chasser, de repousser.*) Expulsio. * *Expulsion des Roys.* Exactio Regum. *Cicero.* WYPĘDZANIE wyganianie wytracanie. *Wypędzanie wyganinanie Krolow wyrzucaniczrzucanie ich,

EXQUIS, m. EXQUISE, fæm: adject. (*Excellent, rare, recherché.*) Exquisitus. Conquisitus. *Cicer.* * *Un Philosophe d'un sçavoir exquis & rare.* Exquisitâ doctrinâ Philosophus. *Cicero.* * *Des esprits exquis, rares.* Exquisita ingenia, n. pl. *Plin-Jun.* * *Louer quelqu'un avec des paroles exquises.* Verbis exquisitissimis laudare aliquem. *Cicero.* WYBORNY WYBORYCZNY wyśmienity *Filozof, nauki wysokiey wyborney, y osobliwey. *Dowcipy wyborne osobliwe wysokie.'Chwalić kogo wybornemi słowami.

EXTASE, subst. fæm. (*Ravissement d'esprit, transport hors de soy mesme.*) Stupor mentis. Animi à sensibus alienatio. Mentis excessus. *Cass.* ZACHWYCENIE odzmysłow odchodzenie,

EXTASIE', m. EXTASIE'E, f. adject. (*Ravi en extase.*) A sensibus alienatus. In mentis excessum raptus, a, um. *Cass.* ZACHWYCONY ZACHWYCONA.

EXTATIQUE, adject. m. & f. (*Qui est souvent ravi en extase.*) Crebrà mentis alienatione à sensibus avocatus. CZĘSTE zachwycenia miewaiący.

EXTENSION, (*on prononce* extansion.) subst. fem. (*L'action d'estendre.*) Extensio. Porrectio. *Vitr.* WYCIĄGNIENIE, rosciąganie, rosciągnienie, pociągnienie.

Extension des nerfs. Nervorum distentio. *Cels.* Wyciągnienie żył.

ON DIT figurement, *Extension d'une loy.* Legis translatitia interpretatio. MOWIĄ *niewłaśnie:* pociągnienie prawa, ciągnienie ná stronę zára prawa.

EXTENUE', m. EXTENUE'E, f. (*Diminué de forces & d'embonint.*) Tenuatus, a, um. *Hor.* Macie tenuatus, a, um. *Virg.* Exsuccus, a, um. *Petr.* WYCIĘCZONY WYCHUDŁY wyschły zmátniały zesłabiały wywiędły.

EXTENUATION, subst. f. (*Diminution d'embonpoint.*) Virium imminutio, *ou* debilitatio. WYCIENCZENIE umnieyszenie opadnienie z ciała osłabienie, zmatnienie.

EXTENUER, V. act. (*Oster, diminuer les forces & l'embonpoint.*) Tenuare. Extenuare. Debilitare vires, *ou* corpus. *Virg. Plin.* WYCIENCZAC osłabiać ná ciele ná siłach niszczyć trawić suszyć.

EXTE'RIEUR, m. EXTE'RIEURE, f. adject. Externus. *Cicer.* POWIERZCHOWNY POWIERZCHOWNA zewnętrzny zwierzchny, ze dwora z wierzchu.

L'EXTERIEUR, subst. m. (*Ce qui paroist au dehors, le dehors des choses.*) Facies. Frons. *Cicer.* * *Il a un exterieur trompeur, Il est beau au dehors, & sale en dedans,* Introrsùs turpis, decorâ pelle speciosus. *Horat.* * *Il a un exterieur composé.* Est vultu composito. * *Il a l'exterieur honneste,* Est honestâ & liberali facie. *Te.* POSTAC powierzchowna rzeczy, ákiedy zewnętrzny pozor, twarz, czoło, osoba postać. *Pozor mà zmyślony, postać zmyślona zwierzchu ná pozor pięknoy, we wnątrz brzydki. *Układny ná pozor. * Przystoyney postaci, przystoyny z Osoby.

A L'EXTETIEUR, (*Au dehors.*) Extrinsecùs, adverb. *Cicer.* POWERZCHOWNIE, pozornie, powierzchu zewnątrz ná oko.

EXTERMINATEUR, subst. m. (*Destructeur, qui détruit.*) Exstinctor. Eversor. *Cicer.* NISZCZYCIEL niszczący wytępiaiący. Burzyciel pustoszyciel.

EXTERMINATION, subst. f. (*Destruction entiere.*) Exstinctio. Eversio. *Cicer.* ZNISZCZENIE ze wszystkim zgubienie zátrzcenie aburzenie spustoszenie.

EXTERMINER, V. act. (*Abolir, detruire entierement.*) Funditùs tollere. Exstinguere. Destruere. acc. *Cicer.* Exterminare. ZNISZCZYC zburzyć ze wszystkim wytracić.

EXTERNE, adject. m & f. (*Qui est de dehors.*) Externus. *Cicer.* OBCY cudzy, nie nasz, gość.

EXTINCTION, subst. f (*Action par laquelle on esteint & amortit une chose.*) Exstinctio. ZGASZENIE zniesienie czego zgładzenie.

EXTIRPATEUR, subst. m. (*Qui détruit & ruine entierement jusques à la racine.*) comme *l'Extirpateur des vices.* Vitiorum extinctor. * *D'une secte.* Sectæ. *Cicer.* WYKORZENIAIĄCY z korzeniem wyrywaiący, wykorzeniaiący występki. *Sektę iáką złą.

EXTIRPATION, subst. f. (*Déracinement d'une arbre.*) Extirpatio. *Colum.* WYKOPANIE wyrzucenie z korzeniem drzewa, iákiego álbo kárczow wykopywanie.

Extirpation d'un membre du corps. Membri alicujus amputatio, *ou* extirpatio, onis, f. Odcięcie wyrznięcie członka iakiego w ciała.

EXTIRPATION *des vices, de l'héréfie.* Vitiorum, hæresis exstinctio, *ou* extirpatio, onis, f. WYKORZENIENIE występkow. Kácerstw.

EXTIRPER, V. act. (*Arracher entierement les vices, l'erreur.*) Exstirpare. Stirpitus exigere. *Cicer.* Eradere corde penitùs. act. acc. *Phæd.* WYKORZENIAC z korzenia wyrywać dobywać wykopywać.

(Ce Verbe ne se dit point dans le sens naturel; mais seulement au figuré: si ce n'est en Chirurgie où l'on dit. To słowo francuskie *extirper* wykorzeniać niemowi się w francuskim w rozumieniu własnym, ále tylko niewłaśnie co do występkow &c, u Cyrulikow tylko w francuskim mowią właśnie.

EXTIRPER *un membre,* (*Le coupper.*) Amputare membrum aliquò. WYCIĄC członek iáki zkąd wyrznąć.

EXTORQUER, V. act. (*Tirer de force quelque chose.*) Extorquere. acc. *Cicer.* aliquid ab aliquo, *ou* alieni aliquid.) *Cicer.* WYDRZEC co od kogo mocą y gwałtem wymagać wymoc ná kim, wystraszyć wycisną.

EXTORQUER *la vérité de la bouche des criminels.* A noxiis veritatem extorquere. * *Vous avez extorqué cinquante talents Attiques de Cesar.* A Cæsare quinquaginta talenta Attica extorsisti. *Cic.* WYMOC wycisnąć ná złoczyncy áby się przyznał do prawdy, przycisnąć go do przyznania się áby prawdę powiedział. * Wykręciłes ná Cezarze pięćdziesiąt tálentow Attyckich.

EXTORSION, subst. f. (*Violence qu'on fait à quelqu'un pour tirer de luy quelque chose.*) Violenta ademtio. *Faire des extorsions.* Pecuniam ab aliquo extorquere, *ou* exprimere vi. ZDZIERSTWO, gwałt, wydarcie, wydzierstwo. *Zdzierstwa czynić *Extorsye* robić.

Qui fait des extorsions. Extortor, oris, m. *Ter.* Zdzierca, wydzierca, szarpacz.

EXTRACTION, subst. f. (*Race.*) Genus. Origo. fem. Stirps. *Cic.* Natales, ium. *Plin. Jun.* * *Il est de noble extraction.* Nobili genere natus. *Cic.* ROD, urodzenie, imię, kondycya. * Jest zacnego rodu.

EXTRAIRE, V. act. (*Tirer, exprimer les sucs & les sels des métaux & des simples.*) Succos herbarum exprimere, *ou* elicere, *ou* educere. act. *Plin.* WYCIĄGAC treść z Kruszcow y zioł.

EXTRAIRE se dit en ce sens au figuré, pour (*ce qu'on tire de meilleur d'un livre.*) Carpere. Excerpere. Legere. Colligere. *Cic.* WYCIĄGNĄC niewłaśnie, wybrac co náylepszego z Ksiąg.

EXTRAIT, m. EXTRAITE, f. adject. & part. pass. Excerptus, a, um. *Plin.* WYCIĄGNIONY wyięty wybrany.

un EXTRAIT, (*en Pharmacie*) *Expression des sucs.* Expressio. ESSENCYA wyciągniona aptekarska z zioł.

un EXTRAIT, comme subst. masc. (*Ce qu'on a extrait.*) Excerptum. WYIĘCIE wybranie a czego krotko uczynić wypis. *Extrakt* grodowy.

un EXTRAIT *mortuaire.* Apodixis defunctoria, *genit.* apodixidis defunctoriæ, f. *Petr.* LIST świadeczny o śmierci czyiey, metryka pogrzebowa, śmiertelna umarłych metryka.

un EXTRAIT *d'un procès.* Instrumentum litis summa, æ, fœm. WYPIS wyięcie Pápierow do spraw. Extrakty.

EXTRAORDINAIRE, adject. m. & f. (*Qui est contre le cours ordinaire.*) Extraordinarius, a, um. *Cic.* NADZWYCZAYNY niepospolity osobliwy dziwny.

(Ce mot se met comme un Substantif, comme. To słowo francuskie kładzie się y bierze iáko imię Jstotne á nie przydatkowe.

J'iray souper chez vous, mais je ne veux point un extraordinaire. Cœnabo apud te, sed commodum obsona, & ne largior sit solito cibus. *Plaut.* Będę iádł u ciebie ále niechcę nic osobliwego.

C'est un extraordinaire pour luy de se lever si matin. Præter solitum surrexit tam manè. Osobliwa to y nádzwyczayna u niego wstawać ták rano (*álbo*) że wstał ták ráno.

EXTRAORDINAIREMENT, adv. Præter consuetudinem. Præter solitum. Solito magis. *Liv.* NAD ZWYCZAY niezwyczaynie osobliwie.

Il